Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

+ *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
+ *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
+ *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
+ *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertati di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da `http://books.google.com`

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. THOMÆ
SANCHEZ
DE
SANCTO MATRIMONII
SACRAMENTO.
TOMI TRES.

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. THOMÆ
SANCHEZ
CORDUBENSIS
È SOCIETATE JESU,
DE
SANCTO MATRIMONII
SACRAMENTO
DISPUTATIONUM.
TOMUS PRIMUS.

POSTERIOR ET ACCURATIOR EDITIO

Superiorum auctoritate recognita, ſparsíſque hinc inde mendis, quæ in priori exciderant expurgata; uberrimis præterea Indicibus altero Diſputationum, altero Rerum ſcitu digniorum ditata.

COMPLECTITUR HIC TOMUS LIBROS SEX,

Quorum I. agit de ſponſalibus. II. De eſſentia, & Conſenſu Matrimonii in genere. III. De Conſenſu clandeſtino. IV. De Conſenſu coacto. V. De Conſenſu conditionato. VI. De Donationibus inter conjuges, ſponſalitia Largitate, & Arrhis.

T
602

JUXTA EXEMPLAR

LUGDUNI,

Sumptibus LAURENTII ANISSON.

M. DCC. XXXIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Elogia de P. Thomas Sanchez.

Ex elogiis Scriptorum Soc. JESU; Auctore P. Petro Ribadeneira.

THOMAS SANCHEZ *natione Hiſpanus patria Cordubenſis, à puero noſtrum inſtitutum complexus eſt; atque in Societate liberales diſciplinas didicit; quæſtiones de moribus docuit. Vir fuit; in quo virtus cum doctrina, ingenium cum aſſidua ligendi aviditate certavit; & qui non minus utriuſque Juris, quàm Theologiæ cognitione excultus fuit. Scripſit pereruditos* de Sacramento Matrimonii *tomos tres, doctis viris validè probatos. Scribebat etiam* Summam Caſuum(*ut vocant*) Conſcientiæ *ſed dum primum tomum haberet abſolutum, & ſecundum inchoatum, ecce ibi præpropera mors filum abrupit; &* Sanchium *noſtrum, annum quinquageſimum nonum agentem ſuſtulit è medio in Collegio noſtro Granatenſi,* 19. *Maii anni ſalutis milleſimi ſexenteſimi decimi. Fama eſt;* Thomam Sachium, *quo tempore Societatem noſtram ambiebat, ſæpe à Superioribus repulſam paſſum quòd impeditioris eſſe linguæ; Cordubæ in templum ſanctiſſimæ Virginis Mariæ, quod à Fonte ſancto nomen hobet confugiſſe, & multis ſuſpiriis, lacrymíſque à Deipara Virgine afflagitaſſe, impedimentum illud ut auferret, quò in Societatem admitteretur, atque etiam profeſſum ſe domum ſuam non reverſurum, niſi quod petebat impetraſſet. Quid multa? impetravit, & ſublato impedimento, ad Societatem aggregatus eſt.*

Ex libro P. Joannis Combrecii de ſtudio Perfectionis.

PATER THOMAS SANCHEZ, Cordubenſis, quem ante unum annum Deus ad laborum præmia evocavit, vir dum viveret, domi nobilis, humilitatis laude, & Juris utriuſque; ac Theologiæ eruditione illuſtris, cùm adoleſcens à Societate noſtra, cujus ingreſſum ſummis votis expetebat, ob linguæ impeditæ defectum excluderetur, fuſa ad Beatiſſimam Virginem prece, à qua recedere noluit, donec ipſa ſe voti compotem feciſſet; minimè ſpe ſua fruſtratus eſt, ſoluto linguæ impedimento: & ad Societatem admiſſus perpetuum ſe magnæ Matris cultorem atque imitatorem exhibuit: cùm multis religioſarum virtutum ornamentis, tum integerrima vitæ ſanctitate, ac columbina ſimplicitatè amabilis. Idem à Clemente VIII. Pont. Max. ob illa celeberrima de Matrimonio ſcripta eximiè laudatus: omnibus cujuſque ordinis ob excellentem paupertatem, incredibilem abſtinentiam, indefeſſoſque labores pro Sancto habitus, venerationi fuit. Hic ergo tantus vir hanc noſtram negotiationem cum ſummo vitiorū ódio, virtutiſque amore ſingulari, ſic coluit, atque exercuit ut omnem docendi, dicendique rationem exceſſerit & ſi libri deficerent meritò ex ejus vita, ac moribus tota hæc noſtra doctrina deſumi, revocarique poſſe videretur. Quotidie, quæ negotiationi ſubjiciebat, proponebat manè, & in libellum ſecretiorem referebat: decurſu diei exercebat, quæ propoſuiſſet certis denique, temporibus à ſe rationem exigebat incredibili lucro, atque eo profectu qui ei ſanctitatis famam ac venerationem peperit. Educam è libello rationum ſpiritualium ejus quæ manu propria annotabat praxim, quæque poſt ejus obitum reperta, noſtro propoſito admodum hîc opportunè reddentur, atque in primis his verbis: *Vita mea quotidiana, atque univerſa ſimilis eſſe debebit negotiationi ſpirituali, nec non mercatori cupido & ad omne lucrum intento: ac primò omnium circa charitatem: mea commoda alienis poſt habeo; diſrumpar potiùs, quàm aliena referam, aut divulgem delicta; neque aliis eadem, quamvis levia, & joco referentibus aurem præbebo. Conabor omnibus modis cogitationes fovere ſublimes.* Hæc de fraterna charitate.

De patientiæ ex exercitio ſubjungit: *Negotiatio mea verſari quoque debet in omni patientiæ exercitatione. Benignè feram, ſi contingat mihi neceſſaria deeſſe, & ex oblivione ea mihi minimè ſuppeditari. Hoc unum maximè curabo, ut ei omnium accuratiſſimè ſerviam, qui me majori moleſtia, & vexatione affecerit. Quando ex cubiculo egrediar, me ad hæc comparabo, atque etiam optabo, ut aliquid adverſi mihi inferatur. Quod ſi aliquem aliquid petiturus accedam, Deum precabor, ut id mihi denegetur, aut certè minimè tribuatur, ſaltem ex errore, aut oblivione; ut ita perpetiendi materia mihi non deſit.* Hactenus ejus verba, quibus adeò prolixè re ipſa reſpondebat, ut præ magnitudine factorum nulla, aut certè obſcura verba eſſe videantur.

Adjiciamus quæ domandarum perturbationum, ſenſuumque ſtudio, atque cuſtodia exercebat: *Non minor*, inquit, *hoſtis ero voluptatum, ac deliciarum, quàm ipſius cacodæmonis.* Ex quo capite ſenſibus aut vix utebatur, aut dumtaxat quando opus erat: nunquam florem naribus admoviſſet: res novas nec audiebat, nec ab advenientibus Fratribus, aliiſve quidquam ſciſcitabatur. Sed ipſum in hoc argumento progredientem audiamus: *Si quando, ait, congregatos, aut circunſpicientes videro, non ſubſiſtam: nec contuebor, ut quid fiat videam. Per domum ita defixis in terram oculis incedam, ut dumtaxat tranſeuntium vultus agnoſcam, honoris exhibendi gratia prætereà nihil. In triclinio ſingulari utar modeſtia: non modo benedictionum aut gratiarum actionis, ſed toto refectionis tempore. Ne*

Digitized by Google

lancem ipſam quidem aſpiciam, niſi quando oblata à me ſumenda erit. Hactenus ſcripta. Taceo corporis flagellationem, jejunia, guſtus, mortificationes, quibus juſtum volumen impleri poſſet: redeo ad beati viri leges, atque obſervationes: *Quidquid*, inquit, *mihi oblatum fuerit, eo ſolo veſcar, nullo adjecto aut oleo, aut aceto, ſale, aut condimento: neque toto vitæ meæ decurſu certis ciborum generibus utar, quod meo palato mirum in modum arrideant, etiamſi nudo pane tunc temporis contentus eſſe debeam. Illud omninò intactum relinquam, in quod appetentia mea fertur ardentiùs. Me mortificabo in ferculis in farre compoſitis, in artocreis, ſaccharo, aut melle conditis. Si contingat menſæ miniſtrum aliis, me prætermiſſo, inſervire hoc à Deo petam, ut mei penitus maneat immemor. Circa potum aliquid relinquam, quantumvis neceſſitati naturæ ſatisfactum non ſit.*

De ſilentio, quod diligentiſſimè ſervabat, hæc ſibi præſcripſit: *Extraordinarium mihi ſilentium inducam: dabóque operam, ut in omni converſatione mea aliquin de Deo loquar, neque hoc tantùm cum domeſticis, ſed etiam cum externis, ut ii aliquid de divinis à me acceptum domum referant.*

De paupertatis ſtudio ſequentia adſcripta erant: *Paupertatis amator ero maximus? cibiſque duntaxat utar, quibus veſci Religioſos pauperes decet. In itinere nihil mecum, quod delicias ſapiat deferam, nec pulvillum, aut veſtes non neceſſarias.*

De propoſito humilitatis exercendæ ſic habet: *Ut novitium primi anni ſemper me geram; & ut pro tali habear, & ut talis ab omnibus agnoſcar, efficiam. Neque aliquid, quod in laudem meam redundet, dicam, aut faciam? neque ut quis me doctum, aut prudentem reputet, annitar. Quoties abſque cenſura noviſſimum obtinere locum in refectorio potero lubens occaſionem captabo.*

Addamus aliquid de obedientiæ virtute, *In obedientia*, ait, *accuratiſſimus ero, etiam littera inchoata relicta. Folium arboris in horto non contingam: non decutiam vel unum perſicum. Filium unum abſque facultate aut tribuam, aut accipiam nunquam.*

De ſtudio orationis, quam rebus omnibus, & maximè ſtudiis (quæ ad duodecim horas extendebat quidem quotidie ad veſperam uſque jejunus) adhibeat dicendum eſſet: ſed ſufficiet inſtituto noſtro, ſi ſola ejus verba adferamus. *Omnis*, inquit, *cura mea, & ſollicitudo erit ſanctiſſimum Sacramentum,* JESUS *Cruſixus,* VIRGO MARIA, *erga quam ſingulari ſtudio afficiar. Ad illam ut matrem in omnibus neceſſitatibus, difficultatibus, ſtudiiſque recurram: per eam Deo gratias agam pro quovis opere facto in Dei obſequio: per eam veniam precabor pro quovis defectu admiſſo: per eam illos Deo commendabo, qui mihi moleſtiam aliquam exhibuerunt.* Hæc ille. Geſtabat verò verba illa, *Sanctiſſimum Sacramentum,* JESUS *crucifixus, & Virgo Maria*, pietatis cauſa, in Breviario: & ad horum verborum prononciationem omnis infeſtatio, ac moleſtia, ſi quæ ſuperveniſſet, aſcendebat. Certè circa hæc contigerunt miracula quædam præclara, quæ referre non eſt hujus loci: unicum addam, antequam finiam, menſibus, ac ſeptimanis ſingulis ſolitum fuiſſe modò in hujus, modò in illius virtutis acquirendæ ſtudium incumbere. Examinabat ſe circa finem menſis, aut hebdomadæ, notatis erroribus hac praxi: *Menſe Aprili*, (qui fuit vitæ ejus poſtremus) *Sanctiſſimo Sacramento plurima devotio & charitas: Chriſto crucifixo multa patientia: beatæ Virgini exactum ſilentium. Prima hebdoma, nihil: ſecunda impatientia exigua, tertia, tres parvæ: quarta, duæ parvæ.* Addit & illud in reverentiam ſanctiſſimi Sacramenti. *Quotidie illud quinies viſitabo: diebus Jovis octies, adhibita una verberatione, & geſtatione cilicii, cum continua tanti miſterii recordatione & adhibita ſingulari cura lucri ſpiritualis. Octo diebus ante ſolemne illius feſtum, & totidem poſt, quotidie litanias recitabo, diſciplinam faciam, cilicium geſtabo, ſolitis orationibus unius præterea horæ ſpatium adjiciam, ſingularem curam adhibebo, me ad tantum feſtum diſponendi: hiſce verò diebus octies illud viſitabo; in profeſto ſacrum unum audiam, duas horas ampliùs ſolito in orationem impendam:* JESU *crucifixo faciam diebus Veneris, quod die Jovis dixi me facturum, idem die Sabbati in honorem divæ Virginis. Diebus octo ante quodlibet feſtum Chriſti Domini, aut Dominæ noſtræ, item in profeſtis ſic me præparabo, ut de ipſo ſanctiſſimi Sacramenti feſto ſuperiùs dixi: idémque præſtabo octo diebus ante Paſcha, Pentecoſtem, ac ſanctiſſimam Trinitatem.* Hactenus ex ejus manuſcripto. Parum eſſet, nec admodum admiratione dignum ſi in ſolo propoſito rerum agendarum hujus ſancti viri perfectio ſtatueretur facile enim eſt proponere, ſed qui propoſuerit, & exercuerit, hic magnus vocari meretur in regno cœlorum. Id certè cœteris admirabilius, quòd totis quadraginta tribus annis, quibus in Religione vixit, imo & ante ingreſſum, nunquam animum in quovis prædictorum exercitiorum vel minimùm remiſerit, aut aliqua intermiſerit, quibuſvis impedimentis, iiſque multiplicatis intervenientibus. Quantumvis gravem perſonam appoſitè dimittebat, vel audito pulſu ad orationem, vel cùm inſtabat exercitiorum ejus diſtributio.

Ex his videre liquet, quantum meritorum cumulum ſecum in cœlum detulerit hic vigilans mercator ſpiritualis, quóſve adinventionum ſuarum fructus inibi comedat: juxta frequentem repetitionem illorum verborum ab ipſo factam: *dicite juſto quoniam bene, quoniam fructum adinventionum ſuarum comedet.*

INDEX

Digitized by Google

INDEX DISPUTATIONUM QUÆ CONTINENTUR IN HOC VOLUMINE.

Liber Primus.

DE SPONSALIBUS.

DISP. I. Unde dicantur, & quid ſint ſponſalia, quaſque conditiones deſiderent ad ſui valorem. pag. 2.
Quid nomine ſponſi, ſponſæ, ſponſalium, & matrimonii, viri, & uxoris in decretis, & ſtatutis intelligatur: & aliqua inferuntur ad nonnullorum textuum interpretationem, n. & ſequentibus. 4
Diſp. II. Utrum ex ſponſalibus id jus acquirant ſponſi, ut ejus violatio ſit adulterium.
An hæc circunſtantia ſi neceſſariò confitenda, numero 4. & ſequent.
An filii concepti ex concubitu cum aliena ſponſa de futuro ſint naturales, n. 5.
Diſp. III. An ſufficiat ad valorem ſponſalium promiſſio merè interna. 6
An promiſſio merè interna obliget ſive ſtando in jure poſitivo, ſive ſtando in jure naturæ, n. 2. & ſequentibus.
Diſp IV. An promiſſio interna facta Deo ducendi aliquam, obliget.
Quid ſi voveat matrimonium eo quod ſe fragilem experitur, ibi n. 6. & ſequentibus.
Quid quando matrimonium eſt cauſa pia, n. 9. & ſequentibus.
Diſp. V. An neceſſarium ſit ut promiſſio conſtituens ſponſalia, ſit mutua. 9
An quando alter tantum promittit, maneat obligatus, ibi à n. 7.
An promiſſio ſimplex quæ mutua non eſt, obliget ad mortalem culpam, n. 17. & ſeq.
Diſp. VI. An promiſſio matrimonii abſenti facta nullo pro abſenti ſtipulante obliget irrevocabiliter ante abſentis acceptationem. 14
An promiſſio, vel donatio indigeat acceptatione, ſtando ibi jure communi, ibi à n. 2.
An idem ſit attento jure regni Caſtellæ, n. 18. & ſeq.
Quid promiſſione matrimonii facta abſenti, n. 2. & ſeq.
Diſp. VII. An promiſſio matrimonii facta abſenti, aliquo pro eo ſtipulante, obliget irrevocabiliter. 18
Quis ſic poſſit alio ſtipulari attento jure communi, numero 2. & ſeq.
An ex ſtipulatione alteri per alterum facta, oriatur obligatio naturalis, n. 14. & ſeq.
An ſaltem jure canonico oriatur obligatio, n. 20.
Quid ſi juramento firmetur, n. 23. & ſeq.
Quid attento jure regni Caſtellæ, n. 27. & ſeq.
Quid de promiſſione matrimonii, aliquo pro abſenti ſtipulante, n. 29. & ſeq.
Diſp. VIII. Qualis deliberatio in promiſſione deſideretur, ut conſtituat ſponſalia. 25
An deſtituti ſenſibus ut ſurdus, mutus, & cœtus poſſint contrahere ſponſalia & matrimonium, n. 12. & ſeq.
Quid de inſanis & ebriis, n. 15. & ſeq.
An detur amens in una, aut altera re, qui in cæteris rebus ratio utatur, capaxque ſit matrimonii & aliorum ſacramentorum n. 22. & ſeq.
Diſp. IX. An ſufficiat ad ſponſalia promiſſio abſque animo verè promittendi aut ſe obligandi. 29
Quid ſi adſit juramentum animo jurandi, non tamen ſe obligandi, n. 8. & ſeq.
Quid ſi aliquis dubitet de promiſſione ipſa, vel de animo ſe obligandi, n. 11. & ſeq.
Diſp. X. An promiſſio facta matrimonii, obliget ratione fraudis, & injuriæ illatæ. 35
An, quando vir eſt notabiliter dignior, vel præbuit indicia fictæ promiſſionis matrimonii teneatur defloratam ducere, n. 2. & ſequentibus & teneatur reſtituere, n. 18. & 19.
Quid quando fœmina ignoravit exceſſum, vel ſi novit, taliter eſt fides data eſt, ut potuerit æſtimare verè dari, n. 20. & 21.
Quid ſi fictè promittat fœminæ quam novit corruptam, illa tradat ſuum corpus, n. 22. 23. & 24.
Quid quando contrahentes ſunt æquales, & nullum aliud damnum ſequitur, & alter verè promittit, alter autem fictè, num. 23. & 26
Quando fictè promittens, non tenetur ducere, an rogatus à judice poſſit negare promiſſionem, n. 27. & 28.
Diſp. XI. An qui fictè contrahit matrimonium, teneatur verè contrahere. 36
Diſp. XII. An ſponſalia clandeſtina valeant. 38
Diſp. XIII. An ſit peccatum ſponſalia clandeſtina contrahere. 39
Diſp. XIV. An ſit notabilis diſparitas inter contrahentes diſparitatis conſcios, ea irritet, vel cauſam juſtam irritandi præbeat. ibid.
Diſp. XV. Qui ſint habiles ad ſponſalia contrahenda. 40
Diſp. XVI. Quæ ætas deſideretur ad ſponſalia. ibid.
Diſp. XVII. Utrum ſponſalia aut matrimonium contrahere ante ætatem legitimam, ſit peccatum. 43
Diſp. XVIII. Per quæ verba contrahuntur ſponſalia, & matrimonium, ubi de omnibus verbis affirmantibus. 44
Diſp. XIX. An per verba negativa, ut nullam aliam à te, quàm te, præter te, niſi te, duco, aut ducam, contrahantur ſponſalia, aut matrimonium. 48
Diſp. XX. Utrum matrimonium clandeſtinum inter puberes, obliget ut ſponſalia, ſaltem ſi juramento affirmetur. 49
Diſp. XXI. Utrum matrimonium inter puberes, vel puberem & impuberem habeat vim ſponſalium. 51
Diſp. XXII. Utrum ſubarihatio annuli ſit ſufficiens ſponſalium, aut matrimonii judicium, ubi de aliis ſignis. ibid.
Diſp. XXIII. Utrum ſint ſponſalia, vel matimonium, ſi parentes contrahant filiis præſentibus, & tacentibus. 52
Quid ſi extranei, ibi à n. 6.
Quid ſi parentes pro filiis abſentibus, vel infantibus, an ſatis ſit ſi poſtea tacitè ratum habeant parentes, per extraneorum factum, ibi à n. 10.
Diſp. XXIV. Promittentes matrimonium alienum, ad qui teneantur, ubi latè de alieni facti promiſſione. 54
Diſp. XXV. Utrùm, quando promiſſioni alieni facti adjicitur pœna, eximatur ab illa faciens quod in ſe, ut aliter impleat. 55
Diſp. XXVI. Utrum verba promiſſionis debeant fieri in perſonam determinatam: vel ſint ſponſalía, ſi aut promittat quandam ex filiabus, ipſis conſentientibus. 59
Diſp. XXVII. Utrum ſponſalia obligent ſub culpa lethali. 58
Diſp. XXVIII. Quando teneatur, qui ſponſalia nullo præfixo termino contraxit, ea implere. ibid.
Diſp. XXIX. Utrum cogendus ſit implere ſponſalia, qui injuſtè ea implere renuit. 59
Diſp. XXX. Utrum licitum ſit pœnam ſponſalium contractui adjicere. 60
Utrum ea pœna valeat, quando non per modum pœnæ, ſed per modum intereſſe petitur, ubi n. 12. & ſeq.
Diſp. XXXI. Utrum, ſi pœna ſponſalibus adjecta ſolvatur, teneatur accipiens reſtituere.
Diſp. XXXII. Utrum pœna contractui ſponſalium adjecta, firmetur juramento, & ſi ſolvatur, poſſit repeti abſque pertivio, ſive obtento ſive non, relaxatione juramenti.

Digitized by Google

Index Diſputationum.

Diſp.xxxiii. Utrum valide interponatur pœna in matrimonio per quam non minuitur patrimonium, ſed tantum conſiſtit in lucro perdendo, aut non, acquirendo ſi legetur aliquid ſub conditione certi matrimonii ineundi.

Diſp.xxxiv. Utrum pœna conſiſtens in lucro non acquirendo, retrahens à matrimonio, valide apponatur, ut ſi legatum, vel donatio fiat, ſub conditione ducendi vitam cœlibem.

Diſp.xxxv. Utrum poſſint arrhæ in contractu ſponſalium apponi. 79

Utrum valeant in quacumque quantitate, ibi à n. 7.

Utrum poſſint conſtitui in ſpecie, ut in fundo, ibi à n. 11.

Utrum poſſint utrinque conſtitui, ibi à n. 13.

Diſp.xxxvi. Ad quem pertineant arrhæ datæ, ſive ſequatur matrimonium, ſive non. 81

Diſp. xxxvii. Utrum in foro conſcientiæ ante ullam judicis ſententiam teneatur arrhas recipiens, ſi culpabiliter frangat ſponſalium fidem, ipſas reſtituere, pœnam legalem dupli, & conventionalem quadrupli. 82

Diſp.xxxviii. Utrum licitum ſit in ſponſalium contractu, pignora, & fide juſſores intervenire. 83

Diſp. xxxix. Utrum in matrimonio ſpirituali, ut religionis ingreſſu, licitum ſit pœnam & arrhas apponere. 84

Diſp.xl. Utrum validum ſit pactum appoſitum in ſponſalium contractu, ut vir ſub certa pœna teneatur in certo oppido cum uxore moram trahere, & ſic non teneatur uxorem ſequi, ſi ſpreta pacti fide, aliò habitandi gratia migret. 85

Diſp.xli. Utrum quando nullum initum eſt pactum, de habitatione in certo loco teneatur uxor virum aliò migrantem, ſequi. 88

Diſp.xlii. Utrum ſponſalia diſſolvantur per ingreſſum religionis profeſſione non ſecuta. ibid.

Diſp.xliii. Utrum ſponſalia jurata diſſolvantur per religionis ingreſſum: vel teneatur jurans, prius contrahere matrimonium quam religionem ingrediatur. 89

Utrum ſaltem poſſit prius contrahere, quamvis poſt ſponſalia jurata voverit religionem, vel caſtitatem, ſi animo firmiſſimo contrahat, ingrediendi religionem ante conſummationem, ibi n. 6. uſque ad 10.

Utrum quando nullum votum emiſit, poſſit eodem animo contrahere, ibi n. 11. & 12.

Diſp.xliv. Utrum ſponſalium cum virgine contracta & ſub ea ſpe deflorata liceat defloratori, ingredi religionem, ſive non contracto matrim. ſive eo contracto, ante conſummationem. 91

Diſp.xlv. Utrum qui prius votum religionis, aut caſtitatis emiſit, virginémque defloravit fide data de matrimonio contrahendo, teneatur ad matrimonium, vel potius ad votum. 92

Diſp. xlvi. Utrum ſponſalia diſolvantur per votum ſimplex caſtitatis ſubſequens. ibid.

Utrum qui ſic vovit caſtitatem, poſſit contrahere matrimonium, vel teneatur ingredere religionem, n. 12. & 13.

Utrum eſto ita vovens poſſit inire matrimonium, obliget id votum, prorſus irritum ſit, ibi n. 14. & 15.

Diſp. xlvii. Utrum Ordinis ſuſceptio dirimat ſponſalia, ita ut licitè ſponſus poſſit, ſpreta ſponſalium fide ad ſacros Ordines promoveri. 94

Diſp.xlviii. Utrum dirimantur ſponſalia per matrimonium aliud contractum. ibid.

Diſp.xlix. Utrum priora ſponſalia diſolvantur per poſteriora, ſubſecuta copula cum poſteriori fœmina. 95

Diſp.l. Utrum priora ſponſalia derimantur per poſteriora juramento firmata. 96

Diſp. li. Utrum ſponſalia impuberum diſſolvantur per diſſenſum impuberis ad pubertatem accedentis. ibid.

Utrum hujuſmodi ſponſalia firmetur juramento, ibi n. 21. & ſequentibus.

Diſp. lii. Utrum ſponſalia diſſolvi poſſint mutuo conſenſu. 99

Quid ſi juramento firmata ſint, ibi n. 6. & ſequentibus.

Diſp.liii. Utrum ſi ſponſalibus contrahendis terminus præfixus ſit, & accedenti termino alter non implet, maneat alter liber 101.

Diſp. liv. Utrum diſolvantur ſponſalia, alterius peſfectione & abſentia. 102

Utrum ſponſa de futuro teneatur ſponſum ſequi: ſit juſta diſſolutionis ſponſalium cauſa, ſi velit ſponſus mutare domicilium, ibi n. 14.

Diſp. lv. Utrum ſponſalia ob alterius fornicationem corporalem, vel ſpiritualem diſſolvantur. 104

Utrum ſi vi præciſa cognita ſit ſponſa, diſſolvantur, ibi n. 7.

Quid ſi vir vi præciſa fornicetur, ibi n. 8.

Utrum compenſentur delicta, ſi uterque fornicetur, n. 9.

Diſp. lvi. Utrum diſſolvantur ſponſalia ob ſuperveniens impedimentum dirimens, aut impediens. 105

Utrum is cujus culpa impedimentum accidit, teneatur diſpenſationem procurare, ibi n. 4.

Diſp.lvii. Utrum ob fœditatem notabilem niſi aut oculorum amiſſionem, aut morbum ſupervenientem, diſſolvantur ſponſalia. ibid.

Diſp. lviii. Utrum diſſolvantur ob morum aſperitatem, aut ſævitiam, aut capitales inimicitias inter ſponſos ortas. 106

Diſp.lix. Utrum diſſolvantur ob paupertatem ſuper venientem, ut ſi ſponſa dives erat, ad paupertatemque redacta ſit. ibid.

Diſp.lx. Utrum jurans ſe aliquam ducturum, teneatur eam ducere, cum dives ipſa ſit dotem deſtinare teneatur. 107

Diſp. lxi. Utrum diſſolvantur ſponſalia timore mali ejus, aut ſcandalorum, aut ratione contradictionis paternæ, aut diſpentione Pontificis aut Epiſcopi.

Diſp.lxii. Quæ aliæ regulæ generales tradi poſſint ad diſſolvenda ſponſalia. 108

Diſp. lxiii. An cauſæ ſufficientes ad ſponſalium diſſolutionem, quando poſt ipſa contingunt, ſufficiant, ſi præcedunt: at ſunt probabiliter ignoratæ.

Diſp.lxiv. Utrum dum cauſæ juſtæ diſſolvendi præcedunt, & ſunt probabiliter ignoratæ, dirimant ipſo jure ſponſalia. 110

Diſp.lxv. Utrum ſi dolus non det cauſam contractui, quia eo affectu ſponſus contraxit, ut ſi cauſam juſtam diſſolvendi noſſet non deſiſteret, poſſit ob cauſam præcedentem probabiliter ignoratam, ſponſalia diſſolvere. 111

Diſp lxvi. An ſponſus accedens ad ſponſum poſt cauſæ diſſolvendi ſponſalia notitiam, cenſeatur remittere, ita ut illam nequeat diſſolvere.

Diſp. lxvii. Utrum in caſibus in quibus diſſolvi poſſunt ſponſalia ob cauſas ſupervenientes, vel præcedentes ignoratas, ſi juramento ſtabilita ſit neceſſaria juramenti relaxatio. 112

Diſp lxviii. Utrum ſponſus vitio laborans, quod ſi alter noſſet jure optimo poſſet diſſolvere ſponſalia, poſſit cogere, alterum vitium ignorantem, ut ſervet ſponſalium fidem. 113

Diſp.lxix. Utrum ſit neceſſaria authoritas judicis ad diſſolvenda ſponſalia, dum cauſæ juſtæ illa diſſolvendi adſunt. 114

Diſp.lxx. Utrum ſi cauſa diſſolutionis ſponſalium occulta infamiæ gravis nota afficiat, ut ſi ſit occulta ſponſæ reputatæ virginis fornicatio poſſit in judicio detegi, ut diſſolvantur. 115

Diſp. lxx.. Quali probatio impedimenti matrimonii deſideretur, ut Eccleſia illud impediat, ac ſponſalia diſſolvat. ibid.

Diſp.lxxi. Utrum ſufficiat confeſſio alterius, vel utriuſque ſponſi, impedimenti, ad diſſolvenda ſponſalia. 117

Diſp lxxiii. Qualis certitudo cauſæ ſufficiens, ſit, ut in foro conſcientiæ poſſit alter à ſponſalibus reſilire.

LIBER SECUNDUS.

De eſſentia & conſenſu matrimonii.

Disp. I. Quid ſit matrimonium, & in quo ejus eſſentia verſetur. 118

Diſp.ii. Utrum matrimonium ſit hon ſ.i naturale. 119

Diſp.iii. Utrum matrimonium ſit ſub præcepto. ibid.

Diſp. iv. Quando ſit matrimonium inſtitutum in lege naturæ, & in Evangelica. 120

Diſp.v. Quæ ſit materia, & forma ſacramenti matrimonii. ibid.

Diſp.vi. Quis ſit miniſter ſacramenti matrimonii: an ita ſit ſacerdos, ut ante Tridentinum matrimonium celebratum abſque ſacerdotis præſentia, non fuerit ſacramentum. 121

Utrum conjuges peccato lethali affecti contrahentes matrimonium, lethaliter delinquant, quatenus miniſtrant, ibi num. 3, & 4.

An ſacerdos in mortali aſſiſtens nuptiis, vel nuptiarum benedictionem celebrans, peccet lethaliter, ibi n. 5.

Diſp. vii. Utrum matrimoium in lege naturæ, & veteri fuerit ſacramentum.

Diſp.viii. Utrum poſt legem Evangelicam matrimonium infidelium, vel fidelis cum catechumena, Pontificis diſpenſatione contractum, ſit ſacramentum. ibid.

Diſp.ix. Utrum matrimonium infidelium cum ambo baptizantur efficiatur ſacramentum, eiſque gratiam conferat. ibid.

Diſp. x. Utrum matrimonium fidelium, in lege Evangelica ſit ſacramentum. 123

An poſſit ſeparari ex contrahentium intentione ratio ſacramenti ut ſi aliqui fideles vellent inire matrimonium ita ut contractus eſſet non tamen ſacramentum, ibi, n. 6.

Utrum matrimonium ſit unum ſacramentum, an plura, ibi n. 5.

Diſp. xi. Utrum matrimonium per procuratorem contractum ſit validum. 124

Utrum poſt Concilium Tridentinum validum, ſit, ibi num. 19 & ſequentibus.

Utrum ſit neceſſarium dari poteſtatem procuratori coram parocho, & teſtibus, ubi n. 22. & 23.

Utrum matrimonium contractum per procuratorem ſit ſacramentum, ibi n. 26. & ſeq.

Diſp. xii. Utrum matrimonium per epiſtolam contractum, ſit validum, & ſacramentum. 129

Diſp.xiii. Quo jure matrimonium indiſſolubile ſit; & unde hæc indiſſolubilitas proveniat. ibid.

Diſp. xiv. Utrum Pontifex diſpenſate poſſit in matrim. rato. 132

Utrum ſtatuere poſſit, ut matrimonium ratum diſſolvatur per ſubſequens conſummatum, ibi n. 2. & 4.

Diſp.xv. Utrum ut valida ſit diſpenſatio Pontificis in matrimonio rato deſideretur juſta cauſa. 135

Diſp. xvi. Quæ ſint cauſæ juſtæ, ut pontifex diſpenſare poſſit in matrimonio rato. 116

Diſp. xvii. Utrum poſſit Pontfex diſpenſare in matrimonio con-

ſummato

Digitized by Google

Index diſputationum.

ſummato infidelitatis tempore, ſi ambo conjuges baptizentur ut poſſint aliud inire matrimonium priori diſſoluto. 137

Diſp.XVIII. Utrum per profeſſionem religionis diſſolvatur matrimonium ratum.

Utrum dirimatur profeſſionnem Equitum ordinum militarium ibi n. 7. & 8.

Utrum per promotionem ad Epiſcopatum, vel ordinem ſacrum ibi n. 9.

Diſp. XIX. Quo jure profeſſio religionis matrimonium ratum dirimat. 138

Diſp.XX. Utrum quando poſt matrimonium ratum, ambo conjuges communi conſenſu profitentur, vel unus profitetur alter verò vovet caſtitatem, diſſolvatur matrim. ratum. 139

Jam neutri conjugi licet altero invito ad religionem tranſire: an ſit tale dum vir penetrat vas abſque ſeminis effuſione. ibid.

Utrum neceſſarium ſit, ut fœmina etiam ſeminet, ibi à n. 10.

Utrum copula præcedens efficiat matrimonium conſummatum, ibi à n. 12.

Diſp.XXI. Utrum copula vi extorta conſummet matrimonium, ita ut profeſſione ſecuta non ſolvatur vinculum, vel Pontifice diſpenſante. 142

Utrum ſaltem poſſit ſponſa vi expreſſa, ad religionem tranſire, ibi à n. 5.

An quando ſolo metu coacta eſt, poſſit ad religionem tranſire ibi à n. 11.

An peccet vir metu aut vi copulam extorquens, ibi à n. 13.

An vim paſſa poſſit incontinent ſemen pellere, ibi à n. 17.

Diſp.XXII. Utrum ſi ſponſi jurent ſe matrimonium non conſummaſſe, credatur illis.

Diſp. XXIII. Utrum liceat quandocumque ſponſis ad religionem tranſire vel ſit ad id tempus præſcriptum. ibid.

Utrum bimeſtre conceſſum ſponſis, ac ex publico de converſat. conjug. detur ad liberandum de religionis ingreſſu, vel ad profitendum, ibi à n. 2.

An eſto detur ad profitendum ſit correctum per Trid. ſeſſ. 25. de *regul.cap*.15. ita ut ſponſo ingredienti non liceat profiteri ante annum novitiatus expletum, ibi à n. 6.

An illud bimeſtre ita ſit præciſum, ut judici non liceat arctare, nec prorogare, ibi à n. 11.

Quot dierum ſit illud bimeſtre, ibi à n. 14.

An ſi ſponſi nolint religionem ingredi teneantur ſtatim ad reddendum debitum, vel poſſint frui illo bimeſtri, ibi à n. 24.

An tempore illo, vel alio à judice præſcripto, neuter ſponſus ad religionem tranſit, poſſit eo tempore tranſacto ad religionem, tranſire, ibi à n. 26.

Diſp. XXIV. An mutuus contrahentium conſenſus deſideretur ad matrim. ſitque ejus cauſa efficiens. 148

Diſp.XXV. An ita ſit neceſſarius conſenſus ad matrimonium, ut nequeat de potentia Dei abſoluta abſque proprio conſenſu contrahentium conſiſtere. ibid.

Diſp.XXVII. An in republica Chriſtiana, vel ſæculari ſit poteſtas: ad conjungendum aliquos matrimonio, abſque eorū conſenſu. 149.

Diſp. XXVIII. Quod ſit objectum in quod ferri debet conſenſus matr. ut illud valeat, an debeat eſſe conſenſus in copulam. ibid.

Diſp. XXIX. Utrum neceſſe ſit bona aliqua quibus matrimonium excuſetur, aſſignare: & ea debeant eſſe finis intentus in matrimonio, ita ut ſi contrahentes habeant intentionem contrariam, non ſit matrimonium. 150

Quis finis debeat intendi in matrimonii contractu, ut culpa vitetur ibi n. 14. & ſequentibus.

Diſp.XXX. Utrum ſufficiat conſenſus internus, vel neceſſe ſit ſigno aliquo externo exprimi. 154

Diſp.XXXI. Utrum ſufficiat conſenſum ſignis exprimi, vel ſint neceſſaria verba. ibid.

Utrum matrimonium ſolis ſignis contractum, ſit ſacramentum, à num. 7.

Utrum verba in matrim. contractu ſint de neceſſitate præcepti, ita ut valentes loqui peccent ſolis ſignis contrahendo, ibi à n. 9.

Quæ verba conſtituant matrimonium, & quæ ſigna: & an ſufficiat parentes, aut alios nomine contrahentium reſpondere, ibi remiſſive, n. 11.

Quis conjugū debeat prius interrogari, & verba proferre, ibi n. 12.

Diſp. XXXII. Utrum neceſſarium ſit utriſque conjugis conſenſum, ſimul abſque temporis intervallo præſtari. 157

Utrum ſatis ſit quæcumque diſtantia inter unius & alterius conſenſum intercedat, ibi à n. 6.

Utrum quando aliquis ficte conſenſit, aut invalidè ratione metus ratificetur matrimonium, ſi poſtea interne ſolus ipſe conſentiat ibi à n. 8.

Utrum per Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de matrim. hæc correcta ſint ibi n. 16. & ſequenti.

Diſp.XXXIII. Utrum ſufficiat ad matrim. conſenſus illorum, qui putant ſubeſſe impedimentum dirimens quod re vera non ſubeſt, 159

Diſp.XXXIV. Utrum ſit ſufficiens conſenſus quando duo denuo contrahunt, vel affectu exorio ſe cognoſcunt ex errore quo exiſtimant prius matrimoniuum validum fuiſſe. ibid.

Diſp.XXXV. Utrum cum aliqui habentes impedimentum dirimens occultum, contrahunt, ſit neceſſe impedimentum detracto utriuſque conſenſum innovari: vel ſatis ſit obtenta diſpenſatione occulte conſentire eum qui impedimenti conſcius eſt. 157

Diſp. XXXVI. Utrum detecto impedimento, diſpenſationeque occulte obtenta, ſit neceſſe alterum conjugem certiorem fieri de prioris matrimonii nullitate: vel poſſit eo ignorante, exiſtimanrique prius matrim. voluiſſe conſenſus verbis revocatis vel copula conjugali ratificetur tale matrim. 161

Diſp. XXXVII. Utrum matrimonium legitime coram parocho & teſtibus, initum ſit iterum coram ipſis celebrandum ſi reperiatur nullum ob occultum impedimentum. 164

An ſufficiat ad revalidandum hoc matrimonium copula affectu maritali, vel alia ex quibus ante concilium conficiebatur matrimonium, ibi n. 6.

Diſp.XXXVIII. An teneatur confeſſarius monere conjuge qui bona fide matrim. validum eſſe putant.

Diſp. XXXIX. Utrum conjux nullitatis matrimonii conſcius poſſit quando id probare nequit, reddere debitum, eo quod ab Eccleſia per cenſuras compellitur, vel quia alias vitæ aut famæ jacturam patietur, & quibus mediis huic conſuli poſſit. 170

Diſp.XL. Utrum quando matrimonium eſt nullum impedimentum occultum, poſſit aliquando Epiſcopus diſpenſare eo impedimento. 173

An poſſit aliquando ante contractum matrimonium, ibi n. 7.

An poſſit vicarius Epiſcopi, ibi n. 12.

An poſſit Epiſcopus denegare hanc diſpenſandi facultatem ibi n. 13.

An poſſit generaliter delegare, vel ſoli vicario ſpecialiter deputato ſimiliter caſus papales occultos ſibi commiſſos per Triden. ſeſſ. 24. c. 6. de reform. n. 17.

Diſp.XLI. Utrum matrimonio bona fide ex parte utriuſque conjugis inito, ſi dub. perveniat poſſit dubitans reddere, & petere. 177.

Utrum agere contra conſcientiam dubiam ſit peccatum, ibi n. 2.

Utrum in dubio in materia juſtitiæ melior ſit poſſidentis conditio ibi à n. 10.

Utrum extra materiam juſtitiæ melior ſit poſſidentis conditio, ibi à n. 32.

An matrimonio bona fide utriuſque initio, ſi alter dubitet poſſit dubitans reddere & petere, ibi n. 42.

An lite pendenti de matrimonii valore, poſſit dubitans petere & reddere, & ſeparandi ſint conjuges, à n. 51.

An ſi alter conjux aſſerat ſe ficte conſenſiſſe, poſſit alter petere & reddere, n. 52.

An matrimonio bona fide utriuſque inito, ſi poſteà uterque dubitet poſſit petere & reddere, ibi à n. 54.

Diſp. XLII. Utrum cum alter conjux mala fide contraxit dubius de morte prioris, de alio impedimento dirimenti poſſit petere & reddere. 188

Quid ſi uterque mala fide contraxit, ibi à n. 7.

Diſp.XLIII. Utrum quando impedimentum poteſt propria voluntate amoveri, ut ſi ſit ſervitutis ignoratæ, licitum ſit conjugi dubitanti, aut litem moventi de uxoris ſervitute, petere & reddere. 189

Diſp.XLIV. Utrum conjux opinans matrimonium eſſe nullum poſſit petere & reddere. 199

Diſp. XLV. Quando poſſit conjux eſſe certus, & quando dubitare de matrim. nullitate. 191

An ſufficiat teſtimonium alterius conjugis, dicentis ſe ficte conſenſiſſe, ibi à n. 3.

An ſufficiat proteſtatio qua aliter conjux ante matrimonium proteſtatus eſt ficte conſentire, ibi à n. 17.

An ſufficiat unus teſtis affirmans adfuiſſe impedimentum dirimens ibi à n. 25.

An ad diſſolvendum matrimonium deſiderentur duo teſtes, vel forma ſufficiat, à n. 30.

An confeſſio utriuſque conjugis affirmantis impedimentum ſufficiat, ibi n. 33.

Diſp. XLVI. Qualiter conſtare debeat de conjugis obitu, ut poſſit alter aliud inire matrimonium. 169

An deſideretur certus mortis nuncius, vel ſufficiat alia moralis certitudo, ibi à n. 5.

An ſufficiat unus teſtis, à n. 10.

An ſufficiat fama mortis viri, ibi à n. 13.

LIBER TERTIUS.

De conſenſu clandeſtino.

DISP. I. Quotupliciter dicatur matrimonium clandeſtinum & quando tale dicatur ad incurrendas clandeſtini pœnas. 199

An ſit clandeſtinum ad incurrendum illius pœnas, ſi denunciationes omittantur, ibi à n. 5.

Quid ſi publicè celebretur, omiſſis tamen denunciationibus, ibi à n. 9.

Diſp. II. An ſi matrimonium clandeſtinum, nullum ſit, ut quia abſque parocho, & teſtibus celebratur, incurrantur pœnæ clandeſtini. 201

Quid

Digitized by Google

Index Diſputationum.

Quid ſi matrimonium clandeſtinum, irritum ſit ratione conſanguinitatis, aut alterius impedimenti, ibi n. 7.

Diſp. III. An matrimonium clandeſtinum irritum fuerit ante Tridentinum, ſitque culpa lethalis illud contrahere. 203

Diſp. IV. Qualiter potuerit Eccleſia irritare matrimonium clandeſtinum. 205

Diſp. V. Utrum denuntiationes ſint de eſſentia matrimonii. 208

Utrum ſaltem ſint de præcepto præmittendæ matrimonio, ibi à num. 5.

Diſp. VI. Ubi & quomodo debeant fieri denunciationes. 209

Diſp. VII. Quis poſſit diſpenſare in denuntiationibus, ne præmittantur matrimonio. 210

An poſſit vicarius Epiſcopi in illis diſpenſare, ibi à n. 9.

An poſſit parochus, ibi à n. 13.

An poſſit Epiſcopus delegare alicui hanc diſpenſationem, ibi à n. 18.

Diſp. VIII. An ad diſpenſandum in denuntiationibus deſideretur juſta cauſa; & judicialis ejus cognitio. 213

An hæc diſpenſatio poſſit extra diœceſim fieri, ibi n. 6.

Diſp. IX. Quæ ſint cauſæ juſtæ ad diſpenſandum in denunciationibus. 214

Diſp. X. An concurrentibus prædictis cauſis teneatur ordinarius diſpenſare. 216

An liceat ei cum quo diſpenſatur in denunciationibus, imponere aliquam multam pecuniariam, ibi à n. 8.

An ſi Epiſcopus neget diſpenſationem, poſſit ab eo appellari, ibi à n. 12.

An ſi Epiſcopus petitam diſpenſationem injuſtè deneget, vel cum ſit recurſus ad ipſum, poſſit abſque diſpenſatione omiſſis denunciationibus matrimonium celebrari, ibi à n. 25.

Diſp. XI. An quando celebratur matrimonium, non præmiſſis denunciationibus, ſit peccatum lethale illud conſummare non ſolum prima vice, antequam præmittantur. 221

Diſp. XII. An ſit peccatum mortale matrimonium conſummare ante benedictiones Eccleſiæ. 222

An ante has teneatur alter conjux reddere debitum, ibi n. 13.

Diſp. XIII. An ex vi harum denunciationum teneatur qui impedimentum occultum novit, illud propalare. 224

Quid ſi accepit ſub ſecreto etiam confeſſionis non vere confitendo, ibi n. 25. & ſequentibus.

Diſp. XIV. An ſi ordinarius petat è volentibus contrahere, an aliquo impedimento ligati ſint, teneantur impedimentum fateri. 216.

Quid ſi impedimento illo laborans obtinuit diſpenſationem in foro conſcientiæ, ibi n. 4.

Diſp. XV. Quale ſit officium ordinarii, & quale parochi circa contractum matrimonii, & qualiter ſe debeant habere, quando norunt extra confeſſionem impedimentum matrimonii, & qualiter quando norunt diſpenſationem pro ſolo conſcientiæ foro obtentam eſſe à contrahentibus.

Diſp. XVI. An ordinarius vel parochus cognoſcens impedimentum matrimonii in confeſſione, poſſit, & teneatur denegare petentibus, matrimonium. 233

An aliquis poſſit ex ſcientia confeſſionis juvari ad externum regimen, ibi n. 2. & ſeq.

An teneatur duci ſcientia confeſſionis ad faciendum, vel omittendum aliqua, quæ teneretur facere, vel omittere; ſi extra confeſſionem ſciret, ibi n. 6. & 7.

Qualiter ſe debeat habere, quando in confeſſione novit impedimentum, ibi à num. 8.

Diſp. XVII. An ita ſit neceſſaria præſentia parochi & teſtium ad matrimonii valorem, ut in nullo caſu aliter contractum valeat, 235.

An in mortis articulo, quando periculum eſt in mora, & eſt valde neceſſarium matrimonium, poſſit contrahi abſque parocho, & teſtibus, ibi à n. 3.

An ex Epiſcopi diſpenſatione poſſit in aliquo caſu matrimonium contrahi abſque parocho, ibi à n. 6.

Quid, ſi contrahentes ſint infideles, & contrahant in opidis ſubjectis juridictioni Eccleſiæ, ibi n. 8.

Quid ſi contrahentes ignorent invincibiliter decretum irritans clandeſtina, ibi à n. 9.

Diſp. XVIII. Utrum teneantur coram parocho, & teſtibus contrahere peregrini, & forenſes locorum ubi non obligat decretum Tridentini.

An peregrini teneantur legibus, & conſuetudinibus loci in quo hoſpitantur, vel per quem tranſeunt, ibi à n. 3.

An hi teneantur legibus & conſuetudinibus ſui domicilii, dum ad tempus abſunt, ibi à n. 17.

An incolæ locorum ubi decretum Tridentini non obligat teneantur ſi in loco hoſpitii, vel per quem tranſeunt, matrimonium ineant, coram parocho & teſtibus contrahere, ſi ibi decretum Tridentini obliget, ibi à n. 25.

An incolæ locorum in quibus decretum Tridentini obligat, ineuntes matrimonium in loco ubi non obligat, illac tranſeuntes, teneantur coram parocho, & teſtibus contrahere, ibi à num. 27.

An captivi apud infideles valide contrahant abſque parocho & teſtibus, ibi à n. 31.

Diſp. XIX. An matrimonii valorem deſideretur proprii parochi utriuſque contrahentis aſſiſtentia, vel ſufficiat ſi parochus, aut utriuſque, aut neutrius. 244

An valide aſſiſtat parochus alterius contrahentis dum celebratur matrimonium in parochi alterius contrahentis qui alienæ parochiæ eſt, ibi à n. 7.

Quid ſi parochus proprius utriuſque, vel alterius contrahentis aſſiſtat matrimonio, extra utriuſque parochiam, vel in aliena diœceſi, ibi à n. 13.

An peccet, puniendusque ſit parochus aſſiſtens matrimonio in aliena parochia, ibi à n. 17.

Diſp. XX. An parochus matrimonio aſſiſtens debeat eſſe neceſſario ſacerdos. 247

An parochus non ſacerdos poſſit dare licentiam ſacerdoti aſſiſtendi matrimonio, ibi à n. 6.

An poſſit dare licentiam non ſacerdoti aſſiſtendi, ibi à n. 9.

Diſp. XXI. An parochus excommunicatus, ſupenſus, vel irregularis, validè aſſiſtat matrimonio. 250

An validè det licentiam alteri aſſiſtendi talis parochus, ibi à num. 6.

Quid, ſi parocho interdicta ſit ſacramentorum adminiſtratio, ibi à num. 10.

Diſp. XXII. An matrimonium contractum coram parocho exiſtimato, carenti tamen legitimo titulo ſit validum. 252

An geſta in utroque foro, habenti titulum putativum concurrenti communi errore, valeant, ibi à n. 4.

Quid ſi habens titulum putativum, non ſit judex ordinarius, ſed delegatus, ibi à n. 15.

An valeant geſta, licet impedimentum ſit juris divini, & naturalis & excommunicationis, ibi à n. 21.

An valeant ſic geſta, etiam reſpectu ſcientium impedimentum, ibi à num. 40.

An ſufficiat ad hoc communis error abſque titulo à legitimo ſuperiori, ibi n. 48.

Quid, ſi legitimus titulus occulto delicto amiſſus eſt, aut occulte revocatus, ibi à n. 55.

Quid de matrimonio contracto coram parocho putativo, ibi à num. 60.

Quid, ſi licentia aſſiſtendi matrimonio ſit fictè conceſſa, ibi à num. 64.

Quid, ſi ſint opiniones de parochi juriſdictione, & vera ſit coram Deo opinio carere illum juriſdictione, ibi n. 65.

Diſp. XXIII. Quis dicatur proprius parochus, ut validè aſſiſtat matrimonio. 264

An ſufficiat parochus domicilii originis, ibi à n. 6.

An requiratur verum domicilium, ut parochus poſſit aſſiſtere, vel ſatis ſit animus habitandi in ea parochia majori anni parte, ibi à num. 9.

Diſp. XXIV. Utrum habens duo habitationis domicilia, poſſit indifferenter coram alterutro parocho contrahere matrimonium, 270.

Quid, quando duo ſunt parochi in ſolidum alicujus parochiæ, ibi n. 6.

Diſp. XXV. Quid ſit proprius vagorum parochus ad illos conjungendum matrimonio, & qui dicantur vagi. 271

Qua diligentia præmiſſa conjungendi matrimonio, ibi num. 9. & 10.

An valeat matrimonium à vagis contractum, omiſſa ea diligentia, ibi num. 17.

Quid, ſi forenſes ſint, vel ſaltem alter, ibi n. 8. & 9.

An ſi alter ſit parochianus, alter verò vagus, poſſit aſſiſtere matrimonio parochus vagi, ibi n. 14.

Diſp. XXVI. Qualiter poſſint religioſi in novo Indiarum orbe matrimonio aſſiſtere, & quid poſſint circa vagos. 273

Diſp. XXVII. An Archipreſbyter Eccleſiæ Cathedralis poſſit intereſſe matrimonio in tota diœceſi. 275

Diſp. XXVIII. Quis ultra parochum cenſeatur ordinatus, ut poſſit aſſiſtere mattimonio, & alii ſacerdoti licentiam aſſiſtendi dare, ibid.

Diſp. XXIX. An vicarius generalis Epiſcopi cenſeatur ordinarius ut poſſit matrimonio adeſſe, & alii ſacerdoti licentiam aſſiſtendi dare. 276

An vicarius generalis Epiſcopi poſſit in tota diœceſi audire confeſſiones, & exponere confeſſario, ibi à n. 14.

Quid de vicarius capituli ſed vacanti, vel Abbatum, vel habentium juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ibi n. 4. & 16.

Quid de vicario foraneo, n. 10. & 20.

Diſp. XXX. An vicarius Epiſcopi revocatus morte ipſius Epiſcopi, aut revocatione facta per ipſum, dum ſibi non intimatur, vel ſi ſuſpenſa ejus juriſdictio excommunicatione, vel ſuſpenſione Epiſcopi, valide aſſiſtat matrimonio, vel alii ſacerdoti licentiam aſſiſtendi concedat. 280

Diſp. XXXI. An ſoli parochi proprietarii, ſed delegati quos Epiſcopi conſtituunt, & ad unum ipſius amoveri poſſunt, & viceeurati inſtituti à parochis proprietariis, poſſint alteri ſacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio concedere. 282

Diſp. XXXII. An ſi Epiſcopus, aut conſtitutio Synodalis intredicat paracho dare licentiam adminiſtrandi ſacramentum niſi approbatis ab Epiſcopo: ſi vel Epiſcopus parocho prohibeat certas perſonas matrimonio conjungere, & Epiſcopi prohibitione neglecta parochus det licentiam aſſiſtendi matrimonio non approba

probatus ab Epiſcopo, vel interſit illi matrimonio ſibi intedicto valeat. 286
Diſp. xxxiii. An ſi Epiſcopus aut parochus committat ſacerdoti ut interſit matrimonio, dummodo ſponſis præcipiat ſub excommunicatione, ne conſumment, donec denunciatonibus præmittantur, vel ut interſint præmiſſis denunciationibus: vel ſi impedimentum non habeant ſponſi, an ſi ſacerdos interſit injuncto eo præcepto, vel non præmiſſis denunciationibus: vel non præmiſſo examine an impedimentum habeant, valeat matrimonium. 288
Quid ſi licentia extorqueatur dolo, vel metu, ibi n. 5. remiſſivè.
Diſp. xxxiv. An ſi privatus ſacerdos cui parochus committit intereſſe matrimonio, aſſiſtit illi extra parochiam, ſit validũ. 289
Diſp. xxxv. An licentia conceſſa per parochum aſſiſtendi matrimonio, debeat eſſe ſpecialis & expreſſa. 291
An ſatis ſit licentia quæ habetur per ratihabitionem, ibi n. 15.
Diſp. xxxvi. An ſi Epiſcopus, vel parochus conceſſit licentiam aſſiſtendi matrimonio ſacerdoti, & ille ignarus licentiæ, vel conſcius illius non per certum nuntium deſtinatum, aſſiſtat, vel ſi revocata erat, nec ſi ſibi intimatum per deſtinatum nuncium, valeat. 294
An talis licentia poſſit ad libitum revocari, ibi n. 9.
Diſp. xxxvii. An ſacerdos crediturus ſit dicentibus ſe habere licentiam à Proprio parocho, ut eos matrimonio conjungat. 296
Diſp. xxxviii. An ſint de eſſentia matrimonii aliqua parochi verba ſaltem de præcepti neceſſitate. 297
Diſp. xxxix. Qualis præſentia parochi, & teſtium deſideretur ad matrimonii valorem, an ſatis ſit, ſi caſu: aut vi, aut dolo ad id vocati, interſint, vel intelligant conſenſum contrahentium per interpretem. 298
Quid, ſi licentia aſſiſtenti matrimonio metu extorqueatur, vel dolo interpretetur, ibi n. 13. & 14.
Diſp. xl. Utrum ad valorem matrimonii ſatis ſit parochum & teſtes intereſſe ſponſalibus juramento ſtabilitis? vel ſponſalibus ſi poſtea ſponſi occultè ſe cognoſcant animo uxorio? vel coram eodem parocho & teſtibus intercedant copula, vel alii tactus, ob quos olim ſponſalia tranſibant matrimonium? vel matrimonio contracto inter impuberes, vel inter puberem, & impuberem, ubi malitia non ſuplet ætatem, ut poſtea efficiatur verum matrimonium per copulam materialem, vel per alios actus, ex quibus olim reſultabat veram matrimonium. 301
Diſp. xli. Quot teſtes, & quales requirantur in matrimonio, ut ſit validum. 302
An exigatur teſtes in matrimonio rogatos eſſe, ibi n. 7.
An exigatur in procuratore ad contrahendum matrimonium, certa ætas, num. 8.
Diſp. xlii. Utrum ſi pœna matrimonii clandeſtini, ut filii ex eo nati, quando fuit nullum ob aliquod impedimentum, illegitimum cenſeatur, non obſtant bona fide parentum ignorantium impedimentum.
An filii nati ex matrimonio clãdeſtino valido, ſint legitimi, ibi n. 8.
Diſp. xliii. An ſi matrimonium clandeſtinum invalidè contractum ob impedimenti ignorantiam, poſtea publicetur, approbetúrque ab Eccleſia, eo quod nullum eſt detectum impedimentum, filii inde nati ſint legitimi, ſivè nati ante approbationem Eccleſiæ ſive poſt.
Diſp. xliv. Utrum matrimonium clandeſtinum validum habeat vim efficiendi legitimam prolem, antea ſuſceptam à parentibus habilibus ad contrahendum matrimonium tempore conceptionis, aut nativitatis prolis. 309
Diſp. xlv. An ſint aliæ pœnæ matrimonii clandeſtini. 311
Diſp. xlvi. Quæ ſint pœnæ ipſorum clandeſtinè contrahentium. ibid.
Quæ ſint pœnæ ipſorum teſtium aſſiſtentium. ibi n. 7. & 8.
Diſp. xlvii. Utrum clandeſtinè contrahentes poſſint exhæredari. 313
Diſp. xlviii. Quæ ſint pœnæ parochi, vel alterius ſacerdotis aſſiſtentis matrimonio clandeſtino. 314
An excommunicatio lata, Clem. I. de privileg. contra regulares ſolemnizantes matrimonium, abſque parochi licentia, ſit correcta per ſuſceptionem, arbitrio Epiſcopi impoſitam in Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matrim. ibi n. 8.
Diſp. xlix. An ſi parochus alienus vel ſacerdos qui non eſt parochus dat licentiam aſſiſtendi matrimonio incurrat ſuſceptionem triennalem. 316
Diſp. L. An ſi parochus triennio ſuſpenſus eo quod aſtitit matrimonio clandeſtino, iterum interſit ſuſpendatúrque triennio, priori nondum elapſo, à quo tempore incipiat hoc poſterius triennium. 318
Diſp. LI. An parochus ſuſpenſus ab officio, qui interfuit clandeſtino, ſit conſequenter ſuſpenſus à beneficio, poſſitque illo privari. ibid.
Diſp. LII. An Parochus ſuſpenſo eo quod interfuit clandeſtino poſſit abſolvi ab Epiſcopo, vel ejus vicario. 321
Diſp. LIII. An pœnæ matrimonii clandeſtini indigeant judicis ſententia. ibid.
Diſp. LIV. An ſolius judicis Eccleſiaſtici ſit pœnas has inferre clam contrahentibus, poſſitque judicem laicum in hac cauſa procedentem, inhibere. 323

LIBER QUARTUS.

De conceſſu coacto.

DISP. I. Quid, & quotuplex ſit metus? Et quas conditiones exigat, ut cadat in virum conſtantem. 325
Diſp. II. An metus viri conſtantis neceſſariò petat eligi minus malum, ad vitandum majus? vel poſſit eſſe talis timor, licet ob illum eligatur majus malum: ut ſi timore mortis incuſſo eligat quis fornicari.
Diſp. III. An metus cadens in virum conſtantem conſideretur abſolute nullo reſpectu ad patientem metum, ac proinde in omnibus ſit æqualis: vel potius attendatur patiens metum, & ſic minor metus in fœmina, vel in puſillanimi ſufficiat. 328
Diſp. IV. an mala metum juſtum incutientia debeant neceſſario timeri in propria perſona, vel ſatis ſit in perſona conſanguineorum, affinium, amicorum, domeſticorum. 328
Diſp. V. Quæ ſint mala, quorum timor cadit in virum conſtantem. 331
Quid de infamiæ metu, ibi n. 13.
Quid de metu excommunicationis, ibi n. 17.
Quid de patrimonii amiſſionis timore, ibi n. 20.
Quid de metu amittendi magni lucri, ubi n. 27.
Diſp. VI. An timor reverentialis cadat in virum conſtantem. 335
An ſolus timor reverentialis ſat ſit ad irritandum matrimonium, ibi n. 7.
An ſatis ſit ad annullandam profeſſionem, ibi n. 17.
An ſufficiat metus reverentialis cum nimis, quando minans non ſolitus eſt eas exequi, ibi n. 20.
Timor reverentialis reſpectu quorum ſuperiorum ſit, ibi n. 24.
An metus ſolus reverentiæ annullet conſenſum tacitum conſurgentem ex præſentia cum taciturnitate, ibi n. 35.
Diſp. VII. An preces importunæ incutiant metum viri conſtantis. 342
Diſp. VIII. An contractus metu gravi initi ſint nulli ipſo jure. 344
An per illos tranferatur dominium, ibi n. 5.
Diſp. IX. An metu levi exortata ſint in foro conſcientiæ obnoxia reſtitutioni. 348
Diſp. X. An præces importunæ incutiant metum ſaltem levem, efficiantque involuntarium, mixtum, itaut eis extortum, ſit in foro conſcientiæ reſtituendum. 352
Diſp. XI. An blanditiæ inferant metum levem itaut eis extorta, ſint in foro conſcienciæ reſtituenda. 354
Diſp. XII. An metus cadens in virum conſtantem, injuſtè illatus irritet matrimonium, 355
An conſtituto procuratoris metu facta, valida ſit ibi n. 22.
An dotis, & arratum conſtitutio metu facta valeat, ibi n. 23.
Diſp. XIII. An metus juſtè illatus annullet matrimonium eo metu initum. 360
Diſp. XIV. An jure naturæ, vel ſolo jure humano irritum ſit matrimonium metu initium. 363
Diſp. XV. An matrimonium metu contractum, ſit omninò irritum, ita ut nullam prorſus obligationem pariat, ſed alterutri liceat altero invito reſilire. 365
Diſp. XVI. An peccet matrimonium iniens metu cadendi in virum conſtantem.
Diſp. XVII. An metus levis aliquando matrimonium irritet. 368
Diſp. XVIII. An validum ſit matrimonium metu viri conſtantis initum, eodémque metu conſummatum, ita ut potius illud matrimonium invalidum ratificetur copula metu exortâ, aut ſpontanea. 369
Diſp. XIX. An ſponſalia metu viri conſtantis inita ſint nulla ipſo jure ſicut & matrimonium. Vel ſolum annullanda, inſtar aliorum contractuum. 373
Diſp. XX. An matrimonium metu contractum, firmetur juramento. 374
An quotiès actus eſt ſecluſo juramento invalidus, & lege reprobatus, firmarique debet juramento, deſideretur id juramentum ſponte, metuque ſecluſo præſtitum eſſe, n. 2.
An poſſit peti ab Epiſcopo relaxatio juramenti, ſivè metu gravi, ſive levi extorqueatur, ibi n. 6.
An matrimonium metu gravi initum, reddatur validum juramento, ibi n. 11.
An juramentum adjectum matrimonio metu gravi extorto, obliget, itaut relaxatione indigeat, n. 14.
Diſp. XXI. An ſponſalia metu gravi inita, firmentur juramento, vel ſaltem juramentum, obliget relaxationéque indigeat. 377
Diſp. XXII. Utrum pontifex aut Princeps ſæcularis poſſit ſubditos aut pater filios cogere ad matrimonium. 379
An impedientes, matrimonium incurrant excommunicationem Tridentini ſeſſ. 24. de matr. c. 9. n. 8. & ſeq. 1.
Diſp. XXIII. An culpam admittant filii non obedientes parentibus præcipientibus aliquod matrimonium: vel ipſis inſciis, aut invitis ineuntes matrimonium. 389
Diſp. XXIV. An poſſit filia invitis parentibus non clandeſtinè nubens

Digitized by Google

bens exheredari. 382
Diſp. xxv. An leges permittentes filias exhæredari, eo quod ipſis invitis nubant, ſive correctæ jure canonico. 384
Diſp. xxvi. An teneantur parentes dotem conſtituere filiabus ipſis invitis nubentibus. 385
An teneatur pater alimenta præſtare filio abſque ejus conſenſu matrimonium ineunti, & ejus uxori, ibi n. 20. & 21.
Quod matrimonium dicatur indignum, ibi n. 23. & ſeq.
Diſp. xxvii. Qualiter probetur metus. 389
An credentem potius ſit duobus de metu deponentibus, quam multis de ſpontanea voluntate, ibi n. 1. 2. & 3.

LIBER QUINTUS.

De conſenſu conditionato.

DISP. I. Utrum matrimonium poſſit contrahi ſub conditione generali, & ſub conditione ſpeciali intrinſeca, illudque ſuſpendat: ut ſi vixerimus, ſi tu conſenſeris, ſi non es conſanguinea, ſi Deo, vel Eccleſiæ placuerit. 389
Diſp. ii. An conditio extrinſeca neceſſario eventura, adjecta matrimonio, ut ſi cras ſol orietur, reddat ipſum conditionale & ſuſpendat conſenſum. 391
Diſp. iii. An conditio impoſſibilis adjecta matrimonio, ipſum vitiet, vel ea rejecta, ſit legitimum, & abſolutum matrim. 392
Diſp. iv. An omnes conditiones impoſſibiles, ſive de præſenti, ſive de futuro, aut præterito apponatur, rejiciantur à matrimonio. 397
An rejiciantur conditiones per naturam impoſſibiles, ibi n. 5.
Quid de conditionibus de ſolo jure impoſſibilibus, n. 6. & 7.
Quid de conditionibus de facto ſolo impoſſibilibus, ibi à n. 12.
Quid ſi conditio per accidens ex ſolo temporis lapſu ſit impoſſibilis, ibi n. 15.
Quid de conditione impoſſibili contra ſubſtantiam matrimonii, ibi à n. 19.
Diſp. v. An hæc conditio reputetur impoſſibilis, ſi Pontifex diſpenſaverit, atque ita adjecta ſponſalibus inter conſanguineos rejiciatur, & ſponſalia tanquam pure contracta, ſint prorſus invalida. 400
An obtenta diſpenſatione ſint vera ſponſalia, ibi à n. 22.
Quid ſi non adjiciatur tali promiſſioni ea conditio, ſi Pontifex diſpenſaverit, ibi à n. 25.
Quid ſi impedimentum non ſit dirimens, ſed tantum impediens matrimonium, per Pontificem, aut per Epiſcopum, diſpenſat ille, ibi n. 28.
An reſiliens ab his ſponſalibus, teneatur alteri expenſas diſpenſationis, & quaſcumque alias factas ſolvere, ibi n. 32.
An hic promittens teneatur diſpenſationem procurare & cujus expenſis, ibi n. 25.
An inter hos liceant tactus, & oſcula licita ſponſis de futuro, ibi n. 38.
Diſp. vi. An conditio honeſta, & poſſibilis adjecta matrimonio illud ſuſpendat.
Diſp. vii. Quando conditio hæc adjecta ſponſalibus aut matrimonio, ſi patri placuerit, cenſeatur impleta, ut ex tunc purificentur. 406
Diſp. viii. An matrimonium contractum ſub conditione honeſta, efficiatur ea impleta validum abſque novo conſenſu. 408
An idem dicendum ſit, quando contrahentes erant inhabiles, ineuntque matrimonium ea conditione, ſi Pontifex diſpenſarit, ibi n. 9.
Quando aliquis contrahit cum duabus ſub conditione honeſta, & ſimul utraque impleatur; quod matrimonium prævaleat, ibi n. 11.
Quid ſi ſponſalia cum duabus ineantur ſub conditione, & ſimul ambæ conditiones impleantur, ibi n. 17.
An ſit aliquid circa hæc per Tridentinum immutatum, ibi num. 20.
An ſi contrahatur matrimonium coram parocho & teſtibus, ſub conditione honeſta efficiatur poſt Tridentinum, validum abſque novo conſenſu, vel ſit opus ut parochus & teſtes aſſiſtant verificationi conditionis, ibi n. 23.
Diſp. ix. An conditio contraria ſubſtantiæ matrimonii, aut ejus bonis, ſive ſit de præſenti, præterito, aut futuro ipſum annullet. 413.
Diſp. x. An conditio contraria bonis matrimonii ſi honeſta ſit, illud annullet. Ut contraho tecum, modo ambo ſervemus caſtitatem. 215
Quod, de hac conditione, ſi prius ita te caſtitatis voto aſtringas, ut nunquam à me petas, nec reddas; ibi n. 3.
Quid de conditione nunquam exigendi, ibi n. 4.
Quid de conditione non cohabitandi ſimul, ibi n. 5.
Quid, de conditione, ut liceat ingredi religionem, ibi n. 6.
Diſp. xi. An caſſet matrimonium hæc conditio, ut alter conjux non teneatur reddere, quoties alteri non licet exigere. 417
Diſp. xii. An ſi infideles ineant matrimonium, ea conditione, ut liceat eis repudium, aut pluralitas uxorum eo modo quo eis in lege ſua hæc permittuntur: valeat matr. ibid.
Diſp. xiii. Quando conditio contraria matrimonio apponatur altero ſolo contrahenti, an illud vitiet. 418
Diſp. xiv. An ſponſalia reddantur nulla, quando adjicitur conditio ſubſtantiæ contraria. ibid.
Diſp. xv. An conditio turpis non contraria matrimonio, nec bonis ejus ipſum ſuſpendat. 419
Diſp. xvi. An hæ conditiones, ſi mecum concubueris, ſi te virginem invenero, ſi in primo concubitu mihi placueris, rejiciantur tanquam turpes. 420
Diſp. xvii. An ſicut conditiones turpes, & impoſſibiles rejiciuntur à matrimonio, ita etiam à ſponſalibus rejiciantur. 421
Diſp. xviii An conditiones impertinentes rejiciantur à matrimonio vel illud ſuſpendant. ibid.
Diſp. xix. An omnia de conditionibus tradita, dicenda ſint de modo, demonſtratione, & cauſa quando hæc ſunt honeſta, impoſſibilia, contrariantur ſubſtantiæ matrim. aut ſub turpia. ibid.

LIBER SEXTUS.

De donationibus inter conjuges, ſponſalitia largitate & arrhis.

DISP. I. An donatio inter conjuges valida ſit. 424
Diſp. ii. Utrum valeat donatio inter conjuges qui veri non ſunt, ſed putativi. 426
Diſp. iii. Utrum in aliquibus caſibus valida ſit donatio inter virum & uxorem. 427
Diſp. iv. An valeat donatio inter conjuges, ex qua donans non efficiatur pauperior. 429
An ſit contra motum proprium Clement VIII. vel contra votum, paupertatis, ſi roget religioſus volentem ſibi donare, ut donet alii, ibi n. 7.
An permiſſum ſit in foro externo, & conſcientiæ, debitori repudiare hæreditatem vel legatum in creditorum fraudem, ibi num. 8. & 9.
An poſſit prælatus repudiare hæreditatem, vel legatum monaſterio, aut Eccleſiæ delatam, abſque ſolemnitate requiſita in alienatione rerum Eccleſiaſticarum, ibi n. 10. & ſequent.
An dicta omnia habeant locum, quando non eſt hæreditatis repudiatio, ſed ceſſio in alicujus favorem, ibi n. 16. & 17.
An remiſſio uſus fructus paterni ſit donatio qua computetur in melioratione tertii, & quinti, poſſit revocari tanquam in officioſa, ibi n. 18.
Qualiter valeat licētia teſtādi conceſſa per parentes filios, ibi n. 19.
Diſp. v. An poſſit uxor renuntiare lucra conſtante matrimonio acquiſita, vel acquirenda, in viri fraudem & è contra. 436
Diſp. vi. Utrum valeat donatio remuneratoria inter conjuges. 437
An uxor debeat obſequia viro, itaut nullum dignum ſit remuneratione, ibi n. 13. & 14.
Diſp. vii. An valeat donatio qua alteruter conjux alteri dotem conſtituit. 439
Diſp. viii. An dos conſtituta per virum uxori, minuat legitimam debitam aſcendentibus, vel deſcendentibus atque ita extrahenda ſit de toto hæreditatis corpore: aut potius de ea parte de qua maritus poteſt libere diſponere, ut in Caſtilla de quinta bonorum parte, ſi habeat deſcendentes, vel de tertia, ſi habeat aſcendentes. 440
Diſp. ix. An confeſſio qua maritus confitetur ſe dotem recepiſſe ab uxore, vel tantum dotis quantitatem, nec conſtat de vera receptione, aut non de tanta ſumma, nec ac ficte cauſa honoris, aut alia affecta ſit, cenſeatur animo donandi eam dotem, aut exceſſum illum facta, validàque ſit talis donatio. 441
Diſp. x. An donatio cauſa mortis valida inter conjuges. 443
Diſp. xi. An donatio invalida inter conjuges, juramento confirmetur. 444
An ſimiliter confirmetur homagio? id eſt, *pleito omenaie*, ibi n. 8.
Diſp. xii. An donatio præſumpta conſurgens ex confeſſione, qua vir fatetur dotem receptam, firmetur juramento. 446
Diſp. xiii. An donatio facta contra prius non donandi juramentum, firmetur juramento. 447
Diſp. xiv. An donatio inter conjuges firmetur morte naturali donantis. 448
An requiratur traditio ut hæc donatio inter conjuges confirmetur morte, ibi n. 6.
An deſideretur ut conjux donans prius decedat, ibi n. 20.
An exigatur ne donatio excedat ſummam quingentorum aureorum abſque inſinuatione, ibi n. 24.
Diſp. xv. An ut donatio inter conjuges morte confirmetur, deſideretur ut donans in eadem voluntate permaneat uſque ad mortem nec expreſsè, nec tacitè donationem revocans, & quando cenſeatur revocare tacitè.
cenſeatur revocare tacitè. 451
Diſp. xvi. An donatio invalida inter conjuges, dum morte confirmatur retrotrahatur ad tempus donationis factæ, tam quoad dominium, quam quoad fructus. Et ſemel revocata, ſed caſſata, revocetur aut caſſetur quoad fructus perceptos. 453

Diſp.

Digitized by Google

Diſp. XVII. An donatio invalida inter conjuges confirmetur morte civili, ut exilio, ſervitute, profeſſione religionis alterius. 455
Diſp. XVIII. An donatio ſponſalitiæ largitatis inter ſponſos de futuro valida ſit. Et quando acquiratur ei, cui donatur. 456
Diſp. XIX. An acquiratur ſponſalitia largitas per matrimonium nondum conſummatum, ſecuta traductione ſponſæ ad ſponſi domum aut per copulam præcedentem. 458
Diſp. XX. An quando ſponſalia fuere nulla ob aliquod impedimentum, lucretur ſponſa per oſculum, aut copulam aliquid ſponſalitiæ largitatis. 460
Diſp. XXI. An quando ſponſalia non caſu, ut morte, abſque tamen utriuſque culpa diſſolvuntur, ut communi conſenſu, amiſſione oculorum ingreſſione religionis, voto, lucretur ſponſa largitatem ſponſalitiam. Et quid, ſi alter cauſam dedit ut quia fornicatus eſt, vel in longinquam profectus. 461
Diſp. XXII. An ſi artha interveniat, lucretur ſponſa conſummato matrimonio largitatem ſponſalitiam, & arrhas, vel detur ejectio: Et ſi matrimonium caſu non ſequatur, & adſit oſculum, poſſit ſponſa eligere medietatem jocalium vel arrharum. 462
Diſp. XXIII. An ſponſalitia largitas non tantum ante initum matrimonium, ſed etiam poſt dari poſſit. 465
Diſp. XXIV. In qua quantitate donari poſſit ſponſalitia largitas, & ubi nulla eſt dos, valida ſit, & qualiter taxanda. 466
Diſp. XXV. An veſtes, & reliqua quæ mittit ſponſus ſponſæ cenſeantur *ſponſalitia largitas*, & acquirantur integra per *copulam*, & *dimidia per oſculum*. 467
An teſtes traditæ per virum uxori, vel è contra cæteraque jocalia cenſeantur donari, vel ad ſolum uſum accommodari, ibi n. 2.
Quid de veſtibus, & cæteris donatis inter ſponſos de futuro, an attento jure communi cenſeantur ſponſalitia largitas, ibi n. 17.
Quid attento jure regni Caſtellæ, ibi n. 19.
An ſi ſocer donet veſtes nurui, nurus eas ſibi comparet, vel cenſeantur donatæ filio, ac proinde filius teneatur eas conferre, ibi num. 32.
Diſp. XXVI. An donata à conſanguineis ſponſæ, ſponſo, vel è contra, cenſeantur ſponſalitia largitas, & morte illius acquirantur, 471.
An donata à conſanguineis viri uxori, cenſeantur viro donari, vel uxori: & è contra, ibi à n. 2.
Quid de donatis à conſanguineis ſponſi ſponſæ, & è contra, ibi à num. 21.
Diſp. XXVII. Quæ ſit arrharum natura, quo pacto acquirantur, & audentur in virginitatis præmium, ita ut eas reſtituere teneantur, quæ virgo non eſt. 476
An peccet fœmina quæ mediis aliquibus defectum virginitatis occulta, & ut virgo nubit, ibi n. 7.
An hæc fœmina teneatur dotem reſtituere, quam ei maritus credens eſſe virginem aſſignavit, ibi n. 5.
Diſp. XXVIII. An arrhæ conſtitui poſſint conſtante matrim. 478
Diſp. XXIX. In qua quantitate poſſint arrhæ promitti. 479
Diſp. XXX. An decima pro arrhis promiſſa ſit computanda juxta bona quæ maritus bona fide poſſidet, itaut illis evictis minuenda non ſit. 481
Diſp. XXXI. Qualiter computanda ſint bona majoratus viri, ad taxandam bonorum decimam, quam arrharum nomine promittere poteſt. ibid.
Diſp. XXXII. An antapocha (vulgò *contra eſcrituras*) de non petenda certe quantitate promiſſa viro noceat uxori quoad arrhas, ita ut computanda ſit ea quantitas inter bona viri. 482
Diſp. XXXIII. An in foro conſcientiæ valida ſit promiſſio arrharum ultra decimam. 484
Diſp. XXXIV. An donatio arrharum ultra decimam confirmetur juramento: vel ſaltem illud obſervandum ſit. ibid.
Diſp. XXXV. An ſoluto matrimonio incumbat uxori, & ejus hæredibus probare arrhas promiſſas non excedere decimam bonorum mariti partem, vel potius viro & ejus hæredibus, incumbat probare excedere. 485
Diſp. XXXVI. An arrhæ minuant legitimam aſcendentibus aut deſcendentibus debitam, vel extrahendæ ſint de ea parte, de qua poteſt maritus in præjudicium aſcendentium, aut deſcendentium diſponere. 486
An donatio remuneratoria extrahenda ſit morte æris alieni ex toto hæreditatis corpore vel de ea parte de qua donans poteſt libere diſponere, ibi à n. 2.
An poſſit pater tempore vitæ, vel mortis quaſcumque eleemoſynas facere, aut opera pia inſtituere in præjudicium legitimæ filiorum, vel extrahenda ſint de parte de qua poteſt libere diſponere, ibi n. 3. & 6.
An minutæ donationes, & eleemoſynæ factæ à parentibus dum vivunt, extrahendæ ſint de ea parte de qua poſſunt libere diſponere, ibi à n. 8.
Quid de arrhis promiſſis, ibi à n. 14.
Quid de ſponſalitia largitate, ibi 17. & 18.
Diſp. XXXVII. An maritus cui dos non ſolvitur, vel non integre, teneatur integras arrhas promiſſas ſolvere. 488
Diſp. XXXVIII. An pupillus vel minor ſine auctoritate tutoris, aut curatoris judiciſque decreto poſſit arrhas conſtituere. 489
An minor, vel pupillus carens tutore, aut curatore, vel illum habens, contrahens ejus licentia, vel abſque ea obligetur naturaliter & civiliter, ibi à n. 4.
An publicatus, vel minor habens tutorem, aut curatorem, ſi abſque ejus licentia contrahat, obligetur naturaliter, ibi à n. 19.
An poſſit arrhas promittere, aut ſponſalitiam largitatem abſque judicis decreto, & curatoris auctoritate, ibi à n. 37.
Diſp. XXXIX. An filius familias poſſit arrhas promittere inconſulto patre. 497
Diſp. XL. An mulier quæ ad ſecundas nuptias, minimè tranſit, poſſit ſuperſtitibus aſcendentibus, vel deſcendentibus, diſponere ad libitum de arrhis. 499
Diſp. XLI. Utrum mulier ad ſecundas nuptias tranſiens ſuperſtitibus filiis ex priori matrimonio habitis, poſſit diſponere de arrhis à priori viro acceptis, ſicut de aliis propriis bonis; vel teneatur eas reſervare filiis prioris matrimonii, illiſque ſuccedant in eis æqualiter. 500

LIBER SEPTIMUS.

De impedimentis Matrimonii.

DISP. I. An integrum ſit Pontifici impedimenta matrim. irritantia ſtatuere. 5
An ſi ſine juſta cauſa ea ſtatuat, teneat factum, n. 5. & 6.
An poſſit Pontifex aliquos privatos reddere inhabiles ad ineundum inter ſe matrim. ibi n. 7. & an poſſit infideles, ibi n. 3.
An poſſit certam perſonam reddere omnino inhabilem ad matrim. ibi n. 8.
An poſſit Epiſc. impedimenta in ſua diœceſi ſtatuere, ibi n. 9. & 10.
Diſp. II. An Pontifice ſuo præcepto aut conſtitutione interdicenti matr. ſit invalidum contra eam prohibitionem initum. 7
An matrim. validè contractum ſit in pœnam ſeparandum, quando lite pendenti aut contra judicis prohibitionem eſt initum, ibi n. 14. & 15.
Sponſalia contra eam prohibitionem inita an ſi valida, ibi n. 9.
Diſp. III. An Princeps ſæcularis etiam infidelis poſſit impedimenta dirimentia ſtatuere. ibid.
An apud Judeos ſit poteſtas impedimenta dirimentia ſtatuendi? Et an ſi nunc contrahant in gradibus lege Moſaica interdictis, valeat matrim. ibi n. 6.
An ſi fideles ſubditi Principi infideli contrahant cum impedimento dirimenti ſtatuto per illum Principem, valeat matrim. ibi n. 7.
An Princeps fidelis poſſit infidelibus ſibi ſubditis ſtatuere impedimenta ibi.
An impedimenta à Pontifice nunc ſtatuta ligent infideles ſibi ſubditos, ibi n. 8.
An quæſtio circa matrim. vel divortium orta inter infideles ſubjectos Principi Chriſtiano, pertineat ad forum ſeculare. Et quid, ſi alteruter ſit fidelis, ibi n. 9.
An valeat matrim. ſi infidelis contrahat apud fideles, cum impedimento dirimente à ſuo Principe infideli, ſtatuto: vel ſi fidelis contrahat apud infideles, cum impedimento dirimenti apud ſolos fideles, n. 10.
Diſp. IV. An efficax ſit conſuetudo ad impedimenta nova dirimentia ſtatuenda: vel ſtatuta abolenda: & proinde ad reddendos quoſpiam inhabiles ad matrim. qui jure habiles erant: vel è contra habiles, qui jure erant inhabiles. 11
Diſp. V. Utrum impedimenta ſive impedientia ſive dirimentia ita obligent, ut nullus metus excuſet: conſtituantque duplicem malitiam in matrim. cum illis iniso: ſpecialique malitia neceſſario fatenda efficiant copulam illicitam inter ſic impeditos habitam. 17
Diſp. VI. Quot & quæ ſint impedimenta dirimentia, vel ſolum impedimentia, & an convenienter aſſignentur: & qualiter aliquod ex impedimentibus intelligantur. 20
Diſp. VII. An feriarum tempore interdicantur benedictiones nuptiarum matrim. inire, conſummare, ſponſam in ſponſi domum traducere. 22
Diſp. VIII. An tempore interdicti Eccleſiaſtici, vel ceſſationis à divinis licitum ſit matrim. inire, nuptias benedicere. 26
An ſive vir ſive fœmina interdicti ſint, poſſint benedictiones ſuſcipere nuptiales, ſeu matrim, copulari, ibi n. 5. & 18.
Diſp. IX. An tempore quo conjuges ſunt excommunicati, validè & licitè ineant matrim. ſive excomunicatio ſit major ſive minor. 30.
Quale peccatum ſit ſi non excommunicatus contrahat matr. cum excommunicatio majori vel minori excommunicatione, vel ſi uterque eadem cenſura ligatus ſit, ibi à n. 6. ad 11.
An excommunicato interdictum ſit ſponſalia inire etiam juramento firmata, ibi n. 12.
An ei vetitum ſit: benedictiones nuptiales recipere, ibi n. 13.
An teneatur præmittere confeſſionem matrim. qui peccato vel excommunicatione ligatus eſt, ibi n. 14.
An validè & licitè matrim. ineat, aut benedictiones nuptiales recipiat ſuſpenſus, aut is cui interdictus eſt Eccleſiæ ingreſſus, ibi n. 15.
Diſp. X. An Catechiſmus impediat matrim. ineundum. 34
Diſp. XI. An vota ſimplicia, & juramenta caſtitatis, religionis, non ineundi matrim. aſſumendi ordinis ſacri, impediant matr. 36

Digitized by Google

Index Diſputationum.

An peccet contrahens cum habente votum caſtitatis, ibi n. 13.
An habenti votum roganti an liceat, vel matr. valeat, poſſit reſponderi valere, ibi n. 12.
An ſi vexetur variis tentationibus, paſſim ſuccumbat, liceat illi conſulere ut ineat matrim. & generaliter minus malum ad vitandum majus, ibi n. 41.
Diſp. XII. Quid ſi raptus, quæve ejus pœnæ attento jure antiquo, & qualiter attento eodem jure ſit impedimentum matrim. 43
An eiſdem pœnis ſubdatur fœmina rapiens virum ibi à n. 24.
An rapta nubens raptori amittat ejus bona, quæ ſibi lex civilis in raptus pœnam deferebat, ibi à n. 27.
In quo conſiſtat malitia ſpecialis raptus in foro conſcientiæ: & quandd matrim. incundo impedimentum ſit, ibi à n. 30.
Diſp. XIII. Quando attento decreto Trid. raptus dirimat matrim. ac ſi obnoxius excommunicationi, ac pœnis in eo decretis. 52
An ſimiliter dirimat ſponſalia, ibi n. 17.
Diſp. XIV. An ſtuprum ſine raptu contingere poſſit, ita ut ſpecialem luxuriæ ſpeciem neceſſariò confitendam conſtituat. 56
Diſp. XV. An inceſtus cum conſanguineis vel affinibus impediat matrim. 61
Diſp. XVI. An uxoricidium & viricidium matrim. impedimentum præſtent. 65
Diſp. XVII. Qualis culpa ſit ligatum aliquo impedimento impedienti matrim. inire: quo jure inducta ſint: quis in illis diſpenſet: & an impediant debiti petitionem. 66

De impedimentis dirimentibus.

De impedimento erroris & conditionis.

Diſp. XVIII. An error perſonæ, qualitatis, vel fortunæ, dirimat matrim. & quo jure: & quando error qualitatis in perſonæ errorem redundet. 68
Diſp. XIX. An error conditionis ſervilis matrimonium dirimat: & quo jure. 72
Quid, ſi pro tempore determinato concedatur libertas, ibi n 3.
Quid, ſi libertas ſit conceſſa poſt certum tempus, ibi n. 4.
Quid, ſi error conditionis ſit concommitans: vel poſt manumiſſionem ignoratam cognoſcatur ancilla affectu uxorio: vel poſt cognitam ſervitutem: & an ancilla affectu uxorio: vel poſt te, liceat conjugi ſervo reſilire: & an pendenti lite ſuper ſervitute, aut teneatur liber reddere? Remiſſivè, n. 5.
An ſit neceſſarium judicium Eccleſiæ ad hanc ſeparationem, ibi num. 7.
Quid, ſi ſit error ſervitutis aſcriptitiæ, vel originariæ, aut conditionis libertinæ ibi n. 9. 10.
An valeat matrim. quando ignorantia conditionis eſt leviſſima, ibi à n. 19.
Quid ſi ſit error in æquali aut digniori conditione, ibi à n. 22.
Diſp. XX. Quando ancilla libertatem conſequatur ex matrim. permiſſu domini inito: & an tunc matr. ſit validum. 80
Quando acquirat ancilla libertatem ex dotalibus inſtrumentis confectis, ibi n. 9.
An domino ducenti ancillam, maneat ea libera, & filii antea nati, ibi n. 10. & ſeq.
Diſp. XXI. An ſervi poſſint invitis dominis matrim. inire, nefaſque ſit impedire: & an conjugi potius quam domino ſatisfacere teneantur. 83
Diſp. XXII. An domino permiſſum ſit mittere ſervum conjugatum vendendum in partes longinguas. 96
Diſp. XXIII. An ſervitus poſſit poſt matr. venire alterutro conjuge ſe in mancipium venundante. 88
Diſp. XXIV. An utrius parentis conditionem filii ſequantur, quoad nobilitatem, ac ſervitutem.
Filius ex patre nobili matre ancilla, an ſit nobilis, ibi n. 2. & 3.
An domino promittente ancillæ libertatem, ſit efficax promiſſio, ibi n. 21. 22.

De impedimento voti ſolemnis & ordinis.

Diſp. XXV. Quæ ſit differentia eſſentialis inter votum ſimplex & ſolemne, & in quo ſolemnitas illa conſiſtat. 93
Qualiter ſint veri religioſi, qui in Soc. JESU vota ſimplicia biennii emiſerunt, ibi n. 15.
Votem ſimplex & ſolemne religionis an differant ſpecie. n. 6. & 19.
Diſp. XXVI. Quo jure per profeſſionem religionis dirimatur matr. ſubſequens. 100
Diſp. XXVII. An Ordini ſacro ſit jure divino annexa continentia: & obligatio ad illam ſit ex voto ſolemni, an potius ex ſola Eccleſiæ conſtitutione, & in quo eſſentialiter voti illius ſolemnitas conſiſtat.
An Epiſcopatui ſit annexa jure divino continentia, ibi n. 7.
An votum ſolemne caſtitatis annexo Ordini ſacro, differat ſpecie, & ex natura rei à voto ſimplici, & ſolemni profeſſionis, ibi n. 18.
An Clericus in ſacris conſtitutus, & ſimul religioſus, fornicans teneatur utramque circunſtantiam fateri, aut ſatisfaciat dicendo ſe votum emiſiſſe, ibi à n. 19.
Diſp. XXVIII. An ſacer ordo vel Epiſcopatus dirimat matrim. & quo jure. 109
Diſp. XXIX. An ordo ſacer vi vel metu aſſumptus obliget ad caſtitatem, & impediat ac dirimat matrim. 112
Diſp. XXX. An ordo ſacer infantiæ tempore, aut ante pubertatem aſſumptus obliget ad caſtitatem, ac matrimonium dirimat. 114
Diſp. XXXI. An ordines minores impediant matrimonium culpáne ſit ab illis reſilire: aut eos animo non ulterius progrediendi aſſumere. 116
Diſp. XXXII. An ſola licentia conjugis, ſufficiat, ut alteruter conjux poſſit licitè poſt matrimonium conſummatum ad religionem tranſire. 118
Diſp. XXXIII. An profeſſio conjugis, de licentia ſpontanea alterius emiſſa abſque aliis jure requiſitis valida ſit nec profeſſus revocari poſſit, ſed manens in ſæculo cogendus ſit profiteri. 124
Diſp. XXXIV An profeſſio conjugis ignorante altero facta aut ſcienti, & contradicenti, ſit invalida: an potius is profeſſus ſit revocandus, & revocatus ad quid teneatur, ſive vivo ſive mortuo altero conjuge. 128
An poſſit conjux relictus in ſæculo, invito alio ſic profeſſo, religionem ingredi ibi n. 25.
An ſi uterque conjux licentia alterius minimè obtenta profiteatur, ſive conſcius ſive ignarus profeſſionis alterius, valeat profeſſio, neutérque alterum revocare poſſit, ibi n. 24.
Diſp. XXXV. An quando licentia exortata fuit, per conjugum profeſſum, metu, aut dolo, aut nulla interfuit, ſed ſola diſſimulatio manentis in ſæculo, valida ſit profeſſio: nec jus comperat revocandi. 134
Diſp. XXXVI. An conjugi qui profeſſus eſt abſque licentia, vel cum ea per dolum aut metum extorta liceat reſilire, quando manent in ſæculo poſtea adulterium admiſit. 136
An abſque licentia uxoris ad ordines ſacros promotus ſit ipſi poſtea fornicanti reſtituendus, ibi n. 4.
Diſp. XXXVII. An conjux ſine licentia conjugis profeſſus, aut eius mortis conſcius in profeſſione, perſiſtens ignarus illius nullitatis, aut nolens ratificare, eſto non verus profeſſus ſit, poſſit tranſacto quinquennio reclamare, aut occultè religionem deſerere. 137
An decretum Trident. ſeſſ. 25. de regul. c 19. fundetur in præſumptione, dum concedit quinquennium ad reclamandum: & ſic non habeat locum in foro conſcientiæ, ibi à n. 6.
An id quinquennium procedat ſolum à tempore ſcientiæ nullitatis profeſſionis, ibi n. 8.
An tranſacto quinquennio poſſit hic audiri remedio reſtitutionis, ibi à n. 20.
An id Tridentini decretum intelligatur de iis, qui in perpetuum ſunt inhabiles: vel etiam ad tempus, & duret impedimentum inhabiles efficiens toto quinquennio, & ibi à n. 30.
An hic profeſſus invalidè tranſacto quinquennio & reſtitutus omni remedio in foro externo ad reclamandum, teneatur regulam & vota ſervare, atque profeſſionem ratam habere, & dum non ratam habet, poſſit alimenta monaſterii ſuſcipere, ſuffragia ferre & ad Ordines promoveri, ibi à n. 36.
An ut ratificetur profeſſio illa invalida, ſit neceſſariò iterandus novitiatus, ibi à n. 45.
An ſit quoque neceſſario nova ipſius profeſſi & monaſterii ratificatio, conſcio utroque nullitatis prioris profeſſionis: ac ſint repetendæ ceremoniæ: at ratificata profeſſione, poſſit is profeſſus retinere locum, & privilegia alia antiquitati prioris profeſſionis irritæ correſpondentia, ibi à n. 59.
Qua iter conjugatus poſſit tranſacto quinquennio reclamare contra profeſſionem, quam ſine valida conjugis licentia emiſit: & quid exigatus ut illa profeſſio convaleſcat, ibi à n. 69.
Diſp. XXXVIII. An poſſit maritus ſine uxoris licentia ad Ordines promoveri, & ſic promotus ad quid adſtringendus ſit. 154
Diſp. XXXIX. An ſola uxoris licentia poſſit vir ad Ordines promoveri: quidve amplius deſideretur: & ea ſola promotus poſſit ab uxore revocari. 157
Diſp. XL. An uxor cujus licentia vel diſſimulatione vir ad Ordines ſacros promotus eſt, ita teneatur ad caſtitatem, ut viro mortuo non poſſit validè matrim. jungi. 159
Diſp. XLI. Quid exigatur, ut integrum ſit marito, ad Epiſcopi aut Cardinalis dignitatem promoveri. 160
Diſp. XLII. An clericus in minoribus conſtitutus validum matrim. iniens amittat beneficia Eccleſiaſtica. ibid.
Diſp. XLIII. An per contractum matrim. irritum amittat clericus beneficia. 163
Diſp. XLIV. An per matrim. amittatur penſiones inſtar beneficiorum. 167
Diſp. XLV. An non tantum peccet retinens beneficium, vel penſionem poſt contractum matr. ſed etiam quia ea accipit, aut retinet, animo non permanendi in clericatu, ſed tranſeundi ad matr. 168
Diſp. XLVI. An per contractum matrimonii amittat clericus in minoribus conſtitutus privilegia clericalia. 172
An deſideretur ad id monitio aut judicis ſententia, ibi à n. 18.
An clericus conjugatus ſervans omnia requiſita gaudeat in civilibus privilegio fori, ibi n. 21. & 22.
An poſſit capi à judice ſæculari pro debito deſcendenti ex cauſa civili, ibi n. 23.
An ſi vacet negotiationibus, armaque deferat, gaudeat privilegiis, n. 24. & 25.
An ſi ſemel dimiſſum habitum reſumat, gaudeat privilegiis, num. 2.

Digitized by Google

17. 18. 29.
An mortua uxore gaudeat omnibus privilegiis, n. 39.
*Diſp.*XLVII.An uxor clerici conjugati gaudentis privilegio canonis & fori, fruatur eiſdem privilegiis. 166
*Diſp.*XLVIII.An conſtituti in ordine ſacro, profeſſi conſanguinei affines, aut quocumque impedimento dirimenti affecti incurrant excommunicationem, ineundo matrimonium. 177
*Diſp.*XLIX.An in ſacris conſtitutus tranſiens ad matrimonium,vel conjugatus ad ordines abſque licentia uxoris,ſit irregularis.180

De impedimento cognationis carnalis.

*Diſp.*L.Quid ſit conſanguinitas,linea,& gradus,& qualiter gradus computentur.
Diſp. LI. An in recta aſcendentium & deſcendentium linea conſanguinitatis,ſit jure naturali irritum matr. in quocumque gradu uſque in infinitum: an potius uſque ad præſcriptum gradum & quotum. 184
Diſp. LII. An omnes conſanguinitatis gradus in linea tranſverſa prohibiti Levit.18. dirimant jure naturali matrim. ac proinde obligent nunc: & eſto non omnes an ſaltem aliquis gradus in ea tranſverſa linea dirimat jure naturali matr. 188
Diſp. LIII. Ad quorum conſanguinitatis gradum extendatur prohibitio matr. jure Eccleſiaſtico. 193

De impedimento cognationis ſpiritualis.

*Diſp.*LIV.Quid ſi cognatio ſpiritualis: ex quibus Sacramentis & inter quas perſonas oriatur, & quo jure matr. impediat ac dirimat. 194
Diſp. LV. An per Sacramentum pœnitentiæ contrahatur aliquid cognationis vinculum, ratione cujus ſit ſpecialis luxuriæ circumſtantia neceſſariò fatenda, accedere ad filiam confeſſionis. 196
*Diſp.*LVI.Qui actus in patrinis deſideretur, ut cognationem ſpiritualem in baptiſmo vel confirmatione contrahant. 198
Diſp. LVII. An cum plures duobus baptizatum vel confirmatum tangunt,aut de ſacro fonte levant baptizatum, omnes illi cognationem ſpiritualem contrahant. 199
Qualis culpa ſit plures duobus adhiberi patrinos, aut duos viros, duaſve fœminas, attento jure antiquo,& jure novo Tridentini n. 1. 4. & 6.
An poſſit Epiſcopus in hoc diſpenſare ibi n. 2. 7.
An poſſint vir & uxor eſſe ſimul alicujus patrini, ibi n. 5.
Diſp. LVIII. An ad contrahendam cognationem ſpiritualem exigatur aliqua intentio in patrinis, ultra externam baptizati vel confirmati ſuſceptionem. 203
*Diſp.*LIX. An ſuſceptio patrini ſit ita perſonalis, ut non poſſit per procuratorem exerceri, atque non poſſit per procuratorem cognatio ſpiritualis contrahi. 204
An univerſitas poſſit per ſindicum cognationem contrahere, ibi n. 7.
An ſi procurator eſſet revocatus nec factus certior de revocatione teneret infantem, contraheret cognationem qui illum conſtituit, ibi n. 8.
An ipſe procurator cognationem contrahat, ibi numero 10. 11. & 12.
*Diſp.*LX.An infidelis vel hereticus ſit capax cognationis ſpiritualis activæ vel paſſivæ,vel ſi non confirmatus ſit patrinus baptiſmi vel confirmationis. 207
Diſp. LXI. An in quacumque ætate poſſit quiſpiam eſſe patrinus, & cognationem contrahat. 209
*Diſp.*LXII. An ſi baptiſmus & confirmatio irrita ſint, aut ſi baptiſmus in caſu neceſſitatis privatim miniſtretur, oriatur cognatio ex parte baptizantis & ex parte ſuſcipientis patrini.
An ex iteratione ſolemni baptiſmi privatim collati oriatur cognatio, ibi n. 4.
Quid ſi nondum integre natus baptizetur, & poſtea rebaptizetur ibi n. 7.
Quid ſi ratione dubii quis ſub conditione rebaptizetur, ibi n. 6.
An baptizans in neceſſitate filium concubinæ poſſit illam ducere, ibi n. 11.

De impedimento cognationis legalis.

*Diſp.*LXIII. Quid & quotuplex ſit adoptio:& quando cognatio legalis ex illa conſurgens impediat ac dirimat matr. 212
An ſi ſuperveniat matrimonio, impediat debitum peti, n. 9.
An ſuperveniens ſponſalibus ea dirimat, ibi n. 20.
Quo jure inductum ſit hoc impedimentum, ibi n. 21.
An hoc impedimentum perpetuò duret, & inter quas perſonas,& uſque ad quorum gradum, ibi 24.
An ſi cognatio inter adoptatam & carnales adoptati parentes, ibi n. 26.
An inter fratres adoptivos, nempe, ab eodem parente adoptatos ſit cognatio, ibi n. 28.
An inter filios duorum fratrum adoptivorum, ibi n. 29.
An filius adoptivus poſſit contrahere matrimonium cum filia carnali illegitima adoptantis, vel filius carnalis illegitimus cum filia adoptat, ibi n. 30.
Inter adoptantem & aſcendentes adoptati uſque ad quotum gradum non poſſit conſiſtere matr. ibi à n. 31.
An poſſit adoptans contrahere cum filia filiæ adoptatæ, vel cum filiis illegitimis adoptati, n. 35. 36.

De impedimento affinitatis.

*Diſp.*LXIV. Quid ſit affinitas, & qualiter in ea gradus computentur, & quid ad eam contrahendam deſideretur. 217
An oriatur affinitas ex penetratione vaſis fœminæ virili non intromiſſo, ibi n. 7.
An deſideretur ſeminis utriuſque conjugis commixtio ad affinitatem, ibi n. 20
An ex matr. rato oriatur affinitas, an ſola publica honeſtas, ibi n. 22.
Diſp. LXV. An affinitatis vinculum ortum ex copula conjugali aut illicita,ſit naturale,atque ita ab infidelibus contrahatur,ut obſtet matr.contrahendo poſt converſionem ad fidem. 221
*Diſp.*LXVI.An aliquis affinitatis gradus jure naturæ matr.dirimat 223.
Diſp. LXVII. Ad quorum affinitatis gradum extendatur prohibitio matr. jure Eccleſiaſtico; ſive affinitas ex copula licita,ſive illicita contracta ſit. 226
An ſit inceſtus acceſſus ad conſanguineam ultra ſecundum gradum ejus,cum qua quiſpiam fornicatus eſt, ibi n. 7. & 8.
An quando cum duobus conſanguineis diſpenſatum eſt, ut matr. jungantur, copula inter illos ſit inceſtus, ibi n. 9.
Quid efficiat affinitas ſuperveniens matrim. contracto, numero 10.

De impedimento publicæ honeſtatis.

*Diſp.*LXVIII. Quid ſit hoc impedimentum, & oriatur ex quibuſcumque ſponſalibus certis & abſolutis, quamvis irritis: & ad quotum gradum extendatur. 228
Diſp. LXIX. An ex ſponſalibus incertis aut conditionibus oriatur hoc impedimentum. 232
Diſp. LXX. An ex matr.rato ſive abſoluto,ſive conditionali valido ſeu irrito, oriatur impedimentum publicæ honeſtatis,& ad quotum uſque gradum. 233

De impedimento diſparis cultus.

*Diſp.*LXXI. An inter perſonas diſpares cultu ut inter fidelem & infidelem vel catechumenam, ſit irritum matr. & quo jure. 235
An Pontifex diſpenſare poſſit ut id matr. ineatur, ibi n. 10.
Diſp. LXXII. An matr. inter perſonam Catholicam & hæreticam valeat. 238
Qualis culpa ſit,& an liceat in Germania, & aliis locis, ubi ſunt permixti Catholici cum hereticis, ibi n. 4. & 5.
An ſponſalia inter eos valeant, ibi n. 3.
*Diſp.*LXXIII. An matrimonio inter fideles inita,liceat alteri conjugi ad fidē cōverſo cū infideli habitare,poſſitne de illo divertere,
Infidelium matrim. quando valeat, & an efficiatur ſacramentum, quando ad fidem convertuntur, ibi n. 1. 2. & 3.
Quid,quando converſus ad fidem repudiarat tempore infidelitatis legitimam uxorem, aut plures duxerat, ibi n. 4.& 5.
An tempore primitivæ Eccleſiæ eſſet tantum conſilium, ut ad fidem converſus remaneret cum conjuge infideli, ibi numero 7. & ſequentib.
An poſt id tempus liceat conjugi fideli habitare cum infideli, ibi n. 11. & ſeq.
Quem debeat ſequi proles,quando alter ſolus parens eſt fidelis,ibi num. 16.
*Diſp.*LXXIV. An infideli conjugi ad fidem reducto altero converti reſpuente, aut nolente habitare ſine contumelia Dei, aut ſine attractione ad peccatum integrum ſit licitum matrimonium illud diſſolvere, & ad aliud tranſire. 242
Quid ſi nollet habitare ſine contumelia Dei, vel ſine pertractione an peccatum, ibi n. 6.
An deſideretur ſententia judicis ut hoc matrimonium poſſit diſſolvi, ibi n. 11.
An ex Chriſti privilegio ſit hæc matr. diſſolutio, n. 4. & 10.
An deſideretur fidelem prius moneri,num converti velit,ibi à n.12.
An neceſſarium ſit ut judex terminum præfigat, intra quem infidelis convertatur, ibi n. 17. & 18.
Qualis certitudo de obſtinatione alterius conjugis ſit neceſſaria, ibi n. 16.
*Diſp.*LXXV.An in prædictis caſibus,quibus,licet fidelium matr. diſſolvere, & ad illud tranſire, diſſolvatur ſtatim matrim.an potius tunc quando infidelis ad alias nuptias tranſit. 247
*Diſp.*LXXVI. An in caſibus quibus licet fideli tranſire ad aliud matr. propter infidelis obſtinationem, licet ſimiliter fideli tranſire ad religionem, ordines, aut votum caſtitatis emittere:ac per hæc diſſolvatur matr. 249
*Diſp.*LXXVII.An quoties diſſolvitur matr. per tranſitum fidelis ad aliud conjugium, vel profeſſionem religionis, liceat infideli ad alias nuptias tranſire, convertatur, ſive in infidelitate permaneat. 251

Digitized by Google

Index Diſputationum.

De impedimento criminis.

Diſp. LXXVIII. Utrum crimen machinationis mortis alterius conjugis dirimat ſubſequens matr. 252

Diſp. LXXIX. An adulterium, interveniontibus promiſſione futuri matr. aut ipſius contractu de præſenti cum adultera, dirimat ſubſequentes cum illa nuptias. 257

De impedimento ligaminis, ſecundis nuptiis, ac bigamia.

Diſp. LXXX. An ſecundæ nuptiæ primis non diſſolutis ſint jure naturæ interdictæ, ac irritæ. 267

Quis poſſit in uxorum pluralitate diſpenſare, ibi c. 6.

Diſp. LXXXI. An ſecundæ & ulteriores nuptiæ prioribus morte alterius conjugis diſſolutis liceat. 269

Diſp. LXXXII. An ſecundis nuptiis benedictio impertienda ſit, & quam pœnam incurrat ſacerdos benedicens. 270

Benedictiones hæ à quo parocho ſint conferendæ, & quis cenſeatur quoad hoc proprius parochus: & quam pœnam incurrat alius benedicens, ibi n. 2. 3. 4.

An ſit peccatum omittere benedictiones, vel conſummare, ante illas, & quibus temporibus interdictæ, ibi n. 6. 7. & 8.

Diſp. LXXXIII. Quid & quotuplex ſit bigamia: & qualiter ex vera bigamia irregularitas oriatur. 274

Diſp. LXXXIV. Qualiter contrahatur irregularitas ex bigamia interpretativa. 277

Diſp. LXXXV. Qualiter contrahatur irregularitas ex bigamia ſimilitudinaria: eo quod profeſſus aut in ſacris conſtitutus matr. contrahit. 281

Diſp. LXXXVI. An bigamiæ irregularitas extinguatur per baptiſmum, profeſſionem, vel diſpenſationem, & quis diſpenſare poſſit. 283

Diſp. LXXXVII. Quæ ſint pœnæ jure civili ſtatutæ fœminis intra annum luctus nubentibus & an eæ ſint jure canonico correctæ 286

Legatum ſub conditione non tranſeundi ad ſecundas nuptias, an debeatur intra annum, ibi n. 28.

An viduæ debeantur alimenta, dum ei non reſtituitur dos etiamſi tranſeat ad ſecundas nuptias: ibi n. 30.

An veſtes viduales ſint dandæ viduæ ex bonis mariti: & eæ reſtituendæ ſint, ſi tranſeat ad ſecundas nuptias, ibi n. 32.

An lectus quotidianus, & qualis debeatur conjugi viduo ex bonis alterius: & ſit reſtituendus à tranſeunte ad ſecundas nuptias, ibi n. 32.

Diſp. LXXXVIII. Quæ ſint pœnæ ſecundis nuptiis indictæ in favorem filiorum prioris matr. & an eæ ſint jure canonico correctæ. 293

Diſp. LXXXIX. Qualiter conjux tranſiens ad ſecundas nuptias teneatur reſervare bona à conjuge defuncto habita, filiis prioris matr. 301

Diſp. XC. An pœnæ conjugi tranſeunti ad ſecundas nuptias ſtatutæ locum habeant in vidua fornicanti, nec ſint jure canonico correctæ. 312

Diſp. XCI. An pœnæ à teſtatoribus in ſuis teſtamentis impoſita ſecundis nuptiis ſint correctæ jure can. & quando per tranſitum ad ſecunda vota aut turpiter vivendo incurrantur. 327

An relicta ſub conditione caſtè & honeſtè vivendi perdantur per ſecundas nuptias, ibi n. 14.

An perdantur per unicam fornicationem, ibi à n. 31.

An per tactus inhoneſtos, ibi à n. 38.

An legatum ſub conditione abſtinendi à ſecundis nuptiis amittatur per fornicationem, aut tranſitum ad illas, ſi ex ſe ſint irritæ, aut non conſummatæ, ibi à n. 41.

An legatum relictum conjugi ab conjuge, dum eum filiis commorabitur, perdatur per ſecundas nuptias, ibi à n. 47.

Quibus poſſit dari legatum fœminis maritandis, ibi à n. 54.

De impedimento impotentiæ.

Diſp. XCII. An impotentia coëundi, & qualis impediat ac dirimat matrim. 333

An impotentia ſolum ſeminandi intra vas, aut retinendi ſemen, dirimat, ibi à n. 7.

An matr. eunuchorum valeat ibi n. 14.

An ſenes validè contrahant, ibi à n. 19.

An valeat matr. ſterilium, ibi n. 25.

An valeat, quando mulier nequit abſque vitæ periculo parere, ibi n. 27. & 28.

Quid ſi pariat filios mortuos, ibi n. 29.

Diſp. XCIII. An impotentia naturalis perpetua, quæ nulla ratione eſt abſoluta erga omnes, ſed reſpectiva erga fœminam aliquantulum arctam, aut virginem, dirimat reſpectu illius matr. & quando cenſeatur perpetua. 339

An poſſit vir clauſtrum virginis aliquo inſtrumento reſerare, ut ſibi reddatur apta: an potius ubi eſt timor hujus reſerationis, ſit ſeparanda mulier, ibi n. 29.

An fœmina virgo vel arcta, ac nupta, teneatur incisionem pati, ut virgo aptetur, ibi à n. 30.

An ea renuente inciſionem liceat illis uſus conjugii, ibi n. 36.

An ſeparato matr. ratione frigiditatis, vel arctitudinis, ſit utrique conjugis alterius, ibi n. 37.

Quid, ſi facta inciſione nequeat vir uxorem illam cognoſcere, ibi n. 38.

Diſp. XCIV. An impotentia ad copulam ex maleficio conſurgens dirimat matrimonium. 346

Qualiter maleficiis impediatur potentia coëundi: & ex quibus ſignis maleficium cognoſcatur, ibi à n. 1. ad 6.

Diſp. XCV. An liceat maleficio parato petere ut maleficium maleficio ſolvat: & quibus modis licitè ſolvi poſſit. 349

Diſp. XCVI. An liceat maleficii ſignum deſtruere, ut dæmon nocere deſinat. 524

Diſp. XCVII. An impotentia perpetua utrique conjugi nota vel ſaltem illi qui potens eſt dirimat matr. aut ſaltem poſſint illud inire, ut habitent tanquam fratres: & ad id teneantur. 353

Diſp. XCVIII. An impotentia perpetua, ſive abſoluta, ſive reſpectiva, undecunque conſurgat, dirimat jure naturali matrimonium an ſolo pontificio. 356

An infideles contrahentes cum hac impotentia, validè contrahant ibi n. 7.

Diſp. XCIX. An matr. ratione impotentiæ naturalis aut maleficii diſſolutum, ſit reſtaurandum, quando conjux impotens ad alias nuptias tranſiit aut fornicatus eſt; & quoties inſtaurandum ſit: & quid ſi vir ſic ſeparatus ſit jam profeſſus, aut ſacris initiatus ſit. 357

Diſp. C. An ſi ſententia diſſolvens prius matr. ſit bis confirmata, aut legitimo tempore non ſit ab ea appellatum retractanda ſit comperto errore: & coram quo judice & quo remedio, an potius ſent. in cauſa conjugali tranſeat in rem judicatam. 364

Diſp. CI. An diſſoluto matr. ratione impotentiæ utriuſvis conjugis, & comperto errore ex impotentis fornicatione, aut poſterioris matrimonii conſummatione, integrum ſit potenti celebrare divortium ob eam impotentis copulam. 366

Diſp. CII. An impotentia perpetua ſuperveniens matrimonio id dirimat, ejuſve uſum impediat. 369

Diſp. CIII. Quando dubitatur an impotentia præceſſerit an ſecuta ſit matr. vel facto examine an ſit vere perpetuave, an præſumatur eam præceſſiſſe, an potius ſubſecutam, vel non eſſe veram nec perpetuam, ut matrimonium valeat. 370

An in dubio impotentiæ liceat dubitandi matrimonium inire, & eo inito petere & reddere, ibi n. 10.

Diſp. CIV. An impotentia temporalis defectu ætatis requiſitæ ad matr. proveniens, id dirimat, & quo jure, & quota ſit hæc ætas. 371.

An valeat matrimonium quando adepta pubertate adhuc deeſt generandi potentia. ibi n. 14.

Quando tempore ſit tunc expectandum, ac conſiderandum an ea impotentia ſit perpetua, ibi à n. 16.

Quid nomine malitiæ intelligitur, dum dicunt textus malitiam ſupplere ætatem in matrimonio, ibi à n. 20.

Qualiter probandum ſit adeſſe potentiam generandi ante pubertatem, & diſcretionem requiſitam, ut valeat matr. ibi à n. 24.

Quando dicatur puer proximus pubertati, ibi à n. 37.

Diſp. CV. An impotentia morbi ſtatu conſurgens, utpote quia contrahens eſt in mortis articulo, deſperata jam ſalute, irritet matrimonium: an potius id valeat, prolemque antea conceptam legitimet, etiam in ſubſtituti fraudem. 378

Diſp. CVI. An hermaphroditus poſſit inire matrimonium: & juxta quem ſexum. 380

Diſp. CVII. An ad declarandum matrimonium, irritum ratione impotentiæ ſtatim conſtantis, deſideretur experientiæ triennium atque aliqua alia probatio. 381

Diſp. CVIII. An quando impotentia non conſtat, ſed ſigna ejus dubia ſunt atque uterque conjux fatetur impotentiam, deſideretur triennii experientia, & aliqua alia impotentiæ probatio, ut ratione illius diſſolvatur matrimonium. 383

Diſp. CIX. An quando alter conjux fatetur impotentiam, altero negante deſideretur triennium, & quæ alia probatio: & uti conjugi potius fides habenda ſit. 387

Diſp. CX. A quo tempore computandum ſit triennium jure præſcriptum conjugibus ad experiendam impotentiæ veritatem. 382

Diſp. CXI. An triennium experientiæ debeat eſſe continuum, ac ita integrum, ut ſi aliquid deſit, ſupplendum omnino ſit. 394

Diſp. CXII. An ſi ante vel poſt triennii lapſum conjux propria auctoritate recedat, allegans alterius impotentiam, ac matrimonium non eſſe conſummatum, ſit ante omnia conjux impotens ſpoliatus reſtituendus. 395

An ſi impotens fateatur in judicio adulterium à ſe admiſſum, ut vel ſic ſe eſſe potentem concludat, poſſit ſpolians ea uti confeſſionem, ut ratione adulterii degenetur reſtitutio, ibi cum. 15. 16. & 18.

An ſi confitens ille ſit minor, poſſit adverſus hanc confeſſionem reſtitui, ibi n. 17.

Diſp. CXIII. Quales debeant eſſe matronæ de ſponſæ virginitate depoſituræ, & quibus diligentiis præmiſſis ac qualiter deponere debeant: & recuſari an poſſint: ac publicatis atteſtationibus aliæ recipi: & quid poſſit judex ex officio in cauſis conjugalibus. 993

Diſp-

Digitized by Google

Index Diſputationum.

Diſp. cxiv. An conjugi utrique impotenti liceat adverſus matrimonium proclamare, allegata ſua impotentia: an potius ſoli conjugii potenti id competat. 404

LIBER OCTAVUS.

De Diſpenſationibus.

DISP. I. Quid ſit diſpenſatio: & an ſtrictè interpretanda ſit. 3

An in diſpenſationibus valeat argumentum à majori ad minus, ibi à n. 31.

Diſp. II. An poteſtas diſpenſandi ſit latè interpretanda. 10

An Capitulum ſede vacanti, & prælati habentis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & ſuperiores religionis poſſint diſpenſare in omnibus caſibus, quos Trid. ſeſſ. 24. de reform. cap. 6. concedit Epiſcopus, ibi à n. 10 ad 13.

An poteſtas ad diſpenſandum in votis vel juramentis extendatur ad ea commutanda, ibi à n. 14.

An facultas diſpenſandi vel commutandi conceſſa circa vota, extendatur ad juramenta ſoli Deo facta: vel ad utrumque vinculum ſimul, ibi à n. 16.

An potens legitimare ſpurium in genere, vel adulterinum, & inceſtuoſum, poſſit quando utrumque vitium in eodem reperitur, *ibi à n. 27.*

Diſp. III. An diſpenſatio perſonarum diſtinctionem exigat ita ut nequeat à prælatis erga ſemetipſos exerceri, in caſibus in quibus poſſunt cum ſubditis diſpenſare. 16

Diſp. IV. An prælati non ſolum verbis, ſed facto ipſo diſpenſent, quando amittunt ſcienter ad aliquem actum habentes juris impedimentum ad illum, vel patiuntur ab illis exerceri. 10

Diſp V. An poſſit Epiſcopus diſpenſare in lege Pontificia, vel Concilii, ſaltem quando in ea diſpenſari poſſe conceditur, nec explicatur cui. 24

Quando dicatur conſtitutio Pontificia, vel concilii, ibi n. 6.

Diſp. VI. An Pontificis & ſolius ſit diſpenſare in impedimentis, ſivè *jure divino & naturali*, ſive ſolo humano dirimentibus matri*monium.* 26

Quid poſſit commiſſarius cruciatæ circa hæc impedimẽta, ibi n. 23.

Quid poſſint religioſi virtute ſuorum privilegiorum circa illa, ibi n. 28. 29.

Diſp. VII. An poſſit Pontifex diſpenſare, in radice matrimonii, quando irritè contractum eſt efficiendo ut diſpenſatio retrotrahatur, & legitimetur proles antea habita, quoad temporalia & ſpiritualia: quando cenſeatur hoc facere. 31

Diſp. VIII. An Papa poſſit diſpenſare in voto ſolemni clericorum aut monachorum: & quæ cauſæ ad hoc deſiderentur. 37

An hi cum quibus diſpenſatum eſt abſque cauſa, peccent uxores ducendo, nec validè docent, nec poſſint petere & reddere, ibi n. 20.

An hi teneantur ad efficiendum divinum, ibi n. 9. & 10.

An poſſit Pontifex cum his diſpenſare, ut ad tempus matrimonium ineant, ut donec proles habeant, ibi n. 9.

Diſp. IX. An Epiſc. diſpenſare poſſit aliquando in votis caſtitatis, religionis, & non nubendi abſolutè emiſſis, ubi diſputatur de omnibus votis ad hæc pertinentibus, & de iis in quæ hæc commutantur. 42

An parochi poſſint aliquando in votis, in quibus poteſt Epiſcopus diſpenſare, ibi n. 27.

Diſp. X. An poſſit Epiſcopus in his votis diſpenſare, quando pœnalia aut conditionalia ſunt. 47

Diſp. XI. An poſſit Epiſcopus diſpenſare in votis caſtitatis emiſſis, poſt matrimonium ab altero vel utroque conjuge.

Diſp. XII. An poſſit Epiſc. diſpenſare in voto caſtitatis, aut in affinitate aut cognatione ſpirituali ad petendum debitum. 53

Diſp. XIII. An in juramentis caſtitatis & religionis poſſit Epiſcopus diſpenſare. 55

Diſp. XIV. An Epiſc. diſpenſantibus in caſibus ſibi permiſſis in lege ſuperioris aut propria, integrum ſit mulctam pecuniariam imponere: & poſſint diſpenſare, licet impetrans prius Pontificem adierit, ſive conceſſerit, ſive denegarit diſpenſationem: ſive norint Pontificem ſolitum eſſe ex cauſa denegare. 56

Quid ſi ipſe Epiſcopus denegârit diſpenſationem, & alius jam ſe Pontifici præſentarit, ibi n. 8.

An tunc dicatur jam is caſus deductus ad forum contentioſum, ut non liceat Epiſcopo in illo diſpenſare, ibi n. 9.

Diſp. XV. An virtute bullæ vel jubilei poſſint commutari vota religionis & caſtitatis ac juramenta, ac cætera vota, quæ matrimonium impediunt: aut diſpenſari ad petendum debitum, cum votum caſtitatis, affinitate vel cognatione ſpirituali. 58

An tranſacto jubileo poſſint commutari vota, quæ tempore illius non ſunt commutata, ibi à n. 16.

Quid, ſi poſtea non lucretur ille jubilæum: & an tunc reviviſcant vota commutata, & aliæ cenſuræ à quibus ille abſolutus erat, ibi à n. 10.

An hæc commutatio virtute bullæ vel jubilei poſſit fieri extra confeſſionem, ibi n. 25.

Diſp. XVI. An poſſint regulares per ſua privilegia circa diſpenſationem & commutationem votorum caſtitatis, & religionis & aliorum matrimonio obſtantium: & ad petendum debitum cum aſtrictis voto caſtitatis, aut cũ affinitate cognatione ſpirituali. 63

An hæc facultas intelligatur cum ſubditis Epiſcopi ſolius, in cujus diœceſi ſunt religioſi, ibi n. 10.

An hæc commutatio aut diſpenſatio doceat eſſe in confeſſione, ibi n. 1.

Quid poſſint circa juramenta, ibi n. 1. & 7.

Diſp. XVII. An diſpenſatio in lege propria, ſuperioris, aut inferioris facta abſque cauſa valeat. 68

Quid ſi adeſt cauſa legitima, at non eſt præmiſſa ejus cognitio à diſpenſante, ibi à n. 10.

An præſumatur cauſa in principe, aut alio inferiori diſpenſante ibi à n. 14. & 15.

An credatur ſuperiori dicenti ſe ex iſta cauſa diſpenſare, aut habere commiſſionem ad diſpenſandum, aut aliquid aliud faciendum, ibi n. 16. & ſeq.

An Archiepiſc. vel Epiſc. poſſit diſpenſare in lege ſynodo diœceſanæ, & ſolus ipſe habeat votum deciſivum in ea, ejuſve legibus aſtringatur, ibi à n. 22.

An Archiepiſcop. ſit ſuperior ſynodo provinciali, nec ejus legibus aſtringatur; ſed in eis diſpenſare poſſit, ibi à n. 35.

Diſp. XVIII. An diſpenſatio in quavis lege abſque legitima cauſa conceſſa ſit culpæ noxia: eademque culpa petentem diſpenſationem atque ea utentem afficiat. 71

Diſp. XIX. Quæ ſunt cauſæ diſpenſandi in impedimentis matr. dirimentibus. 74

Dotis competentis defectus & nobilitas contrahentium qualiter verificentur, ibi n. 6. & à n. 16.

Diſp. XX. Quæ ſint juſtæ cauſæ ad diſpenſandum in votis caſtitatis, ac religionis, cæteriſque matrimonium impedimentibus. 79

An quando ad ſunt votum & juramentum ejuſdem rei, exigatur major cauſa ad diſpenſandum vel commodatum, ibi n. 10.

An eædem cauſæ requirantur ad diſpenſandum in juramentis, quæ in votis, ibi n. 1.

Diſp. XXI. An taciturnitas veri vel expreſſo falſi vitiet reſcripta & diſpenſationes. 83

Error nominis, aut diœceſis ejus cum quo diſpenſandum eſt, an vitiet diſpenſationem & cætera ſcripta, ibi à n. uſque ab 39.

An ſi gratia concedatur motu proprio, per hoc ſuppleatur vitium taciturnitatis veri, aut expreſſionis falſi, ibi à n. 47. uſque ad 52.

An toto diſpenſatio totumque reſcriptum vitientur ex taciturnitate veri, aut expreſſione falſi in ſola illius parte contingenti, ibi, à n. 53. uſque in fin.

Diſp XXII. An diſpenſatio poſterior circa eandem rem ſit ſubreptitia, ſi in ea prioris non fiat mentio. 99

Diſp. XXIII. An plura impedimenta occurentia ſint neceſſariò in eadem diſpenſatione exprimenda. 103

Diſp. XXIV. Quæ exprimenda ſint in diſpenſatione circa impedimenta matr. dirimentia. 105

An in conſanguinitate exprimendum ſit, affinitate, publica honeſtate, cognatione ſpirituali, an duplici titulo orta ſit: & an affinitas ex multiplici fornicatione, etiam ſi contingat poſt expeditam diſpenſationem à Pontifice, vel ab ordinatio, ibi à n. 2. ad 8.

Poteſtas diſpenſandi in aliquo gradu an extendatur ad eum duplicatum, etiamſi alter ſit inferiorem & an potens diſpenſare in duobus gradibus, vel altero conſanguinitatis, & altero affinitatis, poſſit, quando uterque gradus in eodem reperitur, ibi n. 9. 10.

Quæ alia explicanda ſint circa impedimenta conſanguinitatis, affinitatis, cognitionis ſpiritualis, publicæ honeſtatis, votis, ibi à n. 12. uſque ab 21.

An ſit explicandum quando contrahentes diſtant inæqualiter à ſtipite, an potius ſufficiat mentio remotioris gradus, ibi à n. 23. uſque ad 35.

Quando occurrunt affinitas & publica honeſtas, an ſit utriuſque mentio facienda, ibi à n. 36. uſque in fin.

Diſp. XXV. An in diſpenſatione matr. inter conſanguineos, vel affines, vel habentes aliud impedimentum dirimens, ſit copulæ intereos habitæ mentio facienda. 112

Quid ſi matr. ſcienter initum ſit, & conſummatum in gradu prohibitio vel inter habentes impedimentum dirimens, an ſit ejus mentio facienda, & quid, quando ſpe facilioris diſpenſationis aut ignoranter ab altero conjuge vel ab utroque initum eſt, ibi à n. 21. ad 32.

Quid, ſi id matr. fuit clandeſtinum: aut ſola fuerint ſponſalia, aut ſpes futuri matr. ibi à n. 33. uſque 36.

Quid ſi copula inceſtuoſa fuit habita ſpe facilius impetrandæ diſpenſationis, ibi n. 37. 38.

Diſp. XXVI. An diſpenſatio impetrari poſſit abſque mandato ejus cui impetratur. 118

An proſit ignoranti an à ſolo acceptionis tempore, ibi n. 5.

An ſatis ſit diſpenſationem ab altero contracturo matr. impetrari, ut proſit utrique, ibi n. 6. 7.

Diſp. XXVII. An commiſſio diſpenſandi, & generaliter poteſtas delegata ceſſet morte vel ceſſatione officii ejus, cui committitur an potius tranſeat tunc ad ſucceſſorem in dignitate vel officio. 119

Qualiter poſſit officialis Epiſcopi expedire has diſpenſationes in foro externo commiſſas, ſi prior officialis obiit, vel ipſe officio functus eſt: & an ubi duplex eſt officialis, liceat nunc hunc, nunc illum adire: & liceat eidem vel alteri corrigere priorem ſententiam, qua per errorem declarata eſt diſpenſatio in foro conſcien-

†† 3 tiæ

Digitized by Google

tiæ expedienda, ibi n. 36. uſque in fin.
Diſp. xxviii. An commiſſio diſpenſandi in matrimonii impedimenmentis, generaliter quævis poteſtas, delegata, expiret morte, vel ceſſatione officii delegantis, re integra contingentibus. 127
Quando dicatur res integra, à n. 8. uſque ad 29.
Poteſtas delegata ad literas juſtitiæ quando expiret morte concedentis re integra, ibi à n. 30. uſque ad 44.
An commiſſiones diſpenſandi factæ à Papa ordinariis in matr. impedimentis, cenſeatur factæ nomine perſonæ Pontificis, an potius nomine ſedis, ibi n. 45. & 46.
An gratia conceſſa ad beneplacitum perſonæ, vel ſedis, vel donec concedens revocet, aut aliud ordinet, vel aliquid faciat, expiret morte, ceſſatione officii, ſuſpenſione, excommunicatione, furia concedentis, ibi n. 48. ad 63.
An gratia abſolute conceſſa, ſive facta, ſive facienda, expiret morte concedentis re integra? ubi de licentia audiendi confeſſiones, teſtandi, recipiendi Ordines: de aliis licentiis, ibi à n. 46. uſq; 85.
Quid de diſpenſationibus commiſſis in foro conſcientiæ confeſſariis, & in foro externo ordinariis, & de privilegiis bullæ, à n. 86. uſque in fin.
Diſp. xxix. An diſpenſationes & cæterarum gratiarum literæ expirent, ſi nondum literis expeditis concedens obeat: atque ad ſui valorem ſcriptura indigeant. 144
An penſio poſſit ſolvi, & recipi ſolutio literis non expeditis, n. 5
Diſp. xxx. Quo tempore verificari debeant cauſæ diſpenſationis, & eis poſtea ceſſantibus evaneſcat diſpenſatio. 145
Mandatum ſeu commiſſio diſpenſandi an habeat vim diſpenſationis ibi n. 12.
Diſp. xxxi. An diſpenſatio in voto caſtitatis, vel religionis, vel non nubendi, ad matr. ineandum, extinguatur priori matr. initio: vel eo, cum quo diſpenſatur, egreſſo diſpenſantis territorium. 149
An ſi duo voto caſtitatis aſtricti, impetrent, diſpenſationem ad contrahendum mutuò, poſſint cum aliis contrahere, & ſoluto eo matr. ad aliud tranſire, ibi n. 14.
Diſp. xxxii. An ſi diſpenſationi impetratæ renuntietur, poſſit amplius ea prodeſſe. 152
Quid ſi quis renuntiet diſpenſationi voti vel juramenti: vel ſi hæc commutata ſint, & vovens relicta commutatione ſemel accepta, eligit iterum prius votum, an poſſit redire ad commutationem ibi n. 3.
An vires amittat diſpenſatio, ſi impetrans cancellet vel concidat literas, ibi n. 5.
An ſi diſpenſatione obtenta ut duo conſanguinei contrahant, alter vel uterque ad alias nuptias tranſeat, vel impetret diſpenſationem ad contrahendum cum illo conſanguineo, pereat prior diſpenſatio, ibi n. 6.
Diſp. xxxiii. An privilegium ſeu diſpenſatio ſemel conceſſa poſſint revocari, & ita revocationi ceſſent. 173
An privilegia bullæ revocentur per jubileum conceſſum 25. quoque anno ibi n. 10.
An privilegia tranſeuntia contractum cenſeantur revocata per revocationem generalem, niſi fiat ſpecialis mentio, ibi n. 8.
An princeps hæc revocans teneatur ad aliquam recompenſationem, ibi n. 3.
Diſp. xxxiv. Qualiter intelligantur clauſulæ diſpenſationum, quæ in foro conſcientiæ expediuntur à ſacra pœnitentiaria. 155
An confeſſarius has diſpenſationes expediens teneatur veritatem cauſæ examinare, quando ea ſibi conſtat: valeatque diſpenſatio, ſi confeſſarius ignarus veritatis cauſæ diſpenſet, ſi tamen ipſa vera ſit, ibi n. 24. 25. & 26.
An ad has diſpenſationes fori conſcientiæ expediendas exigatur confeſſio ſacramentalis, ibi n. 28. 29. 30.
An hæ diſpenſationes ſint adeo gratis expediendæ, at ſi in diſpenſatione fori externi tacita ſit qualitas, ob quam ſolet exigi compoſitio, ſi ea proponatur in ſacra pœnitentiaria, ut diſpenſetur in foro conſcientiæ, poſſit ea compoſitio exigi ibi n. ult.
Diſp. xxxv. Qualiter intelligantur diſpenſationum clauſulæ, quæ in foro externo officialibus diœceſanis expediendæ committuntur. 165.
An ordinario has diſpenſationes expedienti ita interdicatur munerum receptio, ut etiam oſculenta gratis oblata, & diſpendium ſui laboris teneatur reſtituere, ibi à n. 9. uſque ad 14.
An teneatur judicialem cauſarum cognitionem præmittere, nec ſatis ſit aliter de earum veritate cum certiorẽ fieri, ibi n. 15. & 16.
An valeat diſpenſatio, ſi non præmiſſa veritatis cauſarum notitia, diſpenſet, ſi tamen in ſe veræ ſint, eodem, n. 15.
An dum matrimonium irritum inſtauratur in foro externo ſint iterum denunciationes in Eccleſia faciendæ: & quid, quando nullum matrimonium erat initum, ſed poſt ſemel factos denuntiationes diu differtur, an ſint iterandæ ibi n. 20.
Diſp. xxxvi. Cujus expenſis diſpenſatio impetranda ſit. Et an reſiliens poſtea fide matr. data, ob religionis ingreſſum, aliamve cauſam, teneatur integras diſpenſationis expenſas ſolvere. 169
An vir deflorans virginem, aut mulierem bonæ famæ infamans, ille ſive ante, ſive poſt, fidem matr. data poſſit religionem ingredi: & ſi ingrediatur, teneatur integras expenſas ſolvere, ibi à n. 6. uſque ad 12.

LIBER NONUS.

De debito conjugali.

Disp. i. An actus conjugalis ſit ſecundum ſe licitus. 171
An in ea conferatur gratia ex opere operato, ibi n. 5.
Diſp. ii. An ſit ſub præcepto tam petere quam reddere, & quando obliget. 172
An ex natura matrimonii oriatur obligatio reddendi, & jus petendi, ibi n. 8.
Diſp. iii. An peccet conjux reddens ſe impotentem ad debitum conjugale. 175
An conjuges in abſtinentiis nimis vovendis ſint pares, ita ut neuter altero invito eas vovere poſſit, ibi n. 7.
An tale votum, vel magnæ peregrinationis, ſit ipſo jure irritum, ibi n. 18.
An poſſit alter ſine alterius licentia habitum mutare, ibi n. 9.
An vir excuſetur à jejunio, ut reddat debitum, ibi n. 10. vel uxor ne reddatur deformis. n. 11. vel quia præcipit vir ne jejunet. n. 13.
An puella excuſetur à jejunio, ne efficiatur deformis, ac difficilius nubat, n. 12.
Diſp. iv. An conjuges teneantur cohabitare, & ſe mutuò alere. 177.
An uxor & filii teneantur ſolvere de ſuo, quæ paret aut vir inops mutuò accepit, inſumpſitque in eis alendis, ſi ipſe ſolvendo non ſit ibi n. 28. & 39.
Diſp. v. An vir poſſit uxorem non traducere aut traductã domo expellere, ob dotem non ſolutam aut uxoris culpa publicatam. 183
Diſp. vi. An quoties debitum exigens peccat, reddens ſimiliter peccet, aut poſſit debitum negare. 186
An conjugi qui affinitatem aut cognationem contraxit, teneatur alter reddere ibi n. 8. 9. & 10.
An voto caſtitatis aſtricto teneatur alter reddere. ibi n. 7.
An conjugi interdicto à debiti petitione fas ſit reddere alteri petenti, priori bimeſtri ante conſummatum matrimonium, vel poſt adulterium admiſſum, ibi n. 14. & 15.
Diſp. vii. An conjux cui interdictum eſt petere ob affinitatem, cognationem, aut votum poſſit aliquando petere. 191
Diſp. viii. An actus conjugalis ex debiti finis defectu vitietur: & ſpecialiter, ſi exerceatur ob bonum ſolius ſacramenti. 193
Diſp. ix. An actus conjugalis in vitandæ fornicationis fidem relatus culpa careat. 194
Diſp. x. An ad ſalutem tuendam vel inſtaurandam liceat actus conjugalis. 196
Diſp. xi. An cauſa voluptatis ſit culpa acceſſus ad conjugem. 197
Diſp. xii. An diebus feriatis, publicarum ſupplicationum, jejuniorum, nefas ſit uti actu conjugali. 198
An diebus feriarum, quibus benedictiones nuptiales interdicuntur: vel ante benedictiones Eccleſiæ, aut ante denunciationes, aut priori bimeſtri ante conſummatum matrimonium, liceat actu conjugali vacare, ibi remiſſivè, n. 1.
Diſp. xiii. An die qua recipienda aut recepta eſt Euchariſtia, liceat actui conjugali vacare. 201
Diſp. xiv. An actus conjugalis licitè exerceatur, exiſtente utroque aut altero conjuge excommunicato. 203
An omnis participatio etiam in divinis permiſſa ſit uxori cum viro excommunicato, ibi à n. 4. & quid è contra, à n. 14.
An vir excommunicatus poſſit uxorem, qua ſpoliatus eſt, repetere, ibi n. 23. & 24.
An ob viri excommunicati pertinaciam poſſit uxor dotem repetere, ibi à n. 25.
Diſp. xv. An actus conjugalis in loco publico aut ſacro exercitus ſit culpa lethalis, Eccleſiamque polluat. 207
Quid de aſpectibus, cogitationibus, deſideriis, confabulationibus, nutibus, tactibus in loco ſacro ibi à n. 15.
Quid nomine loci veniat, ibi à n. 23.
Diſp. xvi. An concubitus conjugalis vitioſus ſit ratione modi, quando variatur ſitus, ſervato tamen vaſe legitimo. 214
An conjugi ſic exigenti teneatur alter reddere, ibi n. 8.
Diſp. xvii. Utrum ſit culpa lethalis quoties in actu conjugali, vaſe naturali omiſſio uſurpatur innaturale: aut utriuſque conjugis ſemen non ſimul data opera, vel extra legitimũ congreſſum emittitur: aut ex impotentia ſuper venienti extra vas effunditur. 216
Diſp. xviii. An abuſus uxoris contra naturã, ſive ſodomiæ, ſive ſolius mollitiei culpam admittendó ſit gravior quam inter ſolutos, habeatque circumſtantiam adulterii neceſſariò confitendam. 220
Diſp. xix. An ſit culpa lethalis, ſive conjuges, ſive ſoluti, ante copulæ conſummationem deſiſtant, maximè ſi alter ſeminarit. 221
Diſp. xx. Qualis culpa ſit habito legitimè conjugalis actu, fœtus conceptionem impedire, aut jam concepti abortum procurare, etiam ibi id ad matris vitam tuendam deſideratur. 223
Diſp. xxi. Num actus conjugalis ratione damni proli imminentis vitietur, ut ſi menſtrui tempore debitum petatur reddaturve. 226
Diſp. xxii. An illicitus ſit actus conjugalis tẽpore imprægnationis aut poſt partum ante purificationẽ, aut ablactationẽ infantis. 226
Diſp. xxiii. An tempore furoris, alterius vel utriuſque conjugi, ſit licitus actus conjugalis. 230
Num liceat duos amentes, qui matrimonio juncti non ſunt, permittere habere copulam, aut illos ſic copulare, ibi n. 6.

Quid

Quid, ſi uterque vel alter conjux ebrius ſit, ibi n. 12.

Diſp. xxiv. Utrum cum propriæ ſalutis detrimento teneantur conjuges debitum ſibi reddere, & cohabitare, aut licite poſſint, ut ſi alter lepra aliòve morbo contagioſo affectus ſit. 232

Diſp. xxv. Utrum excuſetur conjux à debito reddendo propter damnum rei familiaris: ut ſi plures adſint liberi, quam alii poſſint. Aut ob vitandum damnum in fama, aut bonis fortunæ: magnamve utilitatem comparandam. Aut ne concipiatur proles ex ſanguine maculato: vel qua dubius eſt valor matrimonii. Vel quia alteri conjugi ejus nullitas conſtat, aut lis pendet. 236

Diſp. xxvi. Utrum ratione cognationis ſpiritualis poſt matrim. ortæ, ex eo quod alter alterius aut communem filium baptizarit, aut in Baptiſmo vel Confirmatione tenuerit, impediatur uſus matrimonii.

Quid, ſi conjux filiam communem, aut alterius conjugis, teneat in catechiſmo, ibi n. 11.

Diſp. xxvii. An ratione affinitatis ortæ inter conjuges poſt matr. impediatur debiti petitio: & quoto gradu conſanguinitatis debeat eſſe perſona cognita carnaliter cum conjuge innocente. 239

Quid conjuge cognoſcenti affinem ſui conjugis, vel eam cum qua habet impedimentum publicæ honeſtatis, an poſſit debitum exigere, ibi n. 4.

Quid ſi fuit inceſtuoſus cum conſanguinea ſuæ uxoris, vel alio impedimento impedienti affectus, matrimonium aliud iniit, an poſſit petere debitum, ibi n. 5.

Quid ſi fuit conjux inceſtuoſus cum propriis conſanguineis, ibi num. 6. & 7.

Diſp. xxviii. An ſi uterque conjux mutua copula cum alterius conſanguineis effectus ſit affinis: vel ſi uterque cognationem ſpiritualem contraxerit: vel ſi ab altero affinitas aut cognatio alterius cauſa contracta ſit, arceantur ambo à debiti petitione & redditione. 243

Diſp. xxix. An ubi affinitas vel cognatio contingit ante conſummatum matrim. liceat conjugi ſic affini vel cognato reddere, vel teneatur religionem ingredi. 244

Diſp. xxx. An deſideretur judicis ſententia, ut conjux affinis, vel cognatus privetur debiti petitione. 245

Diſp. xxxi. An affinitas orta ex copula vi vel metu habita impediat debiti petitionem. 246

Diſp. xxxii. An conjux ignorantia juris vel facti effectus affinis, aut cognatus alterius conjugis, privetur debiti petitione. 247

An ignorantia juris excommunicationem ferentis, excuſet ab ipſa ibi à n. 7.

Quid, ſi adſit ſcientia juris prohibentis, at ignoretur excommunicatio in ipſa lata, ibi n. 2. & 12.

Quid ſi dicendum de irregularitate, ſuſpenſione, interdicto, & aliis pœnit. an ab ipſis excuſet igorantia juris illas imponentis quando factum aliàs eſſe damnum ſcitur, à n. 15. ad 19.

Quid ſi ſola ſit ignorantia pœnarum aliarum ab excommunicatione, ibi n. 20. & 21.

An ignorantia facti excuſet à pœnis, & quid ſi ſit ignorantia qualitatis facti, aut concommitans, ibi à n. 23.

Qualis ignorantia juris vel facti excuſet an ſat ſit quæcumque vincibilis, ut eæ incurrantur, vel neceſſaria ſit craſſa aut dolus, ibi à num. 29.

Quid, ſi ignoretur conſanguinitas, vel privans debiti petitione, ibi à n. 43.

Diſp. xxxiii. An votum caſtitatis, religionis, aut non ineundi matrimonii ab altero, aut ab utroque conjuge ante matrimonium emiſſum: impediat debiti petitionem, aut redditionem. 258

Diſp. xxxiv. An qui poſt votum caſtitatis religionis aſſumendi Ordinis ſacri abſtinendi à matrimonio contrahendo, illud iniit, peccet prima vice conſummando: ac proinde quo hæc vota obſervet teneatur religionem ingredi. 263

Diſp. xxxv. An vota caſtitatis religionis, Ordinis ſacri ſuſcipiendi, non ineundi matrim. poſt illud emiſſa licita ac valida ſint, impediant actum conjugalem. 265

Quando votum partim rei bonæ ac poſſibilis partim malæ, indifferentis, aut impoſſibilis obliget, ibi à n. 2.

Diſp. xxxvi. Utrum vota ſimplicia caſtitatis, religionis, non ineundi matrimonii, Ordinis ſacri ſuſcipiendi, ab altero conjuge de licentia alterius emiſſa, ſint valida & licita, atque uſum conjugii interdicant.

Diſp. xxxvii. An quando conjuges communi conſenſu, aut ſeorſum, emittunt votum ſimplex caſtitatis, religionis, non ineundi matrimonii, vel vir Ordinis ſacri recipiendi, & mulier caſtitatis, aut alter caſtitatis, alter verò religionis, poſſint debitum petere & reddere, & talia vota ſint licita. 274

Quid ſi abſque voto pactum inierint etiam juramento firmatum non petendi nec reddendi, ibi à n. 18.

Diſp. xxxviii. Utrum proles habita à conjugatis, qui poſt mutuum communi conſenſu votum caſtitatis, aut Ordinem ſacrum alterius aut profeſſionem alterius, vel utriuſque commixti ſunt ſit legitima. 279

Diſp. xxxix. Utrum poſſit vir irritare vota ab uxore ante matrimonium emiſſa vel poſt ſine ſua licentia, ſive tunc implenda, ſive facta in tempus ſoluti matrimonii: licet ſint caſtitatis & religionis: & ſic irritata reviviſcant. 281

Diſp. xl. An vota uxoris quæcumque etiam caſtitatis, factis de licentia viri, poſſit idem vir irritare: atque ſoluto matrimonio minimè reviviſcant. Et quid de votis caſtitatis aut religionis, aut à viro ordinis ſacri, à fœmina verò religionis aut caſtitatis mutuo conſenſu emiſſis. 290

Diſp. xli. An vota omnia uxoris, etiam de licentia prioris viri emiſſa tempore illius matr. poſſit vir ſubſequens irritare. Atque idem generaliter de quocunque ſuperiore ſuccedenti in officio. 294

Diſp. xlii. An poſſit uxor irritare aliqua viri vota, præſertim caſtitatis, abſque ſua licentia, vel cum illa, mutuóve conſenſu facta; ante & poſt matrim. vel in tempus ſoluti matrimonii: vel ſequens uxor vota tempore prioris matrimonii à viro facta, & vota ſic irritata non reviviſcant. 296

Diſp. xliii. An ſit voti irritatio, ſi vir aut ſuperior dicat uxori, aut ſubdito, ſe nolle ut faciat quod promiſit: & teneatur ſubditus detegere votum ſuperiori oppoſitum præcipienti: vel petere licentiam implendi, quando eſt de re prohibita. 299

Diſp. xliv. An delectationes moroſæ in actu conjugali cogitato; tactus, aſpectus, & verba turpia, liceant conjugatis, ſecluſo pollutionis periculo: etiamſi ob aliquod impedimentum, ut votum, affinitatem, periculum ſalutis, non poſſint exercere actum conjugalem. 301

Diſp. xlv. An liceant tactus, aſpectus, verba conjugatis, cum periculo pollutionis: ubi & generaliter, quando periculum pollutionis efficiat mortale, quod aliàs tale non erat. 304

Diſp. xlvi. An tactus, aſpectus, & colloquia ſint licita ſponſis de futuro: Et quando hæc inter ſolutos ſint peccata mortalia. 311

Diſp. xlvii. An liceat ſponſis de futuro delectari in cogitatione copulæ habendæ, vel viduis in cogitatione copulæ habitæ tempore matrimonii. 318

LIBER DECIMUS.

De Divortio.

DISP. I. Utrum divortium quoad matrimonii vinculum, quod repudium vocant, fuerit ante legem Evangelicam licitum Hebræis aut Gentilibus: & quid poſt illius publicationem. 316

Diſp. ii. Utrum ob adulterium diſſolvatur matr. quoad vinculum, ita ut integrum ſit innocenti ad alias nuptias tranſire. 322

Diſp. iii. Utrum ratione adulterii, licitum ſit divortium quoad torum & habitationem: ſintque in hoc ambo conjuges æquales. 323

An divortium ratione adulterii ſit de jure naturæ, ibi n. 4.

An ratione adulterii admiſſi tempore infidelitatis poſſit peti divortium, n. 5.

Intra quotum temporis ſpatium poſſit accuſatio adulterii proponi ad divortium, ibi n. 9.

Diſp. iv. An voluntas fornicandi, quodvis peccatum fornicationis contra naturam, ſive cum propria uxore, ſive cum alia fœmina, aut maſculo, aut beſtia, aut fœminæ cum fœmina admiſſum: penetratio vaſis abſque ſeminatione: aut ſeminatio intra vas abſque penetratione: tactus & amplexus, & oſcula, jam præbeant devotio cauſam. 325

Diſp. v. An dentur aliqui caſus, in quibus non liceat devortium propter adulterium. 329

Diſp. vi. Qualiter accipienda ſit compenſatio adulterii utriuſque conjugis, ante latam divortii ſententiam, ita ut neutri liceat ab altero divertere. 334

An exceptio adulterii ſit peremptoria, ibi n. 11.

Diſp. vii. Utrum quando uterque conjux eſt adulter, & alter reſipiſcit altero in fornicatione perſiſtente, poſſit conjux emendatus divortium celebrare. 336

Diſp. viii. Utrum compenſentur adulteria etiam quoad accuſationem civilem ad privationem dotis, & criminalem ad pœnam mortis, ita ut viro adultero non liceat adulteram civiliter aut criminaliter accuſare. 337

An ob adulterium uxoris lucretur vir dotem, & bona paraphernа, & reliqua uxoris bona: & uxor donationem propter nuptias, ibi à num. 2.

Quis judex cognoſcat de adulterio, ſive civiliter, ſive criminaliter agatur, ibi n. 15.

An cœpta accuſatione criminali uxoris adulteræ, poſſit vir tranſire ad civilem, ad dotem lucrandum, divortiumque celebrandum: & è contra cœpta criminali ad civilem, ibi n. 18.

An ſi conjuges reconcilientur, recuperent omnia bona ob adulterium alteri conjugi acquiſita, ibi n. 21.

An adulteræ teneatur alimenta miniſtrare, ibi n. 23.

Diſp. ix. An quando conjux innocens lapſus eſt in adulterium poſt ſent. compenſentur adulteria, & teneantur ad priorem adulterum redire, eique bona propter adulterium lucrata reſtituere. 347

An ſent. divortii tranſeat in rem judicatam, ibi n. 1. 2. 3. & 4.

An poſſit retractari ſent. divortii, quando repetitur Eccleſia falſis probationibus, aut tacita veritate decepta, quamvis conjuges jam ſtatum mutarint, ibi n. 6.

An profeſſio & votum ſimplex dolo & ex falſa cauſa emiſſa valeant ibi num. 3.

Diſp. x. An conjux adulter lata divortii ſententia, liber maneat ab onere conjugali, ita ut minimè teneatur reconciliari innocenti repetenti: ſed poſſit ipſo invito ad religionem Ordinéſve tranſire aut voto caſtitatis ſimplici ſe aſtringere. 356

Diſp. xi. An poſſit conjux innocens invita uxore adultera in ſæculo manenti

Digitized by Google

Index Diſputationum.

manenti ad religionem aut ordines ſacros tranſire votúmve ſimplex caſtitatis emittere. 391
Diſp. XII. Utrum conjux innocẽs poſſit auctoritate propria ab adultero divertere, ut nec in foro externo ſit ei reſtituendus. 364
Quid ſi judex defectu probationum cogat innocentem, reddere debitum, ibi n. 6.
An lite pendenti, teneatur innocens reddere, n. 7.
An adulter ſit ipſo jure privatus debiti exactione, n. 8.
An conjux innocens poſſit ab adultero divertere quoad habitationem, propria auctoritate, quando ſic divertens ſit reſtituenda conjugi ſpoliato repetenti, ibi à n. 10.
Quæ notitia adulterii ad divertendum ſufficiat: & ex quibus actibus illud probetur, à n. 39.
An liceat viro obſervare uxorem, ut deprehenſa in adulterio reſipiſcat: aut ei adulterandi occaſionem offerre, ibi à n. 52.
Diſp. XIII. An vir teneatur uxorem in adulterio perſiſtentem dimittere, aut jam reſipiſcentem ſibi reconciliare. 376
An ſimiliter uxor teneatur à viro adultero divertere, ibi n. 27.
An vir teneatur uxori adulteræ alimenta denegare, ibi à n. 17.
Diſp. XIV. An copula conjugalis, aliíve actus conjugales cum conjuge adultero, illiuſve retentio in propria domo: ſint adulterii condonatio: itaut deinceps amittat conjux innocens jus divertendi & accuſandi civiliter, criminaliter. 381
Diſp. XV. Utrum ratione adulterii ſpiritualis, quod eſt hæreſis, ut apoſtaſia à fide, ut quod alter conjux dilabitur, liceat catholico divortium: ac utrique ad alium ſtatum tranſire: ut ad profeſſionem, vel viro ad Ordines. 388
An ſi catholicus copulam aut alios actus familiaritatis habeat cum hæretico, ante vel poſt ſententiam, cenſetur ita condonare, ut non poſſit divertere, ibi à n. 26.
Diſp. XVI. Utrum ratione fornicationis ſpiritualis, quæ eſt hæreſis non liceat divortium, quando alter conjux admittit fornicationem carnalem, ſed utraque compenſetur. 395
Quid ſi uterque conjux ſit hæreticus, ibi n. 4.
Diſp. XVII. An ob alia crimina, præter adulterium carnale & ſpirituale, detur divortium. 386
Diſp. XVIII. An propter conjugum ſævitiam detur divortium. 399
Quid propter amentiam conjugis, ibi n. 18.
Qualis cautio præſtanda ſit, ut teneatur alter redire, ibi à n. 34.
An propter ſævitiam conjugis, quando celebratum eſt divortium, liceat alteri vel utrique conjugi tranſitus ad religionem vel Ordines, ibi n. 49.
An id liceat conjugi ſano ob alterius furorem, n. 48.
Diſp. XIX. An in ſententia divortii ferenda, & cauſis matrimonialibus inter Indorum neophitos, ſit exactè ordo judicarius ſervandus. 406
Quid poſſint in his cauſis religioſis apud illos cõmorantes, ibi n. 2.
An accuſationem adulterii debeat ſecreta monitio præcedere, & ad pœnam talionis inſcriptio, ibi n. 3. & 4.
Diſp. XX. Apud quem & cujus expenſis alenda ſit ſoboles divortio facto, ſive culpa alterius, ſive abſque culpa. 407
Quid, ſi matrimonium reperiatur invalidum, ibi n. 11.

Diſputationum Finis.

FACULTAS R.P. PROVINCIALIS
Provinciæ Lugdunenſis.

EGO Bartholomæus Jacquinotius, Societatis JESUS in Provincia Lugdunenſi Præpoſitus Provincialis, juxta Privilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis, HENRICO III. 10. Maii 1583. HENRICO IV. 20. Decembris 1606. & LUDOVICO XIII. nunc regnante, 14. Februarii 1611. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab hominibus noſtræ Societatis compoſitos abſque Superiorum ejus permiſſione imprimant, permitto Nicolao Jullieron Typographo Regio, & Joanni Jullieron, fratribus Lugdunenſibus Bibliopolis, ut Opus, quod inſcribitur, *De ſancto Matrimonii Sacramento Diſputationes, Auctore* THOMA SANCHEZ, ad ſex promixos annos imprimere, ac liberè divendere poſſint. Datum Lugduni, 22. Decembris 1620.

B. JACQUINOTIUS.

CONSENSUS.

HUNC THOMÆ SANCHEZ *de Matrimonii Sacramento* Diſputationum librum hîc Lugduni cudi & typis mandari, ego in hac Præfectura Regis Procurator non impedio. Datum Lugduni, 22. Decemb. 1620.

DE POMEY.

UT hic liber Typis mandetur, concedimus Nicolao Jullieron Typographo Regio & Joanni Jullieron, fratribus Lugdunenſibus Bibliopolis. Datum Lugduni 22. Decembris 1620.

SEVE, L. G.

INDEX

Digitized by Google

DISPUTATIONES DE S. MATRIMONII SACRAMENTO,

Auctore Thoma Sanchez è Societate Jesu.

PROOEMIUM.

SUMMARIUM.

Utilitas operis. num. 1.
Doctores de hoc diſputantes. 2.
Diviſio totius operis. 3.
Matrimonii varia nom ina. 4.

1 CUm typis mandare decreviſſem nonnullas materias de officiis ad mores pertinentibus, operæ pretium duxi, initium à ſancto Matrimonii Sacramento ſumere; quòd maximam hominibus utilitatem præ ſe ferat, non Theologis ſolùm, ſed utriuſque juris profeſſoribus: de hinc quod omne perſonarum genus in nodos hujus materiæ non facilè ſolvendos, frequenter incurrat: ad extremum quòd variæ multiplicéſque utilitates ex hujus tractatus cognitione promanent. Cùm enim matrimonium, tum Sacramenti, tum etiam contractus rationem induat, qua parte Sacramentum eſt, multa ad Sacramenta pertinentia diſputantur: & cùm hodie coram parocho, & teſtibus celebrandum ſit, quàm plurima ſcitu digniſſima explicantur ad juriſdictionem utriuſque fori, & maximè ad pœnitentiæ Sacramentum conducentia (utrumque enim Sacramentum juriſdictionem parochi ordinariam, aut delegatam deſiderat.) Qua autem parte contractus eſt, enodantur multa mirum in modum ad veram contractuum cognitionem neceſſaria: obiterque multa inferuntur ad varias materias morales, quæ omnia ut facilè inveniantur, Indicem ſolito copioſiorem tum diſputationum ac dubiorum, tum etiam rerum notabilium adjiciemus. Quamobrem vitio tribuendum mihi non eſt, ſi in longum ſermo protractus alicui viſus fuerit: tum quod materia difficilis eſt, tum etiam & præcipuè, quòd ſi brevitati conſulerem, obſcurior fortè quàm par eſt, noſter tractatus evaderet. Nec jure aliquis mihi ſuccenſeat, quod tot authores, & inter illos juniores referam; (quòd munus grave aliquibus videbitur,) id enim conſultò facio, primò quia non tanti meam facio doctrinam ac rerum cognitionem, ut non poſſim minimi authoris teſtimonio eamdem illuſtrare: deinde, quòd Doctores illuſtriores, & minimè ſpernendos imitor, qui referre authores Neotericos non dedignantur: denique quòd ad multorum utilitatem hic noſter Tractatus dirigitur, inter quos nonnulli, Doctores antiquiores gravioreſque ad manus minimè habebunt: alii fortaſſe non percipient: multi verò brevitati conſulentes Neotericum aliquem, qui brevi in ſummam multa redegerit, conſulent. Quare ut omnium votis reſpondeam, *omnibus omnia factus*, more beati Pauli, antiquiores, juniores Thologos, ac juris utriuſque peritos refero. Quòd ſi inter authores referendos mendoſum aliquid fuerit inventum, vel editionibus variis, ipſarumve editionum mendis, vel typographiæ, vel calami lapſui tribuendum eſt; vel (quod humanum eſt) in Doctorib. ipſis percipiendis me facilè errare poſſe non diffiteor, lectionis verò defectui nollem adſcriberetur, nihil enim aut ferè nihil refero, quod ipſe oculis non viderim, & ſi præ manibus librum aliquem non habui, illum refero qui eundem alleget.

2 De hoc diſputat *Magiſter*, cum cæteris Theologis, 4. *d.* 26. *uſque ad* 41. Doctores juris Pontif. 4 *decret. & in* 6. *tit. de ſponſ. & in decret. cauſa* 23. *& ſeq.* Doctores juris Cæſarei, *c. de ſponſ. &* 4. *partit. per totam.* Summarum autores verb. Sponſalia, & matrimonium. *Navar. ſum. c.* 22. *à n.* 19. *Ant. Cucus lib.* 5. *Inſt. majorum à to.* 10. & multi varios tractatus de matrimonio in lucem edidere.

3 Totum de matrimonio tractaturus duobus voluminibus includam. Prior uſque ad matrimonii impedimenta tractabit, poſterior verò ab ipſis impedimentis initium ſumet. Prius autem hoc volumen ſex libros continebit. 1. de ſponſalibus diſputabit. 2. de eſſentia matrimonii & conſenſu ad ipſam requiſito. 3. de conſenſu clandeſtino. 4. de conſenſu metu extorto. 5. de conſenſu conditionato. Ultimus de donationibus inter virum & uxorem; ſponſalitia largitate, & arrhis. Arguet fortaſſe aliquis me, Theologus cùm ſim, Theologorum Principis Divi Thomæ ordinem non fuiſſe ſecutum, qui ſponſalium tractatui aliqua de matrimonio præmiſit, quem reliqui Theologi imitantur. Ego verò quamvis maximi (ut par eſt) doctrinam ac methodum D. Th. faciam, quia tamen in 4. Sent. non ita dilucidè ac in partibus ſcripſit, nec morte præventus quartum ad partium ſummam redegit: claritatis gratia à ſponſalibus, quæ ad matrimonium ineundum diſpoſitio ſunt, initium ſumendum duxi, nec deſunt mihi quos imiter: nam Greg. IX. juris Pontificii collector in 4. decret. ubi de matrimonio ſermo habetur, à ſponſalibus incipit.

4 Quatuor ſunt nomina ſynonima, quibus matrimonium nuncupari ſolet: Matrimonium, Nuptiæ, Connubium, Conjugium. Matrimonium dicitur, quia mulier nubit ut mater efficiatur: auctore *Gellio l.* 10. *c.* 6. derivante matrimonii etymologiam à matris nomine nondum comparato, ſed comparando. *Gregor.* 9. *c.* 1. *de converſ. Infidel.* inde derivat, quia mulier in partu, & ante, & poſt partum varios labores ſuſtinet: vel tandem quia mater certa eſt, cùm tamen pater incertus ſit. Appellatur autem Nuptiæ & Connubium, ab obnubendo, ſeu velando, quia quaſi nube obtegitur virgo velamine quodam, dum benedicitur. Cujus ratio eſſe poteſt in peccati admiſſi erubeſcentiam, dum à ſerpente decepta virum ſuum fefellit: vel faciem, & caput obtegit, quo ſe viro inferiorem, illique ſubditam oſtendat. Cujus rei teſtimonium eſt illud, *Gen.* 22. ubi videns Rebecca virum ſuum Iſaac deambulantem obviam ei veniens caput ſuum velavit. Appellatur tandem Conjugium, ab effectu, eo quòd duos, una caro efficiantur, conjungit.

Digitized by Google

LIBER PRIMUS,

DE SPONSALIBUS.

DISPUTATIO I.
Sponſalia unde dicantur, & quid ſint ſponſalia, quaſque conditiones deſiderent, ad ſui valorem?

SUMMARIUM.

Sponſalia unde dicantur, & quotupliciter accipiantur. n.1.
In lege, vel ſtatuto, nomine uxoris, vel viri, an intelligantur ſponſi de futuro. 2.
Quando lex loquitur de matrimonio, viro, vel uxore, an intelligatur de ſponſa de pr ſenti nondum cognita. 3.
Quando dicatur diſpoſitio favorabilis, & quando odioſa. 4.
Stante ſtatuto, ut uxore decedente ſine liberis, vir dotis partem lucretur, an eam acquirat, ſi ſponſa de præſenti incognita decedat. 5.
Intellectus ad cap. 3. de ſent. excom. ubi de percutiente Clericum inventum cum ſponſa de futuro, aut præſenti. 6.
Sponſalia quid ſint, & quas conditiones exigant: & diſtributio eorum, quæ toto 1. libro, ſuo ordine continentur. 7.
An ſponſalia ſint ſacramentalia. 8.

1 DE Sponſalibus acturus, ab ipſo nomine initium ſumens, dico ſponſalia à ſpondendo dici. Cujus duplex eſt ratio, prima, quia ſpondere eſt ſponte promittere, at in hoc contractu maximè requiritur ſpontanea promiſſio. Secunda, quia mos erat antiquis, ut puella nuptura promitteretur viro à patre, vel tutore, vel amicis, ut ex *A Gell. l. 4. c. 4.* deducit. *Alciat. l. 1. parer. c. 2.* & ſcribit. *Varr. lib. 5. de ling. Lat.* Unde Lyſiteles apud Plaut. in Trin. *Sponden' ergo tuam natam uxorem mihi? Ch. Spondeo.* & inde, qui promittebantur, dicti ſunt ſponſus, & ſponſa, quaſi alteri promiſſi, qui promittebat autem, dictus eſt ſponſor: ipſe verò contractus, ſponſalia, quia ſponſa non à ſe, ſed ab alio promittebatur. Et hanc nominis rationem conſtituit *juriſ. l. 2. & 3. ff. de ſponſ. & l. Sponſio. ff. de ver. ſig.* Sumuntur verò ſponſalia tripliciter 1. pro futuri matrimonii promiſſione, 2 pro matrimonio non conſummato: unde ſponſa ſic appellatur, nupta alteri per verba de præſenti nondum cognita. Sic accipitur *c. Tertio loco, de præſum. & c. 2. & finali. de ſponſ. duor. & c. Conjuges. c. Qui deſponſatam. 27. q. 1.* & Math. 1. *Cùm eſſet deſponſata.* 3. dicuntur ſponſalia, munera quæ à ſponſo ſponſæ dabantur. *l. C. ſi nupt. ex reſcript.* & ita uſurpatur. 1. Reg. c. 18. *Non habet Rex ſponſalia neceſſe.* Proprior autem, & frequentior eſt prima ſignificatio, qua ſponſas propriè intelligimus, quas de futuro appellamus. *Ant. rubr. de ſponſ. n. 4.* ubi *Panor. n. 3. Alex. de Nevo n. 4. Fel. n. 1. prope initium v. Item adverte. Io. Lup. tr. de matri. n. 1. habetur* 10. 9. *tr. nov. Contrad. Lagus in metho. jur. t. de nupt. Con. 4. decre. p. 1. c. 1. n. 4. fin. Ant. Cocus l. 5. inſt. major. t. 10. n. 3.* Imò ſponſam de præſenti juriſperiti vocant uxorem poſt nuptialem benedictionem, ſeu carnis copulam, antea verò eam non appellant uxorem, ſeu maritatam, aut conjugatam: ſed ſolùm ſponſam de præſenti, *c. Ex publico, de converſione conjug.* & ratio eſt, quia quodammodo eſt adhuc promiſſa, reſpectu effectus matrimonii, ut benè *Panor. c. Tertio loco, de præſ. fine, & Covar.* alios referens *d. c. 1. n. 4.* In jure autem aliquando ſponſa de futuro appellatur uxor. *Juvenis ae ſponſ.* ibi, *quia ipſa conjux ipſius fuiſſe dicitur Gloſſ. ver. Conjux.* id eſt, ſponſa. Et ſimiliter in ſacris literis eodem modo aliquando uſurpatur. Vt *Gen. 19.* ubi Jacob dixit ad Laban; *Da mihi uxorem meam*, quæ tamen tantùm erat ſibi promiſſa. Aliquando etiam ſponſus, & ſponſa de præſenti, qui nondum matrimonium conſummarunt, vocantur vir & uxor. *c. Omnes Rex. c. Cum initiatur. c. Conjuges, c. Conjugium 27. q. 2.* Idem. *D. Aug. l. 4. conf.* & refertur. *c. Inſtitutum 27. q. 2.* & conſtat ex *c. 1.* Matth. *Jacob genuit Joſeph, virum Mariæ, & Noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* De ritibus autem quibus apud veteres celebrabantur ſponſalia conſule *P. Greg. ſyntag. juriſ. 2. l. 8. c. 2. per tot.*

Hinc refert *Covar. d. c. 1. in fi.* quoties de ſponſis mentio 2
occurrerit in aliqua lege, aut alia quavis parte, intelligi de ſponſis ſolis de futuro: niſi aliud ſuadeat communis ac frequens loquendi uſus, ejúſve intentio, qui legem condidit, contractum, vel teſtamentum fecit, idem docent *Perez l. 5. ordit. 1. l. 1. f. 4. v. Item apud, & v. Quæro utrum. Ludov. Lop. 2 p. inſtr. in nova edit materia de matr. c. 36. f. 1031.* & idem docent de ſtatuto loquente de uxore, ut non intelligatur de ſponſa: & in loquente de ſponſa, ut non intelligatur de uxore. *Ant. rubr. de ſponſ. n. 4. Præpoſitus ibi n. 6.* quia ſtatutorum verba propriè intelligenda ſunt. *c. In noſtra, & ibi Innoc. de injur. l. 3. §. Hæc verba, & ibi Bart. ff. de neg. geſt.*

Sed hoc ſanè intelligendum eſt hac diſtinctione: aut 3
enim materia eſt odioſa, aut favorabilis, aut indifferens: ſi materia eſt odioſa, ut ſi ſtatutum contineat filiam maritatam non ſuccedere patri, vel marito: tunc minimè comprehenderetur ſponſa de futuro: ſi autem materia ſit favorabilis, comprehenderetur etiam ſponſa de futuro nomine uxoris, & nomine mariti ſponſus de futuro, de quo eſt bonus textus, & ibi per *Cyn. l. Non ſine. C. de bon. quæ liber.* ſic. *Abb. c. Tertio loco de præſum. fine. & c. ex publico, de conver. conjug. n. 9. & rubr. de ſponſ. n. 5.* ubi *Alex. de Nevo n. 7. & ibi Fel. n. 1. & d c. Tertio loco, n. 4. Sylv. v. Sponſalia. q. 1. dict. 2. Ang. ibi n. 1. Tabiena §. 1. Arm. n. 1. Greg. Lop. p. 4. t. 1. ante l. 1. ad fin. Al. Carrerius l. 5. de ſponſ. c. 5. habetur to. 9. tr. nov. Ant. Cuc l. 5. inſt. major. t. 10. n. 8. & 9.* favet *gloſſ. l. Solet. 10. ff. de his qui not. inf. verb. Non nocet.* ubi ex eo textu infert jus loquens de uxore non trahi ad ſponſam, quia odia ſunt reſtringenda. Et loquitur ibi textus de ſponſalibus de futuro, ut teſtatur ibi *Gloſſ. verb. ſponſam.* & videntur etiam tenere *Suar. l. 2. fort. 1. de los caſamientos. n. 34. Ant. Gab. t. 2. con. l. 11. verb. Matri, appellatione, in mea editione f. 91.* ubi aiunt in odioſis nomine uxoris non venire ſponſam: quare ſecùs videntur ſentire in favorabilibus. Quamvis *Tiraq. poſt leges connubiales gloſſ. 2. n. 21.* defendat in favorabilibus etiam non intelligi ſponſam de futuro, & refert pro ſe *Bald. l. Solet. §. Quæ virum. n. 2 ff. de his qui not. infam.* Sed potiùs; *Bald.* ibi favet noſtræ ſenten. Quando autem materia eſt indifferens, dicemus ſequenti corollario.

2. Infert *Covar. 4. decr. 2. p. c. 1. init. n. 2.* cum aliis, quos 4
refert, quem ſequuntur *Matienz. l. 5. recop t. 2. l. fin. gl. 6. n. 1. Guttier. de jure 1. p. c. 51. n. 2.* omnia jura loquentia de matrimonio, & de marito, & uxore accipienda eſſe, quando matrimonium per verba de præſenti contractum eſt, quamvis copula ſecuta minimè ſit. Quia nuptias non concubitus; ſed conſenſus facit. *l. Nuptias ff. de reg. jur.* niſi (ait *Matienzo. n. 2.*) ex communi uſu loquendi, vel ex materia ſubjecta, vel ex legis intentione, quæ colligitur ex materia ſubjecta, vel ex alia ſimili cauſa deprehendatur, leges de matrimonio loquentes, intelligi de copula conſummata. Verùm in hoc, ſicut in corallario præcedenti, diſtinguendum eſt: aut enim materia eſt odioſa, aut favorabilis, aut indifferens: ſi eſt odioſa, nomine uxoris, vel mariti, vel matrimonii non veniunt ſponſalia contracta per verba de præſenti, nec ſponſi ipſi de præſenti ante conſummationem, ſi autem eſt indifferens, veniunt qui contraxerunt per verba de præſenti, ſive conſummarint matrimonium, ſive non: non autem comprehenduntur ſponſi de futuro. Quando autem materia eſt favorabilis, dixi in corollario præcedenti. Sic docenti *Panor. d. c. Tertio loco, fine. & Fel. n. 4. Sylv. v. Sponſ. quæſt. 1. dicto 2. Avenna referens Anch. reſp. 10. num. 3. Ant. Cuc. l. 5.*

inſt.

Digitized by Google

inſt. major. to. 10.*n.* 8. *& 9. Alex.Carrer. l.5. de ſponſ.c.5.*

Rogabis quando dicatur diſpoſitio favorabilis,& quando odioſa? Reſp. eſſe conſiderandum primum diſpoſitionis intentum: ſi enim id ſit, in favorem alicujus ſtatuere, eſt favorabilis,licèt in damnum, & odium alterius redundet:ſi primum intentum ſit in alicujus odium, & pœnam, quamvis cedat in alterius favorem,eſt odioſa. Quia ex primario fine attendenda eſt diſpoſitio. Sic colligitur. *ex gl.c. Si propter, de reſcri.in 6. verb. Primi anni*, ubi illam conſtitutionem reſervantem fructus vacaturæ Epiſcopo mortuo, appellat favorabilem: quia principaliter edita eſt in favorem Epiſc. ut debita perſolvat, quamvis in eorum damnum quibus obvenire debebant,redundet. Et tenet ibi *Dom in.n.9.Francus n.6.* idem tenet *gloſſ.c.Sciant cuncti de elect. in 6 verb. Alios, & ibi Dom.fin. Francus ibi,fine. Bart. l. Qui exceptione 40. in prin..n.2. per illum text.ff. de cond. ind. & ibi Alberi. n.1. Salic. n. 1. idem Bart. l. Si quis nec cauſam,in prin. n.6.ff. ſi cert. pet. & ibi Paul.n.4. Fel.c.1.de ſponſ. n.14. verſ. Aliud eſt, &c. Non dubium,n 2.de ſent.excom.* & dicit eſſe optimum text.ad hoc probandum, *c.2.§. Statuimus,de decim.in 6.* ibi,*cùm non ſit dicendum aſperum, ſed pium potius,& benignum. Addit. ad Pan c.Non dubium, de ſent.exc.n.3.verb. Pœnali.Syl.ver. Interpretatio, fin. Cov. cum aliis, quos refert.2. var.c.11. n.5. Mand.reg.10.de annali q.3.n 7. Flamin.de reſign benef.l. 12.q.2.n 23. & ſeqq.* ubi alios refert. Hæc tamen doctrina quamvis ita communiter recepta ſit,non caret gravi ſcrupulo: quia *Io. Andr. c.1.de iocato n. 5* apertè ſentit conſtitutionem emanentem principaliter in favorem, ſi pœnam tamen contineat, reſtringendam eſſe:ut advertit ibi *Pan.n.10.* qui ſic conciliat, ut extendenda ſit, quatenus eſt favorabilis, reſtringenda verò, quatenus eſt odioſa. Idem *g.l. 2. C. de in jus vocand. verb. Literis*,ubi *Bart.n.1. Bald.n.4. Ale.n.5.Salic.n.2.& 3. Jaſ.n 4.Paul.d.l.ſi quis nec cauſam, n.5. Alc.l.5 parad.c.16. n. 6.* Quare videtur corruere doctrina illa communis: ſi enim quatenus favorabilis eſt conſtitutio, extendi debet, quatenus autem pœnalis, reſtringi, jam non attenditur principale conſtitutionis intentum,ad diſcernendum an ſit favorabilis,& extendenda, necne. Sed ea doctrina communis, ut vera ſic,intelligenda eſt, quando odium à favore diſtingui nequit: tunc enim ex principali intento favoris, aut odii judicanda eſt favorabilis, aut odioſa:quoties verò favor, & odium diſtingui commodè poſſunt, tunc verum habet alia doctrina hic tradita, ut extendenda ſit quatenus eſt favorabilis, reſtringenda verò, quatenus eſt odioſa, Sic *Cov lib 1. var. c. 11. n 5.*

5 Tertiò infertur, quod dicendum ſit in ea quæſtione an ſtante ſtatuto,ut uxore abſque liberis decedente,vir partem dotis lucretur, ſi ſponſa de præſenti nondum cognita obeat,pars illa dotis viro acquiratur? Videtur enim ex dictis n. 3. colligi, acquiri viro, cùm in favorabilibus, nomine uxoris & viri,ſponſi de præſenti comprehendantur: favorque viri ſit hæc acquiſitio: & permulta alia, quæ congerit *Fel.c. Tertio loco, de præſu n. 1.* quam ſent. probabilem eſſe aſſerit *ibi n 2.* eamque tenent multi, ut teſtatur *Abb c. Ex publico n.7. de converſ. coni.* & eam docet *Gom. Arcaſ.l.79. Taur. n.1.* Sed breviter dicendum eſt, minimè lucrari eam dotis partem,eſt enim materia odioſa,cum ſponſa ſine cauſa eam dotis partem amittat. Et ita hanc partem latè probant *Abb.d.c.Ex publico,n.7.& ſeqq.*& latius *conſ.1.n.4 & ſeq. vol.1. Bald. Anch. Salicet.* quos refert & ſequitur *Fel. d.c. Tertio loco.n 2.Coſt.tr de ſponſ 1. Quid ſint ſponſalia, n.11. habetur tom.9. tr. non. Tabiena ver. Sponſalia, §. 1. in fine.*

6 Quartò infertur interpretatio ad *c. 3. de ſent. excom. ad fi. verſ. Nec ille*, ubi habetur non eſſe compellendum ad Sedem Apoſtolicam accedere, ut abſolutionem obtineat, percuſſorem clerici turpiter inventi cum uxore,matre, ſorore,vel filia propria:& quamvis prima facie non videatur inde colligi, non incurrere excommunicationem, ſed eam minimè reſervari Pontifici: at omnes, nemine (quod viderim) diſcrepante, intelligunt eum text. ut is percuſſor non incurrat excommunicationem; ut clarè denotant à contrario ſenſu, verba ſtatim ſequentia illius text. Poſſet tamen aliquis exiſtimare non habere locum eam deciſionem, niſi clericus repertus eſſet cum uxore carnaliter cognita: & incurrere excommunicationem, qui Clericum repertum cum ſponſa de præſenti incognita, percuteret. Quia cùm res hæc ſit exorbitans à jure communi, & Clericis odioſa, nomine uxoris non comprehendetur ſponſa de præſenti nondum cognita: juxta proximè n.3.tradita. Cæterum dicendum eſt, nec in hoc caſu incurrere, ſed nomine uxoris intelligi quamcunque ſponſam de præſenti: ut teſtatur ibi *Gl. verb.cum uxore, Ant.n 13.Anch fi. Abb. n.9. D. Ant.3.p.t 24.c.1,§ 2. caſu 7. Sylv. Excommunicatio 6 §. d. dicto .o.* aſſerens eſſe omnium,quamvis immeritò dubitativè loquatur. *Lud. Lo.2.p.inſtr.materia de matr.in 2.edit. c.36.f 1031.§ Ex prædictis etiam ſecundò.* Quia ratio illius text. ſuadet etiam in hac materia exorbitanti, & odioſa, nomine uxoris comprehendi ſponſam de præſenti: mens enim Pontificis fuit excuſare maritum ab hac excommunicatione,ob injuriam adulterii graviſſimam ſibi illatam, ob quam jure civili conceditur ſibi accuſatio, & quia vix poteſt continere dolorem, ut habetur *l. Graccus 4 C.ad l. Jul. de adul.* Quæ ratio pariter militat in quacumque ſponſa de præſenti:cùm verè committatur cum illa adulterium,violeturque alienus torus, *l.1 t.17 p,7.* & jus civile æquè concedit viro accuſationem hujus adulterii, *l.Si uxor,13.in prin. ff.ad l.Jul.de adult.* Imò *Cov.4.decr.p.1. c.1.n.12.* quem ſequuntur *Ant.Cucus,l.5.inſt.mai,c.10.n.5. & Lud.Lop. proximè citatus*, ait, quamvis percutiens clericum inventum cum propria ſponſa de futuro incurrat excommunicationem: ratione tamen injuriæ ſibi illatæ non reſervari abſolutionem Pontifici, ſed poſſe ab Epiſcopo abſolvi, & probat; quia ex *eod. c. 3.* apparet percutientem clericum cum ſorore fornicantem excuſari. Sed profectò meâ ſententia verum non eſt:quia ſi ratio hæc aliquid probat, dicendum eſſet, percutientem Clericum repertum cum ſponſa de futuro,immunem eſſe ab excommunicat. ſicut de percutiente repertum cum ſorore, ſtatuitur *illo c. 3.* Unde neceſſariò dicendum eſt cum *Gloſſ. Ant. Anch. Abb. D. Ant. Sylv. proximè citatis*, ſolùm intelligi eum text. de ſponſa de præſenti, ſive cognita ſit, ſive non: & cum excommunicatio percutientis clericum, ſit Pontifici reſervata, *Si quis ſuadente 17. q.4* nec inveniatur textus hunc caſum excipiens, dicendum eſt hunc percuſſorem innodari excommunicatione Pontifici reſervata. A jure enim antiquo abſque expreſſo text. corrigente diſcedere non licet. *l. Præcipimus C.de appellat*, eo vel maximè, quia cùm res hæc ſit clericis odioſa, & ſolum textus excipiat percutientem repertum cum uxore, nomine uxoris comprehendi non debet ſponſa de futuro, juxta proximè num.1. dicta. Et in propriis terminis Covarruviam reprobat. *Vivald. candel. ſacram. 1.p. materia d. ſponſal. n. 11.*

His præmiſſis ad ſponſalium definitionem deſcendendo, 2
ſic definiuntur à Nicolao Pontif. *c. Noſtrates, 30. q.5.* & à *Juriſconſ l. 1. ff. de ſponſal.* Sunt futurarum nuptiarum promiſſio. Solum enim propoſitum nullam obligationem, nec ſponſalium vinculum inducit. Quare triplex deſideratur conditio, ut valida ſint. 1. ut ſit promiſſio futuri matrimonii. 2. ut ſit inter perſonas jure habiles ad contrahendum.3.ut verbis,aut ſignis manifeſtetur: de quibus conditionibus ſeorſim diſputationibus ſeqq. agendum eſt, præmiſſa tamen diſputatione proxima, de jure quod acquiritur per ſponſalia de futuro, ut ſit adulterium, necne, ejus juris violatio: & hoc ordine procedendum eſt, primò de natura & qualitatibus promiſſionis requiſitis, ut conſtituant ſponſalia: deinde de contrahentium habilitate, ubi de ætate requiſita, Deinceps de verbis conſtituentibus ſponſalia, atque matrimonium. Poſtea de obligatione conſurgenti ex ſponſalibus, & coactione ad ipſa,ſive juridica, ſive ex conventione partium. adjecta pœnæ, aut arrharum amiſſione. Tandem de ſponſalium diſſolutione, & probatione requiſita ad ipſa impedienda, & ita abſolvetur primus hic liber.

Digitized by Google

Id demum obſervandum eſt, *D.Th.4.d.27.q.2.a.1. ad 6.* appellare ſponſalia, ſacramentalia quædam matrimonii, ſicut exorciſmum baptiſmi. Quod minimè intelligas, ſponſalia habere ſanctitatem aliquam præviam ipſi ſacramento matrimonii, ſicut exorciſmi habent ſanctitatem aliquam: qua ratione dicuntur ſacramentalia: ſed dicuntur à D. Thoma ſacramentalia matrimonii, id eſt, prævia ad ipſum matrimonii ſacramentum. Ut bene advertit. *P. Ledeſ. de matrim. q.43.a.1.f.96. §. Ultimò ſupponendum.*

DISPUTATIO II.

Utrùm ex ſponſalibus ad jus mutuum acquirant ſponſi in corpus, an violatio hujus juris fornicando cum altero, ſit adulterium: aut ſaltem circumſtantia neceſſariò confitenda?

SUMMARIUM.

Prima opinio, eſſe adulterium. n. 1.
Vera ſententia, non eſſe adulterium. 2.
Solutio argumentorum, & intellectus ad l. Si uxor. ff. ad leg. Jul de adulter. & ad l. t. 17. n. 3.
An acceſſus ad ſponſam de futuro ſit circumſtantia neceſſariò confitenda, prima opinio, non eſſe. 4.
Secunda opinio, eſſe neceſſariò confitendam. 5.
Tertia opinio verior media. 6.
An ſit diſtincta ſpecies, & adulterium reductivè. 7.
An filii concepti ex concubitu cum aliena ſponſa de futuro, ſint naturales, & traditur intellectus ad l. 1. ff. de his qui not. infam. & ad l. 11. Taur. 8 & ibi an nati ex habente votum ſint naturales
Solvuntur argumenta, quibus probatur eſſe circumſtantiam confitendam. 9.
An ſit circumſtantia, ſi ſponſa ex voluntate ſponſi fornicetur. 9 fin.

1 DUo petit diſputatio præſens: alterum, an concubitus hic ſit adulterinus: alterum, eſto adulterinus non ſit, an tamen peccati malitiam augeat, ut ſit circumſtantia neceſſariò confitenda. Circa primum aliqui cenſent eum concubitum adulterinum eſſe, ad hunc ſaltem effectum, ut ſponſus fornicantem ſponſam poſſit de adulterio accuſare. Probatur ex *l. uxor, 13. in prin. ff. ad leg. Jul. de adult.* ibi, *D. Verus, & Antoninus reſcripſerunt, etiam in ſponſam hoc idem vindicandum: quia nec matrimoni. qualecumque, nec ſpem matrim. violare permittitur.* Ubi manifeſtè de ſponſalibus de futuro eſt ſermo, nam de præſenti, non ſpes matrimonii, ſed matrimonium ipſum dicuntur. 2. Poteſt probari ex *l. 1. t. 17 p. 7. in pr.* ibi, *adulterio es yerro que home face, jaciendo con mujer caſada, o deſpoſada con otro.* Et ita hanc ſent. tenet. *Gloſ. c. Quemadmodum, verb. Sponſam, de jure. Abb. c. Diſcretionem, n. 4. de eo qui cogn. conſang. & ibi Alex. de Nevo n. 11. Alberic. l. Miles. §. Quærebatur, n. 3. fin. & ibi Oldr. ff. ad l. Jul. de adult. Greg. Lop. l. 1. 1. O deſpoſada. t. 17. p. 7.* & noviſſimè hanc ſententiam fortiter defendit. *Sarmien. lib. 1. ſelect. c. 5. n. 1. & ſeqq.* & tandem concludit *n. 4.* eſſe verè adulterium: atque ex Theologis, idem docuit. *Palu. 4. d. d. 27. q. 1. art. in princ. n. 17.*

His tamen minimè obſtantibus, dicendum eſt non eſſe
2 adulterium. Probatur ex adulterii definitione, quam tradit Gelaſ. Pont. *c. Lex illa ad fi. 36. q. q. 1. & D. Th. 2. 2. q 154. a. 8. corpore:* eſt alieni tori violatio. Sed accedens ad ſponſam de futuro minimè violat alienum torum, cùm hîc ante matrimonium de præſenti non concedatur ſponſis: ergo adulterium non admittit. Prob. ex *l. Inter. 6. in princ. ff. ad l. Jul. de adult.* ibi, *Sed propriè adulterium in nuptam committitur* & ex *l 81. Tauri, hodie l. 4. t. 20 l. 8. nova recop. Caſtelr.* ibi, *Si alguna mujer eſtando caſada, o deſpoſada, por palabras de preſente comitiere adulterio.* At ſponſa de futuro non eſt nupta, ergo acceſſus ad illam adulterinus non eſt. Ita docent. *Gloſſ. c. Quidam deſponſavit, verb. Sed mœchus, 27. q. 2. Ant. c. Diſcretionem, nu. 6. de eo qui cogn. conſ. & ibi Card. n. 2. Anan. c. 1. de adult. n. 2. fi. Fel. ru. de ſponſ. n. 1. in pr. Cov. 4. decret. 1. p. c. 1. n. 8. Greg. Lop. r. 4. t. 1. immediatè ante l. 1. Ant. Gom. l. 80. Tauri. n. 47. v. Dubium tamen eſt. Ant. Cucus l. 5. inſtit. major. t. 10. n. 4. Cantera in ſuis q crim. ſub §. de adult. n 26. Jul. Clar. l. 5 recept. §. Adulterium, v. ſed hæc omnia. Conſtan. de ſponſ. c. Quid ſint ſponſal. n. 18 & 17. habetur. t. 9. tr. Alex. Carrer. l. 1. de ſponſ. c. 3. fin. habetur eodem tom. 9. Perez lib. 5. ordin. t. 1. §. Item deducitur. Azebedo l. 8. recop. t. 10. l. 5. n 5.* & ex Theologis, *Enriq. l. 11. de matr. c. 13. n. 4. Vivald. candelab. ſacram. 1. p. materia de ſponſalib. n. 9. Lud. Lop 1. p. inſtr. in nova edit. c. 29. §. Ad hæc libet, & 2. p. materia de matr. c. 36. §. Advertendum eſt tertiò. Manuel. tom. ſum. 2. edit. c. 43. n. 3. fin.*

Ad 1. argum. 3. prioris ſent. reſpondent *Cov. Greg. Lop. n. 2. citati, & Alex. Carrer. ibi relatus*, concedi vindictam ſponſo, non ratione adulterii, ſed quia eſt atrox injuria ſibi illata. Ad 2. dico intelligi eam, l. de ſponſa per verba de præſenti, nondum cognita: & ita ſentit non tantùm committi adulterium cum uxore jam cognita, ſed etiam cum ſponſa de præſenti, nondum cognita.

Circa 2. dubium, an circumſtantia ſponſalium, eſto non 4 conſtituat adulterium, ſit tamen neceſſario explicanda in confeſſione, ex Doct. antiquioribus diſputantem inveni neminem: ex junioribus perpaucos: & tres invenio ſententias. I. docet minimè eſſe explicandam. Hanc tenet. *Cov 4. decret. 1. p. c. 1. n. 4.* quem ſequitur *Vivald. candelab. ſacrament. 1 p. materia de ſponſ. n. 10.* & dicit eſſe probabilem *Pet. Ledeſm. de matrim. q 43. art. 1. dub. ult.* Probat *Covar.* quia ſolæ circumſtantiæ mutantes ſpeciem ſunt neceſſariò confitendæ, hæc autem non mutat ſpeciem, cùm adulterium non ſit. 2. Poteſt probari, quia injuria afficiens aliquem, ut fuſtibus cædens, cenſetur etiam fratribus cæſi injuriam irrogare, & tamen non tenetur fateri hanc circumſtantiam injuriæ illatæ fratribus: ergo ſimiliter quamvis accedens ad ſponſam de futuro, injurius ſit ſponſo, non tenebitur id fateri. 3. Probatur, quia per ſponſalia tantum contrahitur obligatio mutua tradendi corpus per matrim. non autem obligantur ſponſi ad abſtinendum ab alieno concubitu, ante matrimonii contractum: ergo alienus concubitus non continet circumſtantiam ſponſalibus adverſam, nec confitendam. Ultimò, quia ſic ſe habent ſponſalia ad matrim. ſicut votum religionis ad profeſſionem: ſicut enim illa ſunt promiſſio tradendi corpus, matrimonium verò ipſa traditio: ita hoc eſt promiſſio tradendi ſe religioni, profeſſio autem eſt traditio. Sed per votum ſimplex religionis, non acquirit religio jus in promittentem, nec obligatur ex eo voto ad non tradendum corpus alteri per fornicarium concubitum; quare is concubitus non continet circumſtantiam neceſſariò fatendam: ergo ſimiliter per ſponſalia neuter ſponſus in corpus alterius jus acquirit, nec obligatur ad non fornicandum cum alio, ſed tantum ad non contrahendum matrimonium cum alio, quod ſolum priori promiſſioni repugnat: ac proinde ea circumſtantia non eſt confitenda.

II. Opinio docet eam circumſtantiam eſſe neceſſariò fa- 5 tendam, tam ex parte ſponſæ de futuro, ſi cum alio fornicetur, quàm ex parte ſponſi, ſi ad aliam accedat. Hanc tenent *Sarm, lib. 1. ſelect. c. 5. n 3. Lud. Lop. 1. p inſtr c. 29. §. Ad hæc libet*, & hanc ſequitur tanquam longè probabiliorem. *Pet. Ledeſ. de matr. q. 43. a. 1. dub. ult.* Probatur 1. quia eſt duplex malitia, altera fornicationis; altera fractorum ſponſalium, ob id enim dirimi poſſunt, *c. Quemadmodum de jurejur.* Nec obſtat dicere, non inferri injuriam quia fornicans obligatus manet, innocens verò liber. Non (inquam) obſtat, quia etiam quando alter conſtituit non implere ſponſalia, manet non ipſe, ſed ſolus alter liber, & tamen eſt culpa mortalis contra ſponſalium fidem: præterea, quia hæc libertas ex injuria per alienum concubitum irrogata oritur. 2. Fornicatio talis eſt contraria fidei datæ in ſponſalibus, ergo duplici afficitur malitia. Antecedens probo: ex *l Si uxor. 13. in princ. ff ad l. Jul. de adult.* ibi, *neque ſpem matrimonii violare permittitur*, ubi juriſconſultus appellat fornicationem, violationem ſponſalium. Et confirmat. uti re alteri ex juſtitia debita uſu ipſi nocivo, eſt contra juſtitiam: ut ſi equus mihi ſit debitus ex contractu, quamvis nondum illius dominus ſim, & aliquis oculum ab eo erueret, injuſtitiæ crimen admitteret; ergo cum corpus ſponſorum ſit ex juſtitia debitum, licèt nondum traditum, abuſus ejus per fornicationem adeò nocivus & infeſtus alteri ſponſo, erit ultra fornicationem, injuſtitiæ crimen, & ſic ea circumſtantia diverſa ſpecie, erit confitenda.

3. Pro

Digitized by Google

5. Probatur, quando ſponſa de futuro fornicatur, atrocem injuriam irrogat ſponſo, adeò ut leges concedant vindictam, ut dixi n. 3. exponitúrque probabiliſſimo concipiendi periculo, atque ita injuſtitiæ erga virum futurum, qui ſobolem putans eſſe ſuam, alet, in boniſque ejus ſuccedet. Ergo ultra fornicationem, eſt alia injuſtitiæ ſpecies. Sed dices hoc de ſola ſponſa fornicante probare: hoc tamen non obſtat, quia jus par uterque in corpus alterius per ſponſalia comparat, ſicut adulterium tam fœminæ, quàm viri neceſſariò fatendum eſt, quamvis hoc minus grave, ac injurioſum ſit. Tandem, quia ſecundùm commun. ſentent. liciti ſunt amplexus, & oſcula inter ſponſos de futuro, eò quòd ſponſalia ſunt initium quoddam matrimonii, ac proinde concedunt jus utendi voluptate præambula matrimoniali, ergo per ſponſalia acquiritur jus in corpus aliàs nullus illius uſus concederetur: & conſequenter violans hoc jus per fornicationem, reus erit ultra fornicationem, injuſtitiæ admiſſæ, neceſſariò aperiendæ in confeſſione. Et hæc ſententia eſt valdè probabilis.

6 III. Sententia eſt media, & quam veriorem exiſtimo, ut ea ſponſalium circumſtantia neceſſariò fatenda ſit, quando ſe tenet ex parte fœminæ, id eſt, dum aliquis fornicatur cum ſponſa alterius de futuro: tunc enim tenetur fornicans, & ipſa ſponſa fateri hanc ſponſalium circumſtantiam: at quando ſe tenet ex parte viri, quia ſponſus de futuro fornicatur, hæc circumſtantia non eſt de neceſſitate detegenda in confeſſione. Hanc ſentent. in nullo authore ita expreſsè reperi: at eam videntur amplecti. *Anton. Cucus l. 5. inſt. mat. t. 10. n. 7. Manuel. 1. to. ſum 2. edit. c. 53. n. 3. fin. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. materia de matr. c. 36. §. Advertendum eſt tertiò*; aiunt enim accedentem ad ſponſam de futuro teneri explicare hanc circumſtantiam, & ſubticere de ipſo ſponſo: rationeſque eorum de ſola ſponſa probant: & ſcio alios juniores doctos hoc ipſum ſentire. Et probatur de ſponſa, rationibus II ſent. quæ ſatis urgent. Probatur autem non eſſe in ſponſo circumſtantiam. Quia quamvis etiam contineat ea fornicatio injuriam, ac circumſtantiam diverſam ſpecie, injuſtitiæ adverſus jus acquiſitum ſponſæ per ſponſalia: ut apertè probant eædem rationes ſecundæ ſententiæ: verum cùm ea injuria reputetur prudentum arbitrio levis in fornicatione ſponſi de futuro, non excedit limites culpæ venialis, ac proinde non eſt neceſſariò fatenda: quod ſecus eſt in ſponſæ fornicatione, quæ atrox eſt ſponſi injuria: ſicut fornicari cum fœmina ad furandum dimidium argentum, habet conjunctam furti circumſtantiam mutantem ſpeciem: quia tamen materia eſt levis, eſt ſolum culpa venialis, nec neceſſariò fatenda eſt.

7 Hinc fit quamvis hic acceſſus non ſit verè adulterium (ut diximus n. 2.) mutare tamen peccati ſpeciem cùm ultra fornicationem ſit injuſtitia adverſa ſponſalium fidei: ut probavi. 5. reducitúrque ad ſpeciem adulterii, ut benè dixit *Petrus de Ledeſm. de matr. q. 43. art. 1. dub. ult. immediatè ante argumentorum ſolutionem*, & ratio eſt, quia in eo acceſſu injuſtitia invenitur, ſicut in adulterio: ſed in hoc contra jus perfectum, & in re, in illo autem, contra jus imperfectum, & ad rem. Et hoc tenendum eſt, quamvis *Enriq. 11. de matrim. a. 13. n. 4.* dixerit nec eſſe adulterium, nec mutari moris ſpeciem.

8 2. Infertur filios conceptos ex fornicatione cum ſponſa de futuro, non eſſe adulterinos. Quia ea fornicatio verè adulterium non eſt. Sic *Covar. 4. decret. 1. p. c. 1. n. 13. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. materia de matr. c. 36. §. Advertendum eſt tertiò*: ſubticuere tamen an dicendi ſint naturales, an ſpurii: id tamen declaravit *Sarm. l. 1. ſelect. c. 5. n. 5.* dicens non eſſe naturales. Quia ſolutus dici non poteſt, qui ſponſalium fide ſtrictus eſt, cùm eo ſtatu durante aliud matrimonium inire nequeat. Et ita probat *l. 1. inſi. ff. de his qui nota. infam.* ubi inter perſonas, quæ infamia notantur, enumerantur, qui bina ſponſalia, bináſve nuptias eodem tempore conſtitutas habuerint. Poteſt etiam probari ex *l. 11. Tauri hodie l. 9. t. 8. li. 5. rec.* ibi. *Ordenamos que entonces ſe digan ſer los hijos naturales, quando al tiempo que nacieron, o fueron concebidos, ſus padres podian caſar con ſus madres juſtamente ſin diſpenſacion.* Sed qui contraxit ſponſalia non poteſt juſtè abſque diſpenſatione à ſponſalibus reſiliens eam ducere, ex qua concepit illum filium, ergo is filius non eſt naturalis Et confirm. quia hac ratione filii nati ex eo qui ſimplex caſtitatis votum emiſit, non ſunt naturales, ut defendit *Cervantes l. 11. Tauri, n. 145. & ſeqq.* Quia nequit licitè ſtante voto contrahere. Cæterum, dicendum eſt eos eſſe naturales: quia tempore conceptionis poterant parentes, non obſtantibus ſponſalibus, validè, peccando tamen contrahere matrimonium: & dum *lex 11. Tauri* poſtulat ut parentes poſſint juſtè contrahere, intelligit, id eſt, validè, quia non habent impedimentum dirimens. Ut docet *Enriq. l. 11. de matr. c. 20. n. 2.* Idémque tradunt hac ratione, dicentes filios genitos poſt ſimplex caſtitatis votum, eſſe naturales; *Lara de aliment. l. Si quis à liberis, in 93. ff. de liberis agnoſ. P. Mol. 1. to. de juſt. tr. 2. diſp. 167. ff. 949.* & colligitur ex *c. Porrò, de divort. in fin.* ubi dicitur officii Epiſcopi eſſe ea matrimonia diſſolvere, quæ illicitè contracta ſunt, ubi apertè intelligitur, id eſt, invalidè: aliàs non eſſet matrimonium, quamvis cum peccato initum diſſolvendum. Colligitur etiam ex *l. 5. tit. 19. p. 4.* ubi enumerans filios naturales, & diſtinguens contra ſpurios, ait, *el meſmo es de los que nacen de las mujeres, no aviendo entre ellos embargo de parenteſco, o de orden, o de religion, o de caſamiento.* Ecce qualiter omnia impedimenta, quæ enumerat, ut filii non dicantur naturales ſunt dirimentia matrimonium: cùm ergo in hoc caſu nullum ſit impedimentum dirimens, filii erunt naturales. Nec obſtat *l. 1. ff. de his qui not. infam.* quam magni fecit *Sarmien.* pro ſua ſententia: quia intelligitur de ſponſalibus de præſenti, nondum copula conſummatis, vel nuptiis, id eſt, conſummatis copula.

Ad II. argum. propoſitum n. 4. pro 1. ſententia dico, eſto ea circumſtantia non mutaret ſpeciem, dum ſponſa de futuro fornicatur, ſatis eſſe, ut aggravet notabiliter, juxta communiſſimam, ac longè veriorem ſententiam: nedum commutet ſpeciem, & reducatur ad adulterium: ut dixi n. 7. Ad 2. Nego conſeq. eſt enim longè diſpar ratio: nam fuſtibus cædens aliquem, dicitur indirectè afficere injuria fratres illius, & non quaſi delinquat contra ſpecialem obligationem, quia tenebatur conſulere honori fratrum, atque ita nulla eſt ſpecialis malitia, & deformitas; at accedens ad ſponſam de futuro, admittit injuſtitiam contra ſpeciale vinculum ſponſalium, violans jus ad rem ſponſo acquiſitum: & conſequenter continet ea fornicatio ultra incontinentiæ malitiam, ſpecialem injuſtitiæ deformitatem, ſponſalibus adverſam. Ad 3. Negatur conſequ. quia quamvis in eo conveniant ſponſalia, & votum ſimplex religionis: longè tamen diſſident in hoc, quod votum ſimplex Religionis ſit Deo, nec religio aliquod jus acquirit: per ſponſalia tamen quæ ſunt juſtitiæ contractus, quilibet ſponſus acquirit jus juſtitiæ ad corpus alterius. quod violatur, ſi alteri tradatur: etiam quantum ad uſum. 9

Ad 1. ex argumen. propoſitis num. 5 pro 2. ſent, quatenus probat contra noſtram, idem eſſe in ſponſo fornicante, fateor inveniri duplicem illam deformitatem: at deformitas injuriæ eſt levis, & venialis, nec eſt ſimile, quando fœmina omnino reſilit à ſponſalibus injuſtè: quia eſt directè contra ſponſalium fidem, & ita materia eſt gravis & culpa mortalis. Ad 2. Similiter fateor eſſe contrariam, non omnino fidei ſponſalium, quia non prorſus illa diſſolvit, ſed ex parte innocentis: & eſſe duplicem malitiam, altera tamen levis eſt. Ad 3 Fateor eam circumſtantiam in fœmina eſſe fatendam, & æquale jus habere utrumque in alterius corpus; at quia non eſt æqualis injuria, ideo ea circumſtantia ex parte fœminæ conſtituit culpam mortalem; non autem ex parte viri: nec eſt ſimile poſt contractum matrimonium: tunc enim utriuſque adulterium eſt neceſſariò fatendum: quia cùm ſit uſurpatio rei alienæ invito domino, eſt gravis injuria: item directè oppo- 10

Digitized by Google

nitur bono fidei ſacramenti matrimonii per quod obligantur conjuges ad mutuam corporis traditionem,negandúmque cuilibet alii corpus, qua ratione non ceſſaret adulterii circumſtantia, quamvis viro conſentiente admitteretur: at in ſponſalibus non eſt talis obligatio, quare ſi ex ſponſi voluntate ſponſa fornicatur, cùm eſſet injuria ſibi illata, fornicatio illa tantùm contineret malitiam incontinentiæ. Ad ultimum,concedo ſponſum violare illud jus,ſed in materia levi.

DISPUT. III.

Utrum ſufficiat ad ſponſalium valorem promiſſio merè interna, facta homini, matrimonii futuri; vel obliget ut promiſſio?

SUMMARIUM.

An promiſſio interna ſat ſit ad ſponſalia, num. 1.
An obliget in vim promiſſionis, attento jure poſitivo, 2.
Dominium an transferatur per actum internum, 3.
An obliget ſtando in jure naturæ, prima opinio, obligare, 4.
2. *Opinio verior, non obligare,* 5.
Solvuntur argumenta prioris ſententiæ, 6.

1 Circa 1. conditionem ad ſponſalia requiſitam quæ eſt promiſſio, ſtatim dubitatio occurrit, an ſola mente promiſſio facta ſufficiat. Quæ bifariam fieri poteſt, aut ſoli homini, aut Deo: in præſentiarum dubitatur, quando fit ſoli homini,diſputatione autem ſequenti ſermo erit quando fit Deo. Et manifeſtum eſt, qualitercumque fiat promiſſio ſola mente,non ſufficere ad ſponſalia,quia eſt contractus inter homines, ultrò citróque obligatorius,mutuámque ac reciprocam promiſſionem deſiderans: ut conſtat ex definitione ſponſalium tradita diſp.1. n.7. Unde difficultas in eo verſatur, an in ratione promiſſionis obliget?

2 1. Videtur certum,ſtante jure poſitivo minimè obligare promiſſionem internam homini factam. Quia jus poſitivum acceptatione petit, ut obliget;ut latè diſp.6. dicemus, & quamvis ibi diſputabimus, an requiratur acceptatio, quando fit cauſæ piæ; & an conſurgat obligatio naturalis ante acceptionem: & an jure regio Caſtellæ hæc acceptatio deſideretur per *l. 2. t, 16. l. 5. recop.* Verum omnia hæc videntur intelligenda, quando promiſſio externè fit, ut denotant ea vèrba *d. l.2. pareciendo que alguno ſe quiſo obligar à otro.* Innoteſcere enim minimè poteſt, niſi externa ſit. Quæ omnia doctè advertit. *P.Molin. tom.2. de juſt.tract.2. diſp.266. §. Ut autem ad id.*

3 3. Eſt certum, dominium per actum merè internum tranferri non poſſe.Quia hæc tranſlatio per traditionem fit. *Traditionib. C. de pact. l. Quoties, C. de rei vend.*

4 Tota autem difficultas eſt, an ſecluſa juris poſitivi diſpoſitione, attento ſolo naturæ jure, promiſſio interna homini facta obliget? ut ſi mente aliquis ſe obliget, non verò per modum voti, ſed fœminæ ad ducendam illam? Duplex eſt ſent. I. ait obligare. Probat.1. quia non implere continet mendacium: redditur enim dictum falſum. Et confirm.quia ſaltem eſt infidelitas, quæ culpa eſt jure naturali prohibita: ſicut infidelis Dei dicitur *Eccleſ. 6.* qui promiſſa Deo non reddit. Prob. 2. quia obligatio promiſſionis cùm ſit ex lege privata, quam promittens ſibimet ſpontaneéque imponit, à nulla alia voluntate pendere videtur, nec aliena voluntas acceptans confert vim legis, & obligandi promiſſioni. Et confir. quia radix tota obligationis in his vinculis voluntariis eſt animus ſe obligandi, in tantum, ut qualiſcumque ſit externa promiſſio, deficiente hoc animo non obliget. 3. Quia majus eſt vinculum promiſſionis internæ, quàm ſolius propoſiti, ut ex ſe conſtat; ergo aliquam obligationem illa addit, aliàs nihil inter ea diſtaret. 4. Quia acceptio neceſſaria non eſt ex naturæ jure,ut promiſſio obliget: ergo nec ut externè fiat. Probatur conſeq. quia ſigna externa ſolùm deſiderantur propter acceptionem. 5. Si promiſſio interna juramento firmetur, obligat: ergo per actum merè internum poteſt aliquis homini obligari, & ita evertitur fundamentum, cui contraria ſent. innititur. 6. Si quis heri actu interno promiſit homini,hodiéque ipſi ſignificet, non denuò promittens, illo acceptante, manet obligatus: ergo antea erat, probo conſequ. quia illa ſignificatio non obligavit. 7. Poſſeſſio ſola voluntate non poſſidendi amittitur. *l. 1. §. Si vir. l.3. §. In amittenda, & l. Si quis 1. §. ult. ff. de acq. poſſeſ.* imò & dominium,ut quando res pro derelicta habetur; ergo promiſſio interna obligat. Tandem,quia promiſſio facta infanti, etiam de matrimonio contrahendo, obligat:ut dicemus diſp. 6. n. 15. & 27. Quæ tamen merè interna videtur, cùm incapax acceptandi infans ſit. Quare hanc ſent. tuentur. *Ledeſ 2.p. quarti q.18.a. 1. dub.13.Palacios l.5. de contract. c.11. § Porro ut meam.Mendoza. l.1.de pact.c.4. n. 8.* & ait *n. ult.* poſſe eum, cui facta hæc eſt promiſſio mentalis, ſi confeſſione promittentis ſibi conſtaret, & rem promiſſam repetere non poſſet, occulta compenſatione ſibi ſatisfacere & in hanc magis inclinat. *P. Molin. tom.2. de juſt. tract. 2. diſp. 166. paulò ante argum. ſolutionem:* & eam dicunt eſſe probabilem. *Sotus, Angles, Aragon. pro 2.ſententia referendi*: & eſt ſatis probabilis.

II. Sent.cui adhæreo,ait nullam obligationem inducere, 5
etiã ſtando in jure naturali,ſed poſſe liberè revocari. Prob. 1. quia unus non obligatur alteri,niſi per modum ſibi connaturalem,& humanum, qui eſt verbis vel ſignis externis: ergo quamvis Deo *qui cordium ſcrutator eſt.* 1.Reg.16.poſſit homo obligari actu interno, homini tamen qui ſola externa intuetur, non poteſt.2.Probatur,quicumque ſuperior abſolutus, & independens ab alio, inducens obligationem per aliquam legem,poteſt pro libito validè revocare, ita ut jam non obliget: ſed homo liberè inducit in ſeipſo obligationem promiſſionis, ergo quandiu ſuperior abſolutus eſt, quia alter nondum acceptavit, poterit liberè revocare. 3. Prob. ex *l. Qui abſenti ff. de acq. poſſ.* ibi. *qui abſenti ſervo ſcribit, ut in libertate moretur, non eam mentem habet, ut ſtatim velit ſervi poſſeſſionem dimittere; ſed magis deſtinationem ſuam in id tempus conferre, quo ſervus certior factus fuerit.* Si ergo in promiſſione in abſentia facta,etiam externa, deeſt ex natura rei animus ſe obligandi, donec abſens acceptet, à fortiori in promiſſione interna, & conſequenter minimè obligabit. Hanc tenent. *D.Tho.2.2.q.88. a.1.corp. & 4. d.38. q.1. a. 1. quæſtiunc. 1. Abul. 30.Nu. q.44. corp. Turrecr.17.q.1. c.1.n.2. Tabiena Votum. 1. in pr. & q.4. n.5. & Sotus* quamvis dubius,in hanc magis inclinat.*l.3.de juſt. q.5.a.3.poſt.2. concl.verſ. De donatione autem & l. 4. q. 5.a. 1.ad c.& l.7.2.a.1. in ſol. ad 1. verſ. Quod ſi contra arguas Cord. ſum.q.133.Merc.l.6.de contract.c.16.§. En todos eſtos. Garica de contract. 1.p c.3.ſ. 4. Arag.2.2. q.98.a.3.f.992. §. Dico. 2. Lud. Lop. 1. p. inſtruct. in edit. c. 177.§. Ad quæſtionem exiſtimo.Angles flor.2.p.q.1. de voto.a.2. difficult. 4. Enriq. lib. 13. de excom.c.17.n.5. in comment. lit.1. Manuel 1.ſum. 2. de edit. c. 95 ſtatim in princ.* & docet eſſe probabilem *P Mol. cit. pro priori ſent.* & videntur tenere, *Ricard. 4.d.38.a.5.q.1. init. Angel.Votum 1. init.* ubi dicunt omnem promiſſionem licitam, ſi acceptetur ab eo cui fit, obligare, & tenet *Gutier. l.2. q. can. c. 22. n.4.*

Ad 1. argumen. & confirmationem, nego eſſe menda- 6
cium, aut infidelitatem, quia ea videtur ineſſe tacita conditio illi promiſſioni internæ, ſi alteri intimata ab eo acceptetur: nec eſt ſimile de promiſſione interna, facta Deo, quia ei omne cor patet. Ad 2. Diſtinguo antecedens, obligatio promiſſionis pendet à ſola propria voluntate, tanquam à principali movente, & tribuente vim obligandi, tam promiſſioni, quàm acceptationi alterius: concedo, at non pendet à voluntate acceptantis, tanquam à conditione, ſine qua non oritur obligatio: nego. Ad confirmat. fateor totam obligationis radicem eſſe promittentis voluntatem; deſideratur tamen acceptatio alterius, ut conditio ſine qua non. Ad 3. Quo ad hoc eſt majus vinculum, quia promiſſio interna eſt obligationis radix, & ita licet nondum intimata ſit, majorem vim habet, quam propoſitum, eam tamen minimè exercere valet, donec intimetur: ut catena ferrea majorem ligandi vim habet quàm

Digitized by Google

quàm tenuis filus, at hanc vim non exercebit, niſi applicetur. Ad 4. Nego ſtando in jure naturæ, non eſſe neceſſariam acceptationem, ut dicemus dis.6.n.10. Ad 5. Si juramentum illud fiat Deo, obligabit, quia habet rationem voti: ſecus, ſi fiat homini more promiſſionis humanæ: ut dicemus diſp. 7. Ad 6. In eo caſu durat adhuc moraliter præcedens promiſſio, cùm revocata non ſit, & ad hoc intimatur, ut acceptetur, quare accedente acceptione nihil deſideratur. Ad 7. Quamvis internus actus ſufficiat ad aliquid in ſe ipſo amittendum, non tamen ſufficit ad jus in alterum transferendum per contractum: cum more humano obligatio in contractibus oriatur. Ad ultimum. Promiſſio facta infanti præſenti non eſt interna, nec ſtando in jure naturali obligaret, ſed obligat ſolo jure poſitivo, quo cautum eſt favore infantis non requiri acceptationem: ut dicemus diſput. 6. n. 15.

DISPUTATIO VI.

Utrùm ſaltem promiſſio interna facta Deo, quæ voti rationem habet, ducendi aliquam in uxorem, obliget?

SUMMARIUM.

Promiſſio facta Deo matrimonii, ſi inde bonum commune ſequatur, vel alias eſt in præcepto, an obliget, n. 1.

Quid quando eſt promiſſio contrahendi animo ante conſummationem profitendi. 2.

Quid? ſi fiat hac conditione, niſi Deus aliud ſalubrius mihi inſpirarit, 3.
An omnis actus virtutis ſit materia voti, vel tantùm quando ejus privatio non eſt majus bonum. 4

Votum non ludendi, quando ludus eſt actus virtutis, an obliget. 5.

An obliget votum matrimonii, quando quis ſe experitur fragilem: prima opinio, non obligare n. 6 contraria verior. n. 7. & ſolvuntur argumenta. n. 8.

Quid quando votum eſt matrimonii ob cauſam piam. & quando matrimonium, & legatum relictum conſanguineo pauperi ſit cauſa pia. 9. Prima opinio, obligare. n 10. & verior. 12.

Quando votum præcludit aditum ad perfectius bonum, ſi in ſe includat bonum quod eſt materia voti, an obliget. 11. & 13. fin.

Solvuntur argumenta. n. 15. & ibi, an valeat votum continendi vel ducendi pauperem.

1 NEmini dubium eſt promiſſionem Deo factam matrimonii contrahendi ex ſe, niſi aliis veſtiatur circumſtantiis, invalidam eſſe, eò quòd cœlibatum, quem matrimonio digniorem eſſe definit. *Trid. ſeſſ.* 34. *can.* 10. impedit. Votum enim eſt promiſſio melioris boni, teſte D.*Thom.* quem omnes ſequuntur. 2.2. *q.* 88. *a.* 2. *corp.fin.* Similiter eſt certum hoc votum obligare caſu, quo matrimonium eſſet in præcepto, ut ſi vovens defloraret virginem fide data de matrimonio: quia tunc præſtantius eſt matrimonium: cùm ſit in præcepto. Item quando ex eo matrimonio ſperaretur utilitas maxima totius reipublicæ: ut pax inter Principes Chriſtianos, bellorúmque ſedatio, vel copioſa infidelium converſio. Quia tunc utilius eſſet ad Dei honorem matrimonio copulari. Extra hos verò eventus, triplici circumſtantia poteſt votum hoc veſtiri ut meritò dubitari poſſit, an tunc obliget. I. eſt, ſi quis voveat firmiſſimo animo profitendi religionem ante matrimonii conſummationem. 2. eſt, quando id voveret in remedium concupiſcentiæ, quia ſe nimis fragilem experitur. 3. quando intuitu pietatis voveret ducere pauperem. Quare in triplici hoc caſu præſens difficultas locum habere poteſt.

2 Quoad 1. caſum, videtur id votum eſſe validum: quia eſt de re bona, ut de Sacramento, ejúſque gratia recipienda. 2. Quia non præcludit viam ad majus bonum, cùm ante matrimonii conſummationem poſſit vivens ingredi religionem, idque in animo habeat. Et ita *Sotus lib.* 7. *de juſt. q.* 1. *a* 3. *verſ. Sed ais ſaltem licere*, inquit valere votum matrimonii, ſi utrinque votum caſtitatis emiſſum ſit ut contigit in matrimonio B. Virginis. * Verùm dicendum eſt validum eſſe id votum, ſi eſſet aliqua peculiaris ratio, ob quam ad Dei honorem id matrimonium expediret, ut evenit in matrimonio B. Virginis: ſecluſo tamen hoc caſu nullo modo eſſe validum. Probatur 1. quia ducere uxorem ex animo eſt regulariter illicitum, ut dicemus infrà diſp. 43. num. 72. Quia eſt votum de re inutili, & contra matrimonii naturam, quod ad ſobolem procreandam inſtitutum eſt. Quod ſi dicas non eſſe inutile ſed ad recipiendam illius Sacramenti gratiam: nil confert hæc evaſio, quia gratia uberior recipi poteſt per alia Sacramenta, & abſque tertii damno, eo vel maximè quod gratia matrimonii ad eum finem confertur, ad quem matrimonium inſtitutum eſt, & ideo id votum regulariter irritum eſſe docet. *Aragon.* 2.2. *q.* 88. *a.* 2. *f.* 982. *col.* 1. *initio.*

Hinc infero contra *Sot. l.* 7. *de juſt. q.* 1. *a.* 3. *paulò ante ſolution. argum. verſ. Quòd ſi arguas*, dicentem valere votum, quo aliquis vovet matrimonium, niſi ſalubrius aliquid de ipſo Deus diſpoſuerit: infero (inquam) id votū eſſe irritum, quia ea conditio tacitè cuilibet voto ineſt: cum votum non infringat, qui in melius commutat. *c. Pervenit, de jurejur.* quare ejus expreſſio operari minimè debet, ut votum aliàs irritum valeat. Expreſſio enim eorum, quæ tacitè inſunt, nil operatur. *l.* 4. *de legat.* 1. Item quia impeditur majus bonum, nempe religio, & cœlibatus, & præcluditur via Spiritui ſancto ne perfectiorem viam inſpiret, niſi id faciat antequam matrimonium celebratum ſit. 3

Pro ſolutione 1. argum. obſervandum eſt quoſdam virtutis actus reperiri, quorum privatio perfectius bonum continet, eò quòd includunt acceſſum ad res terrenas, menſque circa eas evagatur: inter hos numeratur ludus honeſtus, amicorum convivium, veſci cibis ſaluti utilibus, quæ ad urbanitatem, aut alias virtutes pertinent: eſt tamen votum de his rebus irritum, gratius enim Deo eſt ab his abſtinere. Eodem modò ſe habet matrimonium, quamvis enim ſanctum ſit, ac gratiam conferat, votum illius non eſt Deo acceptum, eò quod ejus privatio eſt melior: quia mentem à divinis avocat; quod egregiè docuit. *Palud.* 4. *d.* 38. *q.* 1. *n.* 22. ubi objiciens votum non ducendi uxorem, eſſe irritum, eò quòd non contrahere eſt malum, cùm ſit privatio boni matrimonii: reſpondet his verbis: *Privatio boni, quæ includit majus bonum, eſt bona. Sic eſt hic; quia matrimonium habet actum carnalem, & diſtractionē mentis, & licet non contrahere matrimonium, non includat vacationem Deo, tamen ſecundum communem modum loquendi, vovere non contrahere matrimonium includitur, diſponi melius in Deum, & non impediri à Deo, impedimentis, quæ matrimonium cauſant.* 4

Ad 2. Dico ex natura ſua præcludere viam: quia ex parte ſua ducens uxorem obligat ſe ad conſummandum, niſi religionem eligat, & aliàs contrahere matrimonium, eſſet vanum & inutile.

Hinc infertur non ita cautè locutum *Manuel.* 1. *tom. ſum. in* 2. *edit. c.* 189. *n.* 10. ubi ait votum non ludendi minimè obligare, quoad ludum, quia ratione honeſtæ recreationis exercetur: quia eſt contra bonos mores, cùm ludus honeſtus ſit actus virtutis Eutrapeliæ, teſte *D. Th.* 2. 2. *q.* 168. *a.* 2. *corp.* Sed dicendum eſt obligare ratione dicta num. præcedenti, licèt enim ſit actus virtutis, at continet acceſſum ad creaturas, mentiſque evagationem: quamobrem gratius Deo eſt carnem domare, à recreatione hac honeſta abſtinendo: ſed ubi abſolutè eſſet votum non ludendi, bene exiſtimo non comprehendi hunc ludum, niſi expreſſè aut tacitè vovens aliud intenderet, vel ratione periculi limites ludi honeſti tranſgrediendi. Quia mens jurantium ea videtur eſſe, ut à ludo illicito, quo bona dilapidantur, abſtineant. 5

In 2. caſu, quando vovet aliquis matrimonium, quia ſe fragilem, ac frequenter carnis tentationibus ſuccumbentem experitur: duplex eſt ſent. I. non obligare. Prob. quia eſto huic conſilium ſit uxorem ducere, voto tamen ſe ad id aſtringere, eſt Spiritui ſancto viam præcludere, ne perfectiora, & efficaciora media inſpiret, ad eum finem comparandum. Et confirmatur, quia efficitur vovens impotens in perpetuum ad continentiæ, & religionis ſtatum, cùm tamen tentationes illæ ceſſare poſſint. 2. quia ſcelus 6

eſt uti matrimonio vitandæ fornicationis gratia, teſte *D. Tho.4. d. 31. q.2. ad 2.* ubi addit non eſſe ad hoc inſtitutum matrimonium: ergo dirigere matrimonium in hunc finem,eſt culpa, & conſequenter votum de ineundo matrimonio ob hunc finem, irritum erit.Tandē,quia non obſtante hoc voto, licitum eſt huic ingredi religionem: ergo votum eſt irritum.Et ita tenent *Sot.l.7.de juſt.q.1.a.3.verſ. Contra hac autem. Aragon.2.2.q.88.a.2.f.982. col. 2. ante* §. *Sed reſtat nunc,& multi Neoterici docti*,& eſt probabilis.

7 II. Sententia verior,ait id votum validum eſſe,ac obligagare ad ducendam uxorem. Prob. 1. quia huic eſt melius, conſilium ducere uxorem, juxta illud D. Pauli 1. Cor. 7. *Melius eſt nubere quàm uri*, ergo id votum, tanquam de meliori bono,firmum erit. Et confirmatur, quia ad honorem Dei, & ut gratius ei aliquid fit, non refert quid in univerſali,& in ſe conſideratum, præſtantius ſit, ſed quid hîc, & nunc præſtet, (actus enim humani ex circumſtantiis adjunctis bonitatem, aut malitiam ſortiuntur,) ſed huic eſt melius attentis omnibus circunſtantiis uxorem ducere. Ergo valet votum.

Quia ſi habens concubinam, à qua difficillimè recedere poſſet, voveret ſe illam ducturum, ut vel ſic à peccati ſtatu deſiſteret, teneretur utique, niſi mallet religionem, cùm id ſit ſaluberrimum conſilium, multòque gratius Deo quàm prædicto periculo expoſitum in ſæculo manere;ergo. Et confirm. quia quilibet doctus, & prudens confeſſarius, attenta illius fragilitate, lapſuúmque frequentia, obligaret eum ad id, niſi religionem eligeret, etiam ſi votum non emiſiſſet. Ergo à fortiori, voto emiſſo. 3. Quia hic emitteret votum, vel eam ducendi, vel intra annum religionem ingrediendi,videtur abſque dubio teneri ingredi, niſi vellet eam ducere: ergo ducere uxorem in hoc eventu, eſt legitima voti materia: aliàs votum illud disjunctivum, invalidum eſſet, cùm altera ejus pars non eſſet materia apta voti. Tandem, quia hoc votum non impedit conſilium nec continet deſcenſum à perfectiori continentiæ ſtatu, ad imperfectiorem matrimonii, ſed potius eſt ſanius huic conſilium, matrimonium, & aſcendit ab iniquiſſimo concubinatus ſtatu, ad matrimonium: ergo valet votum. Et ideo hanc ſent. amplectuntur. *Cajett.2-2.q.88.a.1. dub.ult. Navar.ſum. Hiſp. & Latin.c.12.n.43.ſin.Bellar.l.2. de Monach.c.14.Enriquez l.11.de matrim.c.6.n.5. P.Molin.tom.1. de juſt. tract.2. diſp.* 149.§. *Votum enim verò. Angles florib. 2.p.q.1.de voto a.1.diffic.12. Ludov. Lop.1.p.inſtruct.c.44.* §. *Votum abſolutè. Philiar. de offic. ſacer. to.1. p.2.l.3.c.17.n.3. Manuel 2.to.ſum.c.94. n.14. & communiter juniores doct.*

8 Ad 1. argum. ex propoſitis. n.6. dico, quamvis votum matrimonii ex ſe majora bona impediat, ſecùs tamen eſt in hoc homine.Ad confirm.fateor effici impotentem: at id huic præſtantius eſt. Ad 2. dico cum *Cajet. 2.2. q.88. a 2. dub.ult.* eſſe peccatum uti matrimonio,ad vitandam fornicationem quando alia via facilè vitari poteſt:ſecùs quando eſſet difficile,ut in præſenti caſu. Ad ultimum, nego conſequ. ut ſponſalia,& matrimonium ratum, & votum perpetuò ſerviendi xenodochio, valida ſunt, quamvis iis non obſtantibus, licitum ſit religionem profiteri.

9 In 3. tandem caſu, quando in honorem Dei vovet aliquis matrimonium eò quòd eſt cauſa pia. Supponendum eſt quando matrimonium ſit cauſa pia: & ut ſit talis, non ſatis eſt ut ſit cum paupere, ſed debet promitti pietatis intuitu, ſecus ſi affectionis aut conſanguinitatis cauſa. Sic dicit. *Bal.l.illud. n.1. C.de ſacroſ.Eccleſ.* ubi duo exigit, ut cauſa pia ſit nempe, ut concurrat pietas perſonæ, & cauſa pietatis fiat: undè(inquit)ſi quis diviti leget,quamvis amore Dei ſe legare aſſerat, non eſt cauſa pia:quia deficit pietas in perſona.Et è contra, ſi pauperi legaſſet aliquis, non intuitu pietatis, non eſſet legatum pium: quia deficit pietas in cauſa. Quod expreſsè colligitur ex l.35.t.4.p.5.ubi ponderans ea lex, quando alimenta ſint cauſa pia: ſic ait: *las deſpenſas que un homo ficieſſe en criar à otro, por Dios.* ubi *Greg.Lopez verb.Ser a*; dicit legem illam inniti in eo quod nutritor aluerit cauſa pietatis. Idem, *Panor. in proœm. decret.Greg.parte qua incipit.Gregorius dividitur.n.25. & 26. & ibi Fel.parte, quæ ſic incipit, Greg. Epiſc.n.25.* ubi explicantes quãdo promiſſio ſit cauſa pia,aſſerunt id eſſe,quãdo intuitu Dei ſit.Idem *Tiraq. de priv.piæ cauſæ,in præfat. n.1.* ubi duplicem conditionem aſſignatam requirit,ut legatum pium ſit, tota illa præfat. conſulendus eſt. Hinc quando aliquid promittitur, vel legatur conſanguineo pauperi, non cenſetur legatum pium: prævalere enim præſumitur ſanguinis affectionem, cùm ea naturalis eſt: (quamvis fatear hoc non carere difficultate, contrarium enim tenent ſatis probabiliter alii, quos refert,& ſequitur *Gutier. conſ. 26. n. 8.* & ſaltem ubi primùm in legato ſit mentio paupertatis,eſt legatum pium:ut optimè probat ibi *Gutier.*) ſed præſumi prævalere affectionem, & non eſſe legatum pium, ex multis Doctorib. probat ibi *Tiraq. 16. 17.* quamvis ipſe cogitandum relinquat: & idem tenet cum multis,quos refert *Menoch.de præſump.l.4. preſump.* 115. *à n.6.ad* 10. In matrimonio tamen poteſt eſſe ut promittatur diviti, & ſit cauſa pia, ut ſi puella dives] pudicitiam proſtitueret, & quidam, ut illam ad meliorem frugem vitamque honeſtam revocaret, promitteret illi matrimonium, eſſet cauſa pia: quia jam concurrit pietas in perſona, & in cauſa.

Hoc ſuppoſito videtur id votum obligare, non abſolutè 10
ad ducendum illam, ſed ex ſuppoſitione ſi vovens non eligat religionem. Quia ſi ſub conditione voveret; Si duxero uxorem, ducam pauperem, abſque dubio valeret: ergo licèt ea conditio non exprimatur, valet. Probo conſequ. nam ea conditio tacitè ineſt, ea enim non adjecta, eſto votum validum eſſet, poſſet manere in perpetua continentia, vel religionem ingredi: eo quod uterque ſtatus eſt perfectior.2. Quia id votum duo includit,alterum ducendi uxorem,alterum autem, ut ea pauper ſit:ergo quamvis prius non obliget, obligabit tamen poſterius, ſi velit matrimonium inire: cùm ſit opus valdè pium. Et confirm. quia videtur voviſſe eleemoſynam ſupererogationis, ſe ipſum illi tradendo, quaſi vice dotis. 3. Quia ſi quis juraret mulieri ſe eam ducturum,ut illius inopiam ſublevaret, teneretur utique: cujus ratio eſt,quia juramentum præſtatur in favorem hominis, ſed hoc votum emittitur etiam in favorem illius pauperis: ergo ſimiliter obligat.

4. Quia ſi quis ſic voveret,aut ſe continentem vitam ducturum,aut cum fœmina paupere contracturum matrimo- 11
nium, validum eſſet votum: ergo illa pars poſterior eſt materia legitima voti, aliàs totum diſjunctivum eſſet irritum. Demùm probatur ex regula, quam tradunt. *Palud. 4. d.38.q.1. n.29.& 30. D.Anton.2.p ti.11. c.1. ante* §.1. *verſ. Nota tertiò. Sylv. Votum. 1. q. 4. fin. Tabiena Votum. 1. fin.* quando votum includit aliquod bonum, quod poteſt eſſe ipſius materia,eſt validum, licèt illud perfectiora bona excludat: ut ſi quis voveat laxiorem religionem, ſéque in ea permanſurum, ratum eſt votum: quia prædicta religio eſt materia ſufficiens voti, reſpectu ſæcularis vitæ, licèt non reſpectu ſtrictioris religionis:ſed ita contingit in præſenti caſu, nam votum ducendi hanc pauperem includit aliquod bonum, quod poteſt eſſe materia voti,nempe eleemoſynam illam: ergo validum eſt, & obligabit non obſtante, quòd præcludat viam ad ſtatum altiorem. Idem hanc ſententiam ſupponit *Armilla verb. Votum n. 22.* ait enim ligatum duplici voto incompatibili, altero religionis,& altero ducendi pauperem, teneri dignius votum obſervare: proindeque ſupponit hoc votum eſſe validum. Et docent de voto ducendi meretricem, ut à peccato reſipiſcat, *Enriquez l.11. de matrim.c.6.n.5.Philiarcus de offic.Sacerdo. tom.1. p. 2. l. 3. c. 17. n. 3.*

Cæterùm quamvis hæc argumenta fortiſſima eſſe vi- 12
deam, perſuadere mihi non poſſum hanc opinionem, & ideò illam ſolùm veram eſſe credo, caſu quo ſub conditione voveret. Si ducturus ſum,ducam pauperem: ſimiliter ſi preſſus carnis tentationibus, & expertus ſe non poſſe continere, voveret ſe ducturum uxorem pauperem, aut meretricem in honorem Dei, valeret. Quia jam votum ducendi obligat: ut diximus num. 7. & illud addi-

tum

Digitized by Google

tum eſt opus pium. Verùm quando nullus habetur reſpectus ad propriam fragilitatem, ſed tantùm ad id opus pium exercendum, credo votum irritum eſſe, ad nilque obligare, quare licèt velit uxorem ducere, non tenebitur illam pauperem, aut meretricem, quam vovit, accipere. Et ratio eſt, quia ex parte voti præcluditur via Spiritui S. ne altiorem ſtatum inſpiret, & continet deſcenſum à perfectiori continentiæ ſtatu, ad imperfectiorem matrimonii: quæ totalis eſt ratio, ob quam univerſi affirmant matrimonium non eſſe legitimam voti materiam. Et confirm. quia hic non ſe obligavit ſub conditione, ſi uxorem ducat, nec ad duo, ſcilicet ad ducendam uxorem, & ut ea ſit pauper, ſed abſolutè, & per modum unius, ad ducendam pauperem: ergo non poteſt fieri diviſio, ut affirmemus valere quoad hoc, ut ducenda pauper ſit, non autem quoad ducendi obligationem.

13 Ad 1. argum ex propoſitis *n.* 10. dico alio modo exprimi, quàm tacitè inſit, quia quando exprimitur, non obligat ſe vovens ad matrimonium, nec ex parte ſua præcludit viam digniori ſtatui, ſed caſu, quo indigniorem matrimonii eligat, obligat ſe ad id opus pium ducendi pauperem, aut meretricem: at dum non exprimitur, ex parte voti obligat ſe ad ſtatum imperfectiorem: qua ratione votum matrimonii regulariter eſt nullum, quamvis in eo etiam tacitè includatur, niſi vovens perfectiorem vivendi normam amplectatur. Ad 2. Ea non includit per modum plurium votorum, ſed per modum unius, & tanquam quid individuum: unde vel totum votum eſt validum, aut totum irritum. Ad confirmat. Fateor eam eſſe eleemoſynam, at non eſt voti materia, quia impedit perfectius bonum. Ad 3. Si juramentum illud fieret ſoli Deo, non obligaret, ſicut nec votum: ſi verò fieret ipſi mulieri, obligaret utique ſicut & promiſſio ſimplex ipſi facta: quia dum aliquid homini promittitur, modò id licitum ſit, nil refert perfectius ne, an imperfectius ſit. Ad 4. Dico conſulendam eſſe voventis intentionem, nam ſi ſolum ſub eâ disjunctione vovere voluit; votum prorſus eſt irritum: ſi autem quaſi ſub conditione, in hoc ſenſu. Voveo me vitam continentem acturum, aut ſi duxero uxorem, ducturum pauperem: valeret utique, ut dixi. *n.* 12.

Ad ultimum dico; eam regulam procedere, quando impleto voto, non omnino præcluditur via ad illud bonum perfectius, ut dum quis vovet perſeverantiam in religione laxiori: quia etiam poſt id votum, & profeſſionem patet aditus ad ſtrictiorem: ſecus quando voto impleto, omnino præcluditur via ad ſtatum perfectiorem: ut conſummato matrimonio non eſt tranſitus ad continentiæ, aut religionis ſtatum.

DISPUTATIO V.

Utrùm quæcumque promiſſio externa ſufficiens ſit ad ſponſalia conſtituenda, vel ſaltem ut promittens teneatur: an potius deſideretur promiſſionem eſſe mutuam.

SUMMARIUM.

Ad ſponſalia exigitur promiſſio mutua. n. 1.

Satis eſt ut altero expreſſè promittente, alter tacitè repromittat per aliqua ſigna, & quæ ſint illa, & an ſat ſit taciturnitas. 2.

Quæ vertantur in dubium in hac diſputatione. 3.

An cenſenda ſit repromiſſio, quando altero promittente, alter acceptat. 1. opinio affirmativa. 4.

2. Verior negativa n. 5. *& ibi explicatur, tacens quando cenſeatur conſentire. Solutio argumentorum.* 6.

Poſt n. 6. *ponentur cætera ſummaria hujus diſputationis.*

1 IN hac diſputatione citra controverſiam eſt deſiderari mutuam promiſſionem, ut ſponſalia ſint, idque colligitur ex 1. *ff. de ſponſal.* ubi vocantur ſponſalia, repromiſſio, id eſt, reciproca promiſſio. Et ratio eſt, quia cum ſponſalia ſint prævia matrimonio, quod utriuſque contrahentis vinculum deſiderat; ipſa quoque neceſſariò exigunt mutuam promiſſionem, & utrinque vinculum.

2 Satis tamen eſt, ut repromiſſio alterius tacita ſit per aliqua ſigna, quæ ipſius etiam promiſſionem indicent. Nam tam ſponſalia, quàm ipſum etiam matrimonium, aliorum contractuum more, ſignis celebrari poſſunt. Quæ verò ſint hæc ſigna, dicemus latè *hoc* infrà *lib. diſp.* 22. *per tot. & diſp.* 16. *n.* 6. Suppono etiam exigi acceptationem promiſſionis, ut diſput. ſequenti tractabimus, ubi etiam, an ad hanc acceptionem ſufficiat taciturnitas.

3 Tria tamen vertuntur in dubium. I. an cenſenda ſit repromiſſio ſufficiens ad ſponſalia, quando alter fidem dedit de matrim. contrahendo; alter verò non repromiſit expreſsè, ſed acceptavit promiſſionem: ut dicendo, Placet, vel Accepto, vel Gratias tibi ago pro beneficio in me collato. 2. An, eſto non ſit promiſſio, maneat tamen qui fidem dedit obligatus ad matri. alter verò qui minimè repromiſit, ab obligatione immunis. 3. An hæc ſimplex contrahendi matrim. promiſſio obliget ad mortale.

4 Circa I. dub. aliqui cenſent eam acceptationem eſſe repromiſſionem, atque ita vera confici ſponſalia, & utrumque manere obligatum. Probatur, quia ſicut matrimonium claudicare nequit, ſed ex utraque parte, aut ex neutra debet eſſe validum, ita & ſponſalia ſimiliter: ſed dicente altero per verba de præſenti, Accipio te in meum; ſi mulier reſpondeat, Placet, eſt matrimonium: ut dicemus hoc lib. diſp. 18. n. 10. ergo dicente altero per verba de futuro, accipiam te in meam, ſi mulier reſpondeat, Placet, erunt vera ſponſalia, & cenſebitur illa repromiſſio Et confirm. quia acceptans videtur virtualiter repromittere: cenſetur enim velle utrinque parem obligationem contrahi, prout in matrimonio contingit. Hanc ſentent. docet *Palud.* 4. *d.*27. *q.*1. *a.* 1 *n.*4. *Veracrux append. ad ſpeculum. dub.*9. *ad* 2. *f.*44. *Enriquez. l.*11. *de matrim. c.*13. *n.*2. ubi addit deſiderari, ut ſponſalia non ſint, ita alterum promiſſionem acceptare, ut expreſſè repromiſſionem excludat. Et videntur tenere *D. Ant.* 3. *p. t.* 1. *c.*18. *initio. Roſell. verb. Sponſalia. n. & ibi Sylv. initio*, ubi aiunt eſſe ſponſalia, ſi alter ſe acceptare oſtenderit. Videntur etiam idem ſentire *Tabiena verb. Sponſalia, q* 3. *n.*4. *fi. Nav. Sum. Hiſp. c.*22. *n.* 22. aſſerunt enim non eſſe ſponſalia, ſi altero promittente, alter minimè acceptet: quare à contrario ſenſu, videntur dicere ſecus eſſe, quando acceptat. Nec caret probabilitate hæc ſententia.

5 Verius tamen eſt minimè ſufficere acceptationem promiſſionis, ut cenſeatur repromiſſio, & acceptans alligetur. Probatur, quia in dubio obligatio inducenda non eſt, cum ſit contra poſſeſſionem voluntatis ſuam libertatem poſſidentis: ſed acceptans illam promiſſionem, poteſt acceptare, in quantum eſt in ſui favorem, nempe, ut ſolum promittens ipſi obligetur; ergo ſi aliud obligationis mutuæ ſignum non interſit, minimè dicendum eſt ex illa acceptatione repromittere, & obligari. Et confirm. quia tacens cenſetur conſentire, in quantum eſt in ſui favorem, non tamen in ſui præjudicium, *regul. Qui tacet, de regul. jur. in* 7. quæ in hoc caſu verificatur, ut docet ibi *gl. & Innoc. c. in Gen. de elect. n.* 8. *Panor c. Nonne, de præſumpt. n.* 1. *& ibi Fel. n.*19. *Covar. q. practic. c.*15. *n.*5. & latè *Menoch. de præſumpt. l.*3. *præſumpt.*41. *n.*4. *Fulv. Pacian. l.*1. *de probatio. c.*30. *n.* 4. ubi alios referunt. De qua regula ultra dictos conſulendus eſt *idem Covar.* 3. *var. c.* 5. *n.*4. *verſ. Etenim, Greg. Lop.* 1. *t.*161. *p.*4. *verb. Otorgando. & l.*23 *tit* 34. *p.*7. & latiùs aliis *Fulv. Pacian. d. c.*30. *& toto c.* 29. unde taciturnitas non eſt ſufficiens conſenſus ſignum ad obligandum perſonam: ut bene docet *gl. l. Filius fam.* 8. *ver.* 6. *Non probatur. ff. de procurat. Dynus reg. is qui tacet.* 44. *de reg. jur. in* 6. *Bald. l. Si fi. n.*4. *C. ad S.C. Vell. Fulv. Pacian. c.*29. *n.* 15. ergo ſimiliter acceptans promiſſionem, cenſetur ſolum acceptare, in quantum eſt in ſui favorem, ut alter maneat ſibi obligatus, non autem in ſui præjudicium. ut ipſe obligetur: taciturnitas enim eſt quædam tacita acceptatio, ut dicemus diſ. ſeq. n.11. Et ideo hanc ſententiam tenent. *Soto* 4. *d.* 27. *q.* 2. *a.* 1. *concl. verſ. In contrarium tamen.*

Lud.

Digitized by Google

Lud. Lop. 2. to. inſtruc. materia de matr. c. 36. fol. 1032. §. Præterea quoniam. Petrus de Led. de matr. q. 43. art. 1. dub. 1. §. In hac difficultate, verſ. Sit concluſio : & in ſolutione ad 6.

6 Ad contrarium argumentum dico, diſparem eſſe rationem, nam matrimonium nullatenus claudicare poteſt, nec alia ratione acceptari, quam ut matrimonium : ſponſalia tamen, quamvis ut ſponſalia claudicare nequeant, at quatenus continent promiſſionem, poſſunt claudicare, & poteſt eſſe promiſſio unius, abſque alterius repromiſſione : quare poſſunt acceptari in quantum promiſſio obligans ſolum promittentem. Ad confirmationem, nego id cenſeri, ſed acceptat, in quantum in ſui favorem.

SUMMARIUM.

An quando alter ſolus promittit, maneat ipſe obligatus, 1. ſententia manere, n. 7.
Qu d referat obligare ut ſponſalia, vel ut promiſſionem. 8.
2. Sententia, non obligari n ſi repromittat in continenti. 9.
3. Sententia, neutrum obligari. 10.
Sententia autoris media 11 12 13. & 14.
Quando alter diu differt repromittere, manet alter liber. 12.
An ſi gratuitæ promiſſioni accedat repromiſſio, ſint ſponſalia. 13.
Si promiſſio fiat reſpectivè & alter non repromittat ſtatim, repromittat tamen antequam prior mutet conſenſum, ſunt ſponſalia, & credendum eſt ipſi dicenti mutaſſe voluntatem 14.
Quando ſit promiſſio gratuita, & quando reſpectiva. 15.
Solvuntur argumenta, & explicatur l. Continuus ff de verb oblig.
16. Poſt n. 16. ponuntur ſummaria rel qua hujus diſputationis.

7 Dubium II. An dato non ſit repromiſſio illa ſimplex acceptatio ; is tamen qui fidem dedit obligetur ad contrahendum matrimonium, altero minimè obligato. Tres invenio ſententias. Prima ait, eum qui fidem dedit, adſtringi ad matrimonium contrahendum, non vi ſponſalium, cùm ea nulla ſint, quia defuit promiſſio, ſed vi ſimplicis promiſſionis. Ratio eſt, quia quamvis ſponſalia claudicare nequeant, ſed aut uterque, aut neuter obligatus manere debeat : at ſimplex promiſſio poteſt eſſe ex parte unius, altero immuni ab obligatione manente : ut contingit dum aliquid liberaliter promittitur : ergo cùm hic, alter promiſerit matrimonium, altero nil repromittente, ſolus promiſſor obligabitur. Sic docet *Guillelmus*, quem refert, & ſequitur. *D. Anton. 3. p. t. 1. c. 18. initio. verſ. Nota ergo. Roſalla verſ. Sponſal. n. 1.* ubi *Tabiena q. 3. n. 4. fi. Armillan. 3. fin. Soto 4. d. 27. qu. 2. a. 1. poſt 1. concluſionem, verſ. In contrarium. Nav. ſumma. c. 22. Hiſpanen. 21. verſ. 10 quartò, Latinè. n. 25. init. Bart à Ledeſma dub. 8. de matrim. §. Annotare oportet h c primò. Lud. Lop. to. 2. inſtruct. materia de matrim. c. 36. f. 10. 31. §. Perpendendum eſt, & f. 1032 §. Præterea quoniam. Pet. Ledeſm de matr. q. 43. a. 1. dub. 1. ad 6. Segura 2. p. direct. c. 15. n. 14. Manuel. 1. to. ſumme 2. edit. c. 244. n. 1. concl. 1.* & ſupponere videtur *Enriquez l. 11. de matr. c. 13. n. 2.* ait enim quando alter expreſsè excludit repromiſſionem non eſſe ſponſalia, nec ſub mortali obligare : quare ſupponit aliquam contractam eſſe obligationem.

8 Refert tamen multùm an promiſſio hæc obliget vi ſponſalium, an vi ſimplicis promiſſionis : cum priori caſu oriatur impedimentum publicæ honeſtatis poſteriori autem minimè.

9 2 Sententia ait, ſi is cui promiſſio fit incontinenti acceptet, obligari ſponſorem : ſi tamen non ſtatim, ſed ex temporis intervallo, non obligari. Probatur ex. *l. Continuus, 137. in prin. ff. de ver. oblig.* ibi, *Continuus actus ſtipilantis, & promittentis eſſe debet, ut tamen aliquod momentum naturæ intervenire poſſit : & cominus reſponderi ſtipulanti oportet. Cæterùm ſi poſt interrogationem aliud agere cœpit nihil proderit, quamvis eadem die ſpopondiſſet*, ſic *Ang. verb. Sponſalia. n. 29. ubi Sylv. initio.*

10 3. Sententia ait, ſi alter non repromittat, neutrum obligari. Probatur, quia matrimonii promiſſio non eſt gratuita & liberalis donatio, ſed contractus oneroſus, Facio, ut facias, ergo habet implicitè tacitam conditionem, ſi alter ſimiliter ſe obliget : ac proinde non ſe obligante, nulla conſurget ex priori promiſſione obligatio. Et confirmatur ex doctrina. *gl. l. In vendentis, verb. In vendentis, C. de contrah. em t. Bart. l 1. n 3. C. de ſumma Trin.* ubi *Jaſ. n. 24 qui* docent, quoties verbum, Volo, adjungitur actui, quia ita ex duorum voluntate pendet, ut abſque mutuo conſenſu perfici nequeat, minimè diſponere, niſi utriuſque conſenſus accedat, ut volo vendere: cujus rationem reddit ibi. *Bart.* quia verba contractus juxta ipſius naturam intelligi debent, *l. Si uno ff. locati. l. Si. ſtipulatus, ff. de uſuris*, ergo cùm matrimonium ex duorum conſenſu perficiatur, illud promittens nihil diſponere cenſetur, niſi utriuſque conſenſus, ac promiſſio accedat. Sic docet *Veracrux append. ad ſpec. dub 9. ad 2. f. 44* & videtur tenere *P. Molina to. 2. de juſt. Tract. 2. diſp. 263. f. 69. ante §. Non defuerunt*, ubi ait id intereſſe inter gratuitam promiſſionem, & non gratuitam, ſed reſpectivam, ut pretii in emptione, ducendi aliquam uxorem, niſi in ſponſalibus, quod prior eſt abſoluta & ſtatim promittentem obligat : poſterior verò ſuapte natura eſt conditionalis, Si & retribuas, ac promittas, atque ea de cauſa ante utriuſque promiſſionem completam, neutrum obligat, ſed cuique licet liberè reſilire.

Ut tamen has ſentent. conciliem., ſuppono ſuſpenſionem matrimonii bifariam fieri poſſe 1. gratis, per modum 11
cujuſdam liberalis promiſſionis, nulla ex juſtitiæ debito expectata repromiſſione. 2. non gratis, ſed reſpectivè, & per modum contractus conditionalis expectantis alterius repromiſſionem : ut in omnibus contractibus ultro, citroque obligatoriis contingit.

Sit I. concluſ. Quando matrimonii promiſſio fit gratis, 12
& liberaliter ; tunc altero acceptante promiſſionem, nec repromittente, ſolus promittens obligatur : & in hoc caſu 1. ſent. verum habet, probatur ejus ratione.

II. Concluſ. ſi tunc alter poſt acceptionem diu diſtulerit 13
repromiſſionem, & matrimonium perficere, cenſetur contemnere, atque ita qui promiſit, manebit liber ex tacita remiſſione. Quia cum promiſſio matrimonii mutuam ex ſe repromiſſionem exigat, tendátque ad matrimonii complementum, evidens contemptus, ac tacitæ remiſſionis ſignum apparet, diu repromiſſionem, ac matrimonium protrahere. Ita *Soto. 4. d. 27. q. art. 1. poſt. 1. concl. verſ. In contrarium, Lud. Lop. 2. to. inſtruct. materia de matr c. 36. §. Præterea quoniam.* Hoc autem tempus arbitrio prudentis attentis circumſtantiis occurrentibus perpendendum eſt.

Sed rogabis, an, ſi præcedente hac gratuita matrimonii ſponſione, alter ex gratitudine repromittat, conſurgant vera ſponſalia. Poſſet aliquis partem negativam opinari, hac ductus ratione, ſponſalia habent veram contractus naturam, ultro citróque obligatorii, ſed duæ illæ ſponſiones ſunt duo actus diſſoluti, & à ſe invicem dependentes, & proinde non habent veram contractus naturam : ut ſi ego aliquid tibi donarem, & tu viciſſim mihi ex ſola gratitudinis lege, non eſſent contractus, Deo, ut des, ſed duæ ſimplices donationes diſſolutæ : ergo mutuæ illæ promiſſiones minimè ſponſalia efficient At credo effici vera ſponſalia. Probatur ex definitione ſponſalium, tradita *diſp. 1. num. 7.* concurrit enim hîc mutua promiſſio matrimonii, verúſque contractus, ultro citróque obligatorius conſurgit, nec ad ſponſalium veritatem deſideratur, ut propriè ſit contractus, Facio, ut facias ; ſed ſatis eſt, ut utrimque obligatio ad matrimonium accedat, quamvis altera gratis, & independenter ab altera contracta ſit. Nec eſt ſimile de duplici illa donatione, quia cùm ex neutra parte fuerit obligatio, nullo modo poteſt habere rationem contractus, ultrò citróque obligatorii.

III. Concl. ſi promiſſio illa non gratis facta ſit, ſed reſ- 14
pectivè, & per modum contractus, tunc neceſſaria eſt repromiſſio alterius, & dum ea non acceſſerit, prior promiſſio non eſt efficax ad obligandum promittentem, ſed poteſt liberè, ac tuta conſcientia à fide præſtita reſilire. Hanc concluſ. apertè probant rationes III. ſententiæ, quæ in hoc eventu veriſſima eſt. Et inſuper probatur, quia dum celebratur contractus, ultro citroque obligatorius, antequam utraque pars ſe obliget, nondum eſt contractus perfectus, ſed ante contractus perfectionem liberè poteſt

alteruter

Digitized by Google

alteruter reſipiſcere, ergo. Et in hoc caſu vera eſt etiam 2. ſent. nempe, ut obligetur promittens, exigi ut ſtatim alter acceptet, & repromittat : addendum eſt tamen, ut omnino veritati conſonet,quamvis ſtatim alter non repromittat,ſed poſt temporis intervallum,ſi tamen is, qui fidem dedit per modum contractus , adhuc in eadem voluntate perſiſtat, vera conficientur ſponſalia;dummodo cōtinuitas ſit moralis inter utramque promiſſionem. Prob. quia ad matrimonium non deſideratur ſimultas,ac continuitas phyſica conſenſuum,ſed ſat eſt moralis : ut *infr.l.1. diſp.92.* per totam latè probabimus , & explicabimus. Id tamen admonuerim, fidem in utroque foro adhibendam eſſe priori aſſerenti conſenſum revocaſſe : ut benè advertit. *Ant. c. pen. n.4. de ſponſal.* Eaque ducitur ratione , quia in dubio præſumitur ſub ea conditione conſenſiſſe, ſi alter ſtatim repromittat.

15 Dices tamen , quando cenſebitur per modum contractus,& quando gratis promittere ? Reſp.promittentis intentioni ſtandum eſſe , quod ſi de ea minimè conſtet, ex conjecturis deſumptis ex antecedentibus deprehendetur. Si enim de matrimonio inter eos contrahendo tractabatur , manifeſtum eſt promiſſionem non eſſe gratuitam ; ſi autem nullatenus de hoc ſermo erat, ſed ob aliquod beneficium acceptum , quaſi ſe gratum exhibens promiſit, cenſetur ex gratitudine,ac benevolentia promiſiſſe,& non per modum contractus reſpectivi : in dubio autem cenſetur juxta ſponſalium naturam , quæ eſt ut ſit contractus mutuus & reſpectivus , promittere : quare altero non repromittente , minimè tenebitur.

16 Ad argum. 1. ſent. deſumptum ex *l.Continuus* (nam I. & III. argumenta ſent. noſtram, uti oſtendimus, confirmant) reſp. loqui in ſtipulatione, in qua verba cum illa ſolemnitate ſunt de ſubſtantia , & ſummo jure agitur , & phyſicè intelligitur continuitas , ſecus in contractib. aliis bonæ fidei,quale eſt matrimonium & ſponſalia ; ſufficit enim moralis conſenſuum continuitas.

SUMMARIUM.

Promiſſio ſimplex obligat ad mortale , quando inde ſequitur damnum, & quid ſit. n.17 & a : ſit pactum. 20.

Quando nullum aliud damnum ſequitur,præterquam privari re promiſſa. 1 op n o, non obligare. 18.

An promiſſio non mutua matrimonii obliget ad mortale 18. 26.

2. Sententia media 19.

3. Sententia, obligare ad mortale , & reſtitutionem. 20.

Idem in utroque foro quando deficit falſa præſumptio, cenſendum eſt 20.

Exigitur animus ſe obligandi , & quando cenſebitur non eſſe ad mort. 21.

Quid, ſi non exprimatur cauſa promiſſionis. 22.

Quid, quando res ſunt mutatæ. 23.

Quæ ſit materia notabilis, ut fractio promiſſionis ſit mortalis? 24.

Omiſſio unius ſacri promiſſi an ſit mort. n. 25. & ſolvuntur arg. 27.

17 DUBIUM 3. An promiſſio matrimonii non mutua, caſu quo obligat ſolum promittentem , obliget ſub culpa lethali. Hujus deciſio pendet ex illa quæſt. an promiſſio ſimplex homini facta , ab ipſoque acceptata , obliget ſub mort. Dicitur autem promiſſio ſimplex, ſeu nuda, ſeu pactum nudum , quia nec roboratur ex eo, quod res promiſſa ſit aliàs debita,nec onus imponitur, nec firmatur juramento, nec veſtitur ſtipulatione, aut traditione rei, ut benè docent. *Sylv. verb. Pactum q.2. Ang. ibi, init. Soto l.7. de juſt. q.2. a.1. ad 1. Cov. de pact. p.2. §.4. n. 12.* Et quidem quando res promiſſa levis eſt , conſtat ejus transgreſsionem eſſe venialem.Similiter nemo dubitat eſſe mortalem fractionem fidei promiſsionis ſimplicis , quando inde ſequitur aliud notabile damnum. Ut ſi promiſi alicui mutuum centum aureorum, & ille promiſsioni fidens non quæſivit aliunde, ex quo grave in rebus ſuis detrimentum patitur. Unde ſtatus hujus quæſtionis eſt , quando ex promiſsione non impleta , nullum aliud ſequitur proximo damnum,quàm carere re illa notabili promiſſa.

18 Triplex igitur eſt ſententia.I. ait eſſe veniale. Prob. quia frangere hanc fidem non opponitur juſtitiæ , ſed tantùm virtuti veracitatis : nam ſicut proferre dicta menti conſona, eſt actus veracitatis,ita adæquare facta promiſſis. Unde *Cic. l. 1. de offic.* definit veritatem eſſe dictorum,conventorúmque conſtantiam:ergo frangere hanc fidem,ſolùm continet mendacii malitiam,mentiri autem non eſt mort.quando mendacium non eſt pernicioſum.Et confir. quia quantùm attinet ad mores, eadem omnino deformitas apparet , ſive quis verbis mentiatur loquens contra mentem , ſive facto ipſo violans fidem, ſed illa, ubi non eſt pernicioſa,eſt ven. ergo hæc. 2. Prob. quia non implere promiſſum , eſt tantùm decipere, hoc autem ſolùm eſt veniale : ut conſtat , quando quis profert mendacium officioſum , animo decipiendi,ergo & non implere promiſſum. Hanc ſent.videtur tenere. *D. Thom.22.q.88.a.3. ad 1.* ubi dicit ſecundùm honeſtatem ex qualibet promiſſione hominem homini obligari. Sed verè eam non tenet, quia ſtatim ſe explicat intelligere per debitum honeſtatis, debitum naturale,& in foro conſcientiæ, prout diſtinguitur contra debitum civile,& ita explicat ibi *Cajet.* Videtur etiam tenere idem. *D. Thom. 4. d. 38. q.1. a. 1. q.1. corp.* ubi ait promiſſionem nudam non habere plenam obligandi vim. Sed nec in hoc loco hujus eſt ſententiæ : nam per plenam obligationem , intelligit eam, qua quiſquam vinculo majori ligatur, ut juramento: unde ſimul etiam dicit votum ſimplex non habere plenam obligandi vim , ſed votum ſolemne : cùm tamen conſtet votum ſimplex obligare ſub mort.Hanc tamen ſent.tuetur. *Cajet.2.2. q.213 art.1. dub.4. & in ſum.verb. Perfidia, ubi & Armil. n. unico , Soto 4. d. 20. q.2. ar. 2. paulo ante n. At verò,quamvis,Fr. Garzia de contract.p.1.c.3. Petr. de Ledeſ. de matrim. q.47. a. 5. dub. 2. concl.1. f. 255. Enriq.l 11 de matr.c.13.n.2.& l. 3. de excom.c.17.n.5.& 6.* ubi addit.non implentem hanc promiſſionem , minimè teneri reſtituere , niſi poſt judicis ſententiam. Unde juxta hanc opinionem dicendum eſt promiſſionem matrim. quando non eſt mutua, ſolùm obligare ſub ven. Et ita docet. *Enriq. eo. c. 13. n.2. Pet. de Led. proximè cit.*

II. Sent. aſſerit non omnem promiſſionem ſimplicem , 19
obligare ex juſtitia, & ſub mortali ; ſed id ex promittentis intentione pendere : ſi enim ex ſola morali honeſtate ſe intendat obligari, ut frequentiùs contingit , non eſt culpa lethalis ejus violatio : ſi verò ex juſtitia, eſt mor. obligans ad rei promiſſæ,damnorúmque reſtitutionem.Probat. quia gratuita promiſſio ex ſola promittentis liberalitate proficiſcitur, & eſt lex privata, quam ſibimet imponit , ergo in ipſius poteſtate eſt , illa ſolùm ſe obligare ex morali honeſtate, vel ex juſtitia. Sic P. *Mol. tom.2. de juſt. tract. 2. diſp. 262 ad fin.* & tunc ait cenſeri ſe velle ex juſtitia aſtringere,quando publico inſtrumento, ac chirographo à ſe ſubſcripto ſe obligavit : aut quando ita intenderet conſtituere homini debitorem , ſicut dum aliquid vovet , ſe aſtringit Deo. Quando verò non tantum onus intendit ſibi imponere , ſolum exiſtimandum eſſe intendiſſe ſe obligare ex honeſtate morali.

III. Sent.verior,ait promiſſionem ſimplicem acceptatam 20
ab altero,ex genere ſuo obligare ex juſtitia,& ſub mort.niſi rei promiſſæ parvitas excuſet. Ad cujus probationem præmitto , promiſſionem nondum acceptatam minimè eſſe pactum , eo quòd non eſt duorum conventio , ſed ſolùm offerentis promiſſio, acceptatam verò eſſe verè pactum , ut conſtat ex pacti definitione tradita *in l.1. in prin ff. de pact. & in l. ff. de pollic. Pactum eſt duorum conſenſus,atque conventio* Sed quando promiſſio eſt acceptata, concurrit duorum in idem placitum , atque conſenſus , ergò verè & propriè habet rationem pacti,& ita docet, *Bart. in l. Juris gentium §. Igitur n.1 ff. de pact. Abb. c.1. de pact. n.4. Ang. ver. Pactum n.3. Sylv. ibi. q.2. Tab q.1. n.2. Arm. n.1. Ant. Gom. tom.2. var. c.11. n.3. P. Mol. to.2. de juſt. tract.2. diſp.252. §. Pactum ſeu pactio.* Hoc ſuppoſito probatur hæc ſentent. excommunicatio ferri non poteſt niſi pro mort. *c. Nemo Epiſcoporum 11. q.3.* ſed pactum non ſervans poteſt excommunicari , ut conſtat ex *c. 1. de pact. aut inita pacta ſuam obtineant firmitatem , aut conventus ſi ſe non cohibuerit , eccleſiaſticam ſentiat diſciplinam.* ergo peccat lethaliter. 2. Prob. ex communi

muni hominum conſenſu; omnes enim odio habent illos, qui fidem præſtitam minimè ſervant, perfidoſque vocant, & reputant quaſi infames: unde *D. Aug. Epiſt.* 51. *ad Bonifac.* & habetur *c. Noli.* 23. *q.*1. ait fidem præſtitam etiam hoſtibus ſervandam eſſe, ergo ſignum eſt ejus fractionem eſſe mortalem 3. Probat. ex *c. Qualiter de pactis*, ibi *ſtudioſè agendum eſt, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur*, ubi *Panorm. n. unico* ponderat dictionem, Promittuntur, ut loquatur de ſimplici promiſſione. 4. ex D. Chryſoſt. & habetur *c. Juramenti* 22. *q.*5. ubi docet inter ſimplicem loquelam, & juramentum Deum non conſtituere differentiam: quem textum explicans *Abb. dict. c. Qualiter fin.* ait quoad obligandum, licèt gravius peccet juramenti transgreſſor, ergo obligat ad mort. 5. Violare obligationem rei gravis, eſt mort. ſed non ſolvere promiſſum in re gravi eſt hujuſmodi, cùm ex qualibet promiſſione ſecundùm omnes oriatur obligatio, ergo. 6. Eadem ratio juſtitiæ proportionaliter ſumpta obligat ad ſolvendum promiſſa homini, & Deo; non enim tenetur homo ſolvere promiſſa Deo, quia Deus eſt, ſed quia liberè ſe ad illa adſtrinxit: ſed hæc obligatio eſt gravis, & ſub mort. reſpectu Dei, ergo etiam reſpectu hominis, licèt non tam gravis. Et confirm. quia ſi, ut volunt adverſarii, in violanda homini fide ſola eſt mendacii culpa, & ob id ven. ſimiliter eſſet venialis fractio voti: quia mentiri Deo non eſt culpa lethalis, ut dum quis fictè ore tenus aliquid vovet, mentitur quidem Deo, & ſolùm eſt ven. ergo, vel utraque fractio, vel neutra eſt mort. 7. Quia ſervare fidem non ſolùm pertinet ad veracitatem, ſed etiam ad juſtitiam: promittere enim non eſt utcumque verum dicere, ſed adſtringendo fidem alteri: quare ut ait *Cic. l.* 1. *offic.* hæc fides eſt juſtitiæ fundamentum. Et confirm. quia promiſſio, quæ fit coram Notario & teſtibus, obligat ex juſtitia, & ad mort. ſed aſſiſtentia horum non addit novam obligationem, ſed probat jam contractam: ergo. Tandem prob. quandocumque in foro externo jure quis compellitur adimplere promiſſum, tenetur ex lege juſtitiæ ſub mort. implere in foro interno, ut fatetur ipſe *Cajet. author contr. ſent. in ſum. verb. Perfidia*: & conſtat, quia idem in utroque foro ſervandum eſt, ubi forus externus non innititur falſæ præſumptioni, nec in pœnam, quæ judicis ſententiam deſiderat, damnat, ut optimè advertunt. *Soto l.*4 *de juſt. q.*3. *a.*3. *verſ.*4. *arguitur. Covar. c. Cum eſſes n.*7. *de teſta. Ledeſm* 2.4. *q* 18. *a.*1. *dub* 12. *f.* 227. *col.*2 *initio.* Sed promittens cogitur in foro externo ſtare promiſſis, *l.*2. *t.*16. *l.*5 *recop. Caſtell.* nec lex hæc pœnalis eſt, aut falſæ præſumptioni innitens, ut conſtat: ergo. Et confirm. quia judicis ſententia eò tendit, ut unicuique jus ſuum reddat, æqualitatémque conſtituat; hoc enim eſt medium, & finis juſtitiæ, ergo ſi taliter promittens non erat aliàs ex juſtitia obligatus, non poterat per judicem ad id compelli. Et ideo hanc ſententiam tenent ex juriſperitis. *Ant. c.*1 *de pact. n.*2. *Panor. c. Qualiter, in fin. eod. t. Alex de Nevo. c. Debitores de jurejur. n.* 9. *Fortun. c.*1. *de pact. n.*30. *Ang. verb. Pactum, n.*4. *& ibi Sylv. q.*4. *& verb. Lex q.* 10 *dict.* 12. *Nav. ſum. c.*18. *Hiſp. n.*3. *&* 9. *Latinè n.*6. *Covar. de pact.* 2. *p.* § 4. *n.*13. *verſ. Quidam autem*: *Molin. de differentiis inter forum conſcientiæ, & contentioſum, diſ.*17. *Mend. de pact. l.*3. *c.*4. *n.*2. *& ſeq.* & concludit *n. ult.* teneri reſtituere non implentem promiſſum, eúmque cui promiſſio facta eſt, poſſe occulta compenſatione uti. Et ex Thologis eam videtur tenere *Cajet.* 2.2. *q.*8. *a.*1 *in prin.* ubi ait promiſſionem ſimplicem de re levi non obligare ad mortale, ſecus de re notabili: idem tenet. *Richard. d.*4 *d* 38. *a.*3. *q* 3. *Dionyſ. ead. d.*38. *q.*2. § *Quæritur item. Abul c.*30 *n.*50 *ad* 52. *Guiller.* quem refert & ſequitur. *D. Ant.* 2 *p. tit.* 10 *c.*1. §. 4. *Tabiena verb. Pactum, q.*2. *n.*3. *Soto l.*7. *de juſt q.*2. *ad* 1. *verſ. At verò in contrarium, Metina l.*5 *de ſacr. hominum continentia c.*25. §. *Sed ait rurſus. Nav. l.*2. *de reſtit. in nova edit. c.*2. *dub.*7. *coroll.*3 *n.*319. *Angles floribus* 2. *p q.*1. *de voto a.*2. *diffi.*3. *concl.* . *Bart. Ledeſ dub.*8 *de matr.* §. *Annotare oportet hic primò, Aragon.* 2.2. *q* 88. *a.*3 *f* 99. §. *Hoc tamen non obſtante. Lud. Lop.* 1. *p. inſtr. in* 2. *edit. c.*108. §. *Porro & hic, & l.*2. *de contract. c. ul. ad fi. ver. At vero, Manuel.* 2. *t. ſum. c.*27. *initio, Mercado l* 6. *de contract c.* 17. *ſtatim in pr.* idem expreſsè *Palac. l.*5. *de contr. c.*11. §. *Eſt igitur ut ſummatim*, ait enim eſſe crimen, homini promittere animo non implendi, quando materia eſt gravis, ſecus ſi levis: ubi manifeſtè intelligit de crimine mort. nam dicit ſecus ſi levis; & quantùvis materia levis ſit, eſt peccatũ veniale mẽdacii admiſſi in ea fictione.

Intelligenda tamen eſt hæc ſent. dummodò quis verè 21
promittat animo ſe obligandi, ſi enim facta ſit promiſſio, non tenetur ex vi illius adimplere: ut de qualibet obligatione voluntaria traditur, *l. Obligationum, la primera ff. de act. & oblig.* & in ſpecie de promiſſione, *l.*1. *t.*11. *p.*5. ibi, *promiſſiones, otorgamiento, que facen los homes por palabras, e con intencion de obligarſe, & l.*2. *t.*16. *l.*5. *recop Caſtellæ*; & conſtat; quia cum promiſſionis obligatio ſit ſpontanea voluntate cõtracta, ubi deficit voluntas ſe obligandi, deficit ipſa obligatio. Sic *Richard Cajet. D. Ant. Ang. Sylv. Tabien. Navar. Angles, Lud. Lop. n. præced. allegati, Armil. verb. Perfidia, n. unic. Aragon.* 2.2. *q.*89. *a.*3. *f.*991. *Matienzo l.*5. *reco. to.* 10. *l.* 7. *gl.*2. *n*, 19. Ex quo plurimæ promiſſiones excuſari poſſunt à mortali, quia per eas non intendunt homines ſe obligare præcisè, ſed ex quadam benevola honeſtate, vel ignorant tantam ex ſimplici promiſſione conſurgere obligationem, exiſtimantes ſolùm obligari ad ſuum tuendum honorem: unde in proverbium abiit; verba urbanitatis minimè obligare. Indicia verò quib. diſcerni poteſt non habuiſſe animum ſe obligandi ſub mort. ſunt duo: primum, ſi requiſitus ut promiſſionem juramento firmet, id recuſet non ob juramenti reverentiam, ſed ne teneatur ſub mort. 2. ſi quando promittit, rogaretur an vellet ſe obligare ad mortale, reſponderet ſe nolle. Sic *Cajet.* 2.2. *q.*88. *art.*4. *paulo poſt. pr. Lud. Lop.* 1. *p. inſtr. in* 1. *edit. c.*180. *Arag. d. a.*3. *f* 992.

2. Intelligenda eſt hæc ſent. dummodò exprimatur in 22
promiſſione cauſa ipſius: ea enim non expreſſa, non obligat, quia præſumitur per errorem facta, atque ita non poteſt allegari conſenſus naturalis, cùm nil ſit tam contrarium conſenſui ſicut error. *l. Si quis per errorem, ff. de juriſd. om. jud.* Item quia tum ſolum etiam jure canonico datur actio contra promittentem, teſte. *Cova. de pact.* 2. *p.* §. 4. *n.*10. ita docet Collectarius quem refert, & ſequitur. *Abb. c. Si cautio. n.*2. *de fide inſtrum. & Ant. ibi n.*8. *Ang. verſ. Pactum n.*4. ubi *Tabiena q.*2. *Armil. n.*2. & addunt *Ang. Tabi & Armil.* nec in foro conſcientiæ tunc obligare. Verius tamen eſt cauſæ adjectionem ſolùm deſiderari in jure, ne joco & abſque animo promittendi facta præſumatur, & per errorem: quare ſi alia via conſtaret de promittentis voluntate, nec ex errore promiſiſſe: compelleretur etiam in foro externo ſervare fidem: ut docet. *Ant. Gom.* 2 *to. var. c.*11. *n.*4. *fin & Covar. d. n.*14. ubi ait præſumi donationem; quando conſtat non ex errore cauſæ præmiſiſſe, ſed cognoviſſe ex nulla cauſa ſe debere. Quare cum in foro conſcientiæ ceſſet præſumptio, obligabit promiſſio, quamvis cauſa expreſſa minimè ſit. ita *Sylv. ver. Pactum, q.*4. *Nav. ſum. c.*18. *Hiſp. n.*9. *Latinè n.*6. *Matienz. l.*5. *recop. t.*16. *l.*2 *gl.*1. *n.*11 *fin.* Advertunt etiam bene. *Panor. Sylv. Ang. Tab. Armil. Covar. ibid.* liberalitatem donandi præſumi eſſe cauſam, & quando eſt cauſa pia, præſumi favore animæ factam.

3. Intellige niſi res ſint notabiliter mutatæ, hac enim 23
mutatione ſequuta non obligat promiſſio. De qua conditione multa dicenda eſſent: ſed ne amplius in hac re immorer, conſulendi ſunt D. D. III. ſententiæ, & ſpecialiter *P. Molina tom.* . *de juſtitia, tract.*2. *diſt.*172.

Tandem rogabis quæ cenſenda ſit materia gravis in pro- 24
miſſione ſimplici, ut ejus violatio ſit mort. *Nav. ſum. c.*18. *Hiſp. n.*4. *Latinè n.*7. ait eam eſſe, quæ ſatis eſt ut illius furtum ſit mortale, quia utrobique juſtitia violatur, ut diximus *n.* 20. Contrarium tamen, & meritò ſentit. *Lud. Lop.* 1. *p. inſtruct. in nova edit. c.* 180. §. *Tertio requiritur, & l.*1. *de contr. c. ult ad fin.* §. *At vero.* ubi ait cum *Joanne de la Penna*, quod quamvis furtum decem argenteorum eſſet mort. non tamen eſſet ſufficiens materia, ut violatio promiſſionis donandi illos, eſſet mortalis, ſecus ſi eſſet promiſſio

donand

Digitized by Google

donandi 100. Unde credo quadruplo majorem materiam exigi in promiſſione,quàm in furto.1. quia non adeò conſtat promiſſionem ſimplicem obligare ex juſtitia ſub mort. ut vidimus, cum tamen certiſſimum ſit furtum prohiberi ſub mort. ergo multò gravior materia petenda eſt in promiſſione,cujus obligatio non eſt adeò certa. Item,quia non credendum eſt, animum promittentis eſſe in re tam levi tam graviter ſe obligare velle. Præterea quia eſto utraque obligatio oriatur ex juſtitia, obligatio tamen ſolvendi promiſſa multò minor eſt, perfidia enim in promiſſione non aufert rem alienam, cujus alter ſit dominus, ſicut furtum. Item, quia multò levior eſt injuria, cujus ſignum eſt, quia multò gravius conqueruntur homines de re furto ablata quàm de fide violata,graviórque pœna correſpondet furto. Item quia communis DD. ſent. tradit majorem quantitatem deſiderari, ut furtum uxoris, aut filiorum ſit mort. quàm ut furtum extranei: quia rationi diſſonat, ut paterfamilias ita invitus ſit, ac ægrè ferat furta uxoris & filiorum, ac extranei: ſed ſimili ratione æquitas minimè patitur,ut quiſquam eo rigore exigat nummos ſibi ex benevolentia, & libertate promiſſos, ac ſi ex mera prorſus juſtitia, ut ratione emptionis debiti eſſent: unde *Ex parte de ſenſibus*, habetur liberaliter oblata, benignè exigenda eſſe.

25 Hinc fit rigidè ſatis loquutum eſſe *Navarrum l.2.de reſtit.c.2.in nov.edit. dub.7.coroll.3.n.329.* ubi cenſet promittentem liberaliter unum ſacrum animo ſe obligandi,omittentémque delinquere lethaliter, quia detrimentum ſpirituale ex omiſſo ſacro eſt magnum, graviúſque quocumque temporali. Item, quia vovens Deo ſacrum, nec implens, mortaliter peccat.Sed rigida, & minus vera eſt opinio:non enim damnum ſpirituale conferendum eſt cum temporali, alias promittens ſemel orat.Angelicam, & omittens peccaret mortaliter,& ſimiliter conſulens veniale:damnum enim illarum ex omiſſione illius orationis, & ex veniali admiſſo, cùm ſpirituale ſit, antefertur cuicumque temporali. Quare ad judicandum an ſit damnum grave conferendum eſt temporale cum temporali, & ſpirituale cum ſpirituali, in genere autem damnorum ſpiritualium non eſt tanti momenti omiſſio ſacri liberaliter promiſſi,ut cenſenda ſit mortalis.Nec eſt ſimile de voto, nam pertinet ad religionem & eſt in ordine ad Deum, & ita multò ſtrictius obligat: qui enim voveret ſe quotidie recitaturum, tertiam circuli virginei partem, ſemel omittens peccaret mortaliter: quod ſecus eſſet, ſi homini promitteretur.

26 Ex his demum infertur promittentem gratis, & non per modum contractus alicui matrimonium, quamvis non accedat repromiſſio,quo caſu diximus n.12.obligare tanquã promiſſionem ſimplicem, teneri ſub mort. fidem ſervare: quia eſt promiſſio ſimplex in materia graviſſima:& ita docet *Bart.à Ledeſm. dub.8.de matrim.§. Annotare hic oportet primò.*

27 Ad 1.argum.1.ſentent.negatur major,quia ad fidelitatem ſpectat etiam, ut ſolvatur quod ex promiſſione debetur, & ſub hac ratione fidelitas tranſcendit terminos veracitatis,& accedit ad juſtitiam quaſi communicativam. Ad confirm. negatur anteced.quia læditur proximus, dum ſibi debitum ratione promiſſionis negatur. Ad 2. deceptio,quando non eſt graviter pernicioſa decepto,eſt venialis: hic autem graviter nocet proximo.

Ad arg.2.ſent. fateor,in promittentis poteſtate ſitum eſſe velle ſe obligare,& ſub qua culpa,at dũ non habet contrariã intentionem,ſed ſimpliciter promittit rem notabilem,naturæ promiſſionis non ignarus, dicimus eam obligare ex juſtitia ſub mortali: quia cenſetur velle juxta promiſſionis naturam ſe aſtringere: ut dum abſolutè vovet, aut jurat.

DISPUTATIO IV.

An promiſſio matrimonii contrahendi abſenti facta, ita obliget,ut ante abſentis acceptationẽ revocari nequeat.

SUMMARIUM.

In quo verſetur difficultas hujus diſputationis. n. 1.

An promiſſio, donatio, & quicumque contractus in abſentia celebratus, ſit revocabilis ſtando in jure communi, ante abſentis acceptationem. 2.

An exigitur intimari donationem per nuncium ad id deſtinatum, vel epiſtolam. 3.

An ſufficiat acceptatio relata in promittentis arbitrium, ut, Si voluerit, vel ſibi placuerit. 4.

An poſt mortem donantis poſſit acceptari: vel poſſint hæredes donatoris revocare 5

An hæredes donatarii poſſint poſt ipſius mortem acceptare. 6.

An mandatum donanti, ut ſi miſſi nuncio donum, expiret mandantis morte n. 9. & explicatur.l.2. digeſt. de donation

Quid ſi is nuncius differat intimare donatario, & interim donans obeat cui teneatur reſtituere. 8.

An expiret mandatum morte mandantis quando eſt cauſa pia vel ſcholaſticorum, aut quando conſtitutus eſt procurator ad donandum. 9.

An ex naturali jure ſit revocabilis donatio abſque acceptatione. 10.

An quando donatio ſit præſenti, & tacenti cenſeatur acceptatio, n. 11 & ibi, an in dubio cenſeatur præſens & explicatur l.Optimum. C. de contrah ſtip & l. Is qui tacet, de reg. jur. in 6.

Qualis præſentia eſſe debeat. 12.

Quid ſi is, cui promittitur, non audiat verba promiſſionis, aut ignoret promiſſionem obligare, & qualis continuitas promiſſionis, & acceptationis exigatur. n 13.

An ex donatione non acceptâ oriatur obligatio naturalis, & quid de jure canonico, aut ſi juretur remiſſivè.

Quid ſi fiat infanti. 15.

Quid ſi favore cauſæ piæ 16.

Quid ſi fieret cauſæ piæ per modum voti & quid referat hoc modo fieri, vel per modum donationis n.17. & in dubio an cenſeantur votum, vel promiſſio humana, eodem. n. 17.

Poſt n 1 . invenies ſummaria, quæ deſiderantur.

Diſput. hæc procedit quando promiſſio matrimonii eſt merè gratuita,independens ab alterius repromiſſione: 1 nam quando eſt reſpectiva,poteſt revocari ante alterius repromiſſionem, nedum ante acceptationem. Ut dixi diſp. præced.n.14. Et poteſt hæc promiſſio dupliciter fieri. 1. ſi ita fiat abſenti, ut nullus ipſius nomine acceptet 2. modo, ita ut quiſquam abſentis vice acceptet: & in priori caſu eſt præſens diſp.in poſteriori verò diſp.ſeq.erit ſermo.Pendétque hæc quæſtio ex illa, an donatio, vel promiſſio abſenti facta revocari poſſit ante ipſius acceptationem. Quare ea quæſt. præmittenda eſt: & deinde diſputabitur altera, quid in matrimonii promiſſione cenſendum ſit.

Circa 1.quæſt.an donatio,vel promiſſio abſenti facta revocabilis ſit ante acceptationem: quia potiſſima difficultas eſt, quid dicendum ſit juxta noviſſimum jus regium Caſtellæ,præmittendum eſt,quid jure communi,& antiquo Caſtellæ ſancitum ſit, ut deinceps ad jus noviſſimum ejuſdem regni gradum faciamus. Jure ergo communi,& antiquo regio Caſtellæ donatio, ut perfecta ſit & irrevocabilis donatarii acceptationem deſiderat, quia nondum ſequuta liberè revocari poteſt *l. Abſenti.ff.de don. l. Nec ambigi. C. eod.l.1 2.3.t.11. & l.4.t 4.p. 5.* quod idem in quocumque contractu; nullus enim vim habet efficaciter obligandi donec mutuus conſenſus accedat.§. *In is, inſt.de emp & vend. l. Contract.C.de fide inſtr.l.ſi.ff.de contrah. empt.l.2.de act. & oblig.l.56.in pr.l.63.l.91.ſi.l.91.fin t.18.p.3.l.3. tit.11. p.5.* & docet *Greg.Lop.l.4.tit.4.p. 5.verb. No lo pued.Mol.lib.4. de primog.c.2.n.61.62. Burg.de Paz junior.q.10.civ.n.3.* ubi multos refert,*Azev.l.5.recop.t.16 l.2.n.20.*Et ratio eſt manifeſta, quia obligatio non oritur niſi ex mutuo duorum conſenſu, *lib. 1. ff. de pact.* Unde fit etiam vota Deo facta obligatoria non ſint, quando Deus ipſe ea minimè acceptat, ut ſi ſint de rebus indifferentibus.

Imò non ſatis eſt,ut donatio,vel promiſſio jure communi 2 perfecta, & irrevocabilis ſit,ſi aliquis, qui audivit donationem aut promiſſionem abſenti factam,id proprio motu donatario referret, ſed requiritur nuncius ad hoc ab ipſomet donante deſtinatus,vel epiſtola,& ratio eſt,quia hæc acceptatio eſt, ut perficiatur contractus, cujus perfectio in voluntatum unione conſiſtit *lib.1.ff.de pact.* At abſentium voluntates non conjunguntur,nec in unum veniunt, niſi voluntas unius alteri per epiſtolam, vel nuncium ad id ab eo miſſum intimetur.Ita habetur expreſsè *l.4.t.4.p.5.* ibi *menſagero cierto que le embie à deſir ſennalmente lo que le da &*

Digitized by Google

*l.3.tit.11.p.5.*ibi,*ambiendo à prometer o dezir por ſu carta firmada,o por ſu menſagero cierto,* & docet *gl. l.1.fin.ff.de contra,emp.& l.conſenſu,verb.Conſentire.ff.de act. & oblig. & l. Nec ambigi ſtatim in pr. C. de donat.* & ibi *Cyn.& Salic.fin. Bart.l.Abſenti,n.1.ff.de don.& ibi Cum. & Paul.à Caſt.n.1. Capitius multos referens deciſ.* 108. *n.8. Mincha.a l.2. controv.uſu frequentum. c.15.n.8. Gr.Lop.* dicens commnnem, contra *Lud.de Roma.l.4. verb. No lo puede, tit 4.p.5 Villalobos in antimonia juris tit. D.n. 276 Jul. Clar.l.4. recept. §. Donatio.q,12.verſ ſcias. Ant.Gab.* cum aliis quos refert *to.1. cõmu.l.4.ver.Donatio,in mea edit.f.210 col.1.Angulo de mel. l.1.gl.5.n 28 Barb.l Quæ dotis,34 n 54.ff.ſol.matr. Azebedo l.5.recop.t.16.l.2.n.20.P.M.l.t 2 de juſt tr.2.diſp 263 paulò poſt princ. §.Dubium eſt ſi quis abſenti.* Nec placet temperamentum,quod amplectuntur *Greg. Lop.& Azebedo ibi.* ubi aſſerunt opinionẽ *Lud.de Rom.* eſſe veram,nempe ſufficere, ut intimetur abſenti per nuncium non ad id deſtinatum, ſi abſens donatarius certior factus de donatione, perſiſtente donatore in eadem voluntate,quod præſumitur,(niſi de revocatione conſtet,) acceptarit donationem, vel rei donatæ poſſeſſionem,& refert pro ſe *Greg.Lop.Baldum.* Non placet (inquam) quia comm. & verior ſent.docet contra Bald. in hoc, ut refert, & ſequitur *Capitius dict deciſ.* 180 *n,9.* ubi multos refert:quod clarè probat doctrina.*Bart d.l.Abſenti, n 1 Cumani,& Paul ibi n.2* ubi docent, ſi ergo domi exiſtens donarẽ Titio fundum, & ille caſu audiens diceret ſibi placere, non eſſe perfectam & irrevocabilem donationem.

4 Nec ſufficit,ut donatio,vel promiſſio irrevocabilis ſit, acceptatio donatarii collata in promittentis,vel donãtis arbitrium,ut ſi volueris,vel tibi placuerit,accepto : adhuc enim poſſet revocari,donec abſolutè acceptetur:ut benè advertit. *P.Mol.t.2.de juſt.tr 2. diſp. 264.§. Quando is cui promiſſio.*

5 Non modica tamen eſt difficultas, an mortuo donante ante acceptationem, poſſit donatarius acceptare. Videtur enim non poſſe : quia voluntates donantis, & donatarii unitæ non ſunt ante donantis obitum, nec poſt uniri poſſunt,cum mortui nulla ſit voluntas, *c. Si gratioſè, de reſcr. in 6.* ergo per eam acceptationem non potuit perfici donatio,& ita tenet.*Andr.de Iſern.*quem refert & ſequitur. *Greg. Lop.l.4.verſ.No lo puede,fi.t 4.p.5.Tiraq.Paul Dec. Ant. Rubeus Chaſſan.* quos refert *Mol. l 4. de primog.c.2.n.76. fin. Burg. de Paz.conſ.33.n 14. Azebedo l.5.recop.t.6.l.2.n.11.* Alii verò cenſent poſſe acceptari, ſi notarius nomine abſentis ante donantis obitum ſtipulatus fuerat:eaque ducuntur ratione, quia ex acceptatione tabellionis acquiſitum fuerat donatario perfectum jus ad rem promiſſam vel donatam ex promiſſione, vel donatione irrevocabili ; ſic *Covar.rub. de teſtam.3.p.n 13. Gutier. Quamvis pactum,in pr. n.57.P.Molin.t.1. de juſt.tr.2. diſp.264. §. Juxta hactenus dicta.*Verius tamen eſt abſolutè poſſe acceptari poſt donantis mortem, & ita tenet *Mol. l.de primog.c.4.n.77.* & ratio eſt,quia ante acceptationem donatio ex parte donantis fuit valida,& perfecta, quãvis revocabilis, ut expreſsè habetur, *l.Nec ambigi,C.de donat.*Nec fuit ante acceptationem revocata : nec hæredum donatoris præjudicium in conſideratione eſt:cenſetur enim una & eadem perſona cum defuncto.Item quia mortuo donante ante donationis acceptationem non poteſt hæres donatoris revocare : facultas enim revocandi non tranſit ad hæredes, ut docent *Covar.3. variar.c.14.n.17.Jul.Clar.l.4. receptar. §. Donat.q.13.ad fin. Mol.alios referens d.c.n.77. deciſ. Pedem.70. n.9.* quod tamen inutile prorſus eſſet,ſi donatio jam non poſſet acceptari,& perfici,ipſa enim tum morte eſſet revocata.Neceſſariò tamen dicendum eſt hanc ſent. locum habere, quando donans ante mortem, nuncium, aut epiſtolam ad intimandam donationem miſiſſet. Quia cùm illud non ſit mandatum donandi, quod morte mandatis finitur, ſed donatio perfecta,cenſetur durare voluntas donantis in nuncio, aut epiſtola, per quam intimanda erat. Quia illa gratiam jam erat ex parte donantis facta, & nuncius erat exequutor, ſeu intimator illius gratiæ : quando autem gratia facta eſt, poteſtas exequutoris ad illam exſequendam tanquam acceſſoria gratiæ,non expirat morte concedentis : *c. Si ſuper gratia, de offici. delegat.in 6.* Si autem donans nondum deſtinaſſet nuncium, aut epiſtolam ſcripſiſſet, clarum eſt poſt mortem non poſſe acceptari : cùm jam non poſſit deſtinari nuncius, aut epiſtola ſcribi ab ipſo donante, quod omnino deſideratur, ut acceptatio donationis in abſentia factæ, quicquam proſit, ut dixi proximè n. 3.

An verò è contra mortuo donatario poſſint ipſius hæredes acceptare : negant multi, quos refert *deciſ Pedemont. 70.n.9.*idem *Greg Lop.l.4.ver.No lo puede.fin.t.4.p.5. Ant. Gab.to.1.comm.in mea edit.l.4.ver. Donatio abſentis nomine, f.210.Burg.de Paz.h.10.civ.n. 37.* Sed probabilius eſt poſſe, quia illa donatio erat ex parte donantis valida, & perfecta, & hæres perſonam defuncti repræſentat. Sic docent *Tiraq.Calvac,Chaſſan.Plotus,Suarez,*quos refert & ſequitur *Dec.Pedem.70.n.10.Cov.rub.de teſt.3.p.n.13.paulo ante finem. Mol.cum aliis quos refert, l. 4. de prim. c. 2. n. 77. fin. P. Molin.t.2.de juſt. tract.1. diſp.264. § Juxta hactenus dicta:* quamvis ipſe alio fundamento ducatur,loquiturque quando notarius nomine abſentis acceptaret. Sed ea conditio maximè neceſſaria eſt : ut dixi n. præcedenti. 6

Summopere tamen obſervare oportet latum eſſe diſcrimen inter donationem,ſeu donandi promiſſionem, ut cùm quis externis verbis promittit, aut donat aliquid abſenti, mittitque nuncium vel epiſtolam, ut illum certiorem faciat : & inter donandi mandatum, ut dum non donat, nec promittit,ſed nuncio, aut famulo mittit donum, ut abſenti donetur:nam quãdo eſt donatio,aut promisſio,poteſt acceptari poſt donantis mortem:ut diximus n.5. quando verò eſt donandi mandatum expirat mandantis morte.*l.Mandatum C.mandati* : & ideò eo ipſo cenſetur tacitè revocatum,antequam donatarius acceptet;ſic habetur expreſsè.*l.2.§.Sed ſi quis ff.de do.*ibi, *Sed ſi quis donaturus mihi pecuniam dederit alicui,ut ad me perferret, & ante mortuus erit, quam ad me perferatur,non fieri pecuniam dominii mei conſtat.* ubi *gl.vel conſtat*, rationem hujus eſſe ait,quia jus dandi non habuit curator,eo quod mandatum morte ceſſarit.& eundem text. explicans *Cov.rub.de teſt.3.p.n.13.*ait ibi trectari de mandato donandi,quod mãdantis obitu finitur,non autem de donatione.Item docet *Ant.Gom.to.2.var.c.4.n.3.Mol. to.2.de juſt.tr.2 diſp.263. paulò poſt prin.& § Illud poſtremò*& bene addit rem illam tradendam eſſe hæredibus mandantis,non verò donatario. Conſentit etiam *Abſenti, ff. de donat.* quæ addit idem eſſe etiam ſi per ſervum donatarii mittatur donum, niſi eo animo tradatur ſervo, ut ſtatim ſit domini : (quia ſervus,ut diſputatione ſequenti dicemus,)poteſt pro domino ſtipulari & reprobat idem *Mol.ead. diſp. 263. immediatè ante §. Dixi mandatum Greg. op. Lop.l.23. t.5.p.3. ver.Muriendo,* ubi ait,ſi pecunia ſit jam nuncio numerata, non expirare mandatum obitu mandãtis;ſed poſſe nuncium illam tradere donatario : & hoc dicit eſſe contra jura citata, niſi intelligatur de nuncio ejus,ad quem donum mittitur, deſtinato ab ipſo ut illam recipiat. Sed ſalva pace P. Mol. *Greg. Lop.* minimè dicit,quod ex ipſo refert, nam remittit ſe ad dicta per *Bart. l. Ejus qui in provin. n.22. ff. ſi cert.pet.* ubi agit *Bart.* de mandato mutuandi pecuniam,an mandantis obitu extinguatur : & diſtinguit,ſi non transferatur dominium illius pecuniæ in mandatarium, extinguitur : ſecus,ſi transferatur : quia tunc non eſt ſimplex mandatum,ſed nuncius ac verus dominus nomine ſuo mutuat, in dubio autem an fuerit dominium tranſlatum, dicit id cenſeri quando pecunia numerata tradita eſt,ſecus quando ſacculo incluſa. Quod quidem veriſſimum eſt. 7

Hinc infertur, ſi quis non ſtatim donans, aut promittens mittat aliquid donandum Titio, & nuncius injuſtè donum uſurpet, aut injuſtè differat manifeſtare Titio, ut acceptet, & interim donum mittens obeat, teneri nuncium ad duplicem reſtitutionem, alteram hæredibus donatoris, quia mandatum donantis morte ceſſavit : alteram donatario,quia injuſtè in cauſa fuit, ne illud donum compararet,quare duplam quantitatem tenebitur reſtituere, ut egregiè advertit *P.Mol.d.diſp.265.§. Juxta hactenus dicta.* 8

Hoc

Digitized by Google

9 Hoc tamen moderandum eſt niſi mandatum ſit ad cauſas pias,ut ſi quiſquam alicui mandaret certam eleemoſynam largiri,ac re integra mandans decederet: nam favore piæ cauſæ non expirat mandatum obitu mandantis,& ideò eleemoſyna illa largienda eſt, & ita cum multis defendit *Tiraq.de priv.piæ cauſæ.privil.* 82. & 132. & *de privil.ſchol. privil.*8., addens idem eſſe favore dotis,& favore ſcholaſticorum:idem docet de pia cauſa *Covar.* 1. *var.c* 14.*n.*26.*P. Mol.d.diſp* 263.§ *Dixi mandatum*,& probatur ex *l.ſi pater, in prin ff.de manum.vindicta*, ubi mandatum favore libertatis non expirat mandantis morte. Addit bene *Mol.cum* ſ *n. Gom.*2.*to var.c.* 4. *n.*3.diverſum eſſe ſi quis conſtitutus ſit procurator cum donandi poteſtate,nam ſi interim mandans decedat,procuratórque donet,cum ipſe & donatarius mandantis obitum ignorent,valida erit donatio.Nam geſta per procuratorem dum ejus revocatio ſive expreſſa, ſive tacita ignoratur, valore ſuo non deſtituuntur *l ſi mandaſſem,l. Inter cauſas,ff.mand.l.Vero procuratori,in pr.* & §.1.*ff.de ſolut.*

10 Utrùm autem jure naturali, ſecluſo poſitivo,promiſſio, aut donatio revocari poſſet ante acceptationem, varii ſunt DD.Nam *Cov.de pact.* 2.*p.*§.4.*fine*, quem ſequitur *P. Mol. t.*2.*de juſt.tract.*2.*diſp.* 263. §. *Nihilominus quòd ex ſolo. & ſeq.* ſuſtinet eam acceptionem ſolo jure poſitivo exigi, quare ſtando in jure naturali revocari non poſſet ante acceptationem. Quam etiam ſenten.neceſſariò tueri debent ii DD. quos diſp.3.n.4. retuli,aſſerentes promiſſionem internam ſecluſo jure poſitivo obligare: & DD. quos diſp. ſeq.n.16.referam, dicentes non obſtante diſpoſitione juris civilis oriri obligationem naturalem ante acceptationem, & probatur,quia naturalis obligatio ex meo conſenſu oritur, *l.Stichum.§.Naturalis ff.de ſolut.* Sed conſenſus donantis in abſentia perfectiſſimus eſt, niſi lex reſiſtat,ergo ſecluſa lege poſitiva donatio, aut promiſſio abſenti facta obligationem parit. Præterea quia promiſſio facta civitati ad reparandum,quod per incendium,terræ motum,aut aliam ruinam periit, vel facta ob gratitudinem propter honorem à civitate,aut republica promittenti conceſſum;item quando opus promiſſum eſt civitati, fierique cœpit, item ſi facta eſt civitati, & municipibus tradita, valet ante acceptationem, ita diſponente jure civili: ut probat *idem Mol.dict. diſp.*263.§ *In principio hujus*.Si tamen jure naturæ deſideraretur acceptatio, id minimè diſponeret jus civile. Cæterùm verius eſſe credo jure ipſo naturæ acceptationem deſiderari, ut promiſſio, aut donatio obliget. Quia acceptatio eſt de ipſius ſubſtantia, ut multis probat *Moli.*4.*de primog.c* 2.*num.* 62 *fine.* Item quia donatio,& promiſſio jure naturæ exigunt conſenſum,& animum ſe obligandi, ut validæ & irrevocabiles ſint, ut conſtat, ſed qui promittit,aut donat, non videtur conſentire, & animum ſe obligandi habere,donec alter acceptet: ut egregiè dixit *Juriſconſultus l. Qui abſenti.ff.de acqui.poſſeſſ.*ergo jure naturæ exigitur acceptatio. Et ideò hanc partem videtur tenere *Soto lib.*3.*de juſt.q.*5.*a.*3 *verſ. de Donatione autem*.ubi docet, cum donatio relationem dicat ad accipientem,non oriri obligationem ante ipſius acceptationem.Idem videtur tenere. *Mol. c.*2 *n.*62 *fi.* dum docet acceptationem eſſe de donationis ſubſtantia, idem neceſſariò tenentur dicere DD. quos diſp.3.n.5.retuli,affirmantes donationem internam etiam ſecluſo jure poſitivo non obligare; ſi enim jus naturæ non expoſceret acceptationem, non opus eſſet donationem manifeſtare, cum ea manifeſtatio propter acceptationem donatarii ſit.Nec obſtat 1.fundamentum partis adverſæ, quia fateor naturalem obligationem à conſenſu deduci tanquam à cauſa principali,dependenter tamen ab alterius acceptatione, tanquam à conditione,ſine qua non donans in abſentia cenſetur conſentire. Non obſtat ſecundum quia non obſtante diſpoſitione juris naturalis exigentis acceptationem, potuit jus civile favore aliquarum cauſarum ſtatuere, ut in illis acceptatio non deſideretur. Sicut voluntas minus ſolemnis defuncti attento naturali jure ſervanda eſſet, jus tamen civile ob publicum bonum
11 ſervandam non eſſe decrevit. Quando autem promiſſio, aut donatio fieret præſenti,& tacenti, quamvis non deſint, qui negent id ſufficere:ut ſunt aliqui,quos refert.& ſequitur *Tiraq.l. ſi unquam, verb.liberis, n.*68. *C. de rev. don.*& ex Theologis idem docent *Angl.floribus*, 2.*p.q.* 1. *de voto. a.*2.*diffic.*3 *concl.*2 *f.*90.*Man* 2. *to.ſum. c.*27. *concl.* 4. *n.*4. qui ea ducitur ratione,quod tacens reſpuere videatur,cum moris ſit recipientem beneficium ſtatim gratias agere. Item quia cum ſit contractus inter homines, ea externa acceptatio exigitur, quæ donanti conſtare poſſit: at taciturnitas nec eſt ſignum conſenſus, nec diſſenſus *reg.Is qui tacet.*44.*de reg.jur.in* 6.ubi *Dyn.n.*1.ait tacere eſſe medium inter conſenſum, & diſſenſum. Nihilominus dicendum eſt non revocari poſſe ſi fiat præſenti, & tacenti. Quia quoties de tacentis commodo agitur, cenſetur tacens in ſui favorem conſentire :ut probavi ſupr.diſp.5.n.5.Et ita docent in hoc eventu non deſiderari aliam acceptationem *Syl.verb.Pollic.n.un.*aſſerens communem: idem *Ang.Curt. jun. Andr.ab Exea,Cagnolus*,quos refert, & ſequitur. *Mol. li.*4.*de prim.c.*2. *n.* 76.*Cov.* appellans falſam priorem ſent. *rubr.de deſta.*3.*p.n.*13.*Jul Clar. l.*4.*recept.* §. *Donatio. q.*14. *verſ. Sed pone, Monterroſus in ſua pract. tr.* 7. *Minchaca l* 2 *controv.illuſt.c* 62.*à n.*12 *Meno h. de præſ.l.* 3.*præſum.* 42.*n.*4.*Gutier.c.Quamvis pactum,in pr.n.* 58. *Azevedo l.*5. *recop.t.*6.*l.*2.*n.*11. *dec Pedem.* 70.*n.* 12. nec diſſentit, ſed potius conſentit. *Ant.Gom.to.*2.*var.c.*9.*n* 2. cum communi opinione quam refert; ſolum enim negat in oneroſis præſumi conſenſum tacentis. Et ex Theologis idem docent *P.Mol.to.*2.*de juſt.tr.*2. 2 *diſp.*264. §. *Dubium deinde eſt: & diſp.*270. §. *In foro autem conſcientiæ. Lud Lop.*1.*p. inſtr.in* 2.*edit.c.*170.§.*Hinc Joſephus*, Imò ſatis eſſe ſolam donatarii ſcientiam probat ea *dec. Pedem. n.* 12.cum multis quos refert;& *Avend.c.Prat.*2.*p.c.*1.*n.* 2. *Gut. d.n.*58.& facit carmen illud vulgatum,*quis niſi mentis inops oblatum reſpuat aurum?* Nec obſtat 1.argum.contrarium; quia ſæpè recipiens beneficium ob verecundiam,vel illam cauſam tacet, unde ea taciturnitas non eſt ſignum contemptus promiſſionis ,vel donationis. Non obſtat etiam *reg. Is qui tacet*,quia ideò appellatur tacere medium inter conſenſum & diſſenſum, quia ad utrumque poteſt ſe habere;in favorabilibus enim eſt conſenſus, in oneroſis autem diſſenſus. Pulchrũ tamen dubium occurrit,quid ſi inſpecta donationis ſcriptura non conſtet,an donatarius fuerit præſens,nec ne: quid de jure præſumatur? quia ſi præſumitur præſens,donatio erit valida, & irrevocabilis:ſi autem præſumatur abſens,donatio ad libitum revocari poterit,tanquã abſenti facta,& quidem.*Boer.dec.*353.*n.* 3.*Au.c.Prat.*2.*p.c.*1.4.*fine*, ſentiunt præſumi præſentiam:idem ſequi videtur *Gutier.c. Quamvis pactum,in pr.n.*5,ubi quæſtionem hanc tangit,& ad Boërium ſe remittit.Et probatur *ex l.Optimam,*14.*C.de contr.& comm.ſtip.*ibi, *credi omni modo, & ſervum adfuiſſe*,ibi id docet *gl.ver.Si ſervus, & ver.in eo die:* & clariùs *gl.l.*1. *ver.Inter præſentes,C.eod.tit.*ubi docet præſentiam in dubio præſumi. 2.Prob.ex doctrina *Tiraq. Poſt leges connub gl.* 8. *De ſou mary,n* 30.& *Menoch. de præſumpt. lib.* 6.*tota præſumpt.* 19. ubi cum multis probant in dubio præſentiæ,vel abſentiæ,præſumi præſentiam in loco habitationis. His tamen non obſtantibus tenendũ eſt præſentiam non præſum, quia in facto conſiſtit,& facta non præſumũtur,niſi probentur,*l.quæcumq;in fi.ff.de pub.*item prob.ex *l.*2.*C.de ſtatutis & ima.*ibi|*ſua probet acceſſiſſe præſentia*,& ita per hunc text.docet,*ibi Bald.n.un.Alberi ibi,n.un. Paul.l.Illud.n.*7.*C.de ſacr. Eccleſ.Fel c.Tenore.n* 3.*de ſent.& re jud.Menoch.* alios referens *de præſ.lib.*6 *præſum.*18.*n.*1. & 2. *Maſc.*1.*to.de probat. concl.*165.*n.* 1. Nec obſtat *d. l. Optimam*, quia ibi conſtabat per ſcripturam præſentia ſervi: ut bene advertunt *Bald. & Alber. proxime citati.* Non obſtat etiam doctrina *gloſſ.*1.*verb.Inter præſentes, C. de contr, & comm.ſtip.* quia loquitur quando inſtrumentum mentionem facit de actu, qui fieri non poteſt niſi per præſentes, ut ſi dicat aliquem fuiſſe ſtipulatum, cùm enim de natura ſtipulationis ſit, ut fieri nequeat inter abſentes, ne præſumatur falſitas in Notario, præſumitur ſtipulantium præſentia:ſecus tamen

Digitized by Google

in donatione,& ſimplici promiſſione, quæ abſenti fieri poteſt, *l. Abſenti ff. de donat.* Tandem non obſtat doct ina Tiraquelli, & Menochii, quia loquuntur de p æſentia in loco domicilii,cùm enim communis ſit ibi habitatio ex frequenter accidentibus præſumitur in eo loco præſentia : ſecus autem eſt de præſentia , & aſſiſtentia contractui ad ejus valorem requiſita , quam *idemmet Menochius præſumptione immediate præcedenti* affirmat non præſumi.

12 Id tamen monuerim dum taciturnitas præſentis cenſetur acceptatio, accipiendum eſſe de morali præſentia, quia tacens intelligit promiſſionem ſibi fieri. Si enim verba promiſſionis minimè audiat, vel eorum ſenſum non percipiat, taciturnitas illa non eſt acceptionis ſignum. Probatur,quia acceptatio eſt actus liber, e go ſupponit rei acceptatæ cognitionem.Colligitur etiam manifeſtè ex §. *In hac re, inſt. de verb. oblig.* ibi, *utrùm aut Latina,an Græca,vel qualibet alia lingua ſtipulatio concipiatur , nihil intereſt ſcilicet ſi uterque ſtipulantium intellectum ejus linguæ habeat.*

13 Hinc ſequitur,qui promiſſionis verba accipit veluti dicta per modum fictæ urbanitatis,licèt taceat, non videri acceptare : âtque adeo poteſt revocari promiſſio,quamvis alter vero animo promiſerit:& idem dicendum eſt de eo, qui ignorat ex hujuſmodi promiſſione obligationem oriri. Quia nullus acceptat niſi quod novit , ſed talis homo non habet conceptum illius rei , quæ eſt promiſſio , ſed tantum hujus vocis. Promitto ; quod perinde eſt , ac ſi ſolum propoſitum accepta et. An autem requiratur continuitas acceptationis cum promiſſione, dixi diſp. præc. c.12. & 14.

14 Utrum autem ante acceptationem,eſto non oriatur civilis obligatio , conſurgat tamen naturalis & in foro conſcientiæ,& an jure canonico detur actio,& an ſaltem juramento firmetur talis promiſſio aut donatio , dicemus diſp. ſequ.

15 Fallit tamen doctrina quam huc uſque tradidimus, nempe requiri acceptationem,ut donatio,aut promiſſio irrevocabilis ſit,primò ſi fiat infanti : nam favore ipſius quamvis conſenſum habendi expers ſit , non exigit acceptationem , per textum in *l. Jubemus C. de emancip. lib.* ibi, *niſi infantes ſint.* ubi licet emãcipatio fieri non poſſit abſque emancipati conſenſu,fallit in infante. Et ita tenet *Decius conſ.245 Pariſius conſ.77.n.83.d 1. Mol.l.4.de primog.c.2.n.75. Burgos de Paz q 10. civil.n.18. Azedo.5.recop.tit.16.lib.2.n.22.* & conſtabit ex dicendis *n. 7.*

16 Secundò fallit favore cauſæ piæ : nam donatio vel promiſſio facta cauſæ piæ , ut irrevocabilis ſit acceptationem non deſiderat, ſic docent multi,quos refert *Tiraq.de privi. piæ cauſæ. privil.125.n.1. Fel.c 1.de pact.n.7. dec. Pedemont. 70. n 10.* quamvis aliquantulum dubia : idem *P. Mol. to. 2. e juſt tract.2. diſp. 263. § incipienti, Fel. tamen.* Et probat, quia ſicut leges civiles , quæ teſtamenta minus ſolemnia irritant , vim non habent in cauſis piis , eo quòd irritare non poſſunt ſpectantia ad cauſas pias,quæ attento jure naturali valida erant : ita cum attento jure naturali donatio, vel promiſſio facta cauſæ piæ , abſque acceptatione valida ſit,nec jure Pontificio ſtatuatur contrarium:jura civilia acceptationem exigentia locum non habebunt in cauſis piis. Cæterùm contrarium & communius , & probabilius eſt. Quia acceptatio non ſolùm jure civili deſideratur , ſed ex ipſa promiſſionis , aut donationis natura , quæ tacitam habet conditionem , ſi acceptetur , nec alio pacto cenſetur promittens,aut donans velle ſe obligare ut proximè dixi n. 10.Præterea quia (ut diſp.ſeq. dicemus) ex donatione non acceptata nulla obligatio naturalis, aut civilis attento utroque jure conſurgit, & per hoc patet ſolutio ad fundamentum contrarium. Nec obſtat ſi dicas promiſſionem,aut donationem cauſæ piæ factam , ipſi Deo fieri, qui ubique eſt præſens,& acceptat,quia non fit immediatè & directè Deo, ſed homini, unde more humano debet fieri, nempe in præſentia donata ii acceptantis ; & ita hanc ſent. amplectuntur. *gl. Illud. verb. Alia,ſi. C.de ſacr Eccl. & ibi Bart.n 6. Bald. n.2. Alberi. n. 1. Paul.n. 6. Sal. n. 2.* multi quos refert , & ſequitur *Tiraq. de privi piæ cauſæ privil. 115 n.2. Covar.rubr. de teſtam.3 p. n.13. initio, & 1. var.c.14 n.16. Ant.Gom.2.var.c.4.n.2. Greg. Lop.l.4. ver. no lo puede,tit.4. p 5. A Gab.* alios referens *to.3. comm. de ver. obl. conc.1. n. 72. Ceph.conſ 440.n.32. Gam.dec.381.n.3. Mol.l.4. de primog.c.2.n.58.Jul. C. l. 4. rec.verb. Don. q.12.fin. Burgos de Paz. q. 10. civil. n. 31. Gut.c. Quamvis pact.in princ.n.55. Matienſol.l.5. recop.t.10.l.7. gl. 2. num. 6.* & ex Theologis *Man. 1. to. ſumm. 1. edit. c. 95. n. 1.*

Obſervandum tamen eſt,ſi promiſſio fieret illi piæ cauſæ ob Dei honorem , ita ut animus promittentis non feratur in rem creatam , cui promittit, ſed in Deum , ut Promitto Deo me daturum tali Hoſpitali , tunc valeret ut votum , quia eſt promiſſio facta Deo. Sic *Bart. l. Illud, n.1. C.de ſac. Ecc. Roſella, Ang.Sylv.verb. Pollicitat o.n.un.* Nec refert ſi dicat voveo, Voveo,vel promitto tali pauperi, aut Hoſpitali , ſi enim ejus intentio feratur in Deum erit votum, ſi autem in dubio ſimus an voluerit donare , aut promittere homini , vel vovere Deo, valebit ut votum,ut bene dixit *Bart.d.l.illud,n.6.* Quia in cauſis piis dum in abſentia promiſſio fit, communiter intentio fertur in Deum : refert tamen multum an obliget, ut votum, vel ut promiſſio facta homini,ab ipſoque acceptata: nam priori caſu poteſt juxta veriorem ſententiam commutari , & per diſpenſationem Epiſcopi tolli , inſtar aliorum votorum , cùm nullum jus per votum homini acquiratur, ſed ſoli Deo. Poſteriori autem non poteſt abſque hominis conſenſu, cui per contractum illum jus acquiſitum eſt tolli. 17

SUMMARIUM.

Prima ſententia, jure regni non exigi acceptationem. n. 18.
2. Verior , exigi. 19.
An attento eodem jure exigatur nuncius deſtinatus , ut valeat acceptatio. 20.
Solutio argumenti , & explicatur l. 2. tit. 16. lib 5. nova recep. 21
Poſt n. 21. invenies reliqua ſummaria hujus diſputationis

Dubium I. An attento jure noviſſimo regni Caſtellæ promiſſio,aut donatio acceptationem petat,ut irrevocabilis ſit: hactenus quid jure communi & antiquo regio ſancitum ſit diſputavimus: in præſentiarum autem quærimus, quid jure regni Caſt.noviſſimè dicendum ſit. Et difficultas verſatur circa intellectum,*l.2.tit.16. li.5. rec.* ibi,*Pareciendo que alguno ſe quiſo obligar à otro por promiſion,o por algun contracto,o en otra manera,ſea tenido de complir,y no puede poner excepcion que no fue hecha eſtipulacion,o que fue hecho el cõtrato entre abſentes,o que fue hecho à otra perſona privada en nõbre de otros entre abſentes,* per quam legem aliqui cenſent corrigi jus commune , & obligare promiſſionem vel donationem factam abſenti ante ejus acceptationem, nec poſſe revocari.At ut efficaciter executioni mandetur,pendere ex acceptatione : ſi enim alter acceptare nolit , non tenetur donans. Probatur ex illis verbis , *en qualquiera manera y no ſe pueda oponer que el contracto fue hecho entre abſentes.* Sic docent *Suar. l. quoniam. in prioribus, in decl.ad l.regni,q.8. in prin.n.8.Greg.Lop 1 t.11.p 5.v.Con.pro. A Gom.2.var.c.11. n.18 & 20.caſ.6.& c.9.n 3.& c 4.n.3.Minch.l.3.de ſucceſſ. creat §.21.n.43.Duennas reg.119.lim.1 Villalpando,l.22.t.1. p 7.§.60.n.12. Perez lib 5.Ordin.t.8.l.3.Matienz.l 5.recop. t. 0.l.7.gl.2.n 19 & 21. Angulo de meliora l.1 gl 5.n 28. & gl. 8. n. 17. ſi.* & hanc jure æquiſſimo poſſe deffendi teſtatur *Cov.de pact.2.q.§.4 n.15 verſ 4.* Et ex Theologis *Palas. lib. 5. de contr. c 11. § Ut meam & duplici ſeq. Lud. Lob.1. p. inſtr.ic 2.edit.c.177. P.Mol.to.2. de juſt.tr.2. diſp 263 §. Juxta hæc,& 264. fine,* & eſt probabile. 18

Multò tamen certius eſt legem regni voluiſſe corrigere ſolemnitatem ſtipulationis jure civili requiſitã, ut quod alter interroget, Promittis mihi, & alter reſpondeat , Promitto, noluiſſe tamen excludere acceptationis neceſſitatem,& ſic tã donatio , quàm quilibet alius contractus poteſt revocari ante acceptionem. Prob. ex illis verb. *d.l.2.* ibi , *pareciendo que alguno ſe quiſo obligar à otro* , ibi animus ſe obligandi deſideratur,ſed nullus cenſetur habere animum ſe obligandi, donec pars acceptet, *Qui abſenti.ff.de acq. poſſ* ibi . *qui abſenti ſervo ſcribit , ut in libertate moretur , non eam mentem habet ut ſtatim velit ſervi poſſeſſionem dimittere,ſed magis deſtinationem ſuam in id tempus conferre , quo ſervus certior* 19

factus

Digitized by Google

ſtiſtus fuerit,ergo non obligatur ante acceptationem. Item conſtabit magis ex dicendis n.21. ubi *d.l.2.*magis explicabitur;& ideò hanc partem tuentur. *Covar.l.1.var.c.n.13. Greg.Lop.l.4.t 4.verb. No lo puede, p. 5. Amend.c.præt.2.p. c.29.n.11. Villal.in ſua antin.juris,lit. D.n. 176.173. Mol. l.4.de primog.c.2.à n. 61.Oroſc.l.Juris gentiũ §.Igitur nuda, n.27.ff.de pact Olan.in concord. juris,lit.P.verb.Pollicitat,n. 36 & lit.D.à n.34. uſque ad 48. Perez add.adSegur.l.Filius dum in civit.n.75.ff. de verb.oblig. Monterroſus in ſua pract. tract.7.f.115.ad ſinem,Burg.de Paz.conſ.14.n. 20.fin.& alt. Burg.de Paz.jun.q.10. civil an. 23. & 45 Meres de major 1.p.q 36 n. 2.& q.68.n.1.Gut.c.Quamvis pactum,in prin.n. 35. Azev.l. 5. recop. tit.16.l.2.n.20.fine.* Et ex Theologis *Enriq.l.13 de excom.c.17.0.6. Nau.l.3.de reſt.in 2.edit.c.1. p.4.dub.1.n. 270. Manuel. 1.t.ſum. in 2.edit.c.95. n. 1.*

20 Obſervandum tamen eſt,quamvis *d. l. 2.* non tollat acceptationem,tollere tamen ſolemnitates alias requiſitas ut quod ſit per nuncium ad id deſtinatum,vel per epiſtolam : quare ſatis eſt ut quilibet nunciet inſcio donatore.Sic *Mol. d.c.2.n.26.Burg.q.10.sivil.24. Angulo* dicens ab omnibus recipi *de melior.l.1 gl. 5.n.28. Gutier.c. Quamvis pactũ in prin.n.59. Greg. Lop.l.4 t.4. p.5. verb. Nolo puede* ubi credo loqui juxta legem regni , ibi enim agit quid corrigat hæc lex. Verum pace tantorum virorum perſuadere mihi non poſſum hoc voluiſſe legem regni , quia ut acceptatio ſit per nuncium deſtinatum, vel per epiſtolam , non pertinet ad ſolemnitates juris civilis.ſed ad ſubſtantiam, & naturam acceptationis, ut probavi n.3.ubi dixi id requiri, ut voluntates uniantur , à qua conjunctione contractûs perfectio pendet;*l 1.ff de pactis:*quod bene declaravit.*Jul.Cla. l.4.recep.verb.donat.q. 12. verſ. Sed pone.* ubi ait non poſſe inter abſentes dici interveniſſe conſenſum efficacem , niſi nuncius,vel epiſtola intercedat : ergo manifeſtè hoc pertinet ad ſubſtantiam & perfectionem conſenſus. Præterea quia ſi clam voverem Deo me daturum aliquid xenodochio, & aliquis audiens id intimaret illius adminiſtratori, qui id acceptaret : non diceretur verè ab illo acceptatũ votum , ut nequeat commutari inſtar aliorum votorum , quæ ſoli Deo emittuntur ; non enim videtur per talem intimationem factam præter voventis conſenſum , jus acquiri , loco pio , & ita hanc partem videntur tenere aliqui regnicolæ,ut *Barboſa, Azevedo, Moli.*qui(ut retuli n. 3.) aſſerunt neceſſe eſſe,ut donatio acceptetur per nunciũ deſtinatum,nec meminere hujus correctionis per legem regni.

21 Ad argum. 1 ſent. deſumptum ex *l. regni* , dico omnes propoſitiones univerſales in legibus contentas intelligendas eſſe formaliter , & præciſè , & exiſtentibus terminis habilibus:ut ſi dicat lex,valere contractum filii de caſtrenſi peculio, intelligenda eſt formaliter, & ex parte talis peculii:poſſet enim aliunde irritari,ut ſi metus vel dolus interceſſerit : ſic ergo dum *d.l.2.*contractum inter abſentes initum decernit eſſe validum,nec abſentiam opponi poſſe, intelligit ex hoc ſolo capite non fieri irritum , ut erat jure communi irritus : inter abſentes enim non poterat eſſe ſtipulatio ; at ex alio capite poterit eſſe irritus , aut irritari , quia deficit acceptatio , quæ neceſſaria eſt ad ſubſtantiam conſenſûs,& ut contrahens velit ſe obligare. Et (ut ſummatim dicam) in hoc conſiſtit differentia inter jus antiquum , & noviſſimum regni , quod jure antiquo opponi poterat abſentia,etiam ſequuta acceptatione , non enim ſubſiſtebat donatio,aut promiſſio , abſque ſtipulatione , quæ neceſſariò donantis & acceptantis præſentiam deſiderabat : jus autem noviſſimum regni ſolam petit acceptationem , ſive in abſentia fiat.

SUMMARIUM.

An matrimonij promiſſio facta abſenti obliget;in quibus caſibus habeat locum hæc diſp. n. 22.
1. Sententia , obligare ante acceptationem 23.
2. Sententia verior non obligare : & ubi canones nil diſponunt , ſtandum eſt legibus etiam in rebus canonicis , 24.
Quid quando matrimoniũ eſt cauſa pia,an deſideretur acceptatio 25.
Quid ſi ea promiſſio fiat præſenti , & tacenti. 26.
Quid ſi fiat infanti 27.
An requiratur promiſſionem intimari per nuncium ad id deſtinatum.28.
An ſufficiat , ut coram nuncio illo acceptatio fiat. 29.
Quid quando coram perſona conjuncta , vel potente promiſſionem ſpondet quiſquam , & his intimat. 30.
An exigatur ut acceptatio fiat eorum eodem nuncio. 31.
Quando juramentum intercedit , an adhuc exigatur acceptatio 32.
Solutio argum & explicatur c.Veniens , qui clerici vel voven 33.

DUBIUM II. An promiſſio matrimonii facta abſenti obliget irrevocabiliter ante abſentis acceptationem , nemine pro eo ſtipulante , ſeu acceptante. Hactenus egimus de promiſſione in communi non acceptata , ut inde gradum faceremus ad matrimonii promiſſionem : & meminiſſe oportet hanc diſput. locum tantùm habere , quando promiſſio eſt gratuita , ut dixi n.1.

Aliqui cenſent non deſiderari acceptationem , ut promiſſio matrimonij obliget. Prob. ex *c. Veniens , qui cleric. vel vov.* ubi promiſſio matrimonij abſenti facta , ponitur tanquam valida , & conſtat ex contextu nullum abſentis nomine acceptaſſe,ibi, *mulier cuidam viro abſenti fide data ſe nupturam promiſit.* Sic videntur tenere *Guill.* quem refert, & ſequitur *D. Ant. 3. p. t. 1.c.18.init.verſ.Nota ergo. Tab. verb. Sponſ. q. 3. n. 4.fin.*ubi *Armillan. 3.fin.*aſſerunt enim,ſi qui mulieri det fidem,& illa nihil reſpondeat, nec aliquo modo ſe acceptare oſtendat,non eſſe ſponſalia,teneri tamen promittentem eam ducere:ergo apertè ſentiunt , ut promiſſio matrimonij obliget nullam deſiderari externã acceptationem. Idem tenentur dicere D. D.diſp. ſeq.n.20. referendi,dicentes promiſſionẽ abſq; acceptatione obligare jure canonico, nam cùm hæc res ſpiritualis ſit, juris canonici regulis eſt metienda. Idem etiam tenentur dicere quos eadem diſp. n. 18. referam,aſſerentes ex promiſſione non acceptata oriri obligationem naturalem , & in foro conſcientiæ.Et ſi adhibeatur juramentũ , quos eadem diſp. n. 23. referam, tenentes obligare tunc promiſſionem non acceptata, dicent tunc obligare. Et quando matrimonium eſt cauſa pia, idem docebunt, quos retuli hac diſp. n. 16. ſentientes favore piæ cauſæ non deſiderari acceptationem. 22

Sit tamen I. concluſ. Promiſſio matrimonij facta abſenti nullo pro eo acceptante, eſt revocabilis in utroque foro ante abſentis acceptationem. Prob. quia promiſſio facta abſenti eſt revocabilis ante acceptationem,ut probavimus tota hac diſp. nec invenitur aliquid ſpeciale ſtatutum de matrimonii promiſſione,ut conſtabit ex n. 33. ubi explanabitur textus, cui contraria ſententia innititur , ergo idem de ea dicendũ eſt. Dices tamẽ omnes textus allegatos hac diſp. n. 2. decidentes exigi acceptationẽ eſſe juris civilis, quod circa matrimonium, cùm res ſpiritualis ſit, nihil diſponere poteſt. Facilis eſt ſolutio,nam in materia matrimonij, & aliis Eccleſiaſticis, ubi leges non ſunt canonibus contrariæ judicandum eſt ſecundùm leges:ut optimè probat.*c.1.de novi operis nunc. verſ. quia vero* ibi, *ſacrorũ inſtituta canonum principum conſtitutionibus adjuvantur*, & docet *ibi gl.verb. Adjuvantur,Hoſt ibi.eod.verb. Ioa. Andr.n.5. Ant.n 5. Anch.n.9.Henr.n.5.Card.n.2.oppoſ.1.Pan.n.2 & c. 2. de deſp.imp.n.2.*ubi *Alex.de Nevo n. 3 Greg.Lop. l.ſi. v. firmo.ſi t.3.p.4. Ant.Cuc.l.1.inſt.major.t.1.n.13.P.Mol.t.2.de jrſt. tract 2.S ſp.26.3.§.Opera pretium tamen erit :* jus autẽ canonicum non eſt in hoc contrarium juri civili,ſed utroque jure acceptatio deſideratur : ut dicam diſp.n.21. Et ita concluſio hæc eſt *gloſſa c.Veniens, qui clerici vel voven.* ubi ponitur tanquã valida promiſſio matrimonij abſenti facta, & agit *gl.verb.Promiſit abſenti.per interpoſitam perſonam quæ mandatum habebat ad hoc,aliàs nihil eſt:*& ibi *Joa. And.n.8.* ſi inquit,*poteſt ſponderi abſenti dummodo ſciat,vel ratum habeat*& ibi *Hoſt.& Anch.c.initio*ſic ajunt,*abſenti fide data per literas, vel per nuncium,* idem *Azev.l.5.rec.t. 16.l.1.n.20.*Et ex Theologis *Veracruz. 1.p.ſpecul.a. 16 §. Sed dubitatur utrum.* ubi ambo aſſerunt promiſſionem matrimonij,ſicut & alios contractus poſſe revocari ante abſentis acceptationẽ. Idem videntur clarè tenere, *Aug.ver Sponſ n.16.*& ibi *Sylv. init* ubi aiunt promittentem fœminæ matrimoniũ,quæ minimè repromiſit,teneri fidem ſervare ſi illa ſtatim acceptet, ſecùs verò, non manifeſtè:ergo petunt acceptationem, etiã 23

Digitized by Google

quando promiſſio in præſentia fit, nedum in abſentia.

25 II. Concluſio, idem dicendum eſt, licet matrimonium ſit cauſa pia; ejus enim promiſſio facta homini revocabilis eſt ante abſentis acceptationem (quando autem ſit cauſa pia, dixi diſp. 4. n. 9.) Prob. quia hac diſp. n. 16. verius eſſe diximus in cauſa pia exigi acceptationem. Si tamen ea matrimonij promiſſio fieret eo caſu quo valida eſt, (quem caſum explicuimus diſp. 4. n. 12.) eſſet firma, nec poſſet revocari, poſſet tamen illius voti diſpenſatio, aut commutatio obtineri abſque abſentis conſenſu: ut diximus hac diſput. n. 17.

26 III Concluſio ſufficit, ut ea promiſſio matrimonij cenſeatur acceptata, & obliget, ſi fiat præſenti & tacenti, quia ea cenſetur ſufficiens promiſſionis acceptatio (ut dixi hac diſp. n. 11. & dup. c. ſeq.) nam cuilibet eſt utile, ut abſq; aliqua propria obligatione alter ſibi obligatus ſit: at quando matrimonij promiſſio eſt gratuita, ſolus promittens obligatus manet, (ut dixi diſp. præced n. 12.) Et ita hanc concluſionem tenet *Lud. Lop. 2. p. inſtruct. materia de matri. c. 26. f. 1032. col. 1. §. Præterea quoniam.* Quamvis contrarium ſignificent *Ang verb. Sponſalia, n. 19. & ibi Sylv initio.* dum dicunt obligare eam promiſſionem, ſi fœmina ſtatim voluerit, ſecus autem non: quare ſupponere videntur non ſufficere taciturnitatem, ſi enim ea ſatis eſſet, non peteret aliam acceptationem.

27 IV. Concl ſi promiſſio matrimonij fiat infanti, ut ſi major ſeptennio promittat matrimonium infanti, non requiritur acceptatio, unde promittens reſilire nequit, ſed tenetur expectare donec infans ad ſeptennium perveniat, & ſi tunc noluerit, manet promittens liber; ſi verò voluerit, tenetur ſervare fidem. Prob. quia favore infantis non requiritur acceptatio (ut dixi hac diſp. n. 15.) & ita docent *D. Ant. 3 p. t. 1. c. 18. arte §. 1 Sylv. verb. ſponſ. q 2. dict. 2. ſi.* ubi *Tab q. 4. ſ. 5. Armillan. 4. Barth. à Ledem. de matrim. dub. 11. concl. 4. Manuel 1. t. ſum. in 2 edit. c. 245. n. 7.* Quamvis contrarium videatur tenere *Card. c. De illis, el primero: de deſponſ. impub. n.* ubi ait poſſe reſilire, ſi ambo ſint infantes, vel alter, eo quòd ſponſalia ſunt nulla. Sed hæc ratio nil probat; nam ea promiſſio non obligat vi ſponſalium, quæ utriuſque promiſſionem poſtulant, ſed vi ſimplicis promiſſionis gratuitæ, qui ènim infanti promittit, ejus repromiſſionem, cujus incapax eſt, minimè expectat.

28 V. Concl. ut promiſſio matrimonij abſenti facta irrevocabilis ſit, oportet ut abſenti intimetur per nuncium ad id à promittente deſtinatum, vel epiſtolam, nec ſufficiet ſi aliundè certior factus abſens acceptet Prob. quia in reliquis promiſſionibus id deſideratur jure communi, & regni, ut dixi hac diſp n. 3. & 20. & tenent expreſsè *gloſſ. cap. Veniens. verb. Promiſit. qui cler. vel voven. & ibi Hoſt. & Anchar initio,* quorum verba proximè retuli n 24.

29 VI. Concl dum coram nuncio a promittente miſſo alter acceptat, ſtatim eſt firma, & irrevocabilis promiſſio. Prob. quia ex eo, quod mittitur nuncius ille, ut intimet. cenſetur is quaſi procurator & gerens promittentis vices, ut promiſſionis acceptatio coram ipſo facta, cenſeatur fieri coram mittente, & nomine mittentis acceptet: ſicut quamvis privilegium juxta communem ſent. non proſit abſenti ante acceptationem, verùm dum aliquis nuncium miſit valet ubi privilegium innoteſcit nuncio, & is acceptat, ut docent. *Hoſtienſ. c 1. de. conſeſ. grab. in 6. col. 5. verſ. Facultatem.* quod legit poſt 5. decretal. inter Extravag. Innocent. & tenet ibi. *Innoc. n. 6. verſ. Facultatem, Arch. ibi n. 3 ſuper eodem verſ. Joan. And n. 8. Anch. n. 6. Domin. ibi §. Ex parte, verſ. Quæro an diſtinctè ſit verum. Francus. eod. §. num. 3. Ant. in proœm. decret. §. Greg. n. 26. Sylv. verb. Renunciatio. q 4. & verb. Privilegium, q. ult. Roſella verb. Indulgentia n.* 8. & ibi *Tab. n. 30. q. 29.* Item quia ſi nuncio mittant donum, ſtatim ut donatarius acceptat, irrevocabile eſt, nec opus eſt, ut mittenti de acceptatione conſtet: ergo ſimiliter in promiſſione gratuita matrimonij. Tandem pro hac parte facit doctrina *Fel. c. Si cautio, de fide inſtrum. n. 24. verſ. Primus,* & aliorum, quos ibi refert, ubi aſſerunt confeſſionem abſenti parte factam non valere, niſi nomine abſentis interveniſſet nuncius. Facit etiam doctrina *Aſtenſis*, quem refert, & ſequitur *Sylv. Matrimon. 5. q. 12* ubi dicit idem eſſe notificare nuncio, ac ſi notificaretur mittenti nuncium.

Obſervandum tamen eſt, quoties fidem de matrimonij abſenti, coram petenti à me, ut contraham cum illa, qui ex parte illius ſe habet, quia eſt perſona cum abſenti conjuncta, & de illius matrimonio agit, viſus ſum velle, ut abſenti intimet, & ſic poſt intimationem, & abſentis acceptationem, ſi promiſſio illa gratuita fuit, non poterit revocari. Dixi, ſi gratuita fuit, nam de promiſſione reſpectiva ſermo erit diſput. ſeq. n. 31.

Utrùm verò oporteat, ut coram eodem nuncio acceptet, vel ſatis ſit coram altero, dicam diſp. ſeq. n. 35. 30

Quid autem dicendum ſit, ſi in promiſſione matrimonij abſenti facta interveniat juramentum, dicemus diſp. ſeq. n. 39. 31

Ad argum. 1. ſentent. propoſitum n. 23. deſumptum ex *cap. Veniens*, conſtat ex dictis n. 24. ubi autores retuli explicantes eum textum, quando per nuncium, vel epiſtolam promiſſio abſenti facta eſt. 32

DISPUTATIO VII.

Utrùm dum quis promittit matrimonium abſenti coram tertio ſtipulanti, ſeu acceptanti nomine abſentis, teneatur implere, vel poſſit reſilire ante abſentis acceptationem?

SUMMARIUM.

Utilitas hujus diſputationis & in quo verſetur difficultas n. 1.

Quotuplex poteſt fieri promiſſio, quoties alter pro altero ſtipulatur 2.

Quid ſtipulatio operetur circa irrevocabilitatem promiſſionis, & quo pacto verba debeant formari, n. 3. & explicatur l. Si ita ſtipulatus, la ſexta § Chryſogonus ff de verb obl g.

Quis poſſit pro alio ſtipulari attento jure communi, & an ſufficiat mandatum generale. 4.

An frater pro fratre, aut mater pro filiis ſtipulari poſſint, aut cum ipſius ſtipulantis intereſt. 4

An pater pro filio poſſit ſtipulari n. 6.

Quid ſi filius ſit emancipatus, n. 7. & ibi quid de naturalibus, & quid de aſcendentibus.

Quid de tutore, & curatore n. 8. & quid de parocho. 10.

Quid de his, qui ſunt ſub alterius poteſtate, ut de filio pro patre, religioſo pro monaſterio, ſervo, aut famulo pro domino & hero, diſcipulo pro magiſtro. 9.

An favore cauſæ piæ & dotis poſſit alter pro altero ſtipulari. 10.

An Notarius poſſit ſtipulari pro abſente. 11.

An in contractibus oneroſis & reſpectivis poſſit alter pro altero ſtipulari 12. Quot ſint dubia hac diſputanda 13

Poſt n. 13. invenies alia hujus diſputationis ſummaria.

QUæſtio hæc utiliſſima eſt, frequentiſſimè enim contingit: nam prius inter parentes vel fœminæ conſanguineos de matrimonio ineundo tractatur, datúrque de illo fides, & cum in eo ſtatu res eſt jam conſtituta, ut vir velit, promiſeritque cum fœmina contrahere, certior ea redditur. Dubitatur ergo, an ea promiſsionis verba dicta parentibus & conſanguineis, vel quibuſcumque aliis pro abſenti acceptantibus, ita obligent, ut ante abſentis acceptationem nefas ſit reſilire. Quæ quidem quæſtio ex ea pendet, an alter alteri ſtipulari poſſit: id eſt, acquirere obligationem abſenti, ſeu acceptare promiſſionem, vel contractum abſentis nomine abſque ſpeciali ipſius mandato. 1

Supponendum 1. eſt tripliciter poſſe verba promiſſionis formari 1. quando promiſsionis, & executionis verba diriguntur in abſentem, ut, Promitto Titio abſenti. 2. Quando promiſsionis in præſentem, executionis verò in abſentem, ut Promitto tibi me daturum Titio. 3. Quando impersonaliter, tacita perſona cui promitto, ut, Promitto me daturum Titio.

2. Supponendum eſt, quamvis quoſdam ſtipulari poſſe pro aliis, id operetur ut donatio vel promiſsio ea ſtipulatione ſequuta revocari minimè poſsit, ſemper tamen à donatarii ratihabitione & conſenſu pendet, ut firma omninò ſit, ut benè advertit *P. Mol. t. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 264.* 2

§ Jure

Digitized by Google

§. *Jure etiam conceſſum eſt.* hic tamen effectus ſtipulationis tunc temporis habet locum, quando verba promiſsionis diriguntur in præſentem, ut, Promitto tibi me daturum Titio; ſi enim dirigantur in abſentem, ut, Promitto Titio, talis promiſſio revocari poteſt ante abſentis acceptationem, quamvis is; qui præſens eſt abſentis nomine ſtipuletur. Probatur, quia cùm tunc nullo modo contrahatur cum præſente ſed omnino cum abſenti per ſtipulationem præſentis, nullo modo cenſetur acceptatus contractus. Item, quia præſens non eſt, cui ego promitto, & proinde non eſt ille à cujus voluntate firma meæ promiſſionis obligatio pendet. Præterea, quia licet. *gl.* l. *Stipulatio iſta,* §. *Si ſtip. verb. Fieri. ff. de verb. obl.* & *l. Multũ. verb. Poteſt. fine, C. ſi quis aliter, vel ſibi* & *l. Quoties.* §. 1. *verb. Suo. ff. de admin.* & *peri. tuto* & *Bart. d.* § *Si ſtipuler, in pr.* ubi *Bellapertica,* & *Paulus* dicunt eſſe ſpeciale in tutore, & curatore, ut valeat ipſorum ſtipulatio & acquiratur obligatio abſenti, quando verba promiſſionis diriguntur in abſentem. Et probant ex. *l. Eum qui,* §. *ſi. ff de conſtit. pecun.* fatentur tamen eſſe ſpecialiſſimũ in tutore. Imo, & in nullo meritò negant. *Angel. d. l. Stipulatio iſta* §. *Si quis inſulam,* & *Jaſ. ibi* §. *Si ſtipuler. n. 9. Iac. de Aret. Imola, Raphaël. Cuman. Alex. Roman. Bald.* ibi dicens communem, & probant ex *d l. Quoties initio*: reſponderque ibi *Iaſ ad l. citatam* pro oppoſita ſententia, dupliciter. Et abſque aliqua diſtinctione hujuſmodi ſtipulationem nullius eſſe momenti, docet *Covar de pactis:* 2 §. 4. *n.* 9. Rogabis tamen, quid dicendum ſi verbis imperſonalibus promiſſio facta ſit; ut Promitto me daturum Titio *Bart. l. Stipulatio iſta* §. *Si ſtipul. n* 10. *verſ Tertius mod.* & *l Si ita ſtipulatus la.* 6 *Chryſog. n.* 1. ubi & *Ang. ff. de verb. oblig.* & *Ant. Gabr t. 3. com. 3 tit. de verb. obl. concl* 1. *n* 60. dicunt ſtipulationem eſſe nullam, licèt ſtipulantis interſit, quia videtur ea promiſſio facta abſenti. Et probant ex *d.* §. *Chryſog.* ibi, *quod patrono dari libertus ſtipul eſt inutile.* Cæterum dicendum eſt valere hujuſmodi ſtipulationem, quando ſtipulantis intereſt. Et ratio eſt, quia cum in hoc caſu dubium ſit in quem verba promiſſionis dirigantur, ſcilicet an in præſentem, vel in abſentem, cenſenda ſunt in præſentem dirigi, ut actus valeat, *l. ſi Servus communis meus,* §. 1. & *l antepen. ff. de ſtip. ſervo.* Item probatur ex *l. Quoties in ſtip. ff. de verb. obl* ubi habetur, verba in ſtipulationibus ambigua interpretanda eſſe ita, ut ſtipulatio valeat ubi *Iaſ. n.* 1. dicit licèt ſtipulatio ſit ſtricti juris, ſtrictéque intelligenda, *Quicquid adſtringendæ, in pr ff. de verb. obl.* recipere tamen interpretationem, ut valeat. Quia in dubio is ſenſus eligendus eſt, qui actum valere faciat. *c. Abbate prope finem, de verb. ſign.* prætereà, quia verba ſunt in communi modo ſignificandi intelligenda *c. Ex literis, el primero, de ſponſalibus.* At communiter intelliguntur hujuſmodi verba dirigi in præſentem, quando ipſius intererat: & ſic ſolet peti fidei obſervatio, vulgò *la palabra.* Tandem probatur ex *l. Stipulatio iſta* §. *Si ſtipul. fin. ff. de verb. obl.* ibi *ſi procuratori meo dare ſtipulatus ſim, virés habebit,* & *ſi creditori meo, quia intereſt mea.* Nec obſtat *d.* §. *Chryſ.* quia ibi non intereat liberti ſtipulari pro domino. Et ita hanc partem tuetur *Iaſ.* dicens eſſe indubitatam *d. l. Stipulatio iſta,* §. *Si ſtipuler. n.* 10. *verſ. Tertius mod.* & *ibi Imola, Alex. Roman. Cuman.* idem *Paulus d.* §. *Chryſog.*

5 Supponendum eſt 3. attento jure Cæſareo, & antiquo regio Caſtellæ non poſſe alterum alteri ſtipulari, id eſt acquirere obligationem, ſeu pro eo acceptare: habetur expreſsè; § *Si quis alii,* & §. *Alteri, inſt. de. inut. ſtip* & *l. Stip. iſta* §. *Alteri,* & §. *Si ſtip. ff. de verb obl.* & *l. 7. tit.* 11. *p.* 5. Nec ſat eſt ad acceptandum, ſeu ſtipulandum pro alio, mandatum generale, ſed requiritur ſpeciale, ut docet, *gl. c. Si tibi abſenti v. Habueris, de præb. in 6. Cov 3. var. c. 16. n. 4.* & *multi alii* quos refert, & ſequitur *Burgos de Paz q. 10. civil. n* 12.

Imo nec fratres pro fratribus ſtipulari poſſunt. *Paul.* & *Aimon.* quos refert, & ſequitur *Burgoz de Paz q. 10. civil. n.* 16. Nec mater pro filiis, cùm non habeat eos in poteſtate. Sic *Bar. l. Quod dicitur, la ſegunda. n. 8. ff. de verb. obl.* & *ibi Iaſ. n.* 38. & *multi alii,* quos refert & ſequitur. *Ant. Gab. 3. com. l 3. conc. 1. n.* 49. Quod ſi opponas §. *Sed* & *ſi quis inſt. de inut. ſtip.* & *l. Stip. iſta,* §. *Si ſtipul.* & §. *ſi quis inſul. ff. de verb. ob.* & *l. 11. t. 11. p. 5* ubi habetur poſſe aliquem alii ſtipulari, quando ſua intereſt: at matris videtur intereſſe, ut detur filio: dic cum gloſſa, eo §. *ſed* & *ſi quis verb valet.* valere non ut quæratur actio ei, pro quo fit ſtipulatio, ſed qui ſtipulatus eſt eget actione ex ſtipulatu ad intereſſe. Et debet eſſe intereſſe pecuniarum, & non tantum affectionis, ut latè *Iaſ. d. l ſtip. iſta,* §. *Alteri, n.* 12. & multi alii quos refert, & ſequitur *Ant. Gabr. d concl. 1. n.* 10. 12. & 13. contra alios, quos refert *n.* 11. Non tamen caret hoc difficultate, & credo verius eſſe poſſe matrem pro filio ſtipulari, quod tenent *Bald. Ar. Corneus,* quos refert, & ſequitur *Menoch. conſ. 162. n 4.* & *6. vol. 2. Suar. l. 2. t. de las arras, n.* 69. Item quia pater poteſt ſtipulari pro filio emancipato, ut dicemus. *n.* 7. Cùm tamen à ſua poteſtate exemptus ſit.

Excipiuntur tamen aliqui, qui pro aliis ſtipulari poſſunt, ut pater pro filio. Qua in re breviter ſic diſtinguendum eſt: aut ſtipulatur aliquid dandum filio, vel faciendum pro filio: ſi aliquid dandum filio exiſtenti ſub patris poteſtate, ſi id dandum eſt ejus generis, ut acquiratur patri, ut profectitium, quoad proprietatem, & uſum fructum, & adventitium, quoad uſum fructum, valet, ut patet ex *l Quod dicitur, la ſecunda,* & *l. Dominus ſervo, ff. de ver. obl.* Si verò non acquiritur patri, ut caſtrenſe, vel quaſi tunc ſi ſtipuletur, ut filio, vel ut legitimus adminiſtrator, valet: ſi verò ut extraneo, non valet. Sic *Bart.* multos textus allegans dicta *l. Quod dicitur, n. 4. Anch. c. ſicut de ſponſal. fin.* Si autem pater ſtipulatur pro filio ob benemerita, ſi benemerita ſunt erga extraneum, tunc ſtipulatur pater pro filio, ut filio, & ſic valet, quia tunc nequit dici patrem motum eſſe ad ſtipulandum pro filio ob ea benemerita, cùm non ſint erga patrem, ſed tantum propter affectionem paternam; ſi verò benemerita ſint erga patrem, & ob ea movetur pater ad ſtipulandum pro filio, cenſetur ſtipulari tanquam pro extraneo, idem enim feciſſet pro extraneo, qui talia beneficia in ipſum contuliſſet. ita *Bart. d. l. Quod dicitur, n.* 2. & alii multi, quos refert *Iaſ. n.* 20. ubi alios referens id reprobat, aſſeritque cenſeri ſtipulari pro filio, ut filio, etiam quando pater ſtipulatur ob beneficia in ipſummet patrem collata: & ſic valere. Quia debet præſumi propter filiationem fieri: & latiſſimè probat, & hoc mihi magis placet. Si verò pater ſtipuletur aliquid faciendum pro filio familias, ſi factum perſonæ filii cohæreat, talis ſtipulatio valet, quoad filium, non verò quoad patrem, niſi ſua interſit intereſſe pecuniario, ſicut ſi ſtipularetur pro extraneo. Si autem factum perſonæ filii non cohæreat, ut filio ſcribendum eſſe librum, idem dicendum eſt, quod de ſtipulatione dandi. Sic. *Bart.* multa allegans, *d. l. quod dicitur, n. 4. Anch. d. c. ſicut, n. fin. Gabr. d. concl. 1. n.* 44. 6

Si autem ſtipulatio ſit pro filiô familias pro tempore, quo ſui juris erit, valet, ſi ſtipuletur pater pro filio, ut filio ſecus, ſi pro ipſo, ut extraneo. Sic *Anch.* & *Bart. proximè cit* Imo in iis caſibus in quibus poteſt pater ſtipulari pro filio familias; poteſt pro ipſo emancipato. Quia paria ſunt aliquid fieri in tempore aliquo, & conferri in illud tempus, *l. quod ſponſa. C. de don. ante nup l. in tempus ff. de hæred. inſt.* Sed poteſt ſtipulari pro filio in tempus, quo ſui juris erit, ut proximè dixi, ergo & pro filio ſui juris effecto. Sic *Bart. d. l. Quod dicit, n. 7. Iaſ. ibi. n.* 34. ubi alios refert, idem *Ant Gab d. conc. n.* 28. qui idem dicit *n.* 29. de omnibus aſcendentibus per lineam paternam, & *n.* 34. id negat de filiis naturalibus. 7

Similiter tutor poteſt pro pupillo, & curator pro minori ſtipulari; probatur, quia pater non tantùm ut pater, ſed etiam ut legitimus adminiſtrator poteſt ſtipulari pro filio, ut dixi *n.* 6. ſed tutor & curator eſt legitimus adminiſtrator, ergo. Item, quia ſuccedit loco patris, & omnia vota irritat, quæ poteſt pater irritare. Sic docet *gl.* §. *alteri verb. ut ſupra, inſt. de inutil. ſtip.* 8

Item qui ſub aliorum ſunt poteſtate comparatione eorum, ſub quorum poteſtate ſunt, poſſunt ſtipulari: ut filius 9

familias pro patre, ſervus pro Domino, Monachus pro monaſterio. Habetur expreſsè §. *Si quis alii,inſt. de inutil. ſtip. & l. 7. t. 11. p. 5.* quod adeo verum eſt,ut licèt tot ſint diſtinctiones, (ut vidimus n. 6. 7. & 8.) ad affirmandum quando pater ſtipulari poſſit pro filio : at filius indiſtinctè poteſt pro patre ſtipulari. Sic *Iaſ.l. Quod dicitur, la ſegunda,n.13.ff.de verb. obl.* Qui verò ſui juris ſunt,non poſſunt acceptare loco eorum, quibus ex parte ſubduntur, ut famulus loco heri, filius ſui juris effectus loco patris, aut matris, diſcipulus loco magiſtri : ut bene *P. Molin.to 2.de juſt. tract. 2. diſp. 264. §. alii verò.*

10 Utrùm verò favore cauſæ piæ poſſit alter pro altero ſtipulari, non conveniunt omnes:quidam enim aſſerunt,non poſſe,& ſatis probabiliter, quia.*c. quamquam, de uſur. in 6.* agitur de reſtitutione uſurarum, quæ cauſa pia eſt,& ponderatur fuiſſe parochum,qui perſona publica eſt,ſtipulatum quaſi ſecus ſit de aliis,& in parocho ipſo ſolum in hoc caſu poſſe ſtipulari probat *P. Mol. de juſt.tr.d.ſp.264. § Parroch* Et ita tenet *ſ.ect.de arbitr.& arbitrat §.Sequitur,n.35. & t. de emphyt. §. Nunc dicamus, v. 74. n.95.Ant.Gab.t 3. tom. l. 2. t.de verb. ob corn. 1.n.72.& multi alii,* quos refert *Tiraq. de priv. piæ cauſæ, priv.114.n.3.* & ipſe *n.* 4. dubius manet. Cõmunior tamen ac verior ſententia habet, favore piæ cauſæ poſſe alterum alteri ſtipulari:per *l.Cajus,ff ſol.matr.*ubi habetur favore dotis poſſealterũ alteri ſtipulari,quod etiã tenent multi, quos refert.*Tiraq.d.priv.114.n.1* quamvis alii multi teneant contrarium in dote,quos refert. *Ant. Ga.t.3.comm.l.3.de verb.obl.conc.n.75.*ergo ſimiliter favore cauſæ piæ,quia cauſa pia tantum favoris habet quantũ dos ut latè *Ever. in loco à dote ad piam cauſam.* Nec obſtat *d c. quanqum*, quia ibi non tam agitur de cauſa pia, quàm de conſcientiæ exoneratione,quod ad officium parochi pertinet,& ita hanc ſent. tenent *Pan.in proœm. decr.Greg. parte quæ incipit.Greg. dividitur,n.26.& ibi Fel.part. quæ incipit. Greg.Epiſc.n.25.Bal.Illud,de ſac.Eccl.n 2* & *ibi Paul.ſi.Iaſ. l. Qui Romæ.§.Flavi,n.24.& l.ſtipulatio iſta.§. Alteri,n.9 ff. de v obl. Aug.inſt.de adopt.§.Cum autem,n.6.Ioachim Inſt. de in ſtip.§.ſi quis alteri,n.8. Mol.l.4.de prim. c 2 n.65 Gutier. c. quamvis pactum,in pr.n.55.* & alii quos refert Tiraq *ad privil.11.n.1.*& dicunt *Bal Aug.Iaſ.Paul.* eſſe hoc verum, quamvis verba promiſſionis in abſentẽ cauſã pii dirigantur,quod tamen additum non credo propter dicta n. 3.

11 Similiter de notario eſt controverſia : cenſent enim aliqui poſſe pro abſente ſtipulari, eo quod eſt perſona publica,nec poſſe promiſſionem retrocedere etiam ante abſentis ratificationem.Sic tenent multi,quos refert,*Dec. Pe.cõ 70. n 4 idemCov.rubr.de teſt 3.p 13 & l.1.var c.14 n.11 & 13. Villalob. in antinom jur. lit.D.n.175.Rol.conſ.19.n.9.l.1.Iul. Clar.l 4 recep.§ Don q.13.verſ primo ergo caſu.Gut. c. quamvis pactum. in prin, n.54.Matien.l.5 rec.t.10.l.7.gl.2.n.10. & duplici ſeq.Seraph.de priv. jur.priv.24.n.4.*& ex Theologis *Mol t.2.de juſt.tr.2. diſp. 264. Quartò tanquam opinio, Man. 1.to.ſum.c.95.n.1.*Verius tamen eſt poſſe adhuc revocari ante abſentis ratificationem, non obſtante notarii ſtipulatione,donationem,ſeu promiſſionem à notario abſentis nomine acceptatam. Tum quia non eſt textus tribuens facultatem notario ſtipulandi pro abſenti extra judicium, leges enim id concedentes ſi bene expendantur loqui videntur in judicio,*l.1.§.Exigere,C.de magiſt conv.l.Non aliter,ff.de ad pt,l.7.tit.11.p.5.* Tum etiam, quia licet ſtatuto caveatur ut alter alteri ſtipulari poſſit, intelligitur ſequuta abſentis ratificatione : ut docent *Paul.Alex.Curt.Dec.*quos referunt, & ſequuntur *Mol.l.4.de Prim.cap.2.n.63.Burg. de Paz q. 10. civil. n. 31, Gut.c.Quamvis pact.in fin.n.5.* Et ita hanc ſententiam defendunt *Tiraq tr de jure conſt.3. p. limit. 3. n.8. & ſeq. Cephalus, conſ.33.n.16.l.1.Mol.d.c. 2.à nu.69. ad 72. Burg. de Paz.d q.10.n 14.& innumeri alii,* quos refert & ſequitur,*dec.Ped 70.n.2.3.& 5.Azebedo l.5. rec.t. 16. l. 2. n. 25.*

12 Unum tamen maximè obſervandum eſt, dum diximus quoſdam ſtipulari poſſe pro aliis,& ipſis ſtipulantibus,non poſſe donationem, vel promiſſionem revocari etiam ante abſentis ratificationem, accipiendum eſſe in contractibus lucrativis : nam in onerofis,& reſpectivis,& ultro citróque obligatoriis non ſatis eſt cujuſcumque ſtipulatio,ut firmus & irrevocabilis ſit contractus,ſed neceſſarius eſt conſenſus abſentis,quò ſe mutuò obliget.Probatur, quia certiſſimum eſt ante utriuſque partis obligationem nihil perfectum effici poſſe, *Contractus, C.de fide.inſtrum* ergo antea poteſt quilibet reſilire. Item quia eum ſint contractus reſpectivi, habent tacitam conditionem,ſi alter in gravamine, aut retributione conſentiat:ergo ante hujus conditionis acceptationem liberum eſt reſipiſcere Item quia abſens poteſt non acceptare.ergo ſimiliter contrahens cum abſente poteſt reſilire:non enim contractus claudicare debet, *l.Iul. 14 §. Si quis à colludente,ff.de act.emp.* claudicaret autẽ ſi cõtrahens aſtrictus eſſet, abſens verò omni obligatione ſolutus foret. Sic *Mol.l.4.de primog.c.2.n.66.&71.Gut.c.Quamvis pactum, in pr.n.55 P. Mol.t.2.de juſt.t.2 d ſp.26. §. Quintò, quando.*

His ſuppoſitis, ut quæſtioni principali de matrimonii 13
promiſſione ſatisfaciamus, oportet alias ex quibus pendet præmittere. Quinque igitur quæſtiones diſputandæ ſunt. Prima, An ex ſtipulatione alteri per alterum facta oriatur obligatio naturalis. 2. An de jure canonico obliget. 3. An ſi firmetur juramento,obliget.4. An attento regio Caſtellæ jure, obliget. 5. Quid de promiſſione matrimonii aliquo pro abſente ſtipulante.

SUMMARIUM.

Duplex eſt obligatio, alia naturalis, & in foro conſcientiæ, & alia civilis, 14

Naturalis obligatio eſt duplex, & quando ſit obligatio in foro conſcientiæ. 15.

Quo pacto cognoſcatur oriri obligationem naturalem aut civilem. 16.

An ex ſtipulatione alterius, vel ex promiſſione non acceptata oriatur obligatio naturalis : prima opinio tenet oriri. 17

Quando pactum principale non valet, nec valet pœna, n. 17. & 19. 2. Opinio verior non oriri. 18.

Solvuntur argumenta, & explicatur, l. Stichum, digeſt. de ſol. 19.

Poſt n. 9.invenies alia ſummaria quæ deſiderantur.

I. Quæſtio. An ex ſtipulatione ejus, qui pro altero ſtipu- 14
lari non poteſt,eſto non oriatur actio civilis,id eſt, jus civile nullam concedat actionem, oriatur tamen obligatio naturalis, & in foro conſcientiæ. Quod eſt quærere,an ex promiſſione non acceptata ab abſenti conſurgat in foro conſcientiæ aliqua obligatio implendi. Præmittendum eſt primò duplicem oriri poſſe ex contractu obligationem, altera eſt civilis, id eſt ad quam implendam datur actio in foro externo : altera eſt naturalis, id eſt ad quam implendam licèt non detur actio in foro cauſarum,obligat tamen in foro conſcientiæ. quod enim naturaliter obligat, conſtringit in foro conſcientiæ,quamvis actio civilis deficiat, *c.ſi.de conſ.* & docente optimè *Bart. extr. ad reprimendum, verb. denuntiationem.n.10. Anch.reg.poſſeſſ.19.de reg. jur. in 6. Abb.c.quia plerique,n.44.de immu. eccl. Ang.verb.oblig.n. 2.ubi S l.Quaſ.1 Cab.q 1.Arm n.2.Cov. cum eſſet,de teſtam. n.5 Matienz.5 rec t.4.l.1.gl.10.n.11.* & exTheologis *Cord. ſumm.q.155.Lud Lop.1.p.inſtr. in 2. edit. c. 124. §. Igitur. Mol.t.1.de inſtr.2.diſp.224.fol.1398.*

2. Permittendum eſt duplicem eſſe obligationem natu- 15
ralem,quædam eſt tantum ex honeſtatis,& gratitudinis debito, quæ propriè obligatio non eſt, nec ejus tranſgreſſio peccatum inducit. Et de hac non agimus. Altera eſt, quæ oritur ex vinculo legis naturalis, & hæc obligat in foro conſcientiæ,licet jus civile non concedat actionẽ,ut proximè dixi:ut defraudans citra juſti pretii dimidium tenetur naturaliter,non tamen civiliter reſtituere,ſic *Gov. de pactis 2 p.§.4.n.5.*& de hac obligatione eſt quæſtio præſens.

3.Præmittenda eſt regula ad cognoſcendum quando ex 16
aliquo contractu oriatur obligatio naturalis, quando civilis,& regula ea eſt.Si lex prohibet contractum,ipſumq;prohibeat ei reſiſtens, neutra obligatio oritur, probatur ex *l. Non dubiũ, C.de leg.*ibi *nullum pactũ, nulla conventionẽ, nullũ contractũ inter eos volumus ſubſecutũ, qui contrahunt,lege contrahere prohibente*, & *l.cum lex 43.ff.de fid.*ibi, *cum lex venditionibus occurrere voluerit, fidejuſſor quoque liberatur,* ergo

ergo lege reſiſtente nulla obligatio oritur : quia ſi naturalis oriretur, fidejuſſor non liber, ſed adſtrictus maneret, *l. Quod enim* 8.*& l. Fidejuſſ.*17.§.*Fidejuſſ. ff. de fidejuſſ.& l.*5. *t.*11.*p.*5.& ratio regulæ eſt,quia licèt ex quolibet contractu ex ſe obligatio naturalis conſurgat, jus enim naturæ fidem in contractibus ſervandam præſcribit : at lex ob publicum bonum poteſt hanc obligationem impedire:videtur autem id manifeſtè efficere, quando contractui reſiſtit ipſum omnino vitians & caſſans. Sic *gl.d.l. Cum lex, verb. Cum lex. Bart. ibi n.*4.*& l.*1.*n.*8. *ff. de nov. Ang.* §.*Pupillus.n.*3.*inſt. de inutil. ſtip. Jaſon l. Frater à fratre, n.*44.*v.*3.*difficul.ff.de condict. indeb. Fortu. l. Veluti , de juſt. & jure , Sylv. verb. Obligat.q.*4. ubi *Angel.n.*10. *Tabien h.*5.*n.*6. *Covar. de pact.* 2.*p.*4.*n.n. verſ. Tertiò. & v. Quintò, Seraphinus de privil. juram. privil.* 57.*n.* 5 *Spino ſpec.teſtam. gl.* 15. *princ.n.*50. *Azevedo* alios referens *l.*5. *recop. to.*1.*l.*1.*num.*24. quamvis minus verè *Minch de ſucce . creat.l.*3.§.30. reprobet hanc regulam , dicens reſiſtere legem contractui , non eſſe ſufficiens ſignum, ut non oriatur obligatio naturalis. Si autem lex humana minimè contractui reſiſtat ipſum reprobans , nec aſſiſtat denegans ei actionem in foro externo , tunc contractus hinc deſtitutus manet auxilio juris civilis , ſub fomento tamen juris naturalis,quare ſola naturalis obligatio verum in foro conſcientiæ debitum producens conſurget. Sic *Bart.l.*.*n.*8.*ff de novat. Cov.de pact.*2.*p.*§.4.*n.*6.

17 His præmiſſis circa quæſtionem propoſitam duplex eſt ſent.I.ait oriri obligationem naturalem. Prob.quando contractus principalis non valet , nec pœna etiam adjecta valebit,tanquam acceſſoria enim ſequitur naturam principalis. *reg. Acceſſor de reg.jur. in* 6. & docet *gl.l. Si patronus* , §. *Patrono, verb. Fabiana,ff. Si quis in fav. patro. Nevo c.*1. *de conjug. lepr.ſ.n.*10.*Joan. Lop. rubr. de donat.*§.2.*num.*3 & multis probant *Pinel. lib* 2.*p.*1.*c.*1.*n.*26. *C. de reſcin.vend. Papilla ea l.*2. *n.*74. *Peralta. Cum pater* §. *A filia n.*53.*ff.de leg.* 1. *Ant. Gom. l.*45. *Tauri.n.*30. Sed valet pœna adjecta ſtipulationi alteri per alterum factæ : ut expreſsè habetur *l.Stipulatio iſta* §.*Alteri. ff de verb. obl* ergo talis ſtipulatio non eſt prorſus nulla.2 Prob.quia obligatio naturalis oritur ex conſenſu. *l. Stichum,* §. *Naturalis ff. de ſolut.* ſed hic eſt conſenſus promittentis,& ſtipulantis, ergo eſt obligatio naturalis. Et ita hanc ſent. tenent *gl.l. Stipul.iſta* §.*Alteri, verb. Nihil intereſt, d.l.*2.*ff. de verb.obl.& l.*11. *verb. Conſenſum. & l. Si unus* , §. *Pactus,ver in pact.ff.de pact. Bart.d l. Stipulatio iſta*, §. *Alteri,n.*8. *& ibi Jaſon dicens communem. n.*20 *idem Bart.l.*1.*§ Conventi.n* 3 *ff. de pact. Abb c. Inter univerſ. n. ult. de elect. &c. Si cautio. n* 6. *de fid.inſtr. Felin. in proœm.Greg.decretal. parte,quæ incipit, Greg. Epiſ. n.*27. *& c.*1 *.de pact.n* 8 *Fort.l.*1 *n* 23.*ff.de pact. Covar. de pact.* 2. *p.*§.4.*n.*9. *Ant.Gab. to* 3. *comm. l.*3. *t. de ver ob. concl.*1 *n.* 66. *Minchaca de ſucceſſ.creat.l.*3.§.30.*n.*10. *Matienzo l.*3. *recop.t.*16.*l.*2.*gl.*5.*n* 3. *Gutier repet.l. unica. C. Quando non petentium partes. n.* 34. Quam tamen ſententiam aliqui ex his Doctoribus intelligunt, quando verba promiſſionis diriguntur in præſentem , ut , Promitto tibi me daturum Titio, ſecus ſi in abſentem , ut , Promitto Titio. Quiæ in priori caſu contrahitur cum præſenti , & ita concurrit mutuus illius, & promittentis conſenſus : in poſteriori verò nullo pacto contrahitur cum præſenti. Sic limitant *Pan.d.c. Si cautio.n.*6 *Fel Jaſ. Mincha. n.* 6. *Covar. Gutier. Ant. Gabr. proximè cit.* quamvis enim *Covar.* valdè obſcurè loquatur *eo nu* 9.*verſ initio*, at *in fin.& ver.*10. ſe explicat, & ita intelligit illum *Matienzo d.gl.*3.*n* 6.& hæc ſent.cum hac moderatione intellecta eſt valde probabilis.

18 II. Sententia , quam veriorem reputo , ait non oriri naturalem obligationem. Prob. quia dum lex contractui reſiſtit,nulla oritur naturalis obligatio, ut dixit *n.* 16. Sed lex huic contractui reſiſtit illum omnino caſſans , ut clarè videtur probare. §. *Si quis alii, inſtit.de inut. ſtipul.* ubi dicitur, ſi quis alii ſtipuletur , nihil agere, & *l. Si ita ſtipulat. la.*6.§. *Chryſog. ver. Nullam ff de verb.oblig.* ubi dicitur nullam prorſus oriri obligationem : & *l. certi condictio,*§ *Quoniam,verſ.Nulla,& verſ. Inutilis ff. ſi cert. peta.* appellatur talis ſtipulatio nulla, & inutilis , & *verſ. Item quæri,* & *v. Numeravi*, æquiparantur ſub conditione impoſſibili ſtipulari, & alii ſtipulari, ſed in priori caſu ſtipulatio eſt prorſus nulla,ut dicitur ibi, & *l. Impoſſibilis ff de verb.obl.* ergo eſt in poſteriori,2.quia § *alteri.inſt.de inut ſtipul.& l.Stipulatio iſta* §.*Alteri. &* §. *Si ſtipuler,ff. de verb. obl. & l.*7.*tit.* 11.*p.*5. dicitur non poſſe alterum alteri ſtipulari,ſed negatio juncta verbo, Poteſt inducit neceſſitatem , & tollit omnem potentiam, *gl. celebris regula, Non poteſt* , *de reg. jur. in* 6. *verb.non poteſt,Jaſ. Non dubium,n.*30 *C. de legib.* ergo nulla oritur obligatio, nam ſi naturalis oriretur , non eſſet actus omnino impoſſibilis. Tandem quia contractus requirit conſenſum duorum ut perfectus ſit, *l.*1 §. *de pactis*, ſed in hoc caſu non concurrit conſenſus duorum:nam tantum verbo tenus promitto præſenti,cum exequutio , & effectus promiſſionis ſit in abſentem, nec hujus,qui præſens eſt eam impleri intereſt,ergo ante acceptationem abſentis nullam pariet obligationem, & revocari poterit, & confirmatur,quia quamvis aſſereremus ſecluſa lege poſitiva obligare hanc promiſſionem, ad jus civile in reipublicæ commodum ad lites relegandas decernere potuit has promiſſiones nullam vim obligandi habere : id autem manifeſtè ſtatutum videtur juribus citatis,Quare hanc ſententiam tenent *Bart. l. Si unus.* §. *Pactus* , *n.*16. *ff.de pactis, Reiner.de Forlivio, Angel Raph.Cuman. Paul. Alex l.Stipulatio iſta* §. *Alteri,ff.de verb.oblig. Pan. in proœm.decret. Greg.parte quæ incipit, Greg. dividitur.n.*25. *Ant. Gom.tom.*2. *var.c.*9.*n.*1. *Moli.l* 4.*de primog.c.*2 *n.*62. *P.Moli.to.*2 *de juſt. tract.diſp.* 26. §.*Operæ pretium,* & loquitur expreſsè *Pan.*quando verba promiſſionis diriguntur in præſentem,& addit poſſe abſque peccato promittentem ante abſentis acceptationem reſilire : & *Mol.d.c.*2.*n.*61.loquitur etiam quando verba promiſſionis diriguntur in præſentem nam *n.* 65. reprobat *gloſſ. c. Quoties cordis oculus.* 1. *q.*7 *v. Et parte* , dicentem obligare,quando verba promiſſionis diriguntur in præſentem : & huic ſent. valde favet *Covar.de pactis,*2.*p.*§.4.*n.*10. nam ubi dixerat *n.* 9. oriri naturalem obligationem,quando verba promiſſionis diriguntur in præſentem : dicit *n.*10.*v.*11. eſſe valde dubiam hanc ſententiam , & invitum illi accedere , eò quod eſt communis , & faciliùs poſſe defendi , jus illi reſiſtere , & ſic non oriri naturalem obligationem.

Ad 1.arg. dico cum *Covar.de pact.*2.*p.*§.4.*n* 4.*v.Deinde* , 19
ubi alios refert, quod quando contractus principalis non valet,non valet etiam adjectio pœnæ,eſt verum, niſi ratio, ob quam contractus principalis non valet,deficiat, quando pœna adjicitur , quod hic contingit , quia ideo ſtipulatio alterius pro altero non valet : quia ſua non intereſt ; at quando pœna adjicitur,deficit hæc ratio, quia ſua intereſt, nam ea pœna ad ſtipulantem pertinet , & ipſi ſolvenda eſt, & ideo valet adjectio pœnæ ; unde dicit *Joachim. inſt. de ſtipul.* §. *Alteri* , quod in hoc caſu non ponitur pœna tanquam acceſſoria ipſi ſtipulationi , ſed eſt quaſi novus contractus, & ſic utile per inutile non vitiatur.Ad 2.deſumptum ex *l.Stichum,*reſpondeo obligationem naturalem oriri ex conſenſu, quando illi lex humana non reſiſtit, at hic reſiſtit, ſic reſpondet *Covar. d.* §. 4. *n.*6. *verſ. quarto, fin.*

SUMMARIUM.

An ex ſtipulatione alteri per alterum facta oriatur obligatio jure canonico ? prima opinio, oriri. n. 20.
2. *Verior non oriri.* 21.
Solvuntur argum & explicantur.c. 1. *&c. Qualiter. de pact. &c.Si tibi abſenti ; de præbe d. in* 6 *n.* 21.
Poſt n. 22. *invenies alia ſummaria quæ deſunt.*

Quæſtio II. An ex ſtipulatione alteri per alterum facta oriatur obligatio jure canonico : duas contrarias communes opiniones refert *Oraſcius l.Tale pactum. in pr. n.* 16. *& ſeq.ff.de pact.* I.ſent.eſt obligare talem ſtipulationem de jure canon. Prob. ſtipulatio alteri per alterum facta eſt pactum, ut docet *gl.*1. *verb. In idem, fine. ff. de pact. & ibi Bart. in pr. n.*1. Sed jure canonico ex pacto nudo oritur obligatio, *c.*1. *de pact.* ibi, *inita pacta ſuam obtineant firmitatem.* ergo. 20
2. prob. ex *Qualiter* , *de pact.* ibi, *ſtudioſè agendum eſt* , *ut*

ea ;

Digitized by Google

*ta,quæ promittuntur opere compleantur.*ubi verbum,promittuntur, nimis generale eſt,& non petit ut interveniat pactum,ſed unius tantum promiſſio. 3.Prob. ex *c. Si tibi abſenti,de præb. in 6.*ubi habetur ſi Epiſcopus conferat abſenti beneficium,non ſtatim acquiri abſenti, Epiſcopum tamen non poſſe revocare, donec abſens certior factus nolit acceptare.Ita tenent. *Ant.c.Si cautio. n. 7.fine,de fide inſtrum. & ibi Panor.n. 6. gl c. Quoties cordis verb. Et per te.1.q.7. Alex. de Nevo.c. Sicut, n.15.de ſponſal. Imol.l. ſtipul. iſta, § Si ſtipuler.ff.de verb.oblig. Fortun.l. 1. n. 23.24.ff.de pact. Sylv.verb.Lex q.10. dict. 12. Covar. de pact. 2. p.§.4.n.9.*ut clarius ſe explicat *verſ.9.fine, & ver.* 10. *Ant.Gabriel to.3. comm.l. 3. tit. de verb. obl. concl. 1.n. 68. Matienzo lib. 5. recop.t.16.l 2.gl.5.n.4.Gutier. repetit.l. unic. C. Quando non petent.partes,n.34.& de jurament. 1.p.c.38 n.3.*Imò de ſimplici promiſſione nondum acceptata, docet idem *Pan.d. c. Qualiter, n. unico.* Hinc inferunt *Sylv. & Matien.* non poſſe promittentem in foro conſcientiæ reſilire. Moderantur tamen hanc ſent. *gl. Panor. d.c.Si cautio.n.6.Covar. Ant Gabr. & Gutier.* quando verba promiſſionis diriguntur in præſentem, ut Promitto tibi me daturum Titio: & eſt ſatis probabilis hæc ſententia,cum hac moderatione

21 II.ſent.probabilior dicit etiam jure canonico non valere ſtipulationem alteri per alterum factam: prob.ex *c. Quanquam de uſuris,in 6* ubi probatur non poſſe quemquam alteri acquirere niſi perſona publica ſit,ut notarius, vel ſacerdos parochialis.Item quia *c.de pact.*tantum definit inita pacta eſſe ſervanda, & ſic pactum nudum jure canonico obligare: in quo corrigitur ſolemnitas ſtipulationis jure civili requiſita, non verò acceptatio neceſſaria, quia non dicitur pactum etiam nudum,niſi duorum conſenſus concurrat.*l. Labeo, ff.de verb. gnſi. l. ſi ego,ff.de neg. geſt.* Et ita hanc ſent.tenent *Pan.c.Inter univerſas, n.ult. de electio, & procœm. ecret.Greg.parte, quæ incipit. Gregorius dividitur, n.25.& c.Si caut.n. 6. de fid inſtr.*ubi *Felin.n. 8.Jaſon.l.Stipulatio iſta.§. Alteri.n.5. ff. de verb.oblig. Molin.l.4.de primogen.c.2.n.62. Gutier.* mutans ſent. quam priùs tenuerat. *c.Quamvis pactum,in 2.edit.in prin.n.55 Ant.Gom.t.2.variar.c.9 n.1.P. Molin.t.2.de juſt.tract. 2. diſp. 263.§. Operæ Pretium,*& loquuntur *Pan. & Felin.*expreſsè, quando verba promiſſionis diriguntur in præſentem: nec decipiatur aliquis eo, quod dicunt via denunciationis Evangelicæ poſſe procedi, ut hic promittens ſervet fidem: id enim aſſerunt quia ſentiunt oriri obligationem naturalem, quod rep obavi *n.*18.Et eodem pacto loquuntur, quando verba promiſſionis diriguntur in præſentem, *Mol. n.65.& Gut. d.n.55* nam reprobant *gl. d. c. quoties* aſſerentem obligare promiſſionem, quando verba diriguntur in præſentem.

22 Ad 1. arg. fateor eſſe pactum quando ſtipulatur perſona quæ poteſt ſtipulari, quia cum ſua interſit, gerátque abſentis vices, eſt legitima perſona ad acceptandum: ſecus,quando non eſt ex iis,qui ſtipulari poſſunt, quia cum ſua non interſit, ore tenus ſolum fit ei Promiſſio, & ſic non eſt legitima perſona, ut acceptet, & ita *c. 1. de pact.* loquitur de eo, quod verum pactum eſt,ſcilicet, quando perſona legitima ſtipulatur. Ad 2. deſumptum ex *c. Qualiter*, dico ibi eſſe ſermonem de promiſſione acceptata. Ad 3. ex *Si tibi abſenti,* dico cum *Covar.de pact. 2. p. § 4. n.15* loqui in beneficialibus, in quibus eſt ſpeciale, quia beneficii collatio non eſt donatio, ſed exequutio ejus quod Epiſcopus tenebatur facere, & ideo jus canonicum ſtatuit ut ſtatim valeret.

SUMMARIUM.

Quando ſtipulatio pro altero facta firmatur juramento, an valeat,
1. opinio valere, n. 23.
2. Verior negativa n. 24. & ibi an ſit perjurus.
Quid ſi juramentum fiat ſoli Deo, n 25.
Solutio ad arg .n 26 & explicatur c. Si verò, de jurejur.
Poſt n. 26. reperies alia ſummaria

23 Quæſtio. III. An valeat ſtipulatio alteri per alterum facta, ita ut retrocedere non liceat ante abſentis acceptationem, ſi juramento talis promiſſio firmetur. Duplex eſt ſent. I. ait valere,nec poſſe promiſſorem retrocedere, quia hoc juramentum non eſt contra bonos mores, ut conſtat, nec contra bonum commune, ergo ſervandum eſt, *c. Si vero de jurejur.* Hanc tenet *Bart. l. Si quis pro eo, n.12.ff.de fide juſſ.Jaſ.l.Stipulatio iſta. §.Alteri n.4. ff.de verb. obl.* & *ibi Alex.n.9. Bald. l. Nam & poſtea.§. Juſiurandum.n.unic. ff.de jurejur. Pan. in procœm. decretalium, parte qua incipit, Gregorius dividitur.n.25. & ibi Fel. parte qua incip. Greg. Epiſc.n.24. Anton.& Imola,*quos refert, & ſequitur *Covar. de pact.2.p.§.4.n.11.& 16. Rolan.l.1.conſ. 19.n.29. & 30. Ant.Gabr.* cum multis aliis, quos refert *tom. 3. comm.t.de verb.obl.concl.1 n. 69. Minchaca de ſucceſſ. creat.l. 3.§ 30. n. 10 deciſ. Pedemont. 70. n. 9.* limitans quando juramentum eſt de futuro.*Seraphinus de privil. juram.priv.14.n.2. & 23.Gutier.de juram.confir.1.p.c. 36.n.4 & 5.* & ex Theologis P.*Molin.to. 2. de juſtitia tract. 2. diſp. 263. ad finem;* & addit *Gutier* idem eſſe quando verba promiſſionis diriguntur in abſentem. Idem tenet quando verba promiſſionis diriguntur in præſentem, *gl. c.Quoties cordis oculus, verb. Et per te. 1. q. 7.* Imo licet nullus ſtipuletur nomine abſentis, quando adeſt juramentum non revocandi, non poſſe revocari tenet *Greg. Lop. l. 4. t 4. verb. No lo puede, p.5.Villalobos in antiq.juris, lit. D. n.174. Gutier.de pact.in 1.edit.in pr.n.54.& 55.Mol. d. diſp. 263. §.Reſpond.poteſt.* Et adhuc quamvis juramentum non adſit, ſi promittens abſenti promittat ſe non revocaturum, dicunt *Greg.Lop. & Molin proximè cit.* non poſſe revocare etiam ante abſentis acceptationem, & hæc ſententia eſt ſatis probabilis.

II. tamen ſent. cui adhæreo,ait quamvis adſit juramentum,& pactum non revocandi, poſſe adhuc ante abſentis 24
acceptationem revocari. Prob. quia juramentum ſortitur naturam primordialem, & conditionem actûs ſuper quo interponitur,*l.fin. C. de non nu.pecu. l. fin.ff.qui ſatiſd.cogatur, l.37. verb. Otro ſi decimos. t. 11.p.3.* Sed donatio facta abſenti habet ex ſui natura primordiali tacitam conditionem ſi acceptetur, nec aliter eſt viſus donans velle ſe obligare,ut probavi *diſp.præcend. n.* 10. ergo pactum, & juramentum non revocandi tam habet tacitam conditionem ſi acceptetur, & proinde ante acceptationem abſentis,poterit revocari.Item quia per juramentum vel pactum nemo obligatur niſi conſentiat ille, cui fit, ut docent *Achidiac. c.Quacunque,22 q 5.fin. Ant. & Pan. c. Sicut. el 3.de jure. Jaſon. l.Non erit, § fin. n.1.& 10.ff.de jurejur.*Tandem quia licet Deus adducatur in teſtem talis promiſſionis, at cum ſit homini facta, & non ipſi Deo per modum voti, Deus minimè acceptat, donec homo ipſe, cui jurans obligatur, acceptet, ergo ante ejus acceptationem nihil ita firmum actum eſt, quin revocari poſſit, & ita de priori ſententia dubitant *Pan.c. Cum contingat, de jurejur.n. 21. & ibi Alciat.n.121.Ioachim.inſt.de inut. ſtip. §. Si quis alteri, n. 7.* & hanc 2 ſent.docent *Bald.* ſibi contrarius *d. c.Cum cont. concl.5.n.26. Fabr.& Roman.*& multi alii, quos refert *deciſ.Pedemontan.70.n.8.Dec. conſ 42. n. 25. 26. Molin. l.4. de primog.c.2.n.65.66.Burg de Paz ſenior. conſ.14.n.21.& Burg.de Paz junior.q.10.civil. n.46. Gutier c. Quamvis pactum,in 2.edit.in prin.n.55,*mutans ſent.quam ibi in priori edit.ſequutus fuerat, & loquuntur *Gutier. & Mol.d.n.65.* etiam quando verba promiſſionis diriguntur in præſentem:reprobant enim *gl.d.c. Quoties,*quæ contrarium dixit, quando verba promiſſionis in præſentem diriguntur. Nec audiendus eſt *Azeb. l. 5.recop.t.16.l 2.n 25.* ubi ait valere quidem revocationem, reum tamen eſſe perjurii revocantem:nam in contrarium ſunt cæteri Doctorrs citati,aiunt enim ſubintelligi conditionem ſi abſens acceptaverit unde cùm ante acceptationem impleta non ſit conditio, nullum jus acquiſitum eſt abſenti,ac proinde juramentum minimè obligat,& poterit abſque perjurii metu promiſſio revocari.

Obſervandum eſt hanc ſent. accipiendam eſſe,niſi juramentum fieret ipſi Deo propter ejus honorem de promiſſione aliqua pia implenda; tunc enim haberet rationem voti, & ſic revocari non poſſet: cum tamen jus non acquiratur homini, ſed ſoli Deo, poteſt per relaxationem, vel commutationem, tolli inconſulto homine: ut in materia

tertio de juramento tenent communiter Doctores.

26 § Ad argu.contrarium deſumptum ex *c. ſi voto, de jurejur.* dico juramentum, quod non eſt contra bonos mores, eſſe ſervandum, niſi habeat tacitam conditionem, quæ nondum impleta eſt: ut, qui juravit aliquam ſe ducturum, reus non eſt perjurii, ſi ipſam poſtea fornicantem minimè ducat, quia juramentum illud tacitam habeat conditionem, ſi res in eodem ſtatu permanſerit, quæ conditio defecit, & ita non obligat juramentum, ut habetur. *c. Quemadmodum, de jurejur.* Sic ergo juramentum donandi abſenti, & non revocandi donationem, tacitam habebat conditionem, ſi pactum id juramento ſtabilitum acceptetur, ut benè explicat *Molin. Burgos de Paz junior. Gutier. n. 55.* quos retuli n. 24.

SUMMARIUM.

An jure regni attento valeat ſtipulatio pro altero facta n. 27. & ibi refertur. 1. opinio aſſerens valere.

2. Sent. verior, non valere: & explicatur l. 2. t. 16. l, recop. Caſtella. 28.

Poſt. n. 28. habentur cætera ſummaria.

27 Quæſtio IV. An attento jure noviſſimo regni Caſtellæ poſſit quilibet ſtipulari pro alio, atque ita correctum ſit jus commune. Quidam id aſſeverant, per *l. t. 16. l. 5. recop.* ibi *y no pueda poner excepcion, que noſve hecha ſtipulacion, o que fue hecho el contratto eatre abſentes, o que fue hecho a otra perſona privada en nombre de otros ante abſentes.* Sic *Covar. de pact. 2. p. § 4. n. 10. v. 13. Greg. Lop. l. 7, tit. 11. p. 5. ver. Tercera perſona. Gut. repetit. l. unic. n. 35. C. Quando non peten. par. & de juran. 1. p. c. 36. n. 3. Matien. l. 25. recop t. 16. l. 2. gl. 6. 5. n 7. P. Mol. 2. t. de juſt. tract 2. diſp. 264. fi.* additque ex omnium ſententia eſſe juxta hujus regni jus donationem abſenti factam, quando privatus nomine abſentis acceptavit, effici ſtatim irrevocabilem: & loquuntur expreſsè. *Greg. Lop. l. 48. verb. En nome. t. 5. p. 5. & Matienz. d. l. 2. gl. 5. n. 6.* etiam quando verba promiſſionis diriguntur in abſentem.

28 Fateor horum autoritatem eſſe magni momenti nec contemnendam: verum perſuadere mihi non poſſum hanc ſententiam, quia non video ubi *d. lex. 2.* corrigat jus commune; ſcopus enim illius eſt ſolum corrigere ſtipulationis ſolemnitatem jure communi petitam, ut dixi diſp. præced. *nu. 19.* non tamen acceptationem neceſſariam ad donationem, & ita lex illa: ut promiſſio abſenti facta obliget, petit ut promittens animum ſe obligandi habeat, ibi, *pareciendo que alguno ſe quiſo obligar a otro.* & ſuppoſito eo animo procedunt cætera, quæ ſequuntur, *noſo pueda poner exception, que fue hecho el contratto entre abſentes, que fue hecho à otra perſona privada en nombre de otro.* Sed hunc animum ſe obligandi nemo habet ante abſentis acceptationem, ut probavi d. n. 19. ergo ante abſentis acceptationem talis ſtipulatio nil operabitur. Item quia, ut ſtipuletur perſona cujus intereſt, & non quicumque privatus, non pertinet ad ſolemnitates jure civili requiſitas, ſed ad ipſam acceptationis ſubſtantiam, quæ petit unionem voluntatum promittentis, & ejus cui promiſsio fit, ut probavi diſp. præced. n. 3. & 20. Sed quando privatus, cujus nihil intereſt, ſtipulatur, ſeu accepat nomine abſentis, minimè uniuntur hæ voluntates, nam ſtipulans non repræſentat abſentis perſonam, & promiſsio ore tenus ipſi fit, cum ſua nihil interſit: quod mirè explicatur *§. Alteri, inſt. de inut. ſtipul.* ibi, *inventæ ſunt ſtipulationes, vel obligationes, ut unuſquiſque acquirat ſibi, quod ſua intereſt: cæterum ſi aliis detur nihil intereſt ſtipulatoris*: ergo manifeſtè *d. l. 2.* non decernit firmam & irrevocabilem eſſe donationem privato ſtipulant. nomine abſentis: ſed ſenſus illius eſt, quamvis non ſervetur ſolemnitas ſtipulationis jure civili requiſita; firma ſit promiſſio in abſentia facta, acceptatione ſequuta, ſive privatus, ſive quilibet alius, ſive nullus abſentis nomine ſtipuletur: quod quidem jure communi attento non ſufficiebat, ſed revocari poterat etiam acceptatione abſentis ſequuta, niſi perſona cujus intererat, ſtipulata eſſet: & in ea ſtipulatione ſervaretur ſolemnitas juris civilis, de qua dixi diſp. præced. n. 19. Et ita pro hac ſententia videtur eſſe *Molin. Burg. de Paz, & Azebedo*, qui (ut hac diſp. n. 11. retuli, aſſerunt notarium quamvis perſona publica ſit, minimè poſſe ſtipulari pro abſente; & non obſtante ea ſtipulatione poſſe revocari promiſſionem ante abſentis acceptationem, & tamen manifeſtè loquuntur attenta etiam *d. l. 2.* quam ex profeſſo, & latiſſimè ibi explanant.

SUMMARIUM.

An promiſſio matrimonii ſtipulante aliquo pro abſente valeat: duplex eſt promiſſio matrimonii. n. 29.

Prima opinio ait valere. 30

Promiſſio reſpectiva quamvis pia ſit, poteſt revocari ante acceptationem abſentis quocumque pro abſenti ſtipulante 31.

Fallit ſi ſtipulans aliquid nomine proprio promittat: non eſſent tamen ſponſalia, & poſſet ſtipulans fidem remittere. 32.

Quid quando promiſſio eſt reſpectiva, & alter promittit nuncio miſſo ad petendam matrimonii promiſſionem. 33.

Quid ſi medio illo nuncio, promiſi. matrimonium abſenti, qui coram eodem nuncio repromittat. 34.

Quid ſi coram alio repromittat. 35.

Quid ſi promiſſio gratuita matrimonii fiat ſtipulante aliquo pro abſente, & quando cenſeatur ſtipulari, ut ſufficiat ad id præſentia. 36.

An poſſit hic ſtipulans remitttere fidem. n. 37. Explicatur reg. Nihil tam naturale, digeſt. jur.

An quando eſt cauſa pia matrimonium poſſit revocari quocumque ſtipulante pro abſenti. 38.

Quid ſi juramentum intercedat, an poſſit promiſſio revocari. 39.

Solvitur argum. & explicatur c. Sicut, de ſponſalibus.

Quæſtio V. An promiſſio matrimonii in abſentia facta 29
aliquo ſtipulante, ſeu acceptante nomine abſentis ita obliget, ut revocari minimè poſſit? Hucuſque de ſtipulationis obligatione multa præmiſimus, ut inde quid in matrimonii ſtipulatione ſentiendum ſit colligeremus: jam tandem ad ipſam promiſſionem matrimonii accedimus, & ut clarè ac diſtinctè procedamus, revocanda eſt in memoriam diſtinctio illa promiſſionis matrimonii habita diſp. 5. n. 11. nempe alia eſt reſpectiva, & per modum contractus, ultro citroque obligatorii, alia verò gratuita non expectans repromiſſionem. Tres ergo priores concl. de promiſſione reſpectiva erunt: cæteræ verò de gratuita.

Circa quæſtionem hanc aliqui cenſent eſſe ſpeciale in 30
matrimonii promiſſione, ut poſſit alter alteri abſenti ſtipulari, id eſt, acquirere illi obligationem, & proinde juxta illos non poterit promittens reſilire etiam ante abſentis acceptationem. Prob ex *c. Sicut, de ſponſal.* ubi quidam juravit patri ſe ejus filiam ducturum, & tamen ponitur promiſſio tanquam valida. ſic *gl. c. Ubi non eſt ver. Nihil 39 q. 2. Alex. de Nevo. d. c. Sicut. n 15.* & (ut in ſimili dixi diſp. præced. n. 23.) DD. aſſerentes ſtipulationem hanc naturaliter, & jure canonico obligare, & quando firmatur juramento. Idem dicent in hac promiſſione matrimonii.

1. Tamen concl. ſit, quando promiſſio matrimonii eſt reſ- 31
pectiva, quicumque nomine abſentis ſtipuletur, abſque illius ſpeciali mandato ad repromittendum, & quamvis verba promiſſionis dirigantur in præſentem, ut, Promitto tibi me ducturum Mariam, poteſt ante abſentis repromiſſionem, quæ viciſſim priori contrahenti nota ſit, revocari. Prob. ex dictis in hac diſp. n. 12. ubi probavimus, neminem pro alio ſtipulari poſſe in contractibus ultro citroque obligatoriis, & non obſtante ſtipulatione liberum eſſe contrahenti retrocedere, donec mutua obligatio alterius nota ſibi ſit.

Intellige tamen hanc concluſ. niſi alter ſtipulans contra- 32
heret promittendo pro abſenti matrimonium, quæ promiſſio intelligitur, id eſt, ſe facturum, & curaturum, (ut dicemus infra diſp. 24. n. 11.) tunc enim non poteſt promittens reſilire: & ratio eſt, quia eſt mutuus contractus utrinque celebratus, & ſicut ſtipulans poteſt cogi, ut curet, & faciat quod in ſe eſt, ad quod ſe obligavit, ita & promittens tenetur fidem ſervare. Idem probatur ex *c. Sicut, de ſpõſalibus*, ibi, *cum parochianus tuus P. mulierem ſe ducturum in conjugem in manus patris ejuſdem P. jurantis, quod eam ſibi traderet in uxorem*, ubi ponderatur patrem iniiſſe pactum tradendi puellam, ut promiſſio patris firma eſſet. Non tamen ſunt ſponſalia, qua nec parentes ipſi contrahere poſſunt ſponſalia pro filiis abſque eorum conſenſu, *c. unic. § finali, de d-ſp. impub in 6.* Poteſt tamen ſi ſtipulans antequam patri abſenti intimet remittere hanc ſponſionem, quia obligatio

Digitized by Google

tio non eſt acquiſita abſenti,ſed huic ſtipulanti : at ſi intimaret abſenti, & ille acceptaret, jam non poſſet remittere : quia jus, ut alter ſibi fidem ſervaret, ceſſit in abſentem in cujus favorem ſtipulatus fuerat.

33 II. concl. Quando promiſſio eſt reſpectiva, quamvis alter promittat nuncio miſſo à ſponſo ad petendum promiſſionis fidem, dum non intimatur ſponſæ, ut repromittat, illáque repromiſerit, poteſt adhuc reſilire, quia antè alterius repromiſſionem contractus nondum eſt perfectus: nec nuncius poteſt nomine abſentis repromittere, niſi ſpeciale ad id mandatum habeat, ut in matrimonio definitum eſt, *c. fi. de procur. in 6.* & conſequenter idem in ſponſalibus dicendum eſt. *l. Oratio, ff. de ſponſal.* eo quod ſunt initium quoddam matrimonii : & quamvis nuncius ille promiſſionem matrimonii acceptare poſſit (ut dixi diſp. præced. n. 29.) non tamen ea acceptatio ſufficit : ut alterius promiſſio reſpectiva efficiatur irrevocabilis: exigitur enim ad id mutua promiſſio contractum perficiens,ut dixi hac diſp. n. 12.

34 III. concl. Quando promiſſio eſt reſpectiva, ſi mittatur nuncius non tantum ad petendam matrimonii promiſſionem, ſed ut mittens promiſſionem alteri intimet, ſatis eſt ut alter coram illo repromittat, ut ſponſalia perficiantur, neutrique abſque alterius conſenſu revocare liceat. Prob. quia ſolùm deſiderabatur alterius repromiſſio, ſed in hoc caſu jam concurrit, ergo ſunt vera ſponſalia. Dices forſan hanc repromiſſionem non eſſe intimatam priori promittenti, ut ab ipſo acceptetur. Reſp. eo ipſo quod nuncius miſſus ad intimandum promiſſionem reſpectivam, quæ ex natura ſua repromiſſionem expectat, facultatem habet acceptandi nomine mittentis repromiſſionem, ut dixi diſp. præced. n. 29. & conſtabit ex DD. allegandis. n. ſeq.

35 Non modica tamen eſt difficultas, an ſufficiat non coram eo nuncio,ſed coram quocumque alio repromittere; multi enim aſſerunt, ſi quis per litteras, aut nuncium intimet ſuum conſenſum in matrimonium fœminæ,non ſatis eſſe, ut recipiens literas,vel nuncium interius conſentiat,ſufficere tamen ſi conſenſum exprimat, vel mittenti litteras, reſcribendo ipſi, vel alii cuicumque. Sic *Archid c. Nec illud, n.5.30.q.5.& c.fi.prope finem de procur. in 6.*ubi *Joan. Andr. prope finem. Anchar. fin. Dominicus ibi.§ Sanè n. 3. & ibi Francus n.5.Fel.conſ.40.n.12.Zaſius conſ.3.n.8.vol.2. Alex. conſ.146.n.11.vol.5. Ang.Matrim.2. n.20. D. Antonin.3.p. t.1.c.19.ante §.1. Aſtenſis, & Rodenſis* quos refert,& ſequitur *Sylveſt. Matrimonium 5.q.12. Tabiena Matrimonium §. a.6.n.7. Veracrux.1.p.ſpeculi,a l 16. dub.7. verſ. Se l mòdo Enriq. l.11. de mat.c.§ n.6. in ommento, lit. M. Vival.cancel.ſacrament.1.p. materia de matrim. n. 46.* Cæterùm dicendum eſt neceſſariam eſſe repromiſſionem illam, & acceptationem fieri coram nuncio à promittente miſſo, vel ſaltem per epiſtolam, aut nuncium repromittentis eadem promittenti miſſum, antequam intimationem promittenti factam poterit liberè reſilire, cùm nondum ſit contractus perfectus, eo quòd repromiſſio non eſt intimata promittenti, nec ejus nuncio, nec ſufficiet, ſi coram alio acceptet, & caſu perveniat ad promittentis aures repromiſſio illa: ut dicebam diſp. præc. n. 28. Probatur,quia in matrim. & ſponſalibus ſicut traditio, & promiſſio debet eſſe ſenſibilis ei, cui fit, ita etiam acceptatio, & promiſſio, cùm non ſit major ratio de una, quàm de alia, imò major ratio militat, ut acceptatio, & repromiſſio illa ſit ſenſibilis, cùm ſit ultimum complementum : ergo nec matrimonium, nec ſponſalia perficiuntur, donec acceptatio traditionis, & repromiſſio conſtet ſe tradenti, vel promittenti per nuncium ad id deſtinatum, vel nuncio ab eodem miſſo, qui ad id videtur habere poteſtatem. Et confirm. quia ſi quando matrimonium, vel ſponſalia contrahuntur inter præſentes, vir diceret,Accipio,vel accipiam te in meam, & ipſa ſecretò reſponderet. Ita, ut nec verbo, nec ſigno perciperet vir ejus conſenſum, non eſſet matrimonium, nec ſponſalia. Quia perinde eſt, ac ſi ille conſenſus internus eſſet, cùm verba, vel ſigna requiſita in ſponſalibus, & matrimonio non ordinentur, ut aliis notus ſit conſenſus, ſed ipſiſmet contrahentibus, qui ſe tradere, & acceptare debent, ergo. Tandem, quia nemo acceptare poteſt quod ſibi ignotum eſt, ergo ſi non manifeſtetur acceptatio, & repromiſſio priori promittenti, vel ejus nuncio,ſed alii qui non mittatur, ut illi intimet,non ſufficiet. Pro hac ſententia videtur *Hoſtienſ. ſum t.de ſponſal. §. Qualiter contrahantur. n. 6.* ubi hæc inquit. *Abſens abſenti deſponſari poteſt ſi abſens hoc ſciat, puta,quia nuncium miſit, vel conſcientia ſua hoc fit, vel poſtea ratum habet.* Idem videtur tenere *Alex.de Nevo c.Dilectus, de ſponſal. n.* 21 ubi dicit non eſſe matrimonium, ſi dicam alii, donec perveniat ad alterius notitiam. Idem videntur tenere. *Abul.c.29. Gen ſ.q.10. & Soto 4 d 27. q.1.a.3. verſ. Poſtremò tandem*, ubi dicunt matrim. non ſolum exigere duarum perſonarum legitimum conſenſum, ſed etiam, ut is ſit mutuus; dici autem mutuum, quando utrique conſtat alterum in eum conſentire; & requiri intimari eidem mittenti,nec ſufficere cuicumque alii,docent *Veracrux append. ad ſpec. dub. 3.fi. Bart.à Ledeſ de matr.dub.18.f.1282.Petr. de Ledeſm.de matrim.q 45 a.3. dub.ulo. in ſolut. ad 1.*

IV. concluſio, quando promiſſio in abſentia facta eſt 36 gratuita,ſi fiat coram perſonis, quæ abſentis nomine ſtipulari poſſunt, quas retuli hac diſp.à n.5.uſque ad 9.non poteſt promittens retrocedere, ſi ille præſens abſentis nomine ſtipuletur,& promiſſio fiat per verba directa in præſentem, ut,Promitto tibi me contracturum cum Maria,vel per verba imperſonalia, ut, Promitto me contracturum cum Maria : ſecus ſi verba promiſſionis dirigantur in abſentem, ut, Promitto Mariæ abſenti matrimonium. Probatur, quia (ut dixi n.3.)non poteſt promiſſio revocari facta per verba imperſonnalia, vel per verba directa in præſentem ſtipulanti eo, qui ſtipulari poteſt nomine abſentis,ſecus quando per verba directa in abſentem. Dixi autem, ſtipulanti eo; qui ſtipulari poteſt, quia non ſufficeret ejus præſentia, ut diceretur ſtipulari, ſed oportet, ut nomine abſentis acceptet : ut colligitur ex *gl. Illud, verb. Alia, fine, C. de ſacroſ. Eccl.& ibi Bart.n.6. Bald.n.2. Alber.n.1. Paul n. 6. Salic n. 2.*ubi dicunt,quamvis donet aliquis cauſæ piæ coram multis, non valere nemine acceptante pro cauſa pia : ergo ſentiunt non dici ſtipulari per ſolam præſentiam, & clarius hoc videtur tenere *Angel. inſt.de adopt. §. Cum autem. n.5.* ubi ait notarium ſtipulantem pro abſente ſic dicturum eſſe, ut valeat,Promittis mihi recipienti pro Titio abſenti.

Rogabis tamen an hic ſtipulans abſentis nomine caſu 37 quo ſtipulari poteſt, remittere valeat ſponſionem, videtur enim poſſe,quia omne vinculum eo modo diſſolvi poteſt, quo colligatum eſt. *l. Nihil tam naturale, ff. de regul. jur.* ergo ſi per promiſſionem hujus ſtipulantis obligatio contracta eſt, per ejuſdem remiſſionem diſſolvetur. Dicendum tamen eſt non poſſe; quia per ejus ſtipulationem jus eſt abſenti acquiſitum : unde *regul. illa*, nihil non procedit poſt jus comparatum tertio; & ita tenuit Senatus Pedemont.ut refert *deciſio Pedem.70 n.14. & Matth.de afflictis*, quam ibi refert : Quamvis collector illarum deciſionum dicat ſe tenuiſſe contrarium.

Ultima concluſio, quando promiſſio matrimonii facta 38 abſenti eſt cauſa pia, ſi verba promiſſionis in præſentem dirigantur, ut, Promitto tibi me ducturum Mariam pauperem, & præſens ſtipuletur abſentis nomine, non poteſt revocari, quando promiſſio illa gratuita eſt. Probatur ex dictis n.10. ubi favore cauſæ piæ diximus quemlibet poſſe ſtipulari verbis directis in præſentem : ſecùs ſi verba dirigantur in abſentem. nec poteſt revocari,quando verba ſunt imperſonalia per dicta n. 36.

Tandem nota in omnibus caſibus in quibus promiſſio- 39 nem matrimonii factam abſenti diximus, poſſe revocari ante acceptationem, poſſe etiam licèt adſit juramentum de non revocando, niſi juramentum illud fiat per modum voti Deo, caſu quo matrim. poſſit eſſe materia voti quem explicuimus ſupra diſp. 4. n. 7. & caſu quo valeret juramentum per modum voti,poſſet commutari & relaxari abſque abſentis conſenſu Prob. ex dictis hac diſp.n.24. & 25. ubi

ubi diximus promiſſionem non acceptatam revocari poſſe,licèt juramento firmetur,niſi juramentum fiat per modum voti,quo caſu diximus poſſe relaxari, & commutari.

Ad arg.deſumptum ex *c.Sicut de ſponſ.*conſtat ex dictis n.32 ibi enim pater non ſolum ſtipulatus eſt pro filia, ſed nomine ſuo contraxit,promittendo ſe traditurum filiam.

DISPUT. VIII.

Qualis deliberatio deſideretur , ut promiſſio legitima ſit ad ſponſalia conſtituenda.

SUMMARIUM.

In quo difficultas verſetur, & quot ſint hic diſputanda n.1.
Triplex eſt in voluntate motus. 2.
Quotuplex eſt deliberatio.3.
Prima ſententia requiri plenam deliberationem in quacumque promiſſione & in voto, & an facta calore iracundiæ valeat.
Secunda ſententia verior:non requiri n. 5. Et ibi.ac ſufficiat deliberatio quæ ſatis eſt ad peccatum mortale.
An ſemper ſufficiat deliberatio,quæ ſatis eſt ad peccatum mortale. 6.
Quid præmeditatum ſit , ut ſit deliberatio ſufficiens ad ſponſalia conſtituenda.n.7 & an id poſſit fieri abſque temporis mora
An ſit ſufficiens indicium defectus deliberationis requiſitæ , ſi tranſacto ſubito illo motu pœniteat actus geſti 8.
An error,aut metus tollat deliberationem requiſitam , ut valeant ſponſalia remiſſivè.
In dubio cùm quis calore iracundiæ contraxit,an præſumendum ſit defuiſſe debitam deliberationem 10
Solvuntur argum.& explicantur l.2.ff.ad l.Jul.Majeſt.& l Quicquid ff. dicitur,n.11 & an ſufficiat deliberatio virtualis remiſſivè.
Poſt n.11.invenies ſummaria quæ deſiderantur.

1 CUm promiſſio includat actum intellectus ordinantis,& deliberantis, & voluntatis animum ſe obligandi & promittendi habentis,duplici ex parte claudicare poteſt ne ſponſalia conſtituat:nempe,aut deliberationis , aut propoſiti ſe obligandi,& promittendi defectu.

In præſenti ergo diſputatione ſermo erit de deliberationis defectu,in ſequenti verò defectu propoſiti ſe obligandi. Defectus autem deliberationis poteſt ex duplici cauſa oriri : aut ex parte ipſius actus,quia ſubito , & impræmeditato motu geſtus eſt : aut ex parte ſubjecti , quia deliberandi incapax eſt. Rurſus hæc incapacitas poteſt provenire,aut quia ſubjectum deſtituitur ſenſibus requiſitis , quibus edoceri poſſit naturam,& vim contractus , ut ſi ſit natura ſurdus , & mutus,vel à nativitate ſurdus omnino & cæcus:aut quia rationis expers eſt,ut ſunt amentes & ebrii. De his ergo omnibus in hac diſputat. agendum eſt. Et ideò triplex erit difficultas. I. Quando ſponſalia nulla ſint ex defectu præmeditationis. II. Quando defectu ſenſuum. III. Quando defectu ſanæ mentis.

2 Difficultas I. quando ſponſalia nulla ſint ex defectu deliberationis , quia impræmeditato , & ſubito paſſionis iracundiæ motu contracta ſunt.

Præmittendum eſt 1.in voluntate triplicem eſſe motum qui quàvis variè appellari,&explicari ſoleant,ateos,melius *Almain.l.3.mor.c.4.& Petr.de Soto de juſt. ſacer. tract. de diſcrim.peccatorum,lect.* 8.ſic explicant.Quidam eſt primo primus,qui ita celer eſt, ut nullo pacto ſit in hominis poteſtate illum cohibere,& hic non eſt liber, nec in hoc aliqua culpa reperiri poteſt. Alius eſt ſecundo primus , qui impediri & cohiberi poteſt,ſed ſub tenui libertate:& in hoc motu culpa lethalis inveniri poteſt , quia imperfectè liber eſt,bene tamen culpa venialis : cum aliqua libertate gaudeat. Alius eſt perfectus,& deliberatus, plenéque liber, qui ex ratione dirigente , & voluntate libera procedit:& in hoc invenitur plena ratio culpæ.

Præmittendum eſt 2 dupliciter dici actum deliberatum,
3 ut diſtinguitur contra motum primò primum , in quo nulla eſt libertas,& ſecundo primum , in quo eſt tenuis libertas,& inſufficiens ad culpam mort.2.modo quando adeſt maturum conſilium,prævia q; deliberatio omnium circunſtantiarum,quæ in ea re occurrere poſſunt.In 1.acceptatione omnis actus gaudens libertate requiſita ad peccatum mor.dicitur deliberatus, non autem in 2. acceptatione. Eſt igitur difficultas , an ad ſponſalia conſtituenda ſufficiat prior deliberatio : an verò poſterior requiratur.

Quidam cenſent non ſufficere eam deliberationem, quæ 4
ex calore iracundiæ procedit,ſed requiri plenam & maturam Prob.ex *c.Divortium de pœn.d.1.& c.Si quis iratus, 2. q.3.& regula.Quicquid calore.*48*.ff.de reg.jur.& l. 3.ff. de divor.*quibus in locis expreſsè habetur,quod calore iracūdiæ fit,non prius ratū eſſe quàm ſi perſeverantia apparuerit judicium animi fuiſſe.2.Prob.ex *l. 2. ad l. Jul. majeſt.* ubi habetur juramentū calore iracundiæ præſtitum minimè ligare.3.Quia alias ſponſalia præviſa,ſi ebrietatis tēpore celebrarentur,valida eſſent,quia homicidium præviſum eſſet culpa lethalis. Autorem hujus ſent.in propriis terminis inveni neminem:at in genere hujus ſenten.videntur aſſerentes contractus calore iracundiæ geſtos ratos non eſſe, niſi,cum plenum judicium adeſt, confirmentur:hi ſunt *gl. d.c.Si quis iratus;verb.Si quis,& l.3.ſtatim in pr.ff.de divo. Bart.d.reg.Quicq.n.un & ibi Dec.n.1.Lu.de Rom.ſing.* 508. *& Jaſ.l.Si filiam,n.5.C.de inoff.teſt.*ubi generaliter docet facta iracundiæ calore non valere,& *n.*6.tantum excipit donationem factam cauſæ piæ : & eodem modo *Fel. 2. & Matth.n.2.notab. de ſimo.Tiraq.de pœn.temp.cauſ.1. n.24.& & de priv.piæ.cauſæ.priv.*18.ducuntúrque per.*l.licit.*29. *in prin.ff.de publ.& vect.*ibi *licit.vectigalium , quæ calorem licitantis ultra modum ſolitæ conductionis inflavit;ita demum admittenda eſt ſi ſi fidejuſſ.idoneos;& cautiones is, cui l. citatione vicerit offer.parat ſit,*ubi,*gl.v. Parat.*ait , *quia ſic videtur perſeverare.*Quia tamen(ni fallor)parum probat,agit enim de ſpeciali caſu licitationum in ſubhaſtationibus frequentiſſime enim licitātes certatim præter voluntatéque (quod vulgò.dicimus *por tema,mas que voluntad)* prætiū ultra modum augent,cui malo voluit lex conſulere:unde non video fundamentum,ob quod extendenda ſit ad alios contractus calore iracundiæ celebratos,cum in eis eadē ratio non militet pro hac etiam ſent.ſunt DD.alii aſſerentes juramentū,& votū calore iracundiæ facta non obligare:hi ſunt *gl. c.Dudum,ver calore,*& ibi,*Hoſt.ſuper.d.verb. Ant.c.Sicut ex literis,de jurej.n.9.Pan.d.c.Dudum.n.8.& c.Sicut ex literis. n.2.& c.Si verò,n.7.de jereju.Roma.ſing.* 508. *Tir. de pœn. temp.cauſ.1.n.*26.27.Et ex Theologis *Ric.4.d.38.a. 2. q.2.* Addunt autē *Ant.& Pan.*quandam regulam ad cognoſcendū quādo geſta calore iracūdiæ irrita ſint:de qua dicā n.8.

Nihilominus dicendum eſt eam deliberationem ſufficere,& exigi,quæ in materia lethalis culpæ ſufficeret ut con- 5
ſenſus eſſet culpa mortalis,unde ſi quis ita,aut alio paſſionis motu ſubito percitus ſponſalia contrahat , ſi tanta ſit paſſio ut rationis judicium obtenebrarit, & deliberationē ad peccatum mort.requiſitam impedierit, ut ſi illo ſubito motu hominem interimeret,non eſſe mortale:tunc.ſponſalia non erunt valida defectu deliberationis : ſi autem non ita impedit deliberationem, quin homicidium illud tunc admiſſum eſſet culpa lethalis,ſponſalia erunt valida.Prob: id requiri,quia ſponſalia ſuapte natura obligant ad mortale,ergo petunt deliberationem ad mortale requiſitam , & confirm.quia minor deliberatio non eſt ſufficiens ad violandam fidē ſponſalium,nec ut actus ſit ſimpliciter voluntarius.Præterea prob. quia ſeptennium præſcriptum eſt à jure ad contrahenda ſponſalia,*c.Litteras.c.Acceſſit, c. Ad diſſolvendum,de ſponſat. imp.* ſed in illa ætate adeò tenera impoſſibile eſt moraliter puerum plena libertate,& maturo conſilio præditum eſſe,vixq;ea gaudebit, quæ ad culpā mortalem deſideratur. Item quia ea deliberatio ſufficiens eſt ad tradendum ſe diabolo,& ad votum, ut conſtat ex *c. Sunt qui opes,*17.*q.*4.*& c.Veniens de voto.* ergo ſufficiet ad ſponſalia.Et ita pro hac ſent.ſunt.*Nav.ſum. Latina, c.* 18. *n.7.& Hiſp.n.3.& P.Mol.to.2.de juſt.tr.2.diſp.*267. *initio.* ubi generaliter docent hoc in omni promiſſione homini facta:idē docent in alio ſimili,nempe in voto, & juramētō 2.*Ard.c.Dudum,n.20.de cōverſ.conjug.*ubi.*Ant.n.25.Car.n. 2.oppoſ.5.Anch.n.10.Alex.de Nevo.c. Sicut ex literis de jurej.n.8.*ubi *Imſi.*& 4.*Fel.n.3.*& 4.*Dec.reg.Quicquid , n 2.ff. de reg.ju. Nav.ſum.c.12.n.24.*& 36.& *c.nom.dicatis. 12. q.1. prior edit.n.100.Sylv.Votum.1.q.13.Juramentum.4.q.9.Ang.*

*Juram.5.n.8.Tab.Votum.1.q. Ar.ver.Votum n.6.Gutier.l.2.q canonic.c.22.n.7.*Et ex Theologis idem docent.*Palu.4d.38 q.1.n.9.&10.D.Ant.2.p.t.11.c.2.init.Caiet.2.1.q.88.a.1.&in ſum.ver.Aotum.Soto l.7.de juſt.q.1.a.2.Vigu.l.inſt.c.5 §.5.v. 14.Vlcoçer l.de ludo.c.13.Meti.l.1.ſum.c.14.§.6. Palac. 4. d. 18.diſp.1.Manuel 2.to.ſum.c.92.n.1.Arag.2.2.q.q.68.a. 1.f. 665.Angles floribus 2.p.q.1.de voto.a.1.d ffic.3. Lud.Lop.1. p.inſtr. c.* 43. & in propriis terminis ſponſalium , ita docent *Palud.n.9.Ant.Syl.Votum,q.13.proximè citati.*

6 Hæc tamen ſententia intelligenda eſt, modò concurrat legitima ætas, nempe ſeptennis:ſi enim ante eam ætatem adeſſet in puero judicium,& deliberatio ſufficiens ad mortale,dubium eſt an ſatis eſſet ad valorem ſponſalium , de quo tractabimus infrà diſ.16.n. 15.

Ut autem adſit deliberatio ſufficiens ad mortale, & ſic ad votum,& ſpóſalia,debet præmiditare is, qui vovet, aut contrahit cauſam,nempe iram,anguſtiam,morbi,belli, vel aliam paſſionem,& amorem impellentem, & finem quem intendit,ſic *Palu.4.d.38.q.1.n.5.D.Ant.2.p.t.11.c.2.init.v. Nota ſextò*,& hoc quidem docet *Cai.2.2.q.88.a.1.*circa primam conditionem ad votum requiſitam,magiſque explicat à priori dicens requiri ; ut aliquis conferat id de quo deliberat cum ejus oppoſito , aliàs non eſſe ſimpliciter liberum,& hu us ratio eſt, quia diſcurſus , quo intellectus rem aliquam cum ejus oppoſito cóſert,aperit viam,ut voluntas poſſit rem illam amplecti,vel repudiare , illi oſtendens in utroque aliquam boni rationem , quam eligat ; quare ubi non eſt talis, collatio,non eſt ſimpliciter,& perfectè libertas.Non tamen mora temporis magna ad hanc deliberationem exigitur, etiam dum judicium aliqua paſſione conturbatum eſt,ut bene docent *Palud.n.9. D. Ant. Sylv.& Cai.proxim.citati*, & hic adde poſſe eam deliberationem imperceptibiliter fieri,ut ſi occurrat homini irato volenti vovere,quid facis?& adhuc voveat:imò *Na. c. 12. n.26.Lu Lop.1.inſtruct.c.43. paulo poſt princ.* §. *In momento*, aſſerunt non exigi , ut ea deliberatio præcedat tempore, ſed ſolo naturæ ordine votum,vel contractum.

7 Hinc infertur non admittendam eſſe eam regulã, quam tradit *Angel Votum 1.n.6.* quem ſequitur *Tabiena votum 1. q.1.ſupplem.Gabr.4.d.38.a.1. q.* ubi docet ſi tranſacta periculi anguſtia eum,qui vovet vel contrahit,pœniteat , ſignum eſſe, defuiſſe requiſitam deliberationem, & proinde non obligare.Nec etiam admittenda eſt regula quam tradunt. *Ant.c.Sicut ex litteris n.9.de jurej.Panor.c.Si vero.eo t.n.7.*ubi docent ſi ceſſante calore iracundiæ, minimè votum aut juramentum emiſſum eſſet,non obligare.Sed neutra regula eſt admittenda,quia ſæpe eorum,quæ ex magna deliberatione geſta ſunt,facientem pœnitet:præterea,quia calore iracundiæ multa fiunt deliberatione inſufficienti ad culpam lethalem, quæ eo calore ſecluſo minimè admitterentur,& ita priorem regulam reprobant.*Palud.4.d.38.q.1. n.10.Gut.l.2.q can.c.22.n.14. D.Ant.2.p.t.11.c. 2. ini. verb. Nota ſexto,Sylv.Votum.2.q.13.Soto l.7.de juſt.q.1 a. . verſ. Colligamus ergo, Angles floribus,2.p.q.1.de voto,a.2.diffic.3. poſt 3.concl.Arag 22.q.88.a.1.f.966 Man.2.to ſum.c. 92.n. 1.*in hoc tamen ſenſu admitti poterit prior illa regula, quando ſcilicet dubitatur an vehemens paſſio rationis uſu privarit,tunc enim licèt non ſit certa, eſt tamen aliquantulum probabilis conjectura, ſi ſtatim pœniteat facientem defuiſſe deliberationem. Et ita ſe explicuit *Tabiena in 2. edit.Votum 1.q.1.n.2.*

9 Utrùm autem quando ſponſalia ex errore procedunt, vel ex metu tollatur deliberatio ſufficiens , ut valida ſint: dicemus infrà de errore quidem , hoc libro diſp. 64. De metu autem lib.4 diſp.19.

Rogabis tamen,quid ſi ſit dubium,num iracundia, aut perturbatio privarit voventem,aut contrahentem ſpóſalia deliberatione requiſita?*Panor.c.Dudũ,n.8.de converſ. cóju.*

10 *Alex.de Nev.c. Sicut litteris,n.18.* ubi & *Fel.n.3. de jurej.* aiunt judicandum eſſe pro voto , quia ſemper præſumitur deliberatio, & ita ego exiſtimo,quia raro contingit, ut in tantum iracundia exardeſcat : ut rationis uſum impediat, ſicut rariſſimè occidens alterum ex vehementi iracundia excuſatur à mortali.Item quia qualitas , quæ naturaliter homini ineſt , ſemper adeſſe præſumitur, ut probat *Men. ex Alciat.de præſ.l.1.q.14.n.3.*Nec in hoc eventu poſſeſſio eſt pro libertate voluntatis,ſed potius pro voto , & ſponſalibus:quia eſt certum votum & ſponſalia contraxiſſe: dubitatur tamen de rationis uſu.Tandem , quia quamvis geſta iracundiæ calore præſumantur inconſultè facta : ut docent *Tiraq de pœnis tempor.tota cauſa 1.Men. de præſum. l 1.q.13.n.21.* ait non præſumitur defuiſſe deliberationem requiſitam ad culpam lethalem, ſed ſolum maturum conſilium:tandem hoc probatur ex dicendis diſp ſeq. n.13.

Ad 1.& 2.argumentum deſumptum ex illis textibus , dico eos textus intelligi , cùm iracundia privat rationis uſu & deliberatione requiſita ad culpam mortalem.Ad 3. conſtabit ex dicendis n.19. & 20.ubi etiam explicabo an ſufficiat deliberatio virtualis. 11

SUMMARIUM.

An ſurdus & mutus à natura poſſit cõtrahere ſponſalia n.12.

Quid ſi ſimul cæcus ſit?n. 12.

Solvuntur argumenta n. 14. *& explicatur c. Cum apud , de ſponſal Poſt n.14.invenies reliqua ſummaria.*

Difficultas II.eſt,Utrùm deſtituti ſenſibus,quibus naturam & vim contractus edoceri valeant, ut ſurdi & muti à natura,poſſint contrahere ſponſalia : videntur enim non poſſe.1.quia quamvis inſtinctu naturæ norint, quid copula ſit,illiuſque ardore premantur brutorum more , at impoſſibile videtur,noſſe quod matrimoniũ ſit , ut importat jus in alterius corpus,ergo in illud non poſſunt conſentire:nihil enim volitum,quin præcognitum 2.Quia mutus, & ſurdus à natura donare non poteſt,ut docet *gloſſ. l. Qui id quod 34.§.Mutus verb.Donare ff.de donat* ubi cum textus dicat mutum,aut ſurdum donare poſſe,ait *gloſſa*,id verum eſſe,quando non à natura,ſed poſtea caſu ſupervenit quod idem multis citatis docet *Ant.Gom.*de quocunque contractu *to.2.var.c.14.n.29.*Sed minoris præjudicii eſt,quicumque alius contractus , & facilius cognoſci poteſt : ergo à fortiori non poteſt contrahere ſponſalia & matrim. 3. Ex *c.Cum apud, de ſpſaim. in pr.ibi , conſuluiſti nos an mutus, & ſurdus poſſint alicui matrimonialiter copulari* , ubi cum in plurali loquatur,videtur loqui de diverſis,quorum alter mutus,alter verò ſurdus ſit,aliàs ſi de uno intelligeret textus,eſſet ſolœciſmus:& ita eum intelligit *gl. verb. Surdus* , quare videtur ibi gloſſa hujus ſent. & eam tenet *Anchar. ibi n.5.Bald.l.Diſcretis,n.1.C qui teſt fac.poſſ.*ubi *Jaſ.n.8.An. gel.Fulg.Lud.de Roma ibi,Flaminis de reſign.benef.l. 5.q.3. n 26.Bollus in œconomia canon.claſ.2.c.4.§.7.lit G.*Cæterum verius exiſtimo poſſe mutum ſimul,ac ſurdum , ſi intellectum perſpicacem habeat,ita ut ſignis edoceri poſſit,quid ſit matrimonium , & ſignis indicare conſenſum , validè contrahere ſponſalia, & matrimonium. Probatur ex *d. c. Cum apud*,ubi in reſponſione ſic dicitur , *videtur ſi talis*, (nempe mutus,& ſurdus,de quo erat quæſtio)*velit contrahere,non debet ſibi denegari*,ubi cùm loquatur in ſingulari, videtur intelligere de eodem utroque morbo laboranti. Præterea,quia aliqui muti ita ſunt perſpicacis & acuti ingenii,ut multa explicatu difficillima facilè ſignis manifeſtent , aliáque ipſis ſignificata intelligant : ut experientia ipſa teſtatur. Tandem , quia hi ſecundùm omnes poſſunt confiteri , & abſolvi , ergo & contrahere matrimonium. Quare hanc ſententiam defendunt *Hoſt.d.c.Cum apud ſuper verſ.Surdus.Io.in Ant.ibi n.15.Ant.n.6.Card.n.1. Panor.ſi. Alex.de Nevo n.12 Præpoſit.n.5.Hen c. Tua de ſponſ.n.1.& 2.Pariſius conſ.63.vol.4.Cov.4.decretal.2.cap.2.fin. Angel. Matrim 3.impedim.18 init Tabiena Matrim 2.q.6.nu 7.fi. Greg.Lop.l.5.t.2.p. 4. verb. Que fueſe , Brunellus de ſponſ. concl.14.n.5. & 8.*& habetur tom. 9. tractatuum , *Coſtanus de ſponſ.tit qui poſſunt contra ſponſal.n* 10. habetur eod. to. *Matienzo.l.5.rec.tom.2. rubr.gloſſ.1.nu.* 67. Poterit autem judex deprehendere , & colligere conſenſum legitimum ex geſtu,& ſignis, eſt enim difficillimum hos poſſe habere legitimum conſenſum:ut bene docet *Angel proximè citatus*

tatus. Sic *Hoſt. Joan. And. Ant. Henr. Panor. Alex de Novo*, *Greg. Lop ibi*. addúntq; in dubio conſulendū eſſe principē.

13 Si autem aliquis ſit ſimul mutus, & ſurdus, ac cæcus, *Hoſtienſ. Joan. Andr. Ant. Card. Panor. Alex. de Nevo, n. 14. & 25. Henr. Aug. Tabien. Greg. Lop. Brun. n præced. allegati*, aſſerunt poſſe contrahere matrim. Quod tamen me nullo modo percipere poſſe fateor, & ita meritò id negat *Anchar d. c. Cum apud, n. 4.* quamvis hæc non à natura habeat, ſed caſu, niſi antequam in hæc incideret, noſſet quid eſſet matrim. & *Alex. Carrer. l. 1. de ſponſal. c 4.* id negat etiam de eo, qui tantùm eſt ſurdus, & cæcus à nativitate, quod verum credo, quia mutus ſolis ſignis edoceri poteſt, quid ſit matrimonium: cæcus autem ſigna hæc percipere nequit: nec etiam verba, cùm ſimul ſurdus ſit.

14 Ad 1. arg. dico ſignis poſſe doceri, ſi perſpicax ingenium habeat. Ad 2. dico meritò jus civile prohibuiſſe his cæteros contractus inire, quia facilè deciperentur, cùm difficillimum ſit eos contractus vim noſſe, matrimonium tamen nullibi reperitur prohibitum, quia duriſſimum eſſet eos compellere continenter vivere, & remedium in libidinis ardorem à Deo naturæ authore conceſſum denegare. Ad 3. dico in reſponſione locutum eſſe Pontificem in ſingulari: præterea interrogatio poteſt explicari cùm loquatur de diverſis, quorum alter ſurdus tantùm eſt, alter verò mutus, ſed eo ipſo quod mutus eſt, ſurdus eſſe intelligitur, cùm cauſa defectus loquelæ ſit ſurditas.

SUMMARIUM.

An qui ratione deſtituti ſunt, ut inſani, & mente capti poſſint contrahere ſponſalia, & matrimonium explicatur c Neque furioſus 32. q. 7. n 15.

Quid ſi dilucidis intervallis gaudeant. 16.

In dubio an aliquis ſit ſanæ mentis & contraxerit tempore dilucidi intervalli, quid præſumatur. 17.

An peccet amens dilucida habens intervalla, contrahendo matrimonium 18.

An ebrius contrahere poſſit ſponſalia, & matrimonium. 19.

Quid ſi tempore ſanæ mentis prævidit, voluit contrahere 20.

An deliberatio, & voluntas virtualis ſufficiat ad valorem ſponſalium. 21.

An dentur aliqui partim inſani, partim autem ſanæ mentis, & liberum arbitrium detur in aliquibus rebus, in aliis verò minimè: prima opinio negativa. 22.

2. Opinio verior. 23.

Solvuntur argumenta. 24.

15 Difficultas III. eſt, An inſani, & mente capti deliberationem habere valeant, ut poſſint validè contrahere ſponſalia, & matrim. *Gloſ. c. Dilectus de ſponſal. verb. Furore* videtur ſentire ſponſalia, & matrimonium cum furioſo contracta eſſe valida, ſi contrahens erat furoris conſcius: & poteſt probari ex decreto Fabiani Pontificis, & habetur *c. Neque furioſus 32. q. 7.* ibi, *neque furioſus, neque furioſa matr. contrahere poſſunt, ſed ſi contractum fuerit, non ſeparentur.* Meritò tamen prædictam gloſſam reprobant. *Præpoſ. in d. c. Dilectus n. 2. & Cov. 4. decret. 2. p. c. 2. n. 7 fin.* quia furioſum non poſſe contrahere, non oritur ex injuria alteri contrahenti illata, ut ſi alter conſcius ſit, videatur illum remittere, ac proinde valida ſint ſponſalia: ſed oritur ex deliberationis defectu, liberique conſenſus, cujus furioſus expers eſt. Nec obſtat *c. Neque furioſus*, nam intelligitur de matrim. contracto ante furorem, ut ſenſus ſit, furioſos nullo modo poſſe contrahere matrim. furoris tempore, ſed ſi contraxerint, (intellige ante furorem) ſeparandum non eſſe matrimonium propter furorem ſupervenientem. Et ideo ſit concluſio, ut ſponſalia valeant, requiritur ut uterque contrahens ſit ſui compos, rationiſque uſum habeat: quare ſi alteruter inſanus ſit, ſponſalia erunt nulla. Sic definitur *c. Dilectus, de ſponſ.* & idem habetur *l. 6, t. 2. p. 4.* & deducitur arg. ex *Clem. Si furioſus, de homicidio* & ex *l. Furioſum, C. qui teſtam fac. poſ.* Ex quibus conſtat, à furioſo fieri nihil poſſe conſenſum liberum exigens, qualem petunt ſponſalia, & matrimonium. Et idem dicendum eſt de mente capto, nam exæquatur furioſo *l. 2 & ibi Bald. C. de curat. furioſ.* & ex text. *junct. gloſſ. verb. Extra mentem. c. Sicut de reg.* & pulchrè docet cum multis *Nav. c. Si quando, de reſcrip. excep. 10. n 5.* ubi concludit mente captum eſſe genus ad patientem, ſævam & quietam mentis alienationem. Et ita docet *Cov 4. decret 2 p. c. 2. n. 8. Greg Lop. l. 6. t. 2 p. 4. verb. El que fueſe Henriq. l. 11. de matrim. c. 4. n. 3.* quod intelligendum eſt de mente capto, qui omnino rationis uſu deſtituitur, ſecus eſt, ſi non caret omnino intellectu, quem vulgo *tonto, o atondado* appellamus, vel dicimus, *no tiene tanta ſabiduria come Salomone*, ironicè: hic enim ſponſalia, & matrimoniū inire poteſt, ut benè cum Socino docet *Greg. Lop. proximè cit.* & ratio eſt manifeſta, quia deliberationē ſufficientem habet ad lethaliter delinquendum.

Intelligenda tamen eſt concluſio, quando furioſus, vel mente captus perpetuo furore laboraret: ſi enim dilucidis intervallis gaudeat, poteſt eo tempore ſponſalia, & matrimonium contrahere, tunc enim rationis uſus particeps eſt, conſtatq; ex *c. Quamvis 7. q. 1.* & ex *l. Divus ff de offic præſidis*, & docent ex Theologis *D. Th. 4. d. 34. q. unic. a. 4.* ubi *Richardus n. 4. q. 1. D. Bonav. ar. 3. q. 1. Sotus q. unic. a. 3. concl. 1.* & reliqui Theologi, & ex juris peritis, *gl. c. Neque furioſus 34. q. 7. initio, &c. Dilectus de ſponſal. verb. Furore*, ubi *Joan. Andr. n. 5 Henricus n. 1. Alex. de Nevo, n. 16. Præpoſitus n. 1. Covar. 4. decret. 2. p 2. n. 5. & reliqui.* 16

Dubitabis tamen, quæ præſumatur in dubio? Dicito ſic: quando non conſtat eum de quo tractatur, antea furore corruptum eſſe, non præſumitur furioſus, ſed ſanæ mentis: ut conſtat ex *l. 2 C. qui teſt. fac poſ.* & *l. Nec codicillos. C. de codicil.* & ratio eſt clara, quia natura ipſa homines ſanæ mentis producit, quare aſſerenti aliquem inſanum eſſe, adverſatur præſumptio, quæ à natura ipſa deſcendit. Sic *Cov. 4. decret. 2 p. c. 2. n. 5. Menoch.* multos referens *l. 6. de præſumpt præſump. 45. n. 18.* Ex quibus autem conjecturis hoc deprehendatur, proſequitur ibi latè *Cov. n. 6. & Menoch. n. 24.* Hoc tamen unum adverto, judicari ſanæ mentis, ut validè contrahat ſponſalia, quando eam deliberationem habet quæ in materia gravi ſufficeret ad culpam mortalem: ut de confectione teſtamenti docet *P. Mol. t. 1. de juſt. tr. 2. diſp. 136. f. 735.* quia (ut diximus n. 5.) ea deliberatio ſufficit, & neceſſaria eſt ad valorem ſponſalium. Quando autem conſtat aliquem dementia affectum fuiſſe, nec conſtat conſueviſſe habere dilucida intervalla, præſumitur adhuc demens. Sic *Cov. n 6. Menoch.* multos allegans contra alios *d. præſ. 45. n. 59. & conſ. 82. n. 220. l. 1.* Quod tamen procedit ſi probatum fuerit furorem duraſſe quodam continuo tempore, ut anno vel menſe: ſecus, ſi probatur in aliquibus actibus furioſum fuiſſe: non enim præſumitur permanere furorem. Sic *Cov. d. 6. Menoch. de præſ. 54. n. 62.* referens alios *Lud Lop. 2. p. inſt. materia de matr. c. 39. f. 157.* Similiter non præſumitur furorem durare, ubi præteritorum teſtimonio probatur ex accidenti, quod jam ceſſavit, contigiſſe. Sic *Cov. cum aliis eo. n. 6 Lud. Lop. ibi.* Tandem ſi furioſus lucida habeat intervalla, cum dubitatur an actus tempore furoris, an ſanæ mentis geſtus fuerit *Henriq. l. 11. de matr. c. 4. n. 3.* ait in dubio præſumi rationis uſum, dicendum tamen eſt præſumi tempore furoris geſtum eſſe. Et ratio eſt, quia cùm furoris morbus ſuapte natura perpetuus, inſanabilis, ac deſperatus ſit, præſumitur durare omni tempore, & illa dilucida intervalla ſunt per accidens ideóque minimè præſumuntur. *l Si verò §. Qui pro rei qualitate ff. qui ſatiſd. cog.* ſic multis citatis. *Præpoſ. c. Dilect. n. 2 de ſponſ. Mol. 2. de primog. c. 9. n. 30. Menoc. multos referens d. præſu. 45. n 68. Gama p. 1. deciſ. 100. P. Mol. t. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 136 f. 735.* Limita autem niſi ex actûs qualitate, quia ita bene geſtus eſt, ut oſtendat non factum eſſe à demente, præſumatur geſtum tempore, ſanæ mentis. Sic *Cov. n 7. & Lud. Lop. proxi. cit. Men. cum aliis d. præſ. 45. n. 66. Matienz. l. 5. rec. t. 1 rub. gl. 1. num. 67.* Similiter præſumitur furioſus quoad actus, qui paulò poſt furoris tempus aguntur, non autem quoad illos, qui longo intervallo diſtant. *Cov. cum aliis n. 6. Men. d præſu. 45. n. 69. Lud. Lop ibi.* 17

Obſervandum tamen eſt, quamvis habitu furioſus, ſi intervalli lucidi tempore ducat uxorē validè contrahat, peccare tamen contrahendo, quia idoneus non eſt ad prolem educandam. Sic videtur ſentire *D Th. 4. d. 34 q. unic. a. 4.* ubi ait non eſſe tutum hunc contrahere: & *D Bon. ibi, a. 3. q. 1.* 18

Digitized by Google

ubi dicit hunc non debere contrahere propter periculum: & *Soto ibi q. unic.a. 4. concl.*1.quem ſequitur *Petr.de Led. de. matr.q.*58*.a.*4*.dub.*2*.in ſolut. ad* 2.ubi uterque ait,nonnihil injuriæ irrogari ſacramento, & ſi uterque contrahens frequenter amentiã pateretur,forſan eſſe mortale. Limitat *Sotus*,niſi per alias conjunctas perſonas prolis educationi ſatis conſuleretur. Sed *Petro de Ledeſ.* non videtur hæc limitatio ita certa, eo quod educatio illa munus eſt parentum.Mihi verò placet moderatio Soti, nam ex cauſa juſta id munus alij committi poteſt,qualem eſſe parentum amentiam,nemo dubitabit; & ſi dicas; Abſtineant à matrimonio contrahendo: durum eſt ipſos ad vitam continentem aſtringere, & maximè ſi gravibus carnis ſtimulis tempore ſanæ mentiſurgeantur.

19 Ex dictis infertur, quid de ebrio dicendum ſit, is enim ſi ebrietatis tempore contrahat matrimonium aut ſponſalia,nihil facit:quia conſenſu libero, & debita deliberatione caret. Sic *Henr.c. Dilect. de ſponſ.n.*4*.D.Anton.*3*.p.ta.*1*.c.*19 *ante* §. 1*.Covar.*4*.decr.*2*.p.c* 2*.n.*9*.Greg.Lop.l.*6*.t.*2*.p.* 4*. verb. Elque fueſe*:quod à nemine negatur,ſi intelligatur, prout *D. Anton. Covar.& Greg. Lop.* intelligunt, quando ita ebrius eſt, ut rationis uſu orbatus ſit.

20 Non immeritò tamen dubitabis, quid dicendum ſit, ſi ebrius,& demens tempore ſanæ mentis voluntatem habuerunt contrahendi ſponſalia, aut matrimonium, eamque tempore ebrietatis, aut dementiæ exequantur. Poſſet enim aliquis exiſtimare valida eſſe: quia baptiſmus eo tempore collatus, validus eſſet propter voluntatem præcedentem.Et fortius urget, quia non deficit deliberatio requiſita ad peccatum mortale: homicidium enim tunc cõmiſſum ſi tempore quo ſui compotes erant, præviſum eſſet,culpa lethalis eſſet. Dicendum tamen eſt non ſufficere eam voluntatem, nec eſt ſimile de baptiſmo,nam in matr. & ſponſalibus ipſi contrahentes ſunt miniſtri, & actus miniſtri neceſſariò debet eſſe humanus: ſicut ſi aliqui ſui compos audivit confeſſionem, & factus inſanus abſolveret, nulla eſſet abſolutio: & ſimiliter ſi tunc baptizaret, quamvis ante id in animo haberet, irritus eſſet baptiſmus. Non obſtat etiam mala præviſa imputari tunc ad culpam, tum quia bonum ex integra cauſa, malum autẽ ex ſingulari defectu, teſte *D. Dionyſio.c.*4*. de divi. nom.* Unde cùm ſponſalia,& matrimonium ſint quoddam bonum, exigunt plenam libertatem, ac peccatum cùm malum ſit, ſatis eſt in ſua cauſa ſit volitum, tum præcipuè, quod cùm homo teneatur vitare homicidia, & alia peccata, eo ipſo, quòd ſciens ſe in ebrietate illa admittere, & cum poſſit,non curat ea vitare, indirectè, & virtute ea vult: at cùm non teneatur vitare ſponſalia, & matrimonium,non cenſetur voluntas virtualis circa illa. Sic *Ledeſm.*2*.p.*4*.q.*60*.art.*3*.Veracruz* 1*.p. ſpec.a.*41*.conc.*5*.Petr.de Led.de matr q.* 58*.art.* 3*. dub.* 1*. Matienzo,.lib.*5*.recop.t.* 1*. de rubr.gloſ.n.*208.

21 Hinc infertur ad ſponſalia & matrimonium non ſufficere voluntatem virtualem. Sic *Angles* in quodam ſimili docet *floribus* 2*.p.q.*1*.de voto a.*1*.diſſi.*3*.concl.* 4.ubi ait votũ emiſſum ex ſimili deliberatione irritum eſſe: ac proinde idem diceret in ſponſalibus, eadem enim deliberatio ad utrũque deſideratur, ut dixi in hac diſp.n.5.& probat,quia ſi is qui ſciret dum ebrius eſt, multa ſe emittere vota, & liberè inebriaretur, haberet virtualem deliberationem vovendi,& tamen vota eſſent nulla, ſicut ſi ſciret ſe perpetrare homicidium & inebriari vellet, virtute eligeret ea homicidia. Sed dicendum eſt ſufficere virtualem voluntatem, quia ſponſalia ſunt volita in ſe, unde diſpar eſt ratio de homicidio volito ab ebrio, quia tantum eſt volitum in ſua cauſa præviſa,& quia (ut dixi n.præced.) homicidium tunc admiſſum cenſetur virtute volitum, non autem ſponſalia,vel vota tunc emiſſa. Et ideo *Navar. ſum. Latina, & Hiſp.c.*12*.*72*.Lud Lop.* 1 *par. inſtr. c.* 43*. paulo poſt princ. Arag.*2*.*2*.q.*88*.a.fol.* 966. meritò docent ad voti valorem ſufficere voluntatem & deliberationem virtualem, qua in ſe ipſo volitum eſt: quare idem dicerent in ſponſalibus, & probatur: quis enim diceret, quod is qui deliberatè cœpit exequi eas cæremonias, quæ præcedere ſoleat matrimonium, aut profeſſionem, non ſit verè profeſſus: aut legitimo matrimonio conjunctus,ex eo,quod tempore profeſſionis, aut matrimonij non habeat, deliberationem, propter animi perturbationem, vel attentionem ad alia: ſicut ſi ſimili voluntate facturus ſacrum accedat, verè conſecrabit ex voluntate virtuali, quamvis conſecrationis tempore ad alia divagatus non attendat.

Tandem egregium dubium ſe offert, utrùm quiſquam in omnibus ferè rebus poſſit eſſe rationis particeps,in una 22 verò,aut altera ejuſdem expers, atque ita capax ſit contractus quoſlibet, & matrimonium celebrandi, ſacramenta percipiendi, & peccata confitendi: Videtur enim id fieri minimè poſſe, nam omnis noſtra cognitio initium ſumit à ſenſibus, authore Philoſopho, nihil enim in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu;ergo vitiata ſenſuum principe imaginativa, intellectus nõ poterit rectè ratiocinari, quod ad libertatem deſideratur. Et confirm. ex doctrina *D.Th.*2*.ſent.d.*25*.q.*1*.a.*2*.ad* 7.ubi dicit uſum liberi arbitrij impediri per accidens, quia ad id uſus rationis exigitur & ad rationis uſum imaginativa virtus,quæ per organi læſionem impeditur:ergo cùm in quocumque demente neceſſariò ſaltem virtus imaginativa læſa eſſe debeat, impedietur uſus rationis,& liberi arbitrij.2. Probatur;quia omnis potentia eodem modo reſpicit omnia ſua objecta, ut viſus omnes colores,& ſi circa unum objectum vitietur, eodem vitio quoad reliqua laborabit: ergo ſi ex imaginativæ læſione intellectus, quoad aliquod objectum deficit, perperam ratiocinando, deficiet quoad reliqua, & ita vel omnibus,vel in una re deliberabit. Tandem, quia aliàs daretur eundem hominem capacem eſſe merendi in una materia, & non in aliis. Quare *Victoria, relectione ad quid teneatur homo veniens ad rationis uſum,n.* 19. tanquam probabilius ſuſtinet non poſſe aliquẽ uſum rationis habere in una materia, & non in aliis, dicitque maniacos, & phreneticos habere rationis uſum circa omnem materiam, errare tamen circa alienam, quaſi naturaliter & invincibiliter.

His tamen minimè obſtãtibus credo verius eſſe inveniri 23 ſæpe delirantes in aliqua ſpeciali materia:ac proinde in illa rationi, liberi arbitrij meriti,atque demeriti expertes, ſed naturaliter brutorũ inſtar imaginatione duci: in aliis verò ratione uti,& liberè operari, capacéſque eſſe merendi; & demerendi, ac ſubinde poſſe fateri, alia ſacramẽta recipere ſponſalia, ac matrim.celebrare. Cognoſcamus autem hunc rationis uſum in deliberantibus in aliqua materia,ex præſenti ſtatu factis aliquibus interrogationibus, & perſpecto an norint diſcernere inter bonum & malum:id enim indicium eſt mentis conſtantiæ,quod eſt bene ſe habere ad ea, quæ offeruntur,ut pulchrè *Hip.l.*2*.Aphor.aphor.* 33. Prob. etiam *l.His qui* 12 *in fi.ff.de tut.& c.*ibi,*non eſt novum quoſdam,& ſi mentis ſuæ videbuntur ex ſerm. cempotes eſſe*, ubi *Gl.v.ex ſerm.* ait ex ſermonibus alicujus convinci ſit ſanæ mentis,nec ne.Prob.hæc ſent.tripliciter. 1.auct.deinceps experientiis,demum ratione.Prob.ergo 1.auctorit. *Avic. l.*3*. fen.*1*.tr.*3*.cap.*2*. in med.* ut hæc ait, *nos verò dicimus quod quan o a oſtema ſit in parte anteriori,corrũpit imaginationem cum ergo eſt illud,incipiunt colligere villos ex veſtibus: quod ſi ſit in medio corrumpit cogitationem,& turbatur in eo quod agit.* Ecce qualiter concedit imaginativæ læſionem,& cõſequenter phreneſim manente cogitatione,ſeu ratione illæſa. Idem docent *Gal.l.*4*.de loc.male affect.c.*1*.&c.*4*.& de ſymp. diff.c.*3*. Leon. Fuſc.*auctor alioquin reprobus *l.* 1 *med.morb, c.* 29*.ſtatim in r.Don Ant.l.de medend. hum. corp.mal.c* 6. ubi omnes hi docent eſſe phreneticos, qui ratione manente illæſa, imaginatione depravata moventur. Item docet *Ætius terrabibl* 2*.ſerm* 2*.c.*2*. init.* ubi hæc dicit, *aut enim imaginativa facultas ſolum l:ſa eſt, ſervatur autem ipſi ratiocinativa,& memoria:aut ratiocinativa ſolum læſa eſt, ſervatur autem imaginativa & memoria, aut etiam imaginativa læſa eſt,ſervatur autem memoria.Quib.igit,imaginatio læſa eſt ij jud cant quidem rectè,imaginantur autem perverſè: quib.verò ra io olum læſa eſt, imaginantur quidem rectè, judicant autem n n recte:quib.autem memoria læſa eſt,nullius ante affectorũ mem nerunt,imo neq;omnino rectè imaginatur,neque*

que

Et ex Theologis *Victoria*, *relectione ad quid teneatur homo veniens ad uſum rationis*, n. 19. ſuſtinet tanquam probabile poſſe aliquos habere uſum rationis in una materia, & non in aliis. Et multi Theologi doctiſſimi è noſtra Societ. Jeſu, quos de hac re conſului, ſunt noſtræ ſent. 1. Probatur experientiis, quibus tota Philoſophia naturalis, ex cujus principiis quæſtio hæc decidenda eſt, innititur, autor eſt *Ariſt. 1. met. c. 1.* Prima ergo experientia eſt, quam infert *Galen.* de Theophilo Medico ægrotante *lib. de ſymptomatum differ. c. 3.* is enim cùm alioquin prudenter ſe gereret, & diſſereret, atque eos, qui aderant exactè cognoſceret, tibicines tamen quoſdam arbitrabatur eſſe in angulo cubiculi, ſeque illos videre putabat, & aſſiduè clamans jubebat eos expelli, & quando convaluit, perfectè recitabat omnia verba, & geſta eorum, qui ipſum inviſerant. Ecce qualiter imaginatione læſa, phreneſique occupata permanebat in rebus gerendis prudentia, & diſcurſus ad diſſerendum, & omnium exacta cognitio, quæ omnia uſus rationis manifeſta indicia ſunt: 2. experientia eſt, quam de ſemetipſo refert *idem Galen. l. 4. de locis male affectis*, c. 1. cùm enim ardenti febre laboraret, & feſtucas atri coloris eminere, & floccos ſimiliter in veſtibus eſſe putabat, quos auferre tentans, nihilque ſub digitis eductum inveniens, accuratiùs, vehementiúſque id efficere conabatur, audiens tamen amicos, qui tunc aderant, dicentes. Videtis hunc floccos evellere, & feſtucas colligere? ſtatim intellexit, & cùm ſic animo conſtaret, ut rationalis in eos facultas non vacillaret, rectè (inquit) dicitis ô amici, proinde, ne phreneſis me arripiat, auxilio eſtote. Ex quibus manifeſtè conſtat neq; in Theophilo, neque in Galeno rationem læſam eſſe, ſed ſolam imaginationem: utramque experientiam refert *Idem Leon. Fuſch. l. 1. de med. morbis c. 20.* ſtatim in principio, ad hoc idem comprobandum 3. experientia eſt, cujus ego ſum teſtis oculatus: his proximè diebus novi paſtorem quendam, qui de Trinitatis, & Incarnationis myſterio interrogatus neceſſariam pro captu rationem reddebat, peccatáque frequenter confitebatur, ſenſu etiam, & ratione præditus erat ad oves ducendas, ac paſcendas, & de ſtipendio ſui operis debito, paciſcendum, & denique in omnibus ratione ducebatur, ſi hoc unum excipias, quod vehementer angebatur, ne ad habitum monachalem induendum cogeretur: precabatur autem, & enixè contendebat, ut chirographo aliquo ſibi dato tutus redderetur fore, ut nullo tempore ad id compelleretur: illóque ſibi tradito mirum in modum lætabatur. Choreas ducebat, & quicquid ſibi injungebatur, libentiſſimè executioni mandabat: quod evidens ſignum eſt ſolam imaginativam, quoad eam materiam, læſam eſſe. Tandem probatur ratione, ſuppoſito triplici principio apud Philoſophos certo I. eſt, delirii cauſa eſt humor, aut pavor ferventiſſimus in cerebri ſubſtantiam, in ejúſque ventriculos effuſus, cujus impulſu mens in falſa quædam, & fictitia traducitur. Quod inter alios bene explicat *Fernelius lib. 6. de part. morbis. c. 2.* II. principium eſt, maximam eſſe imaginativæ facultatis virtutem ad alterandum corpus, excitandóſque humores: cujus effectus mira aliqua refert *Abulenſ. c. 30. Gen. q. 9. fine*, ex D. Hieronymo, unde ex hujus facultatis virtute delirium poteſt provenire, experientia ipſa teſte: vidimus enim non paucos ex vehementi aliqua imaginatione deliraſſe. III. principium eſt, effectus, qui ex imaginativa proficiſcuntur, ſunt in duplici differentia; quidam ita ab imaginativa procedunt, ut poſtea permaneant, eo quod alias cauſas conſervantes habeant: alii verò pendent ab actu imaginativæ in fieri, & conſervari, quia carent aliis cauſis à quibus conſerventur: ut humor melancholicus ex rei triſtis imaginatione conſurgens manet ceſſante actu imaginativæ: alteratio autem ex rei turpis meditatione, ea finita ceſſat. Idem cernimus in delirio, aliud enim eſt, quòd perpetuo durat, eo quod idem humor calidiſſimus tenaciter occupat cerebri partes: habetque ſufficientes ſui conſervationis cauſas: aliud verò eſt, quod brevi finitur, eo quod vapor ex quo provenit, debilior ſit. His ergo ſuppoſitis probatur noſtra ſent. ſic, delirium provenire poteſt ex vehementi aliqua imaginatione, ita ut ab illa dependeat in fieri, & conſervari, ergo contingere poteſt aliquem hominem dum conſiderat aliquod objectum, delirare, licèt dum aliqua percipit, non deliret, ſed deliberatione utatur. Nec obſtat principium, quod urget oppoſitum ſentientes, nimirum libertatem indiviſibilem eſſe, nec percipi poſſe, qua ratione circa aliqua objecta integra perſeveret, circa alia verò animo lædatur. Hi enim ſi univerſim loquantur, certum eſt falſum illos aſſumere. Imprimis enim actus primò primi in nobis ſunt neceſſarii, actus verò ſecundi ſunt liberi, ſive ſint circa diverſa objecta, ſive circa idem; deinde in Chriſto Domino reperti ſunt aliqui actus voluntatis omnino neceſſarii, hujuſmodi erat amor Dei procedens ex viſione beatifica, & alii perfectè liberi, ut obedientiæ, quo mortem ſubiit: imò circa idemmet objectum habuit actus, & neceſſarios, & liberos, nam actus amoris Dei, qui neceſſariò ſequebatur ex viſione beata neceſſarius erat; qui verò ex ſcientia infuſa, liber. Ut docent *Duran. 3 d. 18. q 2. Palud. ibi. q. 2. n. 1 Capreol. d. 1. q. 3. circa fin. ad argu. cont. 4 conc. Ferrara l. 3. cont. gentes. c. 62. ad fin. Soto l. 3. de nat. & grat. c. 7.* quinimo circa idem omnino objectum, ut circa proximum cognitũ per eandem viſionem beatam in Chriſto, & beatis, eſt duplex actus amoris, alter neceſſarius, alter verò liber: ut tenet *Suar. 3. p. q. 19 a. 3. diſp 39 ſect. in 3. ſent.* Nulli ergo mirum eſſe debet ſi aſſeramus in aliquo homine poſſe dari actus neceſſarios, & liberos circa objecta diverſa, & cognita mediis cognitionibus valdè diverſis, cujuſmodi ſunt elicita media ſpecie aliquo humore viriata, & cognitio alterius objecti elicita media alia ſpecie illæſa, & perfecta.

Ad 1. arg. & confirm. fateor diſcurſum circa illud objectum ab imaginativa vitiata repræſentatum errare, at circa alia, erga quæ imaginativa illæſa eſt, non errat. Ad 2. Quãvis ex ratione ſua eodem modo reſpiciat potentia omnia objecta, ſi illa eodem modo ſe habeant, cæterum per accidens provenire poteſt, ut aliter verſetur circa illud objectum, ac circa alia: ut explicatum eſt. Ad 3. Admitto quod infert, id tamen non eſt inconveniens, ut explicui. 24

DISPUTATIO IX.

An ſufficiat ad ſponſalia promiſſio externa facta, qua uterque, vel alteruter contrahens, caret animo verè promittendi, aut ſe obligandi, ſaltem ſi juramento ſtabiliatur: vel quando de promiſſione, aut de intentione ſe obligandi, eſt dubium.

SUMMARIUM.

Quotupliciter contingat non habere animum ſe obligandi, n. 1.
Quæ certa ſint, & quot in dubium vertantur. 2.
Quando deficit animus promittendi, an ſit culpa lethalis, & obliget n. 3.
& ibi, an ſufficiat, ut hic fictè, conſentiens, poſtea conſentiat internè
Quid quando animus promittendi, non tamen ſe obligandi.
1. opinio, eſſe ſponſalia, & eſſe votum ſimili intentione emiſſum, 4.
Opinio verior, nec eſſe ſponſalia, nec votum, 5.
Quid ſi velit ſe obligare ad ſolum veniale, vel ad pœnam in ſponſalibus, & voto 6.
Solvuntur argumenta, & explicantur l. 1. §. 1 ff. Si uſuſfr ct. pet. & illud brocardicum. Qui vult antecedens, vult & conſequens, n. 7.
Poſt n. 7. invenies alia ſummaria.

Dupliciter contingere poteſt non habere animum ſe obligandi. 1. poſitivè, ut ſi promittens actum poſitivum habeat, quo obligari nolit. 2. negativè: ut ſi nec habeat voluntatem ſe obligandi, nec contrariam. Et hoc rurſus bifariam evenit. 1. quando explicitè eam voluntatem ſe obligandi non habuit, implicitè tamen, & virtute id voluit. Ut quando quis eſt conſcius naturæ promiſſionis, & obligationis ex illa conſurgentis, nec habuit intentionem contrariam. 2. modo, quando nec implicitè, nec explicitè habuit intentionem ſe obligandi, nec etiam contrariam: ut ſi promittens ignarus ſit naturæ promiſſionis, & obligationis qua ligat. 1

2 Certum igitur eſt ſi promittentes animum ſe obligandi habeant

habent, non tamen implendi , eſſe vera ſponſalia , obligareque : quia peſſima non implendi intentio rem promiſſam,non eximit ab obligatione , quæ ex ipſa promiſſione animo ſe obligandi emiſſa,naturaliter conſurgit. Similiter eſt certum , ſi promittens ſe habuit negativè primo modo dicto,quia explicitè non habuit animum ſe obligandi, habuit tamen implicitè , & virtute , eo quod dum promiſit, conſcius erat promiſſionis naturæ, licèt hujus non meminerit , tunc manere obligatum. Quia ex voto naturaliter manet obligatio,& ex quacumque promiſſione : quare intendens promittere , nec apponens explicitè intentionem contrariam,cenſetur intendere ſe obligare. Qui enim vult antecedens,cenſetur velle conſequens,quod ex illo naturaliter infertur *l.* 1. *ff. ſi uſusfruct. petatur.* Et ita in omni promiſſione tenet *Fort.c.*1.*de pact. n* 30. & in alio ſimili , nempe in voto, (utraque enim obligatio ex promittentis ſpontanea voluntate oritur (docent *Aragon* 2.2.*q.*88.*a.*1. *f.* 969. 2. *Manuel.* 2.*t.ſum.c.* 82 *n.* 7. & nullum reperi in hoc diſcrepantem. Quare tunc erunt vera ſponſalia. Idem dicendum eſt, quando tempore ,quo fides data eſt, adfuit vera ſe obligandi intentio , quamvis ſtatim fide data promittens haberet animum ſe non obligandi.Quia jam obligatio ex promiſſione data fuerat. Item certum eſt,quando promittens habuit ſe negativè ſecundo modo , quia nec explicitè , nec implicitè habuit voluntatem ſe obligandi , nec contrariam : ut quia naturam promiſſionis, & obligationem ex ea conſurgere , prorſus ignorabat,vel exiſtimabat non obligare , nec manere obligatum. Quia obligatio promiſſionis conſurgit ex ſpontanea promittentis voluntate, ſed in hoc caſu omnino involuntaria eſt,ut cùm nihil magis voluntati ſit contrarium, quàm ignorantia,& error, *l. Si per error.ff.de juriſd.omn judic.* Item quia ignorantia, & error circa ſubſtantiam rei promiſſæ , irritat obligationem,eo quod voluntatem auferat,at multò magis pertinet ad promiſſionis naturam virtus obligandi:ergo hujus virtutis ignorantia voluntatem, & obligationem aufert. Præterea,quia in hoc caſu verè non vult promittere , cùm per hanc vocem , Promitto , non intelligat promiſſionem & obligationem oriri. Tandem , quia *l.* 3.*ff de act. & oblig.* expreſsè traditur neminem ſe obligare niſi animū ſe obligandi habeat; & ita loquens de ſponſalibus , tenet *Petr.de Ledeſ.de matr.* 3. *q.*4.*a.*1 *dub* & in voto docet. 2. *Arag de a.*1.*f.*970.*col.*1. *Manu.d.c.*92.*n,* 8 indeque uterque infert, ignorantes invincibiliter caſtitatis votum annecti ordini ſacro,non teneri ex vi voti ad caſtitatem defectu voluntatis,ſicut de infante ad ordinem ſacrum promotum fatentur omnes. Intelligendum tamen eſt niſi ignorans promiſſionis naturam, velit ea intentione promittere, qua cæteri promittunt : tunc enim implicitè,& virtute obligari vult. Tota igitur difficultas eſt, quando promittens habuit promittendi animum,& poſitivè habuit animum ſe non obligandi. Et de hujuſmodi promiſſionis fictæ obligatione bifariam diſputari poteſt. 1. an obliget ex vi promiſſionis,& ſponſalium. 2. an ſaltem obliget ratione fraudis ad reſarciendam injuriam illatam. Et in priori caſu eſt diſputatio præſens:in poſteriori verò diſput.ſequenti erit ſermo. Triplex igitur dubium in præſentiarum agitandum eſt. 1. An promiſſio ficta animo promittendi facta, & expreſſio non ſe obligandi , conſtituat ſponſalia , ex vique promiſſionis obliget. 2. Quid ſi juramento ſtabiliatur. 3. Quid ſi dubitatur de promiſſione, aut de animo ſe obligandi.

3 Dubium I. Quando promiſſio fit animo promittendi , non tamen ſe obligandi, an obliget. Et quidem ſi omnino promiſſio ficta ſit ore tenus ſolum , quia deficit animus promittendi , manifeſtum eſt, nec eſſe ſponſalia,nec ex vi promiſſionis obligare , quia verè non eſt promiſſio , ſed promiſſionis fictio. Erit autem difficultas,an ſi potens conſentiat internè,ſint vera ſponſalia. De qua.l. 2.diſp.52.n.9. uſque ad 13.Eſt tamen culpa lethalis,quia eſt mendacium pernicioſum : in quolibet enim contractu utrimque obligatorio, qualis eſt ſponſalium , lex juſtitiæ præſcribit , ut uterq;verè contrahat. Sic *Cajet. verb. Sponſalia & ibi Armilla n.* 14. *Navar.ſum c.*22.*n.* 27. *Veracruz* dices ab omnibus receptum eſſe, 3 *p.Spec.a.*19.*conc* 1.*Barth.à Ledeſ.de matr.dub.* 14 Quod tamen tripliciter limitandum cenſeo. 1. niſi eo pacto fides daretur, ut alter facilè colligere poſſet jocosè dari,nec inde damnum aliud ſequeretur. 2. niſi promiſſio ſit ex altera tantum parte , & non mutua , nec inde detrimentum aliud redundat : quia cùm tunc contractus non ſit , minimè eſt mendacium pernicioſum. 3. niſi gravis neceſſitas urgeat ad ſic fictè promittendum , ut ob vitandum magnum ſcandalum. Nam (ut diſp. 11.n.2.dicemus) in hoc eventu non eſt mortale fictè contrahere matrimonium,nedum ſponſalia : & ibi diſputabimus an ſit veniale : & cùm fictè contrahere ſponſalia ſit minus grave quàm fictum matrimonium , minor cauſa deſiderabitur.

In eo igitur difficultas verſatur , quando promiſſio fit 4
animo promittendi, non tamen ſe obligandi , an ſint vera ſponſalia,& ex vi promiſſionis obliget. Duplex eſt ſent. I. eſſe vera ſponſalia & obligare. Prob. obligatio eſt naturalis effectus promiſſionis , ſicut ignis calefacere , ergo ſicut poſito igne, velit, nolit apponens, calefactio ſequetur , ita poſita promiſſione, animóque promittendi, ſtatim conſurget obligatio. Et confirm. quia qui vult antecedens , vult neceſſariò conſequens *l* 1.§.1.*ff ſi.uſusfru.puta* ibi *& ideo ſi uſusfru. legetur, neceſſe eſt tamen, ut ſequatur eum actus &* latè *Everardus loco à conceſſione antecedentis ad conceſſion. conſeq.* Sed obligatio conſequitur promiſſionem : ergo qui vult promiſſionem , neceſſariò vult obligationem. 2. Quia aliàs eſſet in promittentis poteſtate, velle ſe ad mortale, vel veniale aſtringere. 3. Quia dans formam ſubinde dat conſequentia ad formam , ergo apponens promiſſioné ſubinde apponit obligationem , quæ ipſam conſequitur. Et ita in ſponſalibus docet *Petr. de Ledeſm. de matr. q.*43. *a* 1.*dub.*2. & in alio ſimili , nempe in voto docet *Soto l.* 7. *de juſt.q.*1.*a.*2.*verſ Tertiò eodemq; medio* , *Lud. Lop.* dicens idem docuiſſe *Penna.* 1.*inſt c* 4. 2 §. *Secundum Sotum,&c.* 43.§ *Quamvis votum,Manu.*2.*t.ſum.c.* 99.*n.* 9. *Arag.* 2 2. *q.*88.*a.*1 *f.*969 §.*Contrariam tamen,Gut.l.*2.*q.can,c.*22.*n.*31.

II. Sentent verior affirmat,nec eſſe ſponſalia , nec ex vi promiſſionis obligare. Prob. ex *c. fi. de cond.appoſ.*ubi conditio contraria ſubſtantiæ matrimonii, ipſum annullat, licet verba,& intentio eſſent contrahendi : ergo cùm de natura promiſſionis, & ſponſalium ſit animus ſe obligandi , ubi contrarius animus adfuerit , nulla erunt. Et confirm. quia quamvis intentio contraria matrimonio mente retineatur,ipſum annullat:ut ſi animus ſit ducendi uxorem ad tempus:ſicut dicemus l. 2.diſp.29.n.11.2.Prob.quia omnis obligatio , quæ non eſt ex lege , oritur ex privata hominis voluntate : ergo ubi deeſt ſe obligandi voluntas , deficit obligatio.Dices,ſponſalia ex hominis voluntate conſiſtere, iis tamen contractis obligatio eſt ex jure divino , & naturali:hoc tamen nonobſtat,quia lex divina,& naturalis non obligat circa rem ſpontaneam,niſi ſuppoſita voluntate hominis obligationem ſibi imponentis, ergo ubi defuit animus ſe obligandi , deeſt obligatio. Tandem , quia obligatio promiſſionis conſurgit ex lege privata , quam promittens ſibi imponit , nulla autem lex obligat , niſi legiſlator obligare intendat. Quare hanc ſent. tuetur *Enriq l.*12.*de matr.c.*13.*n.*2 & in alio ſimili,ſcilicet in voto,docent *Ricar.* 4.*d.*38.*a.*3.*q.*2.*ad.*2.*D.Bon.ibi a.* 1.*q.* 1. *n.* 13. *&* 3. *d.* 39. *a.*3.*q.*1.*n* 46.*D.Ant.*2.*p.t.*11.*c.*2.*initio. Ang. ver. Pact. n.* 4. *& Vot* 1.*n.*7.*Syl.verb Metus,q.*8.*& verb.Pact.q.*4.ubi *Arm. n.*2.*& verb.Jurament n.*1 .*Tabiëna ver. Pactum.q.*2. *Metina C.de reſt. q.* 23. §. *His non obſtant. Nav ſum.c* 12. *n.* 38. *Vig.l.inſt.c.*5 §.5.*v.*14.*Pal.*4.*d.*29 *diſp.* 1 *f.*665.*col.*1.

Dubitantis tamen,quid ſi adfuit animus obligandi ſe ſo- 5
lum ad veniale, an ſint vera ſponſalia. Quidam cenſent in alio ſimul,ut in voto,non eſſe in poteſtate voventis obligare ſe ad culpam mortalem,vel venialem,vel ex objecti magnitudine id penſandum eſſe,quia quamvis obligatio voti,& promiſſionis , quoad exercitium pendeat ex voventis intentione,quantitas tamen obligationis ſumitur ex natura rei, juxta materiæ qualitatem. *Sic Soto l.*7.*de juſt.q.*2.*a.*1.*v.*

Per

Per hæc ad id. Corduba ſum q.88.punct.1 Sed dicendum eſt quamvis in materia levi non ſit in voventis poteſtate obligare ſe ad mortalia,quia talis voluntas ut fatua,& irrationabilis non acceptatur à Deo , cùm & præcepta , & leges ſuperiorem non poſſint ad mortale, in re levi obligare , ut bene probat *Caſtro l.1.de lege pœnali c.5.docu.2* & in voto docent *Soto,& Corduba proximè citati*,idem *Soto l.8 de juſt. q.1.a.7.dub.* 1. Cæterum in quacumque materia gravi poteſt ſe ad ſolam venialem culpam obligare,quia promiſſio eſt lex privata, quam promittens ſibi imponit;at legiſlator poteſt ſub veniali velle obligare in materia gravi. Item quia ſi poteſt ſe ad nullam culpam aſtringere,ut dixi n. 5. à fortiori poterit ad ſolam venialem. Hoc colligitur ex *Enriquez.l.5.de pœn.c.21.n.5.* ubi dicit poſſe voventem ad ſolam pœnam ſe obligare. Unde credo poſſe ſimiliter in ſponſalibus velle ſe ad ſolam venialem culpam aſtringere, & eſſe vera ſponſalia,ſicut eſſet verum votum,quo ſe ad veniale obligaret, quia jam eſt vera promiſſio,cùm adſit animus promittendi & ſe obligandi , nec eſt de eſſentia , ut obliget ad mortale:ſi verò ſolùm eſſet animus ſe ad pœnã aſtringendi , credo non eſſe votum , niſi tantum circa pœnam;eſſet enim perinde,ac ſi vovens diceret,Promitto mille aureos pauperibus , ſi luſero : obligatio enim ſolum in pœnam cadit,& eodem modo ſi per ſponſalia eſſet animus ſe ad ſolam pœnam obligandi,nec eſſent ſponſalia,nec promiſſio : quia omnimoda obligatione deſtituuntur,cum in illis promiſſio pœnæ minimè valeat,*Gemma,de ſponſalibus.*

7 Ad 1. argum. diſtinguo antecedens, quando promiſſio vera eſt, fateor : ſecus, quando non eſt vera, ut contingit, quando deficit animus ſe obligandi : cùm enim adjiciatur conditio naturæ promiſſionis contraria,deficit veritas promiſſionis. Ad confir. dico volentem efficaciter antecedens, velle conſequens, at adjiciens animum non ſe obligandi , minimè vult efficaciter promittere, ſed fictè,& ore tenus. Ad 2.fateor id ſequi, non tamen eſſe inconveniens,ut dixi n.6.Ad, 3. concedo antecedens de veram formam dante; qui autem promittit abſque animo ſe obligandi , veram promiſſionis formam à promittentis mente pendentem aufert , & tantum eſt apparens , & ficta promiſſio.

SUMMARIUM.

An ſi promiſſio facta animo promittendi , non tamen ſe obligandi juramento firmetur , obliget. 1. *opinio obligare , n.* 8.
2. *Verior , non obligare* 9
Solvuntur argumenta , & explicatur c. Quacunque 22. *q.* 5. *n.* 10.
Poſt num 10. *invenies alia ſummaria.*

8 Dubium II. An ſi promiſſio matrim.juramento ſtabiliatur , obliget , utraque ſponſalia conſtituat , quando adeſt animus jurandi & expreſſus non ſe obligandi : nam quando deeſt etiam animus jurandi:fatentur omnes , nec vi juramenti obligare:ſicut diximus n. 5.de promiſſione. Aliqui cenſent obligare.Probatur ex doctrina,quam tradunt *Angel. Iuramentum.4.initio Sylv. Juramentum.3, q. 2.* ubi docent aliter contrahi obligationem in voto , quam in juramento,in illo enim contrahitur per intentionẽ, in hoc vero per deliberatam verborum atteſtationem.2.Prob. ex *D. Iſidoro &* habetur *c.Quacunque 22.q. 5.* ibi, *quacunque arte verborum quis jurat:Deus tamen,qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit,ſicut ille cui juratur,intelligit.* Sic videntur tenere *Hoſtiẽ.c. Ad audientiam ſuper verb. Reſignavit, de his quæ ut, & ibi Joan. Andr. n.* 8. qui aiunt , licèt promiſſio non obliget abſq; animo ſe obligandi , at in juramenro aliud ſtatuere Eccleſiam : ſed eos intelligit *Imola ibi n. 5.* ut ſentiant in conſcientia id juramentum non obligare,ſed tantum in foro Eccleſiæ , eo quod non credit aſſerenti ſe caruiſſe animo ſe obligandi. Sed expreſsè hanc ſent. tenent *Caiet.2.2.q.89 a.7.ad.4.Soto l. 8. de juſt.q.1.a.7.ad 4. verſ. At verò profecto. Covar. de pact.* 1. §.5.*n.2.Gutier.l.2.quaſt. canon. c.22.n.31.Ludovic.Lopez.1.part.inſt.cap.42.* §. *ſecundum Sotum.Manuel 1.to.ſum.2.edit.c.192.n.4,& 2.to.c* 92. *n.7.Arag.2.2.q.89.a.7.*§.*Quarta concl.f.*1081. *Henriq.l.11, de matrim.c 13.n.2. in cõmento,lit.*Z.quamvis in toto teneat contrarium, & hoc dicit tutius *Tabiena verb. Jurare, q.*11. Unde juxta hanc ſentent dicendũ eſt vera effici ſponſalia.

9 Verius tamen eſt non obligare ex vi juramenti,aut promiſſionis, nec eſſe ſponſalia : probatur iiſdem rationibus , quibus n. 5. id probavimus de promiſſione;utraque enim obligatio procedit ex ſpontanea hominis voluntate ſibi legem imponentis , nec commodè diſcriminis ratio inter utramque obligationem deſignari poteſt. Item ex *D.Greg. l.26 mor.c.7.&* habetur *c.Humanæ,22 q.5.*ubi ait humanas aures talia verba noſtra judicare,qualia foris ſonant.Deum autem qualia ex intimis proferuntur. Quare hanc ſent. videtur expreſsè tenere *D.Th.3.d.39,q.1.a.3.quæſtiun.c.3* ubi dicit juramentum ex ipſa juramenti , ut juramentum eſt ; ratione non obligare , niſi juxta jurantis intentionem : & tenet *D. Bonav. 3. d.39.a.3.q.1.n.46. & ibi Ricar.a.2.q.1. Gabr. ibi q.1. a. 2.concl.5.D. Ant.2.p.t.10.c.6.verſ.Quintus caſus,fine.Metinà C.d.confeſſione q. de Diſpenſ. in revelanda confeſſ. ad 2.Palacios 4.d.29.diſp.1 f.665.col. 1.Philtarc. de offi.Sacerd.to.1.p.2.l 3. c. 16.* §. *Sed dubium eſt.* Et ex Juris peritis *Ant.c.Si verò.de jurejur.n.5* .ubi *Abbas n.9.Alex. de Nevon.38.Fel.n.8.verſ. Et declara.Imol.n.7.Fort. de ult.fine, illat.21.n.477.& ſeq.Roſella verb. Iurare,n.19. Angel.Iuramentum,5.n.8.10.32 Sylv. Juramentum,4. q. 7. 17. 19. Armilla verb. Juramentum n. 14. Seraphin. de privil. juram. privil.* 110. *n.* 10. *Gutier. de juram. 1.p. c. 57. n. 20.*

10 Ad 1. argument.ex propoſitis n. 8. reſpondeo negando eam doctrinam , ut bene eam impugnat *Metina C. de reſtit. q.23.*§.*His non obſtantibus.* Sed dicendum eſt utramque obligationem pendere ex intentione promittentis, vel jurantis. Ad *c. Quacumque arte* , dico intelligi , dum quis jurat animo ſe obligandi, non tamen implendi , vel quando jurat aſſertoriè rogatus à judice,contra mentem petentis juramentum.

SUMMARIUM.

An in dubio utrùm quis promiſerit matrim. homini , vel emiſerit votum teneatur , & quid quando id opinatur n. 11.
An in dubio animi ſe obligandi in matrimonii promiſſione , & voto teneatur. 1. *opinio , non teneri* 12.
Verior opinio, teneri.n. 13. *& ibi quilibet præſumitur dicere, quod mente habet.*
Quid in dubio uſus rationis , dum promiſſio matrimonii vel votum fit. n. 12. *&* 14.
Solvuntur argumenta , & explicatur c. 1. *De his quæ vi. n.* 14.

11 Dubium III. Utrùm dubitans num ſponſalia contraxerit , vel animum ſe obligandi habuerit , teneatur. Et in priori caſu dum dubium eſt de promiſſione,videtur teneri: nam dubitans de voto à ſe emiſſo, tenetur implere , ut docet *Corduba ſum q.* 147. Item quia quamvis in dubio potior ſit poſſidentis conditio, *reg. jur.in part.65.de reg. jur. in 6. & reg.In pari* 1 0.*ff. eod. tit.* exigitur tamen,ut poſſeſſionem illam juvet bona fides poſſidentis , ut dicemus *l. 2. diſp. 41 n. 24.* quæ per dubium excluditur.Cæterùm dicendum eſt , ſi ſufficienti adhibita diligentia adhuc manet dubius,utrùm matrimonium promiſerit,minimè teneri : & idem eſt ſi dubitãt de voto à ſe emiſſo. Probatur ; quia in dubio melior eſt poſſidentis conditio, non tantum in materia juſtitiæ , ſed in quacunque alia , ut dicemus *lib. 2. diſp. 41 num. 32.*Sed in hoc dubio voluntas poſſidet ſuam libertatem , cùm de vinculo contracto dubitetur ; ergo in hoc dubio pro libertate judicandum eſt. Item,quia hoc in ſponſalium favorem cedit , magnam enim exigunt libertatem, *c.Gemma de ſponſalibus,* cedit etiam in voti favorem, cùm enim ſit opus religionis,libertatem , ac ſpontaneam voluntatem petit. Item quia ubi tractatur de obligatione contrahenda , ſtricta interpretatio facienda eſt : *c.1.de jurej.in 6.l. Quicquid aſtringenda ff. de verb. obl.*qua ratione ductus *Abb. c. Cum. clerici fine , de verb. ſignificat.* ait juramentum generale præſtitum reſtringendum eſſe quantum fieri poteſt, ut minus obliget jurantem. Nec obſtat requiri bonam fidem poſſidentis , quia ante hoc dubium bona fide poſſidebatur libertas , nec dubium ſuperveniens , quod ſollicita diligentia vinci nequit , tollit bonam fidem , ut bene probat *Covar.reg poſſeſſor.2.p.*§.*7.n.4.*

Digitized by Google

*Sarmien.2.ſelect.c.*10.*n.* 5. cum aliis quos referunt. Quare in voto hoc videtur ſentire *gloſ.c.Ex parte de cenſibus proximè ante verb.Ex parte*,ubi ait in dubiis licere ſequi quod libuerit, & videtur loqui de voto, de quo textus ille agit. Et expreſsè de voto hoc ſentiunt *Soto l.* 7. *de juſt. q.* 3. *a.*2. *docum.* 2. *verſ.Sed eſt hic.Metina l.*1 *ſum.c.*14. §. 7. *fol.* 90. *Capua l.* 2. *deciſ. c.* 31. *fine, Man.* 2 *to ſum.c.*99.*n.*5.*Enriq. l.* 11. *de matr.c.* 11. *n.*5.*& l.* 8.*de Euch.c.*45.*n.*3.*in comm. lit.P.Lud.Lop.*1.*p inſtruct.c.*45. §. *Dubitans de voto.* quare idem dicent hi Doctores de dubitante an promiſerit matrimonium:cùm eadem prorſus ratio ſit. Dixi conſultò non teneri, quando dubitat; ſi enim opinetur ſe voviſſe, ita ut oppoſitum non opinetur probabiliter, tenetur quidem, quia habet aſſenſum: ſi autem pro utraque parte opinionem probabilem haberet, liceret quamcunque amplecti.

12 In poſteriori autem caſu, ubi aliquis eſt certus de promiſſione matrimonii, aut voto, dubitat autem de animo ſe obligandi, vel an ſciret obligare: poſſet aliquis exiſtimare non teneri. 1. quia in dubio non præſumitur animus ſe obligandi in juramento metu extorto, ut docent *Hoſt. c.Ad audientiam,ſuper verb.Reſignavit,de his quæ vi, & ibi Io. And. n.* 8. *Abb. c.Si verò, de jurej. n.*19. *D.Ant.*2.*p.t.*10. *c.* 6. §.*Quintus caſus. Roſell verb.Jura.n* 19.*Sylv.Juramentum.*4.*q.* 7. *dict.* 4. *Seraph. de privil. juram. privil.* 110. 16. Quare *Angel. Juramentum.* 5. *n.* 10. ait in hoc dubio non obligare juramentum. 2. Quia perinde videtur dubitare de animo ſe obligandi, ac dubitare de ipſa promiſſione, quia deficienti animo, non eſt promiſſio. 3. Quia in hoc dubio videtur prævalere poſſeſſio libertatis, qua voluntas gaudet 4.Ex doctrina quam tradunt *Sotus l.* 7. *de juſt.q.* 3. *n.* 2.*docum.*2.*verſ,Sed eſt hic,Capua l.* 2. *deciſ.c* 31.*fin.Baja caſu.*49. *in ſua ſum f.*233.*Vega l.*4 *ſum caſu*417. ubi dicunt dubitantem puerum de rationis uſu dum vovit, minimè teneri,nec ſufficere quamcunque opinionem uſus rationis, ſed exigi rem eſſe adeo certam, ut nulla, aut tenuiſſima ſit apud viros prudentes dubitatio. Tandem probatur ex *c* 1. *de his quæ vi ad finem*, ibi, *Si legitimè probatum fuerit, non timore mortis prædictam mulierem religionem intraſſe.* Ex quo textu conſtat mulierẽ habitũ dimittentem profeſſione jam emiſſa, cogendam eſſe ad religionem, ſi monaſterium probaverit ſponte profeſſam eſſe, ergo in dubio an valuerit profeſſio, poſſeſſio eſt pro voluntatis libertate: aliàs non monaſterium,ſed ipſa teneretur probare metum

13 Dicendum tamen eſt in hoc dubio teneri. Prob. 1.quia verba exterius prolata ſunt naturaliter ſigna intentionis, & nullus præſumitur dicere, quod in corde non habet:ut latè probo *l,*1.*diſp.*15.*n.* 9 quod adeo verum eſt,ut etiam in juramento metu extorto, ubi vehemens conjectura defectus animi ſe obligandi propter metum, concurrit, veriſſimum ſit præſumi animum ſe obligandi, ut delicti præſumptio vitetur,ut docet *Alex. de Nevo c. Si verò, de jurejur.n.*42.*Imola c. Ad aud entiam, de his quæ vi.n.* 5.*Covar.* appellans oppoſitum manifeſtum errorem 4. *decret.* 2.*p.c.* 3.§.5.*n* 3.ergo ubi conſtat de promiſſione,dubitatur autem de animo ſe obligandi,præſumptio, & poſſeſſio eſt pro animo ſe obligandi verbis promiſſionis id ſignificantibus. 2. Quia promiſſionem conſequitur naturaliter obligatio, niſi expreſsè apponatur negatio contraria, ergo dum de promiſſione conſtat & dubitatur de contrario animo,præſumptio,& poſſeſſio eſt pro obligatione,& confirm. ex doctrina *Sot.l.*8.*de juſt.q.*1.*a.*7.*ad* 4. *col.* 25. *ante verſ. Ex ſecundo autẽ* ubi hæc ait, *Quæcunque actio exterior deliberata ſecum natura ſua affert agendi intentionẽ,& ideo niſi per formalẽ negationem mentis excludatur, ſemper intelligitur unà concurrere cũ actione*,ergo in dubio ea intentio præſumitur, & pro ea eſt poſſeſſio. Nam qualitas, quæ à natura ineſt, ſemper ineſſe præſumitur,ut probat *Menoch.de præſumpt l.* 1.*q.*14.*n* 3.Et amplius confirmatur, quia hujus poſſeſſionis ſignum eſt,ſtatim ac aliquis ait ſe juraſſe,vel promiſiſſe,non rogatur an habuerit animũ ſe obligãdi,quaſi is animus præſumatur.3.Poteſt probari ex dictis *diſp. præced n.* 10. ubi idem probavimus in dubio an promittens habuerit debitã deliberationẽ.4.Quia *D. Th.* 2. 2. *q.* 89. *ad* 3. ſupponere videtur, quando eſt dubia juramenti obligatio, eo quod de materia dubitatur, ſit licita, necne, obligare, ait enim poſſe tunc Epiſcopum diſpenſare:ergo idem dicendum eſt quando eſt dubium de animo ſe obligandi: quia perinde irritum eſt juramentum defectu debitæ materiæ, ac defectu hujus animi. 5. Quia quando dubium eſt an juramentum obliget, non poteſt aliquis propria auctoritate contravenire: ut docent *Sylv. Juramentum,*5. *q.* 1. *Ang. Juramentum* 6.*n.*1.*Tabiena,verb.Jurare,q.*10. *Cotta,* quem refert & ſequitur,*Grat. reg.*269.*n.*9.*Gut. de jur.*1.*p.c.*72.*n.*6.ergo in dubio poſſeſſio eſt pro juramenti obligatione: & conſequenter idem erit de qualibet alia promiſſione,cùm pariter ad omnes,ac ad juramentum exigatur animus ſe obligandi: ut dixi *n.* 9. Quia probato facto præſumitur interveniſſe omnia ad factum requiſita,ut docet *Pan. c.*1.*de his quæ vi.n.*9 *per c. In præſentia, de prob.* ubi probata profeſſione præſumitur profitentem habuiſſe legitimam ætatem. & neganti incumbit probatio, ergo cùm conſtet de promiſſione præſumitur in dubio animus ſe obligandi,ad ejus valorem requiſitus. Tandem, quia forus externus cognita hujus dubii veritate ſententiam feret in promiſſionis favorem, pro qua eſt præſumptio, ergo idem in foro conſcientiæ ſentiendum eſt: uterque enim forus, ubi externus falſæ præſumptioni non innititur, idem judicat:ut probavi *diſp.*5.*n.*20. Et pro hac ſententia ſunt *Filin. c. Si. vero,de jurejur.n.*8.*verſ.*4.declarat *Gutier.de jur.* 1.*p. c.* 57. *n.* 20. ubi docent juramentum coactum in dubio animi ſe obligandi,ſervandum eſſe: & *Nav.l.*3.*conſil.in.*1.*edit.t.*34. *de voto,conſ.* 4. *fin.* ubi ait voventem caſtitatem, ſimúlque religionem,incertum tamen de intentione, an abſoluta,an potius caſu quo ingrederetur religionem, teneri, dum dubitat de intentione, reputare ſe obligatum ad caſtitatem, licèt non admittatur ad religionem, quia eſt certus de voto,dubius tamen de intentione, & *Corduba ſum.q.*137. ubi ait in dubio an votum obliget eſſe neceſſariò petendam diſpenſationem,& *D. Ant.* 2 *p.t.*11.*c.*2 *initio,verſ.Nota* 6. ait tutius eſſe implere in dubio animi ſe obligandi.

Ad 1.argum. ex propoſitis *n.*12.dico eos Doctores agere 14
de juramento coacto, in quo coactio præbet vehementem ficti conſenſus conjecturam: & adhuc in illo reprobavimus eam doctrinam *num.* 13. Ad 2. Negatur antecedens, quia dum omnino dubitatur de promiſſione, nulla eſt ex parte promiſſionis poſſeſſio, ſed tota ſe tenet ex parte libertatis, quando autem promiſſio eſt certa, & dubius animus,tunc poſſeſſio, & præſumptio eſt ex parte promiſſionis. Ad 3.Nego in eo caſu eſſe poſſeſſionem ex parte libertatis. Ad 4. Neganda eſt ea doctrina & ſic diſtinguendum,ſi emittens votum, ſeptennium expleverit, cùm jam jus præſumat uſum rationis,is in dubio præſumendus eſt: ſecus ante ſeptennium, in quo caſu niſi expreſsè conſtet de rationis uſu,nec votum,nec ſponſalia obligabunt,ut latiùs dicemus *diſp.*19 *n.*10.Ad ultimum deſumptum ex *c.*1. *de his quæ vi*, varios affert intellectus *gloſſ. ibi verb Mortis, Anton.n.*29.*Panorm. num.* 9. *Imol.n* 16. *Anton.* igitur intelligit ex eo textu non conſtare, cui onus probandi incumbat, nam imperſonaliter loquitur; ſed benè reprobat *Imol.n.*16.*verſ. Sed certè*, quia textus probandum dicit fœminam ſpontè profeſſam eſſe, hoc autem monaſterio incumbebat probare, erat enim contra fœminæ intentionem.2.reſpondent *gloſſ.& Pan.* tam fœminæ,quàm monaſterio incumbere probandi onus, illi timorem mortis incuſſum, huic verò promiſſionem à muliere emiſſam. Sed nec placet hæc ſolutio, quia apertè opponitur textui ibi, *ſi legitimè probatum fuerit non timore mortis religionem intraſſe*, ubi manifeſtè loquitur de probatione facienda à monaſterio, contrarium enim probatura erat mulier, ut intentum aſſequeretur. Unde eligenda eſt alia ſolutio *glo. & Panor. ibid.* monaſterium debere probare non interveniſſe metum; non quaſi poſitivè id probare debeat: ſed fœminam probaturam metum, & eo ipſo, quod non probet, cenſetur monaſterium ſuam probaſſe intentionem.

Et

Digitized by Google

Et tandem melius reſponderi poteſt, revera monaſterium probaturum non interveniſſe metum, quia ex parte fœminæ erat poſſeſſio,& præſumptio juris per metum profeſſam eſſe,ex eo quod erat conjugata,viróque ſpoliata fuit, & in favorem ſpolii præſumitur conſenſus metu extortus: ut conſtat ex *c. de reſtit. ſpoliat.* ibi, *quia non eſt veriſſimile quod ſponte juri ſuo renuntiavit,qui renunciat, ſpoliatus.*

DISPUTATIO X.

Utrùm ficta matrimonii promiſſio, eſto non obliget, ut ſponſalia, vel promiſſio, conſtringat tamen ad ſtandum promiſſis ratione fraudis, & injuriæ illatæ fictè promittendo?

SUMMARIUM.

Quando promiſſio ficta eſt gratuita: an obliget, & in quo verſetur difficultas, & quot ſint difficultates tractandæ. n. 1.
Quid quando ſub ea ſpe virginem defloravit. 1. opinio non teneri. 2. Opinio verior; teneri. 3.
Quid ſi non fuit promiſſio mutua, & deflorata eſt fœmina. 4.
Quid ſi conditione diſpares ſint. 5.
Qualis debeat eſſe hæc diſparitas 6.
Quid ſi ex promittendi modo fœmina potuit fraudem percipere 7.
Quid ſi in his caſibus juramentum intercedat. 8.
Quid ſi ſequatur ſcandalum. 9.
Quid ſi malus exitus ſperetur. 10.
Quid ſi vir decipiatur credens fœminam eſſe virginem, vel in alia qualitate. c 11. & an tunc teneatur reſtituere.
Quid ſi ubi dolum novit, carnaliter cognoſcit fœminam. 12.
Quid ſi fœmina deflorata poſtea cum alio fornicetur, vel aliquid ei ſuperveniat, ob quod ſponſalia poſſunt diſſolvi, & an tunc teneatur vir reſtituere,ſi ipſam non ducat. 13.
Quid ſi tantum tactus,& oſcula interveniant fide data de matr. 14.
Quid ſi nolit fœmina, aut parentes ejus, aut fidem dans aliam duxit, vel ad ſacros ordines promotus eſt. 15.
Quid ſi deflorans duxit aliam, an viduus effectus teneatur defloratam ducere, remiſſivè 16.
Solvuntur argum. n. 17. & poſt invenies cætera ſummaria.

1 CUm (ut diximus diſp.5.n. 11) promiſſio matrimonii dupliciter fiat,aut merè gratis, quando ex altera parte tantùm fit; aut per modum contractus, dum mutua eſt:quando priori modo fit, ſi nullum alium damnum fœminæ redundet,non tenetur fictè promittens eam ducere, licet id fictè non animo ſe obligandi juravit, ſecluſo fractionis juramenti ſcandalo, quia non tenetur ex vi promiſſionis,aut juramenti, ut dixi diſp. præc. n. 5.& 9. nec ratione injuriæ,nulla enim eſt,cum non ſit contractus, Do ut des,vel,Facio ut facias,nec damnum aliquod ſequitur, & ita docet *Petr. de Ledeſm. de matr. q. 45. a. 4. dub. 1.* & quamvis anceps maneat, num ſaltem ſub veniale teneatur, credo tamen nec eſſe veniale, ratione dicta. Unde difficultas in eo verſatur, quando eſt mutua promiſſio, vel ſi fuit ex parte alterius tantùm, interfuit alius contractus, ſub ea ſpe tradidit fœmina corpus? Sex igitur quæſtiones in hac diſp. agitandæ ſunt. 1. Quando ratione fictæ promiſſionis fœmina deflorata eſt. 2. Quando vir eſt nobiliter dignior, eſto non teneatur ducere, teneatur ei damnum reſarcire. 3.Quid ſi fœmina cùm exceſſum ignorabat, aut prudenter credidit verè ſibi promitti. 4. Quid ſi fœmina ſub ea ſpe cognita, non erat virgo. 5. Quid quando contrahentes ſunt pares, & promiſſio fuit mutua, nec aliud damnum, quàm fictæ promiſſionis redundat. 6. An quando promittens non tenetur ducere,rogatus à judice, poſſit negare promiſſionem.

2 Quæſtio I. An fictè promittens matrimonium, & ſub ea ſpe deflorans virginem, teneatur eam ducere. Aliqui cenſent non teneri,ſed ſatius eſſe ducere,vel dotem conſtituere, quia juſtitia commutativa tantùm petit æquale reddi, poteſt autem id fieri ſatisfaciendo pecuniis. Sic videntur tenere *D. Ant.3.p.t.1.c.19.initio, & Supplem. Gab. 4. d. 28 q. 1. a. 2, conc.5.Barth.à Led.de mat. dub. 19.f. 1296.* ubi aiunt teneri hunc eam ducere, vel aliter ſatisfacere: & aliqui Theologi neoterici cenſent hoc eſſe probabile, ut refert *Petr. de Ledeſm. n. ſeq. allegandus.*

Omnino tamen dicendum eſt teneri ſub culpa lethali eam ducere. Prob. quia juſtitia commutativa non tantum petit reddi æquale, ſed ut idem met reddatur ex juſtitia debitum, ut ſi equum furatus ſum nulla reſtituta pecunia ſatisfaciam:unum enim pro alio invito creditore ſolvi non poteſt *l. 2. §. matr.ſi cert.petat.* Sed hic ex juſtitia commutativa tenebatur habere conſenſum,ut conſtat in omnibus contractibus,in quibus intervenit,Do ut des, vel Facio ut facias, ergo cùm poſſit reſtituere adhibendo eundem conſenſum ex juſtitia debitum, tenebitur ad id. Et confirm. quia quamvis damnum violatæ virginitatis poſſit æquè pecunia reſarciri, quod amiſſa virginitas non poteſt in eadem ſpecie reſtitui, at injuſta fixi conſenſus deceptio non poteſt æquè compenſari, niſi auferendo injuſtum dolum, veróque conſenſu præſtito, quia poteſt in propria forma reſtitui: Nec poteſt verè dici æquale, dum non ſatisfit in propria ſpecie.2.Quia in omnibus contractibus in quibus intervenit,Do ut des, vel, Facio ut facias,ubi aliter ex ſua parte implevit, tenetur alter implere, quamvis fictè contraxerit eo quod tenebatur ex juſtitia verè contrahere, ut ſi fictè promiſi Petro centum aureos ut eat Romam, ubi Petrus adivit, teneor dare;ergo cùm hic contractus fuerit mutuus, muliérque jam impleverit tradendo corpus, tenetur fictus promiſſor implere eam ducendo. Et ita docent *D.Th.4.d.28.q.unic a.2.ad 4.Ricard.ibi,a.1.q 3.fin. Palud. q.1.a.2.concl.4.& 5.n.14. & ſeq. Henr.c.ex p.n. 5. de ſponſalibus,D.Anton.2.p.t.5.c.6.§.1. Roſella Matrimonium. 4.n. 2.Angl.verb. Stuprum.n.1.Sylveſt verb.Luxuriæ.c.5. Tabiena verb.Reſtitutio.q.22.n. 33. Armil.ibi. n. 22. Victoria de matr. n. 265. in ſum.Navar.ſum.c.16,n.18.Ledeſma.2.p.4.q. 18. a. 2. ante dub. 1. ſol. 241. col. 1 Veracruz.3.p.ſpec.a 16. concl.5 Corduba ſum.q.50.& quæſtionario l. 1. q. 13. dict 2. Enriquez l. 11. de matr c.11.n.2.Beja ſum.caſu18. Lud Lop. 1.inſtruct.c.76.186.col.1.in 2.ed.& 2. p.materia de matr. c. 36.f. 1035.col.2.Salon.2.2.q 62.a.2.controv.5 fin.Manuel. 1.to.ſum.in2.edit c.208.n.8.Vegal.2.ſum caſu 239.Petr. de Ledeſm.de matrim q.45.a.4.dub 1.ad confirm.tertii,Capual. 2.dec.c 78.n.3.Spino ſpec.teſtament.gloſſ.15.principal.n.73.* 3

Hinc infero, idem dicendum eſſe, quamvis non fuerit, mutua promiſſio, ſed vir fictè promiſit fœminæ matrimonium, ſi ſe deflorandam ei traderet,cui promiſſioni virgo innitens tradidit corpus, quia eſt perfectus contractus. Facio ut facias & virgo jam implevit: quare omnes rationes n. præced. allatæ hoc probant, & DD. ibi citati indiſtinctè loquuntur de promiſſione: ſolus *Manuel 1. tom. ſum. 2. edit. t. 208 n.8.* aliquantulum trepidat, appellans hoc magis probabile, & pium.

Hæc tamen ſententia aliquibus modis limitanda eſt 1. 4 niſi vir notabiliter conditione excedat, tunc enim fœmina hujus exceſſus conſcia non poteſt allegare ſe deceptam eſſe,debuit enim ſcire, virum adeo diſparem fictè ſibi polliceri matrimonium. Hæc ratio communiter traditur, ea tamen non probat univerſaliter, ſed quando fœmina exceſſum notat; ideo nu. 11. tradam rationem univerſaliorem.Quod ſi opponas,hunc violaſſe juſtitiam fictè promittendo: ſolvam n. 19.Sic docent *D. Th.D.Ant.Sylv. Arm. Tabien. Angel.Nav.Cordub.Veracruz. Henriq. Lud. Lop.Capua,Vega,Pet.de Ledeſ.Beja,Salon.Spino citati nu. 3.Nav. l. 2.de reſt.c.3.p.4.dub.2.in 2 edit. n. 417.*

Rogabis tamen qualis debeat eſſe hæc diſparitas: quamvis enim omnes conveniant debere eſſe notabilem, at quidam ſtrictè loquuntur: ut *Petr.de Ledeſm. de matrim. q. 45.a.4.dub.1 concl.2* exemplificat, ut ſi fœmina ſit agricolæ,aut fabri filia, & vir filius Comitis. Sed multo minor diſparitas ſufficit. Quare hoc arbitrio prudentis relinquitur, qui eam eſſe diſparitatem judicet, ut meritò fœmina ſe decipi credere debuerit: ut optimè *Ang. verb. Stuprum n.1.Nav.ſum.c.22. n. 76.* & ideo melius exemplificant alii Doctores,ſi vir nobilis ſit,fœmina autem agricolæ filia:ita *D. Ant.2.p.t.5.c.6.§.1.Nav.ſum.c.16.n.18.Corduba. in quæſtionario l.1.q.13.dict.2.Capual.2.dec.c. 78. n. 6.Man. 1. to. ſum.in 2.edit.c.208. num. 8.* Idem dicendum eſt, quamvis 5

genere

genere pares ſint, ſi notabiliter divitiis impares ſint vel *Navar. ſum. Latina. c. 16. n. 28. Veracruz 3. p. Spec. a. 19. concl. 3. Corduba ea quæſt. 13. d. 2. Beja caſu 18. Ludov. Lop. utroque loco, n. 3. citatus.*

7 2. Limita, niſi fœmina ex verbis, aut aliis claris conjecturis facile poterat fallacem animum promittentis noſſe, tunc enim ſibi debet imputare, & voluntariè videtur fraudi conſenſiſſe: Sic *D. Th. D. Anton. Angel. Sylv. Tabien. Arm. Petr. de Led. Enriquez. Lud. Lop. Capua allegati n. 3.*

8 Imo hæ duæ limitationes verum tenent, quamvis juramentum fictum ſine animo ſe obligandi, interceſſerit: quia id juramentum non obligat ex vi juramenti, ut dixi diſp. 9. n. 9. ſic videntur expreſsè tenere *D. Anton. Navar. Sylv. Lud. Lop. 1. p. inſtruct. c. 76. f. 187. col. 1. citati n. 3.* cùm enim dixiſſent teneri fictè promittentem defloratam ducere, & maximè ſi juramentum interceſſit, ſubdunt, niſi ſit notabilis diſparitas, vel alia ſigna fraudis appareant: & tenet expreſsè *Capua l. 2. deciſ. c. 78. n. 6.*

9 3. Limita, niſi ex eo matrimonio ſcandalum magnum timeatur probabiliter, tunc enim excuſatur fictè promittens. Sic *D. Ant. 2. p. t. 5. c. 6. §. 1. Sylv. verb. Luxuria. q. 5.* qui ſubdunt petendam eſſe fidei datæ remiſſionem: hoc tamen non eſt neceſſarium, & ita credo eos ſentire: aliàs nil dicerent, nam remiſſione obtenta, nulla eſt opus cauſa, ut fides non ſervetur. Quare dicendum eſt cum ipſiſmet ſatis eſſe pecuniis damnum illatum reſarcire: quod quidem clarius conſtabit infra diſp. 14. num 3. ubi probabimus idem dicendum eſſe, quando vera eſſet promiſſio, nedum quando eſt ficta.

10 4. Limita niſi, ex eo matrimonio probabiliter malus exitus timeatur, ut ſi promittens norit puellam eſſe notabiliter levem, unde probabiliter peſſimum exitum timeat. Sic *Enriquez l. 11. de matrim. c. 11. n. 2. Manuel 1. t. ſum. in 2. edit. c. 208. num. 8.*

11 5. Limita niſi fœmina decipiat virum, dicendo, vel fingendo ſe eſſe virginem, quia in injuriis datur compenſatio, imò licèt ipſa non deciperet, ſi promittens fictè matrimonium, exiſtimabat eam virginem, & poſtea comperiat non eſſe, non tenetur eam ducere. Probatur, quia hæc eſt vera cauſa diſſolvendi ſponſalia vera, nedum ficta. Sic *Corduba ſum. q. 49. & in quæſtion. l. 1. q. 13 dict. 3. Lud Lop. 1. p. inſtr c. 76. f. 190. col. 1. Petr. de Ledeſm. de matrim. qu. 45. a. 4 dub. 1. ad confirm. tertii. Manuel. 1. to. ſum. in 2. edit. cap. 208. n. 8.* Rogabis tamen an teneatur hoc caſu vir reſtituere fœminæ aliquid ratione copulæ: & quidem quando fæmina non decipit aſſerunt *Corduba ead. q. 13. dict. 3. & Manuel eod. n 8.* teneri reſtituere, quia fœmina non fuit deceptionis cauſa, nec aliquam injuriam intulit viro, quia compenſetur injuria ipſi illata. Verùm, quando fæmina decepit virum fingendo ſe virginem, credo nil teneri virum reſtituere: tantum enim tenebatur ducere, & fœmina ſua deceptione cauſa fuit, ut ab hac obligatione vir eximatur. Hinc infero non tantum, quando vir deceptus eſt in virginitate, ſed etiam quoties eſt alia deceptio notabilis ſufficiens ad vera ſponſalia dirimenda, non teneri eam ducere, quia eadem eſt ratio.

12 Aliqui intelligunt hanc limitationem, niſi poſtquam vir defectum virginitatis novit, eam carnaliter cognoſcat. Quia tunc videtur confirmare promiſſionem. Ipſi non probant, ſed poteſt probari ex *c. Per tuas. de condit. appoſit.* ubi habetur promittentem ſub conditione videri ab ea recedere per carnalem copulam, præſumique matrimonium, ubi *gloſſ. ver. Præſumendum,* ait hoc eſſe favore matrimonii inductum, quia per copulam videtur à conditione recedere, & exprimere conſenſum de præſenti. Sed credo hanc limitationem non eſſe veram: nam *textus, c. Per tuas.* loquitur quando vera ſponſalia præceſſerant. Item quia hæc eſt præſumptio, quæ in foro conſcientiæ, in quo veritati ſtatur, ceſſat. At hic nunquam conſenſit, & ſi decepit deceptus eſt, & ubi ceſſavit deceptio, nil promiſit, & maximè hoc verum eſt: retenta opinione, quam amplectemur n. 23. promittentem fictè corruptæ, non teneri eam ducere.

Similiter non tenebitur ducere; ſi fœmina deflorata 13
poſtea cum alio fornicetur, quia hæc eſt cauſa juſta recedendi à veris ſponſalibus. Et ita de eo, qui contraxit clandeſtinè, & fœminam cognovit, non teneri ducere, ſi poſtea fornicetur, docet *Nav. l. 4. conſil. in priori edit. tit. de ſponſalib. conſ. 1. n. 6.* & idem crederem quoties ſupervenit cauſa notabilis ſufficiens ad ſponſalia diſſolvenda. Quia eadem eſt ratio, Addit *Navar.* teneri tunc reſtituere damnum, caſu quo ante fornicationem tenebitur: quis autem ſit caſus iſte, explicat *n. 4.* quando ſcilicet vi, aut dolo eam defloravit, ſecus, quando ſponte: & ratio eſt, quia fornicatio ſubſequens obligationem jam contractam non peremit; quare de eo, qui fictè promiſit, videtur dicendum teneri reſtituere: quia dolo extorſit copulam. Cæterùm verius credo non teneri: quia ante fornicationem tantum tenebatur veram facere promiſſionem, eam ducendo, in falſitate enim promiſſionis verſabatur injuſtitia: ergo ſi culpa fœminæ non tenetur eam ducere, ad nil amplius tenebitur. Imò, quando vi defloravit, & pacto inito convenerunt vir & fœmina de matrimonio contrahendo, ad illam injuriam reſarciendam, ſi poſtea fœmina fornicetur, nil tenetur vir reſtituere, quia quamvis ratione violentiæ tenebatur eam dotare, hæc tamen obligatio pacto utriuſque commutata eſt in matrimonium contrahendum, ergo poſtquam obligatio matrimonii culpa fœminæ ceſſavit, prior obligatio non reviviſcet; nam obligatio ſemel extincta non reviviſcit, *l. cum ex cauſa, C. de remiſ. pign.*

Si autem fictè promittens virgini, tantum haberet tactus cum ea, non teneretur eam ducere, ſed alio modo reſtituere: ut bene *Nav. l. 4. conſ. in 2. edit. tit. de ſponſalibus, conſ. 20.* quia non tanta eſt injuria. 14

Demum obſervandum eſt, quando fictè promittens jam non poteſt fœminam defloratam ducere, quia ſacris initiatus eſt, vel alteri matrim. copulatus eſt teneri illi fœminæ de nuptiis providere. Sic docent *D. Th. Sylv. Tabiena Petr. de Ledeſ citati n. 3. idem Soto 4. de 27. q. 1 a. 3. verſ. Alia præcipua:* quod non intelligas, ut teneatur integre dotare, ſed eo modo quo tenetur vi vel fraude deflorans virginem. Si autem fictus promiſſor velit puellam ſic deceptam ducere, & parentes ejus nolint, tenetur ei reſtituere, dotem conſtituendo, juxta *Sylv. verb. Luxuria, q. 5. fi. Nav. ſum c. 16. n. 18. Henriq. l. 11. de mat c. 11. n. 2. ubi juncto comment. lit. I.* dicit eſſe probabile ad nihil teneri, quando ipſa recuſat matrimonium. Sed ego exiſtimo, nec in priori caſu teneri: ſatisfacit enim, ſi ad ipſam ducendam paratus ſit, hoc enim in corporis pretium ſpopondit: ergo quandiu per ipſum non ſteterit, quominus matrimonium ſequatur, liber eſt ab alia obligatione. 15

Utrùm verò ſi fictus promiſſor, caſu quo tenebatur defloratam ducere, injuſtè aliud matrimonium iniit, & viduus efficiatur nondum reſtitutione facta, teneatur ad prius matrimonium, dicam infrà diſp. 49. n. 4. & 5. 16

Ad argumentum prioris ſententiæ propoſitum num. 2. reſpondeo non æquè ſatisfacere, ſi non reddat debitum in propria ſpecie: ut ſatis probavi n. 3. 17

SUMMARIUM.

An quando vir eſt notabiliter dignior, vel præbuit indicia ficti conſenſus, teneatur defloratæ reſtituere. 1. opinio teneri n. 18. 2. Verior, non teneri, 19.

Poſt n. 19. invenies alia ſummaria.

Quæſtio II. Utrùm, quando vir eſt notabiliter dignioris conditionis, vel alia indicia præbuit ficti conſenſus ita ut fœmina facilè poſſet præſumere dolum, teneatur deflorans ea ficta promiſſione ei aliquid reſtituere (non enim teneri eam ducere; huc uſque probavimus.) aliqui cenſent teneri reſtituere, quia dolo defloravit, & ſubinde injuſtitiam admiſit. Ita *Soto 4. d. 27. q. 1. a. 3. verſ. Alia præcipua. Nav. ſum. Latina, c. 22. n. 76. & c. 16. Latinè, & Hiſpane n. 18. Led. 2. p. 4. q. 18. a. 2. ante dub. 2. c. 3. f. 241. col. 1 Veracruz. 3. p. ſpec. a. 19. concluſ. 3. Cord. in quæſtion. l 1. q. 13. verſ. Secundum dictũ, & v. Tertia pars, Beja caſu 18. Bart. à Led. de matr. dub. 19. f. 1294. Lud. Lop. 2. p. inſtr. in 2. edit. materia* 18

Digitized by Google

ria de mat.c.16.f.103. & *1.p.c.79.f.189.col.1.fin.& ſeq. Pet. Led. de matr.q.45.a.4.dub.1.con 2.Capu.2.dec.c.78.n. 6 fin.* & hanc ſent.dicit probabilem *Henriq. l. 11. de matr.c.11.n. 2.junct.comm.lit G.* & eam ſupponit *Navarra, l. 2. de reſt. c.3.p.4.dub.2.in 2.edit.n.417.* Non tamen omnino convenit inter hos DD.circa quantitatem reſtituendã,nam *Nav. eod.c.16.n. 18.Cord. Veracr. Beja*, ſentiunt teneri integrè reſtituere eo modo,quo decipiens, vel vi corrumpens: eo quod talis ficta promiſſio habeat vim precum importunarum,quæ violentiæ æquipollent. Melius tamen *Soto, Capua,Lud.Lop.Petr. de Led.* dicunt, non ita integrè teneri reſtituere,ſed prudentis arbitrio conſiderandis ex una parte damnum,ex altera verò ſua ſponte fœminam deceptam eſſe,& hæc ſententia eſt ſatis probabilis.

Probabilius tamen credo,nil teneri reſtituere, qui cùm propter notabilem diſparitatem, vel alia fraudis aperta ſigna viderit fœmina, vel prudenter videre debuerit,ſe decipi,& nulla neceſſitate coacta in ſtuprum conſenſerit, liberè videtur conſenſiſſe.Item quia quamvis fictus promiſſor deliquerit contra juſtitiam intentione decipiendi,at ea intentio effectu ſuo deſtituta eſt, fœmina enim ſeipſam decipit,intentio autem ſola mente retenta non obligat ad reſtitutionem.Ita videtur ſentire *D.Th.4.d.18.q.un.a.2.ad 4.* quem ſequuntur *D.Ant.3.p.t.1.c.19.initio, Roſell.Mat. 4.n 2.Sylv matr.4.q.8.Tab.verb.Reſtit.q.22.§. 23. & matr. 2.q.7.§.8 fin.* ubi hæc ait *ſi quis dolosè contraxit, & extorſit copulam à virgine,& cum alia contraxit,teneatur ei ſatisfacere,& providere de nuptiis,niſi fuerit multo melioris conditionis,vel aliud evidens ſignum fraudis adfuerit; tunc enim non tenetur etiam providere de nuptiis ſecundum quoſdam, quia præſumitur velle decipi,*& docent expreſſè *Ang. verb, Stuprum n.1. Arm.verb.Reſt.n.22.Vict.ſum.de matr.n. 265. Lud.Lop.l.1.de contr.c.50.in ſol.ad 5.f.287.Vega.l. 2. ſum. caſu 239.* & dicit probabilem hanc ſententiam *Henriq. num. præcedenti citatus.*

Ad arg. contrarium conſtat ex dictis n. 19.

SUMMARIUM.

An quando fœmina ignoravit exceſſum,aut ſi novit,taliter ei promiſit deflorator, ut prudenter credere potuiſſet verè promittere, teneatur fictus promittens.

1. *Opinio teneri n. 20.*

2. *Non teneri.n.21.Poſt quem invenies cætera ſummaria.*

Quæſtio III. An fictus promiſſor matrimonii multò dignioris conditionis teneatur defloratam ducere prorſus ignaram exceſſus illius,vel ſi erat conſcia taliter ei promiſit,ut vir prudens meritò crederet verè promittere.Duplex eſt ſent.I.docet teneri:quia eſt contractus,& mulier ex ſua parte implevit.Nec poteſt dici à ſe ipſa deceptam eſſe, leviterque fidem adhibuiſſe:ergo tenetur eam ducere: nec ſatis eſt pecuniis ſatisfacere,cùm in propria ſpecie ſatisfieri poſſit. Sic videntur tenere *D. Th. Sylv. D. Ant. Angel. Arm.Tab.Nav.Lud.Lop.* ubi eos retuli n.5. *Sot.2.d.27.q.1. a.4 verſ.Alia præcipua*, ubi dicunt fictum promiſſorem notabiliter digniorem non teneri fœminam ducere, quia præſumitur fœminam voluiſſe decipi: cùm ergo in hoc caſu ceſſet hæc præſumptio,videntur clarè ſentire teneri: idem videtur tenere *Henriq.l.11,de matr.c.11. n. 2.* ubi ait non teneri ducere,quando fœmina novit exceſſum: idem tenet expresſè,*Nav.l.2.de reſt.c.3.p. 4. dub. 2. in 2. edit.n. 417.* & hæc ſententia eſt ſatis probabilis.

II ſententia probabilior affirmat teneri reſtituere inſtar vi vel fraude deflorantis,non tamen ducere.Probatur,quia non tenetur ad eam ducendam ratione promiſſionis, fuit enim ficta & invalida,nec ratione injuſtitiæ, & injuriæ illatæ,quia juſtitia non obligat ad reſtituendum plus quam damnum æſtimatur:ſed damnum ablatæ dolo virginitatis non tanti æſtimatur,ac virum notabiliter digniorem eam fœminam ducere:ergo nulla ratione tenetur. Et confirm. quando in contractu ſervatur æqualitas,uno implente,tenetur alter implere, at quando eſt inæqualitas non tenetur fictè contrahens integrè implere, ſed æquale reddere tenetur;quare ſi res promiſſa reddita in propria ſpecie eſſet multò inæqualior,non eſſet reddendã, ſed juſtum pretium rei per alterum contrahentem geſtæ: ergo cum matrimonium promiſſum ſit multò inæqualius deflorationi, non tenetur ad id fictè promittens.Quod ſi urgeas,contra juſtitiam hunc negaſſe conſenſum, ergo ſi lege juſtitiæ erat debitus neceſſariò erit modo præſtandus, eùm nulla cauſa nova eximens ab hoc juſtitiæ debito,adſit. Reſpondeo non peccaſſe contra juſtitiam negando conſenſum, cùm enim eſſet multò inæqualior deflorationi, non tenebatur ex juſtitia habere conſenſum:quare tantùm injuſtus fuit in ea deceptione, fortè enim fœmina conſentire nollet,ſi æqualis recompenſa eſſet ei reddenda. Sicut promittens meretrici valdè ſuperfluum in ſui corporis pretium, fictè tamen,injuſtus eſt decipiendo, non tamen tenebatur ex juſtitia habere conſenſum reddendi niſi æquale. Hanc dicit eſſe valdè probabilem,*Cordub.in quæſtion. l. 1. q. 13. verſ. ſecundum dictum,& Veracr.* dicit eſſe probabilem, *3. p.Spec.a.19.concl.4.*& tenet *Man.1.to.ſum.in 2.ed.c.208.n. 8* & videtur tenere. *Petr.de Led,de.mat.q. 45.a.4. dub. 1. concl.2.* reddit enim rationem,cur notabiliter dignior non teneatur ad matrimonium,quia inæquale reſtituere tenetur Idem videtur ſentire *Capual.2.dec.78.n.6.* ait enim teneri dotare,quando tam conſtanter promiſit, ut minimè fallendi animus præſumatur.Nec placet moderatio hujus ſententiæ,quam ponit *Manuel.eod. eod.n. 8.* nempe teneri ducere, quando fœmina viro dixiſſet ſe nullo modo conſenſuram, niſi chirographo ſibi tradito matrimonii promiſſionis:quia in hoc caſu noluit virtute decipi & ſic ait reſpondiſſe viros doctiſſimos. Sed minus ſibi conſtat quia etiam dum fœmina ignoravit exceſſum,voluit virtute decipi:unde indiſtinctè dicendum eſt minimè teneri ratione inæqualitatis in contractu.

Ad argumentum conſtat ex proximè dictis in hac ſecunda ſententia.

SUMMARIUM.

An ſi quis fictè promittat fœminæ quam novit corruptam, matr. ſi tradat corpus,teneatur. 1. *ſent.teneri.n. 22.*

2. *verior,non teneri. 23.*

Quid ſi erat vidua bonæ famæ,vel aliud damnum patitur.24.

Poſt n. 24.invenies alia ſummaria.

Quæſtio IV. An fictè promittens corruptæ matrim. teneatur ſi corruptionis conſcius ſit;& uterque paris conditionis ſit,& ſub hac ſpe tradidit fœmina ei corpus. Quidam aiunt teneri,quia fuit contractus, nec eſt diſparitas inter contrahentes, nec fraus aliqua ex parte fœminæ. Ita *Palud.5.d.28.q.1.a.2.concl.4.n.14.Cordub. ſum. q. 49. Lud. Lop.1.p.inſtr.in 2.edit.c.76.f.189.col.2. & 6. p. materia de matr.c.36.f.1035.col.2.Man.to. ſum. in 2. edit.c. 208.n. 8.* & falsò allegans *Scotum & Nav.* & limitat, quando eſt mutua promiſſio. Et hæc ſententia eſt probabilis. 22

Probabilius tamen credo non teneri, ſed alio modo injuriam compenſare,quia eam ducere non eſt æquale copulæ cum corrupta,ſed longe majus.Sic docent *Veracruz. 3.p.ſpec.a 19.conc.6.Henriq.l.11. de matr.c.11. n.2. in comment. lit.R.Lud.Lop. 1.p.inſtr.c.77.§ Hinc emergit.* 23

In hoc tamen caſu crederem veram priorem ſentent. quando eſſet vidua bonæ famæ, infamiámque ex copula contraheret,ob quam inepta redderetur matrimonio quia non videtur aliter poſſe reſarciri damnum.Sic. *Nav.lib.4. conſ.tit.de ſponſ.in priori edit.conſ.48.in poſteriori, conſ.7. Lud.Lop.1.p.inſtr.c.77.§.Hinc etiam liquet.Petr.de Led de matr.q.45.a.4. dub.1.in ſol.ad confirm.tertii.* Nec audiendus eſt *Veracruz,3.p.ſpec.a.19.concl. 6.* dicens fictum promiſſorem non teneri ducere coruptam cujuſcunque ſit conditionis. 24

SUMMARIUM.

An quando contrahentes ſunt æquales, nec aliud damnum ſequitur teneatur fictus promiſſor ad matrim.

1. *Sententia,teneri.num 25.*

2. *Verior,non teneri. num. 26.*

Poſt quem invenies cætera ſummaria.

Quæſtio,

25 Quæſtio V, An ſi contrahentes ſponſalia, æquales ſint, & alter verè promittat, teneatur fictus promiſſor contrahere, quando nullum aliud præter violatam fidem, ſequitur damnum. Aliqui aſſerunt (& eſt probabile) teneri, probatur; quia quamvis non teneatur ratione promiſſionis, tenetur tamen ratione injuſtitiæ admiſſæ. Quod ſic probo; hic violavit juſtitiam ficto conſenſu, ergo tenetur habere veram, ut injuſtitiam auferat, nec ſatis erit pecuniis ſatisfacere, quia non ſatisfit in eadem ſpecie debita, nec verè conſentiendo reddetur inæquale: quia ſicut vir ſe obligavit fœminæ, ita fœmina illi, & utraque obligatio æqualis eſt. Sic *Petr. de Ledeſ. de matr. q. 43. a. 1. dub. 4.*

26 Dicendum tamen eſt non teneri, quia licèt peccarit contra juſtitiam intendens in re graviſſima decipere; at quia re vera, & coram Deo alter ſibi non obligatur, injuſtitia illa, & deceptio manſit in intentione, nec habuit effectum, unde ſi maneret fictus promiſſor obligatus coram Deo, redderet inæquale: ſicut ſi fictè promitterem Petro 100. aureos ſi Romam peteret, & antequam petat, diſſolvo cōtractum, injuſtitiam non admitto: nam ratione promiſſionis quæ ficta fuit, minimè teneor, nec ratione injuriæ, quia nihil dedit, nec amiſit: & ſicut ego non ſum obligatus, ita nec alter mihi. Sic tenent *Veracruz. 3. p. Sp. a. 19. conc. 5. Cordub. in quæſtion. l. q. 13. verſ. Secundum dictum. Henriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 2. in comment. litt. L.* & *c. 13. n. 2.* ubi dicit tunc tantum obligare quando ſequeretur ſcandalum, vel injuria tertii *P. Molin. tom. 2 de juſt. tract. 2. d. ſp. 352. f. 591. ante verſ. Illud eſt obſervandum.*

Ad agumentum contrarium dico peccaſſe contra juſtitiam ficto conſenſu, quoad intentionem, non tamen habuit effectum, cum nullum damnum, nec aliqua alterius obligatio ſubſequatur.

SUMMARIUM.

An quando fictus promiſſor non tenetur ducere, poſſit rogatus à judice negare promiſſionem, & ibi de variis juramenti æquivocationibus. n. 17.

Quid quoties verè promittens tenetur implere. n. 18.

27 Quæſtio VI. An quando fictè promittens immunis eſt à matrimonii obligatione, poſſit rogatus a judice negare ſe promiſiſſe. Brevi reſp. poſſe, ne ſi fateatur promiſſionem cùm intentionem probare nequeat, cogatur ad matr. Prob. quia cū judex roget, ut ad matrim. debitum cogat, ſenſus interrogationis, eſt, promiſiſti matr. ita ut tenearis? ergo verè reſpondit, non promiſi, intelligendo, ita ut tenear. Sic tenet *N. v. c. Humanæ aures, 22. q. 5. in q. 1. in fin.* ubi ait rogatum à judice num hæc verba protulerit. Accipio te in meam poſſe juramento negare ſe dixiſſe, ſi fictè ea protulit: idem tenet in propriis terminis *Man. 1. to. ſum. 2. 2. edit. c. 245. n. 12.* & probatur ex ea doctrina, quam cum aliis, quos refert, tradit. *Cov. 5. var. c. 2. n. 4.* interrogatum à judice num mutuò receperit nummos, quos revera jam non debet, poſſe jurare ſe nōn recepiſſe: quia non recipit ita ut non teneatur ſolvere: & ex ea doctrina quam tradit *Sylv. verb. Mendacium, q. ult.* ubi dicit clericum à cuſtodibus rogatum, num aliqua portet, ut gabellam ſolvere compellatur, poſſe juramento negare intelligendo ſe nihil portare, ex quo gabellam debeat: & tandem ex illa doctrina, quam tradunt *idem Sylv. Juramentum. 3. q. 2. Nav. ſum. c. 21. num. 19. Philiarcus de offic. Sacerdo. to. 1. p. 2. l. 3. c. 14. fine*, nempe rogatum ab urbis cuſtodibus num veniat ex tali loco, quem falsò putant peſte infectum eſſe, ſi norit minimè peſte affici, poſſe jurare ſe ex eo non venire intelligendo, ex eo peſte infecto, ut cuſtodes rogare debent.

28 Ex his infero, idem dicendum eſſe quoties aliquis verè promiſit matrim. non tamen tenetur ſervare fidem ob aliquam cauſam, ut quia altera fornicata eſt, & cætera: poteſt enim juramento negare promiſſionem, intelligendo, ita ut teneatur. Quod non tantum intelligo verum eſſe, quoties certa eſt cauſa non implendi promiſſum, ſed etiam quando ſapientium judicio eſt probabile non teneri ſervare: poteſt enim jurare ſe non promiſiſſe, ita ut teneatur quia tuta conſcientia innitens opinioni probabili, poteſt ſe non obligatum exiſtimare, & hanc partem tueri.

DISPUTATIO XI.

Utrum fictè contrahens matrimonium per verba de præſenti, abſque interno conſenſu, teneatur verè contrahere.

SUMMARIUM.

An ſecundum matrim. contractum poſt illud fictum, ſit validum & explicatur c Is qui fidem de ſponſ. n. 1.

Et ibi an ſufficiat, ut fictus conſentiens poſtea internè conſentiat.

An peccet fictè contrahens matr. quamvis juſta cauſa intercedat n. 2. & quid ſi juret matrimonium, & de variis juramenti æquivocationibus eod n. 2.

An fictè contrahens matrim. teneatur verè contrahere. 1. opinio, non teneri num. 4.

2. Teneri. num.

Opinio authoris. n. 5.

Quid ſi non ſit virgo. num. 6.

Quid ſi promittens non habuit copulam. n. 7.

Quid ſi diſpares conditione ſi, vel alia fraudis ſigna appareant. n. 8.

Quid ſi timeatur ſcandalum, vel malus exitus n. 9.

An fictus hic contrahens abſolvendus ſit antequam verè contrahat. 10.

Solvuntur argumenta. 11.

Quamvis diſp. hæc potius ad librum ſequentem ubi 1
de conſenſu requiſito ad matrimonium agitur, pertineat: conſultius tamen duxi hîc diſputare, quia eſt valdè præcedenti annexa, & ex eiſdem principiis decidenda eſt. Conſtat igitur de matr. illud fictum, invalidum eſſe defectu conſenſus: utrum autem ſat ſit, ut hic fictus poſtea internè conſentiat dicam lib. 2. diſp. 32 à n. 9. uſque ad 15. Non tamen conſtat, an ſecundum matr. poſt illud contractum validum ſit: nam *Hoſtienſis c. Is qui fidem, de ſponſ. prope finem*, licèt dubius tenet hoc ſecundum matr. irritum eſſe, idem *Joan. And. ibi. n. 4. Anch. n. 5.* & videntur cenſere eſſe probabile, *Ant. ibi n. 8. Præpoſ. n. 3. fin.* ſolum enim appellat oppoſitam ſententiam tutiorem, & ducuntur textu *d. c. Is qui*, ibi, *licet præſumptum primum matri, videantur, contra præſumptionem tamen hujuſmodi non eſt probatio admittenda. Ex quo ſequitur, quod nec verum, nec aliquod cenſeatur matrimonium, quod de facto eſt poſtmodum ſubſequutum* ubi clarè videtur hoc matr. fictum ex ſtatuto Eccleſiæ eſſe impedimentum dirimens matr. poſt modum ſubſequutum. Dicendum tamen eſt poſterius matr. eſſe validum: nullus enim reperitur textus ſtatuens matr. poſterius dirimi per prius fictum, nec obſtat. *d. c. Is qui fidem*, nam bene reſpondet *Abb. ibi n. 4.* illum textum non diſponere ſecundum matr. eſſe irritum, ſed illativè loqui. ſi primum matr. quod de jure præſumitur, verum ſit, ſecundum eſſe nullum: quare ſi prius ſit irritum, non habebit locum illatio, & ſecundum erit legitimum, & ita docent. *D. Th. 4. d. 27. q. 2. a. 1. quæſt. 4. ad. 1. Palud. 4. d. 28. q. 1. a. 2 con. 3. 3. n. 13. Sotus 4. d. 27. q. 1. a. 3. verſ. Alia præcipua, Adr. 4. q. 2. de matr. ad 2. Veracruz. 3 p Spec a. 19. in ſol. ad 3. Petr. de Soto, lect. 3. de matr §. Primum igitur. Bart. à Led. de matr. dub. 19. f. 1195. Capual. 2. dec. c. 78 n. 5. Man. 1. to. ſum. in 2. edit c. 208. n. 7. Henriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 3.* & ex juris peritis, *Pan. d. c. Is qui, n. 4. & ibi Vincent. & Alex. de Nevo n. 9. Alanus ſumma confeſſorum, & Aſtenſis*, quos refert & ſequitur ibi *Henricus n. 12. Roſel. Matrim. 4. n. 2. Angel. Matrimon. 2. n. 15. Sylv. Matrim. 4. q. 8. Nav. ſum. c. 22. n. 76.* & hanc parte dicunt eſſe tutiorem. *Anton. d. c. Is qui, n. 8. & ibi Præpoſ. n. 3. fine.*

Deinde conſtat hunc fictè contrahentem matrimonium peccare mortaliter: infert enim notabilem injuriam in re graviſſima, alteri contrahenti. Sic *Caiet. ſum. verb. matr. c. matr. poteſt ex ſeptem capit. reddivitioſum. §. Et ſcito, & ibi Arm. n. 65. Nav. ſum. c. 22. n. 67. Pet. de Soto lect. 2. de matr. §. Primum igitur Ant. Cucus, l. 5. inſt. majorum, n. 11. n. 46. Pet. de Led. de mat. q. 45. a. 4. dub. 1.* Quod tamen intelligendum eſt, niſi ex urgenti cauſa, ut gratia vitandi magni ſcandali, id faceret, Sic Nav. *eod. c. 22. n. 78.* ubi abſolutè dicit tunc non peccare: quod difficultate non caret,

Digitized by Google

caret, quia ea fictio videtur quod à dam men dacium,cùm aliud verbis, quàm mente contrahens profiteatur. Verùm credo,nec venialiter paccare ſi æquivocatione utatur, dum verba profert) ea enim uti,ubi juſta cauſa ſubeſt,communis ſententia habet,) ut ſi intelligat, accipio te in meam, ſi ad id teneor, ſicut in ſimili aſſerunt *Sylv. Juramentum*.4. *q*.7.§.2. *Ang*.*Juramentum*.5.*n*.8.*Navar.ſum*.12. *n*. 14. *Lud. Lop*.1 *q.inſtr.c*. 42. coactum à latrone jurare ſe daturũ illi nummos,poſſe abſque perjurio id jurare,retinendo mente, Si ad id ſecluſo juramento teneor, nec eſſe perjurium ſi intendat non dare,ſciens minimè teneri.Similiter etiam id probatur ex doctrina, quam tradunt *Angel. Juram*. 4.*init. Sylv. Juramentum* 3. *q*.2.*Tabiena verb.Jurare.n*.14.*Armil. verb.Juramentum n*. 16. *Navar. d.c*.12.*n*.9.*Lud.Lop.d.c*.42. *Philiarchus de offic.Sacerd.to*.1.*p*. 2. *l*. 3. *c*. 14 *ad finem*. ubi concedunt fœminam excommunicatam, eo quod non cohabitat viro, quem novit non eſſe ſuum, poſſe in articulo mortis conſtitutam jurare ſe cohabitaturam,intelligendo ſi ad id teneatur, ut vel ſic excommunicationis abſolutionem obtineat: & tamen non poteſt habere animum cohabitandi, ergo ſimiliter in noſtro caſu licebit uti eadem æquivocatione. Quod ſi opponas irritum reddi ſacramentum, dico cum *Enriq.l*.11. *de matrim. c*. 9. *n*. 6. diverſum eſſe in hoc ſacramento, & in aliis ſentiendum, cùm enim ultra ſacramenti rationem,contractus naturam induat,poteſt ea ratione qua cõtractus eſt, abſque ſacramenti injuria irritum reddi, quando cauſa juſta ad id cogit.

3 His præmiſſis duplex eſt ſent. I. docet non teneri fictè contrahentem matrim. verè conſentire. Prob. nam fictè profitens non tenetur ſecluſo ſcandalo verè profiteri, ſed poteſt ad eum locum ſe recipere,ubi ceſſat ſcandalum, ergo ſimiliter fictè ducens uxorem, non tenetur ceſſante ſcandalo verè ducere: utrobique enim eſt ficta traditio, illic monaſterio,hic autẽ uxori,& injuria recipientis: Antecedens fatetur*Sotus l*.7.*de juſt q*.1.*a*. 2. *verſ. An verò, qui tale votum.Nav.Statuimus*,19.*q*.3.*n*.75.*Angles floribus* 2. p.*q*.1.*de voto, a*. 1. *diffic*. 4.*Enr.q.l*.11.*de matr.c* 11.*n*.3 *fi.Arag*.2.2.*q*.88.*a*.1 *f*.969.*vol* 1.*ab init.Man*.2. *to. ſum. c*. 92. *n* 5 Item quia nullam injuriam irrogare videtur,cùm neuter maneat verè obligatus,ut in ſimili dixi de ſponſalibus diſp. præced. n.26.Poteſt etiam probari aliis urgentiſſimis rationibus, quibus infrà l. 4.diſput.15.n. 54. probabimus metu extorquentem à fœmina matrimonium, quamvis ipſa poſtmodum velit ratificare matrimonium illud, minimè teneri, hanc ſent.videntur tenere *Hoſt.c.Ex parte,de ſponſ.D.Ant*.3.*p.t*.1.*c*.29.*init.Tabier.Matrimonium*.2.*q*.7. §. 8.*fine*, dicunt enim fictè contrahentem ſequuta copula teneri ducere, vel aliter ſatisfacere: favent etiam *Roſella Angel. Sylv. Barth.à Ledeſm.f*.1297. *Man*. quos retuli n. 1.*Covar*.4.*decret*.2.*p* 2. *n*. 4. ubi tunc fictè contrahentem obligant ad verum conſenſum, quando interfuit virginis defloratio:quaſi aliud ſentiant,quando ſolum adfuit fictus conſenſus.Et in propriis terminis eam tenet *Ledeſ*. 2. 4. *q*. 47. *a*. 4. & apertè ſentit eſſe probabilem *Victoria ſum. de matri n*.252.dicit enim oppoſitum non ſufficienter probari: & ſentiunt eſſe probabilem aliqui moderni, teſte *Pet. de Ledeſm. de matr q*.45.*a*.4.*dub*.1 § *In hac difficultate. fin*.

4 II. ſent docet teneri. Prob. quia eſt utrinque contractus, Do, ut des, & alter jam implevit tradendo poteſtatem ſui corporis per verum matrim. ergo fictor tenetur verè implere. 2. quia ſequitur alteri graviſſimum damnum, cum enim in foro Eccleſiæ probare nequeat fictum alterius conſenſum, non permittetur aliud inire matrim. cogetúrque continenter vivere.Tandem probari poteſt rationibus, quas afferam l.4.diſp 15.n.4.ad probandum cogentem fœminam ad matr.teneri ipſa volente ratificare. Hanc ſent. videtur tenere *D. Th*.4.*d*,27.*q*.1.*a*.2.*quæſtiunc*. 4. *ad* 1. ait enim hunc fictè contrahentem puniri in foro Eccleſiæ, & in foro pœnitentiæ: cùm ergo in foro Eccleſiæ ſit certum cogi ad illud matr. videtur ſentire idem eſſe in foro conſcientiæ,& expreſſè eam tenet *Scot*.4.*d*.30.1.*verſ.Reſpõdeo ſtante illo dolo,maj*.4.*d*.27.*q*.1.*Andrian a*.4.*q*.2.*de matr.ad* 2.*Sot*.4.*d*.27.*q*.1.*a*.3.*v*.*Alia præcipua, P. de Soto* dicens eſſe indubitatam,*lect. de matr*.§.*Primũ agitur.Nav.ſum.c*.22. *n*.76.*Met.l*.1.*ſum.c*.16.§.13.*f*.31.*col*.2.*Enriq l*. 11. *de matr. c*.11.*n*.3.*Bannez* 2.2.*q*.77.*a*.3 *d*.1.*a.d*.2.*confir.P.de Ledeſ.de matr.q* 45.*a*.4.*dub*.1.aſſerẽs priorem ſent. eſſe improbabilẽ.

Sic concl. hæc 2. ſent. moraliter & regulariter eſt veriſſima: nam ſemper ſequitur notabile damnum fœminæ, tum in fama,quare alii nubere non poterit: tum etiã quia non permittetur aliud inire matrim. Cæterùm ſi nullum ex his damnis, nec aliud notabile ſequeretur, probabiliorem reputo priorem ſententiam, his enim ſecluſis damnis maximè urgent ejus rationes. 5

Hæc autem 2. ſententia extenditur,ut vera ſit,quamvis fœmina fictè ducta, non ſit virgo: adhuc enim damnum graviſſimum patietur, cum continenter vivere compellatur. Ita *Sotus,Bannes,P.de Ledeſ n*.4.*allegati*, quod verum quidem eſt,niſi ipſa virum deciperet fingendo,vel dicendo ſe eſſe virginem, ut bene *Sotus*, & *P de Ledeſm.ibi.Enriq. l*.11. *de matr. c*.11.*n*.2.& 3.Quod idem dicerem,quando ipſa minimè decepit,verùm cõmuniter virgo reputabatur, & ut talem vir ducebat, aliàs nullo modo eam ducturus, tunc enim fictè contrahens non tenetur verè contrahere: quia notabile damnum patietur contrahendo cum corrupta,& notabilis eſt mutatio inter eam quam virginem credebat,& inter non verè virginem: item quia hæc eſt legitima cauſa diſſolvendi ſponſalia vera. 6

Extenditur 2. ut vera ſit, quamvis fictè contrahens minimè copulam habuerit, adhuc enim tenetur verè contrahere,quia adhuc damnum illud ſentit decepta,ut compellatur ab illo abſtinere matrimonio. Sic videtur tenere *Sotus n*. 4. *cit*. ait enim teneri ducere, præſertim ſi cognovit eam:idem*P.de Ledeſm.d.a*.4.*dub*.1. *concl*. 1. *in* 4 *prob*. ubi ait eſſe veram hanc ſententiam, quamvis nullum aliud damnum ſequatur injuriæ ficti conſenſus. 7

Extenditur 3. hæc ſententia quamtumvis contrahentes diſparis conditionis ſint,adhuc enim tenetur fingens conſenſum verè contrahere. Sic *Barth. à Ledeſ. de matr. dub*. 19.*f*. 1298. Hoc tamen non placet, ſed verius eſſe credo non teneri,quia eſt maxima in contractu inæqualitas, unde ſatisfaciet alio modo reſarciendo injuriam *Sic. Roſella Matrimonium n*. 4. *Ang. Matrim*. 2. *n*. 15.*Sylv. Matrimonium* 48.*Sotus* 4.*q.d*.27.*d*.1 *a*. 3. *verſ. Alia præcipua. Nav. ſum.c*.22.*n*.76.*Enriq.l*.11.*c.matr.c*.11.*n*.3.*P. de Ledeſm. de matr.q* 45. *a*. 4. *dub*. 1. *concl*. 2. Quanta autem debeat eſſe hæc diſparitas,dixi diſput.præced.n.6.Idem credo ſive fœmina diſparitatem norit,ſive ignorarit: ut dixi loquens de ſponſalibus,diſp. præced.n.21.eiſdem rationibus: quia eſt maxima in contractu inæqualitas, & matrimonia inter valde diſpares, infeliciſſimos exitus habere ſolent. Idem credo quoties contrahens manifeſta ficti conſenſus indicia præbuit: quia tunc ipſa fœmina ſe decepit,quia ratione diſp.præced.n.19.defendimus ad nullam teneri reſtitutionem fictum promittentem. 8

Similiter non teneretur fictè contrahens verè contrahere, quando peſſimi exitus probabiliter timerentur: ut bene *Enriq. l*.11.*de matr.c*.11.*n*.3.*Petrus de Ledeſm.d.a*.4. *dub*. 1. *concl*. 2 .& diximus idem de ſponſalibus diſp. præced.n. 10. & idem credo quando graviſſimum ſcandalum timeretur: ut de ſponſalibus dixi diſp. præced. n. 9. 9

Tandem id obſervandum eſt quoties fictè contrahens tenetur verè contrahere,abſolvendum non eſſe,donec verè contrahat,quamvis ſe contracturum proponat.Quia attentis circunſtantiis,& rei gravitate,maximo expoſitus eſt periculo perſiſtendi in deceptione Sic *Enriq. d. c*. 11.*n*.3 *P. de Ledeſm*. aſſerens ſic tenere multos graviſſimoſque viros *d. dub*. 1. *concl*. 1.*fine,Barth. à Ledeſm. dub*. 19. *de matrim*. Quod temperandum credo, niſi ea contritionis ſigna præberet pœnitens, ut meritò ac jure optimo perſuadeat ſibi confeſſarius, illum ſtatim contracturum:ut de eo,qui juſſus reſtituere in aliis confeſſionibus nondum reſtituit,aſſerant communiter Doctores. 10

Ad 1. argu. prioris ſent. nego conſequent nam fictè contra 11

Digitized by Google

contrahens matrimonium, ſi non verè contrahat, irrogat gravem injuriam fœminæ, & matrimonium eſt in utriuſque contrahentis favorem, at ſi fictè profeſſus non ratificet, non videtur in grave religionis damnum, & religio potius ordinatur in bonum profitentis, quàm è contra; qua ratione communis ſent. docet extrahentem abſque vi, vel fraude profeſſum, nil teneri reſtituere. At 2. fateor ratione ſolius ficti conſenſus, ſi aliud damnum minimè ſequatur, non teneri: ut diximus n. 6. Argumenta autem ſecundæ ſententiæ ſolum probant ſubſequuto alio damno teneri verè contrahere, & non ex ratione ipſa contractus ficti: nam neuter re vera manet obligatus vero matrimonio, & ita ſervatur æqualitas.

DISPUTATIO XII.

Utrùm promiſſio conſtituens ſponſalia, neceſſariò fieri debeat coram parocho, & teſtibus, atque ita ſponſalia clandeſtina irrita ſint?

SUMMARIUM.

An valeant ſponſalia clandeſtina. 2 Sent. non valere. n. 1.

Pœna impoſita clandeſtino matrimonio, an cenſeatur impoſita clandeſtinis ſponſalibus, & explicatur Clem. de conſang. n. 2. junct. n. 1.

Sententia verior, 1. valere. n. 2.

Lex correctoria reducens ad jus commune, eſt extendenda. n. 2. & ibi caſus omiſſus manet in diſpoſitione juris communis.

Solvuntur arg, & explicatur l. Oratio, digeſt. de ſponſ. & l. Si qui tutor digeſt. de ritu nupt. n. 3.

2 Difficultas hujus diſp. in eo verſatur, an ſicut *Trid. ſeſſ. 4. de matr. c. 1.* irritavit matrim. clandeſtinum, ita ſponſalia clandeſtina irritarit. Quidam enim cenſent eo ipſo illa irritaſſe. Prob. 1. ex *l. Oratio. ff. de ſponſ.* ibi *Oratio, quæ quaſdam nuptias ſenatorum inhibuit de ſponſ. nihil loquuta eſt: rectè tamen dicitur ſponſalia in his caſibus ipſo jure nullius eſſe momenti.* Et ex *l. Si quis tut. 60. verſ. Quamvis, ff. de ritu nupt.* ibi, *quamvis verbis orationis cautum ſit ne uxorem tutor pupillam ſuam ducat, tamen intelligendum eſt, nec deſponderi quidem poſſe.* Ergo eo ipſo quod Trid. irritavit matrim. clandeſtinum, cenſetur ſimilia ſponſalia irritaſſe. 2. nam pœna impoſita matrim. clandeſtino, cenſetur imponi clandeſtinis ſponſalibus, ut docet *Panor. c. fin. de cland. deſponſ. n. 6. Bonif. clem 1. de conſ. n. 56. Franc. Nicolitius C. de edend. rub. n. 32. Caſtil. l. 29. Tauri n. 10. Menoch. conſ. 69. n. 66. & ſeq. vol. 1* ergo 3. quia inhabilis ad matrimonium eſt inhabilis ad ſponſalia, ſed Trid. inhabilitat ad clandeſtinum matrimonium, ergo ad clandeſtina ſponſalia. Et confirm. ſicut ſe habet matrimonium abſolutum ad ſponſalia abſoluta, ſic clandeſtinum ad clandeſtina: ſed prohibito abſolutè matrimonio ſunt irrita ſponſalia, ergo irritato clandeſtino, irritantur clandeſtina. Hanc ſent. videtur tenere *Alex de Nevo rubr. de ſponſ. in 6.* ubi ait, quoties annullatur matrim. eo ipſo annullari ſponſalia: & *Menoch. proximè cit.* ait enim vitium clandeſtinitatis, quo vitiatur matrim. vitiare clandeſtina ſponſalia: & tenet expreſsè *Albornoz, tr. de art. contr. l. 4. tit. 1. Matienz. l. 5. recop. t. 1. rubr. gloſſ. 1. n. 45. init. & n. 51. fine.*

2 Dicendum tamen eſt non eſſe neceſſarium ſponſalia celebrari coram parocho, & teſtibus, ſed clam contracta valida eſſe. Prob. lex Trident. irritans matri. clandeſtinum, eſt correctoria juris communis, & proinde extendenda non eſt ultra caſum expreſſum, *l. Præcipimus, C. de appell.* ergo cùm ſolum irritet matrimonium clandeſtinum, non debet extendi ad ſponſalia, ſed tanquam caſus omiſſus relinquendus eſt in diſpoſitione juris communis, *l. Commodiſſimè, ff. de lib. & poſt.* Et confirm. quia non militat eadem ratio prohibendi, matr. enim clandeſtinum prohibetur ad vitandum concubinatum quo priori matrimonio clam inito ſpreto, contrahens aliam publicè ducebat; cùm enim de priori matrimonio Eccleſiæ non conſtaret, cogebat ad ſecundum, quod verè concubinatus erat: quod in ſponſalibus minimè locum habet, nam matrimonium contractum prioribus ſponſalibus contemptis, validum eſt, 2. quia lex correctoria, per quam reducimur ad jus commun: eſt favorabilis, & extendenda, atque ita omnis intellectus, per quem ad jus commune reducimur, favorem continet, & extendi debet, eo quod res facilè ad ſuam naturam redit Docet optimè *gloſſ. c. Statutum. verb. Numerandum, de præb. in 6. Tiraq.* latè probans *de prim. q. 24. n. 2. & ſeq. Lud. Gom. regul. cancel. de jure quæſito non tollendo, q. 16. init. Cov. 3. var. c. 6. n. 4. Na. de pœn. d. 6. c. 1. §. Laboret, n. 16. A. Gom. to 4. var. c. 5. n. 31. Mol. l. 3. de prim. c. 4 n. 25. Gut. de jur. 1. p. c. 51. n 8. Enriq. l. 1. de pœn. c. 14. n. 7. in commento, littera K.* ſed intelligendo decretum Trid. ut non irritet ſponſalia clandeſtina, reducimur ad jus commune, quo attento valida erant: ergò is intellectus tanquam favorabilis, amplectendus eſt. 3. quia pœna appoſita contrahentibus matrimonium, non afficit contrahentes ſola ſponſalia, ut *clem 1. de conſang.* excommunicantur ducentes conſanguineam, & tamen non ligat ea cenſura ſola ſponſalia celebrantes, eo quod in odioſis nomine matrim. non veniunt ſponſalia, ut dixi diſp. 1. n 2. atque ita docent *gloſſ. clem. 1. de conſang. verb. Contrahere, & ibi Stephan & Paulus*, quos refert & ſequitur *Card. ibi q. 18. & 19. idem Card. c. fi. de cland. deſp. fi. & ibi Hoſt. & Cald. Ant.* ibi *n. 15. Anch. n. 17 Alex. de Nevo n. 15. Præpoſ. n. 5. Fel. rubr. de ſponſ. n. 1 Curt. jun. l. 2. n. 58. ff. de juriſd. omn. jud. Jaſon l. Cum quidam, n. 13. ff. de lib. & poſt. Tiraq. poſt leges connub. gl. n. 2. n. 18 Sylv exc. 9. caſu 41. n. 78. verſ. 6. Ang. Excom. 7. caſu 41. n. 2. Roſella Excomm. 1. caſu 43. n. 6. Tab. Excommunicatio 5. caſu 49. §. 1. §. Cajet. verb. Excommunic. c. 4*. & ibi *Arm. n. 45. D. Ant. 3 p. t. 24 c. 34. Sot. 4. d. 29 q. 2. a 1. ad fi. verſ. Sed arguit Nav. ſumma c. 27. Latine n. 141. Hiſpane n 14.* & latè *c. 22. n. 43. Cov. 4. decret. 2. p. c. 6. init. n. 22. Greg. Lop. l. 3. t. 1. ante l 1 Suar. l. 2. fori, t. de de los caſamientos, n. 34. Ant. Gab. to. 2. commun. in mea edit. l 17. verſ Sponſalia, f. 312. Veracr. 1. p. ſpec a. 10. §. Eſt autem ſecundo, Perez l. 5. ord. t. 1. l. 2. init. Oroſc. l. 2. n. 24. ff. de juriſd. omn jud Salcedo pract. c. 73. verſ. 9 Viv. cand. ſacr. materia de ſponſ. c. 4. n. 47. Cord. ſum, q. 52. Cap. 4. dec. c. 23. n. 5. Azeved. l. 5. rec. t. 1. l. 1. n. 10. Spino ſpec. teſt. g. 15. n. 84. Lud Lop. 2 p. inſtr. materia, de matr. c. 37. f. 1041. col. 2. Barth. a Ledeſ. de matr. dub. 25. poſt c. concl. Vega l. 6 ſum c. 104.* ergò annullatio matrimonij clandeſtini non extenditur ad ſimilia ſponſalia. Quare hanc ſententiam tenent. *Nav. ſum. Lat. c. 25. n. 144. & l. 3. conſ. in 1. ed. t. de voto, conſ. 6. n. 3. & lib. 4. t. de conſa. conſ. 3. n. 7.* ... 2. verò *eo. t. de vot. conſ. 3. n. 3. & l. 5. de rapt. conſ. 4. n. 3. verſ. 5. Veracr. appen. ad ſpec. dub. 9. Cordub. ſum. q. 52. Gut. l. 1. q. can. c. 18. n. 9. fin. & de jur. 1. p. c. 51. a. 3.* Et concludit *n. 8.* ita eſſe ſæpè practicatum, & tenere graviſſimos juriſperitos, nemine contradicente, *Perez l. 5. ord. t. 1. l. 1. f. 39. col. 1. §. Contrarium, Spino ſpect. teſt. gl. 15. n. 79. & 80. Lud. Celſus ſum. caſuum reſerv. caſu 19. Enriq. l. 11. de matr. c. 5. n. 8.* & dicit ſic tenuiſſe *Cov. Verac. & Baſtos*, de hac conſultos, *& c. 13. n. 8. Salced. pr. c. 73. verſ. 9, Mendoza de pact. l. 1. c. 4. n. 72. Palac. 4. d. 40. q. ult. fi. Gallego de cogn. ſpirit. c. 13. Azeb. l. 5. recop. t. 1. l. 1. n. 14. & ſeqq. Lud. Lop. 1. p. inſtr. c. 85. fi. & 2 p. materia de mat. c. 37. f. 1041. col. 1. & c. 39. f. 1061. col. 1. Barth. à Ledeſm. de Matrim. dub. 8. f. 1229. Segura direct. jud. 2. p. 15. f. 1. & 4. P. de Led. de matr. q. 45. a. 5. circa 2. punct. dub. 4. 180. col. 2. fi. Manuel. 1. to. ſum. in 2. edit. c. 144. n. 10. Vivald. candelab. ſacr. 1. p. c. 4. de ſponſ. n. 28. & 47. Vega lib. 6. ſum. caſu 104.* & tandem ſic declaratum eſſe à Cardinalibus referunt *Gutier. Azevedo, Segura, Enriq. Manuel, Petrus de Ledeſm. ibidem.*

Ad 1. Argum. deſumptum ex *l. Oratio, & l. Si quis tutor,* 3
dico intelligendas eſſe. 1. quando prohibetur matrimoniũ abſolutè ſeu omnibus modis, cùm enim tunc nullo modo poſſit contrahi matrim. ſponſalia erunt promiſſio rei illicitæ, & ſic nulla; at contrahentes clandeſtinum matrimonium, tantum ſunt inhabiles ad clandeſtinè contrahendum: quare promiſſio clandeſtina valet: eſt enim relicitæ promiſſio, nempe matrimonii contrahendi eo pacto quo jubet Eccleſia, Secundo modo ſunt intelligendæ, quando

quando eſt eadem ratio in prohibitione matrimonii, & ſponſalium: ſic *Alexand. Cyn. Deci.* quos refert, & ſequitur dicens eſſe omnium. *Navar. lib.4. Conſil.* 1. *edit. tit. de conſang.conſ.3.n.6.in* 2.verò *lib.5. tit. de rapt. conſ.* 4. *n.* 2. *Oroſcius l.2.n.24.ff.de juriſd. omn. jud.Gutier.de juram.p.*1. *c.5* 1. *num.* 9. & multi alii, quos refert & ſequitur *Sarcedo pract. cap.* 73. §. *Nec ſuperioribus*: at non eſt eadem ratio prohibitioni matrimonii, & in ſponſalibus, ut dixi n. 2. Tandem intellige, quando prohibitio matrimonii eſt perpetua,ſecus,quando eſt temporalis, ut in hoc caſu, & ita explicant *Dec.Navar.Gutier.proximè citat. Greg. Lop.p.* 4. *t.*1 *ante l.fine,Azebedo lib.5.recop.t.*1.*l.* 1. *n.* 17. Ad 2. negatur antecedens, ut probavi n.2.Ad 3.Fateor,quando aliquis eſt perpetuò inhabilis ad matrim. quocunque modo contrahendum, ut dixi in ſolut. ad confirmationem negatur maior, quia prohibito matrimonio abſolutè, ſponſalia non poſſunt cadere ſuper materiam licitam: ſicut cadunt; quando ſolum prohibetur clandeſtinum,eſſet autem vera, quando ſponſalia caderent ſuprà matrimonium illo modo quo eſt vetitum, ſcilicet clandeſtinum, ſi enim duo promitterent clam contrahere, eſſent nulla ſponſalia, tanquam rei illicitæ promiſſio.

DISPUTATIO XIII.

An ſaltem culpā ſit, ſponſalia clandeſtina contrahere.

SUMMARIUM.

Prima opinio, eſſe culpam. n 1. *& prohibito aliquo, prohibetur omne per quod pervenitur ad illud. n.* 1. *&* 2.

2. *Verior non eſſe culpam.*

1 Duplex eſt ſententia I. ait eſſe culpam, quia eo ipſo, quod *c. fin. de clandeſt. ſponſat.* prohibetur matrim. clandeſtinum, cenſentur prohibita ſponſalia clandeſtina. Quia prohibito aliquo cenſetur prohibitum omne id, per quod pervenitur ad illud, *l. Oratio, ff. de ſponſal.* & probat multa cumulans *Rebuff.c.Poſtulaſtis,in princ.n.* 1. *& ſeq. de clerico excomm. miniſtr.* ergo prohibito matrim. cenſentur prohibita ſponſalia, quæ via ſunt ad illud. Sic tenent *gl.clem.*1.*de conſang.verb.Contrahere. Hoſtienſis d. c. fin. ſuper verb. Contrahenda & ibi Io. Andr. n.* 4. *Cardin. fin. Anchar.n.*17.*Abb.n.*6.*Alex.de Nevo n.*15. *Præpoſ. n.* 5. *Ang. verb.Clandeſtinum,n.*3.*Sylv.Matrim.*6.*q.*7.*dict.* 5. *&* 6.*Tabiena v.Sponſalia q.*1.*n.*2.*& ibi Armilla n.* 14.& innuit *l* 1. *t.*3.*p.*4.& docet ibi *Greg.Lop.verb.Que los deſporſen.Roſella verb. Impedimentum, impedim.*1.*n.*13.*Perez lib.*5. *ordin. tit.*1.*l.*2 *initio*,& exTheologis,*Palud.*4.*diſt.*28.*q* 2.*a.*2.*n.*14. *Caiet.ſumma, verb.Sponſalia*:immo *Caiet. & Armil.* dicunt eſſe peccatum mortale, quod idem docet *Barth. à Ledeſm. de matrim.dub.* 14. ubi conſuetum eſt denunciationes præmittere. Et pro hac ſent. eſt *Synodalis conſtitutio Tolet.* 4. *tit.*4.*lib.*4.ubi,*otro ſi conſiderando de quantos inconvenientes ſon cauſa los clerigos, que ſe atreven intervenir en los deſpoſorios, o matrimonios prohibidos, mandamos, que ningun clerigo intervenga en ellos, aunque ſean de futuro.* ergo ſupponit ſponſalia clandeſtina eſſe prohibita.

2 Secunda ſententia omnino tenenda docet eſſe licita. Probatur, quia nullo jure prohibentur, nam *c. fin.de clandeſt. deſponſ.* tantum prohibetur matrimonium clandeſtinum, & axioma illud, Prohibito matrimonio cenſetur prohibitum omne id, per quod ad illud pervenitur, deſumptum ex *l. Oratio, ff. de ſponſalib.* non habet locum in hoc caſu: ut probavi diſputatione præced. n. 3.ubi tripliciter limitata eſt *illa lex.* Nec obſtat doctrina communis n. 1. allegata aſſerens prohibitionem matrimonii clandeſtini factam *d. c. fin.* extendi ad ſponſalia:nam *Hoſtienſis, ibi,* quem reliqui ſequuntur, fatetur id non haberi ex illo textu,ſed ex ratione textus: eo quod eadem inconvenientia ex ſponſalibus clandeſtinis ſequantur, cùm ſæpè per copulam, & alios actus, tranſeant in matrimonium: quod cùm hodie ceſſarit per decretum *Trid.ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de matrim.* illa prohibitionis ratio ceſſat: neque etiam ſunt prohibita jure novo; nam Tridentinum ſolum prohibuit matrimonium clandeſtinum, nec id decretum ad ſponſalia extenditur ut probavi diſput. præced. num. 1. Quare hanc ſententiam tenet *Veracruz append. ad ſpecul. dub.9.fol.*34. §. *Ad dubium Lud.Lop.*2.*p.inſtr.materia de matr.c.* 37.*f.l.* 1041.*co.* *Salçedo pract c.*73.*verſ.* 9.*&* §. *Ex quibus*, & §. *Eſt ſanè*, intelligit conſtitutionem Tolet. pro priori ſent. allegatam,quando ſponſalia ſunt prohibita ob canonicum aliquod impedimentum, ut inter conſanguineos, & *Petr. de Ledeſm. de matrim. q.* 45. *a.* 5. *circa ſecundum punctum dub.* 4. refert Cardinalium reſponſum continens præceptum Tridentini, ut matrimonium celebretur coram parocho & teſtibus, non extendi ad ſponſalia.

DISPUTATIO XIV.

Utrùm notabilis contrahentium vero animo ſponſalia diſparitas ea irritet: vel ſaltem cauſam juſtam irritandi præbeat, quando contrahens conſcius erat conditionis alterius?

SUMMARIUM.

Rationes ad probandum non valere ſponſalia inter impares, n. 1. *vera ſententia, valere, n.* 1.

An poſſint irritari quando timetur magnum ſcandalum, aut peſſimus exitus, & odia, quamvis contrahentes pares ſint, n. 3.

Quid quando pater contradicit, n. 4

Solvuntur argumenta, & explicatur an promiſſio prodiga obliget, n. 5 *juncto, n.* 1.

Videntur ea ſponſalia, aut irrita, aut ſaltem irritanda eſſe: quia ſi quis prodigè meretrici ſpondeat pro corporis uſu non tenetur implere ita prodigè, cùm ſit peccatum, ut docent *Sot.l.*4.*de juſt.q.*7.*a.*1.*ad* 2.*verſ. An verò contra,Ledeſm.*2.*p.*4.*q.*18.*a* 5.§.*Circa* 2.*memb.f.*264 *c.* 2.*Merculo l.* 6. *de contr.c.*15.§.*Todas las vezes. Palac. l.* 5. *de contract. c.*11 *f.*479 *verſ. Verum adhuc difficultas urget. Salon* 2.2.*q.*62.*a.*5.*controv.*4. *oſt*3.*concl.*§. *Ex quo ſequitur, Bannez eod.a.*5.*dub.*5 *concl.*5.*Man.*2.*tom.ſum c.*40. *n.* 4. & addunt *Sotus,Palacios,Bannez, Manuel* eſſe verum, quamvis promiſſio juramento firmetur:ſed promiſſio matrimonii facta notabiliter impari,eſt prodiga, ergo non obligat. 2. quia quoties in contractu eſt notabilis deceptio, omni jure reſcindendus eſt: & ſi dicas non eſſe deceptionem, quia contrahens noverat inferiorem alterius conditionem, contra, quia promittens immodicum per modum pretii, & contractus, non tenetur totum ſolvere, ſed juſtum & æquale pretium; ſed immodicè promittit, & non gratis, ſed per modum contractus, quæ ſpondeat notabiliter impari, ergo non tenetur. 1

Dicendum tamen eſt valida eſſe ſponſalia, quia cùm contrahens ſit dominus rei promiſſæ, & conſcius notabilis exceſſus, videtur velle liberè cedere jure,& exceſſus donationem facere. Sic tenet *Veracruz* 3. *p. ſpecul. art.* 19. *concl.* 2.*Corduba quaeſtionar.l.*1 *q.*13.*d.*1.*& P. Mol. t.* 2. *de juſt. tract.*2.*diſp.*171.*f.*113.ubi optimè hoc explicat dicens quamvis puella nobilis,& dives malè faciat ſponſalia contra patris voluntatem cum ignobili, aut paupere contrahendo, eo quod exequutio eſſe nequeat ſine aliorum ſcandalo, & ipſius puellæ dedecore:& ita prodigè, & cum peccato promiſerit, teneri, & neminem audere affirmare oppoſitum, eo quod eſt contra Eccleſiæ praxim, hujuſmodi fidem ſervare cogentis. 2

Hoc tamen limitandum eſt, niſi ſcandalum magnum ex eo matrim. probabiliter timeatur. Quia virtus juſtitiæ obligare nequit ad actum,qui ſine peccato impleri non poteſt, ſed contrahere matrim. cum magno illo ſcandalo eſt apertè lethalis culpa,cum notabiliter charitas proximi lædatur,diſſolvatur parentum pietas; & cognatorum amicitia,& colligitur ex *c. Cùm in tua,de ſponſ.* ibi, *de fama, vel ſcandalo,*& ita docet ibi *gl. ver.Scandalo,Panor ibi n.* 4. *Alex. de Nevo n.*6.*Præpoſ.n.*2.ubi docent,quando vehementer ſcandalum timetur ex matrimonii contractu inter contrahentium conſanguineos, poſſe & debere judicem interdicere matrimonium: *idem Panor.c.Requiſivit. de ſponſal. num.* 4. ubi ait Eccleſiam compulſuram non eſſe implere ſponſalia 3

Digitized by Google

ſponſalia, quoties rixæ inter parentes contrahentium probabiliter timentur. Et melius id expreſsè docent *Fel. conſ.* 26.*n*.21.*Nav.ſum.c.*16.*n* 18.*Menoc.conſ.*1.*n*.44.& 66. *vol.* 1. *Cord.d.q.*3.*paulo poſt princ.verſ.Dixi regulariter*, *Gutier. l.*1.*q.can.c.*10.*n*.20.& 23.*Capua l.* 1. *deciſ. c.* 78. *n.* 3. *Lud. Lop.*1.*p.inſtr c.*76. *in* 2.*edit.f.*189.*col.*2 Et loquuntur *Navarr.Gutier.n.*23.*Cord. Capua. Lud. Lop.* Quamvis ſequuta ſit virginis defloratio ſub ea ſpe matrimonii futuri : quod quidem veriſſimum eſt propter rationem dictam. Et idem dicendum eſt, licèt nulla ſit inter contrahentes diſparitas, ut benè *Lud. Lop.ibi.* Cautè tamen conſiderandum eſt hoc ſcandalum, non enim quodcumque ſufficiet ; ſæpè enim vanæ minæ jactantur, terroréſque opponuntur, & diſcordiarum pericula intentantur, quæ tamen experientia teſte, ubi deferbuit ille impetus, & matrimonium celebratur, in nihilum recidunt, faciléque animi conciliantur, ſedatúrque omnis tempeſtas. Idem dicerem quoties eſt timor probabilis peſſimi exitus, ut odii capitalis ipſos inter contrahentes, ſic *Menoch. eod. n.* 66. *Gutier. n.* 23.

4 Hinc infertur, quod docet *Gut. ea. q.* 20. *n.*23. poſſe patrem impedire ſponſalia filii contra ejus voluntatem inita, ſanè intelligendum eſſe, nempe quando ſcandalum dictum probabiliter timetur, alias enim cum filiis teneatur fidem ſervare, ut dixi n. 2. non poterit pater tuta conſcientia impedire ne filius ſuam obligationem exequatur.

5 Ad 1. dico eam doctrinam negandam eſſe, ut bene negat *P. Mol. allegatus n.* 2. quia licèt promiſſio ex liberalitate proceſſerit, at exequutio non eſt ex liberalitate, ſed ex debito, quare cùm in exequutione nulla ſit prodigalitas, ſed debiti impletio, tenetur in utroque foro integrè implere. nec obſtare promiſſionem prodigè, & cum peccato veniali factam eſſe : ſicut promittens fœminæ pecunias, ut tradat corpus, promittendo peccat, tenetur tamen implere: unde poteſt dici eſſe peccatum ex parte modi promittendi, non ex parte rei promiſſæ. 2. dico, eſto ea doctrina vera eſſet, adhuc eſt diverſa ratio, nam promittitur pecunia in pretium, nec eſt animus liberè donanti, quæ ſecus hîc contingunt. Ad 2. dico non eſſe deceptionem, quia contrahens diſparitatem noverat, nec obſtat replica, quia non promittitur per modum pretii.

DISPUTATIO XV.

Qui ſint habiles ad ſponſalia contrahenda?

SUMMARIUM.

Qui ſint habiles ad ſponſalia. 1.

Omne impedimentum perpetuum, quod impedit matrimonium licèt non dirimat, dirimit ſponſalia n. 2. *& quid ſi eſt temporale, pro illo tempore, eodem. n.* 2.

1 HActenus de promiſſione, quæ eſt prima conditio ad ſponſalia requiſita, egimus : jam de contrahentium habilitate, quæ eſt 2. conditio, agendum eſt. Hæc autem habilitas in 2. conſiſtit : alterum eſt, ut contrahentes nullo impedimento affecti ſint : & de hoc eſt diſp. præſens : alterum verò, ut ætatem jure præſcriptam habeant, & de hoc duplici diſput. ſeq. erit ſermo Sit igitur concl. Illæ ſolæ perſonæ habiles ſunt ad ſponſalia, inter quas conſiſtere poteſt matrim. ratio eſt manifeſta, quia ſponſalia ſunt promiſſio futuri matrimonii, ergo inhabiles ad matrimonium, ſunt inhabiles ad ſponſalia.

2 Obſervandum tamen eſt, quamvis impedimentum minimè dirimat matrim. ſed ſolum impediat licitè contrahi, diſſolvere tamen, & prorſus irrita reddere ſponſalia, ſi ipſa præcedat, & ratio eſt, quia promiſſio rei illicitæ obligare non poteſt, ſed dum adeſt impedimentum impediens, eſt illicitum matrimo. ergo ſponſalia, quæ ſunt ejus promiſſio, obligare nequeunt, ſed prorſus irrita erunt. Sic *P. Soto lect.* 18. *de matrim.* §.*Ad ſponſalia*, *Navar.l.*4.*conſ.t.*1. *de ſpon. in* 1. *edit. conſ.* 38.*a.n.*6.*in* 2.*conſ.*5.*a. n.*6. ubi latè probat invalida eſſe ſponſalia Catholici cum hæretica, quia illicitum eſt cum ea contrahere matrim. quamvis validum ſit. Hæc tamen accipienda ſunt quando impedimentum eſt perpetuum, ſecus enim, quando eſt temporale : nam impuberes contrahere poſſunt ſponſalia, cùm tamen pro tunc non poſſint contrahere matrim. Similiter qui vovit caſtitatem ad tempus, non poteſt licitè pro eo tempore matrimonium inire, validè tamen contrahit ſponſalia, & conſtat ex *l. Non ſolet*, 10. *ff. de his qui notan. infam.* ubi notat *gl. verb. Non nocet, & ibi Bald.n.*2.*Navar.l.*4.*conſ. in* 1.*edit.t.de conſang. conſ.*3.*n.*7.*Greg. Lop. p.* 4. *t.* 1. *aute l.* 1. *fine, Gutier. de juram.p.* 1.*c.*51. *n.* 9. *Azebedo l.* 5.*recop. t.* 1. *l.*1.*n.*17.*P. Greg. ſyntag.juris.p.*2.*l.*8. *c.* 5.*n.* 4. *Petr. de Ledeſm. de matrim.q.*47.*a.* 15. *dub.* 2. Rurſus hoc intelligendum eſt, niſi promiſſio eſſet contrahendi pro eo tempore, quo adeſt impedimentum, ut qui per biennium promiſit caſtitatem, ſi daret fidem de matrim. ſtatim contrahendo animo illud conſummandi intra id tempus, illicitè promitteret, ac proinde ſponſalia eſſent nulla.

DISPUTATIO XVI.

Quæ ætas deſideretur in contrahentibus, ut habiles ſint ad ſponſalia?

SUMMARIUM.

Quot difficultates ſint diſputandæ n 1.

Septennium completum petunt ſponſalia . & ſatis eſt ſi ultima dies incepta ſit, & ſeptennio præſumitur rationis uſus. 2.

Quid ſi ſeptennio ambo, aut alter uſu rationis carent, & explicatur l. In ſponſalibus, digeſt. de ſponſal. n. 3.

An exigatur, ut ſeptennium illud metaphyſicè completum ſit. 4.

Si à minoribus ſeptennio contrahantur ſponſalia, non valent, niſi poſtea ratificentur. 5.

Quæ ſint ſigna hujus ratificationis, an habitatio mutua: jocalium miſſio, &c & exigatur expreſſa ratificatio . ubi non ſimul inhabitant. 6.

An ut hæc ſigna ratificent priora ſponſalia invalida, exigatur contrahentes noſſe fuiſſe invalida & ſimiliter ad ratificandum profeſſionem vel votum invalidum, & quid ſi exiſtimans fuiſſe invalidum, denuò voveat. 7.

Poſt n. 7. *invenies alia ſummaria.*

QUatuor difficultates continet præſens diſputatio. I. eſt, quæ ætas neceſſaria ſit ad ſponſalia II. An, malitia ſuppleat ætatem. III. An ſatis ſit quæcunque ætas, malitia ætatem ſupplente. IV. An ſatis ſit ita malitia ſuppleat ætatem, ut puer capax ſit lethalis culpæ. 1

Difficultas I. An ſeptennium completum deſideretur ad ſponſalia. Videtur enim non eſſe præſcriptam ætatem per *l. In ſponſalibus contrahendis.*14. *de ſponſ.* ibi, *in ſponſalibus contrahendis ætas contrahentium definita non eſt, ſicut in matrimoniis.* Sit I. concl. ſeptennium completum deſideratur in ſponſalibus contrahendis. Fatentur omnes, & conſtat ex c. *Litteras*, ibi *antequam ſeptimum annum compleſſet*, &c. *Acceſſit de deſponſ.impub.* ibi, *antequam ſeptimum annum compleſſet*, &c. *Ad diſſolvendum c tit. & l.in ſponſalibus contrahendis.ſi.ff. de ſponſ. & l ſi.t.*1.*p.*4.& ratio eſt, juxta *D.Th.*4. *d.*27.*q.*2.*a.*2.quem omnes ſequuntur, quia ſeptennio completo incipit communiter rationis uſus, & libertas. Ut manifeſtè probatur ex *l. Si infanti.*§.*ult.* juncta, *l.Potuit, C. de jure deliber.* nam *illa l. Potuit*, dicitur requiri voluntatem pupilli, ut ipſi acquiratur hæreditas, & *Si infanti.*§.*ult.*dicitur poſſe majorem ſeptennio acquirere. Ergo ſupponit habere voluntatē, & *d.l.In ſponſ.*ibi, *ſi modo id fieri ab utraque perſona intelligatur*, id eſt, *ſi non ſint minores, quàm ſeptem annorum.* Item quia aliàs non poſſet jus canonicum præſcribere ſponſalia tunc contracta valida eſſe, cùm abſque propria contrahentium voluntate conſiſtere nequeant, & voluntas libera non ſit, ubi deeſt uſus rationis: & ſeptennio hunc advenire ultra alios latè probat *Mandoſ.de ætate minori.c.*4.*n.* 2. Hinc colligitur ratio, cur jus canonicum eandem ætatem ad ſponſalia in viris & fœminis præſcripſerit, cùm tamen diverſam ad matrim. petat: quia ad ſponſalia ſufficit rationis uſus, qui eodem tempore viris & fœminis advenit : ad matrim. verò potentia generandi deſideratur, quæ tardius in viris reperitur : hanc rationem reddit *D. Th.d.a.*2.*ad* 3. Sufficit tamen ſi ultima ſeptennii dies non ſit completa, ſed incepta & hoc favore matrimonii ſicut favore teſtamenti: idem ſtatutum eſt *l. Qua ætate ff. de teſtam.* non enim eſt minus favorabile matrimonium, quàm teſtamentum. Sic *Covar.* 4. *decret.* 1. *p. c.* 2.*Mandoſ.de ætate minori.c.*14.*n.* 11. *Enri*

Digitized by Google

11. *Enriquez l. 11. de matrim. c. 13. n. 2. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matrim. c. 37. fol. 1039. col. 2. fine.*

3 Intellige tamen, ſi ſeptennes uſum rationis habeant, ſi enim aut uterque, aut alter illum adeptus non ſit, ſponſalia ſunt irrita; atque ita intelligitur *l. in ſponſalibus contrahendis, ff. de ſponſal.* dum ait non eſſe præſcriptam ætatem ſponſalibus, ſicut matrimonio: nam in matrimonio ſemper ſufficit ætas præſcripta jure, in ſponſalibus autem non ſemper: ſæpe enim ſeptennio completo deeſt rationis uſus, ſic *gl. ibi fine, Goffred. ſum. de deſponſ. impub. n. 3. Martin. de Caratis inter conſilia matrim. Zileti, conſ. 15. n. 7.*

4 Rogabis tamen an neceſſarium ſit, ut ſeptennium omnino completum ſit, vel ſat ſit moraliter completum eſſe, quia parum deficit: quod dubium procedit, quando non conſtat malitiam ſupplere ætatem; nam quando conſtat, id diſputabimus n. 8. & 9. Et quidem aliqui cenſent ſufficere moraliter completum eſſe, ut ſi duo, vel tres dies deficiant: quia quod parum diſtat à re, parum, aut nihil diſtare videtur, teſte *Ariſt. & Phyſ.* ſic videtur ſentire *D. Th. 4. d. 27. q. 2. a. 2 ad 7.* quem ſequuntur *D. Anton. 3 p. tit. 1. c. 18. init. Sylv. ver. Sponſalia q. 2. d. 2.* ubi *Tabiena. q. 2. d. n. 5. Turrecr. c. Ubi non eſt. n. 2. fin. 30. 4 2. Perez l. 5. ord. tit. 1. l. 1. f. 6. §. 2. opinio, Batr. à Ledeſ. de matr. dub. 11. f. 1140. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 37. f. 1039.* ubi ait valere ſponſalia contracta à proximis ſeptennio, quia quod parum diſtat à re, nihil diſtare videtur. Sed re vera non eſt hujus ſententiæ: quia expreſſè agit, quando malitia ſupplet ætatem. Idem expreſſè docent, quando duo vel tres dies deficiunt. *Joan. Andr. c. Literas, n. 2. de ſponſ. impub. Henric. c. Acceſſio, de deſp. impub. n. 2. & 3. Vega l. 6. ſum. caſ. 101.* Idem dicit, licet deſit hebdomada *Man. 1. to ſum. in 2. edit. c. 244. n. 2.* Idem ſi deſit aliquid amplius hebdomada, docent *Sot. 4. d. 27. q. 2. a. 2. ad. 3. Vivald. candel. materia deſponſ. 1 p. n. 15.* Idem *Victoria ſum. de matr. n. 28. 4. Veracruz. 1. p. ſpeculi a. 1. 6. §. Primò ſponſalia,* ubi dicunt valere ſponſalia quando contrahentes ſeptennio nimis propinqui ſunt: idem *l. finalis, t. 1 p. ibi ſiete annos, o poco menos.* Verùm probabilius mihi eſt, exigi ſeptennium metaphyſicè completum, ubi de malitia ætatem ſupplente non conſtaret. Probatur, quia vel una die deficiente, verè non diceretur ſeptennium completum ſed inceptum. Item quia ad teſtamentum in quo requiruntur quatuordecim anni completi, ſi una dies deeſſet, non valeret teſtamentum: & ita *l. Quæ ætate, ff. de teſtam.* tanquã quid ſpecialiter notandum, definitur ſat eſſe, ultimam diem anni decimi quarti cœptam eſſe, ſimiliter non valeret profeſſio, ſi una dies deficeret ad decimi ſexti anni complementum. Ita tenet *Alex. de Nevo c. Litteras, de deſponſ. impub. f.* & videntur tenere *Covar. & DD. n. 2. in fine allegati*, qui tanquam quid ſpeciale dicunt favore matrimonii ſatis eſſe ultimum diem ſeptennii inchoatum eſſe.

5 II. concluſio ſi uterque, vel alter contrahens minor ſeptennio ſit, nec malitia ſuppleat ætatem, ſunt nulla ſponſalia: niſi poſt legitimam ætatem expreſſè, vel tacitè ratificentur. Sic definitur *c. Literas, c. Acceſſit de deſpon. impub. & c. un. in pr. & §. Porro, eod. t. in 6.* & ratio eſt, quia ſponſalia ſunt promiſſio mutua, ergo ſi ſaltem alter defectu ætatis incapax ſit promittendi, corruerunt ſponſalia.

6 Hujus autem tacitæ ratificationis ſignum erit, ſi adveniente legitima ætate contrahentes ſimul habitent, habetur *c. unic. de deſponſ. impub. in 6. initio.* Quia ex cohabitatione præſumitur ejuſdem voluntatis perſeverantia. Sufficit autem, ſi hæc mutua habitatio ſit in domo viri, vel mulieris, vel cujuſcunque, ut docent *Hoſt. c. Literas, de ſponſ. impub. propeſ. & ibi Io. And. fine, Ant. n. 5. Alex. de Nevo. n. 7. & 8. Francus d. c. unico, in pr. n. 3 Brun. de ſponſ concl. 5. n. 1. habetur to. 9. tract.* Si autem non ſimul habitent, non intelliguntur conſentire, niſi verbo, vel facto eorum, liquidò appareat ipſos in eadem voluntate perſiſtere. Habetur expreſſè *d. c. un.* ubi *gloſ. verb. Verbo.* inquit, ut quia facti majores vocant ſe ſponſos: idem *Roſella verb. Impedimentum impedim. 13. n. 8. Ang. Matrim. 3. imped. 14. n. 12. Sylv. Matrimonium. 8. q. 14. dict. 8. Ant. Cucus l. 5. inſtit. majorum t. 10. n.* 12. Facto verò cenſentur ratificare, ut quia poſt ſeptennium ſimul jacent, vel ſe oſculantur ut ſponſi: *gl. d. c. unic. ver. Vel facto, Roſella, Syl. Ant. Cucus, & Brunel. proximè citati.* item facto, ut ſi alter alterius domum petit, vel mittit munuſcula à ſponſis mitti conſueta, ſic *gl. c. Litteras, ver. Placere, de deſponſ. impub. & ibi Anch. n. 8. Alex. de Nevo. n. 8. Præpoſ. n. 2. Ang. n. 12. citato:* de qua munerum miſſione & ſubarratione, quando ſit ſignum ſponſalium, vel matrimonii dicemus late infrà tota diſp. 22. Hinc infertur minus bene aliquos ſentire dicentes, ubi deeſt mutua habitatio, exigi expreſſum conſenſum. Hi ſunt *Archid. d. c. un. n. 3. Hoſt. d. c. Literas prope fin. & ibi Alex. de Nevo n. 8.* Sed contrarium colligitur ex *d. c. unic.* ubi dicitur, quando contrahentes non ſimul habitant, ſatis eſſe verbo, vel facto oſtendere eandem voluntatem permanere. Si facto, ergo ſatis eſt conſenſus tacitus, & ita expreſſè rejecta priori opinione tenent *Joan. And. d. c. unic. n. 4. & in. Domin. ante §. Idem quoque Francus ibi, in pr. n. 5.* & videtur tenere *Ant. d. c. Literas, n. 5.* Hæc autem omnia accipienda ſunt, ſi adſit internus conſenſus, illo enim deficiente, quamvis ex iis ſignis præſumantur in foro externo ſponſalia, non erunt tamen valida in foro conſcientiæ.

Id tamen monuerim, tunc hæc ſigna inducere tacitum 7 conſenſum, quando contrahentes notitiam habent ſponſalium tempore infantiæ initorum: ubi enim ea ignorantur, nullus conſenſus reperiri poteſt: nihil enim volitum, quin præcognitum. Sic *Anchar. c. Literas de deſponſ. impub. n. 8. Francus c. c. unic. eod. t. in 6. in princ. n. 5. Brunel. l. de ſponſ concl. 5. n.* Exigitur etiam, ut norint ſponſalia illa tẽpore infantiæ celebrata, fuiſſe nulla: ſi enim ex errore quo putabant eſſe valida, ea ratificent, nihil agunt: quia error tollit conſenſũ. *Si per errorem ff. de juriſd. omn. jud* ſic *Francus ibi.* Et probatur, quia ut profeſſio invalida firmetur per actus tacitã profeſſionem inducentes exigitur: ut profitens norit priorem profeſſionem fuiſſe nullam, & velit eis actibus eam ratificare, ac ſi denuò emiſiſſet: ut docet *Nav. l. 3. conſ. 1 de regul. in 1. edit. conſ. 36. n. 3. & conſ. 37. n. 2. in 2 conſ. 25. n. 4* Item probatur, quia ſi quis invalidè religionem voveat, & poſtmodum ex ignorantia ratificet, non manet obligatus, ſed oportet, ut velit ratificare habita notitia nullitatis prioris voti: ut bene docent *Roſella votum 2. n. 13. & Matrimon. 4. n. 5. Sylv. Matrimonium 4. § 10. Nav. ſum. Latin. c. 12. n. 71.* Similiter ſi quis dubio motus an votum à ſe emiſſum fuerit validum, & ob id denuo voveat, non tenebitur ad votum ubi ſciverit prius votũ fuiſſe nullum: niſi conſtet voluiſſe ita ſe obligare, quamvis ſciret prius votum irritũ fuiſſe: quia ea ratiocinatio fuit ex errore, nec conſentaneum eſt habere abſolutũ vovendi animũ, ſed ex ſuppoſitione falſa valoris prioris voti: ut docent *Cordub. ſum. q. 146. 144. Man. 2. to ſum. c. 99. n. 7. Vegal. 5. ſummæ, caſu 97. & 105.* ergo ſimiliter ad ratificandum priora ſponſalia invalida, erit neceſſaria ſcientia nullitatis illorum.

Ad argum. contrarium conſtat ex dictis n. 23.

SUMMARIUM.

An malitia ſuppleat ætatem. 1. opinio negativa, n. 8.
2. Verior. 9.
Quorſum deſervit præſcriptio ſeptennii ad ſponſalia. 10. & 11.
Solvuntur argumenta n 1 .
Poſt quæm invenies reliqua ſummaria.

Difficultas II. Utrùm in ſponſalibus malitia ſuppleat 8 ætatem: id eſt an valeant ſponſalia ante ſeptennium, ſi eo tempore rationis uſus contrahentibus adſit. Duplex eſt ſent. I. negat. Primò, quia ubi certa ætas jure præſcribitur, prævenire nequit, ut conſtat in profeſſione & teſtamento. 2 Quia ſi valent ſponſalia, ſi ante ſeptennium diſcretio adſit & poſt ſeptennium non valent ea deficiente, ergo perperam jus præſcripſit ſeptenniũ, ſed conſultius decideret valere ſponſalia ab habentibus rationis uſũ cõtracta. Sic tenẽt *Abb. c. Invenis, n. 5. & c. Gemma. n. 6. de ſponſ. Mariax Soc. conſ. 3. vol. 1. Roſella. verb. Impediment. imped. 13. n. 9. Angel. verb. Sponſalia, n.* & clarius *Matrimonium 3. impedim. n. 2. Brun. de ſponſ. concl. 4. n 5. Alex. Carre. l. 1. de ſponſ. c. 7.*

Digitized by Google

uterque habetur to. 9 tra. idem videntur tenere. *Hoſt. ſum. tit. de ſponſ. n. 5. & 8. verſ. Effectus, Archi c. unic. de deſponſat. impub. in 6. ante n. 1. & ibi Domini* §. 1 *Henric. c. Acceſſit, de deſponſ. impub. n. 2. & 3.* ubi dicunt tantum malitiā ſupplere ætatē, quando fœmina ante ſeptennium fuit tentata ad copulā, tunc enim dicunt oriri publicā honeſtatem propter copulæ intentionem per *c. Juvenis, de ſponſal.*

9 II. Sententia multò verior affirmat malitia ſupplente ætatem, validè contrahi ſponſalia ante ſeptennium. Probatur ex ratione *Juriſconſulti, l. In ſponſalib. l. a. 1. ff. de ſponſ.* dicentis ſatis eſſe ſponſos quid agant, intelligere, ergo ſi puer præcocis ingenii, & judicii, quid in hoc contractu agat, ante ſeptennium intelligat, erit validus. 2. Quia cùm ſponſalia ſint via, & diſpoſitio ad matrimonium, eo ipſo, quod jus diſpoſuit in matrimonio malitiā ſupplere ætatē, *c. de illis cl. 2. de deſponſ. impub.* cenſetur idem in ſponſalib. diſpoſuiſſe per *l. Oratio ff. de ſponſ.* & ita tenent ex Theologis *D. Th. 4. d. 27. q. 2. a. 2. ad 7. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 18. init. ſum. conf. l. 4. t. q. 5 Sot. 4. d. 27. q. 2. a. 2. ad 3. Ledeſ. 2. 4 q. 45. a. 2. Enriq. l. 11. de matr. c 13. n. 9. Philiarc. de off. Sacerd. to. 1. p. 2. l. 2. cap. 1. Vivald. candel 1. p. t de ſponſ. n. 14. Barth. à Ledeſm. de matr. dub. 11. f. 1240. Vega l. 6. ſum caſu 101. P. de Ledeſ. de matr. q. 43. a. 1. dub 2. Lud. Lop. 2. p. inſtr. materia de matr. c. 37. f. 1039. Manuel. 1. to. ſum. 2. edit. c. 244. n. 3.* & ex juriſperitis *gl, c. Juvenis, de ſponſ. verb. Dubia, & c. Sponſa, eod. tit. fi. & 30. q. 2. in ſum. verb. Sponſal. Goffred. ſum. t. de Sponſ. n. 8. & 11. Jo Andr. d. c. n. de deſponſ. impub. in 6. n. 1.* ubi *Franc in pr. n. 2. idem Io. Andr d. c. Juvenis, n. 9.* ubi *Innoc. init. Ant. nu. 5. Card. n. 1. Anchar. n. 4. Calder. & Io. de Fano*, quos refert, & ſequitur *Alex. de Nevo, ibi n. 19. Præpoſ. nu, 7. Bald. conſ. 44. vol. 4. Piſana, ver. Sponſalia, n. 3. ubi Syv q 2. d. 2. Tabien. q. 4. n. 5. Arm. n. 4. Turre. c. Ubi non eſt, num. 2. fi. 30. q. 2. lex finalis t. 1. . 4. Covar. 4 decr. 1. p. c. 2. n. 1. Mart. de Garat. inter conſilia matr. Zileti, conſ. 15. n. 7. Coſtan de ſponſ. tit. Qui poſſint contrahere ſponſal. n. 2. habetur t. 9. tr. A. Cucus l. 5. inſti. major. t. 10 n. 11. Gutier authen. Sacram. puberum n. 5. Si Adver. vend Perez. l. 5. Ordin. t. 1. l. 1. f. 6. verſ. 2. opinio, A Cab. tom. 2. comm. l. 17. in mea edit. f. 312. v. verſ. Sponſal.*

10 Ex his infertur ideò jus præſcribere ſeptennium, ut præſumatur rationis uſus: in ea enim ætate niſi contrarium manifeſtè appareat, præſumitur rationis uſus in puero, non autem ante eam ætatem. *Sic Io. Andr. c. Juvenis, de ſponſal. n 9. ubi Anch. n. 4. Alex. de Nevo, n. 19. & c. Literas, de deſponſ. impub. fi. Henric c. Acceſſit, n. 1. de deſponſ. impub.* & ratio eſt, quia in dubio. & ubi contrarium non apparet, inſpicimus annorum numerum, alias fruſtra jus annos præſcripſiſſet. Idem ex Theologis docet *Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matr. c. 37. fol. 1039. col. 2. fin.*

Tandem infertur ante ſeptennium non eſſe ſponſalia,
11 niſi probetur contrahentes eſſe doli capaces: ſeptennio, tamen completo eſſe ſponſalia, niſi probetur non eſſe doli capaces, ſic *Henric. c. Acceſſit, n. 2. de deſponſ. impub.*

Ad 1. argumentum dico id eſſe verum, niſi jure expreſ-
12 ſum ſit contrarium in aliquo caſu æquivalenti, ut contingit hic: ſicut explicui n. 9. Ad 2. conſtat ex dictis n. 10. & 11. præſcripſit enim jus eam ætatem, ut tunc uſus rationis & ſponſalia eſſe vera præſumatur, & non antea.

SUMMARIUM.

An in quacunque ætate præveniatur uſus rationis, ſint vera ſponſalia 1. opinio negans n. 13. & ibi quando dicatur infans proximus ſeptennio. 2. Verior n. 14.

Poſt quem invenies reliqua ſummaria.

Difficultas III. An in quacunque ætate malitia prævenit,
13 valeant ſponſalia, ut ſi via ordinaria, vel per miraculum acceleretur uſus rationis longè ante ſeptennium: vel neceſſarium ſit una cum rationis uſu, ætatem ſeptennio proximam eſſe. Aliqui cenſent unà cum uſu rationis exigi ætatem ſeptennio proximā, nec ſufficere uſum rationis antea habitum. Prob. 1. quia ideò jus præſcripſit ſeptennium cōpletum, ut id exigatur, vel ſaltem, quod moraliter poteſt dici, ſeptennium, quod eſt ætas ſeptennio proxima 2. Quia in matrimonio non ſatis eſt, ut malitia ſuppleat ætatem, id eſt, ut potentia generativa reperiatur ante pubertatem, ſed ultra requiritur diſcretio, & prudentia requiſita ad conjugalem conſenſum: ut conſtat ex *c. finali, de deſponſ. impub.* ubi hæc malitia nuncupatur prudentia: & ex *c. Continebatur, eod. tit.* ubi textus ponderat copulam cum ætate pubertati proxima, ut matrimonium ante pubertatem initum valeat: ergo ſimiliter in ſponſalibus non ſatis erit uſus rationis quicunque, ſed qualis talis ſeptennio, vel proximè advenit. Pro hac ſententia videntur ex Theologis *D. Th. D. Ant. Led. Bart. à Led. Lud. Lop. Vega citati n. 9. Victor. ſum. de matr. num. 284. Veracr. 1. p. Spec. a. 16. verſ. Primo ſponſalia*, & ex Juriſperitis *gloſſ. 30. q. 2. in ſum. verb Sponſal. Goffred ſum. t. de ſponſ. n. 11. Innoc. A. Card. Turrecr. Sylv. Tabiena, Gutier. Perez citati eod. n 9. lex fin. t. 1. p, 4* ubi omnes hi dicunt malitiam ſupplere ætatem, quando puer eſt ſeptennio proximus: & tenent expreſsè *Enriq. l. 11. de matr. c. 13. n. 9. Pet. de Ledeſ. de matr. q. 43. a. 2. dub. 2.* Non tamen convenit inter hos Doct. quando dicatur infans ſeptennio proximus. Quidam enim contingere aſſerunt, quando deficit ſemeſtre. Sic *Innoc c. Juvenis, init. de ſponſ. & ibi Joan. Andr. n. 9. Anton. n. 6. Anchar. n. 4. præpoſ. n. 7.* Melius tamen alii ſentiunt hoc prudentis arbitrio remittendum eſſe: in quibuſdam enim citius, in aliis verò tardius acceleratur. Sic *D. Th. D. Ant. Turrecr. Sotus, Lud. Lop. f. 1040. col. 1. Barth. à Led. f. 1241. Petr. de Led. Enriq. Perez nu. 9. Allegati* idem *Goffre. ſum. 1. de deſponſ. impub n. 5. Cov. clem. Si furioſus, 3. p. init. n. 5.*

Probabilius tamen eſt, valida eſſe ſponſalia in quacunque ætate contracta, ſi via ordinaria, vel miraculosè uſus rationis acceleretur. Prob. quia ſeptennium non præſcribitur quaſi id neceſſarium ſit, ſed quia ætate præſumit jus uſum rationis advenire, ut diximus n. 9. 10. & 11. ergo ſi quacunque ætate ante ſeptennium uſus rationis adveniat erunt vera ſponſalia: non enim major eſt ratio de proximis ſeptennio, vel multò minoribus, ſi eodem rationis uſu gaudeant. Hanc ſententiam tenet *Alex. de Nevo, c. Juvenis, de ſponſ. n. 19.* ubi ait ſi conſtat de prudentia pueri 6. ætatis anno valere ſponſalia: & *A. Gabr. tom. 2. comm. in mea edit. l. 16. 313. verſ. Sponſalia*, ubi dicit eſſe comm. ſent. valere ſponſalia quadriennio contracta, ſi adſit rationis uſus. Idem tenent aliqui, ut refert *Petr. de Ledeſ. de matr. q. 53. a. 2. dub. 2.* & ipſe dicit eam eſſe probabilem. 14

Ad 2. argum. negatur antec. ſed ideo id factum eſt, quia communiter tunc advenit rationis uſus. Ad 2. dico diſparem eſſe rationem, nam matrim. ſemel contractum, indiſſolubile eſt, & ideo ultra potentiam generandi requiritur diſcretio, & prudentia: ſponſalia autem ab impuberibus contracta, ſolubilia ſunt, ſi alter pubertatem adeptus reclamat: ideo nil mirum eſt, ſi ad ea contrahenda qualiſcunque uſus rationis ſufficiat.

SUMMARIUM.

An ſufficiat is uſus rationis ante ſeptennium, qui ſatis eſt, ut puer delinquat lethaliter, opinio negativa, n. 15.

2. Verior affirmans, 15.

Difficultas IV. An ſufficiat is rationis uſus ante ſeptennium ad ſponſalia contrahenda, qui ſatis eſt, ut puer ille poſſit lethaliter delinquere. Aliqui negant. Sic *D. Th. a. d. 27. q. 2. a. 2. ad 2. Lud. Lop. 2. p. inſtr. c. 37. de matrim. f. 1039. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 43. a. 2. dub. 1. Enriquez l. 11. de matr. c. 13. n. 9.* Probat *D. Th.* quia ad delictum lethale ſatis eſt advertentia præſentis mali, nec aliqua futurorum providentia deſideratur: ad ſponſalia tamen, cum ſint obligatio ad futurum & perpetuum ſtatum, requiritur etiam futurorum providentia. 15

His non obſtantibus probabilius credo ſufficere eum uſum rationis, qui ad culpam lethalem ſatis eſt. Probatur, quia is uſus rationis ſatis eſt ad obligandum ſe per votum ſolemne ordinis ſacri, quod tamen eſt perpetuum, & per votum ſimplex religionis, quæ eſt obligatio ſtatus perpetui, & major quàm ſponſalium, quia votum annexū ordini ſacro, 16

Digitized by Google

ſacro, nullo modo ſolvi poteſt, niſi per diſpenſationem Pontificiam: votum etiam illud religionis indiget eadem diſpenſatione, vel paterna irritatione, nec poteſt propria pueri voluntate diſſolvi: at ſponſalia ſola pueri voluntate puberis facti, dirimi poſſunt. 2. Prob. quia ſi ea futurorum providentia, quam poſtulat prior ſent. deſideraretur: incautè præſcriptum eſſet ſeptennii tempus: ea enim tenerrima ætate præſentium non habet puer providentiam, nedum futurorum: & vix eo rationis uſu gaudet, ut capax ſit lethalis culpæ. Pro hac ſent. ſunt cæteri DD. allegati *n.* 9. abſolutè docentes, uſus rationis præveniente, poſſe ſponſalia contrahi ante ſeptennium.

DISPUTATIO XVII.

Utrùm culpa ſit ſponſalia, aut matrimonium ante legitimam ætatem contrahere.

SUMMARIUM.

Qua ſit dubitandi ratio, & an c. 2. de deſponſ. impub. contineat præceptum. n. 1.

An ſit culpa ante pubertatem ſponſalia contrahere, opinio affirmans. 2.

Opinio affirmans, eſſe culpam ante ſeptennium contrahere. 3.

Sententia verior non eſſe culpam, & explicatur juncto. n. 6. c. 2. deſp. impub. 4.

An ſit mort matrimonium ante legitimam ætatem celebrare, opinio affirmans 5.

Verior opinio negans. 6.

Recedendum eſt à propria verb ſignificatione, ut juris correctio vitetur. 7.

1 Diſputationis hujus difficultas verſatur circa intellectum *c. 2. de deſp. impub.* ibi, *Diſtrictius inhibemus, ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad ætatem canonibus determinatam non pervenerint, conjungantur: niſi fortè aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente, ut pote pro bono pacis, talis conjunctio tolleretur.* Quod ſi quis dicat hæc verba minimè præceptum continere, ut ſentit *Io. Andr. ibi n.* 1. aberrat profectò, quia textus dicit, *Diſtrictius inhebimus*: & ex doctrina *Archid. c. Interdixit*, 32 *d.* in omni prohibitione continetur præceptum, & gravibus verbis utitur Pontifex: quare meritò *Hoſt. ibi initio, & Alex. de Nevo, n.* 2. dicunt non eſſe leve contravenire: quare eſſe præceptum obligans ad mortale, docent *Palud* 4. *d.* 28. *q.* 2. *a.* 1. *n.* 9. *&* 10. *Roſella Matrim.* 1. *n.* 6. *Ang. Matrim. imped.* 16. *n.* 7. *Sylv. Matrim.* 5. *q.* 6. *& ver. Sponſalia, q.* 1. *d.* 1. *Tabiena Matrimonium,* 2. *q.* 6. *n.* 7. *Nav. ſum. Hiſp. c.* 22. *n.* 3. 31. *Henr. l.* 11. *de matrim. c.* 13. *n.* 13. *Petr. de Led. de matri. q.* 43. *a.* 2. *dub.* 3. Eſt igitur difficultas, an præceptum hoc de ſponſalibus, vel de matrim. intelligatur. Prius agemus de ſponſalibus: deinde autem de matrim.

2 Dubitatur ergo an textus intelligatur de ſponſalibus, triplex eſt ſent. I. Intelligi de ſponſalibus, & prohiberi non tantum ante ſeptennium, ſed etiam ante pubertatem. Et ratio prohibitionis eſt, ne contra bonum commune matrimonia impediantur, quando enim uterque, vel alter eſt impubes, oritur publica honeſtas, & facilè puberes effecti ab eis reſiliunt, impeditúrque ne poſſint eorum conſanguineis matrimonio copulari: & ex tali diſſolutione, diſcordiæ rixæque oriuntur. Sic *gloſſa d. c.* 2. *verb. Conjungantur, Hoſt. ibi ſuper eodem verbo, Io. And. n.* 5. *Anchar. n.* 3. *Card. ibi ad finem, Anton. n.* 7. *Alex. de Nevo num.* 10. *Roſella Matrim.* 2. *n.* 6. & clariùs *verb. Jejunium, n.* 3. *Sylv. Matrim.* 5. *q.* 6. *& verb. Sponſalia, q.* 3. *d.* 1. ubi aliquantulum moderatur hanc ſent. dicit enim intelligi de ſponſalibus non motu proprio, ſed aliorum perſuaſione contractis ante pubertatem: & dicunt *Roſella, & Sylv.* culpam hanc eſſe lethalem.

3 II. ſent. intelligit hunc textum de ſponſalibus contractis ante ſeptennium. Prob. quia textus dicit *ante ætatem canonibus determinatam,* quæ ſeptennii eſt. Sic *Innoc. eo c.* 2. *Sotus* 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 2. *ad.* 1. Idem docent addentes eſſe peccatum mortale tunc contrahere ſponſalia, abſque legitima cauſa, & Epiſcopi licentia, *Nav. Henriq. Petr. de Led. citati, n.* 1. quod explicat *Petr. de Led.* pueros peccare mortaliter, ſi tunc habet rationis uſum, & à fortiori conſulentes, & inducentes eos ad contrahendum.

III. ſent. multò probabilior ait textum non intelligi de ſponſalibus, & ſic nullo modo eſſe culpam lethalem contrahere ſponſalia ante ſeptennium. Et textum non intelligi de ſponſalibus, docet *Pan. eod. c.* 2. *n.* 5. *& ibi Præp. n.* 2. Et prob. quia textus dicit, *non conjungantur*, at ſponſalia non ſunt propriè conjunctio, ſed conjunctionis promiſſio, & cum res pœnalis, & prohibitoria ſit, non eſt extendenda ultra proprium ſignificatum. Quod autem non ſit mortale probatur, quia nulla irrogatur injuria tertiæ perſonæ, nec ſacramento, cum ſponſalia ſacramentum minimè ſint, ſic tenent aliqui Theologi, ut refert *Petr. de Led. d. dub.* 3. idem *Manuel.* 1. *to. ſum. in* 2. *edit. c.* 244. *n.* 2. immo nec culpam venialem in hoc contractu invenio, cum nullo jure prohibeatur, & ſi pueri ante ſeptennium rationis uſu deſtituti ſint, expertes ſunt culpæ, & nihil prorſus agunt, ſed more pſittaci verba proferunt: ſi autem uſus rationis ſeptennium præveniat, ea eſſet ætas à canonib. præſcripta ad ſponſalia: ut latè probavimus diſp. præc. c. 9. Quare non video quo pacto jus prohibere potuerit ſponſalia ante rationis uſum contrahi. 4

5 Rurſus de matr. eſt urgentius dubium. Quare aliqui cenſent culpam eſſe lethalem illud ante legitimam ætatem inire. Prob. quia *is textus c.* 2. ſaltem de matr. loquitur, continétque præceptum obligans ad mort. ut ex multis probavi n. 1. Item quia infertur ſacramento injuria, redditur enim irritum ætatis defectu. Sic docent *Palud. Ang. Sylv. Tab. Nav. Petr. de Led. Henr. allegati, n.* 1. *Man.* 1. *to. ſum. in* 2. *edit. c.* 244. & addit. *Petr. de Led.* hoc verum eſſe, quamvis malitia præveniat ætatem: propter *d. c.* prohibitionem. Moderantur tamen hanc ſent. *Ang. Sylv. Palud. Tabiena Nav. Henriq.* niſi ex Epiſcopi licentia, & juſta interveniente cauſa matrimonium ante legitimam ætatem celebretur, ut habetur *d. c.* 2.

6 Mihi tamen hæc ſent. certa non eſt, ſed oppoſitam reputo valde probabilem, ne probabiliorem dicam. 1. quia à jure antiquo recedendum non eſt abſque textu expreſſo, eo quod juris correctio eſt odioſa, & omnino vitanda *l. Præcipimus C. de appel.* quod adeò verum eſt, ut gratia vitandæ juris correctionis, à propria verborum ſignificatione recedendum ſit: ut docent. *Ant. c. Cum dilectus, n.* 15. *& ibi Imol. n.* 12. *de conſuetud. Abb. c. cum olim, fine, de ſent. & re judic. Fel. c. Non poteſt, eod. t. n.* 8. *verſ. Limita dupliciter, Alex. conſ.* 85. *n.* 12. *l.* 4. *Goſad. conſ.* 43. *n.* 2. *Berojus, c. Quoniam, n.* 31. *de jure patr. Meres de majorat.* 1. *p. q* 1. *n.* 74. *Gutier l.* 3. *pract. q.* 15. *n.* 34. Sed matrimonium de præſenti inter impuberes eſt permiſſum multis canonibus, & interpretantur quaſi eſſent verba de futuro, *ca. finali, de diſp. impub. c. unic. §. Idem quoque eod t. in* 6. ergo non eſt dicendum *d. c.* 2. correxiſſe hæc jura, cum optimè poſſit interpretari, nec corrigat. Item quia *Pan. eo c.* 2. *n.* 1. *& Præp. ibi. n.* 2. explicant illum textum, ut tantum prohibeat ne impuberes, vel pubes cum impubere contrahant matrimonium, ſimulque copulæ carnali dent operam, ne poſtmodum de matrimonii valore dubitetur. Quod ſi urgeas textum permittere hanc conjunctionem propter pacis bonum, non poſſe autem permitti copula: reſpondeo permitti quidem poſſe, quando judicio Epiſcopi probabile eſſet malitiam prævenire ætatem, urgentiſſimâque cauſa concurrente, quamvis de potentia ad copulam dubium eſſet aliquale, & ſi experientia facta comperiretur nondum adeſſe potentiam, eſſet illud matrimonium ſponſalia juris interpretatione, ut dixi.

Ad 1. arg. propoſitum n. 5. conſtat ex dictis. Ad 2. dico nullum ſacramentum irritari, quia illud matrimonium tantum habet vim ſponſalium juris interpretatione, & ſi eſſet dubium de malitia præveniente ætatem, contraheretur ea lege tacita, & quæ jure ineſt, ut valeat eo modo, quo valere poteſt, *d. c. unico, §. Idem quoque.* 7

Digitized by Google

DISPUTATIO XVIII.

Per quæ verba contrahantur ſponſalia, & per quæ matrimonium.

SUMMARIUM.

Quando verba ſunt dubia, in foro conſcientiæ ſtatur intentioni. n. 1.
Quid ſi verba non explicent conſenſum, at intentio contrahentium ſit per ea contrahere. 2.
An ubi eſt uſus, ut apud Indos explicandi conſenſum de præſenti per verba de futuro, ſatis ſint ea verba futuri ad matrimonium, & apud ipſos ratione uſus ſufficiant hæc verba ad ſponſalia Sepeliam te cum morieris; vel ad matrimonium ſufficiat apud eoſdem Indos uno dicente, Ducam te, alius reſpondeat, Fortè & ego ducam, & ſtatim ſequatur traductio in domum, & copu a 4.
In foro ex erno no ſta ur menti con rahentium, ſed commu i verborum intellig ntiæ, & quæ aliæ conjecturæ attendendæ ſint. & in dubio utri contrahentium faveatur. 4.
In dubio an in favorem matrimonii judicandum ſit, & qu d quando eſt impedimentum impotentiæ 5.
An hoc proce at in foro conſcientiæ. 6.
Opinio ſingularis unius Doctoris an præf ratur communi, favore matrimonii, & cauſa p a. 7.
Quando inten io non conſtat, & verba ſunt dubia, qualiter indicandum ſit. 8.
Quotuplici er poſſunt formari verba, de quibus dubium eſt, an conſtituant ſponſalia, vel matrimonium. 9.
Quando verba quoad ſonum, & ſignificationem ſunt de præſenti, ut Ac ipio, habeo, teneo, ex nu c erovid bo ibi ſicut uxori, reputo te in uxorem, vel ſi alter reſpondet, placet, v l Volo, n 10. & ibi quid de his verbis, volo te in uxorem.
Quid, quando ſunt de præſen i, quoad ſonum & ſignificationem, at propter adjunctum ſunt de futuro ut, A cipio te in craſt num. 11.
Quid, quando verba ſunt omnino de futuro, ut, Accipiam, ducam te, non explicato verbo Promitto. 12.
Quid, Promi to quod te deſponſabo. 13.
Quand ſonus eſt de futuro, & ſenſus de præſenti, ut, Ex nunc te habebo in uxorem, vel ducam. 1 .
An tunc ſit co tractus matrimonii, non verò ſacramentum. 15.
Quid quando non add tur particula, Ex nunc, ut, Habebo te in uxorem.
1. opinio, eſſe matrimo ium. 16.
2. Opinio, eſſe dubia ea verba. 17.
3. Sententia verior, conſtituere ſponſalia. 18.
Non te dereli quam pro alia molieri. 19.
Poſthac vel ex nunc eris meus, vel eſto meus. 20.
Solvuntur argumenta & enodantur cap. Ex parte de ſponſ. &c. Si quis divinis. 30. q. 5. & explicatur quando leges in decreto i ſertæ, vim canonum habeant. 21.
Volo te habere in uxorem, te ducere, vel placet. 1. ſent. non eſſe ſponſalia nec matrimo ium. 22.
2. Eſſe ma rimon um. 23.
3. Diſtinguit. 24.
4. Sent omnia ea verba conſtituere ſpo ſalia: quæ probabilior eſt. 25.
Quid ſi ea verba eſſe t dicta ad interrogationem alter us quærentis, Vis mecum contrahere, vel ſi eſſet uſus per ea verba contrahere matrim. n. 26. & quid, Volo t ducere, & in te conſentire.
Quid ſi præceſſiſſet tractatus de contrahendo matr.
Quid, Volo ex nu c te habere pro uxore. 28.
Quid de his verbis. Volo te eſſe uxorem. 29.

1 CUm diſputatum ſit de 1. & 2. conditione ad ſponſalia requiſitis: ſupereſt, ut de 3. nempe de verbis ad ea contrahenda requiſitis, diſputemus: & quia commodè diſcerni nequeunt verba plurima, quibus ſponſalia ab eis à quibus matrim. contrahitur, celebrantur, ſed ſub judice eſt num ſponſalia, num verò matrim. conſtituant: ideo ſimul diſputabitur, quando ſponſalia; quando verò matrim. iis verbis contrahatur, præmiſſis aliquot fundamentis. 1. Supponendum eſt, quando verba ſunt dubia, in foro conſcientiæ ſtandum eſſe intentioni contrahentium, ſi de illa conſtet. Prob. ex. *c. Intelligentia de verb. ſign.* Item, quia verba habent vim obligandi, quatenus explicant conſenſum internum, & contractus ex intentione legum accipiunt, *reg. Contractus, de reg. jur. in 6.* Item, quia hæc obligatio eſt lex quædam particularis, quam homo ſua ſponte ſibi imponit, obligatio autem legis à legiſlatoris mente pendet: nec in hoc fundamento aliquis diſcrepat.

2 Hinc inferunt aliqui DD. non eſſe, quoad forum conſcientiæ, & Deum, curandum de verbis externè prolatis, quando de contrahentium intentione conſtat. Sic. *Hoſt. c. Ex parte, initio, & ibi Henric. n. 1. de ſponſ. Ang. Matrimonium 2. n. 13. Sylv. Matrimonium 2. q. 10. d. 6. Navar. ſum. c. 22. Hiſpan. n 70. Latinè n. 79.* & addunt *Ang. Sylv. & Navar. Hiſpan. eo. n.* 80. adeo hoc verum eſſe, ut ſi intendant contrahere de præſenti, quamvis verba ſonent de futuro, eſſet verum matrim. Sed ſi hoc corollarium, ut jacet, intelligatur, eſt prorſus à veritate alienum, quia cùm ſponſalia & matrim. ſint contractus humanus, non ſola intentio ſufficit, ſed neceſſarium eſt verbis, vel ſignis aptis, ut alter contrahentium alterius animum intelligat, explicari: intentio enim mente retenta nihil operatur in humanis contractibus, *l. Cum in plures 62. §. Locator horrei ff. locati,* ubi *Bart. in princ.* ex eo textu colligit propoſitum mente retentum, nec parti expreſſum, nihil relevare: unde mens illorum Doctorum hæc eſt, ſi deſit intentio, & conſenſus internus, qualiacunque ſint verba, nulla ſponſalium, aut matrimonii oritur obligatio: & è contra, ſi adſit intentio ſe obligandi vinculo matrimonii aut ſponſalium, & ea manifeſtetur aliquo ſigno externo alteri, ita ut ambo contrahentes intelligant ſe mutuò per illa verba velle contrahere matrimonium, vel ſponſalia, ſat erunt qualiacunque verba. Et ratio eſt aperta, quia cum de ratione matrimonii, vel ſponſalium non ſint expreſſa verba, vel ſigna, ſatis eſt ſi verbis id ſignificantibus, vel ſi verba id non ſignificent, ſigno externo ſibi mutuo, animum indicent. Quare optimè *Sot. 4. d. 27. q. 2. a. 1 poſt. 2. concl. verſ. Quod ſi, & Bar. à Led. de matr. dub. 8. prope ſin. Palac. 4. d. 27. diſp. 1. f. 571. col. 2.* aſſerunt, licèt conſenſus contrahentium ſint de præſenti, ſi non ſibi mutuo per verba de præſenti explicent, ſed per verba de futuro, non eſſe matrim. quod idem dixit *Petr. de Led. de matr. q. 45. a. 3. dub. 2. ad 7.* ubi dicit, ſi contrahentes velint contrahere, & intelligant ſe velle matrimonium inire, quomodocumque explicetur conſenſus, & per quæcumque verba, eſſe matrimonium.

3 Ex his infertur minimè placere, quod dicit *Palacios proximè citatus*; nempe Indos apud Mechoacam ſolitos matrim. contrahere per verba futuri, non verò contrahere matrim. licèt poſſent imponere futuro ſignificationem præſentis. Idem videtur tenere *Alex. de Nevo. cap. Ex literis, el. 1. de ſponſalibus n.* 18. ubi dicit verba importantia ſponſalia de futuro, importare de præſenti, ſi loci conſuetudo id obtinuerit, dummodo talia verba ſint, ut ſignificationi præſentis aptari poſſint. Hoc (inquam) non placet, quia ſi conſuetudo eſt inter illos ſignificandi conſenſum de præſenti per ea futuri verba, jam adeſt conſenſus de præſenti, & ſignum externum ſufficienter eum conſenſum exprimens, ſiquidem illa verba ex communi uſu inter illos indicant conſenſum de præſenti, & ita procedet doctrina tradita *n.* 2. ſcilicet ubi utrique contrahenti conſtet de intentione, impertinens eſſe, ſive verbis de præſenti, ſive de futuro utantur. Item, quia, ut dicemus *n.* 26. ex multis licet hæc verba, Volo tecum contrahere, importent conſenſum de futuro, ſi alicubi uſus eſſet ea accipere, ut indicent conſenſum de præſenti, illis verè contraheretur matrim. idem probat doctrina *Veracruz 1. p. Spec. art. 19. fin.* ubi ait aliquos Indos ſic inire ſponſalia, Sepeliam te quando morieris, & eſſe vera ſponſalia: & *eodem art. verſ Dubitatur tertio*, & ipſum ſequens *Barthol. à Ledeſm. de matrim. dub. 25. fol. 1376. & ſeq.* ubi ait apud Indos Mechoacenſes eſſe in uſu, ut uno dicente, Ego ducam te, alius reſpondeat, Fortè & ego ducam te: & licèt ex natura rei hæc non ſint ſponſalia, quia non eſt promiſſio determinata, at ex uſu hæc & priora eſſe vera ſponſalia: quia ex ipſorum conſuetudine per illa verba ſatis explicatur animus.

4 Supponendum eſt 2. in foro externo non ſtari intentioni contrahentium, eo quod Eccleſiam lateat, ſed communi verborum intelligentiæ, cogetúrque uterque in eo ſenſu verba retinere, quem communiter rectè intelligentibus generare ſolent, & ſic ſtabitur regulis, quas ſtatim ſubjiciam *n. 10. & ſeq.* de aliquorum verborum intellectu. Sic expreſsè deciditur *c Ex litteris cl. 1. de ſponſal.* & univerſi fatentur. Sunt etiam attendendæ aliæ conjectu-

ræ

Digitized by Google

ræ, ut loquentium qualitas, & conditio, *c. ſolitæ. de maj. & obed.* & docet cum aliis *Cov. 4. decr. 2. p. c. 4. §. 1. n. 2. Ant. Cucus, l. 5 inſt. maj. t. 11. n. 38.* Item attendendum eſt de quo tunc temporis tractabatur, ſi enim de matr. verba dubia cenſendum eſt conſtituere matrim. & ſi de ſponſalibus, ſponſalia: ut colligitur ex *c. Intelligentia, de verb. ſig.* & docent *Pal. 4. d. 27. q. 2. a. 4. conc. 5. n 27. Verac. 1. p. Spec. a. 17. dub. 2.* & dicemus in ſimili caſu infra *n. 27.* Et generaliter in dubio facienda eſt interpretatio contra illum qui potuit apertius ſuam mentem declarare, *l. 2. ff. de pact.* ut ſi dicat ſe voluiſſe contrahere ſponſalia, & alter oppoſitum, alteri credetur, & è contra: hoc excepto, quod ſi is, qui primò verba protulit, dixit verba certa, & clara ſponſalium, vel matrimonii, & ſecundùm eundem intellectum debent intelligi verba ſequentis: quia videtur ad interrogata reſpondere. Sic *Palu. ibi Petr. de Led. de matr. q. 45. a. 3. dub. 1. conc. 4.* quam exceptionem, ut verba ſequentis debeant intelligi juxta præcedentis verba, tunc accipe, quando verba ſequentis ſunt æquivoca, & dubia, ſecus, ſi eſſent determinata, & clara: ut bene *Veracr 1. p. Spec. a 47. dub. 2.* Et tandem in dubio favendum eſt fœminis, quia ſimplicius res tractare ſolent, faciliúſque à viris decipiuntur. Sic *Henriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 6. Barth. à Led. dub. 9. de matr. f. 1234. Petr. de Led d. dub. 1.*

5 Maximè tamen obſervandum eſt in dubio ſit matrimonium, necne, in matrimonii favorem ſententiam ferendam eſſe: quia matrimonii favor multus eſt: ut conſtat ex *c. Ex literis, de probation.* ubi deciditur exiſtentibus probationibus paribus judicem abſolvere debere, præterquam in liberali cauſa: ubi *gl. verb. In liberali,* ait ut in matrim. & *c. fin. de ſent. & re judic.* decidit textus, duobus judicibus ordinariis diverſas ſententias preferentibus, præferri ſententiam in favorem rei niſi in cauſa favorabili matrimonii, & ita docent *Io. An. c. Ex parte, de ſponſ. n. 3. Hoſt ibi. Ant. n. 10. Anchar. n. 7. Henr. n. 5. Alex. de Nevo n. 27. Prep. n. 6. fi.* dicens omnes approbare, *Card. c. fi. n. 1. fin. de clandeſt. deſp. Abb. c. fi. n. 7. deſp. impub. Lapus alleg. 56. n 14. Alciat. l. 1. reſp. conſ. 13. n. 15. Ang. verb. Sponſalia, n. 7.* ubi *Sylv. q 5. Tab. q. 3. n. 4. Arm. n. 3. Menoch. de præſ. l. 3. præſ. 3. n. 6. Brun. de ſponſ. concl. 5. n. 5. Alex. Carrer. l. 1. de ſponſ. c. 22. Ant Cucus l. 5. inſt. mai. t. 11. n. 150. Ungar. addit. ad Angelum, matr. 2. n. 12. Maſcard. de prob. conc. 1027. n. 1.* qui *n. 3.* excipit, niſi dubium de matrim. oriatur ex impotentiæ impedimento de qua re dum de eo impedimento tractaverimus, diſputabitur.

6 Sed dubitabis utrum hoc intelligatur in foro conſcientiæ, nam *Enriq. l. 11. de matr. c. 13. n. 4. fine,* ait doctrinam hanc in foro externo accipiendam eſſe, ut in dubio ſit matrimonium necne, pro matrimonio ſit judex ſententiam laturus: nam in foro conſcientiæ nemo in dubio tenetur ad onus matrimonii: & *c. 11. n. 5.* ait in dubio æquali de conſenſu an acceſſus fuerit habitus conſenſu conjugali liberum eſſe accedentem, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis: ut in voto. Sed dicendum eſt, in utroque foro in dubio de conſenſu, & conſequenter de matrim. judicandum eſſe in favorem valoris matrimonii. Prob. nam inter utrumque favorem non eſt diſcrimen quoad matrimonii vinculum, id enim, quod in foro conſcientiæ non eſt matrimonium, non eſt etiam in foro externo, & è contra. Eccleſia enim non poteſt facere, ut ſit matrimonium, quod invalidum eſt, ſed tantùm in cognoſcendi modo verſatur differentia: nam in foro interno ſtatur confeſſioni propriæ, in externo autem allegatis, & probatis: ut optimè *Cov. 4. decr. 2. p. c. 2.* cum ergo conſtita omnino veritate dubii valoris matrimonii, & non ex falſa præſumptione, judex in foro externo judicare debeat eſſe matrimonium: idem in foro interno ſentiendum eſt. Et confir. quia uterque forus idem judicat, ubi externus non innititur falſæ præſumptioni, ut dixi *diſp. 5. n. 20.* Et ita hanc partem tuentur *Covar. 4. decr. 2 p. c. 6. §. 1. n. 9. Greg. Lop. l. 3. t. 1. p. 4. verb. Conella, Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 1. n. 30.* ubi dicunt dubitantem de conſenſu, & quo affectu acceſſerit ad ſponſam, compellendum in utroque foro ad matrim. & in utroque foro præſumi habuiſſe conſenſum: & reprobant quandam diſtinctionem ſatis obſcuram *Sylveſt. Matrim. 2. q. 25.* niſi (inquiunt) poſt tale dubium contraxiſſet cum alia, tunc enim debet præferri poſterius matrim. certum priori dubio. Nec obſtat ſimile de voto in dubio non obligante, quia id eſt verum in voto ſimplici, ubi nulla eſt traditio, & ſic non eſt profeſſio ex parte alterius, quæ prævaleat, qualis eſt in matrimonio.

Hinc infertur, opinionem ſingularem alicujus Doctoris matrim ſuſtinentis, præferri plurimum ſententiæ illud impugnantium, niſi textui aperto innitantur. Sic *Hoſt. c. Si vir, de cogn. ſpir. ſuper verb. Aliter, Io. Andr. n. 3. Ant. fine, Anch. n 5. Abb. n. 3. Henr. n. 4. Nevo. n. 4. Prep. n. 2. Fel. rubr. de ſponſ. n. 6. verſ. 9. Dec. c. Direct. n. 4. de app. Barbar. conſ. 6. n. 2. vol. 1. Berojus c. 1. n. 271. de conſt. Roſell. verb. Impedim. imped. 1. n. 7. Ant. Gab. in mea edit. t. 2. comm l. 11. f. 95. col. 1. n. 1. Sen. alios referens, de præſ. l. 2. præf. 71. n. 30. & ſeq. Ant. Cucus l. 5 inſt. mat. t. 11. n. 157.* Et idem dicit *Berojus,* quando opinio favet cauſæ piæ: & opinionem faventem matrimonio, vel piæ cauſæ præferendam eſſe docet etiam *Nav. ſum. c. 27. Hiſpanè. 286. Latinè n. 287.* Et probatur ex *c. Licet ex quadam, fine, de teſt. & atteſt.* ibi, *tolerabilius eſt aliquos contra ſtatuta hominum dimittere copulatos, quàm conjunctos legitimè contra ſtatuta Dei ſeparare,* limitant optimè *Alex. de Nevo, & Prep. ibi,* dummodo opinio illa ſingularis probabili rationi innitatur. 7

Hinc rurſus infertur, quando intentio contrahentium conſtare nequit, & verba dubia ſunt, ſicut in foro externo, ita in foro conſcientiæ judicandum eſſe juxta communem verborum intelligentiam, & juxta regulas ſtatim à *n. 10.* tradendas probatur, quia in voto, & in quibuſcunque contractibus, quando de intentione non conſtat ad communem verborum intellectum confugimus. Sic docent *Palud. 4. d. 27. q. 1. a 1. n. 10. & q. 2. a. 4. concl. 5. n. 27. fine, Angel. Matrimon. 2. n. 8. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. c. 36. de matrim. f. 1033. col. 2.* quod accipiendum eſt quando contrahentes verborum ſignificationem intelligebant, nam ubi eſſet ignorantia, deeſt voluntas. 8

Supponendum eſt 3. verba quibus poſſunt matrimonii, vel ſponſalia contrahi, eſſe quintuplicia: quædam ſunt de præſenti, vel de futuro, quoad ſonum, & ſignificationem, ut, Accipio vel Accipiam te in meam: alia quoad ſonum, & ſignificationem de præſenti, ſed propter aliquod adjunctum ſiunt de futuro, ut Accipio te in craſtinum: alia de futuro, quoad ſonum, ſed de præſenti, propter aliquod adjunctum ut, Ex nunc te habebo in mea. Tandem alia ſunt dubia, quem ſenſum efficiant, ut, Volo te habere in uxorem, vel eſſe meam; Inſuper omnibus verbis dictis poteſt bifariam contrahi; affirmativè, ut in exemplis poſitis, vel negativè, ut Nullam ducam niſi te. In præſenti diſput. agemus de verbis affirmantibus: in ſeq. verò de negantibus. 9

Circa verba I. generis, quæ quoad ſonum, & ſignificationem ſunt de præſenti, ut, Accipio te in meam, manifeſtum eſt conſtituere matr. *c. pen. de ſponſal.* Similiter eſt matrim. Habeo, teneo te in uxorem, ex nunc providebo tibi ſicut uxori, ex nunc reputo te in uxorem. Quia hæc omnia important conſenſum de præſenti. Sic *Pſal. 4. d. 27. qu. 2. n. 4. n. 25. Brunel. de ſponſal. concl. 13. num. 1. Palac. 4. d 27. qu. 1. f. 571. col. 1.* Eſt etiam matrimonium ſi alteri conjugi dicenti, accipio te in meam, reſpondeat fœmina. Placet. Sic *Hoſt. c. Si inter, in prin. de ſponſ. Io. Andr. n. 3. Ant. n. 5. Anch. n. 2 Abbas Antiquus, & Pan. n. 7. Alex. de Nevo num. 13. Prepoſ. n. 2. Covar 4. decret 2. p. c. 4. §. 1. n. 1.* & idem eſſet ſi reſponderet, Conſentio, ut docent *Hoſt. Io. And. Ant. Alex. de Nevo, Anch. Pan. Prep. ibi.* Idem ſi quærenti, Vis hanc in uxorem? reſpondeat vir, Placet, vel, Volo & ſimiliter fœmina. Sic *Hoſt. c. Ex parte, de ſponſ.* ubi *Henr. n. 3. Ang. Matrim. 2. num. 10. Sum. confeſſ.* quam refert, & ſequitur *Sylv. Matrimonium 2. qu. 10. d. 6.* Idem ſi dicat, Volo te in virum, alter conjux, & alter reſpondeat, Volo te in uxorem: nam licèt dubium ſit (ut videmus *n. 21.*) quando 10

verbum

verbum Volo, jungitur infinitivo, an ſit matrim. at quando jungitur accuſativo rei manifeſtè indicat conſenſum de præſenti, & conſtituit matrim. Sic *Covar.* dicens eſſe certum, *4. decret. 2. p. c. 4. §. 1. n. 4. Gutier, q. c. l. 1. c. 21. n. 27. Palacios 4. d. 27. q. 1. f. 572. col. 1. Lud. Lop. 2. p. inſtr. c. 36. de matrim. f.* 1034.

11 Deinde circa verba, quoad ſonum, & ſignificationem de præſenti: de futuro autem propter adjunctum, ut Accipio te in craſtinum, & deinceps: *Ledeſm. 2. p. 4. q. 47. a. 3.* ait conſtituere matrim. quia re vera conſenſus eſt de præſenti. Sed dicendum eſt ſolum conſtituere ſponſalia: quia conſenſus eſt de futuro, nec ſtatim accipitur in uxorem fœmina. Sic *Victoria ſum. de matrim. n. 251. Petr. de Ledeſm. de matrim. q. 45. a. 3. dub. 1.*

12 Rurſus circa verba, quoad ſonum, & ſignificationem de futuro, dicendum eſt conſtituere ſponſalia, ſive addatur verbum, Promitto, ut, Promitto me ducturum Mariam: ſive ſimpliciter proferantur, ut, Ducam, vel accipiam Mariam, quia in matrim. hujuſmodi verba ex communi Eccleſiæ conſenſu accipiuntur, ut promiſſoria: quare bene *Enriq. 11. de matr. c. 13. n. 1. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 43. a. 1. dub. verſ. Secundò advertendum,* aiunt hæc verba conſtituere ſponſalia, non ut ſignificant prænunciationem futuri eventus, aut voluntatis propoſitum, ſed ut ſignificant promiſſionem in actu exercito. Hujus ſen. ſunt DD. qui ponentes modos, quibus contrahuntur ſponſalia, ponunt, Ducam te, accipiam te. Sic *D. Th. 4. d. 27. q. 1. a. 1. corp. Richa. ibi. a. 3. q. 2. Palud. ibi. q. 2. a. 4. concl. 4. n. 26. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 18. §. 2. Sot. 4. d. 27. q. 2. a. 1. concl. 3. & ibi. Palacios diſp. 1. f. 571. col. 1. Barth. Ledeſ. dub. 9. de matrim. initio, Vivald. cand. 1. part. de ſponſal. c. 3. n.* 19 Et ex Juriſperitis, *Goffred. ſum. t. de ſponſal. n. 4. Hoſt. ſum. eod. t. n. 6. Io. Andr. tract. de ſponſal. n. 1.* habetur to. 9. tract. *Turrecr. Ubi non eſt 30. q. 1. a. 3. n. 4. Roſella Matrimonium. 2. n. 15. Sylv. ver. Sponſal. init.* ubi *Tabiena q. 3. n. 4. Armil. n. 3. Mart. de Garatis inter conſilia matrimonial. Ziletti. conſ. 15. n. 6. Maſcard. alios referens de probati. concl. 1332. n. 2. Io. Lupus tract. de matr. 1. p. n. 4. Alex. Carrius l. 1. de ſponſal. c. 6.* uterque habetur tom. 9. tracta. Imò clarius id dicunt *D. Th. D. Ant. Syveſt. Vival. ibidem,* dicunt enim contrahi ſponſalia nuda promiſſione, ut, Accipiam te: & adhuc apertius *Rich. Goffred. Turrecr. Roſella, Tabien. Armil. Joan. Lupus Sotus, Barth. à Ledeſm.* aiunt enim contrahi nuda promiſſione, ut, Ducam te, vel fidei datione, ut, Promitto me ducturum: & expreſsè *Alex. Carrerius. d. c. 6.* ait utroque modo contrahi ſponſalium obligationem, ſed urgentiorem addito verbo, Promitto.

13 Rogabis tamen de his verbis, Promitto me deſponſaturũ Mariam. Quidam verba dubia eſſe aiunt, & intellecta de deſponſatione de præſenti, eſſe ſponſalia: intellecta autem per verba de futuro, eſſe promiſſionem de ſponſalibus contrahendis: in dubio autem attendendam conſuetudinem loci. Sic *Sylveſt. verb. Sponſalia, q. 6. d. 4.* falsò tamen refert Antonium, & Card. Idem *Angel. verb. Sponſalia. n. 11.* ubi *Tabiena q. 7. n. 8.* Alii ſentiunt ſi proferens verba, Te deſponſabo, intelligat per annulum, non eſſe ſponſalia, niſi conſuetudo loci aliud habeat: ſi verò intelligat, id eſt, Sponſalia contraham, eſſe ſponſalia. Sic *Præpoſ. c. Si inter, fine, de ſponſal.* Dicendum tamen eſt non eſſe ſponſalia, ſed promiſſionem de ſponſalibus contrahendis: quia idem eſt, Te deſponſabo, &, Tecum ſponſalia contraham. Sic *Ant. c. Si inter, n. 8. de ſponſal. Card. ibid. q. 2. & 3. Henr. c. Is qui. n. 23. eod. t. Alex. de Nevo d. c. Si inter, n. 13. Millis, in repertor. verb. Sponſalia non contrahuntur, Tiraq. de retr. conven. ad fin. n. 54. Covar. alios referens 4. decret. 1. p. c. 4. initio, n. 1. Greg. Lop. l. 1. verb. El prometimiento, t. 1. p. 4.* Quod intelligendum eſt niſi conſuetudo loci habeat per ea verba contrahi ſponſalia: ſic *Card. & Alex. de Nevo ibi.*

14 Deinde circa verba, quæ ſonant de futuro, at ſignificant de præſenti ratione adjuncti, quando junguntur particulæ illæ adjunctæ verbis importantibus exequutionem, manifeſtum eſt conſtituere matrimonium, ut, Ex nunc, vel ſemper, vel omnibus diebus vitæ meæ, vel deinceps, vel poſthac, vel ab hoc tempore, habebo te, vel tenebo te in uxorem, vel providebo tibi ſicut uxori, vel tractabo te ſicut uxorem, vel eris mea uxor. Prob. ex *c. Ex parte, de ſponſal.* ubi definitur eſſe matrimonium: ſi quis fœminæ juravit ab eo tempore ſe eam in uxorem habiturum, idem *c. ſi quis divinis 30. q. 5.* quia revera important conſenſum de præſenti, ſi enim deinceps, ſeu ſemper eſt habenda fœmina in uxorem, ergo modo eſt uxor: & in hoc conveniunt tres ſent. referendæ. Dixi, quando verba exequutionem ſignificant, quia ſi eam non importent, erunt ſponſalia, ut, Deinceps ducam, vel accipiam te in uxorem. Sic *Palac. 4. d. 27. q. 1. f. 571. col. 1.*

Quidam Theologi teſte *Pet. de Led. de matr. q. 45. a. 5.* 15
dub. 2. fin. exiſtimant in hoc caſu eſſe verum matrimonium, minimè tamen Sacramentum: quia ſi quis dicat, Ex nunc te baptizabo in nomine Patris, &c. ſimul abluens, non eſſet baptiſmus: quia non ſunt verba de præſenti, quamvis ſignum, ſeu factum ipſum denotet intentionem de præſenti. Sed omnino dicendum eſt, eſſe ſacramentum, quia nullus eſt matrimonii contractus in lege Evang. qui ſacramentum non ſit. Nec obſtat ſimile de baptiſmo, quia verba determinata habet, qualia non habet matrimonium ſed ſufficiunt verba, vel ſigna qualiacumque ſint exprimentia conſenſum præſentem. Sic *Petr. de Led. ibid.*

Tota verò difficultas eſt, quando verbis futuri tempo- 16
ris importantibus exequutionem, nulla additur particula faciens ſignificare de præſenti: ut, Habebo, tenebo, tractabo te ut uxorem, vel providebo tibi ut uxori. Triplex eſt opinio I eſſe matrimonium. Probatur ex *c. Si quis divinis, 30. q. 5.* ubi dicitur eſſe matrimonium, ſi quis juravit fœminæ, ſe in uxorem eam habiturũ: idem *c. Ex parte de ſponſ.* quamvis enim in verbis unius addatur, Ab hoc tempore, in alterius tamen verbis abſolutè dicitur, Te habebo. 2. quia hæc verba ſignificant exequutionem actus conſummati, unde contrahentes videntur tacitè præſentem conſenſum ſignificare: obligant enim ſe ad matrimonii exequutionem, nec poteſt aliquis habere quandam in uxorem, niſi prius cum ea contrahat: & qui vult conſequens, ſcil. habere eam in uxorem, vult neceſſariò antecedens, nempe cum ea contrahere, *l. Illud, ff. de acquir. hæred. c. Præterea, de offic. de leg.* Tertiò, ſi apponantur, Ex nunc, eſt matrimonium, ergo licet non apponantur: quia ſubintelligitur, ſi enim in obligatione non deſtinetur dies, incontinenti contrahitur obligatio. *l. In omnib. ff. de reg. jur. l. Eum qui Kalendis. ff. de verb. obl.* ita docent *Gl. c. Si quis divinis, 30. q. 5. verb. Habiturum, & ibi Archid. Goffr. ſum. t. de clandeſt. deſp. n. 6. Specul. t. de ſponſal. init. n. 6. Hoſtienſ. ſum. tit. de matrim. §. Qualiter contrahatur, n. 3. Innoc. c. Ex parte, de ſponſ.* ibi *Alanus, Vincent. & Phil. Card. ibi n. 1. q. 1. & 3. Abb. ibi* dicens communem, *n. 3. 6. 7. Præp. n. 6. Turr. c. Nec illud §. Sed objicitur 30. q. 5. Roſell. Matrimonium, 3. n. 3. Syl. matrimonium. 2. q. 9. & 10. Ang. matrimonium 2. n. 9. & 12. Tabiena matrim. 2. q. 9. n. 10. Aret. conſ. 142. Alex. conſ. 152. n. 4. l. 5. Greg. Lop. l. 2. t. 1. p. 4. verb. E prometo. Villalob. in commun. lit. M. n. 58. Ant. Gabr. to. 2. comm. in mea edit. l. 11. verb. matrimonium, f. 91. & 93. Brunel. de ſponſal. concl. 13. n. 3. Menoch. de præſump. l. 3. præſ. 3. n. 3.* & eſt ſent. ſatis probabilis. Quæ limitanda eſt, niſi præcedunt verba clarè ſignificantia contractum ſponſalium, ut, Promitto me ducturum, & habiturum Mariam pro legitima uxore: tunc enim ſunt ſolum ſponſalia: quia verba dubia ſignificantia actus exequutionem, reſtringuntur, & declarantur à verbis præcedentibus claris, ſponſalia ſignificantibus: argumento ex *c. Sedes, de reſcr. & clem. Non poteſt, de procur. & l. ult. §. Cui dulcia ff. de vino, tritic. oleoque leg.* & docent *Hoſt. c. Ex parte de ſponſalibus paulo poſt prin.* ubi *Io. Andr. n. 3. Ant. n. 10. Card. n. 1. q. 2. Anch. n. 5. Henr. n. 4. Alex. de Nevo n. 24. Præp. n. 6. Specul. t. de ſponſ. initio. num. 7. Roſell. Pan. n. 7. Sylv. q. 9. Tabien. 1 reg. Lop. Menoch. n. 4. proximè cit. Dec. c. Juravit, notab. 4 de prob. Brunel. d. conc. 13. n. 4. Cov. 4. dec. 2. p. c. 4. §. 1. n. 5. Gutier. alios referens, q. canon. l. 1. c. 21. n.* 30. Et ex Theologis, *Lud. Lop. 2. p. inſtr. c. 36. de matr fol.* 1033.

1033. *Manuel.* 10. *ſum. in nova edit. c.* 216. *n.* 6. Similiter è contra quando verba præcedentia ſunt dubia, explicantur à ſequentibus apertè ſignificantibus matrim. ut, Non habebo aliam in uxorem, & accepto te in uxorem, tunc enim erit matrim. Sic *Ferretus conſ.* 85. *n.* 1. & 2. *Menoch. de præſumpt.* 3. *n.* 5.

17 II. Sent. docet verba eſſe dubia, quare ſi ſignificent, Ex nunc, eſſe matrim. ſin minus ſponſalia. Sic *Sotus* 4. *diſt.*
18 *27.q.2. art. 1. poſt. 2. concl. verſ. Eſt tamen.*

III. Sent. probabilior affirmat tantum eſſe ſponſalia, Prob. quia ea verba, Habebo te in uxorem, intelligi poſſunt omninò vera, quamvis modò non habeam, ſed tempore futuro, ut conſtat, ergo non ſignificant conſenſum de præſenti. Item, quia hæ loquutiones ſunt æquivalentes, Pro aliquo tempore futuro habebo te in uxorem, &, Habebo te in uxorem, ſed priores non conſtituunt matrim. ergo nec poſteriores. Deinde, quia hæc verba, Habebo te in uxorem, licèt ſtatim obligationem producant, non tamen obligant ad ſtatim exequendum: ergo non ſtatim eſt celebratum matrim ſed obligationi ſatisfiet poſtea celebrando. Hanc tuentur *Io. Andr. c. Ex parte, n* 3. *de ſponſ. Anchar. n.* 4. *Henr. fine. Alex. de Nevo. n.* 27. *Hugo & Laurentius, c. Si quis divinis.* 30. *q* 5. *Angel. auth quib. mod. natur. efficit. legit.* §. *fin. collat.* 9. *Covar.* 4. *decr.* 2. *p. c.* §. 1. *n.* 5. *Gutier. qq. canonicis. q.* 1 *c.* 21. *à n.* 29 *ad* 36. *Ant. Cucus l.* 5. *inſt. major. t.* 11. 43 Et ex Theologis, *Palud.* 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 4. *concl.* 4. *n.* 26. *Adrian. q.* 2. *dub.* 13. *de matr. Veracruz* 1. *p. Spec a.* 17. *dub.* 4 *Enriquez l.* 11. *de matr. c.* 11. *n.* 6. *Bart. à Ledeſm. de matr. dub.* 9. *Petr. de Ledeſm. de matr. q.* 43. *c.* 3. *dub.* 2. *Lud. Lop.* 2. *p. inſtr. de matr. c.* 36. *f.* 1033. Nec placet moderatio Antonij Cuci, nempe eſſe matrim. ſi addatur verbum Promitto, ut Promitto me habiturum in uxorem: quia ſupponit contractum matrimonij. Sed non video unde ſupponatur, nec quam vim habeant conſtituendi matrim. ratione verbi Promitto. Placet tamen limitatio, quam ponit *Gutier. ibi. n.* 35. ut ſit matrim. ſi loci conſuetudo obtineat, ut ea verba, Habebo in uxorem, importent conſenſum de præſenti: vel ſi tunc temporis de matrimonio tractabatur, & iis prolatis ſequatur traductio ad domum.

19 Ex his infertur non eſſe audiendos aſſerentes hæc verba, Nunquam te derelinquam pro alia, conſtituerre matrim. Iti ſunt *Hoſtienſ. c. Ex parte de ſponſal.* ubi *Joan. Andr. n.* 30. *Anton n.* 10. *Anchar. n.* 7. *Henr. n.* 5. *Alex. de Nevo. n.* 27. *Præp n.* 8. *Ang. Matrimon.* 2. *n.* 21. *Roſella Matrimonium* 3. *n.* 6. *Sylveſt Matrimonium* 2. *q.* 20. *dict.* 5. *Brunel. de ſponſ. concl.* 13. *n. Villalobos in commun. lit. M. n.* 57. *Ant. Gabr. in nova edit. tom.* 2. *commun. verb. Matrimonium, f.* 93. Sed contrarium eſt tenendum, quia ſignificant conſenſum de præſenti. Sic *Felix Maleolus*, quem refert, & ſequitur *Covar* 4. *decret.* 2. *p. c.* 4 §. *n* 3.

20 Hæc tamen verba. Poſthæc eris meus, vel ex nunc conſtituunt matrim, quia ſignificant conſenſum de præſenti. Sic *Sotus* 4. *d.* 27. *q* 2 *a* 1. *poſt.* 2. *concul, verſ. Eſt tamen Bar. à Ledeſ. de matr. dub.* 9. Si tamen dicat uterque contrahens; Eſto meus & eſto mea. *Palatios* 4. *d.* 27. *q.* 1. *f.* 572. *col.* 2. dicit, eſſe verba ambigua. Melius tamen alii dicunt non conſtituere matrim. quia eſt futurum imperativi, quaſi rogantis, & petentis conſenſum, ut eſto meus hæres, non ſignificant ſtatim eſſe hæredem. Sic *Palud.* 4. *d* 27. *q.* 2 *a* 4. *concl* 5. *n.* 27. *Sotus, & Barth. à Ledeſm. proximè citati, Lud. Lop* 2. *p. inſtr. de matrim. c.* 36 *f.* 1033. *col* 1.

21 Ad arg. 1. ſententiæ propoſita *n.* 16 dico, ad *c Ex parte*, ex particula adjuncta, Ad hoc tempore; conſenſum de futuro importare de præſenti, & licèt mulier reſpondens non repetat eam particulam, ſubintelligitur tamen, cum reſpondeat juxta verba præcedentia viri. Ad *c. Si quis divinis*, reſpondet optimè *Gutier. l.* 1. *q. can. c.* 21. *n.* 32. 33. non eſſe decretum Pontificum, nec alicujus Sancti, ſed eſſe deſumptum ex *auth. Quibus modis nat. efficiant. legitimi.* §. *Quoniam autem. collat.* 9. & ſolum a Gratiano inſeri, nec eſſe ab aliquo Pontifice confirmatum: tunc enim ſolùm leges in decreto relatæ cenſentur vim canonis obtinere, quando in canone aliquo Pontificio inſertæ fuerint: ut docet etiam *Rip. a c.* 2. 80. *de reſcr. Sebaſt. Medices de legib.* 1. *p. q.* 3. *n.* 9. *Menoch. de adipiſ. poſſeſſ. remedio* 4. *n.* 84. & *ſeq.* Ad 1. dico neceſſariò velle antecedens, pro eo tempore, quo vult conſequens, at conſequens, nempe habere ut uxorem, non vult ſtatim, ſed pro tempore quo contrahat matrimonium. Ad 2. dico concludere teneri ſtatim contrahere, non tamen contraxiſſe.

Tandem circa verba dubia, ut, Volo tecum contrahere, 22
te ducere, te habere in uxorem: eſt quadruplex ſent. ait, nec conſtituere matrimonium, nec ſponſalia. Sic *Aſtenſis l.* 8. *ſumma cit. de matr. q.* 7. *ſum. confeſſ. l* 4. *t. q.* 4.

II. Sent. dicit conſtituere matrimonium. Sic *Card. c. Ex* 23
litteris l. 1. *de ſponſal.*

III. ſent diſtinguit, ſi verbum Volo, vel Placet, adjun- 24
gatur infinitivo indicanti initium actus, ejuſque ſuſpenſionem, erunt ſponſalia, ut, volo contrahere, ducere, accipere te in uxorem: ſi verò verbo denotanti executionem actus perfecti, eſt matrimonium, ut, Volo te habere, tenere in uxorem. Sic *Joan. Andr. c Ex litteris el.* 1. *prope finem, de ſponſ.* & *ibi Calder.* & *Anch. n.* 27. *Pan n.* 5. *Alex. de Nevo, n.* 18 & quamvis ibi dicat eſſe matrimonium, Volo te ducere recantat palinodiam *c Ex parte, n.* 24. 25. *de ſponſal.* ubi *Henr n.* 3. *Spec. t. de ſponſ. initio, n.* 6. *Jaſon l. Servi.* 5. *in prin. n.* & 23 *ff. de leg.* 1. *Ang. Matrimonium* 2. *n.* 8. *Sylv. Matrimonium* 2. *q.* 9. *Tabiena Matrimonium* 2. *q.* 9. *n.* 10. *Brunel. de ſponſ. concl.* 13. *n.* 6. *Ant. Cucus l.* 5. *inſt. major. t.* 11. *n.* 42. & ex Theologis *Palud.* 4. *de* 27. *q.* 2. *a* 4. *concl.* 5. *n.* 20. *Vivaldus cand. labro* 2. *p. de matr. n.* 19. *Lud. Lop.* 2. *p. inſtr. c.* 36. *de matr. fol.* 1034. *Manuel.* 1. *to. ſum. in edit. c.* 216. *n.* 6. Limitat tamen *Palud.* niſi ſint aliquæ conjecturæ ex quibus colligitur animus ſola ſponſalia contrahendi, ut quia tunc. de illis agebatur. Et hæc ſent. eſt probabilis.

IV. ſen, quam eligo, convenit cum præced. eſſe ſpon- 25
ſalia Volo tecum contrahere, vel ducere: negat tamen eſſe matrimonium volo te habere tenere in uxorem, ſed ſunt ſolum ſponſalia. Prop. quia ea verba verificatur, licet proferens modo nolit eſſe ſuam uxorem, ſed tempore futuro. Sic tenent *Ant. c. Ex literis, el.* 1. *n.* 9. *de ſponſ.* ubi tantum concedit eſſe matrimonium, quando dicuntur ad alterius interrogationem, *Villalobos referens Beroium, in communibus, lit. M. n.* 65. *Menoch, de arbitr. lib.* 2. *centur,* 5. *caſu* 49. *n.* 23. & 29. *Gutier. q. canon. l.* 1. *c.* 21. *n.* 26. & videtur expreſſè tenere *Covar.* 4. *decret.* 2. *p. c* 4. §. 1. *n.* 4. dicit enim dubium valdè eſſe, conſtitui matrimonium iis verbis, Volo te habere, propter ea, quæ ſtatim dicet: ſcilicet non eſſe matrimonium, in uxorem.

Add ea verba, Volo te ducere, non conſtituere matri- 26
monium, quamvis addatur, & in te conſentire per verba de præſenti. Sic *Menoch alios referens, de præſ. l.* 3. *præſumpt.* 3. *n.* 6. Limitandum eſt tamen, niſi conſuetudo loci haberetur per ea verba, Volo te ducere, vel tecum contrahere, celebrari matrimonium: quia cum contrahentes conſuetudinis non ignari iis verbis utuntur, ſatis ſibi ipſis indicant velle matrim. inire. Sic *Joan. Andr. c. Ex literis el.* 1. *prope fin de ſp.* & *ibi Card n.* 1. *Alex. de Nevo n.* 18. *Cov.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 4 §. 1. *n.* 4 *Ant. Cucus l.* 5. *inſt. major. t.* 11. *n.* 42. *Gutier. q. canon. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 14. *Salzedo reg.* 275. *Bernardi Diaz in additio.* Limita. 2. niſi ea verba deliberatè prolata eſſent, id eſt, ad interrogationem alterius quærentis, Vis mecum contrahere? *Sic. Anth. c. Ex literis, el.* 1. *n.* 9. *de ſponſal. Cov. Gut. Anton. Cucus. Salzedo hoc n. allegati. Manuel.* 1. *tom. ſum.* 2. *edit. c.* 216. *n.* 6 Sed meritò contrarium tenet *Sotus* 4. *d.* 27. *q.* 2 *a.* 1 *poſt.* 2. *concl. verſ. Eadem ferè,* quia velle contrahere, non eſt contrahere.

Rurſus limita, niſi præceſſiſſet tractatus de contrahe- 27
do matrimonio de præſenti: tunc enim eſſet ſufficiens conjectura animi contrahendi matrimonium, per hæc verba mutuò dicta, Volo tecum contrahere. Sic *Card. cl. m.* 1. *q.* 20. *de conſang. Covar. Anton. Cocus, Gutier. Salzedo, num. præced. allegati. Veracruz* 1. *p. Sepec. a.* 17. *concl.* 3. *Barth. à Ledeſm. de matr. dud.* 9.

Si

Digitized by Google

28 Si autem illis verbis, Volo te habere, vel tenere in uxorem, adderetur particula, Ex nunc, eſſet verum matrimonium: ſicut dixi *n.* 14. eſſe matrim. Ex nunc te habebo in uxorem. Sic *Enriq. lib.* 11. *de matr. c.* 11. *n.* 6.

29 Tandem de illis verbis, Volo te eſſe uxorem. *Meno. de arbit. lib.* 2. *cent.* 5. *caſu* 494. *n.* 11. ait conſtituere matrim. Sed melius dicendum eſt, eſſe verba æquivoca: ut ſentiunt *Veracr.* 1. *p. Spec. a.* 17. *dub.* 1. *Palac.* 4. *d.* 27. *q.* 1. *f.* 572. *col.* 1. *Gutier. q. can. l.* 1. *c.* 21. *n.* 28. *Henriq. l.* 11. *de matr. c.* 11. *n.* 6. *Barth. à Ledeſ. dub.* 9. *de matr. Petr. à Ledeſ. de matr. q.* 45. *a.* 3. *dub.* 1. *verſ. Secundò notandum.* Quare ſi eo verbo Volo, explicetur velle eligentis, ſeu velle efficax, eſt matrim. quia ſufficienter explicatur conſenſus de præſenti, ſi verò appetitus quidam, ſeu velle inefficax, nec ſunt ſponſalia. Quia appetere matrimonium, nec promittere eſt. Sic *Veracruz, Gutier. Barth. à Led. ibi.*

DISPUTATIO XIX.

Utrùm per verba negantia, ut, Non contraham cum alia à te, vel quàm tecum, vel præterquàm tecum, vel niſi tecum, contrahantur ſponſalia, vel matrimonium?

SUMMARIUM.

Quando eſt pura negatio, ut, Nullam aliam à te ducam, an ſint ſponſalia, vel ad quid obligent ea verba n. 1.
Quid quando apponitur ſimul affirmatio ut, Nullam aliã ſed te ducã, n. 2. *explicatur l. Quib § Quidam Titio digeſt. de cond. & dem.*
Quid Nullam aliam ducam niſi te 1. *opinio, eſſe ſponſalia n.* 3.
2. *Sententia, eſſe orationem æquivocam. n.* 4.
3 *Verior, non eſſe ſponſalia. n.* 5.
Quid, Nolo aliam niſi te. n. 6.
Quid, ſi aliud ex conjecturis colligatur n. 7. *& ſolvitur arg.* 1. *ſent.*
Quid, nullam ducam quàm te, n. 8
Quid, nullam ducam præter te. 1. *opinio, eſſe ſponſalia n.* 9.
2. *Verior, non eſſe num* 10.

1 IN hac quæſt. certum eſt, quando eſt pura negatio, ita ut neque explicitè, nec implicitè includatur affirmatio, non eſſe matrimon. nec ſponſalia: ut, Nunquam aliam à te ducam, quia conſenſus non præſtatur per meram negationem. Sic *Palud.* 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 1. *n.* 10. *Adr. q.* 2. *de matr. dub.* 12. *Sot.* 4. *d.* 29. *q.* 2. *a.* 3. *ver. De hac autem negativa. Veracr.* 1. *p. ſpec. a.* 17. *dub.* 5. *Angles florib.* 1. *p. q.* 2. *de matrim. condit. diffic....c.* 9. *f.* 545. *Lud. Lop.* 2. *p. inſtr. c.* 36. *de matr. f.* 1034 *& ſeq. Barth. à Led. dub,* 9. *de matr.* Rogabis tamen an ex his verbis oriatur aliqua obligatio: nam *Sot. & Lud. Lop.* videntur ſentire nullam oriri obligationem, dicunt enim ex his verbis nullum contractum conſurgere, idem videtur ſentire *Angles*, ait enim eſſe puram negationem: nam ſi nullus eſt contractus, nulla eſt obligatio, & ſi mera eſt negatio, nullus omnino eſt conſenſus. Sed exiſtimo eos intelligere nullum contractum matrimonij, nec ſponſalium, nec obligationem ducendi hanc, oriri: de hoc enim agebant, & non intelligunt inde nullam conſurgere obligationem. Unde dicendum eſt promittentem illis verbis negativis, Nullam aliam à te ducam, minimè teneri illam ducere, dum à matrimonio abſtinuerit, ſi tamen matrimonium inire velit, teneri eam ducere: quia ad hanc obligationem contrahendam ſatis eſt omnia alia matrimonia negare; alias prædicta verba, A te, eſſent prorſus inutilia. Et confirmatur, quia ſi non adderet, Nullam aliam à te, ſed abſolutè ſponderet nullam ſe ducturum, teneretur ab omni matrimonio abſtinere: ergo eo ipſo, quod addidit, Aliam à te, quod eſt idem, ac, Te excepta, ſolum ſibi reſervat poſſe hanc ducere caſu quo matrimonium eligat. Et ita docent *Palud. Adrian. Veracr. Barth. Led. proximè cit. Ant. Cucus, lib.* 5. *inſt. maior. tit.* 11. *n.* 45.

2 Deinde certum eſt, ſi addatur affirmatio, eſſe ſponſalia, vel matrimonium, ut Non aliam, ſed te ducam, ſponſalia: Non aliam ſed te duco eſt matrimonium. Quia, ſed te, eſt exceptio affirmativa ducendi illam, Sic *Andr. Sotus, Lud. Lop. n.* 1 *citati.* Similiter, Ducam, & non aliam, niſi te, ſunt ſponſalia: Duco, & non aliam, niſi te, eſt matrimonium: quia non tantum eſt negatio ducendi aliam, ſed affirmatio ducendi hanc, Sic *Andr. Ant. Cucus. Lud. Lop. n.* 1. *relati, Cov.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 4. *§.* 1. *n.* 8. *Gutier. q. can. l.* 1. *c.* 21. *n.* 17. 19. *&* 20. Et hinc infert *Cov. n.* 10. intellectum ad *l. Quibus, §. Quidam Titio. ff. de cond. & demonſtr.* ubi habetur eſſe legatum conditionale, per hæc verba negativa. Hæres ne des Titio centum, niſi mater mea moriatur: quia præceſſerat oratio affirmans, Lego Titio centum, & deinde negans, Ne des, niſi mater mea moriatur.

Tota autem difficultas eſt an dum quis ait, Nullam aliam ducam niſi te, illa dictio, Niſi, ſolam negationem includat, & ita non conſtituat matr. adjuncta verbo præſentis temporis, nec ſponſalia, ſi verbum futuri ſit: vel potius includat affirmationem ducendi illam, & ſic inſtituat matrimonium, vel ſponſalia, (non enim curo utrum horum, & ideo conſultò omitto diverſas opiniones, quas refert *Cov.* aliam ſentientem conſtituere matrimonium, aliam verò ſponſalia.) Tota enim difficultas conſiſtit in ſignificatione particulæ, Niſi. Triplex eſt ſent. I. ait concludere affirmationem, & ita eſſe ſponſalia, vel matr. juxta verbum adjunctum: quia dictio, Niſi, cum ſequitur negationem, affirmat, ut, Nullus niſi Petrus currit, eſt affirmare Petrum currere, & non alios; & quando ſequitur affirmationem, negat, ut, Omnes niſi Petrus currunt, eſt affirmare alios currere, Petrum verò minimè, *l. Si eum, §. Qui injuriam, ff. ſi quis cautio, & l. Actione, C. de tranſ.* ubi *Bart. & reliqui, Dynus reg. Peccatum de reg. jur. in* 6. *n.* 2 *Jaſ. inſt. de actio. in prin. n.* 3. *Rebuffus multos referens de verſ. ſing. l.* 216. *prope in fi. §. Niſi* Sed in præſenti caſu, niſi, ſequitur negationem ducendi aliam, ergo affirmat hanc ducendam eſſe, & ita docent. *Ant. c. Ex parte. n.* 10. *de ſponſ. & ibi Abb. n.* 8. *& ſuus Additionat. ibi, Card. n.* 4. *Præp. n.* 4. 7. *Barb. conſ.* 6. *vol.* 1. *Alex. conſ.* 192. *vol.* 5. *n.* 4. *Jaſ. l. actione. n.* 4. *C. de tranſa. & ibi Curt. jun. n.* 5. *Dec. n.* 6. *Purpur. n.* 49. *Alc. l.* 2. *reſponſ. conſ.* 13. *n.* 13 *Jac. Leoniſa inter conſilia matr. conſ.* 52. *n.* 3. *&* 4. *vol.* 1. *Roſell. Matrim.* 3. *n.* 4. *Ang. Matr.* 2. *n.* 12. *Sylv. Matrim.* 2. *q.* 10. *d.* 4. *Villalob. in comm. lit. M. n.* 56. *Ant. Gabr. in mea edit. to.* 2. *commun. l.* 11. *verb. Matrim. f.* 93. *Ant. Cucus l.* 5. *inſt. Mat. t.* 1. *n.* 44. *Menoch. de præſ. l.* 3. *Præſ.* 3. *n.* 8. *Vngarellus addit. ad Ang. matrim.* 2. *n.* 12. Et ex Theologis, *Palud.* 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 10. *Adrian. q.* 2. *de matr. dub.* 12. *Palacios* 4. *d.* 27. *q.* 1. *f.* 571 *col,* 1. Conſtituunt tamen *Ant. & Ang.* diſcrimen inter hæc, Non habebo aliam niſi te, & Non ducam aliam niſi te: nam priora verba non conſtituunt ſponſalia, eo quod verbum, Habeo, ſolam voluntatem habitualem importet: ſecus de poſterioribus verbis. Sed hæc differentia non placet, & idem in utroque caſu dicendum eſt. Inſuper *Adrian. ibid.* differentiam agnoſcit inter hæc, Non ducam aliam niſi te, quæ ait eſſe ſponſalia: & Non ducam aliam mulierem, niſi te, quæ nihil efficere dicit: quia æquivalet huic. Nullam aliam ducam, & tu es alia mulier: quæ propoſitio falſa eſt. Sed hanc diſtinctionem meritò probant *Sotus, Cov. n.* 6. *Gut. n.* 2. *Lud. Lop. referendi n.* 4. *&* 5. dicentes utrumque dicendi modum æquivalere, & exponentem debere eſſe, Non tu es alia, ſed tu es aliqua mulier. 3

II. Sent. ait eſſe verba æquivoca, ſi ſenſus ſit exceptivus, id eſt, præter te, ſunt ſponſalia, vel matrimonium: quia æquivalet huic, Non ducam aliam, & te ducam, ſi verò conditionalis, id eſt, Si aliquam duxero, non ducam aliam nec ſunt ſponſalia, nec matrimonium: quia non important conſenſum determinatum, ſed conditionalem. Sic *Sotus* 4. *d.* 29. *q. a.* 3. *ver. De hac autem negativa. Barth. à Led. de matr. dub.* 25 *fine. Petr. de Ledeſm. de matr. q.* 43. *a.* 1. *dub.* 1 *verſ. Quarto advertendum.* 4

III. Sent. cui adhæreo, ait, nec eſſe ſponſalia, nec matrimonium, & manifeſtè loquuntur DD. quando ſenſus eſt exceptivus, in communi enim loquendi modo non ſenſum facit. Nullam ducam, niſi te, & ita *Bar. l. Si eum. §. qui injuriarum, ſi. ff. ſi. quis caut.* ait in his loquutionibus, Nulli vendam, niſi tibi, accipi niſi, exceptivè: quare eandem doctrinam, quam tradunt de dictione Niſi, quam retuli *n.* 3. ut conjuncta affirmativæ neget, & negativæ affirmet, tradunt 5

dunt etiam de dictione, Præter, ut referam n. 9. quaſi ſentientes utramque dictionem idem importare. Præterea, quia omnes DD. hujus ſentent. reprobant primam dicentem conſtituere ſponſalia: at ea ſententia loquitur de dictione, Niſi, in ſenſu exceptivo, aliàs manifeſtè eſſet falſa cùm enim conditionalis nihil ponat in eſſe, luce meridiana clarius eſt in ſenſu conditionali non conſtituere matrimonium, nec ſponſalia. Dicit ergo hæc ſententia nec eſſe matrimonium, nec ſponſalia, ſed promiſſionem conditionalem, ſi aliquam ducturus ſum, te ducam, quare poteſt liberè ſic promittens à matrimonio abſtinere. Probatur ex *l. Si ſterilis, §. penult. ff. de act. empt.* ex qua colligunt multi, quos refert & ſequitur *Padilla l. Actione n. 16. C. de tranſact.* promittentem non vendere, niſi huic, minimè teneri vendere, ſed ſolum teneri huic, caſu quo vendiderit. Idem probatur ex *l. Titia §. fin. ff. de manu. teſtam.* ibi, *Oneſiphore, niſi rationes reddideris*, item ex communi modo loquendi, cui ut dixi diſp. præc. n. 4. & 8.) ſtandum eſt in utroque foro, quando de intentione non conſtat: nam ſi quis promittat nullam ſe religionem niſi Carthuſiam profeſſurum, nemo affirmabit teneri Carthuſiam ingredi, ſed tantum teneri alias religiones non ingredi, & liberum ſibi eſſe Carthuſiã eligere, & tantum ſuppoſita religionis electione, teneri Carthuſiam ingredi: ergo ſimiliter dicendum eſt in noſtro caſu, ita docent *Specul. tit. de ſponſali, in pr. n. 3. & ibi, in addit. Io. Andr. Ioan. de Lignano.* quem refert & ſequitur *Alex. de Nevo, c. Ex parte, n. 31. de ſponſ. Cepola conſ. 1. ex civilibus, Alciat. l. Actione, C. de tranſact. n. 16. Cov. 4. decr. 2. p. c. 4. §. 8. Nav. c. 22. Hiſpan. nu. 25. in ſum. & l. 4. conſ. in 1. edit. tit. de ſponſ. conſ. 48. in 2.* verò *conſ. 7. Greg. Lop. l. 2. verb. E prometo, tit. 1. p. 4. Gutier. q. can. l. 1. c. 21. n. 13. & ſeq* Et ex Theologis, *Verac. 1. p. Spec. t. 17. dub. 5. Angel. floribus, 1 p. q de Matrim. condi. diffic. 9. f. 545. Enriq. l. 11. de matr. § 13. n. 4. fine, & c. 12. n. 7. Pedraza in ſumma, praecepto 6. §. 19. Manuel 1. to. ſum. in 2. edit. c. 216. n. 7. & c. 244. n. 6. Bart. à Led. ſ. de matr. dub 9. Vega li. 6. ſum. caſu 92.*

6 Aliqui temperant hanc ſent. niſi contrahens diceret, Nolo aliam niſi te, tunc enim aiunt eſſe matrimonium: quia æquivalet huic. Volo te & non aliam. Sic *Specul. & Greg. Lop. n. 5. allegati, Bruccl. de ſponſ. concl. 13. in fine.* Sed meritò cum *Alciato* diſtinctionem hanc reprobat *Gutier. l. 1. q. can. c. 21. n. 21.* Unde alii Authores indiſtinctè locuti ſunt.

7 Intellige tamen hanc 3 ſent. niſi ex conjecturis appareat voluiſſe contrahentes per ea verba matrim. vel ſponſalia inire, ut ſi de hoc tunc temporis tractabatur. *Specul. Alex. de Nevo, Cepola, Greg. Lop. Gut. n. 8. alleg. n 5.*

8 Ad argument. 1. ſent. propoſitum n. 3. dico, quicquid ſit in ſimplicibus affirmationibus in quibus fortè dictiones exceptivæ junctæ affirmationi negant, & negationi affirmant, (licet in illis etiam neget *Cov. alleg. n. 5.*) Verum in promiſſionibus & contractibus ea doctrina non eſt vera, ſed ſenſus conditionalis propter communem loquendi uſum.

9 Ex dictis infertur quid ſentiendum ſit de dictione, Quàm te. Nullam aliam, quàm te ducam, *Sot. & Batth. à Led. cit. n. 4.* aſſerunt eſſe æquivocam locutionem, imo *Sotus* dicit forſan eſſe ſenſum verè negativum, ut, non ducam aliam à te. Sed verius eſt idem importare, quod, Niſi, nam utraque dictio idem ſignificat, ut notat *Lauren. Valla li. 3. eleg. c. 54.* & conſtat ex *l. Conſulta, C. de teſt. idem Cov. 4. decr. c. 2. p. 4. §. 1. n. 7. Gut q. Can. li. 1. c. 21. n. 15.* quare *Menoch. lib. de præſumpt. præſ. 3. num. 8. Ant. Cucus li. 5. juſt. major tit. 11. n. 44.* idem prorſus ſentiunt de utraque locutione. Unde dicendum eſt non conſtituere ſponſalia, nec matrimonium, ſed conſtringere ſic promittentem, caſu quo matrimonium eligat, ad ducendam illam: ſicut diximus n. 5 de dictione, Niſi. Sic. *Nav. ſum. lat. c. 22. n. 27. verſ. Decimo. Vivald. Candel. 1. p. de ſponſ. e. 4. n. 47.*

Tandem infertur quid dicendum ſit de dictione, Præter, ut, Nullam ducam, præter te, Quidam affirmant includere affirmationem ducendi hanc & ita eſſe ſponſalia: quia (ut tradunt Logici) ſic exponitur, nullam aliam à te ducam, & te ducam: ut nullus homo præter Petrum currit, æquivalet huic, Petrus currit & nullus alius Item quia dictio Præter, ſi ſequitur affirmationem, negat: ſi negationem, affirmat, ut docent *Iat. l. ſi cum. §. Qui injuriarum, n. 7. ff. ſi qu s cautio. Alberi.* dicens communem *in ſuo dict. verb. Præter. Iaſ. inſt. de act. in pr. n. 3. Imol clem. Multorum, n. 10. de pœn. additionat. ad Innoc. c. Dubium, el. 2. de elect. fi. Rebuff. alios referens de verb. ſign. 22 fi.* de cujus dictionis ſignificatione conſulendus eſt latè *Tiraq de retr. lign. §. 1. gl. 11. n. 73.* Cum ergo in noſtro caſu ſequatur negationem ducendi, continebit affirmationem ducendi hanc, & ideo hanc ſententiam tenet. *Sot. 4. d. 29. q. 2. a. 3. De hac autem negativa Angl. florib. 1. p. q. 2. de matrim. cond. diffic. 9. f. 545 Bart. a Led. de matr dub. 15. fine, Lup. Lop. 2. p inſtr. de matrim. c. 36. f. 1035. Henriq. l 11. de matr. c 12. n. 7.* & idem docent DD. allegati n. 3. ſentientes idem de dictione, Niſi, eſt ſententia ſatis probabilis.

Oppoſitum tamen eſt probabilius; ſed dicendum eſt 10 quod diximus n. 5. de dictione, Niſi, nec matrimonium, nec ſponſalia conſtituere, ſed promiſſionem conditionalem. Probatur, quia, ut ibi probavimus, dictio, Niſi, eundem ſenſum exceptivum facit, quem dictio, Præter: quare DD. ibi allegati id docentes, quando apponitur dictio, Niſi, idem docebunt, quando dictio, Præter. Inſuper probatur ex *c. Adjicimus, 16. q. 1. ibi ſtatuimus, ut nullus præter Domini Sacerdotes audeat præjudicare*, non tamen inde ſequitur poſſe omnes Sacerdotes præjudicare, eſſet enim manifeſtè falſum & ita in propriis terminis tenet *Henriq.* hanc ſententiam *l. 11. de matr. c. 13. n. 4. fin.*

Ad argumenta dico ex communi loquendi modo, nec in promiſſionibus, nec in contractibus eum ſenſum facere, ſed conditionalem.

DISPUTATIO XX.

Utrùm verba de præſenti inter puberes prolata clandeſtinè, & quæ conſtituunt matrimonium clandeſtinum irritum juxta Tridentinum, habeant vim ſponſalium, & ut alia obligent, ſaltem ſi juramento firmentur?

SUMMARIUM.

In quo conſiſtat difficultas, num. 1.
1. Sententia, obligare, ut ſponſalia, 2.
Juramentum habet vim faciendi, ut actus invalidus eo modo quo geritur, valeat meliori modo, quo valere poteſt, 2.
2. Sentent. non obligare, ut ſponſalia, & explicatur c. unic. de deſp. impub. in 6. & quando actus non valens ut geritur, valeat eo modo quo valere poteſt, 3.
Quid ſi juramento firmetur matrimonium clandeſtinum, 4
Quid ſi ſequutum ſit famæ, aut virginitatis damnum, & an tunc teneatur reſtituere contrahens, 5.
Quid ſi etiam contrahentes voluerint ſe obligare eo modo, quo poſſunt, 6.
Solvuntur argumenta. 7.

HActenus egimus de verbis futuri temporis ſponſalia 1 conſtituentibus, in præſentiarum diſputandum eſt, utrum aliqua verba præſentis temporis poſſint ſponſalia conſtituere, & in duplici eventu poteſt quæſtio præſens habere locum. Prior eſt cum verba de præſenti ſuaptè natura conſtituunt matrimonium, at quia defectu ætatis non poteſt illud inter contrahentes conſiſtere, vertitur in dubium, an ea verba conſtituant ſponſalia: & de hoc diſput. ſeq. erit ſermo. Poſterior eſt, cum contrahentes habiles ſunt, claudicat tamen contractus defectu ſolemnitatis aſſiſtentiæ parochi, & teſtium, quam petit *Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matr.* & de hoc eſt præſens diſputatio: cujus difficultas in eo conſiſtit, an Trident. ita irritarit matrimonium clandeſtinum puberum, ut nullam prorſus matrimonii, ſponſaliumve obligationem pariat.

Duplex eſt ſent. 1. ait matrim. clandeſtinum obligare, ut 2 ſponſal. Probatur ex ratione text. *c. un. de ſponſ. impub. in 6. §. Idem quoque* ubi habetur matr. impuberum obligare, ut ſponſalia, ut actus, qui non valuit eo modo, quo geſtus eſt, valeat modo, quo geri poterat: ergo ſimiliter quamvis

Digitized by Google

matrimonium clandeſtinum puberum non valeat, ut matrimonium, valebit tamen, ut ſponſalia: cùm enim Trid. (ut diximus diſp. 12.n.2.) non irritarit ſponſalia clandeſtina, ſic valere potuit. Et confirm. quia ubi id, quod fieri poterat, includitur ſub eo quod fit, actus invalidus eo pacto quo fit, valet eo pacto quo fieri poterat *l.Tam anguſti, a.de ſervitut.* ubi id notant, *Ang. Albert & Florian.& communis* ut refert, & ſequitur *Covar. 4.decr..1 p.c.3.fin.* ſed contractus matrimonij includit contractum ſponſalium, ut docet *ibiCovar.* & ratio eſt aperta, quia cum matrim. ſit vinculum perpetuum, ut deinceps conjuges unum ſint, eo ipſo quod aliqui conſentiunt in matrimonium, volunt tunc, & tempore futuro jungi, & ita hæc verba, Accipio te in meam, claudunt hæc, Accipio te in futurum: ergo. Confirm. ampliùs, quia matrim. clandeſtinum inter impuberes valet ut ſponſalia, (ut dicam diſp. ſeq. n.2, & 5.) cum tamen ibi ſit duplex impedimentum, alterum clandeſtinitatis, alterum vero defectus ætatis ergo à fortiori inter puberes, inter quos eſt unum ſolum impedimentum, 2. Quia ſaltem, quando júramento firmatur, valebit ut ſponſalia, quia juramentò ea ineſt virtus, ut faciat valere actus aliàs invalidos, eo modo, quo valere potuerunt, ut latè probat *Gutier. cum aliis de juram. 2.p.c.2.n.3. & duplici ſeq.* Et ideo hanc ſententiam tenent *Veracruz. append. ad Spec. dub. 9. conc. 2. Enriq.* aſſerens ſic declaraſſe Cardinales *l. 11. de matr. c.5. n.4.Cordubа ſum.q.52. fin.Barth à Led.de matr. dub. 18.f. 1284.Ortez.ſum.c.16.de matr.fine,Vegal.6.ſum.caſu 120. & lib. 2. caſu 264.* Et eſt ſatis probabilis.

3 II. Sentent. quam amplector, aſſerit nullam prorſus parere obligationem. Prob. 1. ex ipſo decreto Trid. ibi, *ac ſic contrahendum eos ſancta Synodus omnino inhabiles reddit*, ergo taliter contrahentes nihil prorſus efficiunt: ſi enim valeret contractus, ut ſponſalia, non eſſent omnino inhabiles, ſed aliquo modo eſſent habiles: ſicut *c. unic. de deſp. impub. in 6.* loquens de matrimonio impuberum, non appellat eos inhabiles, ſed potius dicit valere contractum, ut ſponſalia. Et confirm. quia Trid. decernit eum contractum eſſe irritum, & nullum, ergo non valet ut ſponſalia, aliàs non eſſet nullus, ſed aliquo modo validus. 2. Quia quoties jus reſiſtit contractui, nulla prorſus civilis, aut naturalis oritur obligatio, ut dixi ſupra diſput 7.n 16. Sed Trident. reſiſtit huic contractui, illumque pœna afficit tanquam peccata foventem, & contra bonos mores, ergo ex eo nulla oritur obligatio. 3 Quia, quando actus non valet, ut agitur, tunc valet eo modo, quo valere poteſt, quando eſt defectus ex parte cauſæ efficientis, ut contingit in matrimonio impuberum, habet enim debitam formã ſolùm claudicans defectu ætatis contrahentium: ſecus, quando defectus contingit ex parte cauſæ efficientis, & formæ, tunc enim prorſus corruit contractus, ut bene *Bart l.1.§ Si quis ita, n.5.ff.de verb.oblig. Domin.d. unic. §. Idem quoque, verſ. Ad.4. & ibi Francus n.2.verſ. Ultimò nota, Peckius c. In malis, n.2.de reg jur.n.6. Azevedo lib.5.recop. t.l.1.n.32. & ſeq.* Sed in hoc caſu claudicat matrimonium ex parte cauſæ efficientis, cùm Trident. reddat contrahentes inhabiles, & ex parte formæ deeſt enim ſolemnitas eſſentialis ibi requiſita, ergo. Et confirm. quia adhuc quando contractus ſo-

10 lùm claudicat ex parte cauſæ efficientis, ſi jus illi reſiſtat, nec valet, ut agitur, nec ut agi potuit, ut optimè *Domin. ibid. verſ. Unio ad primum* & conſtat ex *c. Quod in dubiis, de renunciat.* ubi licèt clericus poſſit renuntiare beneficium in ſui præjudicium, ſi renunciet in manibus laici, dicitur renuntiationem eſſe nullam, eò quòd jus illi renuntiationi reſiſtat: Tridentinum autem reſiſtit matrimon. clandeſtino. Et ideo hanc ſequuntur *Navar. lib.4. conſ. in 1. edit. t.de ſponſ conſ.1.n.3.in.2.t.de cland.deſp.cenſ.3.n.3. Gut. de juram.1.p.c.51.a n.28.ad 37. Azevedo l.5.recop.1.1. n. 23. 33.&.36, Albornoz in art.contr.l.4.t. 8.Spino ſpec teſtam.gl. 15.n.78* & ex Theologis, *Palacios 4.d.18.q.ult.prope finem. verſ. Exquiris. Petr.de Ledeſ.de matr.q.45.a.5.punct. 2. poſt 4.dub.f.182.concl.1. Manuel.1.to.ſum.in 2. edit. c. 22.nu.1. Vegal.6.ſum.caſu 194. & 122.* & videtur ſupponere, *Lud. Lop.2. p.inſtruct.de matrim.cap.37.f.1041. col.1*

Idem Dicendum eſt, licèt juramento firmetur, quia jus tali contractui reſiſtit, eſtque contra bonos mores, in quo caſu juramentum omni prorſus obligatione deſtituitur, *reg. Non eſt obligatorium, de reg. jur. in 6.* ſic *Gut. ibid. Azevedo num. 18.* 4

Intellige tamen hanc ſententiam, niſi ratione damni illati: ſi enim clandeſtinè contrahens copulam habuit, licèt non tenetur ratione contractus fœminam ducere, tenetur tamen ratione injuſtitiæ, & damni fœminæ illati injuſta illa deceptione ut de fictè promittente dixi diſp.10.n.3. Sic *Petr. de Ledeſ. concl 2. Man. Vega, caſu.122. relati n.3.* qui ſolus explicat, ſi fœmina erat virgo. Et *Man.* loquitur etiam, quando animo decipiendi ſic contraxit. Probabilius tamen credo non teneri, quando animo decipiendi ſic contraxit, licèt virginem deſlorabit, quia quoties virgo intellexit, vel potuit, & debuit intelligere ſe decipi, non tenetur deceptor eam ducere: dixi diſp. 10.n,7. Sed in hoc caſu fœmina ſcire debuit ſe decipi, cùm forma contrahendi matrimonia tradita in Trident. deficiat, & ſit tam vulgaris, ut ſit craſſiſſima ignorantia id neſcire, ergo. Sic *Nav. l.4 conſil. tit. de ſponſ. in 1. edit. conſil. 1. n. 4. in 2. tit. de cland. deſponſ. conſil. 3. a.4.* ubi hæc ait *is qui matrimonium contraxit abſque parocho, & teſtibus cum virgine, & deſlorabit, ad eum modum ſatisfacere tenetur, vel non tenetur, quo modo ſatisfacere tenetur, qui deſloravit virginem volentem non deceptam.* Ubi nota amplius cenſere *Navarrum*, non tenere reſtituere, nam deſlorans virginem volentem, nil tenetur reſtituere: idem quoad matrimonium docet *Barth. à Ledeſ. de matr. dub. 19. f. 1239. fine, & ſeq.* Immo credo non teneri eam ducere, licèt vero animo contraxit illud matrimonium, & eam deſlorarit Prop. quia non tenetur ratione contractus, qui prorſus irritus fuit: nec ratione injuriæ illatæ quia ipſa ſcivit, vel ſcire debuit matrimonium eſſe nullum, & pœna graviſſima dignum. Et confirmatur, quia majorem intulit in juriam, quando fictè contraxit, nam ultra deſlorationem, interfuit injuria doli: ergo ſi quando fictè contraxit, non tenetur, ut probavi à fortiori, quando verè: cùm in utroque eventu contractus fuerit nullus, & priori gravior fuerit injuria: & hoc videtur tenere *Navar. proximè cit.* indiſtinctè enim de clandeſtinè contrahente, virginemque deſlorante, dixit ea ſola obligatione aſtringi, qua deſlorans virginem volentem tenetur: quare eadem ratione dicendum eſt hunc minimè teneri reſtituere: & tandem confirmatur ex doctrina, quam tradunt *Sotus 4.d.29.q.2.a.1.verſ. Hoc tamen addiderim. Henr. l.12. de matr. c.10.n.4. Capua l.2.dec.c.80.n.12.* ubi dicunt promittentem conſanguineæ matrimonium, ſi Papa diſpenſaverit, eamque deflorantem, non teneri, Papa diſpenſante, eam ducere, eò quòd contractus eſt jure reprobatus: cùm tamen valdè dubium ſit eum contractum eſſe reprobatum, ergo à fortiori in noſtro caſu non tenebitur, cùm conſtet matrimonium clandeſtinum jure reprobatum eſſe, & redditum prorſus nullum. 5

Rurſus intellige, 2. ſent. niſi clandeſtinè matrimonium contrahentes, animum habuerint ſe obligandi eo modo, quo poſſunt: cum enim potuerint per ſponſalia ſe obligare, ſic manebunt obligati, non ex contractu de præſenti, qui nullus eſt, ſed ex ſponſalibus in eo contractu implicitè contentis: ſicut *Trid. ſeſſ. 25. de regul. c.15.* irritat omnino promiſſionem minoris ſexdecim annis, ſi tamen dum minor profeſſus eſt, intendit ſe obligare eo modo, quo potuit. tenebit vinculo voti ſimplicis, quo aſtringi potuit Sic *Petr. de Led. concl. 3. & Man. relati n.3. Fr. Metina* dum Salmanticæ doceret, ut eum refert, & ſequitur *Vega l.6. ſum. caſu 120.* Sed credo adhuc non teneri. Quia contractus externus omnino nullus eſt, intentio autem ſola ſine actu externo valido, intentionis ſignificativo non poteſt obligare ad ſponſalia, quæ ſunt contractus inter homines. Nec obſtat dicere in matr. virtute claudi ſponſalia, & ex alia parte adeſſe legitimam intentionem: quia quando explicatur inter puberes per ſola verba de præſenti, 6

tam

Digitized by Google

tam contractus de præſenti quàm de futuro ſub ea incluſus omnino corruit, ut probavi n. 3. unde ſola manet intentio deſtituta ſigno aliquo externo ſufficienti ad producendam obligationem inter homines. Nec eſt ſimile de profeſſione, quia obligatio voti ſimplicis eſt in ordine ad Deum, cui omne cor patet, quare ſola intentio ſufficiens fuit ad obligandum.

Ad 1. argum. & primam confirm. patet ex dictis n. 3. quia inter impuberes ſolùm claudicat contractus ex parte cauſæ efficientis, nec jus ei reſiſtit, ſed illum fovet, volens obligare, ut ſponſalia: inter puberes tamen claudicat ex parte formæ, & illi jus reſiſtit.

Ad 2. confirm. nego conſeq. quia Trident. irritavit clandeſtinum, quod olim erat validum, non tamen quod erat invalidum ratione ætatis, dicemus diſp. ſeq. n. 5.

Ad 2. conſtat ex dictis n. 4. nam contractum, cui jus reſiſtit minimè firmat juramentum, unde ea doctrina eſt vera, ubi jus non reſiſtit contractui. Ad declarationem Cardinalium, quam affert *Enriq. citat. n.* 1. dico de ea minimè conſtare, nec ipſe refert verba, nec alii, qui poſt ipſum ſcripſerunt ipſius meminere: & fortè eſt quædam, quam referemus diſp. ſeq. n. 5. quæ ſolum loquitur de matrimonio contracto inter puberem, & impuberem, quod vim ſponſalium habere dicemus ibi.

DISPUTATIO XXI.

An matrimon. ſive clandeſtinum, ſive publicum contractum inter impuberes, vel inter puberem, & impuberem, habeat vim ſponſalium; quando malitia non ſupplet ætatis defectum?

SUMMARIUM.

Prima opinio, non valere, ut ſponſalia, n. 1. & ibi juncto, n. 4. quando in obligationib. ſi actus non valet ut fit, valeat eo modo quo valere poteſt.

Actus non operatur ultra agentium intentionem, eodem, n. 1.

2. Opinio jure communi valere, n. 2.

Quid ſi impuberes tantum intendebant contrahere matrimonium, n. 3.

Solvuntur argumenta, n. 4.

Quid poſt Trident. ſeſſ. 14. c. 1. de matrim. n. 5.

1 DIſputatio hæc poteſt habere locum ſtando in jure antiquo, & attento decreto Tridentini: & in utroque caſu diſputanda eſt. Circa. I. aliqui antiquiores (ut refert *Covar. 4. decret. 1. p. c. 3. n. 3.*) exiſtimarunt, nec eſſe matrimonium, nec ſponſalia: & *Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. pun. 2. poſt dub. 4. f.* 182. *col.* 2. ait in foro conſcientiæ, niſi habuerint expreſſam obligandi ſe intentionem meliori modo, quo poterant, nec eſſe matrim. nec ſponſalia: & textus oppoſitum decidentes, præſumptivè & in foro externo procedere. Et prob. ex doctrina *Bart.* quæ communis eſt, teſte *Covar. proximè cit. l. 1. §. Si quis ita n. 5. de verb. oblig.* ubi per illum textum ait, quoties agitur de contrahenda obligatione à duorum voluntate pendenti, actum non valentem eo modo, quo fit, minimè valere modo quo fieri potuit: quia actus agentium non debent ultra eorum intentionem operari, *l. Non omnis initio ff. ſi cert. pet.*

2 Dicendum tamen eſt id matrim. obligare, ut ſponſalia ſic enim definitur *c. fin. de deſponſ. impub. & c. unic. § Idem quoque, eod. tit. in 6.* ubi amplius dicitur ex eo matrim. tanquam ex veris ſponſalibus, oriri publicæ honeſtatis impedimentum, & id procedere in foro conſcientiæ probatur, quia ubi forus externus non innititur falſæ præſumptioni, uterque forus idem judicat, ut dixi diſp. 5. n. 20. & in matrimonio, ac ejus impedimentis, idem in utroque foro ſentiendum eſt: ut dixi diſp. 18. n. 9. & 8. ſed cognita veritate, & ubi non conſtat de oppoſita intentione, judex in foro externo judicabit eſſe ſponſalia, & ex his oriri publicam honeſtatem: ergo idem in foro conſcientiæ cenſendum eſt. Et ratio hujus deciſionis eſt, ob contrahentium intentionem, qui videntur voluiſſe ſponſalia contrahere, caſu quo matrimonium minimè valeret: & quando actus includitur in eo, quod fit, ſi non valet eo pacto, quo fit, valet meliori modo, quo valere poteſt: ſponſalia autem virtute claudantur in matrimonii contractu: quæ omnia explicui diſp. præced. n. 1. unde non eſt dicendum extendi actum ultra contrahentium intentionem, ſed in illo actu, quando contrahentes non habuerunt expreſsè intentionem contrariam, includitur intentio ſe obligandi, eo modo quo poterant. Quare hoc matrim. obligare, ut ſponſalia indiſtinctè docent *gl. c. de fin. de deſpon. impub. verb. Subarrata*, ubi *Ant. n. 4. Prapoſ. n. 3. idem gl. c. unic de deſponſ. impub. in 6. §. Idem quoque, verb. Matrimonium*, ubi, *Francus n. 2. & omnes ibi: Goffred. ſum. t. de ſponſ. n. 5. Hoſtië. c. Anonis de deſponſ. impub.* ubi Joan. *Andr. n. 2. Anch. ſi. Abb. n. 2. Henric. n. 1. Alex de Nevo n. 7. l. 6. t. 1. p. 4. Navar. ſum. lat. c. 22. n. 57 & l. 4. conſ. 1. de deſpon. impub. in 1. edit. conſil. 1. in 2. conſil.* 2. ubi explicat habere locum etiam in foro conſcientiæ. *Angel. verb. Sponſalia, n. 7.* ubi *Sylv. q. 1. diſt. 1. Tabie. n. 3. Armill. n. 3. Covar. 4. decret. 1. p. c. 3. n. 3. Brunel. de ſponſ. concl. 6. n. 2. Coſtanus de ſponſ. t. Quibus mod. contrah. n. 3.* uterque habetur *tom. 9. tract. Ant. Cuc. l. 5. inſtit. major. t. 10. n. 14. Perez l. 5. ordi. t. 1. l. 1. f. 7. verſ. Dubitatur. Spino ſpec. gl. 15. n. 78.* Et ex Theologis, *D. Ant. 3. p. t. 1 c. 18. initio, Victoria ſum. de matr. n. 284. Sotus 4. d. 35. q. unic. a. 5. verſ. Ad quæſtionem, Ledeſ. 2. p. 4. q. 60. a 1. p. 504. col. 1 Veracruz 1. p. Spec. a. 16. & append. dub. 9. concl. 2. Palacios 4. de 29. q. ult. ad fin. verſ. Exquiris, Lud. Lop. 2. p. inſtruct. c. 37. de matr. f. 1040. Enriq. l. 11. de matr. c 13. n. 2 & 5. & c. 5. n. 4. Manuel. 1. 10. ſum. in. 2. edit. c. 220. n. 2. Vivald. candel. tit. de ſponſ. 1. p. c. 3. n. 20.*

Hoc tamen concedendum eſt priori ſentent. hæc non eſſe ſponſalia verè & ſimpliciter, ſed juris interpretatione, ut ait *Sylv. Matrimonium, 5. q. 8. ad fin.* & ita ait præſumere jus voluiſſe ſe obligare eo modo, quo poſſunt: unde dicendum eſt, ſi re tantùm expreſsè intenderunt matrimonii vinculo ſe conſtringere, non manebunt in foro conſcientiæ ad ſponſalia obligati, at ubi ea intentio expreſſa non fuit, videntur ſecundum jus contrahere, & erunt ſponſalia: ſicut ſuprà diſp. 18. n. 6. diximus Eccleſiam præſumere, habentem copulam poſt ſponſalia accedere affectu maritali, & conſurgere matrimonium, *c. Is qui fidem, de ſponſ.* quod matrimonium præſumptum, eſt in utroque foro validũ, ubi non conſtat de oppoſita intentione. Similiter ergo in hoc caſu, in utroque foro ſtandum eſt præſumptioni Eccleſiæ, ſponſalia eſſe præſumentis, niſi oppoſitus animus conſtet. 3

Ad arg. dico eam doctrinam *Bart.* explicatam eſſe diſp. præced. n. 3. quando actus eſt nullus ex defectu formæ: quod hic non contingit. Vel dic eam habere locum, quando obligatio, quæ contrahi poterat, non includitur in obligatione contracta: ut bene explicat *Covar. citatus n.* 1. 4

Demum dubitatur an *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de matr.* correxerit hoc, ita ut ſi matrim. clandeſtinè contractum ſit inter impuberes, vel inter puberem, & impuberem, omnino corruat. Quidam Neoterici affirmant corrigere jus antiquum, ac proinde hodie non eſſe ſponſalia: quia is contractus peccat in forma, cum deficiat ſolemnitas requiſita in Trident. eique jus reſiſtit. Sed dicendum eſt jus antiquum incorrectum manere & ita hodie habere vim ſponſalium. Quia Trident ſolis veris matrimoniis formam præſcripſit, illiſque clandeſtinè celebratis reſiſtit: at hujuſmodi impuberum, vel quando alter eſt impubes, contractus, nec eſt, nec fuit verum matrimonium, ſed juris interpretatione ſponſalia. Sic *Nav. ſum. lat. c. 22. n. 57. Lud. Lop. d. c. 37. f. 1041. col. 1. fine, & ſeq.* & ita declarant Cardinales, ut refert *Petr. de Ledeſm. cit. n. 1. f. 811. col.* 2. multi ex allegatis n. 2. pro hac ſententia ſcripſere poſt Tridentinum, & tamen abſolutè illam tenent. 5

DISPUTATIO XXII.

Utrum ſubarrhatio annuli ſit ſufficiens ſponſalium, aut matrimonii indicium?

SUMMARIUM.

Subarrhatio eſt ſignum æquivocum, n. 1.

Attendenda eſt in hoc loci conſuetudo, n. 2.

Digitized by Google

Quid ſi verba unius præceſſerint, n. 3.
An oporteat annulum in medio digito poni, 4.
Quid quando tractabatur inter amicos de matr. contrahendo. 5.
Quid ſi dum tractabatur de matrimonio, fœmina manum dedit, vel corpus viro. 6. & ibi tacens habetur pro conſentiente in obligatione contrahenda, ubi intervenit aliquis actus poſitivus & ibi remiſſivè alia ſigna.
Quid quando parentes miſerunt annulum. 7.

1 HActenus egimus de verbis expreſſis, quibus matrimonium, vel ſponſalia contrahuntur: cùm autem ſignis verborum vices ſupplentibus, celebrari poſſit: jam de illis agendum eſt: brevique de annulli ſubarratione agam: Latius autem videre volens, conſultat *Men. & Maſc.* quos ſtatim referam. Sit 1. concl. ex ſe loquendo ſubarratio eſt ſignum æquivocum: quare ſi nihil præceſſerit, ex quo matrimonium, aut ſponſalia præſumi valeant, neutrius ſignúerit. Quia ex aliis cauſis, ut ex amore turpi, fieri poteſt. Sic *Panor. c. fin. num. 7. de deſponſ. impuber. Gregor. Lop. l. 2. verb. Dicendo, t. 1 p. 4. Coſtanus de ſponſ. t. Quib. modis contrahantur, n. 7.* habetur to. 9. tract *Men. alios referens de præſum. l. 3. de præſump. 2. n. 1. & ſeq. Maſcard de probat. conc. 1024. n. 2. & ſeq.* & ex Theologis *Sot. 4. d. 27. q. 2. a. 1. concl. 3. Barthol. à Ledeſm. dub. 9. de matrim.*

2 II. Concl. ſi conſuetudo loci ſit, ut annuli traditio ſignificet ſponſalia vel matr. præſumitur juxta loci conſuetudinem. Sic *gl. c. Fœmina, 30. q. 5. fin. Ant. c. fin n. 8. de deſponſ. imp.* ubi *Abb. n. 7. & Alex. de Nevo n. 12. Card. ibi. q. 1. & c. pen. de ſponſ. q. 2. Lapus allegat. 56. n. 5. 14. & 16. Aret. conſ. 13. n. 14 Cepola conſil. 1. civ. n. 4. Ang. verb. Sponſalia, n. 7.* ubi *Sylv. q. 5. Armilla n. 3. Tab. q. 3 n. 4. Covar. 4. decret. 2. p. c. 4. initio, n. 3. Coſtanus de ſponſ. t. Quibus modis contrahantur n. 8. & 9. Menoch. de præſump. 2. n. 6.* & ex Theologis *Veracruz. 1. p. ſpec. a. 16. dub. 3. Bart. à Ledeſm dub. 9. de matr.*

3 III. Concl. ſi verba unius præceſſerint, immiſſio annuli, & receptio, operatur verbum expreſſum alterius, & conſenſum. Quare ſi verbum matrimonii præceſſit, operatur matr. ſi verò ſponſalium, ſponſalia: quia tacens conſentit facto ipſo, dum annulum recepit: arg. *l. Paulus, ff. rem. rat. hab.* Sic *gl. c. Tua, de ſponſ. verb. Verba, & c. pen. eod. t. verb. Dicente,* ubi *Ant. n. 9. idem Ant. c. fin. n. 8. de ſponſ. imp. Abb. Alex. de Nevo Sylv. Ang. Tab. Arm. Cov. Men. n. 4. Veracruz. Barth. à Ledeſ. citat. n. 2. Maſc. de prob. concl. 1024. n. 2. & 3. Villalobos in comm. lit. M. n. 59. Ant. Gabr. in mea edit. to. 2. commun. l. 11. verb. Matrim. ſ. 90.*

4 Aliqui hoc temperant, quando annulus in medio digito annulari ponitur: quia ibi eſt quædam vena, quæ in cor ipſum protenditur: & ideò in ſignum mutuæ dilectionis in eo imponitur. Sic *Maſc. d. concl. 1024. n. 6.* addit tamen cum *Pan. c. fin. n. 7. de deſponſ. imp.* attendendam eſſe loci conſuetudinem: & videtur tenere *Enriq. l. 11. de matr. c. 13. n. 6.* dicens enim annulum eſſe ſignum, addit poſitum in medio digito. Dicendum tamen eſt id requiri, ut præſumatur matrimonium, quando verò non ponitur in medio digito, præſumi ſponſalia. Quia cum ſponſalia non ſint ipſa conjunctio, ſed conjunctionis promiſſio, non oportet annulum in medio digito poni, ut cordium conjunctio ſignificetur. Sic. *Ant. c. Illud, n. 7. de præſump. & c. fin. n. 8. de deſponſ. imp.* ubi *Alex. de Nevo n. 13. Præpoſ. n. 4. Aretin. conſil. 13 n. 4. Menoch. d. præſumpt. 2. n. 10.*

5 IV. Concl. quando habito tractatu inter amicos de matrim. contrahendo miſit ſponſus arrhas, vel jocalia, nihil aliud exprimens, & ſponſa acceptavit, ſunt ſponſalia. Quia hoc eſt ſufficiens ſignum mutuæ promiſſionis, quando ſponſæ de tractatu conſtitit, ſic *gl. c. Tua, de ſponſ. verb. Verba. Palud. 4. d. 27. q. 1. a. 1. n. 10 Roſell. Matrim. 2. n. 17. Cordub. ſum. q. 193. Enriq. l. 11. de matr. c. 13 n. 6.* addens idem eſſe ſi pecunias nomine ſponſalitiorum mittat.

6 V. Concl. ſi cùm tractaretur de matrimonio contrahendo, viro promittenti matrimonium, fœmina requiſita ſponte manum dedit ad fidem recipiendam, ſunt ſponſalia, quia id ſufficiens repromiſſionis ſignum eſt, tacens enim conſentire cenſetur, etiam ubi agitur de obligatione perſonæ contrahenda, ſi aliquis actus poſitivus concurrat: ut bene tradunt *Abb. c. Cùm virum n. 3. de reg. Ant. Gom. l. 52. Taur. n. 24.* ſic *Pal. 4. d. 27. q. 1. a. 1. n. 4. D. Ant. 3. p. t. 1. c 18 init. Roſell verb Sponſ. n. 1.* ubi *Sylv. initio.* Idem crederem, ſi ſponſus promitteret matrimonium, dummodo ipſa traderet corpus, ipſaque ſtatim traderet, traditio enim illa eſt ſufficientiſſimum repromiſſionis indicium. Secus autem eſſet, ſi quis fœminæ manum capiat, dicens, Do tibi fidem de matrimonio contrahendo, ſi enim ipſa nil reſpondeat, non eſt ſufficiens ſignum: & ita non erunt ſponſalia. Sic *D. Ant. ibi, Tab. verb. ſpon. q. 3. n. 4.* & ibi *Arm. n. 3. Barth. à Led. dub 9 de matr.* De aliis autem ſignis promiſſionis habes ſupra, diſp. 16. n. 6. Ex his infertur intellectus *gl. c. fin verb Subarrhavit, de deſponſ. imp. & c. Tenor, verb. Subarrhaſſe, de ſent. & re jud.* ubi ait ex ſubarrhatione præſumi matrimonium: intelligit enim, quando alterius verba præceſſerunt, ut ipſamet ſe explicat *c. pen verb Dicente, de ſponſ.* vel quando ſic haberet conſuetudo, ut bene *Cov. 4 decr. 2. p c 4 initio, n. 3.*

Tandem quando parentes ipſi miſerunt annulum: *gl. c. fin verb, Subarrhavit, de deſp imp.* dicit præſumi ſponſalia. Sed melius *Ab eo c fin n 7.* ubi *Alex de Nevo n. 2. Maſc. de prob. conc. 1024 n 6* dicit non præſumi niſi donationem. quare niſi ex filii conſenſu mittat, nil prorſus agetur. Sic *Menoch. de præſumpt l 3 præſ. 2. n. 8* dicens hoc apertè ſentire *Præpoſ. d c. fin. n 6.*

DISPUTATIO XXIII.

Utrùm ſit taciti matrimonii, vel ſponſalium ſignum, quando præſentibus, & tacentibus, qui contrahunt, alii ipſorum nomine reſpondent, abſque expreſſo ipſorum conſenſu.

SUMMARIUM.

In quo verſetur difficultas, & quot diſputanda ſint, n. 1.
1. Opinio, non ſatis eſſe tacere, quando parentes contrahunt pro filio. 2.
2. Opinio verior ſatis eſſe. 3.
Quid ſi timore reverentiæ taceat filius. 4.
Solvitur argum. & explicatur c. 1. de deſponſ. impub. 5.
Poſt n. 5. invenies alia ſummaria.

NOn diſputamus quando contrahentes procuratorem conſtituunt, ut ipſorum nomine contrahat; de hoc enim in 2. l. diſp. ſed tantùm quando abſque ipſorum licentia præſentium, & tacentium, vel abſentium & cùm conſcii fuerint, tacentium parentes, vel alii eorum nomine contrahunt per verba de futuro, vel de præſenti coram parocho, & teſtibus: an priori caſu ſint ſponſalia, & poſteriori matrimonium, eadem enim eſt ratio, cum uterque contractus internum conſenſum ſigno externo manifeſtum petet: atque ita tota difficultas eò tendit, an taciturnitas illa præſentis, & intelligentis, quid nomine ſuo agatur, ſi adſit conſenſus internus, (eo enim deficiente, in quocunque eventu manifeſtum eſt nihil fieri) ſit ſufficiens ſignum exprimens internum conſenſum, ut ſic legitima ſponſalia, aut matr. conſtituantur. Rationem autem dubitandi offert *c. un. de deſp. imp. in. 6. §. fin* ibi, *Ex ſponſalibus quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus contrahunt ſi filii expreſsè conſenſerint vel tacitè, ut ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur, & ex eis oritur juſtitia publica honeſtatis: & eſt idem, ſi filii tempore ſponſalium abſentes, & etiam ignorantes, eadem ſponſalia poſt ſcientes, ratificaverunt tacitè, vel expreſsè.* Circa quod decretum 3. quæſtiones diſputandæ ſunt. I. An ſufficiat ea taciturnitas, quando parentes pro filiis contrahunt. II. An ſufficiat, quando alii à parentibus. III. Quid quando parentes, vel alii contraxerunt pro abſentibus. 1

Quæſtio I. An quando parentes contrahunt ſponſalia, vel matrimonium pro filiis præſentibus, & tacentibus, cùm contractum intelligant, valida ſint. Quidam dicunt id non ſatis eſſe, niſi aliud ſignum concurrat, quia taciturnitos in re tam gravi non ſatis exprimit conſenſum, eò vel maximè, quòd ex verecundia, aliiſve cauſis procedere poteſt. Item quia *c. 1. de deſp. impuber.* conſtituere videtur differentiam inter infantes, & pueros doli capaces, ut- 2

Digitized by Google

ut pro illis poſſit pater contrahere, pro his verò minimè & ita tenent *Ant. Matrimonium* 2.n.5. *Supplem.Gab.*4. *d.* 27. *q.* 1.*a.*2.*concl.*4.*& quidam Neoterici*,ut referunt *Petr.de Led.* & *Henriq.n.*6.*allegandi.*

3 Sed omnino tenendum eſt ſufficere ad matrimonium, & vera ſponſalia conſtituenda, quia ſic expreſſè deciditur *c.un* §.*fin de deſponſ. imp. in* 6. cujus deciſioni ea eſt ratio, quia cùm parentes plus filios,quàm ſe ipſos diligant, *l. Iſti quidem*, 8.*ff.de eo, quod met.cau.* præſumitur rectè eos filiis conſulere: quare præſentia, & taciturnitas filiorum jure optimo conſenſus reputatur. Et tenent omnes *DD. allegandi n.*6 *&* 7.& ultra illos *gl.c.Honorantur, verb. Non de ſponſ.* 2.*q.*2.*Villalob in comm,lit.M.n.*60. *Nav.ſum.cap* 22. *Lat.n.*58 *Hiſp n.*21.*fin.*dicens eſſe omnium.

4 Limitant aliqui, niſi filius metu reverentiali parentum taceat.Sic alios allegans *Felin.c.Nonne de præſump. n.* 8. *&* 22.*Brunel.de ſponſ.concl.* 11.*n. un. Veracruz* 1. *p. Spec. a.* 5. *fin.* Sed quoad forum conſcientiæ parum prodeſt hæc limitatio, ſi enim internus conſenſus defuit,nihil prorſus actum eſt:ſi verò is adfuit, pendet valor matrimonij, vel ſponſalium ex cogitatione, an talis fuerit metus reverentialis, ut annullet matrimonium, & ſponſalia,de quo latiſſimè l.4. ubi de conſenſu coacto agemus:proderit tamen ut in foro externo ex ea taciturnitate conſenſus minimè præſumatur.

5 Ad c.1.*de deſp. imp.*omiſſis aliis intellectibus, dico cum *Abb.ibi,n.*1.*& Alex.de Nevo, ibi in fine*, nullam conſtitui differentiam,quoad juris effectum, ſed tantum quoad decentiam,& honeſtatem, cùm enim pueri doli capaces conſentire poſſint,dedecet parentes pro illis contrahere: quod ſecus eſt in infantibus,qui conſenſus expertes ſunt.

SUMMARIUM.

An ſit hoc ſpeciale dum parentes pro filiis contrahunt.
1. *Opinio negans, n.* 6.
2. *Verior, n.* 7
An quando Alij reſpondent, ſatis ſit tacita contrahentium ratihabitio, 8.
Quid quando mater reſpondet præſente filio,& tacente, 9.
Quid ſi filius ſit emancipatus, 10.
Quid ſi ſit ſpurius,vel ex coitu damnato, 11.
Quæ differentia ſit quoad forum conſcientiæ, ſive parentes, ſive alij reſpondeant, 12.
Utrum hæc immutata ſint per Trid 13.
Quid ſit conſuetudo, ut gubernatores urbium reſpondeant, ut apud Indos, 14.
Solvuntur argum. & enodatur c 1. *de matr. contracto contra interd. Eccleſ.* 15.
Poſt quem invenies cætera ſummaria.

6 Quæſtio II An ſit ſpeciale dum parentes pro filiis contrahunt, ut ſufficiat præſentia, & taciturnitas. Duplex eſt ſent.I.ait non eſſe ſpeciale, ſed idem dicendum eſſe de quocumque extraneo. Prob. quia igitur de re naturaliter appetibili,& favorabili,in qua tacens conſentire cenſetur: ut diximus ſupra diſp.5.n.52.ex.c.1. *de matr. contr contra interd. Eccleſ.* ubi judicantur ſponſalia contracta à fratre pro ſorore præſenti, & conſentiente, & non intelligi de expreſſo conſenſu conſtat, quia ſtatim textus ponderat aliqua taciti conſenſus ſigna, fruſtra autem ea ponderaret, ubi conſenſus eſſet expreſſus. Sic tenent *gl. c. un. de deſp. impub.*6.§.*fi.verb. Sponſalia*, & eam ſequi videtur *Domin. ibi, in fi.* eandem tenet *Hoſt. d.c.*1. *& ibi Anch. n.* 2. & ex Theologis,*Man.*1.*tom.ſum.*2.*edit. c.*234.*n.* 4. idem tenent alij Theologi cum quadam moderatione, aiunt enim diſcrimen eſſe inter internum, & externum forum, in illo enim quicumque reſpondeat, ſatis eſt ad valorem matrimonij,vel ſponſalium: in hoc autem minimè, niſi parentes,aut tutores ſint:quia aliis reſpondentibus minimè præſumitur is conſenſus internus. Sic videtur tener *Richar.* 4.*d.*27.*a.*1.*q.*3.*a.*1 2. & expreſſè tenent *Victor.ſum. nu.* 250. *Sot.*4.*d.*27.*q.*1.*a.*1.*verſ. Præſens autem, Led.*2. *p.*4. *q.* 47. *a.*1.*f.*549.*col.*1. *Angles florib.* 1.*p. q. de eſſentialibus matri. a.*2.*dub.*3.*f* 529.*Henriq.l.*11. *de matr.c.*2.*n.* 6. *tract.comm. lit. P. Petr.de Ledeſ. de matr.q.*45.*a.* 2. *dub.* 3. *Lud Lop.*2. *inſtruct.de matr.c.* 49.*f.*1055.*col.* 2.*fin. & ſeq. Barb. à Led. dub.*19 *de matr.f.* 1263. *Vivald. cand ſacram.* 1.*p. de matr. n.* 9.*Vega lib.*3 *ſum. caſu.* 152.

II. Sent. multò probabilior aſſerit eſſe ſpeciale in parentibus: unde ſi alij reſpondeant, deſiderabitur aliud ſignum conſenſum internum exprimens,ut valeant ſponſalia,vel matrimonium.Prob. quia *c. un.* §.*fin.de deſp. imp. in* 6. tanquam quid ſpeciale hoc de parentibus ſtatuitur, 2. Quia quamvis matrimonium appetibile ſit, at eum certa muliere, vel viro contrahere poteſt eſſe nocivum, quare cum parentum munus ſit filios matrimonio collocare, & præ nimio amore, quo ipſos proſequuntur, præſumatur fore,ut ipſis bene conſulant, jure optimo judicatur conſenſus ex præſentia filij tacentis,quæ ratio in aliis non ita militat: & ita videtur ſentire *D.Th.* 4. *d.*27.*q.*1.*a.*2. *quæſtiun.* 2.*ad* 3. ubi videtur ponere tanquam ſpeciale, ut verba parentum ſufficiant præſentibus filiis,& tacentibus, & tenent expreſſè ex Theologis *Palud.*4 *d.*27.*q.* 1. *a* 1.*concl.* 1.*n.*4.*& q.*2.*a.*3.*concl.*4.*n.*19.*&* 20. *D.Ant.*3.*p t.*1.*c.*2. *ante* §.1.*fin.Veracr.*1.*p.ſpec a.*5.*fine, Palac.* 4. *d.* 27.*q.*1 *f.* 570. *col.*1 *initio* Et ex Juriſperitis,*gl.c.* 1.*de matr.contract. verb. Præſente*,ubi *Innoc.n.un.Abb.n.*2. *Card.n.*1. *Alex. de Nevo n.*10.*&* 11.*Idem Innoc. c.* 1.*de deſponſ. impub. num un.* ubi *Card.n.* 2. *Alanus Tancred Vincent. Guiller.* quos refert & ſequitur *Henr. ibi n.* 5. *Archid.c.an.de deſp.imp in* 6.*prope finem,& ibi Jo. And.fin.Francus ibi.*§.*Porrò,n.*.. *&* 4. *& ibi Anch n* 3.*idem Pan.c. Nonne de præſ. n* 1. ubi *Fel.n.* 8.*Ant. repetit.ſuper illud c. Roſella, Matrimonium* 2.*nu.* 17 *Ang. verb.Sponſalia n.*4.ubi *Sylv. q.*2.*dict.*5. *Arm.n.* 6.*Tab.q.* 5. *n.* 6.(minus tamen bene addit idem eſſe, quando frater pro ſorore contrahit)*Hyppol. ſing.*147.*Cov.*4 *decr.* 2.*p.c.*4. *initio, n.* 4. appellatque priorem ſent. falſam. Idem tenet *Brunel.de deſponſ. concl.* 11. *num.un. Coſtanus de Sponſalib. t. Qui poſſint contrahere n.* 22.Uterque habetur to.P tract. *Greg.Lop l.* 10. *verb. No las puede, tit.* 1. *p.* 4. *Ant. Gab. in mea edit.t.*2. *commu.lib.*11.*verb. Matr.f.*91. *Matienz. l.*5. *recop. rubr.gl.*1.*n.*26.

Imo *Innoc.c.*1.*unic.de deſp. impub.* docet,quando alij parentibus reſpondent, deſiderari expreſſam ratificationem. 8
Sed verius eſt ſufficere tacitam:ut docent *Ant.eod.c.*1.*fi.Io. And unic.eod.t.in* 6.*fine,& ibi Franc.*§.*fi.n.*4.

Idem quod de patre dictum eſt, ſentiendum eſt cum 9
mater pro filio præſente, & tacente contrahit ſponſalia, vel matrimonium: Tum quia *d. c. unic.* de parentibus eſt ſermo, ſub quo nomine uterque parens includitur: tum etiam quia deciſio illius textus non innititur patriæ poteſtati, ſed amori paterno,ut diximus n. 7. qui ardentior eſt in matr.Deinde,quia in his ſpiritualibus,ut præclarè dixit *Innoc c.*2.*n.*1.*de regul.& ibi Abb. n.* 6. præferenda eſt ratio naturalis diſpoſitioni civili: nam patria poteſtas de jure civili eſt, naturaliter autem filius utrique parenti ſubditus eſt, ac obedire tenetur, qua ratione tuentur ibi matrem poſſe filium offerre religioni. Sic: *Jo. And. d.c.unic.nu.*2.*& ibi Dom.*§ *fi.initio*,ubi *Anch.n.*3.*Franc.nu.* 3. *Præpoſ. Henr. D.Ant Aug.Tab.Brunel.alleg.n.*7.*Pal.*4.*d.*27.*q.*2.*a.*3.*concl.* 4. *n.* 19.

Hinc infertur idem dicendum eſſe licèt filius emancipatus ſit: cùm textus indiſtinctè loquatur, nec patriæ poteſtati innitatur. Sic *Inn.de matr.contr.n.un.Jo.And.d. c.un. n.*2.*Franc.ibi,*§.*Porrò,num.*3.*ubi & Dom.Henr. c.* 1.*de deſp. imp.n.*5.*Brunel.de ſponſ. concl.*11.*n.un.* 10

2. Infertur, idem dicendum eſſe de filiis ſpuriis, & ex damnato concubitu genitis: eò quòd in hoc conſideratur reverentia jure naturæ debita: juxta doctrinam *Bart.l.* 2. *n.*4.*ff.de accuſ.*ubi docet, quoties jura voce naturali utuntur,ut parentum,liberorum,non curandum eſſe de diſpoſitione juris civilis diſponentis ſpurios appellandos non eſſe filios :*auth.Ex complexu, C. de inceſt.nupt.* ſed jus naturale attendendum eſſe. Sic *Anch.d.c.un.*§.*fin.*3.*ubi Franc. n.*3. *Brunel. d. c.conc.* 11. *n.un.* 11

3. Infertur contra priorem ſent. latum eſſe diſcrimen in foro utroque, ſi parentes pro filiis præſentibus, & tacentibus 12

centibus contrahant ſponſalia, vel matrimonium, vel ſint alii extranei: nam in priori caſu, ſi non conſtat de interno diſſenſu, cenſebuntur etiam in foro conſcientiæ ſponſalia, vel matrimonium, & ſi verè fuit internus conſenſus, erunt vera ſponſalia, vel matrimonium: illud enim eſt ſufficiens ſignum externum, internum conſenſum exprimens, propter juris diſpenſationem, & rationem allatam n. 7. in poſteriori verò, etiam ſi conſtet de interno conſenſu in neutro foro erunt ſponſalia, vel matrimonium, quia deficit externum ſignum ſufficienter manifeſtans internum illum conſenſum.

13 Inquires tamen an *Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de matr.* correxerit hæc. *Veracruz* 1. *p. ſpec. a.* 5. *fin.* ait correxiſſe & ita ſive quicumque, ſive parentes contrahant pro filiis præſentibus, & tacentibus, nihil efficere: cùm petat parochum, & teſtes, mutuum contrahentium conſenſum intelligere. Sic dicendum eſt nil correxiſſe, non quoad ſponſalia, quia de illis non meminit, nec quoad matrimonium, quia dum parentes coram parocho, & teſtibus matr. ineunt, filiorum præſentium & tacentium nomine, conſtat utique parocho, & teſtibus de contrahentium conſenſu parentum voce explicato. Sic *Veracruz* 1. *p. ſpec. a.* 6. *fi.* & *a.* 7. *fin.* & multi ex DD. allegatis n. 6. & 7. cùm poſt Trident. ſcripſerint, hujus correctionis non meminerunt.

14 Moderanda tamen eſt hæc 2. ſent. niſi conſuetudo loci obtinuerit per alios explicari conſenſum: ut contingit apud Indos, qui ita ſervi, ac timidi ſunt, ut nec pedem moveant abſque gubernatoris conſenſu: quare dum matrimonium ineunt non ſolent ipſi verba proferre, ſed eorum nomine gubernator: & eſt ſignum externum ſufficiens ad exprimendum conſenſum internum, ex patriæ conſuetudine, dum ipſi præſentes ſunt, & tacent: ut in ſimili dixi diſput. præced. n. 2. Et ita docent *Veracruz* 1. *p. ſpec. a.* 7. *Matienz. l.* 5. *recop. in rubr. gl.* 1 *n.* 28. & *ſeq.*

15 Ad 1. arg. poſitum n. 6. conſtat ex ratione differentiæ aſſignata n. 7. ubi etiam probavimus matrimonium cum hac vel cum illa, ſæpe eſſe nocivum. Ad 2. deſumptum ex *c.* 1. *de matr. contract.* dico *cum gl. ibi verb. Præſente*, adfuiſſe expreſſum conſenſum, & ponderat textu alia ſigna tacita, ut confirmet eum conſenſum fictitium non fuiſſe. Vel dic. ultra taciturnitatem interfuiſſe, alia ſigna tacita conſenſum exprimentia.

SUMMARIUM.

Quando parentes pro filiis abſentibus, vel infantibus contrahunt an ſatis ſit poſtea illos ratificare. 1. *Sent. Satis eſſe n.* 16 2. *Verior non ſat eſſe & an ſit diſcrimen inter parentes, & extraneos*, 17. & *explicatur ibi, & tota hac diſp. c. unic. de deſpon. impu. in* 6.

Quæſtio III. Utrùm, quandò parentes contrahunt ſponſalia pro filiis abſentibus, vel infantibus, qui doli capaces non ſunt, ſatis ſit dum poſtmodum noverunt, vel facti ſunt doli capaces, idque norunt, taceant non reclamantes: dixi de ſponſalibus: quia in matrimonio locum id habere non poteſt cùm conſenſus præſtari debeat coram parocho, & teſtibus; niſi dicas habere locum etiam in matrimonio, quandò prior contractus parentum, coram parocho & teſtibus initus eſt, & coram eiſdem certiores fiunt pueri doli capaces & tacent non reclamantes. Quidam aiunt id ſatis eſſe: quia eadem prorſus eſt ratio, ac quando ipſis præſentibus, & tacentibus parentes contrahunt. Sic docent *D. Th.* 4. *d.* 37. *q.* 2. *a.* 2. *ad* 1. *Pal. ibi. q.* 1. *a.* 1. *concl.* 1. *n.* 4. *Vict. ſum. de mat n.* 26 *Sot.* 4. *d.* 27. *q.* 2. *a.* 2. *ad* 1. *Enriq. l.* 11. *de mat. c.* 13. *n* 5. *Barth. de Ledeſ. de matr. dub.* 11. *concl.* 3. *Petr. de Ledeſ. de matr. q.* 43. *a.* 2. *dub. ult. concl.* 2. *Manuel* 1. *to. ſum. in* 2. *edit. c.* 134. *n.* 4. addens idem eſſe dicendum, ſive extranei contrahant puerorum nomine. Et ex juriſperitis *Anch. c. unic.* §. *Porro. n* 3. *de deſponſ. impub. in* 6. ubi *Imola* dicit fortè hoc eſſe verum, & videtur tenere *Alex. de Nevo c.* 1. *de matr. contract. n.* 11. ubi ait filii præſentiam, vel ſcientiam habere pro conſenſu, & eſt ſatis probabile.

16 Verius tamen eſt non ſatis eſſe, quia textus *c. unico de deſponſ. impub. in* 6. §. *fin.* manifeſtè conſtituit differentiam inter ſponſalia à parentibus nomine filiorum præſentium, & tacentium contracta quo caſu dicit valere, ſi non contradixerint: & inter contracta filiis abſentibus, quo caſu dicit non valere, niſi certiores facti ratificaverint tacitè, vel expreſsè, ergo in hoc caſu ultra taciturnitatem, petit alia expreſſa, aut tacita ſigna conſenſus, (Quæ autem ſint hæc ſigna, dixi tota diſp. 22. & diſp. 16. n. 6.) Et poteſt eſſe ratio quia quando puer præſens eſt, & intelligit, quid nomine ſuo agatur, magis præſumitur, ſi diſſentiat, illum reclamaturum, quàm dum abſens eſt: quo caſu ſæpe obliviſcitur, vel parum curat forte exiſtimans ſe poſſe poſtmodum reclamare, vel nondum conſenſum præſtitiſſe. Ita docent, *Io. And. c. un. n.* 2. ubi *Dom.* § *Porro*, & *ibi Franc. n.* 4. *Ant. c. Tua, n.* 7. *de ſponſ. Card. c.* 1. *n.* 2. *de deſp. imp.* ubi *Henr. n.* 4 *Brun. l. de ſponſ. concl.* 11. *n. un.* Et ex Theologis *Cord. ſum. q.* 19. *Vegal.* 6. *ſum. c.* 31. Unde in hoc caſu nullum eſt diſcrimen, ſive parentes contrahant pro filiis, ſive extranei: ut benè tradunt *Ant. eo. n.* 7. *Card. eo. n.* 2. Ad argu. contrarium conſtat ex ratione differentiæ proximè tradita.

DISPUTATIO XXIV.

Utrùm, eſto dum parentes, vel alii abſentium nomine promittunt matr. non ſint ſponſalia, nec abſentes obligentur; ad quid promittentes obligentur, & ſi id jurent, perjurii ſint rei?

SUMMARIUM.

In quo conſiſtat difficultas, n 1.
An attento jure communi, & regio antiquo Caſtellæ, valeat facti alieni promiſſio, n. 2.
Qui caſus excipiantur, 3.
Quid ſi pœna adjiciatur, 4.
Quid ſi promittat aliquis factum ejus, quem cogere poteſt, 5.
An et an jure civili valeat promiſſio matrimonii alieni, 6.
Quid ſi juramentum accedat, 7.
Quid jure canonico, 8.
Quid in foro conſcientiæ, 9
Quid attento jure noviſſimo Caſtellæ, 10.
Ad quid teneatur promittens alterius matrimonium, 11.
Quid ſi tepidè, & fictè id curet, 12. *& ibi de vovente religionem, qualiter teneatur curare, ut admittatur.*
Quid ſi eſt negligens in facto alieno curando, quid teneatur reſtituere, 13. *Solvuntur argumenta*, 14.

Videtur firmantem juramento promiſſionem facti alieni eſſe perjurum, & ad nihil obligari: quia promittit alienum factum, cùm de facturi voluntate dubius ſit & ita rem dubitatam jurat: Rurſus cùm rem ſibi impoſſibilem ſpondeat, eò quòd factum alienum in ſua poteſtate non ſit, videtur eum ab omni obligatione immunem eſſe. Unde difficultas in eo verſatur, qualiter alieni facti promiſſio accipienda ſit, & obliget. 1

Quia verò jus commune, & antiquum regium Caſtellæ diſcrepat à jure noviſſimo ejuſdem regni, & à canonico, quid omnibus his juribus attentis ſentiendum ſit, præmittemus: deinde ad matr. alieni promiſſionem gradum faciemus. Incipiendo igitur à jure civili, & regio antiquo, præmittendum eſt attento hoc jure promiſſionem alieni facti minimè obligare §. *Si quis alteri*, & §. *Si quis alium.* & §. *Verſa vice, inſtit. de inut. ſtip. l.* 11. *t.* 11. *p.* 5. Si quis verò promittat ſe facturum, & curaturum, ut alius id exequatur valet utique promiſſio: quia eſt facti proprii. Si tamen non exprimeret ſe curaturum, ſed abſolutè promitteret factum alienum, non ſubintelligitur ſe facturum, & curaturum, & ideò promiſſio non valeret, *l. Stipulatio iſta*, §. *Habere, in prin.* & §. *Sed ſi quis promittit, ff. de verb oblig.* & docent *Abb. c. ex litteris, el* 2. *de ſponſ. n.* 6. & *ibi Alex. de Nevo. n.* 12. *Covar. de pactis*, 2. *p.* §. 5. *n.* 1. *Ant. Gom.* multos referens *t.* 2. *variar. c.* 10. *n.* 23. idem habetur *l.* 11. *t.* 11. *p.* 5. & ibi docet *Greg. Lop. verb Que procurare, Gat. de juram.* 1. *p. c.* 44. *n.* 1. *Gama. deciſ.* 31. *n* 2. *Matienzo l.* 5. *recop. t.* 16. *l.* 2. *gl.* 6. *n.* 1. *Azevedo ea l.* 2. *n* 41. *Olanus in concord. juris, lit. O. n.* 9. *P. Molin. to.* 2. *de juſt. tract.* 2. *diſ.* 268. *Quod ad ſecundum.* 2

3. Tripli

Digitized by Google

Triplicem tamen caſum excipit illa *lex.11 t.11. p.5.* in quod promiſſio alieni facti valet.I. eſt ſi quis ſuos hæredes aliquid daturos, vel facturos promittat: idem habetur *l.ſi.C. de contrah.& comm. ſtip.* II niſi promiſſio fiat in judicio, veluti ſi quis promittat fore, ut aliquis judicio ſiſtat, vulgo, *eſtara a derecho*, vel rem judicatam ratam habeat, vulgo, *eſtara a lo juzgado* id eſt, *ſentenciado*, & tunc tenetur promittens ad intereſſe, niſi alius adimpleat: ut habetur *illa l.11.& l.Quoties quid.ff.de verb.obl.& l.1.ff.de rem. rat.hab.* III. ſi quis promittat rem pupilli incolumem ſervandam, ita habetur illa *l 11.& l.Pratoriæ, ff. de pr.et. ſtip.* & ratio eſt, quia in his caſibus juris interpretatione, promittens factum alienum, cenſetur promiſſor ad intereſſe, ſi alius non adimpleat.

4 Ultrà hos caſus valet jure etiam civili promiſſio facti alieni pœna adjecta, ut ſi promittens ſe ad aliquam pœnam aſtrinxerit, niſi alter adimpleat: tunc enim facti proprii caſu, quo alius non efficiat promiſſio eſt, *l.Stipulatio, iſta in princ. verſ. ult.ff. de verb. obl.& §. Verſa vice inſt. de inut.ſtip.* & docet *gl. § Siquis alium, verb.Non obligabitur, in eo. d.tit.Cov.Matienzo, Azev.n.24.Olanus, P.Mol. §. De jure comm.cit.n. 2.*

5 2. Valet, quando eſt promiſſio facti illius, quem promiſſor cogere poteſt, ut filii, vel ſervi, ſic *c. Eleutherius, verb. Vigilia, 91. D. Ant.Gom.2.var.c 10 n 23.*

6 3. Valet etiam jure civili promiſſio matrimonii alieni, ſic *gl.c. un.verb. Nihil 30.q.2.alch. de Nevo, c.Ex literis, el.2.n 11. de ſponſ.Prap.c.Sicut, eod.tit.n.6.Cov n.1.Gut n.2. P.Mol. §.Quod ad ſecundum, alleg. n. 12.*

7 4 Valet, ſi accedat juramentum: quia ne credatur facti alieni ſponſorem perjurium admiſiſſe, rem incertam promittendo, in eo juramento ſubintelligit ſe facturum, & curaturum. Item quia juramentum habet vim clauſulæ, Si actus non valet ut ago, valeat eo modo, quo poſſit valere: ut dixi diſp.20 Sic tenent *gl. c.Ex reſcripto, fine, de jure, add.ad gl.§ Si quis alium.poſt verb.Non oblig. inſt de inut. ſtip. Abb.c. Ex literis, el 2.n.6. de ſponſ.* ubi *Alex.de Nevo n.12.& Seq.Præ .n.7. Sylv.verbi Sponſ.q.6.* ubi *Ang.nu. 9. Alex Raphael, Iaſ. Pariſ.Corſetus*, quos refert, & ſequitur dicens eſſe communem, *Cov.de pact.2p.§.5.n.2.Greg Lop. l.11 verb.Quæ procuratore, tit 1.p.5 Villalob.in com. lit. P. n.522.Ant Gom 2.var.c.10.n.23.P.Mol.t.2.de juſt.t.2.diſp 168.§. Quintus, quando Gut. de jur.1.p.c.44.n.3.*

8 5. Valet jure canonico, & ita in materia canonica id jus ſervandum eſt, quia cum jus civile huic obligationi non reſiſtat, ſed ſolùm ei minimè aſſiſtat, æquitas canonica poſcit eam admitti, intelligique promittentem facturum, & curaturum. Sic contra *Alc.l.4. Cat.n.1.l.9 ff de verb.ob. & Ant.Gom. d.c.10.n.13.* dicentes, nec. jure canonico eſſe validam docent *Ant.c.Ex liter el.2, de ſponſ.n.9. Abb.ibi in 6.* dicens hoc eſſe æquiſſimum, quamvis jure non probetur: *Alex. de Nevo ibi n 13 Alex.& Iaſ Stipulatio iſta, in princ n.5.ff de verb obl Fer c. Ex reſcripto n 18. de jurejur. Villa in comm. lit P.n.5.21.Cov.n.1 & .Gut n.2. Mat.n.4. Azev.n.42. P Mol.§.Quod ad ſec.alleg n 2.*

9 Demun obligat etiam promiſſio facti alieni in foro cõſcientiæ, cùm enim jus ei non reſiſtat, oritur ex ea obligatio naturalis, ſic *Cov ibi n.2.Mol.diſp.208. § Quod ſi is.*

10 Major autem difficultas eſt, an attenta *l.2.t.16.l 5, novæ rec. Caſt* valeat promiſſio facti alieni. Nam *Ant Gom t.2. var.c.10 n 23 & Pernz l 3. ord.t 8 l. 3. § Ita habetur f. 620.* dicunt etiam attenta hac l. non valere. Sed hoc non mirum eſt, quia in antiquo ordinamento, quod ſolum uterque vidit, hæc lex valde æquivoca erat dicebat enim ſic *O que ſe obligo uno de dar a otro, o de hazer.* Verum *in nova rec.* cui ſtandum eſt, clarè hoc dicitur, ibi, *O que ſe obligo alguno que daria otro, o haria alguna coſa*, quare attenta hac dicendum eſt promiſſionem facti alieni obligare, & accipiendum eſſe, ut ſponſor ſe aſtringat ad curandum, ut alius efficiat: & ſic docent *Gr.Lop.l.11 t.11.p.5.verb. Qua procurare, Gut.de jur.1.p.c.44.n. 6. Olanus in concl. jur. lit. O.n.9.& in correct.leg.p.n.94.Matienz.l.5, recop.t.16.l.2, l.6.n.5.Azevedo ca.l.2.n. 41.P.Mol.d. diſp.268.§. Quod ad ſecundum.*

His ergo præmiſſis ſit concluſ. Promittens matr. pro abſente, & conſcio, etiam juramento præſtito non eſt perjurij reus, ſed tenetur bona fide & abſque fraude, & fictione adhibere omnem diligentiam; quam rei qualitas expoſcit quòd ſi alter adhuc nolit, liber manet. Prob. quia (ut dixi n.6.) etiam attento jure civili promiſſio alieni matr. valet & ſenſus ſpondentis eſt ſe facturum, & curaturum, ut alter impleat: ergo jurans hoc verè proprium factum ſpondet, & non rem dubiam, aut impoſſibilem & adhibita diligentia ſibi poſſibili, promiſſioni & juramento ſatisfaciet ſic docent *D.Th.4.d.29. q.un.a.4.ad 3.D.Bonav.ibi q. 3.fin.D.Ant.3.p.t.1.c.18. ante §1 verſ.Item qui contraxerunt, & §. 7. fi.Sot 4.d.26.qu.1.4.ad 3. Cordub. ſum. q. 171. punct.1. Petr.de Led.de matr.q.43.a.2. dub.ult.concl.1.Vega l.5.ſum.caſu 558.* & ex Juriſperitis, *gl c un.30 q.1.verb.nihil, & c.Sicut, verb.Jurantis, de ſponſ. & c.1.verb. Præſente, de matr.contr.ubi Hoſt. ant.nu.2.Præp.n.1 Alex. de Nevo n.2. idem Hoſt.c.Ex literis, el 2. de ſponſ. & ibi Innoc. & Ant. n.9 Præ .n. 4 Abb c. Gemma, n 9 de ſponſ.Henr c Adaudientiam n 2.eod.t.Feder.conſ 167.Franc.Aret.conſ. 142. initio, Roſell.verb de Sponſ.num 5.* ubi *Ang n 9 & Iuramentum 5. n.34.Sylv.Matr 2 q.11 d 9 & Iuram 4.q 21.& verb.Sponſ. q.6* ubi *Tab q.7 n 8 & c.8.n.9 ibi Arm.num 8 & 11. Marant.pr in quibuſd.qq.quas infine diſp.q 7.n.19. Cov.de pact. 2.p §.n.1 Gut.de jur 1.p.c.44 n 2.Ant.Gab to.2.comm.in med l.14.verb Promitten.f.245* 11

Hinc infertur minimè ſatisfacere fidei præſtitæ promittentem factum alienum; ſi fictè, & ſimulatè itaut ipſo petendi modo voluntatem parum propenſam ad id aſſequendum indicet (quod vulgo, *pedir por complimento* appellamus) poſtulet. Et ita *Hoſt.c.Ex literis, el 2.de ſponſ.* dicit teneri ad procurandum, *ſine plica, & ſine fictione*, hoc eſt *ſin doblez, y con verdad:* & cæteri DD. allegati n.11. dicunt teneri bona fide eniti. Et tenet expreſsè *Marant.q.7. proximè cit.n.1.* & confert doctrina *Nav c. Statuimus, 19.qu.3. n.13.* ubi docet aſtrictum religionis voto, quod ex facto alieno pendet, nempè ex ipſius admiſſione ad monaſterium, teneri bona fide quærere religionem ipſum admittere volentem, nec ſatisfacere ore tenus petendo, nutibus autem aut aliis verbis, vel per alias perſonas ſignificando ſe optare non admitti. 12

Tandem ſi promiſſor facti alieni negligens fuit, tenetur per ſe ipſum id præſtare, quod alius effecturus erat, quod ſi minimè poſſit, tenetur quantum id fieri intererat, damnàque ex ea omiſſione ſubſequuta reſtituere quia injuſte totius hujus damni cauſa fuit, & ita habetur *l.11.tit. 11.p. 5.* & docet *P.Mol.t.2 de juſt.tr.2 diſp.268.§, Quod ſi is.* 13

Ad arg 1. propoſita conſtat ex dictis n. 11. non enim promittitur res dubia, aut impoſſibilis, ut ibi expoſui.

DISPUTATIO XXV.

Utrùm quando promiſſioni alieni facti, alienique matrimonii adjicitur pœna, ſi promitens adhibita ſufficienti diligentia id aſſequi nequeat, immunis ſit pœnæ?

SUMMARIUM.

Prima ſent jure communi non eſſe immunem pœna, n.1.
2. Sententia diſtinguit 2.
3. Verior, eſſe immunem, 3. & ibi pœna tantum tenere debet ſuos authores.
Quid ſi addatur alterum cum effectu facturum, 4.
Ad quid teneatur certe promittens factum alienum, dubius de aliena voluntate, 5.
Quid ſi conſtet promittentem velle in omni eventu ſe ad pœnam aſtringere, & quando id conſtabit, 6.
Quid ſi promiſit dare certum fidejuſſorem & ille nolit, 7.
An Attento jure Caſt l.1 tit 12 p 5 ſit correctum jus commune, & teneatur promiſſor faciens quod in ſe eſt, ad eam pœnam, & explicatur ea lex, 8.
Quid quando pœna conſiſtit in lucro amitendo: ut dum legatur alicui, ſi quidpiam fecerit, 9.
Solvuntur argumenta, 10.

1 CUm dixerimus diſput. præced. n. 4 valere omni jure promiſſionem alieni facti adjecta pœna:& valet etiã eadem pœna adjecta in matrimonij promiſſione per extraneos,ut dicemus diſp.3 0.n5. Diſputandum eſt ad quid hujuſmodi promiſſio aſtringatur , ut pœnam evadat Et 1 diſputabitur ſtando in jure communi : deinde verò an jus commune correctum ſit in hoc Caſt. regno. Stando ergo in jure communi , triplex eſt ſent. 1. ait non excuſari à pœna,quia is promiſſor,aut prævidit aut prævidere debuit difficultatem , cum factum ex aliena voluntate pendens ſpoponderit, ergo ſibi imputare debet,nec difficultas hæc prævifa ipſum à pœnæ obligatione eximet.2 quia eo ipſo, quod rem ſibi impoſſibilem promiſit ſub pœna , videtur omnino ſe ad pœnam aſtringere , quo alter nolit. Sic tenent.*Franc. Are. Car. Ruinus, Alciat. Jaſon* , quos refert *Covar.de pactis*,2 *p*.§ 5.*n*.3.

2 II. Sent docet ſic diſtinguendum eſſe , ſi expreſsè promiſit ſe curaturum , ut alter impleat excuſatur adhibita diligentia,& altero nolente : ſi autem directè promiſit factum alienum ſub certa pœna:aut juramento firmavit, & tunc ſimiliter excuſatur,quia reſolvitur ea promiſſio in ſe facturum & curaturum , ut dixi diſpu.præc n.7. Si autem non juravit , tunc jure can. & in tribunali Eccleſiaſt. ab ſolvitur à pœna : quia reſolvitur in ſe facturum &curaturum,ut dixi ead diſp n 8.jure autem civili , & ſic in tribunali ſæculari non excuſabitur à pœna , & intereſſe , niſi quoties difficultas faciendi contigerit , non in ipſo facti alieni promiſſore,ſed in eo qui facturus eſt,ratio eſt quia cum jure civili valeat hæc promiſſio ratione pœnæ adjectæ,&non aliàs,ſignum eſt valere , quoad pœnam promiſſam in omni eventu , in quo factum promiſſum non impletur hanc tenet alios referens;& fatens eſſe contra communem *Covar.de pactis*,2.§.5.*n*.4.& 5.

3 III Sent. multò probabilior affirmat immunem eſſe à pœna,& intereſſe.Prob.quia difficultas quæ eſt impoſſibilitas in facti obligatione,excuſat à pœna &intereſſe , *l.fin.* §.*Idem juris*,*ff.ad leg.Rhodiam de jactu*ibi,*nec per eum ſtaret quominus id faceret* , *remiſſam ſibi eſſe pœnam ſperaret. Idem juris obſervabimus ſi probatum fuerit nauta morbo impeditum navigare non potuiſſe. Idem dicemus , ſi navis ejus vitium fecerit ſine dole,& culpa ejus* Idem habetur *l.1.fere per iotam,ff ſi quis cautio* 2.Quia duriſſimum, & contra jus eſt immunem culpæ, pœna damnorùmque ſolutione non eximi , contra Brocardinum illud vulgare collectum ex l. *Sancimus,C.de pœnis* , pœna tantum debet ſuos tenere authores.3.quia maximè jure regni Caſtellæ juxta quod valet hæc promiſſio facti alieni;ut diximus diſp præc.n 10 immo, & jure communi caſu quo valet, reſolvitur in ſefacturum,& curaturum,ergo ſi promiſſor faciat & curet, liber erit à pœna,& intereſſe,cum fidem ſervaverit Hanc tenent *Frederic.Matth.de Afflictis* Ang. Alex.*Soc.Fel Purpurat. Curt. Crottus Thom. Gram. Lancel.Pariſ.*& multi alij, quos refert *Cov.d.*§ 5.*n*.3 . dicens eſſe communem fere omnium.*Bart.l.Continuus,*§.*Iſtud,ff.de verb.obl.*Ant.*c. Gemma , n.7. fin de ſponſ.*ubi *Anch.fin.* *Abb. n.9.* Alex.*de Nevo n.19. Præp.n.7.fine,Reſellaverb.Sponſ.num.7.Ang.ibi.n.14 Sylvibi q.8.dict* 1.*Tab.q.8.n.9.fin.Dec. reg.144.n.4.ff.dereg jur.Maranta pract in quaſt.quas in fine diſp.q 7.per tot.* & maximè *n.20.Brun.de ſponſ.concl.16.num6.Villalobos in comm.lit.P. n.91.Greg.Lap.l.8.4.verb.Eguiſara t.18.p.3.&l.11.verb.Tenudo,t.11.p.5.Ant.Gabr.3.to.comm.in mea edit.l. 5. de pact. concl.2.n.2.Ant.Cucus l. 5.inſt.major.* 12.*n*.196.*Gutier.de juram.1.p.c.44 n.3.Mat l.5 recop.t.16.l.2.gl.6.n.6.Lancel. inſt.juris can.l. 2. t. de ſponſ. verb. Liberent.* P.*Mol.to.2.de juſt.tr* 2. *diſp.* 268. §. *Quod ſi is.*

4 Immò licet promiſſioni addatur , Promitto alterum facturum cum effectu, adhuc promiſſor pœna eximitur , faciens quod in ſe eſt. Quia ea verba important non ſimulatè, ſed vere , & bona fide ſe curaturum , hoc eſt contra multos quos refert*Cov.de pactis*,2.*p*.§.5. *n.* 9. & *Rolandum conſ.6.n.33.l.11.* & *P. Molina, d.diſp.268.*§. *Quod is* dicentes teneri ad pœnam:niſi) inquit *P. Molina*) ex circumſtantiis conſtaret ad nihil ſe voluiſſe aſtringere , ſi id non conſequeretur , ſed ſolùm id affirmaſſe ita enixè, fretum precibus,& induſtria ſua,alium id effecturum, & ad ſignificandum, quando conatu & diligentia id erat curaturus : & id intellexit is, cui pollicitus eſt. Sed noſtram ſent. docent *Lancelot.Pariſ.Matth. de Afflict.Gramm.* quos refert , & ſequitur *Covar.eod n.6. Franc. Aret.conſ.* 142.*Dec.Maranta n.20.Gutier. Ant.Gabr.relati,n.* 3.

5 Hoc tamen fatendũ eſt, ſi promittens ſciebat, ſe id minimè obtenturum , aut ea de re dubitabat, decepitque eo promittendi modo eum cui ſpopondit, ut illi promiſſioni innitens contractum oneroſum iniret , aliàs non initurus, ut ſi aliquam uxorem duxit , quia promiſit ſe obtenturum à rege officium , & id tanquam certum ſuaſit, cum incertum eſſe intelligeret,teneri in foro conſcientiæ æſtimationem rei promiſſæ reſtituere , quia injuſtus deceptor fuit. Sic docet optimè *P. Mol. ea d.ſp.*268.§. *Mod. ſi is.*

6 2. Fatendum eſt , ſi de contrahentium animo conſtaret, voluiſſe aſtringi ad pœnam, vel intereſſe in omnem eventum , tunc utique teneri , nec excuſari eò , quod fecerint, quod in ſe ipſis eſt : ut ſi promiſerunt ſe alterum indemnem ſervaturos , vel de propriis bonis ſoluturos,quia tunc non promittitur factum alienum , ſed proprium in eum eventum,ſi alius non efficiat , nec habet rationem pœnæ , ſed compenſationis facti alieni , quod gerendum erat. Sic *Dec.reg.144 n.4.ff.de reg.jur.Maranta prac. qu. quas in fine ponit,q.7.n.23.Cov.de pact.2.p.§.5.n.5.fine, Ant.Gab.3. to. commu.l.3.de pact.concl.2. n.9.* exemplificat *Cov. cum aliis quos refert n.* 6. *Marant.* & A.*Gab.ibidem*, ut ſi addatur in contractu,non poſſe excuſari quia fecit quicquid in ſe eſt: & *idem* Ant. *Gab. uſque ad fin illius concluſionis* conſtituit alios modos , quibus poſſit explicari hæc voluntas.

7 3. Similiter dicendum eſt , ſi quis ſub certa pœna promittat Titium fidejuſſorem , & adhibita omni diligentia nolit Titius fidejubere, eximi quidem à pœna, ſed non ab alio fidejuſſore æquè tuto præſtando. Sic *Bald. Aret. Dec.* quos refert,& ſequitur *Ant. Gab. d.concl.*2. *n.* 2.

8 Gravior autem difficultas eſt , an jus commune hactenus enodatum,correctum ſit per *regium Caſt.l.11.t.11.p.* 5. ibi *ff.el otro no lo cumpliere,teni do ſera el de lo cũplir , o de lo pecar cõ los danos,imenoſcabos*,Greg. *Lop.ibi verb. Tenudo*, ait ſatis urgere eam legem contra communem opinionem & ita aliqui cenſent eam corrigere , & promiſſorem facti alieni adhibentem omnem poſſibilem diligentiam , non eximi à pœna conventionali, ſi alter non impleat. Sic *Villalob.in antiq.juris civ.& regij,lit.P.n.*40. & *in commu. lit. P.n* 522.*Olanus in concord.jur.lit. P.n.*78.Azev. *l.5.recop.tit.16.l.2.n.*42.Verius tamen eſt,non corrigi,ſed intelligendam eſſe eam legem , ſi promiſſor in adhibenda diligentia defecerit. Quia verbis adeo generalibus non eſt creditu dignum voluiſſe receptiſſimam ſent. corrigere. & ſtatuere , ut contra omne jus expers culpæ, ſit reus pœnæ,*Gut. de juram.1.p.c.44.n.3.*

9 Demum , quid dicendum ſit de pœna conſiſtenti in lucro non comparando , ut dum legatur Titio ſub conditione, ſi aliquid fecerit , & præter omnem culpam id facere maximè potuerit: dicam infrà diſp. 33.n. 19. & ſeq.

Ad arg.reſpond.ad 1.negando conſequentiam , quia re vera is promiſſor minime factum alienum ſpondet , ſed proprium,quod ſibi facile eſt,nempe ſe facturum, & curaturum.Ad 2. negatur antecedens,quia re vera factum proprium ſibi poſſibile pollicitus eſt.

DISPUTATIO XXVI.

Utrùm verba promiſſionis, ut ſponſalia conſtituant , debeant neceſſariò ferri in perſonam determinatam , vel ſint ſponſalia ſi pater unam ex filiabus promittat , ipſis conſentientibus ?

SUMMARIUM.

Non ſunt ſponſalia , nec oritur impedimentum ſecluſa copula, niſi verba ferantur in perſonam determinatam, n. 1.

Electio

Electio eſt patris promittentis, & ſi unam offerat excuſatur, & ſi omnes obeant præter unam, tenetur illam dare, n. 2.

Quid ſi omnes præter unam decedant, ſed pater dum promiſit, non intendebat illam dare, n. 3.

Quid ſi ſponſus aliquam ex illis carnaliter cognovit, an pater teneatur illam tradere, n. 4.

Si pater promiſit dare filiam certam, & illa recuſante ſororem, ad quid teneatur, n. 5.

Si quis promittat ſe unam ex pluribus ducturum & illæ conſentiant, cujus eſt eligere, n. 6.

Quid ſi poſt eam promiſſionem, unam ex illis carnaliter cognoſcat, 1. ſent. attento jure antiquo non tranſire in matrimonium, n. 7.

2. Verior tranſire, n. 8.

Quid ſi illæ non præbuerant conſenſum, vel tradens corpus certior jam facta erat de promiſſione, n. 9.

Quid ſi promiſit cum una ex incertis ſe contracturum, & quandam cognoſcat, n. 10.

Quid ſi pluribus ſimul promitteret, n. 11.

An attento Triden. ſeſſ. 24. c. 1. de matrim. promiſſio illa ducendi unam ex certis fœminis, tranſeat per copulam in ſponſalia cum illa, & generaliter omnia ſponſalia conditionalia, per copulam tranſeant in abſoluta, n. 12. & ſi copula illa & promiſſio ſit coram parocho & teſtibus, ſit matrimonium.

An ſi conditio ſit dandi certam dotem, receſſum videatur à conditione per copulam, n. 13.

1 SIt I. concluſio, certum eſt non eſſe ſponſalia, quoties promiſſoris verba non feruntur in perſonam certam, ut ſi pater promittat ſe unam ex pluribus filiabus daturum & illæ conſentiant, nec oriri publicam honeſtatem, Quia ſicut matrim. neceſſariò eſſe debet cum perſona certa, ita ſponſalia, quæ ejus initium ſunt, & ita docent omnes.

2 *II.* Concl. electio ſemper eſt promiſſionis: id enim generale eſt in omni promiſſione alternativa, *reg. l. In alternativis, de reg. jur. in 6. & §. Præterea, inſt. de act. & l. Plerique, ff. de jure dot. & l. ſi ita, ff. de contrah. emp.* unde pater promittens unam ex filiabus, offerens quamcunque, excuſatur quamvis alter eam ducere nolit, *l. Si in emptio § Si emptio, ff de contrah. empt. & l. Cum is ff. de cond. ind. b.* Si autem antequam aliquam ex illis offerret, omnes una dempta, obirent, teneretur ſuperſtitem dare, expreſsè habetur *l. 11. t. 1. p. 4.* & ratio eſt, quia aliter fidem minimè implere poteſt, & ita docent *Goffred. ſum. t. de ſponſ. imp. nu. 14. 15. 16. Henric c. Ad audientiam, n. 2. de ſponſ D. Ant. 3. p. t. 1. c. 18. ante §. 1. verſ. Item qui contraxerunt Roſella verb. Sponſalia n. 4.* ubi *Ang. n. 9. Sylv q. 6. Tab. q 7. n. 8. Armill. n. 8. Brunel. de ſponſ. concl. 5. n. 6.*

3 Addit autem *illa l. 11. tit. 1. p. 4.* patrem promittentem unam ex filiabus, teneri ſuperſtitem cæteris obeuntibus dare, quamvis dum promiſit, non habuiſſet in animo illam dare, ſed quandam aliam, quia re vera indefinitè promiſit, & nullam aliam dare poteſt. Quamvis autem hoc verum ſit foro externo, in quo verbis externè prolatis ſtatur: in foro tamen conſcientiæ ſic diſtinguendum eſt: ſi abſolutè promiſit, volens ſe abſolutè obligare, quamvis animum habuerit dandi certam, tenetur utique dare aliam ſuperſtitem. Quia aliud eſt habere animum dandi illam, & aliud præcisè obligandi ſe ad dandum illam ſolam: quando verò externa promiſſio non omninò vera fuit, quia tantùm habuit animum ſe obligandi ad certam tradendam, tunc ſi aliud damnum, aut ſcandalum minimè ſequatur, non tenebitur aliam ſuperſtitem dare, quia fictè promittens matrimonium, non tenetur in foro conſcientiæ implere, ſi aliud damnum non ſequatur, ut latè probavi ſuprà diſp. 10. n. 26.

4 Rogabis tamen, an ſi ſponſus copulam habuit cum aliqua ex filiabus à patre promiſſis, teneatur pater illam tradere. Nam *Henric. c. Ad audientiam, n. 2. de ſponſ.* aſſerit teneri: quia jam nullam ex aliis ſororibus poteſt tradere, propter affinitatem illis contractam. Sed dicendum eſt, niſi hæc filia cognita contraxerit ſponſalia determinata cum illo cognoſcente, patrem, nec illam, nec aliam teneri tradere: non aliam, quia impedit affinitas: non illam, quia pater eligere poterat, nec delictum, alterius potuit eum hac facultate privare: & hæc procedunt ſuppoſito hodie non tranſire ea ſponſalia conditionalia in matr. nec in ſponſalia abſoluta, ut dicemus n. 12. ſi enim tranſirent, illa eſſet danda.

III. Concl. ſi pater promittat Titio Mariam, & caſu quo nequeat ejus ſororem, tenetur tradere Mariam, ſin autem poſſit aut Maria tacitè vel expreſsè conſenſit ſponſalibus, non ſub conditione, ut pater pollicitus eſt, ſed abſolutè, & tunc non poteſt ſororem tradere, impediente publica honeſtate orta ex prioribus ſponſalibus abſolutis, & validis: ſi autem illa non conſenſit, vel tantum ſub conditione, quæ impleta non eſt, tenetur utique ſororem dare, juxta promiſſa: cum nullum publicæ honeſtatis impedimentum obſtat, juxta *c. un. de ſponſ. in 6.* Sic *Henr. D. Ant. Roſ. n. 5. Ang. n. 10. Sylv. alleg. n. 2.* 5

IV. Concl. ſi quis promittat unam ex pluribus conſentientibus ducere, poteſt eligere quam maluerit, & electa tenebitur: quia omnes illæ repromiſerunt, & promiſſoris eſt electio, ut probavi n. 2. ſic habetur *l. 9. t. 11. p. 4.* & docet *ibi Greg. Lop. verb. Oviese,* itaque ſi promiſſio cœpit à patre, ejus eſt electio, & alter repromittens tenetur illam ducere: è contra autem dicendum eſt, quando ab alio cœpit promiſſio; quia priori caſu pater eſt promiſſor: poſteriori autem alius, & ſemper promittentis eſt eligere. 6

Gravis autem difficultas eſt, an attento jure antiquo, ſi quis ſe unam ex pluribus ducturum promittat, & poſtmodum aliquam ex illis carnaliter cognoſcat, ſponſalia illa tranſeant in matrim. Quidam negant: quia ſola ſponſalia vera tranſeunt per copulam in matrim, per *c. Is qui fidem, de ſponſ.* hæc autem non ſunt ſponſalia, ut dixi n. 1. ſic *gl. c. Ex literis, el. 2. verb. Sub juramento, de ſponſ. & ibi Inn. n. un. Card. n. 4. Henr. n. 2. & duplici ſeq.* Addit tamen *gl.* cogendum eſſe illam ducere: idem *Henr.* ſubdens judicis officio & non ad inſtantiam partis id faciendum eſſe, & hoc quando non poteſt aliam ex his, quibus promiſit, propter affinitatem contractam cum illis, ducere: ſecus, quando poſſet. Sed *Innoc. ibi*, dicit nullo modo cogi poſſe contrahere cum illa, ſed poſſe licitè aliam ducere. 7

Verum probabilius eſt tranſire in matrim. Quia ea erant ſponſalia conditionata ante electionem, qua ſequuta manent abſoluta, hanc autem electionem factam eſſe per copulam cenſetur: nam per copulam purificatur conditio, & ſponſalia conditionata tranſeunt in matr. *c. D. illis, de cond. appoſi.* ſic tenent *Hoſt. ſum. t. de matr. n. 17. & c. Ex literis el 2. de ſponſ.* ubi *Joan. Andr. n. 10. Ant. n. 16. Anch. n. 7. Abb. n 7. Alex. de Nev. n. 25. Præp. n. 6. D. Ant. 3 p. t. 1. cap. 18. ante § 1. verſ. Item qui contraxerunt, Roſ. Matr. 3. n. 9. ſum. confeſſ. & Piſana*, ut refert & ſequitur *Sylv. Matrim. 2. q. 11. Montal. l. 11. t. 1. p. 4. Greg. Lop. t. 9. t. 1. p. 4 verb. Oviese* & videtur approbare *illa lex. Cov. 4. decr. 1. p. c. 4. §. 1. n. 17. Alex. Carrer l. 1. de ſponſ. c. 12. Villalob.* dicens eſſe comm. ſententiam, *in comm. lit. P. n. 528. Ant. Cuc. l. 5. inſt. mat. t. 10. n. 29. Ant. Gab. in mea edit. t. comm. l. 16. f. 245. & ſeq. verb. Promittens, Men. de præſumpt. l. 3. præſ. 1. num. 13. & 14. Spino ſpec teſt. gl. 15 n. 65.* & tandem *Ang. Matrim. 21. n. 2.* dicit hanc ſent. tenendam eſſe, antequam hic tranſeat ad ſecundas nuptias, ſi verò jam tranſierit, tenendam eſſe priorem ſententiam: ſed meritò *Sylv.* hanc diſtinctionem reprobat. Et quamvis hi DD. ſolum loquantur, dum quis promiſit uni ex pluribus ſororibus matrimonium indefinitè, à fortiori procedit, quando hæ non ſunt cognatæ, ut bene *Greg. Lop. d. verb. Oviese.* 8

Intellige tamen hanc ſent. quando illæ promittenti matrim. repromiſerant: ſecus enim, cùm nullo modo ſint ſponſalia non tranſibunt in matr. Sic *Joan. An. c. Ex literis, el. 2. de ſponſ. n. 8. Ant. n. 14. Anch. n. 6. Alex. de Nevo, 23. Præp. n. 5. Greg. Lop. l. 9. verb. Oviese, t. 1. p.* addit *Alex. de Nevo eod. n. 23.* quamvis fœmina tempore promiſſionis non conſenſerit, ignoravit enim illam, ſi tempore copulæ illius conſcia erat videri ratificare, & conſequenter tranſire ſponſalia in matrimonium. 9

Intellige 2. dum promiſſio fuit cum una ex certis fœminis, ſecus ſi cum una ex incertis, ut ſi quis promittat ſe ducturum quandam ex fœminis Cordubenſibus, tunc enim 10

Digitized by Google

enim ſponſalia non ſunt, & conſequenter per copulam cum quadam ex illis, non conſurget matrim. Sic *Hoſtien. c. Ex literis,el.2.de ſponſ.* ubi *Joa. Andr.n.9.Ant.n.15.Anc. n.6.Abb.7.Alex de Nevo n.23.Pr.n.5.Roſell.Matr. 3. n. 9. Sylv. Matrim. 2.q. 12. Ant. Cucus l. 5.inſt.major.t.10 30.* & reddunt hi DD. hanc rationem,quia in hoc caſu poteſt impleri promiſſio ducendo aliam, cùm enim hæ fœminæ non ſint cognatæ, non oritur affinitas. Sed meritò eandem ſententiam ſuſtinens, reprobat rationem, *Greg. Lop. l. 9. verb. Ovieſe.tit.1.p.4.* Sed legitima ratio eſt quia omnes illæ non conſenſerunt promiſſioni, ſi enim conſenſiſſent, eadem (inquit) ratio eſt,quæ in ſuperiori caſu & ita eſſent ſponſalia conditionata cum illa,& tranſirent per copulam in matrim.

11 Intellige 3. ſi promiſſio contrahendi fuit cum una ex pluribus,ſecus ſi pluribus dixiſſet quiſpiam, Promitto me omnes vos ducturum : quamvis enim ipſæ conſentirent, & ſequuta eſſet copula cum aliqua ex illis, non eſſet matrimonium : quia non potuerunt eſſe ſponſalia, eo quod promittens nulli ſe obligavit in ſolidum, ſed æquè cum aliis. Sic *Jean. Andr.& Secin.*quos refert, & ſequitur *Greg. Lop. l. 9. verb. Oviiſe. tit. 1. p. 4.*

12 Tandem dubitatur, utrum attento decreto *Trident ſeſſ. 14. c. de matr.* cum jam certum ſit illa ſponſalia conditionalia non tranſire in matr. per copulam cum quadam ex illis fœminis, ceſſarunt enim matrimonia præſumpta : dubitatur (inquam) an ſaltem per copulam illam efficiantur ſponſalia pura, & abſoluta, & ut talia obliget ad contrahendum. *Spino ſpec.teſtam.gl.5.n.6.* affirmat. Sed cum hæc ſint ſponſalia conditionalia ante electionem, ut diximus n. 8. deciſio hujus quæſtionis pendet ex illa, an ſponſalia ſub conditione honeſtâ inita, tranſeant in ſponſalia abſoluta, & pura, quando ante conditionis eventum ſponſi carnaliter commiſcentur. Et quidem ſi conditio jam defecerat, manifeſtum eſt non recedi per copulam à conditione : quia jam ſponſalia omnino diſſoluta erant. Ita docent *Hoſt.c.Per tuas,fin. de condit. appoſ.& ibi Anch. n. 3. Abb. n.4.Ang.Matrimonium 3.impedimento 3.n. 2. Cov. 4.decr. 2.p.c.3.§.1.n.13.Greg.Lop.l.3.verb.Si deſpues,t.4.p.4.*Quare difficultas procedit, quando nondum defecit conditio, ſed adhuc eſt in pendenti, & videntur ſponſalia manere pura,quia ablata conditione pura manent,ſed per copulam videtur receſſum à conditione *c. De illis, &c. per tuas, de cond. appoſ.* ergo. Verius tamen eſt non effici ſponſalia pura,nec recedi à conditione. Et ratio eſt,quia ea præſumptio inde oriebatur, ne Eccleſia præſumeret delictum fornicationis, præſumebat acceſſum affectu conjugali, & ſubinde conſenſum de præſenti,unde ut optimè dicit *Sot. 4. d.29.q.2 a.3.poſt. 3. concl. verſ. Sed rurſus ſciendum,*ſi affectus eſſet fornicarius,non videtur recedi à conditione : ſed hodie jam non poteſt eſſe affectus conjugalis, ſed ſemper eſt fornicarius, cum per copulam illam occultam non tranſeant ſponſalia in matr. ergo jam nullo modo videtur recedi à conditione, ut ſponſalia maneant pura. Unde in noſtro caſu dum aliquis promiſit unam ex certis ſe ducturum quamvis ad aliquam ex illis carnaliter accedat, non manent ſponſalia pura. Si tamen prior promiſſio fieret coram parocho, & teſtibus, & coram eiſdem copula affectu conjugali, maneret jus antiquum illæſum, & eſſet matrim. juxta dicta n. 3. ſervatur enim forma præſcripta in Trident.

13 Id tamen monuerim, ſi conditio adjecta ſponſalibus ſit de dote conſtituenda, quamvis antiquitus recedi videbatur à conditione per copulam, & hodie etiam ſi omnia fiant coram parocho & teſtibus: id tamen eſt ad hunc effectum, ut non ſpectetur conditionis eventus ad purificandum matrimonium, non tamen ut dotis ſolvendæ obligandi extincta ſit : quia hoc nullo jure deciditur. Sic *Sotus 4.d.19.q.2.a.3.poſt 3.concl.verſ.Contra hoc autem.*

DISPUTATIO XXVII.

An ſponſalia obligent ſub culpa lethali?

SUMMARIUM.

Prima ſent. non obligare ſub mortali, n. 1.

2. Tenenda,obligare ſub mortali,& explicatur l. 1. C. de ſponſ. n. 2.

HActenus de conditionibus ad ſponſalia conſtituenda requiſitis egimus : jam de obligatione ex ipſis conſurgenti diſputandum eſt. Hæc autem poteſt oriri, vel ab intrinſeco, ratione præcepti naturalis obligantis ad fidem ſervandam : & de hac obligatione erit ſermo hac diſputatione & ſequenti : vel ab extrinſeco, & hoc vel ratione coactionis judicialis;quia judex cogit:vel conventionalis, quia ex partium conventione pœna per fidem frangentem ſolvenda,adjecta eſt,aut traditæ arræ per eundem amittendæ. Et de his coactionibus eſt habendus ſermo diſput. ſeqq. Videtur igitur,ſponſalia minimè obligare ſub culpa lethali,per *l. 1.C.de ſponſ.*ibi,*alii deſponſata renuntiare conditioni,& nubere alii non prohibetur,*ubi *gl.& Cynus* dicunt idem eſſe ſecundum jus can. & *Gratian.* idem tenet *ſub dub. 36.q.2.§.Sed aliud,& §.fin.* & tanquam probabile hoc ponit *c. Requiſivit, de ſponſ. n. 6. Abb. Panor.* 1

Sed tanquam certum tenendum eſt obligare ſub culpa lethali ſponſalia.Prob. ex.*Antoch. c.Deſponſ.c.D.conjugali, 27.q 2 & c. 2. & c. Ex literis,el 2.& c.Requiſivit,de ſponſ.* quibus in locis ſupponitur ſponſalia ad ſui implementum obligare:& cum res ſit gravis, maximáque inferatur injuria alteri,ſi non impleantur, neceſſariò dicendum eſt obligationem hanc eſſe ſub mortali. Item, quia omnis contractus obligat ex juſtitia, ſed hic eſt contractus, Facio ut facias; eſt enim mutua,& reciproca obligatio, ergo obligat ex juſtitia,& ſub mortali,unde *l. 1. de ſponſ.* in contrarium adducta, eſt per canones correcta. Hanc ſent. tenent ex Theologis *D.Th.4 d.27.q 2.a.1.ad 2.Pal.ibi.q.1.a.2.poſt.3. concl. n. 14. D. Ant. 3.p. tit. 1.c.18.fin.& §.1.Caiet. ſum. verb.Sponſ.Sot.4.diſt.27.q.2. a. 5. verſ.Reliqui,Petr. de Soto lect. 18.de matr.§.Quoad primum,Veracr.1.p.ſpec.a. 16. initio,Viguer l.inſt.c.16.§. 7. verſ. Septimo, Cord. in quaeſt.l.1.q. 13.init.Henr.l.11.de matr.c.13.n.2.Petr.de Led. de matr.q. 41.a.1.dub.3.P.Mol.t.2.de juſt.tr. 2. diſp. 271.f. 113. ad fin. Man.1.to.ſum.in 2.ed.c.244.n.1.Vivald.cand.1. de ſponſ.c.4. nu.23.Lud.Lop.inſtr.2.p.de mat.c.39.f.1061.col.1.Beja ſum. caſu 18.Bart à Led.de mat.dub.8.f.229.Vega l. 6. ſum. caſu 105.*Et ex juriſperitis.*Abb.c.Ex lit.el 2.de ſponſ.n.3.Fel c.1. de pact.decl.6.Turrecr.c.Ubi non eſt,30.q.2.a.6. nu. 7. Ang. verb.Sponſalia,n.21.*ubi*Sylv.q.4.dict 1.& q. 10.dict.3.Tab. ibi q.6.n.7.Arm.nu.7.Brunel.de ſponſ.concl.16.n. 9. Cov. 4. decr.1.p.c.4.initio.n.4.Sarm.l.1.ſelect.c.5.n.3.Alex.Carr.l. 1. de ſponſ.c.11.*habetur to.9.tr.*Ant. Cucus,l. 5.inſt.maj.t.10.n. 21.Perez l.5.ord.tit.1.l. fol. 39. verſ. Contrarium tamen, Anaſt.Germ.l.3.de ſacr. imm.c.21.n.86.87.Gut. de jur.1.c.51. n.5.Matienz.5.rec.rubr.gl.1.n.43.Azev.eod.lib. tit. 1. n. 15. Imol. l. Titia, in princ.n.8.de verb. oblig.* 2

DISPUTATIO XXVIII.

Quando teneatur implere qui contraxit ſponſalia, nullo præfixo termino?

SUMMARIUM.

Prima opinio, teneri ſtatim, n. 1.

2 Verior, cum diſtinctione, n. 2. & ibi quando debitor nullo termino fixo, teneatur ſolvere?

Solvuntur arg. & explicatur reg. In omnibus obligationibus, digeſt. de reg jur & l. Eum qui §. Quoties, digeſt de verb. obl. n. 3.

VIdetur hunc promittentem teneri ſtatim debita commoda opportunitate implere : ex *l. in omnib.oblig. ff. de reg. jur.* ubi habetur in omnib. obligationibus abſque termino præfixo contractis, præſenti die deberi : & ex *l. Eum, qui §.Quoties, ff de verb. obl.* ubi quod ſine termino præfixo debetur, ſtatim debetur. Item, quia cõmunis ſent. habet remittentem votum nullo præfixo termino, teneri ſtatim,ubi commodè potuerit, implere : quod maximè in religionis voto verum habet : cujus rationem reddunt 1

Palud,

Digitized by Google

Palud.4.*d*. 38 *q.a*.3.*concl*.2.*fin.D.Ant*.2.*p.t*.11.*c*.2.§.1.*Sylv. Votum* 2.*q*.5.*Suarez*.1.*t.de ſa ram.q*.71.*a*.4. *diſp*. 31 *ſect*.2. *f*. 146.*col*.2.quia per hoc votum dedicat vovens totum vitæ ſuæ tempus Deo, & ita tenetur ſtatim implere, ne Deum eo tempore, quo votum differt, defraudet. Qua ratione utuntur etiam *Palud D, Ant. & Sylv* ad probandum non ſatisfacere obligationi promittentem fœminæ matrim. ſi ante mortem contrahat: quia promiſit toto vitæ ſpatio cum ea convivere, ergo eſt in mora ſi ſtatim habita opportunitate non impleat,eò quòd defraudat ſponſam eo tempore. Sicut tenet: *Bart.à Ledeſ. de matr.dub*.13.*initio*.

2 Cæterùm dicendum eſt:ſi dies appoſita minimè ſit obligationi, nec alia conditio non teneri promiſſorem ſtatim implere: ſed tantum requirente eo cui promiſſio facta eſt, tunc verò cum alter petit,teneri contrahere, ſi commodè poteſt. Ratio eſt, quia id generale eſt in omni debito, abſque diei præfixione, ſolùm enim tenetur debitor à creditore requiſitus ſolvere,ut conſtat ex *l. Debitores preſentes*, *C. de pignoribus*, ut id docet *gl. verb. Conveniendi Hoſtien*. quem refert,ac ſequitur,*Abb c.fin n*. 10.*de præſcript. & c. Licet Heli*, *de ſimonia,n*. 13.*Pal*.4.*d*.8.*q*.3.*a*.2.*n*.14.*Angel: verb. Mor.n*.1.*D.Ant*.2.*p.t*.11.*c*.2. §.1. *Syl.Votum* 2.*q*. 3.*ſi. C verb.Mora q*.1. ubi *Tab.n*.1.*Armil.n*.1. *Meti G. ae reſt. q*.2.§.*Ad al quid quod quarto Navar.ſum c*.17.*n* 97. *Manu*. 2.*to.ſum.c*.4.*n*.4. Quod pro foro conſcientiæ intelligendum eſt, niſi creditor petere non aud at etiam ex timore reverentiali: tunc enim quamvis creditor non petat,conſtituitur in mora promiſſor:ut bene *Ang. Sylv. Tab. Nav. Manuel ibid*. qui bene addit idem eſſe dicendum,quando ex oblivitione creditor non petit, & ratio hujus doctrinæ eſt, quia ex quo creditor debitum novit, & potens commodè petere,debitum minimè petit,videtur conſentire dilationi.Sic ergo in ſponſalibus abſque termino contractis dicendum eſt, quod ſi conſcius alter ſponſus minimèque oblitus, & potens commodè petere,non petat ea impleri, tutus eſt promiſſor: ſi verò alter petat impleri,vel ſi minimè petat, id eveniat ex oblivione,aut quia non audet,non eſt tutus promiſſor, ſed tenetur ſtatim habita commoda opportunitate implere: quod maximè pro fœminis advertendum eſt, licèt enim maximè cupiant ſponſalia perfici, ſæpe non audent petere, vel non inſtant ob ſponſorum timorem, vel ne tædio affecti deſiſtant: unde ſponſi tuti non erunt, quia ea dilatio non eſt voluntaria.

Ad 1. argum. deſumptum ex duabus illis legibus, dico
3 eas intelligi,quando creditor debiti conſcius illud petit, vel ſi non petat,invitus ob timorem id faciat.Ad 2. diſpar eſt ratio,qui in voto creditor, qui eſt Deus,ſemper petit, nec ratio adducta obſtat, qua dum alter ſponſus poteſt petere, non petit, videtur liberè dilationi conſentire, quare nulla ſibi irrogatur injuria.

DISPUTATIO XXIX.

Utrùm cogendus ſit per Iudicem ſponſalium fidem ſervare, qui circa legitimam cauſam ea implere recuſat?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi ob duos textus, qui ſecum pugnare videntur,n.1.
Prima Sententia, non eſſe cogendum, 2.
2 *Sententia diſtinguit*, 3.
3.*Verior eſſe cogendum, niſi ſcandala timeantur, & conſiliantur cap. Requiſivit. & c. Ex literis, el* 2.*de ſponſalibus, n*. 4.
Quando eſt juramentum, eſt ſtudioſus cogendus. 5.
An oporteat ſcandala probari 6.
Non debet judex ſtrictiſſime cogere.7.
Quando latis cenſuris fuerit ſponſus nimis pertinax, eſt abſolvendus 8.
Uterque judex poteſt ad ſponſalia cogere n. 6. *& explicatur l*. 7. *t*. 1. 4.
Solventur argumenta, n.10.

I Rationem dubitandi nobis offerunt duo textus qui ſecum pugnare videntur: alter eſt*Ex litteris, el* 2. *de ſponſal*.ubi decidi videtur cogendm eſſe:ibi:*quia contra juramentum venire periculoſum eſt:mādamus,ut eū moneas,& ſi monitis non acquieverit,cenſura cōpellas, ut in uxorē recipiat* Alter eſt,*Requiſivit eod.t*.ubi oppoſitum ſanciri videtur:ibi *cùm libera eſſe debeant matrimonia,monenda eſt potius,quam cogenda:cū coactioce difficiles ſoleant exitus habere*.Cui cōſonat *t*.2.*eod*.ibi,*commonendi ſunt,& omnibus modis inducēdi*. 2

Triplex eſt ſent.I. ait non eſſe cogendum,ſed ſi monitis non acquieverit,relinquendum eſſe. Prob. ex *c.Requiſivit, de ſponſ*. ubi potius monendum,quàm cogendum eſſe decidirur. 2. Quia cum excommunicationis metus cadat in virum conſtantem, coactus excommunicatione contrahens matrim.invitus, & invalidè contrahit. Hanc videtur tenere *D. Tho*. 4.*d*.27.*q*.2.*a*. 1. *ad*. 2.ubi tanquam certum relinquit non eſſe cogendum, ubi deeſt juramentum, ubi autem illud adeſt, refert duas ſent.& in ultimo loco dicentem non eſſe cogendum: quare illam videtur amplecti Et illam tenent *Ang.verb.Sponſalia.n*. 42. ubi *Armil.n*.7. *Anaſt. Germonius de ſacror. immunit.l*.3.*c*.21.*n* 86 *Angles. floribus* 1.*p.q.de eſſentialibus matr. a*.4.*diffic* 4. *Segura director.judic*.2.*p.c*.15.*n*,4.*& ſeq. Manuel* 1.*to ſum.in* 2.*edit.c*. 244. *n*. 1. ubi limitat, niſi ſequatur infamia, & explicant *Amilla, & Angles*, hanc ſent. eſſe veram, quamvis ſponſalia juramento ſtabilita ſint. 3

II. Sent. ait, tantum cogendum eſſe, quando ſponſalia juramento confirmavit. Prob. ex *c. Ex literis,el*.2.*de ſponſal*.ubi rationem coactionis textus reddens, ait ſic, *quia contra juramentum venire periculoſum eſt*,Sic docent ex juriſperitis *gloſſ.c.De illis, el* 1. *de deſponſ. impub. verb. Judicio.& c* 2.*verb.Inducendi.de deſponſ*.ubi *Prapoſ.n*.5.*Contra. Lagus in method. juris,t.de nuptijs.Tabie.ver.Sponſ.q*.8 *n*.9. *fine Minohacha de ſucceſſ.creat*.§.28.*n*.25.*Petr.Greg.ſyntag. juris,p*.2.*l*.8 *c*.2.*n* 8. & videntur tenere *Alci.l.Titia.n*.4.*ff. de verb.obl.& Mart.de Garatis inter conj.matr.Zileti conſ*. 15.*n*. 11. ubi aſſerunt juramento interveniente cogendum eſſe:& ita à contrario ſenſu videtur ſentire aliud eſſe juramento deficiente:& clarius his tenet *Seraphin.de privil juram privil*. 138.*n*. 2.ubi refert tanquam juramenti privilegium,ut ratione ipſius compellat Eccleſia ſponſalium fidem ſervare. Et ex Theologis eam tenet *Sotus* 4.*de* 27.*q*.2. *a*.3.*Verſ.Quod ſi rogas.Viguer.l.inſt.c*.16.§. 7. *ver*.7.*Bar. à Ledeſ.de matr.dub*. 8.*f*.1229.*& dub*. 10.*fine, Beja ſum. caſu* 18.*Vegal*. 2. *ſum. caſu* 513. addunt *Sotus & Vega*. etiam ſi juramentum adſit,non eſſe cogendum, niſi multa ſperentur commoda,& nullum inconveniens timeatur. 4

III. Sent. multo probabilior, docet prius monendum eſſe,& ſi renuat, cogendum eſſe per cenſuram: (addit *Enriquez ſtatim citandus*,& per carcerem)niſi attentis circunſtantijs prudenter arbitretur judex, ex invitis nuptijs gravia mala & ſcandala timeri,ut perpetuas diſſentiones, jurgia inter conjuges,virum relicta uxore diſceſſurum:& hoc eſt quod *c.Ex literis,el* 2. *de ſponſ*. dicitur,cogendum eſſe, niſi rationabilis cauſa obſtiterit:& ita intelligitur *c. Requiſivit,eod.t*.ubi dicitur non eſſe cogendum:intellige,quando rationabilis cauſa obſtiterit: & conſtat ex ratione, quam textu ſubjungit.ibi,*cum coactiones difficiles ſoleat exitus habere*. Vel poteſt exponi *d.c.Requiſivit*,ibi,*monenda eſt potius quam cogenda*.id eſt prius:ut habetur *d. c.Ex literis*. Et ita *gl*.explicat *d.c.Ex literis,verb.Compellat,& ibi Innocent fine, Alex.de Nevo n*.28.*Goffred.ſumma,ti.de ſponſ.n*.10.Prob.1. pars hujus ſententiæ, ſcilicet cogendum eſſe, ſive ſponſalia jurata ſint, ſive non ex *d.c.Ex literis*, ubi habetur eſſe cogendum.2. Quia judex tenetur ex officio compellere ad reddendum unicuique quod ſuum eſt, & ex juſtitia debitum, ſed contrahens ſponſalia tenetur ex juſtitia ſervare fidem,quamvis ea non jurarit:ut probavi diſp.27.n.2.Ergo tenetur judex ipſum compellere. Et confirm. quia hæc compulſio ratione injuſtitiæ admiſſæ locum habet, quæ ſive ſponſalia jurentur ſive non, committitur. 3. Quia Eccleſia non tantum jurantem,ſed ſimpliciter promittentem compellit *c*.12.*& *3.*de pactis,& c.juramenti*, 22.*q*.5.Nec obſtat.*d.c.Ex literis*, ad coactionem ponderare juramentum: quia narrat facti contingentiam, non autem eo quod ſoli juramento jus compellendi innitatur. Prob. autem 2.pars non eſſe compellendum, quando gravia ſcandala timentur

Digitized by Google

tur.Quia Judicis eſt compellere, ubi fini matrimonij expediret (ex fine enim deſumenda eſt neceſſitas mediorum.) Sed in eo caſu non expedit fini matrimonij cogere, ſed potius mutum obſequium, quod ipſius finis eſt, impedietur, & perturbabitur. Item quia tunc judex coactionem denegans, actori favet, vitat enim ipſius grave damnum, ut ſi petenti proprium gladium ad ſe necandum, judex denegaret. Tandem, quia expedit Eccleſiam minus malum permittere, ut majus vitet, majus autem malum eſt ſcandala & perpetuas inimicitias oriri, quàm fidem ſponſalium frangere: juſtè igitur Eccleſia hoc permittet, gratia illud vitandi. Et ideo hanc ſent. tenent ſive ſponſalia firmata ſint juramento, ſive ſola fide gl.c. 2.de ſponſ. verb. Interpoſitione, ubi Abb.n.4. Alex.de Nevo n. 13.Fel.n.14. Hoſt.c.De illis, el.1.de deſponſ.impub.fin. ubi Ioan.And.4.Ant.n 5.Anch.n.4. Henr.n.7.idem Henr.c.Requiſivit de ſponſ.n.3. ubi Alex. de Nevo dicens eſſe communem n. 10.Præpoſ n. 2. idem Abb. c Ex litteris,el 1. de ſponſ.n.3.idem Fel.c.de pactis n.12 Cov. dicens oppoſitam ſent.eſſe erroneam, 4 decret.1.p.c 4.initio n.3 Roſella verb.ſponſal.n.3.Brunel.de ſponſal.concl.16.n 10. Alex.Carrerius l.1.de ſponſ.c 21.Greg.Lop l.2.verb. Quando & l.7.verb.Apremiar,el 1.t.1.p.4.Lancelot.inſt.juris canon. l.2 t.de ſponſ.verb.Compelli, Perez l 5.ordina t. 1.l.f.3.§ Ex his infertur, Gutier. dicens eſſe receptiſſimam in tribunalibus Eccleſiaſticis, de juramnt 1 p.c.5.1.n.4. & qu. canon. l. 1.c.10.n.10.Menoch.conſ.386.n.1.vol.4. Azev. l. 5.recop.t.1. lib.1 n.15 & 16. & ex Theologis Palacios q.4.d.27.diſp.3. f.609.fin.& ſq.Enriq l.11.de matr.c.13.n.4. Pet. de Ledeſ. de matr.q.43.a.1.dub.3.Lud. Lop. 1.p.inſtruct. de matrim. c.38.f. 048. & ſeq. Et pro eadem ſent.ſunt alij DD.qui abſolutè dicunt contrahentem ſponſalia cogendum eſſe, nec diſtinguunt juramento firmata ſint, necne.Sic gl.c Sic quippe. 27.q.2.verb.Quæritur, Goffredus ſum. t. de ſponſ. n. 10. Bald. l. 1.C. de ſponſ.n.7. Card.c. Ex literis,el 2 n.3. fin. de ſponſ.Turrecr.c.Ubi non eſt. 30.q.2.a.7.n.8.lex.7.t.1.p. 4. & ibi Montalv.Sylv verb.Sponſal.q.4.fin.Sarmiento lib. 1.ſelectar c.5.n.5 Navar.l.4.conſ.in 2. edit.t.de deſp. impub. conſ. 2.fin. Ant.Cucus l.5.inſt.major.t.10.n.10. & 21. & ex Theologis D.Bona.4.de.29.q.3. Palu.4.d.27.q.1.a.2.n.14.D.Ant. 3.p.t.1.c.18 fin.Pet.de Sot.lect. 18. de matr. §. Quo ad primum.Philiarc.de offic.ſacerd. t.1.p 2.l 2.c.1 §.Sponſaliorum.

5 Hoc tamen fatendum eſt, quando juramentum ſponſalia firmarit, ſtudioſius compellendum eſſe promittentem ratione majoris vinculi, & religionis juramenti, ſic Abb.c. Ex literis,l.2.deſponſ.5 n.3. Alex.de Nevo c.Requiſivit eod. t.n.10 Roſella verb.ſponſ.n.3.Greg.Lop.l.7. verb. Apremiar. el.1.t.2.p.4.Perez.lib.5.ordin.t.1.l.1.f §.Ex his infertur.

6 Cum autem judex à coactione deſiſtere debet ob ſcandali timorem, neceſſe eſt, ut id juridicè ſibi conſtet: ut tenet Petr. de Ledeſ.de matr.q.43.q.1.dub.3.Verum id neceſſarium eſſe minimè credo: totum enim id negotium arbitrio & prudentiæ judicis videtur eſſe commiſſum, ut videtur probari ex c.Requiſivit deſponſ.ibi, monenda eſt potius, quam cogenda, & c.2.eod.t.ibi, commonendi ſunt, & omnibus modis inducendi: quare credo ſufficere ut judex ex circunſtantiis, quas præ oculis habet, prudenter arbitretur ea ſcandala ſequenda eſſe.

7 Deinde id concedendum eſt primæ ſent. judicem prudenter debere procedere abſque ſtrictiſſima coactione, ne conſenſus requiſitus ad matrim. deficiat: quare ſi ſponſum ita obſtinatum eſſe videat, ut liberè matrimonio conſentire repugnet, monitione potius, quàm exactiſſima coactione utatur: & hoc eſt, quod ſentit c. Requiſivit, de ſponſ. ibi, monenda eſt potius, quàm cogenda Sic Fortun. c. 1. de pactis n.3.Covar.4.decret. 1.p. c.4. init.n. 5. Alex. Carrer. l. 1. de ſponſ.c.11. Ant.Cucus l 5. inſtitu.major. to.10. n. 20. & 21. Menoch.cōſ.380.n.2.vol.4.Azevedo lib.5.recop.t 1.l.1.n.16. Gutier de juram.1.p.c 51.n.4. Zuñiga de voto q. 1. a. n. 53.

Hinc infertur judicem ſi cenſura lata, viderit ſponſum eſſe pertinacem, nihilque cenſuram prodeſſe, abſoluturum eſſe à cenſura, quamvis ſponſus abſolutionem minimè petat.Pro hac parte eſt gl.c.2.de adulter. ſine Inn.c.Ex literis el 2. de ſponſ. ubi aſſerunt finaliter non eſſe compellendum & docent Joan.Andr.d.c. Ex literis,n. 12. ubi Ant.n.11.& 12.Anch.n.5.Henr.n. .Præpoſ.ſine, Gutier.de juram. 1.p. c. 51.n.4 & ex Theologis Philiarch.de offic ſacerd.t 1 p.2.l. 2. c.1 Lud.Lop.1.inſtr.de matr.c. 38.f. 1049. Quare non eſt audienda gl.d.c.Ex literis, verb. Compellas, &c. Sic quippe 27.q.q verb. Quæritur: nec Goffred. ſum. t. de ſponſ. n. 10. ubi dicunt finaliter compellendum eſſe: & addit Goffredus nunquam abſolvendum eſſe donec pareat.

Demum obſervandum eſt judicem utriuſque fori competentem eſſe ad hanc coactionem dummodo de ſponſalium valore minimè agatur, quo caſu ſolus Eccleſiaſticus adiri poſſet: dum autem ſponſalia certa ſunt, juxta allegata & probata, (certa, inquam ſunt, id eſt probatur eſſe contracta, nec an valida ſint, lis eſt:) poteſt judex ſæcularis ad ea compellere, quamvis juramento confirmata ſint: ſicut cogit ad aliorum contractuum fidem non violandam. Sic Abb.c. Ex literis 1. l. de ſponſ. n 4. Roſella verb. Sponſalia. n.3.Brunel.de ſponſ.concl.16 n.6. Unde infertur intellectus ad l.7.t 1. p.fine, ibi, eſta premia debe ſer fecha por la ſancta Igleſia Intelligitur enim regulariter: quia communiter opponitur, vel ſponſalia non fuiſſe valida, vel eſſe legitimam reſcindendi cauſam, de qua ſolus Eccleſiaſticus congnoſcit: ubi autem hæc minimè opponuntur, competens eſt etiam judex ſæcularis. 9

Ad arg. 1.ſent.propoſita n 2. ad textum conſtat ex dictis n.4. Ad 2. dico metum excommunicationis, quando juſtè infertur non cadere in virum conſtantem: ut diximus l.4. diſp. 14.n.2. Deinde non adhibetur ſtricta & abſoluta coactio, ſed ſi promittens recuſet, ad tempus excommunicatur per modum medicinæ, & ſi ſit pertinax, abſolvitur, ne liber conſenſus deſideretur: ut diximus n. 7. & 8. 10

DISPUTATIO XXX.

Utrùm in contractu ſponſalium pœna apponi poſſit, ſolvenda per frangentem fidem ipſorum?

SUMMARIUM.

Quotuplex ſit pœna, & de qua ſit præſens diſputatio n. 1.
Non valet pœna & eſt veniale eam apponere, 2.
Quid ſi apponitur inter contrahentium conſanguineos, vel amicos vel eos qui poſſunt grave damnum contrahentibus inferre, vel tutorem 3
Quid quando promiſſio illa pœna per parentes facta nullam neceſſitatem inducit contrahentibus 4.
Quid ſi apponatur inter extraneos. n. 5. ubi quando de mandato parentum, vel contrahentium apponunt extranei. 5.
Quid ſi promittatur pœna inter contrahentem & extraneum 6.
Quid ſi apponente pœnam non deducant ſponſalia per viam principalis obligationis, 7.
An valeat pœna appoſita circa conditionem non contrahendi matrimonium, 8.
An valeat pœna circa matrimonium non diſſolvendum 9
An valeat favore matrimonij pœna, ut ne vir teneat concubinam. 10
Quid ſi pœna eſt modica, 11.
An per modum intereſſe valeat pœna 1 opinio valere, 12.
2. Non valere, niſi doloſe alter ſe habuerit, 13.
3 Diſtinguit 14.
Sententia authoris. 15.
Valet promiſſio ſolvendi intereſſe, ſub nomine intereſſe, non ſub nomine pœnæ, 16.
Solvuntur argumenta, n. 17.

SUpponendum eſt in contractu ſponſalium poſſe intervenire, aut pœnam, aut arrham, quæ datur in ſignum contrahendi matrim. aut pignus, & fidejuſſores. Inſuper pœna eſt duplex, quædam quæ verè pœna eſt, quæ conſiſtit in proprio patrimonio minuendo, ut cum adjicitur pœna ſponſalibus ſolvendæ certæ quantitatis per frangentem fidem: alia autem quæ conſiſtit in non acquirendo aliquo lucro, quæ non eſt propriè pœna, ut dum legatur, vel promittitur aliquid Titio, ſi uxorem duxerit, vel ab uxore ducenda abſtinuerit: non eſt autem hoc propriè pœna, quia non implens, nihil deperdit, ſed ſolùm non lucratur: agendum eſt igitur in ſeq. diſp.1. de pœnis: deinde de arrhis, pignoribus & fidejuſſoribus. Præſens ergo diſputatio eſt de pœna, quæ verè pœna eſt, diminuens proprium 1

patri

Digitized by Google

patrimonium, an validè adjiciatur contractui ſponſalium.

I. Concl. pœna adjecta contractui ſponſalium, eſt prorſus
2 ſus irrita: quare violans fidem non tenetur in utroque foro eam ſolvere. Sic definitur expreſſè *c. Gemma, de ſponſ. & l. Titia*, 134. *ff. de verb. obl. ut l. fin. C. de ſponſ. & l. 39. tit. 11. n. 5.* Et ratio eſt, ut matrimonij libertati conſulatur, ne timore pœnæ ſolvendæ coactè ineatur, & hæc concl. eſt omnium. Verùm ſola culpa venialis eſſet adjicere pœnam: quia cùm ea minimè valeat, & ſubinde non compellat ad matrim. non videtur res adeo gravis. Sic *Cajet ſum. verb. Sponſ. & ibi Arm. nu.* 14. & culpam continere probabitur amplius diſp. 32. n. 21.

3 II. Concluſ. non tantùm pœna eſt irrita, dum per ipſos ſponſos apponitur, ſed etiam quando inter eos, qui ipſos ſponſos ita jure ſanguinis attingunt, ut probabile ſit fore, ut inducantur ad matr. ne conſanguinei pœnam ſolvant. Prob. quia eadem ratio prohibitionis militat in hoc caſu, item quia *c. Gemm. de ſponſ.* annullat pœnam conſtitutam à parentibus ſponſorum. Et ita tenent *gloſſ. l. Titia, in princ. verb. Matrim. ff. de verb. oblig.* ubi *Bart. nu.* 1. *Imola n.* 4. *Jaſon. n.* 12. *Alciat n.* 10 *Joan. Andr. d. c. Gemma, n.* 2. & 9. *fi.* & *ibi Hoſt. Ant. n.* 7. *Anch. n* 6. *Card. n.* 3. *p.* 4. *Abb. n. Henric. n.* 2. & 3. *Alex. de Nevo n.* 18. *Præp. n.* 7. *Guiller. Bened. c. Raynutius, de teſt. verb. Qui cum alia, n.* 98. *Soc. conſ.* 3. *vol* 1. *Roſella verb. Sponſalia, n.* 7. ubi *Sylv. q.* 8. *dict.* 1. *Angel. n.* 14. *Brunel. de ſponſ. concl.* 16. *n.* . *Matth. de Peruſio inter conſilia matr. Zileti, conſ.* 6. *n.* 5. *Covar.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 3. §. 7. *n.* 5. *Greg. Lop. l.* 39. *Quierem, t.* 1. 11. *p.* 5. *Villalob. in commun. lit. P. n.* 8. *Ant. Gabr. in mea edit. to.* 2. *conim. l.* 4. *verb. Pœna. f* 103. *Ant. Cuc. l* 5. *inſtit. major. t.* 12. *n.* 193. *Matienzo l.* 5. *recop. t.* 2. *in rubr. gl.* 21. *n.* 2. *Azebedo l. ead. t.* 2. *l.* 2. *n.* 3. *Gratian. reg.* 83. *n.* 15. *Lud. Lop* 2. *par. inſtruct. de matr. c.* 41. *initio.* Idem dicendum eſt, quando apponitur inter ita ſtricta amicitia cōjunctos ſponos, ut probabile ſit eos timore ductos, ne amici pœnam ſolvant, contracturos matr. Si docent *iidem DD.* & *Bald l. fin n.* 10. *C. de ſponſ.* ubi *Alberi. n.* 5. *Salic. ibi. n.* 12. *Cum. d l. Titia, in rin n* 8. ubi *Paul. n.* 2. *Matienzo dialogo relatorum* 3. *p c* 17. *n.* 8. Idem dicendum eſt, quando promittentes pœnam, poſſunt grave damnum contrahentibus inferre. niſi contrahant: quia ſimiliter matrimonij libertas impeditur, timore enim ne eos offenſos habeant, jacturam pœnæ facientes, contrahent: ut ſi promittentes ſint oppidi domini. Sic *Ant. Alex. de Nevo. Præpoſ. ibi.* Idem eadem ratione dicendum eſt, quoties pœnam promittentibus ſponſi ſubditi ſunt: ut ſi ſint eorum tutores. Sic *Speculat. t. de ſponſ. §. Prim. igitur, n.* 2. *Bar. conſ.* 45. *fi. vol.* 1. *Alberi. l. fi. n.* 5. *C. de ſponſ. Jaſ. d. l. Titia, in prin. n.* 12. ubi *Alciat. n.* 10.

4 Hæc tamen concluſio intelligenda eſt quando promiſſio pœnæ ita concepta eſt, ut matrimonij neceſſitatem inducat, ne ea incurratur: ut ſi parentes, vel ſponſis conjuncti promittant pœnam, in eo eventu, quo matrim. minime ſequatur: tunc enim non valebit: ſecus autem, quando promiſerunt ſub certa pœna ſe facturos, & curaturos, vel abſolutè matrim filiorum, vel conjunctorum (tunc enim reſolvitur promiſſio in ſe facturos, & curaturos, ut dixi diſp. *n.* 24. 11.) valet enim promiſſio pœnæ, quia tunc deficit omnino prohibitionis ratio, nulla enim neceſſitas ſponſis matrim. ineundi imponitur, timore, ne parentes, aut conjuncti pœnam incurrant: quia ſi hi curent ut matrim. ſequatur, eo minimè ſecuto eximunt à pœna: ut dixi diſp. 25. n. 3. Item quia tunc pœna minimè cadit ſupra filiorum, aut conjunctorum matrim. ſed ſuper factum ipſorum promittentium; nempe curam & diligentiam adhibendam, ut matrim. ſequatur: ut conſtat, quia hac adhibita, ſive ſequatur, ſive non matrimonium, minimè debetur: at ſolum prohibetur ſponſalibus adjicere pœnam. Tandem, quia hac pœna non arctatur matrimonij libertas, ſed inducuntur parentes, vel conjuncti ad curam adhibendam. Et ita tenent *Imol d l. Titia, in pin. n.* 4. Et clarius *Alciat. ibi. n.* 11. quod veriſſimum eſt: quamvis *Bald. l. fin. n.* 10 *C. de ſponſ.* id probet dicens in neutro caſu valere.

5 III. Concl. pœna oppoſita inter omnino extraneos ipſis ſponſis, qui ipſos nullo modo ex dictis n. 3. attingunt, valida eſt, quia nullo modo impeditur matrimonij libertas, eo quod nihil faciunt ſponſi, ſi omnino extranei pœnam ſolvant: ita docent *univerſi DD. alleg. n.* 3. & *Specul. cit. ibi, in fi. Acoſt. t. Cum tale, §. Si arbitratu, limit.* 4. *n.* 4. *ff. de cond. & demonſt.* Quod accipiendum eſt, ſi extranei abſque dolo nomine proprio pœnam ex propriis bonis ſolvendam ſpōdeant, ſecus, ſi mandato ſponſorum, vel parentum pœnam promittant: quia tunc haberent regreſſum contra mandantes, & ex eorum bonis ſolvenda eſſet: undè eadem eſſet ratio prohibitionis. Sic *Hoſt. ſum. t. de ſponſ. n.* 1. *Bal. fi. n.* 10. *C. de ſponſ. Ant. c. Gem. de ſponſ. n.* 7. *fi. Cum. d. l. Titia in princ. n.* 8. ubi *Imol. n.* 4. *Jaſon. n.* 12. *Alciat. n.* 10. *Matth. de Peruſio inter conſilia matrimonialia, Ziletì, conſ.* 6. *n.* 7.

IV. Concluſio, non valet promiſſio pœnæ facta inter ſponſum, & extraneum, ut ſi ſponſus promittat extraneo pœnam, ni perfecerit ſponſalia. Quia impeditur matrimonij libertas. Sic *Anchar. d. c. Gemma n.* 6. *ubi Henr c. n.* 4. *Præpoſit. n.* 7. *Salic. fi. n.* 12. *C. de ſponſ. Mart. de Perrſio cit. n. præced.* addit bene *Henric. eo, n.* 4. ſecus eſſe, ſi extraneus promitteret pœnam contrahenti, valet enim, ac ſi extraneo promitteret: quia non impeditur matrimonij libertas. 6

Aliqui intelligunt, ut valeat promiſſio pœnæ inter extraneos, quando ſe obligant deducendo ſponſalia contrahenda, non per viam principalis obligationis, ſed per modum cujuſdam conditionis ad pœnam, ut ſi dicunt, Promittimus hanc pœnam, ſi Petrus non duxerit Mariam, tunc enim valet: ſecus ſi deducant in pactum ſponſalia per modum principalis obligationis, & pœnam ut tali obligationi acceſſoriam: tunc enim non valebit pœna, tanquam acceſſoria matrimonio, quod debet eſſe liberum: ut ſi extraneus promittat ſponſalia nomine Mariæ, adjecta certa pœna nomine ſuo. Sic *Hoſtienſ. d. c. Gemm.* ubi *Henric. n.* 3. *Villalobos in commun. lit. P. nu.* 88. videtur tenere *l.* 39. *t.* 11. *p.* 5. Sed verius eſt utroque modo valere, quia neutro impeditur libertas in contrahentibus. Sic *Ant. d. c. Gemm. n.* . ubi *Anchar. n.* 6. *Abb. n.* 9. *Alex. de Nevo n.* 18. *Roſell. Ang. Sylv. Greg. Lop. alleg.* 3. *Matt. de Peruſio alleg. n.* 5. *fi.*

Dubitabis tamen, quid dicendum ſit, ſi mulier promiſit alicui ſe non nupturam ſub certa pœna. *Alberic. l. fi. de ſponſ. n.* 10. refert aliquos diſtinguere, dicentes valere, ſi ad certum tempus ſit prohibitio matrimonij, ſecus, ſi in perpetuum: & alios dicentes valere in vidua, ſecus in virgine, qui omnes ea ducuntur ratione: quod in legatis rejicitur ea conditio perpetua in virgine, ſecùs in vidua, vel ſi ſit temporalis. Sed meritò has ſent. improbat *ibi Alber.* & *ipſum ſequens Al d. l. Titia, in prin. n.* 5. & docent minime valere in quovis illorum caſuum, quia aliud eſt ſpe lucri ad matrim. invitari, vel ab eo ſeparari, quod in legatis ſub ea conditione contingit: aliud verò metu pœnæ amittendæ libertatem ad contrahendum matrim. requiſitam auferri: quod contingit in præſenti contractu. 7

V. Concluſ. ſimiliter non valet pœna de matrimonio contracto diſſolvendo, ut ſi ponatur pœna, ſi vir, vel uxor diſſolverit matrim. per ingreſſum religionis, caſu quo poteſt: vel accuſaverit alterum de adulterio, vel ex alia cauſa juſta petierit divortium; quia omnimodam libertatem deſiderat jus in matrim. & conſtat ex *d. l. Titia in fine principij* ibi, *in honeſtum viſum eſt vinculo pœna matrim. aſtringi, ſive futura, ſive jam contracta* & docet *ibi gloſſ. verb. matrimon.* & *ibi Cuma. n.* 1. *Hoſt. d. c. Gemm.* & *ibi Cardin. fi. Alex de Nevo n.* 9. *Præpoſ. n.* 13. *Ant. Cuc. l.* 5. *inſtit. major. t.* 12. *n.* 191. *Alciat. d. l. Titia, in princ. n* 6. ubi optimè addit, cùm hodiè attenta Evang. lege repudia non ſint licita, valet ſtipulatio pœnalis, ſi conjux repudiet conjugē, tanquā juri conformis. 8

VI. Concl. valet pœna favore matrimonij, ut ne vir teneat concubinam. Sic *Bald. d. c. l. fin. in fin.* ubi *Alberic. n.* 9. *Jaſon. d l. Titia, in princ. n.* 19. *Præpoſ. d. c. Gemma. n.* 14.

Dubitabis tamen an valida ſit pœna, quando eſt modica, attenta contrahentium dignitate, quidam enim valere affirmant, eo quod minimè reddat timidiores contrahentes ne liberè contrahant. Sic docent *Cynus l. fi. C. de ſponſ.* 9

Digitized by Google

*Joa.Andr.c.Gẽma.de ſponſ.n.9.*ubi *Henric.n.*10.Probabilius tamen eſt minimè valere, quia omnes textus citati n. 2. Indiſtinctè pœnam prohibent, eo quod ſit contra bonos mores in contractu,qui tantam libertatem deſiderat, pœnam apponere.Item, quia cum pœnam adjicere odioſum ſit,extendendum non eſt *Odia, de reg. jur. in 6.* Tandem quia *l.Neque ab init.* 14.*C.de nupt.juncta gloſſ.verb. Neceſſitatem*, habetur promiſſionem 10.nummorum minimè valere,cum tamen modica quantitas ſint. Ita *Bart.l.Titia, in prin.n.4.ff.de verb.obl* ubi *Cuma.n.4.Imol.n.6.Jaſ.n.* 21. *Alciat.n.*11.*Ant.c.Gemma,de ſponſa ib.n.*8.ubi. *Anch. n.6. Card.n.2.Abb.n.*8.*Alex.de Nevo.n.*15.*Prapoſ.n.* 9. *Salic. l. fi.n.*10.*C.de ſponſ.Roſell.verb.ſponſ.n.*7.ubi *Ang.n.* 14. *Sylv. q.dict.* 2.*Villab.in comm.litt.P.n.*87. *Matth.de Peruſio inter conſilia matr.Zileti conſ.*6.*n.*17.&.2.& 3. *Montalvus l.* 39. *ſi.t.*1.*p.*5.& *ibi Greg.Lop.verb.La pena,Cov.*4.*decr.*2.*p. c.* 3.§.7.*n.*5.*Alex.Carre.l.*1.*de ſponſ.c.*5.*Matienz.l.*5. *recop.t.* 2.*in rub.gl.*2.*n.*2.*Azebed.eod.t.l* 2.*n.*3.*Lud. Lop.*2.*p. inſtr. de matr. c* 41.*initio*,& *c.* 36.*prope fin.* Nec obſtat ratio in contrarium adducta, quia quamvis modica ſit pœna, aliquantulum impedit libertatem, & ſi non impedit, eſt per accidens,in quodam ſpeciali caſu, quem leges non conſiderant, *l. Nam ad ea,ff. de legibus*, jus autem contractum hunc omnino liberum,pœnæque immunem eſſe voluit.

Tandem non modica difficultas eſt, an eſto pœna, ut pœna minimè valeat,nec exigi poſſit, an ſaltem ſi alterius ſponſorum interſit, damnúmque patiatur, poſſit pœna exigi ratione intereſſe, in quantum intereſt, quando alterius culpa matrim. non initur.In quo triplex eſt ſent.I.ait poſſe peti intereſſe, ſive lucri ceſſantis, ſive damni emergentis ut ſi ſponſi intererat matri.perfici, eo quod ſponſa locupletiſſima erat, nec ita locupletem inveniet: Sic *gloſſ.* licèt dubitans,*l.Titia,in princ.verb. Matrim. ff.de verb.obl.* idem videtur tenere *gloſſ.unic.l.* 2. *ff. de ſponſ.* idem tenet *Card.c.Gemma,de ſponſ.n.*3.*q.*4.

12 I I. Sent. ait, neutrum lucrum peti poſſe, niſi ſponſus violans fidem,dolo inierit ſponſalia,ut alter ſponſus damnum illud patiatur. Prob.quia ob ſolutionem intereſſe timidior reddetur ſponſus ne à ſponſalibus recedat, & ita plena matrimonii libertas impeditur:quæ fuit ratio prohibendi pœnam,2. Quia jus ſolum concedit arrhas.*l. fi.C. de ſponſ.* 3. Quia *lex Titia.in princ.ff.de verb. obl.* omnino irritat pœnam,quæ tamen valeret aliquo modo, ſi ratione intereſſe peti poſſet,4.Quia ſciens,vel ſcire debens ſtipulationem pœnalem irritam eſſe, ſibi imputare debet expenſas factas innitenti ſtipulationi tritæ. Et ita docent *Hoſt. ſum.t.de ſponſ.*§.1.*n.*2.*Bart.d.l.Titia,in prin.n.*3. ubi *Cuma. n.*11.*Imola n.* 5.*Jaſon.n.*18.*Alciat.n.*7. *Alberic.l.fin. n* 6.*C. de ſponſal.Joan. Andr.c.Gemma,de ſponſal.n.*7.*Ant.n.* 8.*fin. Anch.n.*12.*Abb. n.* 11. & *Jacob. de Aretio, quem ibi refert: Henric.n.*6.*Roſella.verb.Sponſalia,n.*7.*Angel.n.*16. *Sylveſt. q.*8.*d.*2.*Brunel.de ſponſal.concl.*16.*n.*8.

13 I I I. Sent. ait exigi poſſe intereſse conſiſtens in damno emergenti,ut ſi alter ſponſus ratione ſponſalium expenſas fecerat, non autem conſiſtens in lucro ceſsanti, quod ex matrimonio provenire debebat.Prob. quia intereſse damni non poteſt ſpecies pœnæ appellari, ſed reſarcitio damni:at lucrum ceſsans non poteſt dici propriè lucrum,nam matrim.minimè ad lucrum illud dirigitur,nec jus ad illud habetur,niſi matrim.jam contracto. Sic tenet *Dynus d.l. Titia,in princ.Bald.l.Sponſalia,ff.de ſponſ.n. unico, verſ. In eo gloſſ.*& *l fin.n.*9.*C.de ſponſ.*ubi *Salic.n.*13.*Alex. de Nevo d.c.Gemma,n.*20. ubi *Præpoſ.n.* 12.

14 Sit concl.hæc. III. ſent. eſt multò probabilior, ſanè intellecta,ut bene eam explicant *Bald. Salic.* & *Prapoſ proxime cit.* nempe quamvis promiſſionis pœnæ virtute, intereſse damni peti non poſſit, eo quod promiſſio illa omnino invalida,nullam obligationem pariat:peti tamen poteſt ratione injuſtitiæ à violante fidem admiſsæ,licèt enim ea promiſſio pœnæ adjecta non eſset,teneretur injuſtus fidei violator hoc intereſsè reſtituere:ſicut injuſtè recedens à quocunque alio contractu:huic autem juri naturali petendi damnum,ſtipulatio illa pœnalis nihil obeſse poteſt, tantum enim illa jure redditur irrita, non autem amplius decernitur, ut in pœnam illius amittatur jus exigendi damnum ſubſecutum ab injuſtè reſiliente.

Hinc infertur valere promiſſionem ſolvendi intereſſe, 15 ſub nomine intereſſe, quamvis non valeat ſub nomine pœnæ. Sic *Ant.d.c.Gemm.n.9.fi.& ibi Alex.de Nevo, n.*20. explicans bene de intereſſe damni, non autem de intereſſe lucri,ratione dicta n. præced.

Ad argum.propoſita n. 13. dico, ad 1.non obeſſe timorem illum ortum ex pœna intrinſecè, & ex natura rei annexa ſponſalibus:nam etiam timidior redditur recedens à ſponſalibus ob lethalem culpam,quam admittit:quod autem teneatur ſolvere intereſſe damni, ex natura rei eſt annexum:ſicut omni peccato injuſtitiæ:jus verò canonicum ſolam pœnam extrinſecam vetat.Ad 2.fateor pacificè loquendo de matrim.ſolum concedere arrhas,verum in omni injuſtitiæ peccato jura univerſa reſtitutionem damni præſcribunt,reſilire autem abſque cauſa à ſponſalibus injuſtitiæ crimen eſt.Ad 3. fateor ſtipulationem illam omnino eſſe irritam,nec virtute illius peti poſſe intereſſe, ſed ratione injuſtitiæ:ut explicui n 15.Ad 4.ſi intereſſe deberetur ratione ſtipulationis illius irritæ,ſibi imputare deberet ſtipulans,non autem ratione illius, ſed ob injuſtitiam debetur.

DISPUTATIO XVI.

An eſto pœna ſponſalibus adjecta minimè debeatur, & nulla ſit, ſi ſolvatur, teneatur recipiens reſtituere?

SUMMARIUM.

Prima ſent teneri,& idem in lucro pecunia credi comparato, n 1.

2 *Verior non teneri,& idem in illo lucro, n.* 2 *& ſolventi datur repetitio.*

*Solvuntur arg.& explicatur l.*8 *&* 9.*tit* 7.*l.*8. *recop. Caſtella num* 3. *junctio n,*2 *& l final.C.de ſponſal.explicatur.n.*3.

Diſputationem hanc à nemine tactam inveni, ſed in 1 alio ſimili, nempe in lucro comparato pecunia credita,diſputant DD.Duplex igitur eſt ſent.I.ait teneri recipientem reſtituere.Probatur, quia promiſſio illa pœnæ eſt omnino irrita,nullàſque vires habet,ut conſtat ex *l.fin.in fi.C.de ſponſ.*ibi.*ſi cautio pœnam ſtipulationis continens, fuerit interpoſita,ex utraque parte nullas vires habebit.* Ergo ſi alter ſolvat,tenetur recipiens reſtituere,probo conſequens; quia cùm ſolvens non gratis donet, ſed virtute promiſſionis pœnalis,ſi transferretur dominium in recipientem,immuniſque à reſtitutione evaderet,magnas utique vires ex parte illius haberet promiſſio, & falsò diceret textus, ex neutra parte vires ſortiri. Et confirm.ſi aliquis errore ductus ſolvat,quod metu coactus promiſit,exiſtimans ſe illud debere ex ea promiſſione, tenetur recipiens reſtituere: ut benè probat *P.Mol to.*2.*de juſt.tr.*2.*diſp.*267.*f.*97.Sed hîc errore ductus ſolvit pœnam,credens ſe eſſe illius debitorem,cum verè non ſit,ergo tenetur recipiens reſtituere, 2. recipiens nullum jus habet ad pœnam, cum promiſſio irrita nullum jus pariat,ergo tenetur reſtituere.Hanc ſent.in alio ſimili,nempe in lucro comparato à ludentibus pecunia credita,tenent aliqui DD. dicentes reſtituendum eſſe, juxta *leges Caſtellæ* 8.*&* 6.*t.*7.*l.* 8. *recop.* ibi *damos per ningunas qualeſquier obligaciones,o ſcrituras,o permeſas,que las tales perſonas cerca de eſto hizierem*, eo quod hujuſmodi promiſſionem lucrum ſolvendi, irritam reddunt. Hi ſunt *Sotus l.*4.*de juſt.q.*5.*a.*2.*fin.in* 2.*edit.ante ſolut.arg. Alçocer l.de ludo c.*30.*Metina l.*1.*ſum.c.*14.§.29.*Gutier.de jur.* 1.*p. c.*53.*n.*1.& dicit eſſe tutiorem *Lud.Lop. l.* 2. *de contract. c.* 22.*f.*387.Idem igitur diceremus in noſtro caſu,cùm in utroque reddatur irrita promiſſio jure humano. Et hæc ſententia eſt ſatis probabilis.

I I. Sent.probabilior,ait recipientem minimè teneri reſtituere,donec juridicè exactus,ad reſtitutionem condemnetur.Prob.quia jura tantum irritant promiſſionem illam ſolvendi pœnam,quod eſt dicere, promittentem minimè teneri

Digitized by Google

teneri ſolvere, quod utique fatemur: at nullo pacto ſignificant dominii translationem in recipientem impediri, eumque inhabilem effici ad retinendum, cum ergo pœnalia ſint extendenda, minimè ſunt ad hoc. Et confirmatur ex *l. Generaliter, 36. ff. de verb. obl.* ubi dicitur ſtipulationes turpes nullius eſſe momenti, & tamen probabiliſſima ſententia habet, eſſe ad hunc ſenſum nullius momenti, ut ſtipulans minimè teneatur ſolvere, ſi tamen ſolverit, recipiens immunis ſit à reſtitutione. 2. Quia ſi benè inſpiciantur cæteri textus ſtipulationem hanc pœnalē irritantes, ſolum denegare videntur actionem exigendi pœnam promiſſam & tutum reddere promittentem à ſolutione, ut conſtat ex *c. Gemma de ſponſ.* ibi, *Mandamus quatenus ſi eſt ita, eundem B. ut ab extortione prædictæ pœnæ deſiſtat, Eccleſiaſtica cenſura compellas, & l. Titia 134. ff. de verb. obl.* ibi, *reſpondi ex ſtipulatione, quæ proponeretur, cū non ſecundū bonos mores interpoſita ſit, agentis exceptionē doli mali obſtaturā* & *l. 39. t. 11. p. 5.* ibi, *aquel que fizo la promiſion por el quo no lo quiere fazer, nin cumplir, que no es tenudo de pechar la pena* Nec mirum eſſe debet hoc quia in aliis ſimile videmus: legatarius enim in minus ſolenni teſtamento, relictus juxta opinionem quam ſequitur *Sotus l. 4. de juſt. q. 5. a. 3. Alcoçer l. de Ludo. c. 23. Burg. de Paz. l. 3. Tauri. p. 5. n. 1482.* non tenetur legatū receptum reſtituere, cùm tamen hæres minimè teneatur illud ſolvere. Et hanc ſent. docent in alio ſimili, dicentes perdentem ludo pecunia credita, non teneri ſolvere, ſi autem ſolvat, accipientem non teneri reſtituere: & *l. Caſtellæ n. cit.* quæ promiſſionem irritant, intelligi ad eum tantum effectum, ut perdens ſolvere minimè adſtrictus ſit, *Perez l. 4. ord. t. 4. l. 9. verſ. Sea tenido, Azebedo l. 8. recop. t. 7. l. 8. n. 8. P. Mol. tom. 2. de juſt. tra. 2. diſp 515. §. Quo ad ſecundum. Henriquez l. 7. de Indulg. c. 35. n. 6. Bannes 2. 2. q. 32. a. 7. Aragon eod. a. 7. Salon 2. 2. ante q. 62. q. de dom. a. 6. f. 560. & ſeq. Manuel. 1. to. ſum. in 1. edit. c. 195. n. 9. Vega l. 3. ſum. caſu 288.* & dicit ſatis eſſe probabilē *Lud. Lop. l. 2. de contract. c. 22. f. 387.* & eam tenuerūt multi viri Theologi, & Juriſperiti doctiſſimi: ut refert *Alcoçer l. de ludo, c. 30.* & ipſe dicit eam eſſe probabilem. Sic ergo in noſtro caſu dicendum eſt. Conceditur tamen ſolventi repetitio pœnæ ſolutæ, quia quamvis turpiter ſtipulatus fuerit, nec turpiter, nec pro re turpi ſolvit: ut benè probat *Alc. l. Titia, in princ. n. 6. de verb. oblig.*

3 Ad I. Argum. negatur conſeq. quia ad hunc ſenſum dicitur promiſſionem ex utraque parte nullas vires habituram, quia neutra rem promiſſam ſolvere tenetur: non tamen, ut ſoluta reſtituenda ſit. Ad confir. dico majorem eſſe veram, quando ſolutum per errorem, eſt omnino indebitum, obnoxiūmque reſtitutioni: ſecus, quando nec eſt omnino indebitum, contingit in pœna promiſſa: ſolum enim indebita eſt, ad hunc ſenſum, ut promittens ſolvere non teneatur. Ad 2. nego anteced. ſolum enim privatur jure exigendi, & quoad hunc effectum eſt promiſſio irrita, non autem jure retinendi.

DISPUTATIO XXXII.

Utrùm pœna contractui ſponſalium adjecta, firmetur juramento: & ſi ſolvatur poſſit repeti, ſive obtenta, ſive non obtenta juramenti relaxatione?

SUMMARIUM.

Juramentum contra bonos mores non obligat: & explicatur reg. Non eſt obligatorium de reg. jur. in 6. & an ex juramento iniquè extorto acquiratur aliquo obligatio extorquendi, vel ſoli Deo n. 1 & explicantur c. Verum & c. Si verò, de jurej. quæ iterum explicantur. n. 15.

Quoties juramentum non obligat, ſeu non valet, non eſt neceſſaria ejus relaxatio, 2.

An diſtet inter hæc, juramentum confirmat contractum, vel non confirmat: obſervandum tamen eſt & obligat ad Dei honorem. 3.

Quando juramentum obligat, ſed non firmat contractum, manet invalidus, ut antea erat: quando verò firmat, efficitur validus, & irrevocabilis, 4.

Quando juramentum non confirmat habita relaxatione poteſt veniri contra contractum, & manet invalidus ſecus quando confirmat. 5.

Quando confirmat. non datur abſolutio nec facta ſolutione ſatisfit nec poteſt repeti, ſecus quando non confirmat, n. 6. & ibi quid importet dictio Omnino.

An dum non firmat, facta ſolutione poſſit repeti abſque juramenti relaxatione. & quid ſi fuit juramentum de non repetendo, 7.

Juramentum tunc non confirmat contractum, quando contractus prohibetur ob publicam utilitatem ſecus quando ob privatam, 8.

Quando prohibetur ob publicam utilitatem, non obligat juramentum nec, indiget relaxatione, 9.

Quid ſi prohibitio feratur in perſonas & non in ipſum contractum 10.

Quando conſeatur contractus ob bonum publicum prohibitus, & quando ob privatum, 11.

Quando contractus eſt reprobatus odio creditoris, quia in eo verſatur turpitudo non confirmatur juramento, ſed eſt juramentum, ſervandum, & eſt locus repetitioni, relaxato juramento, 12.

An debeat eſſe hæc turpitudo adverſa juri naturali, 13.

Quando non eſt turpitudo in recipiente, non impletur momentanea ſolutione poſtmodum repetendo, 14.

Poteſt Epiſcopus relaxare hoc jurementum ut ſolvendi uſuras, vel quando metu extorquetur, quando verſatur turpitudo ex parte creditoris, n. 15. ubi quid, quando eſt juramentum faciendi id ad quod alius tenebatur, & explicatur c. Debitores, de jurejur.

An ſit neceſſarium petere relaxationem antequam jurans in perjurium inciderit non implendo, ut ea concedi poſſit n. 16. & ibi fruſtra legis auxilium implorat qui in legem delinquit.

An poſſit commutari, vel relaxari, per diploma cruciatum, concedens votorum commutationem, aut diſpenſationem, vel juramentum, ſine tertii præjudicio, 17.

An poſſit jurans antequam ſolvat, adire judicem, ut compellat partem remittere juramentum, & quis judex ſit competens, n. 18. & ibi, an judex laicus poſſit hoc juramentum remittere

Quot & quæ ſint difficultates diſputandæ, 19.

Poſt num 16. invenies alia ſummaria.

Quæſtio hæc graviſſima eſt, & ideò ad illius, & aliarum quæſtionum: quæ paſſim diſputantur de juramento 1 firmanti contractus, ſolutionem præmittenda ſunt aliqua fundamenta. I. eſt explicatio *regulæ, non eſt obligatorium, de reg. jur. in 6.* ubi habetur juramentum contra bonos mores præſtitum non eſſe obligatorium: dupliciter enim poteſt eſſe contra bonos mores aut civiles, aut naturales: contra bonos mores civiles eſſe dicitur, quia licet res promiſſa in ſe non ſit peccatum, inde tamen bonis moribus, quos in bene inſtituta republica ſervari docet, poteſt facile præjudicium afferri: contra naturales autem eſſe dicitur quando res promiſſa impleri non poteſt abſque culpa lethali, vel veniali: dum ergo dicitur juramentum contra bonos mores non obligare, intelligitur, quando eſt contra bonos mores naturales, ſecus, quando ſolū eſt contra bonos mores civiles ita tenent multi, quos refert *Cov. de pact. 3. p. in princ. n. 1.* idē cum multis aliis *Minchac. de ſucceſſ. creat. §. 28. n. 9. & ſeq. Gut. de juram. 1. p. c 40. n. 4. P. Mol. to. 1. de juſt. tr. 2. diſp. 151 in ſolut. ad* 1. quamvis *Cov. ipſe* hanc communiſſimam diſtinctionē impugnet. Hoc tamen neceſſariò fatendum eſt, tunc tantum juramentum homini præſtitum, non obligare, quando promittitur res, quæ abſq; culpa ſaltem veniali impleri non poteſt. Sic *Abb. c. Cùm contingat. n. 7. de jur.* & fatetur *Cov eod. n. 1. verſ. Tertio conſtat. P. Mol. eo. tr. 2. diſp. 149. §. His exemplis, & 2. to. tr 2. diſp. 271. f. 117.* Unde quoties ex parte jurātis res eſt licita, ſaltem ad redimendam vexationem, quāvis is cui juramentum præſtatur, iniquè extorſerit juramentū, eſt validum, & obligatorium: ut conſtat ex *c. Debitores, de jurej.* ubi dicitur obligare juramentū ſolvendi uſuras, quia promittens, abſq; culpa ad redimendā vexationē jurejurando pollicitus eſt: idem conſtat ex *c. 2. de pact. in 6. & c. 2. Cū contingat. de jurej.* ubi traditur omninò ſervandū eſſe juramentum, cujus obſervatio non vergit in diſpendiū ſalutis æternæ. qua ratione juramentū rei licitæ metu extortū obligat *c. Verùm, & c. Si verò. de jurejur.* cujus rationē egregiè reddit *D. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7. ad 3.* & ipſum ſequūtur *Card. conſ. 137. col. 2. Ant. d c. Si verò, n. 5* ubi *Imol. n. 6. Alex. de Nev. c. 2. edo. t. n. 5. Fort de ult. fin. illat. 22. n. 463. 464. Rolan. con. 2. n. 77. vol. 1. Gut. de jura. 1. p. c. 57. n. 20.* quia ex juramēto duplex oritur obligat. altera expreſſa facta homini, & ex hac parte juramentū turpiter extortū: non obligat. homo enim nullum jus per injuſtitiā acquirit altera Deo qui in teſtem invocatur, atque ita tenetur jurans Deo ſervare, quod per nomen ſuum promiſit, ſi licitū ſit. Quod clarè ſignificatur *c. Debitores, de jurejur.* ibi, *ſi*

Digitized by Google

verò de ipſarũ ſolutione juraverint,cogẽdi ſunt reddere domino juramentũ,ubi non dixit uſurario,quia ipſe nullum jus acquiſierit,ſed domino.Unde optimè *Covar.de pact.2.p.§.3.n.2.verſ.Primum ex hoc intellectu*, probat,nec ſecundariò acquiri obligationem creditori ex ea promiſione ju ata.

2 II.Fundamentum,quoties juramentum non obligat,ſeu non valet,non eſt neceſſaria relaxatio , ut in ſimili de excommunicatione invalida habetur *c.Solet,de ſent.excom.in 6.* Sic *Imola c.Cum contingat,n.31.de jur.Fel.c.2.n.2.eo .t.*

3 III. Fundamentum eſt , latiſſimum eſt diſcrimen inter hæc , juramentum confirmat contractum , & non confirmat contractum, ſed obſervandum eſt ob divini nominis honorem,donec relaxetur:ut docet *Bart.l.Si quis pro eo.n.10.ff.de fidejuſſ.Abb.c.Cum contingat,n.8.init.& c.1.n.12.de jurej.Felin.eod.c.1.n.26.Paul.auth.Sacramenta puberum,n 3.* & *ibi Jaſon.n.38.C.ſi adver.vendit.Covar. de pactis.2 p. §. 1. n.7. verſ. Quicquid ſit,& ſeq. Caldas l. Si curatorem , verb. Minoribus,n.3.C.de integ.reſtit.Barboſ l.1.p.5.n.73.fin.& l. Alia 15.§.Eleganter,n.32. ff. ſolut. matrim.*

4 Et quod attinet ad præſens , triplex inter alias reperitur differentia.I.eſt,quando juramentum obligat , non tamen firmat contractum,dimittitur contractus in ſua natura, & ſi erat invalidus,adhuc manet invalidus:quia juramentum tunc temporis nullum vinculum addit contractui,ſed tantum obligat in ordine ad Deum,nec teſtis falſus ſit,ut dixi n.1.& cum contractus ſit in ordine ad hominem, cui per juramentum hoc nullum jus acquiritur , inde eſt,ut contractus ille nullam vim ex juramento ſortiatur. Sic *Jaſon auth.Sacramenta,C.ſi adverſ.vend.n.38. Ant.Gom.2. var.c.14.n.21.* At verò,quando juramentum confirmat contractũ licèt ſecluſo juramento eſſet nullus,efficitur firmus , & irrevocabilis ratione juramenti , ut tradunt omnes *c. Cum contingat,de jureju.& c.2.de pact.in 6.& d. Auth.Sacramẽta*

5 Ex hoc oritur II. differentia , quando contractus non firmatur juramento,ſed juramentum ſervandum eſt , relaxato juramento poteſt immediatè veniri contra contractum : non enim obſtat contractus, quia nullus erat : non juramentum;quia relaxactione extinctum eſt. At ſi contractus firmetur juramento , quamvis aliquando ratione læſionis concedatur relaxatio , manet tamen validus contractus.Quia cum ex juramẽto habuerit firmationem non debet ceſſante caſu confirmanti,reſcindi,non ſupervenienti cauſa annullanti,*reg.factum legitimè,de reg.jur.in 6.* quare non ſtatim poteſt veniri contra contractum, ſed abſolutio operabitur,ne incurratur in perjurium,impugnando contractum.Sic *Angel. de Peruſ.*quem refert & ſequitur *Abb. c.de jurej.n.12. Ant.Gom.*multò referens *2. var. c.14.n.21. Greg.Lop.l.6.t.19.verb.Deb.p.6.* & licèt *Panor. c. Cum contingat,de jureju.n.9.fin.& ibi Alex. de Nevo. fin.Feli.c.1.n.26.ſin d.eod.tit.*videantur cenſere contrarium,exiſtimantes contractum irritum manere juramento relaxato , quoties à ſolo juramento robur accepit at intelligendi ſunt,quando abſolutio plenè conceſſa eſt ab ipſa contractus jurati obligatione : quæ concedi non debet , niſi judici conſtet cauſa plenè diſcuſſa contractum minimè eſſe ſervandum, Sic *Alciat. d. c.Cum contingat,n 44.Covar.de pact.2.p.§.1. n.7.fine.Gutier d.authent.Sacramenta puberum,21.*

6 III. differentia eſt , ſi contractus firmetur juramento, non licet amplius contravenire,nec peti poteſt abſolutio, nec facta ſolutione datur repetitio , ſed contractus omnino firmus,& irrevocabilis manet:quod ſignificant ea verba *d.auth.Sacramenta*,ibi,*inviolabiliter cuſtodiantur:*& verba illa *c.2 de pactis,n.6.*ibi, *omninò ſervari debebit.* Ut ibi animadvertunt *Dominic.n.3.Franc.n.*...nam dictio, Omninò,importat,abſque aliqua diſpenſatione : quia eſt dictio præciſa,ut docet *Jaſ.l.1.n.3. ff de juriſd. omn jud. Alber.in dictio.verb.Omninò,Bertach.alios allegans,in repertorio eodem.verb.*& ita importat præciſam exequutionẽ,*gloſ.clem 1.verb Omninò,de vita,& hoc.cler.Prap.c.Tua.de ſponſ.n.10 initio.*Unde *Tiraq.l.5.unquam,c de revoc.don.verb. Repetatur,n.78.& 79.multos rbferens*, ait ſignificare , ſine ulla exceptione,ſine remedio,& ad unguem,& *n. 81. multis relatis* ait,excludere omnem gratiam,& diſpenſationem:quod idem multis relatis docet *Matienzo l.5.recep.in rubr.gloſſ.1.n.39.* Si autem id juramentum tantum obſervandũ eſſet ob Dei reverentiam, remedio relaxationis eſſet locus. Et confirm.quia non eo rigore loquitur textus , *c. Debitores, de jurejura.* ubi juramentum non firmat contractum , ſed ſolum ob Dei reverentiam ſervandum eſt. Et ita docent *Francus d.c.1.n.1.Jaſon.d.Auth.Sacramenta puberum, n. 41. Covar.de pact.2.p §.3.n.2. verſ. Secundo infertur , Caldas l. Si curatorem,C.de in integ.reſtit. verb. Minoribus , n. 3.* & ratio eſt quia per talem contractum juratum, acquiſitũ eſt jus tertio:cum enim ex parte ipſius nulla verſetur turpitudo , juramentum non tantum in ordine ad Deum , ſed etiam in ordine ad ipſum obligat,juſque parit.quãdo verò juramentum non firmat contractum , ſed propter Dei honorem eſt ſervandum , licitum eſt petere relaxationem, quæ facilè concedenda eſt à Prælato , quia cum nullum jus acquiratur homini cui præſtatur,ſed ſoli Deo , ut dixi n.1.Prælatus,qui Dei vicarius eſt,poteſt ejus nomine relaxare,adéſtque juſta relegandi cauſa:cum Deus ſolum acceptarit in favorem illius tertii,cui nullum jus acquiſitũ eſt. Si autem nolit jurans relaxationem petere ſatisfaciet , ſi ſtatim ut ſolvit, repetat:quia jam implevit juramentum , & alter injuſtè jam retinet. Sic *Bart.l.Si quis pro eo,n.10.ff. de fidejuſſ.Jaſon d.auth.Sacramenta.n. 41. Covar. de pactis , 2.p.§.3 n 2.in prin.Rimin.inſt.quibus alien.licet, in prin. n. 207.Caldas d.n.3.proximè citat.* Et quamvis aliqui dicant ſtare contractum non firmari juramento , & tamen non concedi abſolutionem , nec repetitionem : ſed utrumque tantum concedi quando non firmatur in odium creditoris, in quo eſt turpitudo,ut in juramento ſolvendi uſuras: *sic Ant.d c.Cum contingat,n.8.ad medium* , & *ibi Abb.n. 8. fine*,quod idem admittit *ibi Alciat.n.76.* quantum ad abſolutionem,quam denegandam eſſe dicit , niſi turpitudo ſit in recipiente:dicit tamen *ibi,& num.75.* concedi repetitionem,quamvis non ſit turpitudo in recipiente. Cæterum verius eſt , quod ex communi ſententia diximus, concedi abſolutionem & repetitionem , quoties juramentum non firmat contractum.

Hinc infertur,ubi juramentum non firmat contractum, ſi ſolum ſit de ſolvendo,facta ſolutione impletum eſſe , & 7
abſque aliqua relaxatione poſſe ſolutum repeti, *c. Ad audientiã,de his quæ vi,*ubi,*non obſtante juramẽto prædicto,quo non ad non repetendum,ſed ad reſignandum,ſolummodo tenebatur*,ſic *gloſſ.ibi,verb.Reſignandum.Hoſt ibi ſuper verb.Non obſtante.Joan. Andr.n.2. Ant.n.9. Anch.n.4. Abb.ibi,in prin. n.1.Cov.de pact.2.p.§.3.n.2.in prin.Gut.de jurej.1.p.c. 53. n. 8.* Si autem juramentum fuit etiam de non repetendo,non poteſt ſolutum repeti ante juramenti relaxationem, poteſt tamen ea concedi,cum nullum jus tertio acquiſitum ſit,& ea conceſſa poteſt ſolutum repeti , & contractus revocari: ut docent *gloſſ.Hoſt. Ant.Anch.n. 6.Abb.notab.2. Cov. Gutier.n.2.proxim.cit.Bar.l.Si quis pro eo,n.10.ff.de fidejuſſor.*

Sed rogabis quando juramentum firmet contractum: quando autem non confirmet , & obſervandum ſit ? Res eſt valdè difficilis longiſſimámque diſputationem deſiderans:verum quod attinet ad præſens, brevi duplici regula explicabo.I.regula ſit,quoties actus in favorem publicum principaliter prohibetur,non confirmatur juramento : ſecus; quando principaliter ob privatam utilitatem ; quamvis ſecundariò,& minus principaliter publicam utilitatem cõtineat.Prob.ex.*c.Si diligenti, de for.compet.*ubi deciditur irritum eſſe pactum juratum , quo fori privilegio clericus renuntiat,eo quod id privilegium in totius clericalis ſtatus favorem conceſſũ ſit. Et ratio eſt manifeſta quia juramentum confirmat contractũ.modò non ſit contra bonos mores,nec in præjudicium tertii,*c.Cum cõtingat, de jurejurando.*unde non confirmat,quando eſt contra publicã utilitatem principaliter, quia illi tanquã tertio præjudicatur principaliter , nec privatus favori publico renuntiare poteſt ſed ſuo tantum:at quand eſt ſolus favor publicus ſecundariò,&in conſequentiã,lex canonica de eo non curat

cum

Digitized by Google

eùm non oriatur magnum præjudicium bono publico, & renunciet is, cujus principaliter intereſt, & inde eſt, ut tunc juramento confirmetur, & conſtat ex *c.2. de pactis in 6. & auth. Sacramenta puberum, C. ſi adverſ. vendit.* ubi contractus minorũ favore, nulli, confirmantur juramento: & ex *c. Cum contingat, de jurej. & c.2. eod. tit. in 6.* ubi alienatio fundi dotalis mulierum favore, nulla, firmatur juramento: item quia pacto privatorum poteſt juri privato, non autem publico derogari, *c. Si diligenti, de foro compet. & l. Juris gentium. §. Si paciſcar. ff. de pactis.* Hæc regula quamvis negetur ab *Imola, d.c. Cum contingat, n.35.* eſt veriſſima, & eam tradunt *Bart. l. Si quis pro eo, n.7. & 8. ff. de fidejuſſor. Ant. d.c. Cum contingat n.8. initio. & n.16 & ibi Abb. n.22. verſ.* Octavus caſus, *Alex. de Nevo ibi, n.6 27. & 39. Alciat ibi, n.27. & ſeq. Corneus, d. auth. Sacramenta, n 48. & ibi Paul n.8. & 9. & ibi in repetit. Humb. de Beneneo. n.115. & 120. Cov. de pact. 2. p. §. 1. n. 1. & 5. Anton. Gom. 2. var. c. 14. n 24. & 26. Menchac. de ſucceſſ. creat l.3 §.28 n.21. Rimin. inſt. quib. alien. licet in pr. n.217. Ant. Gab. in nova edit. to. 1. comm l.9. f 619. Matienzo. l.5. recop t 2 l.2. gloſſ. 3. n.15. & 17. Gutier. de jur. 1. p. c. 58. n. 15. Seraphin alios referens, de privil. juramẽti, privil. 61. n.13*

9 Imò quamvis *Corn d. auth. Sacramenta, n.* 48 aſſerat id juramentum appoſitum contractui prohibito principaliter ob publicam utilitatem, relaxatione indigere; verius tamen eſt non indigere, ſed omnino invalidum eſſe, probatur ex *c. Si diligenti, de foro comp.* ubi poſtquã ſtatutum eſt irritum eſſe pactum juratum, quo clericus foro renunciat, ſic dicitur, *cum non ſit beneficiũ hoc perſonale ſed potius toti collegio Eccleſiaſtico indultum, cui privatorũ pacto derogari nõ poteſt nec juramentum licitè ſervari potuit, quod contra canonica ſtatuta illicitis pactionibus informatur.* Ergo manifeſtè ſentit textus, juramentum cõtra publicã utilitatẽ non poſſe licitè obſervari, & ſubinde non indigebit relaxatione. Et confirm. quia ea non indiget, quando eſt in præjudicium tertii, *c. Cũ contingat. de jurej.* ergo à fortiori, quando bonũ cõmune lædit. Sic *Ant. d.c. Cum contingat, n 8. initio, Abb. n. 22. v. Oct. caſus. Al. de Nevo n.27. Alc. n.29. Paul d. auth. Sacr. n.9.*

10 Nec admittenda eſt limitatio hujus regulæ, quàm tradit *Bart. d. auth. Sacramenta, n.15. & l. Si quis, pro eo, n 9. ff. de fidejuſſor.* quẽ ſequuntur alii relati per *Gutier. d. auth. Sacramenta, n.15.* ubi ait, contractum principaliter, & primariò interdictum ob privatã utilitatem, firmari juramento, quando prohibitio legis fertur in ipſum contractum, ut ſi lex præſcribat non incundum eſſe contractum abſque certa ſolemnitate, ſecus ſi prohibitio feratur in perſonas: ut ſi lex ſic decernat, nullus minor contrahat: tunc enim non firmatur juramento. Sed hæc limitatio communiter rejicitur à multis, quos referunt, & ſequuntur *Cov. de pactis, 2 p. § 2. n.7. Gut. d. auth. Sacramenta, n. 36 & ſeq.* unde dicendum eſt in utroque caſu firmari contractum juramento.

11 Quæres tamen, quando contractus principaliter prohibeatur ad bonum publicum, & ſecundariò ob privatum? Id explicant *Cov. de pactit, 2. p. §. 1. n.6. & Matienzo l. 5. recop. t. 2. l. 2. gl. 3. n. 18.* ſic, quamvis omnis lex primò & principaliter intendat bonum commune, at quando diſponit de rebus privatorum, quia utilitas immediatè defertur privatis, dicitur quoad executionem eſſe principaliter ob utilitatem privatam: ut dum diſponit de minorum contractibus, ſine curatorum auctoritate non celebrandis: quando autem diſponit de rebus publicis, quia utilitas immediatè reſultat toti reipublicæ, dicitur principaliter intentione, & exequutione dirigi ad bonum commune. Ut dum diſponit ne equi aut arma, aut pecuniæ regno extrahantur. Quod idem clariùs explicuit *Menchaca de ſucceſſ. creat. l.3. §. 28. n.24.* ut tunc dicatur lex primariò, & principaliter dirigi in exequutione ad privatam utilitatem, quando ex ejus tranſgreſſione bonum commune immediatè non læditur: ut ex alienatione fundi dotalis, non enim magis reipublicæ intereſt, ut perveniat ad virum, quàm ad alium ex civibus, ſimile eſt de legibus, ne minor contrahat abſque curatore, ne vir conveniatur ultra quàm facere poteſt, Quia in utroque caſu, quod minor amittit, vel à viro exigitur, apud aliquẽ ex civibus ejuſdẽ reipublicæ permanet, Secus autem eſt de legibus, ne pecuniæ, aut equi de regno extrahantur, immediatè enim regnum ipſum læditur manens pauper, & indefenſum. In dubio autem quoties lex diſponit de commodo pecuniario, videtur principaliter favorem privatum reſpicere, & ſecundariò publicum: ut Bartolũ referens tradit *Alciat. c. Cum contingat, n.29. de jur.* 12

II. Regula ſit, quando contractus primò & principaliter prohibetur propter privatam utilitatem, ſemper firmatur juramento, niſi reprobatus ſit odio creditoris, in cujus favorem juratur, quia in ipſo eſt turpitudo: tunc enim non confirmatur juramento. quãvis juramentum ſervandũ ſit, donec relaxetur, & facta ſolutione poteſt ſolutum repeti: ut dixi n.7. ut quando materia prohibita eſt, ut receptio uſurarum, vel juramentum iniquo metu extorquetur: in utroque enim caſu creditor iniquè agit, tenetúrque jure naturali accepta reſtituere. Probatur, tunc non confirmat juramento, ex *c. Cum conting. de jurej. & c.2. eod. tit. in 6. & c.2. de pact. in 6. & auth. Sacram. C. ſi adverſ. vend.* qui textus decernunt juramentũ minorum cõtractibus dotiſque alienationi adiectum, eſſe omnino ſervandum, (id eſt, abſque aliqua diſpenſatione, & remedio, ut dixi n.6. niſi vi, vel dolo præſtitum ſit) ergo à contrario ſenſu, non eſt omninò ſervandum, ſed relaxationi locus eſt, ubi metus, aut dolus interfuit, & ſubinde contractum minimè confirmabit. Item ex *c. Debitores, de jurej.* ubi juramentum ſolvendi uſuras, præcipitur obſervari, & ſtatim conceditur repetitio, & ratio eſt, cur non confirmetur juramento: ne ſit vinculum iniquitatis, contra *c. Quanto de jurej.* vim tribuens contractui injuſtè extorto: ratio autem cur obſervandum ſit, eſt ne Deus in falſum teſtem adducatur. quam latius explicui n.1. fine ſic docent. *Bart. l. Si quis pro eo, n 10. ff. de fidejuſſ. & ibi Ang. Paul. c. auth. Sacram. n.8. & 9.* ubi *Corn. in repet. n.40. & ibi* Humber. *de Bonenc. in repetit. n.128. 133. Ant d. c. Cum contingat, n.8. ad medium, & ibi Abb. n.22. verſ. Octavus caſus: Alci. ibi n.76. Cova. de pactis. 2. §. 4. n. 1. Gutier. de juram. 1. p. c. 40. n. 5. verſ. Non obſtat, Barboſa l. Alia, 15. §. Eleganter, n.32. 33. ff. ſolut. matrim. P. Molin. tom. 2. de juſt. tract. 2. diſput 515. pag. 1682 & ſeq. Dubium eſt utrum.*

Et debet eſſe hæc turpitudo de jure naturali, & divino, 13
nam ſi eſt de jure humano, confirmabit contractum juramentum: ſupplet enim id vitium, ut patet ex *c. Quamvis pactum de pactis; in 6.* ſic *Anto. c. Cum contingat, de jurej. n.8. ad medium, Bal. d. l. Non dubium, n.26. C. de legib.* & videtur clarè tenere *Cov. de pactis, 2. p. §. 3. n. 2. verſ. Secundò infertur.* ubi reddit rationem, cur contractus, quo quis jurat ſolvere uſuras, non firmatur juramento: quia is contractus naturalis nullus eſt omninò nullamque inducit obligationem, & non tantum jure humano: & *Gutier. de juram. 1. p c. 40. n. 5. verſ. Non obſtat,* ubi dicit requiri, ut turpitudo illa ſit jure canonico, & non tantum jure civili, adverſa.

Hinc infertur, quando contrarius eſt propter ſolam pri- 14
vatam utilitatem reprobatus, nec id ſit in turpitudinis creditoris odium, effici per juramentum, inexpugnabilem, nec impleri juramentum momentanea ſolutione, ſtatim repetendo. Nec obſtat ſine cauſa eſſe rem ſolutã penes alterum & non ſponte, ſed metu perjurii, & ſic poſſe repeti ſaltem conditione ſine cauſa: quia juramentum efficit firmum cõtractum, purgatque vitium nullitatis jure civili inductæ, & ita non ſine cauſa, ſed cauſa illius contractus res eſt apud alterum. Sic *Ant. d.c. Cum contingat. n.8. ad medium, Paul. d. auth. Sacram. n.8. & 9. Covar. de pactis. 2. p. §. 3. n. 2. verſ. Secundo infertur.* ubi meritò improbat *Bart. l. Sejus & Augerius, n.4 ff. ad l. falc.* dũ dixit contractũ à lege prohibitum in odium creditoris, confirmari juramẽto, licèt detur repetitio debitori poſt ſolutionem. Sed hoc (inquit *Covar*) falsò eſt, quia nec contractus talis firmatur juramento, & ſi firmaretur, nõ daretur repetitio, ut dixi n.6. unde melius cenſet *idem Bart. l. Si quis pro eo n.10. ff. de fidejuſſ.* dum ait hunc contractũ non firmari juramento, & ideo dari repetitionẽ.

Secundò infertur poſſe Epiſcopum relaxare juramentum, quando verſatur turpitudò ex parte creditoris reci-

Digitized by Google

pientis:quia nullum jus ipſi acquiritur,ſed lege juſtitiæ tenetur reſtituere : & ita in juramento ſolvendi uſuras docent Inno.c.Debitores,initio,de jurejur.ubi Ant.n.7.Abb.c.1. n.6.eod.t.& ibi Alex.de Nevo n.14. & Imola n.3.D. An.2. p.t.10 c.6.§.Decimus caſus,Nav.ſum.Lat.in nova edit.c.20 n.17 Cov.1.var.c.4.n.5.& omnes in hoc conveniunt:idemque dicendum eſt de juramento metu extorto.Nec obſtat c.Si verò,&c.Verũ,de jurej.ubi dicitur hujuſmodi juramenta ſolere à ſummis Pontificibus relaxari : quia reſpondent Abb.eod.c.Verum.n.2.& Alex.de Nevo,ibi,n.3. Pontificem narrare factum, non tamen quaſi ea poteſtas ſoli Pontifici ſummo conveniat,unde poſſe Epiſcopum relaxare, docent Inn c.3.de his quæ vi,n.2.&c.Debitores,de jur.n.2 ubi Anton.n.7.Panor.c.Verum,eod.tit.n.2.& ibi Alex.de Nevo,n.3. Fel.c.1.eod.t.n.15.Ang.Juramentum 6.initio,Sylv.Juramentũ 4.q.7.dict.1.& Juramentũ 5.q.3 Tabiena,verb.Jurata.q.20. n.21.D.Anton.& Covar.proximè cit.Enriquez l.7 de indulg. c.35.n.6.in comm.lit.Q.Moli.t.1.de juſt.tra.t.2.diſp.149.f. 842.Pet.de Led.de matr.q.47.a.3.dub.3.quod movet circa 3. argum.§.Sed adhuc eſt advertendum,Manuel.1.tom.ſum.2. edit.c.192.n.9. Et generaliter quoties ineſt turpitudo ex parte recipientis,quia ſcilicet jurans patitur injuriã poteſt Epiſcopus relaxare,eadem ratione:ut docent Abb.c.3.de his quæ vi,n.9 Imola c.Si verò,n.4.de jurej.Ang.Sylv.Tabiena. Cov.Enriquez,Molina.Manuel.proximè,cit.Idem Cov.de pact 2.p.§.3.n.2.in princ. Arag.2.2.q.89.a.7. circa ſol.ad.3. concl.ult.Imò idem dicendum eſt,quãvis metu coactu ſaliquis ſit,ad jurandum ſe facturũ id ad quod aliàs tenebatur: poteſt enim petere ab Epiſcopo relaxationem, ne perjurus ſit non implendo:quia injuriam paſſus eſt violenta juramenti extorſione:Sic Hoſt.c.Ad noſtra,cl.3.paulo Poſt prin. ſuper.verb.Tale fuit,de jurej.& ibi Innoc.n.unico.Joan.Andr. n.5.Abb.n.3.Alex.de Nevo n.15.idem Abb.c.Petitio n.3 eod t.& ibi Alex.de Nevo n.6.Cova.reg. Peccatum, 2.p.§.3.n. 7.quamvis gl.d.c.Petitio,verb.Extorſit , ſignificet contrariũ:ait enim ſervandũ eſſe juramentum in eo, in quo jurãs tenebatur de jure communi.Hinc infertur immeritò trepidaſſe Sotum l.8.de juſt q.1.a.7.in ſol.ad 3.in 4. membro reſponſ col.20.ubi nõ ait conſueviſſe Eccleſiam relaxare juramentũ,in quo eſt injuria,ſed quod metu extorquetur:quia c.Debitores,de jurejur.dicitur juramentum ſolvendi uſuras implendũ eſſe,nec abſolutionis mentio ſit,quamvis inquit idem Sotus) non eſſet abſurdum,hoc juramentum relaxare. Sed immeritò trepidavit : certiſſimum enim eſt poſſe relaxari,quoties recipiens turpiter recipit:ut latè probavi, & c.Debitores, ſupplendum eſt per c.Verum , &c.Si verò de jurej.ubi in juramento metu extorto dicitur concedendam eſſe relaxationem , ratione injuriæ illatæ & cùm ibi minimè reſervetur,cenſetur conceſſa Epiſcopo,per c.Nuper de ſent.excomm. quare cùm ſimilis injuſtitia verſetur in juramento ſolvendi uſuras , & quoties eſt turpitudo ex parte recipientis,idem de his juramentis,dicendum eſt.

16 Quidam hoc temperant dicentes poſſe concedi relaxationem petitam antequam jurans in perjurium inciderit, eo quod tranſactum ſit tempus intra quod ſe ſoluturum jurarat:ſed tunc cogendum eſſe ſolvere,& poſtea repetere poſſe. Et ratio eſt,quia adhuc perſeverat in peccato non ſolvendo,& quia fruſtra legis auxilium implorat , qui in legem committit.Quia fruſtra de uſuris.Sic.Card.c.Debitores,de jurej.fin.ubi Imola n.8.Abb.c.1.eod t.n.13.& ibi Fel. n.18.Covar.de pact.2.p.§.3.n.2.verſ.Hæc autem,Brunorus in ſuo compendio,lit.l.verb.Jurans ſolvere uſuras.Intelligunt tamen hoc Panor.& Fel ibi,quando perſeverat in peccato , ſecus quãdo non perſeverat,ut ſi juravit ſe non cõtraventurũ venditioni,& ſemel jam contravenit.Similiter temperat Fel.ibi,niſi ex aliqua cauſa à perjurio excuſetur.Verũ quicquid ſit in foro externo in quo non eſt certa hæc limitatio imò verius eſt relaxationem concedi admiſſo jam perjurio:quod docent Ant.d.c.Debitores,ad fi.& ibi Alex. Nevo n.17.fi.quia hic ad duo tenetur ex juramento,ſcilicet ad ſolvendum termino præfixo , & ad ſimpliciter ſolvendum eo tranſacto.c.Dilecti,de dolo,& l.Celſus,ff.de arbitr. unde quamvis perjurus fuerit non ſolvendo termino præfixo , poteſt relaxationem petere, ne deinceps ſolvere conſtringatur.Quicquid(inquam)ſit in foro externo,verum in foro conſcientiæ,non video cur non obſtante perjurio , excludatur ab obtinenda juramenti relaxatione : nec dum eam petit , perſeverat in peccato , cum jam ad Eccleſiam confugiat,gratia conſulendi ſibi , ut à peccato eximatur.

Dubitabis tamen utrum juramenta hæc contractui ad- 17
jecta,in quo eſt turpitudo,& injuſtitia in creditore,poſſint per diploma cruciatum,& privilegia religioſorum, concedentia votorum commutationem, commutari ? Affirmant aliqui:quia ſoli Deo acquiritur jus ut diximus n.1. & proinde voti rationem induunt,non aliter , quàm ſi ſoli Deo juramentum fieret:in quo caſu poſſent utique commutari. Sic Bart.a Led.dub.23.de matr.poſt 3.concl.fol 2354.Manuel 1.to ſum.2.edit.c.231.n.4.& c.189.n.9.& c.244 n.4. Cæterum oppoſitum credo:quia bulla,& privilegia ſolùm concedunt vota,& privilegium Societ. Jeſu ſolùm concedit vota juramento firmata : at hujuſmodi juramentum, quamvis ex eo homini jus non acquiratur , non habet rationem voti : cùm non fiat Deo , nec pietatis intuitu , ſed revera homini ſit. Admitto tamen poſſe hæc juramenta relaxari,vel commutari per diplomata,(ſi fortè concedant relaxationem vel commutationem juramentorum abſque tertii præjudicio:)quia cùm ex his juramentis non acquiratur jus tertio , ex illorum relaxatione non infertur illi præjudicium.Sic Petr.de Ledeſ.de matrim.q.47.a.3.dub.3. quod movet circa 3.arg.§. Sed adhuc eſt advertendum.

Si autem jurans nolit hoc remedio relaxationis uti, po- 18
teſt adire judicem,ut compellat creditorem remittere hujuſmodi juramentum, & cùm hæc ſit materia ſpiritualis , poteſt judex Eccleſiaſticus ad id compellere etiam laicos per c.1.de jurej.ibi,mandamus quatenus creditores ad juramenta ſuper uſuris ſibi ſolvendis preſtita,relaxanda Eccleſiaſtica diſtrictione cogatis,& ita docet ibi n.3. Alex. de Nevo n.8.Covar.1.var.c.4.n.5. Poteſt etiam judex ſecularis ad id compellere laicos : cùm enim ſit competens ad cogendum ſervare juramentum,per text.in c.2.de jurej. in 6. eadem ratione poteſt compellere ad relaxandum, & ſic docet Abb.c.2.n.3.de jurejur.& ibi Alex.de Nevo n. 10. Feder.& Lud.de Roma,quos refert & ſequitur Fel.c1. de jurejur.n.22.Bald.quẽ refert & ſequitur Greg.Lop l.fin.verb. Que la fizo,tit.11 p.3.Matth. de Afflictis deciſ. Neap. 263. n.1. Covar.proximè cit.& de pactis,2.p.§ 3.n.2.in prin. Gratia.reg.272.n.6.P. Mol.to. 1. de juſt. tract. 2. diſp.149.f. 844.§.Aliud accipe.Quamvis Fel.c.Cum ſit generale , de foro compet.n.7.verſ.Limita tertio,dubius manſerit,an poſſit hoc judex laicus Hoc tamen intelligendum eſt quando conſtat de recipientis turpitudine,& teneri ipſum relaxare:ſi enim dubiũ ſit,ſolus judex Eccleſiaſticus erit competens. Tradit Abb.d.c.2.de jurej.n.3.ubi Alex.de Nevo.n.3. idem Alex.c. Cum contingat, eod. t. 149. Tabiena verb. Jurare.q.20.n.21. Matt.de Afflict.& Mol.proximè citati. Unde Abb. c. Cum cõtingat.n.15.infert quoties ex opinionũ varietate redditur probabile dubium de juramenti valore,nõ poſſe ſecularẽ de hoc cognoſcere.Intelligitur etiam,quando res circa quam præſtitũ eſt juramẽtum,alioquin pertinet ad forũ ſeculare: ſi enim ad eum minimè pertineat:non poteſt judex laicus de hoc cognoſcere.Sic Mol.proximè tit. Imò judex laicus nolente parte remittere, poteſt id præſtare. Quia hoc non eſt abſolvere, nec relaxare , ſed remittit decernendo non poſſe jurantem aſtringi per adverſarium,ratione illius juramenti.Sic Alex.de Nevo c.2.de jurej.n.9. Quod maximè confirmatur per ea, quæ docet Mol.d.diſp.149.f.844.fin. & ſeq. ubi docet poſſe poteſtates laicas relaxare juramenta dum id bono publico expedit:& latè id probat.

His ergo præmiſſis, duplex eſt diſputanda difficultas , 19
circa pœnam juramento promiſſam. I. eſt , an juramento confirmetur,vel ſaltem id juramentum ſervandũ ſit,donec relaxetur. II. utrum ſuſtinendo opinionem dicentium id juramentum obligare,ſatisfiat illi momentanea ſolutione, ſtatim repetendo,concedatúrque repetitio,& relaxatio.

SUM

Digitized by Google

SUMMARIUM.

Prima opinio; firmari juramento. n. 20.
2 *Verior non firmari.* 21.
Id juramentum obligat, nec relaxatione indiget 22.
Solvuntur argumenta 23.
Poſt quem invenies ſummaria, quæ deſiderantur.

20 Prima difficultas eſt, an pœna contractui ſponſalium adjecta firmetur juramento; duplex eſt ſententia. I. tenet id juramentū obligare:& quamvis DD. illius præter Corneum, non explicent an firmet contractum, at clarè id videntur ſentire, cùm innitantur huic fundamento, juramentum illud non eſſe contra bonos mores. Prob. eſto promiſſio pœnæ peccatum eſſet, ejus tamen impletio non eſſet contra bonos mores naturales, cùm omni culpa vacet, ut conſtat, quia licèt promittere pœnam, prohibitum ſit, ſolvere tamen nullibi prohibetur, ergo juramentum illud confirmat contractum, & obligat. Et confirm. quia promittens mulieri nummos, ut copiam ſui corporis faciat, peccat utique, tanquam ad malum inducens, at ſi juravit ſolvere, tenebitur juramentum ſervare, quia ſolvere peccatum non eſt, & juramentum, quod abſque peccato ſervari poteſt, obligat. *Cùm contingat, de jurej.* 2. quia nullibi probatur juramentum hoc, nec promiſſionem, eſſe contra bonos mores, nam *l. Titia, in pr. ff. de verb. ob.* tantum dicitur hanc promiſſionem non eſſe ſecundum bonos mores, ex quo non infertur eſſe contra bonos mores, datur enim medium inter hæc, eſſe ſecundum bonos mores, & contra bonos mores, ſicut inter, eſſe ſecundùm legem, & contra legem, nempe eſſe præter legem: & inter bonam, & malam fidem, eſt medium: ut notat *l. §. Genera, verb. Non bona. ff. de acq poſſ.* & inter velle, & nolle eſt medium, nempe, non velle, nec nolle, *l. verſ. Scientiam, & ibi. gl. verb. Velle, ff. de trib. actio.* Nec obſtat *d. l. Titia* aſſeri, inhoneſtum eſſe interponere pœnam, quia ſtat aliquid inhoneſtum eſſe, & tamen licitum: juxta vulgare axioma. Non omne quod licet eſt honeſtum. 3. Hæc promiſſio non prohibetur tanquam publicæ utilitati adverſa, ut conſtat ex reg. tradita n. 11. non enim magis intereſt reipublicæ, ſi pœna ſolvenda maneat apud ſolventem, quam apud alium civem, cui promiſſa eſt, & ſolvitur: ergo confirmatur juramento, contractus enim ob privatam utilitatem prohibitus, firmatur juramento: ut dixi n. 8. Et confir. quia in creditore recipiente pœnam promiſſam nulla reperitur turpitudo, cum receptio illa nulli juri adverſa ſit, nec recipiēs teneatur reſtituere: ut dixi diſp. præc n. 2. ergo talis contractus juramento firmatur, juxta hîc tradita, n. 12 quia ludus pecunia credita, & promiſſio ſolvendi in eo amiſſa, eodem pacto prohibetur, ac promiſſio ſolvendi pœnam in ſponſalibus, ut diſp. præc. n. 2. utrobique enim non omnino eſt irrita promiſſio, ſed tantum quoad ſolvendi obligationem, ſed illa firmatur juramento, vel ſaltem juramentum obligat ſecundum omnes, ut ſtatim n. 24. & 25. dicemus, ergo idem dicendum eſt in promiſſione pœnæ. Sic tenet *Alex. de Nevo c. Gemma, de ſponſ. n.* 10. *Corn. conſ.* 294. *per totum*, & maximè *n. 5. vol.* 4. *& Fort.* quamvis dubitans magis in hanc inclinat, *d. l. ult. fin. illat.* 20. *nu.* 359. *Humb. de Bonenco repet. auth. Sacram. puberum*, *n.* 133. *C. ſi adverſ. vend. Tabiena v. Sponſ. q. 8. n. 8. Arm. ibi, n.* 11. *Minchaca de ſucceſſ. creat. l.* 1. *§.* 28. *n.* 15. limitans, niſi pœna per parentes interponeretur, eo quod veriſimile ſit fore, ut metu pœnæ filios ad contrahendum cogant: *P. Mol. to. 1. de juſt. tr. 2. diſp.* 151. *f.* 863. Et hæc ſententia eſt ſatis probabilis. Et adverte ex iis, quæ dicunt *Alex. de Nevo, & Humb. de Bonenco citati*, colligi ipſos ſentire juramentum quidem obligare, non tamen firmare contractum, aiunt enim eſſe locū relaxationi, & repetitioni, eo modo, quo in juramentum ſolvendi uſuras, de qua re ſtatim n. 24. & 45. diſputabimus. Cæteri verò DD. quamvis expreſsè non aſſerant (dempto *Corneo n.* 5. id expreſsè dicenti) firmare contractum, ſed dicunt, obligare juramentum, id tamen expreſsè ſantire videntur.

II. Sent. probabilior, docet hujuſmodi promiſſionem non firmari juramento. Prob. talis promiſſio interdicitur propter utilitatem publicam, nam ratio prohibitionis eſt, ob matrimonii libertatem, ut expreſsè dicitur *l. fin. C. de ſpo.* ibi, *cum in contrahendis nuptiis libera poteſtas eſſe debeat & c. Gemma. de ſponſ.* ibi *cum itaque libera matrimonia eſſe debeant.* Maximè autem reip. expedit, libera eſſe matrim. ex coactis enim jurgia, diſſentiones, mala liberorum educatio, & (ut habetur *c. Requiſivit, de ſponſ.*) peſſimi exitus ſequuntur, quare *Jaſ. l. Titia, in princ. n. 17. fin. ff. de verb. obl.* ait favore publico interdici hanc promiſſionem, ergo non confirmatur juramento, juxta regulam traditam n. 8. 6. ea promiſſio eſt contra bonos mores naturales, cum culpa venialis ſit, ut diximus diſp. 30. n. 2. & conſtat ex *d. c. Gemma*, ibi, *& ideò talis ſtipulatio propter pœnæ interpoſitionem ſit merito improbanda*: id eſt, tanquam improba damnanda: non enim dixit, negativè ſic. Non eſt probanda, ſed privativè: Meritò eſt improbanda, ſi enim negativè dixiſset, poſſet dici ſolùm denegare illi aſſiſtentiam, & actionem in foro externo: cùm autem dixerit privativè improbandam eſse: manifeſtè ſignificat tanquam improbam condemnandam, júſque illi reſiſtere, tanquam bonis mor. adverſæ: & *l. Titia in pr. ff. de verb. obl.* ibi, *inhoneſtum viſum eſt, vinculo pœnæ matrimonia aſtringi*: ubi ſimiliter pondero, non dixiſſe negativè: Non honeſtum, quod non arguit eſse aliquid illicitum: multa enim licita ſunt, quæ tamen non decent: ſed dixiſse, Inhonneſtum privativè, quaſi debita honeſtate privetur promiſſio illa, aliàs non diceretur inhoneſta, ſicut lapis, cui viſus non debetur, non dicitur cæcus, ſed non videns: ſi ergo debita honeſtate probatur, culpam continet, & confirmabitur juramento. Et confirm, quia non tantùm ea promiſſio culpa eſt, ſed etiam ſolvere pœnam promiſsam, quamvis enim tradere pecuniam illam promiſsam, gratuita donatione, culpa vacaret, at ea non vacat dum traditur virtute promiſſionis illius: eſt enim approbare promiſſionem cui utrumque jus, illam improbans, reſiſtit, & libertati matrimonii adverſatur: unde non eſt ſimile, dum impletur promiſſio jurata ſolvendi uſuras, vel metu extorta, quia ea promiſſio licita fuit ad redimendam vexationem; & ita ut juramentum illud obliget, neceſsarium eſt eam promiſſionem ex aliqua cauſa juſtificari, ut optimè docent *Cajet. 2. 2. q. 89. a. 7. circa ſol. ad 3. §. Ad evidentiam hujus, Sot. l. 8. de juſt. q. 1. a. 7 circa ſol. ad 3. verſ. Hæc omnia. Arag. 2. 2. q. 89. a. 7. concl.* 2. & omnes. Cùm ergo in noſtro caſu promiſſio illa pœnæ, non ſit actus virtutis, quin potius peccatum ſit, & nulla ex parte juſtificetur, non firmabitur juramento. Et confirm. amplius ex *c. Si diligenti, de foro comp.* ibi, *cùm non ſit beneficium hoc perſonale, ſed potius toti collegio Eccleſiaſtico indultum, cui privatorum pacto derogari non poteſt: nec juramentum licitè ſervari potuit, quod contra canonica ſtatuta illicitis pactionib. informatur*: ubi pondero textum aſſerere juramentum firmans pactum, quo clericus foro renunciat, non poſſe licitè obſervari ob duplicem rationem, alteram, quia hoc interdictum eſt ob duplicem ſtatus clericalis favorem, alteram verò quia id pactum illicitum eſt contra jus canonicum: ſed utraq; procedit in noſtro caſu, quia promiſſio illa ſolvendi pœnam illicita eſt, & utroque jure prohibita ob publicam utilitatem, ergo ſimiliter juramentum ſolvendi pœnam. non poteſt licitè ſervari, & ſubinde non firmabit contractum. Tandem, quia aliàs juramentum eſſet iniquitatis vinculum, contra *Quando de jurej.* Vim enim obligandi tribueret promiſſioni iniquæ. Et ideo hanc ſent. tuentur. *Bart. l. Si quis pro eo. n. 6. fi. de fid. & d. l. Titia, in pr. n.* 11. ubi *Ang. n. 1. Cuma. n. 1. Alc. n. 2 fi. Sal. l. fin. n. 11. C. de ſponſ. Ant. c. Cum conting. n. 8. de jurej.* ubi *Alex. de Nevo n. 42. fi. & ibi Imo.* quamvis quibus, *n. 31. Idem A'c. ibi n. 25. Pr. d. c. Gemma. n. 2. Henr. Ferr. addit. ad Spec. tit. de ſponſ. §. igitur, ſuper verb. Modicam Arram. Bertachin. repert. lit. M. verb. Matrim. quæ forma contrahatur, verſ. Matrim. debet eſſe liberum à pœna Brunel de ſponſ. concl. 16. n. 5. Cov. rub. de teſt. 2. p. n. 17. Ant. Gom. 2. va. c. 14. n. 24. Ant. Cucus l. 5. inſt. mai. t. 12. n.* 194. Nec placet limitatio *Alciat. d. l.*

Digitized by Google

Titia,in prin.n. 11. ubi limitat, niſi pœna modica ſit, tunc enim ait promiſſionem firmari juramento. Sed melius cæteri, & ipſemet *Alciat.d.c.Cum contingat.n.27*.indiſtinctè hanc ſententiam docent Nam etiam modica pœna jure Canonico eſt prohibita, ut dixi *diſp.30.n.* 11.

22 Ex dictis manifeſtè infertur hoc juramentum minimè obligare,& conſequenter nulla indigere relaxatione, prout diximus hîc *n.* 1. Probatur,quia eſt contra bonos mores naturales, & contra bonum publicum in quibus caſibus juramentum non obligare, diximus hîc *n.* 1. *&* 9. & ita docent expreſsè *Salic. l. fi.n.11.C.de ſponſ. Alciat.d.c. Cum contingat.n.25*.& quamvis cæteri DD. citati *n. præced.* hoc tacuerint,& ſolum expreſſerint juramentum hoc minimè firmare contractum,ſtetque non firmare,& obligare, dum non relaxatur:ut probavimus *n.* 2. *& ſeq.* manifeſtè tamen volunt hoc juramentum non obligare, cum omnes illi ea ratione utantur, quia eſt contra bonos mores, quo caſu omninò eſt irritum,*reg.Non eſt obligat.de reg. jur. in* 6.

23 Ad 1.arg.ex propoſitis *n.*20. conſtat ex dictis *n.* 21. ubi probavimus promiſſionem, & ſolutionem eſſe peccatum. ad confirm. diſpar eſt ratio, quia promiſſio illa ſolvendi pecunias, nullo modo eſt mala,imò bona,& actus juſtitiæ, cùm ſit promiſſio ſolvendi mercedem debitam pro uſu corporis veniali,& ſi aliquam malitiam habeat,ea eſt omninò extrinſeca, ratione inductionis ad malum:qua nullo modo veſtitur ſolutio: at verò promiſſio ſolvendi pœnam, eſt omnino illicita contra matrimonii libertatem. Ad 2. conſtat ex dictis *n* 20 Ad 3. Nego antecedens, nam promiſſio hæc pœnæ non interdicitur ob commodum pecuniarium,ſicut contractus minoris, & alienatio dotis, manifeſtè enim probatur interdici propter utilitatem privatam: ſed interdicitur ob matrimonii libertatem, quæ ſummoperè in republica neceſſaria eſt. Ad confirm.fateor non eſſe turpitudinem in creditore recipiente pecuniam promiſſam:verum id non arguit juramentum illud firmare contractum,vel eſſe obligatorium: quando enim juramentum,nec eſt contra bonos mores, nec publicam utilitatem,tunc ut non confirmet contractum, quamvis obliget, eſt opus,ut turpitudo ſit in creditore,& ideo contractus minoris firmatur juramento. At promiſſio hæc eſt contra bonos mores,& publicam utilitatem,& ideo quamvis nulla ſit turpitudo in recipiente, qui non exigit, ſed ſponte ſolutam pœnam accipit, nec firmatur juramento, nec obligat. Ad 4. diſpar eſt ratio,nam ludus pecunia credita, ſolum propter privatam utilitatem eſt interdictus, ne res familiaris diſſipetur: bono enim communi nihil refert, ſive civis amittens, ſive lucrans pecuniam, retineat:nec promiſſio ſolvendi hanc pecuniam amiſſam culpam continet.

SUMMARIUM.

Prima opinio,id juramentum obligare,& poſſe relaxari, & ſolutam pœnam repeti n. 24.

2. *Contraria, & verior* 25.

24 Secunda difficultas eſt, utrum ſuſtinendo opinionem poſitam *n.*20.juramentum ſolvendi pœnam, in ſponſalibus promiſſam:obligare: ſatisfiat momentanea ſolutione, ſtatim repetendo, concedatúrque repetitio, & juramenti relaxatio.Id concedunt aliqui:ſic *Nevo,c.Gemma, de ſponſ. n,*10.*& Humb.de* Bonenco *in repet.auth. Sacr. puberum, n.* 133.*C.ſi adv.vendit*.& in alio ſimili,nempe in juramento ſolvendi amiſſa ludo ad creditum, docent. *Navar. ſum. Hiſp.c.28.addit ad no.15.c.19.& ſum. Lat.in antiq.ed.c.19. n.17.ad quintum,in nova* verò, *c. 20. n.17. ad 5.Gutier. de juram.1.p.53.n.8.Cordu.ſum.q.94.Enriquez l. 7. de indulg. c.35.n.6.Azebed.l.8 recopt.7.l.8.n 7. Philiar.de offi.ſace.to. 2.p.2 l.5.c.2.n.11 Manuel 1. to.ſum. in 2. edit. c. 189.n.9. Capua l.2.dec.6.121.n. 12. Lud. Lop.1.p.inſtr.in ed.c.184. concl.4.& l.2.de contract.c.22.concl.1.§.2.pars concl.Carbo. q. 24.de reſtit.concl.* 2. qui omnes docent juramentum id obligare,poſſe tamen per Epiſc.relaxari,& ita eximi jurantem a ſolutione, & addit *Man.*poſſe commutari per bullam:& quidam ex his dicunt jurantem ſatisfacere juramēto,ſolventem,& ſtatim repetentem. Sic *Nav. Cord. Gutier. n.7. Enriquez, Azebedo,n.6.Philiarc.*Lud. *Lop. proximè cit. Salon.2.2.q.62.ante a.1.tit.de dominio,q.5.a.a.6.dub.ſpeciali de ludo pecunia credit.2.f.560.Aragon 2.2.q.32 a 7 conc.3. fol.779*.& addit *Guttier.n.9*.ſi juravit,ſe non repetiturum, poſſe priùs obtenta relaxatione hujus juramenti repetere: hi omnes ſolú innituntur textui *c.Debitor.de jurej.*per quē conſtat jurantem ſolvere uſuras,poſſe obtenta ab Epiſc.juramēti relaxatione,non ſolvere,& ſi ſolvit, poſſe repetere.

25 Sed ut incipiam à juramento ſolvendi amiſſa ludo ad creditum, omnino dicendum eſt jurantem ſolvere, non poſſe obtinere ab Epiſcopo relaxationem juramenti, nec ſatisface re momentanea ſolutione, nec poſſe repetere, Prob. deſtruendo fundamentum, cui contrarii innituntur.1.quia recipiens uſuras,tenetur jure naturali,& divino reſtituere,& ſubinde turpitudo, & injuſtitia reperitur in ipſo recipiente,quam ob cauſam contractus ille non firmatur juramento,& datur relaxatio, & repetitio, ut diximus *n.*12.ſed recipiens lucrum pecunia credita comparatum,non tenetur reſtituere, juxta veriorem ſent. ut diximus *diſp.præc.n.*2.quare nulla turpitudo in recipiente invenitur,& eſto teneretur reſtituere, turpitudo hæc, & injuſtitia eſſet ex jure humano civili,quæ non obſtat:ut dixi *n.*13. ergo nulla eſt ratio,cur contractus hic nam firmetur juramento,& cur concedatur relaxatio, & repetio, juxta dicta *n.* 14. *&* 6. 2.quia hic ludus non prohibetur primò & principaliter,quo ad executionem, propter publicam utilitatem, ſed ob privatum favorem, non pecunia illa amiſſa apud alium civem manet, & parum intereſt reip. ſive hic,ſive ille civis retineat,in quo caſu prohibetur contractus ob privatam utilitatem,ut dixi hic *n.*11.ergo talis contractus confirmabitur juramento, nec erit locus relaxationi: juxta dicta *n.* 5. *&* 8. Et confirm. quia ſi velint adverſarii dicere prohiberi eum ludum primariò ob publicam utilitatem,non loqui videntur conſequenter,quia eo caſu juramentum non obligat, nec indiget relaxatione,ut probavi hic *n.*9 at ipſi fatentur obligare, & eſſe neceſſariam relaxationem. Alio fundamento poſſet probari prædicta ſententia nempè ex doctrina *Bart.in l.Si quis pro eo.num.9.ff.de fide juſſor.* ubi dixi contractum prohibitum ob privatam utilitatem non confirmari juramento,quando verba prohibitionis diriguntur in perſonas, quod contingit in præſentiarum, nam *l. 9 t.7.l.8.recop. Caſtellæ* prohibitio hujuſmodi ludi fertur in perſonas,ibi,*mandamos,que ninguna perſona ni perſonas pueda juegar, ni juegen a credito ni fiado* quod ſi contractus non firmetur juramento,erit locus relaxationi & repetitioni, juxta dicta *n.* 5. Sed hoc fundamentum etiam corruit:quia ea doctrina *Bart.*eſt communiter reprobata,ut dixi *n.*10.& ideò hanc partem optimè tuetur *P.Mol.to.2.de juſt.tr.2.diſp. 515.f. 1628. verſ. Utrum autem,qui ita juravit*,ubi bene addit duo: alterum eſt, ſi juramentum illud eſſet metu extortum à lucrante, tunc poſſe relaxari, & eſſe locum repetitioni, juxta dicta hic *n.* 15. jam turpitudo jure naturali prohibita, reperitur in recipiente, cùm metu extorſerit juramentum ſolvendi quod ſecluſo juramento indebitum erat. Alterum eſt,ſi jurantis mens fuiſſet, ſolùm aſtringere ad non denegandam lucranti traditionem: eo pacto, quo lex ſibi concedit, tunc ait poſſe repetere ſemel facta ſolutione: quoniam tradendo implevit juramentum, & in hoc caſu ego crederem etiam ante traditionem poſſe relaxari ab Epiſcopo juramentum: quia non confirmavit contractum ratione intentionis diminutæ jurantis,nec eſt in præjudicium illius,cui juramentum præſtitum eſt:quia parum utilis eſt illi traditio rei,quæ ſtatim repeti poteſt.Ex his ergo deciditur quæſtio noſtra,de juramento ſolvendi pœnam, in ſponſalibus promiſſam: ſi enim teneamus id juramentum obligare, conſequenter loquendo dicendum eſt, id juramentum non poſſe relaxari, non poſſe repeti pœnam ſolutam, ſed omnino manere contractum illum promiſſionis pœnæ,confirmatum,& irrevocabilem. Prob. quia ſi

illud

Digitized by Google

illud juramentum obligaret, dicendum eſſet non prohiberi contractum propter publicam utilitatem, juxta dicta *n.* 9. & ex alia parte non eſt turpitudo in creditore recipiente, cum nullam vim, metumve intulerit, nec teneatur reſtituere, ut dixi *diſp. prac. n.* 2. ergo neceſſariò dicendum eſſet, illum contractum firmari juramento, & ita ceſſare relaxationem & repetitionem. Ex quibus omnibus ſatis confirmata manet noſtra ſent. id juramentum nullius eſſe momenti, & omnino irritum.

DISPUTATIO XXXIII.

Utrum validè interponatur pœna in matrim. per quam non minuitur patrimonium, ſed tantùm conſiſtit in lucro perdendo, aut non acquirendo, ut ſi aliquid legetur, aut donetur ea lege, ut donatarius vel legatarius teneatur certum inire matrimonium, aliàs donationem, vel legatum amittat?

SUMMARIUM.

In quo verſetur difficultas, & proponuntur duo textus, qui ſibi adverſari videntur n. 1 *& ibi proponitur* 1. *opinio.*

An conditiones quas rejicit jus à legatis, rejiciantur etiam in foro conſcientia, quamvis conſtet de voluntate teſtatoris n. 2

Quando pœna conſiſtens in lucro perdendo apponitur ab ipſis contrahentibus. 3

Quid ſi ceſſet turpitudinis præſumptio, & conciliantur ac explicantur c. De illis, de cond appoſ. & l. Si ita ſtipulatus fuero te ſiſti ff. de verb. obl. n. 4.

Quid ſi in donatione propter nuptias apponatur inter contrahentes ea conditio. Si mihi nupſerit, 5.

Inter alios à contrahentibus an valida ſit pœna conſiſtens in amittendo lucro, ut ſi legetur Mariæ ſub conditione matrimonii, 6

Valet ſi alicui fœmina legetur, vel relinquatur hæreditas, ſi Titio nubat, aliàs amittat, n. 7

Quid ſi per viam modi relinquatur ex hæreditas, aut legatum 8.

An poſſit apponi conditio legatario, vel hæredi ut ducat in fœminam de familia, aut aliam, cum qua citra diſpenſationem nequit contrahere, & quid nomine familiæ intelligatur. 9.

Quid ſi dictæ conditiones apponantur in legitima, 10.

Quid quando eſt matrimonium cum perſona indigna, & id poſſumus, quod honeſtè poſſumus, 11.

Quid ſi viduæ imponatur conditio ut nubat indigno 12.

Quid ſi virgo cui imponitur conditio, nubat alii ex paterno juſſu, 13.

Quid ſi juſſa contrahere cum nobili, primâ vice id impleat, at vidua facta ignobili nubat: & explicatur l. Boves. § Hoc ſermone, ff. de verb. ſign. n. 14.

Quid ſi legetur Mariæ, ſi Titio nupſerit, & Titio renuente obtineat legatum, an ſi poſtea Titius velit, teneatur Maria, & quid ſi juſſus contrahere, in principio nolit, poſtea vero velit: & ſatis eſt conditionem ſemel extitiſſe: ſi eſt minor, an poſſit reſtitui, 15.

Quid ſi teſtator jubet, ut legatarius aliquam ducat & ipſe jam duxerat, & quo tempore expectandus ſit legatarius, ut conditionem impleat remiſſivè, 16.

Quid ſi juſſus contrahere cum certa, prius aliam duxit, & viduus effectus velit illam ducere, & cui relictum eſt legatum, ſi fiat religioſus, prius uxorem ducat & ea defunctâ velit religionem ingredi, an conſequatur legatum: & ſatis eſt conditionem extare tempore delatæ ſucceſſionis, 17.

An ſi hæres, vel legatarius à lege, ut Mariam ducat, velit, & ipſa nolit, perdat legatum ſi Mariam poſtea volentem ipſe non ducat, 18.

Quid ſi juſſus contrahere cum aliqua, ex culpa alterius conditionem minimè impleat quia ea non vult: ubi de conditione mixta pendente ex duorum voluntate, quæ culpa alterius non impleatur, n. 19 *& quis modus ſervandus ſit, quando fœmina ducenda latitat.*

Quid ſi fœmina prius alii nubat, & jam vidua velit illi gravato nubere, 20.

Quid ſi ea conditio apponatur non in ultima voluntate, ſed in contractu, & in majoribus. 21.

Quid quando non dicit teſtator, Lego Mariæ ſi Titio nubat, ſed Lego Mariæ, ſi Titius eam ducat: an debeatur legatum Mariæ, ſi per ipſam non ſtat, 22.

Pœna conſiſtens in non acquirendo lucro, an incurratur, quando aliquis facit quod in ſe eſt, 23.

Quid quando conditio mixta, ut ſi Maria Titio nubat, deficit caſu, abſque utriuſque culpa, quia Titius obiit, 24.

Quid in hoc caſu, favore alimentorum & ſi legatum eſt dotis, & aliunde fœmina alimenta non habet, vel favore piæ cauſæ, & libertatis: vel ſi conditio patris impleta ſit, & quid in majoratibus, & ſit modus, 25.

Quid quando conditio mixta deficit teſtatoris facto: ut ſi legavit Eccleſiæ, ſi in ea ſepelietur & deceſſit excommunicatus, 26.

Quid quando illud matrimonium impeditur à quodam tertio, 27.

Verba exhortationis non inducunt gravamen, n. 28.

An legatum ſi fœmina nupſerit, debeatur ingredienti religionem, 29.

Quid ſi ex conjecturis colligatur teſtatorem de veris nuptiis intellexiſſe ut ſi dixerit, ſi nubat Titio, vel relinquat extraneo, ſi Maria nupſerit. vel negativè ſi Maria vidua non nupſerit 30.

Quid de legato virginibus maritandis, an poſſit dari ingredienti religionem. Prima opinio affirmans, 31.

2. *Verior negans & legatum certæ perſonæ matrimonio collocandæ, poteſt dari jam collocatæ ſecus quando incertis: & explicatur auth. de ſa. ſanctiſſ. epiſc. §. Sed & hoc præſenti,* 32.

Solvuntur argumenta initio propoſita, 33.

Hæc diſputatio in duplici caſu agitari poteſt. I. eſt, quando conditio eſt de matrimonio contrahendo. 1
II. eſt, quando eſt de abſtinendo ab eo: de priori conditione eſt diſput. præſens: de poſteriori verò erit ſequens. In priori ergo caſu, dubitandi nobis anſam præbent duo textus, qui ex diametro adverſi videntur: alter eſt *c. De illis, de conditione appoſ.* ubi proponitur tanquam conditio valida, & honeſta, Contraham tecum, ſi certam quantitatem donaveris: dicitur enim ibi ſuſpendere ſponſalia, & ea non impleta, minimè obligare: quæ tamen ſecus eſſent, ſi turpis eſſet: omnino enim rejiceretur, juxta *c. fin. eod. tit.* Alter eſt, *l. Si ita ſtipul. fuero te ſiſti.* 97. §. *Si tibi nupſero, ff. de verb. obl.* ibi, *ſi tibi nupſero, decem dare ſpondes: cauſa cognita denegandam actionem puto, nec raro probabilis cauſa hujuſmodi ſtipulationis eſt. Idem ſi vir à muliere, eodem modo non in dotem ſtipulatus eſt.* Ex qua manifeſtè colligitur conditionem hanc, dabo certam quantitatem, ſi contraxerit matrim. turpem eſſe, 2. qui a conditio viduitatem inducens, id eſt prohibens nuptias, repellitur à legato, *l. Titio, ff. de condit. & demonſtr.* ſed conditio, ut legatarius teneatur certum inire matrim. prohibet nuptias, præter illas præſcriptas; ergo omnino rejicitur. 3. quia ſaltem quando hæreditas relinquitur tali modo, & non per viam conditionis, cùm modus non ſuſpendat, acquiretur ſtatim hæreditas, cum obligatione modum ſervandi, quo non ſervato, ea privabitur hæres, ſed privari hæreditate acquiſita, eſt pœna conſiſtens in proprio patrimonio minuendo: ergo ſaltem, quando per viam modi apponitur ea conditio, erit prorſus irrita, juxta dicta diſp. 30. n. 2. qua ratione ductus *Aretinus l. 7 Titia in princ. ff. de verb. oblig.* ait minimè valere conditionem, quando non conditionis, ſed modi naturam induit: ut, Inſtituo Petrum hæredem, ut ducat Mariam.

Supponendum eſt pro hac & ſeq. diſput. utrum conditiones, quas rejicit jus à legatis, ut ſunt impoſſibiles, ſive de facto, ſive de jure, quales ſunt, quas jus reputat turpes, ut conditiones retrahentes à matrimonio, Si non nupſeris: in ſolo foro externo rejiciantur, vel etiam in foro conſcientiæ. Aliqui enim aſſeverant, ſi de teſtatoris voluntate certò conſtat, non voluiſſe legare, niſi his conditionibus ſervatis, legatarium non ſervantem conditionem, non poſſe in foro conſcientiæ legatum retinere, nec hæredem teneri illud ſolvere: ſi autem incerta ſit teſtatoris voluntas, ſtari juris eas conditiones rejicientis interpretationi: ſi verò hæres dubitet de teſtatoris mente, non teneri ſolvere, donec condemnetur: eo quod in dubio melior ſit poſſidentis conditio Et prob. quia leges innituntur præſumptioni; præſumunt enim teſtatoris mentem non fuiſſe velle impleri eam conditionem, ſub legati amiſſione, ſed forus conſcientiæ ſemper innititur veritati, adverſus præſumptionem: ut latè probat *Menoch. de præſum. l.* 1. *q.* 88. *in pr. & per totam*: ergo quando conſtat de teſtatoris voluntate, ea ſervanda eſt adverſus juris diſpoſitionem. Ita docent *Medina, C. de reſtitutione, q.* 23. §. *Ad tertium dicendum Gut. l.* 2. *q. can. cap.* 25. *n.* 13. *& ſeq. Lud. Lop. l.* 2. *de contr. c.* 45. *paulò poſt princ. dict.* 2. *Carbon. q.* 45. *de reſtit. concluſ.* 5. *&* 6. Cæterùm omninò tenendum eſt leges has in utroque foro ſervandas eſſe, quamvis conſtet de contraria teſtatoris voluntate. Quia non ſunt pœnales, nec falſæ præſumptioni innitũtur, ſed ſunt diſpoſitivæ, & adverſus certiſſimam teſtatoris voluntatem, rejectis iis conditionibus, ob commune reipublicæ bonum, hæreditatem vel legatum deferunt. Sic videntur tenere *Sylv. verb. Hæreditas,* 4. *fin. Angl. verb.*

Digitized by Google

verb.Hæres,n.21.ubi Tabien.q.16.n.17. Armil. verb. Hereditas,n.22.Beja in ſum.poſt caſum 66.ubi aiunt,fœminā,cui aliquid relictum eſt, ſi non nupſerit poſſe capere legatū, nec teneri reſtituere,quamvis nubat:& in propriis terminis docent Cov.1.var.c.19 n.10.Mantica de conject.ult. vol. l.11.t 19.n.4 Riminald.junior.conſ.215.n.173.vol.2.Spino ſpeculo teſtam.gl.14.n.70.Et ex Theologis,Ledeſ.2.p.4.q.18.a.1.d.b.12.f.227.col.3.P. Mol.to.1.de juſt.tract.2.diſp.207.f.1168.Lud.Lop.2.inſtr. de matr. c. 36.f.1037. Et quamvis difficultas hæc ſit circa conditiones,quas jus rejicit:verum circa eas,quas jus admittit, in utroque foro recipiendas eſſe nemini dubium eſt,cum menti, & voluntati teſtatoris conſonent:de quibus in præſenti diſputatione eſt ſermo.

3 Sit I Concluſio,pœna conſiſtens in lucro non acquirendo,interpoſita ab ipſis contrahentibus, irritā eſt: ut, Promitto tibi centum, ſi mecum contraxeris matrimonium,l.Si ita ſtipulatus fuero te ſiſti,97.§.Si tibi nupſero, ff. de verb.obl.& docet ibi Barto.Anto.c.Gemma, de ſponſ.n. 7. ubi Anchar.n.8.Abb.n.9.Alex.de Nevo.n. 16. Præpoſ.n.7. Roſella,verb.Sponſalia,n.7.ubi Angel.n.14.Sylv.q.8 dict. 1. Covar.4.decr.2.p.c.3.num.1.Brunallus de ſponſal.concl. 16. n.5.Alex.Covar l.4 de ſponſal.c.6 & ratio eſt, quia intuitu libidinis præſumitur promittentem inducere alterum ad matrimonium.

4 Hinc infertur,ſi ceſſet turpitudinis præſumptio, valere hujuſmodi promiſſionem:ut ſi vir promittat fœminæ matrimonium,ſi 100. mihi dederis, intelligitur enim cauſa dotis:& in dubio inquit Covar.eo.n. 1. non præſumi libidinis cauſam,ſed honeſtam: ſi verò vir promittat uxori, tunc præſumitur libidinis cauſa, niſi vir ſit ignobilior, aut ſenior, & ita uxori promittat in juventutis,aut nobilitatis compenſationem: & ita conciliantur De illis,c.de condit. appoſita,ubi approbatur conditio dandi certam quantitatem à contrahentibus appoſitam: & d.l. Si ita ſtipulatus, ubi ea conditio reprobatur:prior enim textus intelligitur, quando cauſa juſta promittendi ſubeſt: poſterior verò, quando ea deſideratur.Sic docent. Abb.Bart. Alex.de Nev. Præp.Roſel. Ang.Sylv.Covar.n.1.& 2. Brunel. Alex. Carrer. ubi n.3.allegati sūt.idem Angel.l.Titia,in pr.n.2.& ibi Imol. n.4.ff.de verb.oblig.Io.Lup.c.Per veſtras,de don.inter virum & uxor.not.3.§.21 n. 1. & 2. Nec obſtat objectio Alex. de Nevo,qua impugnat expoſitionem datā ad d.c. De illis:eo quòd textus dicat, ſi mihi donaveris. & dotis gratia largitum,non cenſetur donatum, cum ad onera matrimonii ſuſtinenda detur, l. Pro onerib. C. de jure dot. Hac ratione Alex.de Nevo d.c.de illis,n.3. impugnat expoſitionem traditā:quam tamen amplectuntur Abb ibi.n.3.Præp.in fin. Covar.4.decret.2.p.c.3.§.3.n.1.non (inquam)obſtat, quia textus non uſurpavit verbum, Donaveris, in rigoroſa ſignificatione,ſed pro eo quod eſt,dare ex aliqua cauſa, ut conſtat:quia ea donatio deducta eſt in pactum, & conditionem matrimonii contrahendi:ergo non fuit gratuita.

5 2.Infertur,ſi vir cauſa donationis propter nuptias, promittat aliquid fœminæ,hac lege,ſi mihi nupſeris, valere utique,quia ea donatio non eſt gratuita, ſed in præmium dotis receptæ,& permiſſa,l.Si conſtante.C. de donation. ante nup.& quamvis taceatur ea conditio, Si mihi nupſeris, ineſt tacitè,per l. ſtipulatio. ff. de jure dot.Sic contra Joan. Andream per ipſum relatum,tenet Bartol.l. Si ita ſtipulatus fuero te ſiſti,§.Si tibi nupſero,n.unico,ff.de verb. oblig.

II. Concluſio, inter alios à contrahentibus, valida eſt
6 pœna conſiſtens in lucro non comparando: ut ſi aliquid legetur Mariæ ea lege,ut Titio nubat,quare ſi illi non nupſerit,non comparabit lucrum illud legati, & ratio eſt, quia hæc non eſt vera pœna,ſed potius eſt ſpe lucri comparanda matrimonium invitari.Sic habetur l.Titio §.1.ff. de condit.& demonſt.& l.1.C. de inſtit.& ſubſtit. ubi id tenent omnes,Anton.c.Gemma,n.7.de ſponſal.ubi Joan. Andr. n.1.Card.n.2.Anchar.n.9.Præpoſ.n.6.Bartol.Angel.Roſella, Sylv.Covar.n. 6. allegati n.3. Mantica multos referens de conject. ult. vol. 11.t.18. n.1.& nemo de hac concluſione dubitat: ut conſtabit ex dicendis.

Hinc infertur valere conditionem, ſi teſtator præcipiat 7
fœminæ,ut alicui nubat ſub pœna hæreditatis, aut legati amiſſionis,patet ex l Cum ita legatum ſit,verſ.Si Titio nupſerit,ff.de condit.& demonſtr.& l.4 ibi,pero ſi el teſtador. & l.22.t.9 p.6.ibi,eſſo ſeria,& docet Joan.Lup. c. Per veſtras, notab.3.§.21.n.1.de don.inter vir.Cov.4.decret.2.p. c. 3. §.3. n.7.& 8.Tello l.30.Tauri n.9.Mantica d.t.18.n. 2. Pelaez de Mieres referens Oldradum,& Aretinum,de majorat.1.p. q.50.n.1.P.Molina t.1.de juſt.tract.2.diſput.207 ſ. 1165. Lud.Lop.2.p.inſtruct de matrim.c.41.ſ. 1086.

Et quidem poteſt hoc fieri, non tantum per modum 8
conditionis, ſed per viam modi:ut, Inſtituo Titium hæredem,ut ducat Mariam,quod ſi non duxerit,volo eum hæreditate privari:hoc eſt contra Aretini ſent.quam n. 1. retuli.Nec obſtat 3. ratio ibi propoſita, qua ductus eſt:nempe dum eſt modus,ſtatim acquiri hæreditatem,& ſubinde ejus privationem eſſe pœnam conſiſtentem in patrimonio diminuendo, quæ à ſponſalibus rejicitur: dicendum eſt privari lucro acquiſito,eſſe verè pœnā,niſi acquirens privetur ab eo,qui lucrum non abſolutè, ſed pacto aliquo, conditione,aut modo adjecto conceſſit.& ita tenēt Aret.l. Si ita ſtipulatus fuero te ſiſti,§.Si tibi nupſero,ff.de verb. obl. Oldr.conſ.16.Joan Lup.n.3.Covar.n.7.Lud.Lop.c t. num. 7. Mol.l.2 de primog.c 13 n 4.Gutier.conſ.8.a n.2.uſque ad 5.

2.Infertur valere conditionem,ut hæres, vel legatarius contrahat matrimonium cum aliqua de familia: ut bene 9
Pelaez de Mieres de major 1.p.q.51.n.51. & conſtat ex dictis: nomine autem familiæ intelligitur perſona in gradu permiſſo à jure canonico,quamvis obtineri poſſit diſpenſatio:quia verba teſtamenti intelligenda ſunt ſecundum jus commune,non ſecundum ſpeciale,quod per diſpenſationem obtineri poteſt,l.fin.ff.de his qui ven. ætat.impetr. Sic Cartius quem refert, & ſequitur Mantica de conject. ult.vol.l.11.tit.18.n. 6.Utrum autem valeat conditio ducendi conſanguineam,dicam l.5.diſp.5.n.19.20. & 26.

Hæc tamen II.concluſ. aliquibus temperamentis intel- 10
ligenda eſt 1. igitur intelligitur, ut valeat conditio contrahendi matrimonium cum certa perſona, niſi apponatur in legitima: cum enim lege debita ſit, & proinde nullam gratiam teſtator faciat, nullam patitur conditionem Sic Covar.4.decret.p.2.c.3.§.3.n.7.Mantica multos referens,d.t.18.n.12.Molin.l.2.de primog.c.13. n. 4.

2.Intellige, quando gravatur hæres, vel legatarius, ad 11
ducendum perſonam,ſi enim indigna ſit his nuptiis,conditio rejicitur,ut habetur expreſsè l. Cum ita legatum,ff.de condit.& demonſt.& l.3.tit.9.p. 6. & l.14 fin. t. 4. p. ibi; fueras ende ſi a tal con quien le mandava caſar el teſtador, fueſe a tal con quien no devia: & ratio eſt, quia id poſſimus,quod honeſtè poſſumus l.Nepos Proculo,ff. de verb. ſig. Item, quia durior eſt hæc conditio, quam viduitatis, ut docet Juriſconſ.l.Cum tale ff. de condit. & demonſt. nam cum omnibus dempta perſona indigna, contrahere prohibetur,& ita docent omnes.

Eſt tamen hæc 2.limitatio intelligenda, cum femina, 12
cui hoc gravamen imponitur,vidua non eſt;ſi enim vidua eſſet;non rejicitur omnino talis conditio, ut indigno nubat,ſed quamvis non teneatur illi nubere, tenetur tamen omnino ab aliis nuptiis abſtinere,alias legatum amitteret, ratio eſt,quia ſub conditione duo continentur, unum expreſſum ſcilicet,ut illi nubat, quod rejicitur, eo quod ille indignus eſt:alterum ſubintellectum, ut nulli alii nubat, ut expreſſe dicitur l.Cum tale,ff.de condit.& demonſtr. quæ conditio in vidua, & viduo valet: ut dicemus diſp. ſeq. num.29. & 31. & ideo ſi huic ſecundæ conditioni minimè pareat, aliud ineundo matrimonium, amittet legatum, ſic Acoſta d.l.Cum tale,§.Si arbitratu,ampliat.3.n.8.Tello l. 30.Tauri,n.9.

Ex hac 2.limitatione infertur, legatum virgini,ſi Titio 13
nupſerit,non effici caducum, nec amitti,ſi virgo illa ex paterno conſenſu alteri nubat.Et ratio eſt, quia ea conditio intelligitur ſi honeſte, poteſt virgo autem non poteſt honneſtè nubere,niſi ex paterno conſenſu.Probatur etiam

ex

Digitized by Google

ex doctrina *Bald.conſ.*357.*vol.*1.ubi ait,ſtatuto dicente, ut Mediolanenſis mulier extra Mediolanum non nubat, ſub hæreditatis privationis pœna, ea privandam non eſſe , ſi extra nubat ex paterno juſſu,& expreſſè docet *Idem Bald. l.*1.*n.*9. *de inſt.& ſubſt. Bertrand.conſ.*148.*vol.*1.*Mantic. de conject.ult.vol.l.*11.*t.*18.*fin. Mol.de primog. c.* 13.*n.*22. *Gratian.reg.*83.*n.*9. & videtur approbare *Covar.* 4. *decr.*2. *p.c.*3.§ 8.*num.*2.ubi dicit ſe non mirari de hanc doctina : quamvis *Mieres de maj.*1.*p.q.*50.*n.*8. dicat hoc magis eſſe pium quàm tutum : & *Lud.Lop.*2.*p.inſtr.c.* 33.*fol.* 1037. ait hoc eſſe verum in foro externo , ſecus in interno , ubi conſtaret de voluntate teſtatoris. Sed jam n.2. diximus in his conditionibus admittendis vel rejiciendis , item in utroque foro ſervandum eſſe.

14 Superſunt tamen aliquot dubia breviter diſputanda circa hanc.2.concl.I.dubium ſit an juſſus contrahere cum perſona nobili , ſi nobilem ducat prima vice , & deinde viduus effectus ignobilem ducat, amittat legatum, vel hæreditatem.Videtur enim non amittere, quia ſermo ſimpliciter prolatus , intelligitur de prima vice. *l.Boves* , §. *Hoc ſerm.ff.de verb.ſing.*Sed dicendum eſt amittere, quia clauditur ibi conditio negativa,quæ perpetua eſt , ut non ducat aliam, quàm nobilem.Sic *Oldrad.conſ.*16 *n.*3. *Paul. de Caſtro,l Hoc genus,ff.de condit.& demōſt.& multi alii*, quos refert & ſequitur dicens ab omnibus recipi,*Peralta l.Unum ex familia.§.Sed & ſi fundum,n.*31 *ff de leg.*2.*Roland.*quem refert,& ſequitur *Mantica de conject.ult.vol.l.*11.*t.*18.*n.*3. *Grat.reg.*83.*n.*10.*Pelaez de Mieres de major.*1.*p.q.*51.*n.*36. Quamvis contrarium teneat *Acoſt.l. Cum tale*,§. *Si arbitr.. ampliat.*3.*n.*10.*ff.de cond.& demonſt.* Nec obſtat *d.l.Boves*, §.*Hoc ſermone*, intelligenda enim eſt , niſi ſermo ſimpliciter prolatus conditionem negativam includat cum enim ea perpetua ſit,de omnibus vicibus verificari debet.

15 II. Dubium ſit,ſi gravatus aliquam ducere , primò renuat,deinde autem pœnitentia ductus annuat,utrùm amiſerit legatum , vel majoratum. Supponenda eſt doctrina *Bald.l.*1.*C.de inſtit.& ſubſt.q.*11.ubi ait,ſi quis Mariam hæredem inſtituat,ſi Titio nupſerit:ac ipſo renuente hæreditatem obtineat, licet Titio poſtea volente , renuat Maria, non eſſe illam hæreditate privandam : nam ſufficit conditionem ſemel extitiſſe , licet poſtea deſierit per *l. Si quis heredem.C.de inſt.& ſubſt.*ut docent multi, quos refert , & ſequitur *Tiraq.l.Si unquam,verb.Suſceperit liber.n* 151.*C.de revoc.donat.Mol.l.*1.*de primog.c.*6.*n.*17. *Menoch. de præſ. l.* 4.*præſump.*183.*n.* 29. & ita hanc doctrinam Baldi contra Cynum , & Petrum amplectuntur multi,quos referunt, & ſequuntur *Tiraq.l.Boves*,§.*Hoc ſermone, n.* 101. 102.*ff. de verb.ſign.Pelaez de Mieres de major.*1 *p.q.*50.*n.* 13. quicquid contra illam arguat *Acoſt.l.Cum tale*, §. *Si arbitratu, lim.* 6.*n.*5.*ff.de condit & demonſt.* Ex hac doctrina infertur deciſio noſtri dubii,ſic enim diſtinguendum eſt , ſi conditione gravans privat ipſo jure gravatum , ſi ubi primum requiſitus fuerit , nolit conditioni parere,pœnitentia ſubſequens minimè prodeſt : eo quod ſtatim eſt jus acquiſitum alteri ſucceſſori;nemini autem variare licet , jure jam alteri comparato:ut docet *gloſſ. c. Noſti verb. Revocare, de elect.& alii* quos refert, & ſequitur *Tiraquel. d. l. Boves* , §.*Hoc ſerm.lim.*23 *n.*5.*Peralta l.*3.*n.*1.*ff.de legat.* 2. Si autem non privet,& omnia integra ſint,quia nulli jus acquiſitum eſt,proderit utique pœnitentia.Sic *Pelaez de Mieres de major.*1.*p.p.*50.*n.* 13. ubi *n.* 14. bene probat ſi gravatus minor ſit , poſſe in priori caſu reſtitutionis beneficio uti, adverſus conditionem non impletam: & *n.*15. probat , ſi gravamen modi naturam induat , & non conditionis audiendum eſſe gravatum poſtea volentem conditioni parere

16 Quid autem dicendum ſit, ſi gravatus aliquam ducere, jam illam duxerat:conſule *Manticam de conject.ult.volunt. l.*11 *t.*18.*n.*16.17.& 36. quanto autem tempore expectādus ſit,ut conditioni pareat , conſule eundem *ibi n.*23 & 24.

17 III.Dubium eſt.quid dicendum,ſi juſſus ducere Mariam primò aliam ducat,deinde verò viduus effectus , velit Mariam ducere.*Cornens*,quem refert *Acoſta l. Cum tale* §.*Si arbitratu.lim.*3.*n.*2.*ff.de cond.& demonſt.*aſſerit, in alio ſimili non perdere legatum ; ait enim eum cui aliquid legatur,ea lege,ut monachus fiat,legatum conſequi, ſi primò uxorem ducens, ea defuncta religionem ingrediatur. Verius tamen eſt conditionem jam defeciſſe in utroque caſu,& ita legatum non obtinere:per *l. Hac con. filia mea.* & *l.Cum ita* §.1.& *l.Hoc genus. ff. de condit. & demonſt.* & *l.Matrimonii ff. qui , & à quibus.* Sic docet cum *Bart.* & *Bald.* per eum relatis,*Acoſta ibid.n.*2.& 3. Quod bene limitat *Molin.l.*2.*de primog.c.*13.*n.* 16. dummodo tempore delatæ ſucceſſionis , vel poſt illam delatam , conditioni minimè pareat : tunc enim irrecuperabiliter amittit legatum , conditio enim defecit : ſecus ſi tempore delatæ ſucceſſionis , parere velit conditioni : quia jam prius matrimonium diſſolutum eſt , & tunc vult ingredi religionem,vel illud inire matrimonium, quod teſtator injunxit : quia ſemper conditiones tempus delatæ ſucceſſionis reſpiciunt *l.Intervenit.ff.de legat.* ibi. *& placet ſufficere in ea neceſſitudine , tunc eſſe , cum dies legati ceſſit.*

IV. Dubium eſt,quid ſi gravatus aliquam ducere velit, 18
illa autem nolit,& poſtmodum pœnitentia ducta annuat, gravatus autem tunc renuat : utrum amittat legatum , vel hæreditatem.De hac re latè *Mantica de conject.ult. vol.* 11. *t.*18.*à n.*38 & *Menoch de præſ.l.*4.*præſump.* 183. *à n.* 2. & referunt aliquos dicentes minimè perdere : quia conditio cenſetur impleta, cum per ipſum non ſteterit:alios autem dicentes perdere : quia adhuc poteſt conditioni parere. Et ipſi cum Socino ſic conciliant,ſi jam gravatus aliam uxorem duxit,vel obtinuit jam legatum , vel ſi non obtinuit, eſt legatum non quantitatis, ſed ſpeciei (illud enim non tranſit ſtatim in legatarii dominium,cum poſſit dari quæcumque quantitas.)ut ſi legentur 10.tritici modii,hoc verò tranſit ſtatim in legatarii dominium , ut ſi legetur talis fundus:& ſi eſt hæreditas relicta , illam jam adivit, non perdit:ſi autem nec eſt alteri matrimonio copulatus , nec obtinuit legatum , & eſt quantitatis , nec hæreditatem adiit,non conſequetur:quia adhuc poteſt parere cōditioni

V. Dubium eſt,an juſſus cum aliqua contrahere pœna 19
amiſſionis legati , vel hæreditatis , vel majoratus , adhuc amittat ſi abſque culpa ipſius conditio deficiat, quia altera non vult,vel prius obiit,quam ipſe in mora conſtitutus ſit.1.Dico ſi conditio mixta,qualis eſt hæc pendens à duorum voluntate, deficiat ex culpa non gravati , ſed alterius, cum quo contrahendum erat matrimonium , ut quia non vult habetur pro impleta.habetur expreſſè *l.*1. *C. de inſt.& ſubſt.& l.In teſtam.l.*2.*ff de cond. & demonſt.* & *l.*14. *t.*4. & *l.* 22.*t.*9.*p.*6.Et docet *Mantica alios referens , de conject. ult.volunt.l.*11.*t.*18.*n.*37.*Menoch.de præſumpt.l.*4.*præſ.*173. *n.*25. *Mol.*2.*de primog.c.*13. *n.*14. *P. Mol. t.*1.*de juſt. tract.* 2.*diſp.* 206.*fin* & 207.*f.*1265.& addit alter *Molina eo n.* 14.hoc poſſeſſorem , vel ſucceſſorem majoratus juſſum cum aliqua contrahere , ſolere illam acquirere , ipſaque recuſante poſſe liberè aliam ducere : & conſtituit ibi modum ſervandum , quando fœmina data opera latitat.

Similiter dicendum eſt non deficere conditionem , ſed 20
tamquam impletam reputari , ſi fœmina illa alii nubat: non enim tenetur gravatus viduam affectam ducere , quia cenſendum eſt teſtatorem de primis nuptiis intellexiſſe. Sic cum *Baldo* , *Imola* , & *Acoſta* , quos ibi refert *Molina dict.c.*13.*n.*17. probat.

Hæc autem accipienda ſunt,quando ea conditio in ul- 21
tima voluntate apponitur , ſecus quando ponitur in contractu irrevocabili : nihil enim proderit cujuſcunque culpæ conditio impleta non ſit,& ratio eſt,quia id quod extraordinario jure in ultimis voluntatibus inſtitutum eſt, non debet facilè ad contractus trahi *l.*1. *C.de inſt.& ſubſt.* ubi communiter id notatur , ſic tenent *Alex. Corn. Socin. Jaſ. Peret.*quos refert,& ſequitur *Mol.*2.*de primog.c.* 13.*n.* 16. ducens hoc eſſe verius,licèt contrarium magnā habeat æquitatem:idem *Roſella verb.Sponſalia,n.*7. & *ibi Angel.n.* 14.*Sylv.q.*8.*dict.*1.*Greg.Lop.l.*14. *verſ. E no ſe le.t.* 4. *p.* 6. *Acoſta l.Cum tale,§.Si arbitratu,lim.*3.*n.*18 *ff.de cond.*& *demonſtr.*

Digitized by Google

*monſtr.P.Mol.to.1.de juſt.diſpu.*258.*ad fin.*licet multi,quos referunt *Acoſta,& Molina,*contrarium teneant:quod dicit *Molina eo n.*19. forſan amitti in primogeniis in contractu,ſub ea conditione inſtitutis, ex præſumpta inſtitutoris voluntate.

22 Rogabis tamen,quid è contra dicendum ſit, quando teſtator non utitur hac forma,Lego Mariæ ſi Titio nupſerit,ſed lego Mariæ,ſi Titius cum ea contraxerit:an debeatur hæreditas,vel legatum,ſi per Mariam non ſtet, ſed per Titium,ut matrimonium minimè ſequatur.Quidam aiunt non deberi,quia conditio appoſita eſt principaliter in perſona Titii , & in illius favorem,atque ita in ejus poteſtate eſſe debet,velit contrahere,necne:hanc tenent multi, quos refert & ſequitur *Menoch de præſumpt.l.* 4. *præſumpt.* 183. *à n.*32. *Acoſta l.Cum tale*, §. *Si arbitratu,lim.* 6. *n.*27.*ff.de condit.& demonſt.Mantica de conject.ult.vol.l.*11.*to.* 18. *n.* 37.Alii verò tenent oppoſitum , quos refert *ibi Menoch.* Sed melius *Greg.Lop.lib.*14.*verb.Si caſare, tom.* 4. *part.* 6. quamvis aliquantulum dubius , ait , conſiderandum eſſe cujus intuitu & favore teſtator matrimonium contrahi voluerit: nam ſi favore mulieris inſtitutæ, vel legatariæ, conſequetur legatum,ſi per ipſam non ſtet, ſi verò favore alterius minimè conſequetur : ubi id probat ex aliis.

23 Ex dictis infertur quamvis faciens, quod in ſe eſt, minimè incurrat pœnam promiſſam ob factum alienum , ut diximus diſp. 15.n,3.minimè tamen eximi à pœna conſiſtenti in lucro non comparando : ut ſi cui pium legatum, aut donatio fiat , ſi efficiat ut matrimonium aliquod contrahatur,eo non contracto , minimè obtinebit, licèt omnem adhibuerit diligentiam,ut ſequatur.Sic *Roſella verb. Sponſalia,n.*7.*ubi Angel.n.*14.*Sylveſt.q.*8.*dict.* 1.

24 2. Dico , ſi conditio mixta abſque neutrius culpa , caſu deficiat,ut ſi Maria inſtituta,vel legataria ea lege, ut Titio nubat,antequam in mora ſit,obiit , vel ipſe Titius, periit omnino legatum,vel inſtitutio , habetur expreſſè *l. Legatum,C.de cond.inſertis.*ibi,*cum mortuo filio prius quam matr. cum eo contraheres,conditio defecerit,nulla ratione deberi tibi exiſtimas & l.In teſtamento.l.a.*2.*a le condit.& demonſt.& l.*14.*t.*4.*p.*6.ibi,*ſi acaccieſe, que la mujer ſe muera,o aquel cõ quien la mandava caſar, antes que ſe cump'a la condicion,no vale el eſtablecimento, o la manda que aſi fueſe hecha.& l.*2 *t.*9.*p.*6.& docent *Mantica de conject.ult.vol.*11 *art.*18.*n.*37 *Molina l.*2.*de primog.c.*13.*n.*23.24.25.*Menoc.de præſump. l.*4.*præſumpt.*183.*n.*40.& 41. quamvis *P.Mol.to.*1. *de juſt. tract.*2.*diſp.*207.*f.*1265.*& diſp.*206.*fine* , aſſerat conditionem mixtam haberi pro impleta, ſi altera cum qua gravatus eſt aliquis contrahere,moriatur,ſecus,ſi ipſe.

25 Hoc tamen 6.modis limitandum eſt 1.Niſi favore alimentorum,ſi enim ſit legatum alimentorum , conditio caſu deficiens, habetur pro impleta.Sic. *Mantica de conject. ult.vol.l.*11.*t.*22.*n.*32.33.*Menoc.alios referens d. præſumpt.* 183.*n.*42.Unde fit ut legatum dotis puellæ relictum , hac lege,ut Titio nubat,ſi puella pauper ſit , non deficiat Titii obitu:quia ſuccedit loco alimentorum:ſic *Bal.Nov.de dot.* 6.*p.privil.*76.*n.*4.*ad fin.& privil.*77.*n.*2.*Cov.c.*3. *de teſtam. n.*11.*verſ.Quinta inde colligitur,Matica ibid.Perez l.*5.*ord t.*2.*l.*1.*f.*79.*col.*45.*verſ.Eſt tamen notandum.*Utrum verò ea puella neceſſariò debeat alii nubere, ut conſequatur legatum,vel conſequatur,vitam cœlibem ducens, aut religionem ingrediens,& quid ſi ipſa obeat,dicemus n. 30.2. Limita favore libertatis , habetur enim tunc conditio mixta caſu deficiens,pro impleta,ſic cũ aliis *Menoch.ibi.n.*43.3. Favore cauſæ piæ,quia valet argu.à libertate , ad cauſam piam,ut altè *Everar.loco a libertate ad cauſ. piam:*& docet *idem Everard.ibi.n.*18.& alios referens *Menoch.n* 444.niſi conditio partim impleta ſit. *Menoch.*cum aliis *n.* 45. 5. niſi in primogeniis,& hoc ex præſumpta teſtatoris voluntate,ſic latè probans *Mol.l.*2.*de primog c.*13 *n.*26. Ultimò quando contrahendi præceptum,conditionis naturam induit,ſecus,ſi modi : modus enim caſu fortuito deficiens habetur pro impleto. ſic *Acoſta l.*2.*ſelect. c.*12.*n.*7. *Mol.d. c.*13.*n.*24.*&* 25.addens communiter in primogeniis apponi tanquam modum *Menoch. l.* 4. *de præſumpt. præſump.* 184.*n.*1.& 2. niſi (ut inquit *idem* Menoc.) teſtator clarè omnino velit modum impleri , ſi autem modus mixtus deficiat culpa ejus in cujus perſona implendus erat, habetur pro impleto,ſecus,ſi culpa ejus,qui implere tenebatur ſic *Menoch.ea præſump.n.* 3. *&* 4.

Dico , ſi conditio mixta teſtatoris facto deficiat , haberi pro impleta : ut ſi legavit parochiæ cenſum, ſi ibi ſepeliatur, & deceſſit excommunicatus,ob quod in loco ſacro ſepeliri non potuit.ſic *Bald.unic.fin. C. de his quæ pœna nom.Roſella verb. Legare,n.* 3. *Ang.verb. Legat.n.*10.*Sylv. Legatum* 1.*q.*4.*&* 6.*Armil.verb.Legatum.n.*8.*Menoc. alios referens,de præſumpt. lib.*4. *præſumpt.*183.*n.* 46. 26

Ultimo dico,quando conditio mixta non impeditur à contrahentibus ſed à quodam tertio, qui verbi gratia matrim.impedit, cenſeri non impletam : legatarium tamen actionem habere ad intereſſe contra impedientem.Sic *Mol. l.* 2. *de primog. c.* 13. *n.* 20. *Menoch.* Multos referens *d. præſump.* 183.*n.*83.39.Fallit 1. in majoribus,ex præſumpta inſtitutorum voluntate.Sic *Molina ibi.*2, ſi impediens ſolvendo intereſſe non ſit,tunc enim habetur pro impleta, *Mol.ibi,n.*21.*Menoch.n.*39. ubi textus,& DD. allegant , 3. ſi juſtè tertius ille impediat : cum enim tunc ad intereſſe non teneatur , habebitur pro completa , ſic alios referens *Mol.ibi.n.*21.*Menoch.n.*38.39. Ultimò ſi impediatur à tertio,cujus conſenſus requirebatur : quia tunc perinde eſt, ac ſi conditio impediretur ab eo,in cujus perſona implenda erat : & ſic habebitur pro impleta : ſic *Greg.Lop.l.* 14. *verb.Se muera . tit.*4.*p.*6. 27

Id demum obſervandum eſt , verba exhortationis per teſtatorem inducta, gravamen vel conditionem non continere:quod probatur ex ratione textus *c. Quod præcipitur:* (aliàs eſt *cap.ult.*§.*Quod præcipitur*) 14.*q.*1. ſic *Mieres de maior.*1 *p.q.*50.*n.*16. 28

Ultimum dubium eſt, utrum legatum relictum virginibus matrimonio collocandis, poſſit diſtribui virgini religionem ingredienti ? Et quidem quando relinquitur legatum alicui perſonæ determinatæ,ut matrim.ineat , ferè certum eſt deberi ſi religionem ingrediatur , per §.*Sed & hoc præſenti,auth.de ſanctiſ.epiſc.collat.*9.*& auth.Niſi regat. C.ad.S.C.Treb.*ſic docent *Soc.l.mulieri* , *n.*12. *ff. de cond. & demonſt.Fulgoſ.conſ.*53.*Fel.c.Eccle.n.* 79. *verſ. Cæterum* , *de conſt.Nata conſ.*296.*n.*4.*Bal.Novel.de dote d.*6 *priv.*77.*n.*2. *Sylv.Legatum* 1.*q.*9 *Loazes repetit.l.Filius familias.*§.*Divi n.*139.*ff.de legat.*1.*Covar.*1.*var.c.*19.*n.*10. *Acoſt l.Cum tale.* §.*Si arbitratu,lim.*4.*n.*5.*Mantica de conject.ult.vol.l.*11.*t.*18 *n.*26.*Gutier.conſ.*26.*n.*13.*& q.canon.l.*1.*c.*31.*n* 10.*Menoch. l.*4.*de præſ.præſ.*148.*à n.*13 *ad* 16.*Perez l.*5.*ord.t.*2.*l.* 1. *col.* 45.*v.Leg.relict f.*79. ubi alios refert. Et ex Theologis *P. Molin.* dicens eſſe omnium,*to.*1.*de juſt.tract.* 2. *diſp.* 207. *concl.*1.*f.*1267.*Lud.Lop.*2.*par. inſtr.de matr. c.*36.*f.* 1070. in ratione tamen hujus deciſionis diſcrepant DD. Nam *Bal.Novel.eo privil.*77.*n.*2. *&* 5.dicit non inniti præſumptioni,ſed contra expreſſam teſtatoris voluntatem id diſponere,*d.auth.*idem ſentire videtur *Fel eo* 1.*verſ. Cæterum.* ait enim rationem eſſe ne impediatur vita contemplativa. Idem ex Theologis tenet expreſsè *Beja ſumma* , *poſt caſum* 66.Cæterum omninò , dicendum eſt eam deciſionem inniti præſumptioni voluntatis teſtatoris, ubi enim oppoſitum minimè declaravit præſumit jus fore, ut idem diſponeret teſtator,ſi meminiſſet , caſu quo juſſus matr. inire, religionem ingrederetur, & hoc religionis favore , & ita docet *Cov.n.*11.*Menoch.*14.*Mantica eod.tit.*18.*n.* 31,*Molina proximè citati,& per multi alii,teſte Menoch. ibi.* conſtabit ex corollario ſtatim inferendo. 29

Ex ratione hujus deciſionis infertur , ubi conjecturæ ſunt , teſtatorem de nuptiis carnalibus intellexiſſe , non conſequi legatum, religionem ingredientem , quia ceſſat præſumptio dicta:ſic *Guil.Benedict.c.Rayan.verb. Qui cum alia,n.*23.*de teſta,Mant.eod.t.*18.*n.*26.*Menoch.de præſumpt* 148.*n.*2.*Gutier.d.c.*32.*n,*18.lautem conjectura eſt, quando teſtator legavit puellæ , ſi nubat perſonæ , tunc enim intelligi

Digitized by Google

intelligi nequit de nuptiis ſpiritualibus: quare religioné ingrediens minimè cóſequetur. Sic Bald. Novell. de dote p. 6 privil. 77. n. 3. Cov. c. 3. de teſt. n. 11 verſ. Sexto ex proxima, Roſella verb. Legare, n. 18. Acoſta l. Cum tale, §. Si arbitratu, lim. 6. n. 2. ff. de condit. & demonſt. Mantica eo. t. 18. n. 16. Menoch. ea præſump. 148. n. 1. 3. 4. & 5. Gutier. d. c. 32. n. 17. Si tamen illa perſona certa obiit, antequam puella ſit in mora, non obtinebit legatum, vitam cœlibem ducens; ſed aliud matrimonium inire debet: quia teſtator de matrim. carnali manifeſtè intelligit: ſic Bald. Novel. de dote 6. p. priv. 76. n. 4. ad fin. & priv. 77. n. 1. & 3. Cova. d. c. 3 n. 11. verſ. Quinto inde colligitur, Perez l. 5. ord. c. 2. l. 1. col. 45. verſ. Eſt tamen notandum, f. 19. poteſt tamen hoc caſu puella religioné ingredi, & obtinebit legatum, quia cum matrim. injunctum à teſtatore impleri nequeat, viriſimile eſt teſtatorem idem diſpoſiturum, ſi in eo eventu puella religionem ingrederetur. Sic Bald. Novell. quamvis aliquantulú dubius, d. priv. 77. n. 5. & Covar. d. c. 3. n. 11. verſ. Sextò ex proxima. Si autem puella ipſa obeat, aut dives ſit, ipſa obeunte (quo caſu cum hæc conditio mixta ſit, ut dixi n. 25. perit legatú) non poteſt diſtribui alii puellæ religioné ingredienti, quia debet converti in ſimilem uſum, nempe in aliud matrim. temporale de quo teſtator intellexit. Sic. Bald Novel. eo privil. 77. n. 1. Covar. d. c. 13. n. 11. verſ. Sextò ex proxima 2. conjectura eſt, quando teſtator reliquit tertio, ſi certa puella nupſerit, tunc enim non obtinebit legatum, ſi puella illa religionem ingreſſa ſit: ſic Acoſta d. l. Cum tale, lim. 4. n. 5. Cunanum referens, Menoch. d. præſumpt. 148. n. 7. ubi alios refert. 3. eſt, quando teſtator negativè legavit, ut, Lego centú Titiæ, ſi non nupſerit, (hæc enim conditio, ſi Titia vidua ſit, valet) tunc ergò intelligitur de nuptiis temporalibus: quare ſi Titia religionem ingrediebatur, obtinebit legatú: quia intelligitur ea conditio de nuptiis temporalibus, non enim veriſimile eſt teſtatorem voluiſſe retrahere à religionis ingreſſu, ſed ad eum invitare. Sic Mantica d. t. 18. n. 26. Menoch. d. præſumpt. 248. n 6. ubi multos alios refert.

31 Major autem difficultas eſt, quandò non certæ perſonæ matrimonio collocandæ, ſed indefinitè puellarum matrimonio legatum relinquitur, utrùm poſſit dari puellæ religioné ingredienti. Aliqui affirmant, per Auth. de ſanctiſ. epiſcop. §. Sed & hoc præſenti, coll. 9. ubi dicitur conditionem nuptiarum eſſe invalidam, & pro non ſcripta haberi, quoties aliquis ſub illarum conditione donaverit, vel reliquerit liberis, vel cuicumque perſonæ hereditatem, vel legatum, & talis perſona religionem ingrediatur. 2. Quia non videtur major ratio, ſive legetur certæ perſonæ, ſive incertis, ſed priori caſu debetur ingredienti religionem, ergò poſteriori poteſt dari religionem ingredienti, 3. Quia religionem ingrediens dicitur matrim. ſpirituale contrahere: ut Bart. d. §. Sed & hoc præſenti, n. 2 & Cyn. auth. Niſi rogati, C. ad SC Trebel. & ibi Bald. in princ. & Paul. de Caſtr. & Salic. Notant, reddentes rationem illius deciſionis: & conſtat ex illo ad Tim. 1. c. 5. Cum luxuriatæ fuerint, in Chriſto nubere volunt, & ita hoc appellatur c. 2. & c. ult de tranſact. prælat. & c. Ex publico, de converſ. conjug. 4. probatur ex doctrina, quam tradunt Crottus l. Filiusfam. §. Divi, n. 62. ff. de legat. 1. Socin. c. Qualiter, el 2. q. fin. a. penul. de accuſ. Rola. cóſ. 35. n. 10. l. 3. nempè ſtatutum aliquid diſponens contra cognoſcentem conjugatam, habere locum contra cognoſcétem monialem. Ultimò, quia Jacobus de S. Georgio in ſua inveſtitura, verb. Qui quidem inveſtiti, fin. n. ait ſe conſuluiſſe cum multis præſtantiſſimis viris, ſubditos ex conſuetudine obligatos ad ferendum opem domino collocanti filias matrimonio, teneri ſimiliter dum eæ religionem ingrediuntur. Hanc ſent. ſuſtinet Natta conſ. 296. n. 4. & explicat Bald. d. auth. Niſi rogati, n. 11. dicentem exequutores deputatos ad certam quantitatem pro virginum matrimonio diſtribuenda, nihil poſſe diſtribuere pro virginis ingreſſu in monaſterium, quia hoc non habent in mandatis: explicat (inquam) ut minimè intelligat de legato, ſed de mandato: illud enim latè interpretandum eſt, c. Cum dilecti, de donat. l. Inteſtamentis, ff. de regul. jur. hoc autem ſtrictè c. Cum dilecta, de reſcripto. l. Diligenter, ff. manda. & conſtat ex ratione ejuſdem Baldi, ſcilicet quia id non habebant in mandato: ejuſdem ſent. videtur Boerius deciſ. 3. n. 13. ubi doctrinam Bald. prædictam explicat, ut non tanta dos tribui poſſit ingredienti monaſterium quanta matrimonio ineunti.

Cæterum dicendum eſt id legatum diſtribui non poſſe ingredienti monaſterium, ſed ſolis matr. temporale ineuntibus. Prob. quia diſpoſitio illa auth. de ſanctiſ. epiſcop. § Sed & hoc præſenti, collat. 9. exorbitans eſt à jure petenti conditiones in vera & ſpecifica forma impleri, & non ficta, l. Mævius, & l. Qui hæredi. ff. de condit. & demonſtr. quare ad alios caſus trahenda minimè eſt, ut benè Berojus in ſuis qu. q. 34 n. 6. & 7. Deciſio Pedemont. 126. n. 12. ſed loquitur de legato facto perſonæ certæ ibi, ſive reliquerit ſuis liberis ſive alii cuicunque perſonæ. ergo non eſt extendenda ad legatum relictum in certis perſonis. Et confirm. quia longè diſpar eſt ratio, quia quandò legatum relictum eſt certæ perſonæ ſub nuptiarum conditione, & illa monaſterium ingreditur, non poteſt legatum in ſpecifica forma impleri, ſi alii fœminæ nupturæ tribuatur, & teſtator habuit ſpecialem affectionem ad ſubveniendum illi fœminæ: quare non eſt mirum, ſi jus præſumat voluiſſe illi legare teſtatorem, etiam caſu quo ingrederetur religionem, dum de cótraria ejus voluntate minimè conſtat: verùm quando legatur incertis perſonis in matrimonium collocandis, poteſt omninò in vera & propria forma impleri, ſi matrim. temporale contrahentibus detur, nec teſtator affectum habuit ſpecialem ad eam, quæ religionem ingreditur. Tandem, quaſi ſimile videmus in hoc caſu, legavit teſtator certæ virgini matrimonio collocandæ: ſi tempore, teſtamenti jam nupta eſſet poſſet utique illi legatum dari, ſecus eſſet, ſi incertis matrimonio jungendis legatum eſſet, ut probant Bald l. fin. C. de ſent. quæ ſine cert. quant. n. 14. Alex. conſ 146. vol. 5. Hippo. rubr. de fidejuſſ. nu. 85. Io. Lup. c. Per veſtras, de donat. inter. vir. & uxor. notab 3. §. 12. n. 6. Mexia ad l. Toleti. p. 12. fida. 1. n. 5 Perez l. 5. ord. t 2. l. 1. col 45 verſ Dubiũ eſt quotidianum, f. 79. & refert Jaſonem: quamvis in neutro caſu poſſe dari affirmãt Tiraq. l. Siunqua, verb. Suſceperit, n. 187. C. de revoc. donat. Mantica, de conject. ult. vol. l. 12. t. 1. n. 13. niſi tempore teſtamenti, vel poſt illud conditũ dũ mutare potuit teſtator, noverit illã eſſe nuptã: ſed primum eſt verius: ergò ſimiliter in noſtro caſu, diversũ ſentiendũ eſt ſi incertis legetur: & ideo hãc ſent. tenent Barbarius cóſ. 23. n. 2. vol. 1. Bald. auth. Niſi ragati n. 11. C. ad SC: Trebel. Fel. c. Eccleſia, de conſt. q. 6. n. 79. verſ. Et pro iſta Bald. Novel. de dote, priv. 77. n. 2. Guil. Bened. c. Raynut. verb. Qui cum alia, n. 31. de teſt. Bertachin, in repert. ver. Legatum piũ, verſ. Legatum pro virgin. maritandis. Joan. Lup. d. 4. 12. n. 6. Leazes in repet. l. Filiusfam. §. Divi, n. 139. ff. de legat 1. Mantica de conject. ult. vol. l. 8. t. 5. n. 22. Bueza de non melioran. c. 14. n. 9. Perez d. l. 1. f. 75. col. 31. verſ. In caſu vero, Gut. cóſ. 26. n. 13. & q. cand. 1 c. 32. n. 10 & videtur expreſsè tenere Covar. c. 3. de teſt. n. 11. verſ Sextò ex proxima. ubi doctrinam hãc Bald. videtur approbare: & immeritò Natta voluit explicare Baldũ, ut loqueretur de mandatario: cùm ferè omnes citari, & Covar. de executore teſtamenti illũ intelligãt: & ita loquantur de legato relicto pro virginibus maritandis, & illa auth. quã Bald. commentabatur: & ipſemet Bald. ibi. de legatis ſermoné habent: nec obſtat ratio Baldi, ſcilicet, quia id exequutores in mandato non habent: non etiã exequutoribus teſtamentariis datur mandatum legata exequendi. Hoc tamen fatendum eſt, ſi legatum eſſet ad matrimonio collocandas teſtatoris neptes, dandum eſſe nepti ingredienti religionem: nam propter præſumptam teſtatoris affectionem erga ſanguine junctos, plenius & latius venit interpretandum legatũ, l. Aurelius, §. Titius teſtamento facto, ff. de liber. legat. ibi, præſũptio enim propter naturalẽ affectũ facit omnia patri videri conceſſa. Sic Natta cóſ. 296. n. 6. Mantica d. t. 5. n. 22. Nec obſtat adducta in contrarium nam §. Sed & hoc præſenti, non ſic intelligitur, ut ea conditio nuptiarũ habeatur pro non ſcripta, ſed ut ex præſũpta teſtatoris volũtate habeatur pro impleta per ingreſſũ religionis: ut bene explicat Covar. 1. var. c. 19. n. 11. Sed loquitur in

Digitized by Google

in caſu ſpeciali, quando legatum fit certæ perſonæ. Ad 2. conſtat ex dictis, rationem enim diſparitatis aſſignavi. Ad 3 fateor ingreſſum religionis eſſe quoddam matrim. ſed metaphorice, & impropriè, conditio autem in vera, & ſpecifica forma impleri debet. Ad 4. ea doctrina eſt neganda: & ita eam impugnant *Felin. eod. n. 79. & Loazes hoc nu. cit.* Ad 5. ſimiliter ea doctrina eſt neganda; nam conſuetudines, & ſtatuta odioſa extendere, contra rationem eſt

33 Ad arg. n. 1. propoſita, ad 1. dixi n. 2. & ad 3. reſpondi n. 8. ad 2. autem dico conditionem quæ non inducit viduitatem ſimpliciter, ſed reſpectu certæ perſonæ, minimæ rejici.

DISPUTATIO XXXIV.

Utrùm pœna conſiſtens in lucro non acquirendo, retrahens à matrimonio, validè apponatur, ut ſi legatum, vel donatio fiat ſub conditione ducendi vitam cœlibem.

SUMMARIUM.

Quot ſint difficultates diſputandæ: & jus rejiciens aliquas conditiones habet etiam locum in foro conſcientiæ, ubi de teſtatoris voluntate conſtat, num. 1.

An conditio abſtinendi à matrim. vel arbitrio alicujus illud contrahendi, rejiciatur à contractibus, vel illos vitiet n 2 ubi conditiones impoſſibiles vitient contractus & legata à legatis, ex hæreditate, & donatione cauſa mortis, rejicitur conditio inducens viduitatem, & poteſt legatarius, vel hæres vendicare, 3.

An hoc ſit verum, caſu quo legatarius uxorem ducere velit, quod ſi nolit non acquirat legatum 4

An conditio virgini adiecta in legato, non nubendi, valeat, ut ſaltem virtute illius teneatur à ſecundis nuptiis abſtinere, & reddendum ſit legatum ſub cautione Mutiana, 5.

Quid ſi alicui legentur centum, ſi nupſerit & ducenta ſi non nupſerit: & ſi teſtator expreſsè diſponat, ut caſu quo nupſerit, nihil detur: & caſus, omiſſus manet in juris communis diſpoſitione, 6.

Quid de conditione ſi Titius filios non habuerit, vel ſine liberis deceſſerit, 7.

Quid ſi extraneo legentur centum ſi Berta non nupſerit, & rogatus ſit illa Berta reſtituere, 8

Quid ſi legataria ſi non nupſerit, rogata ſit id legatum alteri reſtituere, 9.

Quid ſi patri, tutori, vel curatori, vel amico, legetur aliquid, ſi Berta non nupſerit, vel Berta, & extraneo aliquid legetur, ſi ea non nupſerit, 10.

Quid de conditione avertente à religionis ingreſſu, etiam vidua appoſita, 11.

Quid ſi alicui legetur centum, ſi nupſerit, quinquaginta verò ſi religionem ingreditur. 1. opinio affirmans, 12 contraria verior, 13.

An licitè minus legetur filiæ ſi ingrediatur religionem, quam ſi nubat & in majoratibus apponatur clauſula excludens religioſos, 14.

An valeat legatum factum alicui ſi religionem ingrediatur, vel ſacerdos fiat, vel continenter vivat, n 15. aut ſi caſtè & honeſtè vivat ibid.

Legatum factum alicui ſi religionem ingrediatur an obtineat ſi novitiatus tempore exeat, & uxor cui vir legat, ſi habitum tertii ordinis aſſumat, & illa exit: ponitur opinio negans 16.

Contraria verior, n. 17, & explicatur l Reprehendenda, C. de inſtitut & ſubſtit ubi an voto religionis ſatisfaciat ingrediens. & egrediens, & ſit differentia Voveo religionem, vel me fieri, aut eſſe.

Quid ſi legatarius ſub conditione ſi religioſus fiat, primò ducat uxorem, & deinde viduus, fiat religioſus, 18.

Quid de conditione matrimonii ineundi arbitratu, vel conſenſu talis perſonæ, licet arbitrium importet non nudam voluntatem, ſed prudentialem, 19

An talis conditio ſi arbitratu alicujus fœmina nupſerit, omninò rejiciatur, 20.

An valeat, ſi pater in legato ultra legitimam, gravet filium, ne uxorem ducat ſine matris, vel alicujus propinqui conſenſu, 21.

Quid de conditione ut filius non ducat uxorem ſine patris conſenſu, 22.

Quid ſi ei, qui virginem defloravit, aliquid legetur, ſi de conſenſu patris illam duxerit, 23.

Quid de conditione, ſi de conſilio alicujus, uxorem duxerit: & quid diſtet diſtet inter conſilium, & conſenſum, 24

Quid in caſibus, in quibus quis tenetur ſequi conſilium, vel eſſet periculum in mora, 25.

Quid ſi is cujus requiritur conſilium, vel conſenſus, ſit abſens, 26.

Quid ſi is cujus eſt petendum conſilium, vivo teſtatore deceſſit, 27.

Quid ſi apponatur conditio ſi Titius non duxerit uxorem, habeat poſt mortem ſuam, vel poſt tale tempus, centum, 28.

Poſt n. 28. invenies cætera ſummaria.

DUplex eſt diſputãda quæſtio. Prior, in quibus caſibus
1 rejicatur conditio nuptias prohibens: poſterior, in quibus caſibus valida ſit. Supponendũ autẽ 1. eſt conditiones quas jus rejicit, in utroque foro invalidas eſſe, quamvis cõſtet de cõtraria teſtatoris volũtate, ut dixi diſp. præc. n. 2.

QUÆSTIO I. eſt, in quibus caſibus jus rejiciat conditionem prohibentem nuptias. Sit 1. concluſio. Conditio abſtinendi matrim. contractui adjecta non rejicitur, ſed vitiat 2 contractum, atq; irritum reddit, quando virgini ea cõditio imponitur: virgini (inquam) id eſt ei, quæ non contraxit, ac conſummavit aliud matrim. ut dicemus n. 29. & 30. ut ſi quis ei promittat 100. ſi non nupſerit, promiſſio eſt irrita: & ratio eſt, quia hæc conditio reputatur jure impoſſibilis, ut benè *P. Molin. tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 285. fin. & Henriq. l. 11. de matrim. c 12. n. 6.* Nam quæ jure improbantur, vocantur impoſſibiles, *l. Conditiones, quæ contra bonos mores, ff. de condit. inſtit. l. 3. t. 4. p. 6.* hæc autem jure improbatur, ut n. 3. dicemus, & ita impoſſibilis eſt de jure: conditiones autem impoſſibiles, quamvis rejiciantur à legatis, non tamen à contractibus, ſed illos omninò vitiant, *§. Si impoſſibilis, inſtit. de inutil. ſtipul.* ibi, *ſi impoſſibilis conditio obligationibus adjiciatur, nihil valet ſtipulatio*: & idem in omnibus contractibus diſponitur, *l. Non ſolum, ff de act. & obl.* & benè docet cum aliis *Molin. l. 2. de primog. c. 12. n. 38.* nomine autem conditionum impoſſibilium ad hunc effectum cõprehenduntur, & quæ natura, & quæ jure impoſſibiles ſunt: ut conſtat ex legibus citatis, & docet *idem. Molina eod. c. 12. n. 35.* & in propriis terminis conditionem hanc non nubendi vitiare contractum, docet *Acoſta, l. Cum tale, §. Si arbitratu, lim. n. 1. P Molina d. diſp. 285. fine* Addit *ibi Molina*, vitiare has cõditiones impoſſibiles de jure contractum, niſi impleatur. Cujus tamen contrariũ credo: quia *d. §. Si impoſſibili & d. l. Non ſolum.* dicitur nihil valere ſtipulationem, neque contractum ſub conditione impoſſibili at multum valere, ſi conditione impleta obligaret. Præterea, quia falſum eſſet vitiare contractũ, ſed ſuſpenderet utique more conditionis honeſtæ, ejuſque obligatio ex conditionis implemento penderet: quare *Acoſta ead. lim 2. n. 2* ait, minimè valere donationem, licèt res tradatur virgini ſub conditione, ſi non nupſerit, & tanquam quid ſpeciale ait *n. 3.* ſi quis promittat virgini 100. aureos, ſi arbitratu Titii nupſerit, non abſurdè ſentire eum, qui diceret illam conditionem, nec vitiare, nec vitiari, & ita obtinere promiſſum ſi virgo conditionem impleat: imò etiam in hoc caſu credo vitiari contractum: quia perinde reputatur jure impoſſibilis conditio, ſi arbitratu alicujus virgo nupſerit, ac conditio, ſi non nupſerit, ut dicemus n. 1. Rogabis tamen, quare ea conditio, ſi non nupſerit, & reliquæ impoſſibiles à contractibus non rejiciãtur, ſed illos vitient, cum tamen à legatis rejiciantur, nec illa vitient: varias rationes affert *Sarmiento 2. ſelect. c. 3. n. ult.* ſed ultra illas, addo hanc ideò jus civile non ſuſtinet contractus rejecta conditione impoſſibili, quia cõtrahentes ipſi cum adhuc ſint ſuperſtites poſſunt ſuos contractus ſic vitiatos ob cõditionis impoſſibilitatem, efficere validos, remittendo conditionem impoſſibilem: at verò teſtator, qui jam obiit, non poteſt ſuam diſpoſitionem ad debitum modum reducere unde oportuit, ut per ipſam reduceretur, rejecta illa conditione quod non ſit in pœnam ſic teſtantis, quinimò in ipſius favorem, ſuppoſito enim voluiſſe illum de ſuis bonis diſponere, favor eſt illius diſpoſitionis, quia aliàs omninò corrueret, ſi ad debitum modum redigatur, ut valida ſit.

II. Concluſio. Conditio abſtinendi à nuptiis, omninò rejicitur ab hæreditate, vel legato & ea rejecta, purè debetur: ut ſi virgini legentur 100 ſi non nupſerit, obtinebit 3 illa: quaſi purè & abſque omni cõditione illi relicta eſſent. Habetur expreſsè *l. Quoties, 22. l. Cum tale. 72. §. Mævia, & l. Titia ſi non nupſerit, ff. de condit. & demonſt.* ratio hujus deciſionis eſt, ut habetur *l. 2. C. de indicta viduit.* quia reip. intereſt, ut multis ex legitimo matrim procreatis, augeatur. Quod adeo verum eſt, ut ex multis probat *Acoſta. l. Cum tale, §. Si arbitratu, ff. de condit. & demonſt. amplia. 1. per totam*, poſſe legatarium id legatum vendicare, ac ſi talis cõditio appoſita non eſſet Idem dicendum eſt, ſi donationi cauſa mortis eadẽ cõditio adjecta ſit, ut benè docet *Acoſta eod. §. Si arbitratu, ampliat. 2. n. 1. & 2.* & ratio eſt, quia conditiones impoſſibiles non tantum à legato, ſed etiam à dona

Digitized by Google

natione cauſa mortis rejiciatur, *l. Quæ ſub conditione, §. Et in mortis, §. de condit. inſtit* eo quòd cùm revocabilis ſit, quoad eum effectum inter legata computatur, ut tradunt *Acoſta l. 1. ſelectar. c. 8. n. 3. Ant. Gom. 2. var. c. 4. n. 18. Molin. l. 2. de primog. c. 12. n. 40. P. Mol. to. 1. de juſt. tract. 2. diſ. 206. concl 2. & to. 2. d. 285. concl. 2.*

4 Ex his infertur non audiendum eſſe *Metinam, C. de reſti. q. 23. verſ. Itaque quatuor conditiones*, ubi ait diverſimodè rejici à legatis conditiones impoſſibiles, ac turpes, & quæ nuptias prohibent, nam impoſſibiles, & turpes prorſus rejiciuntur: quæ autem nuptias prohibent, non abſolutè annullantur, ſed tantum caſu, quo legatarius matrimonium inire velit: Sed dicendum eſt abſolutè, & prorſus rejici, ac pro non ſcriptis haberi, ut docent *gloſſ. l. Titiæ ſi non nupſerit. ff. de condit. & demonſt. fine, Covar. l. 1. var. c. 19. n. 10. Riminal. conſ. 215. n. 172. vol. 2. Mantica de conject. ult. vol. lib. 11. tit. 19. n. 1*

5 2. Infertur eſſe audiendum *Acoſtam. l. Cum tale, §. Si arbitratu. ff. de condit. & demonſt. lim. ult. n. 5. & ſeqq.* ubi docet hanc conditionem, non ineundi matrimonium, non rejici, quaſi nihil operetur, & pro non ſcripta habenda ſit: ſed nihil prorſus valere reſpectu primi matrim. valere tamen reſpectu ſecundi. Ut ſi virgini legentur 100. ſi non nupſerit, obtinebit legatum, prima vice nubens, illud tamen amittet, ſi ſecunda vice nubat. Et probat. quia ea conditio ſi non nupſerit, cum ſit negativa, eſt perpetua, & proinde includit quodlibet matrim. futurum, ergò ſicut valeret relictum virgini, hac conditione, ſi ſecundò non nubat: & relictum hac conditione, ſi nec primò, nec ſecundò nubat, rejiceretur, quoad primas nuptias, non verò quoad ſecundas: ſimiliter ea conditio negativa, ſi non nupſerit, valebit quoad ſecundum matrim. rejecta quoad primum. Unde infertur n. 6. legatum non eſſe tradendum per hæredem, abſque cautione Mutiana reſtituendi legatum cum fructibus ſecundis nuptiis initis. Sed dicendum eſt eam conditionem abſolutè, & prorſus rejici, & haberi pro non ſcripta: ut docent omnes DD. citati n. præced. & ratio eſt, quia re vera teſtator de primis nuptiis intellexit, ſermo enim ſimpliciter prolatus de prima vice intelligitur, *l. Boves, §. Hoc ſermone ff. de verbor. ſign.* Et licèt verù ſit conditionem negativam eſſe perpetuam, & omnes nuptias includere, id tamen tunc habet locum, quando utiliter, & modo jure promiſſio exprimitur. Tandem quia ſi hæc ſent. eſſet vera non poſſet legatarius id legatum vendicare: cùm prius cautionem præſtiturus eſſet, cujus tamen contrarium ex ipſomet Acoſta diximus n. 3.

6 3. Infertur ſi legetur virgini 100. ſi nupſerit, ducenta verò, ſi non nupſerit, poſſe eam illa 200. capere, et ſi nubat: quia ea conditio eſt nulla, habetur expreſsè *l. Titiæ ſi non nupſerit, ff. de condit. & demonſtr.* & docent *Bart. & alii*, quos refert, & ſequitur *Cov. l. 1. variar. c. 19. n. 9.* & *Syl. Hereditas. 4. fine.* Unde non eſt admittendum, quod docet *Metina, C. de reſtit. 23. verſ. Reſpondeo ſalvo meliori judicio. verſ. Ad tertium* quē ſequitur. *Gut. 2. l. q. can. c. 25. n. 15.* ubi uterque dicit in neutro foro deberi legatum virgini, ſub conditione ſi non nupſerit, quando teſtator expreſſit ſuam voluntatem eſſe ut nubens nihil obtineret: ut ſi ſic dicat, Lego Mariæ ſi non nupſerit, & ſi fortè nupſerit, nihil lego, & probat *Gutier.* quia Jura loquuntur de ſimplici conditione non nubendi, quando autem teſtator ulterius procedit exprimendo ſuam voluntatem, nihil decidunt: unde tanquam caſus omiſſus remanet in juris communis diſpoſitione. *l. Commodiſſimè. ff. de lib. & poſt.* quòd præſcribit teſtatoris voluntatem ad unguem ſervandam eſſe. Cæterùm dicendum omnino rejici eam conditionem contra expreſſiſſimam teſtatoris voluntatem in utroque foro: ut probavi diſp. præc. nu. 2. Item quia dum teſtator legavit 100. ſi nupſerit, & 100. ſi non nupſerit, virgini, apertè ſuam voluntatem expoſuit, & tamen jus decrevit deberi illa 200. nubenti Itèm id probo ex *l. Cum tale. §. Mævia. ff. de condit. & demonſtr.* ibi, *Mæviæ ſi non nupſerit, fundum, cum morietur, lego, poteſt dici, & ſi nupſerit, eam confeſtim ad legatū admitti*, ubi manifeſtè teſtator expreſſit ſuam voluntatem eſſe, ut Mævia poſt mortem obtineret legatum, caſu quouſque tunc non nupſerit, & tamen ita jus rejicit eam conditionem, ut nec tempus mortis expectetur, ſed ſtatim deberi, legatum ſtatuit: & reddit rationem *gloſſ. verb. Eam confeſtim*; quia ideo teſtator voluit mortis tempus expectari, quia tunc & non antea, certum eſt eam conditionem non nubendi, impletam eſſe, cum autem ea conditio ſpernatur, ſuperfluum eſt, ejus diem expectari.

III. Concluſ. conditio à liberis procreandis avertens, 7
ſimiliter prorſus rejicitur: ut, Lego Titio 100. ſi filios non habuerit, vel ſi ſine liberis deceſſerit: ratio eſt, quia conditio non nubendi, jure rejicitur gratia procreandæ ſobolis, ut dixi n. 3. ergo à fortiori conditio avertens à ſobole procreanda. Sic *Socin. conſ. 98. nu. 7. lib. 3. Acoſta, l. Cum tale § Si arbitratu. ampliat. 1. n. 4. ff. de condit. & demonſt.*

IV. Concluſ. non valet conditio, etiam ſi extraneo le- 8
gentur 100. ſi virgo non nupſerit, & ea reſtituere rogatus ſit illi virgini: debebitur enim legatum, licèt nubat. Quia mulier ad viduitatem invitatur, ut legatum comparet, ſic *Acoſta eod. § Si arbitratu, ampliat. 5. per totam, Mantica de conject. ult. vol. l. 12. t. 19. n. 5.*

V. Concluſ. non valet etiam conditio, ſi mulier cui re- 9
lictum eſt legatum ſi non nupſerit, rogata eſſet illud reſtituere ut, Lego Titiæ ſi non nupſerit 100. ut det Titio. nam etiam ſi nupſerit, recipiet legatum, & reſtituet Titio quia cenſendum eſt, ac ſi purè, & abſque conditione recepiſſet, ut Titio reſtitueret. habetur expreſsè *l. Non dubium ff. de lega. 3.* & probat latè *Acoſta ibi. tota amplia. 6. Mantica eod. to. 19. n. 4.* ſecùs eſſet, (ut benè ait *ibi Mantica*) ſi legentur virgini 100. ſi non nupſerit, & caſu, quo nubat, ejus fidei committatur, ut reſtituat Titio: nam etiam ſi nubat, retinebit legatum, nec reſtituet Titio. Habetur expreſsè *Quoties, ff. de cond. & demonſt.* quia illud fideicommiſſum inducit viduitatem.

IV. Concl. non valet conditio nuptias prohibens. adjec- 10
ta legato relicto patri, tutori, vel curatori, vel amico ita conjuncto cum perſona quæ abſtinere debet à nuptiis, ut probabile ſit fore, ut ea abſtineat, ne legatarius amittat legatum illud, ut in ſimili diximus de pœna ſponſalibus adjecti, diſp. 30. n. 3. Sic. *Acoſta d. § Si arbitratu, tota ampl. 9.* & maximè 6. & *lim. 4 n. 1 & ſeq. Ant. Gab. to. 2. com. l. 10. in mea ed. verb. Legatum. f. 19. Mant. de con. ult. vol. l. 11. tit. 19 n. 15.* idem dicendum eſt, ſi legatum illud relinquatur conſanguineis ut benè *Jaſ. l. 1. n. 1. C. de ind. viduit.* ut idem diximus de pœna d. diſp. 3. n. 3. Si autem legatum relinquatur Titio, & extraneo: ſi Titia non nupſerit, rejicitur conditio, pro parte Titiæ debita, & ita illam ſtatim conſequetur, valebit tamen pro parte extraneo relicta, & ita nubente Titia, nec illa, nec extraneus eam legati partem comparabit: ſicut d. diſp 30. n. 5. diximus valere pœnam ſponſalibus per extraneos adjectam: quia non eſt veriſimile Titiam à nuptiis retrahendam eſſe, ne extraneus illam legati partem amittat, ſic *Mant. ibi.*

In dubium autem vertitur, an idem dicendum ſit de cōditione avertente à nuptiis ſpiritualibus, ut ſi Titiæ legentur. 100. ſi ingreſſa religionem non fuerit. Aliqui enim eā conditionem rejici ſentiunt, per *auth. de ſanct. Ep. n. Sed & hoc præſenti, coll. 9.* ubi habetur eam conditionem pro non ſcripta haberi, item quia valet argumentum à matr. carnali ad ſpirituale, ut latè *Ever. loco à matr. carnali, ad ſpiritual.* ergò ſicut rejicitur à matr. carnali, ita à ſpirituali: ſic *Bald. & Dec.* quos refert, & ſequitur *Acoſta l. Cum tale, §. Si arbitratu, ff. de cond. & dem. ampl. 11. n. 1. Aret. & Fel.* quos refert, & ſequitur *par. c. in præſentia, de pr. n. 137. & 143. Ever. loco à matr. carnali, ad ſpituale, n. 5. Rol. conſ. 55. n. 20. & 25. l. 3.* & ex Theol. *Met. C. de reſt. qu. 23. §. Itaque quatuor conditiones, Led. 2. p. 4. q. 18. a. 1. dub. 11. f. 227. co. 3.* Addit *Acoſta cum Dec.* contra *Ang.* reprobari eandem cōditionem etiam viduæ adjectam, quamvis ſecus ſit in conditione non nubendi: quia in conditione avertente à religione, eadem eſt ratio in virgine, & vidua: limitant tamen

Digitized by Google

cum aliis, quos referunt: quando conditio non ingrediendi monaſterium eſt generalis, ſecus, ſi prohibeatur ingreſſus talis monaſterii, tunc enim valebit conditio, ſi alia monaſteria ſint, ad quæ commodè ſic prohibitus recipi poſſit. Cæterum multò verius eſt, eam conditionem minimè rejici, ſed valere, quia quamvis religionis ſtatus perfectior ſit, at jus non tribuit illi hunc favorem. Item, quia quamvis conditio illa religioni adverſa ſit, favet tamen matrimonio, & ſobolis procreationi. Item, quia non eſt veriſimile aliquem arcẽdum à religionis ingreſſu, eo quod legato privetur, cum ad id ingrediatur, ut ſæculo & bonis temporalibus, per tria vota, renunciet. Deinde, quia ingreſſus religionis reſpicit privatum ingredientis bonum; matr. autem bonum reipubl. commune, quod in liberis procreandis verſatur, unde non mirum eſt, ſi jus non ita faveat ingreſſui religionis, ac matr. undè non obſtat *auth.* in contrarium adducta, quia diſp. præc. n. 32. illam explicuimus. Nec etiam obſtat arg. à matr. carnali, ad ſpirituale: illud enim, ubi eadem ratio in utroque militat, locum habet, ſecus, ubi diverſa, ut hic. Tandem, quia *d. auth. de ſanctific. epiſc.* tantùm procedit ex præſumpta voluntate teſtatoris, non autem contra ejus expreſſam voluntatem, ut probavi diſp. præc. n. 29 & 30. ergo quando exprimit ſuam voluntatem eſſe, ſe nolle legare, vel inſtituere, caſu legatarius religionem ingrediatur, ea conditio ſervanda eſt. Et ita tenent *Cov. 2. c. 19. n. 10. Mantica cum Paulo. Alex. & Decio per ipſum citatis, de conject. ult vol. l. 11. t. 18. n. 31. Men. de præſ. l. 4. præſ. 83. n. 18 19. & 23. Gutier. lib. 2. q. can. c. 25. n. 5. P. Mol. to. 1. de juſtit. tr. 2. diſp. 207. ad fin. in ſolut. ad* 1.

12 Ex his infertur deciſio illius quæſtionis, an ſi legentur Titio 200. ſi uxorem duxerit: 100. verò, ſi religionem ingrediatur, conſequuturus, ſit religionem ingreſſus illa 200. vel 100. ſolum, pro ut teſtator diſpoſuit? Multi enim affirmant eum conſequuturum illa 200. eáque ratione ducuntur, quod illa conditio tanquam adverſa religioni invalida ſit. Sic docent *Bart. & Socin. l. 2. ff. de his quæ pœnæ cauſa n.* 1. (aliàs habetur hic titulus pœnæ nomine) *Anton. c. In præſentia, num. 27. de probat. & ibi Aret. n. 72. Fel. n. 37. Pariſ. n. 134. Berojus. n. 494. Jaſon auth. Si qua mulier. n. 11. & 55. C. de ſacroſ. Eccl. Roſella verb. Legare, n. 27. Angel. ver. Hæres. n. 21. Sylv. Legatum, 1. q. 9. & Hæred. 4. fin.* ubi *Arm. n. 22. Tab. verb. Hæres, q. 16. n. 17. Rol. conſ. 35. n. 17. l. 3. Evar. loco à matrim. carnali, ad ſpirit. n. 8. Acoſta l. Cum tale §. Si arbitr. ampl. 11. n. 5. ff. de cond. & dem. Ant. Gabr. to. 2. comm. in mea edit. l. 10. verb. Legatum fol. 8. & multi alii, quos referunt.* Et ex Theol. *Beja ſumma, poſt caſ.* 66. Limitat *Fel. ibi,* niſi teſtator certum monaſterium deſignaſſet, ut, Lego Titio centum, ſi nupſerit, 50. verò, ſi ingrediatur tale monaſterium: tunc enim ſi id monaſterium ingrediatur, ſolùm obtinebit 50. quod *Acoſta, ibid. n. 6.* ſic intelligẽdum dicit, ut ingrediens monaſterium, ſolum 50. obtenturus ſit, at quodcumque aliud ingrediens, integra centum. Et hæc ſententia probabilis eſt.

13 Tenendum tamen eſt, tanquam multò probabilius, ingredientem religionem ſolum 100. conſequuturum, quia conditio à religione retrahens, non eſt invalida, nec contra expreſſam teſtatoris voluntatem rejicienda eſt: ut latè probavimus n. 11. ergo ubi expreſsè teſtator diſpoſuit, quid ingrediens religionem conſequuturus ſit, quid autem uxorem ducens, id obſervandum eſt. Sic docent. *Bal. auth. Niſi rogati. n. 11. C. ad. SC. Treb. & l. Deo nobis, n. 1. & 2. C. de epiſc. & cler.* ubi *Paul. n. 5. & d. auth. Niſi rogati. n. 3. & l. Titio centum, §. 1. in fi. ff. de cond. & dem. Guliel. Bened. c. Rayn. verb. Qui cum alia. n. 32 de teſt. & multi alii,* quos referunt & ſequuntur *Cov. lib. 1. var. c. 19. n. 8. 9. & 10. Mantica de conject. ult. vol. l. 11. tit. 18. d. 29. & tribus ſeq. Dec. conſ. 41. n. 30. l. 1. Menoch. de præſ. l. 4. præſ. 83. n. 26. Perez l. 5. ord. t. 2. l. 1. ad fin. ante verb. Con buenos teſtimonios Gut. qq. .. can. l. 1. c. 32. n. 58.* & ex Theologis *P. Mol. 1. de juſt. tr. .. diſp. 207. f. 1269. Lud. Lop 3. p. inſtruct. de matrim. c. 36 f. 1037.* Ut tamen evitentur opiniones, ſic legari poteſt ut ingrediens religionem id ſolum conſequatur, quod teſtator vult: Lego Titiæ 100. & ei qui eam duxerit ducenta. Sic *Bart. Roland. à Valle, n. 31.* ubi alios refert, *citati n. præc. Mant. n. 33. Gut. n. 16. proxime citati.*

Obſervandum eſt, quamvis impium ſit teſtatorem aliquam adjicere conditionem eo fine ut à religionis propoſito aliquem avertat, juſtiſſimè tamen poſſe minus legare filiæ, ſi religionem ingrediatur, quàm ſi nubat, non ut eam à religionis propoſito retrahat, ſed quia major dos nubenti neceſſaria eſt, & quia majorem bonorum partem vult poſteris & familiæ relinquere. Sic alios referens *Cov. n.* 10. *Mol. & Lud. Lop. relati, n. præc.* Unde in primogeniis, & meliorationibus eo conditio admittitur, ut nec monachi, nec ſacro ordine initiati ſuccedere in eis poſſint. Hæc enim conditio non eò tendit, ut ab hoc ſtatu retrahat, ſed ut familia conſervetur. Sic *Joan. Lup. rubr. de don. § 16. n. 4. & 14. Cov. n. 10. & 11. & P. Mol. cit. n. præced. Mol. lib. 2. de prim c. 12. n. 54. Marzalius epitom. fidcicom. q. 31. Gut. lib. 2. q. canon. c. 25. n. 6.* ubi limitat cum *Mol. n* 55. quando majoratus eſt regia facultate inſtitutus, non quando ex tertia bonorum parte abſque regia facultate ſervandus eſt ordo præſcriptus *l. 27. Tauri.* 14

De contraria autem conditione, quæ ad religionem invitat non eſt certum apud DD. an valida ſit, ut ſi legatum fiat alicui ea conditione, ut religionem ingrediatur: quidam enim cenſent, invalidum eſſe; quando virgini apponitur, eo quod viduitatem includat, illique æquivaleat, ſi non nupſerit, ſic *Bart. conſ. 45. Rim. conſ. 215. à n. 176. uſque ad 181 vol. 2.* Sed dicendum eſt eam conditionem valere, quia juſtum eſt præmii ſpe ad religionem allicere, nec conditio directè tendit ad nuptias impediendas, ſed id per accidens, & indirectè eſt, directè autem tendit, ut alliciat ad ſtatum perfectiſſimum, nec præſumendum eſt jus voluiſſe conditionem hanc, ob matrimonii favorem, annullare. Sic *Bald. auth. Cui relictum n. 3. C. de ind. viduit. & ibi Paul. & Jaſ. n. 4.* & *Corn.* dicit hoc eſſe benignius: *Cov. 1. var. c. 19. n. 10. Acoſta, l. Cum tale §. Si arbitr. lim. 3. n. 1. ff. de cond. & dem. Ant. Gom. 1. var. c. 12. n. 78. Ant. Gab. tom. 1. comm. in me a e d. l. 10. verb. Leg. f. 19. P. Mol. to. 1. de juſt. tr. 6. diſp. 207. f.* 1265. Similiter valet conditio, ſi fiat Sacerdos, eadem ratione, ſic *Cov. & Mol. ibi.* Non tamen valet hæc conditio. Si continenter vixerit, quia directè expellit nuptias, ſecus ſi caſtè & honeſtè vixerit: quia ducens uxorem dicitur caſtè & honneſtè vivens, ſic *Mant. de con. ult vol. l. 11. tit. 19. n. 29. & 30.* 15

Dubitabis tamen an legatum ſub ea conditione ingrediendi religionem relictum comparet ingrediens, ſi anno novitiatus exeat, quia in re multi ſatis probabiliter aſſerunt minimè conſequi, quia verba cum effectu intelligi debent, *c. Relatum, de cler. non reſid.* nec præſumendum eſt teſtatorem actum vanum voluiſſe, qualis eſt ingreſſus profeſſione minimè ſequuta. 2. per *l. Reprehendenda, 5. C. de inſt. & ſubſt.* ibi, *redi igitur ad maritum, ſciens hæreditatem matris ſi redieris, retenturam: quippe quam retineres, licet ab eo non receſſiſſes.* Ex quibus verbis conſtat non requiri perſeverantiam in conditione divortii à viro, ſub qua legatum relictum eſt: eo quòd conditio erat turpis, ergo à contrario ſenſu, quando conditio honeſta eſt, qualis eſt religionis, requiritur perſeverantia, ſic tenent *Palus, l. Si quis hæredem, n. 3. C. de inſt. & ſubſt.* ubi *Alex. n. 2. & l. In ſubſtit. 12.* ubi *Imol. n. 4. ff. de vulg.* Et in ſimili caſu de legato relicto per virum uxori, ſi aſſumpſerit habitum tertii ordinis D. Franciſci, minimè eam conſequi, ſi ſemel aſſumptum dimiſerit: docent *Bald. d. l. Si quis hæredem, n. 6. Sal. n. 3. Bart.* autem *d. l. Si quis hæredem, n. 2. & Ang. d. l. In ſubſtitutione,* dubitant, & nihil decidunt. 16

Verùm probabilius eſt legatum conſequi. Prob. ex *l. Si quis hær. 7. C. de inſt.* & *ſub.* ibi, *ſancimus quandocumque impleta fuerit conditio, ſive vivo eo, ſive mortis tempore, ſive poſt mortem, conditionem videri eſſe completam.* Ex quo textu colligunt omnes ſcribentes ſatis eſſe conditionem ſemel temporis momento impleri, ergo ſatis fuit legatariũ impleviſſe 17

ingre

Digitized by Google

ingrediendo, quamvis poſtea exierit. Item quia ingredi religionem,& in ea profiteri,ut diverſa ponuntur *c. Beneſic.& c.Qui poſt vot.de reg.in 6.*ibi, *religionem aliam etiam laxiorem ingrediatur,& profiteatur in ipſa,*ergo cum teſtator in conditione non meminerit profeſſionis, ſed ſolius ingreſſus,ſolo ingreſſu paretur conditioni:eo vel maximè, quia in dubio minimè præſumitur aliam teſtatoris intentionem eſſe, quàm verba ſignificent *l.Labeo*, §. *Idem Tubero,ff.de ſup.leg.* Tandem, quia vovens religionis ingreſſum,ſatisfacit voto,ſi ingrediatur, & novitiatus tempore exeat,quia votum ingreſſus,ſecundum formam juris communis,quod annum probationis ad experiendum indulget,intelligendum eſt,ubi non conſtat de contraria intentione,ut author eſt *D.Th.2.2.q. ult. art.* 4. quem univerſi ſequuntur,ergo ſimiliter conditio ingreſſus religionis,adjecta à teſtatore, intelligi debet juxta eandem juris communis diſpoſitionem: quia in dubio teſtatoris verba non debent intelligi,ut inducant aliquid à jure exorbitans:ut eſt caſus notabilis,*l.Uxori*,§. 1. *ff. de leg.* 3. & cum multis docet *Mantic.de conject.ult. vol.l.* 6.*t.*6.*n.* 1. *& multis ſeq.* Et ita hanc ſent.tenent *Lud.de Roma l. Permiſceri,* 52. §. *Species, n.*4 *ff.de acq.poſſ. Jaſon.d. l. Si quis heredem , n.* 13. *Brun.de ſponſ.conc.*31.*n.*12.Pro qua ſent.facit, quod docet *Mant.* cum aliis, quos refert, *de con ult.vol.l.*6.*t.* 11 *n.*5. nempè teſtatore filium inſtituente hac forma Si filios non habueris, ſubſtituo Caium, excludi ſubſtitutum habitis liberis,qui vivo filio obiere, eo quod conditio ſemel extitit,quamvis effectum non habuerit. Idem dicit *Jaſon. eo.n.*13.caſu quo vir uxori legaret, ſi habitum tertii ordinis aſſumpſerit, legatum nimirum eum conſequi,habitu ſemel aſſumpto,& poſtmodum dimiſſo:cujus contrarium tenuerunt *Bald.& Sal.citati, n. præc.* Hæc tamen ſent. intelligenda eſt dummodo ingreſſus in religionem bona fide & animo experiendi fieret,exitúſque ex cauſa juſta eſſet ſi enim legatarius eo ſolo animo ingrederetur, ut obtineret legatum,poſtea exiturus,vel bona fide ingreſſus, abſque juſta cauſa habitum dimitteret, non ſatisfaceret, ſic dixit optimè *Fulg.d.l.Si quis heredem,n.*2.& prob. non ſatisfacere,ſi animo exeundi ingrediebatur. quia teſtator non intendit actum vanum,qualis eſt iſte. Item, quia intendit ingreſſum religionis ſecundum formam juris, quæ eſt,ut quis bona fide ingrediatur animo experiendi. Item quia hoc ingreſſu non ſatisfit voto ingrediendi religionem:ut docet *D.Th.*2.2.*q ult.*1.4.*ad* 3. *& ibi Caiet. Ric.*4. *diſt.*38.*a.*8.*q.*3.*& ibi Pal.q* 4.*a.*1. *Abul c.*30.*Num.q.*93. *ad* 4. *D.* 3.*p.tit.*16.*c.*2.§ 4.*Ang.Votum* 3.*n.* 18. *Sylv. Religio,* 2.*q.*19.*Tab.verb Novitius,q.*7. ubi *Arm. n.* 10. *Viguer.l. inſtitutionem , c.*17.§. 1.*verſ.*33.*Palæ* 4 *diſt.* 38. *diſp.* 1.*f.* 849. probatur etiam non poſſe ex ſua libertate Novitiis in jura conceſſa exire: quia teſtator ad aliquid aſtringere voluit, ut legatarius ille legatum obtineret, ſed ingrediens religionem ſecluſo,quocumque præcepto,tenetur ſi omnia grata inveniat, ſub culpa veniali permanere: ergo teſtator ea conditione gravare voluit, ne omnia grata inveniens,abſque cauſa juſta retrocedat: & ita minimè ſatisfacit voto religionis,qui abſque cauſa juſta egreditur:ut docent *Cajet.& Arm.proximè cit. Angles flor.*2.*p.q.de voto, a.*2.*diffic.*7.*Paſarel.ſuper priv.Minimorum,c.*43.*Man.*2.*to. ſum.c.*95.*n.*2.Nec conſtituo diſcrimen, ſive teſtator dicat ſic,Lego Titio, ſi ingrediatur religionem,vel ſi ſit, aut fiat religioſus: quia in communi modo loquendi eodem pacto intelliguntur omnia verba hæc, quamvis in voto diſcrimen conſtituerint *Caiet.*2.2.*q.ult.a.*4.*dub.* 1. *Armil. & Pal.proximè cit.Cov.de pact.*1.*p.*§.3. *n.* 12 dicentes voventem religionem vel religioſum fieri, non vovere perſeverantiam, & ita ſatisfacere, ſi ex cauſa juſta exeat,voventem verò ſe futurum religioſum, cenſeri vovere perſeverantiam,& ita reum eſſe voti,ſi egrediatur.Sed meritò contrarium tenuit in voto *Ang.d.art.* 2. *diffic.* 6. & multi Neoterici viri doctiſſimi: quia nec teſtator, nec vovens has ſubtilitates attendunt, & in communi loquendi modo hæc omnia verba idem ſonant. Nec obſtat 1. arg. contrariæ ſent.quia non eſt actus vanus, dum quis bona fide & animo experiēdi ingreditur,nec abſque cauſa juſta egredi poteſt ad quod conditio illa aſtringit. Non obſtat, 2. quia diverſimodè reſpondetur ad illam *l. Reprehendenda, cum Jaſ.d.l.Si quis heredem.n.*13.& alios quos refert. 1.Non valere argumentum à contrario ſenſu, quando reſultat abſonus intellectus contra jus at hic reſultaret contra *d. l.Si quis Heredem*.ex qua conſtat ſatis eſſe momento temporis conditionem impleri.2 Nihil probare eam legem,quia Imperator non innititur conditionis turpitudini, ſed arguit à majori ad minus, hoc modo;ſi non divertiſſet, obtineret, ergo à fortiori redeundo. 3. Ex mente teſtatricis colligi, voluiſſe eam conditionem perpetuò durare, odio enim viri præcipit divortium. Tandem in divortio ibi præcepto includi conditionem negativam,non redeundi, quæ perpetua eſt:nam divortium propriè eſt animus perpetuò recedendi, *l. Divortium, ff. de divort.*

Utrùm verò inſtitutus ſub conditione ingreſſus religionis obtineat legatum,ſi prius uxorem ducat, & viduus effectus religioſus fiat,dixi diſp.præc.n.17. 18

VII.Concl.non tantum conditio non ineundi matrimonium,rejicitur à legato,ſed etiam conditio ineundi arbitratu, vel conſenſu tertii; & ratio eſt, quia qui tenetur conſenſum,vel licentiam alicui petere,tenetur ſequi,atque ita matrimonii libertas impeditur: hæc concluſio habetur expreſsè *l.Cum tale,§.Reſcriptum,ff.de cond. & dem.* atque ita docent univerſi. Nec admittenda eſt aliquorum limitatio,quos refert *Acoſt ea l.Cum tale §.Si arbitr. amp. ult.n.*2.& 3. qui intelligunt hoc, quandò arbitrium dicit meram voluntatem ſecus quandò prudentiale judicium: honeſtum enim eſt in matr illud ſequi, ſed meritò *Acoſta ibi,n.*7. *Mol.l.*2.*prim c.*13.*n.*35.cum aliis, quos referunt id reprobant,quia cùm ea conditio obliget ad ſequendum arbitrium illud repugnat matr. libertati. 19

Hæc tamen concluſio non ita accipienda eſt,ut ea conditio omnino rejiciatur, ſed cum duas claudat, alteram matrimonii ineundi:alteram verò, ut arbitratu talis perſonæ hæc,ut matrimonii libertati adverſa rejicitur:illa verò,ut matrimonio favens eſt;ſic *Peralta l.*1 *n.*32. *ff. de leg.* 2.*Acoſta ad amp.ult. n.* 17. *Mant.* multos referens *de con. ult. vol. l.* 11. *t.* 8.*n* 8.& conſulendus eſt *Acoſta*, qui circa iſtam conditionem, *d.ampl.ult.n.*:.*& ſeq.* aliqua notatu digna animadvertit. 20

Hinc infertur contra *Joan.Lup.c.Per veſtras, notabili* 3 §.21.*n.*4 *de donat.inter vir.& uxor.* quem ſequitur *Pelaez de Mieres,de majorat.*1.*p. q.*50. *n.* 8. non valere conditionem, qua pater filium gravat in legato ultra legitimam, ne abſque conſenſu matris,vel alicujus propinqui,uxorem ducat, qui textus,& Doctores indiſtinctè eam conditionem rejiciunt,ut adverſam matrimonii libertati,& quamvis id legatum debitum non ſit,ſi tamen relinquatur,conditiones jure improbatæ ab ipſo rejicientur:ſicut ſi extraneus legaret, & ita reprobat *Acoſta dict. §. Si arbitratu, ampliat.ult.n.* 2. 21

Infertur contra Antonium de Prato, quem refert, nec improbat. *Mant.de con.ult.vol.lib.*11.*t.* 18.*n.* 8. *& Burg.de Paz.conſ.*20.*n.*5.*& ſeq.*dicentem valere conditionem legato adjectam, ne filius abſque paterno conſenſu uxorem ducat:id enim honeſtiſſimum,& omni juri conſonum eſt, infertur(inquam)eam conditionem minimè valere:quamvis enim honeſtum ſit filios in matrimoniis contrahendis voluntatem paternam amplecti, jura tamen omnimodæ matrimonii libertati conſulere volentia, omnes conditiones illi quocumque modo adverſas rejecerunt, ſic *Acoſta d.ampl.ult.n.*13.*Suar.l.*3.*fori,tit. de los caſamientos, l.*2.*n.*21.*& ſeq.Mol.l.*2.*de prim.c* 13.*n.*35.*Gamm. dec.* 314. Et exTheologis *Henr.l.*11.*de matr.c.*6.*n.*6. & *c.* 12.*n.*6. *P. Mol. to.*1.*de juſt.tr.*2.*diſp.* 297.*fol.* 1264. *Manuel.* 1. *to. ſum.*2.*edit.c.*133.*n.* 6. 22

3. Infertur, ſi quis ei,qui puellam violavit, leget centum ſi de conſenſu patris illam ducat, valere legatum:rejecta ea conditionis parte de conſenſu patris,quare etiam con- 24

Digitized by Google

contra ejus conſenſum illam ducens obtinebit legatum. Sic Acoſta, d. ampliat. ult. n. 13.

24 VIII. Concluſio, non rejicitur à legato ea conditio uxorem ducendi cum conſilio talis perſonæ: hæc eſt contra Dynum, Bal. Aret, Alberic. Joan. de Imola, Jacob. à S. Georgio, quos refert, & ſequitur Acoſt. l. Cum tale, §. Si arbitr. limit. 11. n. 4. & ſeq. ff. de condit. & demonſtr. Sed probatur, quia hoc diſtat inter conſilium, & conſenſum, quod juſſus aliquid facere cum conſenſu, vel arbitratu alicujus, tenetur illud ſequi, at juſſus facere cum conſilio petere quidem tenetur, ſequi verò minimè, l. Cum pater, §. Mando, ff. de leg. 2. & l. 23. tit. 2. p. 5. & latè Menoch conſ. 69. n. 17. 18. vol. 1. Gratian. regul. 10. n. 1. docent, ultra Doctores citandos: ergo conditio matrimonii contrahendi, alicujus conſilio petito, minimè adverſatur libertati matrimonii: & ita tenent Pa. c. Ex parte, n. 4. de conſt. ubi Felin. n. 1. Decius, c. 1. Si pro debilitate, nu. 9. de offic. deleg. Cynus, Aimon, Paul. à Caſtro. Alexand. & multi alii quos referunt, & ſequuntur Jaſon. l. Turpia §. 1. n. 4. ff. de leg. 1. Guill. Bened. c. Raynutius de teſt. verb. Qui cum alia, n. 88. Peralta l. 1. n. 32. ff. de leg. 2. Cov. 4. decr. 2. p. c. 3. §. 8. n. 3. Suar. l. 3. fori, tit. de los caſamientos, l. 2. n. 23. Joan. Lup. C. Per veſtras, de don. int. vir. & ux. notab. 3. p. 3. n. 7. & 8. Mol. lib. de prim. c. 13. n. 36. Pelaez, de Mieres de Maj. 1. p. q. 50. n. 9. Menock. conſ. 69. n. 29. vol. 1. Cephalus conſ. 319. n. 42. Mant. de conject. ult. vol. l. 11. t. 18. n. 10. Ant. Cuc. lib. 5. inſt. mai. t. 12. n. 20. Grat. reg. 83. n. 14. Et ex Theologis Henriq. lib. 11. de matr. c. 6. n. 6. & c. 12. n. 6. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 36. f. 1037. Man. 1. to. ſum. in 2. edit. c. 133. n. 3. Obſervandum tamen maximè eſt, juſſum cum alicujus conſilio aliquid facere non ſatisfacere, ſi tantum conſilium requirat, ſed teneri expectare aliquantulo tempore conſilium, quamvis illud ſequi non aſtringatur: ut benè gloſſ. c. Cum conſuetudinis, verb. Conſenſu de conſuet, & ibi Hoſtienſ. ſuper illo verb. & probat ex c. Cum in veteri, de elect. Idem Abb. c. Cum vos, n. 5. de his, quæ fiunt à prælat. aliàs fruſtra eſſet conſilium petere.

Intellige tamen hanc concluſionem duplici tempera-
25 mento. Prius eſt, niſi in caſibus, in quibus non ſatis eſt petere conſilium, ſed neceſſariò ſequendum eſt: tunc enim ea conditio rejicitur; eo quod matrimonii libertati obſtet, ſicut conditio petendi conſenſum, ſic Mol. l. 2. de prim. c. 13. n. 58. qui autem ſint hi caſus, conſule DD. quos ibi refert Molin. Poſterius eſt, quoties magnum periculum in conſilii requiſitione verſaretur, adeo ut ex hoc non tantum videatur matrimonii libertas impedita, ſed omnino ſublata, ſic Abb. & Felin, quos refert & ſequitur Molina ibi num. 39.

Id obſervandum eſt, ſi is cujus conſilium requiritur, ab-
26 ſens ſit, & periculum ſit in mora poteſt actu ſine ejuſdem conſilio expediri, ſic colligitur ex gl. Clem. 1. de foro com. verb. Diœceſanus, & docet Abb. ibi n. 17. Bart. l. Si plures, ff. de exercit. Rebuf. praxi benefic. tit. de forma vicar. n. 95. Tiraq. l. 16. connub. gl. 5. n. 16. Mierez de major. 1. p. q. 50. n. 6. fine. Grat. reg. 10. fine, & optimè facit per locum à ſimili, c. Unic. Ne ſede vac. in fine, n. 6. Secus autem eſt, quando requiritur conſenſus: ut bene Rebuff. ibid. Dicitur autem non poſſe peti conſilium, quoties is à quo petendum eſt, longe diſtat: ut bene Abb. d. clem. 1. n. 17.

Rogabis autem, quid dicendum ſit, ſi is cujus requirendum erat conſilium, vivo teſtatore deceſſit. Quidam di-
27 cunt amitti legatum, quia l. Cum tale, §. Reſcriptum, ff. de cond. & demonſt. dicitur, ſi conditio, ſi cum conſenſu Titii aliqua nupſerit, apponatur, licèt Titius vivo teſtatore decedat, non amitti legatum: & reddit textus rationem quia ea conditio inutilis eſt: ergo à contrario ſenſu, quando conditio utilis eſt, qualis eſt petendi conſilium, ſi is à quo petendum erat, decedat, amittetur legatum. Sic tenet Suarez l. 3. fori. tit. De los Caſamientos, l. 2. n. 23. Alex Dec. & Fel. quos refert, & ſequitur Mol. lib. 2. prim. c. 13. num. 40. & 41. excipiens primogenia Hiſpana, ob præſumptam inſtitutorum voluntatem. Sed verius eſt non amitti, quoties per legatarium non ſtetit, quominus conditio impleatur quia is cujus requirendum erat conſilium obiit. Quod defendit Mantica latè probans, de conject. ult. volum. lib. 11. tit. 18. n. 11. quia eſt conditio poteſtativa. Nec obſtat d. l. cum tale: loquitur enim, quomodocumque conditio deficiat, etiam culpa legatarii & ideo innititur defectui valoris conditionis; ſi enim valida eſſet, deficiens legatarii culpa legatum annullaret.

Ultima concluſio, ſi legato adjiciatur conditio hæc, ſi 28
Titia non nupſerit, habeat poſt mortem ſuam centum, rejicitur non tantum conditio, ſed etiam tempus, & ſtatim legatum debebitur: ſecus, ſi apponatur aliud tempus, ſive certum, ſive incertum, ut poſt biennium, vel cum Mævius fuerit conſul; tunc enim ſpreta non nubendi conditione, valebit temporis adjectio, ante ejus adventum non debebitur, habetur expreſsè l. Cum tale, §. Mævia, ff. de cond. & demonſt. & ibi docent omnes: Ant. Gom. 1. var. c. 12. n. 78.

SUMMARIUM.

Conditio non nubendi in vidua valet, n. 29.
Nomine viduæ intelligitur, quæ matrim. conſummavit, non autem aliàs corrupta, 30.
Eadem conditio valet in viduo, 31.
Valet conditio arbitratu alicujus nubendi impoſita viduæ, & quid ſi ille arbitrari nolit, vel injuſtè arbitratur, 32. & quid ſi vivo teſtatore arbitraturus decedat.
Valet conditio non ducendi uxorem impoſita eunuchis, qui generare nequeunt, 33.
Quid favore cauſæ piæ vel libertatis ut, Lego Virgini ſi non nupſerit, & ſi nupſerit, ſubſtitutio pauperes, vel talis ſervus liber ſit, 34.
Quid quando viduitas non eſt perpetua & generalis ſed limitata quoad tempus & perſonas, 35.
An valeat conditio ut Titia non nubat ante 25. annum, vel ante tale tempus certum vel incertum, 36.
Quid ſi teſtator dicat, Lego Titiæ ſi nupta non erit, quando debeatur id legatum, 37.
Quid de conditione non nubendi in certo oppido, 38.
Quid de conditione non nubendi certis perſonis, 39.
Quid de conditione non nubendi ignobili, deſcendenti ex Judæis, vel Saracenis, n. 40. & ibi remiſſivè, quæ diligentia adhibenda ſit, ne perdatur legatum, & an ſatis ſit nubere nobili ex ſola linea paterna, vel ex privilegio.
Legatum fœminæ ſi Titio non nupſerit, quando debeatur, & an ſit præſtanda cautio, & conditio negativa eſt perpetua, n. 41.
Juſſus ne contrahat cum Judæis ſi in primo matrim. non pareat, factus viduus pareat, vel è contrario in priori matrim. pareat, non autem in poſteriori, an ammittat legatum, licèt matrimonium non conſummaverit & quid ſi matrimonium fuit irritum, n. 42.

Quæſtio. II. In quibus caſibus conditio nuptias prohi- 1
bens, valida ſit? Prima concluſio, quamvis ea códitio virgini impoſita rejiciatur, admittitur tamen in vidua auth. de nuptiis, § Quæ verò, collat. 4. auth. Cui relictum, C. de indict. viduit. per quas authenticas correctæ ſunt aliquæ ff. antiquiores leges, quæ eas conditiones in viduis etiam rejiciebant. Sic docent Guil. Benedict. c. Raynutius, de teſta. ver. Qui cum alia, n. 100. & ſeqq. Covar. multos referens 4. decr. 2. p. c. 3. §. 9. 11. Acoſta, l. cum tale, §. Si arbitratu, limit. ult. n. 2. ff. de condit. & demonſtr. Ant. Gom. l. 16. Tauri, n. 8. & 1. variar. c. 12. n. 78. Ant. Gab. in mea edit. to. 2. commun. l. 10. verb. Legatum, f. 19. Mant. de conject. ult. vol lib. 11. tit. 19. n. 2. Matienz. l. 5. recop. t. 1. l. 3. gloſſ. 2. n. 14. Gut. l. 2. q. can. 25. n. 3. Gratian. reg. 83. n. 14. P. Mol. to. 1. de juſt. tract. 2. d. 107. fol. 1264. Et ratio eſt, quia honeſtum eſt à ſecundis nuptiis abſtinere, c. finali. 31. q. 1.

Nomine autem virginis, cum in ea dicimus rejici con- 2
ditionem nuptias prohibentem, intelligitur, quæ nulli nupſit: quamvis corrupta ſit; ut docent Ant. Gom. alios referens, utroq; loco, Matienz. Grat. n. 3. Mol. n. præc. cit. Intelligitur etiam vidua, ſi mat. non conſummaverit: unde in ſola vidua à viro cognita, ea conditio admittitur, ſic Bald. auth. Cui relictum, ubi Aug. Paul. Jaſ. n. 2. Dec. rub. C. de ſec. nupt. n. 4. Ant. Gom. & Ant. Gab. n. præc. allegati, Grat. reg. 83. n. 1.

II. Concluſio, conditio prohibens nuptias, ſimiliter, eſt valida in homine viduo. Hæc eſt contra Paulum, l. ult. in princ. n. 5. C. de indic. viduit. & Jaſ. ibi n. 28. ſed probatur ex Auth. de nuptiis, §. Quæ verò, collat. 4. verſ. Unde ſancimus, ibi, ſive ux. maritum, item quia vir & uxor non debent ad imparia judicari, c. Gaudemus, de divort. Sic Corn. d. l. finali.

Digitized by Google

*final.n.*1.*Jaſon auth.Cui relictum,C.de ind.vidui.n.fin. Acoſt. l.cum tale* §.*Si arbitra,lim.ult.n.*1.*ff.de condit.& demonſt.Covar.*4.*decr.*2 *p.*3 §.9.*n.*3.*Pinel.l.fin. n.*17. *C. de bon.mater. Ant.Gom.Matienz.Molin.f.*1265.*Cratian.n* 15.*citati,n.*28. *Mant.de conject.ult. vol.*11.*t.*19.*a.n.*11.*uſque ad* 17.

32 Hinc infertur valere conditionem viduæ impoſitam ſi arbitratu alicujus nupſerit. Quia ſi poteſt imponi conditio perpetuæ viduitatis, à fortiori,ut non nubat,niſi de alicujus conſenſu.Sic contra Cumanum docet multos referens *Acoſta,d.*§.*Si arbitratu,am liat.ult.n.*5.*Matienzo.l.*5.*recop. Acoſta,d.*§.*Si arbitratu,ampliat.ult n.*5.*Matienzo.l.*5. *recop. t.*1.*l.*3.*gloſſ.*2.*n.*17.*Gratian.reg.*83 *n.*14. Si autem ille juſtè arbitretur,tenetur fœmina ejus arbitratum ſequi,ſi autem arbitrari nolit,& mulier nupſerit,admittetur ad legatum, quaſi impleta conditione: cum per eam non ſteterit, ſic *Acoſta eadem ampliat.ult.n.*6. ubi addit ſit injuſtè arbitretur poſſe mulierem ad judicem recurrere:& ſi ille vivo teſtatore obierit,deficere conditionem,& legatum: ſed hoc ultimum tenendum non eſt,ut probavi n.17. quando vidua non fuit in mora petendi conſenſum.

33 III. Concluſio, valet conditio non contrahendi matrimonium impoſita impotentibus ad generandum,ut eunuchis: quia ſi contrahant,licèt invalidè, amittent legatum, quia ea conditio ratione ſobolis procreandæ rejicitur. In muliere tamen ſterili non valet: quia ſterilitas, nec eſt perpetua,nec matrimonium impedit. Ita *Acoſta,d.*§.*Si arbitratu,limit.*1.*n.*14.*&* 5.

34 IV. Concluſio,valet conditio nuptias prohibens, favore piæ cauſæ,ut ſi legetur virgini ſi non nupſerit, vel ſi arbitrio Titii nupſerit quod ſi contra fecerit,transferatur legatum ad aliquam piam cauſam, quia libertas & cauſa pia æquiparari ſolent,ut cum aliis probat *Everar.loco à libertate,ad piam cauſam*,ſep favore libertatis valet, ut ſi legetur,ſic Si Titia nupſerit, talis ſervus liber ſit,per *l.Titio,*§. *Servi uſus fructus.ff.de cond.& demonſt.*& ita docent multi, quos referunt,& ſequuntur,*Tiraq.de privil.piæ cau.privil.*18.*Guil.Bened.c. Raynut. de teſt. verb. Qui cum alia. n.*95. *Mantica de conject ult.vol.l* 11.*t.*18. *n.* 8. & *tit.* 19. *n.* 11. *Everar.d.loco à libertate,ad piam cauſ.n.*6.Ant. *Gabr. to.*1. *comm.l.*10.*verb.Legat.fol.*19.*Gratia.reg.*83.*n.* 16. quamvis *Acoſta* de hoc dubitet *d.* §. *Si arbitratu*, *limit.*10. *n.* 8.

35 V. Concluſio, conditio nuptias impediens non perpetuò,ſed ad tempus, vel reſpectu ſolum aliquarum perſorum,valida eſt.Hæc conſtabit ex corollariis ſequentibus.

36 Hinc infertur 1.valere legatum,ſi Titia non nubat intra certum tempus,*l.Sed ſi hoc,*§.*fin.ff.de cond.& demonſt.*& docet multos referens *Acoſta d.*§.*Si arbitratu*, *limit.* 8. *n.* 1. *Ant.Gabr.in mea edit.to.*1.*commun.l.*10 *verb.Legat.fol.*19 *Mantica de conject.ult.vol.lib.*11.*tit.*19.*n.*6. *Enriq l.*11. *de matrim.c.*9.*n.*9.Unde valet conditio ut fœmina non nubat ante 25.annum:quia uſque ad illud tempus non reputat jus eſſe magnam moram.Sic cum *Jaſo. Mantic. eod.tit.*19.*n.*8.*Enriq eod.n.* 6. Secus autem eſſet,ſi in tam longum tempus matrim protraheretur,ut veriſimile eſſet,virginem non inventuram tunc virum,cui nubat, ſic *Mantica cod. n.*9.*Gutier.q.can.lib.*2.*c.*15.*n.*3. Si autem tempus nimium protraheretur,ita ut diu impediretur matrimonium, tunc judex arbitraretur,quod tempus expectandum ſit, reliquo rejecto, ſi *Guil.Bened.* & *Aret.* quos refert, & ſequitur *Gratian.reg.*83.*n.*7. Quare ſcrupuloſè loquutus eſt *Acoſta ea limitat.*8.*n.*3. ubi dixit non valere conditionem viduitatis temporalis, niſi ex aliqua cauſa juſta inducatur:benè tamen concludit *n.* 9. hoc debere apud omnes conſtare,ſi in tempus incertum conditio viduitatis apponatur, ut donec Titius moriatur non valere,quia æquiparatur perpetuæ:& alios refert.

38 2.Refert valere legatum ſic relictum, Lego Titiæ ſi nupta non erit.Quia non inducit viduitatem perpetuam, ſi intelligitur,ſi dum teſtator obierit,non fuerit nupta, & licèt conditio viduitatis ad tempus incertum non valeat; at dicta conditio non invitat ad non nubendum, ſed confertur in caſu,quo teſtatore decedente nupta non ſit: ſic *Acoſta* latè probans, *d.* §. *Si arbitaatu*, *limit.* 7. *per totam.*

3. Infertur valere conditionem non contrahendi in certo oppido,quia extra illud contrahi poteſt, ſic *Acoſta, d.*§.*Si arbitratu.*8 *n.*1.*Mant de con.ult.vol l.*11.*tit.* 19. *n.* 6. *Mieres de major.*1. *p. q.* 51. *n.* 1. quod benè intelligit *Acoſta*, quando extra illud oppidum poſſet commodè matrimonium iniri. 36

4 Infertur valere conditionem viduitatis reſpectu certarum perſonarum: ut Lego Titiæ ſi non nupſerit Cajo, Titio,& Sempronio:habetur expreſsè *l.Cum ita, & ſequenti,ff.de cond.& dem.*& ibi redditur ratio quia non prohibetur alii nubere, quod intelligendum eſt cum *Acoſta, d.*§.*Si.arbitratu,ampl.*8.*n.*1.& *P. Mol.to.*1.*de juſt tr.*2. *diſ.* 207 *f.* 1164. quando moraliter loquendo, & ſpectatis circunſtantiis occurrentibus,liberum ei relinqueretur reipſa nubere, ſecùs quando ultra eas perſonas nequit commodè nubere. 39

5. Infertur valere conditionem, ne matr. contrahatur cum ignobili,deſcendente à Judæis,vel Sarracenis quia relinquitur libertas cum aliis contrahendi. Sic *Greg. Lop.l.*3.*t.*11.*p.ver.Cum Villana,Mol l.*2.*de prim.c.*13.*n* 18. *Grat. reg.*83 *n.* 12. *Pelaez de Mierez de maior.* 1. *p. q* 51. *n* 1. *Azeu.l.*5.*rec tit.*6.11.*n.*20.& ex Theologis, *Hern l.*1. *de matr.c.*6.*n.*6.*Man.*1 *t.ſumm.*2.*edit.c.*133.*n.*6.De diligentia autem,quam ſic inſtitutus debet adhibere ad ſcrutandum genus, conſulendus eſt *Mol. eo. c.* 11. *n.* 29. *uſque ad* 35. Utrum autem ſatis ſit nobilitas ex ſola paterna linea, vel ſolo privilegio conceſſa conſule *Greg. Lop. proximè cit.*& & *Pelaez de Mierez tota ea,q.* 51. 40

Obſervandum eſt,hanc conditionem:ſi Titia Cajo non nupſerit,hoc habere, ut poſt Caji mortem legatum relictum videatur:unde, nec ſi alii nupſerit, legatum ſtatim adipiſcetur, nec cautio Mutiana locum habet. Quia hoc proprium eſt conditionis negativæ,ut perpetua ſit,eo quòd vis negationis eſt ut totum quod ſequitur neget:ut bene docent *Alc.& alii*, quos referunt,& ſequuntur*Cov.*1.*var c.*13.*n.*7.*Acoſta.l.Cum tale.*§.*Si arbitratu,lim.* 5. *n.* 2. *ff. de cond.& dem.Mol.l.*3.*de prim c.*10. *n.* 17. & 18. *Grat.reg.*231.*n.*4.Quare cum illa conditio,Si non nupſerit, negativa ſit,intelligitur de quibuſcumque nuptiis in perpetuum. Sic *Mant.de con.ult.vol.lib* 11.*t.*19.*n.*9. 41

Demùm infertur,ſi juſſus ne cum Judæis, aut ignobilibus contrahat,in primo matrimonio non pareat,in ſecundo autem pareat:vel è contra,in primo pareat, in aliis autem minimè,eum amittere legatum, quia ea conditio negativa,cum perpetua ſit, omnes nuptias claudit, maximè cùm in omnibus illis eadem ſit ratio prohibitionis. Sic *Pelaez de Mieres de mai.* 1. *p. q.*51.*n* 36.*n.*qui latè probat *n.* 37 hoc procedere, licèt matrimonium non conſummarit, conjuge obeunte, vel religionem profitente. Si autem matrimonium illud cum ignobili, vel decendente à Judæis eſſet irritum non immeritò dubitari poſſet, an amittatur legatum:propter ea,quæ infra l.3.diſp. 2. afferam ad probandum pœnas latas in matrimonium clandeſtinum, validas eſſe,& incurri, quamvis illud irritum ſit: quia tamen tanquam verius ibi docebimus minimè incurri; dicendum eſt in hoc caſu non amitti legatum, & ita docet Pelaez de Mieres *q.*51.*n.* 37. 42

DISPUTATIO XXXV.

Utrùm poſſint arrhæ in contractu ſponſalium apponi amittendæ per frangentem ſponſalium fidem?

SUMMARIUM.

*Quotupliciter uſurpentur arrha, & an opus ſit explicari arrharum nomine dari, n.*1,
An valeant arrha, & cur,non autem pœna, 2.
An oporteat eas tradi, 3.
An valeat, ſi quis ſic dicat, Do tibi centum nomine pœna amittenda ſi te non duxero, 4.
An probetur arrharum receptio propria confeſſione, 5.
Qua difficultates diſputanda ſint. 6.
An arrha poſſint conſtitui in qualibet quantitate 1 *opinio negans, n.* 7.

Digitized by Google

& 2.diſtinguens, 8.
3.Verior, valere in qualibet quantitate, 9.
Quæ cautela pro matrimonii contrahendi ſecuritate dari poſſit, & ſolvuntur argumenta, 10.
An arrha poſſint conſtitui in ſpecie, 1.Sententia negans, n. 11. Secunda verior, 12.
An arrha poſſint utrimque conſtitui. 1.Sententia negans, 13. Secunda verior, 14.
Solvuntur argumenta, & explicatur l.Qui ſic ff.de ſolutis, 15.

1 CUm de pœna actum ſit,ſupereſt,ut de arrhis diſputemus,quæ tripliciter uſurpantur.1.pro quadam donatione,quam vir facit uxori in dotis præmium. 2. pro donatione propter nuptias.3.pro pignore,quod inter ſponſos traditur in ſignum complendi matrim,quod vulgò *dar ſeñal* appellamus, ſicut in aliis contractibus, dum inter partes convenit de ipſis perficiendis, ſolet aliquid in ſignum,& pignus tradi perficiendi contractum: & in hac 3.acceptione uſurpatur in præſenti diſp. nam de arrhis juxta duas priores acceptiones, tractatum integrum proponam hoc 1.vol. lib.6. Exigitur autem dum traduntur arrhæ,ut expreſsè dicatur dari in ſignum futuri matrimonii: nam ſimpliciter traditæ, ſponſalitia largitas ſunt:ut bene animadvertit *Ant.Gom.l.50. Tauri n. 12.*

2 In hac diſp. convenit inter DD licitum eſſe arrhas apponere amittendas per ſponſalium fidei violatorem habetur expreſsè.*l.Arrhis,& l.fin.C.de ſponſ.l.1.t.11 p.4. l. 84.t. 19. p.3.* Rationes autem cur pœna interdicatur, non autem arrhæ, variæ aſſignantur,ſed frequentior ea eſt,quia cum pœna non ſtatim tradatur, ſed promittatur in futurum, facilè,& incautè in magna quantitate promittitur: arrha autem cum re ipſa tradi debeat in contractu ſponſalium in minori quantitate,& maturiori conſilio tradetur. nec tantus ſuberit timor amittendi arrhas jam traditas,quantus ſolvendi pœnam promiſſã: faciliores enim multò ſunt homines ad promittendum,quàm ad tradendum,unde in proverbium abiit, Facile eſt alienis promiſſis diteſcere, & faciliùs eſt ſolutum amittere,quàm denuò ſolvere: quare in amiſſione pœnæ gravior timor verſatur, quàm in arrharum perditione,qua ratione meritò illa prohibetur,hæ autem promittuntur. Hæc autem ratio non caret ſcrupulò,quia ex ea colligitur pœnam modicam valere, non autem magnas arrhas:cum tamen pœnam modicam non valere dixerimus diſp.20. n.1 . & magnas arrhas validas eſſe dicemus hic nu.9.quare aliam rationem aſſignat *Guil. de Suza*,quem refert,& ſequitur *Bald.l.fin.n. 8. C. de ſponſal. Matth. de Peruſio inter conſilia matrimonialia Zileti.conſ.6. n.10.& 19.Valaſc.t.1.conſ.2 n.1* quia arrha datur in ſignum & ad ſecuritatẽ matrimonii,pœna verò non pro ſecuritate matrimonii,ſed ut ad illud aſtringantur contrahẽtes:quia ergo arrha reſpicit actum favorabilem matrimonii,ſi contrahatur,pœna verò actum odioſum, ſi non contrahatur, ideo arrha valet,non autem pœna,Sed hæc ratio non caret etiam ſcrupulo.Quare dico cum *Jaſ.l. Titia, in prin.n.22. ff.de verb.oblig.*utramq;rationem,& alias, quæ afferuntur, minimè concludere, nec ſcrupulo carere, ſed congruentiam quandam præ ſe ferre ſufficiens fuit ad inducendum legiſlatorem ut his permiſſis pœnam interdiceret.

Hinc infertur arrhas,ut valeant neceſſariò tradendas eſſe,quia leges permittentes ahrras loquuntur de arrhis traditis,ut conſtat ex *l.fi. C.de ſponſ.*quæ paſſim utitur verbo,
3 *acceperit arrhas,* quod traditionẽ denotat,*§.Item lapill.inſt. de rer.diviſ.*Item quia ubi non traderentur, nil diſtarent à pœna:hoc videtur eſſe contra *gloſſ.c. Accedens, de proc. verb.Libera.* ubi dicit valere arrhas hinc inde promiſſas, & contra *Joan.Lupum.rub.de don.inter.vir.& uxor.§.2.n.2. fine.*ubi dicit arrharum promiſſionem, ſeu dationem valere.Sed noſtrum corollarium eſt certiſſimum, & illud docent.*Ant.Gemma,de ſponſ.n.*8.ubi *Cardin.n. 2. Anchar. n. 10. Abb.n.8. Alex. de Nevo n.23.Prapoſ.n 8.& 10. Bart.l. Titia.in prin.n.6.ff.de verb.obl.*ubi *Jaſ.n. 21. Ang. Paul. & Imola,ibi.Bald.ſi.n.7.C.de ſponſ.Soc.conſ. 3. vol. 1. Tiraq.de utroque retract.l.2.§.7.n.55.Roſella verb.Sponſ.n.7.* ubi *Angel.n.13.Sylveſt.verb.Sponſalia,q. 9. dict. 1. & 3. Brunel.de ſponſal.concl.16.n.3.Covar.4.dec.2.p.c.3.§.7.n.7.& 9.Villalobos in commun.opin.lit.P.n.89 Suar l.3. tit. de las arrhas l.1.init.Greg.Lop.39.tit.11.p. 5.verb.La pena. Ant Gom. l. 50.Tauri n.12.Ant.Gabr.in mea edit t. 1. comm.lib.1. ver. Arrha,fol.58.Matienzo.l. 5.recop.tit. 2.rub.gl.2.n.3.* Et ex Theologis,*Lud.Lop.2 p.inſtruct.de mat.c. 36. prope finem.*

2.Infertur,ſi quis ſic dicat, Do tibi centum pro pœna, 4
Si matrimonium tecum non contraxero,& reipſa tradat illa 100.valere quidem,quia nomine tenus pœna eſt, re autem ipſa arrha,cum tradatur:alias eſſet imponere legem verbis & non rebus,contra *l.1.&.2.C.commun.de leg & l 2.ff. de conſt.pecun.ad fin.*Sic.*Imola l.Titia,in princ. n. 6.ff. de verb. oblig.*quamvis tandem id cogitandum relinquat:idque docet valdè commendans*Greg.Lop.l.39.fine,tit. 11.p.5.*

Gravis autem difficultas eſt inter Doctores, utrum receptio arrharũ probetur ſola confeſſione recipientis, quidam 5 enim id negant,eo quod ſit confeſſio inter perſonas ſuſpectas,& rei prohibitæ,ſic *Imola d.l.Titia,in princ. n. 7.* ubi *Angel.n.1.Paul.n.4.*Alii verò & probabilius affirmant quia arrha cum re ipſa recipiuntur, prohibitæ non ſunt: quare confeſſioni recipiẽtis ſtandum eſt,dum contra rium non probatur. ſic *Bart.d.l.Titia,in princ.n.7.*ubi *Aret. Cuman n.8.Jaſ.n.28. Alciat.n.13. Salic. l.fin. C.de ſponſa. n.4. Abb.*quem refert,& ſequitur *Covar.4.decret.2 p.c.3. §.7 n. 10. Ant.Cucus lib.5.inſtit.major.t.n.106.Matienzo lib.5.rec. tit. 2 .rubr. gloſſ. 2.n. 3.* & ex Theologis *Lud. Lop. 2. p. inſtruct.de matrim.t.36.ad finem.*

His præmiſſis, triplex quæſtio in hac diſp.agitanda eſt. 6
I. Utrum arrhæ poſſint conſtitui in quavis quantitate. II. Utrum poſſint in ſpecie, ut in fundo, apponi. III. Utrum appoſitæ utrimque valeant.

I.Quæſtio eſt,utrum arrhæ poſſint conſtitui in quacunque quantitate? 7 Triplex eſt ſent. I. ait non valere arrhas, quando tantæ ſunt, ut contrahentium qualitate attenta, veriſimile ſit fore,ut timore arrhas amittendi matrim. ineant.Prob.quia propter legis rationem à verbis ejus recedendum eſt,& inhærendum ſententiæ, ut notatur. *l. Non dubium C.de legib. & c.fi.de reg.jur in 6.*ſed ideo prohibita pœna,permittuntur arrhæ,quia illa magna,hæ autem modicæ eſſe ſolent:ergo ubi hæ magnæ,ſunt, non valent. Et confirm.quia ideo pœna excluditur, ne matrimonii libertati obſtet,ergo ubi arrhæ tantæ ſunt,ut idem efficiant, ſimiliter excludentur,& hæc ſent. eſt valdè probabilis, ſic *Joan.And.c.Gemm.de ſponſal.n.9.*ubi *Abb.n.8.Henric.n.9. fine, Alex de Nevo n.15.& ibi Petr.Raven.Dynus l.Titia,in princ.ff.de verb.obl.Roſella verb.Sponſal.n.7* ubi *Ang. n. 12. Sylv.qu.9 dicto.2 Brunel.de ſponſ concl.16 n. 4.* Unde *Joan. And.& Cynus*,cùm teneant modicam pœnam valere, ut retulimus diſp.30 n 11. nihil diſcriminis inter pœnam & arrham conſtituunt,ſed utramque valere in modica,neutram autem in magna quantitate dicunt,& ad textus permiſſis arrhis excludentes pœnam, reſpondent ad ea, quæ frequentius accidunt, reſpexiſſe: ſolent enim magna pœna promitti & modica tradi arrha.

II.Sent. docet valere arrhas in quavis quantitate, dummodo dotis, 8 vel donationis propter nuptias quantitatem minimè excedant,& dum hæ non interveniunt, quantitatem præſcriptam,*l.Jubemus ff.de repub.* ſcilicet tertiam bonorum partem,Et ratio eſt quia hanc pænam ſubit diſſolvens matr.contractum,& par non eſt dirimentem ſponſalia majori plecti pœna, ſed pari paſſu procedere debent, *l.Neque C.de nuptiis.*Sic docent *Barth. l. Titia. in princ. n. 5.ff.de verb. obl,*ubi *Alciat.n.13.*dicit hanc eſſe æquam,licèt contraria receptior ſit:*Salic.ſi.fin.n.15.C.de ſponſal.Ant. d.c.Gemma n.8.*ubi *Prepoſ.n.9.Suarez lib. 3.fori.tit. De las arrhas.l.1 initio,Brunel de ſponſ.concl.16.nu. 2. Ant. Cucus lib.5.inſtit.major.tit.12.n.200. & ſequenti.*

III.Sent probabilior,docet validè apponi arrhas in quacunque quantitate. 9 1.quia leges permittentes arrhas,genericè,& indiſtinctè loquuntur, quia reſpiciunt ad ea, quæ frequentius accidunt,*l.Nam ad ea.ff.de legibus*,& cum frequentius accidat modicas tradi arrhas, eas abſolutè admi-
ſere:

Digitized by Google

ſere:nec quia in quodam ſpeciali caſu magnas tradi contingat,nova lex eas irritans,conſtituenda eſt, lex enim ceſſante ratione in particulari, minime ceſſat. Tandem quia adhuc non militat eadem ratio in magnis arrhis, quæ in pœna,cum enim illæ traditæ ſint facilius, & ſuavius amittuntur,quàm nondum tradita pœna ſolvatur. Sic tenent *Hoſt.ſumm.t.de ſponſ.§.1.n.1.Card. de Gemma. n. 2. Bald.l. finali,n.8.C.de ſponſ.Ang.l.Titia,in prin.n.2.ff.de verb. obl.* ubi *Paul.n.4.Cum.n.6.& 7.Imol.n. 7.Jaſ.n.21.Tab. verb. Sponſ.q.8.n.9.initio,Cov.4.decr.2.p.c.3.§.7.n.9.Greg.Lop. l. 39.verb. La pena. tit.11.p 5. Franc.Maſuet.inter.conſ.m.tr. Zileti,tom.1.conſ.7.n.20.Matth. de Peruſio inter ead. conſilia conſ.6.n.18.Ant. Gabr.in mea edit.to.1.comm. l. 1. verb. Arrha,f.58.Matienz.l.5.rec.l.2.rubri.gl.2.n.4* Et ex Theologis *Lud. Lop.2.p.inſtr.de matr.c.36.ad fin.*

10 Hinc infertur cautelam eſſe juſtam pro matrimonii ſecuritate,magnas arrhas tradere, & ſtipulari in quadruplũ, & ſi contrahentes ſint minores,facere, ut parentes tradant: id enim fieri poſſe dicemus diſp.ſequenti. Sic *Hoſtien. & Tabiena n.præcedenti allegati.*

Ad argum.1.ſent.propoſita n. 7.conſtat ex dictis, ceſſat enim ratio in caſu ſpeciali tantum, adhuc in illo non omninò ceſſat, ut oſtendimus n. præc.non obſtat arg. 2. ſent.quia ea eſt pæna lege præſcripta diſſolvendi matrim. arrhæ verò rationem pœnæ non habent, cum tradantur.

11 II. Quæſtio eſt,utrum arrhæ poſſint conſtitui in ſpecie, ut in quodam fundo, vel neceſſariò in quantitate numerata aſſignandæ ſint? Quidam negant poſſe in ſpecie conſtitui:& ducuntur 1.quia *lex finalis,C. de ſponſalibus*, permittẽs arrhas,de ipſis in quantitate numerata cõſtitutis loquitur,cæteraſque annullat pœnas.2.quia exigitur, ut arrhæ corporaliter tradãtur,dicit enim lex,*accipiat*, & ut duplicari poſſint,cùm alius in duplũ teneatur, quæ arrhis in ſpecie conſtitutis competere minimè poſſunt. *l. Lucius §. Impuberum.ff.de leg.2.*ita docent *Bart.d.l.Titia,in prin.n.10 Ant.d.c,Gemm.n.8.*ubi *Anch.n.10.Abb.n.8.Alex.de Nevo, n.26.Roſella verb.Sponſalia,n.7.Brunel.de ſponſ.concl.16.n.3 Suarez lib.3.fori tit. De las arrhas,l.1. initio.*

12 Cæterum verius eſt poſſe in ſpecie conſtitui, 1. quia leges permittentes arrhas,indiſtinctè loquũtur,expreſsè *l.84 t.18.p.3* approbat arrhas in ſpecie conſtitutas, 2. quia bene poteſt tradi poſſeſſio fundi pro arrhis dati ſicut traditur dum venditur:poteſt etiam tradi ſictè poſſeſſio, ſi per clauſulã cõſtituit tradens, conſtituat ſe alterius nomine poſſidere.Poteſt etiã duplicari,ſi non ſequuto matrim.reddatur fundus, & ejus æſtimatio. Quare hanc ſent. tenet *Specul.t.de ſponſalib.§. Primo igitur,n.2.Ba d.l.fi.n.8. C.de ſponſ.& ibi Sal.n.2.Cum d.l.q.Titia,in prin. n. 10.* ubi *Paul. n.4. Aret.n.9.Jaſon n.35. Alciat.n.17.Imola n.7.Præpoſ.d. c. Gemma,n.11.Angl. verb. Sponſalia,n.13.* ubi *Sylv.q.9. dicto 3. Covar.4.decr.2.p.c.3.§.7.n.7.Ant.Gab.in mea edit.tom.1. comm.l.1.verb Arrha.f.58.Greg.Lop.l. 84.verb. Tal. viña, tit.18.p.3.Ant. Cucus lib.5.inſt.maior.t.13.n. 203.& 207. Matienzo l.5.recop.tit.2.rub. gloſſ.2.n.2. Azebedo eod.lib.5. tit.2.l.2.n.6.*& ex Theologis,*Lud. Lop.2.par.inſtr. de matr. c.36.ad fin.* Nec obſtant argumenta contraria:quia eorum ſolutio conſtat ex dictis.

13 III. Quæſtio eſt, utrum arrhæ poſſint utrinque conſtitui,altero tradente certam arrharum quantitatẽ, & altero reddente ſimiliter arrhas.Quidam negant,eo quod re vera nihil videatur dari *l.Qui ſic,55.ff.de ſol.* ibi, *non alienantur nummi,qui ſic dantur,ut recipiantur* Sic *Bart. l. Titia,in pr. n.9.ff.de ver.oblig.Ant.cap. Gemm.de ſponſ. n.8.* ubi *Abb.n. 8.Alex. de Nevo n.25.præpoſ.* dicens communem, *n. 10. Roſell.verb.Sponſ.n.7.*ubi *Agnel.n.13.Sylv.q.9.d.3.Villalobos in communibus litt.P.n.88.Brunel.de ſponſalib. concl.16. n.3. Matienz.l.5.recop.t.2.rubr. gloſſ. num. 3.* & eſt communis,& valdę probabilis ſententia.

14 Verum probabilius eſt valere, quia leges abſolutè permittunt arrhas,nec in vanum eſt hæc mutua traditio,quia dans arrhas perdit, quas dedit & reſtituit quas accepit, ſi per ipſum ſtet quominus celebretur matrim. & ita ceſſat argumentum contrariæ ſent. deſumptum ex *d.l.qui ſic*, nã ea lex procedit,quando dans aliquid,tantundem recipi at purè,ita ut nullo caſu teneatur reddere, at recipit arrhas, & tradit, tenetur tantundum arrharem reddere & ſuas amittit ſi culpabiliter reſiliat. Vel 2. procedit ea lex,quando datur aliquid adjecto pacto,ut incontinenti reddatur, at in noſtro caſu purè dantur arrhæ, & purè recipiuntur: quare ſunt duo actus ſeparati,non unus cum altero conjunctus.Ita docent *Cynus l.fin.q.6.C.de ſponſ.*ubi *Bald.n.7.Sal. n.9.Paul.d.l.Titia,in prin.n.4.*ibi *Jaſ.n.31.Aret.n.8. Cuma. n.8. Alciat.n.15.ſpec.t.de ſponſa.§.Primò igitur.n.1.Covar.4 decr.2.p.c.3.§.7.n.7.& 8.Greg.Lop.l.84.t.18.p.3. verb.Tal. viña,*& hoc approbat expreſsè illa lex;*Matthe. de Peruſio inter conſilia matrimon.Zileti.t.1.conſ. 6.n. 24. Ant. Cucus l.5.inſtit.major.t.12.n.203.Ant.Gabr.t.1.comm.in mea edit. l.1.verb. Arrha f.58. Azebedo l.5.recop.2.l.2.n. 6.* & multi conſulentes,ut teſtatur *Abb.d.c.Gẽma,n.8.*& ex Theologis *Lud.Lop.2.p.inſtr.de matrim.c.36.ad fin.*Hanc ſent.moderatur *Cuman.d.n. 8.*ſi arrhæ utrinque traditæ diverſæ naturæ ſint,quia unus quantitatem, alius verò ſpeciem dedit: & *Alciat.d.n.15.* temperat:niſi æqualis ſumma arrharum utrinque tradita ſit, ſed neutra limitatio placet, & ideo cum cæteris Doctoribus dicendum eſt,indiſtinctè valere: & expreſſe *Greg.Lop.d.l.84. verb. Tal. viña*, docet valere arrhas,licèt in eadẽm quantitate tradantur.

Ad argumentum conſtat ex dictis n.14. ubi explicata eſt *l.Qui ſic.ff.de ſolutio.*

DISPUTATIO XXXVI.

Ad quem pertineant arrhæ, ſive matrimonium ſequatur, ſive non?

SUMMARIUM.

Opinio aſſerens lucrari recipientem arrhas matrimonio ſequuto,n. 1.
Amittit frangens fidem, & redeunt ad dantem matrimonio ſequuto 2. & ibi,quod ſi habeat juſtam reſiliendi cauſam, ipſe tamen injuſtè reſilit,quia eam ignorat.
Nihil harum arrharum lucratur ſponſa per oculum. 3.
Qui abſque culpa à ſponſalibus reſilit, ut ſi inveniatur impedimentum inter contrahentes,vel alia cauſa juſta occurat,non amittit arrhas, 4. & ibi pœna non habet locum,ubi deficit culpa.
Quid ſi tradens arrhas,novit impedimentum,ne ſequatur matrimoniũ,5.
Quid ſi tradens arrhas obiit, vel alter eſt impeditus, 6.
Quid quando alter tantum arrhas dedit? & is,qui nullas dedit, reſilit injuſtè à ſponſalibus, 7.
Quid ſi recipiens arrhas ſit minor,8 ubi quid ſi dentur tutori,vel curori, vel alteri nomine minoris,vel parentibus.
Quid quando uterque arrhas dedit & recepit, 9.
An jure canonico correctum ſit teneri eum, qui non tradidit arrhas ad duplum, vel quadruplum ponitur prima opinio affirmans, 10.
Ponitur opinio verior, 11.
An ſi pater tradat promittens filii matrimonium, faciens quod in ſe eſt amittat arrhas,ponitur 1,opinio affirmans, 12.
2. Verior negans,13. & explicatur,l.84.p. 3.

QUidam aſſerunt recipientes arrhas, ſibi comparare ſubſequuto matrimonio, & prorſus ignoto, quo fundamento ducantur. Sic *Hoſtienſ. c. Gemma, de ſponſal. ad fin.& ibi Henricus n.9.* 1

I. Concl.ſit.ea eſt harum arrharum natura, ut eas amittat tradens,ſi culpa ſua matrim.minimè ſequatur: eo autem ſequuto, redeunt ad tradentem, conſtat ex *l.fin. C.de ſponſalib.* & ratio eſt,quia ſunt velut pignora, & ſigna in venditionis contractu tradita, hæc autem amittit injuſtè reſiliens,& venditione celebrata recuperat, qui eas tradidit,ſic tenent *Hoſti.*ſibi contrarius, *ſum.tit.de ſponſa.§. 1.n. 3.Abb. d.c. Gemm.7.*ubi *Alex. de Nev. n. 27. Præp.n. 8. Ang. verb. ſponſalia,n. 17.* ubi *Sylv.q.9 dict.4.Cov.4.decr. 2.p.c.3.§.7.n.11. Matienzo lib.5.recop.tit.2.rubr.gloſſ.2.n.5. Ant.Gabr.in mea edit.c.1.comm.l.1. verb. Arrha.f. 58.* Et ex Theologis *Lud. Lop.2.p.inſtruct. de matrim.c.36.ad fin.* An verò perdat arrhas,qui coram Deo habet juſtam reſiliendi cauſam,quia ſponſa fornicata eſt,ipſe tamen injuſtè reſilit, quia eam ignorat, dicam diſp. 68. n. 10. 2

II. Concluſio,nihil harum arrharum lucratur ſponſa per oſculum:

oſculum:id enim nullo jure definitum eſt, ſic gl. *Arrhis*, *verb. Defuncta*, *C. de ſponſ. Ant. Gom. l. 50. Tauri*, *n. 12.*

4 III. Concl. qui citra culpam à ſponſalibus reſilit, non amittit arrhas, quas tradidit, ſed ipſi reſtituendæ ſunt; verbi gratia, quoties juſta cauſa eſt recedendi à ſponſalibus, vel alteruter religionem ingreditur aut reperitur canonicum impedimentum inter illos: habetur *l. Arrhis*, *& l. fin. C. de ſponſal.* Et ratio eſt, quia ubi culpa abeſt, debet abeſſe pœna, *l. Sancimus*, *C. de pœn.* & hanc concluſionem tenent univerſi Doctores.

5 Hæc tamen concluſ. intelligenda eſt, ſi tradens arrhas, bona fide contraxit ſponſalia, ignorans impedimentum: ſi enim conſcius fuit, non poteſt arrhas traditas repetere, ſic *gl. fin. verb. Redde*, *C. de ſponſ. Ant. d. c. Gemma. n.* 8. ubi *Al. de Nevo*, *n.* 12 Unde ſi ſibi redantur, quia alter ſponſus recipiens ignorabat tradentem mala fide contraxiſſe, tenebitur reſtituere, quia ex natura contractus eas amiſerat, per ipſum enim culpabiliter ſtetit, cum impedimenti conſcius matrim. promiſerit, arrhis in ſigum traditis.

6 Intellige ſecundò concluſionem, niſi tradens arrhas, in mora fuerit ante obitum ſuum, vel recipientis, contrahendi matrimonium: ut habetur *l. Arrhis*, *C. de ſponſ. & ibi gl.* docet, *verb. Præbui*, & ita *Sylv. verb Sponſ. q. 9. dict.* 4 ait impeditum ad contrahendum matrimonium, recuperare arrhas, niſi impedimento cauſam dederit.

7 IV Concluſ. quando alter contrahens ſolus tradidit arrhas & culpa non tradentis matrim. minimè ſequitur; tenetur hic reſtituere duplum, eſt ipſas arrhas receptas, & tantandem de ſuo patrimonio, & ſi conventum ſit, ut reſtituat triplum, vel quadruplum, tenetur ad hoc, ſic habetur expreſsè, *l. fin. C. de ſponſal.* (utrùm verò hoc, ſic habeat in foro conſcientiæ, ante judicis ſent. dicam diſp. ſeq per totam,) ratio eſt, quia ſi ſolum quod accipit teneatur reddere, nullam pateretur pœnam, nec ſervatur æqualitas In hoc autem triplo, vel quadruplo, benè ait *Alex. de Nevo*, *d. c. Comm n.* 21. computandæ ſunt arrhæ receptæ, ſicut computantur in duplo reſtituendo, quare veluti dum tenetur duplum reddere, tenetur arrhas, & tantundem earum, ita, ſi triplum, bis tantundem, & ſi quadruplum, ter tantundem.

8 Excipe tamen niſi contrahens ſponſalia ſit minor viginti quinque annis, nec ætatis veniam impetrarit, tunc enim ſivè dentur arrhæ minori, ſivè tutori, vel curatori vel alteri, nomine minoris recipienti, quamvis per ipſum minorem ſter, non tenetur amplius, quàm id quod recepit reſtituere, ſic habetur expreſsè *l. fin. C. de ſponſ.* Unde *Innoc. d c. Gemma*, *n. un. & ibi Io. An tr. n.* 8. *Ant. n.* 8. *Henr. n.* 5. *Alex. de Nevo*, *n.* 22. *Hoſt. ſum. t. de ſponſ.* §. 1. *n.* 3. *fine* conſulunt, ut arrhæ parentibus tradantur, quia parentes ſi arrhas receperint, tenentur in duplum, ut expreſsè habetur *eo. l. fi.* ubi idem dicitur de avis, & ibi *gl. verb. Convenit*, idem dicit de tutore, vel curatore: quod bene *Salic. ibi. n.* 5. cùm Cyno intelligit, quando pater, vel mater, vel tutor recepit arrhas nomine proprio, promittendo matrimonium: ſecus ſi nomine filij, vel minoris.

9 V. Concl. quando uterque arrhas dedit, & recepit, injuſte reſiliens ſuas perdet, & quas accipit reſtituet: ſic enim ad dupli pœnam, *l. fin. C. de ſponſ.* præſcriptam pervenitur Sic *Cynus ea l. fin. & ibi Sal. n* 9. qui benè hoc, intelligit, quando utraque arrharum quantitas æqualis eſt, nam ſi quam tradidit injuſtè reſiliens, eſſet minor, tenetur ſupplere uſque ad æqualitatem quantitatis arrharum alterius: cùm aliàs non eſſet pœna dupli.

10 Non modica tamen eſt difficultas, utrùm hactenùs dicta ex *l. fin. C. de ſponſ.* ut non tradens arrhas tenetur ad duplum, & etiam ad quadruplum, ſi ita conventum eſt, quando injuſtè reſilit, habeant locum attento jure canonico, *Gemma*, *de ſponſalibus*, nam *Greg. Lop. l. 84. t. 18. p. 3. verb. & dotar*, dicit aliquos ſentire non habere locum foro canonico attento, ſed tantùm teneri arrhas receptas reſtituere: & ipſe quamvis dubius cogitandum relinquat, in hoc magis inclinat. Quia ſolutio illa dupli, vel quadrupli, eſt mera pœna, à qua matrimonia omnino eximentur, per *d. c. Gemma*. Item, quia militat eadem ratio prohibitionis, nam ea pœna quadrupli facile promittetur, cum minimè reipſa tempore ſponſalium tradatur, & ob hoc dicit *Greg. Lop.* fortè *l. 1. t 11. p. 4.* nullam dupli, vel quadrupli mentionem fieri, ſed tantum ut nolens ſtare matrimonio, reſtituat arrhas receptas.

Sed verius eſt has leges non eſſe jure canonico correctas, 1. quia jus canonicum ideo prohibet pœnam, ut matrimonia libera ſint: ſed *leg. fi. C. de ſponſ. ſine*, ubi arrhas & duplum, vel quadruplum conceſſerat, negat aliam pœnam ſubdens, *quia matrimonia debent eſſe libera* ergo ſentit non eſſe hoc contra matrimonij libertatem, quam jus canonicum poſtulat. Item, quia adhuc non militat eadem ratio, quæ in pœna, nam in pœna nihil traditur, ſed totum promittitur: at in noſtro caſu arrhæ neceſſariò debent ab altera parte tradi, quare non erunt regulariter magnæ, & conſequenter, nec ſolutio dupli vel quadrupli, ad quam poteſt alter contrahens ſe aſtringere: & ita ceſſant argumenta contrariæ ſententiæ & ita tenet communis ſent. ut fatetur ibi *Gr. Lop.* & tenet expreſsè *Pal. 4. d. 27 q 1. a. 2. conc. 3. n. 13.* Pro hac etiam parte ſunt DD. juris canonici peritiſſimi, qui aſſerent teneri non tradentem arrhas, ſolvere hoc duplum, vel quadruplum: quod ſi juri canonico adverſaretur, non dicernt, hi ſunt *Hoſt. ſum. t. de ſponſ.* § 1. *n. 2. & d. c. Gemm. ad fin* ubi *& Inn. n. 1. Io And. n. 1. Ant. n. 8. Anch n. 5. Alex. de Nevo*, *n. 21. Præp. n. 9. Card. q. 3. n. 3. Roſel verb. Arrha. fine*, *Ang. verb. Sponſ. n.* 17. ubi *Sylv. q. 9. d. 4. D. Ant. 3 p. t.* 18. *ante* §. 1, *Ant. Gom. l. 50. Tauri*, *n. 12.* Tandem, quia diſp. præc. n. 10. diximus cum Hoſtienſi, & aliis, eſſe cautelam pro matrimonij ſecuritate, promittere magnas arrhas, & ſtipulari quadruplum, quæ ſi contraria eſſet juri canonico, nihil valeret 11

Tandem dubitabis, an pater tradens arrhas & promittens filiæ matrimonium, illas amittit, ſi faciat quicquid in ſe eſt ut filia adimpleat, & ipſa nolit? *Greg. Lop. l. 84. verb. Eguiſar. 18. p. 3.* tenet perdere, fortè tamen non duplum, vel quadruplum, hoc enim eſt pœna, & probat per illam legem, ibi, *a tal pleito que ſi ſuſijano le quiſieſe tomar per marido, o el non la quiſieſe dar, que el ſenorio y la poſſeſſio, è la tenencia de aquella villa, o de aquella heredad ſea, o ſin que en Iuan Garcia.* Item prob. ex doctr. *Iaſ. & Aret.* quos ipſe refert, dicentiũ promittentẽ factũ alienũ, non eximi à pœna licèt fiat, quod in ſe eſt. Tandem, quia aliàs poſſet facile colludi inter patrem, & filiam, ut ſimiliart pater ſe facere, quidcuid poteſt, & occultè conſuleret filiæ, ut renueret. 12

Sed verius eſt non admittere arrhas, ſed ipſi reſtituendas eſſe, quia hæ ſuccedunt loco pœnæ, & ſunt velut pœna niſi matrim. contrahatur, pater autem faciens quod in ſe eſt, pœnam evitat, ut dixi dub. 25. n... ſic tenet *Soc. ſen. con. 3. vol. 1. n. 9.* Nec obſtat *d. l. 84.* quia vel loquitur, quando ſic inter partes expreſsè conventum eſt, vel quando dator non facit, quod in ſe eſt, juxta tradita de pœna d. diſp. 15. n. 3. & ſeqq. Non obſtat etiam doctrina Iaſonis, quia eſt contra communem: ut dixi d. diſp. 25. n. 3. Tendem non obſtat ultima objectio, quia ſimiliter in pœnæ promiſſione locum habere poſſet ea colluſio.

DISPUTATIO XXXVII.

Utrùm in foro conſcientiæ ante ullam judicis ſententiam teneatur, qui fidem ſponſalium culpa ſua violat, arrhas receptas, & pœnam dupli legalem, ac quadrupli conventionalem reſtituere?

SUMMARIUM.

Pœna legalis dupli non debetur ante ſententiam ſed ſola arrha, n. 1.
Pœnam conventionalem quadrupli ſententia; deberi, 2.
2. Non deberi antequam petatur, at nullam exigi ſententiam. 3.
3. Verior, non deberi ante ſententiam, & uſu receptum eſſe non ſolvi integram, ſed quatenus intereſt, 4. & ibi, actus præſumitur factus ſecundùm propriam ejus naturam.
Po eſt præſcribi ea pœna. 5.
Solvuntur argumenta. 6.

De

1 DE duplici pœna eſt quæſtio propoſita: altera eſt pœna legalis impoſita, *l.fin. C.de ſponſ.* ut recipiens arrhas, ſi injuſtè ſponſalibus reſiliat, teneatur & ipſas, & duplum reddere: altera verò eſt conventionalis, quando inter contrahentes conventum eſt, ut reſiliens teneatur quadruplum arrharum ſolvere. Et quidem pœnam dupli minimè deberi ante judicis ſententiam, apertum eſt: eſt enim pœna lege impoſita, quæ juxta omnes ſententiam judicis deſiderat: ſed ſolùm tenetur hic arrhas receptas reſtituere: id enim pœna non eſt, ſed conditio naturæ contractus annexa, & ita docent. *Palud.4 d.27.q.1.a.2.concl.* 3.*n.* 13. *Sylv.verb Arrha,q.*4.ubi *Armil.n.*4.*Lud.Lop.*2.*p. inſtr. de matr.c.*36.*f.*1032.*Vega l.*1.*ſum. caſu* 284. De pœna autem conventionali quadrupli non levis eſt difficultas, pendetque ex ea utrum pœna conventionalis debita ſit in foro conſcientiæ, quando non imponitur pro intereſſe lucri ceſſantis, aut damni emergentis: (hoc enim intereſſe conſtat deberi ab injuſtè reſiliente à contractu.)

Triplex eſt ſent. I. ait pœnam conventionalem debitam
2 eſſe in foro conſcientiæ. Prob. quia perinde eſt, ac ſi condemnatio interveniſſet, cùm pacto ſe obligarint contrahentes ad ſolvendam pœnam illã, & nihil tam naturale ſit ac pacta ſervari, *l.*1.*de pact.& l.* 1. *ff. de probat*. Et confirm. quia conditio quædam contractus eſt, ut reſiliens eam pœnam ſolvat, ergo non eſt neceſſaria judicis ſententia: conditiones enim contractus ſtatim obligant, ea non expectata. Sic tenent *Anchar* licèt aliquantulum dubius, *reg. Poſſeſſor de reg.jur.in* 6.*n.*21.*verſ.Tertio quæro, Fel.c.* 1. *de conſtit.num.*46.*verſ.Limitatur tertio,& ibi Dec.in* 1.*lect. n.* 73. *Minchac.l* 1.*controv.uſu frequen.c.*7.*n.*21. Et ex Theologis *Palud.*4.*d.*27.*q.art.*2.*n.* 13.qua ratione dicit ibi hanc pœnam quadupli ſtatim ſolvendam eſſe in foro conſcientiæ: & videtur tenere *Navar.l.* 3.*de reſtit.c.*2.*in* 2.*edit.dubit.*10. *n.* 274. ubi ait pœnam hanc in conſcientia deberi poſt moram, ante ullam ſententiam, & declarationem.

II. ſent. ait non teneri reſilientẽ ſolvere pœnam con-
3 ventionalem, donec alius contrahens eam petat, illo tamen petenti, ſtatim teneri, nulla judicis ſententia expectata. Prob. quia ſicut Judici exequenti leges pœnam non licet reſiſtere; ita petenti pœnam ex convẽtione debitam: petitio enim illa in pœna convẽtionali, vices habet ſententiæ judicis in pœna legali, quare ſicut in hac deſideratur ſententia judicis ita in illa creditoris petitio Sic *Corneus conſ* 65.*fin vol.*2.*& conſ.*55.*n.*22.*vol.*3.*Rebuff.in rep.l. un.C.de ſent.quæ pro eo,quod intereſt.gloſſ.v Proferatur*, *nu.* 40.41 *Cov* 4. *decr.*1.*p.c.*6.§.*n* 11.*Minchac.*ſibi contrarius, *de ſucceſſ.pro greſſ.lib.*1.*in præfat.n.*98. *Menoch. de arbitr. l.* 1. *centur.*3.*caſu* 260 *n.*40.*Padilla,t.ſi quis major, n.* 59. *C. de tranſact.Gutier.de jura.*1.*p.c.*36. *in fine, Mexia taxa panis, concl.*6.*n.*100.*& ſeq.Azebedo lib.*2.*recop.t.*1.*in rubr nu.* 28. *& ſeq.*& ex Theologis *P.Molina tom.*1.*de juſt.tract.*2.*diſp.* 97.*fine,Capua l* 2.*deciſ.c.*11.*n.* 32.

4 III. ſent. ait non deberi pœnam conventionalem ante judicis ſententiam. Et hanc exiſtimo probabiliorẽ, quamvis aliæ duæ ſint ſatis probabiles. Prob. quia intentio contrahentium, & eas pœnas conſtituentium, quando aliud expreſſis verbis minimè declarant in contractu, ea eſt, ut per tales pœnas compelli poſſint ad fidem ſervandam, & teneantur ad eas ſequuta condemnatione: eorum enim intentio in dubio juxta juris communis pœnam imponentis præſcriptũ intelligenda eſt: nam actus præſumitur factus ſecundũ propriã ejus naturam, ut latè *Menoch.de præſum.l.* 6.*tota præſum.* 10. Item, quia ſæpè expedit pœnas hujuſmodi, eo quod rigidæ ſint, moderari, ut fatetur *Menoch.d.caſu* 26.*n.*33.& *ſeq.* Imò *Matth. de Afflict.* quem referunt, & ſequuntur *Avendañ. in ſuo dictionar. verb. Pœna conventionalis,& Gutier.de juram.*1.*p.c.*36.*n* 10.ait ſtylo curiæ nõ ferri pœnæ conventionalis condemnationem, niſi quatenus intereſt: unde ait *Gutier.* probata ea conſuetudine, ſi nullum intereſſe ſequutum fuerit, minimè deberi pœnam, ergo neceſſaria eſt interventio ſententiæ judicis ut diſcuſſis moderatione pœnæ, ac ſolvendi conſuetudine, decernat quid ſolvendum ſit. Tandem, quia non video, qua ratione probetur petitionem illam creditoris vices habere ſententiæ judicis. Et ideo hanc ſent. tenent ex Theol. *Adrian. quod l.*6.*a.*1.*corol.*3.*in parvis vol.f.*112 *Ledeſ.*2.*q.*18 *n.* 3. *f.*267.*col.*2.*Victoria*, quem refert, & ſequitur *Lud.Lop.l.*1. *de contract.c* 31.*f.*102.*& l.*2.*c.*34.*f* 463.*Palac.l.* 4. *de contract.c.*5.*col.*275.*& ſeq.* quamvis limitet dum pœna utrumque contrahentem ligat, ſi à contractu reſilierit, ſecus, ſi alteri tantum impoſita ſit, ut ſi non ſolveris die præfixa, teneatis tali pœna, tunc enim dicit, ſtatim deberi in foro conſcientiæ: ſed hæc limitatio recipienda non eſt. Eandem ſent. tenet *Beja ſum. caſu* 41. & ex juris peritis *Nav. ſum. caſu* 23.*Hiſpan n.*98.*Latin.n.*67.*& ſeq. Gutier. q. canon.l.* 20.*n.*13.& multi Neoterici doctiſſimi: quare in noſtro caſu dicendum eſt pœnam illam quadrupli conventionalem non deberi ante judicis ſententiam.

Ex his infertur, debitorem pœnæ conventionalis, poſſe 5
eam præſcribere, ita ut eſſet actio illa ad pœnam, ſi ſpatio 30.annorum minimè petatur, *l Omnes,C.de præſcr.trig.ann.* quia poſſidens, bonam fidem habet, cum eam offerre minimè teneatur, juxta 2.& 3. ſent. Sic *Purpuratus*, quem refert & ſequitur *Rebuff.reper.l.unic. C. de ſentent. quæ pro eo,gloſſa,v.Proferantur*, *n* 24.

Ad arg. ſentent. negatur perinde eſſe, ac ſi interveniſſet 6
condemnatio, quia pactum ſolvendi eam pœnam intelligitur ſequuta condemnatione: ut probavimus. Ad confirmationem, fateor eſſe conditionem contractus, ut ſolvatur pœna, verùm ea conditio non eſt inſtar cæterarum, cæteræ enim ex natura ſua nullam petunt condemnationem, aut actum judicialem, quod ſecus eſt de pœna. Ad argumentum ſecundæ negandum eſt, eam creditoris petitionem vices obtinere ſententiæ judicis.

DISPUTATIO XXXVIII.

Utrùm in contractu ſponſalium poſſint intervenire fidejuſſores, & pignora?

SUMMARIUM.

Poſſunt intervenire fidejuſſores, & tenentur ad intereſſe, nòn tamen ad pœnam, n 1.

1. *Sententia, non poſſe intervenire pignora, n.*2 *& ſecunda poſſe,* 3.

2. *Verio diſtinguit, n* 4. *& an valeant arrha quando nulla ſtipulatio pœnæ præceſſit, & dicitur eas tradi pro pœna. Et in dubio interpretatio actus ſumenda eſt ut valeat.*

CIrca fidejuſſores pro ſecuritate matrimonii contra- 1
hendi, certum eſt eos intervenire poſſe: cum nullo jure id prohibeatur. Sic *Hoſt.ſum.t.de ſponſ.*§.1.*n.*2.*fine, Alex de Nevo c.Gemma,n.*31.*de ſponſ. Alber.l.fiu.n.*7.*C.de ſponſal* Non tamen tenebuntur ad pœnam, ſicut nec ipſi contrahentes, quia non poteſt in plus fidejuſſor obligari, quàm principalis: *inſt.de fidejuſſ.*§.1. Sic *Hoſt.& Alex. de Nevo, ibidem:* tenebuntur tamen ad intereſſe, ut bene *Alex. de Nevo ibi:* nam contrahentes ipſos ad hoc teneri diximus diſp.30.n.15.

Circa pignora autem triplicem invenio ſentent. I. docet 2
intervenire non poſſe, niſi pro intereſſe præſtando, & eo ſoluto reſtituenda eſſe, quia *l.fin.C. de ſponſ.* rejicitur omnis pœna, demptis arrhis. Sic *Anton.c. Gemma*, *de ſponſ.n.*9.*& ibi Abb n.*10.& videtur eam ſequi *Prapoſit.n.*14. & tenent *Roſel.verb.Sponſalia,n.*7.ubi *Angel.n.*15.*Syl.v.q.* 8. *dict.*3. *dict.*3.*Brunellus de ſponſ.concl.*16.*n.*7.

II. ſent. admittit pignora realiter tradita, quia vocantur 3
arrhæ, *l.C.Si rector,juncta gloſſ.verb.Pignora* Item quia traduntur loco arrharum. Sic *Specul.t.de ſponſ.*§.*Primò igitur, n.*4.*Archid.*30.*q.*2.*c.*1.*Azo ſum.tit.de ſponſ.num.* 12. *Hoſt. ſum t.de ſponſ.*§.1.*& d.c.Gemma*, *ſuper verb. Propter pœnæ interpoſitionem.& ibi Innoc.n.un.Io. Andr.n.*7.*Card.num.* 3. *q.*1.*Alex.de* Nevo *n.*30.referens *Jacob.de Aret. Feder. conſ.* 146.*Imola l. Titia.in princ.n.*5.*ff.de verb.obl.* ubi *Jaſ. n.* 15. addit *Imola*, ſive dicatur pignora tradi pro arrhis, ſive pro matrimonii obſervatione: & *Alex. de Nevo* dixit valere pignora, licèt pro arrharum ſecuritate, quæ nondum traditæ ſunt, dentur, ſi ea in quantitate conſiſtant; ut ſi

promit

Digitized by Google

promittantur mille aurei nomine arrharum, nec tradantur, ſed in pignus dentur mille tritici modii : quia ſuccedunt loco arrharum, & ejus naturam ſapiunt. Inſuper *Io. Andr.* & *Alex. de Nevo* limitant niſi pignora magna ſint attenta contrahentium dignitate, ſicut eadem moderatione admittunt arrhas : ut diximus diſp. 35. n. 7.

4 III. Sent. verior eſt, ſi præcedat ſtipulatio pœnæ; & tradantur pignora, minimè valere, ſecus arrharũ ſtipulatione præcedenti, & ratio quia cùm principale non valet, corruit acceſſorium, quod ejus naturam ſequitur: *reg. Acceſſorium, 42. de reg. jur. in 6. reg. Cum principalis, 138. ff. de reg. jur.* ergo cum pœna non valeat, arrhæ autem admittantur pignora acceſſoria arrhis valida erunt, excluſis iis, dùm pœnæ accedunt. Sic *gloſſ. Titia, verb. Matrim. ff. de verb. oblig. & ibi Bart in pr. n. 2. Alberic. l. fin. n. 3. C. de ſponſ.* ubi *Salic. n. 14. Anchar. d. c. Gemma, n. 10.* ubi *Henric. n. 8. Alex. Carrer. l. 1. de ſponſ. c. 5.* In dubio autem, quando traduntur pignora, nulla præcedente pœnæ ſtipulatione valent, licèt nulla mentio arrharum fiat, cenſetur enim ea pro arrhis tradi: ut docent *Henric.* & *Salic. ibidem :* nam in dubio ea interpretatio ſumenda eſt, ut actum faciat valere, nemo enim præſumitur eligere viam, ut ſua diſpoſitio ſubvertatur, *l. 3. ff. de milit. teſtam.* Quandò autem nulla præceſſit promiſſio pœnæ, & traditum eſt pignus, licet dicatur tradi pœna, valebit: ſicut diſ. 35. n. 4. diximus valere arrhas traditas : licèt nomine pœnæ tradi dicantur : quia nomine tenus pœnæ ſunt. Sic *Imola* quamvis dubius, *d. l. Titia, in princ. n. 6. fine.* Nec admittenda eſt limitatio *Bart.* & *Anchar.* dicentium valere pignora, dum traduntur in quantitate, ſecus, ſi in ſpecie : nam ſimilem arrharum limitationem reprobavimus diſp. 35. n. 12.

DISPUTATIO XXXIX.

Utrùm in matrim. ſpirituali, ut ingreſſu religionis, poſſit promitti pœna vel tradi arrha?

SUMMARIUM.

Prima opinio, non licere, & eſſe ſimoniam ſpe lucri ad ſpiritualia invitare, num. 1.

Licet abſque pacto & conditione munera dare, ad invitandum ad religionem, & baptiſmum & reliqua ſpiritualia, n. 2. nec recipiens tenetur quamvis ea non faciat, reſtituere.

Licet etiam munera dare ad redimendum impedimenta, 3.

Verius eſt licere dare munera ſub pacto, & conditione ſuſcipiendi baptiſmum & ingrediendi religionem & aliorum ſpiritualium, 4

Nam valet pœna appoſita in promiſſione ingreſſus religionis, n. 5. & ibi lex pœnalis, & quantumcumque correctoria, quando non principaliter in odium aliquorum edita eſt: ſed in animæ favorem, ad vitandum peccata, eſt extendenda.

Valet arrha n. 6. Solvuntur arg. & explicatur c. Quam pio 1. q. 1. n. 7.

1 IN hac controverſia. *Bart l. Titia, in princ. n. 12. ff. de verb. oblig* dixit, nec pœnam, nec arrhas valere, eſſe ſimoniam, ſive metu pœnæ, ſive præmii ſpe, ſive nomine arrhæ, quovis modo pecunia interveniat, & incitetur quis pecunia ad religionis ingreſſum, per *c. Non ſatis, de ſimonia,* ibi, *Prohibemus igitur ne ab his, qui ad religionem tranſire volunt, aliqua pecunia requiratur.* Bartolum omninò ſequitur *Anch. c. Gemma, de ſponſ. n. 7. & Cuman. d. l. Titia in pr. n. 2.* dicit ſpe præmii, aut metu pœnæ ad religionem invitari eſſe ſimoniam: & idem docet de ſpe præmii, *Paul ibi n. 3.* Et quidem non licere abſque ſimoniæ vitio munera offerre conditione adjecta, & pacto ut recipiens ingrediatur religionem, docent *D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 6. corpore. Hugo c. Quam pio, 1. q. 2. & ibi* Archid. *verſ. In ea gloſſa in fin. Hoſt. c. Dilectos, el 2. de ſimonia, ſuper verb. Invitari,* ubi *Joan. And num. 7. Ant. n. 6.* Anch. *n. 8.* Abb. *n. 7. Henric. n. 1.* & 3 *Anan. n. 5. Fel. n. 2. Turr. d. c. Quam pio, n.* Angel. *Simonia 3. n. 36. Sylv. Relig. 2. q. 2.* Imò de baptiſmo, cum ſit omninò neceſſarius ad ſalutem, non licere dona tradere ea lege, ut recipiatur, docent *Anch.* Abb. *c. Felin. ibid.* Abb. *c. Cum in Eccleſ. de ſimonia. n. 7.* Ant. *p. tit. 12. c. 2. §. 1. Roſel Simon. 1. n. 19.* Angel. *Simon. 9. n. 26. Sylv. verb. Simonia. q. 8. dict.* 3. ubi *Armil. n. 30.* & ducuntur omnes hi *c. Qua pio, 1. q. c. ex Bonif. Pontif.* ibi, *dum tamen omnis abſit pactio, omnis ceſſet conventio,* & *c. fin. de pact.* ibi. *pactiones factæ à vobis pro quibuſdam ſpiritualibus obtinendis, cum in hujuſmodi omnis pactio, omniſque conventio debeat omninò ceſſare, nullius penitus ſunt momenti* & *c. Quæſitum, & rerum perm.* ibi, *pactione præmiſſa, quæ circa ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus, labem ſemper continet ſimoniæ.*

Sit tamen I. concluſio, offerre munera gratis, & abſque aliquo pacto, ad captandam benevolentiam, & inducendum ad baptiſmum, & ad religionem, & ad alia opera ſpiritualia, licitum eſt. In hac concl. conveniunt *D. Th. & reliqui, n. 1. cit.* & eſt expreſſa ſent. *D. Aug. epiſt. ad Macedonium* & habetur *c. penul. 23. q. 4.* & ratio eſt manifeſta, quia eſt liberalis omninò donatio, nullo pacto, aut conditione veſtita, & in egregium finem dirigetur. Hinc infertur accipientem munera, conſcium intentionis dantis, minimè peccare accipiendo, integrumque illi eſſe, poſtea annuere, vel renuere votis donantis, quia ; ea donatio liberalis omninò fuit. Sic *Metina C. de reſtit. q. 27. in ſolut. ad verſ. Corollariè ſequitur non parum referre. P. Molina t. 1. de juſt. tr. 2. diſp. 93 fin.* 2

II. Concluſio, pecuniis impedimenta auferre retardantia à baptiſmi ſuſceptione, aut à religionis ingreſſu, licitum eſt : v. g. eſt aliquis affectus religionis inſtituto, impeditur eo quod æs alienum ſolvendo non ſit, licitum eſt convenire cum illo ſic, Solvam debita, & ingredire religionem: ſimiliter eſt Judæus baptiſmum optans, impeditur timore reſtituendi per uſuras acquiſita, probe faceret, qui pecunias ad ea reſtituenda offerret, dummodò baptizetur. Quia hoc non eſt ſpiritualia emere, ſed ſolum obſtacula auferre. Sic docent *Archid. Felin Turrec. Roſel. Armil ubi n. 1. retuli. Abb. c. Cum in Eccleſia, de ſimonia, n. 7. Angel Simonia 2. n. 13. Sylv. verb. Simonia, q. 8. dict.* 3. 3

III. Concluſio, contra primam ſent. probabilius eſt licitum eſſe offerre munera, ea lege & pacto, ut is cui offeruntur, efficiat aliqua opera ſpiritualia: v. g. ut recipiat baptiſmum ingrediatur religionem, ſacramenta frequenter aut à peccatis recedat dummodò non dentur in pretium illius operis ſpiritualis, ſed ad inducendum ad illa. Probatur 1. quia paſſim in ſacris litteris promittit Deus bona temporalia ſervantibus præcepta, & id fieri per modum pacti & conditionis, conſtat ex *Gen. c. 12.* ubi dixit Deus Abrahæ hæc, *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, faciamque te in gentem magnam.* & *Gen. 17. Ambula coram me, & eſto perfectus, ponamque fœdus meum inter me, & te & multiplicabo te vehementer:* quæ verba manifeſtum pactum continent, ut dixit Zacharias Luc. 1. *Sicut juravit ad Abraham patrem noſtrum* 2. Quia diſp. 30. n. 15. dixi cum multis DD. licitam eſſe conditionem legato adjectam, ut illud compararet legatarius, ſi religionem ingrediatur, ubi pactum continetur. 3. Quia licitum eſt donare vitam infidelibus ad mortem damnatis, hac lege, ut baptizentur: quod uſu communi receptum eſſe dicit *Metina,* uſum approbans *d. q. 27. in ſolut. ad* 4. ergo licitum erit alia munera offerre eadem lege, & pacto: quia ea conditione vitæ, pretio æſtimabilis eſt 4. Quia durum eſt parentes damnare, qui pecunias, & veſtes filiis promitunt, ſi ſacramenta frequentent, vel à concubinis recedant : & dominos libertatem ſervis promittentes, ſi baptizentur, & viros pios, qui meretricibus dotes, quibus in matrim. collocentur, ſpondent ſi ad meliorem frugem ſe recipiant: nec poteſt dici in his caſibus non intervenire pactum: quia hac conditione in pactum deducta, & acceptata promittunt, alias non daturi. 5. Quia licitum eſt contrahere matrim. cum infideli, hac lege, ut convertatur, *c. Non oportet 28. q. 1.* cur ergo non licebit alia munera offerre, eadem conditione adjecta? 6. Quia offerre munera infideli pacto inito, ut baptiſmum ſuſcipiat, admittunt multi: ut *gl c. Quam pio, verb. Interventu, 1. q. 2. & c. Debet 23. q. 4. gl. nic. & c Dilectus, el 2. de ſimonia, verb. Invitari, & Archid. Hoſt. Joan. Andr. Henr. n. 1.* pro priori ſententia citati, & *Sylv. Gabella 5. q. 2. n. 3.* ergo ſimiliter ad inducendum ad alia ſpiritualia, licebit ſub eadem conditione, & pacto dona largiri: quia neceſſitas baptiſmi non aufert,

Digitized by Google

aufert, quin res ſpiritualis & invendibilis ſit, & ſi ea oblatio ex natura ſua ſimoniaca eſſet, neceſſitas baptiſmi minimè excuſat offerentem eum ſimonia contra jus naturale, & divinum ſit. 7. Quia ea conditio iniqua non eſt ex ſe, nec allicere ad res ſpirituales muneribus, iniquum eſt, neque item aliquem lucro excitatum hæc efficere, quamvis ſimul intendat commodum temporale, dummodò in pretium rei ſpiritualis minimè accipiat, ergò nulla eſt ratio, cur hoc illicitum ſit. 8. Quia licitum eſt parentibus & dominis, verberibus, & minis cogere filios, & ſervos, ut diebus feriatis ſacro interſint, ſuo tempore confiteantur, à vitiis deſiſtant, cur ergò non licebit muneribus datis ſub ea conditione? Tandem, quia ſi hujuſmodi pactum labem aliquam contineret, ea eſſet ſimoniæ, quod adverſarii ultro fatentur, & conſtat quia nulla alia deformitas apparet, cùm res petita in conditione, licita ſit, & finis honeſtus intendatur: ſed omninò eſt immune à ſimonia, ergò eſt licitum. Probatur minor, quia ſimonia, eſt ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi rem ſpiritualem: ut tradit *D.Th* 2.2. *q.*100 *a.*1. quem omnes ſequuntur; ſed qui accepta pecunia religionem ingreditur pacto inito, non vendit religionem, nec offerens pecuniam, emit: quia de ratione venditionis eſt, ut venditor aliquid tradat, & emptor aliquid accipiat: ſed ingrediens religionem nihil tradit nec offerens munera, aliquid recepit: qua ratione utitur *Card. c. Dilectus, el de ſimonia, n.*3. *& Sylv. Gabella* 5 *.q.*2. ad probandum nullam hìc intervenire ſimoniam. Hanc ſententiam tenét *Card. ibi. & Adr.* ſaltem in rebus, ad quas quis de præcepto tenetur, *quodlib.*9.*a.*3.*lit. KK. propoſ.* 1. *in parvis voluminibus, f.*205. *Metina C. de reſtitutione, q.* 27. *in ſolut. ad* 4. ſaltem cum ſperatur aliquid maximè utile futurum ſaluti muneribus inducti, aut aliorum: & videtur tenere *Navar. c. Inter verba, in* 2. *edit. concl.* 5. *corollar.* 1. *n* 20. ubi hæc ait, *bien azen los que prometen a ſus hijos, y criados, un tanto a los que confeſſaren, y comulgaren tal dia.* pro eadem ſententia eſt *Angles floribus,* 2.*p.q. Quis teneatur reſtituere, a* 1. *diffi.*15.*concl.*6.*f.*19 ubi docet licitum eſſe pretio aliquem ad bonum inducere: & tandem hanc ſententiam ſuſtinet, & latè probat *P. Molin. to.*1. *juſt. tract.*2. *diſp* 93. *concl.* 4. *uſque ad finem diſput.*

5 IV. Concluſio, ſi pœna opponatur in contractu ingrediendi religionem, cum religioſis, vel alio homine inito, (ſecus enim eſſet in voto facto Deo, ſicut etiam in voto matrimonii ineundi, quando id validum eſt, teneret pœna:) eſt prorſus irrita. Probatur, quia quamvis hoc matrimonio ſpirituali diſpoſitum non ſit, in ſolo enim temporali loquitur textus *c. Gemma, de ſponſal.* eadem tamen omninè ratio, quæ eſt libertas, quam jus deſiderat in matrimonio temporali procedit in ſpirituali, cum totum canonicum, & maximè. *Trident. tota ſeſſ.* 25. *de regular.* ſummam in religionis profeſſione libertatem exigat. Et confirm. quia valet argumentum à matrimonio carnali, ad ſpirituale, cum eadem ſubeſt ratio, ut latè *Everardus loco à matrim. carnali, ad ſpirituale*, ſed hìc non tantum eadem, ſed multo urgentior ratio libertatis procedit, cum enim religionis vinculum difficilius ſit, & ſtatum perfectiſſimum contineat, majorem libertatem petit, quàm matrimonium carnale, quod naturali appetitui conforme éſt. Præterea, quia decretum irritans pœnam in matrimonio temporali, non eſt pœnale, nec in aliquorum odium, & punitionem editum, ſed in favorem animarum, ad occurrendum peccatis, & ſcandalis, quæ ex matrimoniis coactis ſequuntur, lex autem quamvis pœnalis, lata principaliter in favorem animarum, eſt favorabilis, & extendenda ex identitate rationis, ut docent *Hoſt. c. pen. fine qui filii ſint legit.* ubi *Io. Andr n.* 5. *Ant. n.*9. *Anchar. n.*5. *Abb. n.* 5. *&* 6. *Henricus n.*10. *Alex. de Nevo n.*7. *Præpoſ. n.* 3. *Bart. auth. Sacramenta puberum, n.*19. *C. ſi adverſ. vend.* ubi *Jaſon. n.*72. *Franc. c. Sciant cuncti, de elect. in* 6. *nu.* 6. addens quantumcumque lex correctoria ſit *Caſtillo l.*49. *Tauri. n.* 14. *Cov.* 4. *decret.*2 *p. c.*6. *initio, n.*12. ubi alios refert: *Perez lib.*5. *ordinam t.*1. *l.*1. *f.*39 *col.*1. *Gratian. reg.*111. *n.*6. *Flamin. de reſign. benef. l.*11. *q.*2. *n.*17. *Azevedo lib.*5. *recop. tit.*1. *l.*2. *n.* 4. & idem quando lex pœnalis eſt in favorem Eccleſiæ, dixit *gl. c. Sciant cuncti, verb. A nos.* quam ſequutur *Domin. ibi, n.*6. *& Francus, n.*6. ergò nil mirum eſt, ſi extendatur ad matrimonium ſpirituale, in quo eadem & fortior ratio militat, & ex profeſſione metu pœnæ coacta, peccata, & ſcandala animatum ſequuntur.

Ultima concluſio, arrhæ valent in contractu ingrediendi religionem ut ſi quis religioſis promitteret, ſe habitum induturum & in ſignum promiſſionis implendæ, traderet arrhas, valerent: argumento deducto à matrimonio carnali, in quo valent, ad ſpirituale, & ſicut illius libertati non repugnant, ita nec hujus: nec intervenire arrhas, vitium aliquod ſimoniæ continet, cùm nihil ematur, nec vendatur. 6

Ad textus adductos pro priori ſent. reſpondetur, *c. Non ſatis*, nihil probare: tantum enim decidit nihil conferendum eſſe religioſis, ut aliquem ad religionem admittat. Cæteri autem textus damnant ac ſimoniaca omnia pacta in rebus ſpiritualibus, in quibus aliquid traditur, & recipitur, quod ſecus eſt hìc, ut explicui n.4. in ultim. ratione. 7

DISPUTATIO XL.

Utrùm valeat pactum in ſponſalibus adjectum, ut vir teneatur in certo oppido moram trahere cum uxore, & ſi vir fidem frāgens, aliò migret, teneatur uxor eum ſequi; & valeat pœna frangenti fidem impoſita?

SUMMARIUM.

Prima ſent. nec pactum, nec pœnam obligare: & ita teneri uxorem ſequi virum, n. 1.
2. *Sentent. verior valere: & explicatur lex, Titio centum, § Titio centum el.* 2. *ff. de condi & demonſt.* 2.
Quid ſi nova cauſa recedendi superveniat, 3.
Quid ſi pactum juramento confirmetur, 4.
An pacti fide violata pœna interpoſita debeatur, 5.
An uxor teneatur ſequi virum pacto non ſervato, migrantem aliò, 6.
An valeat conditio primogeniorum: ut ſucceſſor teneatur in certo oppido habitare, 7.
An valeat legatum factum alicui, dum in certo oppido habitaverit, vel ea conditio rejicienda ſit, 8.

Difficultas hujus diſput. conſiſtit in intellectu textus *l. Titio centum,* 70 *§. Titio centum, el* 2. *de cond. & demonſt.* ibi, *Titio centum relicta ſunt, ita ut a monumento meo non recedat, vel ut in illa civitate domicilium habeat, poteſt dici non eſſe locum cautioni, per quam jus libertatis infringitur*, ex quo textu conſtat non valere conditionem legato adjectam, ut teneatur legatarius in certo loco habitare, eo quod quandam ſervitutis ſpeciem contineat: & proinde legatum retecta conditione deberi, ergo ſimiliter eadem conditio à ſponſalibus rejicietur, ita ſentiunt *Alex. de Nevo, c.*1 *n.*9 *de conting. le proſ. Cov.*4. *decret.*2. *p. c.*7. *ini. n.*5. *Ant. Gom.*2. *var. c.*10. *n.*24. *Salzedo addit. ad regul* 800. *Bernar. Diaz. Azevedo lib.*5. *recop. tit.*6. *l.*11. *n.*21. *&* 22. Et ex Theologis *Lud. Lop.*2. *p. inſtr. de matr. c.*54. *fi.* Addunt *Ant. Gom. & Azebedo eod. n.*12 virum non ſervantem hoc pactum teneri ad intereſſe, ſi quod ex pacti obſervantia ſequebatur uxori, addit *Azebedo* teneri etiam ad pœnam interpoſitam: ſed melius *Alex. de Nevo. dict. c.*1. *n.*10. ait ſuppoſita pacti nullitate, minimè obligare pœnam: quia quoties pactum irritum eſt pœna ei acceſſoria corruit: ut probavi ſupra diſp 7. n.16. 1

Sed multo certius eſt id pactum validum eſſe, & teneri virum fidem ſervare. Probatur, quia ſicut in traditione rei ſuæ poteſt quilibet pactum interponere, *c. Verum de condit. appoſ. l,*1. *C. de pact* ita in conditione ſui per matrimonium. 2. quia *c Gemma, de ſponſ. & Titia, ff. de ver. oblig.* ſola pœna in matrimonio conjungendo, vel diſſolvendo interpoſita, prohibetur, eo quod matrimonii libertati obſtet, ſed hæc pœna eſt potius in matrimonii favorem, ut conſervetur individua vita, & cohabitatio inter conjuges, 2

3.quia *dict.lex Titio centum*,reprobans conditionem habitandi in certo loco intelligitur.dum ea conditio vana eſt in nullius favorem cedens, ut intelligunt *ibi Bart.d.§.Titio centum,n.4.Cum. Imola,Paul.ibi,Alex.1.de Nevo Io. Lup. Gre.Lop.ſtatim allegandi, Acoſta 2.ſelect. c.19.n.5. Pelaez de Mieres, de major.1 p.q.57.n.3.* Sed hoc pactum cedit in maximum uxoris favorem,patriâ deſertâ, inter extraneos vitam agere cogatur. Tandem probatur ex *l.89,t.1 p.3.* ibi, *Otroſi prometio porſi,y por ſus hijos, de morar in tal heredamiento para ſiempre jamas*, quem textum dicit *Greg. Lop.ibi,verb Para ſiempre,* notandum contra ea,quæ advertunt *d. § Titio centum.* Et ita hanc ſententiam ſuſtinent *Hoſt.ſum.t.de conjug.ſervor.n.5.fi. & c. 1. qui matrim.accuſ. poſſ.paulo poſt princ.*ubi *Jo. Andr.n.2. Ant. n.9. Anch. n. 5. Abbas antiquus, Petrus & communis ibi,* ut refert,& ſequitur *ibid.Panor.n.5.Prepoſ.d 5.Card.c.2.eod.tit. n.3.Alex.de Nevo* ſibi contrarius, *dict. c.1.n.5.Henri.c. De illis,de ſponſal.n.4.Romanus,& Jacob. de ſancto Georg.*quos refert *Ant. Gom.2.var.c.19.n.24.Barth. de Benzelinis, & Andr. Siculus,*quos refert, & ſequitur *Jo.Lup.rubr.de donat.§. 2.n. 3. Bernar.Diaz reg.800 Roſella,verb. Uxor, n.3.* ubi *Angl. n. 9.Sylv.q.8.Tabien.q.2.n.3. Armilla,n. 6. Villalobos in communibus,litera V.n 125.Greg Lop. 2.t.5.p. 4. verb. Porque, Navar ſum.c.14.n.20.Anton.Gabr.to.2.commun.in mea edit. lib.14.verb.Pact.f.175.& lib. 15. verb.Uxor, fol. 472. Practica forenſis lib.1. t.de matrim.§.5. Anton.Cucus lib.5. inſt. major l 11.n. 150. Pelaez de Mieres de major.p.q. 57. n. 2.* Et ex Theologis *Specul. conſcientiæ, tract. 2.c. 36.§. 1 Pedraza 9.præcepto, §. 17.Lud. Lop.1. p.inſt. c.54 ad fin.Capua lib.2.deciſ.c.59.n.2.Philiar.c.de offi.ſacerd.tom.1.p.2.li. 4.c.19.verſ. Manuel.tom. ſum.c.15.n.2.*

3 Intellige hanc ſententiam, niſi nova recedendi cauſa ſuperveniat ob quam viro neceſſarium ſit aliò proficiſci, ut quia cœlum eſt minus ſalubre,vel contraxit in eo oppidò inimicitias capitales, tunc enim pacto ſpreto quod in eo caſu minimè intelligendum eſt, poteſt aliò migrare:argumento *l.Si convenerit.cum duplici ſeq ff.pro ſocio,*ubi deciditur ſocietatem ex nova cauſa ſupervenienti diſſolvi poſſe ante tempus præfixum: & ita docent omnes *DD.n. præced. allegati,& Tiraq.1. connub.gl.1.n.19.*

4 Quod adhuc verum eſt quamvis id pactum juramento firmatum ſit, quia eſſet illicitum, quando ex caſu ſupervenienti oporteret virum abeſſe, & alio migrare,daretur enim utrique conjugi adulterii commitendi anſa: quare nec pacto expreſſo jurato ad id conjuges ſe aſtringere poſſunt. *Tua, de jurejur. & c. Veniens, de reg.*ſic *Abb. c.Qui matrim.accuſ.poſſ.n.5.& ibi Alex.de Nevo n.9.*

5 Ex his infertur,quoties nulla recedendi cauſa nova ſupervenit, ſi vir pactum violet recedendo, aſtringi pœna pacto adjecta:cùm enim pactum valeat, nec pœna aliquo jure reprobata ſit, valebit utique, ſic *Anton.c. 1.Qui matri. accuſ.poſſ.n.9.& ibi Abb.n 5. Alex.de Nevo, n.6.*ſi autem nova recedendi cauſa ſuperveniat, cùm tunc pactum non obliget,non incurretur pœna, juxta ea,quæ dixi hic n.1. fine. Sic docent idem, & *Tiraq. l. 1. connup.gl p.3.n. 39.Perez lib.4.ordin.tit.11.l.29. pelaez de Mieres de mat. 1.p.q 57.n.6.Azebedo lib.6.recop.tit.3.l.29.fine.*

6 2.Infertur, ſi vir non obſtante pacto,abſque nova ſupervenienti cauſa domicilium mutet, uxorem immunem eſſe ab obligatione ipſum comitandi, hoc eſt contra authores primæ ſent. relatos n. 1. contra *Calderinum c. 1. de conjug.lepr.*dicentem adhuc teneri virum comitari quia lex divina aſtringens uxorem ad ſequendum virum, fortior eſt quocumque pacto. Sed contrarium dicendum eſt, nec lex divina in hoc eventu obligat.Sic docent *Bernar. Diaz Ang.Sylv. Armil.Nav. Villalobos, Ant.Gab.eo verb. Uxor,Spec. conſcientiæ, Pedraza, Capua,Man.n.2,allegat.*Si tamen nova cauſa ſuperveniat, ob quam licitè contra pactum recedit vir, tenetur uxor ipſum ſequi in iis caſibus, in quibus ſecluſo pacto tenebatur:quia cùm tunc pactum non obſtringat,proinde judicandum eſt,ac ſi pactum non eſſet. Sic *Hoſt. ſum.tit.de conjug.ſer.n.2.fin. alex. de Nevo. Ang. Roſel.Sylv.Tabiena,Armil.Navar.Bern.Diaz.Capua, n.2.Philia.Spec.conſcientiæ*, quos n. 2 allegavi, *Tiraquel. & Pelaez de Mieres,& Perez & Azebedo,n.5. citati.*

3. Infertur, valere conditionem appoſitam in primogeniis,ut ſuceſſor ſub pœna amiſſionis majoratus, teneatur in certo loco habitare: quia intereſt defuncti ad memoriam,& honorem, ut ſucceſſor moram trahat in loco, ubi domus, & familia ſua eſt,aliò enim migranti ſucceſſore, facilius memoria nomneque inſtitutoris aboletur. Sic *Pelaez de Mieres de mat.1.p.q. 57.per totam,* latè probans idem docet de melioratione tertij *Azebedo lib.5. recop.tit. 6.l.11.n.22.*ſed malè refert *Molinam,& Padillam,*quia neuter id dicit. Et hoc intelligendum eſt,niſi juſta cauſa recedendi ſuperveniat.ut diximus n.3. de viro & uxore.Sic *Pelaez de Mieres n.5.*eſſet etiã juſta cauſa recedendi,ſi fœmina in majoratu ſuccedat.& alienigenæ nubat,juſſuque viri ad ipſius domicilium migret:quia uxor tenetur ſequi virũ Sic *Pelaez de Mieres n. 4.*quamvis dicat hoc non carere ſcrupulo,eò quod fœmina in culpa fuit, alienigenæ nubendo. 7

Id demùm obſervandum eſt, diverſum eſſe ſi teſtator leget Titio ſub conditione habitandi in certo oppido vel ſi leget,dum in tali oppido habitaverit, nam in priori caſu,re ecta conditione, quæ ſervitutis ſpeciem continet,debebitur legatum, quando conditio in nullius favorem redundat:ut n.2.diximus juxta *l Titio centum,§.Titio centum, cl 2 de cond.& demonſtr* in poſteriori verò non reijcitur is modus,quamvis in nullius favorem cedat:non enim invitatur legatarius ad ſpeciem ſervitutis,ſed ſpe lucri,ut in certo loco habitet. Sic *Acoſta 2.ſelect. c.19. n. 5.*

DISPUTATIO XLI.

Utrùm ceſſante pacto, ut vir teneatur in loco uxoris habitare, aſtringatur uxor ipſum aliò migrantem comitari?

SUMMARIUM.

Uxor tenetur ſequi virum domicilium mutantem, n. 1.
Non poteſt contrarium conſuetudine induci 2.
Non tenetur quando nequit ſine detrimento, 3.
Non tenetur quando vir pertrahit uxorem ad peccandum, vel exponitur vitæ periculo,4
An exigatur, ut ex cauſa juſta vir mutet domicilium, 5.
Quid quando vir vagari vult. 6.
Quid ſi vir non ſolitus erat vagari,aut uxor id ignorabat, at poteſt eum facilè ſequi, 7.
Quid quando vagatio non eſt temeraria. ſed ex juſta cauſa, 8. & ibi, quid quando vir votum peregrinationis exequitur.
Quid quando vir ſolitus erat vagari, & uxor conſcia ei nupſit, & adhuc vir vagari velit abſque juſta cauſa, 9.
Quid ſi nolit vir vagari,nec mutare domicilium, ſed aliquo ſe ad tempus transferre, 10.
Quid ſi quando vir ob delictum exulat,aut excommunicatur, 1. opinio non teneri uxorem ipſum ſequi, 11. ſecunda verior, teneri, 12.
An uxor teneatur alere virum ſua culpa bannitum, 13.
An vir teneatur aliquando ſequi uxorem aliò migrantem, 14.
Quid in hac re diſtet inter virum & uxorem, 15.

IN triplici eventu poteſt diſcuti hæc quæſtio.I. eſt,quando vir aliò transfert domicilium: & de hoc agetur in 1. concluſione quinque numeris primis.II. eſt, quando vir vagari per diverſa loca intendit:& de hoc agetur concl.2. à n.6.uſque ad 10.Tertius eſt,quando nec vir mutare domicilium, nec vagari intendit, ſed alio ſe transfert cauſa ad tempus ibi moram trahendi:&de hoc agam n.10.Deinde quando vir ſua culpa exulat,& an aliquando teneatur vir uxorem ſequi. 1

I. Concl.uxor tenetur ſequi virum aliò migrantem, ut transferat domicilium. Concl.eſt D.Auguſt. & habetur c. *Unaquæque* 13. q. 2.ibi, *unaquæque mulier ſequatur virum ſuum,ſive in vita ſive in morte,*&,ratio eſt,quia conjuges tenentur ad mutuũ obſequium,quod præſtare ſibi nequeunt niſi ſimul habitent,& cùm vir ſit mulieris caput,*Eph. 5.& 1.ad Co.11.*infertur uxorem in hac cohabitatione ſubditam eſſe viro *l.Sicut,48.ff.de op.lib.*ibi. *nam hæc cujus matrimonio conſenſit,in officio mariti eſſe debet.* De hac concl. nemo 2

dubitat

Digitized by Google

dubitat: & cùm materia graviſſima ſit, tenetur ad hoc uxor ſub culpa lethali, ut bene *Nav. ſum.* 15. *n.* 20. *Capua l.* 1 *dec. c.* 59. *a.* 2. *Philiare. de offic. Sacerd.* 1. *to. p* 2. *l.* 4. *c.* 19. *verſ.* 5. *Man.* 1. *to. ſum. c.* 15. *n.* 2.

3 Hoc adeo verum eſt ut contraria conſuetudo tanquam juri divino adverſa, nihil proſit, ſic *gl. c.* 1. *de conjug. lepróſ. verb. De conſuetudine*, ubi *Abb. n.* 3. *Alex. de Nevo n.* 4. & 6. *Præp. n.* 2. & 3.

4 Excipe tamen, niſi uxor abſque gravi detrimento virum ſequi non poſſet, tunc enim ipſum ſequi non teneretur, ſicut nec debitum reddere cum notabili ſalutis jactura, ſic *Sotus* 4. *d.* 35. *q. una.* 1. *ad ſi.*

5 2. Excipe, niſi vir vellet uxorem pertrahere ad peccatum, aut gravi vitæ periculo uxor virum ſequens exponeretur, tunc enim ad id non aſtringitur, cùm urgentius ſit præceptum abſtinendi à peccatis, vitámque tuendi. Sic *Roſella, verb. Uxor n.* 3 *ubi Ang. n.* 9. *Sylv. q.* 8. *Tab. q.* 2. *n.* 3. *Arm. n.* 6 *Nav. Capua. Philiar. n.* 1 *allegati. Spec. conſcientiæ tr.* 2. *c.* 36 §. 1. *Pedraza ſum. præcepto* 6. §. 17. *Lud. Lop.* 1. *p inſtruct. c* 54. *ad fin.* Hinc fit, ut uxor probabiliter timens fore, ut necetur à viro extra territorium, minimè teneatur ipſum ſequi, ut bene *Nav. lib.* 4. *conſ. in utraque edit. tit. de divort.* 2. *n.* 4.

6 Difficultas tamen eſt circa hanc concluſionem, utrum deſideretur cauſa juſta in viro mutanti domicilio, ut uxor teneatur eum ſequi. Nam deſiderari affirmat. *Alex. de Nevo, c. De illis, n* 11. *de ſponſ. & c.* 1. *n.* 7. *qui matr. accuſ. poſſ.* Sed omninò tenendum eſt aſtringi uxorem præcepto comitandi virum, qualiter cumquè velit transferre domicilium, modo non ex cauſa turpi, inhoneſta. Probatur, nam aliàs nulla eſſet differentia inter virum & uxorem, quod abſurdiſſimum & contra omnium mentem eſſet: cum quando cauſa neceſſaria ſubeſt ex parte uxoris, tenetur vir ipſam ſequi, ut dicemus n. 14. Item quia cùm vir ſit caput, ipſius eſt gubernare eligere domicilium, non autem uxoris, quæ gubernationi viri ſubeſt: ergo quomodocumque vir eligat aliud domicilium, modo non ob turpem cauſã, teneretur uxor virum ſequi, ſic *gl. c.* 2. *de conjug. lepr. verb. ſequatur, Hoſt ibi. ſuper eod. verb. Inn. n. un. Ant. n.* 11. *Anch. n.* 6. *Abb. c. De illis, n.* 4. *de ſponſ. Guillermus* quem refert & ſequitur *Roſella. verb. Uxor, n* 4. *Lancelo. inſt. jur. can. tit. de ſponſ. verb. Migrare.* Pro eadem ſent. ſunt *gl. c. Unaquæque, verb. Sequatur* 13. *q.* 2. *Ang. verb. Uxor, n.* 9. ubi *Sylv. q.* 8. *Tab. q.* 2. *n.* 3. ubi docentes uxorem teneri ſequi virum mutantem domicilium, ſolùm excipiunt, quando ex cauſa inhoneſta, & turpi mutaret.

7 II. Concluſio. ſi vir velit non habere certam ſedem, ſed hinc inde vagari, diſtinguendum eſt, aut enim tempore contracti matrimonii minimè vagari ſolebat, aut ſi ſolebat, id uxor ignoravit: & tunc non tenetur eum ſequi: graviſſimum enim onus eſt ipſam ad vagandum aſtringere: aut vagari ſolebat, nec id latuit uxorem, & tunc tenetur eum ſequi: quia mores ejus videtur approbare, & ad hoc onus ſe obligare, & ita intelligi debent *gl. in c. conjung. lepr. verb Sequatur, & ibi Innoc. n. un. & Ant n.* 11. *idem. Inn. c. c. de illis, n un de ſponſ.* ubi dicunt uxorem non teneri ſequi virum vagantem, hanc concluſionem tenent *gl. c. unaquæque,* 13. *q.* 2. *verb. Sequatur. & c Si quis neceſſitate, verb. Eum,* 34. *q.* 1. *Hoſt. c.* 1. *qui matr. accuſ. poſſ. paulò poſt prin. Abb. c. De illis, n.* 4. *de ſponſ. Henr. ibi n.* 3. & 4. *Alex. de Nevo n.* 9. *Prep n.* 3 *Anch. c.* 1. *de conting. lepr. in* 6. *Additio ad gl. l Mævia, §. Uxore, ff. de annuis leg. Cynus l.* 1. *C. de ux. mil. & l. Liberti, C. de oper. libert. Bart. d. l. Mævia. §. Uxore, n.* 3. *Bald. l. Qui manumittitur, n.* 1. *C. de oper. lib. Alex. l. Si cum dotem, §. Si maritus, n.* 4. *ff. ſol. mat Ang. inſt. ad SC. Tertul.* §. 1. *n* 12. *Guillerm. de Cuno l. obſervare, §. proficiſci ff. de off. procónſ. Io. de Imol. ff ſol. matr. in rub. n.* 7. *Guill. Benedictus, & Raynutius, verb. Quidam. Petro n.* 89. *de teſt. Corſetus in ſing. lit. V. verb. Vagabund. Tiraq. l.* 1. *connub. gl.* 1. *p.* 1. *n.* 39. *Bern. Diaz. reg.* 80. & ibi *Salzedo in add. Io. Lu. c. Per veſtras, de don. int. vir. & ux. in princ. §.* 9. *n.* 13. *Montalvus, l.* 11. *lit.* 1. *l.* 3. *fori, Turecr. c. Si quis neceſſitate, n.* 1 34. *q.* 1. *Roſ. verb. Uxor. n.* 3. ubi *Ang. l.* 6. *Sylv. q.* 8. *Tab. q.* 2. *n.* 3. *Arm. n.* 6. *Nav. ſum. c.* 14. *n.* 20. *Cov.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 7. *init. n.* 5. *Perez l.* 4. *ord. tit.* 11. *l.* 29. *Men. l.* 2. *de arb. cent.* 5. *caſ.* 499. *n.* 4. 5. & 7. *A. Cucus l inſt. mai. t.* 11. *n.* 149. & *ſeq. Lancel. inſt. juris can. l.* 2. *tit. de ſponſ. verb. Migrare, Azor. lib.* 6. *rec. ti.* 3. *l.* 29. *ſi. Grat. reg.* 499 *n.* 18. & ex Theologis, *Pedraza ſum.* 6. *præcepto, §* 17. *apud l.* 2. *deciſ. c.* 59. *n.* 3. *Phil. de off. Sacerd.* 1. *to. p.* 2. *l.* 4. *c.* 19. *verſ.* 6. *Lud. Lop.* 2 *p. inſt. de matr. c.* 54. *ſi Man.* 1. *to ſum. c.* 15. *n.* 2.

Intellige tamen priorem partem concluſionis, ut uxor non teneatur ſequi virum non ſolitum vagari, vel dum ipſa ignorabat ut vera ſit, niſi facilè poſset uxor ei ſociam ſe exhibere: tunc enim teneretur ſequi, quia ex una parte urget lex matrimonii præſcribens mutuam conjugum cohabitationem, & multa adulterii pericula utrinque ex ſeparatione, ex altera autem facilitas: ut eam legem uxor ſervet, periculáque evitet, ſic docent *Bald. Tiraq. Perez n. præcedenti allegati.* 8

Intellige 2. eandem priorem partem quando vagatio temeraria eſset nullâque juſta ratione fieret, ſecus, quando non temerè ſed juſtè vir vagari vellet. Sic *Cov. Anton. Cucus n.* 149. *Lud. Lop. & Man. cit. n* 6. Sed hic intellectus non placet, quia adhuc eſt graviſſimum onus aſtringere mulierem ad continuò vagandum, & pro hac parte eſt expreſsè *Præp. c. De illis, n.* 3. *de ſponſ.* ubi docet uxorem teneri ſequi virum, quando eſt brevis vagatio, & ex honeſta & neceſsaria cauſa, ſecùs quando eſt longa, niſi ſolitus eſset vagari uxori id ſcienti. Pro eadem ſunt *Hoſt. c.* 1. *de conjug. lepr. & Abb. c. Quod ſuper de voto. & Henr. d. c. De illis, n.* 4. ubi *Hoſt. & Henr* aſſerunt non teneri uxorem ſequi virum tranſfretantem ratione voti implendi & *Abb.* dicit non teneri eum ſequi votum peregrinationis exequentem, cùm tamen hæc ſit juſtiſſima cauſa: intellige tamen Abbatem, quando peregrinatio eſset longa, quandò enim brevis eſt, tenetur utique, ut docent *Bart. & additio ad gloſſam, Ang. de Aret. Præp. Menoch. n.* 5. ubi eos retuli, num. 6. 9

Intellige 3. ſecundam concluſionis partem, ut uxor teneatur ſequi virum, quando ipſius conſuetudinem vagandi noverat, ut vera ſit, ſi vagari velit ex cauſa honeſt. Sic *gl c. Si quis neceſſitate, verb. Eum* 34. *q.* 1. *Guil. Bened. Præpoſ. Turrecr. Roſel. Ang. Tab. Arm. Azor. Philiar. relati n.* 6. *Spec. conſcientiæ, tr.* 2. *c.* 34. §. 1. ſed hoc intelligitur, quando non eſt inhoneſta, & turpis vagandi, cauſa tunc enim cum vir vagando peccet, non tenetur uxor ejus peccato conſentire: & ita explicant hoc. *Roſell. Ang. Syl. Nav. n* 6. *alleg. Arm verb. Uxor, n.* 6. *Spec. conſcientiæ proximè citatum*: ſi enim cauſa vagandi non ſit turpis, licèt non ſit neceſſaria, imò temerè, & abſque cauſa vir vagari velit, tenetur uxor, quæ ejus conſuetudinem noverat, ipſum ſequi, ſic *Cov.* 4 *decr.* 2. *p c. init. n.* 5. *Anton. Cucus l.* 5. *inſt. major c.* 11. *n* 149. *Lud. Lop.* 1. *inſtru. de matr. c.* 34 *fine, Man. to. ſum. c.* 15. *n.* 2. 10

Difficultas tamen eſt, quando nec vir omninò eligit domicilium mutare, nec vagari, nec ſolùm peregrinari, ſed aliò ſe transfert cauſa ibi ad tempus commorandi, & eo tranſacto ad domicilium redeundi. Quidam eum abſolutè dicunt, non teneri ſequi, niſi domicilium transferat: Sic *Roſ. verb. Uxor, n* 3. ubi *Ang. n.* 9. *Sylv. q.* 8. *Tab. q.* 2. *n.* 3 *Armil.* 6. *Pedraz. ſum præc. pt.* 6. § 7. *Spec. conſ. tr.* 2. *c.* 36. §. 1. Credo tamen non ſentire hos DD. ſolùm teneri ſequi, quando omninò domicilium mutat animo non redeundi, ſed tantum velle dicere non in quavis peregrinatione, vel itinere teneri ſequi: quod etiam diximus n. 8. fine: atque ita ſtatim tanquam exceptionem ſubdunt, niſi vir hinc inde velit vagari: quare dicendum eſt, ſi vir aliò migret animo citò redeundi, & peregrinatio eſſet longa, non teneri uxorem eum ſequi: ut dixi n. 8. fine: ſi verò animo commorandi ibi ad longum tẽpus, teneri utiq; ad eum comitandum: & ita docet *Henr. c. De illis, de ſponſ. n.* 3. ubi *Alex. de Nevo n.* 9. Et videtur tenere *Abb. ibid. n.* 4. dicit enim uxorem teneri ſequi virum abſque aliqua cauſa mutantem domicilium 11

Digitized by Google

lium,& ſimiliter quando ex cauſa juſta transfert ſe ad alia loca. Unde hæc conſtituenda eſt differentia: dum vir mutat domicilium, vel dum transfert ſe ad tempus longum, ſtatim rediturus eo tempore tranſacto, ut in priori caſu nulla cauſa deſideretur, ut probavi n. 5. in poſteriori verò
12 ea neceſſaria ſit: ut ſentiunt Authores allegati.

Urgentior tamen dubitatio eſt, quandò vir ob delictum in exilium mittitur à domicilio: quidam enim dicunt uxorem non teneri ipſum ſequi, quia par non eſt, uxor innocens patiatur incommodum culpæ viri, ob alienùmque delictum puniatur, ſic docent *Bald.l.ſi cum dotem,§.Si maritus,n.1.ff.ſol.matr.*ubi *Imol.n.* 17 *fine,& rubr.ff. eod.* 1. *n.* 7.*Al.l.Mævia,§.fi.ff.de annuis legatis,Addit.Bar.ea l. Mævia*, §. *Uxore ſuper verb. Format.* & refert pro ſe *Odofred. & Alb.Jo.Lup.c.per veſtras,de don.int.vir.& uxor.in pr.* §. 9.*n.*13.*Henr.l.*11.*de matr.c.*10.*n.*4.ubi idem dicit, quando
13 vir excommunicatus eſt.

Sed probabilius eſt teneri ſequi. Quia uxor debet ſequi viri infortunium. *l Si cum dotem,§.Sin autem, ff. ſol. matr.* & ita viro excommunicato cohabitare tenetur, *c. Inter alia.de ſent.excomm.* & ei tenetur debitum reddere, *c.Quoniam multos*,11.*q.*3.Nec hoc eſt puniri uxorem ob viri delictum, ſed pœna imponitur viro, & quia uxor jure divino tenetur eum ſequi ex cauſa neceſſaria, & inevitabili aliò migrantem.per accidens id infortunium patietur uxor: veluti ſervus mariti idem exilij infortunium pateretur, dominum comitans, non per modum pœnæ, quia innocens eſt, ſed quia jure ſervitutis tenetur dominum ſequi. Sic tenet *gl.c.*1.*Qui matr.acc. poſſ. verb. Exiit*, *juſto textu*, agit enim textus de viro, qui exiit à civitate ob homicidium admiſſum, & ita culpa ſua, & ait *gl.* tunc teneri uxorem virum ſequi:idem *Hoſt.ibi,ſuper eod.verb.Jo. And. n.*2. *Ant. n.* 9. *Abb. n.* 5. & expreſſè de viro miſſo in exilium ob delicta,tenent *Hugo, c Si quis neceſſitate*, 34. *q.*1. *Goffr.* quem refert nec improbat *Jo. And.c.Qui matr. acc. poſſ.n.*7.*Ant.t.de illis,in fi. de ſponſ.*ubi *Henr. n.* 3. & *Alex. de Nevo.*11.*idem.Alex. de Nevo c.*1.*Qui matr. atcuſ. poſſ. n.*7.ubi *Anch.n.*4.*&* 5.*Boſſius referens Cepol.pr. crim. t. De crim. læſe mai. n.* 32. *& t.De bon.publ. n.*74.qui idem dicit de viro excommunicato: & ſatis expreſſè id videtur dicere *Spec. tit.de dote poſt divort.reſtit.§.Formatis,n.* 20. *verſ. Quid ſi vir.eſt in bon.*ubi hæc ait, *Uxor. communicabit viro ſi eſt in excommunicatione, vel in banno.*

14 Hinc fit contra *gloſſam l. Si ſtip. in fi. verb. Contra ſexus naturam. ff. de don.int.vir.& ux.* ſi vir culpa ſua bannitus, inops ſit, teneri uxorem eum alere,*l. Mutus,§.Manente, ff.de jur.dot.* & docent *Gigas,de crim. læſe mai. q.* 21. *n.* 4. *Cephalus conſ.*324.*n.*14.*l.* 3. *Dueñas, contra alios reg.* 68. *limit.*10.*S. ec.& Boſſius n.prac. alleg. Jul. Cl. l.* 5.*recept. in pr.cr.§.fin.q.*84.*ſtatuto* 1.*verſ. Item quæro, Ant. Gabr. t.* 2. *comm.in mea edit.l.*9.*f. ult totius tomi*: hæc autem obligatio alendi ex fructibus dotis, ſi hi ſatis ſint, ſin autem,bonis paraphernis: ut docent *Ant.Gabr.& Jul.Cl.ibid.*

15 Ultima concluſio, quando uxor ex cauſa neceſſaria recedit à domicilio, illud transferens, tenetur vir ipſam ſequi,quia quoad mutua obſequia conjugalia pares ſunt, ſic *gl.c.*1. *de con. lepr.verb. Sequantur*, ubi *Hoſt ſuper eo. verb. Innoc.n.un. Ant.n.*11.*Anc.n.* 6. *Henr.c. De illis.* 4. *de ſponſ.* ubi *Alex de Nevo,n.*12.*Guillerm.* quem refert, & ſequitur *Roſella, verb. Uxor, n.* 3.

16 Ex dictis infertur in hoc conſiſtere differentiam inter virum, & uxorem quoad comitandi obligationem: ut cum vir caput ſit, ipſiu que ſit gubernare,poſſit ad libitum eligere domicilium, & uxor teneatur eum comitari, uxor autem cùm ſubdita ſit, nequeat habitationem eligere, & virum cogere, ut ipſam ſequatur: dum tamen neceſſitate coacta domicilium mutat, jus matrimonij compellens virum cohabitare uxori, conſequenter compellit, ut in eo eventu ipſam comitetur, quia hoc ſpectat ad mutua obſequia conjugalia, in quo pares ſunt.

DISPUTATIO XLII.

Utrùm per religionis ingreſſum profeſſione non ſecuta diſſolvantur ſponſalia?

SUMMARIUM.

Prima ſent, non dirimi niſi profeſſione ſequuta, *n.* 1.
2 *Verior, dirimi*, 2.
Quid ſi fraudulenter ingreſſus fiat animo exeundi, 3.
*An non tantum ex parte manentis in ſæculo, ſed etiam ex parte novitij diſſolvantur.*1 *opinio, ſolum diſſolvi ex parte manentis in ſæculo*, 4.
2.*Verior.ex parte utriuſque diſſolvit*, 5. *& fraus nemini patrocinari debet & quid ſi uterque ingrediatur religionem, & exeat, ibid. Et ſolvuntur argumenta*, 6.

HActenus egimus de conditionibus ad ſponſalia conſtituenda requiſitis, & de eorum obligatione: ſupereſt tandem in hac ultima parte, de eorum diſſolutione diſputare. Circa quæſtionem ergo propoſitam duplex eſt ſent.I. docet ſponſalia non dirimi religionis ingreſſu, niſi profeſſione ſecuta, quare ſi tempore novitiatus ſponſus religionem deſerat, teneri utrumque fidem ſponſalium ſervare, quia ingrediens non ſtatim juri ſuo cedere videtur,ſed ſub ea conditione ſi profeſſus fuerit,cum experiendi gratia ingrediatur, an ſibi expediat ſponſalia perficere, vel potius religionem profiteri. Hanc ſent. videtur expreſſè tenere *D.Th.*4.*d.* 27.*q.*2.*art.*3.*ad* 1. *Tab. verb.Sponſ. q.* 9.*n* 10. dicunt enim dirimi per ingreſſum,quia eſt mors ſpiritualis: quam tamen ſolam profeſſionem eſſe conſtat: videtur etiam tenere *Ricard.*4.*d* 27. *a.* 3. *q.* 4. dicit enim ſolvi per ingreſſum, eo quod is dirimat matrimonium ratum: quod de ſola profeſſione verificatur. Et eam expreſsè tenent ex Theologis, *Durand.*4.*d.*27.*q.*3.*a.*2. & *ibi Palud.q.*1. *art.*3. *caſu* 5 *verſ. De ordine verò relig.n* 23.*Celaja ibi.q.*3 *Viguer.lib.inſt.c.*16.*§.*7.*verſ.* 7 *Veracr.*1.*p.ſpec.a.* 21. *caſu* 1.& dicit eſſe probabilem *P. de Led.de matr.q.*43.*a.*3. *dub.* 2. Et ex Juriſperitis *Arm.verb.Sponſalia.n.*12. *Cov.* 4. *decr.*1.*p.c.*5 *init.n.*11.*verſ.*6. *Brunellus de ſponſ.concl.* 8.*n.* 1. *Alex Carr. lib.*1. *de ſponſe.* 13. *Coſtanus de ſponſ. t. Effectus ſponſalium.n.*8.(hi tres habentur tom.9. 11.) *Ant.Cuc.l.* 5. *inſt.mai t.*10.*n.*57.*Turrecr.Ubi non eſt*,30.*q.*2. *a* 4 *n.* 5. Et eſt ſatis probabilis ſent Unde ſubdit *Pal.*.ingreſſum ante profeſſionem ſufficere, ut manens in ſæculo poſſit judicem adire, qui ex cauſa juſta facultatem concedere poterit aliud ineundi matrimonium, ſed inconſulto judice,vel eo denegante facultatem, minimè poſſe, ſed teneri alterius profeſſionem expectare.

II. ſentent. multò probabilior, affirmat per ſolum ingreſſum ante profeſſionem dirimi, & proinde ſtatim poſſe manentem in ſæculo aliud matrimonium contrahere, & omninò ſolutum eſſe à priori fide data. Probatur, quia eo ipſo, quod quis religionem ingreditur, ſatis declarat ſe ſponſalibus renunciare, ergo manens in ſæculo ab obligatione exemptus eſt. 2. Quia ea perſonæ mutatio notabilis eſt, magno enim dedecori tribuetur fœminæ, ſi illi qui monachus fuit,nubat,& è contra viro, ſi monialem ducat. 3. Quia ſic ſe habent novitiatus, & profeſſio, ſicut ſponſalia, & matrimonium, ille enim diſpoſitio eſt, & via ad profeſſionem, hæc autem ad matrimonium: ergo ſicut profeſſio dirimit matr. ratum, *c. Ex publico, de conu.conjugat.* ita novitiatus ſponſalia. 4. Quia non eſt æquum tantum deferri ſponſalibus,ac matrimonio rato, cùm ergo ad hoc diſſolvendum ſufficiat profeſſio, minus ad illa dirimenda deſiderabitur. Hanc videtur tenere *Inn. c.Veniens, qui cleric.vel voven.init.ſuper verb. Votum*, *& ibi Hoſtienſ. ſuper eod. verb. Jo.And. in* 2. *& Anch.n.*1.ubi dicentes non dirimi ſponſalia per votum à ſponſo emiſſum, ſubdunt ſecùs eſſe, ſi profeſſionem feciſſet, vel habitum ſumpſiſſet Et tenent ex Juriſperitis *Ang.verb,Sponſalia,n.*22. ubi *Sylveſt.q.*10 *caſu* 2 *Nav.ſum.c.*22.*Hiſp.n.*23.*Latin.n.* 26. *caſu* 2.*Greg.Lop.l.* .*verb.Excuſation.t.* 1.*p.* 4. & ex Theologis, *Sot.*4.*d.*27.*q* 2.*a.*5.*verſ Hoc tamen, Cord. ſum.q.* 136. *punct.* 1.*Bart.a.Led ſm.de matrim.dub.*13.*caſu.* 1. *Enriq.l.* 11.*de matrim.*

Digitized by Google

matr.c.14.n.3.Vivald. cand.l.1 p.t.de ſponſa.c.5.n.40. Lud. Lop.2.p. inſtr.de matr.c.38.f.1044.Pet. Ledeſm. de matr.q. 43.a.3. dub.2. Philiarc. de offic. ſacerd.to. 1.p. 2.c.1. Manuel.1.to.ſum.in 2.edit.c.245.n.1.Vegal 3. ſum caſu.323.

Hanc ſent. intelligunt aliqui, ut vera ſit, niſi ingreſſus religionis fraudulenter fiat,animo ingrediendi,ad defraudandum alterum ſponſum.Ita *Bart.a Ledeſ.Man.* & *Vega ibid.*Sed hæc moderatio non eſt neceeſſaria, ut manens in ſæculo liber ſit, & potius tunc certius eſt eum liberum manere,quia conſtat alterum renunciare ſponſalibus,cum ab hoc ingrediatur,ut ab ipſis reſiliat.Utrùm verò ipſe ingrediens tunc liber maneat, dicimus.5.

4 Supereſt adhuc difficultas inter Doctores hujus ſecundæ ſententiæ,an per ingreſſum religionis profeſſione non ſecuta, diſſolvantur prorſus ſponſalia ex parte utriuſque. Quidam enim id negant, aſſerentes diſſolvi ex parte manentis in ſeculo: quare ſi ingrediens habitum deſerat,liberum erit manenti in ſeculo matrimonium perficere:eo tamen volente, tenebitur alter contrahere : ſicut per fornicationem ſponſi non omnino ſponſalia dirimentur, ſed ſolùm ex parte innocentis. Quia quamvis ingrediens cedit juri ſuo, manens in ſeculo minimè cedit.Item 2. notabilis mutatio eſt ex parte ingredientis, quam manens in ſeculo pati poteſt, ultro eligens matrim. 3. Quia non eſt æqua ratio,ut novitiatus omnino diſſolvat ſponſalia, ſicut profeſſio matrim.ratum : quia in hoc caſu invenitur conceſſum à Chriſto hoc privilegium, eo quod in profeſſione eſt traditio, at in novitiatu, & ſponſalibus non invenitur tale privilegium.Præterea 4 non eodem modo ſe habent, nam in novitiatunulla includitur obligatio profeſſionis emittendæ, qualis eſt in ſponſalibus reſpectu matrimonij. Tandem, quia omnia vota ſimplicia, quæ obligationem continent,extinguuntur per profeſſionem, minimè autem per novitiatum,ſed ſuſpenſa manent,ergo ſimiliter ſponſalia, quæ matrimonij obligationem includunt, non diſſolventur omnino per novitiatum, ſed ſuſpendentur ex parte ingreſſi. Et hoc eſt probabiliſſimum, & ita docent *Petr.de Ledeſma,Enriquez,Manuel, allegati n. 2.* & bene hoc moderantur *Pet.de Ledeſm.& Enriquez,* niſi manens in ſeculo,jam alia ſponſalia contraxiſſet : tunc enim videretur jure ſuo pariter cedere.

5 Sed verius reputo,omnino ex parte utriuſque diſſolvi, quando ſponſus bona fide ingreditur religionem, ut communiter fit,ſecus ſi dolosè,& animo ſtatim exeundi : fraus enim nemini patrocinari debet,*cap.Ex tenore, de reſcript.* Quare ſicut manens in ſeculo poteſt liberè aliud inire matrimon. ita ſimiliter novitius ille ſi habitum deſerat. Prob. quia quamvis expreſſum non inveniatur, ut novitiatus omnino diſſolvat ſponſalia, ſicut de profeſſione reſpectu matrim. rati,at ex quadam proportione, & ſimilitudine duci poteſt argum. ut ſicut per profeſſionem per quam conſummare aliquis religioſus efficitur, diſſolvitur omnino matrimon.ratum,ſponſalia conſummans : ita per novitiatum, qui initium quoddam eſt profeſſionis, & per quam novitius initiativè(ut ita dicam)fit religioſus ; dirimantur omnino ſponſalia, quæ matrimonij initium ſunt. Et confirm.quia hæc diſſolutio non ſolum provenit ratione notabilis mutationis, nec ratione renunciationis ſponſalium, ſed favore ſtatus, ſicut favore ſtatus profeſſionis dirimitur omnino matrimonium ratum,non autem ratione repugnantiæ, aut notabilis mutationis, alias dicendum eſſet matrim. conſummatum ſimiliter diſſolvi per profeſſionem : quod hereticum eſt. Et confirm. amplius, quia licèt ingrediens religionem, proteſtaretur ſe nolle ſponſalibus renunciare, uſque ad profeſſionem, & licet uterque ſimul ingrederetur, in quo caſu ceſſaret notabilis mutatio,cum in utroque æqualis ſit, adhuc diſſolverentur ſponſalia : ergo favore ſtatus provenit diſſolutio. Tandem, quia votum religionis dirimitur per ingreſſum bona fide animo permanendi, ita ut ſi vovens egrediatur, experiens eum ſtatum ſibi non convenire, liber maneat : ergo talis ingreſſus ſat eſt ad dirimendum omnino ſponſalia : major enim eſt obligatio voti religionis, quàm ſponſalium,cùm ea dirimat,ſecundum omnes Hujus ſent. videntur cæteri authores 2.ſent allegati n. 2. qui demptis tribus, quos n. 4. retuli, indiſtinctè ſentiunt per novitiatum diſſolvi ſponſalia : & tenent expreſsè aliqui Neoterici doctiſſimi.

Ad argum.propoſita n.4. reſpondetur,ad 1.&2. conſtat ex dictis,quia ea totalis diſſolutio provenit favore ſtatus. 6
Ad 3.& 4. fateor non inveniri expreſſum, nec in omnibus eſſe ſimilitudinem : ſed ex quadam proportione,& ſimilitudine ducitur argumentum,ut explicui. Ad ultimum nego conſeq.diſpar enim eſt ratio : vota enim ſimplicia non extinguntur ratione ſtatus, & illus favore,ſed quia profeſſio eſt mors quædam ſpiritualis, & profitens quaſi novus homo reſurgit : at ſponſalia, & matrimonium, favore ſtatus, non autem quia profeſſio mors ſpiritualis ſit : alias diſſolveret etiam matrim. conſummatum, & ſi argumentum aliquid probaret, convinceret ex parte neutrius diſſolvi ſponſalia : quod contrarii etiam negant.

DISPUTATIO XLIII.

Utrùm caſus præcedens verus ſit,licèt ſponſalia juramento firmata ſint : ita ut jurans ſponſalia poſſit non contracto matrimonio ingredi religionem ?

SUMMARIUM.

In quo verſetur difficultas, & quot quæſtiones diſputandæ ſint. n. 1.
An jurans ſponſalia poſſit non petita relaxatione juramenti, religionem ingredi. 1. opinio teneri prius contrahere n. 2. Secunda verior. 3.
Quid ſi urgeat neceſſitas prius contrahendi matrimonium. 4.
Solvuntur argumenta n. 5. & ibi juncto n. 10. explicatur c. Commiſſum. de ſponſal.
An qui ſic juravit ſponſalia, ſi poſtea emiſit votum religionis, contrahere poſſit animo firmiſſimè ingrediendi ante conſummationem religionem, 1 opinio poſſe n. 6. etiam de eo,qui vovit caſtitatè, an poſſit uxorem ducere animo ingrediendi ante conſummationem. 2. Senten. verior non poſſe ubi etiam de voto caſtitatis. 7.
An ſaltem liceat prius contrahere ad vitandum ſcandalum infamiæ, aut vitæ periculum. aut dum includitur virgo, nec aliter religionem ingredi poteſt n. 8. aut dum uterque caſtitatem vovere proponit ibidem.
Quid poſt votum caſtitatis contrahit animo ingrediendi religionem ante conſummationem, an teneatur ad id, & abſolutus virtute jubilæi à reſervatis, teneatur requiſita ad illud conſequendum implere.n. 9. & ſolvuntur argum. quæſt. 2. n. 10.
An qui juravit ſponſalia, nec votum poſtea emiſit, poſſit ducere uxorem, animo ingrediendi religionem ante conſummationem, ponitur opinio affirmans 11.
Sententia negans verior, 12.

Tota difficultas hujus quæſt.verſatur in *c. Commiſſum de ſponſal.*intellectu, ubi conſultus Pontifex de hac quæſt.ſic reſpondit : *Tutius eſt ei, religione juramenti ſervata prius contrahere,&poſtea ſi elegerit, ad religionem migrare:*unde eò tendit,ut vis juramenti explicetur, an tanta ſit,ut cogat ad prius contrahendum matrim. quam vis eo contracto liberum ſit juranti ſponſalia, religionem ingredi : & in hac diſputatione ſolum vis eſt in juramenti religione, ſi enim intercedit virginis defloratio, & infamia, dicam diſp.ſeq. Triplex igitur quæſt. diſputanda.eſt 1. an ſic jurans ſponſalia, teneantur ante religionis ingreſſum, contrahere.II. Eſto non teneatur, poſſit tuta conſcientia ; quamvis poſtea votum religionis emiſerit, contrahere animo ingrediendi religionem, ante conſummationem. III.An ſaltem quando nullum votum emiſit, poſſit eodem animo contrahere. 1

I. Quæſtio eſt, an qui ſponſalia juravit, poſſit ingredi religionem matrimonio minime contracto vel teneatur prius contrahere, ut juramentum ſervet. Duplex eſt ſent. I docet teneri prius contrahere ; & poſſe ante conſummationem ingredi religionem.Probatur 1.ex *d. c.Commiſſum*, ubi hoc dicitur tutius ob religionem juramenti.2. Quia qui juravit ſe ſoluturum uſuras, licet poſt ſolutionem poſſit repetere, at ob reverentiam juramenti,tenetur

Digitized by Google

prius eas ſolvere,ut habetur *c. Debitoresde jurejur.*3. Quia juramentum factum in favorem tertij, cui eſt jus acquiſitum,non poteſt in melius commutari, ut ſi juravi Petro me daturum illi 100.aureos, non ſatisfacio,ſi pauperiori dem mille, 4. Quia qui tenetur ſolvere debita ſi ſolvendo eſt,tenetur prius ea ſolvere,quàm religionem ingrediatur, ſecundùm omnes, ſed hìc per juramentum contrahendi acceptum a tertio eſt illi debitor, potéſtque implere citra religionis impedimentum, prius contrahendo, & deinde ante conſummationem,ingrediendo religionem : ergo tenetur Pro hac ſent citatus *Scot.4 d.30. q.2. a.2 ante ſolut. ad* . Sed tantum dicit, voventi caſtitatem poſt ſponſalia jurata,videri conſulendum,ut prius juramenti fidem ſervet contrahendo matrim.Sed hanc ſent.tanquam probabilem defendit *Richard.4.29.a.2.q.4.*&eam tenent *Navar. c.Non dicatis,12.q.1.n.3. & in operibus novis,cap. Qui portio 12. q.1.n.8 Ledeſ.2 p.q.45 a.3 Majolus l.1.de irregul.c.34.n.6. Angles floribus 2. p.q. 11. de imped. matr.*ubi de voto *a.3. dub.1.f.591 Vega ibi.1.ſum.caſu* 389.

3 II. ſent. tanquam veriſſima tenenda, docet poſſe religionem ingredi non contracto matr. Probatur 1. quia *c. Commiſſum, de ſponſal.* tantum dicit tutius eſſe prius contrahere matrim.& proinde licet,ut ſonat, velimus intelligere, ſolum conſilium importat,ergo poteſt tutò oppoſitum fieri.2.Quia juramentum ſortitur naturam,& conditiones actus ſuper quo interponitur, *Quemadmodum, de jurejur.* & *l.ſi.denon num.pecun.*unde conditio tacitè in actu incluſa,includitur ſimiliter in juramento,ſed promiſſioni matrimonij ineſt tacita conditio, niſi promittens religionem elegerit,ergo & juramento. Conſtat minor, quia ipſimet matrimonio rato ineſt hæc conditio, aliàs non liceret ad religionem tranſire:nedum ipſis ſponſalibus:& proinde cùm ingrediens religionem, conditionem impleat, non erit perjurus, minimè contrahendo, 3. Quia fruſtraneum omninò eſt contrahere matrim. animo ingrediendi religionem ſtatim,cum ſitdeludere fœminam,quæ hujus animi conſcia,omninò renueret tale matrimonium : nec momentanea illa ſolutione revera impletur juramentum; quoties enim nulla eſt in creditore turpitudo,juramentum firmat contractum,nec impletur momentanea ſolutione : ut probavimus diſp.32.n.14.eo vel maximè, quia dum illi fœminæ ſe contractum juravit, animus in matrim. permanendi adfuit, & ſic à fœmina acceptum eſt juramentum.Et ideo hanc docent *glo.d c. Commiſſum, verb. Tutius & ibi Innoc.n.un. Hoſt. ſuper eod.verb.Io. Andr.n.6. Card. n.1. Anchar.n.6. Anton.n.9. Abb.n.4. Alex.de Nevo,n.9. & 10.Præpoſ.n 4.& 5. Arg. Juramentum 4.n.3.Silv. Juramentum 345.& Religio 2.q.5.&9.Tabiena.verb.Sponſal.e.9.10. caſu* 1.ubi *Armin* 12. *Nav.l.3.conſ.t.de voto in priori edit. conſ 6.fi.in poſteriori.conſ.3.fine,Covar.4.decr.1.p.5.init.n.11 Ant. Cucus l.5. inſtit. major.t.10.n.57. Alex.Carrer.l.1.de ſponſ.cap.15.Lancel. inſtit. juris. canon.l.2.t. de ſponſ. verb. Conſultius.*Et ex Theologis, *Ricard.4.d 29.a.2.q.4. Palud. 4.d.27.q.1.a.3.n.22.verſ. Quinto de ſponſ.& d.28.q.1. fi.n.18.&* 19.*Caiet.ſum. verb. Perjurium promiſſiorium, c.2. circa fi. verſ.* Intellige *Sot.4.d.27.q.2.a.5,verſ. Dubium hic, Ledeſ.2.p 4.q.53.a.2.f.468. col.4. Corduba ſum q.136.fin. Enriq.l.11.de matr.cl 13.n.3.& c. 14.n.3. Lud Lop.2. inſtruct.c.38. de matr.f.* 1044. *Petr. de Led.de matrim.q.43. a.3.dub.1.diſſi.2.Manuel.1.to ſum.2.edit.c.244.num.5.Vega lib.6.ſum.caſu* 41.

4 Hæc tamen ſentent.intelligenda eſt, niſi neceſſitas urgeret ad prius contrahendum; tunc enim teneretur,&ante conſummationem poſſent ingredi Religionem: ut ſi ita decori fœminæ ſatis conſuleretur, vel proles ex ea nata, legitima efficeretur.Sic *Enriquez d.c.13.n.3. Pet.de Ledeſ. proximè cit.* Hæc tamen obligatio non conſurgit ex juramenti viribus,ſed ad reparandum damnum. De qua re latius diſp. ſequenti.

5 Ad. 1.argum.ad *c.Commiſſum* reſpondent *gloſſ.Abb. Ricard Sot. Angel.Silv. Lancelot. 3. allegati,*Pontificem intelligere tutius eſſe prius contrahere, non ſecundùm rei veritatem, ſed juxta vulgi opinionem exiſtimantis illum eſſe perjurij reum,niſi prius matrim. ineat.Sed hic intellectus diſplicet, ſi enim Pontifex de falſa vulgi opinione rogaretur,poſſet tolerari hic intellectus, cùm tamen rogetur, quid revera agendum ſit, non dicendum eſt falſam vulgi opinionem, tanquam veram definitionem, decidiſſe.Quare dicendum eſt cum *Innoc. Io. Anl.Anchar. Abb. Præpoſ.Covar.Ant.Cuco, Ledeſ.citat.n.5.* illum qui ſponſalia jurarat, nondum de religionis ingreſſu deliberaſſe, ut conſtat ex iis verbis textûs,*Et poſtea ſi elegerit*, quaſi nondum animo ſtatuiſſet:& ex alia parte inſtabat tempus,quo juramentum aſtringebat,& ideo dixit Pontifex tutius eſſe ſtatim contrahere matrimonium, ne termino tranſacto in perjurium incedat: & contracto matrim. bimeſtre ſubeſt ad deliberandum de ingreſſu. Ad 2. dico, in juramento ſolvendi uſuras nullam tacitam latere conditionem,qualis in eſt juramento matrimonij,ſi religio non eligatur. Ad 3. dico, eſſe verum niſi juramento inſit tacita conditio, ſi in melius non commutavero. Ad 4. dico, ſolutioni aliorum debitorum nullam intereſſe tacitam conditionem,ut ineſt huic debito.

II Quæſtio Utrùm qui ſponſalia juravit,licitè poſſit, 6
quando poſt ſponſalia, Religionis voto ſe aſtrinxit, matrim. inire animo firmo ingrediendi religionem, ante conſummationem. Quidam aiunt id licere. Prop. ex *c. Commiſſum.de ſponſ.* ubi de jurante ſponſalia ait Pontifex tutius eſſe prius contrahere, & eum feciſſe ſolùm conſtat ex his verbis textûs:*privata lege ductus,ad frugem melioris vitæ ſuſpirat*: votum.enim privata lex eſt 2.Quia hic contrahens non agit contra votum caſtitatis, aut religionis, utrumque enim tantum obligat ad non contrahendum animo conſummandi, aliàs numquam liceret eo animo contrahere, abſque voti diſpenſatione : cùjus contrarium dicemus n.8.3.Quia nulla infertur injuria alteri conjugi, cum hic jure ſuo, quod habet,ingrediendi religionem ante conſummationem,utatur : & contractus utrinque æqualis ſit:idem enim alteri licet. Et confirm. quia ubi actus ex ſe non eſt contra juſtitiam, animus quo fit nullam injuriam irrogat, cùm intus maneat, ſed ingredi religionem poſt matrimon.ratum, non eſt contra juſtitiam, ergò nec contrahere eo animo.Tandem quia aliàs eum,qui tali animo contraxit deberemus obligare, ne poſtea ingradiatur, ut injuriam,quam inferre machinatus eſt,evitet:Sic tenent *Ant c.Ex public.de conv.conjug.n.9. Hen. d. c. Commiſſum. n.8.*ubi *Alex.de Nevo,n.9.&* 10.& exTheologis,*P.deLed.de matr.53.a.1. dub.1.poſt 2. concl.verſ.Secunda pars.* Pro eadem ſent. ſunt aliqui aſſeverantes voto caſtitatis aſtrictum non peccare lethaliter,ſi matrim.ineat animo firmo ingrediendi religionem ante conſummationem:hi ſunt*Calderinus, c.Rurſus, qui cle.vel voven. Scot.4.d.38.q.un. prop.fi, verſ.Conſimiliter.ſi de peccato ageretur. Altiſiod l.3 ſum. tr. 2.c.2.q.3. objectum,Ang.Matrim.3.imped.5.n.1. Caiet.ſum. verb,Matrim.c.1.verſ.Etſcito peccatum eſſe,Angl.floribus.2. p.q. 11.de imped.matri* ubi de voto *a.3.dub.1.f.591.Petr.à Led.d.dub.1.concl.2.* addens cum *Scoto*, nullum eſſe peccatum. Et hæc ſententia eſt probalis.

Sed multo probablius eſt non licere abſque culpa le- 7
thali.Prob.1. quia patentiſſimo periculo exponitur ſic cõtrahens : mutandi animum,& ita violandi votum.2.Quia non poteſt negari, quin aliquo modo deroget dignitati voti caſtitatis & religionis,ita contrahere:cũ abſolutè jure cautum ſit hujuſmodi vota impedire matrim. contrahendum,*c.Rurſus,& c.Conſuluit, & c. Inſinuante.qui cl.vel vov.* 3 Quia rationi rectæ repugnat, ut quis tradat poteſtatem ſui corporis alij,ad idque ſe obliget, quod implere minimè intendit.4.Quia eo animo contrahens videtur illudere ſacramentum, & notabilem infert injuriam puellæ, nam cogit ipſam abſque nuptiis eſſe,donec ipſe profiteatur, & ſi egrediatur,eſſe uxorem monachi cum ſuo dedecore : & eo profeſſo, non ita facilè alij nubet, & ſuſpicionis nota non levi afficitur; exiſtimabunt enim multi eam defertam eſſe ob aliquod vitium:decipit etiam in re gravi puel-

lam

Digitized by Google

lam, nulla enim hoc animo cognito ipſi nuberet. Ita *gl. d. c. Commiſſum, verb. Tutius, & ibi Hoſt. paulò poſt pr. Io. A. n. 3. Ant. n. 9. Præp. n. 5. idem Io. Andr. additio. ad Spec. t. de converſ. conjug. ad. fin.* Pro eadem ſent. ſunt *Ant. Cucus l. 5. inſt. mat. t. 12. n. 20. & Led. 1. p. 4. q. 55. a 2. f. 468 c. 4. Man. 1. to. ſum. 2 edit. c 244. n. 5.* ubi adhuc abſque voto dicunt eſſe culpam lethalem eo animo contrahere. Pro eadem ſunt alii DD. qui affirmant aſtrictum voto caſtitatis, eo animo ducentem uxorem, peccare lethaliter. Sic *Richard. 4. d. 38. a. 7. q. 1. fin. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 4. fin. Roſel. verb. Imped. imp. 4 n. 9. Sylv. Matrim. 7. q. 5 d. 2. Tab. Imped. 2. q. 5. nu. 6. Sot. 4 d. 38. q. 2. a. 1. verſ. Contra primam, concl. Petr. de Sot. lect. 14. de matr. ad fin. Nav ſum. c. 12. n. 73. & c. 16. lat. n. 30. Hiſp. c. 28. add. ad eund. n. 30. c. 16. Cord. ſum. n. 236. punct. 1. Led. proximè cit. Henriq. l. 12. de matr. c. 2. n. 8. Lud. Lop. 1. 1. p. inſtr. c. 50. ad fin. Vega l. 6. ſum. caſu 41. punct. 2.*

8 In aliquibus tamen eventibus licitum erit habenti votum religionis, vel caſtitatis, contrahere animo firmo ingrediendi religionem, ante matrimonii conſummationem. I. eſt, quando eſſet notabilis metus, quamvis non cadens in virum conſtantem, famæ propriæ, aut amittendæ vitæ, niſi contraheret. Sic *Nav. ſum. Lat. c. 16. n. 30. Hiſp. c. 28. addit. ad eumdem n.* II eſt, ſi voto aſtrictus alio modo non poteſt religionem ingredi: quia incluſus retinetur. Sic *Henriq. l. 12. de matr. c. 2 n. 8. & in comm. lit. D.* ait quoſdam dicere ſimiliter licere ſic contrahere, ut contracto matr. uterque voveat continentiam: & alios hoc non admittere: quod omninò mihi placet, tum quia videtur irriſio ſacramenti, & aliqualis injuria irrogatur votorum etiam, quia ſi ea conditione matr. ineant, eſt irritum: eo quòd conditio eſt contra matrimonii ſubſtantiam: ut l. 5. dicemus. III. eſt, niſi in caſu raro, ad vitandum magnum ſcandalum, ſic *Man. 1. to. ſum. in 2. ed c 341. n. 5.* & quamvis ipſe non loquatur caſu, quo votum præcedit, at etiam tunc verum eſt: quia *Nav. proxime citatus*, ex quacunque cauſa urgenti id licere aſſerit, & nulla urgentior eſt hac.

9 Id tamen obſervandum eſt, ſive dicamus voto caſtitatis aſtrictum delinquere contrahendo matr. animo firmo religionis profitendæ ante conſummationem, ſive dicamus id eſſe licitum, non teneri matr. contracto religionem ingredi. Nec obſtat *Scotum, & aliam Tabienam authores 2. ſent.* quos retuli n. 7. ſentire teneri ingredi: quia in ea ſunt ſententia, ut contrahens poſt votum caſtitatis, peccet prima vice reddendo debitum, & teneatur ingredi religionem: tenendo tamen ad id non teneri: quod probabilius eſt, & docent multi: dicendum eſt non teneri ingredi, & ita poſſe conſummare reddendo, nunquam tamen poſſe petere; & ratio eſt, quia ex vi prioris voti caſtitatis non tenebatur ingredi, quamvis matrimonium iniret, nec ex vi illius propoſiti tenetur: quia cum illud votum non ſit; ſed ſimplex propoſitum, nullam obligandi vim ſortitur. Sic *Ang. Matrim. 3. imped. 5. n. 2 Victoria, & Frater Penna*, quos refert, dicens eſſe probabile, *Henriq. l. 12. de matr. c. 2. n. 8.* cui ſimile eſt, quod bene docet ipſemet *Henriquez l. 6. de pœn. c. 16. n. 6.* nempe abſolutum virtute jubilæi, quod conſequi intendebat à reſervatis, non peccare, ſi poſtea mutato propoſito minimè conſequatur, quia illud propoſitũ non eſt pactum, nec promiſſio, ſi tamen votum fuiſſet religionis, manifeſtum eſt teneri ante conſummationem ingredi, & peccare mortaliter, prima vice conſummando, ſive petat, ſive reddat.

10 Ad arg. prioris ſent. propoſita n. 6. reſpondetur. Ad 1. illum de quo mentio fit *eo c. Commiſſum* non emiſiſſe religionis votum, ut *gl. & omnes DD. juris can. cit. nu. 7. ſuper illud c.* teſtantur, & conſtat, quia dicit textus, *poſtea ſi elegerit religionem, & ſuſpirat ad religionem*, ubi clarè ſignificatur nondum animo firmaſſe ingredi; nedum voviſſe. Nec obſtant ea verba, *privata lege ductus*, quia *gloſſ. verb. Lege, & Hoſt. ſuper eod. verb.* remittunt lectorem ad *c. Licet, de reg.* ubi ponitur ſimile verbum, & conſtat non accipi pro rato, ſed *gl. eo. c. Licet, verb. Ex privata, & Hoſt. ſuper eod. verb.* explicant ex amore, & charitate Dei: addit *Hoſt.* vel ex lege, quæ inſtinctu S. Spiritus cordibus imprimitur. Ad 2. dico, concludere non omnino eſſe contra votum, at aliquo modo contra illud eſt, ejúſque dignitati valde derogat. Ad 3. fateor uti jure ſuo, quando bona fide contrahit matrim. non impediens S. Spiritus inſtinctum: & contractus in hoc eventu eſt utrimque æqualis: ſecus, quando doloſè, & non animo conſummandi, nec ſervatur æqualitas: quia fœmina bona fide nubit. Ad confirmationem, & ultimum arg. dico, concludere non eſſe contra juſtitiam: dicitur tamen injuria contra proximi charitatem, ſic doloſè contrahere.

III. Quæſtio eſt, utrum dum ſponſalia jurans nullo eſt 11
aſtrictus voto, poſſit matr. inire animo ingrediendi religionem antequam conſummet. Affirmant aliqui licere, quia *c. Commiſſum, de ſponſ.* id eſſe tutius dicitur, & idem à fortiori probant rationes adductæ n. 6. & DD. illius ſent. & alii DD. relati n. 2. & ultra illos docent *gl. eo. c. Commiſſum, verb. Tutius, & ibi Hoſt. paulò poſt princ. ſuper verb. ſuſpirat, Ant. n. 9 Abb. n. 4. Io. Andr. n. 3. Alex. de Nevo, n. 9. & 10. Præp. n. 5.* imò *Ant. & Alex. de Nevo*, dicunt melius eſſe contrahere, & hoc eſt probabile.

Sed verius eſt, eſſe culpam lethalem, exceptis caſibus, 12
quos n. 8. deſcripſi, etiam dum eſt votum. Et hoc probant ferè omnes rationes n. 7. adductæ: & tenent *Led. 2 p. 4. q. 53. a. 2. f 468. col. 4, Man. 1. to. ſum. in 2 edit. c. 244. n. 5.* & videntur hujus ſent. *Sylv. Sotus, Nav. Petr. de Soto, Lud. Lop. cit. n. 7.* cum enim dicant poſt votum eſſe peccatum mortale contrahere hoc animo, innitantúrque injuriæ, & deceptioni alterius, quæ in hoc caſu æqualis eſt, idem in hoc videntur ſentire. Ad *c. commiſſum* reſpondi n. 5.

DISPUTATIO XLIV.

Utrùm poſt ſponſalia cum virgine contracta, & ſub ea ſpe deflorata, liceat defloratori ingredi religionem, ſive non contracto matrim. ſive eo contracto, ante conſummationem?

SUMMARIUM.

Prima opinio diſtinguens, n. 1. & ſecunda affirmans. 2.
Non poteſt ingredi, & unum pro alio invito creditore reddi non poteſt, 3
Non poteſt quando ſequitur notabilis infamia abſque copula, 4.
Idem eſt, quando eſſet vidua honeſta fama 5.
Quid quando non ſunt vera ſponſalia, ſed deflorans fictè promiſit: adhuc tenetur eam ducere, 6.
Non ſatiſfacio huic ducendo, & ante conſummationem, ingrediendo religionem, 6.
Quid ſi poſt eam injuriam illatam, votum religionis emiſiſſet, 8.

Hanc quæſt. diſputant *Corduba ſum. q. 182. & Lud.* 1
Lop. 1. p. inſtruct. cap. 77. verſ. Sed gravius, dum virgo non eſt deflorata, gravem tamen famæ jacturam patitur, ipſo promiſſore religionem ingrediente, & dicunt juxta ſent. DD. aſſerentium debitis aſtrictum, qui brevi ſolvendo non eſt, poſſe religionem ingredi: idem dicendum eſſe in hoc eventu, & aliter teneri ſatiſfacere virgini: ſecus tamen, juxta DD aſſerentes illum non poſſe ingredi. Sed mea ſent. neutri hoc dicent, quia fundamentum illius ſent. eſt ut conſtat ex *D. Th. 2. 2. q. ult. a. 6. ad 3.* qui eſt principalis author illius ſent. & quem omnes ac ducem ſequuntur: nam perſona hominis eſt libera, nec obligatur ad debita, & ita cedendo bonis ſatisfacit: quæ ratio omnino hîc deficit, quia in hoc eventu, non bona, ſed ipſa perſona vinculo juſtitiæ aſtricta eſt.

Alii verò cenſent, & in quibuſdam concertationibus 2
defenderunt, liberari hunc emiſſo caſtitatis voto: nedum religionis ingreſſu, ita refert *Vivald. cand. 3. p. c. 14. n. 64* & meritò dicit eſſe id falſum.

Sit I. concluſio, ſponſalia contrahens, & ſub ea ſpe vir- 3
ginem deflorans, non poteſt ingredi religionem, & tenetur eam ducere. Prob. quia moraliter loquendo nequit aliter injuriam reſarcire, ad quod perſona juſtitiæ vinculo alligata eſt: nec unum pro alio, invito creditore, reddi poteſt, *l. 2. §. Mutui, ff. ſi cert. pet.* Pro hac ſent. videtur *Nav. l. 3. conſ. t. de voto, in 1. edit. conſ. 7. fin. in 2. conſ. 3. fin.* ubi dicens promittentem matr. poſſe religionem ingredi, ſubdit

 cavere

cavere debere ne infamia ſequatur fœminæ : ubi videtur ſentire ea ſequuta , illicitum eſſe : & tenet expreſsè dicens juriſperitos, & Theologos conſultos ſic ſenſiſſe, *Henr. l. 11. de matr. c. 13. n. 3. in comm. lit. K. & Mon. 1. to. ſum. in 2. edit. c. 245. n. 11.* id docet, etiamſi non ſit copula, ſi notabilis infamia rationabiliter ſequatur , & in hoc etiam infamiæ caſu dicunt eſſe tutius *Cord. & Lud. Lop. n. 1. alleg.*

4 II. Concluſio , idem dicendum eſt , quando copula non eſt ſequuta , notabilem tamen famæ jacturam , & meritò patietur fœmina, culpa promittentis matr. quia hæc jactura non poteſt aliter commodè reſarciri. Sic colligitur ex *Nav.* & tenent tanquam tutius *Cord. & Lud. Lop.* & expreſsè docet *Man.* quos omnes n præc. retuli.

5 Hinc infero idem dicendum eſſe , quando eſſet vidua honeſtæ, ac bonæ famæ, & non infimæ ſortis , & notabilia infamia ipſi ſequeretur , & prob. eiſdem rationibus.

6 III. Concluſio, idem cenſendum eſt, quamvis ſponſalia vera non eſſent, quia promiſſio ficta fuit : nam in iis caſibus, in quibus fictus promiſſor tenetur deceptam ducere , de quibus latè ſuprà tota diſp. 10. non poteſt ingredi religionem : ut probant eædem rationes.

7 IV. Concluſio , in his caſibus non ſatisfacit promiſſor ſi contracto matrimonio, & non conſummato, religionem ingrediatur. Prob. quia eo matrimonio non reſarcitur injuria virginitatis , & famæ. Item , quia ſic contrahere , eſt actus otioſus, & culpa non caret, ut probavi diſp. præced. in fine, quare non eſt audiendus *Anton. à Corduba ſum. q. 182.* conſulens , ut hic fœminam ducat , & ante conſummationem ingrediatur religionem , & loquitur , quando non defloravit, ſed ſequuta eſt notabilis infamia, vel intelligendus eſt , dum ſic contracto matrimonio reſarciretur fama : quod meo judicio rariſſimè continget , imò tunc graviori ſuſpicionis nota afficietur fœmina , & pro hac ſententia eſt *Lud. Lop. cit. n. 1.* ubi ſolum concedit poſſe ingredi , quando ceſſaret infamia.

8 Ex dictis infero , ſi hujuſmodi promiſſor in his eventibus, voto religionis ſe aſtringat , poſſe , & teneri matrim. contrahere, illúdque conſummare, non obſtante voto, quia non potuit in præjudicium fœminæ id vovere. Hujuſmodi tamen votum non erir irritum , quare diſſolutis ſponſalibus ex quacunque cauſa ſufficienti, vel matrimonio morte fœminæ, tenebitur votum implere : ut in ſimili probabo , diſp. 46. n. 15. votum enim ex parte ſua validum fuit.

DISPUTATIO XLV.

Utrùm qui priùs votum religionis , aut caſtitatis emiſit , virginémque defloravit fide data de matr. contrahendo teneatur ad matrim. vel potiùs ad votum ?

SUMMARIUM.

Certum eſt prius votum manère validum , & ad quid obliget : & in quo conſiſtat difficultas , n. 1.
Prima ſententia ; teneri ad votum , 2.
Secunda verior , non teneri , 3.
Idem de vidua honeſta , 4.
Quid ſi fœmina erat voti conſcia , 5
Et ſolvuntur argumenta , 6.

1 NEmo dubitat prius votum adhuc vires obligandi habere. Quare eſto dicamus poſſe hunc contrahere matr. neceſſariò dicendum eſt non poſſe petere debitum, ſi eſt votum caſtitatis : & diſſolutis ſponſalib. ex cauſa juſta, vel mortua uxore teneri abſtineri à nuptiis , & ſi votum religionis fuit , teneri illam ingredi. Quare difficultas in eo verſarur , an cenſeatur hæc legitima cauſa , ut voti implementum differatur , & teneatur deflorans eam ducere.

2 Duplex eſt ſent. Prima negat poſſe ducere. Quia obligatio poſterior minimè potuit priori voto derogare. Et confirm. quia hac ratione dicemus infrà diſp. 49. n. 5. ſponſalia poſterius contracta accedente copula , non derogare prioribus. 2. Quia hic non tenetur ratione promiſſionis , quia nulla fuit, tanquam rei illicitæ contra votum, promiſſio: neque enim ratione damni, quia violans virginem nuptiis non promiſſis , non tenetur eam ducere, ſed aliter ſatisfacere : perinde autem eſt non adeſſe promiſſionem , vel eam eſſe nullam. Nec obſtat, ſi objicias fictè promittentem teneri ratione damni puellam defloratam ducere , ut diximus ſupra diſp. 10 n. 3. cum tamen promiſſio nulla fuerit , quia in eo caſu tenebatur verè promittere: in noſtro autem non poterat verè promittere , obſtante voto. Hanc tenent *Nav. l. 4. conſ. in 1. edit. t. de ſponſ. conſ. 21. in 2 t. qui cler. vel voven. conſ. Man. 1. to. ſum. 2, edit. c. 208. n. 11. Viv. cand. 3. p. c. 14. n. 65. junct. n 64.* & eſt valde probabilis.

II. ſent. quæ plus mihi placet, aſſerit teneri eam ducere. Prob. quia votum non obligat rebus notabiliter mutatis , 3
ut tradunt omnes tractat. de voto : hîc autem notabiliſſima eſt mutatio, cùm vinculum juſtitiæ fortiſſimum ſupervenerit , & graviſſimum proximi damnum , ſi votum impleatur. 2. Juſtitiæ vinculum fortius eſt , quàm charitatis , ſed ob charitatis vinculum ſuperveniens , tenetur quiſpiam religionis votum præcedens ſuſpendere , ut ratione parentum indigentiæ , ergo à fortiori propter vinculum juſtitiæ , quale eſt hoc. 3. Quia ex hoc , quod deflorator fœminam ducat , minimè abſolvitur à voto , ſed tantum voti exequutio ad tempus differtur , ergo ſufficiens eſt cauſa tam urgens. 5. Quia ære alieno gravatus, ſi ſolvendo ſit brevi , non poteſt ingredi religionem , quamvis voto illius prius aſtrictus fuerit, ſed tenetur differre , & quamvis brevi non poſſit ſolvere , ſi tamen eſt ſpes fore ut poſſit, probabiliſſima ſententia eſt, non poſſe ingredi: & quamvis aliqui cenſeant oppoſitum, huic fundamento innituntur, quod perſona non ſit obligata, ut dicebam diſp. pr. n 1. ſed in hoc caſu poteſt deflorator ſtatim ſolvere ducendo fœminam & perſona eſt obligata, ergo non obſtante priori voto tenetur : ſic tenuere graves magiſtri Salmantini , ut refert *Man. num. præced. allegat.* & alii viri doctiſſimi è Societate Jeſu.

Idem credo, ob eaſdem rationes , de vidua honeſta , &
bonæ famæ, nec infimæ ſortis , quæ aliàs notabilem famæ 4
jacturam faceret.

Intelligenda tamen eſt hæc ſent. ſi fœmina votum pro-
mittentis ignoraret : ſi enim noſſet , ſe ipſam deciperet : & 5
alter teneretur votum implere : ut in ſimili dixi diſput. 10. n. 5. de fictè promittente, excedente notabiliter conditione fœminam exceſſum minimè ignorantem.

Ad 1. argum. dico antecedens eſſe verum , quando res
non ſunt notabiliter mutatæ : hac enim mutatione ſubſe- 6
quuta, non diſſolvetur omnino prior voti obligatio, verum erit juſta cauſa eâ differendi. Ad conf. reſpondebo eadem diſp. 49. n. 5. ad 2. dico, teneat ratione utriuſque ſimul, nec eſt ſimile , quando nulla interfuit promiſſio , tunc enim nullum jus habebat deflorata , ad petendum matr. habet autem maximum, quando promiſſio adfuit , licèt invalida propter cauſam ſibi occultam, ratione deceptionis, & damni ſibi illati, quod juſtam cauſam præbet , ut prior obligatio ob quam promiſſio invalida fuit , poſſit differri.

DISPUTATIO XLVIII.

Utrùm ſponſalia diſſolvantur voto ſimplici caſtitatis ſuperveniente ?

SUMMARIUM.

In quo conſiſtat difficultas , n 1.
Dirimuntur per votum ſimplex religionis , n. 2. & per ſimplex caſtitatis precedens , 3.
Non dirimit propoſitum firmum calibatus , 4.
Sponſo caſtitatem vovente alter eximitur ab obligatione , 5.
Quot ſint difficultates diſputanda 6.
Prima ſent. votum caſtitatis ſubſequens diſſolvere ſponſalia, n. 7. & ibi ſi concurrant duo vincula incompatibilia , fortius prævalet.
Si poſt votum , ineat vovens matrimonium cum alia , non peccat contra ſponſalium fidem . 8.
Secunda ſententia verior , 9
Utrum pecce , ſi vovens caſtitatem poſt ſponſalia , 10
Solvuntur argumenta , & explicatur , c. Veniens , qui cler. vel voven. a. 11 & c. Pervenit . de jurej.
An vovens caſtitatem poſt ſponſalia , poſſit contrahere matrim. vel teneatur

Digitized by Google

Teneatur ingredi religionem, 1 Sent. teneri ingredi, 11.

2. *Verior, non teneri ingredi, ſed poſſe, & ſi nolit ingredi, teneri contrahere matrimonium*, 13.

An tale votum ſit omnino irritum, vel ad quid obliget, 1. *Sent eſſe irritum*, n. 4 *Secunda verior contraria* 15.

1 Diſputatio præſens locum habet, quando ſola ſponſalia concurrunt, ſi enim damnum virginitatis, vel famæ: diximus duplici diſp. præc. Et difficultas in eo conſiſtit utrum tanta voti ſimplicis caſtitatis virtus ſit, ut priora ſponſalia diſſolvat.

2 Et quidem, ſi votum ſit religionem ingrediendi, non eſt dubium ſponſalia diſſolvere: habet enim ſe reſpectu ſponſalium, ſicut votum ſolemne religionis, reſpectu matr. rati, ergo ſicut hoc diſſolvit matrimonium, ita illud, ſponſalia. Sic *Navar ſum. c. 22. Hiſp n. 25. Lat. n. 27. caſu* 10. *Sylveſt. Matrim.* .*q. 5. dict. 5. Corduba ſum. q.* 136. *punct.* 4. *opin.* 5. *Enriquez l. 11. de matr. c. 14. n. 4. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 38 f. 1045. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 43. a.* 3. *dub.* 1. *diffic* 2. *Philiarc de offic. ſacord. to. 1. p. 1. l. 2. c.* 1.

3 Similiter nemo dubitat votũ caſtitatis præcedens ſponſalia, ipſa irritare, quia continet rei illicitæ promiſſionem.

4 Propoſitum tamen cœlibatus ſervandi in ſæculo, nulla ratione ſponſalia dirimit, quia tale propoſitum ſi voto non firmetur, non conſtituit ſtatum; ſtatus enim requirit ſtabilitatem vitæ, & obligationem, ut optimè *D. Th. 2. 2. q.* 183. *a* 1 Sic *P. Molina tom. 1. de juſt. tract. 2 diſp. 149. f.* 843 *fin. Petr. de Ledeſ. de matr q. 43 a. 3 dub.* 3. Nec adverſatur *Cajet. ſum. verb. Periuriũ promiſſoriũ, ad fin. c. 2. verſ. Intellige* 2. ubi dicit poſſe jurantem ſponſalia manere in ſtatu cœlibũ, intelligendus enim eſt, voto caſtitatis emiſſo, alias non eſt ſtatus. De cu us adhuc veritate ſtatim diſputandum eſt.

5 Tandem in omni ſententia certum eſſe debet dum quidam ſponſus caſtitatem vovit, alterum à fide ſponſalium ſervenda liberum eſſe, quia vovens eo ipſo ſponſalibus renunciavit. Item quia res ſunt notabiliter mutatæ, cùm enim vovens teneatur à debito petendo abſtinere, graviſſimum onus alteri eſſet, ſemper cogi ad petendum, maxime ſi eſſet fœmina, ſic *Palud. 3. d. 27. q. 1. a. 3. caſu 5. n.* 23. *Sylveſt.* dicens eſſe indubitatum *verb. Sponſalia, q 7. Corduba, Enriq. Lud. Lop. Petr. de Ledeſ. allegati. n. 2 Manuel. 1 to. ſum. in 2 edit. c. 245. n. 3 Vega l 6 ſum caſu 41 pun. 4. opi.* 5.

6 His præmiſſis tres difficultates diſputandæ ſunt. I an votum caſtitatis ſimplex diſſolvat etiam ex parte voventis ſponſalia, atque licite poſſit emitti, & ſervari? II. ſi emittatur, eſto non diſſolvat ſponſalia, teneatur vivens religionem in gredi, vel poſſit matrim. inire? III. eſto poſſit matrimonium contrahere, ad quid obliget votum.

7 Difficultas. I. Utrum poſt ſponſalia licite poſſit votum ſimplex caſtitatis emitti illam que dirimat? Duplex eſt ſent. I. ducet licite emitti, & diſſolvere ſponſalia, nec voventem poſſe matrim. antea promiſſum inire. Prob. ex *c. Veniens, qui clerici vel voven.* ubi fœmina, ut à ſponſalibus eximeretur caſtitatem vovit, & rogatus Pontifex an non obſtante voto poſſit nubere, reſpondet ob fornicationis periculum injungendam eſſe pœnitentiam, de voto violato, (id eſt, juxta *gl. verb. Voto*, animo violandi votum) & dandam eſſe nubendi licentiam, ergo votum caſtitatis prævalet ſponſalibus, aliàs non peccaret in votum, volens fidem ſponſalium ſervare, nubendo, 2. quia promiſſum non infringit, in melius commutans, *Pervenit, de jurejur.* 3. quia ſponſalibus ſemper ineſt tacita conditio, niſi voluero ad meliorem ſtatum tranſire: nullus enim ob magnum caſtitatis bonum cenſetur huic ſtatui velle renunciare, niſi ob matrim. 4. quia ubi concurrunt duo vincula incompatibilia, & valida, fortius prævalet: *cap. Si inter, de ſponſal.* at vinculum voti caſtitatis eſt incompatibile cum ſponſalibus, ut patet, & eſt fortius quia inducit obligationem fidelitatis reſpectu Dei: ſponſalia verò reſpectu hominis. Hanc tenent *Calderinus d. c. Veniens*, ubi *Anton. n. 6. Præpoſ. n. 2. Card. c. Rurſus, qui clerici, vel voven. n. 2. q. 1. Ang. verb. Sponſal. n. 40. Turrecr. c. Ubi non eſt, nu 530. q. 1. Greg. Lop. l. 7. verb. Excuſacion t. 1. p. 4. Conſtam. de ſponſ. t. Effectus ſponſalium, n. 9. Alex. Carrer. l. 1. de ſponſal. c. 16* habetur uterque to. 9. tract. & ex Theologis videtur expreſſè tenere *D Th 4 d. 38 q. 1. a. 3. queſtiunc. 1. ad* 1. ubi hæc ait, *ſimili modo obligat votum ſimplex, ſicut ſponſalia, unde propter votum ſimplex ſunt ſponſalia dirimenda* & ferè expreſsè tenet *Paloud. 4. de 38 q. 3. a. 3. concl. 4. n* 36. & clare donet *Ricardus 4. d. 27. a. 3. q. 4. Caiet. ſum verb. Perjurium promiſſorium ad fi. c. 2. verſ. Intellige, & Sotus 4. d 27. q. 2. a. 5. verſ. Utrum. Veracruz 1. p. ſpeculi, a. 21. caſu* 12. *Enriquez l. 11. de matr. c. 14. n. 4. Barth. à Ledeſma de matrim. dub. 13. caſu 2. Manuel 1. to. ſum. 2. ed. c. 245. n 2. Pet. de Ledeſ. de matr. q. 43. a. 3. dub.* 3. & eſt probabiliſſima ſent. & tutiſſime amplecti poteſt, & loquntur *Caiet. entriquez, Manuel, Petrus de Ledeſma* de ſponſalibus juramento firmatis.

8 Ex hac ſent. inferetur, ſi hic poſt votum caſtitatis contrahat matrimonium cum alia, reum eſſe voti, non tamen ſponſalium priorum quia jam omninò diſſoluta erant.

9 II. ſent. probabilior, aſſerit non dirimi ſponſalia Prob. exe *Veniens. qui cler vel voven.* ubi fœminæ quæ promiſit matrimonium imponitur pœnitentia de fide mentita, (id eſt, ut explicant *ibi Hoſt. verb. De fide. Io. And. n. 3. Anch. n. 1. Alex. de Nevo n. 4.*) ſponſo cùm per ipſam ſteterit, ne matrimonium ſequatur: & tamen emiſit poſtea votum caſtitatis, ergo votum caſtitatis non dirimit ſponſalia. 2 quia Deus non acceptat promiſſionem rei prius alteri promiſſæ, & in ejus præjudicium, ut ſi promiſi equum Petro, & poſtea repromitto. Eccleſiæ, prævalet prior promiſſio: ſed ſponſus per ſponſalia promiſit ſuum corpus alteri, ergo repromiſſio ejuſdem corporis facta Deo per votum, non eſt illi accepta, 3. quia nullo jure probatur ineſſe ſponſalibus tacitam conditionem, niſi ſtatum contnentium elegero. ſic tenent *l. dict. c. Veniens. ver. De ſeveritate, & ibi Abb. n. 5. Alex. de Nevo. n. 6. Hoſt. c. Rurſus, qui cler. vel. vocen. paulo poſt princ.* ubi *Innoc. n. unic. Jo. Andr. num. 2. Arch. n. 1. Antonius* ſibi contrarius, *n. 5. Henricus, n. 2. Sylveſt. Matrimon. 7. q. 5. d 5 & verb. Sponſ. q. 7.* ubi. *Armilla num* 12. *Tabiena in fine, Nav. ſum. c. 22. Lat. n. 27. Hiſp. n. 25. Joan. Brunel. de ſponſal. concl. 8. n. 2. & concl. 31. n. 3. Anton. Cucus lib. 5. inſtit. major. t. 10. n. 8*4. Et ex Theologis *Palud. 4. d. 27. q 1. a. 3. caſu 5. n. 23. verſ. Sexto de voto, D. Anto. 3. p. t. 1. c. 18. § 2 Corduba ſumma q. 136. puncto 4. opinione 5. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de mat. c 38 f. 1043. Philiarc. de offic. Sacerd. t. 1. p 2. l. 2. c. 1. Vivald candel p. 3. c. 14. n.* 64. refert *Summam confeſſorum, Goffredum, & Aſtenſem, Vega l. 9. ſum caſu 41, puncto 4 opi.* 5. & dicunt eſſe probabilem *Barthol. à Ledeſma, & Petr. de Ledeſm. & Enriquez* dicit eſſe valde probabilem. Et quamvis *Hoſt.* loquatur de ſponſalibus juratis at cæteri indiſtinctè loquuntur: & expreſſe etiam, quando non ſunt jurata, *Corduba. Lud. Lop. & Vega ibidem.*

10 Obſervandum eſt aliquos DD. hujus 2. ſententiæ affirmare hunc poſt ſponſalia, voventem caſtitatem peccare: quia videtur à ſponſalibus recedere, cùm tamen non ſit ſufficiens cauſa votum illud. *Sylveſt. verb. Sponſalia q. 7. Lud. Lop Corduba & Vega cit. n.* 9. & addunt hi duo eſſe peccatum lethale. Sed hoc intellige, dum voveret animo manendi in ſæculo & à ſponſalibus reſiliendi, ſi enim aut animo ingrediendi religionem, aut perficiendi ſponſalia matrimonio, inito, obligando ſe ad caſtitatem ex parte ſua, in quantum poteſt, nullus culpæ reus eſſet: nam etiam conjugatis licitum eſt hoc modo vovere caſtitatem: poſſe etiam adhærens primæ opinioni probabiliſſimæ, vovere caſtitatem animo reſiliendi ſponſalibus.

11 Ad 1. arg ex *c. Veniens*, dico fœminam non petiiſſe licentiam nubendi illi, cui fidem dederat, is enim jam cum alia contraxerat, ut dicit idem textus, ſed ad nubendum alij quod diſpenſatione indigebat, valet enim votum reſpectu aliorum, ut dicemus num. 15 & referemus DD. ſic explicantes hunc textum. Ad 2. Reſpondeo textum loqui de voto, cùm enim Deus ſit creditor, potiùs rem meliorem acceptat: ſecùs in promiſſione homini facta. Ad 3. Nego antecedens, eam enim conditionem ineſſe, nullo jure probatur. Ad 4. reſpondeo majorem eſſe veram, quando utrumque vinculum validum eſt, at

Digitized by Google

at votum non valet; quatenus eſt in ſponſæ præjudicium.

Difficultas II. Utrum ſuppoſita hac. 2. ſent. teneatur qui poſt ſponſalia caſtitatis voto ſe aſtrinxit, religionem ingredi, vel poſſit matrim. illud inire? Quidam ſentiunt teneri religionem ingredi, niſi remittatur ſibi promiſſio
12 matrimonii: ducuntur, quia quamvis per ſe, & ratione voti ad id non aſtringatur, per accidens tamen tenetur, eò quòd aliter votum perfectè implere nequit: cum enim ſponſalia non ſint diſſoluta, tenebitur manens in ſæculo, matriminire, & reddere debitum: ſicut votum caſtitatis emittens ſi matrim. contrahat, tenetur ante conſummationem ingredi religionem: quia alio modo non poteſt perfectè obſervare votum. Sic *Sylveſt. verb. ſponſal. q.7. Palud, Navar. Cor uba, Lud. Lo Vega, cit. n.* 9. & addunt *Sylv. Corduba, & Vega ibi, & Navar. ſum. Hiſp. c* 22. *n.* 25. *caſu* 10. aut teneri ordinem ſacrum ſuſcipere, per quem ſponſalia diſſolvuntur. Et hæc ſent. eſt probabilis.

13 Probabilius tamen eſt non teneri ad religionem, aut ordinem ſacrum, ſed poſſe ingredi, ſi velit, ſin minus, teneri ſponſalia perficere matrimonio contracto. Prob. prior pars, quia hîc religionem minimè vovit, & licèt jam non aliter poſſit integrè ſervare votum, non tenetur tam notabili mutatione, & tam difficili, ac eſt ingreſſus religionis, illud perfectè implere, ut docet probabilior ſententia, de eo, qui voto caſtitatis emiſſo, uxorem duxit. Probatur poſterior pars, quia ſponſalia non ſunt diſſoluta, ut probavi num. 9. ergo tenetur illa implere. Sic docent *gl. Hoſtienſ. Innoc. Ioan. Andr. Anchar. Abb. Henr. Ant. Alex. de Nevo, D. Anton. Tabiena, n.* 9. *allegati*; *Brunellus de ſponſal. conc.* 31. *n.* 3. ubi omnes hi dicunt tunc voventem cogendum eſſe, vel religionem ingredi, vel perficere ſponſalia: ecce qualiter non obligant ad religionem, ſed ad eam, vel ad ſponſalia: & *Tabiena* expreſsè dicit non peccare perficiendo ſponſalia.

14 Difficultas III. Utrum hoc votum, cum ſponſalia non diſſolvat nec impediat, quin vovens poſſit matrim. inire, ſit irritum, vel ad quid obliget? Aliqui dicunt eſſe invalidum, ut refert *Innoc. c. Veniens, n. unico, qui cleri, vel. voven.* idem tenet *Vivaldus candel.* 1. *p. de ſponſal. c.* 5. *n.* 48.

15 Sed prorſus tenendum eſt votum obligare in ipſius voventis, non tamen in ſponſæ præjudicium, id eſt. non potuiſſe ſe obligare ad non ducendam illam, cui fidem dedit, teneri tamen, vel ſponſa fidem remittente, vel ex cauſa juſta diſſolutis ſponſalibus, vel matrimonio diſſoluto, omnino ſervare caſtitatem, & conſtante matrim. non petere, poſſe tamen reddere Probatur, quia etiam votum caſtitatis emiſſum à conjugato, valet in ſui præjudicium, 2. Prob. ex *d. c. Veniens*, ubi fœminæ quæ poſt ſponſalia caſtitatem vovit, ſponſo jam aliis nuptiis aſtricto, conceditur diſpenſatio aliud matrim. ineundi, injuncta pœnitentia de animo violandi votum: ergo votum fuit validum. Sic tenent *gl. eod. c. Veniens, fine*, ubi *Innoc. c. unico, Hoſtienſ. ad finem Joan Andr. n.* 8. *Anchar. n.* 3. *Cardin. ad finem, Abb. n.* 5. *Alex. de Nevo, n* 6. *&* 7. *Brunellus de ſponſ. concl.* 31. *n.* 3. & valuiſſe votum ſupponunt *Palud. Sylveſt. Navar. Corduba, Lud. Lop. citati, n.* 12. cum obligent hunc ad ingrediendam religionem, ut votum perfectè obſervet.

DISPUTATIO XLVII.

Vtrùm per ordinum ſuſceptionem, vel votum eos ſuſcipiendi dirimimantur ſponſalia, licitúmque ſit iis non impletis, ad ordines promoveri illum, qui ſponſalia contraxerat?

SUMMARIUM.

Ordo ſacer dirimit, non autem minores, & in quo conſiſtat difficultas, 1.
Prima ſententia, ſponſalibus aſtrictum poſſe ad ordines promoveri, & voto ipſos ſuſcipiendi ea dirimi,
2. *Sent. verior. n.* 3. *& ibi, quid ſi ſponſus promoveatur à Papa ad epiſcopatum, & præcepta principum intelliguntur ſalvo jure alterius, ib.*
Quid teneatur facere qui poſt ſponſalia aſtrinxit ſe voto ſuſcipiendi ordines ſacros, n. 4. *& ibi an alter maneat liber.*

IN hanc diſp. certum eſt ordines minores poſt ſponſalia aſſumptos, minimè ea dirimere, quoad neutrum conjugem: ut benè docet *Palud.* 4. *d.* 27 *q.* 1. *a.* 3. *caſu* 5. *n.* 11. *initio*, quia is ſtatus non repugnat matrimonio, ſecus autem de ordine ſacro, cum incapacem matrimonii reddat ſuſcipientem. Difficultas autem in hoc verſatur, an ſponſalium fide aſtricto liceat ad ſacros ordines promoveri, & votum ad eos aſcendendi, dirimat ſponſalia. 1

Duplex eſt ſent. I. tenet poſſe hunc ad ordines ſacros promoveri, & ſubinde votum ad ipſos aſcendendi, ſponſalia dirimere, quia in ſacro ordine ſolemne caſtitatis votum includitur, *c unic. de voto in* 6. Hanc ſupponunt *Sylveſt. verb. ſponſalia q.* 7. *Navar. ſum. Hiſp. c.* 22. *n.* 25. *caſu* 10. dicunt enim voventem caſtitatem non eximi à ſponſalibus, teneri tamen, ut impleat votum, ad religionem, vel ad ordines ſacros ſuſcipiendos; & idem docent omnes quos diſp. præc. n. 7. retuli aſſerentes voto ſimplici caſtitatis dirimi ſponſalia: & ſubinde idem dicerent de voto aſcendendi ad ord. ſacros. & expreſsè tenent *Sotus l.* 7. *de juſt. q.* 1 *a.* 3. *paulo ante ſolut reg. verſ. Et pariter ad* 2. *Corduba ſum. q.* 136. *pun.* 4. *opi.* 5. *Enriquez l.* 11. *de matr. c.* 14. *num.* 4. *Vega lib* 6. *ſum. caſu* 41. *punct.* 4. *opin.* Et hæc ſententia eſt probabiliſſima. 2

II. Sententia probabilior, aſſerit ſponſalia non dirimi voto ordinis ſacri ſuſcipiendi, nec illis aſtrictum poſſe ad ſacros ordines promoveri. Prob. quia in ordine ſacro votum incluſum, per ſe, & ex natura ſua, ſimplex votum caſtitatis eſt, & per accidens tantum ſolemne dicitur, quia ex Eccleſiæ ſtatuto effectum voti ſolemnis, qui eſt matrimonium contrahendum dirimere, ſortitur: ſed votum ſimplex caſtitatis non dirimit ſponſalia, ut dixi diſp. præc. n. 9. ergo nec votum ordinis ſacri ſuſcipiendi, nec licèt eum ſuſcipere. Hanc tenet *Palud.* 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 3. *caſu* 5. *n.* 21. *verſ Quarto*. *Majolus* agens de ſponſalibus juratis, *l.* 1. *de irregul. c.* 34. *n.* 6. & in hanc magis inclinat *Lud. Lop.* 2 *p. inſtruct. de matrim. c.* 38. *f.* 1045. Imò dicit benè *Palud. n.* 22. non ſolvi ſponſalia per electionem factam à Pontifice ſponſi in Epiſcopum, & præceptum ab ipſo injunctum, ut acceptet, niſi ex certa ſcientia ſponſalium id faciat: quia præcepta Principum intelliguntur ſalvo jure alterius, *l. Nec annus, C. emancip. liber.* quando autem ex certa ſcientia id fecerit, cenſetur diſpenſare. 3

Id tamen fatendum eſt, ſponſum voto ſe aſtringentem ſuſcipiendi ordinis ſacri cenſeri renunciare ſponſalibus, atque ita alterum liberum eſſe à ſponſalium fide: ut dixi diſp. præc. n. 5. de emittente votum caſtitatis, ſponſus tamen, qui id votum emiſit, non tenetur ingredi religionem, ſed ſi ingreſſum in eam minimè eligat, tenebitur contrahere matrim. ſi tamen remittatur ſibi fides, vel ſponſalia ex juſta cauſa dirimantur, vel matrim. contractum diſſolvatur, tenebitur ad votum implendum: ut ſimiliter dixi de voto caſtitatis, diſput. præced. n. 13. & 15. 4

DISPUTATIO XLVIII.

Utrùm ſponſalia dirimantur per matrimonium cum alia contractum?

SUMMARIUM.

Dirimuntur quando matrimonium eſt validum, & quid ſi eſt invalidum & in quo verſetur difficultas, n 1.
An eo matr. diſſoluto obliget priora ſponſalia 1. *ſent. obligare,* 2.
2. *Verior, non obligare n* 3. *& quid ſi priora ſponſalia juramento firmata ſint, n.* 4. *& eodem n.* 3. *obligatioio ſimel extincta, amplius non reviviſcit*
Quid ſi is virginem violaſſet, n. 5 *& ſolvantur arg. n.* 6.

CUm matrim. fortius vinculum ſit; nemini dubium eſt priora ſponſalia diſſolvere ſi illud validum fuit: & 1
habetur *c. Si inter. de ſponſalibus, & c.* 1. *de ſponſal. duorum, & c. fin.* 27. *q.* 2. Si tamen irritum eſſet matrim. obligarent adhuc priora ſponſalia: non enim præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, *reg. Non præſtat, de reg. jur, n.* 6. Sic *Joan. Andr. c. Sicut, n.* 4. *de ſponſal.* ubi *Ant.* 11. *Card. q. ult. Anch. n.* 6. *Prapoſ n.* 9. *Henr. c. D. illis, de ſponſal. n.* 5. *Palud.* 4. *d.* 27. *q.* 1. *art.* 3. *caſu* 6. *n.* 24. *Nava. ſum. Hiſp. c.* 22.

Digitized by Google

c. 22. n. 23. caſ. 3. Maneret tamen alter ſponſus à ſponſalium fide liber: quia per eam contrahendi matr. voluntatem, licet fuerit nullum, viſus eſt alter à ſponſalibus recedere: ut in ſimili dixi diſp. præc. fin. Difficultatis autem punctum in eo verſatur, utrum per matr. validum, omninò priora ſponſalia cum alia contracta extringuantur, ita ut ſoluto matr. profeſſione religionis, aut morte, nulla maneat illorum obligatio: ſed penitus extincta ſint.

2 Quidam cenſent non omnino extingui, & ita ſoluto matrim teneri ſponſum ad priora ſponſalia. Prob. quia promiſſio ſimplex religionis non extinguitur per traditionem incompoſſibilem poſteriorem matr. conſummati, ſed ſuſpenditur, & eo ſoluto, omnino obligat: ergo ſimiliter promiſſio matrimonij non extinguetur per traditionem incompoſſibilem alterius matrimonij. Hanc tenent *Adr. 4. q. 2. de mat. ad. 2. in parvis vol. f. 394. col. 2. Vega l. 6 ſumm. caſu 125. Petr de Led. de matr. q. 43. a. . dub. 2. ad 2. f. 118. & f 20 verſ. Secunda cauſa, & q. 46. a. 1. dub. 1. f.* 201. & limitat. *eo: verſ. Secunda cauſa*, niſi ſponſus ex eo matrimonio tot genuiſſet liberos, ut alio inito matrimonio commodè eos edueare non poſſet: vel ita ſenex eſſet, ut non eſſet jam matrimonio aptus: Idem tenent viri doctiſſimi Neoterici, & eſt probabile.

3 Probabilius tamen eſt omninò extincta eſſe, & proinde ſoluto matr. nullam illa perficiendi obligationem ſupereſſe. Prob. quia per illud matrimonium extincta ſunt, ut probant text n. 1. adducti, obligatio autem ſemel extincta, amplius non reviviſcit, *l. Qui re. §. Aream, ff. de ſol. & c. Quæris, de conſecr. d.* 4. Item, quia cùm ſint obligationes ejuſdem rationis, extinguitur prior per fortiorem ſupervenientem, ut votum ſtrictioris religionis, omninò extinguitur profeſſione ſequuta in laxiori. Et per hoc ceſſat arg. contrariæ ſent quia votum & matr. ſunt obligationes diſtinctæ rationis, quædam enim fit Deo, altera autem homini, & ideo non mirum ſi obligatio voti non extinguitur, ſed ſuſpenſa perſeveret conſtante matrimonio: ſecùs autem eſt de ſponſalibus, & matrim. quæ ſunt obligationes ejuſdem rationis, factæ homini. Hujus ſent. ex Theologis videtur eſſe D. *Bonav. 3. d. 39. a. 3. q. 2. fine*, ubi ait jurantem ſponſalia, aliudque ineuntem matrimonium, peccare mortaliter, & amplius non obligari. Et tenent expreſsè *Palud 4. d. 28. q. 1. concl. 4. n. 8. Supplem. Gab. 4. d. 28. q 2. a 2 concl 2. Henr. lib. 11. de matr c. 14. n. 2. & c. 13. n 3. Man. 1. to. ſum. in 2. ed. c. 245. n.* 8. & ex juriſperitis *Ioan. And. Ant. Card. Henr. Anch. n. 1. allegati, Alex. de. Nev. c. Literas, n. 7. de deſp. imp. Præp, c n. 8. de ſponſ. Azev. l. 5. recit. 1. l. 1. n. 13. fine.*

4 Hæc ſent. adhuc vera eſt, licét priora ſponſalia juramento firmata ſint, quia cum tale juramentum firmet promiſſionem homini factam, ea omnino extincta, ceſſat. Sic colligitur ex *Bonav n. præc. alleg.* & tenet *Henr. lib. 11. de matr. c. 13. n. 3.*

5 Si tamen ſponſus ea ſpe virginem violaſſet, teneretur ſoluto matr. eam ducere, non vi ſponſalium, quæ extincta ſunt, ſed ratione damni illati: & in hoc caſu loquutus eſt *Adr. nu. 2. alleg.* idem tenent *Barth. à Led. de matr. dub. 19. f. 1295. Henriq. lib. 11. de matr. c. 12. n.* 3. Quod intelligendum eſt cum *Adr.* niſi jam aliunde eſſet ſatisfactum, & idem intelligo, quando eſſet mulier honeſta vidua bonæ famæ, quæ notabilem ejus jacturam paſſa eſſet, nec aliunde eſſet ſatisfactum.

Ad arg. contrarium conſtat ex dictis n. 3.

DISPUTATIO XLIX.

Utrum priora ſponſalia dirimantur per poſteriora: copulâ ſubſequutâ cum poſteriori?

SUMMARIUM.

Non diſſolvuntur ex parte habentis copulam, n. 1.
Diſſolvuntur ex parte priori, 2. & ibi qui ſi erat iuſta cauſa recedendi à prioribus, vel contingat priora ſponſalia diſſolvi, ibidem.
Aliquando diſſolvuntur, ita ut cum neutra liceat contrahere, 3.
An ratione damni illati poſteriori, cum qua fuit copula diſſolvantur priora 1. opinio, diſſolvi, 4
Secunda verior, non diſſolvi, 5.
Aliquando attenta æquitate poſſet 1 opinio ſervari, 6. & quid quando prior promiſſio fuit occulta, timet hic grave damnum, vel fore, ut cogatur eodem 6.

SI ante decretum *Trid. ſeſ. 24 c. 1. de matr.* ſermo ſit, & copula cum poſteriori, affectu conjugali eſſet habita, non dubium eſt priora ſponſalia diſſolvi, quia poſteriora tranſibant in matrimonium, *c. Is qui fidem, de ſponſ.* cùm nunc autem ceſſarit matrimonium illud præſumptum, dicendum eſt non dirimi priora ſponſalia, quia fides poſterius data, in præjudicium prioris fidei, irrita eſt. Sic *Nav. ſum. Lat. c. 22. n. 16. caſu 3. Barth. à Led. de matr. dub. 13 init. & caſu 8 Henr. l. 11 de matr. c. 13. n. 3. Man. 1. ſum. in 2. ed. c. 245. n. 8. Phil. de offic. ſac. to. 1. p. 2. c. 1. Lud. Lop. 2 p. inſtr. matr. c. 38. f.* 1046. conſtat etiam, quia ante Tridentinum, dum copula erat affectu fornicario, eò quòd poſteriora ſponſalia non tranſibant in matrimonium, minimè prioribus derogabant, ut docet *Sotus 4. d. 27. b. 2. a. 4. dub. 3. Nav. proximè citatus, Led 2. p. 4 q. 48. a.* 2. cùm ergo modo non tranſeant in matrimonium, in nullo eventu ſufficient ad diſſolvenda priora. 1

Hoc intelligendum eſt ex parte contrahentis poſteriora ſponſalia, nam ex parte alterius diſſoluta manent quamvis cum poſteriori ſponſa non habita ſit copula, quia contrahens poſteriora ſponſalia, eo ipſo prioribus renunciat: ut in ſimili diſput. 47. fine. Utrum autem ſi priora ſponſalia contingat diſſolvi, teneatur hic ad poſteriora, dicam diſp. ſeq. n. 9 & ſi ſuberat juſta cauſa recedendi, dicant in quodam ſimili, eadem met diſp. n. 4. 2

Aliquando autem ita diſſolventur priora ſponſalia per poſteriora cum copula, ut neutrum matr. iniri poſſit: ut ſi copula, & ſponſalia poſteriora fuerint cum conſanguinea in primo gradu prioris ſponſæ, tunc enim cum priori non poterit contrahi, ratione affinitatis ex copula cum conſanguinea conſurgentis: non etiam cum poſteriori, ratione publicæ honeſtatis, quæ ex prioribus ſponſalibus validis orta eſt. Sic *Nav. & Phil n. 2 cit.* 3

Diffic. tamen eſt, an quamvis non ratione ſponſalium priora dirimantur per poſteriora cum copula, ratione tamen damni illati diſſolvantur. Id enim affirmat *Major. 4. d. 27. q. 5* ubi ait ſi poſterior eſſet virgo, inſciaque priorum ſponſalium, & deflorata eſſet ſub ſpe promiſſi matrimonij, teneri defloratorem eam ducere: & *Pal. ac. 4. d. 28 diſp. 1. f. 628. col. 1.* dicit forſan in conſcientia hoc eſſe verum, & poteſt probari ex dictis diſput. 45. n. 3 ubi ſuſtinuimus ratione hujus damni teneri defloratorem non obſtante voto religionis, vel caſtitatis priùs emiſſo, eam ducere. 4

Verius tamen eſt non diſſolvi, ſed adhuc priorem eſſe ducendam, quia injuria illata poſteriori, non aufert jus ſuum priori, nec eſt ſimile de voto, quia ex voto oritur obligatio ex ſola religionis virtute, ex promiſſione autem matrimonij cum defloratione, ex juſtitia, cujus obligatio multò ſtrictior eſt: deinde prius votum non omnino aufertur, ſed ſuſpenditur per matr. at in noſtro caſu utraque obligatio oritur ex juſtitia, & prior per ſequens matrimonium omninò extinguitur: ut dixi diſp. præced nu. 3. Tandem, quia Deus non ita exactè promiſſionem ſibi factam impleri petit, ac homines, non enim cum damno, & injuria tertij impleri vult: homines autem propter injuriam alteri illatam, jure ſuo privari nolunt. Sic *Sotus, Henriquez, Manuel. n. 1. allegati.* 5

Ex quadam tamen æquitate aliquando ſervanda eſſet prior opinio. ut quando deflorata grave damnum pateretur, magnâmque honoris jacturam, prior verò leviter læderetur: nam teneretur modicum illud damnum ſuſtinere ad vitandum proximi graviſſimum. Sic *Lud. Lop. n. 1. allegatus, & Henriquez, ibi cit.* ait, poſſe in hoc caſu judicem damnare, ut ſecundum ducat: & *in comm. lit F.* dicit poſſe conformari priori ſententiæ. Similiter ſi coram teſtib. pollicitus eſt poſteriori, priori verò occultè, & probabiliter timet fore, ut cenſuris cogatur ducere poſteriorem, vel aliud 6

Digitized by Google

aliud notabile damnum,poterit eam ducere,quia prior rationabiliter hoc velle debet, ſicut hic non tenetur ad alias reſtitutiones cum gravi jactura ſua, ita *Lu. Lop. ib.*

DISPUTATIO L.

An priora ſponſalia diſſolvantur per poſteriora juramento firmata?

SUMMARIUM.

Prima opinio affirmans, n. 1.
Contraria verior. 2.
Ex parte alterius manent ſoluta, 3.
Quid ſi dum juravit poſteriora ſponſalia, ſuberat juſta cauſa ab eis recedendi, 4.
Quid quando priora ſponſalia contigerit diſſolvi, 1. *opinio teneri ad poſteriora* 5
2. *Verior non teneri*, n. 6 *& ibi promiſſio tempore inhabili facta, non obligat tempore habili*
An juramentum de re illicita, vel impoſſibili obliget, re illa poſſibili, & licita facta, n. 5. & 6,
Solvuntur argumenta, 7.

1 ALiqui exiſtimant ſervandum eſſe poſterius promiſſum, & priori aliter ſatisfaciendum eſſe. Sic *Innoc. cap.Veniens,n.*1. *de jurej.*ubi *Imo. n.* 4. dicit hoc poſſe ſuſtineri:& tenuit *Abbas antiq.teſte Ant.c. Sicut de ſponſ.fin.*

2 Cæterum dicendum eſt prævalere priora ſponſalia quia juramentum illud fuit de re iniqua,& in præjudicium tertii,quo caſu nullo modo obligat,*reg. Non eſt obligatorium de reg.jur.in 6 & c.Cum contingat. de jurej.* Et ita tenent ex Theologis *D.Bon.*4.*d.*28. *in expoſit.litteræ, Ricard.*4 *d.* 27. *a.*3.*q.*4.*fine,& ibi Pal.q.*1.*a.*3. *caſu* 6.*n.* 24. *Supplem. Gabr. ibi,q.*1.*a* 2.*D Ant.*3.*p.t.*1.*c.*18.*§.*1 *&* 2.*Sot* 4.*d.*27.*q.*2.*n* 4. *dub.*3.*Vig l.Inſt c.*16 *§.*7.*verſ.*7.*Phil.arc.de offic.ſac.to.*1.*p.*2. *lib.*2.*c.*1.*Henriq.l.*11.*de matr.c.*13.*n.*3. *Man.*1.*to ſum.in* 2. *edit.c.*145 *n.*9.*Vivald.cand.deſponſ.*1.*p. c.*4.*n.*24.*Lud. Lop.* 2.*p.inſtruct.de matr.c.*38.*f.* 104 6. *Bart. à Led.de matr.dub.* 13.*caſu* 2.*Vegal.* 2.*ſum.caſu* 497.Et ex Juriſperitis, *Innoc.* ſibi contrarius,*c Sicut de ſponſ.n.*1.*Io.And.n.* 4. *Ant.in fine, Anch.n.*3.*Abb.n.*8.*Prep.n.*5 *Alex. de Nevo,num.*12. *&* 13. *Idem Hoſt.c.Veniens,de jurej. ſuper verb. Idem.* ubi *Io.Andr. n.*7.*Ant.n.Card.n.*3. *Anch.n.* 6. *Abb.n.* 6.*Alex de Nevo, c. Ex parte,de ſponſ.n.*19. *&* 20.*Ang.verb.Sponſalia,n.*15. ubi *Sylv.q.*10 *d.*3.*Tab.q.*6.*n.*7. *Arm. n.* 7.*Lex* 8.*t* 1.*p.* 4. *Cov.*4. *decr.*1.*p.c.*4.*initio,n.*3.*Perez.lib.*5.*ord. t.* 1.*l.*1.*f,* 3 *verſ Ampliatur,*Alex.*Garr.lib.*1.*de ſponſ.c.*11. *Gut.de jur.*1 *p. c.*51.*n.*6. *Lancelot inſt. jur.can. l.*2. *de ſpon.verb. Compelli, Matienz. l.* 5. *rec. tit.* 1. *rubr. gl.* 1.*n.* 44.

3 Ex parte tamen illius,cui prior fides data erat, ſoluta ſunt ſponſalia, dixi diſp præced. n. 2.

4 Si autem dum contracta ſunt poſteriora ſponſalia, ſuberat juſta, & ſufficiens cauſa recedendi à primis, tunc tenetur hic ad poſteriora, nam minimè peccat poſteriora contrahens,ut bene docet *Sylv.verb.Sponſ.q.*10. *d.*3.quare ſponſalia erunt valida, & juramentum obligabit.

5 Gravius autem dubium eſt, quando ſecunda ſponſalia non fuerunt valida: quia contrahens primis ligatus erat, nec erat juſta recedendi cauſa: utrum ſi ante celebratum matrim.cum priori, diſſolvantur ſponſalia, teneatur hic ad poſteriora,nam teneri affirmat *Cov.* 4. *decr.* 1.*p.c.*4.*§.*1. *n.*10.& probat, quia licèt priora vi ſponſalium non tenuerint, valuere tamen vi promiſſionis, 2 poteſt urgentiùs probari ex *c. Quidam de converſ. conjug.* ubi ſi conjugatus in præjudicium uxoris profiteatur, non valet ut profeſſio, tenet tamen in præjudicium ſuum, ut votum caſtitatis: ergò ſimiliter poſteriora ſponſalia valebunt, in quantum non redundant in præjudicium priorum, quod contingit, ſi illis ſolutis obligare dicamus. Tandem, quia juramentum rei illicitæ, ſi poſtea licita fiat, obligat: ut teſtatur *Nav. ſum. Lat. c.* 12.*n. ult.*

6 Verius tamen eſt minimè teneri. Quia priora minimè valuerunt, etiam in ratione promiſſionis, cum rei illicitæ promiſſio fuerint:& quoad ab initio validum non fuit, tractu temporis non convaleſcit, *reg. Non firmatur,de reg. jur.in* 6.*& reg.Quod ab initio,ff.eo.t.*Item ſi habens votum caſtitatis contrahat ſponſalia non tenetur ad ea, quamvis poſtea in voto diſpenſatus ſit,quia ab initio nulla fuerunt ratione impedimenti impedientis, ſed ſimiliter in noſtro caſu fuerunt nulla ratione impedimenti priorum ſponſalium,ergo. Item promiſſio emiſſa tempore inhabili, non obligat tempore habili:ut tradit *Abb.c. Placuit, num.*4.*de converſ.conjug.per illum text. & per c.Quidam, eod. tit.* ex quibus conſtat ſi conjugatus profiteatur, cum eo tempore ſit inhabilis, non teneri mortua uxore ad religionem redire.Tandem,quia votum de re impoſſibili non obligat, ea poſſibili facta,ut docuit *Fr.Peña*,quem refert,& ſequitur *Lud.Lop.*1.*p.inſtr.c.*43 *verſ. Stultum eſt*: ergò ſimiliter cùm illa promiſſio fuerit illicita,quando poſtea licitè impleri poſſit, non obligabit. Hoc tamen concedendum eſt priori ſententiæ,in ſpeciali caſu teneri, non ratione promiſſionis præciſæ,ſed ratione damni illati virgini defloratæ,aut viduæ honeſtæ magnam famæ jacturam patienti: ut in ſimili diſp.48.n.5.

Ad 1.Arg.& 3.conſtat ex dictis n.præced.utraque enim doctrina neganda eſt.Ad 2.dic.cum *Nav. lib.* 5. *conſ.in* 1. *edit.t.de converſ.conjugat.conſ.*4 *n.*3.*in* 2. *vero conſ.* 5 *n.*3. 7
ubi ait votum conjugati caſtitatis in præjudicium uxoris eſſe validum,non tamen votum filii familias in præjudicium patriæ poteſtatis:quia ille potuit à principio ſe obligare ad partem in illo voto contentam, ſcil. ad non petendum; hic autem ad nihil potuit ſe à principio aſtringere.Sic ergò in præſenti, cum aliis ſponſalibus ligatus nullo modo potuerit fidem ſuam alteri aſtringere, poſterior obligatio omninò eſt irrita.

DISPUTATIO LI.

Utrùm ſponſalia ab impuberibus contracta, diſſolvantur per ſolum diſſenſum alterius pubertatem adepti?

SUMMARIUM.

Quæ ſit dubitandi ratio,& quot quæſtiones diſputandæ ſint, n. 1.
An c. De illis el 1 *& c.A nobis de deſp. imp intelligantur de ſponſalibus infantium,*1.*intellectus,* 2.
2. *Intellectus,* 3
Textus intelliguntur de ſponſalibus ab impuberibus celebratis, 5.
Neuter poteſt ante pubertatem reſilire,at pubes factus quilibet, 6.
Non ſat eſt mutuus conſenſus ad reſiliendum ante pubertatem, 7.
An prius adeptus libertatem, poſſit ſtatim reſilire, 1. *opinio non poſſe,* 8.
Secunda verior,poſſe,n 9.*& ibi,fruſtra expectatur eventus cujus nul- eſt effectus.*
Quid ſi pubes cum impubere contrahat, 10.
Et quid ſi cum infanti, 11.
Quid ſi pater pro impubere contrahat, 12.
Quid ſi impuberes contrahant per verba de præſenti, 13.
An exigatur,ut ſtatim ac pubertatem adepti fuerint, reſiliant,& quando dicatur aliquid ſtatim,vel incontinenti,fieri, 14.
An deſideratur novus conſenſus poſt pubertatem, ut ſponſalia irrevocabilia maneant, 15.
Quid ſi impubes diſſentiat ante pubertatem,nec diſſenſum mutet,& factus pubes non amplius recordetur, 16.
Qui ſi factus pubes diſſenſit ſolum interius,abſque externo ſigno, an ſatis ſit,vel ſit neceſſarium coram judice reclamare, 17.
Poſt quem invenies cætera ſummaria.

DUbitandi anſam nobis præbent *c. De illis, el* 1.*& c. A nobis,de deſp.impub.*ubi dicitur impuberes reſilire 1
non poſſe ante pubertatem à ſponſalibus contractis ea verò adepta,poſſe. Unde 3. quæſtiones agitandæ ſunt.I. an hi textus intelligantur de ſponſalibus infantium, vel impuberum.II. an concedant impuberibus facultatem reſiliendi in utroque foro,vel ſolum in externo.III.an impuberum ſponſalia juramento firmentur, ita ut neutri liceat amplius reſilire.

Quæſtio I.Utrùm prædicti textus intelligantur de ſolis infantium ſponſalibus, aliqui id cenſent. ſic *Laurentius,& Vincentius & alii*,(ut refert *Hoſt.ſum.tit.de deſpon. imp.§.Quid juris,n.*11.) & videtur tenere *D. Th.* 4. *d.* 27. 2
q. 2.

Digitized by Google

q.2.a.3.ad 8.ait enim infantes contrahentes ſponſalia, petituros eſſe diſſolutionem,ætatem legitimam adeptos , ne approbare videantur : fuerunt enim quidam ſponſalium modus,& eodem pacto interpretantur hos textus: Navar, ſum.Hiſp.c.22.n.24.caſu 19. Enriq.lib.11. de matrim. c.14. n 7.Philiarc.de offic.ſac.to.1.p.1.l.2.c.1.Man.1.to ſum.2.edit. c.245.num.7.

3 Alii verò interpretantur hos textus de ſponſalibus,non per ipſoſmet impuberes , ſed per alios ipſorum nomine contractis Sic D.Th.ad.q.2.a.2.ad 1. Durandus 4.d. 27.q. 3.art.3.

4 Alii verò quos refert Goffred. ſum. t. de ſpon. imp. n. 8. dicunt intelligi de impuberibus contrahere intendentibus ſolum matrim. cùm enim illud invalidum fuerit defectu ætatis, nec valuerit ut ſponſalia defectu intentionis,poſſunt adepti pubertatem reſilire.

5 Sit tamen I Concluſio , prædicti textus intelliguntur de impuberum ſponſalibus.Probatur,quia d c.De illis , verſ. Si verò , ſic dicitur , intra eoſdem pubertatis annos altero exiſtente,cum ſponſalia contrahunt : at infantes nequeunt ſponſalia contrahere. Idem deciditur ibi neutrum poſſe ante pubertatem reſilire , ſed ſi eſſent ab infantibus contracta,cùm prorſus irrita ſint , ſemper reſilire poſſent. Sic docent gl.d.c. De illis,in caſ. poſitione,& ibi Hoſt.init.& ſuper verb.Pervenerit,Io. And.n.4.Inno.init. Ant. n. 5. Anch. init.& n.2 & 4.Card.n.2.Abb. init.Henric.n. 3. Alex. de Nevo.n.14.Præp.n.1.idem Hoſt. ſum. tit de ſponſ. impub.§. Quid Juris,n 11.Goffr.ſumm,eod.t.n.8. Roſell. Matrim. 2.n. 6. Ang.verb.Sponſalia,n.27.ubi Sylv.q.10.caſu.12. Tabiena, q.9.n.10.caſu 8. Armil.n.13.Cov.4.decr.1.p.c.5.§.1.n.1.Greg. Lop l.7.verb.Excuſacion.t.1.p.4.Nav.ſum.lat c.22.n.17.caſu 6.& l.4.conſil.tit.de ſponſ.impub. in 1. edit. conſ. 2. in 2. conſ. 1. Guttier.q.canon.1.c.18.Matienzo l.5.recop.t. 1. rub. gl.n.51 Et ex Theologis , Palud.4.de 27. q.1.a. 3. caſu 10. n.18.D. Ant.3.p.tit.18.§.1.caſ.8.Sot.4.d.27. q.2.a. 5. verſ. Tametſi Veracruz 1.p.ſpeculi,a.21.caſu 14. P. de Ledeſ. de matr.q 43.a.3.caſu 10 Vivald. cand.p.1.d ſponſ.c.5.n.44. Vega lib.6 ſum.caſu 105.Barth.à Led dub.11.de matr.poſt 4. concl.Lud.Lop.2.p.inſt.de matrim.38 fol.104 . fine.

6 II. Concluſio , ſi duo impuberes ſponſalia contrahant, neuter poteſt ante pubertatem reſilire , pubes tamen factus poteſt quilibet:habetur c.De illis,el & c. A nobis , de deſponſ.impub.Et ratio prioris partis ea eſt ne propter ætatis fragilem inconſtantiam ſæpè contrahant, totieſque à contractu reſiliant : poſterioris autem partis ratio eſt , quia quamvis jure permittente impuberes verè ſponſalib. aſtringantur,idem tamen jus voluit ob immaturum judicium ne ita firma eſſent, quin eorum cuilibet pubertatem adepto reſilire liceret Sic gl. Hoſt.ſuper verb.Negaverit, Innoc.Io.And.Anch.Card.Abb.Henriq.Præp. D. Anc. Roſel. Angel.Sylv.Tabiena,Armill. Covar. Veracruz,Barth.à Led. Vival.Vega,Lud.Lop.in præc.alleg.Ant. Cuc.l. 5. inſt. major. tit 10.n.76.

7 Hinc infertur non ſufficere mutuum impuberum conſenſum , ut ante pubertatem reſilire poſſint , conſtat ex d. c.De illis, ibi,uterque ſive alter reclamet,& ratio eſt, ne ob debile judicium,paſſim contrahant, & reſiliant. Sic Hoſt. d.c.de illis, ſuper verb.Negaverit, ubi Io. Andr.n. 4. Ant. n.5.Anch.n.2.& n.4.init.Abb.n.5.Præp n.1. notab.1. Henric.n.3. Palud.4. Cov.Vivald, Lud.Lop.Vega, citati n.5. A. Cucus lib.5 inſt.major.t.10.n.76.Enr.lib.11.de matr.c.14.n. 6.init.in comm.litera Z. quamvis idem Enriq.eod.c.14.n 7. ſibi contrarius,dicat poſſe ex mutuo conſenſu reſilire, per d.c.De illis, quod tantum abeſt , ut hoc probet , ut oppoſitum expreſsè decidat , & ita credo eſſe errorem typographiæ.

8 Utrùm autem pubertatem priùs adeptus , poſſit ſtatim reſilire conſtat:nam gl.d.c.De illis,verb.Cum ſponſalia , & ibi Cardin.n.2 credunt non poſſe donec alter pubeſcat , quia aliàs nulla conſtitueretur differentia inter verſ. Si verò,& verſ.ult.ejuſdem c. De illis.

9 III. Tamen concluſio ſit.Prius pubes factus , poteſt ſtatim reſilire,nec tenetur pubertatem alterius expectare : ut clarè videtur decidi d.c.De illis,verſ.Si verò:& conſtat differentia inter illum & verſ.ult.nam verſ.ſi verò, loquitur textus,quando is,qui tempore ſponſalium erat impubes, factus pubes reclamat:at verſ. ult. quando ſponſalium tempore pubes erat,& reclamat altero impubere exiſtente. Probatur etiam ratione , quia fruſtra expectatur eventus, cujus nullus eſt effectus,c.Cum conting de offic. del. ergo ſi prius factus pubes,poteſt,altero pubertatem adepto,reclamare poterit ſtatim. Sic gloſſ.ſibi contraria, d. c. De illis, verb.Minoris,ubi Hoſt. ſuper verb. Negaverit. Joan. Andr. n.Anch.n.2.Abb.n.5.Henr.n 4. Alex. de Nevo n. 15. & 16. Palud Roſel.Ang.Sylv. Tab.Arm.Cov.n.2.Lud.Lop.f. 1050. Vivald. & Vega,alleg.n.idem ſequitur Lex 8.t. 1. p. 4.Brunel.de ſponſal.concl.7.n 1.Ant.Cucus lib. 5. inſt. major. t. 10. n. 80.& potius dicendum eſt teneri ſtatim ac pubes factus fuerit reſilire aliàs non poſſe:ut bene Cov.n. 2. & dicemus n.14.

10 IV.Concluſio.Pubes cum impubere contrahens , nunquam reſilire poteſt,id autem licèt impuberi, cùm pubes fuerit,& non antea haberetur expreſsè d.c.De illis, verſ. Mulier.Et ratio eſt , quia contractus poteſt in minoris favorem claudicare:ut ſi minor abſque minoris authoritate, & major contractum ineant & illi ſoli reclamare permiſſum eſt:l.Non eo minus,C.de procur.ſic gl.d.c.De illis, verſ. Semel.ubi Hoſt. ſuper verb. Negaverit. Inn.initio,Io. Andr. n.4. Anch.n.4.Card.n 2. Henric. n. 5. Alex. de Nevo n.16. Præp n.1.Roſell.Ang.Sylv.Arm.Tab.Cov.n. 5. Veracr. Lud. Lop.f.1050.P de Led.alleg.n.5.Nav.lib. 4 conſ. t. de deſp. imp.in 1.edit.conſ 2.in 1.conſ.1.Bart. à Ledeſm. dub. 13. de matrim.caſu 13.Enriq. lib. 11.de matrim,c.13.n.5.& c. 14. n.7.Vega lib.6.ſum.caſu 07.Addunt & bene,Alex.de Nevo, & Navar. etiam de conſenſu impuberis non poſſe puberem reſilire : quia ob fragilem ætatem impubes conſenſu ſufficienti ad ſponſaliũ diſſolutionẽ,caret:ut diximus n.9.

11 V.Concluſio ſi major ſeptennio contrahat cum infanti,non poteſt reſilire,donec infans ſeptennium habeat , & tunc eo volente tenetur promiſſis ſtare,ut latè probavi ſupra diſput.n. 17.

12 VI Concluſio, ſi parentes pro impubere ſponſalia contrahunt,quoties valida ſunt , non poteſt impubes reſilire, donec pubeſcat:ſecus quando invalida ſunt, quando autem ſint valida,dixi diſput 23. n. & 17.) Sic Io. Andr. c. De illis,el.1.de deſponſ.impub.n.4.ubi Anchar. n. 4. & hoc pacto intelligendus eſt Enriquez l.11. de matr. c.23. n.6. ubi abſolutè dicit non poſſe impuberem ante pubertatem reclamare.

13 VII Concluſio ſicut à ſponſalibus veris non licet reſilire ante pubertatem,ita nec à præſumptis : ut ſi impuberes res contrahant per verba de præſenti habetur expreſſè c. A nobis,de deſp.imp.& docet ibi Hoſtienſ.& Innoc. fin. Ant. n.2.Cardin.n.1.Abb. n.2 Al. de Nevo n.7. Prapoſ. c. de illis ,el 1. n. 1. de deſponſ. impub. Tabiena verb. Sponſalia, q 9 n.10.caſu 8 Cov.4.decr.1.p. c. 5. § 1. n.. Ant. Cuc. l.5. Inſt, major t.10 n.80.

14 VIII. Concluſi , dum diximus concluſionibus præcedentibus poſſe impuberem factum puberem à ſponſalibus reſilire, intelligendum eſt, ſi ſtatim pubertate adepta reſiliat:alioquin poſtea non poterit.quia ex quo ſtatim nõ contradixit,viſus eſt tacitè conſentire.Sic Hoſt.d.c. de illis, init.ſuper ver.Antequam,ubi Io.A.n.2.Ant.n.3.Anch. n. 2. & 4. Hen.n.5. Al.de Nevo,c.15.& licèt idem A.c.ex literis, de deſponſ. imp. ad fi dubitaverit , & potius inclinaverit poſſe quandocunque reſilire , niſi ſimultanea habitatio fuerit:at tandem concludit,tenendum eſſe debere in puncto pubertatis reſilire : idem Cov.4.decrec.1.p. c. 5. q. 1. n. 2.Lud.Lop.2.p.inſtruct.de matrim.c.38.f.1050. idem videtur tenere Ang.verb.Sponſalia,n.47.ubi Sylveſt. q. 10.Navar. ſum.c.22.Hiſp.n.23. lat.26. Veracruz.1.p. ſpec. a. 21. caſu 14.Barth.à Ledeſ.de matr.dub.13.caſu 13.dicunt enim

oportere diſſenſum eſſe, antequam tacitè vel expreſsè conſenſus præbeatur, idem videtur tenere *Sot.4.diſt.27.q.2.a.5.verſ.Tametſi*, dicit enim dirimi ſponſalia, ſi annos pubertatis ingreſſus illicò diſſentiat. Statim autem intelligitur, triduo ante, vel poſt pubertatem; ſic *Hoſtienſ.Joan. And & Anchar.n.4. ibid.* & quamvis ipſi non probent poteſt probari quia in jure dicitur incontinenti aliquid fieri quod intra triduum fit, *l.fi.C.de errore advocaturum*, ibi, *incontinenti, id eſt triduo, & l.fi.C.de judiciis*, ibi, *illico autem, eſt, intra triduum.* Et confert doctrina *Bald.ibi, & Fel.c.Veniens.el de teſtib.n.15.fi.Ripa l.4 §. Condemnatam ad fi.ff.de re judic.Mandoſii de monitoriis,q.31.n.* 8. ubi docent dici incontinenti probari, quod intra triduum probatur.

15 Hinc infertur non eſſe opus, ut factus pubes ſponſalia ratificet, ſed eò ipſo quòd non raclamet, manere indiſſolubilia. Conſtat ex *d.c.De illis, el.* ibi *ſi cum ad annos pubertatis venerint, reclamaverint ſeparentur*, ergo ad diſſolutionẽ reclamatio deſideratur, ſecus autem ad omnimodam firmitatem. Et ratio eſt, quia ideò ad matrim. requiritur novus conſenſus, quia ante pubertatem contractum, invalidum erat: ergo cum ſponſalia valida fuerint, non petunt novum conſenſum, ut adepta pubertate, omnino firma ſint. Sic *Hoſt.d.c.De illis, ſuper verſ. Si verò*, & colligitur expreſsè ex univerſis DD.n.præc.allegatis, cum petant, ut pubes factus, ſtatim reclamet, ad ſponſalia diſſolvenda.

16 Rogabis tamen quid dicendum, ſi impubes ante pubertatem reſiliat à ſponſalibus, & poſtea non mutet eum diſſenſum, nec amplius recordetur poſt pubertatem, an maneant diſſoluta ſponſalia: videtur enim non manere, quia ille non diſſenſus non ſufficiens fuit, cum ante pubertatem fuerit, ergo cum factus pubes non reclamaverit, jam videntur omnino firma manere. Item quia aliàs vanũ eſſet & inutile dicere, non poſſe reſilire ante pubertatem. Sed credo manere tunc diſſoluta. Prob. quia ideo ratificantur, & firma fiunt ſponſalia, non reclamando in puncto pubertatis, quia eo ipſo, quod non reclamat, videtur in ea voluntate perſiſtere: & ita aliqui DD. (ut retuli nu. 14.) dicunt oportere impuberem reclamare, antequam expreſsè, vel tacitè per lapſum temporis conſentiat: at quando impubes diſſentit, & ampliùs non mutat voluntatem, jam non in priori aſſenſu videtur perſiſtere, & ſic non inducetur tacitus conſenſus, ſed in diſſenſu videbitur perſeverare. Hujus ſent. videntur *Hoſt.c.De illis. el.2. paulò poſt.princ.de ſponſ.impub.* ubi *Anton. n. 3. & Alex. de Nevo n.16.Prepoſ.n.1.* ubi docent non ſatis eſſe reclamare ante pubertatem, ad ſponſalia diſſolvenda, prodeſſe tamen ne impubes cenſeatur adepta pubertate conſentire, & ad declarandum voluntatem in qua præſumitur perſeverare, & ut impediatur ratificatio per ſupervenientiam pubertatis, & ideo conſulunt, ut ſæpe reclamet. Nec obſtant in oppoſitum adducta, fateor enim per diſſenſum ante pubertatem, non diſſolvi, ſed per habitum pubertatis punctum, cum in illo videatur perſeverare. Nec vanum eſt dicere antea non diſſolvi: quia ſi ante pubertatem diſſolverentur, poſſent tunc alia validè contrahi, & poſt diſſenſum illum, oporteret denuò illa contrahere, ut valida ſint: cum tamen adhuc exiſtente diſſenſu ante pubertatem, ſponſalia firma ſint, ſi alia contraherentur, eſſent irrita & ſatis eſt mutare voluntatem perſeverando in priori conſenſu, ut veniente pubertate, omnino firma & indiſſolubilia maneant.

17 Tandem non immeritò dubitabis, quid dicendum ſit, ſi impubes toto temp re præcedenti perſiſtit ſponſalibus, at factus pubes, ſtatim interius diſſenſit, utrum hoc ſatis ſit pro foro conſcientiæ? Videtur enim non ſatis eſſe, per *c.De illis el.1.de deſponſ.impub.* ibi, *ſi reclamaverint, judicio Eccleſiæ ſeparentur*: ubi *Hoſt.ſuper verb. Negaverit, Ant. n.5.Jo. And.n. 5. Car. n. 3. Henr. n.6. Præpoſ.n.5.* dicunt, hanc reclamationem debere fieri coram Epiſcopo vel ejus vicario, & ipſis deficientibus, coram honeſtis perſonis, ut in appellatione contingit, juxta *c.fin.& inobedient de app.* ergo videtur hæc reclamatio neceſſaria. Præterea *D. Ant. 3.p.t.1.c.18.§.1.caſu 8. Ang.verb.Sponſalia,n.37.* ubi *Sylv. q.10.caſ.12.Tab.q.9.n 20.caſu 8 Arm.n.13. Barth. à Led. de matr.dub.13.caſ.* 13. tractantes quando per diſſenſum puberis diſſolvantur ſponſalia ante pubertatem inita, dicunt id contingere, dum petit à judice ea diſſolvi, & *Nav. ſum.c.22.Hſp.n.24. Lat.n.27. caſ.* 6. dicit diſſolvi per abſolutionem factam à judice; ergo ſentiunt non ſat eſſe diſſenſum internum. Credo tamen ſatis eſſe pro foro conſcientiæ, quia (ut dixi n. 14.) ideo ſponſalia manent firma, dum impubes factus pubes non reclamat, nam tacitè videtur conſentire, ſed in hoc caſu nullus eſt tacitus conſenſus coram Deo, ſed expreſſus diſſenſus: ergo non ratificatur. Præterea, quia DD.n.præc.alleg. ideo aſſerunt prode[illegible] reclamationem ante pubertatem, ne pubes vi[illegible]care, ſed dum eſt diſſenſus internus, deficit [illegible] foro conſcientiæ: ergo. Tandem, quia reclam[illegible] judice, videtur ſolùm ad forum externum [illegible]dex pro diſſolutione ſententiam ferat [illegible] veniunt DD. citati reclamationem illam petentes.

SUMMARIUM.

Utrùm textus permittentes, impuberibus adepta pubertate [illegible] ſponſalibus, loquantur permiſſivè & in foro externo [illegible] 18.

Secunda verior, 19 & ſolvuntur argumenta 20.

Poſt n. 20. invenies ſummar. a, quæ deſiderantur.

18. Quæſtio II. Utrùm jura concedentia impuberibus adepta pubertate poſſe à ſponſalibus antea initis reſilire, loquantur permiſſivè, & in foro externo: quidam enim affirmant. Prob. quia ridiculum videtur, & rationi diſſonum, aſſerere valida eſſe impuberum ſponſalia; & minimè obligare tempore quo implenda ſunt, ut vanus eſſet contractus, ſi toto præcedenti tempore validus eſſet, eò tamen quo implendus eſſet non obligaret. Et confirm. quia nullus ſponſalia contrahit, ut inde oriatur honeſtatis publicæ impedimentum, ſed vera contrahendi matrimonii obligatio, 2. Quia *c. De ilis, el.1.de deſp.imp.* ubi hæc diſſolutio permittitur, non videtur loqui in foro conſcientiæ, ſed tantum compulſionem fori externi denegare, quare *gl. ibi, verb. Judicio, in fine*, ponderans ea verba textus: *ſi reclamaverit nec voluerit in alterum conſentire, poterunt judicio Eccleſiæ ſeparari*: inquit hæc, *ſi juramentum non intervenit, non ſunt inviti compellendi, quia invitæ nuptiæ ſolent exitus difficiles habere*: ubi apertè videtur ſentire tantum eſſe permiſſionem, & denegari compulſionem, timore infelicis exitus; & hoc apertè ſonant illa verba textus citata, quaſi dicat, ſi rebelles fuerint, permittatur eis ſeparatio. Pro hac ſent. videtur *Ant.d. c.De illis.n.5.& Al.de Nev.n.*14. ubi aſſerunt impuberes, ſi doli capaces ſint, non poſſe abſque cauſa poſtea reſilire: & tenet expreſsè *Hugo*, (ut refert *Henr.c.2.de ſponſ.n.7.*) idem *Angl.flor.1.p.q.1. de eſſentialibus matr.a.4.diffic.2.f.535.concl.2.* 18

19 19. Dicendum tamen eſt textus procedere in utroque foro, & proinde ex ſolo impuberis diſſenſu adepta pubertate ubſque alia cauſa ſolvi licitè ſponſalia. Probatur, quia ex ſola reclamatione alterius pubertatem adepti, habetur *d.c.De illis*, ſponſalia eſſe diſsolvenda, & *c.A nobis, de deſponſ impub.* habetur idem, ſi autem eſset ſolum permiſſio, prius monendus eſset reſiliens, ut dicitur *c.Ex literis, el.2. & c.Requiſivit, de ſponſ.* Præterea quia hoc conceſſit jus ut immaturo puerorum judicio conſuleret, ne tanto vinculo indiſsolubiliter obligari poſſint, ſed non ſatis conſultum eſset ſola permiſſione, peccarent enim lethaliter, reſiliendo. Tantem quia eodem pacto conſuluit jus pueris circa ſponſalia, quo circa vota: ſed hæc licet valida ſint, poſsunt ex ſolo patris vel tutoris conſenſu caſsari in utroque foro, ergo ſimiliter ſponſalia impuberum poſsunt in utroque foro diſsolvi, ipſis impuberibus pubertatem adeptis diſsentientibus. Sic tenent *Henr.c.2.de ſponſ.n. 9.ſum. confeſſ.tit.de ſponſ.q.17.Pal.4 d 27.q.1.a.3.caſu 10. n.28.Lud. Lop.2.p.inſtr.de matr.c.39.fi.1049.fine.*

&

Ad

Digitized by Google

20 Ad 1. Arg. ex propoſitis n. præc. negatur antecedens: quia ille contractus ſponſalium habet nunc effectum, ut tuto tempore præcedenti ante pubertatem, omnino obliget, & impediat alia ſpóſalia contrahi validè, & faciat oriri impedimentum publicæ honeſtatis, nec datur omnimoda libertas poſt pubertatem, ſed tantum ſtatim: ut diximus n. 14. Sicut non eſt vanum impuberis votum, quamvis ad libitum poſſit à patre, vel à tutore irritari Ad confirm. conſtat ex dictis, quia ſponſalia impuberum non tantùm eum effectum habent. Ad 2. gloſſa non favet illi ſententiæ, indifferenter enim de impuberibus, & de puberibus loquitur, quia in ea opinione, ut ad nulla ſponſalia etiam puberes cogendi ſint. niſi juramento firmentur: nec textus favet, ut probavi n. præced.

SUMMARIUM.

An ſponſalia impuberum firmentur juramento. 1. opinio negans, n. 21.
2. Affirmans & verior 22.
An exigatur ut ſint doli capaces & quando tales dicantur, 1. opinio dici tales poſt ſeptennium. 23.
2. Verior. 24 ubi explicatur quando puer dicatur proximus pubertati.
Quando non ſunt proximi pubertati an egeant juram. relaxatione 25.
Solvuntur argumenta & explicantur c. Pueri, & c. Parvuli, 22. q. 26.

21 Quæſtio III. Utrùm ſponſalia impuberum ita firmentur juramento, ut neutri liceat pubertatem adepto, reſilire: Duplex eſt ſent. I. ait non firmari, & ita reſilire poſſe. Probatur, quia *c. Pueri. & c. Parvuli, 22. q. 5.* impuberes prohibentur jurare. II. quia juramentum additum contractui ſortitur eaſdem contractus conditiones, *l. ſi. C. de non num. pec.* ſponſalia autem impuberum jure habent tacitam conditionem niſi facti puberes reſilierint, & ad *c. Ex literis, el 2. de ſponſ.* cui oppoſita ſententia innititur, reſpondet hæc illos impuberes non reclamaſſe poſt pubertatem, & ità meritò cogi. Sic tenent quidam antiquiores, teſte *Io. And. eo. c. Ex literis, n. 2.* Idem docent *Ant c. de illis, el. 1. de deſp. imp. n. 5.* & *ibi Card. n. 2. Henr. c. 2 de deſp. n. 9. Pal. 4. d. 27. q. 1. a 3. caſu 10. n. 18* & non caret probabilitate.

22 2. Sent. multò probabilior, ait firmari juramento, nec licitum eſſe reſilire. Prob. ex *c. Ex lit. el. 2. de ſponſ.* ubi expreſsè dicitur impuberes jurantes ſponſalia, cogendos eſſe ea perficere, & abſque fundamento, ad libitumque videtur dictum eos non reclamaſſe poſt pubertatem. Præterea, quia quamvis de aliis impuberum contractibus non conſtet inter DD. firmentur juramento, necne: id tamen provenit, quia ſecluſo juramento invalidi erant. Cum ergo ſponſalia impuberum ſecluſo juramento valida ſint, licèt diſſolubia, dicendum eſt juramentum adjectum ea confirmare, indiſſolubiliaque reddere. Sic tenent *gl. d. c. De illis, verb. judicio*, ubi *Jo. And n 4. Anch. n. 4. Abb. n. 6. Præp. n. 1. Alex. de Nevo, n. 13* idem *gl. d. c. Ex litteris, verb. Sub. juram.* ibi *Hoſt. ſuper verb. Jurare, Jo. Andr. n. 3. Ant n. 10. Anch. n. 3 Abb. n. 6. Alex de Nevo n 15. Præp 4. fi. Cov. 4. decr. 1. p. c. 5. §. 1. n. 3. de pact. 3. p. §. 1 n 3.* Et ex Theologis *Enriq. l. 11. de matr. c. 14. n. 7. Viva'd. Cand. de ſponſ. 1. c. 5. n. 26. Lud. Lop. 2 p. inſtr. de matr c. 38. f. 1050.*

23 Hoc tamen juramentum, ut firmet ſponſalia, præſtandum eſt ab impuberibus doli capacibus: ut fatentur omnes DD. n. præc. allegati: quando autem dicantur doli capaces ad hunc effectum, non conſtat inter eos: aliqui enim dicunt eſſe tales poſt ſeptennium, ſic *Abb. d. c. De illis, n. 6.* & videtur clarè ſentire *Alex. de Nev. d c. Ex literis, n. 16* ubi quærens quando dicatur puer doli capax ad hunc effectum, reſpondet ſic. Dic ut habetur *c. 1. de del. puer.* in quo textu apertè vocatur doli capax, qui rationis uſu gaudet, nempe poſt ſeptennium, & docet *ibi gl. verb. Grandiuſculis Hoſt. ibi init. Anch n. 3. Abb. n. 4.* & manifeſtè patet, quia textus ille decidit, pueros omnium peccatorum capaces eſſe dempta carnali copula: quod manifeſtum eſt verificari, cùm primum rationis uſum habent: idem videtur tenere *Hoſt. d. c. Ex literis, verb. Jurare*, remittit enim, ſi quando puer ſit doli capax, ad *c. 1. de delict. puer.* ubi initio dicit eſſe doli capacem poſt ſeptennium.

24 Sed dicendum eſt cum *Cov. utroque loco. Viv.* & *Lud. Lop. n. præc. allegatis*, quod hunc effectum dici doli capaces quando ita proximi pubertati ſunt ut intellectum ac diſcretionem habeant, ad firma omnino & irrevocabilia reddenda ſponſalia, non tamen ampliùs explicant quando dicantur pubertati proximi: at generaliter ad contractus docent aliqui tunc eſſe, quando maſculus excedit decimū, & dimidium annum, fœmina verò nonum & dimidium. Sic. *gl. § Pupillus, verb. infanti, inſt. de init. ſtip. & gl. fin. l. 1. & ibi Bart. in 6. ff. de Novat. Nav. l. 4. conſ. in 1. edit. tit. de deſponſ. conſ. 39. n. 11. Cald. l. Si curatorem, § Minoribus, n. 7. & 8. C. de in integ. reſt.* & multi quos refert *Duennas reg. 259. lim. 3.* & id de maſculo definitur *l. 6. tit. 5. p. 6. & l. 4. t. fin. eadem p. & l. 8. t. 31. p. 7. & l. 9. tit. 1. ead. p.* ubi *Gr. Lop. verb. Major*, dicit has leges non conſtituere differentiam inter mares, & fœminas, unde vel dicendum eſſet eodem modo taxare in utriſque, vel fœminas diſpoſitioni juris communis relinquere: & tandem hoc credo potius arbitrio judicis relinquendum eſſe, ut cum multis docet ibi *Duennas*, & *Covar. 4. decret. 2. p. c. 5. & Clem. Si furioſus 3. p. init. n. 5. Menoch. de arbit. lib 2. cent. 1. caſ. 57. n. 43. Gut. auth. Sacramenta puberum n. 4. C. ſi adv. vend.* quod judicis arbitrium circa puerum, & fœminam non excedentes dictam ætatem, ut judicet proximos poſſe pubertati maximis conjecturis, ut cautiſſimè, & rarò duci debet: poſt eam verò ætatem, non tam vehementes conjecturæ deſiderantur *Cov. 4. decr. 2. p. c. 5. n. 5. Duennas reg. 259. limit. 3. ad fin. Menoch. d. caſu 37. n. 52.*

Ubi autem puer non eſſet ita doli capax, ut ejus juramentum confirmaret ſponſalia, indiget relaxatione juramenti: cùm enim uſum rationis habeat, obligari Deo potuit, ea tamen facilè concedenda eſt ab Epiſcopo ob ætatis imbecillitatem: ſic in alio ſimili docent *Cov. 4. decr. 1. p. c. 5 §. 1. n. 4* & *Lup. Lop. l. 2. de contr. c. 29. f. 485. Grat. reg. 1. n. 4.* dicunt enim cæteros impuberum contractus non firmari juramento, ejus tamen relaxationem deſiderari, & facilè concedendam eſſe. 25

Ad 1. arg. ex propoſitis n. 21 reſpond. illos textus loqui de impuberibus quoad teſtimonium ferendum, non enim cogendi ſunt jurare: & ita explicant fere omnes DD. juris Pontificii n. 22. allegati. Ad 2. nego minorem, quando jus aliter diſponit, ait idem jus canonicum diſponens, *c. De illis, l. 1. de deſp. imp.* ineſſe tacitam conditionem ſponſalibus impuberum, niſi poſt pubertatem reſiliant: diſponit *c. Ex literis, el de ſponſ.* deficere, quando juramento firmata ſint. 26

DISPUTATIO LII.

Utrùm ſponſalia mutuo contrahentium conſenſu diſſolvi poſſint?

SUMMAMIUM.

In quo conſiſtit difficultas & 1 opinio, non licere, n 1.
Vera ſententia licere: & explicatur c. 2. de ſponſal. 2.
Quam libartatem requirat ille conſenſus, & quando non excuſet, 3. & quando alter tantum reſilit, 4
An reſilire dicatur ex eo, quod differat, vel renuat implere ſponſalia, n. 5. & ibi frangenti fidem fides ſervanda non eſt.
Quid ſi juramento in favorem partis firmata ſint, 6.
Quid ſi juramentum ſit in ſolius Dei honorem 1 opinio, non excuſare, 7.
2. Verior, excuſare, 8 & ſolvuntur argumenta 9. & ibi, quid ſi uterque juramento promittat.

Diſput. hujus difficultas conſiſtit circa intelligentiam *c. 2. de ſpo.* ibi. *quia de contrahendo matr. ſibi fidem dederunt, commonendi ſunt. & modis omnibus inducendi, ut fidem obſervent: ſi autem ſe adinvicem admittere noluerint, ne deterius inde contingat, poteſt in patientia tolerari.* ubi text. apertè videtur negare licitum eſſe, mutuo conſenſu ſponſalia diſſolvi, & ſolum permitti timore pejoris exitus, & ita ſentit *Hugo*, quem refert & ſequitur *ibi gl. verb. Tolerari, Io Andr. c. De illis, n. 1 fi. de ſponſ. Lancel, inſt. juris, can. l. 2. de ſponſ. verb. Tolerari.* 1

Nihilominus dicendum eſt, ſponſalia puberum diſſolvi poſſe mutuo ipſorum conſenſu: dixi puberum, nam ſi uterque, vel alter impubes ſit, non ſufficit diſſenſus, donec 2

Digitized by Google

ad pubertatem accedat:ut dixi diſp.præced.n,7.Prob. quia *c.2.de ſponſal.*adducit ſocietatis ſimilitudinem , quæ cùm mero jure,& licitè mutuo ſociorum conſenſu diſſolvatur incongrua eſſet,ſi ex ſola permiſſione procederet. Unde textus ille ſic intelligendus eſt,juxta ferè omnes DD. allegandos:quia vulgi opinione attenta videntur hi vinculum fidei præſtitæ oſtendere,monendi ſunt cõtrahere ut à mali apparentia deſiſtant,quamvis malum non ſit, & ſi nolint, tolerat Eccleſia , non ſolum permittens , ſed approbans. Item quia omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur , per eaſdem diſſolvitur,*c.1. de reg. jur.* ergo cùm ſponſalia ex mutuo conſenſu conſurgant ,eodem diſſolvuntur.Sic tenent ex Theologis *D.Thom.4.d. 7.q.2 n3.ad 5. D. Ant. p. 3.tit.1.c.18.§.caſu* 5.& multi alii n.6. allegandi , idem dicentes , quando intervenit juramentum. Et ex juriſperitis *Goffred.ſum.t.de ſponſ.n.9.Hoſt.c.2.d.ſponſ ſi.Inn.cap. Sicut,eod.t.ntun.Henric c.de illis,eod.tit.n.5.Fel.de c 2.n.* 16. *& c.1.de jurejur.n 2.Brunel.de ſponſ.concl.9.n. 2. Mart.de Garatis inter conſ.matr.Zileti,conſ.15 n.9.Lex 8.te.1. p. 4. Greg.Lop.eod.t.l.7.verb.Excuſacion.* & multi alii eod. n. 6. referendi.

3 Tria tamen ſunt maximè obſervanda,I.eſt , ſæpè remiſſionem alterius,& maximè fœminæ,non eſſe liberam, ſed quia alter ſponſus uſque adeò invitè , & contra voluntatem,tantôque ſupercilio oſtendit ſe velle perficere ſponſalia,ut alter deſperans ſe poſſe conſequi,repugnans,& reluctans morem gerere:(quod vulgo dicimus,*a mas no poder :*) ſæpè etiam timore mali exitus, quia videt alterum notabiliter reluctari, minaſque & terrores incutere: ſæpè etiam importunis precibus invitè extorqueretur remiſſio: quæ omnia quoties involuntarii mixti cauſa ſunt,minimè excuſant remiſſione obtenta:ſicut nec in aliorum debitorum remiſſione.Quando autem hæc omnia involuntarium habeant,ita ut in foro conſcientiæ non excuſent, dicam l. 4.diſp.n.9.n.17.& diſp.10.n.4.ſecus autem eſſet, quando alter lubens aſſentitur,objicit tamen difficultates ad ineundum matr.& incommoda, quæ inde emergent , ut parentum repugnentiam,paupertatem, &c. tunc enim remiſſio excuſaret.Et quamvis ſponſus fictè eam voluntatem oſtenderet,quin nimirum propoſitum habet nullo modo aſſentiendi,ſi tamen exterius ſeparatum oſtendat , ſi altera remittere nolit,tutum eum reddet remiſſio:quia libera fuit , & malum propoſitum animo retentum,peccatum fuit in ordine ad Deum injuriam autem nullam intulit:ſicut aliorum debitorum remiſſio ita obtenta,valida eſt,ut dicemus eadem diſp.9. n. 17.

II. Obſervandum eſt, quando alter tantum à ſponſalib.
4 reſilit , quamvis ab obligatione immunis non ſit,alter tamen immunis manet:eo quòd prior ſponſalibus recunciat Sic *Sarm.1.ſelect.c.5.n.4.Enriq.lib.11 de matr.c.14.n.* 6.

III.Obſervandum eſt,quando dicatur alter à ſponſalib.
5 reſilire,ut alter liber maneat:id enim tunc eveniet quando apparet alterum requiſitum,ut contrahat,nolle eo tempore nec alia contrahere:alioquin licèt ille provocatus dicat ſe nolle eo tempore contrahere,non ſequitur eum diſſentire Quia fonſan illud tempus non videtur ſibi conveniens ad contrahendum.Sic *Cov.4.decr.1 p c.5.init.n.8.Lud.Lop. 2.p.inſtr.de matr.c.39 f.*1047.Sed hoc ita accipiendum eſt quando nullus terminus ſponſalibus contrahendis deſtinatus eſt : ſi enim is deſtinatus ſit cauſa finiendæ obligationis,manebit alter liber,ſecus ſi cauſa illius ſolicitandæ: ut dicemus diſp.ſeq.a.5.& duplici ſed.ſic *Ant. Cucus l. 5. inſt.major.t.10.n.70.* Unde *Alex.de Nevo,c.Sicut,de ſponſ.n.* 17.dicit quando terminus præfixus non eſt, quantuncunque tempus lapſum ſit , licèt alter contradicat alterum liberum non manere:quia poteſt petere coram judice contradicens compelli. Sed durum hoc mihi videtur , non enim tenetur alter litem movere,& maximè ſi fœmina ſit: & ideo dicendum eſt,quoties nullus præfixus eſt terminus ſi alter requiſitus id renuat tanto tempore, ut ſit in mora, peccetque lethaliter contra fidem ſponſalium præſtitam, juxta dicta ſupra diſp.28.n.2.alterum liberū manere,quia frangenti fidem,fides ſervanda non eſt,*l.Cum proponas,21. C.de pact.l.Si convenerit,ff.pro ſocio,& c.ſi infidelis 28. q.2.*

Major autem difficultas eſt,quando ſponſalia juramento firmata ſunt,utrum conſenſu mutuo diſſolvi poſſint.Et qui- 6
dem ſi juramentum illud in partis favorem præſtitum ſit conveniunt ferè omnes ſatis eſſe muutū conſenſum. Quia juramentum dirigitur in Deum , tanquam in teſtem promiſſionis homini factæ,quare remittente homine,remittit etiam ipſe Deus,ſic *D.Th.2.2.q.89.a 9.ad 2.Durand.4. d. 27.q.3.a* 3.ubi *Palud q.1.a.caſu 2.n.18.D.Ant.p.t.10.6.6.§.* 4. *Driedo l.2.de libert.Chriſt.c.1.Præp.3. Adul.c. 5.Mat. q.* 319.*Sot.l.8.de juſt q.1.a. 6.ad 2.Cela.4.d.27.q.3.Verac. 1.p. Spec.à.21.adſi.concl.1.2.Bart.à Ledeſ.dub.10.de matr.f.*1238 *Philiar.de of.ſacer.1.t.p.2.l. 2.c.1.Enriq. l.11. de mat.c.14. n.6.Vival.candel.1.p.de ſponſ.c.5.n.31.Lud.Lop.2.p inſtruct. de matr.c.38.f.1048.col 2.P.de Ledeſ.de.matr.q.43. a. 3.f. 120.v.4.cauſ.Manuel.1.t ſum.in 2.edit.c.245. n* 10. & ex juriſperitis *Spec.t.de legato,§. Nunc oſtendendum , v. Hoc quoque ſub v.14.Old.conſ. 241.Hoſt.c. Quintavallis de jure. jur.fine. Ant.c.2.de ſponſ.9.*ubi *Card.n.4.Anch. n. 3. Abb.n. 5. Alex.de Nevo n.16.Henr.n.8.Fel.n.16.& 33.Roſella verb. Sponſalia,*8.ubi *Ang.20 Sylv.q.10.caſu 1. Tab.q. 9. n. 10. caſu 1. Arm.n.12.Idem. Ang.Juram.9.n. 2. Sylv.Juram. 6.q. 8. & 9. Tab. verb. Jurare, q. 20. Arm. ver. Juram. n. 21. Brunel.de ſponſ.concl.9.n 1.& 2.concl.16.n. 11. Nav.ſum. c. 22.Hiſp.n.22.l1t.n.25.caſu 1.Cov.de pactis,1.p.§.3.n. 1.& 4.decr.1.p.c.5.init.n.1.Alex.Carrer.l.1 de ſponſ.c. 15. Ant. Cucus l.5. inſt,majo.t.10.n.60.Pet.Greg.ſyntag.juris p. 2.l.8. c.2 n.8.Matienzo l.5.recop.t.1.rubr.gl 1.n.45.Menoc.de arbitr.l.2.cent.1.caſu 103.n.2 Lancel.inſt.jur. can. l. 2. t. de ſponſ.verb.Luberent.Maſcard,de prob.at.concl. 1035 n. 17. Matr.de Garatis inter.conſ.matr.Zileti , conſ.15.n.* 11.

Quando autem juramentum eſſet principaliter in hono- 7
rem Dei præſtitum, ut ſi intuitu pietatis quiſquam juret fœminæ pauperi,ſe eam ducturum,ac tota res promiſſa cedit in favorem,partis,non conveniunt DD an mutuo conſenſu poſſint ſponſalia diſſolvi : duplex enim eſt ſent Prima negat.Prob 1.ex doctrina *D Tho.2.2.q.89. ad.* 1. ubi ait eum cui aliquid promittitur intuitu pietatis, nō poſſe remittere.2.Quia juramentum factum Deo intuitu pietatis , voto æquivalet,ut tradunt omnes:in voto autem nihil poteſt perſona,privata,cum ſoli Deo jus acquiratur.3. quia id juramentum Deo præſtatur,cujus juri alter renunciare nequit.Ita docere videntur *Joan.Andr.cum Vincent. c.2.de ſponſ n.7.& 8.Anch.ib.n.5.* & expreſsè docent *Ant. ib.l. n. 9.* ubi *Abb.in fine Alex. de Nev. n. 18. Card c. De illis,el.1.de deponſ.impub.n.2.Roſel.verb.Sponſalia n* 8. ubi *Ang.n 20.Sy v.q.10.caſu.1 Alex.Carrer.l 1. de ſponſ. c.* 15. Et ex Theologis *Sot.l.9 de juſtit q.1.a.9.ad.* 2. Et eſt probabilis.Ne tamen intelligas,velle hanc ſententiam,ut ſi jurans teneatur puellam nolentem ducere:hoc enim abſurdiſſimum eſſet ,cum matrimonium ex mutuo conſenſu conſtet,ſed mens ejus eſt , per remiſſionem promiſſionis alterius non manere liberum jurantem , ſi adhuc remittens velit matrimonium.

II.Sent.multo probabilior, ait mutuo conſenſu diſſolvi 8
poſſe,quia quamvis juramentnm Deo præſtitum ſit , ipſe Deus recipit illud in partis utilitatem,ergo pars cui debetur,remittere poteſt,ſi ſicut alia debita condonare 2. quia ideo poteſt pater aliqua filiorum vota irritare , ut omnia impuberum, & realia puberum minorum, & prælatus in votis ſubditi diſpenſare,quia poteſt tollere materiam,qua ſublata votum ceſſat , ſed ſimiliter pars condonare poteſt ſponſionem,in ſui favorem factam , ergo conſequenter juramentum.Hanc videtur tenere *Card.c.2.de ſponſ.n.* 4. & docent *Brun.de ſponſ.concl.9.n. 2 Ant. Cuc.l.5. inſt.major. t.10 n.6.Novar.Enriq.Vivald. Philiarc. Lud. Lop.allegati n.6.*& favent reliqui DD. ibi allegati,qui demptis paucis, quos n.7. retuli , abſolutè docent ſponſalia jurata partis remiſſione diſſolvi.Addit. *Ant. Cuc.* forte teneri hunc , aliam pauperem ducere , quia promiſſio duo continebat, ſcilicet pauperem ducere,& hanc ,ergo ſi jurans nequeat

utrumque

Digitized by Google

utrumque implere, tenebitur alterum, *l. Celſus, §. 1. ff. de recep. arbit.* Sed oppoſitum dicendum eſt: quia huic pauperi præciſè promiſit.

9 Ad argum. propoſita n. 6. reſpondetur. Ad 1. expreſsè loqui *D. Thom.* ut conſtat ex ejus exemplis, quando non redundat, & cedit tota res promiſſa in utilitatem hominis, cui juratum eſt, ut ſi quis jurat, alicui ſe ingreſſurum religionem. Ad 2. quod quando tota res per votum promiſſa, cedit in alicuius utilitatem, ut ſi promittam Deo me daturum eleemoſynam Petro pauperi, poteſt ſimiliter is remittere. Ad 3 quod licèt Deo acquiratur jus, & huic directè non poſſit renunciare is cui fit promiſſio, at poteſt indirectè, & conſequutivè, eo enim ipſo, quod cedit jure ſuo, ut poteſt, conſequenter ceſſat jus Dei, quod eſt annexum juri hominis illius. Et ſimiliter credo poſſe mutuo conſenſu diſſolvi, licèt uterque juraſſet matrim. intuitu pietatis: poſſet enim alteruter cedere jure ſuo acquiſito ex promiſſione, & juramento alterius, & conſequenter ceſſaret jus Deo acquiſitum.

DISPUTATIO LIII.

Utrùm dum terminus ſponſalibus contrahendis præfixus eſt, eo tranſacto maneat liberis per quem non ſtetit?

SUMMARIUM.

In quo conſiſtat difficultas, & proponuntur duo textus, qui ſibi adverſari videntur n. 1

Poteſt aſſignari terminus ad finiendam, vel tantum ad ſolicitandam obligationem; & quia inter utrumque modum dicet, 2.

Quando terminus adjiciatur ad finiendam, & quando ad ſolicitandam obligationem, 3.

1 Opinio, lapſu termini diſſolvi ſponſalia, 4.

Secunda diſtinguens, 5.

Quid quando lapſus eſt terminus culpa utriuſq; vel alterius tantum, 6.

Quid ſi alter fuit legitimè impeditus, n. 7. & quid ſi uterque, n. 8. & eodem n. 7. legitimè impedito non currit tempus.

Quid, ſi terminus praefigatur à judice, & quando id judex facere poſſit, 9.

Solvuntur argumenta & explicantur c. Sicut de ſponſ. & l. Celſus, § ff. de recep. arbit. n. 10. & bi, ſpeciale aſſerenti, incumbit probatio.

1 TOta difficultas conſiſtit in duplicis textus, qui ſibi adverſari videntur, concordia: alter eſt *c. Sicut de ſponſalibus* ibi, *niſi in juramento ſuo certum terminum præfixit, intra quem dictam duceret in uxorem, & per eum non ſtetit, quin ad ſtatutum terminum matr. conſummavit*, ex quo conſtat liberum eſſe à ſponſalium ſide eum, abſque cujus culpa, ſponſalia præfixo termino impleta non ſunt. Alter verò eſt, *l. Celſus, 27. § 1. ff. de recept arb.* ibi, *ſed ipſe rectè putat duo eſſe arbitri præcepta; unum pecuniam dari: aliud intra Kalendas dari*, ex quo patet in obligatione ſolvendi certo termino, duplicem claudi, unam, ſolvendi: alteram, eo termino: ergo non impleta hæc poſteriori obligatione in ſponſalibus, ſupererit prior.

2 Ad horum textuum concordiam, præmittendum eſt, dupliciter poſſe terminum obligationi adjici, 1. ad reſtringendam ſeu finiendam illam, & tunc lapſo termino, ceſſat ex parte ejus, per quem non ſtetit, *l. ſi fidejuſſ. 29. § fi. ff. mandati, vel contra*, ibi, *fidejuſſor ſi ſolus tempore liberatus*, ubi *gl. verb. Fidejuſſ.* inquit ſic, quia fidejuſſerat, ut ad tempus teneretur: & *l. Obligat. la 2. paulò poſt princ.* ibi, *ad diem autem uſque ad Kal. dare ſpondes*, ubi *gl. verb. Dare*, ait, ut poſtea non tenearis, *ff. de act. & obl.* & ratio eſt, quia omnes contractus ex conſenſu contrahentium vim obligandi accipiunt: *reg. Contractus, de reg. iur. in 6. & l. 1. ff. de act. & oblig.* ergo ſi contrahentium voluntas fuit terminum interponere, ad finiendam obligationem, eo tranſacto, extinguetur ex parte ejus, qui culpæ expers fuit, 2. modo poteſt adjici terminus, ad ſolicitandum obligationis effectum, id eſt, ad conſtituendum tempus, ut deinceps debitor in mora conſtituatur non ſolvendo, & tunc lapſus termini non extinguit obligationem. Ratio eſt, quia ibi ſunt quaſi duo contractus, unus, faciendi, alter, certo termino, ut conſtat ex *l. Celſus, §. de recep. arbitr. & c. Cum dilecti, de dolo, & contum.* ibi, *cùm mandatur alicui, ut ad certum terminum ſe præſentet*: ergo licèt contrahens deficiat in contractu termini, manebit altero faciendi aſtrictus. Deinde, quia terminis adjicitur tunc, ut debitor citiùs impleat, ergo non debet contrariam liberationem operari, ſic docent *Ant. c. Sicut, de ſponſal. n. 10. Abb. n. 11. Alex. de Nevo, n. 18. Præp. n. 7. Ang. verb. Obligatio n. 7.* ubi *Sylv. q. 1. Tab. q. 3. n. 4. Armil. n. 4. Brunel. de ſponſ. concl. 8. n. 4. Cov. 4. decr. 1. p. c. 5. init. n. 8 Ant. Cucus lib. 5. inſtit. major. t. 10. n. 67. & ſeq. Lancel. inſtit. juris can. l. 2. t. de ſponſal. ver. Terminum.*

Rogabis tamen, quando cenſeatur terminus adjectus ad finiendam obligationem, quando ad ſollicitandam, ubi de contrahentium animo minimè conſtat. Accipe duplicem regulam. Prior eſt, ſi terminus ab uno tantum contrahentium deſtinetur, ut alter intra illum impleat, cenſetur deſtinari tantùm ad ſollicitandum, ut ſi promittam tibi fore, ut vendam rem meam intra menſem, te non aſtringo ad emendum. Sic *Ant. Abb. Alex. de Nevo, Præp. n. præp. al egati.* Poſterior regula ſit quando terminus ab utroq; contrahente imponitur, reſpectu alicuius per utrumque implendi, ſi initio contractus adjiciatur, id eſt antequam contractus ſit perfectè initus, & obligatio contracta, cenſetur adjectus cauſa reſtringendæ obligationis, ut eo tranſacto, non duret: quia cùm nullus ſit contractus, nullàque obligatio orta ille terminus eſt intriſecus, & quaſi pars obligationis, eſque conditio, & ſubinde eo tranſacto deficit, conditionis defectu: quando autem adjicitur obligationi jam perfectæ, & contractui conſummato cenſetur adjectus cauſa ſolicitandi, nec ipſius lapſu obligatio extinguitur. Quia cùm prior contractus jam ſit perfectè initus, & orta ſit abſoluta obligatio, adjectio termini extrinſeca eſt & novi contractus initium: ergo eo termino tranſacto, non ceſſat prior obligatio abſoluta, & à poſteriori independens. Sic *Ant. Abb. Alex. de Nevo n. 8. & duplici ſeq. Præp. Ang. Sy. v. Tabiena, Brunel. Co. Ant. Cucus, n. 68. & ſeq.* quos n. præced. allegavi, *Imola, c. Cum dilecti, de dolo & contum. n. 14.* Limitationes hujus regulæ ſubjiciam una cùm ſponſalibus, n. 6. & duplici ſeq. 3

Hoc præmiſſo circa quæſtionem propoſitam duplex eſt ſent. I. ait, lapſu termini ſponſalibus adjecti, ſemper ea diſſolvi, ex parte ejus per quem non ſtetit. Prob. quia *c. Sicut de ſponſ.* indiſtinctè id dicitur, Deinde, quia cum ſponſalia ſint initium matr. iis perfectè initis non dicitur contractus conſummatus, unde licèt ex intervallo adjiciatur terminus, cenſetur contractui non perfecto adjectus, & conſequenter juxta ſecundam regulam traditam n. 3. extinguet obligationem ejus lapſus. 3. quia licèt ſponſalia ſint contracta abſolutè, negari nequit, quin ſint reſpectiva, & tacitam conditionem recipiant. Conſentio in te, ſi tu conſenſeris in me, dies autem poſtea adjecta eſt de partium conſenſu, ad purificanda hæc ſponſalia, ergo ſi per alterum ſtetit, videtur ceſſare ex parte alterius obligatio hæc reſpectiva, deficienti ea tacita conditione. Si tu conſenſeris in me. Sic tenent *Cad. c. Sicut, c. ſponſal. verb. O pono ad ſolut. & ibi, Alex. de Nevo, n. 21 Præpoſ. n.* & pro hac ſent. ſunt aliqui DD indiſtinctè & generaliter docentes lapſu termini diſſolvi ſponſalia ex parte innocentis, hi ſunt ex Theologis *D. Th. 4. ad 27. n. 2 a. 3 ad 2.* ubi *Palu. q. 1. a. 3 caſ. 4. n. 20. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 18 ante §. 1. fi. Sot. 4. d. 29. q. 2. a. 5. caſ. 5. Bart. à Ledeſ. dub. 13 de matr. caſu. 5 Verac. 1. p. ſpeculi, n. 21. caſu 10. Phil. de offic. ſacerd. t. 1 p. 2. l. 2 c. 1. Pet. de Led. de matr. q. 43. a. 3. f. 121. cauſa 8. Vegal. l. 3. ſum. 324.* Et ex juriſperitis *gl. d. c. Sicut, verb. Ad ſtatutum, Roſell. verb. Sponſal. n. 6.* ubi *Tab. q. 9. n. 10. caſu 10 Arm. n. 12. Nav. ſum. c. 22 Hiſp. n. 25 lat. n. 27. caſ. Alex. Carrer. l. 2. de ſponſ. c. 15. Men. de arbitr. l. 2. cent. 5. caſu 455 n. 8 Mat. l. 5 recop. c. 1. in rubr. gl. 1 n. 51.* & tandem expreſsè hâc ſent. tenet *Enr. l. 11. de matr. c. 14. n. 5.* neſcio tamen, quo fundamento diſtinxit inter forum conſcientiæ, & externum, dicens in foro conſcientiæ ſolvi ſponſalia lapſo termino in ipſiſmet poſito, ſecus in foro externo, quando ex intervallo, cùm neceſſario idem in utroq; foro dicendum ſit, quandoquidem externus non innititur falſæ præſumptioni. Et hæc ſent. probabilis eſt, 4

5 II. Sent. probabilior, ſic diſtinguit, ſi ſponſalibus jã contractis, tractetur ex intervallo de die matrimonii celebrandi, lapſus termini neutrum liberat à ſponſione: quia cum accedat contractui ſponſalium perfectè inito, cenſetur adjectus ad ſolicitandam obligationem, nec ejus lapſus obligationem extinguet: juxta 1. reg. traditam n. 3. ſi autem tempore ipſo, quo ſponſalia contrahuntur, apponuntur termini, ut ſi aliqui non abſolutè dent ſibi fidem de matrim. contrahendo, ſed de contrahendo tali termino, tunc lapſus termini eximit ab obligatione illum, per quem non ſtetit: cùm enim nullus ſit contractus perfectè initus, ſed in ipſomet ſpõſalium contractu terminus imbibitus ſit, cenſetur adjectus ad extinguendam obligationem, juxta eandem regulam: & in priori caſu intelligitur *l. Celſus, §. 1. ff. de recept. arbitr.* in poſteriori autem. *c. Sicut de ſponſ.* ut conſtat ex iis verbis textus *dicti c. Sicut*, ibi, *niſi juramento ſuo certum terminum intra quem dictam fœminam duceret, præfixit.* ubi clarè loquitur de termino in ipſomet contractu interpoſito. Hujus ſent. expreſſè videtur *Arch. c. Nupt.* 27. *q* 1. ubi explicat *d. c. Sicut*, quando ita ſponſi ſe obligarunt ad eum terminum, ut ultra non tenerentur, & tenent expreſſè *Abb. d. c Sicut n. 11. & c. De illis, de ſponſ. n* 5. *& c. Cum dilecti, n. 12. de dolo & contumac.* ubi *&* *Imola* ſatis obſcurè. *n. 14. Ang. verb. Sponſ. n. 27. & verb. obligatio. n.* 7. ubi *Sylv. p. 11. & verb. Sponſalia. q. 10. caſu 5. Tab. verb. Obligatio. q. 3. n. 4. & ibi Arm. n. 4. Brunel. de ſpo. concl. 8. n. 4. Cov. 4 decr. 1. p. c. 5. init. n. 8. Greg. Lop. l. 7. verb. Excuſacion. t. p. 4. Ant. Cucus l. 5 inſt. major. t. 10. n. 67. & duplici ſeq. Vivald. cand p. 1. de ſpo. c. 5. no. 40. Lancel. inſt. juris can. l. 2. t. de ſponſ. verb. Terminũ, Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 38. f.* 1047.

6 Temperanda tamen eſt utráque ſent. & ſimul poſterior regula tradita n. 3 ut per lapſum termini in ipſomet contractu adjecti, ſolvantur ſponſalia, & obligatio cujuslibet contractus: quando ſtetit per utrumq; contrahentem, quominus perficeretur, & alius contractus, aliàs ſi ſtetit per alterum tantum, hic adhuc ligatur, nec ex culpa ſua commodum reportet, alter verò liber manet: quod clarè ſignificat *c. Sicut de d. ſponſ.* dum ad eximendum ſponſum ab obligatione ponderat, *& per te non ſtetit*: & ita docet *Card. ibi, ad fin. Alex. de Nevo, n. 20. Præp. n. 7.* addens in dubio videri per alterum ſtare, quando unus paratus eſt.

7 Hinc infertur, ſi is per quem ſtetit, culpa vacet, quia legitimo impedimento ſponſalia, aut contractum, debito termino non perfecit, minime diſſolvi, quia *c. Sicut*, ponderat illius per quem ſtetit, culpam. Deinde, quia cùm non ſtat per eum, ad quem pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac ſi impleta eſſet: *reg. Cùm non ſtat. de reg. jur. in 6.* Tandem quia legitimè impedito non currit tempus, *c. Quia diverſitatem de conceſ. præben. l. 1. C. de annuali exceptione, auth. Niſi triennale, C. de bon. mater.* ubi *Pinel.* melius cæteris explicat *Lud. Gomez. reg. cancell. de public reſign. q. 7. Sarmien. l. 1. ſelect. c. 12. n.* 9. Sic docet *Palud. 4. d. 27. q. 1. a. 3. caſu 4. n.* 20.

8 2. Infertur idem dicendum eſſe, quando uterque juſto impedimento detentus, non perficit tempore præfixo. Prob. iiſdem rationibus. Sic *Joan. And. c. Sicut de ſponſ. n.* 4. ubi *Card. ad fin. Alex. de Nevo, n. 20. Præp. n. 7. fin.* Unde non eſt audiendus *Ant. ibi num.* 10, dicens tunc temporis utrumque manere ſponſalibus aſtrictum, minimè tamen peccare aliud matrimonium celebrando. In quo aperta eſt contradictio, ſi enim ligatus manet, peccat non implens: vel ſi non peccat, non manet ligatus.

9 Tandem ubi tempus deſignatur à judice ſponſalibus perficiendis, ob fornicationis periculum imminens: (id enim tunc poteſt, juxta ea quæ habentur *c. Ex publico, de converſ. conjug.*) poteſt eo tempore elapſo is per quem non ſtetit, aliud inire matrimonium: quia terminus cenſetur oppoſitus obligationi finiendæ, ne diutius cum fornicationis periculo nuptiæ protrahantur. Sic *Præpoſ. c. de illis, de ſponſ. n. 5 caſu* 5. malè tamen refert *Hoſtienſem ſum. t. de ſponſ. §. ult. initio*, id enim non dicit, ſed agit de termino, per contrahentes aſſignato.

Ad textus n. 1. propoſitos *gl. eo c. Sicut, verb. Ad ſtatutum*, nititur id c. concordare cùm ea *l. Celſus*, ut diſpoſitum in ea lege, regulare ſit: ſpeciale autem, quod decidit *d. c. Sicut*, favore matrimonii, ut vitetur imminens fornicationis periculum. Sed hic intellectus rejicitur, quia aſſerenti aliquid eſſe ſpeciale, incumbit probare, rationemq; aſſignare, *l. Antiquitas, 14. C. de uſufr. ibi, quare enim iſte uſufructus ſibi tale vendicet privilegium, ut à generali interemptione uſusfructus ipſe ſolus excipiatur?* Nec ratio *gloſſæ* aliquid confert, quia ſolent leges biennalem, & triennalem moram aliquando concedere, ut dicemus diſp. ſeq. n. 1. Item quia ſi aliquod ſpeciale, & privilegium admittendu meſſet, ut utique in favorem matrimonii & ſponſalium, ut valeant, non verò ut deſtruantur, foret: in hoc enim ſunt hi contractus favorabiles: ut diximus ſup. diſp. 18. n. 5. & duplici ſeq. Unde explicandi ſunt hi textus, & ad concordiam reducendi, eo pacto quo diximus n. 5. Ad 1. arg. propoſitum n. 4 conſtat ex dictis n. 5. ubi is textus explicatus eſt. Ad 2. negatur antec. quia in ratione ſponſalium, omninò per promiſſionem mutuam perficiuntur: longè diſtant à contractu matrimonii, ſicut & votum ſimplex à ſolemni. Ad ultimum negatur conſequentia, quia conditio illa non adjecta eſt ipſi contractui ſponſalium, qui abſolutè initus eſt: quare ejus defectu prior ille contractus nõ extinguitur.

DISPUTATIO LIV.

Utrùm diſſolvantur ſponſalia ob alterius ſponſi abſentiam in longinquum profecti, abſque alterius licentia.

SUMMARIUM.

Quid circa hoc jus canonicum, & quid civile diſpoſuerit, & diſpoſitum in uno correlativo, cenſetur diſpoſitum in alio, n. 1.
Qualiter intelligantur l. 2. C. de ſponſ. l. 2. C de repudiis, l. Sæpe, ff. de ſponſal. l. 8. t. 1. p. 4 referuntur tres modi explicandi, n. 2. 3. & 4 & eo n. 4. an judex poſſit hoc tempus reſtringere, vel protrahere.
An ſtandum ſit diſpoſitioni juris canonici, ita ut eo ipſo quod ſe transfert ſponſus, maneat ſponſa libera, 1. opinio, ſtandum eſſe juri civili, n. 5.
Secunda verior, n. 6. & ibi liberè poſſe aliquid fieri quid importet.
Quid ſi ſponſalia jurata ſint, n 7 & exigatur licentia judicis, 8.
An idem ſit in foro externo, & conſcientia, in hoc caſu, 9.
An intelligatur ſecunda ſententia, 10.
Quid ſi ſponſus abſit in loco propinquo, n. 11. vel ſit ſpes de proximo reditu, 12.
Quid ſi alter de alterius licentia in longinquum profectus eſt. 13.
An ſponſa de futuro teneatur ſequi ſponſum, & ſit juſta cauſa recedendi à ſponſalibus, ſi velit ſponſus domicilium mutare, 14.

1 Difficultatis hujus anſam non immodicam præbet jus civile, quod hac in re diverſum diſpoſuiſſe videtur, quàm jus canonicum: hoc enim nullum præſcribit tempus expectandi ſponſum abſentem, ſed liberum ait eſſe alteri, mat. aliud ineundi: *De illis, de ſponſ.* ibi, *ſi quis juravit aliquam, ducturũ, & poſtea dimittit terram ſe ad alias partes transferens, liberum erit mulieri cum alio contrahere, recepta de perjurio pœnitentia, ſi per eam ſtetit.* Jus verò civile varium hac in re videtur: nã *l. 2. C. de ſpon.* deciditur ſponſum abſentem intra eandem provinciam biennio expectandum eſſe: & *l. 2. C. de repudiis*, dicitur triennium expectandum eſſe, & *l. Sæpe, ff. de ſponſ.* ſtatuitur, dum ex cauſa neceſſaria abeſt expectandum eſſe donec cauſa ceſſet: & *l. regni Caſtella, 8. t. 1. p. 4* ſic habetur, *quando alguno de ellos ſe va a otra tierra, e no lo puedan fallar, ni ſaber de eſta, debe el otro eſperar aſta tres años.* Et quamvis hæ leges nil de ſponſæ abſentia diſponant, id evenit, quia raro ea contingit: cæterùm idem dicendum eſt, quia ſunt correlativa, & ideo diſpoſitum in uno cenſetur in alio diſponi, *l. fi. C. de indict. viduit. l. fin ff. de accept. l. C. de rep. l.* 11. quod intelligitur, dum in utroque correlativo eadem ratio ſubeſt: ut ex multis probat, *Everard. loco à correlativis n.* 8. ut contingit hîc: & ita idem dicendum eſſe de ſponſæ abſentia, docent *Cyn. & Bald l. 2. fin. C. de ſpo. Alex. de Nevo, d. c. De illis n.* 16. quod approbat *d. l. 8. partita*, ibi, *quando alguno de ellos ſe va a otra tierra.* Hæc ergo legum varietas diverſimodè conciliari ſolet à DD.

Triplex

Digitized by Google

2 Triplex igitur eſt modus intelligendi has leges. I eſt, ſi ſponſus abſit ex cauſa neceſſaria, expectandum eſſe donec cauſa ceſſet, juxta *l. Sæpe, ff. de ſponſ.* ſi autem ex voluntaria, tempus eſſe arbitrarium: quia *l. 2. C. de repudiis*, triennium præſcribens, agit de matrimonio. Sic *Anch. c. De illis, n. 2. de ſponſ.*

3 II. Modus eſt ſi abſit ex cauſa juſta voluntaria, ſive ſit in eadem provincia, ſive in diverſa, biennio expectandum eſſe, juxta *l. 2 de ſponſ.* non obſtante triennio præſcripto per *l. 2. C. de repud.* ea enim jus minimè ſtatuit, ſed factum narrat: ſi verò ex cauſa neceſſaria, donec ceſſet impedimentum, juxta *l. Sæpe, ff. de ſponſ.* Sic *Cynus, l. 2. de ſponſ. Abb. c. De illis, eod. t. n. 5*

4 III. Dicendi modus eſt communior, & probabilior, qui ſic conciliat leges: aut ſponſus abeſt ex cauſa neceſſaria, ut ob parentum obitum, morbum, & cætera: & tunc expectandus eſt donec ceſſet impedimentum, juxta *l. Sæpe, ff. de ſponſ.* aut abeſt ex cauſa probabili, & juſta, non tamen neceſſaria, & tunc ſi in eadem ſit provincia, eſt biennio expectandus, juxta *l. 3. C. de ſponſ.* ſi in alia triennio, juxta *l. 2. C. de repudiis.* Sic *gl. l. 2. C. de ſpon initio, Hoſtien. ſum t. de ſpon. n. 3. Io. Andr. c. De illis, de ſpon* ubi *Ant. n. 6. Alex. de Nevo, n. 14. Preb. n 4. Ang. verb. Sponſ. n. 26.* ubi *Syv. q. 10. caſu 4. Brun. de ſp. concl. 8. n. 3. Nav. ſum. cap 22. Hiſp. n. 24. lat. 26. caſu 4. Cov. 4. decr. 1. p c. 5. init. n. 7. Ant. Cuc. l. 5 inſt. ma or. t. 10. n. 64. Alex. Carre. l. 1. de ſp. c. 15 Menoch. de arbitrariis, l. 2. cent. 5. caſu 455. n. 7. Matienzo l. 5. recop. t. 1. rubr. gloſſ. 1. n. 48. Viv cand. 1. p. de ſp. c. 5 n. 36.* Quamvis non omnes hi DD. omnia hæc membra ſic explicent, ſed aliqua ſubticeant: quæ diſtinctio ſic intelligenda eſt, nempe ſi ſcitur quò ſponſus ſe tranſtulerit, tunc procedit diſtinctio poſita quando eſt in eadem, vel diverſa provincia: ubi autem id ignoratur, triennio expectandus eſt. Sic *Io. Andr. Alex. de Nevo, Cov. Mat. prox cit.* idque diſponitur, *l. 8. tit. 1 p. 4.* & docet *ibi Greg. Lop. verb. No lo pue en.* Poterit autem judex tempus hoc reſtringere ob fornicationis alterius ſponſi periculum, vel ex alia juſta cauſa. Sic *Hoſt. Io. And. Ant. Alex. de Nevo, prop. Sylv. Cov. Greg. Lop. Matienz. proximè alleg.* idem *Palud. 4 d. 27 q. 1. 3. caſu 3. n. 19. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 18 §. 1. caſu 2* Similiter poterit ex cauſa juſta hoc tempus protrahere. Sic *Hoſt. Palud. Sylv. D Anton. Alex. Carrer. ibid.*

5 His ergo præmiſſis tota difficultas hujus quæſtionis eſt utrùm jus canonicum correxerit jus civile, & ita non ſit neceſſarium expectare tempus jure civili præſcriptum. Duplex eſt ſent. I. ait jus civile non eſſe correctum, & ita tempus eo præſcriptum, ſervandum eſſe. Quia jus canonicum *c. De illis de ſpon.* non negat tempus legale expectandum eſſe, ſed tantùm decidit liberum eſſe ſponſæ alii nubere, ſi ſponſus abſit: quæ abſentia juxta legis civilis præſcriptum accipienda videtur: legum enim correctio vitanda eſt, *l. Præcipimus, C. de appell.* Sic *gl. d. c. De illis, verb. Liberum, & c. Sicut, de ſp. verb. Quinque Hoſt. d. c. De illis, ver. Liberum,* ubi *Joan. Andr. n. 6. Ant. n. 5. Anch. n. 2.* idem *Io. Andr d. c. Sicut. n. 8.* ubi *Abb. n. 11. Henric c. In præſentia, de ſponſ. n 2. Lex. 8. t. 1. p. 4. & ibi Greg. Lop. verb. Faſta,* dicens communem: *Sylv. verb. Sponſalia. q. 10. caſu 4. Roſella verb. Sponſalia, n. 8. Menoch. de arbitrariis, v. 2. cenſetur. 5 caſu 455. n. 7. Matienz. l. 5. recop. t. 1. rubr. gloſſ. n. 48. Ant. Cucus l. 5. inſt. major. t. 10. n. 64. & ſeq.* Et ex Theologis, *Palud. 4. d. 27. q. 1. a. 3. caſu. 3. n. 19. D. Anton. 3. p. t. 1. c. 18. §. 1. caſu 2 Viguer l. inſtit. c. 16. §. 7. verſ. 7. Petr. de Ledeſ. de matrim. q. 43. a. 3. verſ. Septima cauſa:* & eſt ſatis probabilis

6 II. Sententia probabilior, ait correctum eſſe jus civile per canonicum. Quare ſponſo in longinquam ſe regionem transferente, non obtenta ſponſæ licentia, liberum eſſe huic relictæ, alii nubere Prob. quia tam longè recedens videtur cedere juri ſponſalium. 2. Quia *De illis, de ſponſal.* dicitur licitum eſſe, & poſſe relictam aliud liberè contrahere matrimonium: ſi autem triennium, aut ſponſi licentiam expectare deberet, jam non poſſet liberè: argumento, *gloſſ. clem. Dudum, de ſepult. ver. Liberè,* ubi dicit Liberè, denotat non requiri licentiam: quam ſequuntur *Abb. c. 1 n. 4 de offic. o d. & ibi Barbat. & Anc. notab. 3.* Et ratio diverſitatis inter jus canonicum, & civile, ea eſt: quia hoc, ſolum bonum publicum conſiderat, nec ad peccatum attendit, ut notatur *reg. Poſſeſſor malæ fidei, de reg. jur. in 6.* illud autem peccatum conſiderat, quare cùm ob ſponſi abſentiam, immineat fornicationis periculum ſponſæ, concedit illi poſſe liberè contrahere. Hanc tenet *Card c. de illis, de ſponſ. verſ. Quæres quæ fuit ratio, & ibi Abb.* licèt aliquantulum dubius, *in fin. Alex. de Nevo n. 15. Prep. nu. 5. in ſinger. c. Quoniam frequenter, §. Porro, n. 17. ut lite non conſtet, Ang. verb. Sponſ. n. 26* ubi *Cab. q. 8. nu. 10. caſu 2. Armil. n. 12. Brun. de ſponſ. concl. 8. n. 3. Cov 4. decr. 1. p. c. 5. init. n. 7. Nav. ſum. c. 22. Hiſp. n. 24. Latina n. 6 caſu 4. Alex. Carrer. l. 1. de ſponſ. c. 15. Lanc. Inſtit. juris ead. l. 2. t. de ſponſ. verb. liberum,* Et ex Theologis, *Sotus 4. d. 27. q. 2. a. 5. verſ Decimò quando. Enr q l. 11. de matr. c. 14. n. 5. Vivald cand. l. 1. p. de ſpon. c. 5. n. 37. Lud Lop 1. p. inſtr. de matr. c. 38. f. 1047. Phil. de offic. Sac. to. 1 p. 2. l. 2. c. 1. Man. 1. to. ſum. in 2. edit. c. 245. num. 4.*

Idem procedit, quamvis ſponſalia juramento ſtabilita ſint: ut expreſsè dicitur, *c. De illis, de ſpon.* & ita dicitur, ſponſæ pœnitentiam de perjurio injungendam eſſe; ſi per illam ſtetit, ſic *Abb. c. Sicut n. 11. de ſpon. Ang. Sylv. Nav. Cov. n. prac. 5. allegati.* 7

Eſt tamen differentia (ut tradit *Abb. eo c. Sicut n. 11*) inter ſponſalia jurata, & non jurata: quod ad illa diſſolvenda, requiratur judicis authoritas: ſecùs tamen ad hæc. Sed *Cov. 4. decr. 1 p. c. 5. init. n. 7.* hanc diſtinctionem reprobat, dicitque in utroq; caſu requiri judicis authoritatem: idem *Anch. c. De illis, de ſponſ. n. 3.* dicit enim neceſſarium eſſe Eccleſiæ judicium, illudque ferendum cauſa cognita: idem *Navar. n. 6. alleg.* dicit enim eſſe neceſſarium, judicem certum redeundi tempus præſcribere, ut eo tranſacto poſſit fœmina alii nubere idem *Philarc ibi cit.* dicit enim udicis arbitrio relinqui tempus abſentiæ ſponſi: idem *Viv. & Manuel eo. n. 6. relati,* dicunt enim judicis licentia obtenta fas eſſe ſponſæ alii nubere. Sed credo in neutro caſu eſſe neceſſarium Eccleſiæ judicium, ſed ubi manifeſtè conſtat ſponſum in longinquam regionem ſe tranſtuliſſe, abſque ſpe proximi reditus poſſe ſponſam aliud inire matr. Prob. quia textus *c. De illis, ſpo.* loquens de iis juramento ſtabilitis ait liberum eſſe ſponſæ cum altero contrahere: ubi autem aliquid liberè fieri poteſt, nulla deſideratur licentia ut probavi n. 6. & ita tenet *Tab. verſ. Sponſal. q. 9. n. 10 caſu 2. Armil. n. 12 Lancel. inſtit. juris can. l. 2. t. de ſponſ. verb. Liberum:* idem videntur expreſſè tenere *Sotus, & Enri. n. 6. alleg.* dicunt enim poſſe liberè ſtatim cum alio contrahere: idque probant, quia recedens in longinquum videtur juri ſponſalium cedere: at ubi alter cedit, nulla exigitur licentia, ut alter liber ſit. 8

Alii autem differentiam agnoſcunt inter forum conſcientiæ & externum: ut in illo ſtandum ſit juri canonico, nec ſit neceſſarium obſervare tempus legale: in hoc autem, ſecundùm jus civile ſententia ferenda ſit. Sic *Enriq. l. 11. de matr. c 15. n. 5.* Sed ego non capio cui innitatur fundamento differentia hæc; nam aut jus civile corrigetur per canonicum aut non: ſi corrigitur, in utroque foro ſtandum eſt juri canonico, cùm ſit materia ſpiritualis: ſi non corrigitur, ſed dum jus canonicum diſponit poſſe liberè contrahere, intelligitur expectato tempore legali, in utroque foro hoc tempus ſervandum eſt. Quare melius cæteri DD. n. 6. allegati, indiſtinctè loquuntur. 9

Eſt autem hæc II. ſent. intelligenda non de quacumque ſponſi abſentia, ſed dum in terram longinquam ſe transfert, quod apertè ſignificat jus canonicum *De illis, de ſpo.* ubi, *dimittit terram ſe ad alias partes transferens:* & eodē pacto intelligenda eſt prior ſent. quare *D. Th. 4. d. 27 q. 2. a. 1. ad 2. Mont. l. 8. t. 1. p 4. Veracr. 1. p. Spec. a. 21. caſ. 3. Tab. Arm. Viguer. Sot. Petr. de Ledeſ. n. 5. & 6. pro utraque ſent. allegati,* explicant hunc caſum, quando ſponſus abiit in partes longinquas: *Rich. 7. d. 27. a. 3. q. 4. & ibi Duran-* 10

Digitized by Google

dub,7.3.a.3.Palud.D.Ant.Nav.Sylv. Ang. Enriq. Philiarc. ibid.allegati,& Bart.à Ledeſm.dub.13. de matr. explicant hunc caſum,quando ſponſus ad aliam regionem ſe tranſtulit : idem docent. DDquos n. ſeq. referam.

11 Hinc,infertur,dum ſponſus eſſet in loco propinquo, eum expectandum eſſe,vel requirendum, ut intra certum tempus contrahat matrimonium:& ſi juſto impedimento detineatur, non eſſe temerè ſponſalia dirimenda, ſed attenta ſponſæ qualitate,quæ forſan ex mora, fornicationis periculum pateretur. Sic *Cov.4.decr.1.p.c.5.init.n.7. Matienzo l.5.recop.t.1.rubr.gl.1.n.48 Vivald.& Lud.Lop. n. 6. relati.*

12 Similiter intelligenda eſt utraque ſententia ubi de proximo ſponſi reditu minimè eſt ſpes,ea enim exiſtenti,non diſſolventur ſponſalia:quod apertè ſignificant verba *c. De illis,de ſponſ.dimittit terram,ſe ad alias partes transferens*: transferre enim ſe aliquò,diuturnitatem quandam importat:ut *Cic.pro Cluentio,Totum ſe ad artes componendas tranſtulit*:idem *Acad.4.Cur non ſe tranſtulit ad alios, & maximè Stoicos*.Nec propriè dicetur aliquem dimiſiſſe domum & ſe in ædes Petri tranſtuliſſe,cum eum inviſit officii gratia;ſic cum aliquid ab uno transferatur in alterum,perpetuum dominium,vel ſaltem diuturnum eidem conferri ſignificatur.Exempla ſuppetunt paſſim apud Ciceronem, ſufficiat modo illud *Virg.Æneid.regnumque à ſede Latini Transferet.& longam multa vi muniet Albam.* & 2.Æneid. *ferus omnia Jupiter Argos Tranſtulit, incenſa Danai dominantur in urbe*.Sic *Abb c.De illis,fine,& ibi Preposſ. nu. 5. Ang.verb.Sponſalia,n.26.Syl.ibi q.10.caſu 4.Tab.q. 8. n.10. caſu 2.Armil.n 12 Enriq.lib.11.de matr.c.14.n.5.*

13 Quando autem ſponſus de licentia ſponſæ ſe in longinquum tranſtulit, inter eoſque convenit de abſentiæ tempore, tantum tenetur ſponſa eo tempore expectare. Sic *Io.Andr.d.c.De illis,n.5.& ibi Ant.n.5.* quare ſi tempore ſtatuto non venerit,poteſt ſponſa alii nubere:ut colligitur ex eiſdem DD. & videtur tenere *Philiarc. de Offic. ſacerd.t.1.p.2.l.2.c.1.* ait enim abſolutè,diſſolvi ſponſalia,ſi ſponſus tempore conſtituto non venit: quod ego intelligerem,niſi conſtaret ſponſæ, inculpabiliter ſponſum non venire tempore præſtituto,ut dixi diſp.præc. n. 7. quando terminus conſtitutus eſt ſponſalibus perficiendis, & alter abſque culpa non implet.

14 Demum ex dictis infertur, ſponſam de futuro non teneri ſequi ſponſum vagantem:ut colligitur ex.*c. De illis, de ſpon.*& ibi tenet *gl.verb.Transferentes,& Hoſt.ſuper eod. verb.Ant.n.6. Abb.n.4. Henr.n.1. Alex.de Nevo,n.7. Præp.n. 3. Lancel.inſtit.juris can.t.de ſponſ.verb. Migrare.* Ex quo ſubinde infertur, ſi poſt ſponſalia contracta norit ſponſa velle ſponſum mutare domicilium, ſe in alium locum transferendo non teneri cum ipſo contrahere,ſed eſſe ſufficientem diſſolvendi ſponſalia cauſam Quia eſt notabilis mutatio,nec antea præcognita:nec. ſponſa tanto vinculo eſt aſtricta,ut teneatur ſponſum ſequi, ſicut uxor virum.

DISPUTATIO LV.

Utrùm ſponſ. ob alterius fornicationem diſſolvantur?

SUMMARIUM.

Diſſolvuntur per ſequentem fornicationem n.1.
Quid per præcedentem,n.2 remiſſivè.
Quid per ſpiritualem.n.3.& quid per viri fornicationem. 4.
Quid per tactus,& amplexus,& oſcula ſive viri,ſive fœminæ, 5.
Diſſolvuntur ſolum ex parte innocentis,n.6 & ibi : delictum non debet præſtare immunitatem & quod favore alicujus introductum eſt, non debet in ejus damnum retorqueri.
Quid quando ſponſa de futuro vi præciſa cognita eſt,n.7. & quid ſi vir,8.
Quid ſi uterque fornicetur,an compenſentur delicta, 9.

1 Sit I. Concluſ.ſponſalia etiam juramento firmata diſſolvuntur per ſequentem fornicationem:ſic definitur, *c. Quemadmodum de jurejur.* ubi duplex redditur ratio,prior, quia ea fornicatio matrimonio ſuperveniens, ipſum diſſolvit,quoad torum:ergo à fortiori omnino dirimet ſponſalia per quæ obligantur ſponſi ad contrahendum matr.& mutuam habitationem:poſterior eſt, quia id juramentum tacitam includit conditionem,niſi alter peccet in totum, frangenti enim fidem, fides ſervanda non eſt : & quia ob 2
hoc fit fornicans ſuſpectus de fide in futurum ſervanda.

Utrùm verò idem ſit,quando fornicatio præceſſit ſponſalia?Infra diſp.63.erit ſermo, & de aliis cauſis præcedentibus ignoratis.

II.Concl.idem dicendum eſt de fornicatione ſpirituali, 3
ut ſi alter ſponſus in hæreſim labetur:eſt enim notabiliſſima mutatio.Hæc concl.ab omnibus admittitur.

III.Concl.non eſt conſtituenda differentia ſive fœmina 4
poſt ſonſalia fornicetur:nam ſimiliter ſponſalia diſſolvũtur,quia ſimiliter vir fornicans frangit fidem,& ſuſpectus alteri redditur de fide in futurum ſervanda. Item quia quoad hoc non judicantur vir & fœmina ad imparia,*cap. Apoſtolus,32.q.7.*Sic *Abb c.Quemadm.de jurejur.n 4.Palud. 4.d.27.q.1.a.3.caſu 1.n.17.Brun.de ſponſ.concl.8.n. 4. Men. de arbitrariis,l 2.centur.5.caſu 455.nu.5.Cov. 4. decr. p.5. init.n.2.Enriq.l.11.de matr.c. 4.n. 6.Vivald. candel. 1. p de ſponſ. l c.5.n 34.Lud.Lop.2.p.inſtr.de matr.c.38.f. 1039.*& cæteri doctores indiſtinctè loquuntur, nec aliquem reperi de hoc dubitantem.

IV. Concl poteſt vir à ſponſalibus recedere, ſi poſt fœ- 5
mina tactus impudicos alterius, ut amplexus, & oſcula patiatur quo eſt notabilis mutatio, idque in magnum viri dedecus cedit.Item quia hujuſmodi fœmina dicitur impudicè vivere, legatumque ſibi relictum ea lege,ut caſtè & honeſtè vivat amittit:ut cum Bald.probat *Cov.4.decr.2. p c.7.§.6.n.* .Tandem quia oculorum amiſſio eſt juſta diſſolvendi cauſa ut habetur *c.Quemadmodum de jurejur.* ne conjuges ſibi diſpliceant, & matr malum exitum habeat, quæ in hoc eventu magis timeri poſſunt.Credo tamen nõ permitti ſponſæ diſſolvere ſponſalia, ob hujuſmodi tactus ſponſi cum alia:quia id ſponſæ non eſt dedecus, nec eſt mutatio alicujus momenti : & ſolum pares ſunt rationes mutuæ fornicationis,ad diſſovendum ſponſalia.

V. Concl.hæc ſponſalium diſſolutio eſt in ſolius inno- 6
centis favorem:quare fornicans aſtrictus manet, innocens autem,liber.Quia delictum proprium non debet immunitatem præſtare fornicanti,& abſolutionem à contractu, *c.2.de tranſlatio.prælator.*Præterea,quia quod favore alicujus introductum eſt,non debet in ejus damnum retorqueri.*Quod favore,C.de legibus,& l.Null.ff.eod.t.*ſic *D. Ant. 3. p.t.1.c.18.§.1.caſu 6.Palud 4.d.27.q.1.a.3.caſu 1.n.17.*& 31. *Roſella verb.Sponſalia n.8.*ubi *Ang.n.29. Sylv. q. 10. caſu 7.Tab.q.9.n.10.caſu 6. Armi n.12.Brun.de ſpon.conc.8.n.4. Sot.4.d.27 q.2.a.5.verſ.Septimo dirimuntur.Navar. ſum. c. 22.lat.n.27.verſ.nono.Hiſp.n.25. Cov.4.decr.1.p. c. 5. init. n.2.Sarmient.1.ſelect.c.5.n.3. Ant.Cucus,l.5.inſtit. major. t. 10.n.62. Alex.Carr.l.2.de ſponſ.15.Barth.à Led.de matrim. in dub.13.caſu 7.Enriq.l.11.de matr.c.14.n. 6.Vivald. ead. 1.p.de ſponſ.c.5.n.34 Lud.Lop.2. inſtr. de matrim. c. 38.f. 1039.Philiarc.de Offic.ſacerd.t.1.p 2.l.2. c. 1. Manuel 1.t. ſum.2.edit.c.245.n. 6. Petr. de Ledeſm.de matr. q. 43. a.3. caſu 6.*

Tria tamen ſpecialiter in dubium vertuntur in hac diſ- 7
put.I.eſt quid dicendum, ſi ſponſa vi præciſa cognita ſit, quidam enim negant præbere juſtam cauſam diſſolvendi ſponſalia,quia ſponſa culpa vacavit,nec ſimilis copula jus dat ſeparandi matr.quoad torum, ut omnes fatentur : nec fœmina fidem frangit,nec ſuſpecta redditur in futurum, quibus rationibus innititur textus *c.Quemadmodum,de jurejur.*dum decidit ſponſalia ob alterius fornicationem dirimi poſſe.Ita docent *Tab.verb.Sponſal. q. 9.n.10. caſu 6. Arm.ibi.n.12.* idem limitantes ſi ſponſus ad ordines promoveri anhelet,docent *Rynaerius*& *Hugo*, quos refert, & ſequitur *Roſella,verb.Sponſalia, num. 9.* Sed dicendum eſt eſſe cauſam ſufficientem diſſolvendi, ut colligitur ex *cap. Raptor.27.q.2* & tenet *ibid gloſſ.verb.Noluerit, & cap. Si quippe,ead.q.verb.Quæritur, & d.c. Quemadmodum, verb.*

Oculos

Digitized by Google

Oculos, ubi *Hoſtien.ſuper verb.Juram.Jo. Andr.n.*15. *Ant.n.*13.*Abb.n.*12.*Alex.de Nevo n.*17.*Imol.n.*10,*fine Lex* 8. *t.* 1. *p.*4.*& ibi.Greg.Lop.verb.Robada* Bran.*de ſponſ. concl.* 8. *n.*4. *Ang.verb.Sponſ.n.*19.ubi *Sal.q.*10.*caſu.*7.*Nav.ſum.c.* 22. *lat.n.*17.*verſ.Nono Hiſp.n.*25.*Cov.*4.*decr.*1.*r.c.*5. *init. n.* 2. *Ant.Cuc.l.*5.*inſt.major.t.*10.*n.*16.*Lancel.inſtit.juris can.l.* 2. *t.de ſponſ.verb. Fornicata* ,& ex Theologis *Pal. n.* 17. *D. Ant.Sot.Petr.de Ledeſ.Barth.à Ledeſ.Enriq. Manuel Lud. Lop. Vivald.n.*33. quos omnes retuli n.præced. Ducuntur autem ferè omnes hi DD. quia vir eam ducens bigamus efficietur. Sed hæc ratio non generaliter probat, ſi enim ſponſa vi cognita non eſſet aliàs virgo, vel ſponſus viduus eſſet, ratio nihil probat, quia ex alia parte ad vitium bigamiæ contracturus erat. Unde ut ratio generalis ſit, omneſque caſus comprehendat (ut exiſtimo comprehendere) ea eſſe debet, qui eſt notabiliſſima mutatio, & maxima infamiæ nota vir afficietur, rari enim credent omnino invitam cognitam eſſe: & qualitercumque id eveniat, abhorrent homines cùm ea contrahere: & hac ratione uſus eſt *Sylv. verb.ſponſalia, q.* 10. *caſu* 7. ubi reddens rationem hu us (inquit) per ea, quæ dicentur caſu ultimo, ubi dicit diſſolvi quoties accidit nova cauſa, quæ à principio exiſtens, impediret ſponſalia contrahi.

8 II. Dubium eſt, an ſimiliter ſponſalia diſſolvantur per viri omninò inviti, culpæque expertis fornicationem. Affirmat quidam, quia quoad fornicationem ambo ſponſi æquales judicantur. Ita *gl.c.Sic quippe,ſi.*27.*q.*2.& videtur tenere *Nav.ſum.c.*22.*Hiſp n.*25. *lat. num.* 27.*verſ.*9. dicit enim indiſtinctè diſſolvi ob alterius fornicationem violentam. At omnino contrarium credo, quia vir culpa vacat, quarè ex hac parte non eſt cur diſſolvantur: nec fœmina incurrit aliquam notam, vel aliquod aliud damnũ, quare ad paria judicantur, dum fornicatio culpabilis eſt, ſecus quando inculpabilis, quia vir cùm ea contrahens grave damnũ patitur fœmina autem nullum prorſus: & favent huic ſententiæ Doctores n.præc.allegati, cum omnes innitantur damno inde ſponſo redundanti: quæ ratio in ſponſa ceſſat.

9 Ultimum dubium eſt, utrum ſi uterque poſt ſponſalia fornicetur compenſentur delicta, ita ut neutri liceat à ſpõſalibus reſilire? Affirmat *Palud.*4. *d.* 27.*p.*1.*a.*3.*nu.*17. *verſ. Quarto in compenſando*; eaque ratione dicitur, quia in cauſa matrimonii uterque æqualis eſt, & mutua fornicatio compenſatur, nec quamvis fœminæ fornicatio gravior ſit, permittitur divortium viro fornicanti. Verius tamen eſt non eſſe compenſationem fornicationi ſponſæ cùm fornitione ſponſi: quare licèt fœmina fornicans non poſſit reſilire ob ſponſi forniciationem, poterit tamen, vir fornicans reſilire, quia iniquè fieret compenſatio, ubi detrimẽtum eſt multo gravius, ut eſt detrimentum viri ob fornicationem ſponſæ: multò enim turpior eſt fornicatio in fœmina, ut ex multis probat *Tir.l.*1.*connubial.n.* 45. Qua ratione licèt fœminæ meretrici non liceat filiam ob meretricium exhæredare, *l.In Arenam.C.de inoffi.teſt.fine*, ibi, *niſi & ipſa ſimilis conditionis ſit, cùm in parvitio turpitudinis ſit*, patri tamen concubinario licitum eſt filiam meretricem exhæredare: quia turpitudo non eſt æqualis: ut cum aliis multis docet *Covar.c.Raynut.de teſtam.initio,n.* 15. Nec ſimile de matrimonio locum habet: quia multò facilius ſolvuntur ſponſalia, quàm matrim. quoad torum: illa enim ob quamlibet mutationem notabilem ſupervenientem ſolvuntur, hoc autem minimè, ſic tenet *Enriq.* dicens eſſe communem ſententiam, *l.*11.*de matrim.c.*14.*n.*6.

DISPUTATIO LVI.

Utrùm ſponſalia diſſolvantur ob ſuperveniens juris impedimentum?

SUMMARIUM.

*Quando impedimentum ſupervenien s, eſt dirimens, ſolvuntur, n.*1.
Quando eſt impediens tantum, 1 opinio affirmans, nu. 2. *Secunda verior, negans,*3.
An is cujus culpa contrahitur impedimentum, teneatur diſpenſationem impetrare, 4.

1 QUando impedimentum eſt dirimens, fatentur omnes diſſolvi ſponſalia: ut ſi contractis ſponſalibus oriatur, affinitas inter ſponſos ex fornicatione cum conſanguineis in 1. vel 2. gradu: quia jam non poteſt inter illos conſiſtere matrimonium.

2 Si autem ſit impediens tantum: quidam, teſte *Palud.*4. *d.*18.*q.*1.*a.*3.*n.*31. tenent dirimi, ex parte innocentis ſolum, ne alter ex crimine ſuo reportet commodum; quare licèt obtineat diſpenſationem, non habet jus ad priora ſponſalia: quia jam innocens jus diſſolvendi acquiſierat, & hoc dicit eſſe probabile *Palud.ibi n.* 32. & refert *Magiſtrum* 4.*d.*35. Sed cùm diligenter quæſierim, non inveni in ipſo: idem videtur tenere *Sot.*4.*d.*27.*q.*1.*a.* 5. *caſu* 8. & *Lancel.inſt.juris can.l.*2.*t.de ſponſ.verb.Diffamat.* ubi uterque dicit diſſolvi ob affinitatem, vel cognationem, vel aliud quodcumque juris impedimentum & clarius videtur id tenere *Petr.de Ledeſ.de matr.q.*43. *a.* 3. *cauſa* 3. ait enim diſſolvi ſi ſuperveniat quodcumque impedimentum ex iis, quæ impediunt.

3 Exiſtimo tamen hos DD. intelligere de impedimentis dirimentibus: omnia enim exempla, quæ ſubjiciunt, ex iis ſunt. Quare verius eſt non dirimi: (ſi votum ſimplex excipias, de quo ſuprà diſp.46.n.5. ratione ſpeciali, id affirmavi quia talia impedimenta matrimonio obſtant, dum res eſt omnino integra ſecus, quando ſponſalia præceſſerant: & ſic inchoatio matrimonii. Præterea, quia impedimenta, impedientia excepto voto, juxta multos non ſunt in uſu, nec diſpenſatione indigent, & ita tanquam verius tenet hoc *Palud.ibi.n.*32.

4 Rogabis autem, utrum is cujus culpa contrahitur impedimentum dirimens, teneatur diſpenſationem impetrare, ut ſponſalia perficiat? *Petr. de Ledeſ.de matr.q.* 43. *a.* 3. *cauſa* 3. affirmat teneri, quia culpa ſua effectus eſt impotens, nec par eſt ut immunitatem à fide præſtita, delictum illi concedat, contra *c.* 1. *de tranſlat.prælat.* Et confirm. quia eo ipſo, quod ſponſa jus habet ad matri. comparat jus ne injuſtè impediatur: ergò ſponſus, qui injuſtè impedivit, tenetur ex juſtitia impedimentum auferre, modo ſibi poſſibili. Et hæc ſent. placet, caſu quovis fœminam deflorarit; vel ea notabilem famæ jacturam patiatur, ni ducatur in in uxorem: vel ſi hæc ceſſent, poteſt facilè diſpenſatio impetrari: ſecus quando nec hæc concurrunt, & diſpenſatio magnis expenſis eget, & magna mora: ut quia Roma valde diſtat; promiſſio enim intelligitur rebus in eodem ſtatu manentibus, *c.Quemadmodum, de jurejurando.*

DISPUTATIO LVII.

Utrùm ſponſalia diſſolvantur ob fœditatem notabilem ut amiſſionem naſi, aut oculorum, aut, morbum congioſum ſupervenientem alteri ſponſo?

SUMMARIUM.

Diſſolvuntur etiam jurata ſi poſtea al er ſpo ſus leproſus, paralyticus fieret, oculos aut naſum amitteret, n. 1. *& ibi, juramentum intelligitur rebus in eodem ſtatu manentibus.*
Idem de quolibet morbo con agioſo ſupervenienti, vel præcedenti ignorato, n. 2 *& de ep lepſia, vel ſi os malè oleat, vel nota fama ſuperveniat ut ſi criminis turpis alter damnetur.*
Quid ſi alter unum ocu'um amittat, 2.
Quid ſi fœmi a erat pulcherrima: & facta eſt utabiliter deformis, vel quæcunque alia notabilis deformitas ſuperveniat, 4.
In his caſibus ſolvuntur tantum ex parte ill us, qui illæſus eſt, 5.
Solvuntur argumenta, & explicatur ca. Quemadmodum, de jurejurando; & exempla non arctant regulam, 6.

PRima concluſ. Diſſolvuntur ſponſaiia etiam juramento firmata, fœditate notabili, ut oculorum, vel naſi amiſſione, vel turpiori alia ſupervenienti paralyſi, aut lepra. habetur expreſsè *Quemadmodum, de jurejur. principium*: & ibi redditur ratio, quia juramentum intelligitur rebus in eodem ſtatu permanentibus.

II. Concluſ. idem dicendum eſt de quolibet morbo contagioſo

Digitized by Google

contagioſo ſupervenienti alteri ſponſo: eſt enim notabiliſſima mutatio, ut ſi morbus Gallicus alteri superveniat, ſic *Nav ſum.c.22.Hiſp.n.25.lat.n.27.caſu* 8. *Ant.Cuc.l.* 5. *inſt major.t.*10.*n.*63.*Enr.t.*11.*de matr.c.*15.*n.*7.*Pet.à. Ledeſ. de matr.q.*43.*a.*3.*cauſ.*5 *Philiarc.de offi.ſacerd.t.*1.*p.* 2.*l.* 2. *c.*1.Idem dica de gravi infirmitate ſupervenienti incurabili, ut epilepſia. Sic *D.Th.*4.*d.*27.*q.*2.*a.*3.*ad* 3. *Palud.ibi q.* 1.*a.*3.*caſu* 7.*n.*15. *Ant.Cucus d n.* 63.Idem dic.ſi os male olcat, nec arte medica ſubveniri poſſit. ſic *Ant Cucus eod. n* 63.dicens multos juriſperitos conſultos,in eandem ſent deſcendiſſe. Idem à fortiori cenſendum eſt, ſi animi, vel exiſtimationis notabilis deformitas ſequuta ſit,ut ſi ſponſus furti, vel alterius criminis turpis damnatus ſit, quia major eſt morum & famæ,quàm corporum, habenda ratio, ſic *Ant.Cucus,eod.nu.* 63. Quando autem hæc præcedunt ignorantur tamen,dicam diſp.63. per totam.

3 Quid autem, ſi alter oculus tantum amittatur: *Palud.* 4.*d.*27.*q* 1.3.*caſu* 8.*n.*25. negat diſſolvi quia *d. c. Quemadmodum*,dicitur diſſolvi oculorum amiſſione, aut rei turpioris eventu. Credo tamen diſſolvi: nec textum vim facere in utriuſque oculi amiſſione,ſed in notabili deformitate,& magna mutatione: ſatis autem notabilis eſt, fieri coclitem:quod colligitur ex ratione in textu ſubjuncta, quæ eſt promiſſionem intelligi rebus in eodem ſtatu manentibus. Et confirm. quia infrà diſp.61.n.3. dicemus ob quamcunque notabilem mutationem, quæ ſi à principio adeſſet, obſtaret ne ſponſalia contraherentur, ea diſſolvi: hæc autem mutatio abſque dubio à principio impediret. Tandem probatur ex dicendis n.ſeq Huic ſent.favent. *D. Ant.*3.*p.tit.*1.*c.*18.§.*caſu* 3 *Navar. Philiarcus*, & *Petr.de Ledeſ.n.præced.allegati*, ubi dicunt diſſolvi ob oculi, vel naſi amiſſionem.

4 Urgentior autem difficultas eſt, an ſi ſponſa tempore ſponſalium pulcherrima eſſet, diſſolvuntur ſponſalia, ea effecta notabiliter deformi. Aliqui negant diſſolvi, quia textus *d.c.Quemadmodum*,ſolum hoc conceſſit, dum deformitas contingit ob oculorum, aut naſi amiſſionem, ſic *Cov.*4.*decr.*1.*p.c* 5.*init.n.*6. *Alex.Carr.l.*1.*de ſponſ.c.*15.*fin. Matienz.l.*5.*recop.t.*1.*rubr.gl.*1.*n.*47.*Lud.Lop.* 2. *p. inſt. de matr.c.*38.*f.*1047.Verius tamen mihi videtur diſſolvi,quia res non in eodem ſtatu permanent, eſtque notabiliſſima mutatio, & talis quæ à principio exiſtens,ſponſalia impediret.Item quia ideò textus *d.c.Quemadmodum*, ſtatuit ob tam notabilem deformitatem ſponſalia diſſolvi, ne ſibi invicem ſponſi diſpliceant,& matrim. ſic contractum infelicem exitum habeat:ut docent *D.Th.*4.*c.*27.*q.*2.*a.*3 *ad* 3. & *ibi Sotus q.*1.*a.*5.*caſu* 9.at eadem prorſus ratio procedit in hoc caſu:imo *Sotus ibi* expreſsè dicit diſſolvi ob deformitatem ſupervenientem.Et melius, *Innoc.d. c. Quemadmodum,n.*3.& *ibi Hoſti.ſuper. verb. Profecto.* explicantes illum textum, illiuſque rationem reddentes, hæc dicunt: *diſſolvuntur ſponſal.quando notabilis deformitas ſupervenit, quia non manent res in eodem ſtatu, cùm non ſit fœmina apta facere id,propter quod ducitur,ſcilicet tollere viro fornicandi occaſionem:quia ad eam tam deformem accedere non valet*, quod prorſus in noſtro caſu contingit,huic etiam ſententiæ favent *gloſſ.fi.verb.Cogi,de conjug.leproſo*, ubi *Abbas n.* 2.& *Alex. de Nev. n.*2.*Ant.c.Quemadmodum,de jurejur.in princ.n.*19.& *ibi Imol.n.*5.*Nav.ſum.c.*21.*Hiſp.n.* 25. *lat. n.* 27.*caſu*,8.ubi dicunt ſolvi ob quamlibet notabilem deformitatem ſupervenientem.

5 Ultima Concl. omnia prædicta intelliguntur ex parte illius qui illæſus eſt:eo enim volente ſolvuntur ſponſalia, ſecus,nolente,quia in favorem illius hoc eſt. Quod intelligo,niſi morbus incurabilis ſuperveniens, talis eſſet, ut medicorum judicio notabiliter matrimonio noceret, non enim tenetur morbo affectus, tam notabili ſalutis detrimento,fidei ſponſalium ſtare,maximè cùm res non ſint in eodem ſtatu,ſed notabiliter mutatæ.

Ad argum.propoſitum n.4.deſumptum ex *d.c.Quemadmodum*, reſpondetur, illam deformitatem oculorum, aut naſi amiſſionis, aut lepræ proponi ibi tantum exempli gratia:quod regulam arctat,ſive diſpoſitionem, *l.*1 §. *Quod vulgo, ff. de vi, & vi arma. & l. Damni infecti ſtipulatio ff.de damno infect.*& docent ex multis *Tiraquel.l. Si unquam.verb. Liberis,n.* 37.*C. de revoc. donat.* & ita videmus cùm *tex.d.c.Quemadmodum*,explicuerit lepram, vel paralyſim;DD.extendere ad morbum Gallicum,ut dixi n.2.cum tamen minus gravis ſit.

DISPUTATIO LVIII.

Utrùm propter morum aſperitatem notabilem, ſeu ſævitiam alterius, denuò cognitam, vel propter capitales inimicitias inter ſponſos ortas,diſſolvantur ſponſalia?

SUMMARIUM.

Diſſolvuntur ob morum aſperitatem,vel ſævitiam, n. 1.
Idem ob quamcumque cauſam ſufficientem ad matrimonii jam contracti divortium celebrandum, 2.
*Idem ob graves,& capitales inimicitias inter ſponſos ortas, n.*3.
*Explicatur c.Veniens, qui cleric. vel vovit. n.*4.

Videtur non diſſolvi propter morum aſperitatem, vel ſævitiam.nam *c.Veniens.qui cler.vel vov.* dicitur non diſſolvi,eo quod ſponſa plura audierit de ſponſi ſeveritate Dicendum tamen eſt diſſolvi, quoties denuò agnoſcitur notabilis morum aſperitas, & ſævitia alterius. Prob. quia hæc eſt ſufficiens cauſa divortii matrimonii, *c. Literas de reſtit.ſpoliat fine*:ergo à fortiori diſſolvet ſponſalia: hoc enim argumento utitur textus *c.Quemadmodum de jurejuran.*ad probandum fornicatione dirimi ſponſalia:quia ea eſt juſta divortii cauſa.Sic docent *Abb. c. Veniens, qui cler.vel vov.n.*2.ubi *Alex.de Nevo,n.*2.*Prepoſ.cap.De illis, de ſponſ.n.*5. *Angel.verb.Sponſalia,n.*41.*Sylv.ibi.q.*10.*caſu* 15 *Tab.q.*9.*n.*10.*fine*,*Armilla,n.*13.*Sotus* 4.*d.*17.*q.*2. *a.* 5. *caſu* 11.*Veracruz.*1.*p.ſpeculi,* 1.*a.*21.*caſu* 15. *Philiarc.de offic.ſacerd.t.*1.*p.*2.*li.*2.*c.*1.*Enriq.l.*11.*de matr. cap.* 14. *n.* 6. *Lud. Lop.*2.*p inſtruct.de matr.c.*38.*f.* 1051. 1

2 Hinc infertur, eadem ratione idem dicendum eſſe de qualibet ſufficienti cauſa ad faciendum matrimonii divortium. Sic *Enriquez ibid.*

Tandem idem dicendum eſt,ob graves & capitales inimicitias inter ſponſos ortas, ob rationem *c.*2.& *c. requiſivit,de ſpon.* ne ſcilicet matrimonium infelices exitus habeat.Item,quia eſt nova cauſa,& notabilis mutatio ſuperveniens.Sic *Hoſt.ſum.t.de ſponſ.*§.*ult.Prepoſ.d.c.De illis, n.* 5. *Ang.verb.ſponſ.n.*31 ubi *Syl.q.*10.*caſu.*8.*Tab.q.* 9. *n.* 10. *caſu* 11. *Arm.n* 13.*Nav.ſum.c.*22.*Hiſp.n.*19.*lat n.* 27. *caſu* 11.*Greg.Lop.l.*7.*verb.Excuſation.t.*1. *p.* 4. Et ex Theologis *Palud.*4.*d.*17.*q.*1.*a.*3.*caſu* 7.*n.*25 *fine*,*Sot.eadem d.q.*2. *a.*5. *caſu* 11.*Veracruz,*1.*p.ſpec.a.*21.*caſu* 13.*Enriq.l*11.*de matr. c.*14.*n.*6.*Petr.de Ledeſ. de matr.q.*43.*a.* 3. *cauſa* 11. *Bart. à Ledeſ.dub.*13.*de matr.caſ.*9.*Vega l.*3. *ſum.caſ.* 325. 3

Ad arg.deſumptum ex *d.c.Veniens*, reſpondetur ſponſam id non certò noviſſe,ſed ex auditu, ſecus tamen eſſet, ſi certò ſciret,ut benè explicat *Alex.de Nevo ibi,n.*2. quare timor ille vanus fuit:ut docet *ibi gl.verb. De ſeveritate.* & *ibi Abb.n.* 2.

DISPUTATIO LIX.

Utrùm ſponſalia ob pauperpatem ſupervenientem diſſolvantur:ut ſi ſponſa,quæ dives erat, ad paupertatem redacta ſit?

SUMMARIUM.

Quando dotis promiſſio præceſſit 1. *opinio negans diſſolvi,n.* 1.& *ſecunda affirmans,* 2.
Quid,quando nulla proceſſit dotis promiſſio, & an tunc cenſeantur omnia bona in dotem promiſſa 1 *opinio negans,n* 3.*Secunda verior, affirmans,*4.*Quid, ſi ſponſalia ſint juramento firmata,* 5.
*Quid,ſi ſponſus notabiliter pauperior fiat,n.*6. & *quid, quando alter notabiliter ditior,* 7.

In

Digitized by Google

1 IN duplici eventu poteſt diſputari quæſtio præſens: prior eſt, ubi dotis promiſſio præceſſit. Poſterior, ubi ea minimè præceſſit. In priori eventu *Bald. cap. Quemadmodum, de jureiur. n. 8. & ibi Alex. de Nevo n. 16.* dicunt minimè dirimi ſponſalia, eo quòd ſponſa quæ dives erat, facultatibus jam lapſa, dotem promiſſam implere non poſſit: ſecus autem, quando mulier dolo non cavit, quia à principio novit ſe non eſſe ſolvendo. Quia culpa omnino caret, & ita par non eſt, ut damnum diſſolutionis ſponſalium ſentiat.

2 Dicendum tamen eſt diſſolvi ſponſalia, nec teneri alterum eam ducere. Quia promiſſio dotis eſt veluti conditio, ſub qua ſponſalia celebrantur, quare deficiente conditione, etiam citra fœminæ culpam, non obligabunt; ſic docent omnes DD. allegandi n. 3. & 4. & ultra illos *Sotus 4. d. 27. q. 2. 1. 5. caſu 6. Bart. à Led. dub. 13. de matrim. caſu 10. Manuel. 1. to. ſum in 2. edit. c. 245. n. 5. Petrus de Led. de matr. q. 43. a. 3. cauſa 9. Vega lib. 3. ſum. caſu 325.* & ex juriſperitis *Gr. Lop. l. 7. verb. Excuſacion. t. 1. p. 4. Brunel. de ſponſ. concl. 8. n. 6. Menoch. de arbitrariis, l. 2. cent. 5. caſu 455. n. 6.* Et idem dicendum eſt, licèt ſponſalia juramento firmata ſunt, quia juramentum eaſdem contractus conditiones recipit: *l. fin. C. de non nu. pecun.* ſic *Ant. Gabr. in mea edit. to. 2. com. lib. 7. verb. ſponſ. f. 312. & P. de Led. proximè citatus.*

3 In poſteriori autem caſu urgentior eſt difficultas: & duplex eſt ſent. I. docet nulla dotis promiſſione prævia, non diſſolvi ſponſalia, ob paupertatem ſponſæ ſupervenientem. Ducitur autem, quia dote non promiſſâ, non eſt verum omnia bona in dotem ſponderi: ut cum aliis docet *Cov. 4. decr. 1. p. c. 5. init. n. 5. Roland. de lucro dotis, q. 73. Maſcar. de prob. concl. 577. n. 2. Barb. ff. ſolut. matr. rubr. 4. p. n. 32.* Item quia ſibi ſponſus imputare debet, quod nullum de dote tradenda pactum inierit. Sic docent *glo. c. Quemadmodum, verb. Oculos de jurej. & ibi Hoſt. ſuper verb. Iuramentum. Io. Andr. n. 15. Alex. de Nevo n. 16. Ant. n. 14. Imol. n. 10. Cov. 4. decr. 1. p. c. 5. init. n. 5. Alex. Carrer lib. 1. de ſponſ. c. 15. fi. Ant. Gabr. in mea edit. t. 2. comm. lib. 10. verb. Sponſ. f. 311. Meno. conſ. 386. n. 3. vol. 4. Matienz. l. 5. recop. t. 1. rubr. gl. 1. n. 47. P. Greg. Syntagm. iuris. p. 2. lib. 8. c. 9. n. 9.* Et ex Theologis. *Palud. 4. d. 17. q. 1. a. 2. n. 14. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matr. c. 38. fol. 1047. Manuel. 1. to. ſum. 3. edit. c. 245. n. 3.* limitans, ut intelligatur, quando ſponſus eſt ita dives, ut ſuſtinendo ſit matrimonii onera, uxorémque alendo. Et hæc ſententia eſt ſatis probabilis.

II. Sent. cui tanquam veriori adhæreo, docet diſſolvi. Pr. qui ſponſa dives cenſetur omnia bona ſua in dotem promittere, ut tradit *Bart. l. Si conſtante, num. 8. ff. ſolut. matr.* & dicit eſſe probabile *Io. Lup. rubr. donatio, §. 53. n. 1. fine,* & cum multis docet *Ant. Gom. l. 50. Tauri, num. 17.* & notatur *l. Mulier bona ff. de jure dot.* ergo ſi facultatibus labatur, cum dotem tacitè promiſſam ſolvendo non ſit, deficienti conditione, ſponſalia non obligant. 2. Quia quicquid ſit de hoc fundaměto, quod ſatis dubium eſſe fateor, & de quo latè conſulendus eſt *Men. de præſump. l. 3. tota præſump. 6.* negari non poteſt, quin ſit notabiliſſima mutatio, & quæ à principio exiſtens, ſponſalia contrahi impediret: ergo ſuperveniens, ea diſſolvet, juxta regulam tradendam diſp. 62. n. 3. Et confirm. quia promiſſio intelligitur rebus in eodem ſtatu permanentibus, *c. Quemadmodum de jurej.* hanc tenet *Abb.* aliquantulum dubius *eo c. Quemadmodum, n. 10. &* Brunel. ſimiliter dubius, *de ſponſ. concl. 8. n. 6. Ang. verb. Sponſ. n. 33.* ubi *Sylv. q. 10. caſu 9. Nav. ſum. c. 22. Hiſp. n. 26. lat. n. 27. Ant. Cucus l. 5. inſtit. majo. tit. 10. n. 71.* Et ex Theologis, *Enriq. l. 11. de matr. c. 14. n. 6.*

Hinc infertur idem dicendum eſſe, ſi ea ſponſalia juramento firmentur, quia juramentum ſimiliter intelligitur rebus notabiliter non mutatis, *c. Quemadmodum* ſic *Ant. Cucus eod. n. 71.*

5 2. Infertur dicendum eſſe, ſi ſponſus tempore ſponſalium ditiſſimus eſſet: nam ei poſtmodum facto notabiliter pauperi, non tenetur ſponſa nubere, quia eſt notabiliſſima mutatio, quæ à principio contractum impediret, ſic *Ant. Cucu. eod. n. 71.*

Si tamen uno ſponſo in eodem ſtatu permanenti, alteri ingentiſſima divitiarum copia accreſceret, non ob id ſponſalia diſſolventur: quia alter non effectus eſt deterioris conditionis: ut ſi promiſi vendere mequum pretio, quod tunc juſtum erat nihil nocebit valor ultò auctior traditionis tempore, & ita ſentiunt viri doctiſſimi neoterici. 6

DISPUTATIO LX.

Utrùm jurans ſe aliquam ducturum, nulla dotis promiſſione præmiſſa, teneatur ipſam ducere, ſi cùm ipſa dives ſit, nullam ei dotem aſſignare velit?

SUMMARIUM.

Prima opi. io teneri, & nulla dotis promiſſione prævia, non videri tacitè actum de dote, n. 1.

Secunda verior non teneri, & tacitè tunc videri actum de dote, n. 2. & ib. quid ſi matrim. promiſſo abſque dotis poſitione, defloruta virgo eſt.

QUidam affirmant teneri, quãdo vir dives eſſet, oneráque matrimonii ſuſtinere poſſet: quia fœmina dives non tenetur dotem minimè promiſſam deſtinare: ut ultrà DD. allegandos, probat cum aliis *Barboſa ff. ſol. matr. rubr. n. 32.* Et ea eſt ratio, nam cum matrimonium [illegible] conſtare poſſit, conditio deſtinandæ dotis extrinſeca [illegible] conditiones autem extrinſecæ non intelliguntur, niſi exprimantur *l. Si ita ſtipulatus, §. Chryſogonus, de verb. oblig.* Item quia ſibi ſponſus imputare debet, nil de dote conſtituenda pactum eſſe. Sic docent *Cov. 4. decr. 1. p. c. 5. init. n. 5. Ant. Cucus l. 5. inſt. major. t. 10. n. 71. Matienzo lib. 5. recop. tit. 1. rub. gl. 1. n. 47. Lud. Lop. 2. inſtruct. de matr. c. 38. f. 1048. & c. 36. f. 1036. col. 2. Man. 1. tom. ſum. 2. edit. c. 97. n. 8.* 7

8 Quamvis tamen hoc probabile ſit, probabilius credo non teneri: quia licet matrim. conſtare poſſit ſine dote, non tamen decens & honeſtum eſt, ut dote privetur. Quare conditio dotis non eſt omnino extrinſeca matrimonio, & tacitè de ea actum videtur, vel totius patrimonii mulieris, ut voluerunt multi DD. quos retuli diſp. præc. n. 4. vel ſaltem partis matrimonii, juxta viri dignitatem, ut notatur *l. Mulier bona, & l. Quæro ff. de jure dot.* Et ita hanc ſent. ſuſtinent *Bald. c. Iuravit de probat. num. 3. & 4. Io. Luc. c. Per veſtras de donat. inter vir. & uxor. natab. 3. § 2. n. 4. Jaſ. Lancelot. & Sylv. nuptialis,* ut refert & ſequitur *Gutier. de jurã. 1. p. c. 37. n. 3. fine, Men. de arbitr. l. 2. cent. 5. caſu 455. n. 6.* Et ex Theologis, *Palud. 4. d. 28. q. 2. concl. 4. n. 14.* qui etiam in fortioribus terminis loquitur, nempe licèt virginem promiſſione matrimonii habita, aliquis defloraverit: intelligitur enim promiſſio dote conſtituta, juxta propriam poſſibilitatem.

DISPUTATIO LXI.

Utrùm diſſolvantur ſponſalia ſi ex matrim. ſcandala probabiliter, & mali exitus timeantur, vel propter paternam contradictionem, vel Pontificis, aut Epiſcopi diſpenſationem?

SUMMARIUM.

An diſſolvantur timore ſcandali, aut mali exitus, n. 1. remiſſivè.

Pontifex poteſt diſpenſare in ſponſalibus etiam juratis, 2.

Epiſcopus poteſt in ſua diœceſi, quidquid Pontifex in toto orbe, non tamen poteſt in ſponſalibus, 3.

CIrca timorem ſcandali, vel mali exitus, dixi ſupra diſput. 14. n. 3. quando autem pater repugnat, dixi diſp. 14. num. 4. 1

De diſpenſatione autem utrum poſſit Pontifex, non eſt dubium poſſe Pontificem diſpenſare ex juſta cauſa, ſi quidem in matrimonio rato probabiliſſima ſententia id concedit.

De Epiſcopo autem videtur id poſſe: quia, quicquid poteſt Pontifex in univerſo orbe, ſi ea excipias, quæ ad univerſæ Eccleſiæ ſtatum pertinent, ut res fidei definire, poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, niſi ei ſpecialiter per

Pontificem

Pontificem aliquid reſervetur:ut docent Abulenſ. cap. 16. Mat.q.87. lit E. Victoria rel. de matr. p.1.n.7. Sot.4.d.17.q.1. a.4. verſ. At quo tandem & melius l.10. de juſt. q.1.a.3. ad 2. & 4.d.32.q.1.a.3. fine, Gambara de offic. leg. l.10.n.466 & 476. Theſaur. Chriſtianæ relig. c.17. Nic. de Cuſa. lib. 2. de concor. Cathol. c.3. Verucruz 2.p. ſpec.a.28. poſt 3. concl. verſ. Ex iſta concl. Perez lib.8. ordinam. tit.13.l.5. paulo poſt prin. & t.18.l.2. verſ. E ſtatutos contra ellos, Enriq. l.6. de pœn. c.14 n.7. in com. li. K. & l.10. de ſacram. ordinis. r.35.n.2 & 12. de matr. c.3.n.2. in comm. lit. N. Aragon. 2.2.q.88.a.11. verſ. Si quis autem quærat an omnis, & ante 2. concl. ad idem eſt Majolus lib.5. de irregul. c.51.n.4. & refert Hugonem, ubi dicit poſſe Epiſcopum diſpenſare in omnibus caſibus, qui ſibi ſpecialiter non reſervantur. Et ratio eſt manifeſta, quia eſt paſtor ordinarius in ſua diœceſi, ſicut Pontifex in toto orbe: licèt ſit ipſi ſubjectus, ergo in iis in quibus Pontifex non limitat ejus juriſdictionem, habet poteſtatem ordinariam: ſicut quilibet confeſſarius poteſt æquè ac Pontifex ab omnibus peccatis abſolvere, niſi per Pontificem, aut Epiſcopum caſus aliquis reſervetur: ſi ergo Pontifex poteſt in ſponſalibus diſpenſare, cum nullibi reſervet hanc facultatem poterit ſimiliter Epiſcopus. Sed dicendum eſt non poſſe: ut docet Palud. 4 d.17.q.1.a.2.n.14. quia jus eſt acquiſitum tertio, quod nullus præter ſupremum principem auferre poteſt. Item, quia hac ratione Doctores negant poſſe Epiſcopum relaxare juramentum tertio præſtitum, niſi turpitudo ex parte illius tertii reperiatur. Præterea, quia jure Pontificio hoc reſervatur, ut conſtat ex c. Ex literis, el 2. c. de ſponſal. ubi præcipit Pontifex Epiſcopis, ut compellant ad ſponſal. fidem ſervandam, in qua lege cum ſit ſuperioris, nequit Epiſcopus diſpenſare.

DISPUTATIO LXII.

Utrùm aliæ regulæ generales tradant ad ſponſal. diſſolutionem?

SUMMARIUM.

Cum vincula ſint inæqualia, an fortius vincat, & diſſolvat ſponſalia, n. 1

Quid quando ſunt duo æqualia, utrum illorum prævaleat, ſi ſint incompoſſibilia, 2.

Quid ſi nova cauſa ſuperveniat quæ à principio exiſtens, impediret ſponſalia, 3.

Quid ſi ſponſalia eſſent juramento firmata, num 4 & quid, ſi ante cauſæ ſuperventum, alter in mora fuerat, 5.

An credendum ſit in utroque foro dicenti, ſi illa cauſa à principio extitiſſet, ſe non contracturum, n. 6 & ibi, ea quæ in animo conſiſtunt, probantur partis juramento.

1 TRiplex regula aſſignari ſolet. I. eſt, cum vincula ſunt inæqualia, fortius etſi poſterius ſit, vincit. Hanc tradunt Card. c. Sicut de ſponſ. n.1. Henr. c. Rurſus, qui clerici, vel voventes, initio Major 4.d.27.q.3. fine, D. Anton. 3. p. 1. cap.18. §. 2. Syl. verb. Sponſalia, q.7 ubi Tabiena, q.ult. Armilla, n.13. & probatur ex c. Si inter, de ſponſal. Sed hæc regula ſæpè deficit: nam ſponſalia jurata fortius vinculum ſunt non juratis, & tamen ſi hæc præcedant, minimè per illa diſſolvuntur, ut probavi diſp.50.n.2. Præterea, matrimonium conſummatum, fortius vinculum eſt matr. rato, & tamen non dirimit illud: nec d. c. Si inter, eam regulam probat, ſed ex quadam re ſpeciali definita, colligunt Doctores eam regulam generalem. Et ita eam reprobat Bart. à Led. dubio 13. de matr. caſu 2.

2 II. Regula eſt, quoties ſunt duo vincula paria incompoſſibilia, prius prævalet, & dirimit poſterius. Sic iidem DD. relati n.1. & hæc eſt univerſaliter vera, ſi vincula ſint ejuſdem rationis, ut poſteriora ſponſalia dirimantur per priora: ut vinculis diverſæ rationis fallit aliquando quia majus vinculum videtur matrimonii rati, cum ſit vinculum contractus, & ſacramenti, quàm profeſſionis, quæ ſolius contractus vinculum continet: & tamen hæc ſubſequens dirimit illud præcedens.

3 III. Regula eſt, quando poſt contracta ſponſalia, inconveniens aliquod notabile, aut nova cauſa, quæ à principio exiſtens impediret ea contrahi, ſupervenit, præbet juſtam diſſolvendi cauſam. Ratio eſt, quia promiſſio non obligat ultra promittentis intentionem, ſed intentio virtualis eſt promittentium, non ſe obligare in hoc caſu indiſſolubiliter: ergo eſt juſta diſſolvendi cauſa. Et confirm. quia rebus notabiliter mutatis promiſſio non obligat, c. Quemadmodum, de jurejurando: in hoc autem eventu notabilis mutatio ſupervenit. Quod ſi objicias hanc non eſſe liberalem promiſſionem, ſed contractum: ad reſcindendos autem cæteros contractus hæc cauſa non ſufficit: immò hæc regula communiter reprobatur in voto, cùm ſit liberalis promiſſio. Fateor hæc, verum diverſa ratio eſt in ſponſalibus majorem enim libertatem petunt, cum ad mutuum amorem ordinentur & ad contrahendum vinculum matr. conſummati, omnino indiſſolubile quod in voto, & cæteris contractibus minimè contingit. Quare hanc regulam docent Hoſt. ſum. tit. de jurejur. n.3. Ant. d. c. Quemad. n 13. Ang. verb. Sponſa 12. ubi Sylv. q 10. caſu 17. & ver. Pactum. §. 4. & Juramentum, 5. q.1. d.3. Armilla, verb. Juramentum, n. 35. Major. 4.d.17.q.3. Petr. de Soto lect.18. de matr. §. Nunc de ratione, Nav. ſum c.12. Hiſp. nu.26. lat.27, & l.4. conſ. in 1. edit. conſ.34. in 2. conſ.9. Greg. Lop. l.7. t.1. p.4. verb. Excuſacion. Veracr. 1 ſpeculi, a.21. caſu 16. Enriq. l.11. de matrim. c.14. fin. Bart. à Led. dub.13. de matr. poſt 13. caſum, Philiarc. de offic. ſacerd. t.1. p. 2. l. c.1. Petr. de Led. de matr. q. 4. a 3. cauſa 1. Mar. 1. to. ſ. m. in 2. edit. c.245. n.11. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matr. c.38. f.1051 D. Ant. 2. p. t.10. c.6. §.5. Ant. Cucus lib. 5. inſtit. major. t.10 fine.

4 Hinc infero idem dicendum eſſe, quamvis ſponſalia juramento ſtabilita ſint, quia juramentum includit omnes conditiones contractus, cui adjicitur l. fi. C. de non n. pecun. & intelligitur rebus in eodem ſtatu manentibus, d. c. Quemadmodum, & ita in omni juramento docent Hoſtien. ut. D. Ant. citati n. præc. & Sylv. Juramentum, q.1. d.3. Armilla verb. Juramentum, n.35. Vega lib 2. ſum. caſu 392.

5 Idem cenſendum eſt quamvis hæc nova cauſa ſuperveniens, vel aliæ ſufficientes ad diſſolvenda ſponſ. contingant poſtquam ſponſus in mora fuit ea implendi: verbi gratia, tenebatur intra annum implere, & culpa ſua biennio non implevit, ſi eo tranſacto ſponſa fornicetur, aut alia nobilis mutatio ei ſuperveniat, non tenetur eam ducere tenebitur tamen damna reſarcire, quod ex ea mora ſponſæ redundavit. Et ratio eſt, quia ut optimè docet P. Mol. to.2. de juſt. tr.2. diſp.272. §.12. § Sunt vero nonnulla, ſi promiſſore in mora conſtituto, ſuperveniat cauſa, quæ ante moram contingens, ab obligatione ipſum eximeret, non omnino deobligat: licèt enim non teneatur promiſſa implere, tenetur tamen ad intereſſe, & damna ex ea mora ſubſequuta, quia à tempore moræ injuſtitiam admiſit.

6 Demum obſervandum eſt, aſſerenti ſe minimè promiſſurum, ſi à principio talis cauſa adeſſet, adhibendum eſſe fidem in utroque foro, ſi judicio prudentis viri conſideratis negotii circunſtantiis, veriſimile ſit nequaquam promiſſurum, ſi illam præcogitaſſet. Sic Nav. ſum c.18. lat. n.7. Hiſp. num.5. & poteſt eſſe ratio, nam ea, quæ animo conſiſtunt, cùm hominibus innoteſcere nequeant, teſtibus probari non poſſunt, ut ſcientia, & ignorantia & proinde partis juramento probantur, ut optimè Cov. 2. c.10. n.1. & multi alii, quos referunt, & ſequuntur Maſcard. de prob. concl.45. n.48. & concl.94. n.5. Gratian. reg. 270. n.1.

DISPUTATIO LXIII.

Utrùm cauſæ ſufficientes ad diſſolvenda ſponſalia, dum poſt ipſa accidunt, ſatis ſint ad id, ſi ſponſalia præcedant, dum fuerunt probabiliter ignoratæ?

SUMMARIUM.

Prima opinio non ſat eſſe & ſpecialiter in fornicatione, n 1.

Suffi ſunt cauſæ præcedentes ignoratæ, 2. & ibi juncto 9, in jure pariæ ſunt non eſſe & non apparere & res dicitur fieri, quando primum innoteſcit, & exponitur, c. Quemadmodum, de jur ejurando.

Ob

Ob fornicationem ſponſæ præcedentem, quæ virgo putabatur, diſſolvuntur, n 3 & idem ſi putabatur virgo, & erat vidua.
Quid ſi erat vidua, vel al às corrupta, ponitur 1. opinio negans n. 4 & ſecunda verior. 5.
Quid ſi tempore contractus ſponſalium, eo affectus inita ſunt, ut ſi contrahens ſciret, adhuc ea iniret, n. 6. remiſſivè.
Quid, ſi ſponſalia juramento ſtabilita ſint. 7.
An ob fornicationem ſponſi præcedentem ignoratam poſſit ſponſa diſſolvere ſponſalia, ponitur opinio affirmans, n. 8. & ſecunda verior negans, 9.
Quid, ſi denuo ſponſa ſciat ſponſum eſſe valde. vitiis deditum, 10.

1 HActenus diſputavimus de cauſis juſtis ſponſalia diſſolvendi, in ſpeciali: ſupereſt aliquas quæſtiones agitare, quæ omnes illas cauſas concernunt: In quæſtione ergo præſenti *Palud.4 d.27.q.1.a.3. n. 33. & ſuppl. Gabrielis ead.d.4.q.2.a.3. dub. 5.* problematicè hoc defendunt: & *Palud.* in eam partem magis propendet, ut eæ cauſæ præcedentes ignoratæ, non ſufficiant: per *c. Quemadmodum, de jurejur.* ubi definitur ſponſal. minimè diſſolvi ob fornicationem, vel morbum præcedentem. & *idem Pal. n. 16. verſ. 3. in opponend. & n. 34. ſupplementum eod. eod. a. 3. dub.* 4 dicunt quamvis probabile ſit ob alias cauſas præcedentes ignoratas, poſſe dirimi ſponſal. at ob fornicationem præcedentem dirimi poſſe, improbabile eſſe: quia ideò fornicatio ſubſequens diſſolvit, quod veriſimile non ſit ſponſam matrimonii fidem ſervaturam, quæ ſponſalium fregit. Quæ ratio deficit in fornicatione antecedenti, multi enim ante ſponſal. incontinentes inveniuntur, qui iis initis continent, & ad hoc matrimonio junguntur, ut contineant, idem de fornicatione præcedenti docet *Nava. lib. 4. conſilior. in 2. edit. t. de divortii, con. 3. n. 1.*

Sit tamen I Concluſio, cauſæ ſufficientes aliæ à forni-
2 catione, ad diſſolvenda ſponſalia, ſi poſt ipſa acciderent, ut lepra, morbus gallicus, & cæteræ, ſufficiunt, licet contigerint ante ſponſalia, ſi tamen erant ab altero probabiliter ignoratæ. Pr. quia ſi quis vendat occultando vitium eſt cauſa ſufficiens ad diſſolvendam venditionem, ergo à fortiori vitium occultum eſt cauſa ſufficiens ad diſſolvenda ſponſalia contracta, per illius vitii ignorantiam: cum nullus ſit contractus tantam libertatem exigens, ac ſponſalium. 1. Quia in jure paria ſunt, aliquid ſupervenire, & præcedere ignoranter, res enim dicitur fieri, quando primum innoteſcit, *cap. paſtoralis de exceptionibu*: juxta illud Marc. ult *data eſt mihi omnis poteſtas*, id eſt, ex nunc eſt nota 3. quia paria ſunt in jure non eſſe, & non apparere, *l. Duo ſunt Titii ff. de teſt. tut. & l. In lege ff. de contrah. emp.* ergo à contrario ſenſu paria ſunt eſſe, & apparere, cum ergo poſt ſpóſalia vitium appareat, tunc dicitur denuo eſſe 4. Quia *l. ult C. de ſponſ.* habetur reſilientem à ſponſalibus ex cauſa præcedenti ignorata, non amittere arrhas, quod ſecus eſſet, ſi reſiliendo culpam admitteret: ut dixi ſupra diſp. 36. n. 2. Tandem, quia rebus notabiliter mutatis non obligat promiſſio, *c. Quemadmodum, de jurejurand.* ſed reſpectu hujus res ſunt notabiliter mutatæ, cum denuo inveniat vitium notabile prorſus ignoratum Unde dum *d. c. Quemadmodum*, aſſeritur propter cauſas præcedentes non diſſolvi ſponſalia, intelligitur, ſi eæ ignoratæ non ſint. Pro hac ſent. videtur apertè *gloſſ. d. c. Quemadmodum verb. Præcedentem*, ubi reddens rationem cur ob præcedentem fœminæ fornicationem non licet ſponſo reſilire: ait, quia contrahendo cum ea, videtur mores ejus approbare: & clarius *Ant. ibi n. 3.* addit enim, ſcienter contrahendo: cum enim nihil volitum, quin præcognitum ſit ignorans non cenſetur approbare: & tenent expreſsè *Vigu. inſt. c. 16. §. 7. verſ. fin. Sotus 4. d. 27. q. 2 d. 5. caſu 9. Enriq. lib. 11. de matrim. c. 14. n. 6. Barth. à Ledeſm. de matrim. dub. 13 caſu 6. Petr. de Ledeſ. de matrim. q. 43. a. 3. caſu 5. & 11. Lud. Lop. 2. q inſtruct. de matrim. 2. 38. fol.* 1047. Idem tenentur dicere Doctores allegandi num. ſeq. qui in fornicatione præcedenti ignorata id aſſerunt: ratio enim qua ducuntur, in omnibus aliis auſis locum habet.

II. Concluſio, ob fornicationem præcedentem ſponſæ
3 poteſt ſponſus qui eam ignorabat, virginem eſſe exiſtimans, diſſolvere ſponſalia. Probatur rationibus præcedentis concluſionis. Item, quia cauſa hæc denuo cognita, notabilem mutationem facit, cum ignominioſum viro ſit fœminam corruptam ducere: & prudenter magni ſit ductam virginem eſſe. Præterea, quia vir notabile damnum incurret, cum bigamus fiat, & proinde ad ordines, ſi illas eligat promoveri non poſſit: & ita tenent *Hugo ca. Raptor, 27. q. 2.* & pro eadem ſunt *gloſſ. & Ant.* retuli n. præced & docent expreſsè *Roſella verb. Sponſal. a, n. 9.* ubi *Angel. n. 29. Sylv q. 10. caſu 6. Tabiena q. 9. n. 10. caſu 6. Armilla, n 11 D. Ant. 3 p. tit. 1. c. 18. § 1. caſu. 6. Nav. ſum. c. 22. Hiſp. n. 2. Iac. n. 17. caſu 9. Sot. caſu 7. Bart. à Led. caſ. 7. Petr. de Led. caſu 9. Lud. Lop. eo. c. 38. f.* 1049. *Enriq.* quos omnes retulit n. præced. *Corduba ſum. q 49. P. Moli to. 2. de juſt. tr. diſp 272. f. 120. §. Deinde ſi mulieri. Philiar. de off. ſacerd. t. 1. p. 2. l. 2. c. 1. Man. 1. ſum. 2 edit. c. 245. n. 6 Viv. candel. p. 1. de ſponſ. c. 5. num.* 15 Immò idem dicendum eſt ſi ſponſus putaret eſſe virginem, cùm tamen ſit vidua: tum ob irregularitatem, quam incurreret, & ſi fortè ipſe alias bigamus eſſet, novam bigamiam incurreret & ita difficilior redderetur diſpenſatio: tum etiam, quia non infima nota eſt viduam ducere, & magis æſtimant homines virgone, an vidua ſit ducenda in uxorem.

Gravius autem dubium eſt, dum ſponſus notat ſpon- 4
ſam viduam eſſe, utrum ob fornicationem præcedentem ſibi incognitam jus habeat ſponſalia diſſolvendi. Nam *Hugo D. Ant. Sylv. Enriquez. n. prec. allegati.* id negant: & videntur à contrario ſenſu tenere *Roſella, Angel. Tabiena, Armilla, Corduba, Sotus Bart à Ledeſ. Petr. à Ledeſ. Vival. ibi allegati, & Lud. Lop. 2 inſtr. de matrim. c. 26. fol.* 1026. dicunt enim diſſolvi ob fornicationem præcedentem, quando ſponſus putabat virginem eſſe, quare contrarium videtur ſentire, dum ſciebat eſſe viduam

Verius tamen eſt, adhuc poſſe ſponſum recedere à 5
ſponſalibus, quia eſt notabilis mutatio, & cauſa novè cognita quæ virum prudentem meritò retraheret in principio à ſponſalib. contrahendis; magna enim infamia ac dedecoris nota afficitur ducens inhoneſtam, cum tamen putaret viduam honeſtam eſſe. Huic ſententiæ favent *Navar. & Philiarc n. 3. relati*, abſolutè enim, & indiſtinctè dicunt diſſolvi ſponſalia ob fornicationem ſponſæ præcedentem ignotam. Et fere expreſſe hoc tenet *P. Molina t 2. de juſt. tra. 2. diſp. 272. §. Deinde ſi mulieri*, ubi dicit dirimi ſponſalia per fornicationem præcedentem ignoratam, per quam ſponſa virginitatem amiſit, aut quæ illam notabiliter reddit magis infamem, quam antea eſſet nota. Si tamen ſponſus conſcius erat ſponſam impudicam eſſe, & infamem ob fornicationes, licèt poſtea detegantur aliæ fornicationes prævię ſibi ignotæ, quæ paulò plus infamem reddunt, non eſt ſufficiens diſſolvendi cauſa, quia non eſt notabilis mutatio: ut bene *P. Molina ibidem.*

Utrum autem ob has cauſas præcedentes poſſit ſponſus reſilire, dum eo affectu contraxit, ut ſi eas noſſet, ſimiliter contraheret, dicam diſp. 65.

III. Concluſio, utraque præcedens concluſio vera eſt, 6
quamvis ſponſalia juramento ſtabilita ſint: poſſunt enim adhuc diſſolvi ex eiſdem cauſis præcedentibus ignoratis: & ſic DD. omnes citati videntur intelligere: nam explicant caſum *c. Quemadmodum, de jurejur.* ubi dicitur ſponſalia jurata diſſolvi ob deformitatem, vel fornicationem ſubſequentem, non verò ob præcedentem: & dicunt intelligi, quandò præcedens eſt cognita: ergo etiam loquuntur de ſponſalibus juratis.

Tandem an idem ſit de ſponſa reſpectu fornicationis 7
ſponſi ignoratæ, meritò dubitatur Nam *Navar ſum. c. 22. Hiſp. n. 15. lat. 27. caſu 9.* in ea videtur eſſe ſent. ut poſſit ſponſa ratione illius à ſponſalibus recedere; ait enim indiſtinctè poſſe diſſolvi ſponſ. propter alterius fornicationem præcedentē ignoratam. Et poteſt probari, quia poſſunt diſſolvi ob fornicationem viri ſubſequentem, ergo ob præcedentem. Probo conſequentiam ex fundamento 1. concluſ. ubi probavimus in jure pari eſſe nunc ſciri, & nunc eſſe.

Digitized by Google

1 Sed tanquam certum tenendum eſt oppoſitum. Quia nulla nota nec ignominia eſt fœminæ, viro qui aliam cognovit, nubere, nec obſtat ratio oppoſita; negant enim conſequentiam, nam tunc paria ſunt, nunc eſſe & nunc cognoſci, quando eadem eſt ratio impedimenti, idémque inconveniens, ſive illud præcedat ſive ſequatur, ut contingit in lepra, morbo gallico, & in cæteris hujuſmodi: tunc enim quando erat ignotum vitium, perinde involuntaria eſt promiſſio, ſive id prævium, ſive ſubſequens ſit: at in fornicatione viri, non eſt idem inconveniens, quando præcedit, & quando ſubſequitur: quia quando ſequitur, dat jus diſſolvendi ſponſalia, eo quòd eſt contra eorum fidem indéque ſuſpicio oritur de non ſervanda matrimonii fide: & ideo non dat jus diſſolvendi, quando præcedit: quia ceſſat hæc ratio, quæ totalis eſt, at fornicatio fœminæ, ultra hanc rationem, concedit jus dirimendi ob infamiam viri, & notabilem differentiam, quæ verſatur inter matrim celebratum cum muliere honeſta, vel inhoneſta: quæ ratio æquè procedit in fornicatione fœminæ ſequenti, vel præcedenti ignorata: & hujus ſent. videtur *Molina n. 5. relatus*, quia non ob quamcùnque fornicationem præcedentem ignoratam, diſſolutionem amittit, ſed quando notabiliter magis infamat: quod in viro non contingit.

10 Id demùm fatendum eſt, ſi ſponſus exiſtimabatur non valde vitioſus, & denuò cognoſcat ſponſa eſſe notabiliter vitiis deditum, ita ut notabilem prudentis arbitrio mutationem hæc notitia efficiat, eſſe iſtam cauſam, ut ſponſa à fide præſtita reſiliat: quia talis eſſet, ſi denuo ſuperveniret, & à principio cognita, impediret ſponſalia contrahi.

DISPUTATIO LXIV.

Utrùm dum cauſæ juſtæ diſſolvendi ſponſal. probabiliter ignoratæ, præceſſerunt: non tantum jus ipſa diſſolvendi concedant, ſed ipſo jure ea irrita efficiant?

SUMMARIUM.

Utilitas hujus veritatis an ſit irrita vel irritanda, n. 1.

Quando dolus dant cauſam contractui ſponſalium, ſunt ipſo jure nulla, & idem de quacunque alio contractu bonæ fidei, & quando dicatur dolum dare cauſam contractui, n. 2 & 3. ubi an hæc ſponſal. ſint nulla prorſus, vel ſolum ex parte decepti.

Quando alter ſponſum non decepit, ſed quidam tertius, vel ipſemet contrahens ſua propria falſa exiſtimatione deceptus eſt. 1 opinio, eſſe irrita 4. Secunda verior non eſſe irrita, ſed irritanda 5.

Quando dolus non dedit cauſam contractui non ſunt irrita: & an ſint irritanda, remiſſivè, 6.

Solvuntur argumenta. 7.

1 HUjus rei cognitio neceſſaria valde eſt propter publicæ honeſtatis impedimentum, ſi enim ſponſalia valida ſint, quamvis poſtea irritentur, orietur utique: quod ſecus eſt, ſi ipſo jure irrita ſint.

Supponendum eſt dupliciter poſſe dolum in contractu reperiri. 1. ita ut det cauſam contractui, quod tunc evenit quando ſecluſo eo dolo, veritatéque cognita, contrahendum non eſſet: ut ſi quis dolo venditoris ductus emat, aliàs nullo modo empturus. 2 ut non det cauſam contractui, ſed in ipſo incidat, quod contingit, quando adhuc veritate cognita contractus celebrandus eſſet, ut ſi emptor dolo venditoris inductus emit, adhuc tamen ſecluſo dolo empturus, licet forè non tanti. Sic *Roſella, verb. Dolus n. 1. ubi Angel. n 9. Tabiena q. 7. n. 8. Armilla n. 6. Sylv. verb Culpæ, q. 5 Metina C. de reſtit. q 13. init. P. Molin. tom. 2 de juſt. tract. 2. diſp. 352. paulo poſt principium & omnes.*

Sit I. Concluſio, quando dolus admiſſus per alterum ſponſum, ipſóque culpæ reo exiſtente, cauſam dedit contractui ſponſalium, ſunt ipſo jure irrita, ita ut ſpõſus deceptus nullo medio ipſis aſtringatur. Prob. quia omnes contractus bonæ fidei, ex hujuſmodi dolo irriti ſunt, *l. Et eleganter, 7. in princip. ff. de dolo, & l. 57. tit. 5. p. 5.* Et ratio eſt quoniam ſic deceptus ſponſus, conſenſurus minimè erat ſed errore ductus ſenſit, in quo alter per dolum & injuſtitiam participavit, cum ergo error involuntarium cauſet, aſſenſúſque ſi per dolum & injuſtitiam exortus ejus, qui alter conſentiens ſe intendebat obligare, invalidus & inefficax erit: & ita omnes contractus bonæ fidei, ex hujuſmodi dolo irritos eſſe docent *Bart. d. l. & Eleganter, in prin. n. 9. Jaſon, inſtit. de act. §. Actionum, n. 13. Covar.* multos alios referens *reg. Poſſeſ. 2. p. §. 6. fi. Valaſcus de jure emphyteut. 1. p. q. 5. n. 9. Mol. d. diſp. 352. concl.* 1. ubi multos alios refert contra paucos quos pro oppoſita ſententia refert *Covar.* dixi eſſe prorſus nulla ex parte decepti, quia ex parte decipientis, ſi ipſe velit ſponſalibus ſtare, non eſt modica difficultas an teneatur decipiens. De qua re infra lib. 4. diſp. 15. ubi ſimilis quæſtio tractanda eſt de matrim. per metum contracto, utrum ſi coactus velit ratum habere illud matrimonium teneatur cogens. Et breviter nunc probabilius credo, utrumque liberum eſſe à fide ſponſalium, niſi aliud damnum ſequutum ſit: ratione enim damni ſequuti poſſet decipiens teneri altero volente: ſicut de ficte promittente latè dixi ſupra diſp. 10. poſſet etiam decipiens in pœnam fraudis cogi ſtare ſponſalibus volente altero: cum tamen hæc pœna ſit, judicis ſententiam deſiderat: & ratio eſt, quia contractus ſponſalium claudicare nequit: & aliis rationibus late pro. diſput. citata, contra alios, quos ibi refero, ſatis probabiliter oppoſitum ſentientes, nempe ea parte ſolius decepti, irrita eſſe ſponſalia.

Major autem difficultas, eſt quando dolus cauſam dedit contractui ſponſalium, ſed doli illius particeps non 5
fuit alter ſponſus contrahens, ſed quidam tertius, vel alter nullo cauſam dante, ſed ſua falſa exiſtimatione deceptus eſt, videtur enim adhuc eſſe nulla ſponſalia: quia de ipſorum ratione eſt mutua obligatio, ſed hic deceptus nullo modo manet obligatus coram Deo, aliàs cum nil novum superveniat non poſſet errore detecto reſilire, cujus contrarium diximus diſp. præced. n. 2. ergo hæc ſponſalia ſunt ipſo jure irrita. 2. Quia deficit conſenſus, cum ex errore præſtitus ſit, & nihil magis contrarium conſenſui: quàm error. *l. Si per errorem, ff. de juriſd. omn. judicum.* 3. Quia votum ex errore emiſſum nullum prorſus eſt, ut ſi quis Romanam peregrinationem voveret, exiſtimans Romam propinquam eſſe: non teneretur voto, certior factus de longiſſima diſtantia, ut fatentur omnes: ergo ſimiliter ſponſalia ex errore contracta, erunt prorſus nulla. Pro hac ſententia ſunt *Conrad. de contractibus, in ſum tot. ope. circa q. 57. dicto 3.* inter ea, quæ ponit in contractibus bonæ fidei: & *Metina, q. 33. de reſtit. paulo poſt prin. junct. verſ. Aliud. dubitum.* ubi dicunt ex natura rei contractum invalidum eſſe, ſive quis decipiatur ab altero contrahente, ſive à quodam tertio, ſive à ſeipſo, quando deceptio fuit invincibilis, & contractui cauſam dedit: niſi (inquiunt) jus humanum in hoc eventu conſenſum ſuppleat. Cum ergo in ſponſalibus ſupplere non poſſit: dicendum eſt juxta illos ſponſalia tunc eſſe nulla.

II. Concluſio, verius eſt ſponſalia tunc eſſe valida, de- 6
ceptum tamen habere jus illa diſſolvendi. Prob. qui alii contractus hujuſmodi doli initi, non ſunt irriti, ſed irritandi: quia non deficit ſubſtantialis conſenſus, ut probat optimè *Bart. d. l. Et eleganter, in prin. n. 6. Cov. reg. Poſſeſſ. 2. p. §. 6. n. 6. verſ. 7. fin.* non enim error contingit circa ſubſtantialia contractus, ſed circa cauſam ad contrahendum inducentem, nec jus humanum illos irritavit, niſi quando alter contrahens doli particeps fuit: ut expreſſè colligi videtur ex *l. 57. tit. p. 5* ibi, *ſi otro alguno le movie ſe razones engannoſas, de manera que ge la oviese de vender, dezimos que tal vendida como eſta, ſe puede disfazer, e no vale, qui es ſeas facha por menos de lo que vale, quier non.* Et confir. quia ut optimè probat *P. Mol. t. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 352. §. Ut quod ſentio:* quando dolus dans cauſam contractui procedit ex injuſtitia alterius contrahentis, non irritat contractum ex ſolo conſenſus defectu, is enim conſenſus eſſet ſtando in jure naturæ ad contractus valorem: ſed ex imperfectione conſenſus, unà cum injuria ejus, cui hic obligandus erat per contractum, quamvis enim error ille abſque injuria

circa

Digitized by Google

circa cauſam contractus gratuiti, ut donationis, illum irritet: ſecus eſt in contractibus oneroſis: & ratio eſt, quia nullus contrahentium admitteret eam legem, ſi eam alter proponeret, neque ea lex communi expedit bono: cum ergo ſponſalia ſint contractus oneroſi, error circa cauſam contrahendi contingens abſque injuria alterius ſponſi, ea non irritabit. Et hujus ſent. videtur. *Palud. 4. d.29 q.2 a. 1. concl. 1. n. 5. & a.2.concl.n.11. & D.Ant.3.p.t.1.c.19 §.5. paulò poſt princip.Sylv.Matr.3.q.12.* ubi omnes hi aſſerunt ſponſalia non vitiari ex falſa cauſa, ut, Contraham tecum: quia es virgo, vel quia ſcio te eſſe divitem.

6 Ultima Concluſio, ſponſalia dolo circa cauſam contrahendi inita, ſi is cauſam contractui non dederit, ſed inciderit in contractum, quia ſcilicet, eo cognito contrahenda eſſent, minimè ſunt irrita. Conſtat, quia hujuſmodi dolus cæteros contractus non annullat, cùm conſenſus non deficiat: & fatentur omnes DD. 1 concl. citati. Utrùm verò ſic deceptus poſſit ea irritare, diſp. ſequenti erit ſermo.

7 Ad arg. propoſita n. 4. reſp. Ad 1. revera deceptum eſſe obligatum, non omnino, & abſolutè, ſed dependenter, niſi velit uti beneficio juris concedentis ſibi poſſe ſponſalia eo errore contracta diſſolvere. Sicut contractus ludi pecunia credita, validus eſt, & ſi opponatur ex eo non oriri obligationē, quia amittens non tenetur ſolvere: reſpondet bene *Mol.t.2.de juſt. tract. 2. diſp 515. ad* 1. amittentem eſſe obligatum, & lucrantem comparaſſe jus ad rem quam lucratus eſt, verè eſſe illi debitam, dependenter tamen ex eo, quòd perdens uti non velit privilegio legis concedentis ſibi poſſe non ſolvere. Ad 2. conſtat ex dictis n. 5. ubi probavimus non deficere conſenſum circa ſubſtantialia contractus, ſed circa contrahendi cauſam. Ad 2. conſtat ex dictis eodem num. 5. votum enim eſt promiſſio quædam gratuita, & ita vitiatur errore illo: ſecus autem eſt de ſponſalibus, quæ contractus oneroſi ſunt.

DISPUTATIO LXV.

Utrùm cum dolus non dedit cauſam contractui ſponſalium, quia ſponſus ignorans cauſas ſufficientes ad eorum diſſolutionem, eo affectu contraxit, ut ſi eas noſſet, non deſiſteret à contractu celebrando, poſſit ob eas novè cognitas, illa diſſolvere?

SUMMARIUM.

Rationes dubitandi 1 & ibi, conditio mente retenta nihil operatur, & taciti, & expreſſi idem eſt judicium.

Cauſæ præcedentes ignoratæ ſi dolus cauſam contractui non dedit, non ſufficiunt ad ſponſalia diſſolvenda: & idem de aliis contractibus, n. 2. & ſolvuntur argumenta, n. 3. & explicatur l. Cum plur. s, § Locator horrei ff locati: & 4 quid dicendum, quando contrahens eſt dubius de voluntate.

1 QUod ea ſponſalia diſſolvi poſſint, urget 1. quia juxta veriorem ſententiam, ſi liber contrahat cum ſerva, ignarus conditionis, matrim. eſt nullum, quamvis contrahens eo eſſet affectu, ut ſi ſciret, adhuc contraheret: quia ibi non eſt conſenſus voluntarius poſitivè & actu, ſed tantum habitu, & animi præparatione, ſed ſimiliter in noſtro caſu non eſt actu voluntas cedendi jure, quod habet ſponſus ad reſcindendum ſponſalia, ob eas cauſas ignoratas: ſed tantum habitualis, & animi præparatione: ergo ea non impediet jus diſſolvendi, 2. quia ſi ſub conditione contraheret ſponſus, Contraham, tecum ſi mille in dotem dederis, ea conditione non ſubſequuta minimè aſtringeretur promiſſione, quamvis eo eſſet affectu tempore contractus, ut minori ſumma promiſſa, adhuc ſe obligaret: ſed contractui ſponſalium tacitè ineſt conditio, niſi res notabiliter mutatæ inveniantur: ergo nihil impediente promittentis affectu, inventa denuò notabili mutatione præcedenti, non tenebitur promiſſis ſtare: taciti enim, & expreſſi, idem eſt judicium, *l.De quibus in fine, ff.de legibus & l.Cum quid ff ſi cert.pet.* & latè *Ever. loco ab expreſſo, ad tacitum*: ubi n. 1. ait hoc facere ad hoc, ut ſicut conditio expreſſa impedit ortum obligationis, *l.Cedere die, ff. de verb. ſig.* ita etiam conditio tacit. 3. quia conditio mente retenta nihil operatur in contractibus, *l. Cum in plures 62. §.Locator horrei. ff. locati* ſed affectus ille, & voluntas conditionalis: Si ſcirem, adhuc contraherem retinetur mente, ergo nihil operabitur, ſed integrum erit ſponſo diſſolvere ſponſalia, perinde ac ſi eum affectum non habuiſſet.

Dicendum tamen eſt non eſſe licitum diſſolvere. Probatur, quia decepto non permittitur contractum reſcindere, ubi dolus cauſam non dedit, ſed tantum agere ad intereſſe: ut probat cum aliis *P. Mol. t.2. de juſt. tract. 2. diſp. 532. §. Dubium eſt, utrum.* Item quia hujuſmodi ſponſalia, ob notabilem mutationem, ſive ſubſequutam, ſive præcedentem ignoratam, poſſunt diſſolvi, ex tacita contrahentis voluntate: quia ſi ea mutatio à principio extitiſſet, vel cognita eſſet, impediret illa contrahi: ut dixi diſ. 62. n. 3. ſed in hoc caſu minimè impediret, ut ſupponimus, ergo non dat jus reſcindendi ſponſalia. Et confirm. quia non poteſt dici notabilis mutatio denuò cognita, quæ non ignorata in principio contractus, illum non impediret. Hujus ſent. videtur P. *Mol. t. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 272. fol. 120. §. Deinde ſi mulieri*, ubi dicens promittentem mulieri, quam virginem exiſtimabat, matrimonium, non teneri detecta defloratione: addidit quaſi id limitans: Si vitium ſciens non promiſiſſet. 2

Ad 1. arg. contrarium, longe diſpar eſt ratio, quia in eo matrimonio defuit conſenſus ſubſtantialis, qui debet neceſſariò eſſe abſque conditionis errore: eò quod jus aliter conſenſum irritet, quare ut verum eſſet matrim. neceſſarius erat conſenſus actualis: in noſtro autem caſu non deficit conſenſus ſubſtantialis, & tantum conceditur diſſolvendi jus, ex habituali quadam voluntate, quia contrahens illius cauſæ conſcius minimè conſentiret: quare cum hæc voluntas habitualis, ceſſet per contrariam habitualem, nullum diſſolvendi jus habebit. Ad 2. diſtinguenda eſt minor, ut tunc vera ſit quando voluntas habitualis, & animi præparatio contrahentis eſt, ut ea cauſa cognita minimè contractum celebraret: quia ſolùm ineſt ea conditio ex voluntate habitualis, & tacita contrahentis, ſecus autem eſt, quando contraria voluntas habitualis aderat. Poteſt, etiam 2. dici, non eſſe notabilem mutationem reſpectu hujus: ut probavi n. 2. Ad 3. ſimiliter diſtinguenda eſt major, ut vera ſit in iis conditionibus, quas oportet utrique contrahenti cognitas eſſe: ſecus autem quando conditio eſt ex illis, quæ contrariam voluntatem actualem vel habitualem ei, quæ verbis exprimitur, includunt: ut contingit hîc: quia verba planum & abſolutum omnino conſenſum indicant, & tantùm ex præſumpta voluntate habituali, admittunt eam conditionem: ſufficiet ergo contraria voluntas habitualis, intus latens. 3

Tandem ubi contrahens eſt dubius de voluntate habituali, judicanda eſt ea voluntas ex cauſæ gravitate: ſi enim ſit ita notabilis, ut arbitrio prudentis gravem mutationem efficiat, præſumendum eſt, ſi illam præcognoſceret, eum minimè contracturum: cum communiter talis ſit contrahentium voluntas. 4

DISPUTATIO LXVI.

Utrùm ſponſus conſcius cauſæ ſufficientis præcedentis ignoratæ, vel ſubſequutæ, diſſolvendi ſponſalia, cenſeatur remittere, ſi poſtea carnaliter ſponſam cognoſcat, ita ut ob illam cauſam non poſſit diſſolvere?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi proponitur, num. 1.

Si ſponſalia fuerunt valida, remittit per copulam ſponſus jus reſcindendi, n. 2 & ibi, conjuges jus divortii, & accuſandi per copulam ſibi remittere.

Quid ſi ſponſus accedens carnaliter, habuit animum non remittendi. 3.

Digitized by Google

Quid quando ſponſalia fuerunt ipſo jure nulla, n. 4 & ibi ſolvitur argumentum 5.

Quid ſi fœmina promittatur matr. ſub conditione, ſi eſt virgo &, virgo non ſit, an copula cenſeatur remiſſum hoc vitium. 6.

1 VIdetur per copulam illud jus minimè remitti, quia quamvis per copulam antiquitus receſſum videbatur à conditione ſponſalibus adjecta, *c. de illis, & c. Per tuas de cond. app.* id tamen erat, ut delicti præſumptio ceſſaret, quare cum hodie non ceſſet, jam non videtur recedi à conditione, ut dixi ſupr. diſp. 26. n. 12. ergo per illam copulam non videtur jus illud remiſſum.

2 Sit I. concl. ſi ſponſalia eo errore contracta, valida ſunt juxta dicta diſp. 64 n. . tunc ſponſus accedens carnaliter ad ſponſam, cenſetur remittere jus reſcindendi ſponſalia, ratione cauſæ præcedentis ignoratæ, vel ſubſequentis, ſi illius cauſæ tempore copulæ conſcius erat: quare non poterit jam ob eam cauſam diſſolvere. Prob. quia conjuges conſcii fornicationis habitæ poſt matrimonium, ſe cognoſcentes amittunt jus petendi divortium: ut docent *D. Th. 4. d. 35. q. un. a. 1. corp. D. Bon. ibi. q. 1. Richard. a. 1. q. 1. Pal. q 1. a. 2. n. 17.* quos omnes alii ſequuntur: quod adeò verum eſt, ut etiam divortio celebrato cenſeantur ſe reconciliare, & in matrimonio perſeverare teneantur, copula inter ipſos ſubſequuta ut bene docent *Sotus 4. d 36. q. unic a 1. verſ. Sextus caſus, Barth à Led. dub. 63. de matr caſ. 6.* Admittunt etiam per eam copulam jus accuſandi, *l. Si uxor, 13. fine, ff. de Jul. de adult.* ibi *abolevit enim prioris matrimonii delicta, reducendo eam,* & docent *gl. c. fin. de ad. verb. Fornicationis, & ibi Anan. n. 4. Abb. n. 7. Alber. l. Conſenſu, n. 9. C de repudiis, Cov. alios referens, 4. decr. 2. p. c. . §. 6. n. 7. Gama dec. 234. n 6. Men. de præſ. l. 3. præſ. 2. n. 20. Padilla l. Tranſigere, n. 9. C. de Tranſ. Jul. Clar. l. 5. recept. § Adulterium, n 18. verſ. Caveat etiam Barb. l. 2. in pr. p. 1. n. 101. ff. ſol. matr.* ergo ſimiliter perdet ſponſus ea copula jus reſcindendi ſponſalia 2. quia non obſtante fornicatione præcedenti, tranſibant antiquitus illa ſponſalia in matrimonium, per copulam: ut tradunt cum aliis *Cov. 4 decr. 1. p. c. 4. §. 1. n. 8 Ant. Cucus l. 5. inſt. maj. t. 10. n 33 Men. de præſ. 2. n. 18 & 19.* quia eam rationem reddit, quod carnaliter cognoſcens omnem culpam, & delictum fornicationis remittat. Et in propriis terminis docent hanc concluſionem. *Ant. Cuc. d. t. 10. n. 33. Cord. ſum. q. 49. Lud. Lop. 1. p. inſt. c. 77. §. Hinc emergit. Man. 1 to. ſum. 2. edit. c 208. con. 10 n. 10.* ubi docent remitti jus recedendi à ſponſalibus ratione fornicationis ſponſæ, copula ſponſi illius fornicationis non ignari: & amplius dicunt *Cordub. Lud. Lop. & Mart.* quamvis tempore ſponſalium exiſtimaſſet ſponſus eam eſſe virginem, adhuc enim dicunt, & benè, non poſſe reſilire, ſi conſcius vitii, copulam cum ea habuit.

3 Hinc infero idem eſſe dicendum, quamvis haberet ſponſus voluntatem non remittendi, adhuc enim non poterit diſſolvere ſponſalia: ſicut non poteſt petere divortium matrimonii conjux, qui conſcius fornicationis alterius, copulam habuit, licèt haberet animum injuriam non remittendi: nam ea remiſſio non à voluntate ſua, ſed ex jure ipſo proficiſcitur. Si autem jam diſſolutis ſponſalibus haberet copulam, non cenſetur ſponſam reconciliare: ita ut ad ſponſalia teneatur: ſicut divortio celebrato, convaleſcit per copulam matrimonium: diſpar enim eſt ratio, nam divortio facto manebat vinculum prioris matrimonii, diſſolutis verò ſponſalibus nullum vinculum ſupererat.

4 II. Concluſio, ſi priora ſponſalia ipſo jure erant nulla, juxta dicta diſp. 64. n. 3. ſi ſponſus dum habuit copulam, conſenſum habuit permanendi in prioribus ſponſalibus, ſciens eſſe irrita, nec ſponſa priorem conſenſum revocaverat, manent firma: ſimiliter ſi ſciebat per illum actum tacitè ratificari, nec contrarium conſenſum habuit; ſecùs autem, ſi id ignoravit, vel habuit diſſenſum. Prob. prima pars, quia cum ſponſa decipiens, habilis fuerit ad contrahendum, conſenſus ex parte ſua validus fuit, & is dum non revocatur, virtute durat, & ſolum deſiderabatur conſenſus alterius, qui ratione doli inefficax erat, ſed hîc modò accedit, & manifeſtatur ſigno externo, nempe copula, quæ conſenſus matrimonialis ſufficiens indicium reputabatur, *c Is cui fidem, de ſponſ.* nedum ipſorum ſponſalium, ſicut fictè ducens fœminam: ſi copulam animo maritali habeat, vel aliter conſentiat, priori fœmina manenti in priſtino conſenſu, reddit validum illud matrim. quod irritum erat, ut dicam l. 2. diſp. 32. n. 9. Prob. . pars. nempe idem eſſe, ſi copulam habeat ſciens per illam ratificari priora ſponſalia: quia ſponſalia infantium, quæ nulla ſunt convaleſcunt per ſimultaneam habitationem, aut copulam ſcientia ratificationis hujus poſtea habitam: ut dixi ſupra diſp. 16. n. 6. Prob. ultima pars, nempe ſi ignoravit priora ſponſalia eſſe nulla, vel per eum actum ratificari, vel habuit diſſenſum, non manere valida, quia ad ratificationem exigitur nullitatis actus ſcientia, & ejus ratificationis per ſequentem actum: ut probavi ead diſp. 16. n 7. ſi autem habuit diſſenſum conſtat nullo modo ratificari: quia cum prior conſenſus fuerit nullus, eſt neceſſarius novus qui hîc deſiderat. Idem dicendum eſt, ſi quis virgini exiſtimatæ ſub expreſſa conditione promitteret matrimonium: Si es virgo; ſi enim virgo non ſit, cùm promiſſio defectu conditionis ſit nulla, judicandum eſt, ſi poſtea eam cognoſcat, ac de ſponſalibus nullis, quamvis copula habeatur defectu virginitatis jam cognito.

Ad arg. fateor per copulam hodie non recedi à condi- 5
tione, ſed noſtra concl. non innititur huic fundamento, ſed remiſſioni injuriæ per copulam.

DISPUTATIO LXVII.

Utrùm in omnibus eventibus, in quibus licitum eſt diſſolvere ſponſalia, ob cauſam præcedentem ignoratam, vel ſupervenientem, ſi juramento ſtabilita ſint, neceſſarium ſit juramenti relaxationem petere?

SUMMARIUM.

Prima opinio eſſe neceſſarium, num. 1.

Secunda verior negans, 2.

Sponſalia non ſunt conditionalia, ob tacitam concluſionem in iis incluſam. 3.

QUidam affirmant: & probari poteſt: quia eſt jura- 1
mentum rei licitæ, quod neceſſariò ſervandum eſt, niſi relaxetur, *c. Si verò, de jurejur.* Sic *Sot. 4. d. 17. q. 2. a. 3. ad 1. Viguer l. inſt. c. 16. §. 7. verſ. Septimo fin.* & videtur tenere *Lud. Lop. 2. inſtr. c. 36. de matr. f.* 1036. dicit enim promittentem ei quam virginem eſſe putabat, non teneri implere, licèt jurarit: quia poteſt petere juramenti relaxationem.

Sed prorſus tenendum eſt nulla opus eſſe relaxatione. 2
Quia ſi juramentum conditionem contineret, ea non impleta nulla deſiderata relaxatione, non aſtringeret: ſed in caſibus omnibus dictis ineſt tacita conditio juramento, ergo. Prob. minor, quia juramentum accedens contractui ſortitur naturam, & conditiones ipſius, *l. ſi. C. de non num. pec.* ſponſalia autem habent tacitam conditionem, ſi res in eodem ſtatu permanſerint, id eſt, ſi cauſa non superveniat, aut præcedens non cognoſcatur, legitima ea ad diſſolvenda. 2. Prob. eadem minor ex *c. Quemadmod. de jurej.* ubi textus decidit fas eſſe abſque perjurio à ſponſalibus juratis reſilire, ob fornicationem ſubſequentem: & reddit rationem, quia ſubintelligitur conditio, ſi alter contra matrimonium non venerit: ubi *gl. verb. Oculos, Hoſt. ibi ſuper verb. Jur. Jo. Andr. n. 13. Anch. n. 3. Ant. n. 13. Bald. in prin. Abb. n. 9. Imol. n. 3.* dicunt, licèt juramentum in hoc caſu poſſit abſque peccato obſervari minimè tamen obligare: eò quod deficit tacita conditio, quæ ineſt, ſi res in eodem ſtatu permanſerit, *c. Ne quis, 22. q. 2. & l. Cum quis, ff. de ſolut.*

Nec tamen hinc inferas ſponſalia omnia eſſe conditio- 3
nalia, cum tacitam includant conditionem: id enim abſurdiſſimũ eſſet, ſequeretur enim ex iis ex cauſa iuſta diſſolutis, non oriri impedimentum publicæ honeſtatis, ut contingit

Digitized by Google

tingit in ſponſalibus verè conditionalibus, quando conditione deficiente dirimuntur, juſta *c.un de ſponſ. in 6.* Sed dicendum eſt ea ſponſalia non eſſe conditionalia, quia conditio tacitè ſubintellecta non reddit actum conditionalem *l.Conditiones, quæ extrinſecus ff de cond.& dem. & c. c.Significaſti cum ibi notatis, de elect.*& diffusè per *DD.l.3. de leg.1.*& ita notant omnes DD. juris Pontificii, n præced. allegati.

Ad argum.contrarium conſtat ex dictis n.2. juramentum enim rei licitæ obligat, donec relaxetur, niſi deficiat conditio expreſſa, vel tacitè ſubintellecta.

DISPUTATIO LXVIII.

Vtrùm dum alter ſponſus vitio aliquo laborat, cujus ſi alter conſcius eſſet, haberet juſtam diſſolvendi ſponſalia cauſam, ut ſi poſt ſponſalia fornicatus eſt, vel patitur morbum gallicum, poſſit compellere petendo coram judice, ut alter ſponſus ea impleat, à quibus injuſtè ob illius cauſæ ignorantiam reſilit?

SUMMARIUM.

Quot ſint difficultates diſputandæ, num. 1.

Quid diſtent inter petere & exigere: & conjux adulter poteſt petere debitum, 2.

An poſſit exigere, dum alterum latet ejus adulterium, 1. opin. non poſſe, 3.

2. Sententia verior, poſſe, n 4. & quid, ſi alter ſuſpicetur adulterium 5.

Solvuntur argumenta, 6.

An ſponſus poſſit alterum ſponſum ignarum ſuæ fornicationis, vel alterius cauſæ ob quam juſtè poterat reſilire, cogere ad ſtandum ſponſalibus, 1. opinio non poſſe, 7.

Secunda verior, poſſe quando ſponſalia fuerunt valida; ſecus, ſi nulla, 8.

An ſimili cauſa laborans, ut ſponſa fornicans, vel morbum patiens gallicum, poſſit ob ſimilem alterius patientis idem vitium, diſſolvere ſponſalia, 9.

An quando alter injuſtè ſecundùm ſuam conſcientiam reſilit, quia ignorat cauſam in altero exiſtentem, amittat in foro conſcientiæ arrhas, n.10. & ſolvuntur argumenta, 11.

Diſputationem hanc quæ frequentiſſima, & valdè neceſſaria eſt apud neminem inveni: & ideo ejus deciſio
1 ex alterius deciſione petenda eſt: quare duplex eſt tractanda quæſtio: Prior eſt, utrum adulter occultus ita jus exigendi debitum amittat, ut non poſſit in conſcientia exigere ab innocenti ignorante illius adulterium. Poſterior eſt diſputatio hîc propoſita, quæ ex prioris ſolutione pendet.

Circa I.quæſtionem, ſupponendum eſt, hoc diſtare inter exigere, & petere: quòd illud importat coactionem, & eſt petere ut debitum: hoc autem, minimè: petimus enim etiam gratis concedenda. Convenit ergo inter omnes adulterum poſſe petere: non enim abſolutè matrimonii uſu privatus eſt, ſicut ſi inceſtum committeret, vel caſtitatem voveret. Tota autem difficultas eſt, an per adulterium latitans alterum conjugem, ſit eo ipſo privatus jure exigendi debitum, ita ut ſi alter neget, licet peccet lethaliter negando, ob erroneam conſcientiam, cum eum lateat adulterium, quod jus negandi concedit: non poſſit ipſum compellere, ut reddat debitum.

Duplex eſt ſent.I.ait eo ipſo eſſe privatum jure exigendi, & tantum poſſe humiliter petere. Prob. 1. quia ſtatim ac conjux adulterium admittit, innocens re vera, & coram Deo eſt abſolutus à debito reddendo ergo adulter non poteſt petere tanquam debitum, cum re vera debitum non ſit. Prob.antecedens, quia ſi noſſet alterius adulterium, maneret abſolutus ſecundùm omnes, notitia autem facti non abſolvit re ipſa, ſed factum ipſum: ergo ante notitiam erat re ipſa abſolutus, & ſolum tenebatur ex conſcientia erronea. 2. Quia reddere ex obligatione, & exigere, ſunt correlativa, ſed uxor talis adulteri non tenetur re vera reddere, ſed tantum ex conſcientia erronea, ergo vir adulter non poteſt exigere. 3. Creditore ratione ignorantiæ non petenti debitum, minimè eximitur debitor ab obligatione ſolvendi, ſed eo ipſo, quod conjux adulteratur, eſt debitor alter immunitatis, & exemptionis ab obligatione reddendi: ergo licèt innocens ex ignorantia minimè petat hoc libertatis debitum, non manet adulter liber, nec poteſt ei libertati contravenire exigendo. Et confirm. quia in caſibus in quibus lege cautum eſt, ſervos libertate donari, licet hi ex ignorantia non petant libertatem, nequit dominus iis ac ſervis uti, cùm verè liberi ſint: jure autem divino per adulterium unius, innocens liber efficitur à reddendi obligatione: ergo. 4. Quia conjux occultè adulter non poteſt petere divortium, nec debitum negare ob adulterium alterius conjugis ſibi notum, licèt alter ſuum ignoret, & ita non poſſit mutuam delictorum compenſationem allegare: ergo ſimiliter quando ipſe ſolus eſt adulter, non poteſt alterum cogere ad reddendum, licèt alter ob ignorantiam non opponat adulterium. Hanc ſent. quæ valdè probabilis eſt, ſuſtinet *Tabiena Matr.4.q.6.n.7. Arm.verb.Matrimonium, n.77 Catharin.l.5.contra Caietan. tract.de ſacr.matr.Nav.ſumma Hiſp.c.28.addit ad n. 21. c. 22.verſ.Lo ſettimos lat.c.22.n.23.Caſtro l.2. de lege pœn. c. 4.ad ſin.Cov.4.decret 2.p.c.27.§.2.n.4.fine*, malè tamen refert pro ſe Caiet. *Enriq l.11.de matrim, c.8.n.2.fin. in com. littera B.Pet.de Lop.de matrim.q.62.a.1.dub* 1.& dicit eſſe hoc certum: eandem ſententiam videntur tenere alii abſolutè docentes adulterum privari jure exigendi debitum, ni ſunt *Roſella verb.Debitum, n.17* ubi *Piſana, n.14.& Arſine, D. Angel.verb. Adulterium n.3.fine.* ubi *Sylv. q. 6. n.8. fine, D.Ant.3.p.cap.1.c.20 §.9.Manuel.1.tom.ſum.in 2.edit c.243 n.14.*

II.ſent.probabilior, tenet conjugem adulterum, dum al- 4
terum adulterium latet, non perdere jus exigendi debitum ſed poſſe ab eo exigere. Prob.adulterum non poſſe exigere, eſt in pœnam ſui delicti, dignus eſt enim, cùm fidem matrimonii fregerit ut ei fides minimè ſervetur: ſed reus non tenetur prodere ſuum delictum, ut à judice, vel ab uxore privetur in illius pœnam, jure exigendi: ergo quamdiu delictum non conſtat uxori, ut adulterum per exceptionem elidat, non privatur jure exigendi debitum, nec ipſe adulter tenetur ſuæ pœnæ eſſe executor. 2. Quia hæc eſt veluti pœna conventionalis, jure divino, & naturali inducta, ut frangenti fidem, fides non ſervetur: ſed pœna conventionalis non debetur ante ſent. judicis, vel ſaltem antequam pars ipſa petat, ut probavi diſput.1.7.n.2.& arg.3. Quia matr. eſt quædam ſocietas, & contractus, & fœdus, in aliis autem contractibus & fœderibus, reus non eſt privatus, ſed privandus: ut filius, qui occultum crimen in patrem admiſit, exhæredatione dignum, & ſocius in ſocium, 4. Quia cum conjux ipſo jure privatur debiti petitione, videmus non eſſe in alterius poteſtate hanc pœnam ei remittere, ut ſi inceſtum cum ſorore conjugis admittat, vel communem filium è ſacro fonte luet; ergo cum conjux innocens poſſit inferre, vel remittere adultero pœnam non exigendi debitum, ſignum eſt non ipſo jure illum ſubire hanc pœnam, ſed cum ei à conjuge innocenti infertur. Hanc tenent *Archid.in conjugio, 32. q. 1.* ubi *Turrec. in fine.*referens *Bern.Hiſpanum, Caiet. opuſ. 17.reſponſ. reſponſione 4.quod habetur.1.t opuſ.tract.31.Sotus 4.d.36.q.unic a.4.verſ Utrum verò uxor.Petr.de Soto lect.26. de matrim.§. pen* & quidam doctiſſimus Theologus, ut teſtatur *Caſtro* pro priori ſent.relatus: *Idem Led.2.p.4.qu.64. a. 2. f. 519. col.1.2.& 3.Palacios 4.d.de.35.d.1.f.786.col. 1. Matien.l. 5.recop.t.1.rub.gl.2.n.101.Enriq.l.t.1.de matr.c.15.n. 6.*

Imo idem credo licèt conjux innocens ſuſpicaretur al- 5
terum adulteratum eſſe, levibus tamen indiciis, quæ non ſunt ſufficientia ad ipſum in foro conſcientiæ excuſandum quia alter non tenetur tunc fateri ſuum crimen, nec innocens jus habet ſpoliandi reum jure petendi, & exigendi, donec ejus delictum ſufficienter norit: quare illa exceptio adulterii, quam opponit, non eſt legitima etiam in foro conſcientiæ.

Ad argum.prioris ſent. reſpondetur. Ad I. non eo ipſo innocentem eſſe abſolutum ab obligatione reddendi, ſed tantum habere jus quo ſe ipſe poſſit abſolvere in foro cóſcientiæ, ſi ſibi factum conſtaret: & quamvis notitia facti

Digitized by Google

non abſolvat,ſed factũ ipſum,eſt tamen conditio ſine qua non,ut juſtè poſſit ſe abſolvere. Ad 2.nego minorem, imo ſecundum rem tenetur reddere,donec innocens adulterii conſcius ſe abſolvat : nam ante talem abſolutionem non eſt alter ſua poſſeſſione ſpoliandus. Ad 3.diſtinguo minorem ,eſt debitor:ita ut teneatur ſe prodere, & ſpoliare , nego:ſed eſt debitor ad hunc ſenſum,ut conjux innocens delicti conſcius poſſit ſe abſolvere : ut qui fregit contractus fidem,eſt debitor pœnæ conventionalis,non ita, ut teneatur illã offerre,ſed ad hunc ſenſum , ut alter habeat jus ab illo exigendi. Ad confirm.dico,leges ipſas jure donare ſervo libertatem:quod hîc non contingit. Ad 4.nego conſeq. quia adultero non negatur divortium ob ſimile alterius adulterium,in ſui delicti pœnam:ſed quia lex concedit ſoli innocenti divortium,& ipſe non eſt innocens:& adulter privatur jure exigendi debitum,in ſui delicti pœnam.

7 II. Quæſtio eſt utrùm ſponſus poſſit cogere alterum , ad fidem ſponſalium ſervandam, quando aliquo vitio occulto laborat,cujus ſi alter conſcius eſſet, poſſet juſtè reſilire. Et quidem,ſi quæſt.præmiſſæ priorem ſent . amplectamur,neceſſariò dicendum eſt non poſſe: & in gratiam hujus partis adhuc ſcrupulus duplex reſtat. Prior eſt, quia licèt quando ſponſus occultaret fornicationem , poſſe dici adhuc eum poſſe cogere ad ſponſalia:quia pœna eſt delicti,privare eo jure:cæterum dum occultat morbum gallicum,quo abſque culpa laborat non poteſt dici eſſe delicti pœnam,ut alter poſſit diſſolvere ſponſalia,quare ſaltem in caſibus,in quibus abſque delicto dirimuntur ſponſalia, dicendum videtur non requiri ut alter jure diſſolvendi ſpoliet:& ita non poterit alterum morbi ignarum cogere. Poſterior eſt , ſi quis promittat matr.alicui ſub conditione dotis tradendæ,ea non tradita non poteſt per alterum cogi implere , quamvis ille conditionis oblitus non alleget hanc exceptionem:ſed ſponſalia habent tacitam conditionem,ut dixi diſp.præc. n. 2. niſi occurrat caſus , ob quem licitum eſt ea diſſolvere, ergo licèt alter per ignorantiam hujus caſus occurrentis , non alleget illum , cogi non poteſt ad ſponſalia.

8 Dicendum tamen eſt ſuſtinendo poſteriorem opinionem quæſtionis præmiſſæ , ſi ſponſalia fuerint valida , (quod quando ſit,vel ſint irrita , dixi tota diſp. 64.) patientem vitium poſſe cogere alterum ſponſum ſtare ſponſalibus dum alter neſcit tali ſcientia illud vitium, ut juſtè poſſit à ſponſalibus reſilire. Prob. quia hic caſus omnino ſimilis eſt illi,ſicut enim per adulterium unius eximitur alter ab obligatione reddendi,ſi illúdque ſciret poſſet objicere:ſic per fornicationem unius , vel aliam juſtam cauſam,eximitur alter ab obligatione implendi ſponſalia ; & ſi illam noſſet,poſſet objicere,& utrobique eſt eadem diſſolvendi ratio,ſcilicet,quia frangenti fidem,fides ſervanda non eſt. Si verò ſponſalia eſſent omnino nulla,quia dolus contractui cauſam dedit , manifeſtum eſt ſponſum doli conſcium,non poſſe alterum ignarum cogere : cum nullo vinculo alter aſtrictus ſit,& ipſe potius teneatur injuriam reſarcire,deſiſtendo à contractu.

9 Id tamen obſervandum eſt,ſponſum ſimili vitio irretitum non poſſe ob æquale vitium,petere ſponſalium diſſolutionem,licèt ſuum occultum ſit,ut fœmina , quæ fornicata eſt,vel morbum gallicum patitur , non poteſt ob eundem morbum,vel viri fornicationem,petere eam diſſolutionem:ut ſimiliter dixi n.6.fin,de divortio petendo,quando uterque conjux paris delicti reus eſt : & conſultò dixi de fœmina,quæ fornicata eſt,nam ſuprà diſp.55.n.9. dixi virum fornicantem poſſe diſſolvere ſponſalia ob fornicationem fœminæ,quia delicta ſunt imparia.

10 Demum ex dictis infertur , eum qui fornicatus eſt , vel aliud vitium patitur,ob quod alter ſic ſciret poſſet à ſponſalibus validè contractis reſilire.ſi dum eſt ignarus, reſiliat,lucrari arrhas : & tuta conſcientia eas retinere , quia hæc eſt earum natura,ut injuſtè reſiliens eas perdat,ut dixi ſupra diſ.36.n.2. Sed hîc ignarus cauſæ injuſtè reſilit, cùm verè,& non ex conſcientia erronea teneatur implere,dum cauſam illam ignorat,& poſſit per alterum cogi:ergo hîc reſiliens perdit arrhas,& alter lucratur.

Ad duplex arg. propoſitum n. 7. reſp. ad 1.fateor tunc non eſſe propriè pœnam,ſed aliquo modo,quam non tenetur alter ſibi infligere:eſt enim quaſi pœna conventionalis,nam tacitè conveniunt partes, quando ſpondent ſibi matr.ut advenienti cauſa notabilem mutationem facienti, non ut ipſo jure diſſolvantur ſponſalia, ſed ut alter jus acquirat,ſi velit,& ſciat,diſſolvendi. Ad 2.dico id procedere in ſponſalibus, verè conditionalibus:quia cum conditio ſuſpendat,nulla oritur obligatio ante conditionis evẽtum: quare cum ea non evenerit , promittens nullo vinculo aſtrictus erat,& ita cogi nequit:at conditiones,quæ tacitè intelliguntur,non faciunt ſpõſalia conditionalia , ut dixi diſp.præc.n.3.& ſubinde non ſuſpendunt conſenſum, ſed ſtatim oritur obligatio , licet diſſolubilis , ſi alter cauſam nolit,velitque ea uti. 11

DISPUTATIO LXIX.

Utrùm neceſſaria ſit judicis authoritas diſſolventis ſponſalia,dum occurrunt cauſæ diſſolventi in præcedentibus diſputationibus expoſitæ ?

SUMMARIUM.

Prima opinio,ſemper requiri authoritatem judicis quoties valent ſponſalia , n. 1.
2. In aliquibus caſibus non requiri , 2.
De ſe ſecluſo ſcandalo non requiritur , 3.
Quid ſi cauſa diſſolvendi eſt publica & certa , & ſponſalia ſimiliter publica,& oriatur ſcandalum ex diſſolutione, 4.
Quid ſi certa & occulta,& ſponſalia ſimiliter occulta , 5.
Quid ſi ſponſalia ſint publica, & cauſa certa,& occulta, & quale peccatum ſit tunc propria authoritate, 6.
Quid ſi cauſa ita occulta ſit,ut nullo modo probari poſſit , & ſponſalia publica , 7.
Quid ſi cauſa diſſolvendi eſt dubia, 8.
An ſufficiat certitudo cauſa opiniativa, & qualis certitudo ſ. ſit in vero quæ foro ſufficiat , 9.
Quis ſit judex hujus diſpoſitionis, 10.
Solvuntur argumenta , & explicantur,c. Duo pueri,& c. De illis,el 1.de ſponſ. imp. & c. Sæculares,33 q.2. n. 11.

Aliqui cenſent ſponſalia valida,nunquam poſſe propria authoritate diſſolvi,probant ex *c.Duo pueri , in fin.de deſp.imp.* ubi pœnitentia imponitur cuidam eo quòd judicio Eccleſiæ irrequiſito ſpõſam dimiſerit,&c.*c.De illis el.1.eo tit.* ubi de impuberibus dicitur , ſi ad pubertatem venientes reclamant , judicio Eccleſiæ ſeparandos eſſe. Et *c.Sæculares,33.q.2.* puniuntur, qui abſque authoritate Eccleſiæ ſeparantur. Ita tenent *Innoc.d.c.De illis,n. un.* 1

Alii autem duplicem caſum tantum excipiunt, in quo liceat propria authoritate diſſolvere , nempe in caſu ingreſſus religionis vel matrimonii alterius contracti , & ratio eſt,quia in his duobus caſibus jus ipſum eſt notiſſimum & cauſa eſt notoria:cum matr. in facie Eccleſiæ celebrari debeat,& profeſſio cum ſolemnitate. Sic docent ex Thelogis *D.Th.4.d.27.q.2.a.3.corp.& ibi Duran.q. 4. a.2. Rich.a.3.q.4.D. Ant.3.p.t.1.c.18.§.1 fin.Vigil.l.inſt.c 16.§.7. verſ.7.fin.* & ex juriſperitis *gl c.De illis,& el.1.de deſp.imp. verb.Judicio,& ibi Ant.n.4.Goffr.ſum.tit.de deſp.imp. n. 9. Hoſt.ſum.t.de ſponſ.§.Et qualiter.c.18.verſ.& nota, quod in 5.caſu.Io. And.c.De illis,de ſponſ.fin.* ubi *Henr.n. 5. Præp.fine,Roſel.Matr.2.n.6.& verb.Sponſalia,n.9.* ubi *Arm. n. 13. l.8.t.1.p.4.& ibi Montal.init,Cov.4.decr.1.p.c.5.init.n.12, Ant.Cuc.l.5 inſt.major.10.n.59 fin.Lancel.inſt.jur.can.l.2.t. de ſponſ.verb.Judicio Eccleſiæ.* Addunt *D. Ant. Roſell. verb. Sponſ.n 9.* huic duplici caſui alium,nempe quando fornicatio eſt notoria,& *Henr.& Præp.* addunt alium , ſcilicèt quando impedimentum aliquod conſanguinitatis, vel affinitatis detegitur,& *Præpoſitus* addit,vel niſi quando alter initiatur ordine ſacro. 2

Sit tamen I.Concl.ex natura rei ubi eſt certitudo cauſæ & facti,nulla deſideratur authoritas judicis , ſed ſi aliquando ea deſideretur , eſt ratione ſcandali vitandi.Prob. 4
quia

Digitized by Google

quia ſponſalia tacitam conditionem habent, niſi aliquis caſus ex dictis accidat: quare occurente aliquo ex iis, licicitum eſt ex natura rei propria authoritate diſſolvere: ſicut deficien te conditione. Sic colligitur ex omnibus DD. n. 4. 5. & 6. allegandis; ſolam enim culpæ cauſam aſſignant dum oritur ſcandalum, quo ceſſante à culpa liberant ea authoritate propria ſolventem, & tenet *Man. 1. tom. ſum. 2. c. 145. n. 1.*

4 Hinc infertur, ſi cauſa diſſolvendi ſponſalia publica ſit, ac certa, tam de jure, quàm de facto; de jure, quia eſt in jure expreſſa & de facto, quia eſt certum talem cauſam adeſſe, tunc licèt ſponſalia ſint publica, poſſe propria authoritate diſſolvi: quia tunc ſcandalum ceſſat, cum diſſolutionis cauſa publica ſit. Sic tenent *Ang. verſ. Sponſ. nu.* 42. ubi *Sylv. q. 11. Tab. q. 9. n. 10. fin. Nav. ſum. c. 22. Hiſp. n. 17. lat. n. 28. Gr. Lop. verb. Mas en todas, t. 1. p.* 4. & ex Theologis *Pal. 4. d. 27. q. 1. a. 3 fin. 36. Man. proximè citatus, Petr. de Led. de matr. q. 43. a. 3 dub. ult. Bart. à Led. dub. 13. de matr. fine, Philiarc. de offic. ſac. to. 1. p. 2. l. 2. c. 1. Vega l. 6. ſum. caſu* 105. Temperant *Petr. de Led. & Bart. à Led.* niſi oriatur ſcandalum: ſed non eſt neceſſarium hoc temperamentum, eſſet enim omnino paſſivum id ſcandalum.

5 2. Infertur, ſi cauſa diſſolutionis certa ſit, de jure, & de facto, licèt occulta, & ſponſalia ſint etiam occulta, poſſe propria authoritate diſſolvi: quia ceſſat ſimiliter ſcandalum. Sic fatentur *Richard. D. Ant. & Vig. cit. n 2. Pal n. 37. Ang. Sylv. Tab. Nav. Pet. à Led. Barth. à Led Vega allegati, n. præced. Turr. c. Ubi non eſt, 30. q. 2. n. 6. Veracr. 1. p. Spec. a. 12 ad fin. Enriq. l. 11. de mat. cap. 14. n. 1. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matrim. c. 38. ad fin.*

6 II. Concl. dum cauſa certa eſt de jure, & de facto, occulta tamen, & ſponſalia publica, judicis authoritas deſideratur ad ea diſſolvenda: non tamen eſſet culpa lethalis, ſed ſolum venialis propria authoritate diſſolvere, niſi inde grave ſcandalum oriatur. Quia nullibi jure cavetur eam authoritatem neceſſariam eſſe, & diſſolvens jure ſuo utitur Sic *Ang. Sylv. Nav. Enriq. Philarcus, Vega relati n. 4. & Tab. verb. Sponſ. q 8. n. 10 fine*, ait, fortè non eſſe mortale.

7 Imo ſi cauſa ita occulta ſit, ut probari nequeat coram judice, vacabit culpa ſponſalia publica propria authoritate diſſolvere, quia petita licentia denegabitur probationis defectu, & ex alia parte recuperat innocens rem ſibi debitam, quam juxta omnes fas eſt propria authoritate capere, quando in judicio recuperari nequit. Sic *Palud. n. 38. & Enriq. alleg. n. 4.*

8 III. Concl. dum cauſa diſſolutionis eſt dubia, de jure, quia non certum eſſe ſufficientem, vel de facto, quia alter non eſt certus eam adeſſe, eſt peccatum lethale propria authoritate ſolvere ſponſalia, quia eſt probabile injuſtitiæ periculum, dum ſpoliatur alter in dubio, jure ſibi acquiſito, ut impleatur fides data Sic *Petr. de Led. & Lud. Lop. citati n. 5.* & colligitur ex aliis allegatis n. 5. & 6.

9 Ne tamen intelligas exigi, ut undequaque certa ſit ſufficientia cauſæ ita ut nulla ſit opinio contraria: vix enim caſus contingeret: ſed requiritur certitudo moralis, id eſt, ut cauſa juxta probabilem opinionem ſit ſufficiens: quia in moralibus ad operandum hæc dicitur certitudo, cùm ſatis ſit, ut quis tutò operetur, opinionem probabilem amplecti, & ita colligo ex *Lud. Lop. d. 38. ad fin.* ubi cautè dixit eſſe peccatum mortale, quando cauſa eſt dubia, diſſolvere ſponſalia, niſi authoritate judicis, vel viri docti aſſerentis eſſe ſufficientem: quæ ſolam opinionem facit. Quæ autem certidudo facti requiratur, dicam diſp. 71. & 72. pro foro externo: & diſp. 73. pro interno.

10 Ultima Concl. judex, cujus authoritate ſponſalia diſſolvenda ſunt, eſt ſolus Eccleſiaſticus, ordinarius, vel delegatus, quia hæc eſt materia ſpiritualis, non autem erit parochus: quia non eſt judex in foro externo Sic *Palud. 4. d. 27. q. 1. n. 38.*

11 Ad arg. propoſita n. 1. reſpondetur, *c. Duo pueri, & c. Sæculares*, loqui de matrimonio de præſenti, à quo alter conjux abſque cauſa receſſerat: ut clarè conſtat ex textu. Ad *c. De illi.* dico nolle textum, eſſe neceſſarium Eccleſiæ judicium, ſed tantum jubere ut Eccleſiaſticus judex, ſi coram ipſo impubes adepta pubertate reclamaverit, eum ſeparet.

DISPUTATIO LXX.

Utrum ſi cauſa diſſolutionis ſponſalium occulta, infamiæ gravis nota afficiat, ut ſi ſit occulta ſponſæ reputatæ virginis fornicatio, poſſit in judicio detegi, ut ea diſſolvantur?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi proponitur, n 1.
Licitum eſt præmiſſa monitione, & quando liceat teſtium vitia occulta detegere & ſuum occultum, ad vitandum damnum, 2.

Ratio dubitādi eſt ea quod de jure naturæ ſit proximi famam illæſam conſervari, cùm vitium occultum eſt. 1

Sed breviter dicendum eſt, non ſtatim cauſam ad judicem deferendam eſſe, ſed prius monendam eſſe ſponſam, ut diſiſtat ut vel ſic infamiam evitet: ſin autem velit, adeundos eſſe parentes, vel viros pios, vel prælatum, ut patrem, vel ipſam moneat: quod ſi adhuc perſiſtat, fas eſſe ad tribunal judicis deferre. Sicut ſimiliter dicunt DD. habentem impedimentum occultum ad ordines, vel matrim. prius eſſe monendum, aliáque media occulta adhibenda, & ſi nihil proſit denunciandum eſſe. Prob. quia hic utitur jure ſuo ad ſe tuendum, cum alio pacto defendere ſe minimè poſſit. Item, quia licitum eſt detegere vitia teſtium occulta, quando id eſt medium neceſſarium ad juſtam defenſionem: ut optimè *Sot. l. de juſt. q. 7. a. 3.* & omnes alii dodocent. Tandem quia licitum eſt denunciare judici furem occultum ad vitandum proximi damnum, ſecreta monitione non proficiente, ut bene docent *Tab. verb. Inquiſitio n.* 6. ubi *Arm. n. 8 Sot. de ſecreto, memb. 2. q. 6. paulò ante ſolut. ad 3. Cord. ſum. q. 111. Nav. l. 3. de reſt. c. 1. in 2. edit. n. 357. & ſeq.* ergo à fortiori id licebit ad vitandum damnum proprium, ne cogatur ſponſus implere ſponſalia, quibus non aſtringitur. 2

DISPUTATIO LXXI.

Qualis probatio plena ac ſufficiens ſit, impedimenti matrimonii, ut Eccleſia illud celebrari impediat, ſponſaliáque diſſolvat?

SUMMARIUM.

An ſufficiat unus teſtis, n 1.
Quid ſi non ſit citatus, ſed per partem producentem oblatus, vel ſe ingerat, 2.
Quid ſi nolit publicè, & in partis præſentia teſtificari, ſed ſecretò & abſque ſui nominis publicatione. Et quid ſi velit publicè, caſu quo ſuam turpitudinem aperiat, 3.
Quid ſi teſtis ſit denunciator vel accuſator, vel turpitudinem propriam detegat, 4.
Et quid ſi teſtis ſit criminoſus, 5.
An accipiendum ſit contrahentium juramentum, in probationis ſupplementum, 6.
An quando allegatur cauſa diſſolutionis, culpam non continens, ſi matr. contrahatur, ſufficiat unus teſtis ad impediendum, 7
Quid quando ſponſalia ſunt juramento firmata, an ſatis ſit unus teſtis & qua circumſpectione debeat talis teſtis deponere, 8.
Quid quando teſtis non deponit, ſed ſolum denunciat, 9.
An oporteat, ut teſtis ille juret, 10.
An exigitur, ut teſtis certo ſciat, vel ſufficiat auditus, licèt alter certè ſciens teſtetur abſque juramento, & quid ſi impedimentum ſit conſanguinitatis, & qualiter conſanguinei ad hanc probationem admittuntur, & explicatur c. licet ex quadam, de teſtibus, 11.
Quid ſi teſtis ſit vilis & quid in teſte conſiderandum ſit, & quid, quando factum eſt ita occultum ut aliàs probari nequeat, 12.
An ſatis ſit fama impedimenti, 13.
Quid ſi ſponſalia ſint jurata, & explicatur, cap. Cum in tua, de ſponſ. 14.
Quid ſi forma conſtet judici privatò, & an poſſit tunc abſque ordine judiciario inquirere, 15, & quid ſi in contrarium ſint clariores probationes, 16.
An contra famam admittatur probatio conſanguineorum, vel juramentum volentium contrahere matrimonium, 17. & quid de rumore, & quo diſtet à fama, 18.

Digitized by Google

1 IN hac diſp.tractandum eſt,qualiter in foro externo ſufficiant unius teſtis dictum,& fama ad diſſolvenda ſponſalia,impediendúmque matrimonium : & priores concluſiones de teſte erunt:poſteriores verò de fama.

I. Concl. impedimentum ne matrimonium contrahatur,plene probatur unico teſte. Habetur expreſsè *c. Super eo,el.2.de teſt.& atteſt.&c.Præterea, el 2.de ſponſ.* & hujus rationem reddunt omnes Doctores,quia hîc agitur de vitando peccato,ne impediti contra Eccleſiæ prohibitionem contrahendo peccent,idem definitur *l.18.t.9. p* 4. & nullus in hac concluſione diſcrepat.

Idem dicendum eſt,licèt teſtis non fuerit citatus , ſed
2 per partem producentem judici oblatus : non enim præſumitur ex hoc ſe ingerere:argumento *c.Conſtitutus, de teſtib.*ſecus,ubi ſe ipſum ingereret,tunc enim ſicut ſuſpectus eſſet repellendus:argumento *l.Uxor.§. 1.ff. de fal.*ſic *Abb. c.Cum in tua,n.2.de ſponſ.*ubi *Al.de Nevo,n.4.Præp. nu. 1. Bart.l.Poſt legatum,§.His verò,n.1.ff. de his quib. ut indig. Maſc.*cum aliis,quos refert,*de prob.concl.*1035.*n.*3.

2.Idem dicendum eſt,quamvis teſtis nolit parte citata,
3 & publicè,ut teſtimonium ferri debet,juxta *c.2.de teſt.*ſed clam,& abſque nominis publicatione teſtari. Sic habetur *c.Præterea,el 2.de ſponſ* & docent *Inn.ibi,n. un. Ant. nu.* 6. *Abb.n.7. Alex.de Nevo,n.4. præp.n.* . *Maſc d. concl.* 1035. *n.*4.Imo *gl.eo,c.Præterea,verb.Puclicè,& Io.And.ibi,num.* 5. aſſerunt teſti publicè contenti in caſu illius textus non eſſe fidem adhibendam: tum quia turpitudinem ſuam fatetur,tum etiam,quia dictum unius non ſatis probat. Sed meritò reprobant *Noſt.ibi paulo poſt.princ. Ant. n. 7. Abb. n.7.Alex.de Nevo,n.7.Præp.n.7.*tum quia major eſt præſumptio contra clam deponentem, juxta illud D.Bern. ad Eugenium,*Hanc tibi conſtituas regulam, ut omnem , qui palam veretur dicere , quod in auribus loquutus eſt ,ſuſpectum habeas,*tum etiam , quia ubi agitur de peccato vitando, unus teſtis probat, ut dixi n. 1.

3. Idem dicendum eſt,etiam ſi teſtis eſſet denunciator,
4 vel accuſator,allegarétque turpitudinem ſuam.Ita colligitur ex *c.Ad audientiam,de ſponſ.* & ex *c.Juravit, de prob.* & ex *c. 1.de conſang.*ubi id tenet *Ant.n.3.Abb.n. 6. Al. de Nevo n.6.*qui idem etiam docet,*d.c Præterea,n.*4.ubi *Præpoſ.n.8.Maſcard.d.concl.*1035.*n.*5.

4. Idem dicendum eſt,licèt teſtis ſit criminoſus:ut conſtat ex *c.Præterea , el 2.de ſponſ.* ubi teſtis turpitudinem ſuam allegat. Sic *Card. n.* 1.

Aliqui cenſent in his caſibus accipiendum eſſe juramen-
5 tum à contrahentibus, in probationis ſupplementum. Sic *Tancr.& Phil.*quos refert , & meritò improbat *Alex. de Nevo,c.Super eo.de conſang.n.*9.quia cum unicus teſtis plenè probet,ut dixi n.1.nullo ſupplemento indiget.

Imò non tantum ſatis eſt unus teſtis,vel fama ad impe-
6 diendum,ne ſponſalia compleantur,& plenè probandum, quando imponitur impedimentum impediens matrimonium,ſed etiam quando allegatur alia cauſa , qua exiſtente nullum eſſet peccatum contrahere, ut ſi ad diſſolvendum ſponſalia alleget ſponſus fornicationem ſponſæ. Sic *Pal.4.de 27.q.1.a.3.caſu 1.n.17.fin.*& probat ex *c.Super eo, el 2.de teſt. & atteſt.* Sed omnino tenendum eſt oppoſitum,quia quando agitur de alterius præjudicio,non ſatis eſt unius teſtimonium,*c.Licet ex quadam c. Veniens , c. In omni negotio,de teſt.& l Ut jurisjurandi,C.de teſtib.*Sed hîc agitur de præjudicio juris alteri acquiſiti,ne ſibi fides præſtita impleatur:& ab hac regula generali ſolum excipitur, quando opponitur impedimentum matrimonii , ratione peccati vitandi,ut dixi n.1.ergo extendi non debet ad caſum,ubi non agitur de peccato vitando, ſed de ſolo tertii præjudicio.Quare *Panorm.c.Prætera,el 2. de ſponſal.* dicit caſum illius textus eſſe valdè ſpecialem , ratione peccati vitandi.Nec *d c.Super eo,* oppoſitum probat, quia expreſsè loquitur,dum allegatur conſanguinitas matrim dirimens. Item,quia in hoc caſu agitur de alterius peccato probando,ſcilicet fornicatione , quod non niſi duplici teſte probatur:ut dicunt optimè aliqui DD. explicantes *c. Duo pueri,de ſponſ.imp.*ubi textus dicit credi viro aſſerenti copulam,& dicunt ideſſe matrimonii favore, quod copula firmabatur:ſecus fore,ſi non ad matrimonii valorem, ſed ad probandum delictum ageretur : ibi ſunt,*Io.And.d. c. Duo pueri,fin.*ubi *Hoſt.ſuper verb.Non cognoviſſe, Ant. num.* 14. *Abb.n.6. Alex.de Nev.n.*12.Tandem,quia ſpeciale eſt dum allegatur fornicatio , tanquam matrimonii impedimentũ, ut concubitus cum conſanguinea futuræ uxoris probetur unico teſte,vel fama , eo quod agitur de peccato vitando , ut benè *gl.c.Præterea,de teſt & att.verb. De auditu , & ibi Bald.n.8.Campeg.tr.de teſtib.reg.*85.*verſ, Tertiò probatur. Maſc.de prob.concl.62.n.7.& concl.63.n.1.* ergo non debet extendi ad caſum,in quo non agitur de matrimonio impediendo,& vitando crimine.

Utrùm autem concl.poſita locum habeat, ubi ſponſalia 7
juramento firmata eſſent ? non conſtat inter DD. quidam enim cenſent non ſatis eſſe unius teſtimonium , ad impediendum matrimonium : id enim clarè videtur decidi *c. Præterea,el.2.de ſponſal.*& ratio eſt, ob juramenti religionem.Eccleſia enim certa eſt de perjurio , iis non impletis incerta autem de impedimento, & ita tutius eligit.Sic docent *gl c.Super eo,de conſang. verb. Faba,& eo c. Præterea. verb.Niſi,*ubi *Ant.n.8.Abbas fin. Card.fin Henr.num.3.&4. idem Ant.d.c.Super eo,n.6.Gr.Lop.l.18.t.9.p.4.verb. Perjura.Jac.Leoniſſa inter conſilia matrim Zileti,conſ.49. n* 1.& ex Theologis *Pal.4.d.27.q.1.a.3 caſu 9.n.27.* & explicant *Greg.Lop.& Palud.* quamvis teſtis ſit omnino integer.Sed verius eſt ſufficere teſtem omnino integrum , quia non minus quàm fama probat , quæ ſufficit ad diſſolvendum ſponſalia jurata,ut dicemus n.14.Nec obſtat *d.c.Præterea,* quia ille teſtis non erat omnino integer,quia nomine non publicato deponebat,allegababat turpitudinem ſuam. Sic *Abb.c.Super eo,de conſang.num.7. & c. Super eo de eo , qui cogn. conſang. n. 5. Cov.decr.2 p. c. 6. §.19 n. 22. Maſc. de prob.concl.*1035 *n.*10 & ex Theologis,*Veracr.3 p.ſpeculi,a.*8.addunt *Cov & Maſcar d.*debere teſtem eſſe omnino integrum , & circumſpectiſſimè teſtimonium laturum: qua verò circumpectione, & qua integritate teſtis hîc deponere debeat , relinquitur arbitrio judicis:ut ait *Covar.* Ejuſdem ſententiæ ſunt.*Hoſt.eo c Prætera , ſuper verb. niſi juramentum,& ici Calderin.& Anchar.n.4.Præp. n. 9. & c. Super eo,de conſang.*ubi *Alex.de Nevo,n.9.* ubi dicunt impedire ſponſalia jurata teſtem integrum & bonæ famæ, ſi judex attentis circumſtantiis ſibi perſuadeat verum deponere.

II.Concl. Aliquæ qualitates concurrere debent, ut uni- 8
cus teſtis ſponſalia perfici impediat.I. eſt , ut teſtis deponat:ſi enim ſolum denunciaret , non impediret matrimonium,niſi probaret de fama. Sic *Petrus,*quem refert,& ſequitur *Alex de Nevo,c.Cùm in tua de ſponſ. n.9* & 14.per illum textum,quia ultra unicum teſtem famam petit.

II.Qualitas eſt ut teſtis juret:parum enim creditur non juranti,*c.Tua de cohabi.cl.*ſic contra *Card. c. Præterea,el 2. de ſponſ.n.* 1.docent *Hoſt.ibi initio,Io.And.n.22.Ab.c. 1. de conſang.n.*4.ubi *Alex.de Nev.n.3.Præp.n 6.Cov 4. decr. 2. p.c.6.§.10.n.21.Gut.q.can l.1.c.11.n.31.32.*Et ex Theologis *Palud 4.d.27.q.1.a.3.caſ.9.n.27.Lud.Lop.2.p.inſtr. de Euchariſtia,c.78.f.* 246.

III.Eſt,ut is teſtis aſſerat cum juramento ſe certo ſcire 9
impedimentum:aliàs de ſolo auditu teſtificans,non impediret,quamvis alter teſtis ſimul cum eo,abſque juraméto, de certa ſcientia deponeret : unde majorem fidem facit fama;vel unicus teſtis jurans , quàm duo teſtes , quorum unus cum juramento deponit de auditu,alter verò abſque juramento,de certa ſcientia : cum hi duo non impediant matrimonium quod tamen unicus teſtis, vel fama impedit,cum teſtis ille jurat de certa ſcientia. Sic. *Abb.d.c.1.de conſang.n.2,*& 3.ubi *Alex.de Nevo.n.2. Præp. n. 6. Covar. Maſc.Gutier.eo n.32.allegati n.præced.*& exigi,ut teſtis hîc de certa ſcientia deponat,docet etiam *Navar.l. 4 conſ. in 2.edit.t.de conſang. conſ. 2. n.* 1. Excipiendum tamen eſt ab hac regula,ut non ſufficiat teſtis de auditu deponens,

niſi

Digitized by Google

niſi ad probandam conſanguinitatem : tunc enim ſatis eſt de auditu teſtari, ſi teſtificetur juxta formam *c Licet ex quadam de teſtib.* ſic *Card.t.2.de conſang.n.2.*ubi *Anch.n.2. Prap.n.1.idem Prap.c.Tua nos eod.t.n.5.*ubi *Ant.n.7.Alex. de Nevo n.7.Cov.4.decr.2 p.c.6.§.10.n.21. Maſcard de probat.concl.*1035 *n.*10.*& concl.* 410.*n.2.Gutier.q. can.l.1.c.*11. *n.*34.ad idem eſt *Nav. d.conſ.2.proximè citato*,ubi ait quẽdam teſtem, ut matrim. impediret, depoſuiſſe audiviſſe à quodam ſuo majori contrahentes eſſe conſanguineos : & ait non impedire,quia eſt teſtis de auditu, qui conſanguinitatem non probat, niſi à pluribus majoribus audiviſſet, juxta *d c.Licet ex quodam*,idem *Maſcard.ea concl.* 410.*n.*3. ubi ait requiri teſtes eſſe perſonas graves, & deponere ea à majoribus audiviſſe:&*n.*4.ait requiri,ut audierint ante litem motam, nam ſi poſt litem motam, nullam fidem facerent:facile enim id contingere poteſt,niſi(ut inquit *n.*5. *cum aliis*)eſſet auditus poſt litem motam, in loco diſtantiſſimo,& *n.* 7. ampliat,ut habeat locum etiam quoad matrimonium impediendum. Maximè tamen advertendum eſt 13. illa requiſita *d.c Ex quodam*, ad probandum conſanguinitatem ex ſolo auditu, tantum deſiderari,dum agitur de matrimonio contracto dirimendo : nam dum ſolum tractatur de eo impediendo, ſatis eſt unicus teſtis de auditu impedimenti conſanguinitatis, qui à majoribus audierit,dummodo is diſtinguat gradus clara computatione ab utroque latere : ut probat *d.c.Licet.* ibi *ſingulos gradus*.Sic *Gutier.eo.c* 11.*n.*34. & dixit ita praxi ſervari:& idem videtur tenere *Maſcard. d. conc.* 410. *n.*9.*&* 10. ubi ait quoad alios effectus, præterquam ad matrimonium dirimendum, ſatis eſſe, ſi teſtes de auditu conſanguinitatis deponentes, ſint fide digni, dummodo probent diſtinctè gradus : ut ait *idem Maſcard.n.*21. & ratio eſt,quia cum conſanguinitatis ſub corporeum ſenſum minimè cadat, neceſſaria eſt efficax ratio teſtimonij, ut teſtes probent. Sunt autem magis idonei teſtes ad probandam, vel negandam conſanguinitatem,ipſi contrahentium conſanguinei, quia nullus ita conſtat de parentela,niſi ipſorum interſit, commodúmque reportent : tunc enim tanquam in cauſa propria teſtificantes, admittendi non ſunt:ut omnia hæc probat *Maſcard.concl.* 410. *n.* 33. *& multis ſeq.* Poteſt etiam conſanguinitas probari per conjecturas, judicia,præſumptiones, cùm ſit difficilis probationis : ut probat *idem Maſcard. concl.* 409.*n.*2.*&* 3.

12 Ultima teſtis qualitas eſt,ne ſit vilis perſona,talis enim ſponſalia etiam non jurata, perfici minimè impediret, ita *Panorm.c.Praterea,el.*1. *de ſponſalib.fine & c. Cum tua eod. t.n.*7. ubi cõtra *Geffre in ſum.t. de accuſat. fine*,concludit ad impediendum etiam peccatum futurum, non admitti vilem perſonam ad de nunciandum, niſi factum ita clandeſtinum ſit, ut probari niſi per vilem perſonam nequeat. Nam ubi deeſt facultas probandi, admittitur probatio aliàs non integra: ut eſt bonus textus, cum *gloſſ.c. Cum dilecti,de electio.& c.Praterea,de teſtibus*,& dicit communem *Ant Gab.to.2.com.l.*28.*in mea edit.verb. Teſtis,f.*418.Hinc infertur judicem conſiderare debere qualitatem perſonæ teſtificantis, & an ſibi diſplicet matrimonium, necne, & alias circunſtantias:ut bene docent *Hoſtienſ. & Calderin.c. Praterea,el* 3.*de ſponſ.& ibi Joan.Andr.n* 4. *Ant.n* 8. *Arch. n.*4.*Greg.Lop.l.*, 8 *verb. De un: t* 9.*p.* 4. Et ratio eſt. nam quæ ſint veræ probationes, & quando teſtibus fides adhibenda ſit,multùm in judicis arbitrio verſatur: ut latè tradit *Menoch.de arbit. l.* 2. *cent.* 1. *caſu* 90.

13 III. Concl. fama impedimenti plenè probat illud, ad effectum impediendi ne matrimonium contrahatur, habetur expreſsè *c.Super eod. de conſang. & l.*18.*t.* 9 *p.*4. & docent omnes.

14 Et hæc concluſio eſt vera, quamvis ſponſalia juramento confirmata ſint,quia *c. Super eo,de conſanguin.*dicitur famam impedire matrimonium contrahendum fide data; ubi *gloſſ. verb. Fide* explicat,id eſt, juramento, & ita docet *ibi gl. verb.Fama. Ant.n.*6.*Card.fin. Abb.n.*5. *idem Archar. c.Praterea,el.*2.*de ſponſalib.fi.*ubi *Henr.n.*3.*Alex.de Nevo n.*17. *Prapoſ.* dicens commun.*n.*9.*Covar.* 4. *decr.*2.*p c.*6.*§.* 10.*n.* 21. *Maſcard.de probat.concl.*1035.*n.*12.*Veraruz.* 39. *ſpec.a.*8. Quare non eſt audiendus *Palud.*4.*d.* 27.*q* 1. *a.* 3. *caſu* 9.*n.*27 ubi tenet oppoſitum,per *c.Cum in tua de ſponſ.* ubi ultra perſonam fide dignam requiritur fama. eo quod ſponſalia jurata erant. Sed hic textus minimè probat : id enim provenit, quia teſtis non deponebat, ſed tantum denunciavit, ut advertit *ibi Alex.de Nevo, n.* 9.

Et tamen fama non debet eſſe privata, id eſt. ſi conſtet judici ut privatio,nam facta probatione in judicio,non ſatis eſt ad impediendum matrimonium; & bene *Anton. c. Cum in tua de ſponſ.n.*7.ubi *Abb.n.*6. *Alex.de Nevo n.*16.*Prapoſ. n.* 6. dat tamen judici ea fama privata facultatem, ad inquirendum, & recipiendum probationem, de illa : ut bene *Abb. & Alex.de Nevo ibid.* & ſic explicant *gloſſ. eod c.Cum in tua,verb.Licet.*obſcurè loquentem:ſecus inquiunt, quando aliquid conſtat judici ut notorium quamvis enim id non probatur, poteſt judex juxta illud judicare : ut videtur textu juncta *gloſ.l.*1 *C. Qui & adverſus quos.* Poteſt etiam judex ea fama privata ductus, per ſeipſum de pleno & ſine aliquo ordine judiciario diligenter de impedimento inquirere : Sic *Innoc. d.c.Cum in tua.n. unic.* ubi *Ant. n.* 4.*Card.n.*2.*Arch.n.*3. *Abb.n.*5.*Alex. de Nevo.nu.*7. *Prap. n.*7.*& multi alij*,quos refert & ſequitur *Maſcar. de probat. concl.*1035.*n.*13. unde *Cardin. & Prapoſ* aſſerunt non eſſe opus partem citare,nec facere, ut teſtes jurent. 15

IV. Concl. Non ſatis eſſet fama ad impediendum matrim. adhibitis de contraria clarioribus probationibus. Sic *gl. per illum textum c. Cum in tua de ſponſ ver.Famam, & ibi Ant.fin, Anch.n.*4. *Abb.n.*3. *Alex.de Nevo,n.*22.*Prapoſ.n.*4.*Pariſ.conſ.*64.*n.*26.*vol. & conſ.*13.*n.* 42.*vol.*1.*Navar.c.Sacerdos,de pœn.d* 6.*n.*27.*Maſc.d.conc.*1035.*n.*14. 16

Ad deponendum autem contra hanc famam admittitur etiam conſanguineorum juramentum per *c Cum in tua de ſponſ.*ibi,*vel contra famam hujuſmodi juramenta exhibeas propinquorum*: Sic *Abb.ibi fine,& Alex. de Nevo, n.* 13. Imo hæc fama elidítur, ejúſque probatio arbitrio judicis, ſi contra illam contrahere volentes jurent ſe non eſſe conſanguineos : tunc enim judicis arbitrio relinquitur juxta perſonarum qualitatem admittere hoc juramentum contra famam. Sic *Prap.d.c.Cum in tua,n.*4. *Menoch. de arbitr.l.*2.*cent.*3 *caſu* 243.*& caſu* 454. *n.* 1. *&* 2. *Maſc. d. concl.* 1035 *n.* 16. idem de parentum juramento aſſerunt. *Prap.& Menoch. ibidem.* 17

Tandem rumorem ſufficere ad impediendum matrimonium,aſſerunt *Anton.c.Super eo, de eo qui cogn. conſang.n.* 7.*& ibi Prap.n.*4. Differunt autem fama, & rumor : nam illa eſt, quando major pars viciniæ acclamat; hic verò, quando aliqua pars,ut tertia,vel quarta, ut bene *Host. d. c. Super eo,in princ.Jo. And.n.*2. *Card n.*1.*Ant.n.*4.*Abb.n.*3. *Alex.de Nevo,n* 3.*Prap.n.*2.*Ang.verb. Fama,n.* 4. ubi *Sylv. n.*4. *Tabiena in princ. Armill.n.*1.Unde minus bene *Anch. d. c. Super eo, n.*2. dicit rumorem eſſe,quando major pars; famam verò,quando tota vicinia clamat. Verius tamen eſt rumorem non ſufficere:tum, quia minus probat quàm fama ut conſtat ex *d c.Super eo*: tum etiam,quia nullibi reperitur rumorem impedire matrim. contrahi: unde ſervanda eſt generalis regula, ut omnes poſſint contrahere, qui non reperiuntur impediti, *c. Cum apud de ſponſ* ſic *gloſſ. d. c. Super eo fine*, & *ibi Cardin.fine Alex. de Nevo n.* 8. 18

DISPUTATIO LXXII.

Utrùm confeſſio utriuſque, vel alterius ſponſi, quod impedimentum ſubſit, ſufficienter illud probet, ſponſaliáque diſſolvat?

SUMMARIUM.

Opinio, dicens ſufficere confeſſionem ſponſi, refutatur, n. 1. *& explicatur c. propterea el de ſponſal.*

Sufficit utriuſque teſtimonium, licet jurata ſint 2.

Sufficit teſtimonium optantis celebrari matrimonium, n. 3. *non autem recuſantis.*

Innocentius

1 *Innocentius c. Super eo, de conſang. n. un*, ait teſtimonium ſponſi ſufficere, ſi ſponſalia jurata non ſint: per *c. Praterea, el 2. de ſponſ.* ſed hoc ita univerſaliter dictum bene reprobat *Alex. de Nevo, d. c. Super eo, n. 7.* Nec *c. Praterea*, aliquid probat: quia ibi non ſponſus, ſed ſponſi conſanguineus impedimentum affirmabat.

2 Sit igitur I. Concl. ſi uterque ſponſus fateatur impedimentum, ſatis eſt ad diſſolvenda ſponſalia, quamvis juramento firmata ſint. Quia mutuo conſenſu poſſunt liberè diſſolvi: ut dixi ſupra diſp. 52. per totam, dum uterque autem fatetur impedimentum, ſatis explicat mutuā reſiliendi voluntatem. Sic *Anch. d. c. Super eo, n. 4.* ubi *Abb. n. 5. Menoch. de arbitr. l. 2. cent 2. caſu 103. n. 2. Maſc. de probat. concl. 1035. n. 17. 18.* & ex Theologis *Veracr. 3. ſpec. art. 8.*

3 II. Concluſio, ſi alter tantum fateatur impedimentum, & ſit ille, qui matrim. celebrari optat, ſatis eſt: argumento *c. Atteſtationes*, & quod notat *ibi Hoſtienſ. de deſponſ. imp.* & ratio eſt, quia hic caſus non differt à primo, quia alter volens non ſubſequi matrim. jam ex parte ſua diſſentit: hîc verò eo ipſo, quod impedimentum fatetur, recuſat matrim. celebrari: quare mutuus conſenſus ad ſponſalia diſſolvenda concurrit. Sic *Ant. d. c. Super eo, n. 8. Abb. num. 5. Maſc. d. n. 18. Menoch. d. caſu 103. n. 3. Veracr. d. a. 5.*

4 Ultima Concluſio, ſi verò fatens impedimentum, ſit ille qui matrim. recuſabat, non ſtatur ejus confeſſioni: quia eſt in ſuum favorem, & in præjudicium juris tertij acquiſiti: confeſſioni autem hujuſmodi non adhibetur fides *14. q. 2. in princ.* ſic *Ant. d. c. Super eo, n. 7. & ibi Alex. de Nevo, n. 13. Abb. n. 5. Maſcard. n. d. 18. Menoch. d. n. 3.*

DISPUTATIO LXXIII.

Qualis certitudo cauſæ ſufficientis ad diſſolvenda ſponſalia, deſideretur pro foro conſcientiæ, ut licitè diſſolvi valeant?

SUMMARIUM.

Satis eſt cognitio ſufficiens in foro externo, n. 1.
Quid ſi unus teſtis affirmat licèt ſit conſanguineus, vel ſit fama. 2.
Quid ſi ex aliorum relatione cognoſcatur; & explicatur c. Veniens, qui cler. vel voven. 3.

1 Hactenus egimus de cognitione ſufficienti pro foro externo: in hac autem diſp. agendum eſt de ea, quæ pro foro conſcientiæ ſufficit, ut licitè alter à ſponſalibus reſiliat: & dicendum quidem eſt eam ſufficere, quæ in foro externo ſatis eſſet, ut in alio ſimili, nempè ad faciendum divortium propria authoritate, docet *Sotus 4. d. 36. q. un. a. 4. verſ. Circa ſingula, Petr. de Led. de matr. q. 61. a. 3. circa ſecundam concluſ. notab. 1.*

Hinc infertur ſatis eſſe unum teſtem de certa ſcientia ſibi juramentem, vel famam quia (ut dixi tota diſp. 11.) hæc ſufficiunt pro foro externo. Et pro hac parte faciunt aliqui DD. dicentes conſanguineum videntem ſuum conſanguineum velle eam ducere, quam ipſe carnaliter cognoverat, teneri impedimentum detegere: alterúmque teneri credere: & probant ex *Si homo 35. q. 3.* ubi expreſsè dicitur teneri revelare conſanguineo: quod idem docet *gl. c. Praterea, el 2. de ſponſ. ver. Publice*: ergo alter tenetur credere, fruſtra enim eſſet revelatio, ſi alter credere non teneretur. Hi ſunt *Arch. d. c. Si homo, & ibi Turr. Laur. & Goffr.* quos contra Vincentium & Tancred. refert & ſequitur *Henr. d. c. Praterea, n. 2.* addit bene *Arch.* dummodo juret, & conjecturæ ſint eum non mentiri: quod etiam diximus diſp. 71. n. 11. fine. Imo ſi eſſet perſona fide digna teſtificans, & de certa ſcientia teſtaretur, nec ſuſpicio aliqua mendacij ſubeſſet, credo in foro conſcientiæ non eſſe neceſſarium: & quamvis diſp. 71. n. 7. reprobaverim *Paludanum* ſentientem unico teſte probari quamcumque cauſam diſſolvendi ſponſalia, licèt matrim. abſque peccato perfici poſſet: ut ſponſæ fornicationem: pro foro tamen conſcientiæ placeat ea opinio, dummodo teſtis ille qualitatibus dictis affectus ſit. 2

Hinc infertur ſatis eſſe, ſi relatione aliorum, vel propria experientia cognoſcat quis, ſponſum non fuiſſe virginem tempore ſponſalium. Sic P. *Mol. to. 2. de juſt. tr. 2. diſp. 272. fol. 120. §. Deinde ſi mulieri.* Nec obſtat *c. Veniens, qui cler. vel voven.* ubi non excuſat textus ſponſam, quæ multa audierat de viri ſeveritate: quia (ut ait *ibi Alex. de Nevo, n. 2.*) auditus ille non fuit ſufficiens ad certam notionem quia fortè fuit vanus rumor vulgi. 3

LIBER SECUNDUS,

DE ESSENTIA ET CONSENSU MARTRIMONII.

Diviſio totius Libri.

Hucuſque de ſponſalibus, quæ prævia ſunt, & diſpoſitio ad matrimonium, egimus: jam matrimonij tractatum aggredientes, priùs in hoc ſecundo libro agemus de matrimonij eſſentia, & qualiter ſacramentum ſit; & cùm in ejus definitione colligetur, eſſe vinculum indiſſolubile, agemus de ejus indiſſolubilitate, & qualiter Pontificia diſpenſatione, aut religionis ingreſſu ſolvi poſſit. Deinceps in genere, de qualitate conſenſus ad matrimonium requiſiti, & de objecto, & fine ipſius conſenſus, ut ſequentibus libris diſputemus de conſenſu in particulari.

DISPUTATIO I.

Quid ſit matrimonium, & in quo ejus eſſentia conſiſtat?

SUMMARIUM.

Matrimonium unde dicatur, & quid ſit? n. 1.
Quæ reperiantur in matrimonio? 2.
Conſummatio non eſt de ejus eſſentia. 3.
Nec conſenſus internus, nec externus contractus, ſunt id, in quo eſſentia matrimonij conſiſtit, 4. nec etiam mutua corporis traditio. 5.
nec mutua obligatio ad reddendum debitum eodem. 5.
Matrimonium eſt vinculum quo conjuges uniti ſunt, 6.
Utrum id vinculum ſit relatio realis, 7.
Explicatur matrimonij definitio? 8.
Matrimonium dividitur in legitimum, ratum, & conſummatum, & quid ſint hæc? 9.

Supponendum I. eſt, matrimonium unde dicatur, & quot nominibus appellari ſoleat: de quo ſatis dixi l. 1. in proœmio, num. 4. Definitur autem ſic. Eſt conjunctio maritalis, viri & fœminæ, inter legitimas perſonas, individuam vitæ conſuetudinem retinens. Hæc definitio traditur 1

Digitized by Google

ditur c. *Illud,in fine d: præſumpt.& 27.q.2.in ſum.& l. 1.ff.*
de ritu nupt.& §. *.& inſtit.de patr.poteſt.&l.1.t.2.ipart.*4.
2 Supponendum eſt,in matrimonio 7.inveniri. 1. inve-
3 nitur mutuus conſenſus.2. externus contractus. 3. mutua
corporum traditio,quæ eſt immediatus illius contractus
effectus.4. quoddam vinculum ortum ex illo contractu,
5.quod immediatè ſequitur ex his , ſcilicet , mutua obli-
gatio ad reddendum debitum.6.jus quod eſt in unoquo-
que ad alterum.7.uſus,& conſummatio matrimonii, & ex
his videndũ eſt in quo conſiſtat matrimonii quidditas.
4 3. Ergo matrimonii conſummatio non eſt de ejus eſ-
ſentia : conſtat , quia beata Virgo verum contraxit ma-
trimonium, *Matth.*1. nec cognita eſt.
5 2. Nec conſenſus internus , nec externus contractus
ſunt id,in quo matrimonii eſſentia conſiſtat , quia ſunt
cauſa efficiens matrimonii.Item,quia hi tranſeunt , matri-
monium autem uſque ad mortem durat. Sic *D. Thom.* 4.
*d.*27.*q* 1.1.2.*quæſtiunc.*1.*ad* 2. *Victoria ſum de matr.n.*246
Ledeſma 2.*p.*4.*q.*46.*a.*1.*Barth.à Ledeſma de matr. dub.* 15.
6 *Petrus de Ledeſma de matrim.q* 44.*a.*3. *concl.*1.
3. Nec eſt quidditas matrimonii mutua corporum tra-
ditio : quia illa tranſit matrimonio permanente: nec mu-
tua obligatio, & ſubjectio ad reddendum debitum Hæc
enim alterius adulterio,vel ingreſſu religionis communi
conſenſu ceſſat manente matrimonii conſummati vincu-
lo.Sic *Barth.à Led.d.dub.*15.*Petr. de Led.d.a.*3. *concl.* 4.
Conſiſtit ergo eſſentia matrimonii , ſeu matrimonium
ipſum in vinculo illo,quo formaliter ſunt conjuges uniti,
quod oritur ex mutua traditione. Sic *D.Thom. Ledeſ, Vi-*
*ctoria,*Barth.à Ledeſ.Petr. de Ledeſ.concl ult. cit.n.* 4. *Enri-*
*quez l.*11.*de matr.c.*8.*n.*2.ubi alios refert.& conſtat. quia
mutuo ſe ponunt,& perimunt. Item , quia matrimonium
idem eſt , quod conjugium.
7 Rogabis tamen,an hæc relatio ſit realis ? Aliqui dicunt
eſſe relationem rationis , quia oritur ex contrahentium
conſenſu.qui cùm ſit immanens , nihil in re ipſa ponit:&
ita non poteſt producere relationem. Sic *Sotus* 4. *d.* 26 *q.*
*d.*26.*q.unic.Palud.ibi,q.*1.*a* 2.*& q.*4.1.3.*Sotus* 4.*d.* 24.*q.*1.
*a.*1.*ad* 2.Sed verius eſt eſſe relationem realem. Quia fun
datur in actione externa,& reali, ſcilicet contractu exter-
no,non enim ſufficeret conſenſus internus. Sic alios refe-
rens *Enriquez l.*11. *de matr.c.* 8. *n.* 2. *Petr. de Ledeſma de*
*matrim.q.*44 *a.*3.*ſol* 128.*col.*2.
8 Ex his venit explicanda matrimonii definitio : dicitur,
conjunctio,quia in hac conſiſtit matrim. eſſentia : dicitur
maritalis,id eſt , orta ex mutua traditione , ut explicetur
fundamentum : nam in ſponſalibus eſt vinculum ortum
ex promiſſione:& ad differentiam conjunctionis militum
ſub uno duce;dicitur viri & fœminæ , ut explicetur ſubje-
ctum:inter legitimas perſonas , hoc eſt non habentes im-
pedimentum dirimens : dicitur individuam vitæ conſue-
tudinem retinens,id eſt,perſeverantem,ut explicetur finis
matrimonii,qui eſt mutua habitatio, & non eſſe ſolubile,
ſicut alia vincula contractuum, quæ mutuo conſenſu tol-
luntur:cujus rationem reddam diſp.ſeq. n. 3.
9 Tandem matrim.dividitur in legitimum,ratum,& con-
ſummatum:legitimum dicitur , quod legitimo conſenſu
contrahitur , quale eſt apud infideles , ratum dicitur,
quando eſt ſacramentum, nondum tamen copula carnali
conſummatum : & ſic matrim. infidelium dicitur legiti-
mum,non tamen ratum,quia non eſt ſacramentum,ut ex-
preſſè habetur *c.Quanto,de divort.*& docent omnes, & ex-
plicat Conc. Colonienſe,quos refert *Covarr.*4.*decr.* 2.*p. c.*
1.§ *unic.n.*4 matrim. verò conſummatum eſt , quando eſt
jam copula carnali perfectum.

DISPUTATIO II.

Utrùm matrimonium ſit homini naturale ?

SUMMARIUM.

Proponuntur argumenta probantia partem negativam , *n.*1.
*Explicatur qualiter ſit homini matrimonium naturale, n.*2.
*Quare ſit indiſſolubile,& fornicatio peccatum mortale,n.*3. *& ſolvuntur argum, n.*4.

Videtur non eſſe naturale , quia aliàs contra naturam 1
eſſet & illicitum vovere virginitatem.2. Quia incli-
natio naturæ tantum eſt ad prolis generationem , & edu-
cationem debitam , ad quod ſatis eſſet virum & mulierem
ſimul habitare,quandiu proles indigeret.
Sit concl.matrim.non eſt naturale , quaſi ex propriis 2
naturæ proveniens : ut moveri ſurſum eſt naturale igni,
eſt tamen naturale, id eſt, ex inclinatione naturali prove-
niens.Concl.eſt *D.Thom.*4.*d.*26.*q.*1.*a.* 1. quem omnes ſe-
quuntur : & conſtat 1. pars , quia libero contrahentium
arbitrio celebratur.Ut autem explicetur 2.pars, obſervan-
dum eſt,duo intendere naturam cujuſlibet,nempe ſeipſum
conſervare, & perficere:& quia hoc perpetuò fieri nequit,
intendit ſecundò ſaltem per individuorum multiplicatio-
nem conſervari .Hæc duplex naturæ intentio ex duplici-
cationem conſervari. Hæc duplex naturæ intentio ex du-
plici appetitu oritur,quorum alter eſt ad cibum quo vita
conſervatur:alter verò ad generationem, per quam natura
multiplicatur:quæ ut facilius fierent,addidit natura dele-
ctationem ; quæ condimentum operationum eſt , teſte
*Philoſop.*10.*Ethic.c.*4. cùm autem ſit natura perfecta , non
tantum intendit generationem , ſed etiam prolem ipſam
ad perfectionem uſque perducere , & ad perfectum ho-
minis ſtatum,& homo eſt : habent enim filii à parentibus
eſſe , nutrimentum,& inſtructionem. 18. *Ethic. c.* 12. ad
quod neceſſarium erat matrimoniũ, un parentes illa con-
feranr puero : & quia matrimonium conducit ad hunc
naturæ finem, dicitur homini naturale.
Hinc infertur matrim. debere eſſe indiſſolubile.Nam ſi 3
libera eſſet conjunctio,& vagus concubitus, eſſet incerta
proles,& ex incertitudine tepeſceret amor, & educationis
cura.Hinc colligit *D.Thom* 3.*cont gente* , *c.* 12. fornicatio-
nem,quæ eſt vagus concubitus , eſſe contra naturæ jus &
peccatum lethale : quia contrariatur debitæ propagationi
naturæ humanæ.Hinc etiam *Philoſophus* 2.*polit.c.*2. carpit
Platonem , & Socratem dicentes uxores debere eſſe com-
munes,ad majorem hominum unionem.
Ad 1.argum.dico,non ſemper eſſe illicitum agere con- 4
tra inclinationem naturalem,niſi cùm ratio dictat eam eſſe
ſequendam,ut abſtinere aliquando à cibo contra natura-
lem appetitum,licitum eſt.Ad 2.nego minorem, quia per
ſe,& ex natura ſua ex vago concubitu ſequitur maximum
proli detrimentum.

DISPUTATIO III.

Utrùm matrimonium cadat ſub præcepto ?

SUMMARIUM.

Olim obligabat ſingulos , nunc autem minimè, n. 1.
*An ceſſarit hoc præceptum,opinio affirmans n.*2 *& verior negans* 3.
*An ſi omnes homines demptis monachis perirent,tenerentur ad matr.n.*2.
& ibi,quid,ſi matr.neceſſarium eſſet ad vitandas ſeditiones.

Sit Concluſio , matrimonium dum genus humanum 1
paucis continebatur,obligabat ſingulos, nunc autẽ mi-
nimè. Et ratio eſt , quia ſicut ad vitam ſuſtentandam eſt
neceſſarius cibus in individuo,ita generatio ad ſpeciei cõ-
ſervationem, at tenetur homo ſeipſum conſervare cibum
ſumendo,ergo & ſpeciem generatione.Sic.*D.Th.*4. *d.* 26.
*q.*1.*a* 2.*corp.& ad* 1. quem alii ſequuntur.
Utrum autem prorſus multiplicatis jam hominibus , 2
matrimonii præceptum ceſſarit, non conſtat , nam affir-
mant quidam.Ita *D.Bonav.d.*26.1.1.*q.*3.*Ricard. ibi* , *a.*3.
*q.*3.*Alex de Nevo,rubr.de ſponſal.n.*20.
Sed verius eſt extare , exciturúmque matrimonii præ- 3
ceptum, uſque ad mundi finem. Quia hoc eſt præceptum
naturale , hujuſmodi autem præcepta non extinguuntur
ceſſante neceſſitate , licèt pro tunc minimè obligent : ut
conſtat in præcepto eleemoſynæ. Item , quia Chriſtus
nulla præcepta naturalia abrogavit , ſed tantum ceremo-
nialia per legem novam , præceptum autem matrimonii
naturale eſt.Quare olim cùm pauci homines erant , obli-
gabat ſingulos , nunc autem illis multiplicatis tantum
obligat Remp.in communi,ut neceſſitate occurrenti com-
pellat ſubditos. Sic *D.Tom.*4.*d.*26.*q.* 1. *& ibi Palud. q* 3.
Duran.

Digitized by Google

*Duran.q.2.Sotus q.2.a.2.Ledeſ.2.p.4.q.43.a. 2. Angles floribus,1.p.q. . de eſſentia matr.d.86.q.1.a.2.diffic.3.f.5±1.& ſeq.Vigner.l.inſt.c.16.§.7.verſ.Enriquez l.11.de matr.c. 1. n. 8. Bart. à Ledeſ de matr.dub.*3.& latiſſimè *Petr. de Ledeſ. de matrim.q.41.a.2.Lud.Lop.2.p.inſtr. de matrim. cap.* 34. *Vivald. candel.1.p.de matrim.n.9.Vega l.3.ſum caſu* 144.

4 Tandem dubitatur utrum omnibus pereuntibus præter monachos, tenerentur illi matrim. contrahere. Quidam negant,ſed credendum eſſe tunc mundi finem adeſſe dicunt.ſic *Durand.Palud.Led.Enriquez, Petr. de Ledeſ.ibid* Meliùs tamen ſentiunt alii teneri, quia præceptum matrimonii naturale eſt,urgenti neceſſitate obligans,tunc autem maximè urget, nec ſecluſa Dei revelatione finem mundi eſſe conſtare poterit. Sic *Sotus, Angles,Vivald.n.*10.*Barth.à à Ledeſ. Lud.Lop.Vega ibid.P.Molina to.1.de juſt. tract.* 2. *diſp.*22.*f.*169.Poſſet etiam nunc occurere caſus,in quo aliquis teneretur matrimonium inire: ut quando ſequerentur ſeditiones & bella,niſi principis filius uxorem duceret, tunc enim ſub mortali tenerentur:ut benè *Martin.à Led. d.q.43.a.2.* Hoc autem non eſſet ex vi præcepti matrimonii,quod tantum ratione multiplicandæ ſpeciei obligat, ſed teneretur ratione præcepti evitandi ſcandalum.

DISPUTATIO IV.

Quando matrimonium inſtitutum ſit in lege naturæ, & evangelica?

SUMMARIUM.

Ante lapſum Adami in officium naturæ inſtitutum eſt,poſt, in concupiſpiſcentiæ remedium,in lege nova ut ſit ſacramentum, n. 1.
Prima opinio,in lege naturæ inſtitutum eſſe ab Adamo, 2.
*Secunda verior,n.*3.*quando eſt inſtitutum in lege evangelica,n.*4 *&* 5.

1 SUpponendum eſt, ante Adami lapſum matrimonium inſtitutum eſſe in naturæ officium:eo autem ſequuto, in concupiſcentiæ remedium,& tandem in nova lege inſtitutum fuiſſe,ſeu elevatum à Chriſto, ut eſſet ſacramentum:quamvis autem hoc conſtat inter omnes,de tempote tamen inſtitutionis,tam in lege naturæ, quàm gratiæ,minimè conſtat.

2 Et 1.in lege naturæ, aliqui cenſent immediatè inſtitutum eſſe ab Adamo, in illis verbis, quæ Deo inſpirante protulit.*Gen.2.Hoc nunc os ex oſſibus meis*.Prob.quia *Matt.* 19.probat Chriſtus matrimoniũ eſſe indiſſolubile ex verbis inſtitutionis,dicens,*quos Deus conjunxit, homo non ſeparet:& ad Epheſ.5.*ait *Paulus. Propter hoc relinquet homo.* & ſubdit,*ſacramentum hoc magnum eſt*, ubi clarè ſignificat ea verba Adamo prolata, fuiſſe ſnſtitutionis verba. Tandem,quia *Trident.ſeſſ.* 24. doctrina de ſacramento matrimonii inito, dicitur matrim. multò antea fuiſse ab Adamo ſignatum,& hujus ſent.videtur *D. Aug.lib.14.de civit. Dei.c.*22.& tenent ex Theologis,*Magiſter.d.26. Aleſis.4. p.q.2.memb.2 a.1.D.Bon.4.d.26.a.1.q.2.Durand.ea.d. init. in expoſ.lit.Ricard.ibi.a.1.q.3.Hugo l.2 de ſacram.p.11.Valdenſ.l.de ſacram.t.132.Adrian.4.q.1.de matr.Tapper.a.* 18. *Lovan.initio,Catharin.cont.Caieta.q.1.matrim.Ledeſ.2.p.4. q.44.a.2.*Et ex juriſperitis *gl.c.un. c. de voto in 6. verb. In ſtatu.Goffred ſum.tit.de ſponſalib.n.*17.& idẽ docet *Alex.de Nevo*,rub.de ſponſal.*n.*17.*Lex 4.tit.2.p.4.& ibi Greg. Lop. verb.Quos los bueſos, Montal.in expoſit.proœmii, p. 4. & in prologo lib.3.legum fori,Covar.4.decret.2.p.c.1 § unico,6.*

3 Sed probabilius eſt,inſtitutum ſimul, ac præceptum eſse à Deo.illis verbis,quæ dixit *Geneſ.1.Creſcite & multiplicamini*.1.quia tunc Deus fecit copiam illis, ut jungerẽtur, & mutuam corporum traditionem conceſſit, in quo matrim.conſiſtit,2. quia illis verbis intimatur potiſſimus matrimonii finis,qui eſt hominum multiplicatio, ergo per illa inſtitutum eſt matrim.quo finis ille comparatur. Tandem,quia nulla alia inſtitutione opus erat, quàm ipſomet præcepto, ſicut Euchariſtiam inſtituit eam præcipiendo Chriſtus ſervator noſter,*Luc.22.Hoc facite in meam cõmemorationem*. poſtmodum autem matrim. contraxit. Adamus,cum dixit,*hoc nunc os*.Sic *D.Tho.4.d.26.q.2.a. 2. ad 4. Palud.ibi,q.1.fin. Altiſiod.l.4.ſum.tract.9.c.1.D.Ant.3.p.tit. 1.c.2.ante* § 1 Abulenſis *1.Reg.c.8.q.42.Sotus 4.d. 26.q. 1.a. 2.verſ.Nihilominus,Vigu.l.inſt.c.16.§.7.verſ.1. Veracruz 1. p.Spec.a.1.init.& 1.p a.1.Angles floribus 1.p. q. 1. de eſſen. matr.d.26.a.2.diffic.1.f.5.22.Enriq.l.11 de matr.c. 1. n. 3. Vivald.candel.1.p de matr.n.7.Petr.de Led.de matr. q. 42. ar.2.Vega l.3.ſum.caſu* 144.& ex juriſperitis,*gl.c fin.de frigid.& maleſic.verb.inſtitutor. Turrecr.c.Quidam,n 7.17.q. 1 Sylv.Matrimonium,1.q.2.Perez l.5.ordin.t.1.l.1.f.20.§.Que es el paraiſo*Nec obſtant argumenta prioris ſent. tantum enim probant matrimonium eſſe magis declaratum ab Adamo, ſicut Chriſtus extremam unctionem inſtituit, manifeſtata eſt à D. Jacobo.

4 In lege etiam evangelica conſtat de fide, matrimonium elevatum eſse à Chriſto, ut ſit ſacramentum: quando autem,diſſident Doctores. Quidam enim dicunt inſtitutum eſse *Joan.2* dum Chriſtus interfuit nuptiis.Sic *Vigu.l inſt. c.16.§.7.verſ.1.& Ledeſm 2.p.4.q.44. art* 12. infert hanc ſent.& ſequentem,neutramque definit.

5 Alii,& verius dicunt *Joan.2*.approbatum eſse, inſtitutum autem *Matth* 19.dum Chriſtus illud commendavit, ejuſque inſeparabilitatem præcepit,dicens,*Quos Deus conjunxit,homo non ſeparet*.Sic *Adrian.q.1.de matr.D Th. 3.p. tit.1.c.2.ante §.1.Victoria ſum.de matr.n.41.Sotus 4.d.26. q.2.a.2.verſ.Ex quo fit,Veracruz 1.p.ſpeculi,a.1. init. Petr. de Soto lect.2.de matr §.de inſt.Palacios 4.d.1 diſ. 7. Enriquez l.11. de matr.c.2.n.1.Vivald.candel.de matr.1.p.n.* 13.

DISPUTATIO V.

Quæ ſit materia, & forma ſacramenti matrimonii

SUMMARIUM.

Referuntur variæ ſententiæ à n 1.uſque ad 5.
Sententia au horis, 6.
Utrum matrimonium non tantum dum eſt in fieri, ſed dum eſt in facto eſſe, ſit ſacramentum, & quæ ſit tunc materia, 7.

1 VAriæ ſunt ſent. I. ait verba contrahentium eſſe materiam,formam autem verba ſacerdotis, ſi matrimonium conſideretur in quantum eſt ſacramentum, licèt in quantum eſt contractus,non exigat ſacerdotis verba: credit enim matrimonium abſque ſacerdotis præſentia contractum,eſse validum, non tamen ſacramentum. Sic *Canus lib 8.de locis theologicis, c.5.in ſolut.ad* 3.cujus fundamenta referam,& reprobabo diſp.ſeq.n. 1.

2 II.Sent.dicit conſenſus contrahentium eſse materiam, verba autem quibus illi exprimuntur, formam, quia conſenſus informantur per verba. Sic *gloſ.c.Tua.de ſponſ.verb. Nec forma,& ibi Abb n.10.Præp.fine.Alex.de Nevo.n.* 25. *Sylv.Matrim.1 q 1 Navar.ſum.lat.c.22.n.20. Humada ſuper primam partitam,tit.1.l.2 gloſſ.2.n.19.fin.* Et ex Theologis,*Copreol.4.d 26.q.unic.a.3.3.ad 7.Deça ead.q.1.a.3.notab.*2.Sed hæ ſent.rejiciuntur, quia materia totalis ſacramenti debet eſse ſenſibilis,licèt partialis, ut contritio in Sacramento pœnitentiæ,poſſit eſse non ſenſibilis.

3 III Sent.ait,conſenſus eſse formam,verba autem exprimentia,materiam, quia conſenſus determinat, & perficit verba,quæ eo ſecluſo nihil afficerent. Sic *Majoris,4.d.26. q.1*:Sed hæc ſent.ſimili ratione rejicitur, quia conſenſus internus inſenſibilis eſt,forma autem ſacramenti ſenſibilis eſſet debet,cùm ſacramentum ſit ſignum externum.

4 IV.Sent.docet,contrahentes eſſe materiam, verba autem, formam,quia in cæteris contractibus ita contingit,ſic *Palud.4.d.26.q.4.a.3.ad a.23. Adri.4.materia dematrim q.1. D.Ant 3.p.tit.1.c.2.ante §. 1.Petrus de Soto lect. 3.de matr. verſ.Requiritur,& lect.4.verſ.Sit igitur, Palacios 4. diſt. 1. diſp.3.*& dicunt eſſe probabilem *Capreol.4. d. 24. q. unic. a.3.ad 2 & Barth.à Led.dub. 6. de matr.* & ex juriſperitis eam tenet *Covar.4.decr.2.p.c.1.§.unic.n.*8. Hæc autem ſententia refutatur. 1. quia in cæteris contractibus non poteſt,verbi gratia,res vendita, vel commutata, vel locata dici materia,ex qua conficitur contractus,ſed tantum materia circa quam.2.quia ad productionem gratiæ concurrit

etiam

Digitized by Google

etiam materia, aut contrahentes ipſi non concurrunt, niſi mediis actibus: ergo potius actus ipſorum debent dici materia.

5 V. Sentent. tenet, verba quæ à priori contrahente proferuntur, eſſe materiam, quæ verò à poſteriori, formam. Ducitur autem exemplo numeri, cujus ultima unitas tanquam cæteras determinans, dicitur forma: ita, cum verba poſteriùs prolata, determinent priora, ut conſummetur perficiatúrque matrimonium, priora erunt materia, poſteriora verò forma; ſic. *Richard.* 4. *d.* 26. *a.* 4. *q.* 2. *Ang. Matrim n.* 2. *Victoria ſum. de matrim. n.* 245. *Ledeſ.* 1 *p. q.* 1. *a.* 6. *Griſald. ſum verb. Matrim. n.* 15, *Enriquez lib.* 11. *de matr. c.* 2. *n.* 5. *Barth à Ledeſ. dub.* 6. *de matr. Philiarc. de off. c. ſacr. t.* 1. *p.* 2. *l.* 2. *c.* 2. *Vivald. candel.* 1. *p. de matr. n.* 17. *Vega l.* 6. *ſum. caſu* 11. Sed contra hanc ſententiam eſt, quia matrimonium non haberet materiam, & formam certas, ſed vagas & in contrahentium poteſtate eſſet, ex materia facere formam, & è contra. 2 quia verba utriuſque æquè ſe habent ad matrimonii Sacramentum, ergo non eſt cur potius priora ſint materia, & poſteriora forma. 3. quia poſſet utriuſque conſenſus ſimul verbis exprimi.

6 Ultima ſententia amplectenda docet, verba, ſeu ſigna, quibus conſenſus exprimuntur, eſſe ſibi invicem materiam, & formam, ſecundùm diverſas rationes: in verbis enim contrahentium eſt expreſſio mutuæ traditionis, qua quilibet tradit alteri ſui corporis poteſtatem, & ſecundùm hoc dicuntur materia, & expreſſio mutuæ acceptationis, quia quilibet acceptat traditionem ſibi per alterum factam, & ſecundum hoc dicuntur forma. Probatur, quia traditio illa imperfecta eſt, & inefficax donec acceptetur & accedente acceptatione perficitur, & determinatur matr. ergo utraque verba ſunt materia, quatenus important traditionem, & ſic per ſequentia determinantur, & ſunt forma, in quantum important acceptationem: & ſic ſe invicem determinant. Item quia hoc pacto ſalvatur hoc ſacramentum, ſicut alia, conſtare rebus, tanquam materia, rebus (inquam) vel propriè, vel proportione quadam, & verbis tanquam forma: quia ea mutua traditio verbis facta, prout eſt quid informe, nec ſuum ſortitur effectum, donec accedat mutua acceptatio, nec perficitur niſi per illam, dicitur res: at acceptatio, quia complet, & perficit, dicitur verba. Hujus ſenten. videtur *D. Tho* 4. *d.* 26. *q.* 1. *art*, 1. nam in *ſolutione ad* 1. dicit verba conjugum eſſe formam, & *ad* 2. actus conjugum eſſe materiam: ubi clarè per actus intelligit eadem verba, quæ paulò ante dixerat eſſe formam: nulli enim alii actus conjugum præter verba requiruntur ad hoc ſacramentum perficiendum. Eandem ſententiam tenent. *Sot.* 4 *d.* 1. 4. *q.* 1. *a.* 6. *verſ. ad dub. & d.* 26. *q.* 2. *a.* 3. *Bellar. l.* 1. *de matr. c.* 6. *Suarez* 1. *t. de Sacramentis, q.* 60. *a.* 8. *diſput.* 2. *ſect.* 1. *Lud. Lop.* 2. *p. inſtruct. de matr. c.* 35. *f.* 1020. *Ang. es florib.* 1. *p. de matr. q.* 1. *de eſſentia matr. d.* 26. *a.* 4. *diffic.* 1. *concl.* 2. *f.* 525. *Spino ſpec. teſtam. gl.* 15. *n.* 13. *Petr. de Led. de matr. q.* 42. *a.* 1. *dub.* 4. *concl.* 7. *Manuel.* 1. *to. ſum.* 2. *edit. c.* 216. *n.* 3.

7 Demùm obſervandum eſt, quod ſicut ſacramentum Euchariſtiæ eſt ſacramentum, non tantùm dum eſt in fieri, ſed etiam dum eſt in facto eſſe. nam ſpecies permanentes ſunt ſignum ſenſibile interni alimenti per gratiam: & dum eſt in fieri, tota eſſentia conſiſtit in verbis conſecrationis, panis autem & vinum concurrunt, ut materia circa quam: at dum poſtea permanet, ſpecies ſunt materia ex qua, ſic ſacramentum matrimonii eſt ſacramentum, dum eſt in fieri, & ejus materia, & forma ſunt verba, & contrahentes ſunt materia circa quam: eſt etiam ſacramentum poſtquam factum permanet, viventibus enim conjugibus ea conjunctio eſt ſignum externum conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, & tunc contrahentes ſunt materia ex qua: & in hoc ſenſu eſt vera 4. ſent. poſita n. 4. ſic *Bellarmin. l.* 1. *de matri. c.* 6.

DISPUTATIO VI.

Qui ſit miniſter ſacramenti matrim. an ſit ſacerdos, ita ut minimè ſacramentum eſſet ante Tridentinum, celebratum abſque ſacerdotis præſentia?

SUMMARIUM

Prima ſententia, ſacerdotem eſſe miniſtrum, nec aliter celebratum eſſe ſacramentum, n. 1

Secunda opinio verior, contrahentes eſſe miniſtros, & fuiſſe ſacramentum abſque ſacerdote celebratum, n. 2.

An contrahentes in mortali, peccent ex ea parte, qua miniſtri ſunt, ponitur 1 opinio affirmans n. 3 *& contraria verior.* 4.

An ſacerdos aſſiſtens, matrimonio in peccato mortali, vel benedicens nuptias, peccet mortaliter, 5.

Solvuntur argumenta, n. 6.

Aliqui aſſerunt ſacerdotem eſſe miniſtrum matrimonii, in quantum ſacramentum eſt, ita ut ante Tridentinum clandeſtinum matrimonium legitimum fuerit, non tamen ſacramentum. Ducuntur, quia actio ſacramentalis eſt ſacra, ergo miniſtrum ſacrum, & formam ſacram petit, ne contractus purè civilis, & prophanus ſit. Probatur poſt Tridentinum quia *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de matrimon.* jubet ut Parochus habito contrahentium conſenſu proferat ea verba, *Ego vos conjungo*, ergo verè parochus conjungit, & conficit matrimonium, ne verba falſa ſint. Alias rationes hujus ſententiæ videbimus infra diſp. 11. ubi agemus, utrum matrimonium contractum per procuratorem, ſit ſacramentum: ita docet *Canus lib.* 8. *de locis Theologicis c.* 5. *an. ſol. ad* 3 *authorem chiridii con Colonienſis, §. De miniſtro, & § Verbum itaque, & Petr. Led. de matr. q* 42. *a.* 1. *dub.* 4. *concl.* 4. *juncta concl. ult.* ait ante Tridentinum fuiſſe hoc probabile, ſecùs poſt illud. 1

Cæterum omnino tenendum eſt nunquam parochum fuiſſe, nec poſt Tridentinum eſſe miniſtrum ſacramenti matrimonii, ſed ipſos contrahentes eſſe miniſtros conficientes ſacramentum matrimonii: & ita ante Tridentinum, clandeſtinum matrim. fuiſſe verum ſacramentum. Probatur 1. quia cum matrimonium ſit contractus, nec illius naturam Chriſtus mutaverit, ſed tantum elevarit ad eſſe ſacramenti, ſequitur aliorum contractuum naturam, quæ eſt, ut ipſi contrahentes ſuis conſenſibus ſe ligent, nec alius præter ipſoſmet, contractum afficiat. 2. Quia ante Tridentinum matrim clandeſtina erant vera matrimonia, & rata ut definit ipſum *Trident. ſeſſ.* 24. *c* 1 *de matrim.* ergo & vera ſacramenta, quia ideo *c. Quanto, de divor. verſ. Nam & ſi matrimonium,* infidelium matrimonium non appellatur ratum, quia ſacramentum non eſt, 3 Quia verba parochi non ſunt de eſſentia matrimonii, ſed iis penitus omiſſis conſtat matrimonium: ut dicemus libr. 3. diſp. 38. n. 4. ergo parochus nullo modo eſt miniſter: hic enim neceſſariò proferre debet verba aliqua, quibus ſacramentum conficiat. 4. Quia Eccleſia olim recognoſcebat de matrimon. clandeſtinis, ergo erant ſacramenta, ſi enim profani contractus eſſent, judex ſecularis de eis cognoſceret. 5. Quia Florentinum ubi de ſacramentis, cum latè aliorum ſacramentorum miniſtros explicuerit, hujus tamen miniſtrum tacuit, quaſi manifeſtum relinquens non alium eſſe ſacramenti, & contractus miniſtrum. Tandem poteſt hæc ſententia probari eiſdem rationibus, quibus diſput. 11. probavimus matrim. per procuratorem contractum, eſſe ſacramentum, hanc ſent. ante Trid. tenuerunt *D. Th. & cæteri DD. diſp. præced allegat.* qui actus ipſorummet contrahentium, ſive ſint verba, ſive conſenſus, dicunt eſſe formam hujus ſacramenti: is enim eſt ſacramenti miniſter, qui formam applicat: & *Sot.* 4 *d.* 26. *q.* 2. *a.* 3. *ver. Hac autem,* loquens ante Tridentinum, dixit oppoſitam ſen. defendi non poſſe: & nunc etiam poſt Trid. tenet *Bellar.* latè probans, *l.* 1. *de matr. c. & dupl. ſeq.* vocátque oppoſitam temerariam, *Suarez* 1. *t. de ſacra. q.* 65. *diſp.* 16 *ſect.* 1. *Enriq. l.* 11. *de matr. c.* 2. *nu.* 7. *Bart. à Ledeſ. de matr. dub.* 21. *Pet de Led. de matr. q.* 42. *a.* 1 *dub.* 4. *concl.* 6. *& ult. Angl. florib.* 1. *p. q.* 1. *de eſſent. mat. de* 26. *a.* 4. *dif.* 2. *f.* 526. *Lu. Lop.* 2. *p.* 2

L inſtruct.

inſtr. de matr. c. 35. f. 1024. Vega l. 6. ſu. caſu. 117. Viv. cand. 1. p. de matr. n. 20. Man. vocans oppoſitam ſent. temerariam, *1. to ſum. in 2. edit. c. 216. n. 3.* & ex juriſperitis *Perez l. 5. ord. tit. l. fol. 39. & ſeq. §. Præterea neceſſarium.*

3 Hinc inferunt aliqui conjuges peccato lethali affectos, celebrantes matr. peccare lethaliter, non ſolum ea ratione quia ſacramentum ſuſcipiunt: quod indubitatum eſt, ſed etiam quatenus miniſtrant, quia omnes fatentur miniſtrantes in mortali ſacramentum ex officio, & tanquam miniſtros ad id deputatos, peccare lethaliter, hujuſmodi autem ſunt conjuges, ſic *Nav. c. 1. §. Sacerdos, n. 10. de pœn. d. 6. in ſol. ad 5. Petr. de Led. de matr. q. 42. a. 3. ad ultimum,* & ut probabile ponit *Suar. 1. tom. de ſacram. q. 65. a. 4. diſp. 16. ſect. 4.* & eſt probabile.

4 Sed multo verius eſt non peccare lethaliter, quia non ſunt miniſtri conſecrati ad id munus, ſed ſolum illis conceſſum eſt neceſſitate quadam, quia oportuit materiam & formam in ipſo contractu conſtitui, contractus autem fieri non poterat, niſi per contrahentium conſenſus: unde ſolum miniſtri conſecrati lethaliter delinquunt, ſi culpa mortali affecti miniſtrent. Sic *Palud. 4. d. 5. q. 2. n. 22. Sotus 4. d. 1. q. 5. a. 6. fin. Led. 1. p. q. 5. a. 6. dub. 3. Enriq. l. 11. de matr. c. 2. fin. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de ſacr. in genere, c. 59. concl. 4.* & in hanc ſententiam magis inclinat *Suarez n. præcedenti allegatus.*

5 Nec ſacerdos culpæ mortalis reus aſſiſtens matrimonio, peccat lethaliter, quia non eſt miniſter conficiens ſacramentum, & benedictio, quam præſtat, eſt ſacramentale quoddam. Sic *Led. Enriq. Suar. Lud. Lod. n. præced. alleg. Vega l. 6. ſum. caſu 117.* Nec etiam Sacerdos in mortali nuptiarum benedictionem celebrans hac ratione lethaliter peccat, quia ea benedictio non eſt ſacramentum, ſed ſacramentale. Sic *Palud, & Lud. Lop. n. præced. alleg.*

6 Ad 1. arg. propoſitum n. 1. reſpondetur eſſe actionem ſacram, in quantum ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, & elevata eſt à Chriſto illa actio ad eſſe ſupernaturale Sacramenti: ſicut baptiſmus à laïco collatus, eſt actio ſacra. Ad 2. dico ea verba ſignificare, Conjunctos vos eſſe declaro, vel approbo conjunctionem veſtram.

DISPUTATIO VII.

Utrùm matrimonium in lege naturæ, & veteri fuerit Sacramentum?

SUMMARIUM.

Prima opinio, fuiſſe ſacramentum, n. 1.
Secunda, non fuiſſe, 2.

1 QUidam fuiſſe Sacramentum aſſeverant, quia erat rei ſacræ ſignum. Sic *Pet. de Soto, de matr, lect. 2. §. De inſtitutione, Caſtro* dicens eſſe omnium, *l. 11. contra hæreſes, verb. Nuptiæ hæreſi, 3. Cathar. l. 5. cont. Caje. tit. de matr. q. 3.* & alii, quos refert *Enriq. ſtatim allegandus.*

Prorſus tamen dicendum eſt, nec fuiſſe ſacramentum, nec gratiam contuliſſe: ſed contractum naturalem. Prob. quia Florentinum decr. de Sacamentis, numerat matr. intra ſacramenta novæ legis, & diſtinguit hæc à Sacramentis veteris legis quòd gratiam conferant, quam illa minimè conferebant: & *Trid. 24. can* 1. dicit matr. eſſe Sacramentum novæ legis à Chriſto inſtitutum: & decreto immediato ante canones, dicit matrimonia novæ legis, gratia excedere connubia veterum. Sic *Sot. 4. d. 26. q. 2. a. 1. & 2. Led. 2. p. 4. q. 44. a. 2. Bellarm.* dicens oppoſitam ſent. non eſſe tutam, *l. 1. de matr. c. 5. ad 2. Enriq. l. 11. de matr. c. 2. n. 1. & in comm. lit. V.* dicit oppoſitam ſent. eſſe falſam: *Petr. de Led.* cum aliis, quos refert *de matr. q. 32. a. 2. f. 69.* Poteſt tamen dici fuiſſe ſacramentum largè, & impropriè: ut bene fatetur *ibi Enriq.* & dicemus diſp. ſeq. n. 1. de matrimonio infidelium, quia aliquo modo figurabat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, & licèt non conferebat gratiam gratum facientem, poteſt dici contuliſſe aliquod genus gratiæ, ſi quidem hoc præſtabat, ut actus ille conjugalis eſſet licitus.

DISPUTATIO VIII.

Utrùm poſt legem Evangelicam, matr. infidelium, vel fidelis cum catechumena, ex Pontificia diſpenſatione contractum ſit Sacramentum?

SUMMARIUM.

Matrimonium infidelium non eſt ſacramentum, & explicatur c. Gaudemus, de divort. n. 1.
Quid de matrimonio fidelis cum catechumena, 2.

VIdetur eſſe Sacramentum matr. infidelium, quia ita appellatur, *c. Gaudemus. de div.* Sed dicendum eſt non eſſe ſacramentum, quia cum baptiſmus ſacramentorum janua ſit, ut definit *Florentinum decreto de ſacr. bap.* infideles incapaces ſacramenti ſunt. Quare *d. c. Gaudemus,* appellatur ſacramentum largè, & impropriè, in quantum aliquo modo deſignat unionem Chriſti cum Eccleſia, licet impropriè, quia fide carent. Sic *Abul. 1. Reg. c. 8. q. 42. & ſeq. Sot. 4. d. 26. q. 2. a. 3. ad 4. Veracr. 3. p. ſpec. a. 35. Barth. à Led. dub. 5. de matr. fin. Petr. de Led. de mat. q. 59. a. 2. dub. 1.* 1

De matr. autem contracto ex Pontificia diſpenſatione inter fidelem, & catechumenam: aliqui dicunt eſſe ſacramentum ex parte ſolius fidelis: quia ille ſolus eſt ſacramenti capax. Sic *Sot. dict. art. 3. fin. & Eckius t. 4. Hom. 73. de ſacr.* ait, dum alter ex infidelibus conjugatis convertitur, reſultare ex parte hujus rationem ſacramenti: quod ei gratiam confert. Sed dicendum eſt ex parte neutrius eſſe ſacramentum, quia matr. in utroque conjuge eſt unum numero ſacramentum, ſicut eſt unum numero matr. ergo ſi in uno non eſt ſacramentum, nec erit in altero. Sic *Angl. flor. 1. p. de matr. q. 12. de diſp. cultus, a. 1. dub. 1. Enriq. l. 11. de matr. c. 2. fine, & lib. 11. c. 13. n. 3.* 2

DISPUTATIO IX.

Utrùm matr. infidelium, cum ambo baptizantur, fiat Sacramentum, eiſque gratiam conferat?

SUMMARIUM.

Dum infideles conjugati convertuntur, non eſt opus, ut denuo coram parocho, & teſtibus contrahant, n. 1.
Poſſunt, ſed non tenentur recipere benedictiones Eccleſiæ, 2.
Utrùm fiat Sacramentum, cum baptizantur: referuntur duæ ſent. n. 3. & 4.
Sententia authoris 5. & ſolvuntur argumenta, 6.

CUm matr. apud infideles legitimè contrahatur, & validum ſit, ut conſtat ex *1. ad Cor. 7.* & definitur, *c. Gaudemus, de div. & c. de infid. de conſang.* dum ad fidem convertuntur, opus non eſt, ut iterum coram parocho, & teſtibus contrahant, quia eam formam præſcripſit *Trid. ſeſſ 24. c. 1. de matr.* pro nuptiis inter fideles denuo contractis, infideles autem fideles facti, non denuo contrahunt, ſed in legitimo matr. priùs inito perſeverant. Sic *Nav. in priori ed. lib. 1. conſi, tit. 35. de pact. conſ. 4. fin. in poſteriori* autem *l. 3. de conu. infid. conſ. 2. fi. Man. 1. t. ſum. in 2. edit. c. 230. n. 1. Vega lib. 4. ſum. caſu 113. & 279.* 1

Hinc infertur optimè facere, ſi Eccleſiæ benedictiones, vulgo velationes, poſt baptiſmum recipiant, minimè tamen ad id aſtringi, quia inſtitutæ ſunt, ut concomitarentur ſacramentum matrimonii à fidelibus contracti: hujuſmodi autem matr. nec fuit ſacramentum, nec fide ſuſcepta contractum, quo ſolo tempore leges Eccleſiæ obligant; ſic *Veracr. 1. p. ſpec. a. 12. concl. 3. Mat. lib. 5. recop. tit. 1. rub. gl. 1. n. 124. Barth. à Led. de matr. dub. 61. fol. 1362. Vega lib. 4. ſum. caſu 113.* 2

Dubium tamen non leve eſt, utrum matrim. infidelium dum ambo baptizantur, efficiatur Sacramentum, gratiamque eis conferat? Triplex eſt ſen. I. ait, nullo modo effici Sacramentum. Prob. 1. quia quantumcunque verba 3
repetant

Digitized by Google

repetant, conſenſúſque renovent, non eſt novum matrimonium, ergo nec novum ſacramentum: cum igitur antea ſacramentum non eſſet, nec erit modò. Et confirm. quia novum Sacramentum indiget nova materia, & nova forma quæ poſt baptiſmum minimè adhibetur: conſenſus enim iteratus non eſt novus, ſed præteriti ratificatio, 2. quia in omni Sacramento eſt res, & Sacramentum, quod in matr. fidelium eſt vinculum inde reſultans, ſed vinculum matrimonii infidelium non poteſt eſſe res, & Sacramentum, hoc enim eſt effectus Sacramenti, quem vinculum illud præcedit. Hanc tenet quidam gravis Doctor, ut refert *Veracr. 2. p. ſpec. art. fin. & multi diſcipuli D. Th.* ut refert *Petr. de Led. de matr. q. 59. art. 2. dub* 3 & dicit eſſe valdè probabilem, & verè ita eſt.

4 II. Sententia docet effici ſacramentum, gratiamque conferre, non tamen ſtatim ac baptizantur, ſed cum habent novum conſenſum, aut antiquum verbis, vel nutibus vel copula maritali approbant. Prob. eſſe ſacramentum, quia ſi facta venditio non eſt ita rata, quin in poteſtate cujuſlibet ex contrahentibus, eam irritare ſit, dicitur propriè facta denuò, cum ita firma efficitur, ut annullari nequeat: ſed matrim. infidelium poterat ab alterutro diſſolvi, eo ſolo admittente fidem, & dum baptizantur, novo conſenſu ita ratificant, ut amplius dirimi nequeat matrimonium: ergo tunc dicitur contrahi, & ſubinde erit Sacramentum, tanquam matr. poſt baptiſmum contractum, 1. matrim. infidelium, nec eſt ratum, nec indiſſolubile, *c. Quanto, de divort.* eo quod ſacramentum non ſit, ſed ubi baptizantur, fit indiſſolubile, ergo ſacramentum, 3. quia jam perfectè ſignat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, quod eſt proprium Sacramenti matrimonii. Prob. autem eſſe neceſſarium novum conſenſum, quia non poteſt eſſe novum ſacramentum abſque nova materia, & forma: prior autem conſenſus, cum tunc non eſſet ſacramentum, nec modò eſt, quia jam tranſiit, non poteſt eſſe matrimonii, quod denuò ſacramentum eſſe debet, materia. Hanc tenet *Capr. 4. d. 26. q. un. a. 3. ad 5. Eckius t. 4. hom. 73. de ſacr. immediatè ante §. Fortiſſima objectio, Bell. lib. 1. de matr. c. 5. fine, Enriq. lib. 12. de matr. c. 8. n. 1. fine, & c. 15. n. 3. fine, & multi diſcipuli D. Th.* ut refert & ſequitur *Petr de Led. de matr. q. 59. a. 2 dub.* 3. malè tamen refert pro hac ſent. *Sylveſtrum matr 8. q 10. ad fin.* ubi dicit oportere, ut infideles ſuſcepto baptiſmo denuò conſentiant: quia loquitur, quando prius matrimonium irritum fuit. Et eſt valdè probabilis hæc ſententia.

5 III. Sententia, quæ mihi probabilior eſt, affirmat cum ſecunda effici ſacramentum, gratiámque conferre dum infideles baptizantur: diffidet tamen ab ea, qui ait non deſiderari aliquem novum conſenſum, ſed ſtatim, ac baptizantur, tunc effectum ſubſequi. Prob. prior pars argum. ſecundæ ſent. poſterior autem, quia ſtatim ac baptizantur, matr. illud repræſentat unionem Chriſti cum Eccleſia, cum in Chriſti fide contractum perſeveret, efficitúrque indiſſolubile, ſaltem ut matr. ratum fidelium, ergo ſtatim ac baptizantur, effici ſacramentum. Hujus ſent. videtur *D. Th. 4. d. 39. q. un. a. 2 ad* 1. dicit enim matrimonium infidelium eſſe ſacramentum, non actum, quia non contrahunt in fide Eccleſiæ, ſed habitu, ergo ſentit ſtatim ac baptizantur, effici ſacramentum: aliàs fruſtra eſſet potentia illa, quæ ad actum non reduceretu. Et tenent expreſsè *Pal. 4 d. 26. q. 4. a. 3. n. 25. in ſolut. ad 5. & ibi Deça q. 1. a. 4. ad 5. Argentina, 3. d. 39 q. 1. a. 1. ad 1. Veracr. 2. p. Spec. a. 36. concl. 2. Petr. Bello œconom. can. claſſ. cap. 4. §. 7. paulò poſt princ. Vega l. 4. ſummæ, caſu* 113.

6 Ad 1. arg. propoſitum n 3. reſpondetur eſſe novum matr. novumque vinculum, non omnino, ſed in quantum prius matrim. quod erat contractus naturalis prophanus, & ſolubilis, efficitur inſolubilis, ſacer, & repræſentans unionem Chriſti cum Eccleſia: ſicut in *Trid. ſeſſ. 24 de matr. can.* 1. dicitur Chriſtum inſtituiſſe matrimonium in lege nova, cum tamen jam inſtitutum eſſet, quia illud, ut eſſet ſacramentum indiſſolubile, evexit. Ad confirm. dico, eo ipſo quod baptizantur, conſentire in matr. præcedens, ut ſit indiſſolubile, ſonétque Eccleſiæ cum Chriſto unionem, quare illi conſenſus eo ſigno externo expliciti, ſunt nova materia, & nova forma. Ad 2. dico illud vinculum eſſe rem & ſacramentum, nec omnino fuiſſe antea, ut proximè explicui. Ad ultimum arg. propoſitum num. 4 conſtat ex dictis, nam eo ipſo quod infideles baptizantur, eſt novus conſenſus, novúſque actus cum implicitè velint prius matr. eſſe indiſſolubile.

DISPUTATIO X.

Utrùm matrimonium fidelium, in lege nova ſit Sacramentum?

SUMMARIUM.

Sententia dicens non eſſe univocè Sacramentum, n. 1.
Eſt verè ſacramentum, & gratiam confert, 2.
Quid in matrimonio ſit ſacramentum tantùm, quid res tantùm quid res & ſacramentum, 3.
Gratia ſacramentalis matrimonii quos effectus habeat, 4. *an ſit unicum ſacramentum*, 5
An poſſit ſeparari ex contrahentium intentione ratio ſacramenti, ut ſi duo vellent inire matrimonium, ita ut non ſit ſacramentum, 6.

MUlti hæretici negarunt matrim. eſſe ſacramentum: 1
quos omnes latè refert *Bellar. l. 1. de matr. c.* 1 & ex Catholicis id negat *Durand. 4. d. 26. q.* 3. dicens non eſſe propriè, & univocè ſacramentum, nec gratiam conferre, Idem *gl. c. fin. de ſent. excom. in 6. verb. Sacr.* & dicit probabile *Pal 4. d. 26. q. 4. init. n. 3.* & videtur tenere *Magiſter 4. d. 2.* argumenta tam Durandi, quam hæreticorum proponit, & optimè ſolvit *Bellar. eo l. c.* 5. quæ ſunt alicujus momenti, proponenda ſunt diſp. ſeq. dum agemus an matrimonium per procuratorem contractum ſit ſacramentum.

Sit I. Concluſio, matrimonium fidelium in nova lege 2
eſt verè & propriè ſacramentum, gratiam conferens. Hæc concluſio olim non erat uſque adeo liquida, quamvis enim de fide eſſet matr. eſſe ſacramentum, non tamen erat de fide gratiam conferre, poſt Florentinum autem res erat certa, non tamen de fide, ut ait *Sotus 4. d. 26. q. 2 a.* 3. Sed poſt Trid. jam eſt de fide, ut conſtat ex *ſeſſ. 7. can. 7. & 8. & ſeſſ. 24 can.* 1. & eam latiſſimè ſcripturæ locis, patrum teſtimoniis, & rationibus probat *Bellar. l. 1. de matr. c. 2. & duplici ſeq.* Sed brevi, una, aut altera ratione probatur: matrimonium eſt inſtitutum à Chriſto, ut probavi hoc lib. 2. diſp. 4. n. 6. & tanquam ſignum rei ſacræ, conferens gratiam, ergo eſt verè propriè ſacramentum. Quòd ſit ſignum rei ſacræ conſtat, quia eſt vinculum unius cum una, & omnino indiſſolubile, quod non poteſt aliunde provenire, niſi ratione ſacramenti repræſentantis unionem Chriſti indiſſolubilem: ut latè probabo diſput. 3. Quod autem conferat gratiam, probatur, quia Deus non deficit in neceſſariis, ſed jugum intolerabile eſſet vinculum, quod nulla diſpenſatione, & in nullo eventu diſſolvi poteſt, ab que Dei gratia: ergo Chriſtus huic neceſſitati conſulens, inſtituit matr. ita ut gratiam conferret. Deinde, quia inſtitutum eſt, ut parentes ſobolem piè, & religiosè educent, ad quod gratia deſideratur. Tandem, quia in concupiſcentiæ remedium eſt, quod ultra matrimonium, gratiam petit; frequens enim eſt, ut alter conjux morbum perpetuum, vel notabilem deformitatem incurrat, vel abſit, & ex actus conjugalis uſu libido ardet, nec in lege nova permittitur repudium, ſicut in veteri: ergo ad hæc omnia, taliter inſtituit Chriſtus matrimonium, ut gratiam conferret, ne in tanto periculo, tantáque indigentia deficeret.

II. Concluſio, in hoc ſacramento actus contrahentium 3
ſunt ſacramentum tantùm; effectus ſacramenti, eſt res tantùm; vinculum verò quo conjuges uniti perſeverant, dicitur res, & ſacramentum, ſic *D. Th. 4. d. 26. q 2. a. 1. ad* 5. quem alii ſequuntur.

III. Concluſio, gratia ſacramentalis matrimonii habet 4

duplicem effectum, alter eſt, concupiſcentiam reprimere: alter verò efficere, ut conjuges fideliter ſibi aſſiſtant, operas ſuas communicent, ac prolem religioſè educent. Quia cum datur divinitus facultas aliqua, dantur auxilia neceſſaria. cum ergo per matr. detur facultas ad mutuam cohabitationem, proliſque generationem, gratia ſacramentalis, ſeu peculiaris hujus ſacramenti hos effectus ſortiri debet, ſic *Richard. 4. d. 26. a. 2. q. 3.* & multi alii.

5 Utrùm verò ſit unicum ſacramentum, non conſtat: nam aliqui neoterici, teſte *Petr. de Led. de matr. q. 42. a. 1. dub. 3. ad 3.* ſentiunt eſſe unum contractum: duo verò ſacramenta, quia multiplicantur juxta numerum ſuſcipientium, qui ſunt duo. Alii verò, eodem teſte, dicunt eſſe duo ſacramenta partialia, & unum totale, ſicut contingit in duplici Euchariſtiæ ſpecie: & hoc dicit non eſſe omnino improbabile. Sed dicendum eſt eſſe unicum ſacramentum, ut benè docet *Petr. de Led. ibi*, cum aliis, quos refert, & *Enriq. l. 11. de matr. c. 1. n. 1. initio*, quia licèt ibi ſint plura materialiter: & in genere entis, at eſt unicum ſignum repræſentans unicam unionem Chriſti cum Eccleſia, & unica materia, & forma, ac neutra per ſe hoc repræſentat: quod longè aliter contingit in Euchariſtiæ ſpeciebus: cum quævis per ſe conſtet ex ſua materia, & forma, habeátque veram ſignificationem, & gratiam conferat.

6 Tandem dubitatur, an fideles contrahentes matrimonium poſſint ab eo ex intentione ſeparare rationem ſacramenti, ſi intendant verum iniri matrim. ita tamen, ut ſacramentum non ſit? Breviter dico, ſi ea intentio procedat ex errore, quo credunt matrimonium non eſſe ſacramentum, intendunt tamen facere, quod fideles per matrim. efficiunt eſſe verum matrimonii ſacramentum, quia hic error non excludit debitam intentionem: ut benè docet *D Th. addit. q. 51. a. 2. ad 2. & Enriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 5.* ſicut qui credet baptiſmum eſſe fictionem, ſi baptizaret intendens facere, quod facit Eccleſia, verè baptizaret: ſi autem ea voluntas ſit vera intentio ſeparandi, quantum in ipſis eſt, rationem ſacramenti à matrimonio, & celebrandi merum contractum naturalem, dicendum eſt non eſſe ſacramentum defectu intentionis, ut docet optimè *Suar. to. 1. de ſacram. q. 64. a. 10. diſp. 13. ſect. 2. ad fin.* Verùm verò eſſet matrim. validum, in ratione contractus, non definit ibi: ſed ex ejus ratione clarè colligitur non eſſe validum: & videtur idem tenere *Petr. de Led. de matr. q. 42. a 1. dub. 7. in ſol. 1. & 2.* & ita ego ſentio, quia ex Chriſti inſtitutione inſeparabile eſt à contractu matrimonii, eſſe ſacramenti, unde intentio non conficiendi ſacramentum, repugnat intentioni legitimæ faciendi matrimonium, ut eſt contractus, ſicut è contra, qui intenderet facere ſacramentum matrimonii, non autem contractum, nihil efficeret: quia ex Chriſti inſtitutione hæc duo ſunt inſeparabiliter conjuncta, & ita mutuo ſe ponunt, ac deſtruunt: unde non eſt ſimile, ſi objicias, eum qui vellet aſſumere ordinem ſacrum, non autem obligari voto caſtitatis, manere ordine inſignitum, non autem ligatum voto: quia id votum non eſt jure divino annexum ordini inſeparabiliter, ut eſt matrimonii contractui eſſe ſacramenti, ſed tantum ex ſtatuto Eccleſiæ, quæ circa ſacramentorum ſubſtantiam nihil poteſt immutare.

DISPUTATIO XI.

Utrùm matrimonium contractum per procuratorem, ſit validum, ac ſacramentum conferens gratiam?

SUMMARIUM.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, n. 1.

Ante Tridentinum, validum erat matr. per procuratorem contractum, 2.

Non ſatis erat mandatum generale, expreſſis aliquibus requirentibus ſpeciale mandatum, & clauſula generalis ſubſequuta poſt caſum requirentem ſpeciale mandatum, extenditur ad ſimiles, non autem ad majores: & an ad ſponſalia requiratur ſpeciale mandatum, 3.

An exigatur exprimi perſonam, cum qua eſt contrahendum matrimonium, n. 4. & an ſufficiat quacumque temporis diſtantia intermedia procurator contrahat, eodem, n. 4.

An procurator conſtitutus ad matrimonium, vel ſponſalia contrahenda poſſit ſubſtituere, 5.

Et an ad ſponſalia requiratur, ut detur poteſtas ad contrahendum cum ſpeciali perſona, & nullo modo revocata ſit.

Quid ſi ante contractum matr. revocatum ſit mandatum, & revocatio non ſit notificata procuratori, & quid in aliis negotiis, 6.

An in aliis contractibus dum per nuncium, vel epiſtolam celebrantur, proſit revocatio inſcio nuncio facta, 7.

Quid ſi præceſſit juramentum de non revocando procuratore, 8.

Quid ſi ſola mente abſque ſigno externo revocetur facultas procuratoris, 9.

Quid ſi revocetur tacitè, ut facto ipſo, & voluntas factis, & verbis, magis que factis manifeſtetur, & quæ facta hanc revocationem indicent, 10.

Quid ſi miſſo procuratore, mittens nec conſentit, nec diſſentit, 11.

Quid ſi furioſus efficiatur miſſo procuratore, & talis permaneat, dum matrimonium procurator contrahit 12.

Quid ſi cum miſit procuratorem finxit conſenſum, & poſt verè conſenſit, tempore quo procurator contraxit: vel prius conſenſit, & tempore intermedio conſenſit, & tandem tempore quo procurator contrahit, conſentit, 13.

Poteſt procurator conſtitui abſque ſcriptura 14.

An ſit opus, ut procuratores utriuſque conjugis ſint diverſi ſexus, 15.

Quibus verbis debeat contrahere procurator, 16.

Quid ſi procurator excedat mandatum, & hoc eſt ad unguem ſervandum, 17.

Quid ſi dicatur in mandato, Do tibi facultatem contrahendi ſervata forma Tridentini, vel præmiſſis denunciationibus, & iis omiſſis matrimonium contrahatur, 18.

Poſt n. 18 invenies alia ſummaria.

Diſputatio hæc graviſſima eſt, & 4. in ea quæſtiones diſputandæ ſunt. I. eſt, an validum fuerit ante Trid. II. an poſt Trid. ſit validum. III. Utrùm exigatur dari mandatum procuratori, coram parocho, & teſtibus: & ibi remiſſivè, an ſit neceſſarium, parochum, & teſtes, videre litteras continentes mandatum procuratori datum. IV. An tale matr. ſit ſacramentum. 1

Quæſtio I. Utrùm matr. contractum per procuratorem, validum fuerit ante Conc. Trid. conclusio, validum fuit, habetur expreſsè *c. fin. de proc. in 6. & c. Honoratur, 32. q. 2.* & *l Sufficit, ff. de ſponſ. & l. 5. ſi. t. 2. & l. 1. t. 1. p. 4.* Et ratio eſt, nam Chriſtus elevans matr. ad eſſe ſacramenti, non immutavit contractus naturam, quæ ea eſt, ut poſſit inter abſentes per procuratorem celebrari. 2

II. Concluſio, 4. deſiderantur conditiones, ut procurator abſentis nomine validum matrim. ineat I. eſt, ut habeat ſpeciale mandatum ad matrim. nec ſatis eſt generale ad omnia negotia, expreſſis aliquibus exigentibus ſpeciale mandatum: ſed debet eſſe nominatim ad matrim. Quia licèt quando exprimuntur aliqui caſus ſpeciale mandatum petentes, clauſula generalis ſubſequens extendatur ad alios caſus non expreſſos exigentes ſimiliter ſpeciale mandatum, *c. Quid ad agendum, de procurat. in 6.* at non extenditur ad matrim. quia intelligitur de caſibus, qui expreſſis ſimiles ſiunt, non autem de longê majoribus, ut eſt matrimonium: per *Clement. Non poteſt, de procur.* Sic *gl. d. c. Quid ad agendum, verb. Non expreſſos*, ubi: *Io. And. n. 3. Ant. n. 2. Dom. §. Sed ſi aliquis, n. 2. Franc. eod. §. n. 2. gl. d. c. fin. de procur. in 6. verb. Speciale, & ibi Anch. n. 1. Ant. c. Nonnulli, § 1. n. 11. de reſcript. Imola eod. §. nu. 4. ver. Sed juxta*, Abb. *c. Sedes, de reſcript. n. 8. Præpoſ. c. Tua. de ſponſ. num. 11. Lancel. inſtit. juris can. l. 2. t. de ſponſal. verb. Specialiter*, & exigi mandatum ſpeciale definitur expreſsè *c. fin. de procurat. in 6.* Similiter etiam contrahenda ſponſalia, requiritur mandatum ſpeciale: quia ſunt diſpoſitio: & via ad matrimonium: argum. *l. Oratio. ff. de ſponſal.* ſic tenet *Domin. d. c. fin. in princ. n. 2.* 3

II. Conditio eſt, ut ſit mandatum ad contrahendum cum certa perſona, nec ſufficere generale ad contrahendum cum quacunque. Conſtat ex *l. generali, 34. ff. de ritu nup* ibi, *generali mandato quærendi mariti filiafam. non fieri nuptias rationis eſt. itaque perſonam ejus patri demonſtrari, qui matrim conſenſit, ut nuptiæ contrahantur, neceſſe eſt.* Sic *gl. c. fi. de proc. in 5. verb. Speciale*, & ibi *Dom. in prin. n. 2. fin. Anchar. n. 1. verſ. Secundò nota, Franc. nu. 4. Abb. c. In cauſa. n. 15.* 4

de

Digitized by Google

de elect. Bart. l. Filius familias, n. 9. ff. de donat. Angel. Matr. 2. n. 18. & 19. Sylv. Matrimon. 5. q. 9. Alex. conſ. 146. *vol.* 5. *Covar.* dicens eſſe omnium 4. *decr.* 2. *p. c.* 4. *init. n.* 8. *Ant. Gabr. t.* 2. *comm. in mea edit. l.* 11. *verb. Matrim. fol.* 95. Et ex Theologis *Veracruz* 1. *p Spec. a.* 16. *dub* 5. *Enriq. l.* 11. *de matr. c.* 2 *n.* 2. *Barth. à Ledeſ. dub.* 18. *de matr. init. Petr. de Ledeſm. de matrim. q.* 42. *a.* 1. *dub.* 7. *Vivald. candel.* 1. *p. de matr. n.* 44. Sufficeret autem (ut bene dicit *Angel. d. n.* 19.) quamvis in mandato non exprimeretur perſona, ſi ore tenus, vel per literas exprimeretur, quia (ut dicemus n. 14.) mandatum hoc ſcripturam non petit, an verò ſufficiat, ut quacunque temporis diſtantia intermedia procurator contrahat, dicam diſp. 32. n. 7.

5 III. Conditio eſt, ut procurator per ſe ipſum exequatur, non enim ſubſtituere poteſt, niſi expreſsè hoc in mandato contineatur, habetur expreſsè *d. c. fin de procurat. in* 6. Et ratio eſt, quia eligitur induſtria perſonæ procuratoris dati ad matrim. Idem dicendum eſt de procuratore dato ad contrahenda ſponſalia: per ea quæ dixi n. 3. fine, & docet *Ant. Cucus l.* 5. *inſt. major. tit.* 10. *n.* 17. & eadem ratione dicendum eſt requiri ſimiliter ſecundam conditionem poſitam, & quartam ponendam, in procuratore, ut validè contrahat nomine abſentis ſponſalia.

6 Ultima conditio eſt, ut tempore quo procurator contrahit, non ſit revocata poteſtas, ſi enim revocata ſit, quamvis revocatio lateat procuratorem, & alterum conjugem, eſt irritum matrimonium, habetur expreſsè *d. c. fin.* unde ſpeciale eſt hoc in matrimonio, contra juris regulam petentem procuratorem conſtitutum ad negotia, certiorem faciendum eſſe de revocatione, ut ea proſit: *Clem. unica, de renunc. c. Ex parte, de reſcript. l. Si mandaſſem. ff. manda. l.* 1. §. *fin. ff. de contrah. empt. l.* 1. *ff. quod juſſu.* & ratio ſpecialitatis eſt, quia in cæteris contractibus poteſt jus ſupplere conſenſum contrahentium, illiſque renitentibus dominium transferre: in matrimonio autem minimè poteſt: hoc autem ſpeciale eſſe in matrimonio, (quamvis non deſint DD. id negantes, dicenteſque idem contingere in aliis, quæ à libera voluntate pendent) docet *gloſſ. Clem. unica, de renunc. verb. Ignorantem, & verb. Cedendum*, ubi *Anch. n.* 6. *Card. & Imol. n.* 11. *Boniſac. n.* 10. *idem gloſſ. d. c. fin. verb. Ignoret, Joan Andr. n.* 1. *Domin.* §. *Sane, n.* 1 & 2. *Anch. n.* 1. *v. Tertio nota, Francus, n.* 4. & 7. *Philip. Probus addit. ad Monachum n.* 1. *idem gloſſ. c. Nec illud.* 30. *q.* 5. *verb. Uxor* ubi *Archid. Bellam. & Turrecr. fin. Felinus, c. Edoceri.* 11. & *c. Ex parte, n* 9. *de reſcript. & c. Si diligenti, n.* 22 *de foro compet. Sylv. Matr.* 5. *q.* 11. Et ex Theologis, *Veracruz.* 1 *p. Spec. a.* 16. *dub.* 6. *Lud Lop.* 2. *p. inſtrum. de matr. c.* 47. *f.* 1120. *Vivald candel.* 1. *p. de matr. n.* 44.

7 Valde tamen diſtat, ſi contractus fiat per procuratorem, quo caſu neceſſarium eſt intimari procuratori revocationem, ut diximus n. præc. vel ſi fiat per nuncium, vel epiſtolam: tunc enim ſi ante præſentationem, mittentem pœniteat, licet revocatio non intimetur nuncio, vel epiſtolam recipienti, obligatio impeditur. *l. Si pater. ff. de manu. vind. in princ.* ubi & *gloſſ. verb. Non fiat, Joan. Andr. c. fi. de precar. in* 6. *n.* 1. *Domin* §. *Sane. n.* 2. *Anch. n.* 1. *verſ Sed hic quæro, Francus, n* 7 Et ratio differentiæ eſt, quia nuncius, & epiſtola eſt tanquam meum inſtrumentum, & organum, per quod Dominus profert verba, & ita concipit verba in perſona mittentis, unde conſenſu domini deficiente tempore, quo profert verba, nil operatur epiſtola, aut nuncius, quamvis revocationis ignarus ſit: cùm autem aliquis procuratorem conſtituit, facto illius voluit obligari, unde neceſſe eſt eum per quem conſenſu præſtatur, revocationis conſcium eſſe. Et hæc vera ſunt, quamvis *gloſſ l.* 1. *fine, ff. de contrah. empt.* neget diſcrimen, aſſeratque in utroque eventu revocationis notitiam deſiderari.

8 Hæc autem procuratoris ad matrimon. revocatio, effectum habebit, redderque illud irritum, quamvis juramentum de procuratore non revocando, præmiſſum ſit: revocans enim perjurii reus erit, tenebit tamen revocatio. Sic *gloſſ. d. c. fi. verb. Revocatum*, ubi *Monachus, & Phil. Probus* iaddit. ad ipſum *Joan. And. ad finem Domin.* §. *fin n.* 5. *Franc. n.* 5. & 6. *Fel. c. Ex parte, n.* 11. *de reſcript. Sylv. Matrim.* 5. *q.* 13. *Rochus, Decius, Socin.* quos refert & ſequitur *Cov.* 4. *decr.* 2. *p c.* 4. *init. n.* 10. *Seraphinus de privil. juramenti; privil.* 75. *n.* 7. Et ex Theologis, *Veracruz.* 1. *p. Specula. a.* 16. *dub.* 8. *Lud. Lop.* 2. *p. inſtruct. de matr. c.* 47. *f.* 1120. *Manuel.* 1. *to ſum.* 2. *edit. c.* 216. *n.* 8.

Similiter valebit revocatio procuratoris merè interna, quoad forum conſcientiæ: licèt quod externum incumbat revocanti eum, teſtibus probare. Et ratio eſt, quia quantumcunque ſint verba externa, deficiente interno conſenſu, non eſt matrimonium: & hæc ratio aſſignatur. *d. c. fin. de procurat. in* 6. ibi, *cum illius conſenſus defecerit, ſine quo firmitatem habere nequiverit*: & ſic tenet *D. Th.* 4. *d.* 29. in finalibus verbis, exponens Magiſtri literam. 9

Sufficiet etiam revocatio tacita mandati: ut docet *Covar.* 4. *decret.* 2. *p. n.* 4. *init. n.* 11. quem ex Theolog. ſequuntur *Lud. Lop.* 2. *p. inſtruct. de matr. c.* 47. *f.* 1120. *Vivald. candel.* 1. *p. de matr. num.* 44. unde ſatis eſt facto ipſo contrario revocare: hæc enim eſt voluntas tacita. Quia voluntas non tantum verbis, ſed etiam factis demonſtratur, *l. Paulus reſpondit, ff. rem. rat. hab.* imò magis factis, quàm verbis oſtenditur: *l. Si tamen,* §. *Et qui, ff. de edil. edict. & l. Reprehendenda*, ubi *Dec. C. de inſt. & ſubſtit.* de qua re multa congerit *Jaſon l. Apud Julian.* §. *Conſtat. ff. de legat.* 1. & *l. Furioſum. n.* 4. *C. qui teſta. fac. poſſ.* & ſufficere facto revocare, conſtat ex *l. fi. ff. de divort.* ibi, *illud rectiſſimè placuit quali voluntate intelligi poſſit, patronum animum habere deſiſſe quaſi in uxorem*, & ibi, *ubicunque vel tenuis intellectus haberi poteſt nolentis nuptam* & ponit *ex fin.* has conjecturas, ex quibus mutatio voluntatis colligitur, *ſi patronus ſibi deſponderit aliam, vel deſtinaverit, vel matrimonium alterius appetierit credendum eſt nolle hanc nuptam*, ubi *glo. verb. Deſtin. & Odofred. ibi*, explicant, id eſt, propoſuerunt aliam habere: in ſponſam: & addit *Odofr.* eo ipſo tacite patronum declarare, ſe nolle libertam. Unde *Cov. Vival. Lud. Lop. proximè citati*, dicunt prius mandatum revocari dato mandato ad contrahendum cũ alia: non enim veriſimile eſt (ut ait *Ferret. conſ.* 1. 281. *n.* 12.) tractantem matrimonium cum aliqua, in priori voluntate contrahendi cum alia perſiſtere: & ratio eſt, quia cum conſequens ſine antecedenti eſſe nequeat, qui vult conſequens, neceſſariò videtur velle antecedens, *l. Illu. ff. de acq. hæred. l. Ad legatum, & l. Ad rem mobilem: ff. de proc.* cùm ergo ad contrahendum cum ſecunda, neceſſarium ſit à voluntate prioris matrimon. recedere dato mandato ad contrahendum cum ſecunda, revocatur primum, *l. Si quis cum procur.* §. *fin. ff. de prec. & c. pen. eod. tit.* 10

III. Concluſio, ſi poſtquam quiſpiam procuratorem miſit, conſentit, nec differit, ſed in aliis occupatur, valeat matrimonium, quia durat prior conſenſus virtute, cum non ſit obex contrariæ voluntatis: ut qui priùs baptizari voluit, ſi dormiens baptizetur, verum recipit baptiſma, *c. Majores. de bapt.* ſic *Reinerius*, quem refert & ſequitur *Sylv. Matrimonium*, 5. *q.* 10. *Veracruz* 1. *p. Spec. a* 16. *dub.* 6 *Barth. à Ledeſ. dub.* 18. *de matrim. fol.* 1279. *Enreq. l.* 11. *de matr. c.* 4. *n.* 4. 11

Hinc infertur, ſi procuratore miſſo, dans mandatum in amentiam incidat, & talis perſeveret, dum procurator nomine ſuo contrahit, valere matrimonium: manet enim virtute prior conſenſus, cum revocatus non ſit: ſicut baptiſmus furiæ tempore receptus, petitus ante furiam, validus, *Majores, de baptiſmo, fine*, ſicuti ſi tunc temporis eſſet dormiens, valeret matrim. Sic *Enriq. l.* 11. *de matr. c.* 4. *n.* 4. Objicies tamen, ſi ſacerdos audita confeſſione, amens fieret, & ſic abſolveret, nulla eſſet abſolutio: quia miniſtri actus debet eſſe humanus, ſed contrahentes per procuratorem ſunt miniſtri matrimonii & non procurator, ut dicemus num. 18. ergo ſi tempore quo conſenſum præbet procurator, qui mandatum dedit, rationis uſu deſtitutus ſit, erit irritum matrimonium, Reſp. Argumentum concludere per ſeipſum, contrahentem neceſſariò debere eſſe ſui compotem, dum contrahit, unde nihil ageret 12

Digitized by Google

ſi dormiens, vel inſanus tunc eſſet: at dum contrahit per procuratorem ſatis eſt, ut dum mandatum dedit, ſui compos eſſet, nec revocarit, & procurator dum ejus præſtat conſenſum, ſit ſui compos: ut in cæteris contractibus contingit, quia tunc contrahens non miniſtrat per ſeipſum, ſed medio inſtrumento.

13 IV. Concluſio, ſi dum quis mandatum dedit, conſenſum finxit, tempore tamen quo procurator ejus nomine contrahit, habet verum conſenſum, valet matrimonium, quia cum eo tempore conficiatur, tunc deſideratur conſenſus. Sic *Enriquez l. 11. de matr. c. 1. n. 2.* unde quocunque tempore intermedio diſſenſus ſit, nihil refert, dummodo tempore quo celebratur matrimonium, conſenſus adſit.

14 V. Concluſio, poteſt talis procurator conſtitui abſque ſcriptura: ut generaliter de procuratore habetur *l. 13. t. 5. p. 3.* ibi, *è quando lo hiziere de palabra*, & docent *gloſſ. l. Maritus, verb. Præſcripſeris. C. de procur.* ibi *Bart. Bal. Fulg. Salic. Jaſ. l. 1. n. 7. C. eod. t. multos alios referens: Perez lib. 3. ord. t. 4. l. 3. verſ. Utrum autem.* Et ſpecialiter in mandato ad contrahendum matrimonium, tenet *Angel. conſ. 122.*

15 VI. Concluſio, diverſitas ſexuum in procuratoribus ad contrahendum matrimonium, eſt impertinens: quare duo viri, vel duæ fœminæ poſſunt eſſe contrahentium procuratores. Quia ea ſexuum diverſitas ſolum requiritur in ipſis, qui matrimonio junguntur. Sic *Petr. de Ledeſm. de Matr. q. 42. a. 1. dub. 7.*

16 VII. Concluſio, verba procuratoris contrahentis matrimonium, debent eſſe hæc, Talis conſentit in te, vel accipit in virum, vel uxorem, me mediante. Sic *Hoſt. ſum. i. de ſponſ. §. Qualiter contrahatur. Francus, c. ſi. de procurat. in 6. n. 4. Sylv. Matrimonium, 5. q. 14. Covar. 4. decr. 2 p. c. 4. init. n. 8. Greg. Lop. l. 5. t. 2. p. 4. verb. Commandado Ant. Gabr. in mea edit. tom. 2. commun. l. 11. verb. Matr. f. 94.* & alii quos hi referunt. Et ex Theologis, *Veracruz 1. p. ſpecul. 1. 16. fin. Enriquez l. 11. de matr. c. 2. n. 2 Vivald. cand. l. 1. p. de matrim. n. 45.* Valebit etiam matrim. ſi dicat, Recipio te in virum & uxorem, nomine talis perſonæ. Quia ferè idem eſt ſenſus Sic *Covar. Greg. Lop Ant. Gabr. ibi.*

17 VIII. Concluſio, ſi procurator mandati fines excedat, nil prorſus valet matrim. ut ſi mandatum detur contrahendi certa dote conſtituta, & procurator contrahat ea conditione non ſervata, nihil agit, quia mandatum ad unguem ſervandum eſt, *l. Diligenter ff. mandati*: & ubi quis limites poteſtatis ſibi traditæ excedit, privatus cenſendus eſt: ut docet latè *Henoch. de recuperanda poſſeſſ. remedio 8 n. 13. & 17. & conſ. 69. n. 75. & ſeq. vol. 1.* & ratio eſt, quia cum poteſtas ſit limitata, in eo quod quis excedit, poteſtate caret, & eſt quidam privatus.

18 Rogabis tamen, quid ſi in commiſſione dicatur, Do tibi facultatem contrahendi matrimonium, ervata forma Tridentini, ut ſemper dici ſolet, utrum ſi omiſſis denunciationibus contrahat procurator, valeat matrimonium? Videtur enim non valere: quia ablativus ille ab ſolutus importat ibi conditionem, *l. a teſtatore, ff. de condit. & demonſt.* forma autem præſcripta in *Tridentino ſeſſ. 24. c. 1 de matr.* eſt ut præmiſſis denunciationibus, coram parocho, & teſtibus contrahatur. Breviter dico, ſi ex ordinarii diſpenſatione omittantur, non eſſe dubium: quia forma Tridentini eſt præmiſſis denunciationibus, niſi ordinarius diſpenſaverit: idem dicendum eſt ſi omittantur abſque diſpenſatione, licet in mandato expreſsè diceretur, Do tibi facultatem contrahendi præmiſſis denunciationibus. Quia quoties exprimitur in commiſſione forma juris communis, eo modo, quo juri communi ineſt, non eſt intentio inducendi novam formam, & conditionem, ſed eſt admonitio quædam, ut ſervetur forma juris communis: ut latè probabo lib. 3. diſp. 33. n. 3.

SUMMARIUM

An matrim. contractum per procuratorem valeat poſt Tridentin. ponitur opinio negans num. 19 & ibi forma debet impleri ſpecie, & ſenſu proprio & non per æquipollens.

Verior opinio, valere, 20.

Solvuntur argumenta 21.

Poſt num. 21. invenies cætera ſummaria.

Quæſtio II. Utrum matrim. contractum per procuratorem coram parocho, & teſtibus ſit validum poſt Tridentinum? Aliqui cenſent non eſſe validum, & ſic correctum eſſe *c. ſi. de procurat. in 6.* Prob. 1. quia ideo olim matrimonium per procuratorem, valebat, quia ſufficiebat ad illud mutuus conſenſus nudus, ut patet ex *l. Sufficit, ff. de ſponſal.* ubi *Juriſconſultus* cum præmiſiſſet ſufficere nudum conſenſum ad ſponſalia: hinc intulit ſic, *Denique conſtat abſentem abſenti deſponderi poſſe*: ubi *gl. verb. Conſtat*, idem intulit in matrim. ſed hodie non ſatis eſt nudus conſenſus, ſed coram parocho, & teſtibus per *Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matrim.* ergo ceſſat matrim. inter abſentes. 2. quia *Trid. d. c. 1.* exigit ut parochus, & teſtes intelligant contrahentium conſenſum, ut ejus teſteseſſe poſſint, at eum intelligere nequeunt, cum ſolum procurator adeſt. 3. quia Tridentin. pro forma petit, ut parochus præſens ſit conſenſui contrahentium, cum aliter matrim. irritet: quoties autem requiritur præſentia pro forma non impletur per procuratorem, *l. Obligari, §. Tutor ſtatim, ff. de autor. & conſ. tut. & §. Tutor autem, inſt. eod. t.* ubi quia præſentia tutoris exigitur pro forma, ad minoris contractus, non ſatis tutorem per procuratorem adeſſe: ubi & *gloſſ verb. Per epiſtolam*, hoc notat: ut etiam in ſimili docent *Archid. c. Hoc jus. 10. q. 2. Bald. auth. Hoc jus, n. 3. C. de ſacroſ. Eccl. Rebuff. in compend. alienat rerum Eccl. n. 92. Rodoanus de alien. rerum Eccl. t. de tract. in princ.* non poſſe canonicos conſentire alienationi rerum Eccleſiæ per epiſtolam: quia eorum præſentiam jus petit, *c. In Geneſi, de elect.* 4. quia forma in ſenſu proprio impleri debet. *l. Susceptum, de reſcript. in 6.* ibi, *cum beneficium ceſſione, non morte*, ubi *gl. verb. Morte*, inquit, quia licet cedens, quoad illam Eccleſiam videatur mortuus, at mortuus non eſt: & ibi *Domin. notab. 3.* inquit, ubi fit mentio de morte, intelligi de naturali, non de civili, *l. fin. C. de his qui ven. ætat.* textus ait mentione facta de ætate, intelligi de naturali, & non de ea quam princeps ſupplet: ubi *gloſſ. verb. Reſtitutionib.* ait non ſufficere, quamvis hæc æquipolleant: & *l. 3. Hæc verba ff. de neg. geſt. verb. Hæreditatem*, ait gloſſ. veritatem, non fictionem juris conſiderari. Et non ſolum in ſenſu proprio ſed etiam in magis proprio debet impleri: ut ex *c. Rodulphus, de reſcript.* notat *Socin. l. non ſolum, ff. de ſolut. matrim. Beccius conſil. 21. n. 33.* & ratio eſt, quia forma debet impleri ſpecificè, & non per æquipollens. *l. 1. §. Opus novum*, ubi omnes ſcribentes, *ff. de nov. oper nuntiat. & l. §. Si quis ita, de verb. oblig c. Cum dilecta de reſcript.* & multis citatis docet *Tiraq. de retract. convent. §. 4. gl. 6. n. 31. Matienzo l. 5. recop. t. 4. l. 1. gl 4. n. 8.* ergo cum Tridentin. petat pro forma, præſentiam parochi conſenſui contrahentium, non ſatis erit præſentia ficta, & æquipollens: ſed dum adeſt conſenſui per procuratorem præſtito, ille non eſt propriè, ſed fictè, & interpretativè conſenſus contrahentium: ut docet *gloſſ. c. Qui per alium, de reg. jur. in 6. ſi. & ibi Dyn. n. 7. Joan. Ang. init*, & late *Bart. l. Si is qui pro emptore, a n. 57. ff. de uſucap.* & plures alii quos refert & ſequitur *Tiraq. poſt. leg. connubiales, leg. 6. verb. Conſentement. n. 37.* & ita *Zeletus in conſiliis matr. conſ. 83 n 13.* ait quodammodo videri præſentes, qui per procuratorem adſunt. 5. Quia conſenſus ſtatuto requiſitus, verè, & propriè præſtandus eſt, & non fictè, at per procuratorem: ſicut ex multis probat *Tiraq. de verb. Conſentement. n. 13.* Trid. autem petit conſenſum contrahentium coram parocho. 6. Quia petenti jura conſenſum aliquorum intelligi, præſentia naturalis, & per ſeipſos conſentientium deſideratur: ut optimè docet *Bald. l. 1. C. de fide inſtr. & jure haſt. fiſc. lib. 10.* quem refert, & ſequitur *Jaſon. l. 1. n. 8. ff. de verb oblig.* ex doctrina Bart. ibi, dicentis ideo ſtipulationem inter abſentes non poſſe fieri per procuratorem, vel epiſtolam, quia debent ſe invicem intelligere, ergo cum Tridentin. petat, ut parochus intelligat contrahentium conſenſus, debent contrahentes re vera, & naturaliter præſentes eſſe.

Ultimo,

Digitized by Google

Ultimò, quia *Tridentin. c.* 1. (ut conſtat ex proœmio) voluit conſulere maximis damnis ex clandeſtino matrim. conſurgentibus, quibus non occurritur, ſi valeat matrim. per procuratorem: nulla enim certitudo de alterius contrahentis vita, vel conſenſu haberi poteſt, cùm potuerit obiiſſe, vel conſenſum revocaſſe, hanc ſent. tenent *Barth. à Ledeſm. dub.* 18. *de matr. f.* 1286.

20 Cæterum tenendum eſt id matrimonium valere, nec correctum eſſe *c.fin.de procurat. in* 6. Prob. 1. ex praxi totius Eccleſiæ, paſſim enim poſt Trident. celebrantur matrim. per procuratores, eſſetque intolerabilis error in Eccleſia, tot matrim. irrita cenſere. 2. Quia finis Trident. irritantis clandeſtina eſt, ut conſtat ex *d.c.*1.*in proœmio*; ut notum ſit Eccleſiæ matrimonium, probarique poſſit, ne aliud publicè, aliud verò occultè celebretur: ſed quando celebrantur per procuratorem, coram parocho, & teſtibus ſatisfit huic fini, jam conſtat Eccleſiæ, & probari poteſt, ſicut quilibet alius contractus geſtus per procuratorem, ſufficienter probatur, ita ut contrahens cogatur in foro externo ſtare illi. Et confirm. quia alia ratio dicti decreti eſt ne celebretur matrim. ab aliquo, quàm à proprio parocho, ut docet *Rota Florentina inter conſilia Menoch. conſ.*368.*vol.*4.*& Seraph.dec.*957.1.*p. verſ. Nam præſentia parochi*, cui cùm ſatisfit: quia matrim. per procuratorem, celebratur coram proprio contrahentium parocho. 3. Quia ea quæ alioquin fieri non poſſunt, permittuntur, per eum actum ad jus commune reditur: ut notant *Bart. & alii*, quos refert, & ſequitur *Cov.* 3. *variar. c.*6.*n.*4. & correctoria extenduntur, ut legum correctio vitetur, & ad jus commune redeatur: ut dixi l. 1. diſp. 12. n. 2. Inde eſt, ut leges novæ interpretandæ ſint, ne antiquas corrigant, quamvis à propria verborum ſignificatione recedatur, ut dixi eod. l. 1. diſp. 17. n. 6. ergo cùm aſſerendo matri. per procuratorem validè iniri, redeatur ad jus commune, & ejus correctio videtur, ſic dicendum eſt, licèt aliqualiter verba impropríentur, dicendo conſenſum contrahentium præſtari coram parocho, ſi per procuratorem id fiat maximè, quia verba non improp iantur, non enim impropriè dicitur à nobis fieri, quod de mandato ſpeciali noſtro fit, ut conſtat ex *l.*1.*§.Adipiſcimur ff.de acq.poſſeſ* ibi *adipiſcimur autem poſſeſſionem per noſmetipſos*: quæ verba, etſi nimis perſonalia ſint, & ſic videatur propriam perſonam exigere: ſtatim paragraphis ſeq. ea lex decidit, per procuratorem acquiri poſſeſſionem, quaſi per manum domini: & ita *gl.d.§. Adipiſcimur, verb. Per noſmetipſos*, addit, non removere quin & per alium. 4. quia Trident. irritat clandeſtina, quæ ſemper Eccleſia abhorruit, & punivit, ut conſtat ex *d c.* 1. *prœmio*, ubi dicitur, quamvis matrim. clandeſtina valida fuerint, ea ſemper Eccleſiam abhorruiſſe: & poſtea, *ſacri Lateranenſis Concilii veſtigiis inhærendo*, ſed Eccleſia nunquam cenſuit clandeſtinum, nec punivit matrim. per procuratorem contractum publicè, imò illud approbavit *c.fin.de procurat.in* 6. Ergo Trident. non irritavit hujuſmodi matrimonium. Hanc ſent. tenent ex Theologis *Veracr. append. ad ſpecul. du.*3.*fin. Bellarm. l.* 1. *de matr. c* 5. *verſ. Atque hinc etiam, Enriq. l.* 11. *de matr. c.* 2. *d.* 2. *& in comm. lit. B.* dicit, oppoſitum eſſe errorem: *Manuel.* 1. *tom. ſum.* 2. *edit. c.*220.*n.*3. *Theſaur. ſacerdot.* 1.*p.f.* 117. *Petr. de Ledeſ. de matr. q.*42.*n.*1.*dub.*7. *Lud. Lop.* 2.*p. inſtr. de matr. c.*35.*fol.*1027. *Philiarc. de off. ſacerd.* 11 *p.*2. *l.* 2.*c.*1. *Griſald. de matr. n.*16. *Vivald. cand.* 1. *p. de matr. n.*43. *P. Molina t.*2. *de juſt. tract.*2. *diſp.* 254. *init. Veg. l.* 4. *ſum. caſu* 264. Et ex juriſperitis. *Navar ſum. Hiſp. c.*38. *addit. ad n.* 71. *c.* 22. *& l b* 4. *conſ. tit. de cognat. ſpirit. in priori edit. conſ.* 2. *n.*9. *in poſteriori conſ.*6.*n.*9. *verſ. Ad ſecundum. Ant. Cucus l.*5. *inſt. major. t.*11.*n.*35. *Matienz. l.*5. *recop. t.*1. *rub. gl.*1.*n.*32. *Flamin. l.* 10. *de reſignat. benef. q.* 6. *n.* 11.

Ad argum. prioris ſent. propoſita n. 19. reſpond. ad 1.
21 olim valuiſſe matrim. per procuratorem abſque parocho, & teſtibus, quia ſufficiebat nudus & clandeſtinus conſenſus: at hodie cúm is non ſufficiat, niſi parochus & teſtes interſint, ſimiliter non ſufficiet nudus conſenſus per procuratorem, ſed habet eſſe coram parocho, & teſtibus. Ad 2. dico exigi præſentiam realem per ſe, vel per procuratorem, & verè parochum & teſtes intelligere conſenſum abſentum, medio procuratore ad id ſpecialiter deſtinato: cùm omnino abſentis perſonam agat. Ad 3. nego cùm requiritur præſentia pro forma, non ſatis eſſe per procuratorem: nec eſt ſimile in tutore, eligitur enim induſtria perſonæ, & confidunt leges fore, ut ille melius pupilli rebus conſulat. Similiter eligit jus induſtriam canonicorum, confidens ipſos benè Eccleſiæ rebus conſulturos, & vult ut congregentur, ut rationes conferant, & clarius intelligant quid facere expediat. Ad 4. 5. & 6. reſpondeo, illa omnia benè probare ita eſſe, ubi non eſſet aliud jus explicans ſatis eſſe præſentiam illam per procuratorem: quando enim eſt ad jus, ut in præſenti, nec ejus correctio indicatur, recedi poteſt à propria verborum ſignificatione: ut probavi n. 20. eo vel maximè, quod ut ibi probavi, non impropriè, licèt non tam propriè, dicitur aliquis præſens per procuratorem. Ad ultimum negatur minor, imò occurritur illis damnis, ut probavi n. 20. & ſatis eſt certitudo moralis de conſenſu, & ut mittenti procuratorem, incumbat onus probandi ſe revocaſſe: eadem enim certitudo ſolum habetur, dum præſentes contrahunt, poſſent enim fictè conſentire.

SUMMARIUM.

Utrùm exigatur dari poteſtatem procuratori, coram parocho, & teſtibus peni ur opinio affirmans n 22 *& ibi ſolemnitas requiſita ad aliquem actum, cenſetur requiſita ad commiſſionem dandam faciendi illum actum, n.* 22. *juncto n.* 4.

*Contraria verior, n.*23. *& ibi, legum correctio non inducitur per tacites intellectus, licèt clauſula nihil operetur: & ſi voluiſſet legiſtator, expreſſiſſet.*

Utrum deſideretur ut parochus, & teſtes videant literas mandati, 24.

Explicatur l. 39 *Tauri, hodie l* 13, *t.*4 *lib.* 4. *recop. n* 15.

Solvuntur argum. n. 25. *Poſt quem invenies cætera ſummaria.*

Quæſtio III. Utrùm valeat matrimonium per procu- 22
ratorem, commiſſione ei abſque parochi & teſtium præſentia data? Videtur enim id deſiderari ex doctrina *Rimnaldi conſ.*467.*n.* 8.*& ſeq vol.*4. docentis ſolennitatem requiſitam ad aliquem actum, eſſe neceſſariam ad dandam commiſſionem faciendi illum actum, & ita prohibente ſtatuto donationem fieri abſque quinque teſtibus, cenſeri prohibitum mandatum donandi abſque illis: & probat ex *l. Oratio ff. de ſponſ.* Unde *Bart.* & alii, (ut retuli l. 1. diſp. 14. n. 1.) colligunt, prohibito aliquo, cenſeri prohibitum omne id per quod pervenitur ad illud, ergo cùm *Trident. c.*24. *c.* 1. *de matr.* exigat præſentiam parochi, & teſtium ad matrimonii valorem, eadem ſolemnitas deſiderabitur ad valorem mandati contrahendi illud. Et confirm. ex *l.* 36. *Tauri hodie l.*13.*t.*4.*l.*5.*recop.* ubi diſponitur eandem ſolemnitatem exigi in mandato teſtamentùm conficiendi, quæ in ipſo teſtamento exigitur: cujus rationem aſſignat *Ant. Gom. ea l.*36.*n.*2. *& Matienzo ea l.* 13.*gl.*1.*in fine*, quia eadem ratio, virtus & effectus, quæ ſunt in conſequenti, dicuntur eſſe in antecedenti, arg. textus *l. Illud. ff. de acqu. hæred.* & ita cùm pro teſtamenti falſitate vitanda, jùs certam ſolemnitatem petat, meritò illam met, in mandato ad teſtandum nomine alterius, deſiderat, cùm ſit antecedens neceſſarium, ut alterius nomine teſtetur: ergo ſimiliter in noſtro caſu cùm mandatum ad contrahendum matrimonium nomine alterius, ſit antecedens & prævium, ut tale matrimonium valeat, exigit eandem ſolemnitatem parochi & teſtium, quàm ipſum matrimonium.

Dicendum tamen eſt, id non exigi, ſed ſatis eſſe, ut pro- 23
curator nomine abſentis matrim. coram parocho, & teſtibus ineat. Prob. quia *Trident. ſeſſ.* 24. *de matrc.* 1. ſolum irritat matrim., quando ipſemet contractus non celebratur coram parocho, & teſtibus, ſed mandatum contrahendi non eſt ipſe matrimonii contractus, ergo non petit eandem ſolemnitatem, aliàs decretum maximè correctorium, extendendum valde eſſet. 2. Quia praxis totius Eccleſiæ habet: ut poſt Tridentin. contrahatur matrim. per procuratorem, & nunquam auditum eſt eam ſolemnita-

Digitized by Google

tem in mandato dando procuratori ſervari. 3 Quia jure antiquo hæc ſolemnitas non petebatur, & Tridentinum non corrigit hoc expreſsè, nec per tacitos intellectus inducenda eſt legum correctio, quamvis clauſula nil operetur: ut docet *Aymon.conſ.259.n.2.& Gutier. cum aliis, 3. pract.q.15.n.35.* nedum ubi nullum operatur, ut in præſenti, quamvis non corrigat jus commune. Tandem, quia ſi voluiſſet Trident. annullare dictum mandatum abſque ea ſolemnitate, expreſſiſſet utique, *l. Item apud Labeonem. §. Ait prætor ff. de iurejur. &c. Ad audientiam, de renunciat.*

24 Utrum autem neceſſarium ſit, ut parochus, & teſtes dum aſſiſtunt matrimonio contracto per procuratorem, videant mandati literas: dicam lib. 5. diſp. 8. n. 24.

25 Ad arg. propoſitum n. 22. neganda eſt ea doctrina, nec illam probat *l. Oratio, ff. de ſponſ.* cui ſatis reſpond. l. 1. diſp. 11. n. 2. Ad confirm. dico eſſe ſpecialem diſpoſitionem in eo caſu primò ad vitandas commiſſariorum fraudes: ut dicitur *l. 31. Tauri, hodie l. 5. t. 4. l. 5. recop.* ibi *y los tales comiſſarios hazen muchas fraudes* 2. quia tale mandatum ad teſtandum, non tam dicitur commiſſio ad teſtandum, quàm teſtamentum, (ſucceditque loco teſtamenti: quia continet inſtitutionem hæredis, ſubſtitutiones, exhæredationes, meliorationes, dationes tutorum, quæ omnia ſi commiſſarius non faciat, per tale mandatum manent ipſo jure facta, *l. 33. Tauri, hodie l. 7. t. 4. l. 5. recop.* cùm ergo tale mandatum loco teſtamenti ſuccedat, mirum non eſt ſi lex eandem teſtamenti ſolemnitatem petat.

SUMMARIUM.

An matrimonium per procuratorem contractum ſit ſacramentum: ponitur opinio negans, n. 26

Opinio verior affirmans, 27. & quis ſit tunc miniſter, quæ materia, & quæ forma. 28.

An ſi procurator ſit in mortali, dum contrahit, peccat lethaliter, 29.

An conſtituens procuratorem, teneatur eſſe in gratia eo tempore, quo veriſimile eſt fore, ut procurator contrahat, 30.

An contrahentes per procuratores, poſſint poſtea per ſe ipſos contrahere, 31.

Solvuntur argumenta, & explicatur qualiter actio ſacramentalis debet eſſe perſonalis, & utrum illud matrimonium conferat gratiam phyſicè, vel moraliter, 32.

26 IV. Quæſtio. Utrum matrim. contractum per procuratorem ſit ſacramentum? Quidam affirmant eſſe verum matrim. non tamen ſacramentum. Prob. 1. quia quamvis ſacramento pœnitentiæ, quatenus eſt quoddam judicium, non repugnet effici in abſentia, repugnat tamen eo, quod eſt ſacramentum: ergo ſimiliter repugnabit matrimonio, ut eſt ſacramentum. 2. Quia perceptio, & confectio ſacramenti eſt actus perſonalis, ut conſtat in omnibus aliis ſacramentis. 3. Quia aliàs dormiens peccaret, vel reciperet gratiam, ſi eo tempore procurator nomine ejus contraheret: cùm enim tunc conſtituens, ſacramentum recipiat, peccaret, ſi eſſet in mortali, & reciperet gratiam ſi eſſet diſpoſitus: & ſubinde teneretur ſub culpa lethali, tunc eſſe diſpoſitus. 4. Quia ſacramentum eſt cauſa phyſica gratiæ, matrim. autem per procuratorem, non poteſt eſſe ſic cauſa, quia conſenſus ipſorum, qui verè contrahunt, ſunt materia, & forma, & jam tranſierunt. 5. Quia DD. contrariæ ſent. fatentur eſſe laudabile, ſi poſtea in præſentia renovetur conſenſus, ſi tamen prius matrimonium fuiſſet ſacramentum, ſacrilegium eſſet iterare, cùm non adſint nova materia, & nova forma. 6. Quia ideo hoſtia abſens nequit conſecrari, quia ponitur in forma pronomen demonſtrativum. Hoc, quod denotat materiam præſentem, nec abſens poteſt abſolvi, quia ponitur in forma, pronomen demonſtrativum, Te, ſed in forma matrimonii ponitur duplex pronomen demonſtrativum, Ego, & Te, ut conſtat ex *c. Licèt de ſponſa duorum*, ubi ponitur hæc forma, *ego te accipio in meam*: ergo matrimonium, ut eſt ſacramentum non poteſt celebrari inter abſentes. Hanc ſent. tenent *Durand. 4. d. 26. q. 3. n. 11. Cajet. to. 1 opuſc. tr. 22. de contract. matr. q. 2. Canus l. 8. de locis Theol. c. 5 ad 3. Victoria ſumm. d. matr. n. 244. Viguer. l. inſt. c. 6 §. 7. verſ. 3. Ovanus 4. d. 28. propoſ. 2. Fr. Petr. Martyr. direct. curatorum, f. 65. §. Lo tercero ſe pregunta. Bart. a Ledeſma* mutant ſentent. quàm in priori edit. tenuerat, *dub. 18. de matr. f. 1280. Fr. Penna, & Gallo.* ut refert *Enriq. l. 11 de matr. c. 2. n. 1. in comment. lit. B.* & dicunt eſſe probabilem *Sotus 4. d. 27. q. 1. a. 3. verſic. At verò, Ledeſ. 2. part. 4. q. 44. art. 3. ad finem, Lud. Lop. 2. p. inſtructorii, de matr. c. 35. f. 1027. Petrus de Ledeſma de matrim. quæſt 42. art. 1. dub. 7. concluſ.* 1. limitans, ut exponitur à Cajetano, nempe, ut fiat poſtea ſacramentum, quando in præſentia ratificatur.

Sit tamen 1. Concluſio, prorſus tenendum eſt matrim. 27
per procuratorem contractum eſſe ſacramentum. Prob. 1. quia eſt verum matrimonium ratum, & indiſſolubile, ergo eſt Sacramentum. probatur conſequentia ex *c. Quanto de divort.* ubi habetur ideo matrim. Chriſtianorum eſſe indiſſolubile, quia eſt ſacramentum: & *ibi, & c. fi. 28. q. 1.* dicitur matrim. infidelium, legitimum, ſed non ratum, ac indiſſolubile, quia non eſt ſacramentum 2. quia Concilium Florent. & Trident. ut vidimus hoc 2. l. diſp. 10 n. 2. abſolutè definiunt matrim. fidelium in lege nova eſſe ſacramentum. 3. quia, vel Chriſtus elevans matrim. ad eſſe ſacramenti, mutavit rationem contractus naturalis, vel non; ſi primum, ergo in lege Evang. matrim. per procuratorem, non eſt legitimum in ratione contractus naturalis, ſicut oppoſiti dicunt non eſſe in ratione ſacramenti, quod tamen eſt contra *c. fin. de procurat. in 6.* ſi ſecundum, ergo & modo matrim. per procuratorem, eſt ſacramentum: quia concilia clamant matrimonium, quod ante legem evang. erat merus contractus naturalis, eſſe modò ſacramentum. 4. quia matrim. ut contractus, & ut ſacramentum, eſt idem numero, & realiter, & tantum differt penes diverſos reſpectus, quia ut reſpicit vinculum contrahentium, dicitur contractus; ut autem elevatur à Deo ad repræſentandum unionem Chriſti cùm Eccleſia, dicitur ſacramentum: ergo utroque modo debet habere eandem materiam, & formam, & cauſas agentes: & proinde ſi poteſt, ut contractus celebrari per procuratorem, poterit etiam, ut ſacramentum: Hanc ſent. tenent ex Theologis, *Sotus 4. d. 27. q. 2. a. 3. verſ. At verò, Petr. de Soto lect. 3. de matr. verſ. Requiritur, Catharin. l. 5 contra Cajet. c. 3. de matr. Bellarm. l. 1. de matr. c. 5. in ſolut. ad 11. & c. 7. & 8. Palacios 4. d. 26. diſp. 1. f. 556. verſ. Quarto reſpondebis, Enriq.* vocans oppoſitam ſent. falſam, *l. 11. de matr. c. 2. n. 2. Angles flor. lib. 1. p. q. 1. de eſſent. matr. d. 27. a. 2. diff. 4. f. 529.* Griſald. *verb. Matr. nu. 16 Vivald. candel. 1. p. de matr. n. 43. Philiar. de off. ſacerd. to. 1. p. 2. l. 2. a. 2. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 35. f. 2027. Petr. de Led. de matr. q. 42. a. dub. 7. concl. Manuel. 1. to. ſum. 2. edit. c. 216. n. 1. & c. 210. n. 3. Vega lib. 4. ſum. caſu 264.* Corduba *l. 1. quæſt. q. 25 fine.* Et ex juriſperitis *Navar. c. Fratres de pœnitent. d. 5. n. 95.* & in hanc ſent. magis inclinat *Covar. 4. decret. 2. p. c. 1. §. unico. n. 5.* dicit enim priorem ſent. eſſe dubiam: & eam tenet *Perez l. 5. ord. t. 1. l. 1. f. 2. verſ. Utrum autem, & f. 9. verſ. Utrum autem. Matienzo l. 5. recop. t. 1. rub. gloſ. 1. n. 133. Albornoz. l. 4 de arte contractuum tit.* 8.

II. Concluſio, quando matrim. fit per procuratorem, 28
nec procurator eſt miniſter, nec in ipſo recipitur ſacramentum, nec verba ipſius ſunt materia, & forma ſacramenti: ſed ipſi principales contrahentes ſunt miniſtri, & recipiunt in ſe ſacramentum, & expreſſiones conſenſuum ipſorum, quatenus innoteſcunt per procuratorem, ſunt materia & forma: procurator autem eſt conditio, ſine qua non. Prob. hoc eſt univocè matrim. cum eo quod per propriam perſonam contrahitur, non enim eſt duplex matrimonii Sacramentum: ergo eandem materiam, formam & miniſtrum habet. 2. quia ubi ſunt materia, & forma, recipitur ſacramentum, cùm ergo matrim. recipiatur in principalibus contrahentibus, in ipſis erunt materia, & forma. Sic *Enriquez l. 11. de matr. c. 2. c. 7. in princip. & ad fin. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 42. 1. art. 1. dub. 7. ad 4.*

Hinc infertur minimè delinquere procuratorem, ſi 29
dum contrahit, peccato lethali affectus ſit: quia non recipit in ſe ſacramentum, nec miniſtrat, ſic *Enriquez eo c. 2. fin. Petr. de Ledeſ. ead. ſolut ad 4.*

2. Infertur, mittentem procuratorem teneri ſub culpa 30
lethali

lethali eſſe in gratia, eo tempore, quo veriſimile eſt fore, ut procurator nomine ipſius contrahat, quia tunc recipit ſacramentum. Sic *Sot.4.d. 27.q.1.a. 3.verſ. Ad 2. reſpondetur, Fr.Met.l.1 ſu.c.16. §. 14. f.252.col.2 Lud. Lop.2.p.inſtruct.de matr.c.35.f. 1017. Petr.de Led.a.1.ad finem, ante ſol.ad 7.* & quamvis *Sot. & Lud. Lop.* excuſent ab hac culpa mittentem, quando prorſus ignorat, quo tempore matrimonium celebrandum ſit. Verum nec tunc excuſatur, quia ſacramenti ſuſceptio obligat ad debitam diſpoſitionem ſub lethali culpa, & ita vel tenetur non mittere procuratorem, vel toto eo tempore diſpoſitus eſſe, quo probabiliter is contracturus eſt.

31 Ultima Concluſio, optimè faciunt contrahentes per procuratorem, ſi poſtmodum ipſimet iterum matrimonium ineant, ad tollendos ſcrupulos. Quia quamvis cætera ſacramenta repeti nequeant, eadem materia manenti: hoc autem eſt matrimonio ſpeciale, cum enim ſit contractus, ejuſque naturam, & conditiones retineat, poteſt ea parte, qua contractus eſt, cæterorum more ſæpius iterari. Sic ſupponunt *Cajet. & Petr.de Led.* quos retuli n.26.fine, cum dicant effici ſacramentum, dum poſtea inter ipſos contrahentes iteratur. Et docent *Sot.4.diſt.27.q. 1. a.3.verſ. Non prorſus, Lud.Lop.2.part.inſtruct.de matr.c. 35 fol.1027.* iteratur autem, ne forte prior conſenſus revocatus ſit.

32 Ad arg.propoſita n.26. reſpondetur, ad 1. abſolutionem non poſſe præſtari in abſentia, judicium enim externum poteſt inter abſentes eſſe, eo quod diverſi ſint accuſator, teſtis, & reus, ne aliqua diſpenſatio in reo petatur: ſecus autem de interno, ubi reus, teſtis, & accuſator eſt idem: & deſideratur reum diſpoſitum eſſe, ejuſque diſpoſitionem confeſſarium intelligere: unde non ſolum ea parte qua ſacramentum eſt, ſed etiam ea, qua judicium eſt, repugnat, in abſentia præſtari: matrimonio autem id non repugnat, quatenus contractus eſt, cujus naturam ratio ſacramenti minimè immutat. Ad 2. dico, in aliis ſacramentis actionem eſſe omnino perſonalem, ita ut nullo modo per ſubſtitutum exerceri poſſit, ſecus autem in matr. quia cæterorum contractuum naturam ſequitur: quare actio ſacramentalis in ipſo non eſt omnino perſonalis, ſed tantum in hoc ſenſu, ut nulla alia perſona præter ipſos contrahentes, verè conficiat, & in ſe recipiat ſacramentum. Ad 3. dico non eſſe inconveniens dormientem delinquere lethaliter, vel gratiam recipere ratione conſenſus in vigilia habiti: ut contingit in eo, qui volens baptizari baptizatur dormiens: & fateor teneri eſſe in gratia tempore quo procurator contrahit: ut probavi n. 30. ad 4 *Lud. Lop. cit.* 27. fatetur id matr. phyſicè conferre gratiam: ſed melius *P.de Led. ibi allegatus*, dicit conferre moraliter: quia dum ſacramentum præſens eſt, phyſicè operatur, dum autem tranſit, & tantum moraliter eſt præſens, tanquam cauſa moralis operatur: ut contingit in ſacramento, recedente fictione: cum ergo dum procurator contrahit conſenſus principalium, qui ſunt materia & forma, ſint tantum moraliter præſentes, operabuntur inſtar cauſæ moralis. Ad 5. conſtat ex dictis n 41. Ad 6. nego conſequentiam, quia in cæteris ſacramentis ea verba præciſa ſunt de ſacramenti neceſſitate, matrimonium autem poteſt per quæcumque verba, vel ſigna contrahi conſenſum explicantia.

DISPUTATIO XII.

Utrùm matrimonium per epiſtolam contractum, validum ſit, & Sacramentum?

SUMMARIUM.

Jure antiquo erat validum, & qualiter celebrandum, n. 1.
An poſt Tridentinum ſit validum, opinio negans, 2.
Sententia verior, n. 3. & utrum ſit ſacramentum, 4.

1 JUre antiquo conſtat matrim. per epiſtolam celebratum, validum fuiſſe: ex *l. Mulierem. ff. de ritu nuptiarum, l. Sufficit, ff. de ſponſ.* & docet *gl.c. Nec illud, 30. q. 5. verb. Vxor Fel.c. Ex parte n.10.de reſer. Sotus.4.d. 27. q. fin.* ubi *Sotus, q.1.a.3.ver. At verò quamvis, Cov.* multos referens *4. decr.2.p.c.4.ini.n.1 .fine, Perez.lib. 5. ord. t.1.f. 2. §. Quid autem ſit in matrimonio*: ſi antequam perveniat epiſtola ad alium contrahentem, revocatus ſit conſenſus, ſive tacite, ſive expreſſe, dicendum eſt idem quod diſp. præc. à n,6. uſque ad 14. dixi, quando contrahitur per procuratorem. Utrum autem neceſſarium ſit, ut recipiens literas, conſenſum explicet reſcribendo mittenti, vel per nuncium ad id deſtinatum, vel potius ſatis ſit, cuicumque exprimere conſenſum? dixi latè l. 1. diſp. 7. n.35.

Dubitatur autem, utrum poſt *Trid.ſeſſ.24.c.1. de matrim.* validum ſit? Quidam enim negant: quia cùm neceſſarium ſit conſenſum coram parocho, & teſtibus præſtari, & quando alter recepit literas, licèt conſentiat coram parocho, non ſit ſufficiens ad matrimonium, donec alter conſcius acceptet: non videtur quo pacto utriuſque conſenſus poſſit coram eodem Parocho, & teſtibus præſtari media epiſtola: procurator enim poteſtatem habet acceptandi, epiſtola autem minimè. Sic docent *Petr. de Led. de matr. q.45.a.3.dub.ult.ad 1. Barth.à Led. dub. 18. de matrimon. à f.1286. Manuel.1.tom.ſum. 2.edit c.216.n. 1. & c. 200 nu.5.* & in hanc partem quamvis dubius: magis inclinat *Veracruz. append. ad ſpecul.dub. 3.fin.* 2

Sed probabilius eſſe, valere, exiſtimo: ob rationes quibus diſp. præc. n. 20. probavi matrim. per procuratorem initum, validum eſſe: non enim juris correctio abſque neceſſitate inducenda eſt: & declaratur amplius explicando caſus in quibus celebrato per epiſtolam matrimonio, poteſt utriuſque conſenſus coram eodem parocho, & teſtibus præſtari. I caſus eſt, quem ponit *Enriq. ſtatim allegandus*, ſi epiſtolam mittens, ſcribat ſe non ſolum facere ſui corporis traditionem, ſed ex tunc traditionem, per alterum ſibi faciendam; acceptare: tunc enim ſi epiſtola lecta coram parocho, & teſtibus, alter conſentiat, jam utriuſque traditio & acceptatio ſit coram eodem, parocho, & teſtibus. II. caſus eſt, quem in homine inveni, ſi recipiens epiſtolam reſcribat mittenti, ſe accepiſſe literas, in quibus vult ipſum in conjugem, & ſimiliter ipſum velle: tunc enim ſi hac epiſtola reſcripta lecta coram parocho, & teſtibus, recipiens coram illis conſentiat, jam mutua acceptatio & traditio conſtat parocho & teſtibus: quia illa epiſtola continet traditionem reſcribentis; & acceptionem traditionis factæ à priori mittente: & prior mittens ſe tradit, & acceptat coram parocho & teſtibus. Hanc ſent. tenet *Enriq. l.11 de matr.c.2.n 6. Lud.Lop 2.p.inſtruct. de matrim. c. 35. f.1027.col. 2.* Pro eadem ſent. ſunt alii, qui poſt Trident. ſcripſere, & aſſerunt matr. contractum per epiſtolam, validum eſſe: cùm tamen id minimè aſſererent, ſi Trid. illud annullaſſet. Hi ſunt *Nav. l.4. conſ. 1. de cogn.ſpirit. in priori edit. conſ. 2.n.9. in poſteriori conſ. 6.n.9.verſ. Ad 2. Perez. l.5. ordin.tit.1.l.1.f. 2. §. Quid autem ſit in matr. Matienzo l. 5. recop.t.1.rubr.gl.1.n 32. P.Mol.to.2.de juſt. tract.2.diſp.254. init. Vega l. 4.ſum. caſu 264.* 3

Tandem dubitabis, utrum matrimonium per epiſtolam contractum, ſit ſacramentum? Qua in re nihil immorandum eſt: quia eadem prorſus eſt difficultas, quæ de matrimonio per procuratorem inito: & qui hoc eſſe ſacramentum negant, negabunt illud, quod retuli diſput. præc. n.26. Nos autem, quia ead. diſp.n. 27. defendimus hoc eſſe ſacramentum: idem dicimus de illo. 4

DISPUTATIO XIII.

Quo jure matrimonium indiſſolubile ſit, & unde hæc indiſſolubilitas proficiſcatur?

SUMMARIUM.

Matrimonium ratum, & conſummatum differunt quoad ſignificationem, n. 1.
Conſummatum eſt ſaltem jure divino indiſſolubile, 2.
Matrim. conſummatum infidelium eſt indiſſolubile, niſi alter ſolus, ad fidem convertatur: & tunc diſſolvitur ex Chriſti diſpenſatione. 3.

Unde

Unde hæc indiſſolubilitas oriatur, & quo jure; referuntur tres ſententiæ, nu. 4. 5 & 6 & ſententia authoris n. 7. ubi explicatur c. Ser tſit, 27. q. 2.

Indiſſolubilitas matrimonii conſummati, non eſt ex jure naturæ, ſed ex divino, 8.

Diſſolubilitas matrimonii rati per poſſeſſionem, & conſummati infidelium per alterius converſionem, eſt conformis ejus naturæ, 9

Qualis indiſſolubilitas conveniat matrimonio rato ſuapte natura, præ cæteris contractibus, 10

Refelluntur juriſperiti affirmantes poſſe Papam diſpenſare matrimonio conſummato, 11.

Solvuntur argumenta, 12.

1 CIrca matrimonii eſſentiam diſputavimus de materia, & forma illius, qualiter ſit ſacramentum, & quo pacto per procuratorem, aut literas celebrari poſſit: ſupereſt, ut diſputemus de ea definitionis particula, *individuam vitæ conſuetudinem retinens*, quæ continet matr. indiſſolubile eſſe. Quæritur ergo, unde hæc indiſſolubilitas oriatur, & quo jure ſibi competat? Supponendum eſt hoc diſtare inter matr. ratum, & conſummatum, quoad ſignificationem: quod ratum ſignificat unionem diſſolubilem Chriſti cum anima exiſtenti in gratia, vel ſi fateamur repræſentare unionem Chriſti per charitatem cum tota Eccleſia, adhuc ea diſſolubilis eſt, quoad membra Eccleſiæ, per culpam lethalem, quam admittunt: quamvis quoad totam Eccleſiam, indiſſolubilis ſit: conſummatum autem ſignificat indiſſolubilem unionem Chriſti cum Eccleſia per carnem aſſumptam: & ratio differentiæ hujus ſignificationis eſt, quia ſolum per matrim. conſummatum fiunt conjuges una caro, ut habetur expreſsè *c. 2. de converſ. conjug. & c. Lex 27 q. 2.* & colligitur ex *c. Agath. ſi. 27. q. 2. & ex cap. Martinus, de cogn. ſpir* ibi, *efficiantur per connubium una caro* ubi *gl. ver. Per connubium*, id eſt, per carnalem copulam, quare ſolum matr. conſummatum ſignificat eam conjunctionem per quam Chriſtus factus eſt una caro cum Eccleſia per incarnationis myſterium. Prob. hæc differentia ex *D. Paulo ad Eph. 5. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia*, quia ea verba minimè dixit niſi præmiſſis illis, *erunt duo in carne una*: quod fit per copulam, 2. probatur ex Aug. & habetur *c. Non eſt dubium 27. q. 2.* ibi, *non eſt dubitandum illam mulierem non pertinere ad matr cum qua commixtio ſexus non dicitur fuiſſe*: ubi *gl. verb. Ad matr* explicat quod habeat in ſe conjunctionem Chriſti, & Eccleſiæ, & id explicatur *c. Cum ſocietas*, & eſt *D. Leo. Pap. ead. d. & q.* ibi *Cum ſocietas nuptiarum ita ſit à principio inſtituta, ut præter commixtionem ſexuum non habeat in ſe conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ ſacramentum*, 3. Quia *Innoc. III. c. Debit. de bigamis*, expreſsè definit matr. ratum ſignificare unionem per charitatem; conſummatum verò per carnem aſſumptam, 4. Quia defunctæ maritus ante conſummationem, ſi iterum uxorem ducat, non fit bigamus, ut habetur *c. Debitum de bigamis*, & ratio ibi redditur, quia matrim. ante copulam non ſignificat unionem Chriſti per carnem, ſi enim eam ſignificaret: eſſet bigamus, quia non eſſet unus unius ſponſus, ſicut Chriſtus eſt unius Eccleſiæ ſponſus: hæc enim irregularitas bigamiæ contrahitur ex defectu ſacramenti, id eſt ſignificationis. Tandem quia ſi matr ratum ſignificaret indiſſolubilem Chriſti cum Eccleſia unionem, non poſſet diſſolvi per religionis ingreſſum, denotaretur enim eam unionem ſolubilem eſſe. An differant verò eſſentialiter matrim. ratum, & conſummatum, dicam diſp. ſeq. in ſolut. ad 2.

2 2. Supponendum eſt, certum eſſe in omni ſententia, ſaltem jure divino indiſſolubile eſſe matrim. conſummatum: ut patet *Matth. 19.* ubi id præcepit Chriſtus, ibi, *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*, & *1. Cor. 7. His, qui matr. conjuncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere*, & *Rom. 7. Mulier vivente viro alligata eſt legi*, quæ omnia ſaltem de matr. conſummato intelligenda ſunt.

3 Hinc infertur matr infidelium conſummatum, indiſſolubile eſſe; lex enim Chriſti obligat omnes. Sic *Abulenſ. 1. Regum c. 8. q. 45. & 192. ſi.* & quamvis diſſolvantur, ſi alter tantum convertatur ad fidem: id contingit ex Chriſti diſpenſatione explicata per *D. Paulum 1. Cor. 7.* ut tractantes de impedimento diſparitatis cultus dicemus.

Tota autem difficultas conſiſtit, an ea indiſſolubilitas proveniat ex jure ipſo naturali, & ex matr. monii natura, vel tantum ex jure divino poſitivo, ex ratione ipſa ſacramenti, vel ſignificationis, vel ex Eccleſiaſtico, & ſimiliter idem dicendum ſit de matrimonio rato? Quadruplex eſt ſent. I. utrumque matrimonium ex jure divino naturali indiſſolubile eſſe fatetur. Ducitur 1. quia matri. à ſua primæva inſtitutione eſt indiſſolubile, ut conſtat ex *c. unic. de voto, in 6.* ubi dicitur à Deo inſtitutum eſſe, & accepiſſe indiſſolubilitatem in ſtatu innocentiæ: & ex *Trid. ſeſſ. 24. de matr. ſtatim in princ.* ibi, *matr. perpetuum indiſſolubilemque nexum, primus humani generis parens divini ſpiritus inſtinctu pronunciavit, cum dixit, Hoc nunc os.* Et tamen, tunc nullum erat præceptum Eccleſiaſticum, immo clarè ibi dicitur eſſe divinum: nec erat aliquod divinum poſitivum, niſi de abſtinendo ab arbore vetita, ergo eſt præceptum divinum naturale de indiſſolubilitate. Quia quod competit alicui ex ſua definitione, competit naturaliter, eſt enim aut quidditas, aut propria paſſio, ſed indiſſolubilitas competit matr. rato, & conſummato, ex ſua definitione. ut patet ex definitione matrimonii tradita hoc 2. libr. diſp. 1. n. 1. quæ æquè convenit utrique matrimonio, cum utrumque ſit univocè tale, 3. Quia, ſi non eſſet jure naturali indiſſolubile, diſſolvi poſſet cæterorum contractuum more, per mutuum conſenſum, 4. Quia matr. ex ſua inſtitutione ordinatur ad educandam ſobolem, quod commodè fieri non poteſt, niſi ſuapte natura ſit indiſſolubile: ſi enim fœmina nunc uni nunc alii nubat, ſoboles erit incerta, maleque educabitur: & licèt matr. ratum ſobole careat, ordinatur tamen ut conſummetur, & ſoboles procreetur. 5. Quia magis contrariatur matrimonio ſolubilitas, quàm uxorum multiplicatio, illa enim contrariatur fini primævo matrimonii, qui eſt propagatio, ſoboliſque educatio: hæc verò fini ſecundario, qui eſt mutua conjugum habitatio, ſed hæc eſt jure naturæ prohibita, ſecundùm omnes, ergo & illa, 6. Quia in ſtatu innocentiæ erat indiſſolubile, ut probavi in 1. arg. & colligitur ex illo Chriſti *Matth. 19* ubi docens permiſſum fuiſſe Judæis repudium, ſubdidit, *ab initio non fuit ſic*: clarè docens ab initio fuiſſe indiſſolubile, & tamen tunc non erat ſacramentum, ut dixi hoc 2. l diſp. 9. n. 2. ergo indiſſolubilitas matr. non provenit ex ſacramenti ratione, ſed ex ſua natura. Hanc tenent *Lyra. Matth. 19. paulo poſt prin. ſuper ea verba. Qui reſpondens ait. Abulenſis eod. c. 19. q. 45. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 4 Verſ. Unde idipſum, Cov. 4. decr 3. p. c. 7. §. 3. n. 5. Corduba l. 1. quæſt. q. 25. f. 217. §. Secunda opinio, & f. 218. §. Ad rationes, Gutier. l. 1. q. canon. c. 18. n 13. & 35. Barth. à Led. dub 64. de matrim f. 1567. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 39 f. 105 3. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 67. a. 1. dub. 1.*

5 II. Sent. docet provenire ex præcepto Dei poſitivo. Ducitur, quia ſtatim poſt naturam lapſam fuit repudium, idque licitum ſecundùm multos, uſque ad legem evang. quia Chriſtus id prohibuit, ergo provenit ex mero jure divino poſitivo Sic *Abulen. 1. Reg. c. 8. q. 97. init. & q. 101. & 113.*

6 III. Sent. docet indisſolubilitatem matrimonii rati provenire ex jure humano Pontificio. Et quia fortiter urget contra hanc ſent. in ſtatu innocentiæ fuiſse indisſolubile, cum tamen nullum eſset tunc jus Eccleſiaſticum. Reſpondit *Metina l. 5. de ſacrorum continent. c. 88* tunc fuiſse ex divina voluntate, & præcepto indisſolubile, quod præceptum poſtea ceſsavit, cum licitum fuerit repudium donec Chriſtum in lege evangelica *Matth. 19.* ad priorem ſtatum matrim. reſtituit, Probatur quia in lege naturæ & ſcripta ſolvebatur matrim. per repudium, quod tunc juxta multos licitum erat, nec in lege evangelica præceptum eſt divinum de matrim. rato non diſsolvendo, illud enim *Matth. 19. Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet* intelligitur ſolum de matr. conſummato: ut probabimus num. ſeq. Hanc tenent *gloſ. c. Ex publ. de conver. conjugat. verb. Conſummatum, & ibi Hoſt. eod. verb. Joan. And. n. 9. Ant. num. 16.*

(licèt

(licet poſſet aliquis exiſtimare hos tres DD. contrarium ſentire : quia reprobant ibi gloſſam : ſed tantum reprobant in eo , quod ait matrim. eſſe ex humana conſtitutione , & dicunt eſſe ex divina:ejus tamen ratificationem , id eſt firmitatem , & indiſſolubilitatem , ex jure Eccleſiaſtico) eandem videtur expreſsè tenere *Innoc. d. c. Ex publico fin.* ubi dicit circa matrim. ratum valere conſtitutiones Eccleſiæ. Eandem tenet *Berojus c.Quæ in Eccleſiarum,n.*104 *de conſtitutio.Decius conſ.*112.*n.*5.*Port. conſ.*134.*n.* 7. *Gozadin conſ.* 2.*n* 4.*Brunel. de ſponſalibus concl.* 30. *n.* 1. Pro eadem ſent. ſunt DD. quos infra diſp. 15.n. 1. referam dicentes poſſe Pontificem valide diſpenſare in matrimonio rato , abſque cauſa : id enim minimè poſſet, ſi eſſet jure divino indiſſolubile. Eandem tenet ex Theologis *Metina l.* 5. *de ſacr.hominum contin. c.* 89. *& c.* 73. *fine.*

7 IV.Sent. quam cæteris probabiliorem exiſtimo,ait duo. Primum eſt , aliqualem inſeparabilitatem eſſe de natura matrimonii , & ita competere etiam matrim.rato , de jure divino,& naturali : ut optimè probant rationes 1.ſentent. quas retuli num. 4. & ultra DD.ibi allegatos , tenet etiam *D.Th.*4.*d.*33.*q.*1.*a.*1.*corp. Bellarm.l.* 1. *de matr. c.* 4. *paulò poſt princ. Enriquez l.* 11. *de matr. c.* 8. *n.* 2. Secundum eſt, omnimodam indiſſolubilitatem non competere matrimonio,ex jure naturæ , nec ex ratione ſacramenti , ſed ex ſignificatione , qua Chriſtus evexit illud ad ſignificandam unionem indiſſolubilem Chriſti cum Eccleſia per carnem aſſumptam : & quia hæc ſignificatio tantum convenit in matr. conſummato , ut probavi n. 1.illud ſolum eſſe omnino indiſſolubile. Prob. 1. non competere ex jure naturæ : quia jus naturæ ſemper manet immutatum , & idem eſt apud omnes , & omni tempore,ſed ante legem Evang. poterat per repudium diſſolvi etiam matrim conſummatum, & poſt legem evangelicam , poteſt etiam diſſolvi, quando eſt contractum in infidelitate , & alter conjux convertitur ad fidem : ergo ſignum eſt non eſſe naturale. 2.quia ſi conſideremus matrimonium, ut eſt in naturæ officium,ad ſobolem propagandam , ægrè poteſt reddi ratio, cur marito ob conjugis ſterilitatem non liceat eam dimittere , aut aliam ducere:ſi ut eſt in remedium contra fornicationem inſtitutum , cur uxor perpetuo morbo laborans quæ huic malo remedium non adhibet , non poterit dimitti ? ergo ad aliam rationem hujus omnimodæ indiſſolubilitatis recurendum eſt. 3. quia ſapientiſſimi Ethnici, præclariſſimique juris naturalis inveſtigatores , putabant licitum eſſe repudium:ut Romani , teſtibus *Plutarc .in problem.c.*13.*& Alc.l. Licet ff. de verb.ſign. Cælio Rolig. l. antiq.lect.*15.*c.*16.& multis aliis,quos refert *Cov.* 4.*dec.* 2.*p.c.* 7. § 4.*n.*1.*l.*1. & juriſconſulti ſapientiſſimi exiſtimabant ex multis cauſis licere repudium : ut conſtat ex *l.*1. 2.*& final. ff.de divor.& l. Quicquid.ff.de don. inter vir. & ux. & l.Et ideo,ff.de reg.jur.* Apud Athenienſes permiſſum erat,ut ſcribit *Alex ab Alex.* 4.*dierum genia.c.*8.& apud Cretenſes,ut meminit *Ariſt.lib.*2.*Polit.c.* 8. & ſapieniiſſimus *Plato libr. de legibus,dialogo* 11.approbat ex aliquibus cauſis repudium? & de Catone refert *D. Aug.lib. de bono conjug. c.* 18. *& de fide,& oper.c.*7. & de Cicerone refert idam *D. Hier. l.*1 *in Iovinianum* ergo ſignum eſt non eſſe ex jure naturæ hanc indiſſolubilitatem , 4. quia *Matth.* 19. cum Chriſtus dixit, *qui dimiſſam duxit,mœchatur*:diſcipuli audientes hanc matrimonii indiſſolubilitatem quaſi de re nova , & aliàs inaudita,ſcandalizati ſunt,& dixerunt:*ſi ita eſt,non expedit nubere*,ergo ſignum non eſt eſſe ex jure naturæ. 5. quia major indiſſolubilitas competit matrimonio , ex eo quòd eſt ſacramentum, quàm ex eo quòd ſit contractus civilis in officium naturæ , ſed ex ratione ſacramenti non habet eſſe omnino indiſſolubile : ergo , minorem ſtatim latè probabo:major autem eſt communis DD. cum *Magiſtro* 4. *d.*31. *c.*1.*&* 2.ubi appellant bonum ſacramenti indiſſolubilitatem matrimonii,& conſtat ex D. Auguſtino , & habetur *c. Omne itaque,*27.*q.*2.ibi *ſacramentum,quia nullum divortium*:ubi *gloſſ.ver. Sacramentum* , inquit ſacramentum,id eſt,inſeparabilitas.*Et idem D. Aug. l.* 1. *de nupt. & concupiſc.c.*10.in quit;*hujus procul dubio ſacramenti res eſt , ut mas,& fœmina connubio copulati quamdiu vivunt,inſeparabiliter perſeverent* & *lib.de bono cojug.c.*7.inquit,*quid ſi velit tanta firmitas vinculi conjugalis, quod nequaquam puto , tantum valere potuiſſe, niſi alicujus rei majoris quoddam ſacramentum adhiberetur*,& *c.ſi.de condit.appoſ.*ubi textus dicit rejici conditionem,donec digniorem inveniam , quia eſt contra matrimonii inſeparabilitatem:dicit *ibi gloſ.verb. Donec. Hoſt. eod. verb. Joan. And.n.*4.*Greg.Lop.l* 5 *verb.de aqui. t.*4.*p.*4.non valere.quia eſt contra ſacramentum.Ecce qualiter omnes hi attribuunt matrimonio inſeparabilitatem , quia eſt ſacramentum. Quod amplius corroboratur,quia *Innoc. IV. c. Quanto , de divort.* ait matrim. fidelium eſſe indiſſolubile : quia eſt ſacramentum , & è contra dicitur ibi,& *c.fin.*28.*q.*1.matrim. infidelium non eſſe ratum , & omnino indiſſolubile , quia non eſt ſacramentum : ubi clarè indiſſolubilitas matrimonii tribuitur rationi ſacramenti , quod denique clarè ait *Catechiſmus Pii V.ad parochos. tit.de matr. §. Iam verò* , ibi *quamvis matrimonio,quatenus naturæ eſt officium , conveniat. ut diſſolvi non poſſit,tamen id minimè fit,quatenus eſt ſacram.* Cum ergo matrim. magis indiſſolubile ſit ex ratione ſacramenti, quàm ex ratione contractus, & ex illa parte non ſit omnino indiſſolubile , ut ſtatim probabo, manifeſtè infertur hanc omnimodam indiſſolubilitatem minimè habere , ex ea parte , qua contractus eſt. Probatur alia pars, nempe omnimodam indiſſolubilitatem matrimonii non proficiſci ex ratione ſacramenti : quia matrimonium, ut eſt ſacramentum , non habet effectum indelebilem,ut characterem , nec ſignificationem vinculi indiſſolubilis : matrim. enim ratum ſacramentum eſt , & ſolubile vinculum repræſentat , ut probavi n. 1. & ita ſacramenti ratio non petit : ut ſignificat vinculum inſolubile. Et confirm. quia matrim.ratum eſt verum ſacramentum,& ejuſdem prorſus rationis cum conſummato , nec eſt omnino indiſſolubile, cum ſolvatur per religionis ingreſſum , & juxta multos per Pontificiam diſpenſationem. Tandem probatur ultima pars , ſcilicet convenire matrimonio omnimodam indiſſolubilitatem , ratione ſignificationis vinculi indiſſolubilis inter Chriſtum , & Eccleſiam per carnem aſſumptam.1. à ſufficienti diviſione , ſi enim non convenit ex Eccleſiæ conſtitutione,nec ex jure naturali , & divino,nec ex ratione ſacramenti,ut hæc omnia probata ſunt : reſtat , ut conveniat ratione hujus ſignificationis, 2.quia in hanc cauſam refert perpetuò *D. Auguſtinus* hanc indiſſolubilitatem , ut *l.de bono conjug.c.*7.15.*&* 18.*&* 24.3.quia ob hujus ſignificationis defectum , matrim. ratum non eſt omnino indiſſolubile : quod ſic probatur , quia ex ſua natura hoc non habet : DD. enim communiter probant indiſſolubilitatem matrimonii ratione debitæ educationis prolis quæ in matrim.rato deficit : nec etiam habet ex Chriſti inſtitutione, non enim eſt locus in ſcriptura , unde id colligatur,niſi ex illis verbis Adami, *Geneſ.*1.*Propter hanc relinquet homo patrem,& matrem,* ita explicatis à Chriſto *Matth.*19.ubi ſubdit,*Quos Deus conjunxit,homo non ſeparet:*ſed hic locus intelligitur de matr. coſummato , ut explicuit *Alex.III.c.Ex publico,de converſ. conjug.fine* , ibi, *quod Dominus dixit,non licere viro dimittere uxorem,niſi ex cauſa fornicationis,intelligendum eſt de his quorum matr.eſt copula conſummatum,ſine qua conſirmari non poteſt*,& eodem modo intelligit *D.Greg. Papa*,& habetur,*c.Sunt , qui dicunt* 20.*q.*2.ibi,*ſunt , qui dicunt religionis cauſa connubia debere diſſolvi,lex tamen divina prohibuit,cum veritas per ſe dicat, Quos Deus conjunxit,homo non ſeparet* : ecce qualiter intelligit eum locum de matr. conſummato,cum ex illo probet,non licere conjugem ad religionem tranſire:quod de matr.rato eſſet hæreticum.Dicere autem principis expoſitionem non eſſe legitimam , ut ait, *Sotus n.*4.*allegat.* non rectè aſſeritur , maximè cum *Alex.* 4.*d. c. Ex publico.* aſſerat eam expoſitionem haberi ex ſacris literis,& forſan alludit ad D.Pauli interpretationem *ad Epheſ.* 5.ubi illamet verba ad matr.Chriſti cum Eccleſia retulit,dicens.*Ego autem dico in Chriſto,& Eccleſia:*quæ tamen probavi num. 1. intelligi de matrim .conſummato. Quod

etiam

Digitized by Google

etiam inde conſtat, quia prius dixit Chriſtus *Matth.* 19. *Erunt duo in carne una,* & poſtea addidit, *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*, ergo intelligit de matr. conſummato, per quod conjuges fiunt una caro. Nec obſtant huic expoſitioni duæ Soti objectiones; prior eſt, quia ea verba *Gen.* 1. *Hoc nunc os*, protulit Adamus ante matrimon. conſummationem, & ex illis intulit Chriſtus *Matth.* 19. *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet:* ergo de eodem matrim. intelligitur conſequens de quo antecedens; Sed hæc non obſtat, quia cum illa verba dixerit propheticè, non ad præſentem illum conjugii ſtatum, ſed ad futurum pertinebant quare Chriſtus non intulit indiſſolubilitatem ex illis verbis, quouſque expreſſit copulam, dicens, *& erunt duo in carne una.* Poſterior objectio eſt, quia *Nicolaus Pont. c. Scripſit* 27. *q.* 2. clarè videtur exponere illum locum de matri. rato, ibi: *licèt ſcriptum ſit, Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet. Deus, tamen, & non homo ſeparat, quando divini amoris intuitu, ex conſenſu utriuſque conjugis, matrimonia diſſolvuntur ob religionem.* Sed hæc non obſtat, quia Pontifex ibi loquitur de matrim. conſummato Lotharii regis, & reginæ, quæ à Pontifice petebat facultatem religionem ingrediendi viro relicto: cui Pontifex reſpondet, id fieri non poſſe, niſi quoad thorum & viro conſentiente, eandemque vitam eligente. Et conſtat hæc expoſitio, quia ſi eſſet matrim. ratum non deſideraretur viri conſenſus, & ejuſdem vitæ electio. Hujus ſent. videtur clarè *D. Th.* 1 2 *q.* 102 *a.* 3. *ad* 3. ibi, *matr. fuit in veteri lege, prout erat in officium naturæ, non autem prius eſt ſaramentum conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ: unde & in veteri lege debetur libellus repudii quod eſt contra ſacramenti rationem:* & tenet expreſsè 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 3. *q.* 2. *ad* 1. & 3. *D. Bon. ead. d. a.* 3. *q.* 1. ubi *Durand.* 1. *q.* 2. *n* 14. *Rica d. a.* 2. *q.* 2. *corp. Altiſſiodorenſ.* 4. *ſu. tr.* 9. *c.* 2. *q. incidenti. quan ibi d. ſ. verſ. Solutio ad hoc, Paul. Burgenſ. Matt.* 19. *addit.* 1. *ad gl. & Deut.* 24. *addit.* 2. *Cajet. opuſc. to.* 1. *tract.* 28. *de matr. q.* 1. *D. Ant.* 3. *p. t.* 1 4 *c.* 10. *ante* §. 1. *Arboreus l.* 11. *Theoſoph. c.* 16. *verſ. Quartus eſt, an vir. Bellar. l.* 1. *de matr. c.* 4. *paulò poſt princ. Enriq. l.* 11 *de matr. c.* 2. *n.* 3. *ad fin. Philiarc. de off ſacerd. to.* 1. *p.* 2. *l.* 2. *c* 16. Et ex juriſpitis, *gloſſ. cap. Quapropter,* 27 *q.* 7 *init. Ant. c. Ex publico, de converſ. conjug, num.* 15. ubi *Anch. n.* 11. *Abb. n.* 13. *idem Abb. c.* 2. *eod. n.* 6. *Hoſtienſ. ſu. t. de converſ. conjug. n.* 7. *Beroius, c. Quæ in Eccleſiarum, de conſt. n.* 105. *Felinus conſ.* 26. *n.* 17. *& duplici ſeq. Portius conſ.* 105. *n* 7. *Brunel de ſponſ. concl.* 1. *un.* 11. *Nav. l.* 3. *conſ.* 1. *de converſ. infidel. in* 1. *ed. conſ.* 1 *n.* 14. *in* 2. verò. *conſ.* 3. *n.* 14. *Lancelot. inſt juris canon. l.* 2. *t. de ſacr. matr verb. Incarnationis, Barboſa, ff. ſolut. mãtr.* 2. *p. rubr. n.* 105. *& ſeq.*

8 Hinc infertur hanc omnimodam indiſſolubilitatem non competere matr. conſummato ex naturæ jure, ſed ex Chriſti divino præcepto poſitivo impoſito *Matth.* 19. ubi *quos Deus conjunxit, homo non ſeparet:* ubi elevavit matr. ad eſſe ſacramenti, & ut repræſentaret indiſſolubilem Chriſti cum Eccleſia per carnem unionem. Prob. quia eſſe ſacramentum, & hoc ſignificare; non habet matr. ſuapte natura, ſed ex Chriſti inſtitutione; ergo cum hinc proveniat omnimoda indiſſolubilitas, non provenit ex jure naturæ, ſed ex Chriſti inſtitutione; ſic *D. Th.* 4. *d.* 33. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 2. *Paul. Burgenſis, Matth.* 19. *addit.* 1. *& Deut.* 24. *addit.* 2. *Abulenſ. c.* 19. *Matth. q.* 45. *ad* 2. *Metina l.* 5. *de ſacrorum hominum continentia, c.* 89. *Veracr* 2. *p. ſpec. a.* 28.

9 2. Infertur, eſto dicamus matr infidelium diſſolvi per alterius converſionem, & ratum fidelium per profeſſionem ex Chriſti diſpenſatione: hanc diſpenſationem Chriſti non eſſet præter, aut ſupra talis matrim. naturam: ſed ipſi conformem, nam ſuapte natura non habet omnimodam indiſſolubilitatem, ſed minorem, quàm conſummatum fidelium: unde ſicut hujus naturæ congruit morte naturali ſolvi; ita illius, morte ſpirituali per confeſſionem, vel regenerationem baptiſmi ſolvitur.

10 Peres tamen, quænam indiſſolubilitas conveniat aliquomodo, ex ſua natura matrimonio, præ cæteris contractibus. quam convenire diximus n. 7 Reſp. hanc matrimonii rati indiſſolubilitatem conſiſtere in hoc, quod cæteri contractus poſſent mutuo conſenſu diſſolvi, & ex multis aliis cauſis; ut quia res ſunt notabiliter mutatæ, matrim. autem ex ſe eſt vinculum perpetuum, niſi à ſuperiori cauſa dirimatur: itaque eo ſemel contracto non poſſunt conjuges mutuo conſenſu, nec ex quacumque alia cauſa illud diſſolvere: ſed hæc firmitas non omnino provenit ex ſua natura nudè ſumpta, ſed à ſua natura, juncta divinæ inſtitutioni: nam attenta ejus contractus natura ante conſummationem, non apparet cur non poſſint contrahentes mutuo conſenſu ſeparari. Quia nulli facerent injuriam: & ſicut ſua voluntate contractum erat, ita poſſet eadem diſſolvi; res enim per quas naſcitur cauſas, per eaſdem diſſolvitur, §. *fin. inſtit. quib. mod. obligat. tollitur.*

Demùm infertur peſſimè aliquos juriſperitos dixiſſe, poſſe Pontificem ex cauſa diſpenſare in matrimonio conſummato: quos refert, & probat *Cov.* 4. *decret.* 2. *p. c.* 7. §. 4. *n.* 15. Et multi alii. Et *Enriq. l.* 11. *de matrim. c.* 2. *n* 3 *in comment. lit. T.* refert *D. Ant* 3. *p. t.* 1 *c.* 2. *n.* 3. aſſerere Martinum V. & Eugenium IV. diſpenſaſſe in matr. conſummato: diſpenſationes tamen fuiſſe irritas: ſed falſò id imponit D. Antonino; nam de matrimonio rato loquitur. Et de hac omnimoda matrimonii conſummati indiſſolubilitate, contra aliquos Catholicos, & hæreticos conſulendus eſt latè *Bellarm, l.* 2. *de matr. c.* 15. *& duplici ſeq.* 11

Ad arg. 1. ſent. propoſita n. 4. quatenus militant contra hanc 2. ſent. reſpondetur: ad 1. 2. 3. 4. & 6. omnia probare matrim. èx jure naturæ, & divino habere aliquam indiſſolubilitatem, præ cæteris contractibus, quod nos faſſi ſumus n. 7. ubi etiam oſtendimus non probari eſſe omnino indiſſolubile, ex eo quod ad ſobolem educandam ordinetur. Ad 5. negatur major, quia repudiatio uxoris, & diſſolutio matrimonii, non generaliter contrariatur primævo matrimonii fini: ſi enim eſt tantum ratum, vel conſummatum abſque ſobole, vel ea jam commodè educata, non poteſt inde colligi ejus indiſſolubilitas: uxorum verò multiplicatio omnino, & ſemper contrariatur mutuæ habitationi, & ipſius matrimonii naturæ, quæ plenam corporis traditionem, & dominium continet, implicat enim plenè uni traditum manenti ea traditione firma alteri tradi. Ad arg. 3 ſent. propoſitum n. 6. Fateor non inveniri locum expreſſum in ſacris literis, ubi negetur repudium matrimonii rati, habetur tamen ex traditione, ab initio naſcentis Eccleſiæ, ob nullam diſſolvi cauſam in lege nova, dempta religionis profeſſione. 12

DISPUTATIO XIV.

Utrùm poſſit Pontifex diſpenſare in matrimonio rato, ut ſoluto ejus vinculo, poſſint liberè conjuges aliud matrimonium inire?

SUMMARIUM.

Prima ſententia, non poſſe, n. 1. *& ſecunda, poſſe, n.* 2. *& ibi, ſi vim vincentem te, à fortiori vincam te.*

Utrum poſſit lege generali ſtatuere, ut matrimonium ratum dirimatur per ſubſequens conſummatum 1. *opinio poſſe, n.* 3. *& ſecunda, non poſſe, n.* 4 *& explicatur l fin. ff. de legibus.*

Explicatur c. Licet, de ſponſa duorum, n 4 *& ibi, quando ſent. Pontificis, aut Principis, aut ſupremi Senatus legem faciat.*

Solvuntur arg. n. 5. *& ibi an differant eſſentialiter matr ratum & conſummatum. & in fine quo jure matr. ratum dirimat ſecundum conſummatum, & explicatur c fin. de tranſact., in ſolut. ad* 9.

QUæſtio hæc graviſſima eſt, & in ea duplex eſt ſententia. I. docet non poſſe Pontificem. Prob. 1. matrimonium ratum eſt vinculum perpetuum, & indiſſolubile, ut conſtat ex ejus definitione tradita hoc 2. l. diſp. 1. n. 1. ergo nequit per Pontificem diſſolvi. Et confirm. quia Pontifex nequit auferre id, quod eſt, de alicujus definitione, cum ſit de ejus eſſentia. 2. Quia ſi poſſet diſpenſare in rato, poſſet etiam in conſummato, cum tantum differant accidentaliter, ſicut res operans & non operans, 3. ex illo *Matth.* 19 *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet;* quem locum etiam de matrim. rato intelligi probavi diſp. præc. nu. 74. Quia Pontifex nequit diſpenſare contra jus naturale 1

Digitized by Google

rale, & dimidium, c. Sunt quidam, 25. q. 1. & c. ſequenti, ſed indiſſolubilitas matrimonii rati id eſt de jure naturali, divino, ergo. Quod ſi dicas poſſe, eò quòd fundetur in contractu ex humana voluntate pendenti: contra, quia ſimiliter poſſet in conſummato, cùm fundetur etiam in contractu humano, & ſæpè ex tali diſpenſatione nulli irrogetur injuria, ut ſi uterque conjux conſentiat, nec ſit ſoboles. 5. Quia Pontifex nequit in ſacramentis diſpenſare, nec eorum materias, aut formas alterare, hoc enim pertinet ad poteſtatem excellentiæ Chriſti, ſed matrim. ratum eſt verum ſacramentum, ergo 6. Quia non minoris efficaciæ eſt ſanctificatio quàm matrim. efficit, eâ quàm efficit ſacramentale; ut benedictio calicis, & veſtium; ſed hæc non poteſt per Pontificem auferri; ergo ſemel ſanctificati, & conjuncti per matrimonium, non poſſunt non eſſe tales, diſpenſatione Pontificis. 7. Quia Pontifex nequit facere, ut hoſtia ſemel conſecrata, deſinat eſſe talis, manentibus ſpeciebus, ergo nec ut ſemel ſanctificatus per matrimonium, deſinat eſſe talis. 8. Quia ſimiliter poſſet Epiſcopus diſpenſare, cùm nullibi reſervatum ſit, & quæ poteſt Pontifex in toto orbe, poſſit Epiſcopus in ſua diœceſi, niſi ei ſpecialiter reſervetur: ut dixi lib. 1. diſp. 61. n. 3. quòd tamen Epiſcopus diſpenſet, nunquam auditum eſt, 9. Ex c. fi. de tranſact. ibi, à ſeveritate canonica, circa matr. recedere, non licebit: ubi prohibetur tranſactio, ſive diſpoſitio circa matrimonii ſacramentum, ubi gloſſ. verb. Sacramentum, explicat, id eſt, ut matrimonia legitimè contracta, ſeparentur, nulla diſpenſatio adhibetur ab Eccleſia: & Pan. ibi, n. 8. explicat quando per compoſitionem fieret aliquid contra vinculum matrimonii. Ultimò quia ex oppoſito ſequitur, quod ſi poſt matrim. ratum, vir cùm alia contrahat, & conſummet, tenebit hoc 2. matrim. primò diſſoluto, quia vinculum diſſolubile eſt neceſſe diſſolvi per vinculum majus, & indiſſolubile ſuperveniens priori incompoſſibile. Hanc ſent. quæ probabiliſſima eſt, tenent communiter Theologi: illius videtur eſſe D. Bonav. 4. d. 27. a. 3. q. 2. dicit enim matrim. ratum habere quandam indiſſolubilitatem ut non niſi morte, vel ingreſſu religionis ſolvi poſſit. Et tenent expreſsè Scot. 4. d. 31. q. 1. verſ. Tertio modo dici poteſt, Palud. 4. d. 27. q. 1. a. 2. n. 14. & q. 3. n. 22. & 25 Almai. de poteſt. Eccl. c. 25. Victoria ſum. de matr. n. 281. & 304. & relect. de poteſtate Papæ, & concil. n. 1. concl. 1. ad 1. Solus l. 7. de juſt. q. 2. a. 5. verſ. Et licèt peregrè, & 4. d. 27. q. 1. a. 4. verſ. His tamen nihil obſtantib. addens contrariam ſent. nec probabilitatis umbram habere: Petr. de Soto lect. 12. de matr. §. Poſt hoc Ledeſ. 2. p. 4. q. 69. a. 7. ad fin. Veracr. 2. p. ſpec. art. 28. ante 4. concl. Cordub. l. 1. q. q. 25. & q. 11. a. 2. f. 125. ad fi. Fr. Alex. ſum. con. 3. p. t. de Pap. paulo poſt princ. Angles floribus 2. p. q. 1. de eſſent. matr. d. 27. a. 3. dub. 11. fol. 534. Palac. 4. d. 27. diſp. 2. concl. 2. f. 581. Arag. 22. q. 88. a. 11. fol. 1035. ante §. Propter hac arg. Bart. à Led. de matr. dub. 64. fi. Lud. Lop. 2. p. inſtr de matr. c. 54. fol. 1167. Petr. de Ledeſm. de Matr. q. 97. a. 1. dub. 1. & dicit oppoſitam eſſe improbabilem: Vega l. 4. ſum. caſu 399. & Manuel. 1. t. ſum. 2. edit. c. 239. n. 5. dicit hanc eſſe proabilem, ſicut & contrariam, & neutrum definit. Et ex juriſperitis, Alex. de Nevo. Duas, n. 14. de ſponſa duor. Joan. Lup. tract. de matr. 1. p. n. 30. habetur tom. 9. Corraſius ff. ſolut. matr. rubr. 2. sect. n. 20. Turrecrema. Sunt qui dicant, 27. q. 2. a. 3. n. 5. fin. Tabiena, verb. Diſpenſatio q. 3. n. 4. Covar. 4. decr. 2. p. c. 7. §. 4. n. 13. Anto. Cucus l. 5. inſt. major t. 12. n. 275. Matienzo l. 5. recop. t. 1. rub. gloſſ. 1. n. 77. Gutier. l. 1. q. can. c. 17. a n. 12. fine, per multos ſequentes, Barſatus conſ. 207. n. 18. l. 2.

II. Senten. quæ probabilior eſt docet poſſe Pontificem diſpenſare. Prob. 1. quia in dubiis ſententiæ ſuperiorum ſtandum eſt, c. Ad aures, de temp. ordin. & c. Quid culpatur, 23. q. 1. & maximè Pontificis, cui totius Eccleſiæ regimen incumbit, & ita Spiritus ſanctus magis ipſi aſſiſtit, ſed varii Pontifices diſpenſarunt, nam D. Ant. 3. p. 1. t. 1. c. 21. §. 3. affirmat ſe vidiſſe bullas Martini V. & Eugenii IV. qui diſpenſarunt: & Navar. ſum. l. c. 22. n. 21. refert, ter vel quater ad petitionem ſuam Paulum III. & pium IV. diſpenſaſſe & Cat. in opuſ. t. 1. tract. 28. de matr. q. unic. refert ſuo tempore ſæpe Pontifices diſpenſaſſe: & Enriquez l. 11. de matr. c. 8. n. 11. in comm. lit. F. refert Gregor. XIII. unica die cùm undecim diſpenſaſſe: & negari nequit, quin ſaltem res ſit dubia, cùm pro hac ſent. ſint multi & graviſſimi DD. & bonæ rationes: ergo in hoc dubio ſtandum eſt ſententiæ Pontificum, qui ſæpè diſpenſarunt. 2. quia Pontificis poteſtas quantùm licèt, extendenda eſt in iis præſertim caſibus, qui Eccleſiæ utiles ſint: credendum enim eſt Chriſtum, qui in neceſſariis non deficit, ſuo Vicario contuliſſe plenam poteſtatem ad ea, quæ bono Eccleſiæ regimini neceſſaria ſunt: ſed poteſtas diſpenſandi in matrim. rato, erat valdè neceſſaria in Eccleſia: ſæpè enim eveniet ut matrim. rato diſſoluto, multa ſcandala ceſſent: quod frequentius contingebat ante Tridentin. cùm multi clam cùm una, & ante conſummationem publicè cùm alia contrahebant, & Eccleſia cùm non judicet de occultis, compellebat & poſterius matrim. invalidum, & ita manebant hi abſque remedio: ergo credendum eſt Chriſtum hanc poteſtatem Pontifici contuliſſe. 3. Pontifex ſecundùm probabiliſſimam ſententiam, poteſt diſpenſare in voto ſolemni religionis, ergo & in matrim. rato. Probo conſequentiam, quia votum ſolemne eſt fortius vinculum, cùm diſſolvat matrim. ratum, & utrobique eſt traditio, & minor in matrim cùm fiat ſoli homini, in voto autem Deo, & homini: ſi ergo poteſt Papa in majus vinculum, quod diſſolvit ipſum matrim. ratum, à fortiori poterit in matrim. nam ſi vinco vincentem te; à fortiori vincam te. l. de acceſſionib. ff. de diverſ. & temp. preſcrip. Nec obſtat ſi aſſignetur ratio differentiæ, eo quod matrim. ſit ſacramentum: nam diſput. præced. n. 7. latè probavi ex hac parte non habere indiſſolubilitatem. Tandem matrimon. ratum non habet omnimodam indiſſolubilitatem, ex parte, qua eſt in officium naturæ, nec ex ratione ſacramenti, nec ex ratione ſignificationis ut latè probavi diſp. præced. n. 7. ergo non eſt cur Pontifex ob Eccleſiæ bonum non poſſit illud dirimere, Hanc ſent. tenent communiter juriſperiti, ut gloſſ. c. Ex publico, de converſ. conjug. fin. ubi Goffred. Alanus, & Vincent. Innoc. ibi fin. Hoſt. verb. conſummatum. Joan. And. 9. Anton. n. 16. Card. n. 2. q. 1. Abb. fi. & c. Ex parte, el. 2. eod. t. n. 3. & c. fi. de ſponſa duorum n. 5. ubi idem Card. fin. & Henr. n. 4. & ſeq. & Præp. fi. Archid. c. Quapropter p. 27. q. 2. Bald. l. Deo nobis in prin. n. 7. C. de Epiſ. & cler. & l. 1. n. 7. C. de ſponſal. & c. Licet, n. 7. de tranſl. Epiſc. Anchar. in repeti. ſuper. c. Canonum, de conſiſtit. n. 30. & c. 2. de conv. conjug. n. 2. & d. c. Ex publico n. 11. ubi & Benedict. Alex. de Nevo. Ad diſſolvendum, n. 21. de ſponſ. impub. Imola c. fi. n. 5. de tranſact. Felinus c. Quæ in Eccleſiarum, n. 10. de conſt. ubi Beroius, n. 104. & Decius 13. & conſ. 112. n. 3. & 603. n. 7. & 681. n. 13. Socinus ſenior conſ. 28. l. 1. n. 6. Bortius. conſ. 154. nn. 7. Curtius junior conſ. 179. n. 28. Gozadinus conſil. 2. n. 4. & 14. Celſu. conſ. 105. n. 12. fin. Gratus conſil. 1. n. 32. vol. 2. Loazes tract. de matr. dub. 2. in 2. argum. pro parte affirm. & tract. de nova converſ. paganorum, col. 53. Bertachinus interpret. verb. Papa, Roſſella verb. Papa, n. 2. Angel. Matrimonium 3. impedimen. 13. n. 3. Sylveſt. verb. Divortium, q. 4. Armil verb. Diſpenſare, n. 8. Everard. loco à matrimonio carnali, n. 2. Hier. de Montel variar. quæſt. 46. Conradus in templo judicum, tit. de Pontifice: Salva tract. de jurejur 4. p. n. 61. Sylva nupt. l. 1. 152. 156. Brunel de ſponſ. concl. 1. n. 11. & concl. 30. n. 1. Nav. 4. conſ. in priori edit. t. de ſponſ. conſ. 49. in poſteriori, conſ. 3. & ſum. Hiſp. & Lat. c. 22. n. 21. & Hiſp. c. 28. addit ad eundem n. Villalobos in antinom. juris lit. P. n. 33. Gregor. Lop. l. 5. verb. Orden. tit. 10. p. 4. Menoch. con. 15. n. 9. vol. 1. de præſump. l. 2. præſump. 10. n. 37. & de arbitrariis, l. 2. centur. 5. caſu 455. n. 4. Borgaſius de irregul. p. 6. t. de ſponſ. fi. Ant. Gabr. to. com. 2. in mea edit. l. 14. verb. Papa fol. 179. & ſeq. & lib. 11. verb. Matrim. fol. 90. Phamucius de lucro dot. quem refert, & ſequitur Barboſa ff. ſol. matr. 2. p. rubr. 103. Et ex Theologis, D. Ant. 3. p. t. 1. c. 2. n. 21. §. 3. cenſet hanc eſſe probabilem, & Victoria, Ledeſma, citati pro priori ſent. idem cenſent & tenent Caleſ. opuſc. t. 1. tract. 28. de Matrim. q. unic. Catharinus l. 6. contra Cajet. c. 3. Metina l. 5. de ſacrorum hominum continent. c. 88. Bellarm.

tract.28.de matrim.q.unic. Catharinus l.6.contra Cajet. c.3. Metina l.5. de ſacrorum hominum continent. c. 88 Bellarm. lib.2.de monachis,c.38.§.Altera ſolut.eſt, juncto, *§.Ad tertiam dico. Enriquez l.11.de matri.c. 8.n.* 11.*& l.* 12.*c.5.n.3. & c.16.n.7.Griſald.verb.Matrimonium,a.21.Vivald.candel. 1.p.de matr.q.32.Philiarc.de offic ſacerd.to.1. p. 2.l.2.c.16. Corona Confeſſorum 4.p.tract. de matrim. c. 8. nu.* 13. *Ortiz. ſum. c.* 17. *de matrim §. Quando dos.*

Utrùm autem poſſit Papa ſtatuere, ut matrimonium
3 ratum dirimatur per ſubſequens copulâ conſummatum? multi affirmant:& poteſt probari ex *c. Licèt de ſponſa duorum fine*, ubi *Alexander III.* definit non dirimi ratum per ſubſequens conſummatum,& addit, *licet aliquando à prædeceſſoribus noſtris fuerit aliter judicatum.* Item, quia non videtur major ratio cur poſſit cùm uno vel altero diſpenſare,& non poſſit id per ſtatutum. Sic tenet *gloſſ. c. Ex publico,de converſ.conjug.ſi.& ubi Alanus, Laurentius, & Goffredus,& Innoc.fine, Hoſt.ſuper verb. Conſummatum, Joan. Andr.n.9. Anton.16. idem Hoſtienſ. c.fin.de ſponſa duorum. verb.Volumus* ubi *Cardin.fin. Abb n. 5. Henricus.n.4.& ſeq. Archidiac.c.Quapropter,27. q 2. Anchar.repetit.ſuper c.Canonum de conſtit.n.28.* Et ex Theologis *Metina lib.5.de ſacrorum hominum continent. c.* 87. Et pro hac ſententia ſunt Doctores, quos *infra diſp. 9.num.2* referam, aſſerentes Pontificem per generalem legem ſtatuiſſe, ut profeſſio dirimat matrimonium ratum: ſi enim potuit eam legem generalem edere, cur non poterit aliam. Ut diſſolvatur per ſubſequens conſummatum? & hoc eſt probabile. Immo communis ſententia,teſte *Covar.4. decret. 2.p.7 §. 3.n.5.* aiebat ante *id cap.Licèt*, præferri poſterius matrimonium conſummatum priori rato.

Sed verius eſt non poſſe, videtur enim quædam diſſi-
4 patio, & daretur anſa per injuriam dirimendi matrimonia rata,contrahendo, & conſummando aliud. nec eſt veriſimile Chriſtum dediſſe eam Pontifici poteſtatem, quæ in deſtructionem tendit; ſic *Cov d.c.7. §. 4.n.15.Matienzo l.5.recop.tit.1 rub.gloſſ.1.n.76 Gutier.q Canonicis,l.1.n.17. n.12.Veracruz 2.p.ſpec.a.28.concl. 4. in 2.ratione.* Et ad *c. Licet adductum n. præced pro priori ſent.* reſpondet optimè *Cov.eo. n.15.* ea judicia ſummorum Pontificum non pertinere ad canonum univerſalium inſtitutionem:ſed ad quarumdam litium deciſionem Nec obſtat ſententiam principis habendam eſſe pro lege,*l.fin.ff. de legibus*,eo quod princeps poteſt legem interpretari, & moderari, & revocare & ſic cùm edit ſententiam in aliqua lite, videtur velle eum eſſe legis intellectum: quia id verum eſt, quando princeps etiam occaſione alicujus controverſiæ inter privatos,legem explicat ſententiam ferens, ea mente, ut illa interpretatio vim legis univerſalis habeat: non autem, quando princeps, etiam Pontifex ſimpliciter jus dicens privatis, aliquam fert ſententiam, non conſtituens, ut illius interpretatio generalis ſit, nec expreſſim legis verba interpretans, ut inde conſtet voluiſſe principem illam interpretationem vim legis obtinere: unde verbum Judicaſſe,*d.c.Licèt*,idem eſt, quod opinatos eſſe,ut tradit etiam *Cano.l.6.de locis Theol.c.8.*hæc *Covar.ibi*: & de ſent. ſupremi Senatus, quod non faciat legem, eo quod non poteſt inducere ſtylum derogando jus. docet optimè *Greg.Lop.l. 9. t. 38. p. 3. verb. Como à los ricos.*

Ad argum. prioris ſent. propoſitæ n.1.reſpondetur ma-
5 trim. eſſe indiſſolubile, ad hunc ſenſum, ut non poſſit ab ipſis contrahentibus diſſolvi; & hoc ſufficit,ut per ſe,& ex ſua natura tale dicatur:hoc tamen non impedit,quin à ſuperiore poteſtate, ſcilicet Pontificia, poſſit dirimi: ſicut votum ex natura ſua dicitur vinculum perpetuum, eo quod vovens nequeat ſe ab ea obligatione eximere,quamvis ſuperior diſpenſare poſſit. 1. Ad confirmat. dico, non eſſe de matrimonii eſſentia omnimodam indiſſolubilitatem, ſed ut diſſolvi nequeat, inſtar aliorum contractuum: ut dixi *diſput. præced.* 10. *vel* 2. reſponderi poteſt, non poſſe tollere manente re ipſa, non enim diſpenſare poteſt, ut ſit matrimonium, & ad tempus contractum: verum quando diſpenſat in perpetuitate, non manet matrimonium, ſed uterque conjux à vinculo ſolvitur:ſicut Pontifex efficere nequit, ut aliquod votum ſit,& minimè obliget: dum autem diſpenſat in voto, ſimul obligationem & votum ipſum deſtruit. Ad 2. *Gratianus* quem refert,& latè defendit *Metina l. 5 de ſacror. hominum continent, à c. 57. uſque ad* 74. docet differre eſſentialiter matrim. ratum, & conſummatum, & *c.* 72. dicit eſſe probabile: licèt dicat verius eſſe, non differre eſſentialiter: quia aliàs matrimonium beatæ Virginis non fuiſſet verum completa eſſentia:& ita dicendum eſt cùm *Bellarm.l.2.de monachis, c.38. in ſolut. ad* 1. non differre accidentaliter, neque etiam eſſentialiter, ſed differre tanquam perfectum integraliter, & imperfectum: eo quod pars integralis aliqua in ipſo deſideretur: ut homo integer, & manu orbatus:& conſtat ex modo loquendi textuum, & DD.qui dividunt matrim. in ratum, & conſummatum: cùm tamen nullus appellet ſacerdotium ratum,ante primam celebrationem: ad denotandum non eſſe purè accidentalem eam differentiam, ſed deſiderari in matrimonio rato perfectionem non eſſentialem: habet enim integram eſſentialiter rationem ſigni, quæ eſſentialiter conſtituit ſacramentum,non tamen habet integralem perfectionem, quæ complet illud in ſua perfecta ſignificatione unionis Chriſti cùm Eccleſia per carnem, in qua fundatur omnimoda indiſſolubilitas matrimonii conſummati: & hinc etiam patet conſummationem non eſſe perfectionem purè accidentalem, quia per matrim.datur poteſtas ad corpus, conſummatio verò tendit ad tradendam poſſeſſionem: ſicut ergo in venditione, per quàm traditur poteſtas ad uſum rei, non eſt omnino accidentaria traditio poſſeſſionis, ſed integraliter completur, quæ prius eſſentialiter erat perfecta venditio: ſic per eam conſummationem, per quam traditur poſſeſſio corporis, completur integraliter matrimon. quod prius eſſentialiter perfectum erat. Ad 3. dico illum locum intelligi de matrim conſummato:ut latè probavi *diſput.præced.nu.* 7. Ad.4.dic duplex eſſe jus divinum naturale, aliud abſolutum, ut de non fornicando, non mentiendo;& in hoc nullo modo Pontifex diſpenſat:aliud fundatum in actu, vel contractu humano, ut eſt votum, & matrimonium ratum: & in hoc poteſt diſpenſare: & ſicut quando diſpenſat in voto, non dicitur abſolutè diſpenſare in jure naturæ; ex quo votum habet obligandi vim: ſed tollit obligationis fundamentum, quam homo actu humano ſibi impoſuit, ut bene docet *D.Thom.2.2.q. 88.a.10.ad* 2. ita dum diſpenſat in matrim. rato, id facit deſtruendo fundamentum contractus humani: & quamvis idem fundamentum contractus humani ſit etiam in matrim. conſummato, Chriſtus tamen noluit eam poteſtatem Pontifici concedere, ratione ſignificationis: ut dixi *diſput. præced nu7.* Ad. 5. dico, licèt matrimonium ratum ſit ſacramentum, pendere tamen ex contractu humano, tanquam ex fundamento; ſuper quem Papa poteſt: & ob id poteſt inhabilitare perſonas ad contrahendum matrimonium, non tamen ad baptiſmum, vel ordinem: quare dicendum eſt Eccleſiam nihil poſſe circa ſacramenta, à contractu humano independentia, poſſe tamen quando ex illo pendent, non directè, ſed indirectè, diſſolvendo contractum ſemel initum, vel impediendo ne ineatur. Ad 6.diſtinguo majorem non eſſe minoris efficaciæ, id eſt non eſt minoris virtutis.& dignitatis,concedo:ſed eſt multò majoris, longè enim dignius eſt facere ſanctum per gratiam, quod præſtat ſacramentum: licèt ea ſanctitas priùs amitti poſſit, quàm facere ſanctum miniſterialiter:non eſt tamen minoris efficaciæ id eſt, non eſt minus ſeparabilis, nego: quia matrim. ratum non aliam ſanctitatem efficit, quàm gratiam conferre, & repræſentare unionem Chriſti per gratiam, quæ non tantum exigit ſubjectum id eſt conjugum ſubſiſtentiam, ſed etiam immutationem voluntatis, qua mutua ceſſat hæc ſanctitas. Effectus autem conſecrationis calicis, & benedictionis aliarum rerum, tantum pendet ex ſubjecti conſiſtentia, qua manente,

ſeparari

Digitized by Google

ſeparari non poteſt. Ad 7. negatur conſequ. quia corpus Chriſti habet neceſſariam connexionem cum ſpeciebus, dum manent: non autem matrimonium ratum cum perſonis. Ad 8. negatur ſequela, quia dum dicunt DD. poſſe Epiſcopum in ſua diœceſi, quidquid pontifex in toto orbe, expediendæ ſunt res tam arduæ, circa quas de Pontificis poteſtate meritò dubitatur: cùm enim deceat graviſſimas cauſas ſummo Chriſti vicario reſervari, cenſendum eſt Chriſtum reſervaſſe. Vel 2. dic. reſervari jure Pontificio, nempe, *c. fin. de tranſact*. ut dicam in ſolutione ad ſequens argum. item, *c. Ex litteris; el. 2. de ſponſ.* Ubi præcipit Pontifex Epiſcopis, ut compellant ad ſponſalia ſervanda, nedum ad matr. ratum: in qua lege cùm ſit ſuperioris, nequit Epiſcopus diſpenſare. Ad 9. dic. intelligi eum textum de judice inferiori, ut docet *ibi, Imol. n. 5* & patet ex contextu; Pontifex enim ibi inſtruit judices Eccleſiaſticos, quando partes ad compoſitionem & tranſactionem inducere debeant. Ad ultimum, *Metina l. 5. de ſacror. hominum continent. c. 89.* affirmat matrim. ratum diſſolvi per ſubſequens conſummatum, niſi obſtaret *cap. Licet, de ſponſa duorum*: & ſic contrahentes matrim. ratum ſolo jure Pontificio eſſe inhabiles ad aliud contrahendum: idem dixerat *c. 72.* Sed hæc ſenten. non eſt vera primum enim matrim. ratum, jure naturali, & divino impedit valorem ſequentis conſummati. Prob. quia copula non confirmat matrimonium, niſi quod prius fuerat ratum, ſed poſterius eſt jure naturæ irritum: quoniam traditio alicui facta, impedit jure naturæ ejuſdem rei alteri fieri traditionem & ita ipſe *Metina* ſenſit *lib. 4. controv. 7. c. 39.* Unde ad argumentum, negatur ſequela, & ejus probatio falſum ſupponit, nam poſterius matrimon. conſummatum cùm ſit prorſus irritum, non eſt vinculum, nedum indiſſolubile.

DISPUTATO XIV.

Utrùm deſideretur juſta cauſa, ut valeat Pontificis diſpenſatio in matrimonio rato?

SUMMARIUM.

Referuntur diverſæ ſententiæ, n. 2. & 4.
Quid ſit poteſtas ordinaria, & abſoluta principis, 3.
Probabile validam eſſe diſpenſationem abſque juſta cauſa 5.
Verius eſt, non tenere, 6.
Ad hanc diſpenſationem non exigitur mutuus conjugum conſenſus. 7.

1 IN hac quæſtione ſatis confusè loquuntur DD. & vix eſt, qui explicet, quid ſentiat. Et ita varii ſunt dicendi modi: quidam docent poſſe ad libitum diſpenſare: ita ut diſpenſatio teneat: quia indiſſolubilitas matrim. rati eſt de ſolo jure humano ſic clarè videntur tenere *gl. c. Ex publico, de conu. conjug. fin. & ibi Alnanus Goffredus & Vincentius*, dicunt enim habere Pontificem pleniſſimam poteſtatem circa matr. ratum quare naturam ſortitur ex conſtitutione Eccleſiæ idem tenent dicere DD. quos retuli hoc 2. *l. diſp. 13. n. 6.* aſſerentes indiſſolubilitatem matrimonii rati, eſſe ex jure humano: receptiſſimum enim eſt diſpenſationem principis in jure humano abſque cauſa, Validam eſſe, licèt princeps diſpenſando peccet. Et ita tenent expreſsè *Berois, c. Qua in Eccleſiarum, de conſt. n* 104. *Greg. Lop. l. 5. verb. Ordenat. 10. p. 4. Metin. l. 5. de Sacror. hominum contin. c.* quod *Greg. Lop. & Metina* temperant, dummodo mutuus conjugum conſenſus accedat. Imo *Enriquez l. 11. de matr. c. 8. n. 11. in comment lit. G.* quamvis fateatur hanc indiſſolubilitatem de jure divino, & naturali: ait videri eſſe validam diſpenſationem conceſſam abſque cauſa quia ſic expediebat, ut Chriſtus concederet Pontifici, ne res eſſent perplexæ.

2 Alii verò dicunt & poteſtate ordinaria non poſſe pontificem diſpenſare, quamvis accedat mutuus contrahentium conſenſus, abſque alia cauſa poſſe tamen hoc accedente de poteſtate abſoluta. *Sic Hoſtienſ. c. Ex publica. de converſ. conjugatorum, ſuper verb. Conſummatum*: ubi *Joan. And. n. 9. n. Ant. 16. Henricus c. fin. l. de ſponſa duorum, à n. 4. Sot. in ſenior. conſ. 28. n. 6. vol. 1. Nata conſ. 290. col. 2. ad fin. l. 2. Gozadinus, conſ. 2. n. 14. Roſella verb. Papa n. 2. Angel. Matr m. 3. impedimento 13. n. 3. Sylveſter verb. divortium, q. 4. Brunellus de ſponſ. concl 30. n. 1. Vil'alobos in antinomia juris, lit. P. 33.* Et ad hanc diſtinctionem videtur alludere: *Anchar. repetit ſuper c. Canonum, de conſt. n. 30.* ubi dicit de poteſtate ordinaria non poſſe diſpenſare abſque magna cauſa, quaſi aliud ſentiens de abſoluta: & *Portius conſ. 154. n. 7.* ubi ait poſſe de poteſtate ordinaria legitima exiſtenti cauſa præſertim accedenti utriuſque conſenſu, ubi de poteſtate abſoluta videtur cenſere non exigi cauſam eadem diſtinctione utitur *Metin. l. 5. de ſacror. hominum contin. c. 89.* dicit tamen de poteſtate abſoluta, nec cauſam, nec mutuum conſenſum deſiderari, de ordinaria verò exigi cauſam; Quia diſtinctione poteſtatis ordinariæ & abſolutæ principis paſſim juris utriuſque DD. utuntur, ut poteſt videri in *Covar. 3. var. c. 6. n. 8.*

Et ſi quæras quid ſit poteſtas ordinaria, & quid abſoluta? *Bald l. 2. n. 40. C. de ſervit. & aqua*, ſic definit poteſtatem principis abſolutam; Eſt arbitrii plenitudo, nulli neceſſitati ſubjecta, nulliuſque publici juris regulis limitata: ut ſic facta mentione talis poteſtatis, nulla exceptioni objici valeat, nihilque opponi poſſit, nec dici cur ita facis? ut docet *ibi Bald. n. 39. gloſſ. c. Quando, de author. & uſu pallii, verb Veri & l. Relegati fin. ff. de pœnis, Abb. conſ.* 84. *l. 1. & c. Ad hæc, n. 7. de reſcrip. Ant. c. Conſtitutus, n. 3. de rel. domi. Decius c. Quæ in Eccleſiarum, n.* 98 juncto *n. 103. de conſtit. Felin. c. Nonnulli §. Sunt & alii, n. 50. de reſcrip. Angel. Alber. Alex. Hippolitus, Math de Afflictis, Capicius, Gozadinus, Caſt.* quos refert *Pinellus ſtatim allegandus. idem Nata conſ. 512. n.* juxta 16. ubi ait ſi aliquid etiam leve principem moveat, poſſe principem de plenitudine poteſtatis facere quidquid libet illud antiquum axioma, *ſi libet licet*. Eamdem poteſtatis abſolutæ definitionem ſequuntur *Joan. Lup. l. 1. Tauri, n. 5. Roſas epitome ſucceſſionum c. 23. n. 75.* Et ad hoc tendit, quod affirmabat Caligula Alexandro Magno, ut refert *Suetonius, in Caligula c 29. Memento tibi omnia, & in omnes licere*, eò quod principes erant inſtar deorum in terra. Sed hanc diſtinctionem poteſtatis ordinariæ, & abſolutæ, in principibus ſic intellectam, meritò vocant falſiſſimam, *Pariſ. ad Decium, d. c. Quæ in Eccleſiarum lit. T. Fortun. l. Gallus §. Et quid ſi tantum, n 290 301. 302. & 311. ff. de l. & poſth. Alcia. & alii*, quos referunt ſeq. *Covar. 3. var. c. 6. n. 8. Pine l. de reſcind. vend. 1. p. rub. c. 2. n. 24. & ſeq. Sarmiento 1. ſelect. c. 8. n. 20. Riminald. conſ. 5. n. 48. & ſeq. vol. 1. Menchaca l. 1. contr. illuſt. c. 5 n. 15. & ſeq. Matienzo l. 5. recop t. 10. l. 3. gl. 12. n 2. Spino ſpeculo teſtament. gloſſa, rubrica 1 p. n. 25. Mendoza, l. 1. de pactis. c. 5. n. 35.* quia quod princeps facere poteſt etiam juri humano derogans, id ordinariam principis poteſtatem pertinet: cùm enim ſit ſupra jus hominum, ex ſua ordinaria poteſtate, ſicut poteſt illud condere, poteſt abrogare quòd autem contra jus naturale, & divinum poteſt defacto, non ad poteſtatem, ſed ad tyrannidem ſpectat: id enim poſſumus quod jure poſſumus, *l. Sed licet, ff. de offic. præſidis.* unde rex Antigonus etiam lumine fidei deſtitutus (ut de illo refert *Plutarchus in apophtegm.*) cùm ſibi diceretur, regibus quidquid vellent licitum eſſe reſpondit inter barbaros ac tyrannos ita cenſeri, cæteris autem ſolum juſtum & honeſtum licere. Et Chilon, quidam ex ſeptem ſapientibus, ut refert *Cœlius Rhodig. l. 8. lect. antiquar. c. 1.*) dicebat principes inſtar Deorum eſſe, quia tantum id, quod juſtum eſt: exequi debent Et *Cornelius Tacitus l. 3. annalium* refert Cajum Seſtium diſſeruiſſe principes inſtar Deorum eſſe, ſed nec à Diis niſi iuſtas preces exaudiri: & *Cicero 3. de legibus* de ſimili poteſtate ſic ait. *Mihi quidem peſtifera videtur, quippe quæ in ſeditionem nata ſit.* & *Ariſt. lib. 5. Politicor. c.* 10. ſic inquit, *eſt tyranno voluptas propoſita, regi honeſtas*: & optimè id explicatur *l. 14. tit. 5. p. 2.* ibi *con eſto concuerda la palabra de Juſtiniano que dixo en razon de ſi, y de los otros Emperatores, y Reyes aquellos era ſu poder que podia hazer con derecho.* Alio modo poteſt explicari hæc poteſtas abſoluta, ut ſit ea qua princeps

Digitized by Google

in jure humano diſpenſat abſque cauſa: tenet enim talis diſpenſatio,quamvis princeps peccet:ſed hæc expoſitio non placet *Covar.dict.c.6.n.* 8. quia adhuc ea poteſtas ordinaria eſt in principe. Verùm hanc diſtinctionem hoc ſecundo modo intellectam, credo optimè defenſari poſſe:ſicut enim Theologi,dicunt aliqua poſſe fieri à Deo de poteſtate ordinaria quæ ſcil.ordine,ac rerum naturali curſu immutato,poteſt Deus facere: alia verò de poteſtate abſoluta,quæ poteſt ſupra rerum ordinem univerſum:ita poteſtas ordinaria principis poteſt dici,ea qua princeps utitur,ſecundùm leges humanas quibus quoad vim directivam aſtrictus eſt: quando ſcil.diſpenſat ex cauſa juſta in jure humano: poteſtas verò abſoluta,quando non aſtrictus iis legibus valdè diſpenſat in jure humano abſque cauſa. Et ita dicetur non poſſe principem aliquid facere ex poteſtate ordinaria, quando non poteſt omninò licitè facere, ut diſpenſare in lege humana abſque cauſa,licet ſi faciat,validum ſit: & dicetur poſſe de poteſtate abſoluta, quando poteſt validè,non tamen juſtè: ut in eadem diſpenſatione in jure humano, abſque cauſa, contingit: ex neutra autem poteſtate dicetur poſſe facere, quod nec juſtè, nec validè facere poteſt, ut ſi in lege naturali diſpenſabili diſpenſet abſque cauſa.

4 Alii verò dicunt poſſe Pontificem diſpenſare in matrimonio rato abſque cauſa juſta: verùm non explicant, valida ſit, necne diſpenſatio aliter facta. Sic *Ancar. c. Ex publico,de converſ.conjug. n.* 11. *Imol.c.fi. de tranſl.el. n.*5 *Felin.c.Quæ in Eccleſiarum, de conſt. n.* 20. *& eo ſ.*2. *n.*19. *Navar.ſum.c.*22 *n.* 21. *& l.* 4. *conſ.t.*1 *de ſponſ.in priori edit. c.*49.*in poſt.conſ* 2. Et ex Theologis *Cajet.opuſc.to* 1.*tract.*28. *de matr.q.unic.Philiarc.de Offic.ſacerd.to.*1 *p* 2.*l.*2.*c.*16.

5 Sit tamen I. Concluſio. Probabile eſt valere diſpenſationem Pontificis in matrimonio rato abſque cauſa juſta conceſſam, in hac concluſione conveniunt DD. primæ & ſecundæ ſent.relati n.1. & 2. Et ratio eſt quia eſt probabile indiſſolubilitatem talis matrimonii eſſe de jure humano: cujus ſen. patronos retuli hoc. 2. *lib.* 13. *n.* 6.

6 II. Concluſio, verius eſt non tenere diſpenſationem abſque cauſa juſta factam, quia ut dixi dict. *diſp.* 3.*n.*7. hæc indiſſolubilitas eſt de jure naturali, & divino in quo diſpenſatio Pontificis abſque cauſa juſta conceſſa,eſt prorſus irrita:ut Theologi communiter,ac juris utriuſque DD. fatentur: & ita dicunt Pontificiam diſpenſationem in voto ſimplici,ſine juſta cauſa, eſſe irritam: quia voti vinculum eſt de jure naturali,& divino. Pro hac ſent.ſunt aliqui dicentes non eſſe tutú diſpenſatum abſque cauſa Sic *Anchar. conſ.*239.*fi.Decius,conſ.*112.*n.* 3. *Cov.*4 *decr.*2.*p. c.* 7.§.4.*n.* 14.*Ant.Gab.to.*2.*commu.in mea edit.l.* 14. *verb. Papa f* 179. *& ſeq.Lud.Lop.*2 *p.inſtr.de matr c.*54.*f.* 167.Ejuſdem ſent. videntur alii aſſerentes non poſſe Pontificem diſpenſare abſque juſta cauſa ibi clarè videntur negare poteſtatem,& conſequenter dicere non tenere factum:hi ſunt *Abb. c. Ex parte el.*2.*de converſ.conjug.n.* 3. *Curtius inn.conſ.*170.*n.*28. *Hugo conſ.*104.*n.*12.*Menoch. de præſump.l* 2. *præſump.* 10. *n* 37.*Barb.ff.ſolut.matr.*2.*p.rub.n.* 205. & ejuſdem ſent. videntur DD.3. opinionis allegati *n.* 4.

7 Ultima concluſio, ut Pontifex diſpenſet in matr. rato, non deſideratur mutuus conjugum conſenſus, ſed exiſtenti cauſa juſta poteſt Pontifex diſpenſare, altero eorum invito. Quia ſi cauſa ſubſit, repugnantia alterius nequit Pontifex poteſtatem impedire, ne alteri habenti juſtam diſſolvendi cauſam petentique diſpenſationem, conſulat: Sic *Gozad.conſ.*2.*n.*14. *Ant. Cabr.t.* 2.*comm.l.* 11. *Matr. in mea edit.f.*90. Et ex Theolog. *Met.l.*5.*de ſacr. hom.cont.*89.

DISPUTATIO XVI.

Quæ ſunt cauſæ juſtæ, ut Pontifex diſpenſet in matrimonio rato?

SUMMARIUM.

Opinio aſſerens non ſat eſſe quamcumque cauſam reprobatur. n 1.
Eſt cauſa juſta notabilis error in qualitate, & quantum expediat æqualis conjugum conditio 2.
Quid de timore ſcandali futuri, & fornicationis, vel rixarum 3.
*Quid quando vir nititur uxorem expellere,n.*4. *& quid ſi alteri ſuperveniat lepra* 5.
*Quid de impotentia ſupervenienti n.*6. *& quid: ſi alter aſſerat ſe caruiſſe animo contrahendi*, 7.
Quid ut vir fiat Epiſcopus, n. 8. *& an ſit cauſa juſta mutuus conſenſus,* 9.

1 QUidam dicunt non ſatis eſſe quamcumque cauſam, ſed debere eſſe ſimilem expreſſæ à jure,*c.* 2. *de convers. conjug.*quæ eſt religionis ingreſſus.Sic *Abb.c.Ex parte.el.*2. *n.*3.*de converſ.conjug. & c. Ex publico. in fine eod. tit.* dicit non poſſe Pontificem diſpenſare in matr.rato,niſi cauſa religionis ingreſſus.Sed meritò *Barboſa ff.ſolut. matr. rubr.*2. *p. n* 105. hanc ſent. reprobat, dicens ſufficere alias juſtas cauſas,quod clarius conſtabit ex cauſis aſſignandis ſtatim.

2 Prima ergo cauſa juſta, eſt notabilis in qualitate diſparitas,quando ſcilicet,contrahentes ſunt notabiliter conditione impares,& affectione cæca, & lenitate quadam ducti,ineunt matrimonium.Et ratio eſt quia matrim. ordinatur ad mutuam amicitiam,& concordiam,quæ inter beatitudines refertur, *Eccl.* 25.ibi,*Vir & uxor. ſibi bene conſentiente*: nihil autem magis mutuæ amicitiæ, ac benevolentiæ,quàm conjugum diſparitas, adverſatur & ita *Eccl.* 13. habetur, *Omne animal diligit ſibi ſimile, & Plato lib.* 8. *de legibus*,ſic ait,*Amicitia, quæ a diſſimilibus proficiſcitur, dura, & aſpera eſt.*Item, quia experientia teſte imparia connubia infœlices exitus habent, & ob id valde reipub.expedit pares cum paribus copulari: unde Cleobulus unus ex ſeptem ſapientibus aiebat, *Par pari jungatur conjux,quod impar eſt,diſſidet*, & Chilon unus etiam ex illis, idem præcipiebat.Et *Euripides in Rhæſo: Nolim ex potentioribus me ducere uxorem & Ovid. in epiſt. Dejanira ad Henr. Si qua voles apte nubere nube pari.*Quod adeò verum eſt,ut connubia inter impares minus legitima exiſtimarentur: ut docet *Leo Pontif.Epiſt.*70. *ad Ruſtic.* & habetur *c.Non omnis,*32. *p.* 2. ibi, *nuptiarum autem fœdera inter æquales, legitima ſunt*,quaſi contrarium ſit inter inæquales. Et apud Romanos nuptiæ inter impares, illigitimæ habebantur: ut teſtatur *Boetius in comm. Topicorum Ciceronis*: ad quod comprobandum plura alia congerit *Tiraq. l.* 5. *connubial. gloſſ.*1.*p.* 5. *n.* 16. *& ſeq.* Et hanc cauſam eſſe ſufficientem docent *Socinus ſen.conſ.*28.*n.* 8. *l.*1. *Decius conſ.* 112 *ad finem,Felin.conſ.*29.*n.* 26. *Celſus conſ.*105.*n.*12.*fin. Navar.l.* 4.*conſ.t.*1. *de ſponſ.in* 1. *edit.conſ.* 49. *in* 2.*conſ.* 3. *Menoch. conſ.*385. *n* 4.*vol.* 5.*& de præſumpt. l.* 2. *præſ.* 10. *n.* 39.

3 II. Cauſa eſt,gravis timor ſcandali magni futuri: quia id cedit in magnum damnum commune, indéque rixæ graves,& neces oriri ſolent. Sic *Felin.conſ.* 27.*n.* 19.*Portius conſ.* 54.*n.*22.*&* 24.*Menoch de præſumpt.* 10 *n.* 24. *& de conſ.*385 *n.* 7. ubi cum Portio addit,hoc futurum ſcandalum eſſe, ob fornicationis timorem, eo quod conjuges valde ſibi diſpliceant:vel ob inimicitias, quæ inter eorum conjugatos, vel eorum conſanguineos timentur.

4 Hinc fit eſſe juſtam cauſam, quando vir omni conatu quærit uxorem repellere, abſque ſanioris mentis probabili ſpe:unde ex diſſident.volunt. facilè ad diſcord.perpetuam, & uxoris necem devenire poteſt:& ratio eſt,quia ſicut duorum in unum conſenſu inimicitiam,ita diſſenſus diſcordias & inimicit.perpetuas parit.Quare Eug.IV. diſpenſ.ob odiũ, quod inter conjuges emerſerat:ut refert *Borgaſius de irreg. p.*6.*tit.de ſponſ.n* 74. Sic tenent *Felin. conſ* 26. *n.* 19. *Cajet. opuſc.to.*1.*tract.*28.*de matr.q.un. Menoch.d.conſ.*385.*n.*7.

III. Cauſa eſt: lepra alteri ſuperveniens. Quia cum matrim.ordinetur ad mutuum corporis uſum, ratione ſobolis procreandæ, & ardoris libidinis extinguendi, lepraque hunc uſum impediat, ob magnum contagionis periculum,matrim finis non obtinebitur. ſic *Borgaſius d. n.*74.dicens Martinum V. diſpenſaſſe ob lepram.

Hinc infertur eſſe juſtam cauſam, impotentiam ſupervenientem ante matrim. conſummatum, quam ceſſat matrim.finis.Sic.*Henriquez l.*11.*de matr.c.*16.*n.*7.& credo hoc ſentire *Alciatum reſp.*21. *n.* 16. *& Menochium de præſ.*16. *n.*44.

Digitized by Google

n. 44. ubi dicunt ſterilitatem eſſe juſtam cauſam, nam ſi ſterilitatis nomine impotentiam non intelligatur, neſcio qualiter alia ſterilitas ante conſummationem cognoſci valeat.

7 IV. Cauſa eſt quando alter conjugatorum aſſerit ſe non habuiſſe animum contrahendi. Sic *Socin.ſenior.conſ.*28.*n*.6. *& 7.l.1.Felin.conſ.*26.*n*.11.*verſ.Prœterea dato.Menochde præſump.*10.*n*.45.*& d.conſ.*, 85.*n*.12. quod credo verum, quando nullomodo induci poſſit ut præſtaret verum conſenſum, & ita ex eo matrimonium coacto graves inimicitiæ orirentur.

V. Cauſa eſt, ut vir efficiatur Epiſcopus. Sic *Paulus Borgaſius, d.t.de ſponſ.fine*. Sed id credo verum, quando iis dotibus eſſet præditus, ut valdè neceſſarium eſſet ad bonum commune, eum in Epiſcopum promoveri: tunc enim cauſa bono communi conſulendi, eſſet ſufficiens: extra hunc autem eventum, non video cur ſufficiat.

9 Ultima cauſa eſt, mutuus conjugum conſenſus, ſic *Gregor.Lop.l.5.verb. Orden.t.*10 *p*. 4. *Metina l.5.de ſacr.hominum continentia. c*. 89. Sed hanc cauſam non eſſe ſufficientem, teſtantur multi DD. quos retuli *diſp.præc.n*. 2. aſſerentes non poſſe Pontificem ex poteſtate ordinaria ob mutuum contrahentium conſenſum diſpenſare, ſi alia cauſa non ſubſit, & quamvis fateantur poſse ex poteſtate abſoluta, id evenit, quia credunt nullam requiri cauſam ut validè diſpenſet, ut ibi explicui. Et *Barboſa ff.ſol. matrim. rubr.2.p.n*.105 dicit non eſſe cauſam ſufficientem mutuum conſenſum. Et ita credo, niſi quando inter ſe ita eſsent diſcordes conjuges, ut infœlices exitus abſque remedii ſpe timeantur: ut dixi *n*. 3. *&* 4.

DISPUTATIO XVII.

Utrùm poſſit Pontifex diſpenſare in matrimonio conſummato infidelium, dum ambo baptizantur?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi proponitur, *num*. 1.
Poteſt Pontifex diſpenſare, *num* 2.

1 Videtur non poſſe, cùm per baptiſmum fiat illud matrim. ſacramentum, ut dixi hoc *l.2.diſp.5.n*. 5. & cùm ſit jam conſummatum, repræſentabit indiſſolubilem unionem Chriſti cùm Eccleſia, quæ eſt ratio omnimodæ indiſſolubilitatis matrimonii conſummati, ut dixi *diſp*. 13. *n*.7.

2 *Navar.lib* 3. *conſ.1.de conv.inf.del.in* 1. *edit. conſ.*1, *in* 2. *conſ*. 3. *in ſolut.ad* 2.*dub.a.n*.12. latè hoc tractat, & defendit poſse, cujus ſententia mihi placet: quia firmius eſt matr. ratum fidelium, quàm conſummatum infidelium, majorem enim firmitatem ſortitur matrim. ex ratione ſacramenti, quā habet ratum fidelium, quàm ex ratione contractus naturalis, quam ſolùm hebet matr. conſummatum infidelium: ut latè probavi *dict.diſp.*13, *n* 7. & ita illud dicitur ratum, hoc autem non, *c. Quando de divert.&c. fin*. 28.*qu*. 1. cùm ergo poſſit Pontifex diſpenſare in matr. rato fidelium, poterit à fortiori in conſummato infidelium: & favet *Abb. c. Ex publico, n*. 14. *converſ. conjug*. ubi ait ex ſtatuto Eccleſiæ diſſolvi matr. per converſionem ſolam alterius conjugis. Nec obſtet argum. propoſitum, quia cùm poſt factum ſacramentum nondum conſummatum ſit, non repræſentabit indiſſolubilem unionem Chriſti cùm Eccleſia per carnem: & ita reputabitur tanquam matrim. ratum fidelium, quòd Pontificis diſpenſatione diſſolvi poſſit.

DISPUTATIO XVIII.

Utrùm per profeſſionem religionis diſſolvatur matrimonium ratum?

SUMMARIUM.

Variæ ſententiæ referuntur, *n*. 1. *&* 2.
Dirimitur per profeſſionem, *n*. 3 *& ibi, remiſſivè, quid quando ambo conjuges profitentur, vel manens in ſæculo vovet continentiam.*
An dirimatur per votum religioſorum tertii ordinis D. Franciſci, vel Beatarum D. Dominici, 4.
Quid, per profeſſionem vitæ Eremiticæ, 5.

Quid, per vota coadjutorium formatorum Societatis Jeſu, 6.
Quid, per profeſſionem clericorum, vel monialium ordinum militarium, 7.
Quid per profeſſionem equitum ordinum militarium, & an ſint viri religioſi. 8.
Quid, per promotionem ad ordinem ſacrum n.9. *& ibi, quid de Epiſcopatu*.

Quidam (ut refert *gloſſa, c*. 2. *de converſ. conjug. verb. Remanere*) dicunt non dirimi vinculum matr. rati profeſſione, ſed manere inefficax, ita ut manens in ſeculo poſſit aliud inire matrimonium, hos ſequitur *Henric. de Gandavo quodlib.5.q*. 39. *Eraſmus in c.7.1.ad corint.Franc. Torrenſis de VI.ſynodo*: & in eādem ſent. propendet *Claud. Eſpenceus l.6.de continentia, c.4*. ducuntur autem aliquibus ex argumentis, quibus hoc 2. *lib. diſp*.13. *n*. 4. probavimus matrimonium ratum eſſe indiſſolubile. 1

Alii verò (ut teſtatur *Panorm.c.2.n.8.de converſ.conjug.*) dicunt, dirimi hoc vinculum, non tamen ſtatim profeſſione ſequuta, ſed dum manens in ſeculo, alio alligatur matrim. 2

Sit tamen concluſ. vinculum matrimonii rati omnino dirimitur ſolemni religionis profeſſione alterius ſponſi: & conjux manens in ſeculo eſt omnino à vinculo ſolutus, poteſtque liberè ad alias nuptias tranſire. Concluſio eſt de fide, definita eſt ab Euſebio Papa, & habetur *c. Deſponſ*.27. *q*.2. *& à D.Greg. Papa*; & habetur *c. Decreta legatia*, 27.*q*. 1. *& à Joan. XXIII*. & habetur in ejus *extravag. Antiqua, de Voto & ab Alex.III.c*. 2. *&c. Ex publico de converſ. conjug. & ab Innoc.III c ex parte tua, eod. tit*. & noviſſimè in *Trident.ſeſſ.24.de matr.can*.6 ibi *ſi quis dixerit matrim. ratum, non conſummatum, per ſolemnem religionis profeſſionem alterius conjugis, non dirimi, anathema ſit*. Et quamvis alii textus dicebant per ingreſſum religionis dirimi, intelligebant de ingreſſu cum effectu, nempe profeſſione ſequuta, & ita explicuit *d.extravag Antiqua, & Trident*. 2. Prob. ex uſu Eccleſiæ & Apoſtolorum traditione à Chriſto derivata: nam in primis D. Joan. teſte *Beda in proœmio in D.Joan*. & aliis authorib. gravibus noſtri temporis, id attribuentibus D.Auguſt. & D. Hieron. in eodem proœmio, vocatus eſt à nuptiis ad Apoſtolatum. Quamvis (ut verum fatear) hoc non ita ſit, ut optimè probat *P. Toledo in c*. 2. *D.Joan. Annot*.1. *& Cæſ.Baronius t.1 annal.Eccl. an* 31. *Chriſti. f*. 106. *ex D. Hier. & D. Aug*. nec illa proœmia ſunt ipſorum: & ex D.Ignatio, & ideo omiſſo hoc exemplo, afferam alia. D. Teclam ante matrim. conſummatum, convertit D.Paulus & ad vitam perfectiorem vocavit teſte *D. Ambr. l*. 2. *de virgin. & Epiph.hær*.58. & D. Alexius, Divaque Cæcilia à nuptiis ad ſtatum perfectiorem tranſierunt: ut teſtantur *Metaphraſtes & Surius in eorum vitis*, & idem de Machario refert, *D.Hieron*. ut affert *Gratianus c.Scripſit* 27.*q*.2. & alia hujuſmodi exempla referunt *D.Greg. l*. 3. *dialog.c*.14. *& D. Aug. l.8 confeſſ.c*. 6. Quæ autem ſit ratio dicam, tota *diſp.ſeq*. & utrum idem ſit, quando ambo ſponſi profitentur, vel manens in ſeculo continentiam vovet, dicam *diſp*. 20. 3

Hinc infertur non dirimi matrimonium ratum, per vota emiſſa à quibuſdam fœminis religioſis D. Dominici, quas Beatas vocant, & à quibuſdam viris tertii ordinis D. Franciſci, non enim ſolemniter profitentur: ſed votis ſimplicibus ſe alligant. Sic *Abb. c. ex parte, l.2.n.13.de converſ. conjug. Ang. Matrimonium* 4.*n*.18. *Lancelo. inſt. juris canon. l*. 2. *t. de ſponſ. verb. religionem*. Et ex Theologis, *Victoria ſum.de matr.n*.256. *Sotus* 4. *de* 27*l q. verſ. Hinc fit neutrum, Ledeſma* 2.*p.q*.46. *a*. 3. *fin*. Sunt tamen aliquæ Beatæ tertii ord. D.Franciſci, quæ in communi vivunt, profitenturque, & ſunt veræ religioſæ, ut declaravit Sixtus V. ſic *Ang. ibi* & idem dicit *Sotus* 7. *de juſt.q.5.a*. 3. *ante arg. ſol*. de quibuſdam Beatis D. Dominici clauſuram ſervantibus: unde benè dicunt harum profeſſione dirimi matrim. ratum. 4

2. Infertur quòd quamvis olim dirimeretur vitæ Eremiticæ in manu Epiſcopi vel alterius prælati, profeſſione, eò quód ſolemnis eſſet; jam tamen non eſt, ſed eremitæ, aut nulla, aut ſimplicia vota emittunt: unde iis votis non dirimitur matri. ratum. Sic *Sotus* 7. *de juſt.q.5.a*.3. *ante arg. ſolutionem, Enriquez alios referens l*.11. *de matr*.8.*n*. 7. 5

 3. Infertur

6 3. Infertur, quamvis dirimatur per ſolemnem trium, aut quatuor votorum profeſſionem, in Soc. Jeſu: non tamen dirimi per vota coadjutorum formatorum in ea emiſſa, ſunt enim ſimplicia, quamvis publicè emittantur: ut teſtatur Greg XIII. in bulla eidem conceſſa, incipienti *Aſcendente Domino*: & habetur *p. 5. conſtit. ejuſdem Soc. c. 4. init.* Sic *Enriquez eod. c. 8. n. 7.*

7 4. Infertur dirimi per monialium, & clericorum ordinum militarium ſub clauſura viventium, profeſſionem, quia ſolemnis eſt. Et in hoc conveniunt omnes, & *Sotus 4. d. 27. q. 1. a. 4. verſ. Hinc fit neutrum.*

8 De profeſſione autem equitum militarium ordinum, qui non vivunt in communi, nec uxores ducere poſſunt, ut ſunt equites D. Joannis: non conſtat inter Doctores; quidam enim dicunt ea non dirimi matrimonium ratum: quia non verè & propriè religioſi ſunt, cùm proprium retineant moréque ſecularium extra clauſuram vivant. Sic *Sotus loco proximè cit. & verſ. Quocirca ſi mea, & l. 7. de juſt. q. 5. a. 3. ad 3. verſ. Quod ſi contra.* Sed dicendum eſt dirimi quia eſt ſolemnis; profeſſio alias non dirimeret matrim. contrahendum: juxta *c. unicum de voto, in 6.* & hi equites verè, & propriè religioſi ſunt: ut tenent multi quos refert, & ſequitur *Bobadilla in ſua polit. l. 2 c. 19. n. 11.* Sic docent *Navar. l. 3. conſ. 1. de converſ. conjug. in 1. edit conſ. 1. in 1.* verò *conſ. 1. Corduba ſum q. 178 fin. Enriquez l. 11. de matrim. 8. c. n. 6* & refert ita feciſſe D. Gaſton Ducem Metinæ, ſapientium conſilio habito: & in ſtatutis horum equitum per Pontificem approbatis haberi, poſſe ad eam religionem admitti alligatos matrimonio rato: idem tenet *Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matr. c. 48. ad 4. Petr. de Ledeſ. de matrim. q. 61. a. 2. ad 4. Barboſa ff. ſolut. matrim. rubr. 2. p. n. 82. Manuel. 1. t. ſum. 2. edit. c. 239. n. 2. & ſuper bullam cruciatam, §. 9. n. 123. Vega l. 6. ſum. caſu 17.*

9 Ultimò infertur, matrim. ratum minimè diſſolvi per aſcenſum ad ordinem ſacrum, vel epiſcopatum: ut de ordine ſacro definitum eſt à Joan. XXII. *extravag. Antiqu. de voto*: & de epiſcopatu conſtat ex Eccleſiæ uſu: fatenturque omnes, quia jus de ſola ſolemni profeſſione hoc ſtatuit: votum autem ordini ſacro annexum, eſt per accidens, ſolemne: nec ſtatus epiſcopalis, quamvis perfectior ſit, cùm mors ſpiritualis non ſit, repugnat ex natura rei conjugio, ſed ex ſolo Eccleſiæ ſtatuto: vitæ autem monaſticæ repugnat ex natura rei matrimonium poſtea contractum.

DISPUTATIO XI.

Quo jure profeſſio religionis dirimat matrim. ratum?

SUMMARIUM.

Referuntur duæ ſententiæ, n. 1. & 2.
Sententia authoris, n. 3. & ibi ſolvuntur argumenta.

1 TRiplex eſt ſentent. I. ait ex natura rei id profeſſioni competere, & ſubinde ex jure naturali divino. Ducitur 1. quia profeſſio mors ſpiritualis eſt, juxta illud *Colo. 3. Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt in Chriſto*: & matrimonium ratum, cùm ſolo conſenſu contrahatur, eſt vinculum ſpirituale; ergo ſicut mors naturalis ſuapte natura diſſolvit vinculum carnale matrimonii conſummati, ita mors ſpiritualis profeſſionis dirimit ex natura rei vinculum ſpirituale matrimonii rati. 2. quia ipſa ratio naturalis dictat, licitum eſſe ab imperfectiori, ad perfectiorem ſtatum tranſitum, nulla tertio injuria illata: ut contingit hîc, non enim fit injuria proli, cùm ea non poſſit eſſe in matrim. rato: nec manenti in ſeculo; quia poteſt aliud inire matrimonium: & quamvis eſſet aliqualis injuria, non tanta eſt quin bono religionis maximo compenſari valeat. Hujus ſent. videntur eſſe *D. Th. 4. d. 27. q. 1. a. 3. q. 2. corp. Ricard. ead. d. a. 2. Durand. q. 2. n. 9. Palud. q. 3. a. 3. n. 10. Altiſiodor. l. 4. ſum. tract. 9. c. 2. in quæſt. incidenti quam ibi diſp. verſ. Solutio ad hoc: Arboreus l. 11. theoſoph. c. 16. verſ. Quartus an vir, Berlarm. l 2. de monachis, c. 38. Lud. Lop. 2. p. inſtrum. de matrim. c. 30. f. 1053.* Et ex juriſperitis, *Turrecremata. c. Sunt qui dicunt 26. quæſt. 2. a. 2. n. 3. Barboſa ff. ſol. matrim. rub. 2. p. n. 76. Lancelot. inſt. juris canon. li. 2. tit. de ſponſ. verb. Sponſalia*, nam hi omnes probant hanc diſſolutionem, prima ratione poſita: & expreſsè tenent *Covar. decret. 2. p. c. 7. §. 4. n. 7. Ledeſm. 2. p. 4. q. 55. art. 2. & q. 59. a. 7. ad fin.*

2 II. Sent. docet diſſolvi ſolo jure Pontificio, dicitur à ſufficienti diviſione, quia non diſſolvitur jure naturali, nec divino poſitivo, ergo ſolo Pontificio humano. Prob. minor, quod non diſſolvatur jure naturali, latè probabitur n. ſeq. quòd autem non jure divino poſitivo, probatur: id enim abſque præciſa neceſſitate multiplicandum non eſt, nec tale jus ex ſacra pagina conſtat, & *D. Paulus 1. Corinth. 7.* multa de matrimonii diſſolutione egit, per converſionem ad fidem: non meminit autem de religionis profeſſione. Nec habetur ex traditione, quia ſancti quorum diſp. præc. n. 3. memini, qui poſt matrimonium ratum, tranſierunt ad perfectum ſtatum, ad veram religionem non convolarunt, ut de D. Alexio conſtat ex *Metaphraſt.* & de aliis, in eorum vitis: & ita non obſtat aliquos illorum, ante jus Pontificium, quo profeſſio dirimit matrim. ratum, id feciſſe: quia cùm non tranſierint ad veram religionem, ſed ad vitam cœlibem, illud ſupra omne jus, ex revelatione, & ſpeciali Spiritus ſancti inſtinctu contingit; reſtat ergo, ut hæc diſſolutio ex ſolo jure Pontificio ſit, ſic tenent *Hoſtien. c. Ex publico ſuper. verb. Conſummatum de converſ. conjug. & ibi Ioan. Andr. n. 9. Anton. n. 16. Anchar. repetit. ſuper c. Canonum, n. 78. de conſtit Felin. conſ. 26. n. 16.* Et ex Theologis *Gandavo quod lib. 5. q. 35. Metina l. 5. de ſacr. hominum continentia, c. 86. & ſeq.*

3 III. Sent. quam probabiliorem reputo, licèt duæ præcedentes probabiles ſint, aſſerit hoc competere profeſſioni, ex ſolo jure divino poſitivo, concedente Chriſto id privilegium illi. Prob. quia non competit ex natura rei, nec ex jure Pontificio, ergo ex jure divino poſitivo. Prob. 1. non competere ex natura rei, quia aliàs non poſſet dici matrimonium ratum ex natura rei indiſſolubile, id enim tale dici nequit, quod per cauſas naturales ſolvi poteſt: ut cæteri contractus naturales ſunt diſſolubiles, quia in eorum natura dantur cauſæ ſufficientes diſſolutionis. Et confirm. quia ſi matrim. ratum ex natura rei diſſolveretur per ſupervenientem fornicationem, non diceretur ex natura ſua indiſſolubile. 2. quia attenta ſola rei natura votum ſolemne emiſſum, poſt matrim. ratum eſt prorſus irritum: ergo non poteſt per illud ex natura rei diſſolvi matrim. ratum: patet antecedens, quia res uni tradita nequit validè alii tradi, abſque domini conſenſu: per matrim. autem traditum erat corpus alteri conjugi: non valet, ſi dicas hanc injuriam compenſari majori religionis bono: quia hoc tantùm eſt verum ſuppoſito Chriſti privilegio, quo ſtante includitur in matrim rato tacita quædam conditio, niſi voluero ad religionem tranſire, aliàs enim ex natura rei non includeretur. Quod ſic conſtat, nam aut hoc majus bonum, eſt conjugis tranſeuntis ad religionem; & hujus bonum non compenſat injuriam alteri illatam auferendo rem ſuam: debet enim eſſe majus bonum ejuſdem injuriam paſſi: aut eſt majus bonum conjugis manentis in ſeculo, & hoc non: quia ipſi nil utilitatis accreſcit: aut majus bonum totius Eccleſiæ, quod manens in ſeculo, bono proprio præferre tenetur: & hoc non probat diſsolvi per hoc matrimonium: quia ſæpè erit inutilis Eccleſiæ, & adeo rudis, ut ad id ſit ineptus; item, quia ſimiliter probaret per epiſcopatum diſsolvi: item ſimiliter probaret de matrimonio conſummato, ſaltem ubi non eſt proles: item ſolùm probaret licere ingredi, non tamen prius matrimonii vinculum diſsolvi. 3 quia nullus eſt contractus ita indiſsolubilis, ac matrim. ratum: ut conſtat, cæteri enim contractus multis ex cauſis diſsolvuntur, & præcipuè ex mutuo conſenſu quod longè abeſt à matrimonio: at profeſſio religionis non diſsolvit cæteros contractus, per quos jus acquiritur tertio, ut obligationem ad ſolvendum debita, venditionem. Dices hos non repugnare religioni: contra, ſervitus repugnat religioni, & tamen, qui ſe in ſervum

vum vendidit.nequit ad religionem convolare.4.quia neutra ratio primæ ſent.probat ex natura rei diſsolvere : non prima,quia religionis profeſſio non eſt vera mors ſpiritualis , ſed metaphorica : item aliàs diſſolveret matrim. conſummatum. Item vota ſimplicia in religione approbata, ut in Soc.Jeſu, ſunt mors ſpiritualis , immò cùm quis renunciat honoribus , ac divitiis in ſeculo , mors eſt ſpiritualis, juxta illud *Pauli Gal.* 2. *Vivo ego,jam non ego.*item eſt mors voluntaria, & non naturalis & ita non apparet , quo pacto poſſit ex natura ſua diſſolvere contractum , ex natura rei indiſſolubilem. Præterea , quia etiam matrim. ratum non continet traditionem propriè ſpiritualem,cum re vera tradatur corporum dominium , per contractum externum , & ſenſibilem.Quod autem id non probet 2.ratio,quia religio eſt ſtatus perfectior, probatur , quia idem probaret de matrim.conſummato.Quod ſi dicas fieri injuriam proli, & relictæ fœminæ cùm jam ſit deflorata : ceſſet utique hæc injuria quando non eſſet proles , & relicta conſentiret. Præterea , quia in matrim. rato poteſt eſſe ſimilis injuria relictæ , quando abſque ſeminis effuſione deflorata eſſet, quo caſu non eſt matrim. conſummatum, ut dicemus *diſp.* 21. *n.* 5. Præterea , quia eſſe religionem ſtatum perfectiorem,& mortem ſpiritualem , non probat diſſolvi prius matrimonii vinculum, non enim eſt incompatibilis cum vinculo matrimonii, ut conſtat quando poſt matrim.conſummatum , ambo communi conſenſu profitentur,valet enim profeſſio,& manet matrimonii vinculum, & quando ante conſummatum,ambo ſimul profitentur , valet profeſſio, & non diſsolvitur vinculum matrim.rati. juxta *D.Thomam*.& aliquos ut dicam *diſp.ſeq.n.* 2. Sed tantum probat manenti vinculo matrimonii poſſe alterum tranſire per commutationem ad ſtatum perfectiorem. Ex his ergo probatum reſtat per profeſſionem non dirimi ex natura rei matrim. ratum. Prob. alia pars nempe hoc non provenire ex ſolo jure Pontificio ex *c. Ex publico , de converſ.conjug.* ubi fatetur Alexand. III. hoc deduci ex ſacri eloquii interpretatione : & ex *c. Ex parte, el.* 2. *eo. tit.* ubi ait Pontifex ſanctos ex revelatione divina , quæ ſuperat omnem legem, tranſiſſe à matrim. rato ad ſtatum perfectiorem. 2. quia cùm diſſolutio matrim. rati ſit certiſſima , reduci debet in cauſam certam , incertiſſimum autem eſt, poſſe lege generali ſtatui diſſolutionem matrimonii rati:ut dixi hoc 2.*lib. diſp.*14. *n* 4. ergo reduci debet ad Chriſti privilegium:per quod omnia conſonant. 3.quia initium hujus conſuetudinis non invenitur in Jure Eccleſiaſtico,ſed à principio naſcentis Eccleſiæ extat , ut conſtat in exemplis adductis *diſp. præc n.* 3. ergo credendum eſt hoc Chriſti privilegium per traditionem haberi : & ad hoc eſt duplex congruentiæ ratio adducta pro priori ſent.*n.*1. & fortè hoc modo affertur à DD. *ibi* citatis, & non quaſi velint probare ex natura rei dirimi matrim. per profeſſionem. Noluit autem Chriſtus id privilegium concedere reſpectu matrimonii conſummati , quia ſignificat indiſſolubilem unionem Chriſti cùm Eccleſia per carnem & ratione injuriæ prolis , & fœminæ in ſeculo relictæ : & quia cùm per commixtionem fiant conjuges una caro , eſſet acerbum eos dividere:ut ait *Alex.III.c.*2.*de converſ. conjug.* Hanc ſentent. tenent *Scot.* 4.*d.*31.*q.*1.*v.Tertio modo dici poteſt. Abul.* 1. *Reg.c.*8.*q.*98. 103.113 *Victoria de poteſt.papæ , propoſ.*2.*n. ad* 1.*Sotus* 4.*d.* 27.*q.*1.*a.*4.*concl.* 1. *verſ. Ad illud , Petrus de Soto lect.* 12. *de matrim.*§.*Poſt hoc , Led.* 2.*p.*4.*q.*63. *a. fol.* 516.*col.*4.*Corduba l.*1.*quæſt.q.*25. §. *Ad rationes. Veracruz* 2. *p ſpeculi,a.* 28.*concl.*2.*Angles floribus ,* 1. *p.* 1. *de eſſentia matr.d.*17.*a.* 3.*diffic.*1.*fol.*530.*Enriquez l.* 11. *de matr. c.* 8. *n.*6.*Barth.à Ledeſm. dub.* 64. *de matrim.fol.* 1566. *Petrus de Ledeſm.de matrim q.*61 *a.*2.*concl.*4.*f.* 591. Et ex Juriſperitis , *Ant.Cuccus l.*5.*inſt.major.tit.* 12.*n.* 277.*Gutier. l.*1.*quæſt.can.c.*17.*n.* 26. 35. 43.

Ad argumenta primæ , & ſecundæ ſententiæ , conſtat ex dictis *num.* 3.

DISPUTATIO XX.

Utrùm quando poſt matrim.ratum, uterque conjux communi conſenſu profitetur religionem vel alter profitetur,& manens in ſeculo vovet continentiam,diſſolvatur matrimonium ratum ?

SUMMARIUM.

*Quid conferat ſcire , an diſſolvatur vinculum, necne , num.*1
*Opinio aſſerens non diſſolvi , quando uterque profitetur , n.*2. *& verior contraria , num* 3.
Quid quando manens in ſeculo vovet continentiam , 4.

HÆc quæſtio utilis eſt , nam ſi dicamus vinculum 1
matrimonii non dirimi , ſi alter poſt profeſſionem fornicetur,adulter erit : & diſpenſante Pontifice in profeſſione , non poterit aliud inire matrimonium , niſi ſimul Pontifex diſpenſet in matrimonio rato, contrarium autem in utroque eventu dicendum eſt , ſi vinculum illud diſſolvatur.Ita advertit *Ledeſma* 2. *p.*4. *q.* 63. *a.* 3. *f.* 517.

Aliqui ergo aſſeverant non diſsolvi vinculum , cùm 2
uterque communi conſenſu profitetur.Quia quando unus tantum profitetur , quantum in ſe eſt , renunciat vinculo conjugii,& ideò alter à vinculo illo abſolvitur:dum uterque autem profitetur, neuter renunciat. Præterea,quia textus omnes quos retuli,*diſp.*18.*n.*3.decidentes matr.ratum diſſolvi per profeſſionem expreſsè loquuntur,quando alter ſponſus religionem profitetur,ſic *D.Th.*4.*d.*27.*q.*1.*a.*3. *quæſtiunc.* 3. *d.*1. *Palud.ibi,q* 3.*a.*2.*concl.* 2. *n.* 11. & clarè videntur tenere *Palacios ead.d.diſp.*2.*f.*576.*col.* 2. §. *Eſt autem:*& cenſet eſſe probabile *Ledeſm.cit.n.* 1.& videtur cenſere probabile *Enriquez l.*11.*de matr.c.* 8 *n.* 6. *in commento, lit. D.* tantùm enim appellat oppoſitum probabilius.Et eſt probabile.

Sed multò probabilius eſt diſsolvi , quia hæc diſsolutio 3
non provenit ex juris proprii renunciatione , non enim ſufficit ad eam utriuſque conjugis renunciatio, nedum unius:ſed hoc oritur ex Chriſti privilegio,qui hoc profeſſioni conceſſit,eò quòd mors ſpiritualis,& ſtatus perfectior ſit:ut dixi diſp.præc.n 3 quæ rationes æquè procedunt,ſive uterque,ſive alter profiteatur.Et ita hanc ſent.dicit communiorem eſſe,& in eam magis inclinat *Ledeſ. proximè citat.* & dicit eſſe probabiliorem *Enriq.*quem *n.præc.*retuli.

Hinc infertur non audiendum eſſe *Palud. allegatum , n.* 4
4.qui dicit non dirimi matrim.quando communi conſenſu alter profitetur:alter autem in ſeculo continentiam vovet: quia ambo ſunt conformes in propoſito.Sed hæc ſententia nullo modo eſt tuta:quia textus allegati *diſp.* 18. *n.* 3.abſolutè decidunt vinculum matrimonii rati dirimi per alterius profeſſionem.

DISPUTATIO XXI.

Quando cenſeatur matrim.conſummatum, ita ut indiſſolubile afficiatur profeſſione,aut Pontificis diſpenſatione ?

SUMMARIUM.

*Quando ſemen non recipitur in vaſe naturali, non eſt conſummatum,n.*1.
Quacumque arte , aut Dæmonum miniſterio in vaſe recipiatur , eſt conſummatum , 2.
Quot ſint difficultates diſputandæ , 3.
Quid ſi vir penetret vas fœmineum , non tamen intra vas ſeminet : ponitur 1. *opinio affirmans , n.*4. *contraria , n.*5. *& quid , ſi fœmina ſola ſeminet.* 6.
An ſaltem quando vir defloravit fœminam poſt matrimonium ratum, non tamen ſeminavit , poſſit religionem ingredi, vel interdicatur ratione damni , 7.
An credendum ſit viro , qui acceſſit ad ſponſam , & dicit ſe non ſeminaſſe , 8.
Solvuntur argumenta , 9.
Utrum ſatis ſit virum ſeminare intra vas , fœmina non ſeminante : ponitur verò opinio affirmans ſatis eſſe , num. 10. *& contraria probabilis ,* 11.
An ſemen fœmineum ſit neceſſarium ad generationem , & poſſit dici Virginem illud miniſtraſſe in Chriſti incarnatione , 12.

An copula præcedens matrimonium, efficiat illud conſummatum: opinio affirmans 2.

Contraria verior, num 14. & explicatur l. Lecta, verſ. Dicebam, ff. ſi cert. pet.

Quod incontinenti ſit, dicitur in eſſe n. 12. juncto n. 13.

1 IN hac diſp. conveniunt omnes quacunque ſeminis effuſione extra naturale vas, non conſummari matrimonium: & colligitur claré ex *c. Extraordinaria*, 33. *quæſt.* 3 quod eſt Urbani Papæ, ubi habetur pollutionem extraordinariam non producere affinitatem. Et ratio eſt, quia ea non eſt copula carnalis, nec efficit conjuges unam carnem, ſic docent omnes authores.

Similiter conveniunt conſummari, quacumque arte ſemen recipiatur intra vas naturale, abſque illius penetratione, quia ea copula ſufficiens eſt generationi, per eamque ſponſi una caro efficiuntur. Sic *D. Ant.* 3. *p. t.* 1 *c.* 11. *ante* §. *Cordubaſum. q.* 178. *Sotus* 4. *d.* 27. *q.* 1 *n.* 4. *verſ. Cauſa dirimendi, Corona confeſſ. ult. parte, materia de matr. c.* 8. *n.* 12. *Enriquez l.* 11. *de matr. c.* 15. *n.* 3. Et ex juriperitis *Alex. de Nevo, c. Fraternitati, n.* 12. *de eo qui cogn. conſang. Roſella verb. Impedimentum, imped.* 14. *n.* 8. *Sylv. Matrimon.* 8. *q.* 18. *dict.* 2. *Tabiena, v. Impedimentum, impedimento* 4. *q.* 2. *n.* 3. *Greg. Lop. l.* 5. *verb. Carnalmente, tit.* 6. *p.* 4. Et hoc verum eſt, quamvis dæmonis miniſterio ſemen viri in vaſe debito recipiatur, ut docent *Roſella, Sylveſt. & Tabiena, ibi.*

3 Tria tamen vertuntur in quæſtionem. I. An ſufficiat vaſis penetratio abſque ſeminis receptione. II. An requiratur utriuſque ſponſi ſeminatio. III. An ſi copula matrimonium præcedat, illud conſummet.

4 Quæſtio. I. Utrum matrim. cenſeatur conſummatum, dum ſponſus vas fœminæ penetrat, minimè effundens ſemen intra vas. Duplex eſt ſent. I. ait ſufficere, ut vir penetret vas, licèt intra non ſeminet. Prob. quia *c. de converſ. conjugat.* dicitur poſſe alterum tranſire ad religionem, & per conſequens matrim. non eſſe conſummatum, modo carnalis commixtio inter eos non intervenerit: &c. *Ex publico, & c. Ex parte tua, eod. tit.* modò carnalis copula non ſit ſequuta: at hæc eſt vera carnalis copula, & commixtio, ergo. 2. quia cum hoc ſit privilegium conceſſum à Chriſto ſupra naturam matrimonii rati, quæ eſt, ut ſit inſolubile, non debet ampliari, ſed reſtringi, ut intelligatur, modo nulla carnalis conjunctio, etiam ſine ſemine, intervenerit. 3. quia una ex cauſis ob quas Chriſtus noluit concedere id privilegium matrim. conſummato, fuit gratia evitandi damni ſequuti ſponſæ, quæ minus apta matrimonio maneret, at non minus inepta manet in hoc caſu, quàm ſi vir ſeminaſſet, ergo. Hanc tenent multi diſcipuli D. Thomæ, ut refert, eos ſequens *Petrus Ledeſm. matrim. q.* 65. *n.* 1. *à fol.* 581. *Metina l.* 5. *de ſacrorum hominum continentia, c.* 76. *&* 79. *Manuel.* 1. *to. ſum.* 2. *edit. c.* 239. *n.* 2. Et pro hac ſent. faciunt *Tabiena verb. Bigamias, q.* 3. §. *fin. & ibi Armil. n.* 2. dicunt enim eſſe bigamum, qui contrahit cum aliqua deflorata ab alio circa ſeminationem: cum tamen prius dixiſſet, quod prius matrimonium, vel ſecundum non ſit conſummatum, non eſt bigamus: & ſic ſentiunt ad matrimonii conſummationem, ſat eſſe vas penetrare.

5 II. Tamen ſententia longè verior ait, id non ſat eſſe, ſed neceſſariò requiri, ut ſemen virile vas ſponſæ ſubintret. Prob. 1. quia copula carnalis, per quam conſummatur matrimonium, eſt ea, per quam conjuges efficiuntur una caro, ut conſtat, tum ex ſignificatione, ſignificat enim matrimonii conſummatio, per eam carnis unitatem, myſterium incarnationis, per quod Chriſtus per unitatem carnis eſt Eccleſiæ conjunctus: tum etiam, quia *Alexand. III. c.* 2. *converſ. conjug.* ubi dixit poſſe conjugem ante copulam ad religionem tranſire, ſubdidit rationem, his verbis, *quia cum non fuiſſent una caro ſimul effecti.* Et ita apertè ſentit talem debere eſſe copulam, per quam una caro efficiantur, ſed dum ſemen non recipitur intra clauſtrum fœminæ, non efficiuntur una caro, ut clarè colligitur ex *c. Lex*, quod eſt Benedicti Papæ, 17. *q.* 2. ibi, *propinquitas enim ſanguinis:* junctis verbis præcedentibus, dixerat enim non aliter fieri unam carnem, quàm ſi carnali copula ſibi cohæreant: & ſubdit hæc, *neque oſculum parit propinquitatem, quod nullam facit ſanguinis commixtionem*, & ita quod prius vocaverat carnalem commixtionem, modò vocat ſanguinis, id eſt, ſeminis commixtionem. Et non effici unam carnem, niſi vir intra vas ſeminet, ultra DD. allegandos, docent *D. Th.* 4. *d.* 41. *q.* 1. *a.* 1. *quæſtiunc.* 4. *ad* 2. *D. Bonav. ead. d. q.* 1. *Richard. ibi a.* 1. *q.* 2. *gl. c. Extraordinaria, fin.* 35. *q.* 3. ergo per talem copulam non conſummatur matri. 2. quia etiam abſque corporum conjunctione, virili ſemine recepto intra vas, conſummatur matrim. juxta omnes, ut dixi n. 2. ergo tota conſummationis ratio eſt, ſeminis receptio, & carnium commixtio eſt omnino impertinens. 3. quia copula requiritur ad conſummationem apta ad generandum, aliàs copula Sodomitica conſummaret matrimon. quod abſurdiſſimum eſt: ex penetratione autem abſque ſeminis effuſione, non poteſt ſequi generatio. 4. quia ultra ſignificationem, potiſſima indiſſolubilitas matrimonii conſummati, ratio eſt, injuria prolis: quæ eſſe non poteſt abſque ſeminis receptione. 5. quia ex tali copula non oritur affinitas, ut ferè omnes fatentur, quod inde provenit, quia cum vir, & uxor non efficiantur per eam copulam una caro, conſanguinei unius non fiunt alteri conjuncti: ergo ſimiliter ea copula non conſummat matrim. cum ad utrumque deſideretur conjuges unam carnem effici. 6. quia ut vidimus nu. 10. DD. aſſeverantes non exigi ſemen fœmineum ad conſummationem, ea ratione ducuntur quod id ſemen ad generationem neceſſarium non ſit: DD. autem contrarium opinantes, oppoſito innituntur fundamento, ut dicemus nu. 11. Quare omnes illi ſentiunt eam ſolam copulam conſummare quæ ad generandum ſufficit, qualis ſola eſt, ubi ſemen intra vas naturale recipitur. Hanc tenent ex juriſperitis, *Vincentius, c. fin. de ſponſ. Hugo* 31. *q.* 3. *c.* 1. *Arch. d. c. Extraord.* 35. *q.* 3. *& c. unic. n.* 3. *de ſponſ. impub. in* 6. *Innoc. c. Atteſtationes, init. de ſponſ. impub. Joan. Andr. reg. Quæ contra jus fine, de reg. jur. in* 6. *Præp. c. fin.* 55. *de Henr. c. fraternitati, n.* 10. *de eo qui cogn. conſang.* & videtur clarè tenere *Anch. ibi princ. juncto. fine*, principio enim dicit, non contrahi affinitatem, niſi vir intra vas ſeminet: & fine dicit inde colligendum eſſe quando vir poſſit ingredi religionem: eandem ſupponunt *Abb. ibi, fine, & Alex. de Nevo, n.* 10. Supponunt enim exigi, ut vir ſeminet, & ſolum in dubium vertunt, an requiratur fœminam etiam ſeminare: eandem tenent *Roſſella verb. Impedimentum. impedimento* 14. *n.* 9. *Sylv. Matrimonium,* 8. *q.* 15 *dicto, Tabiena verb. Impedimentum imped.* 14. *q.* 2 *n. fin. Ant. Cucus l.* 5. *inſt. major. t.* 12. *n.* 243. Et ex Theologis *D. Ant.* 3. *p. t.* 1. *c.* 11. *ante* §. 1. *Sotus* 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 4. *verſ. cauſa dirimendi, & verſ. Hoc autem complexum. Corduba ſu. q.* 178. *Enriquez l.* 11. *de matr. c.* 8. *n.* 8. *& c.* 15. *n.* 13. *Corona confeſſ. ult. p. materia de matrim. c.* 8. *n.* 11. *Vega l.* 3. *ſumma, caſu* 157. *& l.* 6. *caſu* 17.

Hoc autem verum eſt, licèt viro penetrante nec ſiminante, fœmina ſeminaret: quia id ad generationem minimè ſufficit, ſic *Sylv. & Sotus proxime citati.* 6

Id tamen obſervandum eſt, aliquos aſſerere ſponſum 7 ſponſam virginem abſque ſeminis immiſſione deflorantem, arceri à religionis ingreſſu, ratione damni illati: quamvis ſi ingrederetur, profeſſione ſequuta, diſſolveretur vinculum illius matrimonii, quod ea copula conſummatum non eſt. Sic *Enriquez l.* 11. *de matr. c.* 8. *n.* 8. *& c.* 15. *n.* 13. Et abſque dubio id credo verum eſſe, quando ſponſus dolosè ſponſam defloraret, habens animum non conſummandi, ſed ingrediendi religionem quia etiam ſi ſolam dediſſet de matrimonio fidem, defloratione ſecuta non poſſet ratione damni religionem ingredi, ut dixi *l.* 1. *diſp.* 44. *n.* 3. Quando tamen abſque dolo id accidit, quia acceſſit animo conſummandi, & potuit propter debilitatem, vel quia impeditus eſt eo quod aliquis ſupervenit, & ratione honeſtatis ſeceſſit ab uxore, vel quia in ipſomet actu Spiritus ſanctus religionem inſpiravit, & ita ante conſummationem ſe retraxit: credo poſſe ingredi, nulla enim injuria verè

Digitized by Google

verè irrogatur ſponſæ, cùm nil fraudulenter egerit ſponſus, nec delicti reus ſit, & jure ſuo utatur. Præterea, quia jus concedit bimeſtre, ut poſſint ſponſi non conſummare matrimonium, & ingredi religionem, ut latè dicemus infra diſp. 24. & tamen eo tempore moraliter loquendo contingent oſcula, & tactus, ex quibus ſponſa non leve damnum patietur ad alias nuptias, & eo damno minimè obſtanti, quia ſponſus ſuo jure uſus eſt, poterit religionem ingredi.

8 Non crederetur autem in foro externo, ſponſo qui ad ſponſam acceſſit, dicenti ſe minimè ſeminaſſe: quia eſt teſtis in cauſa propria, & cùm frequenter ſeminatio contingat, ea præſumitur: in foro autem conſcientiæ fides ei adhibenda eſſet. Sic *Archid. c. Extraordinaria, 35. q. 3. Petr. de Sanſon.* quem refert, & ſequitur *Henric. c. Fraternitas, n. 9. de eo qui cognovit conſang. & ibi Alex, de Nevo, n. 8. Sylveſt. Matrimonium, 8. q. 25. dict. 2. Greg. Lop. l. 5. verb. Carnalmente, t. 6. p. 4.* Et ex Theologis, *Palud. 4. d. 41. q. 1. a. 3. concl. 1. n. 18. D. Anton 3. p. t. 11. ante §. 1.*

9 Ad 1. argum. ex propoſitis n. 4. reſpondetur, eam ſolam dici veram carnalem copulam, per quam conjuges efficiuntur una caro: ut probavi n. 5. Ad 2. dico, in hoc eventu non extendi privilegium, niſi ex mente ipſius Chriſti, qui illud conceſſit matrim. conſummato, ratione ſignificationis, & damni prolis, unde de ea conſummatione apertè intellexit, quæ apta eſt ſignificationi, & proli ſuſcipiendæ, qualis ſola eſt, ubi ſemen intra vas recipitur: ut probavi eod. n. 5. Ad 3. argumentum fateor eam eſſe aliqualem rationem: potiſſima tamen eſt ſignificatio, & damnum prolis, quæ hîc deſunt.

Quæſtio II. Utrum cenſeatur matrimon. conſummatum, ſi ſolus vir intra vas naturale fœminæ ſeminet? communis ſent. affirmat cenſeri conſummatum, eóque innititur fundamento, quod ſemen fœmineum ad generationem neceſſarium non ſit, teſte *Philoſopho l. 2. de gener. anim. c. 2. & Galeno* ſibi contrariò, *1. l. de ſanit. tuenda, c. 1. & l. 2. de natur. facult. c. 3. Avicen. l. 9. animal. & c. 1.* multis aliis, quos referunt, & ſequuntur *Hugo Senenſis ſuper l. Tegni Galeni, l. 2. ſuper §. Frigidum verò, & ſiccum, Feltrio, l. metaph. q. 2.* Et ex Theologis *D. Th. 3 p. q. 31. a. 4. ad 3.* quem ferè omnes Theologi ſequuntur: cùm ergo copula generationi ſufficiens conſummet matrim, ut latè probavi n. 5. & talis ſit, ubi vir ſolus intra vas fœmineum ſeminat, illa conſummabit. Sic docet *Cardin. c. Fraternitati fine, de eo qui agn. conſang.* ubi, *Abb. fin. Alex. de Nevo, n. 10.* & clarè videtur tenere *Anchar. ibi*, nam *paulo poſt princ.* ait ad affinitatem non requiri ſemen fœminæ, & *in fine* concludit, inde colligendum eſſe, quando vir poſſit religionem ingredi. Idem videtur clarè tenere *Archid. c. Extraord naria, 35. q. 3. fin.* ubi relata contraria *Hugonis* ſent. remittit ſe ad ea, quæ notavit *c. Naſci 56. d.* ubi defendit ſemen muliebre non deſiderari ad generationem: & ita apertè ſentit, nec ad conſummationem exigi. Idem tenent *Sylveſt. Matr. 8. q. 25. dict. 2.* dicens eſſe omnium, & refert Fredericum: quem etiam ferè omnes DD. referunt: ſed cùm diligenter quæſierim in nullo loco ex iis qui citantur, inveni: *Roſella verb. Impedimentum, imp. 24. n. 8. Tabiena verb. Impedimentum, Imped. 4. q. 2. n. 3. fine. Ant. Cucus l. 5. inſt. major. t. 12. n. 143.* Et ex Theologis, *D. Ant. 3 p. t. 1. c. 11. ante § 1. Sot 4. d. 27. q. 1. a. 4. verſ. Hoc, autem perplexum, Enriq. l. 11 de matrim. c. 8 n. 7. in comment. lit. N. & t. 15 a 3. Barth. à Ledeſma de matrim. dub. 40. concl. 5 Vega l. 3. ſumma, caſu 147.*

11 Sed quamvis hæc ſent. communior, & probabilior ſit, non tamen eſt adeò certa, ut quidam ex ejus defenſoribus exiſtimant, cùm innititur illi ſoli principio philoſophico, quod ſemen fœmineum non ſit neceſſarium ad generationem. & illud non eſt certum: quia ſatis probabiliter multi tenent contrarium, ut *Hippocrates, & Galen.* quos refert *Jabellus 8. metaphyſ. q. 17. idem Ant. Andr. eod. l. 8 q. 2. Valles l. 2. controvers. med. & philoſophic. c. 6. vega l. 1 de arte medendi, c. 1.* & latè *Pero Mato tr. de ſemine, à § Jam verò, uſque in finem*, Et ex Theologis *Abul. paradox. 1. c. 48. Cai. 2. 2. q. 154. a. 11. §. ultimo incipienti, Ergo*: multi alii: cùm ergo fundamentum non ſit certum, ita nec opinio illi innitens, quòd adeò probabile eſt, ut *Suarez 3. p. q. 32. a. 1. diſp. 10. ſect. 1. f. 182.* fateatur cùm aliis eſſe probabile adfuiſſe ſemen in Virgine, abſque omni prorſus inordinatione, ut miniſtraret conceptioni Chriſti materiam, ut ſic eſſet vera, & naturalis mater Dei: quod idem defendit *Pero Mato in append. ad tract. de ſemine,* ubi quid naturale, & quid miraculoſum fuerit in Chriſti conceptione, *§. An verò Maria virgo*, & probat abſque omni inordinatione, & concupiſcentia poſſe decidi ſemen. Quarè concludo eſſe probabile non conſummari matrim. niſi etiam fœmina ſeminet. Prob. quia ad matrimonii conſummationem requiritur copula, ex qua ſequi poteſt generatio, ut fatentur *Sylveſt. & Tabiena, ubi allegavi, n. praced.* & clarè colligitur ex cæteris DD cùm inde probent conſummari matrim. abſque fœmineo ſemine, quod non ſit ad generationem neceſſarium, ſed probabile eſt, niſi fœmina ſeminet, non poſſe ex ea copula ſequi generationem, ut probavi: ergo ſimiliter habet eandem probabilitatem, non eſſe conſummatum matrim. viro ſolo ſeminante. Item quia eſt probabile per ſolam utriuſque ſeminis commixtionem, fieri conjuges unam carnem: ut ex *D. Th. Bonav. Viguerio*, ſtatim dicam: eſt etiam probabile non oriri affinitatem ex copula, in qua mulier non ſeminat: ut ex aliquibus dicam: ergo etiam eſt probabile ea copula non conſummari matrimonium: nam ut probavi num. 5. ea ſola copula conſummat, per quam conjuges efficiuntur una caro, & quæ ſatis eſt ad affinitatem producendam. Pro hac ſent. videtur apertè *D. Th. 4. d. 41. q. 1. a 1. quæſt. 4. ad 2.* ubi hæc dicit, *Vir & mulier efficiuntur una caro per commixtionem ſeminum, unde quantumcunque aliquis clauſtra pudoris frangat, niſi commixtio ſeminum ſequatur, non contrahitur affinitas:* quod eiſdem verbis docent *D. Bonav. 4. d. 41. q. 1. Viguer. l. inſt. c. 16. n. 7. verſ. 9. in ſexto imped.* ubi pondero hos aſſerere non effici unam carnem, nec contrahi affinitatem: unde conſequenter juxta dicta ſequitur, non conſummari matr. Ad idem ſunt *Laurent.* quem refert & ſequitur *Archid. c. unico de ſponſ. in 6. n. 3. & 4. & Duran 4. d. 41. q. a. 1. n. 7.* ubi docent non contrahi affinitatem, niſi adſit utriuſque ſeminis commixtio: & dicit *Archid.* hoc manifeſtè probari, *c. Le 2. 27. q. 2.* ubi, *ſed nec oſculum parit propinquitatem, quod nullam facit ſanguinis commixtionem.* Et in propriis terminis tenent *Vincentius, & Hoſt.* (ut refert *Sylv. Matrim. 18. q. 5. dict. 2.*) *Hug. 31. q. 3. c. 1 Inn. c. Fraternitati, Initio, de eo, qui cog. conſang & ibi Ant. n. 3.* & videntur tenere *Hoſtien. eo c. Fraternitati, fin. Ioan. Andr. ibi, n 2. Henr. fine. Prepoſ. 2.* ubi relata hac ſent. Innocentii: requiri utriuſque ſeminis commixtionem, hæc dicunt, *Hec opinio non multum placet, quia non facile de commixtione ſeminis utriuſque fieret judici fides, niſi ſequuta prole: hoc ideo dico quia ſine ſeminum commixtione non fit generatio.* Ubi pondero eos dicere non multum placere, quaſi aliquantulum, & tanquam probabilis ea opinio placeat: & eos concludere ad generationem eſſe neceſſariam utriuſque ſeminis commixtionem: unde infero juxta dicta, eſſe etiam neceſſariam ad conſummationem.

Quæſtio III. Utrùm matrimonium conſummetur per copulam præcedentem? Id enim affirmat *Hippol. ſingul. 500.* 12
referens *Claudium, & Sylvam nuptiarum*, & in hanc partem inclinat *Bald.* licèt nihil definiat, *c. Licet, de tranſlat. epiſc. fin.* & probat, quia matrim. ſequens retrahatur ad copulam præcedentem, & illam ita confirmat, ut prolem ex ea habitam efficiat legitimam, *c. Tanta, qui filii ſint legit.* ergo ſimiliter confirmabit, ut cenſeatur habita poſt matrimonium, illudque conſummet. Et confirmat, quia, cùm id quod incontinenti fit, videatur in eſſe, *l. Lecta, verſ. Dicebam, ff. ſi cert. pet.* ſaltem ita erit, quando paulò poſt copulam, matrim. celebratur.

Sed dicendum eſt minimè conſummari, quia matr. 13
ſolùm conſummatur per copulam matrimonialem, illa autem fornicaria eſt. Item per *c. Veniens, de ſponſalibus*, ubi probatur, ut ſponſalia tranſeant in matrimonium, per copulam,

Digitized by Google

pulam, juxta *c. Is qui fidem de ſponſ.* oportére, ut copula illa ſubſequatur matrim. Nec obſtat 1. argum. contrarium quia quamvis illa ficto admittatur favore prolis, quæ non deliquit: æquum non eſt eam favore fornicántium admitti contra regulam *l. Sive hæreditaria, ff. de neg geſt.* Non obſtat etiam argumentum, quia ea regula procedit per fictionem quoad juris effectus, & nuſquam legitur legem aliquid fingere in delinquentium favorem, & ideo hanc ſent. tenet. *Paul. l. fin. 4. C. de epiſc. & cler. Boſchaus tract. de nuptiis, n. 2. n. 8. Ripu. rubr. ff. ſol matr. n. 25. Socin. jun. conſ. 28. n. 6. & 16. Sylv. Religio 2. q. 9. & verb. Divortium 4. 1. dict. 4. Tabiena, verb Impedimentum, impedimento 2. q. 3. n. 4. fine, Nav. ſu. c. 22. Hiſp. n. 95 lat. n 84. Cov. 4 decre. 2. p. c. 4. §. 1. n. 15 Acoſta. l. Cum tale, § Si arbitr. ampliat, ult. n. 18. ff. de cond. & demonſt. Menoch. de præſump. l 3 præſump. 1. n. 44. & 45. Barboſa* alios referens, *ff. ſolut. matr. rub. 2. p. n. 197.* Et ex Theologis *Palacios 4. diſt. 27. diſp. 2. fol. 585. Enriquez l. 11. de matri. c. 8. n. 8. Petr. de Ledeſma de matrim. q. 61. a. 1. fine.*

DISPUTATIO XXII.

Utrùm copula per vim extorta ita conſummet matrimonium, ut neutri ſponſo liceat ad religionem tranſire?

SUMMARIUM.

Quando poſt bimeſtre conceſſum à jure ad deliberandum de ingreſſu religionis, ſequitur copula vi extorta illud conſummat, n. 1.
Quot ſint quæſtiones diſputandæ, 2.
An copula intra bimeſtre vi extorta, illud conſummet 1. opinio negans, 3.
2. Verior, conſummare, 4.
Utrùm poſſit ſponſa vi oppreſſa ingredi religionem, opinio negans n. 5. & ibi, ubi jus diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.
Opinio verior affirmans n. 6. & ibi, nullus ex culpa ſua commodum reportare debet, & ſine ſua culpa nemo debet ſuo jure privari.
Quid ſi proles ſequuta ſit & commodè educari nequeat, 7.
Utrùm vir vi copulam extorquens, poſſit ingredi religionem 8.
Quid ſi vir ante matrimonium conſummatum tradat uxorem alteri deflorandam, an poſſit ingredi religionem, n. 9. ſolum argumenta, 10.
Quid quando metu ſponſa cognita eſt? Opinio aſſerens non poſſe ſponſam ingredi religionem n. 11 Contraria verior, n. 12.
An ſponſus peccet cogens, ſponſam poſt bimeſtre, n. 12 & quid ante bimeſtre, 13. opinio non peccare n. 14 Contraria verior, 15.
An exigatur, ut peccet ſponſus cogendo, ut ſponſa affirmet, ſe velle ingredi religionem, 16.
Utrùm ſponſa vim paſſa poſſit ſemen expellere, n. 17. & ibi quid de paſſa vim ab alio, & an liceat vi ſurripere à latrone furtum jam ablatum etiam ipſum occidendo.

1 QUæſtio hæc ſi intelligatur de copula vi extorta poſt bimeſtre conſenſum uxori ad deliberandum de religionis ingreſſu, dubio caret. Quia cùm vir utatur jure ſuo utendo corpore ſibi debito, verè conſummatur, matr. & neutri licèt ad religionem tranſire. Sic *Ioa. And reg. Quæ contra jus de reg. jur. in 6. Prapoſ. c. final 55. de Sylveſt. verb. divortium, q. 5.* ubi *Armil. n. 6. Greg. lop. l. 4. fine t. 1. Perez l. 5. ord. t. 1. l. 1. q. 12. verſ. Circa præmiſſa dubium, Petr. de Ledeſma de matrim. q. 161. a. f. 83.* Unde tota difficultas eſt quando copula intra illud bimeſtre vi extorquetur.

2 5. Igitur quæſtiones diſputandæ ſunt. I. eſt utrum per copulam intra bimeſtre extortam conſummetur matrimonium II. an ſaltem liceat ſponſæ vim paſſæ, tranſire ad religionem. III. an idem liceat quando ſolo metu copula extorta eſt. IV. an ſponſus ſic cogens peccet. V. an ſponſa vi oppreſſa poſſit in continenti ſemen expellere.

3 QUÆSTIO. I. Utrùm per copulam vi intra bimeſtre extortam conſummetur matrimonium? Quidam cenſent non conſummari, & ita profeſſione ſequuta, vel obtenta Pontificia diſpenſationem, dirimi matrimonii vinculum Prob. Quia matr. conſummatum repræſentat unionem Chriſti cùm Eccleſia per carnem, indeque omnimodam indiſſolubilitatẽ ſortitur, ut probavi hoc *lib. diſp. 13. n. & 7.* ergo per eam ſolam copulam cõſummabitur quæ hanc unionem repræſentare poteſt, ſed hujuſmodi eſt ſola copula voluntaria, cùm unio Chriſti voluntaria fuerit. Ita docent. *Henricus c. fin. num. 4. de ſponſa duorum, Armil. verb. divortium. n. 6.* & aliqui ut refert *Dur. 4. d. 27. q. n. 14.* & tanquam probabile ibi relinquit *n. 15.* neutra enim partem definit, & *Pal. 4. d. 27 q. 3. a. 2. concl. n. 10.* dicit hoc eſſe probabile. Idem videtur clarè tenere *Joan. And reg. Quæ contra jus, de reg. jur. in 6.* dicit enim copulam ad matr. perfectum, requirere conſenſum: & idem videntur clarè tenere *Abb. c. 2. de converſ. conjug. fine, & Sylveſt. verb. Divortium, q. 5.* dicunt enim non videri ſponſam communicaſſe ſuum corpus cùm invita ſit cognita.

Sed tanquam certum tenendum eſt, matr. conſummari. & 4
effici prorſus indiſſolubile. Prob. quia ea copula vi extorta efficiuntur conjuges una caro, ut conſtat ex *c. Diſcretionem, de eo qui cogn. conſang.* ubi definitur inde affinitatem oriri: quod nullo modo contingeret, niſi efficerentur una caro ut probavi *diſp. præced. n. 5.* ergo. Et confirm. quia (ut probavi *eod. n. 5.*) copula ex qua oritur affinitas conſummat matr. cùm ergo copula violenta ſufficiens ſit, ut oriatur affinitas, conſummabit matr. 2. quia ex parte viri, liberè fuit conſummatum matrim. ergo ex parte ejus, eſt omnino indiſſolubile quamvis ſponſa profiteatur: & cùm matrim. vinculum claudicare nequeat, idem erit ex parte ſponſæ. Præterea quia conſtitutio diſſolvens matr. tanquam odioſa eo quod matrim. favorabile ſit *c. fin. de ſenten. & re judi.* non eſt extendenda, ſed reſtringenda, ut intelligatur de matrim. quod nullo modo conſummatum eſt. Hanc ſent. ut probabiliorem tenet *Palud. proximè cit & Durand. eo n. 15.* eam videtur ſequi, cùm conſtituat illam in ultimo loco: *Victoria* dicens eſſe certam, *ſum. de matr. n. 255. Led.* idem dicens, *2. p. 5. q. 36. a. 3. fin. Palacios 4. d. 27. diſp. 2. f. 583. Enriquez l. 11. de matr. c. 8 n. 10. Manuel. 1. to. ſum. 2. edit. c. 139. n. 2. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 54. fol. 1167. Petr. de Led. de matr. q. 81. 6. 1. fol. 583. Vega l. 2. ſum. caſu* 500. Et ex juriſperitis, *Angel. Matrim. 4. n. 17. Cov. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 4. n. 10. Perez l. 5. ord. t. 15. rubr. ad ſin. Barboſa, ff. ſol. matrim. 2. p rubricæ, n. 106.* & DD. omnes referendi *n. 5.* aſſerentes ſponſam vi oppreſſam non poſſe ad religionem tranſire, ſunt ejuſdem ſententiæ: ſi enim ea copula matrim. non conſummaret, poſſet utique. Nec obſtat argum. contrarium, repræſentat enim unionem Chriſti cùm Eccleſia, quoad ſubſtantiam: nam fiunt conjuges una caro, ſicut. Chriſtus per carnem eſt unius Eccleſiæ: licèt non quoad modum, hæc enim unio ſpontanea eſt, illa autem violenta.

QUÆSTIO II. Utrùm ſaltem poſſit ſponſa vi cognita 5
intra bimeſtre ſibi conceſſum, ad religionem tranſire, Duplex eſt ſent. I. & ſatis probabilis, negat poſſe 1. quia omnia jura clamant matrim. conſummato. neutri conjungi altero invito licere tranſitum ad religionem: cùm ergo non diſtinguant utrùm copula vi vel ſponte habita ſit, nec nos diſtinguere debemus, *c. Conſuluiſti 2. q. 5.* Quia vir uſus eſt jure ſuo exigendo corpus ſibi traditum per matrimonii vinculum. 3. ex *c. fin. 45. d.* ubi dicitur non prodeſſe violenter oculum erutum eſſe, quominus eo orbatus irregularis ſit. 4. Quia ex copula poteſt naſci proles, cui per matris profeſſionem maxima injuria irrogabitur, non enim poterit commodè educari. Hanc tenent *Archi. c. fin. ad fin. d. 55. Hoſt ſum. t. de converſ. conjug n. 9. verſ. Quid ſi virgo, Guida, & Iacobus in ſuis diſp.* quos refert & ſequitur *Ant. c. 2. n. 3. de converſ conjug. Bald. c. Cauſam, n 8. de probat. Sylv. verb. Luxuria, q 6. dict. 2. Roſſella, verb. impedimentum, impedim. 1. n 3 Barboſa rubr. ff ſol. matrim 2. p. n. 106.* & clarè videtur tenere *Covar. 3 decret. 2 p. c. 7. §. 4. n. 10.* quia licèt tantum dicat, non dirimi matrim. profeſſione alterius, at DD. quos pro ſe refert, dicunt non poſſe ingredi: & ex Theologis videtur ſequi tanquam probabiliorem *Durand. d. 27. q. 2. n. 15.* & dicit eſſe probabilem, neutrum definiens, *Victoria ſum. de matr. n. 255.* & tenet *D. Ant. 2. p. t. 5. c. 7. §. 1. & 3. p. t. 1. c. 2. §. 1. ſi Sum. conf l. 1 t. 8. q. 42. Sot. 4. diſt. 27 q. 1. a 4. verſ. Quid autem juris, Led. 2 p. 4. q. 53. a 3. fine Enriquez l. 11. de matr. c 8. n. 10. Barth. à Led. ſum. dub 64. de matr. f. 1569 & ſeq. Lud. Lo 2. p. inſtr. c 83. §. Cæterum circa, & 2. p. de matr. c. 54 fol. 1167. Vega l. 2. de ſum. caſu 560.*

II. Sent.

6 II. Sent.multò probabilior, docet poſſe ingredi. Prob. ſponſus gravem intulit injuriam,cum non haberet jus copulam extorquendi antè bimeſtre conceſſum, *c.Ex publ.de converſ.conjug.* & illa non poteſt aliter jus ſuum recuperare,niſi per ingreſſum,ergo poteſt ingredi religionem.1.quia dolus nemini debet patrocinari,nec viri culpa alterius bonum impedire debet,ne culpæ reus inde commodum reportet,*c.Ad noſtram,de empt.& vend.c.Tua , de cler. non reſid. &c. Sedes. de reſcrip.* cum multis ſimilibus quæ congerit *Tiraq.de retrac.deligna.§.3.gl.q.n.*68. 3.quia propter adulterium,hæreſim & cætera,poteſt uxor virum deſerere,& ingredi religionem,manente matrimonii vinculo,ergo & propter hanc violentiam : non enim minus eſt hæc contra jus matrimonii,quàm illa.4.quia beneficium juris auferendum non eſt à fœmina,quæ diſſentit,*Indultum. de reg. jur. in 6.* erg.05. quia ſine ſua culpa nemo debet jure ſuo privari.*c. Diſcretionem , ad fin. de eo qui cognov. conſangu.* cùm ergo fœmina invita,& abſque ſua culpa fuerit cognita,non debet jure quod habebat, ingrediendi religionem privari.6. quia non ſolum injuſtè perit,qui petit non debitum,ſed qui prevenit tempus , *§. Plus autem,inſt. de act.*ſed ſponſa non tenetur reddere debitum,niſi tranſacto bimeſtri à matrim. contracto,ut dicam diſp.24 ergo vir cogens antea reddere, eſt injuſtitiæ reus,igitur hæc injuſtitia non debet ipſi favere,ut privet uxorem jure ingrediendi religionem.Hanc tenent gl.*c.fin.verb.Invitus , d.*55.*& ibi Prap.Joan.Andr.reg. Quæ contra jus,de reg.jur.in 6.Card.c.2.q.2.de connu.conjug. & ibi Abb.fin.Felin.c.cauſam , de prob.n.4.Brixienſ.& Joan. de Deo.*quos refert.*Ant.d.c.2. n* 3.*Bald.l.1.§. Remov.ff.de poſtul.& ibi Ang.init , Paul.n. 4. Hipp.de Marſil.l.1.in pr. n.87.ff.ad l.Cor.de ſicar.& l.1. §. Prater.n.12.ff.de q.Turre. c.Mutationes 7.q.1.n.2.Syl.verb.Divortium.q.q.5.*ubi *Arm. n.6.Greg.Lop.l 4.fin.t.1.p.4.Perez.l.5.ord.t.1.l.1.f 21.verſ. Circa præmiſſa dub.Valaſcus conſ.* 29.*n.* 5. Et ex Theologis, *Paludan.4.d.27.q. 3.a.concl. 1.n.* 10. *Palacios , 4. d.27.diſt. 2.f.*583. *Petr.de Ledeſ.de matr. q. 61.a.1.f.*584.*Manu.1.to. ſum.2.edit.c.*239.*n.* 2. & dicunt eſſe probabilem *Victoria, Ledeſma, Barth.à Led.ſin.* quos retuli n. præcedenti.

7 Poterit tamen per accidens fœmina vi oppreſſa , impediri à religionis ingreſſu,ratione damni prolis ex ea copula ſequutæ , quæ abſque matre commodè educari nequit: ſecus ſi poſſit Sic. *Petr.de Ledeſma. proximè citatus.*

8 Non poteſt autem ſponſus invita ſponſa per vim oppreſſa,religionem ingredi,quia ex parte ſua voluntariè conſummatum eſt matrimonium:& ſponſæ id concedunt DD. 2.ſent.ut damnum violentiæ ſibi illatum reſarciat,Sic *Manu.1.to.ſum.2.edit.c.*236.*n.*2. quamvis DD. allegati n.3.dicentes per copulam vi extortam non conſummari matr.teneantur dicere validam eſſe profeſſionem,ſi ſpõſus profiteatur,nec poſſe revocari , imò vinculum matr. diſſolvi, licet peccet ſponſus ratione damni ſequuti ſponſæ ex ſua culpa.

9 Imo aliqui cenſent ſponſum , qui nondum matrimon. conſummato tradidit conſanguineo ſponſam violandam, non poſſe ingredi religionem , ſi tradiderit,ut ipſam renitentem violet.Sic *Ricard. 4. diſt.35.a.2 q. 2. Roſella verbo Impedimentum imped.1. n.* 4 & probant *ex c. Diſcretionem. de eo qui cogn.conſang.*quod non facit ad rem , ſolum enim probat divortium celebrari non poſſe, ob adulterium à viro permiſſum,& ideo hæc reprobant *Tabiena,verb.Impedimentum,impedimento 2.7.3.n.4.fin.Palacios 4. d. 17.f.585. fin.& ſeq. diſp.* 2. quia cum matrimonium adhuc conſummatum non ſit,bene poteſt ingredi religionem. Sed *Ricardus* fortè intelligit ratione injuriæ illatæ non poſſe licitè ingredi:& hoc verum eſt,quando aliàs ea injuria ſufficienter reſarciri non poſſet:ſi tamen de facto ingrederetur,diſſolveretur utique vinculum prioris matrimonii,quod per eam copulam conſummatum non erat.

10 Ad arg. I. ſent. propoſita 5. reſpondetur ad 1. ea jura intelligi quando matr. abſque injuria conſummatum eſt, & licet ea id non explicent , colligitur tamen ex aliis, quæ num.6.retulimus , probantibus nemini fraudem propriam patrocinaturam.Ad 2. negatur antec. quia per matrimon. traditur ſtatim corporis poteſtas ; ſub tacita conditione, niſi alter intra bimeſtre religionem eligat.Ad 2.dico , illum textum loqui de irregularitate , quæ cum ex membri defectu , & deformitate conſurgat , non voluntatem , ſed factum reſpicit. Ad 4. dico ſolum probare , per accidens impediri tunc , quod n. 7. non conceſſimus.

Quæſtio III. Utrum quando ſponſa non vi præciſa, ſed metu cadente in virum conſtantem, oppreſſa eſt à ſponſo, poſſit religionem ingredi ; Aliqui id admittentes, quando violenter oppreſſa eſt , id negant , quando metu, quia vis omninoda libertate privat, non autem metus,*l.1. & 2.ff.de eo quod met.cau* Sic *Joan.Andr.reg.Quæ contra jus, de reg.in 6.Prapoſ.c.ſi.d.* 55. *Card.c.2.de converſ.conjug.q.2. Sylv.verb.Divortium.q.5.& ibi Armil. n. 6.Greg.Lop l.4.ſi. t.1.p.4.Perez l. 5.ord.t.1.l. 1.f. 12. verſ. Circa præmiſſa dubium.Palacios 4.d.*17 *d.2 f.* 583. Et eſt ſatis probabile. 11

Sed probabilius eſt poſſe , quia ratio ob quam permittitur ingreſſus:quando copula vi extorta eſt , non eſt defectu voluntatis,ſed ratione injuriæ illatæ.& injuſtitiæ à ſpõſo admiſſæ,ut probavimus n.6. ſimilis autè injuſtitia eſt quando timore gravi copulam extorſit.Et ita. *Ledeſ.2 p.4.q.*63. *a.* 3. *ad fi.* dicit eſſe de timore , & de violentia dicendum: quare in utroque caſu ſentit eſſe probabile poſſe ſponſam ingredi:& tenet *Petrus de Ledeſm. de matr. q.61.a.1.f.*584. 12

Quæſtio IV. eſt , Utrùm peccet ſponſus vi , vel timore gravi extorquens copulam à ſponſa de præſenti ? Et quidem quando tranſactum eſt jam bimeſtre conceſſum à jure ad deliberandum de religionis ingreſſu , DD.omnes initio hujus diſputationis citati ſupponunt non peccare : quia ſponſus utitur jure ſuo,exigendo ſibi debitum , nec poteſt ſponſa juſtè denegare.Hoc tamen intellige, quando tentaris aliis pacificis mediis nollet ſponſa : ſi enim his intentatis,violentia uteretur ſponſus , peccaret ratione moditus ſi potens rem ſuam pacificè recuperare , vi extorqueret. Sic *Sylveſt.verb.Luxuria.q.6.dict.2.*& ita intelligit *D.Tho.2.2. q.* 154.*a.* 7 4. ubi dicit ſponſum vim inferentem ſponſæ, peccare,ſed non eſſe raptorem:juxta *Lex. illa,* 36 *q.* 1.*& c. Si quis virginem.*36.*q.*2. intelligitur enim vel quando ante bimeſtre , vel ſi poſt , non tentavit media pacifica:Quod ſi inſtes , peccare vi recuperantem rem ſuam,cum judicis officium implorare teneatur : reſpondit *gloſſ. d.c.* 1. *Lex.illa,* eſſe multo fortius jus in matrimonio,cum enim vir habeat manuum injectionem in uxorem , ratione ſubjectionis poteſt illam propria authoritate apprehendere : ut ex multis probat *Ant .Gom.l.* 80. *Tauri , n.* 39. 13

Difficultas autem eſt , utrum intra illud bimeſtre ſponſus cogens,peccet? *Manel 1.to.ſu. 2.edit.c.*239.*n.*2. cenſent non peccare lethaliter , quia non infert injuriam ſponſæ, quæ adhuc poteſt religionem ingredi. 14

Sed dicendum eſt peccare lethaliter. 1. quia aufert corporis integritatem,cum non habeat jus,donec bimeſtre tranſeat. Præterea , quia jus certum ſponſæ tranſeundi ad religionem,reddit valdè dubium & litigioſum,& lite mota impedietur profeſſio uſque ad litis concluſionem, magniſque ſumptibus opus erit , & dubius erit litis eventus,fortè enim judex amplectetur probabiliſſimam ſent. docentem non poſſe ingredi.Præterea, quia fortè ex ea copula ſequetur proles,ob quam ſponſa impedietur ab ingreſſu:Deinde, quia DD. omnes allegati n. 6. adeo gravem hanc injuriam reputant,ut non obſtante matrimonii conſummatione,credant eſſe ſufficientem , ut ſponſa poſſit perpetuum facere divortium , profitendo religionem, manente ſponſo ligato matrimonii vinculo. Tandem , quia poteſt ſponſus in foro externo puniri : ut docent *Bald. & Salic.* quos refert *Ant. Gom.l.*80.*Taur.n.* 39. idemque docet *Covar.4.decret.2.p.c. 7.§.4.n.*11.pro culpa autem veniali, iniquum eſſe plecti in foro externo.Et ita hanc partem ſuſtinent *Soc. 4. d.17.p.1. art. 4, verſ. Quid autem juris, Petr. de Ledeſma de matr. q. 61. art. 1. fol.* 583. 15

Temperat tamen hanc ſent. *Sotus proximè citatus.* quando ſponſa affirmabat velle ſe religionem ingredi : in hoc enim caſu ait peccare lethaliter ſponſam cogentem : & 16

favet,

Digitized by Google

ſavet, quia *Bart. Salic. & Covar. proximè citati*, dicunt non puniri ſponſum cogentem, quando ſponſa non præmeditabatur hunc ingreſſum. Sed meliùs *Petrus de Ledeſ.* abſque ea limitatione loquutus eſt: & ita, hoc enim caſu credo eſſe culpam lethalem: quia licèt ſponſa tunc non præmeditaretur, fortè eo bimeſtri per jus ſibi conceſſa, Spiritus ſanctus inſpirabit, cui ſponſus obſtat, extorquens copulam nondum ſibi debitam.

17 Quæstio. V. Utrum ſponſa per vim oppreſſa à ſponſo ante bimeſtre poſſit ſemen expellere? videtur non poſſe, quia eſt intrinſecè malum, & contra naturam ordinantem ſemen ad ſobolis propagationem. Sed ſi loquatur de fœmina, quæ non à ſponſo vim paſſa eſt, certum reputo, niſi incontinenti ſemen expulerit, non poſſe poſtea: incontinenti autem valdè probabile eſt mihi poſſe. Ducor ea communi doctrina, quam amplectuntur *Sot. lib. 5. de juſt. q. 1. a. 8. verſ. De bonis autem. Bannes 2. 2. q. 64. a. 7. du. 6. 3. ad 2. Arag. to. a. 7 f. 383. §. In hac difficultate explicanda, & ibi Salon. contro. 2. §. Ex his ſequitur, Manuel 1. to. ſum 1. edit. c. 136 n. 15.* quæ habet licere privata authoritate furem incontinenti ubi furtum arripuit, donec in loco tuto conſtitutus ſit, percurrere & eam reputari defenſam: ſimiliter ergo reputabitur defenſa, cum incontinenti, & ſtatim ac ſemen receptum eſt, fœmina vim paſſa expellit: ſecùs quando jam ſemen habet poſſeſſionem, & eſt quaſi in loco tuto conſtitutum, tunc enim non erit defenſa, ſed intrinſecè malum. Et confirm. quia poſſit fœmina illa vim paſſa, quocumque tempore membrum virile extrahere, ſi poſſet, quamvis ſemen effundendum eſſet, non enim tenetur id pati: ergo incontinenti ac effuſum eſt, poteſt ſimiliter expellere, quia cum nondum ſemen habeat pacificam vaſis poſſeſſionem, adhuc quaſi in fieri, & in ipſa effuſione reputatur eſſe. De ſponſa autem de præſenti per vim cognita, id non affirmarem, quia injuria eſt multò levior, nec infamiam patitur, & damnum non eſt adeo grave. Nec de fœmina per metum cognita, quia copula fuit voluntaria, & cum peccato admiſſa.

DISPUTATIO XXIII.

Utrùm ſi ſponſi jurent ſe nondum matrim. conſummaſſe, ſit illis in foro externo adhibenda fides, ut poſſit alter ad religionem tranſire, & eo profitente, manens in ſeculo aliud matrim. inire?

SUMMARIUM.

Non creditur, quando ſponſa non erat virgo, & domum ſponſi traducta eſt, ſecus, ſi traducta non ſit, n. 1.
Creditur ſi erat virgo, & aſpectu talis appareat. 2.

1 Sit. I. Concl. Si Sponſa non erat virgo, nec ſponſi domum traducta ſit, adhibetur illorum juramento fides, cum ex aſpectu probatio haberi nequeat, & non eſſe traductam, ſimul cum juramento, ſit urgens judicium: ſi autem traducta eſſet, non creditur illis in matrimonii præjudicium, & diſſolutionem: in hac enim non ſtatur ſoli conjugum confeſſioni, *c. Super eo, de eo, qui cogno. conſangui.* Sic *Hoſt. ſum. t. de converſ. conjug. n. 9. verſ. Quid ſi quis, Bald. l. Deo nobis, in princ. C. de epiſ. & cler. n. 7. Anchar. c. Ex publico, n. 3. de converſ. conjug.*

2 II. Concl. Si erat virgo, & talis poſt aſpectum appareat, licèt domum ſponſi traducta ſit, creditur illi, quia omnis probatio vincitur, aſpectu contrarium teſtificante. Sic *Anch. ibi.*

DISPUTATIO XXIV.

SUMMARIUM.

In quo conſiſtat difficultas, & quot difficultates tractandæ ſint, n. 1.
An bimeſtre conceſſum ſponſis ſit ad profitendum, vel ad deliberandum de ingreſſu, referuntur duæ opiniones, n. 2. & 3.
Vera opinio ponitur, n. 4. & an poſſit judex hac ratione annum novitiatus coarctare.
Solvuntur argumenta, n. 5. poſt quem invenies cætera ſummaria.

Hujus diſp. difficultas conſiſtit in intellectu *c. Ex publico de converſ. conjug.* ibi, *mandamus quatenus ſi prædictus vir eam carnaliter non cognoverit, & eadem ad religionem tranſire voluerit, recepta ab ea ſufficienti cautione, quod vel ad religionem tranſire, vel ad virum ſuum redire, intra duorum menſium ſpatium debeat, ipſam abſolvas.* Circa quod decretum ſex difficultates tractandæ ſunt. I. an illud bimeſtre ſit ad deliberandum de religionis ingreſſu, vel ad profitendum. II. eſto dicamus dari ad profitendum, ſit correctum per *Trident. ſeſſ. 25. de regularib. c. 15.* III. an id bimeſtre ſit præciſum, ita ut judex non prorogare, nec coarctare poſſit. IV. qualiter menſuretur id bimeſtre. V. an caſu quo ſponſi non intendunt religionem ingredi, teneantur ſtatim matrimonio inito ad debiti redditionem. VI. an tranſacto eo bimeſtri liceat ſponſis ad religionem tranſire. 1

Difficultas I. Utrùm bimeſtre præſcriptum *c. Ex publico de converſ. conjug.* ſit ad deliberandum de religionis ingreſſu, vel ad profitendum? Triplex eſt ſent. I. docet præſcribi ad profitendum, ita ut teneatur ſponſus religionem ingrediens intra illud bimeſtre profiteri, vel matrim. conſummare. Prob. quia *eo c. Ex publico*, præſcribitur, ut debeat ſponſa intra bimeſtre ad religionem tranſire, vel ad virum redire: tranſire autem, vel ingredi religionem, eſt ad profeſſionem admitti: ut conſtat ex *eod. c. Ex publico*, ubi dicitur alterius ingreſſu diſſolvi matrimonium: quod de ſola profeſſione verificatur. 2. quia ſi manens in ſeculo teneretur per annum expectare, minùs benè ipſi conſultum eſſet, cum aliis nuptiis copulari nequeat, donec alter profiteatur. Hanc tenent *Innoc. d. c. Ex publico, n. unico. & ibi Abb. n. 11. Præp. c. fin. 55. d. Tabiena Matrimon. 3. q. 3. n. 4- Nav. ſum. c. 16. Hiſq. n. 26. lat. n. 27.* Et videntur tenere *gl. c. Statuimus, verb. Habitum, de regularib. & Ricard. 4. d. 27. a. 2. q. 2. ad 3.* ubi dicunt poſſe judicem compellere ſponſam ingredientem, intra certum tempus profiteri. 2

II. Sententia ſic diſtinguit, ſi alter ſponſus ex alterius conſenſu ingrediatur, dabitur annus ad profitendum: quia eo ipſo quod aſſenſum præbet ingreſſui, videtur conſentire, ut detur tempus ordinarium novitiatus: ſi autem ſine alterius conſenſu ingrediatur, habebit bimeſtre: juxta *dictum c. Ex publico.* Sic *gloſſ. c. Deſponſatam. 27. q. 2. init.* & videtur clarè tenere *d. c. Ex publico, verb. Intra divortium*: & docent *ibi Joan. Andr. n. 8. Card. q. 6. Anchar. n. 10. & Brunel. de ſponſal. concl. 30. n. 2.* Et notat *ibi gloſſ.* quam ſequitur *Hoſt. ibi ſuper verb. Intra duorum, & ibi Card. q. 7.* hoc bimeſtre currere à die qua judex præfixit terminum: ut ex eo textu colligitur. 3

III. Sententia, quam veriorem reputo, licèt duæ præcedentes probabiles ſint, docet id bimeſtre dari ad deliberandum de religionis ingreſſu, ad profitendum verò dari integrum annum, qui annus à judice coarctari nequit. Prob. quia hic annus non tantùm datur in novitii favorem, ut monaſterii auſteritates experiatur, ſed etiam in monaſterii favorem, ut experiatur novitii mores, *c. Ad Apoſtolicam de reg.* ergo quamvis novitius ob proprium factum poſſit jure ſuo ſpoliari, non tamen poterit monaſterium. 2. quia ſi jure licet ſponſo religionem ingredi, debet cum juris privilegio experiendi integro anno, licere. 3. quia à jure antiquo non licet recedere abſque textu expreſſo, & ne juris correctio inducatur, debent verba impropriari, ut dixi l. 1. diſp. 17. n. 6. ergo cum Juris antiquo concederetur annus probationis, *d. c. Ad Apoſtolicam, & c. Gonſaldus 17. q. 2.* nec *d. c. Ex publico.* expreſsè contrarium definiat, ſed tantum dicat debere intra bimeſtre tranſire ad religionem, quod poteſt intelligi de tranſitu per profeſſionem, vel per aſſumptionem habitus novitiorum, non debet intelligi de profeſſione, ut jus antiquum ſervetur illæſum. Hanc tenent *Hoſt. ſum. t. de converſ. conjug. n. 11. & d. c.* 4

Digitized by Google

d.c.Ex publ.ſuper verb.Intra duorum.& ibi Ant.n. 12. *Armil.verb.Divortium,n.*5.Et ex Theologis *Palu l.* 5.*d.* 27.*q.* 3.*a.conc.*2.*n.*15.*D. Ant.*1.*p.t.*1.*c.*21.§.1.*Sotus* 4.*d.*27.*q.*1.*a.* 4.*ver.At verò ſi infra,Capua l.*2.*dec.c.*81.*n.* 9. *Bart. à Led. de matr. dub.*64.*f.*1597.Temperat tamen *Hoſtien. d. c. Ex publico,ſuper verb.Intra duorum,& ibi Ant.n.* 12. niſi magna interveniat cauſa,ut judex annum novitiatus coarctet, tunc enim poterit.

5 Ad I arg.ex propoſitis n.2.pro 1.ſentent. reſpondetur, tranſire,accipi pro tranſitu ad aſſumendum habitum novitiorum,& licèt non tam propriè dicatur hîc tranſitus, quàm dum tranſitur per profeſſionem, neceſſe tamen eſt ſic intelligere,ne inducatur juris concedentis annum novitiatus correctio.Ad 2 dico nullam injuriam irrogari cum æqua ſit utriuſq;conditio,& ex alia parte,ut bono religionis conſulatur,oportuit non coarctare novitiatus annum.

SUMMARIUM.

An,eſto bimeſtre concedatur ad profitendum corrigatur per Trid. n 6 & ibi lex poſterior limitatur per priorem ſpecialem, licèt abrogata ſit, ponitur negans corrigi per Tridentinum

Verior opinio,corrigi,n.7 & ibi,lex univerſalis negativa, eſt generaliter intelligenda.

An ſi ſponſa duodennis ingrediatur, teneatur ſponſus quadriennio expectare, n. 8.

*Quid ſi prætextus religionis ſponſ. varias religiones ingrediens exeat novitiatus anno.*9.

*Explicatur Trid.ſeſſ.*25.*de regulare* 15.*n.*10 *juncto n.* 6

*Solvuntur arg.n.*19.*& ibi juncto n* 6 *an translatus de una religione in aliam poſſit ante tranſactum novitiatus annum, profiteri in poſteriori & poſſit hodie renunciari novitiatus anno.*

Poſt n 10.*invenies alia ſummaria.*

6 Quæſtio II.Utrùm retenta opinione probabili, n. 2. allegata,dari ſponſis bimeſtre ad profitendum ſit correctum per *Trid.ſeſſ.*25 *de reg.c.*15.ſtatuens nullum ad profeſſionem admittendum eſſe, niſi tranſacto integro novitiatus anno?Duplex eſt ſent.I.ait non eſſe correctum,& ſic cogendum eſſe ſponſum profiteri intra bimeſtre præſcriptum *d. c.Ex publico*, quamvis non expleverit ætatem 16.annorũ requiſitam *eod.c* 15 Ducitur,quia lex poſterior generaliter,& indiſtinctè loquens,limitanda eſt per ſpecialem antiquiorem,& juxta illam intelligenda,niſi expreſſis verbis illi contradicat,*l.Sed & poſteriores,ff.de legib.*ibi, *poſteriores leges ad priores pertinent,niſi contrariæ ſint*.Qua ratione *gl. l.Sciendum verb.Non compelli,ff.qui ſatis dare cogat, & ibi Bart.in pr n.*1.*& Jaſ.n.*4.*idem Bart.in l. Omnes populi q.* 3. *ff.de juſt.& jur.Bal.aut.Offer.n.* 12. *init. C. de litis conteſt. Abb.conſ.*14.*n*1.*verſ.Secundo pri.vol.*2 *Dec.ff.de reg.jur.reg* 90.*n.*12.*& reg.*80.*n.*11 *Nav.c.Plac.de pœn de* 6.*n.*148.*& ſum lat.c.*27.*n.*160.innitentes huic doctrinæ,aſſerunt illam authenticam,*Offeratur*,multò poſteriorem reſtringit per *d. l. Sciendum*,antiquiorẽ.Quæ doctrina adeo vera eſt, ut procedat,licèt in lege nova ſit clauſula, non obſtante, debet enim intelligi lege contraria,quæ non poſſit cum hac ſuſtinere per aliquam limitationem, vel diſtinctionem, ut *auth.de ſucceſſ.ab inteſt.circa pr.*& docet ibi *gl.verb.Vacantib.Bart.ſuper extravag.Ad reprimendum,* §. *Non obſtantib. n.*6.*& d.l.Siendum,n.*2.ubi *Jaſ.n.*4.*& idem Jaſ.l.*1.*n.*9.*ff.ſol. matr.*Immò licèt anteriores abrogatæ ſint, ſunt juxta illas recentiores explicandæ,*l.Non eſt novum.ff.de legib.*& ita docent cum *Bart.Lud.Gomez.reg.de triennali,q.*61.*v.Tert.intellectus,Burg.de Paz,l.*1.*Tauri,n.*570. & non tantum per legem ſpecialem anteriorem, ſed etiam per rationem legis prioris,poſteriores leges limitandæ ſunt, ut docet *Bart l. De pretio ff.publ.in rem act.*cum ergo Trid. generaliter loquatur,reſtringendum eſt per ſpeciale jus antiquum, *d.c. Ex publico*,ut non intelligatur in eo caſu.Et confirm.quia quando lex antiqua ponit caſum ſpecialem,lex nova generaliter loquens non intelligitur derogare illi caſui ſpeciali,ut optimè *Ant. Gabr.in mea edit.* 2.*t. comm.l.* 10. *verb. Lex,f* 50. *col* 2. ubi id colligit ex Bart & ex aliis: idem *Azebedo l.*5.*recop.t.*4.*l.*1 *n* 5: ergo cum *d.c.Ex publico*,loquitur in caſu ſpecialiſſimo, & ob ſpecialiſſimam rationẽ, ne fiat præjudicium ſponſo manenti in ſæculo, ſi cogatur per annum expectare,& aliquando per quadriennium,ut ſi ſponſa eſſet duodennis, Trid.generaliter ſtatuens profitendum non eſſe ante novitiatus annum,& ante 16.annos expletos, non loquitur in hoc caſu ſpeciali, ſed quando novitii ſponte ſua profitentur,nec profeſſionis dilatio cedit in alterius damnum 2. Prob. ex doctrina *Cordubæ ſum. q.*38.*& Enriq.l.*13.*de exemn.c.*40 *n.*2.*in comm lit O.*ubi docent profeſſum tranſlatum ab una religione non mendicante ad aliam non mendicantem poſſe ante annum profiteri juxta *c.Ad apoſtolicam de reg.*cui Trid non videtur derogare in hoc caſu, cùm generaliter loquatur; maximè, quia idem *Trid.ea.ſeſſ.*25.*de reg.c.*21.concedit in caſu ſpeciali profeſſionem poſt ſemeſtre. Et hæc ſent.eſt ſatis probabilis:& eam videtur tenere *Nav.ſum.lat.c.*16.*n.*27. cum enim ſcripſerit poſt Trid.dicit cõcedi ad profitendum illud bimeſtre *d. c. Ex publico*, & non refert eſſe per Trid. correctum,& tanquam probabile relinquit *l.conſ.in* 1.*edit t.de ſponſ.conſ.* 40. *in* 2.*l.* 3. *t. de converſ. conjug. conſ.* 1.*&* quondam litem noſtram defenderunt ſub patrocinio *Doctor.Veg.t,Maia,Solis*, primarii moderatores Salmanticæ juris Pontificii & Cæſarei Cathedrarum: ut refert *Enriq. l.*12.*de matr.c.*5.*n.*8.*in comment lit.* Y.

II.Sent.probabilior,ait corrigi per Trident. & ita non poſſe coarctari annum probationis,quia Trident. generaliter,& per verba negativa ſtatuens,ne ante annum fiat profeſſio,eſt generaliter,& in omni caſu intelligendum: lex enim univerſaliter negativa,eſt univerſaliter intelligenda, *c.Solitæ* §.*fin.de major. & obed & l. De pretio.ff.in public.in rem. act.*quod procedit etiam,quando major ratio invenitur,quare non debeat includere magis unam ſpeciem, quã aliam ut docet *Nav.conſ.proximè cit.*cujus ratio eſt, quia juxta regulam logicam,negatio quidquid poſt ſe invenit, deſtruit,& ejus oppoſitum ponit 2. quia ratio qua Trid. in eo ſtatuto ductum eſt fuit ut novitius cognoſcat quam vitæ rationem ſuſceperit, experiatúrque illius difficultates & an vires ſuppetant ad eas toto vitæ curriculo perferendas,ne ſi ante annum, primo vocationis fervore ductus,profiteretur,profeſſione emiſſa,quando jam eſt omnĩ remedio deſtitutus,facilè pœniteat,& vitam miſerrimam, angoribúſque plenam agat:quæ ratio æquè militat in noſtro caſu Sic tenet *Enriq.l.* 12.*de matr.c.*5. *n.* 8. *& in comment.lit F.*dicit ſic pronunciatum eſſe in prædicta lite, & confirmatum in regis Valliſoleti Cancellaria,& ſic tenuiſſe multos juriſperitos,ac Theologos,Idem *Bart. à Led. de de matr.dub.*64.*f.*1568.*Palacios* 5.*d.*27.*diſp.* 2.*f.* 581. *Manuel.*1 *to.ſum.*2.*edit.c.*139.*n.*2.*Vega l.*2.*ſum. caſ.* 500 & in hanc magis videtur inclinare.*Navar. conſiliis*, quæ retuli n.præced.fin.licèt neutram definiat.

Hinc infertur,ſi ſponſa duodennis tranſeat ad religionem,expectaturum ſponſum quadriennio,cùm profiteri nequeat ante 16.annum expletum,juxta *Trid.ſeſſ.* 25. *de regul.c.*15.ſic *Enriq.eo,n.*8.

9 Obſervandum tamen eſt,ſi alter ſponſus prætextu religionis,nimis differat matr.conſummare, vagando de una religione in aliam,intra novitiatus annum, poſſe judicem compellere dato termino peremptorio, ut maneat in una religione, in qua completo novitiatus anno profiteatur, vel ad ſponſum alterum redeat,& conſummet matrimon. quia aliàs cederet in magnum alterius ſponſi damnum, qui diu,imò & toto vitæ ſpatio poſſet manere ligatus primo matr.& ſic non poſſet ſibi mederi,aliud contrahendo. Sic *Pal.*2.*d.*27.*q.*3.*a.*2.*conc.*2.*n.*14.*D.Ant* 3.*p.t.*1.*c.*21. §.1. *Palacios* 4.*d.*27.*diſp.*2.*f.*583.*Enriq.l.*21.*de matr.c.*14.*n.* 3. *& l.*12.*c.*5.*n.* 8 *fine.*

Ad 1.arg. ex propoſitis n.6.reſpondetur, id eſſe verum, quando non conſtat ex lege generali, corrigere ſpecialem: at ex tenore Tridentini, & ejus decreti ratione colligitur velle corrigere:ut probavi, & eodem modo reſpondetur ad confirmat.Ad 2.dico illam doctrinam eſſe valdè dubiam.& Corduba eadem *q.*39.*in* 2.*edit.*dicit videri id correctum eſſe per Tridentinum: & adhuc magis dubia eſt in caſu,in quo loquitur *Enriquez ibi cit.* dicit enim tranſeuntem ad ſtrictiorem religionem,ut ad Carthuſiã,poſſe 10

ante annum profiteri: & ita ea doctrina neganda eſt. Nec favet *c. Ad Apoſtolicam*, quia tantùm decernit poſſe ex conſenſu religionis,& novitii probationis anno renunciari:quod *Nav.3.conſ.in 1.edit.t.de regul.conſul.* 33. latiſſimè defendit correctum eſſe:& addit n.5. quàmvis oppoſitum defendi poſſet probabiliter diſputando,non tamen conſulendo,vel judicando.2.reſpondeo,eſto ea doctrina eſſet vera,ille profeſſus jam expertus fuerat aſperitates ſimilis religionis:ſponſus autem minimè:quare nullo modo ſatisfit fini Concilii Tridentini.

SUMMARIUM.

An bimeſtre ſit precisum,ita ut judex non poſſit illud coarctare vel prolongare,ponitur 1.opinio dicens eſſe præciſum,n.11.& ibi juncto n.13. quando judex poſſit prorogare,vel coarctare terminum legalem.

Verior opinio ponitur, 12.

Solvuntur argumenta,13. Poſt quem invenies alia ſummaria.

11 Quæſtio III. Utrùm bimeſtre conceſſum ſponſis,*c. Ex publico,de converſ.conjug.*ad deliberandum de religionis ingreſſu,ſit præciſum,ita ut judex nec poſſit prorogare nec coarctare vel ſit arbitrarium?Videtur non poſſe, quia quamvis ex cauſa poſſit regulariter judex terminum lege præſcriptum reſtringere,vel prorogare, ut arbitratur *Bar. l.1.n....ff.de ſen.& re jud.*quem ibi communiter ſcribentes ſequuntur teſte *Mol.l.2.de primog.cap.14.n.19.*ait:id non procedit, quando lapſo termino ponitur pœna privationis,vel alia ſimilis,ut benè docet *ibi Molin. cum glo. Baldo,Felin.Decio*,quos ibi refert,ſed hoc bimeſtre ponitur à jure,& eo tranſacto privatur ſponſus jure amplius deliberandi,& excommunicandus eſt,ſi neget debitum; ergo. Et confirm.quia ob id, ſecundùm omnes non poteſt judex terminum ad appellandum conceſſum,reſtringere,vel prorogare.Et ideo hanc partem videtur tenere *gl.c.antep.verb. Nec acquieverit,d.92.*& *c.Conjuges,v. Prima 27.q.2.*

12 Cæterum dicendum eſt hoc tempus eſſe arbitrarium,& ita poſſe judicem cauſa cognita reſtringere,vel prorogare, quia licèt quando datur terminus à lege, abſque judicis miniſterio,nequeat judex reſtringere,vel prorogare, cum non ſit ſupra legem:ſecus tamen eſt, ubi datur miniſterio judicis:ut contingit *d.c.Ex publico*:ubi non ſignatur bimeſtre,ſed mandatur judici,ut deſignet, ut bene docet *Dyn. reg.Indultum,17.n.14.de reg.jur. in 6.* & *Cardin. ſtatim citandus.* Et ideò hanc ſent.tenent *gl. d. c. Ex public. verb. Intra duorum*,ubi *Card.q.5.Abb.n. 11. Roſ. verb. Debitum, n.1.*ubi *Sylv.q.1.cauſa 4.Armil.n.5.Tabiena Matr.3.q. 3.n. 4.Brunel de ſponſ conc.30.n 2.Navar.ſu.c.16. Hiſp.n.26.lat. n.17.*Et ex Theologis,*Richard 4 d 27.a 2.q.1.ad 1. Barth. à Led.de matr.dub.7.1.conc.3.f.1598.Manuel 1. to. ſum. 2. edit.c.242.n.1.* Non debet tamen judex ab eo bimeſtri facile diſcedere:cum juris terminus ſit,ut docent *Card. Abb. Sylv.Bart.à Led.ibidem.*

Ad arg.propoſitum n 11.& ejus confirmat. conſtat ex dictis n.12. ea enim doctrina vera eſt quando terminus lege præſcribitur abſque judicis miniſterio, ut contingit in termino ad appellandum conceſſo.

SUMMARIUM.

Quot dies habet menſis quando in aliqua lege fit illius mentio:referuntur variæ opiniones n 14.

Cum lex diſponit à quo tempore incipiat menſis, quot dierum debeat eſſe, 15.

Hi dies computantur momento ad momentum, & an dies termini dati, computantur in termino, 16.

Quid ſi dies biſſextus contingat in eo menſe:refertur quædam opinio, 17.

Verior opinio ponitur n.18 & ibi ſuſpenſus per menſem, poteſt celebrare ultima die Februarii, in quo eſt biſſextus.

Quando dicatur diſpoſitio ſavorabilis,vel odioſa,remiſſivè, 19.

Quot dies habeat menſis quando jus non exprimit, à quo tempore incipiat menſis,20.ubi de indulgentia menſis conceſſa, quot dies contineat

Bimeſtre datum ad deliberandum de religionis ingreſſu, quot dies habeat,21.

Ætas ad profitendum requiſita & annus novitiatus an debeat de momento ad momentum compleri: ita ut non ſufficiat ultimam diem inceptam eſſe,& an requiratur annus & dies,& quid in anno biſſextili,22 & ibi,ſumma eſt ratio quæ pro religione faci,& in favoribus, dies inceepta habetur pro completa.

Qui explet 21. annum certa die jejunii,an teneatur illa jejunare 23.

Poſt n.23 invenies alia ſummaria.

Quæſtio IV.Quot dies continere debeat bimeſtre conceſſum *c.Ex publico de converſ. conjuga.* ut ſponſi de religionis ingreſſu deliberent? Neminem inveni in propriis terminis diſputantem: in genere autem, dum menſis in jure fit mentio,quot dies contineat, diſputant multi. Et quidam dicunt viginti octo dies continere:ex quibus quatuor hebdomadæ conſurgunt. Alii verò dicunt continere triginta dies:alii prudentis arbitrio relinqui: ut poteſt videri in *Men.l.2.de arbitrar.centuria 1. caſu 50.* 14

Sit tamen I.Concl.quando lex, vel ſtatutum concedens menſem,diſponit à quo tempore menſis incipiat, ut à die electionis,vel à die per judicem deſignanda:tunc accipitur menſis,ſecundũ quod incurrit in Kalendario, & quod ex illo menſe deficit,accipitur die ſequenti,& ita habebit mẽſis ille triginta dies vel triginta & unum,ut in Kalendario occurrerit:verbi gratia,electio fieri debet intra tres menſes à die vacationis,& talis dies fuit 8.Januarii,deficiunt ergo uſque ad numerum 31.dierum, quibus conſtat Januarius, ſeptẽ dies:ſeptima dies Aprilis erit ultima trimeſtris,quia Januarius accepit à Febr.7.dies,& totidem Februar à Martio,& totidem Martius ab April. Sic docent *gl. c. Quam ſit,de elect.in 6.verb.Menſem,& ibi Dom.§ Elect.n 2.Franc. eod.§.n.4.Bart.l.Cum biſſext.n.1.ff.de verb.ſign. Ant.c.Licet, n.12.de ſupp.negl.prælat.*ubi *Card.ſi. Abb.n. 6. Bocchus de jure pat.verb.Honorificum.q.51.Lambertinus* alios referens, *de jure patron.li.2.p.2.q.1.a.4. Sylv.Excommun. 9. excomm. 32.q.3.§.63.Menoch.*aliis citatis,*d.caſu 50.n.21. & ſeq.* 15

Computantur autem dies hi de momento ad momentum:ut bene docet *Lambertinus ibidem*, & ratio eſt, quia tempus incipiens ab aliqua die determinata, computatur regulariter de momento ad momentum, ut expreſsè habetur *l.3.§.Minorem.ff.de minor* & aliis relatis docet *Ant. Gom.l.70.Taur.n. 25.* Et in quibuſcumque caſibus occurrentibus,an tempus computetur de momento ad momentum,vel potius dies ex qua terminus ſtatuitur, non computetur in termino;eſt latè videndus *Tiraq. de retract. lignag.§.1.gl.11.a.n. 17.* 16

Quæres tamen, ſi dies biſſextus contingat in eo menſe,an illi duo dies computentur pro uno, ut computari pro uno deciditur *c.Quæſivit,de verb.ſign. & l. Cum biſſextus,ff.eod.tit & l.3.§.Minorem ff.de min. Card. & Lambert. relati n.15.*dicunt ſervandam eſſe regulam ibi traditam,& ita ſi in exemplo ibi adhibito, accideret in menſe Febru. biſſextus, dicunt illam diem non eſſe minuendam, ſed tanquam aliam diem computandam: non eo quod illa dies creverit menſe Feb.accipiendæ ſunt ſex à Martio dies, ſed adhuc accipientur 7.ad complendum trimeſtre: quia dies Februario accreſcens, eſt ipſius Februarii. 17

Sed quamvis hoc ſit ſatis probabile, verius tamen eſt, diſtinguendum eſſe,ut in favorabilibus, in menſe biſſextili duo dies pro uno cedant:ſecus in odioſis:unde ſuſpenſus per menſem,ſi incipiat menſis Februarius biſſextilis,poterit celebrare ultima Febr.die;ſic *gl.6. Quæſivit, de ver.ſign. verb.Quæſi.*& *c.Null.55.d.ſi.* & *c. Si propter. de reſcr. in 6. verb.primi anni. Archid.d.c. Nul. Laurentius, Tancredus, Vincentius,Goffred.Joan.And.*& *Aſtenſ.*quos refert & ſequitur *Henric.d.c.Quæſivit,n.6.*& 7 & *ibi Ant.n. 7. Card. ſi. Anch.n.1.Abb.n.6. Domin. d. c. Si propter, ſuper gloſſam Prim anni,*& *ibi Anch.n.6.verſ.Sed quid ſi,Franc.n.6. Syl. verb.Ætas fine, Ang.verb.*Biſſextus,*nu.1.*ubi *Tabiena, init. Enr.l.13.de excomm.c.35.n. 2.* Hoc tamen intellige quando computantur menſes,vel anni:non ſi computentur dies, ut ſi dicatur:Sis ſuſpenſus 40.diebus, computabitur dies biſſextus:quia eſt verus dies: & ſic erunt illi, duo dies,ſic colligitur ex *l.2.ff.de diverſ.& tempo.præſcrip.* & docet *ibi gl.verb.Videtur.Bart.l.Cum biſſextus,init.ff.de verb.ſig.*& *l. 3.§.Minorem,n.3.ff.de min.Abb.d.c.Quæſivit, n.6.*& *ib.Cardin.§.Feſtum.verſ.Nota quod in anno.Franc.d. c. Si propter, n.6.* Similiter intellige, quando ſuſpenſio eſſet abſolutè, 19

per

per menſem, ſecus, quando eſset per menſem Februarii: tunc enim cum dies accreſcens ratione biſsexti, ſit verè Februarii, non licet ultima Febr. die celebrare.

19 Si quæras autem, quando ſit diſpoſitio favorabilis, & quando odioſa, ut intelligamus duos dies biſsexti pro uno vel pro duobus computandos eſse, dixi hic diſp. 2 n. 4.

20 II. Concluſ. quando jus, vel diſpoſitio non exprimit à quo tempore menſis incipiat, ut dum conceditur indulgentia unius menſis, duorum, vel ſi promittat quiſpiam ſe menſem ſerviturum, tunc quidam dicunt illum menſem eſse 30. dierum: quia ſic communiter menſes accipiuntur: ita *Ant. c. Licet, n. 12. de ſi. ppl. negl. præl.* & *ib. Abb. n. 6. Bart. Bald.* & alii quos refert, & ſequitur *Francus c. Quam ſit, §. Electus, n. 4. de elect. in 6.* Verius tamen eſt tunc computatis omnibus anni diebus, accipiendum eſſe duodecimam anni partem pro quolibet menſe: quia cum aliqui menſes contineant 30. alii verò 31. dies, nec aſſignetur principium menſis, non eſt cur potius hunc, vel illum numerum eligamus: quare, ut hæc confuſio vitetur, melior computatio erit dicta: cum unus menſis ſit duodecima anni pars. Sic *Duran. d. c. Quam ſit, § Elect. n. 2. ver. Si verò, Rochus de jure patr. v. Honorif. q. 51. Lamber. de jure par. t. 2. p. 2. q. 1 a 14.*

21 Ex dictis infertur ſolutio noſtræ quæſt. nam cum bimeſtre conceſſum *c. Ex publico, de converſ. conjug.* ad deliberandum de ingreſſu in religionem currat à tempore contracti matrimonii, & ſi judex præſcribat tempus, ab eo tempore: menſes computabuntur eo modo, quo tunc occurrit in Kalendario, & de momento ad momentum: ut explicui nu. 15. & ſeq. Quæ ſolutio utilis valde eſt ad ſecundum, quando conjuges negantes ſibi debitum, peccent & quando ſi ſponſus cogat ſponſam, non poſſit amplius illā religionē ingredi, juxta dicta hoc 2. l. diſp. 22. n. 1 & 5.

22 2. Infertur declaratio *Trid. ſeſſ. 25. de reg. 15.* petentis XVI. ætatis annum completum, & novitiatus integrum annum, ut profeſſio valida ſit: poſſet enim aliquis exiſtimare ſatis eſſe ultimam XVI. anni diem inceptā eſſe, & ſimiliter de ultima die novitiatus anni: & ita profeſſionem eſſe validam, ſi fiat manè diei, qua novitius poſt meridiem implet ſexdecim annos: vel manè die, qua poſt meridiem impletur probationis annus: & poſſet duci, quia in favorabilibus dies incepta habetur pro completa per *l. Qua ætate, ff. de teſtam.* ubi teſtamenti favore decernitur dies, qua ætas requiſita ad teſtandum impletur, ſufficere inceptam: & docent *gl. l. 3. §. Minore, verb. Momentum. prope fi ff de minor. & ibi Bart. n. 2. Alb. in pr. Bald. in fin.* & alii multi quos refert *Flaminius de reſig. benef. l. 12. q. 8. n. 19.* & concludit *n. 26.* hoc verum eſſe, quando tempus non deſignatur per dies, ſed per annos: qua ratione lib. 1. diſp. 16. nu. 2. diximus diem ætatis ſeptennis, requiſitæ ad ſponſalia, & pubertatis ad matrim. ſufficere inceptam eſſe: ergo ſimiliter favore religionis, ſufficiet diem illam inceptam eſſe: quia ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit, ut tradunt *Palud. 4. d. 38. q 2. n. 15. & Sylv. Religio 3. q. 3. dict. 2.* Et maximè, quia à matrim carnali, ad ſpirituale valet argumentum, ut latè *Everar. loco à matr. carnali.* Cæterùm credo annum illum de momento ad momentum complendum eſse, quia *Trid. d. c. 15.* ponit initium computationis illius anni, nempe à die aſsumptionis habitus; ubicumque autem decretum requirit certum tempus, debet computari de momento ad momentum: ut probavimus num. 16. Non tamen exigitur addere anno unum diem: cum nullo jure id caveatur, ut bene docent *Palud. 4. d. 38. q. 2. n. 15. Syl. Religio 3 q. dict. 2. & q. 19. dict. 3, Palaciis 4. d 38. diſp. 1. f. 824. init. Enriqu. lib. 13. de. excomm. c. 40. n. 2.* Similiter credo 16. annos implendos eſse de momento ad momentum: ut de ætate minori diſponitur expreſsè *l. 3. §. Minorem, ff. de minor.* ubi deciditur 25. annos, ne deinceps aliquis minor dicatur, reſtitutióque ſibi concedatur, complendos eſse de momento ad momentum: ubi *gl. verb. Momentum*, ait hoc eſse favore minoris ætatis: & P. *Molina to. 2. de juſt. tract. 2. diſt. 573. §. Atque ut à minori ætate*, ait, ſi XXV. annus ætatis alicujus compleatur 6. Kal. Martii anni biſsextilis, cenſendum eſſe compleri in die 2. qui 6. Kal Martii ſimiliter dicitur: nempe, 25. die menſis Febr. in puncto horæ reſpōdenti puncto diei nativitatis. Et ratio eſt, quia utraq; dies una cenſetur: & quia dies 2. eſt complementum quadriēnii præcedentis, cui id dixerat ad complementum circuli integri Solis per Zodiacum, ideo ad complementum illius ætatis, ea dies accipienda eſt. Sic ergo cum Tridentinum favore minoris ætatis, decrevit, ne profeſſio valeat ante XVI. annum completum: ea ætas ſimili modo prorſus, de momento ad momentum, & ſi compleatur in anno biſſextili 7. Kal. Martii, accepta 2. die, computanda eſt: & ita docet *ibi Molina.* Nec obſtat argum. contrarium; quia hîc concurrit minoris ætatis favor. immò & ipſius religionis credo hunc eſſe favorem: cum enim ſit altiſſimus & perfectiſſimus religionis ſtatus, favor ipſius eſt, ut in ea ætate aſſumatur, quia plenior eſt deliberatio: & cum eam præſcripſerit Tridentinum, ut ſit ſexdecim annorum, illa debet eſſe favore minoris ætatis de momento ad momentum completa: ſicut in ſimili idem diſpoſitum eſt favore minoris ætatis, *d. l. 3. Minorem. ff. de major.*

23 3. Infertur, ætatem ut jejunium obliget neceſſariam, viginti unius annorum, debere eſſe omnino completam de momento ad momentum, computato nativitatis puncto, quia favore minoris ætatis præceptum ante eos annos minimè obligat: unde juxta dicta n. præced. ætas prorſus cōpleta eſſe debet. Unde fit, ut ſi die jejunii impleat aliquis eam ætatem, ante punctum quo implet, poſſit jentaculum ſumere: quia ante id tempus, præcepto non aſtringitur: & ſemel eo ſumpto, non tenebitur eo die ad jejunium, quia jam non poteſt amplius jejunare, cum id ſemel fractum ſit: ſi autem ante punctum impletæ ætatis, jejunium minimè fregiſſet, teneretur poſtea illud ſervare, quia tranſacto eo puncto, jam non præcepto jejunii obligatur, & poteſt illud ſervare, ergo tenetur.

SUMMARIUM.

An qui non intendit ingredi religionem, teneatur intra bimeſtre debitum reddere, opinio teneri. n. 24.
Secundò, non teneri n. 25 & ibi, ad quid detur illud bimeſtre.
Poſt n. 5. invenies alia ſummaria.

24 Quæſtio V. Utrùm ſi ſponſi nolint ingredi religionem, teneantur ſtatim inito matrimonio ſibi invicem reddere debitum? Quidam cenſent teneri ſtatim, quia, cum per matrimonium transferatur ſtatim dominium corporis in alterum conjugem, ſtatim tanquam verus dominus poteſt alter uti illo, niſi obſtet ingrediendi religionem voluntas, ergo cum ea deeſt, tenetur alter corpus concedere. Hujus ſent. videntur *Ricardus 4 d. 27. a. 2. q. 2. ad 1. Nav. ſum. c. 16. Hiſp. n. 27. l. at. Palac. 4. d. 27. diſ. 2. f. 583. Angles florib. 1. p. de matr. q. 6. de oblig. ſolvendi debitum, a. 1, diff. c. 4. f. 559. Fr. Metina lib. 1. ſu. c. 16. §. 13. f. 232. col. 1.* dicunt enim conjugem non teneri debitum reddere intra bimeſtre, ſi vult religionem ingredi, unde contrarium videtur ſentire ex voluntate deficienti, & tenet expreſsè *Angel. verb. Debitum, n. 14.*

25 Sed dicendum eſt non teneri donec bimeſtre tranſeat, quia id tempus conceditur *c. Ex publico, de conver. conjug.* ad deliberandum de ingreſſu religionis: quāvis autem hodie neuter conjux ingredi intendat, poteſt tamen propoſitum in melius commutare, & ita licebit id tempus expectare. Præterea, quia id bimeſtre non tantum ad hoc concedit, ſed etiam ut ſponſi præparent neceſſaria ſolemnitati nuptiarum, & ne ſponſus citò ſibi traditam ſponſam parvi pendat, pluris enim eam faciet ſi traditio differatur creſcenti in eo cupidine fruendi illa; ut cum *D. Aug. l. 8. confeſſ. c. 3* docent *D. Th. 4. d. 27. q. 1. a. 3. quæſt. 2. ad 2. Turre. c. Sunt qui dicunt 27. q. 2. a. 2. n. 3. fine, Roſella verb. Debitū n. 1.* ubi *Syl. q. 1. cauſa 4 Tabiena Matr. 3 q. 3. n. 4. Sot. 4. d. 27. q. 1. a. 4. verſ. Præter hæc quæ dicta ſunt Bart. à Led. de matr. dub. 71. concl. 3* hujus ſent. videntur *D Th. prox. cit. D. Bonav. 4. a. 26. a. 3. p. 2. Palud. 4. d. 23. q. 1. a. 1. n. 4. Sot. ibi. q. 1. a. 3. verſ. Hanc quæſt. Victoria de matr. n. 277. Enr. l. 11. de matr.*

Digitized by Google

matr.c.15.n.7.& l.11.c.5.n.8.Vival.candel.1.p. de matr. n. 255.Lud.Lop.1.p.inſtr.c.83 §.Cæterum circa, Petr. de Led. de matr.q.61.a.1.f.583.concl.2.Man.1.t.ſu.c.219. num.2. & c.242.n.1. Et ex juriſperitis,*gl.c.Conjuges.27.q.2.ver. Prima*,ubi abſolutè aſſerunt non teneri conjuges intra bimeſtre à contracto matr. ſibi debitum reddere : & tenent in propriis terminis *Roſella verb.Debitum,nu.1.* ubi *Sylv.q.1. cauſa 4.Tabiena Matr.3.q.3.n.4.Led.2.p.4.q.66.a.1 f.525. col.4.Bart.Led.de matr.dub.71. concl.3.*& videtur expreſsè tenere *Armilla,verb.Debitum*, *n.5.* Nec obſtat argument. oppoſitum,quia transfertur ſtatim dominium,ſub ea tacita conditione,niſi velit alter conjux toto priori bimeſtri ad religionem tranſire;quare eo non tranſacto,nequit dici voluntatem tranſeundi abeſſe.

SUMMARIUM.

An ſi ante illud bimeſtre ſponſus non tranſit ad religionem, poſſit eo tranſacto ingredi,proponitur ratio dubitandi,n.26.

Definitur poſſe n.27.& ibi,quid diſtet inter tempus ante bimeſtre & poſt & an voto religionis ſponſus aſtrictus, teneatur tunc ingredi.

Solvuntur argumenta, n. 28. & ibi excommunicatio poteſt ferri abſque monitione quando præceſſit mandatum ſub pœna excommunicationis & qualiter ſe debeat habere judex,qui ſub excommunicatione præcepit intra bimeſtre conſummare.

26 Quæſtio VI.Utrùm ſi bimeſtri tranſacto, vel tempore à judice præſcripto ad conſummandum matr. neuter ſponſus ad religionem tranſit,& matr. conſummatum non eſt, liceat adhuc tranſire, quantumcunque tempus elapſum? Videtur non poſſe:quia tranſacto eo bimeſtri,tenetur alter ſponſus alteri debitum reddere, & poteſt ad id compelli: ergo non poteſt ingredi, cum hæc ſint incompatibilia. Et confirm.quia quando judex præcepit ſponſo:ut intra certum tempus ad religionem tranſeat vel matr.conſummet, ſub excommunicationis pœna, poteſt,ſi neutrum fecerit, ſtatim eo termino elapſo excómunicare illum,ergo nequit tunc tranſire:ſi enim poſſet, injuſta eſſet excommunicatio lata poſtea,eo quod non conſummat nec illam incurret.

27 Dicendum tamen eſt, adhuc poſſe ingredi, quia licet peccarit negando debitum poſt id bimeſtre, etiam ſi religionem ingredi intenderet, minimè tamen amiſit jus ſtatim ingrediendi:cum Chriſtus abſolutè conceſſerit hoc privilegium religionis profeſſioni,ut ſemper dirimat matr. ratum.Sed objicies,inde inferri nihil diſtare inter illud bimeſtre,& reliquum tempus.Reſpond.latum eſſe diſcrimẽ: quia eo integro bimeſtri licebit debitum negare,licet abſit religionem ingrediendi voluntas,ut dicimus n.25.eo autẽ tranſacto neuter ſponſus alteri debitum negare poteſt,niſi ſtatim transferat ſe ad religionem: jam enim deliberandi tempus ceſſavit.Rurſus objicies fieri gravem injuriã ſponſo in ſæculo manenti,quia cogitur diutius expectare.Dico irrogatam eſſe injuriam non conſũmando, vel ingrediendo religionem,at ſi ſtatim alter tranſeat,non irrogarit:quia par eſt utriuſq. conditio,& hac tacita conditione contrahunt,ut quandocunq;non conſummarint, poſſint ad religionem tranſire Sic docent. *gl. c. Ex publ.de converſ. conjug.verb.Intra duorum, & ibi Hoſt. ſuper eod.verb. Innoc.n. un. Ant.n.13.Card.q.8. Anch.n.10.Sylv.Votum 5. q. 3. d. 1. Ant.Cucus lib.5.inſtit.majorum,t.12.n* 20. ubi bene addit teneri etiam tunc ad religionem tranſire ſponſum,qui religionis voto ligatus erat.Et ex Theologis,videtur tenere *D.Bonav.4.d.27.a.3.q.2.*ubi docet tranſacto eo bimeſtri, ad aliam vitam ſe transferre teneri,vel debitum reddere.

28 Ad arg.oppoſitum,quod propoſui n.36.reſpondetur,teneri reddere, & poſſe compelli, ſi non ſtatim ad religionem tranſeat Ad confirm. dico, quod ſi judex fulminarit excommunicationem latæ ſententiæ in ſponſum intra illud tempus non conſummantem, tranſacto illo tempore incurrit illam ob contumaciam, & ita ligatus erit, uſque ad introitum:& tunc abſolvendus eſt : ut bene docet *Innoc d.c.Ex publico, n. unico*, ſi verò erat excommunicatio ferenda,non poteſt excommunicari, ſi ſtatim ingrediatur, ſi autem differat,poteſt abſque alia monitione excommunicari,ob contumaciam præteritam : quia(ut bene docent *Innoc.c.Ex parte,el 1.n.4.de verb.ſignif. Abb, c. Cum ſit Romana n.28.de appell.Humanda ſuper l.10.t.9.p.1.glo.1.n.8.* quando præcipitur aliquid ſub excommunicationis pœna, poteſt non obtemperans abſque alia monitione excommunicari : nam id præceptum fuit monitio, & præceſſit contumacia non obediendo : ſi autem ingrediatur, debet abſolvi,ut dixi.

DISPUTATIO XXV.

An mutuus contrahentium conſenſus ſit neceſſarius ad matrim.ejuſque cauſa efficiens?

SUMMARIUM.

Requiritur mutuus conſenſus,n. 1.

Qualiter conſenſus ſit cauſa efficiens matrimonii,vel formalis,2.

De conſenſu ficto,vel quando alter,aut uterque amens eſt,vel ebrius, & an detur amens in una materia,& non in aliis, & quando contrahens eſt mutus,cæcus & ſurdus n 3 remiſſivè.

1 HActenus de matrimonii eſſentia egimus, jam de conſenſu diſputandum eſt.

Concluſio eſt affirmativa, & de fide : habetur enim in *Florent.in decr.de ſacr.mat.& cap.Sufficiat,27.q.2.& c.Cum apud,& c.Tua de ſponſ.& c.Tuas de ſponſ.duor.& l.Nupt.ff. de reg.jur.* Et probatur,quia in matrim.eſt mutua traditio corporum,ſed quod eſt unius, non traditur alteri abſque proprio conſenſu.Item quia alii contractus non fiunt niſi mutuo conſenſu, ergo à fortiori matr. Antecedens patet, quia omnis contractus eſt quoddam pactum,vero pactum eſt duorum,vel plurium in idem placitum, & conſenſus,*l. 1.ff.de pact.§.1.inſtit.de empt & vend.*

2 Obſervandum eſt dupliciter poſſe intelligi, ut conſenſus ſit cauſa matrimonii.Primò, ut matrim. eſt ſacramentum,& ſic dicitur cauſa, in quantum internus conſenſus eſt cauſa externi contractus matrimonii, in quo conſiſtit ratio ſacramenti : ſi ſecundùm hoc, non ſolum eſt cauſa efficiens extrinſeca, ſed etia cauſa formalis, & intrinſeca : quia verba contractus quantum in ſe ipſis involvunt mutuos conſenſus,& illos exprimunt,ſunt materia & forma hujus ſacramenti,ut dixi hoc lib.diſput.5. n.6.Et confirm.quia intentio miniſtri,& recipientis ſacramentum eſt de illius eſſentia,& contrahentes ipſi ſunt miniſtri hujus ſacramenti,& recipientes, ut dixi diſp 6.n. 2. ergo eorum conſenſus,& intentio eſt de ejus ſacramenti eſſentia. Secundo modo intelligi poteſt, conſenſum ipſum eſſe matrimoni cauſam,in quantum matrimonium eſt conjunctio quædam maritalis viri,& fœminæ, & hoc modo conſenſus in quantum exprimitur per verba, eſt cauſa efficiens & extrinſeca matrimonii, & quamvis non ſit de illius eſſentia eſt tamen ita neceſſarius, ut nunquam poſſit matrimonium abſque illo conſiſtere.

3 Hinc infertur matrim.minimè eſſe,ſi conſenſus fictè, & ore tenus præſtetur:ut latè diſputavi li.1.diſp.11. ubi etiam egi de obligatione hujus fictè conſentientis.2.infertur neceſſarium eſſe, ut uterque contrahens ſit ſui compos; ſi enim ſaltem alter contractûs tempore demens aut ebrius ſit,matrim.non conſiſtit:ut latè dixi eodem lib. 1. diſp.8.à n.14 ubi etiam utrum detur demens in una re, in aliis autem ratione utens:& qualiter mutus, ſurdus, & cæcus matr.jungi poſſint,dixi ead.diſp.8.n.12.& 13.

DISPUTATIO XXVI.

Utrùm ita neceſſarius ſit conſenſus ad matr. ut nequeat de potentia Dei abſoluta abſque illo conſiſtere?

SUMMARIUM.

Matrimonium,ut eſt contractus humanus, per nullam potentiam poteſt eſſe abſque conſenſu, n.1.

Poteſt Deus dare poteſtatem in corpus abſque proprio conſenſu,2.

Opinio affirmans poſſe vinculum matri. eſſe abſque proprio conſenſu, 3.

An de facto fuerit inter primos parentes abſque conſenſu, 4.

Veri r opinio, 5.

Et ſolvuntur argumenta,6.

Digitized by Google

1 IN hac diſputatione duo videntur eſſe abſque controverſia:alterum eſt,ſi loquamur de matrimonio cauſaliter,id eſt,in quantum eſt contractus humanus, à propria voluntate tanquam à cauſa conſurgens, per nullam potentiam poteſt abſque mutuo conſenſu conſiſtere. Quia tunc conſenſus eſt de intrinſeca contractus ratione, & ſicut actus intellectus eo quod vitalis ſit, per nullam potentiam poteſt abſque intellectu produci: ita contractus humanus,qui oritur à voluntate,tanquam à principio vitali,eſſe nequit abſque ejus conſenſu. Et ita fatentur *Palacios,& Pet.de Led quos n.3. referam.*

2 Alterum eſt, Deus poteſt dare viro poteſtatem in corpus fœminæ, & è contra, abſque illorum conſenſu: quia Deus habet majus dominium in conjugum corpus, quàm ipſimet:cùm ergo poſſint ipſi, eò quod ſint domini proprii corporis,dominium illius transferre,à fortiori poterit Deus.

3 Difficultas autem in hoc verſatur,cùm matr.non ſit jus utendi alterius corpore,nec mutua obligatio,ſed vinculum quo conjuges copulantur:ut dixi hoc l.diſp.1.n. 5. & ſeq. utrum vinculum hoc conſiſtere poſſit de potentia Dei abſoluta,abſque illorum conſenſu.Duplex eſt ſent.I.affirmat quia Deus poteſt efficientis cauſæ vices ſupplere, ut calefacere abſque igne: conſenſus autem mutuus ſolum eſt cauſa efficiens hujus vinculi.Sic *Sot.4.d 27.q.1.a.2. concl. 1.Vict.relect.de matr.2.p.n.4. Led.2.p.4.q.47.a.1. Veracr.1. p.ſpec.art.2.§.Item ſi non eſſet,Palac.4.d. 27.diſp.1.f.563.& ſeq.Angles flor.1.de matr.q.1.de ejus eſſentia,d 27. a.2 init. f.527.Enr.lib.11.de matr.c.1.n.3.Barth.à Led.de mat. dub. 16.f.1265 Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr.c.39.f 154.§.Circa prædictam doctrinam. Petr. de Led.de matr.q 45.a.1.dub 1. concl.4.Vega lib.4.ſum.caſu 73.*

4 Imò aſſeverant aliqui Deum immediatè conjunxiſſe primos parentes abſque illorum conſenſu:idque Chriſtum ſignificaſſe illis verbis *Matth.19. Quos Deus conjunxit.* Et hoc dicit eſſe probabile *Pal.4.d.26.q.2.a.2.* Sed quamvis præcedens opinio ſatis probabilis ſit:hoc tamen additum non eſt verum.Quia ad ſuavem Dei providentiam ſpectabat,ne matr.primum, quod aliorum norma, & exemplar erat,abſque proprio conſenſu conſiſteret.

5 II. Sent. probabilior, ait per nullam potentiam poſſe matr. abſque proprio conſenſu conſtare. Prob. quia conſenſu eſt de eſſentia matrimonii,ut docet *Suppl.Gabr. 4.d. 27.q.1.a.1.& Adr.*dicens eſſe indubitatam,*4.q. 2. de mat.* res autem per nullam potentiam poteſt conſiſtere abſque ſua eſſentia.Et confirm.quia matr eſſentialiter eſt conjunctio animorum conjugum, quæ conjunctio nequit aliter intelligi niſi per conſenſuum unionem.2.quia matr.eſt traditio ad ſtatum matrimonialem, ſicut votum ſolemne eſt traditio ad religionis ſtatum,ergo ſicut hoc nulla ratione fieri poteſt abſque voventis conſenſu,ita nec illud.3. quia copulatio animorum conjugum pendet ab illorum voluntate conſentienti, non tantum in genere cauſæ efficientis, ſed quodammodo etiam in genere cauſæ formalis, ſicut viſio pendet à potentia viſiva. & conjunctio affectiva amantis,& amati,ab amore voluntatis: hæ autem fieri nequeunt abſque propriis cauſis. Tandem, quia nequit Deus conſtituere relationem in aliquo, cùm verò actu formali illius, abſque ejus fundamento, ut paternitatem in aliquo per quam verè pater dicatur, abſque generandi actu:ſed matrim.eſt relatio inter conjuges, ut dixi hoc l.diſp.1.n.6.conſenſus autem eſt fundamentum: ergo implicat matrimonium eſſe abſque proprio conſenſu. Hanc tenent aliqui ex diſcipulis D.Thom.(ut refert *Petr. de Led.d.1.a.1.dub. 1. concl.3.*

6 Ad arg. oppoſitum conſtat ex dictis, conſenſus enim non tantum eſt cauſa efficiens.ſed etiam formalis; extrinſeca tamen matrimonii:ſicut Deus nequit facere meritum abſque voluntatis conſenſu.cùm tamen conſenſus ſit cauſa efficiens meriti:quia meritum ut ſic,non tantum dicit ordinem ad conſenſum voluntatis tanquam ad cauſam efficientem,ſed etiam tanquam ad formalem extrinſecam.

DISPUTATIO XXVI.

Utrùm in republica Eccleſiaſtica, vel ſæculari ſit poteſtas conjungendi aliquos matrimonio, ſine illorum conſenſu?

SUMMARIUM.

Proponuntur argumenta partem affirmantem ſuadentia, n. 1.
Non eſt talis poteſtas 2,poteſt tamen princeps ob bonum commune aliquos compellere,ut matrimonio jungantur, 3.
Solvuntur argumenta, 4.

VIdetur eam poteſtatem eſſe:nam id factum eſſe videtur,cùm *c. Is quiſidem, de ſponſ.* decernatur ſponſali tranſire in matr. per copulam,nec admittendam eſſe probationem diſſenſus:& *c.fin de cond. appoſ.* deciditur matr. ſub conditione impoſſibili initum eſſe validum, cùm tamen in his caſibus ſæpè deficiat conſenſus, 2. quia princeps in omnibus aliis contractibus poteſt conſenſum ſupplere,& contrahentibus invitis transferre dominium,eóſque in ſervitutem redigere: ergo poteſt etiam corporum dominium transferre,3. quia ideò poteſt Deus corporum dominium,& poteſtatem transferre,(ut dixi diſp. præc.n. 2.)quia majus in ea dominium habet, quàm ipſimet contrahentes,ſed homo plus eſt reipublicæ, quam ſui ipſius, teſte *Ariſt. in polit.* ergo poteſt ſimiliter reſpublica. His argumentis ducti aſſerunt *Victoria,& Led. ſtatim citandi*, non eſſe errorem hoc dicere. 1

Sed certiſſimum eſt nulli humanæ poteſtati hoc conceſſum eſſe. Prob.ex fine matrimonii: cùm enim ad ſobolis educationem,mutuúmque amorem ordinetur, fruſtraretur utique hoc fine,ſi conſenſus conjugum in illo ineúdo deſideraretur.2.quia matr.de ſe, eſt vinculum perpetuum,nullum autem violentum,perpetuum eſt,3.quia omne vinculum per rempublic.factum,poteſt per ipſam diſſolvi,matr.autem conſummatum nulla humana poteſtate diſſolvi poteſt: ut dixi hoc l.2.diſp.13.n.11. 4. quia aliàs poſſet Eccleſia ſeparare uxorem à viro,& tradere eam alteri.tandem quia *Trid.ſeſſ.24 de matr.c.9.* excommunicat omnes principes ad matr. compellentes, ergo ſupponit non poſſe compellere. Ita tenent ex Theologis, *Palud. 4. diſt.36.q.2.a.1.n.15.D.Ant.3.p.t.1.c. 15. §. 3. & c.3. §.2. Victoria relect.de mat.p.1.n 7.Sot.4.d.27.q 3.a. 2. conc. 2. Led.2.p.4.q.47.a.1.f.447 col 3.Veracr.1.p.ſpec.a. 2. §. Item ſi non eſſet,Palac.4 d.27.diſp.1.f.564.col.2 fi. Ang.flor. 1.p. q.1.de eſſent.matr.d.27.a.2.ante 1.diffic.f.528. Enriq. l. 11. de matr.c.1.n.3.fin. Barth.à Led. dub. 16. de matr.f. 1263. Petr.de Led.de matr.q.45.a.1.dub.1.concl.2.Lud. Lop 2.p. inſtr.de matr.c. 9.§.Praterea tertio Vega l. 4. ſum. caſ. 74.* Et ex juriſperitis,*Hoſt.* Ant. *Abb. Prep.* quos refert & ſequitur *Cov 4.dec.1.c.4.init.n.4.& §.1.n.9.& 2.p.c. 2.n. 1. Roſella Matr 4 n.6. Angel Matr. 3. imped. 18. n.2. Sylv. Matr.2.q.15.Nav.l.4.conſ.in 1.edit.t.1.de ſponſ.conſ. 36.* 2

Poteſt autem princeps, quando bono communi valdè expediret,aliquem compellere, ut alicui nubat:ipſo tamen invito matrimonium conſtituere nequit.Sic *Led. 2.p.4.q. 47.a.1 fin.Enriqu.lib.11.de matr. c.6.n.7.*

Ad 1.arg dico, in neutro caſu eſſe matrim. deficiente conſenſu,quem Eccleſia præſumit.Ad 2.dico in aliis contractibus non impediri finem illorum, principe ſupplenti conſenſum,ſecus autem in matrim. Ad 3. dic. habere majus dominium Eccleſiam, quoad alios contractus, non quoad matrim.unde poteſt in aliis contractibus conſenſum ſupplere,in matrimonio autem minimè. 3

DISPUTATIO XXVII.

Quod ſit objectum, in quod neceſſariò ferri debeat conſenſus matrimonii, ut legitimum ſit, an id ſit carnalis copula?

SUMMARIUM.

Proponuntur argumenta probantia non exigi conſenſum in copulam n. 1.& ibi,an ſit de fide B.Virginem contraxiſſe matrimonium.

Opinio docens requiri conſenſum in copulam, n. 2.
Explicatur in quod objectum ferri neceſſario debeat conſenſus matrimonialis, 3.
Qualiter conſenſus in copulam implicitus, ſit de matrimonii eſſentia, & fuerit in Virgine, 4. & ſolvantur argumenta, 5. & declaratur c. Beata, 27. q. 2. n. 4.

1 APparet nec implicitè, & virtute conſenſum in copulam deſiderari. Primo, quia ſi quis contrahat animo profitendi ante conſummationem, validum eſt matrimonium, ut conſtat ex *c. Commiſſum, de ſponſ.* & ratio eſt, quia contentio contrahendi matrim. & non conſummandi, minimè repugnant: quamvis enim ſint intentio affirmans, & negans, non tamen verſantur circa idem objectum, ſicut tenet ordo animo nunquam exercendi receptus. 2. Quia beata Virgo verum contraxit matrim. ut cùm *Magiſtro* 4. *d.* 30. *c.* 3. omnes ſcribentes ibi fatentur, & *D. Th.* 4. ex profeſſo 3. *p. q.* 29. *a.* 2 Immo *Suarez* 3. *p. q.* 29. *a.* 2. *diſp.* 7. *ſect.* 1. ait eſſe de fide: (quod minimè crediderim: nam *Caniſius in Mariali, lib.* 1. *c.* 5. *§. Iam vero*, ait eſſe quæſtionem arbitrariam, in qua ſine erroris periculo poteſt utraque pars defendi: *Enriquez l.* 11. *de matr. c.* 15. *n.* 1. *in comment. lit. H.* refert hanc ſententiam Caniſii, nec impugnat: & *Metina l.* 5. *de ſacror. hominum continent. c.* 64. dicit poſſe probabiliter defendi, non fuiſſe verum matrim. ſed ſponſalia de futuro: quod *c.* 61. *& duplici ſeq.* ex multis ſanctis comprobat.) Et tamen nec implicitè conſenſit in copulam, nam juxta multos virginitatis votum emiſerat, de quo conſulendus eſt latè *Suarez ibi*: & eſto non emiſiſſet, videtur hoc repugnare perfectæ virginitatis propoſito, quale fuit in virgine.

2 *Metina lib.* 5. *de ſacror. hominum contin. c.* 70. conatur defendere ad perfectum matrimonium requiri conſenſum in copulam: & probat ex *D. Auguſt. l.* 19. *contra Manich. c.* 26. ubi dicit matrimonium ex hoc appellatum eſſe, quod non ob aliud mater nubat, quàm, ut mater fiat. Sed hoc nihil probat, quia tantum dicit id quod communiter accidit, non tamen id neceſſarium eſſe intendit.

3 Quare dicendum eſt, conſenſum matrimonium conſtituentem, non eſſe explicitè in carnalem copulam, ſed in jus, & poteſtatem ad talem copulam: implicitè autem, & virtute ad copulam. Prob. quia carnalis copula non eſt de matrimonii eſſentia, ſed ejus effectus & operatio; perfectio autem eſſentialis conſiſtit in mutua corporum traditione ad copulam: ergo conſenſus efficiens matrim. non fertur explicitè in copulam, ſed in poteſtatem, & implicitè in copulam. Prob. conſeq. quia conſenſus in matrim. ſolum fertur in quòd eſt de eſſentia, quia verò conſenſus in aliquam rem, fertur ſaltem implicitè in effectum, ad quem illa res intrinſecè ordinatur, inde eſt ut conſentiens in mutuam corporum traditionem, conſentiat etiam virtute in copulam. Et confirm. quia contractus matrimonii celebratus ſub expreſſa conditione, ne teneantur contrahentes ſibi debitum reddere, eſt nullus, ea ſola ratione, quia totaliter excluditur ex vi contractus conſenſus implicitus in copulam. Sic tenet *D. Th.* 4. *d.* 28. *q. un. a.* 4. *& ibi D. Bonav. q. ult. Ric. ibi, a.* 1. *q.* 4. *Supplem. Gabr. ibi, q.* 1. *a.* 4. *Scotus* 4. *d.* 30. *q.* 2. *a.* 2. ubi *Durand. q.* 2. *Pal. q.* 2. *a.* 2. *conc.* 2. *Henric. quodlib.* 9. *q.* 11. *Adr.* 4. *q.* 2. *de matr. §. Sed circa hac dubium, Tab. Matr.* 2. *q.* 7. *n.* 8. *Sotus* multos ſanctos referens, 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 2. *concl.* 4. *Cov.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 3 *init. n.* 1. *& §.* 1. *n.* 4. *Veracr.* 1. *p. ſpec. a.* 2. *§. Dubium eſt tamen, Enriquez l.* 11. *de matr. c.* 15. *n.* 1. *Suarez* 3. *p. q.* 29. *art.* 2. *ſect.* 1. *ſi. Lud. Lop.* 2. *p inſtr. de matr. c.* 39. *fol.* 1055. *col.* 1. *Petr. de Led. de matr. q.* 48. *a.* 1. *f.* 277. *Vivald. cand.* 1. *p. de matr. n.* 50. *Vega lib.* 4. *ſum. caſu* 73.

4 Pro hujus majori intelligentia obſervandum eſt, dupliciter intelligi poſſe ut conſenſus implicitus in copulam, deſideretur ad verum matrim. Primo modo, loquendo de conſenſu implicito, quantum eſt ex parte contractus, & hoc modo veriſſimum eſt eum deſiderari: cùm enim contractus matrimonii, intrinſecè ordinetur ad copulam, qui explicitè conſentit in illum, conſequenter in hanc implicitè conſentit, ex vi talis contractus, 2. modo poteſt intelligi, ex parte contrahentis, & hoc pacto non eſt neceſſarius conſenſus implicitus in copulam, imò licèt contrahens habeat intentionem non conſentiendi in copulam, eſt verum matrim. ut probant argumenta n. 1. propoſita. Quod clarè videtur ſignificare *D. Th.* 4. *d.* 30. *q.* 2. *a.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. his verbis. *Virgo implicitè conſenſit in copulam, ac copula nunquam fuit in propoſito, erat enim a Deo certificata, nunquam ſubſequi debere.* Ecce qualiter ex parte contractus ponit conſenſum implicitum in copulam, non vero ex parte contrahentis, ſed oppoſitum animum. Quod optimè explicat *Suarez n. præc. alleg.* ubi ait in radice, & in cauſa habuiſſe conſenſum ad copulam, conſentiendo in matr. quod de ſe ad eum ordinatur: & ita (inquit) intelligi debet *D. Aug.* & habetur *c. Beata Maria* 27. *q* 2. dicens conſenſiſſe in copulam carnalem. Et ita *D. Th* 3. *p.* 7. 29. *a.* 2. dicit non conſenſiſſe expreſsè in copulam, ſed ſi Deo placeret: immo dicit *P. Suarez ibi*, nec abſolutè, nec ſub conditione ſi, Joſeph petiiſſe actu, conſenſiſſe actu expreſsè in copulam: quia ſupervacaneus erat actus conditionalis, cum eſſet certa divina revelatione, Joſeph non periturum.

5 Ad 1. arg. ex propoſitis n. 1. conſtat ex dictis n. præc. tantum enim probat non eſſe neceſſarium conſenſum implicitum in copulam, ex parte contrahentis: ſecus ex vi contractus. Ad 2. dico ex parte contrahentis: ut explicui n. præced. & ita nihil contrarium vero virginitatis propoſito admiſit.

DISPUTATIO XXIX.

Utrùm neceſſe ſit aliquot bona conſtituere, quibus matr. excuſetur: eaque debeant eſſe neceſſariò finis à contrahentibus intentus, ut matr. valeat, & qualis finis debeat eſſe, ne contrahendo peccent?

SUMMARIUM.

Quot quæſtiones diſputandæ ſint? n. 1.
Utrum opus ſit matrimonium aliquibus bonis excuſare, proponuntur duæ opiniones, n. 2. & 3.
Explicantur bona matr. & c. Omne itaque, 27. q 2. n. 4. junct. n. 2.
Bona hæc utrum adveniant ab extrinſeco, 5.
Impugnatur declaratio quædam Duran. 6.
Solvuntur argumenta, 7.
Poſt quem invenies alia ſummaria.

1 TRiplex eſt in hac diſputatione tractanda quæſtio. I. de neceſſitate bonorum excuſantium matr. II. de neceſſitate finis intendendi, ut matrimonium valeat. III. de neceſſitate finis intendendi ad evitandam culpam.

Quæſtio I. Utrùm neceſſe ſit aliqua conſtituere bona, quibus matrim. excuſetur? Præmittendum eſt ex *D. Aug. q. ſuper. Gen. ad lit. c.* 7. *& de bon. conjug. c.* 6 *&* 7. *refertur quæ c. Omne itaque,* 28. *q.* 2. quem *Magiſt.* 4. *d.* 31. *& ibi D. Th. q.* 1. *a.* 2. *&* 3. & reliqui ſequuntur, matr. ex triplici bono, quod in eo reperitur, excuſari; nempè ex bono fidei, prolis, & ſacramenti. Circa cujus explicationem controverſia eſt inter DD. nam *Scot* 4. *diſt.* 31. *q.* 1. videtur ſentire non eſſe opus matrim. excuſare. Primò, nam res ex ſe bona excuſatione non indiget, ſed ea ſola, quæ indifferens eſt: cum enim de ſe nec bona, nec mala ſit, indiget ut aliquibus circumſtantiis veſtiatur, ut determinetur: matrimonium autem ex ſe bonum eſt. Item, quia nec matrim. in ſtatu innocentiæ, nec B. Virginis, aliquo bono excuſanti indigeret cum tamen ſint ejuſmodi rationis.

2 Alii verò, ut *Dur.* 4. *d.* 31. *q.* 1. *a.* 1. aliter hoc explicant, ait enim *Durand.* indigere matrimonium aliquo bono excuſanti: quia matrimonialis actus de ſe eſt indifferens, & ideo indiget aliquo bono excuſanti: non tamen intendit dicere actum matrimonii de ſe eſſe indifferentem, ut comedere, & bibere: hoc enim eſſet falſum, ſed loquitur de actu generationis in communi, hic enim poteſt benè, & malè fieri, quando autem contrahitur ad actum matrimonialem, licitè fit: quia bonis circonſtantiis honeſtatur, quæ ſunt velut bona ipſum excuſantia.

Sed

Digitized by Google

4 Sed hic modus exponendi meritò non placet Doctoribus,ut dicam n. 6. quare *Magiſter D. Th.* & reliqui ſic explicant, quamvis actus matrimonii de ſe ſit licitus, & ſtudioſus, affert tamen ſecum aliqua detrimenta, quæ hæretici conſiderantes illud damnabant: contra quos conſule *Caſtro,verb.Nup. ar.* 11. & *Bellar.l.*2.*de matr.c.* 5. Primum detrimentum eſt, perpetua ſervitus.Juxta *Apoſt.* 1. *Cor.*7. *Alligatus es uxori,noli quærere ſolutionem.*II eſt,adeſt in ipſo matrimonii actu tanta voluptas, ut mentem omnino abſorbeat:III. Nimia ſollicitudo placendi alteri conjugi, habendi liberos,ipſos educandi, illiſque theſaurizandi,quam Apoſtolus ibi mentis diviſionem apellat, quæ multis anguſtiis expoſita eſt,quas eleganter proſequitur *Sixt. III. in quadam epiſt.*quam refert *Metina l.*1 *de ſacr.hominum cont.* c.15.& cum prudentis non ſit eligere aliquid mali ſpeciem habens,& aliquot detrimenta afferens, niſi bonis aliquib. quæ ſimul affert ea compenſentur:ideo ſancti. & DD.tria bona conſtituerunt, quibus triplex matrimonii detrimentum compenſatur. I. ſervitutis detrimentum compenſatur bono ſacramenti, quod invenitur in matrimonio, quo conjuges diligunt ſe ſicut Chriſtus Eccleſiam dilexit: gratiámque recipiunt, qua facilius vinculum perpetuum tolerent, (accipitur enim hîc ſacramentum, non pro ipſo contractu, ſed pro vinculo indiſſolubili, quod eſt res, & ſacramentum ſimul.) II. detrimentum, quod eſt mentem voluptate abſorberi,compenſatur,teſte *D. Aug. l.*14. *de civit.Dei c.* 16. bono prolis quæ generatur, & educatur ad divinum obſequium,& licet non ſemper ea ſequatur, ſalvatur tamen ſemper in ipſo fine intrinſeco, ad quem matrimonium dirigitur. III. detrimentum, quod eſt nimia ſollicitudo placendi conjugi, compenſatur bonò fidei, id eſt fidelitatis:quo conjuges ſibi mutuo obligantur ad reddendum debitum,negandúmque corpus cuicumque alii.

5 Hæc autem bona non adveniunt matrimonio ab extrinſeco, ſed ſunt de matrimonii ratione, quare non indiget eis,quaſi quibuſdam extrinſecis ad illud honeſtandum: ſed quaſi cauſantibus in ipſo intrinſecè honeſtatem: nam bonum prolis, & fidei, id eſt, ut ordinetur ad prolem & mutuam fidem ſervandam, ſicque vinculum indiſſolubile, ex ſua natura habet: & ut ſit ſacramentum habet,in quantum eſt elevatum à Chriſto ad hoc. Unde colligitur differentia inter matrim. quod de ſe bonum eſt, & actus indifferentes: quod illud ex ſe, & ab intrinſeco habet unde excuſentur, & compenſentur detrimenta quæ affert, nec indiget extrinſeco honeſtante: hi autem, cum ex ſe boni non ſint, aliquod extrinſecum honeſtans deſiderant. Sic *D.Th.*4.*d.*31 *q.*1.*a* 1.*ad* 2.& *ib.Sot.q.*1.*a.* 1. *ad* 1.*Enriquez l.*11.*de matr.c.*15.*n.*2.*Petr.de Led.de matr.d.*59.*a.*2.

6 Hinc infertur non eſſe convenientem expoſitionem Durandi, relatam n.3.non enim intendunt ſancti, & Doctores excuſare actum matrimon. abſolutè, id eſt generationis,ſed ipſum matrimonii contractum, & actum generandi:ut ab ipſo procedit,non eo quod ſit malus, ſed quia detrimenta ſecum affert.

7 Ad 1. Argum. ex propoſitis n. 2. conſtat ex dictis n. 5. nam actus de ſe bonus non indiget extrinſeco excuſanti, bene tamen aliquando bono aliquo intrinſeco, quando detrimenta affert, malique ſpeciem præ ſe fert. Ad 2.dico, in matrim. Virginis,& in ſtatu innocentiæ fuiſſe illa bona, cum ſint illi intrinceſa,non dici tamen excuſare illud matrim.per accidens, quia ibi deficiebant detrimenta dicta.

SUMMARIUM.

In quo conſiſtat difficultas, & contrahere parva intentione, an matrim. irritet, num. 8.

An quando intentio contra bona matrimonii, non deducitur in actum ſed mente retinetur, illud irritet: ponuntur duæ opiniones, n. 9 & 10.

Opinio authoris, 11.

An quoad obligationem, & exequutionem, ſint omnia tria matrimonii, bona de illius eſſentia, 12.

*Solvuntur argumenta & explicatur c. Aliquando,*31.*q.*2.*n.*13.*Poſt n.*13. *invenies alia ſummaria.*

8 Quæſtio. II. Qualis finis deſideretur in matrimonio contrahendo, ut validum ſit, an neceſſarium ſit tria matrimonii intendere, ſaltem implicitè, ita ùt non ſit matrimonium, ſi contrahentes ea explicitè excludant? Verbi gratia ſi intendant contrahere, non in perpetuum, ſed ad tempus, quod eſt excludere bonum ſacramenti, id eſt, vitam individuam: vel intendant non generare nec educare prolem, ſed procurare ſterilitatis venena, quod eſt contra bonum prolis: vel intendant negare ſibi invicem corpus, aliiſque concedere: quod bono fidei adverſatur.Nec diſputamus hîc, quando hæc intentio deducitur in pactum: de hoc enim latè agendum eſt libr. 5. Sed quando hæc intentio mente retinetur. Et quidem certum eſt matrimonium minimè irritari ob quemcumque perverſum finem, qui ejus ſubſtantiæ, & tribus bonis dictis minimè adverſetur: & ratio eſt, quia omnes alii contractus & ſacramenta, ex peſſimo fine adjuncto,ſervatis ſubſtantialibus,nunquam annullantur. Sic docet *D. Aug. l. de bono conjug.c.*4.& habetur *c.Solet,*32.*q.*2. & *D.Th.*4.*d.*30. *q.* 1. *a.* 3. quos omnes alii ſequuntur, & id colligit *Abb. c. Tua,de ſponſal. n.* 4. ex eo textu,ubi matrimonium cauſa libidinis contractum ponitur ac validum. Nec adverſantur huic manifeſtæ veritati *D.Bonav.*4.*d.*30.*q.*3.& *Angel. Matrimonium* 2. *n.* 25. ubi dicunt, ſi contrahens tantum quærat copulam extorquere, non eſſe matrimonium:quia addunt,& non uxorem ducere: quod veriſſimum eſt:quia deficit conſenſus ad matrimonium requiſitus.

9 Tota autem difficultas eſt, quando intentio contra bona matrimonii non deducitur in pactum, ſed mente retinetur, utrum matrimonium irritetur. Triplex eſt ſent. I. dicit irritari, ut ſi contrahentes intendant, nec educare prolem, & venena procurare, ad eam impediendam, vel ſibimetipſis debitum negare: ſecus, ſi intendant etiam aliis commiſceri: primum enim pertinet eſſentialiter ad fidei bonum,ſecundum verò, accidentaliter. Probatur ex *D. Aug. l.* 1. *de nupt.& concupiſc. c.* 15. & habetur *c. Aliquando* 32.*q.*2.ibi, *qui contrahunt eo animo, ut vel filios non ſuſcipiant, aut ſuſceptos enecent, non habeant connubium.* 2. quia ad matrim.neceſſarius eſt conſenſus, ſaltem implicitus,in ea,quæ ſunt de ejus eſſentia, ſed prædicta bona ſunt eſſentialia matrim.ſaltem in ſuis principiis, *teſte D. Th.*4. 31.*q.*1.*a.*3.ergo excludens conſenſum in illa,per intentionem contrariam, annullat matrimon. 3. quia illa intentio habita in matrimon. licèt non exprimatur, ipſum irritat, quæ per modum conditionis expreſſa illud dirimeret, ſed hujuſmodi eſt intentio contra bona matrimonii: ergo. Prob. major, quia ſola conditio contra bona eſſentialia matrimonii, illud dirimit; intentio autem contra eadem bona ſimiliter excludit matrimonii eſſentia, ſicut & conditio expreſſa. Hanc tenent *gloſſ. c. Aliquando.*32.*q.*2.*verb. Et ſi ab initio.Turrecrem.poſt.c.Sicut.non omnis.§.His itaque, a.*1.32.*q.*2. *Angel.Matrim.*2.*n.*23. & *ſeq.* Et ex Theologis, *Richard.*4.*d.*31. *a.* 2. *q.* 1. *Waldenſis de ſacr.c.* 131. *Petr.de Soto lect.*26.*de matr. initio.Enriquez l.*11.*de matr.c.*12.*n.*7.

10 II. Sent. docet intentionem contrariam matrimonii ſubſtantiæ, ejuſque bonis mente retentam,non irritare illud: ut ſi quis intendat tantum ad tempus inire matrim. Prob. quia ad matrimonium conſtituendum conſenſus internus, & ſigna externa deſiderantur, nec conſenſus ſine ſignis, nec ſigna ſine conſenſu aliquid operantur: ergo quæcunque conditio nullo ſigno expreſſa, ſed ſola mente retenta, nihil operatur ad irritandum.Hanc tenent *Ant.c.De infidelib.n.*7. *de conſang. Roſell. Matr.n.*3.11.*Syl. Matr.*4.*q.* 5. & 6. *Lancelot. inſtit. juris Canon. l.*2 *de ſponſ.* §.*Sponſalia contracta ſub conditione, verb. Puta,*& aliquis ex Theologis, ut refert *Petr.de Ledeſm.de matrim.q.*48.*art.*2. *dub.* 1. & de propoſito non conſummandi, modo non deducatur in pactum,docent idem *Abb. c. Commiſſum, n.*2.*de ſponſal.* & *ibi Alex. de Nevo, n.* 5. *Prepoſ. n.* 4.

11 III Sent. cui adhæreo, docet contrahentem matrim. debere ſaltem implicitè intendere bonum ſacramenti, quod evenit, quando non habet intentionem contrariam: non tamen eſſe opus ut implicitè intendat alia duo matrimonii bona: quare ſi haberet animum etiam corde re-

tentum, adverſum bono ſacramenti, quia ſcilicet intenderet non contrahere matrim. niſi ad tempus, non eſſet verum matrimonium, ſi tamen haberet intentionem adverſam aliis duobus matrimonii bonis, corde ſolo retentam, nec in pactum deductam, valeret utique ſit: ut ſi intenderet vitare prolem, & habitam non educare, debitum negare, & adulterari. Prob. prior. pars, quia de ratione matrimonii eſt vinculum eſſe perpetuum, ut conſtat ex ejus definitione tradita hoc 2. l. diſp. 1. n. 1. ergo qui intendit matrimonium inire diſſolubile, & ad tempus, verè non intendit matrimonium: cum intentio adverſetur eſſentiæ. Prob. poſterior pars, quia ea intentio, nil attinens ad contractus ſubſtantiam aufert, quia ſi ille velit abſolutè contrahere, obligatur ex vi contractus, ad non agendum aliquid contra prædicta bona, non obſtante ſua intentione. Et confirm. quia ſtat velle obligari ad aliquid faciendum, & adeſſe animum non implendi, ut qui verè jurat animo violandi juramentum: nec ea intentio tollit obligationis valorem, ergo ſimiliter ſtare poteſt matrimon. validum contrahere, cum intentione non ſervandi fidem. Hæc ſent. videtur expreſsè *D. Th. 4. d. 31. q. 1. a. 3. corp. & D. Bon. ibi a. 1 q. 3.* ubi hæc dicunt *ſine bono ſacramenti nunquam eſt matr. at poteſt eſſe ſine fide, & prole, non tamen eſſet matrimonium ſi in conſenſu exprimeretur aliquid contrarium fidei, & proli.* Ecce qualiter tantùm intentionem contrariam bono fidei, & prolis dicunt annullare matrimonium, quando deducitur in pactum. Videtur etiam expreſſè *Adriani, 4. q. 3. de matr. dub 9. §. Reſpondeo ad 1. quod major procedit: in ſol. ad.* 1. 2. *&* 3. & tenet apertè *Palud. 4. d. 39. q. 2. a. 1. concl. 1. n. 4. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 19 ante §. 1. fine Tabiena Matrimonium. 2. q. 3. n. 4. Petr. de Ledeſma, de matr. q. 48. a. 2. dub. 1. Lud. Lop. 1. p. inſtr. de matr. c. 42. § Porrò ex prædictis.*

12 Id tamen obſervandum eſt, aliud eſſe ſentiendum de tribus matrimonii bonis, quoad obligationem, & aliud quoad executionem: nam quoad obligationem, omnia illa ſunt de matrimonii eſſentia: obligantur enim conjuges ex vi matrimonii, ad vitam individuam & reddendum ſibi debitum, prolemque non impediendam, & habitam educandam Et hoc apertè ſentit. *D. Th. 4. d. 31. q. 1. a. 3. corpore* ubi hæc ait *fides & proles ſecundum quod conſiderantur in ſuis principiis, ut pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum ſervandi fidem, ſine quibus matr. eſſe non poteſt, & ſic accipiendo fidem, & prolem ſunt eſſentialiſſima in matr.* Idem *Richard. 4. d. 31. a. 2. q. 2. Tur. poſt c. Sic non omnis §. His itaque a. 2 22. q. 2. Petr. de Led. ſ. prox. citatus.* Imo dicunt optimè *Ricard. & Turr. ibi*, non tantum eſſe bonũ fidei eſſentiale quoad obligationem reddendi ſibi ipſis debitum, ſed etiam quoad obligationẽ ſervandi fidem, non tradendo alteri corpus: cujus contrarium malè dixit *Angel. Matrimon. 3. Imped. 3. n. 11.* Si tamen conſiderentur hæc quoad executionem, & in ſeipſis: ſic bonum ſacramenti, quod eſt indiſſolubile vinculum, eſt de eſſentia ſacramenti matrimonii non autem fides, & proles, ut optimè docet *ibi D. Th.* Hinc fit, ut intentio contraria bona ſacramenti, irritet matrim, non autem intentio contraria bono fidei, & prolis: ſi tamen adverſaretur intentio fidei, & prolis, quoad ſua principia, ſimiliter irritaret matrimonium: ut ſi quis contraheret non intendens ſe obligare ad educandam prolem, vel non impediendam, vel ad ſervandam fidem, eſſet irritum matrimonium: quia cum hæc ſint matrimonii eſſentialia, talis intentio eſſentiam excludit: quod clarè docet *D. Th. d. a. 3.* dum ait, matrim. ſine his bonis conſiſtere non poſſe: & docent *Ricard. Turrecr. & Petr. de Led. ſ. proximè citati.* Sed dices, ſi quis contrahat animo ſe obligandi ad vinculum indiſſolubile, verum eſſe matrimonium, licèt intendat poſtea dimittere uxorem non habitando cum ea: quod idem videtur contingere in bono fidei, & prolis, ut diximus: ergo fruſtra conſtituitur hæc differentia. Reſpondetur, ad bonum ſacramenti minimè pertinere, non ſeparari ab uxore quoad totum, ſed tantum, ut vinculum ſit indiſſolubile: ad bonum autem fidei, & prolis pertinere, non tantum obligationem ad ea ſervanda ſed etiam ipſorum bonorum exequutionem: unde rectè dicit *D. Th.* bonum ſacramenti ſemper eſſe de eſſentia: non verò alia bona: & in hoc verſatur differentia.

Tandem reſpondetur ad argum. propoſita n. 9. 10. Ad 1. primæ ſent. dico id *c. Aliquando*; intelligi quando ea intentio deducitur in pactum. Ad 2. conſtat ex dictis nu. præced. quando enim excluduntur ea bona in ſuis principiis, id eſt, quoad obligationem, irritatur matrim. Ad 3. negatur ma. or, & ad probationem dico, quando intentio eſt contra bonum prolis, & fidei, ut ſunt ſubſtantialia, id eſt, quoad obligationem, ſimiliter irritare: & ideo irritat conditio contraria in pactum deducta, quia prædictum obligationem excludit: quod ſecus eſt de ſimplici intentione. Ad arg. ſecundæ ſent. dico conſenſum ſine ſignis, vel ſigna ſine conſenſu, nihil operari ad conſtituendum matrimonium: ſed utrumque exigi, ad deſtruendum verò alterutrum ſufficere: hic autem deeſt conſenſus legitimus, cùm ille contrarius ſit matrimonii ſubſtantiæ. 13

SUMMARIUM.

Ad quem finem inſtitutum ſit matrimonium, n. 14.
Pulchritudo, divitiæ & alii hujuſmodi fines, qualiter poſſint in matrimonio inveniri, 15.
An ſit lethale peccatum contrahere matrimon ob fines ipſi extraneos: referuntur variæ ſententiæ, n. 16. 17. 18. & 19.
Quando matrim. non contrahitur ratione copulæ, licitum eſt licet non intendatur ſoboles, aut remedium concupiſcentiæ, ut contigit in Virgine, 20.
Qualis culpa ſit dum matrim. ordinatur ad copulam, intendere fines extraneos, 21.
An ſit culpa matrim. ordinare ad paces componendas, 22.
An ſit mortale, ſi contrahens advertens ad finem matrim. principalem alium extraneum illi præferat, 23.
Quid, quando illi fines extranei intenduntur ſecundariò, 24.
An communiter excuſentur à culpa contrahentes ob fines indifferentes, ut divitias, 25.
Quid de fine vitandæ fornicationis, n. 26. & quid quando finis eſt venialis, ut vana gloria, 27.
Quotuplex culpa ſit contrahere ob finem mortalem, 28.
Qualiter peccet contrahens, ſi expreſſa intentione excludat matrim. fines, 29.

Quæſtio III. Quis finis deſideretur in contrahentibus matrimonium, ut culpæ immunes ſint? Egimus de fine neceſſario, neceſſitate ſacramenti, id eſt, ut matrimon. validum ſit: jam diſputandum eſt de fine neceſſario, ut vitetur culpa: & non diſputamus hìc de fine intendendo, in actu conjugali, hoc enim pertinet ad tractatum de debiti redditione, ſed de fine in ipſomet matrimonii contractu intendo eſt quæſtio præſens. Præmittendum eſt matrim. Primariò inſtitutum eſſe à Deo in naturæ officium, ad propagationem ſobolis: unde Adamus ore prophetico, & quaſi explicans primarium matrimonii finem, *Geneſ. 1.* dixit *Et erunt duo in carne una*: ſcilicet per copulam ad generandum, & *Gene. 2.* benedicens Deus ſponſis dixit, *creſcite, & multiplicamini.* Alius autem finis per ſe, non tamen per ſe primus, ſed ſecundarius, ſcilicet remedium concupiſcentiæ, & vitatio fornicationis: juxta illud D. Pauli, *Habeat unuſquiſque ſuam propter fornicationem vitandam.* Et hic duplex finis eſt matrimonii cum ad copulam ordinatur. Alius autem eſt matrimonii finis, ratione ſui, ut eſt contractus, qui eſt traditio poteſtatis corporis alteri conjugi, & mutua animorum conjunctio: ultra hos fines poteſt contrahentes alios extraneos intendere, ut pulcritudinem, divitias, delectationem. 14

2. Supponendum eſt, cum *Caietan. to. 1. tract. 12. de matrim. q. 3.* pulchritudinem, divitias, & alios hujuſmodi fines, dupliciter poſſe in matrimonio reperiri: primò, ut ſint cauſa principalis, & finalis contrahendi, ad quam principaliter tendit, & reſpicit contrahens. 2. ut ſint cauſa ſecundaria, & velut ratio applicationis ad contrahendum, vel ad contrahendum cum tali, licèt ſint cauſa ſine qua non matrimonium iniretur. Ut ſi ſacerdos nollet hodie celebrare, & ut morem gerat amico, celebrat: non eſt finis celebrationis, morem gerere amico, ſed id fuit motivum, & ratio applicationis, & cauſa ſine qua non. 15

His

Digitized by Google

16 His præmiſſis,quadruplex eſt ſent.I.docet eſſe peccatum lethale,contrahere ob fines extraneos, ut pulchritudinem divitias, quando ſunt fines primariò intenti. Prob. quia ſic contrahens irrogat gravem ſacramento injuriam, illud ad extraneos fines dirigens. Hujus ſentent. videtur *D. Th.4.d.30.fine,in expoſitione lit.*ubi ait eſſe peccatum mortale, cum eſt cauſa principalis libido pulchritudinis, ſi eſſet effrænata libido.Sed poteſt exponi, ut nomine effrenatæ libidinis intelligat, quando eſt talis,ut eò animo accedat contrahens ad illam fœminam, ut accederet, quamvis non eſſet uxor. Ejuſdem ſent. videtur *D.Bon.4. d.30.q.3.* ait enim excludi ſacramenti utilitatem, dum quis matrimonium init ad libidinem explendam : ergo ſentit eſſe mortale, ſolum enim hoc fructum ſacramenti impedit:& teneri expreſsè *Ange.Matr. 2. n. 25. & ſeq.* & eidem ſent.videtur accedere *Cov.4.decr.2.p.c.1.§.unic.n. 7.* dicit enim eſſe grave peccatum:& refert pro ſe *Catharinum l.5.contra Cajetan.c.de matrimonio.*

17 II. Sententia ſuſtinet nullam eſſe culpam contrahere ob pulchritudinem, vel alios fines in ſe honeſtos, licèt matrimonio extraneos,quamvis nulla alia cauſa contrahendi ſit. Quia cum finis in ſe honeſtus ſit, non vitiat opus.Sic *Sotus 4 d.30.q.1.a.2.concl. 3. Plaza de delictis,l. 1.c.9.n.34.*ſed DD. pro ſe allegati nil dicunt.

18 III. Sent.dicit,eſſe veniale contrahere principaliter ob vitandam fornicationem.Ducitur, quia perverſio eſt non ordinare rem ad eum finem , ad quem primariò inſtituta eſt.& quia levis eſt abuſio,non excludit culpam venialem ſic *P.de Soto lect.16.de matr §.Secundum præpoſteram.*

19 IV.Sent. docet , nullam eſſe culpam contrahere ob vitandam fornicationem:quia hic eſt finis ob quem inſtitutum eſt matr.poſt Adam lapſum;hanc ſent.ſequi videntur *lex.4.t.2.p.4.& Cov.4.decr.2.p.c.1.§.unico,n.7.* ubi dicunt matr.ineundum eſſe propter ſobolem,vel propter vitandam fornicationem.Et videtur ſupponere *Armil. verb. Matr. n. 66.* dicit enim peccare,qui non ob prolem , vel vitandam fornicationem,nuptias celebrat,& tenet expreſsè *Palac.4. d.31.diſp.2.2.f.690.col.1.§. Hæc ergo ſunt duo,* tenentque multi alii teſte *Pet. de Soto n. præced. alleg.* Et ejuſdem ſent.ſunt,qui dicunt actum conjugalem exercitum gratia fornicationis vitandæ, culpa vacare.

20 Sit tamen I. Concluſio , quando matrimonium non contrahitur ratione actus ſcilicet copulæ conjugalis , tunc licitè contrahitur , quamvis non intendatur ſoboles , nec concupiſcentiæ remedium:ut contigit in matr. B. Virginis.Probat.quia licèt matrimonii in ordine ad actum , ſit finis ſoboles,& remedium concupiſcentiæ,at ſecluſo actu, & ut quidam contractus eſt,finis ejus proximus eſt,mutua animorum conjunctio,ut dixi num 14.& ut eſt Sacramentum,finis eſt ipſa conjugum ſanctificatio ; ergo dum non intenditur copula,licitum eſt ob alios duos fines contrahere.Præterea,quia licitum eſt in aliquo caſu contrahere matr. animo non cõſummandi, ut conſtat ex *c. Commiſſum de ſponſ.*& tamen tunc neuter ex duobus illis prioribus finibus intenditur.Sic *Caiet.t. 1. tract. 12. de matr. q.3.* unde cautè *Petr.de Soto,n.18.allegatus* aſſerens eſſe veniale,non intendere ſobolem,addidit, quando celebratur matrimonium animo utendi illo.

21 II. Concluſio,dum matrim. ordinatur ad copulam, eſt peccatum veniale, ſi non principaliter ordinetur ad ſobolem,vel concupiſcentiæ remedium , ſed alios fines indifferentes,matr. tamen extraneos , ut pulchritudinem , divitias. Prob. eſſe peccatum , quia inordinatio eſt, rem à proprio fine extrahere,& uti ſacramento ad finem,ad quem non eſt inſtitutum. Quod tamen ſit tantum veniale , probatur,nam ſtante hoc fine , ſervatur ſubſtantia, & rectus ordo ad finem principalem qui ſic contrahit, non conſtituit finem illum extraneum in eo conjugio abſolutè, ſed in conjugio tali , ſemper enim manet conjugium ordinatum ad ſuum finem , qui eſt mutua corporum poteſtas ad actum conjugalem , ob ſobolem propagandam. Hæc concluſio eſt contra I.& II ſent.relatas n.16 & 17. & eam tenet *Caiet.opuſc.t.1.tract.11.de matr.q. 3. & in ſum. verb. Matr.c.Contractus matr. poteſt reddi ex 7. capitibus vitioſus,ad fin.verſ.Sextum,cap.Palud.4.d.30.q.2.a.3.nu. 24. D. Ant.3.p.t.1.c.19 §.9.Petr.de Soto alleg.n.18.Enriq. l. 11.de matr.c.4.n.2.Metina l.1.ſummæ,cap.16.§.3.f.231.col.2.Petr. de Ledeſma de matrim.q.48.a.1.dub.2. Vivald. candel. 1 p. de matr.nu.68.*& videtur tenere *Manuel 1. to.ſum. 2. edit. c.242.n.2.* Et ex juriſperitis , *Sylv. Matr. 4. q. 4. Tabiena Matr.2.q.4.n.5.Armilla verb. Matrim.n. 66. Nav. ſum. c. 22.n.79.*& eſſe peccatum ob alios fines celebrare , videtur clarè tenere *Lex.4.t.2 p.4.*ubi dicit matr.eſſe celebrandum propter ſobolem , vel ad vitandam fornicationem , juxta Dei legem:& tenet *Perez.lib.5.ordin.t.1. l. 1.fol. 20. §. Ex quibus infertur.*

Hinc infertur ſimiliter eſſe peccatum veniale , contrahere principaliter ob paces componendas inter aliquos : 22
quia quamvis hic finis in ſe honeſtus ſit , eſt tamen matrim. extraneus, Sic *Palud.D.Ant.Sylv.n.præc. alleg.*

II. Infertur non eſſe admittendam moderationem *Ta-* 23
biena , v. Matr.2.q. 4. n. 5. ubi moderatur concluſionem præcedentem, niſi contrahens matr. dum principaliter finem extraneum intendit,adverteret ad principalem matr. finem:tunc enim mortaliter peccare affirmat. Sed hoc non eſt verum:nam res hæc non eſt adeo gravis,ut culpam mortalem conſtituat:& inordinationem , & ex qua culpa venialis conſurgit,in eo verſari ait *Caiet.quem. n.21. alleg.* quia præponitur fini primario finis ſecundarius, qui debito ordine ſervato poſtponendus erat.

III. Concluſio,ſi fines indifferentes , matrimonio extra- 24
nei,ſint ſolùm cauſa ſecundaria , & applicationis ad contrahendam,nulla eſt culpa,quia nulla eſt debiti finis inordinatio,ſtante enim illo motivo , ſervatur finis matrimonii debitus.Et confirm.quia ſi ſacerdos aliàs non celebraturus hodie , morem gerat amico petenti , applicet ſe ad celebrandum,nullo modo peccat : quia non conſtituit amicum ſuæ celebrationis finem , ſed eſt cauſa ſecundaria,ergo ſimiliter in noſtro caſu. Sic *D.Th. 4. d. 30.fin.in expoſ.litt. Tiraq.l.2.connub.gl.1.n.28.Angel. Matrim.2. n. 25.26.Collectarius c.Ad diſſolvendum, de deſp. impub. Aſtenſis ſum.l.8.t.9.a. 1.fine , Navar.ſum lat.c. 22.num.76. verſ.6.Cov.4.decr.2 p.c.1.unic.n.7.Palud.Caiet.q. 3 D.Ant. Sylv.Petr.de Ledeſ. Enriq. Vivald. Manuel ubi eos retuli, num. 21.*

Hinc infertur communiter excuſari à veniali contra- 25
hentes matr.ob fines indifferentes matrimonio extraneos: quia communiter non eligunt ut fines , ſed ut rationem applicationis ad matrimonium,vel ad matrim.cum tali:& manet finis matrimonii debitus , etiamſi de illo nihil cogitent:quia eo ipſo quod matrim. contrahere intendunt, niſi finem debitum expreſſè ex cludant , illum virtute , & implicitè intendunt.Sic *Caiet.t.1.tract.12.de matr.q.3.Cov. 4.decr.2.p.c.1.§. unico , n. 7.*

IV.Concluſio , quando contrahitur matrim. in ordine 26
ad copulam,ſi contrahentes ſint tales , ut ſecundùm communem ſpem poſſint habere prolem, eſt peccatum veniale contrahere principaliter gratia vitandæ fornicationis: & in hoc caſu eſt vera tertia ſent. relata n. 18. ſi verò non poſſint juxta communem ſpem,prolem generare, nulla eſt culpa:& in hoc caſu eſt vera quarta ſententia relata n.19. Probatur prior pars,quia contra rationis ordinem præponitur ſecundarius matrimonii finis primario. Prob. poſterior pars,quia quando finis primarius eſt impoſſibilis,licitum eſt eligere ſecundarium, non enim id quod eſt impoſſibile,poteſt intendi.Item, quia aliàs ſenes generationi inepti,ſemper peccarent contrahendo. Sic *Palud. 4. d.30. q.2.a.3.n.23.Caiet.ſu. verb. Matr. tit. Contract. matr.poteſt reddi ex 7.capitibus vitioſus,ad finem verſ.Sextum caput.D. Ant.3.p.t.1.c.19 § 8.Angel.Matrimonium 2.num.36.Sylv. Matrimonium 4.q.4.Metina l.1.ſum.cap.16.§.13. fol. 231. col. 2.*

V. Concluſio , contrahere principaliter matrimonium 27
ob finem venialem , ut ob vanam gloriam , eſt culpa venialis

Digitized by Google

nialis:quia talis eſt actus,qualis *c.Cum miniſter* 23.*q*.5. Sic *Nov.ſum.c.*12.*n.*79.*Man.*1.*t.ſum.*2.*edi.c.*241. *n.* 2.

28 Hinc infertur,ſi finis contrahendi ſit lethalis, eſſe ſimiliter lethale contrahere:quod conſtat eadem ratione , & à n emine negatur;immò erit duplex culpa lethalis , altera indignæ ſacramenti receptionis:& altera pravi illius finis: ut bene ait *Pet.de Led.de matr.q.*48.*a.*2.*dub.*2. Immò credo eſſe triplicem culpam lethalem,tertiam deſiderii conſequendi illum malum finem:quia deſiderare rem lethaliter malam,eſt culpa lethalis , diſtincta à ſacrilegio ordinandi rem ſacram ad illam obtinendam.

29 Ultima concluſio ſi contrahentes expreſſa conditione excludant matrimon,finem,peccant lethaliter:quia ſacrilegium eſt gravis injuriæ ſacramentis illatæ,expreſsè excludere finem,ad quem inſtituta ſunt.Sic *Tab. Matr.* 2 *q.*4.*n.* 5.*Enriq.lib.*11.*de matr.c.*4.*n.*2. *Pet.de Led.de matr. q.* 48. *art.*2.*fine.*

DISPUTATIO XXX.

Utrùm ſatis ſit ad matrim. conſenſus internus?

SUMMARIUM.

Non ſatis eſt internus conſenſus:& explicantur c.Cum locum, & c. Tuæ de ſponſal. 1.
Opinio aſſirmas externa ſigna eſſe tantùm conditionem ſine qua non:& ita Deo revelante utrique conſenſus,eſſe matr. 2.
Contrario verior, 3.
Et ſolvuntur argumenta. 4.

1 RES eſt certa inter Catholicos , non ſatis eſſe conſenſum internum,ſed oportere verbis, vel ſignis exprimi.Cujus contrarium tenuit Wiclef , quem latè impugnat *VValdenſ.de ſacr.c.*132.& ratio eſt,quia ſi conſideretur matr.ut eſt contractus, cum celebretur inter homines interiora cordis ignorantes , petit ſigno externo internum conſenſum aperiri,ſi autem ut eſt ſacramentum, de ratione ſacramenti eſt,eſse ſignum ſenſibile.Nec obſtant *c.Tuæ,* & *c.Cum locum de ſponſ* ubi habetur ſolos conſenſus efficere matr.& verba neceſsaria eſse quoad Eccleſiam : quia dupliciter reſp.1.ſatis eſse ſolum conſenſum,id eſt,non deſiderari verba determinata,ſicut in aliis ſacramentis , ſed ſatis eſse quibuſcunque verbis,vel ſignis conſenſus interni patefaciant,& exigi verba ad faciliorem probationem in foro externo.Vel 2.dic.dictionem excluſivam , non excludere concomitantia , & ita minimè excludere expreſſionem per ſigna externa , quæ concomitatur ipſum conſenſum in omni humano contractu:& ita *Alex. III.c. Licet de ſponſ.duorum* ubi dixit legitimum conſenſum efficere matrimonium:ſubdit,quaſi id explicans,*ita quod unus alterum in ſuo mutuo conſenſu verbis expreſsè recipiat.*

2 Difficultas autem eſt,an externa ſigna ſolum ſe habeant ad conſtituendum matr. tanquam conditio ſine qua non, quaſi per illa innoteſcant mutui conſenſus, & ita ſi Deus eos contrahentibus revelaret , eſſe matr. abſque aliquo ſigno externo.Qualem affirmant , quia (ut hoc lib.diſp.11. n.28.dixi)quando contrahitur inter abſentes per procuratores,expreſſio conſenſuum abſentium facta per procuratorem,eſt tantùm conditio ſine qua non , per eam enim innoteſcit voluntas abſentium:ergo ſimiliter,quando contrahitur inter præſentes , expreſſio conſenſuum erit conditio,ſine qua non,ut utrique conſtet mutua voluntas,& ſubinde conſtanti per Dei revelationē,erit matr.Sic *Major.* 4.*diſt.*26.*q.*1.*ad* 3. & dixit probabile *Veracr.*1.*p.ſpec. a.*3.

3 Sed probabilus eſt eſſe de ratione ipſius contractus: quare matr.minimè conſiſtere Deo revelante utrique mutuos conſenſus.Prob.quia in matr. eſt exterior corporum traditio , hæc autem fieri nequit per actus internos, ergo. Prob.minor , quia votum internum non eſt traditio , nec profeſſio,non ob aliud,niſi quia ad perfectam traditionem requiritur perfectus actus humanus conſtans interno, & externo conſenſu,2.quia matr.ut eſt ſacramentum, neceſſariò & intrinſecè eſt ſenſibile ſignum , ea enim eſt ſacramenti definitio:ergo ut eſt contractus : nam Chriſtus non mutavit ſacramenti matr.ut eſt contractus , naturam, ſed ad ſacramenti eſſe elevavit. Et ita hanc partem ſuſtinent *Almain* 4.*d.*15.*q.*2.*Victoria ſum.de mat.n.*250.*Sot.*4.*d.*27.*q.*1.*a.*3.*conc.*1.*verſ.Veruntamen.Led.*2.*p.*4.*q.*37.*a.*2.*fol.*448 *col.*4.*Pala.*4 *d.*27.*diſput.*1.*f.*568.*col.*2.*Angles flor* 1.*p. de matr.q.*1.*de eſſentia matr.d.*27. *diſſic.* 1.*f.*528.*Petr.de Led de matr.q.*45.*a.*2.*dub.*1.*ante ſolut.ad argumenta.*

Ad arg.contrarium propoſitum n.2. dico expreſſionem conſenſuum,ut preficiſcitur ab ipſis contrahentibus , eſſe de matrimonii eſſentia tanquam materiam , & formam ipſius:ut autem explicatur per procuratorem, eſſe tantum conditionem ſine qua non,quare dicendum eſt externam expreſſionem ſemper eſſe de eſſentia,ſive inter præſentes, ſive inter abſentes celebretur matrimonium. 4

DISPUTATIO XXXI.

Utrùm ſufficiat conſenſum matrimonialem ſignis exprimi,vel neceſſariò verba deſiderentur?

SUMMARIUM.

*In quo verſetur difficultas,& quot quæſtiones ſint diſputandæ, n.*1.
Utrum in potentibus loqui ſint neceſſaria verba, ut valeat matrim. referuntur tres ſententiæ ,n. 2. 3 *&* 4.
Verbum,Debet,importat neceſſitatem,& quod neceſſarium eſt , formam importat , 2.
*Expreſſum non dicitur quod ſit per aliquod ſignum,vel generalitatem,*3.
Ponitur verior opinio , n. 5. *& ibi nihil refert quid in æquipollentibus fiat ,*
*Solvuntur argumenta & explicantur c. Tuæ , c.Conſultatione & c.tenuit de ſponſ. & c.Licet,de ſponſa duor.n.*6.*& ibi ,neceſſarium non quoad ſubſtantiam,ſed quoad probationem,poteſt per æquipollens impleri:& quando reſponſum,vel epiſtola principis conſtituat jus.*
*Utrum ſit ſacramentum matrimonium ſignis contractum : ponitur opinio negans,*7.*& affirmans ,* 8.
Utrum ſit aliqua culpa ſolis ſignis contrahere : ponitur quædam opinio, 9.*& contraria verior ,* 10.
Per quæ verba aut ſigna contrahatur matr. & an ſatisſit parentes vel alios nomine ſponſorum reſpondere,vel remiſſive , 11.
Uter conjugum debeat priùs interrogari,& verba proferre, 12.

IN loquela carentibus dubitat nemo,ſatis eſſe ſigna:cum id expreſſum ſit *c.Cum apud,*& *c.Tuæ,de ſponſ.* Verſatur 1
autem difficultas in potentibus loqui:quare 3. quæſtiones diſputandæ ſunt.I.an verba ſint neceſſaria,ut matr.valeat. II. an matr.ſolis ſignis contractum ſit ſacramentum. III. an ſint de neceſſitate præcepti verba.

Quæſtio I.an verba deſiderentur ut matr. valeat? Quadruplex eſt ſent I.tenet in potentibus loqui,verba ita eſſe neceſſaria , ut ſolis ſignis celebratum matrimonium , ſit prorſus nullum.Fundamentum hujus ſent. in eo conſiſtit quod Eccleſia ſtatuit hoc impedimentum dirimens matr. in potentibus loqui,quando ſcilicet , ſolis ſignis contrahunt :& ſic licet ſtando in jure naturæ validum eſset matrim.hoc,ſicut eſt validum in mutis:at jureEccleſiaſtico eſt irritum : quod ex ſequentibus probatur. 1. *ex c. Tuæ , de ſponſ.*ibi,*matrim.in veritate contrahitur per legitimum conſenſum ; ſed neceſſaria ſunt quantum ad Eccleſiam verba conſenſum exprimentia:nam ſurdi,& muti poſſunt contrahere ſine verbis,& pueri ante annos legitimos per verba non contrahunt,cum intelligantur minimè conſentire* , ubi pondero, verba eſſe neceſſaria quoad Eccleſiam,id eſt,jure Eccleſiaſtico, & quod neceſsarium eſt,formam importat , hac enim ratione probant, *Avend.reſp.*14 *n.* 2. & *Mat.* multos referens *l.*5.*recop.t.*1.*gl. n.* 6. *&* 7. ſolemnitatem requiſitam per illam legem , inducere formam : quia utitur illa lex verbo,Debent eſse teſtes , quod verbum importat neceſſitatem : ſi ergo textus requirit verba pro forma, quamvis ſigna verbis æquipolleant , non ſufficient , quia forma per æquipollens impleri non poteſt , ut latè probavi hoc 2.lib.diſp.11.n. 19. Et confirmatur , quia textus conſtituit diſcrimen inter mutos , & valentes loqui , quod in illis ſigna ſufficiant , in his autem verba deſiderentur : ſi tamen in utriſque ſatis eſsent ſigna,nullum eſset diſcrimen. 2.probatur ex *c.Licet,de ſponſa. duor,*& *c.Si inter, de ſponſ.* ubi

Digitized by Google

ubi dicens Pontifex matrimonium conſenſu iniri, quaſi id temperans, ſubdit, ita ut unus alterum verbis conſuetis expreſſè recipiat, utroque dicente, expreſſum autem non dicitur quod per ſigna, vel ſub generalitate fit, ut notatur c. 2. de reſcr. in 6. & Clem. appell. de appell. 3. quia c. Conſultationi. de ſponſ. ponderat Pontifex, cũ verba protuliſſent. 4. quia in matrimonio ſpirituali verba ſunt neceſſaria, c. Cum inter canonicos, & c. Quia propter, de elect. ubi in Epiſcopi electione, quæ matrimoniũ ſpirituale eſt, requiruntur verba: & notat Everard. loco à matr. carnali, n. 10. ergo ſimiliter in matr. carnali: valet enim argumentum à matr. ſpirituali ad carnale: ut latè probat Everard. loco à matr. ſpirirtuali. Hanc ſententiam tenent ex juriſperitis, gl. c. Tua nos, verb. Nec forma, de ſponſ. & l. Cum noviſſimi, C. de præſ. 30. vel 40. annorum, verb. Solam, & ibi Bald. n. 7. & idem Bald. l. Ad recognoſcendos, n. unic. C. de ingen. & manumiſ. & conſ. 165. vol. 2. Barth. c. Nuptias n. unic. ff. de reg jur. Goffred ſu. 1. de ſponſ. n. 12. Vincent. quem refert Lapus alleg. 57. Innoc. c. Tua, de ſponſ. paulò poſt princ. & ibi Calder. & conſ 5. tit. de ſponſ. & Præp. d. c. Tua, cenſet eſſe probabilem: nam latiſſimè quæſtione hac diſputata, à n. 3. ad. 9. ſolvit utriuſque partis arg. concludens nihil eſſe certum: eandem tenent. Paul. l. Ex facto, n. 3. ff. de vul. Alex. conſ. 143. n. 1. l. 4 Henr. c. Si rector verſ. Opera, d. 43. Additio Ant Franciſci ad Panorm. c. 1. de ſponſ. verſ. Circa hoc an conſenſ. patris, Tiraq. de leg. connub. gl. 7. verb. Exprez n. 17. Barbat. conſ. 6. num. 12 fin. l. 1. Gozad conſ. 77. n. 9. & 14. Joan. Lup. de matr. 1. p. n. 4. & ſeq. Ant. Pata inter conſ. matr. Zileti, conſ. 68. n. 10. Steph. de Bonacurſis inter eadem conſil. conſ. 9. n. 2. Zanetus de differen. juris civil. & can. differ. 144. n. 219. habetur 4. vol. tractatuum, & videtur cenſere eſſe probabilem Gr. Lop. l. 5. verb. Por palabras, t. 2. p. 4. dicit enim rem eſſe dubiam, propter varias opiniones: & tandem Zephalus dixit, hanc ſent. eſſe indubitatam poſt Trid. ſeſſ. 24 c. 1. de matr. conſ. 540. n. 49. & 47 vol. 4. Et ex Theologis, Ricard. 4. diſtinct. 27 a. 1. q. 3. corp. & ad 1. & videtur tenere Duran. 4. diſt 27. q. 1. nam init. & in ſol. ad 2. dicit requiri verba, vel ſigna vicem verborum gerentia: at in fine corporis hæc, ait, requiruntur verba, vel nutus, qui in mutis gerunt vicem verborum.

II. Sententia docet præcedenti tractatu de matr. contra-
3 hendo, verba non deſiderari: ſecus eo non præcedenti. Sic Innoc. c. Atteſtationes, de ſponſ. imp. fin. Joan. Ant. c. Tuæ, n. 6. de ſponſ. & ibi Henricus n. 3. Lapus alleg. 57. n. 17. verſ. Venio ad 3. Boerius dicens communem conſ. 35. n. 1.

III. Senteniia ait, altero verba proferente, ſatis eſſe
4 alterius ſigna: ſecus, ubi conjux uterque ſolis nutibus conſenſum exprimeret. Sic Jaſ. l. Si ſtipuler. §. Si in locando, n. 1. ff. de verb. obligat.

Ultima Sententia, quam prorſus tenendam exiſtimo,
5 docet ſatis eſſe in quibuſcunque ſigna conſenſum exprimentia. Hæc ſent. probatur à Soto, & communiter, quia cum rei eſſentia invariabilis ſit, ſi verba eſſent de matrimonii ſubſtantia, non poſſet inter mutos conſiſtere matrim. Sed hæc ratio nihil probat, intendunt enim adverſarii Eccleſiam irritaſſe matrim. abſque verbis contractum invalentibus loqui: ſecus autem in mutis, quod optimè facere potuit. Et ideo omiſſa hac ratione, probatur 1. quia Chriſtus noluit magis materiam, & formam hujus ſacramenti determinare, quàm ad rationem contractus eſſet neceſſarium, id enim ſatis erat ad hujus ſacramenti ſignificationem: ſed ad rationem contractus ſatis eſt, ut mutua contrahentium voluntas ſignis manifeſtetur, ergo. Sed dices id eſſe verum ſtando in lege divina, Eccleſiam autem irritaſſe, quando ſine verbis contrahitur. Sed contra: quia cum jus divinum corrigat ea lex Eccleſiaſtica, irritetque contractum valde favorabilem, pro cujus valore in dubio ſententia ferenda eſt, ut latè dixi l. 1. diſp. 18. n. 5. oporteret ut expreſſiſſimis verbis irritaret: textus autem quibus contraria ſent. innititur, obſcurè ſatis id faciunt, ſi verum eſt irritare, ut conſtabit ex ipſorum ſolutione proponenda n. 6. Et confirm. quia textus capitalis cui ſent. oppoſita innititur eſt, c. Tuæ, de ſponſ. quod quidem potius probat hanc ſententiam: nam conſultus ibi Pontifex, an verba ſint neceſſaria ad matrim. reſpondet ſolum conſenſum legitimum requiri: & non intelligit de conſenſu interno, ut probavi diſp. præc. n. 1. ſed de conſenſu explicito verbis, vel ſignis: quod manifeſtè prob. ex verſ. Nam & mutus, ibi enim aſſignans rationem ad comprobandum ſolum conſenſum ſatis eſſe, ſic ait (nam & mutus ſine verbis poteſt contrahere,) ſi enim non intellexiſſet, ſolum conſenſum verbis, vel ſignis explicitum ſufficere: ille verſiculus non bene correſponderet præcedentibus, nulliuſque rei rationem redderet. Nec obſtat Pontificem addidiſſe, verba eſſe neceſſaria, quoad Eccleſiam, quia non credendum eſt ſtatim Pontificem ſe correxiſſe, juxta l. Nam ad ea, ff. de cond. & demonſtr. eo vel maximè, quia non dixit abſolutè eſſe neceſſaria verba, ſed quo ad Eccleſiam, hoc eſt, quoad faciliorem probationem in foro externo Eccleſiæ 2. Probatur ex c. Ex partu, de reſt. ſpol. ubi textus matrimonii titulum probandum eſſe decidens, aſſignat rationem, his verbis, cum per ſolam traductionem, quam non preceſſère ſponſ. vel conſenſus legitimus, nullum introducatur vinculum matrim. & ita videtur velle ſponſalia, id eſt, verba, vel conſenſum legitimum ſine verbis ſufficere: natura enim alternativa eſt, ut altera pars ſufficiat, c. Inter cæteras, de reſcript. 3. quia profeſſio religionis, quæ matrimonium ſpirituale eſt, ſolis nutibus fieri poteſt, ut ſit profeſſio tacita per habitus delationem, c. Vidua, de reg. ergo & matrim. carnale: valet enim argumentum ab illo ad hoc: ut latè docet Everard. loco à matr. Spirituali. 4. quia verba requiruntur, ut denotent conſenſus, hi autem exprimi poſſunt per alia ſigna, ergo ea ſufficient: nihil enim refert, quid ex æquipollentibus fiat, c. Licet ex quadam, de teſt. maximè cum factis magis exprimatur voluntas, c. Dilecti, de appell. l. De quibus, ff. de legib. 5 quia patre conſenſum exprimenti puellæ præſentis, & tacentis nomine, eſt verum matr. c. unico, §. fin. de de ſponſ. impub. in 6. cujus rationem reddens D. Th. 4. d. 27. q. 1. a. 1. quæſt. 2. ad 3. inquit, quia verba parentum reputantur puellæ; eſt enim ſufficiens ſignum, quod ſunt ejus ex quo non contradicit, ergo non requiruntur verba expreſſa, ſed ſatis ſunt ſigna. Et c. Is quidem, de ſponſ. deciditur matrim. contrahi copula ſubſequuta poſt ſponſalia, & tamen ibi nulla ſunt verba conſenſum de præſenti exprimentia, ſed ſolo ſigno manifeſtatur. Et c. fin. de conjug. ſervorum, textus ponderat, nec facto, nec verbo conſenſit, ergo ſentit ſatis eſſe facto, quod ſignum quoddam eſt, conſentire. Tandem quia ſi verba eſſent matrimonii eſſentia, non pateretur pia mater Eccleſia, tamdiu ignorantiam eſſe circa rem graviſſimam, ſed clarè id explicuiſſet: quod tamen hactenus clarè non explicuit: immò Conc. Florentinum in decreto de ſacramentis, cùm ſingula ſacramenta ſigillatim exponeret, dixit ſic, conſenſus per verba regulariter expreſſus, facit matrim. ubi non dicit verba eſſe neceſſaria, ſed oppoſitum denotavit, dum non dixit ſemper adhiberi verba, ſed regulariter, id eſt communiter. Et ita ex Theologis videtur tenere D. Th. 4. d. 27. q. 1. a. 2. quæſt. 2. ad. 2. & 3. & tenent Palud. d. 27. q. 2. a. 3 n. 17. Major. ibi q. 1. Supplem. Gabrielis ibi, a. 2. concl. 3. & 4. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 19. §. 1. Victoria ſu. de matr. n. 250. Sotus 4. d. 27. q. 1. a. 3. concl. 2. verſ. Ex hujuſmodi. Cano l 8. de locis, c. 5. ad 3. Petr. de Soto lect. 3. de matr. §. Primum igitur & §. Requiritur igitur. Vigerius lib. inſtit. c. 16. §. 7. verſ. 6. Led. 2. p. 4. q. 47. a. 3. & a. 2. 2. f. 448. col. 4. Catech. ad parochos, ubi de matrim. §. Sed illud maximè Bellarm. l. 1. de matr. c. 8. ad 2. objectionem, Verac. 1. p. ſpec. a. 3. & append. ad ſpec. dub. 3. propoſ. 2. Enriq. l. 11. de matr. c. 2. n. 9 Suarez 1. to. de ſacr q. 60. a. 8. diſp. 2. ſect. 1 & 2. Gama tract. de ſacr. præſtant. damnatis ad mortem. q. 4. n. 6. Palacios 4. d. 27, diſ. 1. fol. 563. col. 1. & 568. col. 1. & 569. col. 1. Angles Floribus, 1. p. de matr. q. 1. de eſſentia matr. d. 27. a. 1. diff. 1. & 2. f. 528. Griſala, verbo Matr. n. 15. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 35. fol. 1020. & c. 39 f. 1055. col. 2. Vivald. candel. de matr. n. 37. Bart. à Ledeſma dub. 17. de matr. fol. 1271. Pet. de Ledeſin. de matr. q. 45. a. 2. dub. 2. Manuel. 1. to. ſu. 2. edi. c. 216. n. 5. Vega l. 3. ſu. caſu. 151. Et ex juriſperitis

gloſſ.

Digitized by Google

gloſſ.c.Sufficiat 27.q.2.initio,& c.Si initio,de ſponſ verb.Dicente.& c.Tuæ,eod.tit.verb.Verba, ubi *Hoſtierſ. ſuper verb. De præſenti,& ſum.tit.de matr.§. Qualiter contrahantur, n.* 10.& 11.*Ant.c.Tuæ,n.*8.ubi *Card.prope fin.Anch.n.*3.*Abb. n.*3.*Alex.de Nevo,n.*15 *idem Card.dict.c.Si inter, n.* 4. ubi *Abb.n.6.idem Abb.c.Ex parte,de reſt. ſpol. num.*8.& 28.& *ibi Ant Franc.& Sapia.in add. ad eundem , idem Alex. de Nevo,inter conſ.matr.Zileti,conſ.*35.*n.*2.*Alc. l. Si finita. §.Meminiſſe,fin.*3.*de nov.oper.nunc.Socin.jun.conſ.* 29. *n.* 2. & 3. *vol.*2.*Ripa l.Ex facto, n.* 1. *ff. de vulga. & ibi Aret. Crottus repet.l.*1.*in princ.n.*9.*ff. de verb. obl. Selva referens Cyn Baldum,Petrum,Jacob.de Ravenna,* idem tenentes , *de jurejur.*1 p.q.1.*nu.*2 *Nicolaus Plove tr.de ſacram.* 7. p. c.2. *n* 9.*verſ.& dicit.Boërius deciſ.*1.*n.*18. *Aretin.* dicens communem.*conſ.*13.*Cagnolus,l.Nuptias,n.* 7. *ff. de reg. jur. Galiaula l.*1.*in pr.n.*75.*& ibi Jac.de Nigris , n.* 32. *ff.de verb. oblig Nicol. Mozius tr. de contr. rubr.de ſponſ.t.de ſubſtant. ſponſal.n.*4 *& de matr.t.de ſubſtant.matr.n.*2. *Everard.loco a matr.carnali,n°*10.*verſ.Secundo differunt.Roſell. Matr.* 3. *n.*2.*Ang.Matr.*2.*n.*5.*Sylv.Matrim.*2.*q.*7.*Tab. Matrim.*2. *q.*8.§.9.*Nav.ſum c.*22.*n.*20. & videtur tenere *Lex* 5.*t.*2. p.4. ibi,*conviene que lo hagan por palabras, para que ſe pueda probar* : & docet *ibi Greg.Lop.verb.Por palabras, Brun. de ſponſ.concl.*14.*n.*2 *Cov.*4.*decl.*2.*p.* 3. *initio , num.* 1. *Villalob.in comm.lit. M.n.* 54. *& ſeq. Ant. Gab. in mea edit. to.*2.*comm.verb.Matr.l.*11.*f.*66. *Nic. Capiterreus tr.de numero teſtium in teſt.*1.*c.p* 10.*à n.*93. *Ant.Cuc.l.*5. *inſt. majo. t.*11.*n.*32.*Maſc.de prob concl.*1024.*nu.*2.*Matienz.l.*5. *rec. t.*1.*rubr.gl.*1.*n.*22 *Spino ſpec.teſt.gl.*15.*n.*3. & 13. *Humada ſuper partit.*1.*t.*1.*l.*2 *gl.n.* 20.

6 Ad 1.argum.ex propoſitis n.2.reſpondent aliqui,Pontificem *eo c.Tuæ,*non conſtituere novum jus : eo quod privatæ conſultationi reſpondeat. Sic *Abb.ibi, n.*3. *Alex. de Nev.n.*15.*Præp.n.*4 *initio,in ſol.ad* 7. ubi advertit principem non conſtituere jus reſpondendo conſultationi particulari, niſi ex verbis,vel ſubjecta materia aliud appareat *Tab.Matr.*2.*q.*8.*n.*9.*fin.* Sed hæc ſolutio diſplicet : veriùs enim eſt principem in reſponſionem conſultationi privatæ legem generalem conſtituere:ut conſtat ex *c* 1.*d.*19. ex quo liquet epiſtolam Pontificis aliquod dubium interpretantem,cenſendam eſſe decretalem , & docet gloſ.*c Ex tua,verb.Conſultationi de filiis presb.*conſtat etiam ex *l.fin. C.de leg.*ubi id notat *Paul. n.* 3. ad quod confirmandum alios textus, & DD.refert idẽ tenens *Burg. de Paz procœm. leg.Tauri,n* 459.*& ſeq.*ubi magis indubitatum cenſet hoc eſſe in epiſtola Summi Pontificis , quàm aliorum principum,& *n.*454.cum aliis concludit,reſponſionem, vel epiſtolam principis ad juris declarationem promanantem conſtituere legem generalem:per *legem* 2.*C.de leg.* ibi *vel conſultatione.* Ideo melius reſpondetur,ut explicui n.præc. verba eſſe neceſſaria quoad Eccleſiam,id eſt,quoad clariorem probationem : ut bene *Ant. ibi, n.*8.*Card.prope finem. Pan.fine,Alex de Nevo,n.*15.*Præp.n.*6.*gl.c.Sufficiat init* 27 *q.*2.*& lex* 5.*tit.*2.*p* 4.quare non excluditur alius probandi modus:quod enim neceſſarium non eſt quoad ſubſtantiam,ſed quoad probationem,poteſt per æquipollens impleri:ut benè docet *Card ibi.* Vel poteſt dici , verba eſſe neceſſaria:id eſt,utilia ad meliorem probationem:ſic *Card. & Præp.ibi,Cov.*4.*decr.*2.*p.c.*4 *init.n.*1. Qui etiam explicat verba eſſe neceſſaria,id eſt,ſigna,inter quæ verba obtinent principatum.Ad confirm. nego id diſcrimen ſtatui , ſed Pontifex ſtatuere voluit non eſſe neceſſaria verba , idque probat,eo quod multi abſque verbis contrahere poſſunt. Ad 2.deſumptum ex *c. Licet,& c.Si inter,*dico ea verba,per quæ contrahitur matrimonium , non proponi ad certam formam præſcribendam,ut bene docet *Præp.d.c.Tuæ, n.* 6. *ad fin.*ſed ampl.gratia,quod regulam non arctat , *c.* 1. *Ne cleric.vel monac.* Ad 3. dico *eo c. Conſultationi,* narrari factum,quod contingit;non autem ut jus importetur. Ad 4.dico plurimas eſſe differentias inter utrumque matrimonium,quas latè proſequitur *Everard. loco à matr. carnali,& n.*10. hanc conſtituit.Et præterea in aliquo matrimonio ſpirituali , ut profeſſione , verba non requiruntur: ut oſtendi n. præcedenti.

Quæſtio II. Utrum matrim. ſolis nutibus contractum, ſit ſacramentum?Aliqui negant, quia *Florentinum in decr. de ſacram.*docet omnia ſacramenta conſtare rebus, & verbis.Et confirm. quia aliàs abſolutio , & baptiſmus poſſent ſolis ſignis celebrari.Sic *D.Th.*4.*d.*1.*q.*1. *arg.* 5 *juncta ſol. Sotus* 4.*d.*26.*q.unic.lit.L* §.*Sed hic eſt dubium, Cano l.* 8. *de loc.c.ad* 3. 7

Sed contrarium tenendum eſt Quia(ut probavi hoc 2. 8
l.diſput 51.n.27.)omne matrimonium fidelium eſt ſacramentum : & idem tenet dicens eſſe commune omnium Theologorum & Juriſperitorum,*Enriq.l.* 11.*de matr.c.* 2. *n.*6.*comment.lit.N.Man.*1.*tom.ſu.edit.c.*216.*n.* 5. Nec obſtant adducta in contrarium : quia Florentinum intelligit conſtare omnia ſacramenta verbis vel aliquo gerenti vicem verborum:ut ſunt ſigna in matrimonio:& ita ipſummet loquens de matrimonio,dixi regulariter verbis conſtare ad denotandum non ſemper requiri. Nec eſt ſimile de aliis ſacramentis.quia matrimonium eſt contractus, de cujus natura eſt,ut poſſit etiam nutibus celebrari.

Quæſtio III. Utrùm ſaltem verba ſint de neceſſiate præcepti?Aliqui affirmant: dicúntque præceptum hoc ſtatui *c.Si inter de ſponſ. & c.Licet, de ſponſa duorum,*ibi , *ſi inter virum,& uxorem legitim.conſenſ. interfuerit , ita quod unus alterum verbis conſuetis recipiat.*Sic *Petr.de Led. de matr. q* 45.*a.*1.*concl.*2.*Man.*1.*to.ſum.*1. *edit. c.* 216. *n.* 5. *Enriq.* licèt non ita abſolutè , dicit enim aliquo modo videri de Eccleſiæ præcepto *l.*11. *de matr.c.*2. *n.* 6. fatetur tamen *in comment.lit. M.*eſſe ſolum veniale ſignis contrahere;idem *Petr.de* Led.*d.art.*1.*concl.*3.quia res eſt levis.

Mihi tamen multò certius eſt , nullum eſſe de hoc Ec- 9
cleſiæ præceptum,quia textus citati id non probant , ſolum enim narrant factum , & exemplificativè loquuntur: ut benè docet *Præ.c.Tuæ,n.* 6. *ad fin. de ſponſ.* & ita videtur tenere *Sot.*4.*d.*24.*quæſt.*1.*a.*3.*conc.* 1. 2. *verſ. Ex hujuſmodi,*ubi æquum eſſe ait verbis contrahere ; ſi autem eſſet præceptum , non ita loqueretur:idem videtur ſequi *Lex* 5. *tit.*2.*p.*4 ibi,*conviene que ſe haga per palabras, para que ſe pueda probar.*& tenent *Veracr.*1.*p ſpec. a* 3. *ad fin. Palacius* 4. *d.* 27. *diſp.*1.*fol.*569.*Bart.a Led.dub.* 13. *matr.f.* 1271.Fateor tamen culpam eſſe venialem non exprimere verbis,ſed ſolis ſignis conſenſum, niſi juſta cauſa excuſaret:Quia à recta ratione alienum eſt in hoc graviſſimo contractu,non exprimere conſenſus commodiori modo poſſibili,verba autem melius & clarius,quàm ſigna,conſenſus exprimunt:& ita fatentur *Veracr.& Bart.a Led.*qui bene hoc intelligit, dummodo externa ſigna ſufficienter conſenſum exprimant:aliàs eſſet mortale,ſi conſenſus redderetur dubius,unde ſcandala litéſque oriri poſſent:idem docet *Enriq.n.præced.alleg.*dicit enim non eſſe mortale,ſecluſo ſcandalo.

Quæ autem verba ſufficiant ad matrimonium conſti- 10
tuendum,dixi lib.1.diſp.18.& ſeq.& quæ ſigna,diſp. 22.& an ſatis ſit parentes,vel alios nomine contrahentium reſpondere,dixi diſp.23.eod. l 1.

Uter autem conjugum debeat priùs interrogari,& verba proferre:dic.breviter nihil referre , uter illorum incipiat:quia licèt *c.Si inter de ſponſ. & c.Licet , de ſponſa duo,* prius verba non proponantur , id tamen narrativè fit , & non diſpoſitivè.Sic *Joan.And.d,c.Si inter,n.*3.*Ant.n.*3.*Card.in.ibi initio,Cov.*4.*decr.*2.*p.c.*4.*initio,n.* 6. qui dicit honeſtum eſſe,ut priùs fœmina interrogetur : ſed melius *Joan. Andr.Ant.& Cardin.*dicunt honeſtius eſſe à viro initium ſumere:quia in iis teſtibus prius verba viri proponuntur: tum , quia vir caput eſt, tum etiam , quia fœminæ verecundiæ ſubjectiores ſunt.

DISPV

DISPUTATIO XXXII.

Utrùm neceſſarium ſit utriuſq; conjugis conſenſum, ſimul abſque temporis intervallo præſtari?

SUMMARIUM.

Quo t quæſtiones tractandæ ſint. n. 1.

Opininio aſſerens neceſſe eſſe ſimul præſtari, 2.

Et contraria verior, 3.

An credendum ſit, quando alter non ſtatim conſenſit alteri dicenti ſe revocaſſe conſenſum, 4.

Solvuntur arg & explicatur, c. Si inter de ſponſ. 5.

An ſufficiat quodcumque temporis intervallum: ponitur opinio affirmans, 6.

Contraria verior, 7 & ibi qui quando contrahitur per procuratorem.

Quando conſenſus alterius fuit minùs legitimus, ut fictus, vel metu extortus, an ſufficiat poſtea conſentire: ponitur opinio negans, 8. & contraria verior, 9.

Valet argumentum à fortiori, 8.

Non requiritur tunc intimari aliquid alteri conjugi, ſed ipſo ignorante poteſt innovari conſenſus, 10. & an ſatis ſit internè renovari & quid quando utriuſque conſenſus nullus fuit ratione metus, vel quia fuit fictus, 11 & ibi quid in ſponſalibus fictè contractis.

An ſatis ſit quacumque temporis diſtantia intercedat, 12. & an requiratur coram parocho & teſtibus, 13.

Utrùm qui fictè profeſſus eſt, aut invalidè ratione metus, poſſit actu alterno validè profiteri, 14.

Et ſolvuntur argumenta, 15.

An hæc ſint per Tridentinum correcta, ponitur opinio affirmans, 16. & contraria, 17.

1 QUatuor quæſtiones agitandæ ſunt. I. an neceſſe ſit conſenſus eſſe ſimul. II. an ſufficiat quodcumque temporis intervallum. III. de fictè conſentiente, vel metu, an poſſit matrimonium prius validum ſufficere denuo conſentiendo. IV. an hæc correcta ſint per Tridentinum.

2 Quæſtio I. Utrum neceſſarium ſit conſenſum utriuſque conjugis ſimul tempore præſtari? Duplex eſt ſent. I. affirmat. Quia in aliis contractibus id requiritur, teſte *fil. l. Conſenſu, verb. Conſentire, ff. de act. & obl.* 2 quia in aliis ſacramentis ſimultas materiæ, & formæ requiritur: conſenſus autem verbis expliciti, ſunt materia, & forma hujus ſacramenti: ut dixi hoc 2. l. diſp. 5. num. 3. quia *l. Continuus, ff. de verb. obl.* petit textus contrahentes ſibi ipſis reſpondere, antequam ad alia divertant. 4. quia *c. Si inter de ſponſ.* requiritur mutuus conſenſus, qualis non eſt, dum inter conſenſus ipſos mora temporis intercedit. Sic *Speculator, t. de ſponſ. §. 1. n. 5. ver. Secus. Io. And. d. c. Si inter, n. 2.* ubi *Collect.* (ut refert *ibi Al. de Nevo, n. 10.*) *Abb. c. Dilect. de ſponſ. Ant. conſ. 64. Anch. c. Ex literis el. 2. de ſponſ. fin. Al. conſ. 154. fin. vol. 5.* & hanc dicit in rigore veriorem *Alex. Carrer. l. 4. de ſponſ. c. 3.*

3 II Sent. multo probabilior ait, id non requiri, ſed ſatis eſſe temporis mora intercedenti, conſenſus ab utroque præſtari, modo conſenſus prioris conjugis revocatus non ſit. Prob. 1. quia in omni contractu ſatis eſt conſenſus diverſo tempore adhiberi, *l. 1 §.... ff. de verb. obl. & l. 1. §. Sed verior, ff. de contrahen. empt.* & conſtat in omnibus contractibus per nuncium, litteras, vel procuratorem initis: Deus autem matrim. inſtituens in ſacramenti eſſe, contractus naturam minimè mutavit. Et confirm quia validè contrahitur matrimonium per litteras, vel procuratorem (ut latè probavi hoc 2. l. diſp. 11. & 12.) & tamen conſenſus tunc non ſimul præſtantur. 2. quia hoc etiam reperitur in ſacramento pœnitentiæ, ubi audita confeſſione poteſt multo tempore abſolutio differri. Hanc tenent *D. Th. 4. d. 29. q. unic a. 3. quæſtiunc. 2. ad. 3. Ricard. ead. d. a. 1. q. 3. Major. 27. q. 1. & ibi Sot. q. 1. a. 3. verſ. Nihilominus reſpondetur, & verſ. Sed alia hinc naſcitur. Pet. de Soto lect. 3. de mat. §. Primum igitur, & §. Requiritur igitur, Ledeſ. 2. p. 4 q. 47. art. 2. fine. Veracrux 1. ſpec. a. 2. §. Sed an ſit matrimonium. Palacios 4. d. 27. q. 1. fin. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matr. c. 39. f. 1056. Enriq. lib. 11. de matr. c. 3. n. 6. Petr. de Led. matrim. q. 45. a. 3. dub. 2. Vivald. candel. 1. p. de matrim. n. 41. Bart. de Ledeſ. de matr. dub. 17. f. 1272. Manuel. 1. to. ſum. 2. c. di. c. 216. n. 8. & c. 208. n 7 Vega l. 3. ſum. caſu 75.* Et ex juriſperitis *gloſſ. c. Dilectus, fine, de ſponſ. ibi Hoſt ſuper verb. Contrario, & ibi Io. And. n. 7. Anch. n. 3 Henric. n. 3. Alex. de Nevo, n. 19. Præp.* dicens communem, *n. 2. Archid. c. Sufficiat, 27. q. 2. n. 1. gl. Abb Cum inter canonicos, de elect. n. 6.* & dicit optimè facere illum textum, quia contrahitur ibi matrimonium ſpirituale, licèt conſenſus eligentis, & electi non concurrant eodem tempore *Calder. c. Si inter, de ſponſ.* ubi *Ant. n. 4. Card. n. 4. q. 1. Alex. de Nevo, n. 12. Præpoſ. n. 3. Zazius conſ. 4. n. 8. & conſ. 2. n 25. vol. 2.* & refert *Corſetum, Crotum & Card. Florent. Pariſius alios referens, conſ. 55. n. 16. vol. 4. Alex. l. Si ſtipuler. fin. ff. de verb. obl. Io. Lup. rub. de don. §. 50. n. 20. Ang. Matrim. 2. n. 3. Sylv. Matrim. 1. q. 6. Tab. Matrim. 2. q. 7. n. 8. Nav. ſum. c. 22. n. 80. Brunellus de ſponſ. concl. 13. n. 2. Cov. 4. decr. 2. p. 4. init. n. 7. Greg. Lop. l. 10. verb. Ni conſienten, t. 2. p. 4. Azeu. lib6. recop. t. 16. l. 2. n. 20. ad fin.*

Id tamen obſervandum eſt ſi altero non ſtatim conſen- 4
tiente, prior qui conſenſerat, affirmet ſe conſenſum revocaſſe, credendum eſſe ei, quia in dubio præſumitur ſub conditione conſenſiſſe, ſi alter ſtatim aſſenſum præbeat. Sic *Ant. c. Si inter, n. 4. de ſponſ.*

Ad 1 arg ex propoſitis n. 2. reſpondetur negando ante- 5
cedens, oppoſitum enim probavi n. 3. Ad 2. dico in aliis ſacramentis ſat eſſe ſimultatem moralem, & licèt in aliis minorem temporis interjectionem patiatur hæc ſimultas, id evenit, quia non ſunt contractus, matr. verò cum contractus ſit; majorem diſtantiam inter unius & alterius conſenſum patitur. Ad 3. dico loqui in ſtipulatione illum textum, in qua verba cum illa ſolemnitate ſunt de ſubſtantia: ſecus in aliis contractibus. Ad 4. dic. ſatis eſſe mutuum conſenſum, cum prior non revocatus, maneat in virtute.

Quæſtio II. An ſatis ſit alterum præſtare conſenſum 6
quocumque temporis ſpatio intercedenti? affirmant aliqui, quia tamdiu dicitur prior in conſenſu perſiſtere, quandiu non revocat. Sic *Major. 4. diſt. 27. q. 1. Navar. ſum. c. 22. n. 80.*

Cæterùm dicendum eſt exigi ſimultatem moralem, ita 7
ut non magnum intervallum inter unius, & alterius conſenſum diſtet. Prob. quia in aliis etiam contractibus per longi temporis lapſum hæc voluntas non manet virtute, ſed revocatur, *l. 1. §. 1. ff. de verb. obl.* ibi, *intervallum medii temporis modicum non vitiavit obligationem.* Sic *Sot. 4. 27. q. 1. a. 3. verſ alia hinc naſcitur. Covar 4. decr. 2 p. c. 4. init. n. 7. Veracruz 1. p. ſpec. a. 2. §. Sed an ſit matrimonium, Enriq. l b. 11 de matr. c. 3. n. 6 Azeu. lib. 5 recop. tit. 16. n. 20. ad fin. Bart. à Ledeſ dub. 17. de matr. f. 1173. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 39. f. 1059. Petr. de Ledeſ de matrim. q. 45. a. 3. dub. 2. Vega l. 3. ſum. caſu 75.* Exemplificant aliqui ex his DD. quando defectu hujus ſimultatis non valeat matrimonium, ut *Sotus & Lud. Lop.* ſi ſeptennium intercedat, tunc enim dicunt non eſſe tutum. *Enriq.* exemplificat, quando biennium intercedit, tunc enim dicit non eſſe matrimonium: *& in comment. litera G.* optimè dicit priorem ſententiam veram eſſe, dum matrimonium contrahitur per procuratorem: quia in eo quod procurator non revocatus facit, quantumcunque tempus medium intercedat, manet virtute conſenſus illius, qui procuratorem conſtituit. *Bar. à Led.* exemplificat non eſſe matrimonium, quando annus intercedit. Sed melius *Petr de Led.* ait prudentis arbitrio hoc relinqui, attentis particularibus circumſtantiis.

Quæſtio III. Utrùm quando conſenſus alterius fuit 8
minus legitimus, quia fuit fictus, vel metu extortus, ſatis ſit, ut incipiat valere matrimonium, ſi hic denuo conſentiat, vel oporteat utrumque denuo conſentire, quando conſenſus cadit ſuper materiam legitimam, id eſt, quando fuit inter perſonas aptas ad contrahendum validè matrimonium? quando enim cadit ſuper materiam illegitimam, dicam diſp. 35. Duplex eſt ſententia. I. & ſatis probabilis, ait requiri, ut uterque denuo conſentiat. Probatur 1. quia quando conſenſus cadit ſuper materiam illegitimam, deſi-

Digitized by Google

deſideratur novus utriuſque conſenſus (ut dicemus diſp. 35.num.2.) ergo quando cadit ſuper materiam legitimam cum utrobique matrimonium ſit irritum. Et confirmatur, quia nullum impedimentum eſt ita dirimens matrimon. ſicut defectus conſenſus, ergo ſi intercedentibus aliis impedimentis dirimentibus eſt neceſſarius novus utriuſque conjugis conſenſus à fortiori intercedenti hoc, valet enim in jure argumentum à fortiori, *c. Cum de cunctis, de electione, auth. Multo magis, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* 2. qui cum matrim. claudicare non poſſit, deficienti unius conſenſu, eſt prorſus irritum, & quaſi prorſus contractum minimè eſſet, quo caſu manifeſtum eſt requiri utriuſque conſenſum. Sic tenet *Felin referens Antonium, & Anchar anum, c. Ex parte de cani. de reſcrip. n.* 11. *ampliat.* 4. *Palac.* 4. *d.* 27. *d. ſp.* 1. *fol.* 566. *col.* 2. *Barth. à Led. de matrim. dub.* 19. *fol.* 1297.

9 II. Sent. probabilior, ait ſatis eſſe, ut ille, qui minus legitimè conſenſit, denuo conſentiat, dum alter conſenſum non revocarit. Prob. nam cum conſenſus alterius validus de ſe fuerit, & ſufficiens ad matrimonium, nec revocatus fuerit, jam ex parte hujus conſenſus nihil deſideratur, ſolus autem deeſt conſenſus illius, qui fictè, aut metu conſenſit ergo hoc accedente, convaleſcit matrimonium. Confirm. quia ſi fictè, vel metu conſentiens nullum omnino tunc præſtitiſſet conſenſum, ſed ſpatio temporis interjecto, manente in virtute priori conſenſu, valeret matrimonium: ut diximus n. 5. ſed qui fictè, aut metu conſenſit perinde ſe habet, ac ſi non conſenſiſſet: cum is conſenſus omnino nullus fuerit: ergo ſatis eſt, ut manente in virtute priori conſenſu, ipſe ſolus conſentiat. Ita tenent tractantes quando alter metu cadenti in virum conſtantem conſenſit, *D. Thom.* 4. *d.* 29. *q. unic. a. quæſtiunc.* 2. *ad* 2. *D. Bonav. ibi, q.* 2. *n.* 13. *Palud q.* 1. *a.* 4 *num.* 23. *Richard. ibi, a.* 2. *q.* 1. *D. Ant.* 3. *p. c.* - *ad medium, Viguer. l. inſt. c.* 16. §. *verſ. Sexto, Enriq. li.* 11. *de matrim. c.* 10. *n.* 5. *ad fin. Pala.* 4. *d.* 29. *diſp.* 1. *f.* 663. *ante verſ. Conſentiunt in dogmate* Et ex juriſperitis, *Turrec.* 31. *q.* 2. *in ſum. n.* 11. *Roſel. verb. Impediment. impęd.* 10. *n.* 11. *Angel. Matrim.* 3. *imp.* 1 *n.* 2. *Syl. Matrim.* 8. *q.* 11. *dict.* 4. *Tab. verb. Impedim. imp.* 9. *ad fin. Arm. verb. Matrim. n.* 41. *Nav. ſum. c.* 22. *n.* 51. *fine, Gutg. Lop. l.* 15. *verb. Le pluguieſé ſi. t.* 2. *p.* 4. & tractantes de fictè conſentiente, docent *Ricard.* 4. *d.* 29. *a.* 1. *q.* 3. *Pet. de Soto lect.* 3. *matr. paulò poſt princ.* §. *Primum igitur, Lud. Lop.* 1. *p. inſtruct. c.* 85. *ad fi.* §. *pend. Man.* 1. *t. ſum.* 2. *edit. c.* 208. *n.* 7. Et ex juriſperitis, *Ho. c. Dilectus, de ſponſ. ſuper verb. Contrario, Io. Aad. ibi. n.* 7. *Anch. n.* 3. *Alex. de Nevo, n.* 18. *Syl. Matrim.* 8. *q.* 2. *edict.* 6. *Nav. ſum c.* 22. *n.* 80.

10 Hinc infertur in hoc caſu non oportere aliquid intimari alteri congi. nempè matr. non valuiſſe, quia id neceſſarium eſt, ubi novus ipſius conſenſus exigitur, ne ob errorem careat debita libertate, ſed in hoc caſu non exigitur novus ipſius conſenſus, ergo non oportet aliquid ipſi intimare. Sic *Petr. de Soto, & Lud. Lop. n. præc. alleg.* & à fortiori colligitur ex dicendis n. ſeq. & in fortioribus terminis, nempè quando etiam prioris conſenſus fuit de ſe inſufficiens tenent multi quos referam diſp. 36. n. 2.

2 Infertur ſatis eſſe in hoc caſu, ſi ille internè in corde ſuo, poſt conſentiat. Quia externum conſenſum jam præbuerat, & ſolus internus deſiderabatur, ergo ſatis eſt hunc ſupplere. Et confirm. quia externus exigitur, ut alteri conſtet de voluntate, in hoc autem eventu conſtat, propter priorem externum contractum. Ita tenent *Ricar.* 4. *d.* 29. *a.* 2 *q.* 1. *D. Ant. Arg. Sylv. Petr. de Soto, Turr. Lud. Lop.* ubi eos allegavi, n... *Veracr.* 1. *p. ſpec. a.* 29. *fin.* quamvis *Enriq. l.* 11. *de matrim. c.* 12. *n.* 2. *in comment. lit. I.* dicat requiri, ut repetatur conſenſus cum aliquo externo ſigno. Immò idem dicunt *Ricard. D. Anton. Turrecr. & Sylv. ibi,* quando uterque metu conſenſit, & ita utriuſque conjugis conſenſus nullus fuit. Sed hoc minimè credo, quia cum uterque conſenſus fuerit omnino nullus, perinde eſt, ac ſi matrim. penitus non eſſet contractum, ſicut quando conſenſus cadit ſuper materiam illegitimam, quo caſu diſp. 35. n. 3. dicimus utriuſque conſenſum innovandum eſſe, denuóque matrimonium contrahendum: quando autem denuo contrahitur matrimonium, conſtat externo ſigno conſenſus manifeſtandos eſſe: & in hoc caſu verum dixit *Enriq. proximè cit.* Idem prorſus, & quod dicemus n. ſequenti in matrimonio, dicendum eſt de ſponſalibus, quando enim duo ad contrahendum habiles, ſponſalia inierunt, & alter fictè conſenſit, vel metu, ſatis eſt, ſi poſtea quocumque tempore intervallo medio internè conſentiat: ſecus quando ex parte utriuſque conſenſus eſſet irritus, quia eadem prorſus eſt ratio.

3. Infertur ſatis eſſe ſi fictè, vel metu conſentiens poſt vere aſſenſum præbeat quocunque temporis ſpatio interjecto. quia quando unius tantum adfuit conſenſus, oportet alterum abſque longa mora conſentire, ut prior conſenſus virtute maneat, ut diximus n. 7. in hoc autem caſu non tantum virtute, ſed actu, & formaliter ſemper manet, cum ſemper, qui verè conſenſit, exiſtimet valere matrimonium, & alterum habeat ut conjugem, petens & reddens debitum. Et ita *Nav. ſum. c.* 22. *n* 88. dixi ſufficere, hunc fictè conſentientem, verè conſentire, licèt plures interceſſerint menſes. 12

4. Infertur, non eſſe opus ut iterum coram parocho, & teſtibus celebretur hoc matrimonium: quia id eſt neceſſarium, quando omnino celebratur matrimonium, hic autem tantum ſuppletur defectus interni conſenſus, vel alius defectus occultus, & jam externo contractui aſtiterunt parochus & teſtes. Sic *Enriq. lib.* 11. *de matr. c.* 12. *n.* 2. *in com. lit. I. Lud. Lop. & Man.* ubi eos n. 9. allegavi. & conſtabit ex dicendis infrà diſp. 37. n. 2. & ſeq. ubi in fortiori caſu, nempè quando matr. fuit omnino nullum ob impedimentum occultum, cum multis idem dicemus. 13

Ultimò infertur, ſi quis profeſſionis capax, fictè, aut metu profiteatur, fieri verè profeſſum, ſi internè profeſſionem ra ificet. quia ex parte religionis admiſſio fuit legitima, unde nihil oportet religionis intimare: conſtat ex dictis num. 11. ſimiliter ſufficeret quacumque temporis diſtantia intercedenti, ut in ſimili diximus de matrimonio n. 12. cum tam matrimonium, quàm profeſſio traditionem & acceptionem externam requirant, & ideò eadem eſt ratio de utriſque. Ita videtur tenere *Manuel.* 2. *to. ſum. c.* 92. *n.* 5. licet non ſatis explicuerit, tantum enim dicit debere hunc occultè profiteri. Quando autem hic eſſet incapax profeſſionis, defectu ætatis, vel anni novitiatus, dicam diſp. 35. n. 4. 14

Ad 1. arg. ex propoſitis n. 8. pro priori ſent. negatur conſeq. quia in priori caſu, uterque conſenſus fuit prorſus nullus, & ideo uterque eſt innovandus: in poſteriori verò, alter ſolum fuit nullus. Ad confirmationem, diſtinguo antecedens, eſt enim verum in hoc ſenſu, ut nihil ſit à quo ita dependeat matrimonium, ac conſenſus, & nihil ſit ita indiſpenſabile: eſt autem falſum in hoc ſenſu, ut conſenſus in uno deficiens, permanente in virtute conſenſu alterius, ita annullet matrimonium, ſicut quando adeſt impedimentum dirimens, quia in hoc caſu, ex parte utriuſque conſenſus, eſt nullum matrimonium: in illo verò, tantum ex parte alterius Ad 2. negatur antecedens, matrimonium enim claudicare nequit, ita ut ſit legitimum, abſque verò utriuſque conſenſu: poteſt tamen claudicare hoc pacto, ut conſenſus unius, dum non revocatur, ſufficiat ad matrimonium quando poſtea alterius conſenſus acceſſerit: ut contingit quando conſenſus diverſo tempore præſtantur: juxta dicta n. 7. 15

Quæſtio IV. An per *Trid ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de matrim.* correcta ſint dicta in hac diſputatione, ita ut neceſſarium jam ſit conſenſus ſimul tempore ab utroque præſtari? Affirmant *Ant. Cuc. l.* 5. *inſt. major. t.* 11. *n.* 33 *Barth. à Ledeſ. dub.* 17. *de matr. f.* 1272. §. *Sed dubium ſe offert, Vega lib.* 3. *ſum. caſu* 75. Ducuntur, quia alter parochus, & teſtes nequeunt de utriuſque conſenſu teſtificari, ſi enim primi receſſum alter conſentiat, neceſſe eſt, ut ſit matrimonium, ut priori conſtet de conſenſu alterius, ut diximus hoc lib. diſp. 12 n. 3. 16

Digitized by Google

n.3.& ita parochus.& teſtes non aſſiſtant utriuſque conſenſui requiſito, niſi antequam contrahentes recedant, ſimul conſentiant.

17 Sed dicendum eſt non eſſe correcta,ut conſtat:quia *Enr. Pal.Nav.in ſumm.Lat.Petr.de Led.Man. Azev. Lud Lop. Viv.*quos retuli n 3.& n.7 poſt Trid.ſcripſere,& ſuſtinent ſent.ibi propoſitam, cùm tamen contrarium docturi eſſent,ſi Trid.eam correxiſſet: & ſtatuam duplicem caſum, in quo verificari poſſit non requiri,ut ſimul conjuges conſentiant,& per hoc patebit ſolutio ad arg.cont.I.eſt,quando alter coram parocho, & teſtibus conſenſit, altero nil reſpondente:& poſt 15. dies iterum coram eodem parocho,iiſdem teſtibus, præſentéque priori contrahente, hic qui prius tacuerit,conſentit,erit enim matr. quia durat in virtute prior conſenſus verbis explicitus. II. caſus eſſe poteſt quando qui in præſentia parochi, & teſtium conſenſit,dedit alicui poteſtatem ad acceptandum ſuo nomine, & hoc acceptante,coram eodem parocho,& teſtibus alter poſtea conſentiret. Et poteſt eſſe tertius caſus qui propoſitus eſt n.9. quando uterque coram parocho, & teſtibus conſenſit,ſed alter ficté, convaleſcit enim illud matrim. quacunque temporis diſtantia intercedente hic occultè conſentiat:ut diximus n. 11. & duplici ſeq.

DISPUTATIO XXXIII.

Utrùm ad matr.ſufficiat conſenſus, quo uterque conjux conſentit, falsò exiſtimans ſubeſſe impedimentum dirimens,ut priorem alterius conjugem vivere?

SUMMARIUM.

In quo verſetur difficultas,& quando hi credunt eo impedimento ſtante valere matrimonium,valet,n.1 & quid quando credunt non valere refertur opinio affirmans non valere,n eod.

Opinio præfertur veritati,eod n.1.

Verior opinio, valere, n.1 & an credendum ſit his negantibus conſenſum, 3.

Solvuntur arg.& explicatur l. Is qui putat, ff. de acquir hæred. n. 4

1 Difficultas hujus quæſt. verſatur, quando adeſt error facti, juriſque ſcientia, quia conjuges falsò credebant eſſe impedimentum, & exiſtimabant eo ſtante non poſſe conſiſtere matrimonium: ſi enim errarent etiam in jure fatentur omnes verum eſſe matrimonium:quia non deficit conſenſus.Et ratio dubitandi eſt, quia non apparet qualiter veram intentionem ineundi matrimonium habeant, qui illud ſibi impoſſibile eſſe putant. Et ideò duplex eſt ſent. I. & ſatis probabilis, aſſerit non eſſe matr. defectu conſenſus.Prob.1.ex *l.Is qui putat,ff. de acquir. hæred.*ubi dicitur, credentem ſe neceſſarium hæredem eſſe, cùm verè non ſit,repudiare non poſſe:quia opinio veritati præfertur: ergo ſimiliter credens ſe ratione impedimenti quod falſo eſſe credit, non poſſe validè contrahere, non legitimè contrahet. 2. quia hic erratur circa matrimonii ſubſtantiam, cùm conjuges exiſtiment impoſſibilem ſibi eſſe corporis traditionem. 3. quia voluntas non poteſt ferri in impoſſibile, ut juris conſcius, qui ſacerdos non eſt, nequit intendere conſecrare. Sic tenent *Vincen.c. Cùm in Apoſt.de ſponſ.*ubi *Io And n.9. Ant.n 9. ante verſ. Secundò obſtat. Anch.n.5. Abb.n.6. Al.de Nev.n.13.& 14.Prep.n.3. fi.*& videtur tenere *Card ibi, verſ. Quæro quid ſi iſte*, ait enim eſſe matr.quoad judicium Eccleſiæ,ubi videtur ſentire ſecus eſſe in foro conſcientiæ: eandem tenent *Sylv. Matr.8.q.15.diſt.5. Ang.Matr.3 imp. 13. n. 5. Arm.verb. Matr.n.44.Nav.ſum.c 22.n 56. Ant.Cuc.l.5.inſt. mat.t.12. n.233.*Et ex Theologis,*Sot.4.d.37.q.un.a.5. concl. 3. Ang. flor.1.p.de matr.q.31.de imp.ord.a. 3. dub 3. Lud Lop. 2.p. inſtr.de matr.c.47.ubi de imp.cond. & c.55 paulo poſt princ. Vega lib 2.ſum.caſu.282. & & ſeq.*& dicit eſſe probabilem, *Petr.de Led.ſtatim allegandus.*

II. Sent. probabilior, affirmat valere matrimonium,ſi
2 contrahentes intendant quantum in ſe ipſis eſt, conſentient: quia hæ perſonæ ſunt revera habiles ad contrahendum,& intendant quatenus poſſunt,contrahere:ergo verè contrahunt. 2. quia ſtante hoc errore eſt poſſibilis conſenſus,ut conſtat ex *c.1.de ſponſ. in 6. princ.* ubi deciditur ex ſponſalibus nullis ratione conſanguinitatis, vel alterius impedimenti, oriri publicam honeſtatem, modo adſit conſenſus, ergo ſupponit textus poſſibilem eſſe conſenſum cùm impedimento dirimenti: *Clem. un. de conſang.* excommunicantur contrahentes in gradu prohibito:quod non aliter fit, quàm ſuppoſito poſſe eſſe conſenſum, eo enim defficienti non incurritur excommunicatio. Tandem, quia ſi hæreticus credat baptiſmum eſſe rem irriſoriam:nilque valere, verè baptizat, ſi verè intendat facerè quod poteſt,& intendit Eccleſia, ut fatentur omnes,& ita cum errore valoris baptiſmi, eſt compoſſibilis conſenſus, ergo ſimiliter in noſtro caſu, quamvis hi errent credentes non valere matrimonium, poſſint habere legitimum conſenſum, eumque habent, ſi intendant facere quod poſſunt,& intendit Eccleſia.Sic tenent *gloſſ.34.q.1.in ſum. verb. Tiraq.quæſtio fin. & c. Cùm in Apoſt. verb. Remanere, de ſponſ. directorium*, ut refert & ſequitur *Roſell. verb.Imped.imp.12.fi.Vervecius, & Suppl.*ut refert *Sylv. n. pr.alleg.Tab.verb.Imped.imp.10.fine,Cov.decr.2.p.c. 3. §.7. n.2.*Et ex Theolog.*D. Ant.3.p.t.c.9.fin.Barth.à Led.de matr. dub.52.concl.3. Pet.de Led.de matr.q.55 a.9.dub.2. Enriq. l.11.de matr.c.11.n. 5. Man 1. to. ſum. 2. edit.c. 233.n.3.* quamvis *Enriq.& Man.*loquantur,quando dubitant contrahentes de morte prioris viri.

Obſervandum eſt in foro externo his non adhiberi fidem, ſi negent ſe conſenſiſſe, ſecùs in foro conſcientiæ, 3
Hoc videtur ſentire *Card.n.1.alleg.*dum dixi hoc eſſe matrimonium quod forum Eccleſiæ, & tenet *Cov. d. §. 7. num 4.*

Ad 1.arg.deſumptum ex *l.Is qui putat:*dic cum *Cov. d.* 4
*§.7.n 2.*opinionem præferri in eo caſu veritati, quia ad eum actum eſt neceſſarium agentem ſcire, ex qua cauſa, & quo jure eundem actum agat:ut notat *ibi Jaſ.* Quod ad matr. non deſideratur. Ad 2.negatur errorem circa valorem matrimonii,illud irritare:ut conſtat in aliis ſacramentis.Ad 3.dic.non poſſe voluntatem ferri omnino abſolutè in impoſſibile,benè tamen ſub conditione, in quantum poteſt,ut conſtat in exemplo allato n.2. de hæretico.

DISPUTATIO XXXIV.

Utrùm ſatis ſit ad matrim. conſenſus,quo aliqui ex errorè putantes aliquod matrim.per ipſos contractum, eſſe validum,denuò in illud conſentiunt?

SUMMARIUM.

Refertur opinio aſſerens valere,n.1.contraria verior, 2.

Quid ſi illi contraherent, quamvis conſcii eſſent nullitatis prioris matr. 3. & ignorantia concomitans qualiter cauſa ſit involuntarii, ibid.

ET videtur novo illo conſenſu ex errore profecto,con-
valeſcere illud matr. ut ſi quis fictè conſenſit in ma- 1
trim.& audiens à confeſſario vel viris doctis valuiſſe, idque credens denuò conſentiat. Quia hic error nec eſt perſonæ,nec conditionis,qui ſolum matr.annullat,ſed eſt error juris,quo hic putat ſe ligatum eſſe cum illa uxore. Et ita tenet *Tab.Matr.2.q.7.n 8.ad fi.& Supp.Gabr.4.d. 29.q. 1.a.3.dub.3.ad fi.* quamvis dubitet, videtur tamen affirmare,eſſe matrimonium: & *Victoria & Led. ſtatim. alleg.* dicunt poſſe probabiliter diſputari

Sed dicendum eſt non eſſe matrimonium. Quia nil tam 2
contrarium conſenſui,quàm error, *l.Si per errorem, ff. de juriſd.omn.jud.*errórque hic ad perſonæ errorem reducitur;ut latius dicam diſp.36. n. 2. ubi aliis rationibus hæc ſent confirmabitur,& hanc tenent *Ant. in quodam conſil. quod eſt inter Anchari conſilia,conſ.229. & Anch. conſ.230.Roſ.l. Matrim.4.n. 4. & 5. Ang. Matrimon. 1. hi n.17.Sylv.Matrim.5. q.10.Victoria relect.de matr.p.1.n. 2. Nav.ſum.Lat.& Hiſp.c.22.n 76.& l.1.conſ.1.De his qui o.*

Digitized by Google

in 1.edit.conſ.2.n.8.in 2.in conſ.4. n.8. Led.2.p.4.45.a 1.ad fin.Veracr.1.p.ſpec.a.29.ad fin. Palac 4.d. 28. diſp.1.f. 620. col.1.Enriq l.11. de matr. c. 9. n. 7. & in fine.

3 Aliqui ex his DD. temperant hanc ſententiam, ut non ſit matrimonium, quando ſi denuo conſentiens ſciret ſe liberum eſſe, minimè conſentiret; unde à contrario ſenſu videntur oppoſitum ſentire, quando ſi libertate cognita adhuc aſſenſum præberet.Sic *Roſell.n. 5. Sylv.Victor.Nav. ſum.Hiſp.Led.Palac.relati n.præc.* Et poteſt eſſe fundamentum, quia talis error tunc non eſt antecedens actum, illiúſque cauſa, ſed eſt concomitans, id eſt, qui ſimul eſt cum actu, & eſto non eſſet, adhuc actus fieret: qui error non eſt cauſa involuntarii: qua ratione multi DD. affirmant contrahentem cum ſerva credita libera, validè contrahere,ſi conſcius ſervitutis, adhuc illam duceret.Sed veriùs eſt etiam in hoc caſu non eſſe matrimonium: quia ea tantum eſt voluntas habitualis, & quamvis error concomitans non ſit cauſa involuntarii contrariè, eſt tamen cauſa involuntarii negativè, id eſt, eſt cauſa, ut ibi non ſit actus, & conſenſus voluntarius poſitivè, ſed tantum eſt in habitu,& animi præparatione, quia ſi ſciret,haberet actum voluntatis: matr. autem requirit actum voluntarium de præſenti: quare ut eſſet matrimonium, oporteret ut cum denuò confirmat, hunc actum voluntatis eliceret, quamvis primum matrim.ſit nullum. Volo ex nunc eo ligari. Et confirm. quia dum denuo conſentit, manifeſtum eſt eum non intendere novum matrimonium celebrare, cùm exiſtimet prius eſſe validum, ſed tantum intendit præteritum ratificare, quod cum nullum fuerit, ratificari non poteſt: ut latè probabo diſput. 36.n. 6. Quibus rationibus ducta communis ſent. aſſerit non eſſe matrimon.dum aliquis ſervitutis ignarus contrahit, quamvis ſi illius conſcius eſſet, non deſiſteret à contrahendo.

DISPUTATIO XXXV.

Utrùm ad ratificandum matrimonium invalidum ob impedimentum dirimens, impetrata impedimenti diſpenſatione,vel eo ceſſante,ut quia prior conjux vivebat, & jam obiit,exigatur utriuſque conjugis conſenſum revocari,vel ſatis ſit ejus, qui impedimentum novit?

SUMMARIUM.

Refertur opinio affirmans ſatis eſſe renovari conſenſum ſcientis impedimentum, n 1.

Contraria opinio verior, 2.& an ſufficiat conſenſus illos internos eſſe, 3.

Si incapax profeſſionis profiteatur, an ceſſante impedimento ſatis ſit internè profiteri,4.& ibi, an oporteat monaſterium conſcium eſſe nullitatis profeſſionis.

Solvuntur argumenta,& explicantur,l.Si quis in ſenatorio, & l. Eos, ff. de ritu nupt. 5.

1 QUidam ajunt ſatis eſſe conſenſum ſcientis impedimentum renovari.Prob.ex *l Si quis in ſenatorio, & l. Eos,ff.de ritu nupt.* ubi habetur matr.irritum convaleſcere, ſi ceſſante impedimento alter conjux in priſtino conſenſu perſiſtat. Et confirm. quia antiquus conſenſus cenſetur durare,dum revocatus non eſt:quia ratione hoc 2.l.diſput. 32.n. 9. diximus fictè conſentientem poſſe ſuo ſolo conſenſu matrimonium ratificare.Sic tenet *Lignado*,(ut refert *Præpoſ.c. Cum in Apoſtolica fin.de ſponſ.*) idem cenſent aliqui DD.quos diſp.ſeq.n.2.referam,dicentes contrahentem ignoranter cum ſerva, ſi poſt manumiſſionem, illius inſcius eam cognoſcat affectu uxorio, perficere prius matrimonium:eò quod prior conſenſus duret in illa ſerva:& ita cenſent ſublato impedimento non oportere utriuſque conſenſum renovari.

2 Cæterum omnino tenendum eſt id matrim. minimè convaleſcere, niſi novus utriuſque conſenſus accedat. Quia cum prior conſenſus fuerit omnino ex parte utriuſque invalidus, eò quod ſuper illegitimam, & inhabilem materiam ceciderit, denuo uterque renovandus eſt, nec durare poteſt conſenſus qui nullus omnino fuit,cum enim permanentia exſtentiam ſupponat, conſenſus qui nunquam exiſtitit, permanere nequit. Sic docent ex Theologis,*D.Thom.4.d.40.q.un.a.4.ad 6 Scot. 4. d.35. q.un.§.Reſpondeo,primus conſenſus,Ricar. 4. d.40.a.1.q. 6. Suppl.Gab. 4.d.38.q.1.a.2.concl. 12. Cajet.opuſ.to. 1. tr. 12. de matrim. q.2.& ſum. verb. Matrimonium, tit. Contractus matr. poteſt reddi vitioſus.verſ. Tertium caput, Abul. 1. Reg.c. 8. q.38. Sotus 4.d.27.b.1.art. 3. verſ. Sed alia hinc naſcitur. Veracr. append.ad ſpec.dub.10.concl. 4. Palac.4.d.30.q.1.f. 670 fin. & ſeq.Cordub.l.1.quæſtionar. q.11. a. 2.dict. 1. & ſu.q. 189. punct.1.Enriq.l.12.de matr.c.1.n. 7. Arag.2.2.q. 33. art.6. concl.3.Philiarc.de offic.ſac.to 1.p.2.l.2.c.13.Petr de Led.de matr.q.45.a.3.dub.ult. Man. 1. to.ſum.2.edit c. 220.num.2.* Et ex juriſperitis,*gl. c. Non debet de conſang. verb. de cætero* &colligitur ex eo textu, *ibi, de cætero libere copulantur, Hoſt.c.1. De eo qui duxit in matr. inito, & ibi Innoc. n. un. Ant.n.8.Anch.n.4.Henr.n. 5. Alex.de Nevo,n.15 Card.& Præſpoſ.c.Cum in Apoſt.de ſponſ.fi.idem Præp.c.d.Non debet, n.20.fin.Franc.Aret.l. Apud Iul. ff. de leg. 1. Bald. Novel. tr.de dote,p.11.§.Hactenus, n. 18.Pariſ.conſ. 52.vol 4 Sylv. Matrim.6.q.5.dict.2.& Matrim. 8. q. 2. dict. 6.Villalob.in comm.lit.M.n.67.Nav.ſum. c. n.22. 47. & 80.& c. Si quis autem,de pœn.dict.7.n.70. & l.4 conſ.t.1. de ſponſ.in utraque edit.conſ 12.Cov.4.decr.2.p.c.4.init.n. 5. Gr. Lop.l.15.verb. Le pluguieſc.fin. .2. p. 4. Perez l. 5. ord.t.1.l.18. §.Ex quibus reſpondendum erit,Sarm.l. 6. ſelect.c.7.fin. Matienz.l.5. recop.t 1.rubric.gloſſ n. 66. Segura direct.judicum,2.p.c.15. n. 19. & ſeq.*

Nec ſatis erit inter hos conjuges internè conſenſum revocari:cujus contrarium minus bene dixit *Veracruz 1. p. ſpec.a.44.concl.3*.faventque illi DD.quos diſp.32 n. 1.hoc 2.l.retuli, dicentes quando uterque conjux ob metum invalidè contraxit, poſſe ſolo in conſenſu interno utriuſque renovari illud matrim. Sed contrarium dicendum eſt, ut ſimiliter tenuimus eod.n. 11. nam cum utriuſque conſenſus prorſus invalidus fuerit, perinde omnino eſt ac ſi non fuiſset: quare ſicut à principio erat neceſſarius conſenſus externo ſigno, aut verbis manifeſtatus, ita & nunc Et ſic *idem Veracr.*tenet *append. ad ſpon.dub. 10.concl 4.*& quamvis ibi dicat poſt Trid. non ſufficere jam internum conſenſum, quaſi ſecus eſſet de jure antiquo: at idem dicendum eſt attento quocunque jure, ut probat ratio adducta. Et ita videtur ſupponere, *Cov. 4. decr.2.p.c.4.init.n.5.*paſſim enim repetit illud matr.denuo contrahendum eſſe verbis, vel aliquo ſigno externo: & tenet *lib. 12. de matr. c. 22. n. 1. comment. lit. l.* 3

Ex his infertur, dum profeſſio omnino invalida fuit, quia profitens incapax erat, ob ætatis defectum, vel anni novitiatus, vel aliam cauſam, non ſatis eſſe ſolo interno actu profeſſionem renovari, ſed oportere iterum profeſſionem recipi actu externo, ſicut dicimus de matr.ipſo iterum profitente, & monaſterii ſuperiore denuo admittente: cùm utriuſque actus nullus fuerit. (Quando autem profitens verè capax erat,& ex ſola parte ipſius fuit profeſſio nulla,dixi hoc 2.l.diſp.32.n.14.) Satis autem eſſe ſi ipſe ſciens nullitatem prioris profeſſionis, & ſuperiore ſimiliter conſcio, admitteretur ad actus profeſſorum, poſtquam impedimentum ceſſavit, quia tunc eſt profeſſio tacita juxta *c.Vidua de reg* ſicut diſp. ſeq.n.9. dicemus idem in matrimonio prorſus nullo, ratificando. Utrùm autem neceſſarium ſit ſuperiorem conſcium eſſe nullitatis prioris profeſſionis, idem prorſus dicendum eſt, quod tota diſp. ſeq. dicemus de matrimonio omnino invalido. Exigi autem ut ipſe profitens norit priorem profeſſionem invalidam fuiſſe, dixi l. 1. diſp. 16. n. 7. 4

Ad 1.arg.deſumptum ex *l.Si quis in ſenatorio.& l.Eos*,dic. cum *Cov.decr.2.p.c.4.init.n. 5.* intelligi eas leges, quando conjuges copula maritali, vel alio ſigno externo denuo conſenſum exprimunt. Ad confirm. dic.eſse diſparem rationem, quia in illo caſu aliter conſenſus fuit validus, in noſtro autem uterque invalidus eſt.

DISPU

DISPUTATIO XXXVI.

Utrùm ad matrimonium invalidum ob impedimentum occultum, ratificandum ceſſante impedimento, oporteat alterum conjugem certiorem facere de nullitate prioris matrimonii, vel hac nullitate tacita ſit revocare conſenſus?

SUMMARIUM.

Quando matr. eſt nullum ex errore perſonæ, aut conditionis, durante eodem errore nunquam cenſetur ratificari, nec ſatis eſt impedimentum audiviſſe, & titubans pro ignorante habetur, n. 1.

Et quid quando non eſt impedimentum erroris, vel ceſſavit ſervitus, refertur opinio quædam, n. 2. & quid, ſi ingenuus contrahat cum ſerva ignoranter, & poſt manumiſſionem à ſe ignoratam, conſentiat verbo vel facto, an perficiatur matr. n. 3. juncto n. 3. ubi etiam an oporteat ut matrimon. ratificetur per copulam, adeſſe ſcientiam nullitatis prioris matrimonii.

Secunda opinio aſſerens opus eſſe ut alter conjux certior fiat de nullitate prioris matrim. refertur n. 5 & ibi, quando judex errat in fundamento juriſdictionis, quia juriſdictionem ignorat, non valet quod agit & actus non operantur ultra intentionem agentium: & quod nullum eſt, ratificari non poteſt.

Exigitur ſcientia nullitatis prioris matrimonii, & an ſufficiat confuſè dicere. ſuſpicor nos non eſſe conjuges, & expediat id dicere, 4.

Quid ſi conjux ignorans, ſic dicat, Volo ex nunc ita tecum contrahere, ac ſi nunquam contraxiſſem, & expediat id fieri. 5.

An ſatis ſit copula affectu maritali, ſciente utroque conjuge prius matr. fuiſſe nullum, & ceſſaſſe impedimentum, n. 6. & ibi, an hoc habeat locum poſt Tridentinum.

Quando non timetur ſcandali periculum, eſt omnino detegenda alteri conjugi matr. nullitas, & an poſſit hoc modo detegi, ſi alter dicat ſe non verè, ſed fictè conſenſiſſe, 7.

Quando eſt magnum ſcandali periculum, poteſt tacita nullitate prioris matrimonii, illud renovari, n. 8. & ibi, opinio parum probabilis poteſt ratione magni periculi amplecti.

Utrum ſatis ſit cum ignorantia illa nullitatis prioris matrimonii, copula affectu maritali, 9.

Solvuntur argum. prioris ſent. n. 10. & poſterioris, n. 11.

1 Conſtat apud omnes, quando matrim. nullum fuit ob perſonæ, vel conditionis errorem, non cenſeri ratificatum quocumque actu, dum durat idem error, quia eo duranti manet idem impedimentum dirimentis. Præterea quia conſenſus hic non eſt efficacior, quàm priùs habitus, cum ſemper eadem nullitatis cauſa perſeveret. Tandem probatur ex *c. 2. & c. fin. de conjug. ſervorum.* ubi habetur convalidari hoc matr. ſi audita ſervitute, ingenuus verbo, vel facto conſenſit. Nec ſatis eſſet quæcumque ſervitutis auditio, ſed oportet ut ingenuus eam credidit, titubans enim pro ignorante habetur, *l. ult. C. de cond. indeb.* & docet optimè *gloſſ. eo. c. 2. verb. Audivit, & ibi Hoſtienſ. & Innoc. ſuper eod. verſ. Anton. ibi n. 5. Henric. n. 10.* Nec ſatis eſſe levis ſuſpicio, ut docet *Doctor Theologus 4. diſt. 36. in fin. in expoſ. lit. Ricard. eadem diſt. a. 2. q. 1. Palud. ibi q. 1. a. 1. concl. 3. n. 9. Roſella verb. Impedimentum, imped. 3. n. 6. & 7. Angel. Matrimonium 3. imped. 4. n. 8. Sylv. Matrimonium 8. q. 3. dict. 2. Tabiena verb. impedim. imped. 1. q. 11. n. 12. Sot. 4. d. 35. q. unic. a. 2. verſ. Sed eſt præterea*, ubi addit requiri ut ingenuus credat, vel probabiliter opinetur. Nec etiam ratificatur in foro conſcientiæ, licèt veriſimiliter credere debuerit, ſi non credit: actus enim factus, ex quo inducitur tacitus, vel expreſſus conſenſus, videtur ex priori conſenſu nullo geſtus: ut bene *Calderin. c. 2. de conjug. ſervor. & ibi Alex. de Nevo, n. 9.* docent.

2 Tota ergo difficultas eſt, quando impedimentum non eſt error conditionis, vel perſonæ; aut ſi fuit conditionis ceſſavit jam ſervitus. Duplex eſt ſent. 1. ait conjugem impedimenti conſcium obtenta diſpenſatione, vel impedimento ceſſante non oportere alteri aperire, prius matrimonium fuiſſe irritum, ſed ſatis eſſe, ſi cautè curet utriuſque conſenſum renovari, ut diſſimulanter petendo ab altero, ut pro ſua conſolatione ipſum habeat in conjugem, & ipſo ſimiliter dicente, Ego quoque volo te in conjugem. Prob. 1. quia prius matrimonium licèt invalidum, habet tamen quandam matrimonii effigiem, & ita facilius convaleſcit. 2. quia oblato impedimento ſunt hi habiles contrahentium; ergo cum conſentiat in matrimonium, illuderit legitimum. 3. quia hic error, non eſt error perſonæ nec conditionis, ut ſupponimus; ſed error juris, quo conjuges putant ſe matrimonio junctos eſſe, cùm non ſint, ſoli autem duo priores errores matrim. vitiant. 4. quia ratificans prius matrim. errore quo illud validum eſſe putabat, validè tunc contrahit, juxta aliquos, quos retuli hoc 2. lib. diſp. 34. n. 1 cum tamen hic conſenſus procedat ex ſimili errore. 5. quia ſi quis contraxit cum ſerva, putans eſſe ingenuam, licèt matrim. non valuerit, ſi tamen poſt manumiſſionem à ſe ignoratam, verbo, vel facto, id eſt, copula affectu conjugali, denuo conſentiat, perficitur matr. quamvis hic conſenſus procedat ex errore quo putabat eſſe ſuam: ut tenent aliqui antiquiores, teſte *Innoc. c. 1. de eo qui duxit in matr. n. unic. verſ. Vel dic, in fi. illius, & verſ. Et idem credunt*, idem tenent alii, quos refert, & videtur ſequi *Palud. 4. d. 36 q. 1. a. 2. concl. 2. n. 14.* Ponit enim hanc ſent. in ultimo loco: & tenent *Angel. Matrim. 3. imped. 4. n. 10.* & ſentiunt eſſe probabile *Sot. 4. d. 35. q. unic. a. 2. verſ. Sed percontaris, Lud. Lop. 4. p. inſtruct. de matrim. c. 47. f. 1118. col. 2. verſ. Præterea. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 52 a. 1. dub. 2.* dicens aliquos ex diſcipulis D. Thomæ id tenere: immo *Sotus, & Lud. Lop.* cenſent fere æquè probabile eſſe hoc, ac oppoſitum: *Sotus* enim dicit neſcire ſe an contrarium probabilius ſit: & *Lud. Lop.* tantum dicit forſam oppoſitum eſſe probabilius: ergo ſimiliter in noſtro caſu perficietur matrim. non obſtanti errore valoris prioris matrimonii. Pro hac ſent. ſunt omnes DD. allegati hoc 4. & 5. argumentis, & in propriis terminis eam tenet *Cajet opuſc. tom. 1. tract. 12. de matr. q. 2. & in ſumma, verb. Matrim. tit. Contractus matrimonii poteſt reddi ex 7. capitibus vitioſus, Sotus 4. d. 28. q. 1. a. 1. concl. 3. caſu 1. Veracr. 1 p. ſpec. a. 44. concl. 3. Capua lib. 2. deciſ. c. 80. n. 15. Bart. à Led. dub. 17. de matrim. f. 1274. §. Sed animadvertendum, & dub. 21. concl. 5. Matienzo l. 5. recop. t. 1. l. 1. gl. 1. n. 3. Pedraza ſumma præc. 3. §. 12. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matr. c. 39. f. 1059. Corduba l. 1. queſtionarii q. 11 a. 2. dict. 1. & ſum. q. 51. opin. 1.* dicit eſſe multorum ſent. & § *Reſolutoriamente digo*, dicit ſic debere fieri quando timetur ſcandalum: *Petr. de Led. de matr. q. 45. a. 3. dub. ult. §. Sed dubium eſt quodnam remedium.* & addit hoc ſufficere, licèt timeatur de voluntate alterius, quod ſi ſciret impedimentum, nollet contrahere: *Enriquez l. 11. de matr. c. 3. n. 6. & Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 220. n. 2.* addunt tamen hi duo ita ſervandum eſſe, quando timetur aliquod periculum: immò dicit *Manuel* ſufficere aliquod ſignum conſenſus alterius ignorantis impedimentum, ut copulam affectu maritali: ſi autem nullum ſit periculum, dicunt *Enriq.* & *Manuel*, curandum eſſe ut alter conjux ſciat primum matr. non valuiſſe, tacita nullitatis cauſa: & quamvis videatur poſtea *Enriq.* peteret, ut aliter in genere norit adeſſe impedimentum, vel dubitet, at in *comment. lit. V.* refert pro ſe *Cajetanum locis his allegatis*, & ita videtur idem ſentire. & ait multos Salmanticæ & Compluti conſultos item tenuiſſe: & *in comment. lit. Y.* eſt apertè hujus ſent, hæc enim dicit, cum hi illata diſpenſatione ſint habiles, ſatis eſt ſine impedimenti directione revocare conſenſus. Immo *Angel. Matrim. 3. imped. 13. n. 5. & Sotus 4. d. 29. q. 2. a. 1. dub. ult* cenſent ſola copula affectu maritali convaleſcere id matrim. altero conjuge nullitatem ignorante: *Sotus* addit, quamvis conjuges ignorent diſpenſatione impedimenti obtenta eſſe.

II. Sent. docet neceſſarium eſſe, ut id matrim. convaleſcat, conjugem impedimenti ignaram certiorem fieri de 5
prioris matr. nullitate, licet cauſa ei regatur. Prob. 1. quia nihil magis contrarium conſenſui, quàm error, *l. Si per errorem ff. de juriſd. omn. jud. & l. Nihil. conſenſui, ff. de reg. jur.* ſed ex errore quo putat hanc ſuam, in illam conſentit, ergo verè non conſentit. Et confirm. quia hic error reducitur ad perſonæ errorem; putat enim conjux conſentire in ſuam, cum revera non ſit ſua. Immò eſt major error, quàm perſonæ, cum integram contractus ſubſtantiam ignoret, & prorſus quid agat, neſciat. 2. Probatur

Digitized by Google

ex doctrina *Bart.l.Multum intereſt,n.2.ff. de con l. & dem.* quam ſequuntur *Angel Matrimonium,2.num. 17. Sylveſt. Matrim.5.q* 10.& commendat multis illuſtrans, *Felinus, c. Eccleſia n.14.verſ.*10.*de conſt.* ut docet non valere proceſſum,ſi judex erret in fundamento juriſdictionis, licet verè eam habeat; ignorat tamen ſe habere, quod apertè probatur ex *l.Hic autem* §.*Non defendi*, ibi, *conſtare prætori ff.ex quib.cauſ.in poſſeſ.* ſed ſimiliter in noſtro caſu errat conjux ignarus in conſenſu, qui matrimonii fundamentum eſt,cum putet illum ferri in ſuam uxorem, ergo non valet.3.quia invalidè profeſſus, vel voto invalido ligatus, nihil agit, ſi ex errore putans profeſſionem, & votum valere,denuo profiteatur, aut voveat, nec ſponſalia invalida ratificatur mutua habitatione, niſi adſit ſcientia eorum nullitatis:ut hæc omnia probavi l.1.diſp.16.n. 7. quorum omnium ea eſt ratio, quod error quo ille putat priorem actum valuiſſe, reddit involuntarium conſenſum poſteriorem, ex eo manentem ergo à fortiori idem error annullabit matrim. quod ſummam libertatem petit. *c. Cum locum de ſponſ.*4.quia ignorantia cauſa eſt involuntarii, etiam ſi non ſit error, perſonæ, ut ſi credam me dare 10. vel pauperi,cum tamen dem 20.vel diviti, & ita impeditur in his caſibus dominii tranſlatio:ergo ſimiliter in noſtro caſu cum hic novus conſenſus procedat ex ignorantia.5.quia hi renovantes conſenſum, non intendunt matrim.denuo contrahere, putant enim jam legitimè contractum eſſe,& nil volitum,quin præcognitum, ergo non contrahunt denuo : actus enim non operatur ultra agentium intentionem, *l.Non omnis,init.ff.ſi cert.pet.*igitur non valebit matrimon. ut enim valeret, oporteret ut illo novo conſenſu contraheretur, cum prius eſſet omnino irritum.Et confirm.quia conjux ignarus tantum intendit ratificare prius matrimonium, illúdque approbare novo illo conſenſu,non tamen de novo celebrare, cum credat prius contractum,validum eſſe,ſed quod nullum eſt, ratificari non poteſt, *c.Ad diſſolvendum,de deſponſ. impub.* ibi, *nec accuſatio locum habebit,cum non eſſet quod legitimè poſſet accuſari*;ubi *gl.verſ. Accuſari*, multis hoc exornat, & docet *Hoſt.*multis teſtibus probans, *c. Dilectus,verſ.Contrario de ſponſ.& ibi Io. Andr.n.7. Anch. n. 3. Abb.c. Prudentiam,in princ.n 19.de offic. del.idem Hoſt.c. 1. de eo qui duxit in mat.fin.*ubi docet primum conſenſum invalidum ratificari non poſſe,ergo illud matrim.invalidum non ratificatur novo illo conſenſu,6.quia(ut dixi hoc 2.l. diſp 34. n.2.)ſi quis fictè contrahat & errore ductus, quo putabat illud matr.eſſe validum,verbis,vel facto conſentiat, non eſt matr.ubi multos DD retuli, ergo nec in noſtro caſu, cum hic conſenſus ex ſimili errore procedat 7.quia ſi oppoſita ſent.eſſet vera, fruſtra eſſent nova verba ad convalidandum prius matrim.ſed ſatis eſſet conjungi ſcientem conjugem ignoranti copula affectu maritali, ignorans enim cum putet eſſe matr.ſemper eo affectu accedit:quod manifeſtè paret, quia conſenſus magis facto, quàm verbis demonſtratur, *c.Dilecti, de appell. & l.de quib. de legib. ff.* & ideò *c.Is qui fidem,de ſponſ.* decerniter ſponſalia tranſire in matrimonium copula ſequuta:quia facto illo oſtendebatur conſenſus de præſenti:ſed hoc ſufficere,eſt minus verum, ergo. Prob. minor, quia contrarium tenent ferè omnes Doctores, ut *Gloſſ. c. 1. de eo qui duxit in matrim. verſ. Inſcia*, ubi tractans an ratificetur prius matrim. invalidum, ſi ſublato impedimento ignorans conjugem carnaliter cognoſcat,ait non ratificari,quia inquit, *In primo conſenſu qui nullus fuit videtur perdurare, & non alium approbare.* Idem Innoc. *ibi, in fin.*his verbis, *nam ex conſequentia prioris conſenſus, videtur ignoras cognoſcere*, idem *Hoſt.ibi initio,Io. And.ad fin. Ant.n.*8. *Anch.n.*4. *Card. paulò poſt princ.verſ.Oppono,Henr.n.5. Al.de Nev. n. 11 Prap. n.1.fi.*Et ex Theologis, *Scotus 4.d.36.q.un.*§ *Reſpondeo, primus conſenſus,*his verbis, *Si impedimentum non exprimatur perſonæ inſciæ, ipſa in copula carnali ſequenti non conſentit novo conſenſu,ſed tantum reddit in virtute prioris conſenſus, qui nullus fuit,& illũ videtur approbare.*Idẽ *Abul.1.Reg.8.* *q.58.Enriquez lib. 11.de matr. c. 3. n. 6.* Ad idem ſunt alii DD. dicentes tunc ſublato impedimento ratificari matr. per copulam, quando ſcientes impedimentum eſſe ſublatum, cognoſcunt ſe affectu uxoris, ſic *gloſſ. c. Non debet verſ. de cætero, de conſang. Abb. ibi fine. Prap. n.*10. *fine.Loazes de mat.dub.12.n.12. Villalobos in commun. lit. M.n.* 68. *Covar.* dicens eſſe communem ſententiam, *4.decret.2.p.4.init.n.5.*Et ex Theologis, *Richard. 4.d.40. a. 1.q. 6. Supplem.Gabrielis 4.d.35.q.1.a.2 concl.3.* Idem expreſsè docent multi,dicentes eum qui ſervitutis ignarus, duxit fœminam,quam poſtea manumiſſionis inſcius, affectu uxorio cognoſcit, non revalidare ea copula prius matrimonium quia videtur ex antiquo conſenſu accedere : ſic *gloſſ.c.fi.de conjug.ſervor.fi.& c.Si quis ingenuus, verſ. Faciat,29.q.2.Goffred.ſum.t.de conjug.ſerv.n.8. Roſella, verb. Impedimentum,imp.3.n.2. Sylv. Matrim.8.q.2 dict.2. Tab. verb. Impedimentum,imped.1.q.12.n.13 Nav.ſum. c. 22. n. 33 Greg.Lop.l.4.t.5.p.4.verb.no es anſi.Ant Cuc. l. 5.inſt. major.t.12.n.50.Perez l.5.ord.tit.1 l.1.ſ. 41. col. 2. §. Septimo non habebunt.*Et ex Theologis, *Adrian.4. materia de ſponſ.col.13. verſ.Præterea tertio principaliter*,& addit *Adrian.ſive verbis,ſive factis contrahat,quia ſemper intelligitur ex priori conſenſu facere, niſi conſtet velle de novo contrahere,ubi prius matr.non valeret. Viguer.l.inſt. c. 16. §. 7. verſ.nono imped.2.Veracr.3 p.ſpec a 11.concl. 1. fi. & 1.p.a. 29.fi. Angl.flor.1.p.de mat.q 10.de imped.erroris, a. 1. dub. 1.concl.3.Enriq.lib.11.de matr. c.9.fin.& c 10.n 4. Petr. de Ledeſ.de matr.q 52.a.1 dub.2.Philiarc.de offic.ſacerd.t. 1.p. c. 5. imped. 2.* Et in hanc partem magis inclinant *Sot.4. diſt.35 q.1 a.2.verſ Sed percontaris,& Lud. Lop.2.p.inſtr de matr.c.47.f.118.col.2. verſ. Præterea*, & reddit uterque hanc rationem,quia conſenſus ab initio nullus fuit,& illa ignorantia ſemper durat:quare copula tunc non reputatur novus conſenſus.Ex his ergo omnibus concluditur in noſtro caſu non eſſe matrimonium, nec eſſe verum conſenſum,ſufficientem ad matrim.novum celebrandum, procedentem ex credulitate valoris prioris matrimonii.Tandem probatur ex conceſſione bullæ cruciatæ facta commiſſario,ubi conceſſa ei diſpenſandi poteſtate cum iis qui ignoranter in gradu prohibito contraxere traditur illi forma,quam diſpenſatio concedenda eſt : his verbis*, *altero impedimentum ignorante prius de nullitate prioris conſenſus certificato*,ergo clarè ſentit Pontifex hoc eſſe neceſſarium, ut conſenſus de novo præſtitus conſtituat matr. Pro hac ſent.manifeſtè ſunt DD.omnes allegati in 6. & 7.ratione: & pro ea eſt *Abul.1.Reg.8.q. 38.* ubi agens de duobus infidelibus*, qui viventibus prioribus conjugibus invalidè contraxerant,hæc ait, *ut iis mortuis verè contrahant, requiritur novus conſenſus,& licet cohabitent,non præſtant novum conſenſum,& non eſt matrimonium: quia hunc conſenſum præſtant illi, qui putant priorem conſenſum non ſat eſſe, & ſe credunt prius non fuiſſe conjuges,at ni credunt ſe eſſe legitimos conjuges, & ſic nunquam de novo conſentiunt, ut ſint conjuges,& non convalidatur matrim.* & videtur tenere *Veracr.1. p. ſpec.a. 29.* ubi ait requiri ſublato impedimento novum utriuſque conſenſum,& ſcire perſonam de novo conſentientem, impedimentum eſſe ſublatum : & tenent expreſsè *Nav ſum.c.22.n.47.& l.4.conſ.t. 1. de ſponſ. in 2. edit.conſ.13.Ant.Cuc.lib.5 inſt.major.t.12 n.82.& ſeq. Philiarc.de offic.ſacerd.t.1.p.2.c.13.*Addunt *Nav. & Philiarc.* ſufficere ſic dicere.Suſpicor te non eſſe virum meum, vel uxorem aliqua de cauſa, rogo ut cauſa tranquilitatis meæ iterum nos admittamus in conjuges.

Sit I.concluſio, multò probabilior eſt hæc 2. ſent. quia 4
innititur rationibus multo urgentioribus, nec approbo quod dicunt.*Nav.& Philiarc.n.præc.fine,allegati*, nempè ſatis eſſe ſic dicere. Suſpicor te non eſſe meum virum, vel uxorem.Quia titubans pro ignorante habetur, ut diſput. hac.n.1.ex multis probavi:& ea ratione dixi non ſufficere audiiſſe uxoris ſervitutem,vel illius ſuſpicionem, ſed requiri,ut vir eam ſervitutem credens, accedat affectu uxorio:ergo ſimiliter non ſatis erit,ſi ex uxoris relaxatione, vir

Digitized by Google

vir ſuſpicetur prius matrimonium fuiſſe irritum, eò vel maximè, quod ex dicendi modo, potius credet eſſe vanum mulierum ſcrupulum. Tutior tamen modus eſt hîc, quàm ſi vir penitus ignoraret prioris matrim. nullitatem: nam hoc modo aliqualem illius notitiam haberet. Raró tamen conſulerem ut uxor hoc dicendi modo uteretur, qui magno exponitur periculo. & ſatis probabile eſt fore, ut viri animus minimè quieſcat, ſed potius ipſam vexet ut extorqueat, quàm ob cauſam ſcrupulo nullitatis prioris matrimonii angatur: & ea non aperiente, magnæ orientur diſſenſiones, maximè ſi vir ſit zelotypus.

5 II. Concluſio, ſufficeret, ſi novus ille conſenſus procederet ex cognitione æquivalenti ſcientiæ nullitatis prioris matrimonii, licèt alter conjux eam ignoraret: ut ſi conjux impedimenti conſcius peteret ab alio ſic, Me ita diligis, ut ſi non eſſet inter nos matrim. denuo contraheres, ac ex nunc vis me in conjugem, ac ſi non fuiſſet validum, inter nos matrimonium prius contractum? Et reſpondeat alter Ita volo: interrogansque, ſe quoque idem velle, dicat. Et data opera dixi, Volo, ut ex nunc, quia non ſat eſſet, ſi non conſiſteret inter nos matrimonium, denuo contraherem: quia non eſt conſenſus de præſenti, hic ex nunc contrahendi, qualis ad matrimon. requiritur. Probatur concluſio, quia tunc non tantùm vir intendit in matrimonio contracto perſeverare, ſed denuo contrahere ſub ea conditione, ſi prius matrimonium irritum fuit: quare cùm conditio tunc exiſtat, matrim. verè contrahetur, 2. quia hic conſenſus non procedit ex errore, ſed licèt ſimul cùm errore ſit, fertur in objectum illud conditionatum abſolutè, & error, & ignorantia ſe habent concomitanter, ignorantia autem concomitans non tollit voluntarium, & licèt tollat negativè, id eſt, non ponat conſenſum in actu, ſed in habitu, quod non ſatis eſſe ad matrimonium, dixi hoc 2. lib. diſp. 34. n. 3. id tamen contingit, quando ſimul cùm illa ignorantia concomitanti non elicitur conſenſus de præſenti qualis hic adeſt, cùm dicat conjux. Volo te ex nunc, &c. & in hoc caſu eſt vera prior ſent. propoſita n. 2. & videtur apertè tenere *Adria. 4. de ſponſ. dub. 13 verſ. Praterea tertio principaliter*, ubi dicens non convalidari matr. initum cùm ſerva, conditione non detecta, ſubdit hæc, vel conſtiterit de animo quod contrahere ritè velit, ubi prius matrim. non fuerit legitimum. Et hoc poteſt etiam fieri per confeſſorem, ut ſi diſcordia ſit inter conjuges, exhortando ut ſe ita diligant, ac ſi matr. denuò inter ipſos iniretur, & tunc ſe recipiant in conjuges, etiam ſi matrim. non fuerit inter eos. Sed hoc magna circumſpectione fieri oportet, & habita opportuna occaſione; poterit enim vir ſuſpicari confeſſorem aliquid noſſe de matrimonii nullitate, & ideo velle denuo conjugum conſenſus præſtari: quare modus hic rariſſimè per confeſſorem adhibendus eſt.

III. Concluſio, ſufficit etiam ſi conjuges ſcientes impedimentum ceſſaſſe, ſe affectu maritali cognoſcant, ut prius matrim. irritum convalidetur. Prob. ex *c. 2. & c. fin. de conjug. ſervorum*, ubi habetur contrahentem ignoranter cùm anci la revalidare matrimonium, ſi cognita ſervitute, verbo, vel facto, ſcilicet, copula carnali affectu uxorio, in eam conſentiat. Item ex *c. Is qui de ſponſal.* ubi ſponſalia in matrim. tranſeunt per copulam affectu uxorio habitam. Item quia matrimonium verbis, vel ſignis contrahi poteſt, (ut dixi hoc 2. lib. diſp. 31. n. 5.) nullum autem ſignum ita expreſsè voluntatem contrahendi denotat, ad factum ipſum. Hæc concluſio eſt contra aliquos dicentes requiri novum conſenſum, ultra eam copulam. Hi ſunt *Ricard. 4. diſt. 40. a. 1. q. 6. Syl. matr. 6. q. 5. dict. 2. fin. Nav. ſum. c. 22. Hiſp. n. 87. Veracr. 3. p. ſpec. a. 11. conc. 1. Man. tom. ſum. in 2. edit. c. 120. n. 2. paulò poſt princ.* Sed noſtram concluſionem ſuſtinent *Gl. c. Non debet, verſ. De cat. de conſang. & ibi Abb. fi. Prap. n. 29. fine Loazes de matr. dub. 12. n. 14. Villalobos in com. lit. M. n. 68. Sotus 4. diſt. 35. q. unic. a. 2. verſ. Sed eſt praterea*, *Covar.* dicens eſſe communem ſent. *4. decret. 2. p. c. 4. init. n. 5. Perez l. 5. ord. t. 1. l. 1. f. 41. col. 2. verſ. Septimo non habebunt. Palacios 4. diſt. 30. diſp. 1. fol. 670. fin. & ſeq. Enriq. l. 11. de matr. c. 9. fine. Manuel eodem. n. 2 ad fin. 2.* Sed dices, quorſùm hæc poſt Trident. per quod hujuſmodi matrimonia præſumpta ceſſarunt? Reſp. ad duo prodeſſe, alterum eſt pro infidelibus qui invalidè contraxere, nam ſi ceſſante impedimento, ut mortuo priori conjuge, qui tunc ſuperſtes erat, mortéque per ipſos ſcia cognoſcant ſe, ſicut prius tanquam conjuges, convalidabitur matrimonium, contra Veracruz proximè citatum: cùm illi lege concilii non aſtringantur. Quod maximè proderit ad diſcernendum quando infideles convertunt, in quo matrimonio per ipſos inito perſeverare permittendi ſint. Alterum eſt, quia (ut dicemus diſp. ſeq. n. 14.) ſi nullitas prioris matrimonii occulta ſit, illudque coram parocho, & teſtibus celebratum ſit, convalidabitur per eam copulam, per quam ante Trident. convaleſceret.

Ex his infertur, ubi non timetur probabiliter ſcandali periculum, verbi gratia, fore ut vir, nullitatis conſcius nollet denuò contrahere, & maneret fœmina remedio deſtituta, cùm impedimentum illud probari non poſſet, & maximè ſi eſſet proles, vel non eſſet periculum infamiæ quale ſcandalum, vel periculum non timetur communiter, cùm impedimentum eſt ex parte viri & aliquando cùm eſt ex parte fœminæ, attenta viri & ipſius fœminæ conditione, curandum omninò eſſet, uterque conjux norit priùs matrim. non valuiſſe, prout dixi in prima concluſione, vel ſaltem ut ignarus nullitatis conſentiat ex tunc in matrimonium caſu quo à principio irritum fuiſſet, prout dixi in 2. concluſione: nec in hoc caſu poteſt tuta conſcientia amplecti prior opinio, nimirum ut diſſimulanter tecto impedimento conſcius conjux, ignoranti perſuadeat, ut illum habeat in conjugem. Quia illa prior opinio eſt parum probabilis, habetque contra ſe rationes urgentiſſimas, quare illa uti, ubi graviſſima neceſſitas minimè cogit, excuſari à culpa lethali nequit. Erit autem optima cautela, ut conjux poſſit alterum nullitatem prioris matrim. docere, dicere ſe in prius matrimonium minimè conſenſiſſe: quod verè poteſt dicere, cùm enim prior ille conſenſus ratione impedimenti invalidus fuerit, poteſt appellari non conſenſus: ut fictè promittens non poteſt dicere ſe non promiſiſſe (ut probavi lib. 1. diſp. 111. n. 27.) & ita tenet *Segura 2. p. direct. c. 15. n. 20. §. Caterum ſi aliter.* Non tamen poſſet dicere abſque mendacio veniali, ſe fictè conſenſiſſe, quia cùm conſenſus fuerit omninò invalidus & nullus, & perindè ac ſi prorſus non eſſet, & ita verè appellari poſſet non conſenſus, qui ſolam negationem legitimi conſenſus importat: non autem poteſt verè appellari fictus conſenſus, qui poſitivè importat fictionem in animo, hoc eſt, internam voluntatem contrariam manifeſtatæ per ipſa verba, quæ cùm re vera non adfuerit, mendacium eſt. Fateor tamen cautelam non mediocre periculum habere poſſe, fortè enim diceret vir. Fictus ergo fuit amor quem mihi tot annis oſtendiſti, ac perfida es & perverſa, cùm toto hoc temporis curriculo ſacramenta frequentaris tanto ſcelere contaminata, perſuadere mihi nequeo quin dolus alius ſubſit: & ita diſcordiæ inter conjuges orientur. Qua ratione raro prudentérque, re conſiderata hanc cautela utendum eſſe exiſtimo.

IV. Concluſio, Ubi eſſet probabilis prædicti ſcandali, aut infamiæ timor, nec poſſet extorqueri conſenſus ille conditionalis, de quo in 2. concluſ. memini abſque prædicto periculo: poſſet amplecti prior opinio, ut omninò tecta prioris matrimonii nullitate, perſuadeatur ignoranti ut ex tunc habeat alterum in conjugem, modo quo explicui in priori opinione propoſita n. 2. Prob. quia quamvis ea opinio parum probabilis ſit, & ſecluſo eo periculo amplecti nequeat, non tamen eſt omnimoda probabilitate deſtituta, ſed aliqualem habet, cùm patronos graviſſimos, & rationes aliquantulum probabiles habeat: & quod aliàs non judicaretur probabile, facit tale eſſe urgens neceſſitas & periculum quod ex oppoſito ſequeretur: ut optimè docet *Sotus de ſecreto membr. q. 2. concl. 3.* 8

quem approbat dicens eſſe ſingularem, *Nav.c. inter verba, n.22.ead.corol.53.n.135.fin.* his verbis, *licèt quis habeat opinionem alicujus partis, & ſolam alterius formidinem non tenetur ſequi opinionem ſi inde magnum immineat alicui periculum, & formido alterius apparentem habeat probabilitatem, quia periculum grave facit, ut in moralibus formido præponderet opinioni.* Et favet *Jaſ.l.1.n.56. C.de ſumma Tr.* ubi dicit, in dubiis præferendam eſſe ſent. animabus faventem. Et ita videmus conferendum eſſe baptiſmum in digiti extremitate, quando partus periclitans illam extrahit, & juxta multos oſtendenti ſigna contritionis, abſenti ſacerdote, poteſt in articulo mortis abſolutio impendi: quæ opiniones ratione periculi magni ſuſtinentur, cùm aliàs parùm probabiles ſint. Nec obſtat, ſi credatur fore ut conjux nullitatis prioris matrimonii conſcius, minimè contraheret. Quia cùm tunc non habeat actu diſſenſum, ſed illa ſit habitualis animi præparatio, non obeſt quominus matrim. denuò contractum, validum ſit ut benè dicit *Petr. de Ledeſm. de matr. q.45.a.3.dub.ult. §. Sed dubium eſt quodnam remedium.* Verum certius eſſet matrim. ſi alter in ea diſpoſitione eſſet, ut ſi nullitatem ſciret, verè contraheret. Quia multi ſatis probabiliter dicunt ſtante conditionis impedimento annullante, ſi alter conſcius contraheret, valere matrim. nedum eo ſublato.

9 Ultima Concluſio, quando nec hic conſenſus poſſet extorqueri, quia vir hilaris non eſt, vulgo (*no eſta de gorja*) & ita non vult reſpondere, & ex alia parte petit debitum ab uxore, ipſáque ſine ſcandalo ſubterfugere nequit, redendóque peccaret, cùm nondum ſit matrimonium; poteſt abſque verbis, denuo matrim. illud conſiſtere, copula illa affectu maritali habita ex parte ſua, nam ex parte alterius, cùm putet eſſe matrimonium, conſtat eo affectu haberi: & hoc etiamſi alter conjux ignoret prius matrim. fuiſſe invalidum. Ratio eſt, quia licèt hoc minus probabilitatis habeat, quàm dum verbis innovantur conſenſus, eo quod (ut diximus in 3. concl.) etiam ſtante ſcientia illius nullitatis, ſub judice eſt an ſufficiat illa copula: at tenendo (ut ibi probavi) ſufficere: eandem difficultatem habet, ſive verbis, ſive facto ipſo, nempè hac copula contrahatur denuo matrimonium: cùm utrobique procedat conſenſus ex errore. Sic *Sotus 4.d.29. q.2.a 1 dub.ult. Manuel. 1. tom. ſumma c. edit.2.220.n.2.ad fin.* & tenent expreſſè DD. cit.n.2. quarta & quinta ratione pro priori opinione, cùm dicant convaleſcere matrimon. per copulam affectu uxorio, licèt procedat ex errore quo vir putabat eſſe validum prius matrimonium: vel fuerat contractū cùm ſerva ignorata, & vir inſcius manumiſſionis poſtea factæ, eam affectu uxorio cognovit. Et ratione hujus aliqua probabilitatis, juncto dicto periculo, & neceſſitate poteſt amplecta hæc opinio pro allegata concl. præcedenti.

10 Tandem reſpondetur ad arg. prioris ſent. propoſita n.2. Ad 1. nego antecedens. Ad 2. neg. minor. quia is conſenſus eſt nullus, cùm ex errore procedat, nec eſt conſenſus ad denuo contrahendum, ſed tantùm ratificatio prioris matrimonii, quæ nulla eſt ſicut & ipſum. Ad 3. dic reduci ad errorem perſonæ, cùm is putet eſse ſuam, in quam conſentit: cum verè non ſit. Ad 4. & 5. in utroque caſu multò probabilius eſt oppoſitum.

11 Quia tamen dixi priorem ſent. non eſſe omninò improbabilem: & argum. ſecundæ, propoſita n. 3. videntur omninò convincere eſſe falſam: oportet aliquantulum probabiliter ipſis ſatisfacere. Ad 1. ſecundæ ſent. dic non quemcumque errorem tollere conſenſum neceſſarium ad matrimonium, ſed errorem conditionis, aut perſonæ: ſi enim putaret vir eſſe diriſſimam, & valdè nobilem uxorem, & tamen eſſet pauperrima, & viliſſima, hic error non tolleret conſenſum neceſſarium ad matrimonium: at hic error eſt tantùm juris, quo putat illam eſſe ſuam: & ſic ad confirmat. eſt negandum antecedens. Ad 2. & 3. reſpondetur in aliis contractibus, & rebus errorem etiam circa aliud à perſona contingentem, poſſe annullare: ut ſi putem me dare pauperrimo eleemoſynam, cùm tamen ſit dives: ſecus in matrim. Ad 4. conſtat ſolut. ex præc. id enim eſt verum in aliis contractibus. Ad 5. & confirm. dicendum eſt, licèt ille non intendat formaliter novum inire matrimonium, intendere tamen virtute: in eo enim actu quo hanc vult ut uxorem; vel ut talem cognoſcit, virtute clauditur, & tacitè, hic & nunc, & ſemper conſentire in ipſam ut uxorem, ſicut juxta *c. unicum, de ſponſ. impub. in 6.* cùm impuberes contrahunt matrimonium, licèt formaliter inducant matrimonium, virtute tamen intendunt etiam ſponſalia: quia ſi actus non valet eo modo quo agitur, debet ex tacita contrahentium mente valere eo modo quo poteſt: ut dixi l.2.diſp. 21.n.2. Sic in noſtra caſu, cùm ea verba, vel copula ſufficerent ad denuo contrahendum matrimonium, nec poſſint valere pro actus præteriti ratificatione, cùm is nullus fuerit, valebunt eo modo quo poſſunt, ex virtuali intentione, nimirum, ad denuo conſtituendum matrim. Ad 6. neganda eſt ea doctrina: nam alii tenent contrariam: ut dixi hoc 2. lib. diſp. 34. n. 1. Ad 7. concedenda eſt ſequela, ut dixi ult. concl. & neganda eſt doctrina in contrarium adducta, cùm aliis Doctoribus quos retuli hanc diſp. n.2. in quinta ratione. Ad 8. dic, id Pontificem exigere in ea conceſſione, quia multo probabilius eſt, nec aliter voluiſſe id privilegium commiſſario concedere.

DISPUTATIO XXXVII.

Utrùm matrim. coram parocho, & teſtibus initum, invalidum ob occultum impedimentum, ſit ablato impedimento, iterum coram parocho, & teſtibus celebrandum?

SUMMARIUM.

Referuntur duæ opiniones, n. 1. & 2.
Non eſt neceſſarium iterum coram parocho & teſtibus celebrari: & ibi lex non extenditur ad caſum, quem in ejus ratio à principio non comprehendit. 3. & ibi legis intellectus ex proœmio ſumitur
An idem ſit in quocumque alio impedimento occulto, ut metus, 4.
Quid. ſi matrimon. ſit nullum ob errorem conditionis, 5. & quid ſi ob ætatem, 6.
An hæc ſint vera propter Pii V. declarationem, vel etiam ſtando in ipſo contextu Concilii; n.7. & quid ſi mala fide contractum eſt matrimonium, 8.
Quid, ſi in diſpenſatione impedimenti contineatur, ut diſpenſetur ut poſſit iterum celebrari matrimonium publicè, ſervata forma Tridentini, 9
Quid, ſi parochus & teſtes vel aliquis ex illis, noverant impedimentum tempore contracti prioris matrimonii, aut poſt noverunt, n. 10. & quid, ſi parochus ſciebat in confeſſione.
An dicatur occultum impedimentum, quando eſt periculum ut in foro externo detegatur, vel eſt impedimentum probabile. & quando dicatur probabile, 11 & ibi quid dicatur occultum in conceſſionibus ad diſpenſandum ſuper occultis, & ſeſſ. 24. Trid. c.6. de refor.
Quid, ſi impedimentum deductum ſit ad forum contenſioſum, & defectu probationis, vel falſa informatione abſolutus eſt reus an adhuc dicatur occultum, 12. & ibi, verba cum affecta ſunt intelligenda & explicatur c.6. de reform. ſeſſ. 24. Trid. 11. junct. 11
An revalidato hoc matrim. occulto, oporteat conjuges illos iterum recipere benedictiones Eccleſiæ, 13.
An ſufficiat carnalis ad revalidandum hoc matrim. 12.
Solvuntur argumenta, & diſpenſationes non ſemper continent aliquid jure communi non conceſſum, 15.

IN hac diſp. triplex eſt ſententia. 1. docet deſiderari, ut iterum coram parocho, & teſtibus celebretur illud matrim. Prob. quia prius fuit nullum, ergo perinde celebrandum eſt coram parocho, & teſtibus, ac ſi nunquàm fuiſſet initum. 2. quia Tridentinum exigit pro forma præſentiam parochi, & teſtium; ergo ea requiritur, quando denuo celebratur matrimonium, cùm tunc verè contrahatur. Et confirm. quia ſolemnitas illa parochi, & teſtium adhibita eſt ad legitimandum conſenſum prioris matrimonii, tunc expreſſum: non autem poſtea exprimendum: ſed prior conſenſus cùm nullus fuerit, non conſtituit matrimonium, ſed poſterior, qui validus fuit, cùm ergo in poſteriori deſiderata fuerit ſolemnitas neceſſaria, non erit matrim. 3. quia eſto eſſet finis decreti Tridentini, ceſſat in caſu ſpeciali, lex autem propter bonum commune edita, 1

ta,

ta, minimè ceſſat ceſſante fine in particulari : eo vel maximè cùm dum lex aliquid tanquam formam exigit, ceſſante fine, non ceſſat, ut docent Bart. & multi alii, quos refert, & ſequitur *Tiraq. tract. Ceſſante cauſa, limit.* 37. Tandem, quia in diplomate cruciato conceditur commiſſario facultas diſpenſandi in matrim. cùm occulto impedimento, ut iterum occultè celebretur, ergo attento Tridentino id fieri non poterat: fruſtra enim eſſet privilegium. Hanc tenent *Nav. l. 4. conſiliorm, in 1. edit. tit. 1. de ſponſ. conſ.* 11. *in 2. t. de ſponſ. impub. conſ.* 3 *Gutier. quaſt. can. l. 1. c.* 28. *n* 7. *&* 8. *de juram.* 1. *p. c.* 56. *n.* 22. *&* 43 *Palacios* 4. *d.* 27. *q.* 1. *f.* 566 *fin. & ſeq. Matienzo lib.* 5. *recop. t.* 1. *l.* 1. *Gl.* 1. *n.* 3. *Barth. à Ledeſm. dub.* 17. *de matr. f.* 1175. *& ſeq.* & videtur tenere *Perez l.* 5. *ordin. t.* 1 *l.* 1. *f.* 18. 5. *Ex quibus reſpondendum erit* & eam dicunt eſſe veram *Gutier. & Barth. à Ledeſm.* quamvis ſcandalum ſequatur, matrimonium iterum publicè celebrando : & in hoc etiam caſu dixit eſſe probabilem *Veracruz appendice ad ſpeculum, dub.* 10. *concl.* 6.

2 II. Sententia docet idem, niſi ſcandalum, aut infamia orirctur : tunc enim ex epicheia poſſet occultè abſque parocho, & teſtibus celebrari. Sic *Cor ruba ſum. q.* 15. *fol.* 130. *col.* 1. *§. Reſolutoriamente digo. Segura direct. judic.* 2. *p. c.* 25. *n.* 40. *§. Quod nobis, Lud. Lop.* 1. *p. inſtr. c.* 85. *§. penult.* & dicit probabilem *Veracruz, append. dict. dub.* 10. *conc.* 6. *fin. & conc.* 5. *fine*, ubi limitat hoc eſſe verum, niſi illi mala fide contraxerint : quia non eſt juſtum Eccleſiam mala fide contrahentibus ſubvenire.

3 III. Sent. cui prorſus adhæreo, ait non eſſe neceſſarium iterum coram parocho, & teſtibus contrahere : ſed ſatis eſſe, ſi contrahentes inter ſe ipſos ſolos renovent conſenſus. Ad hujus ſent. probationem ſupponendum eſt hoc fundamentum : aliud eſt ceſſare rationem legis in aliquo caſu: aliud verò rationem legis non ſe extendere ad illum caſum, nam in priori caſu lex ex ſe, & ex ſua generalitate comprehendit illum caſum in eoque locum habuit ; aliàs non diceretur ceſſare rationem, vel legem, cùm nec lex, nec ratio in eo caſu locum habuerit : & quod nunquam fuit, ceſſare nequit, in poſteriori verò nunquam ratio legis amplexa eſt illum caſum, & per conſequens nec lex ipſa, cùm quantumcumque verba legis generalia ſint, reſtringantur, & intelligantur juxta limites ſuæ rationis, eo quod ſit ratio legis anima ipſius, *c. Ratio nulla, de prebend. & l. Cum pater. §. Dulciſſimus ff. de legat.* 2. & docet *Tiraq.* multis citatis *tract. Ceſſante cauſa,* 1. *p. n.* 138. *&* 159. *& l. Si unquam v, Libertis, n.* 45. *C. de revoc. donat.* Quamvis ergo ſub judice ſit an ceſſante ratione finali legis ceſſet lex : verùm quando à principio ratio legis non ſe extendit ad aliquem caſum, dicendum eſt nunquam legem habuiſſe locum in illo : ut optimè docent *Ant. c. Poſt tranſlationem, de renunciat. n.* 34. *& ibi Abb. in* 2. *lect. n.* 17. Et exemplo id exponam: præcipit ſuperior religioſis ne adeant locum ubi operarii laborant, ne loquelis illos impediant : ſi quis vellet adire intendens omninò tacere, poſſet dicere in ipſo ceſſare rationem præcepti : ſi tamen die feriata adiret, non ceſſaret in hoc eventu ratio præcepti, nunquam enim hunc caſum comprehendit, cùm die feriata operarii à laboribus abſtineant : quare nec præceptum ab initio hunc caſum comprehendit, nec in illo obligavit. Hoc ergo ſuppoſito fundamento, probatur 1. noſtra ſent. quia ratio finalis decreti *Tridentini ſeſſ.* 24. *de matrim. c* 1 ſtatuentis ut matrim. coram parocho, & teſtibus celebretur, ea fuit, ut conſtat ex ejus prooemio, ut vitentur gravia peccata ex clandeſtinis nuptiis conſurgentia, maximè eorum qui clam cùm una contrahunt, eaque relicta aliud publicum matrim, ineunt, cui malo nequibat Eccleſia mederi, cùm ipſi de priori matrim. minimè conſtaret. Sed hæc ratio non ſe extendit ad hunc caſum, cùm prius matrim. invalidum, in foro Eccleſiæ validum, & publicum fuerit (e us enim nullitas, & impedimentum occulta ſunt,) & ſubinde ſi aliud matrim, inire vellent, impedirentur ab Eccleſia, credenti matrimonium illud publicum, validum fuiſſe: ergo decretum Tridentini numquam hunc caſum comprehendit, nec in illo obligavit. 2. quia ex prooemio colligitur animus, & intentio legiſlatorum, & intellectus totius decreti, illudque limitatur : benè docet *Tiraq. tract. Ceſſante cauſa limit.* 1 *n.* 65. *Alex. de Nevo conſ.* 3. *n.* 3. *Hipp. Rimin. conſ.* 540 *n.* 78. *vol.* 5. *Burg. de Paz. conſ.* 32. *n.* 6. *Mol. l.* 1. *de primog. c.* 5. *n.* 3. 4. *&* 5. *Burſatus conſ.* 76. *n.* 9. *Gutier* 3. *practicarum, q.* 17. *n.* 90. *&* 91. cùm multis aliis quos ipſi referunt. Sed id decretum in prooemio loquitur de clandeſtinis matrimoniis, quæ ſemper Eccleſia probibuit, deteſtatáque eſt, matrimonium autem ſemel publicè contractum, invalidè propter occultum impedimentum, & eo ſublato clam celebratum, nunquam fuit clandeſtinum, nec ab Eccleſia prohibitum, ad id enim præceſſerat publicitas, quàm Eccleſia poſcit : ut docent *Catharin. l.* 5. *contra Cajetanum. Cov.* 4. *decret.* 2. *p. c.* 6. *initio, n.* 8 *Enriq. l.* 11. *de matr. c.* 3. *n.* 6. *in comment. lit. T* ubi alios refert : ergo nec hoc matrim. reputat Tridentinum eſſe clandeſtinum, nec illud irritat. 3 quia ſi dum verba proferuntur coram parocho, & teſtibus, alter fictè conſentiat, ſatis eſt ſi poſtea occultè conſenſum præſtet, (dixi hoc 2. lib. diſp. 31. n. 13.) ergo ſimiliter in hoc caſu, cùm in utroque matrim. nullum fuerit. Tandem. quia ex oppoſita ſententia ſequerentur multa ſcandala, & inconvenientia, ergo non eſt creditu dignum voluiſſe concilium hos conjuges obligare, ut iterum publicè contrahant. Et ita tenent. *Nav. t.* 4. *conſiliorum tit* 1. *de ſponſ. in* 1. *edit. conſ.* 35. *in* 2. *conſ.* 14. *fine, & ſum. Lat. c.* 22. *p.* 70. *& c.* 16. *in nova edit. n.* 37. & dicit ſic poſtea declaraſſe Pium V. & Sacrum pœnitentiariæ prætorium ea declaratione frequenter uti : *Enriq. lib.* 11. *de matr. c.* 3. *n.* 6. *& in commento lit.* L. refert idem tenuiſſe conſultos Epiſcopos *Covar. Guerrero, & Blanco*, qui concilio interfuere : & *Magiſtros Bal bas, Sancho, & Moya*: idem *Pedraza ſum.* 3. *Præcep. §.* 12. *Ant. Cucus l.* 5 *inſtit. major. t.* 11. *n.* 65. *Palac.* 4. *diſt.* 30. *diſp.* 1. *f.* 671. *col.* 2. *ante verſ. Sed quæritas forſan. Petr. de Led.* dicens ſic declaraſſe Cardinales, *de matr. q* 45. *a.* 5. *dub. penult. Lud. Lop.* 2. *p. inſtruct. de matr. c.* 40. *ad finem, & c.* 37 *& f.* 1042. *& c.* 39. *f.* 1059. *Manuel in bull. cruciata. §.* 13. *n.* 6. *verſ. Siguefſo lo ſegundo, &* 1. *to. ſum.* 2. *edit. c.* 220. *n.* 2. *Capua l.* 2. *dec. c.* 80. *n.* 15. *Phil. de offic ſacer. tom.* 1 *p.* 2. *l.* 2. *c.* 13. *Vega l.* 6. *ſummæ, caſu* 93. *fine, & caſu* 143. & dicit eſſe probabilem *Barth. à Ledeſ. a l'g. pro prima ſententia.*

Hinc infertur, idem dicendum eſſe, qualecunque ſit impedimentum occultum : ut ſi matrimonium fuit nullum propter metum occultum, ſatis enim eſt ſi poſtea inter ſe ſolos ipſi contrahentes ratificent, quia eadem prorſus eſt ratio, qualecumque ſit impedimentum. Sic *Enriq. l.* 11. *de matr. c.* 9. *ad fin. in commento, lit O. & c.* 12. *n.* 2. *in comment. lit. I. Lud. Lop.* 2 *p inſtr. de Matr. c.* 40. *f.* 1066. *§. Porro am urgentior*, & dicit eſſe probabile *Petr. de Ledeſm. de matr. q.* 47. *a.* 3. *dub. ult.* & favent cæteri Doctores n. 3. allegati qui generaliter, & indiſtinctè loquuntur de impedimento occulto. 4

2. Infertur idem dicendum eſſe, quando quis cùm impedimento ſervitutis occulto, ab alio ignoratæ, contraxit publicè : ſublata enim ſervitute, vel ab alia cognita, ſatis eſt ut inter ſe ſolos iterum contrahant Conſtat eadem ratione. Et tenent *Palac.* 4. *diſt* 30. *diſp.* 1. *f.* 671. *col.* 2. *ante verſ Sed quæritas forſan, Enriq. l.* 11. *de matr. c.* 3. *n.* 6. *&* 7. *comment. lit. E.* & favent cæteri allegati n. 2. 3. generaliter loquentes : unde immerito id negat *Petr. de Led. de matr. q.* 52. *a.* 1. *dub.* 2. *fine.* 5

3. Infertur idem dicendum eſſe de matrimonio nullo ob occultum ætatis defectum, completa enim ætate, ſatis eſt inter ipſos conjuges illud celebrari. Eadem enim eſt ratio. Sic *Enriq. l.* 11. *de matr. c.* 3. *n.* 7. 6

4. Infertur, non audiendum eſſe *Petrum de Ledeſm. de matr. q* 45. *a.* 5. *dub. penult.* qui ait dicta in tertia ſententia, vera eſſe propter declarationem Pii V. ea enim ſecluſa, & ſtando in contextu Conc. Tridentini, quamvis probabile eſſet, matrimonium nullum ob impedimentum occultum, poſſe clam celebrari : probabilius tamen eſſe oppoſitum 7

Digitized by Google

tum: unde cenſet Pium V. non declaraſſe concilium, ſed in illo diſpenſaſſe. Sed dicendum eſt ſtando in ipſo decreto concilii, multo probabilius eſſe, poſſe clam abſque parocho, & teſtibus celebrari: & ita Pium V. minimè diſpenſaſse, ſed declaraſſe concilium. Nam rationes tertiæ ſent. allatæ n. 3. fortiter urgent, ut id concilii decretum non extendatur ad hunc caſum: & ita tenent *Navar. ſum. Lat. c. 22. n. 6. Enriq. lib. 11. de matrim. c. 3. n. 6. Philiarc. de off. ſacerd. to. 1. p. 2. l. 2. c. 13.*

8 5. Infertur idem dicendum eſſe, licet matrim. invalidum propter impedimentum occultum, ſit mala fide contractum: adhuc enim convaleſcit, ſi occultè inter ipſos ſolos contrahentes celebretur. Hoc eſt contra *Veracruz*, cujus ſent. retuli n. 2. fine: cujus ratio concluderet utique, ſi noſtra ſent. inniteretur epicheiæ, ac tacitæ Pontificis diſpenſationi, non enim credendum eſſet Eccleſiam ſubvenire mala fide contrahentibus: cum autem innitatur veræ & rigidæ illius decreti Tridentini expoſitioni, quod nunquam hunc caſum comprehenderit, parum refert, ſive bona, ſive mala fide matrimonium initum ſit.

9 6 Infertur idem dicendum eſſe, non obſtante clauſula ſolita apponi in diſpenſationibus conceſſis ad revalidandum matrim. nullum propter occultum impedimentum, quæ talis eſt: *Si ita eſt, cum eis, ut inter ſe publicè, & ſervata forma concil. Trid. contrahant, diſpenſa.* Quamvis enim virtute hujus commiſſionis non poſſit commiſſarius diſpenſare, ut occultè celebretur matrimonium; at poteſt diſpenſare impedimento, quo per diſpenſationem ceſſante, abſque aliqua diſpenſatione juxta decretum Trident. poteſt illud matr. inter ipſos ſolos contrahentes celebrari.

10 7. Eſt tamen intelligenda tertia ſententia, cum corollariis ex ea illatis: dummodo parochus, & teſtes impedimentum illud ignorarent, ſi enim id noſſent, quantumcunque alias eſſet occultum, neceſſariò repetendum eſſet coram parocho, & teſtibus, quia cum ipſis conſtet in foro Eccleſiæ matrim. eſſe nullum, non ſunt teſtes valoris, ſed nullitatis matrimonii. Sic *Enriq. l. 11. de matr. c. 3. n. 7.* referens aliquos juniores doctiſſimos idem ſentientes: *Petr. de Ledeſ. de matrim. q. 47. a. 3. dub. ult.* Idem credo, quamvis alter ſolus ex duobus teſtibus requiſitis, vel ſolus parochus impedimentum noſſet, quia jam deſunt neceſſaria ad valorem matrimonii, cum vel parochus, vel alter teſtis requiſitus, non ſit teſtis valoris matrimonii. Si autem tempore quo aſtiterunt matrimonio, ignorabant impedimentum, licèt poſtea ſciant taliter quòd non eſſet probabile in foro externo, juxta dicenda num. ſeq. poteſt abſque parocho, & teſtibus innovari. Quia jam quando Eccleſiam repræſentarunt aſſiſtentes matr. fuerunt teſtes valoris illius, & ſatisfactum eſt decreto Tridentini, Eccleſiæque conſtat de illius valore, & adhuc manet impedimentum occultum: quia ſuppono non eſſe plenè probabile impedimentum in foro externo, quia vel non ſunt teſtes omni exceptione majores, vel non oculati, vel unus tantum ex illis ſcit. Similiter credo poſſe iterum occultè celebrari, ſi parochus tempore quo matrimonio interfuit; noverat impedimentum intra ſolam confeſſionem. Quia cum tunc ſciat ſolum ut Deus & nullo modo in foro Eccleſiæ, verè teſtis eſt illius matrimonii.

11 Secundò intelligenda eſt, niſi periculum ſit ut detegatur impedimentum & probetur in foro externo: tali enim periculo exiſtente celebrandum iterum eſt coram parocho & teſtibus. Sic *Henriq. l. 11. de matr. c. 3. n. 9. Manuel 2. to. ſu. in 2. edit. c. 220. n. 2.* Immo quamvis id periculum minimè ſit, ſi impedimentum ſit plenè probabile in foro externo, credo neceſſariò iterandum eſſe coram parocho, & teſtibus. Quia licèt occultum in aliis decretis uſurpetur, ut diſtinguitur contra publicum, vel id quod deductū eſt ad forum contentioſum: ut circa *Decretum Concil. Tridentini ſeſſ. 15. c. 6. de reform.* docent *Nav. ſum. Lat. c. 27. in nova edit. n. 255. Enriq. l. 14. de irregularitate, c. 20. n. 4 Manuel in bulla cruciata, §. 9. n. 129. fine. & 1. to. ſum. in 2. edit. c. 166. n. 3. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de clavibus, c. 8. de bulla. f. 25. col 1. §. Igitur antequam bulla.* Et eodem modo dicit *Nav.* ubi uſurpari oculatum in quibuſcunque facultatibus bullarū ſacræ pœnitentiariæ. vel legatorum, aut quorum cumque conceſſis ad diſpenſandum ſuper occultis, at in præſenti, ut impedimentū dicatur occultū, ut eo ſublato poſſit matrim. clam celebrari, credo occultum accipi, ut diſtinguitur contra plenè probabile, quia quando impedimentum plenè probari poteſt in foro externo, tunc procul dubio ſi matrim. clam ratificatum, validum eſſet, ſequitur ex eo omnino inconvenientia, quæ olim ex matrim. clandeſtino valido ſequebatur: nam probato impedimento poſſet alter conjux aliam uxorem ducere, cum qua in perpetuo adulterio viveret: cum Eccleſiæ minimè conſtet de occulta revalidatione matrimonii illius publici, quod propter impedimentum, plenè probatur fuiſſe nullum. Dicetur autem plenè probabile in foro externo impedimentum, ad diſſolvendum matrim. publicè contractum, quando duobus teſtibus probari poteſt: ut cum aliis docet *Maſcard. de probatio. concl. 410. n. 19. juncto n. 9.* & habetur expreſsè *c. Quoties de teſtib. & atteſtat.* debent autem eſſe illi duo teſtes non tantum idonei, ſed omnino exceptione majores, id eſt, quibus nihil opponi poſſit: ut multis textibus, & DD. relatis, docet idem *Maſc. concl. 1023. à n. 4. uſque ad 14.* Quare ſi ſola relatione conjugis ſcirent impedimentum tres, vel quatuor, adhuc diceretur impedimentum occultum, dum non eſt publica fama, quia teſtes illi non faciunt plenam fidem ad diſſolvendum matrimonium, tantum enim deponunt de conjugis confeſſione, quæ ſufficiens ad hoc non eſt.

Hinc infertur, ſi impedimentum illud declaratum ad forum externum, minimè probaretur, aut falſa informatione 12 pronunciaretur ſententia pro matrim. publicè contracto, manere adhuc occultum: cum matrimonii valor conſtet Eccleſiæ, & ita poſſe convaleſcere novo conſenſu occulto inter conjuges præſtito. Sic *Enriq. lib. 11. de matrim. c. 3. n. 6.* Unde rurſus infertur declaratio ad *Tridentin. ſeſſ. 24. c. 6. de reform.* ubi conceditur facultas Epiſcopis diſpenſandi in delictis occultis non deductis ad forum contentioſum: poteſt enim Epiſcopus diſpenſare, ſi reus falſis teſtibus, aut probationis defectu abſolutus eſt à delicto, ad forum contentioſum deducto, quia verba cum effectu accipienda ſunt. *Relatum, de cler. non reſid.* ergo dum concilium excipit crimen deductum ad forum contentioſum intelligendum eſt, ſi ea deductio effectum habeat. Præterea, quia ratione ſcandali, & publicitatis, denegatur Epiſcopo facultas, quando crimen verſatur in foro externo, quæ in hoc caſu ceſſant, occultiuſque delictum manet. Tandem, quia, per accidens, non eſt inconveniens ex delicto inductionis falſorum teſtium, commodum ſentire, eò quòd manet delictum intra terminos, & latitudinem delicti occulti, *Enriq. lib. 14. de irreg. c. 20. n. 4. Manuel 1. to. ſum. 4. edit. c. 167. n. 4 Vivald Candel. 1. p. de excomm. n. 42.* dices graviſſimos Salamantinos ita ſenſiſſe, licet alii contra cenſerent.

Id obſervandum eſt, hos qui ſublato impedimento 13 clam revalidarunt matrimonium, non teneri Eccleſiæ benedictiones ante revalidationem præmiſſas, iterum recipere. Quia ſemel receptæ ſunt, nec poſſunt ſine ſcandalo repeti, nec ſunt de matr. eſſentia. Sic *Corduba ſum. q. 51. §. Teſte matrimonio, Barth. à Ledeſm. dub. 17. de matrim. fol. 1276. fine.*

Tandem dicendum eſt matrimon. illud quod propter 14 impedimentum occultum, nullum fuit, poſſe revalidari copula affectu maritali inter conjuges habita: ſicut revalidatur novo conſenſu occulto. Prob. quia *Tridentin ſeſſ. 24. de matr. cap. 1.* minimè comprehendit hunc caſum, ut probavi n. 3. & ita tanquam caſus omiſſus relinquitur diſpoſitioni juris communis, *l. Commodiſſimè, ff. de liber. & poſt. & l. Si cum dotem, in princ. ff. ſol. matrim.* ergo cum ſecundum jus commune tale matrimonium convaleſceret copula maritali, per *c. Is qui fidem de ſponſ.* ut probavimus diſp. præc. n 6. idem erit attento Trident. decreto. Et confirma

Digitized by Google

firm. quia ideo Tridentinum corrigit matrimonia præſumpta,ex copula maritali conſurgentia , quia jam requiritur præſentia parochi,& teſtium;ergo in caſu, in quo talis præſentia non deſideratur,ut eſt hic, manebit jus commune illæſum.Præterea,quia cum matrim.verbis,& ſignis contrahi poſſit,& copula affectu maritali, ſignum ſit conſenſus de præſenti;aliàs ſponſalia per illam non tranſirent antiquitus in matrimonium,contra *d.c. Is qui fidem* : ſicut verbis de præſenti convaleſcit,ita copula illa, affectu maritali. Sic docent.*Enriq.l.11.de matr c.3.n.6. & c.9. ad fin. in commento,lit.O.Manuel.1.to ſum.2.edit.c.220.n. 2. Lud. Lop.2.p.inſtructorii.de matr.c.40.ad finem , & c. 37. ad fin. eod.c.37.a.f.* 1041. bene dicit revalidari etiam per traductionem ſolemnem ad domum,& diutinam habitationem quæ ſigna ſunt interni conſenſus:ſicut ante Tridentinum, per hæc tranſibant ſponſalia in matrimonium : quando autem hoc ita ſe habeat,conſule *Cov.4.dec.2.p.c 4.§.2.n.1. Menoch.de præſumpt.l.3.præſumpt.1.n.56.& duplici ſequenti,Gutier.de juram.1.p c.51.n. ult.*

15 Ad arg. primæ ſent.propoſita n.1. reſpondetur. Ad 1. negando prius matrim.fuiſſe omnino nullum : fuit enim validum quoad præſumptionem Eccleſiæ ignorantis impedimentum.in cujus facie contractum eſt,& ita judicandum non eſt de illo,ac ſi omnino contractum non fuiſſet, quoad repetendam parochi,& teſtium ſolemnitatem : ſed tantum quoad neceſſitatem renovandi conſenſus. Ad 2. dico antecedens eſſe verum , quando matrim. omnino de novo contrahitur. Ad confirmat.dico per ſe tantum legitimare conſenſum tunc præſtitum : per accidens autem, legitimare etiam conſenſum poſtea occultè præſtandum. Quia ex ſuppoſitione illius ſolemnitatis præcedentis , ſequens matrim.clam ratificatum, non manet omnino clandeſtinum quoad forum Eccleſiæ Ad 3. quicquid ſit de antecedenti, dico noſtram ſententiam non inniti illi fundamento,quod ceſſarit finis decreti Tridentini , ſed quod nunquam id decretum comprehenderit huc caſum : ut probavi n.3.Ad ultimum,dico ſæpè in bullis concedi aliqua jure communi non prohibita, ad pacandas conſcientias , maximè quando ſtando in jure communi , dubia erant,quale eſt hoc,ut bene docent *Navar.ſ.m.c 25. n.85. & c.Quando.Lat.c.3.n.57. & c. 19. n. 84. & c.21. nu.31. Manuel 1.to.ſum. 2.edit. c.220.n.2.* Ad Argumentum ſecundæ ſententiæ reſpondit num. 8.

DISPUTATIO XXXVIII.

Utrùm confeſſarius qui novit aliquos conjugatos ex ignorantia invalida matrimonium contraxiſſe, teneatur illos admonere?

SUMMARIUM.

Opinio quædam diſtinguens refertur,n. 1.

Quando ignorantia eſt culpabilis,tenetur admonere, 2.

Ignorantia in uno culpabilis in alio eſt invincibilis, n. 3. an ſit culpabilis , quando conjux fatetur aliquam circumſtantiam in modo contrahendi ex qua matr. eſt nullum,& ibi, ſcientia ſpeculativa non eſt cauſa malæ fidei & quid ſi initio ad fuit mala fides , nunc autem eſt bona & qua cautela utendum ſit ad diſcernendum num ſit bona fides,eodem n.3.

Quando pœnitens credit aliquid eſſe mortale , quod non eſt , tenetur confeſſarius monere,4.

Si ignorantia eſt invincibilis, & eſt ſpes profectus tenetur monere : & utrum ſufficiat poſt confeſſionem 5.

Quando non eſt ea ſpes,& eſt ignorantia juris humani,vel facti , invincibilis ut contingit in matr licet illud non ſit contractum, an teneatur confeſſarius monere, 6.

An male faceret confeſſarius tunc admonendo , 7.

Quid ſi conjux qui eſt in ea bona fide negaret ex alia cauſa debitum,an poſſit dicere confeſſarius ut reddat debitum,n 8.& ibi , an poſſit dicere illum eſſe verum conjugem.

Quid ſi ea ignorantia invincibilis eſt juris divini,& naturalis, 9.

Quid ſi eſt in damnum proximi , ut in uſura,vel detentione rei alienæ, n. 10.& ibi,quid ſi pœnitens ſuſcipiet monitionem , at medium eſt difficile,quia ſequetur ſcandalum, aut infamia

An poſſit confeſſarius differre in aliud tempus hanc admonitionem,& ſit conſilium paulatim monere, 11.

Explicatur c.Quia circa,de conſanguinitate.& an diſſimulatio principis inducat diſpenſationem. & an poſſit Epiſcopus diſpenſare in impedimento,cujus eſt obtenta diſpenſatio ſed eſt ſubreptitia , 12.

An teneatur confeſſarius admonere ignorantem invincibiliter, quando eſt periculum ne alius admoneat, 13.

Quid ſi pœnitens interroget vel ſcrupulum formet,n. 14 quid ſi eſt ſcandalum,vel ſequitur damnum publicum , 15.

Quid ſi ſcandalum ſequatum pœnitenti,eſt momentaneum, at poſtea admonitio proderit,n. 16. & quid,ſi poſſit probare confeſſarius impedimentum .n. 17.

Quid ſi ex malitia pœnitis non ſperetur fructus,n.18.

In concionibus publicis an ſit aperienda veritas licet non proſit , & aliqui ſcandalizentur,n.19.& explicatur ibi,c.Epheſiis,43. & c. Error, d. 83.

Solvuntur argumenta & enodantur c.Qui ſcandalizaverit, de reg jur. & c.2.de hæret. n. 20.

IN hac diſp. aliqui diſtingunt , aſſerentes ſi ignorantia ſit juris divini , teneri confeſſarium admonere : ſecus ſi 1
ſit ignorantia invincibilis ; facti, vel juris humani, nec ſit in damnum alicujus , & non eſt ſpes emendæ , ſed timor fore ut pœnitens ſcandalizetur. Sic tenet *Adrian.quod l.5. art.2.à lit.F.verſ.Ad q.reſpòdeo,& 4 q.5.de confeſſione,dub. 7.*& tanquam probabile *Barth.à Ledeſm.de pœnit.dub.*13. & videatur tenere *Nav ſum.c.22.n.83. & c. Si quis autem, de pœn. d.7.n.71.& Cov.4.decr.2.p.c.6.§.10.n.15.* ubi uterque dicit,dimittendum eſſe pœnitentem in illa bona fide, quando pro procedit ex errore juris humani , vel facti, abſque tertii præjudicio,& ex monitione eſſe timor ſcandali, ubi contrarium videntur tenere,quando eſt error circa jus divinum.Immo *P.de Soto lect.*10.*de confeſſ. ad fin. §. Circa hæc omnia*, ait , dum ignorantia eſt juris divini , vel humani,tutius eſſe pœnitentem inſtrui,ſecus ubi eſt ignorantia facti , & eſt timor infirmitatis puſillorum. Et prob. teneri confeſſarium admonere, quando eſt ignorantia juris divini.1.quia ea ignorantia nunquam eſt invincibilis, niſi deficiente aliquo qui inſtruat , cùm ergo poſſit tunc confeſſarius inſtruere , tenetur, ne ignorantia illa culpabilis ſit.2.quia pœnitens ad confeſſorem accedit, tanquam ad Doctorem,vicarium Dei , ut ab ipſo inſtruatur , quia vel eſt proprius paſtor, vel gerit vices proprii paſtoris in eo munere,aliàs non poſſet audire confeſſiones : ergo infideliter agit,niſi inſtruat,& tacens , abſolvenſque pœnitentem errantem,videtur ſuo facto approbare , confirmareque illius errorem, 3. nam utilius ſcandalum naſci permittitur , quàm veritas relinquatur , *c. Qui ſcandalizaverit de reg.jur.* ergo propter ſcandalum pœnitentis, non eſt deſiſtendum à veritate manifeſtanda. 4. quia potens alios ab errore revocare,& tacens, ſeipſum errare demonſtrat.*c 2.de hæret.*5.quia *D.Paulus Act.*20.inquit,*Mundus ego ſum à ſanguine omnium veſtrum , non enim præterfugi, quominus annuntiarem verbum Dei vobis* Quem textum *D.Greg. 1. Epheſ.* 43. *d.* ad hoc propoſitum refert. Et *D. Ambr.ſerm.*83.inquit : *Ego interdum parens vobis , tacere vellem,ſed malo vos contumaciæ cauſas reddere,quàm negligentiæ ſuſtinere judicium.*Et *Error.*83.*d.*habetur approbari errorem, cui minimè reſiſtitur.

Sit I. Concluſio , quoties ignorantia eſt vincibilis & 2
culpabili lethaliter,cujuſcumque juris , vel facti ſit , non poteſt confeſſarius diſſimulare, quamvis admonitio non ſit profutura,& quodcumq;ſcandalum pœnitentis ſequatur.Hanc fatentur omnes,quia cum ea ignorantia minimè excuſet,pœnitens affectus eſt culpa lethali : quare ſi confeſſor diſſimularet,conferret ſacramentum indigno. Dixi, data opera,non poſſe confeſſarium diſſimulare : quia ſub judice eſt,an teneatur admonere. *Medina C.de confeſſ.tr.*2. *qu.de confeſſ.dimidiata iteranda* , aſſerit non poſſe tacere, nec abſolvere:verùm non teneri docere,quia cum admonitio nihil profutura ſit,erit actus vanus. Sed dicendum eſt teneri admonere , quia ea admonitio proderit,ut liberatus pœnitens ignorantia illa , cognoſcat malum ſtatum in quo eſt,& fortè aliquando reſipiſcet,& mordebit conſcientia , ſtimulis agitabitur. Item , ne querelas formet denegatæ ſibi abſolutionis. Item quia tunc confeſſarius ſuo muneri ſatisfaciet,& ita tenent *Sot. 4.d.18.q.2.a. 4.ad 2.Ledeſ.2.p.4 q.8.a.4.dub.8. Arag.2.2.q.33. a.6.concl.4.*

Maximè,

Digitized by Google

3 Maximè tamen obſervandum eſt, ignorantiam, quæ in uno vincibilis eſt, poſſe in alio eſſe invincibilem, ut bene docet *gl. c. Turbatur*, 1. q 4. §. *Notandum*, *verb. Omnis ignorantia*, quod perpendere debet confeſſarius ex qualitate perſonæ & aliis circunſtantiis: cum non omnes teneantur ſcire matrimonii impedimenta, immò multi ſacerdotes ea ignorent. Sic *Adrian. quodlib.* 5. *a.* 2. *lib. I. Sot. n. præced. alleg.* Erit autem optimus intelligendi modus, an talis ignorantia ſit culpabilis, curare bono modo intelligere, an pœnitens credat ſe eſſe in bono ſtatu, vel dubiam conſcientiam habeat: quod prudenter faciendum eſt, ne ex interrogatis aut interrogandi modo conſtituatur pœnitens in dubia fide, qui prius illæſam conſcientiam habebat. Poteſt etiam contingere ut aliquando in mala fide fuerit, nunc autem in bona ſit: quia fortè conſuluit aliquos, qui conſcientiam ſedarunt, cum docti exiſtimarentur: & tunc reputandus eſt pœnitens, tanquam ignorantia invincibili laborans.

4 Similiter contingere poteſt, ut pœnitens fateatur ſe deliquiſſe in modo contrahendi matrimonium, ut qui clam contraxit, vel quia peccarat cum conſanguinea præſentis uxoris, & tamen invincibiliter ignoret præſentis matrimonii nullitatem: & tunc debet ſe habere confeſſarius cum illo tanquam cum invincibiliter ignoranti. Sic *Ledeſm.* 2. *p.* 4. *q.* 8 *a.* 4. *dub.* 8. & ratio eſt, quia ſcientia ſpeculativa qua conjux ille ſcit ſe peccaſſe cum conſanguinea uxoris non conſtituit in mala fide, niſi adſit cognitio practica, qua norit eſſe impedimentum dirimens matrimonium, cognitio enim ſpeculativa cum ignorantia practica, non conſtituit malam fidem: ut dicemus hoc lib. 2. diſp. 41. num. 8.

5 II. Concluſio, ſi pœnitens ex conſcientia erronea credat aliquid eſſe peccatum lethale, tenetur confeſſarius admonere. Conſtat, quia eam manifeſtè probat arg. ſecundum, quod n. 1 propoſui. Item, quia quilibet alius tenetur lege charitatis docere, ne ratione hujus ignorantiæ multa peccata lethalia, quæ re vera talia non ſint, admittat: ergo à fortiori tenetur confeſſarius cui inſtruendi munus incumbit, Sic. *Enriq. l.* 6. *de pœn. c.* 28. *n.* 1.

6 III. Concluſio, cujuſcunque juris ignorantia invincibilis ſit, aut facti, ſi ſpes probabilis ſit, fore, ut monitio proſit, ſine gravi ſcandalo, & detrimento, tenetur confeſſarius admonere pœnitentem, ut ſi norit confeſſarius matr. eſſe nullum, & poſt facilè pœnitens diſpenſationem impetrare, & credit fore, ut adhibeat diligentiam ad impetrandam, nec eſt periculum, ut interim accedat ad uxorem, ſciens jam non eſſe ſuam. Prob. quia munus confeſſarii eſt pœnitentem inſtruere, cùm vel proprius paſtor ſit, vel in audiendis confeſſionibus proprii paſtoris munus obeat: ergo cum ſpes proficiendi adſit, tenetur docere: quamvis enim illa ignorantia nunc invincibilis ſit, poteſt facilè vincibilis fieri. Crediderim tamen raró hoc contingere, cum diſpenſatio Pontificis impetranda eſt, & longè diſtat Roma: quia ſaltem eſt periculum magnum incontinentiæ cum uxore, dum impetratur diſpenſatio. Caſu autem, quo tenetur admonere, non tenetur ante abſolutionem: ſed ſatis eſt poſt, niſi confeſſarius probabiliter credat ante abſolutionem profuturam monitionem, poſtea verò minimè. Sic *Metin. C. de confeſſa. tr.* 2. *q. de confeſſ. dimidiata iteranda*, *Cord. ſumm. q.* 189. *punct.* 2.

7 IV. Concluſio, quando ignorantia eſt invincibilis, juris humani, aut facti, abſque tertii præjudicio, non tenetur confeſſarius admonere, vel quilibet alius, quando nulla inde ſperatur utilitas, quia ſequetur perplexitas, vel ſcandalum ex ſeparatione, vel difficultas: quia, verbi gratia, conjux volet recedere cum ſcandalo alterius ignorantis impedimentum, vel volet perſiſtere in matrimon. obtenta diſpenſatione, & alter nolet denuò conſentire, vel permanebunt in diuturno concubinatu conjuges illi. Exemplum ſit in ignorantia facti: bona fide aliquis contraxit præmiſſa ſufficienti indagine mortis prioris conjugis, ſcit confeſſarius, vel aliquis alius vivere. Erroris autem juris ſit exemplum: habuit quis rem ante matrimonium initum cum conſanguinea uxoris intra ſecundum gradum, & invincibiliter ignorans eſſe impedimentum dirimens contraxit matrim. Probatur ergo concluſio 1. ex D. Auguſt. & habetur *c. Si quis autem, de pœniten. d.* 7. ibi, *ſi ſcirem non ibi prodeſſe, non te admonerem.* 2. quia fruſtra niti, & nihil aliud quàm laborando odium quærere, extremæ dementiæ eſt: teſte Salluſtio. 3. quia nulla lex obligat ad actus inutiles, & otioſos. 4. quia, ſicut correctio ad correcti utilitatem ordinatur, & illius ſpe ceſſante non obligat, ita confeſſio ad bonum pœnitentis tendit, ergo ceſſante hujus boni ſpe, non tenebitur confeſſor admonere: ratio enim mediorum à fine ſumitur. Tandem, quia nulli laqueum debemus injicere, *c. de viduis, el* 2. 27. *q.* 1. ſed admonere in hoc eventu, nihil aliud eſſet quàm laqueum & offendiculum apponere: nam conſtituti in bono ſtatu, & bona fide, confeſſoris monitione in malo, & periculoſo verſabuntur quia deinceps, verbi gratia, uxor impedimenti conſcia tenetur potius mortem ſubire, quàm reddere debitum, ut dicemus diſput. ſeq. & fortè vir non credet impedimentum ſubeſſe, vel non poterit ipſa detegere, ne famæ detrimentum patiatur, & inde rixæ, & ſcandala oriantur, & Eccleſia non probato impedimento, compellet. Et ita tenent omnes DD. allegati n. 1. & ultra illos docent. *Metina, C. de confeſſ. tr.* 2. *de confeſſione dimidiata iteranda Sot.* 4. *d.* 18. *q.* 2. *a.* 4. *ad* 2 *Cano relectione de pœn. p.* 5. §. *Atque hic ergo intelligi vel: fine, f.* 101. *Led.* 2. *p* 4. *q.* 8, *a.* 4. *dub.* 8 *Cord. ſum. q.* 189. *punct.* 1. *& l.* 1 *quæſtionarii, q.* 11. *fin. & a.* 2. *col pen. dicto* 2. *Angl flor.* 1. *p. q.* 3. *de conf a.* 8. *diffic.* 8. *con. cl.* 3. *Fr. Metin* 2. *ſum. c.* 3. *reg* 2. *fine, f.* 263. *col.* 1. *Enriq. l.* 6 *de pœn. c.* 27. *n.* 4. *& c.* 28. *n.* 1 *comment. lit. B. Barth. à Led. de ſacram. pœnit. dub.* 13. *Manuel de ordine judiciario, c.* 9. *n.* 4. *&* 1. *to. ſum. c.* 62. *n.* 13. *& Bulla cruc.* §. 13. *n.* 6. *verſ. Lo tercero. Arag.* 2. 2. *q.* 33. *a.* 6. *conc.* 2. *Lud. Lop.* 1. *p. inſtruct. c.* 27. §. *Ad prudentiam quoque confeſſor. s.* Quod verum eſſe credo, non tantum ubi jam contractum eſt matrimonium, ſed etiam ante illud contractum: ſi enim confeſſarius, vel quilibet alius videat pœnitentem ignorantia invincibili impedimento laborantem, & probabiliter credat fore, ut monitis non acquieſcat, nec fidem adhibeat, & læſa conſcientia matrimonium ſit contracturus, & maxima difficultate, magnòque ſcandalo ſuborto poſſit à matrimonii contractu deſiſtere: prudentiſſimè confeſſarius aget, ſi taceat. Quod probant omnes rationes adductæ: & clarè ſentit. *Nav c. ſi quis autem, de pœnit. l.* 7. *n.* 73. ubi ait, ſe vidiſſe diſpenſationes aliquorum, qui de peritorum conſilio, bona fide credebant eſſe legitimas, cum tamen non eſſent, & tacuiſſe. Quia circa jus humanum errabant, ne quos ignorantia excuſabat, conſtituere in mala fide, & nihilominus utentes diſpenſatione, peccarent: & concludit ſtatim poſſe confeſſarium abſolvere pœnitentem, qui probabili juris humani ignorantia excuſatur, ſi videat monitionem non profuturam: ubi clarè *Nav.* loquitur ante contractum matrimonium, quando virtute diſpenſationis invalidæ aliqui contrahere volebant.

Immò tenetur Confeſſarius in caſu præcedentis concluſionis tacere, ne ſequantur inconvenientia dicta, præbeátque peccandi anſam his, qui in bono ſtatu ſunt. Sic. *Andr.* 4. *de conf. q.* 5. *dub.* 7. *Io. c Metina Sot. Cano, Angl. quos retul. n. præc.* Nav. *a, Si quis autem de pœn. d.* 7. *num.* 72. *& ſumma, c.* 22. *n.* 83. *Cord. ſum q.* 189. *punct.* 3. 8

Dubitabis tamen, utrùm conjugi neganti debitum ex alia cauſa, exiſtentíque in prædicti ignorantia invincibili valoris matrimonii, poſſit confeſſarius præcipere ut debitum reddat: videtur enim non poſſe, quia novit confeſſarius non eſſe legitimum matrimonium, & ita revera non teneri reddere, ergo præcipiens ut reddat præcipit fornicationem, quæ intrinſecè mala eſt. Et confirm. quia non licèt complacere in actu intrinſecè malo, excuſato propter ignorantiam, qualis eſt iſte, & ita *Sot.* 4. *d.* 18. *q.* 2. *a.* 4. *ad* 2. ait non poſſe confeſſarium monere prædictum conjugem ut reddat, ſed tantum in genere debere dicere, con- 9

juges

Digitized by Google

juges teneri reddere debitum. Sed fateor me non aſſequi quid diſtet inter hæc, redde debitum, vel uxor tenetur reddere debitum: cùm uterque loquendi modus ad eundem ſcopum tendat nimirum ad inducendum conjugem illum ut reddat debitum: & ſi inducere verbis directis, culpa eſſet, non ea valeret, verbis indirectis inducere, ſiquidem ex parte confeſſarii eadem eſt intentio in utroq; loquendi modo,& pœnitens idem prorſus intelligit. præterea,quia cum pœnitens relinquendus ſit in illa ignorantia peccat lethaliter ea ſuppoſita non reddendo,ergo confeſſarius tenetur non abſolvere, niſi proponat ſe deinceps redditurum,ergo poteſt cogere ut reddat:& ita confeſſarius non præcipit rem malam,ſed rem debitam ſuppoſitis circumſtantiis occurrentibus.Et complacere in actu malo excuſato propter ignorantiam, tùnc quidem illicitum eſt,quando actus ille non honeſtatur attentis circumſtantiisquæ tunc occurrunt,ſecus quando honeſtatur,debituſque eſt: ut contingit hîc: & ita ſatisfactum manet argumentis contrariis. Et hanc partem tenent *Ledeſ.2. p. 4. q. 8.a.4 dub.10.ad fi.Corduba ſum.q.189. punct.1.Enriq.lib 6. de pœnit.c.17.n.5.*ubi benè addit non mentiri confeſſarium dicentem, illum eſſe ſuum conjugem, cum reputatione ſit, ſicut verum dixit Virgo *Luc. 2.* cum Jesu invento in templo dixit, *Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te*;cum tamen Joſeph, non eſſet verus pater, ſed ſola reputatione.

9 V. Concluſ.idem dicendum eſt contra authores primæ ſententiæ relatos n.1.quamvis ignorantia illa ſit circa jus divinum & naturale: ſi enim probabiliter credat confeſſarius conſilium non profuturum, tenetur non admonere, quando ea ignorantia invincibilis eſt, quia rationes concluſionis præced.quas attuli n. 6. æquè probant, ſive ignorantia ſit circa jus humanum,ſive circa divinum: & ita tenet *Joan.à Metina, Sotus, Cano, Led ſua, Enriq: Barth. a Ledeſma, Aragon ibi allegati.Corduba ſum. q 189. punct. 1.*

10 VI. Concluſio idem dicendum eſt, quamvis peccatum, illud per ignorantiam invincibilem excuſatum, ſit in detrimentum proximi: tenetur enim confeſſarius tacere, probabiliter exiſtimans fore, ut ſua monitio non proſit: verbi gratia, pœnitens bona fide poſſidet primogenium, quod confeſſarius novit injuſtè poſſidere, & credit nihil profuturum monitionem;quia eſt difficillimum relinquere illud,vel vidit pœnitentem teneri reſtituere, & ignorantia invincibili excuſari, monitúmque non reſtituturum,tenetur tacere.Hæc concluſio ſimiliter eſt contra authores primæ ſententiæ: Sed probatur rationibus 4. concluſionis allegatis n.6.& tenent *Joan. à Metina, & Cano, ibi citati:Ledeſma,2.p.4.q.8.a.4.dub.9.Enriq.l. 6. de pœnitentia, c.27.n.4.Corduba ſum.q.189.punct. 1. & 6.* & addit benè *Io.à Metina*, etiam ſi peccatum illud in proximi detrimentum ſit continuatum:ut quis exerceat uſuras, laborans ignorantia invincibili, quia alios conſulit, & videat confeſſarius ſe monendo nihil profuturum, ut reſtituat acquiſita nec ut abſtineat in futurum tenetur tacere, propter eaſdem rationes. Et omnia dicta in hac concluſione & duabus præced. vera ſunt,quando credit confeſſarius fore,ut pœnitens libenter monitionem ſuſcipiat,at videt remedium eſſe difficilium, ut ſi ſcandalum, & notabilis infamia inde ſequantur,& ita cenſent quidam neoterici docti.

11 Hinc infertur à fortiori, quando pœnitens ſub lethali culpa tenetur ad aliquid adeò difficile,ut confeſſarius credat illum tunc æquo animo minimè recepturum, & alia vice melius ſuſcepturum;excuſatúrque ignorantia invincibili; poſſe tunc tacere,& in opportunius tempus differre.Immò prudenter agunt confeſſarii,dum non omnia ad quæ pœnitens tenetur, ſimul & prima vice aperiunt, ne deterius omnino abſtineat à confeſſione,ſed paulatim debent eum docere ea ad quæ tenetur.

12 Ex dictis infertur intellectus ad *c.Quia circa,de conſanguinitate* ubi conſultus Innocentius III.de quibuſdam qui ſubreptitia diſpenſatione matrimonium contraxerunt, ſic reſpondet: *Diſſimulare poteris, ut remaneant in copula ſic contracta,cum ex ſeparatione grave videas ſcandalum imminere.*Hunc textum quidam intelligunt,ut diſſimulatio illa Pontificis diſpenſationem inducat, ratione cujus aiunt illos conjuges totos eſſe in priori matr. quod invalidum erat:Quod ſi objiciatur *Cum jam dudum, de præbend.* ex conſtat principis diſſimulationem non inducere diſpenſationem:reſpondent aliud eſſe impunitate,ac facto principem tolerare,tunc enim inducitur diſpenſatio, juxta *d. c.Cum jamdudum:*aliud verò reſpondendo dicere toleramus, vel toleratur:tunc enim diſpenſat juxta *d.c.Quo circa*,ubi *in fi. gl.* tradit hunc intellectum,& *ibi Innoc. fin. Hoſtienſ. ſuper verb. Diſſimulare; Joan. And. n. 3. Card. paulò poſt princip. Abb.ad fi.Henr.n.2. Alex. de Nevo,n.12.Prep. n. 7. idem Abb.c.Niſi,n.9.de præbend.Dec.1. n. 4. de except. Fel. t 1.de treuga & pace,n.11.decl. 5. v. Limita hoc tripliciter; Rom. conſ. 307.n.4.Syl.verb. Lex; q. 6. ad fin. Brunonus in compend. reſolut. lit. M. verb. Matrimonium toleratur.* Sed hic intellectus prorſus diſplicet, quia textus ſolum habet Epiſcopum diſſimulare poſſe, ut remaneant illi in matrimonio, mediante diſpenſatione ſubreptitia contracto,ſi ex ſeparatione grave immineat ſcandalum,ergo non diſpenſat Pontifex. 2. quia etiamſi illa diſſimulatio vim diſpenſationis obtinuiſſet, oporteret ut licitè permanerent in matrimonio, denuò illud inire,nec ex ſola diſpenſatione poſſent illi permanere in matrimonio:ut dixi hoc 2.lib.diſp.35.n. 2. ſed Pontifex tantum dicit eſſe tacendum,& diſſimulandum, ergo minimè diſpenſat.Alii verò intelligunt hunc textum, ut concedatur Epiſcopo facultas revalidandi diſpenſationem impetratam ex falſa cauſa,quando virtute illius contractum eſt matrimonium & eſt ſcandalum in ſeparatione. Sic *Spec.tit. de diſpenſat. §.Nunc de Epiſc.n.17. verſ 144. Selva beneſic. 4. p.q. 7.n. 140 Bertach.tract.de Epiſc.l.4.p.2.q.49. n. 139. verſ. 141. Conradus in templo judic.l.2.c.5 de Epiſc.§.4.n.10.verſ.140. Guerrero de poteſtate Pontificis, c. 17. verſ. 127.* Sed hic intellectus etiam diſplicet, quia textus nihil de diſpenſatione agit,ſed tantum diſſimulandum eſſe dicit,ut illi permaneant in priori matrimonio:ſi autem concederet Epiſcopo diſpenſandi facultatem,prius diſpenſaturus eſſet, & diſpenſatione conceſſa ineundum eſſet matrimonium.Alii intelligunt diſpenſationem illam legitimam fuiſſe, quia falſa cauſa expreſſa,fuit ſolum impulſiva; vel 2. dicunt in eo caſu ſpeciali conceſſiſſe Pontificem Epiſcopo diſpenſandi facultatem, dummodo obtenta diſpenſatione iterùm illi contraherent.Sic *Corduba ſum.q.45. punct. 1. fine; §.Mas eſta tercera razon.* Sed uterque modus intelligendi corruit.Prior,quia ſi diſpenſatio legitima fuiſſet,quamvis ſcandalum minimè ſequeretur, diſſimulandum eſſet:quia matrimonium validum erat,Pontifex autem propter grave ſeparationis ſcandalum,diſſimulandum eſſe dicit Poſterior etiam corruit,quia nec diſpenſationis, nec iteratæ matrim.celebrationis Pontifex meminit, ſed ſolùm ſilentium,& diſſimulationem induxit. Legitimus ergo ſenſus eſt juxta trad.in 4.concluſ. & ſeq. ibi enim conjuges bona fide exiſtimabant ſe legitimè conjugatos eſſe, & ex veritatis detectione timebatur grave ſcandalum: qua propter Pontifex tacendum,& diſſimulandum eſſe dicit, illoſque in matrimonio illo putativo,& invincibili ignorantia excuſato,permittendos eſſe.Sic *Goffred.*quem referunt,& ſequutur *Adrian.quo lib.5.2.lit.E. verſ. Sed circa hæc dicta Metina C.de confeſſ.tract.2. de confeſſ. dimidiata iteranda, verſ.Corollariè ſequitur ex dicto. Nav. c. Si quis autem, de pœn.d.7.à n.67.uſque ad 73 & lib.1.conſil.in 1.edit. tit. de temporib.ordinandorum,conſ.9 n.1.Cov.4.decr.p.c.6.§. 10. n. 15.Corduba ſum.q.189.punct.1 verſ. A lo qual haze. Aragon.2.2.q.33.a.6.concl.3.*

13 Sunt tamen intelligendæ IV.V.& VI.concluſiones, niſi veriſimiliter credat confeſſarius aliunde ſubmovendam eſſe ignorantiam,ab alio ſcilicet confeſſore,qui imprudentius medebitur illi malo:tunc enim conſultius eſſet igno-

rantem admonere,niſi remedium ſit intolerabile. Sic *Cano rele.de pœn.p 5.f.101.col.2. §. Id verò intelligendum eſt.* Sed credo non eſſe neceſſariam hanc limitationem : quia moraliter caſus evenire nequit,& eſto poſſibilis eſſet,confeſſarius hic bene munus ſuum obiret tacendo,culpæ autem alterius imprudentis imputanda eſſet admonitio.

14 2.Intelligendæ ſunt,niſi pœnitens dubius interrogaret confeſſorem,vel virum doctum de re illa , tunc enim tenetur veritatem aperire,quāmvis profutura non ſit , quia jam conſcientia pœnitentis læſa eſt illo dubio, & taciturnitatem confeſſoris , vel viri docti prudenter poſſet pœnitens in ſuum favorem interpretari : quare taciturnitas illa eſſet erroris approbatio. Sic *Sot.4.d.18.q.2. a. 4. ad 2. Led.2.p.4 q.8.a.4.dub 8. Angles floribus,1.p.q.3. de conf. a. 4.diffic.8.conc.1. Lud.Lop.1.p. inſtr. c. 27. Ad prudentiam quoque confeſſoris,Cordub.ſum.q.189.punct.5.Enriq. l. 6. de pœn.c.27.n 5.Arag.2.2.q.34.a.6.concl.4.Bart. à Led. de pœn.dub.13.Fr. Met.l.2.ſum.c.3.reg.2.fi.Manuel.1.t.ſum.2. edit.c.62.n.13.* Imò aliquid ex his idem dicunt , ſi pœnitens tanquam ſcrupulum quo agitatur,id faſſus fuerit,Sic *Sot.Angl.Arag.Bart.à Ledeſ.Lud. Lop. ibi.* Sed verius eſt, quando ſolus eſt ſcrupulus poſſe confeſſarium tacere, vel reſpondere ut deponat ſcrupulum,quia ſcrupulus non aufert bonam fidem,& ignorantiam invincibilem,ſed ſolum quando conſcientia dubia eſt ex ſufficienti fundamento. Sic *Cordub.& Enriq.proximè citati.*

15 3.Intelligendæ ſunt,niſi ex ea ignorantia timeatur malum boni communis , tunc enim tenetur confeſſarius admonere , quia præferendum eſt bonum commune privato,& quamvis fructus in eo minimè ſperetur , conſuletur tamen bono communi. Sic *Enriq. l. 6. de pœnit,c.27.n.4.* Exemplum ſit, eſt parochus qui invincibiliter putat ſubditos ſolum teneri ſcire articulos fidei, vel habet errorem in fide,aut moribus,tenetur confeſſarius illum admonere quidquid inde ſequatur , ne errore illo bono communi ovium ſibi commiſſarum noceat.Unde fit ut ſi eſſet ſcandalum , publicáque fama nullitatis matrimonii , tenetur confeſſarius admonere : quia talis ignorantia eſt contra bonum commune, ſic *Adrian.quodlib. 5.a.2.lit. I. & q.5. de confeſſ. dub. 7.*

16 4.Intelligendæ ſunt , niſi ſcandalum pœnitenti ſequutum ex admonitione momentaneum ſit, ſi enim quamvis tunc admonitionis fructus non ſperetur, brevi tamen ſpes eſt illum ſequendum : tenetur confeſſarius admonere.Sic *Adrian.q.45.de confeſſ.dub.7.verſ.ad 3.dico. Metina C. de confeſſ.tract.2.q.de confeſſ.dimidiata iteranda , Cano relect. de pœnit.p.5.f.101.§.Id verò intelligendum eſt, Cordub.ſum. q.189.punct.1.* Adducit & benè *Metina , & Cord.* præſtare poſt abſolutionem admoneri ne turbatione gratia & fructus ſacramenti impediatur.

17 5. Intelligendæ ſunt,niſi confeſſarius ſit proprius paſtor,poſſitque impedimentum probare:tunc enim tenetur admonere,& ſi pœnitens minimè acquieſcat , tenetur ſuperiori denunciare. Sic *Alberic. in ſuo dictionario lit. C. verb.Confeſſor.2.verſ.Quid ſi preſbiter,Roſel.Confeſſ.ſacr. 2. n.19.Sylv.Confeſſ 3. q.12.*& videtur ſentire *Nav.c.Si quis autem,de pœnit.d.7.n.72.& ſu.c.22.n.83.* ait enim non teneri confeſſarium admonere,quando ipſe ſolus novit impedimentum,ubi contrarium videtur ſentire, quando alii ſciunt , quibus probare illud poſſit.Sed hoc non placet : quia Epiſcopus erat cui ſcribit *Inno. 3.c.Quia circa,de conſanguinitate,*faciléque poterat de nullitate diſpenſationis convincere conjuges illos & tamen ſcribit Pontifex diſſimulandum eſſe,ut conſtat ex intellectu tradito n.12. ergo proprius paſtor tacere etiam debet , quamvis impedimentum probare poſſit,quando fructus non ſperatur, ſed ſcandalum,ſeparatis conjugibus.

18 Demum intelligendæ ſunt quando ſcandalum quod timetur ex admonitione,proveniret ex infirmitate,& quia non poſſunt commodè conjuges ſeparari, propter damna inde conſurgentia , ſecus ſi proveniret ex malitia conjugum.Sic *Ant.à Corduba ſum.q.189. punct. 3.* Sed non placet,& adhuc in caſu oppoſitum credo : quia rationes pro 4.concl.n.6 allatæ,contrariū probant : cū enim admonitio illa in pœnitentis bonum ordinetur , quoties id non ſperatur ſed damnum,ejúſque ruina timetur, ceſſare debet.

Ultima concl.Doctor publicus,ſive concionator tenetur publicè veritatem docere , licèt fructus alicujus privati non ſperetur , ſed ſcādalum,quia doctrina ea ad bonum publicum ordinatur,quare propter privatum malum non eſt intermittenda. Et hoc probant teſtim. *D.Pauli , & D. Ambroſii,& c.Epheſiis, 43. d. & c Error. d. 83.* quæ attuli pro priori ſent.n.4.ad illam ſent.confirm. quæ omnia de Doctore publico intelligenda ſunt.Sic *Sot.4.diſt.18. q.2.a. 4.ad 2.Cano relect.de pœnit.p. 5.f. 101. §. Teſtimonia verò. Barth.à Led.de pœnit.dub.13.Led.2 p.4.q.8.a 4.d.8. Arag. 2.2.q 33.a.6.concl.ult.Manuel de ordine judiciali,c. 9. n. 4.* 19
Animadvertunt tamen,& bene *Sot.& Ledeſ.& Bart.à Led.* ſi timeretur puſillorum in tota republica ſcandalum, in aliud tempus differendam eſſe eam doctrinam.

Ad arg. propoſita n. 1. ad primum dic antecedens eſſe verum , quando pœnitens dubitaret,teneretur enim data opportunitate conſulere doctiores , quando autem minimè dubitat,nil eſt quodipſum urgat ad interrogandum. 20
Ad 2.dic concludere teneri confeſſarium admonere,quando fructus in pœnitente ſperatur, ſecus eo ceſſante : quia monitio illa ad bonum ipſius ordinatur.Ad 3.dic eam regulam,utilius ſcandalum & cætera , intelligi ſic , quando aliquid ſine peccato mortali fieri non poteſt , vel omitti, faciendum non eſt , vel omittendum propter ſcandalum: ſecus quando fieri poteſt, vel omitti abſque peccato:& ita explicatur *c.2. ad. fi.de novi operis nunciat. junct.gl. verb. Dimittenda* & ita etiam explicat *D.Th.2.2.q 43.a.7. corp.* Ad 4.dic illum textum loqui de errore culpabili,ſecus de invincibili. Ad 5.conſtat ex dictis n.præced.

DISPUTATIO XXXIX.

Utrùm conjux occultè nullitatis matr.conſcius , quia ſcit priorem virum ſuperſtitem eſſe , vel præſentem eſſe ſibi affinem,dum non ceſſat impedimentum morte, prioris viri , vel dum non impetratur diſpenſatio alterius impedimenti, poſſit in eo matr. perſeverare , ad vitanda ſcandala,quæ ex ſeparatione ſequentur,vel mortem ſibi inde imminentem , aut quia excommunicatione compellitur ab Eccleſia ?

SUMMARIUM.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ,n 1. & referuntur tres ſententiæ , n.2, 3 & 4.

Impugnatur 1. ſententia,n.5 & ſecunda,n.6 & tertia, n.7.

Dictiones implicativæ quid importent,n.6 & ibi erubeſcimus,ſine texto loqui.

Conjux ſciens impedimentum,nullo timore,quamvis ex communicetur, poteſt reddere debitum.8.

An verè coram Deo ille conjux excommunicatus ſit, & generaliter quando innocentes excommunicantur juxta allegata & probata, n.9. & explicatur c Literas,de reſtit ſpoliat.

An ſi impedimentum ceſſarit,teneatur hic conjux obedire Eccleſiæ, denuò contrahendo,n. 10 & an teneatur obedire quoad cohabitationem n 11. Ubi an fidè profeſſus teneatur verè profiteri Eccleſia præcipiente.

Solvuntur argumenta,& explicatur c Duo mala,d.13 n.12.

An ſit bonum medium,fugere, dum impetratur diſpenſatio, 13.

Poteſt eſſe remedium impetrare ſi matr. ſit ratum , diſpenſatione Pontificis,vel ingredi religionem :& an teneatur is conjux ingredi, 14.

Item petere divortium,ſi cauſa ſubſit,n 15 & an poſſint illi ſimul habitare tanquam fratres,vel an poſſit fœmina pati concubinatum,non ſe accommodando . 16.

An poſſit his conſuli Epiſcopi diſpenſatione : remiſſivè , 17.

DUplex quæſtio agitanda eſt : altera , an excuſetur conjux impedimenti conſcius à culpa, reddendo debitum,ad vitanda majora damna.Altere,ſi hoc non liceat, quo medio uti poſſit ad ea damna vitanda. 1

Quæſtio I. Utrùm conjux impedimenti conſcius occulti,poſſit reddere debitum, dum ab Eccleſia compellitur per excommunicationem , vel mortem ſibi timet , ni reddat ;

Digitized by Google

reddat: Tres ſent. ſunt I. ait licere conjugi illi reddere, excuſarique à culpa ob Eccleſiæ præceptum. Prob. 1. quia licèt re vera non ſit matrimon. ex parte tamen alterius, matrimonium eſt, & copula eſt licita, excuſante illum ignorantia invincibili, & jus petendi habet: ergo alter reddens debitum non conſenſit in opus peccati, ſed in opus juſtitiæ. 2. quia æquè intrinſecè malum eſt, occidere innocentem, ac accedere ad non ſuam, ſed illud licet judici, quando juxta allegata & probata eſt nocens, ſecundum veriorem ſent. ergo hoc pariter licebit, quando ſecundum allegata, & probata ſunt illi veri conjuges. 3. quia peccatori occulto publicè petenti, tenetur Parochus miniſtrare ſacramenta, quamvis aliàs ſacrilegium eſſet: ergo ſimiliter licèt ſit peccatum accedere ad non ſuam, ſi tamen occultum eſt non eſſe ſuam, & vir bona fide debitum petat in foro Eccleſiæ, licebit ei reddere. 4. quia ex duobus malis minus eſt eligendum, *c. Duo mala, d.* 3. ſed minus malum eſt, reddere debitum mandato Eccleſiæ, quàm id denegare: hoc enim eſt crimen inobedientiæ, ex eóque ſcandala, & uxoricidium ſequentur: illud autem eſt crimen fornicationis, quod minus eſt. Et confirm. quia licet fornicationem admittere, ſit intrinſecè malum, non tamen eſt id permittere, immo eſt licitum ad vitanda majora mala: quia ratione meretrices permittuntur: ergo quamvis non liceat huic conjugi petere debitum quod eſt facere, licebit tamen permittere, ut vir utatur ſuo corpore reddendo ei debitum, ad majora damna vitanda. Hanc tenent *Mag. 4. d. 38. ſi. Hugo de S. Victore de ſacram. p. 11. c. 6.* & aliqui recentiores (ut refert *Metina C. de reſt. q. 19 ad fi. in ſol ad 2. rationem:*) idem *Sepulveda lib. de bene vivendi inſtit. c. de mendacio: & Greg. op. l. 2. t. 3. p. 4. verb. Quanto à Dios*, dubiùs in hac quæſtione relinquit cogitandum: & tempore Soti tenuit eandem ſent. alius Theologus, quem ipſe tacito nomine refert *4. d. 28 q 1. a. 2 ad 3.* Et ex juriſperitis idem tenet *Hoſtienſ. ſum. tit. de conjug. ſerv. n.* 8. ubi dicit virum certum de uxoris ſervitute poſſe pendenti lite, Eccleſiæ præcepto cumpulſum, reddere debitum, immo & exigere abſque animo uxorio: cum tamen conſtet id non eſſe matrimonium, idem tenet *Perez lib. 5. ord n. t. 1. l. 1. f. 16. §. Dubium eſt*, ubi dicit conjugem impedimenti conſcium debere tacere, quando id probare nequit, nec invenitur medium ad diſſolvendum matr.

3 II. Sent. eſt cum diſtinctione hac, ſi impedimentum dirimat matrimonium jure naturali, tunc nullo modo poteſt conjux impedimenti conſcius reddere debitum, quantumcunque per Eccleſiam probationis defectu compellatur: ſi verò tantum dirimat jure Eccleſiaſtico, poteſt. Ratio diſparitatis eſt quia in impedimentis jure naturali dirimentibus nequit Eccleſia diſpenſare: & ita non poteſt inter eos conſtare matrimonium, quare copula illa erit fornicaria: et cum poſſit diſpenſare in impedimentis jure humano dirimentibus, eo ipſo quod Eccleſia cogit reddere debitum viro impedimenti ignaro, cenſetur per Epiſcopum diſpenſare in eo impedimento, & ita convalidabitur illud matrimon. ac ſubinde non peccabit reddendo, nec petendo. Hanc refert *Innoc. 3. c. Literas, de reſtit. ſpoliat* inter alias, quas ibi refert, & ſubdit, *Nos nullam harum ſententiarum reprobamus: & Palud. 4. 36. q. 2. a. 2. n.* 14. refert quoſdam hoc ſentire. Et pro eadem ſenten. refertur *Hoſtienſ. c. Præpoſui, de conjug. ſerv.* ſed non inveni ubi eam teneat, & *Adrian. quolib. 1. a. 3. ad 3. fi.* relata hac ſent. dicit ſe neſcire ubi reprobetur ab Eccleſia: & expreſſius quàm alii, hanc tenet *Enriq. lib. 12. de matr. c. 3 n. 2. in comment. lit.* K. & ait favere huic ſent. *Nav. & Cov. in locis per ipſum allegatis:* ſed neuter illi favet.

4 III. Sent. eſt *Philiarc. de offic. ſacerd. t. 1. p 2. l. 2. c. 14. & 15.* ubi duo dicit Alterum eſt *illo c* 14. quoties conjux impedimenti conſcius nequit conſenſum novum extorquere, neque indirectè, obtenta diſpenſatione, ſine periculo vitæ propriæ, vel aliarum, poteſt Pontifex diſpenſare, ut ſatis ſit is tacitus cõſenſus, quo alter conjux impedimenti ignarus accedit affectu uxorio: & in fine ejus capitis dicit non ſufficere in hoc caſu ſignificare Pontifici impedimentum, ſed eſſe etiam neceſſarium exprimere, non poſſe abſque periculo peti novum conſenſum, ut in eo diſpenſet. Probat, quia vigore hujus taciti conſenſus, ante Trid. ſponſalia tranſibant in matrimonium, eò quod Eccleſia præſumebat eam copulam affectu uxorio haberi *c. Is qui fid. de ſponſ.* ſed in hoc caſu multò major eſt præſumptio, quod vir eo affectu accedat, cum enim putet ſuam eſſe uxorem manifeſtum eſt affectu uxorio accedere: ergo à fortiori in hoc caſu poteſt diſpenſare. 2. quia quando duo jura concurrunt, fortius prævalet, ſed hîc concurrunt duo jura, alterum ad matri. requiri novum conſenſum liberum, cùm enim ablato impedimento valere incipiat, tunc debet adeſſe novus conſenſus: alterum verò, de vita, & fama tuenda, ſed hoc eſt fortius, cùm ſit cujuſcumque juris naturalis finis, & nequit ſervari, ſi alterius novus conſenſus exquiratur: ergo jus naturæ ſuperveniens fortius, faciet ut prior conſenſus, licèt invalidus, ita confirmetur, ut non ſit opus illum denuo formaliter elici: Et confirm. quia quando impedimentum dirimens, eſt ſolo jure Eccleſiaſtico ſtatutum, conſenſus præſtitus fuit ſolo jure Eccleſiaſtico nullus, ergo ſolo jure Eccleſiaſtico eſt renovandus & ſubinde poterit Pontifex diſpenſare, ne renovetur & prævalebit illi juri Eccleſiaſtico jus naturæ de vita, & fama conſervanda. Alterum quod dicit *Philiarc. d. c* 15. eſt, ſi impedimentum ſit de jure naturæ, & indiſpenſabile, occultum tamen, & ab altero conjuge ignoratum, nec alter poteſt impedimentum detegere abſque vitæ periculo, quamvis Pontifex nequeat diſpenſare, ut matr. contrahatur; at declarare poteſt ob bonam alterius fidem, & fœminæ periculum, licere reddere debitum, ſed non petere, & dum hæc declaratio impetratur, ſi mulier nequeat ſeparari, nec aliquam negandi debitum excuſationem proponere abſque vitæ & famæ periculo, probabile eſt poſſe reddere, & non petere: & probat argumentis prioris ſent.

Sit tamen I. concl. Prima ſent. eſt falſiſſima, & valde in fide periculoſa Prob. 1. ex *c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* ibi, 5
Credimus reſpondendũ utrum alter conjux pro certo ſciat impedimentũ conjugii, propter quod ſine mortali nõ valet carnale commerciũ exercere, quãvis illud apud Eccleſiam probare non poſſit, an non ſciat pro certo: ſed credat. In primo caſu, debet potius excom. ſent. humiliter ſuſtinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. & c. Literas, de reſti. exp. ibi *Porro cum mulier, quæ conſanguinitatis habet notitiã, præſertim in gradibus quos lex divina prohibuit, non poſſe viro ſine peccato mortali carnaliter commiſceri, fruſtra in tali caſu adjudicaretur reſtitutio ſpoliato, cum illa contra Deum non debeat judici in hoc obedire, ſed potius excomm. humiliter ſuſtinere; & ad fin.* cum dixiſſet textus reddendam eſſe viro donec probet impedimentum, ſubdit, *Ad reſtitutionẽ plenariam, debet Eccleſiaſtica cenſura compelli: quam tamen ipſa tori negando conſortium, debet humiliter ſuſtinere.* Prob. quia inde ſequeretur fornicationem aliquando eſſe licitam, ut præcipienti ſuperiore; vel ad vitandum vitæ, vel famæ periculum: quod ſanè videtur erroneum, cum ſit intrinſecè mala: ſequela autem probatur, quia fornicatio eſt acceſſus ad non ſuam, ſed conjux impedimenti conſcius, certo ſcit non eſſe ſuam ad quam accedit: ergo certò ſcit ſe fornicari: ſi ergo accedere licet reddendo debitum, licebit ſubinde eo in caſu fornicari 3. quia implicat dicere, licere minus peccatum admitti, ad cavendum majus. peccatum enim nihil aliud eſt, quàm id quod non licet: nec valet dicere, deſinere eſſe peccatum in tali eventu: quia licet hoc verum ſit de peccatis quæ talia ſunt, quia prohibita. at de peccatis quæ ſuaptè natura talia ſunt, & intrinſecè mala ut eſt fornicatio, hoc dici nequit. Et ita ex Theologis tenent *D. Th 4. de 27. q. 1. a. 2. q. 4 fi. & d. 38. in final. verbis, D. Bon. ead. d 38. in expoſit. lit. Magiſtri fi. Durand. ead. d. 38. init. in expoſit: ejuſdem lit. Richard. ead. d. in fi. Pal. 4 diſt. 39. q. 2. a. 2. n. 15. D. Ant. 2. p. t. 1. c. 19. init. §. 1. & c. 3. §. 2. Abulc. 19 Mat. q. 72. Met. C. de reſtit. q. 19. ad fi. in ſol. ad 2. rationem Victoria ſum. de matr. n. 264. Petr. de Soto*

lect. 3. de mat. ante §. Requiritur ergo. Sot. 4. d. 27. q. a. 3. ver. Quo ergo gradatim, & d. 28. q. 1. ad r. & d. 37. q. un. a. ult. fin. Led. 2. p. 4. q. 48. a. 2. Verac. 3. p ſpec. a. 18. conc. 1. Cord. l. 1. quæſt. q. 11. ad fi. §. pen. Petr. de Led. de matr. q. 45. a. 4. dub. 2. & omnes alii Neoterici. Et ex juriſperitis, *gl. c. Literas, verb. Tolerare. de reſt. ſpol. & c. Inquiſitioni, verb. Humiliter de ſent. excomm. & ibi Hoſt. ſuper ve: Verum, Io. And. num. 7. Ant. 17. Card. q. pen. A: ch. n. 3. Turrecr. c. Cujus rei, 29. q. 2. & c. Si virgo, 34. q. 2. Roſella verb. Impedimentum, imped 1 n. 8. Ang. verb. Dubium, n. 18. & Matrim. 2. n. 15. Sylv. Matr. 2. q. 15. & Matrim. n. 4. q. 8. & Matrimonium 6. q. 4. & verb. debitum. fine* ubi *Arm. fin. Tab. Matrim. 4. q. 11. n. 12. Nav. ſum. c. 16. n. 39. & ſum. Hiſp. c. 22. n. 76. Cov. 4. decr 2. p. 7. §. 2. n. 7.* & ex his Doctoribus vocant falſam, primam ſententiam *D. Tho. & Durand* & alii dicunt eſſe erroneam, ut *Cordub. & Petr. de Ledeſ.*

6 II. Concl. ſecunda ſententia nullo modo placet. Prob. quia *c. Inquiſitioni, de ſent. excomm.* indiſtinctè loquitur de impedimento, & dicit nullo modo impedimenti conſcium poſſe reddere. Et *c. Litteras de reſt. ſpoliat.* dicitur conſcium conſanguinitatis, præſertim in gradibus divina lege prohibitis non poſſe reddere: ergo idem clarè ſentit textus in gradibus humana lege prohibitis: nam dictiones implicativæ, ut ſunt Maximè, præſertim, etiam, implicant idem eſſe in caſu contrario, licèt in illo fortior militet ratio: ut ex multis latè probat *Everard. loco à natura dictionum implicativarum. n. 1. Gutier.* alios referens *l. 1. q can. c. 20. n. 5.* Item quia ſtante impedimento jure humano dirimenti, id matrim. eſt irritum ergo ſi illius conjux conſcius reddat debitum, accedit ad non ſuam, & ita fornicatur: nec obſtat dicere Eccleſiam dum cogit ad reddendum, cenſeri diſpenſare per Epiſcopum in eo impedimento: quia ſine textu, & firma ratione id aſſeritur: & erubeſcimus ſine textu loqui, *l. Diſſentiens.* ibi, *Nulla præcepit juris conſtitutio*, & ibi notat *Arber. C. de repud. l. Si vero, §. de viro. ff. ſolut. matr.* Præterea, quia aliàs detecto poſtea impedimento alteri conjugi, non eſſent ſeparandi, nec procuranda eſſet diſpenſatio: cum jam Eccleſia diſpenſarit, eo ipſo quod reddere coëgit: & firmatum ſit matr. Item quia Eccleſia procedit ex falſa præſumptione quia juxta allegata & probata credit illud matr. valere, ob illud cogit reddere debitum, & eodem modo cogit, ſive ſit impedimentum illud occultum juris divini ſive humani, ergo per eam coactionem nullo modo diſpenſare impedimento intendit, ſiquidem coactio illa eò tendit, ut conjux obligationi reſpondeat reddendi debitum, quam Eccleſia credit habere, non autem ut denuo matrimonium convaleſcat. Deinde quia eſto vellet Eccleſia ea coactione diſpenſare in impedimento, non ſubinde liceret conjugi ſic coacto reddere debitum. Quia eſſet neceſſarius novus utriuſque conſenſus, ut matrimonium redderetur validum, ut diximus hoc 2. l. diſp. 25. n. 2. Hanc tenet *D. Ant. 3. p. t. 1. c. 3. §. 2. Palud. Metina, Cov. n præc. allegati:* & favent reliqui DD. quos ibi retuli, univerſaliter enim ferè omnes illi de impedimento loquuntur.

III. Concl. tertia ſent. eſt falſiſſima quoad utrumque di-
7 ctum. Prob. quia cum Eccleſia nequeat, defectum conſenſus ad matr. requiſiti, ſupplere: ut probavimus hoc 2. l. diſp. 27. n 2. ſed is debeat ab ipſiſmet contrahentibus præſtari, ſi tacitus ille conſenſus per copulam, altero impedimenti ignaro, ſatis non eſt ex ſe ad prius matrimonium invalidum. ratificandum, non poterit Eccleſia diſpenſatione efficere, ut ſatis ſit: ergo primum dictum illius ſententiæ falſum eſt. 2. autem falſum eſſe convincitur rationibus quibus impugnata eſt prima ſent.

8 Ex his infertur tanquam certiſſimum tenendum eſſe conjugem nullitatis matr. conſcium ob impedimentum dirimen. ſive divino, ſive humano jure, in nullo eventu poſſe reddere debitum conjugi ignoranti, licet excommunicetur ab Eccleſia, vitæque periculum ſubeat, graviſſimáque ſequantur ſcandala: ut probavi in 1. & 2. concluſione. Et conſtat ex authoribus in illis allegatis.

Sed dubitabis, an is conjux impedimenti conſcius, ſi ab 9
Eccleſia excommunicetur, quia debitum negat, ſit verè excommunicatus? Nam *c. Literas, de reſtit. ſpoliat. ad fin.* videtur probare eſſe verè excommunicatum, cum enim dixiſſet textus, per cenſuras compellendum eſſe, dum non probat impedimentum, inquit, *Donec probationes offerat præparatas, & tunc abſolutione petita. ſecundum formam Eccleſiæ abſolvetur*, ergo verè excommunicationem incurrit, aliàs fruſtra abſolutio petenda eſſet. Et hanc partem tenent *Abul. 19. Matth. q. 72. Palud. 4. diſt. 27. q. n. 37.* & ſubdit *ibi, & n. 43.* poſt latam excommunicationem nihil prodeſſe fugam, excommunicatio enim oſſibus adhæret. Si hæc quæſtio radicitus hic tractanda eſſet, longam peteret diſputationem, pendet enim ex ea, quæ in materia de excommunicatione tractari ſolet an quoties excommunicatio eſt juſta ex parte judicis, quia juxta allegata & probata procedit, quamvis injuſta ſit ex parte ipſius rei, qui verè innocens eſt, ut contingit in caſu præſenti, ſit valida in utroque foro; qua in re multi partem affirmantem tuentur, & ita ſentiunt in hoc caſu. Alii verò, & multo probabilius tenent eam excommunicationem verè coram Deo non ligare, & ita in noſtro caſu dicendum eſt: & tenent in propriis terminis, *gl. cod. c. Literas, verb. Tolerare, Victor. ſumma de matr. n. 264. Led. 2. p. 4. q. 48. a. 2.* & ratio eſt, quia excommunicatio minimè incurritur, niſi ob inobedientiam lethalem. quæ prorſus abeſt in hoc caſu, & rigidiſſimum eſſet aſſerere eum verè excommunicatum eſſe, qui Dei timore ductus, Eccleſiæ falſa præſumptione innitendi non obedit. Nec obſtat *dict. c. Literas*, exigit enim abſolutionem pro foro externo, in quo ea excommunicatio valida erat.

Rurſus dubitabis, utrum ſi impedimentum dirimens 10
jam ceſſa it, diſpenſatione illius obtenta, vel propria voluntate tolli poſſit; quia matrimonium eſt irritū. eò quod contractum ſit metu cadenti in virum conſtantem: & quia probari non poteſt, Eccleſia compellit reddere debitum, teneatur obedire denuò conſentiens matrimonio conjux ille? *Palud. 4. d. 36. q. 2. a. 5. n. 33. & 34.* affirmat teneri ob ſcandalum vitandum. Sed melius *ipſemet a. 6. n. 45.* dicit non teneri obedire, niſi culpa ſua prius matrimonium eſſet irritum, ut quia fictè contraxit, duriſſimum enim eſſet innocentem, nec matrimonio ligatum obligare ad matrimonium ineundum, præſertim cum Eccleſiæ præceptum ex falſa præſumptione procedat.

Hinc infertur minus bene aſſerere aliquos teneri hunc 11
obedire quoad cohabitationem, ſi poteſt circa incontinentiæ periculam. Hi ſunt, *Ang. verb. debitum, n. 19.* ubi *Arm. fi. Roſel. ver. impedimentum, imp. 1. n. 8. Sylv. cum Hugone per ipſum relato Matrimonium 6. q. 4. Tab. Matrimonium 4. q. 11. n. 12. Nav ſum. c. 16. n. 39. Lud. Lop. 1. p. inſtr. c. 87. §. Porro ſi aliqua.* Sed verius eſt, cum Eccleſiæ præceptum falſæ præſumptioni innitatur, nullo pacto obligare: verum ſi ſequeretur ſcandalum, nec copia eſſet fugiendi in locum ubi ceſſaret teneri quidem ceſſante incontinentiæ periculo, cohabitare, non ratione præcepti, ſed ratione ſcandali. Sic *Petr. de Led. de matr. q. 45. a. 4. dub. 2. ad 2. fin.* Et in alio ſimili, de religioſo fictè profeſſo, docent eum non teneri verè profiteri ratione ſententiæ Eccleſiæ fundatæ in falſa præſumptione, ſed ratione ſcandali, atque ita eò fugere poſſe, ubi ſcandalum vitetur, *Sotis l. 7. de juſtit. q. 1. a. 2. verſ. An vero qui tale votum, Nav. c. Statuimus. 19. q. 3. n. 75. Enriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 3. Angles floribus, 2. p. q. 1. de voto. a. 1. diffic. 4. concl. 3. Manuel 2. to. ſum. c. 92. n. 5. Aragon. 2. 2. q. 88. a. 1. concl. 2. fine.* Nec credo DD. allegatos oppoſitum ſentire, ſed ratione vitandi ſcandali dicere teneri obedire.

Ad argum. primæ ſententiæ propoſita n. 2. reſpondetur 12
ad 1. negando antecedens, ex parte enim neutrius eſt matrimonium, nec habet conjux ignarus impedimenti verum jus petendi debitum, & ita ſi alter conſentiat reddendo, admittit id quod à parte rei eſt peccatum, quamvis alter ratione ignorantiæ excuſetur. Ad 2. reſponderi

ſolet

ſolet negando conſequentiam, quia occidere innocentem in eo caſu, eſt medium ad reipublicæ pacem neceſſarium, non autem accedere ad non ſuam. Sed diſplicet ſolutio, quia ſi occidere innocentem ſit intrinſecè malum, in nullo eventu poteſt eſſe licitum: ideò melius reſpondetur occidere innocentem cognitum innocentem, eſſe intrinſecè malum, ſecus quando invincibiliter ignoratur innocens & creditur reus, & ita licitum eſt judici occidere, quia invincibiliter ut judex ejus innocentiam ignorat, & credit eſſe reum: non enim judex ducendus eſt privata ſcientia, ſed publica, ſiquidem non ut privata, ſed ut publica perſona procedit: & ſimiliter accedere ad non ſuam, quando invincibiliter credit conjux eſſe ſuam, licitum eſt: at conſcius impedimenti, tantum abeſt, ut invincibiliter reputet eſſe ſuam, ut potius certo ſciat non eſſe ſuam. Itaque probationes delicti, quantumcumque judex ut privatus ſciat illum à delicto immunem eſſe, efficiunt judicem ut ſit, ignorare invincibiliter innocentiam, & excuſari innocentem puniendo: at probationes valoris matrimonii, non cauſæ ſunt ignorantiæ invincibilis in conjuge impedimenti conſcio: cùm ut perſona privata utatur matrimonio, & ita ſcientia privata duci debeat. Ad 3. neganda eſt conſeq. quia peccator occultus jus habet juſtitiæ tuendi famam, & ne publicè infametur, negata ſibi euchariſtia: vir autem non habet verum petendi jus, quando matrimonium eſt invalidum, ſed tantum ex ignorantia putat ſe habere. Ad 4. dico illud *c. Duo mala*, intelligi de malis pœnæ: vel ſi intelligatur de malis culpæ non debere intelligi de his quæ intrinſecè mala ſunt, quale eſt fornicatio, in nullo enim eventu poſſunt eſſe licita: ſed de iis quæ mala ſunt, quia prohibita. Sic enim licitum eſt ad vitandam mortem, feſtum, aut jejunium frangere: eccleſia enim non tanto rigore obligat. Ad confirm. dico permittere in alio, quando vitare non poſſum, non eſſe facere, ſed licitum ad vitandum majus malum: in ſe ipſo autem permittere, eſſe verè facere, & fornicari. Ad argum. 1. ſent. propoſitum n. 3. negandum eſt eccleſiam diſpenſare: ut probavi n. 6. Ad 1. arg. tertiæ ſent. dico eccleſiam non diſpenſaſſe, ut ſufficeret ille tacitus conſenſus ante Tridentinum, ſed ex natura rei illum fuiſſe ſufficientem, & eccleſiam præſumpſiſſe illum conſenſum, & ſubinde ex eo matrimonium conſurgere: quare non probat eccleſiam poſſe ſupplere conſenſus defectum: nec in noſtro caſu, eſt præſumptio voluntatis denuò contrahendi, cùm enim vir putet eſſe ſuam, ſolo animo utendi matrimonio jam contracto, quod legitimum eſſe putat, accedit. Ad 2 negatur minor, nam matrimonium abſque conſenſu non conſiſtere, eſt ita neceſſarium, ut ſit penitus indiſpenſabile: at vitæ, & famæ jacturam facere ſæpè licet. Ad confirm. negatur conſeq. quamvis enim ſolo jure eccleſiaſtico conſenſus fuerit nullus, at cum re vera perinde ſit, ac ſi non eſſet præſtitutus, jure naturali eſt renovandus, cum jus naturæ ſit, ut matrimonium mutuò conſenſu celebretur.

13 Quæſtio II. quibus mediis juvari poſſit conjux impedimenti conſcius, quod ſine infamia, aut vitæ periculo detegere nequit, & eſto detegat, probare nequit, & compellitur ab eccleſia per excommunicationem, ut reddat debitum, & fortè impedimentum eſt indiſpenſable: vel ſi diſpenſabile ſit, quid faciet dum obtinetur diſpenſatio, varia remedia proponunt DD. Primum eſt, in locum fugere, ubi ſcandalum ceſſet. Hoc tradit *D. Th. 4. d. 28. q. 1. a. 2. quæſt. 4. fine. Victoria ſum. de matr. n. 264. Ledeſ. 2 p. 4. q. 48 a. 2. Corduba l. 1. quæſt. q. 11. a. 2. ad fin. dicto 3. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matr. c. 39. ad fi. Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 208. n. 7.*

14 II. Medium eſt, ſi matrimonium nondum conſummatum ſit, petere Pontificis diſpenſationem, vel religionem ingredi. Immò aliqui dicunt teneri ingredi, quos tacito nomine refert. *Petr. de Led. de matr. quæſt. 45. a. 4. dub. 1. ad 2.* & bene reprobat, quia quantumcunque graviter peccarit conjux ille decipiendo, non intendit ſe ad religionem obligare: nec ad medium tam difficile conſtringendus eſt, niſi ipſe ſua ſe ſponte obligarit.

III. Medium eſt, ut conjux impedimenti conſcius petat divortium, ob ſævitiam, vel adulterium alterius: ſi fortè hæ cauſæ concurrant. Sic *Corduba l. 1. quæſtion. q. 11. a. 2. ad fin. dicto 3.* 15

IV Medium eſt, ut conjux impedimenti conſcius habitet cum altero tanquam frater, & ſoror: juxta *c. Laudabilem. de frigidis & malef.* modo non ſit congreſſus periculum. Hoc tamen medio moraliter loquendo nunquam uti licebit: quia ſemper id periculum verſatur. Aliqui tamen aſſerunt teſte *Corduba lib. 1. quæſt. q. 11. ad fin. §. pen.* fœminam impedimenti conſciam ſubterfugere nullo modo potentem, poſſe cohabitare animo negandi debitum, & reſiſtendi quantum potuerit: quod ſi non conſentiat, nec ullo modo corpore cooperetur, ſed ut coacta, tacens, & immota patiatur, & permittat, eſſe tutam. et poteſt probari ex doctrina *Soti lib. 5. de juſt. q. 1. a. 5. ad 3. Nav. ſum. c. 16. n. 1. & 13. Enriq. lib. 12. de matr. c. 6. n. 8. Lud. Lop. 1. p. inſtr. c. 73.* ubi dicunt fœminam non peccare, quando non eſt periculum conſenſus, ſi membris non reſiſtat, dummodo non ſe componat, aut præparet ad actum illum, nec cooperetur. Sed merito *Corduba*, reprobat hanc ſent. dicens eſſe periculoſam, & erroneam: quia *Sot. & reliqui allegati*, concedunt licere non reſiſtere membris, dummodo fœmina nullo modo illi actui ſe accommodet, ſed cum eo viro manendo, videtur ſe illi ſceleri accommodare: maximè quia eſt probabiliſſimum conſenſus periculum, magnaque temeritas eſſet, tali periculo ſe exponere. 16

Utrùm verò poſſit huic conjugi conſuli, diſpenſatione Epiſcopi ad contrahendum denuò non obſtante illo impedimento, dicam diſp. ſeq.

DISPUTATIO XL.

Utrùm poſſit Epiſcopus diſpenſare in matrimonio illo contracto cum impedimento illo dirimenti occulto, ut iterum celebrari poſſit, ne conjux illius conſcius, deſtitutus remedio maneat, excommunicetúrque ab eccleſia; poſſitque eam diſpenſationem alteri delegare?

SUMMARIUM.

Quod certum ſit & in quo verſetur difficultas, & quot ſint quæſtiones diſputandæ, n. 1.

Ponitur opinio negans poſſe ratione cujuſcumque neceſſitatis, n. 2.

Contraria verior, n. 3. & ibi, quando poſſit Epiſcopus in lege Pontificia vel concilii diſpenſare. Et quid ſi ambo, aut alter malam fidem habeant, & quid ſi non ſunt præmiſſæ monitiones, & quando dicatur mala fides, n. 4. & ibi explicatur Trident. ſeſſ. 24. de matri. c. 5. & ibi, quando dicatur ſcienter fieri, vel preſumi.

Quid ſi contrahentes divites ſint, n. 5. & quid, ſi duo ſint impedimenta, 6.

An poſſit Epiſcopus aliquando ante contractum matrimonium diſpenſare in impedimento dirimenti, n. 7. & ibi, quid in voto caſtitatis, & quæ media dari poſſint ad deſiſtendum ab illo contractu matrimonii abſque infamia.

Quid ſi recurſus ſit ad nuncium, vel commiſſarium cruciatæ habentem diſpenſandi facultatem, 8.

An qui haberet privilegium diſpenſandi in caſibus Epiſcopo reſervatis, etiam ad matrimonium pertinentibus, poſſit diſpenſare in prædicto impedimento, quando poteſt Epiſcopus, 9.

An prodſit hæc diſpenſatio pro foro externo 3. n. 10. & quando dicatur impedimentum occultum, 11.

An poſſit vicarius Epiſcopi in eo diſpenſare, & generaliter poſſit diſpenſare ex vi officii vicarii, 12.

Poſt n. 12. invenies ſummaria quæ deſiderantur.

IN hac diſp. nemo dubitat ſolius Pontificis eſſe poteſtate ordinaria in impedimentis matrim. dirimentibus, diſpenſare: hæc enim omnia decreto Pontificio, vel concilii generalis ſtatuta ſunt: in cujus lege tanquam ſuperioris, non poſſe epiſcopum, qui inferior eſt, diſpenſare, fatentur omnes: & præſertim *Archid. c. Licet canon. de elect. in 6. Abb. c. Cum dilecti, n. 10. de elect.* communis Doctorum *c. At ſi clerici. §. 1. fin de judiciis*, ubi *Fel. n. 5. Rebuff. tract. nominationum, q. 5. n. 32. Cov. 4. decr. 2. p. 6. in princ. n. 15. & §. 10. n. 11. Gutier. l. 1. q. can. c. 5. n. 10.* Difficultas autem eſt, an aliquando 1

quando ratione imminentis neceſſitatis poſſit. Secundo, utrum prædictam facultatem delegare poſſit?

2 Quæſtio I. Utrùm in caſu magnæ neceſſitatis poſſit Epiſcopus diſpenſare in impedimentis matrim. dirimentibus. Duplex eſt ſent. I. negat: quia non poteſt Epiſcopus in lege Pontificis, vel concilii diſpenſare, (ut probavi n. 1.) quia hæc impedimenta ſtatuta ſunt. Sic *Sot. 1. de juſt. q. 7. a. 3. verſ. At vero ſciſcitaris*, & in hac inclinat *idemmet 4. d. 37. q. unic. a. 2.* eandem tenet *Cordıba l. 1. quæſt. q. 11. verſ. Hac igitur ſecunda opinio, & ſumm. q. 45. §. El ſegundo punto de eſta primera opinion. Veracruz 3. p. ſpec. a. 18. fin. Fr. Metina. 1. 2 q. 97. a. 4.*

3 II. Sent. multo verior affirmat, poſſe concurrentibus his circunſtantiis, ut matr. ſit publicum, impedimentum autem occultum, & ſit ſcandalum in ſeparatione, nec ad Pontificem aditus pateat inopia, aut alia juſta cauſa impedimenti. Prob. 1. quia quamvis regulariter nequeat Epiſcopus in lege Pontificis, aut concilii diſpenſare, poteſt tamen in caſu urgentis neceſſitatis, quando ad Pontificem aditus non patet, ut docent *Lignado, c. At ſi clerici, §. de adult. de judi.* ubi *Abb. n. 9. Bald. l. Omnes populi, n. 8. ff. de juſt. & jure, Rom. ſing. 468. Specul. tit. de diſpenſ. §. Nunc de Epiſcop. n. 30. fi. Fel. c. 1. Fallent. 7. de conſt. Cotta in memorabilib. verb. Epiſc. Milis in repert. verb. Diſpenſare poteſt Epiſc. Rebuf. praxi benef. t. de diſpenſ. ad plura benef. n. 30. & 31. Lambert. de jure patron. l. 2. p. 1. q. 7. a. 19. n. 2. Ber. Diaz. reg. 238. Lud. Gom. tract. brevium, n 21. Deutias reg. 248. lim. 2. Staphileus de litteris gratiæ, t. De qualit. & ſtatu benef. §. 1. quod ſit legit. n. 5. Cuc. l. 2. inſt. maj. t. 6. n. 334 Gut. q. can. l. 1. c. 23. 18. Grat. reg. 433. n.* 8. ſed in hoc caſu concurrit graviſſima neceſſitas, ne ii qui Pontificem conſulere nequeunt, deſtituti remedio maneant, cum abſque ſcandalo ſeparari nequeant, eo quod prolem habeant, quæ parentibus deſtituta commodè educari non poteſt, vel alter ſolus impedimentum novit, nec cum occultum ſit, probare poteſt, vel illud abſque famæ jactura detegere non poteſt: vel ſi uterque impedimenti conſcius ſit, cum probare nequeat, abſque ſcandalo ſeparari non poteſt, nec permittitur aliud matr. inire: atque ita maximo in continentiæ periculo expoſitus erit, ergo poterit Epiſcopus ratione hujus neceſſitatis diſpenſare. 2. quia Epiſcopus poteſt in ſua diœceſi, quidquid Pontifex in tota Eccleſia, niſi aliquid Pontifex reſervet: ut probavi d. 1. diſp. 61. n. 3. Quare ſi Epiſcopus diſpenſare nequeat in his impedimentis, inde provenit, quia pontifex ſibi reſervat, ſed non eſt veriſimile in caſu tantæ neceſſitatis reſervare: ergo poteſt Epiſcopus. Prob. minor, quia reſervatio hæc ſit ob charitatem, bonamque reipublicæ gubernationem: eſſet autem contra charitatem & ſuavem Eccleſiæ gubernationem in caſu tantæ neceſſitatis, quando aliter ſcandala, & peccata vitari non poſſunt, manerentque homines remedio deſtituti, reſervationem intelligi, ergo in eo caſu intelligenda non eſt. 3. quia fortior eſt reſervatio, dum Pontifex reſervat ſibi abſolutionem alicujus criminis, præterquam in mortis articulo, & tamen probabiliſſimum eſt poſſe Epiſcopum abſolvere, quando ratione impedimenti non eſt recurſus ad Pontificem, ut tenent DD. quos refert. *Enriq. lib. 6. de pœnit. c. 16. n. 1. & c. 9. n. 7. & c. 10. n. a. &* 2. ubi idem aſſerit de caſibus reſervatis in moribus propriis Sixti Quinti, non obſtanti rigidiſſima reſervatione, cum derogatione bullæ, & Tridentini, ergo à fortiori in noſtro caſu, ubi non tam rigida, & ſtricta reſervattio eſt, poterit Epiſcopus. Quare hanc partem ſuſtinent *Angles verb. Diſpenſatio, n. 5. verſ. Secundo*, ubi *Sylv. q. 9. §. 15. Tabie q. 14. fin. Armil. verb. Diſpenſ. n. 29. Nav. ſum. c. 22. Hiſp. n. 86. Lat. n. 86. Ant. Cuc. lib. 2. inſtit. major. t. 6. n. 310. Spino ſpec. teſtament. gloſſ. 15. n. 86. Enriq. l. 6. de pœnit. c. 10. n. 1. & l. 12 de matr. c. 3. n. 2. Barth. à Led. de matr. dub. 50. ad fin. f. 1521. Capua l. 2. deciſionum, c. 80. n. 14. Manuel bulla cruciatæ §. 13. n. 6. fine, Ant. Gom. eadem bulla, clauſ. 10. n. 58. Lud. Lop. 2. p. inſtr. c. ult. ad fi. §. Porrò hic etiam illa quæſtio* (quamvis dubitans loquatur, ait enim forte ita eſſe:) *Vivald. candel. 1. p. de matrim. n. 248. Vega l. 6. ſum. caſu. 143. fi. & l. 1 caſu. 232.* & viri doctiſſimi neoterici idem tenent, praxiſque ita recepit, ut teſtantur Nav. & *Manuel proximè citati, &* *Sotus* ſibi contrarius videtur hujus ſent. *4. d. 41. q. unic. a. 2. fin.* ubi hæc ait: *Si contra juſtitiam publicæ honeſtatis aliqui contrahant, & expeditiſſimus non ſit ad Papam acceſſus, nullum eſſet periculum, quamvis Epiſcopus diſpenſaret.*

Utrùm autem deſideretur bona fides in contrahentibus, ut Epiſcopus poſſit diſpenſare, non conſtat inter DD. 4 nam *Enriq. l 12. de matr. c. 3. n. 2. commento lit.* K. *& lit. O.* aſſerit eam non deſiderari: nec alia ducitur ratione, quàm quia *Ang. Sylv. Tab. Arm.* Nav. *Capua. Manuel. Ant. Gom. Lud. Lop. Spino, Ant. Cuc. Vivald. Vega n. prec. allegati*, dum conditiones requiſitas ad hanc diſpenſationem explicant, bonæ fidei non meminerunt. Sed dicendum eſt eam requiri, & ita eam poſtulant *Bart. à Ledeſ. & Lud. Lop. ibi citati*, qui addit poſt Trident. ita eſſe tenendum: & in *hoc* caſu *Sotus* quamvis dubius *4. d. 37. q. unic. a. 2. verſ. Præterea arguitur*, dici forſan poſſe Epiſcopum diſpenſare: & in eodem caſu dicunt eſſe probabile, *Veracr. 3. p ſpec. a. 8. fi. & Cordub. lib. 1. quæſt. q. 11. verſ. Hac igitur ſecunda opinio*, & probatur ex *Trid. ſeſſ. 24. de matr. c.* 5. ibi, *ſi quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequēda careat: idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quod ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem ſolennitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubjiciatur pœnis: Non enim dignus eſt qui Eccleſiæ benignitatē facile experiatur, cujus ſalubria præcepta temerè contempſit.* Et ratio eſt, quia hæc ſent. innititur manifeſtæ æquitati quæ ſuadet mentem legiſlatoris non eſſe, ut in eo eventu Epiſcopus nequeat diſpenſare, ſed quando matrimonium eſt mala fide contractum, mens Pontificis non eſt iniquitati favere, & perverſæ contrahentium audaciæ, & ut illa ſit facilioris diſpenſationis occaſio, ne quotidie hac ſpe celebrarentur matrimonia contemptis impedimentis dirimentibus: quam rationem mirè expoſuit *Trid. eo. c. 5.* in illis verbis deſumptis ex *c. fi. de immunit. Eccleſiarum. Non enim dignus eſt*, &c. Cùm ergo Tridentinum in hoc caſu hos mala fide contrahentes ſpe diſpenſationis conſequendæ perpetuo carere debere ſtatuat, minimè poterit Epiſcopus diſpenſare. Unde idem dicendum eſt, quamvis ignoranter contractum ſit matrimonium, ſi ſolennitates requiſitæ in matr. neglectæ ſint: quia idem in hoc caſu decernit ibi Trident Secus autem eſſet ſi ignoranter contractum ſit matr. & ex ordinarii licentia ſolennitates illæ denunciationum omiſſæ ſint, quia tunc negliguntur, nec temerè contemnuntur, quod petit concilium ut contrahentes illi ſpe diſpenſationis careant: atque ita priorem partem hujus dicti, nempè quando omittuntur denunciationes, non poſſe Epiſcopum, ſuſtinet *Lud. Lop ibid.* ſubditque idem eſſe, licèt alter ſolus ex contrahentibus mala fide contraxerit. Sed credo tunc poſſe Epiſcopum, quia *Trident. d. c. 5.* vocat hanc pœnam, ibi *Eiſdem ſubjiciatur pœnis*, non autem æquum eſt puniri innocentem, ob alterius delictum. Sic tenet *P. Joſeph. de Acoſta lib. 6. de converſ Indorum, c. 22.* & quidam viri docti neoterici. Rogabis autem quando dicatur mala fides? reſpondeo non ſatis eſſe ſcientiam ſpeculativam, quia conjux novit ſe acceſſiſſe ad conſanguineam ejus cum qua contrahere vult matrimonium, niſi conjungatur ſcientia practica, qua ſciat inde oriri impedimentum ad matrimonium contrahendum (ut dixi hoc 2. lib. diſp. 38. n. 3.) nec excludetur hæc bona fides, quamvis procedat ex lata culpa, & ignorantia culpabili tradunt *Bart. l. Quod Nerva. n. 21. ff. depoſiti, Berojus, c. 2. de conſtitut. n. 38.* & conſtat, quia *Trident. d. c. 5.* petit ut ſcienter præſumatur, ibi: *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit*: dum autem decretum aliquod petit ſcienter aliquid fieri, excuſat ignorantia quantumcumque craſſa, & lata culpa quia verè non dicitur ſcienter facere, qui ex ignorantia craſſa facit, ſed dolus requiritur: ut docent

Bart.

Digitized by Google

Barth.l.Si adulterium,in princ.n. 11. *ff. de leg. Jul. de adult. Arch.Clem.unica de conſanguin.col.*3. ubi *Imola n.* 4. *ſuper Gloſſa ſcienter.Benifacius ibi,n.* 5.*Sylv.verb. Ignorantia, q.* 8.*dict.*4.*Dominic.c.Is qui de ſent.excomm.in* 6.§. *Is verò , in princ Nav.c. Accepta,de reſtit.ſpol. oppoſit.* 8. *illatione* 9. *n.* 32.*&* 34.& *ſumma Lat.in poſteriori edit.c.*27.*n.* 141.*dec'aratione* 4.*Cov.*4.*decr.*2.*p.c.*6.§.8.*n.*21.*& c. Alma mater ,* 3. *p*.§.10.*n.*17.*verſ.Eadem ſanè ratione Greg.Lop.l.fin.verb. A. ſabiendas,tit.*18.*n.*7.*Lud.Lop.*2.*p.inſtr. de excomm. c.* 13. §. *Sed jam ad* 2.*punctum.* idemque importat illud verbum, Præſumpſerit, quod dolum & temeritatem importat , ut docent *Card.Clem.*1.*de privil.q.*39.*Imol.Clem.*1.*de reſcript n.*11.*D.Ant.*3.*p.t.*24.*c.*54.*col.*3.*verſ.Quærit idem , Roſella Abſolutio n.*46.*Angel.Excommunic.*5.*caſu* 12. *n.* 15. *Sylv. Excommunicatio* 7.*caſu* 14.*dub.*5.*num.*34. *Caiet. verb. Excommunicatio,c.*84.*Tab.Excommunicatio* 5.*caſu.*11.*q.*6.*n.*7. *Nav.ſum.*Lat.*c.*27.*n.*155.Unde ſolum excludetur hæc bona fides,quando ignorantia eſſet adeo craſſa , ut eſſet ingens temeritas:tunc enim æquiparetur dolo , ut bene tradit *Ant.c* 2.*de conſtit n.*9.his verbis *Quamvis canon requirat dolum,comprehenderetur ignorans , ſi in tantum ignorantia eſſet craſſa , vel craſſiſſima , quæ importaret latiſſimam culpam,& æquipararetur dolo*,idem *Nav.ſu.Hiſpan c.* 27.*n.* 54.his verbis,*ne ſe comprehendaria el que por olvido, o deſcuido o por ignorantia, à lo menos no muy craſſa.*

6 Ex his infertur, idem dicendum eſſe , quamvis contrahentes non ſint pauperes,ſed expenſas neceſſarias habeant ad diſpenſationẽ Pontificis obtinendam. Prob. quia etiam in divitibus poteſt urgens neceſſitas concurrere , quia vel Roma longiſſimè diſtat , eſſetque magnum incontinentiæ periculum,tandiu expectare. Similiter ſi impedimentum eſſet ex parte fœminæ,quæ conſanguineo viri ante matrimonii contractum , copulata eſt , nec poteſt impedimentum viro detegere,quia famæ & forte vitæ jacturam patietur,nec poteſt à viro abſque ſcandalo ſeparari , nec ei negare debitum : cum ergo diſpenſatio hæc permittatur Epiſcopo,ratione magnæ neceſſitatis , quæ urget ne Pontificis diſpenſatio expectetur , qua ratione non eſt commodus ad ipſum recurſus , ſicut poteſt Epiſcopus cum paupere diſpenſare,qui ratione inopiæ non habet recurſum ad Pontificem,poterit ſimiliter quando ratione urgentis neceſſitatis,& periculi magni in mora , dives caret eodem recurſu. Et ita *Sylv.Armil.Tab. Veracr. Ang. Enr.* quos retuli n.3. generaliter dicunt poſſe Epiſcopum diſpenſare,quando non eſt commodus recurſus ad Pontificem,& *Nav,Ant.Cuc.Vivald.Spino,ibi allegati* generaliter idem dicunt quando contrahentium inopia , vel aliquid aliud impedimento eſt , ne Pontifex conſulatur : & *Ant. Gom.ibid.*relatus , ait tunc poſſe Epiſcopum , quando eſt periculum in mora conſulendi Pontificem.

7 Rogabis autem,quid dicendum , ſi duo impedimenta dirimentia occulta,cum reliquis circunſtantiis explicatis, n 3.& 4.concurrant,videtur enim tunc non poſſe Epiſcopum.Quia in diſpenſationibus,cum odioſæ ſint , mixtum ſub ſimplici non comprehenditur, ſecundum communem ſent.*c.fin.de ſimonia,& l.*2.*in princ.ff. de verb. oblig.* & affert.*Cov.*4.*decr.p.*2.*c.*6.§. 10. *a.* 12. Sed dicendum eſt poſſe. Quia quando delegatur ſeu committitur alicui diſpenſatio in uno matrimonii impedimento, manifeſtum eſt eum non poſſe diſpenſare , repertis duobus ; quia mixtum ſub ſimplici non comprehenditur : at cum in hoc caſu dicamus poſſe Epiſcopum ex ſua poteſtate ordinaria diſpenſare,quia reſervatio non intelligitur in caſu tantæ neceſſitatis,nihil obeſt concurrere duo impedimenta : ſicut nemo negaret poſſe Epiſcopum abſolvere omnino impeditum ire Romam à duplici caſu reſervato.Et confirm. quia poteſtas Epiſcopi in hoc eventu non eſt ad diſpenſandum in quodam ſingulari impedimento , ut ſic dicamus mixtum ſub ſimplici non comprehendi , ſed ad diſputandum in impedimentis.

8 Et auſim dicere nullius authoris patrocinio fretus, poſſe Epiſcopum diſpenſare aliquando in impedimento matrim. dirimenti , antequam matrimonium contrahatur , quando urgentiſſima neceſſitas id poſtularet. Exemplum ſit accedit mulier mane falſura , & reperitur habens impedimentum dirimens , cujus detectio infamiam notabilem produceret,& ſunt omnia jam parata ad nuptias veſpere celebrandas ; & tentatis omnibus mediis nulla evadendi via aperietur,ſed ſuſpicio vehemens orietur alicujus criminis detecti in confeſſione ſi fæmina abſtinere velit à nuptiis,aut differre , dum Pontificia diſpenſatio obtinetur.Dixi,tentatis omnibus mediis , quia ſi aliqua evadendi via commodè reperitur , nullo modo poterit Epiſcopus:& fortaſſis hæc eſſe poſſet via , ſi fœmina voveret caſtitatem ad tempus , verbi gratia per menſem : conſulto confeſſario,& dicat conſanguineis ſe voto caſtitatis alligatam eſſe,juſſumque ſibi eſſe à confeſſario, ut à nuptiis abſtineat, donec voti diſpenſatio impetretur à Pontifice , (tacere enim debet votum fuiſſe ad tempus, ne Epiſcopi diſpenſatio petatur :) & dum pro illa diſpenſatione obtinenda Romam mittitur,poteſt occultè diſpenſatio veri impedimenti obtineri.Verùm ſi nec hoc,nec alia media prudentis arbitrio , attentis circumſtantiis occurrentibus , ſufficiant,ut fœmina illa evadere poſſit incolumis, credo poſſe Epiſcopum diſpenſare.Prob. quia impedimentum hoc juris humani eſt,ſtatutum lege Pontificia,vel concilii, ſed in hac lege ex magna neceſſitate poteſt Epiſcopus diſpenſare,ut probavi n.3.cum ergo magna in hoc eventu neceſſitas urgeat,quid obſtat ne Epiſcopus poſſit?2.quia votum ſimplex caſtitatis jure divino impedit matrim. contrahendum , & communi Eccleſiæ conſuetudine (ut omnia privilegia diſpenſandi in votis,quæ ſemper hoc votum excipiunt,teſtantur);ejus diſpenſatio Pontifici reſervatur. Et tamen in caſu urgentis neceſſitatis , quando magnum incontinentiæ periculum urget,nec conſuli poteſt Pontifex, ratione paupertatis,aut quia eſt grave periculum in mora, poteſt Epiſcopus diſpenſare , ut docent *Angel. Matrimonium* 3.*impedim.*5.*n.*3.*Sylv.verb.Diſpenſatio.q.*9. *& Votum* 4.*q.*4.*Navar.ſum.c.*12.*n.*76.*Palacios* 4.*d.*38.*diſp.*3.*f.* 866. *verſ. Et quidem,Enriquez l.*6. *de pœnit. c.* 14. *num. lit. P. Aragon.*2.2.*q.*88.*a.* 11.*f.* 1043. Ergo poterit diſpenſare in impedimento dirimenti , in caſu præſenti : ubi urgentior eſt neceſſitas.Nec obſtat ſi dicas, votum ſolum impedire, aliud autem impedimentum dirimere:id enim fateor, verum negari non poteſt , ſimiliter utrumque impedimentum Pontifici reſervari , & impedimentum voti excedere in hoc,quod juris divini ſit.3.quia ſent.aſſerens poſſe Epiſcopum diſpenſare poſt contractum matrimonium , illi fundamento innititur , quod poſſit Epiſcopus in lege Papæ,aut concilii diſpenſare in caſu urgentis neceſſitatis, & ita *Angel.Sylveſt.Tabiena,n.*3. allegati pro hac ſent. quos reliqui ſequuti ſunt,hoc jacto fundamento , inde intulerunt poſſe diſpenſare,quando matrimonium contractum eſt bona fide,&c.ergo ſimiliter poterit ante matrimonium urgenti neceſſitate : quamvis enim eo ſemel contracto , frequentius neceſſitatis caſus occurrat, at cum ſola prohibitio juris humani in utroque caſu reſiſtat , ſimiliter occurrente pari neceſſitate poterit ante matrimonium contractum diſpenſare. Tandem quia non ita levibus fulcitur hæc ſent. fundamentis , quin aliquam probabilitatis effigiem habeat,at quando notabile proximi damnum imminet,licitum eſt omiſſa ferè certa opinione , eam amplecti,quæ ſpeciem aliquam probabilitatis habeat,ut probavi hac 2 diſp.36. n. 7.

9 Rurſus inquires, an in prædictis caſibus poſſit Epiſcopus diſpenſare,quando facilè recurri poteſt ad Nuncium Apoſtolicum , ſi poteſtatem Pontificis habeat ad diſpenſandum in ſimili caſu , vel ad quemcumque alium ſimili facultate præditum,ut eſt commiſſarius cruciatæ ; qui poteſtatem habet diſpenſandi in impedimento dirimenti occulto , poſt contractum matrimonium bona fide , ex parte ſaltem alterius conjugis? *Enriq.l.*6.*de pœn.c.* 10. *n.*1. *in comment.lit.D.& l.*12.*de matr.c.*3.*n.*1. *comment. lit. H.* ait poſſe & ducitur quia jus ſoli Pontifici reſervat diſpen-

ſationem, cum ergo is conſuli nequeat, poterit Epiſcopus tanquam paſtor ordinarius, diſpenſare. Sed fateor me non poſſe huic ſent. acquieſcere, quia Epiſc. ſolum poteſt in hoc caſu diſpenſare, ratione neceſſitatis urgentis, ſed quando adeſt potens diſpenſare, ad quem confugi poteſt, neceſſitas ceſſat, ergo non poterit Epiſcopus. Et confirm. quia ſacerdos ſimplex, quamvis in articulo mortis conſtitutum abſolvere poſſit ratione urgentis neceſſitatis, ſi tamen ei adeſſet, quia vel paſtor ordinarius, vel ab ipſo expoſitus haberi poteſt, nequibit abſolvere: ergo. Rurſus, quia ideo Pontifex eam facultatem concedit, ut ſimili neceſſitati conſulatur. Et ideo hanc partem tuentur *Nav. Ant. Cor. Lud. Lop. Man.* ubi eos retuli n. 3. *Vega l. 6. ſu. caſu 143. fin.* Hoc tamen monuerim, commiſſarium Cruciatæ non habere facultatem diſpenſandi, niſi detecta prioris matrimonii nullitate alteri conjugi: quare ſi ea non detecta expediret celebrari matrimonium, urgenti neceſſitate, juxta dicta hoc 2. diſp. 36. n. 8. tunc quidem cum commiſſarii facultas ceſſet, non obſtaret poſſe recurri ad commiſſarium, quin Epiſcopus diſpenſare poſſet.

9 Id obſervandum eſt, habentem privilegium diſpenſandi in caſibus Epiſcopalibus, etiam matrimonialibus, minimè poſſe diſpenſare in caſibus, qui non jure ordinario, ſed ratione urgentis neceſſitatis competunt Epiſcopo. Sic *Enriq. l. 16. de pœn. c. 14. n. 7. lit. P. Man. in bull. cruc. §. 8. n. 118.* quia hi non dicuntur caſus epiſcopales, ſed verè ad Pontificem pertinent, & ex quadam juris interpretione epiſcopo cenſentur permiſſi.

10 2. Obſervandum eſt, hanc poteſtatem Epiſcopi diſpenſandi in dictis impedimentis occultis, eſſe pro ſolo conſcientiæ foro ut bene *Enr. l. 12. de matr. c. 3. n. 2.* ſicut *Trid. ſeſſ. 24. c. 6 de reform.* ſimilit. concedit caſus occultos Epiſcopo, pro ſolo conſcientiæ foro.

11 Dicetur autem impedimentum occultum, quando non publicè conſtat, nec facilè conſtare poteſt, periculúmque non eſt, ut in foro externo detegatur: ut bene docet *Enriq. eod. c. 3. n. 1. & 2.*

12 Demùm obſervandum eſt, non poſſe generalem Epiſcopi vicarium diſpenſare in hoc matrimonii impedimento: quia ex generali commiſſione vicarius non habet poteſtatem diſpenſandi, niſi ſibi committatur: ut docent *Glo. c. Qua de cauſ. verb. Quicquid, 1. q. 5. Card. c. Denique, 4. d. Decian. conſ. 38. Cald. de off. vic. conſ. 3. fine, Probus c. Statutum, in add. ad Monachum, de reſcript. in 6. n. 29. Fel. c. At ſi cler. §. De adulteriis, n. 21. de judic. Pertach. tr. de Epiſc. l. 4. p. 71. n. 17.* habetur *t. 13. tr. p. 2. Reb. praxi benef. in forma vicariatus n. 44. Ant. Cuc. l. 2. inſt. mat. t. 8. n. 111. Borgaſ. de irreg. p. 7. c. ult. n. 22. Paz pract. 2. to pral. 3. fin. Gut. l. 1. q. ca. 119. n. 15. Sbrozius l. 2. de vic. Epiſc. q. 35. n. 3. Aut Gom. ſuper bull. cruc. c. 4. circa 4. q. 19.* & ratio eſt, quia diſpenſatio habetur inſtar reſtitutionis in integrum, quæ in generali mandato non continetur, *l. illud. ff. de min.* ergo non poteſt vicarius Epiſcopi diſpenſare in impedimentis abſque ſpeciali commiſſione, & ita tenent *Enr. l. 12. de matr. c. 3. n. 2.*

SUMMARIUM.

Proponitur opinio negans, n. 13. & ibi juriſdictio voluntaria commiſſa ex principis privilegio, delegari non poteſt.

Opinio affirmans poſſe delegare, 14 & ibi, juriſdictio ex privilegio perpetuo conceſſa, dignitati eſt ordinaria.

An ſit juriſdictio ordinaria delegabilis ſi quis ex privilegio dignitati, vel officio annexo habeat reſervata principi in ſignum ſupremæ juriſdictionis, 15.

Quid ſi res ſit magni momenti, ut beneficia conferre. 16.

Solvuntur argumenta, & explicantur c. ult. § fi. de offic. deleg. & Trid. ſeſſ. 24. c. 6 de reform. 17 & ibi, an poſſit Epiſcopus delegare hos caſus occultos Papales conceſſos per illud c. 6.

Quæſtio II. Utrùm poſſit Epiſcopus delegare faculta-
13 tem diſpenſandi in impedimentis matrimonium dirimentibus caſu, quo ipſe poteſt diſpenſare, & generaliter utrùm poſſit eos caſus delegare, qui ſecundum jus Pontifici reſervantur, & ſolum ſibi competunt ratione imminentis neceſſitatis, quia non eſt ad Pontif. recurſus, ut diſpenſare in lege ſuperioris, ut jejuniis feſtorum? Quidam negant (ut refert *Sylv. n. ſeq. allegandus*: & favent aliqui dicentes juriſdictionem voluntariam commiſſam ex principis privilegio, delegari non poſſe: hi ſunt *Bald. l. 3. n. 6. c. Quando provi. c. non eſt neceſ. Fel. c. Quod ſedem. de off. ord. n. 1. Grat.* multos refert *reg. 443. n. 13.* Prob. ex *c. ult. §. fi. de off. del.* ibi, *Nulli, cui commiſſum fuerit excommunicare, vel abſolvere aliquos, diſpenſare cum irregularibus liceat hac aliis demandare: quia non ſibi juriſdictio, ſed certũ miniſterium potius committitur,* 2. ex *Trid ſeſſ. 24. c. 6. de ref.* ubi concedens Epiſcopis caſus Pontificis occultos, explicat, *per ſe, vel per vicarium*: ergo clarè denotat non poſſe delegare, ubi non committitur Epiſcopis delegandi poteſtas.

Sed dicendum eſt poſſe delegare, quia juriſdictio ex 14
principis privilegio competens, non perſonæ, ſed perpetuo dignitati, vel officio, non eſt delegata, ſed ordinaria, & poteſtatis ordinariæ jura habet, & ſequitur: ut docent *Bart. l. Ambitioſa, n. 34. ff. decr. ab ord. fac. Joan. Andr. addit. ad Speculatorem, tit. de leg. § ult. ad fin. verſ. incipienti Legatus eſt ordinarius. Bald. c. fin. n. unico, de off. ord. & ibi Imol. ad finem, Sylv. verb. Delegatus, q. 8. dict. 2. Cov. 3. var. c. 20. n. 6. initio, & n. 9. fi. & n. 10. init.* Et ex Theologis *Compendium mendicantium, verb. Abſolut. ordinaria quoad Fratres, ad fi. dub. 2. Paſſarellus compendio minimorum c. 15. Enri. l. 13. de excom. c. 24. n. 2* Et facit ad hoc comprobandum, doctrina *Bald. l. 1. ff. de offic. conſul. & Fel. c. Licet, n. 4. de offic. ord.* ubi docent commiſſionem perpetuam facere ordinarium: ergo cum hæc ſit poteſtas ordinaria, poterit delegari. Et ita ſuſtinent generaliter loquendo, *Gl. c. finali, verb. Caſibus, de offic. ord.* ubi *Io. Andr. n. 3. Ant. n. 4. Bald. n. un. Abb. n. 3. Imol. ad fin. relic. fin. n. 8. de offic. deleg. Jaſ. l. à judice. C. de judic. n. 2. Sylv. verb. de legatis, q. 8. dict. 1. & Abſolutio 4. q. 2. §. 6. Ang. Excomm. 5. caſu 1. n. 39 Nav. ſum. c. 27. Hiſp. 42. Lat. 45. & l. 2 conſiliorum, in 1. edit. tit. de foro compet. conſ. 2. n. 3. Cov. d. n. 6. initio, & d. n. 10. init.* Et ex Theologis, *Compendium mendicantium, & Paſſarellus*, ubi proximè retuli. *Cordub. ſum. q. 8. initio, Enriquez l. 6. de pœn. c. 7. n. 3. Lud. Lop. 1. p. inſtruct. in 2. edit. c. 284. fol. 794.* & in caſu ſpeciali in quo ratione urgentis neceſſitatis competit Epiſcopo abſolvere impeditos ire Romam, ut abſolutionem obtineant ab excommunicatione contracta propter clerici percuſſionem, habetur expreſſè poſſe Epiſcopum delegare *c. fin. de offic. ordin.* Et in propriis terminis tenet *Enriq. l. 12. de matr. c. 3. n. 2.* ubi dicit poſſe Epiſcopum delegare poteſtatem, quam habet diſpenſandi in impedimentis matrimonium dirimentibus quando bona fide contractum eſt, & contrahentes non habent recurſum ad Pontificem.

Et hæc ſententia adeò vera eſt, ut quamvis certum ſit 15
reſervata ſpecialiter principi in ſupremæ juriſdictionis ſignum delegari non poſſe: fallat niſi quis ex officio, aut dignitate habeat jus ea exercendi, licèt id contigerit cauſa privilegii conceſſi eidem dignitati, tunc enim poterit delegare. Sic *Cov. 3. var. c. 20. n. 10. initio.*

Excipe tamen, quando res commiſſa tanti momenti eſt, 16
ut per alium expediri nequeat, qualis eſt poteſtas conferendi beneficia, quam ſoli vicario ſuo generali poteſt Epiſcopus delegare, ut bene docet *gl. c. Deliberatione, verb. Cuicumque, de offic. deleg. in 6.* & multi alii quos refert, & ſequitur, *Cov. dicto c. 20. n. 6. initio.*

Ad argum. propoſita n. 13. reſpondetur, ad *c. ult. de offic.* 17
deleg. dic cum *Gl. c. ult. de off. ord. verb. Caſibus; & Angelo Excommunicatio 5. caſu 1. n. 39. Sylv. Abſolutio 4. q. 2. §. 6. Nav. lib. 5. conſ. in edit. tit. de ſent. excommunt. conſ. 15. fine*, intelligi, quando nudum miniſterium committitur perſonæ, ſecus quando ex privilegio perpetuo dignitati conceſſo, tunc enim non dicitur nudum miniſterium, ſed poteſtas ordinaria. Ad 2. ille locus Tridentini eam quæſtionem poſtulat, utrùm poſſit Epiſcopus caſus Papales occultos ſibi conceſſos in eo decreto, generaliter delegare, vel oporteat ſpecialiter eligere vicarium, cui deleget. Nam *Enriq. c. 14. de irregul. cap. 19. fine, & lib. 6. de pœnitentia*

Digitized by Google

tra,c.14 7, juncto commento,*lit. O.* ait non poſſe Epiſcopum generaliter vicario, vel alii denegare hos caſus, ut habeant facultatem generalem abſolvendi, vel diſpenſandi pro ſuo arbitrio, ſed tantum poſſe delegare vicario ſpecialiter delegato, id eſt, poſſe delegare, quando caſus occurrerit, & dare facultatem, ut de mandato, & nomine ipſius faciat: ut refert pro ſe, *Menoch. conſ.* 17 *n.* 11. *lib.* 1. qui nec verbum dicit, refert etiam alios qui in ſolo hæreſis caſu loquuntur. Probat. *Enriq.* quia *Trident. eod. c.* 6. expreſsè concedit Epiſcopis poſſe diſpenſare, per ſe, vel per vicarium ſpecialiter deputatum. Item, quia dum hi caſus epiſcopo conceduntur, eligitur induſtria perſonæ. Et hanc ſententiam videtur expreſsè tenere *Nav. lib.* 2. *conſiliorum tit.* 2. *de conſt. in edit. conſ.* 1. *q.* 48. *n.* 89. *& Cordub. ſum. q.* 8. videtur eandem ſequi: ait enim habita notitia caſus, & impedimenti perſonæ, poſſe Epiſcopum delegare. Sed dicendum eſt poſſe generaliter delegare. 1. quia non eligitur induſtria perſonæ, ſi enim eligeretur, nec generaliter, nec ſpecialiter poſſet Epiſcopus delegare. Item quia quoties aliquid conceditur prælatis præſentibus & futuris in perpetuum, non poteſt dici electam eſſe induſtriam perſonæ, cum perſonæ incognitæ delegetur: ut tradit *Jaſ. l. More, n.* 65 *ff. de juriſd. omnium jud. Greg. Lop. l.* 47. *fi. tit.* 18. *p.* 3. *cum Bart. & Panorm.* quos ibi refert *Menoch. lib.* 1. *de arbitr. q.* 94. *n.* 17. Item, quia cùm hæc ſit poteſtas ordinaria, poterit generaliter delegari, more cujuſlibet ordinariæ poteſtatis & ita tenent *Nav. l.* 5. *conſ. in* 1. *edit. tit. de ſententia excommunic. conſ.* 15. *n.* 3. *in* 2. verò *tit. de privileg. conſ.* 1. *n.* 4. Et ad *d. c.* 6. *Trident.* dicit intelligendum eſſe, ut velit vicarium Epiſcopi non habere ex generali commiſſione vicariatus, hos caſus, niſi ſpecialiter committantur, non autem, ut velit negare Epiſcopo poteſtatem generaliter delegandi, & probatur hic intellectus, quia multi dicunt caſum hæreſis in eo decreto Epiſcopis conceſſum poſſe eos delegare vicario ſpecialiter deputato, & tamen aliquid amplius exigit Concilium in hoc caſu: ſiquidem in eo dicit per ſe, & non per vicarium: ergo in reliquis caſibus non petit Concilium ſpecialem delegationem. Unde infero, idem dicendum eſſe in impedimento dirimenti matrimonium occulto, & reliquis caſibus qui ratione neceſſitatis urgentis ſibi competunt, poteſt enim hos caſus Epiſcopus generaliter delegare, cum ſit juriſdictio ordinaria, ut probavi, n. 2.

DISPUTATIO XLI.

Utrùm matrimonio bona fide utriuſque conjugi inito, ſi utrique, vel alteri de valore ejus ſuperveniat dubium, poſſit dubitans reddere & petere?

SUMMARIUM.

Diviſio hujus diſputationis, & quot quæſtiones hic tractandæ ſint, n. 1.
In quo diſtent ſcientia, fides, opinio ſuſpicio, dubium, ſcrupulus, 2.
Non tamen ad dubium, vel opinionem attendendum eſt, quàm ad cauſas dubitandi, vel opinandi 3.
Dubium, aliud eſt practicum, & aliud ſpeculativum, & idem de ſcientia, & opinione, 4.
Utrùm ſit judicium practicum, contrarium eſſe ſpeculativo idque, licitum ſit. 5.
Operari cum dubia conſcientia practicè, eſt peccatum, 6.
Id peccatum reducitur ad eam peccati ſpeciem, de qua dubitatur, 7.
Non ſemper eſt illicitum operari contra ſcientiam, & opinionem ſpeculativam, & cum dubio ſpeculativo, 8.
Explicatur c. Juvenis, de ſponſ. & an in dubiis tutius ſit eligendum, 9.
Poſt n. 9 invenies alia ſummaria.

Hactenus egimus quando nullitas matrimonii certo cognoſcitur: in præſenti autem diſputamus, quando ea dubia eſt: & poteſt dubitatio hæc aut utrinque, aut alteri conjugi ſupervenire: inſuper aut poteſt ex parte utriuſque, aut alterius tantum contractum eſſe matrimonium, bona, vel mala fide: poteſt etiam non tantum dubium, ſed etiam nullitatis opinio ſupervenire, & ideo, ut claro, & debito ordine procedam, in præſenti diſp. diſcutiam quando matrimonium bona fide ex parte utriuſque contractum eſt, alter vel uterque dubitat. Deinde diſp. ſeq. quando mala fide ex parte utriuſq; vel alterius initum eſt. Deinceps diſp. immediata, an idem dicendum ſit, quando dubitans de valore matrimonii, poteſt illud validum efficere, ut ſi dubitet an ea quam duxit, ſit ſerva. Et tandem diſp. ſubſequenti, quando non tantum dubitat conjux de matrimonii valore, ſed opinionem habet ejus nullitatis. Præmittendæ tamen ſunt tres quæſt. ex quarum cognitione pendet reſolutio omnium harum, indeque ad diverſas materias morales aliqua, quæ non paſſim invenientur, relictis aliis quæ longiorem petunt diſp. inferam, & ideo parcendum erit, ſi aliquantulum immorer; eſt enim res hæc graviſſima, & valdè neceſſaria; ideo in præſenti diſp. quinque agitandæ ſunt quæſtiones. I. Utrùm agere contra conſcientiam dubiam, ſit peccatum. II an in materia juſtitiæ melior ſit in dubio poſſidentis conditio. III. an idem ſit extra materiam juſtitiæ IV. quando uterque conjux bona fide contraxit, & alter ſolus dubitat de matrimonii valore. V. quando matrimonio bona fide ab utroque contracto ſupervenit utrique conjugi dubium.

Quæſtio I. Utrùm agere contra conſcientiam dubiam, ſit peccatum: & ita dum conſcientia dubia eſt, teneatur amplecti id quod tutius eſt, & in quo nullum criminis periculum verſatur? Supponendum eſt 1. differre ſcientiam, fidem ſeu credulitatem, opinionem, ſuſpicionem, dubium & ſcrupulum, quia ſcientia dicit cognitionē certam, ſaltem moraliter, ita ut non ſit prudentis tunc formidare. *l.* 1. § *Idem Labeo, ff. de aqua plu. arcen.* ubi ſciri factum dicitur cùm minimè dubitatur: & *c. Dominus de ſecun. nupt.* ubi jubetur ne conjux aliud matr. ineat, donec de alterius conjugis morte ſibi conſtet: juncto *c. In præſentia de ſponſ.* ubi tunc dicitur conſtare, quando unicus teſtis certus adfuerit: & ita tenent *Ang. Matr.* 3. *imped.* 13. *n.* 4. *Sylv. verb. Scientia, in princ & Matrimon.* 8. *q.* 13. *dict.* 1. *Arm. verb. Matrim. n.* 45. *Nav. c. Si quis autem, n.* 9. *de pœnit. d.* 7. & multi alii. Fides ſive credulitas, eſt aſſenſus certus, obſcurus tamen, habitus ex authoritate alicujus illam rem affirmans. Sic *D. Ant. n.* 1. *p. t.* 3. *c.* 10. §. 9. *Nav. d. c. Si quis autem, n.* 10. *& ſum. c.* 27. *n.* 278. *Cordub. l.* 3. *quæſt. q.* 2. *in princ.* Opinio eſt aſſenſus unius partis, non firmus, & certus, ſed cum alterius formidine. Sic *D. Ant. eod.* §. 9. *Sylv. verb. Opinio, in princ. Sot.* 4. *d.* 27. 3. 1. *a.* 3. *verſ. Tunc ergo, Nav. ſi. c. Si quis autem, n.* 11. *Cordub. ead. q.* 2. Suſpicio eſt, quando intellectus in alteram partem magis inclinat, nec tamen illi aſſentitur. *Cordub. ead. q.* 2. Dubium eſt, quando intellectus pendet in æquilibrio, in neutram partem potius inclinans: Sic *D. Th.* 3. *d.* 17. *q.* 1. *a.* 4. *corp. Dura. ibi. q.* 2. *ad* 2. *Sylveſt. verb. Dubium, n.* 1. *D. Ant. Cordub. proximè citati, Sot.* 4. *d.* 7. *q.* 1. *a.* 3. *Nav. d. c. Si quis autem, n.* 12. *& d. c.* 27. *n.* 289. Scrupulus autem eſt apparentia aliqua contra id quod aliquis credit, vel opinatur, vel dubitat, *Nav. d. c. Si quis autem, n.* 13. *& d.* 27. *n.* 289. Vel eſt aſſenſus ex levibus conjecturis: & ita *D. Ant. proximè citat.* Vel ex magnis parùm æſtimatis à ſcrupulum habenti ut dicit *Cordub. d.* 2. Vel tandem (ut tradit *Sot. de ſecr. t. membro* 3 *q.* 2. *concl.* 4.) eſt formido ita tenuis ut ſit contra eam agendum; procedit enim ex quadam ignavia, & pavore, vel eſt formido ſtans ſimul cum oppoſita opinione.

Ad judicandum autem, non tam attendendum eſt an adſit dubium, vel opinio vel firmus aſſenſus, quàm ad cauſas unde oritur, poteſt enim aſſenſus ex tam levibus rationibus oriri, ut vir prudens potius ſcrupulum judicet, & è contra poſſunt adeo urgere rationes ſcrupuli, ut potius ſit ſcientia, vel opinio. Sic *Sot.* 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 3. *verſ. tunc ergo.*

2. Supponendum eſt, ſcientiam, fidem, opinionem, & dubium poſſe eſſe, vel ſpeculativè, vel practicè: ſcientia ſpeculativa eſt, quæ in communi dictat certò & evidenter aliquid eſſe faciendum: vel eſſe peccatum, verb. gratia eſſe uſurarium contractum, vel eſſe illicitum accedere ad non ſuam: & opinio ſpeculativa eſt, quæ in communi dictat non certò ſed ſub formidine: dubium autem, quando in communi dubitatur: dicitur autem dubium rei, aut ſcien-

tiæ

tia, aut opinio rei ſecundum ſe. Scientia autem practica eſt, quæ in ſingulari, & perpenſis omnibus circunſtantiis rei arctat aliquid hic & nunc eſſe licitum, vel illicitum: & opinio, quando quis opinatur, & dubium quando dubitat an hic & nunc ſit licitum, appellatur autem ſcientia, vel opinio, vel dubium rei in particulari, reſpectu optantis. Et appellatur hæc ſcientia, vel opinio, vel dubitatio practica licet prior poſſit dici, & verè ſit practica, cum ordinetur ad dirigendum actiones humanas. Quia prior dicitur ſpeculativa quoad modum univerſalitatis, & reſpectu poſterioris particularis, quæ practica dicitur. Hujus diſtinctionis author primus eſt *Cajet. opuſc. 17. reſponſionum, reſp. 13. dub. 7. & 1.2. q. 57. a. 5. ad* 3. ubi *D. Th.* anſam præbuit: & poſtmodum multi DD eam ampl xati ſunt: ut referam n. 8. Quam diſtinctionem aliis verbis tradit *Nav. c. Si quis autem, de pœnitenti, d. 7. n. 61 & ſumma lat. præludio 9. n. 9.* ubi vocat dubium ſpeculativum, dubium in generali; practicum verò hic & nunc. Argumenta quæ huic diſtinctioni obſtant, videbimus infra hac diſp. n. 43.

5 Obſervandum tamen eſt, ex ſcientia, vel opinione, vel dubitatione ſpeculativa, quam quis habet, teneri ſimile judicium practicum formare: ut ſi ſpeculativè, & in communi ſciat aliquid eſſe uſuram, vel dubitet, tenetur practicè & hîc & nunc ſcire, vel dubitare, niſi ratio aliqua ſpecialis cogat variare judicium practicum. Deviat enim à recta ratione, me credere omnem hominem teneri reſtituere, & me in eodem caſu, abſque aliqua ſpeciali ratione, eximere. Deinde quia cognitio ſpeculativa dirigit voluntatem ad opus, ergo tale debet eſſe judicium practicum, quale eſt ſpeculativum, niſi ſpecialis ratio variare cogat. Quod autem ob aliquam rationem variare poſſit judicium hoc, probatur, quia cum res morales ob circumſtantias varientur poteſt aliqua occurrere, quæ licitum mihi efficiat quod in communi, & ex ſe illicitum eſt. Ut poſſum ſcire in communi non licere rem aliquam capere, at in particulari, hîc & nunc mihi licere, quia extremè indigeo. Sic *Cordub. lib. 3. quæſt. q. 5. dub. 1. poſt. 1. propoſitionem, Lud. Lop. 1. p. inſtr. in 2. edit. c. 135. §. ult.*

6 His præmiſſis ſit I. concluſio, ut voluntas honeſtè operetur, oportet intellectum non eſſe practicè dubium, ſed judicare determinatè, hîc & nunc licere hanc operationem; quare qui dubitans practicè, aliquid operatur, peccat. Probatur 1. quia manifeſto ſe exponit periculo admittendi id peccatum, amans autem periculum, peribit in illo: Eccl. 3. 2. quia faciens aliquid ut ſibi, vel alteri placeat: dubitans an ſit contra Dei amicitiam ſe, vel alterum illi præfert, nec peccatum ſumma appretiatione, ut tenetur, formidat. Et confirmatur, quia lex amicitiæ poſtulat, ut ea etiam vitentur quibus fore ut amicus offendatur, dubium eſt, 3. quia cum cognitio prærequiratur ut actus ſit voluntarius, illius bonitas ex boni cognitione procedere debet, quare licèt objectum in ſe, bonum ſit, ſi ut tale non apprehendatur, actus erit malus, & è contra ſi malum ſit, & ut bonum apprehendatur ignorantia invincibili, actus erit bonus: & præterea ut actus ſit bonus, requiritur integra cauſa ex circunſtantiis & objecto, ergo ut actus bonus ſit, deſideratur cognitio boni: qui autem dubitat an ſit malum, non habet boni cognitionem: Tandem, quia ſola invincibilis ignorantia excuſat ab actus malitia, cum ſola illa cauſa ſit involuntarii: quia autem dubitat, non dicitur ignorare. Et fatentur univerſi Doctores.

7 Hinc infertur, operari contra dubium, reduci ad eam peccati ſpeciem, de qua dubitatur: ut ſi practicè dubitem an ſit furtum, & id admittam, erit furtum. Eodem enim præcepto quo teneor vitare aliquid, teneor id non facere, dubitans practicè an ſit illo prohibitum.

8 II. Concl. quando eſt ſcientia, opinio, ſeu dubitatio ſpeculativa, licitum eſt aliquando contrarium operari, quia adeſt oppoſita cognitio practica, propter aliquam ſpecialem circunſtantiam, ut ſciens ſpeculativè non licere in feſtis ſervilia exercere, poteſt practicè formare conſcientiam ſibi licere quia egeſtate premitur: ſimiliter dubitans ſpeculativè an hæce res ſit ſua, poteſt practicè non dubitare, licere ſibi retinere, eo quod poſſideat. Unde ſcientia, opinio, aut dubitatio ſpeculativa non excludit bonam fidem, quando juſta cauſa ſuadet oppoſitum judicium practicum: quia actus humani circa ſingularia verſantur, & quod in communi illicitum eſt, poteſt ex aliqua circumſtantia reſpectu hujus licitum fieri. Sic docent *Cajet. opuſc. 10. reſp. reſp. 13. dub. 7. Metina C. de reſtit. q. 17. §. Aliter tamen videatur, Sot. 4. d. 27. q. 1. a. 3. verſ. Immo vero. Covar. reg. poſſeſſ. 27. p. §. 7. n. 4. & 4. decr. 2. p. c. 7. § 2. n. 10. & reg. Peccatum, 3. p. init, n. 4. Cordub. l. 3. quæſt q. 5. F. Metina 12 q. 19. 1. 6. dub. 3. Palacios 4 d. 36. diſp. a. f. 899. col. 1. Burgos de Paz proœmio legum Tauri, n. 414. Enriq. l. 12. de matr. c. 6. & 7. P. Mol. t. 1. de juſt. tr. 2. diſp. 113. f. 654. Nav. l. 2. de reſtit. c. 4. dub. 12. in nova edit. n. 22. 5. Salon 2. 2. poſt. q. 61. q. 5. de Domin. a. 6. f. 589. & q. 69. a. 2. contr. 3. f. 1488. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 39. f. 1057. Bannes 2. 2. q. 62. 1. 6. dub. 5. concl. 4. P. de Led. de matr. q. 45. a. 1. dub. 2. ad. 2. Man. 1. to. ſũ. in 2. edit. c. 71. n. 4. & c. 243. n. 4. Vega lib. 3. ſum. caſu 154.*

Ex dictis infertur intellectus ad *c. Inventis, de ſponſ. & c.*
Ad audientiam, & c. penul. de homic. & c. Si quis autem, de 9
pœnit. d. 7. ubi habetur in dubiis eſſe amplectendum quod tutius eſt, & in quo nullum peccati periculum verſatur: id enim intelligi debet de dubio practico, & tum non eſt conſilium ſed verè præceptum: ut docent *Sylv. verb. Dub. q. 2. §. 4. Nav. c. quis autem, de pœn. d. 7. n. 42. Corduba l. 2. quæſt. q. 3. propoſ. 3.* Exemplum ſit, dubitas practicè an hic nunc tenearis jejunare, teneris dum id dubium non deponitur: quia aliàs actus fieret cum conſcientia practicè dubio. Dixi autem in dubiis, quando ſcilicet verè dubium eſt intellectu neutri parti adhærenti: ſecus enim eſt, quando probabiliter opinatur alteram partem minus tutam, tunc enim poteſt eam amplecti, & in hoc ſenſu tantum conſilium eſt amplecti id quod tutius eſt. Sic docent *D. Ant. 1. p. t. 3. c. 10. col. 7. verſ. Pro cujus condatione, Ang. verb Opinio. n. 2.* ubi *Syl. q. 1. fin. Nav. c. Conſideret, in pr. de pœnit. d. 5. n. 38. Gutier. quæſt. canon. lib. 1. c. 31. c. 41. Enriquez* alios referens *lib. 3. de irregularitate, c. 3. n. 4. fine.* Et confert ad hoc opinio probabiliſſima multorum aſſerens ex duobus opinionibus probabilibus fas eſſe minus probabilem eligere.

SUMMARIUM.

Utrum in dubio in materia juſtitia melior ſit conditio poſſidentis: referuntur duæ opiniones circa detentionem rei, dum aliquis dubitat, ſit ſua nec ne, n. 10. 11.

In dubio melior eſt poſſidentis conditio, & poſſidens bona fide, & mox dubitans an ſit ſua, non tenetur reſtituere, quando facta diligentia adhuc dubius eſt, 12.

Quid ſi negligens fuerit in vero domino inquirendo, & negligentia hæc cauſa ſit, ut veritas non poſſit deprehendi: vel inveniat eſſe alienum & cauſa illius negligentiæ, non appareat dominus, quid teneatur reſtituere, & an fructus extunc reſtituendi ſint, 13.

In æquali dubio an teneatur judex ſententiam ferre pro poſſeſſore, 14.

Quid, ſi res, de qua dubium, in nullius profeſſione invenitur. n. 15. ut ſi quis ſciat rem alienam eſſe dubitetque inter aliquos, cujus illorum ſit.

Quid debeat in hoc dubio judex facere, quando res eſt dividua, & quid quando individua ut beneficium Eccleſiaſticum, 16.

Quid ſi dubium naſcatur ex actione injuſta, ut ſi quis dubitet an ſuum conſilium, vel aliqua actio concurrerit ad damnum, 17

Quid quando depoſitarius, vel commodatarius dubius eſt, an ſua culpa res perierit, 16.

Quid ſi dubitans adhibita diligentia potius inclinat quod res ſit aliena, 18

An poſſidens rem bona fide, dubitanſque an ſit aliena, poſſit ea re uti, aut illam alienare, referuntur duæ opiniones, 20.

Tenetur re illa non uti dum diligentiam adhibet, n. 21. & ibi, quid ſit ſi res quæ uſu non conſumitur.

Si facta diligentia non poſſit veritas comparere, an poſſit vendere, & re illa uti, n. 22 & ibi, ad quid teneatur ſi emptorem illum de vitio dubii non admoneat, & an tempore dubii teneatur rem cum fructibus reſtituere.

Solvuntur argumenta, & explicatur c. Si virgo, 4. q. 2. n. 23.

An ſuffragetur poſſeſſio dubia fide cœpta, faciatque poſſidens conditionem meliorem & quid teneatur hic poſſeſſor reſtituere, vel, emens dubius an an res ſit fur. iva, 24.

An

An hic emptor, vel ſi opinetur rem eſſe furtivam, teneatur integrè reſtituere, & cui, quando nequit aſſequi veritatem, 25.

Et quid, ſi dubitans abſtulit à poſſidente bona fide, 26.

An dicatur bona fide emere, ignorans rem furtivam eſſe, tum ſumma ſit venditorem multa furto ablata diſtrahere, & quid teneatur hic emptor reſtituere, 29.

Quid ſi dubia fide accepit ex voluntate poſſidentis bona fide n. 18. ubi quid de emente mancipia Guineæ ab eo, qui emit ab aſportantibus.

Quid ſi dubitans moneatur, ut quærat dominum & an poſſit pretium deducere, 8.

Quando variæ ſunt opiniones, an in hoc dubio ſit melior conditio poſſidentis, illique teneatur Doctor conſulens, vel judex favere, 30.

Poſt quem invenies alia ſummaria.

10 Quæſtio II. Utrùm quando res dubia eſt, ita ſit poſſidentis melior conditio in materia juſtitiæ, ut poſſit licitè poſſidens practicè non dubitare, & operari cum illa conſcientia ſpeculativè dubia? Ut ſi quis bona fide poſſidens incipiat dubitare, an res ſit ſua, poſſit ratione poſſeſſionis retinere. Dum diximus hac diſp. n. 5. dubitantem ſpeculativè, teneri practicè dubitare, niſi ratio aliqua urgeat ad deponendum dubium illud ſpeculativum, & formandum judicium certum practicum, dubitatur utrum poſſeſſio dubitantis, ſit ratio ſufficiens ad deponendum judicium ſpeculativum, operandumque contra illud: & hoc in materia ad juſtitiam pertinenti: ſtatim enim q. 2. n. 31. diſputabimus, quando materia pertinet ad alias virtutes. Quidam negant poſſeſſionem reddere tutum, dubitantem: quare teneri reſtituere, quando adhibita diligentia nequit dubium deponere. Argumenta quibus hæc ſent. innititur, proponenda ſunt hac diſp. n. 43. Sic tenent *Adrianus 4. de reſt. q. de præſcriptione, §. Hoc ſuppoſito, primo decidam in parvis voluminib. f. 162. col. 2. & quodlibeto 2. verſ. Secundo dico quod in tali dubio, in parvis voluminibus f. 3. col. 1.*

11 Alii cenſent ſic dubitantem teneri pro ratione dubii dividere cum eo de quo dubitat, an ſit verus dominus; quod ſi de nullo dubitet, teneri cum pauperibus, qui loco certi domini ſuccedunt. Sic *Sot. lib. 4. de juſt. q. 5. a. ult. ad finem. verſ. Poſt hæc autem Ledeſ. 2. p. 4. q. 28. art. 1. dub. 14. f. 231. col. 1. Corduba lib. 3. quæſt. q. 6. §. ult. Aragon. 2. 2. q. 62. ante a. 1. tract. de dominio, ante §. His conſtitutis ſit noſtra concl. f. 165.*

12 Sit tamen I. concluſio, incipiens bona fide poſſidere, ſi dubium ſuperveniat an res ſit aliena, tenetur diligentiam adhibere ut veritatem aſſequatur, eaque præmiſſa, nec veritate detecta, poteſt ratione poſſeſſionis retinere; & practicè non dubitare, non obſtanti dubio ſpeculativo, an res ſit ſua. Ratio eſt, quia in pari cauſa prior eſt poſſidentis conditio: *reg. In pari. 65. de reg. jur. in 6. & reg. In pari. 170. ff. de reg. jur.* ergo cum in dubio ſit par utriuſque cauſa melior erit poſſidentis conditio, ut rem poſſit retinere. 2. quia in foro externo veritate cognita, protegetur hic in ſua poſſeſſione, nec aliquid reſtituere compelletur, ergo & in foro interno, quia judicia hæc diverſa nō ſunt niſi quādo externum præſumptione ducitur, internam autem veritatem novit, ut dixi lib. 1. diſ. 5 n. 20. in hoc autem caſu in utroque foro res eſt dubia. 3. quia nullum aliud crimē in hac retentione admitti poteſt, niſi injuſtitiæ, hoc autem non eſt, quoniam injuſtitia inæqualitatem inter utriuſque partis jura importat. hic autem nulla eſt inæqualitas, ſed ea eſſet, reſtitutione facta: jus enim utriuſque partis licet æquale ſit in dubio quoad proprietatem, non tamen eſt æquale quoad poſſeſſionem, poſſidens enim certus eſt juris poſſidendi: ergo ſi maneat in eodem jure poſſeſſionis, in quo prior eſt ejus cauſa, nulla eſt inæqualitas, & proinde nec injuſtitia. Tandem quia magna ſunt poſſeſſionis commoda: quæ latè refert *Maſcard. de probatio. tota concluſ. 1200.* Hanc tenent *Victoria de jure belli, dubio 3. propoſ. 4. n. 3. Sot. de ſecreto, membro 3. q. 2. poſt 3. concluſ. verſ. Et quamvis ſolutio, & 4. d. 27. q. 1. a. 3. verſ. Ad hujuſmodi, Metina. C. de reſtitut. q. 17. §. Corollarie ſequitur non eſſe indiſtinctè. Cov. reg. Poſſeſſor. 2. p. §. 7. n. 4. & reg. Peccatum. 3. p. init. n. 4. Led. 2 p. q. 8. a. 4. dub. 6. f. 69. col. 1. Burg. de Paz. proœmino legum. Tau. 406. & l. 3. p. 5. n. 1482. Veracr. 3. p. ſpeculi, a. 13. fine, & a. 18. concl. 5. Cordub. lib. 3. quæſtionarii 8. corol. 3. verſ. Ad primam autem rationem, Fr. Metina. 1. 2. q. 19. a. 6 propoſ. 1 ad fin. Sylv. Præſcriptio 2. q. 3. dicto 3. fine. Enriq. lib. 14. de irregularitate, c. 15. fines, Bannes 2. 2. q. 62. a. 6. dub. 6. concl. 4. P. Molinac. 1. de juſt. tract. 2. diſp 35. fine, & §. Verum enim verò, & diſp. 36. conc. 1. Lud. Lop. 1. p. inſtruct. in 2. edit. c. 235. §. Quare falſa eſt. Sal. 2. 2 q. 61. tract. de domino. ad finem f. 596. & ſeq. & q. 62. a. 6. controverſia, 4. conc. 4. Manuel 2. t. ſum. c. 43. n. 43. n. 4. Grat. reg. 227. n 1.*

Hic infertur, ſi poſſeſſor hic omittat facere quod in ſe eſt, ut veritatem aſſequatur, omiſſioque cauſa ſit, ne veritas poſſit in poſterum deprehendi, aut ſaltem non tam benè, teneri reſtituere prudentis arbitrio alteri, de quo dubitat, vel eo ignoto pauperibus, quantum alterius intererat veritatem detegi, plus vel minus, juxta qualitatem ſpei quæ erat veritatem aſſequendi. Et ſi poſt quam culpa omiſit debitam diligentiam, appareat rem eſſe alienam, veritatemque fuiſſe detegendam diligentia tunc adhibita, teneri ex tunc fructus reſtituere: quia ex tunc ob diligentiæ omiſſionem, fuit poſſeſſor malæ fidei. Probatur, quia ea omiſſio fuit injuſta, & eſt veriſimile damnum intuliſſe, cum probabile ſit diligentia adhibita fore, ut dominus compareret. Sic *P. Molin. t. 1. de juſtit. tract. 2. diſp. 36. conc. 1. §. Reliqua quæ in eadem.* 13

2. Infertur exiſtenti pari dubio juris utriuſque partis, ita ut judex omnino ſit pendulus, teneri poſſidenti favere nec ipſum poſſe cogere ut partem reſtituat: quia jus retinendi habet poſſidens in hoc dubio: ut probavi n. 12. Sic *Salon. 2. 2 q. 61. tract. de dominio, ad finem.* 14

3. Infertur, ſi neuter poſſideat, reſtituendam eſſe rem inter eos, de quibus dubitatur cujuſnam ſit. Sic *Caiet. 2. 2. q. 62. a. 5. in ſolut. ad. 3. Sot. l. 4. de juſt. q. 7. a. 1. ad 3. verſ. De illo verò. Angles flor. ib. 2. p. q. 2. de reſt. diff. 4. dub. 4. Nav. l. 4. de reſt c. 2. in edit dub. 8. n. 50. Manuel in bulla compoſitionis §. unic. n. 9. & 2. t. ſum. c. 41. n. 8. Enriq. l. 7. de indulgent. c. 35. n. 1. Arag. 2. 2. q. 62. a. 5. in ſolut ad 3. §. Circa tertiam propoſitionem, Salon eo a. 5. contro. & ibi Bannes dub. 6. circa 1 concl. concl. 2.* Nam hi omnes dicunt furto rem auferentem, vel ſcientem non eſſe ſuam, in quo caſu perinde eſt ac ſi nullus poſſideret, teneri reſtituere inter illos, quorum eſſe dubitat. Si autem dubium æquale non ſit inter eos, dividenda eſt res juxta dubii proportionem: ut bene docet *Aragon. & Bannes ibi.* Si verò res individua ſit, ut ſervus fortè eſt alteri explicanda, vel uni res, alteri verò æſtimatio: & hoc utriuſque conſenſu definiendum eſt, ut benè *Nav. ibid.* Quia cum jus utriuſque æquale ſit non eſt cur potius huic ſervus, illi vero æſtimatio detur, & ideo in hac diviſione, vel ut ſortium judicio lis hæc decidatur, utriuſque conſenſus exigitur. 15

4. Infertur, ſimiliter in hoc dubio, neutro poſſidente, teneri judicem inter utrumque dividere: quia æquum eſt utriuſque jus. Sic *Petr de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 1. dub. 2. in ſolut. ad 3. primæ ſent.* ubi ſubdit rem individuam poſſe judicem explicare cui voluerit: ut duobus æque dignis petentibus beneficium, poteſt Epiſcop. eligere quemmaluerit, quia individuum eſt. Sed hoc minimè credo: quia lex juſtitiæ petit, ut in hoc dubio res illa fortè diſtribuatur, vel unire res, alteri verò dimidiū æſtimationis conferatur ut dixi n. præc. fin. ergo judex qui eſt veluti juſtitia animata, ipſiuſque miniſter, ſic tenetur facere, nec obſtat ſimile de beneficio, quia nullus illorum, cum neutrius ſit, habet jus aliquod juſtitiæ, etiam diſtributivæ ut ſibi conferatur, ſed hoc juſtitia dictat ut alter illorum detur: in noſtro autem caſu uterque habet jus commutativæ juſtitiæ, ut inter eos dividatur. 16

5. Infertur quid dicendum ſi dubium hoc circa actionem injuſtam, ſit ut ſi quis conſulat homicidium, aut furtum, vel aliter ad aliud adjuvet: dubiumque ſit, an ex tali conſilio, vel actione ſequutum fuerit damnum, quidam enim hunc ab obligatione, ratione pravi conſilii, eximunt: quia in hoc dubio potior eſt conditio poſſidentis: & ita præſumendum ex illo conſilio, aut actione injuſta ſequutum non fuiſſe damnum: & aliàs cui conſilium datum eſt facturum, 17

Digitized by Google

factum eſſe. Sic videtur tenere *D.Th.2.2.q.61.a.7. fine corporis*, ibi. *Tunc ſolum tenetur conſiliator, aut palpo ad reſtitutionem, quando probabiliter æſtimari poteſt, quod ex hujuſmodi cauſis fuerit injuſta acceptio ſequuta*. Et tenent *Sylv. Reſtitutio 3.q.6.dict.2 init. Metina C.de reſt.q.7. ante verſ. Si autem conſilium, Nav.l.3.de reſt.c.4.dub.4.edit.n.48. Enriq.l.14.de irreg c.3.n.4. juncto fine, in comment. lit. C.* Sed hoc non placet quia cum in dubio nemo præſumatur delictũ admiſſurus, *l.Merito, ff. pro ſocio*, in hoc dubio an abſque meo conſilio delictum alter perpetraſſet, præſumendum eſt fore, ut non perpetraret, & ita meum conſilium, aut actionem injuſtam, opem contuliſſe, ut egregiè docent *Ananias c.Ad audientiam n.10.de homicidio, Angel.l.1. in princ.verſ. Ultimo eſt videre, ff.de eo, per quem factum erit, Hipp.ſing.218.& l.1.§.Divus ff.de ſicariis, Bald.l.Data opera, n.52.C.qui accuſare non poſſunt, Dec.reg.conſ.47.n.9. ff. de reg.jur. Fel.c.1.de offic.deleg.n.13 verſ.Utrùm autem: & c. Sicut dignum, de homicidio, n.12.concl.3.Cov.Clem. Si furioſus, 2.p.§.2.n.1.* Et confirm. quia in hoc dubio non eſt poſſeſſio pro conſulente, cum enim conſtet de injuſta actione ipſius, quæ apta eſt ad effectum producendum, & ex natura ſua illum conſequitur, dum de effectu ſubſequuto conſtat, poſſeſſio eſt pro actione illa injuſta, quod effectum aſſequuta fuerit. Unde (ut bene tradunt *Dec. & Fel. citati.*) præſumendum eſt abſque conſilio alium minimè facturum, niſi oppoſitæ conjecturæ aliud ſuadeant: ut quia delictum admittens erat inimicus capitalis interfecti, vel necem minatus fuerat, vel præpararat omnia neceſſaria ad homicidium.

18 6. Infertur, quoties depoſitarius, vel commodatarius, dubius eſt æqualiter, an ſua culpa depoſitum, vel commodatum perierit, immunem prorſus eſſe à reſtitutione, quia cum delictum non præſumatur, ipſe eſt in ſuæ innocentiæ poſſeſſione. Sic *Enriq.l.14.de irregu'. c.15. fine.*

19 II. Concluſ. poſſidens bona fide, ſi præmiſſa debita diligentia, dubius maneat, magis tamen propendeat in eam partem quod res illa aliena ſit, tenetur partem reſtituere, pro ratione majoris illius propenſionis. Quia tunc non eſt par cauſa. Sic *Salon 2.2.q.62.a.6.controv 4.concl.4. Petr.de Led.de matr.q.45.a.1.ad 3.prima ſent.dub.2. Bannes 2.2. ante q.62.in præambulo ad illam.dub.ult. concl.2.* Et in hoc caſu videntur loqui *Sotus & Ledeſma*, quos n.11. retuli, dicentes in dubio rem eſſe dividendam, aiunt enim quando ſub formidine judicatur res aliena. Limitat *Petr. de Ledeſ.* niſi res ſit individua, Sed hanc limitationem reprobavi n.16. fine.

20 Gravius autem dubium eſt, an poſſeſſor bonæ fidei dubitans an res ſit ſua poſſit illa uti eamque diſtrahere? *Cordub.l.3.quæſtion.d.8.corollar.3.§. Ad primam autem rationem.* negat poſſe conſumere, vel diſtrahere. Ducitur, quia præſcribere non potens, nequit alienare, *l. alienationis, ff. de verb.ſign.* dubitans autem præſcribere nequit. Et confirm. quia ſi uſu conſumat, vel alienet, periculo magno exponitur conſumendi, vel diſtrahendi rem alienam. Alii vero cenſent poſſe dubitantem vendere; quia adhuc bonæ fidei poſſeſſor eſt, per *c.Si virgo 34.q.2.* ubi habetur, tamdiu aliquem eſſe bonæ fidei poſſeſſorem, quamdiu ignorat alienum eſſe quod poſſidet: unde tantum tenebitur reſtituere ex pretio, domino comparenti, in quantum factus fuerit locupletior. Sic *Sylv.Reſtituti.4.q.7.dicto 3.* Et idem tenentur fateri Doctores, qui dubitantem præſcribere poſſe opinantur.

21 III. Tamen concluſio ſit, ante examinationem factam quamvis poſſidens bona fide, & dubitans poſſit rem detinere, tenetur tamen ab uſu, de ejus alienatione abſtinere. Prob. quia fruſtra dominũ inquireret, prout tenetur, ſi rem illi conſervare non tenetur. Et ita tenent authores allegandi concl. ſeq. Hoc autem intelligo de uſu quo res conſumitur, ſi enim eſſet equus vel ſervus, de qua dubitatur, poſſet dubitans eo uti, dum adhibet diligentiam, animo ſolvendi domino invento pretium illius uſus, deductis alimentorũ expenſis, quia in hoc non eſſet dominus invitus.

IV. Concluſ. ſi examine præmiſſo dominus certus non compareat, ſed adhuc maneat poſſidens dubius, poteſt uti re illa, ipſamque alienare, admonito emptore hujus dubii, paratuſque vero domino comparenti pretium reſtituere. Prob. 1. poſſe uti & alienare, ſi enim juſtè poteſt poſſidere, nulla eſt ratio, ob quam perpetuo abuſu obſtinere debeat, ex uſu enim nullum ſequitur detrimentum vero domino, ſi utens, vel alienans paratus eſt pretium reſtituere vero domino comparenti, & ad id eſt potens, cavere enim debet, ne pretium conſumat ita ut ad reſtituendum poſtea reddatur impotens. Item, quia ſicut juſtè conceditur huic poſſeſſio, ita concedenda ſunt quæ ex juſta poſſeſſione oriri conſueverunt: ut uſus, & alienatio. Deinde probatur teneri admonere emptorem: quia aliàs rem vitioſam venderet tacito vitio, quo cognito emptor nullatenus emiſſet, vel viliori pretio: & indè poſſet ſequi damnum. Sic *Metina C.de reſt.q.10 col.6.verſ.Dico 2.Cov.reg. Peccat 3. p.init.n.4 Verac.3.p.ſpec.a.13 fine, Bannes 2.2.q.62.a.6. dub.5.concl.4.& 5. Salon.eo.a.6.contr.4. in ratione 4. concl.* Tunc autem intelligendum eſt, ut teneatur venditor emptorem admonere quando eſt moraliter ſpes, fore ut dominus compareat; ſecus ſi nulla ſit ſpes, quia tunc res non eſt vitioſa. Sic *Bannes ea concl.5* Hinc fit ſi vendens non admoneat emptorem, caſu quo tenetur admonere, teneri ad damnum inde ſequutum. Sic *Cov.d.n.4* Et ratio eſt, quia fraudulenter vitium rei tacuit. Quando verò hic teneatur reſtituere fructus, dixi n.13.

22 Non obſtant argum. propoſita 20 non optimum, quia valdè probabile eſt in eo dubio poſſe illum præſcribere, item, quia eſto præſcribere nequeat, non ſequitur eum non poſſe alienare: in ea enim lege non dicitur eum qui præſcribere nequit non poſſe alienare: ſed eum qui alienare nequit, non poſſe præſcribere: alienatio enim non eſt cauſa adæquata præſcriptionis, eſt tamen neceſſaria: unde valet: poteſt, præſcribere, ergo alienare: non tamen è contra, non poteſt præſcribere, ergo nec alienare. Ad confirm. nego ſequi damnum, quia domino comparenti tenetur venditor pretium reſtituere. Ad *c.Si virgo*, dic intelligi non de ignorantia negativa, qualem habet dubitans an res ſit ſua, ſed de ignorantia poſitiva, qua poſſeſſor credit ſe non alienum poſſidere qualis non eſt in dubitante.

23 Hactenus egimus de eo qui bona fide cœpit poſſidere: In ſequentibus concluſionibus agendum eſt de incipiente poſſidere mala, & dubia fide.

24 V. Concl. quando poſſidens, rem accepit dubia fide, titulo emptionis, vel quovis alio nimirum dubitans an furtiva ſit tenetur reſtituere. Hæc eſt contra *Metin.l.1.ſum.c.14.§.22.fine, f.137.col.2.* Prob. quia poſſeſſio non ſuffragatur ei, ut in dubio ſit melior ejus condio: poſſeſſio enim eſt rei cum bona fide detentio; ut patet ex definitione, quam tradunt *Azo Hoſt.* & alii, quos refert, & ſequitur *Sylv.verb.Poſſeſſ.n.unic.& P.Molina to.1.de juſt.tract.2.diſp.12.* nempè eſt rei corporalis detentio, juris adminiculo: quam particulam bene explicat *Sylv.ibi.* quia ſine jure vero, vel præſumpto non eſt poſſeſſio, ſed injuſta detentio: & deſiderari hanc inceptionem bona fide, ut poſſeſſio ſuffragetur, ultra DD. allegandos, docent *Veracr.3.p.ſpeculi, art.18.concl.6.Enriq.l 12.de matrim.c.6.n.7. P. Molina to.1.de juſt.tract.2.diſp.81.f.493.* Si ergo incipienti dubia fide poſſidere, non favet poſſeſſio, tenebitur ea non obſtante reſtituere: & ita docent *Roſella verb. Præſcriptio, n.11.& reſtitutio 7.n.18. Angel.Reſtitutio 1.n.3.verſ. Utrum ignorantia facti craſſa. Sylv.Reſtitutio 2.q.7.dict.3. Fr. Metina ſibi contrarius l.1.ſum.c.14.§.30.fi.f.153.col.2. Gabr. 4.d.15.q.3.dub.5.propoſ.3. Franc.Gracia de contr.1.p.c.17. concl.4 Enriq.l.12.de matr.c.6.n.5.comment.lit.Q. Molina t.1.de juſt.tract.2.diſp.36.fin.& 35.§.Verum enim verò, Bannes 2.2.q.62.a.6.dub.3.concl.2. Lud.Lop.l.1.de contractibus c.5.§.pen.fine. Salon, 2.2.q.61.tract. de dominio ad finem fol.595.*

25 VI. Concluſio, non tenetur hic integrè reſtituere, ſed plus, vel minus pro dubii qualitate, quo rem illam aſſequutus

quutus eſt. Quia, quamvis ei non ſuffragetur poſſeſſio, ut poſſit ratione illius aliquid retinere, at quia ei non conſtat rem illam ad aliquem pertinere, adhibuitque diligentiam ad id ſciendum, non tenetur integrè, ſed parte pro ratione dubij reſtituere, Sic *Molina, Salon, Lud Lop. relati n. praced.* Idem credo, quando omnino mala fide, credens rem eſſe furtivam, accepiſſet, ſi enim adhibita diligentia adſit juſta dubitandi ratio, furtiva ſit, necne, tantum tenetur partem reſtituere, pro ratione dubij: eadem enim eſt ratio, cum non conſtet tunc eſſe alienam. Et ſi prorſus ignoratur cujus ſit, reſtituenda eſt ea pars pauperibus; ſi verò dubitetur an
26 ſit alicujus determinati, illi reſtituenda eſt.

Intellige tamen primo hanc 6. concluſionem: niſi poſſidens injuſtè abſtulerit rem à poſſeſſore bonæ fidei, dubitans an ſit ſua, tenetur enim tunc integrè reſtituere illi. Hoc eſt contra *Metin. C. de reſt. q.* 20. *col.* 5. *verſ. Secundum quia præſupponunt*, ubi ait tunc non teneri reſtituere: quia non tenetur indemnitatem poſſeſſoris ſuæ præferre. Sed probatur noſtra ſent. quia in illo dubio cum melior ſit illius poſſidentis bona fide conditio, nullum eſt jus tota aut parte rei illum ſpoliandi. Quare ratio contraria nihil probat, non enim ob id aſſerimus teneri reſtituere, quia potius alienæ indemnitati teneatur conſulere: ſed quia juſtum detentorem injuſtè ſpoliavit. Sic *Navar. ſum. c.*17.*n.* 117. *Corduba, ſumma*, q. 111. à §. *La tercera condition. Angles floribus*, 2. q. 2. *de reſt. diffic.* 3. *dub.* 1. *f.* 141. *P. Molina to* 1. *de juſt. tract.* 2. *diſp.* 35. §. *Verum enim vero. Nav. l.* 3. *de*
27 *reſt. c.* 1. *in nova edit. dub.* 8. *n.* 350.

Id tamen monuerim, non ſatis eſſe ut aliquis bonæ fidei emptor dicat, ſi ignoret rem illam eſſe furtivam, & credat non omnia, quæ alter vendit, talia eſſe: quando enim tumor eſt, aut vehemens ſuſpicio illum multa vendere furto ablata, nefas eſt ab eo emere, niſi præmiſſo ſufficienti examine conſtet ementi, alium juſtè vendere. Sic *Mercado lib.* 1. *de contract. c.* 20. *f.* 104. *col.* 2. *p. Molin. to.* 1. *de juſt. tract.* 2 *diſp.* 35. *fine*, 2. *concl. f.* 272. *& f.* 274. §. *Tota hac concluſio*, & in utroque loco addit hunc ementem non poſſe dici poſſeſſorem bonæ fidei, & præter peccatum teneri debitam adhibere diligentiam: ut norit an res fuerit legitimè vendita: quod ſi nulla occurrat diligentia poſſibilis ad id cognoſcendum, adhucque perſeveret dubium,
28 teneri partem pro dubij qualitate reſtituere.

2. Intellige eandem 5. & 6. concluſionem, niſi dubia fide acceperit aliquis juſtè ab eo qui bona fide poſſidebat: tunc enim nec peccat, nec tenetur reſtituere, ſi appoſita debita diligentia non inveniatur rem eſſe alienam, ſed idem dubium perſeveret, verbi gratia, ſi quis ſibi perſuadeat mancipiat Guineæ communiter injuſtè ad ſervitutem redigi quamvis juſtè non poſſit emere, vel dono accipere, dum poſſidentur à capientibus; at ubi ab alio qui id ignorans bona fide emit ab aſportantibus, poſſidentur, poteſt licite emere, teneturque niti, ut veritatem aſſequatur, ſi ſpes moralis ſit fore ut aſſequi poſſit; & ſi diligentia præmiſſa quando eſt poſſibilis, non conſtet injuſte eſſe captum mancipium, poteſt juſtè poſſidere. Ratio eſt, quia ſuccedit in jure quod alter à quo emit, habebat, is autem juſtè poſſidebat, quia cœpit bona fide poſſidere, & in dubio potior erat ejus conditio. Quod ſi dicas poſſeſſionem eſſe pro mancipij libertate: dico reſpectu aſportantium, id verum eſſe, non autem reſpectu ejus qui bona fide emit. Sic *P. Molin. to.* 2. *de juſt. tract. diſp.* 36. *concl.* 1. *&* 3.

29 3. Intellige eandem 5. & 6. concluſionem niſi dubitans an res ſit furtiva, emat, vel dono accipiat animo quærendi verum dominum, ut ei reſtituat. Tunc enim non peccat, cum utiliter agat ejus negotium. Sic *Metina*, *C. de reſt. q.* 10. §. *Aliter tamen videtur in præſenti*, *Cov. reg. Peccatum*, 3. *q. init. n.* 4. *Bannes*, 2. 2. *q.* 62. *a.* 6. *dub.* 5. *concl.* 1. *Salon eod. a.* §. *controv.* 4. *concl.* 1. qui bene addit cum *Bannes*, teneri domino comparenti reſtituere, deducto pretio quo emit. Cum enim utiliter rem domini geſſerit, non eſt æquum ut damnum amiſſionis pretij ſubeat, & ſi dominus non compareat, tenetur in pios uſus convertere, ſi rem eſſe alienam ſciatur, deducto tamen pretio, cum id poſſit à vero domino petere. Sic *D. Ant.* 2. *p.* 1. 1. *c.* 11. §. 16. *Roſel. Reſtit.* 7. *n.* 18. *Salon ea contr.* 4. *concl.* 2. Et confert quod communiter tradunt DD. in materia de reſtitutione, de accipiente à fure cognito, animo reſtituendi vero domino, dicunt enim, poſſe pretium deducere: nedū de dubitante id dicent. 30

Demum id obſervandum eſt, quamvis in dubio melior ſit poſſidentis conditio, at quando ſunt diverſæ opiniones circa aliquam rem, non tenetur Doctor de illa re conſultus, aut judex favere poſſidenti: quia tantum in dubio melior eſt poſſidentis conditio: conſulens autem, vel judex non eſt dubius, ſed probabiliter opinatur. Conſtat etiam, quia in rebus moralibus, juxta communem ſententiam, ſatis eſt amplecti opinionem probabilem.

SUMMARIUM.

Utrum in aliis virtutibus à juſtitia, melior ſit poſſidentis conditio, proponitur opinio negans, n. 31 *& ſecunda verior, n.* 32. *& ibi, de dubitante de voto vel uſu rationis, vel animo ſe obligandi, remiſſivè.*

An certus ſe voviſſe, dubitans de vovendi modo, ut an voverit caſtitatem, vel ſe non fornicaturum, aut non ducturum uxorem, vel an voverit religionem in communi, vel tantum determinatam vel ſi vovit caſtitatem, & religionem, an voverit caſtitatem dependenter à religione, ad quid teneatur: & explicatur c. Cum dilecti, de donation. & valet argumentum, de toto ad partem, 33.

Quid, ſi aliquis potius credat ſe voviſſe, 34.

Quid, ſi ſe voviſſe certo ſciat, dubitat tamen num voto teneatur, quia dubitat, an materia vel finis ſit legitimus, 35.

Dubitans an ſit impoſitum præceptum, vel lex, an teneatur, 36.

Certus de præcepto, aut lege, & dubitans an hic & nunc obligetur ad quid teneatur, 37.

Dubitans an habeat ætatem requiſitam ad jejunium, ordines, vel beneficia, num teneatur jejunare, vel poſſit ordines, vel beneficia ſuſpicere, 38.

An poſſit pater iritare vota perſonalia, quando eſt dubium an emiſſa fuerit ante pubertatem, vel realia quando eſt dubium an emiſſa fuerint in minori ætate, 39.

Dubitans an audita fuerit hora duodecima noctis, an poſſit ſit dies illa vel ſequens ſit jejunii, edere carnes, cœnare, vel ſi tunc edat, poſſit ſequenti die communicare. Et quid, ſi ſit opinio, vel ſint diverſa horologia vel dum ſonat duodecima ante ultimum horæ pulſum edit, 40.

Solvuntur argumenta, n. 41. *Poſt quem invenies alia ſummaria.*

Quæſtio III. Utrùm etiam in materia aliarum virtutum, 31 extra juſtitiam, melior ſit in dubio conditio poſſidentis, atque ita ratione poſſeſſionis licitum ſit practicè deponere dubium ſpeculativum, contra illudque operari? Quidam neoterici negant, aſſerentes nihil prodeſſe libertatis poſſeſſionem, dubitanti an ratione temperantiæ, religionis, vel aliarum virtutum teneatur, ad hoc, vel ad illud. Probant 1. quia poſſeſſio eſt ſolius juſtitiæ titulus, 2. quia alias dubitans de homicidio, non eſſet irregularis, contra *c. Ad audientiam de homic.* cum melior ſit conditio poſſidentis immunitatem ab irregularitate, 3. quia hac diſp n. 9. diximus in dubiis eſſe præceptum ſequi quod tutius eſt, juxta, *c. Juvenis*, *deſponſ.* quod nunquam verificaretur, ſemper enim pro libertate poſſidente judicandum eſſet, 4. quia aliàs in dubio nullum præceptum obligaret, cùm ſemper poſſidentis libertatis conditio potior eſſet.

Sed verius eſt in quacumque materia priorem eſſe in 32 dubio poſſidentis conditionem: quia poſſeſſio eſt titulus univerſalis omnibus virtutibus, eo modo quo aliqua pars potentialis juſtitiæ, ut obedientia Dei tranſcendit omnes virtutes. Et hujus ſent ſunt omnes DD. quos retuli lib. 1. diſp. 9. n. 11. 12. & 13. aſſerentes dubium an votum emiſerit, illo non teneri, quia in eo dubio potior ſit conditio libertatis quæ poſſidet: cum tamen votum non pertineat ad juſtitiam, ſed ad religionem: ubi etiam diſputavimus an certus de voto, dubius autem de intentione ſe obligandi, teneatur voto. Ejuſdem ſententiæ videtur. *Nav. li* 3. *de reſt. c.* 4. *dub.* 4. *in nova edit. n.* 48. ubi ait, in dubio meliorem eſſe poſſidentis conditionem maximè in materia juſtitiæ: quare idem videtur ſentire in aliis.

Hinc infertur 1. quid dicendum ſit de eo qui certus eſt 33 voti, dubius autē qualitatis, ſeu modi, vovendi, ſeu voluntatis ſe obligandi: ut vovit religionem, dubitat tamen an religio-

religionem in communi: vel hanc ſpecialem: vel vovit ſe ad nullam fœminam acceſſurum, dubitat an intellexerit de copula illicita, vel etiam licita. Similiter dubitat an voverit caſtitatem, vel ſe non ducturum uxorem, vel vovit caſtitatem, & religionem, dubitat tamen, utrum caſtitatem voverit dependenter, aut independenter à religione Quidam cenſent teneri hunc eligere quod totius eſt, ut voviſſe religionem in communi, vel caſtitatem, & cætera: ducuntur, quia voti interpretatio fieri debet in ſenſu maximè pleno, & maximè obligatorio: ut collig tur ex *c. Cum dilecti, de donation.* ibi, *In contractibus plena, in teſtamentis plenior, in beneficiis quoque pleniſſima eſt interpretatio adhibenda*, ubi ex contextu conſtat nomine beneficii intelligi quidquid divino cultui dicatur, ibi enim agitur de quadam eleemoſyna facta Eccleſiæ. Et ita circa prædictum exemplum de religione, docent *D. Th. 4.d.38.q.1.a.3, quæſtiun.1. ad 6.& ibi Carth.q.2.verſ. Inſuper, Turrec.17.q. 1. in ſum. a.4.ad 4.ſi.n.11. Ang.votum 3.n.12.* Et in alio exemplo de dubitante utrum voverit caſtitatem dependenter à religione, necne: tenent aliqui obligari ad id quòd tutius eſt, & ita ad caſtitatem, ſive ad religionem admittatur, ſive non. Sic *Navar. l.3.conſ.134.de voto, in 1.edit.conſ.4.fin.in 2.conſ.13.* Et in alio exemplo ſimili idem docent aliqui, dicentes eum qui vovit religionem, dubitat tamen, utrum voverit ſe profeſſurum, teneri eligere ſe voviſſe profiteri. Sic *Nav. eod.t.de voto, in 1.edit.conſ.18.n. 2. in ſecunda, conſ. 26.n.2. Manuel 2.to.ſum.c.95.n.6.* & docet *Nav. 161.n.3* verum eſſe, licèt hic potius credat ſe non voviſſe profiteri. Sed verius eſt, favendum eſſe libertati, ut in omnibus prædictis eventibus teneatur vovens ad id quod minus eſt. Sic colligitur ex *c. Ex parte, de cenſibus*, ubi *gloſ. finalis* docet fieri pro vovente bonam interpretationem: & *Abb. n. 3.4.* ait, præſumi voventem ſe minus gravare quàm poſſit. Item quia juramentum reſtringendum eſt quantum fieri poteſt, ut minus obliget jurantem: ut docent *Abb. c. Cum clerici fine, de verb.ſignif. Angel Juram. 4.n. 1. Sylv.Juram. 3. q.fin.* Et probant, quia ubi tractatur obligatione inducenda, eſt facienda interpretatio ſtricta, *l. Quidquid aſtringendæ ff. de verb. oblig.* ibi, *l. Quidquid aſtringendæ obligationis cauſa dictum eſt, id niſi palam exprimatur, omiſſum eſſe intelligendum eſt, aut certè ſecundum promiſſorem interpretamur.* Et *l.Stipul.iſta, §. Alteri, ſi.ff.eod.t.* ubi verba contra ſtipulantem interpretanda eſſe dicitur, & proinde in promittentis favorem, ergo ſimiliter dicendum eſt in voto. Præterea quia æquitas petit: ut gratis oblata benignè exigantur, præcipuè ab Eccleſia ut habetur *d.c. Ex parte*, ergo à fortiori à Deo. Tandem, quia argum. de toto ad partem validiſſimum eſt, *l. Quæ de tota, ff. de rei vendic. l. Heredes mei. §. cùm ita, ff. ad SC.Tremel.* quod enim eſt jus de toto quoad totum, eſt de parte quoad partem, ut ex multis probat *Everardus loco de toto ad partem, n.2.* Sed quando voluntas dubia eſt de tota voti obligatione, dubitat enim vovens utrum votum emiſerit, ad nihil tenetur, ut dixi num. præcedenti, ergo quando dubitat de parte obligationis, ad illam non tenetur. Et hujus ſent.eſt *Angles floribus, 1. p. de jejunio, q.9. de abſtin.à cibo, a. 1. dub.2.concl. 3.* ubi ait voventem jejunare Quadrageſimam, dubitantémque an intenderit ſe obligare eo modo quo ſervat Eccleſia id jejunium, abſtinendo à lacticiniis, non teneri eligere quod tutius eſt, & abſtinere. Nec obſtat *c. Cum dilecti, de donation.* adductum pro contraria ſent. quia id verum eſt, quando agitur contra hæredem promittentis, aut legantis aliquid cauſæ piæ, ut ſi Petrus promiſit Eccleſiæ calicem, eoque defuncto hæres dubitet an tanti, vel tanti valoris promiſerit: debet fieri pleniſſima interpretatio: quia nihil detrahitur libertati promittentis, vel legantis, ſed ejus pietati favetur pleniſſima interpretatione adhibita: ſed tantum detrahitur libertati hæredis.

34 2. Infertur, ſi quis non dubitet, ſed opinetur ſe voviſſe, ita ut magna ſit determinatio judicii ad hoc, teneri voto, ſi verò fuerit mediocris, dividendum eſſe rem promiſſam: ſicut depoſſidente rem quàm opinatur, aut magis propendet eſſe alienam, diximus hac diſput.n. 19.teneri dividere pro dubij qualitate: quia major judicii determinatio etiam cum formidine, ſufficienter compenſat exceſſum poſſeſſionis, quam alter habet.

3. Infertur, certum de voti valore ex parte ſuæ libertatis 35 dubitantem tamen an votum obliget ratione debitæ materiæ, aut finis, vel alicujus circumſtantiæ tunc occurrentis, teneri voto: quia voluntas non poſſidet, cùm certum ſit ſua ſe libertate privaſſe vovendo, ſed votum poſſidet. Præterea, quia in hac re totum dubium eſt in Dei favorem, ſolum enim dubitatur an res promiſſa ſit illi grata, ergo ea pars eligenda eſt, quam Deus qui creditor eſt, eligi vult: Deus autem eligit id quod tutius, & melius eſt, nimirum, ne in hoc dubio votum violetur abſque diſpenſatione. Deinde, quia in ſimili dubio obligant leges, ut dicemus n. 37. Sic docent *Gloſ.c. Magnæ, de voto, verb. noluiſti, & ibi Ant.n. 14. Hoſt.c.Verum, de jurejur. ſuper 16 b. Perjurandi, Roſella Votum 5.n.6. Ang. Juramentum 6. n.1. Sylv.Juram.5. q.1, initio. & ſi. Tabiena, verb. Jurare, q.20. Cotta in memorabilibus juris verb. Fidejuſſ.indemnitatis, Nav.ſum c.12. Hiſp.nu. 37.& 55. Latinè n.37.& 54. Gutier. de juram.1.p.c.7.nu.7. Gration.reg. 169. n. 9.* Et ex Theologis id ſupponit *D.Th. 2.2.q.89.a. 9. ad 3.* ubi dicit poſſe Epiſcopum diſpenſare, quando dubium eſt, utrùm materia juramenti ſit bona: & proinde ſupponit obligare, aliàs non eſſet neceſſaria diſpenſatio, & tenent *D. Ant.2.p t.11.c.1.§ fin. Sotus 7.de juſt. q.1.a.3. ad med verſ. At verò juram. Cordub. ſum.q.147. Palacios 4.d.38.q.1.§. Alii verò labuntur, ver.7.f.825. Arag.2. 2.q.88 a.2.verſ Tertium diſtum, f.976.col.1.& q.89.a.9.verſ. Dico 2 f.1087. Manuel.2.to.ſum.c.94.n.7. Lud.Lop.1.p inſtruct. c. 45. §. Dubitans de voto.*

4. Infertur, quoties dubium eſt, an impoſitum ſit præ- 36 ceptum, naturale, divinum, vel humanum de aliqua re, non obligari dubitantem: quia donec conſtet de præcepto, poſſidet voluntatis libertas: & idem dicendum eſt, quando poſt prudentem inquiſitionem dubitatur, an hæc res comprehendatur ſub præcepti verbis, quia perinde eſt, ac dubitare utrùm de hac re lata ſit lex. Sic *Enriq. lib. 8. de Euchariſtia, c.45.n.3.in commento, lit. P.* Et conferunt Doctores idem aſſerentes de dubitante num votum emiſerit votum enim eſt quædam lex privata.

5. Infertur, dum conſtat de lege, vel præcepto, dubium 37 autem eſt an in aliquo caſu ratione neceſſitatis, aut alterius circumſtantiæ occurrentis, eximatur aliquis ab obligatione, teneri lege, vel præcepto: quia lex tunc poſſidet, ſicut n.55. idem diximus de voto in ſimili dubio: & ita docet *Fr. Metina 1.2.q.96.a 6.ad ſi.prop.3.* Hinc rurſus infertur, non eſſe locum epicheiæ in dubiis, ſervanda eſſe verba legis ut ſonant: quia lex poſſidet. Sic *D.Th.2.2.q.120 a.1. ad 3.& 1.2.q.96.a.6.ad 2.& ibi Cajet.init. Sylv.verb.Papa, q.d.2. Sot.l.1.de juſt.q. 6.a. 8. verſ. Tertia verò concluſio non eſt, & verſ. Ad rei hujus intellectum, Metina, C. de jejun. quæſt. De his qui tenentur ad jejunia* Unde dum *Sylv. proximè citatus, & Cordub.a l.3.quæſt.q. 13. ante regulam 1.f.205. Enriq.l.14.de irreg.c.3.n.3.comm.lit.X.* dicunt in dubiis eſſe locum epicheiæ, intelligendi ſunt non de dubio æquilibri, ſed de formidine, quando ſcilicet eſt probabile judicium, licèt cum formidine oppoſita, ut benè *Sotus eod. verſ.* ad rei hujus intellectum. Similiter quando dubitatur an præceptum ſit derogatum alio præcepto, vel conſuetudine, vel ſit diſpenſatum, non licèt contra præceptum facere: quia lex poſſidet.

6. Infertur, eum qui facta ſufficienti diligentia dubius 38 adhuc eſt, an expleverit 21. annum, non teneri ad jejunium, quia tunc non eſt poſſeſſio pro præcepto jejunii, id enim tantum ligat eos, qui eos annos nacti ſunt: ſed eſt poſſeſſio pro libertate, & dubium de præcepto. An verò ſi dubitat an habeat legitimam ætatem ad ordines, vel beneficia, vel ad alium actum requiſitam: tunc poſſeſſio eſt pro præcepto, & ſic illud ſervandum eſt, donec conſtet de ætate.

7. Infertur, quid dicendum ſit, dum aliquis adhibita ſuf- 39 ficienti diligentia dubius eſt, an expleverit annos pubertatis

Digitized by Google

tatis, vel vigeſimum quintum annum, vel impubes voverit votum perſonale, vel reale ante vigeſimum quintum annum utrum pater poſſit irritare hujuſmodi vota? Et videtur non poſſe 1. quia videtur votum poſſidere, cum obligatio voti ante, vel poſt illam ætatem, certa ſit: liberatio autem eſt dubia, 2. quia dubitans an contractus tempore, minor fuerit, jus non habet reſcindendi contractum, niſi ſe minorem fuiſſe probet: ut conſtat ex *l. Si minorem*, *C. de in integr. reſt.* ubi, *Si minorem te cum contraheres oſtenderis:* ubi *Gloſſ. verb. Comprobatum*, dicit præſumi in dubio tempore contractus fuiſſe majorem, & quærit cum aliquando fuerit minor, cur non ſemper minor præſumitur: & reſpondet ideo eſſe, quia ſolo temporis tractu major efficitur idem docent *Paul. conſ. 53. vol. 2. Rebuff. de conſt. Galliæ, 2. to. tr. de reſt. a. 1. gl. 3. n. 3. Maſc. de probat. concl. 1062. n. 1.* Cujus ratio eſt, quia poſſeſſio eſt pro eo cum quo contraxi, & cui ex meo contractu jus acquiſitum eſt, qua in dubio ſpoliari non debet, contractu reſciſſo: ergo cum ſimiliter in noſtro caſu poſſeſſio ſit pro voto, juſque acquiſitum ſit Deo, non poterit irritari. Sed dicendum eſt poſſe partem irritare. Quia licèt vovens poſſeſſionem non habeat ſuæ libertatis, habet tamen pater poſſeſſionem juris, ne filius impubes independenter à ſua voluntate emittat votum perſonale, & ne minor 25. annis emittat votum reale, poſſidétque poteſtatem irritandi hujuſmodi vota: ergo dum eſt dubium de hac pubertate, vel minori ætate, non debet pater ſua poſſeſſione privari. Et confirm. quia in dubio an res ſit aliena, melior eſt conditio poſſidentis, ſed voluntas impuberis quoad perſonalia vota, & minoris quoad realia, eſt aliena, & pater poſſidet: ut optimè explicuit *D. Tho. 2. 2. q. 88. a. 8. corp. & ad 1.* hac ratione probans filios, & ſubditos non poſſe voto ſe aſtringere independenter à patre vel ſuperiore, quia vovent de aliena: ergo cum pater poſſideat hanc voluntatem, ſeu poteſtatem in illam, antiquiórque ſit ſua poſſeſſio, & jure naturali, ac divino conveniens, ut benè explicant *Sotus 7. de juſt. q. 3. a. 1 paulo poſt. princip. & Arag. 2. 2. q. 88 a. 8. ante 4. concl.* in dubio an hæc voluntas ſit adhuc aliena, necne non debet ſua antiquiori poſſeſſione, propter novam voti poſſeſſionem reſpectu voventis ſpoliari. Tandem, quia hac ratione in dubiis obtemperandum eſt ſuperior, *cap. Quid culpatur 23. q. 1.* ne in dubio ſuperior ſpolietur authoritate, & poteſtate in ſubditum, ergo ſimiliter in hoc dubio non eſt ſpoliandus pater irritandi poteſtate. Immò quando filius opinaretur ſe tempore pubertatis voviſſe, ſi opinio non eſſet vehemens, ſed cum magna formidine, & probabilius oppoſitis conjecturis, adhuc poſſet pater irritare: nam propter hujuſmodi opinionem non eſt pater privandus poteſtate ſua, ſicut propter ſimilem opinionem nullitatis matrim. non eſt negandum debitum ſpoliando alterum conjugem juſta poſſeſſione: ut dicemus hoc 2. l. diſp. 44. n. 5. Nec obſtant argumenta oppoſita. Non 1. quia licèt reſpectu voventis poſſideat votum, ac poſſeſſio patris antiquior eſt. Nec obſtat 2. diſpar enim eſt ratio quia eſt poſſeſſio ex parte contractus, & ejus cui eſt jus acquiſitum, & non alia poſſeſſio antiquior, & poſſe reſcindi contractum eſt favor, ac privilegium minoris ætatis, non autem eo quod ſit diſpoſitio de re aliena: quare volens gaudere illo privilegio ac beneficio, & eximi à communibus contractus legibus, debet probare ſe eſſe minorem: at in noſtro caſu læditur poſſeſſio patris, ejuſque in filium poteſtas, & diſponitur de re patris, qua in dubio ſpoliari non debet: & non eſt tantum favor filii, ſed favor paternæ poteſtatis.

40 Ultimò infertur, dubitantem an audita fuerit hora noctis XII. & edentem, vel bibentem, non poſſe die ſequenti ad Euchariſtiam accedere: tum quia nulla eſt poſſeſſio ex parte illius, ut in dubio ejus conditio potior ſit: tum etiam, quia poſſeſſio eſt ex parte præcepti communicandi ſervato jejunio naturali, & in dubio ubi nulla poſſeſſio alicui favet, amplecti debet quod tutius eſt: ut dixi hac diſp. n. 9. Poterit tamen hic dubitans edere carnes, licèt dies ſequens ſit jejunii, quia poſſeſſio eſt ex parte libertatis, & dubium eſt an tunc ſit præceptum; itaque non eſt dubium an excuſetur à præcepto, ſed an ſit præceptum, & in dubio, dum de præcepto non conſtat, favendum eſt libertati: ut dixi n. 39. Dixi, quando dubitat; quia ſi rationes probabiles efficiant aſſenſum opinativum, licet cum formidine alterius partis, quod XII. non ſonuerit, poteſt communicare die ſequenti. Contrarium tamen dicendum eſſet, ſi hodie eſſet dies jejunii, & dubitem an ſonuerit hora XII. noctis, non enim poſſum cœnare: quia poſſeſſio eſt pro præcepto, cum conſtet hodiernam diem eſſe jejunii, & dubitetur an tranſacta ſit. Quod ſi diverſa ſint horologia, & aliquorum ſonuerit hora XII. aliorum verò non, poteſt qui tunc ſolvit jejunium naturale communicare die ſequenti, & ſive illa dies, ſive ſola ſequens ſit jejunii, poterit dubitans cœnare, vel edere carnes: ut dicebat *Frater Met.* quem refert & ſequitur *Vega, l. 3 Summa. caſu 213.* quia eſt, veluti ſi eſſent duæ rationes, vel opiniones probabiles: licèt enim utram illarum amplecti. Tandem ſi eſſet unum horologium, & ubi cœpit ſonare XII. aliquis biberet, licèt quando ſonet ultimus pulſus duodecimæ, deſiiſſet bibere, non poſſet die ſequenti communicare: quia cum primus pulſus horæ ſonat, jam eſt hora expleta & horologium tantum eſt teſtis id indicans, & ſi diverſi pulſus ſint, id evenit, quia nequit uno pulſu hora XII. indicari: ſicut indicatur hora prima uno pulſu.

Ad argum. propoſita n. 31. reſpondetur ad 1. negando antecedens, ut dixi n. 32. Ad 2. dico, eſto, in eo dubio irregularis ſit (quod aliqui negant) nihil facere contra nos: quia cum irregularitas ſit ex jure humano: placuit Pontifici in ordinum reverentiam, ut in hoc dubio ab ipſis abſtineretur, non obſtanti poſſeſſione. Ad 3. negantur nunquam verificari, quia ſive quis poſſideat, ſive non tenetur dum practicè dubius manet, ſequi quod tutius eſt: nos verò aſſerimus poſſeſſionis favorem ſufficere, ut dubitans ſpeculativè, poſſit practicè deponere dubium, & ſequi partem minus tutam, ſuæ poſſeſſioni faventem. Ad 4. negatur ſequela, quia (ut dixi n. 37.) aliquando poſſeſſio eſt pro præcepto, & tunc in dubio obligat. 41

SUMMARIUM.

Matrim. bona fide utriuſque conjugis inito, ſi alter ſcrupulum habeat, poteſt reddere, petere, & quando ſit ſcrupulus, & quæ ſit ſufficiens ratio dubitandi, & quid ſi practicè dubitat, 42.

An dubitans de valore hujus matrim. bona fide utriuſque initi poſſit, petere & reddere: referuntur quatuor ſententiæ, n 43. & tres illi ſequenti. & an excuſetur in hoc dubio conjux reddens debitum ob Eccleſiæ præceptum, vel ex natura rei, 45.

Opinio authoris, & quid ſi nulla diligentia adhiberi poſſit ad vincendum dubium, 46.

An conjux hic dubitans poſſit reddere priori bimeſtri ante matrimonii conſummationem, num. 47. Et quid ſi alter conjux ſit adulterii reus, 49.

Lite mota de matrimonii nullitate, an interim reſtituenda ſit uxor, vel quid agendum in foro externo, & quid in interno quoad debitum conjugale, & quid ſi diverſæ latæ ſint ſententiæ, alia pro matrimonio, alia contra, n. 50. Ex explicatur cap. Litteras, cap. Ex tranſmiſſas & cap. Ex conqueſtione, de reſtitut ſpoliat.

An lite pendente teneatur vir uxorem alere, 51.

Qui dicendum, ſi alter conjux aſſeveret alteri ſe non conſenſiſſe n. 52. Et ibi, quid ſi aſſerat ſe laborare impedimento occulto, propter quod matrimonium fuit nullum.

Solvuntur argumenta, & explicantur cap. Laudabilem de frigid. & malefic. & quidam motus Pii V. de Indis, 53.

Poſt n. 55. invenies alia ſummaria.

Quæſtio IV. Utrùm matrim. bona fide utriuſque conjugis inito, alter dubitans de ejus valore, poſſit petere, & reddere: Quando ſcrupulus eſt ex levi & temeraria credulitate ortus, poteſt ſcrupulo depoſito, conſilio ſui paſtoris petere, & reddere habetur expreſsè *c. Inquiſitioni, de ſent, excom.* ubi *gloſ. verb. Levi*, inquit, ut quia audivit à levibus, quibus credere non tenebatur. Et *verſ. probabili*, dicit probabilem dubitandi cauſam eſſe, ſi vidit virum cum conſanguinea in locis ſuſpectis, & hora ſuſpecta, ſolum cum ſola ante matrimonium, vel quia publicè dicitur; & idem de viro, ſi ita vidit uxorem cum conſanguineo, ante matrim. De qua re quando ſit juſta dubitandi cauſa, vel credendi matrimonium eſſe nullum, dicam latius infra diſput. 45.

Digitized by Google

Et quamvis textus dicat conſilio proprii paſtoris deponendum eſſe ſcrupulum; idem intelligo de conſilio cujuſcumque viri docti. Si verò conjux practicè dubitet, manifeſtem eſt manente eo dubio practico, nec reddere, nec petere poſſe, quia cum dubium hoc permanet, illicitum eſt operari: ut probavi hac diſp. n. 6.

43 Tota ergo difficultas eſt, an licitum ſit deponere hoc dubium ſpeculativum, nec practicè dubitare, ratione poſſeſſionis quæ eſt pro matrimonio, & ita reddere, & petere debitum? Quadruplex eſt ſent. I. ait nec reddere, nec petere poſſe. Prob. quia agere contra conſcientiam dubiam, eſt illicitum. Et ſi dicas id eſſe verum, quando conſcientia eſt dubia practicè, ſecus quando ſpeculativè: ut hîc contingit. Contra, Petrus eſt certus ſpeculativè, non poſſe accedere ad non ſuam, & dubitat an hæc ſit ſua, ergo dubitat an poſſit ad hanc accedere, & ita practicè dubitat: & proinde aget contra conſcientiam practicè dubiam, reddendo, vel petendo. Et confirmatur, hic dubitat an accedat ad ſuam, ergo dubitat an fornicetur, fornicatio enim eſt acceſſus ad non ſuam, ſed dubitans in acceſſu, an fornicetur, dubitat practicè: ergo & 2. confirm. benè infertur accedit ad non ſuam, ergo fornicatur: antecedens eſt ſibi dubium, ergo & conſequens: & ita accedit dubitans an fornicetur, & conſequenter peccat lethaliter, quia practicè dubitat. 2. principaliter prob. quia hic exponit ſe manifeſto fornicationis periculo, cum fornicatio ſit, ſi non ſit ſua uxor. 3. quia prælato jubente detegere crimen fratris, non tenetur ſubditus dubitans an jure præcipiat, obedire, non obſtante prælati poſſeſſione, ergo conjugi poſſidenti non tenetur alter conjux dubitans reddere. Ultimo, quia crucifixum apparentem tenetur dubitans an ſit dæmon, non adorare: ergo dubitans de valore matrimonii, tenetur prorſus ab illius uſu abſtinere. Hujus ſent. videtur *Sotus 4. d. 30. q. 1. §. Sed de facto eſt major altercatio*: & eam tenent *Albiſidor. 3. p. Summæ, tr. ult. c. 2. verſ. Ad ſecundum dicendum, Adria. 4. de reſt. 4. de præſc. §. Inſtabis fortaſſe ſubtiliter, in parvis volum. fol. 162. col. 2. & quodlib. 2. a. 1. v. Ad ſecundum, d. c. Dominus, fol. 38. col. 1. Met. C. de reſtit. q. 17 col. 4. verſ. Ad tertiam, ex c. Dominus, in priori ſol. ad illum textum. Petr. de Soto lect. 2. de matrim. paulo poſt princip. Brunel. de ſponſalibus, concl. 34. n. 8.*

44 II. Sententia docet poſſe petere: & reddere. Probatur ex *c. Laudabilem, de frig. & maleſic.* ubi decernitur dubitantes poſt initum matrimonium, de impotentia, poſſe triennio experiri petendo, & reddendo: at eo ipſo quod dubitant de impotentia, ſubinde dubitant an matrimonium ſit validum. 2. Quia id videtur definire Pius V. in quodam motu proprio, relato per *Veracruz 3. par. ſpeculi argument.* 18. fuit enim Pontifici propoſitum multos Indos fidem ſuſcipientes, manſiſſe adhuc cum uxore ultima, nondum certo de prioris obitu, nec eam invenire potuiſſe: & definit Pontifex eos in matrimonio cum ultima, quæ fidem ſuſcepit, manſuros eſſe & poſſe petere, & reddere: ergo cum dubius eſt matrimonii valor, utrumque licèt. Sic tenet *Ledeſma 2. p. 4. q. 8. art. 4. dubio 6. f. 68. ſi. & ſequenti*, ſi attentè legatur, quamvis enim ex mente Conradi videatur loqui, at clarè ſuam explicat ſententiam: eandem tenent *Angles floribus, 1. p. de matr. q. 11. de impedimento ordinis, a. 3. dubio 5. & 6. f. 596. Vega. lib. 4. Summæ, caſu* 47. & quidam alii, teſte *Palacios 4 d. 36. diſp. 1. f. 798. col. 2. verſ. At ſunt qui latiorem.*

45 III. Sent. docet dubitantem de matrimonii valore, bona fide contracti, non poſſe petere, teneri tamen reddere. Probatur 1. ex *c. Dominus, de ſecund. nup. & c. Inquiſitioni, de ſent. excommun.* ubi expreſsè hoc definitur. Sed reſpondent authores 2. ſententiæ, intelligi hos textus, quando alter mala fide contraxit. Sed licèt *c. Dominus*, in eo caſu loquatur: at *Inquiſitioni*, expreſsè loquitur, quando bona fide: & ita diſtinguitur ibi, quando eſt verum dubium, quando ſcrupulus: Aliter reſpondent *Adrian. Met. 6. Brunel.* allegati nu. 4. pro prima ſent. ſcilicet procedere hos textus in foro externo. Sed hæc ſolutio ſuſtineri non poteſt, quia *c. Inquiſitioni*, ſermo eſt de dubio, quod conſcientiam pulſat: & ita quando leve eſt, conceditur recurſus ad paſtorem, ergo ſermo eſt in foro conſcientiæ. Præterea, conſtituitur ibi differentia, an levi, vel probabili cauſa credat conjux: quod ad forum externum nihil refert, ſed tantum probare poſſit, necne. Deinde quia *Lucius 3. d. c. Dominus*, non ſcribit ad Judices fori externi, ſed ad Chriſtianos apud Saracenos captivos, ut ex ſubſcriptione apparet, ergo conſulit eorum conſcientiis, ibi enim nec lites, nec tribunal circa matrimonia eſſe poteſt. Demum, quia idem ſervatur in utroque foro, quando externus non ducitur ex falſa præſumptione, ut dixi libro 1. diſputatione 5. numero 20. cum ergo in utroque foro idem dubium ſit de matrimonii valore, idem cenſendum eſt. Probatur hæc ſententia communiter, quia duobus præceptis, aut malis occurrentibus, ita ut neceſſarium ſit alterum eligere, minus eſt eligendum, *cap. Duo mala, 13. dicto capitulo Nervi. 13. d.* & conſulit *Ariſt. 2. Ethic. c. nono*, explicat optimè *Sepulveda dialogo de ratione dicendi teſtimonium c. 9.* Et ratio eſt, quia cum nullus poſſit eſſe perplexus vinculo peccati, ad utramque partem, ſi neceſſarium eſt alterum eligere, poteſt licitè id facere: ratio autem rectè dictat ut minus eligatur. Et hoc principio probatur dubitantem teneri reddere, quia periculum majoris mali eſt in non reddendo, quàm in reddendo: majus enim peccatum eſt contra matrimonii fidem, debitum negare quòd eſt injuſtitia, ſi talis verus conjux, quàm fornicatio, quæ caſtitati adverſatur, ſi non ſit verus conjux, ergo in hoc dubio eligendum eſt minus malum, reddendo debitum. Inſuper ex eodem principio probatur non poſſe petere, quia ex petitione debiti imminet fornicationis periculum, ſi non ſit verus conjux, ex non petitione autem nullum, cum liberum ſit petere, ergo tenetur eligere non petere. Quòd ſi objicias, hanc rationem tantum probare, quando dubius eſt matrimonii valor ob alia impedimenta, præter prioris matrimonii impedimentum, eo quod non ſatis conſtet de prioris conjugis obitu; tunc enim nihil probat, quia majus eſt periculum in reddendo, eſt enim incontinentiæ contra caſtitatem, & contra prioris matrimonii juſtitiam, periculum: quàm in non reddendo, in quo ſolum eſt injuſtitiæ periculum. Sed dicendum eſt adhuc eſſe majus malum, non reddere, non quia ſit contra plures virtutes, ſeu quia in dubio melior eſt poſſidentis conditio, & ita conjugis poſſeſſio bona fide, tantæ eſt efficaciæ, ut nulla fiat injuſtitia priori conjugi non poſſidenti, ſed reddatur debitum huic poſſidenti: ratione ergo poſſeſſionis ceſſat injuſtitia contra priorem conjugem, & ſolum manet incontinentiæ periculum reddendo, quod minus malum eſt, quàm injuſtitia admiſſa, non reddendo. Et confirmatur, quia injuſtitia contra priorem conjugem eſt dubia, contra præſentem autem, cum poſſideat eſt certa, in dubiis autem malum incertum præfertur certo. Adde majorem injuſtitiam admitti contra conjugem, illi negato debito, quàm adulterio, ſicut gravior injuſtitia furti eſt, omnino negare alicui uſum rei propriæ, quàm aliis uſum permittere invito domino. 3. probatur, etiam adhibita diligentia, ſi idem dubium perſeveret, non licere petere: quia adhuc urget ratio prædicta, quod in petendo, fornicationis periculum, in abſtinendo autem, nullum verſetur. Et confirm. quia ante adhibitam diligentiam dubium ſpeculativum veritatis matrimonii obſtat, ne liceat petere: ergo cum idem maneat poſt eam adhibitam, non licebit petere. Hanc ſententiam ſuſtinent ex Theologis, *D. Th. 4. d. 38. ſi. in ex. litera Magiſtri. D. Bonav. in ead. expoſ. ad fin. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 9. verſ. Secundo nota, Conrad. tr. de contract. lib. q. ult. concl. 3. Pet. de Soto lect. 9. de mat. ſi. Led. 2. p. 4. q. 54. a. 4. f. 473. col. 2 junct. f. 472. col. 4. Fr. Medina. 1. 2. q. 19. a. 6. f. 305. col. 1, prop. 1. ſi.* juncta *concl. 4. verſ. Rurſus patet, Corduba l. 3. qu. q. 8. f. 195. col. 1. fin. & ſeq. & q. 5. prop. 2. ſi. f. 1 . 8. §. E converſo autem, & ſum q. 45. punct. 3. f. 17. Philiarc. de offic. ſacerd. t. 1. p. 2. l. 2. c. 9. Petr. de Led. de matr. q. 43. a. 1. dub. 2. Salon. 2. 2. q. 61. tract. de dominio, ad f. f.* 596.

Digitized by Google

396.*Palae.4.d.31.diſp.1 f.798. col.1.verſ.At verò quidquid ſit,Barth.à Led. de matr.dub.* 20. *concl.* 2. Et ex juriſperitis *Antonius,c.Dominus,de ſecund.nupt.n.3.& ibi Prapoſ.nu.3. Sylv.Matr.8.q.13.d.2.Nav.ſum.c.* 12. *Lat.& Hiſp.num.*54. idem licèt obſcurius,*Lat.n* 82.*Hiſp.n.*81.*& c.* 16.*n.* 40.*& ſeq.Ant.Cucus l.5.inſt-major.t.12.n.* 232. idem videntur tenere alii, qui diſtinguentes an bona, vel mala fide contractum ſit matr. dicunt teneri conjugum dubitantem reddere,non tamen poſſe petere:hi ſunt ex Theologis, *Palud. 4.d.36.q.2.a.2.concl.* 4.*n.*14.*& a.3.init.n.*16.*D.Ant.3.p.t.1. c.3.§.2.Metinam C.de reſt.q.* 17.*col.* 4.*v. Ad tertium,ex c. Dominus,ibi,* ipſa autem quandiu in conſcientia dubia eſt, tenetur abſtinere:juncta *col.* 5. *verſ. Inde patet qualiter,*ubi dicit durante eo dubio debere reddere. Et illam partem, nempè nunquam poſſe petere etiam ſuperiore præcipienti docet *Nav.lib.2.de reſt. c.* 3. *dub.* 12. *in nova edit.n.*255.*&* 13.*c.1.dub.*13.*n.*236.Et ex juriſperitis indiſtinctè docent teneri hunc reddere, & non poſſe petere,*Angel. Matrim.*3. *imped.4.n.8.Cov.4.decret. 2.p.c.7.§.2.n.* 9. *Greg.Lop.l.3.t.1. p.4.verb.Con ella. Gratian.reg.* 227.*n.* 19. Et ex his aliqui aſſerunt etiam impenſa ſufficienti diligentia, manente eodem dubio non poſſe petere: hi ſunt *Nav. ſum. Hiſp. c.22.n.81.Cordub.l.* 3. *quaeſt.q,8.f.*185.*col.* 1.*fin.& ſeq. Salon.Petr.de Led.Barth.a Led. proximè pro hac ſent. cit.* Obſerva *Paludanum.* 4.*d.36.q.2.a.3.init.*16 *& D. Anton.* 3.*p. t.3.§.2.*affirmare, excuſari hunc dubitantem reddendo debitum propter Eccleſiæ præceptum, *c.Inquiſitioni, de ſent. excommun.* & eo præcepto non ſtante minimè excuſati, & poteſt probari, quia ſtat ut præceptum faciat licitum, id quod ante præceptum illicitum erat, ut ſubditis non licet adire bellum,de cujus juſtitia dubitant, ante ſuperioris præceptum, quo tamen impoſito, licet. Sed falluntur: quia in iis quæ intrinſecè mala ſunt quale eſt accedere ad non ſuam,nihil Eccleſiæ præceptum quod antea illicitum erat, poteſt facere licitum:& ideo *d.c.Inquiſitioni,* definitur conjugem certum de impedimento, non poſſe reddere,Eccleſia cogente. Id tamen fatendum eſt ſatis eſſe Eccleſiæ definitionem,ut poſſit formari judicium,quo reddere liceat, qnamvis rationes non ſuppeditent; cum errare non poſſit circa mores toti Eccleſiæ generales. Et tandem *ipſe Palud.& D. Ant.*ibi,aſſerunt,poſſe dici adhuc non ſtante eo præcepto, teneri conjugem dubitantem reddere. Nec obſtat argum. in ipſorum gratiam propoſitum, quia præceptum illud ſuperioris non facit licitum, quod antea ex ſe illicitum erat: ſed facit quieſcere conſcientiam ſubditi, qui præſumere debet in eo dubio melius ſuperiorem excuſſiſſe juſtitiam belli, ſicut cum vir doctus conſulit aliquid eſſe juſtum, prius dubitanti: quare ſi ſubito conſtaret ſuperiorem dubitare de belli juſtitia, non liceret ejus præcepto acquieſcere. At in noſtro caſu matr. valor dubius eſt etiam ipſi Eccleſiæ.

46 IV. Sent.docet, ante diligentiam adhibitam ad aſſequendam veritatem, teneri conjugem dubitantem reddere, non tamen poſſe petere: ea tamen ſufficienter adhibita poſſe reddere, & petere. Prior pars, in qua hæc ſent.convenit cum præcedenti, probatur rationibus illius.Et inſuper probatur, quia dubitans an res ſit ſua,quamvis retinere poſſit, non tamen poteſt uti, donec veritatem inveſtiget: ut dixi hac diſp.n.21.ergo non poteſt petere debitum conjux dubitans. quod eſt matrimonio uti donec diligentiam adhibeat. Sed objicies ſimiliter probare non poſſe, tunc reddere, nam eſt etiam uſus matrimonii. Sed reſpondetur eſſe uſum matrimonii, non dominii, ſed ſervitutis & quia alter omnino bona fide poſſidet, & poteſt omnino uti matrimonio, ideo hic tenetur reddere,id enim non eſt propriè uſus matrimonii, qui actionem dicit, ſed potius pati, ne injuſtè ſpolietur alter poſſeſſione: petere autem eſt propriè uſus matrimonii, & actus dominii, ac proinde tunc non licet. Probatur verò poſterior pars, poſſeſſor bonæ fidei ſi dubitat rem eſſe alienam, & facto ſufficienti examine, nequit dubium vincere, poteſt non tantum rem detinere, ſed illa etiam uti: ut late probavi hac diſp.nu.22. ergo conjux dubitans, ſi præmiſerit ſufficiens examen, & adhuc dubius maneat, poterit uti matrimonii petendo, & reddendo. Hoc argumentum maximè contorquet adverſarios, & ideo varias excogitant ſolutiones: quidam negant conſequentiam, quia poſſeſſio tantum prævalet in materia juſtitiæ, hic autem eſt periculum incontinentiæ ſi non eſt conjux. Sed hanc opinionem reprobavi ſatis, hac diſp. nu. 32. Alii verò reſpondent negando conſeq.quia poſſidere rem alienam, & illa uti, non eſt ita intrinſecè malum, ut nequeat ex aliqua cauſa honeſtari,at accedere ad non ſuam, nunquam poteſt eſſe honeſtum.Sed hæc ſolutio nihil valet, nam idem probaret de redditione debiti, quæ ſi fiat alienæ, eſt intrinſecè mala:ſed hoc non obſtanti,& in caſu dubii, licita: ergo idem erit de petitione, poſt factam diligentem inquiſitionem. Alii reſpondent, non eſſe ſimile: quia nulla lex poteſt corporeum dominium transferre,at aliarum rerum potuit dominium, & uſum transferre: & ita permiſit earum uſum in eo dubio. Sed contra, quia ſublata omni lege poſitiva, jure naturali licèt uti re bona fide poſſeſſa,in dubio quando præmittitur ſufficiens examen: ut rationes allatæ n. 22. latè probant. Alii reſpondet in aliis conſumptibilibus poſſe adhiberi remedium reſtituendo vero domino comparenti,& ita nullum verſari periculum in earum uſu,at petens debitum exponit ſe periculo utendi re aliena, abſque ullo remedio. Sed contra, quia hoc etiam procedit in debiti redditione. Cum ergo nulla ſolutio ſatisfaciat,& congrua diſcriminis ratio aſſignari valeat,licebit adhibita diligentia matr.reddendo & petendo. 2. prob. quia præmiſſa ſufficienti diligentia conjux habet invincibilem ignorantiam, ergo, excuſatur à culpa. petendo:antecedens probatur,quia invincibilis ignorantia eſt quæ ſufficienti diligentia vinci non poteſt, licet veritas non innoteſcat. 3. quia duriſſimum eſt compellere culpæ immunes vitam cœlibem ducere, ut compellerentur,qui bona fide contraxere, & poſtea ambo dubitant: neuter enim poſſet abſque culpa lethali petere. Hanc ſuſtinent,*Sotus l.4.de juſtit.q.5. a. ultimo ad fin.&* 4. *d.27.q.1.a 3.verſ.Immo verò & d. 37.q.unica, art.5.ad fin. verſ.Dum vero conjugatus:Ledeſma 2.p.* 4. *q.* 18.*art.1.dub.* 14.*f.*231.*col.2.fine,& ſequenti, Veracruz.1.p.ſpecu. art.*42. *concluſ.3.&* 3. *p. art.* 18. *concluſ.* 5. referens idem tenuiſſe *Victoriam,& art.*17. *ſi.Enriq. lib.* 12. *de matr.c.* 6. *n.5.&* 7. *Lud.Lop.1.inſtruct. in editione, cap.* 297. §. *Sed ſi inquirat, & 2.p.de matrim.cap.39.fol.105.fine, & ſequenti,* & ſuſtinet tanquam valdè probabilem *Manuel.* 1. *tom.ſum* 2. *dit. cap.*243.*n.*4. & refert *Victoriam, Cano, Fenna, Gallo* reputaſſe eam probabilem: & *tenet Bannes* 1.2. *q.* 62.*art.6.dub.* 5. *concluſ* 4. & videtur tenere *Tabiena Matrimonium* 4. *q.12.n.* 13. ubi ſic ait, ſi audivit à fide dignis ſubeſſe impedimentum, tenetur reddere, donec ſciat veritatem, & non petere, niſi veniat in conjecturam contrariam, vel dubium: ubi videtur ſentire ante debitum examen poſſe reddere,illo autem præmiſſo, adhuc manente dubio,etiam, petere.

Sit concluſio, duæ priores ſententiæ ſunt improbabiles. III. eſt valdè probabilis. IV. autem eſt cæteris probabilior. Idemque dicendum eſt, quando moraliter eſt impoſſibile adhibita deligentia poſſe vinci dubium, tunc enim poteſt conjux dubitans reddere, & petere: quia militant eædem rationes, & quia fruſtra ea diligentia adhiberetur: & ut dixi n. 12. non tenetur poſſeſſor bonæ fidei, in hoc caſu, eam præmittere, ſed poteſt uti re quam eſſe ſuam dubitat. 47

Obſervandum eſt, ſi ſuſtineatur tertia ſentent. etiam facto examine: & ſi ſuſtineatur quarta, ante præmiſſum examen non poſſe conjugem dubitantem reddere debitum priori bimeſtri poſt initum matrimonium,ſi nondum conſummatum ſit. Quia probavimus nu 45. teneri reddere in hoc dubio, ne ſe exponat periculo injuſtitiæ, negando debitum:& quia alter ratione poſſeſſionis habet jus juſtitiæ ad petendum, ſed illo bimeſtri nulla eſt injuſtitia negare, nec alter jus petendi habet, ut latè probavi hoc 48

Digitized by Google

2.*lib.*diſp.24.n. 25. ergo tunc non licet reddere. Et confir. quia tunc nullum eſt injuſtitiæ periculum, negando debitum: eſt autem periculum innocentiæ, concedendo, ergo tenetur non reddere. Amplectendo autem quartam ſent. noſtram, examine præmiſſo ſufficienti, licebit etiam intra illud bimeſtre reddere, & petere: quia jam licet omninò uti re poſſeſſa, nec uſus ille innititur illi rationi, quod ſit debitus ratione poſſeſſionis alterius, quia tunc, nunquam etiam præmiſſo examine, liceret conjugi dubitanti petere; cum non ſit debitum, ſed voluntarium, ſed innititur huic fundamento; quod adhibita diligentia licitus ſit uſus rei alienæ in dubio.

49 Hinc infertur, idem dicendum eſſe ſi alter conjux adulterium admittat, & eſt notum conjugi dubitanti, nec reo ejuſdem criminis, tunc enim conjux dubitans nec poteſt petere, nec reddere; retenta 3. opinione: non petere; quia dubitat: non reddere, quia hoc ſolum licet ratione poſſeſſionis, & juris juſtitiæ, quod habet alter ad petendum: quod jus amittit adulter, exiſtente altero innocente. Sed juxta noſtram quartam ſent. hoc verum eſt ante præmiſſum ſufficiens examen: eo autem præmiſſo poterit petere, & reddere: quia tunc non innititur hoc jus poſſeſſioni alterius, ſed propriæ, ratione cujus licitum eſt plenè uti re bona fide incepta poſſideri, non obſtante dubio poſtea conſurgendi, quod debita negligentia vinci nequit.

50 2 Infertur, quid dicendum ſit; dum mota eſt lis inter conjuges de valore matrimonii? Et quidem ſi de foro externo agatur: *Inn.* 3. *c. Literas de reſt. ſpol.* quærit, an tunc reſtitutio facienda ſit ante probationem: & relatis opinionibus, decidit, ſi probationes non offerantur incontinenti, reſtitutionem faciendam eſſe quoad cohabitationem, & torum: illis verò incontinenti oblatis, fieri reſtitutionem quoad cohabitationem, non autem quoad torum, (incontinenti autem offerri credo, ſi intra triduum offerantur) ut latè probavi lib. 1 diſp. 15. n. 14. Gravis tamen eſt difficultas, an hæc reſtitutio procedat, quando lis movetur de matrimonii nondum conſummati valore. Nam aliqui dicunt tunc non eſſe locum huic reſtitutioni, quia poteſt alter conjux religionem ingredi, *c. Ex publico, de converſ. conjug.* Præterea quia *c. Ex conqueſtione, de reſt. ſpoliat.* ponderatur copula ad hanc reſtitutionem: idem *c. Ex tranſm. eod. t.* ibi *Mandamus quatenus ſi vobis conſtiterit, quod præfata mulier prædicto militi legitime deſponſata fuiſſet, & ab eo cognita, ipſam ei reſtitui faciatis,* & ita tenet *ibi gl. verb. Et ab eo cognita: Hoc ibi, ſuper eod. verb. Inn. c. Ex parte, n.* 4. *de reſt. ſpol. Io. And ibi n.* 6. *ſ.* 7. *&* 8. *Card. ibi n.* 5. *oppoſ.* 1. *Bald. c. penul n.* 5. *&* 8. *de probat. Anchar. c. Ex tranſmiſſ, n.* 1. *Dom. conſ.* 24 *n.* 3. Sed alii melius diſtinguunt ſic, ſi petatur integra reſtitutio, nimirum etiam quoad copulam, non concedunt, ſi matrimonium nondum conſummatum ſit: quia grave damnum pateretur fœmina, poſtea declarato invalido matrimonio: at quoad cohabitationem, & alia obſequia præter copulam conceditur, cum jus habeat alter conjux ad hæc matrimonio nondum conſummato & prob. etiam ex *c. Ex parte, de reſt. ſpoli.* ibi *Reſtitui nequaquam debeat, ut pote nullo juris, ſeu poſſeſſionis commodo deſtituta, cum per ſolam traductionem, quam non præceſſerunt ſponſalia: vel conſenſus legitimus, nec fuerunt etiam ſubſequuta, nullum inter eos obligatorium vinculum ſit contractum:* ergo contrario ſenſu, ſecus eſſet, ſi vinculum matrimonii eſſet contractum: nec textus in oppoſitum adducti adverſantur; ponderant enim copulam, quando agitur de plena, & omnimoda reſtitutione. Nec obſtat poſſe conjugem tunc ingredi religionem: quia dum non ingreditur, jus habet alter conjux ad prædicta obſequia. Hujus ſent. clarè videntur *Hoſt. d. c. Ex parte ſuper verb. Cauſam poſſ. matr. & Ant. d. c. Ex tranſm. n.* 2. ubi aiunt ad plenam reſtitutionem probandum eſſe matrimon. & copulam: videntur ergo ſentire ſecus eſſe, quando non petitur plena reſtitutio. Et tenent expreſsè *Abb. d. c. Ex parte, n.* 25. *Lignave,* quem refert & ſequitur *Imol. d. c. ex parte n.* 11. *Brunel. de ſponſ. concl.* 12. *n.* 5. *Al. Carrer. l.* 1. *de ſponſ c.* 3. *Barb. ff. ſol. matr. rubr. x. p. n.* 80. Si autem periculum ſit de copulæ extorſione, cautio indemnitatis præſtanda eſt: & ſi hæc minimè ſufficiat ad præcavendum periculum, reſtitutio differenda eſt. Sic *Abb & Brunel. ibi.* Sed hæc fundatur in falſa præſumptione, & ita in foro externo ſervenda ſunt, & conjux certus de impedimento, nulla ratione poteſt reddere, aut petere, aut cohabitare: ut dixi hoc l. diſp. 39. n. 8. 11. Quid autem dicemus in foro conſcientiæ; quando impedimentum non eſt certum conjugi dubitanti; qui bona fide contraxit, & lis mota eſt. *Enriquez l.* 11. *de matr c.* 15. *ad fin.* dicit lite pendente inter conjuges de viribus matrimonii, ea intentione ut dirimatur; vel de cauſa divortii quoad torum; neutrum teneri reddere; ne juri ſuo præjudicet, poſſe tamen petere, & reddere: Sed neſcio qualiter hæc conjunxerit, quando intenditur ſeparatio quoad vinculum, vel quoad torum, & idem in utroque caſu dixerit, nam quando tori ſeparatio intenditur, benè ait non teneri reddere: quia eſſet injuriæ remiſſio, júſque divortii amitteret, poſſe tamen petere, & reddere: quia matrim. eſt certum, nec de ejus valore concertatur, potéſtque lite cedere. At quando matr. valor dubius eſt, & ad illud diſſolvendum lis agitatur: lis quidem nec concedit; nec aufert jus, ſed perinde conſendum eſt, ac ſi ea mora non eſſet, ad dijudicandum utrum in eo dubio licitum ſit reddere, & petere. Quod expreſsè colligitur ex *c.* 2. *Ut lite penden.* ibi. *Quaris quando matri. accuſare contingit; an ſtatim ſit carnale commercium ſuſpendendum? Ad quod reſpondemus: quòd conjugum alteruter accuſatus; ante probatam accuſationem jure quo habet in alterò privari non poſſit.* Unde pondero ea verba, *Jure quod habet*, ergo permanet idem jus ad petendum, vel reddendum, quod habebant conjuges ante litem motam. Immò quando duplex lata eſt ſententia, altera pro matrimonio, altera contra, neutraque in rem juridicam tranſiit, poteſt dubitans reddere: quia in hoc dubio non eſt alter poſſeſſione ſpoliandus: ut benè docent *Palud.* 4. *q.* 36. *q.* 2. *a.* 3. *n.* 16. *D. Anton.* 3. *p. c.* 3. §. 2. Nec verum eſt ſibi præjudicare conjugem in hoc dubio petentem, vel reddentem: quia ſi propria voluntate in impedimentum aufert non poteſt, ut ſi ſit conſanguinitatis, quomodo poteſt ſibi præjudicare quin probato impedimento matrim. diſſolvatur? quando autem propria voluntate tolli poteſt, ut ſi ſit ſervitutis ignoratæ, quid agendum ſit mota lite, & an ſibi præjudicet utens matrimonio: dicam diſp. 43.

Tenetur tamen vir lite pendenti, ea alimenta uxori præſtare quæ ante litem tenebatur: arg. *Si neget, ff. de lib. agnoſ.* ubi dicitur moventem litem matrimonii valore, eo quod uxor ancilla ſit, teneri interim liberos alere. Sic 51
gloſ. c. cujus rei: verb. removiſſe 29. *q.* 2 *Inn. c. Per veſtras, de don. int. vir. & uxor. ſi. Ant. c.* 2. *de conjug. ſerv. fine,* ubi *Ioa. And. fin. Abb. n.* 6. *Anch. fin. Ale. de Nev. n.* 12. *Ang. Matri.* 3. *imped* 4. *n.* 9. qui limitat, niſi vir certus ſit non eſſe matrimon. Et addit *Inn.* forte teneri uirum ad prædicta alimenta, quamvis uxor indotata ſit: per *c.* Ex *parte de accuſ.* ubi habetur monachum, cum proprio careat, alendum eſſe lite pendenti de bonis monaſterii.

Ultimò infertur, quid dicendum ſit, quando alter conjux alteri aſſeverat ſe non conſenſiſſe, *Sotus* 4. *d.* 30. *q. unica, §. Sed de facto eſt major altercatio. & Ric.* 4. *d.* 27. *a.* 1. *q.* 4. dicunt ſtante conſcientia de dolo alterius, eſſe alterum perplexum: quia ſi reddat, peccat faciens contra conſcientiam; ſi non reddat, ſimiliter peccat. Sed hoc minus bene dictum eſt, nemo enim poteſt circa culpam ſuam eſſe perplexus, ſed aliqua via exiſtente adhuc credulitate, poteſt culpam vitare. Dico ergo 1. conjugi id affirmanti non teneri alterum reddere niſi denuo conſentiat. Quia ſtante illa aſſeveratione conjux ille nullum jus petendi habet videturque juri matrim. renunciare, negando enim conſenſum, concedit nihil ſibi deberi. Sic *Adrian. q.* 2. *de matr.* §. *Dico pro limitatione, in parvis volum. f.* 393. *Roſel. Matrimon.* 4. *n.* 1. *Angel. Matrimon.* 2. *n.* 14. *Sylv. Matrim.* 4. *q.* 2. *Navar. ſum. Hiſp. c.* 22. *n.* 82. *Palacios* 4. *d. Hiſp.* 1. *f.* 565. *col.* 2. *Enriquez l.* 11. *de matr. c.* 15. *n.* 13. *Bart. à Ledeſma. de mat. dub.* 30. 52

dub.30.init.Petr.de Led. de matr.q.45. a. 1.dub. 2.Lud.Lop. 2.p.inſtr.de mat.c.39.f.1057.col.1.§.Ex prædictis ſequuntur. idem dicendum eſt, ſi alter conjux aſſerat ſe habere impedimentum occultum, ob quod matr. eſt nullum: non enim tenetur alter ei reddere, donec impedimentum tollat. Quia tunc ſimiliter aſſerit nil ſibi deberi. Sic *Enriq. ibi* 2. dico ſi conjux ſe retractet, tenetur alter ei reddere. Sic *Roſella*, & *Ang. proximè cit.* & videtur tenere *Palac. hic alleg.* ait enim non teneri reddere, donec alter ſe retractet. Et intellige hoc, quando temerariè credidit alter conjux: ſi enim probabiliter credidit, non tenetur, fidem revocanti adhibere, donec prima indicia evacuentur. Sic *Sylv. ibi.* Et intellige etiam teneri reddere, quando revocatio eſt tam gravis, & veriſimilis, ut alter conjux teneatur credere. Sic *Adrian.* & *Nav ibi*, & addunt ſi adhuc dubitet non teneri reddere donec denuo alter conſentiat. 3. dico; ſi credat alteri, non poteſt petere, nec reddere: quia dum credit, putat non eſſe matrimonium. Sic *Victoria ſum. de matr. a.* 248. *Petr. de Soto, lect.3.de matr. paulo poſt princ. Man.* 1. *tom. ſum.* 2. *edit. c.* 245 *n.*64. dico, non tenetur credere, niſi tales ſint conjecturæ, ut credere convincatur; (quales autem hæ ſint, latè dicam diſp.45.) Sicque dum credere non convincitur poteſt petere, & reddere. Sic *Sotus* 4. *d.* 27.*q.*1.*a.*3.*verſ. Imo vero Enriq.* & *Man. prox. cit.* Ultimò dico ſi propter alterius conjugis aſſertionem, dubitat alter probabiliter de matrim. valore, nequit petere, nec reddere, donec dubium deponat. Non petere: quia eſt dubius de valore matrim. Non reddere: quia alter non eſt in poſſeſſione, nec jus petendi habet, donec ſe retractet. Sic. *Victor. d. n.* 248. Si tamen ſufficienti adhibita diligentia adhuc perſeverat idem dubium, credo juxta dicta n.47. poſſe petere, & reddere: quia eſt in poſſeſſione bona fide à ſe incepta, & proinde poteſt ea uti.

53 Ad arg. 1. ſent. propoſita, n.43. reſpondetur: ad 1. *Nav, ſum. c.* 22. *n.*55. ait non reddere dubitando, ſed credendo eſſe ſuam, poteſt enim credere eſſe ſuam, quoad effectum reddendi, ſecus ad petendum. Sed legitima ſolutio eſt, dubitare ſpeculativè non autem practicè, ratione poſſeſſionis, quæ ſufficiens ratio eſt deponendi dubium ſpeculativum. Et ad replicam, diſtinguo majorem, quando ſcit certò eſſe non ſuam, concedo: quando verò ſolùm dubitat, nego. Ad confirm. nego conſeq. quia fornicatio eſt acceſſus ad certò cognitam non eſſe ſuam. Ad 2. confirm. neg. ultima conſeq. poteſt enim antecedens eſse dubium, & conſequens certum: ut ſi videam à longè hominem, dubitans an homo ſit, bene infertur; video hominem, ergo ens: cum tamen antecedens dubium ſit, & conſequens certum. Ad 2. negatur exponi periculo fornicationis, cùm practicè non dubitet. Vel 2. dic. eo admiſso, vacare culpa, illi periculo ſe exponere, ad vitandum periculum injuſtitiæ, quæ gravior culpa eſt; & utraque vitari nequit: ut explicui n. 45. Ad 3. neg. ſimilitudo, quia ſicut prælatus eſt in poſseſſione reſpectu ſubditi, ita alter reſpectu ſuæ famæ, & prælatus manet in poſseſſione præcipiendi, licèt in hac re ſibi non obtemperetur: alter autem perpetuò famam admittit, & ita majus damnum ſequitur, ſi illi obediatur. At in noſtro caſu, conjux non dubitans eſt omnino in poſſeſſione, & majus damnum ſequitur, ſi non reddatur. Ad ultimum, neg. ſimilitudo: quia in eo caſu non eſt juſta ratio deponendi dubium ſpeculativum, cum nullus ſit in poſſeſſione, & ex alia parte eſt periculum idololatriæ. Ad arg. 2. ſent. propoſita n. 44. ad 1. negatur conſeq. non enim eſt ſimile in eo caſu, *c. Laudabilem*, & in aliis, in quibus dubitatur de valore matrimonii: quia quoties quis dubius eſt de hoc valore, juſtéque poſſidet, jus habet dubium examinandi, ne perplexus maneat. Quare qui bona fide contraxit, & poſtea dubitat an ſit impotens, examinare debet cauſam ſuam, & cum alio modo excuti nequeat, quàm uſu conjugii, poteſt ratione juſtæ poſseſſionis, illo uti, ut experiatur impotenſne ſit: & quia hoc impedimentum tantum dirimit, quando eſt perpetuum, neceſsarium fuit judicio Eccleſiæ tempus aliquod præſcribi, ad experiendum: unde in hoc caſu ob majus conjugii bonum, non eſt minus tuta pars reddere, & petere, quàm oppoſitum. At in aliis caſibus, uſus conjugii non eſt neceſſarius ad diſcutiendum ejus valorem. Ad 2. dico. Pium V. non id definiviſſe, eo quod eſſet dubium de valore matrimonii, ſed quia per converſionem conjugis infidelis ad fidem, altero converti nolente, dirimitur matrimonium. De Indis verò qui hactenus converſi non ſunt ad fidem, ad alioſque infideles confugerunt, meritò præſumit Pontifex; fore ut nollent requiſiti converti ad fidem; & habitare abſque Dei contumelia, & hac ratione declarat primum matrim. diſſolutum eſſe, poſteriuſque conſiſtere, & proinde licere petere, & reddere. Ad duo priora arg. tertiæ ſent. propoſita num. 45. non oportet reſpondere: quia quarta, quam amplectimur, convenit cum illa, in ea priori parte quam probant. Solum oportet reſpondere ad *c. Dominus*, & *c. Inquiſitioni*, ibi in 1. arg. adducta, quatenus indiſtinctè decidunt dubitantem teneri reddere, non tamen poſſe petere: dicendum enim eſt intelligi, dum non eſt adhibita diligentia: quamvis enim jus non diſtinguat, ratio diſtinguere cogit, ne bonæ fidei poſseſſor cogatur ob dubium invincibile, in perpetuum ab uſu rei ſuæ abſtinere. Ad 3. quod directè pugnat contra noſtram ſent. dico non eſſe illicitum illi ſe exponere periculo, quando alio modo non poteſt quiſpiam uti plena poſseſſione, omni jure ſibi conceſſa. Et ſi argum. aliquid probat, ſimiliter probaret poſſidentem bona fide pallium, cùm dubitat eſſe ſuum, & omni ſtudio collocato non potuit vincere dubium, non poſſe uti illo, quia utendo exponit ſe periculo utendi re aliena: non utendo verò, nihil periculi eſt. Ad aliam partem argumenti, nego ob id tantum non licere petere, quia eſt dubium ſpeculativum: ſed quia eſt id dubium, & nondum diligentia ad id vincendum impenſa eſt: & ſi aliquid probat arg. ſimiliter probaret non licere uti pallio poſt adhibitam diligentiam.

SUMMARIUM.

An ſi matrimonio bona fide utriuſque conjugis inito, poſtea uterque de ejus valore dubitet: licitum ſit petere, & reddere: refertur quadam opinio, 54

Opinio authoris, 55. *Et quid ſi alter tantum dubius eſt, & petat à non dubitante*, 56.

Solvuntur argumenta, 57.

Quæſtio V. An cum uterque conjux bona fide matrimon. iniit, poſteáque dubitat uterque de ejus valore, poſſit petere, & alteri petenti reddere? Conſtat neutrum poſse petere, juxta tertiam opinionem propoſitam n. 45. & juxta noſtram propoſitam n. 46. non poſse ante præmiſsum debitum examen, poſtea autem manente eodem dubio, poſſe. Dubitatur autem, an caſu quod alteruter illicitè petat, teneatur alter ei reddere? Affirmant quidam. Ducuntur, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, uterque autem in hoc dubio poſſidet 2. Quia ſtat petenti conjugi illicitè teneri alterum reddere, ut ſi contra votum caſtitatis petat. Sic tenent *Cord. ſumm. q.*47.*punct.*3. *fol.* 113. *Enriq. l.*12.*de matr. c.*6.*n.*4.*comm. lit.* 1. & refert Victoriam, & Canum fuiſſe ejuſdem ſent. *Bart à Led. dub.* 20. *de mat. concl.* 1. *Lud Lop.* 1.*p.inſtr.*2.*edit. c.* 197.§. *Sed ſi inquiras. Petr. de Led. de matr. q.*45.*a.*1.*ad fi.*§. *Ad hoc dubium reſpondetur.* 54

Sit 1. Concluſio cùm uterque conjux dubitat de valore matrimonii bona fide contracti, illicitéque petit, nec tenetur, nec poteſt alter reddere, quando novit petentem eſſe dubium de valore matrimonii, & nondum adhibitam eſse diligentiam ad illud vincendum. Prob. quia diligentia non præmiſsa, poſseſſio in dubio non confert jus utendi re, ut probavimus n. 21. ergo conjux tunc petens, petit id, ad quod nullum jus habet, & ad quod poſſeſſio non ſuffragatur: ergo alter nequit reddere: tota enim ratio ob quam tenetur reddere (ut conſtat ex dictis nu.35.) eſt, quia alter petit ſibi debitum ratione poſſeſſionis, ne periculo injuſtitiæ debitum negando exponatur, cum ergo in hoc caſu non petat ſibi debitum, nec faveat poſſeſſio, &

Digitized by Google

negando nulla ſit injuſtitia, & ex altera parte reddendo ſi. periculum incontinentiæ, tenetur non reddere ante adhibitam diligentiam Diligentia autem adhibita poteſt uterque petere, & reddere: quia jam poſſeſſio infertur jus ad omnem uſum, juxta ea quæ dixi n.46.& triplici ſeq:

56 II. Concluſio, ſi alter tantum dubius ſit, petatque à non dubitante ante præmiſſum debitum examen; poteſt conjux non dubitans conſcius dubii alterius, negare debitum: quia dubitans non habet jus ad petendum: poteſt etiam reddere. Quia cùm ipſe ſit in poſſeſſione pacifica: nec dubitet de matrimonii valore, nec teneatur credere alteri aſſerenti, ut dixi n.52. nedum dubitanti poteſt uti plenè ſua poſſeſſione, petendo; & reddendo, ut dixi eod.n.52.

57 Ad 1. arg. ex propoſitis n.54.dico, eſſe meliorem conditionem poſſidentis in eo dubio; ne uxore ſpolietur; non tamen ut habeat jus uſus matrimonii, donec impendatur debita diligentia ad veritatem aſſequendam. Ad 2. nego conſeq quia vovens non admiſit jus juſtitiæ ad petendum; nec poſſeſſionem, ſed tantum delinquit petendo, contra religionem: dubitans autem caret jure petendi, & poſſeſſionis ſuffragio, donec diligentiam impendat.

DISPUTATIO XLII.

Utrùm cùm alter, aut uterque conjux contraxit mala fide dubius de morte prioris conjugis, aut alio impedimento dirimenti, poſſit petere, & reddere?

SUMMARIUM.

Refertur opinio dicens quando alter mala fide contraxit, nec poſſe petere nec reddere, & matr. eſſe dirimendum, n. 1.

Conjux malæ fidei non poteſt petere, at tenetur alteri bonæ fidei petenti reddere, 2.

Quia ſi hic malæ fidei petat, an teneatur alter bonæ fidei reddere, 3.

An hic poſſeſſo bonæ fidei poſſit petere, & reddere, 4.

An illud matr. ſit dirimendum, 5. Et ſolvuntur argumenta, 6.

Quid, ſi uterque malâ fide contraxit, refertur quædam opinio, 7. & verior, 8.

Quid ſi poſtea rationes probabiles ſunt ſuadentes validum fuiſſe matrimonium, 9.

1 DUplicem caſum continet diſputatio: prior eſt, quando alter ſolus conjux dubia fide contraxit: poſterior, quando uterque. Circa primum caſum, quidam aiunt hunc dubitantem non poſſe petere, nec reddere, quando mala fide contraxit. Quia poſſeſſio mala fide incepta non ſuffragatur, ut probavi diſp. præc.n. 24. & ita claudicat matrim. ex parte habentis malam fidem, ergo nec ipſe, nec alter poſſeſſor bonæ fidei poteſt petere, & ita ſi poſſidens bona fide petat, cùm non poſtulet ſibi debitum; nequibit alter reddere. 2. Quia ſi dubium ſit de morte prioris conjugis, ejus poſſeſſio prævalet, ergo non poteſt reddi debitum huic poſteriori conjugi. Sic videtur tenere *Sylv. Matr.8.q.13. dict.* 2. ubi ait fœminam contrahentem dubiam de morte viri eſſe adulteram, ſentit ergo peccare reddendo: alias non eſſet adultera: & tenent expreſsè *Sot. 4.d.27. quæſt.1.a.3.verſ. Alia verò, & d.37. q. un. a. 5. ad fin. verſ. Dum verò conjug. Lud. Lop. 2. p.inſtr. de matrim. cap. 39. f. 2057. & 1.p.c.81.Vega l. 3. ſum.caſu* 155. Dicunt 2. *Sot. eo verſ. Alia verò, Lud. Lop. eo c. 39. & Vega eo caſu 155.& Barth. à Led.de matr. dub.20.f.1314.reg.2.* eas nuptias eſſe irritandas.

2 Sit tamen I. concluſio, conjux, qui tali dubio contraxit, nullo pacto petere poteſt, tenetur tamen reddere alteri bona fide petenti. Probatur utraque pars, ex *c. Dominus, de ſecund. nupt.* ubi expreſsè eſt ſermo de conjuge, qui nondum de prioris obitu certus contraxit, & definitur ibi non poſſe petere, at teneri reddere: ibi, *Sanè ſuper matrimoniis quæ quidam ex nobis contraxerunt, nondum habita abeuntis conjugis certitudine: reſpondemus, ut nullus amodo ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet quod ab hac vita migraverit conjux: ſi verò aliquis hoc non ſervavit, & de morte prioris conjugis adhuc exſtimat ſibi dubitandum, ei quæ ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti, quod à ſe tamen noverit nullatenus exigendum.* Quia cum alter bona fide poſſideat, non debet jure ſuo ſpoliari ob malam alterius fidem, dum non conſtat matrimonium fuiſſe nullum. Sicut conſtat in præſcriptione, in qua mala fides prioris poſſeſſoris non nocet bona fide poſſidenti. Sic tenent *gloſſ.34.q.1.in ſum. verb. Vtraque quæſtio, Innoc.d.c. Dominus, n.unic.Joan. Andr. ibi ſuper verſ. Amodo. Anch.5. fine, verſ. Sexto nota, Abb n.4.Alex.de Nev.n. 5. Præp.n. 2. Roſella verb. Impedimentum, impedim. 12.n. 1. Sylv. Matrimonium 4. q.9, dict. 3. Tabiena verb. Impedimentum. imped.10.q.2.n.2.Arm.verb. Matrimonium, n. 45. Nav. ſum. Hiſp.c.22.n.78. Franc. Pavinus tr. de viſit. q. 8. 2.c.n.50.&* ex Theologis, *Veracruz 3.p.ſpec. a. 18.concl.6.Cord.l 3.quæſtionar.q.8.f.183.col.2. coroll. 2. & col.1. f. 185. ante §. Sed certè hæc opinio. Angl. floribus 1.p.de matrim.q.11.de imped. ord.a.3.dub.4 f.595.& dub.6.Salon.2.2.c.61.tract.de domin. q.5.a.6.ratione ult.fin.concl.f.594.Palacios 4.d.27.diſput.3. f.602.Lud.Lop.2 p.inſtr.de matr.c. 54.f. 1172.Enriq.l.12. de matr.c.6.n.5.& n. 7. comment. lit. S.Bart. a Led.dub.20. de matrim. concl. 1.*

Utrùm autem ſi mala fide contrahens petat, teneatur 3 alter reddere? Affirmant quidam teneri: ſicut tenetur conjux reddere alteri contra votum petenti. Sic *Enriq. l. 12.de mat.c.6.n. 5.comment.lit.T.* & refert Victoriam, & Canum; idem *Barth. à Led.de matr.dub.20. concl.* 1. Sed hoc minus verum eſt: quia teneri reddere alterum dubitanti, oritur ex poſſeſſione petentis, & jure juſtitiæ ad exigendum, ut probavi diſp.præc. n. 45. ſed hic utrumque deeſt; poſſeſſio enim dubia fide incepta, nihil prorſus ſuffragatur: ut probavi ead.diſput.n.24. & ita nullum jus exigendi concedit: quod non obſcurè donatur in illis verbis *d.c.Domin.Debitum à ſe noverit nullatenus exigendum.* Nec eſt ſimile de viro contra votum petenti, habet enim poſſeſſionem, & jus juſtitiæ ad exigendum, & tantum reus eſt religionis voti, petendo; ut qui petit rem ſuam ad ea abutendum.

Poteſt tamen qui bona fide contraxit, dum non dubi- 4 tat de matr. reddere, & petere. Quia cum bona fide pacificus poſſeſſor ſit, poteſt uti plenè matrimonio, licet reddere non teneatur. Si autem dubius ſit, non poterit reddere, nec petere ante adhibitam diligentiam. Non petere, quia non poteſt uti re quam dubitat eſſe ſuam. Non reddere: quia alter non habet jus juſtitiæ ad petendum, nec poſſeſſionem. Adhibita autem diligentia, & manente eodem dubio poteſt petere & reddere: quia jam eſt licitus ſibi uſus: ut in ſimili dixi diſp. præc. n. 55.

II. Concl. ſecundum aſſertum *Soti*, & ſequacium, quos retuli n.1. nempè eas nuptias dubia fide contractas, eſſe irritandas non eſt verum. Quia *c. Dominus, de ſec. nupt.* expreſsè dicitur, hunc dubitantem teneri reddere, quod eſt actus matrimonii, ergo id matrimonium non eſt irritandum. Item, quia *ibi, & c.In præſentia de ſponſ.* definitur non licere ad alias nuptias tranſire, donec conſtet de priorum diſſolutione, ergo dum dubium eſt an hoc matrimonium ſit validum, non eſt diſſolvendum. Tandem, qui bona fide contraxit, juſtam habet poſſeſſionem, ergo in dubio non eſt ea ſpoliandus.

Ad 1. argumentum dic. in hoc claudicare tantùm, quod 5 dubitans nequit petere, cum ei poſſeſſio malæ fidei non ſuffragetur cum alter bona fide poſſideat, poteſt petere, & reddere, & ipſi tenetur alter reddere. Ad 2. neg. antecedens, quia ejus poſſeſſio eſt dubia, ſicut & vita, poſſeſſio verò alterius qui bona fide contraxit, eſt certa: & ita hæc prævalet.

Circa II. caſum quando, ſcilicet, uterque mala fide con- 6 traxit, dubitans de impedimento, *Sylveſt. Matrimonium.5. q. 9. dict.* 3. videtur ſentire teneri reddere: dicit enim contrahentem dubia fide, teneri reddere: maximè ſi alter conjux ignoret: unde idem videtur ſentire ſi ambo habeant malam fidem. Et tenet expreſsè *Bart. à Led. de matrim. dub. 20. concl.* 1. aſſerens neutrum poſſe petere, teneri tamen reddere.

Ad 2. certiſſimum eſt neutrum poſſe petere, nec reddere: 7 quia

Quia neutri ſuffragatur poſſeſſio mala fide incepta : & latiùs probavi n. 3. Et ita docent *Veracruz 4. p. ſpec. a. 13 fin. Angles Floribus 1. p. de matr. q. 11. de imped. ord. a. 3. d. 4. Enriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 5. fin. & c. 15 fin. & l. 12. c. 6. n. 5.*

9 Addit *Enriq. eo, c. 12. n. 5. fine*, hos non poſſe reddere, niſi cauſa ſubſit, ut id dubium practicè deponant, & probabilius eſſe, valere matrimonium, reputent. At credo ſatis eſſe, ſi arbitrio prudentis rationes ita probabiles ſint, ad perſuadendum matrimonium valere, ut efficiant probabilem opinionem, quamvis probabilius ſit matrimonium non tenere, quia ſatis eſt in moralibus ſententiam probabilem amplecti, juxta veriorem opinionem :quare hac opinione probabili valoris matrimonii exiſtenti, poteſt uterque petere, & reddere.

DISPUTATIO XLIII.

Utrùm quando impedimentum proprio conſenſu amoveri poteſt, ut eſt ſervitus ignorata, dubitam de valore matrimonii à ſe bona fide contracti, quia dubitat de ſervitute alterius, poſſit, teneaturque reddere, etiam Eccleſia id præcipienti?

SUMMARIUM.

Quando vult reddere animo ratificandi matrimonium, poteſt : & quid poſt Tridentinum n. 1.

Quando non vult ratificare, refertur opinio negans teneri reddere etiam Eccleſia præcipienti, 2.

Quid, ſi ſit cauſa levis dubitandi, n. 3. Et an in illo dubio poſſit reddere, refertur opinio negans, 4.

Sententia affirmans teneri reddere Eccleſia præcipienti, refertur, 5.

An ſecluſo Eccleſiæ præcepto lite mota, liceat reddere : vel ſit reddendi obligatio : referuntur duæ ſent. n. 6 & 7 & ſent. authoris, 8.

Solvuntur argum. & explicatur c. 2. de conjugio ſerv. n. 9.

1 NEmo dubitat licere huic dubitanti, petere, & reddere animo ratificandi præcedens matrimonium invalidum : quia poteſt denuo contrahere, & ratum habere illud. Quod intellige poſt *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de matrim.* ſi impedimentum ſervitutis, occultum ſit : poſſet enim tunc abſque parocho, & teſtibus convaleſcere, ut dixi hoc 2. l. *diſp. 37. nu. 5.* ſi verò impedimentum eſſet publicum, vel lis mota eſſet, ita ut in foro externo probari poſſet, nihil conferret animo ratificandi accedere : cum oporteat, ut validum efficiatur illud matrimonium, coram parocho, & teſtibus celebrari. Conſiſtit igitur difficultas, quando deeſt animus ratificandi matrimonium acceſſu illo, aut non poteſt eo ratificari.

2 Duplex eſt ſententia. I. ait non teneri hunc reddere, quamvis Eccleſia præcipiat. Ducitur quia nullum eſt medium inter acceſſum animo fornicario, aut maritali : & ita ſi poteſt accedere, debet eſſe animo maritali, ne aliàs fornicetur : ad hoc autem non tenetur, pararet enim ſibi maximum præjudicium, cum haberet ratum matrimon. cum ancilla initum, atque in eo perſeverare cogeretur : quod damnum ſubire non tenetur, ut in eo dubio tueatur alterius conjugis poſſeſſionem, nam in materia juſtitiæ, cum eſt par utriuſque, nòn tenetur aliquis cum proprio damno, alterius damnum vitare. Unde non eſt ſimile, quando dubitatur de valore matrimonii propter alia impedimenta : cum enim propria authoritare auferri nequeant, nullum ſibi præjudicium parat reddens debitum, & tenetur reddere, ut tueatur alterum in ſua poſſeſſione. Et confirm. quia ſibi præjudicare, ſi dubitans accedat, videtur definire *c. 2. de conjug. ſervor.* ubi habetur eum qui poſtquam audivit uxorem eſſe ancillam, carnaliter cognovit, compellendum eſſe eam retinere. Hanc tenent ex Theologis *D. Th. 4. diſt. 36. fine, in expoſ. litera : D. Bonav. ead. d. initio in expoſ. lit. Ricard. ibi a. 2. q. 2. Palud. ibi, q. 1. a. 1. concl. 3. n. 9. Supplem. Gabriel. ead. d. q. 1. a. 3. dub. 1. Adr. 4. de reſt. q. de præſcrip. § Juſt. ibi fortaſſe in parvis volum. f. 163. col. 1. Metina C. de reſt. q. 19 ad finem, in ſol. ad 2. & q. 17. §. Corollario ſequitur non eſſe indiſtinctè verum:* additque idem dicendum eſſe, licet adhibita diligentia non poſſit vincere dubium: *Sot. de ſecreto, memb. 3. q. 2. poſt. 1. concl. verſ. Reſpondetur quod prælatus, Barth. à Led. de matr. dub. 20 concl. fine. Barnabas de Roſalib.* quem refert, & ſequitur *Enriq. l. 11. de matr. c. 10. n. 5. & c. 15. num. 14. l. 12 cap. 6. n. 7. Vega lib. 2. ſum. caſu* 401. Et ex juriſperitis, *Inn. c. 2. de conjug. ſerv. init. & ibi Tancr. Vinc. Philip. Goffr.* quos refert *Alex. de Nevo ibi, n. 11.* eandem tenent *Abb. ibi. n. 6. Præp. n. 10. verſ. Venio ac ſecunda p. gloſſ. Roſell. verb. Impedimentum imped. 3. n. 6. & 7. fin. Angel. Matr. 3. imped. 4. n. 8. & 9. Tabiena verb. Imped. imped. 1. q. 11 n. 12. Nav. c. Si quis autem, de pœn. d. 7. n. 94. Greg. Lop. l. 4 tit. 5. p. 4. verb. De partit. Cov.* dicens communem *4. decr. 2. p. c. 7. §. 2. fine.*

3 Obſervandum eſt 1. *Greg. Lop. proximè citatum* ſic diſtinguere, ſi ipſe conjux litem intentet de uxoris ſervitute, nullo modo tenetur reddere, etiam judice præcipienti : ſi verò dominus ancillæ moveret litem, tunc ſi anſa dubitandi levis ſit, debet Eccleſiæ obedire, nec ſibi parat præjudicium : ſecus, ſi cauſa ſit probabilis. Cæterùm alii DD. tam 1. quam 2. ſententiæ, indiſtinctè, & optimè aiunt quando cauſa levis eſt, & potius ſcrupulus, eum reiiciendam eſſe, & poſſe petere, & reddere : ut docetur *c. Inquiſitioni, de ſentent. excommunicationis.*

4 2. Obſervandum eſt, quamvis DD. allegati, tantùm explicent non teneri reddere, etiam Eccleſia præcipiente, at ex eorum ratione expreſsè conſtat, ſentire non licere etiam reddere, niſi affectu uxorio, animo ratificandi matrimonium : cum enim putent non aliter quàm affectu uxorio, aut fornicario poſſe accedere, & dubitans non accedat eo affectu uxorio, reſtat ut ſolum accedat ſecundum eos, affectu fornicario, & ita peccet accedens.

5 II. Sent. ait teneri in eo dubio reddere debitum. Prob. quia ſi poteſt licite, & abſque ſuo damno reddere, omnes concedent teneri, juxta *c. Dominus, de ſecund. nupt. & c. Inquiſitioni de ſent. excomm.* cum alter conjux in poſſeſſione ſit, & in hoc dubio ejus conditio melior ſit : ſed poteſt licitè, & abſque ullo damno reddere, ergo tenetur. Prob. minor. quod poſſit licitè : quoniam poteſt reddere, nec animo fornicario, nec maritali, ut denuo velit revalidare illud matrimonium : ſed animo maritali ut conſervet alterum conjugem in ſua poſſeſſione, & reddat ei debitum, cum eximere debeat alterum in hoc dubio, bona fide poſſidere, & ſic non eſſe privatum jure petendi ſicut qui dubitaret poſt matrim. contractum, de impedimento conſanguinitatis, poſſet, & teneretur reddere debitum, nec accederet animo fornicario, nec animo maritali novo, quaſi volens ratificare prius matrimonium, ſed ex priori conſenſu maritali bona fide præſtito, ut alterum in ſua poſſeſſione conſervet. Et confirmatur, quia ſi leve ſit dubium de ſervitutis impedimento, fatentur DD. oppoſiti teneri reddere, nec ſibi præjudicare : ergo neceſſario tenentur medium conſtituere inter acceſſum animo fornicario, & animo maritali ratificandi prius matrimonium, aliàs nec hic caſu, nec præcedens de conſanguinitatis impedimento, poſſet excuſari. Prob. autem ſibi non præjudicare, quia eum detur acceſſus animo non ratificandi prius matrimonium, iſque licitus non poteſt præſumi eo acceſſu ratificatum eſſe matrim. Hanc ſent. ſuſtinent ex juriſperitis, *gloſ. c. Cujus rei. 29. q. 2. verb. Removiſſe, & c. 2. de conjug. ſervorum, verb. Audivit, & ibi Hoſt. ſuper eod. verb. Joan. Andr. ibi fine. Ant. n. 6. Anch. 6. Henr. n. 10. 11. & 12. Alex. de Nevo n. 11. Supplementum Piſanæ, verb. Imped. imped. 3. fin. Sylv. Matrimon. 8. q. 3. dict. 2. 4. 5.* Et ex Theologis, *Palud. 4. d. 36. q. 2. a. 2. n. 14. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 3. §. 2. Adrian. 4. de ſponſ. dub. 13. verſ. Præterea tertiò, in parvis volum. f. 422. col. 2. Led. 2. p. 4. q. 54. a. 4. f. 473. col. 2. & 3. Corduba 3. quæſt. q. 8. fol. 183. col. 1. §. Ex ſupradictis ſequuntur. Palacios 4. d. 30. diſp. 1. fol. 671 col. 2. §. Sed quæritas, & d. 36. diſp. 1 f. 799. col. 1. §. Per hæc, & f. 798. col. 1. verſ. At verò. Petr. de Led. de matr. q. 45. a. 1. dub. 2. ad ultimum prima ſententia.*

6 Eſt tamen diſſenſio inter authóres hujus 2. ſententiæ an teneatur hic reddere debitum, quamvis Eccleſiæ præceptum non conſtringat illum. Nam *utraque gloſ. Hoſt.*

Joan.

Joan. Andr. Ant. Anch. Henr. Alex. de Nevo, Adrian. Palacios, allegati pro 2. ſent. n. præced. dicunt ſibi præjudicare, ſi ſponte, nec eo præcepto compulſus reddat: & conſequenter ſentiunt non teneri reddere, ut vitet illud damnum. Credo tamen hos DD. ſentire, minimè peccare reddendo abſque illo præcepto, cum poſſit conjux accedens velle periculo illius damni ſe exponere. Item quia ſi abſque judicis præcepto eſſet peccatum, acceſſus, judicis præceptum ſimiliter dubitantis de ſervitute, cùm lis tunc agitetur, non excuſaret à culpa, cùm acceſſus ad non ſuam ſit ex intrinſecè malis. Item, quia alter conjux eſt in poſſeſſione, & ita jus habet petendi, & alter ſolùm eximi poteſt ne reddat ratione damni ſibi imminentis; ergo ſi velit periculum illius damni, quod licitè eligere poteſt, ſubire reddendo, ut tueatur alterum in ſua poſſeſſione, immunis erit à culpa, & ita non peccare reddendo abſque Eccleſiæ præcepto, tenent *Led. & Corduba, n. præc. pro 1. ſent. allegati.*

7 Alii verò ex DD. ejuſdem 2. ſent. docent, non tantùm poſſe, ſed etiam teneri reddere debitum, licèt lis mota non ſit, nec judicis præceptum acceſſerit, nec in hoc ſibi præjudicare. Prob. quia ante judicis præceptum alter conjux in ſua poſſeſſione, & ita ex natura rei poteſt exigere debitum, & alter tenetur reddere, juxta *cap. Inquiſitioni, de ſent. excom.* & cum poſſit reddere, non animo denuo contrahendi ſed implendi id ad quod tenetur, cur debet præſumi animo maritali denuo contrahendi accedere, velleque ſibi præjudicare? Hujus ſent. ſunt appertè *Pal. 4. d. 36. q. 2. a. 2. n 14. & D. Ant. 3. p. t. 1. c. 3.* §. 2. licèt enim videantur ibi loqui cogente præcepto, at poſtea *Palud. a 3. n. 16. & D. Ant. eod.* §. 2. explicant hoc præceptum reddendi in hoc dubio haberi *c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* & ita cenſent ſecluſo judicis præcepto teneri. Et *idem Palud. eo a. 2. n. 15.* dicit nihil referri, ſive quæſtio moveatur, ſive non: & tandem *n. 16 & D Ant. eod.* §. 2. aiunt poſſe dici etiam ſecluſo præcepto *dicti c. Inquiſitioni*, teneri reddere. Ejuſdem ſent. videtur *Syl. matr.* 8. *q. 8. dict. 2.* abſolutè enim dicit teneri reddere: & clarè loquitur ante Eccleſiæ præceptum: quia poſtea *dict. 4. & 5.* tractat, quando mota eſt lis.

8 Sit concluſio, quamvis I. ſent. probabilis ſit, at multò probabilior eſt ſecunda, nempe conjugem in hoc dubio teneri reddere debitum, etiam judice non præcipiente, nec ſibi præjudicium inferre. Et addo juxta ſent. quam tradidi hoc 2. l. diſp. 41. n. 47. ſi adhibita diligentia ſufficienti, nequeat vincere dubium, poſſe utendo ſua poſſeſſione, etiam petere: nec in hoc ſibi parare præjudicium, quin poſſit ſervitute detecta, ab illo matrimon. recedere, cum invalidum fuerit, nec illa copula ratificatum. Poſſet tamen conjux tutiſſimè amplecti priorem ſent. probabilem, & nolle reddere, etiam mandante judice: quia fortè judex erit primæ ſent. & coget poſtea cum ea manere.

9 Ad 1. argum. prioris ſent. conſtat ex dictis n. 5 Ad c. 2. *de conjug. ſervor.* dic intelligi quando conjux audivit ſervitutem à fide dignis, ita ut non dubium, ſed opinionem concipiat: & ita *gl. ibi verb. Audivit*, ait, *ſupple, & credidit.*

DISPUTATIO XLIV.

Utrùm ſi conjux qui bona fide contraxit, poſtea non dubitet, ſed opinetur matrimonium eſſe nullum, poſſit petere, & reddere?

SUMMARIUM.

Refertur opinio aſſerens neutrum poſſe, n. 1.
Hic non poteſt petere, etiam adhibita ſufficienti diligentia, 2.
Tenetur reddere, dum non ita certus eſt nullitatis, ut parum dubii ſuperſit, 3.
Quid ſi habeat opinionem, tam nullitatis, quam valoris matrimonii, 4.
Solvuntur argumenta, 5.

1 Videtur in hoc eventu non licere petere, nec reddere: quia huic non ſuffragatur poſſeſſio, ut dixi hoc 2. lib. diſp. 41. n. 30. quia ſolum in cauſa pari prævalet conditio poſſidentis, *reg. In pari, de reg. jur. in 6.* hic autem non eſt par cauſa, cum habeat aſſenſum opinativum non eſſe matrim. Et confirmatur, quia dum aliquis opinatur rem quam bona fide cœpit poſſidere, alienam eſſe, non poteſt retinere: ergo dum opinatur non eſſe matrimonium, non poteſt uti poſſeſſione. 2. hic aſſentitur hanc non eſſe ſuam ergo aſſentitur dum accedit ad illam, ſe fornicari: quam fornicatio eſt acceſſus ad eam, quam aliquis credit non eſſe ſuam. Hujus ſent. videtur clarè *D. Ant. 3. p. t. 1. c. 9. verſ. Secundo nota, Sylv. Matrimonium 4. q. 9. dict. 3. Manuel 1. to. ſum. 2. edit c. 243. n. 6.* ubi dicunt credentem probabiliter non eſſe matrimonium, non poſſe petere, nec reddere: ejuſdem videtur *Sot. 4 d. 27. q. 1. a. 3 verſ. Tunc ergo* ubi ait habentem cauſam aſſentiendi non eſſe matrimonium, non poſſe exercere officium conjugale. Ejuſdem videtur *Ant. Cucus l. 5. inſtit. major. t. 12. n. 232.* ubi ait, ſi valdè veriſimilis, & probabilis ratio eſſet, quæ dubium injecit conjugi, non poſſe petere, nec reddere

Concluſio ſit, conjux probabiliter opinans nullum eſſe matrimonium, non poteſt petere. Conſtat, quia dum dubitat, id probavimus diſp 41 *n. 45.* nedum quando opinatur. Immo licèt dixerimus ibi, n. 47. dubitantem poſt adhibitam diligentiam poſſe petere: contrarium dicendum eſt de hoc opinante. Quia dubitanti ſuffragatur poſſeſſio, non autem (ut probavi eadem diſputatione, n. 30.) favet habenti aſſenſum opinativum. 2

II. Concluſio, tenetur tamen reddere non obſtante ea opinione nullitatis matrimonii, donec ita certus ſit, ut parum dubii remaneat. Probatur ex *D. Aug. l. de fide, & oper.* & refertur *c. Si virgo 34. quæſt. 2.* ibi *ſi virgo nupſerit neſciens viro alieno, ſi ſemper neſciat, nunquam ex hoc adultera erit: ſi autem ſciat jam ex hoc adultera eſſe incipit*, ubi pondero non dixiſſe. Si opinatur, ſed ſi ſciat. Quem textum explicans *Sylv. Preſc. 1. quæſt. 3. dict. 3.* ait, ſumi illic ſcientiam pro certitudine, 2. probatur ex *c. Inquiſitioni, de ſent. excomm.* ibi *ſi habeat conſcientiam ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta, reddere debet*, ubi pondero ea verba, *non evidenti, & manifeſta*, quaſi dicat, Quando non fuerit firma, & manifeſta credulitas, reddat. 3. quia ut poſſim alium ſua poſſeſſione ſpoliare, oportet me certum eſſe rem non eſſe ſuam, & ita univerſi DD. ut licita ſit compenſatio, petunt certitudinem in utenti illa. Et confirmatur, quia licèt huic opinanti non ſuffragetur ſua poſſeſſio, ut ea petendo utatur, cùm tamen alter bona fide poſſideat, juvabitur utique poſſeſſione illa, ut exigere poſſit, & teneatur alter reddere. Hanc tenet *D. Th. 4. d. 41. q. unica a. 5. quæſt. 1. ad 3.* his verbis, *aut habet certam ſcientiam de impedimento matrimonii, aut opinionem; ſi primo modo, nec exigere, nec reddere, debet; ſi ſecundo, debet reddere, ſed non exigere, & idem D. Th. 4. d. 38. fine, in expoſ. lit. & D. Bonav. eadem d. in princ. in expoſ. lit. ad fin.* explicantes quando non liceat petere, nec reddere dicunt tunc contingere, quando adeſt cauſa certitudinem nullitatis matrimonii efficiens. Tenent etiam clarè *Palud. 4. d. 36. q. 2. a. 2. n. 14. D. Ant 3. p. t. 1. c. 3. §. 2. Angel Matrim. 3. imped. 4. n. 8.* ubi explicamus quando non liceat reddere, inquiunt, *quando habet ſcientiam, id eſt firmam impedimenti credulitatem:* idem tenet *Roſella verb. Impedimentum, impedimento 1. n. 17. & imp 12. n. 1. & Syl. Matrim. 4. q. 13 dict. 2.* cum enim dixiſſet probabiliter credentem non poſſe petere, nec reddere, refert ſupplementum aſſerere poſſe, & teneri reddere: & ſubdit hæc, *non eſt contra me, idem enim dico, ſed tunc quando probabiliter credit, firmiter hoc tenendo, non poteſt reddere: & Matrimonium 8. q. 3. dict. 5. ad finem*, explicat *d. c. Inquiſitioni*, dum dicit dubitantem reddere, ut intelligatur, quando cauſa probabilis non dicit ultra terminos dubii, ita ut conjux credat, ſed non firmiter, ſed quaſi titubans: & *Matrimonium 6. q. 8* ubi dicit tunc nec poſſe petere, nec reddere, quando conſtanter credit adeſſe impedimentum. Idem. *Conradus tract. de contract. q. ult. concl. 3.* ubi hæc ait, *ſi alter incipit probabilem impedimenti credulitatem habere, nec tamen ſit omnimodè certus, tenetur reddere.* Idem *Sot. l. 3. de juſt. q. 5. a. ult. ad fin. verſ. Poſt hæc autem, & Led. 2. p. 4 q. 18. a. 1. dub. 14. f. 231. col. 2.* ubi hæc dicunt 3

non

non poteſt uxor dubia ſpol. virum jure ſuo,quouſque certa ſit. Idem *Nav ſum.c.22.n.82.* quamvis enim *n.77.* videatur oppoſitum ſentire, illis verbis *ſi probablemente creo, que eſto no es matrimo. no puede pedir, ni pagar:* at *n.* 81. ſe explicat de firma.credulitate, ibi, *no eſtava obliganda à crerlo, ni a dudar, però ſi hazer diligencia, y halan de ſe ¡verdad ſin duda no puede pedir, ni pagar el debito.* Idem docent *Cord.l. 3. q. 5. prop.2.fine,§.Converſo autem, & qu.8.f. 183.col.1. §. Ex ſupra dictis ſequuntur,& §.Adducant pro ſe,& §. Tertio corollario ſequitur,& ſum.q.45.punct.3.f.118.Led.2.p.4.q.54. a.4.f.473.col. 3.* licet enim prius videatur tenere non poſſe petere, nec reddere habentem opinionem nullitatis matrimonii: at ſe explicat, quando eſt vehemens opinio, & levis probabilitas,ſeu formido de oppoſito: *Erriq.lib.12.de matr.c.6.n.7.P.de Led.de matr.q.45.a.1.dub.2. in ſol. ad 3. primæ ſent.f.146.Manuel 1.to.ſum 2.edit.c.243.n.4.* Addit tamen *Enriq.eo.c.6.n.7.* licet dubium declinet ut probabilius videatur conjugi ſubeſſe impedimentum,debere reddere, dum certus non eſt per aſſenſum opinativum probabiliorem. Sed credo non ſufficere, ut opinetur probabilius eſſe,non valere matr. niſi ita firmiter, & vehementer credat, ut parum dubii ſuperſit: ut cæteri DD.dicunt: & ita *P. de Led.proximè citatus* dicit teneri reddere, licèt veriſimilius ſit non eſſe matr. & vide n.ſeq.fine, qualiter intelligatur hæc ſentent.

4 III. Concluſio, ſi conjux habet probabilem aſſenſum impedimenti, habet enim probabilem opinionem vitæ prioris viri,& ſimiliter probabilem aſſenſum mortis,& ita valere matr. poteſt reddere, & petere debitum. Quia licitum eſt amplecti opinionem probabilem valoris matrim. Sic *Led.2.p 4.q.54.a.4.f.474.col. 1.P.de Led.de matr.q.45. a.1.finem in ſolut.ad ult.* Et addo idem eſſe, quamvis probabilius crederet non valere matrim. ſi enim probabilem opinionem valoris habeat poteſt petere,& reddere,ut dixi diſp.42.n. 9. unde dum dixi n.præc.habentem opinionem nullitatis matr.teneri reddere,non tamen poſſe petere: intelligendum eſt, quando non habet aſſenſum opinativum utriuſque partis, ſed ſolum nullitatis matrimonii,cum dubio & formidine valoris.

5 Ad 1. argum. ex propoſitis n. 1. negatur conſequentia, non enim, teneri reddere, provenit ex poſſeſſione quam conjux opinans non habet ſed ex alterius poſſeſſione, qua ipſum ſpoliare nequit propter ſuam opinionem, donec certus ſit. Ad confirmationem negatur conſequentia. quia in reſtitutione rei illius alienæ, non eſt alicujus legitima poſſeſſio in cujus damnum illa reſtitutio cedat: at in negatione debiti, eſt legitima poſſeſſio alterius conjugis, Ad 2. neg. conſeq.fornicatio enim eſt acceſſus ad eam, quam conſtat non eſſe ſuam, at huic non conſtat, ſed cum formidine opinatur: quare licet ſpeculativè opinetur non eſſe ſuam, at practicè opinatur, poſſe accedere ad eam reddendo, ne ſpoliet ſua poſſeſſione.

DISPUTATIO XLV.

Quando conjux meritò poſſit eſſe certus de matr. nullitate, & quando probabiliter dubitare?

SUMMARIUM.

Quot ſint quaſt. agitanda, n. 1.

An credatur in utroque foro conjugi dicenti ſe fictè conſenſiſſe, n. 2. & ibi cur credatur alicui in foro conſcientia pro ſe, & contra ſe, non autem in foro externo.

An ei credatur, ut teneatur alter à matrimonio abſtinere, & quid ſi jurat, 3.

Sat eſt moralis certitudo, ut poſſit aliud iniri matr. 4.

Judicis arbitrio relinquitur,quæ ſint conjectura, n. 5. & ibi,quid ſi ſtatim reclamet,& juret.Et quid, ſi incontinenti revocet conſenſum,& quando incontinenti, 6.

Quid ſi conjux ſe ſtatim retractans, tranſeat ad religionem, ordines, vel aliud matr. vel totis viribus reſiſtat, 7.

Quid, ſi vir ſit longè diſpar, nec ſtatim ſe retractet, ſed tranſeat ad aliud matr. religionem, aut ordines n. 8. Et quid, ſi non ſit diſpar, juret tamen, & tranſeat ad prædicta, 9.

Apud Indos an ſit ſufficiens conjectura, dicere alterum ſe fictè conſenſiſſe, 10.

Improbatur opinio aſſerens ſufficere ſolam viri confeſſionem ficti conſenſus, 11.

Quid,ſi puella dicat ſe fictè conſenſiſſe metu parentis.12.

An ſit neceſſaria judic. authoritas ad ineundum aliud matr. exiſtentibus his conjecturis ficti conſenſus. 13.

An credatur viro juranti quando conjectura prioris conſenſus ſunt vehementes,vel ſi neget conſenſum, & verba matr. n. 14. & quid ſi uterque neget conſenſum, 15.

Quando propter hanc confeſſionem ficti conſenſus, non liceat alteri, aut conficenti,petere, aut reddere,remiſſivè,n. 16. Poſt quem invenies alia ſummaria.

CUm diſput.præcedentibus traditum ſit, leve dubium valoris matrimonij,deponendum eſſe, grave, & probabile impedire ſolam debiti petitionem certitudinemque ejus nullitatis,impedire prorſus uſum: ſupereſt hac, & ſeq.diſp. tractare, quando merito conjux, certus, quando autem dubius eſſe poſſit. Sunt autem in hac diſp. quatuor quæſtiones agitandæ.I. Quando credatur conjugi aſſerenti fictum conſenſum. II. Quando proteſtatio præmiſſa matrim.ficti conſenſus præſtandi, id probet. III. An dicentis adfuiſſe,ſe impedimentum, teſtimonium, ſi fide dignus ſit, ſufficiat, ut conjux credat, vel dubitet, & abſtineat. IV. Qualis probatio impedimenti dirimentis, ſufficiat ad matrimonium diſſolvendum. 1

Quæſtio I. Quando teneatur conjux credere prius matrimonium irritum eſſe, ob dictum alterius aſſerentis ſe fictè conſenſiſſe, ut ita poſſit aliud inire matrimonium? Sit prima concluſio, ſi tractetur de fide adhibenda viro, reſpectu ſui ipſius: in foro conſcientiæ creditur, ſecus in foro externo,niſi probet.Et ratio eſt quia in foro conſcientiæ tantum agitur de ſalute ſpirituali alicujus & componenda cum Deo conſcientia: in foro autem externo, de adminiſtranda juſtitia actori jus ſuum petenti, & inde eſt, ut in illo ſtetur confeſſioni,pro ſe vel contra ſe, in hoc autem allegatis & probatis: facilè enim juſtitia everteretur, ſi confeſſioni ſoli litigantium ſtandum eſſet. Item quia verba externa ſigna ſunt affectuum cordis, teſte *Ariſt. 1. periherm. c. 1.* at ſigna ſpeciem præſumptionis, & conjecturæ indicans,his enim nominibus *Tullius l. 1. de inventione & Quintilianus l.5.inſtit.orat.c. 9.* ſigna appellant,ſed in foro conſcientiæ locus non eſt præſumptionis, ſed hæc veritati cedit. Tandem, quia nemo ita ſalutis ſuæ immemor præſumitur, ut quærens Deo reconciliari in interno foro,falſum deponat: & ita fatentur omnes,& *Cov.* multos referens *4.decr.1.p.c. 4. §.1.n.9.& 2.p.c.2.n.2. Menoch. de præſumpt.l.præſumptione 77.n.16.& lib.3.præſumpt.1.n. 29. & 37. cum ſequentibus,& conſ.385.n.21.vol. 4.* 2

Secunda concluſio, ſi tractatur de fide adhibenda viro reſpectu mulieris, ut ita teneatur, vel poſſit ei credere aſſerenti ſe fictè conſenſiſſe, ut ſic nequeat eo uti matrimonio & alij nubere: non tenetur regulariter ei neganti ſe verè conſenſiſſe,fidem adhibere. Probatur ex *c. Per tuas. de prob.*ibi. *Nimis indignum eſt juxta legitimas ſanctiones, ut quod quiſque ſua voce lucidè proteſtatus eſt, valeat proprio teſtimonio infirmare.* Item quia veriſimilius eſt modo mentiri quàm in contract.principali.Sic docent *Sot.4.d.30.q.1. §.Sed de facto,Ricard 4.d.27.a.1.q.4.& d.19.a.1.q.3.Palud. 4.d.27.q.2.a1.concl.2.n.5.Adr. 4. q.2.de matr. §. Ad ſecundum,verſ.Forte petes in parvis voluminib.f.394.Victoria ſumma de matr.n.248.Sotus 4.d.27.q.1.a 3.prop.1.verſ. Quo ergo gradatim.Led.2.p.4.q.47.a 2.f.449.col. 2.Veracr. 3.p. ſpec.a.13 concl.1.Palacios 4.d 27.diſp.1.f.566. Barth.à Led. de matr. dub.19.concl.1. & 3. Petr. de Ledeſma de matr. q. 45.n.1. dub. 2 Lud Lop.2.par inſtruct.de matr. c. 39. §. Ex prædictis ſequuntur,Manuel tom ſum,2.edit. cap. 243. nu. 6.* Et ex juriſperitis, *Turrecremata 31.q.2.in ſumma num.* 10. *Roſella Matrimonium 4 initio,Angel.Matrimonium n.* 214. *Sylveſt.Matrimonium 4.quæſt.1. & 2. Navar. ſumma. c. 12. num. 82. Menoch.conſ.385.num.20.vol. 4.* Quod verum eſt regulariter, etiam ſi juret vir fictum illum conſenſum, nam niſi aliæ circumſtantiæ concurrant, de quibus n. 5. & 15. dicamus,non eſt ei credendum.Sic *Richardus ea q.3.* 3

Andr.

Andr. Sotus, Nav. Led. Palacios, Bart. à Ledeſ. Manuel. ibid.

4 III. Concluſio, ea certitudo requiritur, & ſatis eſt, ut poſſit credere mulier, & aliud inire matrimonium, quæ virum prudentem, certum moraliter redderet ficti conſenſus alterius. Quia certitudo metaphyſica haberi nequit, cum ea quæ ab hominis corde pendent, ſoli Deo nota ſint: ergo ſufficit certitudo moralis: hæc autem cum jure definita non ſit, nulla certior regula præſcribi poteſt, quàm ut ſit ea, quæ virum prudentem attentis circumſtantiis occurrentibus certum redderet. Sic *Sylv. Matr. 4. q. 9. d. 3. Nav. ſum. c. 22. Hiſp. n. 77. Lat. n. 76. verſ. 3. Cov. 4. decr. 2. p. c. 2. n 4. Petr. de Led. de matr. q. 45. q. 45. a. 4 fin.* & conſtat ex omnibus Doctoribus citandis, coroll. ſeq. ob conjecturas enim probabiles prudentis arbitrio concedunt facultatem alii nubendi.

5 Hinc 1. Infertur judicis arbitrio committi, quæ ſufficiant conjecturæ certitudinémque moralem faciant: licet enim vir ſtatim reclament, ac jure ſe non conſenſiſſe, poſſunt eſſe ea indicia, ut jure optimo fides ei adhidenda non ſit: ut ſi dignus matr. ſe offerat. Sic *Syl. Matr. 4. q. 1.* credetur tamen dicenti ſe non conſenſiſſe, quando teſtibus probat veriſimilia ſigna ficti conſenſus: ut bene docet *Palud. 2. d. 17. q. 4. a. 2. concl. 4. n. 4.*

6 2. Infertur, eſſe ſufficientem conjecturam, ſi cum vir protulit verba conſenſus, in continenti revocat: poteſt enim præſumi, per errorem ea verba protuliſſe: ſicut *cap. Præterea, de teſtibus eod.* definitur teſtem ſe in continenti retractantem, admittendum eſſe præſumique prius teſtimonium ex errore promanaſſe, Sic. *Ricar. 4. d. 29. a. 1. q 3. Adrianus* quem retuli n. 3. *Turrec. eod. alle. Verac 3. p. ſpec. a. 13. concl. 2.* & addit, vel factis oſtendit ſe non conſenſiſſe ſtatim fugiendo. Et explicat ſtatim, id eſt, non multo tempore tranſacto poſt matrim. initum. Sed non puto in hoc caſu ſufficere, non multum temporis tranſactum eſſe, ſed debet eſſe ita incontinenti, ut potius per errorem, & inadvertentiam, vel lapſum linguæ videantur ea verba prolata: niſi aliæ circunſtantiæ concurrant, quæ fictum conſenſum probent.

7 3. Infertur eſſe ſufficientem conjecturam, ut poſſit uxor alii nubere, ſi vir ſtatim ſe fictè conſiſſe aperiat, aliudque matrim. ineat. Illa enim conſenſus ficti citiſſima manifeſtatio, & ſimul audere aliam uxorem ducere, videntur manifeſtare fictum conſenſum: non enim præſumendum eſt, ſi verè conſenſiſſet, tam cito fore, ut pœniteret, ac tam immemorem ſuæ ſalutis illum eſſe ut auderet ad aliàs nuptias migrare. Sic. *Roſella Matrimon. 2. num. 3. Ang. Matrimonium 2. num. 16. Sylveſt. Matrim. 4. q. 9. dict. 1. Nav. ſum. 22. Hiſp. n. 77. Lat. n. 79. verſ. Titio, Barth. à Ledeſma de matrim dub. 19. concl. 4. Petr. de Ledeſ. de matrim. q. 45. a. 4. fine.* Idem dicendum erit, ſi vir ſtatim declarat fictum conſenſum, & tranſeat ad religionem: quia non præſumendum eſt eligentem ſtatim adeo perfectum, ſæculóque renunciantem, ſcelus admittere velle, ut fraudet uxorem debito matrimonio, aliúdque irritum ipſa ineat, ſi conſenſus non fuerit fictus. Sic *Roſel. ibi, Sylv. ea. q. 9. d. 3. Nav. & Petr. de Led. ibi,* addúntque hi duo: & bene, idem eſſe de viro ad ordines ſacros promoto: quia pariter eſt ſtatus incompatibilis cum priori matrim. Idem aſſerunt *Angel. ibi, & Sylv. eo. dict. 3.* ſi vir ſtatim fictum conſenſum patefaciens, totis viribus recuſet prius matr. Sed melius cæteri dicunt requiri ut tranſeat ad ſtatum incompatibilem: & *Roſella* dicit aliàs non eſſe tutum dare facultatem fœminæ alii nubendi.

8 3. Infertur, eſſe ſimiliter ſufficiens judicium, ſi vir aſſerens ſe fictè conſenſiſſe, ſit longè diſpar, ita ut prudentis arbitrio vix credi poſſit eum illam duxiſſe. Sic *Roſella Sylveſt. d. 2. Angel. Nav. Barth. à Led. P. de Led. alleg. n præced. Victoria ſum. de matr. n. 249. Sot. 4. d. 27. q. 1. a. 3. prop. 1. verſ. Quo ergo gradatim. Men. de præſumpt. l. 3. præſum. 1. n. 35. & conſ. 385. n 20. vol. 4.* & valdè favent *Cov. 4. Decr. 2. p. c. 2. n. 4. Pala. 4. d 28. diſp. 2. f. 628. col. 4. fi.* aiunt enim conjecturas probabiles ficti conſenſus ut poſſit mulier tutè alii nubere, tribuere generis, divitiarum, ſtatúſve conditionem valdè diſparem. Idem erit, ſi vir ad religionem tranſeat. Sic *Roſell. Sylv. d. 3. & Nav. ibi* qui addit idem eſſe, ſi is vir ordine ſacro initietur. Viro autem non promoto ad alium ſtatum, non eſt tutum fœminæ ad alias tranſire nuptias; cum paſſim exempla virorum qui cæco amore capti nuptias valdè impares celebrant, ſuppetant. Sic *Roſella, Sylv. Nav. Barth. à Led. ibid.*

5. Infertur, eſto non inveniatur ea diſparitas, & poſt temporis intervallum fictus conſenſus detegatur à viro, ſi id juramento confirmet, & ex vitæ ejus qualitate probabile ſit eum non pejerare, quia ſolitus eſt quotannis ſacramenta recipere, bonorúmque familiaritate uti, & ſimul aliam uxorem ducat, vel religionem profiteatur, vel (ut addit *Navar.*) ordinem ſacrum aſſumat, eſſe ſufficiens indicium ficti conſenſus. Quia non eſt veriſimile eum velle, in re tam gravi, ſibique & uxori adeo pernicioſa mentiri. Sic *Roſella, Sylv. d. 3. Navar. allegati, n. Led. 2. p. 4. q. 47. a. 2. fol. 449. col. 2. §. Sed quid faciendum.* Immo latius loquitur *Adrianus 4. de matr. q. 2. §. Ad ſecundum, verſ. Fortè in parvis vol. 394.* ait enim, etſi poſt longum tempus vir patefaciat fictum conſenſum, ſi prius perditis erat moribus imbutus, & jam à cœpto tramite deſtiterit, pœnitentiæque anteactæ vitæ ſigna præbuerit, eſſe ſufficiens ſignum ficti conſenſus. Sed credo magna debere eſſe hujuſmodi ſigna & talia ut vir prudens omnino acquieſcat, & rariſſimè hoc ſufficere. 9

Apud Indos autem, ait *Veracruz 3. p. ſpecul. a. 13. concl.* probabile eſſe, attenta eorum conditione, & conſuetudine facilè conſentiendi fictè, ſi alter dicat ſe fictè conſenſiſſe, aliúdque matr. ineat, poſſe alterum fidem adhibere, & ad alias nuptias tranſire, ſi certò non norit eum mentiri, ſed conjecturas habet, ut poſſit dubitare, an verum dicat: ut quia amore nimio, vel aliquali timore, vel modica deliberatione verba matr. protulit. Sed ego non auderem facilè hanc licentiam illis concedere, ſunt enim barbari, & veluti rationis expertes, & ſicut facilè conſentient fictè, ſi facilè mentiuntur: unde oportet eos eſſe probatæ vitæ, ut diximus n. præc. ut eis fides adhibeatur. 10

Et his fit non eſſe credendum *Tabiena Matrimonium 2. q. 7. n. 8.* ubi abſolutè dicit, poſſe conjugem credere alteri aſſerenti fictè conſenſiſſe, & maximè ſi ad aliud tranſeat matrimonium: & ob hanc ſolam aſſertionem poſſe aliud matrimonium inire. Sed hoc non eſt verum niſi aliæ circumſtantiæ dictæ concurrant. Illa enim ſimplex aſſertio non induceret virum prudentem, ut in re tam gravi plenam fidem adhibeat. 11

6. Infertur ſi puella nedet verum conſenſum ſe præſtitiſſe, veriſimilibus conjecturis metum patris comprobans, eſtque honeſtæ vitæ, & alii nubit, ſufficientem eſſe conjecturam, ut poſſit vir aliam ducere. Sic *Sot. 4. d. 27. q. 1. a. 3. propoſit. 1. verſ Quo ego gradatim, Bartholomæus à Ledeſm. dubio 19. de matr. concl. 3.* Et intelligo non de metu cadenti in virum conſtantem, quia tunc fruſtra aliæ conjecturæ exigerentur, cum matrimonium eſſet irritum, quamvis fœmina verè conſenſiſſet. 12

Rogabis autem, utrum concurrentibus dictis circumſtantiis ficti conſenſus, licitum ſit abſque judicis authoritate, matr. priori ſpreto, ad aliud tranſire? Dic hodie vix poſſe contingere caſum, ut id liceat (ut bene dicit *Manuel 1. tom. ſum. 2. edit. c. 243. n. 6.*) quia cum debeant matrimonia coram parocho, & teſtibus celebrari, & parochos contrahentium nomine teneatur in libro ad id deſtinato ſcribere, ſcandalum ſequetur, niſi prius matrim. publica eccleſiaſtica authoritate irritum declaretur. Et ſi prius matrim. probari nequit, quia parochus & teſtes obiere, nec liber in quo nomina contrahentium ſcripta ſunt, comparet, poterit tuto in loco longinquo, ubi ſcandalum non eſſet, concurrentibus prædictis ficti conſenſus circumſtantiis, alter conjux aliud contrahere matrimonium: (ut bene *Enriquez l. 11. de matrim. c. 12. n. 4. Barth. à Ledeſm. de matri. dub. 19. fin.*) poteruntque etiam hodie prædictæ conjecturæ 13

Digitized by Google

jectura deſervire,ut ex eis judex Eccleſiaſticus,coram quo lis agitanda eſt,deprehendat fictam fuiſſe conſenſum.

7. Infertur, ſi conjecturæ prioris conſenſus ſint vehementes, quia non eſt notabilis diſparitas, nec tam veriſimilis metus adfuit,& talibus verbis, & modo vir conſentiat, ut arbitrio prudentis non poſſit uxor non credere, verè maritum conſenſiſſe,nec tenetur, nec poteſt credere,licèt vir juramento neget conſenſum:ut dixi n. 3. fine. Sic *Sotus*, *Barth. à Led.* ubi eos retuli *n.12. Men. de præſ. l. 3. præſ. 1. n.35. & conſil. 385. n. 20 vol.* 4. Similiter ſi alter non tantum neget verum conſenſum,ſed etiam verba cōſenſum exprimentia,alter conjux certus de verbis prolatis non poterit aliud matrimonium inire, ſicut enim alter mentitur negando verba, poteſt præſumi veritatem conſenſus negando,cum mentiri. Sic *Veracr. 3. p ſpec. a 13. concl. 4. Barth. à Led. de matr. dub. 19. concl. 1. fin.*

15 Utrùm autem diſſenſus in matrimonio probatur utriuſque conjugis confeſſione, aſſerentis ſe ficte conſenſiſſe? Negant *Pal. 4 d. 27. q. 2. a. 5. n. 28. D. Ant. 3 p. t. 1 c. 19. paulò poſt princip.* Et poteſt probari quia non ſatis eſt confeſſio impedimenti dirimentis,facta ab utroque conjuge,ad matrimonium diſſolvendum.Sed meo judicio longe diſpar eſt ratio:quia cætera impedimenta poſſunt alia via probari,cum externa ſint:diſſenſus autem, cum in corde lateat, non poteſt alia via probari, niſi per conjugum confeſſionem,licèt conjecturæ aliæ poſſint adhiberi:& ideo admittatur facilius in hoc caſu utriuſque conjugis confeſſio. Et ita *Bald. l. fin. n. 21. C. de her. inſt.* affirmat diſſenſum in matrimonium probari utriuſque conjugis confeſſione:quod benè *Greg. Lop. l. 5. verb. La Yglesia tit. 2. p. 4.* dicit forte procedere niſi colluſionis præſumptio adeſſet,

16 Quando autem ſtante prædicta conjugis confeſſione ficti conſenſus,non liceat alteri,vel confitenti, reddere,aut petere,dixi diſp. 41. n. 52.

SUMMARIUM.

An proteſtatio qua alter conjux ante matrimonium, proteſtatus eſt ſe per nulla verba conſentire:prodeſt diſſenſui:referuntur dua opiniones n. 17. & 18.

Probat ſi fiat altero ſciente, & conſentiente, & item in omni contractu, pendenti ex duorum voluntate, 19.

An ſatis ſit ſi altero præſente & tacente fiat proteſtatio, 20.

Quid,ſi præmiſſa proteſtatione, altero ſciente, & conſentiente, ſequatur copula,videatur à proteſtatione receſſum, & præſumatur conſenſus in matrimonium & quid poſt Trid. 21

An quando eſt juſta cauſa non intimandi proteſtationem valeat non intimata ut propter ſcandalum,vel metum,& qualis metus eſſe debeat? & quid,ſi à quodam tertio incutiatur, 22

Quid,ſi ſequatur copula,poſt proteſtationem clam ex juſta cauſa factam, 23.

An quid hæc conferant pro foro interno,& externo, an ſcilicet, hæc proteſtatio excuſet ficte conſentientem, ne verè conſentire teneatur; 24.

Poſt quem ſunt alia ſummaria.

Quæſtio II. An proteſtatio qua alter conjux proteſta-
17 tus eſt,ante matrimonium,ſe nolle per quæcumque verba poſtea à ſe dicta matrimonium contrahere, ſit ſufficiens diſſenſus indicium? Quidam affirmant. Sic *Io. And. c. Tua, de ſp. n. 13. Bald. conſ. 1. de his quæ vi. Barb. conſ. 60. n. 8. ad fin. lib. 1. Ant. Gab. tit. 2. comm. lib. 14. verb. Proteſtatio, fol. 248. col. 2. in mea edit* additque prodeſſe hanc proteſtationem altero ignorante factam: & ex Theologis, *Petr. de Ledeſm. de matrim. q. 45. art. 4. fin. Manuel 1 to. ſum. 2. edit. c. 243. n. 6.*

Alii verò dicunt eam proteſtationem non prodeſſe; ſed
18 adhuc præſumi ab ea receſſum eſſe,matrimonio poſtea inito. Sic *gl. c. Tua, de ſponſ. verb. Mulierem, Guill.* quem refert & ſequitur *D. Ant. 3. p. t. 1. c. 19. §. 1. Tab. Matr. 2. q. 7. n. 8. Nav. ſum. c. 22. Hiſp. & Latinè n. 78.* & addit *Hiſpanè*, licèt poſt proteſtationem copula ſequuta non ſit.

Cæterum diſtinguendum eſt ſic, ſi ea proteſtatio fiat
19 altero conjuge ſciente,& conſentiente, valet, & per eam receſſum videtur à conſenſu ſequenti, nec præſumetur matrimonium:ſi verò fiat altero ignorante, aut ſi ſcivit, diſſenſit proteſtationi, nihil prodeſt, ſed per ſequentem conſenſum videtur ab ea receſſum. Probatur prior pars, quia cum alter conſenſit,videtur cedere juri ſuo, & nolle contrahere matrimonium: poſterior verò pars, probatur, quia matr. eſt contractus ex duorum voluntate pendens,id autem generale eſt in omni contractu hujuſmodi,ut proteſtatio alterius nihil juvet, niſi altero ſciente & conſentiente facta ſit, *l. fin. §. item ſi prædixit, cum gl. ff. nautæ caup. c. Cumana*, cum *gl. & c. in Geneſi, de elect.* & plene notatur per *Bar. Jaſ. & DD. l. Non ſolum, §. Morte, ff. de nov. op. nunt.* & per *Io. And. l. reg. In generali, de reg. jur. in 6. Pan. c. Tua, de ſponſ. n. 9. Nov. c. Nullam 18. q. 2. n. 14. quod eſt commentarium. 3 de reg.* ergo talis proteſtatio ficti conſenſus, alteri non intimata nil prodeſt. 2. quia proteſtans faciendo actum contrarium proteſtationi videtur ab ea recedere,& ſimpliciter conſentire, *l. Cum in plures §. Locator horrei, ff. locati, & ca Sollicitum, de appel.* & eleganter *Jaſ. l. Non ſolum, §. Morte, n. 14 ibi Ant. Rub. n. 124. ff. de nov. oper. nunc.* ergo non prodeſt proteſtatio. Ita tenent *Innoc. c. Veniens l. 2, de ſponſ. n. un. Ant. c. Tua, eod. tit. n. 16. Anch. n. 8. Abb. n. 9. Alex. de Nevo n. 15. præp. n. 2. fine. Fel. c. Cum M. de conſt. 78. & ibi Ripa n. 86. Brunel. de ſponſ. concl. 10. n. 11. Cov. 4. decret. 2 p. c. 2. n. 3; Maſcard. de probat. concl. 1248. n. 12.* ubi alios refert: *Matienzo l. 5. recop. tit. 1. rubr. gloſſ. 1. n. 66. Lancelotus inſt. juris can. lib. 2. tit. de nuptiis, verb. Judicari.* Et ex Theologis. *Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matrim. c. 39. §. Præterea, ut juriſtis.*

Et quamvis non conſtet apud Authores,an ſatis ſit conſenſus tacitus,quando ſcilicet altero præſente, & tacente, 20
fit proteſtatio,ut per eam videatur à futuro conſenſu receſſum:vel exigatur expreſſus ait notant multi,quos refert *Cov. 4. decr. 2. p. c. 2. n. 3. & Nav. c. Nullam, 18. q. 2. n. 14.* ait in dubio non videri conſenſum, ſi proteſtatio alteri noceat. At in matrimonio benè docent *Cov. ibi, & Matienzo n. præc. alleg.* requiri expreſſum, ne tantum ſacramentum illuſione,& levitate contrahentium tractetur. Nam & in cæteris actibus,ut proteſtatio valeat,expreſſum conſenſum deſiderari tradunt *Bart, Alex.* & communis,quos ibi refert *Cov.* Quare non eſt audiendus *Ant. Cucus l. 5. inſt. major. tit. 12. n. 163.* dicens ſatis eſſe in matrim. altero præſente, & tacente proteſtationem fieri.

Intellige tamen priorem partem, ut proteſtatio facta 21
altero conſentiente valeat: niſi poſtea copula ſequuta ſit, tunc enim videtur omnino proteſtatione receſſum: & præſumetur matrimonium. Probatur ex *c. Per tuas, de conditio appo.* ubi contracto matrimonio ſub conditione nondum impleta, & ita nondum exiſtente perfecto conſenſu,recedi à conditione dicitur; & perfectum conſenſum effici,copula ſequuta. Et *c. Inſuper, qui matr. accuſ. poſſ.* allegabat mulier teſtibus comprobare nitens diſſenſum:& tamen non auditur,quia poſtea permiſit copulam,per quam à diſſenſu videtur receſſiſſe. Sic *gl. d. c. Per tuas, verb. Præſumendum, Inn. c. Veniens, el. 2. n. un. de de ſponſal. Ant. Anch. Abb. Al. de Nevo. Fel. Cov. Matienzo Lud. Lop.* ubi n. 19. allegati ſunt, 1 *Sylv.* alios referens, *Matrimonium 4. q. 11. Roſella Matrimonium 4. n. 11.* Nav. *ſum. Latina c. 22. n. 78. Greg. Lop. l. 3. t. 1. p. 4. verb. Conſella, Meno.* multos alios referens, *de præſumpt. lib. 4. præſ. 1. n. 15.* Et ratio hujus præſumptionis eſt,ne inducatur turpitudo proteſtantis,& peccatum in ea copula:delicti enim præſumptio omnino vitanda eſt *l. Merito, ff. pro ſocio.* Quamvis contrarium teneat *Præpoſ. c. Tua, de ſponſ. n. 2.* dicens non ratificari per illam copulam. Cujus opinio quamvis jure communi vera non eſſet, hodie tamen attento *Tridentino ſeſſ. 24. de matrim. cap.* 1. veriſſima eſt:quia cum jam per illam copulam matrimonium ratificari non poſſit,ut benè ait *Matienz. ibid*, ita evitari non poſſit delictum illius copulæ fornicariæ, ceſſabit omnino matrim. præſumptio:ut in ſimili probavi l. 1. diſput. 26. num. 12. Si tamen nullitas matrimonii illius quod coram parocho,& teſtibus fuit celebratum, ita occulat fuit, ut in foro externo probari non poſſit habebit locum doctrina communis: quia hodie poteſt ratificari matrimonium illud,copula affectu maritali ſicut jure anti-

quo eadem convaleſcebat:ut probavi hoc 2.diſp.37.n.14.

22 2.Intellige aliam partem , ut non valeat proteſtatio altero non conſentiente præmiſſa , ut intelligatur quando doloſè facta fuit,id eſt,citra juſtam cauſam : ſecus ſi cauſa juſta adeſſet,ut ſi quis metu cogatur matrimonium inire,& clam proteſtetur ſe minimè conſentire, valebit proteſtatio,nec ab ea videtur receſſum:ut colligitur ex *c. Lotarius* 31.*q.*2.*& c.Ex c.*1.*de his quæ vi.* & docent *ibi gloſſ. verb.Præpoſ.Innoc.ibi n.*3.*Card.fine, Abb.n.*14. *Hoſt. c. Tua, de ſponſ.fin* ubi *Io.Andr.n.*14.*Ant.n.*16.*Card.fine* , *Abb. n.* 9.*Anch.n.*8.*Henr.n.*4.*Alex.de Nevo n.*13.*Præp. n.* 2. *Paul. conſ.*45 *n.* 2. *li.* 1. *Ripa c. Cum N.n.*115. *de conſt.*ubi *Fel.n.* 78.*& ſeq.Gerar.ſing.*81.*Berojus conſ.*25.*n.*9.*li.*1. *Sylv.Matrim.* 4. *q.* 11. *Tab. Matr.*2. *q.n.* 8. *Nav.ſumm.c.* 22.*n.*78. *Maſc.de prob.concl.*1248.*n* 13.*Lancel.inſt.jur.can.l.*2.*tit de nupt. verb. judicari.* Et ex Theologis , *Enriq. lib.* 11. *de matr.c.*11.*n.*4. *comm. lit.* Y & conſtat ex deciſione *Dyn.l. Qui in aliena,*§.*fi.ff.de acq.hær.* ubi dicit cautelam eſſe, ut timens fore ut cogatur per potentem ei vendere fundum, clam coram teſtibus proteſtetur diſſenſum:hæc enim proteſtatio efficiet ut venditio nulla ſit:& quamvis *ibi Bart. ad fin.*reprehendat Dynum , eo quod cùm venditio pendeat à duorum voluntate , debet proteſtatio notificari alteri *Bald.* tamen,*Angel.Immola ibi* , defendunt Dynum : reſpondentque id fallere,ubi juſta cauſa proteſtandi concurret. Quod idem docet dicens eſſe receptam traditionem,*Natta conſ.*451.*n.*22.*li.*2.*Rim.con.*361.*n.*86.*li.*4. *Soc. & Dec.* quos refert & ſequitur *Ant.Gabr.tom.* 2. *commun. in mea edit.l.*14. *verb. Proteſtatio,f.*248.*col.* 2.*Aut Cucus lib.*5.*inſt.major.*22.*n.* 165.Debet tamen metus hic eſſe cadens in virum conſtantem, aliàs proteſtatio illa clancula non juvabit.Sic *Inno.c.*1.*de his quæ vi,n.*3.*Card.fine* , *Abb. n.*14.& irrita metum reverentialem,ſufficientem nõ eſſe, juvet proteſtatio,niſi minæ,vel verbera accedant, quia aliter non eſt cadens in virum conſtantem : docent *Dec. c. cauſam matrimonii,n.*21.*de offic.del.Padil'a* multis allegatis *l.Interp.n.*18.*c.de tranſact.Salzedo ſuper regulam Bernard. Diaz.*532.*ampliat.*2. Similiter erit cauſa juſta proteſtationis clandeſtinæ , vitatio ſcandali imminentis: ut tradunt *Sylv & Nav.proximè citati.*Sed dicet tradita de metu, vera eſſe quando proteſtatio fit adverſus eum, quem metum illaturum,timetur:ſecus quando adverſus tertium, qui metũ non infert : tunc enim cum culpa careat,ei notificanda eſt proteſtatio ne culpæ immunis damnum patiatur:ut benè declarant *Alex l.Qui in aliena,*§ *fi.n.*5.*ad fin.de acq hær & conſil.*16.*n.*11 *lib.*3.*Decius l.pacta noviſſima n.* 12. *C. de pactis,& c.Cum M.n.*21.*ad fin.de conſt. & c. Cauſam matr. n.*5.*de offic.deleg.& conſ.*219 *n.*5.*ad fin. Curt.jun. conſ.* 126. *n.*6.& ex profeſſo defendit *Aymon.conſ.*378. *a n.* 9. *lib.* 3. *Flaminius de reſign. benef. lib.* 13. *q.* 1. *num.* 197. limitans quando alter ignoravit metum illatum eſſe à tertio. Sed reſpond.quicquid ſit de hoc , hanc declarationem non habere locum in matrimonio,quia cum ſummam libertatem petat , *c.Cum locum* , *de ſponſ.* irritatur metu graviſ. quocumque illato.

23 Hæc autem II.limitatio intelligenda eſt , niſi proteſtatione ex cauſa juſta præmiſſa,ſequatur copula:adhuc enim videbitur à proteſtatione receſſum.Sic *Hoſtienſ.Joan. Andr. Ant.Anch.Henric.n.*5.*Alex.de Nev. n.* 14. *Abb. Fel.Sylv. Tabiena,Lancel.n.præc.allegati. Adrian.*4.*q.* 3. *de matrim. dub.*8.*Nav.ſum.Hiſp.c.*22.*n,*78.*Greg.Lop.l.*3.*verb. Carnalmente,p.*3. Quid autem ſit hodie poſt Tridentinum dixi n.21.fine.

24 Tandem obſervadum eſt , hæc omnia de proteſtatione tradita,deſervire foro externo:nam in foro interno , deficiente vero conſenſu non erit matrimonium. Poſſe tamen deſervire foro interno,ut excuſetur hic fictus contrahens, ratione proteſtationis, præmiſſæ ab habendo vero conſenſu , in caſibus in quibus fictè conſentiens tenebatur conſentire:de quibus latè lib. 1.tota diſputat. 10. & ſeq excuſabitur enim in foro interno in caſibus in quibus prodeſt proteſtatio in foro externo, juxta tradita : ſecus quando in illo foro non excuſatur. Et ratio eſt , quia quando non juvat proteſtatio, proteſtans eſt in dolo, & culpæ reus,quando autem juvat , culpa vacat.

SUMMARIUM.

An ob teſtimonium unius jurantis interfuiſſe impedimentum dirimen licèt ſit amicus,vel ſit fama,vel ſit parochus , teneatur conjux credere, & à matrimonio abſtinere , 25. *Vel diligentiam adhibere*, 26.

An teneatur tunc dubitare,vel ſi fama ſit impedimenti , & tanquam ſi dubitaret ſe habere , 27.

Si diligentia adhibita nihil invenit , poteſt deponere dubium, 28.

Quid ſi audivit à non fide dignis , 29.

Poſt quem invenies alia ſummaria.

Quæſtio III. An teſtimonium alicujus teſtificantis impedimentum dirimens,tenetur conjux à matrimonio contracto abſtinere,impedimentúmque credere,vel de eo dubitare?Prima concluſio,non tenetur credere,licèt audierit à fide digno juranti , licèt ſit amicus , vel proprius parochus : quia dictum unius non inducit credendi neceſſitatem:ad id enim oportet eſſe duos, *c.Cum à nobis, de teſt.& atteſtat.* Sic *Vervecius* , quem refert & ſequitur *Sylveſt. Matrim.*6.*q.*8.*Roſella verb.Impedimentum, imped.* 1. *n.* 17. *Ang.Matrim.*3.*imp.*18.*n.*4.*Nav.ſumma,c.* 22. *Hiſp. a.* 81. *Lat.n.*82 *Lud.Lop.*1.*p.inſtr.c.*81.*fi.* & idem , eſt quando audivit eſſe publicam famam Sic *Vervecius* , *Roſell. Ang. Sylv.Nav.ibi:*ſed *Sylv.& Ang.*dicunt non teneri ſub mortali credere , unde videntur innuere teneri ſub veniali: quod clarè fatetur *Roſell.ibi.*Sed meliùs *Nav.*abſolutè dicit non teneri credere propter rationem dictam , & quia eſt in maximum ſui præjudicium.

II Concluſio,tenetur hic diligentiam adhibere ad aſſequendam veritatem:quia aliàs eſſet ignorantia affectata, negligerétque rem valde neceſſariam ſuæ saluti, manerétque anceps de matrimonii valore , & ſic dubius an res ſit ſua,illam retineret.non adhibendo diligentiam ad dubium vincendum.Sic *Sylv.Vervecius,Ang.Roſ.Nav.Lud. Lop. n. præc.citati:idem Tab.matr.* 4.*fi.* 25

III.Concluſio , dum hic non adhibet diligentiam , tenetur dubitare de matrimonii valore,& ſic gerere ſe tanquam conjugem dubium,qui juxta ſupradicta, quam diu diligentiam non adhibet,tenetur reddere,non tamen poteſt petere.Prob quia id teſtimonium,vel fama meritò virum prudentem dubitare cogeret. Pro hac ſententia eſt *gl.c.Inquiſitioni , de ſent. excomm. verb. Probabili* , ubi explicans illum textum,quando eſt conſcientia probabilis, & diſcreta,poſſe alterum conjugem reddere , non tamen petere,inquit,probabilis & diſcreta eſt,ut faciat dubium, ut quia mulier vidit virum conſanguineum , in locis ſuſpectis,& hora ſuſpecta,ſolum cum ſola,vel è contra : vel eſt publica impedimenti fama:hæc *gloſſ.* fama enim juſtam credulitatem inducit,ut benè *Bart.*quem refert.& ſequitur *Abb.c. Cum cont. de reſcript. num.* 4. & multi alii quos *addit.ad Abbatem* refert, *ibi gloſſ. ſuper verb. Fama*: cum autem teſtis fide dignus plus probet quàm fama ille enim ſemiplenè probat,ſecundùm omnes : hæc autem ſecundùm multos non ſemiplene probat , niſi aliis adminiculis aſſocietur:& licèt alii contrarium ſentiant , ſcilicet ſemiplene probare:ſaltem id eſt ſub opinione , ut poteſt videri in *Maſcard.de probat. concl.* 753. *n.*5. *&* 6. ergo à fortiori dictum teſtis fide digni ſufficiens erit , ut conjux dubitare teneatur.Idem colligitur ex DD.allegatis n. 25. & 26.ſi enim id teſtimonium non eſſet ſufficiens ad reddendum conjugem dubium , non teneretur inveſtigare veritatem , ſed poſſet conſcientiam deponere : ſicut dicemus num 29.poſſe facere,quando audivit à perſonis non fide dignis. 26

IV.Concluſio , ſi diligentia ſufficienti adhibita , nihil invenit, poteſt tutè conſcientiam deponere : quia jam non habet juſtam dubitandi rationem : & ita poteſt ſuam poſſeſſionem meri. Sic *Vervecius, Sylv. Ang. Lud. Lop.n.* 25.*alleg.Nav.ſum.Hiſp.c.* 12. *n.* 82. 27

Ultima

29 Ultima concluſio, ſi audivit à perſonis non fide dignis, poteſt conſcientiam deponere, nec ea eſt ſufficiens dubitandi ratio. Sic *gloſ. c. Inquiſitioni, verb. Levi, de ſentent. excomm. Verveccius, Angel. & Sylveſt. allegati n. 25.*

SUMMARIUM.

An ad probandum impedimentum, ut diſſolvatur matrimon. debeant eſſe teſtes, omni exceptione majores, n. 30

Quid, ſi probatur impedimentum conſanguinitatis, n. 31.

An ſatis ſit fama, n. 32. Et quid, de utriuſque conjugis fatentis impedimentum confeſſione ſive pro matrimonio ſive contra ſtent. licèt fama concurrat, n. 32.

Quid, ſi alter ſtans pro matrimon fateatur impedimentum, & ſi illius fama, n. 34.

Quid, ſi abſque fama uterque conjux pro matrimonio, vel alter pro illo ſtans fateatur impedimentum n. 35. & ibi judicis arbitrio relinquitur, quando hac confeſſio ſatis ſit.

Quid, ſi non agatur de diſſolvendo matrimonio, quoad vinculum, ſed quoad torum, an ſufficiat confeſſio alterius conjugis n. 36.

An contractum eſſe matrimon. probetur confeſſione conjugum, etiam ad evitandam pœnam concubitus, n. 37.

30 Quæſtio IV. Qualis probatio impedimenti dirimentis exigatur ad matrimonium legitimè contractum diſſolvendum? Sit concluſio, quamvis ad impedimentum matrimonium ne contrahatur, ſatis ſit teſtis, vel fama: ut latè probavi l. 1. tota diſp. 71. at verò ad ipſum diſſolvendum, duo teſtes omni exceptione majores deſiderantur: quia eſt cauſa graviſſima, in eáque de magno præjudicio agitur. Habetur expreſſè *c. 1. de conſangu.* ubi id docent omnes, *Sot. 4 d 41. q. unic. a. 5. concl. 3. Cov.* cum aliis quos refert. *4. decret. 2 p c. 8. §. 12. n. 7. & 8.* ubi optimè tractat qui hac in re dicantur teſtes omni exceptione majores: *Maſcard. de probat. conc. 1035. n. 19. Perez l. 5. ordin. t. 1. l. 3. fine.*

31 Excipe niſi agatur de diſſolvendo matrimonio ratione conſanguinitatis: tunc enim ſunt legitimi teſtes, parentes, & conſanguinei, *c. Super eo, el. 2 de teſtib. c. Videtur, qui matrimon. accuſ. poſſ.* ubi ea ratio traditur, quia conſanguinei præſtantius cæteris parentelam norunt. Sic *cum aliis Maſcard. d. concl. 1035. n. 20.*

32 Hinc infertur non ſatis eſſe famam impedimenti, *c. Si duo. 35. q. 6.* Et ratio eſt clara, quia oportet impedimentum plenè probari, at fama ad ſummum ſemiplenè probat. et hoc eſt ſub judice ut dixi num 27. Sic *Maſcard. cum aliis ea concl. 1035. n. 21.*

33 2. Infertur, licèt ad ſponſalia diſſolvenda ſatis ſit confeſſio utriuſque ſponſi, ut diximus l. 1. diſp 72. n. 2. verum ad diſſolvendum matrimonium minimè ſufficere, ſi uterque conjux non ſtans pro matrimonio, id eſt, petens id diſſolvi, fateatur impedimentum dirimens. quia in cauſa matrimonii non ſtatur litigantium confeſſioni, *c. Super eo, de eo qui cogno. conſanguin.* Item quia cum non ſit in eorum poteſtate matrimonium diſſolvere, ſicut eſt dirimere ſponſalia; non eſt eorum confeſſioni circa matrimonii diſſolutionem, ſtandum, ſicut ſtatur in ſponſalibus. Sic *Hoſt. ſum. t. de eo qui cog. conſang. n 3. Abb. d. c. Super eo, n. 5. fine, & ibi Alex. de Nevo, n. 13. Brun. de ſponſal. concl. 29. in princ. Nav. l. 4. conſiliorum in 1. edit. de ſponſ. conſ. 8. n. 3. Men. de arbitr. l. 2. centur. 2. caſu 103. n 8. Maſcard.* alios referens, *de probat. conc. 1035. n. 29.* Et ex Theologis, *Sot. 4. d. 41. p. unic. a. 5. conc. 3. Veracruz 3. p. ſpec. a. 8.* Quod verum eſt, licèt fama impedimenti cum tali confeſſione concurrat. Quia confeſſio ea cum ſit in conſentientium favorem, nihil probat, & fama, per ſe non ſatis eſt. Sic *Abb. Alex. de Nevo, Maſc. n. 22. Veracruz proximè allegati.* Dixi conſultò, ſi confeſſio fiat à conjugibus non ſtantibus pro matrimonio: ſi enim pro illo ſtent, quia non petunt matrimonium diſſolvi, ſed in eo perſeverare volunt, judex autem ex officio inquirit, vel tertius accuſat, tunc confeſſio utriuſque ſimul cum impedimenti fama ſufficit, *c. Si duo, 35. q. 6.* Sic docet *ibi Arch. Abb. d. c. Super eo n. 6. & 7. & ibi Alex. de Nevo. n. 14. Covar. 4. decr. 1. p. c. 4. §. 1. n. 4. Menoch. d. caſu 103. n. 9. Maſcard.* referens Joann. *Andream, d. concl. 1035. n. 23 Veracrux d. a. 8 & Abb. & Alexand. de Nevo* reprobant Abbatem antiquum, & Antonium ibi dicentes hoc non procedere, quando impedimentum eſt conſanguinitatis.

Immo ſufficienter probat, ſi fiat confeſſio ab altero ſtante pro matrimonio, & adſit impedimenti fama: ut tenent multi quos refert *Men. de arbitr. l. 2. cent. 2. caſu 103. n. 10.* illoſque ſequitur. Et quamvis *Ant. c. Super eo, de eo qui cogno. conſ. & ibi Alex de Nevo, n. 15.* limitent, niſi conjux ille turpitudinem ſuam alleget. At bene improbant hoc, *Archid c. Si duo, 35. q. 6. Abb. d. c. Super eo fin. Maſcardus. de probat. concl. 1035. n 28. Veracruz 3. p. ſpec. a. 8.* Quia quoties de animæ periculo tractatur, allegans propriam turpitudinem, eſt audiendus: & ex alia parte, cum hic velit matrimonium conſiſtere, non præſumitur in proprium caput eum falſum confiteri. 34

Quinimo ſi uterque conjux ſtans pro matrimonio, fateatur impedimentum, ſatis eſt dirimendum matrimonium, licet fama impedimenti non concurrat: veriſimile enim non eſt velle contra ſeipſos falſum deponere, *l. fi. C, de arbitr. tut.* Sic *Abb. d. ca. Super. eo, n. 7. Brunel. de ſponſal. concl. 29. n. 4. Maſcard. ea concl. 1035. n. 31. Veracruz d. a. 8.* Et hac ratione ducti, multi docent ſufficere etiam confeſſionem alterius conjugis pro matrimonio ſtantis abſque fama. Sic *gloſ. c. Atteſtationes, verb. Evaſiſſe, de deſponſ. impub. & alii,* quos refert, & ſequitur *Covar. 4. decr. 1. p. 4. §. 1. n. 4.* niſi (inquit) ſit aliqua colluſionis præſumptio. Sed meritò hanc non ſufficere in re tam ardua, defendunt multi, quos refert & ſequitur *Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 1 n. 9. 10. 11. & 12.* Id tamen obſervandum eſt, ſi præſumptio colluſionis inter conjuges ſit, minimè probare utriuſque confeſſionem: ut bene docent *Abb. d. c. Super eo. d. n. 7. Veracruz d. a. 8.* Propter quod colluſionis periculum relinquitur arbitrio judicis, an talis confeſſio utriuſque conjugis pro matrimonio ſtantis, ſufficiens ſit. Sic *Men. de arbitra. l. 2. centur. 2. caſu 103. n. 9. Maſcard. de probat. concluſ. 1035. n. 31.* 35

Hæc omnia de conjugum confeſſione dixerim, quando tractatur de diſſolvendo matrimonio quoad vinculum, ſi enim de ſolo divortio quoad torum tractatur, ſtatur confeſſioni alterius conjugis contra ſe ipſum prolatæ, *c. Ex literis, de divort. c. Intelleximus, de adult.* Sic *Abb. c. Super eo, n. 5. de eo qui cog. & ibi Alex. de Nevo n. 13. Brunel. de ſponſ. conc. 29 n. 2. Menoch. de arbitr. l. 2. cent. 2. caſu 103. n. 7. Maſc. de probat. conc. 1035. n. 35. Veracruz. 3. p. ſpec. a. 8.* Hoc intelligit *Alex. de Nev. n. 13.* quando is confitens ſtat pro matrimonio. Sed melius *Men. eo n. 7.* cum aliis quos refert, indiſtinctè docet ſtari confeſſioni alterius contra ſe ipſum: ut ſi fatetur ſe adulterium perpetraſſe, concedetur alteri conjugi innocenti jus divortium celebrandi: cum enim hæc confeſſio ſit tantum in confitentis præjudicium, valet. 36

Tandem obſerva; ſi probando matrimonio inter aliquos tractetur, ſtari eorum confeſſioni. Et ratio eſt, quia cum matrimonium ſolo conſenſu contrahatur, *l. Nuptias, ff. de regul. jur. c. Sufficit. 27. q. 2.* ſola confeſſio probat. Sic *Abb. d. c. Super eo, n. 5. Men.* multos referens, *eo caſu. 103. n. 4. Veracr. d. a. 8.* Et à fortiori ſtatur utriuſque confeſſioni dicentis matrimonium contraxiſſe, ad evitandam ſtupri, vel fornicationis pœnam: ut ſi aliqui reperiantur in actu fornicatio, & dicant ſe eſſe matrimo. conjunctos. Sic multi quos refert, & ſequitur *Tiraq. l. 5. connub. gl. 1 p. 5. n. 32. Men.* alios referens, *d. caſu 103. n. 5.* ubi addit cum *Tiraquel. eo n. 31.* hoc verum eſſe quando deprehenſi paris ſunt conditionis: inter pares enim facilius matrimonium præſumitur: conjecturaſque attendendas, an probabiliter matrimonium iniiſſe videantur: quod arbitrio judicis has conjecturas ex perſonarum qualitate perpenſuri, relinquitur. Si autem id matrimon. ſit contra aliud prius contractum, non ſtabitur conjugum confeſſioni, cum ſit in alterus detrimentum. Sic *Abb. dict. cap. Super eo. n. 5. Men. dict. caſu 103. Veracr. 3. q. ſpec. art. 8.* 37

DISPUTATIO XLI.

Qualiter conſtare debeat de alterius conjugis obitu, ut poſſit ſuperſtes alius inire matrim.

SUMMARIUM.

Quid jure civili, & canonico ſtatutum ſit: & an longiſſima abſentia probetur mors alterius conjugis n. 1. & an vitam hominis præſumatur centum annis durare: & explicatur l. fi. C. de ſacroſanct. Eccleſ. eod. n. 1.

An auth. Hodie, C. de repud. ſit correcta quoad hoc jure canonico poſſitque judex punire fœminam ſecundò nubentem, non ſervata ſolemnitate illius n. 2.

Quot quæſtiones ſint diſputandæ n. 3.

Eadem mortis probatio debet eſſe, & profeſſionis alterius conjugis ante matrimonium conſummatum, n. 4.

An requiratur certus nuntius de morte, vel ſat ſit in utroque foro alia moralis certitudo refertur quod m opinionum. & opinio. authoris, num. 6.

Judicis arbitrio relinquitur hæc probatio, n. 7.

Poſſunt teſtes non tacita parte probare hanc mortem, n. 8.

Solvuntur argum. & explicantur cap. Quoniam § Porrò lite non conteſt. & c. Cum per bellicam. 34. q. & l. 8. t. 9. p. 4. n. 9.

Poſt n. 9. invenies alia ſummaria.

1 VAriæ extant juris diſpoſitiones in hac re: ſi enim jus civile inſpiciamus, ſatis eſt ſi mulier quinquennio virum abſentem, de cujus vita prorſus dubitatur, expectet, ut poſſit alii nubere, *l. Uxores, ff. de divor.* quod tempus poſtea ad quadriennium eſt reſtrictum, *l. Uxor. C. de repud.* Sed poſtea hoc omnino correctum eſt per *auth. Hodie, C. de rep. & c. In præſentia, de ſponſal.* ubi ſtatuitur ob nullam abſentiam, niſi alia mortis certitudo adſit, licere alteri conjugi aliud matrimonium inire. Hujus rationem aſſignant aliqui: quia præſumitur vitam hominis centum annis durare, per *l. fin. C. de ſacroſanct. Eccl. ad fi.* ubi, *Unum tantummodo terminum humanæ vitæ imponimus, id eſt, centum metas annorum.* Hanc rationem tradit *Abb. d. c. In præſ. n. 4. Nav. l. 4. conſilior. tit. 1. de ſponſa. in 1. edit. conſil. 15. in 2. conſil. 17.* Et ita præſumi tradunt *Jaſ.* communis, *dict. l. final. Anton. Gabr. t. 2. commun. in mea edit. l. 11. verb. Mors, f. 131. col. 2.* & multi alii, quos & eorum fundamentum refert *Men. de præſumpt. l. 6. præſumpt. 49. n. 9.* Sed hæc ratio non eſt ſolida, quia verius eſt non præſumi vitam hominis eo tempore durare. Quia jus non præſumit quæ rariſſimè contingunt. Et ita multis fundamentis comprobans tenet *Al. noch. d. præſumpt. 49. à n. 1. uſque ad 9.* multoſque alios refert: & ad *d. l. final.* reſpondet *n. 10.* eam legem, & ſimiles tantum probare negativam, ſcilicet jus non præſumere vitam ultra centum annos durare, non autem affirmativam partem. Idem tenet *Covar. 2. var. c. 7. n. 6. verſ. 3. Gutier. 2. pract. q. 7. n. 5.* Unde vera ratio eſt, quia ex longa conjugis abſentia non reſultat certitudo de ejus obitu, ſed tantum incertitudo, & dubium: at quamdiu res eſt dubia & incerta, melior eſt conditio prioris matrimonii poſſidentis. Item, quia nullum eſt periculum abſtinendo, ab alio matrimonio, eſt autem adulterii, contrahendo, ſi forte conjux alter ſuperſtes ſit. Deinde, quia mors non præſumitur, ſed eſt probanda, quilibet enim vivere preſumitur, *l. ult. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* tandem, quia cum mors ſit fundamentum eam allegantis, ad probandum ſuam intentionem, ut animadvertunt *gloſſ. & DD. l. 1. §. Si quis ſe neget, ff. quemadmod. teſtam. aper.* debet probari ab allegante.

2 Aliud extremum decrevit *auth. Hodie, C. de repud.* tempe ut uxor audiens virum in prælio obiiſſe, non prius alii nubat quam per ſe vel per alium adeat belli ducem, iſque juret obiiſſe, aliorúmque teſtimonia recipiat, & poſtea expectet per annum: alias puniri poſſit adulterio. Quod non eſſe correctum jure canonico, & ita ſervandum eſſe docent *Bart. l. 2. §. Si dubitetur, n. 1. ff. quemadmod. teſtam. aper. Anchar. c. Dominus fine, de ſecund. nupt.* & in hanc parte magis inclinat *Greg. Lop. l. 8. tit. 9. p. 4. verb. Algunos.* & videtur clare ſentire *gl. c. Quoniam frequenter, verb. Præſumatur, ut lite non conteſt.* ubi ſtatuens conjecturas quibus uxor viri mortem probare poteſt, addit, *Et aliquo tempore expectaverit, ſaltem per annum, ut auth. Hodie, C. de repud.* Sed dicendum eſt jure canonico correctum eſſe: quia *c. In præſentia, de ſponſal.* tantum petitur certum nuntium de morte haberi. Et ita docent *ibi Innoc. n. unic. Joan. Andr. n. 4. Ant. n. 7. Anch. n. 6. Tancred. Goff. Philippus,* quos refert, & ſequitur ibi *Abb. n. 6. Al. de Nevo n. 8. Fel. d. c. Quoniam frequenter, ſine, Roſel. verb. Imped. impedi. 12. n. 3. Rolandus conſil. 95. n. 12. vol. 3. Jaſ. Lud. dec. Peruſ. 1. & dec. 12. n. 7. Petr. Barboſus conſil. matr. 25. n. 3. vol. 1. Gutier. l. 2. pract. q. 8. n. 5. & 6.* Et *Alex. de Nevo. d. n. 8.* optime reprobat Cardinalem, quem ibi refert dicendum poſſe judicem ſæcularem punire uxorem ſecundò nubentem, non ſervata ſolemnitate illius *auth. Hodie,* ſi poſtea virum priorem vivere appareat. Quia cum jus canonicum licentiam contrahendi ea ſolemnitate non ſervata, concedat, ſublatum eſt in totum jus civile: lex enim civilis cum nihil circa matr. diſponere poſſit, cenſetur prorſus ſublata, ita ut contra illius diſpoſitionem agens, nullius pœnæ reus ſit, quoties canones aliter diſponunt: ut notat *Joa. Andr. c. Statutum, de elect. in 6.*

His præmiſſis: 3. quæſtiones diſputandæ ſunt. I. an requiratur omnimoda certitudo mortis. II. an ſufficiat dictum unius teſtis. III. an ſufficiat fama. 3

Præmittendum eſt, quicquid dicitur de probatione mortis alterius conjugis, dicendum eſſe de probatione profeſſionis factæ per alterum conjugem, ut manens in ſæculo poſſit aliud matrimonium inire, ſi prius conſummatum non erat, vel ſimiliter religionem ingredi, ſi conſummatum erat, quia eadem prorſus eſt ratio. Sic *Sotus 4. d. 37. unic. a. 5. verſic. In primis, Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 243. n. 4. Lud. Lop. 1. inſtruct. c. 83. §. Quia utrum.* 4

Quæſtio I. Utrùm deſideretur certum nuntium de alterius conjugis morte haberi, ut ſuperſtes poſſit aliud matrim. inire: vel ſit probabilitatis moralis, id eſt, ut ſit probabilis cauſa ad credendum judicio ſapientum, duplex eſt ſent. I. affirmat ſatis eſſe hanc probabilitatem moralem: quod ſi opponatur *c. In præſentia de ſponſ.* petens certum nuntium: reſpondent *Ant. Roſel. Sylv. Philiarcus, Barth. à Led. Lud. Lop.* ſtatim referendi, intelligi, ut Eccleſia facultatem concedat aliud ineundi matrimonium; major enim certitudo deſideratur ad hoc, ob ejus authoritatem. Probatur hæc ſen. ex *c. Quoniã, §. Porrò, verſ. Si autem, ut lite non conteſt.* ibi. *Si autẽ de carnali conjugio ſit agendũ tàdiu alteruter conjugũ expectetur, dònec de ipſius obitu veriſimilis præſumatur:* ergò ſufficiunt veriſimiles mortis præſumptiones. 2. ex *c. Cum per bellicam. 34. q. 2.* ibi. *Nec tamen culpabilis judicetur, qui perſonam ejus mariti qui jam non eſſe exiſtimabatur, aſſumpſit.* Ubi loquitur textus de uxore ſecundò nubente, dicitque eam excuſari ob credulitatem mortis viri. 3. Quia adulterium non admittitur ſine dolo, *l. pen. ff. de adu.* qui abeſt, cum probabilis credulitas mortis viri habetur. 4. ex *l. 8. in pr. t. 9. p. 4.* ibi. *Si acaeciese el marido tardoſe mucho en la guerra, de guiſaque fizieſem alguno creer a ſu muger que era muerto, e ſe caſaſe con otro, nò la podrian acuſar de adulterio, maguer fueſe vivo el primer marido, ca excuſa el no ſaber.* Hanc ſententiam videtur clarè tenere *gl. 34. q. 1. in ſumm. verb. Utraque quæſtio,* & clariùs *c. In præſentia, de ſp. verb. Viris.* & tenent *Hoſt. ibi ad fi. & ſumm. de ſponſa duor. n. 6. Ant. dict. c. In præſentia, n. 7. Anch. ibi ad fin. & n. 6. Roſ. verb. Imped. imp. 12. n. 1. & 3. Vincent. Tancredus, Goffre. Philippus, Supplementum, Rainerus,* quos refert & ſequitur *Syl. Matr. 8. q. 13. dict. 2. & 3. Tab. verb. Impedim. imp. 10. q. 1. n. 2.* qui addit contra aliquos, eandem certitudinem ſufficere ut Eccleſia facultatem concedat celebrandi aliud matrimonium; nec obſtare *d. cap. In præſentia,* quia certum nuntium, exempli gratia, quod minimè regulam reſtringit, proponit. Et videtur tenere tanquam probabilem *Angel. Matr. 3. imped. 13. n. 2.* & tenent *Armilla, verb. Matrim. n. 45. Ant. Gom. l. 80. Tauri, n. 31. verſ. Hodie tamen, Perez l. 5. ord. t. 1. l. 2. ad fi. Maſcard. de probat. concl. 1074. n. 5.* Et ex Theologis, *D. Ant. 3. part. t. 1. c. 9. ſi. Philiar. de offic. ſacerd. tom. 1. p. 2. l. 2. c. 9. Bart. à Ledeſm. de matrim. dub. 56. ad finem concl. 9. Lud. Lop. 2. p. inſtructorii de mat. c. 55. fol. 1171.* Et eſt probabilis hæc ſent.

II ſent.

6 II. Sententia probabilior, ait eandem certitudinem requiri, ut Eccleſia det contrahendi facultatem, & ut poſſit aliquis propria authoritate: & ita requirit tantam certitudinem, aut per certum nuntium, aut per teſtes, ut judicio prudentis non tantum probabilis, ſed certa judicetur mors. Prob. ex *c. In præſ. de ſponſ. fine*, ibi *Non poſſunt tales ad aliorum conſortium convolare, nec permittas eos authoritate Eccl. contrahere, donec certum nuncium recipiant de morte virorum.* Hæc ibi, ecce qualiter conjunguntur ea duo ut illi nequeant contrahere, & Eccleſia concedere facultatem, donec certum nuntium recipiant. Et *Dominus, de ſecund. nup.* ibi, *id vobis reſpondemus*, ut nullus amodo ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet, quod ab hac vita migravit conjux ejus, 2. quia in contrahendo ſecundo matr. periculum ejus nullitatis, & adulterii imminet, in abſtinendo verò nullum: ergo quandiu non eſt omnimoda certitudo mortis viri, abſtinendum eſt ut peccati periculum vitetur. Hanc tenent *gloſſ. d. c. In præſent. fine, Innoc. c. Dominus, de ſecund. nupt. n. unic.* ubi *Anchar. fine, Abb. d. c. In præſentia, fine, &* melius *c. Quoniam, §. Porro, n. 12. ut lite non conteſt. Alex. c. de Nevo d. c. In præſentia. n. 22. Rold. conſ. 93. n. 8. vol. 3. Cov. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 3. n. 3. Ant. Cucus l. 5. inſtit. major. t. 12. n. 231. Joſephus Lud deciſ. Peruſ. 1. to. dec. 12. n. 7. Gutier. 2. pract. q. 8. nu 4. & ſeq.* & multi alii, quos refert *Maſcard. de probat. concl. 1074. n. 4.* Et ex Theologis, *Sotus 4 d. 37 q unica, a. 5 verſ. De hac vero certitudine, & verſ. ſeq. Angles floribus, 1. p. de matr. qu. 11. de impedim. ordinis, a. 3. dub. 1. fol. 594. Manuel. 1. to ſum. 2. edit. c. 233. n. 2. & 4. Bar. à Led. de matrim. dub. 52. §. ult. Lud. Lop. 1. p. inſtruct. c. 83. §. Quia verum.*

7 Hinc fit, cũ hæc certitudo mortis prioris viri, non omnino qualis eſſe debeat, præſcribi poſſit judicis prudentis arbitrio, attentis circunſtantiis occurentibus, relinqui. Sic *Ant. c. In præſentia de ſponſal. n. 7* ubi *Abb. n. 6. Alex. de Nevo n. 5. Aufrerius capella Tholoſana, dec. 316. Armilla, verb. Matr. a. 45. Tabiena, verb. Impediment. imped. 10. q. 1. n. 1. Cov 4. decret. 2. p. c. 7. §. n. 4. Greg. Lop. l. 8. t. 9. p. 4. verb. Algunos, Ant. Cucu, l. 5. inſtit. major. t. 12. n. 231. Menoch. de præſumpt. l. 6. præſump. 49. n. 28. Gutier. 2. pract. q. 8 n. 9.* Et ex Theologis, *Veracr. 1. p. ſpec. a. 42 concl. 1. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 55. f. 171. Manu l. 1 t. ſum. 2. edit. c. 233. n. 2.*

8 Illud autem eſt ſpeciale in morte probanda, ut teſtes non citata parte, ſed ex mero judicis officio examinari poſſint. Sic *Benedictus*, quem refert & ſequitur *Præp. c. In præſentia, de ſponſ. fine, Bald. c. Quoniam, §. Porro, ut lite non conteſt. & ibi Felin. fine*, & alii quos refert, & ſequitur *Maſcard. de prob. concl. 1076. fine.*

9 Ad duo priora argum. propoſita n. 5 reſpondet *Gutier. l. 2. pract. q. 8. n. 4.* illos textus correctos eſſe per *cap. In præſentia. de ſponſ.* Sed hoc non placet: quia cum ſit contra jus naturale, ſecundum inire matr. abſque morte prioris viri debita certitudine, & ita certitudo hæc non pendeat à jure humano, Eccleſia ſtatuens qualis certitudo deſideretur, non procedit diſponendo, ſed tantum declarando jus naturale: quare dicendum non eſt olim declaraſſe minorem certitudinem exigi. Quare omiſſa hac ſolut. & alia, quam refert, & probat *Hoſt. c. Quoniam frequenter, ſuper. verb. Veriſimile, ut lite non conteſt.* dicendum eſt cum *Hoſt. ibi*, eos text. intelligendos eſſe, juxta *d. c. In præſentia*, ut ea veriſimilis præſumptio, & exiſtimatio mortis ſit per certum nuntium, vel alias probationes æquivalentes. Ad 3. dico, eſſe in dolo uxorem non adhibentem diligentiam jure requiſitam, ut certior fiat de viri obitu. Ad 4. dic. intelligi eam legem, quando per teſtes mulier certificatur de morte viri: quod ea verba ſignificat, *De guiſa que fizieſen algunos creer a ſu muger, que era muerto.* Et ſi aliud intellexit, correctam eſſe jure canonico.

SUMMARIUM.

An ſufficiat unus teſtis ad probandam alterius conjugis mortem, referuntur duæ opiniones, n. 10. & 11 & vox unius vox nullius, n. 11. Sententia authoris n. 12. Poſt quem invenies alia ſummaria.

Quæſtio II. An ſufficiat unus teſtis affirmans conjugis mortem, ut liceat alteri ad ſecundas nuptias tranſire? Affirmant aliqui ſufficere, attendendam tamen nuntii, ſeu teſtis perſonam, & qualitatem, & an per verba veriſimilia deponat: & ita in hoc, judicis arbitrium verſari, Prob ex *c. In præſentia, de ſponſ.* ibi, *Non permittas eos contrahere, donec certum nuntium de morte recipiant.* Si ergo ſatis eſt certus nuntius, ſufficiet unus teſtis. Sic *Hoſt. ſumma, tit. de ſponſa, duorum, n. 6. & d. c. In præſentia, ad fin.* ubi *Abb. n. 6.* adeo mordicus tuetur hoc, ut cenſeat *Bart.* qui oppoſitum aſſervit, immemorem fuiſſe illius text. *Angel. Matr. 3. impedim. 13. n. 4. Veracr. 1. p. ſpec. a. 41. concl. 1.* 10

Alii verò ſufficere unum teſtem negant. Quare *c. In præſentia de ſponſ.* oppoſitum non declarat: in illis enim verbis, *Donec certum nuntium recipiant*: poteſt ſumi nuntium neutrius generis, ita ut ſignificet *la nueva*: at non poteſt dici nuntium certum, quod voce unius habetur, cùm jura clament vocem unius eſſe vocem nullius, *l. Jurisjurandi verſ. Simili modo, C. de teſt. & c. Veniens, fine, de teſt.* Et conf. quia cum correctio juris tanquam odioſa, vitanda omnino ſit, *l. Præcipimus, C. de appel.* per ea verba valde dubia, & æquivoca, non eſt dicendum jura corrigi. 2. Quia eſto ſumeretur maſculinè nuntius certus, *d. c. In præſ.* at nuntius certus eſt qui nuntium certum affert; non autem poteſt dici afferre nuntium certum, quando ipſe ſolus id teſtatur. Tandem, quia ſi dictum unius in cauſis pecuniariis inſufficiens eſt, à fortiori minimè ſufficiet in cauſa ſecundi matrimonia contrahendi, in qua vertitur animæ periculum ſacramenti irritandi, maximæ infamiæ: & dedecoris fœminæ ſecundo nubentis, ſi forte adhuc prior vir ſuperſtes eſſet. Ita tenet *Bart. l. 2. Si dubitetur, nu. 1. ff. Quemadmodum teſtam. aper.* Et magis in hanc ſententiam inclinat *Gregor. Lop. l. 8. t. 9 p 4. verb. Algunos*, & tenet *Manuel 1. tom. ſum. 2. edit. c. 233. n. 2.* ultra certum nuntium alias mortis conjecturas poſtulat.

Hæc II. Sent. mult magis placet: quia fortiſſimis innititur rationibus. Primam tamen admittere, caſu quo conjux obierit in loco ita diſtanti, ut facile nequeant aliæ probationes haberi: tunc enim ſatis erit nuncius, & ita unus teſtis conſiderata qualitate perſonæ, & ut veriſimilia dicat: quod judicis arbitrio committitur: ut ait prior ſent. nam quando probatio integra & plena haberi nequit, ſatis eſt per conjecturas, *l. Non omnes, §. A barbaris, ff. de re militari*, ibi, *ſed licet hæc liquido conſtare non poſſit, argumentis tamen cognoſcendum eſt.* Extra hunc tamen caſum integra & plena probato deſideratur, ut ait II. ſent. & ita cum hoc temperamento ſentiunt *Ant. c. In præſentia de ſponſ. n. 7.* ubi *Henricus n. 6. Alex. de Nevo n. 13. & 14.* Neque eſt audiendus *Anton. ibi*, in quantum hoc limitat ut requiratur plena & certa probatio, ut judex contrahendi facultatem concedat: ſatis autem eſſe conjecturas, ut propria authoritate aliud matrimonium ineatur: quam differentiam reprobavi num. 6. 12

SUMMARIUM.

An ſufficiat fama, referuntur duæ opiniones, n. 13. & 14.
Opinio authoris, n. 15. & quas conditiones debeat habere fama, ut probet, num. 16.
Solvuntur argumenta, num. 17.

Quæſtio III. An fama probetur mors? triplex eſt ſent. I. negat ſatis eſſe. Quia *c. In præſentia de ſponſ.* deſideratur certum nuntium de morte adeſſe, fama autem oritur ab incerto authore, & plerumque fallaci: ut notatur *c. Veſtra de cohabitat. cleric.* Item, quia ut dixi n. 6. requiritur certa & integra mortis probatio, fama autem nec certò, nec integrè probat. Sic *Abb. d. c. In præſentia, n. 6. Gutier. 2. pract. q. 8. a n. 4. Veracr. 1. p. ſpeculi, a. 42. conc. 1. Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 233. n. 2.* 13

II. Sententia ait mortem ſatis probari fama. Sic *Anth. d. c. In præſentia, 2. 5. Jul. Clarus lib. 5. recept. §. Fornicatio, verſ. penult. Ant. Gom. l. 80. Tauri, n. 31. verſ. Hodie tamen, Perez lib. 5. ordin. t. 14. 3. ad finem.*

Digitized by Google

15 III. Sententia quæ mihi placet, ait ſolam famam non ſufficere, ut probant rationes primæ ſententiæ, niſi aliis adminiculis adjuvemur: tunc enim ſatis erit: quia certa moraliter probatio dici poteſt. Sic *gl. c. Quoniam frequenter, verb. Præſumat. ut lite non conteſt. Aut. d. c. In præſentia n.7.* ubi *Alex. de Nevo n.15. & 16.* & dicit *Abb. ibi. n.6.* eſſe multum æquam hanc ſententiam. *Tabiena. verb. Impedimentum, impedim. 10 q.1. n.2. Navar. ſum. c.22. n.53. Anton. Cuc. l.§. inſtitut. major. t.12. n. 231. Sylveſt. Matrimon. 8. q. 13. dict. 4. Petrus de Barbobus conſ. 25. n.2. vol.2. Becius conſ 652. vol.4. Anton. Gabr. t. 2. commun. in mea edit lib 11. ver. Mors fol. 131. colum. 1. Men. de adip. ſc. poſſeſſ. remedio. 4. n. Mors fol. 131. colum. 1. Men. de adip. ſc. poſſeſſ. remedio. 4. n. 672. Maſcardus* alios referens, *de probat. concluſ. 1075. n.4. & ſeq.* Et ex Theologis *D. Anton. 3. p. t. 1. c. 9. fine, Sotus 4. d. 37. q. unic. a. 5. verb. In primio Ludovic. Lopez. 2. inſtruct. de matrim. cap. 55. & 1. cap. 831. §. Quia utrum. Philarcus de de offic. ſacerd. to. 1. p. 2. lib. 2. cap. 9.* Adminacula autem quibus debet adjuvari fama, ſunt longitudo abſentiæ, & univerſalis fama, ubi conjux commorabatur, mortem ejus conteſtans. Sic *Sotus, & Lud. Lop.* Similiter ſi mors contigit in loco valde remoto, ita ut aliæ probationes difficile poſſint inveniri, & vir longo tempore abfuit. Sic *Anton. Alex. de Nevo. Sylv. Navar. Anton. Gabr. Becius, Petrus de Barbobus. Menoc. Maſcard.* Philiarc, *ibidem.* addunt *Menoch. Maſcard.* dummodo etiam mors ſit antiqua. & non contigerit recenter: & *idem* Maſcard *nu* 7. cum aliis quos refert, dicit ſatis eſſe famam cum his adminiculis, ſi is de cujus morte probanda tractatur, erat valde ſenex, vel æger. Et *gl. Tabiena Nav. Philiarc.* aſſignant hæc adminicula cum fama: ſi vir ſenex erat, vel in acie fuit, & non rediit aliquanto tempore expectatus: (addit *gloſſ.*) forte per annum; vel uxor accepit literas eorum cum quibus vir militavit. Et. *D. Antonin.* hæc adminicula proponit, ſi vir captus ſit ab hoſtibus, & communis fama ipſum obiiſſe teſtetur, & diu uxor nihil contrarium audierit, vel literas receperit à fide dignis.

16 Ut autem fama probet, deſideratur ut ipſa plenè, & verè probata ſit: ad quod aliquæ conditiones exiguntur. I. ut duplici teſte probetur: id enim generale eſt, ut non minus quàm duo teſtes plenè probent. *c. In omni neg. & c. Licet, de teſtibus, & atteſt.* & docet *Maſcard. cum multis, de prob. conc 749. n.1. Julius Clarus pract. crimin. §. ult. li. 5. q. 6. verſ. Sciendum eſt autem.* II. eſt, ut teſtes ſint omni exceptione majores, deponantque ſe audiviſſe a fide dignis. Sic *Menoch.* cum aliis, *conſil. 70. n. 21. vol. 1.* Et ratio eſt, quia fama nihil probat, & eſt vana vulgo vox, niſi oriatur à fide dignis, ut habetur *c. Qualiter, el 2. de accuſ. & ibi gl. verb. Ad inquirendum, & c. In cunct. 11. q. 3. & ibi gl. verb.* Maledicorum, *& l. 2 t. 6. p. 7. & ibi Gr. l op. ver. De creer,* & docét omnes, ut poteſt videri in *Maſcardo de probat. conc. 1075 n.6. & concluſ. 748. & 9.* ubi etiam probat oportere, ne oriatur ab iis de quorum commodo agitur. III ut concurrat cauſa rationabilis, ex qua fama orta eſt: ut ſi is de cujus morte agitur mare navigarit, ſubortaque tempeſtate expectatus tempore congruo, & per loca veriſimilia quæſitus, non comparuerit, nec navis qua vehebatur: vel ſi prælium aggreſſus eſt, nec poſtea diligenter quæſitus inventus eſt. Sic cum aliis *Maſcard. concl. 748. num. 11. & 1075. 8.* Et ratio eſt, quia fama originem à probabilibus cauſis trahere debet: vox enim vana vulgi certo authore & rationibus probabilibus carens, attendenda non eſt: *c. Oſius Epiſcop. de elect.* & probat ex multis *Maſcard. conc. 748. n. 5. 6. & 7.* ergo teſtes exprimere debent cauſas, ex quibus ortum habuit fama, ut judex diſcernat an ſint probabiles, vel vana vulgi vox. IV. Eſt, ut teſtes deponant ſe audiiſſe publicè à majori populi parte, nec ſat erit deponere publicè audiiſſe. Quia poteſt eſſe ut ab uno publicè audierint. Sic multi quos refert *Maſcard.* eos ſequens *concluſ. 1075. n. 10. & 749. n. 1. 2. 3. & 11.* contra alios quos in ea refert *n. 4.* aſſerentes ſufficere teſtari publicè audiiſſe. Oportet etiam exclicare audiiſſe à majore parte talis populi, nec ſatis eſſet in genere, à majori parte populi. Sic *Maſc.* cum aliis, *concl. 749. n. 22.* Hinc fit non ſatis eſſe deponere audiiſſe à multis, vel etiam à mille perſonis: quia non inde infertur à majore parte populi audiiſſe. Sic. *Maſc.* cum multis, *concl. 749. n. 6. & 7.* Hoc autem intelligitur in negotiis magnis, & arduis, in iis enim requiritur fama totius oppidi, vel majoris partis: in rebus enim parvis ſufficit fama mrjoris partis viciniæ, ſic *Maſcard.* cum aliis *concl. 749. n. 9.* Unde ad probandam mortem conjugis, ut ſuperſtes aliud ineat matrimonium, requiratur fama majoris partis opidi: quia res eſt graviſſima. Sic *Maſcard. concl. 1075. n. 10.* Dum etiam dicitur requiri notitiam, ſeu famam mrjoris partis viciniæ, vel oppidi, non eſt indiſtinctè intelligendum, at requiratur notitia majoris partis puerorum, mulierum: ſed ſatis eſt major pars proborum, & gravium notitiam habeat: & ita cautè dicitur, *Inquiſitionis, de accuſat. §. Cujus, apud bonos & graves læſa opinio non exiſtit:* docet *Abb. ibi, fine,* V. Conditio eſt, ut deponant teſtes à quibus perſonis fama ortum habuerit, & à quibus ipſi audierint. Nam cùm fama debeat oriri à providis, & honeſtis, & de quorum commodo minimè agitur, & judici conſtare nequeat, an ab iis ortum habeat, niſi exprimatur perſonæ, id neceſſarium eſt, ut teſtes coram judice deponant: in judiciis enim, & non in teſtium arbitrio poſitum eſt diſcernere, an perſonæ ſint fide dignæ: Ita *Maſcar. concl. 749. n. 11. 12. & 13 concl. 1075. n. 1.* ubi addit, teſtes aſſerentes non meminiſſe à quibus audierint, non probare, licet præmiſiſſent à majori parte populi audiiſſe, ſed debere aliquos exprimere, & poſtea addere, à pluribus aliis audiviſe, quorum non meminerunt, & refert alios authores. Hæc tamen conditio dupliciter limitatur. Primò, niſi fama ex conjecturis probabilibus confirmaretur, tunc enim non eſt opus à fide dignis eam oriri & ſubinde nec teſtes deponere à quibus audierint. Ità cum aliis *Maſc concl. 749. n. 20.* Secundo limitatur, niſi de fama magnus teſtium numerus, ut ſeptem, vel decem, deponat: tunc enim minimè deſideratur à quibus audierint, exprimi: ut probat cum aliis, *Maſcard. concl. 749. n. 21.* Ultima conditio eſt, ut teſtes de fama deponentes, aſſerant credere, rem ita ſa habere. Sic *Anton. Nata, & alii,* quos refert, & ſequitur *Menoch. conſil. 60. n. 41. vol. 1.* Teſtes autem ſuper fama, non compelluntur jurare, ſed abſque juramento valet eorum dictum. Sic cum aliis *Maſcard. concl. 749. n. 38.* quod idem cum aliis aſſerit *concl. 424. n. 7.* & 8. quando teſtes de conſuetudine, vel de notorietate deponunt.

Ad argumenta primæ ſententiæ, propoſita num 13. conſtat ex dictis num. 15. probant enim famam abſque aliis 17 conjecturis non ſufficere.

LIBER

Digitized by Google

LIBER TERTIUS,

DE

CONSENSU CLANDESTINO.

Diviſio totius Libri.

Tractatus de Matrimonio clandeſtino maximi eſt momenti, ut intelligatur decretum Trident ſeſſ. 24. c. 1. de matr ubi clandeſtina matrimonia irritantur. quare hunc ordinem ſervabo, Præmiſſis quatuor diſputationibus, in quibus tractabitur quotupliciter dicatur matrimonium clandeſtinum: quando tale dicatur ad contrahendas clandeſtini pœnas, an fuerit irritum, & peccatum lethale ante Tridentinum: & qualiter Eccleſia potuerit illud irritare: his (inquam) præmiſſis tria pertractanda ſunt. Primum, de denunciationibus quæ Matrimonio, ut publicum ſit præmitti ſolent in Eccleſia. Secundum, de eſſentialibus matrimonio, ne clandeſtinum irritum ſit, nempe de de parochi, & teſtium præſentia. Tertium, de pœnis ipſius matrimonii clandeſtini, illúdque contrahentium, & & parochi, ac teſtium aſſiſtentia.

DISPUTATIO I.

Quotupliciter matrimonium dicatur clandeſtinum: & quando tale ſit, ad clandeſtini pœnas incurrendas?

SUMMARIUM.

Clandeſtinum matrimonium quotupliciter dicatur: varia referuntur opiniones n 1 & 2.

Opinio authoris. 3. & quot ſint quæſtiones tractandæ, 4.

Non dicitur clandeſtinum matr. denunciationibus ex ordinarii diſpenſatione omiſſis. & quid, ſi tunc non præmittantur ante conſummationem, 5. & ibi, qualitas adjuncta verbo, intelligitur juxta verbi tempus,

Quando illicitè omittuntur denunciationes: refertur opinio aſſerens non eſſe clandeſtinum quoad pœnas, 6. & contraria verior, 7.

Quod non mutatur, quamvis ſtare probetur, 7. & ſolvuntur argumenta, 8.

Quid, ſi matr publicè fiat, non præmiſſis denunciationibus: refertur opinio non eſſe clandeſtinum, 9. & ibi variata juris ſolemnitate, ſi ſubſtantia ſit eadem, non variatur diſpoſitio. Contraria opinio verior, 10

Quid ſi fiat præmiſſis denunciationibus, coram parocho, & teſtibus, non rogatis, 11.

Solvuntur argumenta & explicatur, c. 2. qui filii ſint legit. 12.

QUIDAM authores ſex clandeſtini matrimonii modos excogitarunt. I. Eſt, quando ſine teſtibus contrahitur. II. Quando conſummatur ante nuptiales benedictiones. III. Quando contra fidem priorem ſponſalium alia ducitur uxor. IV. Quando ante legitimam ætatem matrim. celebratur. V. Quando contrahitur tempore, quo nuptiarum ſolemlemnitas interdicitur ab Eccleſia. VI. Quando omiſſis denunciationibus, celebratur matrimonium, quorum ſententia ei inniti poteſt fundamento: cum enim propriè matr. clandeſttinum id dicatur, quod clam & non in facie Eccleſiæ celebratum eſt, eo nomine notari mereatur etiam id matrimonium, quod ob juris Eccleſ. ſolemnitatem omiſſam, indignum eſt, ut in conſpectu Eccleſiæ appareat, ab eáque approbetur: hujuſmodi autem eſt matrim. in omnibus caſibus propoſitis: nam in eis aut celebratur, aut conſummatur contra Eccleſiæ ſtatuta. Sic docent *Hoſt. ſumma, tit. d. clandeſt. deſponſ. n. 1. & c. fin. de clandeſt. deſp. init.* ubi *Joan. Andr. n. 15. Ant. n. 19. Anchar. nu. 14. Præpoſ. n. 4. Palud. 4. d. 28. q. 2. a. 1. per totum, D. Anton. 4. p. t. c. 16. §. 5.* Unde inferunt aliqui, omne matrimonium contra generalem, aut ſpecialem, tacitam, vel expreſſam Eccleſiæ, aut judicis prohibitionem, initum, dici clandeſtinum. Sic *Hoſt. cap. 1. de clandeſt. deſponſ. initio, Joan. Andr. d. c. fi. n. 15. & ibi Ant. n. 19. Alex. de Nevo, ibi in princ. n. 24. Jacobus Leoniſſa inter conſilia matr. Zileti, conſ. 49. n 5. Majolus lib. 3. de irreg. c. 24. n. 17, & ſeq.* 1

Alii verò tres matrimonii clandeſtini acceptiones ſtatuunt. I. quando ſine teſtibus celebratur. II. quando ſine denunciationibus. III. quando ſine ſolemnitate, quæ habetur, *c. Aliter 37. q. 5.* nempe abſque conſanguineorum notitia: Sic *gloſſ. d. c. fin. verb. Clandeſt. el 1. Innoc. rubr. de cland. deſp. n. un. l. 1. tit. 3. p. 4. Turr. d c. aliter, n. 5. Petr. de Led de matr. q. 45. art. 5. paulò poſt prin. Ledeſ. 2. p. 5. q. 47 a. 5. f. 451. col. 3. Lancelot. inſt. jur. can. l. 2. tit. de clandeſt. deſp initio.*

Multo tamen rationi conformius eſt, ut duæ tantum ſint matrimonii clandeſtini ſpecies. Clandeſtinum enim (ut nomen ipſum præ ſe fert) dicitur, quod clam fit, unde id ſolum matr. dicitur clandeſtinum, in quo aut teſtes deficiunt, & proinde clam omnino celebratur: aut denunciationes, ad perfectam ejus publicationem ab Eccleſia petitæ, deſiderantur, cæteris enim ſolemnitatibus omiſſis non clandeſtinum, ſed minus ſolemne appellatur. Et ita has duas tantum ſpecies conſtituunt. *Goffr. ſum. tit. de cland. deſp. n. 1. Perez lib. 5. ord. t. 1. lib. 1. f. 38. col. 2. §. Plura tamen Gutier. 2. pract. q. 4. n. 13. Spino ſpec. teſt. gl. 15. nu. 22. Salzedo pr. c. 73. init.* Et ex Theologis, *Caiet ſum. verb. matrim. tit. contractus matrimonii poteſt, ex 7. capitib. reddi vitioſus, §. Et ſcito peccatum eſſe verſ. Tertium caput. Sotus 4. d. 28 q. 1. a. 1. paulo poſt prin. verſ. Cland. Veracr. 1. p. ſpecul. a. 10. initio. Palac. 4. d. 28. diſp. 3. §. Diſputatio hæc tamen, Enriq. lib. 11. de matr. c. 5. n. 1. Capual. 2. dec c. 85. n. 1. Barth. à Led. dub. 21. de mat. init. Lud. Lep. 2. inſtr. de matrim. c. 39. fol. 1059. col. 2. §. circa præd. Man. 1 ito. ſum. 2. edit. cap. 217. num. 1.* 3

Potiſſima tamen hac in re difficultas eſt, quale dicatur, matrimonium clandeſtinum ad ejus pœnas incurrendas: & ideo duplex quæſtio diſputanda eſt in præſenti. Prior eſt, an tale dicatur omiſſis ſolis denunciationibus. Poſterior, quid ſi in hoc eventu matrimonium publicè celebretur.

Quæſtio I. An matrim. celebratum coram parocho, & duobis teſtibus, dicatur clandeſtinum, quoad pœnas ejus 4
incurrendas, ſi denunciationes omittantur? Et quidem dubitat nemo tale non dici, quando denunciationes juſtè omittuntur, ex ordinarii licentia permittit. *Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de mat.* Dum enim culpa abeſt, non incurritur pœna culpæ impoſita: *reg. Sine culpa 23. de reg. jur. in 6.* conſtat etiam ex *c. fi. de clandeſt. deſponſ. §. Si quis*, ubi ſtatuuntur hæ pœnæ contra præſumentes clam contrahere, ibi, *Si quis vero hujuſmodi matrimonia clandeſtina inire præſumpſerit.* Ille autem præſumere dicitur, qui ex certa ſcientia facit actum contra jus: ut teſtatur *Alex de Nevo, c. fi. in princ. n. 6.*

Digitized by Google

*n.*6.& notant DD *Illud , de major. & ob.* ubi autem juſtè denunciationes omittuntur,nihil contra jus fit. Et ita fatentur omnes Hoc tamen intelligit *Gut.* 2. *pract. q.* 4. *fine*, dummodo denunciationes omiſſæ ante contractum matrimonii,ex licentia ordinarii præmittantur ante ejus cõſummationem,niſi ordinarius ipſe prorſus eas remiſerit, juxta præſcriptum *Trid.eod.cap.*1.Quia quando non præmittuntur ante conſummationem , jam illicitè omittuntur.Sed hoc non placet,& ita credo tunc non eſſe clandeſtinum,quoad pœnas:quia,quando matr. clàm contrahitur,incurri aut non incurri debent pœnæ,nec hoc pendere debet ex affectu futuro,ſunt enim pœnæ impoſitæ clãdeſtinè contrahentibus,& qualitas adjuncta verbo,juxta verbi tempus intelligi debet,*l.in delictis*,§ *Extraneus*,(vel ut alii legunt *ſi damnum extraneus*,)*ff.de nox.* Si ergo tempore quo contractum fuit matrimonium, non contractæ ſunt pœnæ excuſante cauſa juſta clandeſtinitatem , nil confert ad eas contrahendas eventus futurus : eò vel maximè,quod prælatus diſpenſans ne matrimonio præmittantur denunciationes , diligentiam aliqualem adhibere debeat,ad inveſtigandum ſi quod adſit impedimentum: quare non militat eadem ratio in hoc caſu,ac dum illicitè ante matrimonii contractum omittuntur.

Tota autem difficultas eſt , quando illicitè omiſſæ ſunt denunciationes. Quidam enim negant tunc eſſe clandeſtinum.Ducuntur 1.quia publicè & in facie Eccleſiæ videtur id matrimonium celebrari:cum parochus qui perſona publica eſt, & teſtes Eccleſiæ nomine adſint. 2. quia omnino ceſſat ratio prohibitionis clandeſtini matrimonii,quia ſcilicet Eccleſiæ non conſtabat, nec probari poterat,nec impedimenta,ſi qua erant, detegi : cum hodie ita celebratum conſtet Eccleſiæ , cujus vicem parochus aſſiſtens gerit,certiorque fieri debeat , an aliquod impedimentum inter contrahentes ſubſit. 3. Quia cum odia reſtringenda ſint,*reg.Odia,de reg.jur in* 6.verba legis pœnalis propriiſſimè uſurpanda ſunt:ex ſola autem denunciationum omiſſione impropriè dicitur matrimonium clandeſt.ut docet *Sotus* 4.*d.*28.*q.*1.*arg.*2.*verſ.De bannis* , non enim propriè clam dicitur fieri,quod teſtibus probari poteſt:ergo ex ſola denunciationum omiſſione non dicetur matr.clandeſtinum,ad ejus pœnas incurrendas.Sic tenent *Pala* 4.*d.*28 *diſp.*3.*verſ.Quid quoad jam nil* [illegible] , *Vivald. Card.*1.*p.de matrim.n.*243. *Lud.Lop.*2.*p.inſtruct. de matr. c.*29.§.*Quæſtionem autem illam;& c.*44.*ad fin.ante ſolut. ad primum.Barb.l.*1.*p.*4.*n.*39.*ff.ſol.matr.Petr. de Led. de mat. q.*45.*a.*5.§.*His poſitis difficultas eſt*:& quidam Doctor modernus(ut refert ejus nomine tacito, *Enriq.l.*11. *de matri c.*6.*nu.*2.*in comment.lit.M.*) & videtur expreſſè tenere P. *Mol. tom.* 1. *de juſt.tr.*3. *diſ.* 176 *verſ. obſerva hodie* , ubi tractans de pœna exhæredationis clam contrahentibus inflicta *l.*49.*Tauri* , ait hodie nullum fere locum habere hanc pœnam;quia ſi abſque parocho , & teſtibus celebratur matr.irritum eſt:ſi autem coram illis,non eſt clandeſtinum,ac proinde non erit locus illi pœnæ. Idem videntur tenere *Mat.li.*5.*recop.tit.*1.*l.*1.*gl.*7.*n.*2. *Azev. ead. l.* 1. *n.* 46.53.& 54.*fin.Barb. à Led. de matr. dub.* 24 *concl. ult.* agentes enim de pœnis clandeſtini , addunt hodie inutilem eſſe hanc diſputationem,nec locum habere poſt Tridentinum quia matrimonium initum abſque parocho, & teſtibus irritum eſt:ſi autem ſentirent omiſſis denunciationibus,eſſe clandeſtinum quoad pœnas:ſæpe locum haberent pœnæ,& clarius idem tenet *Azev.cit. l.*1.*n.*40. ubi quærens quod dicatur matrim. clandeſtinum , opinionibuſque relatis dicit hodie attento decreto Tridentini,eſſe clandeſtinum,ubi parochus & teſtes deſiderantur. Citantur pro hac ſententia *Abb.Cov.& aliqui alii*,ſed male,quia loquuntur quando matrim.publicè,ſcienti majori viciniæ parte contractum eſt:de qua re agendum eſt n.9. & ſeqq. Et hæc ſententia eſt probabilis.

Mihi verò potiùs placet id matrim. eſſe clandeſtinum
7 quoad pœnas incurrendas,1.quia attento Concilio generali Later.& habetur *c.fin. de clandeſt. deſp.* hoc erat matrimon. clandeſt. quoad pœnas incurrendas : poſtquam enim textus præmiſerat,denunciationes ante matrim. faciendas eſſe , eo quod Eccleſia deteſtetur matrimonia clandeſt. ait,§.*Si quis verò;Si quis verò hujuſmodi matrim. clandeſtina,ſeu interdictu inire præſumpſerit.*& ſubjicit pœnas,ubi pondero illud verbum,*Hujuſmodi clandeſtina*,cum enim de matrim.cui denunciationes non præmittuntur, egiſſet,manifeſtè id matrim.appellat clandeſtinum : & ita *gloſ.ibi,verb.Clandeſt.el* 2.ait,id eſt, non præmiſſa denunciatione:ſed à jure veteri recedendum non eſt,niſi expreſſe per novum corrigatur,*l.Præcipimus,C de app.*quod enim non mutatur,quare ſtare prohibetur, *l.Sancimus. C.de teſtam.* ergo cum non conſtet ubi Tridentin. hoc corrigat, dicendum eſt adhuc eſſe clandeſt.Et confir. quia tantum abeſt,ut Tridentinum hoc Concilii decretum corrigere voluerit,ut potiùs *ſeſſ.*24.*c.*1.*de matr.* ubi clandeſtina annullat,ſic dicat,*Sacri Concilii Lateranenſi veſtigiis inhærendo,præcipit ſancta Synodus,ut antequam matr. contrahatur, ter à proprio parocho denunciationes fiant.* 2. Quid *Trid. ead.ſeſſ.c.*5.ſtatuit pœnam contrahentibus coram parocho & teſtibus , abſque denuntiationibus] nempe ut ſi gradibus prohibitis ignoranter matr.contractum ſit , ſpe diſpenſationis careant. Ergo ſignum eſt noluiſſe corrigere pœnas huic matr.antiquitus impoſitas,3. Quia non ceſſat ratio , ob quam Eccleſia reputabat hoc matr eſſe clandeſtinum:cum vere occultum poſſit dici , quod tribus tantũ eſt cognitum,nec detegentur impedimenta , ſi quæ forte ſint,cùm publicè non conſtet:& facile ſit tres impedimenti ignaros eſſe.Tandem,quia pro hac parte eſt *l.*1.*t.*3 *p.* 4. ibi,*Capara no ſer el matrimonio hecho encubiertamente , ha meneſter quo antes que los diſpoſe,diga el clerigo en la Yegleſia ante todos , como tal homo ſe quiere caſar.* Hanc ſent. tuentur,*Nav.ſum.Lat.cap.*22.*n.*70.*verſ.*3.*Rubeus adverſus Eraſmum li.*4.*errore* 3.*Franc. Blotus addit. ad conſ. Mart. Laudenſis,conſ* 30.*Ant.Cuc.li.*5.*inſt.major.tit.*11.*n.* 69.*Majol.li.*3.*de irreg.c.*25.*n.*12.§. *Clandeſtinum matr. Men. conſ.* 69.*n.*70.*vol.*1.*Perez li.*5.*ordin.tit.*1.*l.*1.*f.* 30. §.*Item ſolent. ante verſ.Eſt etiam,& f.*38.§.*Plura tamen Gut.*2 *pract. q.*4. *n.*9.*fine ſeqq.Spino ſpec.teſtamentorum,gl.*15.*n.*23.24.26.74. *Segur.direct.judicum* 2 *p.c.*15 *n,*30.*& ſeq.Salz.practic.c.*83. *init.Cervantes l.*6.*Tauri,n.*21 *& ſeq.*Et ex Theologis, *Enr. l.*11.*de matr.c.*6.*n.*2.*& in comm.lit.*M.*& c.*20.*n.*1. *in comment.lit.C.& Petr de Led.de matr.q.*44.*a.*5.§.*His poſitis difficultas eſt*,dicit eſſe ſatis probabilem ſententiam & tenent *Man.*1.*tom.ſum.*2.*edit cap.* 14. *numer.* 3.*&* 4.*& cap.* 217. *numer.* 1.*&* 221 *numer.* 3.M*aurus Anton. corona confeſſ.p.* 2.*materia de matrim.tit de ſponſ.de præſenti, num.* 18.*& de ſacr.ordinis , tit. Suſcipiendus ordinem , num.* 16. Et pro hac ſen.ſunt DD.allegandi num.10. aſſerentes etiam dici clandeſtinum matrim.publicè celebratum omiſſis denunciationibus.

Ad 1.arg.ex propoſitis n.6. prò priori ſententia , nego 8
id dici fieri publicè,in conſpectu Eccleſiæ : immo clam , cum ſolemnitates ab Eccleſia requiſitæ,ut perfectè matrimonium publicetur,deſiderentur. Ad 2.nego ceſſare rationem,facilius enim detegentur impedimenta,præmiſſis denunciationibus. Ad 3.dico primo , id intelligendum eſſe, niſi lex ipſa ſe explicet , at clare *c.fi. cland. deſp.* explicat nomine matrimonii clandeſtini,intelligi illud,cui denunciationes deſunt.Secundo,dico id verum eſſe,de lege pœnali,quæ meram delicti punitionem attendit : ea enim reſtringenda eſt,& ne amplietur , illius verba propriiſſimè uſurpanda ſunt:ſecus,quando lex pœnalis eſt in favorem publicum,& animarum,ad vitanda peccata,animæque pericula , qualis eſt hæc talis enim lex pœnalis amplianda eſt,ut probav.lib.1.diſp.39.n.5. & hac ratione *hoc c.fin. de clandeſt.deſponſ.* quatenus ſtatuit pœnas cladeſtino matr. ampliandum eſſe docent *Hoſtienſ.c.Ex tenore,fine, qui filii ſint legit.*ubi *Joan.Andr.n.*5.*Ant.n.*9.*Anchar.n.*5.*Abb.*5.*n.* 5.*&* 6.*Henr.n.*10.*Alex.de Nevo n.* 7. *Prep.nu.*3. *Covar.*4. *decr.*2.*p.c.*6.*initio.n.*12.

Quæſtio II. An ſi matr. cui denunciationes deſunt,

publicè

publicè,ſcienti majori viciniæ parte celebretur, adhuc dicatur clandeſtinum,quoad illius pœnas incurrendas? Duplex eſt ſententia. I.ait non dici clandeſtinum. Probatur 1.quia quod fit ſcientibus vicinis, dicitur publicè fieri:ut ex multis probat *Joan.Lup.c.Per veſtra de donat.inter vir. & uxo.notab.3.21.n.14.& duplici ſeq.* 2. quia licet varietur juris ſolemnitas, ſi ſubſtantia eſt eadem, non variatur juris diſpenſatio,*l.Ordo ff.de publ.judic.*& nil refert, quid ex æquipollentibus fiat *Cum eorum,C.de ſen.* at illa publicitas æquipollet denunciationibus, detegentur enim impedimenta.cum multis conſtet de matrimonio.3. Probatur ex *c.2 qui filiis ſint legit.*ibi,*Filii eorum non debent ſuſtinere jacturam cum parentes eorum pulicè,ſine contradictione Eccleſiæ, inter ſe contraxiſſe noſcatur*: at ſi eſſet matrim. clandeſtinum paterentur utiq;eorum filii jacturam, juxta *c. fi. §.Si quis,de cland.deſp.*& dicemus infra:ergo quando matrim.publicè contrahitur;licet omittantur denunciationes, eſt clandeſtinum.Sic tenent *Innoc.c.fi.de cland.deſp.n.1.fin. & c.Ex tenore,n.unic.,qui filii ſint legit.Joan.And ad lit. ad Spec de cland.deſp.rubr.in prin.ver.Et quia tertius,Abb.d.c. fin.n.9.& ibi Alex.de Nevo,in prin.n.25.& ibi Card.fin.*ait hanc ſent. attenta æquitate eſſe veriorem, & tenet *Præp. d.c.Ex tenore, n.3.poſt medium Oldrad.c.156.in 4. Soſin. Junior conſ.79.n.56 57.vol.2.Curt.junior.conſ.52.n.1.Crottus conſ.104.n.8.l.3.Capra conſ.116.n.8.Ruin conſ.51.n 15. vol.5.Paleot.de nothis,& ſpuriis c.9.n 3.Joan. Lup.* dicens communem,*tr.de matr.2.p. in prin.n. 14. Ang. verb. Clandeſtinum,init.Sylv.Matrimonium 2.fi.Tabiena, verb Sponſalia,q.1.n.2.fi.Cov.4.decr. 2.p. c. 6.init.n.10.Gr. Lop. l.3. verb.Encubiertamenta,tit.3.p.4.Ant.Gom.l.49.Tauri,n.11. Rojas epitome ſucceſſionum c.2 n.15. Ant. Cucus l. 5. inſt. major.tit.11 n.70.Perez li.5.ordin tit.1.l.1.f.15.verſ.Tertio modo,Maſcard.de prob.concl.798.n.7.& concl. 1036.n.4. Matien.li.5.recop.ti.1.gl.1.n.1.Cervantes l. 6. Tauri.n. 25.* & hanc ſententiam videtur tenere *Goffr. ſum. de cland. deſp.fin.* ubi ait filios eſſe legitimos, quando matrimonium publice contractum eſt.& poſtea detegitur impedimentum:at ſi tale matrim. eſſet clandeſtinum, non eſſent legitimi;juxta *c.fi.de cland.deſp.* Et ex Theologis, eam tenent *Veracr.c.1.p.Speculi,a. 10 §. Conſiderandum tamen eſt, Capua l.2. decr.85. n. 1.* & ſatis probabilis hæc ſententia.

10 Secunda ſententia, quam magis approbo, docet eſſe clandeſtinum quoad pœnas. Probatur, quia attento *c. fin. de cland.deſp* dicitur clandeſtinum id matrimonium, cui denunciationes non præmittuntur:ut probavi n. 7.nec ea publicitas illud clandeſtinitatis vitium purgat, cum non æquipolleat denunciationibus: multo enim facilius deteguntur impedimenta factis denunciationibus diebus feſtivis inter Miſſarum ſolemnia,ut fieri debent:major enim numeru s confluit in templum, timétque præceptum quo detegi impedimenta præcipitur, & quando non præmittuntur denunciationes, quilibet ſe à denunciando impedimenta retrahit, quaſi ſua non interſit. 2. ex doctrina *Bart.l.fin.in prin.verſ.Qualiter ff.de ritu nupt.*ubi docet id fieri clam quod omiſſis jure requiſitis in actu efficitur:cum ergo in matrimonio jure petantur denunciationes, dicetur iis omiſſis clandeſtinum.Sic tenet*Gloſ.c fi. verb. Clandeſtina.el 1.vel 2.de cland.deſp.*& clarius *c.2.verb.Publicè qui filii ſint legit.Hoſt.d.c.fin.ſuper verb Hujuſmodi clandeſtina,& c.Ex tenore,qui filii ſint legit. ſuper verb. In facie,* ubi *Joan.Andr.ſuper eod.verb. n. 4.& ibi Henr. n.11. Ant. ibi,n.11.*junct.*n.9.& d c.fi. n.19.*ubi *Anchar.& Card.ibi fi.*dicit in rigore hanc ſent. eſſe veriorem *Ruin. conſ. 14 n. 10.vol.3.Roland.conſ.93.n.26.vol.3.Menoc.conſ. 69. n. 70. vol.1.Zeph.conſ.503.n.26.vol. 4. Iac. Leoniſſa inter conſilia matrimonialia Zileti,conſ.49.n.5.vol.1.Perez l.5.ord.t.i.l. 1. f.38.col.2.§.Plura tamen,Gutier.2.p. q.4. n. 13. Fulu. Pacianus li.2.de probat.c.16.n.69.verſ.Ego neſcio*, & videtur tenere *Pariſius conſ. 13. n. 13. vol. 2.* ubi dicit ad vitandam clandeſtinitatem ſatis eſſe publicè celebrari matrim. quando denunciationes non ſunt in uſu,& ita contrarium videtur tenere quando ſunt in uſu: videtur etiam tenere *Soc.junior conſ.86.n.49.& 50.vol.2* ubi abſolutè dicit eſſe clandeſtinum quoad pœnas, dum denunciationes omittuntur.Et ex Theologis, videtur tenere *Palud.4.d.28.q.21 a.5.n.26.*ubi abſolutè docet clandeſt. eſſe quando denunciationes omittuntur: & tenet expreſſe *Enriq. lib. 11. de matr.c.5.n 1.*

Non ſunt tamen audiendi *Zephalus conſ. 503. n. 15. junct.n.16.& 17.fine, vol. 4. & Maſc.de prob. conc. 1036. fine*, ubi dicunt eſſe matrimonium clandeſtinum, celebratum coram parocho, & teſtibus, denunciationibus præmiſſis, ſi teſtes rogati non ſint.Sed non oportere eſſe rogatos bene docet *Greg. Lop.l.1.tit.3.p. 4. verb. Sin teſtigos*, & loquitur ad eum effectum ne matrimonium clandeſtinum ſit:de quo illa lex agit. 11

Ad argum.propoſita n 9.reſpondetur, Ad 1. fateor publicè fieri,ſed non ea publicitate quam jus poſtulat.Ad 2. nego æquipollere, & eſſe ſubſtantiam eandem: contrarium enim probavi n. 10. Ad 3.dico ea verba textus *publice contraxiſſe* intelligi, id eſt præmiſſis denunciationibus;ut notat *ibi gloſſ. verb. Publicè.* 12

DISPUTATIO II.

Utrùm matrimonium abſque Parocho, & teſtibus hodiè celebratum, ſubjiciatur pœnis clandeſtini, vel ſi alia cauſa matrimonium clandeſtinum irritum ſit?

SUMMARIUM.

Quas pœnas certum ſit incurri quamvis matrimonium clandeſtinum ſit nullum, num 1.

Traditur regula ad cognoſcendum quando pœna legis incurratur ob actum invalidum, 2.

Referuntur duæ opiniones an pœnæ incurrantur,ſi clandeſtinum invalidum ſit n.4 & 5.

Facta contra legem habentur pro infectis; quoad commodum facientis; ſecus,quoad damnum,n.13.juncto n 7.

Vera opinio non incurri pœnas,n 5.& ibi,quod nullum eſt nullum producit effectum:& non entis nullæ ſunt qualitates, & actus appellatione non venit qui invalidus eſt, nec hic dicitur ſimpliciter actus:nec emphyteuta cadit in commiſſum:ob venditionem nullam nec:voce excommunicans quando excommunicatio non ſortitur effectum,ſuſpenſus eſt.

Quid ſi tale matrimonium irritum conſumetur, n. 6. & quid, ſi nullum ſit ratione alicujus impedimenti, n 7.

Solvuntur argumenta,& explicatur l. Quid ergo, ff.de his qui notantur infam. n.8.

DUbitandi ratio, ex altera parte quod pœnæ incurrantur, eſt quod id matrim.olim ſubjiciebatur pœnis clandeſtini;& cum hodie,ſicut olim,vere, & propriiſſimè clandeſtinum ſit,non videtur qua ratione ab eiſdem pœnis eximatur.Ex altera autem parte,quod non incurrantur, urget: quod tale matrimonium ſit hodie prorſus irritum,unde difficultas eò tendit, ut excutiatur an pœnæ impoſitæ alicui actui, incurrantur eo invalidè effecto. Et ut clare procedamus,triplex eſt pœnarum genus:aliæ ſunt pœnæ clandeſtini.quæ propriè pœnæ non ſunt,ſed privilegia matrimonii ſecundùm ordinem Eccleſiæ publicè contracti,negantúrque clandeſtino:ut ſi matrim. nullum ſit quando publicè contrahitur, bona fide alterius ſaltem parentis, proles eſt legitima:& dum non conſtat de impedimento, conjux ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus quæ privilegia negantur matr.clandeſtino: & hæ pœnæ manifeſte incurruntur, quando matrim. clandeſtinum eſt nullum:quia tantum ſunt privilegia matrim. putativi publice contracti,negantur autem clandeſtino putativo: ergo è fortiori clandeſtino,quod eſt manifeſte nullum.Aliæ ſunt pœnæ ipſorum contrahentium clandeſtinè, ut excommunicatio ſynodalis, poſſe exhæredari, punirique arbitrariè. Aliæ ſunt Parochi aſſiſtentis clandeſtino pœnæ.In præſenti non diſputamus de pœnis Parochi, an eas incurrat quando matrim,clandeſtinum cui aſſiſtit,eſt nullum: de hoc enim agendum eſt dum de pœnis Parochi tractaverimus, ſed de pœnis ipſorum contrahentium: & inquibuſdam harum,exprimitur imponi, quando matri- 1

monium

monium eſt nullum:ut *Trid.ſeſſ.*24. *c.* 1. *de matr.* præcipitur contrahentes invalidè,abſque Parocho,& teſtibus puniri arbitrio ordinarii:& in quibuſdam ſynodis excommunicantur ita contrahentes : & tunc res eſt manifeſta. Difficultas ergo eſt qaando id non exprimitur , ſed abſolutè imponuntur pœnæ,ut excommunicatio ſynodalis , & exhæredatio,*l.*49.*Tauri*,contrahentibus matrim clandeſtinum,an eæ incurrantur , ſi clandeſtinum invalidum ſit: ut pote abſque parocho,& teſtibus celebratum.

2 Præmittenda eſt regula hæc , ad diſcernendum,quando pœnæ actui impoſitæ incurrantur licet actus ſit nullus, Aut enim lex conſiderat tantum factum , & animum facientis,non autem juris effectum:& tunc incurruntur pœnæ per actum invalidum:quia attentatur factum ; & pravus animus adeſt aut conſiderat juris effectum , & tunc non incurruntur , cum actus ille juris effectum ſortitus minime ſit. Sic docet *gl.l.Quid ergo* 13.§.*Cum autem,verb. Cum ea ff.de his qui notam.infa.Card.in.Clem.*1.*oppoſit.*8. *de conſang.*optime *Fel.*multas allegans *c.Tua nos,de jurejur.n.* 7.*&* *c. Ex tenore , de reſcrip.n.* 9. *verſ. Cæterum ad multa Molina* alios referens *lib.*2.*de primog.c.*16.*n.*19. *Gutier.* 2. *pract.q.*4. *n.*6.*Azebedo lib.*5 *recop.tit.* 1.*l.* 5.*n.* 10.

3 Difficultas ergo in eo conſiſtit , an canones imponentes clandeſtino pœnam , conſiderent factum , vel potius juris effectum. Triplex eſt ſent.I.ait ſolum factum,& animum parvum conſiderari,& ita incurri pœnas ob clandeſtinum invalidum. Prob. quia illud factum ex ſe malum eſt licet juris effectum non obtineat , cum eo matrim. clandeſtino invalido plurima mala ſequantur , quæ fuit prohibitionis ratio:ergo. Et confirmatur , quia *Trident. ſeſſ.*24.*de matr.cap.*1.irritans clandeſtinum,præcipit ordinariis,ut contrahentes ipſo graviter puniant , ergo manifeſtè factum ipſum ſine juris effectu , punire intendit. Quia hodie matrim. clandeſtinum gravius delictum eſt. quam olim:olim enim erat prohibitum,ſed ratum, hodie verò prohibitum & irritum:ergo cũ graviori delicto gravior correſpondeat pœna, à fortiori pœnæ olim ſtatutæ in clandeſtinum,vigent hodie.3 Prob.ex doctrina *Bart. l. Non dubium,n.*20.*C.de legibus*,ubi ait facta contra legem, haberi pro infectis,quantum ad utilitatem facientis, ſecus quoad damnum:quam doctrinam ſequitur *ibi Paul. n.* 9. *Jaſ n.*9.*Tiraq* alios referens *de retract.lign.*§.26.*gl.* 2. *n.* 8. *Corneus conſ.*243.*l.*3.*Flaminius* alios referens , dicenſque eſſe communem,*de reſig.benef.l.*7.*quæſt.*1.*n.* 23. ergo illud matrimonium clandeſtinum invalidum , reputandum erit , ſi validum fuiſſet,ut contrahentes damnum ſubeant, clandeſtinique pœnis afficiantur. 4. Probatur ex doctina *Cardinalis,Clem.ſi.q* 12.*de elect. & Bertachin.in repertorio, lit. P. verb. Pœna invalida,verſ.Pœna impoſita*,ubi docent pœnam impoſitam in caſu alicujus actus , habere locum ſi actus interveniat,licet de jure non tenuerit.5.ex *l.Quid ergo* 13.§.*Cum autẽ , ff. de his qui non. infam.* ibi,*Si cum ea quis faciat nuptias,vel ſponſalia conſtituat,quam uxorem ducere non poteſt vel fas non eſt , exit notatus.* Ex quo textu colligit ibi *Bart.in fin.*quando lex reſpicit factum, non curare de juris effectu,dummodo habeat formam facti:unde ſubinfert,ſi teſtamentum falſum teſtamenti formam habeat , licèt ob aliquam aliam cauſam nullum ſit , puniri falſi pœna : quod idem docet alios referens,*Fel c.Tua nos, de jurejur.n.*5.*& c.Ex tenore.n.*9.*de reſcr.*cum ergo matrim clandeſtinum invalidum,habeat externam matrimonii formam,ſubjicietur pœnis.6.Ex doctrina *Baldi,l.Ea quidem*, *n.*3.*C.Si mancipium*,ubi inquit,ſi lex reputet factum nudũ, delictum eſſe,puniri legali pœna,licet juris effectu deſtituatur:ergo cum hæ ſint pœnæ legales , & lex reputet delictum inire matrim.clandeſtinum , invalidum: locus erit in eo pœnis clandeſtini.Ultimo , quia licet matrim. cum conſanguinea contractum,ſit jure irritum , ſubjicitur excommunicationi *Clement.*1.*de conſang.* & licet beneficiatus , ſacris initiatus invalidè contrahat , incurrit pœnam amiſſionis beneficii,ut cum aliis per eum relatis,docet *Cov* 4.*decret.*2.*p.c.*6.§.3.*n.* 4. ubi cum communi , docet idem eſſe,ſi beneficiarius minoribus initiatus invalidè contrahat:ergo ſimiliter in noſtro caſu. Et confirmat.quia *lex* 49. *Tauri*,eſt incerta *in nova recop.lib.*5.*tit.*1 *l.*1. poſt Tridentini promulgationem , & tamen ex hæredationi pœnam ſtatuit clandeſtine contrahentibus : ergo cum tum jam clandeſtinum eſſet irritum,ſi propter,illud non incurreretur,fruſtra eſſe.Hanc tenet *Molina lib.*2. *de primog. c.* 16. *n* 18.*&* 19.quamvis enim ſolum de pœna exhæredationis tractet,ejus tamen rationes de quibuſcumque pœnis idem probant idem tenet *Veracr.append ad ſpec.dub.*11.*concl.* 6. & dicit eſſe veriorem in puncto juris.*Gutier.* 2.*pract.* *q.* 4. *n.*7. *verſ.Quid tenendum.* Et loquentes de excommunicatione Synodali,docent idem *Nav.ſum.Hiſp.c.*28. *addit.*1. *ad n.*70.*c.*22.*quæ incipit Preguntan ſi ſeran deſcomulgados. Veracr.*1.*p.ſpec.a.*10.*fi.Cordub.ſum.q.*51.*ad fi. verſ. Y aſſi finalmente.Vega lib.*6.*ſum.caſu* 104. Ad idem ſunt *Sotus* 4. *d.*28.*q.*1.*a.*2.*concl.*2.*fine*,*Perez lib.*5.*ordin.t.*1.*l.* 1. *f.* 48 §. *Eſt tamen dubium*.ubi dicunt clam contrahentes invalidè, ratione impedimenti alicujus,incurrere excommunicationem Synodalem:ea enim de cauſa matrimonia clandeſtina interdicuntur,ne vitioſa matrimonia attententur.

II.Sent diſtinguit ſic,ſi loquamur de excommunicatione Synodali , eam incurrunt clam contrahentes invalidè, 4
ſecus autẽ de pœna exhæredationis impoſita *l.* 64. *Tauri*: ducitur,quia lex illa non punit præciſè matrim.clandeſtinum,ſed illud,quod abſque parentum conſenſu initum eſt ob injuriam ipſis illatam , quæ hodie cum invalidum ſit non eſt tanta,nec durat,ſtatim enim diſſolvetur matrimonium : pœnæ autem canonicæ ſtatuuntur purè ad puniendum clandeſtinitatis delictum , quod poſt irritationem matrim.clandeſtini gravius eſt : hanc tenet *Enriq. qui lib.* 11.*de matr.c.*2.*n.*6. ait, incurri excommunicationem Synodalem,& *c.*6.*n.*2. non incurri exhæredationem:& *Manuel* 1.*to.ſum.*2.*edit.c.*221.*n.*1. ubi de excommunicatione, fatentur:& *c.*224 *n.*3.de exhæredatione negat.*Bart.à* *Led. de matr.dub.*8.*f.*1230.*fine*,concedit incurri excommunicationem.& *dub.*24 *f.* 1360. negat de exhæredatione : *Lud. Lop.* 2.*p.inſtruct.de matr.c.*50. §.*Præterea circa hæc banna*, dicit contrahi excommunicationem : & *cap.* 34. *ante ſolutionem ad primum . &* 1.*p. inſt.* 2. *edit.* 54. §. *Sed advertito,& c.*294 §. *Sequitur & alia quæſtio* negat ſic contrahentes poſſe exhæredari.

III.Sententia probabilior (quamvis duæ priores probabiles ſint negat quaſcumque pœnas incurri. Prob. ex *l.* 1.*in fine,C de ſepulc. violato.* ubi habetur notarium conficientem inſtrumentum falſum invalidum , non pœna juris,ſed extraordinaria plectendum eſſe:ergo ſimiliter contrahentes clam invalide, non incurrent pœnas juris 2. ex *l. Ea quidem* , 5.*C.Si mancipium*, ibi,*Nec tamen pœnæ exactio ſi quam addita eſt conditioni non ſervatæ juſta exigendi tribui,cauſam.*Ubi *gloſſ.verb.Cauſam*,reddit rationem,quia effectũ non habuit manumiſſio:& Bald.*n.*1.*Salic.n.*1.*Tiraq. poſt l.Connubia,gloſ.* 8. 212.inde inferunt , cum ex nihilo nihil fiat,per fruſtratorium factum pœnam efficaciter non incurri:ad quod confirmandum multa congerit *Felin. c. Tua,n.*6.*de jurejur.*3.Quia quod nullum eſt , nullum producit effectum,*l.*4.§.*Condemnatum ff.de ſent.& re judic. c. Illud.de jure patron.*non entis enim nullæ ſunt qualitates, *c. Ad diſſolvendum, de deſp.impub.*ibi,*Quocirca nec accuſatio locum habeat,cum non eſſet quod legitimè poſſet accuſari:* ubi textus decidit matrimonium cum infante initum, accuſari non poſſe,eo quod irritũ ſit.ergo matrim. clandinũ quod nullum eſt,accuſari nequit ut illius pœnis plectatur 4.Quia paria ſunt non eſſe,& eſſe nullum, *l. Duo ſunt Titii,de teſtam.tute.* & non præſtat impedimentum , quod de jure non ſortitur effectum:*reg. Non præſtat de reg. jur. in* 6.& verba cum effectu ſunt intelligenda,*c. Relatum, de cler.non reſid* & actus appellatione, regulariter ſolus comprehenditur actus validus,ut probant. *Tiraq.de retr. lign.* §.1.*gl.*2.*n.*5.*& l.Boves* §.*Hoc ſermone,totalim.* 1.*ff.de verb. ſignif.Seraph.de privil.juram privil.*71.*fine* , ergo cum tale matrim. clandeſtinum jam ſit nullum , reputabitur ac ſi

non

Digitized by Google

non eſſet nec matrimonii clandeſtini ſubjecti juri, aut Synodi pœnis nomine comprehendetur. 5. Quia emphyteuta non cadit in pœnam commiſſi, impoſitam, *l. fin. C. de jure emphyteut.* ſi venditio facta irrequiſito domino ſit invalida. quia talis non eſt venditio: ut optimè docent *Bald. l. 2 n. 3. C. de Epiſc. and. Chaſſanæus de conſue. Burg. rub. 3. §. 8. ſuper textum, Ne pren la poſſeſſion. n. 1. verſ. Item intellige, Tiraq.* multos referens, *de retract. lign. §. 1. gloſ. 2. n. 6. & poſt leges connub. gloſ. 8. n. 205. Felin. c. ex tenore, n. 6. de reſcr.* ergo. 6. Quia jura interdicentia clandſtinum, aperte conſiderant juris effectum: ut conſtat ex *Trid. ſeſſ. 24. ca. 2. de matr.* ubi reddens rationem hujus prohibitionis, inquit. *Cum ſancta Synodus gravia peccata perpendat. quæ ex clandeſtinis conjugiis ortum habent, præſertim vero eorum qui in ſtatu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua contraxerunt, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt.* Ecce quàm clarè conſiderat juris effectum, cum non factum, nec animum facientis attendat, ſed damna ex clandeſtino conſurgentia, quæ minime conſurgunt dum eſt invalidum, tunc enim cum palam contractum valet non vivunt conjuges in perpetuo adulterio. 7. Quia *in Trid. eo cap. 1.* imponitur pœna contrahentibus clandeſtine invalide, ut arbitrio judicis puniantur, ſed valde probabilis opinio, corrigi pœnam legis antiquæ alia impoſita per legem novam: ergo ceſſant pœnæ antiquitus impoſitæ matrimonio clandeſtino. 8. Tandem, quia cum eæ pœnæ ſint graviſſimæ, de matrimonio clandeſtino ſimpliciter intelligendæ ſunt: quod autem nullum eſt, non dicitur tale ſimpliciter, ut contractus nullus non dicitur ſimpliciter, contractus: quod multis exornat *Ripa leg. 4 §. Condemnarum, n. 4. & ſeq. ff. de ſen. & re judic.* ergo per tale matrimonium non incurrentur pœnæ clandeſtini.

Et confirmatur, nam *ſc. 1. de ent. excomm. in 6.* ſuſpenduntur prælati ſola voce, abſque ſcriptis excommunicantes, & tamen *Lapus alleg. 73. de ſent. excom. paulo poſt princ. verſ. Sed. de ſecundo* ait non incurrere prælatum, ſi excommunicatio non ſortita ſit effectam, quia alter appellavit, paruit, & ita eam non incurrit: & dicit *Dominic. eo. c. 1. fine,* forte hoc eſſe verum: & *Franc. ibi. §. Si quis, n. 3.* cenſet hoc eſſe probabile, ſolum enim vocat tutius oppoſitum, & utrũ verius ſit relinquit cogitandum: & reddit rationem *Lapus* quia talis pœna acceſſoria eſt excommunicationi latæ: quare cum principale firmum non ſit, nec erit acceſſorium *reg. Acceſſorium. de reg. jur in 6.* ergo ſimiliter ubi clandeſtinum invalidum eſt, ceſſabit pœna illi acceſſoria. Hanc tenent *Perez l. 5. ord. t. 1. l. 1. f. 30. §. Item ſolent, & ad fin. §. Dubitatur alterius, Gut. 2. pract. q. 4. n 7. Segura direct. jud. 2. p. c. 15 n. 23. & ſeq.* & ſpecialiter agentes de ſola excommunicatione Synodali in qua major eſt difficultas, docent *Palac. 4. de 28. diſp. 3. ad fin. verſ. Heſitabis, Petre de Led. de matr. q. 45. a. 5. f. 183. col. §. Eſt tamen dubium:* & loquentes de pœna exhæredationis (de aliis enim non diſputant) tenet *Joan. Lup. l. 49 Tauri, n. 3. & 3. & ibi Caſtillio n. 17. Matienz. lib. 5. recop. t. 1. l. 1. gl. 7. fine. & ibi Azeb. n. 56. Barth. l. 1. p. 4. n. 39. ff. ſolut. matr. Alborn. l. 4. de arte contractuum, tit. 8.* Et videtur tenere *Cordub. ſum q. 171. ad fin. §. Lo tercero,* ubi ait poſt Tridentinum certius eſſe non poſſe exhæredari filiam clam contrahentem: & videtur clarè tenere P. *Molina t. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 176. f. 1040. §. Obſerva.*

6 Hanc ſent. intelligunt *Barboſa l. 1. p. 4. n. 39. ff. ſol. matr. & Segur a. 2. p. direct. c. 15. n. 29.* quoad pœnam exhœredationis, niſi matrimon. illud clandeſtinum irritum conſummetur: tunc enim poterit filia exhæredari. Et reddit rationem *Barboſa,* quia peccavit in corpus ſuum. Sed hæc limitatio non videtur ad rem: quia jam non ratione matrimonii clandeſtini proveniet illa exhæredatio: cum ratione illius poſſint æquè filius; ac filia exhæredari, per *l. 49. Tauri:* & tamen in hoc caſu quoniam clandeſtinum eſt irritum, niſi confert copula ut poſſit filius exhæredari. Item quia non eſt verum, per unam, aut alteram copulam illicitam poſſe filiam exhæredari nam: *auth. Ut cum, de appell cognoſ. §. Aliud quoque, in fin.* petitur ad hoc, volentibus parentibus filiam matrimonio collocare. ipſa vitam luxirioſam eligat: & *l. 5. tit. 7. p. 6.* inquit *Si ella hiziere vida de mula muger: & Covar. e. Raynutius de teſtam. init. n. 15.* explicans hunc caſum dicit, ſi filia luxurioſam vitam eligat, ut meretrix fiat: Et tenet expreſsè P. *Molina. t. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 176. f. 1038. fine.*

Ex dictis infero, non placere doctrinam *Soti n. 3. fine allegat.* incurri excommunicationem Synodalem in contrahentes clam latam, ſi matrimonium illud ratione conſanguinitatis, alterius impedimentum irritum ſit Quia rationes n. 5. adductæ, oppoſitum probant: & pro hac parte ſunt *Joan. Lup. l. 49. Lauri, n. 3. & 4. ibi Caſtillo n. 17.* dicunt generaliter non incurri ponam exhæredationis, quoties ratione cujuſcumque impedimenti matrimonium eſt irritum, ut ratione metus, vel defectus ætatis. 7

Ad argum. prioris ſent. propoſita n. 3. reſpondetur, ad 1. quamvis aliqua inconvenientia ex eo matrimonio conſurgant, ceſſare potiſſima, ut probavi n. 5. nec punire jura quemcumque actum malum, ſed matrim. clandeſtinum, quod tale non eſt, quando eſt irritum, ut probavi eodem n. 5. Ad confirmationem fateor Tridentinum in ea pœna arbitraria attendiſſe ſolum factum, quia id expreſſit: cum autem cætera jura id non exprimant, in ſenſu favorabiliori accipienda ſunt. Ad 2. fateor hodie eſſe gravius delictũ, ſi conſideretur in ſe, ſecus in ordine ad Eccleſiam: cum enim non delicti gravitatem puniri intenderet, ſed ab eo retrahere, ob maxima damna, & adulteria inde orta, gravius erat antiquitus: modò enim cum invalidum ſit, ceſſant ea damna. Ad 3. dico cum *Azebedo lib. 5. recop. t. 1. l. 1. n. 47.* doctrinam Bartoli non eſſe univerſaliter veram, ſed quando actus nullus eſt ob ſolam conſtitutionem irritantem in pœnam, & odium contrahentium: ſecus quando actus eſt nullus ob ſolemnitatis requiſitæ defectum: ut contingit in matr. clandeſtino. Et poteſt hujus differentiæ ratio aſſignari, nam in priori caſu annullatio actus eſt pœna, in odium fragentis legem inducta, & ita non mirum ſi actus valeat in odium ipſius tranſgreſſoris, ne ex delicto ſuo commodo reportet: in poſteriori verò, non eſt pœna (ut dicemus hoc 3. lib. diſp. 4. n. 9.) Sed ob donum reipublicæ, cui expedit illum actum abſque ea ſolemnitate non ſubſiſtere, irritatur, & ita nil mirum ſi prorſus irritus ſit, ſive commodum, ſive damnum contrahentis attendat. Ad 4, negatur ea doctrina, niſi intelligatur quando lex ſolum factum, & animum facientis punit. Ad 5. dic cum *gl. eadem l. 5. Cum autem, verb Cum eo,* non juris effectum, ſed animi deſtinationem conſiderari, & puniri per eam legem: quod non contingit in noſtro caſu. At 6. dic ſicut ad 4. reſpondi. Ad ultimum, dic eam Clementinam manifeſtè punire ſolum factum, & animum contrahentium: cum aliàs fruſtratoria eſſet, eo quòd matrimonium inter conſanguineos conſiſtere non poterat: at in noſtro caſu ſolùm punitur id quod erat, & eſt matrim. clandeſtinum validum, ut ſi coram parocho, & teſtibus, omiſſis denunciationibus celebretur: ut explicui diſp. præc. n. 7. Ad poſteriorem partem illius argumenti, dico eſſe valde dubiam: & eſto vera ſit, procedere ex præſumpta contrahentis voluntate, viſus enim eſt dimittere beneficium aſſumendo ſtatum illi incompatibilem: quod in noſtro caſu non reperitur. Ad confirmationem dico, incurri per clandeſtinum omiſſis denuntiationibus, quod validum eſt: ut dixi diſputatione præcedenti, n. 7. 8

DISPUTATIO III.

Utrùm matrimonium clandeſtinum irritum fuerit ante Tridentinum, & ſit peccatum lethale ita contrahere?

SUMMARIUM.

Refertur ſententia dicens fuiſſe irritum ante Tridentinum, n. 1.
Refutatur ea ſententia, n. 2. Et traduntur rationes, ob quas eſt irritum à Tridentino, n. 3.

Solvuntur

Solvuntur argum. & enodantur c. 1. 30. q. 5 & c. Videtur, 35. q. 6. n. 4.
An ſit mortale clandeſtinè contrahere, n. 5. & quid, poſt Trident. n. 6.
An ſit illicitum ob ſolam Eccleſiæ prohibitionem opinio affirmans, n. 7. & contraria, n. 8. Et ibi, an infideles peccent clam contrahendo.
Solvuntur argumenta, n. 9. Et ibi, an lex edita ad vitanda inconvenientia ceſſet ceſſante fine.

1 ANte Tridentinum non defuere DD. aſſerentes matrimonium clandeſtinum, irritum eſſe: ſic enim quidam DD. Romæ coram Paulo IV. diſputantes contendebant, dicentes eſſe irrita à tempore Evariſti Papæ: quod idem docent *Chaſſanæus catalogo gloriæ mundi, p. 12. conſ. 36. Corraſ. lib. 1. miſcel. c. 37.* loquentes ſpecialiter de matr. contracto à filio, abſque parentum præſentia, & *Gent. Hervetus in orat. ad Trid.* aſſerit hæc matrimonia à tempore Evariſti Papæ fuiſſe irrita. Et probatur, *quia Evariſt. ep. 1. ad Epiſc. Afric. c. 2.* & habetur *c. 1. 30. q. 5.* aſſerit hæc non legitima connubia eſſe, ſed adulterina; & contubernia. 2. ex *c. Videtur. 36. q. 6.* ubi *Cæleſtinus Papa* ſic inquit, *Videtur nobis quod ſecunda, quam contra prohibitionem Eccleſiæ duxit, non ſit uxor: nam quod contra ordinem Eccleſiæ factum eſt, ratum non haberi, tam humanæ, quam divinæ legis proclamat authoritas.* Sed matrimonia clandeſtina ſemper fuerunt ab Eccleſia interdicta, ut cõſtat ex decreto Hormiſdæ Papæ, & habetur *c. 2. 30. q. 5. & ex Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matr.*

2 Cæterùm fides Catholica eſt matrim. clandeſtina ante Tridentinum fuiſſe valida: id enim definit *Alex. III. c. 2. de cland. deſponſ. & Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de matr. init.* anathemate damnans oppoſitum aſſerentes. Et ratio eſt, quam tradit *D. Th. 4. d. 28. q. 1. a. 3.* quia quoties concurrunt eſſentialia, contractus validus eſt, licet deſiderentur ſolemnitates extrinſecæ, & accidentales, in matrimonio autem clandeſtino, concurrit tota matrimonii eſſentia, deficienti ſola extrinſeca publicitatis ſolemnitate.

3 Juſtiſſimis autem cauſis Tridentinum ea irritavit, & jura antiqua ea prohibuerunt: quæ deſumuntur ex *Trid. d. c. 1.* & ex *concilio Colonienſi, tit. de matr.* & ex *D. Th. d. 28. q. un. a. 3, ad tertium:* & ex *l. fin. tit. 3. par. 4. c. 1.* Cauſa eſt, quia religio ſacramenti poſtulat, ut magna reverentia, & deliberatione, aſſiſtenti miniſtro Eccleſiæ, recipiatur: ſæpe autem contingebat clam abſque deliberatione neceſſaria ad rem tam arduam contrahi: unde facilis pœnitentia matrimonii contracti, diſcordiæque inter conjuges oriebantur. 2. Quia matrim. clandeſtinum ex modo contrahendi adverſatur fidei ipſius facile enim erat alterutri conjugum, alii commiſceri citra adulterii notam: adverſatur indiſſolubilitati, ſæpe enim, cũ incognitum eſſet Eccleſiæ: tranſibant conjuges ad alias nuptias invalidas & permanebant in adulterio uſque ad mortem: adverſatur etiam bono proli, quam negari non eſt difficile, cum uxor probare conjugium nequeat. 3. Quia ſæpe virgines parentum metu matrim. conſummata negabant, aliiſque nubebant: vel invitæ in monaſterium includebantur. 4. Quia inde multæ diſcordiæ inter contrahentium conſanguineos oriebantur. Tandem quia plerumque contrahentes latent impedimenta aliqua, quæ publico inito matrim. detegerentur, nec matrim. irrita contraherentur, quare *concil. Colonienſe, tit. de matr. §. Hunc canonem,* conſiderans ſola prohibitione, & pœnis, non plenè conſuli huic malo, maximè optabat matrimonia hæc ab Eccleſia irritari.

4 Ad argum. propoſita n. 1. reſpondetur. Ad I. dic appellari non legitima matrimonia in eo decreto: quia non ſunt celebrata juxta leges Eccl. appellari autem adulteria, vel ſtupra. quoad forum Eccleſiæ externum. cui minimè conſtant: quamvis in foro interno vera matrimonia fuerint: & ita in fine illius textus ſubjungitur, *Stupra potius quam legitima conjugia eſſe non dubitatur, niſi voluntas propria ſuffragaverit, & vota ſuccurrerint legitima.* Hoc eſt (ut explicat *Alex. III. c. 2. de cland. deſp.*) ſi perſonæ contrahentium voluerint publicare, ac Eccleſia recipienda ſunt & comprobanda, tanquam à principio in Eccleſiæ conſpectu contracta. Nec inconveniens eſt, ut in hoc caſu contra ſuũ morem Eccleſia præſumeret adulterium, & non matrim. ſicut præſumebat, *c. Is qui fidem, de ſponſ.* copula poſt ſponſalia habita, matrimonium perfici, ut delicti præſumptionem vitaret: quia adſunt urgentia indicia ad præſumẽdum adulterium, nullaque matrimonii probatio ſuppetit in foro Eccleſiæ. Ad II. dic. textum loqui caſu quo poſt ſponſalia, & copulam cum una, contrahitur matrimonium cum alia: tunc enim præſumitur, propria ſponſalia tranſiiſſe per copulam in matrimonium, juxta *c. Is qui fidem, de ſponſ.* & ita præſumit Eccleſia ſecundum matrim. eſſe irritum.

Gravius autem dubium eſt, de culpa quæ admittitur contrahendo matrimonium clandeſtinum. Et nemo dubitat eſſe culpam lethalem: quod manifeſtè probant graviſſima damna inde conſurgentia, relata n. 3. & graviſſima verba quibus utitur. *Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matr.* aſſerens ſemper Eccleſiam hujuſmodi matrimonia deteſtatam eſſe: graviſſimæque pœnæ quibus aſſiciuntur. 5

Rogabis autem, an poſt Tridentin. ſit culpa lethalis clam abſque parocho, & teſtibus contrahere: videtur enim non eſſe: quia cum ſit irritum, ceſſant antiqua damna. Item, quia ſolum videtur quidam actus otioſus, cum enim ſit contrahens norit matrim. conſiſtere non poſſe, non habet efficacem contrahendi voluntatem: nam hæc ad impoſſibile ferri nequit. Sed dic. eſſe culpam lethalem: quia contravenitur præcepto graviſſimo, & juſtiſſimo *Tr dent. ſeſſ. 24. c. 1. de matr.* quod ne contrahatur abſque parocho, & teſtibus præcipit: nec jura antiqua quibus attentis hoc matr. culpa lethalis erat, corrigere intendit; ſed ipſorum veſtigiis ſe inhærere profitetur. Deinde, quia licet conſenſus efficax eſſe non poſſit circa objectum impoſſibile, poteſt tamen dari complacentia circa illud, quæ ſimiliter peccatum mortale eſt. Sic tenet *Matienz. l. 5. recop. t. 1. l. 1. gloſſ. 1. n. 2.* 6

Diſcrepant autem DD. an ſola Eccleſiaſtica lege clandeſtinum matr. interdictum ſit? Affirmant quidam: ducuntur primò, quia quod intrinſecè, & ex natura rei malum eſt, nunquam licet: matrim. autem clandeſtinum in multis caſibus olim licebat: ut fatentur omnes, cum *De Thom. 4. d. 28. q. un. a. 3. corp.* 2. Quia ceſſante fine legis in particulari, non ceſſat, lex ergo ſi matr. clandeſtinum jure naturæ eſt malum ob inconvenientia quæ ex ipſo nata ſunt ſequi, quamvis in caſu aliquo ſpeciali iis obvietur erit illicitum. 3. Quia ſi ex matrimonio clandeſtino, per ſe, & ex natura rei ſequuntur damna contra finem, & bona matrimonii, erit irritum: ideo enim matrimonium ſub conditione averſa bonis ipſius, nullum eſt, juxta *c. fin. de conditio oppoſit.* Sic tenent *Caiet. tom. 1. opuſc. tr. 11. de matr. q. 2. Sotus 4. d. 28. q. 1. a. 2. conc. 1. Bart. à Led. dub. 21. de matr. f. 1323.* unde infert infideles clam contrahentes non peccare, cum Eccleſiæ legibus non aſtringantur: & videtur tenere *Petr. de Led. de matr. dſt. 45. a. 5. f. 171. col. 2. §. Ad rationem dubitandi.* 7

Verius tamen eſt, eſſe culpam lethalem contra jus naturæ. Prob. quia ex natura rei continet in ſe mala gravia: cedit enim in prolis detrimentum, & utriuſque conjugis, cum facile poſſint ad alias nuptias tranſire, & eſt reipublicæ nocivum, contrariumque ejus paci ac quieti. Et ita videtur ſentire *D. Th. 4. d. 28. q. un. a. 3. ad 3.* ubi relatis damnis ex hoc matrimonio conſurgentibus: addidit præter hæc ſpeciem mali habere, & tenet *Caiet.* ſibi contrarius, *ſumma verb. Matrim. tit. Contractus matrimonii poteſt ex 7. capitibus reddi vitioſus §. Et ſcito peccatum eſſe verſ. Tertium caput, Pet. de Soto lect. 14. de matr. §. Primum jus ipſum Palacios 4. d. 28. diſp. 4. ſtatim in princ. Veracr. 1. p. ſpec. a. 10. concl. 2. Matienzo l. 5. recop. t. 1. l. 1. gloſſ. 1. n. 2.* Hinc infertur infideles clam contrahentes, lethaliter delinquere contra jus naturæ. Sic contra *Barth. à Led. n. præced. alleg.* docent *Veracr. & Matienzo proximè relati.* 8

Ad argum. ex propoſitis n. 7. dic. quædam eſſe intrinſecè mala, quæ nulla ex cauſa honeſtari poſſunt, ut mendacium, fornicatio: altera vero ex natura rei mala, non tamen ita intrinſecè, quin juſtis de cauſis honeſta eſſe poſſint: ut occidere hominem, habere plura beneficia: & hujus generis eſt matrim. clandeſtinum: quod egregiè ſignifica- 9

vit

vit D. Th. 4. d. 27. q. un. a. 3. ad 3. Ubi cautè dixit matr. clandeſtinum ſpeciem turpitudinis habere, ſignificans non eam intrinſecam turpitudinem continere, quam habet fornicatio, ſed per ſe, & abſolutè ſonare in malum, niſi juſtis ex cauſis licitum efficiatur. Sed inferes, ergo in ſtatu innocentiæ eſſet illicitum. Neg. conſeq. quia dum diximus eſſe contra jus naturæ, intelligitur non omnino, & abſolutè, ſed naturæ corruptione ſtante, facilè enim homines ſe decipiunt, diſcordiæque promanant, quæ à ſtatu innocentiæ longè abeſſent. Ad 2. reſpondent quidam, legem editam propter finem bonum, non ceſſare ceſſante fine: ſecus dum lex principaliter editur ad vitanda inconvenientia, qualis eſt lex prohibens matrimonia clandeſtina: tunc enim non obligat in iis caſibus, quibus omnino ceſſant. Sic Cajet. 10 1. opuſc. tr. 12. de matr. q. 2. Nav. ſum. c. 16. nu. 36. Hiſp. Lat. verò, n. 37. Enriq. l. 11. de matr. c. 17. n. 2 comm. lib. O. Barth. à I. ed. dub. 17. de matr. f. 1275 Lud. Lop. 1. p. inſtr. c. 85. §. Præterea peccat. Sed diſplicet ſolutio, quia lex vetans noctu arma deferri, tendit ad vitandas rixas, non tamen definit obligare virum ita pacificum, ut in eo rixæ periculum omnino ceſſat. Unde melius reſpondet Petr. de Led. de matr. q. 45. a. 5. f. 171. col. 1. §. contra hanc concluſionem, in illis caſibus non deſiiſſe eſſe mortale, clam contrahere, quia ratio legis ceſſaſſet, ſed quia id quod non eſt ita intrinſecè malum, quin honeſtari ex juſta cauſa poſſit, ſæpe licet ea cauſa exiſtenti, ex quadam epicheia, & benigna legis interpretatione, quando non poteſt adiri ſuperior, ut diſpenſet: ſi enim adiri poſſet, arg. concludit id eſſe faciendum. Ad 3. dic, argumentum concludere, ſi per ſe, ex modo ipſo contrahendi clam, ſequerentur neceſſario, & infallibiliter damna adverſa bonis & fini matr. non tamen ita ſe res habet, ſed ſolum ſequuntur in plurimum, ſuppoſita malitia humana: unde non probat argument. matrimonium clandeſtinum eſſe irritum, ſed expedire ut irritetur.

DISPUTATIO IV.

Utrùm potuerit Eccleſia irritare matrimonia Clandeſtina?

SUMMARIUM.

Proponuntur argumenta ad probandam partem negativam, n. 1.

Potuit irritare, n. 2. Et an irritaverit directè annullando matrim. vel ſolum inhabilitando perſonas: refertur quædam opinio, n. 3.

Potuit utroque modo irritare, n. 4. Et de facto utroque modo irritavit, n. 5.

An potuerit irritare matrim. ut eſt ſacramentum, nu. 6. & ibi ſublato fundamento tollitur ædificium: & ſublato priori, tollitur poſterius.

An Eccleſia irritans clandeſtinum, mutarit materiam, & formam illius, n. 7.

An annullatio actus ſit pœna; referuntur duæ ſententiæ, num. 8 & conciliantur n. 9.

Solvuntur argumenta; n. 10.

1 Quæſtio hæc adeò ardua viſa fuit, ut Ruard. Tapper. in 26. Lovanienſi, ante §. Profeſſionem ſacræ religionis, indeciſum reliquerit, an potuerit Eccleſia irritare: ſubditque, ſi Eccleſia irritet, falſæ inniti præſumptioni fraudis, & proinde fraude ceſſante valere matrimonium. Et Sotus 4. d. 28. q. 1. a. 1. in ſol. ad 1. indeciſum ſimiliter reliquit, judicióque Eccleſiæ definiendum. Et XL. Epiſcopi, multique alii DD qui ad Tridentinum concilium confluxerunt antequam res hæc definiretur, in ea fuerunt ſententia, ut Eccleſia non poſſit irritare. Et probatur 1. nam ſi conſideretur matrimonium, ut eſt contractus naturalis, ſolo conſenſu, etiam clam præſtito, eſt validum: Eccleſia autem jus naturæ alterare nequit. Et confirmatur, cauſa naturalis ſufficienter applicata neceſſariò ſuum producit effectum, ſed mutuus conſenſus etiam occultus inter perſonas habiles eſt cauſa naturalis matrimonii, ergo. 2. Si matrimonium ut eſt ſacramentum attendas, Eccleſia nequit aliquid ſtatuere variando materiam & formam ſacramentorum: ut colligitur ex Tridentino ſeſſ. 21. doctrina de Sacram. Euchariſtiæ, c. 2. ibi, Declarat hanc poteſtatem in Eccleſia perpetuò fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia ſtatueret. Sed conſenſus mutuus erat, licet clandeſtinus, olim materia, & forma ſacramenti matrimonii, ergo Eccleſia non potuit id variare. Et confirmatur 1. olim erant materia, & forma ſacramenti conſenſus clandeſtini, & modo non ſunt, ergo variavit Eccleſia materiam, & formam ſacramenti: conſequens non poteſt fieri, ergo nec antecedens. Confirmatur 2. Eccleſia efficere nequit ut ſit de ſacramenti ſubſtantia quod antea non erat: ante Tridentinum autem, de ſubſtantia matrimonii non erat conſenſum coram parocho, & teſtibus præſtari. Confirmatur 3. quia aquam manentem aquam, non poteſt Eccleſia reddere inhabilem, ut ſit materia baptiſmi: ergo nec conſenſus occultos, qui ſic manent invariati, ne ſint matrimonii. 3. Principaliter probatur, quia vel irritavit Eccleſia clandeſtinum, indirectè, reddendo contrahentes inhabiles ad ſic contrahendum: & hoc non potuiſſe efficere, jam probavi; aut directè: irritando contractum, & hoc non. Quia cum homo libero arbitrio habeat plenum ſuorum actuum dominium. Eccleſia caret poteſtate directa, & immediata circa actus humanos. Et confirmatur, quia de jure naturæ, ad contrahendum matrimonium ſatis eſt conſenſus inter perſonas habiles, ergo earum habilitate manente, non poteſt Eccleſia irritare. 4. probatur de facto non irritaſſe: quia extrinſeca contractus ſolemnitas non eſt de intrinſeca ipſius eſſentia, nec ejus defectus annullat: præſentia autem parochi, & teſtium extrinſeca matrimonii ſolemnitas eſt, ut poſſit in Eccleſiæ foro probari. Confirmatur, quia in cæteris actibus, ut in alienatione rerum Eccleſiæ, teſtamento, defectus ſolemnitatis jure requiſitæ non vitiat eos in foro conſcientiæ, juxta communem, & valde probabilem ſententiam, ſed in ſolo foro externo annullandi ſunt, ergo idem in matrimonio continget. Confirmatur 2. quia vel præſentia parochi, & teſtium eſt de neceſſitate, tanquam extrinſeca conditio, ſine qua non prodit in actum efficaciter virtus ſacramenti matrimonii, & tunc non manebit irritum ſacramentum defectu illius, ſed impedietur ſacramentalis effectus: aut eſt de neceſſitate, tanquam pars ſubſtantialis ſacramenti, & hoc non: quia Eccleſia non poteſt ſacramenti ſubſtantialia inſtituere, ergo defectu talis præſentiæ non erit matrimonium irritum. Ultimò, quia annullatio actus pœna eſt; hæc autem non incurritur ante judicis ſententiam, juxta gl. vulgarem, c. Fraternitas, 12. q. 1. & omnes: ergo in conſcientia non eſt irritum tale matrimonium.

His non obſtantibus, veritas catholica eſt, Eccleſiam potuiſſe irritare. Quia concilium Tridentinum, à Pontifice approbatum, & ab univerſali Eccleſia ita intellectum, de facto irritavit, ſeſſ. 24. c. 1. de matrimon. ſi autem id non potuiſſet efficere, erraſſet in re maximè ad fidem, & univerſalis Eccleſiæ mores conducenti. 2

Difficultas autem eſt, circa irritandi modum. Dupliciter enim poteſt matrimonium irritari: 1. indirectè, inhabilitando perſonas: 2. directè, annullando immediatè ipſum contractum. Multi aiunt primo modo irritaſſe, nec potuiſſe ſecundo modo. Sic explicant hanc irritationem Perez lib. 5. ordin. tit. 1. l. 1 f. 40. §. juxta prædicta. Gutier. de jurame nento, 1. p. c. 51. n. 22. Matienzo l. 5. recop. tit. 1. rub. gloſ. 1. n. 38. Spino ſpeculo teſtamentorum gloſſ. 15. n. 52. 53. & 70. Ex ex Theologis, Palacios 4 d. 38. diſp. 3. verſ. Eſt igitur. Petrus de Led. de matr. q. 45. a. 5. f. 177. col. 2. §. Ult. reſpondetur, & col. ſeq. §. Ad ſecundum arg. Manuel. 1. to. ſum. 2. edit. c. 219. n. 1. Vega l. 6. ſum. caſu 121. Et eodem modo in alio ſimili, explicant Sotus 4 d. 26. q. unic. fine. & ibi Paludanus q. 4 a. 3. in ſolut. ad 4. n. 24. Adrianus 4. q. 2. de matr. ad confirmationem primi argumenti, tractantes enim qualiter poſſit Eccleſia conſtituere impedimenta dirimentia matrimonium, dicunt id poſſe reddendo materiam inhabilem, non autem variando eſſentialia matrimonii, præſuppoſita materia idonea. 3

4 I. Concluſio ſit, potuit Eccleſia utroque modo irritare clandeſtina matrimonia. Probatur poſſe directè irritando contractum: quia contractus humanus eſt actus hominis ordinati ad altiorem finem, & proinde neceſſario debet ſubordinari alicui communitati, cujus ſit pars, & à qua pendeat quantum ad omnem politicam operationem: ſed matrimonium fidelium eſt contractus, quo unus fidelis ordinatur ad alterum, in bonum ſpirituale totius Eccleſiæ, cujus omnes fideles partes ſunt, ergo ſubordinatur poteſtati ejuſmodi Eccleſiæ, ut quando bono communi ipſius Eccleſiæ expediat, poſſit illud directè irritari. 2. Quia Eccleſia irritavit alios contractus, eo quod ita communi bono expediebat, ut profeſſionem factam ante annum novitiatus, vel 16. annos expletos, ut conſtat ex *Trident. ſeſſ. 25. de regularibus c. 16.* & ſimoniacam beneficiorum commutationem, *c. Cum olim, & c. Quæſitum, de rerum permut.* ergo ita potuit matrimonium Et confirm. quia de facto irritantur matrimonia coacta, & contracta inter liberum & ſervam, ignorata conditione ſervili: ut conſtat ex *c. 2. de conjugio ſervorum, & c. Cum locum, de ſponſal.* cum tamen perſonæ maneant habiles ad contrahendum. 3. Probatur, quia reſpublica civilis poteſt irritare contractus civiles, & de facto aliquos irritavit, ut minorum abſque authoritate curatorum, alienationem majoratuum ſæpeque dominii translationem impedit, quamvis hæc jure naturæ attento à ſolo domini conſenſu pendeant: ergo idem potuit Eccleſia circa matrimonium. Eſt autem irritare directè contractum matrimonii impediri, ne mutuus contrahentium conſenſus ſit ſufficiens clandeſtinè præſtitus, ad transferendum dominium corporum inter conjuges: ſicut lex civilis irritat donationem pupilli: impediendo ne illius voluntas ſufficiat ad transferendum dominium: unde non tollit Eccleſia obligationem jam ortam, ſed impedit ne oriatur. Prob. autem poſſe Eccleſiam irritare matrimonium, inhabilitando perſonas: quia in iis quæ ad bonum ſpirituale Eccleſiæ ſpectant, quale eſt matrimonium, fideles tanquam ejus membra, illi ſubduntur: ergo quando bono ſpirituali Eccleſ. expedit poteſt illos ad certum ineundi matrimonii modum, inhabiles reddere. Et confirm. quia ſicut in naturali corpore membra univerſa influxum, ut operationes exerceant, à capite recipiunt: ſic in myſtico Eccleſiæ membra debent recipere influxum moralem, ad contractus ineundos ſpectantes ad bonum Eccleſiæ ſpirituale, qualis eſt matrimonium: & proinde ſicut membra naturalia ſine influxu naturalis capitis incapacia ſunt naturalium operationum, ita abſque capitis moralis influxu fideles inhabiles erunt ad matrim. Confirm. 2. quia reſpubl. civilis poteſt aliquos inhabiles efficere ad contrahendum abſque certis ſolemnitatibus, ut effecit prodigos, & minores abſque authoritate tutorum, mulieres conjugatas abſque licentia viri: ergo potuit Eccleſiaſtica ad ineundum matrimonium, ſine certis ſolemnitatibus: ſicut enim homo ordinatur ad bonum reipubl. cujus eſt membrum, eique ſubordinatur quoad contractus civiles: ita ſubordinatur Eccleſiæ, cujus eſt membrum myſticum, quoad contractus ad bonum ſpirituale ſpectantes. Tandem, quia Eccleſia irritavit matrimonium inter conſanguineos, cognatos & affines, inhabilitando perſonas: ut conſtat ex *toto tit. de conſanguin. & affin. & toto tit. de cognatione ſpirituali*: erraſſet autem in re ad finem, & mores Eccleſ. pertinente, niſi id efficere potuiſſet. Hanc tenet *Enriq. lib. 11. de matrim. c. 5. num. 3. & 4.* Et videtur expreſſe tenere *Suarez de Sacram. in genere n. 60. a. 8. diſp. 2. ſect. 6. fine.*

5 II. Concluſio, *Trident ſeſſ. 24. c. 1. de matr.* de facto irritavit utroque modo matrimonia clandeſtina. Conſtat, quia indirecta, & mediata irritatio inhabilitando perſonas, continetur in illis verbis, *Eos ad ſic contrahendum inhabiles reddit*: directa autem annullando contractus clandeſtinos, ibi *ejuſmodi contractus irritos, ac nullos eſſe decernit, prout eo præſenti decreto irritos facit.* Quod conſulto fecit utroq; modo irritans, ut vel ſic quando odio proſequuta fuerit Eccleſia matrimonia clandeſtina, non obſcurè ſignificaret univerſis.

III. Concluſio, potuit Concilium, & de facto ita fecit, irritare matrimon. clandeſtinum, quatenus eſt ſacramentum: non directè, & immediatè: cum ſacramentorum inſtitutio, ac deſtructio non ſubjaceat poteſtati Eccleſiæ, ſed indirectè, & remotè, deſtruendo ſcilicet: directè, & proximè contractum humanum, unde conſequenter deſtructum, & irritum manet matrimonii ſacramentum. Quod ſic explicatur, quia ſublato fundamento tollitur ædificium, *c. Cum Paulus, 1. q. 1.* & ſublato priori tollitur poſterius ab ipſo dependens, *c. Translato, de conſt.* ſed contractus humanus qui ſubjacet Eccleſ. poteſtati, eſt fundamentum, & materia ſacramenti matrimonii, ergo irritato per Eccleſiam contractu humano, indirectè, & conſequenter irritatur ſacramentum matrim. ſicut Eccleſia non poteſt directè annullare ſacramentum pœnitentiæ, at poteſt indirectè auferendo juriſdictionem miniſtri à qua pendet. Quod clarius ſic explico, Eccleſia nequit efficere, ut ſi quis fateatur ſacerdoti juriſdictione prædito, abſolutionemque recipiat, ſacramentum irritum ſit: at poteſt auferendo juriſdictionem à miniſtro, efficere ut abſolutio ab ipſo præſtita à peccatis auditis, nulla ſit: quia illud eſſet omnibus requiſitis ad ſacramenti valorem concurrentibus, directè ſacramentum annullare: hoc autem tantum eſt deſtituere fundamentum ad ſacramenti valorem prærequiſitum, quo deſtructo, conſequenter, & indirectè deſtruitur ſacramentum. Similiter contingit in matrim. Eccleſia enim concurrente perſonam habilitate, & contractu valido ad mutuam corporum traditionem ſufficienti, efficere nequit ut ſacramentum matrim. invalidum ſit: poteſt tamen deſtruere fundamentum ſtatuendo, ut contractus humanus non ſit legitimus, ac ſufficiens ad corporum traditionem, niſi certæ ſolemnitates concurrant, quibus deficientibus, indirectè & conſequenter invalidum redditur matrim. ſacramentum.

Ex his infertur, quamvis verba mutui conſenſus, quæ ante Concilium, matrimonium conſtituebant, modò non conſtituant, ſi abſente parocho, & duplici teſte dicantur, minimè dicendum eſſe, materiam, & formam eſſentialem, quæ antea ad matrimonium ſufficiebant, modò non ſufficere. (Eccleſia enim variare nequit materiam, & formam ſacramentorum:) ſed dicendum potius eſt, materiam, & formam ſacramenti matrimonii eſſe mutuum conſenſum verbis, aut ſignis expreſſum ſufficientem ad contractum validum celebratum, quo corporum dominium mutuo tranfertur: valor autem hujus contractus pendet ex contrahendi modo, qui modus poteſt ab Eccleſia præſcribi, & variari, & ideò contingere poteſt, ut quidam contrahendi modus uno tempore ſufficiat ad materiam, & formam matrimonii, & alio tempore non ſit legitima materia, & forma: & ita non variatur formaliter, & propriè ſacramenti materia, & forma, ſed materialiter, & remotè, nimirum, quia materia & forma admittit illud eſſe, ratione cujus poterat eſſe materia, & forma, v.g. ſi Eccleſia poſſet efficere, ut hæc vox Corpus, non ſignificaret corpus, & illud efficeret, tunc hæc verba, Hoc eſt corpus meum, non eſſent forma conſecrationis, non tamen Eccleſia variaret formaliter, & propriè ſacramenti formam, ſed materialiter, variando vocis ſignificationem: quia ea vox, corpus, non materialiter ſumpta, conſtituit formam ſacramenti, ſed formaliter ſumpta, in quantum ſignificat, *El cuerpo*: unde variata ſignificatione, qua non manet eadem vox formaliter, ſed ſolum materialiter, non erit forma ſacramenti, & conſequenter variabitur forma, materialiter, & remotè, non autem propriè, & formaliter: quia vox alia ſignificans *El cuerpo*, eſſet eadem formaliter, hoc eſt, quantum ad ſignificationem ratione cujus propriè, & formaliter conſtituit formam ſacramenti, licet quantum ad materialem vocis ſonum, & ſyllabas ex quibus conflatur, eſſet diverſa vox. Eodem modo contingit in matrim. verba illa, Accipio te in meum, & te in meam, materialiter tantùm ſumpta,

ſumpta; numquam fuerunt legitima forma, & materia matrimonij:ut conſtat, quia ſi proferrentur à furioſis,vel abſque interno conſenſu, non eſſent legitima materia, & forma, ſed ſunt forma,& materia ,propriè, & formaliter in quantum important, & ſignificant validum & ſufficiẽtem conſenſum ad mutuam corporum traditionem: dum ergo Eccleſia(prout poteſt) efficit, vt hæc verba prolata abſqua parochi, & teſtium præſentia, non importent, ac contineant ſufficientem conſenſum ad eam traditionem, non variat propriè, & formaliter materiam, & formam: ſed tantùm materialiter, & remotè, quia verba illa quæ ante Trident, Prolata ſufficiebant, & quæ modò ſufficiũt, ſunt eadem formaliter, id eſt, in quantum important conſenſum ſufficientem, licet materialiter,& remotè ſint diverſa:nam ante Trident. clam dicta ſufficiebant,poſt verò non, niſi coram parocho & teſtibus.

Inquires autem, an hæc matrimonij anullatio pœna ſit? Quidam aiunt, irritationem actus eſſe pœnam: ducuntur per *c Si religioſus,de elect.in6.init*,ibi *Et in pœnam præſumptionis illius,electio eadẽ viribus vacuetur*. Vbi vocatur pœna anullatio electionis. Sic *gl.c Decet,verb. Proceſſus, de immun. Eccleſ.in 6.* ubi; aſſerit caput non extendi ad contractus,cum ſit pœnale: &tamen ibi tantum inducitur nullitas actus:idem *Bart. l.Turpia,ſtatim in princ. ff.de legat.* 1. alij verò aiunt non eſſe pœnam. Sic *Inno. Si verè,n.2.de ſent. excom. Anch.c.fin de elect. in 6.n.4.q.4. Felin. c.2.de conſt.n.3.verſ. In contrarium, Nau.l.5.conſ.in 2.edit. tit. de privileg. conſ. 21.n.5.Mendoſ.reg.15.Cano.q. 5.n.*.

9 Sed hæ ſent. ſic conciliandæ ſunt aut conſtitutio inducens actus nullitatem, eam inducit ob ſolam legis prohibitionem, & in odium tranſgredientis, & tunc annullatio eſt pœna, quia imponitur vt delicti ſupplicium pœna autem eſt læſio puniens, & vindicans quod quiſque commiſit: teſte D.Auguſt. & habetur *c.Pœnitent de pœnit d.* 3. Et in hoc caſu vera eſt prior ſent. & eam probat textus quem allegat:aut non inducitur in odium, & ſupplicium contrahentium, ſed propter defectum ſolemnitatis non obſervatæ, quia ſcilicet traditur certa forma, & ſolemnitas ad faciendum actum, qua non ſervata annullatur:vt contingit in matrim. clandeſtino,& in alienatione rerum Eccleſiæ abſque debita ſolemnitate, & in teſtimonio minus ſolemni:& tunc annullatio actus non eſt pœna.Probatur, quia de ratione pœnæ eſt, (vt probavi ex D. Auguſtino) ut infligatur ad delicti punitionem, & ubi non eſt delictũ, non eſt locus pœnæ: at talis annullatio non infligit delicti punitionem & quamvis contrahens immunis eſſet culpæ invincibiliter prohitionem ingnorans, adhuc actus eſſet nullus, ut conſtat: ergo non eſt pœna. Sic tenent *Ioan. Anc.c.ſi de elect. in 6.n.5.verſ.in. gl. 2. & ibi Domin.n. 18.verſ. Nota incidenter iſtud dictum,& ibi Franc. n. 5. Ant.c. 2. de conſt.n.* 19. vbi *Abb.n.5.Imola.n.5.Decius.in 2 lectura n.30. Alex. de Nevo.n.25 Beroius n.26. Iac. Butrica & Bal. l. Non dub.n.5 C. de legib.& ibi Paul n..7.Iaſ. n.7.idem Bal.c.Super litteris. n. 12.de reſcrip. Vantius tract. nullitatum. tit. Quid ſit nullitas,n.15.Menoc.de arbit.l. 2. cent.caſu 276.n.* 18. Et non eſſe pœnam, quando inducitur ob defectum ſolennitatis, tenent etiam *Burg.de Paz l. 3.Tau i,n.1472.Matienz l.5.recop.t.4.l.1.gl.10.n.35.* ubi & alios refert: & *Azebedo eod. lib. 5. t. 1. l.n.* 13. quamvis *Decius c. de conſt. in 1.lectura num* 18 teneat eſſe pœnam, quando defecta ſolẽnitatis inducitur.ſi ſolennitas illa ſit contra regulas juris antiqui, ſecus, ſi ſit ſecundùm illas.

10 Ad 1. argum. ex propoſitis num.1. quidam reſpondent diſtinguendo minorem; non poteſt Eccleſia immutare jus naturæ, ſi de preceptiuo intelligatur, id eſt, de præceptis juris naturæ concedunt: ſi autem de permiſſivo, id eſt,de eo qnod permittit, & concedit ejus naturæ, negat:clandeſtinum uatem matrimon. non præcipit,ſed tantum concedit jus naturæ. Sed hæc ſolutio non exhaurit difficultatem poteſt enim opponi jus naturæ præcidere, ne matrimonia clandeſtina ſeparentur,& ne coniuges ad alias nuptias tranſeant, & ita non potuiſſe Concilium præcipere,ut ſeparentur, ac liberè poſſe matrimonium inire. Ideò melius reſpondetur, diſtinguendo majotem? matrimon. clandeſtinum de jure naturæ eſt validum, quando conſenſus eſt legitimus, nec irritatus ab habente poteſtatem, concedo:ſecus, nego. Et ita contingit hîc, Eccleſia enim irritavit illum conſenſum fecitque minus legitimum, & inſufficientem eſſe ad corporum traditionem: jus enim naturæ non dictat, ut quicunque conſenſus ſatis ſit, ſed legitimus qualis non eſt, qui ex cauſa juſta irritatur à ſuperiore. Sed objecies, jus naturæ invariabile eſt, ſed ille conſenſus erat legitimus jure naturæ, ergo variari non potuit, vt modo illegitimus ſit. Diſtinguenda eſt major, eſt enim formaliter invariabile, non autem materialiter: & ſic evenit hîc, nam jus naturæ invariabile manet formaliter, ſemper enim dictavit conſenſum matrimonialem debere eſſe legitimum? quod autem hic, & tunc ſit hic conſenſus legitimus nec ne, ſpectat ad materialem mutationem, & protiùs eſt & mutatio circonſtantiarum, quibus poſitis ſimul cum ſuperioris declaratione, ac pæcepto, contingit, ut quod antea legitimum erat, modo non ſit, Ad confirm.dic, illam majorem eſſe veram, quando cauſa naturalis non eſt impedita, & applicatur paſſo habili: ignis enim applicatus cœlo, non comburet nec ſi virtus ejus impediatur à Deo: hic autem conſenſus ille clandeſtinus impeditur à ſuperiori Eccleſiæ poteſtate, quæ illum directè caſſavit, & applicatur perſonis inhabilibus ad ſic contrahendum. Ad 2. dic, ſi loquatur de ſacramentis, quorum materia eſt res aliqua naturalis, ut aqua in baptiſmo, verum,eſſe univerſaliter, non poſſe Eccleſiam variare materias, & formas: ſi verò de ſacramento cujus materia, & forma eſt contractus ſubjacens Eccleſiæ poteſtati, non poſſe variare propriè, & formaliter,ſecus impropriè, materialiter ac remotè: ut explicui nu. 7. Ad confirmationem diſtinguenda eſt major, (ut explicui eod. n. 7.) erant materia, & forma conſenſus clandeſtini, materialiter tantum ſumpti, nego:formaliter tamen, in quantum erant ſufficientes ad corporum traditionem, concedo. Ad ſecundam confirmationem diſtinguo ſimiliter majorem non poteſt efficere formaliter loquendo, ut aliquid ſit de ſuſtantia quod antea non erat concedo: materialiter tamen, nego. Seu clarius, non poteſt efficere ut aliquid ſit de eſſentia, quod antea non erat, variando propriè, & formaliter materiam, & formam, concedo: variando tamen materialiter, & remotè, nego: ut explicui num. 7. Ad 3. confirmationem, nego conſequentiam: quia aquan ec quoad eſſe materiale, nec quoad formale ſubjacet poteſtati Eccleſiæ: contractus autem humani quoad eſſe formale, id eſt, vt legitimi ſint, ſubduntur illius poteſtati. Vel dic ſic, ſicut aquam manentem veram aquam, non poteſt Eccleſia efficere, ne ſit materia baptiſmi, ita nec conſenſus dum manent legitimi: non manent autem tales, cum ab Eccleſia irritantur.Ad 3. argum. dic utroque modo irritaſſe, quamvis enim Eccleſia non habeat poteſtatem circa actus humanos quantum ad ſubſtantiam actus eliciti, id eſt,ad cogendum voluntatem, ut velit, vel nolit:habet tamen quantum ad illorum legitimitatẽ, cum poſſit ex juſtis cauſis ſtatuere,ut talis actus non ſit legitimus ac validus. Ad confirm. antecedens eſt verum, dum expreſſio conſenſus eſt legitima, nec per ſuperiorem irritatur: ſecus dum irritatur. Ad 4. diſtinguo minorem, ſolennitas illa eſt extrinſeca conſenſui coniugali, quoad eſſentiam naturalem illius,concedo:at quoad formalem illius id eſt, quoad eſſe legitimum, & ſufficientem traditionem corporum, ſuppoſita determinatione concilij Tridentini,nego:ſic enim eſt ſolemnitas intrinſeca,& eſſentialis. Ad 1. confirmationem dico, quidquid ſit in aliis contractibus, in illis poteſt eſſe locus diſtinctioni inter forum conſcientiæ, & externum: ſunt enim natura ſua diſſolubiles at matrimonium cum ſit ſuapte natura indiſſolubile, fieri nequit ut in foro conſcientiæ validum ſit, diſolvi tamen valeat in foro externo.Ad 2,confirmationem dico præſentiam parochi, & teſtium non exigi

Digitized by Google

ſolum vt conditionem ſine qua non virtus ſacramenti exit in actum, nec tanquam ſubſtantialem materiam, aut formā totalem ipſius Sacramenti, ſed taquam eſſentialem qualitatem ipſius materiæ, & formæ; cum eſſentialiter ad has requiratur, ut conſenſus ſit legitimus, & nequeat eſſe talis abſque ea præſentia. Ad ultimum argum, dic non eſſe pœnam: probavi n. 9. & eſto eſſet pœna, incurreretur in foro conſcientiæ ante ſententiam iudicis: ut colligitur tum ex natura matrimonii, quod cum ſuapte natura indiſſolubile ſit, implicat ut ſit validum in foro conſcientiæ ante iudicis ſententiam, & accedente iudicis ſentētia invalidum ſit ac diſſolvatur: tum etiam ex mente concilii, quod intēdit obviare malis quæ ex clandeſtino oriuntur: at ſi validū eſſet in foro conſcientiæ & eſſet irritandum in foro externo, non utique malis obviaret. ſed laqueos inxtricabile iniiceret.

DISPVTATIO V.

Vtrùm denunciationes ſint de matrimon. eſſentia vel ſaltem de præcepto?

SUMMARIUM.

Vbi erant præcepta & an in deſuetudinem abiiſſent, & quot ſunt quæſtiones diſputandæ, n. 1.

Ponitur opinio affirmans denuntiationes eſſe de matrim eſſentia, n. & ibi limitata cauſa lēmitatum producit effectum.

Et ablativus abſolutus conditionem importat, Et facta contra legem pro infectis habentur junctio. n. 4.

Sententia verior, n. 3. Et ibi quæ poſſunt præcedere, & ſubſequi actum non ſunt de forma.

Solvuntur argum. n 4. & explicatur l. Non dubium, C. de legibus, & reg. Quæ contra. de reg. jur. in 6.

An ſit mortale omittere denunciationes refertur quædam opinio, n. 5. & contraria verior, n. 7.

Quid, ſi una vel altera omittatur, n, 7.

Quid ſi non fierent in utrinſque contrahentis parochia, vel non tribus diebus feſtivis, n 8

1 PRæmiſſis aliquibus diſp. generalibus de matrimonio clandeſtino. iam de denunciationbus quæ præmittendæ ſunt, ut perfectam publicationem habeat, tractandum eſt. Et præmittendum eſt has denunciationes, ſeu monitiones præmittendas matrimonio, ut ſi quis impedimentum poſſet illud. detegeret, præceptas fuiſſe in *concilio generali Lateranenſi* 2 c. 51. & habetur *c. fi. de clandeſt, deſponſ.* Sed quia multis in diœceſibus in deſuetudinem abierant. ut refert *Abb. eo c. fin. n.* 9. id decretum innovavit *Tridentinum ſeſ.* 24. *c. n. de matr.* iuſſitque ut matrimonio præmittantur denūciationes, ter à proprio contrahentium parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia, inter miſſarum ſolemnia, publicæ faciendæ. Quare duplex quæſtio pertractanda eſt Prior an ſint de matrimonij eſſentia, poſterior, an ſint de præcepto.

2 Quæſtio I. Vtrùm præmittere denunciationes matrimonio, ſit de ejus eſſentia, ita ut matrimonium illis omiſſis initum, ſit invalidum? Affirmant aliqui: ducuntur 1. quia ad matrimon. præſentia parochi deſideratur, hic autem non parochi, ſed privatæ perſonæ munus obit, dum omiſſis denunciationibus intereſt matrimonio: ergo eſt nullum. Prob. minor, quia in *Tridentino ſeſſ.* 24. *c. de matr.* conneditr parocho limitata poteſtas aſſiſtendi matrimonio. nempè præmiſſis denunciationibus ſed limitata cauſa limitatum producit effectum, *l. In agro ff. de acquir. rerum domin.* ergo ſi parochus excedens fines mandati illis omiſſis interſit, non ut parochus, ſed ut privatus aget: quando enim judex procedit ultra ſuæ poteſtatis limites, ut privatus agit: ut bene probat *Men. de recup. poſſeſ remedio* 8. *n.* 23. *&* 17. 2. Quia Trid. loquitur per ablativum aſolutum, & ibi, *Quibus denunciationibus factis ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrim. procedatur* ablativus autem abſolutus conditionem importat, *l. Ateſt. ff. de condit. & demonſtr.* conditio autem formam, *l. Qui heredi. & l. Mævius ff. eo tit.* & docent *Bal. auth. Matr. & avia n.* 3. *C. Quando mulier tutelæ off. fun, pot. vel. Cum dilecta, n.* 6. *verſ. Secundum ſignum, de reſcript. Tiraquel* cum aliis, *tract. de ceſſante cauſa limit.* 1. *n.* 61. *Mat l.* 1. *reco. t.* 11. *l.* 9. *gl.* 4. *n.* 1. *Grat. reg.* 82. *n.* 1. ergo omiſſio denuncitiationum vitiat matrimonium: omiſſio enim formæ in qnacumqne minimt parte vitia actum *l.* 1. *in fine ff. de vent. inſpic.* quod ſi dicas, eſſe conditionem juris communis, & ita tacitè intellectam, & proinde ejus expreſſionem nil operari, Contra, quia longè alio modo, exprimitur, quam jure antiquo in erat, & ita operari debet: nam jure antiquo. (ut conſtat ex *c. final. de cland. deſp. initio*) non exprimebantur denunciationes per ablativum abſolutum, nec limitabatnr ibi poteſtas parochi: & eſto limitaretur, non erat neceſſaria parochi aſſiſtentia ad matrimonij valorem: at in Tridentino explicantur per ablativum abſolutum, & limitatur poteſtas parochi ad aſſiſtendum matrimonio, cujus aſſiſtentia eſt neceſſaria ut valeat. 3. Probatur, quia Tridentinum ibi conſtituit ordinem quo procedendum eſt ad matrimonium celebrandum, nempè, ut præcedant denunciationes, & fiant. 3. diebus feriatis continuis, & tandem coram parocho & teſtibus, ergo totus is ordo eſt de eſſentiali forma. Quia forma nihil aliud eſt quam quædam ordinata ſeries rem ad ſubſtantiam deducens: ut cum Bald: tradit *Decius l. Hæc conſultiſſima nu.* 10. *C. qui teſt. facere poſſ. Alciat. lib.* 5. *paradox. c.* 16. *in princ.* 4. prob. quia factum contra legem pro infecto habetur, *l. Non dubi, C. de leg. reg. quæ contra* 64. *de regul. jur. in* 6. Sed matrimonium non præmiſſis denunciationibus, celebratur contra jus, ergo habetur quaſi infectum, & eſt irritum: & ideò hanc ſententiam tuentur *Men. conſ.* 69. *n.* 71 *& ſeq. f.* 1. *Zephal. conſ.* 421. *n.* 28. *& ſeq. vel.* 3. *Bencius in quodam conſilio, quod ponitur inter Men. conſilia vol.* 4. *conſ.* 398. *n.* 1. & videtur tenere *Eul. Pacianus l.* 2. *de probat.* 17. *n.* 63. ubi dicit de jure noviſſimo Trident præſumi fornicationem, licet habitatio longa ſit, niſi probetur matrimonium fuiſſe contractum præſente parocho, & teſtibus, ac præmiſſis denunciationibus: & ſtatim *n.* 61. ait concilium annullaſſe matrim. contra prædictam formam celebratum.

His tamen minimè obſtantibus, tenendum eſt non eſ- 3
ſe de eſſentia matrimonij, & ſubindè illis injuſtè omiſſis initium validum eſſe. Prob. 1. quia cum matrimonium omiſſis denunciationibus, validum eſſet omni jure, ab eo recedendum non eſt abſque manifeſto decreto irritanti: Tridentinum autem non manifeſtè irritat, immo contrarium ex illo colligitur: cum enim ageret de denunciationibus præmittendis, & de præſentia parochi, & teſtium, in decreto irritanti ſolius hujus præſentiæ meminit: ergo. Et confirm. quia Trident. circa denunciationes nihil innovat, ſed idem quod ſtatutum erat in concilio Lateranenſi, quia in deſuetudinem paſſim abibat, in priſtinam obligationem, ac ſtatim reſtituit: ut conſtat ex illis verbis *Sacri Concilij Lateranenſis veſtigiis inhærendo* Sed olim validum erat matrim. omiſſis denuntiationibus, ut definit *Tridentinum eo c.* 1. ergo & modò 2. Quia ſpeciale eſt in matrimonio, ne ex ſimplici prohibitione abſqne clauſula irritandi annulletur ut docent *Decius c.* 2. *de teſtibus n.* 17. *verſ. Secus ſi temporalis ſit. Rota in noviſſimis to dec.* 750. *n.* 3. Tridentinum autem dum præcipit denunciationes. non ponit decretum irritans, 3. Quia *Trident. in eod. c.* 1. concedit ex Epiſcopi diſpenſatione, poſſe denunciationes præcedere, & ſubſequi: quæ autem actum ſubſequi, & præcedere poſſunt, potius de ſolemnitate, quam de forma dicuntur Ut multis citatis teſtatur *Fel. c Cum dilectus n.* 6. *verſ. Quarum ſignum de reſcriptis.* Tandem quia quoties diſpoſitio præfigens tempus, concedit judici arbitrium in prorogatione temporis non dicitur illud de forma: ut benè probat *Fel. d. c. Cum dilecta, n.* 6. *verſ. Octavum ſignum limitat.* 1. Sed *Triden. eod. c.* concedit ordinario arbitrium in prorogandis, vel omittendis denunciationibus, ergo eæ non pertinent ad formam, & eſſentiam matrimonij. Et iden hanc ſententiam tenent, *Navar. l.* 4. *conſ. in* 2. *edit. tit e deſponſ. conſ.* 17. *n.* 4. *& ſum Latina. c.* 22. *n.* 70. *Sarmiento l.* 1. *ſelectis,* 11. 6. *n.* 7. *Riminald conſ.* 691. *n.* 34.

Digitized by Google

& ſeq. vol. 6. Cavalcan. deciſ. 29. n. 18. t. 1. Plotus l. Si quando, n. 341. verſ. Scias quod, C. unde vi, Ant. Cucus l. 5. inſt. majorum, t. 11. n. 86. Perez l. 5. ord. t. 15. 1. f. 286. col. 1. Spino ſpecul. teſtamentorum, gl. 15. n. 15. Royas epitom. ſucceſſionum, c. 2. n. 23. & 24. Guti. 2. pract. q. 4. n. 13. & de jur. 1. p. c. 51. n. 25. Matienzo l. 5. recop. t. 1. rubr. gl. 1. n. 34. & 35. Azevedo eod. l. 5. tit. 1. l. 1. n. 41. Salzedo dicens ſic declaraſſe Cardinales, tract. c. 73. §. Primo ante omnia, Segura directiva. 2. p. c. 18. n. 1. Cervantes l. 6. Taur. n. 22. Et ex Theologis, Veracruz. append. ad Specul. toto dub. 1. & dub. 11. fine, Metina l. 1. ſum. c. 16. §. 1. f. 231. Enriquez l. 11. de matr. c. 5. n. 1. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. punct. 2. dub. concl. 2. f. 175. col. 2. Philiarc. de off. ſacerdo. t. 1. p. 2. c. 2. Manuel. 1. to. ſum. 2. edit. c. 217. n. 2. & 10. Vivald. Candel. 1. p. de matr. n. 242. Maurus Anton. corona confeſſ. de matr. tit de ſponſ. de præſenti, n. 18. verſ. Ex quibus verbis, Vega l. 3. ſum. caſu 176.

4 Ad argumenta propoſita num. 2 reſpondetur: ad 1. negando minorem, & ad probationem dic. dari parocho limitatam poteſtatem, quoad rectè, & ritè agendum, dum præcipit Tridentinum parocho, ut præmittat denunciationes: non tamen quoad validè agendum. ſicut dum præcipitur judici, c. Cum medicinalis, de ſentent. excom. in 6. ne excommunicet, niſi in ſcriptis, & præmiſſa trina monitione, traditur forma excommunicandi ritè, & rectè: quæ minimè deſideratur, ut valeat excommunicatio. Ad 2. dic, importare formam & conditionem, ut ritè, & rectè celebrentur matrimonia, non autem ut validè. Quod indè colligitur, quia ea conditio tacitè inerat, erátque tamen jure communi requiſita, ad ritè, & rectè agendum: quare ejus expreſſio nihil novum operari debet: & licet videatur quoad verborum ſonum alio modo exprimi, quàm jure inerat: at ex tenore decreti Tridentini manifeſtè habetur, non alio modo exprimi: tum quia dicit, veſtigiis ſacri Concilij Lateranenſis inhærendo: tum etiam quia in clauſula irritanti ſolùm expreſſit præſentiam parochi, & teſtium. Ad 3. negatur, conſequentia, ſi de forma eſſentiali loqueris: quia id verum eſt, quando ex verbis decreti non colligitur, non conſtitui totum ordinem ut formam ſubſtantialem. Ad 4. dic intelligi eos textus, ut factum contra legem habeatur pro infecto: quando lex ſtatuit formam ſubſtantialem actus, ſecus quando ex ea colligitur ſolam formam, & modum, ut rectè fiat, præſcribi.

5 Quæſtio. II. Quale peccatum ſit denunciationes abſque debita diſpenſatione omittere, Sot. 4. d. 28. q. 1. a. 2. ad 1. cenſet non eſſe mortale, niſi excommunicatio ſynodalis ſit in ea diœceſi contra omittentes. Et Petr. de Ledeſ. de matr. c. 45. a. 5. punct. 1. dub. 3. concl. 1. & 2. dicit hoc fuiſſe verum ante Tridentinum: & punct. 3. dub. 1. conſl. 1. & 2. dicit licet, ſit peccatum lethale poſt Tridentinum. ſi autem parochus adhibita ſufficienti diligentia ad excutiendum an ſit impedimentum, illas omittere, etiam poſt matrimonij celebrationem, nec eſſet excommuncatio in illa diœceſi, non eſſe mortale, quia reputatur hac adhibita diligentia, res levis.

6 Cæterùm tenendum eſt peccare lethaliter parochum aſſiſtentem matrimonio, & ipſos contrahentes non præmiſſis denunciationibus. Prob. quia conc. Lateranenſe, & habetur c. fin. de cland. deſponſ. id præceperat, & Trident. in ſeſſ. 24. c. 1. de matrim. idem præceptum innovat gravibus verbis, ibi, præcipit ſancta Synodus: & materia eſt graviſſima, ex earúmque omiſſione poſſunt ſubſequi multa mala. Et confirm. quia diligentia parochi hoc non ſupplet, factis enim denunciationibus certiùs eſt fore, ut ad populi notitiam preveniat matrimonium, & magis timent omnes impedimentum occultare, quod norunt: & eſto æquivaleret ea diligentia, tranſgreditur parochus præceptum grave formam diligentiæ præſcribens. 2. quia idem Triden. deat. ſeſſ. c. 5. contrahentibus ignoranter in gradibus prohibitis,

7 omiſſis denunciationibus negat ſpem diſpenſationis obtinendæ, ſubdens. Non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facile experiatur; cujus ſalubria præcepta temere contempſit: ergo manifeſtum eſt hoc præcepto voluiſſe obligare ad mortale, ſi quidem ommittentem vocat temerarium contemptorem: cujus nomine indignus eſſet ob ſolam venialem culpam: & ob ſolam eam, alienum eſſet à more; & Eccleſiæ benignitate, rigidiſſimùmque ſpem diſpenſationis negare. Tandem, quia omiſſio denunciationum efficit matrimonium clandeſtinum quoad pœnas, quæ rigidiſſimæ ſunt: (ut probavi hoc 3. lib. diſp. 1. n. 7.) ergo ſignum eſt hoc præceptum obligare ad lethale: injuſtum enim eſt veniale crimen tam gravi ſupplicio plecti. Et ita hanc ſententiam tenent ex Theologis, Palud. 4. d. 28. q. 2. a. 20. & ibi Supplementum Gabriel. q. 1. a. 3. du. 2. D. Ant. in. 3. p. t. 1. c. 16. fin. Petr. de Soto lect. 14. de matr. Viguer. l. inſti. c. 16. §. 7. verſ. Octavo, Ledeſ. 2. p. q. 47. a. 5. f. 451. col. 4. Veracr. 1. p. ſpeculi. a. 10. concl. 3 Enriquez l. 11. de matr. c. 7. n. 1. in commento, lit. C. Barth. à Ledeſ. dub. 21. de matr. concl. 6. Manuel. 1. t. ſum. 2. edit. co. 217. n. 2. Lud. Lop. 2. p. inſtructorii, de matrim. c. 39 fol. 1060. col. 1. § Sed ſi quis, Maurus Ant. corona confeſſorum de matr. t. de ſponſal. de præſent. n. 18. §. Ex quibus verbis. Et ex juriſperitis, Henric. c. fin. n. 10. de clandeſt. deſp. Aſtenſis, quem refert & ſequitur Roſella verb. Imped. 1. n. 11. Silv. matr. 2. q. 17. dict. 3. & matr. 6. q. 7. dict. 2. Navar. ſumm. Hiſp. c. 22. n. 70. & Latina c. 16. n. 36. Alex. Carrer. lib. 4. de ſponſal, c. 7. Cavalcanus c. 1 deciſ. 29. n. 18. Perez. lib. 5. ordinam. t. 1. fol. 26. Matienzo t. 5. recop. t. 1. l. 1. n. 2. Spino ſpeculo teſtamentorum, gl. 1, . n. 27. Salzedo pract. le. 73. in nova edit. verſ. 5.

Si tamen parochus omitteret aliquam ex tribus denunciationibus, vel ante matrimonium, vel poſt, ante ejus conſummationem, credo non eſſe lethale, quando certum eſſet moraliter nullum ſubeſſe impedimentum. Quia levis eſt materia, partialiſque præcepti. Ita Veracruz appen. ad ſpecul. dub. 1. concl. 5. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 45. n. 5. punct. 3. dub. 1. concl. 3. 7

Similiter eſſet mortale, ſi non fierent denunciationes in utriuſque contrahentis parochia. Quia eſt contra præceptum Trident. eod. c. 1. & in aliena parochia minimè ſciri poteſt, ſi quo impedimento laboret alienus ille contrahens. Sic Enriquez. l. 11. de matr. n. 1. in commento, lit. D. & addit in eod. commento lit C. eſſe peccatum mortale, niſi fiant tribus feſtis continuis, licet fiant ter interpolatè, quia contravenitur præcepto Tridentini. Sed rigidum videtur hoc, non enim materia adeo gravis apparet, & ideò temperarem, quando magnum intercederet ſpatium inter unam & alteram denunciationem. Quia ſic parochiani illarum obliviſcerentur: non tamen damnarem ad mort. eo quod una, vel altera dies feſtiva intercedens illas diſcontinuaret. 8

DISPUTATIO VI.

Ubi, & quomodo debeant fieri denuntiationes?

SUMMARIUM.

Referuntur variæ ſententiæ, n. 1. 2. & 3.
Debent fieri in parochia utriuſque contrahentis, n. 4. & à proprio utriuſque parocho, vel de ejus licentia, n. 5.
Debent fieri in propria parochia, ubi conjuges diutius habitarunt, n. 6.
Non eſt neceſſe fieri in Eccleſia in qua eſt moderna habitatio, nec ſi contrahentium conſanguinei non ſunt ubi eſt antiqua habitatio, eſt opus ubi illi ſunt, fieri n. 7.
Debent fieri tribus diebus feſtivis continuis: & an neceſſarium ſit inter ipſius intervallum, vel quando una tantum præmittitur denunciatio, debeat incontinenti celebrari matrimonium, n. 8.
An ſit neceſſarium, ut fiant denunciationes in Eccleſia, inter Miſſarum ſolemnia, n. 9.
An poſſit fieri quando non eſt dies feſtiva, confluente magno populi concurſu; n. 10.

Præmittendum eſt in Concilio Lateranenſi, & habetur c. fi. de cland. deſponſ. in princ. ſtatutum fuiſſe ut declamationes fierent in Eccleſiis, per presbyteros competenti termino præfixo: Tridentinum verò ſeſſ. 24. c. 1. de matr. declaraſſe, ut ter à proprio contrahentium parocho, tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia fierent. Hinc Innoc. d. c. fin. ſtatim in princ. colligit 1

denunciationes faciendas eſſe in omnibus Eccleſiis loci, ubi contrahentes habitant: vel ſaltem in pluribus, & tot, ut veriſimile ſit perventurum ad omnium notitiam. Quia cum tractetur de peccato vitando, ne matr. prohibita contrahantur, cautius agendũ eſt, quàm in aliis, ubi requiritur publicatio.

2 Alii verò ſic diſtinguunt, ſi contrahentes, & eorum majores in certa parochia habitabant, ibi ſatis eſt monitiones fieri: ſi verò in diverſis parochiis moram traxerint, in diverſis faciendæ ſunt. Sic *Ant. d. c. fin. n.* 16. *Abb. num.* 7. *Alex. de Nevo in princ. n.* 20. *Paludanus* 4. *d.* 28. *q.* 2. *a.* 2. *concl.* 2. *n* 13. *Roſella verb. Impedimentum imped.* 1. *n.* 15.

Alii verò cenſebant ſufficere, ut in una Eccleſia fiant:
3 nec obſtare *d. c. fin.* dum loquitur in plurali de Eccleſiis, quia loquitur etiam in plurali de matrimoniis. Ita docent *Card. d. c. fin. n.* 3. *Præpoſ. ibi n.* 7. *in prin. Greg. Lop. l.* 1. *verb. En la Yglesia t.* 3. *par.* 4. Et ita ſervari de conſuetudine docent *Hoſtien. d. c. fi. ſuper verb. In Eccleſiis, & ibi Joan. And. n.* 1. *Anchar. n.* 15. Imo attento decreto Concilii Tridentini, dicit *Anton. Cucus lib.* 5. *inſt. major. t.* 11. *n.* 29. Patres concilii interpretes declaraſſe ſatis eſſe fieri in parochia, in qua celebratur matrimonium: & affert teſtem hujus *Navarrum ſum. c.* 25. reticetque numerum. Verum non inveni locum, ubi id *Navarr.* aſſerat.

4 Dicendum tamen eſt attento decreto *Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de matr.* faciendas eſſe in utriuſque contrahentis parochia, quando diverſarum parochiarum ſunt. Prob. Quia Tridentinum dicit faciendas eſſe à proprio contrahentium parocho: ergo uterque parochus, quando ſunt diverſæ parochiæ, eas facere debet. Præterea, quia talis publicatio exigitur, ut ſcientes contrahentium impedimenta, illa detegant: ſed in vicinia mulieris non poſſunt ſciri impedimenta viri, nec è contra. Tandem, quia praxis ipſa ita teſtatur. Sic docent *Enriqu. l.* 11. *de matr. c.* 7. *n.* 2. *Segura* dicens ſic declaraſſe Cardinales, 2. *p. directt. jud. c.* 116. *n.* 19. *Petr. de Ledeſ. de matr. q.* 45. *a.* 5. *punct.* 3. *dub.* 1. *Man.* 2. *to. ſum.* 1. *edit. c.* 217. *n.* 6.

5 2. Hæ denunciationes à proprio contrahentium parocho fieri debent: ut jubet *Triden. d. c.* 1. poſſunt tamen ab alio de ipſius licentia fieri. Quia Tridentinum concedit ibi, ut de licentia parochi poſſit alius ſacerdos aſſiſtere matr. ergo à fortiori poterit parochus dare licentiam alii faciendi denunciationes, quod multò minus eſt: cui enim licet quod eſt plus, licet quod eſt minus. *reg. Cui licet, de reg. jur. in* 6. Deindè, quia ſimiliter *d. c. fin.* habetur denunciationes faciendas eſſe per presbyteros, & tamen *Hoſt. ibi ſuper verb. Presbyter. Joan. Andr. n.* 7. *Alex. de Nevo in princ. n.* 16. explicant per parochos, vel alium de ipſorum licentia, per *c. Mulieres fin. de ſent. excom.* ibi, *Cum is communicat verè, cujus authoritate, & mandato committi probatur.* Tandem, quia praxis ita explicat, communiter enim de mandato parochi æditui hoc præſtant. Sic *Manuel* 1. *to. ſum.* 2. *edit. c.* 217. *n.* 6.

6 3. Debent hæ denunciationes fieri in utriuſque parochiis, ubi diutius verſati ſunt, & principaliorem habent larem, & veriſimilius eſt fore ut ſciantur impedimenta. Probat. quia ideo fiunt ut contrahentium impedimenta detegantur, at cum brevem moram in aliqua parochia contraxere, ignoti ſunt, impedimentáque ignorabuntur. Et confirm. quia ob ſimilem rationem præceptæ ſunt denunciationes, *d. c. fin.* quod Tridentinum innovat, & tamen *Innoc. ibi. n.* 1. *Joan. And. n.* 5. *Ant. n.* 16. *Card. n.* 3. *verſ. Quæro quid ſi ſint, Anchar. n.* 16. *Præpoſ. n.* 7. *verſ. Sed quia, Alex. de Nevo in princ. n.* 21. *Greg. Lop. l.* 1. *verb. En la Yglеſ. t.* 3. *p.* 4. aſſerunt faciendas eſſe in Eccleſia, ubi eſt parentum utriuſque antiqua habitatio, quia ibi melius ſcientur impedimenta. Et ita tenet *Segura* dicens ſic declaraſſe Cardinales 2. *p. directorii judicum, c.* 16. *n.* 19.

7 Hinc infertur, non opus eſſe fieri in parochia in qua eſt moderna habitatio. Quia nullo jure petitur, & eſſet nimium multiplicare denunciationes. Sic *Inn. d. c. fin.* 2. *Joan. Andre. n.* 5. *Ant. n.* 16. *Alex. de Nevo n.* 22. quamvis *Anchar. n.* 16. dicat tutius eſſe utrobique fieri: & Præpoſ. *n.* 7. *verſ. ſed quia*, dicat hoc communiter reprobari. Nec, ſi non ſint conſanguinei contrahentium, ubi eſt antiqua eorum habitatio, ſed in aliis multis locis, non oportebit in illis denunciationes fieri, quia id nullum jus præcipit. Sic *Innoc. ibi, n.* 3. *Joan. And. n.* 5. *præpoſ. n.* 7. *verſ. Sed quid ſi majores.*

4. Debent fieri tribus feſtis continuis: ut expreſsè decernit *Tridentinum, d. c.* 1. Sed non debent immediatè ſe 8
ſubſequi, quin aliquot dierum intervallum intercedat: quia hoc tanquam juri conſonum decretum fuerat in concilio provinciali Colonienſi ſub Adolpho Archiepiſcopo, *t. Cenſura, & decreta lata pro abuſuum emendatione, c.* 32. & concilio provinciali Moguntino ſub Sebaſtiano Archiepiſcopo, c. 38. quæ habentur 5. tomo Conciliorum. Præterea, quia finis intentus detegendi impedimenta, commodè obtineri non poteſt ob temporis brevitatem, niſi longiori termino præfinito. Quare continuitatem quam Tridentinum poſtulat, ex ipſius fine, & aliis Conciliis provincialibus, colligitur eſſe, ut non excludat dierum ferialium, ſed aliorum feſtorum mediationem, ut inter unam, & alteram denunciationem factam diebus feſtivis, per dierum tamen ferialium intervallum, non medient alia feſta. Et ratio eſt, quia ſi ſint ita ſibi immediatæ denunciationes, non ſuppetet tempus ad excogitanda & opponenda impedimenta: nec debent eſſe tam diſcontinuæ, & à ſe invicem diſtantes, ut parochiani vel illarum obliviſcantur, vel ob longum ſpatium deſides reddantur ad impedimenta detegenda. Et ſi una tantum denunciatio facienda ſit omiſſis duabus, non ſtatim matrim. celebrandum eſt, ſed aliquo temporis ſpatio expectandum eſt, aliàs videtur nullius momenti illa denunciatio. Hæc docet *Segura* 2. *p. directorii, c.* 16. *n.* 20. & 21. Si petas autem quantum tempus mediare debeat? non poteſt certa regula præſcribi, ſed prudentis arbitrio, attenta notitia quæ communiter habetur contrahentium, & impedimentorum periculo, relinquendum eſt: communiter tamen ſatis videtur, ſi duo dies intercedant inter unam, & alteram monitionem.

5. Tridentinum jubet denunciationes diebus feſtivis, 9
& in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia, faciendas eſſe: at idem credo eſſe, ſi extra Eccleſiam in locis competentibus, ut in prædicationibus magna populi copia confluenre fierent. Prob. quia eodem modo dicitur *d. c. fin.* denunciationes debere fieri in Eccleſia, & tamen poſſe fieri extra in hoc caſu, docent ibi *Hoſtien. ſuper verb. in Eccleſiis. Joan. And. n.* 5. *Anton. n.* 16. *Anchar. n.* 15. *Abb. n.* 7. *Alex. de Nevo n.* 20. *Præpoſ. n.* 7. *in prin. Roſella verb. Impedimentum, imped.* 1. *n.* 15. quamvis id neget *Card. ibi. n.* 3. *verſ. Quæro quid ſi fiant*: fatetur tamen tunc vitari clandeſtinitatem, & negat licere: quia indecens eſt de ſacramento extra Eccleſiam tractare. Verum textus hoc non conſiderat, ſi enim matrimonium ipſum licitè extra Eccleſiam contrahitur, cur non denunciationes? Quare finis illius decreti, & Tridentini, dum petit in Eccleſia, & diebus feſtivis, inter Miſſarum ſolennia denunciationes fieri, eſt, ut ad multorum notitiam matrim. perveniat, quò facilius impedimenta detegantur: diebus enim feſtivis inter Miſſarum ſolennia ingens hominum copia ſolet confluere in Eccleſiam: cum ergo ſufficientiſſimè huic fini ſatisfiat, quando in locis publicis, ubi major eſt populi concurſus, fierent, ſatis erit.

Hinc infero eadem ratione idem dicendum eſſe, quando non eſſet dies feſtiva, at aliqua ex cauſa eſt magnus 10
populi concurſus ad Eccleſiam: ut quia eſt feſtus vocationis illius Eccleſiæ dies, vel quia inſignis concionator habet concionem, qua ſatisfit Concilii fini: & eadem prorſus militat ratio.

DISPUTATIO VII.

Quis poſſit diſpenſare, ut denunciationes matrimonii omittantur?

SUMMARIUM.

Attento jure antiquo non poterat Epiſcopus, niſi in caſu urgentis neceſſitatis, num. 1.

Poterat

Digitized by Google

Poterat ex conſuetudine, n. 2. Et hodie attento Tridentino poteſt n. 3.
An poſſint habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & magiſter ſcholarum Salmantinus, n. 4.
An poſſit Epiſcopus breviare, vel prolongare tempus denunciatio. num. 5.
An poſſit diſpenſare, ne fiant diebus feſtivis n. 6. & an poſſit Epiſcopus alterius, cum utroque contrahente diſpenſare, n. 7.
Quot ſint quæſtiones diſputandæ, n. 8.
An poſſit vicarius Epiſcopi refertur opinio negans 9. & contraria, 10.
Quid, de vicariis ordinis D. Joannis, n. 11. Et quid de foraneis n. 12.
Quid, ſi Epiſcopus ſibi reſervari hanc diſpenſationem, n. 13.
Solvuntur argumenta, n. 14.
An poſſit parochus: referuntur quæ ſint certa, n. 15.
Refertur opinio affirmans, poſſe propter malitioſi impedimenti ſuſpicionem num. 16.
Vera opinio, non poſſe, & aliter facientem puniendum eſſe, num 17 & ibi clauſula in fine poſita refertur ad omnia præcedentia & quid dictio Deinde, importet.
An poſſit Epiſcopus delegare facultatem diſpenſandi in his denuntiationibus, referuntur duæ opiniones, n. 18. & 19.
Quando committitur negotium arduum, vel prudentia, & judicio alicujus, an cenſeatur electa induſtria perſonæ, ita ut res ea delegari nequeat n. 18. junct. n. 20
Verior opinio poſſe Epiſcopum delegare, n. 20. & ibi juncto n. 19. an poſſit cauſas matrimoniales delegare.
Vicarius Epiſcopi poteſt delegare, n. 21. Et ſolvuntur argumenta num. 22.

1 Aliquot ſunt concluſiones, in quibus eſt minor difficultas, quibus præmiſſis, quæ dubia ſunt diſputabuntur. I. Concluſio. Attento jure antiquo non poterat Epiſcopus diſpenſare, ne denunciationes præmitterentur matr. quia erant præceptæ in concilio generali Lateranenſi, in cujus lege nequit Epiſc. regulariter diſpenſare: ut probavi: *l. 2. d. 40. n. j.* Et ita docent *Palud. 4. d. 28. q. 2. a. 3. n. 21. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 16. fine, Navar. ſum Hiſp. c. 22. n. 69. Paz. pract. 2. to. Prælud 3. n. 11. Enriquez l. 12. de matr, c. 5. n. 5. in commento. lit. S. Salzedo pract. c. 73. §. Diſpenſat.* Quod intellige niſi in caſu urgentis neceſſitatis, quando eſſet periculũ in mora, tunc enim poſſe Epiſc. in ea lege diſpenſare, proba eod. *n. 3.*

2 Jam ex conſuetudine ſcita, & tolerata à Pontifice poterant Epiſcopi diſpenſare. Sic *Henric. c. fin. n. 13. de clandeſt. deſponſ. Palud. & D. Ant, n præced allegati, Sylveſter matr. 6. q. 7. dict. 2. Bernard. Diaz pract. in 2. edit. apud Salzedo c. 73. fine, Sotus 4. diſt. 28. q. 1. a. 2. verſ. De bannis, Bart. à Ledeſ. dubio 21. de matr. Vega lib. 6. Summa, caſu 211.*

3 II. Concluſio, Hodie poteſt Epiſcopus diſpenſare, ut omittantur tres denunciationes, vel aliqua aliarum ante & poſt matrim. conſummationem: ut expreſsè definitur *in Trident ſeſſ. 24. c. 1. de matrim.*

4 Hinc infertur, idem poſſe abbates habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, nullique diœceſano ſubditos. Quia Concilium hoc committit ordinario, hi autem ordinarii ſunt. Sic. *Navar. l. 4. conſiliorum, in 1. editione, t. de ſponſalib. conſ. 5. in 2. t. de clandeſt. deſponſ. conſ, 2. Enriq. l. 11. de matr. c. 5. n. 5. Manuel 1. to ſum. 2. edit. c. 217. nu. 4.* ubi idem aſſerit de magiſtro ſcholarum Salmantino, reſpectu ſcholaſticorum qui in matricula adſcripti ſunt: quod verum eſt ſi privilegium habeat. Idem poſſunt eadem ratione omnes prælati habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Qui autem ſint hi, dicam hoc 3. *lib.* tota *diſp.* 28.

5 2. Infertur hos qui poſſunt in denunciationibus diſpenſare, poſſe ſimiliter ex juſta cauſa breviare, vel prolongare denunciationum tempus: quia ſi poſſunt quod plus eſt, nempe omnino remittere, poterunt hoc quod minus eſt *reg. Cui licet. de reg. jur. in 6.* Sic *Segura direct. judicum, 2. p. c. 16. n. 3*

6 3. Infertur poſſe ſimiliter ex juſta cauſa diſpenſare ne denunciationes diebus feſtivis, ſed ferialibus fiant. Quia hoc minus eſt, quàm remittere. Sic *Barth. à Ledeſ. de matr. dub. 21. f. 1338.* quamvis id neget *Segura d. c. 16. n. 17.* dicens ſic eſſe declaratum à Cardinalibus. Sed fortè illa declaratio fuit non poſſe hoc ordinariè Epiſcopum facere, ſecus in cauſa ſpeciali ob juſtas cauſas: non enim video qua ratione id negetur Epiſc. cum quod plus & ſibi concedatur.

7 Ultima concluſio, Prælatus alterius contrahentis poteſt eum utroque diſpenſare in denunciationibus, verbi gratia ineunt matrimonium Cordubenſis, & Granatenſis, ſicut poteſt alteruter prælatus ratione connexionis utrumque copulare matrimonio, latè prohabo hoc 3. lib diſp. 19. n. 4. ita eo ipſo quod diſpenſat cum ſuo ſubdito, ut abſque denunciationibus ineat matrim. cenſetur conſequenter diſpenſare cum alio: cum denunciationes hæ, & diſpenſatio illa ordinentur ad matrimonium, quod individuum eſt conſtans ex duplici extremo.

His præmiſſis 3. quæſtiones circa hanc diſpenſandi poteſtatem agitandæ ſunt. I. An generalis Epiſcopi vicarius poſſit abſque ſpeciali commiſſione in illis diſpenſare. II. An proprius parochus. III. An poſſit Epiſcopus delegare hanc poteſtatem. 8

Quæſtio I. Utrum generalis Epiſcopi vicarius poſſit abſque ſpeciali delegatione diſpenſare in denunciationibus matrimonii? Negant quidam, ducti quia in generali commiſſione vicariatus non clauditur diſpenſandi poteſtas: ut probavi lib. 2. diſp. 40. n. 12. Ita tenuere Patres congregati in concilio provinciali Toletano habito anno 1583. (ut refert *Seg. n. ſeq. alleg.*) Eandem tenet *Menoch. conſ. 69. n. 55. & ſeqq. vol. 1. Zeph. conſ. 421. à n. 72. uſque ad 75. vol. 3. Paz. pract. 2. tom. prælud. 3. fine, Spino ſpeculo teſtamentorum, gloſſ. 15. n. 29. Enriq.* dicens ſic declaraſſe Cardinales, *lib. 11. de matrim. c. 5. n. 5. Ant. Gomez in bulla cruciatæ. c. 4. q. 4. n. 19. & 21.* Et eſt probabile. 9

Contraria tamen ſent. mihi multo magis placet. 1. quia *Tridentinum ſeſſ. 24. de matr. c. 1.* hanc diſpenſandi poteſtatem concedit ordinario ibi *Niſi ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædicta denuntiationes omittantur.* Sed vicarius generalis Epiſcopi eſt ordinarius, & nomine ordinarii comprehenditur: ut latiſſimè probabo hoc *3. l. d. 29. n.* & 5. ergo poteſt virtute hujus decreti diſpenſare in denunciationibus. Et confirmatur, quia *eod. c. 1* decidit *Tridentinum* debere matrimonio interreſſe parochum, vel alium ſacerdotem de licentia parochi, aut ordinarii, ſed nomine hujus ordinarii intelligitur etiam hic vicarius. ut probabo eadem *d. 19. n. 18.* ergo etiam dum intelligitur, dum ibi committit ordinario poſſe in denunciationibus diſpenſare. 2. Quia ante Tridentin. poterat ex generali conſuetudine diſpenſare, teſte *Palud. 4. d. 28. q. 2. n. 21.* non autem reperitur Tridentinum id ei negare, ſed potius concedere. Tandem, quia quando Tridentin. excludere voluit vicarium, id expreſſit, ut *ſeſſ. 24. c. 6 de reform.* ibi *Et non eorum vicariis.* Pro hac ſent. eſt *Nav. l. 4. conſil in 1. edit. tit. de ſponſ. conſ. 5. n. 1. in 2. t. de cland. deſp. conſ. 2.* ubi ait non ſolum Epiſcopis, ſed omnibus ordinariis concedi prædictam facultatem in Trident. Et *Flaminius de reſignat. benefic. l. 3. q. 11. nu. 20. & 21.* ubi ait quoties in Tridentino conceditur aliquid ordinario, nomine ordinarii comprehendi vicarium generalem, Epiſcopi: ut *d. c. 1.* Et tenent in propriis terminis, *Claudius addit. ad conſ. Bertazola, conſ. 283. fin. Jac. Sbrozius l. 2. de vicario Epiſc. q. 201. n. 1. & ſeq. & q. 43. n. 28 29 Veracruz append. ad ſpecul. dub 1. f. 4. col. 2. fine, Gutier. l. 1. q. can. c. 19. n. 15. Segur direct. jud. 2. p. c. 16. n. 2. & 3. Salzedo* dicens praxim totius orbis ſic recepiſſe, *pract. c. 73. fine, Manuel. 1. to. ſum. 2. edit. c. 217. n. 4.* 10

Hinc infertur, vicarios ordinis D. Joan. poſſe diſpenſare in his denunciationibus. Quia ſunt ordinarii Eccleſiarum ſuis vicariis ſubditarum. Sic. *Manuel. eodem c. 217. n. 4.* 11

2. Infertur, vicarios Epiſcopi foraneos non poſſe abſque ſpeciali commiſſione in his denunciationibus diſpenſare: quia ſunt delegati ad ſpeciales cauſas. Sic *Veracruz append. ad ſpeculum, dub. 1. fine. Gutier. d. c. 19. fine Manuel eodem c. 217. n. 4.*

Tandem intelligendà eſt hæc ſent. niſi Epiſcopus facultatem diſpenſandi in denunciationibus ſibi reſervaret tunc enim non poſſet vicarius generalis Epiſcopi. Sicut enim poteſt Epiſcopus totum officium revocare, ita & partem. Sic *Gutier. eo. c. 19. n. 15.*

Ad argum. propoſitum *n. 9.* dic. quamvis ex generali commiſſione vicariatus non poſſit diſpenſare in omnibus 13
in quibus poteſt Epiſcopus, poſſe tamen in caſibus quorum diſpenſationem committit.

Digitized by Google

Quæstio II. An poſſit parochus in aliquo eventu remittere denunciationes,ſeu in illis diſpenſare.Et ut certa ab incertis ſecernamus, non intelligitur præſens quæſtio, quando eſſet periculum in mora,ut in articulo mortis: de hoc enim diſputabo diſp. 10. nu. 27. Sed præſens quæſtio eſt,ubi non eſt tale periculum in mora, 2. eſt certum non poſſe ex aliis cauſis, quàm ex cauſa timoris malitioſi impedimenti:de hoc enim *Tridentinum ſeſſ.24. 1. de matrim.* ſolum loquitur in verbis, quibus eam facultatem parocho concedere videtur. 3. eſt certum non poſſe parochum ex hac cauſa omnino remittere denunciationes, non enim poteſt diſpenſare, ne ante matrim. conſummationem fiant.Quia hoc Trident.ibi ordinario remittit, cujus nomine parochum non comprehendi nemo dubitat. & conſtat. ex *eod.c.Trid.1.*ibi *Qui aliter quàm præſente parocho,vel alio Sacerdote de licentia parochi, aut ordinarii*:ubi tanquam diſtinctos ponit parochum, & ordinarium. Tandem conſtat ubi conſtitutio ſynodalis, vel Epiſcopus reſervaſset hanc diſpenſationem,non poſse parochum: ut nu.13.diximus de Epiſcopi vicario.

Status ergo præſentis quæſt. eſt, an propter malitioſi impedimenti ſuſpicionem, poſſit parochus remittere: ſeu diſpenſare, ut matrim. celebretur non præmiſſis denunciationibus. ut poſtea ante conſummationem fiant, attento *Trid.ſeſſ.24.de matr. c. 1.* niſi conſtitutio ſynodalis aut Epiſcopus ſibi reſervet! Affirmant aliqui poſse, quia *Trident.d.cap.1.*parocho videtur remittere hoc:nam uſque ad ea verba, *Deinde ante illius conſummationem denunciationes in Eccleſia fiant.*apertè videtur loqui de iis quæ ad munus parochi pertinent; nec uſque tunc ordinarii meminit, ſolumque ordinario remittit, quando, contracto matrimonio omnino denunciationes omittendæ ſint. Cum enim illud ſit multo minus, non mirum eſt ut parocho committat:hoc autem ut multò gravius reſervet ordinario. ſic tenent *Veracruz append.ad ſpecul.dub.1.propoſ 3. & 4 Albornoz l.4.de arte contract.t.1. Vivald. Candel. 1. p. de matr.n. 243.Vegal.l.6.ſum caſu 112.& l. 3.caſu 211.* & multi Theologi, & juriſperiti.ut refert *Petr. de Ledeſm dematr.q.45.a. 5.circa 3.punctum dub.1.*& dicit hanc videri probabiliorem. Et favet *Met.l.1.ſum.c.16.§.13.f.221.c.2.*ubi ait parochum eſſe puniendũ, ſi omittat denunciat.extra caſum neceſſitat.

17 His tamen non obſtantibus, tenendum eſt id non poſſe parochum. Prob. quia ante Tridentinum erat præceptum de præmittendis denunciationibus matrim. *cap. fin. de cland.deſponſ.*deſumpto ex conc Lateran.& tunc ſecundum omnes non poterat parochus diſpenſare, ergo nec modo: quia Tridentinum id decretum non corrigit, ſed innovat,ut conſtat ex illis verbis,*Sacri concilii Lateranenſis veſtigiis inhærendo.*Et confirmatur, quia ſaltem hic caſus tanquam omiſſus,relinquendus eſt diſpoſitioni juris communis *l.Commodiſſime,ff.de lib.& poſth.2.* Quia non eſt ſenſus Tridentini,quem contrarii intendunt,ſed in verſ. *Quod ſi aliquando probabilis ſuſpicio,* definit eam eſſe juſtam diſpenſandi cauſam: cujus vero arbitrio hoc ſubjaceat, non definit ibi, ſed in verſ. *Deinde ante illius conſummationem.* unde ea verba, *Niſi ordinarius ipſe expedire judicaverit,* utrumque caſum præcedentem amplectuntur: clauſula enim in fine poſita refertur ad omnia præcedentia, *l.Talis ſcriptura,§.fin.ff. de leg.1.*ibi *Hanc autem ſcripturam non ſolum ad præcedentia legata, ſed univerſa quæ teſtamento adſcripta ſunt, extendi verum eſt:*& tradit ibi latè *Jaſon.n. 36.* 3. Quia dictio illa *Deinde*, quæ ordinem ſignificat, continuativa præcedentium eſt, ac integram cauſam ab illis verbis *Quod ſi aliquando*, perficit. Hanc ſententiam tenent *Nav. lib.4.conſiliorum in utraque edit. tit. de clandeſt.deſp. conſ.1. Menoch.conſ.69.n.61.vol.1. Zephalus conſ 421. à.n. 72.uſque ad 75.vol.3.Verac.* ſibi contrarius *append. ad ſpec. dub.1.propoſit.6.verſ.Ex quo apparet, Gutier l.1.q.can.c.19. n.2 Segura direct.judicium,2.p. c. 16. n. 5. Enriq.lib.11.de mat.c.5.n. 5.* dicens ſi declaraſſe Cardinales: *Manuel. 1. to. ſum.2.edit.c.217.n.5.* Et dicit eſſe ſatis probabilem *Petr. de Ledeſm.n.præced.allegat.* quare ſi parochus propria authoritate omitteret denunciationes in caſu ſuſpicionis malitioſi impedimenti,poſſet arbitrio ordinarii puniri. Ut bene docet *Gutier.eo c.19.n.3.& de juramen.1.p.c, 51. c. 25.*

Ad argumentum contrarium propoſitum n.16.conſtat ex dictis hoc n. 17.

Quæstio III. An poſſit Epiſcopus alicui delegare facultatem diſpenſandi in his denunciationibus? Quidam negant poſſe delegari etiam vicario generali.Probavi quia dum eligitur perſonæ induſtria ad aliquod munus obeundum,id delegari nequit,*c.fin.in§.Is autem de offic.delegat.& c.Is cui eod c. in 6.*in hac autem diſpenſatione eligitur induſtria Epiſcopi. Quod duplici medio conſtat: alterum eſt quia *Tridentinum ſeſſ.24.c.1.de matr.*judicio,& prudentiæ ordinarii remittit per quæ verba videtur de perſona Epiſcopi tanquam paſtoris proprii confidere, & ita ejus induſtriam eligere.Alterum verò eſt,quia quoties negotium commiſſum eſt arduum, cenſetur electa perſonæ induſtria:ut tradunt *Anton.c.fin.de offic.de leg. n 15. & ibi Anchar.n.5. Aimon.conſ.303.n.3 vol.2.Jaſon l.More,n. 65. ff.de juriſ.omn.jud.& ibi Cacialupus n.3.*& multi alii, quos refert & ſequitur *Menoch de arbitrariis,l.1.q 54.n. 11. & 12.& q.68.n.15.*& conſtat ex *c.Is cui de offic.deleg in 6.*ubi nullum eſt verbum denotans perſonæ induſtriam eligi, ſed ex gravitate commiſſæ rei,dicit Pontifex eligi.Cum ergo diſpenſare in denunciationibus, res valde ardua ſit cenſebitur electa induſtria perſonæ: & proinde nequibit Epiſcopus delegare: Ita docent *Menoch. conſ. 69. a n.55. vol.1.Zephalus conſ.421.à.n.72. vol. 3.* 18

19 Alii autem concedunt poſſe generali vicario Epiſcopum generaliter delegare facultatem diſpenſandi in denunciationibus:aliis autem minime;niſi in una, vel altera cauſa.Sic *Enriquez l.11.de matr.c.5.n. 5. junct. commento litera T.* DD. tamen quos pro ſe refert, nihil dicunt:ſed pro hac ſen.videtur *Greg.Lop.l.7 fine,t.10.p.4.* ubi ait non poſſe Epiſcopum generaliter cauſas matrimonii delegare, bene tamen unam,aut alteram.

20 Verius tamen credo poſſe Epiſcopum generaliter hanc facultatem delegare: quia jure ordinario ſibi competit, cum concedatur à *Tridentino d.c. 1.* indiſtinctè omnibus ordinariis in perpetuum, nec ratio contraria relata n. 18. aliquid probat:non enim univerſaliter verum eſt eligi perſonæ induſtriam.ubi negotium eſt arduum,&committitur prudentiæ alicujus: fallit enim omnino quando delegatio fit perſonæ incognitæ,& indeterminatæ, ut prælatis præſentibus,& futuris:prout hic contingit:ut docent optimè *Sylv.verb.Delegatusq. 8.dict.§.Paſſarellus in compen.privil. minimorum, c.14. Lud.Lop. inſtruct.2. edit.c 284.fi. & f. 794.col.2.fin.* pro limitatione apertè ſunt *Jaſon. l. More n.65.ff.de juriſd.omn.jud.Bart. Abb. & Paul* quos refert & ſequitur *Greg.Lop.l.57.fine,tit. 18.p. 3. Menoch de arbitrariis,l.1.q.64.n.17.* ubi quamvis regulariter commiſſio facta nomine proprio, & dignitatis expreſſo non tranſeat ad ſucceſsorem in dignitate: quia videtur electa perſona,per *c.Quoniam Abbas,de offic. delega.*dicunt tamen hoc intelligi quando perſona erat cognita,ſecus ubi erat incognita:ergo ſimiliter cum facultas diſpenſandi in denunciationibus non concedatur Epiſcopo determinato, & cognito,ſed indefinitè omnibus ordinariis, præſentibus, & futuris; non cenſebitur electa induſtria, & ita poterit Epiſcopus generaliter delegare. Pro hac ſentent. ſunt DD.abſolutè docentes poſse Epiſcopum cauſas matrimoniales delegare. Hi ſunt *Hiſt.c.Literas, de reſtit. ſpoliat.paulo poſt princ. Ab. c. Ex litteris,n.2.de in integr.reſtit. & c.1. de conſanguin.n.8. & 10.*ubi *Henric. n. 3. Præpoſi. n. 10. Bertachinus tract. de Epiſcopo,l.4.p.7.q.20. Rebuf. praxi benef,in forma vicariatus,n.155.Covar.decret.2.p.c.8. §. 10.n.1.ad fin.*ubi amplius dicit cauſam matrimonialem tractari poſse ex generali, vel ſpeciali Epiſcopi commiſſione:ubi videtur ſupponere,poſse Epiſcopum generaliter committere.

Immo poteſt generalis Epiſcopi vicarius hanc facultatem diſpenſandi in denunciationibus delegare, quia eſt ordinarius: & quamvis non poſſit alium vicarium inſtituere,

Digitized by Google

tuere, ut conſtat ex *c.Clericos de offic.vic* at poteſt unam, vel plures cauſis delegare:tur docet *gl.c.1.de offic.vica in 6. verb. Ipſius.Foller.* addit ad *Marant.3.p.d. 5.n. 27.fin.Tab. verb. Vicarius, q 5.Nav. in append. ad librum 1. conſil.* quam ponit *poſt librum 5 in 1.edit ſuper c. 31 de offic.ord.conſ. vit. Lud. Lop.1.p. inſtr.2. edit.c.284. f.793.*

Ad argumentum contrarium propoſitum n.18.conſtat ex dictis num.20.

DISPUTATIO VIII.

Vtrùm ad diſpenſandum in denunciationibus deſideretur juſta cauſa, judicialiſque ejus cognitio?

SUMMARIUM.

Deſideratur juſta cauſa, n.1. Et peccatum lethale aliter diſpenſare, 2.
An deſideretur judicialis cognitio cauſa: refertur opinio affirmans 2.
Quoties committitur alicui diſpenſatio in lege ſuperioris, intelligitur cum cauſa cognitione, 3. junct. n. 7.
Verior opinio non, exigi cognitionem judicialem. 4
Quoties aliquid committitur arbitrio, vel conſcientia alicujus vel judicio, vel ſi tibi videbitur, non exigitur partis citatio, nec judicialis cognitio, 4.
Poteſt hac cauſa cognitio fieri ab ordinario ſine ordine, & figura judicij & teſtibus non jurantibus, nec receptis in forma judicii, 5
Poteſt hac informatio cauſa, & diſpentio, & inſtitutio, & confirmatio preſentatia patrono fieri extra diœceſim Et quid, ſi lis orta eſſet circa matrimonium, vel inſtitutionem, vel quando in cauſa voluntaria jurisdictionis emergit aliqua cauſa probatio. 6.
Solvuntur argumenta, & explicatur Tr. ſeſſ. 2. c.14. de ref & ſeſſ 25. c. 18. de refor & l Cum ij, ff. de transact. n & ibi, quia diſtat inter informationem ad diſpenſandum in foro conſcientia & judiciali, quando hac exigit cauſa cognitionem judicialialem.

1 Conſtat inter omnes juſtam deſiderari cauſam. Quia *Tridentinum ſeſſ.24. de matr.c. 1.* id non liberæ voluntati,ſed judicio,& prudentiæ Epiſcopi remittit quæ verba arbitrium prudentiale,& ratione regulatum important: ut cum multis docet *Men.de arbitr.l.1.q. 8.n.26. & ſeq.* ergo exigitur cauſa. Et ita docent *Men. conſ. 69. n. 62. & 63. vol. 1.Paz.pract.2.to.ercel.3.n.11.Gutier.lib.1 q pan.c.19.n.6. & ſeq.Spino ſpec. teſt.Gloſſ.15.n.28.Enriq. lib.11. de matr c.5.n.5.Segura directorio judicum.2. p.c.16. n. 17. Salzedo pratic.c.73. §. Diſpenſet. Man.1.to.ſum. 2.edit.c. 217.n.3. Ant. Gum.ſuper bullam cruc.c.4.q 4.n.29.*

2 Hinc infertur delinquere lethaliter Epiſcopum. abſque legitima cauſa diſpenſantem quia materia eſt gravis: ſic docent *Paz & Spino proximè citati.*

3 Difficultas autem non modica verſatur, an exigatur judicialis cauſæ hujus cognitio? Aliqui enim eam deſiderati affirmant ſaltem ſummariam informationem. Prob.1. quia ubi lex aliquid faciendum ex cauſa præſcribit, illa probanda eſt:ut tradunt *Bart.l.Item ſi ſuſpectus, fine ff. de proc. Aretin §.eod.n. 1. inſt. ui & ex quibus cauſis manumit. Alciat*, alios referens *de præſumpt.reg.3.preſumt.9. n. 27. Zephalus conſ.421.n.62. vol.3.* Et ob id *Gloſſ.d. l. Item ſi ſuſpectus, initio, & ibi Bart.*dicunt cauſam ſuſpicionis judicis eſſe probandã: ergo cum ordinario cõcedatur hæc diſpenſatio ex legitima cauſa, illa judicialiter probanda eſt. 2. Ex definitione diſpenſationis, quam tradit *gl. c. requiritis verb. Ut pleriſque 1.q 7.* & valde commendat *Abb.c. At ſi clerici.§. de adult. n.6. de judiciis* diſpenſatio eſt juris relaxio cum cauſæ cognitione, facta.Unde colligunt *Innoc.c. Veniens, n.2.de filiis preſb.Abb.c.Diverſis n.3.de cler. conju. Henr. C.Cum ad monaſt. n.17. de ſtat monach. Dec. c. At ſi clerici,§.ne adulteriis, n. 125. de judiciis Ruin. conſ. 109.n.19.vol.3.D. Ant.1.p.t. 17.c.un.§.20.Roſſell.verb. Diſpenſatio n.6.Ang.n.Sylv.q.2. Arm verb. Diſpenſare, n. 14. Nau.ſuper c.fin de ſimonia, n.4. & lib.5.conſ.2.edit.t. de homicid.conſ. 45.n. Men.* alios referens *conſ. 15. n. 15. & 16. vol.1.* quoties inferiori committitur diſpenſatio in lege ſuperioris, intelligi cum cauſæ cognitione: ergo dum Tridentinum committit hanc diſpenſationem ordinario, intelligitur præmiſſa cauſæ cognitione. Et confirmatur ex *Trident ſeſſ.14.c.7. de ref.* ibi, *Committatur diſpenſatio. loci ordinario qui non niſi cauſa cognita,& probatis precibus, nec aliter diſpenſare poſſit, & ſeſſ.25.c.18.de ref.*ibi. *Sciant univerſi ſacros canones ab omnibus obſervandos: quod ſi urgens juſtaque ratio, & major quandoque utilitas poſtulaverint, cum aliquibus diſpenſandum eſſe id cauſa cognita, à quibuſcunque ad quos diſpenſatio pertinebit,erit præſtandum, aliter diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur.*Ergo diſpenſatio hæc cauſæ cognitionem præexigit.2,Quia hæc diſpẽſatio eſt pro utroque foro, ergo petit informationem cauſæ pro foro externo. alias nihil diſtaret inter eam, & diſpenſationem pro ſolo cõſcientiæ foro,cum hæc etiam occultam cauſæ cognitionem petat 4.Ex *l. Cum ij,8.ff. de tranſ. §. Vult.igitur, juncto principio illius legis,* ubi videtur clare probari quando aliquid prudentiæ judicis committitur, exigi cauſæ cognitionem:nam in principio ſic dicitur: *Solet igitur prætor intervenire & inter conſentientes arbitrari an tranſactio admiti debeat* Et §. *Vult igi.* ſic dicitur: *Vult igitur oratio apud prætorem de iſtis quæri, in primis de cauſa tranſactionis: deinde de modo tertio de perſonis tranſigentium.* Et ita *Bart eo § n. 1.& Aret. ibi* & alii quos refert,& ſequetur *Men.de. arbitr.li.1. q.19.n.1.* docent cum aliquid arbitrio prætoris fieri debet,intelligi cauſa cognita & ſtatim *n. 3.4.& 5.*docet *Men.* dum multis, eam cauſæ cognitionem verſari in citatione adhibenda, & litigantium jure exaudiendo, & ordine judiciario obſervando ergo cum dipenſatio in his denunciationibus committatur arbitrio, & prudentiæ ordinarij,præexigitur judicialis cognitio cauſæ.Et ita expreſsè tenent.*Enr.lib.11.de matr.c.5.n.5. in comm.litS. Segura 2.p.direct.c.16.n. 27.*& de cauſa ſuſpicionis ad diſpenſandum in denunciationibus, expreſsè tenet eam eſſe injudicio probandam *Zephalus conſil.421.n.61.& 62.vol.3.*

Cæterum probabilius credo non requiri cognitionem cauſæ judicialem, ſed ſatis eſſe: ſi extra judicialiter ordinatius informetur, certiorque fiat de cauſa ut licitè diſpẽſet in denunciatiobibus Prob.quia *Trid.ſeſſ.24.c.1.de matri* agens de hac diſpenſatione, illiuſque cauſis,ſic concludit, *Niſi ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædicta denunciationes ommittantur:quod illius prudentia,& judicio ſancta Synodus relinquit.*Quæ clauſula (ut probavi diſp. præc. n. 17.)refertur ad cauſam ſuſpitionis malitioſi impedimenti, & ad omnes alias. ex quo loco conſtat,an expediat diſpenſare, adſitque legitima cauſa, judicio ſeu conſcientiæ ordinarij reliqui (judicium enim & conſcientia idem ſunt: nam judicium eſt mentis dictamen, conſcientia autem nihil aliud eſt, quam mentis dictamen, teſte *D,Th.1.p.q. 79.a 13. ad.1.*) Sed quoties aliquid committitur conſcientiæ, & prudentiæ alicujus, non eſt neceſſario probatio judicialis:ut conſtat ex textu. *junct. gl. c. Statutum §.Aſſeſſorem, de reſcr. in 6.*ibi *Aſſeſſorem niſi eo indigeat, quod conſcientia relinquatur ejuſdem, ſibi nequaquam adjunget.* Ubi *Gloſſ. vel relinquitur* ait, *Cum conſcientia relinquatur ejus dem, ergo ſolus Deus hoc, & nullus alius judex, vel cognitor.* Et ibi *Franc. n.6.init.*ait notandum ex gloſſa ſingulari,ubicunque aliquid committitur conſcientiæ alicujus non eſſe neceſſariam aliam probationem, vel citationem partium, cum ſufficiat probationem ſoli judici concludere.2. Probatur ex *c.2.de jur.cal.* ibi, *Poteſt judex à partibus exigere juramentum malitiæ,quoties viderit expedire:*ubi *Jo. And. n. 2. Anch. n. 4.notab.4.Dom.n.9. & 10.Francus n.3.initio,*ſic inquiunt, *In tantum hoc relinquitur viſioni, & arbitrio judicis, ubi hæc, vel ſimilis clauſula apponitur, nulla probationis neceſſitas imponitur.* Et melius *Lapus alleg. 61. paulo poſt prin. n. 3. verſ.Item pro hac parte eſt,* ſic ait,*Quoties aliqua cauſa cõmittitur alicui ſub hac clauſula,ſi tibi videbitur, vel judicio tuo, vel conſcientia tua relinquimus,removetur ſtrepitus judicij & denotatur arbitrium boni viri,nec requiritur cauſa cognitio,ſed ſatis eſt ſimpliciter & de plano, & extrajudicialiter informare.ſe* Quam doctr.ſequitur *Cas.1.p.dec.46.n.410.*ubi non eſt aliqua perſona, de cujus præjudicio agatur ut contingit hic:& *dec.22.n.40.*ait cũ aliis,quos refert,non requiri indaginem judicialem licet in commiſſione ſit hæc clauſula 4

Digitized by Google

ſula ſi per diligentem examinationẽ repereris,& dummodo alicui non ſit jus quæſitum : ergo cum diſpenſatio denunciationum,ejuſque cauſa reliquatur judicio , & prudentiæ ordinarij, non exigetur cognitio judicialis. Tandẽ, quia pro hac parte eſt doctrina *Bald.l.2.n.2.C de fidei cõm.* ubi ait commiſſum ad conſcientiam eſſe commiſſum ad veritatem : & ſatis eſſe : ut munitum jure gentium , & *l. Certum, n. 5.C.Vnde legitimi,* ubi docet Pontifice mandãte dignitatẽ alicujus examinari, neminem, eſſe citandum, ſed ſufficere probationem concludere ſoli examinatori ,eò quod commiſſio potius ſit conſcientialis , quam judicialis: & *l.Neque naturales,n. 7.C.de prob.*ait ſi provideatur alicui, ſi ſit idoneus, non valere proviſionem niſi cauſa cognita: additque *n.*8; quia hoc officium eſt extrajuciale , non requiri partis citationem : quod idem cum Baldo docet *Alex. l.de unoquoque. in prin.n.10.ff.de re jud. & Maranta de ord.jud.6.p. de citat.t. Rectè concipitaur citatio, n.21 & idem Alex ibi.n.11.& Mar.eod.n.21.* docẽt quoties aliquid remittitur conſcientiæ, non exigi partis citationem: & ita conſequenter non requiretur cognitio judicialis:nam fundamentum,& initium judicij eſt partis citatio:ut docet *Mar.eo.t.n.1.*cum ergo Tridentinum remittat prudentiæ , & judicio ordinarij , an expediat in dennnciationibus diſpenſare, non exigetur judicialis probatio cauſæ,ſed ſatis erit privatim ordinarium informari de cauſa.& ita expreſſè videtur tenere *Gut.l.1.q.can.c.19.n. 12.init.*ubi ait poſſe Epiſcopum ex aliqua cauſa rationabili,ſibi tantum cognita,has denunciationes remittere:&*eod n.12.fine* ait ſe diſpenſaſſe,cum eſſet vicarius Epiſcopi, aliquando cauſa cognita ore tenus, quæ tamen non eſt cognitio judicialis.

5 Hinc infertur hanc cauſæ cognitionem poſſe fieri ab ordinario ſine ordine,& figura judicij,& teſtibus non receptis in forma judicij,nec jurantibus, Prob. quia non eſt judicialis,ſed ad informationem conſcientiæ ordinarij : in tali autem cognitione non deſiderantur teſtes jurantes, nec ordo & figura judicij:ut optimè docent *Inno.c.Cum in tua fine, de ſponſ. &c.1. de poſtulat.præl.n.5.*ubi *Ant.n.50. & Abb.34. 35. idem Abb. c Cum nobis,n.5.de elect.Bald. l. Qui teſtamento, §.Per contrarium, fine ff. de teſt. Rola. conſ. 8.n.31.vol.4.* & alij quos refert, & ſequitur *Maſc. de prob. concl.* 1368. n. 14. & 15.

6 2. Infertur hanc diſpenſationem denunciationum poſſe fieri extra diœceſim: quia eſt actus juriſdictionis voluntariæ, cum non requiratur cognitio cauſæ judicialis. Et ita in ſimilibus terminis tenet *Labert de jure patr.l2.p.2.q.2. a. 6.n.2. & 3.*ubi ait ad inſtitutionem, & confirmationem præſentari,exigi cauſæ cognitionẽ:poſſe tamen fieri extra diœceſim , quia eſt extrajudicialis : & ſubinde tam cauſæ cognitio , quàm inſtitutio, & confirmatio ſunt actus volũtariæ juriſdictionis. Imo quamvis exigeretur cauſæ cognitio judicialis,ut lite ſuborta circa matrimonium,vel circa diſpenſationem, licèt ea cauſæ cognitio debeat fieri in diœceſi, tanquam actus juriſdictionis contentioſæ, ea tamen facta intra,poſſet diſpenſatio fieri extra. Quia cum hic actus diſpenſationis ſit voluntariæ iuriſdictionis , & ſi intermedia fuerint contentioſæ, retinet ſuam naturam,& ita poteſt fieri extra diœceſim, iuxta doctrinam *Bald.l.vn in pr.n.11.fine, 1 verſ.Vltimo nota, ff.de.offic.conſul.* ubi hæc dicit. *Quando in cauſa voluntaria jnriſdictionis,emergit aliqua cauſæ cognitio,& probatio talis cauſa excipitur, quaſi contentioſæ juriſdictionis in probatione,& ventilatione , ſed in decreti interpoſitione ſuam retinet naturam.* Et ita tenent *Lambert. eod.n.* 3. Plura autem circa hoc quando ſit voluntaria quandòve contentioſa juriſdictio , poſſitque extra diœceſim exerceri , dicemus hoc l. diſp. 19.num. 7.8. & 9

Ad 1. arg. ſententiæ propoſita n.3. reſpon. ad 1. id poſſe eſſe verum , ubi cauſa non committitur arbitrio, & conſcientiæ judicis: ubi autem ſi committitur , quamvis neceſſaria cauſa ſit: & ut ea nota ſit diſpenſanti , non tamen eſt neceſſarium ut ea probetur. Ad 2. dico mentem Gloſſæ, & eorum DD. eſſe, diſpenſationem neceſſariò exigere aliquam cauſam juſtam, aliàs erit diſſipatio:vt bene tradit *Pan. c.Dudum.cl.2.n.38.de elect.* At verò probari, ejuſque cognitionem judicialem præcedere non ſemper eſt neceſſarium. Ad confirm.dico, *ea ſeſ.7.c.* 14. eſſe ſpeciale in eo caſu diſpenſationis in irregularitate homicidii , quia Tridentinum ubi poſtulat ut præcedat probatio precum:unde potius inde ſumitur argumentum in noſtro caſu, cum Tridentinum id non poſtulet, non requiri ad alium locum: Tridentini dico Tridentinum ibi poſcere , ut diſpenſatio minimè fiat abſque prævia cauſæ cognitione, at ea cognitio ſatis eſt ſi ſit extraiudicialis:at in ſimili diximus ex doctrina Baldi inter probandum noſtram ſententiam : & ex doctrina *Lambert. in 1.coroll.* Ad 3.conceſſo antecedenti, nego ſequi requiri informationem iudicialem,ſed ſatis eſt in hoc caſu pro utroque foro, ut præcedat informatio extraiudicialis:cùm Tridentinum id remittat arbitrio,& prudentiæ ordinarii : & adhuc longè diſſidet à diſpenſatione pro ſolo foro conſcientiæ : nam in hac nullus teſtis recipitur , ſed creditur petenti, ab eoque informatio petitur : at in diſpenſationibus denuntiationum,cum pro utroque foro ſint,recipiuntur teſtes,quamvis non in figura, & forma iudicii ſed ſolum ad informandam ordinarii conſcientiam. Ad 4. dici in eo caſu eſſe ſpeciale, quia lex ipſa formam judici præſcripſit procedendi in alimentorum tranſactione : & doctrina Bartoli , & aliorum in caſu illius legis , cui initumtur , intelligenda eſt.

DISPUTATIO IX.

Quæ ſint cauſæ iuſtæ, vt ordinarius diſpenſet in denunciationibus?

SUMMARIUM.

Refertur opinio dicens ſolam cauſam ſuſpicionis malitioſi impedimenti ſatis eſſe num.1.
Sufficit quacumque arbitrio ordinarii , 2.
An ſufficiat pudor contrahentium , ut quia ſunt diſpares ætate, conditione ; vel divitiis.
Quid ſi ambo ſint ſenes , vel concubinarii, & exiſtimabuntur conjugati , 5
Quid , ſi ſint magnates 6.
Quid ſi nullius impedimenti timor ſit , vel ceſſant inconvenientia , ob quæ præmittuntur denunciationes 7.
Quid ſi vicinum ſit tempus quo prohibitum eſt nuptias benedici , 8.
Quid ſi ſemel matrimonium eſt publicè contractum , & reperitur nullum ob impedimentum occulcum , 9.
Quid,ſi timeatur fore ut conſanguinei matrimonium impediant : & quando pater juſte impediat, præſumptioque ſit malitioſi impedimenti , 10.
Quid , ſi cauſa conſumendi patrimonij nolint parentes , vel tutores puellam matrimonio collocare, 11. Et quæ prudentia uſuri ſunt judices , ut informentur de hoc malitioſo impedimento 12.
Quid quando volunt parentes,vel tutores,ut puella indigno nubat , 13.
Quid , dum aliquibus valdè expediret conjugium , timentque fore ut impediantur , 14
Quid,ſi virgo deflorata eſt & eſt periculum in mora,ne deflorans mutet ſententiam ,15.
Vel ſi eſt infamata : vel duo ſibi matrimonij fidem dederunt, & eſt periculum ne alter animum mutet.
Quid ſi repèntinus caſus offerat rationem contrahendi matrimonium ut ſi concubinarij deprehendantur à judice plectendi , 16. Et quid ob animæ periculum , ut ſi meretrix , vel duo concubinarij velint inire matrimonium & ſit periculum perſeverantiæ in peccato dum præmituntur denunciationes , 17.
Quid quando matrimonium eſt ſtatim neceſſarium ad vitandum ſcandalum 18.
Quid dum aliquis in mortis articulo vult concubinam ducere , ut legitimet prolem , vel ſecurior migret è vita , 19.
Quoties ordinarius diſpenſat , an debeat de impedimentis inquirere , 20.

Zephalus *conſi.42.1.n.59. & 60.77.vol.3.*aſſerit ex ſola cauſa ſuſpicionis malitioſi impedimenti poſſe ordi- 1
narium diſpenſare. Quia eam ſolam expreſſit *Tridentinum ſeſſ.24.c.1.de matrim.*

Sed procul dubio dicendum eſt, multas alias cauſas legitimas eſſe ,ſufficereque quamcumque arbitrio ordinarij juſtam. Quia quamvis Tridentinum eam ſolam expreſſerit, ſtatim tamen totum hoc negotium ordinarij prudentiæ

Digitized by Google

dentiæ remiſit. Sic Veracruz append. ad ſpec. dub. 1 propoſ. 6. Gutier. l. 1. q. can. c. 19. à n. 6. Bart. à Led. de matr. dub. 21. f 1337. §. Annotato tertio: Segura, dicens ſic declaraſſe Cardinales, 2 p. direct. jud. c. 16 n. 5 Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 217. conc. 2. n. 3. & idem colligitur ex omnibus DD. referendis, quorum multi poſt Trident. ſcripſerunt variaſque præter ſuſpicionem, cauſas aſſignant.

3 I. Igitur cauſa eſt, contrahentium pudor, quando nimio pudore ſuffunderentur denuntiationibus factis, ob nimium diſparitatem, ut ſi valde ſenex ducat juvenculam, vel valde nobilis ignobilem, aut valde dives pauperem, vel è contra. Sic. Palud. 4. d. 18. q. 2. a. 3. conc. 1. n. 19. D. Ant. 3. p. t. 1 c. 16. ſin. Summa conf. t. de matr. q. 59. Sot 4. d. 28. q. 1. a. 2. verſ. De bannis, Led. 2. p. 4. q. 47. a 5 f. 451. col. 4. Lud. Lop. 1. p. inſtructorii. c 87. init. Capual. 2. dec. c. 85. n. 3. Bart. à Led. dub. 21. de matr. Vega lib. 3. ſum. caſu 211. Et ex juriſperitis Henric. c. fin. n. 11. de clandeſt. deſponſ. Henric. Bothens tract. de Synodo Epiſc. 3. p. a. 1. n. 15. Roſella verb. Impedimentum, imp. 1. n. 11. Sylveſt. Matrimonium 6. q. 7. d. 2. Nav. ſum c. 22. Hiſp. n. 69. Lat. n. 70. Ant. Cucus l. 5. inſt majorum. t. 11. n 65. Salzedo pract. c. 73. ad finem. §. Diſpenſet. Segura 2. p. direct. judicum, c. 16. n. 6. Et quamvis aliqui ex his DD. non ita generaliter hanc cauſam conſtituant, ſed timetur impedimentum eſſe matrim. ob hanc diſparitatem: ſic Henricus, Palud. Roſella, Syl. Salzedo ibid. at melius alii hanc cauſam aſſignant generaliter, ratione pudoris. & verecundiæ. Sic Sotus, Led. Barth. à Ledeſ. Capua, Vega ibid. Lud Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 39. § Circa prædictam doctrinam. Ejuſdem ſent. videntur D. Antoninus, & Ant. Cucus ibid. abſolute enim dicunt hanc diſparitatem eſſe cauſam legitimam diſpenſandi. Et clariùs Navar. ibid. disjunctivè enim ait eſſe cauſam hanc diſparitatem, vel quando timetur fore ut matrimonium impediatur.

4 Hinc refertur idem dicendum eſſe, quando utrique contrahentes ſunt ſenes, pudetque eos publicare matrimonium. Quia eadem militat ratio: & quia fit quædam irreverentia ſacramento, dum ſenes contrahentes irridentur: teſte Palud. Sic docent ex Theologis, Palud. 4. d. 28. q. 2. a. 3. conſ. 2. n. 20. Veracruz 1. p. ſpec. a. 10. conc. 3. Et ex juriſperitis, Henr. c. fin. n. 11. de cland. deſponſ. Roſella verb. Impedimentum, imped. 1. n 11. Angel. verb. Clandeſtinum, n. 1. Syl. Matrimonium 2. q. 17. dict. 3. & Matrimonium 6. q. 7. dicto 2. Tabiena Matrimonium 2. q. 10. n. 11.

5 II. Cauſa eſt, dum aliqui concubinarii exiſtimati ſunt diu conjugati. Quia ſi ſola verecundia ſufficit (ut dixi n. 3.) à fortiori ſufficiet hæc cauſa, ubi & verecundia & infamia concurrunt. Sic Palud. 4. d. 28. q. 2. a. 3. concl. 1. n. 19. & conc. 2. n. 20. D. Ant. 4. p. t. 1. c. 16. fine. Roſella verb. Impedimentum, imped. 1. n. 11. Sylv. Matrimonium 6. q. 7. d. 2. Quare immeritò hanc cauſam rejicit Segura 2. p. directorii, c. 16. n 14. eo quòd non concurrat malitioſi impedimenti ſuſpicio. Verùm hæc ratio ex eo confunditur, quòd (ut dixi n. 2.) non ſola ſuſpicio hæc, eſt juſta cauſa.

6 III. Cauſa eſt, quando magnates volunt contrahere matrimonium. Hanc cauſam ſimiliter rejicit Segura 2. p. direct. c. 16. n. 7. eadem ratione ductus, qua præcedentem rejecit. nec ita in univerſum eam admittunt Henricus c. fi. in fine de clandeſt. deſponſ. Roſella verb. Impediment. imped. 1. n. 11. Nav. ſum. Hiſp. n. 22. n. 70. ſed tantum ubi eſſet antiqua conſuetudo, ut hi abſque denunciationibus contrahant. Cæterum hæc cauſa eſt veriſſima. Quia horum matrimonia ſunt valde publica, ſuntque ipſi valde noti, quare ſi aliquod impedimentum inter eos eſſet, ſtatim ſciretur. Sic tenent Palud. 4. d. 28 q. 2. a. 3. concl. 2. n. 20. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 16. fine Sot. 4. d. 28. q. 2. a. 1. poſt. 3. concl. verſ. De bannis, Led. 2 p. 4. q. 47. a. 5. f. 451. col. 4. Bart. à Led. dubio 21. de matr. Capua lib. 2. deciſ. c. 85. n. 3. Lud. Lop. 2. p. inſtructorii, de matr. c. 39. §. Circa prædictam doctrinam: & 1. p. c. 87. initio, Vega lib. 3. ſummæ, caſu 211.

7 Hinc infertur idem dicendum eſſe, quando nullius impedimenti timor ſubeſt: cauſa enim detegendi impedimenta denunciationes fiunt. Sic Palud. Sotus, Bart. à Led. Vega n. 2. praced. allegati. Ad idem eſt Nav. ſum. Hiſp. & Latina, c. 16. n. 36. ubi ait eſſe juſtam diſpenſandi cauſam, dum ceſſant omnia inconvenientia, ob quæ vitanda denunciationes fiunt.

IV. Cauſa eſt, quando denunciationibus præmiſſis non poſſent benedici nuptiæ, ob temporis, in quo eas benedici prohibitum eſt, vicinitatem: expedit enim ut conſummationi matrimonii præmittantur benedictiones; idque hortatur Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de matr. multique dicunt hoc eſſe præceptum (ut dicam hoc 3. l. diſp. 1. 2. n. 1. 2. & 3.) expectare autem ut contrahatur, vel conſummetur matrimonium tranſacto eo tempore, eſſet periculum diſſolutionis, vel fornicationis, ſi nondum contractum eſt: vel ſi contractum eſt, ut ante benedictiones conſummetur. Sic Enriq. lib. 11. de mat. c. 16. n. 2. Barth. à Led. d. 21. de matr. Salzedo pract. c 73. ad fin. §. Diſpenſet. Segura 2. p. direct. c. 16. n. 17. Manuel 1. referens Cardinalium deciſionem, 1. tomo ſummæ: 2. editione, c 217. conc. 2. n. 3. 8

V. Cauſa eſt, quando prius contractum eſt matrimonium publicè, reperiturque nullum ob impedimentum occultum. Hæc cauſa ab omnibus admittitur ad vitandum ſcandalum: & multo fortiùs habet locum, retenta opinione quam amplexi ſumus lib. 2. diſp. 37. num. 3. nempe non deſiderari iterum præſentiam parochi, & teſtium. 9

VI. Cauſa eſt, quando timetur fore ut conſanguinei matr. impediant. Sic. Henric. c. fin. n. 11. de clandeſt. deſponſ. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 16. q. 7. fi. Syl. matrim. 6. q. 7. dicto 2. Nav. ſumma, c. 22. Hiſpan. n. 69. Lat. num. 70. Cæterum hæc cauſa non eſt ita univerſaliter intelligenda, ſed quando timetur fore, ut injuſtè impediant. Et conſtat ex Trid. ſeſſ. 24. de matr. cap. 1. ubi dicitur, quando eſt ſuſpicio malitioſi impedimenti: malitia autem dolum & calumniam importat: ut benè gloſſ. c. finali fine, de clandeſt. deſponſ. tradit. Sic explicat prædictam cauſam Palud. 4. d. 28 q. 2. a. 3. conc. 2. n. 20. Ang. verb. Clandeſtinum. n. 1. Syl. Matrimonium 2. q. 17. dicto 3. Tabiena Matrimonium 2. q. 10. n. 11. Sotus 4. d. 28. q. 1. a. 2. verſ. De bannis, Ant. Cuc. l. 4. inſt. maj. t. 11. n. 65. Veracr. 1. p. ſpeculi, a. 10. concl. 3. Lud. Lop. 2. inſtructorii de mat. c. 39. §. Circa prædictam doctrinam, & Doctores ſtatim in corollario allegandi. Hinc infertur tunc eſſe juſtam cauſam quando parentes minis, dolo, vi vel falſitate, ut ſuppoſitis falſis teſtibus, vel calumniis, impedirent matrimon. ſecus quando adeſt juſta impediendi cauſa, ob notabilem diſparitatem: nec violentia, ſed precibus, & ſuaſionibus impedire volunt: quia ibi nihil malitiæ adeſt, ſed jure ſuo utuntur benè conſulentes filiis. Quare dum Doctores antiquitus aſſerebant licere matrimonium clandeſtinum ob impedimenti timorem, addebant, ſi parentes, vel tutores malitioſè cauſa patrimonii conſumendi impediebant: (ut dicemus n. ſequenti (Sic docent Menoc. conſ. 69. à n. 29. vol. 1. Zephalus conſ. 421. à n. 62. vol. 3. Rimina. conſ. 691. n. 31. vol. 6. Perez lib. 8. ordinam. t. 16. l. 1. f. 284. col. 2. Gutier. l. 1. q. can. c. 20. à n. 9. ad fin. Segura 2. p. directorii judicum. c. 16. n. 8. & duplici ſequenti, Corduba ſumma q. 171. f. 465. Enriquez lib. 11. de matr. c. 6. n. 5. Non cenſebitur tamen violentia, ſi pater minetur filio ſe eum minimè prælaturum in ea bonorum parte, qua præferre poteſt (vulgò, que no le ha de mejorar:) poteſt enim hac beneficii non debiti privatione illum excitare, ut deſiſtat à matrim. indigno. Sic ex aliis probans Menoch. d. conſ. 69. num. 64. Similiter quamvis filius virginem deflorarit fide data de matrimonio contrahendo, ſi ea ſit diſparitas, & tam ægrè feratur à parentibus, & conſanguineis, ut multa, & gravia ſcandala inde naſcitura timeantur: poteſt pater ſuaſionibus impedire: nec timor hujuſmodi impedimenti erit juſta cauſa diſpenſandi in denunciationibus: quia hoc juſta eſt cauſa diſſolvendi ſponſalia: (ut diximus lib. 1 diſp. 61. n. 1.) Sic Gutier. l. 1. q. canon. c. 20. n. 23. & videtur clarè tenere Menoch. d. conſ. 69. n. 66. conſiderato argumento ad quod ibi reſpondet. Maximè tamen in hoc eventu perpendere debet, ordinarius, unde, orientur graviora damna: ſi enim timetur, parentes, aut conſanguineos occiſuros alterum 10

contrahen-

Digitized by Google

contrahentium, vel falſos productores teſtes, ut matrim. impediant: & forte ſemel jam contracto cum remedii ſpe deſtituantur, quieſcent, ad amicitiámque reſtituentur, erit juſta diſpenſandi cauſa. Sic *Palud.* 4. *d.* 28. *q.* 2. *a.* 3. *concl.* 2. *n.* 20. *Gutier. l.* 1. *q. can. c.* 20. *n.* 26. Si tamen nulla ſit contrahentium diſparitas, vel filius, aut filia cujus patrem impediturum matrim. timetur, cum digniori contrahat, penſatis omnibus, eſt juſta diſpenſandi cauſa: ut benè tradunt *Gutier. eo c.* 20. *n.* 29. *Segura* 2. *p. direct. c.* 16. *n.* 12. Dixi, omnibus penſatis, quia inæqualitas generis poteſt compenſari magno divitiarum exceſſu. Poteſt etiam cæteris paribus exiſtentibus, notabilis morum alterius diſſolutio cauſa eſſe magnæ diſparitatis, ita ut pater mediis juſtis poſſit filium ab eo matrim. avertere. In duplici autem caſu facile præſumitur patrem injuſtè impedire matrimonium: alter eſt, cum filia XXV. ætatis annum excedit: tunc enim parentes videntur in mora conſtitui, *l.* 5. *tit.* 7. *p.* 9. quare facilius præſumitur timorem illum impedimenti eſſe juſtam cauſam diſpenſandi. Sic *Segura d. c.* 16. *n.* 11. Alter verò eſt, ſi filii novercam habeant, facile enim præſumitur ex malitia impediri matrimonium, ut deficiat ſoboles, & hæreditas perveniat ad filios ſecundi matrimonii: & ne pater privetur uſufructu hæreditatis maternæ: quare tunc facilius ſuadere ſibi poteſt ordinarius eſſe juſtam diſpenſandi cauſam. Sic *Gutier. ibi n.* 30. *Segura*, *n.* 13.

11 Hinc infertur juſtam eſſe cauſam, ſi parentes, aut tutores cauſa conſumendi patrimonii nolint puellam matrimonio collocare, timeaturque fore ut impediant. Quia eſt malitioſum, ac injuſtum impedimentum. Deinde, quia ſtrictius obligabat olim præceptum non clam contrahendi, cum ex natura rei plura & graviora inde ſequerentur damna, ſed in hoc caſu licebat olim clam contrahere, ut teſtantur *Sotus* 4. *d.* 28. *q.* 1. *a.* 2. *concl.* 3. *Pet. de Soto lect.* 14. *de matrim. Bart. à Ledeſma dubio* 21. *de matrim. Petrus de Ledeſma de matrim. q.* 45. *a.* 5. *puncto* 1 *dub.* 2. ergo à fortiori erit juſta cauſa diſpenſandi in denunciationibus. Sic *Lud. Lop.* 1. *p.* 1. *inſtructorii. c.* 86. *paulò poſt principium.*

12 2. Infertur, oportere ut cautè procedant judices, dum de malitioſo impedimento informantur: nec contentos eſſe debere, ſi teſtes deponant ſe audiviſſe conſanguineos contradicere: fere enim nulli matrimonio contradictores deſunt, & ſæpe data opera coram teſtibus contradicunt aliqui, minaſque jactitant, ad fingendum juſtam diſpenſationis cauſam: unde inquirendum eſt de contradictionis cauſa, & videndum an ſit veriſimilis, & juſta ob contrahentium notabilem diſparitatem: & an ſit timor injuſtis modis fore ut impediatur matrimonium, attenta perſonarum conditione, ut minis, fraudibus, vi. Ita *Segura* quamvis non tam amplè, 2. *p. direct. c.* 16. *n.* 18. *Gut. l.* 1. *q. can. c.* 20. *n.* 23.

13 VII. Cauſa eſt, quando parentes, vel tutor volunt ut virgo indigno nubat. Prob. quia in hoc caſu licitum erat olim matrim. clandeſtinum: ut docent *Cajet. to.* 1. *opuſc. tract.* 11. *de matr. q.* 2 *Petr. de Soto lect.* 14. *de matr. Nav. ſum. c.* 16. *Hiſp. & Lat. n.* 37. *& Hiſp. c.* 22. *n.* 69. *&* 70. *Cov.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 6. *init. n.* 8. *Veracr.* 1. *p. ſpec. a.* 10. *Matienzo l.* 5. *recop. t.* 1. *l.* 1. *n.* 3 *Barth. à Ledeſma dub.* 21. *de matr. Petr. de Led. de matr. q.* 45. *a.* 5 *punct.* 1. *dub.* 2. *concl.* 3. ergo à fortiori erit juſta cauſa diſpenſandi in denunciationibus. Sic *Segura* 2. *p. direct. c.* 16. *n.* 15. *Spino ſpeculo teſtamentorum gl.* 15. *n.* 31. *Lud. Lop.* 1. *p. inſtr. c.* 86. §. *Excuſatur: &* 2. *p. de matr. c.* 39. §. *Circa prædictam doctrinam: Capua lib.* 2. *deciſionum, c.* 85. *n.* 4. *Manuel* 1. *tom. ſumma,* 2. *edit. c.* 217. *n* 2. *concl.* 1.

14 VIII. Cauſa eſt, quando valde aliquibus expediret conjugium, timerentque impedimentum. Prob. quia in eo eventu erant olim licita matrimonia clandeſtina: ut docent *Sotus* 4. *d.* 28. *q.* 1. *a.* 2. *concl.* 3. *Ledeſ.* 2. *p.* 4. *q.* 47. *a.* 5. *f.* 451. *col.* 4. *Matienzo, Bart. à Led. Pet. de Led. n. præc. allegati*: ergo à fortiori eſt juſta cauſa diſpenſandi in denunciationibus: & ita docent *Lud. Lop.* 1. *p. inſtr. c.* 86. §. *Præterea Sotus, &* 2. *p. de matr. c.* 39. §. *Circa prædictam doctrinam, Capua l.* 2. *deciſ. c,* 85. *n.* 7. Quare in omnibus caſibus in quibus olim erant licita matrim. clandeſtina, juſta eſt cauſa diſpenſandi in denunciationibus. Ut benè tradit *Segura*, 2. *p. direct. c.* 16. *n.* 12.

Hinc infertur, ſi virginis deflorator damnum reſarcire 15
velit eam ducens, periculumque ſit fore, ut animum mutet: juſtam eſſe cauſam, quia tunc valde expedit conjugium. Sic *Segura eo, c.* 16. *n.* 16. Idem crederem, quando fœmina non eſſet virgo, infamata tamen eſt: quia ſimiliter valde expediens eſſe matrimonium. Similiter credo eſſe juſtam cauſam, quando duo fidem ſibi dederunt de matrimonio contrahendo: & alter tam levis eſt, ut probabilis timor ſit hac levitate, vel aliis conjecturis attentis, fore ut injuſtè à fide data reſiliat. Quia hoc conjugium valde expedit utrique contrahenti, alteri de quo eſt timor, ne peccatum lethale admittat injuſtè reſiliendo: alteri vero, ne matrimonio ſibi ex juſtitia debito, defraudetur.

IX. Cauſa eſt; ſi repentinus caſus offerret rationem 16
contrahendi matrimonium: ut ſi aliqui tanquam concubinarii comprehenſi à judice, eſſent plectendi, ut poſſent dicere ſe eſſe conjugatos, eſſet juſta diſpenſandi in denunciationibus cauſa. Quia hoc caſu *Sotus*, *Matienzo*; *Bart. Led. Petr. à Led. relati n.* 14. affirmant olim fuiſſe licita matrimonia clandeſtina. Sic *Lud. Lop. utroque loco alleg. n.* 14. *Capua lib.* 2. *deciſionum*; *c.* 85 *n.* 5.

X. Cauſa eſt, ob periculum animæ, ut ſi duo ſint con- 18
cubinarii, velintque matrimonium inire, ut in bono ſtatu conſtituantur: periculumque ſit fore, ut dum denunciationes præmittuntur, commiſceantur. Similiter ſi meretrix in lupanari expoſita vellet cum aliquo inire matrimonium, juſtam diſpenſandi cauſam præberet. 1. ut hæc deſiſtat ſtatim à malo ſtatu. 2. ob periculum ne ipſa, vel ſponſus voluntatem mutet, in eoque ſtatu permaneat. Probatur ex dictis n. præced. ſi enim ob corporis periculum ut concubinarii temporali pœna exiſtimantur, id licitum eſt: à fortiori id licebat, ut animæ periculum vitetur.

XI. Cauſa eſt, ad vitanda ſcandala ob aliquam factionem, quæ vitari poſſunt ſtatim inito matr. Conſtat, quia in minoribus periculis id concedunt DD. ut vidimus. Sic *Bart. à Led. dub.* 2. *de matr. Vegal.* 2. *ſumma*, *caſu* 211.

XII. Cauſa eſt, dum in mortis articulo conſtitutus vult 19
concubinam ducere, quo prolem ſuſceptam legitimet. quia nulla urgentior ratio poteſt aſſignari. Sic *Domin. conſ.* 66. *n.* 5. *&* 6. *Nav ſum. c.* 16. *n.* 37. *Cov.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 6. *initio, n.* 12. *fin. Greg. Lop. l.* 3. *verb. No ſerian. t.* 3. *p.* 4. *Sarm. lib.* 1. *ſelect. c.* 6. *n.* 7. *Perez l.* 5. *ordin. t.* 1. *lib.* 1. *paulò poſt prin. Spino ſpec. teſt. gl.* 15. *n.* 25. *Azebedo l.* 5. *recop. tit.* 1. *l.* 1. *n.* 32. *Enriq. l.* 11. *de matr. c.* 5. *n.* 5. *Manuel* 1. *t. ſum.* 2. *edit. c.* 217. *n.* 1. *conc.* 1. *Capua l.* 2. *dec. c.* 85. *n.* 4. *Lud. Lop.* 1. *p. inſt. c.* 86. *init.* Idem crederem nulla exiſtenti ſobole, ſi concubinam ducere velit, erga quam valde affectus eſt, ut in bono ſtatu decedat, ſecuriórque ſit tranſitus. Quia hoc maximè expedit animæ ſaluti. Et ita *Nav. Capua*, *& Lud. Lop.* utramque cauſam explicarunt, nimirùm ad legitimandam prolem, & ad ſecuriorem tranſitum.

In omnibus autem caſibus, in quibus diſpenſatur, ne de- 20
nunciationes præmittantur matr. debet ordinarius informari, an aliqua impedimenta ſubſint inter contrahentes: ne periculo exponatur impeditos conjungendi. Sic *Palud.* 4. *d.* 28. *q.* 2. *a.* 3, *concl.* 2. *n.* 20.

DISPUTATIO X.

An concurrentibus prædictis cauſis teneatur Ordinarius diſpenſare in denunciationibus, nulla pœna, aut mulcta pecuniæ impoſita: & ſi nolit, poſſit ab ipſo appellari: vel ſine ejus licentia injuſtè negata; vel quia ad ipſum non eſt recurſus, contrahi matrimonium omiſſis denunciationibus?

SUMMARIUM.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, num. 1.

An peccet prælatus negans diſpenſationem ex juſta cauſa petitam, refertur ſent. affirmans peccare, 2.

Et

Digitized by Google

Et ibi juncto n. 7. quando ſit acceptatio perſonarum diſpenſare cum uno, & non cum alio, exiſtentibus eiſdem cauſis.
Sententia verior affirmans quandoque teneri diſpenſare quãdoque non n. 3.
Quando teneatur, & quando non: refertur duplex ſent. n. 4. & 5. Et ibi, quid in denunciationibus matr. juxta utramque ſent. dicendum ſit.
Sententia authoris, n. 6.
Solvuntur argum n. 7 & ibi enodantur c. Domino ſancto, &c. ut conſtitueretur, 50. d. & Quanto. 2. q 4.
Poſt quem invenies alia ſummaria.

1 QUatuor quæſtiones diſputandæ ſunt. I. quando peccet ordinarius negans diſpenſationem. II. Quando poſſit diſpenſans pecuniæ mulctam fabricæ vel pauperibus applicandam, imponere. III. quando ab ordinario neganti diſpenſationem appellari poſſit. IV. quando omitti poſſint denunciationes abſque diſpenſatione, quia prælatus injuſtè eam denegat, vel non eſt recurſus ad ipſum.

2 Quæſtio I. Utrùm exiſtenti cauſa juſta diſpenſandi in denunciationibus teneatur ſub peccati pœna ordinarius diſpenſare petentibus ſubditis? duplex eſt ſent. I. affirmat teneri, peccaréque ſi abſque juſta cauſa deneget. Prob. 1. ex *c. Domino ſancto*, 50. *d.* ibi *Ut neceſſe ſit illos reſtaurari loco honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepiſſe merentur.* Et *c. Quanto, in fin.* 2. *q.* 4. ibi, *Quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeveros non eſſe convenit, ſic humiliatis, & pœnitentibus locum veniæ negare non debemus.* Ergo quando adeſt juſta cauſa, tenetur ordinarius diſpenſare. 2. Quia cum acceptio perſonarum opponatur juſtitiæ diſtributivæ, in ſolis debitis ex hac juſtitia committitur: ut fatentur omnes cum *D. Th.* 2. 2. *q.* 6. *a.* 1. *ad* 3. ſed prælatus malè diſpenſans eſt acceptor perſonarum; ut docent *Abulen. c.* 22. *Matt. q.* 117. *D. Ant.* 2. *p. tit.* 1. *c.* 20. *§. fi. Sotus l.* 3. *de juſt. q.* 6. *a.* 5. *ad* 3. *Aragon.* 2. 2. *q.* 63. *a.* 4. *paulo poſt principium*: ergo diſpenſatio exiſtenti juſta cauſa eſt debita ex juſtitia diſtributiva. Et confirm. quia uſus poteſtatis prælati eſt bonum quoddam publicum, ad bonum ſubditorum ordinatum, & prælatus eſt quaſi diſtributor illius; ergo ex juſtitia diſtributiva tenetur illius diſtribuere ſecundum merita cauſæ uniuſcujuſque ſubditi: ſi ergo cauſa juſta exiſtente non diſpenſet; peccabit adverſus juſtitiam diſtributivam, ac iniquus diſtributor. 2. Confir. quia exiſtentibus eiſdem cauſis, ſi cum uno diſpenſet: alteri autem deneget, eſt acceptor perſonarum ut bene docent *Rebuff. praxi benefic. t. de diſpenſat. ad plura beneficia, n.* 34. *Man.* 1. *t. ſum.* 2. *edit. c.* 6. *conc.* 1. *n.* 4. ergo diſpenſatio non eſt gratia exiſtendi juſta cauſa. 2. principaliter prob. quia *Triden. ſeſſ.* 24. *c.* 1 *de matrim.* non abſolutè committit Epiſcopo diſpenſare in diſpenſationibus, ſed ejus prudentiæ remittit quod verbum non liberam voluntatem ſed ratione regulatam denotat: ergo ubi recta ratio, & juſta cauſa dictat diſpenſandum eſſe, tenetur Epiſcopus diſpenſare. Hãc ſent. tractantes in generali de diſpenſatione, docent aſſerentes teneri prælatum diſpenſare, quoties ſubeſt juſta cauſa, & alias peccare; *gloſſ. c. Domino ſancto, ver. Neceſſe, d.* 50. *& ibi Turrec. n.* 9. *Ant. c. At ſi clerici §. de adulteriis, n.* 12. *fin. de judiciis: & ibi Cardin. n.* 2. *& Alex. de Nevo n.* 29. qui ſpecialiter reprobat ſent. hoc limitantem, quando adeſt utilitas, aut neceſſitas publica, & ait communem ſent. tenere ſemper quoties adeſt cauſa juſta diſpenſandi, teneri prælatum diſpenſare; eadem tenet *Rebuff. repet. c. Poſtulatis*; *notab.* 3. *n.* 12. *de cler. exc. miniſtr. D. Ant* 1. *p. t.* 17. *c. un.* 20. *verſ. Et nota ſecundum*: *Roſel. verb. diſpenſatio, n.* 4. ubi *Syl. q.* 1. *fi. Arm. verb. Diſpenſare, n.* 14. & eſt probabilis.

3 II. Sent. cui adhæreo, tenet non ſemper exiſtenti cauſa juſta diſpenſationem eſſe debitam, ſed quandoque eſſe debitam, quandoque autem gratiam. Prob. quia in jure aliquando appellatur gratia ut *c. Licet canon de elec. in* 6. *fi.* ibi, *Poſſit ordinarius gratiam deſponſationis facere*, *& c. Didici.* 1. *q* 7. *fi.* ibi, *Diſpenſationis enim gratia*; *& c. penult. de cleric. ex. com. miniſt.* ibi. *Propter quod diſpenſationis gratia.* Ergo diſpenſatio non ſemper eſt debita. 2. Quia non quidquid poteſtati judicis permittitur, id juris neceſſitati ſubjicitur. *l. Quidquid.* 40. *ff. de judiciis*: & notat *gl. c. Conſuluit. verb. Gratiam, de offic. deleg.* ergo 3. *ex c. Poſtulaſtis. de cler. exc. miniſt.* ibi, *Niſi forſitan cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum.* Et loquitur textus quando eſt juſta cauſa, alias eſſet diſſipatio: ergo diſpenſatio ex juſta cauſa, non ſemper eſt debita, ſed aliquando eſt gratia, & miſericordia. Pro hac ſentent. ſunt. *gl. c. Exigunt, in princ.* 1. *q.* 7. *& Abb. c. Conſil. n.* 4. *de. obſer. jejun.* ubi aiunt diſpenſationem quandoq, eſſe debitam, & tenent *Archid. d. Licet canon. n.* 6. *verſ. Gratiam & c. Ut conſtituetur, ſuper gloſ. Relaxatio, d.* 50. *& ibi Turrec. n.* 9. *&* 10. *Domin. d. c. Licet canon. §. Super reſidẽtia, n.* 3. *& ibi Fran. §. Etiam, n.* 2. *ver. Secundo infer. Ab. At ſi cler. §. de. adulteriis, n.* 15. *de judiciis, & ibi Decius à n.* 163. *Felin. ibi n.* 15.

Reſtat diſcurrere quando ſit debita, & quando gratia. 4
In quo duplex eſt ſentiendi modus. I. ait, ſi jus diſponat prælatum in aliquo caſu debere diſpenſare, eſſe debitam, peccareque non diſpenſando ſecus, ſi tantum permittat diſpenſare. Sic *Arch. utroque loco. Domin Franc. Felin. Tur. n. praced. allegati.* Unde cum *Trident. ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de matr.* agens de diſpenſatione facienda per Epiſcopum in denunciationibus, ſolam ſuſpicionis malitioſi impedimenti cauſam expreſſerit, inſtruens ut ſi illa adſit diſpenſet: aſſerendum eſt juxta hanc ſent. illa ſuſpicione ſtanti, teneri Epiſcopum diſpenſare: non verò concurrentibus aliis cauſis juſtis. Et ita videtur apertè ſentire *Gutier. l.* 1. *q. canon. c.* 20 *n.* 33. *verſ. praterea ordinarius.*

II. Sentiendi modus eſt diſpenſationem eſſe debitam, 5
quoties in diſpenſatione utilitas publica vertitur ut quia vitatur ſcandalum, aut Eccleſiæ multo utilior eſt: eſſe autem gratiam, quoties ſolum diſpenſatio neceſſaria eſt ob privatam petentis utilitatem. Ut ſi clericus parũ utilis Eccleſiæ diſpenſationem petat, eo quod ſatis contritus ſit de culpa, pœnitentiámque egerit, tunc enim quamvis prælatus diſpenſare poſſit, non tamen tenetur. Prob. ex *c. Ut conſtitueretur p.* 50. ibi *verum in ejuſmodi cauſis ubi per graves diſſentionũ ſciſſuras, non hujus, au illius hominis periculũ, ſed populorum plurimorũ ſtrages jacet, detrahendũ eſt aliquid ſeveritati.* Vbi bonum commune, & non privatum ponderat *D. Auguſt.* ut diſpenſatio debeatur: & *c. At ſi clerici, § De adulterijs*, de judiciis loquens textus de utilitate privata; ſic ait, *De adulteriis, & aliis, criminibus qua ſunt minora, poteſt Epiſcopus cũ clericis poſt peractã pœnitentiam diſpenſare*; ubi non dicit teneri, ſed poſſe Ita videtur clare tenere *gl. d. c. Ut conſtitueretur, verb. Detrahendum*, ubi ait diſpẽſationem quandoque eſſe debitam, ſcilicet, ubi multorum ſtrages jacet: & tenet *Abb. d. c. At ſi clerici. §. de adult. n.* 20. *& ibi Decius à n.* 163 *uſque ad* 166. *Abul. c.* 22. *Matt. q.* 117. *reg.* 2. Quare juxta hanc ſent. dicendũ eſt tunc teneri prælatum diſpenſare in matrimonij denunciationibus, quando publicum ſcandalum vitaretur, vel expediret bono communi ad componendas paces inter perſonas publicas.

Cæterum exiſtimo teneri prælatum diſpenſare in iis 6
caſibus in quibus ſcandalum ſequeretur, aut eſt ſuſpicio malitioſi impedimenti; expedit enim bono publico, ne matrimonia malitioſè, vi aut fraudibus impediatur: & quando ſubditis expedit valdè ad bonum animæ, aut corporis diſpenſatio. Ut quia vir defloravit fœminam, & eſt periculũ mutationis voluntatis viri: vel contrahentes ſunt in peccato concubinatus, & illo pacto animæ ſuæ ſaluti conſulent, periculumque eſt in mora: vel morti vicinus vult ducere concubinã quo legitimet prolem, vel in bono ſtatu decedat: quare ſi circa cauſam juſtam majoris boni prælatus diſpenſationem tunc neget, reus erit culpæ: ſecus, quando nullum publicum, aut privatum notabile damnum ſequitur. Ut quando ſenex cum juvencula, vel duo ſenes contrahere volunt, vel quando nullus eſt timor impedimenti inter contrahentes, vel ſunt magnates, & in ſimilibus cauſis: tunc enim quando Epicopus poſſit diſpenſare (ut latè tradidi diſp. præced.) non tamen tenetur. Prob. prior pars, quia poteſtas diſpenſandi in prælatis, eſt in ſubditorum bonum: ergo quoties recta ratio, & notabile illorum bonum poſcit, ut prelatus ea utatur, tenetur ut. 2. Quia prælatus ex officio tenetur conſulere ſaluti ſpirituali ſubditorum, ergo cum diſpenſatio valde ſaluti illi

Digitized by Google

expedit, tenetur diſpenſare. 3. Specialiter, quando adeſt cauſa ſuſpicionis: nam *c. Cum ex eo, de elect. in* 6. Ait textus ut Epiſcopi poſſint liberè cum clerico diſpenſare, ne ſeptennio reſideat ratione ſtudij: ubi quamvis utatur verb. Poſſint liberè, quod meram libertatem importat; adhuc dicunt ibi *Arch. ante n. 1. verſ. Liberè, Ioan. Andr. ibi. Fran. n. 2. notab. 2. Dec. c. At ſi clerici, §. de adulteriis, n. 163. de judiciis* teneri diſpenſare. Et reddunt rationem *Ioan. Andr. & Fra.* quia ſubeſt cauſa in eo textu expreſſa: ergo à fortiori cum *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de matrim.* exprimat cauſam diſpenſandi, ſuſpicionem malitioſi impedimenti, non obſtante quod ſtatim relinquat arbitrio ordinarij, quod regulatum ratione eſſe debet, tenebitur ea ratione concurrenti diſpenſare. Prob. poſterior pars rationibus 2. ſent. propoſitis n. 3. & quia nulla in iis caſibus urgens ratio apparet, diſpenſare cogens. Hanc ſent. videtur tenere *Barbat. conſil. 40. n. 3. vol. 4.* Ubi ait prælatum teneri diſpenſare quoties adſunt urgentes diſpenſandi cauſæ. Et pro ea ſunt *Sotus &, alij,* qui (ut n. 26. videbimus) aſſerunt ſi his caſibus prælatus injuſtè neget diſpenſationem, poſſe omiſſis denunciationibus contrahi, quod utique non liceret, ſi prælatus non teneretur tunc diſpenſare. Et in priori parte hujus ſent. convenimus cum 1. ſent. propoſita n. 2. in poſteriori verò parte convenimus cum 2. ſent. propoſita n. 3. & cum DD. allegatis 1. & 2. ſentiendi modo, n. 4. & 5.

7 Ad argum. propoſita n. 2. reſpondetur: ad 1. intelligendos eſſe eos textus, ſi præcepto loquantur, quando eſt neceſſaria diſpenſatio ad bonum commune, vel notabile alicujus privati: vel intellectos de omni diſpenſatione, loqui de conſilio. Ad 2. dic. negandam eſſe conſequi quia in diſpenſatione malè conceſſa abſque juſta cauſa, eſt acceptio perſonarum: non quia diſpenſatio illa debita ſit, immo tunc eſt indebita: ſed quia debita eſt ad hunc ſenſum, ut ex cauſa juſta facienda ſit, & ita ſolum concludit argum. ſemper deberi diſpenſationem, in hoc ſenſu, ut ſemper debeat ex juſta cauſa concedi: non autem, ut ſemper concedi debeat, dum adeſt juſta cauſa. Sicut in diſtributione beneficiorum iniqua, eſt perſonarum acceptio, non tamen inde ſequitur, quoties aliquis eſt dignus beneficio, eſſe illi neceſſario conferendum. Ad 1. confir. diſtinguo conſeq. tenetur diſpenſare ſecundum merita cauſæ, id eſt, ſemper tenetur ex cauſa juſta diſpenſare: concedo: in eo tamen ſenſu, ut quoties adeſt cauſa, teneatur: nego. Ad 2. confirm. dic. anteced. eſſe verum, quando diſpenſatio eſt debita: ſecus, quando tantum eſt permiſſa, & gratuita: tunc enim poteſt ordinarius ceſſante ſcandalo, cum quo maluerit diſpenſare, abſque vitio acceptionis perſonarum: ſicut concurrentibus duobus æquè dignis, poteſt Epiſcopus utri illorum velit, conferre beneficium. Ad 3. neg. conſeq. ſolum enim concludit non poſſe prælatum ad libitum diſpenſare, ſed ex cauſa. Ad argum. propoſitum n. 5. dic. D. Auguſtinum non intendere, ob ſolum bonum commune concedendam eſſe diſpenſationem: ſed (ut conſtat ex antecedentib.) non omnes pœnitentes admittendos eſſe ad ordines, ne ſpe veniæ pœnitentiam fingant, faciliúſque delinquant, ſed quando agitur de vitando communi periculo, parcendum eſſe ad vitanda maiora mala. Ad *c. At ſi clerici*, dic. ſolum probare non ſemper teneri Epiſcopum diſpenſare, quando adeſt cauſa juſta: quod non faſſi ſumus, n. 6.

SUMMARIUM.

An liceat ei cum quo diſpenſatur, imponere aliquam pecuniariam mulctam: & ſimiliter illi cum quo diſpenſatur in jejunio, vel aliis legibus proponuntur argum. probantia licere, n. 8.

Sententia authoris, n. 9. & 10.

Solvuntur argu. n. 11. & explicatur c. Licet, de feriis an ſit de præcepto eleemoſyna in illo injuncta, piſcanti diebus feſtivis junct. n. 9.

Poſt n. 11. invenies alia ſummaria.

8 QUÆSTIO II. An quando adeſt legitima diſpenſandi cauſa, poſſit ordinarius imponere ei cum quo diſpenſatur, aliquam pecuniæ mulctam, fabricæ Eccleſiæ, aut piis operibus? Videtur poſſe: quia cui licet quod plus eſt, licet id quod minus eſt. *reg. Cui licet, de reg. jur. in* 6. qua ratione docent *Palud. 4. diſt. 38. q. 4. a. 3. concl. 5. n. 35. Sylv. vot. 4. q. 3. dict. 2. P. Sotus l. 7. de juſt. q. 4. a. 3. verſ. Abbates, Arag. 2. 2. q. 88. a. 12. §. Si quis autem quærat, an omnis, d. 2. director. curatorū, c. 10. Manuel bulla cruc. §. 9. n. 115.* habentem facultatem diſpenſandi in votis, poſſe ea commutare: quia plus eſt diſpenſare: ſed ordinarius poteſt abſolutè diſpenſare in denuntiationibus matrimonij, ergo poterit via commutationis illius obligationis imponere aliquam mulctam pecuniariam, ſicut conſulunt DD. ne abſolutè diſpenſet in voto, ſed impoſita aliqua commutatione. Et confir. quia *Nav. c. Si quando, de reſcr. except. 21. in confut. oppoſitorum n.* 1. docet compoſitiones factas apud Apoſt. ſedem, applicando aliquam pecuniam piis operibus, non fieri per modum contractus, & pretij, ſed per viam cujuſdam pœnitentiæ, & gratiarum actionis: ergo eodem modo poterit Epiſcopus illam mulctam imponere. Prob. ex *c. Licet, de feriis*, ibi *Indulgemus ut liceat diebus dominicis, ſi halecia terræ ſe inclinaverint, eorū captioni ingruente neceſſitate intēdere, ita quod poſt facta captura Eccleſiis circūpoſitis, & Chriſti pauperibus congrua faciant portionem.* Ubi conſtat Pontificem diſpenſare in præcepto ſanctificandi feſta, impoſita eleemoſyna: quam ſub præcepto imponi docet *Ant. ibi. n. 8. Ang. verb. Feriæ, n. 35.* & videtur tenere *Caiet. 2. 2. q. 122. a. 4. dub. penu. §. In ſeptimo caſu: & ſum. verb. Feſtorum violatio, § Violatio autem, verſ. Quartò ex occurſu,* ubi dicēs permiſſá eſſe illam piſcationem ſubdit piſcantes memores eſſe debere oneris, *d. c. Licet*, injuncti. Videtur etiā tenere *Nav. ſum. c. 13. n. 9.* Ubi ait, debere piſcantes illam eleemoſynam contribuere: ergo ſimiliter dum diſpenſat ordinarius in denunciationibus matrim. poterit aliquam eleemoſynam imponere. Et confirm. quia *Abb. eo c. Licet, num. 4.* ait eum textum facere, ut poſſit illi cum quo ex aliqua cauſa diſpenſatur circa jejunium, imponi aliqua eleemoſyna.

Dico tamen primo, id nullo modo licere. Prob. quia *Tri. ſeſſ. 24. c. 1. de matr.* Solam concedit Epiſcopo facultatem remittendi denuntiationes, & diſpenſandi in canone eas fieri præcipiente, non autem concedit facultatem, obligationem legis in aliam materiam commutandi: alias ſine cauſa juſta poſſet remittere denuntiationes, commutando in aliud opus pium: ſicut poteſt abſque alia cauſa obligationem voti in aliam commutare. Et confirm. quia plus eſt legem commutare, quàm in ea diſpenſare, ergo conceſſa per Trident. diſpenſatione, non ſubinde conceditur commutatio. Prob. antecedens, quia cum diſpenſat ordinarius, ſolum tollit omnino obligationem & vinculum legis: at cum commutat, tollit omnino vinculum legis, & imponit novum vinculum: non ſic autem eſt in voto, in eo enim plus eſt diſpenſare, quia tolitur omnino vinculum voti: quàm commutare, quod non tollit vinculum voti, ſed idem votum manet circa materiam commutatam, unde violatur votum, ſi materia commutata non impleatur: at non violatur lex, ſi id in quod commutatur per inferiorem, non impleatur: inferior enim non poteſt legem edere. Et conſtat manifeſtè differentia, quia votum poteſt idemmet vovens in melius commutare: non tamen obligationem legis. Sed objicies, cur commutata materia legis non maneat idem legis vinculum circa illam materiam: ſicut commutato voto manet idem vinculi votum circa rem in quam cōmutatio fit: ſicut enim commutans legem nequit legis vinculum imponere: ita commutans votum nequit alium voto obligare. Dic. differentiam in hoc conſiſtere, quod ſuperior commutans legē ſi ſupremus princeps non ſit, nec ipſe cui commutatur, poteſt olbigationem legis imponere: at verò licet commutans votum nequeat voti obligationem imponere: ipſe tamen cui votum commutatur, poteſt ſe vinculo voti aſtringere, & eo ipſo quòd commutationi voti conſentit, ſubinde vult priori vinculo voti ad illam materiam, in quam commutatur, obligari 2. Prob. ex *Trid. ſeſſ. 25. de reform. c.* 18. ubi præcipitur diſpenſationem gratis faciendam eſſe: ergo non poteſt imponi aliqua eleemoſyna, aliàs non conceditur gratis diſpenſatio: ut non verè faciam ſacrum pro aliquo gratis, ſi ipſum obligem ad eleemo-

Digitized by Google

eleemoſynam : conferedam, Et confir. quia Epiſcopus concedens ſuo ... miſſorias ad ordines, non poteſt ipſum obligare ut ... ob cauſam eleemoſinam alicui largiatur : quia eſſet contra Trident. *ſeſſ. 21. c. de refor.* jubens dimiſſorias gratis dari ergo cum ſimiliter jubeat, *d. c* 18. diſpenſationes gratis fieri ; non poterit diſpenſans aliquam eleemoſynam imponere ex obligatione dandam & ita tenet *Sotus 4. d. 28. q. 1. a. 2. verſ. Ex his primum colligitur*, ubi hæc ait *Cum ſub eſt cauſa diſpenſadi in denuntiationibus, iniquum eſt diſpenſ atis imponere aliquam mulctam etiam pro fabrica.* Idem *Lud. Lop. 2. inſtruct. de matr. c. 39. §. Sed ſi quis, fol. 1060. col. 1.* Ex his colligitur idem dicendum eſſe quoties prælatus diſpenſat in quacumque alia lege, ut jejunij, obſervationis feſtorum, quia eadem eſt ratio.

10 2. Dico, quando delictum præberet juſtam diſpenſandi cauſam ut concubinatus, aut virginis defloratio, tunc non ob diſpenſationem, ſed in delicti pœnitentiam poſſet ordinarius aliquam mulctam pecuniariam imponere : ſicut quando aliquis petit diſpenſationem delicti, poteſt in delicti pœnam aliquid imponi : juſtum enim eſt, ut pœnas det.

11 Ad argum. propoſita n. 8. reſpondetur. Ad 1. conſtat ex dictis num. 9. Ad confirm. dic. id licere Pontifici, qui non ſubijcitur legibus concilij, & tanquam legiſlator poteſt obligationem, ac vinculum legis in aliud commutare : quod inferioribus non licet. Ad 2. dico verius eſſe eam eleemoſynam non conjungi *eo c. Licet*, de præcepto, ſed tantum de conſilio : docet *Sylv. verb. Dominica, q. 4. verſ. Quæ autem neceſſitas, Tabiena verb. Feria, q. 45. n. 46. fine, Armilla, verb. Feſtum. n. 20. fin. Lud. Lop 1. p. inſtruct. c. 52. §. Non peccant in feſto.* Vel 2. eſto id liceret Pontifici, non ſubinde aliis licere infertur. Ad confirm. dic. eam doctrinam Abbatis de ſolo Pontifice eſſe veram.

SUMMARIUM.

An ſi nolit prælatus diſpenſare in denunciationibus, vel quoties aliquid committitur prudentiæ, & judicio; ſi adſit juſta cauſa, poſſit appellari: referuntur opiniones, n. 12.

Referuntur duæ gloſſæ contrariæ an quando aliquid committitur conſcientiæ ſit appellationi locus, num. 13. Et varij modi conciliandi, à n. 14 ad 19.

Quando jus præcipit ex aliqua cauſa diſpenſationem ſi prælatus diſpenſare nolit, poteſt appellari quoad effectum ſuſpenſivum, & devolutivum, n. 20.

Quando jus non præcipit, ſed judicio, & conſcientiæ prælati relinquit, admittitur appellatio quoad ſolum effectum devolutivum, quando prælatus tenetur diſpenſare, n. 21. & tenetur ſuperior diſpenſare, quando inferior tenebatur, n. 22.

Quando inferior poterat, ſed non tenebatur diſpenſare, non eſt locus appellationi, n. 23.

Poſſit tunc officium ſuperioris ut diſpenſet, vel cogat inferiorem diſpenſare, implori, n. 24. & ibi, an detur apellatio ſi nolit ordinarius diſpenſare in denunciationibus, n. 24.

Poſt quem invenies alia ſummaria.

12 QUÆSTIO III. An ſi exiſtenti cauſa juſta ad diſpenſandum in denunciationibus nolit prælatus diſpenſare, poſſit appellari ad ſuperiorem? Difficultas hujus conſiſtit in verbis *Trid. ſeſſ. 24. de matr. c. 1.* Ubi hanc diſpenſationem committit prudentiæ, & judicio Epiſcopi: ubi per verbum prudentiæ, committit arbitrio : per verbum autem judicio, conſcientiæ : (ut probavi hoc 3 lib. diſp. 8. n. 4.) Ex ea ergo parte qua committit arbitrio, ſunt qui aſſerant quoties aliquid committitur arbitrio, non eſſe appellationi locum. Sic *Jo. And. c. 2. de juram. calum. in 6 n. 2. verſ. Ad ſolut.* Alij verò dicunt eſſe locum appellationi. Sic *gloſſ. c. 1. de confeſſis, in 6. fin. & c. Super his, verb. Arbitrium, de accuſat. & l. Si qua pœna, 224. verb. de pœna. fin. ff. de verb. ſignif* & clarius ibi *Bart. n. 8. Franc. c. 2. de juram. calū. in 6. n. 3. verſ. Aliquando remittitur arbitrio ſimpliciter: & verſ. Aliquando fit commiſſio*, hoc limitat in rebus magni præjudicij : idem tenent multi alij, quos refert & ſequitur *Peralta l. 1. n 35. ff. de legat. 2.* Alij verò ſic conciliant has opiniones, aut judex cognoſcit ut judex, licet committatur ejus arbitrio & tunc poteſt appellari : & ita intelligitur ſecunda ſententia : aut ſolum procedit ut vir bonus, & tunc non appellatur: ut docet *Bart. l. 1 fin. ff. de leg. 1.* & ita intelligtur 1. ſent. at poſſet attentari poſſe peti coram ſuperiore, ut reducat ad æquitatē Ita *Panor. c. de his, n. 16. de accuſ.* Ubi etiam alio modo concordat, quando præceſſit extra judicium in commiſſis arbitrio ſuo, ut in pœnitentiis injungendis, diſpenſationibus faciendis, tunc non appellatur : ſecus quando judicialiter.

Ex alio verò capite quod committitur conſcientiæ, eſt magna difficultas : ſunt enim duæ gloſſæ, quæ ſibi ex diametro contradicere videntur. Prior eſt *c. Statutum, §. Aſſeſſorem, verb. Relinquat de reſcr. in 6.* Ubi dicit, quoties aliquid relinquitur conſcientiæ, non poſſe moveri quæſtionem, quò l malè egerit : quam ſequuntur *Bald. l. 2. n. 11. C. de ſent. ex brevi rec. Paul. l. De pupillo, §. Qui opus, n. 2. ff. de oper. novi nuntiat. Maranta de ordine judic. 6. p. tit. & quando appellatur, n. 363.* Poſterior gloſſa eſt, *Clem. 1. de jure patr. verb. Oneramus*, ubi textus remittit conſcientiæ Epiſcopi moderationem portionis patronis debitæ: & tamen gloſſa ait ſi appelletur à moderatione Epiſcopi, ipſum non delaturum appellationi ad ſuperiorē ad quem appellatū eſt, ex officio emendaturum quod malè geſtum eſt. Quam ſequuntur *Ant. c. Super his. de accuſ. n. 34. & ibi Abb. n. 16. Tiraq. de retr. lignag. §. 4. gl. 1. n 11. Padil l. Cum quidam, n. 11 ff. de leg. 2. Cavalc. 1. p dec. 46. n. 412.* Harum igitur gloſſarum concordia multū negotij faceſſit DD. varijque ſunt conciliandi modi. 13

I. Modus conciliandi eſt, quando canon remittit conſcientiæ judicis, non explicans quid fieri debeat, ſed abſolutè : tunc intelligitur prior gloſſ. dicens non poſſe appellari : ſi verò explicet quid fieri debeat, intelligitur poſterior docens poſſe appellari, Sic *Imol. Cle. 1. de jure patr. n. 7.* 14

II Modus eſt ut prior gloſſa negans querelam, intelligatur per viam juſtitiæ, de juris enim rigore admitti non debet. poſterior verò admittens, intelligatur per viam ſupplicationis, & miſericordiæ : poteſt enim ex miſericordia ſuperior adimittere, & emendare, quod minus benè ab inferiore geſtum eſt. Sic *Bald. c. Si ſacerdos, nu. 4. de offic. ordin. Domin. c. Statutum, §. Aſſeſſorem, n 5. de reſcr. in 6. & ibi Francus n. 6. Anani. c. Significaſti, el. 1. de homicidio, Imola l. Ab executore, in fine, pr. ff. de appellat. & Clem. 1 de jure patron. n. 7.* ubi *Boniſ. n. 55. & 56. Iaſon inſt. de act. §. Sed iſta, n. 136.* Et videntur tenere *gl. c. Vt conſtitueretur, verb. Detrahendum, d 50. Arch. c. Licet canon. de elect. in 6. ad fin. n. 6. verſ. Poſſit diſpenſatio. Rebuff. repet. c. Poſtulaſtis, notab. 3. n. 12. de clerico exc. miniſtr. Turrec. d. c. Vt conſtitueretur, n. 9. D. Ant. 1. p. t. 17. c. uni §. 20. verſ. Et nota ſecundum, Roſel. verb. Diſpenſatio, n. 4.* ubi *Syl. q. 1. fine*, qui omnes non tantum quando diſpenſatio committitur arbitrio, & conſcientiæ, loquuntur : ſed abſolutè dicunt, quamvis diſpenſatio debita ſit, poſtulantē jure petendi deſtitutum eſſe. Addunt *Rebuff. Turrecrem. D. Ant. Roſella, & Sylv.* niſi deprecativè, & ſupplicando. 15

III. Modus eſt, ut per viam juſtitiæ admittatur appellatio ; non quoad effectum ſuſpenſivum, non enim ſuſpenditur juriſdictio judicis per eam appellationem, ſed ea non obſtante poteſt executioni mandare ſuam ſententiam : & ita intelligitur prior gloſſa appellationem denegans : admittitur tamen appellatio quoad effectum devolutivum : quia devolvitur cauſa ad ſuperiorem, qui poteſt inferiorem inhibere: & ita intelligitur poſterior gloſſa concedens appellationem: ut in ſimili docet *gloſſ. c. Romana, § Si autem verb. Mandetur, de appell. in 6.* poſſe notorium criminoſum appellare, quoad effectum devolutivum, non autem quoad ſuſpenſivum : ita *Domin. c. 2. de juram. Calum. in 6 n. 10. Felin. c. Significaſti, el. 1. de homic. n. 4. verſ. Tertio fallit. Marianus c. Super his, ad fin. de accuſat. Imola c 1. de conſtit. n. 15.* 16

IV. Modus eſt, ut gloſſa prior negans appellationem, intelligatur de rebus modici præjudicij : poſterior admittens, in rebus magni. Sic *Bald. l. 1. n. 3. C. de rei cred. Roman. rubr. ff. de arbitr. col. 2.* 17

V. Modus eſt, quando committitur conſcientiæ ſimpliciter non poteſt appellari : ſecus juncta qalitate importante juſtitiam, ut ad tuæ conſcientiæ judicium. Sic *Francus c. Statutum, § Aſſeſſorem, n. 6. fine, de reſcript. in 6.* 18

Ultimus modus eſt, quando committitur conſcientiæ, non poteſt appellari, ſecus, ſi committatur arbitrio. Sic 19

Digitized by Google

*Lupus c.2.de juram.calum, in 6.*quem refert, & ſequitur *ibi Anch. n.4. notab.4.*

20 I. Concluſio ſit, quandò jus ex aliqua cauſa præcipit diſpenſationem, tunc ſi nolit judex diſpenſare, poteſt appellari quoad effectum devolutivum, & ſuſpenſivum: quia ille cum quo diſpenſandum eſt, actionem habet ex præcepto legis, ut ſecum dipenſetur. Sic *Felin. c. Exceptionem n.6. de except.*

21 II. Concluſio, dum id non præcipit jus, ſed conſcientiæ ordinarij relinquit; an expediat diſpenſare: tunc ſi talis adſit cauſa, ut teneatur diſpenſare, juxta tradita num. 6. placet III.modus conciliandi gloſſas propoſitas n. 16. ut non admittatur appellatio quoad effectum ſuſpenſivum; non enim judex tenetur illi deferre: quia non habet aliquam actionem petens diſpenſationem, cùm nullo jure præcipiatur diſpenſatio: at habebit appellatio effectum devolutivum: quia devolvetur cauſa ad ſuperiorem, qui ex officio poteſt compellere inferiorem, ut diſpenſet: ſicut contingit in obligatione naturali in qua licet non detur actio civilis, at poteſt invocari officium judicis, ut compellat; teſte *Anton c. Quæ in Eccleſiarum, n.17.de conſtit.* Idem dicunt alij aſſerentes: licet peti non poſſit jure actionis talis diſpenſatio, at cum ſuperiore poſſe agi officium judicis implorando, ut fiat diſpenſatio. Sic *gloſſ. c. Domino ſancto, verb. Neceſſe,d 50.& c.Exigunt, init.1.q.7 Ant.c. At ſi clerici, §.De adulteriis, n.12.fine, de judiciis, Cardin.ibi n.2 Alex.de Nevo ibi n.29. Abb.n.20. Anch.num.9.q.2.verſ. Nunquid ergo poſſit Epiſc Barbat.conſ. 40.n. 4. vol 4.* facit etiam *Abb.c.Paſtoralis,in princ.num.17.de appellat.*Ubi ait etiam in diſpenſatione facienda cogi judicem per ſuperiorem, ſi ſubſit legitima diſpenſandi cauſa.

22 Hinc infertur, caſu quo inferior tenebatur diſpenſare; tenere ſuperiorem ad quem appellando recurritur, diſpenſare vel cogere inferiorem, ut diſpenſet.Quia ut ſuperior tenetur inferioris errorem corrigere.

23 III. Concluſio, ſi diſpenſatio debita non ſit, ſed gratuita, juxta tradita num.6.ſi ordinarius diſpenſare nolit, non datur appellatio: quia quoties judex poteſt aliquid facere,non tamen tenetur, non eſt locus appellationi, cum injuſtitiam minimè admittat, nec gravet: ut docet optimè *Fel.c.Super his,de accuſ n.13.verſ.Sexto li ita, Maranta de ordine judit.6.p.t.& quandoquè appellatur,n.365.*Et in propriis terminis dipenſationis, docent *Bald.l. Quicumque n. 17. verſ. Quarto caſu,C.de ſervis fugitivis, Fel.d.c.Super his, n. 12. verſ. Quinto limita.*

24 Ultima concluſ. poteſt tamen in hoc caſu officium ſuperioris implorari, ut ex officio & miſericordia diſpenſet, aut faciat, ut inferior diſpenſet: & ita in hoc admittimus ſecundum modum conciliandi gloſſas, relatum n. 15. Et ultraDD. ibi allegatos, id optimè docent *Bart. l. 1.n.11.ff. de juriſd. omn. jud. & Iaſon §. Supereſt, n.65. & 66.inſt.de actio.* Ubi dicunt officium judicis miſericorditer implorari, quia quod pars petit, debitum non eſt, ſed judex ex officio efficere poteſt,ut ſibi concedatur.Iuxta hæc ergo,cum *Trid.ſeſſ 24c.1. matrim.*tam dum cauſa ſuſpicionis malitioſi impedimenti ſubeſt, quàm quacumque alia cauſa concurrenti, remittat conſcientiæ & arbitra ordinarij diſpenſationem in denunciatoinibus matrimonij ut probavi diſp. 7. n.17.hoc 3.l.dicendum eſt ordinario nolente diſpenſare, ſi ſubſit cauſa ſuſpicionis,vel alia,ex qua tenebatur, juxta tradita hac diſp. n. 6. erit locus appellationi, quoad effectum dovolutivum, non tamen quoad ſuſpenſivum: per ea quæ dixi n. 21. Si verò ſubſit cauſa, ex qua poteſt, non verò tenetur diſpenſare: quoad neutrum effectum conceditur appellatio, ſed poterit miſericoditer officium ſuperioris implorari, ut ſi ex miſericordia velit diſpenſare, dipenſet: vel cogat inferiorem, juxta tradita hoc num. & præced.

SUMMARIUM.

An ſi Epiſcopus injuſtè neget diſpenſationem, vel non ſit recurſus ad ipſum, poſſit matrimonium omiſſis denunciationibus celebrari, referuntur duæ ſententiæ, n.25. & 26.

Quando tenetur Epiſcopus, & non eſt recurſus ad ipſum, poteſt n.7. & ibi neceſſitas caret lege.

Quid, ſi aliquis diù diſtulit matrimonium ad quod tenetur, & non poteſt abſque ſcandalo admittere communionem. n. 28.

Quando Epiſcopus tenetur diſpenſare, & non valt, poſſant denunciationes abſque diſpenſatione omitti, n. 29.

Quando Epiſcopus non tenetur,licet poſſit,non poſſunt omitti,licet Epiſcopus diſpenſationem neget, vel non ſit aditus ad ipſum. n. 30.

Parochus timore mortis omittens denunciationes, an peccet, n.31.

QUÆSTIO IV. An quandò non eſt copia ordinarij, vel 25 ille petitam diſpenſationem in denunciationibus, injuſtè denegat, licitum ſit illis omiſſis contrahere, concurrentibus cauſis explicatis diſputatione præcedenti? Duplex eſt ſentent. I. cenſet non eſſe neceſſariam diſpenſationem, ſed tantum eſſe ſub conſilio, dum concurrit cauſa juſta timoris injuſti impedimenti, vel verecundiæ, eo quòd uterque,vel aliter contrahens eſt ſenex. Sic clarè videntur tenere *Hugo 30.q.4.in princ. Angel verb. Clandeſt. n. 1. Tabiena Matrim. 2.q. 10 n. 11.* ubi numeratis dictis caſibus, aiunt, *conſulo ut fiat de licentia Epiſcopi*: idem videntur tenere *Syl. Matr. 2.q. 17. dict.3. & Veracruz 1.p.ſpec art.10. concl. 3.* Ubi aiunt poſſe in his caſibus omitti denunciationes,maximè de licentia Epiſcopi.

II. Sent. ait; quando eſt cauſa juſta diſpenſandi, ſi non 26 ſit Epiſcopi copia, vel is petitam licentiam abſque legitima cauſa deneget, poſſe contrahi abſque denunciationibus: & inter has cauſas numerat ſex caſus.I.eſt quando aliquibus valde expedit conjugium, & timetur impedimentum. II. quando concubinarij comprehenſi à judice, ut vitent pœnam, volunt contrahere, ut ſic ſe eſſe conjugatos aſſerant. III. quando parentes, vel tutores nolunt puellam matrimonio collocare, ut patrimonium conſumant. IV. quando contrahentes ſunt magnates. V.quando non eſt timor impedimenti inter contrahentes. VI. ob verecundiam, quia alter eſt notabiliter ditior, nobilior, vel ſenior. Sic tenent *Sotus 4.d.28.q.1.a 2.concl.3. verſ. Ex his primum colligitur, Lud. Lop.n. 1.p.inſtruct.1.p.de matr.c.39. §.Ex prædictis corollariè fol.1058.col.2.fin.Petr.de Ledeſ. de matr.q.45.art.5.punct.1. dub. 2. concl.3.fol.171.* Idem docet exemplificans in 1.&6. caſibus, *Led.2.p.4.q.47.a.5.f.451. col. 4.* Idem docent exemplificantes in primis tribus caſibus, *Barth. à Ledeſ.dub.11.de matr. concl. 5.fol.1324. Lud. Lop.1.p. inſtruct.c 86.§. Præterea Sotus.*

I. Concluſio ſit, quoties Epiſcopus tenetur diſpenſare 27 juxta tradita n. 6. Si ſit grave periculum in mora expectandi denunciationes, nec poteſt haberi copia Epiſcopi ut diſpenſet, poteſt illis omiſſis contrahi matrimonium: ut ſi malitioſè impedire aliquis matrim. velit, vel contrahens eſt in articulo mortis, expeditque ad legitimandam prolem,vel, ut in bono ſtatu decedat, matr.Prob. quia neceſſitas caret lege,*c.2.de obſerv.iejun.*2.ex doctrina *Abbatis c.Relatum,n.6.de clericis non reſidentibus,*ubi docet,quamvis juxta illum text. clericus nequeat abeſſe abſque Epiſcopi licentia, à beneficio, ſi autem tempus, vel locus non patiantur petere licentiam, poſſe abſque illa abeſſe: per *l.1. ff de exerc. act.in fine princ.*ibi,*interdum locus,vel tempus non patitur plenius deliberandi conſil.* & *l. Tutor qui repertorium, ff.de admin.tutor.in princ.*ibi.*tutor qui repertorium non fecit, dolo malo feciſſe videtur,niſi fortè aliqua neceſſaria,& juſtiſſima cauſa allegari poſſit,cur id factum non ſit;*& paulò inferiùs *nihil itaque gerere ante inventarium factũ eum oportet,niſi id quod nec modicam dilationem expectare poſſit.*In hac concluſione convenimus cum DD. 2.ſent. relatis n.præc. & eam, ultra illos, docent *Henr. l.11.de matr.c.5. n.15.&c.6. n.5. Sigur.2.p.dir.jud.c.16.n.5.Manuel 1.t. ſum.2.edit.c.217. concl. 1.n.2.*ad idem eſt *Nav. ſum. Hiſp. c.22.n. 70.*Ubi dicit eſſe cauſam ſufficientem, ut ſine diſpenſatione in denunciationibus contrahatur,quando tutor,vult ut puella indigno nubat,quod apertè venit intelligendum, (ut docet *Manuel d. n. 2.*) quando diſpenſatio non poteſt commode haberi.

Hinc infertur, dum quis tenetur cum aliqua contrahe- 28 re matrimonium, & diu diſtulit, timeturque ſi modo abſolvatur, fore ut non contrahat: abſolvendum minimè eſſe donec

donec contrahat : ſi tamen confeſſio inſtet, ut quia morbo laborat, vel quia inſtat communionis præceptum in Paſcate, vel ratione jubilæi, quam ſi omittat, generabitur ſcandalum, poſſe celebrari matrimonium omiſſis denuntiationibus, abſque ordinarii licentia, ſi ea commodè haberi nequeat. Quia in caſibus minus urgentibus id admittit 2. ſententia relata num. 26.

29 II. Concluſio, idem dicendum eſt, quando in eiſdem caſibus quibus tenetur Epiſc. diſpenſare, abſque legitima cauſa diſpenſationem denegat. Quia cum ſit debita, injuſtéque negetur, perinde eſt, ac ſi concederetur. Sic DD. 2. ſententiæ quos retuli num. 26.

30 III. Concluſio, quando concurrunt aliæ cauſæ juſtæ diſpenſandi, ex quibus non tenetur Epiſcopus diſpenſare, quamvis poſſet, ut quando contrahentes ſunt magnates, aut non eſt timor impedimenti, aut ob verecundiam, quia ſunt notabiliter diſpares, nolunt publicè contrahere : nequeunt ſi Epiſcopi copia deſit, vel diſpenſationem abſque cauſa negat, abſque denuntiationibus inire matrim. Hæc eſt contra 1. & 2. ſententiam, relatas n. 25. & 26. & prob. quia Epiſc. non diſpenſatio, nullam irrogat injuriam, cùm diſpenſatio tunc gratuita ſit. Præterea, quia non quæcumque cauſa ſufficiens, ut cum aliquo diſpenſetur in præcepto, ſatis eſt, ut ſecluſa diſpenſatione, ab illius tranſgreſſione excuſetur, authoritas enim ſuperioris ſupplet id quod deficit, ut cauſa ipſa excuſet, alias impertinens eſſet diſpenſatio : quando enim ſola cauſa excuſare poteſt, ea non deſideratur. Hujus ſent. videtur *Navar. ſum. Hiſp. c. 22. n. 69.* ubi ait non eſſe ſufficientem, cauſam omittendi denunciationes abſque diſpenſatione, eſſe alterum ditiorem, nobiliorem, ſeniorem.

31 Ultima concluſio parochus aſſiſtens matrimonio omiſſis denunciationibus, mortis ſibi comminatæ timore, non peccat : quia præcepta Eccleſiaſtica non eo rigore obligant. Sic *Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. punct. 3. dub. 2. fin. Vega lib. 6, ſum. caſu. 116.* quod intellige, niſi tyrannus in contemptum denunciationum mortem minaretur : tunc enim teneretur potius illam ſubire, ut in omnibus præceptis Eccleſiaſticis fatentur univerſi.

DISPUTATIO XI.

Utrùm quando celebratur matrim. non præmiſſis denuntiationibus, juſta diſpenſatione, vel abſque illa, ſit peccatum lethale, conſummare antequam illæ præmittantur : an tantum prima vice, vel etiam aliis ſeqq.

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi proponitur, num. 1. & ſententia affirmans non eſſe mortale, n. 2.

Verior ſententia aſſirmans eſſe mortale, n. 3.

An tantum prima vice ſent. affirmans n. 4. Et contraria, num. 5. Et utrobique, an teneatur conjux reddere ſemel conſummato matrimonio non præmiſſis denuntiationibus.

Quid quando conjuges contracto matr. nolunt illud conſummare, nec facere denuntiationes, n. 6. & ſolvuntur argum. n. 7.

1 TOta hujus diſp. difficultas conſiſtit, quia *Trid ſeſſ. 24. de matr. ca.* 1. Præcipit denunciationes ante matrim. fieri, niſi arbitrio ordinarii ſubſit juſta cauſa in illis diſpenſandi, & diſpenſet : & facta diſpenſatione, ſubdit hæc, *Parocho, & duobus vel tribus teſtibus præſentibus matr. celebretur : deinde ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſunt impedimenta, facilius detegantur : niſi ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur.* Eſt ergo difficultas, an quando ordinarius non diſpenſat, ut omnino remittantur, ſed tantum ne matrimonio præmittantur, vel contrahentes abſque denuntiationibus licitè, aut illicitè contraxerunt, peccent lethaliter conſummando, illis nondum præmiſſis.

2 Duplex eſt ſententia, I. ait non eſſe lethale, quando ex parte parochi, vel contrahentium, adhibita eſſet diligentia ſufficiens ad cognoſcendum, an eſſet aliquod impedimentum dirimens matrim. & certi eſſent moraliter nullum ſubeſſe impedimentum. Probatur 1. quia quamvis in ipſo matrimonii contractu peccatum lethale admiſſum ſit omittendo denuntiationes, non tamen ſequitur in uſu matrimonii eſſe lethale : ut quamvis in contractu civili deliquerit omittens ſolemnitates lege præſcriptas, minimè tamen poſtea reus erit culpæ, re ſua utendo, ſi per contractum dominium acquiſierit. 2. Quia ceſſat ratio *Trident. d. cap.* 1. ibi *ut facilius detegantur impedimenta*; cum certum moraliter ſit nullum ſubeſſe. 3. Quia olim ſimiliter prohibitus erat uſus matrimonii clandeſtini, & tamen multi, ut *Victoria, ſum. antiqua de matr. n. 248. Ledeſ. 2. p. 4. q. 47. a. 5. fine, Cano* quem refert, & ſequitur *Henriq. l. 11. de matr. c. 16. n. 1. in comm. lit. C.* affirmabant, non eſſe mortale, quando conjuges brevi tempore vellent ſic manere, animo poſtea publicandi : ergo ſimiliter modò uſus matrimonii antequam fiant denunciationes, non erit peccatum mortale, quando brevi faciendæ ſunt, & publicandum matrimonium. Hanc tenent *Barth. à Ledeſ. de matr. dub. 22. fine Manuel 1. t. ſum. 2. edit. c. 221. n. 1. fine, Pet. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. punct. 3. dub. 1. §. Sed nos dicimus, f. 186. Lud.* limitans, niſi eſſet excommunicatio lata contra conſummantes : *Lop. 1. p. inſtr. c. 8. §. Cæterum,* limitátque quando contrahentes brevi ſic manere vellent animo poſteà publicandi, & ſufficientes teſtes interveniſſent in matrimonio, nempe decem.

3 II. Sententia, verior affirmat eſſe peccatum lethale. Prob. 1. quia eodem præcepto *Tridentini, d. c. 1.* non ſolum tenebantur hi contrahentes præmittere denunciationes contractui, ſed ſi tunc omiſſæ ſunt, præmittere illius conſummationi : ergo ſicut non præmittere matrimonio, abſque juſta diſpenſatione, eſſet peccatum lethale, ut diximus hoc 3. lib. diſp. 5. n. 7. etiam ubi contrahentes adhiberent dilengentiam, ut noſſent an laborarent aliquo impedimento : ita erit mortale non præmittere conſummationi, eadem adhibita diligentia : cum ideo præceptum violetur. 2. Quia matrimonium intrinſecè ordinatur ad copulam, & prohibetur ante denunciationes, ut evitetur copula, ne forſan, ſi impedimentum ſubſit, admittatur fornicatio : ergo à fortiori prohibetur ipſa conſummatio, non præmiſſis denunciationibus. 3. Quia parochus tenetur ſub mortali curare ut tales denunciationes fiant ante conſummationem quando à principio factæ non ſunt; ergo & ipſi conjuges peccant mortaliter conſummando iis non præmiſſis. Tandem, quia ante Tridentinum non tantùm matrimonium clandeſtinum erat illicitum, ſed etiam illius uſus erat peccatum mortale, ut bene docent *Cajet. t. 1. opuſc. tract. 13. de uſu matr. q. 2. Pet. de Soto lect. 14. de matr. Navar. ſum. Hiſp. c. 16. n. 38. Matienzo lib. 5. recop. tit. 1. l. 1. gloſſ. 1. n. 2.* Ergo ſimiliter nunc uſus matrimonii ante præmiſſas denunciationes, erit peccatum mortale : cum prohibitus ſit per Tridentinum. Pro hac ſent. videtur *Navar. ſum. Lat. c. 16. n. 38.* ubi dicit hodie videri verum, eſſe mortale uti matrimonio contracto coram parocho, & teſtibus, non tamen contracto in facie Eccleſiæ : nam per contractum in facie Eccleſiæ, intelligit quando factæ ſunt denunciationes, ut ipſemet explicat, *ead. ſum. Lat. cap. 22. n. 770.* Et eam tenent Spino *ſpeculo teſtament. gloſſ. 16. n. 30.* Et aliqui neoterici doctiſſimi, ut fatetur ipſe *Petr. de Ledeſ. pro priori ſent. alleg.*

4 Rurſus ſuppoſito eſſe peccatum lethale conſummare ante denunciationes : non levis eſt difficultas, an ſolum prima vice conſummare, ſit mortale, vel toties quoties habetur copula, antequam præmittantur. *Henriq. lib. 11. de matr. c. 16. n. 1.* ait prima vice non teneri alterum conjugem petenti reddere, donec denunciationes fiant, conſummato autem matrimonio ſemel, teneri deinceps reddere, ſecluſo ſcandalo : ſicut vovens religionem peccat prima vice reddens, at deinceps reddere tenetur. Quia ſemel conſummato matr. habent conjuges plenam poteſtatem, & uſum corporis. Idem tenent alii neoterici docti, ſed diverſa ducuntur ratione : quia jam hi violarunt Eccleſiæ præceptum, nec poſſunt reſarcire : ſicut qui die ſejunii,

primo mane ſcienter comedit, non deinceps peccat comeſtiones multiplicans. Et confir. quia multi DD. quos referam diſp. ſeq. n. 2. aſſerunt primam copulam ante Eccleſiæ benedictiones, eſſe lethalem, non autem ſubſequentes: ergo ſimiliter in noſtro caſu dicendum eſt.

Fateor tamen me nullam differentiæ rationem inter primam copulam, & ſubſequentes invenire: quare meritò hanc differentiam improbat *Nav. ſum. Lat. c. 22. num. 38. Manuel 1. t. ſum. 2. edit. c. 222. n. 1. fine*, Ubi bene dicit caſu quo conſummaret matr. prima vice, ante denunciationes, eſſe mortale, idem dicendum eſſe de reliquis vicibus. Prob. quia eadem prorſus militat præcepti ratio, imminet enim fornicationis periculum, cum nondum adhibita ſit diligentia ab Eccleſia præſcripta, vel facilius impedimenta detegantur. Præterea, quia rationes differentiæ à contrariis aſſignatæ, non ſunt ſimiles: non prima, non enim eſt ſimile de religionis voto, quia ſemel conſummato matrimonio, ratione fortioris matrimonii conſummati vinculi, redditur vovens impotens ad implendum votum: & ideò reddere tenetur: at verò adhuc poteſt conjux implere præceptum Tridentini, abſtinendo donec fiant denunciationes, nec tenetur contra præceptum illud reddere. Nihil etiam probat ſecunda differentiæ ratio: quia jejunium individuum eſt, nec commodam patitur diviſionem, cum ejus ſubſtantia in unica comeſtione conſiſtat: quare ea facta, deinceps obſervari nequit: at præceptum non conſummandi matrimonium, eſt diviſibile, ut præceptum abſtinendi à carnibus: nam in qualibet copula militat eadem ratio Tridentini, ut probavimus, ſicut ligatus caſtitatis voto peccat qualibet vice petendo, non tamen peccaret qualibet vice comedendo, ſed ſola prima ſi jejunium voviſſet. Nec alia doctrina num. præc. fine, allata in favorem ejus ſententiæ, quamvis vera eſſet, eſt ſimilis, ut probabo diſp. ſeq. n. 11.

6 Rogabis tamen, quid dicendum ſit, quando conjuges nolunt matrimonio inito, facere denunciationes, nec illud conſummare? *Nav. ſum. Lat. c. 16. n. 38 fine*, & *Lud. Lop. 1. p. inſtruct. c. 87 §. Sed quid, ne aliquid*, dicunt contrahentes clandeſtinè, & nolentes uti matrimonio, nec publicare, peccare lethaliter, ſi alter conjux publicari petat, vel ſit incontinentiæ periculum (addit *Navar.* & nulla eſt juſta cauſa differendi publicationem) aliàs non peccare mortaliter differendo per breve tempus, niſi ex ea occultatione ſequerentur damna, & probabiliter timeantur quæ ex matrimonio clandeſtino ſolita ſunt ſequi. Quod idem docet *Manuel. 1. tom. ſum. 2 edit. cap. 222. numer. 2. concl. 2. de matrim. contracto non præmiſſis denuntiat.* Et placet hæc ſententia.

7 Ad argum. propoſita n. 2. in favorem prioris ſententiæ reſpondetur. Ad 1. negatur antecedens, nec eſt ſimile, de aliis contractibus civilibus. Primò, quia in illis non eſt talis prohibitio uſus rei per contractum acquiſitæ, ſicut eſt in matrimonio. 2. quia in illis non eſt periculum in tali uſu, ſicut in matrimonii uſu eſt fornicationis periculum ante denunciationes. Ad 2. dic. eſto ceſſaret ratio, ceſſare in caſu ſpeciali, quod ſufficiens non eſt, ut lex deobliget: at verò non ceſſat, quia facilius, & melius detegentur impedimenta timore præcepti, & magis publicato matrimonio. Aliàs ſimilis ratio concluderet, ea diligentia præmiſſa, non eſſe mortale celebrare matrimonium omiſſis denunciationibus, abſque legitima diſpenſatione, cum idem ſit finis, nimirum, ut facilius detegantur impedimenta. Ad 3. dico antiquitus non fuiſſe præceptum præmittendi denunciationes conſummationi, quando contractui præmiſſæ non ſunt, ſed non publicare matrimonium fuiſſe mortale, quia commodè educari non poſſet proles, matrimonio parentum non conſtanti Eccleſiæ, & generaretur ſcandalum ex ſimultanea habitatione, quæ omnia ceſſabant, cum brevi publicandum erat: nec autem eſt tale præceptum, nec ceſſat inconveniens, fornicationiſque periculum.

DISPUTATIO XII.

An ſit peccatum lethale conſummare matrimon. ante Eccleſiæ benedictiones, vulgò velationes.

SUMMARIUM.

Referuntur quatuor ſententiæ, n. 1. 2. 3, & 4.
An ſaltem ſit veniale, referuntur duæ ſententiæ, n. 5. & 6.
Non eſt aliqua culpa, & aliquando eſt conſilium conſummare, n. 7.
Quid, ſi fiat ex contemptu & quando ſit talis contemptus, n. 8.
Quid, ſi ſit ſcandalum, n. 9. Vel excommunicatio in illa diœceſi, n. 10.
Eſto ſit veniale conſummare ante benedictiones, an ſolum ſit tale, prima vice, n. 11.
An petere, ſit veniale ante benedictiones, vel etiam reddere, n. 12.
An benedictionibus non præmiſſis, teneatur alter conjux reddere, n. 13.
Solvuntur argumenta, n. 14. Et enodantur c. Aliter. 30. q. 5. & c. Nulli, 30. q. 5. & c. Conſanguineorum 3. q. 4 & cap. Conſultationis de ſponſalibus.

IN præſenti diſp. diſcutiendum eſt, an ſit peccatum lethale conſummare matrimonium, ante Eccleſiæ benedictiones: deinde an ſaltem ſit veniale. Circa I. quatuor ſunt ſententiæ I. ait, eſſe peccatum lethale. Prob. ex Evariſto Papa, & habetur *c. Aliter 30. q. 5.* ibi, *aliter non ſit legitimum conjugium, niſi ſuo tempore ſacerdotaliter, ut mos eſt, cum precibus, & oblationibus à ſacerdote benedicatur.* 2. ex Siricio Papa, *epiſt. ad Pomerium, cap. 4.* ubi ait, *illa benedictio quam nupturæ fœminæ ſacerdos imponit, ſacrilegium eſt, ſi violetur.* 3. ex *D. Ambroſio lib. 8. epiſt. I. ad Vigellium*, ubi inquit, *cum ipſum velamine ſacerdotali, & benedictione ſignificari oporteat, quomodo poteſt conjugium dici, ubi non eſt fidei concordia?* 4. ex Concilio Lugdunenſi, & habetur *cap. Nulli 30. q. 5.* ibi, *nulli ex propinquitate ſui ſanguinis uxores ducant, nec ſine benedictione ſacerdotis.* Sed priùs obligat ad mortale: ergo poſterius 5. ex Calixto Papa, & habetur *c. Conſanguineorum 3. q. 4.* ibi *quiſquis non legitimè conjunctus, vel, abſque dotali titulo, ac benedictione ſacerdotis conſtat copulatus, ſacerdos, vel legitime conjunctos criminari, vel in eos teſtificari minimè poteſt: quoniam omnes inceſtus macula pollutus, infamis eſt*, ex *Conc. Carthag. 4.* ibi, *ſponſus, & ſponſa cum benedicendi ſunt, eadem nocte pro reverentia benedictionis in virginitate permaneant:* Ubi ſupponit ſponſos benedicendos eſſe virgines: ergo erit mortale, prius conſummaſſe matrimonium. Probatur ultimo ex *c. Conſult. de ſponſal.* Ubi dicitur fœminas quæ benedictione accepta, ante carnis copulam allegant metu initum matr. audiendas eſſe: ergo ſupponit Pontifex tanquam rem præceptam benedictionem præmittendam eſſe carnis copulæ. Pro hac ſententia citatur *Waldenſis t. de ſacr. c. 133.* ſed *ubi, n. 3.* tantum dicit eſſe grande ſacrilegium tranſgredi benedictiones nuptiarum: ubi de omnimoda omiſſione apertè loquitur: ſed expreſsè hanc ſententiam tenet *D. Ant. 3. p. t. 1. c. 16. fine, Coll. ctar. & ſum. conf.* Prout eos refert *Perez n. 4. citandus:* & quando conſuetudo habet, ut præmittantur benedictiones conſummationi, tenet idem *Roſella Matrim. 6. n. 1. & verb. Debitum, n. 1.* 1

II. Sententia, dicit tantùm prima vice eſſe mortale conſummare matr. ante benedictiones Eccleſiæ, deinceps verò non eſſe peccatum: quia præceptum ſolum eſt de conſummatione. Sic *Palud. 4. d. 28. q. 1. a. 2. n. 10, & Guill.* quem ibi refert *Roſella, verb. Impedimentum imped. 1. n. 12. D. Ant. 3. p. t. c. 10. §. 8.* Idem quando eſt conſuetudo ut præmittantur benedictiones, docet *Tabiena Matr. 3. q. 3, num. 4. Margarita confeſſorum, interrogatorio circa 6. præceptum, §. Actus matrimonialis, verſ. 9. fol. 88. Corona confeſſorum, ult. p. materia de matrim. c. 8. n. 10.* 2

III. Sententia, docet tantum eſſe prohibitum petere, ante benedictiones Eccleſiæ, non autem reddere: quia illud voluntarium eſt, hoc autem neceſsarium. Sed *Richard 4. d. 28. a. 2. q. 3. ad. 3. fine, D. Ant. 3. p. t. c. 20. §.* qui addit eſſe peccatum lethale petere. 3

Ultima ſententia, negat eſſe lethale conſummare; ſive petendo, ſive reddendo ante benedictiones, Eccleſiæ, ſi deſit contemptus. Probatur 1. ex Concilio Florentino in bulla Martini V. ubi dicitur, ut interrogentur hæretici, an 4

credant

Digitized by Google

cedant contemnentes ſolemnitates matrimonii peccare lethaliter, ut ad Eccleſiæ gremium recipiantur: ergo ſentit concilium ſecluſo contemptu non eſſe mortale. 2. *ex Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matr.* ibi, *eadem ſancta Synodus hortatur ut conjuges ante benedictionem ſacerdotalem in templo ſuſcipiendam in eadem domo non cohabitent.* Si autem judicaret eſſe mortale, non hortaretur, ſed præciperet. 3. quia ex ſe talis copula non eſt lethalis, cum ſit inter veros conjuges, nec ex Eccleſiæ prohibitione: quia non eſt textus prohibens: imò Nicolaus Papa, & habetur *c. Noſtrates 30. qu. 5.* enumeratis concurrentibus ad nuptias, & inter ea ſolemni benedictione, ſubdit, *hæc omnia non ſervare, non eſt peccatum*: nec etiam fit injuria benedictionibus, nec contemnuntur: cum poſtea ſuſcipiendæ ſint: nec admiſcetur aliquod mendacium in illis, cum in verbis quibus celebrantur nulla virginitatis ſponſæ mentio fiat: ergo nulla ratione eſt mortale conſummare ante benedictiones. Huic ſententiæ favet *D. Th. 4. d. 28. q. unic. art. 2. ad 3.* ubi ſponſam admittentem ſponſum conſummare volentem, immunem culpæ eſſe ait, & eam tenent expreſsè *Cajet. t. 1. opuſc. tr. 13. q. 1. de uſu matrimonii, & in ſum. verb. Matrimonium, c. 2. t. Uſus matrimonialis multipliciter vitiari poteſt, §. In publico autem loco, verſ. Non tamen eſt: Victoria ſum. de matrim. n. 267. Sotus 4. dist. 28 q. 1. art. 2 corp. ad finem. Petr. de Soto lect. 14. de matr. §. Primum jus ipſum: Ledeſ. 2. p. 4. q. 47. a. 5. §. Præterea eſt dubium, f. 452. col. 1. Veracruz 1. p. ſpec. art. 14. concl. 6. & append. dub. 11. concl. 7. Palacios 4. d. 27. diſp. ult. fin. Angles flor. 1. p. q. 6. de matr. ad fin. dub. 3. fol. 560. Henriq. l. 11. de matr. c. 5. n 7. fin. & c. 7. n 3. & c. 16. n. 3. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matr. c. 39. §. Deinde diſceptari ſolet. f. 1061. col. 2. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. punct. 3. dub. 1. Capua l. 2. deciſionum, c. 81 n. 1. Philiarc. de offic. ſacerd. to. 1. p. 2. l. 4 c. 19. §. Quintò peccat: Vivald. Candelabro, 1. p. de matr. n. 245. Manuel 1. tom. ſum. 2. edit. c. 242. fin.* Et ex juriſperitis, *Ang. verb. Debitum, n. 1.* ubi *Sylv. q. 9. Armill. n. 12. Nav. ſum. c. 22. Hiſp n. 71. Latina n. 83. §. de benedict. nuptiarum, & utraque ſum. c. 22. n. 38. Covar. 4. decr. 2. p. c. 7. §. 2. n. 2. Ant. Cuc. l. 5. inſtit. major. t. 11. n. 120. Perez l. 5. ordin. tit. 1. l. 1. fol. 11. §. Quæri poteſt, Matienzo l. 5. recop. tit. 1. rubr. gloſ. 1. n. 98. Spino ſpeculo teſtam, gloſſ. 15. n. 18.*

5 Rurſus inter DD. hujus quartæ ſent. eſt difficultas, an ſaltem ſit veniale, conſummare matrim. ante benedictiones Eccleſiæ: quidam enim dicunt eſſe veniale: quia legitimus uſus matrimonii, qui eſt conſummare poſt benedictiones Eccleſiæ antevertitur. Sic *Cajet. t. 1. opuſc. tr. 13. de uſu matr. q. 1. Victor ſum. materia de matr. n. 277. Sot. 4. d. 28. q. 1. a. 2. ad finem corporis Petr. de Soto lect 14. de matr. §. Primum jus ipſum Veracruz 1. p. ſpec. art. 14. poſt. 6. conc. §. Sed tamen à veniali. Henriq lib. 11. de matr. c. 5 n. 7. fine, & c. 16. n. 3. Angles, Petr. de Ledeſ. Lud. Lop. Manuel.* Et ex juriſperitis *Covar Ant. Cucus, Matienzo, Perez alleg. num. præced.* Idem videtur ſentire *Led. 2. n. 2. p. 4. q. 47. a. 5. §. Præterea eſt dubium.* Ubi dicit non eſſe veniale quando ex juſta cauſa fit, quare contrarium videtur ſentire, quando non intercedit juſta cauſa.

6 Alii verò cenſent, nullam eſſe culpam, ſed ſolum conſilium non conſummare ante benedictiones: quia nullo jure præcipitur ne matr. conſummetur ante benedictiones. Præterea, quia *Trid. ſeſſ. 24. matr. c. 1.* illis verbis; *hortatur ſancta Synodus*, clarè denotat eſſe conſilium. Sic *Nav. ſum. Hiſp. c. 28. addi. ad n. 71. fin. c. 22. Latina c. 22. n. 81. §. de benedictione nupt. Veracr. append. ad ſpeculum dub. 11. conc. 7. Palacios 4. d. 27. diſp. ult. fin. Capua lib. 1. deciſ. c. 81. n. 1. Philiarc. de off. ſacerd. t. 1. p. 2. l. 4 c. 19. §. Quinto peccat, Spino ſpecul. teſt. gloſſ. 15. n. 18.* Aliqui Thomiſtæ, ut refert *P. de Led. n. 4. alleg.* dicens eſſe probabile.

7 I. Concluſio ſit. certum reputo non eſſe peccatum lethale, conſummare ante Eccleſiæ benedictiones: ut ſuſtinent DD. ultimæ ſent. relati n. 4. Et probabilius reputo cum DD. n. præced. citatis non eſſe veniale. Immo aliquando credo eſſe ſanum conſilium, conſummare ante benedictiones: ut quando eæ ex aliqua cauſa juſta differuntur, eſtque periculum incontinentiæ: ut bene docent *Ang. Sylveſt, Sotus Led. Petr. de Led. Lud. Lop. Vivald. cit. n. 4. Margarita confeſſ. interrog. circa 6. præceptum, §. Actus matrimonialis, verſ. 9. f. 98. Henriq. l. 11. de matr. c. 16. n. 3.*

Hæc concluſio ſolet tripliciter temperari. I. niſi adſit contemptus, ſi enim ex contemptu conſummetur matrimonium ante Eccleſiæ benedictiones, erit culpa lethalis. Sic docent ferè omnes DD. 4. ſent. relati n. 4. tunc tamen is contemptus erit, quando conſummans ita parvi faceret Eccleſiæ benedictiones, ac ſi res vanæ, & ab Eccleſia inſtitutæ non eſſent. Sic *Sotus 4. d. 28. q. 1. a. 2 in fine corporis, verſ. Poſtrema denique, Capua l. 2. dec. c. 81. n. 1.* Unde cautè *Nav. ſum. Lat. c. 21. n. 38. §. de bened. nupt.* dixit tunc eſſe contemptum lethalem, quando omiſſio cujuſcumque conſilii ex eodem contemptu lethalis eſſet. Unde infero non eſſe hujuſmodi contemptum, licèt aliquis ſcienter ante benedictiones conſummet, non curans de hoc, quia credit vel nullam eſſe culpam, vel ad ſummum, venialem. 8

2. Temperatur niſi ſcandalum ſequatur, eo enim ſequuto erit lethale conſummare ante benedictiones. Sic *Ang. verb. Debitum, n. 1. & ibi Sylv. q. 9.* Sed optimé dicit *Cov. 4. decr. 2. p c. 7. §. n. 2.* Non confeſtim ob ſcandalum, eſſe mortale? cum id minimè poſſit eſſe grave, & ruina cui anſam præbet, ſit ad ſummum venialis. Quare raró crederem id ſcandalum efficere culpam lethalem. 9

3. Temperatur niſi excommunicatio lata ſit in ea diœceſi, adverſus conſummantes non præmiſſis benedictionibus. Sic enim eſſet culpa lethalis pro qua ſola infligi excommunicatio poteſt. Sic *Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. punct. 3. dub. 1. Manuel. 1. t. ſum. 2. edit. c. 242. fin.* & eam latam eſſe in Synodo Salmantina teſtatur *Henr. l. 11. de matr. c. 5. n. 7. fin.* Ego tamen neſcio qualiter juſtificari poſſit, hæc excommunicatio: cum ferri non poſſit, niſi ubi adeſt materia imponendi præceptum obligans ad mortale, nec video tam expediens eſſe hoc conſilium, ut ſit materia ſufficiens talis præcepti: maximè cum *Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matr.* loquens de hac re ſolum hortando loquatur: & ſi diu ſolerent benedictiones differri, non eſſet juſtum ita arctare tempus, cum poſſint multæ eſſe cauſæ juſtæ, ut tam brevi benedictiones adhiberi nequeant, ut ſi matrimonium celebretur in Adventu, aut Quadrageſima, vel ex aliis cauſis: ſed illi malo ſufficientiſſimè conſuleretur, epiſcopo præcipiente, ut intra tempus commodum, ut ſemeſtre benedictiones recipiantur, ſub excommunicatione: quod utique præceptum juſtiſſimum eſſet. Et favent *Sotus 4. d. 28. q. un. a. 2. verſ. Quo igitur & Ledeſ. 2. p. 4. q. 47. a. 5. §. At autem f. 452. col. 1. initio*, qui minus bene ſentiunt de excommunicatione inflicta contra clam contrahentes: quod de ſe eſt culpa lethalis, nedum in hoc caſu, ubi ea copulæ præventio ex ſe omni vacat culpa: ut dixi n. 7. Et ideo exiſtimo talem excommunicationem minimé ligare: nec efficere, eſſe culpam lethalem, conſummare ante eas benedictiones. 10

II. Concluſio, quamvis eſſet peccatum conſummare matrim. ante Eccleſiæ benedictiones, id tamen ſolùm eſſet verum de priori copula, non tamen de reliquis: ut docent auctores ſecundæ ſententiæ allegati n. 2. Et ratio eſt, quia ea prohibitio non eſt, niſi ut debitus ordo conſummandi ſervetur, & reverentia benedictionibus debita, præmittendo eas priori copulæ, quia matrimonium legitimè conſummatur, qua habita ſervari amplius non poteſt: ſecus autem eſt, (ut dicebamus diſp. præcedenti, n. 5.) quando conſummatur matrimonium ante denunciationes: quia ea prohibitio eſt, propter impedimenti timorem, quod per denunciationes detegi poteſt, quæ ratio militat etiam in ſequentibus copulis. 11

III. Concluſio, ſi eſſet culpa conſummare ante benedictiones, tam petens, quàm reddens peccarent, hæc eſt contra authores tertiæ ſententiæ relatos n. 3. & *Abulen. c. 29. Geneſ. q. 3. verſ. Si autem Henriq. l. 11. de matr. c. 16. n. 3. & c. 7. n. 3. in com n. lit. S.* aſſerentes ſolum petentem peccare Sed noſtram concluſionem tenent *Cajet. Veracruz Petr. de* 12

T Ledeſ.

Digitized by Google

Ledeſ. Matienzo, ubi eos retuli, n. 5. Et ratio eſt, quia non eſt, ſicut dum alter conjux voto caſtitatis tenetur, qui peccat petendo, non tamen reddendo; id enim provenit ex eo quod alter impeditus minimè eſt ad petendum, utendúmque re ſua: at in noſtro caſu, ſi conſummatio culpa eſſet, præceptum præmittendi benedictionem, & ſervandi debitum ordinem, æquè ligat utrumque conjugem, & proinde impedimentum eſt commune: nec alter reddere tenetur niſi debito ordine, & tempore petatur.

13 Hinc infertur tenendum eſſe culpam, conſummare ante benedictiones: neutrum conjugem teneri tunc alteri reddere quia non petit debito tempore. Sic docent *Paludan.* 4. *d.* 28. *q.* 1. *a.* 2. *n.* 10. *Roſel. verb. Debitum*, *n.* 18. ubi *Sylveſt. q.* 1. *verſ. Quarta cauſa, Arm. n.* 5. *fin. Abulen. c.* 19. *Gen. q.* 3. *verſ. Si autem*. *Victoria ſum. de matr. n.* 277. *Barth. à Led. dub.* 71. *de matr. concl.* 3. *fine, Henriq. l.* 11. *de matr. c.* 7. *n.* 3. *in comment. lit. S.* Quare cum ſit opinio probabilis, eſſe veniale, poterit conjux huic ſententiæ adhærens, negare debitum ante Eccleſiæ benedictiones, etiam tranſacto bimeſtri ad deliberandum de religionis ingreſſu: ut bene docet *Victoria ibid.* & manifeſtè colligitur ex reliquis DD. allegatis, nam ratione benedictionum, eo quòd non præceſſerint, docent non teneri reddere: ante bimeſtre autem etiam benedictionibus adhibitis, neuter conjux tenetur reddere: (ut dixi lib. 2. diſp. 24. n. 25) tenendo autem, (ut tenuimus hic n. 7.) eſſe ſolum conſilium præmittere benedictiones conſummationi matrimonii: dicendum eſt, tranſacto bimeſtri à contracto matrimonio, teneri utrumque conjugem reddere, quamvis benedictiones nondum adhibitæ ſint: indecentia enim oppoſita, tantum eſt ſub conſilio; cui prævalet jus juſtitiæ, quod habent conjuges in corpus.

14 Ad argum. propoſita n. 1. reſpondetur. Ad 1. dic. illud decretum intelligere non eſſe legitimum conjugium, id eſt, non habere decorem, & debitam conjugii honeſtatem: ut bene explicant *Magiſter* 4. *d.* 28. *cap.* 2. *& ibi Ricard. a.* 1. *q.* 3. *ad* 1. Vel dicendum de præſumptionibus, ex quibus præſumitur clandeſtinum matr. & potius concubinatus: ut conſtat ex illis verbis, *Ita peracta legitima eſſe connubia; aliter vero præſumpta, non conjugia ſed adulteria*: & ita explicat *gloſſ. c. Noſtrates, verb. Non interveniat* 30. *q.* 5. *fin.* Ad 2. dic. non loqui in noſtro caſu, ſed dum prorſus omittuntur benedictiones: vel loqui de ſecundo matr. quando vidua prius benedicta, ducta eſt, & ita dicit eſſe ſacrilegium violare benedictionem iterum benedicendo viduam illam. Ad 3. dic. intelligere de conjugio omni ſua perfectione accidentali, ac honeſta, perfecto. Ad 4. negatur conſequentia, nam ſimiliter probat matrim. eſſe irritum abſque benedictionibus, ſicut eſt irritum inter conſanguineos: in hoc tamen eſt ſimile quod erit mortale ſi omnino benedictiones prætermittantur. Ad 5. dic intelligi textum de requiſitis, ut præſumatur matrimonium: & conſtat, quia etiam dicit, *abſque dotali tit.* ubi *gl. verb. Dotali* explicat, id eſt, non præſumitur matrimonium. Ad 6. dic. id eſſe de conſilio, & honeſtate: nam etiam corruptæ benedicuntur. Ad ultimum dic. Pontificem tantum narrare factum, & dicere non ſolum inito matrimonio, ſed etiam adhibitis benedictionibus Eccleſiæ, poſſe allegari metum, modo matrimonium conſummatum non ſit. Ad argum. propoſitum n. 5. ad probandum eſſe veniale, dic. eum ordinem tantum eſſe ſub conſilio.

DISPUTATIO XIII.

An ex vi harum denunciationum, teneatur qui impedimentum novit, quamvis occultum, illud denunciare?

SUMMARIUM.

Refertur opinio negans, n. 1. Et contraria verior, 2.

Quando ſit præmittenda correctio fraterna, & quando dicatur non eſſe ſpem emendæ, n. 3. Et ibi, quando incipiat terminus denunciationis eſſe edicta facienda.

Quid, ſi ex manifeſtatione impedimenti ſequatur ſcandalum, 4.

Quid, ſi impedimenti conſcius accepit ſub ſecreto naturali, 5.

Quid, ſi accepit ſub ſecreto confeſſionis & dictæ confeſſioni genu flexo, vel animo ſolum id peccatum fatendi: & an hoc ſecretum obliget magis quàm naturale, 6.

Quid, quando aliquis novit impedimentum ex ſolo auditu 7.

Quid, ſi conſcius impedimenti novit contrahentes impetraſſe diſpenſationem, pro ſolo conſcientiæ foro. n. 8. Et ſolvuntur argumenta, 9.

Aliqui quos refert, & ſequitur *Supplementum Gabr.* 4. *d.* 28. *q.* 2. *a.* 3. *dub. penult.* aiunt non teneri denunciare impedimentum, qui illud teſtibus probare nequit, quod idem ſequitur *Major.* 4. *d.* 21. *q.* 2. *arg.* 3. quando impedimentum oritur ex peccato occulto: ducuntur, quia nemo denunciare tenetur quod probare non poteſt: ut docent *Roſell. verb. Confeſſionis celatio*, *n.* 13. *fin. Ang. Confeſſio* 8. *n.* 22. *Henriq.* multis aliis citatis, *lib.* 13. *de excommun. c.* 18. *n.* 3. *Navar. l.* 3. *de reſtit. c.* 1. *in* 2. *edit. n.* 358. 1

I. Concluſio; quilibet tenetur ſub culpa lethali, impedimentum quod novit inter volentes contrahere, manifeſtare licet occultum ſit, & probare non poſſit. Quia tenetur quilibet ſaltem ſuperiore præcipienti, detegere peccatum inferens tertio damnum, teſte *D. Th.* 2. 2. *q.* 70. *a.* 1. *ad* 2. quem omnes ſequuntur; ex hoc autem quod impedimentum non detegatur, ſequitur grave damnum: ſi enim ſit impedimentum dirimens, manebunt conjuges in perpetuo concubinatu, filiique erunt illegitimi: ſi autem ſit ſolum impediens, eſt graviſſima injuria ſacramenti matrimonii, quod cum peccato lethali, contra Dei & Eccleſiæ ſtatuta initur. 2. quia in aliis rebus ideo non tenetur quiſpiam denunciare, quod probare nequit, quia ſuum teſtimonium non ſufficit, ut illi malo conſulatur, ſed in præſenti caſu hoc non habet locum, cum ad impediendum contractum matrimonii celebrandi, ſufficiat unus teſtis, etiam ſi ſit denunciator: ut latè dixi l. 1. tota diſp. 71. ergo tenetur denunciare. 3. quia hæc denunciatio non tendit ad punitionem criminis admiſſi, ſed ad vitandum ne admittatur: ergò quamvis denuncians probare nequeat, nec ſuum teſtimonium ſufficeret ad impediendum, tenetur denunciare: quia aperiet prælato viam, ut diligenter inquirat de impedimento, & curet ipſos contrahentes, tum monitionibus, tum etiam terroribus retrahere, ne tacito impedimento matr. ineant. Sic tenent *Palud.* 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 3. *caſu* 9. *n.* 27. *Driedo l.* 2. *de libertate Chriſt. c.* 7. *fere initio.* §. *Aliud eſt ſcire, Nav. c. Sacerdos, de pœnit. d.* 6. *n.* 17. *verſ. Ad quartum, & ſum. c.* 22. *n.* 83. *initio, Covar.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 6. §. 10. *n.* 21. *Gutier. l.* 1. *qu. ca* [illegible] 11. *n.* 27. *&* 28. *Henriq. l.* 11. *de matr. c.* 14. *n.* 3. *fine, Barth. à Led. dub.* 21. *de matr.* §. *Sed dubium ſe offert, Petr. de Ledeſ. de matr. q.* 43. *a.* 3. *in* 3. *cauſa ob quam diſſolvuntur ſponſalia, Manuel* 1. *t. ſum. in* 2. *ed. c.* 217. *n.* 7. *Vega l.* 3. *ſum. caſu* 136. *fine.* 2

Id tamen maximè obſervandum eſt, ſi impedimentum ortum habeat ex peccato occulto, non ſtatim denunciandum eſſe, ſed admonito fraternè laboranti eo impedimento, ut deſiſtat à matrim. quod ſi monitis non acquieſcat, denunciandus erit. Quia lex charitatis poſtulat fraternam correctionem præmitti, ut quam minimo damno famæ proximi fieri poſſit, peccatum ejus vitetur: juxta illud Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum.* Sic docent *Driedo. Nav. Cov. Gutier. Henr. Petr. de Led. Manuel, Vega n. præc. allegati.* Et docent in alio ſimili, nempe quando duo contrahunt matrimonium invalidum, vel ſunt irregulares: *Sylv. verb. Correctio, q.* 10. *D. Ant.* 2. *p. tit.* 9. *c.* 6. *fin.* Hoc tamen intellige, quando eſt probabilis ſpes, fore ut correctio proſit: aliàs fruſtranea eſſet. Sic *D. Ant. Sylv. Petr. de Ledeſ. ibi.* Ut tamen monitio ſecreta non proſit, non ſatis eſt ſemel fieri, & non prodeſſe, ſed oportet iterum, atque iterum eam adhiberi, quandiu prudentis arbitrio ſperatur correctio per illam: ut tradunt *D. Th.* 2. 2. *q.* 33. *a.* 8. *ad* 1. *Abul. c.* 18 *Matth. q.* 106. *ad* 1. *D. Ant.* 2. *p. t.* 9. *c.* 6. §. 4. *Sylv. verb. Correctio, q.* 5. ubi *Tabien. n.* 7. *Sot. de ſecreto, memb.* 2. *q.* 4. *poſt* 5. *conc.* *paulo ante ſolutionem ad* 1. *Navar. lib.* 2. *de reſtit. c.* 4. 2. *p. dub. ult. in* 2. *edit. n.* 136. Quod ſi objicias, expectatis his monitio 3

monitionibus occultis ſæpe evenire poſſe, ut tranſeat terminus in edictis propoſitus ad denunciandum. Dic, terminum illum non incipere, quouſque adhibita correctione fraterna debita inveniatur eam minimè prodeſſe: ut bene docet *Nav.ſuper extrav.de datis pro gratia,n.45*.quod tamen intelligendum eſt, niſi periculum ſit in mora, quia verbi gratia prius inhibitur matrimonium,vel fur qui denunciandus eſt, fugiet, vel conſumet rem ablatam,& non erit faciendo.

4 Intelligenda tamen eſt concluſio, niſi impedimenti conſcius timeat probabiliter magnum ſcandalum ex denunciatione: tum enim licèt probare poſſit,& mandatum denunciandi, ſub excommunicatione lata ſit, non tenetur denunciare.Sic *Adrianus 4.de confeſſione,q.5. dub. 7. §. De ſecundo,verſ.Tertio dico,Nav.ſum.c.22.n.83.Gutier lib.1.q. canon c 11 n.29.Manuel.1.tom.ſum. 2. edit.c. 217. n. 8.*

5 2. Intellige concluſionem, niſi impedimenti conſcius acceperit illud ſub ſecreto: tunc enim denunciare non tenetur. Quia jus naturæ obligat ſervare ſecretò commiſſa. Ita docent aliqui,teſte *Palud. 4. d. 29.q.1.a.5.in 3.pœna,n. 31*.Et videntur idem tenere *ipſemet Palud. 4.d.27.q.1.a.3. caſu 9.n. 27.Gutier.lib. 1. quæſt. can.c.11.n.27*. Ubi dicunt conſcium impedimenti teneri denunciare, licèt delictum ſit ei petendo conſilium, non tamen adjecto,committi ſub ſecreto: unde à contrario ſenſu videntur ſentire non teneri, quando committeretur ſub ſecreto. Verùm dicendum eſt non teneri denunciare, quantumvis ſub ſecreto committatur, extra confeſſionis ſigillum. Ut optimè docet *idemmet Palud.4.d.28.q. 2. a. 5. in 3.pœna,num. 31. initio:* Tum quia hîc non agitur de punitione,vel alicujus damno, ſed de peccato vitando, & eripiendo denunciatum à morte ſpirituali ſibi imminenti: & cùm vita animæ omnibus rebus præferenda ſit, vincit hæc lex tanquam fortior, legem de ſervando naturali ſecreto, famaque, proximi. Tum etiam, quia ſecreto commiſſa manifeſtanda ſunt,ubi vergunt in damnum publicum, aut tertiæ perſonæ,imminens in futurum,teſte *D. Th.2.2.q.70.a.1.ad 2.* quem omnes ſequuntur: hoc autem ſecretum eſt hujuſmodi, nam ſi ſit impedimentum dirimens, tendit in præjudicium alterius conjugis bona fide contrahentis: quòd ſi mala uterque contrahat, in præjudicium matrimonii quod irritum eſt, & prolis,quæ eſt illegitima: & in utriuſque æternam damnationem, permanebunt enim in concubinatu: ſi verò ſit impediens, tendit in irreverentiam ſacramenti, & damnationem contrahentis cum eo impedimento, & ſæpe in damnum tertii,cui frangitur fides: ut ſi impedimentum ſit priorum ſponſalium. Præterea quia *Corduba lib. 1. quæſtionarii,q.43.dubio 2. §. Secundo ſi autem illa revelatio*, ait teneri accipientem,fide ſecreti data,manifeſtare, quando petitur tantum ad peccati remedium.

6 Hinc infertur idem dicendum eſſe, quamvis impedimenti conſcius illud acceperit ſub confeſſionis ſecreto, ut ſi ipſi dicatur. Hoc tibi detego in confeſſione cum tamen verè non ſit confeſſio. Quia ſolùm expedit *Palud. n. præcèd al egatus*, quando denunciaturus novit ſub confeſſionis ſigillo, cum autem hæc non ſit confeſſio, ejus ſigillum non obligat, ſed eſt ſecretum naturale: ut bene docent *Innoc.c.Omni.utriuſque ſexus de pœnit. & remiſ. n. 7. & ibi Abb.n.25.Card.conſ.35.incipienti.Ad dubia ſingulariter,col. 2.circa med.Rebuff. repet.ſuper d.c.Omnis, ſuper verb.Suſcipiens reverenter. verſ.Amplia in eo f.572.Sylveſt: Conf.ſ.3. q.5.verſ.Quarto,Tab.verb.Confeſſionis celatio.q 3.n 4. Arm. verb.Confeſſor,n.6.Nav.ſum. c.18.Lat. & Hiſpana,n. 35. & ſum, Lat.c. 8. n.18.& c. Sacerdos. n. 39. de pœn.d. 5. Ant. Gabr.3.t.3.comm.l.7.tit. de crimin. concl. 37. n. 6. Salzed, pract. cap. 109. §. Eſt autem perpetua.* Et ex Theologis. *Andr.4.q.5.de confeſſione.poſt dub.9.q.de ſigillo confeſſionis §. Tertia pars dictæ concluſ. verſ. Circa hæc tamen, D. Anton. 3.p.t.17.c.22. §.2.ſi. Cajet.2.2.q 70.a. 1.circa ſolutionem ad 2.verſ.In reſponſione,Viguer.l.inſtit.c. 15.§.4.verſ. 20.ad fin. Victoria ſumma de confeſ.n.190.Sotus de ſigillo,memb. 2.q.7. concl.4.& 4.d:18.q.4.a.5.concl. 5.& lib.5. de juſt.q.7. a.1. ad 1.Metina l.2.ſum. c.4.f.266.col.1.Palacios 4. d. 21.diſp. 2.fol. 457. verſ. Sciſcitaris etiam, Angles floribus, 1. p.q.3. de confeſſione,art.ult.difficul. 14.dub. 4.f. 306.Henriq.l.6.de pœnit.c.21.n.3.Aragon.2. 2.q.70.a.1.circa ſolutionem ... 2. Barth.à Ledeſ. 32. de pœn. §. Annotare hic tamen ... Vivald.Candelabro 1.p.de ſigillo confeſſionis,n. 3. Lud. L p.1. p. inſtruct.c.37.§.pen.Manuel. 2.t.ſum. c. 53. n.4.* Quamvis contradicere videantur *D. Th.4.d.21.q.3. a 1.quæſt. ... 2 ad 2.Palud 4.d. 21. q.3.a. 1. concl.3. n. 11.* Ubi aiunt hunc non teneri celare vinculo ſigilli ſacramentalis, teneri tamen vi promiſſionis, ſicut ſi eſſet confeſſio ſacramentalis. Sed melius *Cajet. D.Antonin. Tabien.Arm. Viguer. Aragon proximè citati*, dicunt non obligare hoc ſecretum, pluſquam juramentum ſecreti ſervandi, nec quando cedit in alicujus damnum. Immo *Nav. Sum.c.18. n. 55. & Metin. prox. allegatus*, dicunt non obligare majori vinculo,quàm alia ſecreta naturalia. Sed melius pro noſtra ſententia facit *Adrianus hic allegatus*, Ubi ait accipientem ſub hoc ſecreto,teneri denunciare illi,cui poteſt prodeſſe, & non obeſſe, quando ad correctionem viderit eſſe neceſſarium. & *Nav.c.Sacerdos,n. 39. de pœnit. d.6.*Ubi ait teneri hunc revelare, ſi ſuperior præcipiat. Quæ omnia intelligenda ſunt,licèt genu flexo, factoque crucis ſigno, & confeſſione dicti hoc ſecretum committatur: adhuc enim confeſſionis ſigillum non eſt, quando non detegitur animo verè fatenti,ſed tantùm gratia dandi, aut petendi conſilium. Ita *Cajet.Sotus,Navar. in ſumm. Metina, Palacios, Henriquez,Bart.à Ledeſ.Salzedo,Lud. Lop.Aragon, Manuel proximè citati.* Et tandem *Sotus triplici loco relatus*, ait non eſſe confeſſionis ſigillum:quando committens ſub illo ſecreto non intendit omnia peccata fateri, ſed unum; intelligitur tamen(ut bene docet *Henriq. l.6.de pœnit.c.21.n. 3.in commento, lit. R.*) quando non dicit accuſans ſe tanquam judici. 7

II. Concluſio, conſcius impedimenti ex ſolo auditu, ſi audiverit à perſona fide digna, tenetur ea non denuncianti,manifeſtare. Quia notitia ex auditu habita à fide dignis eſt vera notitia, fidem faciens: poteſtque prælatus perſonam fide dignam à qua denunciator audivit, citare, ejuſque teſtimonium accipere.Sic *Nav.c.Inter.verba,in 2.edit. corollario 66.n. 290. & dupici ſeq. & ſum.c. 25.n. 46. Manuel.1.t.Sum.1.edit.c. 217.n.9. & de ordine judicario cap.4. concl.10.n.12* Secus autem eſt ſi perſona à qua audivit,non eſt fide digna,leviſque reputaretur ejus dicto denuncians: ut bene docent *Navar.d. corollario 66. a. 292. & d c.25.n. 46.Cordub.l.1.quæſtionarii,q.43.dub.2 § Sexto quando,f 348. col.2.& ſum q.64.ad fi.§.Et ſexto caſu,Navar.lib.2.de reſtit. in 2.edit.c.4 par.2.dub.10.n.108.Gutier. l. 1. q. canon.c.11. n 71.Manuel de ordine judiciario, c. 4.c concl.10.num. 2.* Similiter non tenetur denunciare qui audivit, nec meminit à quo audierit, vel audivit à perſona nihil certum ſcienti. Sic *Navar.illo corollario 66.n. 291.* Et addit ibi *n. 292.& Cordub. utroque loco citato*, eſſe conſulendum huic audienti à non fide dignis perſonis, ut faciat illa teſtificari:quod reprobat *Navar. eod n. 108.* Eo quod ſi perſonæ non ſint fide dignæ, manifeſto periculo injuſtæ infamiæ reus exponitur.Verum putarem ego id conſilium eſſe bonum,quando impedimentum non eſt infamatorium. Quia tunc nullum eſt periculum in ea manifeſtatione forteque proderit, ut impedimentum detegatur. 8

Ultima concl. ſi conſcius impedimenti occulti, novit contrahentes impetraſſe diſpenſationem occultam pro conſcientiæ foro, non tenetur denunciare Quia eo tendunt hæ denunciationes, ut peccatum matrimoniique nullitas vitentur, ſed illi validè, & abſque peccato poſſunt contrahere, & in foro conſcientiæ perinde eſt,ac ſi impediti minimè eſſent, quamvis ea diſpenſatio in foro externo allegata non prodeſſet: ergo non tenetur denunciare. Dixi, impedimenti occulti, quia ſi publicum eſſet,teneretur, juxta quæ dicam diſp. ſeq. n. 4.

Ad argum.propoſitum num. 1.conſtat ex dictis n.2. 9

Digitized by Google

DISPUTATIO XIV.

An ſi Ordinarius petat à volentibus contrahere, an aliquo impedimento ligati ſint, teneantur illi manifeſtare, quamvis occultum ſit.

SUMMARIUM.

Proponuntur argumenta ad probandum non teneri, num 1

Tenentur manifeſtare, vel deſiſtere à matrimonio: & idem de petenti ad ordines promoveri. 2.

An judex abſque probationibus poſſit interrogare, non ad puniendum, ſed ut alter impleat id ad quod tenetur, eod. n 2

Defenditur practica interrogandi obtinentes conſanguinitatis diſpenſationem, an ſe cognoverint & an ſe cognoſcentes illi teneantur reſpondere, 3.

Quid, ſi laborans impedimento occulto obtinuit diſpenſationem in foro conſcientiæ, an teneatur illud propalare Ordinario interroganti 4

Solvuntur argumenta, & enodantur cap. Qualiter, & quando, de accuſat. & cap Quis aliquando, de pœn. diſt 1. n. 5.

1 VIdetur hos contrahentes non teneri fateri impedimentum illud occultum. Quia judex inquirere nequit infamia non præcedenti, *c. Qualiter & quando, de accuſat.* Ergo cum juridicè non roget, minimè tenebuntur fateri. 2. Probatur ex doctrina D. Chryſoſtomi, & habetur *c. Quis aliquando, de pœnit. d.* 1. *paulo poſt princ.* ibi. *Non tibi dico, ut te prodas in publicum.* 3. Ex doctrina *Bart. l.* 2. *n.* 3. *C. ſi ſervus, aut libert. l.* 10. Ubi docet judicem infamem interrogatum an habeat aliquod impedimentum, non teneri vitium occultum fateri.

2 His non obſtantibus dicendum eſt teneri fateri, vel deſiſtere à matrimonio, quantumvis impedimentum occultum, & infamatorium ſit. Probatur ex doctrina *Abbatis, c. Continebatur, n.* 8. *de deſponſ. impub. & ibi Alexandri de Nevo n.* 21. *propoſit. n.* 6. Ubi docent quotieſcumque animæ periculum vertitur, poſſe exigi juramentum à reo, licet actor nil probaverit. Ut ſi Petrus petat ut Paulus juret aliquod debitum quo ſibi obligatum eſſe intendat, ergo cum hic verſatur periculum animæ, ne impediti contrahant, ordinarius abſque præcedenti informatione poteſt inquirere à contrahentibus de impedimento occulto. 2. Quia tenetur ordinandus interrogatus, pandere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem ordinis: ut ſi ſit irregularis, vel ætatis defectum patiatur, aut ab ordinibus deſiſtere tenetur: Ut conſtat ex *c. Niſi cum pridem, de renunciatione, verſ Pergravi,* ibi, *Licet irregularitatem hujuſmodi non potuerit ſubjicere.* ubi *gloſſ. verb. Non potuerit* id eſt, non debuerit de jure, tempore ſuæ examinationis. Et *c. Innotuit, de elect. verſ. Multa enim,* ibi, *Qui ſuum maluit confiteri reatum, quam læſa conſcientia thronum conſcendere paſtoralem,* ubi *gloſſ. verb. Reatum*, id eſt, defectum, vel impedimentum: & ex Concilio Carthaginenſ. 4. & habetur *c. Ex pœnitent.* 50. *d.* ibi, *Deponatur quia ſe ordinationis tempore non prodidit.* Et docent *Archid. ibi paulo poſt principium ſi per gloſſ. Concedit: Goffred. ſum.* 1. *de temp. ordinand. n.* 59. *Hoſt. c. pen. ad fin. de corpore vitiatis: Innoc. c. Inquiſitionis, n.* 4. *initio, de accuſ. Abb. c. Innotuit, n.* 6. *elect. & c. Sciſcitatus, num.* 14. *de reſcript.* ubi *Felin. n.* 8. *verſ. Limita ſexto. Decius n.* 43. *Turrecr. d. c. Ex pœnitentibus a.* 1. *n.* 1. *D. Ant.* 3. *p. t.* 14. *c.* 16. §. 13. *Angel. Ordo* 7. *n.* 1. *Sylveſt. Ordo* 2. *q* 2. *Tabien. Ordo* 6. *n* 1. *fine, & Electio* 1. *q.* 17. *n.* 18. *Mat, lib.* 4. *de irregularitate, c.* 10. *in princ. & n.* 4. *& l.* 5. *c* 33. *n.* 3. *initio. Henriq. lib* 10. *de ſacr. ordinis, c.* 18. *n.* 2 ergo ſimiliter volentes contrahere matrimonium, tenentur manifeſtare impedimentum occultum, quod impedit ne poſſint contrahere. Tandem probatur ex doctrina *Innocentii, c.* 1. *de poſt. prælat. n.* 5. quam amplectuntur ibi *Ant. n.* 50. *& Panor. n.* 34. ubi inquit, *Quando fit inquiſitio contra promotum, ut puniatur, tunc non licet abſque infamia procedere:* & in hoc caſu loquitur *c. Qualiter & quando, de accuſ Quando autem contra promovendum ne promoveatur indignus, non requiritur infamia, ſed debet ſuperior ex officio inquirere. c. Cum nobis de electione*, ergo cum in noſtro caſu Ordinarius non inquirat de impedimentis, ut puniat contrahentes, ſed ne indigni contrahant, juſtè abſque infamia, & alia informatione procedit, & conſequenter tenetur ipſi propalare impedimentum, & quantumvis occultum, aut à matrimonio deſiſtere, & ita tenet in propriis terminis *Henriq lib.* 10. *de ſacramento ordinis, cap.* 10. *num.* 2. *in comment. lit. D.*

Hinc infertur, immerito *Salzedo practic. c.* 126. §. *Unde merito*, damnare conſuetudinem in tribunalibus Eccleſiaſticis receptiſſimam, ut in matrimonialibus diſpenſationibus interrogentur contrahentes, an ſe carnaliter cognoverint, cum infamati de hoc minimè ſint, nec aliter conſtet: & addit in poſteriori editione, cum *Navar.* 4. *conſ.* 1. *edit. tit. de ſponſal. conj.* 2. *fine, in* 2. *vero tit. de conſang. conſ.* 10. *fine*, ubi & refert Thomam quemdam correctorem ſacræ pœnitentiariæ, contrahentes non teneri reſpondere. Ducuntur hi, quia non eſt neceſſaria ad diſpenſationis ſubſtantiam ea manifeſtatio. Sed (ut dixi) immerito damnatur hæc conſuetudo quia diſpenſatio ſubreptitia eſt tacita copula, juxta veriorem ſententiam: ergò dum interrogat judex de copula, ut diſpenſationis valorem norit, licet occulta ſit, juridicè rogat, tenenturque contrahentes fateri, vel non uti diſpenſatione: ſiquidem interrogatio eo tendit, ut illi puniantur, ſed ut impediantur uti diſpenſatione ſubreptitia & invalidè contrahere. Ita docent *Manuel de ordine judiciario, c.* 10. *concl.* 4. *n.* 4. *fine.* Eſſet tamen vera doctrina illa, ſi interrogatio copulæ minimè ad diſpenſationis valorem conduceret. 3

Dubitabis tamen quid dicendum ſit, ſi interrogatus ab impedimento occulto, diſpenſationem impetraſſet pro foro conſcientiæ? Dic. non teneri fateri impedimentum, quia judex dum nulla eſt probatio, ſolum habet jus interrogandi, quo peccatum vitet, in hoc autem caſu non peccant contrahentes: ergo dum impedimentum ita occultum eſt, ut plenè probari non poſſit, non tenentur illud fateri: nec probatur plenè unico teſte: is enim ſolum plenè probat, quando agitur de peccato vitando, ut dixi *l.* 2. diſp. 71. n. 1. & 7. quod hîc non contingit. Si tamen eſſet publica vox de illo impedimento, aut concurrerent alia requiſita, judex juridicè roget, juxta tradita per *D. Th.* 2. 2. *q.* 69. *a.* 2. *& DD. ibi*, idque conſtaret volenti contrahere, teneretur fateri veritatem. Quia cum illa diſpenſatio nullo modo proſit pro foro externo, judex etiam conſcius illius diſpenſationis, juridicè interrogaret: ergo cum juridicè roget, & non ex falſa præſumptione, tenebitur contrahens fateri, aliàs ſecluſa ignorantiâ daretur bellum utrinque juſtum. Pro hac parte in quantum aſſero eum qui obtinuit diſpenſationem, non teneri fateri impedimentum, ſunt. *Hoſt, c. penult. ad fin. de corp. vitia. D. Anton.* 3. *p. t.* 14. *c.* 16. §. 13. *Sylv. Ordo.* 2. *q.* 2 *Tabien. Ordo* 6. *n* 1. *fine*, ubi dum aſſerunt teneri ordinandum detegere impedimentum occultum, temperant, niſi cum eo diſpenſatum ſit: & quamvis non explicent an ea diſpenſatio ſit pro ſolo foro conſcientiæ, at id videntur ſentire: quando enim pro utroque foro eſſet diſpenſatio, res erat pluſquam manifeſta, & ita inepta videretur ea limitatio. 4

Ad 1. argum. ex propoſitis n. 1. conſtat ex dictis n. 2. ille enim textus loquitur, quando judex inquirit ad puniendum delictum: ſecus ubi ad vitandum tantum peccatum futurum. Ad 2. dico eodem modo, tantum enim *D. Chryſoſtomus.* Intendit non teneri peccatorem ſe prodere judici intendenti punitionem, ut veniam peccati obtineat: ſed ſoli ſacerdoti in foro ſacramentali: non tamen intendit negare teneri aperire impedimentum occultum, quando judex non vindictam, ſed vitare peccatum intendit. Ad 3. reſpondet *Abb. c. Sciſcitatus, n.* 14. *de reſc.* doctrinam Bartholi accipiendam eſſe quando impedimentum eſt tale, ut occultum non impediat exercitium, ut in infamia judicis occulta contingit: ſecus, quando impedit, ut contingit in irregularitate occulta, & impedimento occulto matrimonii. 5

DISPUTATIO XV.

Quale ſit officium Ordinarii, & quale parochi, circa matrimonium: & qualiter ſe debeant habere, quando norunt extra confeſſionem impedimentum, & etiam quando norunt in foro conſcientiæ diſpenſationem impetratam eſſe?

SUMMARIUM.

Quid debeat parochus facere, circa alienigenas volentes inire matrimonium, n. 1.

Quid, circa parochianos, nullo oppoſito impedimento, an indigeat licentia Ordinarii, 2.

Si opponatur impedimentum, an poſſit matrimonium interdicere, & de impedimento cognoſcere, n. 3. Et ibi, quid importet verbum, conſtiterit.

Qua prudentia utendum ſit, dum opponitur impedimentum, ad illud explorandum, vel cum petitur fœminam in loco tuto deponi, 4.

Quid, ſi contra priora ſponſalia velit quiſquam aliam ducere, an poſſit parochus aſſiſtere, 5

Quid, ſi quiſquam prius affirmet impedimentum: & poſtea neget, 6.

Quid, ſi is cui impedimentum ſponſalium cum alia opponitur, affirmet ſe ficte conſenſiſſe, & ſi ſint diſpares contrahentes, 7.

Quid, quando parocho conſtat de impedimentis extra confeſſionem, & contrahentes illud negant, vel impedimentum eſt occultum, & publicè petunt matrimonium, vel fatentur verbi gratia, votum, & negant, ſe illo obligari, quia ficte voverunt, vel ex alia cauſa: refertur quadam opinio, 8

Verè aſtinio non eſſe adhibendam fidem, & quid in juramento coacto n 9. Et ibi, dicere nemo præſumitur quæ non habet in corde, Et quando aliquis fatetur delictum cum circumſtantia excuſante, valet confeſſio quoad delictum, non vero quoad circumſtantiam.

Si votum, vel delictum ex ſola confeſſione conſtet, an credatur dicenti ſe ficte conſenſiſſe, vel fatenti ſimul circumſtantiam. 10.

An poſſit parochus publicè petenti matrimonium, ſi ipſe norit eſſe impedimentum occultum, miniſtrare: & quid, de ipſo ordinario, vel de parocho ab ordinario compulſo, 11

Quæ in animo alicujus latent, ſola ejus confeſſione probantur, num. 12. juncto, n 8.

Solvuntur argumenta, & explicatur c. Ex tenore, de tempor. ordinandi an ob impedimentum occultum debeat aliquis repelli ab ordinibus, n. 12. juncto n. 8

Quid ſi parochus, vel Ordinarius novit impedimentum, & pariter diſpenſationem impetratam eſſe in foro conſcientiæ: proponuntur rationes pro utraque parte, 13.

Si nullus denunciet impedimentum, poteſt Ordinarius, vel parochus diſſimulare, 14

Si aliquis denunciet impedimentum, non poteſt Ordinarius, vel parochus diſſimulare n 15

An contractum matrimonium diſpenſatione pro ſolo conſcientiæ foro obtenta, ſeparandum ſit detecto impedimento in foro externo, n. 15 juncto n. 17.

Quid ſi coram Ordinario vel notario fateatur aliquis impedimentum & ſimul diſpenſationem pro foro conſcientiæ obtentam, num. 16. Et ſolvuntur argumenta, n. 17.

An poſſit aliqui arceri à matr. contrahendo, eo quod doctrinam Chriſtianam ignorent, refertur opinio affirmans, n. 18. Contraria vera, n. 19. Et ibi, an liceat cenſuris compellere ad addiſcendum eam.

Quando nullum opponitur impedimentum an ſit contrahendum matrim. in facie Eccleſiæ, & quid per faciem Eccleſiæ intelligatur, 20.

Quid teneatur parochus interrogare & quæ verba proferre, 21.

An teneatur habere librum, & quid in eo ſcribere debeat, vel quando alius de licentia parochi aſſiſtit matrimonio, vel dum religioſi in novo orbe, vel alibi funguntur officio parochi: & an ſit neceſſaria notarii ſubſcriptio, 21.

1 SIt I. Concluſio quando uterque contrahens, vel alter eſt peregrinus, vel alienigena, tunc nequit parochus eos matrimonio conjungere donec rem ad Ordinarium detulerit, abſque licentiam obtinuerit: ut definit *Trid. ſeſſ.24.de matr. c.7* & dicemus hoc 3.l.diſp.25.n.8. Ordinarii autem erit diligenti cura informationem accipere, an hi ſoluti ſint, aut impedimentum aliquod habeant.

2 II Concluſio, ſi neuter ſit peregrinus, aut alienigena, parochus debet præmittere denunciationes, & nullo oppoſito impedimento, poteſt, nulla Ordinarii licentia requiſita, matrimonio aſſiſtere. Probatur à contrario ſenſu, ex *c.fin.de clandeſt.deſponſ.in pr.* Ubi textus inſtruens parochum, ait, *Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur:* Ergo cum non opponitur impedimentum, non eſt cur interdicatur, ſed poteſt parochus illud celebrare. 2. Probatur clariùs ex *Trid.ſeſſ.24 de matr. c.* 1. Ubi inſtruens parochum de ejus officio, inquit. *Quibus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur:* Ergo nullo oppoſito impedimento, poteſt ſtatim parochus celebrare. Et confir. quia *Trid.ead ſeſſ.24.c.* 7. Quando contrahentes ſunt peregrini, ſpecialiter decrevit eſſe obtinendam licentiam ab ordinario, ergo non eſt idem dicendum in aliis caſibus, quando nullum apparet impedimentum. Tandem, quia officium parochi eſt miniſtrare ſacramenta ſuis ovibus, ergo dum nullum adeſt obſtaculum, poteſt abſque alia licentia miniſtrare. Sic docent *Gutier. 2.l.pract.q.8.n.9.verſ. Ego autem, Henriq.l.11.de matr.c.7.n.1.Manuel 1.t.ſum. 2. edit. c.217. n.* 11 Quare audiendus non eſt *Palacios 4. d. 27. diſp. 3. f. 602.ante verſ Sed quid ſi vere*, dicens hodie per *c.1.Trid.ſeſſ. 24. de matr.* non licere mulieri nubere abſque licentia ordinarii: ſed id caput potiùs oppoſitum probat, ut vidimus. 3

III. Concluſio; ſi impedimentum opponatur, poteſt parochus interdicere matrimonium, non autem de impedimento cognoſcere, ſed res deferenda eſt ad ordinarium, ut de illo cognoſcat. Probatur ex *c.fin.in fine princ.de clandeſt.deſponſ.*ibi, *Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſſè, donec quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documentis:* ubi verbum *Conſtiterit*, importat judicialem poteſtatem, *c.Exhibita, de judiciis:* hanc enim habet vim, ut conſtet per inſtrumenta, vel teſtes, vel aliam claram probationem: ut cum aliis tradit *Maſc.de prob.concl.*75*.n.20.& 21.* ergo cum parochus careat judiciali poteſtate, non ſpectat ad ipſum de impedimento cognoſcere. Item, quia cognitio impedimentorum matrimonii pertinet ad Epiſcopum, *c.1. de conſang.* ibi, *Non ſunt cauſæ matrimoniales tractandæ per quoſlibet, ſed per judices qui poteſtatem habeant.* Item quoad parochum pertineat, impedire: probatur quia *fin.de clandeſt.deſponſ.* agens cum parocho, ac de ejus officio, ait, *contractus interdicatur:* Ergo ſupponit parochi eſſe interdicere: & clarius *ibid.§.fin.*ibi, *Sane ſi parochialis ſacerdos prohibere contempſerit:* Ergo ſupponit parochi eſſe prohibere. Hanc tenent *Hoſt.d.c.fin.ſuper verb. Interdicatur. & ſuper verb.Manifeſtis: & ibi Joan. Andr.n.9.Card. n.2. Anch n.10. Præpoſ.n.7.Alex. de Nevo in prin. n.* 1617. cum Calder. per eum citato: *Greg.Lop.l Deben vedar, t. 3.p.4.Gutier.2.pract. q.8.n.9.verſ.Ego autem, Segura directorio judicum, 2.p. c.16. n.24.*Et ex Theologis, *D. Antonin. 3. p.t.1.c.16.in fin.princ. Manuel 1.t.ſum.2.edit.c.* 217. *n* 10. Quamvis aliqui, quos refert, & videtur ſequi *Innoc.d.c.fi.fine*, (refert cum horum ſententiam in ultimo loco, nec improbat) aſſerant, ad ordinarios pertinere interdicere; eo quod actus juriſdictionis ſit: ſed reſpondet bene *Cardin.ibi, n.* 2. parochum interdicere extra judicialiter, quod non eſt actus juriſdictionis.

Qua prudentia autem uſurus ſit ordinarius, dum impedimentum opponitur, vel petitur fœminam deponi in loco tuto, ad explorandam ejus voluntatem: conſulendus eſt *Segura 2.p.direct.judicum, c.16.à n.23, uſque in finem.* 4

Ex his infertur, non audiendum eſſe *Seguram 2.p.directorii, c.15.r.* 12. Ubi ait licere parocho aſſiſtere matrimonio frangentis aliorum ſponſalium fidem, quia poteſt relinquere conſcientiæ illius, & præſumere ex aliqua cauſa illum excuſari. Sed audiendus non eſt, quia ſponſalia illa impediunt aliud matrimonium iniri, & ita ubi de hoc impedimento conſtiterit, non incumbit parocho illius cognitio, ſed tenetur deferre ad Ordinarium, (ut diximus n. 3.) nec ipſe etiam ordinarius poterit dare licentiam aſſiſtendi illi matrimonio: quia tenetur cogere ſervare priora ſponſalia, (ut diximus lib.1.diſp.29.n 4.) nec poteſt præſumere ſponſum licitè reſilire, & ejus conſcientiæ relinquere: quia judex in foro externo, ac ſubinde tenetur judicare ſecundum allegata & probata: & cum conſtet de obligatione, debet ipſi conſtare juridicè de liberatione ab illa, quam dum ſponſus non probaverit, præſumptio eſt contra ipſum, in favorem prioris ſponſæ. 5

1. Infertur, ſimiliter non audiendum eſſe *Philiarc. de offi.ſacer.t.1.p. 2,l.4.c.22.§.Confeſſores etiam*, ubi ait parochum 6

chum conjungere debere illos qui affirmarunt impedimentum, & poſtea negarunt, ſi aliter probari non poſſit: quia Eccleſia non judicat de occultis :& refert hunc caſum accidiſſe, cum quidam ducere concubinam vellet, quam vivente uxore cognoverat, faſſus eſt parocho interroganti, promiſſionem matrimonii una cum adultero interveniſſe, parochóque teſtanti eſſe impedimentum dirimens revocavit confeſſionem, negans fidem matrimonii datam : & ait ſacram pœnitentiariam conſultam, reſpondiſſe conjungendum eſſe matrimonio cum concubina: Sed hoc nullo pacto credo, & forte aliquæ aliæ circumſtantiæ occurrerunt, ob quas ſacra pœnitentiaria cenſuit ſtandum eſſe poſteriori confeſſioni. Prob. 1 quia ubi hic faſſus eſt impedimentum, jam parochus non poteſt illum conjungere, ſed tenetur rem deferre ad Ordinarium, (ut dixi n.3.) Præterea, quia nimis indignum eſt, ut quod ſuà voce quiſque dilucide proteſtatus eſt, id in eundem caſum infirmare poſſit, proprióque teſtimonio reſiſtere: ut habetur *c. Per tuas de probat. & l. Generaliter*, 13. *C. de non numer. pecun.* quod maximè in hoc caſu habet locum. ſunt enim ultra ſpontaneam confeſſionem, vehementiſſimæ conjecturæ veritatis illius, nempe ſtatim mortua uxore tractare de matrimonio contrahendo cum ea concubina; affectio nimia erga illam, & frequentiſſimum eſſe, concubinarios turpi amore captos, mutuam ſibi de matrimonio contrahendo fidem dare: quò mutua amoris ſigna præbeant, experientia ipſa teſte. Deinde, quia facile de concubinariis præſumi poteſt, in ſecunda confeſſione mentitos eſſe: ne ſeparentur, à matrimonióque arceantur. Tandem quia probat confeſſio etiam extrajudicialis contra confitentem, donec de ejus errore conſtet, & dicitur melior cæteris probationibus, ut per *d. l. Generaliter*, docet *Menoch. de præſump.* 130. *n.* 50.

7 Poſſet Ordinatius tamen credere oppoſito priorum ſponſalium cum alia impedimento, fatenti illa, dicentique ſe fictè promiſiſſe, ſi notabilis ſit diſparitas inter promittentem, & recipientem promiſſionem. Quamvis enim regulariter (ut ſtatim n. 8. probabo) fides adhibenda non ſit dicenti aliud mente retinuiſſe, quam ore protulerit, credo tamen, niſi vehementia indicia ſint pro altera parte, eſſe ſufficiens ficti conſenſus ſignum ut Ordinarius non cogat ad priora ſponſalia, illam notabilem diſparitatem. Prob. ex dictis lib.2 diſp 45 n.8. Ubi diximus, ſi vir longè diſpar aſſerat ſe fictè conſenſiſſe in matrim. aliaſque nuptias contrahat, eſſe ſufficiens indicium ut poſſit fœmina credere prius matrim. non valuiſſe, aliudque inire: cum ergo minus requiratur ad ſponſalia diſſolvenda, erit ſufficiens indicium ficti conſenſus, diſparitas magna cum aliis ſponſalibus contractis. Præterea, quia *Covar. 4. decret. 2.p. c.2.n 4. & Palacios 4.d.28.diſp.unic.fol.628.col.2.fin.* Aiunt conjecturas probabiles ficti conſenſus tribuere, generis, divitiarum, ſtatus conditionem valde diſparem. Item, quia quamvis jura clament in dubio judicandum eſſe pro matrimonii valore, *c fin. de ſent. & re judic.* At fallit, ubi magna diſparitas eſt contrahentium, tunc enim non oritur initi matrim. præſumptio, ut teſtatur *Curtius, Cepola, Ant. Grav.* quos refert, & ſequitur *Maſcard. de prob. concl.* 1027. *n.* 7. Item quia lib 1. diſp 10. n. 5. & 19. diximus virum longe diſparem deflorantem virginem diſparitatis conſciam, ficta matrimonii promiſſione, eximi à matrimonii ineundi, & reſtitutionis obligatione, ea quòd ſufficiens indicium fuerit deceptionis ex diſparitas. Tandem, quia *Cepola*, quem refert, & ſequitur *Menoch. præſump. l. 3. præſumpt. 4. n. 16.* Ait conjecturam eſſe metu contracti matrimonii, notabilem diſparitatem, ut ſi vir ſit admodum nobilis & dives, mulier autem vilis & pauper: idem *Petr. de Barbobus inter conſ. matrim. Zileti, conſ. 24. n. 10.* Et addit orta quæſtione contracti matrimonii, hanc diſparitatem, præſumptionem non contracti inducere. Et expreſsè *Sotus 4.d.29.q.2.art.3.verſ. Cenſent. & Barth. Led. ſm. dub. 25. de matr. concl. 7. fin.* aſſerunt, quando vir illuſtris fœminæ pauperi matrim. ſpondet, facta corporis copia, non præſumi ſponſalia, ſed virum voluiſſe Veneri ſatisfacere.

3. Infertur quid dicendum ſit, quando parocho conſtat impedimentum extra confeſſionem, & volens contrahere illud negat, vel ſi fateatur, verbi gratia, votum, aſſerit ſe eo non teneri quia fictè vovit, vel ex alia cauſa: vel ſic omnino fateatur impedimentum, illud eſt occultum, petit autem matrim. publicè. *Veruc. append. ad ſpec. ſuper a. 15. 1 p. f. 100. & ſeq.* quem ſequitur *Vega l. 3. ſum. caſu* 364. ſic diſtinguit, ſi Sacerdos non ſit proprius parochus, ſed licentiam ejus habeat aſſiſtendi matrim. tenetur eos repellere contrahentes: ſi autem ſit proprius parochus, & petens neget impedimentum, verbi gratia votum, tenetur aſſiſtere matrimonio, quia votum ejus cum occultum ſit, probari non poteſt: & eſto parochus certus eſſet de voto emiſſo, tenetur fidem adhibere dicenti ſe voto minimè teneri: Potuit enim eſſe, ut fictè voverit. Si verò impedimentum non neget, petat occultè matrimonium, aut coram duobus ſolis teſtibus, repellendus eſt: ſecus, ſi petat publicè, cum impedimentum ſit occultum. Idem in alio ſimili, docet *Bart. à Ledeſ. dub. 21. de matr. §. Sed dubium ſe offert. f.* 1338. Ubi ait, opponenti aliquò coram parochò, fœminam habuiſſe rem cum conſanguineo volentis ducere, debere parochum fœminæ ſuadere ut veritatem detegat negantique credere: ſi verò fateatur impedimentum, debere ſuadere ut deſiſtat: quod ſi nolit, publicéque matrim. petat, non poſſe illud negare. Et prob. credendum eſſe fatenti votum, dicentique ſe fictè voviſſe, vel eò non teneri: quia hic actus pendet ab animo, ea verò quæ ab animo pendent, & in animò conſiſtunt, ut ſcientia, & ignorantia, probantur partis juramentò: ut bene tradunt *Cova. 2. var. c. 10. n. 1.* & multi alii quos referunt, & ſequuntur *Maſc. de prob. concl. 45. n. 48. & concl. 94. n. 5. Gratian. reg. 270. n. 1. per c. Significaſti, el 1. de homicidio.* per quod *Fel. c. Si vero, de jurejur. n. 8. verſ. Declara. Gutier. de juram. 1. p. c. 57. n. 20. Seraphinus. de privil. juram. privil. 110. n. 16.* Affirmant, ſtari confeſſioni dicentis ſe non habuiſſe animum ſe obligandi, juramento coacto. Prob. quia hic ſolum agitur dè bono conſcientiæ petentis matrimonium, qui peccabit contrahendo, quando eſt impedimentum voti ſimplicis, vel aliud non dirimens, valebit enim matrimonium: ergo relinquendum eſt conſcientiæ ipſius, negantis votum, vel dicentis ſe eo non teneri. 3. Prob. altera pars, nempe non poſſe negare parochum petenti publicè matrimonium, ob impedimentum certum, occultum tamen. Quia peccatori occulto peteti publicè Euchariſtiam, quamvis recipiendo delinquat lethaliter, nequit parochus negare: teſte *D. Th. 3. p. q. 80. a. 3.* quem omnes ſequuntur: eámque reddit rationem, quia petit jus ſuum, quo privari nequit niſi ob cauſam manifeſtam; tenetúrque parochus illæſam illius famam conſervare: ergo eadem ratione licet petens matrimonium cum voto, vel alio impedimento occulto, peccet, cum jus ſuum petat, nec infamari debeat, tenetur parochus ei miniſtrare. Et confirm. quia affecto aliquo lethali occulto petenti publicè matrimonium, non poteſt parochus negare, licet ille lethaliter delinquat ſic recipiendo ſacramentum: ergo ſimiliter dicendum eſt de habenti occultum impedimentum impediens, ut votum cum tantum agatur de vitando peccato lethali, quod admittet ſic contrahendo. 4. quia laborans impedimento occulto; ut irregularitate, ſi publicè ordines petat à proprio Epiſcopo, caſu quo tenetur eos conferre, non poteſt expelli, ut conſtat ex *c. Ex tenore, de temp. ordin. fin.* ibi *Verum tamen quia peccatum occultum eſt, ſi promoveri voluerit, cum non debes aliqua ratione prohibere.* Et docet *ibi gl. fin. D. Ant. 3. p. t. 14. c. 16 §. 11. Syl. Ordo 3. q. 9.* Ergo ſimiliter nequit proprius parochus negare matrimonium publicè petenti, ob impedimentum occultum: & eo fortius, quod illa irregularitas impedit poſt ſuſceptum ordinem illius exercitium: impedimentum verò impediens matrimonium: non impedit illius jam contracti uſum, niſi ſit votum caſtitatis, quod ſolum impediet uſum quoad debiti petitionem.

His tamen minimè obſtantibus, dicendum primo eſt, 9
non

Digitized by Google

non eſſe audiendos hos DD.dum dicunt credendum eſſe fatenti votum,diceentique ſe eo non teneri, quia ficte vovit:quamvis enim confeſſarius in foro conſcientiæ fidem adhibere debeat,ſecus tamen eſt in foro externo,ad quem matrim.pertinet: ut bene docent *Heſtienſ. c. Veniens qui clerici,vel vov.ſuper verb.Suis,& ibi Joan. Andr.n.2. Anch. n.1.fine,*& etiam in juramento metu coacto non credi niſi in foro pœnitentiæ,dicenti ſe caruiſſe animo ſe obligandi tradunt *Ant.c.Siverè,de jurejur.n. 5. & ibi Abb.n.10.Im.fi. Alex.de Nevo.n.38.Sylv.Juramentum 4.q.7.dict.* 1. Et probatur ex *c.Per tuas,de probat.*ibi,*Cum nimis indignum ſit,ut quod ſua quiſq; voce dilucidè proteſtatus eſt,in eun lem caſu proprio valeat teſtimonio infirmare:*ergo fatens votum ſibi objectum, non poterit ſolo ſuo teſtimonio infirmare 2. quia dicere nemo præſumitur,quæ in corde non habet,*l. Labeo,7.verſ.idem Tubero ff.de ſupel.legat.*ibi,*Non arbitror quenquam dicere quod non ſentit.*& tenet multis citatis *Tiraq.l.Si unquam,verb.Libertis,n.17.& ſeqq.C.de revoc.donat. Menoch.de præſumpt.l.6.præſump.35.n.2.& ſeq.*& *l.1.q.22. n.1.& l.3.præſump.1.n.36.& 37.*Ubi addit eſſe violentam præſumptionem,quam facit lex præſumens id non eſſe in corde,quod loquitur lingua: cum ergo ſit violenta juris præſumptio contra proferentem ore votum, quod corde, & ex animo,non autem ficte protulerit, non elidetur hæc præſumptio ſola volentis contrahere confeſſione:cum in foro judiciali credatur homini contra ſe, non autem pro ſe,teſte *D.Tho.quodl.b 1.a.12.*& conſtatex *l. Omnibus 9. c. de teſtib.*ibi*Omnibus in re propria dicendi teſtimonii facultatem jura ſubmoverunt.*Et confirm. quia aliàs præſumeretur delictum mendacii, cujus præſumptio omnino fugienda eſt *c.2.de reg.jur.in 6.&c.Abſit 11.q.3.* Quia præſumitur animus ſe obligandi in voto (ut latè probavi l.1. diſp 9. n. 13.) ergo neganti hunc animum, incumbit probandi onus.Tandem quia quando aliquis fatetur delictum,cum circunſtantia excuſante, valet ejus confeſſio quoad delictum,non tamen quoad circunſtantiam ſi jus contra eam præſumat:ut valet confeſſio dicentis ſe hominem necaſſe in propriam defenſam, quoad eam ſolam partem, quod necarit: jus enim contra homicidam præſumit, injuſtè feciſſe:ut docent optimè *Bart. l. Aurelius §. Idem quæſit. n. 2.ff.de liber.leg Decius c.Cum venerabilis,n.82.de except.*& plurimis aliis relatis,*Julius Clarus l.5.recep.in pract.crimin. §.fi.q. 55.verſ. Poſſet quoque.* Ergo dum quis fatetur ſe emiſiſſe votum abſque animo tamen ſe obligandi credendum eſt ei quoad votum, non tamen quoad animi defectum: cum præſumptio juris ſit contra eum,nimirum animum,& cordis intentionem verbis conſonare.

10 Poſſet tamen hoc ita temperari, nempè ſi nullo alio pacto conſtat de voto emiſſo,niſi ex confeſſione volentis contrahere,tunc ſi votum fateatur,& ſimul defectum animi ſe obligandi,eſt ei fides adhibenda:quia eſt veriſimile in utroque veritatem fateri:ſi mentiri enim vellet, facilius utrumque negaret, cum probationes contra ipſum deficerent,nullúſque impedimentum oppoſuiſſet:ut in ſimili dicunt *Abb.c.Auditis.n. 31. de præſcript. Ripa c. Cum Eccleſia Sutrina de cauſ.poſſ.n.30.*& *31.Maſcard.de probat. concl.1201.n.55.* & *56.* de eo qui confitetur homicidium in ſui defenſam,quod nulla alia ratione,quàm ex ejus confeſſione conſtat:quod bene intelligit *Ripa eo n.31. fine,*niſi confeſſio facta ſit metu probationum, ut in ſimili docet *gl.c.1.verſ.Si confeſſus,16 q.8.*

11 2. Dicendum eſt contra prædictos DD. dum parocho conſtat de impedimento occulto, ut voto, non poſſe publicè petenti matrim.miniſtrare. Quia ubi opponitur impedimentum,non eſt parochi,de illius veritate diſcutere, ſed tenetur rem ad ordinarium deferre(ut dixi n.3.)& eſto nullus opponat tenetur ipſe impedimentum opponere coram ordinario,ſicut quilibet alius teneretur,imò à fortiori,cum ipſi incumbat ex officio impedimenta inveſtigare & ſaluti ſpirituali ovium ſuarum conſulere,ejuſque teſtimonio ſufficienter,& plenè probetur impedimentum, ne matrim. contrahatur: ut probavi lib.1.diſp.71.n.1.Et ita bene *Henriq.l.1.de Sacram. c. ult.n.6.* Ait parochum qui extra confeſſionem novit impedimentum occultum matrimonii præſertim dirimens teneri impedire, quod idem docet *Majolus l.3.de irreg.c.25.n.13.§ Affinitas.fi.* Et idem à fortiori dicent DD.quos referam diſp.ſeq.n.8. 9. 11. & 12.dicentes etiamſi parochus intra confeſſionem nôrit impedimentum,debere negare matrimonium, ſi abſque ſigilli periculo poſſit. Fateor tamen, ſi ordinarius ipſe noſſet impedimentum,& nulla via probare poſſet, teneri eum petenti publicè matrimonium, non denegare. Quia cum ipſe ſit judex:minimè poteſt eſſe teſtis, & cum nullo pacto poſſit probare cauſam denegandi matrimonium, tenetur ſecundum allegata & probata, non denegare; ut diximus n.8.fine,de Epiſcopo à quo irregularis occultus petit publicè ordines.Hinc fit,ſi parochus re delata ad ordinarium, compellatur aſſiſtere matrimonio: quia alter purgat ſe ab impedimento, quod certò parochus novit, non peccare aſſiſtendo:quia munus ſuum obit,nec cooperatur peccato contrahentis.Sic *Henriq.lib.1.de ſacramentis c.ult.n.6.*

Ad argumenta contrariæ ſententiæ, propoſita n. 8. reſpondetur.Ad 1. dic. quæ pendent ex animo probari ſola partis confeſſione, quando non eſt aliqua juris præſumptio contra ipſum confitentem,ut bene docent *Bart.l.Inter omnes,§ Rectè,n.3.fi.ff.de fortis,Ripa c. Cum Eccl. n. 37. de cauſ.poſſ.*& *propri.Felin c.Significaſti,el.1.n 3.de homicid Juſ*& *Hippolytus,*quos refert & ſequitur *Gratia. reg. 270. n.6.Maſcard.de prob concl.94. n. 20.* At in noſtro caſu eſt juris præſumptio animi obligandi per votum.2.etiam intelligitur,quando animus non poteſt aliter conſtare,quando enim poteſt per verba, vel facta animus probari non ſtatur propriæ confeſſioni,ut bene tradunt *Felin. ibi n. 6. Maſcard.ibi.n. 32.* In hoc autem caſu poſſunt teſtes de animo deponere per verba. Nec obſtat doctrina ibi allata de juramento coacto:quia oppoſita eſt verior, ut dixi n.9. Et eſto vera eſſet,adeſt in juramento coacto magna conjectura defectus conſenſus,adeo ut in dubio aſſerant multi præſumi. defectum animi ſe obligandi: ut retuli l. 1. diſp.9.n.13.Ad 2.negatur antecedens,agitur enim de ſervando jure canonico,& impedimentis matrimonii ab ipſo inductis,& de bono communi,ad quod ſpectat ne impediti contrahant.Ad 3. negatur conſequentia, & ſimiliter ad confirmationem; eſt enim longè diſpar ratio de aliis peccatis occultis,quæ non impediunt ordinum receptionem& matrimonium:quia Eccleſia non habet jus in foro externo,ad impediendum ob illa matrimonium,vel ordines,vel Euchariſtiæ receptionem, cum non judicet de occultis;ſed ſolius correctionis fraternæ lege tenetur occultè petenti denegare:quando autem ſunt impedimenta jure ipſo impedientia ordines, vel matrimonium, habet jus in utroque foro impediendi,ſi unius teſtimonio probari poſſint:ut contingit hîc;poteſt enim parochi teſtimonio probari impedimentum, nec petit illo laborans jus ſuum,jure enim impeditur contrahere, nec parochus negando publicè, infamat:quia tenetur ſecretò monere, & ſi nolit monitus deſiſtere, ſibi imputet: ſicut enim poteſt, & tenetur ipſum denunciare ordinario,ita poteſt,& tenetur negare,donec ordinarium adeat, tacita denegationis cauſa.Item eſt alia aperta differentia,quia in hoc caſu poteſt impedimentum probari unico teſte, non autem alia peccata occulta ad repellendum ab Euchariſtia.Ad 4,dic. concludere ordinarium qui judex eſt, non poſſe publicè denegare matrimonium, ob impedimentum ſibi ſoli notum: quia cum judex, ſit, nequit eſſe teſtis, unde impedimentum eſt omnino improbabile:ſecus autem de parocho,qui cum non ſit judex, poteſt teſtificari de impedimento: ut explicuimus n. præcedenti. 12

Rogabis tamen, quid dicendum ſit, quando parochus vel ordinarius novit impedimentum, & impeditos obtinuiſſe diſpenſationem pro ſolo conſcientiæ foro? Videtur enim non poſſe eum hos conjungere matrimonio, etiam nullo opponente impedimentum, quia Eccleſia ex 13

Digitized by Google

officio tenetur inveſtigare impedimenta, *c. fin. de clandeſt. deſponſ. in fin. principii*, ibi. *Et ibi presbyteri inveſtigent utrū aliquod impedimentum obſiſtat*. Et notant *ibi Hoſtienſ. ſuper. verb. Inveſtigent Joan. Andr. n. 9 Ant. n. 8. Cardin. n 1. Anch n. 10. Alex. de Nevo in pr. n. 9. & 10. Greg. Lop. l. 11. ve b. Trabajar, t 3. p. 4.* Ergo cum illi in foro externo impediti ſint, in quo ordinarius eſt judex, & debet dare contrahendi matrimon. licentiam, & parochus ſit ordinarii miniſter & noverit illud impedimentum, tenebitur parochus denunciare, & ordinarius ex officio inquirere, ut illud probari poſſit, & eo probato matri. impediat. Ex altera parte, videtur poſſe parochum, & ordinarium diſſimulare, & eos conjungere matrimonio. 1. quia ſi matrimonium eſſet contractum virtute illius diſpenſationis, non poſſet ordinarius ſic diſpenſatos ſeparare, cùm coram Deo veri conjuges ſint, nec Pontifex efficere poſſit, ut matrimonium ſit in pendenti, & ſemel validum, deinceps non valeat: ergò cum ſimiliter coram Deo hi non ſint impediti, quia habent diſpenſationem, de qua conſtat ordinario, vel parocho, poterunt eos matrim. copulare. 2. Quia antiquiſſimus curiæ ſtylus habet, ut literæ diſpenſationis in foro conſcientiæ obtentæ contineant clauſulam, ut diſpenſatio clàm abſque teſtibus fiat, eàque facta literæ dilanientur, teſte *Lud. Gomez reg. de non judicando juxta formam ſupplicationis q. 14. d. Breviter*. Quod ob id ſolum fieri videtur, ne diſpenſatio probari poſſit, & operetur effectum pro foro externo, ergo quando re vera conſtat judici fori externi, tenetur diſpenſationem pro eo foro ratam habere, & eos conjungere. 3. Quia quando conſtat rei veritas, nec proceditur ex falſa præſumptione, idem in utroque foro cenſendum eſt [ut dixi lib. 1. diſp. 5. c. 20.] ergo cum hic conſtet veritas diſpenſationis, nec procedatur ex falſa præſumptione, ſicut in foro interno judicatur valida, ita in externo, vel in neutro valere debet. 4. Quia aliqui cenſent abſolutionem ab excommunicatione conceſſam per bullam pro foro conſcientiæ, prodeſſe etiam pro foro externo: & ita *Henriq. l. 7. de indulg. c. 13. n. 2. in commento, lit. V. & lib. 8. de Euchar. c. 6. n. 4 in commento lit. S. & lib. 14. de irregular. c. ult. n. 1.* ait judicem benignum poſſe abſolutum pro foro conſcientiæ per bullam, liberare in foro externo, repulſo accuſatore: ergo ſimiliter poterit conceſſam diſpenſationem pro foro interno, habere ratam externo. 5. Quia *Bart. conſ. 167. incipienti, Quod miniſter fratrum. l. 1. Decius conſ. 137. n. 3. vol. 1. Anch. c. de maledicis, fine Felin. c. His, de accuſat. n. 7. verſ Fallit tertio* (ut refert eos *Simancas de Catholicis inſtit. tit. 8. n. 17.*) cenſent blaſphemum abſolutum in foro conſcientiæ; puniendum non eſſe in foro externo, eo quod pacem cum Deo inierit qui eſt principaliter offenſus. ergo ſimiliter quia diſpenſationem obtinuit in foro conſcientiæ, cùm coram Deo cujus offenſæ vitatio principaliter intenditur, dum Eccleſia negat matrimonium habentibus impedimentum, impeditus non ſit non erit moleſtandus in foro externo. nec arcendus à matrim, contrahendo. Et ita invenio tenentem *Henriq. l. 14. de irregular. c. ult. n. 1. in comment. lit.* E, ubi eum cum quo eſt diſpenſatum per breve ſacræ pœnitentiariæ in foro conſcientiæ in occulto matrimoni impedimento, non eſſe in foro externo moleſtandum.

14 IV. Tamen concluſio ſit, ſi nullus denunciet impedimentum coram parocho, vel ordinario, quamvis ipſis conſtet de impedimento, ſi conſtet etiam de diſpenſatione pro foro conſcientiæ, poſſunt diſſimulare; & ſic impeditos matrimonio conjungere: & in hoc caſu eſt vera ſententia *Henriquez n. præced. fine alleg.* Quia quamvis ex officio teneantur inveſtigare impedimenta, id evenit, ne impediti contrahendo delinquant: ergo ad id non tenentur quando ipſis conſtat eos abſque culpa contrahere, propter diſpenſationem in foro conſcientiæ obtentam. Item quia cum nullus ſit denunciator, qui judicem compellat & à quo ortum habeat judicium externum, nec judex compellatur ex officio, quia novit contrahentes eſſe culpæ immunes, non eſt cur teneatur eos repellere.

V. Concluſio, ſi aliquis denunciet impedimentum illud parocho vel ordinario, neuter poteſt diſſimulare, ſed tenetur non admittere diſpenſationem, nec illos conjungere, donec diſpenſationem pro foro externo afferant. Prob. quia ex quo impedimentum denunciatum eſt parocho, non poteſt amplius procedere, ſed tenetur rem deferre ad Ordinarium nam ut ejus miniſter in foro externo inveſtigat impedimenta, ut diximus n. 3. ubi autem juridicè denunciatum eſt impedimentum, jam non poteſt ordinarius non miniſtrare juſtitiam, & circa illius impedimenti cognitionem procedere, cum ejus officium excitatum ſit: ergo cum ſit judex in foro externo, & in eo jam procedat, debet judicare juxta externi fori leges, illa autem diſpenſatio (ut in literis ejus conceſſionis dicitur) nullo modo prodeſt, nec conceditur pro foro externo, & ſubinde nullo modo in eo foro admittenda eſt: limitata enim cauſa limitatum producit effectum, *l. In agris, ff. de acquirendo rerum dominio*, & actus non operantur ultra agentium intentionem *l. Non omnis. ff. ſi cert. petat.* Quare cum limitata ſit diſpenſatio pro foro conſcientiæ, nec diſpenſans intenderit: pro externo prodeſſe, nec proderit, nec quid operabitur in externo foro. Hanc ſententiam tenet *Nav. lib. 5. conſ. in 1. edit. tit. de privil. conſ. 5. in 2.* verò *l. 2. t. de judiciis, conſ. 4.* Ubi latè probat, quando virtute diſpenſationis obtentæ pro ſolo conſcientiæ foro, detegitur impedimentum in foro externo, debere judicem declarare in eo foro matrim. eſſe nullum: quod amplius declarabo n. 17. in ſolut. ad 1. Pro eadem ſententia ſunt *Manuel in bulla cruc. d. 13. n. 6. verſ. Sigueſe lo tercero, & Vega l. 9 ſum. 143. ad fin.* Ubi docent impetrandam eſſe ratificationem diſpenſationis in foro externo, quando contracto matrimonio virtute diſpenſationis in foro conſcientiæ, puplicatur impedimentum.

VI. Concluſio, ſi notario ex judicis commiſſione, vel ipſo judice confeſſionem contrahentium excipiente ex officio, nullo, ſcilicet, opponente impedimentum, contrahens affirmet ſe aliquo impedimento impedienti, vel dirimenti laborare, obtinuiſſeque diſpenſationem occultam in foro conſcientiæ, poterit notarius, vel judex id non ſcribere, ſed admonere illum, ut taceat, & ſe corrigat id negando, ut poteſt utendo æquivocatione, verbi gratia, poteſt negare ſe non voviſſe, intelligendo ita ut modo impediat matrimonium, cum jam diſpenſationem obtinuerit impedimenti, juxta tradita l. 1. diſp. 10 n 28. Nihil ei nocebit ſua confeſſio in foro externo: & ſi eſſet ſcripta, poſſet delere antequam confitens ſubſcribat. Quia nondum ante ſubſcriptionem perfecta eſt confeſſio judicialis & poſſet ipſe ſua ſponte ſe corrigere: facta verò confitentis ſubſcriptione, non credo poſſe. Quia jam eſt perfecta confeſſio judicialis, & cœptum eſt judicium, impedimentumque deductum ad forum contentioſum. Quod ſi dicas, non inchoatum eſſe judicium: hoc enim conſtat ex judice actore, & reo, *c. Forus de verb. ſignif.* hic autem nullus eſt actor, cum nemo denunciarit impedimentum. Dic officium judicis inquirentis ſuccedere loco partis, ſive delatoris, quamvis non loco partis principaliter offenſæ: ut tradit *Jacob. Butricanus*, quem refert & ſequitur *Bart. l. Inter omnes, §. Rectè, n. 1. ff. de furtis. per l. properandum, §. Et ſi quidem C. de judic. & l. ſi ob cauſam, C. de evictio.* 15

Ad argumenta propoſita nu. 13. ad probandum teneri judicem admittere diſpenſationem pro foro interno conceſſam: (nam ad illud, quod proponitur ad probandum teneri nullo opponente repellere, conſtat ex dictis n. 12.) reſpondetur: ad prim. negando non poſſe eos ſeparari, immò debet judex declarare eſſe nullum matrim. in foro externo, & ſeparare contrahentes, donec in eo foro diſpenſationem habeant, ut conſtat ex adductis n. 15. nec matrim. eſt in pendenti, nec Pontifex efficit ut matrimon. ſemel validum. ſit invalidum: ſed ut validum in foro conſcientiæ, non admittatur in foro externo tanquam validum, ad effectum conſentiendi ut ſimul vitam uxoriam agant. Ad 2. negandum eſt id fieri ad finem, ne contenta 16

in

Digitized by Google

in litteris poſſent in foro externo probari, & vera in eo operarentur, ſed ſit teſte *Nav.n.5.allegato*, ne occulta delicta in illis contenta detegantur. Vel 2.& melius, dic eam clauſulam eſſe ad denotandum nil prodeſſe eam diſpenſationem pro foro externo, in quo exigebatur fidem fieri per literas continentes diſpenſationem. Ad 3. dic. intelligi antecedens, quando non ſit conceſſio limitata pro ſolo conſcientiæ foro, tunc enim diverſum eſt judicium in his foris, quamvis rei veritas conſtet. Ad 4. dic. cum facultas in bulla conceſſa abſolvendi, non reſtringatur pro ſolo conſcientiæ foro, ſumpſiſſe anſam DD. aliquos opinandi illam abſolutionem pro utroque foro præſtari (quod adhuc eſt contra communem & veriorem ſententiam) hic autem ſumus in caſu valde diverſo, expreſsè enim in his diſpenſationibus habetur, illas non ſuffragari pro foro externo. Ad 5. dicito, malè *Simancas* eos authores referre, eſſet enim falſa doctina & contra proximos, illi enim DD. loquuntur de caſu, quo ſtatutum ſit, ut nullus de carceribus remittatur, niſi pace compoſita cum parte offenſa: tunc enim dum blaſphemus ſolum Deum offendat, reſtitutus in Dei amicitiam per confeſsionem, eruetur à carceribus juxta ſtatuti formam; quia Deo, qui ſolus eſt pars offenſa, ſatisfecit. Quæ doctrina prorſus eſt aliena a caſu noſtro, nam ibi ſtatutum decidit pro foro externo, in noſtro autem caſu, diſpenſatio eſt pro ſolo conſcientiæ foro.

18 Inquires autem, an poſsit aliquis arceri à matrim. contrahendo, eo quod ignoret doctrinam Chriſtianam? Affirmant aliqui arceri poſſe, donec memoria retineat orationem Angelicam, Dominicam, Symbolum fidei, præcepta decalogi, & Eccleſiæ, ac ſeptem peccata capitalia, niſi præ ſenio aut ingenii tarditate incapax ſit Sic *Barth. à Ledeſ. de matrim. dub. 21. fol 1338* quem ſequitur *Vega lib. 3. ſum. caſu 211.*

19 VII. Concluſio ſit, poteſt prælatus cenſuris compellere ſubditos, ut diſcant doctrinam, & parochus ut eam interroget: ut bene docent *Perez lib.1.ord.t.1.l 1.19. col. 2. §. Aliud etiam ſe offert dubium*, aſſerens Salmanticæ ſententia publica Metropolitani ita pronunciatum eſſe: *Manuel 1.t.ſum.2.edit.c.88.n.3.* Expedit enim valdè, ut memoria retineant, quo myſteriorum fidei rationem reddere valeant: neſcio tamen, qua ratione poſsit ob hanc ignorantiam arcere aliquos à matrim. contrahendo, cũ ipſius non ſit impedimenta matrimonii ſtatuere, nec hoc impedimentum ab Eccleſia ſtatutum ſit: poſſe tamen ſuaviter & bono modo, quando contrahentes non inſtarent, brevi tempore eos detinere, donec doctrinam addiſcant: de peccatis autem capitalibus non eſt curandum, ut ſciant, & potius rudibus valdè nocet ea edoceri; putant enim quæcunq; ſuperbiã, gulam, & cætera, eſſe peccata lethalia, & ſæpè ex conſcientia hac erronea, moraliter delinquunt. Et ſimilem huic doctrinam invenio in *D. Th. 2.2.q. 65. a.3. ad 3.* quem alii ſequuntur, ait enim licere privato detinere aliquem ad horam, ne malum aliquod perpetret: non tamen ſimpliciter detinere, ita dico abſolutè per longũ tempus vel ubi contrahentes inſtarent, non licere eos à matrim. arcere ob prædictam ignorantiam ſicut nec eo quod non reſtituunt: licere tamen, ſuaviter & abſq; violẽtia, ad breve tempus detinere, ut ſic diſcendæ doctrinæ curam habeant.

20 VIII. Concluſio, ubi nullum reperitur impedimentum, debet parochus volentes contrahere, matrimonio in facie Eccleſiæ conjungere. Conſtat ex *Trid. ſeſſ. 24. de matrim. c.* ibi, *Si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur.* Ut autem dicatur matrimonium celebrari in facie Eccleſiæ, non eſt opus ut in ipſa Eccleſia materiali, vel in ejus limine celebretur: ſed ſatis eſt coram fidelium multitudine, ut teſtantur *Abb. c. fi. n. 9. de clandeſt. deſponſ.* ubi *Prapoſ. n. 9 Alex. de Nevo in princ. n. 15. Sylv. Matrimon. 2. q. 17. dicto 2. Majoris 4. d. 27. q. 1.* Nam Eccleſia dicitur aliqua fideliũ congregatio, *c. Relatum el. 2. de teſtam. verſ. Nomine autem Eccleſiæ, & c. Eccleſiæ, de conſecr. d. 1.* & tradit *gl. fi. c. ult. ne prælati vices ſuas.* Hodie autem ſatis dicitur contractum in facie Eccleſiæ, ſi coram parocho, & duplici teſte, denunciationibus præmiſſis matrimonium ineatur: hanc enim formam tradit *Trident. d. c.* Sic *Nav. ſum. Lat. c. 22. num. 70. initio, Maurus Ant. corona Confeſſorum. 4. p. de matrim. c. 8. n. 18. §. Ex quibus verbis.*

Quid autem interrogare debeat parochus, & quæ verba proferre. dicam hoc. 3. lib. diſp. 38. 21

Ultima concluſio parochus tenetur habere librum, in eóque ſcribere conjugum, & teſtium nomina, locum, & tempus contracti matrimonii: quod præceptum, quia tendit ad finem vitandi lites, Et ut Eccleſiæ conſtet de matrimonio, obligat ſub culpa lethali: quamvis *Trident. ſeſſ. 24. de matrim. c. 1* non utatur verbis adeò rigidis, ut denotant lethalis culpæ vinculum: ſolum enim dicit, *Habeat parochus apud ſe librum*: ex fine tamen quem intendit colligitur velle obligare ad lethale. Et ita docet *Henriq. l. 11. de matr. c. 7. n. 4. Manuel 1. t. ſum. 2. ed c. 217. fine, Barth. à Ledeſ. dub. 21. de matri. f. 1331. §. Et annotare.* Ad idem tenentur religioſi, qui in novo orbe, vel alibi ex privilegio funguntur munere proprii parochi. Quia eadem eſt ratio, ut bene docet *Veracruz appendice ad ſpecul. dub. 12. concluſ. 3.* Quando autem aliquis de licentia ordinarii aſſiſtit matrimonio, tenetur parochum admonere, ut ſcribat in libro: ut ſervetur prædictum Tridentini decretum. Non tamen requiritur aliqua authentica notarii ſubſcriptio, ſed ſatis eſt ſimplex parochi, quia eam ſolam petit Tridentinum, ut bene docet *Veracruz. ibid, concluſ. 2.* 22

DISPUTATIO XVI.

An ordinarius vel parochus qui in ſacramento confeſsionis novit impedimentum dirimens matrimonium volentium contrahere, poſſit & teneatur illis denegare matrimonium?

SUMMARIUM.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, n 1.

An licitum ſit uti ſcientia confeſſionis ad externum regimen & gubernationem, refertur opinio affirmans, n 2 & contraria, n. 3. ubi etiam an violetur ſigillum, ſi ipſi pœnitenti extra confeſſionem manifeſtatur peccatum.

Opinio authoris, num. 4. Et ſolvuntur argumenta, num. 5. & explicatur cap. fin. 6 q. 2.

An teneatur ſacerdos uti ſcientia confeſſionis extra illam, negareque indigno ſuffragium, Euchariſtiam, ordines: refertur opinio affirmans, n. 6. Et contraria n. 7.

An eligens indignum ex confeſſione notum incurrat pœnas juris, 6.

Qualiter parochus, vel ordinarius ſe debeat habere, ſciens intra confeſſionem, impedimentum ordinum, vel matrimonii, indignitatem ad Euchariſtiam: referuntur variæ ſententiæ à n. 8. uſque ad 12. Et ſententia authoris, n. 11.

Non poteſt repellere quicumque ſacerdos, ob ſolam confeſſionis notitiam occultè petentem, 14.

An poſſit tunc occultè monere, n. 15, Et teneatur ſic monere, 16.

HÆc diſputatio eſt graviſſima, pendétque ex ea, qualiter ex ſcientia confeſsionis poſsit ſacerdos extra eam juvari. Et ideò triplex eſt diſputanda quæſtio. I. An poſsit uti ſcientia confeſsionis ad externum regimen. II. An teneatur III. Qualiter ſe debeat habere, dum in confeſſione novit impedimentum matrimonii.

QUÆSTIO I. An liceat ſacerdoti uti ſcientia confeſsionis ad externam gubernationem, ut faciat, vel omittat 1
aliqua, quæ aliàs non eſſet facturus, vel omiſſurus? Duplex eſt ſententia. Prima docet id licere, quando effici poteſt abſque periculo directionis confeſsionis: quare cùm in gratuitis, ubi ſacerdos liberam facultatem habet, nulla denegandi cauſa requiratur, ſed mera voluntas ſufficiat, poſſe ſacerdotem omnino juvari ex confeſsionis ſcientia, & facere quæ aliter facturus non eſſet, aut denegare quæ aliàs concederet, ut in gratuita electione, non eligere quem in confeſsione novit indignum, & amovere ob eam dem notitiam ab officio ad nutum amobili; quando autẽ res non eſt gratuita ſed alius habet jus, cum requiratur aliqua cauſa, non poſſe ex ſola confeſſionis notitia, niſi

Digitized by Google

aliàs cauſas allegare poſsit, amovere ab officio, aut denegare ſuffragium; ut ſi officium non eſt ad nutum amobile: vel ſi quis præſentetur à patrono, & ex ſola confeſſione norit prælatus eum eſſe indignum. Quia in priori caſu cũ cauſa non deſideretur, nulla poteſt eſſe rationabilis ſuſpicio peccati detecti in confeſſione: in poſteriori verò, cum exigetur cauſa juſta, nulláque alia allegari poſſit, poteſt eſſe rationabilis ſuſpicio alicujus indignitatis illius, quæ tamen ex ſola confeſſione cognita eſt. Prob. primò hæc ſententia ex *cap. fin. 6. q.* 2. Ubi reprehenditur Epiſcopus, eo quòd publicè vitiarit eum qui ſibi ſoli crimen faſſus eſt, ergo à contrario ſenſu non delinqueret, ſecreto vitians, & ita confeſſionis ſcientia utens. 2. Quia ſicut confeſſio non tribuit jus novum confeſſori in aliquo alio foro, ita non aufert antiquum, quod habebat: ſed non audita confeſſione poſſet liberè eligere illum, aut non eligere, amovere, vel non amovere ab officio ad nutum amobili, non miniſtrare Euchariſtiam, caſu quo non tenetur: ergo ex eo quod per confeſſionem noverit illum eſſe indignum non poteſt hoc jure privari: aliàs confeſſio audita libertatem priſtinam tolleret: Et confirm. quia ideò licet confeſſori detegere peccatum auditum in confeſſione, alia via à ſe cognitum, quia confeſſio non privat jure priſtino quod habebat detegendi peccatum extra confeſſionem notum. Et 2. confirm. quia ſi confeſſor non audiſſet confeſſionem, irrationabiliter conquereretur pœnitens de illo ſuffragium omnino gratuitum & liberum deneganti: ergo audita confeſſione irrationabilis erit querela, & ſuſpicio denegationis ob crimen confeſſum. Et 1. confirmatur quia alias indignus hac cautela uti poſſet, ut eligeretur, vel permitteretur in officio ad nutum amobili nempe confeſſione factâ ſuæ indignitatis electori. 3. Principaliter probatur, quia ſacerdos ſolum obligatur ex confeſſione ad tegendam illam, ergo ea tecta, poteſt uti illius notitia ad bonum commune, aut proprium, aut pœnitentis. 4. Nam ſi ſacerdos ex alicujus confeſſione noſſet animum interficiendi ipſum, haberétque illius enſem apud ſe depoſitum, poſſet petenti denegare: quod tamen etiam pro vita tuenda, nullo modo liceret, ſi confeſſionis ſigillum ex illius notitiæ uſu offenderetur. Similiter, ſi petiiſſem à Petro ut audiret meam confeſſionem, & ipſe ſtatim mihi fateretur, ſe, cùm ſacerdos non ſit, confeſſiones non audire, poſſem ob eam confeſſionis notitiam illi non fateri: ergo poſſum uti ſcientia confeſſionis ad actus humanos dirigendos. 5. Quia quamvis confeſſor norit peccatum ut Deus, neceſſariò tamen admittendum eſt illam ſcientiam eſſe in homine, & ex hac parte eſſe humanam: ergo poterit illa uti ad dirigendos actus humanos quando ſine alterius injuria, aut juſto, & rationabili ſcandalo, uti poteſt: hoc autem contingit hîc, quia apud alios (ut ſupponimus) non eſt ſuſpicio peccati confeſſi: nec ſequitur pœnitenti injuria, cum jus non habeat petendi rem gratuitam, nec etiam rem aliàs debitam, quando occultè petit, & poteſt ipſi negari, eo quod eſt indignus, abſque aliorum ſuſpicione, quod ſi inde aliquo pudore ſuffundatur ipſe pœnitens, non eſt damnum alicujus momenti: præſertim quia non eſt opus ut ſacerdos objiciat directè pœnitenti confeſſum peccatum, poteſt enim aliam rationem allegare: ut tunc commodè non poſſe miniſtrare ſacramentum, vel conferre officium: nec refert ſi illa videatur virtualis objurgatio peccati, eo quòd licet ſacerdos cauſam taceat, pœnitens tamen moraliter loquendo eam intelligit: non (inquam) refert, tum quia hoc magis oritur ex pœnitentis diſcurſu, quàm ex ſacerdotis actione: tum etiam, quia ſi ſit aliqua confuſio, & rubor pœnitentis, non id ſacerdoti ſuo jure utenti, ſed pœnitentis iniquitati, rem cujus eſt indignus, retinentis, aut intendentis, tribuendum eſt. Ultimò, quia caſuum reſervatio ideò in Eccleſia eſt, ut ſuperiores ex notitia per confeſſionem habita, prudentiores fiant ad externam ſubditorum gubernationem. Hanc ſententiam tenent ex Theologis, *Alenſis 4. p. qu.* 78. *m. 1. matr. 2. ad 8. D. Th. 4. d* 21. *q. 3. a. 1. qu. 1. ad* 3. & melius *quodl. 1. 5. a. 13. D. Bonav. 4. d. 21 in 2. p.* ubi ait de ſigillo confeſſionis, *a. 2. q. 1. n. 62. Sotus ead d. q. 2. ad 3. & 4. Dur. ead. 4. d. 9. q. 5. Altiſiodor. l. 4. ſuæ ſum. tract. 6. c. 3. q. 4. verſ. Quæritur poſtea. Palud. 4. d. 21. q. 3. a. 3. n. 60. Gabr. ibi. q. uni. ar. 3. dub. 1. ad 2. Capreolus ibi. q. 2. a. 3. ad 8. Deca ibi, q. 2. a. 4. ad 8. Henric. de Gandavo quoli. 8. q.* 29. licet communiter pro oppoſita ſent. malè allegetur) *Adr. 4 d. conf. q. 5. poſt dub. 9. paulò ante dub. quod incipit. Ex dictis emergit aliud dub. verſ. Ad tertium principale nego conſequentiam: in parvis vol. f. 267. co. 1. & quodl. 3. a. 5. v. Pro reſp. dico primo. in eiſdem vol. f. 61. col. 1. Summa conf. tit. de conf. q. 94. D. Ant. 3. p. t. 14. c. 12. §. 2. & t. 17. c. 22. §. 1. Meti. tract. 2. de conf. quæſt. de his quæ a confeſſ. celanda ſunt, § Corollariè ſequitur. ſi. Victoria ſum. de Euchariſt. n. 80. fin. Sotus 4. diſt. 18. q. 4. a. 5. ad fin. verſ. De iis autem ſubditorum officiis. & de ſecreto, mem. 3. q. 4. poſt 5. conc. dub. 1. & ibi Corduba in addit. ad Sotũ Ledeſ. 2. p. 4. q. 10. a. 5. dub. 4. Guiliel. de Borillong. 4. diſt. 21. §. 2. par. conc. Nicol. in tract. ſacerd. de ſacram. tit. de Euchariſt. q. de cautelis ſervandis ex parte ſacerdotis: Suar. de Euchar. q. 80. a. 6. diſp. 67. ſect. 3. Henriq. l. 6. de pœnit. c. 23. n. 3 & ſeq. Bar. à Led. de pœnit. dub. 32. concl. 7. ad medium, Lud. Lop. 1. inſtr. de confeſſ. c. 96. dub. 1 fi. Capua. li. 1. dec. 23. n. 6. & 7. Vivald. candel. 1. p. de ſigillo conf. n. 29. Manuel. 1. t. ſum. 2. ed. c. 68. concl. 6. n. 6. Maurus Ant. corona confeſſ. 4. p. c. 4. de Euchar. q. de ſumentib. hoc ſacramentum. n. 64. ad medium.* Et ex juriſperitis. *Rebuff. c. Omnis utriuſq; ſexus, de pœn. & remiſſ. ſuper §. Suſcipiens reverenter, ver. Octavò non debet, & ſeqq. fol. 572. col. 2. Roſella verb. Confeſſionis celatio, n. 1. Ang. Conf. ult. n. 12. Syl. Conf. 3 q. 14. & ſeq §. 9. & Euchar. 3. q. 5. §. 7. Tab. verb. Confeſſionis celatio, n. 5. Turrec. c. Sacerd. de pœn. d. 6. a. 1 n. 10. ad 1. & 2. ibi Nav. n. 146. idem Nav. c. Humanæ aures, 22. q. 5. n. 6.*

II. Sententia, docet non licere uti extra confeſſionem, 4
ſcientia per confeſſionem habita; ſed ſe habere debere confeſſarium, ac ſi nil in confeſſione ſciret. Hanc tenent *Armilla verb. Confeſſor, n. 7.* Ubi ſic inquit, nil agere poteſt confeſſarius propter quod poſsit pœnitens retrahi, & taliter ſe debet habere confeſſor, ac ſi nil de eo unquam audiſſet: *Bañes 2. 2. q. 33. a. 8. ad fi.* Ad confirm. reſpondetur: & hanc præcepit P. N. Generalis Claud. Aquaviva an. 1590 obſervari in Societ. JESU. prohibens contrariam doctrinam publicè, aut privatim doceri, illiúſque uſum: ſicque concludit, *Ita prorſus in omnibus caſibus noſtri ſe gerant confeſſarii, ac ſi in confeſſione nihil penitus audiiſſent: ſibique perſuadeant, ut humanarum rerũ regimen ab hoc ſacram. longiſſimè diſtat, ita debere nullatenus ab eo pendere.* Prob. 1. ex motu proprio Clem. VIII. de caſuum reſervat. pro regularib. cõceſſo an 1594. die 26. Maii, ibi, *Tã ſuperiores pro tempore exiſtentes, quam confeſſarii qui poſtea ad ſuperioritatis gradũ fuerint promoti. caveant diligentiſſimè, ne ea notitia quam de aliorũ peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.* Ubi apertè hanc ſent decidere videtur 2 Ex ratione textus, *c. Si ſacerdos de offic. ordin.* ibi, *Licet etiam ei confeſſus ſit, ſed tamen nõ nominatim, poteſt eum removere à communione, licet ſciat eſſe reum, quia nõ ut judex ſcit, ſed ut Deus.* Ubi quamvis deciſio textus nihil conferat ad confirmandam hanc ſent. quia non dicit abſolutè nõ poſſe removere, ſed non poſſe nominatim, id eſt, nomine ejus coram aliis expreſsè, ut notat *ibi gl. verb. Nominatim:* at ratio deciſionis confert. ſi enim non ut homo, ſed ut Deus ſcit, ergo ea ſcientia uti minimè debet pro exteriori, & humano foro, ſed tantum pro foro interno confeſſionis: ſicut è contra, quando ſcit ſolum ut judex, & ut privatus ſcit oppoſitum, tantum poteſt uti ea ſcientia in judicio. 3. Quia ſigillum confeſſionis obligat, non ſolùm reſpectu aliorum, ſed etiam ipſius pœnitentis, id eſt, non ſolum tenetur ſacerdos non detegere aliis peccatum auditum in confeſſione, ſed etiam tenetur nullo modo loqui de ipſo, cum pœnitente extra confeſſionem, nec exprobrare, nec objicere illi crimen, nec in memoriam revocare: quamvis enim nõ ſit fractio ſigilli propriè, eſt tamen quoddam genus quaſi revelationis, & offenditur ſigillũ: ut optimè docet. *Soto 4. d.* 18.

q. 4.

Digitized by Google

q.4.art.6.ver.Quod ſi ſciſciteris,& de ſigillo,memb. 3. *q.* 4. *poſt.*5*.concl.dub.*4*.verſ.Et argum.Metina tract.*2*.de confeſſ.q.de his quæ à confeſſore celanda ſunt.* §. *Inde ultra videtur ſequi Corduba ſuper Sotum de ſigillo , membr.*3*.q.*4*. concl.*5*. dub.*1*.v.Secunda regula.Led.*2*.p.*4.10 *a.*5*.dub.* 6. *paulo poſt princ.*§*. Ad hoc reſpondet.Nav. c. Inter verba, in nova edit. corollar.*59*.n.*160*.Palacios* 4*.d.*21*.diſp.*2*.*§*.Itidem dices, f.* 458*.Bart.a Ledeſ.de pœnit dub.*34*.fi.Henriq.l.*8*.de Euchar. c.*59*.n.*3*.& l.*6*.de pœnit.c.*20*.n.*7*.Philiarc.de offic.Sacerd.t.* 1*.p.*2*.l.*2*.c.*30*.antè.*§*.Quod ſi confeſſ.Bannes* 2.2 *q.* 33*.art.*8*. dub.*8 *p.*3*.verſ.Tertia ratio,quia ipſe pœnitens,f.*1286*.Ang. floribus* 1*.p.c.*3*.de confeſſ.a.ult.diffic.*14*. f.* 304. Pro eadem ſententia ſunt *Victoria ſum. de confeſſ.n.* 185. *Manuel.* 1*.t. ſum.*2*.ed.c.*55*.conc.*12*.n.*15*.Phil.d.l.*2*.c.* 26. §. *Si ſacerdos aliquem,*qui cum *Soto de ſigillo.d.dub.* 4. *fin.* Aiunt nullo modo licere confeſſori,qui erravit in confeſſione convenire iterum pœnitentem,commemorando aliquod peccatum:quia hoc eſſet exprobrare illi peccatum, ſed oportere prius petere licentiam,quod ſi concedere nolit liberum eſſe confeſſarium ab ea obligatione:ſi ergo propter bonum pœnitentis ſpirituale,& ad præteritum confeſſionis errorem corrigendum,nullo modo licet loqui cum ipſo pœnitente,abſq; ejus licentia de peccato in confeſſione detecto,eſſetque exprobare illi crimen , à fortiori non licebit ob crimen auditum in confeſſione , negare illi etiam occultè Euchariſtiam,ordines,ſuffragium,vel removere eum ob officio ad nutum amovibili, qui ſaltem ipſi pœnitenti objicitur crimen,de illóque,facto ipſo reprehenditur. Et confirm. quia ſicut non licet confeſſori aliquid efficere, unde alii rationabiliter ſuſpicari poſſint peccatum auditũ in confeſſione, ita eſt illicitum;licet non in eodem gradu aliquid facere , unde pœnitens rationabiliter intelligere poſſit id fieri ob peccatum illud, cum ſigillum obliget ne peccatum aliis,aut ipſi pœnitenti extra confeſſionem revéletur:ergo ſicut nefas eſſet negare Euchariſtiam , amovere ab officio, quando alii meritò intelligerent cauſam eſſe peccatum notum in confeſſione, ita nefas erit, quando ipſemet pœnitens id intelligit.Confirm.amplius , quia ob id teſte *Soto de ſecreto,memb.*3*.q.*4 *dub.*4*.poſt* 5*.concl.v. Et ad argumenta* negatur licitum eſſe extra confeſſionem revocare pœnitenti in memoriam peccatum in ipſa auditum,etiam conſolandi ipſum gratia : quia pudore ſuffundetur,& reddetur odioſa confeſſio : ergo multo minus licebit facto ipſo, removendo ab officio , negata Euchariſtia,vel ſuffragio exprobare illi crimen : majorem enim patietur verecundiam,& magis odioſa efficietur confeſſio 4. principaliter probatur, quia ratio potiſſima ob quam ſigilli præceptum tam inviolabiliter obligat,ut nullo in eventu id frangere liceat , cum cætera ſecreta quantumcumq; gravia, & jure jurando vallata, aliquando detegere liceat,ex teſte *Metina,C.de Confeſſione, quæſt. De his quæ à confeſſore celanda ſunt* §. *Inde ult. videtur ſequi,* ne confeſſio reddatur oneroſa & odioſa;ita enim magni fecit Chriſtus Dominus hoc confeſſionis expiaculum, & ita facile reddidit,ut quæcumque damna,quæ ex inviolabili ſigilli cuſtodia ſubſequi poſſent,poſthabuerit:ne peccatores ab ea retraherentur & ita ſubdit *ibi Metina,*ſimiliter vitandum eſſe quicquid eam odioſam & oneroſam reddire poteſt, quamvis propriè fractio ſigilli minimè ſit , at nil ita confeſſionem difficilem,oneroſam, & odioſam reddat, quàm ſi peccatores intelligant poſſe confeſſorem ob ſolius confeſſionis notitiam , ipſos privare ordinibus , Euchariſtia,officiis honorificis, negare ſuffragia ad obtinenda officia,vel beneficia,cum hæc omnia tanti homines faciant;ergo meritò negandum eſt id licitum eſſe. Et confirm.quia data veritate prioris ſententiæ, ceſſant utilitates ſigilli,quas commemorat *D.Th.*4*.diſt.*21*.q.*3*.a.*2*.q.*1 *corp.* nimirum,ut homines ad confeſſionem attrahantur magis, & ſimplicius peccata detegat.Quare optimè *Ric.*4*.diſt.*21 *a.*4*.q.*2*. ad* 4.hæc ait. *Prælatus removendo ab officio ſuum, ſubditum,quem per ſuam confeſſionem ſcit male uti officio ſuo faciat utilitatem illius,tamen facit contra utilitatẽ communitatis,quia alii per relationem remoti ab officio, ſcientes quod pro ſua confeſſione remotus eſt , proniores reddentur , ut non confiteantur ſecundum veritatem.*Et 2.confirm.quia eſto ne remotus ipſe ab officio ſuſpicari poſſit id ortum habere ex confeſſione,at ſatis eſt homines noſſe peccata ſola ex confeſſione cognita jus tribuere ad hoc,ut omnino timeant confiteri ab eaque retrahantur, ergo 5. Nam *Trid. ſeſſ.*14*.doctrina de ſacramento pœn c.*7. convenientiſſimum eſſe criminum graviorum abſolutionem ſuperioribus reſervari,docet,ſicque concludit : *Sacerdotes cum nihil poſſint in caſibus reſervatis , id unum pœnitentibus perſuadere nitantur ut ad ſuperiores pro beneficio abſolutionis accedant.* Quo quidem præcepto quæſo , quid gravius, & intolerabilius attenta humana fragilitate imponi poſſet? Si ſuperioribus fas eſſet,ſcientia confeſſionis uti ad externam gubernationem,ad privandum ſubditos honorificis officiis, & aſcenſu ad ea,cum tanto impetu lapis feratur ad centrum quanto humana fragilitas hæc appetit Tandem quia forus contentioſus,& conſcientiæ longè diverſi ſunt, atque ita egregiè *D.Th.*4*.d.*21*.q.*3*.a.*1*.ad* 3. quem ſequitur *Syl.Confeſſio.*3*.q.*14. Ait non eſſe adhibendum remedium peccatis,niſi eo modo,quo deferuntur , & proinde iis relatis in foro conſcientiæ in eodem foro adhibendum eſſe:ergo non poteſt uti confeſſor ſcientia fori interni extra illum forum.

Quid dicendum in re tam dubia?Pro priori enim ſen- 4
tentia militant auctoritates tot tantorumque virorum, & fortiſſimæ rationes quibus fulcitur:quare negari non poteſt eſſe probabiliſſimam. Verùm mihi multo magis ſemper placuit , & modò placet poſterior ſententia, quæ non pœnitendis innititur fundamentis , quamvis authorum teſtimonio ac numero deſtituta ſit:at ſi eo quod matrimonium favorabile eſt , magis credendum eſt uni Doctori in favorem illius ſentienti,quàm multis contrarium opinantibus:(ut probavi lib.1.diſput.18.numer.7.)fortiori ratione id tribuendum eſt ſacramento pœnitentiæ,& ejus ſigillo ut major fides adhibeatur duobus Doctoribus quos retuli pro ſecunda ſententia,ſentientibus in ſigilli favorem , quàm multis pro prima allegatis,contrarium opinantibus ; favorabilius enim eſt ſacramentum pœnitentiæ,matrimonio : nam hoc eſt voluntarium , in eo quod bonum prolis temporale vertitur, illud autem eſt neceſſarium , & in eo agitur de æterna animæ ſalute, & ne ab unico hoc remedio Chriſtiani in peccatum lethale lapſi, retrahantur. Eſt tamen ſano modo intelligenda hæc poſterior ſententia : non enim tenetur confeſſor in omnibus perinde ſe habere , ac ſi nil ſciret, ſed in his ſolum,in quibus eſſet confuſio,& pudor pœnitentis : quia ejus honori,aut perſonæ in aliquo præjudicatur , aut non ita bene conſulitur , ſi poſſet confeſſor uti notitia confeſſionis. Verbi gratia , ſi novi in confeſſione, Petrum parare inſidias , ut me necet,poſſum non exire domo, quamvis aliàs exiturus eſſem : in hoc enim quamvis Petrus intelligat id oriri ex ſcientia ſuæ confeſſionis,nullo pudore ſuffundetur,nec aliquod detrimentum patietur, nec rationabiliter ob id retrahentur homines à confeſſione : verum nullo modo licebit , ob indignitatem in confeſſione cognitam,removere ab officio ad nutum amovibili,vel negare Euchariſtiam,aut ordines,aut beneficium,aut ſuffragium, quamvis hæc voluntaria ſint:quia inde confundetur pœnitens, & retrahetur à confeſſione : hæc enim ſunt exprobratio quædam , & virtualis objectio peccati detecti in confeſſione:& ita *Armilla verb.Confeſſor.num.*7. quem allegavi n. præcedenti pro hac ſent. non dixit abſolutè nihil poſſe agere confeſſorem motum ex confeſſionis notitia:ſed nil poſſe agere,ob quod pœnitens poſſit à confeſſione retrahi:atque ita fatetur *ibidem n.* 12. ſacerdotem per confeſſionem conſcium conſpirationis in ſui ipſius necem in aliquo loco, poſſe occaſione aliunde ſumpta illinc recedere.

Ad argumenta propoſita num.2.reſpondetur.Ad 1. dic.
eum textum non intelligi de confeſſione ſacramentali, 5

ut notat *ibi gl.verb.Sibi Soli*:& conſtat ex initio textus,ubi Epiſcopus affirmat reum falſum eſſe ſibi crimen : quod ſi intelligeretur de ſacramentali confeſſione, eſſet aperta ſigilli revelatio. Ad 2.dic.confeſſionem non tollere jus priſtinum,quod confeſſor habebat, eo pacto quo habebat: cogere tamen ne ex auditis in confeſſione aliquo modo ducatur ad opus aliquod,ex quo confuſio,vel damnum ſequatur pœnitenti:ſicut qui noverat aliquid extra confeſſionem,& poſtea in confeſſione audit,nõ ammittit jus priſtinum illud manifeſtandi,arctatur tamen confeſſionis ſigillo, ne alio modo propalet ratione confeſſionis notitiæ, quam antea ſciverat. Ad 1. confirmat.conſtat ex proxima ſolutione.Ad 2. confirm.dic. ante auditam confeſſionem, nullam eſſe cauſam ut conqueri poſſit pœnitens;ea tamen audita ſi habeat probabilem conjecturam id oriri ex confeſſione, juſtam habere cauſam : quod enim faſſus eſt ſacerdoti ut Deo,ſi exprobratur, & virtualiter objicitur, & cedit in externum detrimentum in alio foro:ſi verò hujus non habeat probabilem conjecturam, immeritò conqueri; cum enim ex alia cauſa,aut ex libera voluntate poſſet ſacerdos duci, levis ac temeraria ſuſpicio eſt abſque probabili conjectura. Quamvis autem confeſſor prudenter caveat,ne pœnitenti anſam tribuat ſuſpicandi ſe ex confeſſione duci, adhuc ſigillum offenditur:ſatis enim eſt, ne liberè,& ſimpliciter audeant homines fateri,ſi nórint confeſſorem poſſe prædicta cautela adhibita,confeſſionis notitia uti.Ad 3.confirm, nego ſequi : jus enim priſtinum utendi ſua libertate non tollitur ſacerdoti, ſed ſolum ne confeſſionis ſcientia ducatur.Ad 3. principale, nego tantùm teneri ad non revelandum propriè : quia tenetur etiam non loqui cum ipſo pœnitente extra confeſſionem de auditis in ea, cum tamen id non ſit propriè detegere confeſſionem,ſed tenetur etiam vitare omne id,per quod aliquo modo ſigillum offenditur,& retrahentur homines à confeſſione,efficieturque odioſa.Ad 4.dic. in neutro caſu ſequi confuſionem pœnitenti,nec ejus honori præjudicari,aut bono alicui temporali, quod homines æſtiment; & eſſe hujuſmodi caſus metaphyſicos,qui moraliter nunquam accidunt.Quare licet admittamus poſſe confeſſorem uti confeſſionis ſcientia in iis caſibus,ut ſibi conſulat nullo modo reddi confeſſionem odioſam,nec fore, ut ideò ab illa peccatores retrahantur : & proinde ſalvam & illæſam manere ſecundam ſententiam eo modo quo à nobis explicata eſt.Ad 5.fateor illam ſcientiam eſſe aliquo modo humanam,& ita poſſe confeſſorem illa uti, quando eſt ſine aliqua pœnitentis injuria:irrogatur tamen ei maxima ; non eo quod negetur res indebita,ſed ratione modi negandi,quia infidelis eſt confeſſor, dum res ſibi commiſſas ſub confeſſionis ſigillo ad eum forum occultum, virtualiter exprobrat,& objicit pœnitenti ac in ejus temporale damnum convertit. Et hoc nocumentum magni momenti eſt,quia retrahet homines à confeſſione, & valde odioſam eam reddet,nec ſacerdos utitur jure ſuo, dum ob audita in cõfeſſione negat;& hoc non provenit ex ſolo pœnitentis diſcurſu : ſed etiam ex ſacerdotis actione, quando ejuſmodi circumſtantiæ concurrent ut merito poſſet id ſuſpicari pœnitens;& quando non poſſet id ſuſpicari,ſatis eſt noſſe,poſſe inde provenire, idque ſacerdotibus licere, ut homines odioſam habeant confeſſionem, & ab illa retrahantur.Ad ultimum nego eam eſſe cauſam, ſed cauſa eſt,ut arceantur ſubditi ab iis peccatis videntes difficiliorem eſſe abſolutionem, & quia præſumitur prælatos eſſe prudentiores,& fore ut melius conſulant ſaluti gregis ſibi commiſſi in eo foro ſacramentali.

QUÆSTIO II. An retenta priori opinione relata nu 2. licere ſacerdoti ut ſcientia confeſſionis : teneatur ea uti, &negare ſuffragium, ordines.& cætera,indigno noto per confeſſionem,caſu quo teneretur, ſi extra confeſſionem conſcius eſſet indignitatis illius?Quidam aiunt teneri,quia ſi eſt parochus, ſuo officio aſtringitur, ſi verò ſit alius ſacerdos, præcepto correctionis fraternæ quod obligat impedire proximi peccatum,& ſacrilegam receptionem Euchariſtiæ, ordinum, injuſtam beneficii receptionem, quando licitè,& commodè impediri poteſt:ergo cum in hoc caſu poſſit licitè, commodè, tenetur. Ita docent *Adrian.4.5. de confeſſ.poſt dub. 9. paulo ante dubium quod incipit,ex dictis emergit aliud dubium,verſ.Ad tertium principale nego conſequentiam,fol.297. in parvis voluminibus, col.1.Nav.c.Sacerdos,de pœn.d.c.6.n.146.*& additur *n.148.* hunc eligentem indignum per confeſſionem cognitum incurrere pœnas juris ſtatutas contra eligentes indignum, *Suarez de Euchar.q.80.art.6.diſp.67.ſect.3.*Idem videntur docere alii DD.aſſerentes ſacerdotem non debere eligere indignum per confeſſionem notum, aut debere negare Euchariſtiam ſimili peccatori,quando abſque ſigilli injuria fieri poteſt.Hi ſunt *D.Th.4.d.9.unic.a 5.quæſt.1.corp.& quodli.5.a.13.Alenſis 4.p.q.49.memb.1.D.Bonav.4.d.21.in 2.p.a.2.q.1.n.60.& ibi Paludanus q.1.a.3.n.60.Duran.4.d.9.q.5.Altiſiodor.4.p.ſum.tract.8.c.3.q.4.D.Ant.3.p.t.17.c.22.§.1.Victoria ſum.de Euchariſt.n.80.ſi.Sotus de ſecreto memb.3.q.4.concl.5.dub.1.verſ.Pro deciſione,Ledeſ.1.p.4.q.21.a.6.dub.3.*& ex juriſperitis,*Rebuff.c.Omnis,de pœnit.& de remiſſ.ſuper verb.Suſcipiens reverenter, verſ. Octavo non debet,& ſeq.fol.572.Sylv.Euchar.3.q.5. dicto 1. Tab. verb. Communicare,q.53.n.59 Nav.ſum.Hiſp.& Lat.c.21. n.56. ſi.*Addúntque (& multo verius eſt) eligentem indignum ſola confeſſione cognitum minimè ſubjici pœnis juris in eligentes indignum impoſitis:cujus contrarium tenuit *Nav.*ut proximè retuli:hoc(inquam(addunt *Paludan. D. Ant.Rebuff.ibidem.*

Cæterum quamvis hæc ſententia probabilis ſit,mihi tamen magis placet contraria,minimè teneri, quamvis lici- 7
tè poſſet.Quia eſt medium valde difficile, & arduum & graviſſimo offendendi ſigillum periculo expoſitum,quamvis enim ſpeculativè uſus hujus ſcientiæ licitus eſſet, at practicè magna prudentia,& cautela opus eſt,& tot requiruntur circunſtantiæ,(ut fatentur DD.aſſerentes eſſe licitum)ut vix fas ſit ea ſcientia uti : ergo quamvis id poſſit ſacerdos licitè,non tamen ad id tenetur:non enim commodè poteſt, ſed magna cum difficultate. Sicut qui vovit caſtitatem & duxit uxorem, poteſt implere votum ingrediens religionem ante conſummationem : non tamen ad id tenetur,juxta receptiorem ſententiam,quia medium arduum & perdifficile eſt. 2.Quia Chriſtus Dominus inſtituit hoc ſacramentum,ad medendum peccatori in eo foro interno confeſſionis,ergo tranſgredi limites inſtitutionis eſt obligare confeſſorem ex ea notitia occultiſſimi fori,mederi pœnitenti extra illum forum. Tandem, quia præcepta moralia,& ordinata ad fines naturalis ordinis, debent habere media ejuſdem ordinis:cum finis, & media proportionari debeant, ſed præceptum correctionis fraternæ,eſt mortale,& naturalis ordinis, ergo ſcientia peccati proximi requiſita,ut id præceptum obliget, debet eſſe naturalis,nec debet ad id ordinari ſcientia in ſacramento, quod ſupernaturalis ordinis eſt, acquiſita. Ita tenent *D. Th.4.d.21.q.3.a.1.quæſtiunc.1.ad 3.Paludan.4.d 18.q.8.a.1.n.20.Sylveſt.Confeſſio.3.q.14.Lud. Lop. 2.p. inſtruct. de confeſſione,c.96.q.1.* Ad argumentum contrarium propoſitum n.6.conſtat ex dictis,non enim obligat id præceptum medio tam difficili,& altioris ordinis.

QUÆSTIO III. qualiter ſe debeat habere ordinarius, 8
vel parochus, qui novit in confeſſione impedimentum dirimens matrimonium volentium contrahere? Confusè ſatis loquuntur DD. & varii ſunt dicendi modi I. eſt, debere parochum occultè monere contrahentes,quod ſi nolint deſiſtere, nec poſſit ſuum miniſterium negare, abſque ſigilli periculo, debere eos matrimonio conjungere: unde ſupponit hæc ſententia debere, ſi abſque periculo ſigilli poſſit ſe eximere,aliis cauſis allegatis : quia tenetur ex officio impedire peccatum contrahentium. Sic *Alenſis 4.p.q.78.memb.2.a.1 ad 5.D.Bonav.4.d.22.in 2.p.a.2.q.1.n.61.ad finem.qu. Altiſiodorenſis l.4.ſum.tract.6.c.3.qu.4 verſ. Ad hoc eſt ſolutio,& ſeq. Driedo l.2. de lib. Chriſtiana.c.7.fere init.§.Aliud eſt ſcire,Palacios 4.n.21.diſp.2.*

f. 459

*f.459.col 1.verſ.nam teſtimon.parochi,Philiarcus de offic.ſacerd.to.1.p.2.l.2.c.30.paulò ante §.Quod ſi confeſſ. Man. 1.to.ſum.2.edit.c.217.concl.6.n.7.*Et ex juriſperitis,*Henricus, c.Omnis,n.49 de pœnit.& remiſſ.Ang.Confeſſio.8.n.13. Syl. Confeſſio.3.q.12.fine,Tab.verb Confeſſionis celatio q.4. nu.5. fine, Majolus lib.3.de irregul.c.25.n.3.§.Affinitas,fine.*

9 II. dicendi modus eſt, ſi publicè petant volentes contrahere, teneri parochum eos conjungere. Quia ob peccatum cognitum in occulto pœnitentiæ foro,nequit contrahentes privare jure quod habent petendi matrimonium in foro Eccleſiæ,dum in eo latet impedimentum. Sic tenent *Adrianus 4.q.5. de confeſſ. poſt dubium 9. paulo ante dubium quod incipit,Ex dictis emergit aliud dubium, in fol. ad 3.in parvis vol.fol.297.col.2.Sot.4.de 18.q.4.a.5. poſt.1. conc.verſ.Hinc fit,*limitās quādo aliàs ſubterfugere nequit, *Navar.c.Sacerdos,n.144.de pœniten.de 6.* addens poſſe eos occultè monere:*Fr.Metina.l.2.ſum.c.4.fol.276 col.1.* Et in alio ſimili,nempè quando peccator ſola confeſſione notus petit Euchariſtiam, docent idem aliqui DD. aſſerentes ſi occultè petat debere ei negari, ſecus, ſi publicè. Sic *D. Thom.4.diſt.9 q.un.a.5.quæſtiunc.1.corp. Alenſis 4. p. q. 49. memb.1.Victoria ſum.de Euchariſt.n.80.fin.Ledeſm. 2. p. 4. q.21.a.6.dub.3.Suarez de Euchariſt.q.80.a.6.diſ.67.ſect.3. Bartholomæus à Ledeſma de Euchariſtia.dub.23.concl.3.*

10 III.dicendi modus eſt, abſolutè non debere abſtinere parochum à tali matrimonio miniſtrando. Quia notitia confeſſionis jus minimè tribuit in alio foro. Sic *Metina tr.2 de confeſſione,quæſt.D.his quæ a confeſſore celanda ſunt: verſ.Sequitur amplius,ſi duo volunt.* Quod idem cum quadam moderatione ſequitur *Henriq.6.de pœnitentia, c. 23. n. 3,fine,* ait enim paſtorem non poſſe negare matrimonium,quando jam ſunt factæ monitiones : habent enim tunc contrahentes jus jam acquiſitum : debere tamen negare licentiam faciendi monitiones.

11 IV.dicendi modus eſt, ſi miniſter non tenetur ex officio,quia non eſt proprius parochus, quamvis licentiam habeat à proprio parocho aſſiſtendi matrimonio, poſſe negare.Cum enim ſit voluntarius miniſter, poteſt & debet jure ſuo uti negando aſſiſtentiam,ut vitet proximi peccatum:ſi verò tenetur ex officio, non poſſe negare ſacramenta etiam occultè petita,quamvis ceſſet,periculum fractionis ſigilli. Quia ſcita in pœnitentiæ foro, non tribuunt jus negandi miniſterium aliàs debitum. Sic *Palud. 4.diſt.21.q.3.a.3. n. 60.* & tenent in alio ſimili, nimirum quando peccator occultus per ſolam confeſſionem notus, petit Euchariſtiam aliqui DD aiunt enim occultè petenti non poſſe parochum tempore quo tenetur miniſtrare, denegare Euchariſtiam : ſecus non parochum, vel parochum ſi petatur quando non tenetur miniſtrare. Hi ſunt *Palud.4.d.9.q.4.a.1.concl.3.n.6.D.Ant.3.p.t.14.14c. 1 & §. 2.Syl Euchariſt.3.q.§ dict.1.Sot.4.d.12.q.1.a.6 verſ. autem, & ſer. Nav.ſum.Hiſpan.& Latina,c.21.n. 55. & 36. Palac. 4.d.9.diſp.12.conc.3.& 5.Lud.Lop.2.p.inſtruct.c.76.de Euchariſtia §.Porro illa,& ſeq.Manuel.1.to. ſum. 2. edition. c. 68.concl.6.n.6.*Diſcrepant tamen *Sotus,& Lud.Lop.*ab aliis DD. in hoc quod dicunt etiam parochum non poſſe negare Euchariſtiam occultè petenti,noto peccatori per ſolam confeſſionem,licet petat extra Paſcha : & mortis articulum,niſi tanta ſit frequentia, ut vilipendium videatur: & quando non eſt parochus, limitant etiam *Sotus, Lud. Lop.& Manuel,*niſi is qui non eſt parochus publicè aliis miniſtrare Euchariſtiam ex licentia parochi, aut privilegio,& inter ipſos accedere peccator notus per confeſſionem,non enim poſſet tunc eum expellere, quia eſſet nota ſuſpicio peccati auditi in confeſſione.

12 V.Dicendi modus eſt,ſi ſit parochus, poſſitque ſe circa confeſſionis ſuſpicionem eximere,eum probè facturum ſe eximendo : ſi verò nequeat, teneri miniſtrare matrimonium:ſi autem parochus non ſit quamvis habeat licentiā miniſtrandi,debere ſe excuſare.Sic *Sotus de ſecr.membro,3. q 4.poſt.5.conc.dub 1. verſ. Pro deciſione. Cord.additionibus ad eundem locum Soti.Ledeſm.2.p.4.q.10.a.5. dub. 4. Veracruz appendice ad ſpeculum,circa art.15.1.part,ad fin.f.109.* Hi tamen DD non diſtinguunt, an peccator ille publicè petat matrimonium,an occultè, at diſtinguunt in alio ſimili quidam DD.& dicunt peccatori noto per confeſſionem petenti occultè Euchariſtiam, poſſe etiam parochum negare:ſi verò publicè petat,non poſſe parochum negare tempore quo miniſtrare tenetur:ſecus ſi tunc non teneatur,vel non ſit parochus. Sic *Duran.4.de 21.q.5. Adr.quodlibeto 3.a.3 verſ. Pro reſponſione dico 1.in parvis voluminib.f.61.col.1.Tabiena verb.Communicare,q.53.n. 59.*

Hæc ſunt quæ in hac quæſtione ex DD. colligere potui,verum omnes illi loquuntur conſequenter ad ſententiam, quam defendunt,poſſe ſcilicet, ſacerdotem uti ſcientia confeſſionis ad gubernandos actus externos & ea retenta opinione, placet præ aliis quintus dicendi modus relatus n.præc.nempè occultè petenti poſſe etiam parochum negare:quod etiam docent DD.allegati n.9. pro ſecundo dicendi modo : publicè autem petenti non poſſe parochum negare,ſecus alios ſacerdotes, qui liberè ex ipſius licentia miniſtrare poſſunt. Credo tamen, nec parochum,nec alios ſacerdotes teneri negare, ſive alter publicè,ſive occultè petat,juxta dicta n.7.Hæc dicta ſint retententa illa opinione,ſequendo autem noſtram, nimirum, non licere ſacerdoti uti ſcientia confeſſionis ad externos actus extra confeſſionem ſtatuo ſequentes concluſiones. 13

I. Concluſio, ſit parochus ſive quicumque alius ſacerdos habens licentiam aſſiſtendi matrim. vel miniſtandi quodcumque aliud ſacramentum, nequit expellere peccatorem etiam occultè petentem, ob ſolum pecatum in confeſſione notum.Prob.quia(ut dixi numer. 4.)non poteſt juvari ex confeſſionis ſcientia ad actus externos, quoties redderetur confeſſio odioſa,& retraherentur homines ab ipſa,quod eveniret,ſi noſſent ob peccata in confeſſione audita poſſe illis negari Euchariſtiam,matrimonium, aut alia ſacramenta. 14

II. Concluſio, ſi talis peccator occultè petat, poteſt confeſſor ipſum ſecretò monere ut deſiſtat, ut fatentur univerſi DD.citati pro omnibus ſententiis : & quamvis *Palud.d.4.21.q.3.a 3.n.60.& D.Ant.3.p.t.17. c. 22. §. 1. verſ.Item quæ prælatus,* dicant ſemper poſſe pœnitentem occultè moneri à confeſſore : quia hoc non eſt confeſſionem,detegere:dicendum tamen eſt id non licere,niſi prius obtenta licentia ab ipſo pœnitente, vel intra confeſſionem licet enim non ſit propria ſigilli fractio, offenditur tamen:quando extra confeſſionem ſermo habetur de auditis in alia,cum ipſomet pœnitente,abſque ipſius licentia: (ut probavi n.3.) Et in propriis terminis eam admonitionem faciendam eſſe in confeſſione, docent *Ledeſ. 2. p. 4.q.10.art.5,dub.4.§.Præterea ſi provincialis, Barth. à Ledeſma de pœnitentia,dub.32. concl. 7.* 15

Ultima Concl. credo non teneri confeſſorem petere licentiam à pœnitente, ut eum moneat de peccato quod vult admittere:ſed tantum in confeſſione teneri eum monere,quia(ut tradunt *D.Thom.4 d.21.q.3.a.1 quæſtiunc.1. ad 3.Palud.4.d.18.q. 8. a.1. n.20. Sylv. Confeſſio.3.q.14.*) ex auditis in confeſſione non arctatur confeſſor ad aliquid faciendum,vel omittendum, vel remedium adhibendum extra illam.Ea enim notitia eſt, ad ſolum pœnitentiæ forum.Præterea,quia multi pœnitentes ægrè ferent eam licentiam peti,ac peccati confeſſi memoriam refricari:vellent enim peccata omnino memoria excidiſſe. 16

DISPUTATIO XVII.

Utrùm ita neceſſaria ſit præſentia parochi, & teſtium in matrimonio:ut nullo eventu aliter contractum,validum ſit?

SUMMARIUM.

Proponuntur caſus,quibus poſſet aliquis exiſtimare poſſe contrahi matrimonium abſque parocho,& teſtibus. n. 3.

Digitized by Google

Quando prius eſt coram illis contractum, & reperitur nullum ob occultum impedimentum : remiſſivè, 2.
Quid in articulo mortis, ubi non eſt recurſus ad parochum, ponitur opinio affirmans, n. 3. Et ibi, ibidem in hæreticorum loc s, & in novo orbe, ubi non eſt parochi copia, & dum tut ores volunt indigno matrimonio collocare puellam.
Vera opinio contraria, n. 4. Et ſolvuntur argum. n. 5. & ibi, ſimplex ſacerdos non poteſt in mortis articulo aſſiſtere matrimonio.
Forma inducitur ubi eſt decertum annullans, vel dicitur aleter fieri non poſſe, 4.
An ex Epiſcopi diſpenſatione liceat ob magnam neceſſitatem contrahere abſque parocho & teſtibus, n. 6. Et ibi, qui de uno dicit, de alio negare videtur.
Quid, ſi matrimonium publicè contrahatur, ſcienti majori viciaia parte, 7.
Quid, ſi contrahatur ab infidelibus ſubjectis pr nc pibus Chr ſtianis, inhabitantibuſque in locis ubi Tridentinum obligat, vel locis temporaliter Pontifici ſubjectis. 8.
Quid ſi contrahentes ignorabant invincibiliter decretum Tridentini proponuntur argumenta probantia valere matrimonium, 9.
Tunc non valet, n. 10. Et ibi, quando pœna annullationis liget ignorantes.
Solvuntur argumenta, n. 11. Et ibi, quando inhabilitas ſit pœna.

EGimus de denunciationibus præviis matrimonio, ut
1 licitè contrahatur : jam de præſentia parochi, & teſtium neceſſariò requiſita ad ipſius valorem, agendum eſt: priúſque hac diſputatione, & ſequenti diſputandum eſt, an ea preſentia ſemper deſideretur : deinceps de qualitatibus in parcoho requiſitis : deinde quis proprius parochus dicatur : mox de qualitate licentiæ per parochum alii ſacerdoti conceſſæ & à quo concedi poſſit :tandem de qualitate præſentiæ parochi ipſorúmque teſtium. VII. igitur caſus excogitari poſſunt, in quibus aliquis exiſtimare poſſet validum eſſe matrimonium abſque parocho, & teſtibus. I. eſt, ubi prius coram illis contractum eſt, & reperitur nullum ob occultum impedimentum. II. In mortis articulo. III. Ex Epiſcopi diſpenſatione. IV. Quando matr. publicè contrahitur. V. Dum infideles inter ſe matrim. ineunt ſubjecti temporaliter juriſdictioni Eccleſiæ. VI. Cum contrahentes abſque parocho, & teſtibus invincibiliter ignorabant decretum Tridentini. Ultimus quando contrahitur matrim. in locis, ubi Tridentinum non obligat, vel quia non eſt receptum, vel quia non eſt legitimè publicatum : ut dum Chriſtiani captivi apud infideles contrahunt matrimonium : & hoc ſive contrahatur ab incolis, in eo, vel in alio loco per quem tranſeunt, ubi obligat : ſive à tranſeuntibus per locum, ubi non obligat. De 6. igitur prioribus caſibus præſenti diſp. agendum eſt, de ultimo autem diſp. ſequenti.

In 1. caſu, quando matrimonium ſemel legitimè con-
2 tractum eſt, & invenitur nullum ob occultum impedimentum, quid dicendum ſit, latè diſputavi l. 2. diſp. 37.

In 2. caſu, quando contrahere volens, eſt in mortis arti-
3 culo, valdéque neceſſarium eſſet matrimonium, nec eſſet parochi copia ; videtur non eſſe neceſſarium ſervare hanc formam. Primò, quia leges divinæ recipiunt interpretationem ex bono, & æquo, & ex epicheia, ut quæ pro tuenda charitate indicta ſunt, ipſi non adverſentur : ſicut *Joan.* 1. habetur neminem abſque baptiſmo ſalvari poſſe, & tamen deficiente miniſtri, vel aquæ copia, ſatis eſſet baptiſmi votum : ergo à fortiori leges humanæ recipiunt eandem epicheiam : ſed ſi in hoc caſu matrim abſque parocho, & teſtibus initum, eſſet nullum, adverſaretur charitati, quia proles per matrim. illud legitimanda, deſtituta maneret & ſæpe morti proximi valde affecti erga concubinam, ſalus ſpiritualis periclitaretur non contracto matrimonio, quo huic pravæ affectioni conſulat : ergo decretum Tridentini obligans coram parocho, & teſtibus contrahere ex æquitate, & epicheia cenſendum eſt in hoc eventu minimè aſtringere. Et confirm. quia quoties caſus evenit iis veſtitus circumſtantiis, quibus non ita expreſsè deciſus, eſt, attendendum eſt quid in eo caſu legiſlatnr conſultus reſponderet, idque ſequendum eſt:ut communiter tradunt Theologi 1. 2. *q.* 96. *art.* 6. Pontifex autem de hac extrema neceſſitate conſultus, abſque dubio reſponderet poſſe in ea abſque parocho, & teſtibus contrahi : Ergo. 2. quia præceptum Eccleſiaſticum non obligat eo rigore, ut in magna neceſſitate non liceat contravenire, ut conſtat in præcepto Miſſæ, jejunij, abſtinentiæ à carnibus : præceptum autem hoc contrahendi matrim. coram parocho, & teſtibus, eccleſiaſticum eſt, per Concilium Tridentinum injunctum : ergo. Et confirm. quia *Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de matr.* ſimul jubet præmitti denunciationes, & contrahi coram parocho, & teſtibus, at in hoc caſu illæ poſſunt omitti, etiam inconſulto Epiſcopo, ubi eſſet periculum in mora, ut dixi hoc 3. l. diſp. 10 n. 27. ergo. 3. Quia *Trident eod. c.* 1. inhærendo veſtigiis Concilij Lateranenſis, irritat clandeſtina, quæ olim Eccleſia deteſtabatur, numquam autem deteſtata eſt matrim. clam contractum in hac urgentiſſima neceſſitate : ergo nec tale clandeſtinum hodie eſt irritum. 4. Quia in hoc clam contrahendi modo, quando alter contrahens eſt in mortis articulo conſtitutus, ceſſant inconvenientia, quibus mederi voluit Tridentinum, non enim eſt periculum ut conjux ſuperſtes, contrahendo poſtea cum alio, maneat in perpetuo adulterio, cum matrim. illud clam contractum, ſit ſtatim morte diſſolvendum. 5. Quia ad matrimonij valorem ſatis eſt quicumque ſacerdos de licentia proprii, ut expreſſè habetur in *Trid. d. cap.* 3. ſed ſecundùm rectam rationem quicumque parochus in prædicto caſu concederet licentiam cuicumque ſacerdoti : ergo talis ſacerdos cum ea præſumpta licentia poterit aſſiſtere. Tandem, quia cui licet quod plus eſt, licet quod minus eſt, *reg. Cui licet, de reg. jur. in* 6. ſed cuilibet ſimplici ſacerdoti licet in articulo mortis abſolvere a quibuſcumque peccatis, & cenſuris, *cap. Paſtoralis, §. Præterea, de offic. ordinar. c. Eos, qui, de ſent. excomm. in* 6. *Trid. ſeſſ.* 14. *de ſacram. pœnit. cap.* 7. licet etiam Euchariſtiam conferre, quæ ſunt ſacramenta digniora : ergo licet aſſiſtere matrimonio. Sic tenet tanquam probabile *Veracr. append. ad ſpeculum, dub.* 5. *ſolut.* 2. *ad objectionem poſitam poſt* 7. *concl.* aſſeritque eſſe probabile Tridentini decretum intelligi, ubi eſt copia parochi : quare in hæreticorum locis, & in novo orbe, ubi vel non copia parochi, vel per integrum annum non habetur, eſſe probabile poſſe matrimonium celebrari cum duplici teſte, abſque parocho : ipſum ſequitur *Vega l.* 3. *ſummæ, caſu* 361. idem tenet de articulo mortis, vel quando tutores indigno matrimonio volunt collocare puellam : *Capua l.* 2. *deciſ. c.* 85. *n.* 8. & de articulo mortis, manet etiam dubius *Azevedo l.* 5. *recop. tit.* 1. *l.* 1. *n.* 8.

Sed tamquam certum tenendum eſt, eſſe irritum ma- 4
trim. in articulo mortis, & in quacumque neceſſitate contractum, abſque parocho, & teſtibus. Quia ubi in diſpoſitione dicitur aliter fieri non poſſe, inducitur forma: ut cum aliis tradit *Fel. c. Cum dilecta, de reſcript. n.* 6. *ſigno* 7. & idem quando ponitur decretum annullans : ut docet *Felin eod. n.* 9. *ſigno* 5. ſed *in Trid. ſeſſ.* 24. *de matrim. c.* 1. dicitur aliter fieri non poſſe matrimonium, quàm preſente parocho, & duplici teſte : & aliter contractum redditur irritum : ergo inducitur forma : & proinde in nullo eventu abſque ea ſolemnitate initum, validum erit : res enim ſine ſua forma numquam ſubſiſtere poteſt. Et confirma. quia ibi redduntur omnino inhabiles contrahentes : ubi ponderanda eſt dictio, *Omnino,* quæ ſignificat, in omni eventu, ſine ulla exceptione, ſine remedio ac diſpenſatione, ut dixi l. 1. diſp. 32. n. 6. ponderandum etiam eſt reddere inhabiles, nam inhabilitatem materiæ ſacramenti, nullus neceſſitatis caſus poteſt ſupplere : ut in nulla neceſſitate poſſunt conſanguinei matrimonio copulari, eo quòd materia eſt inhabilis : ut bene tradunt *Sotus l.* 1. *de juſt. q.* 6. *a.* 4. *ad finem corporis, Metina* 1. 2. *q.* 96. *a.* 4. *arg.* 2. *juncta ejus ſolutione, Enriquez l.* 12. *de matrim. c.* 1. *ad fin. Philiarcus de offic. ſacerdot, t.* 1. *p.* 1. *l.* 3. *c.* 10. Et ratio eſt, non ratione legis Eccleſiaſticæ, quaſi obliget in tanta neceſſitate, ſed ratione legis naturalis, & divinæ ibi incluſæ, dictantis nunquam licere accedere ad non ſuam, at eo ipſo quòd Eccleſia inhabilitat materiã ad matrimonium, non poteſt cum illa conſiſtere, & ita eſſet aceeſſus ad non ſuam. Item, quia eſt ibi incluſa lex divina, ut ſacramentum conſtet ex materia apta, & forma : Eccleſia autem poteſt in matrimonio hanc ineptitudinem materiæ

Digitized by Google

teriæ conſtituere, unde Eccleſia reddente materiam ineptam, lex divina eſt, ut non conſiſtat matrimonium: ergo nulla neceſſitas poteſt ſupplere hunc defectum. Et ita hanc partem tenent *Navar l.4. conſ. in. 1. edition. titulo de ſponſalib. conſ.44. in 2. tit. de clandeſtina deſpenſ. conſ. 6. Sarmiento l. 1 ſelect. c.6. n.7. Perez lib.5. ordin. t.1. l.1. paulo poſt principium f.29. Spino ſpeculo teſt. gloſſ. 15. n.44. 86. Segura directorio judicum, 2. p. c.15. n. 44.* Et ex Theologis *Enriq. lib.11. de matrim. cap.3. n.5. & 8. Bart. à Ledeſma dub. 21. de matrim. fol.13 10. Lud. Lop. 1. p. inſtructorij, cap. 86. Manuel 1. tom ſummæ, edit. c.219. n. 17. Pet. de Ledeſ. de mat. q. 45. a.5. circa 3. punct. dub. 3. f.129. col. 1. §. Ex dictis ſequitur.*

5 Ad argum. propoſita n. 3. reſpondetur Ad 1. & confirmat. dic. legem merè præceptivam, & inducentem contractui ſolemnitatem extrinſecam, recipere aliquando interpretationem ex epicheia, ſecus ubi eſt ſolemnitas ſubſtantialis, & materiæ inhabilitas: nec hoc adverſari charitati: valde enim bono communi expediebat legem eo rigore editam eſſe: nec in hoc caſu, Pontificem aliter reſponſurum. Ad 2. dic. ubi ſolum præceptum Eccleſiaſticum concurrit, non obligare eo rigore: hic autem concurrit naturale, & divinum de non accedendo ad non ſuam, & divinum, ut ſacramenta conſtent ex legitima materia: ut explicui n. præced. Vel melius dic. (hæc enim ſolutio non ſatisfacit, quia inhabilitas illa materiæ; ex qua conſurgeret eſſe fornicationem, acceſſum ad illam, ex jure Eccleſiaſtico: & ita adhuc urget argumentum, jus Eccleſiaſticum non inhabilitare in hac urgenti neceſſitate) id eſſe verum de præcepto Eccleſiaſtico, quod non inducit ſolemnitatem ſubſtantialem, nec materiam inhabilitat, ut jure Eccleſiaſtico conſanguinei in ſecundo gradu inhabiles ſunt ad contrahendum matrimonium, quod in nulla neceſſitate inire poſſunt. Ad confirmat. dic. denunciationes præcipi, ut ſolemnitatem extrinſecam, & accidentalem, & ita diſparem eſſe rationem. Ad 3. dic. irritaſſe Tridentinum omnia clandeſtina: quæ quantum ad modum contrahendi, olim deteſtabatur Eccleſia, licet aliquando eſſent licita ratione urgentis neceſſitatis; quia tunc prohibitio matrimon. clandeſtini erat per modum ſimplicis, & nudi præcepti, & proinde gravis neceſſitas excuſabat, ſecus tamen eſt hodie, quia id præceptum continet formam ſubſtantialẽ, & decretum irritans. Ad 4. nego in hoc caſu ceſſare rationem, quia poteſt in articulo mortis conſtitutus ſupervivere Præterea licet illa ratio maximè induxerit Trident. non tamen ea ſola fuit, ut colligitur ex illis verbis, *cùm ſancta Synodus gravia peccata perpendat, quæ ex clandeſtinis conjugiis ortum habent, præſertim verò eorum,* &c. nam dictio, *Præſertim*, quæ implicativa eſt, ejus eſt naturæ, ut explicet caſum certiorem; & implicet minus certum: ut dixi l. 2. diſp.39. n.6. ceſſante autem una ratione legis, quando aliæ ſuperſunt, non ceſſat lex. Ad 5. dic. non ſatis eſſe licentiam præſumptam, & ratihabitionem de futuro: ut alius ſacerdos poſſit aſſiſtere matrimonio: ut dicemus infra hoc 3. l. diſp.35. Ad ultimum dic diſparem eſſe rationem, quia Euchariſtia, & pœnitentia ſunt ſacramenta neceſſitatis, matrimonium autem eſt voluntarium. Quod ſi urgeas, licere extremam unctionem ſimplici ſacerdoti, in eo articulo conferre, ubi parochi copia deeſſet, cum tamen extrema unctio non ſit in præcepto, juxta veriorem ſententiam: reſpondetur eſſe ſimplex præceptum Eccleſiæ, jubens ut extrema unctio à proprio parocho miniſtretur, & ideo non obligare in caſu tantæ neceſſitatis: matrim. autem celebrari coram paroho, & teſtibus, continet formam ſubſtantialem, & eſt decretum irritans matrimonium aliter contractum. Hinc infertur; in hoc caſu licet ſimplex ſacerdos poſſit deficiente proprio, miniſtrare confeſſionem, Euchariſtiam, & extremam unctionem, minimè tamen poſſe matrimonium: ratione dicta &c, docent *Veracruz append. ad ſpeculum, dub. 5. concl.7. Petr. de Ledeſm. de matr. q.45. art.5. punct.3. dub 3. ad fin. Barth. à Ledeſm. dub. de matrim. f. 1 20. Spino ſpeculo teſtam. gloſſ. 15. n. 43.*

6 In III caſu, nimirum, an ex Epiſcopi diſpenſatione in caſu magnæ neceſſitatis; quando non poteſt conſuli Pontifex, poſſit contrahi matrim. abſque parocho, & teſtibus: dicendum eſt non poſſe: quamvis enim poſſit Epiſcopus ſemel, vel iterum diſpenſare in leg. Pontificis aut concilij in caſu magnæ neceſſitatis: (ut dixi l. 2. diſp.40 n.3.) at in hoc caſu nullo modo poteſt. Primò, quia *Trid. ſeſſ. 24. c.1. de matrim.* conſtituit formam ſubſtantialem, & ponit decretum irritans. Deinde, quia concilium reddit omninò inhabiles contrahentes, ad ſic contrahendum: & dictio *Omnino*, excludit omnem gratiam, & diſpenſationem: (ut dixi n.4.) præterea, quia qui de uno dicit, de alio negare videtur. *Nonne de præſumpt. & l. Cum prætor. ff. de judiciis*; ſed *Tridentinum d. c. 1.* ſtatuit denunciationes præmittendas eſſe matrimonio, illúdque coram parocho, & teſtibus contrahendum: & concedit facultatem Epiſcopo diſpenſandi in denunciationibus, ergo videtur eam negare circa parochi, & teſtium ſolemnitatem. Quo argumento utitur *gloſſ. in. Ad audientiam verb Vt duo, de cleric. non reſid.* probat enim ex eo textu, ſi plures canonici duobus non reſideant cauſa inſervien di Epiſcopo, eos non acquirere fructus: quia textus ille duos canonicos Epiſcopi ſervitio concedens, plures negare videtur: per *d. c. Nonne,* Sic tenent *Navar. ſum. Lat. c.22. n.70. Gutierr. de juram. 1. p. c. 51. n.23. Spino ſpeculo teſta. gloſſ. 51. n. 86. Segura direct. judic. 2. p. c. 15. n. 44. Henriq. l. 11. de matrim. c. 5. n.5.*

7 In IV. caſu, quando matrimonium publicè contrahitur, ſcienti majori viciniæ parte, ſi parochus deſit: *Navar. ſum. Lat. c.22. n. 69. fin.* Dubitavit an eſſet validum: quia (inquit) Tridentinum annullans matrimonium abſque parocho contractum, videtur intelligendum de contracto clandeſtino. Et prob. ex doctina *Covar. 4. decret. 2. p. c. 6. initio, n.10.* ubi aſſerens doctrinam Bartoli, dicentis id dici clam fieri, quod fit omiſſis iis quæ in actu à lege requiruntur: ait id procedere, niſi aliquid æquivalens in actu interveniat, ex quo effectus à lege prætenſus deducatur: ſed quando matrimon. publicè celebratur, intervenit aliquid æquivalens ſolemnitati petitæ à Tridentino, ex quo finis ab eo intentus comparatur, nam tunc conſtat Eccleſiæ de matrimonio nec poterunt contrahentes eo relicto, aliud inire: ergo eſt validum. Cæterum dicendum eſt, nullò modo valere, quia Tridentinum ſtatuit formam ſubſtantialem pro matrim. contrahendo, forma autem ſpecificè, & propriè & non per æquipollens impleri debet: (ut dixi lib.2. diſp. 11. n. 19.) Deinde quia non eſt verum obtineri tunc finem intentum à Tridentino: nam concilium intendit, cum matrimonium ſit ſacramentum ritè celebrari, & coram miniſtro Eccleſiæ proprio paſtore, vel de ejus licentia: qui finis in hoc caſu non obtinetur. Et ita tenet *idem Navar. ſum. Lat. cap. 25. n. 144. Henriquez l 12. de matrim. cap. 3. n. 5. Lud. Lop 1. p. inſtructorij, c. 86. §. Præterea.*

8 In V. caſu, nimirum an infideles inhabitantes Chriſtianorum loca in quibus viget decretum Tridentini, teneantur contrahere coram parocho & teſtibus? Ratio dubitandi eſt, quia principes poſſunt ſtatuere impedimenta matrim. dirimentia, cùm matrimonium contractus ſit: & quamvis hoc ſit à concilio inductum: cui non ſubſunt infideles, juxta id *D. Pauli 1. Cor. 5. Quid mihi eſt de his qui foris ſunt, judicare*: at receptum eſt ab omnibus principibus Chriſtianis. Item quia ſaltem infideles inhabitantes terras Eccleſiæ, tenerentur hac lege: quia ſubſunt tẽporaliter ejus juriſdictioni, & ab obſervatione Pontificiæ conſtitutionis immunes non cenſentur: ut bene docet *Anton. Cucus lib. 1. inſtitutionum major. titulo 3. num. 36. & 37.* Verùm dicendum eſt, non teneri coram parocho, & teſtibus contrahere. Quia hæc lex concilij, eſt merè Eccleſiaſtica, & ut talis eſt recepta à principibus Chriſtianis, aliàs non obligaret in toto orbe, ſed in ſolis Eccleſiæ oppidis: infideles autem, cùm extra Eccleſiam omninò ſint, non ſubijciuntur legibus Eccleſiaſticis, ut ex teſtimonio allato D. Pauli conſtat. Et ita ſolvitur argumentum contrarium, procedit enim; quando lex temporalis, & civilis ab Eccleſia editur pro ſuis oppidis; & ut talis recipitur à cæteris

principi

principibus : hæc autem eſt lex Eccleſiaſtica , ſicut lex jejunii.

9 In VI. caſu, an fideles inhabitantes loca, ubi obligat decretum Tridentini, illud tamen invincibiliter ignorantes, validè contrahant abſque parocho, & teſtibus ? Probatur pars affirmativa , quia inhabilem reddere ad aliquem actum, eſt pœna : ut docet *Decius cap. 2. de conſtitut. n. 17. per l. Is qui hæres ſſ. de vulg.* ubi *Paulus* dicit ſtatutum inhabilitans eſſe pœnale, & odioſum: ſed *Tridentin ſeſſ. 24. cap. 1. de matrimonio* , reddit clam contrahentes inhabiles ad ſic contrahendum: ergo illud decretum pœnam continet, quæ cum non afficiat invincibiliter ignorantes , eo quòd culpa vacent, dicendum eſt hos habiles eſſe ad ſic contrahendum , & proinde matrimonium ab eis initum, eſſe validum Et confirm. quia quamvis canon habeat clauſulam annullantem, non ligat ignorantes, etiam quoad illam clauſulam , habet enim in ſe tacitam conditionem, ſi perveniat ad ſubditorum aures, cùm illa clauſula ſit canoni acceſſoria, ſicut à tranſgreſſione canonis excuſat ignorantia, ſic etiam ab illa annullatione acceſſoria, ut optimè docent *Card. Clem. 1. de elect. q. 18. Romanus, & Crottus,* quos refert, & ſequitur *Bolognetus l. Omnes populi, n. 153 ff. de juſt. & jure* : ergo ignorantes invincibiliter id decretum, non ligabantur eo.

10 Dicendum tamen eſt id matrimonium eſſe invalidum: quia quamvis lex non afficiat ignorantes, quoad pœnam extrinſecam, bene tamen afficit quoad intrinſecam annullationis actus, ut bene docent *Imola Clem. 1. de elect. n. 54. & ibi Paulus, Decius c. 2. de conſtit. in 2. lectura n. 31. & c. Cæterum de reſcr. n. 32. Sot. l. 1. de juſt. q. 1. a. 4. verſ. At verò de ſummo Pont. Nav. ſum. c. 23. Hiſt. n. 43. & n. 44. & l. 1. conſiliorum, in utraque edit. t. de conſtit. conſ. 1. q. 4 n. 15. & in 2. editione. lib. 5. conſ. tit. de privileg. conſ. 21. n. 5. Frater Metina 1. 2. q. 90. n. 4. concl. 3 verſ. Illud etiam , Manuel. 1. to. ſumm. c. 2. edit. c. 194. n. 7. Angles florib. 1. p. q. 1. de baptiſmo. a. 8. diff. 2. fol. 46.* & probatur ex *c. 1. de conceſſ. præbend. in 6. verſ. Adjiciebatur,* ibi, *ſive ignoraverit, ſive non, non valebat.* Præterea, quia quoties conſtitutio exprimit, à quo tempore debeat obligare, afficit ignorantes, quoad nullitatem actus , licèt non afficiat quoad alias pœnas , ut ſi dicat , Ex nunc, ut optimè docet *gloſ. Clem. 2. de hæret. verb. Ex nunc. & ibi Cardin. poſt notab. 6. Imola n. 2. Bonif. ibi n. 17. Paul. & Zenzelinus. ibi, Ant. c. 2. de conſtit. n. 19. & ibi Abb. n. 7. Henric. n. 2. Alex. de Nevo n. 28. Fel. n. 7. verſ. Quinto limita, Beroius n. 44. & 45. Decius in 1. lectura, n. 18. fine , Roſella verb. Lex n. 6.* ubi *Sylv. q. 6. d. 3. Lud. Gomez proœmio regularum cancellaria q. 2. verſ. Præterea, Nav.* dicens eſſe communem ſent. *l. 3. conſ. in 2. edit. t. de reg. conſ. 31 n. 4. Menoch. de arbitrar. l. 2. centur. 2. caſu 185. n 2. Ant. Cuc. l. 1. inſt. major. tom. 3. n. 30. Capua l. 4. deciſ. c. 9. n. 23.* ſed decretum Tridentini irritans clandeſtina, aſſignat tempus à quo incipit obligare, nempé , tranſactis duobus menſibus à publicatione in qualibet parochia: ergo ab illo tempore obligat, quoad annullationem matrimonii , etiam ignorantes, & ita doceat *Frater Metina 1. 2. q 90. a. 4. concl. 3. ad finem, Enriq. l. 11. de matr. c. 3. n. 8. fine,* & *c. 5. n 8. in comment. lit. O. Petrus de Led. de matr. q. 45. a. 5. f. 196. §. In cujus rei expoſitione ſit concluſio, verſ. Hæc eſt contra aliquos.*

Ad argum. propoſitum num. 9. dic. quando inhabilitas ſtatuitur in odium contrahendum ad ipſoſque puniendum, eam eſſe pœnam, ſecus, quando defectu ſolemnitatis: ſicut enim annullatio actus eo quod deficiat debita ſolemnitas , non eſt pœna: (ut dixi hoc 3. l. diſp. 4. n. 9.) ſic nec inhabilitas ad contrahendum abſque ea ſolemnitate cenſetur pœna, ſed declaratio quod conſenſus ſit illegitimus. Ad confirm. dic. quando clauſula irritans apponitur per modum pœnæ , minimè afficere ignorantes, ſicut nec lex ipſa eos afficit quoad alias pœnas : ſecus quando non apponitur per modum pœnæ.

DISPUTATIO XVIII.

An matr. clam contractum abſque parocho , & teſtibus in iis locis, ubi nunquam receptum eſt decretum Trident. ſeſſ. 24 c. 1 de matrim. vel nunquam publicatum fuit , ſit validum : ſive contrahatur ab incolis eorum locorum in eiſdem, vel in aliis locis per quæ tranſeunt, ubi eſt receptum idem Tridentinum, qui ad illas regiones divertunt.

SUMMARIUM.

Incolæ locorum ubi decretum Tridentinum non eſt publicatum , vel non eſt receptum : ſi in iis locis contrahant , poſſunt abſque parocho & teſtibus , ſicut ante Tridentinum poterant , intre matrim. n. 1.

In quo verſetur difficultas & quot ſint quæſtiones diſputandæ, 2.

Peregrini tenentur legibus & conſuetudinibus loci per quem tranſeunt quando in ſuo oppido eadem viget, vel ſi aliàs ſcandalum orietur, vel ſi ibi illum divertunt animo conſtituendi ſedem 3.

An quando divertunt per modum tranſitus , ceſſante ſcandalo teneantur ad leges : quæ non in ſuo oppido , ſed in illo per quod tranſeunt obligant refertur opinio affirmans , 4

Qualis tranſitus debeat eſſe ut peregrinus obligetur iis legibus , 5

Sententia verior non obligari, n. 6. Et ibi quod modico tempore durat , quaſi non eſſe reputatur.

Quid, ſi leges illius oppidi , per quod peregrinus tranſit , ſint non ſpeciales illius, ſed generales & juris communis, non obligans tamen in ſuo domicilio, quia ſunt abrogata conſuetudine, 7.

Quæ mora in loco tranſitus deſideretur , ut peregrinus teneatur illius legibus : proponitur quædam opinio n. 8. & verior , n 9.

Quoad ſolemnitatem contractus, an peregrini teneantur legibus, & conſuetudinibus loci in quo contrahunt; & ſecundum illas cenſeatur contractus celebratus , 10

Quid in dote, & teſtamento , 11.

An forenſes teneantur ad gabellas ſpeciales loci in quo contrahunt , 12.

An exteri vendentes triticum in Caſtella, teneantur pretium pragmatica illius laxatum , ſervare , 13. Et quid quando tranſgreſſio legum cederet in damnum oppidi , per quod peregrini tranſeunt , 14.

An vagi qui nullibi certam habent ſedem, teneantur legibus loci , per quem tranſeunt , 15.

Solvuntur argumenta , nu 16 & explicantur illa, l. 1. & c. Quæ contra, d. 8 & c. Quiſquis, d. 41, & l. 11. tit. 23. p. 1. poſt n. 16. invenies alia ſummaria.

PRæmittendum eſt in aliquibus Chriſtianorum provinciis decretum Tridentini non fuiſſe promulgatum, 1
aut receptum: ut in quibuſdam Galliæ partibus, & in Polonia in quibus locis ſi matrimon. contrahatur abſque parocho & teſtibus, ab illorum locorum incolis, dum in illis habitant, certum eſt eſſe validum, Prob. quia ſi nondum publicatum ſit, ipſummet *Tridentinum ſeſſ. 24. de matr. c. 1. in fine,* decernit decretum illud robur non habere in unaquaque parochia ; niſi poſt triginta dies numerandos à publicatione in illa : ſi autem legitimè publicatum ſit , lex non recepta, ſaltem quando decem anni tranſierunt, non obligat: ut tradunt communiter DD. *c. 1. de tregua & pace.* Sic docent *Nav. l. 4. conſ. in 1. edit. tit. de ſponſalibus, conſ 9. n. 1. & conſ. 53. n. 1. & conſ. 38. n. 2. in 2. verò conſ. 5. n. 2. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 45. a. 5. punct. 3. ult. Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 219. n. 2.* Peccabunt tamen hi , ſi omnino clandeſtinè contrahunt , ſicut peccarent ante Tridentinum , ita contrahendo.

Difficultas autem eſt , quando incolæ locum ubi Trid. obligat, divertunt ad loca, ubi non obligat : vel è contra, 2
incolæ locorum ubi non obligat, divertunt ad locum ubi obligat, an teneantur coram parocho , & teſtibus contrahere: Hujus quæſtionis deciſio pendet ex ea , an peregrini teneantur legibus loci, per quem tranſeunt, ſuique domicilii, dum abſunt. Et ideo charitatis gratia, 5. ſunt diſputandæ quæſtiones. I Eſt, an peregrini teneantur ad leges, & conſuetudines loci per quem tranſeunt. II. An teneantur ad leges ſui domicilii, dum ab illo abſunt. II. De incolis locorum in quibus decretum Tridentini non obligat ineuntibus matrimonium in loco, ubi obligat. IV. De incolis locorum ubi obligat, contrahentibus matrimoniũ in loco ubi non obligat. V. De Chriſtianis captivis apud infideles, qualiter poſſint matrimonium contrahere.

Digitized by Google

3 QUÆSTIO I. An peregrini teneneantur legibus, & conſuetudinibus loci per quem tranſeunt? Certum eſt, quando proprio deſerto domicilio, aliò divertunt, animo ibi conſtituendi ſedem, teneri legibus, & conſuetudinibus illius loci, in quo ſedem conſtituunt: quia jam verè ſunt incolæ. Similiter eſt certum, licèt divertant per modum tranſitus, ſi conſuetudines, & leges ſui oppidi, ibi etiam obligent, teneri ad eas, quia nulla ratio eſt excuſans, cum obligent tam in loco domicilii, quàm in loco ubi reperiuntur. Deinde certum eſt, ratione ſcandali, ſi fortè orietur legibus loci tranſitus non ſervatis, teneri tranſeuntes eas ſervare.

4 Difficultas autem eſt, quando peregrini divertunt per modum tranſitus, aut hoſpitii ad hujuſmodi loca, an ceſſante ſcandalo (quod facilè vitari poteſt admonitis adſtantibus ſe non teneri ad eas leges, vel occultè tranſgrediendo:) teneantur ſervare leges, vel conſuetudines illius loci, in quo per modum tranſitus reperiuntur, quando eæ in ſuo domicilio non obligant? Duplex eſt ſent. 1. ait teneri. Prob. ex *D. Aug. ep.* 118 *c.* 1. *& epiſt.* 119 *c.* 18. *& habetur c. Illa d.* 12. ibi *mater mea Mediolanum me ſequuta, invenit Eccleſiam ſabbato non jejunantem, tunc conſulus Ambroſium Epiſcopum: at ille ait, cum Romam venio ſabbatum jejuno, cũ Mediolani ſum, non jejuno: ſic & tu, ad quancumque Eccleſiã veneris, ejus morem ſerva.* Ubi *gloſſ. verb. Societate.* inquit, inde ſumi argumentum, quemlibet teneri vivere ſecundũ conſuetudinem illorum, inter quos verſatur: unde inquit, ortum habuit verſus & *ſi fueris Romæ, Romano vivito more Et ſi ſis alibi, vivito ſicut ibi.* Et *gl. l.* 3. *verb. Debent, ff. de muner. & honor.* poni, hunc verſum, *terra ad quam pergis, capemores, quos ibi cernis.* prob. ex eod. *D. Aug. l.* 2. *conf.* habetur *c. Quæ contra, d.* 8. ibi, *quæ contra mores hominum ſunt flagitia, pro morum diverſitate ſunt vitandi, ut pactum inter ſe gentis aut civitatis conſuetudine, vel lege firmatũ, nulla civis aut peregrini libidine violetur. Turpis enim eſt omnis pars univerſo ſuo non congruens.* 3. ex eod. *D. Aug. l. de doct. Chriſt.* & habetur *c. Quiſquis, d.* 41. ibi, *quiſquis rebus reſtrictus utitur, quàm ſeſe habent mores eorum cum quibus vivit, aut intemperans, aut ſuperſtitioſus eſt.* Ubi *gloſſ. verb. Vivit,* inquit, *quilibet conformabit ſe ſociis, in cibis, & in moribus.* Quod ſi dicas D. Aug. videri attribuere obligationem hanc peregrinorum, ſcandalo vitando, & ita ceſſante ſcandalo minimè obligari peregrinos. Hæc ſolutio non prodeſt, quoniã ut conſtat ex *c. Quæ contra,* & *c. Quiſquis, allegatis,* non tribuit ſcandalo, ſed pacto & ſocietati civium: & dum in aliis locis attribuit ſcandalo, non ob id eſt, quia ſcandalum ſit ſola ratio obligandi, ſed quia ex eadem radice naſcitur obligatio & ſcandalum, nempe ex diſſimilitudine morum, in iis qui ſunt in eodem loco: aliàs non eſſet fundamentũ, ſcandali, ſi non eſſet obligatio conformandi ſe cum aliis civibus, 4. quia bonum civitatis publicũ poſtulat, ut uniuſcujuſq; oppidi conſuetudines obſerventur, tã ab incolis, quã à peregrinis, dum in eo ſunt. 5. quia vel lex illa, & conſuetudo eſt localis, aut perſonalis: ſi localis, ergo obligat quoſcumq; etiã peregrinos dum adſunt in loco: ſicut in interdicto loco non poſſunt etiã clerici peregrini celebrare: ſi perſonalis, ergo ſequitur perſonã, inſtar interdicti perſonalis, quocumq; ierit: cujus tamen contrarium dicemus n. 18. nempè peregrinos non teneri ſervare leges proprii domicilii, dum abſunt: ergo neceſſariò, dicendum eſt eſſe localem, & ſic obligare peregrinos dum ibi adſunt. Et confir. ex *c.* 2. *verſ. Item de obſerv. jejun.* Ubi dicitur in feſtivitatibus & abſtinentiis ſervandam eſſe regionis conſuetudinem, ergo cenſet eam conſuetudinem reſpicere potius locum quam perſonam. Tandem prob. ex *l.* 11. *fin. t.* 23. *p.* 1. ibi. *quando alguno fueſe à aſcuelas; o à Roma. o à otro lugar. ſe debe accordar en las buenas coſtũbres de aquellos con quiè vive* Ubi *Greg. Lo. verb. A otro lugar,* ait conformando ſe illis: cum quibus vivit, ut *c. illa, d.* 12. Hanc ſent. videtur tenere *Hoſt. ſu. t. de obſerv. jejun §. Quando jejunandum, n.* 5 *init.* ubi affert verſ. *Cum fueris Romæ.* &c. Et docent *Abb. c. Conſilium, n.* 6. *de obſerv. jejun. Landulph.* quem refert & ſequitur *Cardinal. Clem.* 1. *q.* 5. *celebr. Miſ.* & *ibi Bonifac. n.* 67. *Guiller.* quem refert, & ſequitur *ibi Imola n.* 3. *Præpoſ. c. Quæ contra, ad fi. d.* 8. *Alber. l.* 1. *c.* 28. *C. de ſum. Trinit. Fel. c. Quod clericis, paulo poſt princ. de foro compet. Nav. c.* 13. *Hiſp.* & *Lat. n.* 5. & *c.* 23. *Lat. n.* 120. *Hiſp. n.* 128. *Cov.* 4. *var. c.* 20. *n.* 8. *verſ. Fuit* & *in dicto, fine.* minus tamen bene allegat Portium. *Mexia pragmatica panis concl.* 5. *n.* 80. & ex Theologis, *Major.* 4. *diſt.* 15. *q.* ... *Driedo de libertate Chriſtiana, l.* 1. *c.* 17. §. *Una eſt: in a ia edit. ſt.* 1 *c.* 2. *p.* 3. *a.* 2. *memb. ult.* §. *Una eſt. Led.* 1 *p.* 4. *q.* 15. *a.* 4. *d.* 2. *n.* 2. §. *Sequitur ex dictis. Alex. in ſuo enchiridio* 2. *p. t. de jejun. Si homo Mediol. Alcozer ſu. c.* 24. § *Ayunos,* & §. *Sabados, Pedraza ſum. præcepto* 3. §. 14. *Henr. l.* 7. *de indulg. c.* 13. *n.* 8. *Philiarc. de off. ſacerd. to.* 1. *p.* 2. *l.* 3. *c.* 23. §. *Eſt tertio notandum Manuel* 1. *to. ſum.* 2. *edit. c.* 122. *n.* 1. & *ſuper bullam cruciatam* §. 1. *n.* 8. *ad fin. Lud. Lop.* 1. *p. inſtr. c.* 52. §. *Unaquaque civitas.* Et eſt valde probabilis.

5 Aliqui ex his DD. moderantur hanc ſententiam, ut ſolus tranſitus non ſatis ſit ad obligandum ad ſtatuta, & conſuetudines illius loci, niſi qui tranſit, illic ſiſtat. Sic *Nav. eod. c.* 13. *n.* 5. *Lud. Lop. eod. c.* 52. §. *Nec peccant. Philiar. eo c.* 23. §. *Eſt tertiò notandum. Henr. l.* 9. *de Miſſa, c.* 25. *n.* 2. *fin.* Sed diverſimodè hoc explicant nam *Philiarc.* ait peregrinum ſiſtentem in oppido, in quo eſt dies feſtus, vel jejunii, teneri audire ſacrum, & ibi prandentem teneri à carnibus abſtinere, juxta illius loci conſuetudinem: *Henriq.* autem *eod. c.* 25. *n.* 2. *fine,* latius loquitur, dicit enim non teneri peregrinum ad jejunium, abſtinentiamque carnium privati ſtatuti, privatæque conſuetudinis oppidi, per quod tranſit obiter: addit *in comment lit. R.* nec teneri audire ſacrum, licet pridie illic dormierit, ut ſequenti die proficiſcatur. Sed conformius ſent. propoſitæ loquutus eſt *Philiarcus:* nam tenendo peregrinos aſtringi legibus loci per quem tranſeunt, dicendum eſt, ſi adimpletio legis non requirat ſpecialem moram, teneri peregrinos tranſeuntes obiter ad eam: ut ad abſtinendum à carnibus, dum in oppido etiam tranſeuntes ſunt: ſi verò ſpecialem moram requirat teneri tranſeuntes, quando manſuri in oppido ſunt, tempore proportionato impletioni illius præcepti: quare non teneri audire ſacrum, quando eo ſolo tempore manſuri ſunt, quod ſatis eſt ad cibos ſumendos, quia ea mora non eſt proportionata auditioni ſacri: ſecus ſi toto mane, vel magna ejus parte illic ſiſtere debeant.

6 II Sent. probabilior, ait peregrinos, & forenſes non aſtringi legibus & conſuetudinibus loci per quem tranſeunt vel in quo per modum hoſpitii reperiuntur ceſſante ſcandalo, & quando eæ non obligant in ſuo domicilio. Prob. 1. quia Leo IX. ep. adverſus præſumptiones Michaëlis Conſtantin. & Leonis Acridani Epiſcop. c. 29. monet ut unuſquiſque juxta Eccleſiæ ſuæ ritum celebret, licet in alieno ſolo verſetur. Prob. ex *D. Aug. ep.* 118. *c.* 1. & 119. *c.* 18. & habetur *c. Illa d.* 12. ibi, *alia quæ per loca terrarum, regionéſque variantur ſicut eſt quod alii jejunant ſabbato, alii non, &c. totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes,* ubi *gl. verb. Libertat,* ait *hic dicit D. Aug. quod liberũ eſt ſabbato jejunare, quantum ad extraneos, non quantũ ad illos, ubi talis conſuetudo ſervata eſt.* 3 Prob. ex *l. Hæres abſens* 19. §. *Proinde, ff. de judiciis,* ubi probatur viatores non ſortiri forum loci per quem tranſeunt, ibi, *duriſſimum eſt, quotquot locis quis navigans aut iter faciens delatus eſt, tot locis ſe defendere,* quia qui tranſit, aut brevi tẽpore divertit ad locum non dicitur moraliter in eo eſſe, *l. quæſitũ* 76. §. *fi. ff. de leg.* 3. ibi, *rebus quæ in fundo ſunt legatis, nõ accedũt quæ caſu illic fuerũt:* & *l. Si ita,* 84. *ff. eodem t.* ibi, *nec quod caſu ibi ſit, magis eſſe legatum:* & *c. Nam & ego, de verb. ſign.* Quod eſt deſumptum ex D. Hieron. ubi quærit cur Salomon ſe unigenitũ nominet: cùm fratrem uterinum habuerit? Et reſpondet, quia cum ſtatim obierit, quaſi nõ natus reputatur: ubi *gloſſ. verb. Quaſi,* ait *non videtur fuiſſe, qui non duravit,* quod bene probat ex *c. Ad noſtram, de regul.* ubi qui triduo fuit regulari habitu indutus, non dicitur habitum induiſſe. quia (ut ait *ibi Gloſſ. verb. Statim*) non dicitur factum, quod non durat: quam gloſſam ſequuntur. *Specul. t. de inſtr. edit.* §.

Digitized by Google

Compendioſe,n.16.Fel.c.In præſentia,n.32.de probat. Si ergo tranſeuntes non dicuntur moraliter eſſe in eo loco, minimè æquum eſt ut ipſius loci leges obſervare aſtringantur: cum ſolos in eo exiſtentes obligant. Hanc tenent *Gloſſ. c. Illa.verb.Venerit.diſt.12.& c.Quæ contra, diſt. 8. ver. Ant. peregrini.Spec.rubr.c.de conſtit.n.7.Joan.Andr. additionib. ad Speculatorem,tit. de inſtr.edit.§.Compendioſè,n.16.verb. Quæſitum,Archid.*referens *Hoſt.d.c.Illa ſuper verb. Serva. & ibi Domin.in fine princip.Alexandrin.ibi,Præpoſ.ibi verſ Nota quod peregrinus,Turr.ibi,verſ.Liberas,& c. Quo jure, § Dignit.8.diſt.a.4.n.8.cum Hugone ibi per ipſum allegato: Roſella verb.Jejunium,n.*16.ubi *Syl.q.2.d. 1. & 2. fine.*Et ex Theologis,*Palud 4.d.15.q.4.a.3.n.24.D.Ant.2.p.t. 6.c.2. §.2.Metina C.de jejunio,qu.quando neceſſe eſt jejunare , init. Ledeſ.2.p 4.q.17.a.3.f.204.col.1.§.Tertiò dico,* Margarita *confeſſorum,quæſt.moral.f.165.col.2. §. Utrum teneamur:Palac.4.diſt.15.diſp 8.poſt.6.concl.f* 126.*verb. At verò. F.*Me*tina* 1.2.*q.96.a.5.ad fin.*Angles *flori.*1.*p.q.4.de jejunio, ante dub.1.diſſ.2.f.386.Vegal.2.ſumma caſu* 315.Et dicit probabilem *Suarez 3.p.q.74.a.4.diſp 44.ſect.3.§.Illud verò.*

7 Sed rogabis primò,an idem ſit de legibus communibus an ſi eæ alicubi deſuetudine ſint abrogatæ , verbi gratia , Mediolani licet ex conſuetudine(ut ferunt)veſci carnibus 4.primis diebus Quadrageſimæ,quod jure communi prohibitum eſt:obligent tranſeuntes incolas illius loci in quo illæ leges juris communis non obligant:ſi in loco tranſitus obligent:ut Mediolanenſis hoſpes in oppido , ubi jus commune viget,teneatur iis diebus abſtinere à carnibus & jejunare:vel poſſit juxta ſui domicilii uſum eas edere, & non jejunare?nam DD. 2. ſententiæ. n. præc. allegati, ſolùm loquuntur de legibus ſeu ſtatutis:& conſuetudinibus ſpecialibus alicujus oppidi : & in eis eſt ſpecialior ratio,& non obligent forenſes & tranſeuntes,defectu juriſdictionis ſtatuentis,quæ in ſolos incolas ſibi ſubditos extenditur:jus verò commune univerſos ex natura ſua obligat,omnéſque illi ſubduntur,& ſi alicubi ratione oppoſitæ conſuetudinis , non obliget:id videtur locale , ac loco cohærens.non enim dicendum videtur id eſſe privilegium perſonale,ſequens perſonam quocumque ierit. Et ita *Metin 1.q.96.a.5.ad fin.dub.pen.* videtur tenere in legibus cómunibus:ait enim peregrinos non teneri legibus civitatis ad quam declinant:teneri tamen legibus communibus:& *Henriq.l.9.de* Miſſa,*c.25.c 2 fine in comm. lit. S.* & *Manu. ſuper bull.cruciatam* §.1.*n.*8. *ad finem* , dicunt falſum eſſe aſſerere,licere Caſtellano tranſeunti per Luſitaniam , ubi non eduntur inteſtina die ſabbathi , illis veſci , juxta Caſtellæ morem. Verùm quamvis negare nequeam iu his præceptis juris communis majorem latere difficultatem , & DD.de ſolis ſtatutis ac conſuetudinibus ſpecialibus oppidi loqui : at idem credo dicendum de præceptis juris communis.Quia ea non obligant ex præſcripta conſuetudine incolas illius oppidi,cujus hic peregrinus civis eſt,& licet videatur privilegium locale , ſolóque cohærens : eſt utique tale,in hoc ſenſu,ut eo gaudeant , non tantùm ibi quómodo exiſtentes , ſed etiam qui in jure habentur pro præſentibus , ibique exiſtentibus , quales ſunt qui brevi tempore abſunt,cito reverſuri, eo quòd illic domicilium habeant.Et ita *Palac.4.diſt.15.diſp.8. poſt 6. concl.f.* 126. *verſ. At verò* , optimè dixi Caſtellanum per Luſitaniam tranſeuntem poſſe more ſuæ patriæ inteſtinis veſci die ſabbathi,quæ in Luſitania non permittuntur & *Petr. de Led.de matr.q.45.a.5.punc.3.dub.ult.f.* 198. §. *Secundo arguitur*,& §.*Quibus poſitis*,loquens de præcepto juris communis,ut non contrahendi clandeſtinè,de non edẽdis inteſtinis in die Veneris,vel ſabbati. dicit exiſtentem etiam per modum tranſitus in oppido ubi hæc non obſervantur non teneri obſervare:nec *Metina* , quem in contrarium retuli,nobis adverſatur , tantùm enim vult advenam non teneri legibus ſpecialibus oppidi,per quod trãſit bene tamen communibus,nempè,ſui oppidi,& oppidi tranſitus.

8 2.Rogabis,quæ mora in oppido hoſpitii reddat peregrinum obnoxium legibus, & conſuetudinibus illius?Nã multi DD. aſſerunt his teneri ſolos , perpetuo habitandi gratîa,in oppidum confluentes.Sic *gloſſ.c.Quæ contra,diſt. 8.verb. Aut.peregrin,Specul.rubric.de conſt.n. 7. Archid. c. Illa ſuper verb.Serva diſtinct.*12.Ubi dicunt expreſſè ſolos perpetuò habitantes , & non ſcholares obligare legibus civitatis:& videtur tenere *Turric.cum Hugone,c. Quo jure, §.Dignitate,diſt.8.a.4.n.8.*Ubi ait peregrinos ſcholares debere vivere ſecundùm conſuetudinem civitatis , in qua ſunt ſi velint ibi habitare.Videntur etiam tenere *Metina C. de jejun.q.Quando neceſſe eſt jejun.init.Ledeſ.9 p.4.q. 17. a. 3. f.204. col.1.§.Tertio dico,Ang.florib.1.p.q.4.de jeju. ante dub.1.diff.2.f.386.*Ubi aſſerunt,peregrinos , & traſeuntes non teneri legibus loci, quando non animo habitandi illuc confluunt.Videtur etiam tenere *Palud.4.diſt.15.q.4. a. 3.n.24.Roſella verb.Jejunium,n.*16.ubi *Sylv.q.2. d. 1. Margarita conf qq.moral.f.65.col.2.§. Utrum teneamur.* Ubi ajunt peregrinos venientes animo habitandi ex tunc ligari. Videtur etiam ſentire *Palac.4.diſt.15.diſp.8.f.126. col. 1. verſ.At verò*,ubi ait,diu apud alios exiſtentem , tranſeuntémque in eorum coloniam,teneri ad eorum mores.

Cæterum id non credo : valdè enim rationi diſſonat, 9
ſcholares qui triennio in loco ſtudii habitant , non teneri illius legibus,& conſuetudinibus.Et ita jure optimo *Domin.c.Quo contra diſt. 8.verſ. Cogitare tamen eo* , & *Fel. c. Quod clerici. ſtatim in princ. de foro compet.* Reprobant gloſſam allegatam , comparantem peregrinis ſcholares ? quia(inquiunt) quamvis minimè ſcholares acquirant domicilium in hoc ſtudii,defectu animi perpetuo habitandi: ſortiuntur tamen forum.Vnde credo ſufficere , ut aliquis teneatur legibus,& conſuetudinibus alicujus oppidi , ut majori anni parte ibi ſit habitaturus:hoc enim ſufficiens eſt ad conſtituendum domicilium , non ſimpliciter , ſed quaſi domicilium ad ſacramenta neceſſaria : ut optimè docet *Sylv.verb.Domicilium,n.2.*& ita idem videtur eſſe,ut aſtringatur legibus,quæ ex neceſſitate obligant, Præterea, quia hoc etiam conſtituit quaſi domicilium,ad ſacramenta voluntaria,dempto ordinis ſacramento,& ut Epiſcopus illius loci poſſit cùm his peregrinis diſpenſare : [ut latè probabimus hoc 3.l,diſp 25.] Præterea, quia non videtur convenientius aliud judicium fingi poſſe, ad duo extrema vitanda ; alterum , requiri animum perpetuo habitandi: alterum autem,ſufficere ſolum tranſitum.Tandem , quia moraliter , & prudentum arbitrio habitaturus in aliquo loco dicitur,qui majori anni parte in eo ſedem conſtituturus eſt.Id autem obſervandum eſt , eo animo habitandi per majorem anni partem,accedentem,teneri à prima die acceſſus ſervare conſuetudines:& leges illius oppidi:quia ex tunc habet conditiones requiſitas:ut optimê dixerunt *Palud.4.diſt.15.q.4.a.3,n.24. Roſella verb.Jejunium, n.* 16. ubi *Sylv,q.2.d.1.Margarita confeſſ.quæſt.moral.f.165.col.2 §.Cum teneamur* , ubi docent animo habitandi accedentes, ex tunc ligari:quod clarius dixit *Sylv. verb. Domicilium, n.2.*ubi ait , accedentem aliquò , animo habitandi majori anni parte ſtatim fieri parochianum , quoad ſacramenta neceſſaria in ea parochia percipienda.

Hæc tamen II.ſent.ut non teneantur peregrini legibus 10
& conſuetudinibus loci per quem tranſeunt , triplicem patitur exceptionem.I.eſt , quoad contractuum ſolemnitatem, nam quicumque forenſes & pergrini tenentur ſervare ſolemnitates in contractu requiſitas legibus & conſuetudinibus oppidi in quo contrahunt:ratione enim contractus quilibet forum ſortitur in loco contractus,*c. fin.de foro compet.*ita prob.*l.Si fundus 6.ff.de evict.*ibi , *ſi fundus venierit,ex conſuetudine ejus regionis in qua negotiũ geſtum eſt,pro evictione caveri oportet.*Et ita docẽt *Inn.rubr.de conſuet.n.6.*& 7.& *ibi Ant.n.2.& c.2.de conſtit.n.22.*ubi *Imol n.9.ad fin. Abb.c.1.de ſponſ.n.10.Anch.c.fin.de conſt.in 6.n.7 oppoſ.7.*& *repet.c.Cannum,de conſtit, n.* 108. *Præpoſ. c. Quæ contra.d.8.ad fin Cynus l.1.verſ.Vidimus qualiter,C.de ſum. Trin.*ubi *Bart.n.14.Bald.n.20.Fulgoſ.n.18.Salic n.4.Jaſon. in 2.lectura,n.56.Joa.*Bapt.*de S.Severino,n.87.idem Bart. l. De quibus,n.27.ff.de legibus,Bal.l.1.n.3.C.de contr.emp.Cor.*

neus

?reus conſ.64.vol. 3.Chaſſan.conſ. Burgun.rubr.4.§.1. gloſſ.Ou Auché. 3. & gl.Selon, n.10. Ant. Gab.to.3. commun. lib.6.c.de conſu. concl.2 n.4.& 1.to.in mea edit.l.6.verb.Forenſis.f.432. col. 1. fi. Mexia pragmat.tritici. concl.5.n.81. Hinc eſt contractum abſolutè initum cenſeri celebratum juxta conſuetudines & ſtatuta loci, in quo initur: per *l. Quod ſi nolit, §. Quia aſſidua, ff. d. ædil. edic* & affirmant *Bart. l. Nemo eſt, n.5. ff.de duobus reis, Abb.c.Cum M.n.5.de conſtit. Ang.verb. Contractus, n.4.* ubi *Sylv.q.8. P Molina tom.2.de juſt. tract. 2.diſt. 260.initio* quod inde provenit, quia contractus ſequitur conſuetudines, & ſtatuta loci in quo celebratur.

11 Unicus autem contractus ex hac regula excipitur, nempè contractus dotis: per *l. Exigere. ff. de judiciis*, in quo id ſingulare eſt, ut non attendatur ſtatutum loci, ubi contractus eſt initus, ſed loci, in quo vir domicilium habet: tradunt *Bart. l.1.n.17.C de ſum. Trin. Fulgoſ.n. 18. Iaſon.n. 60. Simancas* cum multis aliis, *de cath. inſtit. t.9. n. 14. & duplici ſeq.* De ſolemnitate autem teſtamenti, an adhibenda ſit: juxta leges loci in quo fit vel potius in quo bona ſita ſunt conſule DD. *3. Tauri, & ibi Ciſuentes n.23. Ant. Gom. n.20. Burgos de Paz. n.387. Rolandum conſ. 24. vol.3. Azevedo lib.5. recop.t.4.l.1.n.5.& ſeq.*

12 Hinc infertur, forenſes contrahentes in loco hoſpitij, teneri ad gabellas illius: quia ſunt onus conſequutivum contractus. Sic *Bald. l.1.n.3.& 4.C. de contrah. empt. Bertachi. in repertorio, Lit.G.verb.Gabella per quos ſalvatur: Cajet. ſumm. verb. Vectigalia iniqua. fi. Sylv Gabella 3. q. 5.n. 13. Armilla verb. Gabella, n. 11. Metina C. de reſtit.q.15 §. Verum cum in his, verſ. Per hæc patet.*

13 2. Infertur, forenſes vendentes triticum in Caſtella, teneri ſervare pragmaticam illius. Tum quia pretium pars contractus eſt: tum etiam, quia quilibet tenetur pretium juſtum loci venditionis ſervare. Sic *Metina C. de reſtit. q. 36.§ Dubitaret aliquis, verſ. Quod vide, Mexia pragm. panis concl. 5. n. 78.*

14 II. Exceptio eſt, niſi legum tranſgreſſio cederet in damnum illius oppidi; tunc enim peregrini illis tenentur: ut ſi ſint aliquæ leges prohibentes aliquid extrahi ex illo oppido, vel ne virtutes ibi commutentur niſi tot diebus, in bonum illius oppidi. Sic *Bart. l. 1. n.21, C. de ſumm. Trinit. & ibi Bald n. 22. Abb.c. A nobis, el.1.de ſent.excomun. n.7.& 9. Præpoſ.c. Quæ contra, d.8.col.2.in medio, Avendañ. de exequend. man. lib.1.c.13.n.10. Mexia pragmat.panis, conc.5. n. 80.83.84.85.& 90.* Et probatur ex *n. 12.t.12. lib. 1.nova recop. & lib.5.t.10.l.12.& tit. 18.lib.7.& l.6.t. 18.lib. 5.* ubi varia forenſibus, æquè ac regnicolis præſcribuntur, dum per Hiſpaniæ regnum tranſeunt.

15 III. Exceptio eſt, ut non intelligatur de vagis, qui nullibi certam ſedem habent: hi enim tenentur ad leges, & conſuetudines loci, in quo etiam obiter reperiuntur. Prob. quia cum nullum peculiare domicilium habeant, illud quoad omnia acquirunt ubicumque reperiuntur. Item quia aliàs viderentur exempti ab omnibus ſtatutis, & conſuetudinibus: quare DD. ſecundæ ſent. expreſsè loquuntur de habentibus certam ſedem, aliò tamen cauſa alicujus negotij commigrantibus. Sic *Sotus 4.d. 18.q.4.a.2. verſ. Eſt hic tamen.*

16 Ad arg. propoſita n. 4. reſpondetur. Ad tria priora dic. D. Auguſtinum loqui de conſilio: vel de peregrinis animo majori anni parte habitandi aliquò confluentibus: hi enim dicuntur eſſe in illo loco: tranſeuntes enim non dicuntur moraliter ibi eſſe: ut probavi n. 6. Vel 3. ratione ſcandali, nec ſolum communem ſocietatem aſſignat pro cauſa ſed in quantum ratione communis ſocietatis, ſi aliquis à communi vivendi norma diſſidens, orietur ſcandalum cui ſufficientem anſam præbent peregrini, ſi publicè non admonitis aſtantibus, cibis in eo oppido vetitis utuntur: cum non omnes norint non poſſe peregrinos, nec qui id norunt ſciant oppoſitam ſuæ patriæ conſuetudinem: vel poſſe illi conformari. Ad 4. dic. eſſe votum, quando leges diſponunt circa bonum, & utilitatem illius reipublicæ, quare tunc peregrini tenentur eas ſervare: ut dixi n. 14. Circa alias autem leges nil intereſt boni illius reipublicæ ut peregrini eas obſervent, ceſſante ſcandalo. Ad 5. dic. leges alias eſſe locales, & ita efficere habitantes in eo loco, verùm non dici habitare nec eſſe ibi moraliter loquendo tranſeuntes, & ad breve tempus commutantes: nec eſſe ſimile de interdicto, id enim eſt purè ligamen, & impedimentum loci, quod nulla officia divina admittit, nec eis intereſſe, nec corpora humana ſepelienda: ut bene explicat *Covar. c. Alma mater, 2. p. §.4.n.6.* Unde fit etiam infantes obligationis præcepti incapaces, non poſſe ibi ſepeliri: ut docet *ibid. Covar.* & proinde manifeſtè videmus eſſe purè impedimentum loci, quare nil mirum ſi peregrini ibi ſepeliri, ac intereſſe divinis nequeant; id enim non provenit ex ſpeciali præcepto illius oppidi, ſed ex ligamine, & incapacitate loci interdicti. Nec obſtat, ſi objicias infantes poſſe in eo audire divina, & ita non videtur incapacitas loci: nam reſpondeo, impedimentum, & incapacitatem eſſe ad celebrandum ibi divina, coram aliquo qui more humano interſit, aſſiſtere enim brutum nil impedit: infantes autem more humano minimè aſſiſtunt; cùm rei divinæ nullam cognitionem aſſequantur: ut bene docet *Covar. ibid.* Ad confirm. fateor, conſuetudinem illam eſſe localem, modo proximè expoſito. Ad ultimum dic. intelligi de conſilio, vel de iis qui animo majori anni parte commorandi, aliò proficiſcuntur: ut conſtat ex contextu, loquitur enim de eunte ad ſcholas, & huic caſui æquiparat alios.

SUMMARIUM.

An peregrini abſentes à loco domicilij teneantur ad leges, & conſuetudines proprij domicilij refertur opinio affirmans? n. 17.
Contraria verior, n.18 Et quid ſi leges illæ ſint juris communis.
An Luſitanus dum tranſit per Caſtellam, poſſit cibis uti juxta Caſtellæ conſuetudinem, in ſabbato, adverſus contrariam Luſitaniæ, n. 19.
Græcus an poſſit celebrare in Eccl Latina, in pane fermentato, vel Latinus in Græcia, in pane azymo: & quid, ſi inter Latinos inveniatur Eccleſia Græca, vel inter Græcos Latina, n. 20.
An in die feſto proficiſcens ad locum ubi id feſtum non ſervatur, poſſit ſervilia exercere, & teneatur Miſſam audire, n. 21.
Quid de proficiſcente in die jejunij, perventuro eadem die in locum ubi non jejunatur; an poſſit tota die non jejunare, & veſci carnibus, n. 22.
Quid, ſi exeat loco ubi carnes eduntur, & nocte perventurus ſit in ſuum domicilium ubi jejunatur, n. 23.
Solvuntur argum. & explicatur l Quæſitum. §. fi ff de legat. 3. Et quo caſu abſunt, non dicuntur abeſſe. Et legatum an ſit favorabile, & latè explicandum: & reg. Qui ſentit commodum, debet ſentire onus, de reg. jur in 6. & n. 24.
Poſt quem invenies alia ſummaria.

II. An peregrini in alium locum per modum tranſitus, & hoſpitij confluentes, teneantur, dum à proprio domicilio abſunt, ſervare leges, & conſuetudines ſui domicilij, ſi in eo loco quo reperiuntur, non obligent. Aliqui aſſeverant teneri. Prob. quia tamdiu obligatur quiſque patriæ legibus, quamdiu patriam non deſeruit; ſed hi non deſeruerunt patriam: ergo. Et confirm. quia hi peregrini adhuc propriæ patriæ cives ſunt, in eaque eſſe dicuntur: argumento *l. Quæſitum 76. §.fi. ff.de leg. 3.* ibi, *legatis quæ in fundo ſunt, accedunt etiam quæ tunc non ſunt ſi eſſe ſolebant.* Ubi *Bart.* ait quæ caſu abſunt, non dici abeſſe. 2. quia aliàs hi exempti eſſent ab omni lege, non enim tenentur ad leges loci per quem tranſeunt ut probavi n. 6. nec ad leges domicilij, ſi oppoſitam amplectamur ſent. Tandem, quia qui ſentit commodum, ſentire debet onus: *reg. Qui ſentit. de reg. jur. in 6.* Sed peregrini ſentiunt commodum, ut non aſtringantur legibus oppidi tranſitus; ergo ſentire debent onus, ut obligentur legibus loci cujus incolæ ſunt. Ita tenent *Io. Andr. addit. ad Speculatorem, tit. de inſtrum. editione, §. Compendiosè, n.16. verb. Quæſitum, Paludan. 3.d.15. q. 4. n. 3.n.26. D. Ant. 2.p.t.6.c.2.§. 2. Roſella verb. Jejunium, n.16. Sylv. ibi. q. 2. dict. 2. fi.* Et eſt ſatis probabile. 17

Contrarium tamen eſt probabilius. Prob. ex *c. 2. verſ. Statuto epiſcopi, de conſtitut. in 6.* Ubi habetur ſubditum furantem extra territorium non ligari excommunicatione ſui Epiſcopi, in furantes lata; & redditur ibi ratio, quia 18

impunè non paretur extra territoriũ, jus dicẽti: ubi *gloſ. verb. Impunè*, explicat non parentem extra territorium, pœnam minimè pati: ergo licitum eſt leges, & conſuetudines oppidi, extra illud, ubi eæ non obligant, tranſgredi. 2. ex *cap. Illa, d.* 12. ubi *D. Auguſt.* ex doctrina D. Ambroſij monet, ut unuſquiſque legibus, ac conſuetudinibus eorum ad quos divertit, ſe conformet. Ita docent *Abb. c. A nobis, el* 1. *de ſent. excom. n.* 11. ubi *Felinus* dicens eſſe commune, & alios referens *n.* 6. *Landulphus*, quem refert, & ſequitur *Card. Cl* 2. *de celebr. Miſſæ, q.* 5. *& ibi Imola n.* 3. *Bonifacius n.* 68. *Navar. ſum. Lat & Hisp. c.* 13. *n.* 5. *&. c.* 23. *Lat. n.* 120. *Hisp. nu.* 128. *Covar.* 4. *var. c.* 20. *n.* 8. *verſ. Fuit & in dicto, in fine*, *Mexia pragmat. panis. concl.* 5. *n.* 93. Et ex Theologis, *Majoris* 4. *d.* 15. *q.* 5 *col.* 15. *argum.* 4. *Driedo de libert. Chriſtiana*, *l.* 1. *c.* 17. §. *Vna eſt*, *& in alia editione eſt l.* 1. *c.* 2. *p.* 3. *a.* 2. *mem. ult.* §. *Vna eſt*: *Led.* 2. *p.* 4. *q.* 15. *a.* 4. *dub.* 2. *verſ. Sequitur ex dictis. Suarez* 3. *p. q.* 74. *a.* 4. *diſp.* 44. *ſect.* 3. §. *Illud verò*, *Henr. l.* 7. *de indulg. c.* 13. *n.* 8. *& l.* 9. *de Miſſa*, *c.* 25. *n.* 2. *fi. Pedraza ſum. præcepto.* 3. §. 14. *Lud. Lop.* 1. *p. inſtr. c.* 52. §. *Vnaquæque civitas*, *Pet. de Ledeſ. de matr. q.* 45. *a.* 5. *punct.* 3. *dub. ult*, §. *Tertia concluſio, f.* 198. *Philiarcus de offic. ſacerd. t.* 1. *p.* 2. *l.* 2. *c.* 23. §. *Eſt tertio notandum*, *Manu* 1. *t. ſu.* 2. *edit. c.* 122. *n.* 1. Et idem dicendum eſt, quamvis illæ leges ſint juris communis, & obligent in patria peregrini, non autem in eo oppido in quo reperitur: ut ſimili dixi n. 7.

19 Ex dictis infertur 1. Luſitanum tranſeuntem per Caſtellam poſſe edere ſabbato inteſtina animalium, quamvis in Luſitania id ſibi non liceat. Quia non tenetur ad patriæ conſuetudines, dum ab ea abeſt: ut dixi n. præced. Sic *Navar. ſum c.* 23. *Hiſp. n.* 128. *Lat. n.* 120. *Covar.* 4. *var. c.* 20. *n.* 8. *verſ. Fuit & in dicto. fine*, *Pedraza ſum.* 3. *præcepto*, §. 14. *Henriq. l.* 9. *de Miſſa*, *c.* 25. *n.* 2. *fine.*

20 2. Infertur, ſacerdotem Græcum, cui in ſua patria permiſſum eſt in fermentato celebrare, tranſeuntem per Eccleſiam Latinam, poſſe in fermentato, juxta morem ſuæ patriæ, vel in azymo, juxta morem Eccleſiæ Latinæ celebrare: ſimiliter ſacerdotem Latinum per Græciam tranſeuntem, poſſe in fermentato, Græcorum more, vel in azymo, inſtar Latinorum, conſecrare. Prob. prior pars ex dictis n. 6. non enim tranſeuntes tenentur ad leges loci tranſitus: probatur autem poſterior, quia dum abſunt à patria, non tenentur illius legibus: ut probavi n. 18. Hoc eſt contra *Ledeſ.* 1. *p.* 4. *q.* 15. *a. dub.* 2. Aſſerentem teneri ſacerdotem Græcum, tranſeuntem per Eccleſiam Latinam, in azymo conſecrare: ſed utramque partem noſtri corollarij docet, & latius probat *Suarez* 3. *p. q.* 74. *art.* 4. *diſp.* 44. *ſect.* 3. §. *illud vero*: & poſſe ſacerdotem Græcum tranſeuntem per Eccleſiam Latinam, celebrare in fermentato, affirmat *Palatios* 4 *d.* 15. *diſ.* 8 *f.* 126. *col.* 1. *initio* Si tamen (ut fieri ſolet) inveniantur inter Latinos aliquæ Græcorum Eccleſiæ in quibus eorum ritus ſervantur: & inter Græcos aliquæ Latinorum; in his templis tenetur unuſquiſque ſuæ Eccleſiæ uſum ſervare. Quia perinde ſe habet, ac ſi in propria Eccleſia & Græca: & Latina celebraret, nec poſſet Latinus in ea Eccleſia Græcorum inter Latinos exiſtenti celebrare in fermentato. Quia id eſt, quaſi ſpeciale privilegium Græcis in ea Eccleſia conceſſum. Sic *Suarez ibi.*

21 3. Infertur, minimè delinquere proficiſcentem in die feſto, ad locum ubi id feſtum non obligat, gratia exercendi ſervilia. Quia præceptum non prohibet exitum à loco ubi obligat, nec extra eum aſtringit etiam illius loci incolam ut diximus n. 18. Sic *Navar. ſum. c.* 13. *num.* 5. *Lud. Lop.* 1. *p. inſtr. c.* 52. §. *Nec peccant. Manuel* 1. *tom. ſum.* 2. *edit. c.* 122. *n.* 1. addunt hi DD. teneri audire ſacrum ante profectionem: qui cum profectus eſt, jam præcepto audiendi ſacrum aſtrictus erat. Et confirm quia conſcius impedimenti ſuperventuri ne poſſit intereſſe ſacro in die feſto, ab eoque præcepto excuſetur, tenetur prævenire audiendo ſummo mane: quia jam præceptum obligare cæperat. Verùm probabilitate magna non caret, quod tenent aliqui docti neoterici, minimè teneri audire ſacrum, ſi intra tempus opportunum ad audiendum, ſcil. ante meridiem, ſit perventurus ad locum in quo id feſtum non obſervatur. Quia in proprio oppido uſque ad id tempus poterat auditionem ſacri differre: quando autem pervenerit ad alium locum jam deobligatus omnino eſt ab eo præcepto. Nec obſtant adducta in contrarium. Non primum, quia erat aſtrictus præcepto, ea conditione, ſi intra tempus obligationis eò perventurus non ſit, ubi præceptum omnino ceſſat. Non obſtat etiam confirmatio, quia, impedimentum ſuperveniens non tollit audiendi ſacrum obligationem, ſed excuſat omiſſionem: unde nil mirum ſi prævenire teneatur: cum autem ante merediem eò perventurus eſt, in quo id feſtum non ſervatur, nullo modo præceptum obligat: dum pervenit.

22 4. Infertur, proprio oppido in quo ſervatur jejunium, mane abeuntem, noctéque in locum perventurum, in quo jejunium non obligat, poſſe nocte cœnare, & carnibus veſci, ſi ibi edantur: quamvis tota die jejunarit; poteſt enim conformare ſe conſuetudini loci, ad quem pervenit, ut probavi n. 18. Negant tamen aliqui poſſe illum mane jentaculum ſumere, quamvis perventurus certò ſit ad locum ubi non jejunatur. Quia nondum extat cauſa excuſans, & poteſt mutata ſent. non proficiſci, & proinde cauſa non extabit. Verùm probabilius puto poſſe quando moraliter eſt certus de profectione, & acceſſu illa die ad locum, ubi jejunium non obligat: nullo tamen modo poterit carnibus veſci donec eò perveniat. Ratio diſcriminis eſt, quia obligatio abſtinendi à carnibus, eſt dividua, unde toties illis utens in die vetito delinquit lethaliter, quoties utitur; quare poteſt pro parte diei ejuſdem, dum in loco obligationis eſt, id præceptum ſervare, & pro parte ejuſdem diei non ſervare, dum eſt in alio loco, in quo non obligat: at obligatio jejunandi, individua eſt, conſiſtens in unica comeſtione: quare ſemel violans jejuniũ comedendo, non tenetur amplius ea die à cibis abſtinere: cum ergo jejunium nocte obligaturũ non ſit, non obligabit ſũmo mane. Nec *obſtat* cauſam nondum adeſſe, quia ſatis eſt moralis futuræ cauſæ certitudò, ſicut iturus ad exercendum opus ſervile, poteſt antequã adeat, cibos ſumere, non obſtante jejunij præcepto, quamvis cauſa nondum extet, impedirique poſſit.

23 5. Infertur, exeuntem loco ubi non jejunatur, carnéſque eduntur, poſſe mane eas edere; quamvis nocte perventurus ſit ad domicilium, ubi à carnibus abſtinetur, & jejunatur. Quia extra domicilium non aſtringitur illius legibus: ubi autem pervenerit, nequit carnibus veſci: quia jam lege domicilij obligatur, nec eadem ratione cœnare poterit, ſi nondum jejunium fregerat: ſecus, ſi jam fregerat: ut in ſimili dixi lib. 2. diſp. 24. n. 23. Conſultò dixi, ſi nocte perventurus ſit ad locum domiclij, ſi enim eſſet locus non intra confinia domicilij, non tenetur illius legibus, ſi differant proprij legibus: ut dixi n. 6.

24 Ad arg. propoſita n. 17. pro contraria ſent. reſpondetur. Ad 1. diſtinguendo majorem, ſi intelligatur, quamdiu patriam non deſeruit animo mutandi domicilium, & amittendi incolatum, nego. Si tamen intelligtur, quamdiu patriam non deſeruit, id eſt, quamdiu in illa revera habitat, concedo: at qui in alieno verſatur territorio per modum tranſitus, quamvis non deſeruerit patriam priori modo, deſeruit tamen poſteriori: quod ſat eſt, ut ab ejus legibus deobligetur. Ad confirmationem dico, non ſat eſſe adhuc civem eſſe, ſed oportere ut verè inhabitet tunc, ut domicilij legibus conſtringatur. Et quamvis caſu abſens, dicatur adeſſe, id tamen verum habet in favorabilibus, ſecus in odioſis: ut eſt aliquem legibus conſtrictum eſſe; tunc enim verba propriè uſurpanda ſunt. Quod ſi replices, legatum odioſum eſſe, & ſtrictam capere interpretationem: ut bene *Decius regul. in teſtam.* 12 *n.* 3. *ff. de regul. jur.* & innumeri alij, quos refert *Mantica de conjectur. ult. volun. lib.* 7. *t.* 1. *n.* 13. Reſpondeo immo eſſe favorabile, & largam ac benignam capere interpretationem, ut ex multis textibus, & DD. comprobat ibi *Mantica num* 14. *& multis ſequentibus.* Ad 2. nego ſequi eſſe exemptum omnino à legibus, tenetur enim (ut dixi num. 3.) legibus,

quæ

Digitized by Google

quæ in ſuo domicilio, & in loco in quo reperitur, obligant. Ad 3. dic. eam regulam intelligi, quando onus eſt commodo regulariter annexum, & inſeparabile: ut cui collatum eſt beneficium, debet ejus onera ſubire: ſecus in aliis caſibus. Nam novitius religionis gaudet ejus privilegiis, non tamen tenetur ejus oneribus, ac præceptis: juxta veriorem ſententiam.

SUMMARIUM.

An ſi incolæ locorum in quibus decretum Tridentini non obligat, quia receptum non eſt, divertant per modum tranſitus, ad oppidum in quo obligat, poſſint ibi abſque parocho, & teſtibus contrahere: ponitur ratio dubitandi, n. 15.

Vera opinio proponitur, 16.

Poſt quem invenies alia ſummaria.

QUÆSTIO III. An ſi incolæ locorum in quibus decretum Tridentini irritans clandeſtina matr. receptum non eſt, divertant ad alia oppida per modum tranſitus, & hoſpitii, ubi obligat id decretum, poſſint abſque parocho & teſtibus validè contrahere, juxta proprii domicilii leges Quidam exiſtimare poſſent, validè hos contrahere abſque parocho: cum non teneantur obſervare leges loci tranſitus (ut defendimus n. 6.) juxta leges autem proprii domicilii, validum eſt tale matrimonium.

Dicendum tamen, id matrimonium eſſe irritum: ut benè docet *Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. punct. 2. dub. ult. f. 195. §. Primum certum eſt.* Quia illa opinio exceptionem patitur, niſi quoad contractus ſolemnitatem: nam (ut dixi n. 10.) ea ſolemnitas adhibenda eſt, quam petunt leges loci, ubi contractus initur: cum ergo locus ubi celebratur matr. ab his peregrinis, exigat ſolemnitatem Tridentini, in eo vigentis, aliter contractum, nullum erit.

SUMMARIUM.

An incolæ locorum ubi Tridentinum obligat, habitantes, vel exiſtentes per modum tranſitus in loco ubi non obligat, teneantur coram parocho & teſtibus contrahere matrimonium: refertur affirmans, n. 26. & contraria, num. 29.

Quid, ſi in fraudem adiere illum locum, ut poſſent abſque parocho, & teſtibus contrahere, n. 29. Et ibi, fraus nemini patrocinatur. Et qui jure ſuo utitur, non dicitur fraudem committere. Et explicatur c. Sedes, de reſcript. & l. 1. § Idem aiunt ff. de aqua pluvi, arcen.

Solvuntur argum. n. 30.

Poſt quem invenies alia ſummaria.

27 QUÆSTIO IV. An ſi incolæ locorum in quibus decretum Tridentini obligat, confluant eò, ubi non obligat, poſſint juxta illius loci legem abſque parocho, & teſtibus contrahere? Si animo ibi conſtituendi domicilium tendant, certum eſt poſſe ibi, abſque parocho, & teſtibus contrahere: quia fiunt illius loci incolæ, & ſubinde jam non aſtringuntur legibus prioris domicilii. Tota autem difficultas eſt, quando ſolum confluunt per modum tranſitus *Petr. de Led. de matr. q. 45. a. 5. punct. 3. dub. ult. f. 198. §. In hac difficultate*, cenſet juxta ſententiam illorum, quos retuli num. 17. tenentium peregrinos, dum abſunt à proprio domicilio, obligari legibus illius, dicendum eſſe, matrimonium hoc abſque parocho, & teſtibus irritum, eſſe invalidum. Et videntur tenere *Henriquez lib. 11. de matr. c. 3. n. 8. & Manuel 1. in ſum. 1. edit. c. 219. n. 2. fine*, dicunt enim ſemel publicatum Tridentini decretum in aliquorum parochia, afficere parochianos, quocumque migrent: ſolúmque excuſare videntur proficiſcentes animo ibi conſtituendi domicilium. Et prob. quia advenientes ex locis ubi Tridentinum obligat, jam contraxere obligationem ſervandi id decretum: ergo quocumque adeant per modum tranſitus, tenentur id ſervare. Et confirm. quia Tridentinum irritat clandeſtina, redditque ipſas perſonas inhabiles ad ita contrahendum, ſed inhabilitas perſonam afficiens, cum ſit quid perſonale, comitatur perſonam quocumque euntem: ergo ſemel propter legitimam Trident. publicationem redditus inhabilis ad clam contrahendum, nullibi terrarum poterit ita contrahere. 2. Quia jam perſona illa decreto Tridentini aſtricta fuit in ſua patria, ergo loci mutatione non ceſſat obligatio: ſicut ſemel applicato combuſtibili intra ignis ſphæram, conſervatur calor receptus, ad alium locum extra illius ſphæram traducto. Tandem quia ille peregrinus ubicumque ſit, eſt membrum Eccleſiæ, ipſique ſubditur, ergo poſt legitimam promulgationem ligatur ubicumque terrarum, prædicta Eccleſiæ lege.

28 Probabilius tamen eſt non teneri coram parocho, & teſtibus contrahere. Prob. primò ex dictis n. 18. ubi tanquam verius defendimus, peregrinos à domicilio abſentes non teneri legibus illius, ſi contrariæ vigent in loco ubi reperiuntur. 2: Quia eſto ſentiremus obligari legibus domicilii, at (ut diximus n. 10.) quoad ſolemnitatem adhibendam in contractibus, ſolæ leges loci in quo contractus celebratus inſpiciuntur: locus autem ubi hoc matrimonium initur, non petit eam parochi, & teſtium ſolemnitatem ad matrimonii valorem, cùm ibi decretum Trident. non obliget: ergo. Hanc tenet *Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. punct. 3. dub ult. f. 198. concl. 3.*

29 Limitant aliqui hanc ſent. niſi adirent ea loca, in fraudem decreti Tridentini, ut ibi poſſent libere abſque parocho, & teſtibus matrimonio copulari: tunc enim aiunt eſſe invalidum. 1. quia fraus nemini patrocinari debet, *c. Sedes & c. Ex timore, de reſcr.* at patrocinaretur, ſi hoc matrimonium validum eſſe 1. 2 Prob. ex *l. 1. §. iidem aiunt. ver. Denique. ff. de aqua plu. arcen.* ibi, *Marcellus ſcripſit, cum eo qui in ſuo fundo fodiens, vicini fontē averterit, nihil poſſe agi nec doli actione, ſi non animo nocendi vicini, ſed ſuū agrū meliorem faciendo id fecit.* Ex quo textu colligitur à contrario ſenſu, fodientem animo nocendi non poſſe fodere: ergo idem dicendum eſt in noſtro caſu, dum quis animo fraudulento receſſit. Sic *Petr. de Ledeſ. eodem dub. ult concl. 1. & 3. f. 198. Manuel 1. tom. ſum. 2. edit. c. 219. n. 2. fi. Barth. à Ledeſ. de matr. dub. 11. f. 1332.* Cæterum diſplicet mihi hæc limitatio, & credo licet adirent eo fine, ut poſſent, liberè abſque parocho, & teſtibus contrahere eſſe ratum matrimonium. Primò, nam qui jure ſuo utitur, non poteſt dici fraudem committere, ut ea ratione effectus impediatur, *Regula, Nullus videtur, 55. paulò poſt pr. verſ. Is tamen ff. de liber. hom exhib.* ibi *dolo malo non videtur habere, qui jure ſuo utitur.* Qua ratione cum multis DD. per eos citatis, defendunt *Covar. decr. 2. p. c. 8. §. 2. n. 10. & Sarmiento lib. 1. ſelect. c. 6. n. 8.* matrimonium contractum in articulo mortis efficere filios legitimos in fraudem ſubſtituti: eſt enim fraus licita, cum contrahentes utantur jure ſuo: ergo cum adeuntes locum, ubi non viget Trid. animo contrahendi abſque parocho, & teſtibus, utantur jure ſuo, habent enim jus ſic ibi contrahendi, erit fraus licita, nec ea ratione effectus ac valor matrimonii impedietur. 2. Quia bona, vel mala intentio conferre poteſt ad committendum, vel non committendum peccatum, non tamen ad annullandum actum cum intentio maneat in mente, nec effectum influat in opus externum: ergo ſi matrimonium illud ſecluſa prava intentione, eſſet validum, id minimè impediet ea intentio: ſicut de reſtituendi obligatione docent multi, & inter illos optimè *Navar. l. 3. de reſtit. cap. 5. in nova edit. num. 7.* Si opus ſecluſa prava intentione non inducat reſtituendi obligationem, ex intentione illam obligationem non conſurgere. Nec obſtat 1. argum. contrarium, quia fraus non patrocinatur, ſed jus quod habent contrahentes ad celebrandum matrim. in eo loco, abſque parocho, & teſtibus. Non obſtat etiam 2. quia lex illa conſiderat, non animum lædendi, ſed actionem ipſam externam alteri injurioſam, abſque aliqua propria utilitate, ad præſumendum dolum, concedendamque actionem de dolo: ut optimè docent *Sotus 4. de juſtit. q. 6 art. 3. in ſolut. ad 6. v. illa tamen, Navar ſum c. 17. Hiſp. num. 70. Lat. nu. 71. Nav. eo c. 5. n. 12.* Ait in noſtro caſu contractus ille matrimonii cedit in utilitatem contrahentium, & nemini eſt injurioſus.

30 Ad arg. prioris ſent. propoſita n 27. reſpondetur. Ad 1 dico advenas contraxiſſe obligationem ſervandi id Tridentini decretum, quandiu in iis partibus, in quibus id obligat, ſunt: ſecus dum ad alias, ubi non obligat, pervenere. Ad confirm. dic quando inhabilitas eſt conſtituta abſolutè, & ſimpliciter, ſequi perſonam quocumque euntem

Digitized by Google

ſecus, quando eſt conſtituta per modum legis, ſicut enim lex illa non obligat in illis locis, ita inhabilitas, & annullatio actus obligat ibi, nec ſequitur perſonam, niſi dum eſt in locis, in quibus lex vim obligandi habet. Ad 2. neg.conſeq. quia obligatio orta ex vi hujus decreti, eſt ex iis effectibus, qui in fieri,& conſervari pendent à ſuis cauſis: obligatio enim à lege orta, durat manente lege, & ea ceſſante, ceſſat: unde ſicut lumen à lucerna productum in aëre, extinguitur remoto aëre extra lucernæ ſphæram; ita hæc obligatio expirat migrante perſona extra territorium, in quo viget hoc decretum. Ad ultimum,neg. conſeq. non enim ligatur lege Eccleſiaſtica in loco, ubi ex voluntate, ac diſpoſitione ejuſdem Eccleſiæ non habet robur eadem lex: ut contingit in locis, ubi aut non recepta, aut non publicata fuit.

SUMMARIUM.

An captivi apud infideles, teneantur coram parocho, & teſtibus contrahere: referuntur variæ ſent. à n. 31. uſque ad 34.
Sententia authoris, n. 35 & ſolvuntur arg. n. 36
Chriſtiani mercatores apud infideles an validè contrahant abſque parocho, & teſtibus, n. 35.

1 QUÆSTIO V. An captivi apud infideles, apud quos non eſt publicatum decretum Tridentini irritans matr. clandeſtina ſi incolæ ſint eorum locorum, in quibus Tridentinum obligat. validè contrahant, abſque parocho, & teſtibus. Varii ſunt dicendi modi. I. ait, invalidum eſſe matrimonium: ducitur, quia licet id decretum *Trident. ſeſſ.24. c 1.de matrim fine*, poſtulet ut obliget publicari in qualibet parochia, cum tamen apud infideles nulla parochia ſit, Tridentinum voluit Chriſtianos ibi detentos ligare, licet publicum non ſit. Et confirm. quia ſi captivis prodeſſet ibi non eſſe receptum, nec publicatum decretum Tridentini, nullis aliis Eccleſiæ legibus, ut jejunii, abſtinendi à carnibus, &c. tenerentur, cùm ibi nec receptæ, nec publicatæ ſint. 2. quia ex quo id decretum publicatum eſt in parochia, cujus ſunt incolæ captivi, afficit obligatio perſonas quocumque tendentes. Sic tenet *Petr. de Ledeſm.de matr q.45.a 5.ad fin.in ſolut.ad 3. & punct.3. dub.pen.f. 196. §. in cujus rei expoſitione.*

II. Dicendi modus eſt, poſſe contrahere abſque parocho, & teſtibus, ſi ibi habitandi animum habeant, & acquirant domicilium: ſecus ubi is animus deeſſet: quia dum acquirunt domicilium, non tenentur juxta prioris domicilii leges contrahere. Sic *Henr.l.11.de matr.c.3.n.*8.dicens idem tenuiſſe alios Theologos conſultos, quos ibi refert *Manuel 1. to. ſum. in 2. edit. c. 219. n. 2. fine.*

3 III. Dicendi modus eſt, ex epicheïa valere id matrimonium: non enim credendum eſt Tridentini mentem eſſe, velle obligare ubi parochi copia haberi nequit: ſicut & reliquæ leges Eccleſiaſticæ ex epicheia interpretationem recipiunt. Hunc ſtatuunt tanquam probabilem *Veracruz in append. ad ſpec.dub 5.& Vegal.3.ſum.caſu* 361. Sed jam ſatis diſp.præced. num. 4.& 5.probavi hoc decretum epicheiam non admittere.

34 IV. Dicendi modus ſic diſtinguit, ſi id decretum promulgatum erat in captivorum parochia, antequam in captivitatem redigerentur, non poſſunt abſque parocho,& teſtibus contrahere: ſecus ſi tunc nondum publicatum erat: quia in priori caſu obligationem contraxerant, non autem in poſteriori. Hunc ſequuntur quidam Thomiſtæ, (ut refert *Pet.de Led.n.31.allegatus:) & Veracruz append.ad ſpec.*nam quamvis *dub.5.§.Sed contra prædicta, & §.Tertiò ad objectionem*, teneat abſolutè tamquam probabile, validum eſſe matrimonium captivorum, abſque parocho, & teſtibus initum: at *dub.14.fi.* hoc temperat, quando ante publicationem in ſua parochia captivi ducti ſunt.

5 Sit tamen concluſio; probabilius exiſtimo validum eſſe matrimonium captivorum apud infideles initum, abſque parocho, & teſtibus, quamvis ad eas regiones ducti ſint. oſt publicationem, & receptionem in ſua parochia, nec animum ibi permanendi habeant: & idem dico de matrimonio contracto per mercatores Chriſtianos, qui ibi per modum hoſpitii ſunt, quamvis incolæ ſint eorum locorum, in quibus Trident.oblig. Prob.quia id decretum petit tanquam conditionem requiſitam, ut obligare incipiat, publicationem in parochia, poſt factam his verbis *decernit inſuper ut hujuſmodi decretum in unaquaque parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis in eadem parochia factæ numerandos*: ergo cum apud infideles hæc conditio deficiat, in illis locis hoc decretum nondum obligandi vires accepit,ac proinde qui in illis contrahunt, licet domicilium ibi non fixerint,non tenentur ſervare ſolemnitatem in hoc decreto petitam, nam juxta dicta nu. 10. contractus celebrandus eſt juxta ſolemnitates loci contractus. 2.quia ſi id decretum in illis obligaret, quamvis captivi haberent animum permanendi,ductique eſſent ante publicationem in ſuam parochiam, non poſſent abſque parocho, & teſtibus contrahere: ſicut contingit in aliis locis fidelium, ubi id decretum obligat: juxta dicta n. 26. Si verò defectu publicationis non obligat, ergo contrahentes ibi,ſive ſint permanentes, ſive per modum tranſitus, ſive antea eſſet publicatum in ſua parochia ſive non, poterunt contrahere abſque parocho, & teſtibus: ut de Hiſpanis ad locum ubi Tridentinum non obligat proficiſcentibus, diximus n. 28. Pro hac ſent. eſt *Palacios 4.d.29. diſp. 1. verſ. Jam verò iſtis exploratis*, ubi abſque diſtinctione aliqua tenet matrim. horum captivorum abſque parocho, & teſtibus validum eſſe. Et tandem probari poteſt, quia ſi duo infideles ibi baptizarentur, poſſent contrahere abſque parocho, & teſtibus: ergo id drecretum ibi non obligat.

Ad argumenta propoſita n.31.reſpondetur. Ad 1. negando id voluiſſe, quia licèt deficiat ibi parochus ſunt tamen loca publica, in quibus id decretum publicari poſſet: unde cum nullomodo publicatum ſit, deficit conditio neceſſaria ad ejus obligationem. Ad confirmationem fateor nil prodeſſe captivis, ibi non eſſe receptum Tridentinum,id enim prodeſſet quando apud fideles non eſſet receptum: infideles enim non ſunt legibus Eccleſiæ ſubjecti, & ita eorum non receptio, aut oppoſita conſuetudo fideles non juvat: at prodeſt ibi non eſſe publicatum id decretum. Nec eſt ſimile de aliis Eccleſiæ legibus quæ contentæ ſunt publicatione in qualibet fidelium diœceſi, vel in curia Romana, ut ubique obligent: hoc enim decretum ſpecialem in qualibet parochia publicationem poſtulat. Ad 3. conſtat ex dictis n. 3. ubi dixi eam obligationem tantum ſequi perſonam, dum eſt in locis ubi Tridentinum obligat. 36

DISPUTATIO XIX
Utrùm ſit neceſſarium ad matrimonii valorem, ut aſſiſtat proprius utriuſque contrahentis parochus, ac intra propriæ parochiæ limites.

SUMMARIUM.

Proponuntur rationes ad probandum non exigi proprium parochum, vel exigi utriuſque contrahentis, n. 1.
Deſideratur ad matrimonii valorem proprii parochi aſſiſtentia, n. 2. Et quid, quando fœmina contrahit matrimonium, & ſtatim tranſit ad Parochiam viri, an ſit legitimus parochus habitationi fœminæ, & reperiatur, an nullum idem parochus fœminæ revalidare debeat remiſſivè. n. 2.
Per bullam, vel privilegia concedentia facultatem recipiendi ſacramenti à quolibet ſacerdote,non poteſt aſſiſtere matrimonio, qui non eſt parochus, n. 3.
Satis eſt parochus alterius contrahentis,n. 4 Et ibi conceſſa aliqua re concedu tur omnia neceſſaria ad illam comparandam, & conceſſa juriſdictione conceduntur ea, ſine quibus juriſdictio explicari non poteſt.
Solvuntur argumenta n. 5.
Quot quæſtiones diſputandæ ſint, n 6.
Juriſdictio alia voluntaria & alia contentioſa, & quid ſint hæ: & quandoque voluntaria aſſumit naturam contentioſæ n. 7.
Voluntaria poteſt exerceri extra territorium, non autem contentioſa, & quid, ſi voluntaria admiſceatur contentioſa, an exercita contentioſa intra territorium, poſſit voluntaria extra exerceri, & an requiratur licentia judicis territorii, & qualis, & etiam litigantium, ut juriſdictio contentioſa poſſit extra territorium exerceri, n. 8 & ibi, an juriſdictio voluntaria delegata poſſit extra territorium exerceri, remiſſivè.

Quando

Quando requiritur cognitio cauſæ judicialis, nequit extra territorium exerceri, n. 9.
An poſſit parochus alterius contrahentis in parochia alterius, qui ſibi ſubditus non eſt, utrumque matrimonio conjungere, refertur opinio negans, n. 10. Et ibi, vincula duo ſunt uno fortiora.
Contraria verior, n. 11. Et ſolvuntur argumenta, n. 12.
An poſſit parochus utriuſque contrahentis extra utriuſque parochiam, vel in aliena diœceſi eos matrimonio conjungere: refertur opinio negans, n. 13. & contraria verior, n. 14.
An habens licentiam à parocho aſſiſtendi matrimonio, validè aſſiſtat extra parochiam concedentis, remiſſivè, n. 15.
Solvuntur argum. & explicatur l. 3. ff. de offic. præſidis n. 16.
An parochus utriuſque vel alterius contrahentis peccet, punirique poſſit aſſiſtens matrimonio extra propriam parochiam: refertur opinio affirmans, n. 17. & contraria verior, n. 18.
Solvuntur argumenta, n. 19.

1 Videtur non deſiderari ad matrimonij valorem proprij parochi aſſiſtentiam: quia *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de matr. in decreto irritanti*, ſolum ait, *qui aliter quam præſente parocho*, cum ergo indefinitè loquatur, & ſit lex correctoria, non eſt intelligenda de proprio parocho, ut vel ſic minus corrigat jus antiquum. Et confirm. quia idem *Trid. eo c. 1. paulò inferius, verſ. Quid ſi quis parochus*, ſic ait, *ſi parochus, vel alius ſacerdos ſine proprij parochi licentia alterius parochiæ ſponſos matrimonio conjungere auſus fuerit, maneat ſuſpenſus*: & non dicit matrim. eſſe irritum, ergo ſignum eſt non eſſe de neceſſitate ſacramenti, ſed ſolum de præcepti neceſſitate exigi, ut proprius parochus ſit: prout contingit in extrema unctione. 2. quia eſto dicamus, requiri proprium parochum, videtur requiri eſſe proprium utriuſque contrahentis, quia *Trident. d. c. 1. paulo ante decr. tum irritans*, dicit denunciationes faciendas eſſe à proprio contrahentium parocho, loquens in plurali: & poſtea ſubdit *qui aliter quam præſente parocho*, ergo clarè videtur loqui de eodem parocho, de quo antea: hoc enim arg. ſtatim num. ſequenti utemur, ad probandum requiri eſſe proprium parochum. Et confirm. quia cum uterque contrahens ſacramentum recipiat, utriuſque parochus proprius adeſſe debet, alter enim non poteſt utrique ſacramenta miniſtrare.

2 Duo tanquam indubitata ſupponenda ſunt. I. eſt, exigi neceſſitate ſacramenti, ut valeat matrimonium, aſſiſtentiam proprij parochi. Prob. 1. quia expreſſè *Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matr. in princ. illius decreti*, locutum eſt de proprio parocho, ibi, *præcipit ſancta Synodus ut matrimonium ter à proprio contrahentium parocho denuncietur*. Et infra loquendo de benedictionibus, ſtatuit ut à proprio parocho fiant: ergo idem dicendum eſt de ipſo matrimonio: clauſula enim non ita clara, ex antecedentibus, & ſubſequentibus debet intelligi. 2. nam illius parochi præſentia neceſſaria eſt, qui poteſt alij ſacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio concedere: ut conſtat ex illis verbis ejuſdem concilij eo cap. 1. *qui aliter quam præſente parocho, vel alio ſacerdote de ipſius parochi licentia*, ſed ſolus proprius parochus eſt, qui poteſt hanc licentiam concedere, alius enim juriſdictionem non habet in contrahentes: ergo ſolus ille poterit matrim. aſſiſtere. 3. ex *fine ejuſdem ca. 1.* ubi parochus, vel alius ſacerdos conjungens ſponſos abſque licentia proprij parochi ſuſpenditur: ergo ſentit Tridentinum hoc munus eſſe proprij parochi, ac proinde dum præſentiam parochi petit, de proprio intelligit. Tandem, quia idem *Trident. ead. ſeſſ. 24. c. 13. de reform. in fi.* præcipit Epiſcopis, ut in locis in quibus promiſcui parochi erant, fiant diſtinctæ parochiæ, & unicuique ſuus parochus aſſignetur, à quo ſolo ſacramenta licitè percipiantur: ergo dum idem Tridentinum præcipit parochum matrimonio aſſiſtere, de proprio intelligit. Sic docent *Nav. l. 4. conſil. in 1. edit. ti. de cland. deſponſ. conſ. 2. n. 1. & ſum. Lat. c. 25. fi. Menoch. conſ. 398. vel 4.* ubi variorum Doctorum conſilia congerit idem aſſeverantium, & Rotæ ſent. deciſum eſſe, affirmat: *Rota deciſ. 643. & 656. & ſeq. t. 1. in noviſſimis, Spino ſpec. teſtam. gl. 15. n. 37. Salzed. pract. c. 73. in nova edit. v. 14. Segura direct. judicum. 2. p. c. 15. n. 46.* Et ex Theologis, *Veracr. append. ad ſpec. dub. 5. concl. 2. Corduba ſum. q. 43. fin. 44. fin. & 46. fin. Henriq. lib. 11. de matr. c. 3. n. 2. Barth. à Led. de matr. dub. 21. §. Et annotatur, Vega l. 6. ſu. caſu 113. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 45. a. 5. punct. 3. dub. 3. concl. 1. Lud. Lop 1. inſtr. de matr. c. 86. §. Præterea, & 2. p. de matr. c. 39. §. Præterea advertendum. Manuel 1. t. ſu n. 2. edit. c. 219. n. 4.* Quando autem fœmina nubens, ſtatim ad viri parochiam transferenda eſt, an ſit proprius parochus, qui eſt habitationis fœminæ: & ſi matrimonium illud inveniatur nullum, ſit coram eodem parocho ratificandum: dicemus hoc hoc 3. lib. diſp. 23. n. 15.

Hinc infertur, dum bulla cruciata facultatem recipiendi ſacramenta à quolibet ſacerdote concedit, minimè conceſſionem intelligi de ſacramento matrimonij. 1. quia ut alienus ſacerdos poſſit aſſiſtere matrim. requiritur licentia expreſſa: ut hoc lib. 3. diſp. 35. probabimus, in eo autem indulto nulla ſit matrimonij mentio. 2. quia licet eo indulto miniſtrare digniorem ſacramentorum, ut Euchariſtiæ, & pœnitentiæ, concedatur, non ſequitur concedi matrimonij miniſterium, propter ingentia inde ſubſequenda incommoda: expediebat enim eum ſolum matrimonio aſſiſtere poſſe, qui tanquam proprius paſtor oves cognoſcens impedimenta inveſtigare valeret. Confirm. quia nullus alius poteſt ſponſos benedicere abſque proprij parochi licentia: ut dicitur *in Trid. ſeſſ. 24. de matrim. c. 1.* & derogatur ibi cuicumque privilegio: ergo ſignum eſt nolle Trident. virtute cujuſvis privilegii alienum ſacerdotem abſque proprij licentia, matrimonio intereſſe poſſe. Sic *Veracruz append. ad ſpec. dub. 5. concl. 7. Spino ſpec. teſtam. gl. 15. n. 43. Henriq. l. 11. de matr. c. 3. n. 5. Suarez. 3. p. q. 82. a. 3. diſp. 72. ſect. 2. § Quocirca, Barth. à Led. dub. 21. de matrim. f. 1320. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. art. 5. punct. 3. dub. 3. ad. fin. §. Ex dictis ſequitur, quod ſimplex ſacerd.*

2. Supponendum eſt tanquam certum, ſufficere parochum alterius contrahentium, ſaltem ſi ſit parochus illius contrahentis, in cuius parochia celebratur: ut ſit in parochia ſponſi, parochum ipſius ſponſi, & in parochia ſponſæ, parochum ſponſæ. Prob. quia quamvis quoad reliqua ſacramenta parochus alterius contrahentis, non ſit utriuſque parochus, at quantum ad matrim. parochus alterius, eſt utriuſque, ratione connexionis, eo quod matrim. non niſi inter duos conſiſtere poteſt: ut probatur ex *l. Si communem, ff. quemadmodum ſervit. amit.* ibi *ſi communem fundum ego, & pupillus haberemus, licet uterque non uteretur tamen propter pupillum & ego viam retineo.* Ubi *gloſſ. Et ego* inquit, *quia individuũ eſt, ideo, aut tota retinetur, aut tota amittitur.* Et *Bart. ibi initio*, inquit, *individuis retinet quis per ſocium, quod per ſe non poteſt.* Cùm ergo matr. contractus individuus ſit, ita ut ab uno ſine altero iniri nequeat, eo ipſo quòd quis eſt parochus ad conjungendum unum per neceſſariam connexionem, erit ad utrumque. Et Confirm. quia re conceſſa omnia neceſſaria ad illam comparandam cõceduntur *l. 2. ff. de juriſd. omn. jud* ibi, *cui juriſd. data eſt ea quoque conceſſa videtur, ſine quibus juriſdictio explicari non potuit*: & *c. Præterea, de offic. deleg.* fi ibi, *ex eo quod cauſa ſibi cõmittitur, ſuper omnibus quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcũtur, plenaria recipit poteſtatem*: ergo cum proprio parocho committatur ſuum parochianum matrimonio conjungere, cenſetur etiam commiſſum alienum cum ſuo conjungere, cũ hæc neceſſariò connexa ſint. Sic *Nav ſu. Lat. c. 24. fi. in poſter. edit.* dicens ſic declaraſſe Cardinales: quamvis in antiqua editione aſſeruit ſolum ſponſæ parochum eſſe legitimũ: *Spino, ſpec. teſt. gl. 15. n. 41. Segura 2. p. direct. jud. c. 15. n. 47. Salzed. pract. c. 73. in nova edit. v. 14.* Et ex Theol. *Henr. l. 11. de matr. c. 1. n. 2. Manuel 1. t. ſu. 2. edit c. 219. n. 5. Vega l. 6 ſu. caſu 118. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. punct. 3. dub. 3. concl. 2. Lud. Lop. 1. p. inſtr. c. 86. §. Præterea, & 2. p. de matr. c. 39. §. Præterea advertendum Barth. à Led. dub. 21. de matrim. f. 1331. §. Annot. oportet. 2. Vivald. Cand. 1. p. de matr. n. 244.* 4

Ad argum. propoſita n. 1. reſpondetur. Ad I. ex anteced. & ſubſequentibus colligi Tridentinum intellexiſſe de proprio parocho. Ad confirm. dic. ibi ſolum tractari de pœnis ſacerdotis alieni aſſiſtentis matrimonio: ac proinde non opus fuiſſe repetere matrimonij nullitatem: quæ ſatis expreſſa erat. Ad 2. confirm. conſtat ex dictis nu. præced. 5

Digitized by Google

nam ratione connexionis parochus unius, eſt utriuſque.

6 His præmiſſis, tria vertuntur in dubium. 1 An ſufficiat aſſiſtentia parochi unius contrahentis, quando in alterius parochia celebratur. 2. Quid, quando proprius parochus utriuſque, vel alterius contrahentis, illos in aliena omnino parochia, vel diœceſi conjungit. 3. An parochus aſſiſtens matrimonio ſui ſubditi, in aliena parochia, peccet, puniendúſque ſit.

7 Quæstio I. An validum ſit matrim. cui proprius parochus unius contrahentis, aſſiſtit in parochia alterius ſibi non ſubditi: ut ſi parochus Petri contrahentis cum Maria aſſiſtat in parochia Mariæ, cujus non eſt parochus? Duplex fundamentum præmittendum eſt. Prius eſt, duplex eſt juriſdictio, altera contentioſa, & neceſſaria: quæ, ſcilicet habet contradictorem, & inter contendentes exercetur, redditúrque in invitos, *l. Inter ſtipulantem*, §. 1. *ff. de verb. obligat.* & dicitur contentioſa, quia actor contendit contra reum: dicitur autem neceſſaria, quia reus in judicium vocatus, tenetur ibi reſpondere, & redditur in invitos. Altera autem eſt voluntaria: quæ in ſolos ſubditos volentes exercetur: ut ſunt adoptio, emancipatio, manumiſſio, & alij ſimiles actus, hi enim expediuntur coram judicibus, & dicuntur voluntariæ juriſdictionis, quia non fiunt invitis ſubditis, ſed ſolùm volentibus, nec petunt judicem pro tribunali ſedentem. Sic *gloſſ. l. 2. initio. ff. de offic. proconſulis*, & ibi ſcribentes: *Rebuf. de verb. ſign. l. 111. ad fin.* & melius cæteris id explicat *Maranta de ordin. judic. 4. p. 1. an ſimplex vel duplex, diſt. 18. n. 1. & 2.* Quandoque tamen juriſdictio voluntaria aſſumit naturam contentioſæ, & reducitur ad contentioſam, quando ſcilicet non niſi cum cauſæ cognitione exerceri poteſt, in manumiſſione exercenda per minorem, in qua requiritur cauſæ cognitio. Sic *Alberic. l. 1. n. 7. de offic. conſulis, & l. 2. n. 3. ff. de offic. proconſul. Marianus Socinus c. Licet ratione, n. 91. de foro compet.*

8 Poſterius fundamentum eſt, hoc diſtat inter has juriſdictiones, quod contentioſa exerceri nequit à judice extra proprium territorium, ne judici illius injuriam inferat: voluntaria autem poteſt ubique exerceri: cùm nullam enim cauſæ cognitionem, nec judicem pro tribunali ſedentem petat, non eſt cur judex alieni territorij meritò conqueratur, ſi in ſuo, per alienum judicem erga illius alieni ſubditos exerceatur. Habetur expreſſè *l. 2. ff. de offic. proconſ.* & notant ibi omnes ſcribentes &c. *Vide t. de officio legat.* & optimè *Covar. l. 3. var. c. 20. n. 8.* dicens eſſe omnium. An verò quando juriſdictio voluntaria indiget aliqua contentioſa; exercita contentioſa intra territorium, poſſit voluntaria extra exerceri: dixi hoc l. 3. diſp. 8. n. 6. Hoc tamen non intelligendum eſt, niſi de licentia judicis illius alieni territorij: cùm enim judex alienus habeat ibi habitu juriſdictionem, & ſolus actualis uſus ſuſpenſus ſit, ne injuria judici illius territorij irrogetur, ceſſante injuria concedente eo judice licentiam poterit ſua juriſdictione uti. Sic *gl. c. Vt litigantes, verb. Experſis, de officio ord. in 6. Innoc. c. Novit, n. 2. de offic. legati, Hoſt. ibi, col. 2. fin. Ant. n. 16. Card. q. 1. Abb. n. 4. Henric. n. 1. & 4. Anch. n. 2. Imola n. 4. fine, & n. 1. fi. Alex. l. fi. n. 7. ff. de juriſd. omn. jud.* ubi *Iaſon n. 14. Roſell. Abſolutio 1. n. 112. Sylveſt. Abſolutio 1. §. 11. dub. 2. Ang. Abſolutio 2. n. 5. Tabiena Abſolutio 2. q. 10. n. 15. Marian. Socinus c. Licet ratione, n. 91. de foro compet. Nav. lib 1. conſ. n. 1. edit. t. de tempor. ord. conſ. 20. n. 3. in 4.* verò *eod. l. 1. de elect. conſ. 41. n. 3. Vgolin. de cenſuris, tab. 1. c. 27. §. 1. n. 5.* Deſideratur etiam ultra licentiam judicis, conſenſus utriuſque litigantis ſcilicet, actoris, & rei: non enim inviti poſſunt extra territorium trahi: argum. *cap. 2. verſ. Niſi vocatus, &c. Epiſcopum, verſ. Niſi cum voluntate 9. q. 2.* Sic *gloſſ. Ant. Anchar. Henric. Abbas, Marian. Socin. Alex. n. 8. Iaſon, Roſell. Sylv. Nav. Vgolin. proximè citati.* Cenſetur autem aſſentiri judex ſi ſciens, & potens prohibere taceat: argum. *l. Sæpe, ff. de re judic.* & cum multis probat *Alex. n. 8. proximè citato, Vgolin. d. n. §.* ubi bene docet, ſufficere etiam tacitum partium conſenſum, qui habetur, quando utraque pars ſciens eſſe territorium alienum, poténſque prohibere, non prohibet, utrum autem poſſit juriſdictio delegata extra territorium exerceri? dicam hoc 3. lib. tota diſp. 34.

Hinc infertur, quoties deſideratur judicialis cognitio cauſæ, non poſſe extra territorium abſque dicta licentia, & conſenſu partium, juriſdictionem exerceri: quia vel eſt juriſdictio contentioſa, vel ejus naturam aſſumit: ut dixi n. 7. Sic *gloſſ. c. Novit, verb. Terminos, de offic. leg.* ibi *Innoc. n. 2. Hoſtienſ. col. 2. fine, Ant. n. 16. Abbas n. 3. & 4. Cardin. q. 1. Anchar. Clem. dudum, de ſepult. §. Statuimus, q. 5. dub. 3. v. Sed de illius ordinarij, Marian. Socin. c. Licet ratione, n. 91. de foro compet. Roſella Abſolutio 1. n. 111.* 9

His præmiſſis, circa quæſtionem n. 7. propoſitam, quidam aiunt parochum alterius contrahentis non poſſe validè aſſiſtere illius matrimonio, in alterius contrahentis qui ſibi ſubditus non eſt, parochia, ſed in ſua tantùm: atque ita eum eſſe ſolum parochum legitimum; qui cùm parochus ſit alterius contrahentis, in propria ipſius parochia matrimonio intereſt. Prob. ex declaratione facta per Cardinales, his verbis *ſi quando vir ad domum uxoris accedit pro contrahendo matrimonio, is proprius parochus eſt, qui uxoris eſt.* Et in alia declaratione ſic habetur: *quando contrahentes ſunt diverſarum parochiarum, ſufficit proprius parochus mulieris, qui interſit matrim.* Et in alia declaratione habetur ſufficere præſentiam parochi ſponſæ, in illius parochia matrimonio celebrato: & ſimiliter ſponſi, matrimonio in ejus parochia inito. 2. nam duo vincula fortiora ſunt uno, *auth. Itaque, c. Communia de ſucceſſio.* ibi *in eos ſolos tranſmittit hæreditatem, qui ex utroque latere conjuncti ſunt.* Sed parochus in cujus parochia contrahitur matrimonium, duplici titulo legitimus eſt, nempè quia eſt parochus alterius contrahentis, & quia in ejus parochia contrahitur: ergo hic præferendus eſt, cenſendúſque legitimus. Hanc ſententiam videntur tenere. *Nav. ſum. Lat. c. 25. fi. & l. 4. conſ. in 1. edit. t. de ſpon. conſ. 1. n. 3. in 2. tit de clandeſt. deſponſ. 3. num 1. Lud. Lop. 1. p. inſtruct. c. 86. §. Præterea, & 2. p. de matrim. c. 39. §. Præterea advertendum*, ubi aiunt ſat eſſe parochum fœminæ, quando in ejus parochia celebratur matrim. & parochum viri, quando in parochia viri: & tenet expreſſè idem *Nav. l. 4. conſ. in 1. edit tit de ſponſ. conſ. 52. in 2. tit. de clandeſt. deſp. conſ. 4. Salzedo pract. c. 73. in nova edit. verſ 14.* 10

Tenendum tamen prorſus eſt, ſufficere proprium alterius contrahentis parochum, etiam ſi in parochia alterius ſibi non ſubditi matr. celebretur. Prob. quia Tridentinum ſolam petit parochi proprij præſentiam, qui juriſdictionem voluntariam, qualis eſt hæc, non amittit parochiæ fines egrediens. 2. quia is legitimus parochus eſt, ut aſſiſtat matrimonio, qui eſt legitimus ad audiendas confeſſiones, [ut dicemus hoc l. 3. diſp. 23. n. 10.] ſed juxta fere omnes parochus extra parochiam, eſt legitimus ad audiendas confeſſiones: ergo & ad conjugendum matrimonio. Tandem quia aſſiſtere matrimonio, reducitur ad juriſdictionem voluntariam, cum non exigat cauſæ cognitionem: ergo validè extra parochiam exercetur, juxta tradita n. 8. Ita docent *Henriq. l. 11. de matr. c. 3. n. 2. Manuel 1. t. ſum. 2. edit. c. 219. n. 5.* Et videntur tenere *Spino ſpeculo teſt. gl. 15. n. 41. Segura direct. judic. c. 2. p. c. 15. n. 47. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 45. art. 5. punct. 3. dub. 3. concl. 2. Vivald. Candelabro 1. p. de matr. n. 244. Barth. à Ledeſm. dub. 21. de matr. fol. 1331. §. Annotare oportet ſecundo*, nam indiſtinctè docent ſufficere parochum ſponſi, vel ſponſæ: & hoc deciſum eſt à Cardinalibus, teſte *Navar. lib. 4. conſil. in 1. edit. tit. de ſponſ. conſil. 52.* 11

Ad argum. propoſita nu. 10. reſpondetur. Ad 1 eam Cardinalium declarationem, ne poſteriori eorundem declarationi relatæ num. præced. adverſetur, intelligendam eſſe de conſilio: expedit enim eum parochum matrimonio aſſiſtere, in cujus parochia celebratur. Ad 2. dic. ſolùm probare majori jure, & ratione aſſiſtere debere parochum, in cujus parochia matrim. celebratur. 12

Quæstio II. An ſi parochus utriuſque contrahentis, vel alterius, in neutrius parochia, ſed in prorſus aliena, aut in aliena diœceſi, matr. interſit, valeat? *Navar. l. 4. conſ.* 13

Digitized by Google

in 1. *edit. tit. de ſponſ. conſ.* 52. & *conſ.* 47. *n.* 3. & *ſeq. in* 2. verò *tit. de clandeſt. deſponſ. conſ.* 4. & 14 *n.* & *ſeq.* affirmat non ſatis eſſe parochum alterius vel utriuſque contrahentis, dum in neutrius parochia matr. celebratur: & poſſe parochum extra parochiam exiſtentem dare licentiam ſacerdoti, ut intra parochiam matrimonio aſſiſtat, minimè tamen ipſum extra parochiam aſſiſtere poſſe. Probat. quia mens concilij poſtulantis parochi præſentiam, fuit, ut ſuam authoritatem præſtaret matrim. tanquam perſona publica, ſed extra territorium eſt perſona privata: ut conſtat ex *l.* 3. *ff. de off. præſidis*, ib. *Præſes in ſuæ prov. hominibus imperium habet, & hoc dum in provincia eſt, nam ſi exceſſerit, privatus eſt.* Ergo extra ſuam parochiam non poteſt aſſiſtere matrim.

14 Dicendum tamen eſt ſufficere ad valorem matrimonij, præſentiam parochi alterius, vel utriuſque contrahentis, quamvis in neutrius parochia, nec diœceſi, matrim. celebretur. Probatur, quia vel intereſſe parochum matrimonio, eſt actus juriſdictionis, (& tunc cum juriſdictio hæc ſit voluntaria, exercetur enim in ſolos volentes, nec cauſæ cognitionem poſtulat,) poteſt validè extra territorium exerceri, juxta dicta n. 8. vel non eſt actus juriſdictionis, ſed tantum deſideratur illa præſentia ad authoritatem matrimonio præſtandam, ſed hanc præſtare poteſt extra propriam parochiam, cum verè perſona publica & parochus ſit: ergo poteſt ibi matrimonio aſſiſtere. Præterea probatur arg. quo uſi ſumus n. n. quia poteſt extra parochiam, & diœceſim audire confeſſionem ſubditorum, ergo & illos matrimonio conjungere: Deinde quia potiſſimus Tridentini finis petentis aſſiſtentiam parochi matrimonio, fuit, ut clandeſtinitas vitaretur, Eccleſiæque conſtaret matrimonium: qui ſufficienter obtinetur, parocho ubicumque aſſiſtenti matrimonio. Ultimò, quia judex poteſt extra proprium territorium, authoritatem præſtare manumiſſioni, & adoptionibus, ut optimè docet *Henriq. c. Novit, n.* 2. *de offic. legati*, quia hæc non ſpectant ad juriſdictionem contentioſam, nec cauſæ cognitionem petunt: ergo ſimiliter poterit parochus extra parochiam authoritatem præſtare matrimonio, cùm ſimiliter non pertineat ad juriſdictionem contentioſam, nec cauſæ cognitionem poſtulet. Ita tenent. *Henriq. l.* 11. *de matrim. cap.* 3. *n.* 2. & refert *in commento, lit. R.* multos viros doctos id tenentes *Salzedo pract. c.* 73. *in* 2. *edit.* §. *undecimo, Segura* 2. *p. direct. jud. c.* 15. *n.* 49 *Spino ſpeculo teſtam. gloſ.* 15 *n.* 52. *Manuel.* 1. *tom. ſummæ*, 2. *edit. c.* 219. *n.* 7.

15 Utrum verò alius ſacerdos, cui parochus abſolutè fecit copiam aſſiſtendi matrimonio, poſſit validè extra parochiam aſſiſtere? dicam hoc 3. lib. diſp. 34.

16 Ad argum. contrarium propoſitum n. 13. dic, cum *gloſſ. ead. l.* 3. *initio, ff. de offic. præſid.* eſſe quidem judicem extra teritorium, perſonam privatam, quantum ad juriſdictionem contentioſam exercendam: ſecus autem quoad voluntariam, ad quam reducitur aſſiſtere matrimonio.

17 Quæstio III: An proprius parochus aſſiſtens matrimonio extra parochiam abſque licentia ordinarij, vel parochi loci in quo matr. celebratur, peccet, puniendùſque ſit? affirmant aliqui peccare, & eſſe puniendum: ducuntur: quia parochus tenetur authoritatem, & approbationem publicam Eccleſiæ nomine præſtare matrimonio, hanc autem licitè præſtare nequit in aliena parochia, quia pertinet ad juriſdictionem quaſi contentioſam, cum præſtari debeat tanquam à publica perſona. Et confirm. quia Epiſcopus nequit abſque peccato conferre ordines ſuis ſubditis in aliena diæceſi ſine licentia ordinarij illius loci, ut conſtat ex *Trident. ſeſſ.* 6. *c.* 5. *de reformatione*, idque non alia ratione, niſi quia collatio ordinum eſt actus juriſdictionis quaſi contentioſæ, cum fieri debeat authoritate Pontificia: ergo ſimiliter non poterit parochus extra parochiam aſſiſtere matrimonio, cum authoritate publica functurus ſit. 2. quia nequit ſponſos benedicere in aliena parochia, ut conſtat, minus autem videtur benedicere, quàm matrimonio conjungere, cum illud ſolemnitas quædam matr. ſit. Sic tenent. *Henr. l.* 11. *de matr. c.* 3. *n.* 2. *Salzedo pract.* 73. *in nova ed.* §. 11. *Manuel.* 1. *t. ſum.* 2. *edit. c.* 219. *n.* 7.

Verum probabilius mihi eſt, nullo modo peccare ceſſante ſcandalo: nec puniendum eſſe. Prob. quia minus eſt authoritatem præſtare matrimonio quàm exercere actum juriſdictionis voluntariæ, cum uterque actus fiat tanquam à perſona publica; privatus enim nulla juriſdictione uti poteſt & præſtare authoritatem, tantum ſi intereſſe tanquam teſtem habentem qualitatem & dignitatem parochi quod fieri poteſt à parocho excommunicato denunciato, ut dicemus hoc 3. l. diſp. n. 4 exercere autem juriſdictionem voluntariam, ultra dignitatem perſonæ publicæ poſtulat juriſdictionem nullo modo eſſe impeditam, quare ſi exerceatur ab excommunicato denunciato, nihil prorſus fit: ut dicam hoc 3. l. diſp. 22. n. 32. Si ergo poteſt parochus in aliena diœceſi exercere juriſdictionem voluntariam erga ſubditos audiendo ipſorum confeſſiones, juxta ferè omnes, poterit à fortiori aſſiſtere matrimonio: quod minus eſt. Præterea, quia attento jure antiquo poterat Epiſcopus in aliena diœceſi conferre propriis ſubditis primam tonſuram, & Pontificalibus veſtibus indutus celebrare abſque licentia Epiſcopi illius diœceſis: ut cum aliis per ipſos relatis probant *Covar.* 3. *var. c.* 20. *n.* 9. *Henr. l.* 3. *de confirmatione, c.* 6. *n.* 6. Ergo à fortiori poterit licitè matrimonio intereſſe: cum illa multò digniora ſint, ſunt enim actus ordinis, & juriſdictionis Epiſcopalis: intereſſe autem matrimonio nec eſt actus ordinis, nec juriſdictionis, ſed teſtificatio quædam perſonæ dignitatem habentis, ut dicam diſp. 21. n. 4. Tandem quia nullo jure interdictum invenio parocho aſſiſtere matrimonio, extra propriam parochiam; nec parochus alienus jure offendi ex hoc poteſt, cùm id non pertineat ad juriſdictionem contentioſam. Et ita hanc partem defendunt *Spino ſpeculo teſtamen. gloſſ.* 25. *n.* 42. *Segura direct. judicium*, 2. *p. c.* 15. *n.* 49.

Ad argum. contraria propoſita n. 17. reſpondetur Ad 1. negando ſpectare hoc ad juriſdictionem quaſi contentioſam. Nec obſtat fieri tanquam à perſona publica; quia etiam juriſdictio voluntaria exercetur licitè, tanquam à perſona publica, extra proprium territorium. Ad confirm. nego eam eſſe rationem: ſed ratio eſt, teſte *Covar.* 3 *var. c.* 20. *n.* 9. quia ordines ſacri conferuntur ab Epiſcopis celebrantibus divina officia, indutiſque veſtibus Pontificiis; & ita cum quodam quaſi ſtrepitu judiciario: quare primam tonſuram poterant Epiſcopi in aliena diœceſi conferre, quia is ſtrepitus neceſſarius non erat: hodie autem nec primam tonſuram conferre licet propter prohibitionem *Trident. ſeſſ.* 6. *c.* 5. *de reform.* quod id prohibuit, ne diœceſes confunderentur. Ad 2. dic. diſparem eſſe rationem, quia benedictiones ſolemnes celebrantur à ſacerdote inter Miſſarum ſolemnia, & ita cum quodam quaſi ſtrepitu judiciario, ut proximè de ordinibus ſacris dicebamus; matrimonium autem privatè celebrari poteſt. 18

DISPUTATIO XX.

Utrùm deſideretur ad matrimonij valorem, parochum illi aſſiſtentem, eſſe ſacerdotem: ſimiliter illum, qui de parochi licentia matrimonio intereſt.

SUMMARIUM.

Poteſt eſſe parochus & non ſacerdos, & quot ſint quæſtiones diſputandæ num. 1.

An validè aſſiſtat matrimonio parochus non ſacerdos: refertur opinio negans, 2.

Contraria verior, n. 3. *Et ibi juncto n.* 2. *an dictio, Alius, importet ſemper ſimile*

Lex frequentioris uſus cauſa decernens aliquid, non excludit caſum minus frequentem, 3.

Una pars alternativa dubia declarat aliam, 4.

An peccet parochus non ſacerdos aſſiſtens matrimonio, n. 4. *Et ibi, opinione ut in materia, & forma ſacramentorum, an ſit peccatum: & in aliis in quibus exponitur veritas ſacramenti.*

Solvuntur argumenta, 5.

An parochus non ſacerdos poſſit ſacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio concedere, refertur opinio negans, num. 6. *& contraria verior* 7.

Solvuntur argumenta, & enolatur c. fin. 36. d.n. 8,
An poſſit non ſacerdoti dari licentia aſſiſtendi matrim. proponuntur argumenta probantia partem affirmatem, n. 9. & ſententia vera n. 10. Et ibi, an poſſit committere parochus ſacerdoti non approbato ab ordinario, vel excommunicato, aut irregulari.
Solvuntur argum n 11. Et bi, juncto n. 9. an ſacerdotis nomine comprehendantur Diaconus & Subdiaconus.

1 SUpponendum eſt, poſſe eſſe parochum nondum ſacerdotem, ut ſi non elapſus ſit annus à parochialis beneficij collatione, *c. Licet canon. de elect. in 6.* vel ſi ratione ſtudij diſpenſet Epiſcopus, ne intra ſeptennium parochus ad ſacerdotium promoveatur, *c. Cum ex eo de elect. in 6.* Hoc præmiſſo, tria ſunt ſub judice in hac diſp. 1. an parochus non ſacerdos validè interſit matrimonio. 2. An poſſit ſacerdoti licentiam aſſiſtendi dare. 3 An poſſit non ſacerdoti.

2 QUÆSTIO I. An parochus non ſacerdos validè interſit matrimonio? Duplex eſt ſent. I. negat. Ducitur 1. *ex Trid. ſeſſ. 24. de matrim, c. 1.* ibi, *qui aliter quàm præſente parocho, vel alio ſacerdote.* Nam dictio, *Alius*, eſt relativa, & repetit præcedentem qualitatem, cujus eſt perſonna expreſſa: & ita ſignificat ſimilem qualitatem in relato: ut conſtat ex *l. Si fugitivi*, ibi, *alia pœna, C. de ſervis fugit.* juncta *gloſſ. fi.* quæ ait *alia pœna, ſcilicet ſimili.* Et docet *Rufin conſ. 181. n. 2. vol. 2. Madoſius gloſſ. Facultatum regentis, §. Et proprium ſuper verb. Aliis patentibus, verſ. Aliis, Villalobos in communib. Lit. A. n. 145. Ant. Gabriel to. 1. commun. in mea edit. f. 36. col. 2. fi. verb. Alius: Menoch. lib. 1. de arbitrariis, q. 80. n. 182. Fulnius Pucianus de prob. l. 2. c. 3. n. 239. Gut. de juram. 1. p. cap. 14. n. 13. fine, Brun. in ſuo compendio, lit. D. verb. Dictio, Alius.* Quare cum altera pars alternativæ habet, *vel alio ſacerdote*, ſupponit alteram alternativæ partem, quæ relata eſt nempe *qui aliter quàm præſente parocho*, intelligendum eſſe de parocho ſimili ſſacerdotij qualitate affecto. Et confirmatur ex doctrina *Imolæ Clemen. 1. de reſcript. n. 7.* ubi referens Joannem Andream & Jacobum, concludit, dictionem, *Alius*, non implicare ſimilem qualitatem, ubi præcedit materia extranea, vel diverſa prorſus, implicare tamen ubi præcedit ſimilis in ſubſtantia, vel qualitate, ita ut poſſit ſimili coaptari: ſed in hoc caſu, pars antecedens, ſcilicet, parochus, non eſt extranea, nec diverſa prorſus & poteſt illi convenire qualitas adjuncta relativo, *Alius*, nempe ſacerdotium; ergo dictio, *Alius*, denotat in parocho eandem qualitatem. 2. Confirmatur ex doctrina *Barbatij conſ. n. 26. & 27. vol. 2. Lambert. de jure patron. l. 2 p. 1. q. 7. art. 28. n. 2.* ubi clauſula capellaniæ habente, teneri capellanum, per ſe, vel per alium ſacerdotem, ſacra celebrare, aſſerunt neceſſariò capellanum debere eſſe ſacerdotem, eo quod dictio illa, *Alius*, ſit ampliativa ſimilium: ergo ſimiliter, cùm Tridentinum aſſerat, *qui aliter quam præſente parocho, vel alio ſacerdote*, dicendum eſt ratione dictionis, *Alius*, petere ſacerdotium in parocho. 2. Principaliter probatur, quia ubi alternativa dubia eſt, una ejus pars alteram declarat, *l. 1. ff. de reb. dubiis*, ut inde colligit *Bart. ibi initio*: ergo cum hæc alternativa, *Præſente parocho, vel alio ſacerdote*, dubia ſit, an intelligatur de parocho ſacerdote declarabitur, ut ita intelligatur, per alteram partem, nempe, *Vel alio ſacerdote*, c. 3 quia præſentia parochi deſideratur in matrimonio, ut illius teſtimonium omni fide dignum reddat, ſponſoſque conjungat, & benedicat Eccleſiæ nomine: quæ omnia multò melius præſtabit parochus ſacerdos, ejus enim teſtimonium multò fide dignius eſt, & ipſius proprium eſt benedicere: ergò ex hac congruentiſſima ratione colligitur Tridentinum elegiſſe parochum ſacerdotem. Tandem, quia olim vetuſtiſſimo, & celebri Eccleſiæ ritu nuptiis contrahendis adhibendus erat ſacerdos: ut conſtat ex variis Pontificum, conciliorumque decretis, quæ refert *Gratianus 30. q. 5. per totam*: ergo ſimilem parochum petit Tridentinum. Hanc tenet *Nav. l. conſ. in antiqua edit. t. 31. de offic. ordin. conſ. 1. in 2. l. 4. tit. de clandeſt. deſp. conſ. 10.* refert que Cardinales in hanc partem inclinaſſe, nec vicarium Epiſcopi, nec parochum poſſe validè matrimonio aſſiſtere, ſi ſacerdotes non ſint: *Manuel. 1. to. ſum. 2. ed. c. 210. n. 9. Salzedo pract. c. 73. in nova ed. verſ. 14.* & dicit eſſe probabilem *Petr de Ledeſ. de matr. q. 45. a 5. punct. 3. fol. 91. fine. & Sit tert. concl.* & videtur tenere *Veracruz appendice ad ſpeculum, dub. 5. concl. 2.* ait enim ad legitimum matrimonium ſic miniſtrum ſacerdotem eſſe requiſitum, ut non quicumque ſufficiat, niſi proprius parochus ſit. Et hæc ſentent. eſt probabilis.

II. Sententia multò probabilior, ait, non deſiderari, ut 3
parochus ſacerdos ſit. Prob. quia Tridentinum non reſtrinxit ut parochus ſacerdos ſit, prout fecit in alio de licentia parochi aſſiſtenti matrimonio: idque convenientiſſima ratione, nam cùm exigat teſtimonium fide digunm, dignitas parochialis beneficij efficit, ut jure optimo ſit parocho fides adhibenda, quæ dignitas cum non parocho deficiat, eam ſuppleri ſacerdotali dignitate concilium voluit: ergo dicendum eſt ſufficere parochum non ſacerdotem. Et confirm. quia cum hæc res graviſſima ſit, ad matrimoniique valorem neceſſaria, veriſimile eſt ſi conciliũ voluiſſet eam in parocho qualitatem, fore ut eam exprimeret, argum. *l. Item apud Labeonem, §. Ait prætor, ff. de injuriis, & c. Ad audientiam, de renunciat* ſicut in aſſiſtente ex parochi licentia id expreſſit 2. Prob. quia parochus non ſacerdos exercere poteſt omnia quæ à poteſtate ordinis non dependent: ut colligitur ex *c. Suffraganeis, & c. Tranſmiſſam, de elect.* ubi probatur Epiſcopum nondum conſecratum poſſe omnia Epiſcopi munera obire, demptis ab ordine dependentibus, ſed intereſſe matrimonio non eſt actus ordinis, ſed jurisdictionis parochi: ergo. Et confirm. quia *Trident. eod. cap. 1.* undecies parochi mentionem fecit, nunquamque ſacerdotij meminit, niſi cum aſſiſtere matrimonio permittitur alij, quàm proprio parocho: ergo ſignum manifeſtum eſt, non exigere hanc qualitatem in parocho. 3. Quia Concilium disjunctivè poſtulat præſentiam parochi, aut alterius qui ſacerdos ſit: ad veritatem autem disjunctivè ſufficit alteram partem verificari: *reg. in alternativis, de reg. jur. in 6.* ergo ſatisfit concilio, ſi parochus non ſacerdos, vel alius ſacerdos de ejus licentia interſit. 4. Quia decretum hoc eſt correctorium juris antiqui, ergo prorſus reſtringendum eſt, & verba impropriando, ut minus illud corrigat: juxta tradita l. 1. diſp. 17. n. 6. Et confirm. quia dictio *Alius*, cui oppoſita ſent. innititur, non ſemper qualitatem præcedenti ſimilem refert: ut docet optimè *gloſſa, c. Deinde. verb. Cũ cæteris, 26. d. & c. Sedes, verb. Majores, ad fin. de reſc. & auth. Qui ſemel, verb. Aliud C. quomodo, & quãdo.* ubi text. inquit, *aliud anni ſpatiũ indulgetur*: & *gloſ.* inquit *loquitur quaſi annum dederit, cum tamen tres menſes dederit: ſed dic quod non implicat ſimile tempus* Per *l. Non ſolum §. Quæritur ff. de proc.* ubi *gloſſ. verb. Creditores*, ait dictionem *Alius*, impropriè ſæpè poni: quia non ſemper refert eandem qualitatem: idem *Speculat. ti. de ſponſalibus, n. 4. Imola c. Sedes n. 11. de reſc.* ubi cum multis aliis per ipſum allegatis, *Felin. n. 6. Flaminius de reſi. benef. l. 2. q. 15. n. 21.* Et prob. ex illo *Math. 28. & Marci 15.* ubi de Chriſto ſervatore noſtro aiunt *cum eo crucifixi ſunt alij duo Latrones.* & ex *c. Novatian. 7. q. 1.* ibi, *alios pſeudoprophetas.* Et tunc inquiunt *Imola, & Felinus ibid.* implicare diſſimilitudinem, quando ratio ſubjectæ materiæ id ſuadet, quod contingit hîc, quia parochus non ſacerdos poteſt exercere omnia parochi munia, quæ poteſtate ordinis non indigent; ergo ex illa particula, *Vel alio ſacerdote*, non colligitur ſufficiens argumentum, ad corrigendum totum jus, quod ad obeunda munera ab ordine non pendentia, minimè deſiderat in parocho ſacerdotium. Tandem, quia *cap. Omnis, de pœnit. & remiſſio*, expreſſè decernitur, neminem poſſe confiteri alieno ſine licentia proprij ſacerdotis: & tamen DD. bene aſſerunt, ut *Palud. 4. d. 17. q. 3. a. 1. n. 5. fin. Sotus, 4. diſt 18. q. 4. a. 3. verſ. Circa conceſſiones.* parochum non ſacerdotem poſſe eam licentiam dare: & *Clem. 1. de privil* expreſſè habetur, non licere religioſo miniſtrare Euchariſtiam, abſque licentia presbyteri parochialis: & tamen *gl. verb. Presbyteri, & ibi Anchr. q. 2. Card. q. 18. Abb. n. 8. Bonif. n. 30. D. Ant. 3 p. t. 24. c. 54. verſ. Quis intelligatur, Cajet. verb. Excommunic. c. 64. Roſella Abſolut. 1. n. 41. Angel. Excommunicatio 5. caſu 12. n. 6. Sylv. Excommunicatio 7. caſu 14. dub. 11. n. 39. Tabiena Excommunic. 5. caſu*

11.

11.q.3.num.4.*Nav.ſum.c.7.n.*101. *Suarez 3.p.q.* 82. *art.*3. *diſp.* 72.*ſect.* 3. affirmant parochum non ſacerdotem poſſe eam licentiam concedere : & ad textum reſpondet optimè *Suarez*,eſſe modum loquendi : quia communiter parochi, ſacerdotes ſunt. Si ergo cum textus expreſsè qualitatis ſacerdotii meminerunt,declarantur piè, non exigi eam qualitatem , ut parochus prædictam licentiam concedat : ne jura corrigantur , quæ non petunt ſacerdotium in parocho obeunte munera poteſtatis juriſdictionis : à fortiori, cum Trident. ejus qualitatis non meminerit, dicendum eſt eam non deſiderari. Et confirm , quia *c. Nuper,de ſent.excomm. verſ. In ſecundo verò caſu*,dicitur abſolutionem excommunicationis non reſervatæ poſſe impendi à proprio ſacerdote : & tamen *Ugolin. de cenſuris , tabula* 3.*c.*4. §. 2. *n.*2.optimè probat,poſſe impendi à proprio parocho, nondum ſacerdote : & reſpondet ad textum, eo quod parochi ſacerdotes communiter ſunt, & ubi non ſunt , diutius eſſe nequeunt,quin ſacerdotes ſint : idcirco ſacerdotis mentionem factam eſſe : nam ubi lex frequentioris uſus cauſa , quidpiam decernit, caſum minus frequentem non idcirco excluſit , ſed comprehendere videtur : ut tradunt *D. l. un.C. de raptu v.rginum* , ergo ſic dicendum eſt in noſtro caſu , eſto dictio *Alius*, referret ſimilem qualitatem ſacerdotii in parocho : non eam referre , quaſi neceſſaria ſit , ſed quia frequenter parochus ſacerdos eſt. Et ideo hanc ſententiam tenent *Navar. l.* 4.*conſ.in* 1. *ed t.t.de ſponſ.l. conſ.* 30.*in* 2.*tit.de clandeſt. deſponſ. conſ.*9 *Henriq. l.*11.*de matr.c.*3.*n.*5. & *l.*14.*de irregularitate,c.*6.*n.*3.*fine*,& *l.*1.*de ſacr.in genere,c.*26 *fin.Vega l.*6.*ſum. caſu* 112. & 119. & dicit eſſe probabilem *Petr. de Ledeſm.de matrim. q.* 45, *a.* 5.*punct.*3.*dub.*3.*concl.*3. Et de juris rigore defendi poſſe ait *Salzedo practica c.* 73.*in nova edit. verſ.* 14.

4 Addit ibi *Petrus de Ledeſma*,peccare parochum,ſi ſacerdos non ſit,aſſiſtendo matrimonio : quia non poteſt commodè ſponſos benedicere verbis illis , *Ego vos conjugo*,&c. quæ *Trident. d. c.* 1. jubet parochum proferre. Verum ex hac parte non credo parochum peccare : nullam enim repugnantiam video ut parochus non ſacerdos ea verba proferat. Ex alio autem capite , poſſet aliquis exiſtimare, eum lethaliter delinquere : quia cum probabilis ſit prior opinio non valere matrim. parocho non ſacerdote aſſiſtenti , exponeret abſque neceſſitate periculo veritatem ſacramenti, quod eſſe lethale poteſt probari:quia uti forma , aut materia , juxta opinionem probabilem in ſacramentis electis certis in quibus non eſt opinio , eſt lethale: ut bene docet *Metina* 1.2.*q.*19.*a.*6.§.*Ad argum. in contrarium.Henriquez l.* 1. *de ſacram.in genere,c.*9.*n.* 15. *Barth. à Ledeſ. de ſacram.in genere,dub.*5.*concl.*4.qui eam rationem reddit , quod veritas ſacramenti periculo exponatur. Cæterum nec ex hoc capite credo peccare quia utens opinione probabili circa ſacramenta , non peccat : eo vel maximè , quod eſt multò probabilior opinio aſſerens eſſe validum matrimonium.Et ita *Salon* 2.2 *q.*63.*a.* 4. *controv.*2 *in ſolut. ad* 3. bene ait non poſſe amplecti opinionem probabilem circa formas , & materias ſacramentorum,non provenire ex defectu opinionis & ratione periculi : ſed quia contravenitur præcepto utendi forma, & materia præſcriptis , & uſitatis in Eccleſia : quare ſi in ipſis ſacramentis aliquod dubium ſe offerat , circa quod nullum ſit Eccleſiæ præceptum quemlibet poſſe relicta opinione probabiliori,ſequi probabilem.Præterea, quia cum hoc impedimentum ne valeret matrimonium ſit ex ſolo jure humano Concilii Tridentini , error probabilis quo viri docti exiſtimant matrimonium aſſiſtente parocho non ſacerdote , valere, efficeret illud eſſe validum : per *l.Barbarius* , *ff. de off. pretor.* ut dicemus hoc lib. 3. diſp. 22. fine.

5 Ad argumenta propoſita n. 2.reſpondetur.Ad 1.conſtat ex dictis num. 3.Ad confirm. dic eam doctrinam non eſſe univerſaliter veram , patitur enim exceptionem , quando vehementes conjecturæ,diverſæ mentis decreti extant : ut dixi n 3.Ad 2. confirmationem, dic on ſufficienter probari ex illis verbis,Per ſe , vel per al... ...cerdotem, exigi ...ium ſa... capellanum eſſe ſacerdotem : & quamvis in clauſula capellaniæ, ex iis verbis id probaretur,non concl de re idem eſſe dicendum in noſtro caſu , quia illic non ſunt conjecturæ mentis contrariæ teſtatoris : quales ſunt hic contrariæ mentis Tridentini. Ad. 2. fateor unam partem alternativæ dubiæ declarari per alteram, niſi aliæ conjecturæ fortiores urgeant , ut aliter declaretur : prout contingit hic. Ad 3. dic probare convenientius fore , ut parochus ſit ſacerdos , non tamen eſſe neceſſarium. Ad 4.dic. ea decreta nullam vim facere in ſacerdotio parochi , ſed in ejus aſſiſtentia , ne matrimonia eſſent clandeſtina , meminiſſe tamen ſacerdotii, quia parochi communiter ſacerdotes ſunt, ut de ſimilibus decretis dixi n. 3.Præterea, licèt ea decreta peterent veri ſacerdotis præſentiam , non eo rigore intelligendum eſt Tridentinum : quia illa id exprimebant , nec irritabant matrimonia aliter inita, nec erant jura correctoria : hoc autem id non exprimit , & annullat matrimonium aliter contractum , eſtque jus correctorium.

Quæstio I. Utrum parochus non ſacerdos poſſit concedere licentiam ſacerdoti, ut interſit matrimonio? 6 Retenta opinione non exigi ſacerdotium in parocho, manifeſtum eſt , ſicut poteſt ipſe aſſiſtere matrimonio , poſſe concedere licentiam ſacerdoti aſſiſtendi. Si tamen ſuſtineatur prior ſent.propoſita n. 2. docens neceſſariò parochum debere eſſe ſacerdotem , dubium videtur , propter decretum *Tridentini ſeſſ.* 24.*c. de matr.*ibi *qui aliter , quàm præſente parocho,vel alio ſacerdote de ipſius parochi,vel ordinarii licentia.* Ubi notanda eſt illa particula , *ipſius* , cum enim ſit relativa identitatis , refert parochum cum eadem ipſa ſacerdotii qualitate , cum qua anteceſſit,in priori parte illius alternativæ , *qui aliter quam præſente parocho , vel alio ſacerdote.* Et confirm,ſi juxta illam ſententiam , ob relativum diverſitatis , *Alio* , deſideratur eadem ſacerdotii qualitas in parocho relato , à fortiori id exiget relativum identitatis , *ipſius.* 2. Probatur ex doctrina Stephani , & Imolæ *Clem.* 1.*de privileg.n.*14. ubi dicunt parochum non ſacerdotem , minimè poſſe concedere licentiam religioſis, miniſtrandi Euchariſtiam, eo quod per ſe ipſum miniſtrare non poteſt : probant que ex *c.fin.*46. *d.* ibi, *ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet*:ergo ſimiliter ſi parochus non ſacerdos nequit aſſiſtere matrimonio,nequibit etiam dare licentiam alteri , ut aſſiſtat. Et profectò ſubſtinendo illam opinionem. non videtur à probabilitate alienum , hoc aſſerere.

Cæterum multò probabilius eſt , eam licentiam poſſe 7 concedere parochum non ſacerdotem , quamvis ipſe aſſiſtere minimè poſſet. Quia duriſſimum eſſet intelligere Tridentinum velle parocho , qui omnia juriſdictionis nondum ſacerdos exercere poteſt,hoc unicum negare, Item quia qualitatem ſacerdotii juxta illam ſententiam poſtulat Tridentinum in aſſiſtente matrimonio , ut convenientius , & fide dignius ſit teſtimonium , quod intentum omnino ſervatur , quando alius ſacerdos de licentia parochi non ſacerdotis aſſiſteret , non autem ſervabatur, parocho non ſacerdote aſſiſtente : unde non mirum ſi poſtularet ſacerdotium in parocho aſſiſtenti , non autem in ipſo aſſiſtendi licentiam concedenti. Tandem,quia n. 3. probavimus parochum non ſacerdotem poſſe dare licentiam religioſo,miniſtrandi Euchariſtiam ; quam ipſe parochus miniſtrare nequit. Et ita tenent *Navar.l.* 4. *conſan.* 1*edit.l.*11.*t.*31.*de off.ord.conſ.* 1. & *l.*4.*tit. de ſponſ.conſ.* 44. *in* 2.vero,*eo.l.*4.*t.de clandeſt.deſpon,ſconſ.* 6. & 10.*Henriq. l.* 1.1.*de matrim.c.*3.*n.* 5. *Manuel* 1.*to.ſum.* 2.*edit. c.*219.*n.*9. Certius autem eſſet , ſi ordinarius nondum ſacerdos hanc licentiam concederet ſacerdoti , quia reſpectu ordinarii, nihil eſt in eo decreto Tridentini , ſignificans qualitatem ſacerdotii in eo deſiderari.

Ad argum. propoſita n. 6, reſpondetur,Ad 1.& confirmat.conſtat ex dictis , reperitur enim maxima congruentia , ut intelligamus per illam particulam , *Alio ſacerdote*, exigi ſacerdotium in parocho relato , quæ tamen minimè invenitur ; ut per particulam , *ipſius* , poſtuletur eadem 8

qualitas

Digitized by Google

qualitas, Ad 2. dic eam doctrinam non eſſe veram, ut probatur n.3. nec c. illud fin. eam probare: loquitur enim in peccato uſuræ ſicut enim ſuo nomine, ita nec alieno id exercere poteſt clericus: rationemque ſubdit textus, *indecens eſt enim crimen ſuum, commodis alienis impendere, & exercere.*

9 Quæstio III. An parochus poſſit concedere licentiam clerico qui ſacerdos non eſt, aſſiſtendi matrimonio. Videtur id fieri poſſe: quia quamvis in decreto *Trid. ſeſſ. 24. c.1. de matrim.* ſolum de ſacerdote mentio fiat, ibi, *vel alio ſacerdote de licentia parochi:* in materia tamen favorabili, nomine ſacerdotis comprehenduntur etiam diaconus, & ſubdiaconus, ſecus in ſtricta, odioſa, & pœnali: ut docent *Ant. cap. Si quiſquam, n.3. de cohabit. cler. & mul, Abb. ibi, n.2. Imol. init, & n.2. Ang. verba. Sacerdos, n.*1. ubi *Sylv. init. Tab. q.1. n.2. Armilla n.*1. matr. autem, cauſa favorabilis eſt, *cap. finali, de ſent. & re judicata.* ergo. Et confirmatur, quia multa in matrimonio conceduntur pro illius valore, quæ in aliis contractibus negantur: teſte *Felino rubr. de ſponſal. n. 4. verſ. poſtremo*, ubi 24. ſpecialia favore matrim. congerit. 2. Quia hoc cedit in favorem filiorum, ut legitimi habeantur 3. Quia ſacerdos aſſiſtens matrimonio, non eſt ipſius miniſter, ut dixi l.2. diſp.6. n.2. ergo aſſiſtentia illius non eſt actus ordinis, ac proinde committi poterit non ſacerdoti.

10 Dicendum tamen eſt, minimè poſſe conferri hanc licentiam non ſacerdoti: quare aſſiſtente diacono de licentia ordinarii, vel parochi, matrimonium eſſe irritum. Probatur, quia verba ſecundùm communem intelligentiam accipienda ſunt. *c. Ex litteris, el.1. de ſponſal.* ibi etiam tradunt omnes ſcribentes. at ſecundum communem uſum loquendi, nomine ſacerdotis intelligitur verus presbyter: ergo dum concilium dicit, *vel alio ſacerdote de licentia ipſius parochi, vel ordinarii.* verum presbyterũ intelligit. Et confir. ex eo modo loquendi ejuſdem Tridentini: ſemper enim diſtinguit ſacerdotes à diacono, & aliis altaris miniſtris, ut conſtat ex *ſeſſ. 23.* ubi ex profeſſo agit de ordine, & maximè *c. 2. & can. 2.* ergo eodem modo ſumitur ſacerdos in præſenti decreto. Tandem, quia hoc decretum ita ſemper intellectum eſt, uſuque receptum, Sic docent *Navar. l. 4. conſ. in 1. edit. tit. de ſponſ. conſ. 44. in 2. tit. de clandeſt. deſponſat. conſ. 6. Henriq.* dicens omnes Theologos, & juriſperitos ita ſentire *l.11. de matr. c.3. n. 5. Petr. de Ledeſm. de matrim. q.45. a.5. punct. 3. dub. 4. Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 219. n. 12. Vegal. 6. ſum caſu* 112. Poteſt tamen parochus hanc licentiam concedere ſimplici ſacerdoti, non approbato ab ordinario. Quia hanc approbationem tantum petit *Trid. ſeſſ. 23. cap. 15.* pro confeſſionibus audiendis, propter magnam prudentiam, ſcientiam, & vitæ probationem, quæ in tali miniſtro requiruntur, cum ſit medicus & judex animarum. Sic *Henriquez & Manuel proximè allegati.* addit bene *Henriquez* idem eſſe, quamvis ſacerdos, cui licentia datur, ſit excommunicatus, vel irrigularis quia (ut dicam diſp. ſeq. n. 4.) hæc aſſiſtentia non eſt actus juriſdictionis, exercerique poteſt per excommunicatum, vel irregularem.

11 Ad argum. propoſita n. 9. dic. Ad 1. eam doctrinam eſſe veram, dum ſermo eſt de clericorum abſolutione, aut punitione; ſecus ubi agitur de neceſſariis ad ſacramentum, tunc enim verba ſecundum propriam, & uſitatam ſignificationem accipienda ſunt, propter periculum irritationis ſacramenti. Et per hoc patet ad confirmationem. Ad 2. dic. tantum probare ſecundùm ſe eam facultatem committi poſſe diacono, niſi decretum Tridentini aliud ſtatuiſſet.

DISPUTATIO XXI.

Utrùm parochus excommunicatus, ſuſpenſus, vel irregulatis, vel cui interdicta eſt ſacramentorum adminiſtratio, poſſit validè aſſiſtere matrimonio, vel alteri licentiam aſſiſtendi dare?

SUMMARIUM.

Geſta per excommunicatum, ſuſpenſum, vel irregularem denunciatum, non valent ſi ad juriſdictionem pertineant: ſecus ſi denunciati non ſint, num. 1. Et ibi, in quo conſiſtat difficultas. Et quot quæſtiones ſint diſputandæ. 2.

An valeat matrimonium aſſiſtente parocho excommunicato, ſuſpenſo. vel irregulari, non tolerato: proponuntur argumenta probantia partem negantem. 3.

Valet matrimonium nec ea, aſſiſtentia eſt actus juriſdictionis, n. 4. Et ibi, quid ſi parochus det licentiam ſacerdoti excommunicato, vel irregulari.

Solvuntur argumenta, 5.

An validè det licentiam alteri ſacerdoti aſſiſtendi matrimonio parochus excommunicatus, refertur opinio negans, n. 6. Et contraria verior, 7.

Quid. de licentia conceſſa à parocho, vel Epiſcopo excommunicato denunciato, miniſtrandi alia ſacramenta, n, 6. 7. junct. n. 9.

Quid, ſi Epiſcopus, aut parochus excommunicatus vicecuratum inſtituat, & illi aſſiſtat matrimonio, remiſſivè. 7.

An peccet parochus excommunicatus aſſiſtens, vel alij licentiam aſſiſtendi concedens, 8.

Solvuntur argumenta, 9.

Dupliciter poteſt interdici parocho adminiſtratio ſacramentorum, 10

An valeat matrimonium coram parocho interdicto ſacramentorum adminiſtratione

Quid ſi non ſit porprietarius, ſed ad nutum amobilis, 12.

Præmittendum eſt, poſt Concilium Conſtantienſe omnia geſta ab excommunicatis, ſuſpenſis, vel irregularibus, dum denunciati non ſunt, vel notorii clericorum percuſſores, valida eſſe: ſecus autem ſi denunciati ſint, aut notorii clericorum percuſſores: (ut dicam diſp. ſeq. n. 32.) hi autem excommunicati, ſuſpenſi, vel irregulares qui denunciati non ſunt, aut excommunicati ob notoriam clericorum percuſſionem, quos vitare non tenemur, dicuntur tolerati: quando autem denunciati ſunt, vel notorii clericorum percuſſores, dicuntur non tolerati: & ideo his terminis utemur, toleratis vel non toleratis, brevitatis gratia: & ita eos vocat *Sotus 4. d. 1. q. 5. a. 6. concl. 7. DD.* autem qui ſcripſere ante Concilium Conſtantienſe, vocabant omnes excommunicatos, non relatos: quia tunc omnes excommunicati, erant vitandi: & ita loquitur *D. Th. 3. p. q. 64. a. 6. ad 2.* ut notat *ibi Cajet. circa ſol. ad 2. §. In eadem reſponſ.* Conſiſtit ergo difficultas in hoc, an aſſiſtere matrimonio, vel dare alii licentiam aſſiſtendi, ſit actus juriſdictionis: ſi enim ita ſit, neceſſariò dicendum erit, valere, ſi aſſiſtat parochus excommunicatus, ſuſpenſus, vel irregularis, dum toleratus eſt. vel alius ſacerdos de ejus licentia, non valere autem, ſi toleratus non ſit: ſi autem non ſit actus juriſdictionis, dicendum eſt valere utroque caſu, ſive ipſe parochus, non toleratus aſſiſtat, ſive alius ſacerdos de ejus licentia. 1

Triplex igitur quæſtio diſputanda eſt. I. De parocho non tolerato aſſiſtente. II. De licentia ab eodem conceſſa. III: De parocho aſſiſtente, cui interdicta eſt ſacramentorum adminiſtratio. 2

Quæstio I. Utrùm aſſiſtere matrimonio ſit actus juriſdictionis, & proinde ſi parochus excommunicatus, ſuſpenſus, vel irregularis, non toleratus, aſſiſtat, ſit invalidus ille actus, & conſequenter matrimonium. Et videtur non valere matrimonium: quia ille actus eſt parochi, ut parochus eſt, & non eſt actus ordinis, ut conſtat: ergo juriſdictionis. Et confirm. quia inſinuatio donationis coram judice facta, nihil aliud eſt, quàm intimatio ipſius donationis judici, *l. In hoc fine, C. de donat.* ibi, *apud quemcumque ex memoratis voluerit intimare: & l.9 fin. t.4. p.5.* ibi, *el conſ. ehiduria de el majos juzgabor:* ubi *Greg. Lop. verb. Con carta,* ait regulariter nihil aliud requiri, nec decretum judicis, & tradunt *Bart. & DD. l. Modeſtinus, ff. de donat.* ſed quam vis judex nihil aliud agat, quàm intereſſe illi inſinuationi, eſt actus juriſdictionis voluntariæ, ut cum *Ant. de Cornario* tradit *Ant. Gabr. 3. to. comm. l. 3. t. de donat. concl. 1. n. 54.* ergo ſimiliter, licet parochus nihil aliud faciat, quàm aſſiſtere matrimonio, authoritatem illi actui præſtando, erit actus juriſdictionis 2. Quia eſto non eſſet actus juriſdictionis, ſed parochus intereſſet tanquam teſtis, teſtimonium non valet excommunicati non tolerati, *c. Decernimus de ſent. excom. in 6. c. Veniens, el.2. fine, de teſtib. & atteſt.* & latè docet *Maſcar. de probat. concl. 705. per totam*: ergo adhuc matrimonium coram parocho excommunicato, non tolerato, eſt irritum.

Sit

Digitized by Google

4 Sit concluſio, matrim. contractum coram parocho excommunicato, ſuſpenſo, vel irregulari, non tolerato eſt validum. Prob. quia præſentia parochi requiritur in matrimonio, quaſi authoritatem præſtans illi per poteſtatem quam habet in ſubditos: ut docet *Navar. l.4.conſ.in edit. t.de ſponſ.conſ.47.n.6.&* 1.*in* 2.*t.de cland.de ſponſ conſ.14.n. 6.ad* 1.ſed authoritatem præſtare actui ſua præſentia, non eſt actus jurisdictionis: ergo poteſt validè fieri ab excommunicato non tolerato. Probatur minor, quia nullus actus ſive ordinis, ſive juriſdictionis, validè poteſt fieri ab omnino invito, & contrariam habenti intentionem: actus enim agentium non operantur ultra eorum intentionem, *l. Non omnis initio, ff.de reb. credit.* ſed præſentia parochi omnino inviti, contrariamque intentionem habentis, ſufficit ad valorem matrimonij: (ut diximus hoc 4.l.diſp. 39. n. 9.) ergo illa præſentia non eſt actus juriſdictionis. Item, quia excommunicatus, ſuſpenſus, vel irregularis, dum parochia non privatur, manet in poſſeſſione, & verus parochus eſt. Hujus ſent. videntur *Navar. lib.4.conſ.in* 1.*edit. t.de ſponſ. conſ.52.ad fin.& in nov.edit. t. de cland. deſponſ. conſ. 4. ad finem. Salzedo pract.c.73 in nova edit.§.Undecimo.* ubi aiunt eam aſſiſtentiam non eſſe actum juriſdictionis: & tenet expreſſè *Henriq.* loquens de parocho excommunicato, *l.11.de matr. c. 3.n.4.& n.5.*dicit idem, quando eſt irregularis, is cui parochus dat licentiam aſſiſtendi matrimonio. Idem docent loquentes de parocho excommunicato, vel ſuſpenſo, *Petr.de Ledeſm.de matr. q.45.a.5.punct. 3. dub. 3. fine. f.192.& Vega* referens idem tenuiſſe *Metin. l. 9. ſum caſu* 119. Quid autem dicendum ſit, ſi parochus det licentiam excommunicato, vel irregulari: dixi diſp. præc. n. 10.

5 Ad 1. argum.ex propoſitis n. 2.reſpondebitur n.9. preſſius enim ibi urgebit. Ad confirm. dic non eſſe propriè actum juriſdictionis: appellari autem à juriſperitis actum juriſdictionis voluntariæ, non quia propriè juriſdictionis ſit, ſed ut opponitur contentioſæ, atque ita velle dicere, non eſſe actum juriſdictionis contentioſæ, & ſubinde poſſe exerceri extra diœceſim. Ad 2. dic. quamvis excommunicatus regulariter expellatur à teſtimonio ferendo, admitti tamen in caſibus in quibus admittitur infames: ut bene docet *Maſc. d.ead. concl.705.n. 15.* in matrimonio autem admittuntur infames: ut dicemus hoc 3.l.diſp.41.n.5

6 Quæstio II. An concedere parochum licentiam alteri ſacerdoti aſſiſtendi matrimonio, ſit actus juriſdictionis, & proinde ſi ea concedatur à parocho excommunicato, ſuſpenſo, vel irregulari, non tolerato, dum non rejicitur à beneficio parochiali, ſit invalida, & matrimonium irritum, contractum coram ſacerdote prædictam licentiam habente? Duplex eſt ſent. I. ait eſſe actum juriſdictionis, & ita nec licentiam, nec matrimonium valere. Prob. quia eſt actus parochi, in quantum parochus eſt, cùm nullus alius eam licentiam concedere poſſit, & non eſt actus ordinis, ut conſtat: ergo eſt actus juriſdictionis. Et confirm. qui alias fruſtra Tridentinum ſoli parocho, potius quàm alteri ſacerdoti non habenti juriſdictionem, dediſſet authoritatem aſſiſtendi, & ſubſtituendi 2. Quia dare licentiam alieno ſacerdoti audiendi confeſſiones ſubditorum parochi, eſt actus juriſdictionis, & ita invalidè conceditur ab excommunicato non tolerato: ut docent *Sylv. Abſol. 2. q 6. Conf 2.q.4.affectu 5. Sot.4.d.18.q.4.a.3.verſ. Circa confeſſiones, Victoria ſum.de conf.n.152.& de excomm.n.345.Ledeſ. 2.p.4.7.a.5.dub.11.Guttier.l.1.q.canon.c.1.n. 89.*ergo ſimiliter non valebit, & erit actus juriſdictionis, licentia collata à tali parocho, alteri ſacerdoti, ut aſſiſtat matrimonio. Et confirm. quia quamvis Tridentinum non dixiſſet, *qui aliter quàm præſente parocho, vel alio ſacerdote de licentia parochi, &c.* ſed tantum dixiſſet, *qui aliter quã præſente parocho.* adhuc parochus poſſet ſubſtituere, & dare licentiam alteri ſacerdoti, ut aſſiſteret matrimonio cum ſit ordinarius, atque ita delegare poſſit: ſi autem id non pertineret ad juriſdictionem, nullo modo poſſet, ut procurator datus ad contrahendum matrimonium, non poteſt ſubſtituere, niſi ſpecialiter ſibi concedatur, *c.fin.de procurat.in 6.* ergo dare illam licentiam, pertinet ad juriſdictionem. Hanc tenent *Petr. de Ledeſm. de matr.q.45.a.5.punct. 3. dub. 4.f 192* Et colligitur expreſſè ex *Navar. l.4.conſ.in 1. edit. 1. de ſponſ. conſ.47.n.6.in ſolut.ad 3.in 2.t.2.de cland. deſponſ conſ.14.n. 6. ad 3.* ubi ait, parochum non poſſe aſſiſtere matrimonio extra parochiam: quia illa aſſiſtentia nullo modo eſt actus juriſdictionis: poſſe verò extra parochiam concedere alteri ſacerdoti licentiam aſſiſtendi, quia eſt actus juriſdictionis voluntariæ. Et hæc ſententia eſt ſatis probabilis.

II. Sent. probabilior, ait non eſſe actum juriſdictionis, ac proinde tam licentiam ſic conceſſam, quàm matrimonium, valere. Prob. quia conceſſio illius facultatis non eſt actus parochi formaliter, in quantum habet juriſdictionem, ſed in quantum eſt teſtis legitimus matrimonii, & ſimul habens facultatem ſubſtituendi ad eum actum teſtificandum: ſed ſi aliquis haberet mandatum ad contrahendum nomine alterius, poteſtatemque ſubſtituendi, illa ſubſtitutio eſt quidem actus poteſtatis ſubſtituendi, non tamen eſt actus juriſdictionis, ut conſtat, validèque ab excommunicato fieret: ergo validè conceditur ea licentia à parocho non tolerato. Et confirm. quia aſſiſtere matrimonio non eſt actus juriſdictionis, ut probavi n.4. ergo per conceſſionem prædictæ licentiæ non delegatur aliquid pertinens ad juriſdictionem, ſed conceditur alteri licentia, ut tanquam teſtis legitimus matrimonio aſſiſtat. 2. Quia multi DD. aſſerunt poſſe Epiſcopum excommunicatum, non toleratum, concedere facultatem audiendi confeſſiones, & extremè ungendi, nec hoc eſſe actum juriſdictionis, ſed ſolam juris ſibi competentis ceſſionem. Sic *Paludan 4.d.23.q.2.n. 17. D. Ant.3.p.t.14.c.15.§.3. Sylveſt.verb Unctio.q.4.ubi Tabien.n.6. Armil.n.5.Nav c.Placuit,de pœnit d.6.n.53. Ledeſ.2.p.4 q 33.a.5.Barth. à Ledeſm de extre unctione, dub.6.Henriq.l.3.de confirm.c.13.n.3.&c.6. de pœnit.c.7.fine,& c.6.n.3 & l.33.de excommun c.7.n.7. Manuel 2.tom. ſum.c.14.n.5.fin.* & de licentia celebrandi ordines in ſua diœceſi, tradita alij Epiſcopo, per ſic excommunicatum: docent idem *Palud. Henriq. & Manuel ibi:* ſimiliter poſſe dare licentiam ſubdito, ut alieno ſacerdoti fateatur, tradunt *Navar.eo c. Placuit.n.73.Corduba.l.5.quaeſtion.q.13. paulo poſt princ. Manuel in expoſ.bull.cruciata, §.1. num.5,* (quamvis fatear me illis in hoc non credere, ut dicam n. 9.) ergo à fortiori licentia, quam confert parochus excommunicatus non toleratus, valida erit; nec erit actus juriſdictionis. Et ita pro hac ſent. ſunt omnes hi DD. & in propriis terminis tenent *Henriquez* loquens de excommunicato, *l.11.de matr.c.3.n.5.in comment lit. Q.& l. 3.de excom. c.7.n.7. Vega.* referens idem tenuiſſe *Metinam,* & loquitur de excommunicato, & ſuſpenſo, *l. 6. ſummæ caſu 119.* Utrùm autem valeat, ſi Epiſcopus, aut parochus excommunicatus inſtituat parochum, aut vicecuratum, & ille aſſiſtat matrimonio? dicam hoc 3. lib.diſput 30.n 10.

Rogabis tamen an peccet parochus non toleratus aſſiſtens matrimonio, vel alij licentiam concedens? videtur enim peccare, eo quòd communicet cum aliis, quod interdictum eſt excommunicato. Sed dicendum eſt ex hac parte non peccare aſſiſtendo matrimonio: quia cùm ſpectet ad ſuum munus, communicat in re neceſſaria, ex alia autem parte videtur peccare, quia videtur actus juriſdictionis, benedicere ſponſos, illis verbis, quæ præcepit *Concil. Trident. ſeſſ.24.de matr.c.1. Ego vos conjungo, &c.* Non tamen excedet venialem culpam: quia in nullius eſt præjudicium, & res eſt parvi momenti, nec neceſſaria ad ſacramentum, & ſi omitterentur ea verba, tantum eſſet veniale: (ut dicam hoc 3. lib.diſp 38.n.7.) & tantum peccat mortaliter excommunicatus uſurpando juriſdictionem, quando immiſcetur aliqua injuſtitia: ut bene docent *Cajet.verb, Excommunicatio 4. foliis ante fin. t. Excommunicato plura ſunt illicita, & Barth.à Ledeſm.de excommunicatione, dub. 9. ad finem.* Non peccaret autem parochus non toleratus, concedens alteri licentiam: quia ibi nullam exercet juriſdictionem, ut probavi num. præcedenti. 8

Ad argum.propoſita n. 6. dic.Ad 1. non eſſe actum formaliter 9

Digitized by Google

maliter parochi, in quantum habet juriſdictionem; ſed in quantum teſtis legitimus matrimonij, & ſimul habens facultatem ſubſtituendi. Ad confirmat. dic Concilium annexuiſſe authoritatem illam legitimi teſtis parocho ratione dignitatis parochialis, & quia ipſius eſt ſacramenta ſubditis miniſtrare:& ea ratione conceſſiſſe illi facultatem ſubſtituendi, non autem eo quod ſit actus juriſdictionis. Ad 2. fateor illam doctrinam eſſe veriſſimam, contra DD. quos retuli n.7. eſt tamen diſpar ratio, quia ad cætera ſacramenta licitè adminiſtranda, deſideratur poteſtas ordinis & juriſdictionis: unde parochus concedens alteri, ut poſſit ea adminiſtrare, transfundit illum in juriſdictionem actumque juriſdictionis exercet: at vero ſacramentum matrimonij non petit juriſdictionis uſum, ſed tantum habitualem juriſdictionem in aſſiſtente, vel licentiam aſſiſtendi concedente. Præterea, ſicut parochus non toleratus: privatus eſt activa ſacramentorum adminiſtratione; ita jam poteſtate concedendi alteri licentiam adminiſtrandi: & ſicut non eſt privatus poteſtate aſſiſtendi, (ut probavi n. 4.) ita nec poteſtate dandi prædictam licentiam. Ad confirmat. dic. Tridentino non concedente parocho licentiam ſubſtituendi, fore ut, non poſſet ſubſtituere: cenſeretur enim perſonæ induſtria electa, ut majori fide teſtimonium eſſet dignum: ſicut in ſimili docet *Hoſtienſ. c. Cum Bartold. verſ. Verum quarta pars de ſent. & re judic.* ubi dicit cenſeri electam induſtriam perſonæ, quando certus tabellio electus eſt ad depoſitiones teſtium ſcribendas fideique ſuæ eſſe commiſſum.

10 III. An parochus ſacramentorum adminiſtratione interdictus, validè interſit matrimonio? Supponendum eſt; dupliciter poſſe hoc contingere: primo, generaliter, ut quando parocho propter imperitiam datur vicarius, vel coadjutor: juxta diſpoſitionem *c. Illiterato 39 d. & c. Niſi cum pridem, de renun. & Trid. ſeſſ. 21. c. 6. de reformatione*: & ſimiliter dum propter aliquod crimen privatur ſacramentorum adminiſtratione. Secundò, ſpecialiter, ut quando aliqua juſta ratione præcepit Epiſcopus parocho, ne aliquos matrimonio conjungat.

Sit Concluſio, parochus utroque modo interdictus, validè aſſiſtit matrimonio. Ratio eſt, quia eſt verè parochus retinetque parochiæ titulum. Sic *Rota in noviſſimis, to. 1. deciſ. 429. & 750. Henriq. l. 11. de matr. c. 3. n. 4. Manuel. 1. to. ſum 2. edit. c. 219. n. 10.*

11 Hæc concluſio locum habet, etiam ſi parochus interdictus, ne aliquos matrimonio conjungat, eſſet parochus ad Epiſcopi nutum amobilis: non enim eo ipſo quod peculiari præcepto interdictus eſt, ne aliquos matrimonio conjungat, cenſendus juriſdictione parochi privatus: ita declararunt Cardinales, ut referunt *Salzedo pract. crimin. n. 73. & Petrus de Ledeſ. de matr. q. 45. art. 5. fol.* 190. his verbis, *utrùm prohibitione facta ab ordinario, ne parochus aliquos deſponſet, ita tollatur juriſdictio parochi, ut ad contrahendum matrimonium contra talem prohibitionem, non ſit legitimus parochus: cum poſſit ordinarius, in totum, vel in partem, auferre à parocho juriſdictionem: ſicut fit, quando reſervantur aliqui caſus? & in propoſita quæſtione majorem vim habet, quia prædictus ſacerdos non erat principalis parochi, nec verus proprietarius ſed annuus vicarius, qui ad nutum ordinarij poterat removeri? Congregatio Cardinalium reſpondet, valere matrimonium contractum coram parocho, cui interdictum eſt ab Epiſcopo, ne interveniat.*

DISPUTATIO XXII.

Utrùm matrimonium initum coram parocho communiter excommunicato, non tamen habenti verum titulum, ſit validum?

SUMMARIUM.

Proponuntur textus, in quorum intelligentia verſatur difficultas hujus diſputationis. n. 1.

Tripliciter contingere poteſt: ut aliquis non habeat titulum officii, vel beneficij, 2.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, 3.

An valeant geſta in utroque foro, per judicem, aut parochum habentem titulum coloratum: proponuntur argumenta ad probandam partem negantem, 4.

Valent geſta ſpectantia ad forum externum, n. 5. Et ibi, an ſit hic legitimus judex, aut parochus.

Deſideratur ad hoc error communis illius tituli vitioſi, 6.

Non ſufficit error ſolius principis concedentis titulum illi, exiſtimans eſſe habilem, 7.

Quid, ſi error non ſit probabilis, ſed craſſus, vel ſupinus, 8.

Quid, ſi vitium in eo loco occultum ſit, cum tamen in alio ſit notorium, 9.

Quid, ſi olim in eo loco notorium fuerit, tunc autem ſit occultum, 10.

An valeat ſententia excommunicationis prolata à tali judice exiſtimato, 10, 11.

An geſta in foro interno, ut abſolutio ſacramentalis, per hunc, valeant: refertur opinio negans n. 12. Et contraria verior, n. 13.

Solvuntur argum. & explicatur c. Dudum, el 2. de electione, 14.

Poſt n. 14. invenies alia ſummaria.

Tota hujus diſput. difficultas pendet ex intellectu *l. Barbarius, ff. de off. prætor.* ibi, *ſi ſervus quamdiu latuit, dignitate prætoria functus ſit, quid dicemus? An quæ dixit, quæ decrevit, nullius fore momenti, an forte propter utilitatem eorum qui apud eum egerunt? Et verum puto, nihil eorum reprobari, hoc enim humanum eſt, cum populus Romanus etiam ſervo potuiſſet decernere hanc poteſtatem.* Concordat *l. 2. C. de ſent. & interloq. & l. 4. fin. t. 4. p. 3. & l. 8. t. 9. l. 3. nova recopil. Caſtellæ.* Idem habetur *c. Infamis, 3. p. 7. verſ. Verumtamen*: quod ex Synodo Romana deſumptum eſt: ibi, *ſi ſervus dum putaretur liber, ex delegatione ſententiam daret, quamvis poſtea in ſervitutem depulſus ſit, ſententia ab eo dicta, rei judicatæ firmitatem tenet.* Ex quibus juribus conſtat communem errorem, concurrente titulo putativo, ſuperioris authoritate collato, juriſdictionem conferre: ſervus enim ille incapax erat juriſdictionis prætoris. Idem colligitur à contrario ſenſu, ex *c. Ad probandum de ſent. & re judic.* ibi, *ita ut ſi pro eo quod unus ex delegatis judicibus, excommunicationis vinculo eſſet publicè innodatus, quando ſententia fuit eandem ſententiam conſtiterit infirmandam, ipſa caſſata*, ibi *gloſſ. verb. Caſſata, ait, id eſt, caſſa, & irrita denunciata.* Et ibi *gloſſ. verb. Innodatus, Abb. n. 14. Alex. de Nevo n. 25. Imola. n. 6. Felin. n. 3.* dicunt colligi à contrario ſenſu, occultè excommunicatum validè proferre ſent. ob communem errorem: juxta *d. l. Barbarius.* Tota igitur difficultas verſatur in horum textuum intelligentia, quando ſcilicet, communis error, quo aliquis parochus, vel judex creditur, ita tribuat juriſdictionem, ut geſta ab illo ſic exiſtimato judice, aut parocho, valida ſint, perinde ac ſi verus judex, verus que parochus eſſet. 1

Præmittendum eſt, tripliciter contingere poſſe, ut aliquis titulo officij, vel beneficij deſtitutus ſit. I. modo, ita ut nunquam habuerit verum titulum, ſed coloratum, vel præſumptum: ut ſi Epiſcopus conferat beneficium parochiale excommunicato occulto, vel per ſimoniam completam: utroque enim caſu collatio re vera eſt nulla. II. Modo, quando prius habuit titulum verum, eo tamen occultè privatus eſt. III. Modo ita ut nunquam habuerit titulum, etiam præſumptum: ut ſi numquam habuit titulum a legitimo ſuperiore, ſed ipſe ſe intruſit. 2

7. Igitur quæſt. diſputandæ ſunt. I. An geſta per habentem titulum putativum, pertinentia ad utrumque forum, valeant. II An hoc ſit verum, ſive ille judex putativus, ſit judex ordinarius, in quo concurrit publica utilitas: ſive ſit delegatus ad unam, aut alteram cauſam. III. An hæc procedant in quocumque impedimento occulto, & ſpecialiter, quando eſt excommunicationis. IV. An ſic geſta valeant, etiam reſpectu ſcientium illud vitium occultum. V. An requiratur ad hoc titulus præſumptus, conceſſus à legitimo ſuperiori. VI. Quid, ſi à principio adfuit titulus, amiſſus tamen eſt occultè, vel ratione delicti, vel ratione revocationis ſuperioris. VII. An Matrimonium contractum coram parocho exiſtimato, carenti tamen verò titulo, validum ſit. 3

Quæstio I, An geſta per judicem, aut parochum carentem legitimo titulo, habentémque ſolum putativum, pertinentia ad utrumque forum valida ſint? Videtur non 4

eſſe

Digitized by Google

eſſe valida: quia ad valorem actus à juriſdictione dimanantis, deſideratur juriſdictio, ſed hic eam non habet: ergo. Prob. minor, quia titulus ille cum invalidus ſit, juriſdictionem minimè confert: nec communis error eam conferre valet, per *l. Privatorum, C. de juriſdict. omn. jud.* ibi *privatorum conſenſus judicem non facit eum, qui nulli praeſt judicio.* Et confirm. quia hic judex aut habet juriſdictionē ordinariam, aut delegatam: non ordinariam, quia verè non eſt judex nec prælatus: non etiam delegatam, quia propter vitium occultum, incapax erat commiſſionis: ergo nullo modo valent geſta per ipſum. 2. Prob. quia hanc poteſtatem, & juriſdictionem aut conferunt litigantes coram eo judice, aut ſuperior qui illum judicem conſtituit, ſed neutri conferunt: ergo. Prob. minor, quod non partes litigantes, quia ipſæ non intendunt conferre juriſdictionem, ſed potius putant illam habere, in quo caſu certum eſt juriſdictionem non conferri, ut expreſſè habetur *l. 2. ff. de judiciis*, ibi *conſenſiſſe autem videntur, qui ſciunt ſe non eſſe ſubjectos juriſdictioni ejus ſed in eum conſentiunt: cæterum ſi putant ejus juriſdictionem eſſe, non erit ejus juriſdictio, error enim litigatorum conſenſum non habet.* Quòd autem eam non conferat ſuperior, manifeſtum eſt: tum quia forte is ſuperior diſpenſare non poſſet in eo impedimento occulto, tum etiam, quia quamvis diſpenſare poſſet & ſic juriſdictionem conferre, id tamen facere minimè cenſetur: cum per errorem id faciat, & error conſenſum non habet: ut proximè dixi. 3. Probatur ſaltem in foro conſcientiæ hoc locum non habere, ſed tantum in ſpectantibus ad forum externum. Quia jura citata num. 1. non exprimunt valere ſententiam datam in foro interno, ſicut explicant de foro externo: ergo extendenda non ſunt ad forum internum, cum hi fori longe inter ſe diſtent. Ultimo probatur ex *c. Dudum, el 2. de elect. ante v. Verum procurator*, ibi, *in multarum animarum diſpendium parochiales Eccleſias retinebat, cū, earum cura, quia jam privatus fuerat ipſo jure, ad eum nullatenus pertinet, & ſic per ipſum eædem animæ damnabiliter ſunt deceptæ.* Ubi conſtat concurrente communi errore, & titulo à ſuperiore collato, quia jam ceſſarat ille titulus, prælatum illum abſolventem decepiſſe damnabiliter animas: ergo ut geſta in foro interno valeant, non ſufficit præſumptus titulus, & communis error: alias hæ animæ non eſſent damnabiliter deceptæ, ſed veram abſolutionem obtinerent.

5 Certiſſimum tamen eſt geſta à judice ordinario pertinentia ad forum externum, valida eſſe, ſi is judex titulum habeat, communi errore exiſtimatum legitimum, & à legitimo ſuperiore collatum. Quia id expreſſè utroque jure deciſum eſt: ut conſtat ex teſtibus adductis num. 1. Cujus deciſionis ea eſt ratio, quia ſequerentur graviſſima inconvenientia, & ſcandala, ſi detecto eo impedimento omnia geſta per eum judicem putativum reſcindenda forent: quibus ut occurreretur, utrumque jus decrevit omnia geſta per eum, dum communis error durat, valida eſſe, ac ſi verus judex eſſet. Dixi conſulto, ac ſi verus judex eſſet: quia non modica eſt difficultas inter juris Cæſarei profeſſores, an ſervus ille, de quo *in d. l. Barbarius*, fuerit verus prætor, vel jus ſuppleverit juriſdictionem: quam omitto, quia eruditiſſimè eam diſputat *Greg. Lop. Madera in ſuis animadverſionib. juris civilis, toto c. 6.* defendens non fuiſſe verum judicem.

6 Oportet autem adeſſe communem errorem, quo ille verus judex exiſtimetur: quare non ſufficeret error unius, vel alterius coram eo litigantis. Prob. ex *c. Infantis v. Veruntamen 3. q. 7.* ibi, *veruntamen ſi ſervus, dum putaretur liber.* & ex *l. Barbar. ff. de offic. prætor.* ibi *quamdiu latuit.* Qui textus de ignorantia unius vel alterius intelligi nequeunt: cum leges non conſiderent quæ rarò, & in ſingulari contingunt, ſed quæ frequenter accidunt, *l. Nam ad ea, ff. de legibus.* Quare *gloſſa d. l. Barbarius, verb. reprobari*, inquit. *circa factum error communis facit jus.* & probat ex *l. 3. ſi ff. de ſupellegat.* ibi, *& error jus facit*: quam gloſſ. omnes DD. allegandi tota hac diſ. ſequuntur. Item, quia ſi error unius, vel alterius ſit, non ſequuntur inconvenientia, & ſcandala ex ſententiarum reſciſſione, quibus occurrere voluit jus, quando error eſſet communis. Tandem quia impedimento communiter noto, error unius, vel alterius nec juſtus, nec probabilis eſt: & proinde æquum non eſt illis jus ſubvenire. 7

Hinc infertur, non ſufficere errorem ſolius principis concedentis titulum, exiſtimantiſque illum cui concedit, eſſe habilem. Hoc eſt contra *Ant. Gabr. 3. to. comm l. 1. tit. de prob. concl. 8. n. 13.* & refert *Bald. l. 1. C. de ſervit. & aqua*, ſed cum diligenter quæſierim non inveni in illo. Sic tenent *Bart. l. Barbar. in 2. lectura, n. 21. ff. de offi. præt. & ibi Bal. in 2. lectura, n. 30. Jaſ. n. 65. Maſcar. de probat. concl. 649. n. 64.* 8

Nec ſufficit error communis, ſi craſſus, vel ſupinus ſit, ſed oportet eſſe probabilem. Quia ille error, ſcientiæ æquiparatur, *c. 2. de conſtitut. in 6.* ut ſi in eo oppido publicè aliquis damnatus eſſet, vel denunciatus de aliquo impedimento, ob quod eſſet incapax officij illius. Sic *Card. c. Ad probandum de ſent. & re jud. paulo poſt princ. Ant. c. Sciſcitatus de reſcript. ad fi.* ubi *Abbas n. 12. Felin. n. 5. idem Abb. c. Veritatis, n. 42. & 45. de dolo & contum. Arch. c. Decernimus, de ſent. excom. in 7. n. 11. & ibi Franc. n. 7. Soc. de regul. jur. lit. L. reg. 228. incipienti l. Barb. Pariſius conſ. 136. n. 13. vol. 4. Angel. Confeſſ. 4. n. 12. Ant. Gabr. 3. t. comm. li 1. tit. de prob. concl. 8. n. 29. Maſcard. de prob. concl. 949. n. 60. & 68.* 9

Sufficit tamen, ſi ſit communis error in eo loco, ubi actus geſtus fuit: quia ibi impedimentum erat occultum, quamvis in alio notorium eſſet. Prob ex *d. l. Barbarius* veriſimile enim eſt, ſervitutem illam ob quam Barbarius judex eſſe non poterat, in ſuo domicilio notoriam fuiſſe. Item ex doctrina *gl. c. A nostram, el 3. de jureju rand verb. Obſervandus*, ubi cum textus dicat in notoriis non eſſe ſervandum ordinem judiciarium, intelligit *gloſſ.* in eo loco ubi delictum eſt notorium, ſecus in alio ubi occultum eſt. Sic *Ant. c. Sciſcitatus, de reſcript. ad fi.* ubi *Abb. n. 13. Dec. n. 38. idem Ant. c. Ad probandum, n. 11. de ſent. & re judic.* ubi *Abb. n. 11. Alex. de Nevo. n. 20. Jaſ. d. l. Barbarius, n. 65. v. 3. Navar. c. Inter verba, in nova edit. corol. 68. n. 345. Ant. Gab. 3. t. comm. l. 1. t. de prob. concl. 8. n. 12. Maſcard de probat. concl. 649. n. 63. Philiarc. de offic. ſacerd. to. 1. p. 1. l. 3. c. 12. paulo poſt princ. Vgolin. de cenſuris, tab. 1. c. 13. §. 7. n. 3.* Quod intellige quando impedimentum eſt notorium in alio loco ita diſtanti, ut veriſimiliter non potuerit venire in hujus oppidi notitiam. Sic *Ant. eo. c. Sciſcitatus ad fi. & d. c. Ad probandum, n. 11.* ubi *Abb. n. 11. Alex. de Nevo n. 20. Socin. allegatus n. præcedenti.*

Immò licet in eo loco publicum, & denunciatum fuerit impedimentum, ſi tantum temporis ſpatium interceſſerit ut jam ab hominum memoria lapſum ſit, & ita communiter ignoretur, valent geſta per eum judicem. Quia tunc eſt error communis, juſtus, & probabilis. Sic *Anton. Abb. Alex. de Nevo, Socin.* ubi n. præced. fine eos allegavi. 10

Quidam tamen excipiunt à prædicta doctrina ſententiam excommunicationis in eáque ſpeciale eſſe dicunt, ut non valeat, ſi eam ferens non ſit verus judex, quamvis communi errore talis reputetur. Sic *Vincent. & Goffred.* quos refert & ſequitur *Archid. c. 1. n. 11. de ſent. excom. in 6. & c. Sententiam, ante gloſ. t. 11. q. 3. Alber. l. Barbar. n. 27. ff. de offic. prætor.* Sed meritò hoc reprobant *Bart. d. l. Barbarius in 2. lectura n. 14. & ibi Bald. in 2 lectura, n 25. Ugolinus de cenſuris, tabula 1 c. 2. §. 22. n. 1.* Quia jura indiſtinctè loquuntur, nec ea exceptio aliquo jure probatur. 11

Dubium autem eſt, an tradita procedant in ſpectantibus ad forum conſcientiæ, ut in abſolutione ſacramentali, &c. Urgent enim 3. & 4. argu. n. 4. propoſita. Et ita aliqui quos refert *Palud.* tacito nomine *4. d. 17. q. 6. a. 2. n. 21.* docent non habere locum in ſpectantibus ad forum conſcientiæ. Pro qua parte ſunt alij quos referam n. 55. & 57. dicentes non eſſe validam abſolutionem ſacramentalem, collatam à parocho, qui occultè titulum amiſerat. 12

Sit tamen concluſio, omnia geſta per prælatum, vel parochum communi errore talem exiſtimatum, habentem titulum putativum à legitimo ſuperiore, valent etiam, 13

Digitized by Google

ſi ad forum conſcientiæ ſpectent: unde confeſſiones his factæ, iterandæ non ſunt, detecto impedimento. Prob. quia id quod jure ſtatuitur in uno caſu, eo ipſo ſtatutum reputatur in ſimili, ſed ſuppoſita poteſtate ordinis, uterque forus quoad poteſtatem juriſdictionis, eſt ejuſdem rationis: ergo quod ſtatuitur in foro externo quoad valorem actus, reputabitur etiam ſtatutum in interno, Et confirm. quia quicumque poteſt abſolvere, & ligare in foro externo Eccleſiaſtico, poteſt abſolvere, & ligare in foro animæ, ſi ſacerdos ſit: nam ſuppoſito ordine juriſdictionem veri prælati in omnibus habet, ergo ſi hic poteſt validè abſolvere, & ligare in foro externo, poterit etiam in interno. Ultimò, quia eadem & majora inconvenientia, & ſcandala ſequuntur, ſi geſta in foro interno nulla eſſent, ac ſi geſta in foro externo, Et ita hanc ſent. tenent *Innoc. ca. Dudum el 2. n. 3. de elect.* ubi *Hoſtienſ. ſuper verb. Damnabiliter, & ibi Card. q. 6. Abb. n. 20.* & dicit eſſe probabilem, *Jo. Andr. ibi n. 42.* & colligitur ex *Ant. ibi n. 27.* à contrario ſenſu, dicit enim in illo textu, illum parochum non verè abſolviſſe quia ſententia erat ex cauſa notoria, undè contrarium clarè ſignificat, quando impedimentum eſt occultum. Eandem tenent *Roſella, Confeſſio ſacramentalis 3. n. 41. Angel. Confeſſio 4. n 12. Sylv. Confeſſio 1. q. 19. Tab. Abſolutio 1. n. ult. Armil. verb. Abſolutio, n. 30. Nav. c. Placuit, de pœnit. d. 6. n. 177. & ſum c 9. Hiſp. n. 8. Lat. n. 11. Greg. Lop. lib. 21. verb. No lo puede, t 4. p. 1. Humada in examen ſuper hunc. gl. Greg. Lop. n. 1. verſ. Quam diſtinctionem.* Et ex Theolog. *Palud. 4. to. d. 17. q. 6. a. 2. à n. 21. & to. a. 3. Cajet. ſum. verb. Confeſſionis iteratio, c. Confeſſio ſacramentalis quare ex parte Confeſſoris iteranda: & verb. Abſolutionis impedimenta. c. Abſolutio nonnullis circunſtantiis impeditur: initio: Metina, C. de confeſſione, q. d. confeſſ. confeſſori excomm. ſcienter facta, v. Secundum dictum, Petr. de Soto lect. 6 de confeſſ. paulò poſt prin. 9. Quod vero dicimus, Palacios 4. diſt. 17. diſp. 7. f 2 2. verſ. Similiter quoque, F. Metina l. 1. ſum c. 11. § Tertio f. 39. Angl. florib. 1. p. q. 3. de confeſſ. ar. 7. diffi. 9. f. 287. & a. 8. diffi. ult. f. 298. Enriq. l 6. de pœnit. c. 6. n. 2. & c. 7 n. 2. & l. 13. de excomm. c. 7. n. 6. Aragon 2 2. q. 60. art. 6 §. Eſt aliud dubium. f. 106. Lud. Lop 1. p. inſtruct. c. 38. §. Iteranda eſt confeſſio, Manuel 1. t. ſum. 2. edit. cap. 60. n. 3 Vega. l. ſum. caſu. 223.*

Ad arg. propoſita n. 4. reſpondetur. Ad primum, eam juriſdictionem habere judicem illum, aut parochum putativum, illamque conferre titulum præſumptum, dum adeſt communis error: utrumque enim jus ſtatuit eum titulum, quamvis invalidus & inefficax ſit, juriſdictionem conferre, dum ejus inefficacia communiter ignoratur. Ad confirm. dic. ſi habeat titulum putativum judicis ordinarij, eſſe ordinarium, & ſi legati, de legatum: & juriſdictionem conferre titulum illum putativum. Ad 2. dic. nec litigantes, nec titulum conferentem, ſed jus ipſum conferre eam juriſdictionem, velleque ut perinde valeant geſta, ac ſi verus judex eſſet. Ad 3. conſtat ex dictis nu. 13. quamvis enim jus non exprimat geſta valere quoad forum conſcientiæ, ſatis eſt id ſtatutum eſſe in pertinentibus ad forum contentioſum, ut ibi probavi. Ad 3. dic. cum *Abbate eo c. Dudum n. 20.* verè illas animas deceptas non eſſe, ille enim prælatus validè abſolvebat, quamvis ex parte ipſius prælati, qui verus non erat, deceptæ ſint. Vel 2. reſpondet *idem Abb.* impedimentum illius prælati notorium fuiſſe, atque ita cum non occurrerit communis error, probabilius eſt & juſtius geſta per eum invalida fuiſſe

SUMMARIUM.

An quando judex eſt delegatus ad unam, vel alteram cauſam, & ita non occurrit communis utilitas, valeant geſta per ipſum, concurrente communi errore tituli putativi: & refertur opinio negans, n. 15 & contraria verior, n. 16.

Quid ſi delegatio ſit invalida, non ob delegati vitium, ſed ipſius delegationis, quæ ſubreptitia eſt: referuntur duæ ſententiæ, n. 17 & 18. & ſententia verior, n. 19.

Solvuntur argumenta, n. 20.

Poſt quem invenies alia ſummaria

15 QUÆSTIO II. An non ſolum geſta per judicem ordinarium putatiuum communi errore, valeant, in quo concurrit communis utilitas: ſed etiam geſta per judicem delegatum putativum, ad unam, vel alteram cauſam. Duplex eſt ſent. I. Negat valere geſta per hunc judicem delegatum. Ducitur, quia ideo jura ſtatuerunt valere geſta per judicem ordinarium putativum, quia agitur de communi utilitate, cum omnes apud eum judicé lites agitaturi ſint: ſed hæc communis utilitas ceſſat in delegato ad unam vel alteram cauſam, ergo ea diſpoſitio in eo locum non habebit. Sic docent *Innoc. c. Cum dilecta, n. 1. de reſcript. verſ. Sed dices. Joan. Andr. ibi n. 14. Guillerm de Cuno,* quem refert ibi *Abb. n. n. 10. Guido Papa deciſ. 322. Alex. conſ. 77. n. 7. l 2. Angel. l. Barbarius n. 2. ff. de offic. prætor. Imola c. Sciſcitatus, de reſcript. n. 17. ad fi.* limitans quando pars contraria opponit vitium, & impedimentum delegati. Idem videntur tenere aliqui DD. quos n. 26. referam aſerentes parochum cujus excommunicatio communiter ignoratur, verè abſolvere: ſecus autem confeſorem delegatum.

II. Sententia multò probabilior docet valere geſta ſive 16 judex ordinarius, ſive delegatus ſit: Prob. ex *c. Infamis, v. Veruntamen 3. q. 7.* ibi, *ſi ſervus cum putaretur liber, ex delegatione ſententiam daret, & c. ſententia ab eo dicta rei judicatæ firmitatem tenet:* ubi apertè ſermo eſt de judice delegato, & tamen ejus ſent. ſuſtinetur, cum verus judex non eſſet, propter communem errorem 2. ex *l. 2. C. de ſent. & interloq.* ibi, *ſi arbiter datus à magiſtratib. cum ſententiam dixit in libertate morabatur, & c.* Ubi ſententiam illius propter communem errorem definitur eſſe validam: & tamen illi eſt ſermo de judice delegato, ut teſtatur *ibi gloſ. ver. Si arbiter.* quam omnes ibi ſequuntur. 3. quia ſi ſervus, qui teſtis eſſe nequit, communi errore putatus liber, adhibeatur in uno teſtamento valet, teſtamentum, quamvis vertatur cauſa unius *l. 1. C. de teſtam.* ibi, *teſtes ſervi an liberi fuerint non tractari oportet, cum eo tempore quo teſtamentum ſignabatur, omnium conſenſu liberorũ loco habiti ſint.* Ubi *gloſ. ver. Omnium,* ait, *error communis hoc facit, per l. Barbar.* ubi diſpoſitum in *illa l. Barbar.* manifeſtè intelligit etiam dum agitur de cauſa unius: idem habetur *inſt. de teſtam. §. Sed cum aliquis,* ubi idem notat *gl. verb Omnium:* idem deciditur *l. 9. ſi. c. 1. p. 6.* ergo ſimiliter in noſtro caſu, quamvis ex valore ſententiæ judicis delegati agatur de utilitate privata unius, vel alterius, valida tamen erit ob communem errorem. Et ita hanc ſent. tenent Anton. *c. Cum dilecta de reſer. n. 5. & ibi Abb.* dicens eſſe communem, *n. 10. Imol. n. 11. Felin* dicens eſſe omnium *n. 3 idem Abb. c. Gratum, n. 11. de offi. deleg. & c. Nihil, n. 12. de elect. Dec. c. Sciſcitatus, de reſcript. n. 38.* ut *Felin. n. 5. Additionator ad Im. de c. Cum dilecta, n. 1. Marian c. Fraternitati, col. 5. de hæreticis: Bart. de l. Barbar. ff. de off. prat. in 2. lect. n. 5. & 7. ibi Bart. in 2. lect. n. 13. & 18 Alberi. n. 26. Iaſ. n. 71. Horoſ. ibi n. 10. idem Bald. l. 2. n. 1. C. de ſent. & interloq. & ibi Salic. n. 4. Cornens l. 1. n. 10. G. de teſtam Barth. Soc. l. More n. 73. ff. d. juriſd. omn. jud. Greg. Lop. l. 4. t. 4. p. 3. verb. Otorgado. Perez 1. 2. ordinji. 15. l. 3. fin. Ant. Gabr.* cũ aliis, quos refert, *t. 3. cõmun. l. 1. 1. de prob. concl. 8. n. 31. Maſc. de prob. concl. 64. n. 58. Vgol. de cenſuris, tabula 1. c. 2. §. 22. n. 3.* Et ex Theolog. *Palud. 4. d. 17. q. 6. a. 2. n 11. Enriq. li. 5. de pœnit. c. 1. n. 4.* & idem *DD. n. 39. allegandi,* aſſerentes valere abſolutionem ſacerdotis delegati excommunicati dum excõmunicatio communiter ignoratur.

Aliqui temperant hanc ſent. quando delegatio eſt in- 17
valida ob vitium, & impedimentum delegati: ut ſi eſſet ſervus, vel aliàs commiſſionum incapax: ſecus eſſe dicentes ſi vitium ſit reſcripti, ſeu commiſſionis ipſius: tunc enim dicunt geſta non valere. Et ratio diſcriminis eſt, quia vitium perſonæ poteſt eſſe publicum; atque ita dum ignoratur probabiliter concurrit communis tolerantia: at verò quando vitium eſt commiſſionis cum commiſſio publica non ſit, ſed ipſius committentis, omnia videtur operari communis error, & tolerantia, quam communis error operaretur, ut geſta per delegatum, cum commiſſio eſt vitioſa, valerent: fruſtra cum dubitat delegati juriſdictio, deberet ſe pronunciare eſſe judicem quod tamen eſt neceſſarium, ut notatur *c. de dilatis* Sic tenent *Ant. ca.*

Cum.

Cum delicta,n.15. de reſcr. ubi *Imola n.* 11. relatus ibi *à Felino n.3. Pariſ.conſ.136.n.9.l. 4. Ant.Gabr.t.3.commun.l.11. & probat.concl.8.n.32.Maſcar. de probat.concl.649.n.59.*

18 Alii diſtinguunt ſic, aut commiſſio eſt ſimpliciter ſubreptitia,& tunc ſi toleretur delegatus,valet proceſſus, niſi à principio excipiatur: ſi verò commiſſio ſit ex reſcripto falſo; non valet, etiamſi delegatus pronunciaret ſe judicem competentem: ſic *Felin.c.Cum dilecta,n.3. de reſcript.*

19 Sed verius eſt, etiam quando vitium eſt circa commiſſionem factam à legitimo ſuperiore, dum communiter id vitium ignoratur valere geſta per delegatum, niſi jus in pœnam ceſſet. Et ita loquitur *c.1.de reſcr. in 6.* vel quando altera pars fuiſſet in culpa, & agitur de valore reſpectu ipſius. Prob. quia concurrunt omnia requiſita nempè authoritas ſuperioris conferentis titulum, & communis error: nec eſt major ratio,quando error eſt vitii perſonæ, vel vitii commiſſionis: cum utrumque vitium poſſit eſſe publicum,& occultum: & utrumque poſſit probabiliter vel craſsè ignorari. Et ita ceſſat 1.ratio priori ſent. propoſita n. 17. Nec obſtat 2.ratio ibi propoſita,nam idem eſt in judice ordinario, dum enim eſt dubia ejus juriſdictio,debet ſe prius judicem pronunciare.Sic *Bart. conſil.* 81. *incipienti, punctus quæſt.ar. 1. vol. 2. Abb.*licet aliquantulum dubius, *c. Cum dilecta n. 10. de reſcript.*

20 Ad argum.prioris ſent.propoſitum nu. 15. reſpondetur cum *Abbate c. Cum dilecta n. 19. de reſcript. & ibi Fel.n.3.* ſatis eſſe verſari publicam utilitatem in officii qualitate, licet in exercitio ipſo agatur de utilitate privata: & dum hoc contingit in delegatione, dum enim ſuperior delegat cauſam,in ipſa delegatione verſatur jus publicum, & utilitas publica: quia committit jure publico *l.3.ff.de juriſd. omn. jud.* agitur etiam de utilitate publica, licet interſit unius tantum; quia intereſt reipublicæ cuilibet juſtitiam miniſtrari.Vel 2.dic cum *Bart.l.Barbar. in 2.lectura.n.7.ff. de offic.prat.& ibi Baldo 2.lect.n. 17. & l.Nondubium.n.24. C.de legib.& l.2 n.83. C.de ſervit. & aqua Felino d.c.a.Cum dilecta,n.3.Horoſcio d.l.Barbar.n.28* ſat eſſe errorem communem cum titulo putativo,quamvis publica utilitas deſit.

SUMMARIUM.

An valeant geſta per habentem titulum putativum; licet impedimentum ſit juris divini, vel naturalis; ut ſi communiter exiſtimatus ſacerdos abſolvat: refertur opinio affirmans, n. 21. Et ibi quid, ſi communi errore fœmina creetur ſummus Pontifex: & deciditur contrarium, n. 27. & quid, de reputato vero Pontifice, n. 28 & de judice carente uſu rationis, 29.

An valeant geſta per eum, qui ante officii adeptionem erat excommunicatus: refertur opinio negans valere, n. 22. & contrarium deciditur, n 30.

Refertur alia opinio: dicens non valere geſta per judicem putativum, quando juriſdictio eſt legata, eo quod excommunicatus ſit, n. 23. Et deciditur contrarium, niſi ſit publicè excommunicatus, n. 51. Immo niſi ſit denunciatus, vel notorius percuſſor clerici,n.31.

Et quid, ſi in alio loco denunciatus, vel notorius clerici percuſſor, ibi tamen occultus, vel quondam fuit denunciatus, aut notorius; modo tamen eſt occultus, n. 33. Et quid, ſi judex hic occulte excommunicatus alium excommunicet, n. 34, Et explicatur c. Audivimus 24. q. 1. & an ſit excommunicatus poſſit abſolvere: & an hic excommunicans privet alium ſuffragiis communibus, n. 14.

Et an geſta per hunc occultè excommunicatum, valeant in temporalibus, & ſpiritualibus, n. 35. Et ibi, an Epiſcopus excommunicatus conferat ordinum exequutionem: & explicatur ca. Daibertum 1.q.1.nemo dat quid non habet, & c. Ab excommunicatis 9. q. 1. & c. 2. de ordinatis ab Epiſcopo qui renunciavit.

Quid, ſi judex ille excommunicatus non ſit ordinarius, ſed delegatus, refertur opinio negans non valere geſta per excommunicatum denunciatum. quando eſt judex ordinarius: ſecus quando eſt delegatus,n.24. & deciditur in neutro, caſu valere, n. 36. Et ibi, an talis judex peccet mortaliter contra juſtitiam, ſi actum juriſdictionis exerceat.

Quid: ſi impedimentum ſit hæreſis occultæ: refertur opinio negans geſta valere, n. 25. Et deciditur contrarium, n. 37. & etiam quamvis ſit notorius hæreticus judex: dum non eſt denunciatus, n. 38.

An geſta per judicem putativum, vel occultè excommunicatum valeant non tantum quando fiunt ratione publici officii, n. 26. 39.

An valeant geſta per occultum excommunicatum, non tantum quando eſt parochus, ſed etiam quando ex ſpeciali delegatione audit confeſſiones: refertur opinio negans,n.26. Et dicitur contrarium, num.39 Poſt quem invenies alia ſummaria.

21 QUÆSTIO III. An geſta per habentem titulum putativum, cum communi errore,valeant, ex quocumque impedimento titulus ille invalidus ſit: licet ſit juris divini,& ſpecialiter quando eſt nullus ob excommunicationem? Variæ ſunt ſent. I. ait valida eſſe geſta, quocumque impedimento concurrente, licet ſit juris divini. Sic tenent aliqui aſſerentes validam eſſe abſolutionem collatam ab eo qui communi opinione putatus ſacerdos, audit confeſſiones.Sic. *Alberic.l.Barbarius, n.29.ff.de offic.pratoris; & ibi Jaſon.n.63.citans gloſſ.c. Dudum,el.2.verb. Decepta,de elect. & ibi Innoc.*ſed falſò id illis imponit: & hanc opinionem ſentit eſſe tutam *Ripa tract.de remediis ad urandam peſtem, §.Sed quia uſu videmus, n.45. & 46.* tantum enim appellat oppoſitam tutiorem. Eandem tenent *Franciſcus Vivius*,quem refert, & ſequitur *Ant. Gabr.in mea edit.tom.1. commun.lib. 3. verb. Confiteri quilibet poteſt, f. 130. col.1.& Maſcard.de probat. concl. 649.n. 14.* Hinc infert *Jaſon,d.l. Barbar.n.64.* valere geſta per fœminam, errore communi ad ſummum Pontificatum provectam: & refert:Baldum.*l. Non mutant, C.de liberali cauſa fine:*ſed Baldus non ita generaliter loquitur,ait enim valere geſta temporaliter, non autem ſpiritualiter per Pontificem intelligibilem.

22 II. Opinio tenet, non valere geſta per judicem putativum, quando impedimentum proceſſit ab excommunicatione, qua affectus erat ante officii adeptionem: quia ratione excommunicationis etiam occultæ incapax erat cujuſcumque gratiæ,*c.1.de reſcript.in 6.* Sic *Philiarc. de offic. ſacerd. tom. 1. p. 1. l.3. c. 12. paulo poſt princ.*

23 III. Opinio ait, non valere geſta per judicem, quando juriſdictio ligata eſt excommunicatione, etiam occulta, poſt adeptum officium contracta:& ita communem errorem in hoc caſu non proficere. Prob. ex *c.Adverſus,de immunit.Eccl.v.Quia verò,* ibi *adjicimus conſtitutiones,& ſententiæ, quæ à talibus fuerint promulgatæ,inanes & irritæ habeantur, nullo unquam tempore valituræ.* Sic tenet *gl.ca.Infamis 3.q.7.verb Dum putaretur:& ad c.Barbarius,*reſpondet aliud eſſe in ſervo: quia in multis caſib.poteſt in judicio comparere; excommunicatus autem in nullo *Archi. c. Alienationes 12.q.2.init.Ant.c. Sciſcitatus, n.24.de reſcript.* ubi *Imola n.17.ad fi.* & videntur tenere *Cajet.verb.Excommunica 10,4 foliis ante finis: Excommunicato plura ſunt illicita,* ubi abſolutè ait geſta per excommunicatum, ratione publici officii,non valere: videtur etiam hujus ſententiæ *Sotus l.3.de juſt.q.4.a.6. verſ. Ex quo fit primum,*ubi ait valere ſententiam judicis admittentis crimen, ob quod ſit privandus, niſi ſit ipſe excommunicatus.

24 IV. Sententia in alio extremo ait valere omnia geſta per publicè excommunicatum, niſi judex delegatus: ſit Quia *c. Ad probandum, de ſent.& re jud.* ex quo à contrario ſenſu colligitur geſta per publicè excommunicatum, non valere:loquitur de judice delegato, nec extendi debet ad ordinarium, in quo diverſa eſt ratio: quia juriſdictio, delegata facilius ſpirat,quàm ordinaria, *l.1.§.Qui mandatum,§ de officio ejus cui mandata eſt juriſd. l. Judicium ſolvitur, ff. de judiciis.* Sic tenet *deciſio Rotæ 24. in antiquis.*

25 V. Sententia eſt, non habere locum in hæretico occulto; & proinde geſta per ipſum communi opinione exiſtimatum catholicum non valere. Sic *Alberic. l. Barbar. nu. 27.ff.de offic.prator.* ubi *Jaſon.n.62.* Et refert *Gloſ. 24.q.1. in ſum. verb. Quod autem,*ubi gloſſa non aſſerit id generaliter, ſed ſolum ait occultum hæreticum non poſſe validè excommunicare: de qua re num. 14.ſermonem faciemus.

26 VI. Sententia eſt,geſta per habentem titulum parochiæ, occultum excommunicatum, quando eſt communis error, valida eſſe: ſecus autem per confeſſorem,qui tantum ex commiſſione, & delegatione ſpeciali Epiſcopi,confeſſiones audit. Quia textus relati n. 1.tantum habent locum in iis quæ ratione publici officii geruntur: iis verò quæ geruntur ut à privato, nulla differentia eſt inter occultum, & publicum excommunicatum: nec communis error quicquam prodeſt: ut docent *Innoc.c.Cum dilectus,n.4. fin.& 5.de conſuet. Cardinalis Clement.1. ad fi.de regul. Abbs c.Veritatis*

Digitized by Google

c.Veritatis n.34.de dolo,& contum & c. Si verò.n.9.de ſent. excom.Franc.c.1.de except.in 6.n 8.Felin. c. Ad probandum, n.1.ſi.& n.3.de ſent.& de re judic.Rebuf.c.Poſtulaſtis,notab. 2.n.21.de cler.excom.miniſt.& praxi benefic.tit.de forma vicariatus,n.28.Cov. c. Alma mater. 1.p.§. 7. n. 9. fin.Ant. Gab.alios referens.t.3.comm.l.1.t.de prob. concl.8.n.26.Maſcar.de probat.concl.705.& ſeqq. & concl 649.n. 35. & 46. Enriq.l.13.de excommunic.c.7.n. 6. ergo non habet locum error communis in confeſſore excommunicato, qui publicum munus non obiit, ſed ex commiſſione ſpeciali audit confeſſiones. Quod ſi opponas decretum Concilii Conſtantienſis, ſolos excommunicatos denunciatos ac notorios clerici percuſſores vitare jubentis: reſpondent Covar.eod. n.9.& Enriq eo n.6.id decretum ſolum prodeſſe in iis quæ fiunt ratione publici officii in iis verò quæ non à publico officio, ſed à privata authoritate procedunt, jura vetera quoad poteſtatem ipſius excommunicati manere illæſa, adhuc ante denunciationem. Hanc ſent.tenent aliqui, teſte Palud.4.diſt.17.q 6.art.1.n.9.eandem tenent Ang.Confeſſio. 4.n.12.Enriq.l.13.de excom.c.7.n.6.ubi ait eſſe neceſſarium ut communis error juvet, ut excommunicatus exerceat juriſdictionem, ratione publici officii: & in comment.lit.C. inquit non valere ejus ſententiam aut abſolutionem agentis privata authoritate, & non ratione publici officii: & lib.1.de ſacram.c.29.n. 5. ubi ait, Concilium Conſtantienſe noluiſſe ſua indulgentia ſuffragari ſacerdotibus, qui nulla officii obligatione compelluntur: & in comment. lit.D.refert Canum in ſuis prælect. aſſeruiſſe, viros doctos non audere extendere confeſſionem Concilii Conſtantienſis, niſi ubi ratio & obligatio urgeat. Idem tenent Angles ſlorib 1. p.q.3.de confeſſione art. 7. difficultate 9.f. 287.Et dicit hoc eſſe valdè probabile.Lud.Lop 2.p. inſtr. de excomm. c.15 §. Sed jam hic occurrit.Favet Cajet.ſum.verb.Confeſſionis iteratio,t.Confeſſio ſacramentalis quare ex parte confeſſoris iteranda ubi ait tenere abſolutionem ſacramentalem, quando geſta ratione publici officii, propter communem errorem facti, cum titulo valida ſunt, favet etiam Driedo l 3.de libert.Chriſtian.c.7.paulo poſt princ. ubi ait abſolutionem præſtitam à paſtore occultè hæretico, aut excommunicato non denunciato valere. Pro hac etiam ſent. ſunt Doctores quos retuli n.15.aſſerentes diſpoſitum l.Barbar.ff.de offic.prætor non habere locum in judice delegato, ſed in ſolo ordinario.

27 Sit tamen 1.Concluſio, contra primam ſent.n.21.relatam, geſta per habentem impedimentum juris divini, aut naturalis, quamvis concurrat titulus putativus, & communis error, ſunt nullius momenti, ſed tantum valida erunt, quando impedimentum eſt ſolius juris humani: undè ſi non ſacerdos ſacramentaliter abſolvat: quamvis communiter exiſtimetur ſacerdos & verus parochus, abſolutio eſt irrita: & contraria opinio eſt prorſus à veritate aliena Prob. quia ideo valent geſta per habentem titulum putativum, quia jus pontificium, & civile, ob publicam utilitatem ſupplet eum defectum, concedendo juriſdictionem: nequit autem ſupplere defectum juris naturalis, & divini, cum inferior poteſtatem non habeat in ſuperiorem: & Eccleſia nequeat circa ſacramentorum ſubſtantialia aliquid immutare: colligitur ex Trid.ſeſſ. 21.doctrina de ſacra.Euchar.c. 2.ibi declarat hanc poteſtatem &c. Et confirm. ex l. Barbar. ff. de offic. prætor. ubi textus rationem reddens, cur valida ſint geſta à ſervo exiſtimato vero judice, cum talis non eſſet, ob ſervitutis impedimentum, ſic ait, & verum puto nihil eorum reprobari: cum populus Romanus etiam ſervo potuiſſet decernere hanc poteſtatem: ſed Eccleſia non poteſt ſupplere defectum poteſtatis ordinis, nec alia impedimenta juris naturalis, aut divini: ergo tunc geſta prorſus erunt irrita. Sic Abb.c. 2. ſi. de presbytero non baptizato, Decius c. ſi.n.54.de conſtit. Ang. Confeſſio 4.n.12. Tabiena confeſſio 2. q.13.n.15. Maſcard. ſibi contrarius de probat. concluſ. 649. num.98.Vgolinus de cenſuris, tabula 2.cap.13.§.4.per totum. Et ex Theologis, Paludan.4.d.17.q. 6. art. 1. num.6.Cajet. ſum. verb. Confeſſionis iteratio, cap. Confeſſio quare ex parte confeſſoris iteranda, Palacios 4. d. 17.diſp.7.f.271.col.2.

Hinc infertur non eſſe verum quod aſſeruit Jaſon. d. l. Barbarius n. 64. valere geſta per Pontificem inhabilem, ut fœminam, communi errore concurrente: hoc enim falſum eſt: cum fœmina jure divino ſit incapax Pontificatus. Si qui tamen jure divino capax, quia, ſcilicet, eſt vir baptizatus, invalidè in Pontificatus apicem eveheretur, ratione vitii occulti intervenientis in electione, ob quod eſt nulla: vel ſi noſtra incidit in hæreſim, juxta opinionem tenentium ipſo facto depoſitum eſſe, nec manere verum Pontificem, tunc dum communis error eſt, quo hic verus Pontifex exiſtimatur, habebit Pontificis juriſdictionem, & omnia geſta per illum valebunt, quia impedimentum eſt ſolius juris humani, & concurrit communis error, cum titulo præſumpto collato ab habente legitimam authoritatem: & in hoc caſu verum habet quod dicunt Jaſon eo. num.64. Maſcard.de probat.concl.649. n. 29, Ant.Gabriel. tom. 3.commun.l.1.de tit.de probat.concl.8.n.9. nempe valere geſta per Pontificem habentem titulum putativum. Non tamen habebit poteſtatem definiendi infallibiliter res fidei, ea enim ſoli vero Pontifici & Eccleſiæ univerſali, & generali concilio ineſt. Quod ſi roges, à quo habeat juriſdictionem hic præſumptus Pontifex? Dico habere ab Eccleſia: quamvis enim Eccleſia non ſit ſupra verum Pontificem, eſt tamen ſupra hunc, qui verus non eſt Hæc autem juriſdictio non erit ordinaria, quia illa eſt ex jure divino: ſed erit delegata per Eccleſiam, qualem delegat vicario Pontificis per ipſam ſede vacante electo. 28

Secundò infertur, ſi judex uſu rationis careat, nihil prodeſſe communem errorem, quo ſanæ mentis exiſtimetur. Quia id impedimentum juris naturalis eſt. Sic Abb.c.Sciſcitatus.n.14.de reſcript.ubi Felin n.3. Ant. Gabr. to.3.comm.l.1.to.de probat.concl.8.nu.46.Maſcard.de probat. concl. 649. n. 89. 29

II. Concluſio, contra ſecundam opinionem n. 12. relatam: geſta per habentem titulum putativum, obtentum tempore quo occultè excommunicatus erat. valida ſunt dum impedimentum communiter latet. Prob. quia hic intervenit communis error, & titulus præſumptus & impedimentum eſt ſolius juris humani, nec ullo jure hæc exceptio probatur: ſolum enim jura probant excommunicatum incapacem eſſe electionis, & geſta per ipſum ex ſe invalida eſſe, quia legitimo titulo caret: non tamen probant minimè valere, quando communis error eſt illius vitii, & nullitatis tituli. Et ita pro hac ſent. ſunt omnes alii Doctores tota hac diſputatione allegandi, indiſtinctè aſſerentes valere geſta per habentem titulum putativum, modò impedimentum non ſit juris divini, aut naturalis. Et tenent expreſsè Cajet ſum.verb.Abſolutionis impedimenta, t.Abſolutio nonnullis circunſtantiis impeditur Metina.l. 1.ſu.c.11.§.5.f.39.Lud.Lop.1. inſtr.c.38. §. Iteranda eſt confeſſio, & 2.p.de excomm.c.15.§.Sed jam hic occurrit, Manuel 1 to.ſumma, 2.edit.c.60.n.3.Vega l. 5.ſummæ, caſu 223 30

III. Concluſio, contra 3.ſententiam n.13. relatam: omnia geſta per excommunicatum occultum, exiſtente communi errore valida ſunt Probatur à contrario ſenſu ex c. Ad probandum de ſent. & re judic. ibi, ita ut ſi pro eo quod unus ex judicibus excommunication.vinculo eſſet publicè innodatus, ergo ſecus, quando occultè. Præterea, quia non cenſetur Eccleſia uſu juriſdictionis excommunicatos privare dum excommunicatio occulta eſt, propter bonum commune ne plurima inde oriantur ſcandala, multique detecta poſtea excommunicatione de ſuo ſtatu dubitent. Sic gl.ſi.c.Decernimus, de ſent.excom.in 6.& d.c.Ad probandum.verb.Innodatus, Hoſtienſ. ſuper verſ. Publicè innodatus: Io, Andr.n.8.Ant.n.11.Card.paulo poſt princ. Bald.n.1.Abb. n.14.Imola n.5.Henric.n, 1. & 2.Alex. de Nevo n.25.Felin. n.3.Innoc.c.Si verè, de ſent.excom. ad finem, Archid.c.Quod autem.24.q.1.verſ. In ea gloſſ.ibi, Toleranda: idem Abbas d. c.Si verè, n.9.& c.Veritatis, n. 42. & 45. de dolo & contum. Francus d.c.Decernimus, n. 7. & ibi Domin.ad fin. Anch.n. 11.idem Franc.c.1 de except.in 6.n.8.& ibi Anch. §. Si verò n.4.init.Domin.eod.§. v. Quæro de quibus actib. Bart.l. Bar- 31

barius.

Digitized by Google

baldus.ff.de aſſic p o.in 1.lectura,n.7.& in 2.n.9 & l.2.n.2. C. de ſent. & iat rinq. ubi *Paul n. 2. Bald.l.1.n.10.C.de jur. & facti ignor.* & *d.l.Barbar.in 1.lectura,n.30.& in 2. n.20.* ubi *Iaſ.n.51.& 61.Soc.ſenior.conſ.32.n.20.vol.1.& de reg.juris, lit.G.regul. 166.inc p. Geſta ab occulto excom. Sylv. Excommunicat.3.§.2.verſ.igitur, & §.4.& §.1.verſ.* 10. & 11. *Tabiena Excomm. 1.n.14. Caſtro l.2.d. l ge pæn. c.ult.§. Alterum quod circa occulte excomm. Covar.c. Alma mater. p. §. 9. n.9.Padilla l.1.n.51.& 52.C.de jur & facti ignor. Gut.q. canon.l.1.c.1.n.81.Maſcard.de probat concl. 649. n. 35. Iac. Sbrozius l.3.de vicario epiſc.q.17.n.9. Vgo'in. de cenſ. tab.1. c. 13.§.7. n.4.* Et ex Theolog *Ricard. 4.d.18. a.7. q.1. a. 2. Palud.ead.q 4 d.5.v.Tertius effectus eſt.D. Ant. 3 p.t 24. c. 77.v.10.& 11. Sotus 4. d. 22.q. 2. ad fin ante ſolut. ad. 1.*

32 Addiderim, poſt Concilium Conſtantienſe, quo non tenemur vitare niſi ſolos denunciatos excommunicatos, vel notorios clerici percuſſores, geſta per quemcumque publicè excommunicatum, & abſolutionem ab ipſo præſtita m,dum denunciatus non eſt, vel niſi ſit notorius clerici percuſſor, valida eſſe. Quia ſi invalida eſſent, eos evitare teneremur ne actus irritus eſſet: nec timoratis conſcientiis ſatis conſuleretur, (qui fuit finis illius decreti) imnò ſcandali, & ruinæ major occaſio daretur. Nec obſtat ſi dicatid decretum Concilij Conſtantienſis noluiſse favere excommunicato: & ita videri facta per ipſum, dum non eſt denunciatus, nullius eſse valoris: aliàs magnum inde emolumentum reportaret. Sed facilè reſpondetur, directè enim noluit favere excommunicato: & ita valor abſolutionis, & actuum, eſt directè ob fidelium cum ipſo participantium utilitatem: quamvis indirectè commodum ſequatur ipſi excommunicato. Sic *Felin.c. Ad probandum, n.6.de ſent & re judic Nav.ſu n c.9.Hiſp.n.7 Lat.n.* 10. *Covar.c.Alma mat r. 1.p. §.6. n.8. verſ. Ex his colligitur. Gut. q.canl.l.1.c.1.n.76.Vgoli de cenſ.tab.2.c.10. §. 2.n. 3. &c. 11. §. 3.n.5.Et Armil. verb. Abſolutio, n. 30* Et ex Theolog, *Adrian 4. q. 5. de confeſſ. dub. 9. Caiet.ſu. verb. Confeſſio. c. Confeſſio ſacram.quare ex parte confeſſoris iteranda: & verb. Abſolutionis impedim. c. Abſolutio ex quibus circumſtantia impeditur,§.Ex extrav.vero,Driedo l.3.de libert. Chriſt.c. 7. paulo poſt prin. Victoria ſu. de clavib n.329. & de excom. n. 333.& 345. Med.tr.2.de confeſſ.q.de cōfeſſ.confeſſori excom. ſcienter facta,dict.3.& 4. Sot. 4.d.1.q.5.a.6.concl.5.& d.20. q.1.a.5.concl.2.& l.9.de juſt.q.8 a.1.ad. 1. Petr. de Soto lect. 6. de confeſſ.paulo poſt princ. §. Quod verò dicimus, Palac. 4. d 6.q.3.poſt 4. conſ. 164.& d.17.q. 7.v. Similiter quoque.f. 272.& d. 18.q. 4. paulo poſt princ. v. Unde excomm. Angles florib.1.p q.de confeſſ.a 7 diffic 9 f 28 Enriq.l.7 de indulg. c 32,& Bannes 2.2.q.71.a.1.dub 5.concl.2.Cap.l.1.de iſ.c.16. n.16.Vivald.Cand.1.p.de abſol.n 79. Lud. Lop. 1. p. inſtr. c. 38.§. Quando pœnitens, & 2. p. de excom.c. 15.§. Præterea quæſtio, Barth.à Ledeſ.de excomm.d. 9.§.Quintus effectus eſt*

33 Tripliciter ſolet temperari hæc ſentent. Primò, niſi excommunicatus ille occultus communi errore in hoc loco,eſſet in alio denunciatus, aut notorius clerici percuſſor:tunc enim communis ille error non prodeſſet, ut geſtá valerent. Quia revera ille non eſt toleratus ab Eccleſia: ſic *Palacios 4.d.17.diſp.7.f.176.2. Forſan circa hæc.* Sed dicendum eſt. valere tunc geſta in utroque foro. Quia concurrit authoritas ſuperioris conferentis titulum, probabiliſque error facti, & communis: & quamdiu in illo loco occultus eſt, poteſt dici toleratus ab Eccleſia, propter communē facti errorem. Hujus ſent. ſunt DD.n.9 relati, aſſerentes notorium excommunicatum in uno loco, valide exercere ſpectantia ad juriſdictionem in alio loco,ubi occultus eſt: nam ſecundùm jus antiquum publicus excommunicatus ita carebat juriſdictióne, ſicut poſt Concilium Conſtantienſe caret denunciatus:ut conſtat ex *c. Ad probadum, de ſent. & re judic.* & diximus num. 31. Ejuſdem ſent. ſunt *Navar.c.Inter verba,in nova edit.coroll.78.345.& Philiarc. de offi. ſacerd. 1. p. 3. l. 1. c. 12. palo poſt. princ.* ubi cum teneant notorium excommunicatum vitandum eſſe, juxta Conc. Conſtantienſe, aſſerunt notorium excommunicatum in uno loco, valide exercere pertinentia ad juriſdictionem in alio, ubi occultus eſt: idem tenent *Angl. florib. 1.p. q. 5. de confeſſ. a. 7. diff.9. concl. 1 f.287. Enriq.l.13.de excom.c.7.n.6.in comment.lit.A.& l & l.6.de pœnit.c.13.n.11. Ugolin.de cenſuris,tab.1.c.13.§. 7. n. 3.* idem videtur tenere *Victoria ſum. de excom.n. 333.* ubi ait geſta per denunciatum,vel notorium clerici percuſſorem, valere, dum toleratur ab Eccleſia in ſuo miniſterio. Immò licet ſit denunciatus in eodem loco,vel notorius clerici percuſſor, ſi tantum temporis tranſactum ſit, ut jam oblivioni mandata ſit ea denunciatio, aut notoria percuſſio, probabiliterque ignoretur, valent geſta per illum. Quia concurrit titulus, & communis error, juſtus, & probabilis: ut dixi n. 10. de eo qui fuerat notorius in eodem loco, & propter longi temporis lapſum eſt jam occultus.

2. Alij temperant, ut valeant geſta ab occultè excommunicato, præterquam ſi judex occulte excommunicatus alium excommunicet:aiunt enim irritam eſſe talem excommunicationem. Ducuntur, quia cum ſit extra Eccleſiam nequit alium ab Eccleſiæ conſortio expellere, *c. Audivimus 24.q.1. initio,ibi, excommunicatus te excommunicare non potuit.* Sic *glo.24.q.1.in ſu.verb.Quod autem Io. Andr ca Pia de except.in 6.n.9.& ibi Franc.n. 8. Anchar. ibi §. Si verò, n.4. Domin.eo.§. Quæro de quibus actibus.idem Franc.ca. Decernimus,de ſent.excomm.in 6.n.8. & ibi Anch.n. 11.Ant. c.Ad probandum, de ſent.& re jud.n. 11. & ibi Cardin. paulo poſt princ. Alex.de Nevo n.26.*dicens ab hac ſent.non eſſe recedendum in judicando,& conſulendo, eo quòd cómmunis eſt,quamvis oppoſitam dicat eſſe veriorem: eandem tenent *Abb.c.Si verè,n. 9.de ſent. excom. Hoſtienſ. Goffred. & Cald.* ut eos refert *idem Abb.c.Veritatis, de dolo & contum. n 43. Paul Eleazar c. Si celebrat,col.pen.ult. de cler. excom. Socin. de reg.jur.lit.L.reg. 228.incipienti,Lex. Ba b.ſ. Limitari poteſt.Iaſon l.Barbar.n. 61.de off.prætor. Sylv. Excommunicat.* 1. §. 6. *fin.& Excommunicatio* L. §. *v. Secundus eſt, Angelus Excommunic. 3.n 3.* Et ex Theolog *D. Ant.3 p. t 24.c. 73. §.t. init.Ledeſ.2.p.4.q.24.a. 3. Angles fl rib.2.p q.un. de excomm.a.4.init.concl. 2.f. 48.* & aſſerunt *Ledeſma, & Angles* hoc eſſe verum, adhuc ſtante decreto Concilij Conſtantienſis, ſolos excommunicatos denunciatos notoriós que clerici percuſſores vitandos eſſe, decernentis. Quia validam eſſe excommunicationis ſententiam, eſt in favorem judicis exommunicationis, ob ejus authoritatem tuendam: dictum autem decretum minimè fvere voluit excommunicatis. Idem dicunt *Calder.Socin.* & *Goffred.ibidem.* de abſolutione ab excommunicatione: ſicut enim judex occultè excommunicatus nequit excommunicatione ligare, ita nec abſolvere. Cæterum hæc limitatio amplectenda non eſt, dicendumque eſt, judicem occultè excommunicatum poſſe validè excommunicare. Quia eſt actus juriſdictionis, cujus uſu non privatur occultè excommunicatus: ut probavi n. 31. Præterea, quia concurrit hic titulus,& communis error. Nec obſtat. *c. Audivimus,* in contrarium allegatum. quia intelligitur de publica excommunicatione judicis Sic videtur tenere *D.Th.4.d.18 q.2. art. 2. quæſtiunc. 3.* dum aſſerit non poſſe excommunicatum excommunicare, quia privatur juriſdictionis uſu: nam cùm occultè excommunicatus eo non privetur, poterit excommunicare: idem tenent expreſsè ex Theolog. *Sot.4 d. 22.q.1. a 1.ad fi. Palud. 4.d.18.q.2 a.3.prioris q.quam ibi diſp.n.120.& d.17.q. 6.a.2.n.24. Lud.Lop.2 p.inſtruct. de excomm. c. 13.§. Tertiò fit,& ca. 15.§.Igitur ad l. Barbarius.* Et ex juriſperitis *glo. c. Audivimus,verb.Non potuit.24.q.1.*ubi *Arch.fi. & c. Quod autem 24.q.1.v.In ea gloſ.ibi toleranda:& c.1.de ſent. excom. in 6.n.11 Innoc.c.Si verè,de ſent.excom.ad fi.& ibi Ant. n.9. idem Ant.c.Cum dilectus,de cōſuet,Lap.alleg.89.col.8. Abb. c.Veritatis,n.43.de dolo,& contum.Henr.c.* Ad probandum *n. 3.de ſent & re jud.*& *ibi Alex.de Nevo n. 26. Fel.n.7. Socin. de regul.jur.reg 166.lit G. quæ incipit, Geſta ab occulto excom.Armill.verb.Excom.n.16. Covar.c. Alma mater1.p.§. 1. n.4.Aut.Gabr.t.3. comm n l. 1. t. de prob.concl.8.n.36 Maſcardus de probat. concl. 649. n. 42.* Idem dicendum eſt. de abſolu

abſolutione, poteſt enim occultè excommunicatus abſolvere ab excommunicatione: eadem ratione, quia eſt actus juriſdictionis. Immò hodie idem dicendum eſt de publicè excommunicato, modo non ſit notorius percuſſor clerici, aut denunciatus: poteſt enim talis validè excommunicare, cùm juriſdictionem retineat: ut diximus n. præced. Item, quia validam eſſe excommunicationem, non eſt tantum ob favorem excommunicantis, ſed propter communem Eccleſiæ utilitatem, expedit enim bono illius communi, contumaces, ut reſipiſcant, excommunicare. Et ita tenent *Driedo l. 3. de libert. Chriſt. c. 7 paulo poſt princ. Victoria de excom.* 345. *Enriq. l.* 31. de *excom. c. 7. n. 6. Barth. à Ledeſ. de excom. dub. 7. concl 6. Viva'd. Can iel. 2. p. de excomm. n.* 58. *Manuel. 1. t. ſum. 2. edit. c. 82. n* 8. Et ex juriſperitis, *Navar. ſum. c. 27. n. 7. Gutier. q. canon. l. 1. c. 1. n. 82.* Idem dicendum eſt, licet talis excommunicatus ſit denunciatus, vel notorius percuſſor clerici in alio loco, ſi ibi excommunicatus, eſt occultus: vel licet fuerit ibi denunciatus, aut notorius percuſſor, ſi tantum temporius tranſactum eſt, ut jam excommunicatio illa ſit occulta: ut diximus n. præced. Nec verum eſſe credo, quod addit *Victoria eo. n.* 345 nempè, excommunicatum ab excommunicato occulto, non privari ſuffragiis communibus: quia hoc pertinet ad authoritatem excommunicantis, benè tamen privari Miſſa, & officio divino, & orationibus publicis. Verius tamen eſt, omnibus ſuffragiis privari: ſicut alium verè excommunicatum: cum enim excommunicans veram juriſdictionem habeat, ejus excommunicatio quoad omnes effectus valida eſt.

35 3. Alij temperant, ut excommunicatus occultus validè gerat ad juridictionem pertinentia, in temporalibus: ſecus in ſpiritualib. Quia in his præfertur veritas opinioni. Sic *Ant. c. Nihil, n. 34. de elect. Bald. l. Barbarius, in 1. lectura, n. 8. ff. de offi. prat. & l. 2. n. 8. C. de ſervit. & aqua, Salic. l. 2. n. 6. C. de ſent. & inte. loq. Berta hic in repertorio, lit. E. verb. Error communis.* Alij verò ſic diſtinguunt: ſi ſpirituale non imprimit characterem, nec requirit aliam exequutionem, ut beneficij collatio, tunc valent geſta ab occultè excommunicato: ſi verò characterem inprimat; ut contingit in ſacramento ordinis, tunc quidem valebit ordo collatus ab occultè excommunicato, non tamen conferetur recipienti ordinis exequutio. Prob. ex *c. 2. de ordin. ab. epiſ. qui renun.* ubi dicitur; poſſe diſpenſari cum ordinatis ab Epiſcopo excommunicato, ignoranter: ubi *gloſſ. verb. Ignorantia*, reddit rationem, quia cùm talis excommunicatus etiam occultus ordinis exequutionem non habeat, eam alteri dare minimè poteſt. Nemo enim dat quod non habet, *ca Dalbertum* 1. *q.* 7. & videtur hoc expreſſè haberi *c. Ab excommunicatis* 9. *q.* 1 & tenet *ibi gl. paulò ante ſi. Innoc. ca. Nihil, n. 3. de elect. Ant. ibi. n. 3. & c. Veritatis, n.* 14. *de dolo, & contum.* & eſt communis ſent. teſte. *Abb. ibi n.* 46. idem tenet *Franc. c. 1. de except. in 6. n. 7. & c. Decernimus, n. 8. de ſent excomm. in* 6. ubi *Anch. n. 11. R buf. repet. c. Poſtulaſtis, de clerico excom. miniſtr. notab. 2. n. 18.* junct. *n.* 27. *Sylveſt. Excomm. 3. §. 1. verſ 13 & §. Covar.* alios referens *c. Alma mater. 1. p. § 6. n. 6.* Et videtur tenere *Flaminius l. 7. de reſig. benef. q. 24. n.* 47 ubi dicit valere geſta per excommunicatum occultum, in ſpiritualibus, ſecus in ſacramentalibus. Et ex Theologis, tenent *Palud* 4. *d* 17. *q. 6. a. 3. n.* 31. & 32. *D. Ant. 3. p. t. 24. ca. 76 v.* 14 & *Enriquez* attento jure antiquo, *l. 13. de excomm. c. 39. n.* 1. Verius tamen eſt geſta per occultum excommunicatum, in quibuſcumque ſpiritualibus, valida eſſe: & ita Epiſcopum ſic excommunicatum conferre ordinis exequutionem. Quia cum adſit communis error facti, cum titulo: æquitas poſcit ut omnino valeat quicquid gerit: quia dignitas potius quàm perſona agit. Nec textus contrariæ ſententiæ oppoſitum probant: intelligendi enim ſunt de publicè excommunicatis, & quando ignorantia non eſt probabilis: & illud axioma, Nemò dat quod non habet, intelligitur de cauſa principali, non autem de inſtrumento, quale eſt ſacerdos ſacramentum conferens: & ita licet iniquus ſit, gratiam, quā caret, largitur. Ita tenent *Innoc.* ſibi contrarius *c. de ſchiſmaticis. 5. n. 3. Collectarius.* quem refert, & ſequitur *Abbas c. Veritatis, n. 46. de dolo, & contum. & c. Ad probandum, n. 15. de ſent. & re judi. Palud. 4. d. 18. q. 4. n. 6. v. Quartus effectus. Felin. de c. Ad probandum n. 7. Caſtro l. 2. de lege pœn. c. ult. concl. 2. ad fin. ante §. Alij ſunt actus civiles Gutter q. can. l. 1. c. 1. n. 80. Maſcard de probat. concl. 649. n.* 45. & dicit hanc ſent. eſſe valdè æquam, *Sylveſt. Excommunic.* 3. §. 5. Et hoc multò certius eſt poſt Concilium Cōſtantienſe: cùm enim nullo pacto teneatur quiſquam vitare quibuſcumque cenſuris innodatos, niſi denunciati ſint, aut notorij clericorum percuſſores, recipiens ordines ab Epiſcopo hæretico, ſchiſmatico, ſimoniaco, & qualitercumque excommunicato, dum denunciatus non eſt, vel notorius clerici percuſſor, nullam incurrit ſuſpenſionem, ſed veram ordinis exequutionem recipit: aliàs illos vitare teneretur: quod eſt contra illud decretum. Sic *Angles verb. Irregularitas, n. 30. ſi.* ubi *Sylv. q. 7. §. 9. ſi. Armill. n. 78. Tabiena Irregularitas 4. q. 5. n. 6. concl. 16. Nav. ſum. c. 27. Lat. n.* 241. §. 4. *Hiſp. n.* 242. *Majolus l. 4 de irregul. c. 15. n. 3.* Et ex Theologis, *Sot. 4. diſt. 25. q. 1. a. 3. ver In ordinatione, Led. 2. p. 4. q 26. a. 2. f. 366. col. 3. Palacios 4. d. 6. q. 3. poſt. 4. concluſionem. f. 164. Enriquez lib. 13. de excomm. c. 39. n. 1. Bart. a. Ledeſma de excommun. dub 9. §. Annotato tamen, Capua. l. 4. deciſ. 26. n.* 16.

IV. Concluſio, contra quartam ſententiam n. 14. propoſitam, geſta per excommunicatum denunciatum, ſive notorium clerici percuſſorem, ſive judex ordinarius, ſive delegatus ſit, pertinentia ad juriſdictionem, ſunt prorſus nullius momenti. Prob. quia *c. Exceptionem ad fin. de exceptio.* generaliter loquitur de quocumque judice excommunicato, & decernit etiam parte non opponente, ejus judicem repellendum eſſe: ibi, *excommunicatus autem publicè, etſi hujuſmodi exceptio non oponitur, nihilominus eſt officio judicis repellendus.* Et *c. Adverſus, de immunit. Eccle. v. Quia verò*, ibi, *adjicimus ut conſtitutiones, & ſent. quæ à talibus fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ habentur, nullo unquam tempore valituræ.* Ubi *gl. verb. Tempore.* hæc ait, *ſic patet, quod ſententia tempore excommunicationis lata, nulla eſt: nec etiam convaleſcere poteſt: immò ſi detegatur poſt ſententiam, quia aliquis fuerit publicè excommunicatus, retractatur ſententia.* Et hoc jure optimo, quia excommunicatus ab omnibus actibus legitimis repellitur, *c. Licet, de ſent. excomm. in* 6. ergo & a jure dicendo debet repelli. Et clarius prob. ex *c. 1. de offic. vicar. in* 6. ibi, *ea quæ ipſi gerunt eo hujuſmodi vices agunt, eo taliter excommunicato manente. ſi juriſdictionem tantum recipiunt ab eo, non poſſunt obtinere vigorem* Ubi claré dicitur. commiſſionē factam per vicarium Epiſcopi qui ordinarius eſt, excomunicatum, eſſe nullam: ubi *gl. verb. Vigorem.* reddit rationem, quia excommunicatus non potuit juriſdictionem, qua carebat, committere: idem *Hoſtienſ. ſuper idem c. ſuper verb. Gerunt, & ibi Joan. Andr. Franc. n. 7.* & dicunt hi tres D D. juriſdictionem tunc eſſe mortuam apud illum. Pro hac etiam ſententia ſunt omnes DD. allegati n. 31. docentes univerſaliter geſta per judicem publicè excommunicatum invalida eſſe. Et tenent in propriis terminis. dicentes deciſionem Rotæ allegatam n. 24. contrarium probantem non eſſe receptam, communitérque reprobari, *Horoſc. l. Et quia. n. 47. ff. juriſd. omn. judic Pad l. 1. n. 52. C. de juris, & facti ignorant. Gutier. q. can. l. 1. c. 1. n.* 5. Undè *Caiet. verò. Excomm.* 4 *fol. ante fi. t. Excommun. plura ſunt illicita. Sot* 4. *diſt. 22. q. a. 4. v. Item excommun. Enriq. l. 13. de excom. c. 7. n. 6. Baies 2. 2. q. 71 a 1. dub. 5. concl. 1.* dicunt peccare mortaliter judicem contra juſtitiā, ſi ſic excōmunicatus ſententiā ferat uſurpando juriſdictionem qua caret, litigātibuſq; damnū inferēdo.

V Concluſio, contra V. ſententiam n. 25. propoſitam, 37
geſta per occultum hæreticum, dum eſt communis error facti, cum titulo vero, aut putativo, valida ſunt Probatur, quia concurrit titulus cum communi errore impedimenti, illudque ſolo jure humano impedit. Sic *Archid. c. 1. n. 11. de ſent. excommunic. in 6. Anchar. c. Decernimus, n 11. eodem t. in 6. Abb. c. Nihil. n. 12. de elect. d. l. Barbar. in 1. lectura. n. 30.*

n 30. & ibi Jaſon n.51. ff. de off. prætor. Sylv. Confeſſor.1.q.19 Roſella Confeſſio ſacramental. 3.n. 41. Tabiena abſolutio 1.n. ult. Et ex Theologis, *Driedo l.3.de libert. Chriſtian.c.7.paulo poſt princ. Lud.Lop.1 p.inſtr.c.,8. §. Iteranda eſt confeſſio.*

38 Et hodie poſt Concilium Conſtantienſe, licet ſit notorius hæreticus, dum non eſt denunciatus, non amittit juriſdictionem, quare geſta per ipſum valebunt: ut benè tradit *Enriquez l.6. de pœnitentia, c. 13. n.12.*

39 Ultima Concluſio, contra ſextam ſent. n. 26. relatam, probabilius reputo, quamvis confeſſor non ſit parochus, ſed ex delegatione ſpeciali audiat confeſſiones, valere abſolutiones, dum eſt titulus verus, aut putativus, eſtque communis error excommunicationis, aut alterius impedimenti: quare quoad hoc, nullum diſcrimen conſtituo inter parochum, & alios confeſſores delegatos. Prob. 1. quia (ut dixi n. 16.) geſta per delegatum valent, quando concurrit titulus putativus, & communis error, ſicut valent geſta per ordinarium. Item, quia officium confeſſoris delegati non poteſt dici privatum, nam ut optimè ait *Abbas, c.Cum dilecta, n.*10. *de reſcript.* dum ſuperior committit cauſam, in ipſa commiſſione verſatur jus publicum, eo quòd jure publico committit. Item, quia non eſt certum in geſtis ratione privati Officij, non eſſe diſcrimen inter publicè & occultè excommunicatum: aliqui enim tenent contrarium quos refert *Maſcard. de probation. concl.705.in 18. & 19.* de quibuſcumque actibus, eos validos eſſe geſtos ab occultè excommunicato tenet *Caſtro l. 2. de lege pœn. c. ult. concl.2.fine.§. Alij ſunt actus, Gutier.q.canl.1.c. 1. n. 81.* Tandem, quia Concilium Conſtantienſe dum decrevit ſolos excommunicatos, denunciatos, ac notorios celerici percuſſorres vitandos eſſe, id non reſtrinxit ad ſolos parochos, ſed univerſaliter id decrevit. Pro hac ſententia ſunt *Cajet.ſum verb Abſolutionis impedit. Abſolutio nonnullis circumſtantiis impeditur, immediatè ante §. Ex extra, verò, Nav. ſum.c.9.Hiſp.n.7.Lat.n.10. Metin.l.1.ſ.c.11. d. 3.f.39. fin.* ubi generaliter docent abſolutum à legitimo aliàs confeſſore habente occultum impedimentum, quod cognitum impediret abſolutionis valorem, eſſe validè abſolutum ratione communis erroris. Et *Sot. 4. diſt. 1. a. 6. concl. 5.* generaliter docet, quemcumque excommunicatum toleratum validè abſolvere. Et tenent expreſſè *Palud. 4. d.17. q.6 a.2.n.11. Petr. de Soto lect.6.de confeſſ.paulo poſt princ §. Quod verò dicimus, Enriq.l.6 de pœnit.c. 6. n. 2. in comment. lit. E. & n.3.in comm.lit.1.& c.13.n.11. Manuel.1. to. ſum. 2. edit.c.60.n.3.*& in hanc partem quamvis dubius, magis inclinat *Lud. Lop 2.p.inſtr.de excommun.c. 15. § Sed jam hic occurrit.* Idem docet, & bene, *Enriqueo c. 13.n.11.* quamvis hic confeſſor alibi ſit denunciatus de excommunicatione, ſi in eo loco occulta ſit, communiterq; ignoretur: ut conſtat ex iis quæ diximus n.34.& juxta ibi dicta idem dicendum eſt, quamvis in eodem loco denunciatus ſit, ſi tantum temporis ſpatium intercellerit, ut jam penitus occulta ſit.

SUMMARIUM.

An geſta per habentem titulum putativum, ſint valida etiam reſpectu ſcientium impedimentum referuntur duæ ſententiæ, n. 40. & 41.

Sunt valida etiam reſpectu ſcientium, ſed ſunt retractanda, 41.

Quid, ſi impedimentum illud ſit excommunicationis, 44

An valeat confeſſio ipſi facta per ſcientem ejus excommunicationem, 41.

An geſta per hunc habentem titulum putativum, vel excommunicatum occultum, ſint ſemper retractanda n. 45. junct. n. 43. Et ibi, quid de ſuſpenſo, irregulari, vel interdicto

Quid, ſi excommunicatio ſit denunciata in alio loco, hic autem occulta, an valeant geſta reſpectu ſcientium, n. 45. Et quid, de confeſſione illi facta ſcienter, 46.

Solvuntur argum n. 45l

Poſt quem invenies alia ſummaria.

40 Quæstio IV. An geſta per excommunicatum occultum, vel habentem alium impedimentum occultum, ſint valida etiam reſpectu ſcientium impedimentum? Triplex eſt ſent. Prima ait, ſolum eſſe valida reſpectu ignorantium impedimentum. Probatur, quia favor hic eſt ratione ignorantiæ, ne probabilior ignorans, bonaque fide ad exiſtimatum judicem accedens, fruſtretur abſque ſua culpa, actus valore: ut conſtat ex *l. Barabar. ff de off. prætoris*, ibi *quamdiu latuit:* & *c.Infantis verſ.Veruntamen 3.q.7.* ibi, *ſi ſervus, dum putaretur liber.* Sed conſcius excommunicationis judicis, aut alterius impedimenti, ob quod juriſdictione vera caret, reus eſt culpæ, nec impedimentum ignorat: ergo reſpectu illus geſta ſunt nulla. Et confirm. ex doctrina *gloſſ.c. Ad probandum. verb. Innodatus. de ſent. & re judic.* ubi, reddens rationem, cur error communis juriſdictionem det, ait, *quia divinare non poterant vitium occultum*: ergo. 2. quia ratione comperta cedit opinio veritati, *c. Conſuetudo d. 8.* ibi *propter quod relicto errore ſequamur veritatē:* ergo error communis nihil proderit veritatis conſcio. Hanc tenent *Bald c. Ad probandum de ſent. & re jud.n.1. verſ. Nota quod ſentent. judicis,*& ibi ait eſſe æquum. *Cardin. paulo poſt princ. Decius c. Sciſcitatus, de reſcript.n 38. & conſ. 407.n.2. Felin. c.Rodulph n.40.de reſcript. Alberic d.l. Barbarius.n.22. & ibi Iaſon n.65 fin. Rom. ſingul.760. Socin. de regul. jur.lit. L reg. 228. incipienti, Lex Barb. fallentia ult. Muis in repertorio verb. Error communis, Confetus in repertorio, eodem verb. ad. ſi. Hippolyt. pract crimin §. Aggredior n.32. Tiraq. poſt leges connubia. tit. De ſon mary. gloſſ.8.n.159. Greg. Lop.l.4.ſi.t.4.p. 3 Ant. Gabr.t3. comm.l.1.t. de probant. con.l.8.n.30. Maſcard. de probat. con l.649. a. 6. & ſeq.* Et hanc ſent. eſſe veram ante Concilij Conſtantienſis decretum, affirmant *Navar. ſum.c.9. Hiſp.n.7. Lat.n 10. Cov. c. Alma mater, 1.p.§. 6. n.8. verſ. Et his colligitur* Et pro hac ſent. ſunt *Palud. 4. d. 17. q.6.a.1.concl.4.n 7. Sylv. Confeſſor. 1.fin. Tabiena Confeſſ. 2 q. 23.n.25.* ubi aiunt, confeſſionem factam occultè excommunicato per conſcium excommunicationis, eſſe invalidam. Et quamvis hi DD. tantum loquantur de ſciente impedimentum excommunicationis: at eædem militant rationes, ut actus non valeat reſpectu ſcientium alia judicis impedimenta, ob quæ vera juriſdictione caret: & ita *Alberic.d.l. Barbarius, n. 22.* generaliter loquitur de impedimentis, & *Felin. d.c. Rodulphus, n. 40.* expreſſè dicit idem aſſerendum eſſe de omnibus impedimentis & generaliter id tenent *Flaminius de reſign. benef. l.7.q.24.n.48.*

II. ſententia nihil definit, ſed disjunctivè ait, geſta reſpectu ſcientium aut eſſe irrita, aut irritanda Sic *Calderinus c. Ad probandum, de ſent. & re judic. Ant. c. Sciſcitatus fin. de reſcript & ibi Abbas n 13. verſ. Tertio caſu Felin. ibi, n. 5. idem Abbas c. Dilectus, el 2.n.11. de præbend Rebuf. c. Poſtulaſti, notab.2.n. 18. de clerico excommun. miniſtrante.* 41

III. Sententia probabilior, ait mero jure valere ſic geſta reſpectu ſcientium impedimentum, retractanda tamen eſſe in odium, & punitionem delicti per ipſos admiſſi. Ut ſi quis per collationem Epiſcopi excommunicati recipiat beneficium, conſcius excommunicationis communiter ignoratæ, erit beneficio privandus, dum autem non privatur, poteſt tuta conſcientia retinere. Prob. quia jura ad valorem ſic geſtorum non attendunt errorem, aut ignorantiam unius, vel alterius, ſed communem, ut probavi n.6 ergo ſicut error particularis non ſufficit ut geſta per hunc judicem veleant reſpectu invincibiliter ignorantium impedimentum: ita nec ſcientia alicujus particularis impedit, quin geſta reſpectu ipſius valeant. Et confirm. quia cum leges non conſiderent, quæ in particulari caſu contingunt, ſed communiter accidentia, *l. Nam ad ea ff. de legibus:* dum diſponunt ob communem errorem valere geſta judicis impediti, nihil immutant ob ſcientiam unius aut alterius privati, ut ita reſpectu illorum aliud diſponatur. Sic tenent *Ant.c. Ad probandum. n.11. de ſent. & re judic. & ibi Abb.n.15.& 16. Alex. de Nevo n.27. Imola.n.6. Felin. n.8. idem Abb.c. Veritatis, n.43. de dolo & contum. Anch c. Decernimus, n.11. de ſent.excom.in 6.* ubi *Franc.n.8, idem Franc.c.1. de except.in 6.n.8. Socin. de reg.jur.lit.G.reg.166. incip Geſta ab occulto excommunicato, Sylv. Excommunicat.3.§.5. Bertachinus in repertorio, tit.C.verb. Collatio, ſub n.70. verſ. Collatio beneficij, Caſtro l.2. de lege pœnal. cap. ultimo, concluſione 2. Ad finem.§. Alterum quod circa occultè excommunicatum.* 42

Hodie autem cum attento decreto Concilij Conſtantienſis, ſolos excommunicatos vitare teneantur omnes 4.

 fideles

fideles in adminiſtratione ſacramentorum, & quacumque alia re, den incitatos aut notorios clerici percuſſores, non eſt locus hic doctrinæ, quando impedimentum eſt excommunicationis, nondum denunciatæ, nec provenientis ex notoria clerici percuſſione: ſed geſta per talem excommunicatum valebunt, nec retractanda erunt reſpectu ſcientis impedimentum excommunicationis. Quia hæc annullatio, aut retractatio geſtorum per exommunicatum eſt in odium, ac pœnam delicti participantis ſcienter cum illo, ſed attento dicto decreto licitum eſt in hoc caſu participare cum illo: ergo cum ceſſet delictum, ceſſabit odium, ac pœna retractationis. Item, quia cum attento dicto decreto hujuſmodi excommunicatus retineat juriſdictionis uſum, (ut dixi n. 31.) geſta per ipſum valida ſunt, non ratione communis erroris, licet enim excommunicatio publica ſit, valent, ut dixi eodem n. 32. ſed quia re vera habent juridictionem hujuſmodi excommunicati: ergo valebunt geſta, nec erunt revocanda, ſive is in cujus favorem fiunt, ignoret, ſive ſciat excommunicationem. Sic dicit fortè eſſe verum *Fel. c. Ad probandum, n.8. de ſent. & re jud. & c. Rodulphus, n. 40. de reſcript.* & tenent *Ang. confeſſio 4. n. 11. ſum. c. 27. n. 7. & c. 9. Hiſp. n. 7. Lat. n. 10. Cov. c. Alma mater, 1. p. §. 6. n. 8 verſ. Ex his colligitur.* Et ex Theologis, *Adr 4. q. 5. de confeſſ. dup. 9. § His præmiſſis Metina tract. 2. de confeſſ. q. de confeſſione confeſſori excommun. ſcienter facta dict. 3. Palac. 4. diſt. 17 diſp. 7 f. 272. verſ. Similiter quoque Enriquez l. 13. de excommunic. c. 7. n. 6. Capual. 2. deciſ. c. 16. n. 16 Lud. Lop 1. p. inſtr c 38. §. Quando pænitens, & 2. p de excomm. c. 15. §. Preterea ex prædictis ſequitur.* Et idem dicendum eſt, quando impedimentum judicis eſſet irregularitatis, ſuſpenſionis, vel interdicti: nam ad omnia hæc impedimenta extenditur favor prædicti decreti Concilij Conſtantienſis. Quando autem ratione excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, vel irregularitatis geſta ſint retractanda, explicabon. 45.

Hinc fit, minus verè *Paludanum, Sylveſt. Tabienam,* quos retuli n. 40. aſſeruiſſe confeſſionem ſcienter factam excommunicato occulto, eſſe invalidam. Nam cum vitandus non ſit donec denuntietur, habet veram in utroque foro juriſdictionem, & proinde validè abſolvet. Sic *Angelus, Adrianus Metina, Cov. Palacios, Capua, Lud. Lop. utroque loco,* quos retuli numero præcedenti, fine. *Navar. ſum. c. 9. Hiſp. n. 7. Lat. n. 10.* Haberet tamen verum ea ſententia in caſu, in quo pœnitens, peccaret mortaliter excommunicato occulto fatendo: (quos caſus non eſt præſentis diſputare, ne in longum protrahatur ſermo) tunc enim confeſſio eſſet nulla, non defectu juriſdictionis confeſſoris, ſed quia pœnitens lethaliter peccat in ipſamet confeſſione, ac proinde fictè accedit. Sic *Navar. & Capua ibi Lud. Lop. 1. p inſtructorij c 38. § Quando pænitens.*

45 Retractabuntur ergo geſta reſpectu ſcientium, quoties valida ſunt ratione ſolius communis erroris: ut ſi tempore quo collatum eſt beneficium, recipiens erat ligatus excommunicatione, ſuſpenſione, interdicto vel irregularitate, quantumcumque occultis, tunc enim cum collatio invalida ſit, nullam acquirit juriſdictionem: valent tamen geſta ratione communis erroris, etiam reſpectu ſcientium impedimentum juxta ſententiam quam defendimus: & ſimile eſt in quibuſcumque aliis impedimentis, quibus ſtantibus non acquiſitus eſt verus titulus, ſed putativus. Similiter ſi quis novit judicem poſt officium acquiſitum, incurriſſe excommunicationem ob notoriam percuſſionem clerici, vel eſſe denunciatum de alia excommunicatione, in alio loco diſtanti, vel in eodem antiquitus, ita ut in illo loco: vel tunc temporis ſit occulta excommunicatio, valerent geſta etiam reſpectu ſcientium, eo modo quo diximus n. 34. eſſe valida ratione communis erroris: retractabuntur tamen in odium, & pœnam ſcientis illud impedimentum. Intelligo tamen retractanda eſſe in odium illius ſcientis, quando ſciens ipſe deliquit adeundo eum judicem, quem noverat alibi denunciatum, vel notorium clerici prcuſſorem: ſecus ſi minimè deliquit. Cùm enim non teneatur ipſum manifeſtare, ubi occultus omnino eſt, nec eum in publico vitare, juxta *c. Cum non ab homine, de ſententia excommunicationis,* nullam admitteret culpâ, ſi non habens alium judicem, apud quem cauſas agat, hunc adeat, 46
ac proinde non venit in pœnam retractanda ſententia.

Majus autem dubium eſt, de confeſſione ſacramentali facta ſcienter hujuſmodi confeſſori, in loco ubi communiter ejus denunciatio ignoratur, & eſſet expoſitus ad audiendas omnium confeſſiones. Nam *Metina tract. 2. de cōfeſſione, q. de confeſſori confeſſori excommunicato ſcienter facta, ad fin. §. Ad ſecundum nego illam confeſſionem,* inquit, dum eſt aliquis parochus denunciatus, licet ſi communis error, geſta ratione publici offiij valere quantum ad forum judicialem, dum toleratur: ſecus in foro pœnitentiali, ut de confeſſione ſacramentali facta illi qui novit excommunicationem. Quia in illis poteſt defectus per leges humanas ſuppleri, ita ut facta teneant: in abſolutione autem ſacramentali ſuppleri non poteſt, eo quòd confitens tali parocho peccat lethaliter, & ſic abſolutioni obicem ponit, in quo caſu jure divino abſolutio eſt nulla. Et §. *Reſpondeo ad.* aſſerit *idem Metina, cum Adr. 4. q. 5. de confeſſ. dub. 9. in ſol. ad arg. verſ. Reſpond. ad* 1. quod in foro judicij, quamvis compellatur per cenſuram excommunicationis, ut, ab eo curator recipiat ſacramentum, eo quòd ejus excommunicatio ignoratur, non poſſe licitè obedire. Cæterùm credo hujuſmodi confeſſionem validam eſſe, ex parte juriſdictionis confeſſoris: nam ob communem errorem eam habet, (ut dixi numero præcedenti) atque ita cautè dixit *Metina* eſſe invalidam propter obicem pœnitentis: nec credo hunc obicem ponere, quando eſt ſuus parochus, & non habet alium cui poſſit confiteri, & compellitur, vel eſt ſibi neceſſarium fateri: tunc enim nullo modo delinquit, excuſante neceſſitate. Extra hos verò caſus, peccaret lethaliter fatendo illi: quia tenetur in occulto vitare, & nihil occultius, quàm forum ſacramentale: & conſequenter tunc confeſſio eſset nulla, ratione obicis per pœnitentem appoſiti: quod ſi ab ea culpa ratione ignorantiæ excuſaretur, ignorabat enim invincibiliter, ſe non poſse illi fateri, confeſſio erit valida, Quia eſt juriſdictio ex parte confeſsoris, nec pœnitens obicem ponit. 47

Ad arg. propoſita n. 40. reſpondetur, ad 1. & confirmationem, dic Favorem illum eſse propter ignorantiam: & errorem communem, non autem hujus, vel illius privat.

Ad 2. dic opinionem particularem cedere veritati, quoad retinendam juriſdictionem: ſecus, quando opinio, & error eſset communis.

SUMMARIUM.

An ſufficiat communis error, cum officij poſſeſſione, abſque, titulo collato à ſuperiore: refertur opinio affirmans, num. 48 Et contraria vera, numer. 49.

An ſatis ſit conferri titulum à quocumque ſuperiore, ut ab Archiepiſcopo ſubditis ſuffraganeis. 50.

An geſta per delegatum valeant, quando eſt error in perſona delegantis, qui exiſtimabatur verus prælatus, aut judex, n. 51. & ibi, ſi verus ſuperior delegaret, caſu quo non poſſet, vel ſi delegans haberet titulum, non verum, ſed putativum.

An ſatis ſit ad hunc titulum electio facta à potenti eligere, abſque ſuperioris confirmatione, 52.

Quid, ſi peccetur in forma electionis, quia non ſervatur ſolemnitas, & forma à jure præſcripta. 53.

Solvuntur argum & explicantur c. Querelam, verſ. Nos igitur, de elect, ca. Conſultationibus, de jure patron. & auth. de tabellionibus, immediatè ante §. ult. & l. 115. tit. 18. p 3. n. 54. Ubi juncto n 48. diſputatur. an valeant inſtrumenta notarij intruſi, & indulgentia falſorum quæſtorum, qui viri prælati non ſunt.

Poſt n. 54. invenies alia ſummaria.

48

QUÆSTIO V. An ut geſta valeant per eum qui eſt in poſſeſſione, communi exiſtimatione alicujus officij, ſufficiat communis error, vel exigatur ſimul titulus collatus à ſupereriore, quamvis invalidus ſit ob aliquod vitium occultum? Aliqui cenſent ſatis eſſe communem errorem. cum poſſeſſione illius officij. Probatur ex *c. Querelam, verſ. Non igitur, de elect.* ibi *cū nobis cōſtiterit quod populus in poſſeſſione præſentādi exiſtebat, quando ipſum presbyterum.*

Digitized by Google

lam elegit. Et c. *Conſultationib. de jure patron.* ibi, *inſtitutus ad præſentationem illius, qui ejuſdem credebatur eſſe patronus, & poſtea jus patronatus alius evicerit in judicio, inſtitutus non debet ab ipſa ob hoc removeri.* ergo. 2. ex *auth. de tabellionib. immediate ante* §. *ult.* ibi, *tunc ſubjacet pœnæ tabellio, ipſis tamẽ documentis propter utilitatem contrahentium non annullandis.* Ubi *gl. verb. Documentis, fin* ait inde ſumi argumentum, ut quoties tabellio perdit officium ob aliquod delictum, non ideo debeant vitiari inſtrumenta, per *l. Barbarius ff. de off. prætor.* & tamen tunc notarius caret titulo, ergo ſufficit communis error abſque titulo. Et confirmatur, quia ibi interdicitur tabellioni, ne alteri confectionem inſtrumentorum deleget, & proinde eo delegante, caret titulo delegatus: cùm tamen definiatur ibi valida eſſe inſtrumenta confecta à delegato. 3. quia propter illud authenticum, docent multi ſatis eſſe, ut tabellio ſit in officii poſſeſſione, & communiter talis credatur, quamvis titulum, & creationem à principe minimè habeat, ſed dolosè intruſus ſit, ut inſtrumenta ab eo confecta authentica ſint, ita docere videntur *Inn. c. 1. de fide inſtr. n. 2 & ibi Hoſtienſ. paulo poſt princ. Joan. Andr. n. 4. Deci. n. 49. idem Hoſtienſ. ſumma. t. de fide inſtr.* §. *Quibus inſtrumentis, n. 3.* ubi dicunt ut inſtrumenta ſint authentica, ſatis eſſe probare Notarium eſſe in quaſi poſſeſſione notariatus, per *d. l. Barbarius. idem Salic. l. 1. n. 11. C. de teſtam. Ferinus c. 1. de fide inſtr. n. 18. Petrus & Cynus,* quos refert, & ſequitur *Fulgoſ. d. l. Barbarius, n. 13.* dicens ab hac ſent. in judicando, & conſulendo recedendum non eſſe quamvis oppoſita in rigore verior ſit. Idem tenent *Cardin. c. 2. de fide inſtr. verſ. Quæro ſi producitur inſtrumentum, Bart d. l. Barbarius, in 1. lectura, n. 6.* ubi *Jaſon. n. 22.* dubius manet. Idem alios referens *Ant. Gabr. to. 3. commu. l. 1. tit. de probat. concl. 8. n. 24.* & alii quos refert *Tiraq. poſt leges connubial. gl. 8 De ſon mary, n. 353.* & favet *l. 115. t. 18. p. 3.* ibi, *O eſtava por eſcrivano publico. & Burgos de Paz l. 1. Tauri, n. 178.* dubius manet, an ea lex velit ſufficere ut notarius ſit in quaſi poſſeſſione quamvis nunquam verus notarius fuerit: vel latius eſſe eam poſſeſſionem, ut credatur verus tabellio dum contrarium non probat adverſarius: ergo ſimiliter ſufficiet poſſeſſio officii, cum communi error, abſque titulo authoritate ſuperioris collato, ut geſta per judicem aut parochum valeant. Ultimò probatur: ex doctrina aliquorum docentium validas eſſe, ob communem errorem, indulgentias conceſſas falſis omnino prælatis: hi ſunt. *Jaſon. l. Preſcript. n. 26. C. ſi contrarius, Felin. ſermone de Indulgent. ad fi. verſ. Cæterum, de indulgentiis Epiſcoporum Borgaſius de irregularit. 3. p. tit. de indulgentiis Epiſcop. n. 4. Ant. Gom. in expoſit. Bulæ, c. 4. n. 32. & Maſcardus de prob. concl. 649. n. 4.* dubius manet: & omnes hi attribuunt hanc ſent. Ancharano, tanquam primo ejus authori. *Clem. fin. de pœnit.* falſo tamen, nec expreſsè oppoſitum docet. Quare hi authores manifeſtè volunt non exigi titulum, ſed ſufficere communem errorem. Pro eadem ſent. videtur *Abb. Clem. Dudum, de ſepultur. n. 25.* ubi ait, ſi frater non electus ad confeſſiones audiendas ſe ingerat, ei bona fide confitentem abſolutum eſſe quoad Deum: & idem, ſi electus ad certum oppidum audiat confeſſiones in alio. Ejuſdem ſententiæ videtur *Anaſt. Fermonius tract. de indultis,* §. *Tibi quoad vixeris, n. 58.* ubi ait, adverſario opponente aliquem non eſſe verum vicarium, ſufficere parti adverſæ probare communem reputationem, ut acta per eum valeant, per *d. l. Barbarius.* Ejuſdem videtur *Flaminius l. 7. de reſignat. benef. q. 24. n. 49.* ubi afferens deciſionem Rotæ, ait vicario non habente mandatum, & ita carente juriſdictione, recipiente reſignationem, aliique conferente: qui mox reſignavit in favorem tertii, valere hanc reſignationem: quia id ſufficit pro titulo colorato.

49 Sit tamen concluſio, ut geſta valeant, non ſatis eſt communis error, ſed neceſſarius eſt titulus collatus à ſuperiori quamvis invalidus ſit ob aliquod vitium latens: quare dum aliquis ſine titulo, & authoritate ſuperioris in officium judicis, parochi, aut confeſſoris ſe intruſit, licet communiter ror facti accedat, geſta per illum ad utrumque forum pertinentia, ſunt prorſus invalida: nec oppoſitum reputo probabile. Prob. ex *c. infamis, verſ. Veruntamen 3. q. 7* ibi: *ſervus dum putaretur liber, ex delegatione ſententiam dedit.* Et *l. Barbarius ff. de off. prætoris.* ibi, *dum populus Romanus etiam ſervo potuiſſet decernere hanc poteſtatem:* ubi utrumque jus non ſolum communem errorem ponderat, ut geſta valeant, ſed etiam interceſſiſſe authoritatem ſuperioris delegantis poteſtatem, & populi Romani conferre potentis prætoris munus. Hanc ſententiam clarè videtur tenere *gloſſ. fin. c. Nihil, de electione,* ponderat enim ut acta prælati falſi valeant, fuiſſe in quaſi poſſeſſione prælaturæ, de licentia Pontificis. Et tenent expreſsè *Speculat. t. de inſtrumentorum edit.* §. *Reſtat. n. 32.* & ibi *Joan. Andr. in additionib. ſuper n. 24. verſ. Illud autem. Archid. c. Alienationes, paulò poſt princip. 12. q 2. Innoc. c. Qualiter, fin. de elect. & c. Nihil, eo t. n. 3.* ubi *Joan. Andr. n. 28. Ant. n. 34. Anch. ad finem q. 4. Abb.* dicens eſſe rem indubitatam *n. 11. Imola n. 7. Cardinal. ibi* §. *Cæterum, q. 12. init. Henric. eo.* §. *n. 3. Compoſtellanus,* quem refert, & ſequitur *idem Ant. c. Cum dilecta. n. 35. de reſcript. & ibi Felinus n. 3. iidem Ant. c. 1. de fide inſtr. n. 3. & ibi. Abb. n. 3. q. 12. Imola ibi verſ. In ea gl. ibi: videtur, ad fi. idem Abb. c. Gratum. n. 10 de off. deleg. & c. Dudum, el 2. n. 20. 21. de elect. idem Imola* cum Stephano per eum relato, *Clem. 2. n. 31. de ſepult Bart. l. Actuarios, n. 2. C. de numerar. l. 12. & d. l. Barbar. in 1. lectura n. 3. in 2. n. 4. 5. 8. Bald. ibi in 1. lect. n. 29. in 2. n. 13. & 14. & 18. Ang. ibi n. 2. Fulgoſ.* cum Guillelmo per eum relato, *ibi n. 13. Iaſon n. 48. & 66. idem Bald. l. 2. n. 5. C. de ſent. & interl. & l 2. n. 83. 84. C. de ſervit. & aqua, & l. 1. n. 12. C. de teſtam. ubi Alberic. n. 12. Paul. n. 4. Corn. n. 12. 13. 14. Alex. de Imola n. 12* & latiſſimè probans *conſ. 138 n. 10. vol. 1. Idem Iaſon l. Preſcriptione, n. 24. C. ſi contra jus, Barth. Soc. l. More, n. 73. ff. de juriſd. omn. jud. & de reg. jur. lit. L. regul. 128. incipienti, Lex Barbarius, init. Alciat. de præſu. reg. 3. preſumpt. 13. n. 15. Bertachin. in repertorio, lit. N. verb.* Notarius, *ad fin.* & multi alii quos refert *Tiraq.* dicens eſſe communem *poſt leges connubial. gloſ. 8. De ſon mary, n. 145. Roſell. verb. Confeſſio ſacramental. 3. n. 41. Sylv. Confeſſ. 1. q. 15. Angel. Confeſſio 4. n. 12. Tabiena Abſolutio. 1. n. ult. Armill. verb. Abſ. n. 30. Navar. c. Placuit, de pœnit. d. 6. n. 177. 178. & ſum. c. 9. Hiſp. n. 8. Lat. n. 11. & l. 1. conſ. in antiqua edition. conſ. 9. n. 5. Cov. pract. q c. 19, n. 9. verſ. Hæc ſanè, ad fi. Greg. Lop. l. 6. t. 16. verb. Jurar. p. 6.* & melius *l. 21. t. No lo puede, l. 4. p. 1. & Humada in comm. ſuper eam, gloſ. Gregorii Lop. n. 1. verſ. Quam diſtinct. Horoſcius d. l. Barbarius, n. 13. & 28. Ant. Gabr. to. 3. commu. tit. de probat. concl. 649. n. 49. 50. 86. 91. 101. Vgolin. de cenſuris, tabula 1. c. 2. §. 12. n. 1. & 2. Iac. Sbroz. l 3 de vicario epiſc. q. 24. n. 2.* Et ex Theolog. *Cajet. ſum. verb. Confeſ. iteratio, t. Confeſſio ſacramẽtalis quare ex parte confeſſoris iteranda: & verb. Abſolutionis impedimẽta, t. Abſolutio nonnullis circumſtantiis impeditur. Medina C. de confeſſ. tract. 2 q. de nõ ſeſſ. confeſſori excommunicato ſcienter facta* §. *Secundum dictũ, Palac. 4. d. diſt. 17. diſp 8. f. 272. verſ. Similiter quoque, Enriq. l. 6. de pœn. c. 7. n. 2 & c. 6. n. 2. in comm. lit. E, & l. 13. de excommun. c. 7. n. 6. Aragon. 2. 2. quæſt. 60. art. 6.* §. *Eſt aliud dubium, f. 109. Lud. Lop. 1. p. inſtr. c. 38* §. *Iteranda eſt confeſſio.*

Nec ſufficit titulum conferri à quocumque ſuperiore ſed conferendus eſt à legitimo ſuperiori, conferre potenti, aliàs geſta non valebunt, quamvis communis error adſit: unde ſi conferatur titulus ab Archiepiſcopo ſubditis ſuffraganeis; caſu quo ſuperior non eſt reſpectu illorum, nihil valent geſta. Quia tunc non concurrit verè authoritas ſuperioris, cùm ille ſuperior non ſit, at perinde eſt ac ſi titulus prorſus deeſſet. Sic *Compoſtell.* quem refert, & ſequitur *Ant. c. Nihil, n. 34. de elect, Anch. ibi ad fi. q. 4. Henr. ibi* §. *Cæterùm, n. 4.* idem clarè docent *Bald. l. Barbarius, n. 1. lectura, n. 29. ff. de off. prætoris, & ibi Iaſon n. 48. & 51. Bertrand. conſ. 128 ad fi, vol. 1. Ant. Gabr. t. 3. comm. l. 1. t. de pro concl. 8. fi. Maſcard. de prob. concl 629. n. 86. & 92.* ubi docent exigi, ut notarius creatus ſit ab habente poteſtatem. 50

Hinc infertur, ſi error ſit in perſona delegantis, quia exiſtimabatur communi errore verus prælatus, cum tamen intruſus eſſet abſque ſuperioris authoritate, geſta per

Digitized by Google

per delegatum eſſe irrita. Qui caret titulo collato à legitimo ſuperiore. Sic *Bald.l.2.n.5.C.de ſentent. & interloq.Iac. Sbrozius l.3 de vicario epiſc.q 24.n.2.* Idem dicerem, quando verus ſuperior delegaret, caſu quo verè delegare non poſſet: nam tunc geſta per delegatum non obſtante communi errore, eſſent invalida, eo quod deficit titulus collatus ab habente poteſtatem. Si tamen delegatus haberet titulum putativum ſuperiori conceſſum, & eſſet communis error nullitatis illius tituli, cum geſta per hunc delegantem valeant, valeret poteſtas delegato collata. Sic *Vgolin. de cenſuris, tab.1.c.2.§.22.n.3.*

2. Infertur non ſatis eſſe electionem factam à potente eligere, ubi confirmatio ſuperioris neceſſaria eſt, ſed oportere hanc accedere. Quia titulus non confertur per electionem, ſed per eam confirmationem. Sic *Inn. c.Nihil,n.4. de electio.* ubi *Ant.n.38.Anch.q. 4.Henric.ibi,§. Cæterum,n. 3.Iaſ.* cum Angelo per eum relato, *l. Barbarius, n.66. ff. de off.prætor.* Secus dicunt *Innoc.Anch.& Henric.ibid.* quando dignitas, vel officium confirmatione non indiget, ſed ſola collatione, vel inſtitutione, vel proviſione quæ vim confirmationis obtinet: ut notatur *c.Cum inter canonicos, de elect.*

3 3. Infertur ſi peccatur in electionis forma, eo quod ſolemnitas jure præſcripta omittatur in electione, vel collatione, geſta per electum non valere. Quia peccatum eſt in forma, & in radice, & proiude titulus deficit. Sic *Bart. l. Actuarios,n.2.C.de numeratis, l. 12. Alber.l.Barbarius, n. 12.ff de off.præt.& ibi Jaſon referens Jacob.de Belloviſo,n.51. Maſcard.de prob.concl.646.n.94.* Intellige tamen, niſi accedat legitimi ſuperioris confirmatio, ea enim titulum coloratum confert, dum electionis vitium communiter latet. Sic *Joan.Andr.c.Nihil,n.28.de elect.* ubi *Anch.ad fin.q.4.*

54 Ad argum.primæ ſent.propoſita n. 48.reſpondetur. Ad 1.dic cum Bartolo *d.l.Barbarius, in 2.lectur.n.4.Abb.c.Nihil.n.11.de elect.* illa jura procedere, quando jus non reſiſtit poſſeſſioni quia ſcilicet non requiritur decretum ſuperioris, quare non requirunt quaſi poſſeſſiones juris eligendi, & præſentandi. Ad 2. dic, licet tunc tabellio perdat titulum, at dum eo ſententia judicis non privatur, verum retinere titulum, eſſeque verum tabellionem, ac proinde geſta per ipſum, valere. Ad confirmationem, dic illum delegatum habuiſſe authoritatem à vero tabellione, habente poteſtatem, quamvis enim ipſi interdictum ſit, ne deleget, valet tamen delegatio. Ad 3. dico, ferè omnes authores aſſerentes ſufficere, ut notarius ſit in quaſi poſſeſſione, ſi attentè conſiderentur: tantum velle, id ſufficere, ne proferenti inſtrumentum titulum notarii probare incumbat, ſed onus probandi non eſſe verum notarium, transferatur in adverſarium, quaſi ex diuturna officii poſſeſſione verus notarius præſumatur, & ita accipienda eſt *l.115.t.18.p.3.ibi adducta:* nolle autem ſentire ſi conſtet defeciſſe titulum notario, ejus inſtrumenta authentica eſſe. Et dato, id verum eſſet in notario, diſpar eſt ratio: nam notarius juriſdictionem non habet, ſed eſt teſtis jure approbatus, ut tradit *Bart.d.l.Barbarius, in 2 lect.n. 8. per l.Hac conſultiſſima,§ fi.C.de teſtam.* unde non mirum, ſi titulus in eo non requiratur: ſecus in aliis officiis juriſdictionem habentibus, atque ita multi, ex DD.qui in notario aiunt non deſiderari titulum, ſed ſatis eſſe communem errorem, affirmant in aliis titulum requiri: ut ex DD.allegatis pro 1. & 2. ſent. conſtat. Ad ultimum, dic eam doctrinam eſſe falſam, falsóque imponi Ancharano, nam oppoſitum docet, nempe indulgentias ab omnino falſis prælatis conceſſas, eſſe irritas defectu tituli, quamvis adſit communis error. Sic *Ancharan. c. Quod autem,n. 9. de pœnit.& remiſſio. & Clem.fin.in princ.eod.tit.& ibi Cardin.§.Ad hæc multiplici,q.5.Oldrad conſ.76. n.3.& ſeqq.Jaſon* ſibi contrarius *l. Si urbana,n. 8.verſ. Alibi tamen, ff. de condiction. indebiti.*

SUMMARIUM.

An valeant geſta, & abſolutio ſacramentalis, per habentem titulum, quando, occulto delicto eum amiſit, vel occultè revocatus à ſuperiore: proponuntur argumenta ad probandum non valere, num. 56.

Quando ob delictum titulus ipſo jure amittitur, n. 56.

Quando privatio tituli eſt ab homine, aut occultè licentia audiendi confeſſiones revocatur: refertur opinio negans valere, n. 57. & contraria verior, n. 58. ibi quid, ſi confeſſor approbatus eſt ad annum, & tranſacto anno audit confeſſiones, vel virtute bullæ quæ revocata eſt, & utrumque ignoratur.

Solvuntur arg. n. 59. & an geſta per delegatum, qui mortem delegantis re integra ignorabat valeant, vel ſi novit ſe revocatum, communiter tamen revocatio ignorabatur, n. 59. juncto n. 55. Et utrobique, quid, de vicario Epiſcopi in remotis defuncti, concedenti literas dimiſſorias, vulgo reverendas, vel acceptanti beneficii reſignationem, vel exercendi alios actus, dum Epiſcopi mors ignoratur communiter, ſive ipſe vicarius eam ſciat, ſive ignoret. Et quid, ſi vicarius, vel delegatus ſit revocatus ab Epiſcopo, 59.

Poſt n. 59. invenies alia ſummaria.

QUÆSTIO VI. An ſi à principio officii adfuit titulus collatus à legitimo ſuperiore, is tamen ceſſavit ob delictum, vel ob occultam ſuperioris revocationem, valeant geſta, dum communiter ignoratur illa tituli ceſſatio? Et videtur non valere. Primò, quia mortuo delegante, re integra, perit poteſtas delegati eam ignorantis, nec geſta per ipſum tunc valent per *cap.Gratum, & c. Relatum de officio delegat. & l. More, ff. de juriſd. omn. jud.* quæ indiſtinctè docent perire poteſtatem delegati, re integrá morte delegantis: & id eſſe verum, licet delegatus mortem ignoret, docent *Speculator tit.de judice delegat.§.Reſtat videre, n.5.& ibi Ioa.And. in addit.verſ.Ut ibi, Bart.d.l. Morte,n.18. & ibi Alber.n.22. Bel.apertica n.21.Barth.Socin.n. 73. Abb.d c.Gratum, n.10. Maranta de ordine jud.4.p.d.5.t.An judicium ſit ordinarium, vel delegatum, n.61.Cov.* dicens eſſe omnium *q.pract. c 12. n.2* & tamen *Abb.ibi n.11.& Barth.Socin. eo. n. 73.* opponunt *l.Barbarius, de off.prætoris,* & reſpondent, ibi diſpoſitum non habere locum in hoc caſu, quia ſolum adeſt communis error, deficitque titulus, nam per mortem delegantis, re integra, ceſſavit titulus, & juriſdictio delegati: ergo non ſatis eſt communis error, & ab initio adfuiſſe ſuperioris authoritatem 2. Quia ſi delegatus novit ſe revocatum, licet publicè id ignoretur, ipſo jure non valet proceſſus, ſecus ſi delegatus ignoret ut docent *Bald. l.2.n.7.C.de ſentent.& interloq. & ibi Salicet.n. 5. q. 2.* ergo non ſufficit à principio interfuiſſe ſuperioris authoritatem. 3. ex *c.Dudum el 2.de elect.* ibi, *In multarum animarum diſpendia parochiales Eccleſias retinebat, cum earum cura, quâ jam privatus fuerat ipſo jure, ad eum nullatenus pertineret, & ſic per ipſum eadem animæ damnabiliter ſunt deceptæ.* Ex quo textu conſtat prælatum qui ob delictũ ipſo jure amiſit parochiale beneficium, decepiſſe damnabiliter animas ipſas, à peccatis abſolvendo: ergo abſolutio ſacramentalis nulla fuit: aliàs animæ non eſſent deceptæ: ergo non ſat eſt à principio adfuiſſe authoritatem ſuperioris: atque ita *gloſſ.eodem cap. Dudum, verb. Deceptæ,* expreſsè tenet illas abſolutiones fuiſſe irritas: dicit enim animas illas ſalvari in fide ſacramenti, ſicut ſalvatur in fide baptiſmi Judæus qui bona fide ſeipſum baptizaverit, quãvis baptiſmus irritus ſit: juxta *c.Debitum, de baptiſmo.* Idem *Joan.Andr.ibi n.42. Anchar. n. 13. Imola n.12.verſ.In ea gloſſ.in fin.* & magis inclinat in hanc *Bald. ibi n.18.& Inn.n.3.* dicit ſub disjunctione, poſſe dici validas eſſe abſolutiones, nec adveniente ſcientia amiſſionis tituli, expetendas eſſe confeſſiones: vel non eſſe validas: & dictam gloſſam ſequitur *Maſcardus de probatio. concl.649. n. 38.* Ultimo prob. quia ubi ſemel ceſſat poteſtas, ſive ob delictum, ſive ob hominis ſententiam, perinde eſt ac ſi numquam habuiſſet ille poteſtatem. Et ita *Bald.d.c.Dudum n.18.* ſic ait *qui deſinit eſſe prælatus, ſtatim efficitur intruſus, niſi diſcedat à poſſeſſione*: ſed ſi nunquam habuit titulum, ſed intruſus fuit, geſta per ipſum non valent: ergo nec poſtquam poteſtatem amiſit. 55

I. Concluſio ſit, quando quis ob delictum ipſo jure amittit officium, dum amiſſio occulta eſt, valent geſta per illum. Quia retinent poſſeſſionem, quâ privari non poteſt, niſi cauſa cognita, *c.Licet Epiſcopus, de præbend.in 6.* Sic *gl. auth.de tabell.coll 4 verb. Documentis, Speculato.t.de inſtrumentorum edit.§. Reſtat,n.35.verſ. Quid ſi tabellio perdidit, Joan.Andr.reg. More, de reg.jur. in 6. Ant. c. Nihil,n.32.de elect.& ibi Abb.n.11. & 12.Bal.l.2.n.5.C.de ſent.& interlo-* 56

quut.

quntis l.2.C. de vindicta libert.n.2.& auth. Habita, n. 30.C. ne filius pro parte,& l.2.n.83.C. de ſervit. & aqua. & l.Barbarius,1.lect.n.30.ff. de off.prætor.& l.1.n. 12 C.de teſtam. ubi Paulus n.3.Corneus n.14. Alex.conſ.138.n. 10. lvol.1.Iaſ.d l. Barbarius,n.52.Poſtella Confeſſ.ſacram.4 n. 41. Sylv. Confeſſor 1.q.19.Tabiena Abſolutio 1.n.ult. Nav.ſum.c. 9. Hiſp. n. 8.Lat.n.11.& c.Placuit de pœnit.d.6.n. 179. 180. Greg. Lop. l.21.verb.No lo puede,t.4.p.1.& Hamida in add.lit. ad illam, gloſſam,Greg.Lop.n.1.verſ.Quam diſtinctionem , Ugolinus de cenſuris,tab.1.c.2.§.22.n 4. Et ex Theologis , Enriquez lib. 13.de excommunicat.c.7.n.6 in commment.lit.B. & l. 6. de pœnit.c.7.n.2.in comment.lit.G.& l. 11.de matr.c.3.n.4. in comment. lit.I.Manuel.1.t ſum in 2.edit.c.219 n.8. Lud. Lop. 1. p.inſtr c.38.§.Iteranda eſt confeſſ.Aragon 2.2.q. 60.a.6.§.Et aliud dubium fol. 109. Et ait bene Nav. c. Placuit , n. 179. & ſeq. idem eſſe dicendum , quando ipſo facto ob crimen eſſet privatus beneficio , & poſſeſſione : nam dum non eſt notoria privatio, retinetque poſſeſſionem facti, valent omnia geſta per illum. Idem colligitur à contrario ſenſu , ex Ioan. Andr.d.c.Nihil, n.28. & Armilla verb. Abſolutio, n. 30. dicunt enim non valere , quando privatio eſſet notoria, quare contrarium videntur ſentire , quando eſt occulta.Idem ſentiunt DD. qui in caſu c. Dudum. el.2.de elect. in quo parochus ille erat ipſo facto parochia privatus , aiunt validas fuiſſe confeſſiones illi factas , nec detecto vitio repetendas eſſe , dum privatio illa non fuit notoria. Hi ſunt, Innoc. ibi n 3.fine,Hoſtien. ibi ſuper verb Damnabiliter, Cardin.ibi q.6.Abb.n.10. & dicit eſſe probabile Ioan. Andr. ibi n. 41. Idem dicendum eſt,dum de privatione dubitatur. Sic Abb.d.c.Nihil,n.12. Roſell. Syl.Tabien.locis proximè allegat.

57 Gravior autem difficultas eſt , quando privatio eſſet per hominis ſententiam. Nam cum tunc privatur ille omnino etiam poſſeſſione, videtur nil ſupereſſe authoritatis officij , ut geſta per ipſum valeant , & ita in hoc caſu non valere , quamvis privatio occulta ſit , adſitque communis error , tenent Bal l.l.2 n 2. C. de vindict.libertate , Paul.1.n.3.C. de teſt. Idem videntur tenere aliqui , dicentes non valere , quando prælatus eſt privatus , vel ſuſpenſus notoriè , aut præceſſit ſuperioris inhibitio : ubi in ſuperioris inhibitione , notorietatem non petunt , ſicut in privatione , aut ſuſpenſione legis.Hi ſunt , Ioan. Andr.c.Nihil,n.28.de elect. & ibi Ant.n.32. Abb. n. 12. Roſell.confeſſio ſacram. 3. n. 41. Sylv. Confeſſor.1.q.19.Tabiena Abſol.1. n. ult. Armilla verb. Abſol n.30. Lud. Lop 1 p.inſtr.c. 38.§ Iteranda eſt confeſſio.

58 II. tamen concluſio ſit , probabilius eſt, dum privatio , & hominis inhibitio eſt occulta , adhuc valere geſta , concurrenti communi errore. Quia (ut ait Bald.l. 1.n. 12.C.de teſtam.) quædam reliquiæ remanſerunt:ut notatur l. Si pluribus,ff.de author. tuto. Item quia eſt error communis ortus à juſto tituli initio. Sic Bald l. Barbarius, in 1. lectura,n.30. ff. off.prætor.& ibi Iaſ.n.68 idem Bal.l. 2. n. 8. C. de ſent. & interloq & l.2.66. C.de ſervit. & aqua. & l.1.n. 12. C. de teſtam.ubi Cornel.n,14. Maſcard.de probatio.concl. 649.n. 67. Ex Theologis tenet Enriquez lib. 6. de pœnit. c. 6. n. 2.in comm.l. F. ubi ait non ſatis eſſe , ut confeſſio valeat , errorem pœnitentis, aut vulgi, niſi concurrat titulus coloratus, ut quia aliquis habetur parochus , vel quia prius approbatus fuerat ab Epiſcopo,nec ſcitur poſtea eum revocatum eſſe Et n. 3. ubi ait ſacerdotem ad annum approbatum , elapſo anno non reputari idoneum, & approbatum : & addit in commento, lit. I. Si communi errore vulgi cenſeretur adhuc approbatus,valere abſolutionem. Et c.7. n.2. in comment.lit.G.ubi inquit valere abſolutionem ſi quis per bullam,quæ in eo oppido ignoratur revocata , eligat confeſſorem.Et melius lib.5.de.pœnit.c.14.n.4.ubi ait , dum ignoratur an Pontifex revocarit gratiam bullarum , aut Epiſcopus licentiam , qua approbavit quoſdam idoneos , valere confeſſiones virtute bullæ , aut talis licentiæ factas. Idem docet Manuel 1. to ſum.2.edition.c.60. n.3 ubi ait, valere confeſſiones religioſis ſemel approbatis factas, licet occultè privati ſint facultate audiendi confeſſiones.

Ad argumenta prioris ſent. propoſita n. 55. reſpondetur. Ad 1.negant illa eſt ea doctrina , dicendumque eſt , aliud eſſe , quando ipſe ſolus delegatus mortem ignorat , tunc enim verum eſt non valere geſta per ipſum , ſi res erat integra , quia periit ejus poteſtas : aliud autem , quando eſt communis error , & probabilis ignorantia mortis , tunc enim valent geſta , propter l.Barbarius,ff.de off. prætor. ſive delegatus ſciat mortem, ſive ignoret. Quia concurrit communis error, & titulus a legitimo ſuperiore collatus , ejuſque extinctio eſt occulta & ita doctrinam illam negant , Alberic l.Si forte,init.ff.de officio præſidis, Vbertim, & alij teſte Speculatore tit.de judice deleg.§. Reſtat videre, n. 5. Præterea, quia magis pendet poteſtas vicarij ab Epiſcopo quà delegati à delegante : nam hæc non petit morte , nec ſuſpenditur excommunicatione , re non integra: cujus contrarium eſt vicario: & tamen mortuo Epiſcopo in longinquis , ſi vicarius ignorans mortem , ex ſpeciali mandato admittat reſignationem beneficij , valet : ut dicidit Rota, quem refert & ſequitur Flaminius de reſignatione benef. l.7.q.24.n.23. Anaſt. Germon. de indult. §. Tibi quoad vixeris,n.63.Iac.Sbrozius l.3.de vicario Epiſc. q.36. n.9 fi.& 10. Idem tenent Enriq. in alio ſimili, l.6. de pœnit.c. 13. n. 3. in comment lit. A.ubi ait, quamvis mortuo Epiſcopo poteſtas vicarij expiret , ac ſi vicarius incertus de morte Epiſcopi longè diſtantis, concedat litteras dimiſſorias , ad ordines valere : quia habetur ut legitimus vicarius , & dicit ſic tenuiſſe viros doctos conſultos: & idem Enriq. l. 10. de ſacramento ordin.c.12.n.3.in commento, lit. P. ait valere eas literas dimiſſorias , licèt poſtea re integra , ſciatur mortem Epiſcopi præceſſiſſe. Et quamvis hi DD. tantum explicent quando vicarius ignorat mortem: ac manifeſtè non faciunt vim in privata vicarij ignorantia , ſed in communi , & juſta:ſiquidem ponderant Epiſcopum longè diſtare : & Flamminius aſſignans rationem , ait ob communem utilitatem & communem errorem , per l.Barbarius , & Enriq. reddit rationem , quia habetur ut legitimus vicarius : & pondero vicarium in acceptatione reſignationis eſſe delegatum , & ſic inquiunt illi DD. ſi ſpeciali mandato , &c. quare manifeſte ſentiunt geſta per delegatum , poſt mortem delegantis re integra, communiter ignoratam , valere. Nec refert , ſive vicarius ſciat mortem , ſive ignoret : quia ut valeant geſta,per l. Barbar.non attenditur ignorantia privata , ſed communis:ut dixi n.6.& 7. Idem dicendum eſt quando revocatus eſt vicarius ab ipſo Epiſcopo , valent enim geſta , dum revocatus eſt communis error,ſive ipſe ſciat,ſive ignoret revocationem juxta tradita n. præced. Quid autem dicendum ſit , ſi revocatio vicarij ſit communiter nota , non tamen ſit intimata ipſi vicario : dicam hoc 3. l. diſp. 30.n. 11.12.& 13. Ad 2.dic. illam doctrinam nullo jure probari, nam cum d. l. Barbar. habeat etiam locum in delegato , ut probavi n. 16. dum communiter revocatio delegati ignoratur, idem de illo , ac de ordinario dicendum eſt , nempe valere geſta per illum : atque ita n. 48. retuli aliquos DD. hoc facientes in delegato. Ad 3. reſpondi n. 24. fine. Ad ultimum dic.non eſſe ſimile: quia manent aliquæ reliquæ, ut notavi n. 58. ex Baldo : quare ille non dicitur propriè intruſus , ſed quando à principio caruit legitimo titulo

SUMMARIUM.

Matrimonium contractum coram parocho intruſo , non habenti titulum à legitimo ſuperiore , non valet : ſecus ſi titulum habeat invalidum ob vitium occultum , n. 60.

Quid ſi contrahentibus notum ſit illum non eſſe verum parochum. n. 61. Et ibi,quid ſi laicus communi errore exiſtimatus ſacerdos,aſſiſtat matrimonio,de licentia parochi. Et quid , ſi parochus intruſus communi errore legitimus exiſtimatus , det ſacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio. Et quid, ſi occultè revocavit licentiam.

Quid,ſi parochus eo ipſo amiſerat beneficium:ut quia non eſt promotus intra annum , vel quia recipit incompatibile beneficium, n. 62.

Quid, de quodam qui à concilio oppidano ſubſtitutus eſt vice parochi abſentis, & biennio miniſterium parochi obivit , creditus communi errore verus parochus , n 63.

Quid , ſi licentia aſſiſtendi matrimonio , vel audiendi confeſſiones conceditur à legitimo ſuperiore , ſed ficte : vel ſit talis ratihabitio de præſenti, ut communi ſapientum opinione , legitima licentia exiſtimetur verum ſuperiori re vera conſenſit , n. 64.

Quid

Digitized by Google

Quid, ſint opiniones, an aliquis ſit legitimus parochus, ad aſſiſtendum matrimonio, vel audiendas confeſſiones: vel aliqua licentia ſit legitima, vel privilegium bulla ſit revocatum, vel extendatur ad illum caſum: & opinio negans ſit coram Deo vera: an dum ea veritas latet, & probabili ſapientum opinione habetur eſſe legitimum parochum, vel legitimam licentiam vel privilegium bulla non eſſe revocatum, vel extendi ad illum caſum, valeant confeſſiones & matrimonia, num. 65.

60 QUÆSTIO VII. An matr. contractum coram parocho habente poſſeſſionem parochiæ, abſque vero titulo, ſtante communi errore, validum ſit? Breviter, ut conſtat ex dictis, ſi abſque titulo collato à legitimo ſuperiori intruſus eſt, non valet matrimonium, quia in neutro foro valent geſta per illum: ut probavi n. 49. & 50. ſi autem titulum habuit à legitimo ſuperiori, invalidum tamen ob vitium occultum, valet matr. Quia dum adeſt communis illa ignorantia, veram parochi in utroque foro juriſdictionem habet: ut probavi n. 5. & 13. Sic *Enriq. l. 11. de matrim. c. 3. & 4. Manuel 1. to. ſummæ, 2. edit. c. 219. n. 8.*

61 Et hoc quidem verum eſt, quamvis contrahentibus notum ſit illum vero parochi titulo carere: quia (ut dixi num. 42.) etiam reſpectu ſcientium tituli nullitatem, valent geſta, dum adeſt comunis error. Valet etiam matrimonium, licet is cui concedit parochus licentiam aſſiſtendi matrimonio, ſit merus laïcus, ſi communi æſtimatione, & errore credebatur ſacerdos, pro tali publicè ſe gerens. Quia quamvis parochus non poſſit dare licentiam non ſacerdoti, (ut dixi hoc l. 3. diſp. 20. n. 10.) at concurrit titulus præſumptus, ſcilicet licentia eſt à ſuperiore potenti concedere, data, eſtque communis error & impedimentum ob quod invalida fuit, & ſolus juris humani: in quo caſu jus ſupplet defectum, & geſta per talem valida ſunt: (ut diximus n. 27. & ſeq.) Sicut ſi Tridentin. diſponeret, ut ſoli ſacerdoti catholico poſſet dari licentia aſſiſtendi matrimonio, valeret utique, ſi aſſiſteret ſacerdos hæreticus, communi errore exiſtimatus catholicus, ex licentia parochi: quia vitium illud ob quod licentia nulla fuit, erat ſolius juris humani, communiterque latebat. Et quamvis hic cui conceditur licentia, ſit delegatus, nec publicum officium obeat, nihil confert quia n. 16. probavimus etiam in delegato locum habere: & n. 39. procedere etiam in eo qui publico officio minimè fungitur. Si autem parochus qui licentiam dedit, intruſus erat, licet intruſio eſſet communiter incognita, matrim. eſt nullum: quia ille intruſus omni prorſus caret juriſdictione, (ut dixi n. 51) nec validè poterat aſſiſtere matrimonio: ut dixi n. præced.) quare licentia illa non eſt conceſſa à legitimo ſuperiori. Valeret autem matrimonium, ſi parochus ille concedens licentiam, haberet titulum præſumptum collatum à legitimo ſuperiori, invalidum tamen ob vitium occultum: quia (ut dixi n. præced.) talis parochus, dum tituli nullitas communiter latet, validè gerit omnia ad parochi munus ſpectantia. Similiter valeret matrimon. ſi licentiam legitimè conceſſam, occultè revocaſſet, ſtante communi revocationis errore. Quia retineret adhuc licentiam ob titulum initio habitum; & communem errorem, ut dixi num. 58.

62 Hinc 1. Infertur, quamvis parochus eo ipſo beneficium amiſerit, ut quia intra annum non eſt ad ſacerdotium promotus vel aliud incompatibile beneficium adeptus eſt: ſi matrimonio aſſiſtat, vel alius ſacerdos de ejus licentia, validum eſſe. Quia quamvis ipſo privatus titulo ſit, at nondum poſſeſſione ſpoliatus eſt, & quamvis illa non ſpoliatur, præſumitur habere juſtam retinendi cauſam, *c. Licet Epiſcopus, in ſi de præb in 6.* & idem eſſet dicendum, licet privatio tituli fuerit per ſententiam hominis Et conſtat utraque pars ex dictis n. 56. & 58. & priorem partem docent *Enriquez l. 11. de matrim c. 3. n. 4. in comment. lit. I.* ubi alios refert: & *Manuel. 1. to. ſum. 2. edit. c. 219. n. 8.*

63 2. Infertur deciſio cujuſdam quæſtionis conſcientiæ, de qua conſultus ſum. In oppido quodam adfuit parochus, concilium oppidanum ſimplicem ſacerdotem loco parochi ſubſtituit, qui biennio omnia parochi miniſteria obivit, communi omnium opinione verus parochus exiſtimatus. Dicendum eſt ſacramenta confeſſionis, & matrimonij quæ ad ſui valorem, juriſdictionem parochi deſiderant, invalida fuiſſe, & prorſus iteranda: quia defuit titulus in parocho illo præſumpto, collatis à legitimo ſuperiore Eccleſiaſtico, concilium enim oppidanum juriſdictionem Eccleſiaſticam conferre non potuit: in quo caſu nihil proficit communis error: (ut probavi num. 49. & 50.) proles tamen ex talibus matrimoniis præſumptis habita, fuit legitima, ob bonam parentum fidem: juxta *c. Ex tenore, qui filij ſint legitimi.*

3. Infertur, quid dicendum ſit, ſi parochus fictè concedat licentiam ſacerdoti aſſiſtendi matrimonio, id eſt, abſque vera intentione concedendi, ſed ſolis externis verbis; *Petr. de Ledeſm. de matr. q. 45. a. 5 punct. 3. dub. 4. f. 192. col. 3. fi.* ait non valere matrim. coram tali ſacerdote celebratum. Idque à ſimili probat, quia confeſſio facta ſacerdoti, cui Epiſcopus facultatem audiendi confeſſiones fictè conceſſit, irrita eſt: quia cum licentia invalida ſit, [illegible] nullus Sed profectò petit principium, probando [illegible] idem: nam eadem prorſus in utroque caſu verſatur difficultas. Eandem ſent. in alio omnino ſimili, tenent *Medina tr. 2 de confeſſione, q. De multiplici licentia alieno confitendi, ad fin.* ubi ait, ſi prælatus videns, & tacens alienum ſacerdotem audire confeſſionem, re vera non conſentiat, nec det licentiam, excuſari ratione probabilis ignorantiæ pœnitentem, & confeſſorem, at confeſſionem eſſe invalidam defectu juriſdictionis. Cæterum credo validam eſſe illam confeſſionem, & matrim. in utroque eventu. In primo quidem, quia concurrit licentia collata à legitimo ſuperiore; & ejus nullitas eſt occulta, atque ita adeſt communis error, cum titulo præſumpto: ſicut licentia conceſſa excommunicato alibi denunciato, audiendi confeſſiones, invalida eſt: at dum in hoc loco excommunicatio eſt occulta validæ ſunt confeſſiones virtute talis licentiæ auditæ, ratione communis erroris: (ut dixi n. 9. & 13. & 35.) In poſteriori autem, quia ea ratihabitio de præſenti reputatur in jure, & apud peritos, vera licentia, ſicut licentia expreſſè conceſſa: & ita concurrit titulus præſumptus. & communis error & eam ratihabitionem de præſenti reputari legitimam licentiam, probabimus hoc 3. l. diſp. 35. n. 20.

Ultimò infertur, ſi ſint diverſæ opiniones, an aliquis ſit legitimus miniſter matrimonij aut confeſſionis, vel licentia illi conceſſa ſit legitima, vel privilegium bullæ revocatum ſit, vel extendatur ad illum caſum: & opinio affirmans non eſſe legitimum miniſtrum, aut licentiam non eſſe ſufficientem aut privilegium eſſe revocatum, vel minimè extendi ad illum caſum, ſit coram Deo vera: dum tamen veritas illa latet, & probabili ſapientum opinione reputatur probabilis opinio oppoſita; confeſſiones factæ, & matrimonia celebrata coram tali miniſtro, vel virtute talis licentiæ aut privilegij, valent: quia eſt communis error, titulúſque præſumptus, collatus à legitimo ſuperiori, & defectum illum juriſdictionis miniſtri, aut licentiæ, poteſt jus humanum ſupplere: in quo caſu valida eſſe geſta ratione communis erroris, diximus n. 26. & ſeq. Pro hac parte eſt *Enriq. l. 5. de pœn. c. 14. n. 4.* ubi dicit, quando probabili ſapientum opinione creditur gratiam nondum expiraſſe, valere geſta ratione illius, & melius id clarè dixit, num. 3. 65

DISPUTATIO XXIII.

Qualis habitatio in aliqua parochia ſufficiat, & deſideretur ut parochus illius juriſdictionem parochi acquirat, poſſitque aſſiſtere matrimonio?

SUMMARIUM.

Quis ſit proprius Epiſcopus ad ordines conferendum, & qualis habitatio [illegible] & [illegible], ut in foro externo præſumatur domicilium n. 1.

E[illegible] habitatio ſufficit abſque animo perpetuo habitandi.

Acq[illegible] habitatione animo perpetuo habitandi, & ſemel acqui[illegible] animi mutatione: 2.

Dominici

Domicilium originis an acquiratur nativitate in loco, in quo parentes caſu erant, vel quale ſit domicilium originis, 3.
Domicilium originis eſt immutabile: habitationis verò, poteſt mutari, 4.
Quo ſint quæſtiones diſputandæ, 5.
An parochus domicilii ſolius originis, poſſit aſſiſtere matrimonio: proponuntur argumenta probantia partem affirmantem n. 6. & ibi, naturalia prævalent & cauſa naturalis accidentali: juncto n. 8.
Non ſatis eſt parochus originis, n. 9. & ibi, nomine domicilii in dubio non clauditur originis, ſed ſolius habitationis, & in dubio à proprietate verborum recedendum non eſt.
Solvuntur argumenta: & explicatur l. Qui habet, in principio, ff. de tutelis, 8.
Poſt quem invenies alia ſummaria.

1 TRia fundamenta præmittenda ſunt. I. eſt, pro ſacramento ordinis recipiendo decretum eſt *c. Cum nullus, de tem. ord. in 6.* Proprium Epiſcopum eſſe illum de cujus diœceſi promovendus ad ordines eſt oriundus, vel in qua beneficium obtinet, vel domicilium habitationis. Ad hoc autem domicilium comparandum non ſufficit qualiſcumque habitatio, ſed requiritur unà cum habitatione animus perpetuò habitandi, aliàs nullo tempore comparabitur: quare leges exigentes habitationem decennij, ut ſunt *l. 2. C. de incolis, lib.* 10. *l.* 32. *tit.* 2. *l.* 2. *t.* 24. *part.* 3. Procedunt ad præſumendum animum perpetuò habitandi, & ſubinde domicilium acquiſitum eſſe, quando is animus ex aliis conjecturis non deprehenditur. Probat. ex *l. Nihil intereſt 25. ff. de capti. & poſtlim. rever.* ibi, *Neque enim ſatis eſt corpore domum quem rediiſſe, ſi mente alienus;* Et ita docent *gl. l. Cives. verb. Larem, C. de incolis lib.* 10. *Hoſtienſ. ſum. tit. de parochiis, §. penultim. n. 7. Io. Andr. cap. Is, qui initio, de ſepult. in 6.* ubi *Dominicus n. 5. Francus n. 1. Ant. proœmio decret. in principio, n. 33. Abb. ca. fi. n. 8. de parochiis, & conſ. 62. n. 10. p. 2. Marian. Socin. ea. Licet ratione, n. 25. de foro compet. Felin. c. Dilectus, el 2. de reſcript. n. 12. Rebuff. de repetitione, ſuper §. Qui verò, c. 1. Extirpandæ, de præb. fol. 385. v. Domicilium. Bart. l. Quæſitum 76. initio, n. 2. ff. de leg. 3. & l. 4. §. Prætor ait, n. 9. ff. de damno infecto, Ruinus conſil. 86. n. 1. lib. 5. Alciat l. Pupillus, §. Incola, ff. de verb. ſignific. Sylv. ver. Domicilium, §. 2. & Confeſſor. 1. §. 10 Bertach in repertorio, lit. D verb. Domicilium, verſ. Domicilium contrahitur per 10. annos Nav. §. In levitico, notab. 32. n. 43. v. incolæ, & l. 1. conſil. in 1. edit. t. de tempor. ordin. conſ. 10. Menoch l. 2. de arbitr. centuria 1. caſu. 86 n. 5. 7. & 22. l. 6. de præſumpt. præſum. 44. n. 2. Aviles c. 2. prætorum gl. Tales pueblos, n. 8. & 9. Maſcard. de probatio. concluſ. 535. n. 13.* & multi alii quos hi referunt, *Joan. Gratian. in ſuis regulis juris, regula 146. n. 3.* Et ex Theol. *Abulenſis ſuper c. 1. Ruth. q. 6. Henriq. l. 10. de ſacram. ordinis, c. 22. n. 2.*

2 Non tamen opus eſt ad domicilium contrahendum, decennio habitaſſe, ſed ſtatim ac quis incipit habitare animo perpetuo ibi manendi, acquirit domicilium. Probatur ex *l. Domicilium, & ff. ad municip.* ibi. *Domicilium re, & facto transfertur.* Juncta *gloſſ. verb. Domicilium,* ubi inquit, *Facto ſubintellige,* & *animo, nam hæc duo ſunt neceſſaria.* Ergo cum hic adſit factum, nempè habitatio: & animus, perpetuo habitandi comparatur domicilium. Sic *Hoſtienſ. ſum. tit. de parochiis, §. penult. n. 7. Jacobus de ſancto Georgio.* quē refert & ſequitur *Domin. cap. Cum nullus, de tempor. ordin. in 6. in principio, n. 11. & ibi Francus n. 4. Abb. ca. fi. n. 8. de parochiis, Felin. c. Dilectus, el. 2. de reſcrip. n. 12. v. Secundus caſus, & verſ. Secundo limita, Marianus c. Licet ratione. n. 25. de foro compet. Angel. verb. Domicilium, n. unico & ibi Sylv. n. 2. Alciat. l. Pupillus §. Incola n. 1. ff. de verb. ſign. Nav. li. 1. conſil. in 2. edit. de tempor. ord. conſ. 10. n. 2. & Aviles c. 2. Prætorum, gl. Tales pueblos, n. 7. & 8. Greg. Lop. l. 32. t. 2. part. 3. verb. Diez annos, Ant. Gabr. to. 1. comm. in mea editione, lib. 4. f. 192. colum. 2. verſ. Domicilium habitationis, Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 1. caſu 86. n. 2. Henriq. l. 10. de ſacramento ordin. c. 22. n. 2.* & multi alii, quos ipſi referunt Hinc fit, ſicut domicilium non ſolùm animo, ſed animo & facto conſtituitur: ita ut transferatur, & deperdatur opus, eſſe animo & facto, nempè deſertione habitationis in eo domicilio, quare ſola mutatione animi perpetuo manendi: dum non mutatur prius illud domicilium habitationis acquiſitum, non deperditur, Probatur, quia omnis res per quaſcumq; cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, *c. 1. de regul. juris.* ſed domicilium habitationis non acquiritur ſolo animo habitandi, ſed animo, & facto, nempè habitatione ipſa, ut per *l. Domicilium ff. ad municip.* docet ibi *gl. ver. Domicilium,* & *l. non utiq; verb. conſtituerit ff. eodem. & l. Cives, verb. Larem. C. de incolis, lib. 10. Bart. l. Placet, n. 1. ff. ad municip. Marian. c. Licet ratione, n. 25. de foro compet.* Ergo ſimiliter non deperditur ſolo animo mutandi illud, ſed opus eſt animo, & reali mutatione. Item probatur ex *ea l. Domicilium,* ibi *Domicilium re, & facto transfertur, non nuda conteſtatione.* Et ita tenet ibi *gl. verb. Domicilium,* & melius *l. Origine, ad finem, C. de municip. lib. 10. & l. d. jure 37. verb. Ad munera, fi. ff. ad munic. Marianus dict. c. Licet ratione, n. 54. Bal. l. finali, C. de munic. & orig. li. 10.* Nec obſtat Doctrina *Bart. dict. l. de jure. n. 2.* dicentis, domicilium habitationis, quod nuda voluntate conſtituitur, poſſe nuda voluntate transferri: nam intelligendus eſt, quando voluntas non ſtat in finibus ſolius deſtinationis, ut bene explicat *Mari. n. 54.* aliàs falſo & contra ſeipſum aſſereret *Bart.* domicilium ſola voluntate conſtitui.

II. Fundamentum eſt ad domicilium originis non ſatis eſt natum eſſe aliquem in oppido, in quo parentes domicilium non habebant, ſed aderant ad tempus, cauſa alicujus negotij expediendi: tunc enim non erit originarius loci, in quo caſu natus eſt, ſed fingitur natus in civitate, in qua parentes habitationis domicilium ſortiebantur: quod apertè probari videtur ex *l. Filios, C. de munic. l. 10. & l. Cives fi. C. de incolis. lib.* 10. ibi, *Unde cum profectus eſt, peregrinari videtur.* Et mater quæ habebat animum revertendi, fingitur ſemper fuiſſe in civitate, & ita ibi peperiſſe, *l. 1. & l. retro, ff. de capt.* Et ita docent *Bart. dict. l. Filios. n. 4.* licet ſub dubio. *Abb. c. Rodulph. de reſcript. n. 9.* ubi *Felin. nu. 14. Barbatius n. 97. & conſ. 52. vol. 2. Rebuf. rubr. de collationibus §. Cum verò, v. Natus. Ripa* dicens eſſe communem ſent. *tract. de peſte. in 2. parte, octavo peſtis priv. Bal. Cyn. Pet. Angel. Alberic. Paulus, Matth. de afflict.* quos cum aliis refert & ſequitur *Salzedo practic. c. 54. n. 27. Ang. verb. Civis, n. 3. Sylv. verb. Civitas, q. 14. Nav. l. 3. conſ. tit. de præbendis, in 1. edit. conſ. 41. Greg. Lop.* dicens ſic ſententia regii Senatus Penciani declaratum eſſe, & hoc videri ſibi verius, licet quia dubium eſt, relinquat cogitandum, *l. 2. verb. Maguer, t. 24. p. 4. Azebedo l. 19. t. 3. lib. 1. nova recop n. 1. & 2. Gutier conſ. 7. n. 7 Maſcard. de prob. concl. 807 n. 3. Henriq. l. 10. de ſacramen. ordinis, c. 22. n. 1.* Contra alios, quos refert *ibid. Salzedo,* dicentes eſſe originarium loci, in quo re vera natus eſt. Et hoc adeo verum eſt, ut licet parentes decennio, & ultra ibi ſteterint, non dicatur filius ibi natus, ſed in loco ubi parentes habent domicilium, ut bene docent *Gr. Lop. Azebedo n. 1. & Salzedo ibidem.* 3

III. Fundamentum eſt, hoc diſtat inter domicilium originis, & habitationis quod illud eſt immutabile, *l. Aſſumptio, ff. ad munic.* ibi, *Neque recuſando quis patriam, ex qua oriundus eſt, mutare poteſt.* Idem habetur *l. Origine, C. de municip. li.* 10. Et ratio eſt, quia naturale, naturalia autem ſunt immutabilia. Hoc autem, ſicut propria voluntate, proprioque facto conſtituitur, ita poteſt propria voluntate, & facto mutari, & amitti, *l. Domicilium. ff. ad munic.* Sic docent omnes, & ſpecialiter *Menoch.* alios referens, *de præſumpt. l. 6. præſumpt. 42. n. 4. & conſ. 80. n. 10. vol. 1.* 4

His præmiſſis duplex eſt pertractanda quæſtio. Altera eſt, an parochus originis cenſeatur proprius ad aſſiſtendum matrimonio. Altera, qualis habitatio in parochia ſufficiat ad eam acquirendam. 5

Quæſtio I. Utrùm ſicut domicilium originis ſufficit pro ſacramento ordinis conferendo, quamvis promovendus alibi domicilium habitationis habeat: ita etiam ſufficiat pro matrimonio, & proinde Epiſcopus, vel parochus domicilii originis, poſſit aſſiſtere matrim. & alii ſacerdoti aſſiſtendi licentiam dare? Et videtur ſufficere. 1. quia magis attendi debet cauſa naturalis, quàm accidentalis, & naturalia prævalent, *l. Qui habet, in pr. & ibi Dynus. & Bart. ff. de tutelis,* cum aliis adductis per *Traq. de retract. lignag. §. 30. gloſſ. 1. n. 26.* Qua ratione cum Angelo per eum relato, 6

docet *Perata l.unum ex familia,§.Si de Falcidia,n.13.ff.de legat.2.*domicilium originis potentius eſſe quolibet alio: ergo cum ſufficiat ad matrimonium parochus domicilii habitationis,à fortiori ſufficiet parochus domicilii originis 2.Quia domicilium originis nunquam deperditur, ut probavi num.4.ſed unà cum domilio habitationis retinetur,*l.Senatores.ff.de Senator.*ibi. *Senatores licet in urbe do-*
5 *micilium habere videantur, tamen & ibi unde oriundi ſunt domicilium habere videntur.* Ergo ſicut habens duo habitationis domicilia, poteſt in alterutro contrahere matrimonium coram illius parocho, ut dicemus diſput. ſequenti,n.2.ita & cum aliquis ſortitur duplex domicilium alterum originis,& alterum habitationis, poterit alterutrum ad matrimonium eligere. 3. quia quamvis ſubditus ratione originis,domicilium habitationis transferat, non deſinit eſſe ſubditus domicilii originis,ut docet *Panorm. c.Propoſuiſti,n.7.de foro compet.*Qua ratione *Navar.c. Non dicatis 22.q.1.in antiqua editione.n.66.in nova verò nu.34.* docens profeſſum à religione expulſum manere Epiſcopo ſubjectum ex vi voti obedientiæ, à quo per expulſionem non abſolvitur:quærit,cui Epiſcopo:& reſpondet, Epiſcopo originis eo quod hujuſmodi domicilium immutabile eſt: ergo ſi adhuc manet ſubditus Epiſcopi originis,mutans domicilium, poterit ab eo omnia ſacramenta, tanquam à proprio paſtore recipere,& coram eo matrimonium celebrare.

7 Verùm tenendum eſt, parochum ſolius originis non cenſeri proprium, ad conjungendum aliquos matrimonio. Probatur, quia *Trid.ſeſſ.24.c.1.de matrim.* petit aſſiſtentiam proprii parochi,ad matrimonii valorem:illa autem dicitur propriè parochia,& diœceſis alicujus, in qua habet domicilium habitationis,& proinde nomine domicilii,in dubio non venit originis domicilium, ſed habitationis:ut docent *gl.cap.Statutum,§. Cum verò, verb. Unam diætam,fin.de reſcript in 6.Francus eod.§.num.12.& ibi Domin.ad fi.verſ.Ex fine tamen gloſſæ, Anchar. ibi n.4. verſ. Quærit,gloſſa,Olim dicebamus.Alexel.penultim. n. 11.fi. de juriſd omn.judi.*cum multis aliis, quos refert, & ſequitur *Tiraq.de retract.lignag.§.9.gloſſa 2.n.21.Felin.c fin. n. 23. verſ.Bene facit.de foro compet. Brunorus in ſuo compendio, litera D.verb. Domicilii mentio,*& ratio eſt, quia in dubio à verborum proprietate recedendum non eſt,*l.Non aliter, ff.de leg.2.*Ergo non ſatis eſt parochus originis,ſed requiritur habitationis. Et confirmatur, quia ubi jus canonicè voluit ſat eſſe Epiſcopum originis,id explicui,ut in ſacramento ordinis:*c.Cum nullus,de temp.ordin.in 6.*ibi.*Superior intelligitur in hoc caſu Epiſcopus, de cujus diœceſi eſt is qui ad ordines promoveri deſiderat oriundus:*nec dixit Epiſcopum originis eſſe abſolutè, & quoad omnia ſuperiorem, ſed limitatè *Superior intelligitur in hoc caſu:* Nimirum ut promoveat ad ordines:ergo non extendi debet ad matrimonium,& ad alia ſacramenta,quæ jure à proprio parocho miniſtranda ſunt.Secundò,quia non origo, ſed habitatio conſtituit aliquem parochianum, & ita canonica portio, quæ jus quoddam parochiale eſt,non datur parochiæ originis,ſed habitationis:ut bene hac ratione ducti tradunt. *Domin.c.2.§.Cum ab eo.n. 2. notab. 2. de ſepult. in 6. & ibi Franc.n.1.*Cùm tamen dum quis duplicem parochiam habet,inter utrámque dividenda ſit:*c.2.de ſepult.in 6.* Ergo: Dices hoc non probare, quia hæc canonica portio datur in præmium laboris miniſterii ſacramentorum,quem cum ſolus habitationis parochus ſubeat,illi ſoli debetur. Contra tamen quia non datur tantum ob laborem actu præſtitum,ſed ob debitum:unde quamvis toto anno aliquis inhabitarit quandam parochiam,in eaque audierit divina & perceperit ſacramenta,ſi ſtatim ac in aliam ſe tranſtulit,decedat,quarta debebitur huic poſteriori, ut conſtat: licet defunctus in ea nullum receperit ſacramentum,quia ibi erat illi debita ſacramentorum adminiſtratio: ſi ergo tam parochus originis,quam habitationis, eſt proprius paſtor, Sacramentâque miniſtrare tenetur, utriſque debebitur canonica portio:quod cum apertè falſum ſit, dicendum eſt parochum ſolius originis, non eſſe propriũ, ut interſit matrimonio,ſacramentaque conferat: 3. Quia vagi(ut dicemus hoc 3.lib.diſp.25.n.1.) appellantur domicilio deſtituti,& ea ratione poſſunt à quovis parocho ſacramenta recipere, nec curatur de domicilio originis quod neceſſario ſortiuntur: ergo ad receptionem ſacramentorum non curatur de domicilio originis,ſed de ſolo habitationis.Tandẽ,quia communiſſima ſententia, & valdè probabilis(ut dicemus diſp,ſequ.n. 4.) docet gaudente duplici habitationis domicilio non poſſe in utrovis indifferenter recipere ſacramenta: ſed in eo ſolo in quo tẽpore ſacramentorum perceptionis, moram trahit: igitur ſentiunt DD. parochum ſolius præſentis habitationis, eſſe legitimum ad miniſtranda ſacramenta. Et ita hanc ſententiam docent, dicentes ut quis dicatur parochianus, non ſatis eſſe domicilium juriſdictione, ut originis propriæ,vel paternæ,vel beneficii,*Federic.de Senis in mea edit. conſil.254.quod incipit,Quæſtio ſubſequens verſ. Super falſo fundamento,& ad finem verſ. Sed diceret aliquis: Anchar. c.De uxore,n.8.de ſepult.& c.Is qui,n.1.eodem tit.in 6.Abb. c.Extirpandæ,in repetitione,§. Qui verè:num. 11. de præben.* & pro hac ſententia ſunt,*Gloſſ. c. fin.verb. Habitatores, de parochiis,Bartol. l. Ejus qui manumiſit,§. Celſus,n. 1.ff.de municip.*& alii quos refert & ſequitur. *Menoch. de præſumpt l.6,præſumpt.42.n.5.*Ubi docent,domicilium originis eſſe immutabile, quoad munera, & honores: ſecus quoad juriſdictionem, amittitur enim tranſlata aliò habitatione.

Ad argumenta propoſita n. 6. reſpondetur. Ad 1.dic 8
quando utraque verè eſt cauſa,& confert aliquid, prævalere naturalem:ſecus quando cauſa naturalis non eſt verè cauſa,& nihil confert:ut contingit hîc;nam ad parochiam acquirendam inſpicitur habitatio, qua deficiente impertinens eſt origo: & domicilium originis in hoc dicitur potentius,quia amitti nequit,ſicut mutata habitatione deperditur domicilium habitationis. Ad 2. nego conſequentiam,quia ad recipienda ſacramenta à proprio parocho,nihil confert origo,ſed ſola habitatio:unde quando hæc duplicatur,conceditur electio, non autem poteſt eligi originis parochus. Ad 3. conſtat ex dictis num. præcedenti,fine,eſſe ſubditum,originarium, nec id domicilium amitti,quod ad munera,& honores: ſecus quoad juriſdictionem: & doctrina Navarri caret ſolido fundamento, quare merito communiter improbatur.

SUMMARIUM.

Quando aliquis figit alicubi domicilium,acquirit parochiam ſecus quando aliò tendit,brevi rediturus, n. 9.

Is dicitur proprius parochus ad aſſiſtendum matrimonio, vel dandum licentiam,qui talis eſt ad audiendas confeſſiones, n. 10.

An ad acquirendam parochiam reſpectu matrimonii, requiratur acquiſitio domicilii, cum animo perpetuo habitandi: refertur opinio affirmans,n.11.Et ibi,quid ad confeſſiones audiendas,vel ut poſſit Epiſcopus cum aliquo diſpenſare.

Contraria ſententia, ſat eſſe habitationem per majorem anni partem & idem ut poſſit epiſcopus cum aliquo diſpenſare, ipſumque abſolvere, ſicut poteſt ſubditos juxta Trident.ſeſſ. 24. dereformatione c 6.n. 12, Sententia authoris, n. 13.

Non requiritur actualis habitatio per majorem anni partem, ſed ſatis eſt incipere habitare eo animo, majori anni parte habitandi, n. 4.& ibi, quid ſi habeat animum habitandi majori anni parte, & illos ſpatio diverſas mutat parochias.

Dum mulier nubit viro, ad cujus parochiam ſtatim tranſitura eſt an poſſit parochus illius mulieris aſſiſtere matrimonio, & ſi invalidum ſit, & eadem die coram parocho ratificandum: jam, que tranſlata eſt ad viri parochiam, poſſit idem mulieris parochus aſſiſtere, n. 15.

An ſi alienigena ſe transferat in aliquam diœceſim animo habitandi perpetuò,cœpitque habitare,& poſtea animum mutat, poſſit ab Epiſcopo illius diœceſis ad ordines promoveri, n. 16.

An liceat virtute bullæ,& privilegiorum, religionis, miniſtrare Euchariſtiam in die Paſchatis,vagis, advenis, & peregrinis. Et explicatur Cum.1.de privilegiis, at incurrat illius excommun. religioſus miniſtrans Euchariſtiam alii religioſo abſque licentia, n 17. Et ibi,an teneantur peregrini confluere ad Eccleſiam matricem, ad recipienda ſacramenta in Paſchate.

An virtute ejuſdẽ bullæ,aut privilegiorum, poſſit porrigi Euchariſtia in Paſchate,mercenariis ad breve tempus locantibus operas, vel debeant eam recipere in heri parochia,n. 18. Solvuntur argumenta;

& explicantur cap. *Is qui, de ſepulturis, in 6. & l. 1. §. Hæc autem verba, ff de his qui dejecerunt, n. 19.*

9 Quæſtio II. An ſicut epiſcopus cenſeatur proprius ad promovendum ad ordines, non ſatis eſt cujuſcumque temporis habitatio, niſi adſit animus perpetuò habitandi, atque ita deſideratur vera domicilii habitationis conſtitutio: ut dixi n. 1. ita etiam, ut dicatur aliquis proprius parochus ad aſſiſtendum matrimonio, exigatur verum habitationis domicilium, cùm animo permanendi? Quadruplex poteſt eſſe caſus. 1. eſt, quando aliquis inhabitat parochiam, figens ibi domicilium, & tunc certũ eſt quoad omnia effici parochianum illius. 2. quando nuſlibi fixum habet domiciliũ. Et de hoc tractabitur diſp. 25. n. 3. quando domicilium in quodam oppido obtinet, & petit aliò, brevi ad proprium domicilium rediturus, ut ſi cauſa recreationis, vel ad ruralia exercenda aliquò tendat. Et tunc certum eſt eſſe parochianum prioris oppidi, & non illius ad quod accedit. Ut expreſsè habetur *c. Is qui, de ſepultu. in 6.* ibi, *is qui habet domicilium in civitate, vel caſtro, quandoq; ad villam ruralem ſe transfert, recreationis gratia, vel ut ruralia exerceat, ſi non electa ſepultura decedat, non in Eccleſia dictæ villæ, ſed in ſua parochiali ſepeliri debebit.* Ita conſuluerunt varii Doctores conſulti apud Menochium, *conſ. 398. vol. 4. & quadruplici deciſ. Rotæ*, quas ibi Menochius recitat deciſum eſt: & docet *Navar. l. 4. conſ. t. de clandeſt. diſp. in 1. edit. conſ. 3. in 2. conſ. 6.* & conſentiunt authores utriuſque ſent. referendæ. 4. eſt, dum quis domicilium habet in aliquo loco, & adivit alium ibi habitaturus ad certum tempus, cauſa negotii alicujus expediendi, ut eo expedito ad proprium domicilium redeat. Ut ſunt ſcholaſtici in ſtudij loco, mercenarij in domo heri, ſollicitatores in curia, & ij qui cauſa peſtis, aut belli fugiunt, redituri illis ceſſantibus. Et in hoc caſu conſiſtit tota difficultas: ut aſſerunt *Abb. c. In noſtra, n. 11. de ſepult.* & *Rebuf. repet. c. Extirp. §. Qui verò de præb. verſ. Quartus eſt, f. 385.* Difficultas igitur eſt, an ratione hujus temporalis habitationis dicatur quis parochianus illius parochiæ, quam inhabitat, ita ut ille ſit proprius parochus ad aſſiſtendum matrimonio, & cætera ſacramenta miniſtranda?

10 Præmittendum eſt, eum dici proprium parochum ad conjungendum aliquos matrimonio, aliíque licentiam conjungendi concedendam qui *c. Omnis utriuſque ſexus, de pœn. & remiſſio.* appellatur proprius ſacerdos ad audiendas confeſſiones, & dandam alteri ſacerdoti audiendi licentiam. Prob. quia ſicut *in Trid. ſ. ſſ. 24. c. 1. de matr.* petitur ut aſſiſtat proprius parochus, vel alius ſacerdos ex ejus commiſſione, ita *d. c. Omnis*, ut proprius ſacerdos excipiat confeſſiones, vel alius de ejus licentia: ergo idem eſt proprius parochus, de quo Tridentinum loquitur, & proprius ſacerdos de quo meminit *d. c. Omnis*, Item quia *d. c. Omnis*, ſumitur proprius ſacerdos pro habente juriſdictionem ordinariam ratione officii, cui eſt annexa animarum cura: ut docent *Rebuf. in repetitione d. c. Omnis, §. proprio ſacerdoti, verſ. Item presbyter parochialis, Almain. 4. d. 17. q. 1. a. 3 Gabriel eadem d. q. 2. a. 1. notat. 3. verſ. Quibus Adrian. 4. q. 5. de confeſſione, Victoria ſumma de confeſſione, n. 154 Sotus 4. d 18 q. 4. a 2. paulo poſt principium verſ. At verò hujuſmodi Ledeſ 2. p. 4. q. 7. a. 4. dub. 2. Ugolinus de cenſuris tabul. 3. c. 4 §. 1. n. 1* & patet, quia aliàs non ſubjungeretur *d. c. Omnis*, ut quilibet confiteretur proprio ſacerdoti, vel alieno de licentia proprii: confeſſores enim delegatos qui parochi non ſunt, manifeſtum eſt minimè hanc licentiam concedere poſſe; conſtat autem eundem eſſe parochum, qui poteſt matrim. intereſſe, vel alii licentiam dare: ergo pro eodem ſumuntur. Sic docent *Spino ſpeculo teſtam gloſſ. 15. n. 38. Petr. de Ledeſ. de matrimonio, q. 45. a. 5. punct. 3. dub. 3. concl. 1. & 3. f. 191. & ſeq.*

11 Duplex eſt ſent. in propoſita quæſt. I. ait, ut verè aliquis dicatur parochianus, exigi animum conſtituendi ibi domicilium, quare, ſi habeat domicilium inuno loco, transferátque ſe in alium, non animo permanendi, ſed ex cauſa limitata ad tempus, qua finita rediturus eſt ad proprium, non cenſeri illius loci in quo ad tempus adeſt, parochianum, ſed loci domicilii permanentis. Prob. 1. ex *c. Is qui, de ſepulturis in 6.* Ubi expreſſè habetur transferentem ſe ad villam cauſa recreationis: vel ad ruralia exercenda, non effici villæ parochianum, ſed proprii domicilii: nec differre videtur, an quis ſe transferat ad illam, ut ruralia exerceat, vel ut transferat ſe ut exerceat profeſſionem ſcholaſticam vel ut alicui famuletur: quia in utroque caſu concurrit habitatio in parochia aliena retento priori domicilio: nec *c. Is qui*, ponderat tempus habitationis, ſed tantum adeſſe in villa ad tempus animo redeundi ad proprium domicilium: ergo ratione temporalis habitationis nullus efficitur parochianus. 2. Prob. ex *l. 1. §. Hæc autem verba, verſ. Hoſpes, ff. de his qui dejecerunt*, ibi, *tantum autem intereſt inter habitatorem, & hoſpitem, quantum intereſt inter domiciliũ habentem, & peregrinantem:* Ergo habitator propriè dicitur qui domicilium aſſequitur, & conſequenter qui ad tempus hoſpes eſt, dicitur peregrinans, nec acquiret parochiam ratione illius habitationis. Et confirmatur ex doctrina *Bald. l. 1. n. 8. ff. de ſtatu hom.* Ubi ait teſtat ore legante omnes domos proprias quas inhabitat, non cenſeri legatam domum ruralem, quam raro habitabat, ergo ratione temporalis habitationis brevis non dicetur aliquis parochianus, & habitator. 3. Prob. quia habitans cauſa negoti alicujus expediendi non deſinit eſſe parochianus loci, in quo habet proprium domicilium, ad quod eo finito eſt reverſurus, ut conſtat: ergo non efficitur parochianus loci hujus temporalis habitationis: aliàs dicendum eſſet habere duplicem parochiam habitationis: quod manifeſtè falſum videtur, ad id enim deſideratur, ut in utraque, æqualiter ſe collocet: ut expreſsè habetur *c. 2. de ſepult. in 6. & l. Aſſumptio. §. Filius & l. Ejus qui manumiſit §. Celſus, ff. ad municip.* & dicemus diſp. ſeq. Hic autem valde inæqualiter ſe collocat; in parochia enim domicilii continuò habitat, in alia autem per anni ſpatium. Hanc ſent. tenent *gl. c. Is qui de ſepult. in 6. poſt caſus poſitionem, verſ. Nota quod ex ſola mora & ibi Domin. in principio. n. 2. & 5. & Francus ibi, n. 1.* Ubi expreſsè dicunt ex ſola mora facta in loco non cenſeri aliquem, parochianum, ſi animus perpetuæ moræ deficiat. Idem *Joan. Andr. ibi, initio. & Domin. eo. nu. 5. Anton.* in quadam diſp. (ut illum refert. *Abb. cap. In noſtra, n. 10. de ſepult.*) dicens ita Bononiæ deciſum eſſe: ubi hi DD. ajunt fugientem ad oppidum cum tota familia, timore hoſtium non effici illius parochianum, eo quòd careat animo manendi perpetuo. Idem *Hoſt. ſumma, t. de parochis, §. pen. n. 7. initio ad finem illius §.* Ait tranſeuntem ad alienam parochiam animo domicilium conſtituendi, ibique permanendi, ſtatim efficit parochianum: & *eo. n. 7.* ait ſcolaſticos 30. annis habitantes in loco ſtudii, non poſſe illius parocho fateri, niſi illud ex proprii parochi licentia adierint: & *tit. de pœnit. & remiſſio §. Cui ruſtici, n. 44. initio*, quærens cui ruſtici debent fateri: hæc ait, *ſi ſe transferunt animo perpetuo remanẽdi, facti ſunt parochiani, aliàs ſi non intendunt derelinquere domicilium antiquum, non poſſunt fateri abſq; licentia parochi domicilii.* Idem tenent *Abb. c. Nullus, n. 4. de parochis, Roſella verb. Domicilium, n. unic.* ubi *Ang. n. unic. ad fi. & verb. Parochia. fin. Sylveſt. verb. Domicilium, n. 2. & verb. Parochia, fi* & *Confeſſor. 1. q. 10. Tabiena verb. Domicilium, ad fi. & verb. Parochia, q. 2. h. 3 Aloiſius in quodam conſil. n. 43.* quod affert *Menochius conſil. 398. vol. 4.* Ubi omnes dicunt, Epiſcopum loci ubi ſcholares cauſa ſtudii habitant, non eſſe proprium paſtorem quoad ſacramenta voluntaria: & ſubinde inferunt *Abb. ibi, Sylv. verb. Domicilium, n. 3. Ang. n. unico.* & *ibi, Tabiena ad fi.* Non poſſe vota ſcholaſticorum commutare: quia defectu animi perpetuò commorandi, non efficiuntur ſubditi, niſi quoad ſacramenta neceſſaria, ut confeſſionis, & communionis. Idem *Abb. c. In noſtra, n. 11. de ſepult.* Ubi ait ſolam habitationem non facere propriè parochianum, ſed dum quis animum redeundi habet priorem Eccleſiam eſſe parochialem. Immò ad confeſſiones audiendas, ſolum admittunt aliqui eſſe proprium parochum loci, in quo habitant ad tempus,

Digitized by Google

pus, quando ita diſtant à proprio domicilio, ut illuc confluere nequeant. Sic *Abb. c. In noſtra n. 11. de ſepult. & c. Omnis. de pœnit. & remiſſ.* 23. *& Clem.* 1. *de priv. n.* 7. *Ant. Confeſſio* 3. *n.* 10. 11. *Syl. Confeſſ.* 1. *q.* 10. *Greg. Lop. l.* 21. *tit.* 4. *p.* 1. *verb. Parochianos fi. & Fr. Alexand. l.* 1. *ſum. c.* 3. *de poteſtate confeſſ. n.* 48. & *Anton Cucus l.* 5. *inſt. tut. majorum, t.* 4. *n.* 185. Et addit *Greg. Lop ibi*, hoc permitti ob neceſſitatem, non tamen ob id ſcholaſticos & mercatores fieri parochianos illius loci. Idem videtur clarè tenere. *Speculator tit. de diſpenſ. §. Conſequenter, n.* 5. Ubi ait, legatum cui indultum eſt poſſe diſpenſare cum irregularibus in provincia ſibi commiſſa, non poſſe diſpenſare cum ſcholaſticis; & alienigenis intra illam ad tempus degentibus, ſed cum perpetuò moraturis. Idem videtur tenere *Calder. conſ.* 2. *de ſepult.* Ubi ait ducem caſtri ob peſtem aliò ſe transferentem, non comparere parochiam; idem ſentit *Henric. c. Omnis* 24. *de pœnit. & remiſſ.* Ubi ait ſcholaſticos tunc poſſe fateri parocho loci ſtudii, quando licentiam à proprio epiſcopo illuc eundi obtinuerunt: atque ita ſentit ratione illius habitationis non aſſequi parochiam. Idem *Jacobus de Zochis repetitione ſuper d. c. Omnis, n.* 140. Ubi ait, ruſticos in alienis parochiis hiemantes, non animo permanendi, debere à proprio parocho licentiam petere fatendi alii. Idem expreſsè tenet *Nav. c. Placuit. de pœnit. d* 6. *n.* 92. & 102. Ubi ait, ſententiã Federici aſſerentis ratione temporalis habitationis acquiri parochiam, non eſſe tenendam: & *n.* 96. concludit ratione habitationis annalis, vel annali majoris, non acquiri forum conſcientiæ, niſi ubi quis commodè adire non poteſt domicilii parochum, ut ab eo ſacramenta ſuſcipiat, vel niſi domicilio careat. Et in propriis terminis, circa matrimonium, docent ſolum dici proprium parochum parochiæ, in qua contrahentes animum permanendi habent, ſecus ſi habitent ad tempus, redituri poſtea ad proprium domicilium: *Rota in noviſſimis, deciſ.* 643. *n.* 2. & 3. *vol.* 1. *Henriq. lib.* 11. *de matrim. c.* 3. *n.* 3. *Manuel* 1. *to. ſum.* 2. *edit. c.* 219. *n.* 6. *Segura* 2. *part. direct. judicum c.* 15. *n.* 48. *Spino ſpeculo teſt. gl.* 15 *n.* 41. *Petr. de Led de matr. q.* 45. *a.* 5. *punct.* 3. *poſt. dubium* 4. §. *Dico tertio ſi de facto, f.* 193. *col.* 1. Pro eadem ſent. eſt *Th. Trevſanis lib.* 1. *deciſ.* 23. Ubi ait, Venetiis deciſum eſſe, ſi mulier quæ anni ſpatio habitavit cum amaſio, nubat alteri, non aſſiſtente parocho domicilii fœminæ, vel viri, ſed parochiæ amaſii non valere matrimonium: quia ratione illius habitationis non contrahitur parochia, & quamvis uxor ſortiatur forum ratione domicilii viri, non tamen concubina: ut benè docet *gl. c Eos, verb c. Eos, d.* 32.

12 II. Sententia docet acquiri parochiam ratione habitationis, quando ea brevis temporis non eſt, ſed in id oppidum ſe aliquis recipit cauſa alicujus negotii expediendi, ut eo expedito ad proprium domicilium redeat. Ut acquirunt ſcholaſtici in loco ſtudii, famuli, & mercenarii non ad breve tempus locantes operas in domo heri, & ii qui cauſa peſtis, aut belli aliquò confugiunt. Prob. 1. quia is eſt proprius parochus ad conjungendum aliquos matrimonio, qui in *c. Omnis. de pœnit. & remiſ.* appellatur proprius ſacerdos ad audiendas confeſſiones: ut probatur n. 10. ſed ibi appellatur talis, habens curam parochiæ in qua aliquis per majorem anni partem habitat, ut tradunt *Ang verb. Domicilium, nu. unico. ad fin. & ibi Sylv. n.* 2. *idem Ang. verb. Parochia, fine, & ibi Sylv. fine, Tabiena ibi q.* 2. *n.* 3. Et ad idem ſunt *Innoc. d. c. Omnis, n.* 6. *Io. Andr. n.* 13. *Ant. n.* 38. *Card. n.* 9. *Anchar. n.* 9. Ubi aiunt, ibi dici proprium ſacerdotem ſcholaſticorum, & mercenariorum, illum in cujus parochia per anni ſpatium habitant: ergo ſimiliter is erit proprius parochus pro matrimonio, nec ad id requiretur animus perpetuò habitandi. 2. Probatur ex *c. In noſtra, de ſepult.* ubi, *ſola quarta parochialis Eccleſia de cujus parochia mortuorum corpora aſſumuntur.* Ubi ſola habitatio, & non animus manendi ponderatur. Et *c. finali de parochiis.* ibi, *cum ad inhabitandum in ea ſe quàm plurimi contuliſſent*, ubi ij qui ob bellum ad alienam parochiam confugerũt, dicũtur parochiani: & *c.* 16. *q.* 1. ibi, *dent decimas ſuas ubi per totum anni circulum Miſſas audiunt.* Ubi ſola habitatio ponderatur. 3. Probatur ex *c. Cum nullus, de tempor. ordin. in* 6. ibi, *cum nullus clericum aliena parochia debeat præter ſuperioris licentiam ordinare ſuperior in hoc caſu intelligitur, in cujus diœceſi promovendus domicilium obtinet.* Ubi pondero ea verba, *in hoc caſu*, quaſi ſpeciale ſit in ſacramẽto ordinis, exigi cõſtitutionẽ domicilii, ut aliquis cenſeatur proprius Epiſcopus: ergo ad recipienda cætera ſacramenta id non exigitur, ſed ſatis erit temporalis habitatio. 4. Quia in eo loco habitare quis dicitur, ubi majori anni parte habitat: teſte Tiraquello, cum multis, *de retract. lignag.* §. 9. *gl.* 2. *n.* 26. ubi etiam *cum Paulo* docet, ibi cenſeri aſſiduè habitare: ſed ratione aſſiduæ habitationis ſortitur aliquis forum externum, ita ut poſſit conveniri de alibi geſtis: ut probat *l.* 2. *in prin.* ibi, & *aſſiduè verſatur, C. ubi Servato*, & docent cum multis aliis. *Inn. c. Ex parte. n.* 1. *de foro compet. Abb. c. Quod clericis, n.* 5. *eo t. Marianus c. Licet ratione, n.* 26. *eod. tit.* Ergo ſimiliter ratione talis habitationis acquiret forum in rebus ſpiritualibus, cum uterque forus æquè juriſdictionem petat. Et confirm. quia ex ſola habitatione alicubi, non per modum viatoris, ſed conducta domo, vel officina, contrahitur quaſi domicilium, ita ut hic poſſit ibi conveniri, ut habetur *l. Hæres abſens*, §. *proinde in fi.* ibi: *at ſi quo ff. de judiciis*, & *l.* 2. *C. ubi de crim. agi oportet.* & *ibi gl. verb. Degit*, & *l. Quiſquis, C. ſi cert. pet.* & *ibi gl. verb. Verſatus*, ergò ſimiliter acquiretur quaſi domiciliũ in rebus ſpiritualibus, ut ratione illius, parochus habeat juriſdictionem in ſic habitantem. Quare hanc ſent. tenent expreſsè *Feder. de Senis, conſ.* 254. *in mea edit. quod incipit. Subſequens qu. verſ. Iſta jura non tract.* & *verſ. Sed diceret aliquis. Anch. De uxore, n.* 7. & 8. *de ſepult.* & *c. Is qui, n.* 1. *eod. t.* 6. Ubi dicunt, non eſſe arguendum de jure parochiæ, ad jus domicilii: quia ad jus parochiæ conſideratur præſens ſtatus, id eſt, habitatio præſens: undè ſi propter bellum ad aliam parochiam quis ſe tranſtulit, animo redeundi ad primam, bello ceſſante non erit ſua Eccleſia parochialis illa dimiſſa, ſed quam tunc inhabitat: & idem dicunt de mercenario, & famulo, in aliena parochia miniſtranti. Unde concludunt illum dici parochianum, qui habitat in parochia animo manendi, licet non animo domicilium conſtituendi, ſecus quando cauſa recreationis: ut *c. Is qui, de ſepult in* 6. Unde dicunt eſſe parochianum loci belli veriſimiliter duraturi, quia tunc accedit animo commorandi ſecus ſi per tranſitum exercitus tranſeuntis ſe ad civitatem contuliſſet. Et hanc ſent Federici commendat, eam amplectens *Abb. c. Extirpandæ, in repetit.* §. *Qui vero, de præbend. n.* 11. Et eam ſequitur *Roſella Confeſſio ſacramentalis* 3. *n.* 40. dicens, acquirere parochiam, qui tranſlatus eſt, licet non habeat ibi domicilium, vel animum habitandi perpetuò. Idem *Selva de beneficiis* 3. *p. q.* 41. *n.* 7. & *Petr de Ubaldis de canon. Epiſcopali, c.* 7. *n.* 2. (*habetur to.* 15. *tract. noviorum. p.* 2.) ubi hæc inquit, *parochianus dicitur, quando per annum, vel majorem anni partem inhabitat.* Idem *Rebuf. repet ſuper c. Extirpandæ, §. Qui verò, de præb. v. Contrariam opinionem, f.* 385. ubi ait, *c. Is qui, de ſepult. in* 6. Dum decidit euntem in illam cauſa recreationis, non acquirere ibi parochiam, loqui quando non venit ad habitandum, ex cauſa in loco, ſed animo ſtatim recedendi, quare fugientem ob peſtem cauſa habitandi ad aliquod tempus dici ſtatim parochiam: ſecus ſi non cauſa habitandi, ſed ut uno, aut altero die ibi ſit. Pro eadem ſententia ſunt alii DD. qui cum *Clem.* 1. *de privilegiis*, exigatur licentia proprii parochi, ut religioſi miniſtrent Euchariſtiam, extremam unctionem, vel matrimonium ſolennizent, aiunt hunc proprium parochum quoad mercenarios, & ſcholares, & his ſimiles, eſſe illum: in cujus parochia habitant. Hi ſunt *glo. ea Clem* 1. *verb. Parochialis, & ibi Bonifacius num.* 29. ubi hæc inquit, *Proprius curatus dicitur omnium parochianorum, etiamſi ad tempus habitent in parochia illa, ut ſunt ſcholares, & mercenarii pro tunc enim non ſunt actu parochiani alterius parochiæ.* Et melius in eodem caſu loquentes id tenent *Cardin. ea Clement.* 1. *qu.* 16. *D. Antonin.* 3. *p. tit.* 24. *c.* 54.

Roſella

Roſella Abſolutio 1.*n*.41.*Ant.Excommunic*.5.*caſu* 12.*n*.18 *Sylv.Excomm*.7.*caſu* 14.*dub*.1.*n*. 31. *Tabiena Excomm*. 5. *caſu* 11.*q*.4.*n*.5.ubi dicunt,pro ſcholaſticis, & mercenariis, & aliis ſufficere licentiam parochi parochiæ, quam inhabitant,niſi ſint cauſa recreationis, vel alia ſtatim redituri ad propriam parochiam.Idem docet *Cardin.c*.1. *de ſepult*. *n*.5.*q*.7.ubi hæc inquit,*Si ſcholaris in loco ſtudii,vel exiſtès in officio ibi decedat,eſt parochianus Eccleſiæ in qua moritur, ex quo non ſtatim;ſed finito officio eſt reverſurus*. Idẽ *Bald.l. Si quis ad declinanda* 37.§.*In omnibus n*.26.*init. C. d.Epiſcopis,& cleric*.ubi ait,Eccleſiam parochialem eſſe, in qua aliquis majori anni parte habitat.Idem *Abb.c.Cum contingat,n*.29.*de foro compet*.ubi hæc inquit,*Parochi habent jus in foro pœnitentiæ,in extraneos in eorũ parochia cõmorantes, licet ibi non contraxerint perpetuum domicilium:ut ſunt,ſcholares,quorum parochus eſt ille,in cujus parochia inhabitant*. Idẽ *Bertachin.in ſuo repertorio,Lit.P.verb.Parochianus,verſ antepenultim*.ubi ait parochianum dici Eccleſiæ, in cujus parochia ſcholaris,vel mercenarius,vel alius inhabitat,niſi ad tempus ibi ſit receſſiuus incontinenti.Idem *Gabr*. 4.*d*. 17.*q*.2.*a*.3.*dub*.2.Ubi ait ſcholares,& mercatores,dum per aliquod tempus notabilem moram faciunt in aliqua parochia,ibi habere ſuum proprium ſacerdotem , & notabilẽ moram eſſe majorem anni partem.Idem omnino conſuluerunt quidam Patres docti,ordinis Minorum , conſulti in caſu matrimon.in quodam conſilio, n 32. quod refertur inter conſilia *Menochii,conſ*. 398. *volum*. 4. Idem tenent *Menoch.de præſump.lib.6.præſ*.88.*n*.3. & *Maſcard. de probatio.concl*.1 50.*n*.1.& 2.Ubi dicunt,parochum proprium præſumi,& dici,ſub cujus parochiali Eccleſia contrahere volentes,habitant toto anno,vel majori anni parte , non verò ſi ruri,aliove in loco,recreationis cauſa aliquot diebus,vel menſibus habitent,redituri deinde ad ſolitum domicilium.Idem colligitur ex *Rota in noviſſimis, deciſ*.656. *initio volum*.1.ubi deſinit , matrimonium non eſſe validũ contractum coram parocho rurali,eo quod probatum eſt contrahentes non ſolere eſſe ruri majori parte anni , neque etiam pro dimidia ſed tantum per tres , aut quatuor menſes.Idem videtur tenere *P.Molin*.1. *to.de juſt. tract*.2. *diſp*.214.*f* 1304.*ubi* §.*Quando quis,diverat habentem domicilium in aliquo loco,ſi in alio,in quoad tempus reſidebat,nõ electa ſepultura decedat ſepeliendũ eſſe in parochia , proprii domicilia*:& poſtea § *Illi qui ad modum ſcholaſticorũ,ait*,qui ad modum ſcholaſticorum in aliquo loco , ad tempus fixo domicilio,commorantur, ejus eſſe parochiæ , in quo commorantur,in illaque teneri recipere ſacramenta,& ſepeliendos eſſe,niſi aliam eligant ſepulturam.Ad idem ſunt expreſsè alij DD ſentientes poſſe Epiſcopum diſpenſare in votis ſcholaſticorum, ibi ad tempus reſidentium : non enim poſſet,ſi ratione habitationis non acquirerent quaſi domicilium,& efficeretur is epiſcopus proprius illorum paſtor.Hi ſunt *Azor ſum.cap*.16.*circa votorum diſpenſationem,concl*.5.*f* 59.Ubi ait eſſe probabile,& viros doctos ita ſentire , poſſe Epiſcopum diſpenſare in votis eorum, qui aliquo tempore in ſua diœceſi habitant:& *Angles floribus* 1.*part.quæſt*.3.*de confeſ.ar*.8.*diffic*.4.*dub* 1.*concl*.10.*f*. 293 dicit forte Epiſcopum Salmantinum poſſe diſpenſare in votis ſcholaſticorum,idem *Aragon* 2.2 *qu*. 88.*art* 12.§. *Si quis autem quærat an omnis,verſ.Sexta concl*.Ubi ait poſſe Epiſcopum diſpenſare cum ſcholaſticis , quando magna parte anni domicilium Salmanticæ habent. Et melius id docent *Henriq.l.6.de pœnit.cap*.14.*n*.8 & *Manuel*.1. *tom. ſum.in nova editione,c*.55.*n*.5. Ubi dicunt,non tantum in votis,ſed etiam in caſibus conceſſis per *Trid.ſeſſ*.24.*c*.9.*de reform*.Epiſcopo erga ſibi ſubditos,poſſe Epiſcopum diſpenſare cum iis mercatoribus & ſcholaribus , qui majori anni parte moram trahunt in ſua diœceſi,& domicilium habent in aliena idem de votis , nempe poſſe Epiſcopum diſpenſare cum ſcholaſticis majori anni parte in ſua diœceſi commorantibus , docet idem *Manuel* 1. *tom. ſumm.in nova edit.c*.100.*n*.3.& hæc diſpenſatio eſt circa voluntaria , ut irregularitates , vota, &c. quare ergo non poterit eos conjungere matrimonio , quod eſt etiam ſacramentum voluntarium,& ad utrumque requiritur vere ſubditum eſſe illius diœceſis.

Sit concluſio , quamvis prior ſententia ſit probabiliſſi- 13 ma : at poſterior mihi arridet tanquam verior. Durum enim mihi videtur,ut ſcholaſtici , & alii qui majori anni parte,imò & multis annis in aliqua diœceſi habitant,non poſſint ibi matrimonio conjungi,& ſepeliri,dum non eligunt ſepulturam:& ut non debeant in ea parochia,in qua decedunt,canonicam portionem : & non poſſint ubi votorum,& aliorum caſuum diſpenſationem obtinere:& ita credo ad omnia dempto ordinis ſacramento , effici aliquem parochianum,& ſubditum alicujus diœceſis quando majori anni parte ibi inhabitat:ut multi ex DD.citatis pro ſecunda ſententia, quam amplectimur , explicant , & probavi n. præcedenti. Utrùm autem poſſit hic majori anni parte habitans eligere parochum proprij domicilij, dicam n.19. fine.

Hinc infertur 1. non opus eſſe expectare ut majori an- 14 ni parte hi in parochia,aut diœceſi habitarint , ſed ſtatim ac animum habitandi majori anni parte habentes,incipiũt habitare,effici parochianos , & poſſe omnia dicta erga illos exerceri. Sicut enim ad domicilium nullius temporis habitatio requiritur , ſed ſtatim ac quis incipit habitare, cum animo perpetuo habitandi,illud acquirit:ut dixi n.2. ſic ſtatim ac quis incipit habitare animum habens habitandi toto tempore requiſito , efficitur parochianus. Sic *Card.Clem*.1.*de privil.q*.16.*Rebuff.repet. ca. Extirpandæ*,§. *Qui verò,de præben.verb.Contrariam opinionem.f*.385. *Syl. verb.Domicilium,n*.1.*Tabiena Excommunicatio* 5. *caſu* 11. *q*.4.*n*.53. & probavi in alio ſimili,hoc 3.lib.diſp. 18. n.9. Si quis autem habeat animum habitandi majori anni parte in oppido,cum jam reſpectu illius efficiatur parochianus licet eo tempore varias mutet parochias , & ita in nulla habeat animum habitandi tempore requiſito , recipere poterit ſacramenta omnia ab eo parocho , cui actu tunc ſubditur:quia non habet aliam in oppido,

2. Infertur, ſi mulier coram parocho ſuæ parochiæ nu- 15 bat viro,& contracto matrim. eadem die ſe transferat ad viri parochiam;ſi matr.forte fuit nullum , ſitque iterandum,quamvis eadem die coram parocho : non poſſe jam aſſiſtere priorem illum fœminæ parochum. Quia mutatione illa,ſtatim deſiit eſſe parochiana illius , novámque parochiam acquiſivit.Quare intereſſe debet parochus domus ad quam cum viro ſe tranſtulit.Sed rogabis qualiter parochus fœminæ potuerit intereſſe matrimonio ? Cum tunc animum haberet ſtatim ad viri parochiam migrandi & ita deſiderabatur animus habitandi tempore requiſito. Reſp.cum fœmina illam parochiam ſemel acquiſiviſſet, non illam deperdere ſolo animo,ſed opus eſſe etiam facto nempè deſertione habitationis in ea,ut late probavi n. 2.

3. Infertur , pro ſacramento ordinis , ſi alienigena ſe 16 transferat in aliquam diœceſim animo habitandi perpetuo,cœperitque habitare eo animo , quamvis ſtatim mutet animum,poſſe ad ordines promoveri ab Epiſcopo illius diœceſis , & reliqua poſſe exercere erga illum Epiſcopum quæ poteſt cum ſuis ſubditis ; dum non mutavit actu habitationem. Quia ſemel acquiſitum domicilium animo,& facto,non potuit transferri, & deperdi ſola animi mutatione:ut probavi n.2.

4 Infertur, quamvis nec per religionis privilegia , nec 17 virtute bullæ cruciatæ,liceat miniſtrare Euchariſtiam niſi ſoli parocho reſpectu ſuorum parochianorum , in die Paſchatis , eo quod excipiatur illa dies in privilegiis , & bulla;licere tamen privilegiorum talium, aut bullæ virtute , miniſtrare vagis , advenis,& peregrinis,qui in eo oppido minimè habitationis parochiam contraxerunt:quia nec habitarunt , nec animum habitandi habent majori anni parte. Probatur quia ea limitatio diei Paſchatis, fuit in parochorum favorem , quo eis non infertur injuria , omnéſque ea die ad propriam parochiam confluerent : ſed in hoc caſu non irrogatur injuria parocho, cum vagi

Digitized by Google

parochia præſcripta careant, peregrinique à propria diſtent, nec ea in qua brevi tempore hoſpitantur, ſit propria: ergo exceptio illa non comprehendit hunc caſum, ſed manebit reſpectu horum, privilegium generale miſtrandi Euchariſtiam. Et confirm. quia *Clem. de privilegiis*, excommunicantur religioſi miniſtrantes Euchariſtiam abſque parochi licentia, & tamen DD omnes n. 11. & 12. citati pro utraque ſententia, dicunt nomine parochi eam licentiam conceſſuri, non intelligi ejus parochiæ præfectum in qua brevi tempore hoſpitantur peregrini: ergo huic parocho non irrogatur injuria: nec etiam parocho proprii domicilii, cum peregrini, & viatores ex generali uſu, dum abſunt à parochia, poſſunt ubi reperiuntur, fateri, & Euchariſtiam recipere: ergo virtute bullæ, & privilegiorum religionis poteſt eis etiam in die Paſchatis miniſtrari Euchariſtia 2. Prob. quia ex tacita licentia proprii parochi abſentis, miniſtratur Euchariſtia his peregrinis: ergo cum ea licentia non ſit reſtricta ab ipſo parocho, nec uſu, poterunt recipere Euchariſtiam à quocumque qui aliàs poterat miniſtrare. 3. Quia quamvis *Clem 1. de privilegiis*, interdicatur ſub excommunicatione religioſis, ne miniſtrent Euchariſtiam ſine licentia proprii parochi: ac tenent multi eam non incurrere religioſum miniſtrantem alieno religioſo, ſine licentia prælati illius: eò quod hæc prohibitio ſit in parochi favorem, cui injuria non fit, cum ille religioſus non ſit ſubditus parocho, nec prælatus religionis cui ille ſubditur, veniat parochi appellatione. Sic *Roſella Abſolutio 1. n. 36. Ang. Excommunicatio 5. caſu 12 n. 4. Caiet ſum. verb. Excommunicatio, c. 64.* ubi *Armilla Excommunicatio 49. Taliena Excommunicatio 5. caſu 11. q. 2. n. 3. N. v. ſum. m. c. 20. n. 102. Manuel. quæſt. regularib. tom. 1. q. 56. a 6. Henriqu. lib. 3. de Euchariſtia, c. 55. num. in comment. lit. B. Suarez 3. p. q. 82. a. 1. diſp. 72. ſect. 2.* Ergo tota ratio illius prohibitionis, ne religioſi miniſtrent Euchariſtiam, eſt ob parochi injuriam, quæ cum reſpectu vagorum, & viatorum ceſſet, reſpectu horum non habebit locum prohibitio. Nec obſtat decreviſſe Eugenium IV. (ut refert *Compendium privilegior.* Mendicantium, *verb. Abſolutio 1. quoad ſeculares n. 5.*) hos adipiſci incolatum quoad ſacramenta confeſſionis, & communionis tempore Paſchatis: licet ibi modico tempore ſteterint: quia hoc conceſſit in favorem peregrinorum, ad tollendos ſcrupulos non tamen eos obligavit, ut talibus parochis ſubjicerentur, ſed reliquit juris communis diſpoſitioni. Sic docent in propriis terminis *Manuel Rodriguez q. 5., proximè citata, art. 6. Henriq. l. 8. de Euchariſtia, c. 55. n. 1. in comment. lit. G.* & habetur *in conſt. Soc. Jeſu 7. p. c. 4. ſuper lit. E. & in compend. privil. ejuſdem, verb. Euchariſtia, & reg. 27. ſacerdotum.* Nec obſtat etiam aliquos dicere, teneri peregrinos confluere ad Eccleſiam Cathedralem, & matricem, quaſi ſit parochia univerſalis totius diœceſis. Sic tenent *Ant. c. 1. de ſepult. n. 8. Sylveſt. Confeſſor. 1. q. 11. Victoria ſum. de conf. n. 155.* Idémque expreſsè colligitur ex aliis authoribus, aſſerentibus hos peregrinos ſepeliendos eſſe in Eccleſia Cathedrali, licet in alia decedant. Hi ſunt *Innoc. c. de ſepult. n unic. ſuper verb. Sepultura, & ibi Hoſt. paulo poſt. princ. ſuper verb. Et eligere, Ant. n. 8. Card. n. 5. q. 3. Roſella Sepultura 1. n. 10, Sylv. v. Sepultura q. 8. dict. 2.* Nam ibi quis ſepeliri debent, ubi ſacrameta percepturus eſt, atque utrumque ejus propriæ parochiæ eſt: ut conſtat ex *c. Ex parte, & c. In noſtra, de ſepult.* & docent *gl. c. Ubicumque, init. 1. q. 2. Archid c. 1. de ſepult in 6. n. 2. & ibi Dom. in. §. Statuentes, n. 4. verſ. Sed dubium eſt, Abb. c. 1. de ſepult. n. 4. Sylv. verb. Sepult. q. 8. dict. 2. lex 5. t. 13. p. 1.* Cum igitur DD. illi ſentiant hos peregrinos ſepeliendos eſſe in Eccleſia Cathedrali, ex conſequenti ſentiunt in ea percepturos eſſe ſacramenta. Sed hoc (inquam) non obſtat: quia verius eſt non teneri ad Eccleſiam matricem confluere, ſed poſſe in qualibet oppidi parochia ſacramenta percipere, quando in nulla parochia habitationem requiſitam, ut cenſeatur illa propria, contraxerunt. Quia nullo jure probatur Eccleſiam Cathedralem eſſe communem totius diœceſis: & *ca. Officium, de offic. Archipresbyt.* Quod id probare videtur, explicabitur hoc 3. *l. diſp. 27. n. 2.* & eſto poſſent illuc confluere, nullo textu probatur ad id teneri. Et ita tenent *Abb. c. 1. n. 1. de celebrat. Miſſ. Henriq. l. 6. de pœn. c. 8. n. 5. in commento, lit. P.* Ad idem ſunt alii DD. aſſerentes non eſſe neceſſe hos peregrinos ſepeliri in Eccleſia matrice, Sic *Hoſtienſ. ſum. t. de ſepult. n. 3. §. Et apud quam Eccleſiam, n. 6. verſ. Quid de viatore, Archid c. 1. de ſepult. n. 3. in 6.* ubi *Domin. §. Statuentes n. 4. Franchus init. n. 5. Abb. c. 1. de ſepult. n. 4. Henriq. c. Abolenda, n. 7. c. 1. Angel. verb. Sepultura, n. 19. & ibi Armil. n. 10. Lex 7. tit. 13. p. 1. & ibi Greg. Lop. verb. O en la Ygleſia.*

Tandem infertur mercenarios ad breve tempus locantes operas, ut ad fodiendum, &c. & vel carent parochia, 18
vel ſi in ſua patria habeant, diſtant ab ea, poſſe virtute bullæ, aut privilegiorum religionis, recipere Euchariſtiam in Paſchate. Prob. quia non acquirunt parochiam heri, cum ad breve tempus ibi contrahant moram. Præterea, quia non curatur de domo, in qua ad breve tempus ſunt commoraturi: ut bene docet *Ledeſ. 2. p. 4. q. 7. a. 5. ad fin verſ. Secundo dico.* Item, quia eadem eſt ratio de his, & de aliis advenis: nec dicitur habitare aliquis ubi modico tempore habitat. Sic *Henriq. l. 6. de pœnit. c 8. n. 5.* & licet ponat ſub disjunctione, quaſi utramque partem liceat amplecti, at *in comment lit.* K. dicit hanc eſſe valde probabilem.

Ad argum contrariæ ſententiæ propoſita n. 11. reſpon- 19
detur ad 1. *c. Is qui*, intelligi quando ad modicum tempus eſt habitatio, & non per majorem anni partem: & ita dixiſſe, *Cauſa recreationis, vel ad ruralia exercenda*, quæ non ſolent majori anni parte durare. Ad 2, dic domicilium habentem non ſum ibi ſtrictè, ſed ut diſtinguitur contra hoſpitem, & peregrinantem. Ad confirm. dic cautè dixiſſe Baldum de domo quam rarò habitabat: & præterea cum teſtator reſtrinxerit domos legatas, ea reſtrictione, quas inhabitat, ſumi debere pro iis quas frequenter habitabat. Ad 3. dic. amplectando hanc ſecundam ſententiam, dicendum eſſe, pro eo tempore non eſſe parochianum *primæ* parochiæ, ſed ſecundæ, quam inhabitat: & ita aliqui DD ex iis quos n. 12. retuli pro 2. ſententia explicuere. Quia tamen prior ſententia valde probabilis eſt, poteſt quilibet eam amplecti, & juxta illam eligere domicilii proprii parochiam.

DISPUTATIO XXIV.

Utrùm duplicem habitationis parochiam obtinens, poſſit indifferenter coram alterius parocho matrimonium inire?

SUMMARIUM.

Refertur quadam opinio negans admitti poſſe duplicem parochiam quoad matrimonium, n. 1.

Poteſt habens duplicem parochiam, æquè utramque inhabitans, coram utriuſque parocho matr inire, & utrique confiteri, 2.

An requiratur æqualis habitatio mathematicè in utraque parochia, 3.

An poſſit hic indifferenter ab alterutro parocho ſacramenta recipere, vel tantum ab eo in cujus parochia tunc habitat: refertur opinio affirmans tantum ab hoc poſſe n. 4 & contraria, 5.

Quando ſunt duo parochi in ſolidum unius parochia, poteſt alter altero invito miniſtrare ſacramenta, n. 6. & ibi, par in parem non habet imperium.

BOnſius apud Menochium conſil. 398. vol. 4. n. 7. dicit, non 1
eſſe admittendam quoad matrimonium contrahendum, duplicem parochiam. Et *Zephalus relatus eodem conſilio, in quodam conſilio quod ibi ex ipſo refertur. num. 21.* dubitans ait, fortaſſe poſſe dici dari duplicem parochiam quoad matrimonium.

Cæterùm dicendum eſt, quando quis duplicem paro- 2
chiam habitationis ſortitur, quod tunc evenit, quando æqualiter in utraque habitat, ut in hyeme in una, in æſtate in altera, poſſe coram parocho utriuſque matrimonium inire. Probat. 1. quia utraq; eſt æquè parochia iſtius, ut conſtat ex *c. 2. de ſepul. in 6.* ibi, *Cum ab eo qui duo habet domicilia, ſe collocat æqualiter in utroque.* Idémque habetur *l. Aſſumptio*,

ſumptio,§.Filius,& l.Ejus qui manumiſit.§.Celſus,ff. ad municip. ergo non eſt major ratio cur alter ſolus parochus poſſit aſſiſtere matrimonio.2.Quia (ut dixi diſput. præc. n. 10.) idem eſt parochus ad excipiendas confeſſiones, & ad aſſiſtendum matrimonio:ſed uter ex duob. illis parochis poteſt excipere confeſſionem illius , cum non ſit major ratio de uno quàm de altero ut docent *gloſſ.c.Cum nullus,de temp.ordin.in 6.verb.Domicilium,Hoſtienſ.ſum. t. de parochiis,§.penult.n,7.initio,Abb.c.Ad apoſtolica,fin.de decimis,& c.In noſtra,n.10.de ſepult.Roſell.Confeſſio ſacramentalis 3.n.40.Ang.Confeſſio 3.n.12.Sylv.Confeſſor 1.q.4.fi.& q.12.Tabiena Abſolutio 1.n.41.Nav.l.4.conſ.1.de cland.deſponſ.in 1.edit.conſ.2.n.3.in 2.conſ.6.n.3.& c.Placuit,de pæn. d.6.n.77.Ant.Cucus l.5. inſtit. major. t. 4. num.* 186. & ex Theologis,*Palud.4 d.17.q.3.a.2.n.17.& a.3.n. 20. Gabriel ead.d.q.2.n.3.dub.2.D.Ant.3.p.t.17.c.4.caſu 2. Margarita confeſſorum f.9.colum 2.Fr. Alex.l.1.ſumma, c. 3. de poteſt. confeſſor.n.46.Henriq.l.6.de pœnit.c.7. n.* 2. ergo ſimiliter uterque parochus poterit intereſſe matrimonio:& maximè quia omnes hi Doctores dicunt , eum eſſe utriuſque parochiæ parochianum , atque ita uterque parochus erit proprius illius paſtor.

Quod autem dixi,requiri ut æqualiter in utraque habitet:non intelligas mathematicè , ſed morali modo , ita ut ſit æqualis omnino, aut ferè , habitatio : ut bene docet *Roſella Confeſſio ſacramentales 3.n.* 40. & clarè ſignificant *Paludan.D.Ant.Sylveſt.Margarita* , ubi retuli num præc, dicunt enim tunc aliquem duplicem ſortiri parochiam, quando alteram hyeme , alteram verò æſtare inhabitat: quæ tempora non ita in puncto mathematico conſiſtunt, ut omnino æqualia ſint. Idemque ſignificat *Anton. Cucus l.5.inſtit.major.tit 4. n.* 186. nam ubi dixit eſſe parochianum habitantem æqualiter duplicem parochiam,ſubdidit ſecus ſi alteram longè frequentius colat.

4 Difficultas autem eſt,an poſſit hic indifferenter coram alterutro parocho matrimonium inire?Nam communiter Doctores aſſerunt tantum poſſe miniſtrare ſacramenta eum parochum,cujus parochiam tunc temporis ſuſcepturus , inhabitat : ut hyeme parochum parochiæ hyemalis ubi tunc habitat,& è contra æſtate. Ita *Palud. Gabr.D. Anton. Roſella, Angel.Sylv.Tabiena,Margarita, Anton.Cucus Fr.Alexander,* quos retuli n. 2.

5 At probabilius, eſt , indifferenter poſſe utrumque parochum intereſſe matrimonio , & miniſtrare ſacramenta. Prob.primò , quia ille utroque tempore habet duplicem parochiam:alias non verificaretur habere duo domicilia, contra *c.2.de ſepult.in 6.*ſicut qui certo tempore habitat in una parochia,poſteaque ad aliam transfertur,non dicetur habere duo domicia : quia non ſimul utrumque ſortitur,ſed ſucceſſive,modò unum, & poſtmodum alterum , ergo utroque tempore uterque parochus eſt proprius illius paſtor,& proinde poterit illi minſtrare ſacramenta , 2.prob.ex *c.de ſepult.in 6.* ubi expreſsè definitur,electa ſepultura in diverſo loco,à ſortienti duplicem parochiam, inter utramque dividendam eſſe canonicam portionem : & non dicitur largiendam eſſe parochiæ inhabitationis tempore mortis, ergo ſimiliter ſacramenta poſſunt indifferenter utroque tempore recipi , ab ambobus parochis: cùm æque canonica portio, ac ſacramentorum receptio , ſint jura parochialia.Sic docent.*Navar.c.Placuit,n.*78. *de pœnit.d.6.Henriq.l.6.de pœnit.c.7.n.* 2. qui bene addit *in commento.litera H.*dicens eſſe, ut recipiat ab eo parocho , cujus parochiam tunc inhabitat.

6 Tandem dum parochi duo in ſolidum alicui parochiæ præſunt,poteſt uter ex illis altero invito miniſtrare ſacramenta,& intereſſe matrimonio , aliique aſſiſtendi licentiam dare.Quia par in partem non habet imperium,*c. Innotuit,de electione,*& *l.Ille à quo,§.Intempeſtivum ff. ad Trebellia.*Sic *Sylveſt.Confeſſor.2.q. 4. part. 2.*

DISPUTATIO XXV.

Quis ſit proprius vagorum parochus , ut illos matrimonio conjungat?& qui vagi dicantur?& qua diligentia præmiſſa conjungendi ſint?

SUMMARIUM.

Vagi an dicantur carentes domicilio habitationis, licet habeant originis num. 1.

Quid,de iis qui priſtinum domicilium deſerentes navigant , vel iter faciunt , quærentes ubi ſedem figant , 2.

Quid , ſi deſtinaverunt ubi domicilium conſtituturi ſint , & reliquerunt prius , an dum non pervenere ad locum domicilii novi , dicantur vagi , 3.

Qui relicta priori parochia , non deſtinavit ad quam migraturus ſit , ſed quærens domum,interim hoſpes eſt in aliqua parochia , an dicatur vagus , 4.

Vagi an poſſint cuicumque parocho fateri , & ubicumque puniri pro delictis alibi commiſſis, 5

An teneantur fateri parocho in cujus parochia hoſpitantur : refertur opinio affirmans,n. 6 *Et contraria verior.* 7.

Vagos,& forenſes an poſſit parochus matrimonio conjungere abſque ordinarii licentia , 8.

Quid , ſi alter ſolus ſit forenſis , vel vagus , 9

Quis ſit hic ordinarius,à quo parochus eſt petiturus licentiam , 10.

Quis parochus poſſit matr.vagorum aſſiſtere,& quid,ſi in fraudem propriam parochiam reliquerint , vagique effecti ſint , 11.

Quid ,ſi alicubi eſſet deputatus confeſſor pro vagis , an ſolus ille poterit eorum matrimonio aſſiſtere , 12.

Si quis domicilium deſerens iter agat,aut naviget, ut novum acquirat, vel deſerta priori parochia,dum domum quærit , hoſpitatur ad breve tempus in aliquo loco,coram quo parocho poſſit matrimonium inire, 13.

An ſi alter vagus,alter verò incola ſit,poſſit quilibet parochus eos matrimonio conjungere,an ſolus proprius incolæ parochus, 14.

An quilibet parochus poſſit licentiam validè dare cuicumque ſacerdoti aſſiſtendi matrimonio vagorum , 15.

An peccet mortaliter parochus , vagos , vel forenſes matrimonio conjungens abſque licentia ordinarii,non ſervato præcepto Tridentini, ſeſſ. 24. de matrimonio 7.n 16.

An valeat matrimonium ſi contractum coram parocho , vel alio ſacerdote de ejus licentia , non ſervato dicto præcepto Tridentini,n 17. *Et ibi remiſſivè,qualiter poſſint religioſi aſſiſtere matrimonio vagorum vel aliorum , in novo orbe.*

PRæmittendum eſt, qui dicantur vagi ? Hi enim dicuntur, qui nullibi certam,ac conſtantem ſedem , ac domicilium habent, ſed hinc inde vagantur. Sic habetur *l. Ejus qui manumiſit, 27. §. fi. ff. ad mun.*& docent univerſi DD.quos referam num.ſeq.Quare merito reprobanda eſt ſententia aliquorum,qui teſte *Julio Claro l.5.receptarum in practica crim.§.fi.quæſit.39 verſ. Sed hic quæro quis dicatur vagabundus,*aiunt exigi etiam ut aliqui vagi dicantur, carere domicilio originis.Sed bene id reprobat ibi,quia neceſſarium eſſet vagorum civitatem funditus eſſe everſam: unde concludit , ſatis eſſe ut dicantur vagi,ſi domicilio habitationis careant.Idem docent. *Imola,c.Dilectus, n.* 10. *de reſcript.*& *cap.fin.num.*15.de eo qui mittitur in poſſeſſionem,*Marianus cap.finali.n.57.de foro compet.* 1

Dicuntur etiam vagi,qui priſtinum domicilium omnino deſerentes,navigant,vel iter faciunt , quærentes ubi ſe collocent:hi enim ſine domicilio ſunt , ob idque vagi dicuntur. Sed habetur expreſsè *l. Ejus qui manumiſit 27. §. Celſuſ.ff.ad municip.*& docent *gloſſ.c.2.de ſepul.in 6. verb. Domicilia Goffredus ſum.t.de pœnit.*& *remiſſ.n.17.Hoſt.ſum eo.t.§.Cui confitendum,n. 14. verſ. 4. Cum quis quærit, Joan. Andr.c.Omnis utriuſque ſexus de pœnit.*& *remiſ.n.13.& ibi Henr.n.24.Jac.de Zochis ibi,n.113.Turrecr.c.Quæ pœnit.de pœnit.d.1.a.3.n.6.Roſell.Confeſſ.ſacrament.3.n.31.Sylv.Confeſſ.1.q.6.verſ.4.Tabiena Abſolut.1.n.41.Lex.22. t.4.p. 1. & ibi Greg.Lop.verb.Dondemore.Nav.c.Placuit.de pæn.d.6.n. 75.& 82.*Et ex Theolog.*Ricard.4.d.17.a.3.q.1.corp.Palud ea.d.q.3.a.3.a.22.D.Ant.3.p.t.17.c.4.caſ.Led.2.p.4.q.7.a.5. ad finem,verſ.Secundo dico,Frater Alexander,l.1.ſum.c.3.de poteſt.confeſſoris,n.54.fin.Henriq.l.11.de matr.c.3.n.* 3. 2

Verùm hi DD. non ſatis explicant mentem ; nam videntur loqui in caſu,in quo nondum iter faciens animo deſtinavit locum , in quo domicilium eſt collocaturus : quod ſignificant ea verba , quibus textus , & DD. citati 3

Digitized by Google

utuntur,nimirum:quærens domicilium , ubi ſe collocet : quaſi nondum ſtatuerit , ubi ſit collocaturus. Quare jure optimo dubitabit aliquis , an qui relicto priori domicilio iter facit ad locum,in quo domicilium conſtituere deſtinavit , cenſentur vagus dum relicto priori domicilio iter agit.Et credo vagum dici,idque ſentire textum citatum , & DD.nam eam rationem addunt,cur vagus ſit, quia ſine domicilio eſt : ut patet ex *d.l.Ejus qui manumiſit , in fine* , ibi,*Nam hunc primum puto ſine domicilio eſſe*. Et n. 1. dixi vagum appellari,qui nullibi;certam ſedem,& domicilium habet:ſed qui relicto priori domicilio iter agit ad locum, ubi figere pedem decrevit,dum eſt in via , caret domicilio:ergo erit vagus.Probatur minor , quia prius domicilium , cum animo,& facto ipſo deſeruerit , jam omnino perdidit:poſterius autem nondum acquiſivit , cum ſolo animo,abſque facto ipſo,id eſt actuali habitatione , comparari nequeat : (ut probavi hoc 3. l. diſp 23. n.2.)Cum ergo hic ſine domicilio ſit,erit vagus.Et ita videtur clarè tenere *Henriq l.11.de matr.c.3.n.3.* ubi hæc inquit,vagus dicitur,qui priſtinum domicilium omnino deſerens, amiſit,& iter agit , aut navigat , animo acquirendi novum.

4 Hinc infertur , qui relicta parochia,nondum ſtatuit ad quam migraturus ſit,ſed quærens domum, interim in aliqua parochia hoſpitatur ad breve tempus , dici vagum , reſpectu parochiarum illius oppidi. Quia non curatur de parochia,in qua ad breve tempus hoſpes eſt non enim ibi cenſetur habitare,*l.1.§.Hæc autem verba,ff. de his qui dejecerũt*,ibi,*Hoſpes plane nõ tenebitur, qui ubi nõ habitat , ſed pauliſper hoſpitatur*. Præterea quia non eſt major ratio de una,quam de alia,ut dicatur propria parochia, tandẽ quia hic ſine parochia eſt,priorem enim amiſit,& nondum aliã acquiſivit.Et ita videtur expreſsè tenere *Ledeſ. 2.p.4.q.7. a.5.ad fin.verſ.Secundò dico*,ubi ait,de novo advenientes ad certum oppidum,qui nondum habent domicilium,nec ſtatuerunt ubi morabuntur , cenſeri vagos , nec oportere reſpicere ubi hoſpitentur ad breve tempus. Item dicendum eſt,quando relicta priori parochia,ad aliam ſe transferunt,& dum domus illa ad quam ſe transferunt expeditur habitatore,hoſpitantur in aliqua domo alterius parochiæ.hi enim vagi ſunt ſimiliter : quia re vera nullam parochiam habent,cum priſtina deſerta ſit,& nova nondũ ſit habitatione cœpta acquiri:ut in ſimili probavi n.præc.

2.Præmittendum eſt. vagos poſſe cuicumque parocho
5 fateri. Quia non eſt major ratio de uno , quam de alio, cum nulli ſubdantur. Item,quia ubique ſortiuntur forum, poſſuntque pro delictis alibi commiſſis puniri : ut docent *gloſſ.l.Hæres abſens,verb.Debebit,ff.de judiciis, & ibi Bart. §.Proinde,* . 4.*Marianus c.Licet ratione,n.57.de foro comp. Dueñas* multis citatis,*reg.378.lim.4.Jul.Clar.l.5.receptarũ in pract.crim.§ fi.q.39 verſ.Cæterum, Avenda,c.prætor, 2.p. c 7.n.4.Decian.pract.crim.l.4.c.13.n.5.Boſſius pract.t.de foro compet.n.70.Brunorus in ſuo compend verb.Vagabund.* ergo ſimiliter ubiq;ſortiuntur forum conſcientiæ.Sic *Goffredus ſum.t.de pœnit.& remiſſ.n.17.Hoſt.ſum.t.de parochiis , § penult.n.7.verſ.Viator.Henric.c.Omnis utriuſque ſexus,de pœnit.& remiſſ.n.24.& ibi.Jac.de Zocbis n.113.Rebuf.c.Extirpandæ,§.Qui ver,ode præb.verſ.Secundus caſus eſt in vagabundo,f.385.Roſella Confeſſio ſacramentalis 3.n.81.Ang.Cõfeſſio 3.n.9.Sylv.Confeſſor.1.q.1.& 6.Turrecremata c. Quem pœnit.de pœnit.d.1.a.3.n.6.Tabiena Abſolut.1.n 41. q. 21,l, 22.tit.4.p 1.Nav.c.Placuit.de pœnit.d.6.n.79.& 80.* Et ex Theologis,*Rich.4.d.17.a.3.q.1.corp.& ibi Gabriel,q.2.a.3. dub.2.Palud.ibi,q.3.a.3.n.21.D.Ant.3.p.t.17.c.4.caſu 3.Cajet.ſum.verb. Abſolutio ex parte abſolventis.§. Libertas. Victoria ſum.de confeſſ.n.155.Petr.de Soto lect.5.de confeſſion.§. Sed eſt in ſpeciali caſu,Ledeſ.2.p.4 q.7.a.5.ad fin.Margarita Confeſſorum f.9.col.2.Fr. Alexand.1.p.ſum.c.3.de poteſtate confeſſoris,n.48.Henriq.l.6 de pœnit.c.8.n.5.Barth.à Ledeſ.dub.23.de pœnit.caſu 2.Manuel 1.to.ſum.2. edit. c. 60. n.7.*Quare minus bene *Card.d. c. Omnis utriuſque ſexus,n. 6.*dixit,nulli poſſe hos fateri,niſi legato Pontificis.

6 Non tamen clarè conſtat inter hos DD.an dum vagus hoſpitatur in aliqua parochia obiter,teneatur in ea recipere ſacramenta.Nam ex DD.n.præced allegatis, *Hoſtienſ. Rebuff. Ang.& Gabriel.* dicunt intelligi vagos parochianos cujuſlibet Eccleſiæ,ad quam accedunt : & clarius *Petrus de Soto* ait ſubditos eſſe parocho , in cujus parochia inveniuntur:& *Henriquez* ſub diſjunctione ait , debere confiteri cuicumque parocho,vel(ut alii dicunt) parocho , in cujus parochia hoſpitantur.

Sed melius *Ricard.Palud.D.Ant.Cajet.Turrecr.Tabiena,*
Victoria,Nav.n 80.Ledeſ.Lex partita,Margarita Confeſſo- 7
*rum,Barth.à Ledeſm.*quos retuli *n.5* & *Palac.4.d.17. diſp. 7.ſ.269.fine,*& *ſeq.Henriquez lib.11.de matr.c.3. n.3.*dicũt poſſe fateri cuilibet curato diœceſis. Quia non eſt major ratio de uno,quam de alio:nec curandum eſt de loco hoſpitii ad breve tempus, ut dixi n.4.non enim acquiritur parochia per talẽ habitationem:ut dixi hoc l.3.diſp.23.n.12.

His præmiſſis , ſit 1. concluſio , parochus non poteſt
vagorum matrimonio intereſſe, niſi diligenti inquiſitioni 8
præmiſſa , & obtenta ordinarii licentia. Sic habetur expreſsè in *Trident. ſeſſ.24.de matr.c.7.*quod quidem decretum quamvis de vagis ſermonem faciat , at ob rationis identitatem, neceſſariò comprehendit etiam alienigenas, alibi habentes fixum domicilium : nam ad matrimonium horum in loco ubi fixam ſedem non habent , eadem diligens inquiſitio , ordinariique licentia præmittenda eſt. Tum,quia eadem prorſus ratio militat , cum enim ignoti ſint,poſſunt alibi matrimonio vincti eſſe , quæ fuit ratio explicata in eodem decreto Tridentini : tum etiam , quia olim uſus obtinuerat,ne forenſes ignoti matrimonio copularentur,abſque literis teſtimonialibus ſui Epiſcopi:ut refert *Abb.antiquus c.fin.de cland.deſponſ.*& *ibi Joan. Andr. n.5.ad fin.Panorm.n.7.ad fin.idem Joan.Andr.c.fin.n.2.de eo qui duxit in matr.Greg.Lop.l.1.tit.3.verb.En la Ygleſia,p.4* Ita docent *Manuel.1.t.ſum.2.edit.c.219 n.3. Segura directorio jud.2.p.c.16.n.18.fine* , ubi bene hoc temperat , niſi forenſis ea ætate in locum contractus advertit, qua minimè poterat matrim.inire : tunc enim ſolius parochi authoritate matrimonio conjungetur : quia prorſus ceſſat ratio aſſignata in decreto Tridentini.Intellige tamen,non de quibuſcumque vagis:Tridentinum enim in eo decreto loquitur de iis qui vagantur,& incertas habent ſedes: quare licet illi qui de certa parochia intra idem mutantur oppidum,dicãtur vagi,dum ad aliam parochiam tranſlati non ſunt,ſed ad breve tempus alibi hoſpitantur : ut dixi n.4.manifeſtum eſt de illis non loqui Tridentinum:quia non ſunt verè vagantes & incertas habentes ſedes. Præterea in illo oppido noti ſunt: quare præmiſſis denunciationibus in parochia , ubi diutius habitarunt,juxta dicta hoc 3 lib.diſp.6.n.6 poſſunt abſque licentia ordinarii à proprio parocho matrimonio conjungi.

II. Concluſio , quando alter ſolus ex contrahentibus
vagus,aut forenſis eſt,requiritur eadem diligens inquiſi- 9
tio,& licentia ordinarii. Quia periculum cui Tridentinum occurere intendit,omnino militat, quando alter vagus,aut forenſis eſt , reſpectu illius. Et ita quando alter eſt vagus,affirmat *Veracruz append.ad ſpeculum,fol. 86. §. Attendendum videtur.*

Hic autem ordinarius,cujus licentia petenda eſt , erit 10
Epiſcopus , vel ejus generalis vicarius: ut bene docet *Veracruz append.ad ſpec.f.86.§. Quod dictum eſt* : & idem dicendum eſt de vicariis aliorum prælatorum habentium juriſdictionem quaſi Epiſcopalem:hi enim omnes ordinarii ſunt,& nomine ordinarii comprehenduntur , ut dicemus hoc 3.l.diſp.29.n.4 & 5.

III.Concluſio , quicumque parochus poteſt matrimo- 11
nio vagorum intereſſe. Probatur , quia idem eſt parochus ad audiendas confeſſiones ; & aſſiſtendum matrimonio , ut dixi hoc 3.l.diſp.23.num.10.ſed quicumque parochus poteſt horum confeſſiones audire,ut probavi hac diſp.n.5 ergo & eorum matrimonio aſſiſtere. Item quia non eſt major ratio de uno parocho , quàm de alio, cum nullam certam parochiam habeant. Sic tenet *Henriquez l. 11. de*

matrim

Digitized by Google

matrim. c. n. 3. idem conſequenter docent alii, dicunt enim eum parochum debere horum matrimonio intereſſe à quo ſi vellent, deberent ſacramenta recipere: nam cum à quolibet recipere poſſint ſacramenta, conſequenter tenentur dicere quemlibet parochum diœceſis poſſe horum matrimonio intereſſe. Hi ſunt *Petr. de Ledeſm. de matrim. q.* 45. *à.* 5. *punct* 3. *poſt dubium* 4. §. *Dico tertio, fol.* 193. *Manuel* 1. *to. ſum.* 2. *edit. c.* 219. 3. *n.* dicens ſic eſſe à Cardinalibus declaratum: *Bart. à Ledeſm. de matr. dub.* 21. *f.* 1332. §. *Annotare oportet, Vega, l.* 3. *ſum. caſu* 215. Limitant *Barth. à Ledeſma*, & *Vega*, niſi in fraudem proprii ſacerdotis dereliquiſſent domicilium. Verum hæc limitatio non mihi placet, quia non eſt fraus, dum quis utitur jure ſuo, ut probavi hoc lib. 3. diſputat. 7 n. 22. Quare ſi verè domicilio relicto, quamvis in fraudem proprii parochi, facti eſſent vagi, poſſent coram quovis parocho matrimonium inire: ſicut mutantes parochiam in fraudem parochi, poſſunt matrimonio copulari à parocho novæ parochiæ.

Si tamen eſſet alicubi confeſſor pro vagis deputatus, (ut fertur eſſe in Compoſtella) ille deberet eorum matrimonio intereſſe. quia is ſolus eſſet illorum proprius ſacerdos in eo loco. Sic *Spino ſpeculo teſtam. gloſ.* 15. *n.* 4 Hoc tamen intelligo quando ex privilegio Pontificio ita eſſet deputatus pro vagis, ut nullus alius poſſet. Nam ſola Epiſcopi deputatio non poteſt libertatem tollere, quam iure communi habent vagi non ſubditi Epiſcopo, ad eligendum parochum, cui ſubſint. Et quamvis negare non poſſit poſſe Epiſcopum ex juſta cauſa reſervare parochis confeſſiones vagorum, auferendo juriſdictionem, ſicut poteſt reſervare alios caſus: & ita ratione hujus reſervationis non poſſent audire confeſſiones vagorum, poſſent tamen illi eligere alium parochum non ſubditum huic Epiſcopo: nec credo per ſimplicem deputationem alicujus qui audiat confeſſiones vagorum, & prohibitionem ne alius audiat, cenſeri ſublatam juriſdictionem: quia *Trident. ſeſſ.* 24 *de matr. c.* 7. prohibuit parochis, ne vagorum matrimonio interſint abſque licentia ordinarii: validè tamen intererant ea omiſſa: ut dicemus n. 17.

Hinc infertur, ſi quis priſtinum domicilium omnino deſerens iter agat, aut naviget, animo acquirendi novum domicilium dum nondum acquiſiit, incipiens habitare, poſſe eum coram quocumque parocho contrahere matrimonium. Quia eſt vagus, & nulli ſubditus: ut probavi n. 1. Item quia poteſt cuicumque fateri, tamquam vagus: ut diximus n. 5. & 6. ergo & coram quocunque parocho contrahere matrimonium. Unde neſcio cur *Henriq. l.* 11. *de matr c.* 3. *n.* 3. *in comment. lit. C.* id conceſſit de confeſſione, & negat de matrimonio, dicens non tam facilè acquiri domicilium pro matrimonio, ſi enim eſt vagus poteſt cuilibet parocho ſubiici, eritque proprius illius paſtor: ergo ſicut audire ejus confeſſiones poteſt, ſic & matrimonio aſſiſtere. Similiter dum nõ habet parochiam, quia primam deſeruit, & quærit aliam, & ad breve tempus hoſpitatur in aliqua, poteſt coram quocumque parocho illius oppidi contrahere: quia eſt vagus reſpectu parochiarum: ut dixi n. 2. Infertur, ſi alter ſit vagus, alter verò incola, poſſe quemlibet parochum eos matrimonio conjungere: quia ad valorem matrimonii, juxta dicta hoc 3. l. diſp. 19. n. 4. ſat eſt quilibet contrahentium parochus, ſed quilibet eſt parochus vagi, ergo quilibet poteſt eos matr. conjungere, Hoc eſt contra *Petr. de Ledeſ. de matr. q.* 45. *a.* 5. *circa* 3 *punct. poſt.* 4. *dub. f.* 193. *col.* 1. §. *Dico tertio, ſi alter eſt vagus*: ubi ait, ſi alter tantum vagus ſit, requiri præſentiam proprii parochi non vagantis.

Et ſicut quilibet parochus, cui vagi ſe ſubjicere vellent poſſet eos matrimonio conjungere, ita poſſet dare licentiam alii ſacerdoti eos conjungẽdi: utrumq; enim eſt proprii parochi munus, & parochus qui poteſt aſſiſtere matrimonio, poteſt etiam licentiam alii ſacerdoti aſſiſtendi concedere: juxta *Trident. ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de matr.* Sic *Petrus de Ledeſ. citatus n. praced. eod. f.* 193. §. *Dico tertiò.*

IV. Concluſio, parochus qui vagos non ſervato decreto *Trident. ſeſſ.* 24. *de matr. q.* 7. nempè non præmiſſa debita diligentia, & licentia ordinarii matrimonio conjunxerit, peccabit mortaliter. Prob. quia violat Tridentini præceptum in re graviſſima, & valdè neceſſaria. Item quia eſt ſuſpendendus triennio, per *c. fin. de clandeſt. deſponſ.* ut inter pœnas parochi dicemus Sic. *Petr. de Ledeſm. de matrim. q.* 45. *a.* 5. *circa* 3. *punct. poſt dubium* 4. *f.* 193. §. *Dico ſecundo, verſ. Hinc ſequitur.* Et *Henriquez l.* 11. *de matr. c.* 3. *n.* 3. ait peccare, ſubticet tamen, an ſit mortale: & *Veracruz append ad ſpecul. f.* 85. §. *Ecce quo pacto*, dicit eſſe peccatum grave. Similiter etiam peccabit mortaliter ſacerdos, qui ſola parochi licentia vagorum matrimonio interfuerit: cum violet idem præceptum Tridentini exigentis licentiam ordinarii. Sic *Petrus de Ledeſma ibidem*, §. *Dico tertiò.* Idem dicendum eſt de conjungente forenſes, aut quando alter tantum eſt forenſis, abſque prædicta licentia, & diligentia. Nam (ut dixi n. 8.) decretum Tridentini obligat etiam in hoc caſu.

Ultima concluſio, valeret tamen matrim. vagorum, contractum coram parocho, non præmiſſa dicta diligentia, nec ordinarii licentia petita. Quia pro matrimonii eſſentia tantum deſideratur præſentia parochi, & duorum teſtium. 2. Quia ad eundem finem exigitur hæc diligentia pro vagabundis, *d. c.* 8. *Trident.* ad quem *eod. Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de matr.* petuntur pro indigenis denunciationes: ſed his omiſſis valet matr. ergo illa diligentia omiſſa. Tandem quia *Trident. d. c.* 7. non prohibet abſolutè matrimonium abſque dicta licentia: ſed præcipit parochis, ut diligentiam præmittant, licentiamque petant: ergo ejus omiſſio culpa erit, non tamen vitiabit matrimonium: maximè quia, ut dicemus hoc 3. l. diſp. 32. n. 2.) id ſpeciale eſt in matr. ut ex ſimplici prohibitione, abſque decreto irritanti non cenſeatur annullari. Sic *Veracruz append. ad ſpecul. f.* 86. §. *Eſt conſideratione dignum Henriq.* dicens ſic declaratum eſſe à Cardinalibus, *l.* 11. *de matr. c.* 3. *n.* 3. *Petr. de Ledeſm. de matr. q* 45. *a.* 5. *punct.* 3. *poſt dubium* 4. §. *Dico tertiò. f.* 193. *Albornoz de arte contract. l.* 4. *t.* 1. Et idem dicendum eſt, ſi alius ſacerdos ſolius parochi licentia obtenta, interſit tali matrimonio, peccabit enim, (ut dixi num. præcedenti) valebit tamen matrimonium, eadem ratione. Sic *Petr. de Ledeſm. ibid.* Quod ſi objicias, videri invalidam licentiam parochi, contra præceptum Tridentini: reſpondebo hoc 3. l. diſp. 32. n. 2. & 3. Quid autem poſſint religioſi circa horum vagorum matrimonium, dicam diſp. ſeq. 16

DISPUTATIO XXVI.

Qualiter poſſint religioſi in novo Indiarum orbe matrimonio aſſiſtere abſque parochi licentia, & quid poſſint circa vagos?

SUMMARIUM.

Si curam animarum gerunt in locis à ſuis ſuperioribus deſignatis, poſſunt ſubditos matrimonio conjungere, n. 1.

Id poſſunt, licet ſubditi non ſint indigenæ, ſi ibi habitent, 2.

Poſſunt etiam ibi vagos matrimonio conjungere, 3.

Poſſunt etiam circa tranſeuntes illac, licet vagi non ſint ſi parocho careant imo & quicumque ſacerdos per eorum domicilium tranſiens, n. 4. *Et à quo, & qualiter ſit impetranda dicta licentia. Et an poſſit eam auferre Epiſcopus.*

Si Indi proprium parochum habeant, & abſens ſit, religioſi alibi miniſterium parochi obeuntes, & illac tranſeuntes non poſſunt illorum matrimonio intereſſe, 5.

An ad conjungendum matrimonio vagos teneantur hi religioſi licentiam ab ordinario petere? refertur opinio negans, n. 6. *Et ibi privilegii verba aliquid operari debent, nec in eo etiam una ſyllaba debet eſſe ſuperflua.*

Opinio verior, indigere prædicta licentia, n. 7. *Et ibi, per nullam generalem clauſulam cenſetur delegatum concilio generali, niſi de eo ſpecialis mentio fiat; & ſi concilium ſit modernum, non ſufficiet generalis derogatio concilii.*

PRima concluſio, religioſi miniſterium parochi obeuntes in novo Indiarum orbe, in locis ſignatis: vel 1
ſignandis à ſuis ſuperioribus, poſſunt abſque alia ordinarii licentia, matrimonio conjungere ſibi ſubditos: Quia habent

Digitized by Google

habent ad hoc privilegium Pii V. quod refert *Veracruz appendice ad ſpeculum, fine*. Sic *Veracruz eadem append. f. f.90. poſt 4. concluſ. §. Secundò ſi poſſent*, qualis autem debeat eſſe licentia, dicam n. 4.

2 II. Concluſio: ſimiliter poſſunt conjungere matrimonio, non indigenas, ſi in eis locis taliter habitent, ut parochiani efficiantur, (qualis autem debeat eſſe hæc habitatio, dixi hoc 3.l.diſp.23.n.13.) Prob. quia poſſunt conjungere ſubditos, hi autem ſubditi ſunt. Sic *Veracruz append. ad ſpecul. f.88. §. Prima propoſitio*. Et hoc pacto intelligendus eſt *Manuel q. reg. to.1. q.35. a.5. not.3.* ubi ait poſſe hos religioſos in ſuis oppidis conjungere matr. omnes Indos.

3 III. Concluſio: poſſunt etiam ibi conjungere matrimonio vagos. Quia ij ſubditi ſunt cuique parocho, cui ſe ſubmittunt: ut dixi diſp. præced. n.21. Sic *Veracruz ibi, §. Secunda propoſitio.*

4 IV. Concluſio, eos qui in locis ubi religioſi munus parochi obeunt, non habitant, nec vagi ſunt, ſed habent proprium domicilium, carent tamen proprio parocho, poſſunt religioſi per eorum domicilium tranſeuntes, matrimonio conjungere. Probatur, quia in privilegio Pij V. religioſis conceſſo, quod retuli n.. dicitur, ut poſſint religioſi aſſiſtere matrimonio, ſicut hactenus conſueverunt, & ante Tridentinum, ex ampliſſima conceſſione Leonis X. & Adriani VI. quas refert *Veracruz in fine append.* poterunt religioſi in novo orbe prædictis miniſtrare ſacramenta omnia. Item, quia in privilegio conceditur expreſsè ut poſſint matrimonio aſſiſtere, ubi contigerit religioſos eſſe de licentia ſuorum prælatorum. Item, quia aliàs manerent tales deſtituti miniſterio ſacramentorum. Sic *Veracruz append. ad ſpeculum, f.89 §. Tertia propoſitio*. Imo *Henriq. l.11. de matr. c.3. n.5. in comment. litera R.* ait ex tacita licentia Papæ idem poſſe alium ſacerdotem apud Indos, ubi non adeſt proprius parochus. Licentia tamen hæc concedi debet religioſis à ſuis prælatis, in capitulis provincialibus: ſic enim habetur expreſsè in dicto privilegio Pii V. quare non poterunt gaudere dicta poteſtate religioſi non habentes capitulum provinciale in illis locis. Sic *Manuel. q. regul. tom.1. q.25. a.1. not. ult.* Nec fratribus alterius provinciæ poteſt capitulum provinciale committere hanc poteſtatem: ut bene advertit *Manuel. ead. q. 35. a. 4.* quia illi religioſi non ſubduntur illi capitulo. Non tamen erit neceſſarium fratres perſonaliter præſentari, nec nominatim deſignari à capitulo: ſed poterit capitulum provinciale decernere, ut omnes fratres quos deſignaverit provincialis, vel prior, vel vicarius &c. ex tunc ſint deſignati ab ipſo capitulo provinciali: quia hoc non eſt delegare poteſtatem aſſignandi fratres, & conferendi illis facultatem miniſtrandi ſacramenta, ſed revera ipſum capitulum aſſignat, & confert prædictam licentiam: ut probabimus hoc 3.l.diſp.31. n.18. Ita *Manuel. ead. q. 35. a. 5.*

Nec capitula provincialia ſine licentia poſſunt ſignare oppida fratribus, ad prædictam poteſtatem exercendam: niſi Epiſcopus, vel prorex, vel gubernator oppidi concedat fratribus illa: & tunc capitulum provinciale commendat fratri curam illius oppidi: ut probavit *Manuel d.q.35. a. 1. fin.* Et in oppidis aſſignatis his religioſis non poſſunt Epiſcopi aliquid innovare, vel in aſſignatis, auferendo juriſdictionem: quia ea eſt conceſſa per Pontificem. Sic *Manuel eadem q. 35 a.6.*

5 V. Concluſio, ſi Indi parochum proprium habeant, quamvis abſens ſit, religioſus in alio loco parochi miniſterium exercens, & illac tranſiens, non poteſt aſſiſtere horum matrimonio. Quia privilegium Pii V. conceditur religioſis habentibus curam animarum, in locis ſignatis, vel ſignandis à ſuis ſuperioribus, ſed locus per quem religioſus tranſit, ſi habet proprium miniſtrum, & abſentem, non eſt ſignatus, cum jam parochum habeat: ergo nequit religioſus tranſiens per illum locum faciens, aſſiſtere tanquam parochus matrimonio. Sic *Veracruz append. ad ſpeculum, f.90. §. Quarta propoſitio.*

6 Dubium tamen eſt, quando hi religioſi conjungunt matrimonio vagos, an teneantur petere licentiam ab ordinario: ut diſponit *Trident. ſeſſ.24. de matrim. c. 7. Veracruz append. ad ſpecul. f.88. §. Secunda propoſitio*, ait teneri diligentem inquiſitionem præmittere, qua præmiſſa poſſe illos authoritate propria, abſque ordinarii licentia matrimonio copulare: Prob.1. quia privilegium Pii V. dicit, ut poſſint illis ſacramenta miniſtrare, prout hactenus conſueverunt, ſed ante Trident. hoc copulabant, ſine alia ordinarii licentia, ex privilegio Leonis X. & Adriani VI. ergo & modò poterunt. 2. Quia in dicto privilegio Pii V. dicitur, ordinariorum locorum, & aliorum quorumcumque licentia minimè requiſita; ergo ſi requiritur licentia ordinarii, nihil novum continerent hæc verba: cùm tamen privilegii verba aliquid operari debeant, *c. Abbate, de verb ſignif. verſ. Contra quos facit*, ibi. *Cum privil. ſit lex privata, nec eſſet privata, niſi aliquid ſpecialiter indulgeret*. Et ſuperfluitas in lege, aut decreto vitanda eſt, *c. Si Papa, de privil. in 6.* ibi, *Cum verba aliquid operari debeant*. Et *l.3. in princ.* ibi, *Nec fruſtra adjicitur, ff. de jurejur.* Quod adeo verum eſt ut non ſolum verbum, & quælibet dictio non debeat eſſe, ſine effectu aliquid operandi, ſed etiam quælibet ſyllaba: ut bene docent *Gloſſa, c. Solitæ, v. Tanquam de majorit. & obed. Staphilæus de lit. gratiæ, t. de vi, & effectu clauſulæ, §. 1. n.9. Simon de Pratis de interpret. ult. vol. l.2. interpret.3. dub 2. ſolut.5. quæ incipit, Quintò generaliter.*

Sed hæc ſent. non placet: Petendáque eſt licentia ab 7
ordinario. Primo, quia privilegium Pii V. in nullo derogat Tridentino, ut patet ex clauſula derogatoria ibi poſita, cum tamen oporteret expreſsè derogare: non enim cenſetur derogatum concilii generalis decretis, niſi expreſſa mentio fiat his verbis. Non obſtante aliqua lege, aut conſtitutione in Concilio generali edita: ut colligitur ex *c. Ex parte, & c. ult. de capellis monachorum, & c. Ea te, de ætat. & qual. c. Nonnullis, de reſcript.* & tenent *Archid. c. 1. de conſtit. in 6. Felinus d.c. Nonnulli, n.3. Selva beneficiorum 3.p q.11 n.31. Pariſ. conſ. 30. l.2. Nav. ſum. Lat. c. 27. n. 265. Jacob. at l.5. de conciliis, a.18. Alaba de conciliis p.1. c.2. Cav. 4. var. c.16. n.6. & 4 dec.2. p.c.8. §.9. n.6.* dicens totum mundum hoc amplecti. *Mandoſ. reg.19 cancell. q.16. n.12. Auguſt. Germonius de indultis Cardinal. §. Per quæ ſolutis, n.58.* & multi quos hi referunt: *Cordub. l.4. quæſtionarii q.9. §. Tertia pars. Sarmiento l.3. ſelect. c.14. n.3. Menoch. conſ.294. n.11. & 12. vol.3. Padilla l. fi. C. de diverſ. reſcrip. n.17. Gutier. l. Nemo poteſt, ff. de legatis, 1. n.173. Gratian. reg.191. n.4 Cavil. c. 1. deciſ.29. n.16. Henriq. l.7. de indulg. a.29. n.3. P. Molina to.1. de juſt. tract.2. diſp.173. f.988. Vivald. Candel. 3.p.c. 12. n.22.* & ratio eſt, quia cum decreta concilii ita matura deliberatione ſancita ſint, videntur continere vim clauſulæ derogatoriæ ad alia decreta poſteriora contraria, niſi de illis ſpecificam faciant mentione. Imò ſi concilium generale modernum ſit, quale eſt Tridentinum, oportet etiam illius mentionem facere, nec ſufficiet generalis derogatio decretorum cujuſcumque concilii: ut bene docent *Henriquez & Vivald. ibid.* Et ſi dicas colligi ex mente Pontificis velle derogare Tridentino, quia in principio motus proprii mentio fit de illius decreto, ratione cujus non permittitur religioſis intereſſe matrimonio: & quando ex conjecturis conſtat de voluntate derogandi, ſufficit, licet forma clauſulæ derogatoriæ obſervata non ſit. Ut docent *Sarmiento l.3. Select. c.14. n.7. & Henriq. l.7. de indulg. c.26 n.3. & in alio ſimili. Cav. rubr. de teſtam. 2. p. n. 19. verſ.4. concluſ.* & *Jul. Clarus* dicens eſſe communem *l. 3. recep. §. Teſtamentum q.99. verſ. Cæterum:* & ratio eſt, quia revocatio pendet à voluntate Pontificis, qualitercumque de ea conſtet. Sed hoc non obſtat, quia id non colligitur ex mente Pontificis: tum quia clauſula derogatoria nullam mentioné concilii generalis fecit, ſed ſynodalis, aut provicialis tum etiá, quia ea conceſſio non eſt contra Tridentini decretum, nam *ſeſſ.24. c.1. de matr.* tantum ſtatuit, ut nullus interſit matrimonio, niſi parochus, aut alius ſacerdos de parochi licentia, Pontifex autem concedit facultatem ſuperioribus religioſorum, ut deſtinent parochos pro locis Indorum,

Digitized by Google

Indorum, quie adminiſtrent ſacramenta abſque licentia ordinarij, unde nihil eſt contra illud decretum, quia dum aſſiſtunt tales religioſi fungentes officio parochi, re vera parochi interſunt matrimonio: juxta decretum Tridentini: non enim eſt alius parochus in illis locis: nec obſtant ea verba privilegij, *Sicut antea conſueverunt*: id enim tantum ſignificant, ut ſicut antea non indigebant licentia parochi, aut ordinarii ad aſſiſtendum matrimonio, ita nec modo indigeant, ſed poſſunt tanquam veri parochi interesse: non autem operantur ut in caſu ſpecialiſſimo, in quo ob juſtiſſimam rationem petit Tridentinum ordinarij licentiam, ut in matrimonio vagorum ea non exigatur: cum dum aſſiſtunt matrimonio quicumque parochi ea licentia deſideretur. Tandem quia eſto dicamus derogari. Tridentino, non ſunt concedenda puo ſpecialia, contra *l. 1. C. de dot. promiſſ.* Alterum, ut ſine licentia parochi, aut ordinarij regulares matrimonio inter ſint, quod circa privilegium non poſſent, nam per *Tridentinum d. c. 1.* ſublata eſſent priora privilegia. Alterum verò ut iu hoc caſu ſpeciali, ubi etiam proprij parochi indigent ordinarij licentia, ea pro religioſis non deſideretur. Et per hæc patet ad argumenta contrariæ ſent. propoſita n. præced.

DISPUTATIO XXVII.

An Archipresbyter Eccleſiæ Cathedralis poſſit intereſſe matrimonio, in tota Diœceſi?

SUMMARIUM.

Refertur opinio aſſirmans eſſe parochum totius diœceſis, & poſſe quacumque ſacramenta tota illa miniſtrare, n. 1.
Verior opinio contraria, n. 2.

1 Videtur poſſe. Quia eſt parochus totius diœceſis cenſetúrque Epiſcopi vicarius in hoc, ut poſſit excipere confeſſiones omnium illius diœceſit, ut probatur ex *c. Officium, de officio archipresbyteri*, ubi inter ejus officia numeratur, eorum qui foris adveniunt, confeſſiones audire quaſi illi cum parochia carent, debeant ad communem: totius diœceſis confluere. Atque ita Eccleſiam cathedralem eſſe communem totius diœceſis, ita ut poſſit archibresbyter illius omnibus diœceſis ſacramenta miniſtrare, docent. *gl. c. 2. de pœnit. & remiſſ. in 6. verb. Subdito, & ibi Archid. ſi. Franc. ibi, n. 7. idem gloſſ. d. c. Officium, verb. A foris & ibi Hiſp. ſuper verb. Confeſſiones, & ſum. t de ſepult. §. Et apud quam Eccleſ. n. 5. fi. verſ. Ideo non videtur. Joan. And. d. c. Officium fin. & ibi Ant. n. 11. Card. ibi oppoſiti. 2. & c. Omnis utriuſq; ſexus, de pœn. & remiſ. n. 5. & c. 1. de ſepult. n. 5. q. 3. & Clem. Dudum, de ſepult. §. Extra civit. q. 5. ubi & Ant. §. Statuimus, q. 5. dub. 3. verſ. Sed de illis, & d. c. Officium, fin. ubi Abb. n. 1. circa gloſſ. fin d. c. Omnis utriuſque ſexus, n. 12. & Clem. 1. de privil. n. 11. Imola d. Clem. Dudum, n. 34. Ripa tract de remediis ad curand. peſtem, §. Sed quia uſu videmus, n. 32. Rebuf. in repet. d. c. Omnis utriuſque ſexus, verb. Proprio ſacerdoti, verſ. Item. Arch. Roſell. verb. Archipresbyter, n. 1. ubi Sylv. q. 1. Ang. n. 1. Tabien. init. Arm n. 3. idem Roſell. Abſolutio 1. n. 43. & Confeſſ. ſacramentalis 3. n. 1. Ang. Confeſſ. 3. n. 3. Sylv. Confeſſor. 5. q. 1. verſ. 5. & 6. Tabiena Abſolutio 1. n. 31. not. 14. Greg. Lop. l. 21. verb. Otro perlado, t 4. p. 1. Ant. Cuc. l. 5. inſt. maior. t. 4. n. 168. Gutier. l. 1. q. can. c. 27. n 24. Lancel. inſt. jur. can. l. 2. t de pœn. & remiſſ. verb. Proprio ſacerd. Jac. Sbrozius l. 2. de vicario Epiſc. q. 14. n. 2. Margar. confeſſ. f. 11. init. ante §. Nota quod quando.* Atque ita juxta hanc ſent. dicẽdum eſſe, poſſe aſſiſtere matrimonio, in tota illa diœceſi

Sed *Pal. 4. dub. 17. q. 4. a. 2. concl. 8 n. 8. D. Ant. 4 p. t. 17. c. 5. paulò poſt princ. Sylv. Confeſſ. 1. q. 4.* *Tabien. Abſolut. 1. n.* 39. hoc explicant ſic: quando archipresbyteratus eſt quædã præbenda, cui ex officio eſſet annexum audire confeſſiones omnium diœceſis illius, tunc eſſet proprius ſacerdos, & ordinarius in tota illa: ſecus quando hoc non habet ex officio, ſed ex Epiſcopi commiſſione: tunc enim delegationi ſtandum eſſet. Et ipſemet *Sylv.* referens Paulum, Zenzelinum, & Stephanum, *Excommunicatio 7. caſu 14. dub. 11. n. 31.* dicit non eſſe tutum, ut poſſit archipresbyter dare licentiam religioſis miniſtrandi ſacramenta. Unde dico forſan olim fuiſſe archipresbyteros tam amplam poteſtatem habentes: modò tamen non video hujuſmodi uſum, ſed tantum ut archipresbyter, & parochus Eccleſiæ cathedralis poſſit miniſtrare ſacramenta in ſua parochia: & ſubinde niſi eſſet alicubi archipresbyter deputatus, ad quem poſſent omnes de diœceſi ſacramenta recipiendi gratia, confluere, non poteſt aſſiſtere matrimonio in tota diœceſi, ſed ſolum in ſua parochia.

DISPUTATIO XXVIII.

Quis cenſeatur ordinarius, qui poſſit aſſiſtere matrimonio, & alii licentiam aſſiſtendi dare: ultra proprium parochum?

SUMMARIUM.

Ordinarius eſt ad hoc Epiſcopus in ſua diœceſi, & Archiepiſcopus in ſua n. 1.
Proponuntur argumenta ad probandum poſſe Archiepiſcopum conjungere matrimonio ſubditos ſuffraganei, n. 2. Et contrarium decernitur, ſolvunturque argumenta, 3.
Quid, ſi Epiſcopus nolit matr conjungere aliquos, an Archiepiſcopus ad quem appellatur, id poſſit, vel alii ſacerdoti licentiam dare, etiam antequam ſententia tranſeat in rem judicatam, pendentique decennio ad appellandum conceſſa, n. 4. & ibi, quid, ſi Epiſcopus litemota aliquos vellet matr conjungere, & pars adverſa appellaret, pendentique appellatione illos conjungeret, vel alii ſacerdoti licentiam conjungendi concederet, an valeat matr.
Capitulum ſede vacante an poſſit intereſſe matrimonio, vel alii licentiam dare, 5.
Quid de abbaticus, n. 6. Et ibi an poſſit Epiſcopus confeſſores exponere pro his abbati, vel intereſſ matrimonio in illis, aut dare licentiam aſſiſtendi
Quid de Cardinalibus in Eccleſia ſui tituli, & quam juriſdictionem in ea habeant, 7.
Quid de legato Pontificis in tota ſua legationis provincia, n. 8 & ibi, an poſſit omnia quæ Epiſcopus in ſua diœceſi Et poteſtas legati à latere, & non à latere, in quo aiſſent.

Prima concluſio, poteſt Archiepiſcopus in ſua diœceſi, & ſimiliter Epiſcopus in ſua Concluſio eſt certiſſima: quia ſunt ordinarij, & parocho ſuperiores. 1

At difficultas eſt, an poſſit Archiepiſcopus aſſiſtere matrimonio ſubditorum Epiſcopi ſuffraganei. Videtur enim poſſe: quia habet juriſdictionem ordinariam totius provinciæ: ut docet *gl. c. Per ſingulas, verb.* Totius *9. quæſt. 3.* ſed ſat eſt ut aſſiſtat ordinarius, ergo poteſt Archiepiſcopus. 2 Quia ea aſſiſtentia non eſt actus juriſdictonis, nec exigit in parocho actualem juriſdictionis uſum, ſed ſat eſt habitualis juriſdictio, quamvis uſus impeditus ſit, ut contingit in parocho excommunicato: (ut diximus hoc 3. l. diſp. 21. n. 4. ſed Archiepiſcopus habet habitualem juriſdictionem, quamvis uſum alligatum, reſpectu diœceſis ſuffraganei: teſte *gloſſ. c. Paſtoralis, in principio, verb. Exceptis, de officio ordinarij*: ergo poteſt aſſiſtere matrimonio. 2

Secunda tamen concluſio ſit, Archiepiſcopus nequit aſſiſtere matrimoniis ſubditorum ſuffraganei. Quia non eſt ordinarius ipſorum, nec habet juriſdictionem, niſi in cauſis per appellationem devolutis ad ipſum & in aliis caſibus ſingularibus: juxta *d. c. Paſtoralis in princip.* ubi omnes notant, Sic *Henriquez l. 11. de matr. c. 3. n. 4. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. punct. 3. paulò ante dub. 4. Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 219. n. 16.* Et ex juriſperitis, *Spino ſpeculo teſtam. gloſſ. 15. n. 39. & 40. Segura directorio judic. 2. p. c. 15. n.* 50 Hinc patet ad argum. propoſita num. præcedenti: illæ enim gloſſæ aſſerentes Archiepiſcopum habere juriſdictionem in ſuffraganeo ſubditos, intelligendæ ſunt, dum ad Archiepiſcopum appellant. 3

Hinc infertur, Epiſcopo nolente aliquos matrimonio conjungere, cauſaque per appellationem delata ad Archiepiſcopum, poſſe eum cauſa cognita dare licentiam cuicumque ſacerdoti, aſſiſtendi matrimonio, vel ipſummet intereſſe. Quia negligente Epiſcopo juriſdictio devolvitur ad Archiepiſcopum: ut tradunt *gloſſ. c. 1. verb. Curpis de ſupl. neglig. prælat. in 6. Abb. repet. c. Si quis con raclericum, n. 40. de foro compet.* ubi alios refert. Item quia habet juriſdi 4

juriſdictionem cauſa per appellationem ad ipſum devoluta: ut dixi n.præced. Sic docent *Spino, Segura, Manuel n. 3. allegati.* Quod intelligendum eſt, quãdo licentia Archiepiſcopi tranſiiſſet in rem judicatam: quia pars adverſa conſentit, vel tranſactum eſt decemdium, in quo attento jure canonico, *c. Concertationi*, & *c. Non ſolũ, de appell. in 6. & c. Cum dilectus, fin. de elect. & c. Significaverunt, de teſtibus* poterat appellare. Si enim non tranſivit in rem judicatam, nequit Archiepiſcopus validè intereſſe, vel dare licentiam aſſiſtendi matrimonio, quando ſecundùm jus appellationi erat locus. Quia ſua ſententia effectum non ſortitur, nec juriſdictionem dare poteſt, donec tranſeat in rem judicatam: pendenti enim appellationis termino nihil valet, quicquid judex appellationis agit: ut expreſsè habetur *c. Non ſolum, de appell. in 6.* & *l. 1 ff. nil nova. appell. pendent.* & docet bene cum aliis *Maranta pract. 6. p. t. & quandoque appellatum, n.* 173. & 400. Aliud tamen dicendum eſſet de Epiſcopo, vel Archiepiſcopo in ſua diœceſi, ſi enim aliquos lite mota vellet matrimonio conjungere, quamvis pars adverſa appellaret ſi de facto conjungeret, aut alter ſacerdos de ejus licentia, valeret matrim. Quia eſt paſtor ordinarius, & licet per appellationem ejus juriſdictio ſuſpendatur, at cum maneat verus paſtor, & ordinarius, & nec aſſiſtere, nec dare licentiam aſſiſtendi matrimonio, ſit actus juriſdictionis (ut dixi hoc 3. l. diſp. 21. n. 4. & 7.) valebit matrimonium. Archiepiſcopus verò in diœceſi ſuffraganei, nulla ratione eſt ordinarius, ſed tantum ſortitur juriſdictionem ob appellationem, atque ita debet eſſe juriſdictio, juxta naturam ſententiæ, quæ eſt ut nihil prorſus operetur, donec tranſeat in rem judicatam.

5 III. Concluſio, capitulum ſede vacante poteſt aſſiſtere matrimonio, vel alii ſacerdoti licentiam dare Quia ſuccedit in omni juriſdictione ordinaria Epiſcopi: ut colligitur ex *c. His quæ, ad fi.* & *c. Cum olim, fi de major.* & *obed.* ubi & omnes notant.

6 IV. Concluſio, poteſt Abbas Eccleſiæ nulli Epiſcopo ſubjectæ intereſſe matrimonio, & alii aſſiſtendi licentiam concedere. Quia eſt ordinarius, habetque juriſdictionem quaſi Epiſcopalem: ut notant DD. *c. Joannes, de teſtam.* & ibi latè *Covar. n. 1.* Sic tenent *Henriquez l. 11. de matr. c. 3. n. 4. Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 219. n. 15. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 45. a 5. punct. 3. paulo ante dub. 4. f. 192. concl. 3.* favet *Nav. lib. 4. conſ. in 1. edit. t. de ſponſal. conſ. 47. n. 1. in 2. tit. de clard. de ſponſ. conſ. 14. n.* 1. ubi dicit poſſe hoc omnes habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Non tamen poſſet Epiſcopus conjungere matrimonio ſubditos horum Abbatum, vel aliorum habentium juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in Eccleſia nulli Epiſcopo ſubjecta: ſicut nec poteſt confeſſores exponere pro illis: ut bene docet *Sylveſt. Confeſſor. 2. q. 7.*

7 V. Concluſio, poſſunt etiam Cardinales in Eccleſiis ſui tituli, quia habent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem: per *c. His quæ*, cum ibi notatis, *de majorit. & obed.* Sic *Navarrus, Henriquez, Manuel. num præcedenti allegati.*

8 Ultima Concluſio, poteſt etiam idem legatus in provincia ſuæ legationis, Quia eſt ordinarius in illa: ut expreſsè habetur *c. 2. de offic. legati, in 6.* 2. quia poteſt in provincia ſibi commiſſa, omnia quæ Epiſcopus in ſua diœceſi. Ut tradunt *Speculator tit. de diſpenſatione, §. Conſequenter aliqua, n. 4.* & *tit. de legato §. Nunc oſtendendum, n. 54.* & *§. Nec dicamus, n. 5. Anch. c. fin. de tranſactio. n. 1. Abb. c. 1. de offic. lega. n. 2.* & *c. Quod tranſlationem. eodem t. n. 9.* &c. *Excommunicatis, eodem t. fi. Selva beneficiorum 2. p. quæſt. n. 2.* & *4. p. q. 9. initio, Roſell. verb. Legatus. n. 4.* ubi *Ang. n. 4. Tabiena q. 2. Armilla n. 3. Sylv verb. Delegatus, q. 12.* & *init. Greg. Lop. l. 23. verb. No. pueden. t. 9. p. 1. Gutier. q. canon. l. 1. c. 11. n. 6. Henriquez l. 14. de irregul. c. 18. n. 2. P. Molina to. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 173. f. 981.* ergo cum Epiſcopus in ſua diœceſi poſſit intereſſe matrimonio, & alii ſacerdoti licentiam concedere, poterit ſimiliter legatus in ſua provincia. 3. Quia qui dicitur proprius ſacerdos ad excipiendas confeſſiones, & alii id munus committendum, poteſt aſſiſtere matrimonio, & alij id delegare, (ut dixi hoc 3. lib. diſp. 23. n. 10.) ſed nomine proprij ſacerdotis, *c. Omnis utriuſque ſexus, de pœnit.* & *remiſſ.* comprehenditur legatus Papæ in ſua provincia: ut tradunt *Hoſtien. ibi ſuper verb. A proprio ſacerdote, Joan. Andr. n. 12. Ant. n. 37. Card. n. 5. Anchar. n. 8. Abb. n. 12. Henr. n. 28. idem Anch. Clem. Dudum de ſepult. §. Statuimus, q. 5. dub. 3. verſ. Sed de illis, Ripa tr. de remediis ad curand. peſtem §. Sed quia uſu videmus, n. 52. Imola de Clem. Dudum, n. 34. Turrecr. c. Quem pœnitet, de pœn. d. 1. a. 3. n. 6.* & *a. 4. n. 13. Roſella, Confeſſio ſacramentalis 3. n. 1. Ang. confeſſio 3. n. c. 3. Sylv. Confeſſor. 1. q. 1. Nav. c. Placuit, de pœn. d. 6. n. 62. verſ. Infertur* & *tertio, Greg. Lop. l. 21. verb. Otro, t. 4. p. 1. Ant. Cuc. l. 5. inſt, major. l. 4. n. 168. Gutier. l. 1. q. can. c. 27 n. 24. Lancel. inſt. juris can. l. 2. t. de pœnit.* & *remiſ. verb. Proprio ſacerdoti, Jac. Sbrozius l. 2. de vicario Epiſc. q. 14. n 2.* Et ex Theologis, *Ricard. 4. d. 17. a. 3. q. 1. corpore, Henriq. l. 6. de pœnit. c. 7. n. 3* Nec audienda eſt *Margarita confeſſ. f. 9.* ubi dicit poſſe legatum audire confeſſiones, ſi hoc habeat in mandatis: ubi clarè ſentit id non poſſe ex ſua poteſtate ordinaria, ad audiendas confeſſiones, & exponendũ confeſſores, erit ſimiliter ad aſſiſtendum matrimonio, & commitendum alij, ut aſſiſtat. Et ita in propriis terminis docet *Henriq. l. 11. de matr. c. 3. n. 4.* & quamvis ſolum loquatur de legato à latere: at idem eſt dicendum de aliis legatis Pontificis: ut conſtat ex DD. relatis, qui generaliter aſſerunt legatos eſſe proprios ſacerdotes ad confeſſiones, poſſe omnia quæ Epiſcopis competunt. Item, quia non tantum legati à latere, ſed omnes etiam legati à Pontifice conſtituti, ut præſint alicui provinciæ, ſint ordinarii: ut bene donet *gloſſ. c. 2. de offic. legati, in 6. initio*, & *ibi Francus initio*, per illum textum generaliter decidentem, legatum eſſe ordinarium. Tandem, quia poteſtas legati à latere, & non à latere, eſt æqualis, præterquam circa beneficiorum collationem, & cognitionem cauſarum exemptarum, confirmationem Epiſcoporum, abſolutionem excommunicationum ob clerici percuſſionem in quibuſdam caſibus: ut tradit *gloſſ. c. 1. de off. legati, in 9. verb. Legati.* Cum ergo non excipiatur matrimonium, idem poterit quoad illud uterque legatus.

DISPUTATIO XXIX.

An vicarius generalis Epiſcopi, & aliorum habentium juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ſit ordinarius, ut interſit matrimonio, & alii aſſiſtendi licentiam concedat;

SUMMARIUM.

In quo verſetur difficultas & quot quæſtiones diſputandæ ſint, n. 1.

An vicarius generalis Epiſcopi ſit ordinarius, refertur opinio negans, n. 2. & contraria 3.

Vicarii capituli ſede vacante, & aliorum habentium juriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, ſunt ordinarii, n. 4. Et comprehenduntur, dum mentio ſit ordinarii, 5.

An vicarius ſit ordinarius quoad ea quæ non competunt ſibi ex officio vicarii: ſed ſpecialiter ſibi committuntur: referuntur duæ ſententiæ, n. 6. & 7. Et ſententia authoris, n. 8.

Quod de uno connexorum dicitur, ad aliud extenditur, & dignius trahit ad ſe minus dignum, n 8. Et quis poſſit conferre juriſdictionem ordinariam n. 8 junct. n. 2.

Explicatur c Romana, de appellat, n. 6. c. quando non liceat à vicario ad Epiſcopum appellare. 9.

An vicarius Epiſcopi foraneus, ſit ordinarius, 10.

Quis dicatur vicarius generalis, & quis foraneus. 11.

An appelletur à vicario foraneo ad Epiſcopum, 12.

Solvuntur Argumenta, n. 13 & explicatur, qua ratione, cum poteſtas vicarii ordinaria ſit, extinguatur morte Epiſcopi.

Poſt n 13. invenies alia ſummaria.

CUm ſolus parochus, vel ordinarius poſſit intereſſe matrimonio, vel id committere: juxta *Trident ſeſſ. 24. de matrim. c. 1.* & cum etiam hoc 3. l. diſput. 23. n. 10. diximus, eunde eſſe proprium Sacerdotem ad hoc, qui talis eſt ad audiendas confeſſiones exponendum confeſſarios: deciſio hujus quæſtionis præmittenda eſt. Quare triplex quæſtio diſputabitur. Prima, an ſit ordinarius, vel 1

Digitized by Google

vel delegatus. II. an ex officio poſſit audire confeſſiones & exponere confeſſarios. III. an ſimiliter poſſit aſſiſtere, matrimonio, & id committere.

Quæſtio I. An vicarius generalis Epiſcopi, ſit ordinarius? Aliqui negant, dicentes eſſe delegatum. Ducuntur, quia hoc diſtat inter juriſdictionem ordinariam, & delegatam: quod illa mortuo concedente adhuc permanet; hæc autem ſi res eſt integra, extinguitur. c. Gratum, & c. Relatum, c. Licet undique de off. delegati: ſed juriſdictio vicarii, morte Epiſcopi extinguitur: ut dicam diſp. ſequenti: ergo non eſt ordinaria. 2. quia ordinarius propria juriſdictione utitur, in quo diſtat à delegato, qui propria carens vice fungitur delegantis l. 1. §. Qui mandatam, ff. de offic. ejus, ibi, Qui mandatam juriſdictionem ſuſcepit propriũ nihil habet, ſed ejus qui mandavit, juriſdictione utitur: & l. Solet, ff. de juriſd. omn. jud. ſed vicarius Epiſcopi, ejus vices gerit: ut conſtat ex c. Rom. intio. de appell. in 6. ibi eorum vices ſupplẽdo, cognoſcunt: ergo non eſt ordinarius 3. quia ordinaria juriſdictio non poteſt ab Epiſcopo concedi, ut docet gloſſ. c. 2. verb. Statuuntur, ne prælati vices ſuas, & conſtat ex c. A judicib. 2 q. 6. ibi, Ordinarii vero ſunt, qui ab apoſtolico, ut Eccleſiaſtici, vel ab Imperatore, ut ſæculares legitimam poteſtatẽ accipiunt. Idem habetur l. quia, ff. de jur. omn. jud. & l. 21. tit. 4. p. 3. Qua ratione Specu. to. de offic. ord. §. Videamus quis dicatur, c. 5. dicit archidiaconum conſtitutum ab Epiſcopo, non eſſe ordinarium: quia ſolius principis eſt ordinarium conſtituere: ſed vicarium conſtituit Epiſcopus. ergo non eſt ordinarius. Quod ſi dicas, inſtitui ab Epiſcopo, canone ſic permittente, canonem autem juriſdictionem rodinariam conferre. Contra, quia vicarius non habet juriſdictionem immediatè à canone, ſed mediante Epiſcopi inſtitutione: ergo non eſt ordinarius: alias omnis delegatus eſſet ordinarius, cum inſtiuatur ab ordinario, permittente canone. 4. quia Epiſcopus habet juriſdictionem ordinariam, ergo in perſona vicarii nequit eadem juriſdictio conſiſtere, cum vulgatum ſit juris principium, non poſſe dominium apud duos in ſolidum conſiſtere. l. Si ut certo, §. Si duobus vehiculum, ff. commandati l. 3. §. Ex contrario. ff. de acq. poſſeſſ. validum eſt autem argum. de juriſdictione ad dominium, & poſſeſſionem. l. Qui furere ff. de ſtatu hom. Hanc ſententiam videtur tenere gloſſ. c. Perlectis, verſ. jurgia. ſin. de 25. ubi concludit ſolum Epiſcopum eſſe ordinarium in ſua diœceſi & c. verb. Statuuntur, ne prælati vices ſuas: ubi ait non poſſe Epiſcopum creare judicem ordinarium: idem tenent Goffr. ſumm. t. de offic. vic. n. 2. Alciat. Rub. de offic. ord. n. 24. Anaſt. Germonius tract. de indultis. §. Tibi quoad vixeris n. 85. Soto 4. d. 18. q 4. a. 3. verſ. Circa conceſſiones. Ant. Go. in bulla cruſitata c. 4. circa q. n. 21. & dubitat cogitantem relinquens Paulus ab Oriano. rubr. ff. de officio ejus cui mand. eſt juriſd.

Sit tamen 1. concluſio vicarius generalis Epiſcopi, ha-
3 bet juriſdictionem ordinariam. Prob. 1. juriſdictio conceſſa à canone, vel lege, eſt ordinaria, ut probant textus relati in 3. argum. contrariæ ſent. n. præced at quamvis Epiſcopus conſtituat vicarium generalem, non tamen ei confert juriſdictionem, quam habet, ſed à canone tribuitur: ut conſtat ex c. 2. de offi. vicarii, in 6. ergo ejus juriſdictio eſt ordinaria. 2. à delegato appellatur ad delegantem, c. Super quæſtionum, §. Porro de off. deleg. ſed à vicario generali Epiſcopi, non appellatur ad Epiſcopum, c. Romana de appel. in 6. & c. 2. de conſuet. in 6. ergo eſt ordinarius: aliàs appellaretur ad Epiſcopum delegantem. 3. quia eadem eſt juriſdictio Epiſcopi, & vicarii, idemque tribunal: ut aſſeritur d. c. Romana & d. c 2. ubi etiam ſubjungitur ratio, cur non appelletur à vicario ad Epiſcopum, ne ab eodem ad ſe ipſum appelletur: ergo eſt ordinarius. Tandem, quia vicarius interponit decretum in alienationib. rerum minorum, & emancipationibus, ut habetur expreſſe l. fin C. de offic. ejus qui vicem: quæ tamen delegari minimè poſſunt. l. 2. ff. de offic. ejus & l. Nec quicquam. §. Ubi decretum. ff. de offic. proconſ. ergo vicarius non eſt delegatus. Hanc tenent gl. l. fin. verb. Rectorum, C. de offic. ejus qui vicem, & c. 2. de offic. vic. in 6. verb. Officialem, & c. Romana. initio. verb. Generaliter, de appell. in 6. Arch. c. 1. init. de offic. vic. in 6. & c. Non putamus fin. de conſuet. in 6. Specul. de offic. ord init. n. 2. & ibi Joan. Andr. verb. Verius eſt, Item Joan. Andr. c. Ne aliqui, n. 8. de hæret. in 6. & c. 2. Ne præl. vices ſuas, n. 2. ubi etiam Hoſt, ſuper verb. Suſtinuerit, & idem Hoſtien. c. Sua nobis ſuper ver. juriſdictio, de off. vic. & c. Romana eod. t. in 6. ſuper verb. Officialem, & ſum. t. de off. vic. init. n. 2. verſ. In utraque, Innoc. c. Sua nobis. init. verb. Juriſdictio: de offic. vicar. & d. c. Romana, ad fin. Ant. d. c. Sua nobis, n. 8. & c. Quoniam de off. ord. n. 16. Abb. c. Relatum, n. 8. de offic. deleg. & c. 2. præl. vices ſuas, & c. Si quis contra clericum, n. 29. de foro comp. & c. Decernim. n. 12. de judiciis Dom. c. Romana, in princ. n. 5. appell. in 6. & c. 2. de offic. vic. in 6. n. 6. ad fin. ubi Anch. n. 2. q. 1. & Franc. n. 4. Alex, de Nevo c. Cum duobus, n. 15. de ſent. & re jud. Bald. c. Si inſtrumenta n. 3. de fide inſtrum. & l. A. proconſulib. n. 1. C. de appel. Decius rub. de offic. deleg. n. 3. & ibi Berojus, n. 2. & 8. & idem Berojus. rub. de appell. n. 24. & conſ. 22. n. 34. vol. 1. Clem. Bonifac. 1. n. 8. de jurejur. Bart. l. 1. fin. ff. quis, & a quo appell. Alber. l. Relationes, fin. C. de offic. vic. Fab. inſt. de mandato, §. Item ſi adhuc. n. 5. Alex ff. de offic. ejus cui mand. in rub. n. 15. & 17. & l. More n. 43. ff. de juriſd. omn. jud, Ang. l. Præcipimus, in pr, C. de appel. Jaſon rub. ff. de offic. ejus cui mand. n. 2. Felin rub, de off. deleg. 4. Bertach in repert. lit. V. verb. Vicar. verſ. Vicar Epiſcopi & tr. de Epiſc. l. 4. p. 7. n. 1. Corraſ. de beneſ. c. 8. n. 3. Hier. Lanc de dieſſrent. jur. ciu. & cau. differ. 1. n. 165. Iac. de S. Georg. de feudis. §. Vicariuſque n. 2. habetur t. 19. tr. noviorum p. 1. Rodanus de reb. Eccl. non alien, rub. 30. caſu 1. n. 59. habetur t. 15. eorundem tr. p. 1. Aretin. inſt. de except. rub. n, 7. Selua benef. 2. p. q. 14. n. 14. Pavinus de offic. capit. ſede vacante, 2. p. princ. q. 1. n. 7. habetur to 13. eorund. tr. p. 2. Roma ſing. 58. n. Soc, l. More, n. 13. ff, de juriſd. omn. jud. Caleph. rub. de offic. ejus n. 48. Ant. de pretis tr. de juriſd. Epiſc. c. 6. n. 44. Corraſ. l. 3. miſcellan c 19. n. 12. Millis in repert. verb. Vicar ſive official. Epiſc. Affict. conſt, Neap l. 1. rub. 59. n. 12. Rebuf. praxi benef. t. de vic n. 6. Caſialup. l. More. n. 25. ff. de juriſ. omn. jud. Franc. Marc. q. Delphin. 317. n 7. n. 1. Bello. l. 1. ſupputationum juris, c. 11. n. 3. Octavius l 3. pract. c. 3. n. 2. Foller. pract. crim. can. 1. p. moral. n. 119. Caballin. ad conſt, Ægidii l. 3. c. 17. n. 1. Roland. conſ. 46. n. 28. vol. 1. Bolognei. rub. ff. de offi. ejus n. 58. Sylua excom. 7 caſu 14 dub, 11. n. 39. & verb. Vicarius q. 4. dict. 1. Tabien. verb. Delegare, q. 1. n. 2. & verb. Vicarius. q. 5. ubi Armill. n. 5. Maran. pract. 4. p. d. 5. principali an indicium ſit ordinarium, n. 13. Mandoſ. regu. 14. Cancellariæ, q. 6. n. 8. Nav. l. 4. conſ. in 2. edit. t. de cland. deſponſ. conſ. 14. n. 1. in.. vero t, de ſponſal. conſ. 47. n. 1. Con. 3. var. c. 20. n. 4. Greg. Lop. l. 2. verb Eſtos. t. 4. p. 3. Mol. 1. de primog. c. l. 25. n 13. Corrad in templo jud. l. 2. c. 6 §. 1. n. 11. Ant. Cucus inſt. major t. 8. n. 15. Iac. Sbrozius l. 2. de vic. Epiſc. q. 55. n. 9. Maſc. de prob. concl. 1412. n. 9. & 22. Ugolin, de cenſuris, tab. 1. c. 1. §. 20 n. 6. Flamin. de reſign. benef. l. 3. q. 11. n. 23. & l. 7. q. 24. n. 25. Paz pract. to. 1. p. 1. tempore 1 n. 6. Petr Greg. Syntagm. juris p. 2. l. 15. c. 41. n. 3. Gut. q. can. l. c. 19. n. 15. verſ. Nihilominus, & c. 11. n. 8. Segura 2. p. direct. jud. c. 16. n. 3. Azebed. l. 3. recept. t. 9. l. 1 n. 7. Salzedo pract c. 73. ad fin. Et de vicario prætoris affirmant idem Avil, c. 4. Prætorum ver. Juſtitia n. 4. Avend. in c. Prætor. 1. p. c. 3. n. 1. Et ex Theologis, D. Ant. 3. p. t. 19. c. 20. §. 2. Enriq. l. 6. de pœnit. c. 7. n 3. in commen. lit, L. & c. 13. n. 3. in comm. lit. M. & l. 10. de ſacram. ordinis c. 22. n. 3. in comment. lit. P. Manuel. 1. t. ſumm. 2. edit. c. 219. n. 15 Lud. Lop. 2. p. inſtruct. 2. edit. c. 284. f. 793.

Idem dicendum eſt de vicario capituli ſede vacante, eſt 4
enim ordinarius: cum à canone habeat eandem juriſdictionem, quam Epiſcopi vicarius. Sic Pavinus de poteſtate c ſede vac. 2 p. principalis q. 10. n. 8. & 9. Iac. Sbrozius l. 2. de vicar Epiſc. q. 55. n. 31. Enriq. l. 6. de pœnit. c. 31. n. 3. in comment. lit. M. Et idem dicendum eſt de vicario generali habente juriſdictionem epiſcopalem: eſt enim ordinarius, cum eandem habeat à canone juriſdictionem, quàm vicarius epiſcopi Sic Ant. Cucus l. 2 inſtit. major. t. 8 n. 156.

Ex dictis infertur, quoties in aliquo decreto mentio fit 5
ordinarii, niſi ſubjecta materia aliud poſcat, intelligi non tantum Epiſcopum, ſed etiam omnes habentes juriſdictio-

Digitized by Google

nem ordinariam. Quia omnes illi ordinarii ſunt. Sic *gloſſ. c.Ordinarii,verb. Locorum de offic.ord. in 6.* ubi *Franc.n.3. idem Franc.c.1.conſtit. in 6.n.7.* ubi *Domin. n. 3. Abb.c.Cum olim de præſcrip.n.2.Imola c. de monachis , n.5.verſ.Item adverte de preb:Dec.c. Poſt ceſſionem n.1. & 6. de prob.Sylveſt. Excommunicatio.9.caſu 47.n.92.notab. 2. verb.Sed adverte, Navar.l.4.conſ.in 2.edit.t. de ſponſ. conſ.5.n.2. Gut.q.can.l. 1.c.19.n.15.verſ.Nihilominus,Flamin. de reſign benef. l. 5.q. 11. n. 19. & ſeq.* Unde nomine ordinarii comprehenditur vicarius Epiſcopi : cùm verè ordinarius ſit.Sic *Navar.Gutier. & Flamin. ibi,* addens quoties in Tridentino mentio ſit Ordinarii, comprehendi vicarium Epiſcopi. Idemque dicendum eſt de vicario capituli ſede vacante,aliorumque habentium juriſdictionem epiſcopalem : cùm verè ordinarius ſit : juxta dicta n.præced. Quare non eſt audiendus *Bolognetus rubr.ff.de offic.ejus n.55.fin.* ubi ait quamvis vicarius habeat ordinariam juriſdictionem , non dici ordinarium,ſed eſſe medium inter ordinarium , & delegatum Cujus contrarium conſtat ex dictis , & ex iis quæ tradidi hoc 3.l. diſp.7. n. 10. ubi probavi poſſe vicarios hos diſpenſare in denunciationibus: quia Tridentinum id committit ordinario , cujus nomine hi comprehenduntur.

6 Gravis autem eſt difficultas , an non tantum vicarius ſit ordinarius , quoad ea quæ ipſo jure, ex officio vicarii ſibi competunt , ſed etiam quoad ea quæ ſibi ab ipſo Epiſcopo committuntur , quæ ex officio vicari non competebant? Quidam dicunt quoad hæc eſſe delegatum ; quia ea habet ex ſola epiſcopi commiſſione , qui juriſdictionem ordinariam conferre nequit : ut probavi n.2. Sic *gl.c.2.de off.vic. in 6.verb.Officialem.Beroius rub.de offic.deleg.n.2.& 26.*ubi *Felin.n.4.Francus d.c.3.n. 4. Maranta pract.4.p.d.5 principali.an judicium ſit ordinarium.n.16.Tabien.verb.Delegare. q.1.n.2.Ant.Cucus l.2.inſtit major.t. 8. n.17.& 112.*

7 Alii verò aſſerunt , ſive ſimul in vicarii inſtitutione, ſive diverſo tempore commiſſio alicujus caſus fiat , ſi addatur clauſula generalis , totam commiſſionem eſſe ordinariam quia univerſalis cauſarum commiſſio ordinarium conſtituit , *l.Cum prætor,§. 2. ff.de judiciis :* ſi veró non addatur clauſula generalis , eſſe delegatam.Sic *Lupus c. 2. de officio vicarii in 6.* ubi *Anchar. , n. 1.quæſt. 1. Domin n.9.*

8 Verius autem ſic diſtinguendum eſt : ſi Epiſcopus unica commiſſione , dum conſtituit vicarium , committat illi aliquem aut aliquos caſus:eſt vicarius ordinarium etiam quoad caſus commiſſos,per *c. Tranſlato de conſtit.* ibi. *quia ſimul , & ab eodem,& ſub eadem ſponſione,utraque data ſunt: quod de uno dicitur,neceſſe eſt,ut de altero intelligatur.*Unde colligunt ſcribentes, quod de uno connexorum dicitur,ad alterum extendi : ergo cum hæc poteſtas ſimul ab eodem conferatur , ſicut principalis eſt ordinaria , ſic erit ei connexa. Item,quia dignius trahit ad ſe minus dignum,*c.Quod in dubiis de conſecr. Eccleſ.* ergo juriſdictio ordinaria quæ dignior eſt , trahit ad ſe delegatam,minus dignam. Quare licet Epiſcopus nequeat abſoluté conferre juriſdictionem ordinariam,commiſſionem facit , quæ deberet eſſe delegata, illa ordinaria tanquam dignior,trahit ad ſe alteram, ut tota ordinaria cenſeatur. Si autem diviſim , & ſeorſim committantur illi caſus : eſt juriſdictio delegata : præterquam ſi in commiſſione fiat expreſſa mentio vicariatus , ſi enim fiat , ſive in ſalutatione, ſive in progreſſu ut tali officiali noſtro , vel vicario committimus,aut poteſtatem alias per nos commiſſam extendimus : tota jurisdictio erit ordinaria. Quia datur tanquam annexa,& acceſſoria ordinariæ,& ideo ad illius tanquam principalis, & dignioris naturam trahitur.Sic. *Io. Andr addit ad Spec. 1. de offic.vic.in princ. verſ.dubitare videtur,ſi Epiſcopus officiali ſuo. Beroius conſ.22.n.14. vol. 1. Iac. Sbrozius de vic Epiſc... 2. q. 55. n.39.*

Hinc infertur intellectus ad *c.Romana de appel.in 6.* ubi dicitur à vicario generali non appellari ad Epiſcopum,intelligitur enim,in iis in quibus eſt ordinarius:nam quando eſt delegatus Epiſcopi , appellatur ab ipſo ad Epiſcopum delegantem, juxta *c. Super quæſt. §. Porro.de offic. deleg.* Et ita docent *Anch.c.2. de offic. vic.. n 6, 2. verſ. Primò quæ c. Franc.ibi,n.4.Maranta pract.4.p.d.5.principali,an judicium ſit ordinarium,vel delegatum,n. 16.Ant.Cucus l.2.inſt.major. t.8.n.13.& 126.Iac.Sbroz.de vicar,Epiſcopi.l.2.q.55.fine.*

II. Concluſ. Vicarius foraneus eſt delegatus.Probatur, 10 quia non habet juriſdictionem aliam , quam conceſſam ſibi ab Epiſcopo,at Epiſcopus nequit juriſdictionem ordinariam concedere , & ita tenent omnes DD.At difficultas eſt quando hic vicarius foraneus conſtituitur ad univerſitatem cauſarum?Aliqui enim dicunt poſſe dici,ſi hic vicarius foraneus conſtituatur in certa diœceſis parte, ad univerſitatem cauſarum illius loci,eſſe ordinarium, conſtituereque idem cum Epiſcopo tribunal. Quia ad hoc non attenditur generalitas loci,ſed cauſarum commiſſio. Sic quædam gloſſa , ut referunt & ſequuntur *Sylu. verb. Vicarius, q.4.D. Ant. 3. p. t. 19. 10.§. 2.* Dicendum tamen eſt adhuc eſſe delegatum ; quia non habet juriſdictionem à jure,ſed ab Epiſcopo.Sic docent *Bart. l.un.fin ff.quis , & à quo,Cardin.Clem.2.de reſcr.q.24.Abb. c. Relatam.n.8.de off. deleg.Alex.de Nevo c.Dilecti , el 3.n. 28. de appell.Felin.c. Super quæſt.§.Si verò,n.17.de offic.deleg. Rebuff. praxi beneſ. to.de vicariis epiſc.n.6.Maranta pract.4. p.d. 5. principali, an judicium ſit ordinarium,n.8.Tabiena verb. Delegare q. 1. n.2.Covar.pract.c.4.n.8. Paz pract.2.to.pralud.3. n. 5. Ant. Gobr. tom. 2. commun in mea edit l.19. verb. Vicarius perpetuus.fol.454.Iac.Sbrozius l. 1. de vicario epiſc.q.22.n.7.*

Rogabis autem quis dicatur vicarius generalis : Reſ- 11 pondeo eum eſſe , qui gerit vices ordinarii conſtituentis, in eodem loco,& tribunali , in quo conſuevit ipſe ordinarius jus dicere.Sic *Bart.Rebuff. Maran. Cou alleg. n.præced. Ant.Cuc.l.2.inſt.major.t.8.n.131.Iac.Sbroz.l. 1. de vic epiſc. q. 22. n. 7.* Quod ſic explicat *Cou.* hoc eſt qui locum tenet Ordinarii,habens ab eo commiſſam juriſdictionem.Quare ſi vicarius conſtituatur in aliqua parte ſpeciali diœceſis, licet ſit in ſola civitate,in qua, reſidet Epiſcopus , non erit generalis , ſed foraneus , & delegatus.Sic *Card. Clem 2. de reſcrip.n.3.Iac.Sbroz.l.1.de vic.epiſc.q.23.n. 4. & q. 19.n.1 & 2.*ubi alios refert:qui conſulendus eſt *q.25 n,4* ubi contra alios.defendit eſſe vicarium generalem quando tantum in ſpiritualib.conſtituitur : & *qu 26.*ſimiliter contra alios, tuetur eſſe generalem quando in ſolis temporalibus.

Ex dictis infertur , minus bene *Anaſt.Germonium de in-* 12 *dultis Cardinalium,§.Tibi quoad vixeris , n. 88.& l. 1. animad.c. 7.*negare appellari poſſe à vicario foraneo ad Epiſc. Cum enim ſit epiſcopi delegatus , poteſt ab ipſo ad epiſc. appellari juxta *c. Super quæſtionum de offi. deleg.* Et docent *gl.Clem.1.de reſcrip. verb. Foraneo* ubi *Card. q. 24. Imola n. 32.Hoſt.c.Rom.de offic.vic in 6.init.& ibi Innoc.ad fin.Alex. de Nevo c.Dilecti,el 3. n.28.de appell. Calder.conſ.2.de appell. Abb.c.relatum,n.8.de offic. deleg. Bart.Rebuff.Covar.ubi eos n.10.retuli:Mar. pract.4.p. d.5.principali,an judicium ſit ordinarium n.15.Ant.Cucus l.2.inſt.major.t.8.n.14.Iac.Sbrozius l.1.de vic.epiſp.q.23.n. 6. Enriq. de matr. c.5.n.5.*

Ad arg. prioris ſent. propoſita n. 2. reſpond. Ad 1.dico 13 majorem eſſe veram , quando judiſdictio ordinaria non cohæret alteri ordinariæ , tanquam acceſſoria : tunc enim non extinguitur morte concedentis : ſecus quando cohæret alteri ordinariæ tanquam acceſſoria : ut cohæret juriſdictio vicarii , juriſdictioni Epiſcopi , tunc enim extincta principali per mortem epiſcopi , extinguitur acceſſoria vicarii.Ad 2.dic.vices gerentem alterius in diverſo tribunali, eſſe delegatum : ſecus quando ita vices gerit,ut conſtituat idem tribunal : & ita contingit in epiſcopo,& vicario ejus generali;conſtituunt enim idem tribuna,*c. Romana,ad appel.in 6.*Ad 3,nego minorem:nam quamvis Epiſcopus conſtituat vicarium , at eo ipſo quod conſtituitur,jus confert ipſi poteſtatem quam habet. Et ad replicam dico , vicarium habere immediate à Canone juriſdictionem,ad hunc ſenſum , quod ſuppoſita nominatione , ſeu inſtitutione epiſcopi , Canon dat juriſdictionem : unde non mediat epiſcopus,quaſi dans juriſdictionem, ſed quaſi nominans, & inſtituens : at quando epiſcopus vicarium foraneum inſtituit

Digitized by Google

inſtituit, nullam prorſus habet à jure juriſdictionem, ſed ſolam habebit quam Epiſcopus contulerit. Ad 4. dico id eſſe verum, quando eadem juriſdictio æque principaliter apud duos eſſe: at juriſdictio eſt principaliter in Epiſcopo, qui ratione dignitatis conſequitur juriſdictionis dominium in vicario verò eſt acceſſoriè, & quaſi exercitum dominii conſiſtentis in perſona Epiſcopi.

SUMMARIUM.

An poſſit vicarius generalis Epiſcopi audire confeſſiones, & exponere confeſſarios: refertur opinio negans, num. 14.

Et contraria verior, n. 15.

Solvuntur arg. n. 16. & explicantur c. 2. de offic. vicarii, in 6. & Trid. ſeſſ. 23. c. 15. de reform. Et ibi junct. n. 14. dum conceditur aliquid diœceſano in aliquo decreto, an intelligantur nomine diœceſani non ſolum Epiſcopus, ſed omnes habentes juriſdictionem quaſi epiſcopalem: & nomine Epiſcopi an includatur ejus vicarius Et explicatur idem Trident. ſeſſ. 25. c. 3. de reform. an poſſit vicarius Epiſcopi concedere literas excommunicationis pro rebus deperditis.

Poſt num. 16. invenies alia ſummaria.

14 Quæſtio ſecunda, an poſſit vicarius generalis Epiſcopi ex officio audire confeſſiones omnium de diœceſi: & concedere aliis licentiam audiendi, vel ſit neceſsaria ſpecialis commiſſio? Duplex eſt ſent. I. ait non poſſe concedere facultatem audiendi confeſſiones, niſi ſpecialiter ſibi committatur. Prob. quia ex officio vicarii, tantum habet juriſdictionem in contentioſis, & in cauſis civilibus: ut conſtat ex *c. 2. de off. vic. in 6.* 2. quia *Trid. ſeſſ. 23. c. 15. de reform.* expreſsè ſtatuit, ut nullus poſſit audire confeſſiones, niſi approbatus ab Epiſcopo: ergo ejus vicarius non poteſt hanc licentiam dare. Et confir. quia magis proprium, & ſpecificum nomen Epiſcopi eſt, Epiſcopus, quàm Diœceſanus, ſed Concilio dicente nullum poſſe audire confeſſiones, niſi approbatum à diœceſano, non comprehenderentur nomine diœceſani, abbates, & alii prælati inferiores habentes juriſdictionem Epiſcopalem: ut tradunt *gl. Clem. 1. de jure patron. verb. Diœceſanis. ubi Card. in prin. q. 5. n. 4. Imol. n. 3. init. idem gl. Clem. 1. de vita & honneſt. cler verb. Diœceſanis, & ibi Card. init. q. 1. Bonif. ibi n. 24. & 25. Imola n. 24. & c. de monachis de praben. n. 5 verſ. Item adverte, Abb. c. Cum olim n. 2. de præſcript. Franc. c. ordinarii, n. 3. verſ. In gl. ſecunda de offic. ord. in 6. Silv. Excommunicatio 9. cauſa 47. notab. 2. verſ. Sed adverte n. 92. Navar. l. 4. conſ. in 1. edit. t. de ſponſ. conſ. 5. n. 2.* ubi doctrinam hanc ſolemnem, & receptam appellat, ergo à fortiori, cùm Tridentinum dicat, ut nullus audiat confeſſiones, niſi approbatus ab Epiſcopo non comprehenduntur nomine Epiſcopi, prælati inferiores, nec vicarius. 2. Confirm. quia expreſſè *gloſ. Clem. unde foro comp. verb. Diœceſanis.* ubi textus concedit diœceſanis, poſſe concedere licentiam, ut Epiſcopi expulſi exerceant juriſdictionem in diœceſi, ait eam non poſſe concedere vicarium: ergo. Hanc tenent *Hoſtienſ. ſum. t. de pœn. & remiſ. §. Cui confitendum, fin. n. 14. Archid. c. 2. eod. 1. in 6. fin. & ibi Joan. Audr. init. Dom. n. 6. Anch. n. 1. notab. 2. Franc. n. 7. idem Anch. Clem. dudum §. Statuimus, notab. 1. de ſepult. Abb. Clem. 1. de privil. n. 11. Henr. c. Ne pro dilat. n. 3. de pœnit. & remiſ. Abb. in ſuo diction. lit. V. verb. vicar. verſ. Vicarius etiam Epiſcopi, Beroius conſ. 12. n. 11. vol. 1. Sot. 4. d. 18. q. 4. a. 3. verſ. Circa conceſſiones, Fr. Alex. in ſum. 1. p. c. 3. de poteſt confeſſoris n. 14. Iac. Sbroz. l. 2. de vic. Epiſc. q. 13. n. 2. & q. 25. n. 2.* Et nec poſſe ipſum vicarium generalem Epiſcopi audire confeſſiones, ſine licentia Epiſcopi ſpeciali, videntur tenere *Hoſt. Abb. Beroius, Fr. Alex. proximè citati*, aiunt enim in his ſpiritualib. nullam habere poteſtatem vicarium, ſed in ſolis contentioſis. Et tenet expreſſe *Iac. Sbroz. q. 14. proxime cit. n. 3.* Et hæc ſent. eſt ſatis probabilis.

15 II. Sent. probabilior, ait poſſe vicarium generalem Epiſcopi ex officio audire confeſſiones, & alii licentiam audiendi concedere in tota diœceſi: & ita comprehendi nomine proprii ſacerdotis, in *c. Omnis utriuſque ſexus de pœnit. & remiſ.* Prob. primò, quia eſt ordinarius, & verè prælatus in tota diœceſi, parochiſque ſuperior: ergo poteſt ex officio audire confeſſiones, & id committere. 1. quia cum conſtituat unum tribunal cum Epiſcopo, ejuſque perſonam repræſentet *c. 2. de conſuet. in 6. & c. Romana, de appell. in 6.* approbatus ab Epiſcopi vicario, cenſetur approbatus ab Epiſcopo: quod amplius n. ſeq. in ſolut. 2. ad 2. arg. oſtendemus. Hanc tenent *Hoſt. d. c. Omnis utriuſque ſexus. ſuper ver. A proprio ſacerdote, Io Andr. ibi, n. 2. Ant. n. 37. Anch. n. 8. Ancard. n. 5. Aba. n. 12. Henr. n. 28. Rebuf. ſup. verb. Proprio ſacerd verſ. Poterunt etiam religioſi, idem Card. Clem Dudum de ſepult. §. Exora civi autem, d. 5. Roſel. Confeſſio ſacramentalis 3. n. 1. Angel Confeſſ. 3. n. 3. Sylu. Confeſſor 1. q. 1. Rip. de remed. ad curand. peſt. §. Sed quia uſu videmus, n. 32. Iac. de Cochis in rep. d. c. Omnis utriuſque ſexus, num. 115. Nau.* dicens nullum id negare, *c. Placuit. de pœn. d. 6. n. 62. verſ. Infertur & tertio Greg. Lop. l. 21. verb. Oiro ſuperludo. c. 4. p. 1.* Et ex Theol. *Gabriel 4. d. 17. q. a. 1. an. fin. Palac. 4. d. 17. diſp. 7. f. 266. coll. 1. verſ. Præter hac. Enriq. l. 6. de pœn c. 13. n. 3. in comm. lit. M.* Ad idem ſunt alii DD. qui, cum *Clem de 2. privil.* excommunicentur religioſi miniſtrantes euchariſtiam, extremam unctionem, vel ſolemnizantes Matrimonium abſque parochi licentia: aiunt hunc qui poteſt prædictam licentiam concedere, eſſe epiſcopum, ejuſque vicarium generalem, & proprium parochum. Hi ſunt *Card in Clem. 1. q. 20. Anch. ibi q. 7. Bonifac. ibi, 34. Roſell, Abſol. 1. n. 34. Angel. Excomm. 5. caſu 12. n. 6. Sylu. Excomm. 7. caſu 14. dub. 11. n. 29. Tabiena Excomm. 5. caſu. 11. q. 3. n. 4. Nav. ſum. c. 27. n. 102. & l. 4. conſ. in 1. edit. t. de ſponſ. conſ. 47. n. 1. in 2. tr. de cland. deſponſ. conſ. 14. n. 1.* Et ex Tholog. *Cajet. ſumm. verb. Excommunicatio cap. 54. Suar. 3. p. q. 82. a. 2. diſp. 72. ſect. 3. fol. 159. col.* ubi amplius dicit, epiſcopi vicarium habere juriſdictionem ſuperiorem circa ſacramentorum adminiſtrationem, quàm parochus. Inſuper ultra dictos authores, alii etiam docent poſſe vicarium epiſcopi tanquam proprium ſacerdotem, audire confeſſiones? quamvis de licentia alii concedenda non meminerint. Sic *Tabiena Abſol. 1. n. 31. notab. 14. Ant. Cucus l. 5. Inſt. major. t. 4. n. 168. Margarita confeſſorum f. 8. col. 2. Alcocer. ſum. c. 9. concl. 5. f. 32. Gut. l. 1. q. can. c. 27. n. 24. Lancelot inſt. jur. can. l. 21. de pœnit. & remiſſ. verb. Proprio ſacerdoti, Enriq. l. 6. de pœnit. c. 7. n. 3. Maurus Ant. Coroba confeſſorum, materia de confeſſione t. de miniſtro. n. 30. verſ. Ex dictis ſequitur.* Et loquuntur poſt decret. *Trid. ſeſſ. 24. c. 15. de reform.* ubi ſolis approbatis ab epiſcopo permittitur audire confeſſiones, *Nav c. d. Placuit, in nova edit. Alcocer. Ant. Cucus, Enriq. Suar. Lancelot. Maur. Ant proximè citati*. Et expreſſè *Palacios ea. diſp. 7. f. 266. col. 2. fine. verſ. Hac autem*, tenet etiam poſt dictum decretum poſſe vicarium generalem approbare confeſſores, ſicut epiſcopum. Idemque dicendum eſſe de vicariis capituli ſede vacante, aliorumque prælatorum habentium juriſdictionem quaſi epiſcopalem. Nam hi omnes eadem juriſdictione qua Epiſcoporum vicarii gaudent: ut probavi n. 4.

Ad arg. prioris ſent. propoſitæ n. 14. reſpondetur. Ad 1. 16
nego vicarium generalem epiſcopi tantum habere juriſdictionem in contentioſis: nam cum ſit ordinarius, & verè prælatus, ſuperiorque parochus in adminiſtratione ſacramentorum, habet etiam in his ſacramentis, & ſpiritualibus juriſdictionem. Nec obſtat *c. 2. de offic. vic. in 6.* dum enim ibi dicitur habere juriſdictionem tantum in civilib. non excluduntur ſpiritualia, ſed ſolum cauſæ criminales, de quibus cognoſcere nequit vicarius, abſque ſpeciali commiſſione. Ad 2. dico, dum petitur ibi ut confeſſarii ſint approbati ab epiſcopo, non excludi ejus vicarium generalem: quia nomine epiſcopi. ubi non excluditur vicarius, & eſt res quæ convenit vicario ex ejus officio, intelligitur etiam ejus vicarius generalis. Ut optime docet *gl. c. un. verb. Per Epiſcop. de capellis monach. in 6.* ubi etiam *Domin. n. 8. verb. Nota bene iſtam gloſſam. & ibi Franc. c. 44. Fel. c. Si quis contr. n. 3. verſ. Sed cave, de foro comp. Iac. Sbroz. l. 2. de vicario Epiſc. q. 201. n. 2. & q. 43. n. 28. & 29.* Et conſtat hoc ex *eod. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de reform.* ubi cum voluit vicarium excludere, expreſſit dicens, *eis tantum, non eorum vicariis ſit permiſſum*, inſuper quia *eod. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de reform.* dicitur ſolos epiſcopos poſſe concedere literas ex-

Digitized by Google

communicationis pro rebus ablatis, & tamen id poſſe vicarios generales, nomine que Epiſcoporum comprehendi, docet bene *Gut.l.1.can.c.11.n.8.Iac. Sbroz. l. 2.de vic.epiſc, q.172.n.2.Enriq.l.13. de excom.c. 17.n. 4. Manuel 1.to.ſum. 2.edit.c.79.n.1.*contra *Bañes 2. 2. q.66.a.6.f.*404. *col.2.id negantem.*Item cum *ſeſſ.24.ejuſd.Trid.c.20. de reform.*dicatur ad ſolos Epiſcopos pertinere cognitionem cauſarum matrimonialium, dicemus n. 15. cum multis, pertinere etiam ad vicarium generalem. Ad 1. confir.dico DD. aſſerentes nomine diœceſani non comprehendi Prælatos Epiſcopo inferiores, intelligi Prælatis non habentib. juriſdictionem Epiſcopalem in diœceſi, excluſis Epiſc. Ut bene docent *gloſſ.Clem.unica*, *de foro comp. verb. Diœceſanis* ubi *Card.§.Per præmiſſa,q.2.n.2.Imola,n.38.idem.Abb.ib. n.15. & Clem 1.de vita & honeſt.cler. n. 1. & Clem.11.de jure patron.n.1.Fel.c.cum olim,de præſcr.n. 1. verſ. Secundo limita. Cov.c.Joan.n.1.de teſtam.* Quod confirmatur ex eo, quia *illo c.Joan.*dicitur ad diœceſanos ſpectare, cogere teſtamentarios exequi teſtamentum, & tamen communiter ibi DD. tradunt ſpectare etiam ad Prælatos habentes juriſdictionem Epiſcopalem.Ita *Io. And. d. c. Joan. n. 9 Card. 6.q.3. Anch.n.5.fin. Abb.n 2.Barbar.col.7. Cov.n.1.Sylv.Teſtam.2. q.3.dict.3.Matienz.l.5.recop.4.l.14.gl.1.n,46.* Et ex Theol. *D.Antonin,3.p.t.10.c.3.§.9.Mol.to. 1. de juſt.tr.2.diſp.250. §.pen.*Similiter ergo non excludetur vicarius Epiſcopi: qui unum tribunal cum ipſo conſtituit, eadémque perſona cenſetur.Ad 2.confir. dico non excludi vicarium, eo quod text.diœceſani licentiam poſtulet, ſed quia res ea eſt ardua, nec in generali vicariatus conceſſione clauditur.

SUMMARIUM.

An poſſit vicarius generalis Epiſcopi aſſiſtere matrimonio, & aliis id committere, & cognoſcere de cauſis matrimonialibus? refertur opinio negans, num 12. & ibi ſtilus curiæ facit jus.
Contraria ſententia verior num. 2.
An poſſint idem vicarii habentium juriſdictionem opiſcopalem, & ordinum militarium,n 19.Et quid de vicario foraneo num.20.
Solvuntur argumenta num. 21. Et explicantur c. Accedentibus, de exceſſibus prælator. & Trident. ſeſſ. 24. c. 20. de reform.

17 Quæſtio III. An poſſit vicarius generalis Epiſcopi, ex proprio officio, abſque ſpeciali commiſſione, intereſſe matrimonio & alii Sacerdoti licentiam aſſiſtendi concedere? Quidam negant poſſe. Sic *Petr.de Ledeſ. de matrim. q.45.art.4.punct. 3. dub.4.f. 192.* Et pro hac ſent, faciunt DD.allegati, n. 14. aſſerentes vicarium Epiſcopi non eſſe proprium Sacerdotem ad excipiendas confeſſiones, abſque ſpeciali commiſſione: quia idem met eſt proprius Sacerdos in utroque caſu, (ut dixi hoc 3.l.diſp. 23.n.10.) Et probatur hæc ſent. quia vicarius ex generali commiſſione non poteſt de cauſis matrimonialibus cognoſcere: ergo nec aliquos matrimonio copulare. Prob. antecedens ex *c. Accedentibus, de exceſſ.prælat.* ubi dicitur hanc cognitionem eſſe dignitatis Epiſcopalis: & *Trid.ſeſſ 24.c. 20. de reform.*dicitur ad ſolos Epiſc. hoc pertinere: & ita docent *gl.d.c.Accedentib.verb.Dignitatis.& ibi Ant.n.1.Idem Ant c.1.de conſang.n.11.*ubi *Abb. n. 11. & præpoſ. n.5.Bertach. tr.de Epiſcopo.l.4.p.6.q.20. Rebuff. prax.benef. in forma vicariatus.n.155.Lex 7. t.14.p.4. & ibi Greg. Lop.verb. A los Obiſpos immo Menoch conſ.17.n. 6. & conſ. 69.n.55.& ſeq. vol.1.* defendit cauſas, matrimoniales non poſſe delegari vicarios,& ducitur quia ſtylus curiæ facit jus,ut tradunt, multis Doctorib.citatis,*Flam. de reſig. benef.l. 1. q. 2.n.8.& l. 10.q.2.n.15.Ant.Cuc.l.1.inſt.majorum,tit.8 n. 1.* qui toto eo titulo conſulendus eſt, latè enim agit de hujus ſtyli viribus. Sed ſtylus curiæ habet, ut hæ cauſæ ſolis Epiſcopis delegentur, ut docent *Joan Andr. Cauſam.matrimonii.n.2. de officio delegati,*ubi *Anton. n. 2. Abb. n. 1.Decius a. 1.*

18 Sed multo verius eſt, poſſe ex generali inſtitutione vicariatus intereſſe matrimonio, committereque alii, ut interſit.Probatur primò quia *Trid. ſeſſ.24. c. 1. de matrim.*expreſsè dixit poſſe aſſiſtere parochum vel alium Sacerdotem de licentia ordinarii, ſed vicarius Epiſcopi eſt ordinarius, comprehenditúrque in decretis mentionem de ordinario facientibus: ut probavi n. 3. & 5. ergo poteſt aſſiſtere, & dare licentiam aſſiſtendi.Secundò, quia ex generali commiſſione vicariatus poteſt de cauſis matrimonialibus cognoſcere: ut habet verior ſent. & probatur ex *c.1.de frgidis,& malef.*ubi dicitur proponendam eſſe querelam coram Epiſcopo, vel ejus miſſo,ad divortium: ubi *gl.verb.Miſſo,*explicat, id eſt,vicario: & *c.fin.de cogna ſpir.* dicitur propoſitum eſſe impedimentum matrimonii coram officiali Cantuarienſi: & ſic ſupponitur eum poſſe de cauſis matrimonii cognoſcere: docent *Hoſtien. c. Literas, de reſt.ſpol. Ant.c.fin.n.2.de cog. ſpir.* ubi *Abb. n. 4. Alex.de Nevo n.5.Præpoſ.n.3.Anch.c.1. de frigidis.& malef n.6.*ubi *idem præpoſ.n.1.Lambertin. de jure patron. 3.p.l.2.q.2.art.3: n. 2. Covar.4.decret.2.p. c.8.§.12.n.1. Ant. Cucus l. 2. inſtit. major.t.8.n.105.Jac.Sbroz l.2.de vicar Epiſc.q. 44.fine,Salzedo pract.c.73.ad fin.Ant.Gomez ſuper Bullam cruciat.c.4. p.4. c. 28.* Si ergo poteſt de cauſis matrimonialibus cognoſcere, poterit à fortiori aſſiſtere matrimonio, idque committere. Tandem, quia idem eſt proprius Sacerdos ad audiendas confeſſiones,& ad aſſiſtendum matrimonio: ut probavi hoc l. 3. diſp. 23. n. 10. ſed vicarius generalis Epiſcopi, eſt proprius Sacerdos ad audiendas confeſſiones, ut probavi n. 5. ergo & ad matrimonium.Et ita in propriis terminis tenent hanc ſent. *Navar. l. 4. conſ. t. de ſponſal.in 1.edit. conſ. 47.n.1. in 2. t. de clandeſt.deſponſal conſ.14.n.1. Enriq.l.11.de matrim.c.3.n.4. Salzedo pract. c.75.verſ.14.Segura direct.judic.2.p.c.15.n. 46.& c.16.n.2. Spino.ſpecul.teſtam.gl.15.n. 38. Manuel.1 .to.ſum.in 2.edit. c.2.19.n.15.*Et pro hac ſententia eſt *Flamin. de reſign. benef.l.3.q.11. n. 20. & 21.* ubi docet quoties in Tridentino, ut *d. c. 1. de matrimonio,*mentio fit de ordinario, comprehendi nomine ordinarii, vicarium Epiſcopi.

Idem dicendum eſt de vicariis habentium juriſdictionem Epiſcopalem. Quia ſunt ordinarii, & nomine ordinarii comprehenduntur:ut probavi n, 4, & 5, Sic *Navar. num. precedenti citatus.* Idémque de vicariis ordinum militarium in ſuis vicariis,dicendum eſt eadem ratione. Sic *Manuel.1.tom,ſumma,2.editione, cap 219.num.15.* 19

Foraneus autem vicarius,licet non poſſit aſſiſtere matrimonio, nec alii licentiam aſſiſtendi dare,abſque ſpeciali commiſſione: ſi tamen matrimonialium cauſarum cognitionem ab Epiſcopo delegatam habeat, poterit, Si enim poteſt de cauſa principali cognoſcere, poterit de minus principali, & acceſſoria, ac præambula: *reg. cui licet quod plus eſt, de regulis juris in 6.*Sic *Segura directorii 2.p.cap.15.num.46. & cap.16.num.2.* 20

Ad argumentum contrariæ ſententiæ, propoſitum n. 17. dictum eſt num. 18. poſſe talem vicarium de cauſis matrimonialibus cognoſcere. Nec obſtant textus, dicentes ab Epiſcopo ſpectare non enim ob id excluditur vicarius ut probavi num.16. Nec obſtat ſtylus curiæ delegandi eas ſolis Epiſcopis. Quia ſæpe delegantur non Epiſcopis:ut docet *Abbas c. Cauſam matrimonii, num.1.de offic.deleg.* & conſtat ex *cap. Propoſuiſti. de probationib.* ubi delegatur cauſa matrimonialis propoſito cuidam, qui Epiſcopus non erat, ut advertit *ibi Decius n. 1.*& idem in multis aliis teſtibus, quos allegat.Et eſto, non poſſet de illis cognoſcere, non ſequitur non poſſe aſſiſtere matrimonio, vel alii aſſiſtendi licentiam dare:quia parochus utrumque poteſt: cum tamen nequeat de cauſis matrimonialibus cognoſcere. 21

DISPUTATIO XXX.

An ſi vicarius Epiſcopi ſit revocatus à morte ipſius Epiſcopi, aut revocatione facta per ipſum, dum revocationem ignorat: aut ſit ſuſpenſa ejus juriſdictio excommunicatione Epiſcopi, validè aſſiſtat matrimonio, aliſque licentiam aſſiſtendi concedat?

SUMMARIUM.

Tripliciter poteſt vicarii juriſdictio ceſſare, & quando ceſſat morte: refertur opinio,dicens non ceſſare ipſo jure, & ita validè aſſiſtere n. 1.
Ceſſat omnino Epiſcopi morte, & geſta poſtea per ipſum, ſunt nulla, 2.

Quid.

Digitized by Google

Quid, quoad negotia incepta: & qualiter in hoc differat à delegata. 3.
Quid ſi mors non ſit intimata vicario, vel ignoret illam, cum communiter ſciatur: tamè contra illam norit, communiter tamen ignoretur, 4
Quando Epiſcopus ſit excommunicatus, an ſit ſuſpenſa juriſdictio vicarii, ita ut geſta per ipſum non valeant, refertur duplex opinio, 5.
Suſpenditur juriſdictio, vicarii & geſta per ipſum non valent, 6
Quid quoad negotia cœpta, & qualiter in hoc differat à poteſtate delegati, 7.
Idem dicendum eſt, quando Epiſcopus eſt ſuſpenſus, vel interdictus denunciatus, 8.
An tunc ceſſet prorſus, vel ſuſpenſa ſit juriſdictio vicarii, poſſitque procedere in cauſa vicario delegata 9.
Quid, ſi Epiſcopo excommunicato vicarius aſſiſtat matrimonio vel alii committat, n 10 & ibi quid ſi Epiſcopus excommunicatus vicarium, aut parochum conſtituat, aut parochus excommunicatus vice curatum, & ſic inſtitutus matrimonio aſſiſtat.
Quid, ſi vicarius revocatus ſit ab ipſo Epiſcopo, ejuſque revocatio communiter ignoretur licet ipſe ſciat: vel communiter ſciatur, ipſe tamen ignoret, n. 11 Et ibi quid de legato revocato. Et juriſdictio non aufertur ignoranti & gratia non expirat ante revocationem,
An ſat ſit qualiſcumque revocationis notitia in ipſo vicario, refertur opinio aſſirmans, n. 12. & contraria num. 13 Ubi quid de revocatione delegati.

1 TRipliciter poteſt vicarii poteſtas ceſſare. 1. morte ipſius Epiſcopi. 2. excommunicatione Epiſcopi. 3. per revocationem: quia, ſcilicet, revocatur ab Epiſcopo: de quo triplici modo revocationis ſeorſim agendum eſt. Et primò: quando vicarii poteſtas ceſſat Epiſcopi morte: *Enriq l. 7. de indulgent, c. 21. n. 5. in commento, lit. S.* ait non ceſſare juriſdictionem vicarii ipſo jure, per Epiſcopi mortem, ſed per capitulum deponi unde conſequenter tenetur dicere poſſe aſſiſtere matrimonio, eamque licentiam dare, donec deponetur: & poteſt probari, quia eſt juriſdictio ordinaria, quæ concedentis morte expirare non ſolet. Quæ ratio non urget, quia diſp. præced. n. 13. reſpondi id eſſe verum, quando non eſt acceſſoria ordinariæ juriſdictioni concedentis: ut eſt juriſdictio vicarii.

2 Ideo omnino tenendum eſt juriſdictionem vicarii Epiſcopi, ipſo facto omnino ceſſare Epiſcopi morte: atque ita omnia poſtea per ipſum geſta, nullius eſſe momenti, tanquam geſta à privato quodam, juriſdictionéque carente. Prob. quia eſt prorſus idem tribunal, & reputatur eadem utriuſque perſona, *c. 2. de conſuetud. in 6. & c. Romana. de appellat. in 6.* ergo cum morte Epiſcopi ceſſet ejus tribunal, ceſſabit etiam vicarii. 2 quia ideo excommunicatione Epiſcopi ſuſpenditur juriſdictio vicarii, ut ſtatim n. 6. probabo. quia eſt ſuſpenſa juriſdictio Epiſcopi, ejuſque tribunal. Sic tenet *gl. fin. Clem. fin. de procur.* ubi *Imola n. 17. Boniſac. n. 38. Hoſtien. c. Quoniam Abbas ad fi. de offic. deleg. Archidiac. c. 2. de offic. vicar. in 6. fin.* ubi *Francus. n. 3. Bald. l. Aliquando, q. 10. ff. de proconſ. Ant. c. Tua nobis, de offic. vicar. n 9* (aliàs refertur, *c. Tua nobis,*) *& ibi Anchar. n. 3. Abb. n. 4. idem Abb. c. Extirpandæ, §. Quia vero, n. 14 de præben. & c. Licet. de offic. deleg. n. 8. & d. c. Quoniam Abbas, n. 10. Felin. c. Ex parte decani. n. 19 verſ. Fallit octavo, de reſcrip. Alciat. rubr de offic. ord. n. v. 4 Iac. de ſancto Georgio l. More, n. 35. ff. de juriſd. omn. jud. Faber. inſt. de mandato, §. Item ſi adhuc n. 5. Berthachin. in ſuo repertorio, lit. V. verb. Vicarius, ſub. n. 40. verſ. Vicarius Epiſc. & tract. de Epiſc. l. 4. p. 7. n. 6.* habetur. *to. 13. tractatuum noviorum, p. 2. Rebuf. c. 2. Poſtulatis, notab. 2. n. 16 de cler. excommu. miniſtr. & praxi benefic. in forma vicariatus: n. 162. Sylu. verb. Vicarius, q. 4. fin.* ubi *Tab. q. 7. Armil. n. 10. Marant, pract. 4 p. d. 5. princip. an judicium ſit ordin. n. 62. Nau. c. Nulla. 18. q. 2. n. 21. corollario. 12. ad fi. Covar. 9. pract. c. 4. n. 4. Avend. c. Pretor, p 1. c. 3. n. 3. init. Avil. c. 5. Pratorum gl. Suſpendidos, n. 10. Ant. Cucus. l. 2. inſt. majorum. t. 8. n. 133. Molin. l. 1. primog. c. 25. n. 13. Paz pract. 1. p. 1. Tempore 1. n. 9. Azebido l. 3. recop. t. 9. l. 1. n. 13. Flamin. l. 7. de reſign. benef. q. 24. n. 35. Sbroz. de vicar. Epiſcopi, l. 3. q. 18. n. 7. & q. 45. n 3. Ugolin. de centur. tabul. 1. c. 11. §. 3. n. 8. Bobadil. de politic. l. 2. 16. n. 145.* Et ex Theologis *D. Andr. 3. p. t. 19. c. 10. §. 2. Enriq.* ſibi contrarius, *l. 6. de pœn. c. 13. n. 3. Lud. Lop. 1. p. inſtructorii, in 2. eod. 284 f. 792.*

3 Hæc autem revocatio poſt mortem, eſt etiam quoad negotia cœpta: illa enim perficere nequit vicarius Epiſcopo mortuo. Quare in hoc differt à delegato, cujus poteſtas non expirat quoad incepta morte delegantis, *c. Gratum. de offic. deleg.* Et ratio differentiæ eſt, quia Epiſcopi, & vicarii eſt unum & idem tribunal: non ſic autem delegantis & delegati. Sic *Abb. c. Licet de offic. deleg. n. 8. Rebuf. praxi beneficior. t. de forma vicariatus, n. 162. Bertachin utroque loco, Cou. Ant. Cucus. Sbroz, ambob. locis relati n. praced.* Pro hac etiam parte ſunt DD. quos n. 7. referam dicentes excommunicatione Epiſcopi ſuſpendi juriſdictionem vicarii etiam quoad negotia cœpta. Falsò tamen *Sbrozius l. 3. de vicar. Epiſcopi, q. 45. n. 2.* aliquos refert dicentes, non expirare quoad negotia cœpta: loquuntur enim in judice delegato.

4 Operatur autem effectum hæc revocatio per mortem, etiam non intimata vicario. Ut docet *Felin.* cum aliis *Ex parte decani. n. 19. verſ. Fallit, octavo, de reſcrip. Ham. l. 8 de reſign. beneficior. q. 24. n. 36.* Utrum autem quando ignorat vicarius mortem, aut communiter ignoratur, valeant interim geſta per vicarium? dixi hoc 3. l. diſp. 22. n. 59. valere, quando communiter ignoratur, quamvis ipſe mortis conſcius ſit: non autem quando communiter ſcitur, licet ipſe ignoret.

5 In II. caſu, quando ſuſpenditur juriſdictio vicarii, excommunicatione Epiſcopi: aliqui cenſent ſuſpenſa juriſdictione Epiſcopi per ipſius excommunicationem, valide eſſe geſta per vicarium, ſive res ſit integra, ſive non. Sic *Ricard. 4. 18. a. 10. q. 4. Sylveſt. Abſolutio 2. q. 6.* Alii dicunt re non integra, minime ſuſpendi juriſdictionem vicarii ſecus re integra: & ita ſolum valere geſta per eum quoad negotia cœpta. Sic *Armill. verb. vicarius, n. 10.*

6 Cæterum dicendum eſt, ſuſpenſa juriſdictione Epiſcopi per ipſius excommunicationem, (quod evenit, quando eſt denunciatus, aut notorius percuſſor clerici, juxta dicta hoc 3. lib. diſp 22. n. 32.) ſimiliter eſſe ſuſpenſam ejus vicarii juriſdictionem: atque ita ſicut geſta tunc per Epiſcopum pertinentia ad juriſdictionem, ſunt irrita, ſimiliter dicendum eſt de geſtis ab ejus vicario generali. Quia eſt unum, & idem tribunal: Prob. ex *c. 1. de off. vicarii in 6. fin. ibi, Ea tamen quæ ipſi gerendo hujuſmodi vices, agunt eo totaliter excommunicato manente, ſi juriſdictionem recipiunt tantum ab eodem non poſſunt obtinere vigorem.* Et ita tenent *gl. ibi verb. Ipſius, Archidiac. ibi n. 1. verb. Gerunt, in fin. Hoſtienſ. ibi ſuper eodem verb. Gerunt Io. And. n. 2. Anchar. n. 2. & ibi Domin. n. 6. verſ. in eadem gl.* ibi, *Is cui in fi. illius & ibi Franc. n. 6. idem gl. Clem. final. de procurat. fin.* ubi *Card. ad fin, q. 16. & ibi Imola n. 17. Boniſac. n. 39. & idem Cardin. Clem 2. de reſcript. q. 8 & ibi Anchar. col. 1. fin. Speculator t. de judice delegat. §. Reſtat videre. n. 7. Abb. cap. Quoniam Abbas de offic. deleg. n. 10 Felin. c. Inſinuante, n. 2. de offic. deleg. Bald. c. Licet undique, n. 12. eod. t. Roman. ſingul. 626. Pariſius conſ. 89. n. 6. vol. 4. Selva beneficior. p 2. q. 14. n. 6. Rebuf. praxi. beneficior. t. de forma vicariatûs, n. 217. & ſuper regul. 13. cancellariæ ſuper §. Aut vicarios per petuos, & c. Poſtulatis, notab. 2. n. 16. de clerico excommunicato miniſtrante, Bertachin. in repertorio, lit. V. verb. Vicarius, ſub. n. 20 verſ. Vicarii & domini. Maranta de ordine judiciorum, 4 p. d. 5 principali. an judicium ſit ordinarium, n. 70. Sylv. verb. Vicarius q. 4. d. 4. & Tabiena n. 8. Ant. Cucus, l. 2. inſtit. maior. t. 8. n. 134. Sbrozius de vicario Epiſcopi, l. 3. q. 17. n. 1. Gutier. q. canon. l. 1. c, 1. n. 83. & 84. Ugolin. de cenſur. tabula 2. c. 11. §. 3.* Et ex Theologis *D. Ant. 3. p. 19. c. 10. §. 2.*

7 Quod verum eſt, etiam quoad negotia cœpta, ante Epiſcopi excommunicationem: in quo differt vicarius à delegato, cujus poteſtas non ſuſpenditur per delegantis excommunicationem, ſaltem quoad negotia cœpta. Cujus differentiæ rationem conſtitui n. 3. Sic *Hoſtien. Io. And. Domin. Anchar. Franchus. Tabien. locis præced n. alleg.*

8 Idem dicendum eſt, quando Epiſcopus eſt interdictus, vel ſuſpenſus, ob eamque rationem. Sic *Pariſ. 89. n. 10. fin. vol. 4. Bertachin. tract. de Epiſ. l. 4. p. 5. n 69. Rebuf. prax. beneficior. tit. de forma vicariatus, n. 217 Ant. Cucus l. 2. inſtitut. major. t. 8. n. 134 Sbrozius l. 3. de vicar. Epiſ. q. 17. n. 4.* Intellige hodie poſt Conc. Conſtantienſ. quando eſt denunciatus; nam ante denunciationem retinet juriſdictionem,

Quamvis autem excommunicato Epiſcopo juriſdictio vicarii ſuſpendatur, adhuc tamen verus vicarius manet, retinetque juriſdictionem habitualem, ſicut & ipſe Epiſcopus. Unde, fit, ut ſi cauſa delegetur ab alio vicario Epiſcopi, non ſuſpendatur cognitio hujus cauſæ per excommunicationem Epiſcopi: cùm ex una parte verus vicarius ſit, & ex altera, juriſdictio in ea cauſa non dimanet ab Epiſcopo. Sic *Paulus Clem. 2. de reſcr. & ibi Card. q.8. Anchar col.1.fin. Felin.c.Inſinuante,n.2.de off. de leg. Sbrozius de offic. vicarii.lib. 5. q. 17. n. 10.*

10 Ex dictis infertur, quid dicendum ſit in ea quæſtione, an ſuſpenſa juriſdictione Epiſcopi per excommunicationem: aut ſuſpenſionem denunciatam, poſſit ejus vicarius validè intereſſe matrimonio, aliique id committere; Dicendum enim eſt utrumque poſſe: quia neutrum eſt actus juriſdictionis, (ut diximus hoc 3.l.diſp.21.n. 4. & 7. (qui verò cenſent eſſe actum juriſdictionis, neceſſariò tenentur dicere, non valere: quia uſus juriſdictionis ſuſpenſus tunc eſt. Si tamen Epiſcopus ſuſpenſus, vel interdictus, vel excommunicatus denunciatus, aut notorius clerici percuſſor, inſtitueret vicarium, aut parochum: aut parochus excommunicatus, vicecuratum, illéque aſſiſteret matrimonio, vel alii committeret nihil valeret, quia illa inſtitutio eſt manifeſtus actus juriſdictionis, & proinde facta ab excommunicato, nihil valet: quare ille aſſiſtens matrim. non eſſet verus vicarius parochus, aut vicecuratus. Quod ſi replices, licentiam aſſiſtendi conceſſam per Epiſcopum aut parochum ſic excommunicatum, validam eſſe: eo autem ipſo quod vicarium, aut vicecuratum inſtituunt, virtute conferre illis licentiam aſſiſtendi matrimonio: ergo ſi aſſiſtant, validum erit matrimonium. Reſp. minime conferre talem licentiam directè, ſed indirectè, conſequutivè, & acceſſoriè, in quantum ſcilicet conferunt officium vicarii parochi, aut vice curati, quorum officio annexum eſt, intereſſe matrimonio: quare cùm principalis collatio officii, invalida ſit, corruet acceſſorium: *Regul. cum principalis, 178. ff. de regul. jur.*

11 In 3. caſu quando ſcilicet vicarius eſt revocatus ab ipſo Epiſcopo: ſi revocatio nota ſit vicario, nec communis error adeſt, manifeſtum eſt geſta per ipſum eſſe irrita: quare ſi matrimonio interſit vel alii committat, nil valere. Quia juriſdictione prorſus caret: quando autem eſſet communis error revocationi, etiam ipſo illius conſcio, dixi hoc 3.l.diſp.22.n.59. valere geſta per ipſum per *l. Barbarius, ff. de offic. prætor.* Si autem ipſe revocationem ignoret; quamvis non ſit communis error valent geſta per ipſum, donec ipſi revocatio intimetur. Per *l. Si forte 17. ff. de offic. præſid.* ibi, *Si forte præſes provinciæ manumiſerit, vel tutorem dederit priuſque cognoverit ſucceſſorem adveniſſe erũt & hæc rata.* Ubi *gl. verb. Cognoverit*, ait, *uſque ad cujus adventum durat ejus juriſdictio.* Hoc eſt contra aliquos, quos refert *Boërius deciſ. 347. n. 12. & 13.* dicentes non valere geſta poſt revocationem, etiam vicario non intimatam: cum quibus ſentit dicens eſſe communem ſententiam *Alberic. l. More n. 22. ff. juriſd. omn. judic.* ſed non loquitur in vicario Epiſcopi, ſed in delegato, Noſtram tamen ſententiam tenent *Boërius ibi, Selua benefic. 2. p. q.14. n.13. Bertach in repertorio, lit. V. verb. Vicarius, ſub. n. 70. verſ. Vicarius Epiſcopi primus, & lit. C. verb. Collatio, ſub. n. 50. verſ. Collatio benefic. facta à vicario. Rebuf. parxi benef. tit. de forma vicariat n. 210. Roland. conſ. 46. n. 28. vol. 1. Sboz.* multos referens *l. 3. de vic. epiſc. q. 36. n. 6. & ſeq. Flam. lib. 7. de reſign. benefic q. 24. n. 41. Ant. Cucus l. 2. inſt. maio 1.8. n. 146. Anaſt. Germon. de indultis §. Tibi quoad vixeris, n. 60. & ſeq.* Pro hac etiam ſententia ſunt *Bart. l. Barbarius in 2. lectura, n.18. ff. de offic. prætor. & ibi Bald. 2. lect. n. 28.* ubi docent juriſdictionem non adimi ignoranti. Favent etiam *gl. Auditis, de procu. verb. Ad illum*, docens non ceſſare juriſdictionem judicis, donec certior reddatur de revocatione: & *Abb. c. Audita, n. 13. de reſt. ſpol.* dicens valere proceſſum factum à judicibus revocatis, ante revocationis certificationem, quando revocatio eſt in præjudicium tertii: Et *Alberic.* ſibi contrarius *d. l. Barbarius n.30. & l. Mandatum, n.10. C. mandati*, docens etiam in judice delegato exigi jure canonico revocationis notitiam: quod idem de delegato aſſerunt *Ricard. 4. d.18 art.4. q.5. Roſ. lla, Excommunicatio, 66. n.46. Menoch. de arbitr. l. 2. cent. 2 caſu 135. n.40. & ſeq.* Et ſubdunt *Ricar. & Roſell.* aliquos probabiliter limitare, niſi delegans expreſſerit nolle valere ex tunc, quando revocat. Et tandem pro eadem parte ſunt *Sylu. verb. Gratia. q. 2. n.4.* ubi *Armill. n.6. Enriq. l. 6. de pœnit. c.7. n.2. in commento. lit. G.* ubi cenſent gratiam conceſſam non expirare ante revocationis notitiam. Aliqui temperant, niſi culpa ſuâ revocetur vicarius, dicentes tunc non oportere, ut intimetur vicario revocatio. Sic *Selua benefic. 2. p. q.14. n. 13.* Sed melius *Ant. Cucus lib. 2. inſtitutionum major. tit 8. n.149.* docet neceſſariam eſſe tunc revocationis intimationem ne culpa vicarii aliis noceat.

Difficultas autem eſt, an ſatis ſit qualiſcumque notitia revocationis in vicario, ut ſi fide dignus caſu novit revocationem, certiorémque faciat vicarium? Quidam aſſerunt ſatis eſſe per *l. Si forte. 17. ff. de off. præſid.* ubi ſolum dicitur valere geſta, priuſquam cognoverit præſens adventum ſecundi: ergo ſatis eſt, quovis modo cognoſcat. Sic *gloſ. Clem. Cauſam, de electione verb. Plena, & c. Cupientes, verb. Notitiam, de elect. in 6.* ubi *Archid. n.3. verſ. Notitiam, Domin. ibi § . Hæc generali, n.7. Franc. ibi. in princ. n.5. Calderin. rubr. de offic. Vicarii conſ. 4. Felin. c. Cæterum n.11. de reſcript. Bertach. tract. de Epiſcopo, p.7. l. 4. q. 21. Sbrozius de vicario Epiſcopi. l.3. q. 33. n. 10.* & hanc partem tenuiſſe Senatum Burdegalenſem refert *Boërius deciſ. 347. n.15.* 12

Verius tamen eſt, exigi, ut certior fiat vicarius de revocatione per ipſum Epiſcopum, aut ejus epiſtolam, aut alium nomine ejus, ut per ejus procuratorem, vel nuncium ab ipſo ad id deſtinatum. Nam per eaſdem cauſas res naſcitur, & diſſolvitur. *c.1. de reg. jur.* ſed conſtitutio vicarii exigit unionem voluntatum Epiſcopi conſtituentis, & vicarii acceptantis, quæ acceptatio exigit notitiam talis inſtitutionis per nuncium ab ipſo Epiſcopo deſtinatum: ut in alio ſimili probavi l.1. diſp. 6. n.28. ergo ſimiliter diſſolutio, & revocatio exigit revocationem conſtituentis, & notitiam revocationis per nuncium deſtinatum, Epiſcopique nomine notificantem. Sic docet *Boërius ea deciſ. 347. à n.14. uſque ad 18. Rebuf. prax. benefic. tit. de form. vicar. 212. Ant. Cucus l. 2. inſtit. major. tit. 8. n. 147.* Idémque eadem ratione dicendum eſt de revocatione delegati, quam intimari neceſſe eſſe probavi n.11. hæc enim intimatio debet eſſe per nuncium ad id deſtinatum, ſicut & ipſius delegati conſtitutio. 13

DISPUTATIO XXX.

An non tantum parochi proprietarii, qui habent beneficium parochiale: ſed parochi delegati, quos Epiſcopi conſtituunt, & ad nutum ipſius amoveri poſſunt, & vicecurati inſtituti à parochis proprietariis, poſſunt alteri Sacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio concedere?

SUMMARIUM.

Ordinarius poteſt delegare, non autem, delegatus, niſi ſit Principis ſupremi, n. 1.

Delegatus ad univerſitatem cauſarum reputatur ordinarius, & poteſt ſubdelegare, 2.

Non poteſt totam ſuam juriſdictionem delegare, ſed unam, vel alteram cauſam. 3.

Quis dicatur delegatus ad univerſitatem cauſarum: & quis ad generalitatem: & an hic poſſit ſubdelegare 4.

An quicunque delegatus poſſit ſubdelegare, quando ordinarius delegans conceſſit ſibi hanc facultatem, refertur opinio negans, num. 5. & contraria verior. n. 6. & explicatur l. 1. ff. de officio ejus, quando quæ ſpecialiter conceduntur à lege judicibus ordinariis, non poſſunt per ipſos delegari.

An ſatis, ſit licentia tacita ordinarii, ut delegatus ſubdeleget, & quando hæc contingat 7

An poſſit ordinarius concedere delegato, ut nomine ſuo ſubdeleget. 8.

An poſſit delegatus ſubdelegare, cum poteſtate ſubdelegandi, inſtar ordinarii, 9.

Delegatus inferioris Principis ad unam cauſam, an poſſit articulum illius cauſæ ſubdelegare, n. 10. & ibi explicatur c. Cum Bertoldus, de ſenten. & re judic.

Ordina

Ordinarius an poſſit totam ſuam juriſdictionem alteri committere, & parochus in conſulto Epiſcopo vicecuratum inſtituere, 11.

Parochi proprietarii poſſunt dare alteri facultatem aſſiſtendi matrimonio cum facultate ſubdelegandi 12.

Parochi non proprietarii poſſunt licentiam aſſiſtendi matrimonio alii ſacerdoti concedere, 13.

Quid ſi ad breve tempus ab Epiſcopo, vel parocho proprietario inſtituantur? 14.

An parochi non proprietarii poſſint ad breve tempus vicecuratum inſtituere, 15.

An hic delegatus à parocho non proprietario, poſſit alii licentiam aſſiſtendi matrimonio concedere? 16.

Parochi non proprietarii an poſſint dare licentiam aſſiſtendi matrimonio, cum poteſtate ſubdelegandi? 17.

An poſſint ſuo delegato ſic dicere, Et nunc concedimus licentiam illi ſacerdoti, quem tu elegeris? n. 18. Et ibi explicatur, an juriſdictio poſſit eſſe incerta?

Quando parochus præſens aſſumit vicarium, an hic vicarius poſſit delegare? 19.

An Epiſcopus, vel ejus vicarius committat ſacerdoti, ut recipiat informationem, & teſtes de habilitate aliquorum ad matrim. & poſtea eos habiles repertos matrimonio jungat, poſſit hic ſacerdos delegare? 20.

Sacerdos delegatus ad aſſiſtendum alicui matrimonio, an poſſit ſubdelegare: & quid, ſi ſit delegatus ad aſſiſtendum omnibus matrimoniis parrochiæ, vel tali tempore occurrentibus? 21.

1 UT clarior reddatur hujus diſput. deciſio, oportet aliquot præmittere fundamenta. I. eſt Hoc: diſtat inter ordinarium, & delegatum: quod ille, cùm jure proprio, & in ſe ipſo juriſdictionem radicatam habeat, poteſt delegare: hic autem, cùm nihil proprium habeat, ſed alienæ juriſdictionis uſum non poteſt delegare: excepto delegato ſupremi principis. 1. pars, nempe ordinarium poſſe delegare, habetur expreſſe *l. More ff. de juriſd. omn. jud. & l. Cogniti. §. Cum propriam, ff. de offic. ejus, & c. Cum Epiſcopus, de offic. ord. n. in 9.* 2. pars nempe delegatum non poſſe ſubdelegare habetur *l. fin. ff. de offic. ejus, & l. Judice C. de judiciis.* 3. autem pars, ſcilicet, eſſe ſpeciale in delegato principis, poſſe ſubdelegare, habetur *c. fin. de offic. deleg. init. & c. Cum cauſam de appellat. & d. l. A judice, & l. 19. tit. 4. p. 3.*

2 II Fundamentum eſt Delegatus ad univerſitatem cauſarum reputatur quaſi ordinarius, & ſubinde, delegare poteſt. Sic colligitur ex *l. 1. § Ab eo ff. quis, & à quo* ibi, *Ab eo cui quis mandavit juriſdictionem non ipſe provocabitur, nam & generaliter is erit provocandus ab eo cui mandata eſt juriſdictio, qui provocaretur ab eo qui mandavit juriſdictionem.* Ubi textus docet, cum quis delegatus ſubdelegavit, eſſe appellandum ad primum delegantem: atque ita ſupponit poſſe delegatum ſubdelegare: ubi *gl. vera. Non ipſe, & verb.* tenet *glo. l. A judice. verb. Non habet, C. de judiciis & c. Cum cauſam de appell. verb. Delegatus: Hoſt. c. fi. de offic. ord. paulo poſt princ. d. c. Cum cauſam, verb. Delegare. Joan. Andr. c. Omnis, de pœnit. & remiſ. n. 31. verſ. In gloſſ. exequutionem. Ant. c. Super quæſtionum §. ſi vero n. 17. §. de offi. deleg.* ubi *Imola n. 24. Felin. n. 17. Abb. d. c. Cum cauſam c. 12. & c. Cum Bertold. n. 20. de ſent. & re judic. Alex. de Nevo. d. c. Cum cauſa, n. 24. Berto l. More n. 11. ff. de juriſdic. omn. judic.* ubi *Alex. n. 26. Cacialupus n. 22. Bald. l. Solet, n. 1. ff. eod. t.* ubi *Angel. n. 1. Alex. n. fin. Alberic. l. A judice, n. 1. C. de judiciis,* ubi *Salicet. n. 2. Alex. n. 7. Bolognet. l. 1. n. 40. fi. ff. de offi. ejus, Bertach. in repert. lit. D. verb. Delegatus ad cauſam unam. an 10. Henric. c. fin. de offic. deleg. n. 7. Villalobos in commen. lit. D. n. 57. Maranta pract. 4. p. d. 5. principal, an judicium ſit ordinarium. n. 27. & 55 Roſel. verb. Delegare, init Angel. verb. Delegatus, n. 9* ubi *Sylv. q 8. dict. 3. Tabiena Excommunicatio. 5 caſu. 11. q. 3. n. 4. Nav. poſt l. 5. conſi. in 1. edit. addit ad l. 1. t. de offi. ordinarii, conſ. ult. fine Covar.* alios referens *3. var. c. 20. n. 11. Mandoſ. reg. 4 Cancell. q. 5. n. 4. Azebedo l. 3. recop. t. 9. in rubr. n. 14. Ugolin. de cenſuris tabula 1. c. 8. n. 3.* Et ex Theologis. *Enriquez l. 6. de pœnit. c. 7. n. 5. in commen. lit. N. Lup. Lod. 1. p. inſtr. in 2. edit. c. 284. f. 797.* Et eſt communiſſima ſent. quamvis non deſint authores oppoſitum ſentientes: nempe ſubdelegare non poſſe: ut ſunt *Dec. c. Cum cauſam n. 29. & 39. de appell. Curt. d. l. More, n. 67. & alii.*

3 Intellige tamen delegatum ad univerſitatem cauſarum poſſe unam vel alteram cauſam ſubdelegare, non tamen univerſam ſuam delegationem. Quia etiam ordinarius id non poſſet: inconſulto principe: ut dicemus n 11. Sic *gloſſ. c. Cum cauſam, verb. Delegatus, de appell.* ubi *Ant. n 11. Alex. de Nevo n. 27. c. Abb. Cum Bertoldus n. 20. de ſent. & re judic. Alex. l. A judice n. 8. C. de judic.* ubi *Jaſon n. 8. Bart Joan. And. Bard. Albic. Marant. Roſella Sylveſt. Covar. Azebedo, Ugolinus, Lup. Lop n. præcedentis.*

III. Fundamentum ſit quis dicatur delegatus ad uni- 4
verſitatem cauſarum. Talis enim dicitur, quando ei genus cauſarum committitur, ſub uno nomine collectivo, quamvis non ſit generaliſſimum, ſed ſubalternum, licèt reſtrictum quoad tempus, ut ſi committantur cauſæ tali anno occurrentes, vel quoad quantitatem: ut cauſæ 10. librarum, & infra, vel quoad locum, ut cauſæ talis loci. Sic *Barto. l. Legatus n. 4. ff. de offic. proconſ. Azebedo l. 3. recopil. c. l. 1. n. 5.* Unde infertur eſſe delegatum ad univerſitatem cauſarum, quando commiſſio eſt univerſalis quoad cauſas, ſpecialis autem quoad locum: ut ſi committantur omnes cauſæ talis territorii. Sic *Bart. & Azebedo proxime citati. Bald. d. l. Solet, n. 1 & ibi Angel. n. 1. & Alex, n. 9. Idem Bald. l. A judice n. 4. & ibi, Salicet. n. C. de indic. Bertachin. in repertor. lit. D. verb. Delegatus ad unam cauſam, ante n* 10. Idem dicendum eſt, quando indefinitè cauſæ talis territorii delegarentur. Sic *Salicet eod. n.* 3. Idem quando delegatio eſt univerſalis reſpectu perſonarum, licet non quoad cauſas: ut ſi omnes cauſæ mutuæ talis territorii alicui delegentur. Quia cauſa mutui eſt genus, multas ſub ſe continens ſpecies. Sic *Bal. d. l. Solet n. 1. q. 4.* ubi *Alex. n. 9. Socin. d. l. More n. 40. Bertach proxime allegat.* Idem dicendum quando delegatio eſt univerſalis quoad cauſas & perſonas. Hoc eſt contra *Bald. l. A judice. n 4 C. de jud. & ibi Jaſon n. 8. & Azebedo l 3. recop. t 9 l. 1. n. 4.* ubi dicunt non eſſe delegatum ad univerſitatem cauſarum, niſi territorii mentio fiat: ſed verius eſt eam mentionem neceſſariam non eſſe, & ita tenent *Bart. d. l. Legatus. n. 4. Soc. in d. l. More, n. 38.* Difficultas autem eſt quando delegatio eſt generalis quoad cauſas, ſpecialis verò, & coarctata reſpectu perſonarum: ut ſi committantur omnes cauſæ, quæ vertuntur inter Titium. & Seium? Nam *Bart. d. l Legatus n. 4.* licet aliquantulum dubius, tenet hunc eſſe delegatum quoad univerſitatem cauſarum: idem *Oroſius d. l. Legatus, n. 10. & 11.* Quia hæc commiſſio eſt generalis in genere ſubalterno, & poteſt recipere augmentum, & diminutionem quæ eſt inter cauſas. Item quia (ut proximè diximus) quando commiſſio eſt coarctata quoad locum, tempus, vel quantitatem, conſtituit delegatum quoad univerſitatem cauſarum: ergo quando eſt coarctata quoad perſonas: non enim invenitur congrua differentiæ ratio. Sed verius eſt non eſſe delegatum quoad univerſitatem cauſarum, ſed tantum quoad generalitatem cauſarum. Quia cum limitatur tempus, vel locus, vel quantitas, univerſalior eſt cognitio, & commiſſio, quam cum limitantur perſonæ: nam in priori caſu, plura poſſent eſſe negotia, & omnia eo tempore, vel in eo loco, vel in ea quantitate occurrentia committuntur: in poſteriori autem, multo pauciora negotia occurrunt. Sic *Gullierm. l. A judice, C. de judiciis,* ubi *Bald. n. 4. Salic. 3. n. 3. idem Bald. d. l. Solet, n. 1. q. 3.* ubi *Angel. n. 1. & Alex.* dicens eſſe commu. ſent. *n. 9. Socin. d. l. More, n. 41. Bertachin. proximè citatus. Azebedo l. 3. recop. t. 9. l. 1. n. 4. & 5.* Quando autem comiſſio eſt certarum cauſarum, inter certas perſonas, vel certarum cauſarum limitatio numero, in tali caſtro, eſt commiſſio ſpecialis: ut ſi delegentur decem cauſæ talis territorii. Sic *Bald. d. l. Solet n. 1. q. 2. & ibi Angel. n. 1. Socin. d. l. More, n. 42. & 43.* Utrum autem delegatus ad generalitatem cauſarum poſſit unam ſubdelegare? affirmat *Azebedo l. 3. recop. t. 9. rubr. n. 14.* Et poteſt probari ex doctrina *Bart. l. more, n. 11. ff. de juriſd. omn. judic.* dicentis delegatum ad unam cauſam, poſſe quendam articulum illius cauſæ ſubdelegare: ergo ſimiliter delegatus ad plures cauſas, poterit unam. Sed hæc doctrina in nullo jure probatur: & ideò dicendum eſt non poſſe unam cauſam ſubdelegare: & ita tenent *Aurel. l. Solet, n. 1. ff. de juriſd. omn. jud. Salicet. l. A judice, n. 4. C. de*

Digitized by Google

judiciis Henric.c.fin.n.8. de offic. deleg. Nec confert doctrina *Bartoli*, quia communiter reprobatur, niſi intelligatur
5 cum quadam limitatione : ut dicemus n. 10.

IV. Fundamentum eſt. Non modica verſatur difficultas, an delegatus inferioris principis, qui non eſt ad univerſitatem cauſarum poſſit ſubdelegare, quando ordinarius delegans conceſſit illi ſubdelegandi poteſtatem(Quidam negant poſſe ſubdelegare. Quia quæ lege conceduntur ſpecialiter,ſeu in privilegium, judicib. ordinariis,non poſſunt per eos transferri in alios,*l.1 in prin.ſecundum commun.intellectum;ff.de offi.ejus* ſed poteſtas delegandi,ſpecialiter conceditur ordinariis *l. More.ff. de juriſd.omn.jud.*ergo non poſſunt hanc facultatem transferre in delegatum conceſſa illi ſubdelegandi poteſtate. Sic videtur tenere *gl.c.ſuper quæſt.§.Porro.verb.Transfert, de offic.deleg.* & dicit forte eſſe verius *Imol. ibi, n.* 21. idem tenet *Card. Clem. 1.q.12.de offic.deleg.*&*Alex.l.*A *judiciis n.9.C.de judic.Bolognet.l.1.n.29.&* 40.*ff. de off.ejus*, limitans quando abſque cauſa juſta hanc facultatem concederet ordinarius : *Franc. c.Is cui,fin. de offic. deleg. in* 6. & re vera,idem tenet *Dominicus ibi, fin.* quamvis enim cum diſtinctione loquatur,at re vera tenet non poſſe delegatum ex facultate ordinarii ſubdelegare,ſed tantum aſſignare perſonam cui ordinarius delegavit : & hanc ſententiam dicit forte eſſe veriorem,
6 *Caccialopus l.More,n.* 10. *ff.l. de jurid.omn.n.jud.*

Verum tenendum eſt poſſe. Quia tunc non videtur ipſe delegatus ſubdelegare, ſed ordinarius delegans : juxta *l. Unum ex familia,§.Si de Falcidia, ff.de leg* ubi habetur,eligentem juſſu teſtatoris, nullum beneficium conferre,quia non ipſe,ſed teſtator jubens conferre,cenſetur.Solet etiam probari ex *l.Non diſtinguemus*, §. *fin.ff.de recept. arbit.* ibi, *idque delegari non poſſe,niſi ad hoc compromiſſum ſit.*Ubi decernitur arbitrum delegare non poſſe, niſi hoc commiſſum ſibi ſit : ſicut ergo arbiter, eo quod ex conſenſu partium juriſdictionem recipit, poteſt ipſiſmet partibus,quæ ſibi juriſdictionem conferunt, conſenſum præſtantibus, alii ſubdelegare : ſic delegatus, cum juriſdictionem ex delegatione, & conſenſu ordinarii habeat, poterit ex ejuſdem conſenſu ſubdelegare. Nec obſtat ratio oppoſitæ ſententiæ, & textus; nam ea quæ ſpecialiter alicui conceduntur, non poſſunt in alium transferri, quando taliter conceduntur majoribus, ut minoribus denegentur:at quilibet ordinarius, quantumvis minimus poteſt delegare. *Sic gloſſ.fin c.Is cui,de offic.deleg. in* 6. *Bart.l.More, n.12.ff. de juriſd.omn.jud.*ubi *Alber. n.* 14. *Alex.n.27.Bald.l.Solet, n.1.ff.eod.t.& l. A judice,n.2. C. d. jud.* ubi *Salicet. in fin.& Jaſon.n.8.&* 9. dicens eſſe comm. ſent. *Abb.c. cum* Bertold. *n.24.de ſent.& re judic. & c. Super quæſtionum.§.Porro n.2. de offic.deleg.*ubi *Fel.ff.Si vero n.* 18. *Alex.de Nevo d.c.Cum* Bertoldus,*n.37.& c. Cum cauſam, n.2.de appell.* Bertach. *in repertorio,lit.D.verb. Delegatus ſubdeleg. Maranta pract.*4. *p.d.6.principali an judicium ſit ordinarium n.63.Roſel.verb. Delegare ,initio.ibi Tabiena.q.* 1. *Armil. n.7.*Angel.*verb.Delegatus,n.6.& ibi Sylveſt.q.8.d.* 3. *Nav.c.Placuit n.70.&* 7. *de pœnit.d.6. Mandoſ. reg.* 4. *cancellar.q.3. n.* 7.*Ant. Gabr. to.1.comment.in mea edit.l.5. verò. Deleg.fol.*180.*Bolognetus l.1.n.40.ff.de offic.ejus.*Azebedo *l. 3. recep.t. 9. in rubr.n.14. &* 19. ubi alios refert. *Ugolin. de cenſur.tabula* 1. *c.8.n.3.*Et ex Theologis *Sotus* 4.*d.* 18. *q.* 4.*a.3.verſ. Circa conceſſiones, Metina tr.2.de confeſſione,q. de licentia vicecurati.ad alieno confitendum,fine, Compendium Mendicantium verb.*Abſolutio *ordinaria,quoad fratres,fin.Paſſarell. in comp.Minimorum c.* 14.*fin.Enriq.l.7.de pæn.c.7.n.6.*Bart.*à Ledeſ.de pœnit.dub.*13. *conc.1.fin.f.792.Lud.Lop.1.p.inſtr.* 2. *edit.c.* 284.*f.* 797.

Sufficiet autem ad hoc licentia tacita ordinarii : ut docent Al*ex.conſ.157.vol.2.Jaſon.*l. A. *judice.n.9.C.de judiciis, Felin.Maranta.Nav.n.* 71. *alleg. n. præc.* Hæc autem tacita licentia eſt, cum delegatus ordinario ſciente, & patiente delegat.Sic A*lex.Jaſon. Fel. Maranta, ibid.* & conſtabit ex dicendis hoc 3.l.diſp.35.n.20.ubi dicemus hanc eſſe ratihabitionem de præſenti,quæ juriſdictionem confert. Similiter erit tacita licentia,quando ex uſu aut,conjecturis ſufficientibus apparet id velle ordinarium. Sic *Nav. con.* 71.

Non tamen poterit ordinarius concedere poteſtatem 8
ſubdelegandi, nomine ipſius delegati, ſic dicens,Subdelega nomine tuo. Quia poteſtas ſubdelegandi non poteſt fundari in perſona delegati Sic *Felin. c. Super quæſtionum, §. Si verò n.*18. *verſ. limita, niſi daret de offic. deleg.*

V. Fundamentum ſit:Nullus delegatus etiam principis, 9
poteſt ſubdelegare, cum facultate ſubdelegandi : unde in hoc diſtat ab ordinario, quod minimus ordinarius hoc poteſt : ut diximus n. 6. non tamen ſupremus delegatus, qualis eſt principis, Hoc eſt contra *Jaſonem l. A judice.n.9. C.de judiciis,*dicentem, forſan poſſe hoc delegatum principis,ſed communiter reprobatur : quia delegatus non habet facultatem ultra ſibi commiſſam, ordinarius autem habet poteſtatem univerſalem :ergo cum ſolum delegato principis,& ad univerſitatem cauſarum reperiatur in jure conceſſum, poſſe ſubdelegare & nullibi concedatur poſſe dare facultatem ſubdelegandi, id non poterunt.Ita tenent *gloſſ. c.Super quæſtionum.§.Porro ver.Transfert, de offic. deleg.*ubi *Abb.eod.§.n.2.Archid.c.Quamvis, initio:de offic.deleg.in 6.Joan. Andr.c Is cui,n.* 2.*eod.t.& lib.Alex.d.l. A judic.n.9.Bertachin in repertorio. lib.D. verb.Delegatus ſubdeleg.ſub.n.* 10. *Maranta pract.4.p.d.5.principali an judicium ſit ord.n.6;.Cacialup.l. More,n.*18 *.ff. de juriſd.om.jud. Tab. verb.Deleg.q.1.Vilalob.in comm.lit. D.n.55. Mandoſ.reg.* 4. *cancell.q.3.n.7.Ant. Gabr. to.* 1. *comm. in mea edit.* 4. *verb. Deleg.f.*180.*Bologn.l.1.n.138.ad fin.verſ.Quinto poteſt,ff.de offic.ejus.Azeb.l.3.recop.t.9.rubr.n.* 11.*Grat. reg.*443.*n.*8.

VI. Fundamentum ſit : Delegatus inferioris princip.ad 10
unam cauſam non poteſt totam illam ſubdelegare, nec articulum juriſdictionem continentem poteſt tamen articulum, qui nudi miniſterii eſt, v. g committitur alicui receptio teſtium, hic actus eſt juriſdictionalis, cum teſtes non ſunt approbati, ſeu interrogatoria non ſunt facta, tunc enim judex deputatur ſuper receptione teſtium : ut ex text. *junct.gloſ. Clem. unica,de offic.de leg.* at ubi omnia eſſent examinata, ita ut commiſſarius habeat nudam, & ſimplicem teſtium receptionem eſſet actus non juriſdictionalis.Prob.ex *c.ſuper quæſtionum in princ.de offic.deleg. verſ. Nos autem,* ibi,*Si tamen delegatus à nobis,vel judex quicunque non tam cognitorem quàm exequutorem ad aliquem certum articulum quempiam deputaverit.* Ubi quando fecit mentionem de articulo non juriſdictionali dixit, *delegatus à nobis vel alius quicumque judex,*quaſi quicunque judex poſſit : quando verò meminit de articulo juriſdictionali, non repetiit ea verba *vel alius quicumque.* Idem ſolet probari ex *c.Cum Bertold.de ſent. & re judic.* ibi.*Præfatis abbatibus committentib.vices ſuas,ipſi ſubdelegati teſtes receperunt.*Sed hic text,nihil probat:teſtib. *Abbate ibi n.* 20. *&* 21.*Covar. 3.var.c.20.fi.* nam totam cauſam delegarunt,ut conſtat ex illis verbis,*Committentib.vices ſuas.*quare dicunt eam commiſſionem fuiſſe nullam, cùm ſit commiſſio totius cauſæ: nec text.eam approbat,ſed ſolum narrat factum;nec de valore agit,vel eo quod litigantes id non oppoſuerunt:velquia parum intererat de hoc tractare, cum cauſa jam ad Pontificem delata eſſet. Sic tenent *gl.Clem.un. fin. de offi. deleg. Specul.t.de jud.deleg.§.Jam nunc dicendum eſt, n.5.Innoc.d. c.Cum Bertol.d.n.3.Hoſtien. c. Cum cauſam de appellat.ſuper verb.Delegare.Io.And. d. c. Cum Bertold.n.19.d.c.Cum cauſam n.8.& c.Super quæſtionum, n.* 39 *de offic.deleg.Anton.d. c.Super quæſtionum in princ.n.* 47. *d. c. Cum.cauſam n.11.& d.c.Cum Bertold.n.* 13. *Abb c.Clericos,nu.* 2. *de offic. vicarii & d.c.Cum Bertold.n.19.Alex. de Nevo ubi,n.*56. *& d.cap. Cum cauſam n.18.&* 19. *Henr. c. fin.n.* 8. *de offi. deleg.Imola d.c.Cum* B*ertold.n.16, & d.c.Cum. cauſam n.* 8.*verſ.Item advrte,& d. c. Super quæſtionum initio, n.* 12.*Felin. d.c.Cum* B*ertold n.17.& d.c.Super quæſtionum initio.n.* 4. *& §.Se vero n.19.Anchar.Clem,1.n.4. de offi.deleg. Bart.l. Legatus, n.* 6. *ff. de offi.proconſ.*Bald.*l. A judic. C. de judiciis, n.3.*ubi *Salic. n.5.Alex.n.10.idem Alex.l.More, n.26.ff. de juriſd.om.jud.* ubi *Soc.n.44.& Cacialup.n.* 25. *Jaſon d. l. à judice,n.10.Rebuf.repetitione l.unic.notab.1.n.23.C. de ſent.quæ pro eo quod*

inte

Digitized by Google

inte Bertachin. in repertor. lit. D. verb. Delegatus ad cauſam unam ſub n.20. Marant. de ord. jud. 4. p. d. 5. principali, an judicium ſit ordinarium, n.54. Navar. ſum. c. 27. Hiſp. n.42. Lat. n.45. & l.5. conſ. in 1. edit. t. de ſent. excomm. conſ.15. fine. Tabien. verb. Delegare q.1. Ant. Gabr. to.1. comm in mea edit. L.4. verb. Delegatus fol.180. Avend. c. Prætorum 1. p. c.1. n.26. verſ. Sed quid ſi à principe, Azebedo. l. 3. recop. t.9. in rubr. n. 11. Gratian. reg. 242. n. 7. Et ita intelligendi ſunt DD. aliqui, abſolutè docentes delegatum inferioris principe ad unam cauſam, poſſe ſubdelegare articulum illius. Hi ſunt Bart. l. More, n.11. ff. de juriſd. omn. jud. Roſella verb. Delegare, init. Angel. verb. Delegatus, n.6. ibi Sylveſt. q.8. dicto 3. Ludov. Lop. 1. p. inſtructorii, 2. edit. c.284. fol.797. col.1. Quamvis non deſint negantes poſſe etiam articulum non juriſdictionem continentem delegare: id enim negant Petrus, & Cynus l. A. judice, C. de judiciis, & ibi Alberic. n.1. & 4. Bald l. Solet quæſt. 5. ff. de juriſd. omn. jud. & dicit forte eſſe verius de jure, Imola Clem unica, n.31. de officio. deleg.

12 Ultimum fundamentum ſit: Quamvis ordinarius nequeat totam juriſdictionem inconſulto principe delegare l. pen. cum ibi notatis, ff. de offic. præſid. & docent Alex. l. A judice, n.8. C. de judiciis, & ibi Jaſ. n.8. Felin. c. Super quæſtionum, §. Si vero, n. 17. de offic. deleg. Maranta pract. 4. p. d. 5. principali an judicium ſit ordinarium, n.55. Azebedo l.3. recop. t. 9. rubr. n. 14. ac proinde non poterit parochus in perpetuum alteri curam demandare; inconſulto Epiſcopo, at poterit ad breve tempus, ex aliqua juſta cauſa. Quod non poſſit in perpetuum, probatur, quia non poteſt per vicarium deſervire Eccleſiæ, c. Extirpandæ §. Qui verò deprehan. ibi, Qui parochialem habet Eccleſiam non per vicarium, ſed per ſeipſum illi deſerviat. Et c. Cum ex eo, de elect. in 6. ubi dicitur poſſe Epiſcopum diſpenſare cauſa ſtudii, ne parochus priori ſeptennio ſacerdotio initietur: & ſubdit hæc, in verſ. porro Septennio prædicto durante, Epiſcopi & ſuperiores ſolicitè providere curent ut per vicarios ab eis deputandos animarum cura diligenter ab eis exerceatur. Ubi clarè docetur deputare vicarium illo ſeptennio, non ad parochum, ſed ad prælatum ſpectare. Sic docent Joan. Andr. d. c. Cum eo, n. 2. Anchar. Clem.1. de off. vic. notabili 4. Abb. d. c. Extirpandæ, in repet. §. Qui vero n.12. Imola eod. c. n. 13. fin. Card. Clem.1. de privil. q.21. junct. q.23. ubi Bonif. n.19. Palud. 4. d.17. q.6. a. 2. n.12. fine. Roſella verb. Vicarius, n. 7. Navar. c. Placuit, n. 69. de pœn. d.6. Greg. Lop. l.21. verb, Miſacantanos, ſi. t.4. p.1. Hoc autem breve tempus debet eſſe per ſpatium trium hebdomadarum, per c. Si quis in clero 7. q.1. ibi, ſimiliter diac. vel presb. ſi a ſua Eccleſia per tres hebdomadas abfuerit, huic damnationi ſuccumbat. Sic Joan. And. aſſerens ita definitum eſſe Bononiæ, Abb. & Imol. ibid. Probatur etiam ex Trid. ſ.23. c. 1. de reſidentia, verſ. Eadem omnino. ubi decernit parochos non poſſe abeſſe, niſi per duos, aut tres menſes & id ex licentia Epiſcopi, & relicto vicario idoneo, & ab ipſo ordinario approbando: ubi clarè per longum tempus, ut per ſpatium duorum menſium, non conceditur parocho aſſignare Vicarium. Unde juxta hoc intelligendus eſt Rainer. in ſum. tit de pœnit. & remiſſ. §. Item poſito. quem refert, & ſequitur Archid. c. Cum ex eo, de electione, in 6. ante n.1. verb. Deputandos. ubi dicunt parochum non poſſe committere curam animarum, per c. Nullus omnino. 16. q.7. ubi præpoſitus non poteſt curam animarum tribuere: & c. Cunctis. 16. q. 1. intelligendi enim ſunt hi authores de commiſſione ad longum tempus: & textus per eos citati tantum negant poſſe parochos conferre in titulum curam animarum: ſecus de commiſſione ad breve tempus: quam poſſe facere, conſuetudo ipſa teſtis eſt: quam eſſe probabo n.15.

13 I. Concluſio, his præmiſſis, ſit. Parochus proprietarius, qui, ſcilicet, beneficium parochiale habet, poteſt delegare alteri ſacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio, cum facultate ſubdelegandi. Prior pars probatur, quia eſt ordinarius, hic autem delegare poteſt, ut probavi n.1. Item, quia expreſsè dicitur in Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matrim. poſſe alium ſacerdotem de licentia parochi, intereſſe matrimonio. Poſterior pars etiam conſtat ex dictis n.6, ubi probavi ordinarium poſſe delegare, cum facultate ſua delegandi.

II. Concluſio. Parochi non proprietarii qui præficiuntur toti parochiæ per Epiſcopum, ut curam ejus gerant: ut quia proprius parochus non eſt ſacerdos, vel quia ipſe Epiſcopus eſt immediatus parochus totius diœceſis, ut contingit Hiſpali, Cordubæ, & Granatæ, & in aliis diœceſibus, in quibus non ſunt beneficia curata: poſſunt delegare aſſiſtentiam matrim. alii ſacerdoti. Hæc eſt contra Sotum 4. d. 8. q 4. a.3. verſ. Circa conceſſiones, & Bart. à Ledeſm. de pœnit. dub 13. concl. 2. fine, dicentes non poſſe delegare, eo quod delegati ſunt. Prob. concluſio, quia hi ſunt delegati ad cauſarum univerſitatem, juxta tradita n.4. cum præficiantur ad omnes cauſas parochialis officii in tota parochia: tales autem delegati poſſunt unam, vel alteram cauſam ſubdelegare: ut dixi n. 2. & 3. Hanc tenent gloſſ. Clem. 1. de priv. verb. presbyteri, ibi, Card. q. 19. Imola, n.14. Bonif. n.4. Rebuff. repet. c. Omnis utriuſque ſexus, de pœn. & remiſſ. §. Proprio ſacerdoti, verſ. Quod eſt verum Roſella Abſol. 1. n.42. Angel. Excomm. 5. caſu 12. n. 6. Sylu. Excomm. 7. caſu 14. dub. 11. n.39. Tabiena Excomm. 5. caſu 11. q.3. n.4. Nav. c. Placuit. de pœnis, d.6. n.69. & ſum c.27. n.102. & l.4 conſiliorum in 1. edit. t. de ſponſ. conſ.27. n.3. verſ. Tertio. Et ex Theol. Adrian. q.5. de confeſſione, dub 2. D. Ant. 3 p. t.24. c.54. Metina tract. 2. de confeſſ. q. de licentia Vicetur. ad alien. confitend. Alcozer. ſum. c.9. concl. 4. fine. Enriq. l. 6. de pœnit, c.7. n.3. in comm. lit. N. & l 11. de matrim. c.3. n.5.

Aliqui temperant hanc concluſionem, modo Vicecura- 15
ti hi ad longum tempus inſtituantur: ſecus ſi ad breve, Sic Roſell. Sylu n. præced. allegati, Ang. verb. Vicarius, n.8. Sed prorſus ignoro cui fundamento innitantur. Quare dicendum eſt, hos Vicecuratos ad univerſitatem cauſarum Epiſcopo, ſive à parocho proprietario, ob ejus abſentiam ad breve tempus inſtitutos: (quod facere poſſe diximus, n. 11) delegare poſſe hanc facultatem ad unam, vel alteram cauſam. Probatur, quia eo brevi tempore ſunt verè parochi, & ad univerſitatem cauſarum delegati. Sic docent Henr. c. Cler. n.5. & 6. de offic. Vicar. Nav. c. Placuit, de pœn. d. 6. n.69. 70. 74. Metina, Tabiena, Alcozer, loco n. præcedenti citato, Enriq. lib. 11. de matrim c. 3. n. 5.

III. Concluſio. Hi parochi delegati ad univerſam pa- 16
rochiæ curam non poſſunt alteri omnem curam, etiam ad modicum tempus, dum abſunt, delegare, ſed tantum aliquas cauſas. Probatur, quia delegatus ad univerſitatem cauſarum, ſolum poteſt unam, vel alteram cauſam delegare: ut probavi n.3. Sic tenet D. Th. quodli. 12. a.33. Ubi dicit vicarium non poſſe totam ſuam poteſtatem committere, ſed ſolum partem. Intellige tamen concluſionem, niſi conſuetudo eſſet, ut hi vicecurati, dum ad breve tempus abſunt, ſubſtituant aliquem miniſtraturum omnia ſacramenta in parochia. Quia Epiſcopus vicecuratos inſtituens, & conſcius conſuetudinis, tacens, videtur dare facultatem ad eam ſubſtitutionem. Sic Sylu verb. Vicarius, q.5. Adr. q.5. de confeſſione, dub.2. Metina tract. 2. de confeſſ. q. de licentia vicecur. ad alieno confitendum. Nau. c. Placuit, n. 71. de pœnit, d. 6. Ubi hanc appellat licentiam tacitam, quando ex uſu ita appareret. Et dicunt Adrianus & Metina hanc conſuetudinem ubique ſervari, ut vicecurati ad tempus abſentes, delegent alicui ſacerdoti ſacramentorum miniſterium. Tandem, quia ſtante conſuetudine, ut delegati delegent, poſſunt delegare, ut expreſſe habetur l. Cum prætor 12. verſ. Item ii quibus, & ibi tradunt ſcribentes, ff. de judiciis, & Alex l. More, n.28. ff. de juriſdict. omn. jud. Bertachinus in repertorio, litera D, verb. delegatus ſubdelegat. paulo poſt principium.

Hinc infertur, hunc inſtitutum ad univerſitatem cauſa- 17
rum à vicecurato, ubi eſt conſuetudo, ut abſens talis vicecuratus ſubſtituat aliquem ad univerſam parochiæ curam, poſſe delegare licentiam aſſiſtendi matrimonio, aut miniſtrandi aliud ſacramentum. Quia eſt delegatus ad univerſitatem cauſarum, & non cenſetur delegatus illius vicecurati, is enim non poterat ſic delegare, ſed eſt delegatus ipſius ordinarii, ſcientis, & patientis eam conſuetudinem: ea enim

ſcientia

Digitized by Google

ſcientia, & patientia eſt tacita licentia: ut dixi n. præced.

5 IV. Concl. Parochi delegati ad univerſitatem cauſarum, quamvis poſſint delegare licentiam aſſiſtendi matrimonio, vel aliud ſacramentum miniſtrandi, ut dixi in 2. concl. n. 14. at non poſſunt dare illam ſubdelegato facultatem iterum delegandi: id eſt, dare licentiam, ut poſſit ille concedere alteri Sacerdoti facultatem aſſiſtendi matrimonio. Probatur ex dictis n. 9. ubi probavimus nullum delegatum poſſe delegare cum facultate ſubdelegandi.

Sed difficultas eſt, eſto hi delegati non poſſint delegare cum facultate ſubdelegandi, an poſſint ſuo delegato ſic dicere: Ex nunc ego do facultatem aſſiſtendi matrimonio, Sacerdoti quem tu deſignaveris; Videtur enim id fierei non poſſe: quia juridictio non poteſt eſſe incerta: *gl. c. Ad hæc, de reſcrip. verb. Elegerint.* ubi multa ad hoc comprobandum affert. Quare *Panor c. Quoniam. Abb n. 9. de off. deleg & Anaſt. Germon. de indultis, §. Hieronymo, n.* 72. docent commiſſionem factam canonico Cordubenſi, nihil valere, ratione incertitudinis: ergo ſimiliter in noſtro ca-

6 ſu cum incerta ſit juriſdictio, nil valebit: incertum enim eſt, quem ille delegatus deſignabit. Cæterum credo id fieri poſſe: quia tunc ipſe delegatus non facit gradum, nec cenſetur delegare, ſed eſt nudus miniſter: nec datur juriſdictio incerta: tempore enim, quo miniſter nomine delegantis aſſignat perſonam, cui datur licentia aſſiſtendi matrim. aut miniſtrandi ſacramentum, conceditur juriſdictio, & tunc jam perſona eſt certa, & determinata Et hoc expreſſè tenent in alio ſimili: *Paul. c. Is cui, de off. deleg. in 6. &*

7 *ibi Domin fin.* ubi negantes ordinarium poſſe delegare, cum facultate ſubdelegandi: admittunt poſſe ſic delegare: Ex nunc delego illi, cui delegatus committit. Et reddunt rationem eandem hic adductam. Præterea, quia etiam alias concluderetur, ordinarium non poſſe delegare, cum facultate ſubdelegandi. Quia incertum eſt cui ille ſubdelegabit. Cui tamen ſubjectioni reſpondet. *Alex. l. More, n. 2. ff. de juriſd. omn. jud. & Felin. c. Super quæſtionum, §. Si vero, n.* 18. *verſ. Ad ſecundum, de off deleg.* eo ipſo quod delegatus nomine delegantis eligit, certificari quis ſubdelegatus ſit: ergo ſimiliter in noſtro caſu non erit juriſdictio incerta, ſed certa per electionem ſubſtituti: atque ita hoc non obſtabit quo minus id fieri poſſit. Tandem probatur ex iis quæ dixi in alio ſimili, hoc lib 3, diſp. 26. n. 4.

V. Concluſio. Quando parochus præſens aſſumit vicarium locantem operas, ut illum adjuvet, hic vicarius non poteſt delegare. Quia non cenſetur illi ſuas plenas vices committere. Sic *Henric. c. Clericos n. 7 de offic. vic. Enriquez l. 6. de pœnit. c. 7. n. 3. in. comment. lit. N.* favet *Navar. c. Placuit, n. 69 de pœnit. diſp.* ubi dicẽs vicarium parochi poſſe delegare loquitur de vicario in abſentia parochi inſtituto.

VI. Concluſio. Si Epiſcopus, aut ejus vicarius generalis committat Sacerdoti, ut recipiat in formationem, ac teſtes de aliquorum habilitate ut inter ſe matrim. ineant: & informatione recepta aſſiſtat eorum matrimonio, hic Sacerdos delegatus non poterit alteri committere informationem: at ea facta poterit alteri delegare, ut aſſiſtat matrimonio illorum. Prob. ex dictis n. 10 ubi probavimus delegatum ad unam cauſam, non poſſe ſubdelegare articulum juriſdictionis, qualis eſt examinatio teſtium, poſſe tamen articulum nudi miniſterii: ſed intereſſe matrim. eſt articulus illius cauſæ commiſſæ, & non eſt actus juriſdictionis, ſed nudi miniſterii: ut probavi hoc l. 3. diſp. 21. n. 4. ergo poteſt ille Sacerdos hoc committere.

Ultima concl. Sacerdos delegatus ad aſſiſtendum alicui matrimonio non poteſt ſubdelegare, ſive ſit delegatus

8 parochi, ſive Epiſcopi. Quia eſt delegatus ad unam cauſam, talis autem non poteſt totam cauſam delegare, niſi principis ſupremi delegatus ſit: ut dixi n. 1. & 10. Sic *Tabiena, Excomm. 5. caſu* 11. q. 3. *n.* 4. Dixi conſultò, ad aſſiſtendum alicui matrimonio: quia ſi eſſet delegatus à parocho proprietario, vel Epiſcopo, ad aſſiſtendum omnibus matrimoniis parochiæ, licèt limitetur tempus, ut, tali tempore occurrentibus, eſſet delegatus ad univerſitatem cauſarum: juxta tradita n. 4. ubi diximus talem eſſe, quando delegatio eſt univerſalis quoad perſonas, licet cauſæ & tempus limitentur: ut ſi omnes cauſæ mutui tali anno occurrentes, in tali territorio, alicui delegentur: & ſubinde poſſet hic delegatus ſubdelegare: juxta dicta n. 13.

DISPUTATIO XXXII.

Utrum ſi Epiſcopus, aut conſtitutio ſynodalis interdicat parochis, dare licentiam adminiſtrandi ſacramenta, niſi approbatis ab Epiſcopo, vel ſi Epiſcopus parocho prohibeat, certos matrimonio conjungere, & ille contra has prohibitiones, det licentiam, aut conjungat, valeat matrimonium.

SUMMARIUM.

Proponuntur argumenta ad probandum eſſe invalidum matrimonium, 1.

Quando præcipitur ordinario, vel delegato, actus ſub certa forma faciendus, quando valet illa omiſſa? n. 1 puncto 3.

Negatio magis negat, quam affirmat, 1.

Valet tale matrimonium, n. 3. Et ibi, multa prohibentur fieri, quæ tamen facta tenent: & ſpeciale eſt in matrimonio, ut non cenſeatur irritum ex ſimplici prohibitione.

Solvuntur argumenta, num. 3.

Videtur non valere tale matrimonium. 1. quia aut ille parochus non eſt proprietarius, ſed delegatus ad univerſitatem cauſarum: aut eſt proprietarius, & ita ordinarius. Sic I. doctrina communis habet, quotieſcumque habenti aliàs poteſtatem, conſtitutio jubet abſque clauſula annullativa, actum ſub certa forma fieri, tunc actum omiſſa forma valere, quamvis contra faciens puniendus ſit: id enim præceptum non videtur poteſtatem ordinariam auferre, ſed tantum pertinet ad quamdam directionem, ut ritè, & rectè actus fiat: ut irritare actum omiſſa forma factum, quando habenti poteſtatem delegatam, id præceptum imponitur: quia is non habet poteſtatem abſolutam ad illum actum, ſed limitatam: unde ſi limites mandati excedat, corruet actus, *c. Cum dilecta, de reſcrip. ad fin.* ibi, *proceſſum ipſorum, c. Venerabili, de off. deleg. ad fi. l. Diligenter ff. mandati.* Hanc doctrinam tradunt. *gl. Clem. 1. verb. Inhibentes de jur. patr. Guiller. Paulus, Steph. ibi, Card. ibi q. 7. Anchar. not. 3. Imol. n. 4. circa med. verſ. Secundo caſu principali: Bonif. ibi n.* 48 49. 50. *Panor. conſ.* 91. *n. 6. verſ. Ad prædicta induco. l. 1. & c. Dilectus, l. 2. c. 13. de præb. & c. pen. de conſtit. n. 5.* ibi *Dec. n. 15. Felin.* ibi alios allegans *n. 1. ad fin. verſ. Secunda limitatio, Anchar. c. Statutum, §. fin. in princ. de reſcript. in 6. Domini, c. Quoniam ad fin. n. 9. de immun. Eccl. in 6. & ibi idem Franc. fine Ægid. deciſ. 696. ad fin. Angel. Excommun. 7. fine. Sylveſt. verb. Lez. q. 28. fin. & Excommunicatio. 7. caſu 21, dub. 10. n. 65. & Excommun. ult. fine, Tabiena Abſol. 3. n. 3. & 4 Navar. ſum. c. 27. n. 37. Rota in noviſſ. deciſ 750. n. 4. tom. 1. Cordub. ſum. q. 18. punct. 1. dicto. 2.* ergo ſi parochus delegatus contra hoc mandatum aſſiſtat matrimonio, vel det licentiam Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo, erit irritum. Si verò ſit parochus proprietarius, & ita ordinarius, probatur adhuc non valere matrimonium. Quia doctrina proximè citata, nempe geſta ab ordinario alias habenti facultatem, contra mandati formam, valere limitatur quandò mandatum eſt affirmativum, ut ſi Papa jubente Epiſcopo, ut conferat beneficium Petro, Epiſcopus conferat Joanni: peccabit enim Epiſcopus, at tenebit collatio: ſecus quando præceptum eſt negativum, ut ſi Pontifex jubeat Epiſcopo, ne conferat Joanni: tunc enim collatio erit irrita. Et ratio diverſitatis eſt, quia mandatum negativum eſt univerſale, cui actus in contrarium geſtus directè adverſatur: affirmativum autem eſt particulare, & non ita directè actus ei opponitur. Nec obſtat in affirmativo includi tacitè negativum. *c. Nonne, de præſumpt.* quia id contingit indirectè, & à contrario ſenſu, & ita non tam actus contra geſtus opponitur præcepto, Item quia negatio magis negat, quàm affirmatio affirmet: juxta *gloſſ. c. Cum dilectus, verb. A ſuſpen-*

ſis

*ſtit.de conſuet.*Sic limitant *Abb.c.Dilectus,el.2.n,13.de præben.Felin.*alios referens *c.pen.n.3 de conſtit*,ubi conſulendus eſt pro aliis limitationibus,*idem Dec.ibi n.*26.17.18.& ſublimitat *n.* 18. quando præceptum negativum , eſt factum ſimpliciter,ſecus ſi non ſimpliciter,ſed aliquo reſpectu expreſſo : tunc enim actus contra geſtus valet. Sed in noſtro caſu præceptum parocho impoſitum , eſt negativum , & univerſale: nullus enim reſpectus in eo exprimitur,ſcilicet ne interſit tali matrimonio , vel ne det licentiam non approbatis aſſiſtendi , ergo actus geſtus non ſervata ea forma, erit nullus.2. Prob.quia contra ſuperioris prohibitionem licentia inferioris prævalere non debet:ergo invalida eſt licentia aſſiſtendi matrimonio , data à parocho contra epiſcopi præceptum , & ſubinde matrimonium aſſiſtente ſacerdote cum tali licentia , erit irritum.Et confirm,quia ſi parochus daret licentiam hujuſmodi ſacerdoti , ut intereſſet matrimonio , & Epiſcopus eam revocaret,ſi non obtante revocatione , aſſiſteret , non valeret matrimonium: ſicut ſi parochus eam revocaret, potentior enim eſt revocatio Epiſcopi , tanquam ſuperioris parocho : ergo idem eſt, quando contra Epiſcopi prohibitionem parochus dat licentiam vel intereſt matrimonio 3, Prob.de parochis non proprietariis , quia hi ex tacita inſtituentis mente & voluntate poſſunt hanc licentiam delegare ut docent *Adrian q.5.de confeſſ.dub.2.Metina tract.2.de confeſſione.q.de licentia vicecurati ab alieno fatendum,Nav.c.Placuit,n.70.de pœnit.d.* 6. ſed in hoc caſu,non eſt tacita voluntas ordinarii, ut hi delegent,immo expreſſa eſt contraria:ergo non valet talis licentia. Et confirm.quia ſi Epiſcopus inſtituens vicarium , aut parochus proprietarius abſens relinquens ad breve tempus vicecuratum , ſic diceret, Delego tibi omnes vices meas , præterquam ut poſſis dare licentiam aſſiſtendi matrimonio,niſi tali ſacerdoti, ſi vicecuratus daret alii ſacerdoti contra eam prohibitionem , abſque dubio licentia eſſet irrita , & matrimonium ita contractum : ſed idem eſt,quando prohibet aſſiſtere , aut dare licentiam , niſi approbatis : ergo licentia aliter data,eſt nulla.Tandem , quia parochus delegatus cui eſt interdictum dare licentiam ſacerdotibus non approbatis ab epiſcopo , non eſt delegatus ad univerſitatem cauſarum , cum cauſa illa ſibi reſervata ſit:ergo non poteſt eam licentiam ſubdelegare, ſolus enim delegatus principis ſupremi,& delegatus inferioris ad univerſitatem cauſarum,poteſt ſubdelegare, ut dixi diſp.præced. n. 13. & 21. & ita id matr. nullum erit

2 His tamen non obſtantibus , dicendum eſt matrimonium contractum coram parocho proprietario,vel delegato ad univerſam curam parochiæ , vel de ejus licentia,coram alio ſacerdote,validum eſſe:quamvis epiſcopus juſſerit ne tali matrimonio aſſiſtat , aut per ſe , vel conſtitutionem ſynodalem,interdixerit dare licentiam aſſiſtendi,niſi ſacerdotibus approbatis ab Epiſcopo,& is cui data eſt licentia,non ſit ex approbatis : niſi Epiſcopus aut conſtitutio ſynodalis expreſſe addiderit decretum irritans aliter geſta. Probatur 1.ex *el de matr.contract.contra interd.Eccl.*ibi *Licet enim contra interdictum Eccleſia ad ſecunda vota tranſire non debuerit , non tamen eſt conveniens , ut ob id ſolum ſacramentum conjugii diſſolvatur.* Per quem textum docent *Dec. c.* 2. *de teſtib.n.17. verſ.ſecus ſi temporalis ſit,& Rota in noviſſimis,deciſ.* 750.*n.*3.*vol.* 1.eſſe ſpeciale in matr. irritum minime reddi ex ſimplici prohibitione:ergo quamvis epiſcopus, aut conſtitutio ſynodalis ſimpliciter prohibeat; dum non addit decretum irritans, minime irritabitur matrimonium. Et confirmatur,quia parochus ſive proprietarius , ſive delegatus ad univerſitatem cauſarum , eo ipſo quod toti parochiæ præficitur habet poteſtatem dandi licentiam alteri ſacerdoti ad aſſiſtendum matrimonio , per *Trid.ſeſſ.24.c.1.de matrim* ibi,*Qui aliter quam præſente parocho, vel alio ſacerdote de ipſius parochi licentia* : ubi nota verbum,ipſius,quod refert eundem parochum,qui tanquam parochus poteſt aſſiſtere:qui non tantum eſt proprietarius ſed quicumque toti parochiæ præficitur , ut ſicut ille authoritate parochi poteſt aſſiſtere,ita & dare licentiam;ergo non credendum eſt , hanc poteſtatem auferri ſola ſimplici prohibitione abſque decreto irritanti.2. Probatur , quia *Trid.ſeſſ.24.c.7 de matrim.* præcepit parochis,ne interſint vagorum matrimonio,niſi præmiſſa diligenti informatione , & epiſcopi licentia , & tamen ſi parochus his minime ſervatis,interſit eorum matrimonio , eſt validum,(ut probavi hoc 3. l.diſp. 25. n. 17.) ergo ſi conjungeret aliquos matrimonio,contra Concilii prohibibitionem,vel daret licentiam alteri , ad conjungendum, abſque diligentia ibi præſcripta,non reddit illud irritum, à fortiori non reddet ſimplex epiſcopi , aut ſynodi prohibitio 3. Probatur ex declaratione Cardinalium, (quam referunt & ſequuntur *Salzedo pract.c.73.§.Primum dubium ; Petr.de Ledeſma de matr.q 45.a.5.punct.3.dub.12.f.190.§,Primum dubium,Manuel 1.t ſum.2.edit.c.219.n.4.*) qui rogati , an valeat matrimonium , cui interet parohus,non proprietarius , ſed annuus ad Epiſcopi nutum amobilis, contra mandatum Epiſcopi,ne quoſdam deſponſet ; declararunt eſſe validum.4. *Ex deciſ.Rota in noviſſimis,deciſ.650.n.4.tom.*1.ubi decidit valuiſſe licentiam datam à parocho , aſſiſtendi matrimonio contra formam ſynodi præcipientis , ne daretur niſi adhibito notario, & tribus teſtibus : eo quod ſynodus non addiderit clauſulam annullativam. 5. Ex doctrina *Metina tract.2. de confeſſione q. de ſacerdote alieno per parochianum eligendo,ad fin,Palac.4 diſt.17.diſp.7.f.266.col.2.verſ.Rurſu etiam* , ubi docent prælato , aut ſynodo prohibente audire confeſſiones ſacerdotem non approbatum ab epiſcopo , ſi hujuſmodi ſacerdos audiat de licentia parochi ſubditos illius, valere confeſſiones. Et reddunt rationem , quia juxta *c. Omnis utriuſque ſexus,de pen. & remiſſ.*poteſt quilibet ſacerdos de licentia parochi audire confeſſiones , (quod intellige ante decret.*Trid.ſeſſ.23.c.15.de reform.*) & prohibitione illa ſimplici prælati non annullatur factum cum ei non ſit ſuſpenſio, nec ſi clauſula irritans , & multa prohibeantur fieri , quæ tamen facta tenent,*c. Ad Apoſtolicam, de regul.*ergo ſimiliter in noſtro caſu , cum parochus,ſive proprietarius , ſive delegatus , poſſit intereſſe matr.idque committere,juxta *Trid.ſeſſ.24.c.1.de matr.*illa ſimplex prohibitio non annullabit contra eam factum. Tandem probatur ex doctrina *Adriani 4. q. 5. de confeſſione dub.1.ad fin.* docentis prohibitionem ſuperioris , ne religioſus audiat confeſſiones , arguere religioſum peccare audiendo, non tamen abſolutionem eſſe irritam , ſi de Epiſcopi licentia confeſſiones excipiat. Et *Enriquez l.6.de pœnitentia c.6.n.6.*ubi multos referens docet,ſi prælatus expreſſis verbis non reprobet, ſed ſolum prohibeat religioſis audire confeſſiones , non tollere approbationem à ſe , vel ab alio Epiſcopo datam , & ita valere abſolutionem:ergo ſimiliter ſimplex prohibitio prælati non tollit juriſdictionem parochi , quominus valide interſit matrimonio, & alteri Sacerdoti concedat eam licentiam.

Ad argumenta propoſita num. 1. reſpondetur Ad 1. dictam doctrinam habere verum tam in priori parte , quam in poſteriori , quando ex intentione præcipientis colligitur eum velle , id tanquam formam præcipere & irritare actum contra geſtum : at in matrimonio,id non colligitur ex ſimplici prohibitione abſque clauſula irritanti : ut probavi n.præc.in 1.ratione.Ad 2.diſtinguo antecedens,quando ſuperior per præceptum ſuum intendit annulare contra geſtum ab inferiori , concedo,ſi verò id non intendit ; nego:ſed prævalebit licentia inferioris , ad hunc effectum, ut actus valeat , quamvis peccet inferior:& ita evenit hic, per id enim præceptum ſimplex non eſt viſus ſuperior velle annullare. Ad confirm. admiſſo antecedenti nego conſequentiam : nam à ſacerdote privato habenti licentiam ut aſſiſtat alicui matrimonio , eo ipſo quod Epiſcopus aufert licentiam , manifeſte intendit ut actus contra geſtus irritus ſit : cum ille omnino maneat perſona privata , nec ex officio id haberet : quam per ſimplex præceptum non eſt viſus auferre à parocho , qui ex officio eſt perſona publica,& habet aſſiſtere , & concedere facultatem aſſiſtendi matrimonio. Ad 3. reſpondetur , DD. illos agere de licentia 3

Digitized by Google

centia vicecurati volentis ad tempus abeſſe, & relinquentis vicarium, ut adminiſtret omnia ſacramenta: is enim vicecuratus ſolum ex tacita mente, & voluntate inſtituentis ipſum, poteſt eam facultatem delegare: nam delegatus ad univerſitatem cauſarum non poteſt univerſitatem cauſarum, ſed unam vel alteram delegare, niſi expreſſam, vel tacitam licentiam habeat ab ordinario inſtituente: ut dixi diſp. præc. n. 5. at verò unum, vel alterum actum committere habet à jure, ut ibi dixi n. 3. niſi ordinarius inſtituens expreſſe ſibi reſervet, annullans actum contra geſtum, at per illud ſimplex præceptum ne aſſiſtat: &c. non ſibi reſervat tollens facultatem jure conceſſam. Ad confim. nego minorem, nempe idem eſſe in utroque caſu: nam dum dicitur, Delego tibi omnem facultatem, præter hanc, manifeſtè ſuperior reſervat ſibi illum caſum, auferens poteſtatem ab inferiori: at dum ſimplicem prohibitionem ponit, id non intendit: ut late probavi n. præced. Ad ultimum, nego non eſſe delegatum ad univerſitatem cauſarum, reſervatio enim unius, vel alterius cauſæ id non tollit: ut ſi reſervet Epiſcopus parocho aliquot peccata: præterea non cenſetur reſervare illam cauſam, nec auferre poteſtatem, ſed tantum imponit ſimplex præceptum, & prohibitionem, cui ſi contraveniat, peccabit ac tenebit factum.

DISPUTATIO XXXIII.

An quando Epiſcopus, aut parochus committit Sacerdoti, ut aſſiſtat alicui matrimonio, dummodo ſponſis præcipiat ſub excommunicatione, ne conſumment matrimonium, donec præmittantur denunciationes: vel ut aſſiſtat, & eos conjungat præmiſſis denunciationibus, vel ſi impedimentum non habeant: an ſi Sacerdos ille interſit non injuncto illo præcepto, vel non præmiſſis denunciationibus: vel non examinando an impedimentum habeant, valeat matrimonium? & quid ſi licentia extorqueatur coacte, vel dolo?

SUMMARIUM.

Proponuntur argumenta probantia partem negantem, n. 1. Et ibi fines mandati diligenter ſervandi ſunt.

An abſolutus virtute bullæ cruciatæ ab excommunicatione, non præmiſſa ſatisfactione aut cautione, ſit verè abſolutus, n. 1. juncto n. 5. & 6. fine.

Si Epiſcopus, aut parochus det licentiam ſacerdoti aſſiſtendi matrimonio dummodo ſponſos moneat, ne conſumment, donec denunciationes præmittantur, & Sacerdos aſſiſtat ea monitione non facta, an valeat matrimonium? n. 2. Et ibi dicto Dummodo, vel Ea conditione ut an faciat conditionem vel modum, ejuſque omiſſio vitiet actum.

Quid ſi detur licentia aſſiſtendi præmiſſis denunciationibus, vel ſi ſponſi impedimentum non habeant, & ſacerdos aſſiſtat illis non præmiſſis, vel nulla præmiſſa indagine an impediti ſint, n. 3. Et ibi quoties exprimitur in commiſſione forma juris communis, eo modo quo jure communi ineſt non importat conditionem, nec ejus omiſſio vitiat actum.

Quid, ſi dicatur in commiſſione Si per ſolertem indaginem inveneris non eſſe impedimentum, n. 4. Et ibi, expreſſio ejus quod ineſt, quando alio modo exprimitur, quam inerat, reddit actum conditionalem, & ejus omiſſio vitiat.

Quid ſi licentia extorta eſt metu, aut dolo: remiſſivè, n. 5.

Solvuntur argumenta n. 6.

1 PArs negans hujuſmodi matrimonium valere, probatur primò: quia ablativus ille abſolutus, præmiſſis denunciationibus formam & conditionem importat *l. A teſtatore, ff. de cond. & demonſt.* ergo licentia erit conditionalis, & ſubinde invalida, non ſervata conditione. 2. quia quando commiſſio fit ſub certa forma, ea non ſervata corruit actus *c. Cum dilecta, de reſcript. ad fin.* ibi, *Proceſſum ipſorum contra noſtri formam reſcript. irritum decernimus, & inanem.* Et *c. Venerabili, de off. deleg. ad fin.* ibi. *Quorum proceſſus caſſavimus, quia abbas contra noſtri mandati tenorem proceſſit.* Et ratio eſt quia fines mandati diligenter ſervandi ſunt, *l. Diligenter, ff. mandati. l. Si procurator. C. de procur.* ergo cum in hoc caſu commiſſio fiat Sacerdoti delegato, aſſiſtendi matrimonio, ſub certa forma, corruet actus ea non ſervata. Quod ſi dicas, eam eſſe formam juris communis, atque ita non inducere conditionem: ut dicemus numero tertio. Contra, ſaltem dummodo moneas ſponſos ſub excommunicatione, ne conſumment ante denunciationes, non eſt forma juris communis; ergo ſaltem in eo caſu matrimonium ea non ſervata initum erit, nullum. 3. probatur, quia ſatisfactio partis in abſolutione ab excommunicatione, eſt forma jure communi præcepta. *cap. Ex parte. el 1. de verb. ſignu. c. Odoardus de ſolut.* & tamen quia bulla cruciata concedit poſſe confeſſorem ab excommunicatione abſolvere, ſatisfacta parte, aſſerunt communiter l. D. abſoletionem præſtitam virtute illius, non præmiſſa partis ſatisfactione aut quando ei non eſt poſſibilis, cautione ſatisfaciendi, eſſe irritam. Sic videtur tenere *Sotus 4. d. 22. q. 2. a. 3. poſt 2. concluſ.* dicit enim neminem poſſe abſolvi per bullam, parte non ſatisfacta quamvis ſatisfacere nequeat. Et tenent expreſſe *Navar l. 3. conſ. in 1. edit. rit de regularibus, conſ. 75. dub. 11. n. 36. & 37. in 2. l. 5. de ſent. excommun. conſ. 19. n. 3. Ledeſma 2. p. 4. q. 26. n. 1. f. 353. col. 3. Corduba ſumm. q. 18. punct. 1. dicto 2. fol. 53. & q. 187. punct. 4. & l. 5. quæſtionar. q. 43. dub. 1. fine Gutier. allegat. 92. 6. Metinal. 2. ſum. c. 12 f. 303. Angles floribus 2. p. q. unica de excomm. a. 4. diffic. 9. f. 54. Enriquez l. 9. de indulgent. c. 13. n. 2. Manuel. in bulla. §. 9. n. 12.* ergo ſimiliter, quanvis forma in hac cōmiſſione expreſſa, nempe, præmiſſis denunciationibus, ſit jure communi præcepta, ejus omiſſio vitiabit actum.

I. Concluſio, conceſſa licentia, Sacerdoti, ut aſſiſtat matrimonio. dummodo ſponſis precipiat, ne conſumment mattimonium ante denunciationes, ſi ille aſſiſtat id non monendo validum eſt matrimonium. Probatur, quia illa forma in mandato expreſſa, non pertinet ad eſſentiam licentiæ, ſed ad inſtructionem, ut norit Sacerdos quid moniturus ſit 2. quia quoties Epiſcopus diſpenſat in monitionibus, ſive coram parocho contrahendum ſit matrim. ſive coram alio Sacerdote, de licentia Epiſcopi, aut parochi, datur eadem inſtructio, ut moneat ſponſos, ne ante monitiones commiſceantur, & datur eodem tenore; ſed in parochis nemo dicet eſſe formam eſſentialem ad valorem matrimonii; ergo nec in alio Sacerdote: quia nemo dubitare poteſt, ſatisfieri intentioni prælati, ſi Sacerdos poſt contractum matrimonium, ſtatim imponat præceptum dicto: immo ita communiter fieri ſolet, quia ad finem, quem prælatus intendit nihil refert, ante vel poſt imponi: ergo non eſt requiſitum eſſentiale ad matrimonii valorem: aliàs neceſſariò præmittendum eſſet matrimonio. 4. quia cum denunciationes non ſint de eſſentia matrimonii, præceptum intimandi, ut conſummationi præmittantur, non eſt cur dicatur peti tanquam requiſitum eſſentiale ad illius valorem. 5. quia veriſimiliter eſt prohibitionem prælati, ne parochus matrimonio aliquorum aſſiſtat, vel ne det licentiam, irritare matrimonium, quàm præceptum, ut ſponſos moneat, ne ante denunciationes conſumment. Quia majorem vim habet præceptum negativum, quàm affirmativum, & negatio magis negat, quam affirmatio affirmat: (ut dixi diſp. præc. n. 1.) ſed favore matrimonii, quod in dubio validum eſt, nec cenſetur irritari: (ut dixi eadem dip præc. n. 2.) ea prohibitio non irritat licentiam, nec matrimonium: ergo nec omiſſio intimandi illud præceptum. Tandem, quia *Sarmiento l. 2. ſelect. c. 3 n. 5.* probat licentiam contrahendi matrimonii dummodo benedictiones accipiant ſponſi ante conſummationem, non fuiſſe irritam, eo quod ſponſi id non impleverunt. Quia illa verba, Ea conditione ut, non faciunt conditionem, ſed modum. *l. Quoniam, C de rerum per mut* & quia eundem ſenſum faciunt, ac verbum hoc Dummodo, quod non facit conditionem, ſed modum, regulariter loquendo: ut tradit *Rebuff. de verb. ſignif. l. 156. verſ. Dummodo hæc dictio,* quod quidem tunc evenit quando adjicitur actui perfecto ut, Do tibi hoc, dummodo hoc facias: ut docet alios referens. *Tiraq. de retract. lignag. §. 8. Toto. gloſ. 8. Molina l. 2. de primog. c. 15. n. 29.* ſed in noſtro caſu. adjicitur actui perfecto, nempe, Do tibi licentiam eos conjun 2

Digitized by Google

conjungendi, dummodo eos moneas: ergo ejus omiſſio non vitiat actum. Hoc enim diſtat inter modum, & conditionem: quod illius omiſſio non vitiat actum, hujus autem vitiat: ut optimè *Bart. l. Quibus diebus, §. Termi, ff. de conditio. & demonſt. & Rebuf. d. l. 156. verſ. Cum vero. & verſ. Utilitas. per l. 1. 2. & finalem, C. de donatio, quæ ſub modo.*

II. Concluſio, commiſſione facta ſacerdoti ut interſit matrimonio, præmiſſis denuntiationibus, vel ſi ſponſandi impedimento careant, ſi ille iis omiſſis, nec præmiſſa indagine impedimenti, interſit, valet matrimonium, ſi re vera nullum erat impedimentum dirimens. Prob. quia quoties exprimitur in commiſſione forma juris communis, eo modo quo jure ineſt, non eſt intentio committentis inducere novam formam, & conditionem, ſed eſt admonitio quædam, ut ſervetur forma juris communis: quare ea prætermiſſa non irritatur actus, qui aliàs validus eſſet, niſi in commiſſione ea forma exprimeretur: ut optimè docent *gl. Clem. 1. de offic. deleg. verb. Repererit* ubi *Card. q. 13. Imola n. 20. & 21. Bonif. n. 36. Archid. c. Dudum 18. q. 2. verſ. In prima gloſſ. Innoc. c. Prudentiam, n. 9. verſ. Et ſi contrarium, de offic. deleg. & c. fin. de præſumpt. initio* ubi *Abbas n. 19. Imola n. 7. verſ. Circa quintum, Felin. n. 29. Navar.* dicens eſſe receptiſſimum, *ſum. c. 27. n. 37. Covar.* dicens eſſe omnium, *c. Alma mater 1. p. §. 9. n. 8. de ſent. excomm. in 6.* Unde *Innoc. eo, c. Prudentiam, n. 9. verſ. Et ſi contrarium, & Felin. d. c. fin. n. 29.* aſſerunt, commiſſione facta judici ut condemnet Titium, ſi Petrus probaverit debitum, valere ſententiam judicis condemnantis, Petro non probante. quia eſt conditio quæ jure inerat: & addit *Felin.* idem ſequi DD. in multis locis: & *idem Inno. c. fi. de præſumpt. in princ.* quem ſequitur *Imola c. penult. n. 2. de conſt.* ait, ſi in delegatione dicatur, Conferto beneficium Petro, ſi fuerit idoneus, non eſſe conditionem: quia jure communi inerat, nec nova idoneitas, jure communi non requiſita, exprimitur: & proinde actum contra geſtum valere, quod idem docent *Archid. & Felin. proxime citati.* addentes valere excommunicationem, ſi talis excommunicet. Et ratio eſt, quia expreſsio ejus quod tacitè ineſt, nil prorſus operatur, *cap. Signific. de elect. l. 3. de leg. 1. Conditiones quæ extrinſecus ff. de cond. & demonſt.* licet enim non exprimeretur, jure ſubintelligebatur. Cum ergo ſit jure communi expreſſa illa forma præmiſſis denuntiationibus. *cap. fin. de clandeſt. deſponſ. & Trid. ſeſſ. 24 c. 1 de matr.* & ſimiliter, ſi non ſint impediti ut conſtat ex *Trid. eo, c. 1.* ibi *Si nullum legitimum opponatur impedimentum.* dum exprimitur in licentia, ea forma non eſt conditio, & reſtrictio licentiæ, ſed admonitio ut ſervetur: *d. c. fin. & Trident.* quare cum in neutro loco præſcribantur monitiones tanquam de eſſentia matrimonii, illarum omiſſio nec vitiabit licentiam, nec matrimonium. Et confirm, quia ideo multi viri docti, & *Manuel* ſibi contrarius *1. to. ſu. in nova edit. c. 83. n. 4.* & dicit non eſſe improbabile *Henriq. l. 7. de indulg. c. 13. n. 2. in comment. lit. S.* aiunt abſolutionem ab excommunicatione virtute bullæ impenſam, non ſatisfacta parte, eſſe injuſtam, validam tamen. quia ea eſt forma jure communi requiſita, & jure communi non annullatur abſolutio ob omiſſionem ſatisfactionis: quod probabiliſſimum eſt, ergo cum ſimiliter in noſtro caſu ſit forma jure communi requiſita, & non tanquam ſubſtantialis, non annullabitur actus ob omiſſionem illius. Tandem, quia tunc forma juris communis aliter ponitur in commiſſione, & importat conditionem, quando formæ communi additur aliquis limitatus modus. Ut ſi dicat Pontifex, Committo tibi ut des beneficium Petro, ſi eſt idoneus, eſt forma juris communis: ſed ſi addatur. Si per ſolertem indaginem inveneris eſſe idoneum, eſt conditio: quia eſt limitatus modus ſcientiæ & ita nova forma: ut dicemus n. ſeqq. ſed in noſtro caſu ſolum ponitur forma juris communis, ſi non fuerint impediti, & præmiſſis denuntiationibus, ut conſtat *ex Trident. d. c. 3.* Ubi eodẽ tenore dicitur, *Quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentũ ad celebrationẽ matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur.* nec additur aliquis limitatus modus, ergo ea verba nõ important conditionem, nec omiſſio illius formæ vitiabit matrimonium.

Rogabis autem, quid dicendum, ſit ſi in commiſſione dicatur, Conjunge matrimonio illos, ſi per ſolertem indaginem inveneris non eſſe impedimentum inter eos. Aliqui enim cenſent tunc non induci novam formam, & ita non vitiari actum ejus omiſſione. Sic *gloſſ. Clem. 1. de officio deleg. verb. Repererit*, cum enim textus ibi dicat, ſi per ſolertem inquiſitionem inveneris eſſe idoneum ad beneficium, conferto illi: dicit non inducere formam, & conditionem: quia jure ineſt. ut beneficium detur idoneo: hanc gloſſam ſequi videntur *Cardin. ibi. q. 13. Imola n 20. & 21. Navar. ſum. c. 27. n. 37.* dicens eſſe receptiſſimam. Sed hi DD. ad hoc allegant gloſſam illam, quod expreſſè rei quæ jure ineſt, non inducat conditionem, & in hoc bene ſentiunt: ſed caſu illius textus non poteſt adaptari hæc doctrina: quia ponitur alio modo, quam jure ineſt: dicitur enim, Si per ſolertem indaginem inveneris: unde aliud eſt dicere, Si fuerit idoneus tunc enim non inducitur conditio: quia jure ineſt, & exprimitur modo quo ineſt: aliud verò, Si inveneris eſſe idoneum: quia petitur informationem fieri, quod jure non inerat: & ita talem clauſulam inducere formam & conditionem docent *Card. Clem. 1. de conſ. preben. q. 2. & ibi Paul. & Imola n. 12. Felin. c. fin. de præſumpt. n. 33. Bonifac. Clem. 1. de offic. deleg. n. 36.* Et ratio eſt, quia quand exprimitur forma alio modo, & in alium finem quam jure communi inerat reddit actum conditionalem, ut ultra DD. proximè citatos, docet alios allegans idque colligens ex *c. Cum delicta. de reſcript. juncta gl. verb. Juris. Covar. c. Alma mater, de ſent. excomm. in 6 1. p. §. 9. n. 8.* qui omnino videndus eſt. & *Felin. d. c. fin. n. 33. & c. Cum dilecta, de reſcript. & ibi Abbas n. 12.* optimè enim explicant, quando forma alio modo ponitur quam jure inerat. Ex his ergo infertur, ſacerdotem cui commiſſio facta eſt conjungendi aliquos matrimonio, ſi per ſolertem indaginem invenerit eos non eſſe impeditos, invalidè intereſſe, ea informatione non præmiſſa. Quia illa verba conditionem importantnt: ut proximè probavi. 4

Quid autem dicendum ſit, ſi licentia metu, aut dolo extorta ſit, diſputabimus hoc 3. l. diſp. 19. n. 13. & 14. 5

Ad arg. propoſita n. I. reſpondetur. Ad 1. dic id verum eſſe, quando ea forma poſita in cõmiſſione, non eſt forma juris communis, ſed nova: tunc enim importat conditionem: at illa, præmiſſis denunciationibus, & ſi fuerint non impediti, eſt forma juris communis. Ad 2. reſpondetur eodem modo. Et ad replicam fateor illam non eſſe formam juris communis, at dum dicimus formam quæ non eſt juris communis, inducere veram formam eſſentialem & conditionem, intelligi debet, niſi ex aliis conjecturis clarè deprehendatur oppoſitum. ut contingit hic, ut ſatis probavi in 1. concl. Ad 3. dico *cum Navar. lib. 5. conſil. in 1. edit. de regular. conſil. 75 dub. 11. n. 37.* id evenire, quia ponitur alio modo, quam jure communi ineſt: non enim Pontifex per ſua privilegia cenſendus eſt velle damnum alicui inferre, *c. Si pro eo, de offic. deleg. l. 2. §. Si quis à principe, ff. ne quid in loco publico.* Vel 2. reſpondeo, negando illam doctrinã: contraria enim (ut dixi) probabiliſſima eſt: nec ponitur novo modo, quàm jure communi inerat, nec per hoc Pontifex præjudicat tertio, cum teneatur confeſſor ſub mortali ſervare eam formam juris communis, quamvis ea non ſervata, non irritetur abſolutio: ſicut nec jure communi irribatur. 6

DISPUTATIO XXXIV.

An ſi privatus ſacerdos, cui parochus committit, ut alicui matrimonio aſſiſtat, aſſiſtat extra parochiam committentis, valeat matrimonium?

SUMMARIUM.

In quo conſiſtat difficultas, & proponuntur argumenta ad probandum non poſſe, n. 1.. Et ibi proponitur opinio affirmans juriſdionem delegatam voluntariam non poſſe exercere extra territorium; & ita vicarium. Epiſcopi conferentem beneficia Ex Epiſcopi commiſſione, non poſſe extra

diœceſim conferre: nec delegatos confeſſores, nec religioſos poſſe audire confeſſiones ſubditorum Epiſcopi, qui eos approbavit, extra illius diœceſim.

Opinio contraria verior in omnibus his caſibus, n. 2. & ibi, explicatur Clem. Dudum, de ſepult.

Poteſt delegatus aſſiſtere matrimonio validè extra parochiam, & diœceſim delegantis 3

Quid ſi in commiſſione dicatur; Do tibi vices meas ut aſſiſtas matrimonio in mea Eccleſia, vel parochia, vel in tali domo quæ eſt intra parochiam 4.

Solvuntur argumenta, & explicatur l. 2 ff. de officio proconſ. 5.

1 REvocandum eſt in memoriam, quod diximus hoc 3. l. diſp. 19. n. 14. nempè, quamvis intereſſe matrimonio non ſit propriè actus juriſdictionis, reduci tamen ad juriſdictionem voluntariam, atque ita poſſe proprium parochum hunc actum exercere extra parochiam. Difficultas autem præſens eſt, de ſacerdote delegato: quamvis enim omnes fateantur poſſe ordinarium extra territorium juriſdictionem voluntariam exercere, at de delegato inferioris principe, multi negant: per *l. 2. ff. de offic. proconſ.* ibi *Omnes proconſules ſtatim quod urbem egreſſi fuerint, habent juriſdictionem, non tamen contentioſam, ſed voluntariam ut ex ſe manumitti, apud legatū verò proconſulis, nemo manumittere poteſt, quia non habet juriſdictionem talem.* Sic *Bart. l. 1. n. 40. C. de ſum. trinit. & lib. 1. n. 2. ff. de offic. proconſ. & ibi Bald. l. 2. in prin. n. 1.* ubi *Alber. n. 10. Franc. c. fin. n. 3. de offic. vicarii, in 6. Marian. c. Licet ratione, n. 91. de foro comp. Barbat. c. Novit. n. 17. de offic. legati, Franc. Marcus q. Delphin 117. in fine, p. 2.* Pro eadem ſent. ſunt alii DD. dicentes Epiſcopum tanquam ordinarium poſſe beneficia conferre extra diœceſim, ejus tamen vicarium cui hoc Epiſcopus delegarit, non poſſe. Sic *Bald. Socin. Barbat. Franc. Marc. ibid. Anaſt. Germon. de indultis, §. Tibi quoad vixeris, n. 88.* Pro eadem ſent. ſunt alii DD. fatentes confeſſores ordinarios poſſe excipere confeſſiones ſubditorum, extra diœceſim, ſecus delegatos. Sic videtur clare tenere *Hoſtienſ. ſum. t. de pœn. & remiſſ. §. Cui confitendum, n. 14. verſ. Et nunquid extra territorium.* Idem videntur tenere alii dicentes confeſſores ordinarios poſſe audire extra diœceſim ſecus extraordinarios, ut ſunt religioſi, hic *Paulus, Zenzelin. & Guillerm.* quos refert & ſequitur. *Imo. Clem. Dudum n. 32. de ſepult.* ubi *Card. §. Extra civitatem, q. 5. Anch. ibi §. Statuimus, q. 5. dub. 3. verſ. Sed de illis, Roſella Confeſſio ſacramentalis 3. n. 3 Ang. Confeſſio 3. n. 19. Sylv. Confeſſor. 1. q. 14. §. 12. Tab. Abſolutio 4. q. 33. n. 55. Navar. ſum. c. 17. Hiſp. n. 265. lat. n. 266.* Et ex Theologis, *Ad. q. 5. de confeſſione, ante 1. dub. §. Ideo pro ſolut. verſ. Ex dictis infertur ad quæſitum. D. Anton. 3. p. t. 17. c. 10. fin. Fr. Alex. in ſua ſum. l. 1. c. 3. de poteſtate confeſſoris, n. 28. verſ. In aliquo tamen.* Sed quamvis hi DD. prima facie videantur hujus ſent. at re vera non ſunt quia id non negant de religioſis, eo quod delegati confeſſores ſint, ſed quia *d. Clem. dudum*, videtur eis limitata facultas concedi, dum dicitur poſſe audire confeſſiones intra diœceſim Epiſcoporum, quibus præſentati ſunt, & ita *Roſella, & D. Ant.* pro hac parte citati, ubi dixerunt fratres non poſſe audire confeſſiones extra diœceſim, ſubdunt, ſi abſque ſolemnitate *d. Clem. Dudum*, eſſent præſentati, audirentque confeſſiones ex Epiſcopi delegatione, poſſe etiam extra diœceſim: quod idem fatetur *Sylv. Confeſſor. 2. q. 3.*

2 Cæterum multò verius eſt juriſdictionem voluntariam delegatam poſſe extra territorium exerceri. Quia textus (ut retuli hoc 3. l. diſp. 19. n. 8.) indiſtinctè docent poſſe juriſdictionem voluntariam extra territorium exerceri, nec faciunt vim in eo quod juriſdictio exercentis ordinaria ſit, ſed quia nulla irrogatur injuria judici alieni territorii cum abſque ſtrepitu & figura judicii exerceatur: quæ ratio æque militat in judice ordinario, & delegato. Hujus ſent. ſunt multi dicentes, vicarium ex delegatione Epiſcopi conferentem beneficia poſſe extra diœceſim conferre. Hi ſunt *Domin. c ſi. de officio vicarii, in 6, fine, Boër. deciſ. 30. n. 6.* affirmans ſic judicatum eſſe in Burdegalenſi Senatu & affert Rotæ deciſionem *Reb. praxi, t. De forma vicariatus, n. 227. & reg. 13. cancell. ſuper §. Aut. vicarios perpetuos, & tra. nominationum. q. 14. n. 27. & 63. Coſmas pragmat. ſanct. t. de coll. §. Et quia verb. Vicario, Corſet. tract. de excellentia regis q 88. Paulit. de offic & poteſtate cap. ſedi vac. 2. p. princ. q. 1. n. 7.* habetur *to. 13. tract. noviorum p. 2. Cerraſ. de beneficiis, c. 8. n. 3. Lamberi. de jure patron. 2. p. l. 2. q. 2. art. 6. n. 3 Cov. 3 variar. c. 20. n. 8. Menoch. de arbitr. l. .q. 43. n. 19 Jacob. Sbrozius l. 2. de vicario Epiſcopi, q. 102. n. 4. & ſequent. Ant. Cucus l. 2. inſt. major. t. 8. n. 58. Flam. lib. 7. de reſign. benef. q. 24 n. 32.* & defendit hoc tanquam æquum *Anaſtaſ. Germon. de indultis §. Tibi quoad vixeris, n. 89.* Eandem ſententiam tenent in propriis terminis, docentes non ſolum ordinarios, ſed & confeſſores delegatos poſſe audire confeſſiones ſubditorum diœceſis, in qua expoſiti ſunt extra illam diœceſim: *Ripa de remediis ad curandam peſtem, §. Sed quia uſu videmus, n. 52. 63. Ledeſ. 2. p. 4. q. 7. art. 4. dub. 9. Angles floribus, 1. p. q. 3. de confeſſione, art. 8. dub. 4. conc. 1. fol. 295. Philiarchus de officio ſacerd. to. 1. p. 2. lib. 2. c. 24. §. Nullus alius. Barth. Led. 4. de pœnit. dub. 13. caſu 4. fol. 805.* Et ejuſdem ſententiæ expreſsè ſunt *D. Ant. Roſella. & Sylv. n. præced. ſine allegati.* dum dicunt religioſos non virtute *Clem. Dudum*, facultatem reſtringentis, ſed ex delegatione Epiſcopi excipientes confeſſiones, poſſe extra diœceſim audire. Ejuſdem ſententiæ ſunt *Victoria ſum. de confeſſione, n. 151. Sotus 4. d. 18. q. 4. art. 3. verſ. Aliud verò. Henriq. lib. 6. de pœnit. c. 7 n. 1. Ledeſ. Angles, Philiarch. Bart. Lede. proximè citati*, aſſerentes, & optimè, religioſos expoſitos virtute *Clem. Dudum:* poſſe audire confeſſiones extra diœceſim cum tamen delegati ſint. Nec obſtat ibi dici poſſe audire intra diœceſim: quia ſenſus eſt, ut non poſſint extra diœceſim audire illas, qui non ſunt illius diœceſis, in qua ſunt præſentati: ne putarent, ſe, ubi ſemel præſentati ſunt, eſſe totius orbis confeſſores, qui intellectus probabitur ex dicendis n. 4. fine.

Ex his infertur, non tantum proprium parochum, ſed etiam ſacerdotem de illius licentia aſſiſtente matrimonio, 3
validè aſſiſtere extra parochiam: ſicut ſi parochus ipſe extra illam intereſſet. Quia (ut n. præcedenti probavimus) juriſdictio voluntaria, ad quam hæc aſſiſtentia reducitur, poteſt validè ab ordinario, & à delegato extra territorium exerceri.

Nec credo cenſeri limitatam eſſe licentiam ad aſſiſtendum intra parochiam, ſi parochus dicat ſacerdoti, Vade 4
domum Mariæ, & aſſiſte ibi matrimonio, licet domus illa ſit intra parochiam: nec ſi dicat, Conjunge matrimonio Petrum, & Mariam in Eccleſia mea: vel ſi dicat. Concedo tibi vices meas ad aſſiſtendum matrimonio in mea parochia. Quia hæc omnia fiunt cauſa demonſtrationis, & non cauſa reſtrictionis licentiæ: quando enim dicit, In Eccleſia, nemo dubitaret, validè aſſiſtere in privata domo conſtituta intra parochiam. Et quando dicit, Do licentiam ad aſſiſtendum matrimoniis in mea parochia, ſenſus eſt, ad conjungendos matrim. meos parochianos: ſicut dum dicitur *Clem. Dudum. de ſepult.* poſſe religioſos audire confeſſiones intra diœceſim, non fuit animus Pontificis locum reſtringere, ſed perſonas, id eſt, ſubditos illius diœceſis: ut probavimus n. 2. fine. Et conſtat quia *Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de reform.* dum voluit Epiſcopis limitare facultatem ibi conceſſam, ut intra diœceſim ſolum eam habeant, dixit, *Quoſcumque ſibi ſubditos in diœceſi ſua.* Ubi cautè dixit, Subditos ſuos, & in diœceſi, ut clarè denotaretur limitari perſonas, & locum.

Ad *l. 2. ff. de officio proconſ.* relatam n. 1. pro priori ſent. reſpondetur: legatum proconſulis nullam habuiſſe juriſdi- 5
ctionem, niſi ei à proconſule demādaretur, *L. Legati, ff. eod.* & proconſulem ante provinciæ ingreſſum non potuiſſe mandare juriſdictionem legato, *l. Obſervare, §. Poſt hæc, ff. eod.* niſi moram in itinere facere cogeretur, *l. Aliquando, ff. eod. l. Apud proconſulem, ff. de manumiſ. vindict.* Cum ergo legatus proconſulis privata perſona eſſet ante ſuſceptam à proconſule juriſdictionem, mirum nō eſt, ſi nequeat extra territorium juriſdictionem voluntariam exercere. Quod minimè procedit in delegato, nam habet juriſdictionem commiſſam, nec reſtricta fuit ab ordinario concedente, ut ſolum intra territorium eam exercere poſſet.

DISPU-

DISPUTATIO XXXV.

An licentia conceſſa per parochum ad aſſiſtendum matrimonio, alteri ſacerdoti, debeat eſſe ſpecialis, & expreſſa, vel ſat ſit tacita, quam ratihabitionem vocant, & generalis: & requiratur in ſcriptis.

SUMMARIUM.

Quotuplex eſt licentia tacita ſeu ratihabitio, & quando ſit de præſenti. 1.

Expreſſum quid dicatur num. 2. Et expreſſa licentia quotupliciter ſumatur, 4.

Licentia ſpecialis quotupliciter uſurpetur, n. 4. Et ibi, ſpeciale ſumitur aliquando pro expreſſo.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, 5.

An requiratur licentia ſpecialis, ut alienus ſacerdos interſit matrimonio, refertur affirmans, 6.

Non requiritur licentia ſpecialis, ut diſtinguitur contra generalem, ſed ſatis eſt generalis, n. 7. & ibi, diſpoſitio, & conceſſio generalis, eſt generaliter intelligenda.

An ſufficeret parochum generaliter concedere licentiam miniſtrandi ſacramenta 8.

Requiritur licentia ſpecialis, id eſt expreſſa, & an ſufficiat licentia ad aliquot actus digniores, n. 9. Et ibi, poteſtas delegata eſt odioſa, nec extendenda.

Non exigitur licentia in ſcriptis, n. 10 Et ibi, non deſideratur ſcriptura ad valorem gratiæ, vel cujuſvis diſpoſitionis niſi lex eam petat.

Solvuntur argumenta, n. 11. & explicatur lex Item apud Labeonem §. Ait prætor ff. de injuriis, quæ ſpeciali nota digna, ſunt, niſi ſpecialiter notentur, videntur quaſi neglecta.

An ſufficiat generalis licentia conceſſa à parocho exercendi omnia ad animarum curam pertinentia, quando interdictum eſſet parocho delegare, proponitur ratio dubitandi, n. 12 Et ibi voluntas regulatur à poteſtate & in generali mandato non veniunt ea, per quæ dominus incidit in pœnam,

Sufficit ea licentia generalis n. 13. Et ſolvuntur argumenta, 14.

An ſufficiat licentia tacita, quæ habetur per ratihabitionem? proponuntur argumenta ad probandum ſufficere, vel ſaltem eſſe validum, ſi poſtea parochus conſcius ratum habeat, n. 15. Et ibi, ad miniſtrandam Euchariſtiam vel extremam unctionem ſufficit licentia tacita & ratihabitio de futuro, & proponitur opinio affirmans eandem ſufficere ad audiendas confeſſiones

Proponitur alia opinio dicens nec ad matrimonium, nec ad confeſſiones ſufficere ratihabitionem de præſenti ſed exigi licentiam expreſſam, n. 16. Et ibi, juncto num. ultimo, an quando requiritur licentia ad aliquem actum debeat eſſe expreſſa?

Non ſatis eſt ad matrimonium, vel confeſſiones ratihabitio de futuro, 17.

Debet neceſſario præcedere licentia parochi, ut valeat matrimonium: & idem quoties ad actus valorem deſideratur licentia, 18.

Si reperiatur eadem die matrimonium contractum, & licentia conceſſa, nec conſtet utrum horum præceſſerit, an præſumatur licentiam præceſſiſſe, n. 19. Et ibi, præſumitur ſemper eum actum præcedere, qui neceſſarius eſt ad actus valorem: & in dubio accipienda eſt præſumptio ut actus valeat, licet prioritas alterius actus ex ordine litteræ colligatur.

Licentia tacita quæ habetur ex ratihabitione de præſenti, ſatis eſt ad confeſſiones: & matrimonium, & ut mulier contrahat, vel vicarius, aut procurator revocatus, validè agat, 20.

An ſatis ſit ratihabitio de præterito, 21.

An ea ratihabitio de præſenti conferat licentiam pro eo ſolo actu, quem ſuperior videt, & patitur, 22.

Quid ſi verè tunc prælatus non conſentiret: exterius tamen taceret? n. 23. remiſſivè.

Solvuntur argumenta, & explicatur cap. Lugdunenſis 9. qu. 2. & cap. Aqua. de conſecra. Eccleſ. & reg. Ratihabitionem, de regul. jur. in 6. num. 24.

SUpponendum eſt 1. duplicem eſſe licentiam, tacitam, quæ per ratihabitionem habetur: quædam eſt licentia tacita, ſeu ratihabitio de futuro quando, ſcilicet, creditur parochum cum ſciverit, ratum habiturum. Alia eſt de præſenti, vel præterito, quando ſcilicet, ante miniſtrationem ſacramenti, vel tempore quo miniſtratur, adeſt conſenſus tacitus, & interpretativus parochi, aliquo ſigno externo manifeſtatus: ut ſi in præſentia prælati confiteatur ſubditus alicui, vel coram eo contrahat matrim. & prælatus videt, ac tacet cum facile impedire poſſet: vel duo parochi ſunt tanta familiaritate conjuncti, ut alter ſciens ſuos parochianos alteri, fateri, & coram altero inire matrimonium gaudeat, & admittat confeſſionis ſchedulas.

2. Supponendum eſt quid dicatur expreſſum? non enim dicitur tale ſolum, quando in ſpecie exprimitur, & manifeſtis verbis: ut, Do tibi licentiam aſſiſtendi matrimonio: ſed etiam quando licet ſpecificè non exprimatur, at ſub generali verborum ſignificatione comprehenditur. Sic *gl. l. Lucius, verb. Non ad matr. ff. de vulg. & l. Precibus ſi. C. de impub. & aliis ſubſt. Bart. l. 1. n. 7. C. de vulgari, & ibi Ripa n. 50. Alciat. l. Nepos Proculo, n. 7. ff. de verb. ſign. Tiraq.* multos allegans, *poſt leges connub. gl. 7. n. 86. & ſequent. Molina l. 1. de primog. c. 17. n. 27. 28. Menoch. de præſumpt. lib: 4. præſumpt. 34. n. 32.* ubi alios refert.

3. Supponendum eſt expreſſam licentiam ſumi, ut diſtinguitur contra tacitam, & præſumptam qualis eſt quæ per ratihabitionem habetur: & cum hæc tacita, & præſumpta ex ratihabitione, ſit quædam de futuro, & quædam de præſenti, ſic expreſſa, ut diſtinguitur contra tacitam, erit duplex, quædam ut diſtinguitur contra tacitam de futuro altera verò, ut diſtinguitur contra tacitam de præſenti. 2

4. Supponendum eſt licentiam ſpecialem poſſe ſumi dupliciter. 1. ut diſtinguitur contra generalem, & tunc erit ſpecialis licentia ad matrimonium, quando ſpecificè exprimitur matr. 2. ſumitur ſpecialis pro expreſſa, & tunc erit licentia ſpecialis ad matr. quando licet illud non exprimatur in ſpecie, at comprehenditur ſub generali verborum ſignificatione: ut ſi detur alicui licentia ad exercendum omnia ad curam animarum pertinentia. Et quod ſpeciale ſumatur pro expreſſo, docent *Stephanus Clem. 1. de privil. & ibi Anchar. q. 3. & Bonif. ibi, n. 17.* ubi textus ille dicit *de licentia ſpeciali*, & explicant hi, id eſt, expreſſa: & *ibi Cardin. q. 22.* dicit hoc fortè verius: & multis in locis *gloſſ.* exponit ſpecialiter: pro expreſſè: ut *l. 2. verb. Specialiter. ff. de officio ejus cui mandat. eſt juriſd. Sed an ultro, verb. Specialiter, ff. de negot. geſt. l. Ea verò, verb. Cum ſpecialiter, ff. pro ſocio.* 3

His ſuppoſitis. 3 quæſtiones diſputandæ ſunt. I. an exigatur licentia ſpecialis? II. an ſaltem requiratur ſpecialis, quando parocho interdictum eſt, ne deleget vices ſuas? III. an requiratur licentia expreſſa, ita ut non ſufficiat tacita, quæ habetur ex ratihabitione? 4

Quæſtio I. An requiratur licentia ſpecialis parochi, ut alienus ſacerdos poſſit aſſiſtere matr. Aliqui aſſerunt requiri licentiam ſpecialem. Prob. quia quæ ſpeciali nota digna ſunt, niſi ſpecialiter notentur, videntur quaſi neglecta, *l. Item apud Labeonem, 15. §. Ait prætor. de injuriis*: cum ergò matrimonium res graviſſima ſit, & ardua, *c. fin. de procur. in 6. verſ. Et quamvis*, erit ſpeciali nota dignum, ſubinde niſi exprimatur, non videtur conceſſum. Sic docet *Spino ſpecul. teſt. gl. 15. n. 37. Veracruz. appendice ad ſpeculum dub. 5. concl. 7.* Ubi ait requiri licentiam ſpecialem particulariter, & nominatim ad matrimonium: quamvis ſtatim variare videatur, ſe enim explicat. dicens non ſufficere licentiam ſpecialem ad aliquos actus exercendos. 5

Prima concl. ſit, non requiritur licentia ſpecialis ad matrim. ut diſtinguitur contra generalem, ſed ſatis eſt generalis qua parochus concedit alicui ſacerdoti licentiam ad exercendum in ſua parochia, quæ ad curam animarum pertinent. Prob. 1. quia *Trid. ſeſſ. 24. de matr. c. 1.* tantum petit ut interſit parochus, vel alius ſacerdos de ejus licentia: ergo cum corrigat jus antiquum, non eſt extendendum, ut exigat licentiam ſpecialem. 2. quia *Clem. 1. de privil.* Excommunicantur religioſi miniſtrantes abſque ſpeciali parochi licentia, Euchariſtiam, & Extremam unctionem: & adhuc dicunt *Stephanus, & Zenzelinus ibi*, quos refert, & ſequitur *Anchar. ibi, q. 3. & Bonifacius, n. 17.* & dicit fortè verius eſſe, *Cardin. ibi. q. 22.* ſufficere licentiam generalem abſque ſacramentorum ſpecificatione: & melius *Caietanus verb. Excomm. c. 64.* Ait ſatis eſſe, ſi ſit ita ſpecialis, ut ſpeciali, æquivaleat: idque contingere, quandocunque ex verbis licentiæ communiter intelligitur eam concedi, quamvis non exprimantur hæc ſacramenta in ſpecie. Si ergo ubi expreſſè petitur licentia ſpecialis ſatis eſt generalis, ſub qua illa ſacramenta comprehendantur: à fortiori, in matrimonio ſufficiet, cùm in illo non petatur in Tridentino ſpecialis licentia. Tandem, quia regulariter diſpoſitio, & conceſſio generalis eſt generaliter intelligenda, *c. Si Romanorum. q. 29 & l. De pretio ff. de Publiciana in rem actio.* Ergò illa licentia generalis ad exercendum curam 6

ram animarum, eſt intelligenda generaliter, ut etiam matrimonium claudat. Sic docent *Nav.lib.4.conſ in 1.edit.t. de ſponſ.conſ.27.per totum,in 2.t.de clandeſt.deſponſ. tot.conſ. 13.Rota noviſſimis,*dicens ſic decidiſſe Card.inales,*dec.750 n.2.to.1.Salzedo de pract.c.73.poſt.verſ.12. in nova edit.verſ Illud autem,Manuel.1.to.ſum.in 2.edit.c.219.n.13.*& videtur tenere *Henriq.l.11.de matr.c.3.n.5* Ubi dicens requiri licentiam ſpecialem,cautè addidit,nec ſatis eſſe generalem adminiſtrandi ſacramenta,quæ ſolet per bullam,aut Epiſcopi approbationem concedi:quaſi dicat ſufficere generalem,quæ manifeſtè continere videtur matrim.

8 Hinc fit, non ſufficere ſi parochus concedat alicui licentiam adminiſtrandi omnia ſacramenta. Quia videtur ea licentia intelligenda, ſicut clauſula bullæ cruciatæ ſimilem facultatem concedens,de ſacramentis confeſſionis & Euchariſtiæ,quæ ſunt maximæ neceſſitatis.Sic *Rota, & Henriq.loco cit. n.præced.* & hoc probat argum.contrariæ ſent.propoſitum nu.6.Quod intelligo, quando parochus præſens eam licentiam concederet, nec eſt conjectura probabilis voluiſſe includere etiam matrimonium: ſecus quando parochus in abſentia relinquit ſubſtitutum,quamvis enim ſolum illi dicat, ut adminiſtret ſacramenta vice ipſius, ſufficiens licentia eſt ad matrimonium:quia eſt illum vicecuratum ſubſtituere dum ipſe abeſt.

9 II. Concluſio,requiritur licentia ſpecialis,id eſt, expreſſa in hoc ſenſu, quod ſaltem ſub verbis generalibus licentiæ cóprehendatur manifeſtè matrimon.ut cum datur licentia alicui, ut exerceat pertinentia ad animarum curam: nec ſat eſſet licentia ad aliquos particulares actus digniores: ut ad confeſſionem, & Euchariſtam miniſtrandam: & ſic poſſunt intelligi DD. primæ ſententiæ, prout ſe explicuit *Veracruz pro ea citatus.* Prob. quia poteſtas delegata non eſt extendenda de caſu expreſſo, ad non expreſſum: ut colligitur ex *c.P. & G.de officio deleg. fine* ibi, *Cum hujuſmodi delegata juriſdictio ad alias perſonas nequeat prorogari.*Et ratio eſt, quia poteſtas delegata cum deroget ordinariæ,odioſa eſt:ut docent *gl. c. 1. verb. Proceſſus,de reſcrip.in 6.Ang.verb.Delegatus,n.5.& ibi Syl. q.5.Tab.verb.Delegare,q.4.*ubi *Armil.n.9.Maranta pract. 4.p.d.5.principali,an judicium ſit ordinarium,n. 20. & 38.* cum licentia ad ea ſacramenta, ſit poteſtas delegata, non eſt extendenda ad aliud ſacramentum: maximè cum in eo diverſa ſit ratio,eo quòd non ſit tantæ neceſſitatis.

10 Ultima concluſio,non exigitur eam licentiam in ſcriptis eſſe. Quia omnis diſpoſitio poteſt fieri verbo, niſi lex requirat ad actus valorem,ſcripturam; ex *gloſſ.comm. recepta,c.1.de cenſib.in 6.verb.In ſcriptis* & ex mulis, quæ congerit *Decius rubr.de conſt.in 1.lectura à n.26.* Ubi ad eſſentiam & valorem gratiæ,ſcriptura minimè deſiderari comprobat:ergo cum Trident.ſolum petat parochi licentiam, nec exprimat,ut ea ſit in ſcriptis, id minimè neceſſarium erit.Et confirm.quia ubi Trident.voluit licentiam concedi in ſcriptis,id expreſſit:ut *ſeſſ.25. c. 5. de regul.* Sic docent *Navar.lib.conſil.in 1.edit.t.1.de ſponſal.conſil.41.in 2.tit.de clandeſt.deſponſ.conſil.12.Salzedo pract. c.73. in nova edit. poſt verſ.12.ver.Illud autem,*Henriq.*lib.11.de matrim.3.n.5. Manuel 1.tom ſumm.in 2.edit.cap.219.n. 13.*

11 Ad argum. contrariæ ſent.propoſitum nu. 6. reſpondet N*avar.l.4 conſil.in 1.edit.tit.de ſponſalibus,conſil.27.in 2.t. de clandeſt.deſponſ.conſ.13. fine.* Intelligi, quando ſpeciali nota dignum eſt dignius aliis contentis:at aſſiſtere matrimonio,non eſt major,& dignior functio parochi, ſed aliæ ſunt longè digniores:cum hæc tantum requiratur,ne deſit probatio. Verum hæc ſolutio confunditur, eo quòd ex ea colligeretur virtute clauſulæ bullæ,concedentis licentiam recipiendi ſacramenta à quocumque, vel approbationis Epiſcopi ad ſacramenta conferenda, poſſe non parochum aſſiſtere matrimonio: cujus contrarium diximus: quamvis enim hæc functio parochi minus digna ſit, at eſt ſpecialiori nota dignior,quia non eſt tantæ neceſſitatis hoc ſacramentum:& ſic non videtur incluſum;in clauſula generali, ideo dico id intelligi, niſi aliqua ſufficienti ſpecialitate ita nota dignum exprimatur, & ita ſufficiens eſt (ut ipſa conſuetudo teſtatur) ſpecialitas, dum parochus concedit commiſſionem generalem non ſolum ad miniſtranda omnia ſacramenta, in qua non includeretur, ſed ad exercenda omnia, quæ pertinent ad curam animarum.Ita reſpondet *Rota in noviſſimis,to.1.deciſ.750.n. 2.*

Quæſtio II. An ſufficiat licentia generalis parochi ad exercendum omnia ad curam animarum pertinentia, ut poſſit ſacerdos intereſſe matrimonio, quando conſtitutio ſynodalis,aut Epiſcopus interdixiſſet parocho, delegare aſſiſtentiam matrimonio? Videtur non ſuficere: quia voluntas parochi debet regulari ab ejus poteſtate, ergo ubi parochus non poteſt licitè, quia Epiſcopus, vel ſynodus interdicit, non cenſetur ſub generalibus verbis dare eam licentiam.Id enim poſſumus,quod jure poſſumus *c. Niſi, de renunciat.verſ. Pergravi,* ibi. *Non potuerit ſubjicere,*ubi *gloſſ.verb. Non potuerit*: explicat, id eſt,non debuerit, 2. quia in mandato generali non veniunt ea, per quæ dominus incidit in pœnam,*l.3.§ Si procurator.ff.quod quiſq; juris,*& latè tradit. *Jaſon,l. Si procurator. n. 4. & ſeq. ff. de condict.indeb.* At ſi in eo mandato generali includeretur, parochus incidere in pœnam conſtitutionis ſynodalis: ergo non cenſetur includi. 12

Cæterum dicendum eſt includi,& ſufficere eam licentiam. Tum,quia ſatis ſpecificè cenſetur concedere, dum conceditur exercitium omnium ad curam pertinentiũ:tum etiam,quia conſuetudo ita declarat. Sic *Rota* dicens ita declaraſſe Cardinales *in noviſſimis deciſ.750.n.2 tom.1.* 13

Ad arg.propoſita n. 12. dico. Ad 1.diſtinguendum eſſe conſequens, ſi non ſit aliqua ſpecialitas qua declaretur id committi verum eſſe, ſecus, ſi ſit talis ſpecialitas, ut contingit hic.Ad 2.eodem modo reſpondeo:in hoc enim caſu videtur ſpecificè concedere ut declaravit conſuetudo 14

Quæſtio III. An ſufficiat licentia tacita, quæ habetur ex ratihabitione,ut ſacerdos alienus aſſiſtat *matrimonio?* Videtur enim ex altera parte ſatis eſſe ratihabitionem de futuro. Quia nullus poteſt miniſtrare Euchariſtiam aut extremam unctionem alieno parochiano, ſine proprii parochi licentia: cum hoc ſit proprium parochi munus, *Clemen.Dudum,§ Verum ne parochiale,de ſepult.& Trid.ſeſſ 24.c.13 de reform.* ſed poteſt alienus parochus miniſtrare ex ratihabitione de futuro,quando nimirum, attentis circumſtantiis perſonæ temporis, & loci,probabiliter creditur ratum habiturum parochum,ut tradunt *Palud.4.d.23. q.2.n.14.D.Ant.3.p.t.14.c.15.§.5.Caiet.ſum.verb.Communionionis miniſter. Sylv. verb. Unctio extrema q.4.*ubi *Tabiena q.5.Armil.n.5.Sotus 4.d.23.q.2.art.1.Navar.ſumm.cap.11. n.5.2.Henriq.lib.3.de ſacramento cõfirmat,c.6.n.6.Suar.3.p q.82.art.3.diſp.72.ſect.2.§.Hinc ſequitur,Bart à Led.de extrema unctione,dub.6.*Ergo ſimiliter poterit aſſiſtere matr. ex ratihabitione de futuro.2.quia ad audiendas confeſſiones requiritur ſimiliter licentia proprii ſacerdotis,*cap.Omnis utriuſque ſexus, de pœnit.& remiſſio* ſed ſatis eſt præſumpta ex ratihabitione de futuro: ut tradunt *Hoſti ſum. t.de pœniten.& remiſſio.§.Cui confitendum,n.14.verſ.Octavo Henric.d.c.Omnis utriuſque ſexus,n.24.verſ.8.Jac.de Cochis in repetitione ejuſdem cap. n. 116.* ſic enim aiunt. *Valet confeſſio,ſi alienus ſacerdo: ponat ſpem ſuam in proprium ſacerdotem,ut ratum habeat.ergo ſimiliter ſufficiet in matr.* 3. probatur ex *c.Lugdun. 9.q.2.c.*Ubi habetur D.Epiphanium promoviſſe ad ordines quoſdam clericos diœceſis alienæ: quod nulla ratione ſalvari poteſt, niſi quia id proprium Epiſcopum ratũ habiturũ credidit:ut ait *ibi gl.verb. Quod ſanctus,*ergo ſimiliter ſat erit in matr.pro legitima licentia ratihabitio de futuro.4.probatur ex *c.Aqua de conſ.Eccleſ.* Ubi aſſerit Pontifex,recóciliationemEccleſiæ non potuiſſe ex commiſſione Epiſcopi fieri per ſacerdotẽ ſimplicem, & ſubdit hæc.*Quod autem per reconciliationem factũ eſt,miſericorditer toleramus.*Ubi *gloſſ.verb.Toleram,*ait *licet prima non valuerit, at incipit valere ex nunc.*Ergo ſimiliter quamvis matr.abſque licentia de præſenti parochi,eſſet nullum ſaltem quando accedet ratihabitio ejus, incipiet valere: 15

nec

Digitized by Google

nec erit opus iterum celebrari. 5. prob. quia ratihabitio retrotrahitur,& mandato comparatur: *reg.Ratihabitionem, de reg.juris in 6.* ſed ſi à principio intervenifſet mandatum parochi, eſſet validum matrimonium: ergo erit validum ex tunc,quando poſtea parochus ratificat licentiam.

16 Ex altera parte videtur omnino neceſſariam eſſe licentiam expreſſam, nec ſat eſſe ratihabitionem de præſenti. Quia *Trident.ſeſ.24. c.1. de matri.* dicit poſſe aſſiſtere alienum ſacerdotem, de licentia parochi.at quoties ad aliquem actum exigitur licentia, debet eſſe expreſſa, nec ſatis eſt tacita,& præſumpta:ut optimè *gl. Clem.un.de teſt.verb. Obtenta,& ibi Imola n.7.Lapus alleg.86.n.3.verſ.Quod ſint ſufficientia, Arch.c. Si abbatem, paulò poſt principium, verſ. De latere.de elect.in 6.& ibi Jo.Andr.ſtatim in princ.Domin.ibi, in princ.n.2. verſ.Quaro an iſte abbas,Franc.ibi,n.1.Corſet. in ſuis ſingul. lit.L.verb.Licentia,verſ.Additio,licentia, Chaſſanaus in conſuet. Burgundia,rub.4.§.7.n.39. Bald.l.Obſervare, §.Poſt hac.in fine,ff.de offic. proconſ. Tiraq.* alios allegans *poſt leges conn.gl.7.n.8.Plotus de in litem juranda, §.8.n.22.Menoch.conſ.88.n.7.vol.2.& l.2.de arbit.ſent.5. novè addita.caſu 453.n.14. Avendan.in dictionario,verb.Otogarmiento,Ant. Gabr.2.to comm.l.10.verb. Licentia.f. 59. Mexia l. Toleti 2. fundamento,p.9.n.46. Perez l.5.ordinam.tit.2.l.4. verſ. Oct. eſ. dubium,f.39.col. 2.Paz pract.to. 1. p. tempore 2. n. 27. n. 28.* Ergo non ſat eſt ad matrim. licentia præſumpta per ratihabitionem, ſed deſideratur expreſſa. Et ita in propriis terminis matrimonii exigi licentiam expreſſam, nec ſat eſſe tacitam, & præſumptam, docet *Menoch. duobus locis proxime citatis.& conſ.398.n.15. vol.4.Segura 2 p. direct.c. 15.n.48.Henriq.l.11. de matrim.c.3.n.5. Manuel. 1.to. ſum. c. 219. n. 14. in 2. edit.* Et videtur tenere *Veracruz append. ad ſpeculum, dub.5.concl.* 3. Ait enim abſolutè non ſufficere ratihabitionem, & in alio ſimili, nempe, ad valorem confeſſionis, non ſufficere ratihabitionem de præſenti docet *Tabiena Abſolutio 1.n. 43.fine.*

17 I. Concluſio, licentia tacita ex ratihabitione de futuro, quia, ſcilicet alienus ſacerdos probabiliter credit parochum,ratihabiturum, non eſt ſufficiens, ut ſit validum matrimonium. Prob. quia quod ſub ratihabitione de futuro fit,quamvis voce tunc fiat, at re vera ut prudens fit, ita ut poſſit poſtea ratificari, & irritari,ſed valor ſacramenti non poteſt eſſe in pendenti, ſed ſtatim aut debet eſſe validum, aut irritum:ergo non eſt validum, quando eſt tantum ratihabitio de futuro. Et confirmatur, quia cum ea licentia ad matrimonii valorem requiratur, debet adeſſe dum matrimonium celebratur: at cum eſt tantum ratihabitio de futuro, non eſt licentia de præſenti, cum celebratur matrimonium: ergo non ſufficit. Hæc concluſio eſt certiſſima, & ultra Doctores, quos referam in 2. concl. n. 20. omnes enim illi eam affirmant in alio ſimili, nempè, in licentia ad audiendum confeſſiones: docent in eodem caſu confeſſionis *Henric.de Gandavo quodlib.1.q.30 Palud.4.d. 17.q.3. fine,Gabr.eadem d.q.2.art.3.dub.2.ad fin. Capreolus 4.d.19.q. unic.art.2.ad 1. contra 3.concl.D. Ant.3.p.tit.17.cap.4.fine, Cajet,verb.Abſolutio,c.1. §. Circa oppoſitionem, Frater Alexander ſum.p.1.c.5.de poteſt confeſſ. n.55.Suar. 3.part.q 82. art.3.diſp.72.ſect.2.§. Hinc ſequitur*: quamvis enim hi Doctores minimè diſtinguant, an ſit ratihabitio de futuro, vel de præſenti: ex eorum tamen rationibus apertè colligitur,loqui de ratihabitione de futuro.

18 Hinc infertur licentiam parochi, ut alienus ſacerdos interſit matrimonio, debere neceſſariò præcedere, ut validum ſit.Sic *Menoch.conſ.188.n.7.vol.2.Salzedo pract. c.73. verſ.13. Manuel. 1. to. ſum. 2. edit c. 218. n.* 14.Et ratio eſt, quia quoties ad actus valorem deſideratur licentia, debet ea neceſſariò præcedere: *auth. Licentia,C.de Epiſc. & Cler.l. Si quis mihi cona,§. Juſſum ff.de aeq.hared.* & docent multis relatis *Tiraquel.poſt leges connub.gloſſ.6.n.7. Rebuff. de verb. ſign.l.52. §.item dubitatum eſt,verſ.Item in licentia,Lambert. de jure patron.l.p.2.q.1.a.16.n.8. Greg. Lop.l.13. verb. Otorgamiento t.6.p.6. Anton Gom.* multis exornans *l. 42, Tauri. n.1. Matien. l. 5. recop.tit.3.l.5.gloſſ. 1. n.& tit.7.l.3.gloſſ.1.*

Si autem eodem die licentia conceſſa ſit, & matrimonium initum,nec conſtat,utrum horum præceſſerit, præ- 35
ſumitur licentiam præceſſiſſe. Quando enim duo actus eodem die fiunt, nec conſtat, uter eorum præceſſerit, is actus præcedere cenſendus eſt, qui neceſſarius eſt actus valorem,*l.Cum in teſt.§.Hac verba,ubi per ſcribentes, ff. de her.inſtit.*& docent *Alciat.de praſumpt.reg.3.praſumpt.42. initio,Ant.Gom.l.42.Tauri.n.3.& 4.*& multi quos refert & ſequitur *Molin.l.2.de primog.c.7.n. 51. Maſcard. de prob. concl.1357.n.31.* Et ratio eſt, quia in dubio eſt potius accipienda præſumptio,ut actus valeat,quam pereat, *l. Quoties,la 2.ff.de rebus dub.l.Quoties,ff.de verb.ſignif.Alciat d. reg.3.praſumpt.3.4.n.1.*& latiſſimè *Menochius de praſumpt l.6.tota praſumpt.4.*ubi *n. 5.*cum multis ait, licet prioritas præſumatur ſecundum ordinem literæ, ſecus eſſe, ubi actus redderetur nullus. Quod maximè verum eſt in re favorabili,qualis eſt matrimonium, pro quo in dubio judicandum eſt.*c.fin.de ſent. & re judic.* Atque ita in hoc caſu matrimonii præſumi licentiam proceſſiſſe, docet *Rota in noviſſimis deciſ.750.n.11.& 12.tom.1.*

II. Concluſio, licentia tacita quæ habetur ex ratihabitione de præſenti ſufficit ut alienus ſacerdos poſſit in- 36
tereſſe matrimonio: ut quando vidente,& ſciente, ac tacenti ordinario, aut parocho, potentique contradicere, aſſiſtit,Prob.1. quia ſcientia, & patientia in iis quæ ſunt modici præjudicii operantur conſenſum:ut tradunt *Bart. l.Qua dotis,n.24.ff.ſol.matr.Abb.c.Nonne,a.3. de praſumpt.* & multis citatis. *Maſc.de prob.concl.1158.n.34.*ſed hæc aſſiſtentia matrimonio, modicum aut nullum præjudicium infert parocho:ergo illa ſcientia,& patientia inducũt conſenſum & legitimam licentiam, 2 quia ubi requiritur licentia in actu ſufficit tacita,& præſumpta ex ratihabitione de præſenti:ut multis comprobat *Io.Lupus rubr. de donat.§.68.n.27.Corſet.in ſuis ſingul. litera L.verb. Licentia,* 3.quia eodem tenore *c.Omn.utriuſque ſexus. de pœn. & remiſſ.* petitur licentia proprii ſacerdotis, ut alienus valeat audire confeſſiones,& tamen ſufficit licentia tacita, quæ habetur ex ratihabitione de præſenti.ut optime docent *Roſella Confeſſio ſacramentalis 3.n.31. Ang.Confeſſio.3. n. 30. Sylv.Confeſſ.1.q.6.fine,& q.15.Caiet.ſum. verb. Abſolutio ex parte abſ.verſ.Licentis Tab.verb.Abſolutio.n.42.*ubi.*Armil. n.17.Vict.ſum.de confeſſ.n.153.Metina tract.2. de confeſſ.q. de multiplici licentia alieno fatendi à verſ.Corollariè ſequitur ex dictis:Sotus 4.d.18.q.4.art.3.verſ.Circa confeſſ. Led. 2.p.4.q.7.a.5.dub.3.Nav.ſum.c.9.Hiſp.n.5.lat n.6.&c.Placuit n.105.de pœnit.d.6.Margarita confeſſorum,f.10. col.2. Palacios 4.de 17.diſp.7.f.261.col.1.fine, verſ. Quamobrem, Henriq.l.6.de pœnit.13.n.13. Barth. à Ledeſ. de pœnitentia, dub.28.Lud.Lop.2.p.inſtr.c.38.paulo poſt princ.Vegal 4.ſum. caſu 129.Capua l.1.dec.c.1-.n.3.& 4.Mau.Ant. Corona confeſſorum 4.p.de confeſſione,cap.de miniſtro. n. 52. dub.5.* Et confirm.quia *l.55.Tauri,hodie l.2.t.3.l.3.recop.*Exigitur licentia mariti,ut uxor validè contrahat:& tamen frequentior ſententia habet, ſatis eſſe tacitam ex ratihabitione de preſenti,ut quando uxor vidente, & tacente marito contrahit:ut docent *Cifuentes ea.l.55.q. 14. &* ibi *Ant. Gomez n.5.Matienz.l.5.recep.t.l.3.gl.1.n.7* Azebedo *eod.t. 3.l.2. n.10.*Confir.2.nam *c.fin.de offic.vicarii,in 6.*dicitur vicariũ non poſſe conferre beneficia niſi ei ſpecialiter cõmittatur, & tamen ſi vicarius revocatione licentiæ ſibi intimata, conferat & vidente & patientè Epiſcop.valet collatio,juxta communem ſent.quam tenent *Boer.deciſ.347.n. 13. Anaſtaſ.Germon de Indultis,§.Tibi quoad vixeris.n.65.*Ergo à fortiori in noſtro caſu,ubi non requiritur ſpecialis licẽtia: ut probavi n.7.Tandem,quia procurator revocatus,gerens negotia,ſciente, & patiente domino,validè agit:ut docet *gl.celebris,l.Qui mutuã,verb.Inſt.auraverit. ff. mandati.* Et procurator excedens fines mãdati,ſciẽte,& patiente domino ipſi nocet:ut benè *Felinc.c.in..12.ut lite nõ cõteſt.Jaſon l. Si procurator.n.17.limit.6.ff.de cõdict.indebiti.*Quæ omnia ideo vera ſunt,quia illa ſcientia,& patientia habetur pro legitima licentia:ergò ſimiliter dicendum in matrimonio

Digitized by Google

21 Idem prorſus dicendum eſt quando ratihabitio eſt, de præterito: (qunm n.1.explicui.) Quia adhuc verificatur licentiam præcedere. Et ita in ſimili, nempè ad audiendas confeſſiones ſatis eſſe hanc ratihabitionem docent *Sotus, Henriq. Bart. à Ledeſ. Vega, Maurus Anton. alleg. n. præced.*

22 Monuerim tamen, eam præſentiam cum taciturnitate, non eſſe approbationem, & licentiam ſimpliciter, ſed pro eo actu. Quia licet daret parochus licentiam expreſſam, ad aſſiſtendum illi matrimonio, vel audiendum illam confeſſionem, non èſſet licentia ſimpliciter. Sic *Henriq. lib. 6. de Pœnit. c. 13. n. 13.*

23 Utrùm autem ſi ordinarius, aut parochus, videns & tacens alienum ſacerdotem audire confeſſionem, aut intereſſe matrimonio, non conſentiat interius, adhuc valeat matrimonium & confeſſio? diximus hoc 3. l. diſp. 22. n. 64.

24 Ad argum. propoſita n. 15. ad probandum ſatis eſſe ratihabitionem de futuro, reſpondeo. Ad 1. latam eſſe differentiam, quando enim licentia & juriſdictio eſt neceſſaria ad ſubſtantiam, & valorem rei, ut in pœnitentia, & matrimonio, non ſatis eſt ratihabitio de futuro. Quia (ut probavi n. 18.) licentia debet præcedere, at in ratihabitione de futuro, non præcedit licentia, & conſenſus, ſed tantum eſt probabilis præſumptio conſenſus poſtea præſtandi. Ubi autem non requiritur ad ſubſtantiam actus, ſed ad ſolum debitum ordinem, ut in reliquis ſacramentis, ſatis eſt probabilis ſpes, & præſumptio voluntatis paſtoris. Ad 2. dic illos DD. intelligendos eſſe de ratihabitione de præſenti, alias eorum doctrinam non eſſe admittendam. Ad 3. dico ſicut ad 1. ad eſſentiam ordinum non requiri licentiam proprii Epiſcopi, ſed ut licitè miniſtrentur, & ideo non mirum eſt, ſi ratihabitio de futuro excuſet. Vel. 2. ſenſum eſſe, ut illa ratihabitio, & conſenſus poſtea præſtitus ab Epiſcopo, ſat ſit ut ſic promotus poſſit in ordine ſuſcepto miniſtrare: ut docet *gl. eod. c. Lugdun. verb. Poterit* & multi alii: Ad 4. dico diſparem eſſe rationem: quia in ſacramentalibus, cum ſolemnitas ſit de jure Eccleſiaſtico, poteſt illam Pontifex mutare, & ſic ſuplere defectum omiſſum, ut ex tunc incipiat valere: ſecus in matrimonio, ubi ſi ſemel non valuit, non poteſt Eccleſia facere, ut ex nunc valeat, niſi contrahentes renovent conſenſus. Sic explicant id *c. Aqua gl. ibi, verb. Toleramus, Ant. ibi. n. 10. Palud. 4. d. 17. q. 3. fine.* Ad 5. dico ratihabitionem retrotrahi & mandato comparari, quando valor actus pendet ex ſolo mandato, & voluntate domini: ſecus quando pendet ab alio, ut eſt confeſſio, quæ pendet à voluntate confitendi, pœnitentis ac ejus diſpoſitione, & ex intentione abſolvendi, miniſtri, ejúſque abſolutione: & matrimonium pendet ex contrahentium mutuo conſenſu, quæ cum requiſita ſint ad horum ſacramentorum valorem, ſi à principio invalida fuerunt, eſt neceſſarium, ut repetantur. Ad argum. pro altera parte propoſitum n. 16. neganda eſt ea doctrina: ex multis enim probavi num. 20. quando requiritur licentia abſolutè, non requiri expreſſam, ſed ſat eſſe tacitam: & forte declaratio Cardinalium, quod requiratur expreſſe in matrimonio, intelligenda eſt. ut diſtinguitur contra tacitam ex ratihabitione de futuro.

DISPUTATIO XXXVI.

An ſi ordinarius, vel parochus conceſſit alicui ſacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio, & is ſacerdos nondum certior factus de dicta licentia, vel conſcius non per nuncium deſtinatum aſſiſtat, valeat matrimonium, vel ſi revocata eſt, & ſacerdos ignorat revocationem, vel ſciret non per nuntium deſtinatum: an poſſit ad libitum revocari?

SUMMARIUM.

Proponitur opinio aſſerens privilegium, vel diſpenſationem prodeſſe à tempore conceſſionis, etiam ignoranti, n. 1.

Non prodeſt donec veniat in notitiam ejus qui conceditur, 2.

Quid, quando privilegium non conceditur per modum reſcripti, ſed per modum ſtatuti, vel conſtitutionis, num. 3 Et an revocari poſſi ante notitiam ejus cui conceditur n. 4. Et ibi explicatur c. Si tibi abſenti, de præben. in 6.

An exigatur notitia privilegii, etiam in eo, in cujus damnum cedit, 5.

An ſi privilegium impetretur per nuncium, aut procuratorem ſufficiat ejus notitia, 6.

An ſatis ſit, ut quidam qui caſu vidit privilegium concedi, illud intimet, 7.

Quid, ſi parochus conceſſerat licentiam aſſiſtendi matrimonio, & ignarus licentia, vel admonitus ſacerdos à quouam, qui caſu audivit, interfuit, n. 8. Et ibi, juriſdictio alicui conceſſa non prodeſt, dum eam ignorat, nec poteſt concedi actu interno.

Quid, ſi revocata eſt licentia, & ſacerdos ignorabat, & an poſſit ad libitum revocari, 9.

Solvuntur argum & explicantur l. Licet. C. de repud & l. 2. § 1. ff. de judiciis n. 10. Et ibi ſimile non eſt in omnibus ſimile, tale enim non eſt ſimile ſed idem.

QUæſtio hæc pendet ex illa. An privilegium proſit ignoranti illud, à tempore quo conceſſum eſt, vel à tempore quo ejus notitiam habet. Quare hæc quæſtio præmittenda eſt. Quidam ergo exiſtimant, privilegium prodeſſe à tempore conceſſionis, nec ejus ſcientiam, ac intimationem requiri, ut valida ſint virtute illius geſta. Prob. 1. ex *l. Licet C. de repud.* Ubi habetur diſſolvi matrimonium quamvis repudii libellus non ſit traditus, nec cognitus viro: ergo non requiritur privilegii notitia, ut proſit. 2. quia voluntas ſive diſpoſitio principis æquiparatur voluntati teſtatoris: *auth. de nupt. §. Diſponat. collat.* 4. ſed legatum relictum à teſtatore acquiritur ignoranti, à tempore teſtamenti, *l. Cum pater, §. Surdo, ff. de legat.* 2. ergo & privilegium, quod a principis voluntate, & diſpoſitione ortum habet proderit à tempore conceſſionis, etiam ignoranti. 3. ex *l. 2. §. de judic.* Ubi ignorans habet exercitium juriſdictionis prorogatæ, cum tamen hoc ſit quoddam privilegium. 4. ex doctrina *Bart. l. fin. n. 5. C. de ſententiam paſſis,* ubi docet prodeſſe reſtitutionem deportati, ignoranti: per *l. Ejus qui in provincia, §. fin. ff. ſi cort. pet.* ubi libertas conceſſa per teſtatorem acquiritur ignoranti: ſed ea reſtitutio deportati, eſt privilegium: ergo. Et ita hanc partem tuentur *Archid. cap. Propoſuiſti, d. 82. ad fin. verſ. In ea gl. ibi, ſex menſes: Petrus, & Cynus,* quos refert & ſequitur, *Alber. c. l. Beneficium, n. 16. ff. de conſtitut. prin. Paul. in proœmio Clem. §. De cætero, & ibi Bonifac. §. Nunc igitur, n. 49. Imo. c. 2. de conſt. n. 6. verſ. Item adverte, Bertachin. in ſuo repertorio, lit. P. verb. Privil. in princ. ſub. n. 30. verſ. Privilegiũ favorabile.* Idem tenet *Angel. verb. Renunciatio, n. 5. fine.* Quando ad inſtantiam obtinentis privilegium, vel per ejus nuntium aut procuratorem impetratur: vel motu proprio conceditur. Et ejuſdem ſent. videntur eſſe *Sotus 4. d. 29 q. 1. art. 1. ad fin. verſ. Poſtremo, Veracruz appen. ad dubium 19. 1. p. ſpec. §. At ſi poteſt diſpenſatione, Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. t. 42. f. 1087. col. 1.* dicunt enim, ante Tridentinum ſi duo contraxiſſent ſponſalia, habentes impedimentum dirimens, & poſtea conceſſa impedimenti diſpenſatione: commixti eſſent effectu uxorio, ea ſponſalia in matrim. tranſiiſſe, quamvis ignorarent diſpenſationem conceſſam eſſe: & ita apertè ſentiunt diſpenſationem prodeſſe ignoranti. 1

Dicendum tamen omnino eſt, tantum ſortiri ſuum effectum privilegium à tempore quo certior de illo fit is, cui conceditur Prob. ex *c. 1. ad medium, verſ. Ex parte. de conceſſione præbendæ, in 6.* ubi expreſsè habetur privilegium prodeſſe à tempore ſcientiæ. Et licet id non videatur probare, quia eſt allegatio partis adverſæ: at cum Pontifex in fine illius textus pro parte illa reſcribat, videtur ejus fundamen. approbare. 2. Prob. ex *cap. Si tibi abſenti, de præben, in 6.* ibi, *Si tibi abſenti conferatur beneficium, licet per collationem hujuſmodi, donec eam ratam habueris, jus in beneficio non acquiras:* Ergo privilegium non acquiritur abſenti, donec ſciat, 3. prob. ex *l. fin. C. de conſulibus, l. 12.* Ubi dicitur filium egredi à patris poteſtate per dignitatem conſularem, illico à literis præſtitis. Ubi *gloſſ. initio,* inquit, id eſt præſentatis ſibi literis ſuæ electionis Ergo 4. ex *l. Qui abſenti. ff. de acquir. poſſeſſ.* ibi. *Qui abſenti ſervo ſcribit, n. ut libertate moretur, non eam mẽtem habet, ut ſtatim velit ſervi poſſeſſionem dimittere* 2

mittere,ſed magis deſtinationem ſuam in id tempus conferre, quo ſervus certior factus fuerit.Ergo privilegium nō prodeſt ante ejus notitiam. 5.quia privilegium eſt quædā donatio: ut docent *Anchar.& Francus ſtatim allegandi*. hæc autem non acquiritur abſenti,ante acceptionem : (ut dixi lib. 1. diſp.6.n.2.)Tandem probatur ex *auth. Quibus modis naturales efficiantur ſui,§.Illud tamen, verſ. Generaliter autem, collat.7*.ubi,*Generaliter autem in omnibus,qui per prædictos modos deducuntur ad legitimū jus,tunc hoc volumus obtinere dum & filii hoc ratum habuerunt*.Ubi probatur legitimationem non prodeſſe abſenti,donec ad ejus notitiam pervenerit:& tamen eſt quoddam privilegium:ergo. Sic tenent *gloſſ.c.1.de conceſſ.præb.in 6.ver.Vim.ſuam. & ibi. Archid. n.3.verb.Facultatem.Innoc.ibi.n.6. verb. Facultatem , Hoſt. ibi.col.5.eod,verb.Joan. Andr.ibi,n.8. Anchar.n.6.Domin.ibi §.ex parte.n.5.Francus eod.§.n.3.Anton.in proœmio decret.§. Greg.n.26.Abb.c.2.de conſtit.n.7*.ubi *Alex.de Nevo n.29. Dec.in 1.lectura n.44.Felin.nu.7.verſ.Tertio limita. Beroius n.48.Cardin.in proœmio Clement verb.Univerſitati,q.5. Dynus l.1. ad fin ff.de bonis poſſeſſis ex teſtamento milit. Bart. l.Beneficium,n.4.ff. de conſtit.princ. & ibi Bald.n.15.Jaſon n.46*.dicens eſse commnnem ſent.Doctorum utriuſque juris,& *ibi Horoſcius n.13.Roman.d.l. Qui abſenti, in princ.n. 3. & ibi Alex. in princ. n.3.Sylv.verb.Privilegium,q.fin.& verb.Renunciatio.q.4.Roſella verb.Indulgentia,n.8.& ibi Tabiena,q.29.n.30.Nav.l.5.conſil.in 2.edit.t.de privil. conſ.2. n.3.Bologn.l.Omnes populi.n.155.ff. de juſt. & jure. Ant. Gabr.t.1.commun.in mea edit.l.9.verb.Ignorantia.f. 504.c. 1*.& latiſſimè multis doctrinis allegatis,*Menoch.de arb.l.2. cent.2.caſu 185.n.30.& ſeqq.Mieres de major,1.p.q. 2.fine*. ubi inde infert,habentem facultatem inſtituendi majoratum,invalidè inſtituere,ante illius facultatis notitiam.

Hæc tamen ſent.ſolet aliquibus modis temperare, 1.Ut intelligatur de privilegio per modum reſcripti , ſecus quando conceditur per modum ſtatuti, & conſtitutionis, Et ratio differentiæ eſt , quia lex generalis, vel ſtatutum, dum concedit privilegium , & præmio afficit ex cauſa id facit,eo quod is,cui conceditur,aliquid reipublicæ cauſa egerit,præmióque hoc lex homines invitat : ergo agens hoc lege requiſitum , quamvis ignarus legis dignus eſt præmii remuneratione,imò dignior illo, qui præmii conſcius,eo ductus egit.Item,quia non omnino præmium ignoravit , nam in genere præmio aliquo ſe afficiendum eſse putavit.Diverſum autē eſt in privilegio ex reſcripto, cum hoc concedatur ex mera liberalitate, nec ante actum geſtum propoſitum ſit in præmium , ſed ipſum factum poſtea ſequatur. Sic *Bart.l.Omnes populi.n.37.* & *38. ff.de juſt.& jure,Crottus in repetitione ejuſdem legis, n.127.idem Bart.l.Diva memoria,init.C.de accur.l.10.Anton.in proœmio decret.ver.Greg.n.26.Menoch.l.2.de arbitr. centur. 2. caſu. 185.n.45 49.& 50*.Hæc tamen limitatio non eſt certa:nam de ea dubitat *Jaſon l.Beneficium,n.51. ff. de conſt. princ.* Et eam impugnat *Decius c.2.de conſtit.in 1.lectur,na.44*.quia lex etiam petit ſcientiam ejus.Et *Panorm.c.2.de conſt. n. 7. & ibi Alex.de Nevo,n.29.Felin.n.7.verſ.Tertio limita. Beroius ibi,n.48*.dum dicunt privilegium non prodeſſe , donec innoteſcat privilegiato:expreſsè loquuntur etiam de conſtitutione privilegiati. Verum adhuc placet prædicta limitatio. Et ad impugnationem Decii reſpondet bene *Menoch.d.caſu 185.n.45*.legem requirere ejus notitiam, quoad pœnam,non tamen quoad commodum.

2.Limitatur , ut privilegium non operetur efficaciter,
4 ita ut geſta virtute illius ſint alicujus valoris, donec is cui conceditur,certior fiat : operetur tamen aliquid à conceſſionis tempore,nempe , ut ille qui privilegium conceſſit, illud amplius revocare minime poſſit.Prob.ex *c.Si tibi abſent.de preben.in 6*.ubi deciditur,jus in beneficium collatū abſenti , non acquiri , donec abſens acceptet:at interim collationem revocari non poſſe. Sic docent *Card. proœmio Clement.verb.Univerſitati,q.5*.*Bald.l.Beneficium.n. 15. ff. de conſtit.princ. Alex.de Nevo c.2.n.30.de conſtit*.ubi *Decius in 1.lectura.n.44.& Felin.n.7.verſ.Tertio limitat*. Sed optimè hanc limitationem reprobat *Menoch.d.caſu 185.n.46.& 47* Nam ex doctrina *Covar.3.variar.c 16.n.1*.& aliorum quos ibi refert,aliqua ſunt privilegia quæ ex mera concedentis liberalitate proficiſcūtur,ut eſt donatio rei propriæ:& hæc poſſunt revocari à concedente ante abſentis acceptionem: Alia verò ſunt , quæ quamvis merè liberalia ſint ex parte eorum quibus conceſſio fit,non tamen ſunt talia ex parte concedentis;ſed cujuſdam neceſſitatis:ut eſt collatio beneficii:nā tenetur prælatus ex officio conferre.Et in hoc caſu loquitur *d.c.Si tibi abſenti*,ubi enim prælatus ſemel cōtulit non poteſt retrocedere,etiam ante abſentis acceptationem

3.Limitatur,ut privilegium requirat ſcientiam reſpectu 5
perſonæ privilegiatæ:nam reſpectu alterius,in cujus damnum eſt,non deſideratur ejus notitia Prob.ex *c.1.de conceſ præb.in 6.verſ.Dicebat autem, ad fin*.ibi *Nam ſi alicui à ſede Apoſtolica concedatur,quod excommunicari non poſſit;licet id forſitā ſuus ignorat Epiſcop.non tamen propter hoc ejus ligatur ſententia,& verſ.Similiter*,ibi,*Si alicui conferendi prębenda aliqua,à ſede Apoſt.tribuatur poteſtas, ex hoc ipſo videtur quod ſit Epiſc.conferendi tunc eā penitus interdicta facultate* Et ratio eſt,quia cū directè concedatur ob privilegiati favorem. ipſique donatio fiat,ſatis eſt ut ipſi intimetur,ab ipſóque acceptetur.Sic.*Rom.conſ.330.Decius c.2.de conſtit.in 1.lectura,n.42.& ibi* Felin.*n.7.verſ.Hanc. limitationem,Mantua ibi,n.44.Menoch.l.2.de arbit.cent.caſu 185 n. 28* Et ſatis placet:quamvis *Beroius d.c.2.n. 48.* cenſeat oppoſitum,dicens quando privilegium concernit favorem unius,& præjudicium alterius,deſiderari quoad favorem, notitiam privilegiati,& quoad damnū,notitiā damnificati & ait cogitandum.Et intellige non requiri,notitiam damnum paſſi quāvis ſit privilegiū per modū conſtitutionis conceſsū,ac inſertum in corpore juris Sic *Rom.& Felin.ibi*

4 Limitatur,ut privilegium non poſſit ante notitiam 6
ejus,quando conceditur motu proprio , vel ad inſtantiam alterius quam privilegiati : ſecus ſi per ſuum procuratorem , vel nuncium impetret privilegium:tunc enim valet à tempore,quo procuratori,aut nuncio intimatur:ut dixi lib.1.diſp.6. num. 30.

Hinc infero,non ſatis eſſe , quando privilegium motu 7
proprio conceditur , vel ad inſtantiam alterius , ſi tertius qui caſu audivit,certiorem faciat privilegiatum:ſed oportere ſit is qui impetravit privilegium,aut nuncius ejus,aut concedentis,qui intimet.Prob.quia(ut dixi n.2.) hæc conceſſio privilegii eſt quædam donatio , hæc verò ut efficax ſit,& omnino valida,ac irrevocabilis,oportet ut per nuncium deſtinatum ad id intimetur : juxta veriorem ſententiam(ut dixi l.1.diſp.6.n.5.)& revocationem licentiæ dixi ſic opus eſſe intimari,hoc 3.lib.diſp. 30.num. 13.

Tandem ex his infertur deciſio noſtræ quæſt. An ſi pa- 8
rochus,vel ordinarius conceſſerat ſacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio,& ipſe conceſſionis ignarus , aſſiſtat, valeat?dicendum enim eſt,uti de privilegio diximus n. 6. & 7. Si enim conceſſerat nuncio ab illo ſacerdote miſſo valet matrimonium:quia ſat eſt illi cognitam eſſe,& acceptatam ſi verò,parochus motu proprio concedat licentiam, vel ad inſtantiam alterius non miſſi ab eo ſacerdote non valebit:imo nec ſi fuerit jam illius licentiæ conſcius per alium,quam impetrantem,aut ejus,vel parochi,concedentis nuncium.ut probavi n.6.de privilegio:quia hæc licentia , quoddam privilegium , & donatio quædam eſt. Et confirm.quia hæc licentia aſſiſtendi matrimonio,quamvis propriè juriſdictio minimè ſit,eſt tamen quaſi juriſdictio & quaſi juriſdictionis exercitium : at exercitium juriſdictionis non poteſt conferri ignoranti ? & quandiu quis ignorat juriſdictionem ſe habere,non valet quod agit.Ut benè *Bart.l. Barbarius. in 2. lect. 18 & ibi Bald. in 2. lect. n.18. ff. de offic. præt. Joan. Bap. in repetit. l. Omnes popul..n.138.ff.de juſt.& jure* Bertachin.*in ſuo repertorio, lit.D.verb.Delegatus,& vicarius ſub.n.140. Rota in noviſſimis,t.1.deciſ.750. n.10*.& refert. *Ferretum conſ.75.n.4.*& dixi ſupra l.2.diſp.36.n.3.errantem judicem in fundamento juriſdictionis, invalidè ſententiam ferre. Et confirma-

Digitized by Google

tur quia juriſdictio non poteſt actu interno conferri: ut benè docent *Victoria, materia de confeſſ. n. 253. Ledeſ. 1. p. 4. q. 4. a. 7. dub. 3. Henriq. l. 6. de pœnit. c. 13. n. 13. Bart. à Ledeſ. de pœnitentia, dub. 18. Vega. lib. 4. ſumm. caſu.* 120. Quod non alia ratione procedit, niſi quia eſt confeſſio facta homini ad actum externum, & ita externam oportet eſſe, ut ipſi innoteſcat; ſed perinde eſt ac ſi eſſet interna, quando eſt externa in abſentia, & his cui conceditur nondum certior de illa factus: ergo non ſufficit.

9 Quid autem dicendum ſit, quando juriſdictio, ſeu licentia conceſſa eſt, nec de revocatione conſtat? dicendum enim eſt, non ſufficere revocatam eſse juriſdictionem, aut licentiam aſſiſtendi matrimonio, niſi intimetur revocatio, per nuncium ad id deſtinatum illi cui conceſsa fuerat, & ante talem intimationem, quamvis aliunde norit ſacerdos revocatam eſse licentiam: matrimonium cui virtute talis licentiæ intereſt, & reliquæ quæ egerit virtute talis juriſdictionis ſit revocatæ valere. Quia revocatio tam juriſdictionis ordinariæ, quàm delegatæ, ut effectum ſuum ſortiatur, debet intimari per nuncium ad id deſtinatum; ut probavi hoc 3. l. diſp. 39. n. 11. & 13. Poteſt autem licentia hæc ſemel conceſsa, ad libitum revocari: quia eſt merè gratuita, omninoque pendens à voluntate concedentis.

10 Ad argu. contrariæ ſent. propoſita n. 1. reſpond. Ad 1. cum *gloſſ. eal. Licet. verb. Marito*, illam legem ſupplendam eſſe per *l. 2. ff. de divor.* ubi habetur virò præſenti renunciandum eſſe repudii libellum, vel abſenti, per eum qui in poteſtate ejus ſit, vel in cujus poteſtate ipſe ſit: ac proinde deſiderari notitiam per ſe, vel per alium. Ad 2. dico, non eſſe neceſſarium æquiparationem fieri in omnibus: quod enim in omnibus eſt ſimile, non ſimile, ſed idem omnino dicitur: ſimile enim non eſt idem. *l. Quod Nerva, ff. depoſiti* Æquiparatio autem in hoc tenet, quòd utraque ſervanda eſt tanquam lex, voluntas principis, tanquam lex generalis, teſtatoris autem, tanquam lex privata. Ad 3. reſpondet *Bartol. l. Barbarius, in 2. lectura, n. 8. ff. de offic. prætor, & ibi Bald. in 2. lectura, n.* 28. in juriſdictione prorogata eandem eſſe rationem in ſubſtantia, cum juriſdictione principali: & ideo ſufficere ſcientiam circa juriſdictionem principalem, ignoranti enim poteſt accreſcere acceſſoria, ſecus ſi principalis ignoretur. Ad 4. ea doctrina Bart. meritò reiicitur per *Alex. l. qui abſenti, in princ. n. 4. ff. de acquir. poſſeſſ. Jaſon l. Beneficium, n. 51. ff. de conſt. princip. Felin. c. 2. n. 7. verſ. Tortio limita, de conſtit. Bolognetum l. Omnes populi, n. 155. ff. de juſt. & jure.* Et ad *l. Ejus qui in provincia*, reſpondetur ſpeciale eſſe favore ultimæ voluntatis, & liberationis deportati.

DISPUTATIO XXXVII.

An ſacerdos debeat credere dicentibus ſe habere licentiam à parocho ut conjungat eos matrimonio?

SUMMARIUM.

Argumenta proponuntur ad probandum credendum eſſe dicenti ſe habere licentiam, n. 1.

Regulariter non eſt credendum num. 2. & ibi, juncto n. 3. An ſit credendum dicenti ſe abſolutum eſſe ab excommunicatione.

An ſit credendum dicenti ſe habere licentiam fatendi alieno ſacerdoti, vel recipiendi ab eo Eucharistiam, vel extremam unctionem, n. 1. & 2. juncto, n. 6.

Quid ſi perſona ſit fide digna, 3.

An ſit credendum dicenti ſe obtinuiſſe diſpenſationem ad contrahendum matrimonium omiſſis denuntiationibus, vel habere licentiam, ut alienus ſacerdos benedicat nuptias, n. 4.

Si opponatur alieno ſacerdoti abſque legitima licentia interfuiſſe matrimonio, cui incumbat onus probandi, 5.

Solvuntur argumenta, 6.

1 VIdetur quidem credendum eſſe dicentibus ſe habere licentiam, ut alienus ſacerdos interſit eorum matrimonio: quia hîc ſolum agitur de periculo animæ contrahentium, cum nulli alii damnum ſequatur, nemo autem præſumitur ſuæ ſalutis immemor. *l. Sancimus, C. de ſacroſ. Eccl. & penult. 3. q. 7.* ibi, *Et licet neminem timoris conſcendendo jurejur. arbitremur immemorem, ut ſaluti propriæ ullum commodum anteponat, &c. Significaſti, el 2. de homicidio* ibi *Cùm credendum ſit ipſi qui non accuſatur, vel denunciatur ab aliquo, ſed per ſeipſum conſilium appetit ſalutare.* Et confir. quia facilè creditur quod prodeſt petenti, & nemini nocet *l. in creditore. 28. ff. de evict.* ibi, *Cui enim non aque videbitur, vel hoc ſaltè conſequi emptorè, quod ſine diſpendio creditoris futurum eſt:* Ubi *gloſſ. verb. diſpendio*, ait cogi aliquem credere, quod eſt ſine ſuo damno: ſed hoc matrim. prodeſt contrahentibus, & nemini nocet: ergo credendum eſt dicenti ſe habere licentiam. 2. quia ſicut matrimon. eſt irritum abſq; præſentia parochi, vel alterius ſacerdotis de ejus licentia, ita confeſſio eſt invalida facta alieno ſacerdoti, non habenti legitimam licentiam audiendi: & tamen religioſus crediturus eſt pœnitenti dicenti ſe habere licentiam à proprio parocho, ut illi miniſtret ſacramenta confeſſionis, & Euchariſtiæ, ut docent. *Abb. Clem. 1. de privil. n. 5. Henricus c. Omnis, de pœnit. & remiſſ. n. 25. Boniſ. ead. Clem. 1. n. 26. Angel. Confeſſio. 3. n. 32. Sylveſt. Confeſſor. 1. q. 7. Armilla verb. Abſolutio, n.* 20. Et parochus crediturus eſt parochiano dicenti ſe faſſum eſſe habenti legitimam licentiam ipſum abſolvendi, atque ita debet illi miniſtrare Euchariſtiam: ut tradunt *D. Th. quodlib. 1. a. 12. & 4. d. 18. q. 3. a. 3. quæſtiunc. 5. ad. 2. Rich. 4. d. 17. a. 3. q. 2. ad 3. Gabr. 4. d. 17. q. 2. a. 3. dub. 1. Turrecr. c. Quem pœnitet, de pœnit. d. 1. n. 18. Ang. Confeſſ. 3. n. 32. Armilla verb. Abſolut. n. 20. Tabiena, Abſolutio 1. q. 24. n. 45.* & tantum excipiunt *Richard. Gabr. Ang* quando parochus haberet ſigna probabilia mendacii pœnitentis: ergo ſimiliter eſt credendum dicentibus ſe habere licentiam à proprio parocho, ut conjungantur matrimonio: cum utrobique ſit periculum irritationis ſacramenti: imò majus ſit periculum animæ ſi matrimonium ſit nullum, cum permanſuri ſint conjuges in concubinatu: at peccatum irritæ confeſſionis tranſit: atque ita in propriis terminis videntur tenere aliqui, nam cum *Clem. 1. de privileg.* excommunicentur religioſi, qui abſque parochi ſpeciali licentia miniſtrant Euchariſtiam, Extremam unctionem, aut ſolemnizant matrimonium, dicunt in terminis illius Clem. Credendum eſſe dicenti ſe habere licentium à parocho, ad hæc, Sic *gloſſ. ibi. verb. Non habita D. Antonin. 3. p. t. 24. c. 52. Angel. Excommunicatio 5. caſu 12. n. 17. Roſell. Abſolutio 1. n. 19. Sylv. Excommunicatio 7. caſu 14. dub. 7. q. 35. Tabien. Excommunicatio 5. caſu 11. n. 4. n. 5.*

I. Concluſio, regulariter non eſt credendum in ſacramento matrimonii, dicenti ſe habere licentiam, ut alienus 2
ſacerdos interſit, Prob. quia licet in foro pœnitentiali ad quem pertinent confeſſio, Euchariſtia, & Extrema-unctio, credatur ſe habere licentiam dicenti, at in foro externo, & in ſpectantibus ad ipſum, non creditur. Ut conſtat ex *c. Sicut, de ſent. excomm.* ubi probatur non adhiberi fidem excommunicato, dicenti ſe abſolutum eſſe ab excommunicatione, ibi, *Niſi excommunicati litteras abſolutionis oſtendant, aut alio modo legitimè de eorum abſolutione conſtet.* Cujus rationem reddit *D. Th. quodl. 1. a. 12.* quia excommunicatio pertinet ad forum internum: ſed matrimonium pertinet ad forum externum, & externum Eccleſiæ gubernationem: ergo non creditur dicenti ſe habere licentiam. Et confirmatur, quia quando confeſſio pertinet ad externam Eccleſiæ gubernationem, ut eſt confeſſio annua, non eſt parochus adhibiturus fidem dicenti ſe impleviſſe præceptum ut teſtatur uſus Eccleſiæ ſolent enim peti ſchedulæ confeſſionis: & de hac confeſſione videntur intelligendi *Hoſt. c. Omnis de pœnit, & remiſſ. verb. A proprio, & ibi Joan. And. n. 12. Ant. n. 37. Anchar. n.* 8. ubi dicunt, fatentem alieno ſacerdoti, debere facere fidem proprio, aliàs daretur via figmentis, & eſſet deluſorium edictum: ergo ſimiliter in matrimonio non creditur. 2. quia ſacramentum Ordinis eo quod pertinet ad forum eccleſiæ externum, miniſtrari non debet ab alieno Epiſcopo, niſi plena fide habita de licentia proprii, *c. 1 de tem. ordin. in 6. verſ. Nos igitur*, ibi, *Per ejus patentes literas*: ergo ſimiliter habenda eſt plena fides de licentia ad matrimonium. 3. quia *Ancarb. Clem. 1. de*

Digitized by Google

*de privileg.q.*1.ubi *Imola n.*13.*cum Stephano ibi*,ſolum admittunt pro ſacramento pœnitentiæ, credi dicenti ſe habere licentiam, non verò pro Euchariſtia, Extrema-unctione, & aliis: reddúntque rationem diſparitatis, quia pœnitentia ſecretè miniſtratur,reliqua publicè, & ſic non mirum, ſi major fides licentiæ in aliis exigatur: ſicut in ſimili *c.Tua.de cleric.peregr.*habetur poſſe clericum peregrinum occultè, non tamen publicè admitti ad celebrandum,abſque ſui Epiſcopi teſtimonio:ergo idem dicendū eſt de matrimonio, cum publicè celebrandum ſit.4. Quia minus præſumenda eſt deceptio in pœnitentia, & Euchariſtia,ad quæ ſacramenta tãtum acceditur pro animæ remedio, & ut ſaluti ſpirituali conſulatur,quam in matrimonio,in quo multa temporalia commoda quæruntur: ergo eſto in illis adhibeatur fides aſſerenti ſe habere licentiam, non concluditur idem in matrimonio.Et hoc videtur tenere *Abb.Clem.*1.*de privil.n.*5. ubi ait in ſacramento ordinis,& ſimilibus non credi dicenti ſe habere licentiam: & *ibi Boniſac.n.*28.ait non eſſe credendum dicenti ſe habere licentiam,ut alienus ſacerdos benedicat nuptias.

II.Concluſio,ſi perſona affirmans eſſet valdè fide digna,
3 poſſet ei fides adhiberi.Prob.quia quamvis,*c. Sicut. de ſent.ex comm.*dicatur non eſſe credendum excommunicato dicenti ſe abſolutum eſſe,niſi id legitimè oſtendat: aſſerunt aliqui DD. ut *Palud.*4.*d* 18.*q.*6.*a.*2.*n.* 5. *Angel. Excommunicatio.*8.*n.*16.*Sylveſt.Excommunicato* 5. §. 26. *verſ. Decimum ſeptimum.Nav.ſum.c.*27.*Hiſp.& lat.n.*39. *initio.* ſatis eſſe ſi excõmunicatus ſit perſona fide digna & aſſerat ſe abſolutum eſſe;ergo ſimiliter in matrim. eſt dicendum.

4 Hinc infertur,à fortiori non eſſe credendum dicenti ſe obtuliſſe diſpenſationem,ne præmittantur denunciationes matrimonio, vel ut alienus ſacerdos benedicat nuptias, niſi eſſet perſona id aſſerẽs valdè timorata, & fide digna: imò id magis conſiderandum eſt in hoc caſu, quia cum matrimonium ſine denunciationibus contractum, & benedictio ab alieno ſacerdote facta,valida ſint: facilius ob commodum aliquod temporale mentietur id aſſerens.

5 Quando autem contracto matrimonio aliquis opponit ſacerdotem,qui interfuit,caruiſſe licentia: ipſi incumbere onus probandi,teſtatur *Cephalus conſ.*47.*n.*2. *vol.* 1. quod maxima difficultate non caret:videtur enim fundata opponentis intentio in decreto *Trid.ſeſſ.* 24. *c.*1. *de matrim.* petentis licentiam:& cum illa ſit quid facti, non præſumitur quare potius videtur onus probandi transferri in ipſos contrahentes,vel ſacerdotem qui interfuit.Sed placet concordia *Maſcardi.concl.*985.ubi alia ad hoc affert:& n.3.reſolvit,ſi contra licentiam opponatur à tertio,ipſi incumbere probare:ſi verò à proprio parocho, transferri onus probãdi in alienum ſacerdotem,& ipſos contrahentes

6 Ad 1. argum.dico, quando ſolum agitur de periculo animæ contrahentium, in rebus merè ſpectantibus ad forum conſcientiæ,ipſi credi,ſecus quando agitur de re ſpectanti ad forum externum, & externam Eccleſiæ gubernationem.Ad confir.dico eſſe in damnum animæ ipſorum contrahentium,& injuriam ſacramenti, & bonæ ac prudentis gubernationis Eccleſiaſticæ:& ideo non facilè credi.Ad 2.conſtat ex dictis in probatione 1. concluſionis n.2.ea enim ſacramenta pertinent ad forum internum,& minus præſumitur in illis deceptio.

DISPUTATIO XXXVIII.

An ſit neceſſarium ad valorem matrimonii, parochum proferre aliqua verba,vel ſaltem ſit de neceſſitate præcepti?

SUMMARIUM.

*Quæ verba præcepit Tridentinum parocho,ut dicat, num.*1.
Proponitur ſententia dicens ea verba eſſe de eſſentia,n. 2. *Et alia non eſſe de eſſentia, at obligare ad mortale,* 3.
Non ſunt ea verba de matrimonii eſſentia, 4.
Quid ſi audito contrahentium conſenſu,parochus dicat, Ego vos conjungam, 5.
*Sunt ea verba de neceſſitate præcepti,n.*6.*Et eſt veniale ea omittere,* 7.
An poſſit parochus ea verba proferre per ſe vel per interpretem 8.
Tenetur parochus interrogare contrahentes de mutuo conſenſu: & qualis culpa ſit non interrogare, 9.
An teneatur parochus interrogare contrahentes,num aliquod impedimentum habeant, 10
Solvuntur argumenta, 11.

SUpponendum eſt,*Trident. ſeſſ.*24.*de matrim.c.*1.præcipere parocho, ut præſtito conſenſu inter conjuges,dicat quædam verba his verbis:*Præcepit ſancta ſynodus, ut parochus viro,& muliere interrogatis,& eorum mutuo conſenſu intellecto,vel dicat, Ego vos in matrimon.conjungo, in nomine Patris,& Filii,& Spiritus ſancti:vel aliis utatur verbis,juxta receptum uniſcujuſque provinciæ ritum.* Dubitatur ergo,an ea verba ſint de neceſſitate ſacramenti, aut ſaltem præcepti? 1

Duæ ſunt ſententiæ extremæ.I.ait, ea verba eſſe de neceſſitate ſacramenti,quare ſi omittantur, nullum erit matrimonium.Prob.quia verba ea. Vos conjungo ſunt vera; ergo efficiunt quod ſignificant:ergo verè ſacerdos conficit matrimonium,& ita ea verba erunt de eſſentia.Et confirmatur,quia in reliquis ſacramentis verba miniſtri ſunt de eſſentia. Sic tenet *Zephalus conſ.* 540.*n.* 47. *vol.* 4. 2

Alii dicunt,non eſſe de eſſentia, at eſſe de neceſſitate præcepti,ita ut ea omittere, ſit peccatum mortale. Quia videtur res gravis,& Concilium utitur verbo præceptum, dicens *Præcepit ſancta ſynodus.*Sic docent, *Salzedo. pract. c.*73.*verſ.Secundo illud Vega l.*6 *ſumma,caſu* 112.116. 3

I.Concluſio,ea verba non ſunt de eſſentia matrimonii. quare licet omittantur,validum eſt.Prob.1.quia ſacerdos non eſt miniſter hujus ſacramenti, nec ejus verba ſunt materia,nec forma:(ut ſupra latè probavi l.2.diſp.5.n.6.& diſp.6.n.2.) ergo ea verba non ſunt de eſſentia. 2. Quia Tridentinum in clauſula irritanti tantum expreſſit, *Qui aliter quàm præſente parocho*,nec explicuit dicenti verba,& eſt decretum correctorium:ergo non eſt extendendum,ut debeat de neceſſitate ſacramenti,dicere verba. 3.quia neceſſaria neceſſitate ſacramenti determinata eſſe debent,at Tridentinum petit indeterminata verba, cum petat, vel alia ſecundùm patriæ conſuetudinem: ergo ea non ſunt de neceſſitate ſacramenti.Sic docent *Verac. append. ſpecul. dub.*4.*concl.*3.*&* 4.*Ant.Cucus lib.*5.*inſt.major.t.*11.*n.*57.*Segura* 2.*p.direct.judic.c.*1.*n.*52.*Henriquez l.*11.*de matr. c.* 2. *n.*7.*Vivaldus Candelabro* 1.*p.de matrim.n.*22.*&* 241. *Lud. Lop.*2.*p.inſtruct.de matrim.c.*35.*fol.*1024. *Perez lib.* 5. *ordin.*7.1.*l.*1.§.*Præterea neceſſarium eſt,f.*39.*Palacios* 4.*de* 28. *diſp.*1.*verſ.Tacitus,Bart.a Ledeſm.de matrim.dub.*21.*concl.* 3.*fol.*1328.*Petrus de Ledeſma*,dicens ſic declaraſſe Cardinales,*de matrim.q.*43.*art.*1 *dub.*4.*concl.ult.& q.* 45. *art.* 5. *puncto.*3.*ante* 1.*dub.concl.*2.*fol.*184.*Manuel* 1. *tom.ſumma,* 2.*edit.c.*216.*n.*3.*Salzedo,& Vega num.præced.allegati.* 4

Hinc infertur, ſi audito utriuſque conſenſu, parochus dicat,Ego poſtea vos conjungam, non impediri effectum matrimonii.quia mutuo conſenſu conjugium jam initum eſt: & cùm ea verba non ſint de ſacramenti neceſſitate, patum refert quoad ſacramenti valorem,ſive de præſenti, ſive de futuro exprimantur.Sic *Henriquez lib.*11.*de matr. c.*2.*num.*7.malè tamen *in comment.lit.X.*refert *Navar.l.*4. *conſ.in* 1.*edit.de ſponſ.conſil. ult.* ſentire contrarium. Quia *Navar.*dicit ibi judicem in foro externo judicaturum,eſſe validum:ergo ſentit valere:aliàs peſſimè judex ſententiam ferret cùm non procedat ex falſa præſumptione: & benè addit *Navar.*in foro conſcientiæ non eſſe verum matrim. quando contrahentes habuere intentionem non contrahendi, niſi dum contraxerunt, parochus actu vellet eos conjungere.Quia cum tunc parochus eos non intenderet conjungere,defuit in contrahentibus intentio. 5

II. Concluſio ea verba ſunt de neceſſitate præcepti: quare peccaret parochus ea omittens.Prob.quia Tridentinum utitur verbis præceptis:ut conſtat ex ejus verbis, quæ retulit n.1. Sic *Veracruz appen.ad ſpecu.dub.*1.*concl.*1.*Ant. Cucus,& Petrus de Ledeſma utroque loco citati n.*4.*Salzedo, & Vega allegati num.*3. 6

III. Concluſio, culpa venialis eſt ea verba omittere. Hæc eſt contra 2.ſent.relatam n.3.Prob.quia materia non 7

Digitized by Google

eſt gravis, cùm ea verba non ſint forma ſacramenti, nec pertineant ad ſolemnitatem magni momenti, nec includant aliquod myſterium magnæ ſignificationis. Præterea, quia quamvis Tridentinum utatur verbis præceptivis, at ſub illo præcepto non continetur tantum, ut parochus ea verba proferat, ſed alia magni momenti, nempè, ut præmittantur denunciationes, & ut matrimonium celebretur coram parocho, & teſtibus, ut habeat librum, &c. cùm ergo hoc ſolùm non ſit materia illius præcepti, ſed contineatur inter alia graviora & hoc quid leve ſit, ejus omiſſio non erit peccatum mortale. Et confirm. quia iiſdem verbis præcipit ibi Concilium, ut parochus interroget contrahentes de mutuo conſenſu, ejus tamen omiſſio non eſt peccatum mortale, ut ſtatim dicemus: ergo nec omiſſio verborũ.

8 Non placet tamen quod dicit *Veracruz eod. dub. 4. concl. 5.* poſſe parochum dicta verba proferre per ſe, vel per interpretem, ſicut poteſt conſenſum petere, & inquirere, per ſe, vel per interpretem. Quia eſt diverſa ratio: nam interrogare, eſt ut cognoſcat conſenſum, qui cum ore convenientiùs exprimatur, ubi parochus idioma non intelligit, non poſſet de conſenſu aliter quàm per interpretem interrogare, & certior fieri: at ea verba profert parochus, tanquam Eccleſiæ miniſter, & ut ipſius nomine benedicat ſponſos, matrimoniumque approbet: quod convenienter non fit per interpretem: maximè cum Tridentinum petat ipſum parochum ea verba dicere: quare erit culpa venialis: Ubi tamen parochus verba dixiſſet, vacaret culpa, petere ab interprete, ut ea verba declaret contrahentibus, ſic dicens, Parochus vos conjungit in nomine patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

9 VI. Concluſio, tenetur parochus interrogare contrahentes de mutuo conſenſu nempe virum, an velit fœminam habere in uxorem, & fœminam an velit illum in maritum: omiſſio tamen hujus interrogationis, quando parocho conſtaret de mutuo conſenſu, quia coram illo contrahentes non interrogati proferunt verba quibus exprimunt conſenſum, eſt culpa venialis: Prob. prima pars, quia id præcipit *Tridentinum ſeſſ. 24. de matr. c. 1.* ut conſtat ex ejus verbis, quæ retuli num. 1. Prob. autem 2. quia eſt res levis Sic. *Veracruz append. ad ſpeculum, dub. 2. concl. 4. Ant. Cucus l. 5. inſtitutionum majorum, t. 11. n. 32.* nec audiendus eſt *Vega l. 6. ſum. caſu* 112. dicens eſſe mortale peccatum.

Addit *Veracruz eo dub. 2. concl. 1. &* 2. teneri parochum interrogare contrahentes, an aliquod impedimentum habeant, ne contrahere poſſint: & ſi id non interroget, peccare mortaliter, ubi non eſſet ſibi compertiſſimum, nullum inter eos ſubeſſe impedimentum. Quia facit contra mandatum Concilii, in re graviſſima: ut patet ex *c. fin. de clandeſt. deſponſ. in princ.* ubi poſtquam dicitur præmittendas eſſe denunciationes, ſubditur. *Et ipſi preſbyteri nihilominus inveſtigent, utrum aliquod impedimentum obſiſtat.* Sed hoc intelligo, ubi eſſet aliqua ſuſpicio impedimenti: & tunc non eſſent interrogandi contrahentes, non enim eſt hoc inveſtigare: quia ipſi facilè decipient parochum, & negabunt. Nec cum *Trident. d. c. 1.* præcipit, ut vir, & mulier interrogentur, intelligit non de impedimento, ſed de mutuo conſenſu: ut conſtat ex verbis immediatè ſequentibus *Et mutuo conſenſu intellecto, dicat, ego vos conjungo.* Itẽ quia ea interrogatio petitur à Tridentino, ut fiat. dum ſunt in facie Eccleſiæ, id eſt, coram teſtibus, volentes jam contrahere at non eſt credendum voluiſſe interrogationem rei tam neceſſariæ fieri cùm jam contrahere volunt, & ibi famæ jacturam facere deberent, ſi impedimentum eſſet infamans, quod ſi non eſſet infamans, ſaltem ſe infamarent, cum illius impedimenti conſcii, eſſent jam parati ad contrahendum. Tandem, quia cum devenitur ad matrimoniũ, jam præceſſere denunciationes, ex quibus conſtare debet an ſubſit impedimentum: quod ſi ex ordinarii diſpenſatione eæ non præmittantur, ipſius ordinarii intereſt, informationem præmittere de impedimentis: parochi autem ſolum eſt, obedire ordinario præcipienti, ut eos conjungat. Quando autem in caſu neceſſitatis urgentis, quia non eſt ad Epiſcopum aditus, ipſo conſulto, denunciationibus omiſſis parochus intereſſet matrimonio: tunc tenetur inquirere diligenter, an ſubſit impedimentum: cum loco Epiſcopi ſuccedat.

Ad argum. 1. ſent. propoſita n. 2. reſpondetur. Ad 1. ſenſum illorum verborum eſſe, Approbo, & declaro conjunctionem veſtram legitimam eſſe. Ad confirm. dic in cæteris ſacramentis ſacerdotem eſſe miniſtrum, & ideo ejus verba eſſe neceſſaria: ſecus in hoc, ubi ipſi contrahentes ſunt miniſtri, ut dixi l. 2. diſp. 7. n. 2. Ad argum. 2. ſent. propoſitum n. 2. dic, materiam eſſe levem, nec totalem præcepti: ut explicui num. 7. 11

DISPUTATIO XXXIX.

Qualis præſentia parochi, & teſtium deſideretur ad matrimonii valorem? & an ſatis ſit, ut interſint caſu aut vi detenti: aut dolo, vel per interpretem intelligant conconſenſus contrahentium?

SUMMARIUM.

Non ſatis eſt præſentia corporea, ſed exigitur, ut uſum rationis habeant & intelligant conſenſus, n. 1. Et quid ſi verba non audiant, at aliquo ſenſu percipiant, ut ſi ſigna videant, 2.

Sufficit, ſi per interpretem intelligant mutuum conſenſum, & poteſt matrimon. per interpretem celebrari, n. 3. & creditur dicto interpretis in hoc caſu, 4.

Quid ſi habuere animum attendendi, & caſu mente vagentur tempore contractus? n. 5. Et ibi, copula, Et, caſus ſimiles conjungit.

Quid ſi parochus conſulto nollet attendere, n. 9. Et ibi abſurdus intellectus vitandus eſt licèt literæ vis inferatur: & quid ſit affectare.

Quid ſi vi detenti, an dolo interſint: refertur opinio negans valere quando parochus vi intereſt, 6.

Alia opinio dicens requiri teſtes ad id ſpecialiter vocari, 8.

Valet, licet parochus, & teſtes vi detenti interſint, 7.

Idem ſi dolo ad aliud vocantur, n. 10 Idem ſi caſu tranſeant, 11.

Peccant lethaliter contrahentes coram parocho vi detento, n. 12. Et ibi, quid coram parocho dolo ad aliud vocato, vel caſu tranſeunti. Et quid coram teſtibus ſic aſſiſtentibus.

Quid ſi licentia aſſiſtendi matrimonio, aut tranſlatione juriſdictionis metu extorqueatur? 13.

Quid ſi dolo extorqueatur licentia: n. 14 Et ibi, quæ dicatur cauſa finalis & quæ impulſiva: Et an ſemper ſit finalis, quando ea ceſſante actus non fieret?

Solvuntur argumenta, & explicatur regul. Qui poteſt invitis, ff. de regulis juris n. 15.

1 IN hac diſput. conſtat neceſſariam eſſe, ad valorem matrimonii, præſentiam parochi, & teſtium non tantum phyſicam, id eſt corpoream, ſed præſentiam moralem, & humanam, quæ ultra phyſicam, addit uſum rationis, & advertentiam: itaque exigitur, ut parochus, & teſtes uſum rationis habeant, & intelligant conſenſum utriuſque contrahentis. Unde ſi eſſent ebrii, vel dormientes, vel non adverterent, vel teſtes eſſent infantes, non valeret matrimonium. Prob. 1. quia *Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matrimonio*, inquit, *Qui aliter quàm præſente parocho, & duobus, aut tribus teſtibus*: atque ita poſtulat parochi, & teſtium præſentiam, ſed qui non adeſt more humano, intelligens, & advertens quid agatur: non cenſetur in jure præſens *l. Coram Titio* 209. *ff. de verb. ſign.* ibi, *Coram Titio aliquid facere juſſus, non videtur præſente eo feciſſe, niſi is intelligat: itaq; ſi furioſus ſit aut infans, aut dormiens, non videtur coram eo feciſſe.* Ubi *Rebuff. verſ. Octavo intellige*, ait, ubi jus requirit præſentiam perſonæ, nõ intelligi aliquẽ præſentem eſſe, niſi intelligat quid agatur: quod idem notat *gloſſ. Extrav. Execrabilis, verb. Cora, el 1. de præbend. & c. In primis* 2. *q.* 1. *verb. Præſente, & c. Teſtes, verb. Præſentia* 3. *q.* 9. Et latiſſimè multis citatis, *Felinus in proœmio decret. ſtatim in princ. n.* 21 *& ſeqq.* ergo exigit Tridentinum, ut interſint more humano, advertentes quid agatur. Et confirm. ex expreſſis verbis *Trident. eod. c.* 1. ibi, *Parochus viro, & muliere interrogatis*, & *eorum mutuo conſenſu intellecto*: ergo requiritur præſentia humana, cum advertentia. 2. Probatur, quia ideo petit Trident. aſſiſtentiã parochi, & teſtium, ut conſtet Eccleſiæ de matrimon. contracto, & de eo teſtificari poſſint, ne vivente prima uxore aliquis poſſit ducere ſecundam, eò quòd matrimon. non

conſtabat

conſtabat Eccleſiæ : ut conſtat ex procemio ejuſdem decreti ſed ubi præſentia non eſt moralis,& humana teſtificari nequeunt :ergo ea præſentia eſt neceſſaria. Sic docent *Anton. Cucus lib.5.inſtitu.major.t.11.n.59.& 6. Veracruz append.ad ſpeculum,dub.5.concl 4.& dub.6.concl.5.Henriq. lib.11.de matrim c.3.num.1.& 9.Spino ſpec.teſtam.gloſſ.15. n.47.& 48.Petr.de Ledeſma de matrim.q.45 art.5.Punct.3. dub.2.fol.188.verſ.In cujus rei expoſitionem,& q.46. art.2. dub.2.verſ.Nihilominus,Manuel.1.tom.ſum edit. 2. c.218. n.11.& 18.Vega l.6.ſum.caſu.114 & 115.*

2 Sufficit tamen,ſi parochus,& teſtes aliquo ſenſu percipiant conſenſum contrahentium,ut ſi non audiant verba, videant tamen ſigna mutui conſenſus. Prob. quia matrim. poteſt verbis,aut ſignis contrahi,ut probavi l. 2. diſp. 31. n.5.ergo ſatis eſt ſi ſigna conſenſus videant. Sic *Veracruz append.ad ſpecul.dub.3.concl.2. Henriq.l.11.de matr.c.3.n.1.*

3 Satis etiam eſt, ſi parochus, & teſtes per interpretem intelligant mutuum conſenſum : ut ſi contrahentes ſint, diſtincti idiomatis. Prob. quia cæteri contractus poſſunt per interpretem celebrari, *l.1.§.fin.ff.de verb.oblig.*ibi, *Sed verum puto,ut omnis ſermo contineat verborum obligationem ita ut alter alterius linguam intelligat, ſive per ſe, ſive per verum interpretem*:ergo & matrimon. Et confirm. quia non minus exigitur in ſacramento pœnitentiæ ut ſacerdos intelligat pœnitentis peccata,cum ſit judex:ſed in eo ſufficit intelligere per interpretem, ut fatentur omnes, & teſtatur uſus Eccleſiæ, quando ſacerdos, & penitens ſunt diſtincti idiomatis:ergo & in matrimonio. 2. Quia magis eſſentiale eſt,ut ipſi contrahentes conſenſum mutuum intelligant,cum hoc ſit de jure naturali & divino ab initio requiſitum in matrimonio:ſed ſufficit, ut alter alteri explicet conſenſum per interpretem : ut bene docet *gloſſ.c. Ex literis,el.1.de ſponſ.verb.Intellexerit, & ibi Joan. Andr. n.5.Abb.n.3 Prepoſ.n.4.verſ.Secunda eſt lectura,Jaſon.l.1.§. fin.n.4.ff.de verb.oblig.Covar.4.decret.2.p.c.4. §. n. 3.* ergo ſimiliter ſufficiet,ut conſtet parocho,& teſtibus de mutuo conſenſu,per interpretem Sic docent *Veracruz append.ad ſpecul.dub.2.concl.5 & dub 3.concl.3.Ant.Cucus l.5. inſtit. major.tr.11 n.34.Vival.Candel.1.p.de matrim.n. 36.*

4 Credendum autem eſt in hoc caſu, dicto ſolius interpretis. Quia non eſt teſtis,ſed declaratè electus communi contrahentium conſenſu. Sic *Bart.l.1.§.fin.n.2 ff. de verb. oblig.& ibi Alberic.n.5.Alex.n.1.Jaſon. n. 7.*& communis ibi,ut refert & ſequitur *Covar.num.præced.allegatus.*

5 Hinc infertur minus verum eſſe,quod docet *Henriquez l.11.de matrim.c.3.n.1.in comment.lit.F.*ubi ait, ſi parochus acceſſerit animo attendendi,quamvis tempore contractus diſtrahatur evagatione mentis,valere matrimonium. Quia habet attentionem virtualem, qualis ſufficit pro aliis ſacramentis, & Miſſa. Sed hoc eſt minus verum. Quia in Miſſa requiritur attentio, non ut audiens ſit teſtis,ſed ut debita reverentia ſervetur Miſſæ,& ſit ille actus religionis: quod debitè ſervatur, quando audiens voluit attendere, & præter intentionem ex fragilitate divagatur, ad omnia etiam ſacramenta requiritur intentio conficiendi, & recipiendi ſacramentum, ne confectio, & ſuſceptio ſit actus fictitius & vanus, quæ intentio virtute durat, dum à principio habita eſt,nec in contrariam mutatur:attentio autem & advertentia parochi, & teſtium deſideratur, ut ipſorum teſtimonio comprobari poſſit, conſtetque Eccleſiæ:quod teſtimonium nullo modo ferre poſſunt,niſi actu advertant : ergo non erit matrimonium. Et confirm. quia in ſacramento pœnitentiæ,dum ſacerdos eſt futurus peccatorum judex,quantumvis voluerit advertere, ſi actu non advertat minimè ſufficit : ergo nec in ſacramento matrimonii,ubi parochus eſt tanquam teſtis. Et 2.confirm. quia ad effectum teſtificandi de matrimonio contracto, perinde eſt quando actu non advertit parochus, ac ſi abſens eſſet. Tandem, quia Tridentinum parificat præſentiam parochi,& teſtium:ibi, *Qui aliter quàm præſente parocho, & duobus teſtib.*nam copula,& caſus ſimiles conjungit,*l.Seia Caio ff.de fundo inſtruct.*ſed ſi teſtes præ mentis evagatione non adverterent ad mutuum conſenſum;minimè ſufficeret:quia re vera non eſſent teſtes:ergo idem dicendum eſt de parocho. Et confirm. quia tridentinum petit parochi præſentiam moralem,& humanam, omnino autem non advertens non dicitur præſens:ut utrumque probavi n.1. Hujus ſent.videtur expreſsè, *Navar.lib.4.conſiliorum.in 1. edit.t.de ſponſalib.conſ.20 & 27.fine,in 2.t.de cland.deſponſ conſ.11.& 13.fine,*ubi ait finem Tridentini petentis hanc præſentiam eſſe,ut conſtet Eccleſiæ matrimonium, idque probari poſſit:& *Veracruz append.ad ſpecul.dub 5.concl.4.* ait non valere matrimonium,licèt parochus ſit vigilans,ſi non attendat:& *Salzedo pract c.73.verſ.tertio.Spino ſpeculo teſtament.gloſſa 15.n.47.& 48.Manuel 1.to.ſum.2.edit.cap 219.n.11.Petrus de Ledeſm.de matrim.q.45.art.5.puncto 3. dub.2.& q.46.art.2.dubio 2. Vega.lib.6.ſumma caſu 15.* ubi dicunt,non ſufficere præſentiam,niſi parochus advertat.

Aliquis poſſet hoc limitare,niſi parochus conſulto vellet non intelligere conſenſum : ut ſi occluderet aures, & oculos,tunc enim valeret matrimonium. Et poſſet inniti declarationi Cardinalium,quam affert *Salzedo pract.c.73* inter alias quas ibi recitat,& eſt ad 4.dub.quæ ſic ſe habet *Congregatio concilii cenſuit non valere matrimonium,ſi ſacerdos non intellexit,niſi tamen affectatum eſſet non intelligere.* Affectare enim eſt conſulto aliquid facere,*l. Quod ait lex: 23.§.Quod ait lex,*ibi,*quòd ſi non affectavit,*juncta *gl.verb. Non affectavit, ff. ad legem Jul.de adult.* Fateor difficilem eſſe horum verborum ſenſum:unum tamen ſcio,nullo modo valere matrimonium,quamvis parochus affectaret, & conſulto non attendat,nec intelligat conſenſus. Quia nunc re vera non eſt præſens,nec poteſt teſtificari de matrimonio ut probavi n.præced. Et fortè ſenſus illorum verborum eſt niſi parochus affectet ſe non intelligere,hoc eſt, niſi conſultò, & data opera fingat ſe intelligere, cum tamen re vera intellexerit. Abſurdus enim intellectus vitandus eſt, licet literæ vis inferatur,*l.Scire oportet,§.Aliud,ff.de excuſat.tutor,*& probat *Menochius de arbit.lib.1.q.7. n.78.* 6

7 Tota igitur difficultas in hac re eſt, an hæc præſentia parochi & teſtium, præter advertentiam intellectus, expoſcat etiam voluntatis conſenſum, ita ut ſi vi interſint, aut dolo adducti,ficta alia cauſa,non valeat matrimonium Et quidem de ipſis teſtibus, qualitercumque interſint, ſi advertant,validum eſſe matrimonium:fatetur *Segura 2.p. direct.judic.c.15.n.45.Petr.de Led.matr.q.45.a.5. punct.3. dub.2.f.188.*de parocho autem dicit *Segura eod.c.15.n.58.* ſe olim firmiter tenuiſſe non valere matrimonium, quando vi detentus intereſt,& nunc propter declarationē Cardinalium relinquere cogitandum. Et *Petrus de Ledeſm.eod. dub.2.f.189.§.Quo poſito,*ait ſecluſa Cardinalium declaratione,eſſe ſatis probabile non valere. Et *Azevedo l.5.recop. t.l.1 n. 39.* relinquit cogitandum,an valeat matrimonium coram parocho, & teſtibus ſub cautela vocatis, celebratum:Et prob.non valere 1. quia potens invitis alienare, multò magis poteſt ignorantibus, & abſentibus : *regula Qui poteſt invitis,26.ff.de regul.juris*, ſed matrimonium non poteſt ignorantibus,& abſentibus parocho,& teſtibus inniti:ergo nec ipſis invitis. Et confirm, quia jure idem eſt abeſſe,& adeſſe, ſi deficiat conſenſus, juxta doctrinam *Bal.l.Cum non ſolum,§.Neceſſitas, n. 5. C.de bonis qualib.* ergo dum parochus,& teſtes adſunt inviti,perinde eſt ac ſi abeſſent,& ita irritum erit matrim. 2. Quia præſentia moralis,& humana eſt hominis ut homo eſt,ſed ut homo conſtat intellectu,& voluntate : ergo talis præſentia poſtulat advertentiam intellectus,& conſenſum voluntatis:& conſequenter deficiet,& nullum erit matrimonium, quando deficit conſenſus in parocho,& teſtibus vi detentis. 3. Quia quando in jure præcipitur aliquid fieri coram aliquo,debet is intereſſe moraliter,ſecundum ſuum modum, & officium,ut ſi ſit aliquid faciendum coram notario, & teſtibus,non ſatis eſt notarium intereſſe, ut teſtem, ſed exercendo ſuum officium,quare ſi vi ſubſcriberet, ſigilloque muniret,nil actum eſſet:ergo cum Trident. præcipit matrim. fieri coram parocho, & teſtibus, non petit aſſiſten-

tiam

Digitized by Google

tiam parochi ſolum ut interſit tamquam teſtis, ſed ut interſit ſuum munus obeundo, at parochi munus eſt non puri teſtis,ſed aſſiſtere nomine Eccleſiæ, approbando matrimonium,& præbendo ſacramento authoritatem, quæ non præſtatur ab eo qui invitus aut caſu ad aliud vocatus intereſt:ergo tale matrim.eſt nullum,4.ex *l.*1.*fine*, *ff.de author. tutor.*ibi,*Tutor ſi invitus retentus ſit per vim,non valet quod agitur,neque enim præſentia corporis ſufficit ad authoritatem*:ergo ſimiliter non præſtabit authoritatem matrimonio parochus vi detentus, nec valebit quod agit.Et confirmatur,quia ſi ſtatuto requiratur præſentia alicujus ſi vi præciſa adeſſet,actus eſſet nullus : quia abfuit conſenſus, ut docet per *d. l.*1.*Fortunius de ult.fine,illat.*21.*n.*438. habetur in 1.tom.tract.5.quia *Trident.ſeſſ.*24.*c.*1. *de matrim.* præcipit, ut parochus interrogatis contrahentibus dicat, Ego vos conjungo:quod non præſtatur, ubi parochi conſenſus deficit.Ultimò, quia olim præcipiebatur ſolemni ritu Eccleſiæ,ut parochus aſſiſteret matrim. (ut conſtat ex variis Pontificum decretis, quæ affert *Gratianus* 30. *q.* 5. *per multa c.*) & tamen tunc non exigebatur ejus præſentia tanquam teſtis, ergo nec in Tridentino:& ita ſi invitus interſit,nullum erit matrimonium.

8 Alii verò dicunt requiri teſtes eſſe ſpecialiter vocatos aliàs non valere matrimonium.Sic *Carbon.q.*45.*de reſtitut.* §.*poſtremo ne pluribus,&* §.*ſeq.*& idem dicunt DD. aſſerentes teſtes matrimonii debere eſſe rogatos : quos referam hoc 3.lib.diſput.41.n.7.Et poteſt probari ex *l. Qui teſtamento.la* 2.*ff.de teſtam.fine.*ibi.*Sed ſi teſtes detenti ſine inviti,putant non valere teſtamentum.*

9 Cæterum dicendum eſt valere matrimonium, quamvis parochus,& teſtes vi detenti interſint, dummodo intelligant conſenſus contrahentium.Prob.ex *l.Coram Titio,*209 *ff.de verb.ob.*ibi,*Scire autem,non etiam velle is debet, nam etiam eo invito rectè fit* : ubi deciditur dici aliquid coram aliquo fieri,quamvis invitus adſit ſi advertat : quod idem docet *gloſſ.Extrav.Execrabilis,verb. Coram l.*1.*de prebend.* cum ergo Trident. ſolum exigat matrimonium celebrari coram parocho,& teſtibus, ſatisfit, ſi ipſis præſentibus, quamvis invitis, celebretur. Præterea, quia ſalvatur finis illius decreti Tridentini ex ejus præfatione collectus, cùm jam matrimonium illud talium,conſtet Eccleſiæ, nec eo ſpreto poſſint aliud inire. Sic docent afferentes declarationem Cardinalium,*Salzedo practica c.*73.*verſ.Tertio, Henriquez l.*11.*de matr.c.*2.*n.*1.*Spino ſpec.teſtam.gl.*15.*n.*49.*Petrus de Ledeſm.de matrim.q.*45.*art.*5.*punct.*3.*dub.*3.*f.* 189. §.*Quo poſito.Veracr.append.ad a.*8.*ſpeculi, ubi de coactione, f.*111. *Anaſt.Germonius t.de indultis Cardinalium.* §. *Si tibi quoad vixeris,n.*73.*Albornoz l.*4.*de arte contract.tit.*1. *Manuel* 1.*tom.ſum.*2.*edit.c* 219.*n.*11.*Vega.l.*6.*ſummæ caſu* 116.

10 Hinc infertur à fortiori valere quando parochus, vel teſtes dolo ad aliud vocati, interſunt matrimonio. Prob. iiſdem rationibus.Et docent *Navar.l.*4 *conſil.in* 1. *edit. t. de ſponſal.conſ.*20.*in* 2.*t.de clandeſt.deſponſ conſ.*11.*Salzedo* afferens declarationem Cardinalium, *Henriquez, Spino, Manuel,num præcedenti allegati.*

11 2. Infertur, ſi matrim. celebretur coram parocho, & teſtibus caſu tranſeuntibus,eſſe validum.Quia cum advertant verè dicuntur præſentes, cum præſentia ad valorem matrimonii petita,contenta ſit ſola intellectus advertentia.quia ritè teſtimonium contracti matrimonii perhiberi poſſit ut probavimus n.9.Sic *Petr de Ledeſm.de matr.q.*45. *a.*5.*punct.*3.*dub.*2.*ad fin.f.*190.*col.*2.§.*Ex dictis ſequitur,*dicens hoc eſſe ferè certum,quamvis *eod.dub.*2.*f.*188. *col.*2. *verſ.Ex dictis ſequitur*, aſſerat aliquos probabiliter dicere non eſſe matrimonium.Nam caſu tranſeuntes non dicuntur moraliter præſentes. Sed hoc eſt minus verum, cum tranſeuntes ita teſtificari poſſint, ſi advertant, ac ſi data opera intereſſent.Et de teſtibus ſic caſu tranſeuntibus,docet ſatis eſſe ad matrim.*Segura* 2.*p.direct.Judicũ c.*15.*n.*54.

12 Peccabunt tamen lethaliter contrahentes coram parocho vi detento:tum ratione injuriæ, tum etiam ratione contemptus Eccleſiæ : non enim ejus authoritate contrahunt.Sic *Petr.de Ledeſm.de matr.q.*45.*a.*5.*punct.* 3. *dub.*2. *fol.*189.§.*In expoſitionem.* Quod idem eadem ratione dicendum eſt,quando parochus caſu tranſibat, vel dolo ad aliud vocatus,acceſſit. Quia non contrahitur authoritate Eccleſiæ. De teſtibus autem ſecus credo dicendum eſſe : non enim peccabunt lethaliter contrahentes coram ipſis vi detentis : (ſi ſecludas rationem injuriæ violentiæ ipſis illatæ, hæc enim ex qualitate injuriæ penſanda eſt an ſit mortalis) aut dolo ad aliud adductis,aut caſu tranſeuntibus.Quia ipſi non gerunt vices Eccleſiæ, authoritatem præſtando ipſius nomine, matrimonio, quod parochus præſtat,ſed teſtium miniſterium ſolum obeunt,quod æquè præſtare poſſunt vi detenti, aut caſu tranſenutes, aut ad aliud dolo vocati. Eſſet tamen culpa venialis : quia non ſervatur debita reverentia ſacramento.

Dubitabis autem,an ſimiliter valeat matrimonium co- 13
ram alieno ſacerdote initum, de licentia proprii, *ſi ea licentia metu cadenti in virum conſtantem,exorta ſit ? Videtur* enim non valere,quia ea licentia invalida eſt.Quod ſic probo, quamvis enim regulariter metu geſta valeant (ut dicam l.4 diſp 8.n.4.)excipitur tamen juriſdictio,nam ea non transfertur intercedente metu:ut docent *gloſſ.c.* 2. *verb.Coactus,ad finem,de his quæ vi,*ubi *Ant.n.*10. *Anch.n.*3 *Abb.n.*12.*&* 17.*fin.Imola n.*4.*fine.Bart.tract.de tyranno, n.* 14.*Bald.l.Decernimus,n.* 5. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* & probant per *l.*2.*init.ff.de jud.* ibi,*Ac ſi cum reſtitiſſet quivis ex litigatoribus,viribus præturæ compulſus eſt,nulla eſt juriſdictio.* Ubi *gloſſ. verb.Nulla,*ait ipſo jure.Si ergo metus annullat prorogationem juriſdictionis, à fortiori debet impedire ipſius tranſlationem.Eodem modo intelligit hunc textum *idem Bald.l.Si quis ex conſen'u,*8.*n.*7.*C. de Epiſc. aud.* Sed credo valere licentiam illam,& conſequenter matrimon.1. quia verius eſt juriſdictionem metu extortam validè transferri:quod docet *Card.c.*2.*De his quæ vi,n.unic.verſ.Quintus caſus,& c.Licet.*31.*de elect.*ducitùrque,quia *lex in contrarium* adducta, loquitur in caſu ſpeciali,dum litigantes compelluntur conſentire in judicem non ſuum, & ita prorogare ejus juriſdictionem,quæ prorogari nequit niſi libera eorum voluntate:& ita cum ſit caſus ſpecialis exceptus à Regula generali,tradenti geſta metu tenere,non debet extendi.Quare cautè *Hoſtien.d.c.*2.*ad fin.ſ:per verb. R-vocari.* dixit juriſdictionem prorogatam metu non valere. Deinde,quia eſto juriſdictionis tranſlatio, & prorogatio eſſet invalida,extendendum non eſt abſque aliquo textu, contra regulam generalem;ad licentiæ conceſſionem,quæ nec actus juriſdictionis eſt,nec per eam juriſdictio aliqua transfertur:ut probavi hoc 3.l.diſp.21.n.7.

Tandem rogabis quid dicendum ſit,ſi licentia illa do- 14
lo,& mendaciis impetrata ſit à parocho, aliàs nullatenus conceſſuro?Ut ſi falſo nomine alicujus magnatis petatur ab illo,ut concedat licentiam certo ſacerdoti. Videtur invalidã eſſe licentiam,& conſequent er matrim.1. Quia deeſt conſenſus parochi in ea licentia : nihil enim magis contrarium conſenſu,quam error *l.Si per errorem.ff.de juriſdict.omn.judic.*Et confirm.quia falſitas circa cauſã finalem diſpoſitionis,ipſam vitiat:ut cum multis aliis latè tradit *Tiraq.tract.Ceſſante cauſa,limit.*1.*à n.*1. *uſque ad* 10.hîc autem falſitas contingit circa cauſam finalem:nam parochus ea ratione ceſſante, nullo modo conceſſurus erat licentiam:finalis autem cauſa dicitur,quæ ita movet diſponentem, ut alias non eſſet diſpoſiturus : ut videtur ſentire *Bart.l.*2.*fin.n.*1.*fin.ff.de donat.*& docent *Ant.c.Poſt tranſlationem n.*35.*de renunciat,& ibi Abb. in* 2. *lect. illius tit. n.* 18.*Aimon conſ.*142.*n.*9 *& conſ.*192.*n.*21.*Beccius conſ.*20.*n.* 10.& alii quos refert *Tiraquell.d.limit.* 1. *n.* 36. *&* 37.2. Quia diſpenſatio ex falſa cauſa obtenta,eſt ſubreptitia, & nulla,*c.Quia circa.de conſang.*& notant ibi DD.ſed hæc licentia eſt quædam diſpenſatio,& conceditur ex falſa cauſa,ergo eſt nulla.Sed credo validam eſſe licentiam, & matrim.Quie cum ratio illa inducens parochum, nihil prorſus conferat,ſed omnino impertinens ſit ad licentiæ conceſſionem,non cenſenda eſt ratio finalis, ſed impulſiva

qua

qua ceſſante non ceſſat diſpoſitio: ut cum multis tradit. *Tiraq. d. limit. 1. à n. 1. uſque ad* 10. Nec ea videtur mens concedentis licentiam, ut velit eam eſſe irritam, ea petitione falſa exiſtente, ne matrimonium paſſim irritetur: eo vel maximè, quia concedentes licentiam non latet, ſæpe mendaces eſſe, & fictitias ſimiles magnatum petitiones. Nec obſtant in contrarium adducta: nam ad ea omnia reſpondetur, verum tenere, quando error, & falſitas contingit circa cauſam finalem: hic autem circa ſolam impulſivam eſt. Nec eſt verum ſemper cauſam finalem eſſe, eam ſine qua actus non fieret: ut docent *D. Th. 2. 2. q. 38. a. 1. ad* 5. *Major. 4. d. 15. q. 29. verſ. Quinto arguitur, & d. 25. q. 2. Nav. ſum. Lat. c. 23. n. 101. & c. Inter verba, 2. edit. concl. 5. n. 33. & ſeq. Cov. 1. var. c. 20. n. 2.* Et prob. ex *l. 1. §. Sexum ff. de poſtulat.* ubi ſancitum non eſſet ne fœminæ poſtularent, niſi Calphurnia tam impudenter poſtulaſſet, & tamen ſcribit *Juriſconſultus* eam non dediſſe cauſam finalem, ſed primam, & principalem cauſam eſſe, ut iretur obviam impudentiæ fœminarum: ut bene notat *ibi gloſſ. verb. Cauſam*, Quod etiam in naturalibus videmus, nam removens prohibens eſt cauſa ſine qua non deſcenſus lapidis, cum tamen non ſit principalis cauſa, ſed occaſio.

5 Ad arg. primæ ſententiæ propoſita n. 7. ad probandum invalidum eſſe matrimonium, quando parochus vi detentus intereſt: reſpondetur. Ad 1. dico illam regulam intelligi, niſi actus in præſentia alicujus neceſſariò fieri debeat, tunc enim licet eo invito, præſente fieri poſſit, non tamen abſente. Ita eam regulam explicat *Rebuf. l. Coram Titio. 209. ff. de verb. ſignif. verb.* 9. & refert Bart. & Decium. Ad confir. dico eam doctrinam intelligi, quando conſenſus alicujus exigitur cum præſentia: quod in matr. non exigitur, ſed ſola præſentia quæ ad teſtificandum eſt ſufficiens. Ad 2. dico, licet præſentia moralis perfecta utramque requirat, non autem imperfectam, ſed ſat eſſe ad illam, advertentiam intellectus: conſtat ex Concilii mente hanc imperfectam deſiderari, cum ea clandeſtinitatem excludat, & ſufficiens ſit ad teſtificandum de matrimonio. Ad 3. dico utramque parochi præſentiam poſtulare Tridentinum tanquam teſtis qualificati, id eſt, habentis parochi dignitatem, tanquam de eſſentia, & tanquam præſtantis authoritatem nomine Eccleſiæ ſolum ex præcepto. Ad 4. dico eſſe diſparem rationem: quia ad valorem contractus pupilli, non requiritur præſentia tutoris tanquam teſtis, ſed ut concedat licentiam, authoritatemque contractui præſtet: ad matrimonii autem valorem, ſat eſt præſentia parochi, tanquam teſtis. Ad confirmat. dic eam doctrinam eſſe veram, quando ea præſentia non requiritur tanquam ſolius teſtis. Ad 5. dic, ea verba non eſſe de neceſſitate ſacramenti, ſed ſolius præcepti: ut dixi diſp. præc. n. 4. Ad ultimum, dic olim eam præſentiam authoritativam fuiſſe ſolum de neceſſitate præcepti & hodiè ſimiliter eſſe de eadem neceſſitate. Ad arg. 2. ſententiæ, poſitum n. 8. dic, in teſtibus teſtamenti verum eſſe, non ſufficere, ſi detenti ſint: quia debent eſſe rogati: ut habetur *l. Hæredes palam, §. In teſtamentis, ff. de teſtam.* ſecus in matrimonio, ubi non deſideratur teſtes eſſe rogatos: ut dicam hoc 1. l. diſp. 41. num. 7.

DISPUTATIO XL.

Utrum ad matrimonii valorem, ſatis ſit parochum, & teſtes intereſſe ſponſalibus juramento ſtabilitis. Vel ſponſalibus, ſi poſtea ſponſi clam animo uxorio ſe cognoſcant? Vel ſi coram eodem parocho, & teſtibus intercedant copula, vel alii actus ob quos olim tranſibant in matrimonium? Vel ſi interſint matrimonio de præſenti impuberum, vel puberis, & impuberis, malitia non ſupplente ætatem, ut poſtea efficiatur verum matrimonium, copula maritali, vel aliis actibus, ex quibus olim reſultabat matrimonium.

SUMMARIUM.

Quot caſus diſputandi ſint in hac diſp. n. 1.

Olim ſponſalia vel matrimonium de præſenti impuberum, aut puberis, & impuberis, tranſibant in matrimonium, per copulam, vel al quos alios actus, num. 2. At per Tridentinum ceſſarunt matrimonia præſumpta. 3.

Quando parochus, & teſtes interſunt ſponſalibus juramento firmatis proponuntur argumenta ad probandum olim tranſiſſe in matrimonium per tale juramentum: & ita hodie eſſe hoc matrimonium 4.

Contrarium decernitur, 5. Et explicantur c. Ex parte, de ſponſalibus, & c. Si quis divinis, 30. q. 5.

Quid ſi ſponſalia contracta ſint coram parocho & teſtibus an per copulam occultam tranſeant in matrimonium, n. 6. Et quid, ſi fiant coram parocho actus ex quibus olim reſultabat matrimonium, 7.

Quid de matrimonio impuberum, vel puberis & impuberis celebrato coram parocho, & teſtibus, an tranſeat in matrimonium per occultam copulam habitam poſt legitimam ætatem: refertur opinio affirmans, n. 8. & contraria verior, n. 9. an ſufficiat conſenſus inter ſe ipſos poſt legitimam ætatem, 10.

Solvuntur argumenta, 11.

Triplex caſus diſputandus eſt in præſentiarum I. eſt, quando parochus, & teſtes interſunt ſponſalibus, juramento ſtabilitis II. quando interſunt ſponſalibus, & poſtea ſequitur copula, vel alii actus per quos olim tranſibant in matrimonium III. eſt quando interſunt matrimonio de præſenti impuberum, vel puberis, & impuberis, & completa ætate accedit copula, vel ſimiles actus. 1

Supponendum eſt, ante Trident. quando aliqui contraxerant ſponſalia, vel ſi erat uterque, aut alter impubes, & contraxerant matrimonium de præſenti, (quo in caſu erant ſponſalia de futuro, ut dixi l. 1. diſp. 21. n. 2. & 5.) tranſiiſſe in matrim. per copulam habitam affectu conjugali, vel per aliquos alios actus, per quos explicabatur conſenſus de præſenti, juris præſumptione: ut habetur c. *Is qui fidem, de ſponſal.* & c. *un. &. Idem quoque, de ſponſ. impub. in.* 9. Qui verò ſint hi actus, conſulendi ſunt DD. juris Pontificii duobus textibus citatis, & c. *At teſtationes, c. Literas, de deſponſ. impub.* Covar. 4. decret. 2. p. c. 4. *toto §. 1. & 2. Menoch. l. 3. de præſumpt.* 10. a præſumpt. 1. 2

Hodie autem per *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de matr.* ceſſarunt hæc matrimonia præſumpta, & nec ſponſalia, nec matrim. de præſenti inter impuberes, tranſeunt in verum matrim. per copulam, vel alios actus occultè habitos. Nam ſi conſenſus expreſſus, & verum hodiè non conſtituit matrimonium, niſi præſtetur coram parocho, & teſtibus: ut definitur *d. c. 1.* à fortiori iſte conſenſus virtualis, implicitus, & interpretativus, præſumptuſque id non efficiet. Sic docent *Navar. ſum. Lat. c. 25. n. 144. & c. 27. n. 141. Ant. Cucus l. 5. inſtit. major. t. 11. n. 105. Perez l. 8. ord. tom. 15. l. 2. fol. 289. verſ. Infertur etiam, & l. 5 t. 1. l. 1. fol. 41. ante verſ. Secundo corrigitur. Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 1. n. 99. Guttier.* dicens ſic declaraſſe Cardinal. *q. can. n. l. 1. c. 18. n. 4. & de jura 1 p. c. 51. n. 12. n. 12. 13. 14. Maiolus de irreg. l. 1. c. 5. n. 9. Spino ſpeculo teſt. gl. 15. n. 56. 65. 66 Matienzo l. 5. recop. t. 1. rub. gl. 1. n. 53. 54. 62. Azebed. eod. t. 1. l. 1. n. 29. & 37. Albornoz de arte contract. l. 4. t. 8. Segur. direct. judic. c. p. c. 15. n.* 40. Et ex Theol. *Veracruz 1. p. ſpec. art. 20. fin. & append dub. 9 fi. Corduba ſum. q. 52. fin. Enriq. l. 11. de matr. c. 3. n. 7. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. a. 5. punct. 2. dub. 4. f. 181. col. 1. Vivald. Candel. 1. p. de ſponſal. c. 4. n. 29. Philiarc. de offic. ſacerd. to. 1. p. 2. l. 2. c. 1. Angles florib. 1. p. q. de eſſentialib. matr. a. 4. difficul. 6. f. 536. Capua l. 4. deciſ. c. 23. n. 15. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 39. f. 1061. col. 11 Barth. à Ledeſ. de matr. dub. 8. ad fin. Manuel 1. to. ſum. 2. edit c. 244 n. 16.* & omnes.

His præmiſſis, in primo caſu: an ſit verum matrimon. quando parochus & teſtes interſunt ſponſalibus juramento ſtabilitis? Eſſe legitimum matrim. videtur ſuaderi: quia olim ſponſalia tranſibant in matrim. ſi juramento firmarentur: ut probare videtur *c. Si quis divinis, 30. q. 5.* ibi, *Si quis divinis tactis juravit mulıere legitimam ſe eam uxorē habiturum: ſit illa legitima uxor.* Et *c. Ex parte, de ſponſ.* ubi definitur; quendam qui promiſit matrim. juramento adjecto mulieri, teneri eam tanquam legitimam uxorem habere. Ergo ſi hodie coram parocho, & teſtibus teneantur talia 4

 ſponſalia,

ſponſalia, juramento firmata, erit verum matrimonium.

5 Breviter tamen dico, nullo modo eſſe matrimonium, quia juramentum nunquam habuit eam vim, ut ſponſalia tranſeant in matrim. Quod egregia ratione probat *D. Th. 4.d.28.q.unic.a.1.corpore*: quia cum juramentum adhibeatur ad confirmationem dictorum, id tantum confirmat, quod verba dicta ſignificant, nec eorum ſenſum immutat: ergo cùm verba ſponſalium, ſolum contineant promiſſionem de futuro, eam tantùm confirmabit, nec ſignificationem alterabit, ut tranſeat in ſponſionem de præſenti. Præterea, quia juramentum non mutat naturam ſubſtantialem contractus, ſed firmiorem reddit adjecto religionis vinculo. Non obſtant textus in contrarium n. præc. adducti, quia *Si quis divinis*, non decidit id eſſe matrimonium, ſed teneri jurantem accipere eam in legitimam uxorem: quod ſignificant ea verba: *Sit legitima uxor*, quæ ſunt verba imperativi. Ad *c. Ex parte*, dic verba de quibus ibi pontifex agit, eſſe matrimonii de præſenti.

6 In ſecundo caſu, Quando ſponſalia coram parocho, & teſtibus celebrata ſunt, an per copulam occultam tranſeant hodie in matrimonium? Affirmat, quamvis ſubobſcurè *Palacios 4.d.28.diſp.1.f.629.col.2. verſ. At vero.* Sed contrarium eſt certum: quia nec parochus nec teſtes teſtificari poſſunt, niſi de ſolis ſponſalibus, iiſque tantum interſunt, cum copula per quam tranſitura erant in matrim. ipſis abſentibus habeatur. Sic tenet *Petr. de Ledeſ. de matrim. q.46.ar.2. dub.1.*

7 Quando autem copula illa habita eſt coram parocho, & teſtibus, poſt ſponſalia, negat *Petr. de Ledeſ. eo.a.1.dub.2.* eſſe matrimonium. Sed dicendum eſt non tranſire: quando ſponſalia fuere clandeſtina: quia tantum poſſunt teſtificari parochus, & teſtes de copula. Similiter ſi ſponſalia coram diverſo parocho, & teſtibus celebrentur ab iis coram quibus habetur copula: quia neutri teſtificari poſſent de matrimonio, ſed alteri de ſponſalibus, alteri verò de copula. Quando verò tam ſponſalia de futuro, quàm copula ſunt coram eodem procho & teſtibus, dicendum eſt jus antiquum manere illæſum atque ita tranſire in matr. verum quidem ſi animo conjugali, præſumptum autem, quando fornicatio haberetur copula: adeo ut probata copula, & ſponſalibus præſumeret Eccleſia matrim. cogeretque ad illud, ſicut ante Tridentinum cogebat. Quia mutuus conſenſus de præſenti, ſufficienti ſigno externo manifeſtatus, coram parocho, & teſtibus, conſtituit matrimonium: ſed illa copula poſt ſponſalia eſt ſufficiens ſignum externum conſenſus de præſenti, ut conſtat ex *c. Is qui de ſponſal.* aliàs malè Eccleſia ex ea præſumeret matrimonium, ad illudque compelleret: ergo cum habetur coram parocho, & teſtibus, conſtituet hodie matrim. Ita refert *Pet. de Ledeſm. d. dub. 2.* tenuiſſe quendam virum doctum, & idem dicendum eſt de quibuſcunque aliis ſignis, per quæ olim ſponſalia tranſibant in matrimonium: ut ſi hodie ſolemnis traductio ad domum quæ antiquitus erat ſufficiens ad explicandum conſenſum de præſenti, fieret coram eodem parocho, & teſtibus, coram quibus inita ſunt ſponſalia, iiſdem advertentibus id fieri animo contrahendi de præſenti, ſat eſſet ad matr. Prob. eadem ratione. Sic docet *Henriq. l. 11. de matr. c. 3. n. 7.* dicens idem tenuiſſe *Covar. Bald.* & alios Theologos conſultos, idem *Sipino ſpeculo teſtam. gl. 15. n. 65. 66.* Dixi, quando illa ſolemnis traductio antiquitus erat ſufficiens ad matrimonium: quia quando talis eſſet, magna eſt difficultas: ut poteſt videri in *Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 1. n. 56. & duplici ſeq. Covar. 4. decret. 2. p. c. 4. §. 2. n. 1. Gut. de jur. 1. p. c. 51. n.*

8 In tertio caſu, quando matrimonio de præſenti, utriuſque, vel alterius impuberis, malitia non ſupplente ætatem interſunt parochus, & teſtes, an tranſeat in verum matrimonium, accedente copula, vel aliis artibus occultè factis, ex quibus ante Tridentinum reſultabat verum matrimonium? Quidam affirmant tranſire hodie in verum matrimonium: Quia jam conſenſus de præſenti ſemel præſtitus eſt coram parocho, & teſtibus. 2. Quia hic videtur caſus omiſſus, nec de illo ſermonem fecit Tridentinum, ſed tantum quando matrim. de præſenti clam omninò ſit: ergo relinquitur in diſpoſitione juris communis, *l. Commodiſſime ff. de liber. & poſthum.* 3. quia *Trid. n. d. c. 1.* reddit inhabiles ad ſic contrahendum, eos qui abſente parocho, & teſtibus contrahunt: ergo à contrario ſenſu hos qui contraxerunt præſente parocho, & teſtibus non reddit inhabiles ad ſic contrahendum. Sic docet *Gut. de juram. 1. p. cap. 51. n. 18.* Et fertur *Covar.* fuiſſe ejuſdem ſententiæ.

Sed omninò tenendum eſt non tranſire. Quia neceſſariò coram parocho, & teſtibus præſtandus eſt conſenſus de præſenti, legitimus ad conſtituendum matrimonium: ille autem conſenſus habitus prius coram parocho eſt verè de futuro, nec conſtituit matrimonium, ſed ſponſalia: (ut dixi lib. 1. diſp. 21. n. 2.) Sic docent *Gutier.* ſibi contrarius *q. canon. l. 1. c. 18. à n. 3. & multis ſeqq. Matienzo l. 5. recop. t. 1. rubr. gloſſ. 1. n. 58. Henriq. l. 11. de matr. c. 3. n. 7. Manuel. 1. tom. ſum. 2. edit. c. 2. 20. n. 2.* 9

Nec ſatis erit, ſi renovent conſenſus inter ſe ipſos ſolos: ſed debet eſſe coram parocho, & teſtibus: Quia aliàs non poſſent teſtificari de contractu de præſenti. Sic *Henriq. l. 11. de matrim. c. 3. n. 8.* referens alios Doctores conſultos idem tenuiſſe. Si autem defectus ætatis horum eſſet occultus, an ſufficiat inter ſe ſolos renovare conſenſus poſt legitimam ætatem, dixi l. 2. diſp. 37. n. 6. 10

Ad argumenta propoſita num. 8. reſpondetur breviter conſenſum de præſenti non eſſe præſtitum coram parocho, & teſtibus, nec coram illis matrim. celebratum, quia illud matrimonium, illéque conſenſus voce fuit de præſenti, re autem ipſa fuit conſenſus de futuro, & ſponſalia: Quare is caſus non eſt omiſſus à Tridentino, ſed in decreto irritanti comprehenſus. 11

DISPUTATIO XLI.

Quot, & quales teſtes requirantur ad matrimonii valorem?

SUMMARIUM.

Duo teſtes neceſſarii ſunt, nec ſatis erit, ſi interſit parochus cum unico teſte num. 1.

Debent teſtes rationis uſum habere, & eſſe moraliter præſentes, 2.

Et ibi remiſſive an ſufficiat ſi vi detenti ſint, vel dolo ad aliud vocati, vel caſu tranſeuntes, vel ſi intelligant conſenſum per interpretem.

Debent teſtes ſimul phyſicè cum parocho interfuiſſe, nec ſat eſt ſimultas moralis, 3.

An ſufficiant qualeſcumque teſtes? proponuntur argumenta ad probandum deſiderari teſtes omni exceptione majores, 4.

Sufficiunt qualeſcumque, etiam infames, & excommunicati, cujuſcunque ſexus, vel ætatis, modo uſum rationis habeant. 5.

An expediat adhibere teſtes omni exceptione majores? Et an lite agitata de matr. contracto plena fides adhibeatur qualibuſcumque teſtibus; 6.

An teſtes matrimonii debeant eſſe rogati, 7

An requiratur ætas certa in procuratore ad matrim. ut ad alia negotia n. 8. Et ibi, leges partita numquam cenſentur corrigere jus commune.

Solvuntur argumenta. 9.

IN hac re, certum eſt requiri ad valorem matrimonij adeſſe duos teſtes cum parocho: nec ſufficere unicum teſtem, cum eodem parocho. Quia *Trid. ſeſſ. 24. c. de matr.* expreſſè irrita matrim. non contractum coram parocho, & duplici teſte. 2. probatur ex doctrina *Felin. c. Ex literis, n. 10. de prob. verſ. Modo adverte*, ubi docet quando ſtatutum requirit ad certum actum duo perſonarum genera, perſonam unius generis non poſſe utriuſque vicem gerere. Unde infert, ſtante ſtatuto ut valeat actus, coram presbytero, & tot teſtibus, ipſum presbyterum non poſſe eſſe unum ex illis teſtibus, & refert Ancharanum: cum ergo Trid. exigat duo perſonarum genera, nimirum parochum, & duos alios teſtes, non poterit parochus munus parochi obire, & ſimul vicem alterius ex illis duobus teſtibus ſupplere. Sic *Pet. de Ledeſm. de matr. q. 45. art. 5. punct. 3. poſt dub. 4.* 1

Secundò certum eſt exigi ut teſtes rationis uſum habeant, præſentéſque ſint moraliter: ut dixi hoc 3. lib. diſp. 39. n. 1. in qua etiam diſputavi, an ſufficiat, ſi vi detenti, aut dolo 2

Digitized by Google

dolo ad aliud vocati, vel caſu tranſeuntes interſint: vel intelligant conſenſum per intrepertem.

3 3. Certum eſt exigi ut ſimul parochus, & teſtes interſint matrimonio, nec ſufficeret ſi ſucceſſivè coram illis explicent contrahentes conſenſum, ut modò coram ſolo parocho, & poſtea coram teſtibus abſque parocho. Quia Trident. copulativè exigit præſentiam parochi, & teſtium, & aliter contractum matrimonium irritat: nec ſufficiet ſimultas moralis, ut ſufficit ſimultas materiæ, & formæ in aliis ſacramentis: quia hic præſentia parochi, & teſtium deſideratur, ut plenè conſtare poſſit Eccleſiæ de matrimonio, at non plene conſtat, quando non ſunt ſimul phyſicè parochus, & teſtes, cum ſint teſtes ſingulares. Ita tenet *Veracruz. append. ad ſpecul. dub. 6. concl.* 4.

4 Dubium tamen eſt, an ſufficiant qualeſcumque teſtes, vel exigantur omni exceptione majores, hoc eſt tales ut nullum patiantur vitium, ex iis ob quæ jure repelluntur à teſtimonio dicendo, videtur enim requiri ut ſint omni exceptione majores. 1. Quia in cauſa matrimoniali, cùm ſit graviſſima, non quibuſlibet teſtibus fides adhibenda eſt, ſed circumſpectis, omnique exceptione majoribus, *c.* 1. *de conſang. verſ. Nunc quæſtio*, ibi, *Si per teſtes circumſpectos omni exceptione majores inveneris*. Ergo cum Concilium exigat teſtes, ut poſſit probari matrimonium, intelligendum eſt de teſtibus legitimis, & qui jure attento faciunt fidem. Et confir. 1. quia matrimonii cauſa eſt adeo ardua, ut non per quoſlibet judices tractanda ſit, ſed per diſcretos, ut dicitur *c fi. de conſang.* at in cauſa ardua non admittitur teſtis cujus fides aliqua ex cauſa dilui poteſt. *c. Licet verſ. quamquam autem*: ibi, *quidam verò de probatio.* quem textum dicit ſingularem ad hoc probandum, *Bard. c. Ad noſtram, n.* 1. *de probatio.* Ergo teſtes quos petit Concilium ut interſint matrimonio debent eſſe omni exceptione majores, ita ut non poſſit contra eos opponi aliquid quo eorum fides vacillet. Et 2. confirm. quia aliàs eſſet inutile decretum Tridentini, quod omnino vitandum eſt: *c. Si ſuper gratia, in fine, de offic. deleg. in* 6. Quia ratio quam aſſignat irritandi clandeſtina, eſt ne quis poſſit publice ſecundum inire matrimonium, eo quod primum probari nequit: ſi ergo, ſufficiunt ii teſtes, qui ob aliquod vitium à teſtimonio repelluntur, & quibus minimè in foro externo adhibetur fides, idem ſequetur inconveniens cum adhuc improbabile maneat primum matrim. 2. Principaliter probatur, quia cum ſit jurium correctio vitanda, *l. Præcipimus, C. de appella.* novum jus, dum aliud non exprimit, eſt interpretandum ſecundùm jus antiquum, ergo cum Concilium exigit teſtes in matrimonio, intelligendum eſt de iis teſtibus, qui jure antiquo ad probationem matrimonii deſiderabantur, quales ſoli ſunt, omni exceptione majores. Et ita *Covar.* 4. *decret. 2. p. c. 8 §. 12. n.* 8. alios referens, ait ad matrimonii probationem eſſe neceſſarios teſtes integros, ac in cauſis criminalibus, in quibus exiguuntur omni exceptione majores, & probationes, luce clariores, *c. Epiphan.* 5. *q.* 6. & *l. Sciant cuncti, C. de probatio*, & tradit cum aliis *Maſcar. de prob. concl.* 1366. *n.* 4. Nec valet, ſi dicas id eſſe verum, quando agitur de matrimonio diſſolvendo, ſecus quando de ſolo probando matrimonio contracto. Quia etiam ad hoc deſiderantur teſtes omni exceptione majores ut cum multis teſtatur *Ant. Gabr. t. 3. comm. l. 1. t. de teſtibus. concl.* 8. *n.* 3. *verſ. Contrarium*, & multi alii tenent, quos refert *Maſcar. de probat. concl.* 1023. *n.* 4. atque ita ad probandum matrim. non admittuntur teſtes ſuſpecti, ut ſi vir ſuperior ſit divitiis, &c. mater fœminæ non admittitur ad probandum matrimonium cum filia, tanquam ſuſpecta, eo quod ejus incrementum exoptet: ut habetur *c. Super eo, el* 2. *de teſtibus, & l.* 16. *t.* 9. *p.* 4. Ergo ſimiliter in matrimonio petit Concilium teſtes omni exceptione majores. 3. Quia *c. Cum eſſes, de teſtam.* definit Pontifex valere teſtamentum factum coram parocho, & duabus aliis perſonis idoneis, hoc eſt legitimis, nam ſtatim, *c. Relatum, l.* 1. *quod immediatè ſequitur, eod. t.* vocat teſtes idoneos, & ſtatim eoſdem teſtes legitimos, & explicat *Covar. eod. cap. Relatum, n.* 8. hoc eſt qui ſufficiunt communi probationi: ergo non obſtante quod Tridentinum petat authoritatem teſtimonii parochi, ad valorem matrimonii, cum ſimul exigat alios duos teſtes, debent ii eſſe idonei, ac legitimi ad probandum matrimonium, & quibus nullum vitium diminuens fidem, objici poſſit. ultimò, quia matrim. clandeſtinum dicebatur jure communi, quod legitimè probari non poterat, *c.* 2. *de clandeſt. deſponſ.* ibi, *Si matrimonia ita occultè contrahuntur, ut exinde legitima probatio non appareat.* Et idem habetur *l.* 1. *t. 3. p. 4. & l. 1. t. 1. lib. 3. fori*: ergo ſolemnitas petita in Tridentino, ne matrim. ſit clandeſtinum, videlicet ut interſint duo teſtes cum parocho, debet eſſe conformis juri communi, & proinde teſtes futuri ſunt integræ fidei, quibus legitime matrim. probari poſſit. His rationibus ducti aliqui neoterici docti cenſent, quamvis ad matrimonii valorem non requiratur ita rigida teſtium conditio, ac in aliis cauſis, at ſi teſtes ſint ita ſuſpecti, ut nulli illorum merito, & ex cauſa ſpeciali credendum ſit, non valere matrim. 5

Verius tamen eſt ad matrimonii valorem ſufficere quoſcumque teſtes habentes rationis uſum: nec deſiderari ut habeant qualitates jure requiſitas, ut in aliis negotiis habiles, ac legitimi teſtes cenſeantur. Quare ſufficit licet ſint infames, excommunicati, parentes, conſanguinei, ſervi, familiares fœminæ immo & infideles, (ut ait *Veracruz. ſtatim citandus.* prob. 1. quia quamvis alias teſtes ſint illegitimi, & inhabiles, faciunt ſufficientem fidem, nec repelluntur quando ſunt inſtrumentarii, hoc eſt, appoſiti inſtrumento ex commun. contrahentium conſenſu: ut tradunt *gl. auth. de teſtib. §. Et licèt, verb. l. Et ſupplicis, Bald. l. Patentes, n* 1. *verſ. Vel dic latius, C. de teſtibus, Soci. de reg. jur. lit. T. reg. fin. verſ. Fallit quando teſtes, Jaſ. l. 1. §. fin. n. 9 ff. de verb. oblig. Ant. Gabr. alios referens, to. 3. com. l. 1. tit. de teſtib. concl.* 10. *n.* 50. *& concl.* 13. *n.* 13. ſed teſtes in matrimonio adhibentur communi conſenſu contrahentium, ergo ſufficiunt quicumque. Præſertim cum in libro parochi deſcribendum ſit matrim. cum nominibus teſtium: ut præcipitur in Trident. *eod. c.* 1. 2. Quia teſtes inhabiles admittuntur, quando concurrunt cum alio habili, & fide digno, tunc enim habilitas unius ſupplet inhabilitatem alterius, ut multis citatis teſtatur *Ant. Gabr. to. 3. comm. l. 1. c. de teſt. concl. 5. n.* 1. *& ſeq. Maſcar. de prob. concl.* 1365. *n.* 13. & maximè ſi alter ex teſtibus ſit parochus cujus authoritati multum tribuitur in jure, ut conſtat ex *c. Cum eſſes, de teſtamentis*, ubi non obſtante conſuetudine antiqua civitatis Hoſtienſis, ut non valeret teſtamentum abſque quinque teſtibus, definitur valere, ſi in præſentia parochi & duorum teſtium fiat: ergò cum matr. debeat neceſſariò intereſſe parochus aut alius ſacerdos de ejus licentia, ejus authoritas, ſupplebit vitium quod alii duo teſtes patiuntur, ac proinde valebit matrim. qualeſcumque illi ſint. Et confir. quia *c. Cum eſſes, de teſtam.* ubi Pontifex ultra parochum, voluit ut adeſſent duo teſtes legitimi, & idonei, id expreſſit, ibi, *Coram preſbytero, & tribus, aut duabus aliis perſonis idoneis*: ergo cum Tridentinum tantum exprimat coram parocho, & duobus, vel tribus aliis teſtibus: ſignum eſt nullam qualitatem in teſtibus exigere, præter eam quæ jure naturæ eſt neceſſaria, ut teſtimonium perhibere poſſint, nempe, ut rationis uſum habeant. Et hoc maximè habet verum, cum decretum hoc juris naturalis, & Eccleſiaſti antiqui correctorium ſit; juxta quod valida erant matrimonia clandeſtina, atque ita reſtringendum eſt, ut de quibuſcumque teſtibus loquatur. Quod ſi dicas fore aliquando, ut ipſe parochus, & teſtes valde ſuſpecti ſint, ac proinde parochi auctoritas vitium teſtium minimè ſuppleat, nec omnibus illis meritò fides adhibenda ſit. Fateor id verum lex non poteſt reſpicere omnes caſus particulares, ſed frequentiores, ut optimè dixit *Juriſconſultus l. Nam ad ea. junct. l ſeq. ff. de legib.* ibi, *Nam ad ea potius debet aptari jus, quæ & frequenter, & facile, quàm ad ea quæ perrarò eveniunt: quoniam ut ait Theophraſtus, quæ ſemel aut bis accedũt, contemnũt legiſlatores*: ergo cũ rariſſimè accidat parochum, & ambos teſtes ita ſuſpectos eſſe, caſum hũc contempſit Tridentinum, attendens ad id quod frequenter

Digitized by Google

evenit, ut parochi fides, & authoritas vitium aliorum teſtium ſuppleat. 3. Prob quia etiam jure antiquo licet ad diſſolvendum matrim. exigerentur teſtes omni exceptione majores, *c.1. de conſang.* verum ad illud eſſe contractum probandum, non deſiderabantur, ut multis citatis docet *Maſcard de prob.concl.* 1023.*n.* 13.& eſto ad id probandum tales teſtes peterentur, id poſſet procedere ubi non exigeretur parochi teſtimonium ſupplens aliorum vitium, nec teſtes eſſent communi contrahentium conſenſu adhibiti: ergo nec Tridentinum petit teſtes omni exceptione majores ad probationem matrimonii, ſed admittit inhabiles: præſertim cum exigat etiam parochi teſtimonium, & teſtes illi utriuſque beneplacito contrahentis interſint: aliàs rigidiorem probationem expoſceret, quàm jus antiquum. Et confirm. quia jus antiquum non irritabat matrimonium abſque teſtibus contractum, & adhuc non poſcebat ad ejus probationem teſtes integros: ergo à fortiori Tridentinum irritans minimè tales teſtes exiget. Cùm enim rigidius ſit decretum, & in matrimonii damnum, ſtrictius intelligendum eſt. 4. Quia in cauſa favorabili admittuntur teſtes aliàs inhabiles, ut ob fidei favorem, decernitur *c.In fidei favorem, de hær. in.6.* at cauſa matrimonii eſt valdè favorabilis,ut habetur *c.fin. de ſent. & re judic.* & ideò ad teſtificandum in ea admittuntur fœminæ,*c.Super eos el.* 2. *de teſtib. & conſang c.Videtur, qui marim.accuſ.poſ.& l.*15.*t.*9. *p.* 4. Ergo in matrimonio ad ejus valorem ſufficient quicumque teſtes. 5. Quia domi fieri ſolita poſſunt per teſtes inhabiles probari,ut per familiares, ſervos: qui aliàs inhabiles ſunt, ut in cauſa Domini, vel familiaris teſtificentur: ut docet cum aliis *Maſc de probat. concl.* 1365.*n.* 1.& ſed matrimonium communiter ſolet domi iniri, ergo ſat ſunt teſtes aliàs inhabiles. Tandem, quia eſt optima hujus rei congruentia, ſicut enim in aliis ſacramentis inſtituit Dominus materias in re communi, & facili, ut baptiſmum in aqua & c. quo facile invenirentur: ita Tridentinum intendit ſtatuere quædam clara facilia, & communia, exigitque teſtes cujuſcunque conditionis ad matrimonii valorem, & probationem, ſi enim teſtes omni exceptione majores peteret, plerumque difficile invenirentur, innumeriſque litibus circa matrimonii valorem locus daretur in re quæ quamvis ſingulis non ſit neceſſaria, eſt tamen pro tota communitate valdè neceſſaria, & communi Eccleſiæ bono valde expedit, matrimonia eſſe certa litibuſque & dubiis minimè patere. Et ita hanc ſent.tenent *Ant Cucus l.*5. *inſt. major.t* 11.*n.*61.*Veracruz append.ad ſpecul.toto dub.*7.*Spino ſpecul.teſtam.gl* 15.*n.*15.*Henriq.l.*11.*de matrim.c.* 3.*n.* 9. *Segura direct.judic.*2.*p.c.* 15.*n.*60. *Manuel* 1. *tom. ſum. edit.c.* 219.*n.* 19.*Petr.de Ledeſ. de matrim.q.*45.*a.*5.*punct.*3. *poſt* 4. *dub.f.*139.*col.*2.*§.Concluſio ſit*

6 Addit *Ant.Cucus l.*5.*inſt.major.t.*11.*n.*61.*& ſeq.* Expedire ut adhibeantur teſtes omni exceptione majores. Quia ſi poſtea in dubium verteretur coram judice, an matrim. ſit contractum, paulo major fides adhiberetur his teſtibus inhabilibus, non tamen integra. Verum fateor id expedire, ceſſabit enim omnis quæſtio; at credo his teſtibus inhabilibus integram adhiberi fidem. Ut probant rationes quas attuli n.præc.& maximè, quia conſenſu utriuſque contrahentis,parochóque eorum vitium ſupplente interſunt.

7 Hinc infertur minus verum eſſe, quod docet *gl.c.Teſtes, verb.Audiverunt* 3 *q.*9.*& Barb. conſ.* 74.*n.*3. *vol.*1. exigi in matrimonio teſtes eſſe rogatos. Quia id nullo jure probatur,immo *l.Ad fidem,ſi.de teſtibus*,habetur teſtes nõ rogatos ſufficerere ad rei geſtæ fidem faciendam:*& auth,Rogati,C.de teſtibus* excipiuntur aliqui caſus, in quibus oportet teſtes eſſe rogatos: junct.*gl.verb.Ut in teſt.& d.l.Ad fidem. verb.Nõ rogatus*,& in nullo illorum numeratur cauſa matrimonalis. Sic docent *gl. c.Noſtrates,verb.Invitatis,*30.*q.*5.*Aretin conſ.* 14 *Dec.conſ.*169 *Soc de reg.jur lit.T.reg.*420.*fin.Navar.l.*4. *conſil.in*1.*edit.t.de ſponſ.conſ.*20.*n.*1.*in.*2.*t. de clandeſt deſpoſ. conſ.*11.*n.*1.*Greg.Lop l.*1.*verb.Sin teſtigos,t.*3.*p.*4. *Henriquez l.*11.*de matr.c.*3 *n.*9.*Segur.direct jud.*2 *p.c.*15.*n.*53.

8 Ex dictis infertur, quid dicendum ſit de procuratore ad matrim.conſtituto:nimirum, an requirat qualitates jure requiſitas, ut ad alia negotia peragenda conſtituatur: ut ad ætatem decem & ſeptem annorum? An potius ſatis ſit ut habeat qualitatem jure naturæ requiſitam, nempè rationis uſum, ut de teſtibus diximus n.5. Et ratio dubitandi eſt, quia procurator ad matrimonium dicitur ad negotia conſtitutus, ut colligitur ex *c.fin. de procurat.in* 6. ibi, *Et quamvis alias is qui conſtituitur ad negotia procurator,alium dare poſſit,in hoc tamen caſu,&c.*Et docet *ibi gl.in caſus poſitione,notab.*2.*& ibi Domin.§.Et quamvis,n.*1.*Franc.in princ. n.* 1. *notab.* 2. In procuratore autem ad negotia deſideratur ſeptemdecim annorum ætas, *c. Qui generaliter*, *§.Licet de procur.in.*6.ibi, *Licet autem quis poſt* 17. *annum procurator ad negotia, licite deputetur,ad judicia tamen. niſi major.*25. *annis fuerit,deputari nequibit* 4.*& l.*19 *t.*5.*p.*3 ibi, *E aun dezimos,que les perſonneros que ſon dados para racaudar coſas fuera de juizio,que cũple que ſean de dad de diez y ſiete años, como quier que los otros que ſon pueſtos para demandar, o reſponder en juizio deven deſer à lo menos de edad, de veinte y cinco años.* Et ita eam ætatem deſiderari in procuratore ad negotia teſtantur *Alber l. Exigendi n.*5.*fine.C. de procur.& ibi Paulus n.*9.*init.& Iaſon.n.*19. *Ioan. de Graſſalibus de ſubſtantialibus procurat verb. Providos diſcretos viros. n.* 3. *D. Ant.*3.*p.t.*6.*c.*3.*§* 7.*ſylu.verb.Procurator, n. unico, verſ. Sed nota & ibi Tabiena q.*1.*n.*2.*Greg.Lop d.l.*19.*verb.Diez y ſiete Gut,de.juram.*3.*p.c.*11.*n.*1. Et eiuſdem ſent. videtur *gl. d. l.Exigendi,verb.Non injuſtè*, *& inſtit.quibus ex cauſis manumittere non lic.§.ead.leg.verb.Decem* ubi illum, §.ibi,*Servus qui manumittitur procuratoris habendi gratia non minor decem & ſeptem annis manumittatur:* explicat de procuratore ad negotia: unde clarè ſentit, eam ætatem requiri in procuratore ad negotia: ergò ſimiliter in procuratore ad matrim. eadem ætas deſiderabitur, cum verè ad negotia dicatur procurator conſtitutus. Et confirm. quia *de procur. in* 6 *c. Qui generaliter*, *§.Licet* petitur in procuratore ad negotia ætas ſeptemdecim annorum,&in *c.finali*,ubi de procuratore ad matr.tractatur,decidit textus procuratorem ad matr. dici ad negotia conſtitutum: ergo clarè ſignificat eandem ætatem peti in procuratore ad matrim. Sed multò certius eſt, nullam deſiderari ætatem, nec qualitatem aliam in procuratore ad matrim. conſtituto, præter eam quam jus naturale expoſcit ad explicandum conſenſum nomine alterius, nimirum, rationis uſum: ſicut de teſtibus diximus n.5. Prob. 1. quia in procuratore ad negotia non conſtat certam ætatem deſiderari; immo verius eſt pupillum modo uſu rationis gaudeat, poſſe eo munere fungi per *l.Sed & ſi quis* 7 *ad fi.verſ Pupillus ff.de inſt.actus.* ibi, *Pupillus & inſtitor obligat eum qui eum præpoſuit inſtitoria actione, quoniam ſibi imputare debet qui eum præpoſuerit.*Et *l ſeq.*ibi *Nam plerique & pueros puellaſque tabernis præponunt. Et l.*1.*ff. de exercitoria actione.§. Magiſtrum navis,verſ.Cujus autem.*ib. *Sed nec cujus ætatis ſit intererit ſibi imputaturo qui præpoſuit.* Et docent *Bal.l. Exigendi, C.de proc. n.*4.*fi.& ibi Alex.cum Iac de Aret.* dicens eſſe communem, *n.* 22. *Petr.de Bellapertic.ibi,col.*3 *verſ Sed opponitur,Salicet.ibi.n.*13.*Franc.d.c. Qui generaliter*, §. *Licet, n.*1,Et videntur tenere *ibi Io. And. n.*2. *Anchar.n.*4. *Domo.ibi,§. Licet.n.* 4. Et reddit optimam differentiæ rationem *Bal. cit.* Cur certa ætas ut annorum 25. requiratur in procuratore ad judicia, nulla autem ætas præſcripta in procuratore ad negotia: quia judicium eſt inter contradicentes: contractus autem inter conſentientes celebrantur, quare quælibet ætas in procuratore ad illos conſtituto, eſt idonea dummodò ſit capax conſenſus. Nec obſtant textus pro contraria ſententia adducti. Nam ad *c. Qui generaliter*,*§. Licet*,reſpondet *ibi Francus,n.*1.principalem deciſionem ibi eſſe de ætate procuratoris ad judicia, nec ſumi debere argum. à contrario ſenſu ad probandam ætatem procuratoris ad negotia, cùm contrarium jure deciſum ſit,ut probavimus: argum. enim à contrario ſenſu locum non habet, ubi contrarium eſt deciſum in jure: ut cum multis probat *Everard.in ſuis topicis, loco, à contrario ſenſu, n.*7. Vel 2. dic in procuratore ad judicia, expreſſè dici

Digitized by Google

dici nequire conſtitui ante 25. annos: quem loquendi modum non ſervat textus in procuratore ad negotia: ſed dicit poſt 17. annum licitè deputari: quaſi clarè ſignificans illum ante dictam ætatem non poſſe validè conſtitui: hunc autem poſse validè, ſed non decenter, & honeſtè: quod clarius ſignificavit l. 19. t. 5. p. 3. ibi, *Cumple que ſean de edad de diez y ſiete años*: leges enim partitæ deſumptæ ſunt communiter ex jure communi civili, & canonico, nec illud cenſetur corrigere, niſi expreſſis verbis id faciant, ut colligitur ex *l. 9. t. 23. p. 6.* ibi. *Eſto nos movimos à mudar*, & *proœmio legum part.* ibi. *E tomemos de las palabras de los dichos de los ſabios, e de los derechos.* & *l. 1. Tauri*, ibi, *porque fueron tomadas de los dichos de muchos ſabios y de los derechos.* Et docent *Peralta l. Si quis in princ. teſtam. n. 40. ff. de leg. 3. Covarr. 1. var. c. 14. n. 5. Greg. Lop. t. 9. verb. A mudar, t. 13. p. 6. Meres de major. t. 1. p. 5. n. 74. Gutier. 2. to. pract. l. 3. q. 26. n. 6.* & ita manet reſponſum ad legem partitæ pro contraria parte allatam: non enim cenſetur in dubio corrigere jus civile, *d. l. Sed & ſi quis, & ſ. q.* & *l. 1. ff. de exercitor. actio.* expreſsè decidens poſse pupillum procuratorem conſtitui. 2. Prob. quia eſto ad alia negotia deſideraretur in procuratore certa ætas, ſecus eſset dicendum in procuratore ad matrim. quia nulla prorſus ejus induſtria deſideratur, ſed tantum explicat conſenſum abſentis. Et confirm. quia ad matrimonium ſatis eſt mutuus conſenſus, quibuſcumque nutibus expreſsus, ergò ſufficiet ſi per pupillum habentem rationis uſum exprimatur. 3. Quia ſi contraheretur matrimonium per interpretem pupillum, nemo negaret eſse legitimum, procurator autem in matrim. tantum deſervit ad interpretandum conſenſum abſentis, ſicut interpres ad aperiendum conſenſum præſentis. Quia duriſſimum eſset creditu, affirmare, poſse puerum 14. annorum ſe ligare matrimonio, ad idque capacitatem ſufficientem habere non tamen ad exprimendum conſenſum alterius contrahere volentis. 5. Quia cum hic contractus ſit cæteris favorabilior, non quæcumque cæterorum contractuum valorem impediunt, impedient matrimonii valorem niſi in jure exprimatur de ipſo matrimonio: ut conſtat quia mutus, & ſurdus à natura nullum contractum inire poteſt, jure communi id prohibente, & tamen in illa prohibitione generali contractuum, non clauditur matrimonium: (ut probavi lib. 1. diſp. 8. n. 12.) & ſupponit textus *c. Cum apud de ſponſal.* Præterea, prodigus cui datus eſt curator, nullo contractu obligari poteſt, *l. Is cui bonis 6. ff. de verb. Oblig.* ibi, *Tradere verò non poteſt, vel promittendò obligari*: & tamen manifeſtum eſt validè promittere, & contrahere matrimonium: ergo non obſtante generali prohibitione (ſi talis eſset) ne minor 17. annis validè conſtituatur procurator ad negotia, quamvis procurator ad matrimonium dicatur ad negotia conſtitutus, non veniret ea prohibitio de matrimonio intelligenda, ſicut etiam prohibitio generalis contractuum, matrimonium quod verè, & propriè contractus eſt, minime claudit.

5 Ad argum. prioris ſent. propoſita n. 4, reſpondetur. Ad 1. dic, textum illum agere, quando tractatur de matrim. diſſolvendo: & eſto etiam dicamus idem requiri ad probandum matr. debet intelligi, niſi vitium teſtium aliundè ſuppleatur: at hic ſuppletur parochi præſentia: & quia communi contrahentium conſenſu adhibentur: quæ duo ſupplent vitium: ut probavimus n. 5. Ad confirm. eodem modo dico intelligi minorem, ſcilicet, in cauſa ardua non ſat eſſe quoſcumque teſtes, niſi ſit favorabilis, & vitium aliundè ſuppleatur. Ad 2. confirm. nego ſequi inconveniens, quia ad probandum prius matrimonium contractum eſſe, ſufficiunt in hoc caſu etiam illi teſtes inhabiles, iiſque adhibetur fides, ob rationes dictas: & eſto acciderent caſus in quibus etiam parocho, & teſtibus nulla eſſet adhibenda fides: cùm ii rariſſimi ſint, non efficient legem inutilem quæ caſus communiter contingentes amplectitur, contemptis raro evenientibus, ut probavi, n. 5. Ad 2. argum. dico antecedens eſſe verum, quando jus novum loquitur in eodem caſu juris antiqui, quod hic non contingit, quia jus antiquum loquitur in caſu, in quo non ſuppletur inhabilitas teſtium per aliquid aliud, agitque de probatione matrimonii ad ejus valorem minimè neceſſaria, & ideò nil mirum eſt ſi eam rigidiorem poſtulet: Tridentinum autem loquitur in caſu, in quo vitium teſtium ſuppletur parochi præſentia, agitque de probatione requiſita ad matrimonii valorem: & ita non mirum eſt, ſi leviorem exigat. Et per hoc ceſſat replica: quia eſto diceremus jure antiquo requiſitam eſſe plenam fidem teſtium, ad probandum matrimonium, non militat eadem ratio jure novo. Ad 3. dico id ſpecialiter expreſſiſſe Pontificem in eo caſu, plenior enim probatio requiritur in teſtamentis: Unde potius inde deſumimus argum. pro noſtra opinione, cum in noſtro caſu id non explicet Concil. Ad ultimum, fateor etiam hodie eſſe clandeſtinum, cui deficit legitima probatio: at attento Tridentino eſt talis, quando intereſt parochus, & quicumque alii teſtes. Et quamvis in aliquo caſu raro ea non eſſet ſufficiens, ſatis eſt in communi talem eſſe.

DISPUTATIO XLII.

Utrùm ſit pœna matrimonii clandeſtini, ut filii ex eo nati, quando fuit verè nullum ob aliquod impedimentum, ſint illegitimi, non obſtante bona fide parentium ignorantium impedimentum?

SUMMARIUM.

Filii nati ex matrimonio clandeſtino, quod parentes credebant eſſe validum, ſi revera fuit invalidum, ſunt illegitimi n. 1. Et ibi remiſſivè, an hæc pœna indigeat judicis ſententia.

Non eſt probabilis ignorantia, quando omittuntur jure requiſita: & cum quis dat operam rei illicitæ, error ejus non excuſat, ſed inſpicitur veritas num. 1

Ratio ob quam nati ex fornicatione legitimantur per ſubſequens matrimonium putativum, & nati ex clandeſtino putativo non ſint legitimi, num. 2.

An habeat locum hæc pœna, non tantum quando clandeſtinum eſt nullum ob conſanguinitatem affinitatem, aut cognationem, refertur opinio affirmans in hoc caſu tantum locum habere, n. 3. Et contraria verior n. 4.

Lex pœnalis, & correctoria extenditur ob identitatem rationis in ea expreſſa, 4.

An habeat locum hæc pœna quando cauſa nullitatis matrimonii tam occulta erat, ut præmiſſis denunciationibus detegi non poſſet n. 5.

Quid, ſi tantum fuit clandeſtinum ob omiſſionem denuntiationum, 6.

Declaratur Trident. ſeſſ. 24. c. 5. de matrimonio, an ibi diſpoſitum habeat locum in quocunque alio impedimento, n. 7 Et an filii nati ex clandeſtino valido ſint legitimi 8.

An clauſula, Ut non poſſit diſpenſari, liget Pontificis manus remiſſivè. 7.

Hactenus diſputavimus de denunciationibus matrimonio præviis, ne dicatur clandeſtinum: & de præſentia parochi & teſtium ad ipſius valorem requiſita: ſupereſt tandem de pœnis jure matrimonio clandeſtino conſtitutis, diſputare. Et primò quidem, de pœnis ipſius matrimonii clandeſtini, ſermonem faciam. Deinde de pœnis ipſorum contrahentium, & teſtium. Tandem de pœnis parochi, vel alterius ſacerdotis aſſiſtentis. 1

Sit concluſio, pœna eſt matrimonii clandeſtini, ut quamvis filii ex matrimonio verè nullo geniti, quando ibi fuit bona fides in utroque, vel in altero parente ignorante impedimentum ſint legitimi: juxta *c. ex tenore, qui filii ſint legit.* at ſi matrimonium illud nullum, fuit clandeſtinum; erunt filii illegitimi, non obſtante bona parentum fide. Sic habetur *c. fin. §. Si quis verò de cland. deſponſat.* ibi, *Si quis vero clandeſtina conjugia inire præſumpſerit in gradu prohibito etiam ignoranter, ſoboles de tali conjunctione ſuſcepta prorſus illegitima cenſeatur: de parentum ignorantia nullum habitura ſubſidium, cum illi taliter contrahendo, non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur.* Ubi notanda eſt ratio aſſignata in textu: ideò enim nati ex matrimonio putativo ſunt legitimi, quia ſaltem alter parens laborabat ignorantia probabili: ut docent omnes ſcribentes *d. c. Ex tenore*. quæ ratio ceſſat, quando clandeſtine contrahitur omiſſis denunciationibus, & ideo

Digitized by Google

filii non ſunt legitimi, : non enim eſt probabilis ignorantia cum omittantur requiſita ad aſſequendum veritatem. unde pulchrè *Bart. l.init. ff. de ritu nupt. & l. Poſt contractum, n.7. ff. de donat.* Dixi celebrantem actum prohibitum palam poſſe excuſati prætextu ignorantiæ, ſecus ſi clam. Item quia ignorantia minimè excuſat non adhibentem debitam diligentiam, inquirendo quod tenebatur inquirere, *c.penult. ad finem, & c.fin.37. de regul.§.ſed facti. ubi. Verum ejus qui eam rem inquirendo diligenter notam habere poſſit, ff. de juris, & facti igno. l.Si aviam.in fin.C.de ingen.manu. & eſt gl.celebris c.Innotuit, verb.Ignorantiam de elect.* talis enim igorantia eſt indirectè voluntaria : ut egregiè docet *D.Th.1.2.q.6.art.8.corp. & q.19.art.6.* & cum eo omnes Theologi. Idque ſatis explicuit text. *d.c. fin de clandeſtina reſponſa* ibi. *cum illi taliter contrahendo, affectatores ignorantiæ videantur*, quaſi dicat eam ignorantiam fuiſſe affectatam, ac indirectè voluntariam, eo quod debitæ diligentiæ ad inquirendum omiſſæ ſunt. Præterea quia ideo titulus putativus matrimonii prodeſt, ut filii cenſeantur legitimi, quia ſemper parentes, vel alter dederunt operam rei licitæ, ſaltem in ſua exiſtimatione, quæ probabilis fuit ; cum in facie Eccleſiæ contraxerint, & præſumendum eſt, ne delictam præſumatur aliàs hos non commiſcendos, niſi credidiſſent validum eſſe matrimonium : Eccleſia enim quæ innoxios minimè punit, vult hos filios legitimos eſſe : at cum matrim. eſt clandeſtinum parentes culpæ rei extitere contrahendo, quare error eorum punitur. Cum enim quis rei illicitæ operam dat, ejus error nil operatur, nec excuſat, ſed inſpicitur contra eum veritas *l. Eum qui nocentem §.Si injuria aff.de injuriis, l.Avi qui aliter §. Siquis dum putat ff.quod vi aut clam.* utrum. verò hæc pœna indigeat judicis ſententia, dicam hoc 3. lib. diſp.53.n.7.& 8.

2 Sed quæres, quæ ſit ratio, cur nati ex fornicatione legitimentur per ſubſequens matrim. putativum : juxta probabilem multorum ſententiam, ut poteſt videri in *Duennas* multos referente, *reg.250. ampliat.9.* Nati verò ex matrimonio putativo clandeſtino, non ſint legitimi ? Videtur enim plus faveri fornicationi manifeſtæ, ex qua nati ſunt illi quàm caſtitati matrimonii exiſtimati : contra textum *§. Unum ſiquidem, anth.de reſtit. & ea quæ parit 11. menſe.* Dic eam eſſe rationem hujus conſtitutionis Eccleſiæ : Quia fornicatio non tendit in Eccleſiæ contemptum, nec ita eam ſcandalizat : matrim. verò clandeſtinum valde offendit Eccleſiam, eámque contemnit : unde non mirum ſi ei non faveat ſuùmque ei deneget auxilium. Fruſtra enim Eccleſiæ auxilium implorat qui ejus contempſit authoritatem *c.fin.de immunit.Eccleſ.Trident.ſeſſ.24 c.5.de mat. im.* Hanc rationem innuit *Hoſtien. ſum.t. Qui filii ſint legitimi, §.2.n.3.* Alia etiam poteſt eſſe ratio, nam cum legitimatio proveniat ex matrimonio bona fide, inculpabilitérque contracto, in priori caſu non delinquunt parentes in ipſo matrimonii contractu, ſed id bona fide, ac juxta Eccleſiæ decreta celebrarunt: & ſic non mirum, ſi filii legitimentur : in poſteriori autem caſu delinquunt in ipſomet matrimonii contractu, deficitque bona fides, ac invincibilis impedimenti ignorantia.

3 Dubium autem eſt, utrum hæc pœna matrimonii clandeſtini intelligatur ſolum, quando impedimetum, ob quod nullum fuit, eſt conſanguinitatis, vel affinitatis, vel cognationis ? Quidam enim cenſent in eo ſolum caſu intelligi: quare ſi ob aliud impedimentum nullum ſit, filios cenſeri legitimos. Quia expreſſè *d.c.fin. §. Si quis verò, de cland.deſponſ.* ibi, *Si quis verò clandeſtina conjugia in gradu prohibito:* agitur de impedimento gradus prohibiti conſanguinitatis, vel affinitatis, & cum ſit pœna, potius eſt reſtringenda, quàm amplianda: *reg.Odia, de reg.jur. in 6.* Sic ſentiunt *Goffr.ſum.t.qui filii ſint legitimi n.11. Anch. c. Cum in captivitate, paulo poſt princ.34.q.2. Vincentius c.Ex tenore qui filii ſint legitimi*, & hanc ſententiam dicit veriorem attenta litera, *Cardin, eod fin.n. 4. verſ. Quæro quid. Dominic. conſil.66. Cephalius conſil.503.n.21.22. volum.4.*

4 Sed dicendum eſt habere locum dictam pœnam, ob quodcumque aliud impedimentum, matrim. irritum ſit. Nam eadem prorſus ratio textus militat in quocunque alio impedimento, quod parentes affectatores ignorantiæ videantur, cum debitam diligentiam non adhibuerint ad inquirendum impedimentum : & ubi ratio expreſſa in textu omnino militat, lèx quantumcunque pœnalis extendenda eſt ad illum caſum. Quod quamvis dubio non careat, quando ratio non eſt expreſſa in lege, eo quod variæ rationes aſſignari poſſunt, at quando ratio exprimitur in lege, communiſſima, & receptiſſima ſententia eſt, legem pœnalem extendendam eſſe ad eum, caſum, in quo eadem ratio invenitur, atque ita docent *Abb. c. fin. n. 10. & 11. de reſcript. & c Nibil n.9. de elect. Lambertin. de jure patron. l.2.p.1.q.10.a.4.fin. Silv. verb Lex, q.18. & verb. Pœna, q.4. & verb. Argumentatio, q.1. Rolandus conſ.27. n. 49. vol.1. Covar. c. Alma mater, 2.p. §.4.n. n.7. verſ.2. Ant Gom. 1. var. c.5.n.11. Molina l.1. de primog. c.5.n.10. Gut. q. canon l.1. c.10.n.3. & conſ.50.n.8.* Imo idem docent *Abb. & Sylv. ibi, & Ant. Gom. 1. var. c. 11, n.12.* licet ratio expreſſa in lege non ſit, quando unica tantum reddi potet. Sed dices, hoc non procedere quando lex eſt correctoria ſimul & pœnalis, qualis eſt hæc. Sed hoc non obſtat, quia etiam lex correctoria ſimul & pœnalis extenditur ob rationis in ea expreſſæ identitatem : ut tradunt *Nav. Pœna, c. 10. de pœn. d.1. Menchaca. de ſucceſſ. creat. §.28. in princ. Ant. Gabr.* dicens communem, *to.2. comm. in mea edit. l.17. f.332. col. 1. Bolognet. l. Omnes populi, n.130. ff. de juſt. & jure, Matienz.* referens Ripam, Rochum, & alios, *l.5. recop. t.11. l.19. gl.2. n.5.6.7. Gutier. de jur.3.p.c.2.n.8. & 9.2.* Probatur quia cùm lex hæc emanarit favore animarum, non debet reſtringi ſed dilatari, cum per dilationem evitentur animarum pericula, hominéſque ab indebite matrimoniis ineundis retrahantur, in quo caſu lex pœnalis non odioſa, & reſtringenda, ſed favorabilis, & dilatanda eſt: ut dixi hoc 3. l. diſ.1. n.8.3 Prob. ex *c. ex tenore, qui filii ſint legit.* ubi ſermo ſit de alio impedimento, quando, ſcilicet, alter erat conjugatus, & ut cenſeatur filius legitimus, ponderat textus bonam alterius parentis fidem, & matrimonium publice contractum eſſe, quaſi ſecus ſentiat, ubi eſſet clandeſtinum. Tandem probatur ex *l.3.t.3.p.4.* ibi, *encubiertamente caſandoſe algunos, ſi embargo ubieſen entre ſi como de parenteſco de outra qualquier manera, &c.* & *l.1.t.15.n.4.* ibi, *tal embargo por el qual el matrimonio ſe ubieſe de apartar.* Hanc ſententiam tenent *Innoc. c. fi. de cland. deſponſ. n.2.* ubi *Ant. n.24. Anchar. n.16. Alex. de Nevo in princ. n.24. Hoſtienſ. c. Ex tenore fi. qui filii ſint legit* ubi *Ioan. Andr. n.5. Ant. n.9. Anchar. n.5. Abb. n.5. Alex de Nevo n.7 Prapoſ. n.3. ad fin. Henric. n.10. fine Card.* dicens hanc ſent. eſſe veriorem, attenta mente literæ : *Covar.* appellans oppoſitam ſent. falſam, *4 decret.2.p.c.6. init. n.11. Greg. Lop.* dicens comm. *l.3. verb. O de otra manera, t.3.p.4. Ant. Gabr. to.3. com. l.6 t. de legitimatione. concl.4.n.15. Ant. Cucus l.5. inſtit. major. t.11.n. 75. Perez. lib.5. ord. t.1. l.1. paulopoſt princ. Matienzo lib 5. recop. t.1. l.1 gl.7.n.1. Maſcard. de probatio. concl. 398 n.6.* Pro eadem ſent. ſunt alii DD. univerſaliter, & inidiſtincte dicentes, ut filii ex matrimonio invalido procreati, ſint legitimi, deſiderari illud clandeſtinum non eſſe. Hi ſunt *Hoſtienſ. ſum. t. qui filii ſint legit. n.3. verſ. Item. ſecus. Socin. Iun. conſ.31. n.46. l.2. & conſ.86 à n.41. lib.2. Roſella verb. Legitimus init.* ubi *Sylv. init. Armill. n.1. Paleotus de nothis & ſpuriis, c.9.n.5. Duennas reg.150 limit.2. fin. Iac. Leoniſſa inter conſil. matr. Zileti to.1. conſ.48.n.4. Cervantes. l 6 Tauri, n.21.*

Hanc tamen ſent. ego intelligerem, quando cauſna ullitatis matrimonii non eſſet impedimentum conſanguinitatis, affinitatis, vel cognationis, eſſet tamen ejusmodi, ut ad illam detegendam præmiſſæ denuntiationes conferre poſſent, ſecus ubi eæ nihil conferunt ad hoc. Ut ſi matrim. clandeſtinum nullum fuiſſet ex defectu conſenſus interni alterius conjugis, vel ex defectu parochi communiter talis reputati, cum nullum titulum haberet, ſed eſſet intruſus : (quo caſu matrim. non valere dixi hoc 3. l. diſp.22.n.60.) in his enim caſibus proles ſuſcepta ex eo matrim. 5

Digitized by Google

matrim. clandeſtino putativo, eſſet legitima: & erit vera prior ſent. nec credo poſteriorem illi contradicere: Quia ceſſat omnino ratio *d.c. fin. § Si quis vero de cland. deſponſ.* cum hi contrahentes non poſſint dici affectatores ignorantiæ, quando quidem omni diligentia adhibita id ſcire nequibant. Quod apertè colligitur ex *Abbate, c Quod nobis, fin. qui filii ſint legit.* ubi ait ideo cland. matrimonium non efficere hos filios legitimos, quia videntur noviſſe parentes impedimentum, & ideo clam contraxiſſe: ergo ubi nullo pacto poterant cognoſcere, efficiet legitimos.

6 Hinc infertur, minus bene *Petrum à Ledeſma de matr. q.45.a.5.f.183.col.§.1. Eſt tamen dubium, verſ. Secundo dicendum*, affirmare hanc pœnam illegitimitatis non habere locum, ubi matrim. celebraretur coram parocho & teſtibus, non præmiſſis denunciationibus. Quia id matrim. non eſt clandeſtinum: ut tenent multi, quos retuli hoc 3. l. diſp. 1. n. 6. Sed quicquid ſit de hoc, cujus contrarium ibi n. 7. defendimus, non placet hos filios cenſeri legitimos, ſed in iis habebit locum hæc pœna illegitimitatis. Prob. quia in illis omnino militat ratio, *c. fin. §. Si quis vero, de cland. deſponſ.* quod, videlicet parentes affectatores ignorantiæ videantur, & ita non datur in eis bona fides, impedimentique juſta, & probabilis ignorantia: cum enim denunciationes eò tendant ut impedimenta, ſi quæ ſunt detegantur, eo ipſo quod contrahentes matrim. illas omittunt culpabiliter, affectant ignorantiam: cum diligentiam jure præſcriptam ad aſſequendum veritatem deſpiciant. Et confirm. quia indubitanter efficacius medium eſt, ut impedimenta detegantur, publicare matrim. contrahendum ter in Eccleſiis, aut in aliis locis publicis, inter Miſſarum ſolemnia, quam contrahere ſecretò coram parocho, & duplici teſte: ſed omittentes hoc 2. medium, cenſentur habere ignorantiam affectatam impedimenti: ergo à fortiori omittentes primum. Tandem, quia *Trident ſeſſ. 24. c. 5. de matrim.* ſtatuit contra ſcienter contrahentes in gradibus prohibitis, ut ſeparentur, ſpeque diſpenſationis careant. Et ſtatim ſubdit ignoranter contrahentes ſi ſolemnitates requiſitas in contrahendo omiſerint, nempe, denunciationes, eiſdem ſubjici pœnis. Ubi omnino æquiparat ſcienter contrahere in gradu prohibito, & ignoranter omiſſis denuntiationibus: ſed dum parentes conſcii impedimenti contrahunt matr. filii inde nati, ſunt illegitimi, ergo etiam quando ignorantes, ſi denuntiationes omiſerunt. Sic *gloſſ. c. fin. de clandeſt. deſponſ. verb. Clandeſtina, el 2. Henriquez l. 11. de matrim. c. 20. n. 1. Manuel. 1. to. ſum. 2. edit. c. 221. n. 3.* Pro eadem ſent. ſunt DD. quos retuli hoc 3. lib. diſp. 1. n. 7. aſſerentes dici, matrim. clandeſtinum quoad pœnas ejus incurrendas, quando denunciationes omittuntur.

7 2. Infertur intellectus ad *Trid. ſeſſ. 24. c. 5. de matrim.* ibi, *ſi quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat.* Ex quibus verbis poſſet aliquis colligere, Tridentin. in eo ſolo caſu intelligi, quo conſanguinei, vel affines, vel cognati ſcienter contrahunt matrim. non verò quando cum aliis impedimentis dirimentibus. Quia dicit, *intra gradus prohibitos*, & cum ſit pœna, non eſt extendenda. Verum dicendum eſt intelligi de quocumque etiam impedimento dirimente, ſicut n. 4 intelleximus *c. fin. §. Si quis vero, de clandeſt. deſponſ.* quod etiam limitatè videbatur loqui de impedimento gradus prohibiti, ſicut ergo illud extendunt DD. ad omne impedimentum dirimens, ſic hoc extendendum eſt ſimiliter: quia licet hæc ſit pœna, eſt in maximum animarum favorem, ad retrahendum à matrimoniis irritis, quæ paſſim ſpe diſpenſationis conſequendæ contrahebantur: in quo caſu lex pœnalis extendenda eſt: ut probavi eod. n. 4. Præterea quia in omni impedimento dirimenti militat prorſus eadem ratio Tridentini, expreſſa in illo decreto, ibi, *non enim dignus eſt qui Eccleſiæ benignitatem facile experiatur, cujus ſalubria præcepta temerè contempſit.* Dices hanc rationem ſubjeciſſe Trident. quando omiſſæ ſunt denunciationes & ob id ignoratum eſt impedimentum: ſed reſpondeo fortius multò militare, quando cognitum eſt impedimentum, cum majus ſit delictum, majorque contemptus. Præterea, quia Trident. ductum eſt, ne facile contrahantur matrimonia irrita: quod quidem in omni impedimento dirimenti procedit: unde gratia exempli tantum ſubjecit, intra gradus prohibitos, gratiáque frequentioris uſus: communiter enim ratione alicujus gradus prohibiti matrimonia irrita ſunt. Præterea, quia ipſummet Trident. ſtatim non obſcurè ſignificavit loqui de omni impedimento dirimenti, ſubjiciens; *ſi verò impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit:* ergo manifeſtè intelligitur de quovis impedimento dirimenti. Tandem, quia, ſi quis vellet dicere inceſtus crimen eſſe rationem illius decreti, quod minimè admittat, ubi eſt aliud impedimentum, quàm gradus prohibiti, facile impugnatur ex iis verbis ejuſdem decreti; *Idque in eo multò magis locum habeat qui non tantum matrim. contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit.* Ubi pondero eandem pœnam incurrere, ſcienter contrahentē in gradibus prohibitis, licet nondum conſummarit, nec conſummare intenderit donec obtineret diſpenſationē: cùm tamen tunc non ſit propriè inceſtus. Limitarem tamen prædictum decretum, quatenus ait ignoranter contrahentes omiſſis denunciationibus ſubjici eiſdem pœnis: quando nimirum impedimentum ignoratum eſt tale, ut præmiſſæ denunciationes conferre poſſint ad illud detegendum, Ut ſimiliter n. 5. limitavi ſimilem pœnam, *d.c.fin* Quid autem operetur hæc clauſula, ut careat ſpe diſpenſationis, an liget Pontificis manus, dicam diſp. 45. n. 3.

8 Ultimò infertur, non eſſe audiendum *Maur. Antonium, corona confeſſor. 2. p. de Sacram ord. 1. de ſuſcipientib. ordinem, n. 16.* dicentem natos, ex matrimonio clandeſtino valido ut celebrato non præmiſſis denunciationibus, eſſe illegitimos. Quia id nullo jure probatur: eâ enim pœna ſolum imponitur *d. c. fin. §. Si quis vero, de clandeſt. deſponſ.* quando id matrim. fuit invalidum ob ignoratum impedimentum. Præterea, quia eſſe verè legitimos natos ex clandeſtino valido, apertè probat textus, *c. de cland. deſp.* ibi, *ſi matrim. ita occultè contrahantur, quod exinde legitima probatio non appareat, ſi perſonæ contrahentium hæc voluerint publicare (niſi rationabilis cauſa præpediat) ab Eccleſia recipiendæ ſunt, & comprobandæ, tanquam à principio in Eccleſiæ conſpectu contracta.* Sed ſi à princio eſſent in Eccleſiæ conſpectu contracta, filii inde nati eſſent legitimi: ergo & tunc. Sic docent *gloſſ. c. Quod nobis, qui filii ſint legitimi*, ubi *Ant. n. 6. Abb. n. 5.* dicens omnes hoc tenere: & cæteri DD. ibi, *Angel. verb. Filius, n. 12. Sylv. verb. Filii q. 8. §. 10. Palæotus de nothis & ſpuriis, c. 10. n. 1. Cephalus* alios referens, *conſ. 503. n 23. & 24. vol. 4. Ant. Cucus lib. 5. inſt. major. t. 11. n 80. Mantica de conjecturis, ult. vol. lib. 11. t. 22. n. 13. Menoch. conſ. 199. n. 57. vol. 2. Fulvius Pacianus de probat. lit. 2. c. 16. n. 68.* Et ex Theologis, *Sotus 4. d. 28. q. 1. art. 2. verſ. Aliæ ſunt cenſuræ, Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matrim. c. 39 fol. 1060. col. 1. §. Sed ſi quis. Barth. à Ledeſma dub. 21. de matrim. fol. 1335. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 45. art. 5 f. 172. col. 2. fine, §. Dubium quintum, verſ. Secunda concluſio* Malè tamen *Sotus ibi*, quem cæteri Theologi cit. ſequuntur, carpit *gloſſam, & Abb. c. fin. de clandeſt. deſponſ. & Sylveſtrum v. Matrimonium 2. §. ultimo*, aitque ſe mirari quo pacto textum illum non intellexerint, cenſentes quidam illorum, ob ſolam denunciationum omiſſionem filios eſſe illegitimos: alii verò non eſſe illegitimos, quando publicè contrahitur: Cùm textus ille non ſolum matrimonium clandeſtinum eſſe conſideret, ſed ſimul interfuiſſe impedimentum dirimens. Verùm ego magis miror Sotum, & ipſum ſequentes non vidiſſe gloſſam, Panorm. & Sylveſtrum expreſſè loqui, quando matrimonium clandeſtinum eſt nullum ob aliquod impedimentum: quando enim validum eſt, omnes illi fatentur filios eſſe legitimos: diſcrepantia verò inter eos in hoc conſiſtit, quod quidam illorum cenſerit eſſe clandeſtinum, quando publicè contrahitur omiſſis denunciationibus: alii vero negant.

Digitized by Google

DISPUTATIO XLIII.

An ſi matrim. clandeſtinum invalidum ob impedimenti ignorantiam, poſtea publicetur, approbetúrque ab Eccleſia, eo quòd nullum detectum ſit impedimentum, filii inde nati, legitimi ſint, ac ſi nati eſſent ex legitimo matrimonio? juxta c. Ex tenore, qui filii ſint legitimi.

SUMMARIUM.

Proponitur textus, in cujus intelligentia conſiſtit difficultas: & certum eſt filios poſt approbationem natos, ante impedimenti detectionem, eſſe legitimos, num. 1.

Referuntur duæ ſententiæ, de natis aut genitis ante Eccleſiæ approbationem, n. 2. & 3.

Efficiuntur legitimi licet nati ſint ante approbationem Eccleſiæ, n. 4.

Solvuntur argumenta, & explicantur cap. 2. cap. & finale, de clandeſt. deſponſ num. 5.

1 VErſatur difficultas in intelligentiam textus, *cap. Quod nobis, qui filii ſint legit.* ibi, *ſi qui de matrimonio clandeſtino poſtmodum ab Eccleſia comprobato, generatis fuerint, eos legitimos judices filios.* Et quidem, quando id matr. clandeſt. revera nullum oblatens impedimentum ignoratum, approbatum fuit ab Eccleſia tanquam validum, & poſtea detectum eſt impedimentum, convenit inter DD. filios genitos & natos poſt approbatione mmatrimonii ante impedimenti detectionem eſſe legitimos. Cum tunc ceſſet ratio *d. c. fi. §. Si quis vero, de cland. deſponſ*, habent enim parentes tunc legitimam cauſam ignorandi impedimentum. Et ſic *Ant. d. c. Quod nobis, n. 7. & Anchar. n. 6.* fatentur eſſe certum.

2 Controverſia autem eſt de filiis natis, aut genitis ante Eccleſiæ approbationem. Qua in re triplex eſt ſententententia. I. ait conceptos ante approbationem, ſi poſtea nati ſint, legitimos eſſe, ſecus ſi nati ſint ante approbationem. Unde verba *c. Quod nobis*, ſic explicat *de matrimonio poſtmodum approbato generati*: ut participium, *generati*, debeat collocari ante dictionem, *poſt modum*, & ſic ſenſus ſit quod filii erant generati, id eſt, concepti ex matrimonio clandeſtino, & poſtmodum approbato, id eſt, poſt conceptionem fuit approbatum ante nativitatem. Probatur, quia conceptus non habetur pro nato, niſi in ſuum favorem, *l. Qui in utero, ff. de ſtatu hominum, & inſt. de ingenuis*, §. 1. ergo licet conceptus ſit ante Eccleſiæ approbationem & natus poſt eam, non cenſetur natus ante approbationem, ut reputetur illegitimus. Sic docent *Hoſtienſ. ſum. t. Qui filii ſint legitimi, n. 3. & t. de clandeſt. deſponſ. §. ultim. n. 8. fine, Berojus in ſuis quæſt. q. 107. n. 4.*

3 II. Sent, docet, genitos ante approbationem non eſſe legitimos, ſed eos ſolos qui matrim. jam approbato concepti ſunt Prob quia *c. final. §. Si quis vero de clandeſt. deſponſ.* generaliter tradit filios ſuſceptos ex matrimonio clandeſt. invalido ob ignoratum impedimentum, eſſe illegitimos, ſed hi re vera ſuſcepti ſunt ex matrim. clandeſtino invalido, cum conceptionis tempore id matrim. adhuc clandeſtinum eſſet, nec ab Eccleſia approbatum, ergo ſunt illegitimi. 2. Quia *c. 2. de cland. deſponſ.* cui 3. ſent. maximè innititur, ſit ait. *Si perſonæ contrahentium hæc voluerint publicare, (niſi rationabilis cauſa prpeædiat) ab Eccleſia recipienda ſunt, & comprobanda, tanquam à principio in Eccleſiæ conſpectu contracta*, ubi ponderadna eſt illa parentheſis, *niſi rationabilis cauſa præpediat*, quaſi dicat, non fingi à principio cõtractum matrimonium, quãdo rationabilis cauſa, id eſt, impedimentum aliquod repertum fuerit: ergo illo reperto geniti ante Eccleſiæ approbationem non erunt legitimi: 3. Quia non plus tribuendum eſt matrim. putativo clandeſtino, quàm valido in conſpectu Eccleſiæ celebrato, ſed hoc non legitimat prolem, quando parentes non poterant validè copulari matrimonio, tempore conceptionis & nativitatis, *c. Tanta qui filii ſint legitimi*: ergo clandeſtinum putativum non legitimabit prolem ante approbationem genitam, quia eo tempore non poterant parentes validè contrahere, ob impedimentum dirimens ab ipſis ignoratum. 4. Danti operam rei illicitæ error nihil prodeſt, *l. Eum qui nocentem, §. Si injuria, ff. de injuriis*, ſed contrahens clandeſtinè dat operam rei illicitæ, ergo error impedimenti præcedens, non prodeſt, ut filii accedente approbatione Eccleſiæ, legitimentur. Et confirm quia ea ratione ſpurii non legitimantur per conſequens matrimonium verum, quamvis parentes bona fide exiſtimarent ſe tunc temporis poſſe contrahere: cùm enim dederint operam rei illicitæ non juvantur errore: ergo ſimiliter in noſtro caſu. ſic *gloſſ. c. Quod nobis, verb. fuerunt, qui filii ſint legit.* & *ibi Calderinus & Abb. n. 5.* Et videtur tenere *Cardin. ibi fine*, ait enim fictitiam eſſe expoſitionem tertiæ ſetentiæ, nec in rigore probari in eo textu: eandem tenet *Brunel. de ſponſal. concl. 2. ampliat. 3. n. 18. Roſelia verbo illegitimus, n. 4. Angel. verb. Filius, n. 12. & ibi Tabiena q. 5. num. 6.*

III. Sententia (quam probabiliorem exiſtimo, licet duæ priores probabiles ſint) ait re vera filios conceptos antequàm appareat impedimentum, licet ante approbationem nati ſint, effici legitimos, ubi matrim. publicatum fuerit, ac Eccleſiæ authoritate tanquam validum comprobatum, licet poſtea detegatur impedimentum. Unde *textus d. c. Quod nobis*, ibi, *Si qui de matrimonio clandeſtino, poſtmodum ab Eccleſia comprobato generati fuerint, & c.* intelligendus eſt, id eſt, ſi poſt ipſorum generationem approbetur ab Eccleſia, ſunt legitimi. Prob. ex *c. 2. de clandeſt. deſponſ.* ubi habetur operari approbationem clandeſtini matrimonii, tanquam ſi à principio in conſpectu Eccleſiæ fuiſſet contractum, ſed in hoc caſu filii eſſent legitimi, licet poſtea defecto impedimento matrimonium ſeparetur, *c. Ex tenore, qui filii ſint legitimi*: ergo quamvis à principio clam contractum ſit, approbatio Eccleſiæ operabitur, ut omnes filii antea geniti ſint legitimi. Et confirm. quia Eccleſiæ approbatio purgat omne vitium matrim. clandeſtini, ſicut matrimonium ſequens purgat filiorum, qui ex fornicario coïtu habiti ſunt, turpitudinem, tolliturque ſcientiæ, ſeu affectatæ ignorantiæ præſumptio, quod motivum *d. c. fin. §. Si quis, de clandeſt. deſponſ.* ut ibi expreſſè dicitur, *ergo* filii efficientur legitimi. 2. Prob. quia ante ſeparationem matrimonii, eo medio tempore quo matrimonium exiſtimabatur bona fide legitimum, aprobante illud Eccleſia, filii nati habebant jus legitimitatis acquiſitum, & ritè, ac rectè Eccleſia eos tanquam legitimos approbarat, ergo hæc legitimatio non tollitur per ſeparationem matrimonii ſupervenientem. Quia quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt: *reg. Quod ſemel, 25. de reg. jur. in 6.* & factum legitimè, non debet retractari, licet poſtea caſus eveniat, à quo non poterat inchoari, *reg. Factum, 37. de reg. jur. in. 6.* Tandem, quia in pœnis benignior interpretatio facienda eſt, *reg. In pœnis 49. de reg. jur. in. 6.* Sic tenent *Ioan. And. d. c. Quod nobis, n. 4.* ubi *Anton. n. 7. Anchar. n. 6. Alex. de Nevo n. 7. Prapoſit. n. 4.* & tenuit olim *Abb.* ut ipſemet fatetur *ibi, n. 5. Sylv. verb. Filii, q. 8. §. 10. Armill. verb. Filius, n. 14. Anton. Roſell. tract. de legitimatione, p. 1. c. pen.* dicens eſſe communem: *Covar. 4. decret. 2. p. c. 8. §. 2. n. 16. verſ. 12.* 4

Ad argum. primæ ſent. propoſitum num. 2. non oportet reſpondere: quia nihil probat contra noſtram ſententiam, ſed alteram illius partem confirmat. Ad argum. 2. propoſita n. 3 reſpondetur. Ad 1. dico eum textum intelligi juxta *d c. Quod nobis*, niſi poſtea id matrimonium approbetur ab Eccleſia: quia per eam approbationem purgatur vitium affectatæ ignorantiæ. Ad 1. dico illam parentheſim, *Niſi rationabilis cauſa præpediat* jungendam eſſe illi verbo, *Approbanda*, & ita eſſe ſenſum approbanda eſſe matrimonia, niſi impedimentum tempore approbationis detectum, impediat: at ubi tunc non apparuit impedimentum, approbatur abſolutè, ac ſi principio in conſpectu Eccleſiæ initum eſſet. Ad 3. dico majorem eſſe veram, quando cætera ſunt paria, ſecus non: at hic non ſunt paria, quia id matrimon. verum, nullo modo poterat ante diſpenſationem contrahi inter parentes, cùm eſſent conſcii impedimenti: at id matrim. putativum, cum parentes ignorarent impedimentum, poterat licitè juxta eorum exiſtimationem inter eos contrahi, & ſolum fuit culpa in modo contrahendi 5

hendi clandeſtinè, quod vitium purgatur per approbationem Eccleſiæ, quæ retrotrahitur ad tempus, in quo poterat legitimè contrahi matrim. Ad 4. dico majorem eſſe veram, dum non purgatur vitium illius erroris, quod hic purgatur per approbationem Eccleſiæ. Ad confirm. nego conſeq. diſpar enim eſt ratio, nam licet matrim. clandeſtinum habeat vitium in modo contrahendi, opus tamen ipſum ſimpliciter eſt permiſſum, & tantum ab Eccleſia comprobatur, vitio illo clandeſtinitatis purgato: at fornicatio ſemper & ſimpliciter eſt illicita.

DISPUTATIO XLIV.

Utrùm matr. clandeſtinum validum, legitimet prolem antea ſuſceptam, à parentibus habilibus ad contrahendum inter ſe matrimonium, tempore conceptionis, aut nativitatis prolis.

SUMMARIUM.

Pœna imponi non debet, ubi non eſt jure expreſſa, n. 1. & ibi, quando dicatur communis.

Circa prolis legitimationem per matrimonium ſubſequens, non ſtatur juri civ li, ſed canonico. n. 2. & ibi, unde habeat matrimonium prolem legitimare, & eſt favorabilis hac legitimatio.

Indefinita legis, vel canonis tradentis regulam, æquipollet univerſali, eodem n. 2.

Solvuntur argumenta, n. 3.

1 QUamvis matrim. validum, in conſpectu Eccleſiæ celebratum, eam vim habeat, ut legitimam efficiat prolem antea ſuſceptam, à parentibus habilibus ad contrahendum inter ſe matrimonium, tempore conceptionis, aut nativitatis proli, *c. Tanta, qui filii ſint legitimi, l. ad finem, n. 13. p. 4* At ſi matrimonium clandeſtinum ſit, & validum, non conſtat an ea virtute gaudeat. Quidam enim cenſent non efficere prolem legitimam. Probatur ex *c. fin. §. Si quis verò de cland. deſponſ.* ubi decernitur prolem habitam ex matrim. clandeſtino putativo, quantumvis ejus nullitas lateret parentes, non eſſe legitimam, in odium vitii clandeſtinitatis, quo ſecluſo legitima eſſet, juxta *c. Ex tenore, qui filii ſint legitimi*, ergo ſimiliter quamvis matr. validum in Eccleſiæ facie contractum legitimet prolem antea habitam, id minimè concedendum eſt clandeſtino in ejus odium. 2. Probatur ex *auth. quibus modis naturales effician. legit. §. Illud quoque, verſ. quantum verò*, ubi requiritur ad legitimationem per ſubſequens matrimonium, illud contrahi cum dotalibus inſtrumentis, preſentibus Epiſcopo & 3. aut 4. clericis: ergo matrim. clandeſtinum, cum illi hæc deſint, non efficit legitimam prolem. 3. Prob. ex *c. Ex tenore, qui filii ſint legit.* ubi ad filiorum legitimationem ponderat textus, ut matrimonium in Eccleſiæ facie contractum ſit: ergo eo privilegio non gaudet matrimonium clandeſtinum: argumento ſumpto à contrario ſenſu. Pro hac ſent. citatur *Matth. de Afflictis l. 3. feudorum, t. Si de feudo fuerit controverſum inter dominum, & agna. c. 1. §. Naturales n. 31.* ubi expreſſè ait, deſiderari ut matrimonium legitimet prolem, ne ſit clandeſtinum, in eoque interveniant inſtrumenta dotalia: & *n. 32.* ait exigi etiam ſacerdotis benedictionem. Sed malè citatur pro hac ſententia: nam oppoſitam expreſsè tenet: nam ſtatim *n. 34.* ait, aliud eſſe de jure canonico, cui (inquit *n. 35.*) in hac re ubique ſtandum eſt. Citatur etiam *Hoſtienſ. ſum. tit. qui filii ſint legitimi, §. 2. n. 3. tit. de cland. deſponſ. §. fin. n. 8. ad finem, verſ. Secus puto:* ſed male refertur pro hac ſententia: tantum enim agit de matrimonio clandeſtino invalido, ob ignoratum impedimentum, non autem de valido. Citatur etiam *Socin. junior conſ. 31. n. 46. & conſ. 86. à n. 41. vol. 1.* ſed malè refertur, ſolum enim loquitur in eodem caſu *Hoſtienſis*. Citatur etiam *Faber inſtit. de nuptiis. §. finali, n. 2.* ſed malè, ſolùm enim hæc verba ait, *cave tamen, quia Hoſtienſ. §. 2. qui filii ſint legit. dicit quod geniti, & nati ex clandeſtino matrimonio non legitimantur.* Ubi ſatis æquivocè loquitur, aut enim eſt ſenſus, Cautè lege Hoſtienſem, ac ſi dicat, Cave ab ejus opinione, & ita eſt pro oppoſita ſententia: aut eſt ſenſus; Animadverte Hoſtienſem hoc ſentire: & tunc tantùm loquetur in eodem caſu, in quo Hoſtienſis. Quare immeritò citatur pro hac ſent. Hanc tamen tenet *Guid. Pap. deciſ. 482. n. 3.* nullo allato fundamento, ſed ſolo Fabro relato: *Berojus in ſuis quæſt. q. 107. n. 1.* & ait id eſſe in odium clandeſtini, aliudque fundamentum non affert: *Duennas reg. 305. limit. 12.* innitens textibus citatis, & referens Hoſtienſem, Afflict. Socinum, locis allegatis: idem tenet ſolum relatis his DD. *Cephalus conſ. 276. n. 15. 16. 17. vol. 2. & conſ. 364. n. 42. vol. 3. Ant. Cucus l. 5. inſtit. major t. 11. n. 69. & 74.* dicitque eſſe certum: *idem Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 1. n. 100. Anton. Gabr. to. 3. commun. l. 6 t. de legit. concl. 1. n. 61. fol 377. col. 2.*

Sed miror profectò, tot, tam graveſque authores levibus innitentes fundamentis, hoc aſtruere. Quare ab illis omnino recedendum eſt: nam (ut dicitur *l. 1. §. Sed neque C. de veteri jure enucleando*) non ex multitudine authorum quod melius, & æquius eſt, judicari debet. Item quia, (ut ait *Menoch. de præſumpt. l. 2. præſumpt. 71. n. 39.*) non dicitur communis opinio, quæ plures DD eam aſſerentes habet, nulla diſp. præmiſſa, ſed perfunctoriè & (ut aiunt) per transſennam, illam ſequentes: quod idem ait *Alciat. de præſumpt. reg. 1 præſumpt. 51. n. 2. verſ. intellige.* Quare optimè *Navar. ſum. Lat. a. 27. c. 289.* ait communiorem exiſtimari opinionem approbatam à 6. DD. ex profeſſo rem tractantibus, quam à 50 ſola ferè priorum authoritate ductis. Quibus adde *I ar. I n u c. Per veſtras, de donat. inter virum & uxorem notab. 5. n. 20. n. 12.* dicentem, non eſſe credendum DD. quantuncunque doctrina polleant, dum carent fundamento. Quare dico matrim. validum clandeſtinum legitimam efficere prolem antea habitam, in eiſdem caſibus omnino, in quibus idem efficeret, ſi in Eccleſiæ facie initum eſſet. Prob. 1. quia correctio juris omnino vitanda eſt; *l. Præcipimus C. de appellat.* & pœna, cum ſit odioſa, imponenda non eſt, ubi in jure expreſſa non ſit; *c. Is qui, de ſent. excommun. in 6.* ergo cum *c. Tanta qui filii ſ. t legit.* univerſaliter decernatur filios naturales legitimari per ſubſequens matr. nec inveniatur textus contrarium decidens in matrimonio clandeſtino, vel illud ea pœna afficiens, imponenda non eſt. Quod autem non inveniatur textus, manifeſtatur deſtruendo eos quibus contraria ſent. innititur Nam *c. fin §. Si quis de. clandeſt. deſponſ.* & *c. Ex tenore, qui filii ſint legitimi*, expreſſis verbis loquuntur quando matrimonium fuit invalidum ob impedimentum ignoratum à parentibus. Nec eſt ſimile in noſtro caſu, ut matrim. clandeſtinum non legitimet prolem antea habitam: tum quia hoc non eſt expreſſum in jure, ſicut illud, & cum ſit odioſum proli, ac juris correctorium, exprimendum eſſet: tum etiam, quia longe diverſa eſt ratio: nam quando matrim. eſt invalid m, non habet ex ſe, nec ex juris privilegio prolem legitimare, ſed ob bonam parentum fidem, quæ ceſſat in matr. clandeſtino, (ut explicui hoc lib. diſp. 42. n. 1.) Dum tamen matrimonium eſt validum, habet ex ſe, vel ſaltem ex juris privilegio legitimare prolem eo quod eſt matrim. validum: quæ ratio cum reperiatur in clandeſtino, nec jus concedens id privilegium, diſtinguat matrim clandeſtinum, publicúmne ſit, nec non diſtinguere debemus, *l. De pretio 10. ff. e public. c. in rem actio.* Quod maximè procedit, nam *c. fin. de clandeſt. deſponſ.* ubi in *§. Siquis verò*, ſtatuit habitam prolem ex clandeſtino putativo non eſſe legitimam, ſtatim *in §. ſeq.* ait. *Sed his qui taliter præſumpſerint in gradu conceſſo copulari, condigna pœnitentia injungatur*: at ſi voluiſſet textus, ut in matr. validum non efficeret legitimam prolem, id dixiſſet, *c. inter corporalia, poſt medium, de tranſlat. Epiſc.* nec Epiſcopi arbitrio pœnam imponendam ac taxandam committeret. Nec *textus civilis auth. Quibus modis naturales effic. legi §. Illud quoque*, probat 1. quia hac in re non eſt ſtandum diſpoſitioni juris civilis ſed canonici: ob hanc enim rationem communis ferè omnium ſententia negat ad hanc legitimationem per ſubſequens matr. requiri inſtrumenta dotalia, & alias ſolemnitates in authentico illo requiſitas: & quoad terras imperii & ſucceſſionem temporalium, quia jus canon. cujus eſt diſponere

nere de matrimonio, ac ejus acceſſoriis, generaliter loquitur, nec eas ſolemnitates exigit: quod docet *gloſſ. inſtit. de nuptiis: verb. Cives,* ubi *Faber §.fin. n. 2. Hoſtienſ.ſum.t. qui filii ſunt legitim fin.*ubi *Abb.n.2. Alex.de Nevo n. 3.Præpoſ. n. 19. Matth.de Afflict. l.3.feudorum,Si de feudo fuerit controverſum inter dominum & agna.c.1.§. Naturales,n.35.Ruin. conſ. 78;n.7.vol.3.Joan.Lup.c.Per veſtras de donat. inter vir. & uxor.notab.3.§.20.n.17. Arg.l. verb. Filius, n. 11.Sylveſt. verb. Filii,q. 7.Tabiena verb.Filius n.4.*ubi *Armilla n.11.Covar. 4. decret.2.p.c. 8.§.2.n.8.*ubi alios refert. *Greg. Lop. 1. verb. E ſe caſa.t. 13.p.4.verb. E los fijos,Mantica de conject. ult.vol.11.t. 12. n.7.& 8. Sarm. l.1 ſelect.c.5.n. 7. & 8. Cephalus conſ.436 n.33.34.vol. 3. Duenas reg. 350. limit. 10. Ant. Gabr.tom.3.commun.l.7.t. de legitimat.concl.1.n. 9. Hieron. Gabr.conſ.21.n.14.vol.1.Cardas de nominat. emphyt. q.21. n.81.P.Molina 1.tom.de juſt. tract.3.diſp. 172. §. Per ſubſequens matrim.*Quod in Caſtella eſt certius,quia *l. 1.ad finem, t.13.p. 4.*indiſtincte, ut jus canon.loquitur dicens legitimari filios naturales per ſubſequens matrimonium. Et ſimiliter eadem ratione non impeditur legitimatio per ſequens matrimonium cum vili perſona, indignaque tali viro.Quia quamvis jure civili non ſufficeret tale matrim. canonicum, tamen eam conditionem non poſtulat. Et tradunt *Tiraq. de nobilit.c.15.n.23. A Coſta l. Gallus, §. qui ſe tantum p.2. n.98. ff. de liber. & poſth. Joan.Lud.d.n.17. Covar.d.§.2.n.9. Ant.Gom.l.9.Tauri n. 59. Mantica d.t.12.n.9. Menoch. conſ. 18.n. 14. vol.1.Cephalius cons.435 n. 101.102.vol.3. Deciſio Pedemont.154.n.5 .&ſeqq. Ant.Gabr.d.concl.1.n.47.Duennas, reg.350. ampliat.18.& fallentia 8. Caldas d. n 81.Hier. Gabriel.d.conſ.21.n.5.& 6.Matienzo l.5.recop.t.8.l.10. gloſſ.3. n.5.* Ergo ſimiliter, cum jus canon. ad Prolis antea habitæ legitimationé, non petat matrim. publicè contrahi ſed ejus valore contemptum ſit,curandum non eſt de ſolemnitatibus jure civili petitis. 2. Quia eſto ea lex civilis vim haberet non exigit eas ſolemnitates, ut verè ſoboles legitima ſit, ſed ut conſtet, ac probari poſſit matrimonium, & conſequenter prolis legitimatio: ut bene advertit *Præpoſ. d. c. Tanta,n. 17.* Concluditur ergo nullum eſſe textum, in quo ea pœna matrimonio clandeſt. imponetur: quare ſtandum eſt jure can. indiſtincte ſtatuenti, per ſubſequens matrim. validum legitimari prolem antea conceptam. Et confirm. quia indefinita canonis, vel legis regulam tradentis, æquipollet univerſali,ut bene *gloſſ.c.ut circa v[illegible] [illegible]rum,de elect. in 6.*ubi *Domin n.4 Francus ibi init.n. 4. D[illegible]rus in proœmio reg.jur.in.6.n.1.Bart l.Omnes populi.n. 57. ff.de juſt.& jure, Navar.l.4.conſil.in 1. edit.t.de ſponſal. conſ.5.n. 1. in 2. t. de clandeſti, deſponſ conſ. 2.n.1. Covar.*alios referens, *l.1.var. 13.n.8* qui toto illo c.latè videndus eſt de hac regula. Et ratio illius eſt, quia lex in omne dirigitur, ejuſque virtus in omnibus locum habet unde indefinita oratio in ea diſpoſitione, quæ univerſalis eſt, in univerſum eſt accipienda ratione materiæ ſubjectæ, atque etiam ratione mentis legiſlatoris, qui univerſis legem dare intendit:quod ſi aliquando (ait *Covar. eod. n.8.*) ab hac univerſali interpretatione recedendum erit, id continget aut ratione legis ceſſante, ex propria orationis ſignificatione vel ex alterius conſtitutionis interpretatione: cùm ergo *d. c. Tanta,* indefinitè loquatur, & regulam generalem tradere intendat, quando per matrim. ſubſequens legitimatur proles, (ut optimè docet *Tiraq.de nobilit.c.15. n. 13.*)univerſaliter intelligitur de omni matrim. valido, ſive id clandeſtinum, ſive publicum ſit: eo vel maximè quod hic ab hac regulæ univerſalitate, non cogit deviare alia conſtitutio eam reſtringens ad matrim.publicum, ut probavi: nec proprietas orationis, quæ cogat ad intelligendum de matrim. publico,cum nomine matrimonii poſiti in dict. *c. Tanta,* utrumque æque, ac univocè comprehendatur: nec ceſſare rationem illius diſpoſitionis, nam eadem ratio militat in clandeſtino,& in publico matrimonio, ut ſtatim probabo: quæ ſunt rationes ob quas indefinita legis reſtringi debet, ne univerſali æquipolleat. 3. Principaliter prob. hæc ſent. ex ratione ipſa legitimationis per ſubſequens matrim. aut enim id provenit ex virtute,& valore ipſius matrim. quod ſonant ea verba *d.c.Tanta, Tanta eſt vis matrimonii, &c.* Et notant ibi *Hoſtienſ. & Joan.Andr.initio, Anton. ibi,n. 2. Panorm.n.1.Alex do Nevo c.1. Anchar.n.4. Joan.Lup. c. Per veſtras, de donat.notab.3.§.30.n. 17.* dicentes legitimationem prolis antea habitæ, firmari ſuper virtute, & potentia matrimonii, quod poſtea valide contractum inter parentes prolis fingitur retrotrahi, ac ſi à principio conceptionis contractum fuiſſet: quod bene explicuit *lex 1. ad fin. t. 13. p.4.*ibi,*Tan gran fuerça ha el matrimonio,que luego que el padre,y la madre ſon caſados ſe fazen legitimos:*ubi *Greg. Lop.* notat ex Baldo hanc legitimationem imitari naturam, & retrofingi:& melius *Mantica l 11.de conject. ul.t.volt. 2. n.7.* ubi ait ſufficere ſolam ſubſtantiam veri matrimonii. Quod ſi ex hac ratione demus provenire legitimationem, ea vis veri matrimonii, & valor reperiri debet neceſſario in clandeſtino: cum in tota verborum proprietate dicatur, & ſit verum matrimonium. Aut provenit ea vis legitimandi ex jure Pontific. quod id indulſit matrimonio:ut docent *Paſius conſ.13.n.33.& conſ.15.n.1. vol.2. Covar. 4. decret.2. p. c.8 §.2.n.18.Mantic.de conject.ult.vol.l.11.t. 12.n.1. Henriq. l.12.de excommun.c.ult.n.5.*&tunc,cum jus pontificium univerſaliter id concedat vero matrim.*d. c. Tanta,* non eſt cur clandeſtino vero id negetur. Si tandem proveniat, ut ait *deciſio Pedemont.154. n. 4.* ex beneficio à jure introducto, ob tacitum contrahentium conſenſum, præſumitur enim ab initio cum liberos habuerunt, eundem affectum contrahendi matrim.habuiſſe, eadem prorſus præſumptio concurrit in matrimonio clandeſtino:ergo neceſſariò dicendum eſt illud habere eandem vim ac publicum,legitimandi prolem. 4.Prob.quia,aut clandeſtinum non legitimat prolem,*ratione* clandeſtinitatis ſolius: & hoc non, quia quando *licitè* clam contrahitur, cum nulla tunc incurratur pœna (ut diximus hoc 3. lib. diſp. 1.n. 5.) abſque dubio legitimat.Aut provenit ratione culpæ clandeſtinitatis: & hoc etiam non, quia clandeſtinum culpabiliter contractum, legitimam efficit prolem ex eo habitam: ut dixi hoc 3. l. diſp 42.n.8 & tantum pœna non legitimandi plectitur, quando eſt invalidum, *c.fin.§.Si quis verò, de clandeſt. deſponſ.* ergo non eſt cur negemus clandeſtino, vim legitimandi prolem *ante* ſuſceptam.Prob. quia (ut dixi diſp. præc. n. 4.) ſi matrim. clandeſtinum invalidum ignorato impedimento poſtea ab Eccleſia approbetur, ſola talis approbatio matrimonii re vera manentis invalidi, ſufficiens eſt ad legitimandum filios ante genitos: ergo à fortiori clandeſtinum verè validum hoc efficiet.5. Prob. quia legitimatio per matrim. eſt favorabiliſſima,ut optimè tradunt *Tiraquel. de jure primog. q.34.n.29.& 61.Mantica de conject.ult.volunt.l.11. t.12.n.1.* Quod adeo verum eſt, ut quamvis diutina clandeſtina habitatio non ſit ſufficiens matrimonii præſumptio,in odium delicti parentum, eſt tamen ſufficiens favore legimationis prolis:ut docent *Abb.c. Lator. n. 6. qui filii ſint legit. & ibi Alex.de Nevo n.20. Mantica* alios referens *d.t.12.n.13. Fulvius Pacianus de probat.l.2.t.16.n. 66. & 67.* & ideo in re dubia legitimationi favendum eſt: ut cum aliis docet *Menoch.conſ.18.num. 15. & 16. vol. 1.* ergo fateremur rem hanc eſſe dubiam, an clandeſtinum legitimet prolem, favendum eſſet legitimationi, proinde dicendum eſſet legitimare. Et ideo hanc ſent. tenet *Ant. Gabr.* ſibi contrarius, *tomo 3. commun.t. de legitimat.concl.2.n.7.fol.*378.colligitque eam ex *Abbate,c. Quod nobis, fin. qui filii ſint legit.* ubi dicit non legitimari filios antea natos ex invalido clandeſtino: quia videntur parentes noſſe impedimentum, & ob id clam contraxiſſe. Unde infert ex dictis *Abbatis*, data ignorantia probabili impedimenti, legitimari etiam antea natos,licèt matrim. non ſit verum, ſed putativum. Quare à fortiori legitimabit, ſi matrim. candeſtinum validum ſit. Eandem tenent *Mantica de conject. ult.vol.l. 11.tit. 12.n.13. Cephal.*ſibi contrarius,dicens inadvertenter loquutos fuiſſe DD. prioris ſent. *conſ.435. n.94.& 95.vol.3.* Et videtur expreſſe tenere *Anchar.c.Tanta,n.4. qui filii ſint legit.* Ubi ait ſolum matrim. ponderari ad legitimationem prolis antea natæ,

Digitized by Google

natæ. Et *Prapoſ. i'i n.* 17. *&* 18. dicens ad legitimationem ſatis eſſe ſolum conſenſum ſufficientem ad matrimonium. Et *Deciſio Pedemont.* 154. *n.*10. ubi ait legitimationem prolis ab ipſius matrimonii valore pendere, & ſubinde indiſtinctè legitimari filios propter vim ipſius matrimonii. Et *Fulvius Pacianus l.* 2. *de probat. c.*16. *n.* 68. ubi ait matrim. clandeſtinum validum non ſolere nocere proli. Et *Matienzo l.*5. *recop. t.*8. *l.*10. *gloſſ.*3. *n.* 5. dicens ſubſequens matrim, legitimare prolem, quoties eſt validum jure canonico. Et *Caldas de nominat. emphyt. q.*21. *n.* 8. ubi inquit hodie de jure canon. omnia requiſita jure civili ad legitimationem prolis abrogata eſſe ſufficereque ſolum conſenſum.

3 Ad argum. prioris ſent. propoſita n. 1. conſtat ex dictis num. 2. in 1. ratione.

DISPUTATIO XLV.

Utrùm ſint aliæ pœnæ ipſius matrimonii clandeſtini?

SUMMARIUM.

Mulier ſpoliata à viro quaſi poſſeſſione, ante omnia eſt reſtituenda, ſecus quando matrimonium eſt clandeſtinum, n. 1.

Etiamſi ignoranter contrahatur in gradibus prohibitis clam, carere debent contrahentes diſpenſatione: & idem in quocumque alio impedimento, 2.

Quamvis Concilium ligare nequeat Pontificis poteſtatem, ne diſpenſet, at peccaret lethaliter Pontifex in eo caſu diſpenſans, niſi ex nova cauſa juſta, & in illius diſpenſationis impedimenti impetratione, eſt neceſſario exprimendum matrimonium ſit contractum. 3.

Secundum matrimonium publicum præfertur priori clandeſtino, uno integro teſte, & fama comprobato, 4.

1 TRiplex alia pœna eſt matrimonii cland. I. Matrim. hoc odioſum eſt quoad reſtitutionem. Quia mulier ſpoliata à viro quaſi poſſeſſione maritali, ante omnia eſt reſtituenda, *c. Ex conqueſtione*, *& c. literas, de reſtit. ſpoliat.* & explicui l. 2. diſp. 4. n. 50. At ſi matrim. fuit clandeſtinum, non reſtituitur ante omnia, ut docet *gloſſ. c. Ex tranſmiſſ. verb. legitime, de reſtit. ſpoliat.* per illum textum à contrario ſenſu, petit enim ille textus ad hanc reſtitutionem, in facie Eccleſiæ contractum eſſe matr. Idem tenet *ibi Imola n.*4. *Jac. Lemiſſa apud conſilia matr. Zileti, conſ.* 49. *n.* 4. *vol.* 1. Et ratio eſt, quia matrim. clandeſtina ſunt odioſa, eò quòd contra Eccleſiæ interdictum ineuntur, unde pro eis imponenda eſt penitentia *cap.* 1. *&* 2. *de matrim. contract. contra interd. Eccleſ.* Et ita non mirum, ſi non eo favore fruantur antequam de illis conſtet, quo gaudet matrim. in facie Eccleſiæ contractum. Jus enim præſumit contra illum qui adverſum jura nititur: *reg. Qui contra*, 82. *de reg. jur. in* 6. unde non præſumit hoc matrim. antequam probetur. Item quia liber homo poſſideri nequit niſi ex aliquo titulo conjugii: ut bene *gloſſ. d. c. Ex tranſmiſſa. verb. Et ab eo cognita, & ibi Cardin. verſ. Et oppono ad hoc*: & cum de matrimonio clandeſt. non conſtat Eccleſiæ, imò contra ipſum præſumatur, debet probari: Ut benè *Anton. dict. c. Ex tranſmiſſa fine & ibi Imola, n.*2. Tandem quia clam poſſidens poteſt propria authoritate ſpoliari. *Bart. l.* 1. §. *interdictum, n.*3. *ff. uti poſſidetis, Beroius c. In literis, n.*53. *de reſtit. ſpoliat.* unde ut non ſpolietur, debet titulum oſtendere: dum ergo non oſtenditur Eccleſiæ titulus matrim. clandeſtini, non eſt conjux ſpoliatus ante omnia reſtituendus.

2 II. Pœna eſt ſi ignoranter intra gradus prohibitos contractum ſit, neglectis, ſcilicet, denunciationibus, ſeparandum eſt: contrahenteſque carere debent ſpe diſpenſationis obtinendæ. Ut habetur *in Trident. ſeſſ.*24. *de matrim. c.*5. An verò hæc pœna locum habeat, quando eſt aliud impedimentum, dixi hoc 3. lib. diſput. 42. n. 7.

3 Sed rogabis cui uſui ſit hoc decretum? Conſilium enim non poteſt Pontificis diſpenſationem interdicere, ejuſque poteſtatem ligare: Quia Concilium authoritate Papæ congregatum, & ab ipſo confirmatum, paris eſt authoritatis cum ipſo Pont. par autem in parem non habet imperium, *c. Innotuit, de elect. l. Ille a quo*, §. *Intempeſtivum, ff. ad Trebell.* Aliqui dicunt ſi ex uſu, aut experientia, aut prudentia conſtaret diſpenſationem in aliquo decreto vergere in damnum Eccleſiæ, Conc. poſſe hoc declarare, & definire in eo non niſi in tali caſu diſpenſandum eſſe. Quia ad Conc. ſpectat res ad fidem, & mores ſpectantes definire: & ea definitione, & declaratione facta non poſſe pontificem ex quacumque cauſa diſpenſare abſque culpa lethali: quamvis diſpenſatio aliter conceſſa, valdè eſſet, cum ſit in jure humano. Et quod peccet lethaliter prob. quia Concilium in ea declaratione errare nequit: igitur talis diſpenſatio eſt pernicioſa Eccleſiæ & ſubinde culpa lethalis. Sic docent *Victoria opuſc. de pot. ſt. Papæ, n.*10. 11. 12. 13. *Card. l.* 4. *quæſtionarii, q.*9. *Mart.* 1. 2 *q.* 97. *a.*4. Quare juxta hanc doctrinã dicendum eſt, ſi in hoc caſu, in quo Trident. ſtatuit clam contrahentes in gradibus prohibitis, ſpe diſpenſationis carere debere, Pontifex abſque nova juſtiſſima cauſa emergenti diſpenſaret, eum lethaliter delinquere: ſecùs ex tali cauſa. Quia licèt talis diſpenſatio frequens, ſit Eccleſiæ pernicioſa, at quando eſt rara, & ex cauſa juſta, non eſt talis. Præterea impetratione diſpenſationis talis impedimenti, neceſſariò exprimendum eſt, matrimonium ſic contractum, ne ſit ſubreptitia. Quia eo ipſo quod Concilium decernit, hos contrahentes ſpe diſpenſationis carere debere, conſtituit hujuſmodi matrimonium impedimentum eſſe ad diſpenſationem impetrandam, & conſequenter tacitè jubet illud exprimi. Deinde quia in decretis Concilii nunquam eſt viſus Pontifex diſpenſare, niſi ſpecialem mentionem faciat: ut dixi hoc 3. l. diſp. 26. n. 7.

III. Pœna matrimonii clandeſtini eſt, ut ſecundùm matrim. publicum præferatur priori clandeſtino, uno integro teſte, & fama comprobato: quamvis ſecundum duobus ſolis teſtibus comprobato, licèt aliàs unus teſtis cum fama plenè probet. Qua in re immorari nolo eò quod cum hodie matrimonium validum neceſſario contrahendum ſit, coram porocho, & duobus teſtibus: non poteſt evenire caſus, in quo ſecundum publicum præferatur. De qua pœna conſulendi ſunt *Covar.* 4. *decret.* 2. *p. c.* 6. *init. n.* 11. *Art. Cucus l.* 5. *inſtit. major. t.* 11. *n.* 80. *& ſeqq.* 4

DISPUTATIO XLVI.

Quæ ſunt pœnæ contrahentium matrimonium clandeſtinum, & teſtium aſſiſtentium.

SUMMARIUM.

Contrahentes clam an ſint inhabiles ad ſimpliciter contrahendum? refertur opinio affirmans eſſe in perpetuum inhabiles, & parochum aſſiſtentem horum matrimonio, ſi publicè contrahere velint, abſque Epiſcopi licentia eſſe triennio ſuſpenſum; num. 1.

Non ſunt inhabiles niſi ad ſic contrahendum, & poſſunt contrahere ſervatâ forma Tridentini, num. 2. *Et ibi, quod non eſt veriſimile, eſt incredibile*

Non eſt opus declaratione, ut matrimonium abſque parocho, & teſtibus contractum diſſolvatur, 3.

Non eſt opus declaratione, aut Epiſcopi licentia, ut hi aliud matrimonium ineant, nec parochus aſſiſtens matrimonio tali incurret ſuſpenſionem & an ſit alia pœna pleƈtendus, n. 4. *Et ſolvuntur argumenta.* 5.

Sunt graviter puniendi arbitrio ordinarii clam contrahentes abſque parocho, & teſtibus, 6.

An contrahentes clam omiſſis denuntiationibus, & teſtes qui interſunt puniendi ſint & qua pœna? refertur opinio negans, n. 7. *& contraria verior,* 8

An expediat excommunicationem ſynodalem ferre in ſic clam contrahentes, 9.

Expeditur valor conſtitutionis Salmantinæ excommunicantis clam contrahentes, & præcipientis eos vitari ante denunciationem, 10.

An contrahentes clam trahendi ſint in ſervitutem perpetuam, 11.

De pœna exhæredationis, remiſſivè, 12.

QUinque pœnis afficiuntur contrahentes ipſi clandeſtinè. I. eſt, inhabilitas ad ſic contrahendum: clandeſtinè enim contrahentes abſque parocho, & teſtibus redduntur inhabiles ad ſic contrahendum. Ut conſtat ex *Tridentino*, *ſeſſ.*24. *c.* 1. *de matrim.* Quam pœnam quidam Doctor (ut refert *Matienzo l.*5. *recop. t.* 1. *rubr. gl.* 1. *n.*39. ejus nomine tacitè) intelligebat, ut ſic contrahentes incurrerent perpetuam inhabilitatem ad contrahendum matrimonium propter adverbium illud. Omninó, quod ſignificat in perpetuum, excluſa omni gratia, & diſpenſatione; 1

Digitized by Google

(ut dixi lib.1.diſp.32.n.6.) Et *Majolus l.3.de irregul. c.25. §. Crimina impedientia matrim. n 17. verſ. hodie alius caſus* dicit hodie incurrere parochum triennalem ſuſpenſionem, de qua habetur *c. fin. de clandeſt. deſponſ.* ſi hos iterum matrimonio jungat abſque Epiſcopi licentia: & ita videtur ſentire, eſſe inhabiles in perpetuum, ſaltem ad licitè contrahendum abſque Epiſcopi licentia.

2 Utrum certiſſimum eſt, tantum, eſſe inhabiles ad ſic contrahendum, id eſt, clandeſtinè, unde ſi velint iterum palam contrahere, nulla indigere diſpenſatione. 1. Quia ſic declararunt Cardinales: ut referunt omnes DD. citandi. 2. Quia Trident. non dicit abſolutè eſſe inhabiles, ſed limitat, ad ſic contrahendum, nempe, abſque parocho, & teſtibus: ut præcedentia immediatè verba declarant, ibi, *Qui aliter, quam præſente parocho, &c.* & mox ſubdit, *Eos ad ſic contrahendum, omninò inhabiles reddit*, ergo non abſolutè reddit inhabiles ad contrahendum, ſed ad contrahendum modo ibi prohibito, nempe abſque parocho, & teſtibus. 3. Quia cùm hæc perpetua inhabilitas ſit maxima pœna, graviorque omnibus expoſitis, non eſt veriſimile fore, ut Concilium volens eam imponere, non exprimeret. Quod autem non eſt veriſimile, eſt incredibile, *l. Mevius, in princ. ff. de legat.2.* cum multis congeſtis per *Tiraq. l. Si unquam, in præfat. n.37. & ſeqq. C. de revoc. donat.* Tandem, quia hoc eſt jus novum, juriſque antiqui correctorium ergo potius eſt ſtrictè, quàm amplè interpretandum. Sic tenent *Menoch. de præſumpt. l.3. præſumpt. 1. fin. Gutier. de juram. 1. p. 51. n.22. Perez l.4. Ordinam. tit.1. ad fin. fol.42. §. Ulterius dubitatur, Ant. Cucus l. 5. inſtit. major. t. 11. n.89. Matienzo l.5. recop. t.1. rubr. gloſſ.1. n.40. Azevedo eod. t. l. 1. n 36. Salzedo pract. c.75. verſ. 4.* Et ex Theologis, *Veracruz append. ad ſpecul. dub.8. Palac.4.d.24. diſp.3. ad fin. verſ. Haſitas nunquid, Henriq. l.11. de matr. c.5. n.8. & c.7. n.2. Manuel. 1.tom ſum.2.edit. c.221. n.2. Barth. à Ledeſ. dub.21. de matr. f.319. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 55. a.5. f.183. col.1. §. Eſt tamen dubium, verſ. Tertio dicendum, Vega lib.7. ſum. caſu 121.*

3 Hinc infertur 1. non opus eſſe declaratione aliqua ut matrimonium abſque parocho, & teſtibus initum, diſſolvatur. Quia ex ipſo *Tridentini decreto ſeſſ.24. c.1. de matrim.* conſtat nullum eſſe, nec decretum illud aliquos latet. Sic *Nav. l.4. conſ. in 1. edit. t. de ſponſal. conſ. 1. n. 2. it. de cland. deſponſ. conſ.3. n.2. Matienzo l.5. recop. t.1. rubr. gloſſ.1. n. 55.*

4 2. Infertur, minus bene ſenſiſſe *Majolum relatum n. 1.* exigentem Epiſcop. licentiam, ut hi recedant à priori matrimonio, novumque contrahant. Verum ſi id eſſet minus publicum, ita ut veriſimiliter timeretur ſcandalum, quo id ſedaretur, petenda eſſet Epiſc. declaratio. Hac tamen non præmiſſa parochus eos conjungens alio matrimonio, minimè incurreret triennalem ſuſpenſionem, *c. fin. de cland. deſponſ.* quamvis oppoſitum ſenſerit *Majolus eo. n. 1. relatus.* Quia ea imponitur parocho aſſiſtenti matrim. clandeſtino aliive interdicto, quale non eſt hoc: ſed erit pœna arbitraria puniendus. Sic *Salzedo pract. c. 73. §. Illud tamen, Manuel. 1.to. ſum. 2.edit. cap.211. n.2.*

5 Ad argum. propoſitum, num.1. dic clandeſtinè contrahentes eſſe perpetuò inhabiles, non ad contrahendum ſimpliciter, ſed ad clam contrahendum. Quia Trident. non reddit inhabiles omninò, ſed omninò inhabiles ad ſic contrahendum.

6 II Pœna eſt arbitraria: ſunt enim graviter Epiſcopi arbitrio puniendi contrahentes clam abſque parocho, vel alio ſacerdote de ejus licentia, aut minori teſtium numero, quàm duorum. Sic præcipitur in *Trid. ſeſſ. 24. de matrim. c.1.* unde fit peccare ordinarium hos non punientem. Quia dicit Trident. *Sancta ſynodus eos arbitrio ordinarii puniri præcipit.* Quod ſi id matrimonium conſummarint, cùm gravius delictum ſit, rigidior debet eſſe pœna. Hæc docent *Salzedo pract. c.37. §. Septimo ex verbis, & §. Circa quod tamen, Manuel 1. tom. ſum. 2. edit. c.221. n.4.*

7 Inquires autem an teſtes clandeſtini matrimonii puniendi ſint: ipſique contrahentes omiſſis ſolis denunciationibus? *Enriquez l.11. de matrim. c.5. n. 6.* ait quando matrimonium eſt clandeſtinum ob ſolam denunciationum omiſſionem, ſolum parochum puniendum eſſe. Et *in comment. lit. B.* dicit ſic eſſe concluſum Salmanticæ poſt longam diſputationem. Quia *Trident d. c. 1. & c. fin. de cland. deſponſ.* ſoli parocho imponit pœnam.

8 Sed Trident. nec parocho, nec contrahentibus omiſſis denuntiationibus pœnam imponit, ſed tantum quando abſque debito teſtium numero vel ſine parocho celebratur matrimonium: & *c. fin. de cland. deſponſ. fin.* expreſſa parocho aſſiſtenti, & contrahentibus abſque denunciationibus pœnam imponit illi, triennalem ſuſpenſionem, his verò, condignam pœnitentiam: ubi *gloſſ. verb. Pœnitentia,* reddit rationem, quia contrahunt contra Eccleſiæ interdictum ejus, præceptum contemnentes. Et cum pœna non ſit ibi præſcripta, eſt arbitraria: argumento *De cauſis, de off. c. deleg.* Sic docent *Alex de Nevo, eo c. fin. §. Sane, n. 5. Ledeſm. 2. p. 4. q.47. a.5. f.452. col. 1. Roias epitome ſucceſſ. c. 2. n.23. Gutier. de juram. 1. p. c. 51.* Quamvis autem teſtibus in neutro decreto pœna imponatur, at cum peccent authoritatem præſtando matrimonio ab Eccleſia interdicto, ejus juſſa contemnentes, condignè ſunt pœnitentia puniendi: quæ ſit ratio, ut proxime dixi, ex *gloſſ. eo c. fin. verb. Pœnitentia,* ut contrahentes puniantur. Et ſic docent *Panor. eo. c. fin. n.5. Gutier de juram. 1. p. 51. n. 25. Roias epitome ſucceſſ. c.2. n.23. Petr. de Ledeſm. de matrim. q.45 a.5. f. 283. col. 1. §. Eſt tamen dubium.* Ad idem ſunt alii DD. aſſerentes hos teſtes delicti reos, eſſe hi ſunt *Hoſtienſ. eod. c. fin. verſ. Sacerdos, Anchar. n.14. Ant. n.14. Prapoſ. n.6. Alex. de Nevo ibi, in princ. n.14.* Et quamvis *Anton. Alex. de Nevo & Prapoſ. ibi,* aſſerant hos laïcos intervenientes tanquam teſtes peccare in illum textum *cap. fin.* at non incurrere ſuſpenſionem triennalem impoſitam ibi: quia tantum imponitur ſacerdoti aſſiſtenti, nec eſt pœna laïcis proportionata: at nil ſentiunt contra noſtram ſententiam: fateor namque non incurrere eam ſuſpenſionem: plectendi tamen erunt pœna arbitraria pro culpæ qualitate.

III. Pœna contrahentium clam, in aliquibus diœceſibus eſt, excommunicatio: quam Epiſcopi in ſuis Synodalibus conſtitutionibus in hos proferunt. Adverſus quam inſurgunt aliqui dicentes, multò conſultius fore, eam excommunicationem non fulminari: quia ſi Pontifices, & concilia ea opus eſſe judicarent, tuliſſent utique. Sic *Sotus 4. d.28. q. unic. a. 2. verſ. Quo igitur. Ledeſ. 2. p.4 q.47. a. 5. §. An autem, f.452. col.1. initio.* Sed non eſt, cur ita carpantur Epiſcopi, cum adjuvent pœnas jure communi ſtatutas, quotidiéque malitia hominum creſcente, pœnas augeri expediat. 9

Majus autem dubium eſt, de valore conſtitutionis Synodalis Salmantinæ, cujus meminit *Covar. 4. decret. 2. p. c.7. initio n. 9.* qua excommunicantur ipſo jure clam contrahentes, cavetúrque hos excommunicatos ante denunciationem vitandos eſſe. Cujus valorem dicit *Covar. ibi* dubium videri, eo quod ſit contra legem ſuperioris latam, nempe conſtitutionem Martini V. ad evitanda ſcandala, in Conc. Conſtantienſi editam, indulgentem ſolos excommunicatos denunciatos, vel notorios clericorum percuſſores, vitandos eſſe. Alii verò eam conantur defendere: quia notorium eſt illos clam contraxiſſe, & notorius excommunicatus nondum denuntiatus, vitari debet. Sic *Perez lib.5. ordin. t. 1. l. 1. f.30. §. Item ſolent Salzedo practica c.13. §. Similis excommunicationis pœna.* Sed melius *Veracrux append. ad ſpeculum, dub. 11. con. 5.* dicit, eam conſtitutionem ſervandam non eſſe: quia eſt contra conſtitutionem Superioris: arg. *c. Cum inferior, de major. & obed.* Nec eſt verum omnes notorios excommunicatos vitandos eſſe, ſed ſolos notorios clericorum percuſſores: ut habet communior ſent. 10

IV. Pœna contrahentium clandeſtinè, eſt, ut ambo conjuges tradendi ſint conſanguineis propinquioribus uxoris, in ſerviturem perpetuam. Sic habetur *l. fin. tit. 3. p. 4.* Sed hæc pœna jam non habet locum: ſive quia hæc lex in deſuetudinem abiit: (ut volunt *Covar. 4 decret. 2. p. c. 6. init. num.17. Enriquez l.11. de matrim. cap.6. n.2. in comment. l. I. Gutier. 2. pract. q. 1. num. 31.*) Sive (ut vult. *Gregor.* 11

Lop.

Exp.d.l.final.verb. à furto,) eo quod mitior pœna per *l.*49. *Tauri* clam contrahentibus eſt ſtatuta.

Ultima pœna eſt exhæredationis. Sed de hac, diſput. ſequenti.

DISPUTATIO XLVII.

Utrùm clandeſtinè contrahentes exhæredari poſſint.

SUMMARIUM.

Proponitur l. 48 Tauri qui rationem dubitandi offert, n. 1.
An ſola filia clam contrahens poſſit exhæredari, vel etiam filius. 2.
Quid ſi filia ſit ſui juris, viduaque, ſive in domo patris ſive extra habitet.
*Quid ſi digno nubat n.*4. *Vel ſit major* 25. *annis, n* 5.
Quid ſi Clam ex parentum conſenſu nubat, an poſſit exhæreddari. 6.
An incurrant tunc tam ipſa, quàm teſtes alias pœnas, l. 48. *Tauri, vel ſal em judex poſſit eas inſligere,* 7.
Quid ſi filia digno nubat, patre malitioſè matrimonium differente, 8.
Quid, ſi filia non conſummato matrimonio profiteatur religionem an adhuc poſſit exhæredari: & an oporteat matrimonium conſummari, ut incurratur à pœna, 9.
Quid, ſi matrimonium clandeſtinum invalidum ſit, an incurratur ea pœna remiſſivè, n. 10. *Et ibi etiam remiſſivè; an hac pœna indigeat judicis ſententia.*
An attento jure canonicò ſervanda ſit l. 49. *Tauri? refertur opinio negans,* 11.
Contraria verior, n. 12. *Et ibi, quamvis inferior nequeat ſuperioris lege tollere, at poteſt novis pœnis latis in violatores illam adjuvare.*
Et ſolvuntur argumenta, n. 13.

1 RAtionem dubitandi nobis offert *l.*49. *Tauri*, ibi. *Mandamos que el que contraxere matrim. que la Ygleſia tuviere per clandeſtino, el y los que en ello entrevinieren, y los teſtigos de el tal matrim. incurran el perdimiento de todos ſus bienes, y ſean deſterrados de nueſtros reynos, y que eſta ſea juſta canſa para que el padre y la madre puedan desheredar, ſi quiſieren tà ſus hijas, en loqual otro ningune pueda acuſar ſino el padre y la madre, muerto el padre*: hæc ibi. Quæ lex hodie habetur *lib.*5. *recop.tit.*1.*l.*1. ubi additur, *Y pueden desheredar, ſi quiſierenta ſus y hijas, que el matri. contraxeren.* Id quod etiam apud exteras nationes ſimilibus aliis conſtitutionibus obſervari, ex *Ant, Coſtano l.*1.*q.juris,c.*12. *ad finem*, tradit *Pechins.l.*1.*de teſtam.marit, & uxor.c.*2. de cujus legis valore non levis eſt controverſia: cujus diſputationi præmittenda eſt cujus legis intelligentia.

2 Supponendum eſt olim attenta *l.*49.*Tauri*, ſenſiſſe ſcribentes eam, exhæredationis pœnam non extendi ad filios clam contrahentes: Quia ſolum de filiabus mentionem faciebat. Nec erat par ratio de filiis, tum ob majorem honeſtatem requiſitam in ſexu femineo: tum etiam ob majorem illius fragilitate, minoremque ingenii vigorem ad rem tanti momenti abſque parentum conſilio aggrediendam. Sic *Ciſuenes ea l.*48.*fin.& ibi caſtillo n.*31.*Cov.* 4.*decr.*2.*p.c.*6.*init.n.*22. *Menchaca de ſucc. creat.*§.10.*n.*637. *Matienzo l.*5.*recop.t.*1.*l.*1. *gloſſ.* 1. Et ex Theologis, *Sotus* 4. *d.* 29 *q.*1.*a.*4.*ad* 4. *Veracruz* 3.*p.ſpecul.art.*20.*concl.*2. At poſt *l.*1.*t.*1. *lib* 5.*recop.* res dubio caret: cum expreſſè extendat, *l.*49.*Tauri* ad filias. Et ita fatentur omnes.

3 Adde hanc exhæredationis pœnam nono ſolùm xabere locum in filiabus familias, ſed etiam in ipſis viduis eſſectis, in parentum domo degentibus, clámque contrahentibus. Quia *l.* 49.*Tauri*, nullatenus in hoc patriam poteſtatem conſiderat, cùm etiam matri hanc poteſtatem non habenti, § *Fœmina inſtit. de adopt.& l.*2.*tit,*17 *p.*4. concedat ex hoc poſſe filiam exhæredare. Sic. *Covar.* 4. *decret.* 2.*p. c.*6. *init.c.*22. *Veracruz.*3.*p.ſpec.a.*20.*concl.*2. *Enriq. l.*11. *de matrim.c.*6.*n.*2. *Gutier l.*2.*pract. q.*3.*fi. Bart.à Ledeſm..de matrim.dub.* 24.*concl.ult.* Immo id verum credo, quamvis non habitent cum parentibus. Quia lex non patriam poteſtatem, nec cohabitationem conſiderat, ſed parentibus reverentiam debitam. Quod inde colliges quia ſolis perentibus accuſandi jus defert. Sic *Azebedo lib.* 5. *recop.t.*1.*l.*1. *n.* 25. Et videntur tenere *Peralta l. Unum ex famil.*, §. *Sed & ſi fundum, n.*31.*ff.de leg.*2.*Meres de major.*1.*p.q.*51.*n.*36 ubi generaliter docent poſſe etiam filiam viduam ob hos exhæredari. Et probant ex doctrina quadam Oldradi aſſerentis conditionem negativam eſſe perpetuam, at conditio poſita *in ea l.* 49.*Tauri*, negativa eſt, dum prohibet filiam clam contrahere: perinde enim eſt, ac ſi dicat, Ne clam contrahat ſub exhredationis pœna quare minus bene *Caſtillo l.*49. *Tauri.fin.* negat eam pœnam locum habere in vidua.

Habet etiam locum ea pœna, quamvis filia dignè nubat. Adhuc enim injuriam patri irrogat, eo inconſulto nubés, vitiòque clandeſtinitatis id matrimonium afficitur. Sic *Gom. Arias l.*49. *Tauri,n.*10. *Greg. Lop.* ſic pronunciatum eſſe in ſupremo ſenatu teſtans *l.* 10. *verb. Puedo fin. tit.*1.*p.*4. *Acoſta l.Gallus,*§.*Et qui ſi tantum, p.*3.*n.*200.*ff.de liber.& poſth.Molina l.*2. *de primog. c.*16. *n.*13. *Barboſa l.*1. *p.*4.*n.*38.*ff ſoluto matrim.Enriq.l.*11.*de matrim c.*6.*n.*2. 4

Aiunt tamen aliqui Carolum V. *l.* 41. in Pincianis comitiis edita hanc pœnam ad filiam majorem 25. annis extendiſſe: (addit *Covar.*) carentem noverca. Sic. *Covar.* 4. *decret.*2.*p.c.*6.*init.n.*22.*Sotus.*4.*d.*29.*q.*1.*a.*4.*ad* 4.*verſ. Extat.Perez l.*5.*ordin. tit.*1.*l.*1.*f.*37.§. *Secundo limitabis. Veracruz* 3.*p.ſpec. art.*20.*concl.*2. addens aliàs eam pœnam non comprehenſuram filiam majorem vigintiquinque annis. Et *Enriq. l.* 11 *de matrim. c* 6. *n.* ait hanc filiam majorem non poſſe ob id exhæredari. Quia impunè inſciis parentibus nubit. Addit *Covar. eo.n.*22.*in poſtrema edit.* ubi retuli hanc legem Caroli V. hæc verba: *Ut quidam quorum opinio ſatis dubia & incerta eſt, opinantur.* Sed horum verborum intellectum capere non poſſum: ideo dico eam extentionem minimè neceſſariam eſſe: cùm enim *dict. l.* 49. *Tauri*, generaliter loquantur & filia major 25. annis clam contrahens, delinquat, quamvis minimè delinqueret palam nubens, extenditur ad filiam majorem 25. annis: quin potius fuit moderatio, illud additum, *Modo careat noverca.* Quæ tamen moderatio hodie locum non habebit: eo quod pragmatica illa Caroli V. non habetur in nova legum ejus regni recopilatione, & conſequenter vim legis amiſit: ut conſtat ex *pragmat.initio nova recopil, poſita.* Sic *Molin.to.*1. *de juſt.tract.*2.*diſp.*176.*fol.*1039. *& ſeq.*§.*Hodie in regno Caſtellæ.* Sed re attentius nunc conſiderata placet prior opinio, ut pœna *l.* 49. *Tauri*, non extendatur ad filiam majorem 25. annis, clam abſque conſenſu parentis nubentem: quia prædicta lex duas conditiones petit nempe clandeſtinitatem, & parentum injuriam: (ut n. ſeq. dicemus) quare deficienti altera, nimirum, parentum injuria, ut deficit in hac filia majori, §. *Aliud quoque, auth. Ut cum de appell.cognoſc.* non erit locus illi pœnæ. Nec obſtat *pragmat.Caroli.V.* Quia (ut dixi) non eſt in nova recompilatione incerta, & ideo non obligat.

Cæterum ſi fœmina, vel filius clam contraheret conſentientibus parentibus, non poſſit ob id hæreditate privari. Prob. ex ratione *d.l.* 49.*Tauri*, quæ accuſationum delicti ſolis parentibus refert, unde ultra clandeſtinitatis vitium videtur reſpexiſſe ad injuriam, quæ parentibus irrogatur. Sic *Suarez l.*3.*fori, t. De los caſamientos l.*2. *n.*34. *Covar.*4.*decr.*2.*p.c.*6.*init.n.*21. *Perez l.*5.*ordin.tit.*1.*l.*1.*fol.*36. §.*Clandeſtinum matrim Barboſa l.*1.*p.*4.*n.*35.*ff.ſolut.matrim. Azebedo l.*5.*recopit.*1.*l.*1.*n.*48.*Segura.*2 *p direct.c.* 15. *n.*36. Et colligitur ex *Acoſta l. Gallus*, §. *Quid ſi tamen, p.* 3. *n.*200.*ff.de libert.& poſt.* Ubi ait hanc exhæredandi cauſam directè patris offenſam recipere. Et ex Theologis docet *Veracruz* 3.*p.ſpeculi,a.*20.*concl.*2.*Enriq.l.*11.*d. matrim.c.*6. *n.*2. *Manuel.* 1.*to.ſum.*2. *edit.c.*14.*n.* 2. Moderantur tamen hoc *Enriq. & Manuel.ibi*, ſi filia ſit ſub patria poteſtate, quia ſentiunt nihil referre conſenſum hunc paternum, quando filia poteſtate patria exempta eſt. Sed hæc moderatio non eſt neceſſaria: quia (ut dixi n.3.) lex in hoc non conſiderat patriam poteſtatem. 5

At rogabis, an conſentiente patre in matrimonium clandeſtinum filii vel filiæ, eſto non poſſint exhæredari, an ſaltem incurrant, tam contrahentes, quàm teſtes alias pœnas *l.*46.*Tauri?* Id enim affirmat *Segura* 2 *p direct.c.*13 *n.* 37. Verum oppoſitum dicendum eſt, cum *Covar.* 4. *de-* 6

cret. 2.p.c.6.init. n. 21. nam reſpectu omnium illorum perſonarum, accuſatio ſolis parentibus defertur:ut bene docet *Azebe.o l.5.recop.t.1.l.1.n.53.* nam ille verſ. *A etro ninguno,&c.* omnia præcedentia ſub uno contextu complectitur: ergo ceſſante injuria conſenſu parentum, jus accuſandi extinguntur, & ſubinde non erit locus illis pœnis Unde fit non eſſe audiendum *Azebed eo n.53.* aſſerentem, poſſe tunc juddicem eas pœnas, exhæredatione depmta,infligere. Nam ea lex tantum patre accuſante eas imponit.

8 Hanc. tamen pœnam aliqui, & bene limitant, ut non habeat locum, quando parentes peſſime erga filias ſe haberent, earumque matrimonia differrent malitioſè, ne eas dotare cogerenrur, ipſæque redimendæ vexationis gratia æquali nuberent Tunc enim parentes immerito conqueri poſſunt. Sic *Sotus 4.d.29.q.1.art.4.fine,Gutier l.2. pract.q.1. n.27.Cordub.ſum. q.171.§.Mas digo, Manuel. 1. to.ſum. 2. edit..c.14.n.3.Lud. Lop.2. p.inſtruct.novi, materia. de matri. c.54.§.Ex prædicta,Bart a.Ledeſm. dub.24.de matrim.fine.*

9 Quæres tamen, an ſi filia ingrediatur religionem, ante matrimonii conſummationem, poſſit adhuc exhæredari; Nam poſſe, affirmat *Caſtillo l. 49. Tauri, ad fin. verſ. Item quæro an filia clandeſt. Covar.c. Raynutius de teſt. init. n. 21.* & inclinat *Ioan.Lup. l.49. Tauri,fine,* licèt cogitandum relinquat, dicitque ſic ſententia deciſum eſſe in regio prætorio Valliſoletano. Sed verius eſt non poſſe. Tum, quia juxta veriorem opinionem exhæredationis cauſæ religionis in greſſu abolentur, tum etiam, quia (ut ait *Menchaca de ſucceſſionem creat.l.1.§.10.nu.646.*(in nullo caſu ita aboletur exhæredationis cauſa ingreſſu religionis, ac in hoc, quando quidem dirimitur matrimonium, quod ignominiæ paternæque injuriæ cauſa erat. Et maximè, quia *Suarez l.3.fori tit. de los caſamientos l. 2. n.24. cum Anchar.* quem ibi refert, ait pœnam exhæredationis ob matrim. clandeſtinum, tunc temporis contrahi, quando matrimonium copula conſummatur: quia *lex* 49. *Tauri* dicit *El que contraxiere matrimonio*, nomine autem matrimonii, in pœnalibus intelligitur quando conſummatum eſt (ut dixi lib.1. diſp.1. nu.3.) Sic tenet *P. Molina* id latius diſſerens *tom.1.de. inſt.tract.2.diſp.176. fine.*

10 Utrùm autem pœna hæc habeat locum, quando matrimonium eſt clandeſtinum invalidum, dixi hoc 3. l. tota diſp. 2. & an indigeat judicis ſententia, dicemus diſp.53. num.3.& ſeqq.

11 His præmiſſis, potiſſima difficultas eſt, an correcta ſit jure canonico lex hæc imponens pœnam matrimonio clandeſtino? Videtur enim eſſe invalidam. 1. quia diſponit circa cauſam matrimonii ſpiritualem, & ita mittit falcem in meſſem alienam, contra *c.Tuam de ordine cognit.* impedit que matrim libertatem: quibus rationibus ducti l. 4. diſp.25. n.2.dicemus jure canonico attento invalidam eſſe exhæredationis pœnam, jure Cæſario ſtatutam, adverſus filiam abſque patris conſenſu nubentem: ergo idem erit in hoc caſu. Quare *Covar.4.decret.2.p.c.6.initio, n.10.fine,* & 21. *cum Matt.de Afflict.per ipſum alleg*, dubitat de hujus legis valore. Et *Greg.lop.l.10, verb.Puede, ad fi.t.1. p.4.* cogitandum relinquit. Et *Ant.Gom.l.49.Tauri, n.2.* dicit rem eſſe adeo dubiam, ut utraque opinio poſſit tute defendi. Et *Verac.3.SPeculi.a.20.concl.3.*ſuſtinet invalidam eſſe.

12 His tamen non obſtantibus dicendum eſt leges plectentes matrimon. clandeſtina validas eſſe, & ſervandas etiam in foro canonico. Prob. 1. quia quamvis judicium de matrim.quoaad ejus, ſubſtantiam, ſit fori Eccleſiaſtici, nullibi tamen principibus ſecularibus adimitur poteſtas leges condendi, pœnàſque ſtatuendi in eos qui contra juris ordinem contrahunt matrimonia. Et confirm. quia quamvis inferior obligare ſuperioris legem minimè poſſit,at poteſt novis pœnis eam (quo melius ſervetur, adjuvare,ut tradunt, *gloſſ. auth. Quomodo oporteat epiſc. collat. 1.initio. verb.Sancimus, & Clem.Ne Romani, verb. Tolli. de elect.& ibi Paulus,& Laurent.* quos refert, & ſequitur *Cardin.ibi.q.3.Imola ibi n.18. Bonifac.n.16. 17. Barbat. ibi. &c. Veſtra n.5.de locato,Fel.c.1. n. 13.fin.de ſponſ. Ioa. Lop.c. Per veſtras not.3.§.1.n.9 de don.at.inter vir. & uxor. Celſus conſ. 38.n.9.Covar.4.decret.2.p.c 6.initio,n* 18.& 19. ubi multa alia ad hoc comprobandum affert: *Maranta pract.6.p.t.Et arbitrariis,l.2.cent.4.caſu.3.98.n.46. Rojas de hæreticis 2.p n. 553. Matien.* alios referens *l.5. recop.t.1.l.1.gl.7.n.4.Verac.3.p.Spec. q.20.concl.3.& §.Dixi. ſecundum ſe*: ergo bene poteſt princeps ſecularis condere leges ad punienda matr. clandeſt. quæ Eccleſia graviter deteſtatur punirique præcipit. Et ita hanc rationem adduxit *lex fi.t. 3. p. 4.* ubi ſtatuens pœnam in clam contrahente s. ſic ait,*Onde nos proque auemos volunt. ad que lo que la ſanta Ygleſia ordona, ſe guardado, &c.* 2.Prob. quia matrim.ſicut eſt ſacramentum, ita etiam eſt contractus civilis, ergo ſicut qua ratione eſt ſacramentum, pertinet ad forum Eccleſiaſticum: ita qua ratione contractus civilis eſt, nil prohibet, ut ſpectet ad forum principis ſecularis, ſi non quantum ad ſubſtantiam, quia hanc cauſam ad ſe poteſtas Eccleſiaſtica avocavit, ſaltem quantum ad poteſtatem debitis pœnis plectendis eos qui matrimonia contra ordinem juris canon. contrahendo,pacem reip. perturbant. Et confirmat. quia ad poteſtatem ſecularem pertinet cuſtodire pacem, ac reipublicæ tranquillitatem, ergo cum per matrim clandeſtina, maximè hæc pax, ac reipublicæ tranquillitas perturbetur, poteſtas ſecularis eſt ea debitis pœnis plectere. Tandem prob. quia hac ratione juſtiſſime principes ſæculares pœnas decernunt perjuriis, uſuris, inceſtis nuptiis, quamvis judicium horum dilectorum pertineat etiam ad Eccleſiaſticum tribunal; Quia ſpiritualia ſunt. Hanc ſent. tenet *Caſtillo l.49.Tauri. n. 8.&ibi Ant.Gom.n.2.* & in hanc magis inclinat licet cogitandum relinquat *Greg.Lop. l.10. verb. Puede ad fin.t.1.p 4.* & tenent *Lex fin. verb. A forte t. 3.p.4. Perez l.1. ordin.t.1.l.5.init.Menoch.de arbitr.l.2. cent.4. caſu 198. n.47.Molina l.2.de primogen.c.16.n.10.&ſeq.* & ait n.13.ſe vidiſſe eam obſervari *Menchaca l. 1. de ſucceſſ. creat.* §. 10. *n.637.& 640.& §.7.n.38.fin. Burgos de Paz conſ.* 20. *n.* 11. dicens ſe vidiſſe ſæpius obſervatam in ſupremo, & in Pincian. conc. *Spino ſpecula teſt.gloſſ.15.n.74.Olanusin concord. iuris,lit.M.verb.Matrimon.n.31.Duennas reg.373.init Matienzo l.5.recop.t.1.l.1.gl.7.n.4. Azebed.ead.l.1.n. 42. Grat. reg.83.n.11.Salzedo additionib.ad reg.198.Bernard. Diaz. Gutier.l.2.pract.q.1.n.13.Barboſ.l.1.p.4.n.38.ff. ſoluto matr Segura.2.p.directorii, c.13.n.* 38. Et ex Theologis, *Sotus 4. d.29.q.1.a.4.verſ.Duo ergo,Corduba.ſum.q.171.§. La ſegunda opinio,Enriq.l.11.de matr.c.6.n.2.fine, Lud.Lop.2.p. inſtruct. de matrim.c.44.f.1007.§. Igitur reſponſurus, Barth. a.Ledeſ. dub.24 de matr.concl.ult. Manuel.1.to.ſum.2.edit.c. 14. n.2. Petr.de Ledeſ.de matr.q. 45.a.5. §. Eſt tamen dubium, verſ. Et ad intelligentiam,fol.*-3.

Ad argum. prioris ſententiæ propoſita n. 11. reſpondetur, leges non diſponere circa materiam ſpiritualem, tangentes ejùs ſubſtantiam, quod legi civili negatum eſt, ſed coadjuvantes jus cononicum, plectendo matrim. per illud vetitum: nec matrimonii libertatem prohibere, ſed ne illud contra juris Eccleſiaſtiei ordinem contrahatur, Unde valde diſtat inter matrim. abſque conſenſu parentum initum, & clandeſtinum: illud enim non penibile eſt, ſed permiſſum jure canon. hoc autem eo prohibetur, gravibùſque pœnis afficitur. Quare leges exhæredantes filiam abſque patris conſenſu nubentem. tanquam juri canonico adverſæ repelluntur: punientes verò clandeſtinum, tanquam jus canonicum imitantes, ipſùmque coadjuvantes, admittendæ ſunt. 13

DISPUTATIO XLVIII.

Quæ ſint pœnæ parochi, vel alterius ſacerdotis aſſiſtentis matrimonio clandeſtino?

SUMMARIUM.

Parochus, vel quivis ſacerdos aſſiſtens clandeſtino, etiamſi regularis ſit. ſt triennio ſuſpendendus, n.1. non tamen eſt lata ſuſpenſio, & poteſt id tempus augeri, vel minui, n.

An correcta ſit hæc triennalis ſuſpenſio, per. Tridentinum & ideo hodie ſic

ſit tantum pœna arbitraria parocho, vel ſacerdoti aſſiſtenti clandeſtino invalido imponenda? refertur opinio negans n. 3. & contraria verior, num. 5.

Pœnis diverſis impoſitis, variis legibus eidem delicto, an una alteram corrigat? n. 3 4 & 8.

Si proprius parochus vel alius ſacerdos regularis, aut ſecularis aſſiſtat clandeſtino ob ſolam denunciationum omiſſionem, eſt triennio ſuſpendendus & ſimiliter parochus non prohibens? n. 5. Et ibi quid ſi libro careat vel non interroget contrahentes de conſenſu? & quid, alius matrimoniis interdictis à jure, vel prohibitis ſibi à judice, vel vagorum, aut forenſium, abſque licentia ordinarii interſit.

Quid, ſi parochus quando prius matrimonium fuit nullum defectu parochi, & teſtium, & contrahentes recedunt ab illo, voluntque aliud inire, an parochus tali matrimonio aſſiſtens abſque ordinarii licentia ſit ſuſpendendus? remiſſivè, num 5.

Quid, ſi alienus parochus, vel alius ſacerdos abſque proprii licentia interſit matrimonio, an ſit ſuſpendendus triennio, vel ſuſpenſus arbitrio ordinarii: num. 6.

An excuſet ab hac ſuſpenſione ignorantia craſſa, & qua ignorantia excuſet, dum textus dicit Auſus fuerit, vel præſumpſerit? n. 7.

An excommunicatio lata Clem. 1. de privileg. contra regulares ſolemnizantes matrimonium abſque parochi licentia, ſublata ſit per ſuſpenſionem impoſitam à Trident. in hoc caſu n. 8. Solvuntur argum. n. 8.

1 SIt concluſio, parochus vel quicumque alius ſacerdos regularis vel ſecularis, qui matrimoniis clandeſtinis interfuerit, per triennium ſuſpendendus eſt ab officio: & eadem pœna mulctandus eſt parochus, quamvis non interſit, ſi ſciens talia matrimonia, non prohibuerit. Sic habetur *c. fin. §. de cland. de ſponſ.*

2 Ea tamen ſuſpenſio triennalis, non eſt ipſo jure lata, ſed ferenda à judice. Quod inde conſtat, nam textus dicit *Suſpendatur*: quod eſt verbum futuri optativi modi reſpiciens actum, ac judicis miniſterium, ut excommunicetur, &c. at verbum futuri actum judicis reſpiciens, importat ſententiam ferendam: ut latiſſimè ultra multos alios *Tiraq. l. Si unquam, verb. Revertatur, n. 39. C. de revoc. donat.* Sic docent *Palud 4. d. 28. q 2. a. 5. n. 20. Ledeſ. 2. p. 4. q. 47. a. 5. f. 452. col. 1. Perez lib. 5. ordinan. t. 1. l. 1. f. 22. §. Circa præmiſſa Enriq. l 11. de matr. c. 5. n. 6. Bart. à Ledeſ. dub. 21. de matrim. f. 133. Veracruz append. ad ſpec. dub. 11. fin. Salzedo pract. c. 73 §. Suſpenditur Manuel 1. to ſum. 2. edit. c. 221. n. 4. Vega l. 4. ſum. caſu* 112. Hinc fit cum hoc tempus triennii aſſignetur jure miniſterio hominis imponendũ, poſſe ex cauſa juſta augeri, & minui. Per notata *c. Cum ſit Romana. de apell.* Et confert id quod habetur *eod. c. §. fi.* ibi, *Gravius puniendus ſi delicti qualitas poſtulaverit.* Sic tenet *Præpoſ. eod. c. fin. n. 22. ver. 9. Bernard. Diaz in ſua pract. in nova edit. c. 73. n.*

3 Difficultas autem non modica eſt, an hæc ſuſpenſio triennalis, correcta ſit per Trident. quando parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtit matrim. clandeſtino invalido defectu numeri teſtium; Nam *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de matr. verſ. Inſuper parochum.* decernit parochum, vel alium ſacerdotem, qui cum minori teſtium numero, quàm duorum matrim. clandeſtino interfuerit, eſſe graviter arbitrio ordinarii puniendum. Quidam aiunt non eſſe correctam, ſed ultra pœnam arbitrariam, imponendam eſſe triennalem ſuſpenſionem. Prob. quia juri antiquo non derogat Tridentinum, immò profitetur ſe inhærere veſtigiis Conſilii Lateranenſis ex quo deſumptum eſt *illud. c. fin.* 2. quia *c. illud in. §. fin.* ultra ſuſpenſionem triennalem, decernit parochum gravius puniendum, ſi culpæ qualitas poſtulaverit: ergo ultra ſuſpenſionem relinquitur locus pœnæ arbitrariæ, gravitate delicti hoc poſcente, ſed hodie poſcit, graviùs enim delictum eſt hodie, clam contrahere, cum enim invalidum ſit matrim. peccatur in ſubſtantia & in modo, olim autem cum erat validum, ſolum peccabatur in modo: & proinde utrique pœnæ hodie locus erit. Ultimò, quia cum diverſæ pœnæ diverſis legibus imponuntur eidem delicto, nec apparet utra earum alteram corrigat, utraque ſervanda eſt: ut docent *Bart. l. 1. ad fin. ff. de vi bonorum rapto. Felin. c. Quod olim. n. 2. de Judæis.* Bertachi. *in repert. lit. P. verb. Pœna, §. Pœna diverſa, verſ. Pœna nova. Ant. Gom.* multis textibus & DD, relati dicenſque eſſe communiorem ſent. 3. *covar. c. 1 n. 8. verſ. Quarta concl. Gratian. reg. 291. n. 3. Matienzo dialogo relatorum, 3. p. c. 34. n. 1.* Ergo cum hæ ſint diverſæ pœnæ, diverſis canonibus impoſitæ nec appareat unam per alteram corrigi, ligabunt ambæ, & ita hanc partẽ tuentur *Salzedo pract. c. 73. §. Octavo non eſt oblivioni, Veracruz append. ad ſpec. dub. 11. fin. majol. l. 3. de irreg. c. 25. n. 17. Manuel. 1. to ſum 2. edit. c. 221. n. 4. Vega. l. 6. ſum. caſu* 112. Tenẽt (inquam) eam expreſſè *Salz. Manuel & ibi*: cæteri autem videntur aperte tenere, nam loquentes poſt Trid. dicunt hujuſmodi parochum eſſe triennio ſuſpendendum.

Contrarium tamen tenet expreſſè *Matienzo lib. 5. recop. tit. 1 l. 1. gloſſ. 7. n. 2. fine*, ubi ait ceſſare hodie ſuſpenſionem triennalem, per pœnam arbitrariam impoſitam in Tridentino. Et hoc videtur mihi verius. 1 quia verior ſent. habet quando minor pœna imponitur nova lege pro eodem delicto, pro quo imponebatur gravior lege antiqua, ceſſare pœnam legis antiquæ: ergo cum per Tridentinum impoſita ſit mitior pœna, cum poſſit ordinarius arbitrari ſuſpenſionem per brevius tempus, ceſſabit ſuſpenſio præciſa triennalis jure antiquo impoſita. Antecedens probatur ex doctrina *Gre. lop. l. fin. verb. A furto tit. 3. p. 4.* ubi ait ceſſare pœnam illius legis quia mitior pœna imponitur *lege nova, 49. Tauri* Et confirm. quia communis opinio tenet legem novam poſteriorem & ejus pœnam corrigere pœnam legis antiquæ, quam multis citatis dicens in judicando, & conſulendo ſervandam eſſe, tenet *Ant. Gom. 3. variar. c. 1. n. 38* Idem *Boſſius pract. tit. de offic. corruptis pecun. n. 10.* ubi licet obſcurè loquatur, tandem concludit quoad executionem non eſſe utramque pœnam ſervandam. Idem *Julius clarus lib. 5. receptarum pract. crimin. 5. fin q. 85. verſ. debet etiam judex.* Idem loquens in ſtatuto, & lege quod pœna ſtatuti novi corrigat pœnam legis antiquæ tenet *Aviles c. 17. Prætorum, gloſſ. las hara n. 19.* Quod idem admittunt *Ananias c. 5 fin. de colluſione detegenda & Navar. l. 5. conſ. in 1 edit. c. 37. de pœn. conſ. 1. fin. in 2. l. 1 tit. de conſt. conſ. 10. fin.* in pœnis quæ ſunt imponendæ à judice: qualis eſt hæc ſuſpenſio triennalis. 2. principaliter prob. quia licet ſit gravius delictum hodie matrim. clandeſtinum, in ordine ad Deum, at reſpectu damni Eccleſiæ & inconvenientium, quæ induxerunt Trident. ut clandeſtina irritaret, ut patet ex ipſo, *ſeſſ. 24. de matrim c. 1. de paulo poſt principium*, ibi *Gravia peccata perpendat, quæ ex clandeſt. conjugiis ortum habent*: minus grave delictum eſt hodie matrim. clandeſt. invalidum; ex eo enim inconvenientia non ſequuntur, quæ olim dum validum erat, oriebantur, ut perpetuus concubinatus, cogi ab Eccleſia ad matrim. publicum invalidum, propter clandeſtinum validum Eccleſiæ ignotum: ergo non tam gravi pœna, ac olim, afficiendum eſt. Tandem, quia eſto in hoc caſu non eſſet correcta illa ſuſpenſio triennalis per Tridentinum adhuc non haberet locum, quando parochus, vel alius ſacerdos intereſt matrimonio abſque duplici teſte celebrato. Quia hodie tale matrimon. eſt invalidum, quando autem matrim. clandeſtinum eſt irritum, pœnæ olim impoſitæ clandeſtino, quod erat validum, non incurruntur: (ut probavi hoc 3. lib. diſput. 2. n. 5.) ergo non incurretur dicta ſuſpenſio triennalis.

Id tamen libenter fatebor, ſi proprius parochus, vel alius ſacerdos regularis, aut ſecularis de ejus licentia interſit matrim. valido, clandeſtino tamen ob denunciationum omiſſionem, cum Tridentinum in hoc nullam ſtatuat pœnam, ſtandum eſſe pœnæ *d. c. fin.* & proinde ſuſpendendum eſſe triennio. Idemque ſtatuitur ibi de parocho, qui ſciens ea matrimonia impedire neglexerit. Sic *Maiolus lib. 3. de irregularitate, c. 25. n. 17. & 18 Enriq. l. 11. de matr. c. 5. n. 6 Vega l. 6. ſum. caſu.* 112. qui addit eandem pœnam incurrere parochum carentem libro, in quo nomina contrahentium, & teſtium deſcribat, vel non interrogantem contrahentes de conſenſu, contra præceptum *Trident. d. c. 1.* Sed audiendus non eſt, quia nec ibi, nec *d. c. finali*, nec alibi reperitur hæc pœna: cum id matrimonium nullo clandeſtinitatis vitio laboret, nec ſit interdictum ab Eccleſia, incurret tamen parochus eam pœnam, ut ſuſpendendus ſit triennio, non tantum quando interfuerit matrim. clandeſtino, vel impedire neglexerit, ſed etiam idem dicendum eſt de aliis matrimoniis interdictis à jure, vel à 5

Digitized by Google

judice. Nam *fin.§.fin. cland. deſponſ.* ſic dicitur *ſane ſi parochialis ſacerdos tales conjunctiones prohibere neglexerit.* Ubi verbum illud, *Tales*, refert nuptias, de quibus §. *præcedenti* egerat ille textus, egerat autem de clandeſtinis, vel interdictis conjugiis. Sic *Majolus l. 3. de irregul. c. 25. n. 17. 28.* Unde bene infert *eo n. 17. Verb. vagantes*, parochum conjungentem vagos non ſervato quod præſcribit *Trident. ſeſſ. 24. de matrim. c. 7.* Incurrere eam pœnam, ut triennio ſuſpendendus ſit. Quia intereſt matrimonio interdicto per Trident. Et *eo n. 17. verb. Judicis interdictum* bene docet quoties à judice emanarit præceptum contra aliquos, ne matrimonium ineant, vel contra ipſum parochum, ne authoritatem interponat, parochum contravenientem incurrere eandem pœnam. Quia intereſt matrimonio à judice interdicto. Eadem ratione ſi alter ſit vagus, aut alienigena, licèt non vagus; parochus aſſiſtens tali matrimonio incurret eandem ſuſpenſionem, ſi abſque ordinarii licentia interſit. Quia (ut dixi hoc 3. l. diſp. 25. n. 8. & 9.) interdictum eſt parocho abſque ordinarii facultate tali matrimonio intereſſe. Utrum autem, quando prius matrimonium fuit nullum eo quod abſque parocho, vel duobus teſtibus fuit celebratum, & contrahentes ab eo propria authoritate recedentes, volunt aliud inire, parochus aſſiſtens illi matrimonio, abſque ordinarii licentia, incurrat illam triennalem ſuſpenſionem dixi hoc 3. diſp. 46. n. 4.

6 Monuerim tamen conſultò me dixiſſe, quando prius parochus, vel alius ſacerdos, regularis, aut ſecularis de ejus licentia intereſt matrimonio, in quo omittuntur denunciationes, eſſe ſuſpendendum triennio: juxta *d. cap. finale*: nam ſi alienus parochus, vel quicumque alius ſacerdos, regularis aut ſecularis, ſine proprii parochi licentia interſit illi matrimonio non incurret eam pœnam. Tum, quia id matrim. defectu præſentiæ proprii parochi, vel alterius ſacerdotis de ejus licentia eſt invalidum, & ita non habebunt locum in eo pœnæ clandeſtini: (ut dixi n. 4. fine.) Tum etiam quia *Trid. ſeſſ. 4. de matrim. c. verſ. Quod ſi quis parochus*, decernit, ut ſi quis parochus, vel alius ſacerdos, ſive regularis, ſive ſecularis, etiamſi id ſibi ex privilegio vel immemorabili conſuetudine licere contendat, intereſſe matrimonio alieni parochiani aut ipſum benedicere, abſque proprii parochi licentia auſus fuerit, tamdiu ipſo jure ſuſpenſus ſit, quandiu ab ordinario ejus parochi, ad quem matrimonium illud aut benedictio ſpectabat, abſolvatur. Unde manifeſtè in hoc caſu correcta eſt ſuſpenſio ea triennalis: quod inde probatur, nam erat ferenda & non lata ut dixi n. 1. & ad tempus præciſum triennii quo tranſacto, ipſo facto ceſſabat: nec poterat Epiſcopus abſolvere ab ea, (ut dicam hoc 3. lib. diſp. 52. n. 2.) at ſuſpenſio poſita in Trid. eſt lata, nec eſt ad tempus præciſum, ſed ad Epiſcopi nutum poteſtque eam Epiſcopus tollere, ergo ceſſat ſuſpenſio triennalis, aliàs dicendum eſſet teneri Epiſcopum per triennium eum parochum ſuſpendere, nec ab ea ſuſpenſione poſſe abſolvere, contra dictum Tridentini decretum. Et ſic clarè videtur ſentire *Majolus l. 3. de irregul. c. 24. n. 12. §. Clandeſtinum matrim.* dicit enim olim fuiſſe ſuſpendendum triennio hodie verò eſſe ſuſpenſum ad nutum Epiſc. Unde oblitus eſt ejus decreti *Enriq. l. 13. de excomm. c. 39. n. 3.* Ubi dixit clericum, qui abſque parochi licentia aſſiſtit contrahentibus matrimonium, fieri ſuſpenſum triennio, nec poſſe ante triennii lapſum abſolvi per Epiſc.

7 Maxime tamen advertendum eſt quod excuſabit à prædicta ſuſpenſione Trident. quælibet ignonantia, etiam craſſa, dummodo non ſit ita craſſa, ut ingens ſit temeritas. Quia dicit Trident. *Auſus fuerit*, At verbum, *Audacia* dicit temeritatem: ut bene *gloſſ. l. Si quis in tantam, & unde vi, & ita* Hiſpane audens dicitur *Atrevido, y que pierde la verguença, l. 16. tit. 10. part. 2.* ibi, *ca. deſpues que los homos pierden verguença, e toman atrevimiento.* Unde audax conjungitur cum præſumente *auth. Habita. C. ne filius pro patre, verſ. Hac igitur*, ibi, *Ut nullus de cætero tam audax inveniatur, qui alienam ſcholaribus injuriam inferre præſum.* Temerarius autem non eſt, nec præſumens, ignorantia etiam craſſa aliquid faciens, nam verè ignora ns facit. Præterea quia præſumere, dolum & temeritatem importat, ut docent optime *Cardin. Clem. 1. q. 39. de privil. D. Anton. 3. p. t. 24. c. 14. col. 3. verſ. quærit idem Roſella Abſolut. 1. n. 46. Angel. Excomm. 5. caſu 12. n. 15. Silv. Excomm. 7. caſu 14. dub. 5. n. 34. Cajet. ſum. verſ. Excom. c. 81. Tabiena. Excommun. 5. caſu. 11. q. 6. n. 7. Nav. ſum. Lat. c. 27. n. 155.* Non tamen eſt dolus & temeritas quando eſt ignorantia craſſa. Et ita quan do canon imponit pœnam præſumenti, vel auſu temerario facienti, tenet *Nav. ſum. Hiſpan. c. 27. n. 74.* ubi inquit, excuſari contra facientem, ex ignoratia ſaltem, non multum craſſa: idem *Enriq. lib. 13. de excomm. c. 23. n. 3.* ubi dicit excuſare ignorantiam etiam craſſam, non tamen ſupinam. Idem ſub aliquo dubio tenet *Lud. Lopez. 1. part. inſtru. de excom. c. 23. §. Sed jam ad ſecundum punctum f. 887.* Vbi ait, forte ignorantiam craſſam excuſare. Quamvis contrarium teneat *Innoc. c. Cum medicinalis de ſent. excomm. fine*, ubi expreſſe dicit in hoc caſu probabilem ignorantiam excuſare, craſſam autem & ſupinam reddere faciliorem diſpenſationem. Et videtur tenere *Nav. ſum. Lat. c. 27. n. 74. declar. 1.* ubi ait in hoc caſu excuſari laborantem ignoratia non craſſa. Sed verius eſt quod dixi.

Merito tamen dubitabis, an regularis ſacerdos matrimonium ſolemniſans abſque proprii parochi licentia ultra ſuſpenſionem ad nutum ordinarii ſtatutam in *Trident. ſeſſ. 24. de matr. c. 1.* incurrat excommunicationem Pontifici reſervatam, per *Clem. 1. de privil.* vel potius ea antiqua excommunicatio correcta ſit per hanc ſuſpenſionem? Videtur enim ita eſſe: quia nova pœna mitior lege nova ſtatuta corrigit rigidiorem antiquæ legis: (ut dixi n. 4.) Ergo hæc ſuſpenſio, quæ mitior pœna eſt, juriſque novioris, corriget eam excommunicationem. Verum abſque dubio tenendum eſt, non corrigere, ſed eum regularem utraque affici pœna: ea enim doctrina, teſte *Anania cap. fin. de colluſione detegenda, ad finem, & Nov. ſtatim allegando*, verum habet in pœnis à judice infligendis, non autem in his, quæ ipſo jure incurruntur, ut ſunt excommunicatio, & ſuſpenſio illa Trident. Sic tenent *Nav. lib. 5. conſ. in 1. dit. t. 27. de pœnis, conſil. per totum, in 2. l. 1. t. de conſt. tot o conſ. 10. Majol. lib. 3. de irreg. c. 25. n. 12. §. Cland. matr. Manuel. 1. to. ſumm. 2. edit. c. 219. n. 14.* 8

Ad arg. n. 3. propoſita, ad probandum per pœnam arbitrariam non correctam eſſe ſuſpenſionem triennalem, reſpondetur. Ad 1. dic. derogatum eſſe, Tridentinumque inhærere veſtigiis Concl. Lateranenſis, quoad præceptum denunciationum præmittendarum matrimonio, & pœnas parochi eas omittentis; non verò, quando id matrimonium eſt nullum. Ad 2. conſtat ex dictis n. 4. ratione penultima. Ad 3. ea doctrina neganda eſt, contraria enim eſt verior, ut probavi eod. n. 4. 9

DISPUTATIO L.

An ſi parochus alienus, vel ſacerdos, qui non eſt parochus, non aſſiſtat matrimonio, ſed alii ſacerdoti licentiam aſſiſtendi concedat, ſit ſuſpendendus triennio, vel incurrat ſuſpenſionem arbitrio Epiſcopi?

SUMMARIUM.

Proponitur opinio affirmans incurrere pœnam latam in facientem, eum, qui mandat, vel conſulit, n. 1.

Secunda verior non incurrere: nec mandantem, aut conſulentem innodari pœnis in facientem latis, niſi exprimatur in pœnam. 2. Et ibi, mandans fieri delictum, non verè, ſed interpretativè facit, & verbum Videtur, fictionem importat.

Quid, ſi verus parochus det licentiam non ſacerdoti, n. 3. & ibi quid ſi parochus non ſacerdos conjungat alienos parochianos, vel quilibet alius non ſacerdos id faciat abſque licentia proprii parochi.

Solvuntur argumenta, & enodantur, c. mulieres, de ſent. excom. & cap. Nuper, & c. concubina de ſent. excommun. & reg. Is damnum dat. ff. de reg. jur & l. Nihil intereſt. ff. ad l. Cornel. l. de ſicar. & cap. ſignificavit de Judæis, n. 4. Et ibi lex pœnalis extendenda eſt, ne reddatur fruſtratoria.

Videtur incurrere, 1. quia *c. fin. de cland. deſponſ.* ſuſpendendus eſt parochus triennio, cland. conjugia non 1
prohibens

Digitized by Google

prohibens, ſed hîc tantum abeſt prohibuerit ; ut potius dederit licentiam ad aſſiſtendum matrimonio verè clandeſt. quia defuit præſentia parochi, aut alterius ſacerdotis de veri parochi licentia : ergo incurret illam pœnam. 2. quia ſaltem incurret ſuſpenſionem latam in *Tridentino, ſeſſ. 24. c. 1. de matrimon.* in alienum parochum aſſiſtentem matrimonio abſque proprii parochi licentia. Nam verè dicitur aſſiſtere is, cujus mandato & licentia alter aſſiſtit, per *c. Mulieres de ſent. excommun.* ibi, *Cum is committat verè, cujus authoritate vel mandato delictum committi probatur.* Et *c. Nuper, eod. t. verſ. in primo quidem art.* ibi, *Cum facientem, & conſentientem par pœna conſtringat.* Et *regul. Is damnum. ff. de reg. jur.* ibi, *is damnum dat, qui jubet damnum dari.* Et *l. Nihil intereſt. ff. ad l. Corneliam de ſicar.* Ubi dicitur nihil intereſſe utrum occidat quis, an cauſam mortis prohibeat. Et confirm. quia *c. Ita quoramdam, de Judæis*, excommunicantur deferentes prohibita ad Saracenos, & tamen *c. Significavit, eod. t.* dicitur eodem modo incurrere non deferentes propria perſona, ſed per nuncios, mittentes : ergo ſimiliter non tantum incurret ſuſpenſionem parochus propria perſona aſſiſtens matrimonio alieni parochiani, abſque debita licentia, ſed etiam dum per alium aſſiſtit, concedens ei licentiam. Tandem, quia *c. Nuper & c. Si concubinæ*, excommunicantur participantes in crimine crimino ſo cum excommunicato, ſed mandans fieri delictum, cui eſt annexa excommunicatio, participat in crimine, ob quod incurrit excommunicationem admittens illud, ergo eadem innodabitur excommunicatione : ergo ſimiliter hic parochus dans licentiam aſſiſtendi matrimonio alieni parochiani, cum participet in crimine, ob quod ſacerdos aſſiſtens incurrit ſuſppenſionem, eadem ligabitur. His rationibus ducti, aliqui cenſent excommunicationem latam in aliquid facientem, comprehendere etiam mandantem. Sic *Roſella Excommunicatio 1. caſu 43. n. ult. Sylv. Excommunicatio 9. caſu 41. dub. 8. n. 79.* Quare idem dicerent de ſuſpenſione. Et faciunt multi, quos refert *Dacianus tract. crimin. l. 9. c. 32. n. 1.* dicentes mandantem verè facere, atque ita comprehendi ſub ſtatuto puniente delinquentem. Et *Abb. d. c. Mulieres. n. 10. Angel. verb. Mandatum n. 1.* ubi *Sylveſt. q. 4.* dicunt generaliter pœnam latam jure communi contra facientem, afficere mandantem, ſecus quando eſt pœna ſtatuti. Cum ergo hæc ſuſpenſio lata in *Trident. d. c. 1.* ſit pœna juris communis: ligabit non ſolum ſacerdotem aſſiſtentem, ſed etiam dantem licentiam.

2 Cæterum quicquid ſit de ea quæſtione, an pœna legis in delinquentem afficiat mandantes? de qua non modica eſt controverſia, & ad conjecturas voluntatis legiſlatoris recurrendum eſt : ut latiſſimè diſputat multis citatis *Dacianus tract. crim l. 9. toto c. 32.* At in cenſuris multò verius eſt, cenſuram latam in admittentem aliquod delictum, non ligare mandantes, conſulentes, vel aliter conſenſum præſtantes, niſi in canone ferente cenſuras, exprimantur. Ut de excommunicatione docent *Sylv.* ſibi contrarius, *Excommunicatio. ult. q. 4. dict. 3. Cajet. verb. Excommunicatio paulo poſt principium, verſ. Et perſonas quidem, & ibi Armilla n. 2. Tabiena Excommunicatio 5. caſu 49. n. ult. Nav. ſum. c. 27. n. 51. Metina lib. 1. ſum. c. 11. §. 2. f. 36. col. 1. Ledeſ. 2. p. 4. q. 26. a. 2, ſtatim in princ. Enriquez lib. 13. de excomm. c. 17. n. 2. fin. & c. 21. n. 1. in comment. lit. G. Petr. à Ledeſm. de excomm. dub. 6. f. 1001.* Et prob. quia excommunicatio, & cæteræ pœnæ, cum ſint odioſæ, non debent extendi de caſu ad caſum, at mandans fieri delictum, non dicitur verè illud facere, ſed interpretativè : ergo excommunicatio, & cæteræ cenſuræ in facientem latæ, non comprehendent mandantem. Prob. minor, ex *Ut famæ, fine de ſent, excomm.* ibi, *Cum hoc non ipſi, ſed illi quorum authoritate id faciunt, facere videantur.* Nam verbum : *Videtur*, factionem importat : *gloſſ. l. Nemo 5. ff de reſtit, in integr, verb. Pollicetur, & ibi Bart. n. unic.* Item, *c. 2. de clericis pugnant in duello.* pugill. verè homicida dicitur, non autem mandans, licèt de homicidio teneatur : & ponuntur ut diverſa, mandare & facere, *c. Si quis viduam, d. 50.* Conſtat etiam quia mandatum, & conſilium præcedunt factum, præcedere autem non poſſent, ſi verè ipſum factum eſſent. Et ita mandantem non verè, & propriè facere, docent *Bart. l. Si is, qui pro emptore, à n. 56. ff. de uſucapio*, & melius, *l. Sed & ſi unius, §. Servus, n. 2. ff. de injuriis. Jaſon l. Si quis id quod, n. 36. ff. de juriſd. omn. judi.* ubi *Deci. 38, Plaza de delictis, lib. 1. c. 15. n. 22. Jul. Clarus lib. 5. recept. §. fin. q. 89. verſ. Sed quæro*, dicens eſſe communem opinionem omnium ferè ſcribentium : *Boſius pract. tit. de mand. ad homicidium, n. 1.* & alii quos refert, & ſequitur latè hoc probans *Dacianus tract. crimin. l. 9. c. 32. n. 21.* Fatenturque omnes Doctores utriuſque ſententiæ. Tandem probatur, quia quoties canon vult excommunicare non tantum facientem, ſed etiam mandantes, & conſulentes, id explicat : ut conſtat ex *cap. Fælicis, de pœnis, in 6. & Clem. Si quis ſuadente, eod. tit.* & ex multis bullæ cœnæ excommunicationibus. Hinc in noſtro caſu cum *Trident. d. c. 1.* Solum ſuſpendat parochum, vel alium ſacerdotem conjungentem, vel benedicentem alienos parochianos, nec exprimat dantem licentiam, vel mandantem vel conſulentem, hi non incurrent illam. Nec etiam incurrent ſuſpenſionem triennalem, de qua in *cap. finali, §. final. de clandeſt. deſponſ.* quia ea comprehendit proprium parochum non impedienrem clandeſtina matrimonia, hic autem qui prædictam licentiam dedit, non erat proprius parochus horum qui contraxerunt. Præterea, cùm hoc matrimonium fuerit invalidum, non incurretur ea licentia pœna *d. cap. finali.* non enim habent tunc locum pœnæ matrimonii clandeſtini : (ut dixi hoc lib. 3. diſp. 2. n. 5.)

Si autem proprius parochus det licentiam non ſacerdoti, aſſiſtendi matrimonio, ſimiliter neutram ſuſpenſionem incurret. Non *d. cap. finalis*, quia cùm illud clandeſtinum matrimonium ſit nullum, (invalida enim eſt licentia conceſſa non ſacerdoti, juxta dicta hoc l. 3. diſp. 20. n. 10.) per illud non incurretur ea pœna : ut dixi n. præced. Non Tridentini, quia tantum ſuſpendit parochum, vel alium ſacerdotem qui ſine licentia parochi proprii, alienos parochianos conjungit : at hic, nec parochus conjungit alienos parochianos, & ille conjungens nec eſt ſacerdos, nec conjungit ſine licentia parochi. Idem dicerem, ſi non ſacerdos abſque licentia proprii parochi conjungeret aliquos matrimonio : neutram enim ſuſpenſionem incurreret. Quia utraque fertur in parochum, vel alium ſacerdotem abſque licentia proprii aſſiſtentem, nomine autem ſaccerdotis in materia pœnali, qualis eſt hæc, non comprehenduntur diaconus, & ſubdiaconus, & cæteri qui ſacerdotes non ſunt: ut dixi hoc lib. 3. diſp. 20. n. 9. ſi tamen is non ſacerdos, parochus eſſet, incurreret utique ſuſpenſionem Tridentini conjungens alienos parochianos : quia reſpectu parochi non petit qualitatem ſacerdotis : non tamen incurreret ſuſpenſionem triennalem, juxta dicta diſp. præcedenti, n. 6. ubi n. 7. dixi, qualis igrantia excuſet ab hac ſuſpenſione Tridentini. 3

Ad argum. propoſita n. 1. reſpondetur. Ad 1. conſtat ex dictis n. 2. quia parochus non prohibens matrim. clandeſtina, ſubjectus illi ſuſpenſioni, debet eſſe proprius, & matrim. clandeſtinum debet eſſe validum: quorum utrumque hic deficit. Ad 2. negatur verè aſſiſtere mandantem, & ad *c. Mulieres*, dic non dicere verè percutere, ſed verè committere: & ita intelligitur, verè committere in legem, ipſam frangendo : non autem verè percutere, mandantem percuſſionem. Sic reſpondent omnes Doctores, cum Bart. quos allegavi n. 3. Quamvis *Abb. eo. c. Mulieres, n. 12.* hanc ſolutionem impugnet : quia ibi non agitur de peccato, ſed de pœna excomunicationis incurrenda per mandantem, quæ lata eſt in facientem. Sed dic verum eſſe ibi agi de pœna excommunicationis contrahenda, per mandantem percuſſionem clerici : non quia mandans verè percutiat. & ita comprehenderetur ſub canone excommunicante percutientem, ſed quia is textus eam extendit ad mandantem, reddens rationem, quia mandans eſt verè reus 4

delicti percuſſionis, licet non verè percutiat. Ad *c. Nuper*, dic. non intelligi omnino de eadem pœna, ſed de aliqua ſimili pœna arbitraria, quia conſentientes verè delinquunt. *Ad reg. Is damnum*, reſpondet *Dacianus tract.crim. l 9 c.32.n.2.* intelligi interpretativè, juxta doctrinam *Bart.l. Si is qui pro emptore,n.56.ff.de uſu cap.* dicentis legem æquiparantem factum unius perſonæ facto alterius neceſſariò fingere: quia nequit ſecundum naturam factum unius dici factum alterius. Ad *l.Nihil intereſt*, reſpondet *Dacian. n.2.* intelligi, quando facto ipſo aliquis cauſam mortis præbet, ut ſi tradat gladium furioſo, ſecus ſi ſolo dicto, ut facit mandans. Ad *cap.Significavit*, reſpondet bene *Nav.ſum. c. 27. n. 51.* rationem illius textus non eſſe, quia idem ſit deferre per ſe,& per alium mittere: ſed quia lex pœnalis extenditur de uno caſu ad alium, quando aliàs eſſet fruſtratoria, vel quaſi: ut docent *gloſſ. finalis, c. 1. de uſur. in 6. Felinus c. tranſlato n.ult.verſic.3. Nota de conſtit. Barbatius, & Burgenſis*, quos refert & ſequitur *Covar. 3. var. c.3.n.9. verſic.5.* & prob. ex *c. Si civitas, de ſent. excomm. in 6.* ubi dicitur interdictum civitatis extendi ad ſuburbia: & ſubjungitur ratio ibi, *Nam licet prædicta videantur aliàs murorum ambitu terminari, hoc tamen caſu ne vilipendi valeat ſententia interdicti, expedit interpretationem fieri latiorem.* Ad ultimum, dic. cum Cajetano, & Navarro citatis n. 2. exigi, ut participatio ſit poſt incurſam ab altero excommunicationem, & ut ille excommunicatus ſit denunciatus, ut bene ait *Nav.c.27.n.112.* mandans autem participat in crimine, quando nondum admiſſum eſt.

DISPUTATIO L.

An parochus triennio ſuſpenſus, qui interfuit clandeſtino ſi eodem triennio iterum aſſiſtat, ſuſpendatúrque iterum triennio, hoc poſterius triennium confundatur cum priori, vel incipiat finito priori triennio?

SUMMARIUM.

Refertur opinio aſſerens poſterius tempus incipere finito priori, n. 1.
Refertur alia opinio diſtinguens, n. 2. Et ſententia authoris, n. 3.
Solvuntur argumenta, num. 4.

1 QUæſtio præſens eam petit difficultatem, an ſuſpenſus, vel alia pœna affectus ad tempus, ſi durante eo tempore aliam ſuſpenſionem, vel ſimilem pœnam ad tempus incurrat, hoc poſterius tempus incipiat priori finito? In qua quæſt. triplex eſt ſent. I. ait incipere finito priori tempore. Prob. quia aliter non ſatisfieret utrique delicto: ſicut enim duo admiſſa ſunt delicta, ita duæ pœnæ contrahi debent: ut quoties aliquis delinquit, toties plectatur, *c. Imitare.6.q.1.&c.1.de pœnis.* Et confir. quia creſcente contumacia, debet punitio augeri, non autem augeretur, ſi duo illa tempora confunderentur: ergo non confundi debent. 2. prob. quia ſi illa duo tempora confunduntur, nil operabitur ſecunda ſuſpenſio, cum eundem prorſus effectum ſuſpendendi ab officio habeat prima ſuſpenſio: & ſic delictum poſterius impunitum maneret. 3. probat. quia aliàs pœna præberet immunitatem, & primum interdictum operaretur effectus contrarios, ſcilicet ſuſpenſionem, & exemptionem à poſteriori ſuſpenſione. 4. prob. quia caſus ſuperveniens non excuſat à pœna præcedentis culpæ *l. Inter omnes.ff. de furtis,l. Arrhis ff de ſponſalib.* ſed ſi hæc duo tempora confunderentur, ſuperveniens caſus ſubtraheret aliquid à præcedentis culpæ pœna, ergo hæc duo tempora non confunduntur. Hanc tenet *Steph.Clem.2. de Magiſtris*, ut refert *ibi Cardin.* eandem tenet *Thomas de Ripera*, quem refert *Joan. Andr. c. Cum in junctis, n. 30. de elect.*

2 II. Sententia diſtinguit, ſi imponatur pœna ut ſpecies, id eſt, cum determinatione temporis à quo incurritur, ut ſit ſuſpenſus per triennium, à die delicti, tunc triennium poſterius incipit à die delicti commiſſi, & confunditur cum priori tempore. Quando verò pœna ponitur generaliter, & indeterminatè, ut dicendo, Sit ſuſpenſus per triennium, poſterius triennium incipit priori finito. Ratio differentiæ eſt, quia in priori caſu ſuſpenſio habet præſcriptum ſui initii tempus, quod impediri nequit ob ſimilem incurſam ſuſpenſionem: in poſteriori verò, cum præſcriptum initium non habeat, interpretari debet, ut incipiat finito priori tempore, ut plene utrumque plectatur delictum. Sic *Bart. l. In ſenatus §.fin.per totum, ff. ad S. C. Turpillia. Abb.c.Cum in cunctis,§.fin fine, de elect. Sylv. verb. Suſpenſio. 6. dict. 6.*

III. Sententia, quam præ cæteris eligo, ait incipere ſtatim à die ſent. judicis inferentis poſterius triennium: aut quando incurritur ipſo jure, ſtatim à die commiſſi delicti, & ita confundi cum priore tempore, niſi judex in ſententia declaret, ut incipiat finito priori tempore, (poteſt enim id judex declarare, teſte *Bal. ſtatim referendo.*) Prob. quia expreſſio triennii, vel alicujus temporis intelligitur tacite de proximo ſequenti, *l. Eum qui Kalendis, 41. ff. de verbo bl. in princ.* ibi, *Sabinus ait proximas Kalendas Januarii expectandas, c. Non poteſt, §. 1. de præb. in 6.* ibi, *intelligitur de duobus primis beneficiis. &c. Cupientes, §. Cæterum, de elect. Per triennium continuum ex tunc inchoandum.* Ergo ſecunda ſuſpenſio triennii intelligetur de proximo triennio, & ita confundentur tempora. 2. quia in pœnis benigna eſt interpretatio facienda: *reg. In pœnis, de reg. jur. in 6.* ſed benigna eſt, ſi interpretemur concurſum, ac confuſionem temporum fieri: duraque & rigida, ſi aliter interpretemur: ergo prior interpretatio eligenda eſt. Sic tenent *gl. Clem. 2. verb. Sequentes de magiſtris, & ibi Cardin. §. Si quis, q. 2. Paul. ibi,* quem refert & ſequitur *Imola ibi, n. 13. Joan. Andr. c. Cum in cunctis, § fin. n. 30. fin de elect.* ubi *Ant. n. 12. Bald. n. 14. Cardin. q. 4. n. 4. Anchar. q. 7. n. 8. Imola n. 10.* 3

Ad arg. prioris ſent. propoſita n. 1. reſp. Ad 1. dic. duas contrahi pœnas, & ita ſublata per abſolutionem priori ſuſpenſione, remanere poſteriorem. Ad confir. fateor creſcere pœnam: nam 2. ſuſpenſio, pœna eſt. Ad 2. dic. aliquid operari ſecundam ſuſpenſionem, nam ille eſt dupliciter ligatus, & utriuſque vinculi ſolutione indiget. Ad 3. nego id ſequi. Quia quamvis tempora confundantur, utrumque tamen vinculum ligat. Ad 4. nego minorem, nihil enim ſubtrahitur ſecundæ ſuſpenſioni, nec primæ, ſed ſuo triennio quælibet ligabit, licet per accidens contingat ea duo tempora confundi: illo enim eodem tempore dupliciter ligatus erit ſic ſuſpenſus.

DISPUTATIO LI.

An parochus ſuſpenſus ab officio, eo quod interfuit clandeſtino, ſit conſequenter ſuſpenſus à beneficio:

SUMMARIUM.

Explicatur ſenſus diſputationis, & quid in ea ſit certum, n. 1.
Referuntur variæ ſententiæ à n. 2. uſque ad 11. Et ſent. authoris, n. 12.
Mitius agitur cum homine, n. 2.
Diſtributiones quotidianæ an debeantur ei, qui peccat aſſiſtendo divinis ut ſi ſit excommunicatus, & ſuſpenſus, & aſſiſtat. Et generaliter quoties clericus arcetur à miniſterio, ob delictum, an acquirat fructus illi miniſterio debitos, n. 10 juncto, n. 12.
An hic ſuſpenſus ab officio poſſit privari beneficio, n. 13.
An parochus ſuſpenſus ab officio, eo quod interfuit clandeſtino, ſit ſuſpenſus à beneficio, vel poſſit illo privari, n. 14.
Et ſolvuntur argumenta, n. 15.

HÆc quæſtio ex deciſione ejus pendet, an ſuſpenſus ab officio ſit ſuſpenſus conſequenter à beneficio. 1 Supponendum eſt, cum *Silv. verb. Suſpenſio, q.5.* tripliciter poſſe aliquem ſuſpendi. 1. Ab officio, & hoc eſt idem, quod ſuſpendi ab exercitio ordinis, & officii clericalis. 2. A beneficio & hoc eſt idem, quod ſuſpendi tantum à beneficii fructibus: non enim ſic ſuſpenſus interdicitur ab illius adminiſtratione, in temporalibus & ſpiritualibus. 3. Ab officio, & beneficio ſimul. Unde ſenſus diſp. eſt, an eo ipſo quod quis ſuſpenditur ab officio, & ordine clericali, cenſeatur ſuſpenſus à beneficii jam adepti fructibus? Nam à beneficio acquirendo ſuſpenſum eſſe conſtat ex *c. fin. verſ. Si tamen, de clerico excomm. miniſt.* Ubi minore excommunicatione irretitus eligi nequit, quoniam ad

ſuſceptio-

Digitized by Google

ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione eſt privatus; ita ut eos tuta conſcientia percipere non poſſit. Et quidem, ſi ſententia judicis, vel canon, ſuſpenſionem ab officio imponens, exprimat ſolum ab officio ſuſpendere, res eſt abſque controverſia, ſic ſuſpenſum ab officio, non cenſeri ſuſpenſum à beneficio, aliàs non verificarentur verba ſententiæ, vel canonis dicentis ſolum ab officio ſuſpendere. Sic *Sylveſt. verb. Supenſio, q. 5. verſ. Iterum ſuſpenſio ſit ab officio, & ibi Tab. q. 4. n. 5. Roſella verb. Suſpenſum, n. 1. fine. D. Anton. 3. p. t. 27. c. 4. verſ. Item cùm quæritur utrùm ſuſpenſus ab officio. Manuel ſum. 2. to. in utraque edit. c. 67. n. 3. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. novi, c. 31. de ſuſpenſ. t. Quis poſſit ſuſpendere.* Tota igitur controverſia in eo ſita eſt, quando ſententia, vel canon abſolutè ſuſpendit aliquem ab officio, an eo ipſo cenſeatur à beneficio ſuſpendere? quam quæſtionem ſatis difficilem reddit varietas opinionum, vix enim reperies diſputationem, in qua tam varii ſint ſcribentes. Et *gloſſ. Clement. fin. verb. Suſpenſi de pœnis*, quinque recitat opiniones.

2 I Opinio, quam recitat *ea gloſſ.* eſt, ut ſuſpenſus à canone ab officio, non ſit ſuſpenſus à beneficio: at ſuſpenſus ab homine ab officio, eo ipſo cenſendus ſit ſuſpenſus à beneficio: mitius enim agitur cum lege, quàm cum homine miniſtro legis, *l, Celſus ff. de arbitris*: unde fit, ut canon ſuſpendens ab officio, reſtringatur ne ad beneficium extenſio fiat, non autem ſententia judicis ſuſpendens. Sic *Hoſtienſ* (ut refert *ea gloſſ.*) & idem tenet *Archid. c. Cum æterni, n. 2. verſ. Offic. de ſent. & re judic. in 6.*

3 II. Sententia, quam refert *prædicta gloſſa*, eſt omninò contraria, ut ſuſpenſus à jure ab officio, cenſeatur ſuſpenſus à beneficio, non autem quando eſt ſuſpenſus ab homine. Sic tenet *Ioannes*, quem refert *gloſſ. c. Præter hæc, verb. Ab Eccleſia, 52. d. Capua l. 4. deciſ. c. 24. n. 5. & 6.*

4 III. Opinio quam refert *dict. gloſſ.* ſic diſtinguit, ſi ſuſpenſus ab officio, ſit in mora petendi abſolutionem, eſt ſuſpenſus à beneficio, ſecus quando non eſt in mora. Hanc tenent *Vincent. & Tancred. c. Cum bona de ætate, & qualit.* quos refert *prædicta gloſſa: Idem Ioan. Andr. eo. c. Cum bonæ, n. 10 Henric. c. Cum dilectus, n. 7. de conſuet. Ang. Suſpenſio 3. n. 3. ad fin. Majolus de irregul. lib. 3. c. 19. n. 10.* & explicat dici eſſe in mora, tranſacto anno à die ſuſpenſionis incurſæ, & ex tunc non poſſe fructus percipere. Moderantur tamen hanc ſent. *Henric. & Angel.* ibi, ut intelligatur, dum ſuſpenſio eſt ob crimen grave, quando enim crimen eſt leve, indiſtinctè aſſerunt non ſuſpendi à beneficio.

5 IV. Sent. relata per eandem gloſſam, diſtinguit hoc modo, quando ſuſpenſus eſt ob crimen quod conſtat eſſe mortale, tunc ſuſpenſus ab officio, cenſetur ſuſpenſus à beneficio, ſecùs quando pro infamia orta ex eo quod dubitatur, an id crimen admiſerit. Sic *Tancred. & Abb. antiquus*, quos refert *prædict. gloſſ.* Quibus conſonat *Archid. c, Præter, ad fin ſuper gloſſ. Subtrahenda, d. 32* ubi dicit ſuſpenſum ab officio ob magnam cauſam, eſſe ſuſpenſum à beneficio, ſecùs quando ob levem cauſam: quod idem docet *Lud Lop. 2. p. inſtr. de matrim. c. 39. f. 1060. col. 2. § Circa prædictam.*

6 V. Sententia, quam refert *gloſſa*, eſt, ſi ſuſpenſio ab officio ſit ob crimen leve, vel infamiam, vel contumaciam, non eſt ſuſpenſus à beneficio, ſecus ſi ob crimen grave. Quia beneficium ſubtrahi non debet abſque magna cauſa, 16. *q. 7. c. Inventum.* Hanc videtur amplecti *ea gloſſ. Clem fin. verb. Suſpenſi, de pœnis*, & ita gloſſam ſatis obſcurè loquentem intelligit *ibi Imola n. 11. ad fin.* Et hanc tenent *Hoſtienſ. ſum. t. de ſent. excomm. §. Quis ſit ejus effectus, n. 11. verſ. Sed nunquid, Præpoſ. c. Paſtoralis, §. Utrùm. verſ. Sed pro complemento, de apellat. Armilla, verb. Suſpenſio, n. 11. Covar. 4. decret, 2. p c. 6. init. n. 14 Borgaſius de irregul. 6 p. tit. de ſuſpenſion. n. 91.* Addit *Armilla* hanc diſtinctionem eſſe veram, ſive ſit ſuſpenſio à jure, ſive ab homine: & *Hoſtienſ. Præpoſ. & Borgaſius*, moderantur hanc ſententiam, præterquam in diſtributionibus quotidianis, quas dicunt percipere non poſſe ſuſpenſum ob quamcumque cauſam ab officio.

7 VI. Opinio eſt ultra relata ab ea gloſſa, ſi ſuſpenſus ſit aliquis ab homine ab officio, diſtinguendum eſt, ſi ob crimen grave eſt ſuſpenſus à beneficio, ſecus ſi ob crimen leve, vel infamiam, aut contumaciam: ſi verò ſit ſuſpenſus ab homine ob crimen ſive grave, ſive leve ſit, eſt ſuſpenſus a beneficio: ſecus ſi ab homine ob infamiam, vel contumaciam ſuſpenſus ſit, Sic *Roſella verb. Suſpenſus, n. 1. fin. Sylveſt. verb ſuſpenſio, q. 5. verſ, Si iterum ſuſpenſio ſit ab officio, D. Anton. 3. p. t. 27. c. 4. verſ. Item cum quæritur an ſuſpenſus ab officio ſit ſuſpenſus a beneficio. Tab. verb. Suſpenſio, q. 4. n. 5. Anchar. Clem. Cupientes, de pœnis, cùm Calderino relato per Greg. Lop. l. 17. verb. El derecho, t. 9. p. 1.* 8

VII. Sententia ait ſuſpenſum ab officio non eſſe ſuſpenſum à beneficio, & ita ſic ſuſpenſum poſſe recipere fructus beneficii, & diſtributiones quotidianas, dummodò ea ſuſpenſio non ſit tam diuturna, ut tacitè, vel expreſſè vim privationis habeat. Sic *Manuel 2. tom. ſummæ, utraque edit. cap. 68.* 9

VIII. Sententia ſic diſtinguit, quando eſt ſuſpenſus ab officio ob crimen adeo grave, & in perpetuum, ut impediat clericum, ne licitè poſſit exercere officium ſuum, eſt ſuſpenſus à beneficio: ſecùs quando id crimen etiam grave permittit liberum uſum circa beneficium ſimplex, ut ſi ipſe gubernet, vicariùmque ſacra facientem conſtituat. Sic *Enriquez l. 13. de excomm. c. 32. n. 3. Vivald. Candel. 2. p. pract. de ſuſpenſione, n. 171.* 10

IX. Sententia eſt, vel loquimur de diſtributionibus quotidianis, & tunc ſuſpenſus ab officio eſt ſuſpenſus ab illis: aut de aliis beneficii fructibus, & tunc ſubdiſtinguendum eſt: ſi eſt ſuſpenſus ab officio ſimpliciter, vel ad certum tempus, non eſt ſuſpenſus ab illis. Quamvis enim hic nequeat choro intereſſe, at multa alia ad beneficium pertinentia exercere poteſt: ut alia quæ divina officia non ſunt, regere & gubernare quæ ad ſe attinent: ſi autem ſuſpenſio perpetua ſit, vel tam diuturna, ut vim probationis, vel depoſitionis habeat, cenſetur ſuſpenſus à beneficio. Probat. I. pars, nempè ſuſpenſum ab officio cenſeri ſuſpenſum à diſtributionibus quotidianis. 1. Quia diſtributiones quotidianæ dantur ſolis illis, qui interſunt, *c. un. de clericis non reſiden. in 6. Trid ſeſſ. 14. c. 12. de refor. ad finem.* ſed ſuſpenſus ab officio intereſſe nequit horis, ergò cenſetur ſuſpenſus à diſtributionibus. 2. Prob. quia eſto hic ſuſpenſus intereſſet horis, at tuta conſcientia percipere non poſſet diſtributiones, quia dantur ob miniſterium quod permittente Eccleſia fit: miniſtrans enim contra Eccleſiæ prohibitionem, ob tale miniſterium, non præmium, ſed pœnam meretur: ob idque graves authores ſentiunt, quoties clericus ob delictum arcetur à miniſterio, ut ſi ob illud fiat excommunicatus, ſuſpenſus, vel irregularis, non acquirere eum fructus illi miniſterio debitos, *Rebuf. praxi beneſic. t. de Simonia in reſign. n. 15. Covar. 5. decret. 2. p. c. 6. §. 8. n. 7. fine, Vivald Candelabro ſacram, 2. p. materia de ſuſpenſ. n. 171. fine.* Alia verò pars hujus ſententiæ, ſcilicet, ut cenſeatur ſuſpenſus à beneficio quando ſuſpenſio habet vim privationis, probabitur argumentis ſequentis opinionis, quæ hanc partem probant. Hanc ſentent. tenent *Bonifac. Clem. fin. de pœnis, n. 42. & ſeqq. & ibi Imola n. 11. fin. Paul. Clem. 1. de privil. Turrecr. c. Præter 32. d. n 11. 12. & 20. Nav. ſum. c. 27. Hiſp. n. 161. Lat. n. 160. Greg. Lop. l. 17. verb. El derecho, 8. 9. p. 1. & ibi Hunada ſuper gloſſas Greg. Lop. gloſſ. fin. Lud. Lop. 2. p. inſtr. novi c. 31. de ſuſpenſ. 1. Quis poſſit ſuſpendere* & quoad diſtributiones quotidianas, ut ſuſpenſus ab officio ſemper cenſeatur ab illis ſuſpenſus, tenent *Hoſt. Præpoſ. & Borgaſ. in 5. ſent. n. 6. allegatis.* Eandem tenet abſque diſtinctione aliqua ſuſpenſionis, ſed abſolutè ſuſpenſum ab officio non ſuſpendi à beneficii fructibus, bene tamen à diſtributionibus quotidianis, *Ugo inus de cenſuris, Tab. 4. c. 6. §. 3. n. unic.* Moderatur tamen *Bonif. ibi n. 46.* eam partem, ut ſuſpenſus perpetuo ab officio, ſit ſuſpenſus à beneficio; quando ſuſpenſio contingeret ob delictum: ſecus eſſet ubi propter morbum perpetuum, aut ſenium eſſet perpetuo ineptus beneficii miniſterio, eſſet tamen ex fructibus deducendum competens vicario ſtipendium. Et *n.* 48. ait dici

Digitized by Google

ſuſpenſionem perpetuam, quando judex in perpetuum ſuſpendit aut talis eſt ſuſpenſio, ut ſola pontificia diſpenſatione tolli poſſit, ſecùs quando non imponitur perpetuo, vel ſi ſic imponatur, poteſt tamen ab ea Epiſcopus abſolvere: tunc enim habebitur, ac ſi facta eſſet ad tempus. Inſuper advertit hæc ſent. licet ſuſpenſus ab officio cenſeatur ſuſpenſus à diſtributionibus,, imo quando ſuſpenſio eſt perpetua ab omnibus fructibus, non tamen amittit præbendam, niſi id in jure, vel judicis ſententia exprimatur. Sic *Paul. Imol. Turrec. n.* 11. *Greg. Lop. pro hac* 9. *ſent. allegati.* Addunt tamen *Paul & Imola*, & *Turrecr.* poſſe per ſent. judicis ſubtrahi beneficium ſuſpenſo ſimpliciter ab officio, ſi ob culpam gravem ſuſpenſus ſit, ſecus ſi ob levem, niſi comtempſerit ſuſpenſionem, in moráque abſolutionem petendi conſtituatur, Hinc infert *Nov. ſum. Lat c.* 27. *n.* 160. *Hiſp. c.* 28. *addit. ad n.* 161. *c.* 27. quem ſequitur *Lud. Lop.* 2. *p. inſtruct. c.* 31. *de ſuſpenſione. tit. Quis poſſit ſuſpendere*, ſuſpenſum ab officio, eo quòd ante legitimam ætatem promotus eſt, non amittere beneficii fructus, Quia per eam tranſgreſſionem ſuſpenditur ſolum ab officio.

11 X. Opinio, ait generaliter & indiſtinctè ſuſpenſum ab officio, eſſe à beneficio. Prob. quia ubi ſic duo ſe habent, ut unum accedat alteri, ſufficit aliquem amoveri à principali, ut cenſeatur amotus ab acceſſorio: quia acceſſorium ſequitur principale: *regul. Acceſſorum de reg. juri. n.* 6. & cenſetur unum & idem cum principali, *cap. Eos*, 81. *d.* cùm ergo beneficium ſit acceſſorium officio, datur enim propter illud *Cum ſecundum de præb. d. c. fin. de reſcript. in* 6. remotus aliquis & ſuſpenſus ab officio, conſequenter erit à beneficio *Et* confir. ex *c. Eos*, 18. *d. diſt. quod eſt Alexandr ill.* ibi, *Eos qui officium divinum derelinquunt ſicut ſe ab officio alienos, faciunt, ita beneficio Eccleſiarum privatos eſſe judic.* ubi qui privatur officio, privatur quoque beneficio. Idem habetur *c. Si quis ſacerdotum, ea. d.* ergo idem in ſuſpenſione dicendum eſt, ut ſuſpenſus ab officio ſit ſuſpenſus à beneficio: quia eadem videtur eſſe ratio quæ in privatione, & conſequenter idem jus, *c. Tanſlato, de conſtit.* 2. probat ex *c. Præter hoc.* 32. *d, quod eſt, Alexandri II.* ubi poſtquam clericus concubinarius declaratur ſuſpenſus ab officio, ſubjungit Pontifex, *Neque partem ab Eccleſia ſuſcipiat*: ergo ſuſpenſus ab officio, cenſetur conſequenter à beneficio ſuſpenſus. Sic *gloſſ. c. latores, verb. Ab officio, de cleric. excomm. miniſtr. & ibi Hoſt. ſuper verb. Ab. officio, & ibi Ant. n.* 11. *Abb. n.* 6. *idem Abb. c. Veſtra. n.* 8. *de cohab. cleric. idem Hoſtienſ. in ſum.* 1. *de verb. ſignif. ad fin. verſ. Item quicumque ſuſpenſus eſt ab officio, Anchar. c. fin. n.* 11. *verſ.* 23. *de clandeſt. deſponſ. & ibi Prepoſ. n.* 11. *verſ. Quinto Bernard. Diaſ. pract. crim. in nova edit.* 73. *n.* 1. favet expreſſè *Nav. l.* 1. *conſil. in* 1. *edit. t.* 11. *de temp. ord. conſ.* 44. ubi docet ſuſpenſum & irregularem non poſſe fructibus benficii uti, niſi pauper ſit ad ſe alendum.

12 Ultima tandem ſent. cui adhæreo, aſſerit ſuſpenſum ab officio, non eſſe ſuſpenſum à beneficio, niſi expreſſè id declaretur, Probat. quia in jure interdum exprimitur ſuſpenſio ab officio & beneficio, *c. Tam literis, fine*, ibi, *Ab officio & beneficio denuncietis eſſe ſuſpenſos: de teſtib, & atteſt. & c.* 1. *de ſecun. nupt.* ibi, *Ab officio beneficioque ſuſpenſum & c. tuarum, de privileg.* ibi, *Ab officio beneficioque ſuſpendas*: ſed verba in decretis non debent eſſe ſupeflua, ſed aliquid operari debent, (ut probavi hoc 3. lib. diſp. 26. n. 6.) ergo dum non exprimitur, ut ſuſpenſio ſit ab offiicio & beneficio, ſuſpenſus ab officio, non cenſebitur à beneficio ſuſpenſus. 2. prob. ſuſpenſio ab officio & beneficio, ſunt diverſæ ſuſpenſionis ſpecies, ut colligitur ex jure, quandoque enim in jure ponitur ſuſpenſio ab officio, ut *c. Quia in omnibus, fin. de uſuri. & fin.* §. *fin. de cland. deſponſ.* & quandoque à beneficio, ut *c. Cum in cunctis.* §. *fin* ibi *Ab Eccleſiaſticis beneficiis triennio noverint eſſe ſe ſuſpenſos*, de electione: ergo ſuſpenſio ab officio non inducit ſuſuenſionem à beneficio. 3. prob. quia conſtitutio pœnalis extendenda non eſt ad caſum non expreſſum, ſatis enim eſt illam intelligi intra ſuam latitudinem, cum odia reſtringi, favores conveniat ampliari, *reg. Odia, de reg jur. in.* 6. ergo conſtitutio ſuſpendens ab officio, non extendenda, ut ſuſpendat à beneficio. 4. prob. quia ſuſpenſus ab officio poteſt licitè gerere multa pertinentia ad beneficium, ut adminiſtrare ea, quæ ad ſe attinent, imò & aliqua pertinentia ad officium, ut recitare horas canonicas, &c. ergo per nudam ſuſpenſionem ab officio, non cenſetur aliquis abſolutè ſuſpenſus à beneficio. Et confirmat. quia non eſt datum beneficium clerico, ut ſolum miniſtret in ſpiritualibus, à quo miniſterio removetur ſuſpenſus ab officio, ſed etiam ut adiminiſtret in temporalibus, quod jure præſtare poteſt ſuſpenſus ab officio: ergo cùm duo onera habeat, ſi ſuſpenditur ab uno illorum onere, non trahitur ſuſpenſio ad aliud: arg. *l. Si maribus C. de don. t. inter vir. & uxor.* 2. Confirm: quia clericus non ſuſpenſus ab officio, ſi per vicarium, ſuum miniſterium adimpleat, non amittit beneficii fructus, ſed ſatis eſt ſi fructibus miniſtranti vicario ſatisfaciat: argumento *c. tum. ex eo, de elect. in* 6. ergo ſimiliter clericus ſuſpenſus ab officio non ob id fructus beneficii amittet, cùm vicarium miniſtrantem deſtinare poſſit, ſoluta ſibi mercede ex aliqua redditūum beneficii parte. Tandem probat, quia ad ſummum rationes oppoſitæ ſolum probant, ſuſpenſum ab officio carere debere emolumento, quod ſolum ob perſonale miniſterium percipi poteſt, quando talis ſuſpenſus non exhibet illud miniſterium, ut ſunt diſtributiones quotidianæ, quas ſoli qui interſunt horis lucrantur: non tamen probant, ſi ſuſpenſus ab officio miniſterium illud præſtet, ut ſi horis interſit, quamvis peccet, non lucraturum eos fructus, & diſtributiones: ſatis enim probabile eſt canonicum excommunicatum, & ſuſpenſum, ſi interſit horis, lucrari diſtributiones, non obſtante peccato, quod contrahit: prout docent *Navar. l.* 2. *de reſtit. c.* 2. *in nova edit. p.* 2. *diffic.* 5. *n.* 243. *Enriq. l.* 13. *de excomm. c.* 3. *n.* 3. *& c.* 14. *n.* 3. *fine. & c.* 32. *num.* 3. *in comment. lit. X.* Et ratio eſt, quia quamvis peccarit in tali adminiſtratione & ſervitio, ob quod in foro externo poſſet fructibus privari, graviorique pœna plecti, at certum eſt illud miniſterium fuiſſe tam utile Eccleſiæ, ac ſi exhiberetur à miniſtro non ſuſpenſo: ergo miniſterii ſtipendium percipere debet: poſſeſſor enim malæ fidei mercedem laboris in utilitatem rei impenſi percipit: ergo tantum probabunt illæ rationes ſuſpenſum ab officio, ſi non miniſtret amiſſurum emolumentum præciſè debitum in miniſterio, ut amitteret, licet ſuſpenſus non eſſet, ſi non miniſtraret, ſi autem miniſtret. nihil perditurum: non ergo ſuſpenſus ab officio eſt ſuſpenſus à beneficio. Hanc amplectuntur gloſſa *c. Preſbyter ſi à plebe* 2. *q.* 4. *ver. Suſpendatur*, *el* 9. *Bonifacius Clem. fin*, *n.* 48. *de plenis*, ubi hæc ait *Poſſumus dicere quod ſuſpenſus ab officio, ſive perpetuò, ſive ad tempus, ſive ſimpliciter, ſive à jure, ſive ab homine, ſive ex levi. cauſa ſive ex gravi ſive ſit in mora petendi abſolutionem, ſive non, nunquam cenſetur ſuſpenſus à beneficio, niſi hoc in ſententia exprimatur.* Idem tenet *Navar. l.* 5. *conſ. in* 2. *edit. ti. de homic. conſ.* 41. *n.* 2. *Perez l.* 5. *ord.* 11. *l.* 1. *f.* 31. §. *In oppoſitum.* eandem ſent amplectitur *Lex.* 17. *tit* 9. *p.* 1. quāvis tantum de ſuſpenſione juris loquatur, ibi, *eſo miſmo ſria en aquellos que veda el derecho eſcrito. ea los que ſon vedados de officio. no ſon vedacos de beneſſicio.*

Fatcor tamen, ubi ſuſpenſio eſſet perpetua, ob grave 13
delictum poſſe ſic ſuſpenſum privari ipſo beneficii titulo, quod optimè docuit *gloſſ. c. Preſbiter ſi à plebe*, 2. *q.* 4. *verb. Suſpēdatur. el.* 1. ubi dicit ſuſpenſum ab officio non eſſe beneficio privandum, niſi ſecundum ordinem juris, propter ſcandalum, & cum magna laborat infamia. Et ita tenent *Paul. mol. Turrecr.* ut retuli n. 10. ad fin. idem *Bonif. & perez d. preced. alleg. Ugolin. de cenſuris, tab.* 4. *c.* 6. §. 3. *n. unic.*

Ex his defertur deſicio ad noſtrum caſum: parochus 14
enim ſuſpenſus ab officio, qui interfuit matrim. clandeſtino, non eſt ſuſpenſus à beneſficio. Quia *tex. c. fin.* §. *de cland. deſponſ.* ſolum exprimit ſuſpendendum eſſe ab officio: & probant rationes adductæ num. 12. pro noſtra ſent. Et tenet propriis terminis *Manuel* 1. *to. ſum.* 2. *edit. c.* 131. *n.* 4. contra *Lud. Lop.* 2. *p. inſtruct. de Matrim. c.* 39. *f.* 1060. *col.* 1. dicentem eſſe etiam ſuſpenſum à beneficio. Quia eſt

crimen

Digitized by Google

crimen grave. Addit tamen *Mannel ibi*, poſſe judicem in hoc caſu ſuſpendere illum parochum à beneficio. Quia *Trident ſeſſ* 24 *c.* 1. *de matrim.* remittit Epiſcopi arbitrio pœnam. Sed Trident. tantum loquitur quando matrim. clandeſtinum cui intereſt parochus, eſt nullum defectu numeri teſtium requiſiti, in quo caſu pœna ſuſpenſionis antiqua ceſſavit (ut dixi hoc 3.l. diſp. 48. n.4.) Admitterem tamen poſſe judicem ſuſpendere eum parochum triennio ſuſpenſum ab officio, eo quod interfuit matrim. clandeſtino ob ſolam denunciationum omiſſionem, poſſe (inquam) ſuſpendere ſimul à beneficio, quando culpæ gravitas hoc poſtularet, per *cap. fin.* §. *fin. de cland. deſponſ.* ibi *gravius puniendus ſi culpæ qualitas poſtulaverit.*

15 Tandem ad argum. nonæ ſent. propoſiti n. 10. Reſp. (nam aliæ ſent. argumenta ſolvenda non afferunt, præter 9.& 10. ſent,) Ad 1.dic. illum ſuſpenſum non poſſe intereſſe licitè officiis divinis, in illis miniſtrando, poſſe tamen intereſſe validè, & ita lucrari diſtributiones. Ad 2.dic. negandam eſſe eam doctrinam, dantur quippe diſtributiones, & fructus, ob aſſiſtentiam & miniſterium utile Eccleſiis, nec minus utile eſt, quando illicitè præſtatur. Ad 1 10. ſententiæ propoſitum n. 11. dic majorem eſſe veram, quando omnino amovetur principale, ac ſuſpenſus ab officio multa poteſt beneficii miniſteria obire, multiſque privatur, quæ exercens peccat: at fructus comparat, ut in probatione ultimæ ſent. n. 12. explicui. Ad confirm. reſpondeo tantum probare beneficiarium ſuum onus non implentem, fructus illi oneri reſpondentes amittere, at ſuſpenſus ab officio poteſt onus implere, & ita fructus percipere. Ad 2. reſpondet bene *Greg. Lop. l.* 17. *verb. El derecho, tit,* 9. *p.* 2. in eo caſu id evenire, quia in jure ita expreſſum eſt.

DISPUTATIO LII.

An parochus ſuſpenſus, quia interfuit clandeſtino, poſſit ab Epiſcopo abſolvi?

SUMMARIUM.

Refertur opinio affirmans, poſſe Epiſcopum abſolvere à ſuſpenſione illa triennali, cap n. fin. de clandeſt. deſponſ. 1.

Contraria verior, non poſſe à ſuſpenſione, quandocumque in ea deſignetur tempus, 2.

An poſſit Epiſcopus virtute decreti Tridentini ſeſſ. 24. *cap.* 6. *de reforma* 3.

An à ſuſpenſione lata in Trident. ſeſſ. 24 *de matrim. c.* 1. *in parochum aſſiſtentem matrimonio clandeſtino, poſſit abſolvere Epiſcopus & ejus vicarius,* 4.

Et ſolvuntur argumenta, n. 5.

1 QVidam aiunt parochum triennio ſuſpenſum, eo quod interfuit clandeſtino juxta, *c. fin.* §. *fin. cland. deſponſ.* poſſe abſolvi ab Epiſcopo, ab ea ſuſpenſione. Probant ex *cap. Nuper, de ſent. excomm. verſ. in.* 2 *caſu,* ibi. *Quia conditor ejus canonis ſibi abſolutionem ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur aliis facultatem relaxandi* Ubi quamvis textus loquitur de excommunicatione, quæ non reſervatur à canonis conditore, ut eo ipſo ejus abſolutio conceſſa videatur Epiſcopo: at eadem ratio eſt de ſuſpenſione non reſervata, & ſic idem jus debet eſſe. Quare *Innoc. c.* 2. *de ſolut. fine,* idem dicit de ſuſpenſione, per *d.c. Nuper,* ſed ſuſpenſio illa triennalis non reſervatur *d. c. fin.* ergo poteſt ab ea Epiſcopus abſolvere. 2. Quia ejus eſt abſolvere, cujus eſt ligare, ſed hæc ſuſpenſio triennalis non incurritur ipſo jure, ſed miniſterio Epiſcopi imponenda eſt (ut dixi hoc 3.lib. diſp. 48.n.2.) ergo Epiſcopus eam imponens poterit ab ea abſolvere. Ita docent *Hoſt. d. c. fin. ſuper verſ. Per triennium, & ibi Ioan. And. n.* 11. *Præpoſ. n.* 11. *Barth. à Ledeſ. dub.* 11. *de matrim. poſt* 6. *concl.* Imò idem dicunt de proprio parocho, nempè, poſſe abſolvere ab ea ſuſpenſione triennali, *Hoſtienſ. Ioan. Andr. & Præpoſ. ibi, per notata, d.c. Nuper,* ubi communiter DD. fatentur poſſe Epiſcopum abſolvere ab excommunicatione canonis abſolutionem minimè reſervantis.

2 Tenendum tamen eſt, non poſſe Epiſcopum ab ea ſuſpenſione abſolvere. 1. Quia licet teneamus communem opinionem, ut ſuſpenſus à jure non reſervanti abſolutionem, poſſit ab Epiſcopo abſolvi: id habebit verum, ubi quis à jure ſuſpenditur indefinitè, nullo, ſcilicet, deſignato termino, ſecus ubi terminus ſuſpenſionis adijcitur, ut contingit hic: cùm enim jure definitum ſit tempus, Epiſcopus qui inferior eſt, non poterit eam ſuſpenſionem relaxare. Et confirm. quia illa conſtitutio *d. c. fin.* eſt edita in Concilio generali Lateranenſi, at Epiſcopus nequit in conciliari conſtitutione diſpenſare, ut communiter annotant DD. *cap. At clerici,* §. *finali, de judiciis;* ergo. Et fortius hæc ſententia locum haberet, tenendo quamcumque ſuſpenſionem ob delictum impoſitam, non poſſe per Epiſcopum tolli: ut tenent *gloſſ. c. Cupientes* §. *Cæterum, verb. Suſpenſ. de elect. in* 6. *Abb. c. Tam literis, n.* 3. *de teſtib. & atteſt. & ibi Aretin. n.* 23. *Nav. ſum. c.* 27. *Hiſp. n.* 163. *verſ. Lo tercero, Lat. n.* 162. *verſ. Septimò,* cum multis aliis, quare definitionem *d. c. Nuper,* de excommunicatione non reſervata extendere nolunt ad ſuſpenſionem non reſervatam: eſt enim longè diſpar ratio. Quia abſolutio excommunicationis debet neceſſario præmitti abſolutioni peccatorum, & ideo ut ſaluti animarum conſuleretur, opus fuit facile concedere abſolutionem excommunicationis, unde dum non reſervatur, concedi cenſetur Epiſcopo, & parocho: quæ ratio in ſuſpenſione non militat. Quare hanc ſent. ut non poſſit Epiſcopus abſolvere à ſuſpenſione, cui certus terminus adijcitur, docent *gloſſ. Clem.* 1. §. *Verum, verb. Excommunicationis, de hæretic. Bonifac. ibi, n.* 187. *verſ. Sexta concluſio. Imola. ibi, n.* 18. *Abb. c. Quam ſit fine, de exceſſib. prælat. Felin. cap. Nuper, de ſent. excom. n.* 1. *verſ. In contrarium: Bernard. Diaz. pract. in* 9. *edit. c.* 75. *n.* 3. *Sylv. verb. Suſpenſio, q.* 8. *dict.* 3. *Cavar.* appellans falſam oppoſitam ſent. 4. *decret.* 2. *p. c.* 6. *init. n.* 14. *&* 15. *Præpoſ. d.* 50. *in ſum. Perez l.* 5. *or. t.* 1. *l.* 1. *f.* 33. *verſ. Contrariam ſententiam. Enriq. l.* 13. *de excomm. c.* 5. *n.* 2 *Lud. Lop.* 1. *p. inſtruct. c.* 31. *de ſuſpenſione. t. de abſolut. à ſuſpenſione: & de matr. c.* 39 *f.* 1060. *col.* 2. *Vivald. Cand. l.* 2. *p. de ſuſpenſione, n.* 130. *Mannel.* 2. *to. ſum. c.* 69. *n.* 2.

Nec poterit Epiſcopus ab ea triennali ſuſpenſione abſolvere virtute decreti *Trident. ſeſſ.* 24. *c.* 6. *de reform.* Quia ea ſuſpenſio non incurritur ipſo jure, ſed per ſententiam Judicis (ut dixi diſp. 48. num. 2.) cognitione præmiſſa de delicto, at ita id delictum jam ad forum contentioſum deductum eſt, in quo caſu nulla facultas conceditur Epiſcopo, *d. c.* 6. 3

À ſuſpenſione tamen ipſo jure impoſita *in Trid ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de matrim.* parocho, vel alii Sacerdoti conjungenti, aut benedicenti alienos parochianos, abſque licentia proprii parochi, non ſolùm Epiſcopus, ſed ejus etiam vicarius generalis poterit abſolvere: ut conſtat ex illis verbis, *eod. c.* 1. *Ipſo jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab ordinario ejus Parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur:* nomine autem ordinarii comprehenditur vicarius generalis Epiſcopi, & quicumque alius habens juriſdictionem ordinariam: (ut dixi hoc 3. l. diſp. 29 n. 5.) non tamen hic ordinarius abſoluturus debet eſſe ordinarius judex ſuſpenſi abſolvendi, ſicut in aliis ſolutionibus & diſpenſationibus contingit: ſed debet eſſe ordinarius illius parochi, cujus erat illud matrim. celebrare, aut benedicere. Ut expreſſè dicitur *d. c.* 1. 4

Ad argum. prioris ſentent. Reſp. Ad 1. illam æquiparationem poſſe habere locum, ubi ſuſpenſio ſine temporis præfinitione ponitur, in quo etiam caſu diſpar eſt ratio, ut dixi n. 2. Ad 2. dic. ejuſdem eſſe ſolvere, cujus eſt ligare, ſi propria authoritate liget, ſecùs ſi miniſterio alieno: at Epiſcopus non imponit ſuſpenſionem illam propria authoritate, ſed authoritate Concilii generalis ſibi præcipientis ut imponat, nec committentis abſolutionem. 5

DISPUTATIO LIII.

An pœnæ matrimonii clandeſtini incurrantur ante judicis ſententiam?

SUMMARIUM.

Suſpenſio parochi aſſiſtentis clandeſtino, & amiſſio bonorum qu cla vut contra

Digitized by Google

contrahentes, & teſtes incurrunt, per l. 49. Tauri indigent judicis ſententia: non autem inhabilitas ad ſic contrahendum, n. 1.

An exhæredatio impoſita clam contrahentibus, exigat judicis ſententiam: proponuntur argumenta probantia exigere n. 2. Et illi non tenentur ab hereditate abſtinere, donec priventur, n. 3.

Pater ad exhæredandum non indiget judicis ſententia, 4.

Ut exhæredatio ſuum plenum conſequatur effectum opus eſt ſententia judicis, & ut fratres cauſam probent, n. 5. Et ſolvuntur argumenta, num. 6

An exigatur ſententia judicis, ut filii nati ex clandeſtino invalido, parentibus ignorantibus impedimentum, ſint illegitimi? proponuntur argumenta ad probandum exigi, 7.

Non exigitur ſententia, n. 8. Et ibi, quando privatio imponitur non ut pœna delicti, ſed ob defectum conditionis requiſita non eſt neceſſaria ſententia. Et de ſignificatione dictionis, Prorſus, & non eſt pœna quæ nihil de jure aquiſito minuit.

Et ſolvuntur argumenta, 9.

1 DE ſuſpenſione triennali, impoſita parocho aſſiſtenti clandeſtino, jam diximus hoc 3. lib. diſp. 48. n. 2. eam non incurri ante judicis ſententiam.

Inhabilitatem autem, quam clam contrahentes incurrunt, ad clam contrahendum, certum eſt nullam deſiderare ſententiam: quia non eſt propriè pœna, ſed defectu ſolemnitatis inducitur: ut dixi hoc 3. lib. diſput. 1. num. 11. Similiter amiſſionem bonorum quam clam contrahentes, & teſtes ipſo facto incurrunt, juxta *l. 49. Tauri.* manifeſtum eſt exigere ſententiam declaratoriam. Et docent *Ioan Lup. l. 49. Tauri n. 7. Menchaca de ſucceſſ. creat. l. 1. §. 10. num. 684. Matienzo lib. 5. recop. t. 1. l. 1. gl. 3. n. 4. Azebed. ead. l. 1. num. 41.*

2 De duplici autem pœna poteſt eſſe difficultas. Altera eſt, exhæredationis: altera verò illegitimitatis, de quibus ſeorſim agendum eſt Circa exhæredationem, ergo videtur exigi judicis ſententia. 1. Quia l. 49. *Tauri*, ubi eam pœnam ſtatuit, addit accuſationem ejus criminis ſolis parentibus deferri, at ubi eſt accuſatio, debet eſſe judicium, judiciſque ſent. ergo. Et confirm. quia eũdem eſſe accuſatorem, & judicem, adverſatur juri naturæ: ſi ergo parentes ſunt accuſatores ejus delicti, ut filia exhæredetur, non poſſunt eſſe judices eam exheredationem exequentes, ſed debet adeſſe alterius judicis ſententia. 2. probat. quia ea eſt pœna, & ſanè graviſſima, ergo exigit judicis ſententiam, juxta tritum axioma, pœna non debetur ante judicis ſententiam: quod cum *D. Tho. 2. 2. q. 62. art. 3. ad. 3.* amplectuntur omnes Theologi, & cum *gloſſ. c. Fraternitas. verb. Cum augmento. 12. q. 2.* juris utriuſque profeſſores. Tandem, quia pater exhæredans filium tenetur, cauſam exhæredationis probare, ut habetur expreſſè *auth. Non licet, C. de liber. præter. juncta gloſſa verb. probetur, & l. 10. t. 7. p. 6.* ibi, *ha meneſter que quando el padre quiſiere que vala ſu teſtamento, è cuiere desheredar ſu hyjo que mueſtre razon porque lo faze, pero no deve ſer creido à menos de la probar el miſmo, ò aquellos que eſta bleciere pro herederos:* ergo debet eſſe judex coram quo probetur, & conſequenter ejus ſententia deſideratur.

3 I. Concluſio, filius vel filia clam contrahens non tenetur ab hæreditate parentum abſtinere, antequam hæreditate privetur. Quia eſt pœna, & ſubinde nullus tenetur eam ſibi inferre. Sic *Molina tom. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 176. fol. 1041. §. illud univerſim.*

4 II. Concluſio, pater conſcius cauſæ ſufficientis exhæredandi poteſt nulla præmiſſa judicis ſent. exheredare. Prob. ex *auth. Ut cùm de appellatione cognoſ. §. Sive igitur, & l. fin. In fin. tit. 8. p. 6.* ibi, *dezimos que alierro que el padre puſiere al hyjo en el teſtamento, para desheredarlo, el heredero quo eſtableciere, es tenedo de lo probar.* Et quibus locis conſtat non exigi judicis ſententiam, ut pater exhæredet filium, ſiquidem ante eam poteſt pater id facere, ſufficitque ut ipſo mortuo hæredes probent legitimam adfuiſſe cauſam. Deinde, quia quamvis hæc ſit pæna, non tamen exequutioni mandatur donec cauſa coram judice probetur, ſententiàque feratur, ergo ut ſolum pater utatur jure ſuo, explicans ſuam exhæredandi voluntatem, ejúſque cauſam, cum ob id non efficaciter ſolvenda ſit pœna, donec judicis ſententia accedat, ea non exigitur.

III. Concluſio, ut exhæredatio ſuum omnimodo conſequatur effectum, eſt neceſſaria judicis ſent. Prob. quia quamvis pater exhæredet, at tenetur ipſe, vel hæredes cauſam probare: quòd ſi in probatione ſuccubuerit, carebit effectu exhæredatio, ergo ut illum omnimodo conſequatur eſt opus ſententia judicis, declarantis juſtitiam cauſæ, & ſufficientiam probationis. 6

Ad argum. propoſita n. 2. reſpondetur. Ad 1. non eſſe mentem legis exigi ut prius pater objiciat crimen, deferátque in judicium, ut exhæredet, ſed denegare cuilibet alii actionem objiciendi cauſam exhæredandi. Ad confirm. dico parentem non eſſe ultimum judicem, cujus judicio lis terminanda eſt, quod tamen ipſe exhœredet, inferens cauſam coram alio probandam, ut ſic lis terminetur, non eſſe contra jus naturale. Ad 2. & 3. reſpondetur concludere, exigere judicis ſententiam, ut ſuam habeat perfectam, & omnimodam exequutionem: & idem concludit tertium argumentum, quod nos fatemur: non autem indigere judicis ſententia, ut pater incipiat exhæredare, ex cauſa legitima probanda coram judice, lite mota à filio contra patris exhæredationem. 7

Circa alteram pœnam, filios ex clandeſtino matrimonio invalido genitos, eſſe illegitimos, non obſtanti parentum ignorantia, circa impedimentum: videtur opus eſſe judicis ſententia. Quia *c. fin. § Si quis vero, de cland. deſponſ.* ubi ea pœna ſtatuitur, ſic ait, *proles de tali matrimonio ſuſcepta, prorſus illegitima cenſeatur:* quod verbum, *Cenſeatur*, cùm ſit futuri temporis, exigit judicis ſententiam, nec ſententiam latam continet, ſed ferendam. Ut de verbis futuri, tradit *Tiraquell* cum multis per eum relatis, *l. Si uniquam, verb. Revertatur, n. 39. C. de revocand. donat.* 8

Dicendum tamen abſque dubio eſt, nullam exigi judicis ſententiam. 1. quia quando privatio imponitur, non ut delicti pæna, ſed ob defectum conditionis requiſitæ ad gaudendum aliquo privilegio, nulla deſideratur ſententia: verbi gratia in *Trident. ſeſſ. 23. c. 6. de reform.* ſtatuitur ut non gaudeat privilegio fori, clericus minorum ordinum carens beneficio, ſi non geſtet habitum clericalem Et *ibi, & c. unic. de Cleric. conjug in 6.* ut clericus conjugatus non gaudeat privilegiis clericalibus, niſi cum unica & virgine contraxerit, & tamen clericus carens ibi requiſitis, non gaudebit privilegiis abſque alia ſententia. Quia ea privatio ponitur ob defectum conditionis, ad gaudendum requiſitæ. Sic ergo contingit in noſtro caſu, nam *c fin.* imponens eam illegitimitatem, verè non continet pœnam, ſed explicat deficere conditionem requiſitam, ut filii nati ex matrimonio putativo, ſint legitimi: ideo enim erant legitimi, juxta *c. Ex tenore. qui filii ſint legitimi*, quia aderat juſta impedimenti ignorantia in parentibus, unde ad eam legitimitatem, hæc juſta ignorantia erat conditio requiſita: quam deficere in matrim. clandeſtino, explicat *d. c. fin.* ibi, *cum illi taliter contrahendo non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur.* 2. Quia quando verbo futuri jungitur particula aliqua ſuapte natura importans latam ſententiam, non eſt opus ſententia ferenda, ſed continet ſententiam latam: ut docet *Tiraq. l. Si unquam, verb. Revertatur, n. 73. C. de revoc. donat.* hujuſmodi autem eſt dictio *prorſus.* appoſita in *d. c. fin.* ibi, *prorſus illegitima cenſeatur:* ut plurimis citatis docet *Tiraq. eo, verb. Revertatur, n. 87.* Tandem quia cum pœna non minuit aliquid de jure priſtino quæſito, vel incepto acquiri, non eſt propriè pœna judicis ſent. exponens, Ut tradunt *Ioan. Andr. c. fin. de. elect. in. 6. n. 5. verſ. In gloſſ. 2. & ibi Domin. n. 18. verſ. Nota incidenter iſtud dictum, Bald. l. Nemo martyres. ad fin. C. de ſacroſ. Eccleſ. Beroius c. 2. n. 27. fine. de conſtit.* at in hoc caſu nil minuitur de jure aquiſito, vel cœpto acquiri. 6

Ad argum. propoſitum n. 7. dic. verbum futuri continere ſent. ferendam, quando non adjicitur aliqua particula, quæ latam importet, & quando non eſt defectus conditionis requiſitæ, at hic adjicitur particula, *Prorſus*, ſententiam latam importans, & deficit conditio requiſita ad legitimitatem.

DISPU

Digitized by Google

DISPUTATIO LIV.

An ſolius judicis Eccleſiaſtici ſit has pœnas inferre Laïcis clam contrahentibus, poſſitque inhibere judicem ſecularem in hac cauſa procedentem ?

SUMMARIUM.

Refertur opinio affirmans eſſe ſolius judicis Eccleſiaſtici, & poſſe per illum inhiber ſecularem, n. 1. Et alia, ſolum ſecularem poſſe punire laicos ſic contrahentes, n. 2.

Hac cauſa eſt mixti fori daturque locus preventioni, n. 3.

Quid ſi non conſtet de matrimonii clandeſtinate, ſed quaſtio ſit, an matrim ſit clandeſtinum, filius cenſeatur legitimus ob bonam parentum fidem, an poſſit cognoſcere judex ſecularis, n. 4. Et Explicatur ibi c. Tuam, de ordine cognit. & quando ſit quaſtio juris, & quando facti.

An pœna juris civilis, & canonici ſervanda ſint in foro Eccleſiaſtico, & ſeculari? 5.

An judex Eccleſiaſticus poſſit inhibere ſecularem, ne teſtes deponant coram eo, vel ne puniat clam contrahentes, 6

An ſi Eccleſiaſticus non condignè punivit Laicum clam contrahentem, poſſit ſecularis iterum punire: & idem in criminibus aliis mixti fori, 7.

Quid, ſi ſecularis prius punivit, ſed minus dignè, an poſſit Eccleſiaſticus iterum puniret 8.

1 QUidam aiunt, ſolius judicis Eccleſiaſtici eſſe has pœnas imponere. Prob. quia cauſæ matrimoniales ad ſolum judicium Eccleſiaſticum pertinent, *c. Tuam. de ordine cognit.* ibi, *tuam non credimus latere prudentiam, cauſam natalium Reginæ Cypri, ad examen noſtrum (ut pote quæ ad forum Eccleſiaſticum pertinet,) eſſe delatam: & in Trid. ſeſſ. 24. can. 12.* De qua re conſulendus eſt *Bellarm. l. 1. de matrim. c. 32.* Et confirm. quia punitioni clam contrahentium, neceſſariò præmittenda eſt cognitio clandeſtinitatis matrimonii, ut conſtet num deliquerint: at hæc cognitio pertinet ad judicem Eccleſiaſticum, cum matrimonii ſubſtantiam tangat ergo & punire clam contrahentes. Sic tenet *Alex. de nevo, cap. fin. §. Sané, n. 5. de clandeſt. deſponſ.* allegat pro ſe *gloſſam, c. 2. de pœnit. & remiſſ. verb. Reſervantur.* ubi inter caſus Epiſcopo reſervatos, numerat imponere pœnitentiam clam contrahentibus: quam ibi *Franciſ n. 8.* dicit ſingularem, licet eam explicet de foro pœnitentiali. Idem tenent *Cov. 4. de decr. 2. p. 6. initio, n. 11.* ubi dicit poſſe ſecularem judicem per Eccleſiaſticum inhiberi, eo caſu quo de matrimonio adhuc non conſtat, ut liberius poſſint teſtes coram Eccleſiaſtico de matrimonii veritate deponere.

2 Alii verò docent, ſolum judicem ſecularem poſſe punire Laïcos clam contrahentes. Quia jus canonicum non imponit pœnam contrahentibus, nec teſtibus. Sic *Caſtillo l. 49. Tauri, n. 8. verſ. Ultimo ergo teneo.*

3 I. Concluſio, hoc delictum eſt mixti fori unde judex qui prævenerit, ſive Eccleſiaſticus, ſive ſecularis, puniet hoc delictum. Prob. quia hæc eſt quæſtio facti, & non juris, nec oportet cognoſcere ad hoc puniendum de valore matrimonii. Sic docent. *Menchaca. de ſucceſſ. creat l. 3. § 26. n. 69. Azebedo l. 5. recop. t. 1. l 1. n. 42. & 46. Gutier. 2. pract. q. 2. n. 1.*

4 Hoc tamen intelligit *Azebedo eo. n. 46.* quando conſtaret de matrimonii clandeſtinitatè, ſi enim de hac non conſtaret definiendum eſſet prius per judicem Eccleſiaſticum, an eſſet clandeſtinum, ut poſſet judex ſecularis contra Laïcos procedere. Pro qua ſententia facit *Covar. 4. decret. 2. p. c. § fin. n. 3.* ubi magis propendet in eam ſententiam, ut judex ſecularis non poſſit cognoſcere de cauſa matrimoniali, etiam quando eſt quæſtio de facto: quam etiam tenet latè defendens *Bolognetus l. 2. n. 42. & 43. & ſequentibus, ff. de juriſd. omn. judic.* At verius eſt poſſe ſecularem judicem cognoſcere, an matrimonium ſit clandeſtinum. Quia eſt quæſtio de facto, & non de jure: ut tenent multi, quos refert *Covar. eod. §. fin. n. 3.* & optimè *Barboſa* aliis relatis, *l. Titia 35 n. 36. ff. ſolut. matr.* ubi dicit non obſtare *c. Tuam de ordine cognit.* loquitur enim de Regina Cypri, quam non eſt veriſimile natam eſſe ex perſonis, de quibus dubitaretur, an matrimonium de facto contraxiſſent, ſed an fuiſſet legitimum: & ſic vertebatur quæſtio juris, pertinebatque ad judicem Eccleſiaſticum: at ſi eſſet quæſtio, an matrim. eſſet contractum de facto, judex ſecularis eſſet competens: ſimiliter ſi in ſpecie illius *cap. Tuam*, eſſet quæſtio, an matrimonium eſſet contractum in facie Eccleſiæ, vel clam ut ſi conſtet an filius ſit legitimus ob bonam parentum fidem juxta *c. Ex tenore, qui filii ſint legit.* ſecularis judex poteſt cognoſcere quia pertinet ad factum, & facta pronunciatione ſuper facto proles cenſetur legitima, vel illegitima, Hæc *Barboſa ibi.*

Hinc, fit jus canonicum, & civile, in punitione clandeſtini matrimonii, veluti unum jus reputari, ut alterius juris 5
deciſiones, & pœnæ, in utroque foro ſervandæ ſint: Eccleſiaſtico, ſcilicet, & ſæculari, ubi non reperiuntur contrariæ: jus enim civile procedit adjuvando canonicum. Sic *Menchaca d. §. 26. n. 70.*

II. Concluſio, judex Eccleſiaſticus poteſt inhibere ſecularem, ut tantum deponant teſtes coram eo de valore 6
matrimonii: ut dixit *Covar. 4. decret. 2. p. 5. init. n. 21.* non vero reſpectu punitionis: cum ſit mixti fori, & ita locus detur præventioni. Prob prior pars, quia cùm ad judicem Eccleſiaſticum ſpectet de matrimonii valore tractare, poteſt conſequenter judicem ſecularem compellere, ut permittat teſtes coram ſe de hoc deponere. Sic *Gutier. 2. pract. q. 2. n. 1.* ubi hoc reſtringit, ante Tridentin. habuiſſe verum, dum matrimonia clandeſtina, valida erant: cum tamen modo irrita ſint, jam (inquit) non eſt opus teſtes deponere coram Eccleſiaſtico judice, de matrimonii valore. Sed immerito ſic reſtringit: nam etiam modo poteſt eſſe neceſſaria teſtium depoſitio coram Eccleſiaſtico judice: ut ſi aliquis intenderet matrimonium celebratum coram parocho, & teſtibus, omiſſis denunciationibus: (quod clandeſtinum eſt, ut diximus hoc 3. lib. diſp. 1. n. 7.) eſſe invalidum: quia contrahentes non præbuerunt ſigna externa conſenſus, aut quia interceſſit metus, vel quia parochus non attendit, vel allegaret teſtes abſque parocho interfuiſſe.

III. Concluſio, ſi judex Eccleſiaſticus non condignè 7
puniat clam contrahentes, poſſet eos judex ſecularis iterum punire, non ſecus ac ſi puniti non eſſent: ita tamen, ut hæc. 2. punitio temperetur, ac condigna ſit habita ratione pœnæ ab Eccleſiaſtico impoſitæ. Probatur ex *c. 2. de maledicis*, ibi, *per temporalem prætereà poteſtatem.* & per *c. Fœlicis ad finem, de pœnis, verſ. Per hoc*, ibi, *per hoc quoque ſæcularibus poteſtatibus non adimimus facultatem utendi legibus contra tales.* Sic *Menchaca de ſucceſſionum creat, l § 26. n. 69. Gut. lib. 1. pract. q. 2. n. 1.* in genere non condignè punitum ab Eccleſiaſtico, poſſe per ſecularem puniri, ſi eſt laïcus, & crimen eſt mixti fori docent *Abb. c. 1. de offic. ord. fine Felin. c. Quod olim, de Judæis fine, Cov.* multos alios referens, *c. Raynutius, initio, n. 19. de teſt. Maranta pract. 4. p. 1. An ſit judicium civile, vel criminale, n. 27.* ubi ejus additionator multa allegat. Et conſulendus eſt *ibi Marantha, n. 19. & p. 6. tit. Et pervenitur aliquando per viam inquiſitionis, num. 92. 100. & ſeq.* ubi diſputat quid dicendum ſit de eodem judice, quando prius inſufficienter punierat. Idem tenet *Ant. Gom. l. 3 var. c. 1. n. 40. Jul. Clarus l. 5. receptorum, pract. crimin. §. fin. q. 57. verſ. penul.* dicens eſſe communem ſententiam, *Ant. Cucus l. 2. inſtit. major. tit. 6. n. 99. Anaſt. Germon. de ſacrorum immunitate, l. 3. c. 12. n. 84. & 87.*

Adde cum *Ant. Gom. & Jul. Claro, ibid. & Ant. Cuco, n. 98.* 8
ex mente omnium colligi mixti fori criminis reum, prius per ſecularem judicem punitum, non poſſe amplius per Eccleſiaſticum puniri. Quia inflicta pœna per ſecularem, cenſetur ſemper competens, & gravior ex juriſdictionis qualitate. Quod bene intelligit *Julius Clarus* dummodo pœna corporalis, vel pecuniaria per ſecularem impoſita, non eſſet levior imponenda per Eccleſiaſticum. Pœna (inquam) corporalis, vel pecuniaria: quamvis enim excommunicationis pœna quam paſſim imponunt Eccleſiaſtici, ſit omni corporali gravior, at in hac re non eſt inter graves pœnas computanda, cum potius medicinalis ſit, quam afflictiva, *c. 1. de Cent. excommun in 6.*

LIBER

Digitized by Google

LIBER QUARTUS
DE CONSENSU COACTO.
DIVISIO TOTIUS LIBRI.

Egimus duobus libris ſuperioribus de conſenſu matrimonii in genere, & de clandeſtino. Jam hoc quarto libro, de conſenſu metu extorto, diſputandum eſt. Cujus diſputatio utiliſſima eſt, eo quod metus in omnibus contractibus in votis, religioniſque profeſſione poteſt intervenire. 1. Igitur agemus de metus in genere, quando levis ſit, quandove in virum conſtantem cadat. Deinceps, quando irritet cæteros contractus, tam in foro externo, quàm conſcientiæ, ita ut metu extorta reſtitutioni obnoxia ſint. Tandem, quando irritet ipſum matrimonium.

DISPUTATIO I.

Quid, & quotuplex ſit metus, quáſque conditiones petat, ut cadens in virum conſtantem ſit.

SUMMARIUM.

Violentum, & coactum omnino, quid ſit? n. 1. Et an actus voluntatis poſſit eſſe coactus, 2.

Quæ metu fiunt, ſunt voluntaria, in voluntariaque conditionaliter, n. 3. Et an potius voluntariis accendunt? refertur opinio negans, n. 4.

Potius voluntariis accedunt, & ſecundum quid ſunt in voluntaria, n. 5. & explicatur c. Majores, §. Item quæritur, de baptiſmo. Et quando metus excuſet à culpa, n. 6.

Traditur, & explicatur definito metus, n. 7. Et dividitur in quintuplicem, n. 8.

Dividitur timor in cadentem in virum conſtantem, & inconſtantem: & explicantur nomina quibus hi timores appellari ſolent: & cur ille dicatur timor cadens in virum conſtantiſſimum, à juriſconſulto, 9.

Quot conditiones petat metus cadens in virum conſtantem? & an oporteat ut malum quod timetur gravè ſit? 10.

An hæc gravitas mali conſideretur ſecundum ſe, vel comparativè ad minus malum, refertur opinio dicens ſatis eſſe qualecumque malum leve ſit, reſpectu levioris mali 11.

Verior opinio requiri ut malum ſit in ſe grave, 12.

Timor viri conſtantis poteſt accipi generaliſſimè ut diſtinguitur contra metum, quo aliquis ductus, imprudenter & inconſtanter agit, aut propriè, ut jura eum conſiderant, 13.

Refutatur opinio dicens, ſi timidus leve malum valdè timeat, eſſe metum viri conſtantis 14.

Exigitur ad metum viri conſtantis ut timens rationabiliter credat malum ſibi imminere, 15.

Non requiritur vera mali illatio, ſed probabilis timor proximæ illationis n. 16. & ibi explicatur l. Metum autem præſentem ff. de eo metus cauſa.

Juſta & probabilis ſuſpicio metus, habetur pro metu, 17.

Timor violentiæ inferendæ vitiat electionem, 18.

An oporteat, ut minas potens ſit exequi malum comminatum 19.

An exigatur, ut ſolitus ſit exequi: & in eo tum genere mali quod comminatur, n. 10 & 21.

Quid, ſi tantum ſemel minas ſit exequutus, n. 22. & ibi unicus actus non probat conſuetudinem: & remiſſivè, quid in dubio an ſolitus ſit exequi & ibidem quid ſi in alio officio judex, vel vir in priori matrimonio minas exequutus eſt?

Quid ſi timens facile occurrere poſſet malo, quod timet, 23.

1 SUPPONENDUM eſt 1. duplicem eſſe vim, quandam abſolutam, quandam verò conditionalem. Vis abſoluta eſt, quæ violentum ſimpliciter, & omninò coactum, ac contrarium voluntati efficit. Quod ſic definitur ab *Ariſt. 3. Eth. c. 2. Violentum eſt, quod fit ab extrinſeco, paſſo non conferente vim*, id eſt, non concurrente, quomodo violentus eſſet motus Chriſtiani, quo raperetur, vique traheretur ad Idoli templum, ejuſque manus vi corriperetur ad thuribulo adolendum Idolis omninò repugnanti voluntate: quod idem aliis verbis docuit *Juriſconſultus l. 2. ff. de eo quod met. cauſa* ibi, *vis eſt majoris rei impetus, qui repelli non poteſt*. Unde fit, ut cum omninò deficiat voluntarium, excuſet à culpa.

2 2. Supponendum eſt, an conſenſus aliquis voluntatis poſſit eſſe coactus? de qua re latè tractatur per *D. Tho. & DD. 1. 2. q. 6. a. 4. d. 29. q. 1. a. 1.* ubi univerſi cum D. Thom. concludunt nullum conſenſum voluntatis, id. eſt, actum illicitum à voluntate, poſſe eſſe coactum ſimpliciter. Quod idem docuit *Ariſt. 3. Ethic. c. 1. & D. Greg. Niſſ. l. 5. Philoſ. c. 1.* quod ſic explicat *D. Th. d. a. 4.* duplex eſt voluntatis actus, quidam ab ipſa imperatus, & per alias potentias exercitus: ut ambulare, movere membra: & quoad hos actus poteſt omnino & ſimpliciter voluntas cogi, poſſunt enim externa corporis membra vi arripi, ne voluntatis imperio obſequantur: Alius eſt actus à voluntate elicitus, propriùſque ipſius, ut velle aut nolle: & hic actus nullo modo poteſt eſſe coactus ſimpliciter. Et ratio eſt aperta, quia violentum ſimpliciter (ut dixi) eſt quod fit ab extrinſeco, paſſo non conferente vim: at quandocumque voluntas conſentit, vel diſſentit, jam confert vim, cùm eliciat illum actum conſenſus, aut diſſenſus: ergo nullus ejus actus eſt violentus ſimpliciter. Et confirm. quia omninò repugnat aliquam volitionem eſſe in me, & meam voluntatem non eſſe principium ejus elicitivum: volitio enim eſt actus vitalis, qui non niſi à principio vitali intrinſeco dimanare poteſt: ergo repugnat, ut voluntas illi volitioni non conferat vim, & conſequenter repugnat eſſe omninò & ſimpliciter violentam.

Hinc manifeſtè infertur, quæ metu quantumcumque 3
gravi fiunt, eſſe ſimpliciter & abſolutè voluntaria, & libera ita metum non inferre vim præciſam, ſed conditionalem, quia, ſcilicet, ſecluſo metu voluntas nollet. Ita dixit *Juriſconſultus l. Si mulier 21. §. Si metu coactus, el. 2. ff. de eo quod met. cauſ.* ibi, *quia quamvis ſibi liberum eſſet, noluiſſet, tamen coact. volui.* Et *l. Cum proponas, C. de hæred. inſt.* ibi, *potuit enim quamvis jubente domino nolle adire*. Item probatur ex *l. Si privatus, §. qui, & à quib. & c. Meriio, 15. q. 1.* Quod idem agnovit *Ariſt. 3. Ethic. c. 1. D. Th. & cum eo reliqui 1. 2. q. 6. a. 6. & 4. d. 29. q. 1. art. 1.* Prob. 1. quia metus non alia ratione poteſt adimere libertatem, niſi propter coactionem, ſed non habet coactionem ſimpliciter, cum voluntas concurrat: ergo non adimit libertatem ſimpliciter. 1. Quia ad libertatem ſimpliciter, ſatis eſt ut poſſit aliquis elicere, & non elicere actum, ſed metu coactus poteſt abſolutè nolle, ergo liberè vult.

Meritò tamen dubitari poteſt, cum metu extorta, mixta 3
ſint ex voluntario & involuntario, an magis accedant ſpontaneis, ac proinde ſimpliciter & abſolutè voluntaria & libera appellanda ſint, & ſecundùm quid involuntaria? vel propriè & abſolutè involuntaria, & ſecundùm quid voluntaria? Nam *Decius reg. Velle 4. ff. de reg. jur. n. 3. & 4.* tuetur metu geſta eſſe propriè & verè involuntaria, & tantum ſecundum quid voluntaria. Quod prob. 1. quia *l. Si mulier, §. Si metu coactus, el 2. ff. de eo quod metus cauſa*, non dixit *Juriſc.* abſolutè. volui, ſed coactus volui. Et preſſius urget *c. Majores, §. item quæritur, de baptiſmo verſ. Propter quod*, ibi, *Is qui terroribus atque ſuppliciis violenter attrahitur ad baptiſmum, tamquã conditionaliter volens, licèt abſolutè non velit, cogendus eſt ad obſervantiam fidei Chriſtianæ.* Si ergo conditionaliter eſt voluntarium, & abſolutè involuntarium,

quod

Digitized by Google

quod metu extorquetur, erit ſecundum quid tantum voluntarium: quod enim ſub conditione eſt tale, eſt ſecundum quid tale. 2. Probatur ex *Ariſt.* 3. *Ethic. c.* 1. ubi abſolutè dicit, eſſe invita quæ metu fiunt.

Cæterum dicendum eſt magis accedere conſentaneis, dicique ſimpliciter voluntaria, & libera, & ſecundum quid involuntaria quæ metu extorquentur, quia ceſſante metu non eligerentur. Ut egregiè docet *D. Tho.* 2. 2. *q.* 6. *art.* 6. quem alii ibi ſequuntur, *Duran.* 4. *d.* 29. *q.* 2. *ad* 2. *& Navar. ſum. lat. præludio* 9. *n.* 4. *Covar.* 4. *decret. p.* 1. *c.* 4. §. 1. *n.* 12. Et ratio D. Thomæ eſt, quia unumquodque ſimpliciter, & abſolutè dicitur, ſecundum hoc quod eſt in actu, & in rerum natura; at ſecundum id quod eſt in apprehenſione, non dicitur ſimpliciter tale, ſed ſecundum quid, ſed metu exorta volitio, ſecundum id quod eſt in actu, & in ſingulari, attentis particularibus circumſtantiis eſt elicita à voluntate & electa, prout eſt impedimentum majoris mali quod timebatur: eſt autem involuntaria, ut eſt in apprehenſione, in quantum apprehenſa extra hunc caſum, & excluſis his ſingularibus circumſtantiis, non eligeretur: ergo ſimpliciter eſt voluntaria. Nec obſtant adducta in contrarium; quia *Juriſconſultus* tantum voluit non eſſe omnino voluntarium, metu geſtum, ſed mixtum. Ad *c. Majores*, dico tantum velle eſſe conditionaliter voluntarium, & abſolutè involuntarium quoad apprehenſionem, non tamen quoad actionem ipſam: ut explicui. Quare rectè dixit *D. Thom. d. art.* 6. *in ſolut. ad* 3. quod metu geritur, eſſe abſolutè voluntarium: quia ut actu geritur, eſt voluntarium: & eſſe involuntarium ſub conditione, id eſt, ut eſt in apprehenſione: voluntas enim nollet: ſi talis metus non immineret. Eodem modo reſpond. ad Ariſtot. teſtimonium, intellexit enim eſſe invita & involuntaria in apprehenſione.

6 Hinc fit, metum quantumcumque gravem, non excuſare a culpa, in iis quæ intrinſecè mala ſunt, veniali quidem, ſi aliàs ſecluſo metu eſſet veniale; & mortali, ſi ſecluſo metu eſſet peccatum mortale. Quia geſta metu ſunt ſimpliciter voluntaria: & tenemur potius mortem ſubire quàm aliquam culpam, etiam venialem admittere, teſte D. Auguſtino, cujus dictum refertur *c. Primum*, *& cap. Ne quis* 22. *q.* 2. *& D. Th.* 2. 2. *q.* 110. *a.* 3. *ad* 4.

7 His ſuppoſitis, ad definitionem metus deſcendendum eſt, ſic enim definitur ab *Ulpiano Juriſconſ. l.* 1. *ff. de eo quod met. cau.* eſt inſtantis periculi, vel futuri cauſa, mentis trepidatio. Dicitur mentis trepidatio, Quia ortum habet metus ex forti imaginatione periculi futuri, prope jam imminentis: dicitur, inſtantis, quia valdè remota pericula non timentur, nec mentem perturbant, teſte *D. Auguſtino ſerm.* 1. *poſt octavam Paſchatis, Dominica* 2. Unde fit, ut cum omnes certo certius norimus nos morituros, mortem tanquam valdè diſtantem, minime timeamus. Dicit, inſtantis, vel futuri, quia nondum periculum evenit. Quæ clarius conſtabunt ex conditionibus ad juſtum metum requiſitis, quas n. 10. & ſeqq. explicabimus.

8 Metus autem in communi ſic dividitur à *Zazio, inſtitut. de act. §. Quadruplici n.* 10. *& Burſato conſ.* 72. *n.* 11. *vol.* 1. ubi alios refert. Alius eſt metus concuſſivus, qualis eſt is qui per minas infertur. Alius eſt impreſſivus, qui dicitur metus facti, ut cum actu interveniunt verbera, vel carcer. 3. eſt, ſuſpicionis, non temerariæ, ſed violentæ ſeu compulſivus potentiæ: qui ita appellatur, quia metum incutiens eſt vir potens in republica. 4. eſt, metus tacitus, & reverentialis, ut filii erga patrem, uxoris erga virum. 5. appellatur metus perfidiæ, quando, ſcilicet perfidiæ timore aliquid datur, ut ſi morbo laborans, prodige largiatur medico, timens; ne perfide medeatur, vel clientulus cauſidico, eodem timore.

Sed propiùs ad noſtrum inſtitutum accedendo, duplex
9 eſt metus: quidam cadens in virum conſtantem, quidam verò in inconſtantem: ſic appellantur hic metus *cap. Conſultationi, c. Veniens el* 2. *de ſponſ. c. Cum dilectus, de his quæ vi.* Dum autem *Juriſconſult. l. Metu la* 2. *ff. de eo quod metus cauſa*, appellat cadentem in virum conſtantiſſimum accipitur ſuperlativum pro poſitivo: & ita ſenſus eſt, in virum conſtantem: ut bene tradunt *Dec. c. fin de appellat. n.* 2. *& c. Cauſam matrimonii. n.* 4. *de offic. deleg. Menoch. de arbitrariis, l.* 4. *centur.* 2. *caſu.* 135. *n.* 3. *Flaminius de reſign. beneſic. l.* 13. *q.* 1. *n.* 54. *& ſeq.* ſicut *idem Juriſconſult. l. Metum, la* 1. *ff. eod. tit.* dixit metum eſſe majoris mali timorem, id eſt magni: ut explicat *ibi gl. in principio.* Quæ expoſitio magis arridet, quàm intellectus *Abbatis*, *c. Cum dilectus, n.* 3. *de his quæ vi.* ubi quaſi corrigens Juriſconſulti ſententiam, ait, quamvis Juriſconſultus cenſuerit requiri, ut metus cadat in virum conſtantiſſimum, Commun. tamen tenere ſufficere, ut cadat in virum conſtantem. Appellatur etiam prior timor, juſtus, *c. fin de appellatio*, & conſequenter poſterior injuſtus. Item prior appellatur probabilis, poſterior improbabilis. Sic appellat *Goffredus ſumma, tit. de his quæ vi. n.* 2. *Angel. verb. Metus, n.* 1. ubi *Sylu. q.* 1. Solent enim appellari metus gravis, & levis, ſive vanus. Et ita *Juriſ. l. Metum, la* 2. *ff. de eo quod met. cau.* dixit, metum autem non vani hominis. Et ratio horum omnium nominum eſt, quia prior timor non repugnat conſtantiæ, & fortitudini, ſed juſtè, & probabiliter eo terretur vir conſtans. Poſterior autem conſtantiæ, & fortitudini repugnat, & inconſtantis, vani, leviſque hominis eſt terreri.

4. Deſiderantur conditiones, ut metus cadat in virum 10
conſtantem I. eſt, ut malum quod timetur grave ſit. *l. Metum, la* 1. *de eo quod met. cauſa*, ibi, *metum accipiendum Labeo dicit, non quemlibet timorem ſed majoris mali.* Ubi *gloſſ. ſtatim in principio*, explicat, id eſt, magni mali. Nam inconſtantis & levis eſt rem modicam timere.

Dubium autem eſt circa hanc conditionem an magni- 11
tudo hæc mali attendatur ſimpliciter ex qualitate ipſius mali in ſe conſiderati, ita ut ſufficiat in ſe eſſe magnum, an potius comparativè ad minus malum. Nam *Sylu. verb. Metus, q.* 1. *& Veracruz* 1. *p. ſpec. a.* 8. *concl.* 3. *Carbon. de reſti. quæſt.* 46. *fundamento* 3. dicunt conſiderari per comparationem ad minus malum: ac proinde quicumque eligit minus malum, qualecumque illud ſit, ut vitet majus, verè moveri timore cadente in virum conſtantem. Probatur ex *l. Metum, la* 1. *ff. de eo quod metus cauſa*, ibi, *metum accipiendum Labeo dicit, non quemlibet timorem, ſed majoris mali.* Ergo quilibet majoris mali timor cadit in virum conſtantem. 2. quia viri fortis ac conſtantis eſt, inter duo impendentia mala minus eligere. Et confirmatur: quia hic timore operatur, & non cadente in virum inconſtantem cum conſtanter & prudenter agat: ergo cadente in virum conſtantem.

Sed dicendum eſt non ſatis eſſe, ut dicatur metus ca- 12
dens in virum conſtantem, ut vir illud malum conſtanter caveat, ſed debere eſſe timorem gravis mali in ſe conſiderati. Quod egregiè docuit *Sotus* 4. *diſti.* 29. *q.* 1. *art.* 2. *verſ. Secundo per accidens.* Et ratio aperta eſt, quia jura concedunt reſciſſionem contractus; ob timorem cadentem in virum conſtantem: quia is timor libertatem conſenſus impedit, *c. Cum locum, de ſponſ.* ſed quando malum quod timetur, in ſe ipſo leve eſt, quamvis graviori malo anteponatur, non impedit in viro forti libertatem conſenſus: ergo is timor non cadit in virum conſtantem.

Ut ſolvamus autem argumenta contraria magiſque 13
hoc enodetur, conſiderandum eſt, ſicut logici dupliciter uſurpant ſubſtantiam, uno modo, generaliſſimè; ut diſtinguitur contra accidens, & ita partes integrantes, ad differentias appellant ſubſtantiam: eo quod accidens non ſint. 2. modo propriè, ut eſt quoddam genus, & ita ſolæ completæ ſubſtantiæ appellantur ſubſtantia. Eodem modo timorem cadentem in virum conſtantem poſſe dupliciter capi, 1. generaliſſimè, ut diſtinguitur contra metum, quo aliquis ductus, inconſtanter & imprudenter agit. Et in hac generalitate omnis timor cujuſcumque majoris mali, quamvis in ſe leviſſimum ſit reſpectu minoris, dicitur cadens in virum conſtantem. Quia eligens illud minus malum, prudenter & conſtanter agit. Secundo

Digitized by Google

modo accipitur propriè, prout eum conſiderant jure ad reſciſſionem contractuum, ut impedit libertatem ad illos: & hoc modo non dicitur cadens in virum conſtantem, niſi quando timor eſt gravis mali. Ex his clara eſt ſolutio ad argumenta contraria propoſita n. 11. Ad 1. conſtat ex dictis, nam accipitur majoris, Pro magni. Ad 2. dico eſſe cadentem in virum conſtantem, ad hunc ſenſum, ut conſtanter agat illud majus malum evitans, non tamen propriè, ut jura conſiderant. Ad confir. reſpondetur eodem modo.

14 Hinc infertur, minus bene *Veracr. 1.p.ſpec.a. 8. concl.4.* aſſerere, majus vel minus malum non eſſe conſiderandum ex natura rei: quia aliàs (inquit) timor in omnibus eſſet æqualis: cujus contrarium dicemus diſp.3. n.2. ubi minorem in fœmina & puſillamini, exigi probabimus. Et addit, licet res ſit levis, ſi timidus magis malum eſſe ſibi exiſtimet, quàm matrim. inire, eſſe timorem cadentem in virum conſtantem, irritareque matrimonium. Sed meritò eum reprehendit *Palacios 4.diſt. 29. diſp. 1, fol.660.co.2. verſ. Ad hæc.* Quia tunc illa coactio non procedit ex natura timoris, ſed ex imaginationis corruptione: ergo non eſt dicenda coactio viri conſtantis. 2. probatur ex *l. Metum, la 2.ff.de eo quod met.cau.* ibi, *metum autem non vani hominis, ſed qui meritò, & in hominem conſtantiſſimum cadat, ad hoc edictum pertinere dicimus.* Sed hujuſmodi metus eſt vani & meticuloſi hominis, nec merito cadit in virum conſtantem: ergo. Nec obſtat argumentum oppoſitum, verè enim exigitur grave eſſe in ſe malum, quod timetur, quamvis iſta gravitas reſpectivè conſideranda ſit, reſpectu perſonæ patientis metum. Semper tamen neceſſarium eſt, ut malum ipſum ſit grave, ita, ut merito, & non ex vana æſtimatione perſonæ timeatur.

15 II. Conditio ad metum cadentem in virum conſtantem eſt ut æſtimatione mali quod timetur, ſit fortis, id eſt, ut timens non vanè leviterque credat malum illud ſibi imminere, ſed probabiliter, & rationabiliter. Ut colligitur expreſſe ex *l. Metum, la 2. ff. de eo quod met.cau.* ibi, *metum autem non vani hominis, ſed qui merito,&c.* & *l. Nec timorem, §. Proinde el. 1. ff. de eo quod metus cau.* ibi *ſi quis meticuloſus rem ullam fruſtra metuerit per hoc edictum non reſtituitur.* Et ratio eſt, quia hoc diſtat inter conſtantem, & inconſtantem: quod ille non niſi ex forti & probabili æſtimatione movetur: hic autem ex levi. Unde *Prov. 28* dicitur *fugit impius nemine perſequente, & Eccleſ. 19. qui cito credit, levis eſt corde.* Atque ita docent *D.Th.4.d.19.q.un.a.2.corp.Scot.ibi. q.un.§. De primo contractiu eſt, Duran.ibi,q.2.n.4.Ricar.ibi. a.1.q.1.D.Bon.q.1.n 5.Gabr. 3.d.39.q.1.a. 1. ad fin.verſ.Juramenti.incautum, Sotus 4 d.29.q.1.a.1.ver. Alterum vero. Palacios 4.d.29.diſp.1 verſ. diſtinguunt porro, f.655.Bart.à Ledeſ.dub.13.de matr.init.* Et ex juriſperitis. *Turrecr.31.q.2.in ſum.n.6.Sylv.verb.Metus,q.1.Tab. verb. impedimentum, imped.9.q.1.n.2.Bur.conſ.72.n. 30.vol.1.Alpha collect.jur.coll.* 877. Hinc. *Ariſt.3.Ethic. c. 9.* dicit fortem eſſe impavidum quia non timet, leviter ſed ubi recta ratio timendum dictat.

16 Hinc infertur 1. non requiri realem & veram pœnarum illationem: quia ſic non timor, ſed damnum dicitur: ſed ſat eſſe timorem probabilem proximæ illationis, *l. Nec timorem 7. ff. de eo quod met. cauſa* ibi, *quoniam ſi proditus eſſet, ea pati potuiſſet, quæ diximus,* & *l.3 cum duabus ſeq.ff.de donatio. cau.mor.* ibi *mortis cauſa donare licet non tantum infirmæ valetudinis cauſa ſed periculi, & propinquæ mortis, ut ab hoſte,&c. aut per inſidioſa loca iturus, hæc enim omnia inſtans periculū demonſtrant.* Et *l.15.t.2.p.4.* ibi, *o lo quiſieſſen dar algunas penas* Et docent *gloſſ.c.Bona, el 1.verb.Metuebant de electione, Bart.l. Metum autem in principio num. 1. ff. de eo quod metus cauſa Sylv. verb. Metus. q. 1. Greg.Lop.en l.15. verb. O le quiſieſſen. Ant Cucus l.5.inſt. major. t. 13. n.157.* Hinc infertur intellectus ad *l. Metum autem præſentem, 9. ff.de eo quod metus cau.* ibi, *metum autem præſentem accipere debemus, non ſuſpicionem inferendi, ſed ſi illatus eſt timor ab aliquo.* Ubi clarè videtur probari non ſatis eſſe metus ſuſpicionem, ſed metum debere eſſe præſentem. Per quem textum *gl.l.1.ff.de eodem tit.verb. Vel futuri,* notavit, quamvis malum futurum ſit objectum metus, ac neceſſariò metum debere eſſe præſentem, & tunc inſtare. Quod idem docuit *gloſſ.c.Ad audientiam verb.Cauſa, de his quæ vi, & ibi Anton. n. 14. Hoſtienſ. c. 2. eod.tit. ſuper verb. Quæ metu.* immò *gloſſ.eodem verb.Cauſa, & Ant eod. n.15.* latè docent non ſat eſſe ſuſpicionem metus. Et clarius *Bart. d. l. Metum autem, initio n. 1.* ait non ſatis eſſe metum, niſi ab aliquo inferatur. Et *Sotus 4.d.29. q.1.a.2.verſ Alterum vero,* quem ſequitur *Bart. à Ledeſ. mat. dub. 23. init.* ait requiri, ut malum ſit præſentaneum & jam illatum. Unde infert uterque ſollicitantem puellam, ſtrepitúſque auditi timore percitum eam ducentem valide ducere: quia nondum illatus eſt, nec præſens metus: & ſimile ait *Sotus,* ſi timeret poſtea à parentibus metum inferendum. Sed textus, & Doctores intelligi debent, dum petunt metum præſentem: quia ſi de præſenti aliquis non timeat, nec malum futurum, mentis trepidationis cauſa ſit, non dicitur re vera metus. Cum deficiat metus eſſentia, quæ eſt mentis trepidatio: Et in quantum aſſerunt ſuſpicionem metus non haberi pro metu, intelligunt quando eſt vana & fruſtranca ſuſpicio. Ut conſtat ex *l. Nec timorem 7. verſ. Proinde, el 1. ff. de eo quod met.cau.* ibi *proinde ſi quis meticuloſus rem fruſtra metuerit, &c.* Et dum petunt, ab aliquo eſſe inferendum metum intelligunt, vel actu inferente malum, vel ſi probabiliter, & non vane timeri poſſit de illatione proxima. Quòd egregiè docuit *Bart. l. Metum la 2. ff. de eo quod metus cau. initio n. 1.* dum ait, metum non accipi ſimpliciter prout eſt vere de præſenti, ſed quando res ad hoc verò ſimiliter tendit. Unde notabiliter dicit *Burſatus conſ. 72. n. 30. volum. 1. cum Alpham collectariis juris, collectario* 877. non ſatis eſſe, ſi quis ad cimbali ſonum timeat. Quod autem addit *Sotus,* ſi timeret poſtea metum gravem à parentibus inferrendum, non ſufficere: intelligendum eſt quando valde remotum eſt illud malum quod timetur: ſic enim explicat *Covar. 4. decret. 2.p.3.§.4.n. 1.* definitionem metus in qua petitur, ut inſtans ſit periculum. Nam quæ valdè remota ſunt, (inquit) non timentur. Immo crediderim, quamvis regulariter ad metum juſtum exigatur malum quod timetur, eſſe jam impendens: quia multis viis occurri poteſt periculis futuris, longè diſtantibus: verum ſi certum eſſet illi malo gravi multo poſt tempore probabiliter eventuro, non poſſe ſubveniri niſi præſentem contractum ineundo, judicandum eſſe metum gravem.

2. Infertur, juſtam & probabilem metus ſuſpicionem haberi pro metu, & ſic ſatis eſſe ad reſcindendum actum, 17
Per *l. Noviſſimè. ff. quod falſo tutore,* ibi, *quid enim ſi metu compulſus, aut metuens cōpelleretur.* Sic *Bart.l.2.lectur.2.n.un. verſ.Debetis ſcire, C.quod met.cau. Bald. l. Interpoſitas ad fi. C.de tranſact. Alex.conſ.99.n.6.vel.3. Pariſius conſ.60.n.15. vol.4 Romanus l.ſi ob turpem.n.10.C.de cōdict.ob turpem cauſ. Hoſtienſ.c.Cum dilectus, de his quæ vi ſuper verb. Nec metum mortis & ibi Anchar. n. 7.fi. Rebuf.to. 2. conſtit. Gallic.2.de reſciſſione contractuum, à un.gl.22.n.6. Alex.Targanus inter conſilia matr.Zileti, conſ.21.n. 5. Sylv. Metus q. 1 Villalobos in comm.opin.l.M.verb.Metus,n,70. Ant.Gabr.10.1.commun. in mea edit.l.11. verb. Metus, f. 107. col. 1. Burgos de Paz. conſ.25.n.73. Padilla l. Cum proponas la 1.n.3. C. de tranſa. Deciſio Pedemont. 170.n.3. Joan. Garcia de nobilit. gloſſ.17. n. 14. Maſcard. de probat. concl. 1055. n. 26.*

3. Infertur timorem inferendæ violentiæ, licet illata 18
non ſit, vitiare electionem. Sic *gl.cap. Bonæ, el 1. verb. Metuebant de elect.* quam omnes ibi ſequuntur *Alex. conſ.98. vol.3.a.5, Rebuff. alleg.n. præced. Gutier.conſ. 16. n. 11.*

III. Conditio ad metum gravem requiſita eſt, ut metum 19
incutiens, potens ſit minas exequutioni mandare: non enim eſt viri conſtantis, ac fortis quibuſcumque terreri minis at viri inermis, vel ſi minans ſit ſenex, vel debilis, & alter juvenis, ac fortis, *l. Famoſi ff.ad legem Iul majeſt.* ibi. *nam & perſona ſpectanda eſt, an potuerit facere, gl.l. Metum, verb.jactationibus, C.de his, quæ vi, Anch. c.Ad.audientiam. num.2.*

Digitized by Google

n.2.de his quæ vi.Bald.l.Metum,9.n.1.C.de his quæ vi,& ibi Alex.n.2.Salic.ibi,n. 2. Sebaſt. de Medicis de caſib.fortuitis q.7.n.67 debetur to.7.tract. noviorum, Flam. de reſig. benef. l.13.q.1.n.115. Ant. Cucus l.5.inſtit. major.t. 12. n.155.Rolandus a Valle conſ.83.n. 28.vol.2 Angel.metus,n.1.Sot.l.7. de juſt.q.2.a. 1. ad 2.verſ. Haud tamen hic pacabitur, Aragon.2.2 q.88. a 3. §. Pro explicatione hujus difficultatis advertendum eſt,f.988.Carbon.de reſtit q.47.fund.3.& omnes. Non tamen ita hoc accipiendum eſt ut minans verè de facto poſſit implere, ſed timens rationabiliter exiſtimet poſſe eum implere quamvis de facto verè non poſſit ob aliquam rationem timenti incognitam. Quod egregie ſignificavit D.Bonaven.4.d.29.q.1.n 5.& Ricard.eadem d.a.1.q.1. Sic enim uterque explicat hanc conditionem,,quando intentantur mala ab eo, quem vir conſtans præſumit probabiliter velle, & poſſe ea inferre. Quare perpendenda eſt qualitas, & potentia metum incutientis,illumque paſſi:ut ſi ille erat vir potens,& hic infirmior, &c.ut bene docent Beroius c.1.n.20.de offic.deleg.Sotus,Aragon,& Carbon. n.præced.allegati,Enriq.l.11. de matrim. c. 9. n.3.

IV. Conditio eſt,ut metum incutiens, minas exequi ſolitus ſit, ſecus ſi homo ſit facile minas jactans, faciliúſque ira depoſita nihil aut parum exequutioni mandans: Conſtat ex l unic.C. ſi qui imperatori, ibi, ex perſonis hominum dicta penſemus.Et l.Famoſi,ff.ad leg. Iul. majeſt ibi, nam & perſona ſpectanda eſt,an potuerit facere,& an ante quid fecerit.Et melius l.Metum, C. de his quæ vi,ibi,metu non jactationibus tantum, vel conteſtationibus,ſed atrocitate facti probari convenit. Et docet ibi Bart.n. 1. Paul.n. unic.Alex.n.2. Bald.n.1.Salic.n.2.Franc. Aret.ibi initio ſuper verſ.In textu. ibi,jactationibus, Abb. c.1.n.3.de offic. deleg.& c.cauſam matrimonii n.5 eod.t.& c. Cum dilectus,n. 8.de his quæ vi,& c. fin.n.4.de appell.Ancha.c.Ad audientiam, n.2.de his quæ vi, Alex.de Nevo c.conſultationi n.12.de ſponſal.& c.fin.17.de appell.Felin.c.1.de offic. deleg.n.2. ubi Decius n.12.idem Decius c.Cauſam matr. n.21.eod.t Crottus l.Stipulatio hoc modo concepta, n.67. ff. de verb. oblig. Vitalis de cabanis tract. de clauſulis,clauſ.non vi,t.de metu uxoris, n.2.habetur.to.18.tr. noviorum.Jacob.l.interpoſitas,n.10.C.de tranſ.Cova.4.decret. 2.p.c.3.§.6.n.4.Tiberius Dacian.conſil. 18. n.127.vol.1.Burſatus conſ.72.n.33.& 42.vol. 1. Flamin de reſign.benef.l.13. q.1.n.174. Maſcard.de prob. concl. 1055.n. 18.& 19. Ant. Gabr.2.commun.in mea edit.l.11.verb. metus, f. 109. Et ex Theolog.Enriq.l.11. de matr.c.9.n. 3. Lud. Lop.2.p.inſtr.de matr.c.40.f. 1071 §. Igitur pro reſolutione. Quando autem ſimul concurrit metus reverentialis, utrum hæc conditio deſideretur ad metum cadentem in virum conſtantem, dicemus diſp.6. n. 20. & ſeq.

21 Nec ſufficit, ut ſolitus ſit minas exequi, ſed oportet ſolitum eſſe exequi in eodem genere mali comminati per doctrinam Cald.l.fin.ad fin.ff.de hæred.inſtit. ubi ait ex diſſimilibus non ſumi conjecturam. Sic Cynus, quem refert, & ſequitur Alex. l. metum, n.3 C. de his quæ vi. Cæterum crediderim hoc intelligi, niſi ſolitus ſit minas exequi,licet non in eodem genere mali, at ſaltem in alio ita atroci ut ſufficiens ſit ad incutiendum metum cadentem in virum conſtantem. Quia eadem videtur ratio.

22 Similiter non ſufficit, ut minans ſemel male tractari. Quia unicus hominis actus non probat conſuetudinem, ſed exigitur ſaltem binus: Ut docet Archid. cap. Illud, in fine diſt.12.& colligitur ex l.Nemo 3.C.de Epiſc.aud.fi.Sic. tenent.Bart.l.de pupillo.§.Si quis ipſi n.15. ff. de operis novi nunciat. Ant.c.fi.n.8.d. appell. ubi Abb. n. 4. Alex. de Nevo n. 29. Imola n.8. Franc.n. 6. Deci.n. 22. Conſtant. Rogerius tract. de poteſt.§. Quarto princ. pollicitus ſum. n. 1. habetur to.17. tract. Novior. Hoc tamen intelligitur,quando ſemel male tractavit alios, ſecus ſi ipſummet contrahentem. Sic Alex.de Nevo,& Decius ibi.Nec ſatis eſſet probare in uno officio male tractaſſe, niſi probetur in eo quod tunc obit. Sic Bart.n.16.Ant.Alex.de Nevo,Imol.proximè citati. & in ſimili Padilla l.Interpoſitas, n.20.C.de tranſact. ubi ait non ſatis eſſe ad reſcindendum contractum initum à ſecunda uxore ob viri reverentiam, quod priorem hac occaſione maletractarit:per l. 3. §. Nunc videamus,verſ. Quæri poteſt, ff. de ſuſp. tutor. Quæ tamen intelligerem,niſi inde attenta judicis & mariti conditione probabiliſſima conjectura ſumi poſſet,fore ut idem nunc faciat.Quia ſatis eſt probabilis ſuſpicio metus incutiendi, ut dixi n.17.

23 Quid autem in dubio, an ſolius ſit minas exequi,dicemus diſp. 6.n. 12.

24 Ultima conditio eſt, ne poſſit timens facilè occurrere malis quæ timentur: ſi enim poſſet alia ratione facilè occurrere malis quæ timentur.Ut implorando alicujus auxilium.conſulendo ſuperiorem, &c non eſſet timor cadens in virum conſtantem. Inconſtantis enim eſt & timidi, metuere ea mala quæ facili negotio vitare poteſt: & merito ſibi perſuadeat illud malum eventurum.Prob. etiam argum. text. c. fin.de elect. ibi, tempus ſtatutum à canone currit, ex quo in mora fuerint licentiam hujuſmodi poſtulandi: ergo ſimiliter imputatur ei qui facile potuerit vitare malum ſi timore illius aliquid egit:Sic Ang. verb. Metus n.5.ibi, q.1. Ant.Cucus l.5.inſt.major.t.12.n. 155. Et circa excommunicationem docent multi, ut videbimus diſp.5.n.18.

DISPUTATIO II.

An metus viri conſtantis neceſſariò petat eligi minus malum ad vitandum majus? vel poſſit eſſe talis,licet ob illum eligatur majus malum ad videndum minus,ut ſi timore mortis eligat quis fornicationem, vel mendacium veniale?

SUMMARIUM.

Refertur opinio affirmans requiri electionem minoris mali, n. 1 & an ſit timor viri conſtantis,ſi culpa venialis eligatur ad vitandum grave damnum temporale, n. 2.

Opinio authoris, non requiri electionem minoris mali, n. 3. & ſolvuntur argumenta, n 4.

1 DUplex eſt ſent.I. ait exigi,ut timens eligat minus malum: quare non cadere in virum conſtantem,quoties timore cogitur prius malum eligere. Prob. ex l. Metum, la 1.ff.de eo quod met cau.ibi, metum accipiendum Labeo dicit non quemlibet,ſed majoris mali 2.quia in hoc diſtat vir conſtans ab inconſtanti, quod ille ſemper ſequitur rectæ rationis dictamen,quod minus malum ſubeundum dictat. ad vitandum majus: ergo quoties præfert minus malum, inconſtans eſt, nec ducitur timore cadenti in virum conſtantem Hanc tenet D.Th. 4. d.29.q.ur.1.2.corp.D.Bonav. ibi.q.1.fin.Scot. q. unic. §. De primo contradictio eſt,& § Hic dicitur,verſ.Idem etiam poſſe probari, Duran. q.2.n.4.Ricar. a.1.q.1.ad Palud.q. un. a. 2. concl.2.n.13.Gabr.3.d.39.q.1. a.1 ad fin.verſ.Juramentum incautum, & a.2. conc.8.Victoria ſum de matri.n.268 Sot.4.d 29 q.2.a. 2.paulo poſt princ. verſ.Rurſus adnotandum eſt,Palac.1.d.29.diſput.1.f.655verſ. Utraque,Verac.1.p.ſpec a. 8. paulo poſt prin. Bart à.Ledeſ.de matr.du.23.init.Manuel 1. to.ſum.2.edit.c 231.n.3.Vivald. Candel.1.p.de matr.n.59.Et ex Juriſperitis. Abb. c Sacr.n.5. de his que vi.Fort. de ult.ſi illatione 22. 471. & ſeq.Syl.ver. Metus,q.1.Tab.verb.Impedim. imped.9.q.1. n. 2. Turrec.31. q.2.in ſum.n.6.& 7.Cov.3. decr. 2.p.c.3.§.4. n.2.Peña directorio inquiſitor.2.comm. 65.q.41. de blaſphemis,n.8. Seraph. de priv.juram.priv.110.n. 12. Gutier. conſ.16.n.2.Ugolin.de cenſuris, ab.2.c. 24. ante §.1. fin. Et quamvis aliqui velint explicare hos DD. ut intelligat hanc conditionem eligendi minus malum,requiri ut metus à culpa excuſet,non tamen ut ſufficiens ſit ad contractus reſcindendos. Sed hæc expoſitio contra eorum mentem manifeſtè eſt: nam de metu ad reſcindendum contractus & matrimonium ſermonem faciunt:& jacto fundamento, requiri ad rationem metus viri conſtantis, eligi minus malum:ſtatim nulla mentione facta alterius metus ſtatuunt, metum gravem annullare matrimonium. Et expreſſe docent quando minus malum eligitur, non eſſe metum cadentem in virum conſtantem,& ob id non annullare matrim. Palud.4.d. 29. q. 1. a. 4. concl. 3. n. 25. Sotus quamvis dubius 4. d. 29. q.1.art.1. art. 3.ad fin.verſ. In contrarium autem, Covar.4.

*decret.*1.*p.c.*4 §.1.*n.*11. *Bart.à Ledeſ. dub.* 23. *de matrim.ad fin.*Idemque colligitur ex DD. quos diſp. 18. referam, dicentibus matrim.metu contractum, metuque conſummatum,eſſe validum: cum tamen per copulam non extortam metu gravi ratificetur: (ut ibi dicemus, & ita cenſent, illum metum non cadere in virum conſtantem, & proinde ratificare matrimonium, ne cogat ad fornicationem, quæ eſt majus malum quocunque malo pœnæ.

2 Quamvis hi DD. conveniant in hanc ſenten.diſcrepant tamen, an quæcunque minoris mali electio efficiat ut metus non cadat in virum conſtantem; aliqui enim id temperant, quando illud malum electum eſt culpa lethalis: quia culpa venialis non opponitur virtuti conſtantiæ, & poteſt homo conſtans ſuccumbere metui ad committendum veniale.Quia conſtantia non amittitur uno actu præſertim levi,& veniali. Ita *Sotus* 4.*d.*29.*q.*1.*a.*2.*ante* 1. *concl. verſ.ſed tamen ex parte ſubjecti*, *Enriq.l.* 11. *de matrim.c.*9. *n.*3.Verius tamen eſt tenendo prædictam ſent. idem eſſe de peccato veniali: quamvis enim conſtantiæ virtutem non amittat ſuccumbens tali metui, at in quantum ſuccumbit tali metui, non eſt conſtans, ſed inconſtanter agit. Item quia negari nequit hunc eligere majus malum,ad vitandum minus,cum minimum veniale malitia excedat quodcunque pœnæ malũ.Unde pro tuenda vita propria vel alterius mentiendũ non eſſe docet *Aug.*cujus dictum refertur *c. Ne quis* 22.*q.*2.Atque ita *D.Th.& D.Bonav.Ricard.Paludan. Gabr. n.*2.*concl.*8.*Victor. Tab. Fortun. Sylv. Verac. Gutier. Seraph. Mam.n.*1.*relati* generaliter & indiſtinctè docent exigi electionem minoris mali.Et expreſsè *D.Th.ibi in ſolut.ad* 4.ait non cogi virũm conſtantẽ ob quemcũque metũ mentiri.Et tenent expreſſè *Scotus ead.q.un.*§.*Hic dicitur,verb.idem etiam poſſet probari,Panor.c.Sacris,n.*5.*de his quæ vi,Turrec. Peña, Candelabrum,Barth a Led.n.*1.*alleg.Covar.*4. *decret.*2.*p.c.*3. §.4.*n.*3.*Phil.de offic.ſacerd.to.* 1.*p.*2.*l.* 2. *c.* 8. §. *Nec. ſufficit. Lud.Lop.* 2. 2.*Inſtruct. navi materia de mat. c.*40.*paulo poſt prin.*§.*præterea* 2.*quæritur.* Et hæc ſent: eſt ſatis probabilis.

3 II. Sententia, (cui magis adhæreo) ait,requiri electionem minoris mali, ut ex parte ſubjecti dicatur metus càdens in virum conſtantem, id eſt, ad hunc affectum, ut timens conſtanter agat, culpæque immunis ſit: verum id non requirit,ut dicatur cadere in conſtantem virum quoad reſciſſionem matrimonii & cæterorum contractuum ſed ad id ſatis eſſe, ſi timor ipſe ex parte objecti ſit cadens in virum conſtantem: quia eſt timor mali gravis, quod ex ſe virum conſtantem movere poterat. Prob. quia jũra ideo annullant matrimonium, & concedunt reſciſſionem cæterorum contractuum, quando metus gravis intercedit, quia his metus liberum conſenſum impedit, & injuriam irrogat,ut conſtat ex *c. Cum locum,de ſponſal.* ibi, *cum locum non habeat conſenſus,ubi metus intercedit matrimonium autem ſolo conſenſu contrahitur: & l. Continet* 4. *ff. de eo quod met. cau.*ibi, *& ſi quis vi compulſus aliquid fecit,per hoc edictum reſtituitur,ſed vim accipimus atrocem, & eam quæ adverſus bonos mores fiat*,ubi *gl. Atrocem* inquit,*in qua ineſt dolus*:ſed quando incuritur timor mali gravis non minus impedit libertatem conſenſus, nec minus injurioſus eſt, ſive cogat eligere minus, ſive majus malum:ergo utroque modo ſufficiet ad contractus reſciſſionem.Et confir.quia dum Eccleſia irritat matrim.metu gravi contractum,non attendit ad privatum contrahentis bonum,ſed tantum ne faveat injurioſè conſenſum extorquenti, & ne matr.coacta infelices exitus habeant:ut conſtat ex *d.ca. Cum locum.* Quia ratio æquè locum habet, ſive ob eum metum eligatur majus ſive minus malum. Hanc ſent. dicit non eſſe ratione deſtitutam, & ſe olim cum magiſtris eam tenuiſſe *Sot.* 4. *d.* 29. *q.* 1. *a. ad fi. verſ. In contrarium autem.* Eamdem tenent *Nav. ſum. lat.c.* 22.*n.*51.*verſ.Oct.&* 9.*Led.*2.*p.*4 *q.*49.*a.*3.*fi.Menoch.de præſump.l.*3.*præſump.*4.*n.*33.*Phil.de offic.ſacerd.to.*1.*p.*2.*l.*2.*c.*8. *ad fin.Petr.de Led.de matr.q.*45.*a.*2.*fin.& a.*3.*in ſoluit.ad* 4. *ante ult.difficultatem. Enriq. l.*11. *de matr.c.*9.*n.*3.*Lud.Lop.* 2.*p.inſtr.de matr. c.* 40. *f.* 1070. *col.* Et qui dicunt matrim. metu contractum, eodemque conſummat, umeſſe irritum (quos diſ. 18. referam) tenentur idem dicere:aliàs timor ille non caderet in virum conſtantem & ita ſpontanea eſſet copula, ratificarétque matrim.

Ad 1. argum. contrariæ ſent. dic cum gloſſa ibi, initio, 4
ſumi comparativum pro poſitivo, & ita ſenſum eſſe, eſſe timorem majoris mali, id eſt, magni. Ad 2.dic concludere non eſſe metum cadentem in virum conſtantem, ex parte ſubjecti patientis metum cum conſtanter agat admittens culpam ob eum timorem: eſſe tamen cadentem ex parte objecti, quod eſt malum grave, & ita conſiderari metum per jura, ad contractuum reſciſſionem.

DISPUTATIO III.

An metus viri conſtantis dicatur talis abſolutè ſecluſo ordine ad patientem metum, & ita in omnibus æqualis debeat eſſe? Vel potius dicatur, reſpectivè, conſiderata qualitate metum patientis;

SUMMARIUM.

Refertur opinio dicens ad annullandum matrim non attendi ſubjectum patiens metum, n. 1. *Ubi an fœminæ conſtantiores ſint ad perferenda tormenta.*

Talis metus dicitur reſpectu patientis illum, unde minor metus ſatis eſt in fœmina, n. 2.

Ad irritandum matrimonium fœminæ, ſatis eſt metus cadens in conſtantem fœminam.n. 3.

An inter ipſos viros conſideranda ſit ætas, & innata animi fortitudo ut minor metus dicatur cadens in virum conſtantem; in uno, quàm in alio viro, n. 4.

An minor metus ſufficiens in fœmina, & in puſillanimi, intelligatur non ex parte mali,quod timetur, ſed ex probabilitate mali eventuri, 5.

BErojus *c.*1.*n.*13.*&* 16.*de offi. deleg.* ait in contractu ma- 1
trimonii ad eum annullandum,non conſiderari qualitatem patientis metum, nec ſat eſſe metum cadentem in fœminam conſtantem:ſecus in aliis contractibus:hoc enim eſt ſpeciale favore matrimonii ob animæ periculum, & ne contingat matrimon. legitimè contractum ſeparari. Prob. ex *c.Conſult. de ſponſ.* ubi ſermo habetur de fœminæ matrimonio & ponderat textus metum cadentem in virum conſtantem:& nunquam nomine viri, fœmina comprehenditur,& *Hippolyt.l.*1 *n* 73.*ff.de quæſt.& rubr. C. de probation. n.* 4. 17. videtur ſentire non minorem metum ſufficere in fœmina: contendit enim probare majorem in ea conſtantiam majúſque robur ad cruciatus perferendos reperiri: atque ideo quoties vir, & fœmina torqueri debent, à viro tanquam à debiliori,initium ſumendum eſſe:quem ſequuntur alii quos refert *Tiraq.l.*9.*connub.gl.*1. *n.* 134.per multa exempla, quæ ibi refert n. 135. & teſtimonio conſtantiæ mulierum in tormentis ſubſtinendis. Bene tamen reprobat idem *Tiraq.n.*136.*cum aliis,& Cov.*4.*decr.*2.*p.c.* 3.§.4.*n.*10. *&* 11.*& Ant.Cuc.l.*5. *inſt. major. t.*12.*n.* 162. quamvis enim aliquæ fœminæ inveniantur conſtantiores, at quia frequenter evenit quod leges conſiderant,*l.Nam ad ea, ff. de legibus*,ſunt ſuapte natura timidiores ac imbecilliores.

Sit ergo concluſio, Tanquam certum ſtatuendum eſt, 2
metum cadentem in virum conſtantem, dici reſpectivè,& proinde metum, qui reſpectu unius eſt cadens in virum conſtantem, non eſſe talem reſpectu alterius, qui fortior & robuſtior eſt:unde minor metus deſideratur in fœmina, quàm in viro: argumento text. *Indignantur*, 32. *q.* 5.ibi, *cum tanto gravius eos puniri oportuerit quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere & exemplo regere fœminas.* Et *c. Sicut,el* 1. *de homicidio, in princ.* ibi,*noſti quod in exceſſibus non ſolum quantitas delicti, ſed ætas ſexus delinquentium ſunt attendenda.* Et ratio eſt,quia licèt fœmina habeat virtutem conſtantiæ, propter conſtitutionem tamen corporis illi ſexui naturalem, minus poteſt reſiſtere metui quam vir: ergo minor metus ſufficiet,ut opprimat cogatque fœminam conſtantem ſuccumbere, quam virum eadem conſtantia prædictum.Item, quia fœminæ ſuapte natura ſunt valdè imbecilles, ut latè *Tiraquel. l.* 1. *connub.n.* 71. *& ſeq.* Hanc ſent. tenet *glo. c.cum locum de ſponſal.ver, Metu,* ubi *Ant.n.*12.*Abb. n.*6.*Alex.de Nevo,n.*23.*Cald.conſ.*1.*n.*2.*t.de his*

Digitized by Google

his quæ vi. Hoſt.ſum.t.de matr.§ penult.n. 27. *& c.Veniens el 2.fin.de ſponſ.Cardin.c.Cum dilectus n.* 3.*de his qua vi Imola ca.*2.*ad fi.eod t.Præpoſit.c.Conſolationi fin.* 3. *de ſponſ. Felin. conſ.*14 *n.*4.*& c.de jureju n.* 3.*Decius c.Cauſam matr.n.*7.*de offic.deleg.Franc. Areti.conſ.* 24.*n.*7. *Barb.conſ.*60.*n.*4.*vol.*1. *Ruinus conſ.*60.*n.*18.*vol.* 3. *& conſ.*170. *n.* 16.*vol.*1. *Albert. Brunus inter conſilia feudalia conſ.*82.*n.*9.*Neviz.conſ.* 47.*c.* 3.*Hippol.ſing.*518 *inſipienti, Metus in fœminam conſtantem.* Tiraq.*de legib.connub.l.* 9.*gl.* 1. *n.*150.*Boerius deciſ.*100.*n.*2. *Roſella verb.Impedim.imped.*10.*n.*2. *Ang. Matrim.*3.*imped.* 12.*init.Socinus ſenior conſ.* 263.*n.* 5. *vol.*2.*tab.verb.Impedimentum imped.*9.*q.*1.*n.* 2. *ad fin Montal.l.*13 *ad fin. t.*2.*p.*4. ubi *Greg.Lop.verb.Todo.Nav.ſum.c.* 22. *n.*51.*Cov.*4.*decr.*2. *p.c.*3.*§.*4.*n.*9.*Suar.alleg.*24.*n.* 5. *Molina n.*2.*de primog.c.*3. *n.*10.*Sarmiento* 2.*ſelect.c.* 11. *n.* 1. *Martin. de Garatis inter conſilia matr.Zileti conſ.*15.*n.*26.*Ant.Cucus l.*5.*inſtit.major. t.*12.*n.*152.*Menoch.de arbit.l.* 2. *centuria* 2. *caſu.* 135. *n.* 4. *&* 5.*Matienzo dialogo relatorum,*3.*p.c.*20.*n.* 19.*Mantica de conject.ult.vol.l.* 2.*t.*7. *n.* 7. *Seraph de prin. juran. priv.*110. *n.* 4.*Barſat.conſ* 62.*n.*31.*vol.* 1. *Joan. Garcia de nobil.gl.*17. *n.*2.3.*&* 20.*Gut.conſ.*16.*n.*3.*&* 13.*Flamin de reſig.ben.l.* 13. *q.*1.*n* 61. *Ant.Gabr.to.*2.*comm. in mea edit.l.* 11. *verb. Metus, f.*106.*col.*1.Et ex Theolog. *Sotus l.*7.*de juſt.q.* 2. *a.* 1. *ad* 2. *ver.Haud tamen hic pacabitur, Veracruz* 1.*p ſpec.art.*8.*poſt.* 7.*concl.§.Timor major, Palacios* 4.*diſt.*26.*f.*663.*verſ.Sed obſtrepit, Enriq.l.*11.*de matrim. c.*9. *n.*3.*in comm.lit.D.& n.*4. *Philia.de offic.ſacerd.to.*1.*p.* 2.*l.*2.*c.* 8. *ad fin.Manuel.*1.*tom. ſum.*2.*edit.c.*131.*concl.*3.*n.* 3. *Barth.a.Led.dub.*23. *de matr. fundam.*3.*Salon.*2.2.*q.*62.*a.*2. *contr.*5 *in confir* 3.*concl. Aragon.*2.2.*q.*88.*a.*3.*§.Pro explicatione hujus diffic.advertendum eſt.f.*988.*Carbon.de reſtit.q.*46. *fundamento* 3.*Lud.Lop.*2.*p. inſtruct.novi , mater. de matrim. c.*40.*f.* 1070. *col.* 1.

3 Hinc infertur, dum textus *c. Conſultationi, de ſponſalibus*, ponderat ad irritandum fœminæ matrimonium, initum eſſe metu cadenti in virum conſtantem: ea verba magis pro verbis loco, pro eo metu qui non levis & vanus ſit accipienda eſſe: quàm ut verbis inhærendum ſit: unde ſufficiet metus qui cadat in fœminam conſtantem: quare penſandum eſt ad annullandum matrimonium, aut alios contractus à fœmina metu celebratos, quid fœmina conſtans tunc metueret, penſata naturali fœminarum conſtantia, quibus à natura ineſt minor animi vigor corporiſque fortitudo. Sic docent *Ant.c.Conſultationi*, *n.*4.*de ſponſ.Panor. ibi.n.*4.*Præpoſ.n.*5.*Alex.de Nevo n.*7. *Decius c.Cauſam matrim.n.*7.*de offic.deleg.Felin conſ.* 14.*n* 2.*Boer.deciſ.*100.*n.*2. *Franciſ. Aretin.conſ.*24.*n.*7. *Barbac.conſ.*60.*n* 4.*vol.*1.*Ruin. conſ.*60.*n.*18.*vol.*3. *Montalvus l.* 15.*ad fin. t.* 2.*p.*4. *Roſella verb. impedimentum, imped* 10.*n.* 2. *Ang. Matr.* 2.*imped* 12. *init.Covar.*4.*decret.* 2. *p.c.*3 *§.*4.*n.*9.*Suar.alleg.*24.*n.*5.*Ant. Gabr.to.*2.*comm. in mea edit l.*11.*verbo Metus*, *f.*106.*col.*1. *Joan.Garcia de nobil gl.* 17.*n.*3. *Mantica de conject.ult. vol. l.*2.*t.*2.*n.* 7. *Sarmient l.*2.*Selectarum c.* 11. *n.* 1.

4 Idem dicendum eſt eadem ratione, non tantum in fœmina reſpectu viri, ſed etiam inter ipſos viros: ut enim diſcernatur, quis ſit metus cadens in virum conſtantem, attendenda eſt ætas, ut ſi ſenex, vel puer ſit, cui metus incutitur: ſimiliter ejus fortitudo, innataque animi magnitudo aut parvitas, & fragilitas: quare dum dicitur metus cadens in virum conſtantem intelligitur nomine, viri animi robur pro cujuſque conditione. Prob. *ex l.* 3. *ff. ex quibus cauſis majores, ibi, metus autem cauſa abeſſe videtur, qui juſto timori mortis, vel cruciatu corporis conteritus, & hoc ex affectu ejus intelligitur*, juncta *expoſitione Ricardi de Malumbre*, quem refert & ſequitur *Alberic.ibi n.*1. ubi inquit, ex affectu id eſt ex animo ejus cui metus infertur: nam major metus exigitur in milite conſtante, quàm in puſillanimi & vili. Et ex *l.plenum*, *§.Equitis ff.de uſu. & habitu*, ex qua habetur, verba teſtatoris debere intelligi ſecundum conditionem perſonæ, ad quam referuntur. Quod latè proſequitur alios referens, *Mantica de conject.ult.vol.l.*6.*t.*11. *n.* 1. *& c.* 2. & de privilegiis, latè interpretanda eſſe ſecundum qualitatem perſonæ, cui conceduntur, ut privilegium conceſſum Epiſcopo ad tempore interdicti celebrandum intelligitur cum pontificalibus: latè *Felin*, *c. Cauſa quæ de reſcrip.n.*17. *verſ. Quinta declaratio*: ergo dum jus loquitur de metu cadenti in virum conſtantem, intelligi debet ſecundum qualitatem perſonæ metum paſſæ. Et ita docent *Decius c.fin de appel.n.* 3. *&* 4. *& c.Cauſa matr.n.*7.*de offic. deleg.& reg. In omnibus cauſis*, 39. *ff. de reg.jur.n.* 3. *Jaſon, conſ.*133.*n.* 18.*vol.*4.*Imola c cum dilectus, n* 9.*de his quæ vi, Barb.conſ.*60.*n.*4.*vol.*1.*Nav ſum.Lat.c.*21.*n.*51.*verſ.Sextum, Soto l.* 7. *de juſt.q.*2.*a* 1.*ad* 2.*verſ. Haud tamen Ant. Cucus l.*4.*inſtit.major.t.*12.*n.*162. *Menoch.de arbit l.* 2. *centur.* 2. *caſu* 135.*n.*5.*Joan.Garc.de nobil.gl.*17.*n.*3. *Flamin.de reſign. benef.l.*13.*q.*1.*n.*62.*Gutier conſ.* 16.*n.* 13. *Enriq.l.*11.*de matrim.c.*9,*n.*4.*Philiar.de offic.ſacerd.to.* 1. *p.*.2. *l.* 2.*c.*8.*ad fin. Lud.Lop.*2 *p.inſtruct. novi materia. de matrim. c.*40.*fol.*170. *col.*1.*Corona Confeſſor.*4.*p.c.*8.*de matr.t.de imped.violentia,n.* 29.*§.Sed difficultas eſt Salon.*2 2.*q.*62.*a.* 2. *contr.*5.*in confir.* 3. *concl. Carbon.de reſtit. q.* 46. *fundamento* 3.

Tandem omnia dicta ut, ſcilicet minor metus deſideretur in fœmina & in puſillanimo, intelligit *Palacios* 4.*d.*29. *diſp.* 1. *f.* 663. *Sed. obſtrepit forſan*, non ut ſit differentia in gravitate mali, quod eſt objectum timoris inter virum & fœminam, ſed in modo, & timoris probabilitate: itaque eadem mali gravitas debet eſſe in utroque, ut ejus timor juſtus ſit: at minor probabilitas mali eventuri ſat erit in fœmina, & in puſillanimi, cum hi facilius terreantur, ſed toto cœlo aberrat: quia ſicut minor mali probabilitas facilius terret fœminas, ita etiam minus malum comminatum: ergo ſicut ea minor probabilitas ſufficit ad inferendum juſtum metum, ita etiam ſufficiet minoris mali comminati timor. Pro hac ſent. ſunt univerſi DD. citati n. 2. qui genenaliter & indiſtinctè docent, minorem metum in fœmina deſiderari. Et tenent expreſsè *Menoch. l.*2. *de arbitr.cent.*2.*caſu* 135.*n.*5.*Lud.Lopez* 2 *p.inſtr. novi materia de matr. c* 40.*f.*1070. *col.*1. Ad textum pro contraria ſent. conſtat ex dictis n. 3. 5

DISPUTATIO IV.

An mala metum cadentem in virum conſtantem incutientia timeri debeant in propria timentis perſona, vel ſatis ſit in perſona conſanguineorum, vel affinium?

SUMMARIUM.

Sufficit, ſi timeatur malum in perſona filii, ut reſpectu patris, dicatur metus viri conſtantis, n. 1.

Quando timetur in aliis conſanguineis, explicatur inquo verſetur difficultas, n. 2. *& ibi, quando metus viri conſtantis non movet ad contrahendum, non irritat.*

Sat is eſt, ſi alter conjux in altero timeat id malum, n. 3.

De aliis conſanguineis, refertur opinio ſolum extendens ad conſanguineos in primo gradu: & alia nec ad hos extendens, n. 4.

Et talis timor, quando filii timent id malum in parentibus, n. 5. *Et idem in aſcendentibus*, n. 6. *Et idem in fratribus*, n. 7. *Idem in conſanguineis ſuis*; num. 8.

Idem in conjunctiſſimis arctiſſima amicitia, n. 9. *Et quid in domeſticis*, n. 10. *Idem in affinibus* n. 11.

Ad quemnam gradum extendatur hac conſanguinitas & affinitas, ut metus mali in conſanguineis & affinibus cenſeatur cadens in virum conſtantem, reſpectu conſanguinei, vel affinis, n. 12. *Et ſolvuntur arg.* n. 13.

CErtum quidem eſt, non requiri ut timeantur hæc mala in propria perſona, ſed ſatis eſſe ſi timeantur in perſona filiorum. Habetur expreſſe *l. iſti quidem* 8. *fine*; *de eo quod metus cauſa*, ibi, *hac quæ, diximus ad edictum pertinere nihil intereſt in ſe quis veritus ſit, an in liberis ſuis, cum pro affectu magis in liberis parentes terreantur.* 1

Dubium autem eſt de reliquis conſanguineis, nam *ea l. Iſti quidem*, limitatè loquitur in filiis: & ratio quam aſſignat, in ſolis filiis locum habet: cum filii non ita diligant parentes ac ipſi parentes filios: ut optimè *gloſſ. fin.d. l.Iſti quidem per l.Nam & ſi, in princ.ff. de in offic.teſtam.& l.Scripto fine, ff. unde liberi.* 2. quia ſæpe parum curat metum paſſus de conſanguineis. Maxime advertendum eſſe cenſeo, hic nos non diſputare in individuo, ac ſingulari 2

Digitized by Google

caſu, an metus gravis mali comminati meis conſanguineis, ut ego contractum ineam, ſit cadens in virum conſtantem, ac proinde ſufficiens ſit ad contractus reſciſſionem: nam poteſt eſſe, ut talis non ſit licet meis parentibus illud malum comminatum ſit. Ut ſi eo metu non trahor ad contrahendum, ſed aliàs liberè contraherem, ſecluſo eo metu. Ut benè docent *Innoc. cap. Cum locum, n. 1. de ſponſal. Ant. ibi. n. 10. Joan. Andr. n. 2. Alex. de Nevo, n. n. 12. Anch. n. 10. Henric. nu. 3* nam in ſingulari caſu pendet ex judicis arbitrio attentis ſingularibus circumſtantiis: ſicut & metus mortis, quamvis ex ſe cadat in virum conſtantem, poteſt eſſe in ſingulari caſu, ut non cadat. Ut quia minans non eſt potens, aut ſolitus exequi, vel non irritet contractum: quia metum patiens minimè eo metu ducitur: ſed dubium conſiſtit ex natura rei, & ex parte objecti, an ſicut metus mortis, vel alterius mali gravis mihi comminati, ut contraham, eſt ex natura ſua, ex parte objecti cadens in virum conſtantem, & ſufficiens ad reſcindendum contractum, niſi in aliquo ſingulari caſu circumſtantiæ occurrentes aliud ſuadeant, ſic quando idem malum comminatum eſt non mihi, ſed meis conſanguineis cauſa ſit ex natura rei, viri conſtantis timoris, ita ut vir prudens, & conſtans rationabiliter illud timere debeat, & trahi ad contractum ineundum.

3 Dico 1. id extendendum eſſe ad alias perſonas, ultra filios, quare ſi ea mala timeantur in propria uxore, erit metus cadens in virum conſtantem, reſpectu viri. Quia reputantur inferri in perſona viri, cum vir & uxor una caro ſint: *Geneſ. 2. fin.* & ita cenſet *D. Th. 4. d. 29. q. un. a. 2. ad 2. Altiſiod. l. 4. ſumma Theolog. tract. 9 c. 7. q. 3. Turrecr. 31. q. 1. in ſumma n. 1. Henric. c. Cum locum. de ſponſ. n. 5. Roſella verb. Impedimentum, imped. 10. n. 2. Angel. Matr. 3. imped. 11. fine, & verb. Metus, n. 2.* ubi *Sylu. q. 1. Tabiena verb. Impedimentum, imped. 9. q. 1. n. 3. Albert. Brun. inter conſ. feudalia, conſ. 82. n. 6. Ant. Cucus l. 5. inſtit. major. t. 12. n. 156. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 7. paulo poſt princ. Sot. 4. d. 29. q. 1. a. verſ. Ejuſmodi autem metum, Palacios ead. d. diſp. 1. verſ. Recenſetur autem P. Enriq. l. 11. de matrim. c. 9. c. 5. Lud Lop. 2. part. inſtr. de matr. c. 20. paulo poſt princ. Manuel. 1. to. ſum. 2. ad t. c. 231. n. 3. concl. l.* 3. Idem eadem ratione dicendum eſt, ſi uxor timeat ea mala in viro: cum ſint correlativa, & militet eadem ratio, immo fortior, cum fœminæ magis piæ, affectibuſque ſubjectæ ſint, minorque metus in ipſis deſideretur.

4 De aliis autém conſanguineis, nihil hi DD exprimunt, Sed *D. Thom.* dixit, ſi timeatur malum in perſona filiorum aut uxoris, aut aliorum hujuſmodi: nec expreſſit quas perſonas intelligeret, per alias hujuſmodi. Eodem modo locuti ſunt *Silveſt. Tabiena, Lud. Lop. præced. allegati*, Id tamen magis explicuit *Angel. verb. Metus, n. 1.* dicens, uxoris aut filiorum, aut ſimilium perſonarum. Et clarius *Enriq. l. 11. de matrim. cap. 9. n. 5.* dicens, in filiis, vel uxore, vel conjunctis in primo gradu: quod & reliqui videntur ſentire, ſub aliis hujuſmodi: cum enim filii ſint conjuncti in primo gradu videntur illis ſimiles in eodem gradu, non autem in ulteriori, propinqui. Immo aliqui (ut refert *Hoſtienſ. c. Cumlocum de ſponſal. paulo poſt princ.*) nolunt id extendere ad metum illatum parentibus, ut filii contrahant.

5 2. Tamen dico idem eſſe dicendum, ſi timor inferatur parentibus, ut filii contrahant, erit enim timor viri conſtantis, reſpectu filiorum. Prob. quia pater & filius cenſentur una perſona: *l. ult. C. de impub. & aliis ſubſtit. & §. Et qui, inſtit. de inuti'. ſtip.* Colligitur etiam ex *lib. 11. tit. l. 5. recop.* ibi, *mandamos que ninguno apremie à ninguna doncella, à que ſe caſe contra ſu voluntad, ni à ſi miſmo apremie ò los padres y madres de las tales*: unde colligit *Matienzo ibi gloſſ. 3. n. 1.* metum illatum parentibus, cenſeri illatum filiis. Et ita expreſſe tenent *Hoſtienſ. c. Cum locum de ſponſal. paulo poſt princ. & ibi Innoc. n. 1. Anton. n. 10. Joan. Aud. n. 2. Anchar. 10. Alex. de Nevo n. 12. Henric. n. 3. Præpoſ. n. 10. Francus c. Scient. cuncti de elect. in 6. n. 2. Bertach. in repertor. lit. M. verb. Matrimonium, qua forma contrahatur, verſ. Matrimonium, contractum ex metu, Ant. Cuc. l. 5. inſt. major. 1. t. 12. n. 156 Veracruz 1. p. ſpeculi, a. 8. concl.* 2. Et pro hac parte ſunt, quos retuli dicentes idem eſſe reſpectu conjunctorum in primo gradu hac eadem diſp. n. 4.

3. Dico, idem eſſe dicendum, de aſcendentibus: nam timor ipſis illatus reputatur juſtus, reſpectu deſcendentium Quia deſcendentes, ipſos habent, venerantur, ac amant, ut parentes. Sic *Innoc. Alex. de Nevo, Prepoſ. alleg. n. præ.* 6

4. Dico idem eſſe reſpectu fratrum: eſt enim à natura inſitus arctus amor inter fratres. Et amplius probabitur n. ſeq. Sic colligitur ex DD. citatis, n. 4. qui dicunt idem eſſe de conjunctis in primo gradu. Et tenet *Præpoſ. d. c. Cum locum. n. 10. Phil. probus dicto ſeq. allegandus, Ant. Cucus, d. t. 12. n. 156.* & à fortiori *DD. allegandi n. ſequenti* 7

5. Dico idem eſſe reſpectu aliorum conſanguineorum, 8 prob. quia natura ipſa amore conciliat conſanguineos, tamquam unam carnem, ex eodemque ſanguine derivatos, unde dixit *D. Aug.* & habetur *c. Non exiſtimemus 13. q. 2. nemo unquam carnem ſuam odio habuit*: ergo vir prudens, & conſtans juſtè terrebitur ob malum comminatum conſanguineo ſuo. 2. prob ex *c. Sciant cuncti, de electione, in 6.* ibi: *vel conſanguin. eorum*: quem textum dicit eſſe notabilem *Iaſon l. de pupillo, §. Si quis ipſi n. 2. ff. de operis novi nunciat. & Felin. c. Eccleſia S. Mariæ, n. 99. conſtit* ad probandum metum illatum conſanguineis electoris, ad incutiendum electori timorem, cenſeri illatum electori. 3. Probatur ex *c. Quicunque de ſent. excomm. in 6.* ibi, *in bonis ſuis, vel ſuarum*, ubi textus excommunicat eos, qui offendunt ferentes cenſuras, in ſuis perſonis, vel ſuorum: ubi *gloſſ. verb. Suorum*, inquit conſanguineorum, vel familiarium: & *Anchar. n. 2.* inquit conſanguineorum, & domeſticorum: *Francus n. 3.* familiarium, & domeſticorum: *idem Domin ibi. n 5.* ubi *Archid. ſuper veob. Suorum*, ait domeſticorum. 4. Probatur ex *Clem. 2. de ſent. excomm.* ubi excommunicat quomodolibet cogentes clericos, & aiunt ibi *gloſſ. verb. Quomodo ib. Imola ibi n, 12. Bonifac. n. 27. D. Anton. 3. p. t. 24. c. 28. Roſella Abſolutio 1. n. 73. Angel. Excommunicat. 5. caſu. 15. init. Tab. Excommunicatio L. caſu 13. q. 2. n. 3. Sylveſt. Excommunit. 7. caſu 17. init n. 51. Nav. ſum. Lat. & Hiſp c. 27. n. 104* Idem eſſe ſi conſanguineos clericorum gravant, in perſonis, vel in rebus 5. Prob. ex *c. Gemma, de ſponſalibus*, ubi textus loquitur de pœna appoſita per parentes Gemmæ, ſi non impleret ſponſalia, & rejicit illam pœnam, tanquam impedientem matrimonii libertatem: & tamen DD (ut dixi lib. 1. diſp. 30. n. 3.) dicunt idem eſſe, ſi ea pœna opponatur per alios contrahentium conſanguineos, vel alios ita cum ipſis amicitia conjunctos, ut veriſimile ſit contrahentes timere ne illi pœnam ſolvant contracturos: quia tunc etiam impeditur libertas matrimonii. Et *l. Hæres meus, §. fin ff. de cond. & demonſtr.* rejicitur conditio legato facto parentibus adjecta, ſi filia non nupſerit: eo quòd filia retrahetur à nuptiis, ne parentes jacturam legati faciant, & tamen DD. ut dixi l. 1. diſp. 34. n. 10. dicunt idem eſſe quando legatum fieret conſanguineis puellæ, vel amicis tam arcta familiaritate conjunctis, ut ſimiliter retraheretur; ergo metus illatus conſanguineis contrahentes, cenſetur juſtus, & cogens ad contractum. Et ita tenent *Iaſon inſti. de action. §. Quadraplici, n. 55. & ibi Ang. d. 7. Franc. c, Sciant cuncti, n. 2. de ele. in 6. & c. unde his qua vi in 6. n. 8. Pariſ. conſ. 5. n. 161. vol. 4. Bald. l. interpoſitus n. 5. C. de tranſact. verſ. Oppono dicitur hic. & ibi Alex. n. 6. Padilla ibi n. 10. ſi. in. Anchar. c. Cum dilect. n. 7. verſ. Secundo quæro, de his qui vi, Franc. de Platea tract. excomm. §. 46. n. 10. habetur tom. 14. tract. noviorum, Philip. Probus addit. ad Joan. Monachum. rub. de renunc. in, 16. n. 18. 19. Rolandus conſ. 2. a. n. 62. uſq. ad 67. vol. 1. Octavianus deciſio. Pedemont. 179. n. 2, Maſcard. de prob. concluſ. 1055. n. 25. Ant. Gabr. to. 2. comm. l. 11. verb. Metus. f. 107. col. 1.* hi enim omnes indiſtinctè dicunt de metu illato conſanguineis extendentes *l. Iſti quidem, ff. de eo quòd met. cau.* quæ loquitur de metu illato filiis, ad alios conſanguineos & clarius *Præpoſ. c. Cum locum. de ſponſ. n. 11.* expreſsè dicit etiam habere locum in tranſverſalibus, & non eſſe matrimonium defectu libertatis conſenſus, quando ſit metu,

Digitized by Google

ne aliquis tranſverſalitum paitatur læſionem. Et *quadam deciſio Rotæ*, quam approbant *Padilla cal. Interpoſitus, n.* 10. *&* *Flaminius* dicens eſſe communem, *de reſign. benef. l.* 13. *q.* 1. *n.* 1. 5. 8. *Felin. d. c. Eccleſia S. Mariæ n.* 99. ait beneficii reſignationem factam ob metum illatum conſanguineis clerici, eſſe reſcindendum, ac ſi ipſi clerico metus incuteretur. Faciunt etiam DD. quia cum *c. fin. de appellatio.* decernatur juſtum metum incuſſum appellanti, excuſare ne appellet coram judice à quo: dicunt idem eſſe, ſi metus incutiatur appellantis conſanguineis. Sic docent *Ant. eo c. fin. n.* 8. *& ibi Anch. n.* 4. *Bala. d.* 9. *Francus n.* 7. *Imola n.* 8. *Prapoſ. n.* 6. *Decius n.* 23. *Felin. c. Eccl. S. Mariæ. n.* 99. *de conſt. Bart. d. l. de pupil. §. Si quis ipſi, n.* 18. *q.* 9. *& ibi Alex.* alios referens *n.* 23. *& ibi Jaſon n.* 12. *Conſt. Rogerius tract. de proteſt. §. Quarto principaliter pollicitus ſum. n.* 2. Faciunt pro eadem ſent. *Jaſon. eod. §. Si quis ipſi, n.* 13. *& l.* 1. *C. de indict. viduit. n.* 3. ubi *Bald. n.* 2. *Phil. Probus addit. ad Joan. Monach. c. Sciant cuncti de electione in* 6. *n.* 3. ubi dicunt, & ex multis probat *Jaſon*, parem eſſe metum, in ſe, vel in ſuis; faciunt etiam *Matienzo l.* 5. *recop. t.* 1. *rub. gloſſ.* 1. *n.* 189. *& Corona confeſſorum.* 4. *p. c.* 8. *de matr. t. de imped. violentia, n.* 29. *§. Sed difficultas eſt*, ubi dicunt eſſe metum juſtum, in ſe, vel in ſuis.

9 Hinc infertur idem dicendum eſſe, quando malum eſſet comminatum perſonæ arctiſſima amicitia conjunctæ contrahenti. Prob. ex dictis num. præced. in 5. ratione. Item qui amicus eſt alter ego: ut teſtantur *Ariſt. l.* 9. *Eth. c.* 4. *D. Aug. l.* 4. *confeſſ. c.* 6 *Horat. l.* 1. *Oda.* 3. appellat amicum, dimidium animæ amici: & idem *Ariſt.* 2. *Rhetor. c.* 4. amicum eſſe animum unum, in corporibus duobus habitantem. Facit pro hac ſent. clarè *Alex. de nevo, c. Cum locum, n.* 12. *de ſponſ.* ubi ait eſſe metum cadentem in conſtantem virum, ſufficientem ad irritandum matrim. ſi inferatur aliis, de quorum perſonis rationabiliter debet timeri ne offendantur. Quod quidem maximè procedere in arctiſſima amicitia conjunctis, dubitabit nemo.

10 2. Infertur idem dicendum eſſe, quando domeſticis alicujus metus infertur, ut ille contrahat. Prob. ex illatis n. 8. in 3 probat. Item ex *Clem.* 1. *de exceſſib. prælat. verſ. ſervientes*, ubi ponderans textus violentiam illatam monachis refert ſervientibus illis inferri vim. Per quem textum dicit ibi *Cardin. princ. n.* 4. *notab.* 13. quem ſequuntur *Felin. c. Eccleſia, n.* 99. *di conſti. & Jaſon l.* 1. *n.* 4. *C. de indicta viduit.* injuriam domeſtico occaſione mei illatam, mihi irrogari. Atque ita in caſu *c. fin. de appell.* in quo metus juſtus excuſat de appellatione, coram judice à quo ducunt idem aliqui DD. quando metus incutitur famulis, & colonis terrarum ipſius appellantis. Hi ſunt *Anch. eo c. fi. n.* 4. *Bart. Alex. & Felin. n.* 8. *alleg.* & de domeſticis ait *Franc. c. unic. n.* 8. *de his quæ vi. in* 6. Hoc tamen difficile mihi videtur, & ita id intelligerem quando inde gravis injuria, quæ merito à viro conſtante timenda eſſet: ſequeretur domino aut aliud ſimile damnum.

11 6 Dico, ſimiliter eſſe metum cadentem in virum conſtantem, quando is incutitur affinibus. Quia ſunt velut proprii conſanguinei, cùm ſint conſanguinei alterius ex conjugibus, & hi ſint una caro. Sic *Prapoſ. c. fin. n.* 6. *de appel. Menoch. de arbitr. l.* 2. *centur.* 2. *caſu* 135. *n.* 18. *Flam. de reſign. benef. l.* 13. *q.* 1. *n.* 69. Intelligo tamen hoc, quando affinitas provenit ex matrimonio ſecus quando ex fornicatione. Quia ex hac nullus amor conciliatur: nec cognoſcunt ſe hujuſmodi affines.

12 Tandem interrogabis, ad quotum gradum extendatur hujuſmodi conſanguinitas, aut affinitas, ut cenſeatur timor juſtus illatus mihi, quando incutitur meo conſanguineo, vel affini, ut ego contraham? *Bald. c. fin. n.* 9. *de appell.* tractas in materia timoris excuſantis ab apellatione coram judice à quo, dixit extendi conſanguinitatem uſque ad 7. gradum. Quia naturalis (inquit) affectio hoc facit, ut qui unum de agnatione tangit, totam agnationem tangere videatur. Hoc tamen diſplicet. Quia valde latum eſt, nec naturalis affectio adeo durat. In materia autem recuſationis, ut poſſit recuſari judex ratione conſanguinitatis: quidam extendunt uſque ad 7. gradum, alii uſque ad 10. & alii ulterius: ut poteſt videri *in gloſſ. cap. Poſtremo. verb. Conſanguineis, de appell.* & ibi per ſcribentes. Sed hoc non facit ad rem; Quia (ut teſtatur *ibi gloſſ.*) modica cauſa repellit judicem & reddit eum ſuſpectum. Unde exiſtimo dicendum, extendi conſanguinitatem, & affinitatem uſque ad 4. gradum, ſicut ad illum uſque durat ad impediendum matrimonium. Per *ſe Non debet de conſang.* Quia uſque ad illum durat naturalis affectio, & ultra illum jam non reputantur illi conſanguinei, ut graviter lædatur aliquis, ex timore incuſſo conſanguineo ultra illum gradum niſi eſſet timore rei tangentis, ledentiſque valde honorem, unde toti proſapiæ etiam ultra eum gradum macula ſequeretur: tunc enim jam in propria perſona damnum timeretur.

Ad argum. propoſita n. 2. reſp. Ad 1. dico in illa explicari filios, gratia exempli tantum, quod minimè arctat regulam. Ad 2. dico in eo ſingulari caſu non moveri illum timore, & ita non vitiabit actum: & idem eſſet, ſi timor incuteretur ipſimet contrahenti, caſu enim quo liberè, & non timore ductus, id faceret, valeret actus: in præſentiarum autem, tantum diſputamus, quando ducitur timore, quis cenſeatur juſtus? 13

DISPUTATIO V.

Quæ ſint mala gravia, & ſufficientia metus cadentis in virum conſtantem?

SUMMARIUM.

Metus quis cadat in virum conſtantem, relinquitur judicis arbitrio, & quid in foro conſcientia, num. 1

Hoc arbitrium an ſit quoad mala hunc timorem incutienda, vel quoad quid? n. 2

An attento jure regio Caſtella, ſit correctum hoc arbitrium, n. 3.

Metus mortis & mutilationis, & gravis cruciatus corporis graviumque verborum, cadit in virum conſtantem, n. 4. *Similiter metus armorum, licet portans ea deponat vel iis non utatur, n.* 5.

Idem de metu ſervitutis, vel amittendi inſtrumenta quibus libertas probanda eſt n. 6.

Item de metu captivitatis. n. 7. *Et gravis exilii, n* 8. *& carceris, n.* 9.

Idem de timore amiſſionis ſtatus n. 10. *Et honoris ac verborum, n* 11.

Quid de timore, ſtupri in viro, vel fœmina etiam non vigine, & inhonſta, n. 12. *& ibi quid de timore perjurii.*

Quid de metus infamia referuntur variæ ſententia, n. 13.

Si infamia ſit juris ut ſi de prebenſo in delicto comminetur quis accuſationem, cadit in virum conſtantem, n. 14.

Idem ſi infamia eſt facti, cui facile occurri nequit, 15.

Quid de metu excommunicationis? proponuntur duæ ſententia, n. 16 *& ſententia authoris, n* 17. *Et quid ſi facilè occurri poterat appellando, &c. n.* 18. *Solvuntur argumenta n.* 19

Quid de amiſſione bonorum? referuntur variæ ſententia, n. 20.

Metus amiſſionis bonorum eſt viri conſtantis, n. 21. *Vel majoris partis,* 22.

Quid, ſi bona hac modica ſint, n. 23. *Et quid ſi abſque illa majori parte, vita ſubſtentari poſſit, num.* 24. *Et quid ſi non eſt major pars ſed eſt notabilis, n* 25.

Quid, de timore amittendi inſtrumenta totius, vel majoris partis patrimonii, n. 26.

Quid de timore amittendi magni lucri. Refertur quadam opinio, n. 27. *Et ſententia authoris, n* 28. *Ubi quid de metu impediendi aliquem, ne ſe opponat beneficio? & explicatur l. finalis. §. Si fœnerator ff. de eo quod metus cau.*

Solvuntur argumenta, n 29. *Et explicantur c.* 2. *de his qua vi, & c. Omnes accuſationes, n.* 32. *quaſt.* 7.

PRimo, concors Doctorum ſent. eſt, id judicis arbitrio definiendum eſſe. Prob. ex *l.* 3. *ff. ex quib. cauſ. major.* ibi *ſed non ſufficit quolibet terrore adductum timuiſſe ſed hujus rei diſquiſitio judicis eſt.* Et ratio eſt, quia exprimi non poſſunt in particulari omnes caſus: & quamvis de aliquibus malis conſtet eſſe ſufficientia, cum requiritur probabilis illorum jam impendentium æſtimatio, jam judicis arbitrium deſiderabitur ad perpendendum, an talis ſit æſtimatio. Et ita docent *gl. c. Cum dilectus, verb. metum, de his qui vi, Innoc. ibi n.* 1. *fine, Hoſt. ibi ſuper verb. Nec metum mortis, Joan. Andr. n.* 10. *Anton. n.* 14. *Panorm. num.* 8. *Anchar. fine, Cardin n.* 3. *oppoſit.* 2. *Imola num.* 9. *Archid. cap. unic. de his quæ vi, in* 6. *n.* 4. *& ibi Francus, fine, Alex. de Nevo, cap. finali, de appellatio. n.* 22. *& ibi Decius, num.* 7. *Lucas de Penna C. de metallariis, libr.* 11. *l.* 4. *ad finem verſ. Et nota quod juſtus* 1

Digitized by Google

metus, *Bald.l.Interpoſitas n.3. C. de tranſactio. Jaſon. inſt. de action.§. Quadrupl.n.53.Sylu.verb. Metus, q.* 1. *Cov.4.decr. 1.p.c.3.§.4.n.7.Menoch.de arbitr.l.2.centuria 2. caſu 135. n. 3.& 4. Navar.ſum. Lat. c. 22.n. 51. verſ. Secundum.* Et ex Theologis, *Sotus 4.d.29.q.1. a. 2. verſ. Ejuſmodi autem metum*, & multi alii quos hi referunt. Et ſicut in foro interno relinquitur hoc judicis arbitrio, ita in foro externo prudentis arbitrio. Sic *Veracruz.* 1. *ſpecul. a.* 8 *concl. 6.*

2 Hoc autem arbitrium non eſt quoad ea mala, quæ jure conſtat eſſe ſufficientia ad metum viri conſtantis. Quia (ut optime ait *Bald.de his quæ vi, ad finem*) arbitria data ſunt in his quæ ſub regula comprehendi nequeunt ob humanam varietatem: ut notatur *l. Non poſſunt, ff.de leg.* Quare cum jure conſtat malum aliquod incutere metum juſtum, non eſt arbitrium. Unde arbitrium erit teſte *Sylu. verb. Metus, q.*1. quantum ad ea mala, quæ reducuntur ad damna expreſſa in jure, & quoad diſcernendum, an ſit probabilis æſtimatio illorum.

3 Cæterum quamvis hæc attento jure communi vera ſint: at jure regio Caſtellæ nititur *Villalobos in antinom. juris civilis, ac regii, lit.* M. *verb. Metus, n.*14. correctum eſſe hoc arbitrium per *l. 7.t.33. p.* 8. quæ declarat quarum rerum metus cadat in virum conſtantem. Sed fallitur omnino; quia lex poſt enumerata prædicta mala ſubdit, *de tal miedo como eſte, o otro ſemejante*: ergo deſiderabitur arbitrium judicis, perpendentis quod damnum illis ſimile ſit. Præterea, quia *Greg.Lop.ead. l.7.verb.Metus* ait concordare cum *l.Metum, & ſeqq.ff.de eo quod met.cauſ.& l.Interpoſitas C. de tranſactio* per quas dicunt DD. definiendum eſſe hoc judicis arbitrio. Item, quia jure communi erant etiam expreſſa damna, timorem juſtum incutientia: ut conſtat ex *toto t.ff.de eo quod met.cauſ.& cap.Cum dilectus, de his quæ vi*, quo non obſtante omnes DD. aſſerebant exigi judicis arbitrium. Præterea, quia leges partitarum nunquam cenſentur corrigere jus commune, niſi expreſſe in eis dicatur. Ut probavi l. 2.diſp. 41. n. 8. Tandem, quia non tantum objectum timoris perpendendum eſt ad juſtum metum, ſed ejus etiam probabilitas, & ſubjecti qualitas, cui metus incutitur: ergo quamvis lege illa definita eſſent omnia timoris gravis objecta, deſideraretur judicis arbitrium, circa objecti æſtimationem & ſubjecti qualitatem. Et ita contra *Villalobos*, tenent *Olanus concordia juris, litera* M. *verb.Metus.n.40.Enriquez l.11, de matrim. c. 9.n.3.in comment. littera* Y.

4 1. Citra controverſiam, metus mortis cadit in virum conſtantem. Habetur *c.Cum dilectus, de his quæ vi.& l. Nec timorem 7.ff.de eo quod met.cauſ & l.7.t.33.p.7.* Et ratio eſt quia omnium terribilium finis eſt mors, teſte *Philoſoph. 4. Ethic.* Idemque dicendum eſt de metu mutilationis. Eſt enim quædam mors partialis membri, *c. Si quis abſciderit, d.55.*& habetur expreſſe *d. l.* 7. Idemque dicendum eſt de timore gravis corporis cruciatus: habetur expreſſe *d. cap. Cum dilectus, & ead.l.* 7. ad quem gravia verba reducuntur, cùm graviter crucient. Et docent omnes.

5 3. Idem dicendum eſt de metu armorum: eſt enim cadens in virum conſtantem, licet portans arma eis non utatur, *l.3.in princ. Quia armati, ff.de vi & vi armata*, ibi, *ſufficit enim terror armorum, ut videantur armis dejeciſſe.* Et *l.15.t.2.p.4.*ibi, *como ſi viеſe armas.* Et notat *Bart. ea l. 3.in princ.n. notab.2. Greg. Lopez ea l. 14. verb. Touſen. Anton. Cucus l.5.inſtit.major.t.12.n. 158. Padilla l.Cum proponas, la 1.n.7.Cod.de tranſact.Gutier.conſ.16.n.8. Joan.Garcia de nobil.gloſ. 17. n.* 16. Idem dicendum eſt, licèt portans arma ea deponat: cum enim poſſit iis armis uti, nihil eorum depoſitio confert, *l.Quoties §. Qui in poteſtate, & l.In delictis, in princ.ff.de noxa.* Sic docent *gloſſ. ea.l.3.verb. Sed dejecerunt*, & ibi *Angel. Greg. Lopez eod.verb.Touieſen, Ant.Gabr.2.tomo, commun.11.verb.Metus, fol.* 106. *colum.*1. *Anton. Cucus eod.t. 12. n. 159. Gutier. conſ. 16. n.* 10.

4. Idem dicendum eſt de metu ſervitutis: ut ſi alicui libero effecto timor injiciatur redigendi illum in ſervitutem. Habetur expreſſe *l. Ego puto, & l.Iſti quidem, ff.de eo quod met.cauſ. & l.15.t.2.p. 4. & l.7.t.33.part.*7 Et docent omnes. Immo idem dicendum eſt, ſi timor ſit amittendi inſtrumenta, quibus libertas probari debet. Ut expreſſè habetur *dict.l.Iſti quidem, & l.7. & 15.proxime cit.* Quod intelligitur, quamvis non incontinenti amiſſis inſtrumentis redigendus ſit in ſervitutem: nam ſufficit id periculum poſſe evenire: per *l. Nec timorem 6. ff. de eo quod metus cauſ.*ibi, *quoniam ſi proditus eſſet, potuiſſet ea pati.* Procedit etiam, ſive ſit in poſſeſſione ſervitutis, ſive libertatis, ut docet omnia hæc contra alios, quos ibi refert *gloſſ. d. l. Iſti quidem verb.Si jam*, ubi etiam cum *Joanne per ipſum citato*, id intelligit, licèt alias probationes ſuæ libertatis habeat. Quia poſſibile eſt eas non fore ſufficientes, & ut ſua libertate privetur.

5. Idem dicendum eſt de captivitatis timore, quia eſt 7
quædam ſervitus. Item quia longè majus damnum eſt quàm carcer, cujus timor in virum conſtantem cadit: ut dicemus n.9. Sic docet *Sotus 4.d.29.q.unic.§.De primo contractio eſt.*

6. Idem dicendum eſt de gravis exilii timore, eſt enim 8
grave malum. Sic *Sotus l. 7.de juſtitia. q. 2. a. 1.ad 2. verſ. Haud tamen hic pacabitur, Palacios d.29.diſp.* 1. *f.454.verſ. Adverte autem, Enriq. l. 11. de matr. c. 9. n. 4.*

7. Idem dicendum eſt de carceris metu. Habetur *l. Nec* 9
timorem, & l.Qui in carcerem, ff.de eo quod met.cauſ. Quem caſum diverſimodè explicant DD. quidam enim indiſtinctè loquuntur, dicentes abſolutè metum carceris cadere in virum conſtantem. Sic *Sotus 4.d.29.q. un.§. De ſecundo dico, verſ.ad primum, & §. De primo contradictio eſt, Gabriel 3. diſt.39.q.1.a.2.ad fin.verſ. jurament.incautum, Victoria ſum. de matr.n.168.Palacios 5. d. 29. diſp.1.f.655.verſ.Recenter autem, Cord.ſumma 171.punct.1.Veracr.1.p.ſpec.a.8.concl.2.* Et ex juriperitis, *Abb.c. Cum.locum, n. 9 deſponſal. & ibi Prepoſ.ad fi.n. 12. Philipp. Probus addition.ad Joan. Monachum, rubr. de renunciatione in 6.n. 18. Roſello verb. Impedimentum, imped.10.n.2.Angel.verb.Metus, n.1.Anton.Cucus lib.5.inſtit.major t. 12.n. 55. Gutier de juram. 1. c. 51.n.5. Matienz.l.5.recop.t.1.rubr.gl.1.n. 189.* Alii verò explicant de carcere perpetuo. Sic *gloſſ. l. Ego puto, initio, ff. de eo quod met.cauſ.Sotus l.7.de juſt. q.2.a.1.ad 2. verſ. Haud tamen hic pacabitur? Angles florib.1.p.q.3. de matrim.coacto, a.11.ante 1.diffic.fol. 546. Vivald.Candel.1.p.de matr.n.59. Carbon. de reſtitutione. q.46. fundamento 2. §.Metus cadens* Melius tamen dicendum eſt intelligi de carcere diuturno, & de vinculis atrocibus. Tunc enim eſt graviſſima pœna, ſecùs ubi carcer brevis eſſet. Sic *Sot 4.d.29.q. 1. art.2 verſ. Ejuſmodi autem metum, Enriq.lib.11 de matrim, c.9.n.4. Aragon.2,2.q.88.a.3 §. Pro explicatione hujus diffic. Bart.a.Ledeſ.dub.23.de matrim.fundamento 3.Manuel. 1. tom.ſum.2. edit. c. 231. concl. 3. n. 3.*

8. Idem dicendum eſt de timore amiſſionis ſtatus: ut 10
conſtat ex *l.Iſti quidem ff.de eo quod met. cauſ.*& ex verſ. allato D.Th.4.*d.29.q.un, a.2. ad* 2. continenti mala quæ juſtum metum incutiunt *ſtupri ſive ſtatus, verberis, atque necis.*

9. Idem dicendum eſt de metu honoris amittendi. Habetur *l.7.t.33.p.7.*ibi, *de recebir deshonora, porque fincaria infamado.* Quia viro bono gravior eſt honoris jactura morte ipſa. Hoc videtur ſentire *gloſſ. c.cum dilectus, verb. Metum de his quæ vi.*ubi ait metum verborum quandoque inferre juſtum metum quam ſequitur *Ant. Cucus* alios referens. *l. 5. inſtit major. t.12. n.* 143. non enim video, de quibus verbis, intelligi poſſit, niſi quando metum incutiens eſt vir dicax & contumelioſus, facileque in verba detractoria prorumpens. Et tenet expreſſe *Barb.conſil: 60. n.3.vol.1.Ant.Gabr.to. 2.commun.l. 11.verb. Metus, f.106. col.2.Padilla l. Interpoſitas, n. 14.C. de tranſact. Seraphinus de privileg.juram.priv.29. n. 2. Maſcardus de probat. concl. 1055. n. 53.* 11

10. Idem dicendum eſt de ſtupris comminatione ſive in 12
viro, ſive in muliere. Habetur *l.Iſti 8. ad finem, ff.de eo quod met.cauſ.*ibi *quod ſi dederit, ne ſtuprum patiatur vir, ſeu mulier hoc edictum locum habet, cum viris bonis iſte metus major*

eſſe

Digitized by Google

eſſe debeat,quam mortis. Et l.15.t.2. p. 4. O ſi fueſſe manceba virgen y la menaçaſen que jacerian con ella.Ex quibus verbis videtur apertè colligi à contrario ſenſu, aliud eſſe,ſi mulier non eſſet virgo. Cum lex partita expreſsè loquatur de virgine,& d. l.Iſti,de ſtupro.quod acceſſum ad virginem,eſſe conſtat: nec æqua eſt infamia, & damnum in non virgine. Et ita etiam de ſtupro loquuntur D. Thom. 4. d.29 qu. unic.art.2. ad 2.& ibi Scotus qu.unic §. De primo contradictio eſt.Durand.ibi q 2. n. 4. D.Bonavent.q.1.n.5.Ricard.a. 1.q.1.Palud.quæſt.un.a.2.concl. 2. n.13.Gabr.3.d.39.q.1.art. 1.ad fin.verſ.Juramentum incautum. D. Antonin.3.p.t.1.c.7. paulo poſt princip. Et ex juriſperitis. Innocent. cap. 1. n.1.de his quæ vi.Imo Sotus, Barth.à Ledeſm.& Enriq.quos retuli n.9.fine, expreſsè dicunt timorem ſtupri in virgine,cadere in virum conſtantem. Quare contrarium videntur ſentire in corrupta. Cæterum idem credo eſſe dicendum, ſi eſſet vidua, ſeu mulier honeſta. Quia eadem eſt ratio: nam d. l. Iſte quidem, non conſideravit ſignaculum virgineum:cum idem dixerit in viro,ſed rationem ſubdidit,ibi, cum viris bonis iſte metus major eſſe debeat,quam mortis.Quæ ratio in vidua honeſta etiam militat. Et ita ſentit. Greg. Lop.15.t.2.p. 4.verb. Manceba,Manuel 1.tom ſum. 2. edit. 231. concluſ. 3. n. 3. Imo credo quamvis in muliere inhoneſta non præſumeretur in foro externo duci eo timore, ne vi opprimeretur ad contractum ineundum: ſi tamen re vera illo timore traheretur, eſſet cadens in virum conſtantem. Probatur, nam metus periuri cadit in virum conſtantem, cujus rationem reddit Seraphinus de privilegiis juramenti, privilegio 29. num. 1.quia ſi metus perdendi honorem, eſt juſtus: à fortiori metus amittendæ ſalutis æternæ, quæ per peccatum mortale perjurii perditur. Sed hæc ratio militat in noſtro caſu, Dices non amitti Quia ſi vi præciſa cognoſcitur, non peccat: fateor, verùm quæ mulier ita fortis eſſe poterit, ut in medio flammæ non ardeat: & ſaltem negari non poteſt exponi maximo, ac evidentiſſimo periculo admittendi peccatum mortale: unde dum textus, & Doctores loquuntur de ſtupro, exponunt caſum frequentiorem,non tamen quod velint arctare ad illum.

13 11. De metu infamiæ, non conſtat inter DD. Quidam enim dicunt non cadere in virum conſtantem. Per l. Nec timorem,7.ff.de eo quod met.cauſ.ibi,nec timorem infamiæ hoc edicto contineri Pedius dixit. Et tenet ibi gloſſ. verb. Infamia, quando eſt infamia facti. Idem docent de infamia D. Tho.4.d.29.q unic.art.2.ad 3. ubi Durand.qu.2.n.4 fin.Carthuſianus ibi,quæſt.2. Sylu.verb.Metus,q. 4. Immo de infamia juris, niſi adjunctam habeat mortis aut cruciatus corporis pœnam, docet idem Tabiena, verb. Impedimentum, impedimento 9.q.1.n.2.Alii dicunt cadere in virum conſtantem, quando infamia eſt talis, ut ei nullo modo occurri poſſit.Sic ant. Cucus l. 5.inſtit. major. t.12.n.155.Lud.Lop. 2.p inſtr.de matrim.c.40.paulo poſt princip.ſub dubio tamen id affirmat Alii verò abſolutè docent metum infamiæ cadere virum in conſtantem. Sic Innoc. c. Cum dilectus, n. 1. de his quæ vi.Turrecr. 32.q.1. in ſum.n.7. Carbon.de reſtitut. q.46.fundamento 2. §. Metus cadens.

Sit tamen I. Concluſio, Metus infamiæ juris, eſt viri
14 conſtantis. Ut ſi quis deprehenſo in delicto infami, comminetur fore,ut eum prodat.Sic expreſsè habetur l. Nec timorem 7.l.Iſti quidem,8.§.fin.ff.de eo quod met. cauſ. Et docent gloſſ d.l.Nec timorem,verb.Infamiæ,Roſella,verb.Metus n.2.ubi Angel.n.5.Sylu.q. 4. Et ex Theologis.Sotus 4.d.29. q.1.a.2.fin.ubi Palatios,diſp.1.verſ.inter hæc autem mala,fol. 656.Veracruz.1.p.ſpec.art.8.concl.2.Barth.à Ledeſ.dub. 23. de matrim.fundam.3,Enriquez.l.11.de matrim.c.9.n.4.Manuel 1.tom.ſum.2.edit.c.231. concl. 3. n.3.

15 II. Concluſio, Metus infamiæ facti, cui non facilè occurri poteſt,cadit in virum conſtantem,ſecus quando facilè occurri poteſt. Et ſic conciliantur opiniones, nom dicentes non cadere in virum conſtantem quos retuli,n.13. intelligunt, quando facilè ei damno ſubveniri poteſt. Et ita D. Thom.Durand.Carthuſ. Sylu. Tabiena pro ea opinione alleg. ſubdunt rationem, quia facilè occurri infamiæ poteſt.Qui verò dicunt cadere in virum conſtantem, intelligunt quando non poteſt facilè occurri. Prob. concluſio ex cap.22.Prov.Melius eſt bonum nomen, quàm devitiæ multæ. Sed timor amiſſionis magni patrimonii cadit in virum conſtantem (ut dicemus n.21.& ſeq.) ergo & timor infamiæ. 2. quia timor infamiæ æquiparatur metui mortis, l. Juſta,ff. de manumiſſis vindict. ibi,juſta cauſa, manumiſſ. eſt, ſi periculo vitæ, infamiæve dominus ſervum liberaverit.Ubi gloſſ.verb.Infamiæ,ait, quod ſimile eſt periculo vitæ.Sic Palud. 4.d.29.q.unic.art.2.concl.n.13. Ledeſ. 2. p.4.q.49.a.3.§.Et ſi quæras quare infamia Sotus,Palacios,& Manuel alleg.n.14. Aragon.2.2.quæſt.88.a.3.§ Pro explicatione hujus difficultatis advertendum eſt.Petr.de Ledeſ. de matrim. quæſt. 47.art. 2. §. Dubium tamen eſt. Hoc tamen intellige, quando infamia eſt gravis,& alicujus momenti, ſecus ſi ſit levis. Et ita intelligitur l. Nec timorem, ff. de eo quod met.cauſ. dum decidit metum infamiæ non eſſe viri conſtantis: intelligit enim de infamia levi, & parvi momenti. Quod bene ſignificat ibi gloſſ.verb.Infamia,exemplificans,ut ſi quis minetur ſe malam cantilenam de aliquo cantaturum,quæ infamiam levem denotat.Et ita tenent Sotus l.7.de juſtit.q.2. art.1.ad 2.verſ.Haud. tamen hoc pacabitur. Mantienzo l.5. recop. t. 1. rub. gloſſ. 1. 189. Vivald. Candel. 1. p. de matrim. n. 59.

12. De metu excommunicationis, varii ſunt dicendi 16
modi. I. eſt, non cadere in virum conſtantem. Prob. quia excommunicatio eſt medicinalis,c. 1. de ſent. excomm.in 6. ergo non eſt malum, quod cogat ad affectum reſcindendi contractus.2.Quia excommunicatio, aut eſt juſta, & tunc ſibi imputet excommunicatus: aut injuſta, & tunc non ligat: ergo nunquam excommunicationis metus cadit in virum conſtantem. Sic tenet gloſſ. cap. Cum dilectus, verb. Violentia de his quæ vi,Tancred.Vincent.& Philip.quos refert Socinus ſenior c.Sacris,n.505.de ſent.excom.idem tenent Goffred.ſum.t.de his quæ vi,n.4. Archid. c.1.de ſent.excomm. in 6.n.2.init.Barb.cap.Ab excommunicato, de reſcript. Alciat.l.Interpoſitas n. 9. & 10. C.de tranſact. Et ex Theologis Palud.4 d.29.q.un.a 2.concl. 2.n. 13. Sotus ead.d.q. 1.art.2. fin.II.modus dicendi eſt, eſſe timorem cadentem in virum conſtantem. Quia cum privet ſuffragiis Eccleſiæ fideliúmque communicatione, eſt grave malum.Sic tenet gloſſ. fin. c.Olim,el 3.de reſtit.ſpoliat.Joan.Bapt.Ferretus conſ.171.fin. Barb.conſil.60.n. 3.vol.1. Decius reg. In omnibus, 36.n.6.ff. de reg.jur.Seraph.de privil.juram.privil.29.n.4.Barth.à Ledeſ. de matrim. dub. 23.fundam. 3.

Cæterum cum diſtinctione lis hæc dirimenda eſt. Aut 17
enim excommunicatio eſt juſta, & tunc ejus metus non cadit in virum conſtantem: quia tunc eſt medicinalis, ut excommunicatus à pertinacia & inobedientiæ culpa reſipiſcat, & facilè poteſt, ac tenetur ſibi conſulere obediendo: quod ſi nolit,ſibi imputet: aut eſt injuſta,& tunc ejus metus cadit in virum conſtantem.Probatur, quia excommunicatio quamvis injuſta, eſt timenda. 11.q.3.c.1.& aliquam infamiæ notam irrogat,ſaltem apud eos qui excommunicationis injuſtitiam non bene perceperunt: & obligat ad multa, propter vitandum ſcabnalum. Item, quia nulla major pœna excommunicatione poteſt jure canonico inferri,cap. Corripiantur, 24.quæſt 3.& c.Sacro, de ſent. excomm. appellatur Magna pœna: & in Trident. ſeſſ.24.de reform. cap. 3. appellatur Gladius & nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Item, quia nihil ita formidandum eſt quam ab Eccleſia ſeparari, c.Nihil 11. q.3.quod fit per excommunicationem. Tandem quia non levis pœna eſt, inter homines eſſe,& eorum conſortio privari,l. Hi qui ſanctam, C.de apoſtatis.Ita tenent Joan.Andr.cap. Cum dilectus, n.9.de his quæ vi, ubi Anton.n. 13. Anch. n. 7. Card. n. 3. quæſt. 1. Imola n. 8. Et videtur ibi tenere Hoſtienſ.ſuper verb. Nec metu mortis, ita eum intelligit, idem tenens Abb. ibi. n.6. idem Abb.cap. Olim, el 3. de reſtitut. ſpoliat.n. 10. Domin. cap.1.in princ.n.7. de ſent. excomm. in 6.& ibi Francus, in princ.n.2.idem Francus,c.unic,n.2.de his quæ vi,in 6.Roman. conſ.

Digitized by Google

conſ.369.n.10. & l. Interpoſitas,n. 16. C. de tranſact. Socin. ſenior.c.Sacris,n.505.verſ.Circa 23 principalem quæſtionem, de ſentent.excom. Gigas de penſionib. q. 36. Millis in repertorio,verb.Juſtus metus, Franc. de Platea de excomm. §. 46. n.10. habetur *tom.1.tract. novior Philippus Probus addit.ad Monachum,rubr.de renunciat. in 6.n.21.Roſella Excommun. 1.caſu 29.num.12. Angel. verb. Metus, n.4.*ubi *Sylveſt.q.5. Tabiena quæſt.1.num.2.Covar. 4. decret. 2.part.c.3.§.4.n.12. Villalobos in commun.opin.lit. M. verb. Metus,n.73.Anton. Cucus lib.5.inſtitut. major.t.12.n. 173. Padilla d.l Interpoſitas,n.14.Maſcardus de probat. concl.1055.num.50.Burſatus conſ.72.n.54.vol.1.Flamin.de reſign.beneſic. l. 1.q.13.n.134,* junct.*n.142. Ugolinus de cenſuris, tab.2.c.24.in princip.n.1.* Et ex Theologis, *Palacios 4 d. 29. diſp.1.fol.656.verſ.Rogitas cur excommunicatio.Enriquez l.11.de matrim.c.9.n.4. Ludovic.Lopez 2.part.inſtruct. de matrimon. cap.40.f.1070.*

18 *§. Iam ex prædictis.*

Hæc tamen ſententia intelligenda eſt, in quantum ait metum excommunicationis injuſtæ cadere in virum conſtantem, quando ei facilè non poteſt occurri, ut ſi non poteſt ſibi excommunicatus conſulere,appellando,vel quia non audet ob potentiam excommunicantis, vel quia non habet in promptu ſuperiorem, ad quem appellet,vel ſunt neceſſarii ſumptus & eſt pauper, aut appellando eſt periculum in mora obtinendi abſolutionem, & impendet aliquod damnum de præſenti ob excommunicationem. Sic *Abb.c.Olim,el 3.num.11.de reſtitut.ſpoliat.& c.Cum dilectus n.6.de his quæ vi. Felin.cap. Cum inter, num. 20.de exc pt. Tabiena,Socinus, Covar.Anton.Cucus n. 174.Burſatus, Ugolinus, Enriquez allegati num.præced.* Et item credo ſentire *Palacios ibi citatum,* dicit enim eſſe timorem viri conſtantis metum excommunicationis injuſtæ, niſi evidenter injuſta ſit.Id enim credo ſentire, quia quando evidenter eſt injuſta, facilè eſt remedium: ſi enim eſſet difficile, adhuc timor ille eſſet viri conſtantis. Hanc limitationem intelligit *Ugolinus ibi*, quando dum comminata fuit excommunicatio injuſta, non potuit timens ſibi facilè conſulere appellando: ſi enim potuit,ſibi debet imputare, quare ait tunc non eſſe timorem viri conſtantis. Sed melius cæteri indiſtinctè loquuntur.Quare ſi poſt latam excommunicationem injuſtam, non poſſit excommunicatus facilè abſolutionem impetrare, ejus metus eſt viri conſtantis. Quia adhuc illa excommunicatio eſt injurioſa, & pœna graviſſima, & quamvis in culpa fuerit excommunicatus non appellando, ad ſuſpendendum excommunicationis effectum, verum reſpectu ipſius excommunicationis expers eſt culpæ, cum injuſtè ea pœna afficiatur, ad extorquendum conſenſum.

19 Ad argumenta propoſita n.16.ad probandum timorem excommunnicationis non eſſe viri conſtantis,reſpondetur. Ad 1. excommunicationem juſtam eſſe medicinalem, ut excommunicatus ab inobedientia reſipiſcat: injuſtam autem minimè, ſed pœnam injurioſam.Ad 2.dic,quamvis excommunicatio injuſta non liget coram Deo, ligare in foro externo, cogereque excommunicatum,gratia vitandi ſcandali,ut abſtineat publicè ab officiis divinis, ſacramentis,&fidelium participatione:quæ ſunt graviſſima damna, ac jure optimo pertimeſcenda.

20 Ultimo de metu amiſſionis bonorum, quidam cenſent non cadere in virum conſtantem. Probatur ex *c. Cum dilectus,de his quæ vi*, ibi, *non obſtante violentia quæ proponebatur illata,cum neque metum morti, nec cruciatum corporis contineret,& ideo non debuit cadere in conſtantes.* Sed metus amiſſionis bonorum non eſt mortis, nec cruciatus corporis, ergo. 2. probatur ex *c. Omnes accuſationes,32.quæſt.7.* ibi *nolo mihi proferas damna rei familiaris.* Ex quo conſtat metum paupertatis minimè excuſare. Sic *Paludan.4.d.29. quæſt.1.art.2.concl.2.num. 13.*Alii verò limitatè loquuntur, quando bona vitæ tuendæ neceſſaria ſunt. Sic *Hoſt. c. 2. de his quæ vi, ſuper verb. Coactus,* & *Ledeſ.2.p.4. q.49.a 3. §. Sed dubitabit aliquis*, adhuc ſtrictius loquitur, ait enim tunc eſſe timorem viri conſtantis, quando amiſſio bonorum tanta eſt ut cauſa futura eſſet amiſſionis ſtatus, & familiæ. Alii verò dicunt omnium bonorum amiſſionis metum cadere in virum conſtantem: nec amplius explicant, unde exigere videntur, ut amiſſio ſit omnium bonorum.Probatur ex *c.2.de his quæ vi*,ubi, *quæ eum à domo, & univerſa poſſeſſione expellerent.* Ubi textus ad concedendam reſciſſionem renuntiationis metu pendendi bona factæ, ponderat timorem jacturæ univerſæ poſſeſſionis. Sic *Bart.l.fin.n.9.ff.de condict. ob turp.cauſ. Menoch. de arbitrar.l. 2. centuria 1.caſu 135. n. 9. Maſcard. de probat.concluſ.1055.n.54.* Et ex Theologis *Palacios 4. d. 29. diſp. 1. fol.654.verſ. Adverte autem.Philiarchus de offic ſacerd.tom. 1.p.2.l.2.c.8.ad finem, Lud.Lop. 2. p.inſtructor. ad matrim. c. 40.fol. 1070.*

Sit tamen prima concluſio, Metus amiſſionis bonorum 21 cadit in virum conſtantem. Prob. quia æquiparatur *metui* mortis.Ut bene docet *Tiraquel.de nobil.cap.31.n.369.*nam bona ſunt quædam hominis vita. Ut prob ex *l. Advocati 14. C.de advocat.diverſ.jud.*ibi, *vitam defendunt*, ubi gloſſ. *verb.Vitam*, explicat, ut non perdant quod habent.Idemque comprobat Heſiodi carmen, *pecunia eſt anima miſeris mortalibus.*Sic.*gloſſ.unic.verb.Coactus, de his quæ vi,in 6. & ibi Joannes Monachus,num.5.Albertus Brunus inter conſilia feudalia,conſil.82.num.7.* & Doctores omnes num.ſequenti allegandi.

II. concluſio, Metus amiſſionis majoris partis bonorum cadit in virum conſtantem. Probatur ex *c. 1. de reſtit. ſpoliat.in fine princip.*ibi, *illum autem ſpoliatum,intelligi volumus, qui tota ſua ſubſtantia, vel majori parte ipſius ſe per violentiam deſtitutam affirmat.* Et *l. Propter litem, in principio,ff.de excuſat, tuto.* ibi *niſi fortè de omnibus bonis, aut plurima parte eorum controverſia ſit.* Item quia hæc omiſſio adeo gravè damnum reputatur, ut morti æquiparetur. *Ut* latè probat *Tiraquel de nobilit. cap.32.num.* 369. ergo ejus metus eſt viri conſtantis. Ita tenet *Innoc.* licet ſub aliquali dubio, *c. Cum dilectus, n.1.de his quæ vi,*idem tenent Joan. *Andr.cap.2.n.2. de his quæ vi, & c.Verum.n. 2. de jus ejur. Anton.eodem c.2. n. 3. & 6. Anchar.n. 2. Cardinalis initio, Abb.num.6.Imola ſtatim in princip.Goffred. ſum.t.de his quæ vi n.3.Idem Anton c.Gemma,n.7. de ſponſal. & ibi Abb.n.2. Alex.de Nevo n.3. Anchar. c. unic. de his quæ vi,in 6.fine.& ibi Francus n. 8. & ibi Prolus in addit.ad Monachum, n.9. Beroius c. 1.n.11.de off.c.deleg.Jaſon l.Titia, n. 4. in princip. & n.7. ff. de verb. Franc. Aret.conſ.14.n.15. Roman.l. l. Interpoſitas, n. 9. C. de tranſact.* ubi *Curtius junior n.7. Alciat. n.7.Padilla n.14.Roſell.verb. Metus, n. 1.& ibi Angel.n.3. Tabienna verb.Coactio,q.3.n.4.* ubi *Armilla n.3.Gom. Arias l.47.Tauri,n.19.Joan. Capiſtrano in quodam conſilio matrim. n.23.*habetur *tomo 9.tract.novior.Navar.ſumm.Lat.cap. 22. num.51.verſ.Quintum Covar.4.decret. 2.p.c.1.§.4.n.18.Matienzo l.5.recop.t.1.rubr.gloſſ. 1.n 89. Gutier.de juram.1.p. c.57.n.20.Flaminius de reſign.beneſic.l. 13. q.1.n.155.* Et ex Theologis,*Veracruz 1. p. ſpec.art.8.concl.2. Manuel .1.tom. ſum. 2. editione, cap. 231. n. 3.* 22

Hanc concluſionem temperant aliqui, quando bona 23 quorum amiſſio timetur, magna ſunt.Sic *Navar. Philiarc. & Lud. Lop.* quos retuli num. 20. fin. & num. 22. ad fin. Verum hoc ita abſolutè dictum diſplicet mihi, quia ita gravem jacturam patitur inops ablatis ſibi modicis facultatibus, vel majori earum parte, ac ditiſſimus:imò multo majorem ille patitur, quia alia dimidia bonorum parte ſibi relicta, vitam traducere minimè poteſt:hic autem poteſt. Quare illud admitterem, quando bona adeo exigua ſunt, ut illis retentis, aut deperditis, non ideo pauperior, aut ditior moraliter loquendo, poſſidens efficiatur: tunc enim cum id quod modicum eſt, pro nihilo reputetur, nullius momenti reputabitur ea jactura.

2. Limitatur eadem concluſio, quando talis eſt major pars ea bonorum, ut metum paſſus abſque illa vitam ſuſtentare minimè poſſit. Sic *Roſell.verb. Metus,n. 1.Ang.ibi, n.3.Sylveſt.q.3.Tabiena verb. Coactio, q. 3. num. 4.* ubi *Armilla num. 3.* Additque *Sylveſt.* vel ſaltem requiri, ut attentis

Digitized by Google

tentis facultatibus metum paſſi, gravem patiatur jacturam, ſublata majori bonorum parte. Quia poteſt (inquit) tam dives eſſe, ut eam jacturam non faciat, ea ablatione majoris bonorum partis. Cæterum nec hæc limitatio placet: ſed univerſaliter credo eſſe verum, timorem amittendi majorem bonorum partem eſſe juſtum. Quia eſt gravis jactura, atque ita virum conſtantem merito movere poteſt. Quod videntur tenere reliqui DD. n 22. citati, qui abſolutè, & indiſtinctè eam admittunt concluſionem. Et melius *gloſſ. cap. 2. verb. Coactus, de his quæ vi*, ubi *Ant. n. 6. Anchar. n. 2. & Idem Ancha. c. un. fine de his quæ vi in 6.* ubi disjunctivè dicunt eſſe metum viri conſtantis, quando metum paſſus abſque iis bonis vitam tranſigere non poteſt, vel gravem patitur jacturam: quam jacturæ gravitatem explicant *Goffredus ſumma, titulo de his quæ vi, n. 3. Abb. eo c. 3. n. 6.* quando eſt major bonorum pars: ergo ſentiunt ſat eſſe amiſſionem bonorum, quando eſt major illorum pars, aut licet non ſit talis, quando ſine illis vita ſuſtentari nequit. Et expreſſe eſſe metum viri conſtantis, quando eſt talis gravis jactura, licet abſque illis vita ſuſtentari valeat, docent *Veracruz 1. p. ſpecul a. 8. concl. 2.*
25 *Barth. à Ledeſ. dub. 23. de matrim. fundam. 3.*

Immo idem credo quando non eſt metus amiſſionis omnium facultatum, vel majoris partis, ſi ſit metus amiſſionis rei magnæ & notabilis. Quia virum conſtantem jure optimo hoc terret Sic *Bald. c. Verum, ſtatim in princip. de jurejur. & ibi Alexand de Nevo n. 9.* Sic etiam videntur tenere *Cyn. s l. Interpoſitas, ſtatim in princ. oppoſit. 1. C. de tranſactio. & ibi Salicet. n. 6. Martinus inter conſilia matrim. Zileti, conſ. 15. n. 18. Sotus 4 d. 39. q. 2. a. 2. verſ. ejuſmodi autem metum, Cordaba ſum. q. 162. punct. 1.* ubi docent grave damnum in rebus propriis incurrere timorem viri conſtantis. Et melius *Francus c. unic. de his quæ vi, in 6. n. 8.* ubi poſtquam dixerat metum amiſſionis omnium bonorum, vel majoris partis cadere in virum conſtantem, ſubdit idem eſſe de metu magni damni in rebus. Et *Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 4. n. 18. fine*, nam poſtquam dixerat metum amiſſionis totius, vel majoris partis patrimonii eſſe viri conſtantis, ſubdidit eſſe hujuſmodi timorem amiſſionis magnæ rei. Idem videntur tenere *Enriquez l. 11. de matrim. c. 9. n. 4. & Aragon. 22. q. 88. a. 3. §. Pro explicatione hujus diffic.* ubi dicunt amiſſionis magnæ bonorum partis timo-
26 rem cadere in virum conſtantem.

III. Concluſio timor amiſſionis inſtrumentorum, totius, vel majoris partis patrimonii, cadit in virum conſtantem ſicut dixi n. 6. de inſtrumento, quo libertas probanda eſt. Hæc eſt contra *gloſſ. l. Iſti quidem. 8. verſ. Metu, ff. de eo quod met. cau.* Sed eam tenet *ibi Additio ad gloſſ. & ibi Bald. §. Si is, in fine.*

27 Rogabis autem, quid dicendum ſit de amiſſione magni lucri, e us enim timorem cadere in virum conſtantem affirmant *Cynus l. Interpoſitas. ſtatim in princ. oppoſ. 1. C. de tranſactio Anch. 2 n. 2. de his quæ vi, & c. unic. eod. t. n. 6. fine.* ubi & *Francus n. 8* Et conferunt ad hoc *Salzedo pract. c. 93. §. Eſt tamen opinio hæc. Nav. l. 2. de reſtit. c. 3. in nova edit. p. 2. dub. 2. n. 429. Manuel 1. tom. ſum. 2. edit. c. 28. n. 3.* ubi quamvis urgent importunas preces incutere metum, & cauſam eſſe involuntarii: fatentur tamen tunc id efficere, quando importunè rogatus non poſſet ſine magno incommodo diſſentire. Ut ſi rogans eſſet talis, à quo rogatus, beneficium, aut favorem ſperat fore ut recipiat. Prob. ex *l. fin. §. Fænerator, ff. de eo quod met. cauſ.* ibi *ſi fænerator inciviliter cuſtodiendo athletam, & à certaminibus prohibendo, cavere compulerit, ultra quantitatem pecuniæ debitæ, competens judex reſtitui decernet.* Ubi juriſconſultus concedit reſtitutionem pecuniæ extortæ metu perdendi lucri.

28 Verum hæc ſententia univerſaliter intellecta minus vera eſt. 1. quia (ut optimè ait *Metina C. de reſtit. q. 3. cauſa 2. verſ. Si ſtat remiſſio*) quoties donatio, aut remiſſio fit ex metu non acquirendi bonum, aut lucrum, quod remiſſione facta remittens obtinere ſperat, quamvis metus ad id ſit incuſſus, non vitiatur remiſſio, vel donatio. Quia talis remiſſio, vel donatio non metui, ſed cupiditati lucri acquirendi ſperati, eſt imputanda. Item, quia quamvis omnis pœna excludatur à ſponſalibus, tanquam impediens libertatem matrimonii, at quando apponitur pœna lucri perdendi, valet, nec timor eam incurrendi vitiat matrim. eo metu contractum. Ut ſi Maria inſtituatur hæres opulentiſſimæ hæreditatis, ſi Titio nupſerit (ut latè diximus lib. 1. diſp. 33. n. 7.) Cujus rationem ſubdidimus ibi, quia hæc non eſt vera pœna, ſed invitari ſpe lucri: ergo timor perdendi lucri, non eſt verè timor cadens in virum conſtantem. Item, quia paſſio ſpei, & concupiſcentiæ non tollit voluntarium, ut paſſio timoris, ſed auget. Ut cum *D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 7.* Docet *Nav. comment. 2. de regul. n. 67. verſ. Addo decimo tertio*, inferens inde, licet, profeſſio facta ob metum annulletur, non tamen facta ob ſpei, vel concupiſcentiæ paſſionem. Unde intelligenda eſt prædicta ſententia, quando metum paſſus per injuriam arcetur à lucro ad quod habebat jus. Et in hoc caſu loquitur *d. l. fin. § Si fænerato: &* ita dicit *inciviliter cuſtodiendo:* hoc eſt contra jus, *& à certaminibus prohibendo*: in quo verſabatur magna injuſtitia, impediebatur enim lucrum quo athleta vitam ſuſtentabat, habebatque jus acquirendi. Similiter dico, ſi quis vellet ſe opponere beneficio pingui, vique impediretur, niſi iniret aliquem contractum, talem eſſe metum viri conſtantis. Quia contra juſtitiam impeditur ne lucrum comparet, ad quod intendendum jus habet. Confert ad hoc *cap. Cum veniſſent, de inſtit.* ubi quidam timore ductus ne Epiſcopus impediret poſſeſſionem Archidiaconatus, renunciavit quibuſdam juribus, & tamen illa ſibi integrè reſtituuntur. Per quem textum *Imola c. Cum dilectus, n. 9. de his quæ vi*, ait metum perdendæ ſpei promotionis interdum cenſeri viri conſtantis. Ubi pondero non dicere ſemper, ſed interdum, nempe quando timens habebat aliquod jus ut in caſu *illius c. Cum veniſſent*, ubi jus habebat ille, ut poſſeſſio Archidiaconatus ſibi tribueretur.

Ad argumenta propoſita n. 20. ad probandum metum 29
amiſſionis bonorum non cadere in virum conſtantem, reſpondetur. Ad 1. dico reduci ad metum mortis. Quia pecunia eſt quædam hominis vita ut probavi n. 21. Ad 2. dico id c. loqui quando timore paupertatis admittitur peccatum; talis enim timor minimè excuſat. Cum potius omnia pœnæ mala, quam peccatum eligenda ſint. *C. ſacris de his quæ vi.* Ad c. 2. *de his quæ vi*, dic. textum narrare factum, & ita non diſponere, ut neceſſaria ſit omnium bonorum ſpoliatio: eo vel maximè, quia ſunt alii textus, quos retuli num. 22. ſignificantes ſufficere ſpoliationem majoris partis patrimonii.

DISPUTATIO VI.

An timor reverentialis cenſeatur cadens in virum conſtantem, ad effectum irritandi obligationes voluntarias?

SUMMARIUM.

Duplex eſt conſenſus, tacitus & expreſſus, n. 1.

Idem metus qui ſufficit ad reſcindendos alios contractus, ſat eſt ad irritandum matrim. n. 2. & 15. fine & quot ſint quæſtiones diſputandæ num. 3.

An metus reverentiæ cadat in virum conſtantem, annulletque matrimonium, quando expreſſo contrahentium conſenſu celebretur referuntur variæ ſententiæ n. 4. 5. & 6.

Quis dicatur metus reverentiæ, & quando in foro conſcientiæ obliget ad reſtitutionem? remiſſivè, n. 4.

Non cadit in virum conſtantem, nec ſatis eſt ad irritandum matrim. vel reſcindendos alios contractus, niſi accedant minæ, vel verbera, n. 7.

Impugnatur ſententia hoc limitans, ſi ſit reverentialis patris reſpectu puellæ, vel filiæ vel filii impuberis, & cautius circunſpiciendum eſt, ut metus reverentialis patris cum minis, dicatur verè cadere in virum conſtantem, n. 8. Et ibi, quid ſi datur ſub ſua maledictione minetur.

Impugnatur ſententia aſſerens metum reverentialem paternum abſque minis annullare contractus, non verò reverentialem aliorum, n. 9.

Metus reverentialis ſolum non annullat contractum initum etiam cum ipſo, cui debetur reverentia, n. 10.

An

An ſufficiat metus reverentialis abſque minis, quando filius, vel uxor eſt valde patris, aut mariti præceptis obtemperans? num. 11. *Et quid ſi pater aut vir non minetur, at nimis crudelis ſit in ſibi non obtemperantes, num.* 12. *Et quid de vultu terribili potentis, abſque minis? num.* 13.

An valeat matrimonium initum à filia timore ne patris indignationem incurrat nullis præcedentibus minis? n. 14.

An ſolus metus reverentialis, quando intervenit enormis læſio, ſatis ſit ad reſcindendum alios contractus, & annullandum matrimonium? ut ſi femina longè indigniori nubat, timore reverentiali patris, n. 15.

Solvuntur argumenta & explicantur regul. Velle ff. de regul. jur & l. 1. *§. Quæ oneranda ff quarum rerum actio, & l. penult. ff. de furtis, n.* 19. *Poſt quem ſunt alia ſummaria.*

1 SUpponendum eſt 1. duplicem eſſe conſenſum. Quidam eſt expreſſus, ut cum aliquis verbis, aut ſignis exprimit ſuum conſenſum; alius verò eſt tacitus, & jure præſumptus: ut cum filio præſente pater pro eo contrahit ſponſalia, aut matrimonium: præſumit enim jus conſentire, ſi non contradicat: juxta *c. unic. de ſponſal. impub. in 6.*

2 2. Supponendum eſt eundem metum per quem cæteri contractus veniunt reſcindendi, ſufficere ut matrim. ob eum contractum, irritum fiat, ut docet *Covar. 4. decret. 2. p. c. 2. §. 6. n.* 4. dicens ab omnibus eſſe receptum: *Navarr. l. 4. conſ. in 1. edit. t. de ſponſal. conſ. 36. n. 10. in 2. l. 1. tit. de his quæ vi, conſ.* 10. *n.* 10. *Lud. Lop. 2. p. inſtruct. novi materia de matrim. cap.* 40 *f.* 107. §. *Igitur pro reſol.* Imò non requiri tam juſtum, ac requiritur ad alios contractus irritandos. docent *Præpoſit. c. Cum locum n. 6. de ſponſ. Nevizan. conſ. 46. n. 3. Navarr. eod. conſ. citato n.* 3. Et confert, nam multi ſatis probabiter dicunt (ut dicemus hoc l. 4. diſp 13. n. 1. & 2. metum gravem juſtè incuſſum, irritare matrim. cum tamen alios contractus non irritet (ut dicam diſp. 8. n. 8.) Et ratio eſſe poteſt, nam in matrimonio major libertas deſideratur quam in reliquis contractibus: quare ab illo pœna rejicitur, cum tamen in cæteris contractibus valeat. Quod intelligendum eſt cum moderatione, quam proponam num. 15. fine.

3 5. Igitur diſputandæ ſunt quæſtiones I. an metus reverentialis annullet matrim. expreſſo conſenſu initum? II. an annullet profeſſionem; III. dato exigat ſimul minas; an deſideretur ut minas proferens ſolitus ſit ea exequi: IV. reſpectu quorum ſit hic metus reverentialis V. an ſolus metus reverentialis irritet matrimonium, reſcindatque contractus, ſolo conſenſu tacito ac præſumpto celebratos.

4 Quæſtio I. an metus reverentiæ, quo inferior reverentia ſuperioris, uxor viri, filius patris, &c. ducitur ad ineundum matrimonium, vel celebrandum contractum, ſit cadens in conſtantem virum, ſufficiénſque ad reſciſſionem, quando matrimonium, & reliqui contractus expreſſo conſenſu contrahentium celebrantur? Præſens igitur quæſtio eſt, de ſufficientia hujus timoris ad reſcindendos contractus & annullandum matrim. Nam quando obliget in foro conſcientiæ ad reſtituendum, dicam hoc 4 l. diſp. 9. n. 11. & ibi numero 11. explicabo quando metu reverentiali dicatur aliquid fieri. Quadruplex igitur eſt ſententia. I. ait, metum reverentialem cadere in virum conſtantem, atque ita reſcindere alios contractus, & conſequenter matrimonium tali metu initum eſſe nullum. Prob. 1. ex *regul. Velle 4. ff. de regul. jur.* ibi, *velle non creditur, qui obſequ. imperio patris, vel domini:* ergo cum omnis contractus conſenſu perficiatur reſcindet illos metus obſequii, ſeu reverentiæ. 2 probatur ex *l. 1. §. Quæ oneranda ff. quorum rerum actio* ibi, *& hoc cauſa cognita, ſi liquido appareat libertum metu ſolo, vel nimia patroni reverentia, ita ſe ſubjeciſſe.* Ubi probatur non ſolùm reſcindi factum coram eo cui debetur reverentia, ſed etiam ſi fiat eo abſenti, ſi conſtet metu vel nimia reverentia id feciſſe. Ubi ponderanda eſt alternativa, ad cujus veritatem ſolum deſideratur alterius partis veritas. *Regul. In alternativis, de regul. jur. in 6.* ergo ſufficit metus reverentialis, ſicut & ſufficeret alius metus. Nec obſtat ſi dicas, eum textum loqui de promiſſione liberti: quoniam nihil ſpeciale invenitur in ea promiſſione: & ita *gloſſ. ibi verbo. Metu,* extendit ad alios caſus. Et confirm, quia ſi tantum metus reverentialis reſcinderet contractus, ubi interveniunt minæ, nulla eſſet prorſus differentia inter metum ejus cui debetur reverentia & metum cujuſcumque extranei, cum quocumque grave malum minanti, quod poteſt, & ſolet exequi, ſit metus viri conſtantis, Quare fruſtra DD. contorquerentur tractantes de metu reverentiali: *Juriſconſult. l. 1. citato. §. Quæ oneranda,* fruſtra diſtingueret illum contra alios metus: includeretur enim ſub metu cruciatus corporis, aut mortis, juxta malum comminatum, 3. prob. ex *l. penult. ff. de furtis,* ibi, *& hoc modo patronus quoque liberto, & is cujus magna verecundia, ei quem in præſentia pudor ad reſiſtendum impedit, furtum facere ſolet.* Ex quo habetur recentem viſo furto ob nimiam reverentiam, non videri conſentire, poſſéque actione furti agere: ergo metus reverentiæ tollit conſenſum requiſitum ad contractuum firmitatem. Hanc tenet *gloſſ. l. 1. §. Quæ oneranda verb. Metu, ff. quarum rerum actio, & c. Unuſquiſque, verb. Saltantii in fin. 22. q. 4. Bart. l. Qui in aliena, §. fin. n 5. ff. de acquir. hæred, Bald. l. juris gentium, in 1. lectura, §. Si ante, n. 4. verſ. Ultimo notus, ff. de pactis, & l. Interpoſitas, n. 5. C. de tranſactio. & l. Pactum dotale, n. 1. verſic. Venio ad quæſtiones, C. de collat.* ubi *Corneus n. 2. limitat. 2. & ibi Roman. n. 61. Anchar. conſ. 339. n. 32. & conſ. 39. n. 4. Hugo Celſus conſ. 14. n. 2. & conſ. 117. n. 2. Salicet d. l. Interpoſit. n. 4. & Imola c. Cauſam matrimonii, n. 8. de officio delegat.* dicit hanc ſent. eſſe valdè æquam, quamvis contrarium fateatur communem & tenet *Afflictis deciſ. 69. Neap. n.* 4. ubi diſjunctivè loquitur, dicens actum reſcindi ſtante metu reverentiali, vel ſtantibus minis: & *Franc. Aret. conſ. 24 n. 11.* anceps manet, utra opinio ſit verior, & tenet *Menoch. de arbit. l. 2 centuria 2. caſu 136. n. 8 & conſ. t. n. 493 volum. 1. & conſ. 181. n. 88. vol. 2.* Et matrimonium ſolo metu reverentiali initum irritari, docent expreſsè *Joan. Igneus l. 3. §. Eleganter, n.* 139. latéque probat numeris præcedentibus, *ff. ad S C. Sillani. Navar. l. 4. conſil. in 1. editione, t. de ſponſ. conſ. 36. n. 4. in 2. l. 1. t. De his quæ vi, conſ. 10. n. 4. Alex. Carrer. de ſponſal. l. 4. c. 9 ad fin. & Mirshaca. l. 1. controv. illuſtr. c. 35. n. 19,* dicit hodie jure canonico, & jure Codicis irritari matrimonium, per ſolum metum reverentialem, quamvis olim jure Digeſti, eo quod facile permittebatur repudium, non irritaretur. Et tandem hanc ſententiam videtur clarè tenere. *Anto c. Cum virum, n. 6. de regularib.* quoad matrimonium: ait enim actus ſpirituales exigentes omnimodam libertatem, annullari per ſolum metum reverentialem abſque minis, licet ſecus ſit de aliis actibus.

II. Sententia ait, metum reverentialem partis eſſe cadentem in virum conſtantem, ſufficereque ad contractuum reſciſſionem, non autem metum ſimilem aliorum, quibus reverentia debetur, Nec aliam differentiæ hujus rationem aſſignat, quam eſſe nimiam reverentiam debitam patri. Sic tenet *Barbat. conſ. 60. à n. 1. uſque ad 4. volum.* 1. ubi ait ſolum metum reverentialem partis annullare matrimonium, profeſſionem, & alios actus: reverentialem autem viri, non ſemper, ſed quando uxor nimiam reverentiam ad virum habet. Idem videtur tenere *Anchar. c. Ex literis n. 2. de ſponſ. impuber*, ubi ait, metum reverentiæ paternæ, licet non tendat ad corporis cruciatum, vel mortem, cenſeri viri conſtantis ob nimiam reverentiam idem operantem, quod metus gravis. Idem videtur tenere *Montalvus l. 8. gl. 2. init. 11 l. 1. fori*, ubi ait nimiam patris reverentiam æquiparari, & ita etiam diſtinguunt alii, teſte *Alexan. de Imola li. Si cum dotem §. Eo autem tempore, n. 11. ff. ſolut matrim.* 5

III. Sententia ait contractum initum cum eo, cui debetur reverentia, vel ad ejus utilitatem, reſcindi ob metum reverentialem, ſecus cum alio, nec in ejus utilitatem celebratum: quia in priori caſu, is cui reverentia debetur, particeps fuit doli, & cauſa metus, quare in ejus utilitatem contractus reſcinditur. In poſteriori autem, cùm in ejus utilitatem non cedat, nec cum ipſo contrahatur non eſt cur in damnum tertii, culpæ, ac doli expertis reſcindatur. Ita tenent *Bald. l. Fidejuſſor, la 2. §. Paten. Seii, ad* 6

finem

Digitized by Google

finem, *ff.* pignor. *Roman. l. Si cum dotem.* §. *Eo autem tempore n.*11.*ff. ſi ſolut.matrim.Barbarius c. Cauſam matrimonii, ſtatim in principio, de offic,delegat. Sarmiento lib.* 2. *ſelectarum, c.*11. *n.* 10. Et videtur tenere *Anchar. in repetitione c. Si propter de reſcript. in* 6. cum inducit *Suarez. allegat.* 24. *num.* 1.

7 Ultima ſententia, (quam multo veriorem reputo) docet ſolum metum reverentialem, niſi minæ, aut verbera, aut alius metus gravis illi adjungatur, non cadere in virum conſtantem, ac proinde nec annullare matrimonium, ac alios contractus reſcindere. Probatur ea ſola ratione quia metus reverentialis non videtur tantam vim habere ad cogendum voluntatem, ut vir conſtans eo terreri debeat. Quare potiſſima probatio ex aliquibus textibus accipienda eſt. Probatur ergo 1. ex *c. Ex literis de deſponſ. impub.*ibi,*nolens & invita minis parentum impulſa:* ubi textus quo reddet irrita ſponſalia metu reverentiali parentum inita, ponderat non ſolum paternam reverentiam ſed ſimul minas. 2.probatur ex *c.* 2. *de pactis in* 6. ubi dicitur valere renunciationem filiæ in favorem patris factam, ſi juramento muniatur, niſi vi, aut do'o ſit præſtitum: & tamen ibi concurrit paterna reve:en ia, ergo ea ſola non inducit vim aut metum. 3. probatur ex variis textibus, quibus probabitur hac eadem diſputatione, n. 18. profeſſionem non annullari ex ſolo metu reverentiæ: iidem enim probant idem de matrimonio, cum (ut ibi videmus) idem metus in utroque caſu requiratur: immo ſecundum multos (ut ibi dicam) minor ſufficiat ad annullandam profeſſionem. 4. probatur ex *l. Si patre cogente* 22. *ff. de titu nupt.* ibi: *Si patre cogente ducat uxorem quam non duceret ſi ſui arbitrii eſſet matrim. contraxit, maluiſſe enim. hoc videtur.* Ubi *gl. fin.* ait: *mal:iſſe hoc videtur, quàm odium patris incurrere, non autem di:as metum adhibitum*: ergo ſolus metus reverentialis non eſt. 5. probatur ex *l. Fidejuſſor impetravit.* 26.§. *Pater Seii*, *ff. de pignorib.* ubi filius patris ſuaſione domum obligavit, nec tamen eum contractum potuit tanquam metu factum, retractare, & reddit rationem *Iuriſconſultus*, his verbis, *nec metuere debeat, ex hoc ſolo quod mandante patre manu ſua perſcripſit inſtrumentum:* ergo ſola reverentia, & imperium paternum non incutit juſtum metum. 6. probatur ex *l.*10.*tit.* 1.*parte* 4. ibi, *no la pueda el padre apremiar à que lo ſagan, de todo en todo, como quiere que las pueda dezir palabras caſtigo, que lo otorguen*, ubi *Gr. Lop. verb. Todo.* ponderat eam legem ut poſſint parentes aliquo modo cogere filias ad certum matrimon. nempe timorem reverentiæ, ac imperii paterni, non tamen *de todo en todo*, hoc eſt, timore alio cadenti in virum conſtantem: ergo ſolus timor reverentialis non eſt talis: Hanc ſententiam amplectuntur ex Doctoribus juris Pontificii, *gloſ. cap. Præſens, verb. patrim.* 23. *q.* 3. & *c.* 1. *de deſponſ. impub. verb. Conſentit*, quam ibi ſequuntur, *Anch. n.*4. *Abb. num.*4. *Alex. de Nouo, n.* 7. & 8. *Hoſtienſ ſumma, t. de matrim.*§. *penultim. n.* 27. *verſ. Supradicti loquuntur: Innoc. c. Cauſam matrim n.*1.*fin de offic. delegat.* ubi *Ioan. Andr. n.*3. *Ant. n.*15. *Bald. n.*3. *Cardin. n.*1.*oppoſ.*1. *Anchar. n.* 1. *notabili* 3. *Abb. n.*5. *Decius n.* 17.24. & 25. *Felin. n.* 3. & 4. & 5. *verſ. Tertia declaratio idem. Ioan Andr. c. fin. in fine, qui clerici, vel voven. Anton. c. Accedens nu.* 2. *de converſio conjug. Abb. c. Ex literis n.*2. *de deſponſ. impub.* & *c. Cum contingat. n* 1. *de jurejur.* & *c. Cum dilectus, n.*7. *de his quæ vi*, & *cap. Cum virum, n.*7. *de regul.* & *c. Veniens, el* 1. *nu.*5. *de deſponſ.* ubi *Alex. de Nevo, n.*4. & *idem. Alex de Nevo c. fin. n.*33. *qui clerici vel voven.* & *d. c. Ex literis, n.*2. & *conſ.*3.*n.*1. *Præpoſit. d. c. Ex literis, n.*1. & *c. Cum locum n.*5. & 6. *de deſponſ. Fel. conſ.*14.*n.*4. & 7. *Franc. c. unic.* §.*fin. n.* 4. *de deſponſ. impub. in* 6. & *c.*2. *de pactis in* 6.*n.*2. *verſ. Secundò etiam patet. Beroi. c.*1.*n.*11. *de offi. deleg. Probus addi, ad Menoch. c. unic. n.*9. *de his, quæ vi, in* 6. *Nitta conſ.*509.*n.*13. *vol.*3. & *c.* 2. *de pactis, in* 6 *n.*45. & *tr. de pactis. p.*1.*n.*42. & 47. (habetur *t.*6. *p.* 1. *tractatuum noviorum,*) *Vitalis de Cambanis tract. de clauſulis, clauſula non vi, titul. de metu uxoris, n.*3. habetur *to.* 18. *eorundem tractat. Sebaſtian. Medicis de caſibus fortuitis, q.*7. *n.*66. habetur *to.*7. *eoru idem tr. Boër. deciſ.* 100. *n.*11. *Ioan. plotus tract. de in litem jurando.* §. 3. *n.* 14. *Roſell. verb. Impedimentum imped.*10.*n.*3. *Angel. verb. Metus, n.*2. ubi *Sylu. q.*2. *Tabie. verb. Coactio, q.*2.*n.*3. ubi *Armilla n.*2. *Andreas Gail. pract. obſervationum l.*2. *c.* 147. *n.* 17. *Rota in noviſſimis. deciſ.*341.*num.*2.*vol.*2. *Bern. Diaz reg.* 5.32. & *ibi Salcedo in additionib. ſint m. in prin.* & *ampliat.* 1. *Brunell. de ſponſalib. concl.*11.*n.*1. *Cov.*4.*decr.*2.*p.c.* 3. §. 6. *n.* 7. & 8. *Gama* 1.*p. deciſ.*259.*n.*4. & *deciſ.* 262. *n.* 1. *Gutier de juram.* 1.*p.c.*1.*n.*15. & *auth. Sacramenta puberum n.* 94. *C ſi adverſus venditio.* & *conſ.* 16.*n.*16. *Petr Greg. ſyntagmatæ juris, p.* 3.*lib.*41.*n.*4. *Flamin de reſignat. beneficior. lib.* 13. *q.*1.*n.*172. & 173. Idem tenent ex juris Cæſarei profeſſoribus *gl. l. Si patre cogente*, 22. *in fin. ff. de ritu nupt.* quam ſequuntur *ibi Bald. n. unic.* & *Salicet. ibi, n. unic. Bart. l. Ad inviaiam fin. C. de his, quæ vi*, & *l.*1.§. *Quæ oneranda. n.*4. & *in fin. ff. quarum rerum actio*, ubi *Cuman n.*5. & *Angel. n.* 4. *idem Angel. inſt. de action.* §. *Quadruplici n.* 8. & 9. *Ad invidiam, n.* 1. ubi *Fulgoſ. n.*1. *Pau. in fin. Franc. Aretin. init idem Franc. Aret. l. metum, init. C. de his quæ vi*, & *l. qui ſuperſtitis, n.*3. *ad finem verſ. Eſt quarta fallentia. ff. de acqu. hæred.* & *l. Interpoſitas, n.* 3. *C. de tranſact.* ubi *Rom. n.* 14. *Curtius iunior n.* 13. *Alex. n.*5. *idem Alex. l. Si cum dotem*, §. *Eo autem tempore, n.*11. *ff. ſolut. matr.* & *ibi Ioan de Imola eod.* §. *n.*15. *Curt. ſenior, conſ.* 263.*n.*3. & 4.*vol.*2. *Rom. l. Si ob turpem. n.* 12. *ff. de condict. ob turp. cauſ. Iaſ. conſ.*3.*n.*6.*vol.*1. & *l. Titia. n.* 8. *ff. de verb. oblig.* & *inſtit. de action.* §. *Quadruplici, n.* 61. & 62. ubi & *Zaſius n.* 10. *idem Zaſius l.*1. §. *Quæ oneranda, col.* 4. *verſ. Item extendite, ſub n.* 10. 20. 30. 40. *ff. quarum rerum actio. Alci c. Cum contingat, n.*1. *de jure.* & *d. l. Interp:ſitas nn.* 13. *Ripa in reſponſis, tit. de donationib. reſponſ* 4. *n.* 8. *Grammaticus deciſ. Neapol.* 103.*n.* 49. *Capicius deciſ* 159. *n.* 34. *Hippolyt. ſingulari* 347. *incip. matr.* & *conſ.*124. *n.* 16. *Campegius de dote p.*3.*q.*88.*n* 2. & 3. *Crottus l. Stipulatio hoc modo concepta n.*66 *ff. de verb. obl. Bertach. in repert. lit.* M. *verb. Metus non præſumitur, ſub. n.* 10. *verſ. Metus non præſumitur in uxore*, & *lit. C. verb. Contract meticuloſus, verſ. pen. Angel. de Ubaldis inter conſilia matr. Zileti conſ.* 46. *n.* 2. *Everardus in ſuis topicis, loco à matrim. carnali, n.*10. *differentia* 19. *Rol. conſ.* 95.*n.*28.29.30. *vol.*1. & *conſ* 83.*n.*25.*vol* 2. *Villalobos in communib. opin lit. M, verſ. Metus, n.* 47. *Riminald. inſtit. quibus alien. lic. in principio n.*303. *Greg. Lop. lib* 10. *verb. Todo, tit.*1.*p.*4. *Ant. Gom.*2.*variar. c.* 14. *n.*27. *Suarez allegatione* 24.*n.*5. *Molin. lib.*2. *de primog. c.*3.*n.*9. *Burgos de Paz conſ.* 3.*n.* 53. & *conſ.* 5.*n.*11. *Matienz. dialogo relatorum* 3.*p.c.*20.*n.*2. & 4. & *lib.*5. *recop tit.* 1.*l.*11.*gl.*3. *n.*2. *Azebedo eod. li.*5.*tit. l.*9.*n.*28. *Padill. d. l. Interpoſitas, n.* 16. & 17. *Ioannes Garcia de nobilitate gloſ.* 17. *n.* 11. & 19. *Maſcard. de probationib. concl.* 1055. *n.* 17. & 22. & *concl.* 193.*n.*7. *Cephalus conſ.*91.*n.*45. *vol.* 1. *Tiberius Dacianus conſil.* 18. *nu.* 127, *vol.*1. *Burſatus conſil.*72.*n.*21.33. 39.*vol.*1. *Barboſa l.*2. §.*fin. n.*7.*ff. ſolut. matrim. Humada ſuper gloſſ. Gregor. Lop. p.* 1.*prologo gloſſ.*13.*n.*4. Et ex Theologis, *Sot.* 4.*d.*29.*q.*1.*a.*2. *verſ. Ejuſmodi autem metum*, & *lib.* 7. *de juſt. q.*2. *art.* 1.*ad* 2.*ad finem. Veracr.*1. *p. ſpec. a.* 8. *concl.* 5. *Palacios* 4. *d.* 29. *diſp.*1. *fin. Enriq l.*11.*de matri. c.*9.*n.*5. *Lud. Lop.*2 *p. inſtruct. de matr. c.*40.*f.* 107 r.. §. *Pro reſolutione: Manuel.* 1. *ſum.* 2. *edit. c.*231. *n.*5. *Carbon de reſtitut. q.*46.*fundameto* 3. *Maurus Ant. corona confeſſorum*, 4.*p.c.*8. *de matr. tit. de impedimento violentia, n.* 29.*ad fin. Capua lib.*2.*deciſ. c.*55.*n.*17.

Unus tamen *Ant. Cucus, l.*5.*inſtit. majorum, t.* 12.*n.*133. 8
& *ſeqq* hanc ſent. limitat, dicens ad matrim. irritandum non ſat eſſe metum reverentialem patris, cum minis, niſi ſimul adſint verbera, in filio maſculo adultæ ætatis, ſecus in filia puella, & filio impubere: ſecus etiam in aliis juriſdictioni alterius ſubjectis. Et ratio eſt, quia non ita ſævire ſolent parentes in filios, nec pietatis patriæ præſumptio permittit quidquam durius in filios ſuſpicari. Et ita dicit Bartolum cautè exemplificaſſe in uxore, reſpectu mariti, & in clerico reſpectu Epiſcopi: nec de filio meminiſſe, *l.* 1. §. *Quæ oneranda, n.*4. *ff. quarum rerum actio* & *l.* Ad *invidiam*, *fine, C. de his, quæ vi.* Verum ferè omnes DD. citati n. 7. ex

preſsè exemplificant etiam in filio : & *Bart.* & ſi qui alii non exemplificant, non id conſulto fecerunt, quaſi contrarium in filio ſenſerint, id enim exemplificarent : ſed quia non omnia exempla regulæ afferre oportet. Hoc tamen concederent libentiſſimè, ut cautius circumſpiciendum ſit, cum de paternis minis agitur, ad incutiendum metum cadentem in virum conſtantem. Cum enim (ut n.21. dicemus) neceſſarium ſit, ut minans ſolitus ſit minas exequi, & minæ debeant eſſe mali gravis, minus præſumatur de patre, ratione pietatis paternæ minas exequuturum. Verum ſi pater atrox ſit, & ita ſolitus exequi : idem in illo, ac in aliis dicendum eſt. Quod optime ſignificavit *Hoſtienſ.ſumm.de matrim. §.penult. n. 27. verſ. Supradicti loquuntur*, ubi tractans de metu paterno, concludit, quia non eſt veriſimile patrem interfecturum filiam, niſi conſentiat : cum enim nullus affectus paternum vincat, *cap. aſſerte. de præſumptio.* & ideo natura præſumere non permittat fore ut pater filium graviter offendat. *l. Omnimodo, C. de inoffic. teſtam.* ideo inſpiciendam eſſe conditionem patris minantis. Idem etiam notarunt *Abb.c.Ex literis,n.3. de deſponſ.impub. & ibi.Alex.de Nevo,n.1.Jaſon l.Titia,n.8. ff.de verb. oblig. Lancelot. inſtit. juris can.l.2 t. de ſponſal. §.Hæc tamen,verſ.Non tam ſua* ubi dicentes, minas parentum afferre juſtum metum, temperant conſiderata parentum, & minarum qualitate. Idem etiam ſignificavit *Enriq. l.11.de matrim.c. 9. n. 5.* ubi docens metu reverentiali patris irritari matrimonium, cautè addidit, patris truculenti, ut vel ſic veriſimile ſit fore ut pietatis paternæ immemor minas exequatur. Oportet autem ut pater grave damnum minetur, non enim ſufficeret ad irritandum matrimonium, ſi ſub pœna ſuæ maledictionis illud præciperet. Quia ea maledictio non eſt cauſa neceſſaria mali eventus. Sic *Palacios 4. d. 29. diſp. 1.*

9 Hinc infertur, minus bene ſecundam ſent.relatam,n.5. affirmaſſe, metum reverentialem paternum abſque minis annullare matrimonium, non autem reverentialem aliorum. 1 quia (ut dixi n.præc.) reverentialis paternus etiam adhibitis minis difficilius annullat. 2. quia textus adducti n.7.pro noſtra ſent.& DD.illius apertè loquuntur de metu reverentiali paterno, & tamen exigunt minas, vel verbera. Et ſpecialiter illam diſtinctionem reprobat *Alex. l. Si cum dotem. §. Eo autem tempore, n. 11. ff. ſolut.matrim.*

10 2. Infertur, minus bene tertiam ſent.relatam num.6.dixiſſe metum reverentialem reſcindere contractum initum cum ipſo, cui debetur reverentiale. Nam contrarium probat *c.2. de pact. in 6.* ubi valet contractus renunciationis filiæ in favorem patris, niſi dolus, vel metus interveniat: ergo ſolus metus reverentialis paternus non ſatis eſt ad reſciſſionem. Et ita eam diſtinctionem rejiciunt *Fel. c. Cauſam matr.n.3.declara.1.de offi.deleg.Roma.l. Interpoſitas n. 14.& ibi Alciat.n.13.C.de tranſ. Ant.Gom.2.var c.14.n.27.*

11 In aliquo tamen caſu, attentis particularibus circumſtantiis occurrentibus, poſſet admitti ea opinio, nempè, ſi cum metu reverentiali concurrat filium eſſe valde paternis præceptis obtemperantem, & mulierem valde imbecillem, utrumque crudelem, & auſterum circa uxorem, vel patrem erga filium ſibi non conſentientem. Tunc enim ſi vir, aut pater præcipiat uxori, aut filio, ut contractum celebret in ipſius præcipientis utilitatem, eſt metus ſufficiens ad reſcindendum contractum. Ut optimè admittunt *Suarez alleg.24.n.5. Matienzo dialogo relatorum. 3. p.c.20. n.19.Gutier.conſ.16.n.16, Io. Gárcia de nobil.gl. 17. num.12. Salzedo ſuper reg. 532. Bernardi Diaz, limit. 2.*

12 Imo cenſetur metus viri conſtantis, ſine minis, ſi is cui reverentia debetur, nimis crudelis ſit, & ſævitiam præ ſe ferat, ſolituſque ſævire ſit, ubi ſuæ non obtemperatur voluntati. Quia quamvis minæ actu deſint, ſunt tamen virtute, eſtque probabilis timor proximæ coactionis. Quod ſufficere dixi hoc 4. lib. diſp. 1. n.16. Sic *Abb.c.Cum virum,n.8.de regul.& c. Nonne, n.1.de præſumpt.* ubi *Fel.in fin.Jaſon.conſ.3.n.6.vol.1. Boroius c.1.n.18.de offic.deleg. Ant. Gom.2.var.c.14.n.27. Ant.Cucus l.5.inſtit.majo.t.12.nu.142. Deciſio Pedemont.179.n.3 Padilla l. Interpoſitas, n. 20.C.de tranſact.Molina lib. 2. de primog.c.3.n.9.*

13 Hinc notabiliter dixit *Bald.c. 1. §. Injuria col. penult.de pace firmanda*, vultum potentis terribilem abſque minis incutere juſtum metum. Quia virtute clauduntur ibi minæ. Quem ſequitur *Decius c.1.de offic.deleg.num. 10.& ibi Beroi n.19 Sigiſmund.inter conſil.feudalia,conſil 17.n.19.Bertachin in repert.lit.M.verb. Metus non præſumitur, ſub n.120.init, verſ. Metus juſtus infertur.*

14 3. Infertur, ſi filia matrim. contrahat non præcedentibus minis, ſolum eo timore ne patris indignationem incurrat, eſſe validum : non enim is metus cenſetur cadens in virum conſtantem. Sic *gl.l.Si patre cogente, 22.ff.de ritu nupt.ſin. Abb.c.Veniens el 1.n.5.de ſponſal.* ubi *Alex.de Nevo,n.4.idem Alex.de Nevo,c.1.n. 7. de deſponſ.impub. & c. fin.n.23.qui clerici,vel voventes.Felin.conſ.14.n.1. & 7.* Hoc tamen moderarer, ut intelligatur quando indignatio illa patris vel viri non diu permanebit, ſed ſpes eſt futuræ reconciliationis : ſi enim teneret probabiliter diuturnam fore indignationem, & ſemper ſe habituram patrem, aut virum valde infeſtum & indignatum, objecturumque paſſim illam inobedientiam, crediderim eſſe timorem cadentem in virum conſtantem. Quis enim vir conſtans, aut prudens non reputabit grave malum, ſemper coram oculis habere infenſum patrem, aut virum, aut alium à quo pendet, & cum quo ſemper verſaturus eſt : maximè cum vix invenias, qui linguam moderari valeat, ne male ſentiat, pejuſque loquatur de eo, cui infeſtus eſt. Et confirm. quia vir prudens ita grave hoc exiſtimat, ut potius eligat relicta patria domoque paterna exul eſſe : quod grave malum diſp.præced n.8.eſſe diximus.

15 Tandem obſervandum eſt, aliquos moderari etiam in matrim. noſtram quartam ſent. niſi læſio enormis adſit in contractu. Atque ita cenſent ſolum metum reverentialem annullare matr. in quo læſio enormis contingit : Ut ſi filia ob patris reverentiam nubat, viro longè diſparis conditionis, cui aliàs non nuberet. ita *Lud. Lop. 2. p. inſtruct. novi materia de matri c.40.f.1071.fin. §. Cujus quidem* opinio. Et videtur clarè ſentire *Covar. 4.decret.2.p.c.3.§.6.n.4.* ait enim ſolum metum obſequii, & reverentiæ aliis minis non probatis ſat eſſe cum enormi læſione ad reſcindendum alios contractus : & ſtatim ſubdit hæc verba *quæ omnia temerariè non adduximus, ſed ut matrimonii contractus nullus omnino ſit, eo caſu quo cæteri contractus ex hoc metu ſunt reſcindendi. c.* Cum ergo ſentiat ex hoc metu reverentiali cæteros contractus reſcindi cenſet matrim. eſſe nullum. Et prob. quia (ut diximus n.2.) idem metus qui ſufficiens eſt ad reſciſſionem aliorum contractuum, reddit irritum matr. ſed metus reverentialis cum enormi læſione reſcindit alios contractus etiam juramento ſtabilitos, Ut tenet *ibi Covar.* multos referens & *c. Quamvis pactum 3.p.§.4.n. 7.* ubi explicat hanc enormem læſionem, tunc evenire quando eſt ultra dimidium juſtæ æſtimationis : ergo reddit irritum matr. Ego tamen quamvis hanc limitationem amplectar in aliis contractibus contra aliquos quos refert, & ſequitur *Padill.l.Interpoſitas,n 21. C. de tranſ.* at in matrim. prorſus diſplicet: & ita cenſeo non reddi irritum ex ſolo metu reverentiali, cum enormi læſione. Et ratio diſparitatis inter matrim. & cæteros contractus ea eſt : quod cæteri contractus annullantur ex dolo dante illis cauſam, quando ſunt contractus bonæ fidei, *l. Et eleganter, §. 1. ff. dolo, l.57.t.5. p. 5.* matrim. autem minimè, ſed ex ſolo errore perſonæ, aut conditionis ſervilis : (ut ſuo loco diximus.) Ratio autem quare magna læſio cum metu reverentiali reſcindit cæteros contractus eſt teſte *Cov.c. Quamvis pactum 3. p. 4. n.7 & Padil.d.l.Interpoſitas,n.21.* quam magna læſio dolum ſolet arguere, *l.Omnes,§.Luc.ff quæ in fraud.credit.* & dolus hic re ipſa interveniens ita officit actui ac ſi ex propoſito accederet *l.Si quis cum aliter,ff.de verb.obl.l.2.ff.de doli except l.Si ſuperſtite, ff. de dolo malo :* non ergo mirum eſt, ſi cæteri contractus reſcindantur, ex metu reverentiali cum enormi læſione, ratione doli illi adjuncti, non autem matr.

cui

Digitized by Google

cui dolus ille non nocet, cum non ſit circa perſonam, aut conditionem ſervilem. Ex quo ceſſat argum. contrarium. Nam id fundamentum, metus reſcindens cæteros contractus annullat matrim. venit interrogandum, quando ratione metus annullat, non autem quando ratione doli adjuncti: ob rationem dictam.

17 Ad argum. 1. ſent. propoſita n. 4. reſpondetur ad 1. intelligi eam regulam, quoad pœnam ſubeundam: obſequens enim imperio, excuſabitur aliquantulum à pœna: ut explicant *gloſſ. ead. reg. in fine*, *Joan. Andr. c. 1. n. 8. de deſponſ. impub. & ibi Anch n. 4.* Vel 2. poteſt intelligi, non omnino liberè velle. Quia ille metus obſequii, & reverentiæ aliquid minuit de omnimoda libertate, non tamen eſt cadens in virum conſtantem, & ita non reſcindit contractus. Ad 2. dico eum textum intelligi, quando alio genere metus, vel etiam metu reverentiali, cui adjunguntur minæ, libertus ſe ſubjecit: quod ſignificat *Juriſconſultus* dum non dixit, *vel patroni reventia*, quæ quidem verba ſolum timorem reverentialem patroni præ ſe ferrent: ſed *nimia*, hoc eſt ſuperabundanti, & excedenti: quod evenit, quando aliud malum timetur. Sed dices comprehendi tunc ſub illa particula, *Metu*, quare ſuperflua eſſet disjunctio adjuncta, *nimia reverentia*: ſed reſpondeo adjunctam eſſe majoris claritatis gratia, ad ſignificandum metum reverentialem, quandoque habere eundem effectum, ac alios metus. Ad confirm. dico, negari non poſſe metum ipſum reverentiæ, & obſequii, quamvis per ſe ſolum non ſit gravis, ac juſtus metus: at aliquid adimere libertatis, & proinde minoribus minis adjunctum, quàm ſi minæ eſſent ejus cui nulla debetur reverentia, efficere juſtum metum. Ut conſtare poteſt in exemplo, quod adduxi n. 14. illa enim indignatio, & torvus vultus ejus cui reverentia non debetur, minimè ſufficeret, cùm tamen ſufficiat in metu reverentiæ. Ad 3. ille textus loquitur de conſenſu tacito, & præſumpto, qui reſultat ex taciturnitate, qui minimè præſumitur in actu nocivo, ut explicabo n. 37.

SUMMARIUM.

Refertur opinio affirmans, ſolum metum reverentialem annullare profeſſionem religionis, non autem matrimonium, n. 17. Nec matrimonium, nec profeſſio annullatur, n. 18.

Solvuntur argum, n. 18, Et explicantur c. Cum virum de regul c. Præſens, 20 q., & c. Puella, 20. q. 1. Poſt. n. 19. invenies alia ſummaria:

18 Quæſtio. II. An metus reverentialis ſolus, ſufficiens ſit ad profeſſionem religionis annullandam? Affirmant quidam ſtatuentes eam differentiam inter matrim. carnale, & ſpirituale, ut illud ſolus metus reverentialis abſque minis minimè irritet: hoc autem bene irritet. Probant 1. quia voluntarium militem elegit Deus, non coactum. Cum ergo per profeſſionem adſcribatur monachus militiæ profeſſionis Chriſti, ſi coacta ſit, erit irrita. 2. prob. ex *c. Puella, quod eſt Leonis Papæ 20. q. 1.* ibi *puellæ quæ non coactæ parentum imperio habitum ſuſceperunt, ſi poſtea nuptias elegerint, prævaricantur.* Ergo à contrario ſenſu ſi coactæ parentum imperio, poſſunt deſerere habitum, nuptias contrahere. Atque ita *Clem. 3. c. Cum virum, de regul.* hunc textum à contrario ſenſu inducit, aitque procedere in illis, quæ poſt pubertatem habitum ſuſcepere: illæ enim poſſunt eligere ſtatum, nec poſſunt cogi à parentibus: quare textus *eod. c. Cum virum junct. gl. fin.* ibi relinquunt tanquam manifeſtum, eſſe invalidam profeſſionem puberis, qui coactus imperio parentum profitetur. Ergo ſolus metus reverentiæ annullat profeſſionem, 3. ex *c. Præſens, 30. q. 3.* ubi pronunciatur irrita profeſſio cujuſdam qui à patre coactus eſt profiteri. Sic tenent *gl. d. c. Præſens verb. Patrem Roman. l. Si ob turpem n. 12. ff. de cond. ob turp. cau. & l. Si cum dotem, §. Eo autem tempore, n. 12.* ubi & *Alex. de Imola n. 11. & Joannes de Imola, n. 15. ff. ſolut. matr. Hippolyt. ſingulari 347. incip. Matrim. Iaſon. conſ. 3. n. 6. vol. 1. & inſt. de actio. §. quadrupli, n. 62. Grott. l. Stipulatio hoc modo concepta, n. 66. ff. de verb. oblig. Campegius de dote, p. 3. q. 88. n. 2. & 3. Everard. in ſuis topicis, loco a matrim. carnali. n. 10. differentia 16. Villalob. in comm. opin. lit. M. verb. Metus, n. 76. Suar. alleg. 24. n. 5. Menchaca l. 1. controv. illuſtrium 2. 35. n. 17. junct. n. 19. Ant. Gab. to. 2. comm. in mea edit. lib. 11. verb. Metus. verſ. Metus reverentialis cum minis, junct. verſ. Limita ſecundo, f. 106. colum. 1. Burſat. conſ. 72 n. 21. vol. 1.* Et ex Theologis, *Capua l. 2 deciſionum, c. 55 n. 17 & 18.* Et hanc ſent. dicunt eſſe communem, *Covar. & Padilla n. ſeq. allegati.* Et præter hos authores, ſunt illi aſſerentes profeſſionem annullari ſolo metu reverentiali: hi ſunt *Ant. c. Cum virum n. 6. de regu. Hippolyt. l. unic. n. 41 C. de Raptu virgi. Igneus l. 3. §. Eleganter, n. 179. ff. ad S.C. Sylan. Nav. ſum Lat. c. 22, N. 51. verſ. Octavum, & c. Non dicatis 12. q. 1. n. 1. edit. n. 63. fin. in 2.* verò, *comment. 2. de regul. n. 31. fin. & l. 3. conſ. in 1. edit. tit. de regul. conſ. 84. n. 2. & l. 4. t. de ſponſ. conſ. 27. n. 3. in 2.* verò *l. 3. tit. de converſ. conjug. conſ. 3. n. 2. & li. 1. ti. De his quæ vi conſ. 10. n. 6. Manuel. 1. to. ſum. c. 8. n. 10.*

Verius tamen exiſtimo, nil diſtare in hoc, inter matrimonium, & profeſſionem, & ſic metum ſolum reverentialem non annullare profeſſionem, ſicut nec annullat matrim. Prob. quia tam perfectio, quàm matrim. liberum conſenſum exigat, & metu irritatur, eo quòd impedit conſenſum liberum: ergo idem metus impediet, aut non impediet libertatem in utroque, & irritabit. 2. prob. ex *cap. fin. qui clerici, vel voven.* ubi habetur votum emiſſum præcepto regio, vel parentum, non eſſe nullum. Et ita *glo. ibi verb. Metu*, quam dicit ſingularem *Abb. ibi, n. 7.* & ſequitur *Ant. ibi n. 6.* ubi *Præpoſ. n. 8.* ait ſolum imperium regium, vel parentum non annullare: ergo non ſufficit metus obſequii & reverentiæ 3. probatur ex *c. Puellæ, 20. quæſt. 2.* ibi, *coactæ imperio parentum.* Ubi textus ad annullandam profeſſionem puellæ ultra imperium paternum, quod metum reverentialem continet, ponderat coactionem. Hanc ſententiam amplectuntur *Abb. c. Cum. virum, de regul. n. 8. præpoſ. c. Cum locum de ſponſal. n. 5. Franc. c. 2. de pactis in 6. n. 2. verſ. Secundo etiam patet. Angel. inſt. de action, § Quadrupli n. 8. Zaſius l. 1. §. Quæ onerandæ, ff. quarum rerum actio, col. 4. verſ. Item extendite, ſub. n.* 10. 20. 30. 40. Idem tenet *Romanus l. Interpoſitas, n. 14. C. de tranſactio.* poſita enim diſtinctione inter matrimonium, & profeſſionem, prioris ſententiæ, ſtatim n. 14. indiſtinctè ait, non annullare metum ſolum reverentiæ. Idem tenere *Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. § 6. n. 7. & 8. Matienzo dialogo relatorum. 3. p. c. 20. n. 4. Padilla d. l. Interpoſitas n. 17. Ant. Cucus, li. 5. inſtit. majo. tit 12. n. 139. Salzedo ſuper regulam 532. Bernard. Diaz ampliatione 1.* Idem videtur tenere *Sigiſmundus inter conſ. feudalia, conſ. 48. n. 5.* ubi ait matrimonium ſpirituale, & carnale pari paſſu procedere, ut idem metus utrumque vitiat. Idem apertè videntur tenere *Sotus l. 7. de juſt. q. 2. a. 1. ad 2. ad fin.* ubi dicit, ſi puella ingrediatur religionem parentum metu pro eorum conditione atroci, qui eam verbis & re nimium aſperè tractant niſi religionem ingrediatur, profeſſionem non tenere. Idem *Enriq. lib. 11. de matrim. c. 9. n. 5. & Lud. Lop. 2. p. inſtruct. novi materia de matrim. c. 40. fol. 1071. §. Primo igitur ad argumentum.*

Ad argumenta 1. ſent. propoſita, num. 17. reſpondetur 19
Ad 1. dico metum reverentialem, cum non ſit cadens in virum conſtantem, non impedire liberam voluntatem requiſitam ad profeſſionem, nec matrimonium. Ad 2. reſpondet *Abb. c. Cum virum, de regular. n. 8.* eum textum potius facere pro nobis, quia ponderat ultra metum reverentiæ, & imperii paterni coactionem. 2. & melius reſpondetur, cum *Hoſtienſ. eod. c. Cum virum, fine*, utrumque textum velle conſtituere differentiam inter puberem, & impuberem: quod pubes coactus à patre poteſt ſtatim exire, cum judicium & diſcretionem habeat ad ſtatum eligendum, impubes autem etiam coactus à patre ingredi monaſterium, non poteſt ſtatim exire, donec pubes factus ſit: at profeſſio in religione neceſſariò debet fieri liberè, & abſque metu cadenti in virum conſtantem. Ad 3. dico *id c.* loqui de profeſſione omnino coacta: ut conſtat ex iis verbis, *invitum, & contra omnem ſuam voluntatem*: & paulò inferius, *ſemper reſtitit.*

SUMMARIUM.

An ſufficiat metus reverentialis cum minis, vel exigatur minantem ſolitum eſſe minas exequi: refertur opinio dicens hoc non requiri, n. 20. Contraria verior, n. 21. Et quid, in dubio hujus conſuetudinis, n. 22. Solvitur argum contrarium n. 19. poſt quem ſunt alia ſummaria.

20 Quæſtio III. An ſufficiat metus reverentialis cùm minis ad reſcindendos contractus, & annullandum matrim. vel deſideretur ut minas ſit ſolitus minans exequi? Qua in re quidam cenſent, quamvis regulariter ſit neceſſarium conſtare minantem ſolitum eſſe minas exequi: at quando concurrit reverentia minanti debita, ſolas minas ſufficere ad induendum viri conſtantis metum, quamvis non probetur minantem ſolitum eſſe exequutioni mandare. Et nulla alia ratione id probant, niſi quia *Bart. l. 1. §. Quæ oneranda n. 4. ff. quarum rerum actio*, ait metum reverentiæ juſtum eſſe, ſi minæ aut verbera intercedant: quod communiter DD. ſequuntur quos retuli n. 7. Cum ergo non faciant differentiam inter minas & verbera, ſicut ſufficit de verberibus præcedentibus apparere, ita de minis. Sic tenet *Ruinus* dicens communem *conſ. 121. n. 6. vol. 4. Romanus l. Interpoſitas, n. 14. C de tranſ. Alciat. c. Cum contingat. n. 1. de jurejur.* & latiſſimè hoc defendit multos allegans. *Riminal. inſtit. quibus alien. lic. in princ. n. 305. & ſequentibus*

21 Magis tamen placet etiam in metu reverentiali, deſiderari ut minans ſolitus ſit minas exequi. Quia dum aliquis ſolet minas jactare, & parum exequi, perinde eſt ac ſi non minaretur, & virum prudentem nil, aut parum movent hujuſmodi minæ, tanquam vanæ, & nullius momenti. Præterea, quia hoc lib. 4. diſp. 1. n. 20 probavi ex multis ad metum exigi conſuetudinem exequendi minas, & nullam video rationem apparentem, nedum efficacem ad excipiendum hunc caſum. Et ita hanc ſent. amplectuntur *Abb. c. 1. n. 5. & c. Cauſam matrimonii n. 3. de offic. de leg. Decius eod. c. 1. n. 12. & ibi Beroius n. 11. & 18. Nata tr. de pactis p. 1. n. 47.* habetur *to. 6. tractatuum noviorum 2. p. Crottus l. Stipulatio hoc modo concepta n. 67. ff. de verb. oblig. Franciſc. Aretinus l. Metum initio juncto verſ. intextu*, ibi, *jactationib. C. de his quæ vi. Covar. 4. decret. 1. p. c. 3. §. 6. num. 4. Gama 1. p. deciſionum deciſ. 250. n. 4. Burſat. conſ. 72. n. 33. & 42. vol. 1. Flaminius de reſig benef. li. 13. q 1. n. 174. Jacobin. l. Interpoſitas, n. 10. C. de tranſ. Maſc. de probat. conſ. 1055. num. 18. 19. Humada ſuper gloſſas Gregorii Lop. p. 1. in prologo gl. 13. n. 4.* Et reipſa hanc tenet *Padilla d. l. Interpoſitas, n. 20.* tantum enim dicit eſſe præſumptionem pro metum paſſo, & proinde ipſum non teneri probare eum cui debetur reverentia ſolere minas exequi, at dicit ſi adverſarius probet non ſolere minas exequi, non ſufficere eum metum. Idem videntur tenere *Jaſon l. Titia, n. 8. ff. de verb. obli. Alex. de Nevo c. Ex literis, n. 2. de deſponſ. impub. Lancelotus inſtit. juris can. l. 2. tit. de ſponſ. §. Hæc autem, verſi. Non tam ſua*, ubi aſſerentes minas patris inducere inſtrumentum, addunt conſiderata qualitate parentum: ergo ſentiunt requiri ut pater atrox ſit, ita ut timeri poſſit meritò exequutio minarum. Idem Tenet *Tib. Decian. conſ. 8. n. 127. vol. 1.* ubi loquens de principe cui debetur reverentia, dicit exigi ut ſoleat minas exequi. Idem tenet *Lud. Lop. 2. p. inſtruct. novi, materia de matr. c. 40. fol. 1071. §. Igitur pro reſolutione.*

22 In dubio autem quando, ſcilicet, vir potens vel magiſtratus minatus eſt, dubium erat de ſua conditione, an atrox eſſet, & ſolitus minas exequutioni mandare, dicendum eſt incurrere juſtum metum. Ut latè probat *Beroius c. 1. de offic. delegati, num. 19.* Quod idem ſignificat *Padilla l. Interpoſitas, C. de tranſ. n. 20.* dum, ait alleganti has minas non incumbere onus probandi conſuetudinem minantis, quaſi præſumptio ſit hujus conſuetudinis. Et poteſt eſſe ratio, quia metum paſſus juſtam timendi anſam habuit, dum vir potens cui reverentia debetur, minatus eſt dum ejus mores ignorantur, nec æquum fuit illi ſeſe periculo exponere.

23 Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ propoſitum n. 20. dico eam doctrinam communem de veris minis, & quæ eo nomine dignæ ſunt, intelligi: non verò de vanis minis, & quæ ore tenus tales ſunt, quales ſunt eorum qui non conſueſcunt minas exequi.

SUMMARIUM.

Metus reverentialis reſpectu quarum perſonarum ſit in ſpecialibus caſibus arbitrio prudentum penſandum eſt, n. 24

Metus reverentialis datur in eo qui alteri jure aliquo ſubditur, 25.

Datur in genero reſpectu ſoceri, n. 26. Idem in deſcendenti reſpectu aſcendentium, n. 27.

Datur reſpectu curatoris, n. 28. Et an reſpectu matris: refertur opinio negans, n. 29. Et opinio authoris, n. 30. Et quid, de ſorore reſpectu fratris majoris? 31.

Quid, de fratre minore reſpectu majoris? n. 32. Et de ſorore minori reſpectu majoris? 33.

Quid, reſpectu patrui, n 34. Poſt quem alia ſummaria.

Quæſtio IV. Reſpectu quarum perſonarum detur metus reverentialis? Supponendum eſt, hoc dubium procedere 24 ex natura rei: in ſpecialibus enim caſibus judex, vel prudens confeſſarius arbitrari debet, an ſit timor reverentialis: poteſt enim eſſe filius tam ſui juris & arbitrii, & adeo juſſa paterna parvifaciens, ut etiam non reperiatur in ipſo, reſpectu patris, timor reverentialis. Quæritur ergo ex natura ipſa rei, & ſecluſis particularibus circunſtantiis, oppoſitum ſuadentibus.

I. Concluſio, metus reverentialis datur in eo qui jure aliquo ſubjectionis alteri ſubeſt. Ut in clerico reſpectu 25 Epiſcopi, in ſæculari reſpectu magiſtratus, cui ſubditur in uxore reſpectu viri, in filio reſpectu patris. Concluſio eſt omnium. Et ratio eſt manifeſta, quia cum hi ſuperiores ſint, & alii ipſi ſubjecti ſuapte natura quandam reverentiam & obſequium eis debent, quæ reverentia timorem ac pudorem incutit, ut minus audeant ipſorum voluntati contradicere.

II. Concluſio, idem dicendum eſt reſpectu ſoceri. Quia ſocer parentis locum obtinet. Ut habetur *l. Quia parentis* 26 *17. ff. ſol. matr.* ubi *gl. initio*, rationem reddit quia conjuges per matrimonium, una caro fiunt, atque ita pater unius eſt quaſi alterius pater. Quare *l. Tranſactionem, nu. 2. C. de tranſact.* ait, non minorem reverentiam deberi ſocero, quàm patri. Hanc tenent. *Aimon. conſ. 282. nu. 9. vol. 2. Franc. Aretinus conſ. 24. nu. 6. Padilla l. Interpoſitas, n. 21. fine, C. de tranſact. Salzedo addit. ad regulam 332. Bernardi Diaz fine.*

III. Concluſio, idem eſt dicendum de avo. Quia tanquam pater colitur. Ita *Navar. l. 3. conſ. in 1. edit tit. de regularibus, conſ. 84. n. 2. & in 2. tit. de converſ. conjug. conſ. 3. n. 2.* 27 Et ſic dicit timorem avi reverentialem, irritare profeſſionem, ſicut & patris. Idem eadem ratione dicerem, de timore aliorum aſcendentium. Quia tanquam parentes habentur & coluntur.

IV. Concluſio, idem dicendum eſt de curatoris timore: Quia loco parentis habetur, ita *Navar.* dicens irritare 28 matrimonium, & profeſſionem, caſu quo timor parentis irritaret, *l. 4. conſ. in 1. edit. tit. de ſponſ. conſ. 36. n. 5. in 2. lib. 1. tit. de his quæ vi, conſ. 10. n. 4.* & de tutore dicit idem *Enriquez l. 11. de matrim. c. 9. n. 5.*

De timore autem matris *Burgos de Paz, conſ. 3. n. 55.* ait non ſufficere. Quia fœminæ minus timentur, cum minus 29 audaces ſint & imbecilliores, *l. Quiſquis, verſ. ad filias, C. ad l. Juliam majeſtatis*, ibi, *quas pro infirmitate ſexus minus auſuras confidimus, & l. 2. iti. 2. p. 7. ad finem*, ibi, *no deve home aſmar.* idem videtur tenere *Hippolytus conſ. 324. n. 13.* ubi dicit non præſumi metum, ſi filia contrahat in præſentia matris, ſicut quando præſente patre.

V. Concluſio ſit, quamvis non ita facile præſumatur hic metus reſpectu matris: at ubi mater eſſet crudelis, & 30 auſtera ſolitaque minas exequi, ſufficiens eſt metus reverentialis matris, ſicut & patris. Prob. quia utrique parenti ſubditus eſt jure naturæ filius & utrumque tenetur revereri, ac utrique ratione hujus reverentiæ debitæ diſplicere timet: idque merito ac jure obtimo, natura hoc dictante. Hoc ſupponit *Franciſcus Aretinus conſil. 25. nu. 6.* & tenet *Gutier. conſil. 16. n. 16. & 19.*

VI. Con

31 VI. Concluſio, idem dicendum eſt in ſorore reſpectu fratris majoris natu: unde in caſibus in quibus patris, vel mariti metus reverentialis, ſat eſt ad contractus reſciſionem ſufficiet etiam fratris majoris natu, reſpectu ſororis. Quia ſoror minor quandam reverentiam & timorem habet reſpectu fratris majoris. Sic docent *Socinus ſenior conſ. 263.n.3.& 4.vol.2.Franc. Aretinus conſ.24.n.6. Curtius junior conſ.141.n.11.vol.2.Ripa in reſponſ. t. de donationibus, reſp.4.n.8.Tiraq.de primog.in præf.n.143.& poſt leges connubiales,gl.5.n.36.Ruinus conſil.60 n.10.v.3.& conſil.98.n. 14. vol.1.& conſil.170.num. 16. vol.1. Peralta l. Titia cum teſtamento §.Qui in vita,n.1.ff.de legat. 2. Avendaño t. de except. declaratione ad l.4. n.31. verſ.Et in iſta exceptione* aitque ita conſultum eſſe per viros doctiſſimos. Idem *Menoch. de arbitr.l.2.cent.2 caſ.136.n.6.& conſil.1.n. 481. vol.1. Ant. Cucus* dicens eſſe irritum matrim. quando ſoror juſſu fratris contraxit *l.5.inſtit maiorum,t.12. n. 148. Padilla d.l. Interpoſitas,n.21.fine, Claudius l. Quæ dotis. 28.ff. ſolut. matrim. Oroſcius l.Veluti n.7. ff.de juſt.& jure. Matienzo dialogo relato 3.p.c.20.n.6. Azebedo l.4. recop. t.21.l.1.n. 193. Salzedo addit.ad regulam.532. Bernardi Dias, fin. Anton. Gabr.to.2. commun.in mea edit.l.11. verb. metus fol.106. col. 2. Gutier. conſil.16. n. 17.* Quamvis *Capicius deciſ. 158.n. 35.* dicat ſe vereri non dari in fratre timorem reverentialem: quod admiterem, quando ſoror non habitaret cum fratre, ab eòque non gubernaretur. Unde meritò *Franciſ. Aretin. Ruinus, & Tiraq.illa præfatione, n.143.Peralta, Ant. Gabr. Padilla*, non abſolutè dicere, dari timorem reverentialem in ſorore reſpectu fratris majoris, ſed addiderunt, quando cum eo habitat, ab ipſoque gubernatur, quod idem alii tenere videntur, nam omnes illi Franciſ. Aretinum allegant.

32 Imò idem dicendum eſt, in fratre minori, reſpectu majoris: datur enim timor reverentialis: eadem ratione. Sic *Tiraq.utroque loco citato Curtius junior, Ripa, Oroſcius, Salzedo, Claudius, Matienzo, Azebedo, Avendaño, Gut. Padilla, Ant.Gabr.citato n præced.*Idem *Ruin. conſ.98.n.24. vol. 1.* Quod ſimiliter intelligitur, quando frater minor cum majori habitat, & ab eo gubernatur. Utbenè limitant *Tiraq. illa præfatione n.143.Ruinus,Padilla,Ant.Gabr.ibid.*

33 Idem eadem ratione dicendum eſt, de ſorore minore cohabitante cum ſorore majori, à qua gubernetur. Quia tunc ſoror major eſt veluti mater. Sic *Peralta n.31.citatus,*

VII. Concluſio, ſimiliter eſt metus reverentialis reſpectu patrui. Quia patruelis, ſeu neptis, ex fratre patris illum tanquam patrem veneratur. Sic *Anch.conſil, 339. n.32. Aimon.conſ.976.n 16.l.5.Capitius deciſ.159.n. 35.Peralta l.Titia cum teſtamento §. Qui in vita,n.1.ff.de legat. 2. Menoch.conſ.1.n. 493. vol.1. Anton. Cucus l.5. inſtitutionum majorum,t.12.n. 148. Padilla d. l. Interpoſitas. n.21.fine, Gutier. conſ.16.n.17. Salzedo addit ad reg.535. Bernardi Diaz fine*: quamvis aliqui ex his loquantur de nepte ex fratre, quæ eſt *ſobrina de parte del padre. Ut Anchar Peralta*: at idem de nepote ex fratre, id eſt, *de el ſobrino de part. del. padre* dicendum eſt. Et ita *Aimon. Capicius, Gul Padilla, Salzedo* indiſtinctè de patruo loquuntur: & *Menoch.* loquitur de patruele, quod nomen utrumque ſexum amplectitur: & expreſſè tenet *Ant. Cucus*, & ait talem metum irritare matrimonium: limita tamen quando puella, vel maſculus eſt paulo pubertate major: ſed melius limitat *Capicius proxime citatus*, quando patruelis eſt in domo patris, ſub ejuſque gubernatione remanſit: & quamvis DD. non loquantur de avunculo, *que es tio hermano de madre*: credo reſpectu ejus dari metum reverentialem quando cum eo nepos ex ſorore habitat ab eòque gubernatur. Quia eadem eſt ratio.

SUMMARIUM.

An metus reverentialis abſque minis annullet conſenſum tacitum, qui reſultat ex præſentia cum taciturnitate? referuntur duæ ſententiæ n. 35. & 36.

Taciti, & expreſſi, idem eſt judicium, 36.

Sententia Authoris utramque concilians, 37.

Quid ſi tale matrimonium ſit præjudiciale, n. 38. & quid de profeſſione tacita eo metu reverentiali facta, n. 39. junct.num.35.

Quæſtio V. An ſolus metus reverentialis annullet conſenſum præſumptum ex præſentia, cum taciturnitate, Ut ſi præſente filio, & tacente contrahat pro eo pater ſponſalia, vel matrimonium, filius tamen etſi conſentiat, & taceat, at nec conſentiret, nec taceret, niſi ob reverentiam paternam? Triplex eſt ſent. I. ait, ſolum metum reverentialem annullare conſenſum tacitum, & præſumptum, quamvis minæ non intercedant. Probatur, quia ille conſenſus cum tacitus ſit & præſumptus, facilè eliditur. Ex *l.penult.ff.de furtis*, ex qua conſtat videntem res ſuas capi & propter reverentiam tacentem poſſe agere actione furti: ergo talis taciturnitas, non eſt conſenſus. Sic tenent *glo.c.Unuſquiſque,verb.Saltantium 22.q. 4.& c. plerumque, verb.& tacent.2.q.7.& l.Filiusfamilias 8.verb.Non probatur ff.de procurat.Bart.l.Quæ dotis,n.22.ff ſolut.matr.Bald. l.Si ſine,n.1.C ad S.C.Tellian.& l.1.n 12. C. de bonis matern. Ant.c.Nonne ad fin.de præſumpt.Anch.c. Cum. virum, n.4.de reg.Fel.c.Cum omnes n.22.de conſt.Hippol.ſingul.147. Jaſon inſt.de act.§.Quadrupli,n.64.& 65.Franc. Aret. conſ. 14.n.8. Campegius de dote p.3.q.88.fine Montalvus l 8.gl.2 init.ti.11.l.1 fori:Peralta l.Titia cum teſtam. §. Qui in vita,n 1.ff.de leg.2.Cov.4.decret.2.p.c.3.§.6.n. 5. Menchaca l.1.contr.illuſ.c.35.n.21.Ant.Cuc.l.5.inſtit.major t.12 n.131 Matienzo dialogo relat.2.p.c.20.in 5.Azebedo l.5.recop.t.1. l.9.n.28.* Unde inferunt *Cov. Ant. Cuc & Menchaca*, non valere ſponſalia, nec matrim. quando preſente filio; & tacente contraxit pro eo pater, ſi filius tacuit ob reverentiam, aliàs minimè taciturus. Et confert valde ad hoc, doctrina *Innoc.c.1.de his quæ vi fine*, quam dicit eſſe notabilem *Abb.ibi n.14.*& ſequitur ibi *Imo a,n.23.verſ. Si autem intercedit*, ubi ſtatuit differentiam inter profeſſionem tacitam & expreſſam, quod ad hanc irritandam requiratur metus cadens in virum conſtantem: ad illam verò quæ eſt per delationem habitus profeſſorum, quicumque metus. Quia ex delatione habitus oritur ſola præſumptio profeſſionis, quæ facilè tollitur per aliã: quod idem ſequitur *Card.ibi in fine*, addès ſaltem minorem metum ſufficere ad elidendam illam taciti conſenſus præſumptionem. 36

II. Sentent docet minimè ſufficere metum reverentialem, niſi adſint minæ 1. quia taciti & expreſſi idem eſt judicium *l.Cum.quid ff.de reb.cred.Et ſi cert.petat.*2. quia patri maxima debetur reverentia, & tamen ſi pater contrahat ſponſalia pro filio tacenti, & præſenti valent, *c.unic.§. Porro de deſponſ.impub. in 6.* ergo metus reverentialis ſolus non annullat illum tacitum conſenſum. Hanc tenet *Abb.c nonne,de præſumpt.n.1.ad finem.ibi Fel. . 22.* explicans quamvis actus ſit præjudicialis. Idem *Felin. c. Cauſa matr.de offic.delegat.n 4.fine*, dicens in praxi hanc opinionem ſibi placere, quamvis attento juris rigore contraria ſit verior. Eamdem tenet *Franc c.1.de pactis in 6.n.2 verſ. Secundo etiam patet.Socin.l.2.n.7.ff.ſolut.matrim.& ibi Vincent.n.4 Jaſon l.Quæ dotis n. 96.ff.ſolut. matrim.*

III Sentent. diſtinguit ſi actus ſit præjudicialis ſatis eſt metus reverentialis, ut non cenſeatur filius conſentire tacendo & hac manifeſtè probat *l.penult.ff de furtis*; quam 1. ſent. pro ſe affert, agitur enim in ea de actu præjudiciali nempe de furto. Et in hoc caſu eſt vera prima ſent. Si vero actus ſit favorabilis, ut matrim. quod contrahit pro filio pater, tunc cenſetur conſentire, nec is conſenſus annullatur per ſolum metum reverentialem: & hoc probat argumentum 2. ſententiæ, & in hoc caſu ea eſt vera. Sic *Decius,c.Cauſam matr.n.26.& ſeqq. de officio deleg. Alex.l. Quæ dotis,n.27.fine ff ſolut.matrim.& l.Interpoſitas, n. 5. C. de tranſact.ubi.& Alciat.n.13.Gut.de juram.2.p.c.4. n. 28. Barboſa alios allegans l. 2.§.fin.l.7.& 8.ff.ſolut. matrim.* Et clare videtur tenere *Enriq.* quoad priorem partem *l.11. de matr.c.9.n.5.* ubi ait, matr. quod contrahit pater vel tutor pro puella præſenti & tacenti, eſſe nullum, quando puella non auſa eſt contradicere patri aut tutori truculento pro ea reſpondenti: ubi non dixit abſolutè, patri aut tutori, ſed addidit truculento quaſi requirens ultra reverentiam ut tacitè adſint minæ. Et idem tenet in matrimonio ſal- 37

Digitized by Google

tem in foro conſcientiæ. *Lud. Lop.2.p.inſtr.novi, materia. de matr. c. 40. ad fin.* ubi ait valere in foro conſcientiæ matrim. ſi tacet filius & interius conſentit ob ſolam reverentiam patris, aliàs non taciturus, nec conſenſurus. Et hæc ſent. plus mihi placet. Intellige autem priorem partem hujus ſententiæ,ut non valeat quando eſt actus præjudicialis,niſi modicum præjudicium: parum enim pro nihilo reputatur. Sic *Alex. utroque loco citato.* Et forte ita eſſe dicit *Gut. ibi cit.* Intellige etiam quando eſt matr. præjudiciale,non cenſeri conſentire, quoad præſumptionem in foro externo: ſi enim verè eſſet conſenſus, eſſet matrim.

Hinc fit, ſi matrimonium, aut ſponſalia eſſent indigna filio, & ei præjudicialia, non præſumi conſenſum ob taciturnitatem, quando filius taceret ob patris reverentiam. Sic *Barboſa ibid. n. 9.* At ſi reverentia conſentiret, non credo annullari per eum metum: ut tenet ſecunda ſententia lata n. 36. & proximè dixi.

38 2. Infertur veram, eſſe doctrinam Innocentii, & aliorum allatam in prima ſent. in ejus favorem, nempe profeſſionem tacitam cenſeri annullari per ſolum metum reverentialem. Quia actus profitendi eſt valdè oneroſus, & ſic per taciturnitatem, & actus tacitos, & præſumptos, non induci conſenſum, quando ille tacet ob reverentiam, aliàs minimè taciturus: & ita in hoc caſu verum tenebit prior ſententia: at ſi revera conſenſit, credo veram. 2. ſent. Ad argum.conſtat ex dictis in hac tertia ſententia, n. 37.

DISPUTATIO VI.

An preces importunæ incutiant metum cadentem in virum conſtantem, ac proinde ſufficientem ad aliorum contractuum reſciſſionem, matrimoniique annullationem.

SUMMARIUM.

Preces non importuna principis, aut ſuperioris non ſoliti ſævire in non obtemperantem, non incutiunt metum conſtantis viri n. 1 & in dubio an præſumatur ſævire? n. 2.

In dubio non ſumitur præſumptio partis deterioris, & nemo præſumitur malus.

Blanditiæ principum, & aliorum ſuperiorum quando inferunt metum viri conſtantis? 3.

Refertur opinio aſſerens preces importunas inferre metum viri conſtantis, & ita annullare matrimonium, & reſcindere alios contractus, 4.

Refertur alia opinio affirmans id efficere preces importunas, cum metu reverentiali, 5.

Alia opinio id negans de precibus importunis etiam cum metu reverentiali, 6.

Sententia Authoris, n. 7. & quæ dicantur preces importuna, num. 8. Et ſolvuntur argumenta, n. 9.

1 DIſputatio præſens ſolum eſt de metu gravi, ac viri conſtantis qualem ad reſciſſionem contractus, & matrimonii annullationem, jura deſiderant. Nam quando inferunt metum levem, ex quo conſurgat obligatio reſtituendi precibus importunis extorta, ſermo habendus eſt tota diſp. 10. Et in primis, quando preces non ſunt importunæ, commune, & veriſſimum eſt preces, principis ac ſuperioris non ſoliti tyrannicè tractare ſibi non acquieſcentes, non incutere gravem metum. Colligitur à contrario ſenſu ex *l.fi.C.de his,quæ vi* ibi, *venditiones, donationes, tranſactiones, quæ per potentiam extortæ ſunt præcipimus infirmari*: ubi pondero verbum, extortæ, nam extorquere violentiam ſignificat, *l. Fideicommiſſa* §. *Si rem. ff. de legat.* 3. & in hoc ſenſu accipitur *c. Conquerente, de clericis non reſid.* Et ita *gl.d.l.fin.verb.Infirmari*, ait, *intellige de tali extorſione, quæ inducit actionem, quod metus cauſa*: ergo ſola potentia abſque tali extortione non ſufficit. Item, quia ubi alia tirannis in principe non cognoſcitur, ejus preces, aut imperium non tantum vim habent, ut virum prudentem & conſtantem cogant; aliàs principib. nihil petere liceret. Sic docent *Jo. Andr.c.fi.qui clerici vel vovet.fin.* ubi *Ant.n.6.Card.n.4.oppoſ.3.Abb.n.8. præpoſ.n. 8. idem. Abb.c. 2.n.4.& c. Cum dilectus,n.8.de his quæ vi. Fel.c. cauſam matrim.n.3.& c. 1.n.2.de officio deleg.Beroius eo. c.1.n.18.Iaſon conſ.3.n.6.vol.1. Romanus l. interpoſitas, n. 3. C. de tranſact.* ubi & *Alciatus n. 11.Franc.Aretinus l.Metum fin. C. de his quæ vi.Guiller.Benedict.c.Raynutius, de teſtam. verb. condit. el 2.n. 2. Alex.conſ. 19.n.10.vol. 3. Dec. conſ. 219. n. 1. & 2. vol.2.& regula, in omnibus,39.n.4.ff.de reg. jur. Pariſ. conſ. 139.n.16.vol.5.Tiraq.de pœnis temperan.cauſa 25.n.8.Roſella verb. impedimentum, imped.10.n.3. Angel. verb.Mutus, n.2.* ubi & *Sylv.q.2.& Matrimonium. 8. q. 11. dict. 10. Nav. ſum lat. & Hiſp.c.17.n. 46. Rolandus conſ. 83.n. 25. vol. 2. Ant.Cu. l. 5. inſtit.majorum.t.12.n.142. Padilla d. l. Interpoſitas.n.15.Aviles c.21.Pretorum gl.Ruego n 4.Burſat.conſ.72. n.37.vol.1. Meſ. de probationib. concl. 139. n. 5. Flaminius de reſign. benef.l.13.q. 1. n. 177. uſque ad 281. Tabien. verb. Coactio,q.2.c.3.& verb.Impedim.imped 9.q.1.n. 4. fi. Armil. verb.Coactio,n.2.* Et ex Theol.*Sot.4 d.29. q.1.a. 2. verſ. Ejuſmodi autem metum, Verac.1.p.ſpec. a.8.concl.5. Enriq.l. 11.de matr. c.9.n.5.com.l.B.Manuel.1.to.ſum. 2. edit. c. 231.n.5.* Quare in his verificatur illud commune proverbium, eſt *orare ducum ſpecies violenta jubendi.* Ex his intelligenda venit *gl.c.Convenior, verb.Morere, 33.q.8.* quam ſequuntur *Albert.Brun.inter conſilia feudalia, conſ. 14. n. 386. Barbat. conſ.60.n.4.vol. 1.* ubi ait, præceptum regium inducere juſtum metum: venit enim intelligenda, quando Rex ſolet male tractare ſibi non obtemperantes. Et eodem pacto veniunt intelligenda multa quæ cumulat *Tiraq. de pœnis temper.tota cauſa, 35.* ad probandum preces Principis inducere neceſſitatem.

In dubio autem non præſumitur conſuetudo male tractandi. Quia non eſt ſumenda præſumptio deterioris partis,nemo enim præſumitur malus. Ut latè probat *Menoch. de præſumpt.l.1.tota. præſump.1.* Sic *Felin. c. 1. n. 2. verſ. An autem preces de offi.deleg.Maſcard.de probat.concl. 193.n. 6.* 2

Idem dicendum eſt,de blanditiis principum, & aliorum ſuperiorum: non enim inducunt metum viri conſtantis, nec annullant actus. Ut bene docent *D. Bonav.4.d.29.q.1. n.8.& ibi Duran. l.q 2.ad 1. Scotus q.un.ad fin. Palud.q.1.a. 3.n.20.Richard.a.1.q.1.ad 3.Veracruz 1.p.ſpec.a.8.d.2.quod movet poſt. 7.concluſionem. Enriq.l.11. de matrim.c.9.n.5.* Et ratio eſt, quia blanditiæ non minuunt, immo augent voluntarium, teſte *D.Th.1.2.q.6. a. 6.* Verum ſi tacitæ minæ inſint, ut quia ſolet princeps ſævire ſuis blanditiis in reſiſtentes, incutiunt metum viri conſtantis, ſicut de precibus diximus. Sic *Romanus l.Interpoſitas,n.3.& 4.C. de tranſact.navar ſum.Lat.& Hiſp.c. 17. n. 16. Maſcard. de prob. concl.193.n.4.& 8.Lud. Lop. 1.p. inſtr.c. 96. §. Ad lit. verò* Hinc venit intelligenda *gloſ.l.un. verb Pignora, C. Si rector provinciæ*, ubi ait non eſſe matrimonium, quando contrahentes blanditiis principum inducti ſunt ad illud: quam ſequuntur dicentes blanditias principum inferre metum viri conſtantis *Hippol.ſingulari 645. incip. Advertant principes Sigiſmund.inter conſilia feudalia.conſ.17. n. 21. Albert. Brunus inter eadem conſilia conſ. 14. n. 387. Burgos de paz conſ. 25. n. 72.* Hæc enim omnia intelligenda ſunt quando blanditiis principum inſunt tacitæ minæ modo expoſito. 3

Difficultas autem potiſſima eſt, quando preces importunæ ſunt, an ſecluſa omni alia ratione timendi inferant metum cadentem in virum conſtantem? Triplex eſt ſententia. Prima dicit ſolas preces importunas incutere hujuſmodi metum.Probatur ex illo Chriſti, *Luc.11.* ubi de petente ab amico panes, amicóque negante, ponderat Chriſtus vim precum importunarum, & qualiter cogant, atque ita ait, *ſi ille perſeveraverit pulſans, & ſi non dabit illi eo quod amicus ejus ſit, propter improbitatem ejus ſurget, & dabit illi*, Interpretatio Syriaca vertit, *propter importunitatem.* Et fortius urget illud *Judic. 16.* ubi fortiſſimum Sanſonem importunis uxoris precibus coactum detegere veritatem, Scriptura commemorat his verbis, *Cumque moleſta eſſet ei, & per multos dies jugiter adhæreret, &c.* ubi verſio LXX. interpretum ait, *Et factum eſt quando vexavit illum ſermonib. ſuis* Caldaica, *Cum moleſtaret illum in verbo ſuo, & oppreſſit eum. Vatabl.ibi n.34.* vertit, *coarctaret, & penè cogeret. Abulenſ.ſuper ea verba,q.15 in fin* ait, *Moleſt abat, & per iſtum modum neceſſerat quod tædio affectus exponeret veritatem.* 4

Ex

Digitized by Google

Ex quo loco Scripturæ S. juncta aliorum verſione, manifeſtè conſtat preces importunas habere vim oppreſſionis, & vexationis, ac proinde metum gravem incutere 2. prob. ex *Extravagan. Execrabilis, Ioan. 22. de præb. ſtatim in princ.* ibi, *& improbitas importuna petentium à nobis prædeceſſoribus noſtris, non tam obtinuiſſe, quàm extorſiſſe plerumque noſcuntur.* Ubi *gl. verb. Extorſiſſe*, ait, *ab invito per talem importunitatem.* Et eandem importunitatem, ad inferendam vim, ponderat *textus c. fin. de reſcript. in 6.* ibi, *quia per ambitioſam importunitatem petentium, & c.* Ubi *gloſſa verb. Importunitatem*, ait, *propter quam principes ſæpe non concedenda concedunt.* Et melius, *l. 1 C. de petit. bonorum, libro.* 10. ibi, *inverecunda petentium inhiatione conſtringimur.* Ubi *gl. verb. Inhiatione.* explicat, id eſt, frequenti petitione: ergo nimia importunitas cogit principem, ne dum privatos. 3. Prob. ex *l. un. C. de raptu virgin. ad fin.* ubi raptor virginis, ſive nolentis, ſive volentis, pœna capitis plectitur: & redditur ratio. his verbis, *hoc ipſum velle mulierum ab inſidiis nequiſſimi hominis, qui meditatur rapinam, inducitur, niſi enim ea ſollicitaverit, niſi odioſis artibus circumvenerit, non facit eam velle* Ubi *Bal.us n. 20.* opponit, volenti non fieri injuriam, & ita non eſſe raptum: & reſpondet verum eſſe quando vult ſimpliciter, ſecus, quando verbo ſuaſa. Ergo nimia importunitas violentiam infert, aliàs non eſſet raptus. 4 probatur ex *l. 3. verſ. Si quis volentem ff. de libero hom. exhib.* ibi, *Si quis vo'entem retineat non videtur dolo malo retinere. Sed quid, ſi volentem quidē retinet, non tamen ſine calliditate circumventum, vel ſeductum, vel ſollicitatum? Recte dicetur dolo malo retinere.* ubi *Iuriſconſultus* ſollicitationem æquiparat deceptioni, quæ voluntati omnino repugnat. 5. probatur ex *l. Eum, 5. C. de apoſtatis*, ibi, *qui ſervum, ſive ingenuum, invitum ſeu ſuaſione.* ubi violenta, & importuna ſuaſio æquiparatur: & ita *Salic. ibi n. unico*, ait per importunitatem facta, dici fieri prope violenter. 6. probatur, ex *l. 1. §. Qui bona fide, verb. Perſuadere, ff. de ſervo corrupt.* ibi *perſuadere eſt plus quam compelli, & cogi ſibi parere.* 7. probatur ex *l. 1. C. ne filius pro patre*, ubi textus dicit pecuniam extortam, eſſe authoritate præſidis provinciæ recuperandam. ubi *gl. verb. Extorta*, ait, ſuaſionibus: ergo importunæ ſuaſiones actum reſcindunt. Quod minime efficerent, niſi metum viri conſtantis continerent. 8. prob. ex *l. 1. t. 19. p. 7. fin.* ibi, *como manera de fuerça es ſolſacar* 6. probatur ex *D. Bernard. de conſideratione ad Eugeniū*, ubi dicit licentiam per importunitatem obtentam, non eſſe licentiam, ſed violentiam. ultimo, quia importuna, & ſæpe repetita petitio virum prudentem & fortem graviùs torquet, quàm minæ, & nihil eſt quod non efficiat, ut preces importunas & moleſtas evitet. Pro hac ſent. ſunt *gloſſ. c. Audacter, verb. Et non per m. 8. q. 1. Domin. c. fin. n. 1. de reſcript. in 6. Rebuf. to. 2. conſtitut. regiarum. t. Ut beneficia ante vocationem, a. 2. gl. 15. Verſ. Ratio eſt, Ioa. Lup. rub. de donat. inter vir. & uxorem, §. 81. n. 5: Matienz. l. 3. recop. 1. l. 10. gloſſ. 1. n. 1.* ubi docent per importunitatem obtenta, dici fieri invito dante. Et melius faciunt *gl c. Si quando. ver. Qualitate de reſcrip. & c. Tua, de præben. in principio R buffus eodem tom. 2. titul. de reſcript. a. 2. gl. 3. initio Matienzo eadem l. 20. gloſſ. 1. n. 2. Azebedo l. 5. recopil. t. 10. l. 1. n. 2.* ubi docent per importunitatem obtenta, non debere valere: at non eſſent caſſanda, niſi metus caderet in virum conſtantem. Et pro eadem parte ſunt *gl. c. Sunt qui opes, verb. Non judicio 12. q. & 4. c. Tuæ, verb. Importunitatem, de præben.* ubi & *Hoſtien. initio, & Imola, n. 2. Ioan. Lud. d. §. 81. n. 3, Rebuf. de reſcript. ar. 2 gl. 3. verſ. Item non valet elect* ubi per *c. Quius. de electione*, docent electionem factam ad importunum populi clamorem, non valere. Facit etiam *gl. c. Unuſquiſque, verb. Saltantium*, 22. q. 4. ubi docet, quod ad importunum populi clamorem promittitur non tenere. Faciunt etiam *gl. d. c. Sunt qui opes, verb. Noc judicio. 17. q. 4. Peralta. l. Si quis in princip. n. 93. ff. de legat. 3.* ubi docent votum per importunitatem, & impulſum aliorum emiſſum, non tenere: cum tamen juxta communem, & veriſſimam ſententiam, votum ſolum invalidum ſit, ob metum cadentem in virum conſtantem. Item pro eadem ſent. ſunt *Bald. l. 1. C. de pet. bonorum. l. 20. Lud. Burgenſis, l. Si ſubiiciant, n. 38. ff. de judiciis, Ant. de Petrucia, l. 1. n. 46. ff. de jurejur. Rebuf. d. t. de reſcript. a. 2. gl. 3. §. Ad hæc donat. & d. t. Ut beneficia ante vacationem a. 1. gl. 1. n. 4. Ioa. Lup. d. §. 81. n. 1. & 10. & Peralta d. l. Si quis in prin. n. 94. Segura l. 1 §. Si vir. n. 128. ff. de acquir. poſſeſſ. Aviles c. 21. prætorum gl. Ruego, n. 5*, ubi docent donationem factam uxori, ob nimiam ipſius importunitatem, non valere, nec morte confirmari. Et idem docent *ibi Segura n. 130 & Peralta. eod. n. 49. de donat. inter patrem, & filiumfam. ob caſuum æquiparationem:* & addit *Peralta*, nec in regno Caſtellæ reputari meliorationem in 3. & 5. bonorum parte, juxta l. 26. *Tauri* quæ vera minime eſſent, niſi preces importunæ continerent metū viri conſtantis. Faciunt pro eadem ſent. *Cepola cautel 36. incip. Licet cum verbis blandis, n. unico. Lucas de Penna, l. Prædia. C. de locat. pred. l. 11. Ioan. Lud. d. §. 81: n. 14. Segura eo §. Si vir, n. 131. Peralta eo, n. 94. Gom. Arias. l. 241 Tauri, n. 26. Spino ſpeculo teſtam. gloſſ. rubric. 2. p. n. 8.* ubi dicunt teſtamentū à morbi proximo variatū ad ſtantium importunitatibus, non habere robur: & reddit rationem *Peralta*, quia importunæ preces etiam parium, vel minorum habentur inſtar juſti metus. Pro eadem ſent. ſunt *Segura eo. §. ſi vir, n. 29. & Tib. Decianus conſ. 65. n. 3. vol. 2.* docentes revocari legatū relictum à viro uxori, ob nimiam ejus importunitatem. Faciunt pro eadem ſent. multi dicentes paria eſſe aliquid violenter & metu fieri, ac precibus importunis. Hi ſunt *Boërius deciſ. 101. n. 10. Calcaneus conſ. 25. n. 30. Curtius junct conſ. 141. n. 18. vol. 2. Romanus l. Si ob turpe. n. 14. ff. de condic. ob turp. cauſ. Aimon. conſ. 192. n. 11. vol. 1. Paulus, conſ. 274. n. 1. verſ. Sed ad hoc. reſpondetur. Oldrad. conſ. 39. n. 1. ad finem Lucas. de Peña, l. 1. n. 11. c. de petit. bonorum. l. 10. Rebuffus. d. tit. de reſcriptis. a. 2. gloſſ. 3. §. Præterea tractatus. Menoch. l. 2 de arbitr caſu 295. n. 41. & de præſumpt. l. 4 præſumpt. 11. fine. Decian. conſ. 65. n. 4. vol. 2. Padilla l. Interpoſitas, n. 32. Ce de tranſa. Gutier. l. 1. q. canon. c. 37. n. 20. Matienzo, l. 5. recop. t. 10. l. 17 gl. 6. unic.* Et dicunt *Romanus, & Padilla*, id verum eſſe etiam quoad actus reſciſſionem, ubi ſentiunt inferre metum cadentem in virum conſtantem, aliàs minimè ſufficerent ad actus reſciſſionem. Pro eadem parte eſt *Iaſ. t. 1. ff. de condic. indeb.* ubi ait ſolutum propter nimiam importunitatem, poſſe repeti, ac ſolutum per errorem. Alia teſtimonia Doctorum poſſent adduci pro hac parte, qui docent obtenta per preces importunas eſſe obnoxia reſtitutioni: ſed conſultò omitto, cum enim metus levis obliget ad reſtituendum, (ut dicemus diſp. 9. & 10.) tantum illa probant eſſe metum levem: & ideo in eo loco ea in medium afferimus: Et in propriis termininis tenent hanc ſententiam, docentes ſponſalia, & matrim. contracta ob nimiam importunitatem, eſſe irrita, *Angelus de Ubaldis inter conſilia matrim. Zileti. conſ. 46. n. 4. & Martinus de Garatis inter eadem conſilia, conſ. 15. n. 17.*

II. Sententia limitatiùs loquitur, aſſerens preces impor- 5
tunas unà cum metu reverentiali, ut ſi ſint perſonæ cui debetur reverentia, incutere metum cadentem in conſtantem virum, Prob. ex *c. Pet tio, de jurejurando* ubi habetur juramentum quod Antiochenus princeps extorſit, non eſſe ſervandum. Ubi *Innoc. ſtatim. in principio, & Hoſtienſ. ibi initio, ſupr. verb. Extorſit, & Ioan. Andr. ibi. n. 1.* inquiunt, extorſit, ſcilicet, precibus importunis, vel etiam metu, qui caderet in conſtantem virum: ubi parificant preces importunas principis cui debetur reverentia, cum metu cadente in virum conſtantem: nam ſecus eſſet dicendum, quando non eſt vera coactio: ut *Ad noſtram, el. 3. de jurejur.* ubi textus dicit quaſi per coactionem. 2. prob. ex *c. Cum inter R. de electione*, ibi, *Cæleſtinus prædeceſſor noſter ad componendum coëgit invitum.* ubi *Innoc. ſtatim in p in.* ait, *invitum, quia devictum inſtantia precum.* 3. probatur. *ex l. Fidejuſſor impetravit, 26. §. Pater Seii. ff. de pignor*; ibi, *pater Seii filio emancipato facile perſuaſit*: ubi *Iuriſconſultus* ponderat facilē ſuaſionem paternam, ut actus filii dicatur voluntarius: ergo à contrario ſenſu, aliud eſſet dicendum ſi vehemens, & importuna eſſet patris ſuaſio. Hanc ſent. tenet *Mat. de Aſſict. deciſ. Neapo. 69. n. 3. ſi 4. & 5.* ubi ait im-

portunas preces cum metu reverentiali mariti, æquiparari metui, & ita ſacrum palatium Neapolit. decreviſſe legatum factum ab uxore ejus marito, importunis precibus eſſe nullum. Idem videtur tenere *Iaſon. conſ.* 133 *n.* 18. *vol.* 4. ubi dicit nimiam importunitatem perſonæ, cui debetur reverentia, eſſe idem quod dolum. Idem tenent decentes preces importunas ejus, cui debetur reverentia, æquiparari metui, quoad actus reſciſſionem, *Soc. ſenior. conſ.* 263. *n.* 8. *vol.* 2. *Joan. de Neviz conſ.* 22. *n.* 22. *Montal. l.* 8 *gl.* 2. *init. t.* 11. *l.* 1. *fori, Octavian. deciſ. Pedemontana* 179 *n.* 9. *Salzedo ſuper regulam* 5. 32. *Bernard. Diaz. limitatione* 3. *Maſcardus de probationibus, concl.* 193. *n.* 9. Et clarius id docent alii Doctores aſſerentes contractum geſtum ab uxore, ob nimiam viri importunitatem, eſſe reſcindendum, ac ſi metu eſſet celebratus: hi ſunt *Vitalis de Combanis tract. clauſularum, in clauſula, non vi, vel metu c. De metu tiranni, n.* 4. *Padilla l. Interpoſitas, n.* 32. *C. de tranſactio Gutier. l.* 1. *q. can. c.* 37. *n.* 17. & 18. Idem videtur tenere *Jaſon* §. *Quadrupli. n.* 66. *inſt. de actio.* ubi ait importunas preces viri haberi loco minarum, & *Ripa in reſponſ. t. de donat. reſponſ.* 4. *n.* 8. ubi ait importunas preces fratris majoris non diſtare à metu. Et melius hoc tenet *Joan. Garcia de nobil. gl.* 17. *n.* 15. ubi expreſſè dicit hujuſmodi preces incutere metum viri conſtantis. Et amplius dicit, n. 23. quamvis vir, parens, aut ſuperior, ſit ingenio non agreſti, feroci, auſtero, ſed miti, urbano, placido, ſi tamen ſæpe per ſe, & per alios etiam ſubmiſſe & honeſte roget uxorem, filiam, aut ſubditum, ut conſentiat venditioni, cenſeri eam per metum factam, & reſcindendam eſſe. Et in propriis terminis matrimonii, & profeſſionis, docent annullari per preces importunas una cum metu reverentiali, ſicut annullantur per minas cum eodem metu. *Covar.* 4. *decret.* 2. *p. c.* 3. §. 6. *fine, Villalobos in comm. opin. litt. M. verb. Metus, n.* 77. *junct. n.* 74. *Veracruz* 1. *p. ſpec. a* 8. *poſt.* 7. *concl. dub.* 2.

6 Tertia ſent. dicit, preces importunas, quamvis metui reverentiali conjunctæ ſint, non inferre metum viri conſtantis. quia non videntur tantam vim habere, ut conſtantem virum merito movere debeant. Hanc tenet *Abb. c. Cum inter R. n.* 8. *de elect.* ubi ait preces inſtantiſſimas principum non inducere juſtum metum, ad reſcindendum actum, niſi ſævire ſoleant in ſibi non obtemperantes. Et ipſum ſequuntur *Roland. conſ.* 83. *n.* 27. *vol.* 2. *Ant. Gabr. to.* 2. *comm. li.* 11. *verb. Metus, verſ. Preces inſtantiſſimæ, in mea edit. f.* 107. *col.* 1. Et in matrimonio expreſſè id tenet. *Enriq. l.* 11. *de matrim. c.* 9. *n.* 5. *Lud. Lop.* 2. *p. inſtr. de matr. cap.* 40. *f.* 1072. §. *Adde tamen.* Et videntur tenere *Led.* 2. *p.* 4. *q.* 49. *art.* 3. *ad fin. ante ultim. dub.* ubi abſolutè docet preces importunas non annullare matrimonium.

7 Sit concluſio, inter has ſent. ſecundam reputo probabiliorem. Cum enim ex una parte importunitas cujuſcumque ſit, valde urgeat, ne dicam vexet, & opprimat (ut probant omnes textus adducti pro 1. ſent. n. 4.) & ex altera parte reverentia perſonæ petentis debita, puſillanimem ac timidum, nec audentem contradicere, rogatum reddat, merito, ac jure optimo utraque metuendi cauſa conjuncta, prudentem ac conſtantem coget, ipſiuſque conſenſum extorquebit.

Monuerim tamen, non quaſcumque preces aſſiduas, importunas dici: ſed quæ ſunt inſtantiſſimæ, & ſæpius repetitæ, & inculcatæ: ut probat *textus, anth. de hæred. & falci. in princ. verſ. Semper igitur collat.* ibi, *ſemper igitur nobis importunæ ſunt.* ubi *gl. verb. Importunæ*, ait, *id eſt, valde inſtantes.* Quod idem probat *text. l.* 1. *C de petitis bonorum, l.* 10. ibi, *inverecunde petentium inhiatione:* ubi *gloſſ. verb. Inhiatione*, ait, *id eſt, frequenti petitione.* Quod etiam ſacra pagina ſignificat, *Judicium c.* 16. ubi importunas Dalilæ preces ſic explicat, *Cumque moleſta eſſet, & per multos dies jugiter adhæreret, ſpatium ad quietem non tribuens* Idem ſignificat *Archid. c fin. n.* 2. *de reſcr. in* 6. ubi importunum (ait) dici quaſi ſine portu, & ſine quiete: & docet *Peralta l. Si quis in princ. n.* 94. *ff. de leg.* 3.

Ad argum. propoſita n. 4. reſpondetur. Ad 1. deſumptum ex ſacris literis, reſpondeo illud probare preces importunas continere in ſe aliquod coactionis genus, quare communiter dum aliquis importuna rogatione laceſſitur, ſolet dicere. Hæc eſt violentia: minime autem probat eſſe metum cadentem in virum conſtantem: nec Sanſon conſtanter egit, dum victus amore, & importunitatem mulierculæ ſecretum ſuæ fortitudinis propalavit. Ad 2. dico ſimiliter omnes illos textus probare importunitatem aliquo modo cogere: & ita ſolemus dicere vulgariter, *concedillo a mas no poder, porque me ſacavan el alma con importunaciones*, non tamen probat de metu gravi, & juſto. Et ita caute *Salicet l. Eum, C. de apoſtatis, n. un.* dixit quæ importunis ſuaſionibus fiunt, dici fieri quaſi violenter: ut ſignificet non continere violentiam. *cl.* 1. *t.* 19. *p.* 7. *fin.* dixi *como en manera de fuerça es.* Ad 3. 4. 5. 6. &, reſp. omnes eos textus loqui de perſuaſione doloſa, præſumit enim jus in illis importunis ſuaſionibus dolum commiſceri: & ita explicat *Dynus reg. Scienti.* 27. *de Reg. jur. in* 6. *n* 3. & 4. & *Salicet l. un. n.* 30. *C. de raptu virg.* Quare dum *l.* 1. *C. Ne filius pro patr.* dicit pecuniam extortam, eſſe authoritate præſidis recuperandam, & *gl. verb. Extortam*, explicat, ſuaſionibus: exponunt ibi *Bald. n.* 1. & *Salic. n.* 2. perſuaſionibus doloſis, quæ terrori æquiparantur Ad. 8. 9. dico tantum probare importunitatem eſſe genus quoddam quaſi violentiæ, ut explicui in ſolutione ad 2. Ad ultim. dico, ſi attendantur primi motus iræ & tædii, quorum nimia importunitas cauſa eſſe ſolet, fateor plus urgere etiam virum prudentem ſæpe, quàm minas, & veluti cogere ad quodvis ſtultum & ineptum faciendum, ut importunitatem, & tædium illud repellat: verum ſi ad motus rationi & prudentiæ & conſtantiæ conformes attendamus illis cogi decens eſt.

DISPUTATIO VIII.

An contractus celebrari metu viri conſtantis, ſint ipſo *jure* irriti, vel irritandi?

SUMMARIUM.

Contractus metu initi an ſint ipſo jure nulli, vel annullandi, quid conferat ſcire? n. 1.

Refertur ſententia dicens eſſe ipſo jure irritos, n. 2. *Et per eos non transfert dominium, n.* 3.

Verba præſentis temporis diſpoſitionem ipſo jure inducunt, n. 2.

Valent contractus metu initi, donec reſcindantur, tam jure naturali quam poſitivo. n. 4.

Transfertur dominium per tales contractus, 5.

In quibus caſibus metu geſta ſint ipſo jure nulla? remiſſive, n 6.

Reſcinduntur tales contractus ſive is in cujus favorum celebrantur, ſive alius eo inſcio, metu intulerit, n. 7.

Non reſcinduntur, quando metum paſſus incidit culpa ſua in metum, n 8.

Quid ſi incutiens metum poſſit juſte inferre, ut ſi vir minetur mortem uxori deprehenſa in adulterio & quid ſi ſolam accuſationem, n. 9. *Et explicantur l. Mulier, & l. Nec timorem. ff. de eo quod met. cau.*

Solvuntur argum & explicantur l. 1. *C de reſcindem vendit & l. Qui in aliena.* § *Celſus ff. de acquirent. hæredit & l. Qui in carcerem, & l. Si cum exceptione,* §. *in hac actione ff de eo quod met. cau. & l.* 3. *c.* 5. *p.* 5. *n.* 10

Solvuntur alia argum. quibus probatur contractum metu extortum non transferri dominium, n. 11 *& ibi explicatur l. Metum autem præſentem* §. *Volenti &* §. *Licet, ff de eo quod met cau & an res metu extorta reſtituenda ſit cum fructibus: & qui habet actionem ad rem, rem ipſam habere videtur. Et reſoluto jure datoris reſolvitur jus accepteris.*

DIſputationi de matrimonii metu initi irritatione, 1
operæ pretium duxi præmittere diſputationem de aliorum contractum annullatione, ut vel ſic percipiatur differentia inter matrimonium, & cæteros contractus: & quia aliqua principia hic diſputanda, paſſim allegandа ſunt in diſp. de matrimon. Et exiſtimabit aliquis quæſtionem eſſe de nomine, parumque conferre, ſive dicamus eſſe ipſo jure irritos, ſive irritandos: cum omnino reſcindendus ſit contractus, reſtituendaque ſit res cum fructibus, perinde ac ſi contractus ab initio irritas eſſet: ut ſtatim declaravimus, ſed falletur ſic exiſtimans, (ut optime docet *Navar. c. Accepta, de reſtitut. ſpoliat oppoſit.* 5. *n.*

2. nam

Digitized by Google

nam, verbi gratia, ſi dicamus renunciationem beneficii eſſe ipſo jure nullam, dum metu gravi facta eſt, dicendum eſt teneri renunciantem recitare, & poſſe ad titulum illius beneficii ad ordines promoveri: cum vere ſit ſuum. Ut optime infert *Nan. ibi n.* 12. Contrarium tamen in utroque caſu dicendum eſſe, ubi illa renunciatio valida eſſet, quamvis reſcindenda: ut probat *ibi Nav. n.* 21. 22. Quia jam beneficium non eſt renunciantis. Similiter ſi teſtamentum metu factum, validum ſit, ſuccedet hæres in eo inſtitutis, ab eòque auferet fiſcus tanquam ab indigno: ſi vero invalidum ſit ipſo jure, ſuccedet hæres ab inteſtato. Ut bene *Padilla, l. Interpoſitas. n.* 9. *C. de tranſ.* Similiter ſi dicamus ſponſalia metu facta, eſſe nulla, non orietur inde publicæ honeſtatis impedimentum: quod ſecus dicendum eſſet, ſi dicamus eſſe valida, at poſtmodum irritanda.

2 Duplex igitur in hac quæſt. eſt opinio, I. docet contractus tali metu initos, eſſe ipſo jure nullos. Prob. ex *l.* 1. *Cod. de reſcind. vend.* ibi, *irrita eſt*: quæ verba cum præſentis temporis ſint, diſpoſitionem inducunt ipſo jure, juxta doctrinam *gloſſ. l. Jubemus.* 14. §. *Oeconomiis: verb. Privetur, Cod. de ſacroſ. Eccl. & l.* 5. *verb. Habeas. C. de juriſd. omn. jud.* & teſtatur communem *Cremenſis ſingul.* 7. *Jaſon l.* 2. *n.* 13. *&* 15. *C. de jur. emphy. Tiraq. cum multis, l. Si unquam, verb. Revertatur n.* 21. *& ſeq. C. de revoc. don.* Et confirm. ex *l.* 3. *in prin. tit.* 5. *p.* 5. ibi *fuerça ni premia no deve de ſer fecha a ninguno de vender, etſi alguno la fizieſe a miedo no valdria.* 2. probatur ex *l. Qui in aliena, §. Celſus. de acq. hær*, ibi, *qui metu verborum, vel aliquo timore coactus, fallens adierit hereditatem, ſive liber ſit, haeredem non fieri placet, ſive ſervus ſit dominum hæredem non facere.* Ergo metu geſta, ſunt nulla ipſo jure. 3. prob. ex *l. Qui in carcerem,* 22. *ff. de eo quod met cau.* ibi, *qui in carcerem quem detruſit, ut aliquid ei extorqueret, quicquid ob hanc cauſam factum eſt, nullius momenti eſt*: ubi apparet contractum metu celebratum, eſſe ipſo jure nullum: nam ea verba, *Nullius momenti* important idem, quod nullius vigoris, *c. Ordinarii in fi. de offic. ordinarii, in* 6. & ibi notat *Archid.* Et ita intelligunt illum textum multi, quos refert, & ſequitur *Roland. conſ.* 2. *n.* 83. *l.* 1. 4. prob. ex *l. ff. de judiciis, verſ. ac ſi reſtitiſſet.* ubi ſi quis coactus ſit à Prætore ejus juriſdictioni conſentire, nulla eſt prorogatio ipſo jure. 5. prob. cum dolus dat cauſam contractui bonæ fidei, eſt nullus ipſo jure contractus, *l. Et eleganter*, §. 1. *ff. de dolo. l.* 57. *t.* 5 at metui dolus ineſt, *l. Si cum exceptione. §. Eum qui, ff. de eo, quod met. & l.* 2. §. *Doli mali ff. de vi bonor. raptor.* & advertit. *Sarmiento l.* 2. *ſelect. c.* 11. *n.* 3. atque ita æquiparari ſolent dolus, & metus, *c. Cum contingat, fi. de jurejur & c.* 2. *de pactis, in* 6. *fi. & l. Si dolo C. de inutilibus*: ergo contractus metu celebratus eſt nullus. 6. prob. ſine conſenſu contractus nullus eſt, ejus enim ſubſtantia in conſenſu conſiſtit, *l. Obligationum, ff, de act. & oblig.* at ubi metus adeſt, deficit conſenſus *reg. Nihil conſenſui.* 117 *ff. de reg. jur.* ibi, *nihil conſenſui tam contrarium eſt quam vis, atque metus, & cap. Cum locum de ſponſ.* ibi, *cum locum non habeat conſenſus, ubi metus, vel coactio intercedit,* ergo. 7. quia vim inferens, metuque extorquens furti rapinàque reus eſt: ergo inſtar furis nullum rei ſic ablatæ dominium comparat, nec acceptio illa valida eſt. Ultimo, quia metus in ſe habet ignorantiam, *l. Si cum exceptione.* 14. §. *In hac actione. ff. de eo, quod metus cauſa.* ibi, *nam cum metus habeat in ſe ignorantiam*: ſed ignorantia eſt conſenſui contraria, *l. Si per errorem, ff. de juriſd. omn. jud.* ergo contractus metu initus tanquam conſenſu carens, eſt ipſo jure nullus. Hanc ſent. videtur tenere *Bart. l. Metum autem præſentem,* 9. §. *Volenti,* 2 *ff. de eo, quod met. cauſ.* ubi ait, illud ratum non habebo, quod ait prætor, *l,* 1. *ff. eo tit.* intelligi nullo tempore, & ita antequam veniatur ad judicium, ratum non habere: at in judicio declarare, irritum eſſe. Et tenet *Fortun. tract. de ult. fi. illat.* 21. *n.* 397. *& ſeqq.* Et ex Theologis, tenent idem *Sot. l.* 8. *de juſt. c.* 2. *a.* 7. *in ſol. ad.* 3. *verſ, Serioſius tamen argumentum. Palacios lib.* 4 *de contract. c.* 9. §. *Dixerim igitur. P. Molin. to.* 2. *de juſt. tract.* 2. *diſp.* 326. *in ſolutione ad.* 2. *Carbon. de reſt. q.* 46. *concl.* 5.

3 Hinc inferunt *Fort. ea illat.* 21. *n.* 449. *& P. Molin. de ſolut. ad* 2. minimè transferri dominium per contractum metu initum. Prob ex *l. Metum autem præſentem* 9. §. *Volenti.* ibi, *volenti autem detur, & in rem actio, & in perſonam. &* §. *Licet.* ibi, *licet etiam actionem in rem dandam exiſtimamus, Quia res in bonis ejus eſt, qui vim paſſus eſt, ff. de eo quod met. cau.* Ergo cum metum paſſus habeat actionem ad rem ipſam, & in bonis ejus permaneat, non transfertur dominium in accipientem. 2. quia res illa cum reſtituenda eſt metum paſſo, at ſi accipiens eſſet verus dominus, non teneretur fructus reſtituere: cum ii ſint veri domini. 3. quia nunquam per traditionem abſque juſto titulo transfertur dominium, *l. Numquam, ff. de acquir. rerum dominio*: titulus autem hic eſt omnino injuſtus. Et confirm. quia ratione tituli injuſti non acquirit uſuarius dominium, juxta frequentiorem ſententiam: cum tamen adſit conſenſus voluntarius dantis pro mutuo, & traditio: ergo quamvis in contractu metu extorto adſit voluntas & traditio, non transferret dominium; quia in utroque eventu titulus injuſtus eſt. 4. quia ſi transferatur dominium fundi per metum dati Titio, ſi hic anteriores creditores habeat, quibus ſolvendo minimè ſit, præferuntur in illo, tanquam in bonis Titii quod omnino falſum eſſe ambiget nemo. 5. quia plus deſideratur ad transferendum dominium rei alicujus in altèrum, quàm ad abdicandum à ſe jus, & concedendum illud alteri ad eam rem: cum dominium plus ſit quam jus, & ad illud transferendum, non ſatis ſit promiſſio abſque traditione: Ad hoc autem ſufficit. Sed per traditionem metu factam non aufertur jus metum paſſi, nec alter jus retinendi comparat: ut conſtat, ergo à fortiori nec dominium. Ultimo, quia ſi metùm paſſus, rem illam propria authoritate recuperaret abſque ſcandalo, minimè peccaret: ergo manet ejus dominus: aliàs non daretur rei vindicatio. 4

His tamen minimè obſtantibus, contraria ſententia eſt tenenda, valere contractus metu initos, eſſe tamen reſcindendos, actione quod metus cauſa. Prob. 1. ex *l. Si mulier,* 21. §. *Si metu coactus, el* 2. *ff. de eo quod met. cau.* ubi *ſi metu coactus adivi hereditatem puto me hæredem effici. Quia quãvis ſi liberum eſſet, noluiſſem, tamen coactus volui. Sed per prætorem reſtituendus ſum.* Et *l. Si met cau.* 8. 4. *ff. de acq. hær.* ibi, *ſi metus cauſa adeat aliquis hereditatem, fiet ut quia invitus hæres exiſtat, detur abſtinendi facultas.* 2. Quia ſubſtantia contractus conſiſtit in conſenſu, & voluntate *l. Obligationum ſubſtantia ff. de actu. & obl.* ſed in conſenſu metu extorto, eſt verus conſenſus, veraque voluntas, *l. Si mulier. §. Si metu coactus, el.* 2. *ff. de eo quod met. cau.* ergo 3. probatur ex *l.* 1. *ff. de eo quod met. cau.* ibi, *ait Prætor, quod metus cauſa geſtum erit, ratum non habebo*: verbum autem futuri, non ſignificat eſſe ipſo jure irritum, ſed irritandum; teſte *Tiraquello cum multis, l. Si unquam, verb. Revertatur, n.* 39. *C. de revoc. donat.* Et confirm. quia ibi Prætor promiſit actionem, ſeu exceptionem, quod metus cauſa, ut geſta metu reſcinderet; ut conſtat ex *l. Metum,* 9. §. *Sed quod Prætor,* §. *Volenti, ff. eo tit.* ergo ſupponit mero jure valere: non enim ſolet competere exceptio, niſi ut elidatur actio quæ mero jure competit, *l.* 2. *ff. de exception.* & tradit *Jaſon, l. Si unus, §. fi. n.* 7. *ff. de pact.* reſolvitque *Cou. reg. Poſſeſſor.* 1. *p. in princ. n.* 4. *&* 5. 4. probatur ex *inſtit. de except. in prin.* ibi, *ſi metu coactus Titio ſtipulandi promiſiſti quod non debueras promittere, palá eſt jure civili te obligatum eſſe.* 5. prob. ex *l. fin. C. de his quæ vi.* ibi, *venditiones, donationes, tranſactiones, quæ per potentiam extorta ſunt, præcipimus infirmari*: ergo valent mero jure, & juris remedio infirmandæ ſunt. Et confirm ex *l.* 56. *tit.* 5. *p.* 5. ibi *por miedo, o per fuerça comprando, o vendiendo deve valer, antes dezimos que deve ſer desfecha la compra.* ergo valet mero jure, 6. prob. ea *c.* 2. *de his quæ vi. in fin.* ibi, *quæ metu & vi fiunt, de jure debent in irritum revocari.* Ergo tantùm ſunt revocanda, & dum non revocantur, ſunt rata. Ultimo probatur, quia vel tales contractus metu celebrati, ſunt irriti jure naturali: & hoc non. Ut bene docent *Sotus,* 4. *d.* 29. *q.* 1. *a.* 3. *verſ. Ad ſecundum ſimili modo reſpondetur, & verſ. Ad tertium pariter reſpondetur, Carbon. de reſtit. q.* 46. *concluſ.*

Digitized by Google

concl.4.Enriq.l.11.de matr.c.9.n.4.Petrus de Ledeſ.de matr. q.47.a.3.dub. 1. *in ſolutione ad* 3. *&* 4. *ex argumentis poſitis in primo loco,fol.*214. *col.* 2. & latè videbimus diſp. 14. dum diſputaverimus, an matrimonium coactum, ſit jure naturali validum. Non etiam ſunt irriti jure poſitivo: ut probant omnes textus allegati:ergo ſunt mero jure validi. Et ideo hanc ſententiam ex DD. juris Pontificii, tenent *gl.c.un.de his quæ vi,in 6.notab.*1. *& c.Super hoc,de renunc. verb.Reſignationis: & c.verb. Coactus de his quæ vi. Goffred. ſum.tit.De his quæ vi,n.5.Hoſt.c.* 2.*de his quæ vi,ſuper verb. Coactus*,ubi *Joan.Andr.n.* 3. *Ant.n.7.Anchar.n.3.Abb.n.7. Imola n.3.Calder.tit.de his quæ vi,conſ.* 1. *n.* 2.*Card.Clem.*3. *§.Sane,oppoſitione 3.de pœnis,Joan. Monach.c.unico,n.*1.*de his quæ vi,in 6.Idem Abb.c.cum locum,n.7.de ſponſ.& ibi Alex. de Nevo,n.4.Præpoſ.n.7.idem Anch. c. Veniens, el* 2. *n.6.de ſponſ.& conſ.*382.*in princ. Felin.c. Præterea n.* 35 *de ſponſ. Decius c.Cauſam matrimonii,n.* 5. *de offic. deleg.Beroius,c.In præſentia,n.*120.*de prob.Roſella verb.Impedimentum,impedimento* 10.*n.5.Ang.verb.Metus.n.* 7. ubi *Sylv.q.8. Tabiena verb.Coactio,q.4.n.* 5. *& ibi Armilla,n.4.Nau c. Accepta,de reſtit.ſpoliat.oppoſitione* 5. *n.* 7. *& ſum.c* 22.*n* 30.*Jacobat.de concil.l.4.a.4.num.*181.*Carrer.l.4.de ſponſ.c.9.initio, Ant Cucus l.5.inſtitutionum major.tit.*12.*n.*112.*init.Gutier.de jur.*1. *p.c.57.n.21. Flaminius de reſign.benef.l.13.q.2.num.9.* Et ex Doctoribus juris Cæſarei, *gloſſ.l.*1.*verb.Irrita,C.de reſcind. vend.& l.Similiter,verb. Ullum, ff. de eo,quod metus cauſ.& l.*1.*verb.Non valet ff. de author.tutor. Bal.in l.Si vi,in fine,C. de his quæ vi,Paul.ibi,n.2.Jaſon,l.Interpoſitas,n.2.C.de tranſ. & l.Titia,n.6.ff.de verb.obl. Romanus, d.l.Interpoſitas,n.*1.*& ibi Curtius junior,n.*1.*Socinus junior, conſ.77.n.*10.*vol.*1.*Signorolus,conſ.*75.*n.*22.*Alciat.l.*1.*r ſponſ.reſp.5.n.2.*& *conſ.*5. *init.Barb.conſ.60.n.4.vol.*1.*Grammaticus deciſ. Neapolitana* 103.*n.67.Sebaſt. Medicis de caſibus fortuitis,q.7.n.62.*habetur *to.7.tractatuum noviorum,Vincent.Palæotus de dote n.47.* habetur *to. 9.eorumdem tractat. Bald. Novellus de dote,p.6. priv.39.n.*1.*Bertach. in repertorio liter.M.verb. Metus non præſumitur.ſub.num* 80.*verſ.*Metus non reddit. *Martinus de Gararis inter conſilia matr.Zileti, conſ.15.n.13.Ant.Gom.to. 3.var.c.4.n.unic.ad fin.cuju 6.Greg.Lop.l 56.verb.Desfecho, tit.5.part.5.Ant.Gabr.to.* 2. *commun,in mea edit.l.*11.*verb. Metus,verſ.Metus contractuum f.*106.*col.*1.*Menoch.conſ.2.n. 17.vol.*1.*Riminald.conſ.5.n.32.vol.*1.*Burſatus,conſ.72.n.* 22. *vol.Padilla.l.Interpoſitas, num.4.C. de tranſ. Seraph. de privil. jurament.privilegio* 110.*initio Barb.ſſ.ſol.matr.rubr.4.p. n.28.*Et ex Theolog.*Ricard.* 4.*d.* 19.*art.*1.*q.*1. *§. Qui vult. tenere opinionem,Palud.4.d.15 q.2.art.5.n.31.Sotus 4. d.19. q.1.a 3.verſ. Ad ſecundum ſimili modo & verſ. Ad 3 pariter. Enriq.l.11.de matrim. c 9.n.4.Philiarc.de offic.ſacerd.tom.*1. *p.2.l.2.c.6.Petr.de Led ſm.de matr. q.* 47. *a.3.dub* 1.*in ſolut. ad 3.& 4.ex arg.propoſitis in primo loco, f.* 214. *col.*2.*Lud. Lop.2 p.inſtructorii,materia de matrim.cap.40.f.1065.§ Ad* 2.& *§.Præterea ad* 4.

5 Hinc infertur per contractus metu gravi celebratos transferri dominium.Prob.quia validi ſunt aliàs ſi per venditionem metu factam, dominium non transferretur,irrita eſſet.Sic docent *gl.c. un. de his quæ vi,in 6. notab.* 1. *& c. Super hoc,De renunciatione,verb.Reſignationis,Goffr.ſum.tit, de his quæ vi,n.6 Imola c.*1.*de his quæ vi.n.4.Paul. l.Si vi.n. 2.C.de his quæ vi,Nau.c. Accepta,de reſtit.ſpoliato.oppoſit.5. n.21.& 22.Palud.& Petr. de Led.citat. propè fine.*Et prob. quia per traditionem deſinit tradens eſſe dominus: traditione enim transfertur dominium, quando concurrit titulus,qui jure invalidus non eſt, *l.Traditionib. C. de pact. §. Per traditionem,inſt.de rer.diviſ.*Sed hic concurrit traditio, & titulus qui ex contractu per metum celebrato, acquiritur,non eſt nullus ipſo jure,ſed venit reſcindendus,ut probavimus, num.præced.ergo transfertur dominium.

6 Aliqui tamen caſus excipiuntur, in quibus metu facta, ipſo jure irrita ſunt,de quibus eſt videnda *gl. cap.*2.*de his quæ vi,verb.Coactus*, & ibi ſcribentes. Et ſpecialiter de reſignatione beneficii metu facta eſt conſulendus *Navar. c. Accepta,de reſtit.ſpoliat.tota oppoſ.5.& Flamin.de reſign.beneſ.lib.13.q.2.*Et de teſtamento metu facto an nullum ſit ſpecialiter videndi ſunt *Menchaca de ſucceſſ.creat.§.17.n.c. & ſeq.Padil a l.Interpoſitas,C.de tranſ.n.4.Burſatus conſ.72. n.22 vol.*1.An autem juriſdictionis conceſſio metu extorta valeat? dixi lib. 3. diſp. 39. n. 13.

Non refert autem, ut contractus metu celebratus reſcindatur, ſive is in cujus favorem contractus celebratus eſt,metum gravem intulerit, ſive alius. Quia res illa metu acquiſita, tranſit eo vitio affecta in quemcumque poſſeſſorem: ut habetur expreſsè *l. Si cum exceptione*, 14 *§.In hac actione,ff. de eo quod met.cauſ* ibi,*in hac actione non quæritur, utrum is qui convenitur, an alius metum fecerit;ſufficit enim hanc docere metum eſſe ſibi illatum,& ex hac re eum qui convenitur, & ſi crimine caret, lucrum tamen ſenſiſſe.* Ubi *gl.verb. Lucrum* ait idem eſſe,ſi ex cauſa non lucrativa.Idem habetur *ead.l.§.Pedius*,& docet *gl.c.*2.*de his quæ vi,verb.Coactus, & ibi Hoſtienſ.paulo poſt princ.ſuper verb. Coactus.* 7

Temperandum tamen eſt quod diximus, reſcindendos eſſe contractus metu cadenti in conſtantem virum celebratos, ut intelligatur, niſi metum paſſus inciderit culpa ſua in metum.Probat.*ex l.Continet 3.§.Sed vim,ff.de eo quod met.cauſ.*ibi,*ſed vim accepimus atrocem,& eam quæ adverſus bonos mores fiat,*& *l.Si mulier.*22.*ff.eod.t.*ibi *ſi mulier contra patronum ſuum ingrata facta,ſciens ſe ingratam,cum de ſuo ſtatu periclitabatur,aliquid patrono dederit,vel promiſerit ne in ſervitutem redigatur,ceſſat edictum:quia hunc ſibi metum ipſa infert.*Ubi *gl.verb.Quia*,ait non obſtare *l.Nec timorem.7.in fin.ff.eod.t.*ibi,*ſed & ſi non probatur ab eo qui deprehendit,alienaverit,ſuccurri ei per hoc edictum videtur,quia hic juſtè faciebat patronus revocando,ibi autem,delinquebat accipiendo.* Ratio eſt manifeſta,quia contractus metu initi reſcinduntur ratione injuriæ illatæ metum paſſo,quæ omnino ceſſat; cum metus juſtè infertur.Sic tenent *gl.c. At ejus,verb.Invita d.5.& c.*2.*de his quæ vi,verb.Coactus*,ubi *Hoſt.ſuper verb. Revocari,& ibi Abb.n.8.Imola, n.* 3. *Præp.fin.Bar.l.Qui in carcerem,n.*1.*ff.de eo,quod met.cauſ.& ibi Bald.ſtatim in principio Goffr.ſum.tit.de his quæ vi,n.3.Card.c.Veniens,el.2.n.2. de ſponſ.Alex.de Nevo,c.Cum locum,n.15.de ſponſ. Alex.conſ. 99.in princ.vol.3.Reb.2.to.conſt.tit.de reſciſſione contractuum. gl.12.n.7.Roſella verb.Metus,n.2.*ubi *Angel.n* 10.*Sylv.q.6. Tabiena verb.Coactio, q.* 8. *n.9.Nav l.3.conſil.in* 1.*edit.tit.de reg.conſ.27.n.2.*& 3. *in* 2.*lib.* 1. *tit.de his quæ vi.conſ.8.n.*2. & 3.*Gutier.de juram.*1.*p.c.57.n.5.Burſatus conſ 72.num.58. vol.*11. *Flamin. de reſignat. lib.13.q.*1.*n.*125. 8

Contra hanc tamen limitationem fortiter urget doctrina *gl.fin.c.Veniens,el* 2.*de ſponſ.*ubi per illum textum docet, ſubveniri metum ſua culpa patienti. Quem ſequuntur ibi *Hoſtien.ad fin.ſuper verb. Niſi metu coactus Joa.Andr. nu.*8. *Ant.n.4.Anch.n.7.Card.n.*1. *Henr. n.* 1.*Præpoſ.n.* 2. *Villalobos in communib.opin.lit. M. verb. Metus. n.* 71. *Nav. ſum c.17.Hiſp.n.14.Lat.n.*152. urget doctrina *Hoſtienſ.c.fin.de appell.ſtatim in principio,*& *Joan. Andr. n.* 1. *Cardin. in fine, Ant.n.7.Anchar.n.*1. *Abb.n.*1. *Henric. n.* 2. *Alex.de Nevo. n.2.Franc.n.2. Imola, n.* 2. aſſerentium excuſare metum juſtum patientis illum ſua culpa, ne appellationem interponat coram judice à quo.Sed prior doctrina non obſtat. Intelligitur enim quando metum paſſus,culpæ reus fuit, ſed metus injuſtè,& non juridicè incutitur: tunc enim ſubvenitur metum patienti culpa ſua,juxta *l. Nec timorem, ff. de eo quod met.cauſ.* Noſtra autem limitatio procedit, quando metus abſque injuria infertur: juxta *l.Si mulier,ff.eo.tit.*Et ita conciliavit hos textus *gloſſ. d. l. Si mulier, verb. Quia, Goffredus ſum.tit. De his quæ vi,n.* 3. *Hoſt.c.Veniens,el* 2.*de ſponſ.ad fin.*ubi *Joan. Andr.n* 8.*Anto.n.7.Henr. n.* 1.2.& 3. Et ita ſe explicarunt *Roſell.verb Metu,n.* 2. ubi *Ang.nu.*10. *Sylv.q.* 6. *Tabiena verb. Coactio, q.* 8. *n.9.* dicentes,valere contractum metu juſtè incuſſo celebratum: ut ſi maritus minetur uxori accuſationem de adulterio, ſecus ſi injuſtè incutiatur metus, ut ſi mortem privata authoritate minetur.Idem *Alex.conſ.99.n.* 1. *vol.3.*ubi ait *d.l.Si mulier*,procedere, dum quis timet pœnam jure ſibi inferendam, ſecus quando per privatum infertur. Et in hoc caſu procedit 9

Digitized by Google

dit, *d. c. Veniens*, cui prior illa doctrina innititur. Quia pater volebat interficere juvenem inventum cum filia cujus timore juvenis eam duxit. De quo etiam dicemus diſp. ſeq. num. 9. Nec obſtat poſterior doctrina. Quia ea intelligitur ut non debeat conſiderari culpa metum paſſi, ad appellationem: quando metus in eo caſu injuſte infertur, ſecus ſi juſtè: ut bene explicat *Decius eod. c. fin. de appellat. n. 9.* egregiè ſignificarunt *Ant. ibi, n. 7 Imola n. 1.* ubi aſſerunt, adeo culpam metum paſſi excuſare, ſi ob metum non appellet coram judice à quo; quia de jure nequit talis metus inferri, quamvis enim pars provocaſſet judicem, at judex ægrè ferre non debet appellationem. Quare ſi juſtè judex metum incuteret, non excuſaret appellantem: ut docent *Bart. l. De pupillo, §. Si quis ipſi, n. 17. ff. de operis non. nuntiat. Alex. de Nevo, d. c. fin. n. o. & ibi præpoſ. n. 6. Francus n. 6.*

10 Tandem reſp. ad argum. prioris ſent. propoſita num. 1. Ad 1. dico cum *gloſſ. ea. l. 1. verb. Irrita.* intelligit, id eſt irritanda per actionem, quod metus cauſa. Nam in jure irritum dicitur, quod ex cauſa ſupervenienti infirmatur & rumpitur, *§. Alio quoque modo, inſtit. Quib. mod. teſt. infirm.* quia in effectu vires non habebit, eo quod reſcindendum ſit. Ad confirm. reſpondetur eodem modo: dum enim dicit, *no valdria*, non intelligit ipſo jure, ſed quia reſcindenda eſt. Quod manifeſtè declaratur, per *l. 56. t. 5. part. 5.* ibi, *per miedo, o per fuerça comprando, o vendiendo, no deve valer antes dezimos que deveſer desfecha la compra.* Et ſtatim addit, *Otro ſi dezimos que puede ſer desfecha la vendida, que fuere fecha por menos de la meitad de el juſto precio:* unde apparet ea verba, *no deve valer*, explicari, id eſt, cum effectu. Ad 2. reſpondetur cum *gl. ibi verb. Fallens & verb. Non fieri*, omiſſis aliis ſolutionibus quas affert: defectu animi adeundi non valuiſſe, & ita dicit textus, *fallens*: præmiſerat enim occultè proteſtationem ſe nolle adire. Aditio autem ex animo adeuntis pendet, *l. Gerit, §. Pro hærede ff. de acquir. hered.* & quamvis actus ex duorum voluntate pendens non impediatur proteſtatione occulta præcedenti, *l. Cum plures, §. Locator ff. locati.* & dixi latè *l. 2. diſp. 5. 4. n. 19.* at *Bart. l. Qui in aliena. §. Celſus, ff. de acquir. hæred. & l. Non ſolum. §. Morte, ff. de novi oper. nunciat.* commemorat aditionem hæreditatis, inter actus qui ex unius ſolum voluntate pendent. Et hæc interpretatio eſt communis, teſte *Alciat. eod. §. Morte, n. 79.* Cæterum non caret difficultate quia in aditione hæreditatis negotium inter duos geri videtur: obligari namque dicitur hæres hæreditati, *l. More, ff. de acquir. hæred.* Et hæres quaſi contrahit cum legatariis & creditoribus *§. Hæres, inſt. de oblig. quæ eſt quaſi contract.* Et ita magis debet aſſimilari actibus qui inter duos geruntur. Et ideo retenta eadem ſolutione, videtur hæc proteſtatio clancula geſta inter duos. Quia defectus animi non conſtitit ex ſola proteſtatione, ſed ex vi & metu prius illato ſervo, cujus cauſa aditionis tempore durabat, & ideò non potuit proteſtatio contrario actu tolli: excuſat etiam proteſtatio clancula, quando adeſt juſta cauſa ſic faciendi, ut metus: ut dixi ead. diſp. 45. n. 22. Ad 3. dico cum *Gut. de juram. 1. p. c. 57. n. 21.* ultra metum adeſſe ibi dolum, & calliditatem peſſimam illius qui injuſtè detruſit in carcerem, gravius delictum admittit, quàm alius metum incutiens, ſub prætextu enim juſtitiæ falſo aſſeveratæ, conſtituit judicem, qui jus reddere unicuique tenetur, inſtrumentum iniquitatis. Ad 4. dic. eſſe ſpeciale in juriſdictionis prorogatione, non enim valet metu extorto: ut dixi lib. 3. diſp. 39. n. 39. Ad 5. dicunt quidam, eſſe latum diſcrimen: nam ubi adeſt dolus, deficit conſenſus, ubi verò metus, non. Sed hanc ſolutionem optimè reprobant *Bart. ea. l. Et eleganter, in princ. n. 6. & Covar. reg. poſſeſſor. 2. p. §. 6. n. 6. verſ. Septimo*, nam in eo dolo non deficit ſubſtantialis conſenſus, aliàs contractus ſtricti juris eſſent invalidi, quando eis dat cauſam dolus: cujus contrarium eſt certiſſimum. Item quia matrimonium tali dolo contractum eſt validum. Ideò dic. cum *Bart. ibi*, aliud eſſe in ſimplici dolo, aliud in eo, qui ineſt metui: nam contrahens metu non errat in cauſa conſenſus, ſed illam novit, ideò valet contractus: is vero qui conſentit propter dolum, errat in cauſa conſenſus, unde conſentit ſub quadam conditione, ſi verum eſt illud propter quod inducitur ad contrahendum: quod cum verum non ſit; facit deficere conſenſum: & hoc in bonæ fidei contractibus in quibus habetur ratio de eo, quod eſt æquum, licèt non deductum ſit in pactum, *§. Actionum, inſtit. de act.* at in contractibus ſtricti juris, licet quis inducatur per dolum, verum eſt hunc conſenſiſſe, & licèt fiat ex cauſa, in qua erravit, illa cauſa eſt extra contractum, & ideò in his contractibus qui ſtrictè conſiderantur, illa cauſa non attenditur de juris rigore. Ad 6. dico non eſſe conſenſum omnino liberum & ſpontaneum. Ad 7. nego eſſe rapinam, vel furtum, quando ſolum metus incutitur. Habetur *l. Si cum exceptione. 54. §. Qui vim, ff. de eo quod met. cauſ.* ibi, *qui vim intulit, cùm poſſeſſionem à me ſit conſecutus fur non eſt; quamvis qui vi rapuit, fur improbior eſſe videatur.* Ad ultimum, dico textum non velle metum paſſum errare, & ignorare quid agat, ſed tantum juſtè ignorare, quis metum intulerit, cum talia nocte vel clanculo fiant. Ut bene *ibi gloſſa verb. Ignorantiam.*

Supereſt reſpondere ad argum. propoſita n. 3. quibus prior ſent. probat per contractum metu extortum non transferri dominium. Ad 1. reſpondent *Goffredus ſum. t. de his quæ vi, n. 6. & Paulus l. Si vi, n. 2. C. de his quæ vi* quamvis vendens per metum transferat dominium; at eodem inſtanti de æquitate prætoria reſtituitur utile eidem vendenti, propter quod res non videtur exiiſſe de matrimonio ſuo. Et ita *gloſſ. eo, § Licet, verb. In bonis*, ait, *ſcilicet, fictione juris.* Vel melius reſpondetur actionem hanc quod metus cauſa eſſe mixtam: quia non tantum datur adverſus metum inferentem, ſed etiam adverſus rem ipſam, apud quemcumque poſſeſſorem exiſtat, *l. Si cum exceptione, §. In hac actione, ff. de eo quod met, cauſ.* Et quia qui actionem habet ad rem, rem ipſam habere videtur: *reg. Qui actionem. 15. ff. de reg. jur.* ideò in bonis metum paſſi dicitur eſſe. Ad 2. fateor reſtituendam eſſe rem cum fructibus, non eo quod dominium in accipientem non tranſiverit, ſed quia conceditur à jure reſtitutio in integrum, *c. 2. in fin. de his quæ vi*, ibi, *quia quæ metu & vi fiunt, de jure debent in irritum revocari, madamus cum integritate reſtituas univerſa.* Ad 3. dico ad acquirendum dominium requiri una cum conſenſu, & traditione, titulum juſtum, id eſt, titulum cui non reſiſtat jus ipſum annullans: & hujuſmodi eſt titulus acquiſitus per contractum metu initum, quamvis injuſtitiam in ſe metus injuſtè illati contineat. Ad confirm. titulus uſuarius eſt omnino invalidus: at titulus metum inferentis eſt ipſo jure validus, & tantum eſt annullandus ope exceptionis. Ad 4. nego ſequelam: quia reſoluto jure datoris, reſolvitur jus acceptoris, *l. Si ex duobus, 6 §. Sed & Marcellus, ff. de in diem adjectione.* Cum ergo actione quod metus cauſa reſolvatur jus accipientis per metum, & in integrum reſtitutio illius rei concedatur metum paſſo, ut diximus: reſolvitur jus creditorum illius poſſeſſoris in illam rem. Ad 5. dico majorem in æquivoco laborare, ſi enim ſit ſenſus, plura requiruntur ad transferendum dominium, quàm jus ad rem, vera eſt, ut bene ibi probatur: ſi autem ſit ſenſus, plus requiritur ut homo efficiatur dominus alicujus rei, quàm ut habeat jus retinendi, & alter omni actione ad rem ſpolietur: eſt falſa. Quia ad dominium, ſatis eſt traditio cum titulo jure ipſo valido: ad aliud vero, requiritur titulum omnino eſſe juſtum, nec reſcindibilem. Ad ultimum, conceſſo antecedenti, negatur conſequentia: id enim non evenit, quaſi concedatur rei vendicatio propriè loquendo? ſed quia actionem habet metum paſſus ad rem illam recuperandam. Ut equum mihi promiſſum, cujus dominus nondum effectus ſum, poſſum occultè abſque ſcandalo capere, quando aliàs obtinere nequeo: eo quod actionem habeam ad illum, ſitque mihi debitus. Similiter licet metum paſſus non maneat dominus rei metu ab illo extortæ, at quia ſibi eſt debita, poteſt occultè recuperare. 11

Digitized by Google

DISPUTATIO IX.

An ſicut in foro externo extorta per metum levem non reſcinduntur,ſed tantum quando eſt cadens in conſtantem virum, ita in foro conſcientiæ obſervandum ſit, atque adeò extorta per metum levem non ſint neceſſariò reſtituenda in foro conſcientiæ?

SUMMARIUM.

Referuntur tres ſententia, num. 1. 2. & 3.
Et ſententia authoris, n. 4.
An ſaltem officio judicis ſuccuratur metum levem paſſo? 5.
Reſtituendi obligatio conſurgit, quamvis poſſeſſor rei metu extorta immunis culpa metus ſit, 6.
Quid ſi metus incuſſus non ſit ad extorquendum donationem, vel contractum? 7.
Quid ſi metus juſtè incutiatur, quia minatur aliquis damnum quod juſtè, & abſque injuria inferre poteſt, ut Non ero tuus amicus, vel non opem feram, 8.
An potens juſte accuſare, teneatur reſtituere extortum, ne accuſet? Et explicatur l ult. fin. t 14. p. 6. n. 9. Et ibi, quid ſi ſictè minaretur ſe accuſaturum? Et quid, de viro minanti mortem, vel accuſationem adultero deprehenſo cum uxore.
Quid, ſi recipiat aliquis pretium, ne deferat crimen perpetrandum? 10.
Metus reverentialis an obliget ad reſtituendum eo extorta. 11.
Quis dicatur metus reverentia, ut obliget ad reſtituendum. 12.
Renunciatio hareditatis an facta metu reverentia paterna, valeat in conſcientia? 13.
Fidejuſſio uxoris facta metu reverentiali viri, an valeat in conſcientia, vel poſſit ipſa bona abſcondere, ſitque neceſſaria relaxatio juramenti? Et quid quando ob egeſtatem abſcondit neceſſaria ad victum: n. 14 Ubi an fidejuſſio uxoris non ſervatis ſolemnitatibus juris, valeat in conſcientia, & ſi ſolvat, teneatur alter reſtituere?
An uxor promittens viro morti vicino ſe ſoluturam ejus debita, teneatur in foro conſcientia ſolvere ſive jurarit, ſive non? & ſi ſolvat, an teneatur alter reſtituere? Et quid ſi dicat illi Lega quicquid volueris, nam ego ſolvam. 15.
Quid ſi filius promittat patri in eo articulo conſtituto, ſe ſoluturum ejus debita, vel legata, & quando poſſit, ſi minor ſit implorare beneficium reſtitutionis, ſive jurarit, ſive non: n. 16. ubi an poſſit minor in donatione, aut fidejuſſione reſtitui.
Quid ſi creditor partem debiti alicui remittat, deſperans, ſe alias recuperaturum an ſit tutus debitor? Et quid ſi dicat ſe eſſe paratum ad ſolvendum, cum tamen non ſit n. 17. Et ibi, quid ſi quidam tertius conveniat creditorem, illi dicens, nitar ut tibi debitum ſolvatur, ſi partem remittas?
Quæ precibus importunis obtenta obligant ad reſtitutionem, ſimiliter obligant, ſi metu reverentiali extorqueantur, n. 18.
Et ſolvuntur argum. n. 19.

1 Quadruplex eſt ſententia. I. negat extorta per metum levem, eſſe neceſſario reſtituenda. Prob. quia leges ob metum levem non concedunt reſciſſionem, nec reſtitutionem, ut conſtat ex *toto t. ff. de eo quod metus cauſa*, & ex *reg. Vani ff. de reg. jur.* & hæ leges juſtiſſimæ ſunt: ergo in utroque foro ſervandæ. Sicut de legibus præſcriptionis veriſſima ſent. habet. 2. quia quando ſententia judicis non innititur falſæ præſumptioni, ea ſententia in utroque foro obligat, & eſt ſervanda, (ut dixi lib. 1. diſp. 5. n. 20.) Sed ceſſante falſa præſumptione conſenſus, quamvis conſtet judici conſenſum extortum eſſe metu levi, & ita non fuiſſe omnino liberum, decernere donationem, & quemcumque alium contractum eo metu extortum, eſſe validum, & nullum eſſe locum reſtitutioni. Ergo idem dicendum eſt in foro conſcientiæ. 3. quia major libertas requiritur in matrimonio, quam in donatione, & quocunque alio contractu, ut conſtat: in aliis enim contractibus admittitur pœna, quæ tamen omnino excluditur à matrimonio propter ejus libertatem, *c. Gemma. de ſponſal.* Sed matrim. metu levi contractum non irritatur in foro conſcientiæ: ergo ſimiliter alii contractus, & donationes. Hanc tenet *Medina, C. de reſtit. q. 3. cauſa 2. verſ. Si fiat remiſſio*, ubi ait remiſſionem, & donationem ex metu gravi eſſe invalidas, nec reddere tutum donatarium, & eum cui remiſſio conceſſa eſt: ſecus ſi eſſet metus levis.

2 II. Sententia, ait nullum eſſe diſcrimen inter utrumque forum, ſed in foro externo non dari actionem quod metus cauſa, contra tertium poſſeſſorem, qui injuſtitiæ metus particeps non fuit, niſi metus cadat in virum conſtantem: concedi tamen adverſus metum inferentem, quamvis metus levis ſit. Similiter etiam in foro conſcientiæ extorquentem rem metu levi, teneri reſtituere: alium autem poſſeſſorem rei illius, qui omnino expers fuit culpæ metus illius levis, non teneri reſtituere. Prob primo, ex doctrina *Bald. l. Fidejuſſor, §. Pater Seii, ad fin. ff. de pign.* & *Roman. l. Si cum dotem, §. Eo autem tempore, n. 11. ff. ſolut. matrim.* ubi dicunt, metum reverentialem abſque minis reſcindere contractum, cum eo, cui debetur reverentia, initum: ſecus cum alio. 2. quia obligatio hæc reſtituendi conſurgit ex injuria illata, nullam autem intulit poſſeſſor culpæ metus expers. 3. Quia aliàs votum metu levi emiſſum, eſſet irritum: contra veriſſimam omnium ſententiam. Quia Deus quoad recipiendum votum, debet nobiſcum juſtitiæ leges ſervare. Nam inſtar perſonæ privatæ jus comparat ex hominum promiſſionibus. Hanc tenet *Sarmiento lib. 2. ſelect. c. 11. à n. 6. uſque ad 11.*

III. Sententia, ait extorta metu levi eſſe reſtituenda, 3 in actibus gratuitis, ut in donationibus, eleemoſynis mutuis, ſecus in contractibus oneroſis, ubi non intervenit mera gratia, ſed do, ut des, facio, ut facias, &c. Prob. quia cum in illis ſit mera gratia, major deſideratur libertas, quam in his, ubi utrinque eſt commodum, & onus. Hanc tenet *Lud. Lopez 2. p. inſtruct de matrim. c. 40. §. Porro, & hic.* Favent *Tabiena verb. Coactio, q. 7. num. 8. Armilla ibi, in fine.* ubi, aiunt in hac quæſtione conſiderandas eſſe circumſtantias rerum & contractuum.

IV. Sententia (cui tanquam veriori adhæreo) indiſtinctè docet extorta per metum levem, qui eſt cauſa ſine 4 qua non, eſſe in foro conſcientiæ reſtituenda. Prob. 1. quia quamvis jus civile non concedat in hoc caſu actionem, nec contractus reſciſſionem, id tamen eſt ad vitandas lites, quæ paſſim ſuboriri poſſent, cum metus levis faciliſſimo negotio probari valeat, & ne humana commercia impediantur, non tamen approbat eam receptionem, nec juſtam eſſe cenſet. Ut in deceptione intra dimidium juſti pretii, jus civile ad vitandas lites denegat actionem, cum tamen eam non approbet, tenetur, decipiens reſtituere: ergo ſimiliter in noſtro caſu. 2. Quia metu levi contractum extorquens, injuſtitiæ reus eſt, cum retinendi dante rem accipiat ob metum: ergo tenetur reſtituere, reducens rem ad priſtinum ſtatum, reſtituens. quod accepit, reddito ſibi eo quod dedit: alias non reduceretur res ad æqualitatem. Et confirm. quia in contractibus etiam oneroſis ſubſtantia obligationis conſiſtit in conſenſu, *l. Obligationum, ff. de act. & oblig.* & ut rectè & abſque injuſtitia ineantur, debet concurrere libera utriuſque contrahentis voluntas quæ injuſtè & cum injuria, qualicumque metu, etiam levi cogitur: ergo tenetur cogens, ut injuriam reſarciat, contractum reſcindere, reſtituto altero contrahente in ſuam priſtinam libertatem: omni metu depoſito. Unde hæc erit ſola differentia inter contractus lucrativos, ſeu gratuitos, & oneroſos: quod in illis tenetur extorquens metu levi, reſtituere, nulla re ſibi reddita cùm nihil dederit: in his autem reſtituendum eſt ſibi quod dedit. Et ita hanc ſententiam amplectuntur *Angel. verb. Metus, n. 14.* ubi *Sylu. q. fin. & Reſtitut. 2. dicto 7. Tabiena verb. Coactio, q. 10. n. 11. Adrian. 4. q. 1. de reſtitut. dub. 5. verſ. Ex quibus omnibus, in parvis volum. fol. 103. col. 2. Sot. 4. d. 29. q. 1. art. 3. verſ. Hoc ergo primum argum* ubi loquitur in omnib. contractibus, dempto ſolo voto, & matrimonio, *Navar. ſum. Lat. & Hiſp. c. 17. n. 30. init. & Lat. c. 17. n. 5. & 15. & c. 22. n. 51. verſ. Septimum, & Hiſp. c. 17. n. 14. & 15. & comment. 2. de regular. n. 67. verſ. Addo 13. Covar. reg. Peccatum, 2. p. §. 3. n. 7. Ledeſm 2. p. 4. q. 18. a. 8. f. 173. col. 2.* & melius loquens etiam in omnib. contractibus, *q. 49. a. 3. f. 456. col. 1. Veracruz 1. p. ſpec. a. 8. poſt. 7. concluſ. §. Ex iſto ſequitur. Navar. l. 3. de reſtit. c. 1. in nova edi. dub. 7. n. 332. P. Molina, tom. 2. de juſt. tr. 2. d. 264. fin. Lud. Lop. 1. p. inſtrum. c. 96. §. Caterum in foro conſcientia. & l. 1. de contract. c. 51. §. praterea attingendo punctum,* & *l. 2. c. 17. §. Igitur in has dicturus,* & *c. 22. §. Reſpondetur ergo ad primam part. verſ. Sed profecto, fol. 390. Plotus,* quem

Digitized by Google

quem refert, & ſequitur *Salzedo ſuper reg. 552. Fernand. Diaz limit.* 4. *Carbon de reſtit.q.*46:*concl.*7. *Capua lib.*1.*deciſionum c.*121.*n.*7. *Manuel* 1.*tom.ſum.*2. *edit.c.*95. *concluſ.* 2.*n.*2.ibi tamen loquitur de ſola donatione. Et hanc ſententiam colligunt *Navar.* & *Covar. citati, ex Hoſtienſe, c. Verum,de jurejurando.initio ſuper verſ. Leviti,* & *Joan. Andr. ibi, n.*6. *Abb.d.c. Verum,n.*3. ubi, *Alexan .de Nevo, n.*7.& 8.*Ant.*2. *petit.*10.*c.*6.§. *Quintus caſus,* ubi cenſent concedendam eſſe abſolutionem juramenti metu levi præſtiti: ſi enim injurioſa non eſſet ac injuſta extorſio,& obligans ad reſtituendum, non concederetur abſolutio à juramento. Et pro eadem ſententia ſunt *Cajetanus* 2. 2. *quæſtion.* 32. *art.*7.*fine, Armilla verb. Reſtitutio. n.* 58. *Caſtro lib.*2. *de leg.pœnali,c.*2.*coroll.*3.*Corduba l.*1.*quæſtionarii,quæſt.*13. *fine* , ubi cenſent ſatis eſſe mixtum aliquid involuntarii, & nolitionem conditionalem ad obligandum ad reſtitutionem.

5 Immo & in foro externo, licet non detur actio quod metus cauſa, niſi metus cadat in conſtantem virum: cæterum metum minorem paſſo ſuccurretur officio judicis, & reſcindetur contractus.Ut docent *gloſſ.l. Nec timorem, verb. Reſtit.ff.de eo,quod met.cau.*& *c. Cum dilectus, verb. Metum de his quæ vi.*ubi *Ant.n.*16. *Panorm.n.*9. *Anch.n.*2.*verſ. Secundo quæro,Bart.l. Metum la* 1. *ad finem ff.de eo quod met. cau.*& *l. Non eſt veriſimile,*§. *Si fœnerator. fine,ff. eodem tit. Ang.inſt.de action.*§. *Quadrupli n.*7.& *ibi Jaſon n.*56.*Joan. de Imola.l. Si cum dotem* §. *Eo autem tempore,n.*15.*ff. ſolut. matr. Decius ſi.de appellatio, n.*8. *Franc. de Platea tract. de excomm.*§.46.*n.*10. *habetur to.*14. *tractatuum. Bertach.in repertorio,lit.*M.*verb. Metus non præſumitur,ſub.n.*80.*fin.verſ. Metus actio.Suarez alleg.*1.*n.*33. *Padilla l. Interpoſitas.n* 3. *C.de tranſact. Joan.Garcia* alios referens *de nobilit.gl.*17.*n.* 20. Et eſt ratio, quia æquum non eſt,judicem pati,ut metum inferens, commodum reportet ex culpa ſua.

6 Nec placet diſtinctio,qua uſus eſt *Sarmiento n.*2. *alleg.* nempe, inferentem metum levem teneri reſtituere eo metu extorta, non autem tertium poſſeſſorem. Et ita jure optimo eam reprobat *Joann. Garcia de nobilitate gl.* 17. *n.* 29.dicens ſe non videre,qua ratione metus ſufficiens contra inferentem,non ſit ſufficiens contra alium poſſeſſorem, ad quem ea res eo vitio metus affecta,perveniat: atque ita *Silv. Reſtit.* 1. *dicto* 7. aſſerit teneri poſſidentem rem metu levi extortam,reſtituere in foro conſcientiæ, ſive ipſe, ſive alius metum intulerit. Et *P.Molina to.*2.*de juſt. tract.* 2. *diſp.*267.*f.*97. ait non obligare promiſſionem, aut donationem, ſive idem, cui promittitur metum intulerit, ſive alius,ut illi promittatur. Prob.quia actio quod metus cauſa ad reſcindendum contractum, datur in foro externo, tam adverſus inferentem metum gravem, quam adverſus quemcumque poſſeſſorem, (ut probavimus diſp.præced. n.7) quando metus eſt cadens in conſtantem virum, eo quod res illa vitio metus affecta cum ſuo onere tranſit ad quemcumque poſſeſſorem. Ergo ſimiliter in foro conſcientiæ, quicumque poſſeſſor rei metu levi extortæ; ſive à ſe, ſive ab alio, tenebitur eam reſtituere. Tranſit enim res vitio illo affecta. Quod enim metus gravis operatur in foro externo quoad contractuum reſciſſionem, operatur in interno quoad reſtituendi obligationem, metus levis,ut probavi hac diſp. n.42. Probatur, quia metum inferens tenebatur eandem rem numero reſtituere. Cum enim injuria illam extorſerit,nullum retinendi jus acquiſivit:ergo metum paſſus non tantum habebat jus in perſonam metum inferentis, ſed etiam jus, & actionem ad rem ipſam ablatam: ergo eandem actionem habebit ad illam, apud quemcumque poſſeſſorem ſit, ut teneatur eam ſibi reſtituere, ſi non ratione injuſtæ acceptionis quia culpæ illationis metus particeps non fuit, ſaltem ratione rei acceptæ, quia rem vitio metus affectam poſſidet. Et confir. quia per injuſtam rei alienationem ab incutienti metum factam non eſt dicendum metum paſſum amiſiſſe jus, & actionem quam habebat ad illam rem. Tandem probatur à ſimili, nam ſicut res per uſuram accepta eſt obnoxia reſtitutioni, ita etim res metu levi extorta, ſed illa tranſit ad quemcumque poſſeſſorem,cum onere obligationis eam reſtituendi: ergo & hæc ſimiliter.

Dupliciter tamen limitanda eſt hæc noſtra quarta ſententia. Primò quando metus incuſſus eſt ad extorquendam donationem, vel alium contractum, ſi enim fiat donatio ex metu non ad id incuſſo valet utique, nec tenetur alter reſtituere: verbi gratia, ſi quis dum injuſtè mors ſibi imminet ab aliquo, cuidam pauperi aliquid promitteret vel donaret, ut Deus ipſum ab eo periculo eriperet, valeret utique, nec teneretur pauper aliquid reſtituere. Quoniam licet metu promittat, aut donet, non eſt involuntariè,ſed propria ſponte eligit id medium, ut Deus ab eo periculo ſe liberet, ſumpta occaſione ex alterius nequitia, & ita dicemus hoc 4. lib. diſp.13.n.3. matrimonium ex ſimili metu non irritari.Et de voto omnes id dicunt.Et *Metina C.de reſt.q.*3.*cauſa* 2.*verſ. Sed juxta hæc poſſent, Cordu. ſum.q.*180. *Molina to.*2.*de juſt.tract.*2.*diſp.*267.*f.*67. 7

2. Limitanda eſt, quando metus incutitur injuſtè; ſi enim juſtè incutiatur, non tenetur accipiens reſtituere. Quia ceſſat injuſtitia, & injuria, quæ eſt cauſa reſtitutionis, ſicut diſp. præc.n.9. diximus, contractus non reſcindi, quando metus eſt juſtè incuſſus. Sic *Adrianus* 4. *q.*1.*de reſt. dub.*5. *verſ. Ex quibus omnibus, Nau ſum. c.* 17. *Lat.n.*15. *Hiſp.n.*14. *Ledeſ.*2. *p.*4.*q.*18. *a.*8 *f.*273. *col.*2. Et exemplificat, ut Da mihi equum, aliàs non ero tuus amicus: quia non tenetur eſſe ſpecialis ejus amicus. *Corduba ſum.q.*180.& exemplificat, ſi quis promittat opem ſe denegaturum ad quoddam matrimonium niſi donatio fiat: quia non tenetur opem ferre, *Carbon.q.*47. *de reſt. concl.*7. *P. Molina,to.*2.*de juſt.tract.*2.*diſp.* 267.*f.*98.& *DD.ſtatim n.ſeq. referendi.* 8

Hinc infertur 1. potentem aliquem juſtè accuſare, eoque timore illato,aliquid extorquentem, ne accuſet, minime teneri reſtituere. Quia juſtè poterat accuſare privaturque actione accuſandi,quam habebat Sic *Angel.verb. Metus,n.*10. ubi *Sylu. q.*6. *Tabiena verb. Coactio.q.*8.*n.*9. *Nau. ſum. Latina,c.*17.*n.*19. *Hiſpan. eod.c.n.*14.& *c.*28.*addit.ad eundem, n.*14. *Corduba ſum.q.*77. *Capua l.*2. *deciſ.c.*17.*n.*13. *Lud. Lop.*1.*p. inſtruct. c.* 96 *fine, Manuel* 1.*to ſum.*2. *edit.c.* 206. *n.*11. Cujus contrarium minus bene tenuit *Metina q.* 29. *de reſtitut. fine,* cui favent *Angel. verb. Concuſſionis crimen.init. junct.n.*2.*Sylu.verb.Concuſſio q.*1.*junct.q.*3. *Armilla ib., init. juncto n.*2. Nam in priori loco aſſerunt eſſe concuſſionis crimen accipere ob non accuſandum:& in poſteriori, accepta per concuſſionem, eſſe reſtituenda. Et favet huic ſententiæ *lex ult ma, fine,t.* 14.*p.*5. ubi dicens turpiter accipere aliquem ne accuſet, ſubdit, *por endea dezimos que devea ornar lo que aſi recibio al que lo dio.* Sed dic. eſſe pœnalem, quare ſolum ſequuta ſententia teneri recipientem reſtituere. Ut bene docent *Corduba,*& *Manuel hoc n. allegati.* Et credo id eſſe verum, quamvis abſque animo accuſandi minaretur accuſationem: adhuc enim non tenetur eo metu extortum reſtituere. Quia adhuc privatur jure accuſandi, quod pretio æſtimabile eſt. Quamvis *P. Molina to.*2.*de juſt. tract.*2. *diſp.* 514.*fine* , dicat teneri in hoc caſu reſtituere,quod tamen minime credo. Cavendum tamen eſt à Corduba ibi quem ſequitur *Lud.Lop.l.*1.*de contract.c.*9.*p. ulo poſt principium* , ubi aſſerunt non teneri virum reſtituere pretium extortum ab adultero reperto cum uxore,ne illum interficiat.Quia remittit actionem quam in foro externo habebat impune occidendi. Cæterum hoc minus verum eſt. Quia cum lege juſtitiæ teneatur non occidere adulterum privata authoritate, injuſtè eum timorem incutit, unde ab eo extortum tenebitur reſtituere: ſecus quando extorquet, ne ad judicem deferat: id enim poteſt juſte facere. Et hoc conſtat ex dictis diſput. præcedenti, num.9. ubi cum aliquibus Doctoribus aſſeruimus, non reſcindi contractum, quem vir metu extorquet, ne adulteros accuſet, ſecus ne privata auctoritate enecet. Et in terminis ſimilibus docent, dicentes patrem teneri reſtituere pretium extortum, ne repertum inhoneſte cum 9

Digitized by Google

cum filia interficiat,niſi pariatur aliquod damnum,in cujus recompenſam illud retinere poſſit. *Angel. verb. Metus n.*10.ubi *Sylu.q.*6. *Tabiena verb.Coactio q* 8.*n.*9. *Capua l.*2. *deciſio*, *n.* 17. *n.* 13.

10 Aliqui temperant corollarium præcedens, ut intelligatur quando aliquis pretium recipit, ne judici deferat crimen verè perpetratum, nam ſi recipiat na deferat crimen perpetrandum, dicunt teneri reſtituere. Sic *Capua l.*2. *deciſ.c.*18. *n.*14. *Manuel* 1.*tom. ſum.in* 2. *edit. c.*206. *num.*11. dicens eam reſtitutionem faciendam eſſe pauperibus. Cæterum hæc limitatio non placet: quia utroque caſu privatur metum inferens, jure quod habet accuſandi, ſive de crimine perpetrato, ſive de crimine quod deinceps perpetrari viderit: quod quidem jus pretio æſtimabile eſt: ergo non tenetur reſtituere pretium acceptum,ut illo jure cedat? quamvis enim turpiter faciat id punctum ineundo, dignuſque ſit ut pretio recepto ſpolietur, ea tamen eſt pœna quam ante judicis ſententiam ſubire minime conſtringendus eſt. Et ita videntur tenere *Angel verb. Accuſatio*, *n.* 6. ubi *Sylveſt. q.*6. ubi aiunt recipientem ne accuſet de crimine perpetrato teneri de conſilio reſtituere,& multo fortius, ſi ne accuſet de crimine perpetrando: ubi clare videntur ſentire in utroque caſu reſtitutionem eſſe de conſilio.

11 2. Ex dictis infertur, quamvis metus reverentiæ abſque minis non ſit cadens in virum conſtatem, ac proinde non ſit ſufficiens, ut forus externus concedat reſciſſionem contractuum, at in foro conſcientiæ ſi involuntarium mixtum efficiat, quia dans, & contrahens id ſpontaneè non efficit, ſed eo metu reverentiæ ductus, ſufficere, ut in foro conſcientiæ obliget ad reſtitutionem. Qua ſaltem metum levem incutit, qualem probavimus in foro conſcientiæ ſat eſſe. Sic *Angel. verb. Metus. n.* 5. *Sylu. ibi q. fin. Nau.ſum.c.*17. *Lat. & Hiſp.n.*152. *Salzedo ſuper regulam.*532.*Bernard.Diaz.limit.*4.*cum ſtato de in litem jurando.*§.3.*n.*19. quem ibi refert: *& Molina t.*2.*de juſt. tract.*2. *diſp.*2c7.*ad fin.*§. *Duo ſunt.junct.*§.*ſed. Lud.Lop.l.*2 *de contract.c.*1.*q.*§. *Igitur in hac dictur. Nau.l.*3.*de reſt.c.*1.*in nova ed.dub.*7.*in* 332. *Manuel.*1. *to. ſum.*2.*in edit c.*132.*concl.*2. *n.*5. *Vega l.*5.*ſum.caſu* 354. *Sarmiento l.*2.*ſelect.c.*1 .. *n.*20. quamvis cum ſua limitatione nempe, reſpectu metum inferentis, loquantur, quam n.5. reprobavimus.

12 Maximè tamen advertere oportet, quis dicatur metus reverentialis: non enim ſufficit metus & verecundia quæ naturaliter ineſt filiis,coram patre,vel aliis,quibus debetur reverentia: contrarium enim clarè probat textus, *c.p.* ... *c.* §. *Porro.de de* ... 6. & docent *Bart. l.*1. §. *Quæ onerandæ fine* ... *actio,Franciſc. Aretinus l. Ad invidiam,initio, C.de his quæ vi, Felin.c.Cum omnes,de conſt. num.*12.*verſ.*3. *limit.*4. *Navar.l.*4. *conſil.in* 1.*edi. tit.de ſponſal.conſ.*36.*n.*6 *in* 2.*l.b.*1. *tit.de his quæ vi,conſ.*10.*n* 6. *Sarmient.lib.*2.*ſelect.c.*11. *n.*10 Sed tunc id eveniet, quando ea reverentia metum inducit, & cauſa fuit,ut filius conſentiret, timens non offendere patrem, vel alium debetur reverentia, & non audens illi contradicere: ut bene *Nau. & Sarmient.ibi.* Quod aliis verbis explicant, *idem Navar. ſumm.c.*17. *Latine n.*10.*initio.& n.*5.*&* 15. *Hiſp.ibi n.*15.*& Lat.c.*22.*n.*51.*verſ.Septimum, Lud.Lop.lib.*2. *de contract.c.*17.§.*Igitur in hac dicturus, Navar.lib.*3.*de reſt.c.*1. *in nova editione,dub.*7, *n.*332. Quando talis metus eſt cauſa principalis actus, vel contractus, ita ut eo non intercedente, nullo modo actus, vel contractus fieret. Quod adhuc ſic ego explico: non enim credo ſat eſſe, ut actus alio modo non fieret: nam plurima fiunt interceſſione parentum, vel aliorum quibus reverentia debetur, quæ aliter non fierent, at libentiſſimo animo ea facit filius, vel quicumque alius,ut morem illis gerat: quos reveretur,& amat,& quibus ad multa alia indiget: nec dicendum eſt hæc omnia eſſe involuntaria, & in foro conſcientiæ reſcindenda: ſed tunc hoc evenit, quando omnino repugnanti voluntate, & quaſi coactus conſentit, non audens præ pudore, & reverentia contradicere, quamvis nullum aliud malum timeat: & ita cenſeo intelligere DD. citat. nec placet quod ait *P.Molin.to.*1.*de juſt. tract.*2.*diſp.*135.§. *Quod dictum eſt de precib.importunis*, ubi ait eodem modo philoſophandum eſſe de metu reverentiali, ad producendam reſtituendi obligationem: ſicut de precibus importunis ibi ipſe philoſophatur: quod referam diſp. ſeq n.4. & ibi reprobabo. 13

3. Infertur, quamvis renunciatio hæreditatis paternæ facta metu reverentiali patris, abſque minis, non reſcindatur in foro externo, eo quod is metus non cadat in virum coſtantem, ut bene docent *Romanus*, *l. Interpoſitas, n.*14.*C.de tranſact. Francus c.*2.*de pact in* 6.*n.* 2.*notabili* 3. *Natta de pactis,*1.*p.n.*42.*&* 46. habetur *to.*6.*tractatuum noviorum p.*2. *Crottus l Stipulatio hoc modo concepta,n.*66.*ff.de verb.oblig.Roland conſil.*95.*n.*28.29.*&* 30.*vol.*1. *Ant.Gom.* multis relatis,*to.*2. *variarum c.*14.*n.*27. *Gutier.de juram.*1. *p.c* 1.*n.*15. Verum tamen in foro conſcientiæ, ſi ea renunciatio vere fiat involuntariè metu ſolo reverendi, modo expoſito num. præced. teneri patrem reſtituere hæreditatem ſic renunciatam. Quia is metus levis, eſt ſufficiens ad reſcindendum in foro conſcientiæ: & ita tenent *Navar. ſum.c.*17. *Lat.& Hiſp.n.*152. *Lud Lop.*1.*p.inſtructorii novi, c.*173.§. *Reſpondetur in promptu, & lib.*2. *de contractibus,c. ult.ad fin. Manuel* 1. *to. ſum.in* 2. *edit.c.*132.*concl.*2. *n. Vega l.*4. *ſum.caſu* 354. Quare ſi ſibi non reſtituatur, poterit filius ſe compenſare occultè: debet tamen prius relaxationem juramenti petere: ut bene advertit *Lud. Lop. eod.c. ult ad fin.* Quia quamvis ſub judice ſit an renunciatio hæreditatis,& alii actus,qui ſecluſo juramento invalidi ſunt, valeant, quando juramentum metu extorquetur cadenti in virum conſtnatem,ita ut ad contraveniendum præmittenda ſit juramenti relaxatio (ut diſputavimus hoc lib.4. diſputatione 20.) At verior ſententia habet (ut dicemus ibi, n. 4.) eſſe neceſſariam juramenti relaxationem, & quando metus eſt levis, ut in præſenti eventu, neminem vidi negantem deſiderari relaxationem juramenti,ut actui jurato controveniatur. Poterit tamen Epiſcopus eam relaxationem concedere, etiam quando metus eſt levis (ut dicemus eadem diſp.20. n.8.)

4. Infertur uxorem, ſimili metu reverentiali viri compulſam quo vitet jurgia, ejuſque offenſionem fidejubentem, alias minimè fidejuſſuram, non teneri in foro conſcientiæ ex illa fidejuſſione, quamvis ſervatæ ſint omnes ſolemnitates jure petitæ, ut ejus fidejuſſio valeat. Quia quamvis in foro externo minime audietur, eo quod ille metus non concurrentibus minis, levis ſit: in foro tamen conſcientiæ, ſatis eſt ut non teneatur ex eo contractu: debet tamen ſi bona abſcondere velit prout licitè facere poteſt, ne ſolvere compellatur, quod in foro conſcientiæ non tenetur, prius juramenti relaxationem petere ab Epiſcopo (ut in ſimili dixi n.præc.fine.(Sic *Lud.Lop.lib.*2.*de contract.c.*17.§.*Quod ſi hæc ſententia.*Secus autem crederem, ſi mulier nollet contravenire fidejuſſioni, licet ea omnino valida eſſet, ſed tantum vellet abſcondere bona neceſſaria ad vitam, ne omnibus ſpoliata, egeſtate prematur, neceſſariiſque ad vitam careat. Tunc enim non indiget juramenti relaxatione. Quia non contra fidejuſſionem quam jurarat, venit, ſed tantum vult differre ſolutionem ex cauſa juſta, & licita, donec pinguiorem nacta ſit fortunam. Dixi conſulto,ſervatis ſolemnitatibus juris.Quia ſive mulier ſoluta, ſive conjugata, ſecluſo omni metu, libere fidejubeat, iis non ſervatis, ſicut in foro externo ejus fidejuſſio nulla eſt, ita in foro conſcientiæ non obligat, poteſtque non ſolvere, & ſi ſolverit, repetere, utendo beneficio Vellejani, *l. Qui exceptionem*, *ff. de condict. indeb.* junct. communi opinione. Cujus ratio eſt, quia potuit lex ob commune bonum, & mulierum imbecillitatem id eis privilegium concedere, quare ipſæ tuta conſcientia eo poterunt uti.Ita colligitur ex *Bart.Extr.Ad reprimendum,verb. Denuntiationem.n.*13.*& Ant.c. Novit.de judiciis, n.*61. ubi dicunt mulierem tutam Velle jano, ſi non ſolvat non poſſe denunciari Evangelicè. Quia licet naturaliter obligetur, hæc obligatio non eſt firma, cum competat ſibi beneficium

Digitized by Google

ficium reſtitutionis. Si tamen crederent peccare mulierem, aſſererent poſſe denunciari Evangelicè. Et expreſſè tenent *Abbas c. Quia plerique, n. 27. de immun. Eccl. Ant. Gom. l. 3. Tauri, n. 124. ad fin. & to. 2. variar. c. 13. n. 16. Gutier. de juram. 1. p. c. 20. n. 5. Azebed. lib. 5. recop. tit. 3. l. 9. n. 2. P. Molin. to 2. de juſt. tr. 2. diſp. 540. paulo poſt princip.* Quæ autem ſint hæ ſolemnitates, & quæ requirantur ne fidejuſſio ſit omnino nulla, & quæ ut eſto ſit valida, poſſit tamen in foro conſcientiæ ſe tueri eo beneficio mulier; & ſi non ſe tuetur, & ſolvit, teneatur alter reſtituere, non repetente muliere, & quandiu poſſit repetere, conſule *Molinam tota ea diſp. 540. & Doctores, l. 61. Tauri, Azeb. d. l. 5. recop. tit. 3. l. 9 per totam, Matienzo eadem l. 9. gloſſ. 1. Gutier. de juram. 1. p. c. 20. per totum.*

5. Hinc rurſus infertur, uxores quæ viris morti propinquis, ut ipſos ſolatio afficiant, promittunt ſe ſoluturas ipſorum debita, nullo pacto teneri ſolvere. Quia hæc eſt fide-juſſio: deficiuntque illi ſolemnitates jure requiſitæ, nempe ut fiat inſtrumento publico, accedente juramento, & Velleiani renunciatione. Quod autem ſit fide-juſſio, probatur quia fide-juſſio eſt obligatio acceſſoria alii principali, *l. Hi qui 35. ff. de fidei.* ibi, *hi qui acceſſionis loco promittunt*, & docet *Greg. Lop. l. verb. Amos a dos. tit. 11. p. 5.* & omnes, ſed hæc mulieris obligatio accedit principali mariti, & eſt in ſubſidium, ſi ejus bona ſolvendo non ſufficiant: ergo eſt fide-juſſoria. 2. quia non minus ſubvenitur mulieribus, privilegio Vellejani, ſi à principio alienum debitum in ſe loco alterius ſolvendum, ſuſcipiant, aut novatione alienum debitum in ſe transferant, quàm ſi expreſſe fidé jubeant, *l. 1. & l. Senat. conſultum, C. ad Vellejan.* & docet *P. Molin. to 2. de juſt. t. 2. diſp. 540. paulo poſt princ.* ergo. Immo ſi mulier ignorans ſe non teneri in hoc eventu, ſolverit, non poterunt creditores retinere. Quia re vera mulier tanquam debitum ſolvit, & non animo donandi. Et ita in fide-juſſione cui juris ſolemnitates deficiunt, docet *Molina ea diſp. 5. 20. f. 1838.* Si autem mulier juraſſet ſe ſoluturam, & conſcia erat privilegii Vellejani, tunc tenetur, quamvis aliæ ſolemnitates ſervatæ non ſint, quamvis non renunciarit Velleiano. Si vero erat ignara, eſt gravis controverſia: & communis opinio tenet valere, juramentúmque ſupplere certiorationis defectum: quam tenent *Gutier.* multos alios referens, *de jura. 1. p. cap. 20. n. 2. Molina ea diſp. 540 f. 1844.* Contrarium tamen tenent multos alios referentes *Covar. c. Quamvis pactum, 2. p. §. 3. n. 5. Matienz. lib. 5. recop. tit. 3. l. 9. gl. n. 5. & 6.* Quia juramentum non fertur ad incognita. Quare cùm utraque ſententia ſatis probabilis ſit, poteſt mulier inſcia talis privilegii, eo uti, non obſtanti juramento. Quod ſi ſolvat, poteſt alter retinere, ſequens opinionem probabilem aſſerentem teneri mulierem ex ea fide-juſſione. Poteſt etiam uxor ſe tueri, licet juraverit conſcia privilegii Vellejani, ſi ob timorem mariti reverentialem id fecit, petita prius juramenti relaxatione: (ut dixi n. præc.) Sæpe etiam poteſt ſe tueri, quia promittit ex errore, aliàs nullo modo promiſſura, exiſtimans maritum pœnis non eximendum eſſe, donec ejus debita ſolvantur. Cum enim error ſit in cauſa finali promittendi deficit conſenſus: & ita quoties talis error in cauſa finali contingit, vitiari diſpoſitionem defectu conſenſus, optimè, & latè aliis relatis docet *P. Molina to 1. de inſt. tract. 2. to a diſ. 200.* Si autem uxor dicat viro, Lega quicquid volueris, nam deficientibus tuis bonis ſolvam, non eſt fide-juſſio. Quia ea promiſſio nulli obligationi principali accedit: non viri, quia voluntariè legat: non hæredum, quia hæres non tenetur ad legata ultra hæreditatis vices, *l. fin. Cod. de jure delib.* Quare eſt ſponſio ipſius uxoris, & eſt, quaſi concedere viro facultatem de ſuis bonis diſponendi: quod validum eſt, per *l. Sicut, 8. §. Venditionis, ff. quib. mod. pign. vel hypothe.* ibi, *ut & ſi legare permiſit, valeat quod conceſſit.* Unde tenebitur ad hæc legata, niſi metu reverentiali, aut errore ducta id ſpopondit, ut proximè dixi. Si autem ſit minor: dicendum eſt de ea, quod de minoribus dicemus. ſeq.

6. Infertur, filium qui metu reverentiali paterno, vel materno, patri morienti ad ipſius inſtantiam timens ejus indignationem & ne eum moleſtia afficeret, promiſit ſolvere ejus debita, vel legata, aliàs nullo modo promiſſurus, non teneri in foro conſcientiæ, quia metu fecit. Sic *Lud. Lop. 1. p. inſtructorii c. 96. § Cæterum in foro conſcientiæ.* Si tamen abſque eo metu promiſit, nec ductus errore, quo credebat patrem detinendum in purgatorio, debitis non ſolutis tenebitur utique. Quia filius familias ex omni contractu tenetur, ſi mutuum, & votum excipias, & hoc naturaliter & civiliter, tanquam ſi eſſet pater familias, *l. Iam ex contract. 57. ff. de judiciis, §. Item inutilis, inſt. de inutil. ſtip. l. Filius familias. 38. ff. de act. & oblig.* Si autem minor ſit 25. annis cum obligatio illa ſolvendi debita, ſit fide juſſoria; (ut dixi n. præced.) poteſt adverſus illam beneficio reſtitutionis in integrum uti. Nam generale eſt poſſe minorem læſum hoc beneficium implorare: at eo ipſo quod talis minor ſolvere cogendus ſit pro debitore principali, cenſetur læſus ea fide juſſione, *l. 1 C. de filio fam. mino. & l. 3. §. Sed utrum, & l. Ait Prætor. §. Non ſolum. ff. de minor.* & affirmat communi ſententia, quam ſequuntur *Ant Gom. to. 2. var. c. 13. n. 19. Gutier, 2. pract. quæſt. 128. n. 3. Molin. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 540 fol 1849.* Ubi cum Ant. Gom. & communi, excipit, niſi minor fide jubeat pro parente in carcerem detruſo. Nam quilibet prudens hoc faceret, quo patrem à vinculis liberaret. Et in noſtro caſu maximè locum habet hæc reſtitutio: quia imprudenter agit filius, ſuſcipiens in ſe parentis morti proximi debita. Quia ex una parte nullum emolumentum ſequitur patri, impotentia ſolvendi excuſato, & ex altera ſequitur damnum ipſi minori. Obligatio autem ſolvendi legata, quæ pater legarit, quamvis non ſit fide-juſſio, eſt tamen donatio: & quoties minor aliquid donat, eo ipſo cenſetur læſus, ac proinde poterit petere reſtitutionem in integrum, *l 2. fin. C. ſi adver. donat.* & tenet communis ſententia, quam refert, & ſequitur *Ant. Gom. to. 2. var. c. 14. n. 1. corollar. 2. P. Molin. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 573. fol. 2114.* Et hoc habet verum, quamvis lædatur in Caſtrenſi vel quaſi Caſtrenſi peculio: ut docet *Caldas l. Si curatorem, verb. Læſis, n. 88. C. de integ. reſt. per l. 3. §. Pompon. ff. de minor.* Quod verum habet, niſi minor prudenter feciſſet donando, in cauſam juſtam ſibique utilem, tunc enim non eſſet reſtitutioni locus. Ut bene docent *Ant. Gom. & P. Molina proxime citati, & alter Molin. lib. 2. de prim. c. 3. n. 32.* ubi alios refert. Unde videndum eſt in ea obligatione ſolvendi legata, an prudenter geſſerit? Si enim moderatè, & prudenter ſe obligavit, (decet enim filium attenta bonorum quæ habet quantitate, obligare ſe ad aliquot legata pia pro parentis anima,) non poterit reſtitutionem petere. Quia quilibet maior prudens hoc feciſſet, & donavit pro cauſa utili, & honeſta. Si vero exceſſit notabiliter, reſtitutio concedetur in illo exceſſu tantum. Quia reſtitutio eò tantum tendit, ut reſarciat læſionem: non vero id in quo non eſt minor læſus, *l. Si res, §. 1. ff. de jure dot.* Et docent multi quos refert & ſequitur *P. Molina d. diſp. 573. f. 2113.* Dixi, quando læſus eſt notabiliter, quamvis enim non requiratur ad hanc reſtitutionem enormis læſio, aut quæ excedat dimidium juſti pretii, at requiritur ut ſit talis, ut arbitrio prudentis ſit notabilis, & non reputetur fere pro nihilo: & quo contractus eſt majoris ſummæ, eo læſio, quæ pro nihilo reputatur, habet majorem latitudinem. Ut in mille aureis, læſio in 20 pro nihilo reputabitur, at in 100. aureis læſio in 10. reputabitur notabilis, *l. Scio, ff. de in integ. reſt.* Et docent *Abb. 1. de in integr. reſt. Covar. l. 1. var. c. n. 11. Molin d. diſp. 573. f. 2111.* Et in iis caſibus in quibus poteſt petere reſtitutionem; ſive adverſus fidejuſſionem, ſive adverſus obligationem ad ſolvendum legata, poteſt tuta conſcientia, propria authoritate non ſtare fide-juſſioni, nec ſolvere ea legata, in quibus eſt læſus. Quia cùm ipſi competat actio, competit exceptio in foro conſcientiæ: (ut dicam diſp. 38. n. 34.) Si verò minor juravit cùm efficiatur major, per *auth. Sacramenta puberum, C. Si adverſ. vendit.* tenebitur utique tanquam major, nec poterit

rit allegare læſionem, etiam enormem, ut concedatur relaxatio juramenti: quia in contractibus gratuitis juratis, ubi non intervenit, Do, ut des, vel facio, ut facias, non conſideratur enormis læſio aut enormiſſima. Quia donator clarè intelligit ſe læſum in toto, & ſciens ac prudens, vult illud beneficium in alium conferre. Ut bene *Menchaca l.1. controverſ. uſu frequen.c.13.n.6. Molin.l.2.de prim.c.3.n.20.*

17 7. Infertur, creditore partem debiti remittente deſperante fore ut aliàs debitum recuperet, ut hac remiſſione ductus debitor reliquam debiti partem ſolvat, debitorem non eſſe tutum, ſed teneri partem debiti ſibi condonatam reſtituere, poſſeque creditorem oculta compenſatione uti. Quia ea remiſſio mixtum involuntarium habet. Sic *D. Ant.2.p.tit.2.c.6.verſ.7. Angel. Reſtitutio, ult.n.2. Sylv. Reſtit.7.q.2. dict.1 & 3. Nav. ſum. c. 17. n.75. Carbon q.82. de reſtit poſt 4.concluſ. Lud. Lop. lib.2. de contract. c.ult. ad fin.§ Accedit etiam, Manuel. 1.to ſumma.2.edit.c.96.concl.2. n.2.* Quod intelligendum venit, quando culpa aliqua, vel fraus debitoris intervenit. Ut quia minorem fingit inopiam quàm re vera patiatur. Secus autem ubi nulla intervenit debitoris culpa, ſed vera ejus inopia cognita, creditor ſpe ſolutionis deſtitutus, totum, aut partem debiti remittit. Quia tunc re vera voluntariè, & miſericordia motus abſque ulla fraude & violentia debitoris, aut cujuſcumque condonat. Sic *Sylv. & Nav. ibidem.* Non tamen reputabitur fraus annullans remiſſionem, fictio, & mendacium debitoris aſſerentis creditori, ſeparatum eſſe ad integram debiti ſolutionem, niſi partem aliquam condonet: cum re vera animo ſolvendi careat. Quia licet ad rationem peccati attendenda ſit voluntas debitoris remiſſionem petentis, ut tamen remiſſio vires habeat, ſola remittentis voluntas, à qua condonatio illa procedit, attendenda eſt. Sic *D. Ant. & Sylv proximè citati. Angel. reſtitutio.ult.n.1. Tabiena verb. Reſtit.q.3.n.4. Metina C. de reſtit. q.3. cauſa 2. verſ. Sequitur non eſſe neceſſarium debitorem. Nav. ſum. c.17. n.78. verſ. Quarto infertur, Covar.* multos alios referens, *reg. Peccatum 2.p.initio, n.5. Carbon de reſtit. q.82. concl.3. Nav. lib.4. de reſtit. cap.5. nova editione, difficultate 5. n.21.* Quamvis non deſint oppoſitum ſentientes quos refert *ibi Covar.* Nec ſimiliter vitiabitur remiſſio, ſi quidam tertius proponat ſic creditori, nitar ut debitor tibi ſolvat conceſſa ſibi partis debiti remiſſione, & hoc nullo incuſſo metu nullaque fraude compoſita, aut recuperandi diffidentia propoſita, quamvis debitori non eſſet animus aliter ſolvendi. Sic *Hoſtien. ſumm.t. de uſuris, n.12. verſ. Hic tamen bonus judex Angel. Reſtitut. ultim. n 2. Sylv. Reſtitut.7.q.2. dict.1. Nav. ſum.c.17.n.78. verſ. Quinto infertur, Carbon.q.82. de reſtitut. poſt.4. concl. Manuel. 2. to. ſum.c.44.n.6.*

18 Ultimo inferenda ſunt ea, quæ diſp. ſeq. à n. 7. inferemus de precibus importunis: ea enim quæ præcibus importunis metum levem incutientibus obtenta, ſunt in foro conſcientiæ reſtituenda, ſubjacent etiam reſtitutioni, metu levi reverentiæ comparata. Quia eadem ratio eſt.

19 Ad argu. primæ ſent. propoſita n. 1. reſpondetur. Ad 1. negando conſeq. Quia quando lex juſta diſponit approbans receptionem tanquam juſtam ſervanda eſt in utroque foro: ſecus quando non aprobat, ſed ſolam actionem externi fori denegat gratia vitandi lites: ut cotingit in præſenti. Ad 2. dic. ſent. judicis innitentem legi approbanti contractum, in utroque foro ſervandam eſſe, ſecus quando legi deneganti actionem. Tunc enim ſent. judicis non approbat contractum, ſed denegat actionem. Ad 2. dic. matrim. majorem deſiderare libertatem, ut ritè, & rectè contrahatur, non tamen ut validè, quàm alios contractus: illud enim metu gravi celebratum, eſt ipſo jure nullum: & metu levi, nullo modo patitur reſciſſionem, & eſt firmum, dolo dante cauſam contractui, modo non ſit error circa perſonam, aut conditionem ſervilem: hi autem metu gravi celebrati, ſunt ipſo jure validi, reſcinduntur que in foro conſcientiæ, licet metus ſit levis, & ſi ſint contractus bonæ fidei, annullantur dolo dante cauſam contractui.

Ad primum 2. ſent. ex propoſitis, n.2. dic. eam doctrinam non eſſe veram: atque ideo eam reprobavi, hoc 4. lib. d.6. n. 10. Ad 2. dico, ſatis eſſe, injuriam eſſe illatam ab ipſo poſſeſſore, vel ab alio. Res enim affecta vitio tranſit cum ſuo onore. Ad 3. neganda eſt ſequela. Nec verum eſt Deum ſe habere ad acceptandas noſtras obligationes, more hominum. Nam cum juxta veriorem opinionem votum metu gravi extortum, ſit tantum jure humano irritum: ſecluſo hoc jure Deus acceptaret hoc votum, tanquam obligatorium: non tamen obligaret promiſſio facta homini ab altero ſimili metu extorta. Unde quia jus humanum non irritavit votum metu levi emiſſum, id utique firmum eſt: at vero circa promiſſiones, & cont actus humanos levi metu extortos, non diſpoſuit obligationem inde naſci, nec jure naturæ, ratione injuriæ illatæ criebatur, tantum denegavit actionem in foro externo: & inde, ut talis promiſſio relicta ſuæ naturæ minimè obliget. Ad arg. 3. ſent. propoſitum n. 3. reſpondetur etiam in contractibus onerosis principium debere eſſe voluntarium: cùm libera contrahentium voluntate incundi ſint.

DISPUTATIO X.

An preces importunæ incutiant ſaltem metum levem, efficiatque involuntarium mixtum, ita ut eis extortum ſit in foro conſcientiæ reſtituendum.

SUMMARIUM.

Refertur ſententia aſſerens precibus importunis extortum non eſſe obnoxium reſtitutioni, niſi quando rogatus contradicere nequit abſque magno incommodo n. 1.

2. Sent. aſſerens preces importunas incutere metum levem obligantem ad reſtitut. n. 2. & impugnatur 1. ſententia n. 3. ſent. authoris ponitur num. 4.

Deflorans virginem precibus importunis, an teneatur reſtituere, n. 5. juncto. n. 1. & 3.

Quæ metu levi reverentiali extorta, obligant ad reſtituendum, ſimiliter obligant quando precibus importunis extorquentur, n 6.

Donatio inter conjuges precibus importunis extorta, quando omnino non valet, nec morte confirmatur: Et quid, de locatione inter patrem & filium ſic extorta, & an cenſeatur melioratio. Et de teſtamento ſic facto, n 7.

Precibus importunis impediens legatum quando teneatur reſtituere 8.

Licentia recipiendi, vel retinendi aliquid à religioſo precibus importunis obtenta an excuſet à proprietatis vitio. Et an ſufficiat taciturnitas ſuperioris id ſcientis n. 9.

Solvuntur argumenta, n. 10. Et ibi juncto n. 1. an trahens ad ludum precibus importunis, teneatur reſtituere.

Jam diſp. VII. late diſputavimus, quando preces importunæ incutiant metum cadentem in virum conſtantem, 1.
item ut matrim. irritent, & concedatur in foro externo reſciſſio contractuum: & ibi n. 8. explicui, quando dicantur preces importunæ. In præſentiarum tantum diſputamus, quando incutiant metum levem, & efficiant mixtum involuntarium quale diſputatione præcedenti diximus, ſatis eſſe in foro conſcientiæ, ut res ſic extorta, obnoxia ſit reſtitutioni. Qua in re duplicem invenio ſent. I. ait preces importunas non efficere involuntarium mixtum, obligans ad reſtitutionem, niſi ſint perſonæ, cui metum paſſus contradicere minimè poteſt abſque magno incommodo. Ut ſi ſit importunè petens, dominus, & rogatus ejus vaſallus vel ſi princeps à quo magna ſe beneficia recepturum ſperat vel favorem. Prob. 1. quia trahens invitum alium ad ludendum tenetur reſtituere lucrum. Ut docent *D. Th.2.2. q.32.n.7.ad.2. & 4.d.15.q.2.a.4.queſtiun.3.ad.2. & D. Bonavent. eadem d.15.p.2.a.2.q.1.n.67. Palud. ibi q.4. a.5.n.33. Abulen.c.6. Mat.q.56. Turrec.c. Epiſcop d.35.n.8. Tabiena verb. Ludus q. 8. n. 9. & ibi Armilla n. 5. Metina C. de reſtit.q.22.§. Ut igitur in ſum. dicam:* & tamen communiſſima ſententia cenſet, non ſufficere attractionem precibus importunis, niſi ea exprobratio adjungatur ut invitatus & rogatus, ſi non ludat, vel à ludo diſcedat, vilis & abjectus reputaretur. Ita videtur tenere *Cajet. 2. 2.q.32. artic.7.fine.* Et docent expreſsè *Sotus. lib.4. de juſt.q.15.a.2. verſ. De illo autem, Navar. ſum. Latina, c.20.n.13. Hiſpc.19. n.15.*

Digitized by Google

n.15. Viguerius l.inſtit.c.7.§.5. verſ.12.fine, Pete.de Covarr. de remedio luſorũ,3.p.c.3. Phil.de offic.ſacerd.to.2.p.2.l.5.c.2.n.7. Azebed.l.8. recep.tit.7.l.2.n.81.82. Angles floribus 2.p.q.unica de ludo, a. unic. dub.4.f.291. Carb.de reſtit q.41. concl.5.verſ.3. Capua l.2.deciſionem, c.121.n.7. Lud.Lop.l.2. de cõtract.c.22.f.390. Manuel 1.to ſum.2.edit.c.189.concl.7. n.7. & in bulla compoſitionis, caſu 10. n. 39. Enriq.l.11.de matr.c.9. n.5.in commento, lit.B. Nav.lib.2 de reſtit.c.3. in nova edit.4.p.dub.2. n. 431. F. Mettina li. 1.ſum.c.14.§.28. f.151.col.1.Salon 2.2.poſt. quæſt. 61. tract.de domin.q.5.a.6. dub. An per ludum pecunia præſenti transferatur. domin. §. Committitur 1.f.549.Caſtro li.2.de lege pœn.c.2.coroll. 3.addens, aut ſi interſint preces ſuperiorum adeo vehementes, ut illis inferior contradicere non audeat. Ergo ſolæ preces importunæ non obligant ad reſtitutionem. 2. Prob. quia alias pauper teneretur reſtituere eleemoſynam precibus importunis obtentam, quod abſurdiſſimum videtur. Hanc ſent; tenent, in virgine deflorata importunis precibus, dicentes non cenſeti involuntariam, atque ita defloratorem non teneri reſtituere. Nav.lib.2. de reſtit.c.3 in nova edit.p.4.dub.2.n.429 Salz.pract.c.83.§. Eſt tamen opinio hac Manuel 1.to. ſum.2. edit. c. 208. n.3 Carb. de reſt q.26. concl.2.Banes 2.2.q.62.a.2. dub. 7. concl.3. ante §. Arbitror tamen ego. Et circa donationem, non annullari ſolis precibus importunis aſſerunt Alcoçer l.de ludo, c. 1. concl. 4. Fr. Garcia lib.2.de contract.c.19.fol. 592.& ſeq. Nav. lib.4. de reſt.c.5.dub.2.n,19. in nova edit. addens niſi preces importunæ ſint principis, aut magnatis, cujus preces, juſſa cenſentur: & Carb.de reſtit.q.46.concl.8.in 2.ejus probatione, addens niſi adſint minæ, quæ poſſint juſtum metum incutere: & tandem Enriq.l.11.de matr. 11. c.9 n.5, in comment. lit. B. ait preces importunas obligare ad reſtitutionem, quando illis inſunt tacitæ minæ ut quia ſunt domini ſoliti male ſe habere erga eis non morem gerentes.

II. Sent. tenet preces nimis aſſiduas, & importunas incutere metum levem, & cauſam eſſe involuntarii mixti, obligantis ad reſtitutionem in foro conſcientiæ. Probatur per plurima quæ hoc lib. 4. diſp. 7. n. 4. retuli, probantia preces importunas æquiparari metui, & coactioni, ubi multas etiam doctrinas allegavi ad hoc comprobandum: quæ omnia ſaltem probant coactionem levem in iſte precibus importunis, ſed metus & coactio levis obligat in foro conſcientiæ, ad reſtituendum, ut dixi diſp.præced.n.4. ergo 2. Quia cum ludus ſit contractus lucro & jacturæ expoſitus, in quo (ut dicam n.10.) eſt ſatis probabile; quemcumque metum non obligare ad reſtitutionem, DD. non pœnitendi cenſent preces importunas, quibus aliquis trahitur ad ludum inducere ſufficientem metum, ut dicatur involuntariè tractus ad ludum, teneatur lucrans reſtituere. Sic Sic D.Ant.2.p.t.c.23.§.3.verſ.Tertius eſt, Led.2.p.4.q.15.art.5.fol.123.col.4.§. Secundo intelligit, Corduba l.1. quæſtionarii.q.13.fine, Lud.Lop.1.p.inſtructorii novi, c. 184. concl.1. Aragon 2.2.q.32.a.7.circa ſol. D.Th.ad 2.Bañes eo. art.7.circa 3. dictum divi Th. in ſol. ad 2.poſt.1.concl. §. Secunda pars hujus concluſionis, Capua l.2.deciſionum c.121,n.7. Et ex juriſperitis, Roſella verb.Ludus num.4. ubi Sylv. q.11. Cov. reg.Peccatum,2.p.§.4,n.7. Padilla l. interpoſitas, nu.32. C. de tranſactio.Gutier.q.canon.l.1.c.37.n.18. ergo à fortiori obligabunt ad reſtitutionem, in aliis contractibus oneroſis, & lucrativis. Hanc tenet Sylv. Reſtitut. 2. verſ.9.ubi hæc ait, ſi temporo donationis dans, non mere vult. ſed ideo dat ut importunitatem repellat, tenetur accipiens reſtituere, & hoc in dubio præſumitur. Lud.Lop.1.p.inſti. c. 96. §. At quamvis ubi ait importunas preces exorbitantes obligare ad reſtitutionem. Quia habent vim cujuſdam coactionis levis. Et virginem importunis precibus violatam cenſeri involuntariam & violatorem tanquam vim inferentem, teneri reſtituere, videtur tenere Nicol. de Lyra c. 22. Exordi, ſuper ea verba, Si ſeduxerit quis virginem. ubi inquit, verbis, vel donis inducendo eam, & ibi Abulenſ.q.12.paulò poſt princ. verſ. Reſpondetur quod ſicut, ubi inquit, ſeducendo eam promiſſis, vel datis, vel blandis verbis. Et tenent expreſſè gloſſator Abb.

c.1.de adult.lit.B.Nav. ſu. Lat.& Hiſp. c. 16.n.17.& lib.4. conſ.in 2.edit.t.de cland.deſponſ.conſ.3.ad quartam q. n. 4.& ad 7.q.n.7. ubi addit, magnas preces attendi ex qualitate viri rogantis, & fœminæ rogatæ: nam preces quæ eſſent leves, quando vir eſt vulgaris notæ eſſent magnæ, & graves, ac importunæ, ſi vir eſſet magnæ authoritatis, & fœmina vulgaris. Idem tenet Corduba lib.1. quæſtionarii, q.13. verſ. Quarum dictum, & verſ, Septimum dictum. Gutier.lib.1. q.canon c.37.n.15.& 23. Enriq.lib.11.de matr. cap.9.num.5. Angles florib.2. p.q.de reſt.honoris, & bonorum temporalium, art.unico, dub.7.diffic.2. concl.4.f.335. Frater Metina lib.1. ſu c.14.§.39.f.159. fine, & ſequenti, Bart. à Ledeſ.dub.19.de matr.f.1295. Philiarchus de offic.ſacerd.to.1.p.2.lib.4.c.17. n.3. Lud.Lop.1.p. inſtruct.c.76.§. Cæterum ſi talis virgo, Salon 2.2.q.62.art.2. controv.5. concl.3. Capua li.2.deciſionum, c.78.n.9. Vega lib.5. ſummæ, caſu 180. Faciunt pro eadem ſententia, DD.allegati hoc num.aſſerentes idem in trahente precibus importunis ad ludum.

I. Concluſio, prior ſententia diſplicet, niſi ſano modo explicetur. Quia aliqui DD. illius docent tunc tantum preces importunas obligare ad reſtitutionem, quando junguntur minis gravibus. Quod apertè eſt minus verum, quia tunc continent metum cadentem in virum conſtantem, (ut dixi hoc 4. lib. diſp. 7. n.3.& 1.) cum tamen ad reſtitutionem in foro conſcientiæ, ſufficiat metus levis: (ut dixi diſp. preced.n.4) Alii verò ex illis DD. expoſcunt, ut ſint ſuperioris cui abſque magno incommodo ſubditus contradicere non poteſt, quia ab eo beneficia ſe accepturum ſperat, vel favorem ejus expetit: qui deficiunt in duobus 1. quia ſpectare favorem, vel beneficia gratuita, auget voluntarium, nec timor ea amittendi poteſt dici verè timor, nec aliquid confert ad actus reſciſſionem, nec ad obligationem reſtitutionis: cùm ea debita non ſint, & proinde in illorum negatione nulla verſetur injuſtitia: & latius reprobavi hoc 4.l.diſ.5.n.282. quia importunæ preces ſuperioris cui ſubditus debet reverentiam, incutiunt timorem cadentem in virum conſtantem, (ut probavi hoc 4. lib diſp.7.n.7.) atque ita à ratione alienum eſt, eas exigere, ut deflorator teneatur in foro conſcientiæ reſtituere: cum ad hoc ſufficiat metus levis.

II. concluſio, placet mihi 2. ſent.intellecta, non ut quæ- 4
cumque preces importunæ obligent, ſed quando efficiunt mixtum involuntarium: quod non ſemper evenit (ut explicui diſp. præced. n.12. de metu reverentiali) quoties illis ceſſantibus, rogatus id non efficeret. Sæpe enim importunè rogatus, poſtea libentiſſimè exequitur, & tunc non dicitur coactus nec conſurgit inde reſtituendo onus: ut bene animadvertit Sylv. Reſtitut.2. verſ.Nonò. Sed tunc hoc contingit, quando omnino repugnanti voluntate, & quaſi coactus, ut importunitatem vehementem repellat, & (ut vulgò dicimus) a mas non poder, efficit: & ita ſolemus dicere, dum nimium importunis precibus laceſſitur, eſtos no ſon ruegos ſine fuerça. Et ita explicuit Sylv. ibi Probatur, quia negari nequit tunc admiſceri involuntarium, & conditionalem nolitionem, quæ ſatis eſt ad reſtitutionis obligationem. Ut latè probavi diſp. præc.n.4. Nec placet quod docet P. Molina to.1.juſt. tract.2.diſp.135.§. Si tamen preces, ubi ait non ſufficere ut eæ preces importunæ ſint cauſa, ut teſtator ita diſponat. Si enim adhuc ſit teſtator in ea quaſi habituali diſpoſitione, ut velit ſuam diſpoſitionem valere, dicit non teneri extorquentem reſtituere, quamvis peccarit contra charitatem, impediendo, & contra juſtitiam, in teſtatorem, inferendo eam moleſtiam. Quia tandem plenè, & ſimpliciter voluit teſtator eſſe illius bona. Unde concludit tunc tantum teneri reſtituere, quando teſtator erat in ea quaſi habituali diſpoſitione, ut vellet non valere quod diſponit. Quod dicit rarò accidere. Sed fateor me hoc non percipere: quia quamvis ille velit, non ſpont evult, ſed coactus, quamvis leviter, ut importunitatem repellat, tædioque affectus; aliter nullo modo conſenſurus. Quod ſatis eſt ut in foro conſcientiæ conſurgat reſtituendi obligatio.

Digitized by Google

5 Hoc tamen libentiſſimè concedo priori ſent. rariſſimè defloratorem teneri reſtituere virgini, quæ ſolis precibus importunis adducta conſenſit ſuæ deflorationi. Quia raro invenitur in hoc caſu involuntarium: fingit enim ſæpe ſe nolle, deditaque opera cunctatur, & tergiverſatur, vulgò. *ſe haze rehacia*, ut pluris fiat ejus copula, cariuſque ſuum corpus vendat: & quamvis initio repugnet, poſtea tamen libenter conſenſum præbet. In quo caſu dixi num. præced. ceſſare involuntarium, & reſtituendi onus. Immo amplius, & bene dixit *Dacianus pract.2.p.l.8.c.7.n.* 38. non eſſe raptum, ſi ex paterna domo virgo arrepta conſentiat poſtea libere ſuæ deflorationi. Si tamen revera virgo importunis precibus victa, voluntate verè repugnanti, ſolum ut importunitatem repellat, conſentiret ſuæ deflorationi, teneretur deflorator reſtituere: & ita intelligo DD. allegatos n.2. pro hac ſent. Quia eſt mixtum involuntarium, & nolitio conditionalis: hoc tamen (ut dixi) rariſſimè evenit.

6 Ex dictis inferuntur omnia corollaria, quæ intuli diſp. præc. n.13.& ſeqq. de metu reverentiæ leui. Si enim omnia illa precibus valde importunis, mixtum involuntarium efficientibus, modo expoſito n. 4. ab aliquo extorqueantur, conſurget inde in omnibus illis caſibus obligatio reſtituendi. Quia eadem prorſus militat ratio.

7 2. Infertur ea omnia quæ hoc 4. lib. diſp.7.n.4.retuli ex variis DD. nempe, donationem inter conjuges nimia importunitate extortam, non confirmari morte: nec donationem inter patrem & filium, nec cenſeri meliorationem: nec legata aut teſtamenta ſic extorta, firma eſſe: ea (inquam)omnia licet quoad reſciſſionem in foro externo, non careant difficultate: quia non omnes preces importunas admiſimus ibi, n. 7. incutere metum cadentem in virum conſtantem, qualis deſideratur ad eam reſciſſionem: in foro tamen conſcientiæ, eſſe vera, ſi mixtum involuntarium contineant, modo hic n. 4. explicato. Immo *Suarez alleg.24.n 4.& Matienzo dialogo relatorum 3.p.c.20.nu.*18. docent quamvis metus reverentiæ abſque minis non ſit viri conſtantis, nec ſufficiat ut reſcindatur teſtamentum eo metu confectum, actione quod metus cauſa, ſufficere tamen, ut reſcindatur officio judicis. Idque colligunt ex *Bart.l.fin.n.4.ff. Si quis aliquem teſtari prohi.* Quare cautiſſimè *D.Anton.3.p.t.10.c.1.§.2.ad finem*, ait poſſe teſtatoris conſanguineos ab ipſo petere ut leget eis, dummodo non nimis importunè, ut quaſi extorqueant.

3. Infertur, precibus importunis impedientem legatum, teneri reſtituere, eo modo, quo vi impedientem: quando eæ preces mixtum involuntarium continent modo n.4. declarato. Et probatur eadem ratione. Sic *Gutier. quæſt.canon.l.1.c.37.n.*20.

9 Ultimò infertur, licentiam extortam à religioſo, precibus valde importunis, accipiendi, vel retinendi aliquid, quando re vera ſuperior involuntariè, ut importunitatem repellat, conſentit, aliter omnino repugnaturus, non excuſare ipſum à proprietatis vitio. Quia ea non eſt licentia, ſed violentia: ut bene dixit *D. Bernar. de conſid. ad Eugen.* Et ita *Perez addit.ad Seguram,l.1.§. Si vir n.* 128. *ff. de acqui. poſſeſſ.* dixi in ſimili licentiam contrahendi extortam precibus importunis ab uxore, non eſſe legitimam, nec viſum eſſe virum conſenſiſſe: & in ſimili, quando religioſus dicit ſe eſſe paratum ad juſſum ſuperioris, relinquere quæ poſſidet, at fundendo querelas, & murmurationes, ita ut ſuperior non audeat contradicere, & tacet, ut vitet majus malum non eſſe tuta conſcientia, non tantum ob ſcandalum, ſed ob votum paupertatis: quia ea non eſt licentia voluntaria, ſed permiſſio coacta, ad vitandum maius damnum, ut docent *Dionyſ.Carth.de profeſſ. monaſt.l.1. a.* 11. *Corduba ſum.q.54.f.139.col.2.§.Ycierto eſta opin. Nav.lib.3. de reſtit. c.1.in nova edit.p.3.dub. 1.n.*161. Et in hoc ſenſu accipienda eſt doctrina Hugonis, quem ſequitur, ac refert *Turrec.c. Non dicatis* 12.*q.* 1. *n.* 9. nempe taciturnitatem prælati non excuſare á vitio proprietatis: intelligenda enim eſt, de taciturnitate, & conſenſu permiſſivo, ſecus quando eſſet conſenſus approbans, & ita explicat *Na.eo.c.Non dicatis,n.*54.

quod eſt in novis operibus *commento,2.de irregularib. n.*12. *& Mendoza in quibuſdam quæſt. ſchol.q.*8.

Ad argum. prioris ſent. n,1. propoſita, reſpond. Ad 1. dico diſparem eſſe rationem in ludo. Quia cum ſit contractus lucro & jacturæ expoſitus, non omnes admittant, etiam dum interveniunt preces importunæ cum exprobrationibus, obligari trahentem ad lucrum reſtituendum: id enim negant *Alcoçer lib. de ludo,c.21.concl.3. Fran. Garcia p.2.de contr.c.19.f.592. & ſeq.* Atque ita valde probabiliter *P.Molina to.2.de juſt.tract.2.diſp.* 516 *f.*1687. tenet contra communem, trahentem ad ludum alio damno non ſequuto, non teneri lucrum reſtituere: eo autem ſequuto ſolam damni æſtimationem. Quia ratione injuriæ attractionis nil tenetur reſtituere, ſed tantum pati pœnam, dum à judice condemnatus fuerit: ratione autem lucri ex ludo acquiſiti, nil etiam tenetur reſtituere: quia quamvis mixtum *in*voluntarium adſit, at cum ille conſenſus ita mixtè *invo*luntarius, ſufficiens ſit, ut contractus ludi ſit validus ex parte attracti ne lucrum inde comparatum teneatur reſtituere: ita fuit ſufficiens, ut ſervetur æquitas, ut eſſet validus ex parte attrahentis, ne lucrum teneatur reſtituere. Et quamvis in aliis contractibus oneroſis, qui metu tractus contractum iniit, poſſit petere ſibi reddi quod dedit, reſtituendo quod accepit: in re autem præſenti, ſpes æqua lucrandi, & æquale periculum perdendi utrinque commutata ſunt, ac proinde non habet locum reſciſſio contractus reddente attracto quod accepit, & poſtulare quod *in* compenſationem reddit. Nec obſtat, dignum eſſe metu trahentem ut lucro ſpolietur: ea enim eſt pœna, judicis ſententia indigens. Ad 2. reſp. *Sylv.verb. Reſtitut.*2.§ 9. Fallere in paupere importunis precibus obtinenti eleemoſynam. Sed rationem fallentiæ nec aſſignat, nec ipſe video: & ideo dico numquam teneri reſtituere. Quia preces pauperis parvi penduntur, & tandem alter via eleemoſynæ voluntariè tribuit, & nollet ſibi reſtitui: & fortè hac ratione *di*xit *Sylv.* fallere in paupere: verùm ſi involuntar*ium mix*tum ibi daretur. & eleemoſyna non eſſet debita ſaltem charitatis lege, faterer utique conſurgere reſtituendi onus.

DISPUTATIO XI.

An blanditiæ inferant metum levem, mixtúmque involuntarium, ita ut blanditiis extorta, obnoxia ſint reſtitutioni?

SUMMARIUM.

Proponitur opinio affirmans: & meretrices teneri reſtituere extorta blanditiis, num. 1.

Contraria verior, n. 2. *Et ſolvuntur argumenta, n* 3.

QUando blanditiæ incutiant metum viri conſtantis: 1
dixi hoc 4. lib.diſp.7.n.3. in præſentiarum autem ſermo eſt, quando inferant metum levem. Aliqui aſſeverant inferre metum levem, ita ut eis extorta, ſint reſtituenda. Quia non minus excæcat amor, quàm ebrietas, atque ita cenſent meretrices teneri reſtituere, quod ultra ſtipendium debitum, blandis, & amatoriis verbis comparant. Sic *Cajet. 2.2.q.32.a.7.fin.& in ſum. verb.Reſtitut.poſt.c.8.t.Reſtitutionis cajus quaſi infiniti ſunt verſ.Sunt duæ radices.& ibi Arm. n.*58. *Medina C.de reſt.q.*20. *ante ſol.ad*2. *verſ. Sequitur amplius Nieva ſum.tit.*119.*Capua lib.2.deciſio.c.*121. *n.*7.

Contrarium tamen omnino tenendum eſt. Primò, quia concupiſcentia, & amor non efficiunt involuntarium, immo valde augent voluntatem: teſte *D.Th.1.2.q.6.a.*7. Nihil enim magis voluntariè fit quàm quod amore efficitur, 2. prob.ex *l.fin.C ſi quis alter teſtari prob.* ibi, *judicium uxoris poſtremum in ſe provocare maritali ſermone, non eſt criminoſum.* Ubi *gl. verb.Maritali* ait, id eſt, blando ſermone. Idem habetur *l.27. t.p.6.* Quare eo textu ducti *Bald. Capola, Hippol.* quos referunt, & ſequntur *Joan. Lup. rub. de don.* §.81.*n.*11.*Segur.l.1.§. Si vir n.*128.*ff.de acqui.poſſ. Montal. lib.2.fori t.9.l.3.gl.1. Greg.Lop.d.l.27.v. Rogandole, & l.2. verb.Porfalago,t.8.p.6.Aviles,c.21. Pratorum.gl. Ruego,n.5. Menoch.de arbitr.l.2. centur.4.caſu 395.n.41.* aſſerunt non

vitiari

Digitized by Google

vitiari teſtamentum, quod vir uxoris blanditiis ductus, in ipſius favorem confecit. Ergo blanditiæ non efficiunt involuntarium mixtum. Sic docent *Sotus l.4.de juſt.q.7.a.1. in ſolut l.ad 2.verſ. Adjecit tamen. Nau.ſum.c.17.n.16. Caſtro l.2.de lege pœn.b.2.coroll.3. Ledeſ.2 p.4.q.18.a.5.§. Dico igitur, ſub fin. illius: Alcoçer li.de Lud c 21. concl.4.fin. Gutier. q. Canon.l.1. c.37.n 19. Enriq.l.11 de matrim.c.9. n.5. in comment. l.B. Lud. Lop.1.p. inſtr.c.96.§ Accedo quoque, P. Molina to 1.de inſt.tract.2.diſp.94.f.569.§. Si fornicarie. Nau.l.1. de reſtit.in no.edit.c.3.p.4. dub.2.n.430.& lib 4.c.2.dub 12. n.97. Banez 2.2.q.62.a.5.dub.5.concl.2. Salon.eod.a.5.contr. 4.poſt.3. concl. Manuel.2.to ſumm.c.40. n.4.* Teneri autem meretrix reſtituere, ſi fraudibus plus juſto ſtipendio extorqueret: ut ſi aſſereret ſe virginem, vel non niſi ſemel à magnate cognitam; ut bene docent *Sotus, Ledeſ. Alcoçer, Molina, Lud. Lop. Gut. Bañez, Salon. Manuel, ibi Capua l.4.dec. c.123.n.10.* Non tamen eſſe fraus, quando aſſereret ſe perditè deamare. Quia hanc eſſe muliercularum fraudem, latet neminem. Sic *Sotus, Ledeſma, Gutier. Lud. Lop. ibid.*

3 Ad argum. dic. concupiſcentiam excæcare mentem, ut non juxta rectam rationem, & prudenter actus fiat: non tamen involuntariè efficiatur.

DISPUTATIO XII.

An metus cadens in virum conſtantem, injuſtè incuſſus, irritet matrimonium.

SUMMARIUM.

Cui uſui ſit hæc quæſtio, poſt Tridentinum. n. 1 Et dividitur metus in procedentem ab intrinſeco, vel ab extrinſeco, & in incuſſum ad extorquendum matrimonium, vel ob aliam cauſam. n.2.

Qualiſcumque metus non incuſſus ad extorquendum matrimonium non irritet, n. 3.

Matrimonium contractũ cum concubina, metu præſentaneæ mortis, ex morbo, naufragio &c. valeat, n.4. Idem medicis dicentibus contrahentem obiturum ni ducat uxorem, propter humoris abundantiam, n.5.

Valet matrimonium detruſi in carcerem, ſi non ad id detruſus ſit, n 6.

Idem de contracto à captivo apud hoſtes, n.7. Et ibi, an poſſit hic conſtituere procuratorem ad matrimonium contrahendum.

Valet matrimonium, cum morte damnatus eligit ducere meretricem, ut mortem evadat n.8.

Idem ſi alius ei offerat immunitatem ſi talem fœminam ducat. n 9.

Item ſi judex capto juſtè, mortemque timenti vitam condonet ſi ducat judicis ipſius filiam, alioquin ei mortis pœnam minetur. n. 10. Et quid, ſi injuſtè damnatus ſit, n. 11.

Quid de conſuetudine, ut vir remittat adulterium uxori, ſi profiteatur in religione? vel ut homicida damnando ad mortem, remittat conſanguinei crimen, dummodo filiam occiſi ducat, n.12.

Valet matrimonium ſi princeps obſeſſus offerat obſidenti filiam in uxorem, ſi obſidionem ſolvat, niſi alter eo fine obſediſſet, n 13.

Quid ſi parentes, aut conſanguinei vellent interficere juvenem in ſtupro inventum, & is eo timore ſtupratam duceret, n 14.

Valet matrimonium ægri lethali morbo opreſſi, cum filia medici initum nolentis aliter ipſi mederi n.15.

An matrimonium metu viri conſtantis, injuſtè incuſſi, ad illud extorquendum, ſit validum referuntur duæ ſententiæ, n.16 & 17.

Matrimonium tali metu initum, eſt nullum in utroque foro. n. 18.

Idem eſt à quocumque incutiatur ille metus, n.19. Et ibi intelligitur, quando alter ducitur eo metu ad contrahendum.

Quid, ſi non ſit metus ad certam fœminam ducendam, ſed incertam de certis, n. 20

Quid, ſi id matrimonium initum ſit in præſentia amicorum, & conſanguineorum, n. 21.

An conſtitutio procuratoris ad matrimonium, vel alia negotia, metu facta valeat n 22. Et explicatur c. Accendens, de procur.

An dotis, & arrharum promiſſio, & ſolutio metu facta valeat? & an valeat pœna adjecta contractui dotis, n. 23. Et ibi explicatur l. Si mulier. § Si dos, ff. de eo quod metus cauſa.

Quid. de diſtractu dotis metu facto, n. 24.

An uxor metu promittens dotem teneatur dotem denuo conſtituere, n. 25. Solvuntur argumenta, n. 26.

1 HActenus diſputavimus qualiter metus irritet cæteros contractus, pariatque reſtituendi obligationem. Jam qualiter ipſum matrimonium irritet, diſputandum eſt. Supponendum eſt 1. non eſſe utilem hanc diſputationem, poſt Tridentinum, prout malè exiſtimavit *Palacios 4.d.29.diſp.unica, f.663.§. Hæc porro omnia*: duciturque ea ratione, quia cùm jam matrimon. coram parocho, & teſtibus, celebranda ſint, non erit coram eis, coactioni locus. Sed fallitur: quia poteſt præcedere comminatio mortis, vel alterius mali gravis, antequam interſint parochus & teſtes, & durante ea metus cauſa, coram illis matrimonium iniri, ignorantibus metum.

2. Supponendum eſt, duplicem eſſe metum: quidam eſt incuſſus ab intrinſeco, vel à cauſis naturalibus, ut à morbo, tempeſtate, feris animalibus, (ab his enim metus incuſſus dicitur ab extrinſeco, quia incutitur per modum naturæ, id eſt, non per actum liberum: ut rectè animadvertit *Sotus 4.d.29. q.1. a.3. verſ. Hinc primò colligitur.*) Alter verò eſt ab intrinſeco, id eſt, à cauſa libera. Ut dum quis incidit in latrones, mortem comminantes. Rurſus hic metus adhuc eſt duplex, quidam incuſſus à cauſa libera, ſed non gratia matrimonium extorquendi, ſed alia de cauſa. Alter vero incuſſus gratia extorquendi matrimonium: & hic poteſt incuti juſtè, ut dum minans comminatur malum, quod juſtè inferre poteſt, ut juſtam delicti accuſationem. Vel injuſte, ut ſi malum illud injuſtè inferat ut privata authoritate necare. In præſentiarum ergo non diſputamus de metu incuſſo à cauſa libera, juſtè ad extorquendum matrim. quia de hoc eſt habendus ſermo, diſp. ſeq. ſed quando injuſtè.

Hac ergo in re eſt quædam concluſio certiſſima apud omnes, nempe, quoties metus non eſt incuſſus ad extorquendum matrim. ſive proveniat à cauſa naturali, ſive libera, quantumvis graviſſimus ſit, non reddit irritum matrim. Prob. quia tunc non impellitur homo ab alio ad matrimonium, ſed à ſeipſo: cùm nullus tunc exigat matrimonium, ſed voluntariè id contrahens eligit, tanquam medium ad evadendum periculum animæ, vel corporis. 2. Quia involuntarium quod in eo matrimonio invenitur, non eſt intentum ab incutiente metum, ſed tantum habet occaſionem ex ipſius nequitia. 3. Quia votum emiſſum ex ſimili metu, validum eſt: ut probatur ex *c. Sicut nobis, de regul.* ubi votum factum à morbo laboranti, mortis timore dicitur obligare: & *n.21.* populus Iſraël victus à Chananæo, voto ſe obligavit, & votum judicatur validum. Et de quacumque tribulatione ait David, *Reddam tibi vota mea quæ loquutum eſt os meum in tribulatione mea*; Et conſtabit ex corollariis inferendis. 3

Ex hac concluſione primo infertur matrim. contractum cum concubina, metu præſentaneæ mortis, morbo aut naufragio, aut fera beſtia, aut inferni timore eſſe firmum. Quia is metus non infertur à cauſa extrinſeca libera, ad extorquendum matrim. Sic *Sotus 4.d.29.q.1.n.3.verſ. Hinc primo colligitur. Covar.2.decret.3.p.c.3.§.4.n.16. Anton. Cuc. lib.5 inſti.major.t.12.n.118. Palac.4 d.23.diſp.1.verſ. Septimò dicit, Angles floribus 1.p. materia de matr.q.3.de conſenſu coacto, a 2. diffic.2.fol.547. Bart. à Ledeſ.dub.23.de matr. fund.5 Enriq.l.11. de matr.c.9.n.1. Manuel.1. tom.ſum.in 2. edit.c.251.n.1. Corona confeſſorum 4.p.c 8.de matr.tit.de impedimento violentiæ, n.29. verſ. Sed eſt hic valde advertendum, Philiarc.de offic.ſacerd.to.2. p.2.lib.c.8. Pet. de Ledeſ. de matrim.q.47.a.3.dub.1. Candelabrum ſacram 2.p. materia de matrim. n.62. Lud. Lop.2.p. inſtructorii novi, materia de matrim.c.40.fol.1067.§. Præterea pro ejus materia.* 4

2. Infertur ſi medici aſſerant quempiam obiturum ob humoris abundantiam, niſi ducat uxorem, valere matrimonium. Quia metus eſt ab intrinſeca cauſa naturali. Sic *Ledeſ.2.p.q. 49. a.3.f 456. col.4.§. Sed contra hoc eſt argumentum*, junctus duobus § *ſeqq. Sotus, & Lud. Lop. n.4. citati.* 5

3. Infertur matr. contractum per detruſum in carcerem, ſi non animo extorquendi matr. detruſus ſit, validum eſſe. Quia quamvis metus carceris gravis ſit, ac proinde reddat nullos contractus incarcerati, *l. Qui in carcerem, ff. de eo quod met.cauſ.* & ſubinde matrim. debere eſſe nullum: quia tamen metus non incutitur gratia matrim. extorquendi, validum eſt Sic *Innoc. c. Cum locum, n.2. de ſponſal.* ubi *Hoſt. paulo poſt princ. Joan. And.n.2. Ant.n.11. Card.n.3. Abb.n.9. Henric.n.5. Præpoſ.n.12. Gutier. de juram.1.p.c.57.n.4.& 5.* 6

4. Infertur, minus bene *Innocentium cap. Cum locum, de ſponſ.n.1.* quem ſequitur *ibi Hoſt. paulo poſt princ.* aſſeruiſſe matrim. captivi apud hoſtes eſſe invalidum: eo quod 7

ſervus eſt. Verùm hoc longè à veritate abeſt. 1. quia quoad matrim contrahendum, ſervitus nihil hobeſt, ut conſtat ex *toto t. de conjug. ſervorum* 2. quia is metus captivitatis, quamvis in virum conſtantem cadat, minimè tamen ad matrimonium injectus eſt. Tandem quia *c. Dominus, de ſecund. nupt.* Lucius 3. ſcribens captivis apud Saracenos detentis, permittit illis matrimonio copulari modo de priorum conjugum obitu certi ſint. Et ita Innocentium reprobant *Joan. And. eo t. Cum locum n. 2. Ant n. 11. Card. fine, Abb. n. 9. Henric. n. 3. Alex. de Nevo. n. 13. idem Joan. And. d. c. Dominus, n. 2. Ant. ibi n. 2. Anch. n. 3. Abb. n. 3. alex. de Nevo n. 3. prapoſ. n. 1.* Nec placet moderatio *Abbatis, eo c. Cum locum, n. 9 & Præpoſiti, eo c. Cum Dominus, n. 1.* ubi ſequuntur Innocentium, ita illum intelligentes: ut captivus poſſit uxorem ducere, minimè tamen conſtituere procuratorem, qui nomine ipſius matrimonium ineat: per *c. Accedens de procur.* Sed contrarium eſt veriſſimum, & commune: ut refert & ſequitur *Alex. de Nevo, d. c. Cum locum, n. 15.* Nam conſtitutio procuratoris non majorem libertatem deſiderat, quam ipſum matrimonium: ſi ergo ea captivitas non tollit libertatem ad matrim, à fortiori, nec ad procuratoris conſtitutionem. Nec obſtat *d. c. Accedens*, quia ad ſummum, probat conſtitutionem procuratoris, liberam eſſe debere: (quod an ita ſit dicemus n. 22.) in præſenti autem eventu, libera eſt: cùm captivitas non ordinetur, ut procuratorem captivus conſtituat.

8 5. Infertur validum eſſe matrimonium, dum morte damnatus quo incolumis evadat, ducit meretricem, juxta morem aut ſtatutum aliquarum regionum. Quia is metus non eo tendit, ut matrimonium ineat, ſed propria ſponte, damnatus id evadendi medium eligit. Sic *Sotus verſ. Exurgunt hic tamen. & Ledeſm. Covar. n. 17. Ant. Cuc. n. 118. Lud. Lop. §. Jam ex prædictis liquet. Angles, Philiarch. Palac. verſ. Nonò reſpondeo. Candel. n. 69. Bart. à Ledeſ.* ubi eos n. 4. retuli. *Sebaſt. Medicis de caſib. fortuitis, q. 7. 75. habetur to. 7. tr. noviorum. Enriq. l. 1. de matr. c. 6. n. 5. Cord. ſum. q. 171. punct. 1.*

9 6. Infertur idem eſſe dicendum, etiamſi ipſi damnatus minimè offerat matrimonium, ſed alius ei promittat immunitatem ab ea pœna, ſi certam fœminam ducat. Quia tunc nullus metus incurritur ad matrimonium extorquendum ſed metus aliunde incuſſus aufertur, oblata illa conditione. Sic *Sotus. Ant. Cucus n. 116. Lud. Lop. §. Iam ex. prædictis liquet. Petr. de Ledeſm. concl. 4. Enriquez n. 2. Corona confeſſorum*, ubi hos n. 4. allegavi. *Veracruz 1. p. ſpec. a. 8. ad fin. dub. 3. Corduba ſum. q. 241 punct. 1.*

10 Imò ſi ipſe judex capto juſtè, mortemque timenti, vitæ condonationem promittat, ducat ipſius judicis filiam, aut aliam fœminam, alioquin ei mortem juſtè inferendam comminetur valet matrim. Quia metus non injicitur ad matrim. ineundum, ſed jam conceptus aufertur, traditurque evadendi periculum modus. Sic *Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 4. n. 15. Gutier. de jura. 1. p. c. 57. n. 9. Vega. l. 3. ſum. caſu 136. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matr. c. 40. fol. 168. verſ. Ad ſecundum verè caſum*, intelligens quando præſentaneam certamque mortem timebat, vel aliud malum grave. Idem videtur tenere *Petr. de Led ſm. de matrim q. 47. art. 3. dub. 1. concl. 3. v. Ex hac conclusione*, ubi ait valere matrimonium, ſi juſtè judex condemnans homicidam, nolit condonare vitam, niſi ducat uxorem occiſi. Quare non eſt audiendus *Angles floribus 1. p. de matrim. q. 3. de conſenſu coacto, a. 1. d. ſſi. 2. concl. 3. f. 548.* ubi ait, ſi judex latroni ſuſpendendo, pœnæ remiſſionem promittat, hac conditione ut aliquam ducat, non valere matrim. Videturque idem tenere *Sotus 4. d. 29. q. 1. art. 3. verſ. Ex his*, quem ſequitur *Barth. à Ledeſma dub. 23. de matrim fundam. 5.* ubi dicunt, ſi Princeps ei quem juſtè poteſt pœna capitis plectere. ſi eam pœnam illaturum promittat, niſi hanc duxerit, non valere matrimonium. Quia ad hunc finem incuſſus eſt metus. Sed intelligendus eſt *Sotus*, quando incutitur is metus aliàs nihil timenti, ſed ſpem evadendi probabilem habenti. Et ita intelligit eum *Lud. Lop. proximè citatus.*

11 Et quamvis hi DD. videatur limitare, quando is juſtè captus erat, morſque juſtè inferenda erat, expreſsè enim ſic loquuntur *Covar. Gut. Pet. de Ledeſ. Vega, n. præced. alleg. & Palac. 4. d. 29. diſp. unic. ad fin. verſ. Nono reſpondeo*, ait fortè non valere matr. quando illud injuſtè ſuſpendendus eligit quo mortem evadat Et *Veracruz 1. p. ſpec. a. 8. dub. 3. §. Clariſſimè ex hoc ſequitur*, ſentit non tenere matrimonium, quando injuſta eſſet condemnatio, ſecus quando juxta allegata & probata. Cæterum exiſtimo parem referre ad matrimonii hujus valorem ſive juſtè, ſive injuſtè damnatus ſit. Quia hoc matrim. ex eo non redditur irritum ob hunc metum, quia metus non injicitur ad illud extorquendum, ſed metus ille conceptus aufertur: ergo impertinens eſt, an metus ille conceptus fuerit ex cauſa juſta, necne Solus enim metus injuſtè illatus ad extorquendum matrimonium, illud dirimit: ut n. 3. Et confirmatur amplius, quia ſi quidam tertius offerret illam immunitatem ab ea injuſta morte, valeret utique: ergo dicendum eſt, licet ipſemet judex offerat. Quia quando metus vitiat matrimonium, idem eſt à quocunque ille inferatur: (ut dicemus n. 19.) & ita *Covar. 4. decr. 3. p. c. 3. §. 4. n. 15.* ubi dixit, ſi judex mortem inferendam, illam jam timenti comminetur, niſi filiam ejus ducat, valere matrim. eo quod metus non infertur, ſed aufertur: ſubdit hæc, *qua ratione perpenſa, hac in re arbitramur quoad matrimonium, potius fore conſiderandum, an metus ſit illatus, necne, quàm quod juſtè inferatur.* Idem apertè volunt *Ant. cap. Cum locum n. 11. de ſponſal. & ibi Præpoſit. n. 12.* ubi diſputantes utrum matrim. intruſi in carcerem injuſte, cum fœmina detrudente contractum, timore carceris illius injuſti, validum ſit? diſtinguunt, ſi metus ad finem contrahendi matrimonium illatus ſit, non valet, ſecus ſi ad alium finem, ergo metus ex cauſa injuſta conceptus, non vitiat matrim. initum cum ipſomet incutiente, vel cum alio, ſi ad eum finem incuſſus non ſit. Et ita in noſtro caſu, cùm judex promittens impunitatem reo, ſive juſte ſive injuſte mortem timenti, ſi ejus filiam ducat non metum inferat, ſed potius metum jam conceptum auferat, immunitatemque offerat, nihil refert, ſive metus juſtè ſive injuſtè conceptus ſit. Et ita tenent *Corduba ſumm. q. 171. punct. 1. §. Mas non obſtante, Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 231. n. 1.* Idem conſtabit ex dicendis, n. 13. & 14. ubi in ſimilibus eventibus injuſti metus, dicemus non vitiari matrimonium: eo quod incuſſus minimè ſit ad eum finem.

7. Infertur, quo pacto æquitas conſuetudinis ubique 12
vigentis deffendi valeat ut plectendo capite: aut alio gravi ſupplicio, condonetur vita, aut ea pœna à conſanguineis occiſi, ea lege ut filiam occiſi, aut aliam ejus conſanguineam ducat, & ſimiliter, dum vir de adulterio uxorem accuſat, ſolet mortis pœnam remittere, ſi religionem profiteatur. Quamvis enim hic metus in virum conſtantem cadat, non irritat matrimonium, aut profeſſionem: eo quod non incutitur ad finem extorquendi matrimonium, aut profeſſionem, ſed ad delicti punitionem: & potius metus jam conceptus aufertur, oblata timenti norma, qua immunis à pœna evadat Sic tenent *Navar. lib. 3. conſ. in 1. edit. tit. de regul. conſ 27. n. 2. & 3. in 2.* verò *lib 1. tit. de his quæ vi, conſ. 8. n. 2. & 3. Manuel 2. to. ſum. c. 8. n. 10.* ubi aiunt, ſi condonetur vita alicui, ea lege ut religionem profiteatur, eſſe firmam profeſſionem: & ita ait *Navar.* ſolitos eſſe Pontifices eadem conditione pœnas delictis debitas remittere. Et quamvis hi DD. ea ratione uſum approbent, quia metus juſte incuſſus non vitiat actum. At tutius & verius, hac via & ratione defenditur prædictus uſus. Quia metus non incutitur ad profeſſionem, vel matrim. extorquendum, ſed metus jam conceptus aufertur. Fundamentum enim cui prædicti authores innituntur, non firmum eſt: gravis enim eſt difficultas, an metus juſtè incuſſus vitiet, ut videbimus diſp. ſeq.

8. Infertur, ſi princeps obſeſſus matrimonium offerat, 13
cum filia obſidentis, ut ſic animi concilientur, obſidionemque ſolvat, validum eſſe. Quia obſidio non erat ad eũ finem, ſecus ſi extorquendi matrim. gratia obſidio eſſet.

Sic

Digitized by Google

Sic D. Th. 4. diſt. 29. q. 1. art. 3. verſ. Hinc primò colligitur, Ant. Cucul. 5. inſtit. major. tit. 12. n. 117. Barth. à Ledeſm. dub. 23. de matrim. ſecundo n. 5. Angles florib. 1. p. de matr. q. 3. de conſenſu coacto, a. 1. diff. 2. fol. 547. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 47. a. 3. dub. 1. conc. 4. Vival. Candelab. 2. p. de matr. n. 61. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matrim. c. 40. § Jam ex prædictis liquet. Vega lib. 2. ſum. caſu 207 Quod quidem verum eſt, quamvis injuſta eſſet obſidio: ut probat ratio allata. Et ita docent *Petr. à Ledeſm. Lud. Lop. Barth. à Ledeſm. ibi.*

14 9. Infertur, ſi parentes aut conſanguinei interficere vellent in ſtupro inventum, & ipſe ſua ſponte, & à nemine exactus offerat matrim. cum ſtuprata, ut mortem vitet, validum eſſe. Quia injuria comminatæ mortis, cùm non inferatur ad extorquendum matrimonium, per accidens ſe habet ad illud. Item quia injuria, & metus non tendebat ad matrim. ſed ad mortem, & ita nulla coactio circa matrim. verſatur: ſecus ſi parentes, aut alii minarentur mortem: niſi eam ducat. Sic *Enriquez lib. 11. de matrim. c. 9. n. 2. Angles, f. 458. & Vival. Candelab. ſacram. n. 64. citati n. præced. Corona confeſſorum 4. p. materia de matr. c. 8. tit. de imped. violentiæ, n. 29. §. Sed eſt hic valde advertendum.* Valde tamen videtur adverſari huic doctrinæ, quod tradunt *Petr. de Barbobus inter conſ. matr. Zileti, conſ. 14. n. 14. Alex. Tartagnus inter ead. conſilia, conſ. 21. n. 5. Ant. Cuc. l. 5 inſtit. major. tit. 12. n.* 160. ubi docent non tantum metum cadentem in virum conſtantem actu minis illatum, irritare matrimonium, ſed etiam juſtam talis metus ſuſpicionem. Ut ſi quis deprehenſus à patre, & conſanguineis puellæ in ſtupro, timens fore ut occidatur, ducat puellam. Idque non obſcurè probat *l. Nec timorem, 7. verſ. Proinde el 2. ff. de eo quod metus cauſa,* ibi *proinde ſi quis in furto, vel adulterio deprehenſus, vel alio flagitio, vel aliquid dedit, vel ſe obligavit, Pomponius l. 18. rectè ſcribit, poſſe eum ad edictum hoc pertinere, timuit enim vel mortem, vel vincula.* Item quia (ut dixi hoc 4. lib. diſp. 1. n. 17.) ſuſpicio metus inferendi incutit metum viri conſtantis. Sed hæc doctrina ne noſtro corollario adverſetur intelligenda eſt, quando deprehenſus in eo delicto timet fore, ut metu mortis cogatur ad id matrim. Quia tunc eſt probabilis ſuſpicio metus inferendi ad extorquendum matrimonium, & proinde cum is ſit metus viri conſtantis, tendatque ad eum finem, vitiabit matrimonium. Secus quando non eſt probabilis ſuſpicio metus inferendi ad eum finem, ſed ad vindictam de ſtupri injuria ſumendam, & ſtuprator ſua ſponte matrim. cum illa offerat, ut injuriæ, pœnæque veniam impetret.

15 Ultimò infertur, matrimonium contractum ab ægro, morbo lethali oppreſſo, cum filia medici, aliter ei mederi nolentis, eſſe validum. Quia medicus minime mortis timorem incutit, ſed morbus, ac matrimonium petit tanquam ſtipendium. Sic *Sotus, Barth. à Ledeſm. Ludov. Lop. quos n. 13. retuli. Corona confeſſ. alleg. n. præced. Cordub. ſum. q. 171. punct. 1. Vega lib. 2. ſum. caſu 281.*

16 His præmiſſis difficultas eſt, an metus cadens in virum conſtantem, injuſtè illatus ad extorquendum matrimonium, illud irritum reddat in utroque foro? Qua in re *Cardin. cap. 2. de his quæ vi, q. 1.* aſſeruit matrimonium metu hoc contractum, non eſſe ipſo jure nullum, ſed reſcindendum: inſtar aliorum contractuum metu initorum, qui ipſo jure validi ſunt, quamvis reſcindendi per judicem ſint: (ut diximus diſp. 8. n. 4.) Et probatur ex *c. conſultationi, de ſponſal* ibi, *ſed de illato metu eſt cum diligentia inquirendum, & ſi talis metus inveniatur illatus, qui potuit cadere in virũ conſtantem, erunt non immeritò audiendæ.* Ergo metus non irritat ipſo jure matrimonium, ſed fœmina metum paſſa audienda eſt, ut matrim. irritetur. 2. Quia non videtur major ratio de matrim. quàm de aliis contractibus: cum omnes contractus mutuo conſenſu perficiantur. 3. Quia alia ſacramenta, ut Baptiſmus, Confirmatio, Ordo, Extrema Unctio, ſuſcepta metu, valida ſunt: ergo & matrim. Cujus ſententiam omnes Theologi, ad juris Pontificii DD. tanquam omnino falſam reprobant: & ſpecialiter *Abb. cap. Cum locum, de ſponſal. n. 6.* Nam cæteri contractus, etſi ſemel validi ſint: poſſunt per judicium facile ob metum illatum reſcindi: at matrimonium ſemel validum, cùm ſit ſacramentum indiſſolubile, niſi ante conſummationem, per religionis ingreſſum, vel diſpenſationem Pontificiam, non poſſet judex reſcindere. Item, quia facile conſummaretur, & tunc nulla eſſet in terra poteſtas illud diſſolvendi. Quare non bene conſultum eſſet per Eccleſiam, metum paſſis in matrimonio. Conſtabit etiam ex textibus quibus probabitur noſtra ſententia, n. 18.

Alii verò, quos refert *D. Thom.* tacito nomine *4. d. 29. q. unic. a. 3. quæſtiunc. 1. corp.* aſſerunt tale matrimonium, ſi re vera adſit conſenſus, quamvis coactus, validum eſſe in foro conſcientiæ, & ſolùm in foro externo irritum eſſe. 17
Prob. quia Eccleſia præſumit illum, qui cogitur contrahere, mendaciter protuliſſe verba, & abſque conſenſu interno: ergo ubi verè conſenſus eſt, cùm eſſet præſumptio, erit verum matrimonium. Prob. antecedens, ex *c. Cum locum de ſponſal.* ubi redditur ratio, cur matrimonium coactum, ſit nullum: quia matrimonium ſolo conſenſu perficitur, & ubi coactio eſt, deficit conſenſus. Ergo ſi re vera adſit conſenſus, valebit matrim. Et confirm. quia ad internum conſenſum in matrimonio, non poteſt dari coactio, ſed ſolum ad prolationem verborum: ergo ſi vere eſt conſenſus internus is eſt liber. Ergo matrimon. eo conſenſu contractum, liberum erit, & conſequenter validum quoad Deum. 2. Prob. quia metus peccati mortalis, & interni, cùm ſint ſumma mala culpæ & pœnæ, cadit in virum conſtantem, & tamen non irritat matrim. Ut quando quis eo quod tenetur ſub mortali, ut quia dedit finem, vel quia præcipit pater, caſu quo poteſt præcipere, contrahit: ergo. Pro hac ſententia inveni citatum apud *Scotum 4. d. 29. q. un. in margine, Goffredum de Fontibus, quodlib. 13. q. 15.*

Sit tamen concluſio adverſus utramque ſententiam: matrim. contractum metu cadenti in conſtantem virum, ad eum finem injuſtè incuſſo, eſt nullum in utroque foro. 18
Hanc concluſionem admittunt DD. utriuſque juris, ſpecialiter DD. omnes juris Pontificii, *c. 2 de his quæ vi, & c. Cum locum, de ſponſal.* ubi id matrim. abſolutè irritum eſſe docent, quamvis ipſi non explicent ſpecialiter, etiam in foro conſcientiæ. Sed id expreſſerunt *D. Thom. 4. diſt. 29. q. un. a. 3. quæſtiunc. 1. corp.* ubi *D. Bonan. q. 1. n. 5. Scotus q. un. §. Hic dicitur, Durand. q. 2. n. 7. Richar. a. 1. q. 1. Palud. q. un. a. 3. concl 1. n. 17. Sot. q. 1. art. 3. verſ. Refutatur tamen. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 7. paulo poſt princ. Arboreus lib. 11. theoſophiæ c. 15. verſ. Reſpondeo percunctationi, Petr. de Soto lect. 3. de matr. §. Tertio etiam ex eod. Enriq. l. 11. de matr. c. 9. n. 1. Aragon 2. 2. q. 88. a. 3. §. Hoc conſtituto ſit 1. concl. Philiarc. de off. ſacerd. to. 1. p. c. 6. Maurus Ant. Corona confeſſorum 4. p. c. 8. de matr. t. de impedimento violentiæ, n. 29. §. Sed difficultas eſt. Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 231. n. 1. Barth. à Ledeſm. dub. 23. de matr. poſt 2. concl. §. Annotare oportet, Lud. Lop. 2. p. inſt. de matrim. c. 20. fol. 1063. §. Deinde quæritur.* Et ex juriſperitis, *Sylveſt. Matrimonium, 8. q. 11. dicto 3. Tabiena verb. Impedimentum impedimento 9. 2. n. 3. Navar. ſum. cap. 22. n. 51. ad fin. Alex. Carrerius lib. 4. de ſponſ. c. 9.* Et probatur ex *cap. Cum locum, de ſponſal,* ubi rogatus Pontifex ſuper matrimonio cujuſdam puellæ, duo enim cives Pariſienſes illam petebant, & uterque contendebat ſe cum illa matrimonium contraxiſſe, timebatque puella ſibi metum inferendum: & definit Pontifex in loco tuto eſſe reponendam, dum cauſa definitur. Redditque rationem, quia matrim. ſolo conſenſu perficitur, qui non invenitur, ubi adeſt timor cadens in virum conſtantem: ergo clarè ſentit Pontifex conſenſum illum voluntarium, qui reperitur ubi adeſt prædictus timor, ſufficientem non eſſe ad valorem matrimonii. 2. Prob. ex *cap. Veniens, el 2. de ſponſal.* ubi eſt caſus, quidam contraxit ſponſalia cum puella, & acceſſit ad ipſam: poſtmodum invetus cum alia, coactus eſt ipſam ducere per verba de præſenti: quæſitum eſt à Pontifice utrius harum eſſet maritus? Et reſpondet Pontifex his verbis, *ſi inveneris quod primam poſt fidem præſtitam cognovit, ipſam cum eo facias remanere, alioquin ſecũda, niſi metus coactus qui poſſit in virũ conſtantẽ cadere.*

Digitized by Google

tadere, eam de ſponſaverit adhærere faciasꝫ ut uxori: ergo clare definit matrim. tale metu contractum, eſſe irritum. Idem expreſſe definitur *c. Signiſinavit, de eo qui duxit in matrim.* ubi eſt caſus. Quidam metu compulſus duxit uxorem, deinceps propria ſponte aliud iniit matrimonium: & rogatus Pontifex utrum horum validum ſit? reſpondet, *Si conſtiterit, quod tanta vis eidem illata fuerit, quod non ſponte in primam conſenſerit, propter hoc non dimittas, quin ad aliam quam poſtea in uxorem accepit, revertendi liberam tribui facultatem.* Ergo prius matrim. ratione metus fuit omnino irritum, aliàs non daretur libera facultas permanendi in poſteriori, ſed invalidum prorſus eſſet. 3. Prob. ratione *D. Thomæ proximè citati*, deciſiones eorum textuum non inniti falſæ præſumptioni defectus conſenſus, atque ita procedere in utroque foro. Quia Eccleſia nullum præſumit delinquere in aliquo facto, niſi per legitimas probationes id conſtiterit, *l. Marito. ff. pro ſocio*: ſemper enim Eccleſia præſumit pro meliori parte, *c. Eſtote miſericordes, de reg. jur.* qua ratione olim ſponſalia tranſibant in matrim. per copulam, *cap. Is qui fidem, de ſponſal.* præſumebat enim Eccleſia, acceſſerunt animo maritali, ut fornicationis præſumptionem effugerent: ſed exprimere verba abſque interno conſenſu, eſt peccatum mendacii: ergo Eccleſia non præſumit contrahentes interius non conſentire. Hanc rationem impugnat *Dur. 4. d. 29. q. 2. n. 5.* Quia Eccleſia quandoque preſumit deterius, ut in favorem 2. matrimonii publicè contracti præſumebat, mentiri aſſerentem prius ſe cum alia clam contraxiſſe. Sed hæc impugnatio non obſtat. Quia Eccleſia ex duobus malis minus præſumit: ut multis citatis probat *Menoch. de præſumpt l. 5. præſumpt 2. n. 24. & ſeqq.* Et ratio eſt, quia ex duobus malis minus eſt eligendum *c. Cum. David, & c. Si aliquid, 22. d. & c. Duo mala, 23. diſt.* Quia ergo minus malum eſt, hunc mentiri, quàm bis matr. inire, ideo meritò in illo caſu præſumit Eccleſia illum mentiri; at in noſtro caſu nulla eſt neceſſitas præſumendi delictum: unde meritò Eccleſia præſumit internum conſenſum, ne mendacium præſumatur. Tandem probatur, quia convenientiſſima fuit irritatio talis matrimonii in utroque foro. Primò, quia matrim. ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, quæ per liberum amorem fit 2. quia metus adverſatur debitæ ſobolis procreationi, quæ eſt matrim. finis, hæc enim matrimonii indiſſolubilitatem, mutuamque conjugum habitationem petit: cui repugnat metus. Cùm enim vi conjūgantur, deficit mutuus amor atque ita facilè conjuges ſeparabuntur. Quod enim aliquis non diligit, facilè contemnit, 10 3. *c. præſens.* Ultimo quia matr. coacta infelices exitus habent *c. Requiſivit de ſponſal.*

19 Nihil autem refert, ut matrim. metu initum irritum ſit, ſive metus inferatur per contrahentem ſive abſque ejus culpa, & ſcientia, per quemcumque alium. Et ratio eſt, quia metus irritat matrim. eo quòd tollit libertatem conſenſus, *c. Cum locum de ſponſal.* Sed non minus tollit, ſive per contrahentem, ſive per alium inferatur: ergo non minus irritat. Item quia idem metus qui ſufficit ad reſciſſionem aliorum contractuum, ſufficit ad reſciſſionem matrimonii: (ut diximus hoc 4. lib. diſp. 6. n. 2.) ſed alii contractus reſcinduntur ob metum per quemcunque illatum, (ut probavi hoc lib. 4. diſp. 8. n. 7.) ergo & matrimonium. Item quia *c. Veniens el 2. de ſponſal.* declaratur matrim. fuiſſe irritum, metu contractum, cùm tamen neuter ex contrahentibus metum illum intulerit, ſed parentes alterius. Quid autem, ſi metus non inducat ad contrahendum: quia aliàs metum paſſus vult? dixi hoc lib. 4. diſp. 4. n. 2.

20 Dupliciter poteſt limitari concluſio poſita, ut matrimonium metu contractum, irritum ſit. 1. limitatur quando cum certa fœmina cogitur aliquis contrahere: ſecus quando cum incerta, de certis: ut cum aliqua ex filiabus Petri. Et ratio eſt, quia cum electio ſit matrim. ſpirituale valet argum. ab ea, ad matrimonium: (ut latè *Everardus in ſuis topicis, loco à matrim. ſpirituali, ad carnale:*) ſed quamvis electio metu facta, nulla ſit, *c. 3. §. Cæterum, de elect. in 6.* valet quando non eſt alicujus determinati, ſed alicujus ex certo perſonarum genere: tunc enim habet ſubſtantialia electionis, cum ſit inter plures: ergo ſimiliter valebit matrimonium, ubi aliquis non cogitur cum certa perſona contrahere. 2. Quia inter plures datur conſenſus electivus, *l. Servi elect. ff. de legat. 1.* ergo cum eligat unam perſonam, potius quàm aliam, dabitur conſenſus electivus, & ita libertas: & ſubinde tali coactione extòrtum matrim. validum erit, tanquam liberè factum. Sic docet *Abb.* poſſe attentari, quamvis ſatis dubium ſit, *c. Cùm terra, de elect. n. 4.* & tenent *præpoſit. c. Cùm locum. de ſponſal. n. 7. & 9.* & ibi *Cochus, Imol. c. Tuæ. de ſponſal. col. 15. Felin. c. In præſentia, n. 37. de probat. Jaſ. l. Titia, n. 6. fin. ff. de verb. oblig. Coſmas pragmat. ſanct. t. de elect. §. Ad tollendum, verſ. Libere, Sylva nuptialis l. 2. n. 119. Jo. Lup. c. Per veſtras, de donat. inter vir. & uxor. notab. 3. §. 11. n. 1.* Cæterum hæc limitatio omnino rejicienda eſt: & dicendum irritum eſſe matr. quamvis contrahens cogatur cum incerta de certis contrahere. Prob. quia matrim. debet plena libertate gaudere, *c. Cum locum de ſponſal.* quod hic minime contingit, cum contrahens in ſua plena libertate conſtitutus, ſecluſoque omni metu, nullam ex iis eligeret in uxorem. Item. quia ratio irritationis matrimonii coacti, habet locum in hoc caſu, ne ſcilicet in fœlices exitus habeat: cum enim hic contra ſuam voluntatem cogatur, unam ex illis eligere in uxorem, timendum eſt de infœlici exitu. Nec obſtant rationes oppoſitæ. Non I. quia quicquid ſit de electione, an tunc valeat; eſt diſpar ratio in matrim. nam aliæ electiones poſſunt à lege reſtringi ad duos, ita ut alterum ex illis tantum fas ſit eligere: matrim. tamen adeo liberum conſenſum exigit, ut nulla lex poſſit ad numerum certum reſtringere. Non obſtat etiam ſecunda ratio, quia illa libertas non eſt plena, ſed reſpectiva, quæ ad matrimonii valorem minimè ſufficit: omnis enim conſenſus quovis modo extortus, eſt liber reſpectivè, cùm potius voluntas eligat illud matr. quàm pati malum comminatum. Et ita hanc ſent. tenent *Fortun. de vult. fin. illat. 21. n. 428. & ſeqq Bald. & Philipp. Luſitan.* quos refert & ſequitur *Covar. 4. decr. 2. c. 3. §. 5. num. 8. Padilla l. Interpoſitas, n. 6. C. de tranſact. Anton. Cucus lib 5. inſtit. major. tit. 12. n. 127. Philtarch. de offic. ſacerd. tom. 1. p. 2. lib. 2. c. 8. paulo poſt principium.*

2. Poſſet limitari concluſio, niſi matrim. contractum ſit in conſanguineorum, & amicorum præſentia. Quia tunc ceſſat metus: ut aliqui tribuunt *Bart. fin. n. 4. ff. Si quiſ aliquem teſt. prohib.* Unde conſulit *Bart.* teſtamentum fieri coram conſanguineis, & amicis, ut ceſſet metus. Verum *Bart.* non dicit ceſſare metum, ſed metus præſumptionem: per *l. Tranſactionem quæ dominii 35. C. de tranſact.* quæ quamvis de amicis loquatur, ait *Padil. ibi n. 3.* cum *Alciato*, probat ad conſanguineorum præſentiam extendi. De qua præſumptione conſule *Maſcard. de probat. concl. 1055. n. 24. & ſeqq.* Cæterum quicquid ſit de hac præſumptione, quæ ad forum externum ſpectat, in foro conſcientiæ, in quo veritati ſtandum eſt, ſi tunc verè non ceſſarit metus cogens ad matrimonium, illud erit nullum. Imò nec in foro externo ceſſat metus præſumptio, ſed tantum cogitur allegans metum, ad probandum graviorem illum fuiſſe, & ad clariores probationes afferendum. Sic *Felin c. Cauſam matrimonii, n. 6. de offic. deleg. Salic. d. l. Tranſactionem, n. 2. Ant. Gom.* alios referens *tom. 2. var. c. 14. n. 27 fin. Burgos de Paz, conſ. 3. n. 69 Gutier. conſ 16. n. 24.*

Nec ſolum matrim. metu viri conſtantis initum, eſt nul- 20
lum, ſed etiam ex hac conſenſus libertate ad matr. requiſita, non valet ipſo jure conſtitutio procuratoris ad iſtud ineundum, metu viri conſtantis, facta. Quia matrim. poſtea celebratur virtute prioris conſenſus, qui cenſetur adhuc durare, niſi ſit revocatus, *cap fin. de procur. in 6.* & proinde cùm prior ille conſenſus, eo ipſo quod eſt ad procuratoris ad matrim. conſtitutionem, ſit ad ipſummet matr. contrahendum, ſicut eſt irritus ratione metus, reſpectu matrimonii, erit etiam reſpectu conſtitutionis procuratoris ad illud. Sic *Hoſtien. c. Cum locum, paulò poſt princ. de ſponſal.* ubi *Joã. Andr. n. 1. Imol. c. 2. de his quæ vi, n. 5. in fine, Covar. 4. decr.*

Digitized by Google

decr.2.p.c.3.§.5.n.9. ad fin. Padilla l. Interpoſitas, n.7. C.de tranſact. Nec me latet aliquos negare id eſſe ſpeciale in matrimonio, docentes generaliter conſtitutionem procuratoris metu factam, eſſe nullam:per *c. Accedens,de procur.* ibi, *procuratorem lib re ordinare valeat.* Sic *Hoſtienſ c.2. de his quæ vi,ad finem,& ibi Joan. Andr. fine, Abb.n.*18. *Roman. ſingulari* 753. *Ruinus conſ.*121.*n.*20. *vol.*4. *Bertachin.in ſuo repertorio tit. M.verb. Metus non præſumitur,ſub num.*80.*v. Metus non reddit actum: Sarmiento de redditib.p.*1.*c.*4.*n.*8. ubi novam hujus rationem affert: *Hamin. de reſign. benef. lib.*9.*q.*7.*n.*42.*& l.*13.*q.*1.*n.*47. Cæterum *illud c. Accedens,* minimè id probat. Quod fatentur *Lud.Roman.ſingul.*114. *Abb.Covar.& Padilla,proxime citati,* Quia ille textus tantum decidit locum tutum concedendum eſſe partibus, ut liberè, ſecluſaque omni coactione procuratorem conſtituant:quod in omni actu ſervandum eſt, non tamen inde ſequitur,ſi de facto metus intercedat, conſtitutionem procuratoris eſſe,nullam, Quare jure optimo *Imola,c.*2. *de his quæ vi,n.*5.*in fine, Covar.& Padilla, proximè citati.* ſpeciale eſſe docent in conſtitutione procuratoris ad matrimonium, ratione libertatis ad illud requiſitæ.

Imò non tantum matrim. & conſtitutio prouratoris ad illud, metum annullantur, ſed etiam dotis promiſſio, & ſolutio metu facta,eſt ipſo jure nulla, tanquam matrimonio acceſſoria: per *l. Si mulier.*21.*§.Si dos,ff.de eo quod met. cau.* ibi,*ſi dos metu promiſſa ſit, non puto naſci obligationem. Quia eſt veriſſimum, nec talem promiſſionem dotis ullam eſſe.* Quod expreſſe *l.fin.tit.* 11.*p.*3. extendit ad promiſſionem arrharum,ut metu facta non valeat. Ut animadvertunt *ibi Greg.Lop.verb.O prometieſſe, Padilla l. Interpoſitas,n.*7. *C.de tranſact.* Nec me præterit,tum deciſionem, tum etiam ejus rationem,dubiam eſſe. Nam *Bart.d.l. Si mulier,§. Si dos,in fine*, negat promiſſionem dotis metu irritari, intelligens illum textum,ubi dos per ſimplicem promiſſionem abſque ſtipulatione promitteretur: ſecus ſi per ſtipulationem. Quod fortè ſuſtineri poſſe aſſirmat *Alex. de Nevo c. Cum locum.n.*18.*de ſponſal.*Alii autem intelligunt illum textum, quando ſimul metus circa matrimonium, & dotis promiſſionem incutitur, aſſerentes ſi tantum citra dotis promiſſionem incutiatur,eam validam eſſe. Sic *Alex Carrer.li.*4. *de ſponſal.c.*8.*fine.* Alium intellectum tradit *Barboſa,ff.ſolut.matrim.rubr* 4.*p.n.*31.32.ut intelligatur textus, de promiſſione dotis, non expreſſa certa quantitate: cùm enim ad arbitrium prudentis taxanda eſſet, vir prudens arbitrabitur, quando dos metu promiſſa eſt, nullam quantitatem eſſe taxandam. Unde concludit valere, ſi certa quantitas promitteretur. Cæterum eſſe ſpeciale in dote, ut ejus promiſſio metu facta ſit omnino irrita,docent *gl.c.*1.*verb.Coactus de his quæ vi,& ibi Hoſtien.ad fin. Ant.n.*8.*Anchar.n.*3. *Card.q.*1.*caſu* 2. *Abb.n.*9. *gloſſ.l.*1. *verb. Non valet,ff.de authoritat.& d.l.Si mulier,§.Si dos.verb.Ullam,& ibi Bald.ſtatim.in princ. Alber,& Fulgoſ.ibi,Paulus l.*1.*n.*1.*C.de reſcind. vend.Jaſ n l.Titia,n.*6.*ff.de verb.oblig. Novellus de dote,*6.*p. privil.*39.*n.*1. *Grammaticus deciſ. Neapol.*103.*n.*68. *Roſella verb.Metus,n.*3.ubi *Ang.n.*8.*Sylv.q.*8.*verſ. Tertio. Tabiena verb.Coactio,q.*6.*n.*7. & multi alii quos refert *Barboſa d.*4. *p.rubr.n.*28. Ratio etiam hujus deciſionis, ſatis dubia eſt, ut dotis promiſſio irritetur metu, quia eſt acceſſoria matrimonio:cum dos ſine matrimonio eſſe non poſſit *l.*3.*ff.de jure dot.l.Neque ullam,§.*1.*ff.de petit,hæred.l.fin.verb. Sicut, C.de donat. ante nupt.* & ita vitiato matrimonio ob metum, quod eſt principale, vitietur metu dotis promiſſio, tanquam acceſſoria, *Reg.Cum principalis,ff.de reg.jur.* Nam varias rationes illius deciſionis tradunt *Doctores,* quas refert *Barboſa ff.ſolut.matrim.*4.*p.rubrica,n.*29.*& ſeqq.* reprobàtque hanc rationem. Quia vitiato principali,tunc vitiatur acceſſorium, quando eadem ratio in utroque militat, *l.Et ſi is,C. de prædiis minor.* At quamvis dos ſit acceſſoria matrimonio, diverſiſſimis terminatur regulis, differenſque ratio militat. Matrim. enim ideo metu eſt irritum, quia ſemel validum irritari non poteſt: at dotis conſtitutio ſemel valida, poteſt ob metum reſcindi. Atque ita videmus multa locum habere in matrimonio, quæ minimè in dote acceſſoria procedunt. Lex enim civilis nil poteſt circa matrimonium,cùm ſpirituale ſit,diſponere. Ut notant DD. per illum textum *c. Eccleſia, de conſtit.* verùm circa dotes paſſim diſponunt, ut *l.*1. *tit.l.*5. *novæ recopt.* Item pœna in ſponſalibus,nullius eſt momenti, *c. Gemma de ſponſal.*ſi tamen dos ſub certa pœna promitteretur, valeret pœna *l. Si pater* 12.*§. Si mulier,ff.de pact.dot.* Item præſentia parochi, & teſtium eſt acceſſoria contractui matrimonii, per *Trid. ſeſſ.*24.*c.*1.*de matrim.*& tamen non ſequitur naturam principalis matrimonii: hoc enim metu irritatur, illa autem minimè (ut diximus 3 lib.diſp.39.n.9.) Ergo nullo modo dicendum eſt, eam eſſe rationem irritandi promiſſionem dotis metu factam, quod ſit acceſſoria matrimonio quod metu annullatur. Fateor hæc argumenta non exigui momenti eſſe, atque ita valdè dubium reddere, eam eſſe rationem illius deciſionis, quod dos ſit acceſſoria matrimonio. Sed probabiliter poteſt defendi eam eſſe rationem quam tradunt *gl.c.*1.*de his quæ vi, verb.coactus Hoſt. Ant. Abb. Paul. Roſell. Ang. Sylveſt. Tabien. Padilla hoc nu. alleg.* Nec obſtant argumenta in contrarium adducta. Quia, quando textus non irritat expreſsé acceſſorium, ſed ex ipſamet principalis annullatione,cenſetur irritum, neceſſarium prorſus eſt eamdem rationem militare in principali, & acceſſorio: verùm quando textus expreſſe irritat acceſſorium eo quòd principale eſt irritum, non oportet eandem rationem in utroque ſubeſſe. Et ideo non obſtat, ut omnia alia dicta, locum habeant in matrimonio non antè in dote.Quia in matrimonio expreſsè diſpoſita ſunt, in dote autem minimè: & cum diverſa militet ratio, ex diſpoſitione in matrimonio,non ſequitur idem [illegible] dicendum eſſe. In noſtro autem caſu,eſt expreſſa diſpo[illegible] non tantū in matrim.ut metu vitiatur,ſed etiam in dotis promiſſione.

Nec tantum contractus dotis metu redditur irritus, ſed etiam diſtractus. Contractus enim, & diſtractus ejuſdem ſunt naturæ, ut notant *Doctores l. de tutela, C. de integr. reſtit.*Sic *Grammaticus deciſ. Neapol.* 103.*n.*69. 24

Moverim tamen *Novellum de dote*, 6. *p. privilg.* 39. *ad fin.* aſſerere quamvis promiſſio dotis metu facta irrita ſit, cogendam eſſe mulierem iterum dotem coſtituere: ne vir cogatur indotatam uxorem accipere. Attamen illum reprobat *Barboſa,ff.ſolut matrim.*4.*p.rubr.n.*32. Nam cum probato metu promiſſio dotis aut ſit nulla, aut annullanda, perinde eſt tunc, ac ſi vir indotatam uxorem duxiſſet, quo caſu cogere non poteſt, ut dotem conſtituat, *l. fin.C.de donat. ante nupt.* Verum hujus deciſio pendet ex ea quæſt. quam lib.1.diſp.59.n°3.& 4. tetigimus, utrum dum vir aliquam ducit abſque dotis promiſſione, cenſeatur uxor dotem aliquam permittere:Si enim nullam dotem cenſetur promittere, vera eſt opinio Barboſæ: niſi vir inſcius eſſet metus, tunc non enim duxit uxorem abſque dotis promiſſione, nec æquitas patitur, ut abſque ſua culpa dote privetur. Si autem cenſeatur promittere vera eſt opinio Novelli. 25

Ad argum. primæ ſent. propoſita num. 16. reſpondetur Ad 1. audiendam eſſe fæminam, non ut judex reſcindat matrimonium metu contractum, ſed ut declaret eſſe irritum: ut manifeſtè decernunt alii textus, n. 18. allegati. Ad 2.dico,diſparem eſſe rationem. Quia alii contractus ſemel validi, poſſunt reſcindi: non autem matrimonium Ad 3. dico, alia ſacramenta ibi enumerata non poſſe irritari ab Eccleſia: at matrim, cum ſit contractus, poteſt: & ita irritatur quando metu contrahitur. Item alia ſacramenta non conficiuntur ex conſenſu, tanquam ex parte intrinſeca, ſed conſenſus recidientis eſt diſpoſitio, conditio ſine qua non, & cum voluntas coacta, voluntas ſit, ſufficit ut valida ſint: ſed in matrimonio conſenſus eſt eſſentialiter requiſitus, & ita nil mirum, ut is debeat plenè liber eſſe. Ad argum.ſecundæ ſenten. propoſita, n.°17. reſpondetur: Ad 1. falſum eſſe, Eccleſiam præſumere in matrimonio coacto non adeſſe conſenſum: & *c. Cum locum,* dum negat addeſſe conſenſum intelligit, de omnino libero, qualis ad matrimonii valorem deſideratur. Ad confirmationem, 26

Digitized by Google

nem, fateor eſſe conſenſum liberum, ut diſtinguitur contra omnino coactum, & violentum : at non eſt plenè liber. Ad 2. dico illum metum provenire ab intrinſeco , nec tollere libertatem : nam libera electione conſentit , ne peccet : ut liberè homo abſtinet à peccatis : & vota , ac legem Dei implet, quamvis timore peccati, & inferni.

DISPUTATIO XIII.

An metus cadens in virum conſtantem , juſtè illatus ad extorquendum matrimonium illud irritet ?

SUMMARIUM.

Referuntur duæ ſententiæ n. 1. & 2. Et ſententia authoris, 3.
An ſit alicujus momenti medium , quo judices Eccleſiaſtici utuntur, nolentes dare licentiam , ut vinctus ſtupratam fœminam ducat , donec extrahatur è carcere ? 4.
Dotis promiſſio metu juſtè incuſſo extorta, an ſit nulla ? 5.
Quid dum aliquis cogitur ad implenda ſponſalia , in unde matrimonium ? Et quod à principio eſt voluntatis, poſtea eſt neceſſitatis, 6.
Si judex cogat ſtupratorem abſque matrimonii promiſſione, ut ſtupratam ducat , an valeat ? 7.
Quid ſi judex ſecundum allegata & probata juſtè cogat ad matrimonium , at in re ipſa injuſtè , vel è contra , 8.
Solvuntur argumenta , & enodatur c. Veniens, el 2. de ſponſal. n. 9.

1 Quæſtio hæc difficillima eſt ob confuſionem,& brevitatem qua à DD. tractatur : & ideo qua claritate potuero aliquanto diffuſius eam ediſſeram. Triplex eſt ſent. I. docet minimè valere matrimonium,quamvis metus juſtè incutiatur. Prob. ex *c. Veniens, el 2. de ſponſal.* ubi decernitur irritum eſſe matrim. ad quod pater coëgit juvenem repertum cum filia in eodem lecto, & tamen videtur juſtè coëgiſſe,cùm juvenis fuerit in culpa : ergo nil confert ad matrimonii valorem,ſi metus juſtè illatus ſit. Dices hunc metum fuiſſe injuſtè illatum : contra hoc facit, nam ſi eo ipſo quod in delicto repertus eſt, jam conceperat timorem, cum timor hic non ſit incuſſus ad extorquendum matrimonium, ſed jam timor erat conceptus, non irritabit illud, ſive ex cauſa juſta, ſive injuſta concipiatur : ut dixi diſp. præc. n. 11. Ergo dicendum eſt hunc timorem eſſe incuſſum , & ita irritare matrim. quamvis cauſa juſta incutiendi fuerit. 2. Prob. ex *c. Quia diverſitatem, de conceſſione prabendæ*, ibi, *& ſi fuerit ſua culpa ſuſpenſus* : ubi *gloſſ. verb. Suſpenſus.* ait, licet culpa ſua inciderit in excommunicationem, non imputari eo quòd ex ſua culpa proceſſit. Cujus ratio eſt, quia illa culpa non tendit directè ad impediendum. Ad quod comprobandum plura alia adducit *Gelin. c. Cum inter, n. 20. de except.* ergo cum culpa, & delictum metum paſſi, qui cauſam metui dedit, non tendat ad matrim. non ei imputari debet, ut ea ratione metus non vitiet ejus matri. 3. Prob. quia minans accuſationem, vel aliud malum grave, quod juſtè inferre poteſt, quamvis illud minari poſſit, abſque injuria, ad finem juſtitiæ punitivæ, injuſtè tamen infert, ad finem extorquendi matrim. Tum, quia nullus privata authoritate poteſt cogere ad matrimonium : tum etiam , quia quamvis jus haberet incutiendi timorem ad alios contractus, non tamen ad matrim. vel profeſſionem, quæ ſummam libertatem exigunt ; ergo metus ille quamvis juſtus ſit ad alios effectus , reſpectu tamen matrimonii erit injuſtè incuſſus, illùmque irritabit. 4. Prob. quia ideo coactio irritat matrim. quia tollit plenam conſenſus libertatem , ex matrimonióque coacto infœlices ſperantur exitus, ſed non minus aufert libertatem, ſive metus juſtè , ſive injuſtè inferatur, & in utroque eventu idem exitus infœlix ſperatur : ergo etiam metus juſtè incuſſus irritat matrim. 5. Probat. ex *cap. Gemma, de ſponſal.* ibi, *cum itaque libera matrimonia eſſe debeant.* Ubi propter matrimonii libertatem improbatur pœna appoſita in contractu ſponſalium, reſilienti ab eis : & tamen timor talis pœnæ amittendi, niſi ea expreſsè prohibita eſſet, erat juſtè incuſſus cùm ex partium conventione eſſet debita : ergo timor juſtè incuſſus repugnat matrimonii libertati , & conſequenter illud vitiabit. Hanc ſent. tenent *gloſſ. cap. Veniens, el 2. de ſpoſal. fine,* ubi ait inde ſumi argumentum, ut excuſet metus, quamvis eum paſſus , ſua culpa in illum inciderit, & tamen hic textus in matrimonio loquitur. Et clarius *Goffred. ſum. t. de his, quæ vi, n. 3. in 1. ſolut. ad l. Si mulier, ff. de eo quod met. cau.* quæ contrarium probare videtur : & *Hoſt d. c. Veniens, ad fin. in 2. Solut. ad eandem legem, & ibi Joa. And. n. 8. in 1. ſolut. Anchar. n. 6. in 2. ſolut. Henric. n. 3. in. 2. ſolut. Prepoſ. n. 5. in. 2. ſolut. Abb. n. 8. in. 2. ſolut. Alex. de Nevo n.* 18. ubi dicunt, quamvis metus juſtè incuſſus non vitiet alios contractus , eſſe tamen ſpeciale in matrimonio propter ejus prærogativa, maximamque libertatem, quam in illo jus expoſcit, ut quamvis legitimus ſit, matrimoniũ vitiet. Idem tenet *gl. c. 2. verb. Coactus, de his quæ vi*, ubi dicens ſubveniri metum paſſo, niſi culpa ſua in illum inciderit. per *d. l. Si mulier*, addit fallere in matrim. in quo qualiſcunque metus interveniat, ſive culpa, ſive abſque illa, ſubvenitur, & non valet matrimoniũ , quam *gloſſ.* ſequuntur *Hoſtienſ. ibi ſuper verb. Revocari, Abb. n. 8. Imola n. 3.* Idem *gloſſ. 31. q. 2. in ſum. verb. Quo autem*, ubi ait, excuſare à matrimonio, ne valeat, metum culpa patientis illatum : quam ſequuntur *Jaſon l. Titia, n. 5. fine, ff. de verb. oblig. Ant. Cucus lib. 5. inſtit. major. tit. 12. n.* 129. Idem *Archi c. Clericum, 50. d. fine, & Joan. Andr. tract. de conſang n. 7.* habetur *to. 9. tractat. noviorum*, ubi dicunt circa matrimonium non nocere metum culpa patientis injectum. Idem videntur expreſſe tenere *Abb. c. requiſivit, n. 3. de ſponſal. & ibi. Alex. de Nevo n. 2. Jaſon. d l. Titia. n. 5. ampliat. 3. Fortunius c. 1. de pactis n. 20. declar. 6. verſ. Conſidera tamen. Covar. 4 decret 1. p. c. 4. init. n. 6. Ant. Cuc. lib. 5 inſtit. major tit 11. c. 128. Lancelotus inſt. juris canon. l. 2. t. de ſponſal. verſ. Initiatum igitur* : ubi aſſerunt, ſi ſponſus qui liberè ſponſalia contraxit compellatur metu perficere matrim. eſſe nullum. Et quamvis non explicent, an compulſio fiat à judice, necne : & ita poſſit aliquis ſubterfugere, dicendo intelligi, quando compulſio fieret à perſona privata , & ſubinde injuſtè, cũ authoritate cogendi careat. Verum hoc ſubterfugium nullius eſt momenti Quia prædicti authores ſequuntur Abbatem , qui in illo textu agit de coactione per judicem facienda , ut impleantur ſponſalia : docetque non debere eſſe ſtrictam, ne matrimonii valor periclitetur : redditque rationẽ cur in eo caſu matrim. coactum non valeat. Quia matrim. non tantum in principio , ſed etiam poſtea liberum eſſe debet, quamvis ſponſalia præceſſerint. Idem clarius tenet *Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 4. n. 15.* ubi dicit, ſive juſtè, ſive injuſtè incutiatur metus ad matrim. illud irritare : & exemplificat, ut ſi quis juſtam accuſationem minetur latroni , niſi certam uxorem ducat. In quo etiam exemplo irritum eſſe matrimonium, docent *Ledeſm. 2 p. q. 49. a 3. f. 456. col. 3. §. Dubium tamen eſt, Gutier. de juram. 2. p. c 57. n. 9. Manuel 2. tom. ſum. c. 93. n. 3. Vega lib. 3. ſum. caſu* 235. & tradit *Ledeſma* hanc regulam generalem , omnis metus incuſſus ad finem extorquendi matrimonii, quamvis ob alios fines eſſet juſtus, injuſtus eſt, illudque irritat. Et *Manuel ibid.* generaliter ait, metum ob cauſam juſtam incuſſum annullare matrim. & profeſſionem : & hæc ſent. eſt prbabilis.

2 II. Sententia diſtinctione utitur, ſi metus ſit lege incuſſus ad illum finem matrimonii extorquendi, quia, ſcilicet, eſt lex ut violator virginis compellatur eam ducere , tunc quamvis judex metu mortis ad id compellat, valet matrimonium : ſecus tamen ubi metus non eſſet lege incuſſus , Prob I. Pars , quia judex juridicè procedens non dicitur inferre metum. Ut bene *gloſſ. c. Cum dilectus verb. Metum, de his quæ vi, & ibi Imola n. 8.* Et conſtat ex *l. Continet. 3. §. Sed vim, ff. de eo quod Metus cauſa*, ubi, *ſed vim accipimus atrocem, & eam quæ adverſus bonos mores fiat non eam quam magiſtratus intulit ſcilicet jure licito , & jure honoris quam ſuſtinet* : Præterea, quia tunc judex minimè dicitur injicere metum, ſed potiùs liberat à timore pœnæ virtute legis concepto. Item, quia tunc nulla irrogatur injuria metum paſſo, cũ ſua ſponte delictum admittens, illi pœnæ ſe ſubjecerit, at verò quando lex non cogit ad matrim. injuriam irrogat judex , vel quicunque alius cogens ad matrim. quamvis metus ille juſtè ad alios contractus non ea gaudentes libertate

Digitized by Google

bertate, incuti poſſit. Ut probant omnia argumenta prioris ſententiæ: quæ etiam confirmant hanc, quoad ſecundam partem, in qua cum eâ convenit. Tandem, quia jus Eccleſiaſticum, quod *cap.* 1. & 2. *de adulter.* deſumens ex *cap.* 22. *Exodi*, præceptum ſtatuit ut deflorans doloſè virginem, eam ducere & dotare cogatur, ſi ſentiret tale matrimonium coactum nullius eſſe valoris, id minime ſtatueret. Et quod in hoc eventu cogatur ducere, docent *Innoc.eod.c.*1.*n.*2.*verb.Habelit*, & *Abb.c.* 2.*eod. t. n.* 1. & 3. & colligitur ex *eo. c.* 1. quod copulativè petit, ut ducat & dotet: ſi verò dicamus tantum alternativè cogendum eſſe ad ducendum, vel dotandum, ut ſentire videntur *eod. c.*1 *Hoſtienſ.ſi per verb.Noluerit*: & *ibi Ioan. Andr.n.*5. *Anton.n.*6. dum dicunt expreſſe eſſe contra illud c. 2. ut præciſè cogatur ducere: quare alternativè eſſe cogendum ad matrimonium, vel dotem, docent *Anton.eod. c.*2 *n.*2 *Anani. d.c.*1.*n.*4. *Anchar.c.*1.*n.*4. & *c.*3.*n.*2. *Cardin.c.* 1. *n.* 3. *oppoſ.* 4. & ita eſſe in uſu docent *Anton. Gomez l.*80 *Tauri, n.* 8. *Iul. Clarus. lib.* 5. *receptarum, in pratica crimin.* §. *Stuprum verſ. Sed quæro quæ ſit pœna*: adhuc procedit argumentum, Quia ſæpe dotis conſtitutio continebit majorem bonorum dorantis partem, & ita ejus metus cadet in virum conſtantem, quare per talem metum cogit tunc lex ad matrimonium: non ergo vult Eccleſia, ut matrim. cujus coactioni jus ipſum authoritatem præſtat, irritum ſit Et *c. Ex literis el.*2 *de ſponſal.* decernitur ſimiliter: ut qui fidem præſtitit de aliqua ducenda, ſi reſiliat, compellatur per excommunicationem, quæ graviſſimum damnum infert. Hanc ſent. videtur tenere *Ant.c. veniens el.* 2 *de ſponſal. n* 7. ubi docet timorem facti vitiare matrimonium, non autem juris: eò quod jure inferatur: & melius *Dominicus c.fin.ad fi. verſ. Concluſ.dc. q.* 5. ubi quamvis non loquatur ſpecifice in matrimonio, ſed in genere de contractibus, ait ſi metus ſit juris, id eſt, jure illatus, inducere nullitatem actus, aut quod annullandus ſit, ſecus ſi facti Videtur etiam tenere *Medina C.de reſtitutio.quæſt.*.. *cauſa* 3 *verſ. Si fiat remiſſio*, ubi ait valere matrimonium contractum metu à magiſtratu, vel judice, metu incuſſo: ut alius fidem dederat vel defloraverat, cogaturque ducere: & ipſum ſequitur *Manuel* 1.*to.ſumm. in* 2 *edit.c.*231.*n.*5. *concluſ.* 5. *fin.* Et expreſſe eam tenent exemplificantes, valere matr. quando judex cogit ad illud, virtute legis eam conditionem jubentis ut in virginis defloratione: non valere autem, ſi quis juſtam accuſationem comminetur alicui, niſi ducat certam uxorem (alia exempla conſultò omitto, quæ ibi Doctores citandi adducunt: quia ſpectant ad præc diſp. ubi eorum veritatem diſcuſſi) *Sotus* 4. *d.* 29. *quæſt.*1.*art.*3. *verſ.Hinc. primo colligitur.* & *verſ.Exurgunt hæc tamen.* juncto *verſ. Ex his ſequitur Barth.à Ledeſma d.ib.*23.*de matrim. fundam.*5.*Philiarc. de offic.ſacerdotis, to.* 1.*p.*2.*l.*2.*c.*8. *Cordub.ſum.q.* 171.*punct.* 1. *Ludov.Lop.*2.*p. inſtruct. novi, materia de matrim.c.*40. *Angles floribus* 1. *p. f.* 1068. & *ſequenti materia de matr. q.* 3. *de conſenſu coacto, art.* 1. *diffic.* 2. *f.* 548.*concluſ.*3.junct. *art.* 2 *diffic.* 2.*f.*550. Et hæc ſententia ſimiliter eſt probabilis.

3 III. Sententia (cui tanquam probabiliori adhæreo) docet metum minimè irritum reddere matrimon. quando juſtè incutitur. Prob. 1. quia quoties metus incutitur alicui damni debiti delicto, quem incutiens juſte inferre poteſt, tunc magis cenſetur ille metus oriri ex lege, & natura delicti, & proinde ab intrinſeco, quam ab extrinſeco incuti: eo quod intra illum eſt juſta cauſa timendi, initiumque & radix timoris. Quare Spiritus ſanctus dixit, *fugit impius nemine perſequente*: ſignificans delinquenti ut timeat, minimè opus eſſe, ut aliquis comminetur malum. Ergo dum quis malum juſtum minatur reperto in delicto, verbi gratia, Te Recuſabo, niſi contrahas matrim. non cenſetur metum inferre, ſed potius metum jam ex delicto conceptum, auferre offerendo immunitatem, ſi ducat uxorem: in quo caſu diximus diſp. præc. n. 9. non vitiari matrimonium metu. Et confir. ex *l. Si mulier.* 21. *in prin.ff. de eo quod metus cauſ.* ibi, *ſi mulier contra patronum ſuum ingrata facta, ſciens ſe ingratam de ſuo ſtatu periclitabatur, aliquid patrono dederit, vel promiſerit, ne in ſervitutem redigatur, ceſſat edictum. Quia hũc ſibi metum ipſa infert.* Ubi pondero rationem Juriſconſulti. *quia hunc ſibi metum ipſa infert*: quaſi ſentiet, eo ipſo quod aliquis admiſit delictum, concipere timorem nemine incutiente. Ergo cùm alter in damnum minatur, non dicitur metum incutere, ſed potius auferre offerendo conditionem immunitatis: Et confir. 2. quia ſicut quando morbo oppreſſo medicus minatur, ſe nolle mederi, niſi ejus filiam ducat (ut diximus diſp.præc.n.15.ex communi ſententia) valet matrimonium: eo quod medicus non infert metum, ſed morbus, & exigit matrim. ac ſtipendium medelæ: nec in hoc eſt injurius, cùm lege juſtitiæ non teneatur mederi. Similiter dum quis reperto in delicto minatur juſtam accuſationem, niſi conſentiat matrimonio, dicendum eſt valere. Quia metum accuſationis eo ipſo quod in delicto repertus eſt, concepit ex ipſo delicto, & reperiens poterat juſte accuſare, ac recipere pretium, ut ab accuſatione deſiſtat petitque matrimonium, ac mercedem, & pretium deſiſtendi: nec in hoc in uriam infert, eum non tenetur lege juſtitiæ non accuſare. Principaliter prob. quia ſupra diximus hoc l.4.diſp. 5. nu. 17. metum excommunicationis, quando juſta eſt, non cadere in virum conſtantem; ex communi fere omnium ſent. reddendi rationem, eo quod in cauſa eſt, & culpa illius, metum paſſus: quod egregie docuit *Covar.*4. *decret.*2.*p. c.*3.§.4. *n.*12. ubi reddit hujus rationem, his verbis: *non enim eſt metus cadens in virum conſtantem, is qui non infertur ab aliquo ſed is qui metũ allegat, ſibi ipſum intulit, perpetrãdo ea quæ digna ſunt excõmunicatione, aliave pœna: per d.l.Si mulier, ſi quis enim jure aliquid ſe facturũ cõmittatur, ut aliquid ei promittatur, detur, aut fiat, non videtur res illa geſta per metũ cadentem in virũ conſtantem. Quia is qui rem agit, metum ſibi intulit, committendo rem dignã illa comminatione, & ita ipſe erat in eo metu cõſtitutus.* Ergo dum aliquis, verbi gratia, latroni juſtam accuſationem comminatur, niſi certam ducat, verè non eſt metus viri conſtantis ab alio incuſſus qui ſolus matrim. irritat, ſed eſt ab intrinſeco ex natura ipſius delicti perpetrati conceptus. 3. quia idem metus cæteros contractus reſcindens, annullat matrimonium ut (diximus hoc 4. l. diſp. 6. n. 2.) ſed metum juſtè incuſſus non reſcindit cæteros contractus (ut dixi hoc 4.lib.diſp.8 n.8.& 9.) Ergo nec matrimonium irritat. 4. probatur *ex cap.de regularibus, de ſimonia.* ubi decernitur monachum ob ſimoniam detrudendum eſſe in arctius monaſterium, & tamen certum eſt debere ibi profiteri, ut docent *Navar. lib.* 3. *conſ. in* 1. *edit.tit.de regul.conſil.*27. *num.*3. *in* 2.*l.*1.*tit. de his quæ vi, conſ.*8. *num.*2. *Manuel* 2 *tom.ſum.c.*8. *concluſ.*19.*n.*10. ergo metus juſtè incuſſus non annullat matrimonium: idem enim metus matrim. & profeſſionem irritat. Et ita hanc ſent.tenet expreſsè *Cardin.c. Veniens el.*2.*num.*2.*de ſponſal.* Eandem tenet *Goffredus ſum.t. ne his quæ vi, n.*3. *in* 1. *ſolut. Hoſtienſ.d c. Veniens, el* 2.*ad fin.in* 1.*ſolut.Joan. Andr.ibi n.* 8.*in* 2.*ſolut. Anchar.ibi n.*6 *in* 1.*ſolut. Henric n.*3.*in* 1.*ſolut. Præpoſ.n* 5.*in* 1.*ſolut.* & *Abb.n.*8. *in* 3. *ſolut.* dixi hoc poſſe tolerari: ubi hi DD opponentes *l.Si mulier.ff.de eo quod metus cau.* ex quo conſtat metum juſte illatum non reſcindere contractum: deciſioni *illius c. Veniens*, ex quo conſtat juvenem illum inventum cum filia inculpa fuiſſe metus ſibi incuſſi per patrem, ut eam duceret, decernitur ibi matrimonium illo metu irritari: reſpondent, tunc metum excuſare, quando eſt legitimus, & à jure ſumit exordium: ſecus ſi ſit injurioſus, qualis erat in *eodem cap. Veniens.* Quamvis enim patri ſecundum leges liceat occidere inventum turpiter cum filia, at jure canonico id non licet. Ecce qualiter hi Doctores in ea ſolutione, tanquam probabile ſtatuunt, ſolum metum injurioſum, ut injuſtæ mortis, irritare matrimonium. Videtur etiam expreſſe tenere *Anton. cap. Cum locum, numero* 1.*de ſponſal.* & *ibi Præpoſit. numero* 12. *Gutier. de jurament.* 1. *part. c.* 57.*num.*3. ubi aſſerunt, ſi incluſus in carcerem, ineat matri

matrimonium, valere quando detruſio eſt juſta: ſi autem ſit injuſta, diſtinguuntur an ad eum finem, necne incluſus ſit: & ita ſentiunt metum carceris, qui eſt cadens in virum conſtantem (ut diximus hoc 4. libro diſputatione 5. numero 9.) minime valori matrimonii obeſſe, quando juſte incuſſus eſt. Idem videtur tenere *Felinus c. Cum inter, n. 20. e exceptio.* ubi explicans *d. l. Si mulier*, ait, ibi ſermonem eſſe de gravamine juris, ſecus ubi eſſet facti, & injuſtum. Ubi ſolum metum facti injuſte illatum, ſentit annullare actus. Idem ſentiunt *Navar. & Manuel citati in 4. ratione hujus ſententiæ*, ubi aiunt metum juſtè incuſſum non irritare actum: & loquuntur de profeſſione religionis. Et in voto quod eſt omnino ſimile, tenet *Sotus lib. 4. de juſt. quæſt. . . art. 1. ad 1. verſ. Sed eſt perfecte*, ubi ait exigi ut metus incutiatur ab homine per injuriam, ut votum irritet. Idem in profeſſione tenet *Medina lib. 1. ſumma c. 14. §. 6. fol. 86.* quem ſequitur *Vega lib. 2. ſumm. caſu 365.* ubi ait validam eſſe profeſſionem, dum vir minatur uxori in adulterio repertæ mortem niſi religionem profiteatur. Quia eſt metus ex juſta cauſa incuſſus. (Quod ut verum ſit, intellige, quando minatur mortem authoritate judicis infligendam, aliàs enim injuſtè incuteretur timor, & ita non valeret.) Idem expreſſe in matrimonio tenent exemplificantes, ut ſi judex metu juſto compellat ſtupratorem, ut virginem à ſe vitiatam ducat: vel comminetur aliquis juſtam accuſationem reo, niſi matrimonium contrahat: *Enriquez libro undecimo de matrimon. capite nono, numero primo & ſecundo. Petrus Ledeſma de matrimon. quæſt. quadrageſima ſeptima, articulo tertio, dubio primo, concluſ. tertia, initio, in dict. §. Sed tamen adhuc eſt dubium.* Idem *Paludan. 4. diſt. 29. diſp unica, fol. 647. verſ. Sextò dic*, ubi ait, ſi juvenis repertus in adulterio, timore mortis compellatur ad matrimonium, non valere: ſecus ſi judex excommunicatione compelleret. Quia non infert injuriam. Et melius ibi, *verſ. Nono reſpondeo*, ubi docet tunc tantum metum irritare matrimonium quando fit gravis injuria. Pro hac ſententia citantur etiam *Sylveſt. verb. Metus, quæſt. 6. & ibi Angelus numero ſeptimo.* ubi afferunt, metum juſte incuſſum irritare contractum: ſed in matrimonio minime loquuntur, in quo propter ejus libertatem verſatur ſpecialis difficultas: in aliis enim contractibus id eſt certum: ut dixi hoc 4. libro, diſput. 8. num. 8. & 9.

4 Quidquid ſit de hac ſententia, quamvis aſſeramus metum juſte incuſſum annullare matrimonium: duo obſervanda ſunt. Alterum eſt inutile prorſus eſſe medium, quo aliqui judices Eccleſiaſtici utuntur, nolunt enim concedere facultatem incluſo in carcerem propter ſtuprum, ut ſtupratam ducat, donec carceribus extrahatur, ut libere contrahat: & ita ſolet extrahi, nondum tamen liber dimiſſus, eam uxorem ducit. Qui quidem uſus frivolus eſt. Nam ſolutus ac liber nondum intelligitur is qui quamvis vinculis liberatus ſit, adhuc tamen ita comprehenſus eſt, ut non libera recedendi quo velit facultas concedatur. Ut expreſſè habetur *l. Qui neque, quadrageſima octava, juncta gloſſ. verb. ſervatur. ff. de verborum ſignificatione.* Et late multis citatis probat. *Sigiſmundus inter conſilia feudalia, conſ. decimo ſeptimo, num. decimo, & ſequentibus.* Qua ratione hanc conſuetudinem reprobat *Bart. l. Qui in carcerem, numero primo, ff. de eo quod metus cauſ. Alexander de Nevo, cap. Cum locum, num. decimo ſexto, de ſponſal. Decius conſil. 219. num. ... vel ſecundo. Martinus de Garatis inter conſilia matrimonialia Zileti, conſil. decimoquinto, n. vigeſimo octavo. Bertachinus in repertorio litera C. verb. Contractus meticuloſus, §. Secundo, Roſella verb. Accuſatus, fine, & alii.* quos refert, & ſequitur *Gutier. de juramen. prima parte cap. 51. n. 10.*

5 Alterum eſt, *gloſſ. cap. ſecundo, verb. Coactus de his quæ vi*: & ibi. *Hoſtienſ. ſuper verb. Revocari, & Imola num. 3.* aſſerunt, non tantum metum in quem aliquis ſua culpa incidit, annullare matrimonium, ſed etiam dotis promiſſionem. Quia in utriſque non ſolum conſenſus requiritur, ſed qualitas libertatis. Cæterum quamvis in matrimonio ea ſententia admitteretur, in dotis tamen promiſſione nullo modo locum habet. Quia quamvis dos ſit acceſſoria matrimonio, cum non militet eadem ratio, non ſequitur naturam principalis, niſi in caſu, qui in jure expreſſus eſt (ut dixi diſputatione præcedenti, numero vigeſimo tertiò, at in jure *leg. Si mulier. §. Si dos, ff. de eo quod metus cauſ.* Tantum habetur dotis promiſſionem metu extortam irritam eſſe: non autem explicuit lex illa ſi metus juſte incuſſus eſſet: eſſet immo *eadem lex in principio*, docet contractum minime irritari metu juſte illato. Et hoc maxime habet, verum cum non conſtet etiam metu injuſte injecto irritari dotis promiſſionem (ut dixi diſputatione præcedenti, eodem numero vigeſimo tertio.

Ex dictis infertur, dum judex excommunicatione cogit contrahentem ſponſalia, illa implere matrimonium ineundo, moderate cogens, nec finaliter compellens, ſed abſolvens quando nimis obſtinatum contrahentis animum conſpiceret, validum eſſe matrimonium eo metu excommunicationis initum. Probatur primo, quia metus ille jure præcipiente infertur (ut probavimus libro primo, diſputatione vigeſima nona numero quarto.) Secundò quia metus excommunicationis, quando juſta eſt, non cadit in virum conſtantem (ut diximus hoc quarto libro, diſputatione quinta numero, decimo ſeptimo.) Tertio, quia non poteſt dici involuntarium tale matrimonium, juxta egregiam *Antonii* doctrinam, *c. Requiſivit, nu. 3. de ſponſal.* quem ſequitur, *ibi Alexander de Nevo. n. ſexto, & Prepoſit. numero tertio, & cap. Gemma, numero ſecundo, eodem titul. in fine.* ubi docent tunc matrimonium eſſe involuntarium, quando neceſſitas eſt à principio extrinſeco, extra partium conſenſum, ſecus quando neceſſitas à principio extrinſeco in contrahentibus oritur, id eſt, ab ipſorum conſenſu, aliàs nil eſſet voluntarium, ubi ſupponitur obligari, quod abſurdiſſimum eſt: hic enim præceſſit actus voluntarius, partium ſcilicet ipſe contractus ſponſalium. Ut non dicitur quis invitus, dum cogitur voluntariæ promiſſioni ſtare. Et ideò (ut vulgo fertur) quod à principio eſt voluntatis: ex poſt facto fit neceſſitatis, id eſt, poſt contractam obligationem, *l. Sicut C. de action. & obligat.* Cum ergo vinculum obligationis ſit de natura ſponſalium, conſentiens libere à principio in ſponſalia, videtur conſentire in omnia inde conſequentia, ut in matrimonium, ad quod virtute illorum cogitur: ergo tale matrimonium dicetur voluntarium, & non obſtanti ea coactione, erit validum, Qua dum aliqui *Doctores allegati numero primo pro prima ſentia*, expreſſe dixerunt, ſi ſponſus qui libere contraxit ſponſalia, metu cogatur perficere matrimonium, eſſe nullum, intelligendi ſunt, quando judex immoderate, & prætergrediens limites juris, quod moderate eſſe cogendum præſcribit, (ut late dixi libro primo, diſputatione vigeſima nona, numero ſeptimo & octavo.) cogit, & ita (ut ibi dixi) omnes illi docent moderate cogendum eſſe. Unde cautè *Alexand. de Nevo, cap. Requiſivit ſponſ. num. ſexto*, ubi dixerat non eſſe voluntarium matrimonium, ad quod aliquis virtute præcedentium ſponſalium cogitur: ſubdidit, intellige, quando judex remediis juri communibus cogit. Item quia quando ſic ſtricte cogit, injuſte cogit, injuriamque irrogat. Unde dum aliqui *DD. citati in 2. & 3. ſentent. num. ſecundo*, dicunt valere matrimonium, dum judex poſt ſponſalia, ad illud excommunicatione cogit: intelligendi ſunt quando moderate, nec limites juris excedendo, compellit. 6

2. Infertur, ſi judex præciſe cogat ſtupratorem, ut ducat virginem à ſe vitiatam, abſque fide matrimonii, non valere. Quia injuſte, & per injuriam extorquet: cum tantum poſſit cogere ducere, vel dotare: ut dixi num. 2. Unde dum 2. *ſententia Doctores, relati num. 3.* exemplificant in hoc caſu, valere: intelligendi ſunt, quando ſtuprator ad id tenebatur. 7

Tan

Digitized by Google

8 Tandem adverto, non tantum valere matrimonium quando judex juſtè re vera, & à parte rei compellit ad illud, ſed etiam quando juſtè ſecundum allegata & probata: verbi gratia, aliquis fidem dedit in matrimonio fœminæ, quæ poſtea fornicata eſt, quod cum probare nequeat ſponſus compellitur illam ducere, quamvis ſecundum rem hæc compulſio eſt injuſta: cum ille ratione fornicationis eſſet ab obligatione ſponſalium liberatus: quia tamen eſt juridica, & juſta ſecundum allegata & probata, non vitiat matrimonium: non enim eſt credendum jus canonicum, quod in hoc caſu compelli præſcribit, velle, ut ea compulſione matrimonium irritetur. Et ita docet *Veracruz 1.p.ſpec.art.8.ad fin. dub. 3. § Clariſſimè ex hoc ſequitur.* Et è contra intelligo non valere, ſi judex injuſtè ſecundum allegata cogat, quamvis in re juſtum eſſet. Quia eſt injuria.

9 Ad argumenta 1. ſent. propoſita num.1. reſp. Ad 1. dic. injuſtè coëgiſſe, quia coëgit volens interficere, quod injuſtum erat: & quamvis non conſtat ex textu, fuiſſe timorem mortis incuſſum, cùm generaliter loquatur de timore cadenti in virum conſtantem: conſtat tamen ex expoſitione *Hoſtienſ. Goffredi, Ioann. Andreæ Henrici Anchar. Cardin. Abb. quos num. 3. retuli pro 3. ſent* & ne contrarietur *l. Si mulier princ. ff. de eo quod metus cauſa*, ex qua conſtet metum injuſtè illatum non vitiare: cum oporteat jura juribus concordare, ut juris correctio vitetur *l. Præcipimus, Cod. de appellatio.* Ad replicam, dic. hunc timorem incuſſum eſſe malitia, & injuria incutientis: delictum enim præbet cauſam timendi damnum debitum, illi delicto nimirum, debitam accuſationem, & pœnam ordine juris infligendam: non tamen injuſtam pœnam: ſed timor illius injurioſe infertur ad extorquendum matrimonium, quare timor hic illud irritabit. Ad 2. fateor non ea ratione ei imputari, quia culpa ſua incidit in metum: nam ſi mors comminata eſſet, non valeret matrimonium: quamvis culpa ſua dederit cauſam metui, ſed ea ratione non vitiat matrimonium, quia verè non eſt metus incuſſus ad illud extorquendum, ſed metus ex delicto conceptus auffertur, exigendo ad pretium, matrimonium: ut explicui n. 3. inter probandum noſtram 3. ſententiam. Ad 3. nego antecedens: quia hic non infert revera metum: ſed delictum: & tantum poſtulat matrimonium, ad pretium deſiſtendi ab accuſatione: & quamvis nullus privata authoritate poſſit cogere ad matrimonium, poteſt tamen juſte metum conceptum ex juſta ac debita cauſa auferre, & cedere jure accuſandi: quod habet petito certo pretio, vice cujus petit matrimonium. Et ſi argumentum aliquid probaret, ſimiliter probaret ſi extorqueret conſenſum in alium contractum, eum fore reſcindendum. Quod eſt falſum, (ut dixi hoc lib. 4. diſp. 8. num. 8.) quia etiam nullus privata authoritate poteſt cogere ad quemcunque contractum. Ad 4. nego ideo ſolum irritare, quia metus tollit plenam libertatem: aliàs cum judex juſtè cogit implere ſponſalia, irritaret: ſed quia tollit plenam libertatem injurioſè, quod hic ceſſat. Nec tunc militat eadem ratio, nam non tam infelix exitus ſperatur: quia aliquantulum quieſcit animus, cum quis conſiderat ſe juſtè compulſum eſſe, idemque procederet, dum judex compellit. Ad 5. dico, non ob id improbari pœnam, quia tolleret libertatem requiſitam ad matrimonii valorem: ſed quia tolleret libertatis plenitudinem: ut bene advertunt *Anton. cap. Gemma, de ſponſal. n. 7. & Abbas ibi num. 1. Alex. de Nevo ibi, n. 3.* Et conſtat, quia arrhæ quantumcumque magnæ valent, nec eas admittendi timor vitiat matrimonium eo metu contractum: ut conſtat ex ſupra dictis. Ad argumenta ſecundæ ſententiæ propoſita n. 2. quoad priorem partem, non eſt neceſſe reſpondere: quia convenit cum noſtra ſententia. Quoad poſteriorem, in qua diſcrepat, tantum affert argumenta primæ ſententiæ, quibus jam ſatisfactum eſt.

DISPUTATIO XIV.

An metus cadens in virum conſtantem, irritet matrimonium, jure naturæ, vel ſolo jure Eccleſiaſtico?

SUMMARIUM.

Refertur ſent. aſſerens, irritari matrimonium metu, jure natura, n. 1.
Sententia verior dicens ſolo jure Eccleſiaſtico, n. 2.
An matrimonium metu gravi extortum ſit irritum inter infideles, n. 3.
Solvuntur argumenta, n. 4.

Duplex eſt ſent. I. ait irritari matrimonium jure divino, & naturali. Prob. 1. quia Summi Pontifices non videntur novam conſtitutionem irritantem matrimonia coacta, edidiſſe, ſed tantum declaraſſe ea fuiſſe irrita, nullus enim invenitur textus ea irritans, ſed omnes ſupponunt ea irrita. Nã *c. Cum locum, & c. Conſultationi, & c. Veniens, l. 2. de ſponſ. & c. Significavit, de eo qui duxit in matr.* qui ſunt textus; de hac re loquentes, agunt de matrimoniis jam contractis, & declarant ſi metu inita ſint eſſe invalida, nec Eccleſia potuit irritare matrimonia illa jam contracta, ſi ante ea decreta, valida eſſent: ergo jure ipſo naturali irrita erant. 2. quia matr. ex ſe habet vinculum eſſe perpetuũ, nullum autẽ violentum eſt perpetuum, teſte Philoſopho: ergo coactio repugnat naturæ matrimonii, conſequenter jure naturæ illud irritabit. Et confirmatur quia quod quis non diligit, facilè contemnit, *Præſens 20. q. 3.* ſed matrimonium coactum eſt contra propriam coacti voluntatem, ergo facilè illud deſeret, ceſſabitque perpetuitas, quæ de natura matrimonii eſt. 3. quia coactio eſt contra principalem matrimonii finem qui eſt procreatio ſobolis, & mutuum conjugum obſequium: quæ requirunt animos voluntariè conjunctos mutuumque amorem; ergo repugnat naturæ matrimonii. Patet conſeq. quia natura cujuſcumque rei dicit intrinſecum ordinem ad ſuum finem principalem. Et confir. quia non minus repugnant matrimonio coactio, quàm conditio oppoſita fini, vel bonis matrimonii, ſed talis conditio irritat jure naturæ (ut dicam l. 5. diſp 9. n. 4.) ergo & coactio. 2. confir. quia ex matrimonio coacto ſequuntur graviſſima incommoda, adverſa matrimonii fini: ergo debuit jure naturæ irritum eſſe. 4. prob. omnis traditio per quam transfertur dominium, debet eſſe plene libera, donatio enim dicit dationem liberalem, & metu extorta obligat ad reſtitutionem, ſed matrimonium eſt quædam traditio, qua dominium corporum transfertur, ergo ut jure naturæ validum ſit, debet eſſe plene liberum. 5. quia in omni lege naturæ, & divina provideri debet ut omnis injuria reſarciatur; alioquin lex naturalis deficeret in neceſſariis, ſed injuria matrimonio coacto illata, non poteſt aliter reſarciri, niſi illud irritando quia ſemel validum non poteſt reſcindi, ut poſſunt alii contractus: ergo jus naturæ ipſum irritavit 6. quia alias cũ infideles minimè legibus Eccleſiæ ſubſint, matr. metu contractum inter alios validum eſſet. 7. quia ſponſalia jure naturæ irrita non producunt impedimentum publicæ honeſtatis, bene tamen quando ſolo jure humano irrita ſunt. Ut docent *Ant. c. Ad audientiam, n. 11 de ſponſ. & ibi Abb. n. 2. Alex de Novo n. 5. Prapoſ. n. 6. Franc. c. un. de ſponſal. in 6. n. 3.* Per illum textum decidentem, ex ſponſalibus nullis defectu conſanguinitatis, affinitatis, &c. oriri hoc impedimentum, ſecus quando nulla ſunt defectu conſenſus: ſed matrimonium nullum ob metum, non producit hoc impedimentum: teſte *Sot. 4. d. 41. quæſt. un. art. 2 ad fin. ante verſ. Ubi tamen ſponſalia*: ergo eſt nullum ipſo jure naturæ. 8. ſi eſſet nullum ipſo ſolo jure Eccleſiaſtico, firmaretur juramento, *c. debitore, c. Ex reſcripto c. Cum contingat, de jurejuran. cap. 2. & cap. Licet, de jurejur. in 6.* ſed non fit major juramento, *cap. 2. de eo qui duxit*, ergo eſt nullum jure naturæ. Hanc ſententiam videtur clarè tenere *D. Thom. 4. d. 29. quæſt. unic. a. 3. quæſtiun. 1. corpore* quem ſequitur *Turrecr. 31. quæſt. 2. in ſum. n. 8.* ibi enim probat *D. Th.* matrimonium coactum eſſe nullum ex ipſa ratione matrimonii, quia opponitur perpetuitati: & ibi concludit Eccleſiam judicare illum conſenſum

coactum, non eſſe ſufficientem ad matrimonium : ubi non dicit ſtatuere id , quaſi ſupponat eſſe jure naturali ſtatutum, & idem videtur tenere *Altiſidior lib. 4. ſum.tract. 9. cap. 7. quæſt. 5.* ubi inde colligit eſſe irritum quia repugnat fini matrimonii. Idem videtur clarè tenere *Ricard. 4.d.29. art. 1. quæſt.1.cap.verſ.Videtur ergo*, ubi ait nec Deum, nec Eccleſiam velle, ut coactus maneat ligatus illo matrimonio & tenet expreſsè *Scotus 4. d.39. quæſt. unic.§. De ſecundo dico D.Bonav.ibi, quæſt.1.n.5 fin. Gabriel.3.d.39. q.1.art.2. concl.8.fine Ejus ſupplementum,4.d.29 q.2.art.2. Alman.ibi q.1.Carthuſian.ibi.q.2. Anton.3.p.t.1.c.7.ſtatim.inprin.& paulo inferius. Veracruz 1. ſpec. art.8. concl. Angles florib. P.de matrim. q.3. de conſenſu coact.a.1. diffic.1. fol.546. Barth.à Ledeſm.dub.23. de matrim. concl.3. Philiarc. de offic.ſacerd. tom.1.p.2.c.8.fin.& c.6.ad finem Molina to.2.de juſt.tract.2. diſp.34 .in ſolutione ad 2.fol.442.* & dicit eſſe valde probabilem *Sotus 4 d.29. quæſt.1.art.3.verſ. Septimo arguitur.* & aſſerunt eſſe probabilem *Victoria ſumm. de matr. n.268. Ledeſ.2.part.4.quæſt 49.art.5.fol.456.col.1.Palacios,4.d.29. diſp.un.c.4.fol.662.§. Porro autem : Lud.Lop.2.p.inſtruct.de matrim,c.40.fol.1064.§ Igitur quæſtionem.* Et ex Juriſperitis eam tenent, *Angel.de Ubaldis inter conſilia matrimonialia Zileti conſ.46.n.3. Covar.4. decret.2. p.c.3.§.5.n.6. Anton. Cucus lib.5.inſtit. majorum,t.12.n.118 fine, Alex. Correr.l.4. de ſponſ.c.9.fine, Matienzo l.5. recop.tit.1. rubr.gl.1. n.189. Barboſa ff. ſolut. matrim. rubr.4.p. n.3.* & eſt valde probabilis.

2 II. Sententia, quam veriorem credo, ait ſolo jure Eccleſiaſtico eſſe irritum matrimon. metu extortum : unde ſicut Eccleſia irritavit matrimonia clandeſtina, inhabiles reddendo contrahentes ad ſic contrahendum, ſunt tamen habiles ad contrahendum publicè : ita irritavit matrimonium metu extortum inhabilitando perſonas ad ſic contrahendum, poſſunt tamen poſtea ceſſante metu libere contrahere. Prob. 1. quia ſi metus jure naturæ irritat matrimonium, aut id provenit ratione injuriæ & hoc non. Quia in metu levi invenitur injuria obligans ad reſtitutionem, & tamen non irritat matrimonium. Aut eſt, quia tollit libertatem. Et hoc etiam non. Quia ſæpe metus levis ſimiliter & fortius privat plena libertate : ſine dubio enim hominem avarum magis privat libertate metus amittendæ pœcuniæ, qui non cadat in virum conſtantem, quam mancipium metus flagellorum, qui cadit in virum conſtantem. Cum ergo metus levis in quo utraque ratio reperitur, quæ in gravi, non irritet matrimonium, ſignum eſt metum gravem non jure naturæ, ſed Eccleſiaſtico, quod ita in ſolo metu gravi hoc ſtatuit, irritare. 2. probatur quia quod attinet ad libertatem, non minus libera eſt voluntas coacta per injuriam metu mortis injuſtè incuſſi, quam voluntas eodem metu coacta circa injuriam à cauſis liberis, vel naturalibus cum etiam in hoc caſu non omnino velit, ſed ad evitandum illud periculum ut cum quis tempeſtatis tempore, ne naufragium patiatur, merces in mare projicit. Sed hujus libertatis defectus non irritat matrimonium, ut (diximus hoc quarto libro, diſp. 12. & ſequenti) irritat verò defectus libertatis, quando metu incutitur injurioſè ad extorquendum matrimonium : ergo differentia hæc provenit à ſolo jure Eccleſiaſtico ſic ſtatuente : nam ſi à jure naturali oriretur defectus libertatis, in utroque caſu irritum eſſe deberet. Et confirmatur, quia baptiſmus in adultis exigit ad ejus valorem, voluntatem, & intentionem ſuſcipientis, & tamen voluntas metu gravi coacta ſufficit ad ejus valorem, *cap. Majores, de baptiſmo, & cap. de Iudeis, 45. d.* Ergo ſimiliter ſat eſſet ad matrimonii valorem conſenſus coactus, niſi Eccleſia oppoſitum ſtatuiſſet : & ſubinde ſolo jure Eccleſiaſtico erit irritum. Et 2. confirmatur, quia etiam juramentum requirit libertatem, & tamen extortum metu gravi obligat, *cap. Verum, & cap. Si vero, de jurejurand.* Cum ergo votum, & matrimonium per talem metum irritentur, ſignum apertum eſt, hujuſmodi differentiam & ex ſolo jure Eccleſiaſtico oriri. Tandem, quia nil magis contrariatur conſenſui quam dolus & error, *Super errorem, ff. de juriſd. omn. jud.* & tamen hic non irritat matrimonium, & niſi ſit error perſonæ, & conditionis : metus tamen irritat : quod in aliis contractibus omnino diverſum eſt : nam dolus dans cauſam contractui bonæ fidei, illum irritat : *l.Et eleganter §. 1.ff. de dolo, l. 57. t.5.p.5.* metus autem illos non irritat ut (ſlate dixi hoc 4. lib. diſp. 8. n. 4.) ergo hæc differentia non poteſt provenire ex jure naturali, aliàs enim dolus dans cauſam matrimonio, cum magis contrarietur conſenſui, quam, metus, illud irritaret. Et ita hanc ſententiam tenent ex Theologis, *Durand. 4. d. 29. quæſt.2. n.67. Palud.ibi,quæſt.1.art.3.concl:2.n.20.Sotus ibi,q.1.art.3.verſ. qui ergo hanc opinionem:* & videtur tenere *Arboreus lib.11. Theoſophia, c. 15. verſ. Reſpondeo percunctantioni,* quia expreſſe totam irritationis cauſam refert ad Eccleſiæ ſtatutum. Eandem tenent *Ledeſm.2.p.4. quæſt.49. art.3.§. Præterea multi. Enriquez lib.11.de matrim.cap.9 n.1.& 3. Aragon.2.1.p.88. art.3. §. Hoc tamen non obſtante ſit tertia concluſio,f.949.col.2.Petr.deLedeſm.de matrim.q.17.a.3.dubio 1. concl.5.&.6.Lud.Lop.allegatus num. præcedenti Navar Anton.in corona confeſſorum.4.p.c.8.de matrim.i.de impedimento violentia n. 29.* Et dicunt eſſe probabilem, *Ricard. 4. d.29.art.1.q.1. in fin. corporis. D. Anton. Victoria, Palacios. Barth.à Ledeſm.num. præced. relati.* Et ex Juriſperitis eam tenent *Sylv. Matrimonium 8.q. 11.dict.3. Armill.verb.Matrimonium,n.41.Tabiena verb. Impedimentum imped. 9.q.2. n.3. navar.l.ſum.c. 22.n.50.*

Dubitabis tamen, utrum inter fideles valeat matrimonium metu contractum ? *Sotus 4.diſt.129.quæſt.1.art.3. ad 5.Enriquez lib. 11.de matrim.cap.9.n.1.Lud.Lop.2. part. inſtructorii de matrim. cap.40.fol.1065.§.Præterea ad 4.argumentum,* aſſerunt non valere. Quia quamvis Eccleſiæ ſtatutum irritans apud illos vim minimè habeat : at jus gentium & civile irritat, idque efficere poteſt quatenus matrimonium eſt contractus quidam civilis. Sed non placet id eſſe de jure gentium. Quia jus gentium eſt, quod naturalis ratio inter omnes homines conſtituit, apud omneſque peræquè cuſtoditur. Ut habetur *l. Omnes populi 9. de juſtitia & jure.* Unde jus gentium dicitur quod ex principiis naturalibus rerum conſideratarum in ordine ad aliquem finem per viam concluſionis elicitur. Ut tradit *Sotus lib.1. de juſt. quæſt.5.art. 4. in princip.* nec ad conſtituendum tale jus, fuit neceſſarium omnes homines ſimul in aliquem locum confluere, id enim eſſet impoſſibile : ſed ipſa ratio naturalis id ſingulos per ſe docet. Si ergo tali jure matrimonia coacta eſſent irrita, ſequitur eorum nullitatem deduci tanquam concluſionem, ex principiis naturalibus : ergo ex ſe habent eſſe irrita, & non ex Eccleſiæ ſtatuto. Ideo melius dicit *Petrus de Ledeſma de matrim. quæſt. 47. art.3.dub.1. concluſ.5.fine.* inter infideles validum eſſe matrimonium coactum metu. Quod verum eſſe intelligo niſi apud illos ſit lex civilis illud irritans. Poteſt enim id civilis lex efficere, quatenus eſt contractus civilis : ut ſuo loco dicemus. 3

Ad argumenta prioris ſententiæ propoſita nu. 1. reſp. 4
Ad 1. fateor illos textus non habere ſtatutorum formam, & ita minimè conſtare, ubi talis irritatio ſcripta ſit : habetur tamen traditione tot Doctorum, pontificeſque in illis decretis oſtendunt, more & uſu id ſemper obſervatum eſſe, ut matrimonium metu gravi extortum, ſit irritum. Et forſan olim fuit ſcripta, licet talis ſcriptura perierit. Sicut licet non habeatur expreſſum decretum Eccleſiæ irritationis matrimonium fidelis cum infideli, id tamen ita eſſe conſtat ex antiquiſſima Eccleſiæ traditione. Ut docent *Sot.4.d.39. q. un.ar.2. concl.2. Veracr.1.p.ſpeculi a. 32. concl. 4.* Ad 2. violentum ſimpliciter, quod fit paſſo nullo modo concurrente non poſſe eſſe perpetuum, ſecus de violento ſecundum quid, quale reperitur in conſenſu metu extorto. Ad confirmationem dic. ex ea ratione rectè colligi expediri, ut Eccleſia irritarit matrimonium metu contractum, non tamen ut jure naturæ ſit irritum

Digitized by Google

ritu n. Ad 3. diſtinguendum eſt antecedens, eſt enim contra finem principalem, ad hunc ſenſum, ut non ſit ita conveniens, & aptus illi fini conſenſus metu extortus: ac æquitas poſcit: non tamen ſimpliciter, & ex ſe ineptus fini illi: cum enim ſit ſimpliciter voluntarius, eſt aptus fini. Prior autem ineptitudo non arguit eſſe jure naturæ irritum matrimonium illud, ſed expedire ut irritetur. Ad 1. confirmationem, negatur major. Quia illa conditio omnino excludit naturam, & matrimonii bona: coactio autem per metum non excludit, ſed ſecum compatitur quamvis non ſit ita apta ad illa comparanda. Ad 2. confir. neg. conſeq. quia incommoda ex matrimonio coacto conſurgentia non deſtruunt eſſentiam ejus: quamvis aliqua accidentia, illi convenientia deſtruantur: non enim eſt ita aptum mutuo obſequio, & ità non ſequitur inde eſſe jure naturæ irritum, ſed expedire ut ab Eccleſia irritetur: ſicut ex voto minus deliberato gravia incommoda ſequuntur contra finem voti: eſt enim ut plurimum materia tranſgreſſionis; at tale votum validum eſt diſpenſandum tamen ad 4. neg. major, nam donatio metu extorta, aliique contractus valent, transferuntque dominium, etiam attento jure naturæ, & ſolum irritari debent (ut probavi hoc 4. lib. diſp. 8. n. 4.) Et donatio importat donationem liberalem, id eſt, nullo pretio recepto, non tamen quod omnino libera ſit. Ad 5. negatur major, univerſaliter intellecta; & in eodem bonorum genere: ſunt enim multæ injuriæ quæ non reſarciuntur in eodem bonorum genere: ut ſi quis metu cogatur baptizari, injuriam patitur & tamen non reſarcitur injuria annullando baptiſmum. Similiter ſi quis fide data de matrimonio, fœminam defloret, & mox aliam ducat injuria graviſſima priori illata non reſarcietur irritato poſteriori matrimonio Ad 6. jam reſpondi n. 3. Ad 7. dic illam regulam non tenere univerſaliter, ſed quando ſunt nulla ex jure poſitivo, alia ratione irritanti quam defectu conſenſus. Quia (ut dicitur *c. unico de ſponſal. in 6.*) quando defectu conſenſus ſunt nulla, non producunt id impedimentum: quare cum matrimonium metu initum, jure irritetur defectu liberi conſenſus; *cap. Cum locum de ſponſal.* Ideo non producit id impedimentum. Ad ultimum, nego ſequelam: nam matrimonium clandeſtinum eſt ſolo jure humano irritum, & non firmatur juramento (ut probavi l. 1. diſp. 20 n. 4.) Quare autem matrimonium coactum non firmetur juramento, diſputabimus hoc lib. 4. diſp. 20.

DISPUTATIO XV.

Utrum matrimonium metu extortum, ſit omnino nullum, nullámque obligationem pariat, ex parte utriuſque contrahentis, ita ut alteruter altero invito poſſit reſilire?

SUMMARIUM.

Ex parte neutrius eſt matrimonium, num 1 Et ſi is qui coactè conſenſit ante revocatum alterius conſenſum, denuo conſentiat, an convaleſcat prius matrimonium? n. 1.

An is qui metum paſſus non eſt poſſit reſilire, quando particeps culpæ metus illati non fuit, n. 3.

Quando fuit in culpâ, refertur opinio aſſerens non poſſe reſilire, volenti altero matrimonium, n. 4. Et ibi idem quando ſervus contraxit cum libera, ejus ſervitute ignara.

Jura deceptis, non deceptoribus ſubveniunt n. 4.

Sententia auctoris in utroque caſu proponitur. n. 5. Et ibi ſictè profeſſus non tenetur ceſſante ſcandalo vere profiteri. Et ſolvuntur argumenta, num 6.

1 Supponendum eſt 1. tanquam certiſſimum, ex parte neutrius contrahentis eſſe matrimonium. Quod optime probat *D. Tho. 4. diſt. 26. quaeſt. unica, art. 3. quaeſtiuncula 2.* Quia relatio eſſe minimè poteſt abſque duplici extremo: ut non poteſt eſſe pater abſque filio, ſed matrimonium eſt relatio inter virum & uxorem: ergo nequit eſſe validum in uno, quin ſit validum in alio.

2 II. Supponendum eſt, ſi coactus libere conſentiat in priſtinum matrimonium, nondum revocato conſenſu per alterum qui coactus non fuit, convaleſcere illud matrimonium abſque novo ipſius conſenſu. Ut diximus lib. 2. diſp. 32. n. 9. & ſeqq. ubi etiam dixi non oportere alteri intimari, & ſatis eſſe conſenſum interne renovari. Quod eſt verum etiam poſt Tridentinum, ſi vitium illud metus occultum ſit: ut dixi eodem lib. 2. diſp. 37. n. 4.

Tota autem difficultas eſt, an matrimonium illud ità invalidum ſit, ut nullam prorſus pariat obligationem denuo ratificandi illud reſpectu ejus qui non eſt paſſus metum? Vel an poſſit hic reſilire antequam metum paſſus ratificet priſtinum conſenſum; Et ut diſtinctè procedamus, duplex poteſt eſſe caſus: alter eſt, cum alter contrahens immunis fuit culpæ, ignoravit enim alteri metum incuſſum. Et in hoc caſu non invenio cur hic cogendus ſit ſtare matrimonio, & non ab illo reſilire poſſit, ejus nullitate cognita, nec priori illo conſenſu ratificato per coactum: Quia immunis eſt culpæ, nec ſe obligavit, niſi altero ſe illi obligante. Et colligitur ex *c. 1. de eo qui duxit*, ubi redditur ratio, cur decipiens cogendus ſit ad matrimonium, ne ex dolo commodum reportet. Cum ergo dolus in hoc caſu abfuerit, non eſt cur cogendus ſit. Quare licèt aliqui ex DD. n. ſequenti allegandis, abſolutè dicant teneri alterum ſtare matrimonio, volente coacto: Credo tamen eos intelligendos eſſe quando particeps culpæ metus fuit. Alter autem caſus eſt, quando non coactus fuit particeps culpæ metus alteri illati. Et in hoc caſu verſatur difficultas. 3

Duplex eſt ſententia. I. ait non poſſe eum qui liberè conſenſit reſilire, ſed teneri congruo tempore, arbitrio prudentis expectare, an alter velit ſtare matrimonio, & peccare ſi hoc non expectet. additque *Navar. in ſum Hiſpan. c. 22. n. 51. in fine*, peccare mortaliter ſi non expectet, ſed altero invito reſiliat, niſi culpa valde juſta eum excuſet. Prob. 1. cogens ad matrimonium ſecum contrahendum, maximam irrogat injuriam alteri, circa matrimonium: ergo tenetur eam reſarcire, offerendo ratificationem illius, ſi coactus id eligat. Et confirmatur, quia majorem intulit injuriam, quam ſi decepiſſet, fictè contrahendo: ſed hic tenetur reſtituere, legitimè conſentiendo; ergo à fortiori: is qui coëgit. 2. prob. ex deciſione textus, ejuſque ratione, *cap. 1. de eo qui duxit in matrimonio* ubi de conjugato, qui aliam decepit, ipſam ducendo, ignaram prioris matrimonii, & mortua vera uxore petebat à poſteriori, tanquam à non legitima, ſeparandum eſſe: & decidit textus ſeparandum minimè eſſe, niſi ad petitionem mulieris deceptæ, ne ex dolo commodum deceptor reportet. Ergo ſimiliter in noſtro caſu non debet eſſe in optione cogentis, velit matrimonium perficere, necne, ſed in optione alterius conjugis, qui coactus eſt; & eo volente tenebitur alter. Et ita *lex filialis, tit. 2. p. 4.* explicans illum textum *d. cap. 1.* ait in optione decepti eſſe ſeparari, perficere matrimonium; non autem deceptoris 3. prob. quia jura deceptis, & non deceptoribus ſubveniunt, 2. §. *verba ff. ad ſenat. conſul. Velleian.* & *cap. Cum univerſorum, de rerum permit.* ergo ſimiliter non cogentibus, ſed coactis, ut pote qui injuriam paſſi ſunt, debent ſubvenire; & ita in optione metum paſſi debet eſſe, an velit, ut matrimonium perficiatur. 4. probatur, quia conſenſus abſolutus ex parte cogentis, ſufficiens eſt ad ipſum ex ſua parte obligandum, modo coactus ex ſua parte ſtare velit, nemine impediente, nullam conſurgere obligationem ex parte metum paſſi: quia id eſt per accidens, & ex culpa ipſius cogentis. 5. prob. quia in cæteris contractibus metu extortis, verbi gratia, ſi quis metu gravi rem ſuam vendere cogatur, quamvis venditor metum paſſus reſilire poſſit, petendo contractus reſciſſionem: at eſt in favorem metum paſſi: ergo idem dicendum eſt in matrimonii contractu: cum nulla appareat commoda diſcriminis ratio. Et ita hanc ſententiam tuentur *Ricar. 4. d. 29. a. 2. qu. 1. Silv. Matrimonium 8. ꝙ 11. d. 4. Alex. de Nevo, c. Cum locum, de ſponſal. n. 29. Turrecremata 31. q. 2. in* 4

ſumma,n.12. Navar. ſumma Latina,& Hiſpan.c.22.n.52.ſi. Palacios,4.d.29.diſp.unic.f.663. verſ.Conſentiunt in dogmate & videtur tenere *Enriq.jib.11.de matrimon.c.10.n.5. ad finem*, ubi dicit habere-coactum -us compellendi cogentem, ut ſtet matrimonio. Et in alio ſimili tenent eam alii Doctores: dicunt enim,ſi ingenuus ducat ſervam, ignarus ſervitutis, poſſe cognita ſervitute reſilire, at ſi ſerva velit invito ingenuo reſilire, cogendam eſſe ab Eccleſia ſtare matrimonio. Quia ipſa fuit in deceptionis culpa. Hi ſunt *gloſſ.cap.Si quis ingenuus,verb.Faciat.29.q.2.& c.ſin.de conjug.ſerv.fine,* quam ſequuntur *Hoſtienſ ſumma, eod. tit.fine, Ant.eo.c.fin.in fine, Anchar.ibi.n.4.verſ. Quærit.gloſſa, Abb, ibi:fine, Alex.de Nevo.ibi, fine, Vincent. Gaſpar. & philipp.* quos refert, & ſequitur *Præpoſ.ibi,ad finem, Ricar.4. d.36. a.3.q.1.D. Ant.3.p.tit.2. c.3.init. Roſella verb. Impedimentum,impedimento 3.n.5. Angel.Matrimonium 3.impedimento 4.n.13.Sylv.Matrimonium 8.q.2.dict,9.Tabiena verb.Impedimentum,imped.1.q.12.n.13. Nav.ſum.c.22. Hiſp.nu.34. Latina,n.33. Ant.Cuc.lib.5.inſtitutionum major.tit.12.n.51. Palacioz 4.d.30.diſp.1.f.671.col.1.verſ.At ſi objeceris,Lud. Lop.2.p. inſtruct.de matr.c.47.f. 111.§. Præterea,& hic illa occurrit, Enriq.lib.11.de matrim. c.10.n.5.* Et quamvis hi DD. non ſatis explicent in hoc caſu matrimonii inter ingenuum, & ſervam, an decipiens teneatur ante compulſionem Eccleſiæ ſtare matrimonio? ſolum enim dicunt cogendum eſſe ab Eccleſia: credo tamen eos ſentire teneri:& ita *gloſſ d.c.Si quis ingenuus,& Ricardus proximo citatus,*dicunt teneri deceptorem,altero volente,ſtare matrimonio. Et in caſu metus, docent DD. prius citati clare, peccarte,niſi metu cogens conſentiat volente metum paſſo. Et in alio ſimili docet idem *Molina to.2.de juſt.tract 2. diſp.352.f.590.§. Ego probabilius,*ubi dicit quando dolus dedit cauſam contractui,& ob id eſt nullus, multo probabilius eſſe, id eſſe in ſolius decepti favorem, & ita teneri decipientem ante omnem judicis ſententiam, ac compulſionem,ſtare illi contractui,ſi deceptus velit:quia jura non compellunt ad id, in pœnam doli, ſed naturali quadam æquitate,& quia bono communi ita expedit. Quare ſimiliter in noſtro caſu videtur dicendum,quamvis matrimonium contractum ob metum, nullum ſit, ex eoque nulla oriatur obligatio in metum paſſo, oriri tamen in ipſo cogente,ut teneatur ſtare matrimonio, ſi coactus velit. Et idem intelligo juxta hanc ſententiam dicendum eſſe, quamvis ipſe conjux non cögerit, ſi novit alterum per metum gravem conſentire. Quia ejuſdem culpæ metus reus fuit,admittendo illud matrimonium coactum. Et hæc ſententia eſt valde probibilis.

5 II. Sententia (quam probabiliorem exiſtimo) docet non teneri cogentem in foro conſcientiæ perficere illud matrimonium,donec per judicem condemnetur, ſed liberè altero invito poſſe reſilire, niſi aliud damnum ſecutum ſit. Probatur, quia aut tenetur ratione delicti coactionis,in pœnam illius, & hoc exigeret judicis condemnationem, antequam nullus tenetur ſubire pœnam. Aut ratione injuriæ illatæ per coactionem,& hoc non:quia non eſt tantà injuria coactionis, quando aliud damnum inde non ſequitur, ut aliter quam per matrimonium reſarciri nequeat: præſertim,quia ſi inde nullum detrimentum ſequatur in fama; & ea injuria eſt levis, & poſſet illa à principio liberè eligere illud matrimonium. Et quando metus inferretur ipſi viro, eſt leviſſima injuria: & tamen DD.primæ ſententiæ qui de caſu metus loquuntur, & de matrimonio cum ſerva, indifferenter loquuntur, ſive vir, ſive fœmina metum patiatur, aut deceptionem. Vel tenetur ea ratione, quia ex parte ſua ſe obligavit: & hoc non, quia etiam quando fuit contrahens ignatus metus, vel doli, in nullàque fuit culpa, ex parte ſua ſe obligavit, & tamen tunc non tenetur,ut diximus: ergo nulla eſt ratio, cur teneatur. 2. quia contractus onerosus, cùm ſit ex utraque parte ſuapte natura obligatorius, ut in eo ſervetur æqualitas, aut utraque pars manere debet obligata, aut neutra. Cum ergo in coacto nulla conſurgat obligatio, nulla etiam conſurget obligatio in cogente: ſi autem dicas, ratione delicti non ſervari æqualitatem: hoc erit pœna, atque ita judicis compulſio deſiderabitur. Et confirm. quià ſi ſub hac conditione compellens contraxiſſet. Me obligo tibi, ſi tu te mihi obligas: non maneret compellens aliqua obligatione conſtrictus, niſi alter maneret obligatus, ſed in matrimonio ea ineſt tacita conditio, ſi alter ſe mihi obliget: eſt enim contractus onerosus, Do ut des,id eſt,trado tibi corpus, ſi tu mihi tradas: ergo altero non manente obligato, neuter obligatur. 3. probatur, quia quando quis ficte contraxit matrimonium, licèr deceptor fuerit,ſi aliud damnum non ſequatur, probabilius eſt minime teneri ad matrimonium(ut l.1.diſp.11.n.4.probavi.) ergo ſimiliter in noſtro caſu. 4. probatur, quia in ficta profeſſione eſt contractus oneroſus, quo monachus ſe obligat monaſterio, & monaſterium monacho: & monaſterium implet ex parte ſua, acceptando vere monachum, & tamen non tantum non eſt vera profeſſio, ſed nec etiam decipiens manet aliqua obligatione conſtrictus, niſi per accidens, ratione ſcandali, eo quod conſenſum fictum probare non poteſt: quare poſſet fugere in locum, ubi ſcandalum ceſſaret. Ut tradunt *Sotus lib.7.de juſtit.q.1.a.2. §.An verò qui tale votum Angles floribus,2.p.materia de voto,q.1.a.1.difficultate 4.concl.3.f.81.Enriq.l.11.de matr.c.11. n.3.Manuel 2.tom ſum.c.92.n.5. Aragon.2.2.q.88.a.1.ante 3.concl.fol.969. col.1.in princ. Navar. comment.4. de regul. ſuper c.Statuimus,19.q.3.n 74.§.Advertendum quarto*: ergo ſimiliter in noſtro caſu cogens quamvis in culpa fuerit, cum matrimonium fuerit nullum, minimè tenebitur illud perficere, altero liberè volente. Hanc ſententiam in alio ſimili, nempe, quando quis contraxit cum ſerva, putans eſſe liberam, & poſtea detecta ſervitute vult perſiſtere in matrimonio, quod ipſa non teneatur denuò conſentire altero volente, ſed tantum ex honeſtate debet induci, docent *Sotus 4. diſtinct.35.q. unic.a.2.ante ſolutionem ad 1. §.Poſtremum dubium eſt. Angles floribus,1.1.part.materia de matrim.q.10.de errore conditionis ſervilis,a.1.dub.1.concl.4. fol.585. Barth.à Ledeſ.dub.31. de matrim.concl.3. ad finem,* Favet *Scot.4.diſt.35. qua unic. verſ. Reſpondeo ſi mulier*, ubi ait, quando aliquis ingenuus contraxit cum ſerva, quæ decipit contrahentem eſſe compellendam ſervam altero volente, in pœnam deceptionis: & ſic videtur exigere judicis ſententiam. Idem tenent in alio ſimili, *Metina C.de reſtitutione,q.33.paulo poſt principium,verſ.Quibus præmiſſis Conradus de contractibus,in ſumm.totius operis,quod ponit in princ.q.57.d.*1. ubi aiunt,quando dolus dedit cauſam contractui, & ita eſt nullus in favorem decepti, ex neutra parte conſurgere obligationem, quamvis decipiens cogendus ſit ſtare contractui,& poſt latam ſententiam tenet ei ſtare.

Ad arg. 1. ſententiæ propoſita, n.4. reſpondetur, Ad 1. 5
dico(ut dicebam diſp.præced.n.4. in ſolutione ad 5.) non omnem injuriam debere reparari in eodem bonorum genere, maxime cùm non tanta ſit hæc, ut digna ſit tanta ſatisfactione, ut eſt matrimonium. Et idem argumentum poſſet fieri in ficte profitente, immo major eſt ibi injuria, cum alimenta ſuſceperit à religione. Ad confirm. dico probabilius eſſe oppoſitum, ubi alia injuria non ſequitur. Ad 2.& 3.dico id eſſe in pœnam deceptionis & coactionis, & ita deſiderari judicis ſententiam. Ad 4. antecedens eſt verum in contractibus gratuitis, ubi non eſt mutua obligatio: ſecùs in oneroſis, quorum ea eſt natura, ut utrimque conſurgat obligatio. Ad 5. neg. conſeq.quia diſpar eſt ratio, nam cæteri contractus metu extorti ſunt validi ipſo jure,& ſolum metum paſſo datur jus ad reſcindendum: at matrimonium metu extortum, eſt prorſus nullum.

DISPUTATIO XVI.

An peccet contrahens matrimonium per metum cadentem in virum conſtantem.

SUMMARIUM.

Si ficte contrahat, peccat niſi æquivoce, vel materialiter proferat verba, num. 1.

An

An id peccatum ſit mortale? n. 2. Et ſoluuntur argumenta, n. 3
Quando animo vero contrahit, an peccet lethaliter? referuntur duæ ſententiæ, n. 4. & 5.
Sententia authoris, nullo modo peccare, n. 6. licet adſit juramentum, num. 7.
Solvuntur argumenta, n. 8.

1 DUplex eſt caſus in quo præſens quæſtio poteſt habere locum, Primus eſt, quando coactus fictè conſenſit, Secundus, quando verè. Et primo, quando fictè contrahit, certum eſt peccare. Quia aliud verbis profert, quam mente retineat, & ita mentitur. Et hoc fatentur *D. Thom. 4. d. 29. q. un. a. 3. q. 1. corp. Ricard. ibi, a. 1. q. corp. Sotus ibi, q. 1. a. 3. verſ. Reſpondetur quod quamvis, & omnes.* Quod intellige, niſi ea verba materialiter proferret, ac ſi non eſſent ſignificativa, Tunc enim non peccaret. Non enim mentitur, cum nihil contra mentem afferat, nec injuriam irrogat cogenti, ad cujus mentem minimè reſpondere tenetur. Sic *Petr. de Ledeſ. de matrim. q. 47. a. 3. circa ſolut. ad 4. 1.* Intellige 2. niſi æquivocatione uteretur, ut, Juro te accipere in meam, & velle in uxorem: interius intelligendo, ſi teneor. Ut dixi in alio ſimili, l. 1. diſp. 11. n. 2.

2 Difficultas autem eſt, an hoc peccatum fictè contrahendi, quando nec materialiter, nec æquivocè verba proferuntur, ſit lethale? Aliqui enim id aſſeverant. Probatur, quia videtur mendacium pernicioſum, cum fictus hic alterum decipiat in gravi 2. quia quantum eſt ex parte ſua irritat ſacramentum matrimonii, ergo peccat lethaliter, ſicut ſi alia ſacramenta irritaret, abſque debita intentione ſuſcipiens, vel miniſtrans. Sic *Scotus 4. diſt. 29. q. un. §. Hoc dicitur, Supplem. Gabrielis ibi, art. 2.* Sed dicendum eſt, ſolum peccare venialiter. Quia nulla irrogatur injuria conſenſum metu extorquenti cum nullum habeat jus: nec ſacramento, hic enim non irritat illud, ficto illo conſenſu, ſed irritum eſt jure Eccleſiaſtico, quamvis ille verè conſentiret. Et confirmatur, quia metum paſſus non decipit inferentem, ſed ipſe inferens à ſemetipſo decipitur, noſſe enim deberet non valere matrimonium, altero etiam vere conſentiente. Præterea quamvis alter contrahens ignarus ſit metus illati, & proinde culpæ expers, non decipitur ab altero fictè contrahente: cum matrimonium illud invalidum eſſet, licet alter vere conſentiret. Sic docent *Navar. ſum. Hiſp. c. 28. addit. ad n. 51. c. 22. Palacios 4. diſt. 29. diſp. un. f. 657. verſ. Sotus refragatur: Manuel 1. to ſum. 2. edit. 2. c. 231. n. 2. Pet. de Ledeſ. n. præc. allegatus* Quod intellige, niſi juramentum intercedat: tunc enim eſſet peccatum lethale perjurii. Ut bene advertunt *Palacios, & Manuel ibidem.*

3 At utrumque argum. propoſitum n. præc. conſtat ex ibi traditis, nec eſſe mendacium pernicioſum nec hunc fictum irritare ſacramentum. Quare non eſt ſimile in aliis ſacram. fictè enim illa recipiens, aut miniſtrans ea irritat.

4 In ſecundo caſu, quando metu gravi coactus vere conſentit: aliqui teſte *Petr. de Ledeſ. n. ſeq. allegando,* affirmant peccare mortaliter, ſi conſcius ſit matrimonium eſſe irritum. Ducuntur 1. quia quantum eſt ex parte ſua reddit irritum ſacramentum, quod miniſtrat, & ſuſcipit. ergo admittit ſacrilegium mortale, ſicut ſi abſolveret non ſubditum, vel minimè diſpoſitum. 2. Quia ſi metu mortis contraheret cum conſanguinea, peccaret lethaliter, eo quod ſacramentum irritat. 3. Quia hic ſcit ſe minime transferre corporis dominium, & tamen ſigno externo & verbis ſignificat ſe transferre: ergo mentitur in re gravi, contra veritatem ſacramenti, & ſubinde erit lethale.

5 Alii vero ſic diſtinguunt. Aut ſic contrahens intendit matrimonium inire, quatenus eſt contractus naturalis, ſecluſa ſacramenti ratione: & tunc non peccat: aut intendit matrimonium, quatenus eſt contractus, & ſacramentum? & tunc peccat mortaliter peccato ſacrilegii, ut probant argumenta adducta, Sic *Petr. de Ledeſ. de matr. q. 47. art. 3. circa ſolutionem ad 4. dub. 2.* Cæterum hanc diſtinctionem minime percipio. Quoniam inter fideles non poteſt eſſe contractus naturalis matrimonii, quin ſit ſacramentum: & ita verè conſentiens in matr. conſentit in ſacramentum.

6 Sic concluſio: nullo modo peccat vero conſenſu matrimonium metu gravi extotum iniens, quamvis id eſſe irritum norit. Probatur ex *un. de ſponſ. impub. in 6. §. Idem quoque,* ubi approbatur contractus matrimonii per verba de præſenti, inter impuberes initus, & declaratur non valere ut matrimonium, ſed ut ſponſalia. Ergo ſtat, matrimonium non valere, & contrahentes non peccare. 2. Quia Cum Chriſtus non alteravit naturam contractus matrimonii: ſed eam illæſam manentem, elevarit ut ſit ſacramentum: eo ipſo quod Eccleſia irritat contractum (ut poteſt) manet irritum ſacramentum, nec verba contrahentium ſunt materia, & forma ſacramenti: hoc enim habent, quando ex illis contractus validus conſurgit: quando ergo aliquis metu contraxit ſacramentum matrimonii, nec ipſe irritat, nec ad irritationem cooperatur: quia verba quæ profert, non ſunt materia, nec forma: cum enim Eccleſia irritet illum contractum, illa verba non ſunt materia, & forma contractus validi, & ſubinde nec ſacramenti: & quantum eſt ex parte ſua, valide contrahit, niſi Eccleſia irritet: ergo nullo modo peccat contra ſacramentum. Tandem, quia hic nullatenus mentitur: ea enim verba, Accipio te in uxorem, eum ſenſum patiuntur, Quantum eſt ex parte mea, accipio te: & hoc veriſſimum eſt. cum verum conſenſum habeat: & ſi eſt irritum matrimonium, non eſt ex parte ſua, ſed aliunde, nempe, ex decreto Eccleſiæ irritanti Sic videntur tenere *Scotus 4. d. 29. q. un. §. De ſecundo dico, verb. Reſpondeo, Covar. decret. 2. p. c. 3. §. 4. n. 4. Palacios 4. diſt. 29. q. un. fol. 666. verſ. Hinc collige, Philiar. de officio ſacerd. to. 1. p. 2. l. 2. c. 8.* Dixi, videri tenere. Quia ſolum dicunt non mentiri, nec explicant, an admittat aliud peccatum nec ne. Sed manifeſtè intendunt non peccare. Quia nullam aliam peccati rationem invenire videntur, præterquam ſi eſſet mendacium. Et clarius *Cov. ibi,* id ſentit: arguit enim non eſſe hunc metum viri conſtantis, quia hic contrahens eligit peccatum veniale, ut mortem evadat, & defendit eſſe metum viri conſtantis, quia non mentiri ſupponens nullam aliam peccati rationem ibi inveniri, & eo vel maxime, quia numero præcedenti dixerat non eſſe metum viri conſtanis, quo aliquis ductus, venialiter delinquit. Et expreſſe teneant *Navar. ſum. Hiſp. ita. c. 28. addit. ad n. 51. c. 22. Enriquez l. 11. de matr. c. 9. n. 6.* Imò laudabilius eſſe ſic conſentire, quàm mortem comminatam pati, ſi metus probari poſſet: docent *Sotus 4. d. 29. q. 1. a. 1. verſ. Verum vero, Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matr. c. 40. fol. 1069. § Quod ſi quis curioſus.* Et addit uterque, laudabilius etiam eſſe, non mori, imò vituperabile mori, licèt probari minime poſſet metus, niſi eſſet notabilis diſparitas contrahentium.

Hinc infertur idem dicendum eſſe, licet juramentum 7
accederet matrimonio metu extorto: adhuc enim ſi eſſet conſenſus verus in contrahente, nulla eſſet culpa: cum mendacium deſit. Sic *Enriquez & Palacios ibi.*

Ad argumenta propoſita n. 4. reſpondetur. Ad 1. nego 8
irritum reddere ſacramentum ex parte ſua, quia verba quæ profert, non ſunt materia & forma ſacramenti, (ut explicui in 2. ratione concluſionis,) neque eſt ſimile in aliis ſacramentis, quia cum ſolum ſacramenti rationem habeant materia & forma eorum ſemper ſunt determinatæ, nec, poſſunt proferri, quia ſunt ex materia & forma ſacramenti: quare qui indebite profert, irritat ex parte ſua ſacramentum, & ſic ſacrilegus eſt. Ad 2. dico primo, ſimiliter non peccare per metum gravem ducentem conſanguineam, in iis gradibus qui ſolo jure Eccleſiaſtico prohibiti ſunt. quamvis conſcius ſit matrimonium eſſe irritum. Quia nullam irrogat ſacramento injuriam, (ut probavi num. 6.) nec intendit conſummare, quod eſt intrinſece malum, eo quod accederet ad non ſuam: neque injuriam infert juri Eccleſiaſtico id prohibenti, illud enim non obligat ad ſui obſervantiam, cum mortis periculo niſi metu incuſſo in odium fidei, aut Eccleſiæ contemptum, ut habet communis ſententia. Secundo poteſt reſponderi, diverſam eſſe rationem. Quia ducens conſanguineam, jure Eccleſiaſtico reſiſtente id facit, & ex hoc capite poſſet delin-

Hh 4 quere

Digitized by Google

quere Qui vero metu gravi contrahit, id efficit jure permittente, quo incolumis evadat, *c. Cum locum, & c. Veniens, el 2. de ſponſal.* Ad 3. ex dictis conſtat. nec mentiri nec decipere: quod enim verbis ſignificat, animo efficere intendit, quamvis Eccleſiæ ſtatuto id matrim. irritum ſit.

DISPUTATIO XVII.

An metus levis ſufficiat aliquando ad irritandum matrimonium?

SUMMARIUM.

Quid in hac quæſtione certum ſit, & in quo verſetur difficultas? n. 1.
Refertur opinio affirmans aliquando metu levi irritari matrimonium num. 2. Et contraria, n. 3.
Opinio authoris, n. 4. Et ſolvuntur argumenta, n. 5.

1 IN memoriam revocare oportet. ut intelligatur in quo verſetur hujus diſputationis difficultas, ea quæ hoc 4. libro diſputatione 3. num. 2. & 4. diximus, nempe minoris mali timorem, minoremque inferendi probabilitatem, ſufficere, ut cadat in virum conſtantem, quando metus incutitur fœminæ, aut homini timido, vel puſillanimi: idque prudentis arbitrio relinquitur (ut dixi diſp. 5. num. 1.) id judicaturi attentis circumſtantiis innatæ fortitudinis patientis metum. Quando ergo metus in alio viro forti eſſet levis, reputaretur in hac fœmina, vel in hoc homine timido, attenta ejus fragilitate, cadens in virum conſtantem; citra dubium eſt, matrimonium eo metu contractum eſſe nullum. Quia vere contractum eſt metu cadenti in virum conſtantem. Difficultas ergo eſt, utrum quando attentis omnibus circunſtantiis, metus reputatur levis, aliquando matrimonium eo metu celebratum ſit nullum?

2 Duplex eſt ſententia. Prima docet quamvis in foro externo Eccleſiæ matrimonium non irritetur ex metu non cadente in virum conſtantem, eo quod Eccleſia quando metus eſt levis, minime præſumit coactum, ſed ſpontaneum conſenſum, at in foro conſcientiæ aliquando irritari metu levi, quando ſcilicet, conſenſus non eſt ſpontaneus, ſed illo metu extortus, ita ut nullo pacto contrahens, id matrimonium eligeret, niſi eo metu perterritus. Probatur primò, quia ideo metus gravis irritat matrimonium, quod plenam conſenſus libertatem impediat in viro conſtanti: ergo ſimiliter irritabit metus levis tantum libertatis auferens in viro qui natura ſua non eſt adeo conſtans. Tunc enim abſolutè verificatur ratio Pontificis, *c. Cum locum de ſponſ.* ibi, *cum locum non habeat conſenſus, ubi metus, vel coactio intercedit.* Et confirmatur, quia ibi dicitur plena libertate gaudere debere matrimonium: qua minime gaudet, hoc levi metu intercedente. 2. idem minor metus ſufficit in fœmina, ut ſit gravis irritetque matrimonium, quàm in viro: quia propter ſubjecti imbecillitatem minor metus eundem effectum in illa operatur, quàm major in viro: ergo ſi metus levis eundem effectum coactionis, & ablationis plenitudinis libertatis operatur in fœmina, vel in homine imbecilli irritabit ſimiliter matrimonium: unde (ut recte advertit *Durand. 4. diſt. 29. quæſt. 2. n. 8.*) vir inconſtans ita cogitur per levem metum, ac conſtans per gravem, nec inter eos diſtat in conſenſus coactione, ſed in motivo. Conſtans enim non timet ex levi æſtimatione, qua inconſtans terretur. 3. quia jus conſtituens diſcrimen inter metum gravem, & levem, innititur præſumptioni, præſumit enim metum gravem cauſam eſſe actus, levem autem minimè. Jus autem præſumptioni innitens non habet locum in foro conſcientiæ, ſi in contrarium ſit veritas, *& cap. Tua, & cap. Is qui fidem, de ſponſal.* Ergo ſi vere metus ille levis fuit cauſa matrimonii, illud irritabit. 4. Cæteri contractus metu levi celebrati, ſunt invalidi in foro conſcientiæ, in hoc ſenſu, ut per illos acquiſita, ſint reſtituenda: ut (probavi hoc 4. libro, diſput. 9. num. 4.) quia non ſunt plene liberi. Sed matrimonium majorem petit libertatem: ergo à fortiori irritabitur eo metu. Et confirm. quia idem metus ſufficiens ad cæteros contractus reſcindendos, annullat matrimonium: (ut dixi hoc 4. lib. diſp. 6. num. 2. ſed cæteri contractus metu levi reſcinduntur in foro conſcientiæ: ergo & matrimonium. Ita tenent *Decius c. fin. n. 3. & ſeq. de appellat.* quamvis *n. 7.* cogitandum relinquat: ſed intrepide id docet *regula. In omnibus cauſis, 29. n. 3. ff. de regul. juris Navar. ſum. Lat. c. 22. n. 51. verſ. Septimum: & l. 3. conſ. in 1. editione, t. de regularibus, conſ. 84. n. 4. & lib. 1. tit. de his quæ vi, conſ. 1. n. 7. & conſ. 3. n. 4. & conſ. 5. n. 2. in 2. lib. 3. tit. de converſ. conjug. conſ. 3. n. 4. & lib. 1. tit. de his quæ vi, conſ. 3. n. 7. & conſ. 5. n. 4. & conſil. 9. n. 2. Iacobanus de conſiliis, lib. 4. art. 4. num. 133. 134. & 135. habetur. tom. 13. tractatuum noviorum, pa. 1. Veracruz 1. pa. ſpeculi, articulo 8. concluſ. 7. Manuel 2. tomo ſummæ, capite 8. numero* 10. Et videtur tenere tanquam probabile *Jaſon lege Titio. numero 4. ff. de verb. obligat.* Ubi cum dixiſſet ſolo metu viri conſtantis irritari matrimonium: addidit, *cogita ſuper hoc, ſi melius poſſit dici.* Et dicit eſſe probabile *Ledeſ. 2. p. 4. q. 49. a. 3. fol. 456. col. 1. & ſeq.* Et videntur tenere *Boſſius pract. crim. t. de pluribus violentis, n. 80.* Ubi ait ad annullandum matrimonium requiri metum mortis, vel cruciatus, conſiderata tamen qualitate perſonæ an ſit timida, licèt non interveniat tantus metus, & *Enriquez l. 11. de matrim. c. 9. num. 3. in comment. lit. Y, & n. 4.* Ubi ait reſpectu fœminæ, aut meticuloſi adoleſcentis, ex ſubjecti qualitate, metum ex genere levem: dici interdum in foro conſcientiæ gravem reſpective, & eſſe cadentem in virum conſtantem, reddereque matrimonium irritum. Dixi videri tenere hos DD. qui facile poſſunt explicari, ut intelligant, quando is qui in viro conſtanti eſſet timor levis, reputaretur gravis, & cadens in virum conſtantem, reſpectu timidi: & ita credo eos intelligere. Idem videtur tenere *Salzedo ſuper reg. 432. Bernard. Diaz. limit.* 4. ubi cum dixiſſet metum reverentialem abſque minis, non eſſe viri conſtantis, nec reſcindere contractus, limitat, niſi in foro conſcientiæ, in quo ſi ſpontaneus non fuit conſenſus, *geſta ſunt* invalida.

Secunda ſententia docet ſolum metum cadentem in virum conſtantem, irritare matrimonium. Probatur, quia licèt non ſit textus expreſſe hoc decidens, at colligitur à contrario ſenſu, ex *cap. Conſultationi, & cap. Veniens, el 2. de ſponſal.* ubi deciditur allegantem metum cadentem in virum conſtantem, eſſe audiendum, matrimoniumque tali metu initum, eſſe nullum: ergo à contrario ſenſu, diverſum eſt dicendum, quando metus minimè cadit in virum conſtantem: & in profeſſione religionis, quæ omnino ſimilis eſt, eodem metu caſſatur, expreſſe eſt definitum, *c. penultimo. de his, quæ vi,* ibi, *non obſtante violentia quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis, neque cruciatum corporis contineret, & ideo non debuerat cadere in virum conſtantem.* Et *cap. 1. eodem tit.* ibi *ſi legitime probatum fuerit non timore mortis, & c. 2.* prob. ex *l. Nec timorem, 7. ff. de eo quod met cauſ.* ibi, *proinde ſi quis meticuloſus rem nulla fruſtra metuerit, per hoc edictum non reſtituitur: quoniam neque vi, neque metu factum eſt*: unde colligunt *gloſſa cap. unico de his quæ vi, in 6. verb. Subjacere: & ibi Francus, fine,* metum levem non eſſe proprie metum: nec metus levis habetur ratio in jure, (ut bene docet *Bonifacius Clem. 1. n. 3. de foro compet.*) Ergo talis metus nil obſtat firmitati aliorum contractuum, nec matrimonii, Item, quia hæc irritatio eſt ex ſolo jure Eccleſiaſtico (ut dixi hoc lib. 4. diſput. 14. n. 2.) ſed jus nullum invenitur ubi irritetur, niſi quando metus cadit in virum conſtantem: ergo. Et ratio potiſſima hujus rei ea eſt, quia cum hæc irritatio matrimonii ſit ex Eccleſiæ ſtatuto, (ut modo dixi) quæ punit & afficit actum externum, ſubvenit patienti metum gravem, eo quod fecit quod debuit, eligens ex duobus malis id quod minus eſt, non autem ſubvenit, ubi metus eſt levis, quia metum paſſus, leviter ad rem tam gravem motus eſt. Sicut etiam jus civile juſtiſſimè favet patienti injuſtum metum, contempto metu levi: *reg. Vani timoris, 145. ff. de*

Digitized by Google

ff.de reg.jur.l.7.t.33.p.7. Et ideo hanc ſententiam tenent ex Theologis, *D.Th.4.diſt.29.q.un.art.3. quæſtiunc.1. corp. D.Bonavent.eadem diſ.q.1.n.4. Durand.q.2.n.5.& 8.Ricard. ibi,art.1.q.1.Palud.q.1.D.Anton.3.p.t.1.cap.7.ad fin.Armilla ma,tract.9.c.1.q.5.a.3.concl.2.n.20. Altiſiodor.lib.4.ſumverb. Matrimonium, n.41. Metin 1.C.de reſtitut q.3.cauſa 2. verſ.Si fiat remiſſio ex metu probabili, Victoria ſumma, materia de matr.n.268. Sotus 4.d.29.q.1.a 3.paulo poſt princip. concl.2.Ledeſm.2.p.4.q.39.art.3 f.456.col 3.ante §.Sed dubitabit aliquis,Palacios 4.d.29.diſp.un.fol.660.verſ.Ad hæc S.Bonav. Enriq.l.11.de matrim.c.9.n.3.Lud.Lop.2.part.inſtruct.novi,materia de matrim.c.40.f.1063.§.Deinde quæritur,& fol.1071.§. Proinde, Aragon.2.2.q 88.a.3.§. Hoc tamen non obſtante ſit tertia concluſio, Bartol.à. Ledeſm.de matrim.dub.23.concl.2.Petr.de Ledeſm de matr.q.49.a.2.dub.1. poſt 6.concl.§.Ex hac concl.Candelabrum ſacramentorum 1.p. materia de matrim.n.65.Philiarc.de offic.ſacerd.to.1.p.2.l.2. c.8. Corona confeſſorum 4.p. cap.8.de matrim.t. de impedim. violentiæ,n.29.* Et ex Juriſperitis eam tenet *gloſſa cap. Veniens,cl 2.verb. in virum,& c. Conſultationi, fine, & c. Cum locum,verb.Metus de ſponſ.& c.2.verb.Tanta,de eo qui duxit in matr.& c.1.verb. Conſentit,de ſponſal. impub.* addens, licet alias non eſſet contracturus, metu levi coactus: *Hoſtienſ.ſumm.tit. de matr.§. pen.n.26.& d.c. Cum locum,ſuper verb.Coactionis.& d.c. Conſultationi,fine.Joan.Andr.tract.de conſang.n.68.habetur tom.9.tractatuum, Calderinus t. de his quæ vi,conſ.1.n.2. Anton.d.c.2. Veniens,n.3. Abb.d.c.Conſultationi,n.4.& d.c.Cum locum,n 6.& c.1. de ſponſ.impub.n.4.* ubi *Alex.de Nevo,n.7. Henric d.c.Cum locum.num.1. Felin. conſ.14.n.1.Berous,c.1.n.16.de offic.deleg.Alex.conſ.99 n.2. vol.3.Hippol.ſing.347.incip,matrimonium. Fortun.de uit fin. illat.21.n.431. Bertach in ſuo repert.litt.M.verb, Matrimoniũ qua forma contrahatur, verſ.Matrim metu, Lex 15.tit.2. p.4. Roſella verb. Impedimentum, impedim. 10.n.1. Angel. verb.Impedimentum,impedim.11.init.& verb. Metus, a. 7. Sylveſt. Matrimonium,8. q.11. dicto 2. Covar.4. decret.2.p. c.3.§.4 init. Anton, Cucus l.5.inſtit. major.t.12. n 109. Sarmient.l.2.ſelect.c.11.n.9.Menoch.de præſumpt. l.3.præſumpt. 4.n.3.Matienzo l.5.recop.t 1.rubr. gloſſ.1.n.189.*

5 Sit concluſio: prior ſententia eſt ſatis probabilis, & ſuſtinendo matrimonium metu contractum, eſſe jure naturæ irritum, habere longe majorem probabilitatem. At retenta opinione, quam tenuimus hoc l.4. diſp.14.n.1.eſſe ſolo jure Eccleſiaſtico irritum, tenenda eſt tanquam probabilior, hæc poſterior ſent. Quia Eccleſia ſolum irritavit matrimonium metu viri conſtantis initum.

6 Ad argumenta prioris ſententiæ propoſita n.2. reſpondetur. Ad 1.dic.non eſſe præciſam rationem,quod metus tollat plenam libertatem,ſed quia rationabiliter,ſervataque conſtantia id facit: quare cum metus levis irrationabiliter, læſaque conſtantia id præſtet, non irritat, Eccleſia id jure optimo ſtatuente. Ad confirmationem, negandum eſt in metu levi deficere plenam libertatem, qualem jura poſtulant ad matrimonii valorem. Ad 2. diſtinguendum eſt antecedens, ſi minor ille metus attenta imbecillitate perſonæ, reputatur cadens in virum conſtantem, atque ita rationabiliter operatur illum effectum: Concedo. Quando autem reputatur adhuc metus levis, & irrationabilis, nego. Ad 3. negatur fundari in præſumptione, ſed innititur jus cuidam naturali æquitati, poſtulanti ſubveniri conſtanter & viriliter agentibus, non autem inconſtantibus,& levibus. Ad 4. negatur conſequentia. Quia reſtitutio conſurgit ex injuſtitia admiſſa: quæ cum inveniatur in metu gravi,& levi,uterque metus obligat ad reſtitutionem. Irritatio autem matrimonii non oritur ex injuria illata, ſed ex jure Eccleſiaſtico, quod merito, & jure optimo irritavit,quando metus eſt gravis, non autem quando levis. Ad confirmationem, dic.eam regulam intelligi,quoties metus ſufficit ad reſcindendos contractus in foro externo: quod tunc evenit, quando cadit in virum conſtantem. Secus de metu ſufficienti ad reſcindendum in foro conſcientiæ. Cujus differentiæ rationem reddidi in ſolutione ad 4.

DISPUTATIO. XVIII.

An validum ſit matrimonium metu viri conſtantis contractum, eodemque metu conſummatum, ita ut prius illud matrimonium invalidum ratificetur copula illa metu ſimili extorta, vel ſpontanea?

SUMMARIUM.

Hæc diſputatio habet locum, quando copula habetur affectu conjugali, num. 1

Matrimonium metu initum, ratificatur copula ſpontanea, vel metu levi ex orta, n. 2.

Similiter ratificatur diutina habitatione ſpontanea, n. 3. Nec requiritur ſimul copula, n 4.

Exigitur, ut ratificans matrimonium, ſciat fuiſſe nullum, & ea copula ratificari, n. 5

Quando dicatur diutina habitatio, ut ea ratificetur matrim. Et explicatur c. Ad id de ſponſal. n. 6.

Debet eſſe illa habitatio ſpontanea, nec eſt talis, dum non ceſſavit cauſa metus, quantumcumque temporis intervallum diſtet: & quamdiu cenſeatur cauſa metus durare. n 7.

Exigitur, ut unà cum cauſa metus, ceſſarent impedimenta, quibus metum paſſus impeditur, ne poſſit reclamare, n. 8.

Quando cenſeatur actu externo purgari metum, n 9.

An purgetur ſponte aliquo ſolvente, quod ſe ſoluturum jurarat? n. 10.

Ratificatur matrimonium per alios actus, ſi ſpontanei ſint, per quod ante Tridentinum ſponſalia tranſibant in matrimonium, n. 11. Et an hæc ſint vera poſt Tridentinum, n 12

An matrim. metu gravi initum, ſicut ratificatur copula ſpontanea, ita copula metu extorta, ita ut matrim. metu gravi initum, & eodem metu conſummatum ſit validum, etiam poſt Tridentinum; Refertur duplex ſent n. 13 & 14.

Quod in gratiam alicujus conceſſum eſt, non eſt in ejus diſpendium retorquendum, n 13.

Ponitur ſententia auctoris, n. 15. & ibi fictio non operatur plus quam veritas.

Si ſemel matrim metu conſummato, accedat copula ſpontanea, an ratificetur? n. 16.

Metus contrahens matrim. ſi cogatur ad copulam, an teneatur potius pati mortem, n 17.

Solvuntur argumenta, n. 18. Et ibi explicatur reg. Quod ob gratiam, de reg. jur. in 6.

PRimo ſupponendum eſt, locum habere hanc diſputationem,quando copula habetur affectu maritali: nam ſi affectu fornicario, ſive copula ſit metu, ſive ſponte habita, non dubium eſt matrimonium præteritum adhuc manere invalidum, nulláſque vires recipere per talem copulam, non ſecus ac ſi quando matrimonium contraxit aliquis á principio, verba exteriora protuliſſet ſine intentione contrahendi, quia illa copula in tantum ratificat matrimonium præcedens, in quantum eſt ſignum conſenſus conjugalis ſignificativum, ſed quando habetur affectu fornicario, non ſignificat conſenſum conjugalem, ſed contrarium: ergo non ratificat matrim. 1

2 Secundo ſupponendum eſt: ſi poſt matrimonium metu extortum, accedat copula ſponte habita affectu conjugali,ratificari prius matrimonium, & ex tunc incipere valere,ſi alter qui abſque metu conſenſerat, in priſtino conſenſu perſeveret. Et ratio eſt,quia cum non oporteat conſenſus eſſe ſimul, & conſenſus illius qui metum paſſus non eſt,fuerit legitimus, ſolum deſiderabatur ad valorem matrimonii conſenſus ſpontaneus illius qui metu conſenſerat, (ut dixi hoc 4.lib.diſp.15. num.2.) ſed hic conſenſus ſufficienter exprimitur per copulam ſpontaneam affectu maritali habitam, *cap. Is. qui fidem, de ſponſal.* ergo ea ſecuta ratificatur prius matrimonium. Ita *D. Thom.4. d.29.quæſt.un.a.3. quæſtiunc.2. ad 2.D. Bonavent.ead. d.29. q.2.n.13. Ricard. ibi.art.2.quæſt.2. Paludan. quæſt.1. art.4. n 23.Sotus ibi quæſt.1.art.3.concluſ.1.Palacios ibi,diſp.1.fol. 663.ante verſ.Conſentiunt in dogmate. D.Antonin.3.p.tit.1. cap.7.ad fin. Victoria ſumma, materia de matrim.n.268. Viguerius lib.inſtitut. cap.16.§.7. verſ.6. ibi, ſecundo ad matrimonium.Tabiena verb. Impedimentum,impedimento 9.ad fin. Armilla verb. Matrimonium. num.41. Ledeſm.2.p.4.q.49. art.3.fine Enriquez lib.11.de matrimon.cap.9.num.7.* Et ex juriſperitis idem tenuit *gloſſ.cap Conſultationi,verb. Anton.* de

Digitized by Google

de ſponſal.& ibi Anton num.3. Alex de Nevo, nu.10. Abb. num.7. Præpoſ.num.2. idem Abb.cap. Veniens el 1. num.6.de ſponſal.& c.Ad id fine,eodem tit. Henricus cap. Cum locum, de ſponſal.n.3. Roſella,verb.Impedimentum,impedimento 10. n.11. Angel. Matrimonium 3. impedimento 11. num.1. Sylu. Matrimonium.8. quæſt.11.dict.4. Turrecremata 31. quæſt. 2. in ſumm. num.11. Pariſius conſil. 58. num. 69. & conſil. 60. num.34 volum.4. Navar.ſum.Lat.& Hiſpana,cap.22.n.51. ad fin. Menoch.de præſumpt.l.3.præſumpt.4.n.30. Greg.Lop. l.15.verb.Le pluguieſe.tit.2.part.4. Idemque dicendum eſt, ſi copula illa non ſit omnino ſpontanea, ſed metu levi extorta. Quia idem judicandum eſt de conſenſu expreſſo, & tacito, qui ex copula præſumitur, ſed expreſſus non irritat, niſi quando metu cadenti in virum conſtantem extortus eſt: ergo nec tacitus. Sic Ricard.4. d.29.artic.2. quæſt.2.D.Anton.3.p.tit.1.cap.7.ad fin.Turrecr.31.quæſt.2.in ſumm. n. 11.

3 Tertiò ſupponendum eſt, non tantum per copulam ſpontaneam ratificari prius matrimonium metu gravi extortum, ſed etiam per diutinam habitationem mutuam, ſpontaneam,data opportunitate recedendi. Ut expreſſe habetur cap. Ad id,de ſponſal.& docent omnes ſtatim citandi. Et ratio eſt, quia ſufficiens eſt ſignum conſenſus ſpontanei denuò habiti, qui ſolum deſiderabatur ad matrimonii valorem,cum metum paſſus recedere poſſit à matrimonio,& ſponte in eo perſeveret.

4 Ut autem habitatio hæc ſpontanea, ſit judicium hujus conſenſus conjugalis, quatuor deſiderantur conditiones. Prima eſt, ut ſimul interveniat copula conjugalis, ita Innocent.c.Ad id.de ſponſ.nu. un.ſuper verb.Cohabitans. Sed hoc minime verum eſt exigi.Primò,quia d.c.Ad id, ſolum ponderat habitionem: & ſola copula abſque habitatione id efficeret.2.quia ponderat,ut ea ſit diutina, cum intercedente copula id minime exigeretur. Et ita merito eam non requiri docent Hoſtienſ.d.cap. Ad id,ſuper verb. Temporis, & ibi Joan.Andr. n.2. Anton. n.9. Cardin. n.1. Anchar.fin. Abb.n.4. Henricus cap. Cum locum,de ſponſal.nu.3. Roſella verb. Impedimentum, imped.10. n.7. Syln. Matrimoninm,8. qu.11.dicto 6. Et videtur tenere Greg.Lop.l.15.verb.Le pluguieſe,t.2.p.4. dicit enim diſiunctive,requiri habitationem, vel copulam.

5 Secunda conditio eſt, ut ratificans matrimonium, ſciat matrimonium prius contractum fuiſſe nullum, ſi enim ex errore quo putabat prius matrimonium validum fuiſſe, cohabitet, aut copula maritali accedat, numquam prius matrimonium ratificabitur. Quia nil magis conſenſui contrarium, quàm error. Et ita dixi latè l. 2. diſput.34. numero 2.

6 Tertia conditio eſt, ut habitatio ſit diutina. Dubitant autem doctores, quanti temporis debeat eſſe habitatio? Anſamque dubitandi præbet c.Ad id,de ſponſ.ibi, quamvis undecim annos habens,ab initio invita fuiſſet ei tradita,& renitens,tamẽ quia poſtmodum per annum, & dimidium ſibi cohabitans conſenſiſſe videtur,ad ipſum eſt cogenda redire.Concludunt autem Doctores non eſſe neceſſariam habitationem anni, & dimidii, quam hic textus exigere videtur, narrat enim facti contingentiam, dum ejus temporis habitationem ponderat: unde dicunt prudentis arbitrio definiendum eſſe hoc tempus, qui conſiderabit fugiendi opportunitatem, habitationiſque moram. Quia cum tempus lege non præfiniatur, judicis arbitrio definiendum relinquitur, cap. De cauſis.de offic.deleg.& l.1.ff.de jur.deliber.Et ita docent Innocent cap.2. num.1. de his quæ vi, Hoſtienſis di.cap ad id, paulo poſt princip. ſuper verbo, Annum, & dimidium,& ibi Ioannis Andreas num.2. Antonius n.9. Abb. num.4. Præpoſ. n.1.& 3. Idem Hoſtienſ. cap.1.de his quæ vi, ſuper verb. Non timore mortis:& ibi Ioan. Andr.n.15.Anton. fine. Abb. n.12. Henricus n.4. Nevizanus conſ.46.n.32. Roſell. verb. Impedimentum, imped.10. n.7. Covar.4. decret.2. p.c 3.§.6. n.1. Greg.Lop.l.15.verb. Lepluguieſe.t.2.p.4. Menoch.de præſumpt.li.3.præſumpt.4.n.25.Boſius pract.crim.t.de plurib. violentiis,n.103. & ex Theologis D. Anton. 3. p.t.1. c.7.fin. Sotus 4. d.29. q.1.a.3.concl.2. Hoc autem intelligitur, quando ſumus in dubio, an potuerit fugere: nam quando conſtat de ſpontanea cohabitatione, quia data opportunitate, illico & incontinenti non fugit, ſatis eſt momentatea cohabitatio. Sic Anton. c. Ad id, n. 9. de ſponſal. & ibi Alex. de Nevo, n.6. & 7. Nevizan, conſ. 46. n. 32. Hoc tamen prudenter accipiendum eſt & morali modo: non enim eſt neceſſarium, ne cohabitans cenſeatur ſpontaneus ut ſtatim mathematico modo fugam arripiat, ſed arbitrio prudentis, ut probat l. Quod dicimus, 105.ff. de ſolut. ibi, quod dicimus debere ſtatim ſolvere, cum aliquo, ſcilicet, temperamento temporis,intelligendum eſt,neque enim cum ſacro adire debet. Sic Hoſtienſ.c.1. De his quæ vi,ſuper verb. Non timore mortis, & ibi Anton. Abb. n. 12. Henric.n.4. Nezſian.conſ.46.n.32.Navar.comment.4.de regular.quod eſt ſuper c. Stat. 19. q.3. n.17. Hæc autem exiguntur quoad præſumptionem in foro externo accipiendam.Nam in foro conſcientiæ, nulla temporis habitatio, poſtquam metuendi cauſa ceſſavit, ratificabit matrimonium, ſi non adfuit animus illud ratificandi. Præſumetur autem in foro exteriori ratificaſſe ex dicta habitatione. Sic Navar. d. comment. 4. n.71.

7 Ultima conditio eſt, ut habitatio illa ſit omnino ſpontanea, ceſſaritque omnino timoris cauſa. Nam durante cauſa metus durat metus, quamvis in actu externo appereat omnimoda libertas, ut tradunt Bart. l. 2. n.7. C. de his quæ vi, & ibi Bald.n. 8. Zaſius l.1.§. Quæ onerandæ, colum. 4. verſ. Item extende, ſub. n. 40. ff. quarum rerum actio, Decius conſ.219. n.7. volum. 2. Roland.conſ.95.n.32. volum. 2. Anton. Gom.2. var. cap.14. n.27. Anton. Cucus lib.5.inſtit. major.t.12. n.151. 172. Menoch. de præſumpt.l. 3. præſump.4.n.22. Padilla.l.Interpoſitas.n.24.C.de tranſact. Gamma 1. p. deciſ. 346. n.4. Maſcard.de prob. concl.1053. n.36. Joan.Garcia de nobilit. gloſſ.17. n.47. Flamin. de reſignat. benef.l.13. q.1. n. 206. & ſeq. Lud. Lop. 2.p. inſtr. de matrim. cap.40. ad finem. Quod verum eſt, quodcumque temporis intervallum diſtet inter actum, & metum incuſſum ad illum: adhuc enim cenſetur durare timor,manente timoris cauſa, ut docent Bald. Roland. Decius. Ant. Gom. Gamma,proxime citati.Idem Decius reg. In omnib.cauſis,39. n.14.ff.de reg.jur.Franciſc. Aretin. l. Interpoſitas, n.4. Cod. de tranſact.Gutier.conſ.16.n.15. Durat autem timoris cauſa, dum durat ſubjectio timorem incutienti. Ut ſi judex metum inferat, dum durat officium,ſi tyrannus, dum durat tyrannis, ſi vir, dum durat matrimonium. Sic gloſſ. cap.1.verb.poſtmodum,de his quæ vi,& ibi Innocent. n.1. Hoſtienſ.ſuper verb. Non timore mortis, Abb. n.12. Imol.n.14. Bart.l.2.n.7. & l.fin.n.5.& 7.ff. de condict.ob turp.cau.Bald. l.2.n.10.C.de his quæ vi. Angel.l.Ad invidiam,n.2.C.eod.tit. Alex.conſ.99.n.8.& 13.vol.3.& l.Si cum dotem,§. Eo autem tempore,n.11.ff.ſolut.matrim.Jaſon inſtit.de actio.§. Quadrupli,n.66.Roman.l.Si ob turpem,10 ff. de condict.ob turp.cauſ. Deci.reg.In omnib.39.n.15.ff.de reg.jur. Philipp. Probus addit.ad Monachum,cap.unic.de his quæ vi,in 6.n.8.ad fin.Bertachin.in repertorio litera M.verb. Metus nõ præſumitur,ſub n.40.verſ.Metus præſumitur durare,Rebuf.t.2.conſtit.Galliæ, tit. de reſciſſione contractuum. art.un. gl.22.n.1. & 6. Ant. Gom.2.var.cap.14.n.27.Suarez allegat.24.n.5. Ant.Cucus, l.5.inſtit.major.tit.12.n.17.172. Ant.Gabr.to.2.comm.in mea edit.l.11. verb. Metus,f.107. col.2. Menoc.de præſumpt. l.3. præſump.4.n.23.Padilla l.Interpoſitas, n.24.C.de tranſ.Matienzo dialogo relatorum,p.c.20.n.3.Gama 1.p.deciſ.346.n.3. Joan.Garcia de nobil. gloſſ.17.n.47. Quod intelligendum eſt quando non fuit opportunitas fugiendi præ timore.Sic Innoc.Hoſtienſ.Abb.ibid.Præpoſ.c.Ad id n.1.de ſponſ. Alex. conſ.99.n.3. vol.3. Angel.1.§. Quæ onerandæ,n.4.ff.quarum rerum actio.

8 Nec ſufficit etiam, ut cauſa metus ceſſarit, niſi etiam ceſſent metum paſſum impedientia, ne reclamet. Poterit enim reclamare longo tempore, poſt ceſſationem metus ſi eo ſpatio durent. Quia tunc metu geſta approbare cenſetur, quando potens reclamare, tacet: quod minime

efficere

Digitized by Google

efficere poteſt dictis impedimentis durantibus. Sic *Navar. comment. c. de regul. ſuper c. Statuimus 19. q. 3. n. 71.* unde dicit ſe conſuluiſſe, potuiſſe reclamare monialem metu patris profeſſam, tranſacto anno ab ejus obitu, intra quem non potuit reclamare, nec procuratorem ad reclamandum conſtituere, impedientibus monialibus.

9 Ut autem actus exterior inducat metus purgationem, cenſeaturque ſpontaneus, deſideratur, ut omni ex parte ſignificet liberam & ſpontaneam voluntatem. Quia ſi ullam aliam interpretationem recipere poſſit, non cenſebitur, purgare metum. Ubicumque enim poteſt eſſe alia cauſa quam approbatio contractus, per metum geſti nunquam præſumitur approbatio. Ut tradunt optime *Bartol. l. 2. C. de his quæ, n. 10. & ibi Bald. n. 14. Navar lib. 1. conſiliorum 1. de his quæ vi, in 1. editione, conſ. 2. n. 9. in 2* verò *conſ. 4. n. 9. Boſius practica crimina. tit. de pluribus violentiis, n. 101. Azebedo li. 4 recopil. tit. 21. l. 1. n. 195. Ioannes Garcia de nobilitate, gloſſ. 17. n. 46.*

01 Hinc infertur, minus bene *gloſſam cap. Ad audientiam, verb. ad reſignationem, de his quæ vi, quam ibi ſequuntur Antonio n. 7 fine, & Cardin. q. 3. ad finem,* dixiſſe. purgari metum quoties aliquis ſponte ſolvit, quod juramento per metum promiſerat. Dicendum enim eſt, non purgari, cum enim ſubſit conjectura ſolutionis metu perjurii incurrendi factæ, non præſumitur ſpontanea ſolutio. Et probatur clarè ex *cap. Debitores, de jure jurando*, ubi jurans ſolvere uſuras, poteſt facta ſolutione repetere, quaſi non ſponte ſolverit. Quare gloſſam reprobant *Hoſtienſis eo c. Ad audientiam, ſuper verb. Reſignavit, & ibi Joannes Andr. n. 8. Anchar. n. 5. Alb. n. 3. Henric n. 3. & 4. Imola. n. 4. Bart. l. 2. n. 10. C. de his quæ vi, & ibi Bald. n. 13. Bertachin. in ſuo repertorio lit. M. verb. metus non præſumitur, ſub n. 60. verſ. Metus juramento, Navar. l. 1. conſ. 1. de his quæ vi. in 1. editione, conſ. 2. n. 9. in 2 conſ. 4. n. 9. Bald. in l. Interpoſitas n. 25. C. de tranſactio. Burſatus, conſ. 72. n. 28. vol. 1. Ioan Garcia de nobilitate, gloſſ. 17. n. 46. Seraphinus de privileg. juramenti privilegio 25. n. 5. & 6.*

11 Quarto ſupponendum eſt, ſimiliter ratificari matrimonium metu contractum per alios actus ex quibus olim ante Tridentinum præſumebatur tacitus conſenſus, ſponſaliaque in matrimonium tranſibant quando ii ſpontanei ſunt. Probatur, quia ſunt indicia ſufficientia conſenſus, ſicut & copula. Ut ſi omnino ceſſante metu, ſe amplexabantur, ut conjuges, vel ſe tales affectu verè maritali appellabant: vel ſponſa eodem affectu recepit munera ſponſalitia. Sic *Roſella verb. Metus fin. & verb. Impedimentum, imped. 10. n. 8. Sylveſt. Matrimonium, 8. q. 11. dict. 7. Tabiena, verb. coactio, q. 5. n. 6.*

12 Ultimum fundamentum ſit, hæc omnia habent verum, poſt *Tridentinum* etiam *ſeſſ. 24. de matrim. cap. 1.* ſi enim metum paſſus altero perſeverante in priſtino conſenſu, accedat copula animo maritali habita & ſpontanea, vel habitet eodem animo, ceſſante omnino metu cum altero conjuge modo explicato n. 6. & 7. vel alium actum ſpontaneum faciat, per quem ſignificet novum conſenſum maritalem ratificatur prius matrim. metu contractum, quando impedimentum metus erat occultum, & parocho ac teſtibus ignotum (ut probavi l. 2. diſp 37. n. 14.) & ibi diſp. 32. n. 9. & ſeq. ſatis probavi non oportere alteri intimari & tractari, quando ſufficiat conſenſus internus.

31 His præmiſſis difficultas in eo verſatur, an ſicut matrimonium metu initum, ratificatur copula ſpontanea, affectu maritali habita, ita ratificetur eadem copula metus pravi extorta? Itaque an ſi quis metu mortis cogatur matrimonium inire, & illud conſummare, ſit validum? Et habet locum hæc quæſtio etiam poſt Tridentinum vel quando parochus & teſtes ignari fuerunt impedimenti metu idque occultum erat: vel aſtiterunt parochus & teſtes matrimonio, & copulæ coactis. Triplex eſt ſententia. Prima docet valere matrimonium. Probatur ex *c. 2. de eo qui duxit in matrim* ibi, *ſi conſtiterit quod tanta vis eidem illata fuerit, quod non ſponte in primam conſenſerit, nec poſt praſtitum juramentum ipſam carnaliter cognoverit.* Ubi *glo. ver. Cognoverit,* ait *quia tunc conſenſiſſe videtur,* &c. *Inſuper, qui matrim. accuſ. poſſ. ſine*, ibi *copula carnali conſenſit.* Ubi *gloſſ. verb. Copulæ*, ait, *ex quo carnali copula conſenſit omnis, violentia ſublata intelligitur.* Et *cap. Conſultat de ſponſ.* ubi, *mox à ſponſis, aufugiunt ante carnis copulam ſubſecutam.* Ubi *gloſſ. verb. Ante.* ait, *ſecus ſi poſt: quia tunc conſenſiſſe videtur.* Et *c. Ex literis, de deſponſ. impub.* ibi, *nec ad eandem carnaliter acceſſum habuit.* Ergo matrimonium coactum ratificatur per copulam ſubſecutam. 2. matrimonium non irritatur niſi metus cadat in virum conſtantem, ſed metus quo quis compellitur, conſummare prædictum matrimonium, non poteſt eſſe cadens in virum conſtantem, niſi copula affectu maritali habeatur: cogeret enim ad peccatum mortale, quod repugnat conſtantiæ, cum accedat ad non ſuam. Ergo habetur copula animo maritali: & ſic erit matrimonium. Itaque vis argumenti in hoc conſiſtit, ſolus metus cadens in virum conſtantem irritat matrimonium, ſed niſi hic paſſus metum, & eo contrahens & conſummans, eligat matrimonium, non eſt metus cadens in virum conſtantem: ergo non illud irritabit. Et confirmatur, quia ut dicebamus diſp. præc. n. 5.) metus non irritat matrimonium, ex eo quod tollit libertatem, ſed quia rationabiliter, & ſervata conſtantia eam tollit, ſed hic metus, ſi ille accederet animo non perficiendi matrimonium, non tollit libertatem rationabiliter, & ſervata conſtantia cum accedens ad non ſuam, peccet mortaliter, & conſequenter irrationabiliter faciat, & inconſtans ſit. Ergo talis accedere præſumitur animo maritali, & perficiet matrimonium: aliàs talis metum non irritaret: cum irrationabiliter, & contra conſtantiam cogat ad acceſſum ad non ſuam. 3. Quia ideo Eccleſia præſumebatur olim dum quis poſt ſponſalia accedebat ad ſponſam, animum maritalem, & conſenſum legitimum ad perficiendum verum matrimonium, ut vitaret peccati fornicationis præſumptionem, ſed idem fornicationis peccatum reſultat, ſi metu contrahens & conſummans matrimonium, non accedat animo maritali, & verum perficiat matrinomium: ergo Eccleſia id præſumet, & conſequetur ſi ita res ſe habeat, ut verè accedat animo maritali, legitimum eſt matrimonium aliàs Eccleſia male pro matrimonin præſumeret. 4. Quia lex Eccleſiæ irritans matrimonia coacta, eſt in metum paſſi favorem, ſed illi noceret, ſi matrimonium non conſurgeret ex conſummatione coacta, conſtringitur enim aut pati corporis mortem, non conſummando, aut conſummando, admittere peccatum lethale: ergo dicendum eſt in hoc caſu valere matrimonium. Quod enim in alicujus gratiam conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum: *reg. Quod ob gratiam 61. de reg. jur. in 6.* Et confir. quia quilibet poteſt jure ſuo cedere: ergo metum paſſus jure ſuo cedens, poterit vel matrimonium perficere, ut mortem culpamque lethalem evadat. Hanc tenet *Palud. 4. diſp. 29. q. 1. art. 4. concl. 3. n. 25. & ibi ſupplementum Gabrielis, dub. 3. a. 3. concl. 3. & Sotus ibi, q. 1. a. 3. ad fi. verſ. In contrarium autem*, quamvis valde anceps ſit & dicat ſe olim cum magiſtris tenuiſſe non valere matrimonium, nec id ratione deſtitutum eſſe, tandem ait valere. Idem tenent *Angles floribus 1. p. de matrim q. 3. de conſenſu coacto, a. 1. diffi. 4. f. 549. Barth. à Ledeſ. de matrim. d. 23. ad fin. Vega l. 2. ſum. caſu 513.* Et dicunt hanc eſſe probabilem, *Enriq. & Pet. de Ledeſ. n. 15 allegandi.* Et in alio omnino ſimili, dicunt idem alii DD. aſſerunt enim ſponſalia olim tranſiiſſe in matrimonium per copulam metu gravi extortam. Quare idem dicerent de matrimonio coacto, per copulam coactam ſubſequentem: illa enim copula ideo efficiebat matrimonium, quia erat ſufficiens ſignum conſenſus de præſenti: quare cum ſimiliter ſit ſignum ejuſdem conſenſus, quando præceſſit matrimonium coactum, ſimiliter perficiet illud: ſicut copulam eſſe coactam, non obſtat, ut ſponſalia tranſeant in matrimonium, ſimiliter ſentient non obſtare, ut matrimonium coactum invalidum ratificetur. Hi ſunt *Cova. 4. decret. 3. p. c. 4. §. 1. n. 11. & 12. Ant*

Cucus

Digitized by Google

Cucus l.5.inſtitutionum. major. t.10.n.32. & t.12.n.128. Et videntur tenere *Hoſtienſ.c. Is qui fidem, de ſponſ. ſuper verſ. Qui contra præſumptionem, & ibi* Ioan.*Andr.n* 3. ubi aiunt, fœminam poſſe allegare contra præſumptionem, quod ſponſalia per copulam in matrimonium tranſeant, ſe vi præciſa oppreſſam fuiſſe, virum autem minimè: quia opprimi non poteſt ad copulam, & ita clare ſentiunt ceſſante præciſa oppreſſione, copulam qualicunque metu extortam efficere, ut ſponſalia tranſeant in matrimonium. Et hæc ſententia ſatis probabilis eſt.

14 II. Sententia ſic diſtinguit, ſi metu contrahens conſummet illo ſolo metu ductus, non valet matrimonium, ſecus ſi non metu ducatur, ſed ut evitet culpam lethalem, quam vitare minimè poteſt conſummando, niſi intendat matrimonium perficere. Prob. quia ſi ceſſante metu ob aliam cauſam conſummaret animo maritali, valeret matrimonium: ſed jam non ratione metus ſed, gratia vitandi peccatum conſummat: ergo valet. Sic *Lud. Lopez 2.p. inſtructorii, de matr.c* 40.*f.*1066 §. *Porro jam urgentior.* Sed hanc diſtinctionem minimè capio, Quia ille eſt conſtitutus inter duo pericula, hinc enim mors injuſtè comminata, niſi conſummet, ſibi imminet; illinc autem peccatum lethale fornicationis, ſi conſummet, non perficiendo matrimonium: ergo ſi eligat ſic conſummare, ut culpam vitet non ſponte, ſed metu mortis coactus conſummat, nullo modo id facturus, ſuæ liberati relictus.

15 Tertia ſententia, (quæ multo probabilior eſt,) ait, nullo modo eſſe matrimonium, quando aliquis metu gravi cogitur contrahere conſummare. Probatur 1. retorquendo argum. cui prima ſententia maximè innititur contra illam. Nam ſi conſummatio matrimonii metu extorta, facit valere matrimonium jam initum, & ſine culpa conſummantis: ergo metus tunc cadit in virum conſtantem, cum prudenter eligat culpam, mortis timore, & matrimonium perficere, ne fornicetur. Si ergo timor ille eſt viri conſtantis irritabit matrimonium. 2. Quia (ut probavi hoc 4. l. diſput. 2. n. 3.) non conſiderat jus timorem cadentem in virum conſtantem, ad matrimonii irritationem, in quantum excuſat operantem á culpa, cogitque minus malum eligere, ſed ex parte objecti, an ſit malum comminatum, grave, & ſufficiens ex ſe ad privandum libertate virum conſtantem: ergo quando malum comminatum eſt adeo grave, ut privet ſpontanea ac libera voluntate, reſpectu contractus, ac conſumationis matrimonii hominem fortem; ſive ipſe peccet, ſive non, eligendo malum, irritabit matrimonium, 3. Quia hæc lex irritans matrimonia coacta eſt maximè conveniens bono publico, ergo etiam irritat conſummata per copulam coactam. Probatur conſequentia, quia ſi valerent, Eccleſia non adhibuiſſet ſufficiens medium coactionibus, nam compellendi ad matrimonium, faciliimum eſſet etiam ad conſummationem cogere. Et confirmatur, quia eadem inconvenientia ſequuntur ex matrimonio metu inito & conſummato, quæ eodem non conſummato: ergo utrumque debuit Eccleſia irritare. 4. quia matrimonia coacta irritavit Eccleſia defectu ſpontanei & liberi conſenſus, *c. Cum locum, de ſponſal* qui copula frequente coacta non ſuppletur; ergo. 5. Quia Eccleſia irritat hæc matrimonia, inhabilitando contrahentes pro tempore quo metus durat, ſed accedente copula coacta non aufertur metus, quin potius augetur, cum præter metum illatum ad contrahendum, addatur novus ad conſummandum, ergo matrimonium erit nullum. Et confirmatur, quia negari nequit, priorem metum quo initum eſt matrimonium eſſe cadentem in virum conſtantem, ſed ille adhuc durat, imò eſt actus: ergo per nullum actum eo durante firmabitur matrimonium, juxta n. 7. Tandem, quia fictio non poteſt operari plus quam veritas, *l. Filio quem pater. ff. de liber, & poſthum. &* §. *minorem, inſtit. de adopt.* ſed conſenſus expreſſus per verba de preſenti metu extortus non conſtituit matr. ergo à fortiori nec fictus & præſumptus per copulam. Et ideo hanc ſent. tenent *Abb.c.Diſcretionem,n.3.fine de eo qui cognovit conſang. &c. Conſutationi, fine, de deſponſ.* ubi *Prapoſ.n 3.init & ibi Alex.de Nevo,n.*10.*& c.Continebatur,de deſponſat.impub.n.*10. *Iaſ.l.Titia,n.6.verſ. Sexto aade ff.de verb.oblig. Pariſius conſ.58.n.69. & conſ.60.n.35.vol.4. Turrecr.31.q.2.in ſum.n.11.Sylveſt. matrimonium 8.q.11.d 5. Navar. ſum.Lat.c.22.n.51. ad finem: Menoch. de præſump. l. 3. præſumpt.4. n. 31. & ſeqq.* quamvis enim videatur mediam amplecti ſententiam, ut ſi vir metu conſummet, valeat matrimonium, ſecus ſi fœmina: at revera hujus eſt ſent. nam *n.* 35. expreſsè dicit, ſi mulier conſummet, non ſolum vi præciſa, ſed etiam conditionali, quæ per metum infertur non valere matrimonium, defectu ſpontanei conſenſus: & licet *n.* 31. contrarium dicat in viro metu conſummante, id dicit, ut ipſemet ſe explicat *n.* 33.*fine, &* 34. quia credit non poſſe contingere, ut vir metu compulſus conſummet, carens enim deſiderio non poterit coire. Quare ſuppoſito, metu conſummari mattimonium, clarè ſentit, non effici validum. Et ex Theologis eandem ſent. tenent. *Ricardus 4.d.29.art.2.q.2. D Anton.3 p.t.1 c.7. ad fin. ante verſ Tertia coactio eſt: Ledeſma 2. p.4.q.49.art.3.fin. Palacios 4.diſt.29.diſp.un f.663 ante verſ. Conſentiunt in dogmata. Enriq l.11.de matr.c.9 n.7. Philiarc.de officio ſacerd.to.1. p.2.l.2.c.8.ad fin.Petr de Ledeſma de matrim. q. 7.a.3. dub. pen.* Et in alio ſimili, tenent candem ſent. aſſerentes olim non tranſiiſſe in matrim. ſponſalia per copulam metu extortam. *Ant.d.c. Continebatur,n.8.fine: & c.Is qui fidem,n.7. de ſponſal.* ubi *Anch.n.6. Henric.n.11. Prapoſ.* dicens communem *n.7.Alex.de Nevo,d c.Continebatur,n.*10.

16 Monuerim tamen, ſi matrimonio metu conſummato, aliquando accedat copula ſpontanea, depoſito jam prorſus metu, animo ratificandi prius matrimonium invalidum, ſcienti accidente copula illa, fuiſſe invalidum, & ea ratificari, manere firmum matrim. juxta nu. 2. tradita. Quod habet etiam verum poſt Trident. in caſu quem *n.*12. explicui, & 13.

17 Ex dictis infertur, metu gravi contrahentem *matrimonium*, potius debere mortem pati, quàm conſummare. Quia cum non valeat matr. eſt copula fornicaria. Poſſet tamen excuſari, ſi accedat animo maritali, ſequens priorem opinionem probabilem aſſerentem ea copula ratificari matr. Sic *Enriq.l.*11. *de matrim.c.9.n.7.* Quod intellige in eo caſu in quo poſt Tridentinum, efficeretur verum matrimonium, quem *n.* 12. & 13. declaravi.

18 Ad argum. primæ ſent, *n.* 13 propoſita, reſp. Ad 1. dic eos textus intelligi, quando copula eſt ſpontanea Ad 2. dico eum eſſe metum cadentem in virum conſtantem, quoad effectum irritandi matr. licet illud conſummans cogatur ad peccatum mort Quia (ut dixi hoc l. 4 diſp. 2 n.3.) quo ad hunc effectum, ſolum attendit jus an malum comminatum ita grave ſit; ut ex ſe tollat ſpontaneam voluntatem in viro conſtanti, illúmque pavere merito faciat: Vel 2. reſpondetur, eſto dicamus non eſſe metum cadenté in virum conſtanté, niſi ipſe eligat matrimonium: & accedat affectu conjugali, at etiam data hac electione, & acceſſu, non eſt matrim quia prior metus quo contractum eſt matrim. qui erat cadens in virum conſtantem, adhuc durat, immo eſt auctus. Ad confir. dico intelligi majorem, quando rationabiliter, & illæſa conſtantia ex parte objecti, tollit libertatem: quia objectum metus, népe malum cóminatum, eſt grave, & tale ut merito conſtantem moveat: quamvis alias irrationabiliter & contra conſtantiam agat, eo quod peccet. Vel 2. eſto ille metus eſſet irrationabilis, at metus prior qui cenſetur durare, eſt rationabilis. Ad 3. ſolum coucludit Eccleſiam præſumere acceſſum illum eſſe animo maritali, non tamen inde ſequitur perfici matr. quia requirieur ut ſi ſpontaneus, & liber acceſſus. 2. poſſemus dicere minimè præſumere animum maritalem. Quia cum eo dato non ſit matrimonium minimè vitiatur præſumptio fornicationis, quæ vitabatur, cum copula e at ſpontanea poſt ſponſalia. Ad 4. dico, eã legem non ſolum reſpicere, utilitaté perſonæ particularis contrahentis, ſed potiſſimum totius reipublicæ, cujus maximè intereſt ut matrim. ſint libera, ne ex matrim.

coacto

Digitized by Google

coacto diſſenſiones oriantur; quare non mirum, ſi aliquando in damnum ipſius privati contrahentis redundet: unde *reg. illa, Quod ob gratiam*, &c. intelligi debet, quando ob bonum privatum aliquod conceditur. Et per hoc patet ad confirmationem, poteſt enim quilibet cedere jure in favorem ſuum introducto: ſecus quando eſt in favorem boni communis. Ad argum. 2. ſent. propoſitum num. 14. fateor, qui metu contraxit, poſſe poſtea depoſito metu contrahere, at in eo eventu metus durat.

DISPUTATIO XIX.

An ſponſalia metu viri conſtantis inita, ſint nulla ipſo jure, ſicut & matrimonium, vel potius annullanda, inſtar aliorum contractuum.

SUMMARIUM.

Proponitur utilitas cognitionis, an ea ſponſalia ſint nulla, vel annullanda & opinio aſſerens ea eſſe ipſo jure nulla, n. 1.

Proponitur ſent. aſſerens eſſe ipſo jure nulla, n. 2. *Et explicatur ibi, juncto n. 3. c. Ex literis, de ſponſ. impub. Et opinio authoris*, n. 3.

An metus illatus poſt contracta ſponſalia ſit juſta cauſa illa diſſolvendi, 3. *Metus levis non irritat ſponſalia* 4.

Quamvis ſponſalia metu gravi inita, eſſent valida, poſſet metum paſſus propria authoritate reſilire, n. 5. *Et ſimiliter poteſt, quando metus eſt levis*, 6

Solvuntur argumenta, n. 7.

1 DIſp. hæc eam utilitatem affert: ſi ipſo jure valida ſint, quamvis reſcindenda, parient publicæ honeſtatis impedimentum: ſecùs ſi ipſo jure invalida ſint, juxta *Trid. ſeſſ. 24. cap. 3. de matrim.* Et ratio dubitandi ea eſt potiſſima: quia textus, ut *c. Conſultationi c. Cum locum, de ſponſ. c. 2. de eo qui duxit in matr.* irritantes expreſſe loquuntur de matrimonio, & quamvis ſponſalia ſint præparatoria ad matrim. & ob id videtur poſſe dici, diſpoſitum in matrimonio, cenſeri diſpoſitum in ſponſalibus, *l. Oratio. ff. de ſponſ.* Verùm id verum non habet, eo quod eſt diſtincta ratio in his, ideò enim matrim. metu irritavit Eccleſia, quia ſi ſemel eſt validum, amplius reſcindi non poteſt: ſed ſponſalia ſemel valida poſſunt diſſolvi, & de facto multis ex cauſis diſſolvuntur, ut conſtat ex præcedentibus: ergo non in hoc ſequentur naturam matrimonii, ut eo ob metum irrito cenſeantur etiam ſponſalia ob metum irrita. Maximè quia per hoc induceretur multorum jurium correctio diſponentium contractus metu initos irritandos eſſe, non irritos ipſo jure, (Ut dixi hoc 4. lib. diſp 8. n. 4.) 2. quia hac ratione (ut diximus l. 1. diſp. 12. n. 2.) quamvis Tridentinum irritarit matrimonia clandeſtina non cenſetur ſubinde irritaſſe ſponſalia clandeſtina, eſt enim diverſa ratio. Cùm ergo nullus detur textus irritans ſponſalia clandeſtina, dicendum eſt ea valida eſſe ipſo jure. 3. quia textus, cui innituntur aliqui DD. ad cenſendum eſſe irrita, nimirum *c. Ex literis, de deſponſ. impub.* videtur expreſſe loqui, quando puella omnino invita contraxit ſponſalia. Et ita textus ait, *nolens, & invita: & gloſſ. notab.* 1. ait, *nota quod ſponſalia per vim contracta non tenent.* Et cum dicat textus, *de voluntate parentum potius quam de ſua. ait gloſſa verb. Potius electivè & non comparativè*: quam gloſſam explicans *Hoſt. ibi, ſuper verb. Potius*, ait, *elective, quaſi dicat, non de ſua voluntate.* Et *idem Hoſt. ibi, ſuper verb Nolens, & Joan. Andr. n. 2.* ajunt, *& forſan ligata: & Innoc. ibi, init.* dicit, omnino defuiſſe conſenſum. Cum ergo textus minimè probet ſponſalia metu inita eſſe ipſo jure nulla, dicendum erit eſſe valida, juxta generalem aliorum contractuum regulam: Et ita docent *Enriq. l. 11. de matrim. c 9. n. 6 Petr. de Ledeſ. de matrim. p. 47. a. 3. circa 3. arg. dub. 3.*

2 Contrariam partem, nimirum, eſſe ipſo jure irrita talia ſponſalia, per *c. Ex literis de deſponſ. impub.* tenent DD non pœnitendi. Pro cujus textus intelligentia revocandum eſt in memoriam, quod diximus lib. 1. diſp. 21. n. 2. quando ante debitam ætatem ex parte utriuſque, aut alterius contrahentis, qui adhuc impubes eſt, celebratur matrim. habere vim ſponſalium. Et quod diximus eodem lib. 1. d. 51. n. 6. 9. & 10. non poſſe alterum reſilire, ſive pubes, ſive impubes ſit, donec alter ad pubertatem veniat. Continet ergo ille textus, puellam duodennem, & ſic puberem metu minarum parentis nupſiſſe impuberi, quare fuerunt ſponſalia, & concludit textus ſic; *Si puella commonita, ut donec compleat idem puer annum XIV. expectet, non duxerit expectandum ei ſecundum ea quæ propoſita ſunt, accipiendi alium virum tribuas facultatem.* Ubi *gloſſ. fin.* quam ſequuntur *ibi Card. fin. & Anchar. n. 4.* opponit *c. De illis el. 1. & c. A nobis, de deſponſ. impub.* per quos textus conſtat puberem non poſſe reſilire à ſponſalibus cum impubere contractis donec hic pubeſcat. Et reſpondent id verum eſſe, quando ſponſalia fuerunt valida: ac in caſu hujus textus eſſe invalida. Ex hoc ergo textu conſtat ſponſalia coacta, eſſe invalida ipſo jure. Quod autem contracta ſint vi conditionali, hoc eſt, ſolo metu, colligitur ex textu, ibi *minis parentum impulſa.* Nec obſtant ea verba, *nolens, & invita.* Quia in jure metus appellatur vis: ut conſtat ex *c. 2. de pactis in 6.* ibi, *ſi tamen juramento non vi nec dolo præſtito*: ubi juramentum metu extortum appellatur vi præſtitum: (non enim vi præciſa poteſt juramentum extorqueri, cùm ſit vinculum quod homo propria voluntate ſibi imponit.) Hanc ſent. tenent *Ant. d. c. Ex literis n. 1.* ubi *Abb. n. 2. Alex de Nevo n. 2. Anchar. c. Veniens el. 2. n. 6. de ſponſ. Pariſ. conſ. 58. n. 62.* & *conſ. 60. n. 10. vol. 4 Mart. de Garatis inter conſilia matr. Zileti, conſ. 15. n. 12. & ſeq Covar. 4. decr. 4. p. c. 3. §. 5. n. 1. Barb. ſolut. matr. 4. p. rub. n. 30.* Et ex Theol. eam defendunt ut probabilem, *Ricar. 4 d. 29. a. 1. q. 2. §. Qui vult tenere opinionem ſecund. Palud. ead. d. q. 1. ad fin. n. 32. Petr. de Led. de matr. q. 47. a. 3. circa 3 arg. dub. 3.* Et hanc ſupponit *Sot. 4 d. 41. q. un. ar. 2. ad fin. ante verſ. Ubi tamen ſponſ.* ubi docet ex ſponſalibus nullis defectu conſenſus, ut ſi per errorem aut metum contracta ſint, non oriri publicam honeſtatem. Ubi clarè ſupponit eſſe invalida metu contracta: aliàs publica honeſtas oriretur. Eandem tenet *Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c. 232. n. 4.* & *c. 244. n. 4.*

I. Concluſio ſit prior ſent. eſt ſatis probabilis, at hæc poſterior eſt probabilior. Cavendum tamen eſt ab *Alex. de Nevo*, qui *d. c. Ex literis, n. 5. & 6.* ex his colligit ex eo textu, metum illatum poſt ſponſalia inita, eſſe juſtam illa diſſolvendi cauſam ſive ab impuberibus, ſive à puberibus contracta ſint. Et probat ex eo textu, ex quo conſtat ſponſalia illa abſque metu inita eſſe, poſteaque per metum traductam eſſe illam puellam: ibi, *puella quædam anno XII. jurata fuit, & deſponſata cuidam puero, & tempore procedente de voluntate parentum potius quàm de ſua ad domum patris pueri adducta, ubi nolens, & invita, minis parentum impulſa.* Velle autem ſupplere, deſponſatam eſſe minis parentum, eſt impropriare verba, id enim expreſſiſſet Pontifex, ſicut expreſſit juramentum, & minas in traductione ad domum. Sed dico id minimè verum eſſe. Si enim ſponſalia ſemel valida fuerunt, coactio ſubſequens circa matrim. cùm minimè ipſa inficiat, ſed ſolum matrim. hoc irritabit, manentibus illæſis ſponſalibus: eò vel maximè, quod puer ille cui ſponſalium obligatio acquiſita erat, in nulla metus culpa fuit: parentes quippe puellæ illi metum incuſſerunt. Quare ergo abſque culpa puniendus eſt, ut jus per ſponſalia acquiſitum deperdat? Quod abſurdum ut vitetur; ſupplenda eſt litera textus, & intelligenda, ut in ipſis etiam ſponſalibus metus interceſſerit. Et licet vis inferatur litteræ, id patiendum eſt, quo vitetur abſurdus intellectus: ut dixi lib. 3. diſp. 39 n 6.

II. Concl. metus levis non irritat ſponſalia. Prob. quia irritatio eſt de jure humano, at *c. Ex literis, de deſponſ. impub.* irritans ſponſalia, loquitur de metu cadenti in virum conſtantem. Item prob. iiſdem rationibus quibus probavimus hoc lib. 4. diſp. 17. n. 5. matrim. non irritari metu levi. 4

III. Concluſ. quamvis diceremus ſponſalia metu viri conſtantis inita eſſe valida: poſſet coactus propria authoritate ab eis reſilire. Cùm enim actionem habeat ad petendum à judice reſciſſionem, poterit propria authoritate utendo ea exceptione nolle eis ſtare. Cui enim competit actio, eidem competit exceptio, etiam in foro conſcientiæ, & ante judicis ſent. (ut dicemus lib. 6. diſp. 38. n. 34.) 5

Unde dicendum eſt hunc teneri ad ea ſponſalia, niſi uti velit eo exceptionis beneficio (ut ibi etiam in alio ſimili dicemus,) Præterea, quia alter qui liberè conſenſit, tenetur ſponſionem coacto remittere, quamvis ipſe minimè metum intulerit. Sicut probavimus hoc 4.lib.diſp. 8. n.7. poſſidentem rem metu gravi ab alio extortam, teneri reſtituere: ergo coactus via quaſi compenſationis utens, poteſt reſilire à ſponſalibus, ſicut ſi nondum rem metu extortam tradidiſſet, vel poſtea occultè accepiſſet poſſet, retinere.

6 Hinc infertur contrahentem ſponſalia metu levi, poſſe ſimiliter propria auctoritate reſilire. Quia quamvis in foro externo non competat actio, nec exceptio, competit tamen in foro conſcientiæ, ſicut dixi hoc 4.lib.diſp.9. n. 6. obnoxia eſſe reſtitutioni in foro conſcientiæ extorta metu levi, quamvis poſſidens culpa vacaverit: ergo poterit ea exceptione utens, & via compenſationis non implere fidem eo metu levi extortam, quam alter in foro conſcientiæ remittere tenebatur.

7 Ad argum propoſita n.1.conſtat ex dictis reſponſio: non enim cenſentur irrita ſponſalia metu coacti, ex eo quod irritatur matrimon.ut probant. 2. priora argum. Et quamvis textus ea irritans videatur loqui, quando vi præciſa contracta ſunt: ut jam probavimus, n.2.de metu intelligi.

DISPUTATIO XX.

An matrimonium contractum metu cadenti in virum conſtantem, confirmetur juramento, aut ſaltem ex juramenti vinculo, conſurgat aliqua obligatio ratificandi illud matrimonium, aut petendi relaxationem juramenti?

SUMMARIUM.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, num.1.

Certum eſt juramentum metu extortum non firmare contractum, & in quo diſtet juramentum ſi mare contractum, vel non firmare, indigere tamen relaxatione n. 2.

Refertur opinio, juramentum metu gravi extortum adjectum contractui qui ſecluſo juramento eſſet invalidus, non indigere relaxatione, n. 3 Et ibi juramentum non ſupplet duo vitia.

Verior ſententia obligare juramentum donec relaxetur, 4.

Solvuntur argum. & explicatur c. Quamvis pactum de pactis in 6 & auth.Sacramenta puberum, C. ſi adverſ. vendit. n. 5.

Poſt quem invenies alia ſummaria.

1 QUæſt. hæc valde difficilis eſt, & duplicis difficultatis intelligentia indiget. Et ideò quadruplex eſt diſputanda quæſt. I. An quoties actus invalidus, jurèque reprobatus, firmandus eſt juramento, debeat illud ſponte, & metu ſecluſo præſtari? II. An id juramentum metu quamvis levi extortum poſſit per Epiſcopum relaxari? III. An matrim.metu contractum, reddatur validum juramento? IV. An ſaltem id juramentum relaxatione egeat?

2 Quæſtio I. An ut contractus invalidus, jurèque reprobatus confirmetur juramento, ſit illud ſponte & ſecluſo metu præſtandum? Supponendum eſt, quòd latè diximus l.1. diſp. 32. n. 3. & triplici ſeq. aliud eſſe contractum firmari juramento: & aliud non firmari, ſed juramentum obligare, indigeréque relaxatione: ibique quot ſint inter hæc differentiæ explicui. Certum eſt juramentum metu gravi extortum, minimè confirmare contractus aliàs invalidos, ut clarè probant *textus num. ſeq. pro priori ſent. allegandi.* Difficultas autem in eo verſatur an tale juramentum obliget, indigeatque relaxatione?

3 Duplex eſt ſent. I. ait non obligare, & proinde nulla indigere relaxatione: probatur ex *c. Quamvis pactum, de pact.in 6.& c.1.de jurej. in 6.& c.Cum contingat de jurejur.* in quibus eſt ſermo de renunciatione legitimæ, & alienatione fundi dotalis, quæ pacta ſecluſo juramento ſunt irrita, & tamen juramento accedente, decidunt hi textus ſervanda eſſe, ſi tamen juramentum abſque vi & dolo præſtitum ſit: ergo à contrario ſenſu, ſi metu extortum ſit, nullam vim habebit. Et confir. quia ibi æquiparantur juramentum metu, & dolo præſtitum, at quando dolus dat cauſam contractui bonæ fidei, juramentum defectu conſenſus non obligat: ut tradunt omnes: ergo nec quando metus intercedit. 2. probatur, ex *auth.Sacramenta puberum C.ſi adverſ.vendit*, ibi, *per vim autem, vel juſtum metum extorta, etiam à majoribus, nullius eſſe momenti jubemus.* At ſi indigerent abſolutione, eſſent alicujus momenti, & operarentur obligationem, dum non relaxantur. 3.prob. quia juramentum unum plura vitia ſupplere minimè poteſt; ut aliis relatis tradunt *Menoch.conſ. 29. n.40. vol.1. Seraph.de privil.juram.privil. 83. n. 44.* Sed in hoc eventu concurrit duplex vitium, alterum defectus ſpontaneæ voluntatis, alterum, valoris contractus, quia aliàs erat irritus: ergo non ſufficit juramentum hoc metu extortum. Et confir, quia ea ratione juramentum præſtitum à minore, ſponte, tantum ſupplet defectum minoris ætatis, hoc eſt, tantum confirmat contractum, eo caſu quo erat nullus defectu minoris ætatis, ut tradunt multi quos refert, & ſequitur *Gutier. auth. Sacramenta puberum. C. Si adverſus vendit. n. 31. & ſeq.* Et ideo hanc ſent. dicentes tale juramentum in hoc caſu minimè obligare, nec indigere relaxatione, ſuſtinent *Vincentius*, quem refert & ſequitur *Abb. c.Cum contingat, de jurejur. n. 3. & ibi Alciat.n.8.Franc.c. Quamvis pactum, de pact.in 6.n. 5. & 11.verſ. Quarto caſu & c.2.de jurej.in 6.n 6.Felin.c.Præterea, n.35.de ſponſ. verſ. Tertius eſt, & c.Si vero, n.8.caſu 1. & c.2.n.2.de jurej.Grammat.deciſ.Neap.10; n. 70. D.Ant.2.p.t. 10. c.6. §. Quintus caſus eſt, Hippol. de Marſiliis, l. pen.n.76. ff. de quæ. Angel. Juramentum 5.n.10.Greg.Lop.l. fin. verb. Que la fizo, fin.t. 11.p.6.Sarmiento de redd.p.1.c.4.n.7.Roland.conſ.10.n.130. vol 4.conſ.2.n.80.81.vol.1.Petr. Gregor. ſyntagm.juris.p.3.l. 5.c.12.n.4.Flam.de reſign. benef. l.13.q.2.n.11.* Et hanc ſententiam aiunt poſſe teneri, *Card.c. Cum contingat n.1.verſ. in gloſſ.penul.de jurejur. & Ruin.conſ.170.n.18.vol.1.* Et eſt probabilis. Et in praxi apud judices ſæculares eſt recepta, ut teſtatur *Covar. pro 2. ſent. n. ſeq. allegandus.*

II. Sententia, (quam probabiliorem exiſtimo) ait, juramentum appoſitum in contractibus, qui aliàs invalidi erant, quamvis metu gravi extortum ſit, obligationem parere, indigereque relaxatione. Prob. ex ratione expreſſa textus in *c.Quamvis pactum, de pact. in 6 & c.Cum contingat. de jurejur.* Ubi ideo juramenta in alienatione fundi dotalis & contractibus minorum, alias invalidis, ſervanda eſſe decernitur: quia ſervari poſſunt, ſine diſpendio ſalutis æternæ, ſed eadem prorſus militat ratio, ſive juramentum ſponte, ſine metu præſtitum ſit, cùm utroque caſu ejus obſervatio nullam inducat culpam: ergo in utroque caſu obligat. Et confirmatur, quia ſi juramentum metu præſtitum non valeret in his contractibus, aut proveniret ex jure improbante contractum, & hoc non, quia tales contractus erant jure civili improbati, qua improbatione minimè obſtanti, eis juramentum accedens, validum erat. Aut proveniet ex metu: & hoc etiam non, quia metus non impedit vinculum juramenti, *c. Verum, & c. Si vero, de jurej.* Aut provenit ex utroque: & hoc etiam non, quia nullum reperitur jus irritans tale juramentum: ut conſtabit ex ſolutionibus argumentorum. Item, quia ratio, cur juramentum inique extortum obligat, eſt, quia obligatio acquiritur Deo, ne divinum ejus nomen in falſum teſtem adducatur, *c. Debitores, de jurejur.* ſed eadem omnino ratio procedit, ſive juramentum ſponte, ſive metu præſtitum ſit in his contractibus invalidis: ergo utroque caſu juramentum obligat. Hanc tenent *Joan. Monachus c. Quamvis pactum, de pact.in 6. n. 2. & ibi Archid.n.1.* dicit hinc eſſe rationem Eandem tenet *Domin.ibi n.10. Nata ibi ſuper gl.verb.non vi, Bald.c.2.de jurej.n.& l.Pactum dotale, n.1.q.1.de Collatio. Ant.c. cum contingat.de jurej. n. 3.Cardin.n.1 verſ.In gl.pen. Imol.n. 3. Alex de Nevo n. 8.Corneus auth. Sacramenta puberum, col. penul. & fin. C. Si adverſ. vend.& ibi. Paul.n.4. & 5. Matthæus de afflict. deciſ.Neapolit.332.n.6.junct.n. 5. & dec.393. 11. juſt. n. 16: Fort.de ult.fin.illat.22.n.476.& 483.* habetur *1.to.tract.novior.Cov. 4.decret.2.p.c.3.§.5.n.2.& c. Quamvis pactum. 3.p.§.4.n.3. & l.1.var.c.4.n.7. Ant. Cucus l.5. inſt.mai. t. 12.n.126. Molina l.2.de prim.c.3.n.13.junct.n.12.Gutier.de juram.1.p.c.57. n.19.*

Digitized by Google

n.19.S. ræphinus de privil juram. pri vil.110.nu. P.Molina tom 1. de juſt.tract.2 diſp.149. f. 841.§. Quatuor juribus.

5 Ad argumenta prioris ſent. propoſita nu. 3. reſpondeo. Ad 1. textus illos decidere, contractus minorum, & alienationem fundi talis confirmari juramento, nec locum eſſe illius relaxaioni: quod important verba illa poſita in *d.c.quamvis pactum, omnino ſervari debet:* ut ubi expendunt *Domin.4.& Franc. n 3.* unde dum excipiunt, niſi juramentum metu præſtitum ſit: exceptio illa tantum denotat, quando juramentum metu præſtitum eſt, minimè habere vim confirmandi contractum & efficiendi illum irrevocabilem; facile enim revocabitur obtenta juramenti relaxatione, quæ in eo eventu concedi poteſt: unde minimè probant ii textus, juramentum invalidum eſſe. Ad confirmationem reſpondetur, non æquiparari dolum, & metum, quoad omnia, ſed quoad hoc tantum, quod juramentum dolo vel metu præſtitum, non confirmat contractum, & poteſt relaxari: hoc enim tantum decidere intendunt illi textus, nec tractarunt an juramentum ſit obſervandum, necne, ſed id aliis juribus deciditur: unde cum *d.c.Verum, & c.Si verò,* tradatur regula generalis, juramenta metu extorta obligare, dum non vergunt in diſpendium ſalutis æternæ, dum non relaxantur, illis ſtandum eſt. Neque obſtat juramentum dolo extortum, quando dolus dat cauſam contractui, eſſe irritum: quia talis error conſenſum aufert; in metu autem adeſt conſenſus. Juramentum autem abſque conſenſu non obligat: & ideo dolus impedit ejus obligationem, quam tamen minimè impedit metus. Ad 2. dico nihil omnino probare. Quia agit de contractibus majorum, & minorum; & ita de juramento metu extorto, tam in contractibus validis, quàm invalidis. Quare communis ſolutio habet authenticam illam correctam eſſe jure canonico, *c. Verum, & c.Si verò, de jurejur.* in quantum decernit juramenta metu extorta nullius eſſe momenti. Et cum materia juramenti ſit ſpiritualis, in ea, juri canonico ſtandum eſt, *c.2.de jurejur. in 6.* Vel 2. dic cum *Fortunio de ult.fine, illat.22.n.4 62.cum ſeq.* intelligi *authenticam illam,* ut juramentum metu extortum nullius ſit momenti, quoad obligationem homini acquiſitam. Etenim ex tali juramento non acquiritur: ut dixi l.1. diſp. 32.n.1 Secus autem quoad obligationem acquiſitam Deo de qua jus civile nil diſponit ne mittat falcem in meſſem alienam. Ad 3. fateor, non ſupplere defectum ſpontaneæ voluntatis illud juramentum: qua ratione non confirmare contractum, ad quod ſpontanea voluntas deſideratur: quæ tamen minimè neceſſaria eſt, ut juramentum obliget. Ad confir. conſtat ex proxima ſolutione. Quia jam fatemur juramentum non ſupplere duplex vitium.

SUMMARIUM.

Quando verſatur turpitudo in recipiente, ut in juramento metu gravi extorto poteſt Epiſcopus relaxare & impletur momentanea ſolutione, & poteſt ſtatim abſque relaxatione res ſoluta repeti n. 6.
An idem ſit in metu levi? refertur opinio negans, n.7 & contraria n.8.
Opinio authoris, n.9. Ubi an id juramentum poſſit per diplomata relaxari.
Solvuntur argum. n 10. Poſt quem invenies alia ſummaria.

6 Quæſtio II. An ſi quis metu levi cogatur jurare, poſſit obtinere juramenti relaxationem ab Epiſc. & ſi ſolvat poſſit abſque juramenti relaxatione repetere? ſupponendum eſt, quando verſatur turpitudo ex parte recipientis quia tenetur jure naturali, & divino rem acceptam reſtituere, ut contingit in juramento ſolvendi uſuras, vel metu gravi extorto, poſſe Epiſcopum ante ſolutionem relaxare juramentum & abſque tali relaxatione poſſe rem ſolutam ſtatim repeti. (Ut probavi lib.1.diſp.32.n.6.7:& 15.) Conſiſtit ergo difficultas, an idem dicendum ſit, quando metus eſt levis?

7 Duplex eſt ſent. Prima negat poſſe relaxari. Prob. ex *c. Si verò, de jureju.* ibi, *ſi verè aliquis quemquam graviſſimo metu: & c.Verum eo t.ibi verum in ea quæſt. quæ quinto loco ponitur, an à ſacramenti vinculo abſolvantur qui iſtud inviti pro vita, & rebus ſervandis fecerunt.* In quibus textibus ponderatur metus viri conſtantis, ut concedatur abſolutio. 2. Quia metus levis non reputatur in jure metus, nec tollit ſpontaneum conſenſum, (ut dixi hoc 4.lib. diſp. 17.n.3. Sic tenent *gl. Verum, verb. Inviti, de jurejur. & ibi Ant.n.5. Innoc. c. Ad aures n. 1. de his quæ vi,* ubi *Hoſt. ad fin. ſuper verb. Confirmata, & ibi Joan. And.n.7. & 10. & Ant. n 9. Anch. ad fin. Card. n.3.q.1. Abb.c.penult. n. 10. de his quæ vi, & c.Cum contingat, n.21. verſ Sextus caſus de jurej. Felin.c.2.n.3. de jurejur. Imola.d c.Si verò, n.4. Ang. Juramentum, 5.n.10. Sylv. Juramentum 4.q.7.fin. Greg. Lop l.fin. verb. Que la fizo, t.11. p.3.* Et hanc ſent. dicit in practica tenendam, *Corneus, repet. auth. Sacramenta puberum.n. 12. C. Si adverſus venditionem.*

II. Sententia, docet concedendam eſſe relaxationem ab Epiſcopo, etiam quando metus eſt levis. Prob. quia non eſt juſtum ex dolo ſuo, extorquentem juramentum reportare commodum *c. Ad noſtram, de empt. & vend. & c. Tua, de clericis non reſident.* 2. ex *c. Sollicitè. & c. Accepta, de reſtit. ſpol.* ubi ponderatur, juramenta eſſe ſponte, & non vi, aut metu præſtita: & eodem modo *auth. Sacramenta puberum, C. Si adverſus vend.* at quando metus eſt levis, non præſtatur ſponte juramentum. Hanc tenet *Hoſtienſ. c. Verum, de jurejur. Inviti ſuper verſ. Inviti. & ibi Joan. And.n. 6. Abb.n.3. Alex. de Nevo n.7.& 8. D. Ant.2.p.t.10.c.9.§. Quintus caſus.* Et hanc dicit veriorem in puncto juris, *Corneus repet. d. auth. Sacramenta puberum n. 12.* & eam ſequitur in foro conſcientiæ; *Cov. reg. Peccatum, 2.p.§.3.n.7. init. Lud. Lop. l. 2. de contract. c. 17. §. Quod. ſi hæc ſententia.* 8

9 Sit concl. Quamvis in foro externo minimè concedatur juramenti relaxatio, ubi metus eſt levis: eo quòd non conceditur reſciſſio contractus tali metu initi. At in foro conſcientiæ dicendum eſt, concedendam eſſe relaxationem ab Epiſcopo, nec id juramentum confirmare contractum, impleríque momentanea rei ſolutione, poſſéque ſtatim abſque juramenti relaxatione repeti: & poſſe per diplomata, vel privilegia relaxari, caſu quo poſſet exiſtente metu gravi: de quo dixi l. 1. diſp. 32. n. 17. Et ratio eſt, quia ſicut in metu gravi adeſt turpitudo in recipiente, ita etiam quando metus eſt levis, & talis ut jure naturali obliget in foro conſcientiæ ad reſtituendum, ut probavi hoc lib. 4. diſp. n. 4.

Ad utrumque argum. prioris ſent. propoſitum, n.7. dic. probare in foro externo non concedi eam relaxationem.

SUMMARIUM.

An matrimonium metu contractum, reddatur validum juramento, refertur opinio affirmans, n.11. Et contraria verior n.12.
Solvuntur argum. & explicatur c. Inter cætera, 21.q.4.n.13.
Poſt n. 10. invenies alia ſummaria.

Quæſtio III. An matrim. metu contractum, ſi firmetur juramento reddatur validum? aliqui (ut refert *Ricard.d. 29.a.2.q.3.*) dicunt ratificari, ſaltem in foro conſcientiæ & *ipſe Richard.* videtur ſentire id eſſe probabile, ſubdit enim alios dicere probabiliter non ratificari. Et prob. hæc ſent. ex *c. Inter cætera 22.q.* quod eſt *D. Aug.* ibi, *quæſivi quid tibi agendum ſit de Ubaldo, qui captus, & timore necis impulſus, ſua concubina juramento firmavit ipſam in conjugem ſuſcipere, quia verò quam prius concubinam habuerat, non eſt peccatum in conjugem ſuſcipere matrimonium ſit in Deo fixum, & ſtabile.* Ergo matr. metu coactum, ſi juramento ſtabiliatur efficietur validum. 2. Quia renunciatio electionis metu facta eſt invalida, & renunciatio legitimæ, at ſi juramento ſtabiliantur, fiunt validæ: ut de renunciatione electionis conſtat ex *c. Ad aures, de his quæ vi:* & de renunciatione legitimæ, conſtat ex *c Quamvis pactum, de pactis in 6.* Ergo ſimiliter quamvis matrimonium metu contractum ſit invalidum, ſi accedat juramentum, erit validum. 11

Cæterum tanquam certum, tenendum eſt hujuſmodi matrim. non effici validum juramento. Prob. ex *c. 2. de eo qui duxit in matr.* ubi expreſsè habetur, eum qui poſt matrim. metu contractum, & juratum, aliam duxit, permanſurum cum ſecunda, priuſque matr. fuiſſe invalidum. Et ratio eſt, quia matrim. metu contractum, irritum eſt defectu liberi ac ſpontanei conſenſus, *c. Cum locum de ſponſ.* 12

Digitized by Google

at juramentum non ſupplet defectum conſenſus ſubſtantialiter acquiſitiu: notat DD. cap. fin. de procur. in 6. Item quia aut juratur aliquid præteritum, & tunc juramentum non poteſt efficere validum matrimon. præteritum quod ratione metus irritum erat: aut juratur aliquid futurum & tunc non poteſt efficere matrim. ſed ad ſummum ſponſalia: aut aliquid præſens, ut quod conſentit jurans in id matrim. & tunc eſt ſola teſtificatio conſenſus præſentis, qui eſt invalidus: ergo nullo pacto poteſt confirmare matrim. Item, quia juramentum metu extortum non confirmat contractus quia aliàs ſecluſo juramento erat invalidus, (ut dixin. 2.) ergo juramentum metu extortum minimè confirmat matrimon. invalidum eo metu contractum Præterea quia perſonæ ſunt inhabiles ad contrahendum durante metu, ſicut ſunt inhabiles ad contrahendum clandeſtinè, ex decreto Eccleſiæ talia irritantis matrimonia, ſed per juramentum non efficiuntur habiles: ergo non poteſt confirmare illud matrimon. Præterea quia ſi juramentum redderet validum matrimon. metu contractum, Eccleſia nullum attuliſſet remedium coactionibus, quod tamen maximè intendebat: nam qui compellit aliquem ad contrahendum, facillimè compelleret etiam ad jurandum. Præterea quia matrimon. coactum prohibetur ob publicam utilitatem, eo quòd alioquin malè ſervaretur pax inter conjuges, & in republica, maléque ſoboles educaretur: at contractus vetitus ob publicam utilitatem, non firmatur juramento: (ut diximus l. 1. diſp. 32. n. 8.) Tandem, quia juramentum ſortitur naturam primordialem actus cui apponitur ſortitúrque ejus conditiones, l. fin. c. de non num. pec. ſed matrimon. requirit liberum ac ſpontaneum conſenſum: ergo juramentum adjunctum matrimonio, habet eam tacitam conditionem, ſi conſenſus liber ſit: ac proinde ubi eſt coactus conſenſus, minimè confirmabitur. Et ita docent omnes quos n. 15. referam aſſerentes hoc juramentum non obligare. Et præter illos, id tenent *gl. c. 2. verb. Tanta, de eo qui duxit in matrim. & ibi Ant. n. 3. Abb. n. 5. Alex. de nevo n. 5. & 6. Prepoſ. ibi fin. Jaſon l. Titia n. 6. init. ff. de verb. oblig. Pariſius conſ. 60. num. 11. & conſil. 62. 63. vol. 4. Sylveſt. Matrimonium 8. quæſ. 11. dict. 8. Armil. verb. Matrimonium n. 41. Tabiena verb. impedimentum, imped. 9. ad fin. Nevizan conſ. 46. num. 3. Coruuba. ſum. q. 171. punct. 1. Fal. Pacianus de prob. l. 2. c. 3. n. 56. Alex. Garerius l. 4. de ſponſ. c. 9.* (habetur *10. 9. tract.*) *Angles flor ib. 1. p. materia de matrim. q. 3. de conſenſ. coact. a. 1. diffic. 3. fol. 548. Palacios 4. d. 29. diſp. unica fol. 665. §. Porro autem.*

13 Ad argum. propoſ. n. 11. reſp. Ad *Inter cætera gloſſ. ibi, verb. Matrimonium*, varias aſſignat ſolutiones I. eſt metum fuiſſe levem, eo quòd non erat veriſimile mortem comminantes, eam illaturos, eodem modo ſolvit *gloſſ. c. 2. de his quæ vi verb. Coactus & ibi Ant. n. 7. fin. Abb. ibi. n. 8. fin.* Sed nullo modo placet mihi hæc ſolutio: quia dixit textus, *timore necis* & aſſignat rationem, *quia non eſt peccatum contrahere cum illa.* Quæ ratio etiam procedit in metu gravi. 2. ſolutio eſt, ut intelligatur textus quando poſt matrim. illud, commixti ſunt carnaliter: juxta *c. Veniens el. 2. de ſponſal. & c. 1. de eo qui duxit.* Sic explicat *gloſſ. inter cætera, verb. Matrimon.* Sed minus placet hæc ſolutio: quia abſque aliquo fundamento diutinam interfuiſſe copulam. Item quia tunc impertinens eſſet ratio, quam textus aſſignat ibi, *quia verò quam prius concubinam habuerat, non eſt peccatum in conjugem accipere.* Nam eſſe peccatum, necne, nihil confert ad matrimonii valorem. 3. ſolutio eſt, ut loquatur conſulendo, non præcipiendo. Sic *gloſſ. eod. verb. matrimonium, & d. c. 2. verb. Coactus*, ubi *Ant. n. 7. fine*, & multi alii. Sed ſimiliter diſplicet. Quia ea verba, *Matrimonium ſit in Deo fixum, & ſtabile*: non videntur eum ſenſum habere: & ſæpe eſt ſanum conſilium concubinam ducere. 4. ſolutio eſt *utriuſque gloſſæ ibid. Antonii eod. nu. 7. & Abb. eod. 8.* metum non fuiſſe probatum. Sed vaticinantur, nullaque probabili conjectura ducuntur: nec ratio in textu tradita congruit, ideo vera expoſitio eſt quam tradit *Fortunius de ult. fin. illat. 21. n. 417.* nec in *c. inter cætera*, nec in *tota ea q.* tractari, an valeant geſta per metum, ſed tantum, quæ juramenta licita ſint, & ſervanda. Ut conſtat ex *ſumma illius quæſt. poſita in princ.* & ibi D. Aug. conſultum fuiſſe de Ubaldo, qui metu coactus à conſanguineis ſuæ concubinæ, juramento ſpopondit ſe eam ducturum, ac negaturum neceſſaria alimenta matri, & fratribus: non fuit ergo dubitatum de valore matrimonii: ſed an juramentum fuerit licitum. Quare dum inquit, *Matrimon. in Deo ſit fixum, & ſtabile:* intelligit juramentum illud contrahendi matrim. licitum eſſe & obſervari poſſe: at juramentum negandi alimenta, non eſſe juſtum: Et hæc expoſitio conſtat ex ratione quam ſubdit *D. Aug.* ibi, *quia verò quam prius concubinam habuerat non eſt peccatum. &c.* Idem etiam confirmat *Gratian.* nam *ad fin. illius c.* ſic concludit, *ſed cum his omnibus illicita juramenta non ſervanda probentur.* Vel tantum poteſt exponi is textus, ut dum *D. Aug.* ait, *matrimonium ſit fixum, & ſtabile*, non loquatur aſſertivè: ſed ex hypotheſi, quaſi dicat eſto daremus id juramentum confir. matr. & obligare, non ſequitur juramentum negandi parentibus alimenta obligare: quia illud eſt de re licita, hoc autem de illicita. Ad 2. Argumentum negatur conſequentia, quia illi contractus prohibentur propter privatam utilitatem; at matrimon. ob publicam. Item licet alii contractus irritentur, at perſonæ non redduntur ad contrahendum inhabiles: unde non mirum ſi per juramentum poſſint confirmari: at matrim. coactum irritatur, & perſonæ redduntur inhabiles ad ſic contrahendum, & ſic nullo poteſt confirmari juramento.

SUMMARIUM.

An juramentum adjectum matrimonio metum gravi inito, obliget, indigeatque relaxatione: refertur opinio affirmans. n. 14. & contraria, n. 15.

Proponuntur caſus in quibus in dubium verti poteſt valor juramenti & argumenta ad probandum valere tunc ut ſponſalia, n. 16.

Juramentum per verba de præſenti adjectum matrimonio coacto, non obligat, nec eget relaxatione, n. 17. Nec conſurgit inde ſponſalium obligatio n. 18.

Si apponatur per verba de futuro, ut de non contraveniendo illi matrimonio; non obligat, n. 19. Et quid. ſi de rato habendo novo conſenſu? nu. 20. Solvuntur argumenta, n. 21.

Quæſtio IV an juramentum adjectum matrimonio metu gravi extorto, obliget, relaxationéque indigeat: Sicut juramentum ſolvendi uſuras non confirmat contractum, obligat tamen, donec relaxetur: (ut diximus lib. 1. diſp. 32. n. 12.) Duplex eſt ſent. I. ait obligare, indigereque relaxatione. Probatur, quia id juramentum non eſt contra bonos mores, ut conſtat ex *cap. Inter cætera, 22. q. 4.* ergo eſt ſervandum: juxta regulam traditam, *cap. Cum contingat, de jurejurand.* Et confirm, quia hac ratione juramentum ſolvendi uſuras ſervandum eſt *c. debitores, de jurej.* Sic docent *Ant, c. 2. de his quæ vi, fi.* & *ibi Abb. n. 8. fi.* & *ibi Imola fin.* dicit hoc eſſe tutius Idem docent *Archid. c. Inter cætera, 22. q. 4. verſ. in gl. argumentum,* & *ibi Turrecr. in fine,* ubi dicunt in eo textu actum jurandi fuiſſe unum, at promiſſa juramento duo: alterum ducendi concubinam, & hoc fuiſſe licitum, & obligaſſe. Idem tenet *Neviſan. conſ. 46. n. 22. & 27.* Et id in foro conſcientiæ eſſe conſulendum, docent. *Roſella verb. impedimentum, imped. 10. n. 10. Sylv. Matrimonium, 8. q. 21. dicto. 8.* & hæc ſent. eſt probabilis. 14

II. Sententia docet id juramentum non obligare, nec indigere relaxatione. Hanc ſent. probant *Abb. Alex. de Nevo*, & *Jaſon.* Quia id juramentum eſt contra bonos mores. Sed non video qua ratione bonis moribus adverſetur: nullatenus enim peccat, qui ad redimendam vexationem conſentit matrimonio coacto, illudque jurat: (ut diximus hoc lib. 4. diſp. 16. n. 6. & 7.) Ideo melius probatur, quia Eccleſia non tantum irritat matrimonium metu initum, ſed etiam juramentum tali matrimonio accedens. Ut colligitur ex *cap. 2. eo qui duxit in matrim.* ubi eum qui contracto matr. & jurato, cum una ob mortis metum aliam duxit, definitur cum ſecunda valide contraxiſſe, & liberè permittendum cum ea permanere: ſi tamen Eccleſia ſentiret, velletque ejuſmodi juramentum obligare, adjungeret pro fractione juramenti imponendam eſſe aliquam pœni-

Digitized by Google

pœnitentiam: ſicuti fecit *c. Sicut de ſponſ.* ubi definit textus, priora ſponſalia juramento ſtabilita dirimi per matrimonium: & ſubdit, *impoſita ei pœnitentia competenti quia primam fidem irritam fecit.* Et expreſsè de juramentis metu extortis, ait Pontifex *c. Verum, de jurejurand.* violatoribus imponendam eſſe aliquam pœnitentiam, quamvis mitiorem. Cùm ergo in noſtro caſu nulla imponatur pœnitentia fractori prioris juramenti, ſed liberè decernatur permanſurum in poſteriori matrimonio, ſignum eſt Eccleſiam velle, & ſentire illud juramentum minimè obligare. 2. Prob. quia quando contractus prohibetur ob publicam utilitatem, juramentum illi accedens non obligat, ut dixi lib. 1. diſp. 32. n. 9.) at matrim. ob publicam utilitatem prohibetur quando metu contractum eſt. Item, quia cùm juramentum ſequatur naturam & conditiones contractus, cui accedit, & matr. requirat liberum, ac ſpontaneum conſenſum, juramentum illi accedens eam habet ſubintellectam conditionem, ſi conſenſus liber, ac ſpontaneus ſit: quare deficienti conditione corruit juramentum. Hanc ſent. tenet *gl. c. 2. 15. q. 6. verb. Abſolvimus, poſt medium verſ. Tu breviter dicas & c. 2. de his quæ vi, verb. Coactus: & ibi Hoſtien. ad fin. idem gl. c. 2. verb. Tanta, de eo qui duxit in matrim. & ibi Abb. n. 5. Alex de Nevo n. 5. & 6. Prap. ibi fin. Felin c. Si verò, ad fin. de jurejur. Gramm. deciſ. Neap. 103. n. 71. Jaſon l. Titia, n. 6. ini. ff. de verb. obl. Turrecr. 31. q. 2. in ſum. n. 12. Ant. Cucus l. 5. inſt. major. t. 12. n. 126. Alex. Carrer. l. 4. de ſponſ. c. 9. ad fin.* (habetur *to. 9. tract.*) *Lex fin t. 11. p. 3. & ibi Greg. Lop. verb. En orden. Covar. 4. decr. 2. p. c. 3. §. 5. n. 3. Padilla l. Interpoſitas, n. 6. C. de tranſ. Gut. de juram. 1. p. c. 57. n. 22. Anaſt. Germon. l. 3. de ſacr. immun. c. 21. n. 83. Ful. Pacian. l. 2. de prob. c. 3. n. 56. Seraph. de privil. juram. priv. 110. n. 11. Matienzo l. 5. recop. t. 1. rub. gl. 1. n.* 110. quamvis ſtatim ſibi contradicat, ait enim peccare ſi cum alia contrahat ante juramenti abſolutionem: & refert pro ſe *Covar. 4. decr. 2. p. c. 3. §. 5. n.* 4. quid minimè dicit, ſed ſub conditione, ſi valeret juramentum: at *n. 3.* præmiſerat non valere. Idem tenet *Gratian. reg. 272. n.* 2. Et ex Theol. *Abulenſ. c. Matth. q. 506. ad fin. Sotus 4. d. 29. q. 1. a. 3. verſ. Alia verò. & verſ. & per hoc reſpondetur. Enri. l. 11. de matr. c. 9. n. 6. Phili. de offic. ſacerd. t. 1. p. 2. l. c. 7. ad fin. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 47. a. 3. circa 3. arg. dub. 2. f. 216. col. 2. § Concluſio tamen ſit, & §. Ad 3. arg. Arag. 2. 2. q. 89. a. 7. circa ſolut. ad 3. concl. 4. Bart. a Ledeſ. de matr. dub. 23. poſt. 3. concl. Lud. Lop 2. p. inſt. de matr. c. 40. f. 1065. §. Accedit & hic: Manuel 1. t ſum. 2. ad. c. 231. n. 4. & c. 244. n. 4. Vega l. 2 ſum. caſu* 514.

Hæc ſunt, quæ circa hanc quæſt. dicunt DD. & profectò ſatis confusè loquuntur: non enim explicant qualiter præſtandum ſit juramentum in contractu matrimonii, ut non indigeat relaxatione, an, ſcilicet, per verba de præſenti, an de futuro. Et ideò claritatis gratia, tres ſunt diſtinguendi caſus: tripliciter enim poteſt adhiberi juramentum in contractu matrimonii. 1. per verba de præſenti, ut, Duco in uxorem, & juro me ducere. 2. per verba de futuro, jurando ſe non contraventurum illi matrim. coacto. 3. jurando ſimiliter per verba de futuro, ſe ratum habiturum illud matrim. Quando ergo opponitur per verba de præſenti, duplex poteſt eſſe difficultas. Altera, an eſto non confirmet matrimonium, valeat tamen id matrimonium, & obliget tanquam ſponſalia? Et de matrim. inter impuberes inito, quod valere nequit ut matrimonium, decernitur *c. unic. de deſponſ. impub. in 6.* valere ut ſponſalia. Et ſic valere probatur, quia juramento hæc jure ineſt virtus, ut ſi eo adjecto non poſſit valere actus, eo modo quo fit, valeat meliori modo, quo valere poteſt. Ut cum aliis tradit *Gutier. de juram. 2. p. c. 2. n. 3. 4. & 5.* ergo efficiet, ut id matrimonium valeat tanquam ſponſalia. Altera difficultas poteſt eſſe, an eſto non valeat ut matr. nec ut ſponſalia, ſit ſaltem juramentum obſervandum, donec relaxetur? ſicut quamvis contractus ſolvendi uſuras juramento ſtabilitus, adhuc manet invalidus, cùm non firmetur juramento, at obligat juramentum, donec relaxetur: & obligare probant argum. prioris opinionis.

7 Sit ergo I. concl. ſi juramentum opponatur matr. contracto per verba de præſenti, ut, Duco te, & juro me ducere, ſicut matr. eſt omnino nullum, ita etiam & juramentum: quare nulla relaxatione indiget. Et ita tenent DD. 2. ſent. allegati n. 15. Et probatur ejus argum. Item, quia tale juramentum aſſertorium eſt, at ex juramento aſſertorio nulla conſurgit in futurum obligatio, ſed ſtatim eſt verum, aut falſum, & ideò in illo non habet locum relaxatio: teſte *D. Th. 2. 2 q. 89. a. 5. corp.* Hanc tenet *Fortun. de ult. fin illat. 21. n. 483.* habetur 2. *vel tractat. noviorum.*

II. Concluſ. ex tali matrimonio metu contracto, & jurato per verba de præſenti, nulla conſurgit obligatio etiam ſponſalium. Prob. quia jus reſiſtit tali contractui, irritavitque juramentum (ut probavi n. 15.) Item, quia tam matr. quàm ſponſalia, ut valeant, requirunt liberum conſenſum: (ut probavi diſp. præced. n. 2. & 3.) ergo cùm hîc deficiat liber conſenſus, nec valebit ut matrim. nec ut ſponſalia. Tandem, quia matrimonium clandeſtinum nec obligat ut matr. nec ut ſponſalia, (ut diximus l. 1. diſp. 20. n. 4.) eo quòd jus tali contractui reſiſtit: ergo cùm ſimiliter reſiſtat matrim. per metum extorto idem dicendum eſt. Ita *Enriq. l. 11. de matrim. c. 9. n. 6.* 18

III. Concluſio: ſi juramentum adjiciatur contractui matrimonii coacti, per verba de futuro ſi ſit juramentum de non contraveniendo illi matrimonio, abſque novo conſenſu, & ratificatione illius, non obligat, nec relaxatione indiget. Quia eſt contra bonos mores, & culpa lethalis uti matrimonio nullo, quale eſt illud metu initum: nec convaleſcere poteſt abſque novo conſenſu. 19

IV. Concluſio: ſi juramentum ſit de futuro, nimirum, de non contraveniendo, ſed de rato habendo illo matrimonio, novo conſenſu libero: tunc perinde eſt ac jurare ſe denuò contracturum matrimonium. Et hujus deciſio pertinet ad diſputationem ſequentem, ubi diſputabimus, an ſponſalia metu contracta juramento firmentur. Sic enim juramentum præſtare, eſt ſponſalia inire. 20

Ad arg. 1. ſent. propoſitum n. 14. & confir. dic, ſi juramentum ſit per verba de præſenti, etiamſi non ſit contra bonos mores nullam ex eo oriri obligationem, nec, in eo habere locum relaxationem. Unde illud axioma, juramentum quod non eſt contra bonos mores, obligat, intelligitur in juramento promiſſorio, (ut explicui n. 17.) Si autem juramentum ſit de futuro, ſi eſt de non contraveniendo abſque novo conſenſu, dic. eſſe contra bonos mores; ut probavi n. 19. Si autem cum novo conſenſu, dicam diſput. ſequenti. Ad argum. propoſitum n. 16. ad probandum valere ut ſponſalia, reſpondetur dupliciter. Primò, habere juramentum illam vim, quando jus non reſiſtit contractui omnino illum irritans: ſicut etiam contingit in matr. clandeſtin. qua ratione etiam accedente juramento non valet ut ſponſalia: ut dixi l. 1. diſp. 20. n. 4. Secundò reſp. id verum eſſe, quando altero modo poteſt valere: at matr. coactum non poteſt etiam ut ſponſalia valere. Quia metus utrumque contractum vitiat, ut dixi hoc 4. l. diſp. 19. n. 3. 21

DISPUTATIO XXI.

An ſponſalia metu gravi contracta, valida ſint, ſi juramentum accedat? vel juramentum ſaltem obſervandum ſit, donec relaxetur?

SUMMARIUM.

Ea ſponſalia non firmantur juramento, & ideò licet valida eſſent, poſſet Epiſcopus relaxare, n. 1.

An juramentum tale indigeat relaxatione? refertur opinio affirmans, n. 2. Et contraria, n. 3.

Quando metu levi ineuntur ſponſalia, an firmentur juramento, vel illud poſſit ab Epiſcopo relaxari? n. 4. Et quid, de juramento accedenti promiſſioni dotis, vel arrharum conſtitutioni procuratoris, voto, vel profeſſioni metu factis? refertur opinio negans juramentum obligare, n. 5. Et ſententia authoris, n. 6.

Solvuntur argumenta, n. 7. Et ibi, an ſemper juramentum, quod non eſt contra bonos mores obliget, & indigeat relaxatione?

PRæmittendum eſt, aliud eſſe quærere, an talia ſponſalia firmentur juramento? Et aliud, an tale juramentum

tum obliget, donec relaxetur? (Ut dixi diſput. præc, n.2.) Et quidem, ſi teneamus ſponſalia metu contracta eſſe invalida, ut tenuimus hoc 4.lib.diſput. 19. num. 3.) manifeſtum eſt non effici valida accedente juramento. Quia juramentum metu extortum cùm non confirmet contractum, relinquit illum in priſtino valore, aut nullitate: (ut diximus eadem diſp.præc.n.2. Quare ex illis nulla oritur publica honeſtas. Et eſto diceremus ea ſponſalia valere: dicendum eſſet non confirmari juramento, & poſſe peti relaxationem juramenti ab Epiſcopo, eaque conceſſa, contra talia ſponſalia veniri: prout poterat ſecluſo juramento. Sicut generaliter docuimus de juramento metu extorto, l. 1. diſp. 32. n. 6.

2 Specialis autem difficultas in eo ſita eſt, an id juramentum obliget, relaxationéque indigeat, ſicut juramentum ſolvendi uſuras? Duplex eſt ſententia. Prima ait id juramentum, obligare, indigereque relaxatione. Prob. quia id juramentum non vergit in diſpendium ſalutis æternæ, poteſt enim ſervari abſque omni culpa, maximè cùm ad redimendum propriam vitam, licitum ſit obligare ſe ad contrahendum, ergo obligat, juxta regulam traditam *c. Cum contingat, de jurejur. & c. Quamvis pactum de pactis, in 6.* Et confirmatur, quia jurans ſolvere uſuras ad redimendam, vexationem, cum minimè peccet obſervando juramentum, tenetur illud obſervare juxta *c. Debitores, de jurejur.* quamvis id juramentum non confirmet contractum, ut dixi diſp. præced. num. 2. probatur: quia minor conſenſus requiritur ad valorem ſponſalium, quàm ad valorem aliorum contractuum: nam illa valent inter ſeptennes, hi autem non defectu debitæ diſcretionis ad conſentiendum, ſed in aliis contractibus metu extortis valet juramentum, & illos confirmat: ergo ſimiliter eſt dicendum de ſponſalibus Minor conſtat ex *c. Verum, & c. Si verò, de jurejur.* Hanc ſent. ultra DD. quos retuli diſp. præced: num. 14. aſſerentes juramentum additum matrim. coacto, obligare ad contrahendum: idem enim à fortiori dicent in ſponſalibus, defendunt tanquam probabilem problematicè *Ricard. 4.d.29. a.1.q. 2. Palud. ibi q. 1. toto a.5.* Et tenent *D. Bonav. 3. d.49. a. 3.q.2 fin. Sot.l.8.de juſt. q.1.a.7.in ſolut.ad 3.in 2.memb. reſponſ.fin ante §.In 3.membro col.18 Enriq.l.11.de matrim. c. 9.n.9. Barth. a Ledeſm. dub.23.de matrim.poſt 3. concluſionem, f. 1353. Palacios 4. d. 29. diſp. unic.ante verſ.Porro autem, & in ipſomet verſ, f.665. Petrus de Led ſ.de matrim. q. 47.a.3.dub.3.quod movet circa 3.art.* Et *Aragon* dicit eſſe probabiliſſimum, *2.2, q.89.a.7.circa ſolut. ad 3. §. Sed ultra hæc ſunt alia duo, in fine, fol.1079.* Et eam tenent ex juriſperitis, *Sylve. verb. ſponſalia q.6. fine, Fortunius de ult. fine, illatione 21. n. 413. & 483.* (habetur 1. *tom. tract. noviorum.*) Et eſt ſatis probabilis.

3 II. Sent ait tale juramentum minimè obligare, & ita non indigere relaxatione. Prob. 1. quia *c. Ex literis, de ſponſ. impub.* per quem irrita ſunt ſponſalia metu contracta (ut probavimus hoc 4.l.diſp. 19. nu.2.) expreſsè loquitur de ſponſalibus juratis, ut patet ibi *ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, quod puella quædam anno 12. jurata fuit, & deſponſata cuidam puero.* Et *Alex de Nevo ibi n. 5.* explicat intervenisse juramentum quamvis *Innocentius ibi, fine,* id neget. 3. prob. quia dum contractus aliquis ob publicam utilitatem prohibetur, ſi juramento ſtabiliatur, juramentū nullam parit obligationem, nec relaxatione indiget: ut probavimus 1. diſp. 22.n. 9. ſed ſponſalia coacta quæ ſunt initium matrimonii, prohibentur ob publicam utilitatem, ſicut & ipſum matrim. coactum: oriuntur enim inde ſeditiones inter conjuges, ac in republica, male conſulitur prolis educationi: ergo juramentum illis accedens, minimè obligat. Et ſic *Ricard. & Palud. citati pro 1. ſent. n.2.* quamvis problematicè utramque partem defendant, at in hanc ſententiam magis inclinare videntur, cum eam in ultimo loco conſtituant, Eandem tenet quamvis ſub aliquo dubio, *Cajet. ſum. verb. perjurium. c.2. de perjurio promiſſorio, ad fin. §. Caput. 3.* ubi hæc inquit, juramentum metu extortum de contrahendo videtur relaxatum ipſo jure, at tutius eſt relaxationem petere. Eandem videtur tenere *D. Ant. 3.p. tit. 1.c.18.§.1.fin.* ubi tantum dicit tutius eſſe ut petatur relaxatio. Eandem debent tenere *omnes DD. n.5. citandi.* qui aſſerunt quoties actus requirit ſpontaneū conſenſum, ut in promiſſione dotis, &c. juramentum accedens non obligare Eandē tenent *Almain. 4.d.29.ad fin. Sotus 4.d.29.q.14.a.3.verſ. Alia verò & verſ. Et per hoc reſpondetur. Arag. 2.2. q.89. a. 7. circa ſol ad 3. concl.4.f. 1078.§. Accedit & hic alta q. Manuel 1. to. ſum. 2. edit. c.234.concl.4.n.4.& c. 244.concl.4.n. 4. Vega l. 2. ſum. caſu. 514.* Et dicunt eſſe probabilem *Barth. à Led. & Pet. de Led. citati, n. 2. pro priori ſent.* Et hæc ſent. eſt verior.

Monuerim tamen, quando metu levi contracta ſunt 4 ſponſalia & juramento ſtabilita, quamvis valida ſint, ut ſecluſo juramento valida erant, juxta dicta hoc 4. libro diſp. 19. n. 4. at minimè confirmare juramentum id, talem contractum in foro conſcientiæ: quare poteſt contrahens illis contravenire obtenta ab Epiſcopo abſolutione juramenti, juxta dicta diſputatione præced. n.8. & 9. ubi diximus dari poſſe abſolutionem juramenti metu levi extorti, nec confirmare contractum.

Immo iidem dicunt multi de juramento accedenti pro- 5 miſſioni dotis, & conſtitutioni procuratoris, & voto metu gravi extortis, ſcilicet, non obligare, nec indigere relaxatione: quia hæc metu gravi extorta, nulla ſunt ipſo jure: juxta dicta hoc l.4.diſp. 12.n.22. 23. Ita ait probabiliter dici poſſe *gl. c. Inter cætera, verb. Matrimon, 15.q.4.* Et tenent *gl. verb. Abſolvimus, verſ. Tu breviter dicas, 15.q.6.* Idem docet in dotis promiſſione, & procuratoris conſtitutione, *Hoſtienſ. c.2. de his quæ vi. ad finem.* Idem docent in procuratoris conſtitutione, *Ruinus conſ. 121.n.27, vol.4. & Flamin. de reſign. benef. l. 13. q.1.n.49.* Et in contractibus qui ratione metus ſunt ipſo jure nulli, eo quòd in eis deſideretur, ut valeant, liber conſenſus, docent *Felin. c. Si verò, de jurejur. ad fin. & c. Præterea n. 31. caſu 3. de ſponſ. Grammatic. deciſ. Neapol. 103.n.70. Hippol. de Marſil.* quem refert, ac ſequitur *Rolan. à Valle conſ. 2. n. 80. 81. 82. vol. 1. Greg. Lop. l. fin. verb. En orden. t. 11. p. 3.* ubi idem decidit illa Lex, in juramento accedenti profeſſioni religionis, & profeſſioni arrharum metu extortis: *Seraphin. de privileg. juramenti, priv. 110. n. 11. Petr. Greg. ſyntagm. juris p. 3.l.50.c.12.n.4. Philiarc. de offic. ſacerd. to 1.p.2.l.2.c.7. ad fin. & l.3. c. 15.* poteſt etiam probari ex ea opinione, quam diſp. præced. n. 3. diximus eſſe probabilem, nempe, juramentum metu extortum accedens contractibus ipſo jure nullis, nil obligare.

Verum hoc non caret difficultate: quia (ut diximus 6 diſp. præc. n.4. (verior ſententia habet juramentum coactum accedens contractibus, qui ſunt ipſo jure nulli, obligare. Et ideo quamvis contractus detruſi in carcerem, ſit ipſo jure nullus: per *l. Qui in carcerem, ff. de eo quod metus cau.* at juramentum illi accedens obligare, docet *Gutier. de juram. 1.p.c.57.n.19.* & de juramento accedenti voto metu extorto docet *Palacios 4. d.29. diſp. un. f 666. §. Hoc argumentum.* Et ideo in conſtitutione procuratoris ad matrim. credo ſi metu extorqueatur, & juramentum accedat, non obligare juramentum. Quia (ut dixi hoc l. diſp. 12.n.22.) ille conſenſus quo is procurator conſtituitur, cenſetur permanere, & eſſe conſenſus quo perficitur matrimonium: quare ſicut juramentum accedens matrim. coacto. non obligat, ita neque accedens conſtitutioni procuratoris coactæ ad matrim. Idem credo de juramento accedenti profeſſioni religionis, vel voto: Quia hæc videntur prohibita principaliter propter bonum commune: & quia voluntarium militem eligit Deus. De juramento autem accedenti conſtitutioni procuratoris ad alia negotia, & promiſſioni dotis & arrharum metu extortis, credo obligare. Quia conſtitutio procuratoris ad alia negotia, metu facta, eſt valida ipſo jure: (ut cum communiori ſent. hoc 4. lib. diſp. 12. n. 22. diximus.) Conſtitutio autem dotis, & arrharum coacta licet nulla ſit ipſo jure, (ut dixi ead. diſp. 12. num. 23.) at prohibetur ob bonum privatum principaliter, parum enim intereſt reipublicæ, ſive hic, ſive ille civis dotem conſequa-

Digitized by Google

conſequatur, cùm inter eandem rempublicam maneat: juxta regulam traditam l.1.diſp.32.n. 13.& ita juramento non firmabitur: at erit neceſſaria relaxatio (ut dixi eadem diſp.32. n. 12.) Si tamen in his omnibus eventibus juramentum opponatur per verba de præſenti, ut, juro me promittere dotem, conſtituere procuratorem, &c. tunc juramentum nihil obligat, nec relaxatione indiget: eo quod eſt aſſertorium: ut dixi diſp. præced. n. 17.

7 Ad argum. prioris ſent. propoſita, num. 2. reſp. Ad 1. negando conſequ. Quia illa regula intelligitur quando juramentum non eſt contra bonos mores, nec contra publicam utilitatem: ut docet optimè *Paul.auth.Sacramenta puberum*, *n.* 8. *&* 9. *C. Si adverſ. vendit.* Quamvis autem hoc juramentum non ſit contra bonos mores, quia poteſt abſque culpa ſervari: eſt tamen contra publicam utilitatem. Sed dices, quo pacto fieri poſſit, ut ſit contra publicam utilitatem, metu gravi contrahere ſponſalia,& culpa vacet ſic contrahens? Dic. excuſari à culpa ratione metus gravis illati, cùm prohibitio hæc ſit de jure humano. Sicut arma regno extrahere, ob publicam utilitatem prohibetur,at metu gravi coactus jurans ſe extracturum, nec delinqueret, nec juramenti relaxatione indigeret. Quia eſt contra bonum commune. Ad confirm. dic. diverſam eſſe rationem. Nam contractus uſurarius prohibetur principaliter ob bonum privatum, parum enim intereſt reipublicæ, ſive hic civis, ſive ille pecuniam per uſuram extortam comparet: ſponſalia verò coacta, ob publicam utilitatem interdicuntur. Ad 2. diſtinguenda eſt major. Minor conſenſus requiritur ad ſponſalia, id eſt, minus liber, & ſpontaneus:nego. Minor conſenſus, id eſt,minor diſcretio in conſenſu, concedo. Rurſus falſa eſt minor, nempe juramentum metu extortum confirmare alios contractus: nam (ut dixi diſp.præced. n.2.) tale juramentum non firmat contractus: eſt tamen obſervandum, quando prohibentur principaliter ob privatam utilitatem, ſecus quando ob publicam (ut dixi lib. 1. diſp. 32.n.12.)

DISPUTATIO XXII.

Utrùm Pontifex aut Princeps ſecularis poſſit ſubditos, aut pater filium cogere ad matrimonium.

SUMMARIUM.

Nec pontifex, nec Princeps aliquis poteſt cogere ad matrimonium, poteſt tamen aliquando præcepto obligare, n. 1.

Refertur ſententia duplex: altera dicens matrimonium abſque paterno conſenſu initum eſſe invalidum: & altera, eſſe reſcindendum, n. 2. Et vera ſententia, n 3.

Pater non poteſt cogere filium ad matrim. nec ad tale matrimonium 4.

Intelligitur de metu viri conſtantis, nam increpatione paterna bene poteſt, 5.

Non poteſt abſque juſta cauſa impedire matrimonium filii, 6.

Quando adeſt juſta cauſa, nec filius tenetur ad illud matrim. poteſt moderatè abſque vi, & minis impedire, poteſtque exhæredationem minari, num. 7. Et ibi remiſſivè quando filius teneatur ad matrimonium quod pater præcipit.

An Trident. ſeſſ. 14. de matrim. c. 9. ſit excommunicatio lata in impedientes matrimonia, 8. Et explicatur illud. c. eod. n. 8. 9. & 10.

An incurrant eam excommunic. parentes, ſi injuſtè impediant, n. 9.

Quid, de Regibus, Epiſcopis, vel parochis injuſtè impedientibus, n 10.

DE Pontifice, aut ſupremo Principe ſeculari,egi lib. 2.
1 diſp.27.per totam: ubi probavi,nullam eſſe poteſtatem ad cogendum aliquos, ut inviti matrim. ineant:poſſe tamen præcepto hos obligare, ubi ad bonum commune expediret, ad idque compellere. quamvis ipſis contrahentibus invitis matrim. nullo modo conſiſtere poſſit.

2 De patre autem erga filium poteſt eſſe duplex difficultas. Altera, an poſſit compellere, aut ſaltem impedire matrimonium, quod contra ejus voluntatem inire tentat filius,& de hac quæſt. diſputabitur in præſenti. Altera verò, an præcepto poſſit compellere filium, ut tale matrim. ineat, peccetque filius contra voluntatem patris matrim. iniens, & de hac diſput. ſeq. erit ſermo. Supponendum igitur eſt, quoſdam Juriſperitos affirmaſſe, non eſſe validum matrim. parentibus invitis à filio initum: alios vero, eſſe validum, at poſſe reſcindi. Et poteſt probari ex *decretali Evariſti Papæ*,& habetur *c.Aliter,*30. *q.* 5. *& ex Conc. Toletan.*3.& habetur *c.fin.*32. *q.* 4. *& ex Nic. Papa.*& habetur *c.Noſtrates,*30. *q.* 5. *& ex Conc. Aurelianenſi*, & habetur 36. *q* 1. *c. de raptorib. & ex c.videtur, qui matrim. accuſ.poſ. & ex l. Nuptiæ. ff. de ritu nupt. & l.* 1. *&* 2. *C.de nupt. & inſtitut. de nuptis,§.Juſtas autem*: quibus in locis videtur expreſsè definiri irritum eſſe tale matrimonium, vel ſaltem irritandum. Et tenent aliqui Juriſperiti, quos refert *Covar.* 4. *decret.* 2. *part. c.* 3. *§. n.* 1.

I. Concluſio ſit certa fide tenendum eſt, matrimonium initum à filiis, abſque parentum conſenſu, eſſe validum, nec poſſe annullari. Sic enim definitur *c. Cum virum de regular. & in Trident.ſeſſ.*24. *c.* 1. *de matrim.* Similiter certum eſt, non ſatis eſſe conſenſum parentum, ad ſponſalia vel matrim. filiorum, niſi ipſi filii conſentiant. Ut expreſsè definitur *c. Sufficiat,*27.*q.*2.*& c. Ubi non eſt.* 30. *q.* 2. *& c. Tuas,de ſponſa duorum,* & *c.unico, de deſponſal.impub.in* 6. Unde canones num. præcedenti allegati, exigentes conſenſum parentum intelligendi ſunt, de honeſtate. Et leges clare ſignificantes aliter matrimonium eſſe irritum, ſunt abrogatæ per jus canonicum. Utramque partem inter alios DD. rationibus, & Scripturæ, Sanctorúmque teſtimoniis contraria argumenta ſolvent, comprobat latè *Bellarm. l.* 1. *de matrim. c.* 19. *&* 20. 3

II. Concluſio, non poſſunt parentes cogere filios ad matrimonium, vel ad tales nuptias, ſed libere contrahere debent, vel alium ſtatum eligere. Sic fatentur omnes cum *D.Th.* 4. *d.*29.*unic. a.* 4. ubi rationem hujus reddit. Quia in matrimonio eſt quaſi ſervitus quædam perpetua, & ideò cùm homo liberæ conditionis ſit, nequit à patre ad ſervitutem hanc compelli. Quod ſi arguas, poſſe filium à parente in neceſſitate conſtituto vendi, & ita ſua libertate privari, *l.*2.*C.de patrib. qui filios ſuos diſtr. l.* 7.*&* 8. *tit.* 17. *p.* 4. dic diſparem eſſe rationem. Quia hæc ſervitus non exigit mutuum amorem, nec eſt perpetua, poteſt enim redimi: quæ ſecus ſe habent in matrimonio. 4

Intellige concluſionem,de metu cadenti in virum conſtantem, poteſt enim pater increpatione paterna cogere filium ad certum matrim. Quod bene explicuit *l.*10.*t.*1.*p.*4. ibi, *no les puede apremiar que lo fagan de todo en todo, como quier que les puede dezir palabras de caſtigo,que lo ſtorquem* ubi *Greg.Lop.verb.Todo,* inquit, *id eſt,metu cadente in virum conſtantem.* Sic tenet. *Goffr.ſum. c. de deſponſ. impub.n.*12. ubi hæc ait, *non poteſt pater abſolute cogere,ſed modica coactione, ſcilicet,increpatione paterna.* Idem docent *Sotus* 4.*d.*29.*q.*1. *a.*4.*verſ.Quod ſi quis arguat. Bell.l.*1.*de matr.c.*19 *propoſ.*3. 5

III. Concluſio, peccant parentes abſque juſta cauſa impedientes matrim. filiorum. Quia filius ſui juris eſt circa ſtatus electionem (ut dixi n.4.) Sic docent *Petr.de Sot.lect.* 3.*de matr.§ Tertio etiam, Cordub.ſum. q.* 171.*punct.*1.*not.*2. *Lud.Lop.*1.*p.inſtr.c.*44. *§. Si aliquis,Vega l.*5.*ſum.caſu* 558. 6

IV. Concluſio, quando adeſt juſta cauſa, ut quia matrimonium eſt indignum, non peccat princeps, aut pater impediens mediis ſuavibus, abſque vi & metu. Quia hoc non eſt cogere ad matrim. cùm metus gravis non inferatur, nec impeditur filius quin aliud matrim. dignum ineat. Sic *Cordub.Lud.Lop.& Vega n.præced. allegati:Gutier q.canon.l.*1.*c.*20.*n.*27. *Salon* 2. 2 *tract. de dom. quem ponit poſt.q.*61.*q.*5. *a.* 5. *dub.* quod ibi agitat, *An parentes poſſint exhæredare filios contra eorum voluntatem matrim. ineuntes, fol.* 523. bene addens, poſſe parentes comminari pœnam exhæredationis, caſu quo ſibi permiſſum eſt, ob id exhæredare. De qua re diſp. 24. agendum erit. An vero poſſit pater præcepto cogere filium? dicam diſp. ſeq. Intellige autem poſſe patrem mediis ſuavibus impedire matrim. filii, quando aliàs non tenetur filius ad id matrimonium: quando enim tenetur, ut ratione fidei præſtitæ, manifeſtum eſt peccare mortaliter, impediendo. Quando autem teneatur ratione hujus fidei, toto lib. 1. uſque ad diſp.24.egimus: & ab illa uſque in finem, quando excuſetur quis à ſponſalium impletione. Et diſp. 14. an ſit juſta excuſandi cauſa diſparitas contrahentium: & ibi, n.4. quando poſt ſponſalia contracta, poſſit pater impedire, 7

Digitized by Google

8 Difficultas autem eſt, utrum in Trid. ſeſſ. 24. c. 9. de matrim. ſit excommunicatio lata contra injuſtè impedientes matrimonia? Veracruz append. ad ſpec. 1. p. a. 9. concl. 6. fol. 96. & in eod ſpec. 1. p. a. 8. fin. in 2. edit. defendit non eſſe excommunicationem latam. Quia Tridentinum ibi tantum dicit, ſub anathematis pœna quam ipſo facto incurrant: quæ verba tantum maledictionem ſolemnem ſignificant. Præterea quia ipſummet Trident. ead ſeſſ. 24. c. 6. de matrim. ubi raptorem excommunicare voluit, expreſſis verbis uſum eſt dicen, ſit ipſo jure excommunicatus. Verum dicendum eſt, eſſe excommunicationem latam. Et ita intelligunt id decretum Nau ſum. Lat. c. 27. n. 150. Hiſp. c. 28. addit. 2. fin. ad nu. 150. c. 27. Cord. ſu n. q. 171. punct. 1. verſ. Y el que al tal caſamiento Enriquez l. 11. de matr. c. 6. n. 5. Lud. Lop. 1. p. inſtr. c. 44. §. Si aliquis. Et probatur primò, quia anathema frequentiſſimè pro majori excommunicatione uſurpatur. Ut probat Covar. c. Alma mater, 1. p §. 8. n. 6. Et ex c. fin. 3. q. 4. conſtat idem eſſe, quoad excommunicationem majorem. Item, quia per hæc verba, Anathema ſit, induci excommunicationem ipſo facto, ſuſtinent DD. non pœnitendi: ut Felin. c. Redulph. n. 33. de reſcr & multi, quos refert, Tiraq. l. Si unquam, verb. Revertatur, n. 180. C. de revoc. don. Palacios 4. d. 18. diſp. 3. Frater Metina, l. 1. ſum. c. 11. §. 2. Ugolinus de cenſuris, tabul. 1. c. 9. §. 6. fin. & tabul. 2. c. 28. init. n. 4. Et quamvis alii contradicant, id evenit propter verbum, Sit, quod eſt dubium, an ſit futuri, vel præſentis temporis: & ita an importet excommunicationem latam vel ferendam. Quod dubitari nequit in eo decreto, cùm dicat, ſub anathematis pœna quam ipſo facto incurrant. Et confir. quia ſi anathema importet ibi maledictionem ſolemnem, intelligi nequit qualiter ipſo facto incutienda ſit, cùm maledictio illa ſolemniter in Eccleſia ferenda ſit. Nec obſtat fundamentum contrarium, quia diverſis nominibus utitur Conc. ad excommunicandum.

9 Utrùm autem parentes injuſtè impedientes matrimonium filiorum, incurrant eam excommunicationem? non conſtat inter DD. Quidam enim dicunt, incurrere. Quia Trident. eo c. 9. generaliter de omnibus perſonis loquitur, ibi præcipit ſancta ſynodus omnibus cujuſcumque gradus, dignitatis & conditionis exiſtant. Sic Lud. Lop. 1. p. inſtr. c. 44 §. Si aliquis, Albornoz l. 4. de arte contractuum, t. 1. Sed dicendum eſt non incurrere. Quia decretum illud loquitur de dominis temporalibus, & magiſtratibus, & aliis juriſdictionem in foro externo habentibus. Ut conſtat ex præfatione, juxta quam decretum intelligi debet, l. fin. ff. de hæred. inſt. Conſtat etiam ex illa particula, Quare, quæ cauſalis eſt præcedentium, unde pœna præfata, ſive prohibitio extendi non debet ad alias perſonas, quas ibi non numerat: juxta l. Interpretatione ff. de pœnis, & c, Pœnæ, de pœnit. d. 2. l. Quod verò, ff. de legib. c. Statutum, de elect. in 6. Sic tenent Gutier. lib. 1. q. can. c. 20, Manuel 1, to ſum. in 2. edit. c. 231. n. 7. P. Molina tom. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 176. f. 1047. §. Ad 2. partem, Enriq. l. 11. de matrim. c. 6. n. 5. in comment. lit. G. Et eſt communis ſententia.

10 Unde ad incurrendam hanc excommunicationem requiritur, ut impedientes ſubditos, habeant juriſdictionem in foro externo: quare Epiſcopus ſi cogat, incurret, ut aiunt multi Theologi, & Juriſperiti conſulti, quos refert & ſequitur Enriq. n. præced. alleg. addens, & bene, nec parochum impedientem incurrere. Quia caret juriſdictione in foro externo. Nec Regem, aut Imperatorem: quia oporteret exprimi: ut expreſſit idem Trid. ſeſſ. 22. c. 11. de reform. & exprimit Bulla cœna.

DISPUTATIO XXIII.

An culpam admittant filii non obedientes parentibus præcipientibus aliquod matrimonium inire? Vel contrahentes inſciis, aut invitis parentibus,

SUMMARIUM.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, n. 1.
Refertur opinio affirmans teneri filium implere ſponſalia, quæ ipſius nomine pater ſpopondit, & obedire ipſi præcipienti aliquod matrimonium, n. 2. Et ibi, verbum debet, quando importet præceptum.
Filius non tenetur regulariter in hoc obedire, & enodatur c. 1. de deſponſ. impub. n. 3.
Tenetur quando multum intereſt parentum, n. 4. Et quid ſi nolit filius ſtatum matrimonii eligere, n. 5. Vel ex cauſa juſta revocat id matrimon. n. 6.
An teneatur in hoc caſu ad hoc matrim. ex vi paterni præceptum, num. 7. Et ibi ſolvuntur argumenta.
Quando patris præceptum non obligat filium ad aliquod matrimonium, non peccat ducens uxorem invitis parentibus, ex cauſis juſtis, & quæ ſint hæ cauſæ? 8.
Secluſa juſta cauſa, refertur opinio affirmans peccare lethaliter, 9.
Sententia authoris proponitur, 10.
Quid ſi ſequatur ſcandalum, 11.
Et ſolvuntur argumenta, n. 12.

DUplex quæſtio diſputanda eſt. Altera, an filii teneantur acceptare matrimonium, quod ipſorum nomine ſpopondere parentes? Seu inire matrimonium, quod parentes jubent. Altera eſt, an ceſſanti tali præcepto, vel caſu quo id non obliget, peccent filii matrim. invitis parentibus ineuntes? Hæc enim diverſa ſunt, poteſt enim filius nolle eam uxorem, quam vult pater, ducere, & non inire matrimonium contra ipſius voluntatem, ſed cum alia ex ipſius beneplacito. 1

Quæſtio I. An teneatur filius inire matrim. quod pater ſpopondit, vel jubet ut ineat? Videtur tenere, ex c. 1. de deſponſ. impub. fin. ibi, & poſt quam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc adimplere. Quia verbum debet, importat de ſui natura neceſſitatem, & præceptum: ut tradunt gloſſ. c. Propoſuit, verb. Non debet, de appellat. & Clem. Attendentes, de ſtatu Monach. in princ. verb. Debeant: & ibi Card. in princ. notab. 9. Imol. n. 7. Bonif. §. Hoc igitur, n. 16. Bart. l. Creditores, n. 3. C. de pign. Abb. c. 1. n. 7. de dolo & contum. Alex de Nevo eod. c. 1. d de ſponſ. impub. num. 13. & ibi præp. n. 4. Rebuff. de verb. ſign. l. 37. verſ. idem dicerem & ſeq. Tiraq. multos referens, l. 1. de retract. §. 1. gloſſ. 15. init. Jaſon l. 1. n. 3. ff. de juriſd. omn. jud. Bertach. in repert. verb. Debet: Turrer. 4. q. q. 1. init. n. 4. Sylveſt. verb. Præceptum, q. 2. Angel. verb. Lex n 3. ubi Tabien. q. 28. n. 29. Nau. ſum. c. 23. Hiſp. n. 51. Lat n. 53. & c. Inter verba, Lat. concl. 1. n. 9. in ſolut. ad 5. Hiſp. in 2. edit. concl. 1. n. 27. Avendaño reſponſo. t. 4. n. 2. Dictionarium juris verb. Debet, Matienzo l. 5. recop. tr. 4. l. 1. glo. 4. n. 6. Et ex Theologis. Gabr. 4. d. 16. q. 3. a. 1. fin. Metin. C. de jejun. q. de neceſſitate ſervandi jejunia, §. Supereſt tamen. Caſtro l. 1. de lege pœnali, c. 5. documento 4. Lexicon Theologiæ, verb. Debet. Nec credendum eſt Armillæ, verb. Præceptum, n 7. & Ledeſm. 2. p. 4. q. 17. a. 2. dub. 6. dicentibus, ex ſe non importare præceptum. Hoc enim minus verum eſt: licet aliquando per accidens, ratione ſubjectæ materiæ ſtet impropriè, ſolum honeſtatis debitum importans: ut aſſerunt ferè omnes DD. citati. Tunc autem ſubjecta materia id poſtulabit, quando ſi importaret præceptum, reſultaret parvus intellectus, ſeu alicujus juris correctio, l. Prætor, in princip. ff. de edendo. Sic Bart. proximè citatus. Cum ergo textus d. c. aſſerat debere filium implere ſponſalia, quæ pater ipſius nomine iniit, nec ſubjecta materia diſtrahat verbum. Debet, à ſua nativa ſignificatione, importabit præceptum. Et confirm. quia dicit, omnino debere, dictio autem, Omnino, præciſam neceſſitatem importat: (ut probavi l. 1. diſp. 31. num. 6.) Et ita hanc partem tuetur Sotus 4. d. 29. q. 1. a. 2. concl. 3. ubi dicit eſſe ſufficientem cauſam, ut filius teneatur ad matrim. ſi ſibi ſit conveniens nullaque juſta reſiſtendi cauſa adſit, paterque pro illo ſponderit, & juraverit. Idem tenet Navar. ſum. c. 14. n. 15. nam c. 1. de deſponſ. impub. ſtatuens filium debere implere ſponſalia per patrem inita, explicat, de præcepti debito. Idem Manuel 1. to ſum. 2. edit. c. 231. n. 6. Lud. Lop. 1. p. inſtructoris, c. 54 §. Sed advertito, Capua l. 2. deciſionum, c. 55. n. 19. 2

I. Concluſio, regulariter non tenetur filius implere ſponſalia, quæ abſque ſuo conſenſu pater promiſit. Quia quoad contrahendum matrimonium, filius eſt liber, & ſui juris: (ut probavi diſp. præced. n. 4.) Hanc ſententiam tenent Ricard. 4. d. 29. a. 1. 4. corpore, & ad 2. Abul. 1. Reg. c. 18. q. 24. Pro eadem ſent. ſunt multi DD. qui textum c. 1. de deſponſ. impub. 3

impub. decidentem, puerum debere omnino implere ſponſalia per parentem inita, dicunt propter ſubjectam materiam, in qua jus canonicum tantam libertatem poſtulat, intelligi non de præceptis, ſed de honeſtatis debito. *Sic gloſ. eod. c. 1. verb. Debet. Hoſt. fin. Joan. And. n. 8. Card. n. 1. Ant. n. 4. Anchar. n. 4. Abb. n. 7. Alex. de Nevo n. 13. Præpoſ. n. 4. Henric. n. 4.* Idem *gloſ. c. 1. verb Oportet, 25. q. 1. & Clem. Attendentes in principio, verb. Debeant, de ſtatu monacho. & ibi Cardin notab. 9 Imola, n. 7. Bonifacius §. Hoc igitur. n. 16. Goffredus ſumma. tit. de deſponſ. impub. n. 13. Archid. c. unico, eod. tit. in 6. n. 4 Iaſon. l. 1. n. 3. ff. de juriſd. omnium judic. Tiraquel. l. Si unquam, verb. Revertatur, n. 82. C. de revoc. donat. Angel. verb. Lex, n. 3. Sylveſt. verb. Præceptum. q. 2. Tabiena verb. Lex q. 18. n. 29. Coſtanus q. memorabilibus juris, c. 12. & tract. de deſponſ. tit. quot modis ſponſalia ſolvuntur, n. 7.* habetur *to. 9. tractatuum noviorum: Navar. c. Inter verb. Latin. concluſ. 1. n. 9. verſ. Ad 5. Hiſpane, concl. 1. n. 27. Sarmiento 1. Selectarum, c. 11. n. 8.* Et ex Theologis, *Scotus 4. d. 29. q. 1. fi. Sotus 4 d. 27. q. 2. a. 2. ad 1. Henriq. lib. 11. de matrim. c. 13. n. 13. Petr. de Ledeſ. de matrim. q. 43. art. 2 ad finem.*

4 II. Concluſio, quando multum intereſt parentum, ut filius tale matrim. ineat, tenetur filius ſub lethali culpa, obedire parenti illud præcipienti. Ut ſi eſſet medium ad graves inimicitias componendas, quæ eſſent inter parentes, & conſanguineos eorum cum quibus eſt contrahendum matrim. Quia ex virtute pietatis tenentur filii ſubvenire parentum neceſſitati, ergo quando parentes indigent tali matrimonio, tenebuntur filii obedire. *Sic Calderinus c. 1. de deſponſ. impub. & ibi Alex. de Nevo, n. 6. Præpoſ. n. 5 Nauſum. c. 14. n. 15. Henr. c. 1. de deſponſ. impub. n. 6. Suarez l. 2. t. De los caſamientos, n. 17. l. 3. fori.* Et ex Theologis *D. Th. 4. d. 29. unic. a. 4. corp.* ubi *D. Bon. q. 3. Sotus q. 1. a. 4. concl. 5. Palacios q. 1. fin. Pedraza. 4. præcepto. §. 1. Viguer. l. inſtit. c. 16. §. 7. verſ. Sextò, ibi matrim. adeo liberum eſt, Metina 1. l. 1. ſum. c. 12. §. 14. f. 109. col. 1. Angel. floribus 1. p. de matrim. q. 3. de conſenſu coacto, ar. 2. diffic. 1. fol. 549 & ſeq. Bellarmin. l. 1. de matrim. c. 19. propoſit. 3. & in fine. Philiarc. de offic. ſacerd. tom 1. p. 2. lib. 4. c. 21. Enriq. lib. 11. de matrim. cap. 6. n. 6. Manuel. 1. tom. ſummæ, 1. edit. c. 231. n. 6. Lud. Lop. 1. p. inſtruct. c. 54. §. Peccat filius, Capua l. 2. deciſ. c. 55. n. 19. Petr. de Ledeſ. de matrim. q. 47. art. 6. dub. 2. concl. 2.*

5 Intellige, caſu quo eligat filius matrim. inire: ſi enim alium ſtatum appetat, non poteſt pater ad ineundum matrimonium, illum præcepto conſtringere. Quia in ſtatu eligendo filius eſt ſui juris: (ut probavi diſp. præc. nu. 4) Hujus ſententiæ videntur *D. Bona. Nau. Enriquez. Capua. Philiarc. n. præced. alleg.* dicunt enim filium uxorem ducturum teneri obedire patri præcipienti tale matrim. Ubi non abſolute id affirmarunt de filio, ſed ex ſuppoſitione, quod uxorem docere velit. Et tenent expreſsè *Fr. Metina, Palacios, Pedraza,* Petr. *de Ledeſ. concl. 1. n. præced. relati.* Quod bene intelligit *ibi Petr. de Ledeſ.* niſi caſu quo ob parentum indigentiam teneretur filius abſtinere à religionis ingreſſu. Tunc enim ſi matrim. locuples quod offertur filio, eſſet medium neceſſarium parentum ſubventioni, cui aliter non poſſet conſulere, teneretur illud inire.

6 2. Intellige concluſionem, niſi juſta cauſa ductus filius reſiſtat tali matrim. Ut quia fide priorum ſponſalium cum altera contractorum, aſtringebatur, Sic *Manuel. n. 4. citatus.*

7 In caſu autem hujus. 2. concluſ. non tam ex præcepto paterno, quàm ex pietatis virtute filium obligantis conſulere paternæ indigentiæ, tenetur obedire. Quare *Ricard. 4. d. 29. ar. 1. q. 1. ad 1.* dicit non poſſe patrem obligare, niſi quando ſecluſo ejus præcepto tenebatur filius illud contrahere matrimonium. Sic tenet *Petr. de Ledeſm de matrim. q. 47. a. 6. dub. 2. concl. 3.* Ad argum. propoſita n. 2. conſtat ex dictis. n. 3. ubi textum illum cui prior ſententia innititur, enodavimus.

8 QUÆSTIO II. An ſecluſo caſu quo teneretur filius obedire patri præcipienti aliquod matrim. peccet lethaliter invitis parentibus contrahens? Et quidem exiſtente juſta cauſa in filio, fatentur omnes, eum culpæ eſſe immunem, ut ſi pater injuſtè prohibeat filium, illud matrim. quod appetit, inire Ut bene exemplificant *Bellarmin. & Enriq. n. ſeq. allegandi.* Vel ſi pater in ſigno matrim. filium collocare velit, gratia amplioris dot. s. Sic *Cord. Bellar. Salon. Lud. Lop. Vega n. ſeq. referendi.* Vel ſi pater velit filium ducere uxorem ægram, imprudentem, aut durioris conditionis, cum qua prob. credat filius fore, ut pacem non habeat. Sic *Cord. Salon, Lud. Lop. Vega ibid.* Vel ſi pater eſſet negligens in tradenda filio uxore, ut quia jam filius 25. annum exceſſit. Sic *Veracr. Cord. Salon, Lud. Lop. Vega, n. ſeq. citandi.* Vel quando aſpere tractaretur filius à parentibus, & plus juſto opprimeretur Sic *Veracruz. & Salon ibid.*

Difficultas autem eſt, quando deficit hæc cauſa juſta in filio, an lethaliter delinquat invitis parentibus iniens matrim. Affirmant quidam. Ducuntur 1. quia eſt injuria parentibus illata in re gravi, & ob quam meritò, ac jure optimo graviſſimè illi offenduntur, diſſolviturque amicitia: in cujus teſtimonium experientia teſtante apud omnes nationes, filii ſic contrahentes non audent parentum vultum intueri, quæruntque viros graves, qui ipſos placent, quaſi gravi injuria affectos, juſteque iratos: ergo eſt culpa lethalis. 2. Quia hæc ſunt relativa, Ego teneor tui curam habere, & tibi circa hoc providere: & tu teneris in hoc mihi obedire. Quo argumento uſus eſt. *D. Paulus ad Heb. 13.* probans Prælatis obtemperandum eſſe, quia ipſis cura eſt de ſubditis: teneturque de ipſis rationem reddere. Sed parentes tenentur ſub mort. providere filio de nuptiis: ergo tenetur filius ſub mort. obedire, non eligendo matrim. invitis parentibus. 3. Quia jure gentium conſuetudine omnium nationum explicato, non eſt filiorum, & maximè filiarum, dum parentum curæ ſubſunt, quærere nuptias, ſed id parentum munus eſt Quod jus gentium confirm. per jus pontificium, ut *30. q. 5. c. Aliter,* ubi ad ſignificandum quàm æquum ſit puellam ex parentum conſenſu nubere; ſtatuit Evariſtus Papa, ut pro nupta non habeatur puella, quam pater non deſponſat. Et ſimile ſtatuit Leo Pont. *c. Qualis, 30. qu. 5.* & D. Ambroſ. cujus dictum refertur *c. Honoratur, 32 q 2.* ait non eſſe virginalis pudoris maritum eligere, ſed judicium parentum expectare. Et in Sacris literis, parentibus tribuitur hoc munus. *Sap. 7. da filiam tuam viro prudenti.* Et *D. Paul. 1. Cor. 7.* copioſe docet à parentibus tradendas eſſe filias nuptiis. Multaque Scripturæ exempla ad hoc confirmandum affert *Bellarm. ſtatim allegandus.* Ergo omnia hæc teſtantur teneri filios in hoc obedire parentibus: & cum res ſit gravis, erit culpa lethalis. Hujus ſententiæ ſunt *Sotus 4. d. 18. q. 1. art. 1. fin. Cord. ſum. q. 171. punct. 1 notab. 3. Navar. 3 ſum. c. 14. n. 15. Verac. 1. p. ſpecul. ar. 20. concl 3. Metina l. 1. ſum. c. 14. §. 14. fol. 109. col. 1. Bellarm. l. 1. de matrim. c. 19. propoſ. 3. & in fine, Enriq. l. 11. de matrim. c. 6. n. 6. Salon. 2. 2. poſt q. 61. q. 5. de domin. art. 5. q. quam movet, an poſſint parentes exhæredare filios ob hanc cauſam. concluſ. 1. fo. 525. Azebedo l. 5. recop. tit. 1. l. 1. n. 49 Philiarcus de offic. ſacerd. to 1. p. 2. l. 4. c. 21. Petr. de Ledeſma,* dicens eſſe ſententiam Theologorum, & Juriſperitorum *de matrim. q. 47. art. 6. dub. 2. Manuel. 1. to. ſum. c. 14 n. 2. Capua. l. 2. deciſ. c. 55 n. 9. Lud. Lop. 1. p. inſtruct. c. 54. §. Adverte quid ad hæc Vega l. 5. ſum. caſu 558.* Aliquis tamen ex his DD. ut *Nav. Azebedo. Enriquez, Capua, Philiarcus,* temperant quando filius indignam uxorem ducit. Ejuſdem ſententiæ videtur *Petr. de Soto lection. 3. de matrim. §. Tertiò etiam, & P. Molina 1. de juſt. tract. 2. diſp. 176. in ſol. ad. 1.* ubi uterque fatetur peccare filium inſciis & invitis parentibus contrahentem: & addit *Petr. de Soto* eſſe grave crimen, licet neuter explicet, an ſit mortale. Favent etiam *D. Bona. 4 d. 29 q. 3. Carder. de deſponſ. impub.* ubi *Alex de Nevo, n. 6. & Præpoſ. n. 5.* dicunt peccare filium non obedientem patri præcipienti ex juſta cauſa, ne cum hac contrahat. Et licet multi ex his Doctoribus loquantur de patre, nihil de matre dicentes. At *Bellar. Cordub. Petr. de Soto, Azebedo. Petrus Ledeſm. Ludovic, Lopez, Salon. Vega,* de parentibus loquuntur: ſub quibus pater & mater comprehenduntur. Et hæc ſententia eſt probabiliſſima.

Ad

Digitized by Google

Ad probabilius credo, teneri filios ſub culpa lethali conſilium parentum circa matrim. petere,non tamen illud ſequi: & ita licitè poſſe ipſis invitis, prius tamen conſultis, inire matrim. quod volunt. Prob. prior pars, rationibus prioris ſententiæ. Præterea, quia juri naturæ quo parentes in liberos funguntur, ſub quorum ſunt poteſtate, conforme eſt, ne citra patris conſilium aliquid de re tam gravi,ut eſt matrim.vinculum,à quo totum vitæ inſtitutum pendet,filius deliberet: & ipſa perpetuitatis ratio & amoris nexus quo debent conjuges conglutinari. maturum conſilium in nuptiis celebrandis expoſcit. Prob. poſterior pars,ex doctrina *D. Th.2.2 q. 104.a.5. corp.* ubi ait in his quæ ad proprii corporis ſuſtentationem,proliſque generationem attinent,omnes homines eſſe pares,nec filios ſubjici parentibus,ergo non tenentur ſequi conſilium,& voluntatem parentum. 2. Quia cum per matrim. homo perpetuæ ſervituti obligetur, recta ratio poſtulat,ut in illo contrahendo,omnino liber ſit, à nulliuſque voluntate pendeat. 3.Quia nullus obligatur ad id quod eſt culpa,ſed promittens fœminæ clam matr. tenetur implere, nec inter cauſas diſſolvendi ſponſalia, numeratur paterna reſiſtentia, niſi quando graviſſima ſuborirentur ſcandala: (ut probavi l.1. diſp.14.n.4.) ergo contrahere matrim.abſque conſenſu parentum,non eſt peccatum. Ultimò, quia conditio adjecta legato, ſi filius ducat uxorem de patris conſenſu,rejicitur tanquam matrim.libertatem impediens, ſecus ſi de conſilio,quia illud non tenetur ſequi: ut probavi l. 1. diſp.34. n. 22. & 24.) ergo ſignum eſt, filium non teneri ſequi in matrim.conſenſum parentum:aliàs enim talis conditio honeſta omnino eſſet,& non rejicienda. Sed dices, quorſum petendum eſſet id conſilium, cùm filius non teneatur illud ſequi: & maximè quando aſtrictus erat ad contrahendum propter fidem datam? Reſpond.multum conferre. Poterit enim fortè pater aliqua aperire, ob quæ licitum ſit filio decepto, diſſolvere ſponſalia: vel ſi illis aſtrictus non ſit, mutet voluntatem. Hanc ſent.tenent *Menoch.conſ.69.à n. 19.uſque ad 29.vol.1.Gutier.l.1.q.canon.c. 20.n,3. Joan.Heſſels magiſter. Theol. Lovan.in expoſ. Decalogi,circa præcepta 2.tabulæ c.22.ad fin.* Et non eſſe peccatum abſque conſenſu parentum contrahere,videntur expreſsè tenere, *D.Th.2.2. q.104,a.5.corpore* & *Scot.4 d.29 q.1.fin. Abb.c.1.n.6.de deſponſ.impub.* ubi dicunt quoad matr.contrahendum non eſſe filium ſub parentum poteſtate,nec teneri illis obedire Idem videntur expreſsè tenere *gl,c.fin.32.q.2. verb.Parentum, el 2.* & *c.Cum virum verb.Paterna.de reg. Hoſtienſ.ſum.t.de ſponſal.§.Qualiter contrahantur,n.7.ad fin. Suarez l. 3. fori,t .de los caſamientos,l.2.n.20.Practica forenſis,t.de dote,§. 2.Matienzo,l.5.recop.t.1.l. 2. gl.2.n.2.*ubi docent,textus, petentes conſenſum parentum ad filiorum matrimonium, procedere ex honeſtate,non ex neceſſitate.Idem videtur tenere *Joan.Lud.c.Per veſtras,de donat inter vir.& uxor.notab.3.§. 15.n.1.*ubi ait filiam liberam eſſe, ut etiam ante 25.annum, nubat indigno, ſine patris conſenſu: ne aliàs libertas matrimonii impediatur, detùrque anſa fornicandi. Idem expreſſius videtur tenere *Covar.4.decret.2.p.c.3.§.8.n.1.verb, Honeſtum.* ubi ait honeſtum eſſe filias parentum conſenſum in matrimonio contrahendo exigere. Et *n.5. init.* ubi ait nemini injuriam facere filiam, quæ jure permittente matrim. ſine patris licentia contrahit. Et tenent expreſsè *Viguerius l.inſtit.c.16.§.7.verſ.Sextò*, ibi.*matrimonium adeò liberum eſt,Ledeſ.2.p.4 q.49 a.6.Hippolytus Riminald.conſ. 133.n.49.vol.2* Et non eſſe peccatum lethale invitis parentibus contrahere, fatentur *Victoria ſum.de matrim. n. 269. Enriquez l.11.de matrim. c. 6.n.4.in comment.litera F.*

11 Hæc tamen ſent intelligenda eſt, niſi ratione ſcandali. Quando enim probabiliter noſſet filius graviſſima inde ſcandala, & odia capitalia ſubortura, peccaret lethaliter ſic contrahendo contra charitatem. Sic *Victoria, & Led. num. præced. alleg.*

Ad argum. prioris ſent. propoſita n.9.reſp.Ad 1.dic.eſſe
12 gravem injuriam, quando inconſulto patre filius contrahit,ſecus quando ipſo conſulto, quamvis non conſentiente.Quia nulli injuriam irrogat utens jure ſibi conceſſo. Ad 2.dic.non concludere teneri omnino obedire, ſed tantum quoad conſilium petendum. Sicut pater tenetur filio ſtudere volenti, providere, vel ſacerdotium, aut religionem eligenti: at filius non tenetur patri hæc præcipienti obedire.Ad 3 dic.tantum probare,eſſe valde honeſtum ſequi parentum conſenſum,& eſſe præceptum petere conſilium.

DISPUTATIO XXIV.

An filia, invitis parentibus nubens non clandeſtinè,poſſit à parentibus exhæredari?

SUMMARIUM.

Quot quæſtiones diſputandæ ſint, num. 1.
Refertur opinio aſſerens filiam indigno nubentem abſque parentum conſenſu poſſe exhæredari, n. 2.
Non poteſt ob hoc exhæredari, n. 3.
Tres exiguntur conditiones ut poſſit ob id exhæredari, n. 4.
An exigatur, ut pater ſe obtulerit ad filiam maritandam? n. 5. Et ſi ſit meretrix? n. 6. Et an ſufficiat eam eſſe meretricem, nondum expletis 25 annis n. 5.
Pater luxurioſè vivens poteſt ob id filiam exhæredare non tamen mater, n. 7.
Quid, ſi mater ſit correcta? & an hæc correctio debeat eſſe tempore conditi teſtamenti, vel mortis? n. 8. Et quid ſi filia meretrix ſit major. 25 annis, n. 9.
Quid, ſi filia invitis parentibus mancipio nubat, n. 10.
An filius invitis parentibus ducens uxorem, poſſit exhæredari, n. 11.
An promiſſa dos fœminæ ſervienti honeſtè, debeatur ſi novem annis tranſactis, cum major jam ſit 25. annis, fornicetur, n. 12.
Solvuntur argumenta: & enodantur. l. Non tantum, §. Si emancipatus, ff.de bonor. poſſeſſ contra tab & auth.Sed ſi poſt. C de inoffic. teſtam, & auth Ut cum, de appell.§. Aliud quoque, verſ. Cauſas,n.13.
An attento jure regi Caſtellæ poſſit filia, vel filius invitis parentibus iniens matrim. exhæredari? proponitur opinio affirmans, 14.
Contraria verior, 15. & explicantur, l.10 & 1. tit. 2. p.4.
Filia, vel propinqua heri contrahens ſponſalia, vel matrim cum famulo; an poſſit exhæredari, n. 16.

Diſputatio præſens,non eſt,quandò filia clandeſtinè nubit.De hac enim re actum eſt lib.3.diſp.47.ſed quando 1
Trident. forma ſervata, invitis parentibus matrimonium init Poteſtque quæſtio hæc diſputari attento jure *civili*, & de hoc eſt diſputatio præſens, vel attento jure canonico, de quo diſput. ſequenti ſerm.habebitur. Quæſtio igitur hæc dubia eſt, & diſputanda. Primo attento jure Cæſareo: Et deinde, attento regio Caſtellæ.

De jure igitur Cæſareo, affirmant aliqui filiam indigno 2
nubentem, parentibus invitis,poſſe exhæredari. Ducuntur primò,per *l.Non tantum,3.§.Si emancipatus,el 1.ff.de bonor. poſſeſſ.contra Tab* ibi.*nam & ſi tam ignominioſam duxerit uxorem filius,ut dedecori ſit tam ipſi,quam patri,mulierem talem habere:dicemus, & ex ea natum ad bonorum poſſeſſionem aut admitti cum poſſit avus jure ſuo uti, eumque exhæredare.* 2. ex *auth.Sed ſi poſt.C. de inoffic.teſt.*ibi, *ſed ſi poſt 25.annos te differente filiam marito copulare,ea in ſuum corpus peccaverit, vel ſine conſenſu tuo,marito ſe (libero tamen)copulaverit,eam exhæredare non potes.*Ergo à contrario ſenſu.ſi ante 25.annos nubat ſine patris conſenſu,poterit exhæredari. 3. Quia *auth.Ut cum,de appell.cognoſc. §. Aliud quoque,verſ. Cauſas,* una ex cauſis ob quam filius exhæredari poteſt, numeratur, ſi gravem, & inhoneſtam injuriam patri intulerit: at talis eſt hæc, inducit enim odium capitale, teſte *Baldo, l. Omnem C. ad S. C. Tertul.* ergo poterit exhæredari. Sic tenent *Goffred.ſum.t.de deſponſ.impub.n.13. Bald.l.Si pater,C. deſponſ.& l.Neque filium, C.de nuptiis,Anch.c.1.de deſponſ. impub.fin,& c.unic.eod.t. in 6 fin.*ubi & *Francus.§. Porro,n. 1.& 2.Joan.Lup.c.per veſtras,de don.inter vir.& uxor.notab. 3.§.5 n.1.Minchac.de ſucceſſ.creat,p.1.l.1.§.10.n.623.*addens id verum eſſe, liget digno nupſerit.

At tenendum eſt non poſſe ob hoc exhæredari. Probat.
ex *auth.ut cum,de appell.cognoſc.§. Aliud quoque,ad fin.*ibi, 3
Si alicui ex prædictis parentibus volentibus ſuæ filiæ,vel nepti maritum dare,& dotem,& *ſecundum vires ſubſtantiæ ſuæ prozæ præſtare,illa non cōſenſerit.ſed luxurioſam degere vitā elegerit. Si vero uſque ad 25.annorum ætatem pervenerit filia,*& *parentes diſtulerint eam marito copulare,*& *forſitan ex hoc contigerit in ſuum corpus eam peccare,aut ſine cōſenſu parentū marito ſe (libero tamen)conjungere:hoc ad ingratitudinē filiæ nolumus imputari.*

Digitized by Google

imputari. Quod authenticum explicans l. 5 t.7 p.5. ſic ait, otro, ſi quando el padre quiſieſſe caſar ſu fijare la dotaſſe ſegun la requeza que vuieſſe, e ſegun que pertenecſcieſſe à ella, e à aquel con quien la queria caſar: ſi ella contra ſu voluntad de el padre dixiſſe que non queria caſar, è deſpues de eſto fiziere vida de mala mujer, en puteria, poderia el padre desheredarla por tal razon. Pero ſi el padre alongaſſe el caſamiento de ſu fija, de manera que ella paſſaſſe de edad de veinticinco años, ſi deſpues de eſto fizieſſe ella yerro, ò enemiga de ſu cuerpo, o ſe caſaſſe contra la volontad de ſu padre, non podria el desheredarla por tal raſon. Ergo deſideratur, ut filia invitis parentibus nubens ſimul vitam luxurioſam eligat. Ita tenent gl. c. Quintavallis verb. Exheredare de jurejur. Hoſtienſ. c. 1. de deſponſ. imp. paulò poſt princ. ubi Joan. And. 8. Ant. n. 4. Bard. n. 2. Abb. n. 5. Alex de Nevo, n. 9. Jaſon auth. Sed ſi poſt fin. C. de inoffic. teſt. Joan. Lud. c. per veſtras, de donat. inter vir. & uxor. nota 3. §. 13. n. 1. Roſell. verb. Hæreditas, n. 8. Sylv. Hæreditas 2. q. 7. Tabien. ver. Dos q. 3. n. 4. Suar. l. 3 fori, t. De los caſamientos, l. 2 n. 28. Acoſta l. Gallus, §. Et quid ſi tantam 3. p. n. 177. ff. de liber. & poſth. Iul. Clar. l. 4. receptarum. §. Teſtament. q. 41. verſ. ſed. quid ſi filia Bertrand. conſ. 161. n. 9. & 10. l. 1. Ant. Gab. to. 1 com. in mea edit. l. 5. verb. Exheredatio. f. 315. Pract. forenſ. t. de dote, §. 2. Et ex Theologis, Palud. 4. d. 28. q. 2. fin. n. 33. Sotus 4. d. 39. q. 1. a. 4. ad 4. Enriq. l. 11. de matr. c. 6. n. 3. P. Molin. t. 1. de juſt. tract. 2. diſ. 176. f. 1039.

4 Ex dictis infertur, 3. deſiderari conditiones, ut filia invitis parentibus nubens exhæredari poſſit. I. eſt ut parentes velint eam matrimonio collocare, & dotem ſecundum vires ſuæ ſubſtantiæ tradere. II. Ut filia illi matrimonio repugnet & ſimul vitam luxurioſam eligat. III. Eſt ut ſit minor 25. annis. Hæ conditiones expreſsè habentur d. auth. Ut cum de appell. cognoſ. §. Aliud quoque, & l. 5. t. 7. p. 6.

5 Semper autem præſumendum eſt velle parentes virum, & dotem competentem filiæ, aut nepti dare: quando contrarium aliunde non conſtat. Quia plus filios, quàm ſeipſos diligunt, l. Iſti quidem. ff. de eo quod met. cau. Sic P. Molina to. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 176. fol. 1038. Imò licet d. authenticum, & d. l. 5. t. 7. p. 6. videantur exigere patrem obtuliſſe ſe ad maritandam, & dotandam filiam, antequam 25. annos expleverit: at vere hoc non exigitur, ſed poteſt exhæredari, licet pater ad hoc non ſe obtulerit. Quia fortè facultas non fuit, vel ob negligentiam. Quod clarè ſignificat d. authenticum, reddens rationem, quare poſt 25. annos non poſſit filia exhæredari: ibi, quia non ſua culpa, ſed parentum id commiſiſſe cognoſcitur, & in la l. 5. ibi, porro ſi el padre alongaſſe el caſamiento. Nam pater non videtur negligens, nec culpæ reus uſque ad illam ætatem. Et expreſsè probatur, per l. Si filiam 19. junct. auth. Sed ſi poſt ibi poſita, C. de inoffic. teſtam. Unde d. authent. & d. l. partitæ debent ſuppleri; maximé ſi pater ſe obtuliſſet Sic Greg. Lop. ea l. 5. verb. Que no queria. Et videtur clarè tenere Covar. c. Raynut. de teſt. init. n. 15. ibi enim ſic explicat hunc caſum: quando patre nondum negligente maritare filiam, quia ipſa non eſt vigintiquinque annorum, luxurioſam vitam elegerit, & ita juxta hæc, erit ſufficiens exhæredationis cauſa, quando filia minor vigintiquinque annis elegerit vitam luxurioſam.

6 Hinc infertur non ſatis eſſe ſi ſemel, aut bis copiam ſui corporis furtim filia faciat, ut poſſit exhæredari. Qua dicit authoritat. luxurioſam degere vitam elegerit. Et l. 5. t. 7. p. 6. ibi, ſi ella hiziere vida de mala mujer en puteria Sic Covar. c. Raynut. de teſt. init. n. 15. P. Molin. to. 1. de juſt. tr. 2. diſp. 176. f. 1038. fine. Et quamvis lex illa partitæ videatur exigere, ut in lupanari publico meretrix fiat, at ſatis erit extra locum publicum: quare illa lex intelligi debet. juxta authenticum citatum, unde ſumpta eſt: & juxta l. Si filiam, C. de inoff. teſtam, quare hæc verba en puteria, non debent intelligi, de lupanari publico, ſed intelliguntur, ut filia malè vivat, meretricando, & luxurioſè vivendo. Sic Greg. Lop. ea l. 5. verb. En puteria, Molina hoc num. citatus.

7 Poteſt autem pater luxurioſè vivens, filiam ita viventem minorem 25. annis exhæredare. Quia vita luxurioſa quoad infamiam, & damna inde ſequuta, non ita vituperatur in viris, ſicut in fœminis, ut multis citatis probat Tiraq. l. 1. connub. n. 45. Sic tenent Tir. ibi. Fulg. l. aut. Sed ſi poſt. C. de inoffic. teſt. Jaſon l. in arenam. C. eod. tit. Roſella verb. Hæreditas, n. 6. Covar. c. Reinutius, de teſt. init. n. 15. Menchaca de ſucceſſionum creat. p. 1. l. 1. §. 10. n. 609. Molina tom. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 176. f. 1039. Mater autem meretrix non poteſt filiam ratione meretricii exhæredare. l. In arenam. 11. C. de inoffic. teſtam. ibi. niſi, & ipſe ſimilis conditionis ſit. Quia tunc pari turpitudinis vitio afficitur. Sic cum Bartol. Saldo, & communi, d. l. In arenam docent Roſell. Covar. Menchaca, Molina proximè cit. Bernar. Diaz. reg. 457. Greg. Lop. l. 5. t. 7. p. 6. verb. Desheredar, Enriq. l. 11. de matr. c. 6. n. 3. & colligitur apertè ex Gloſſ. authent. Ut cum de appell. cogn. §. Aliud quoque, verb. profeſſionis.

Quod tamen temperandum eſt, niſi mater ſit correcta. 8
Tunc enim ſecundum omnes poteſt filiam meretricem exhæredare quia jam non eſt in pari turpitudinis cauſa. Non conſtat autem inter DD. quo tempore debeat eſſe hæc correctio. Communis enim ſententia docet ſatis eſſe tempore mortis: ut fatetur Menchaca de ſucceſſionum creat. p. 1. l. 1. §. 1. n. 611. Quia ultima conſuetudo inſpicienda eſt c. Meia, §. 1 ff. de alim. leg. Et ita docent Bald. l. Si filiam. C. de inoffic. teſt. Ang. & Guillelm. quos refert, & ſequitur Greg. Lop. l. 5. verb desheredar t. 7. p. 6. Sed bene Menchaca eod. n. 611. hoc reprobat dicens oportere correctam eſſe tempore quo teſtamentum ſcribebat: ne tunc injuſta videretur mater turpitudinem in ſe ipſa admiſſam improbans in filia, ob eamque exhæredans in illo teſtamento, contra d. l. in arenam, C. de inoffic. teſtam. Item quia qualitas adjuncta verbo, debet intelligi ſecundum tempus verbi, l. In delictis §. Si extraneus, ff. de noxal. actio. Quare cum d. l. In arenam, & auth. Ut cum, de appel. cognoſ. §. Aliud quoque verſ. Si præter, decidant turpiter viventem, non poſſe ratione ſimilis turpitudinis exhæredare: intelligi debent, quando ſimilis turpitudo aderat, tempore quo exhæredat in teſtamento.

Dum autem auth. Sed ſi poſt, C. de inoff. teſt. & auth. Ut cum 9
de appell. cogn. §. Aliud quoque, deciditur oportere, ut filia minor ſit 25. annis, ut ratione luxurioſæ vitæ exhæredari poſſit: ea ætas completa eſſe debet: itaque oportet ut talis filia compleverit 25. annos, ne ea ratione exhæredari valeat: Quia ea auth. Sed ſi poſt dicitur, ſed ſi poſt 25. años, quæ particula, Poſt, complementum poſtulat: ut tradit Franc. Aretin. l. Si cui legetur, in princ. n. 1. ff. de leg. 1. Item quia d. §. Aliud quoque, dicitur, Si vero uſque ad 25. annorum ætatem pervenerit: ubi ponitur ætas in plurali, & in genitivo, & cum verbo ſubjunctivi, & cum præpoſitione Per, quæ omnia perfectionem & complementum important & tradunt communiter DD. ea l. Si cui legetur. Tandem, quia hoc expreſsè decidit, l. 5 t. 7 p. 6. ibi, pero ſi el padre alongaſſe el caſamiento de ſu fija, de manera que ella paſſaſſe de edad de veinte y cinco
años. Et ſic tenet P. Molina tom. 1. de juſt. tr. 2. diſp. 176. f. 1038. 10

Quamvis autem filia ſit major 25. annis, ſi contrahat invitis parentibus cum mancipio, poteſt exhæredari. Sic expreſsè colligitur à contrario ſenſu ex auth. Ut cum, de appell. cogn. §. Aliud quoque in fin. & auth. Sed ſi poſt, C. de inoff. teſt. ibi, ſed ſi poſt 25. annos, & c. ſine conſenſu tuo, marito ſe (libere tamen) copulaverit, eam exhæredare non potes, ergo à contrario ſenſu, ſi ſervo nubat, poterit exhæredari. Et ita tenet gl. eo. §. Aliud quoque, verſ. Uſque, & d. auth. Sed ſi poſt in pr. quam omnes ibi ſequuntur Suár. l. 2. t. De los caſamientos, l. 3. fori n. 29. Molina alleg. n. præced. bene addens, à fortiori poſſe exhæredari filiam ante vigeſimum quintum annum abſque parentum conſenſu mancipio nubentem.

Filius autem quamvis renitentibus parentibus matrimo- 11
nium ineat luxurioſéque vivat, nequit exhæredari. Quia auth. Ut cum, de appell. cogn. §. Aliud quoque, & l. 5. t. 7. p. 6. de ſola filia meminere: & cum res ſit odioſa, multóque gravius ſit delictum in fœmina, non extendi debent ad filium. Hoc eſt contra Menchacam de ſucceſſ. creat. p. 1. l. 1. §. 10. n. 634. ubi idem dicit de filio ignominioſè uxorem ducente, & n. 535. dicit idem, licet dignum matr. contrahat. Sed noſtram ſent. tenent gl. 6. Quintavallis, de jurejur. verb. Exhæredare.

Alex.

Digitized by Google

Alex de Nevo c.1.n.9.de ſponſ.impub. Sylv.Here litas 2.q.2.

Ex dictis infertur reſolutio cujuſdam quæſtionis conſcientiæ, quam proponit *Navar.l.4.conſ.2.n.1.edit.de ſponſ. conſ.31.n.2.t.de condit.appoſ.conſ.2.* de quadam fœmina quæ promiſit ancillæ dotem 100. aureorum, ſi honeſtè ſerviret: ſervitque ancilla honeſte 9. annis, quibus tranſactis, expletiſque 29. ætatis annis, ancilla ſtuprum admiſit. Dubitatum ergo fuit utrum domina deberet dotem promiſſam? Quia defecit conditio honeſtè vivendi. Sed dicendum eſt cum *Navarro ibi*, debitam eſſe dotem: tum quia promittens fuit in mora tradendi ancillam viro, cum jam illa explevisſet 25. annos. Item quia ea conditio honeſtè vivendi non intelligitur toto vitæ curriculo, ſed tempore arbitrio prudentis ſufficienti, quale eſt novem annorum.

13 Ad argum.prioris ſent.propoſita n. reſp Ad 1.dic.illam legem eſſe correctam, per *auth. Ut cum de appell. cognoſ.* ubi deciditur propter nullas alias cauſas, quàm ibi expreſſas, poſſe filiam exhæredari: hæc autem non eſt ibi expreſſa. Et ita contractam eſſe, docent *gloſ. ead.d.l.Non tantum §. Si emancipatus, verb.Exhæredare, & ibi Bart.* & alii quos referunt, & ſequuntur *Greg.Lop.l.10 verb.Puede la.t.1.p.4 Suar. l.2.n.28.t.De los caſamientos.l.3.fori, Riminal conſ.133.n.30. vol.1.* Ad 2. reſpondet bene *Suar. n. 29.* legem illam ſolum intendere, filiam nubentem mancipio invitis parentibus poſt 25.annum, poſſe exhæredari: & ad hoc ſumi inde argum.à contrario ſenſu; ad 3.reſp.bene *P.Molin.to.1.de juſt. tract.2.diſp 16.f.1053* illam ſecundam cauſam intelligi, de injuria per ſe, & directè illata parentibus, qualis eſt contumelia gravis verborum, aut in patris ignominiam cornua pro foribus illi appendere, vel alia ſimilia; ſecus injuria per accidens, ac indirectè, & præter filii intentionem illata, qualis eſt invitis parentibus ignominioſam uxorem ducere.

Quæſtio II. An attento jure regio Caſtellæ poſſit filia
14 invitis parentibus nubens exhæredari? Id enim affirmant quidam, ut *Sotus 4.diſt.29.q.1.a.4.ad 4.* addens licet exceſſerit 25.annos: *Perez l. 5. ordinam.t.1.l 1 §.Clandeſtinum.f. 36. Spino, ſpec.teſtament.gloſ.10.n.66.* & limitat *n.67. contra Sotum* niſi excedat 25.annos. Ducunturque per *l.49.Tauri quæ hod.eſt, l. 1. t. 1. l. 5.recop.* ubi dicitur poſſe exhæredari filiam matrim.quod Eccleſia judicat clandeſtinum, contrahentem. Dicunt enim *Perez & Spino*, appellari ibi clandeſtinum quoad hanc pœnam, quod ſine patris conſenſu contrahitur. 4. poteſt melius probari, ex *l. 2. De los caſamientos, l.3. fori* ubi dicitur poſſe exhæredari filiam nubentem abſque parentum conſenſu vel fratrum, ſub quorum poteſtate manet parentibus defunctis. Ubi *Suar. n. 4.* ait, licet leges fori non plus valeant quàm uſu receptæ ſint, & illas alleganti incumbat uſum probare: ſecus eſſe in hac lege: quia eſt probata per pragmaticam quandam, Joan. 2.3 poteſt probari, per *l.10. t. 1 p. 4* ibi, *pero ſi aquel con quien el padre quiere caſar alguna dellas fueſſe a tal, que conveniesſe, e que ſeria aſſai bien caſada con el, maguer que la non puede apremiar que cumpla lo que el avia prometido, puede la desheredar, & c. E eſto ſe entiende ſi deſpues deſto ſe caſare ella con otro contra la voluntad de ſu padre, o ſi fizieſſe maldad de ſu cuerpo.* Et *l.11.fin.* extenditur hæc pœna ad filios ſimilia committentes: & ita advertit *Greg.Lop ca. l.11.fine,*

15 Sed verius eſt oppoſitum. Quia leges regni citatæ, id non probant. Non *l.49.Tauri*, quia loquitur de matrim.cland. quale non reputatur, eo quod deſit patris conſenſus. Ut bene docent *Gutier l.2.pract.q 1.n. 29. Azebedo l.5.recop.t.1. & l.1.n.6.Gratian.reg.199.n.23. Segura direct.judic.2.p.15. n. 36.* Non etiam id probat lex fori, quia non eſt uſu recepta: quod ad ejus obligationem deſiderabatur: nec pragmatica illa Joan. habetur in nova recopil. cum tamen in pragmatica quadam initio novæ recopilationis poſita, ſtatuatur nullas leges regni obligare, præter ibi inceitas, & leges partitarum. Ad l.10.& 11.t.1.p.4 quæ preſſius urgent pro oppoſita ſententia, dico, eas eſſe correctas, per *l.5.t.7.p.6.juſt.* l 8. ubi habetur ob nullas alias cauſas poſſe filiam exhæredari, quàm illis legibus expreſſas, quibus non continetur hæc. Et ita *Greg. Lop.* advertit *eandem l. 10. verb. Puede la*, licet ſub aliquali dubio. Et poteſt probari dictis n.13. ubi cum multis DD. dixi, *legem, Non tantum*, ſtatuentem poſſe exhæredari filiam ignominioſè nubentem, eſſe correctam, per *auth. Utrum de appel. cognoſc.* ubi decernitur ob nullas alias cauſas quàm ibi expreſſas, poſſe filiam exhæredari.

Tandem eſt alius caſus qui continetur in jure regio Caſtellæ, *lib.5.recop.t.1.l.2* ubi ſtatuitur, ſi famulus habitans in domo heri contrahat ſponſalia, vel matr. cum filia heri aut cum ejus conſanguinea in domo ejus habitanti, abſque heri conſenſu poſſe filiam, vel propinquam exhæredari. 16

DISPUTATIO XXV.

An quatenus leges exhæredant filias contrahentes invitis parentibus non clandeſtinè, ſed ſervata forma *Tridentini*, corrigantur jure canonico.

SUMMARIUM.

Proponitur opinio negans corrigi jure canonico, n. 1. Et ibi an poſſit abſolvi pater exhæredans filias caſu quo jus civile id permittit.
Opinio contraria verior, n. 2. Et quid ſi indigno nubat filia, n 3
Quid ſi lex ſit exhæredans abſque conſilio patris filiam nubentem, n 4.
Solvuntur argumenta, n. 5.

Duplex eſt ſent.I. negat eas leges jure can.corrigi. Ducitur 1.quia non tollitur iis legibus libertas ad matr. 1
ineundum, ſed eam moderantur, ne in reipublicæ diſpendium, ac perturbationem ea contrahentes abutantur, ſtatuentes pœnas in abutentes ineundo matrim.invitis parentibus, unde perturbationes & rixæ in republica oriri ſolent: ergo juſtæ ſunt; nec jure canonico adverſantur. 2.quia cum matrim. ſit ſacramentum, & contractus naturalis & politicus, licet ut ſacramentum eſt, nihil poſſit ſecularis poteſtas diſponere, at quatenus contractus eſt, ipſius eſt curare ut convenienter quieti, & paci reipu.celebretur: ergo poteſt ſtatuere pœnas aliter contrahenti. 3.quia pœna conſiſtens in lucro non acquirendo non adverſatur libertati matr. ſed valida eſt (ut late dixi l.1.diſp.33. per totam) ſed cum leges privant hæreditate contrahentes abſque patris conſenſu, non agunt de damno incurrendo, ſed de *non acquirendo* lucro ipſius ſolis legibus civilibus debito: ergo tales leges juſtæ ſunt nec repugnant libertati matr. Prob. minor, quia jure naturæ ſola alimenta vitæ neceſſaria debentur filiis, quæ per exhæredationem minimè auferuntur, juxta veriorem ſent. Hæreditas autem per leges civiles debetur. & licet dicatur filiis debita, *l.fin.verſ.pen.C.de codicill. l.Cum in adoptivis verſ. Omnia igitur*, ibi, *naturalia debita percipere.C.de adop.* uſque adeo ut viventibus parentib. dicatur jam debita filiis, *gl.auth.de hered.& falc.§.Si quis vero non implens, verb. Auferri collat.1.& auth.de triente, & ſemiſſe in princ.verb.debitum, collat.3.* & ita filii reſpectu legitimæ videantur agere de damno vitando, cum rem ſibi debitā petant; at re vera non eſt debita legitima, ſed quaſi debita, & ita judicatur de ea quaſi de lucro captando: ut optime docent *gl.l.Si emancipata, fin.C.de juris.& facti ignor.& ibi Bart.n.3.& ibi Bald.Salic.Fulgo & Jaſon*, quos refert & ſequitur *Padill.ibi n.32. Aretin l.Titia, in princ.n.2.ff.de verb. oblig.Soc.l.1.n.31.ff.de vulg. & ibi Jaſon n.160. Joan.Lup.c. Per veſtras, de donat.inter vir. & uxor.not.3.§.21.Segur.l.3. §.fin.n.115.ff.de lib.& poſth.& ibi Perez in additionib.* Et legitimam non eſſe verè debitam, ſed quaſi, optime docet cum aliis *Tiraq.l.ſi unquam, verb. Suſceperit liberos, n.1113.1114. C.de revoca.dona.* Et hinc eſt, ut ſuperſtite patre non publicetur legitima propter filii delictum, nec teneatur pater ex ea condemnationem ſolvere; ut ex multis probat *Padilla d. l.Si emancip.n.33.& 34.* Ergo cum in privatione legitimæ agatur tantū de lucro non acquirendo, poterunt juxtà leges privare hoc lucro per ipſaſmet conceſſo, filios invitis parentibus contrahentes. Et ita hanc ſententiam tenent *Caldel.c.1. de clad.deſponſ.Lupus, Abbas antiquus, Joan.de S.Georg.* quos refert dicens, videns ſententiam multum æquam, *Felin.c. Eccleſia, n 50.de conſt.Bald.c.Tenor, in fine, de ſentent. & re judic.& l.Omnem, ad fi. C.ad S.C.Tertul.Paul.auth Sed ſi poſt. C de inoff teſt.Carolus Molinæus inter Alexad conſilia, conſ. 97.vol.1.lit. D. & in conſuetudinibus Pariſ.titul.10.in rubr. Novellus, de dote, 6.par privil. 16. n. 6.Joannes Lupus, c.Per veſtras*

Digitized by Google

Veras, de don.inter vir.& uxor. notab.3.§ 3.n.9.& toto §.8. Montalvus,l.2.tit.de los caſamientos,l.3.fori, Menchaca de ſucceſſionum creat.p.1.l.§.1.10.n.628.& ſeq. Perez l.8.ord. tit.15.l.1.f.284.verſ. Et ſi qualquier. Barb.l.1.p.4 n.56.ff.ſolut.matrim. Et dicit forte defendi poſſe Sarmiento l.1.ſelect.c.11.n.8. Et ex Theologis, Sotus 4.d.29.q.1.a.4.ad 4. Viguerius l.inſt.c.16.§.7.verſ.6. ibi, matrim.adeo liberum eſt, Barth. à Ledeſ.de matr. dub.24. Molina t.1. de juſt.tract.2. diſp.176.ſ.1043. Salon.22.poſt.q.61.tra.de dominio.q.5.art.5. dub. ſpeciali quod de hac re agitat. Vega l.5. ſum.caſu 559. Et hæc ſententia probabiliſſima eſt. Quare non eſt audiendus Veracruz 2.p.ſpeculi,a.20.concl 3. dicens non eſſe abſolvendos parentes qui in hoc caſu per leges ſibi conceſſo, exhæredant filias Sed abſolvendi ſunt: cum ſententiam probabiliſſimam ſequantur.

2 II. Sent. (quàm probabiliorem reputo) ait, hujuſmodi leges non eſſe validas, ſed jure canonico correctas eſſe. 1. quia jus canonicum omnimodam in matrimonio libertatem exigit,& ideo ne minuatur contrahendi libertas, annullat pœnam in ſponſalibus appoſitam, c.Gemma,de ſponſal. ſed per exhæredationem valde minuitur hæc libertas, ergo jus canonicum corrigit leges eam pœnam ſtatuentes, 2.quia c.Tuam, de ordine cognito,& c. Cauſam el.2.qui filii ſint legitim. & c.1.de ſponſal. definitur, cauſas matrimoniales,& concedere leges circa matrimonia, non ſpectare ad poteſtatem ſecularem: conſulenduſque eſt Suarez l.3.fori, tit.De los caſamientos, l.2. à n.18.uſque ad 28.ubi pluribus aliis rationibus hanc ſententiam confirmat. Sic tenent Ant.con.35. Anch.conſ.11. Abb.c.1.de ſponſ.n 8.& c.Eccleſiæ.n.15. de conſt. ubi Fel. Communem. & multos referens n.59.Decius,n.36.& reg. Nuptias 30.à n.8.uſque in fin.ff.de reg.jur. Alex de Nevo,c.1.n.23.24.& c.Gemm.n.11.de ſponſ. & c.1.n.10.de deſponſ. impub. Curtius ſenior, conſ 27. Joan. And.c.Statutum,el 1.de hæret.in 6.n.2. Alex.conſ.97.n.2.l.1. & conſ.7.n.10.l.2. Iaſon auth. Sed ſi poſt. n.5.& 6.C.de inoffic.teſtam. Pariſius,conſ.29.n.62.l.3. Guliel. Benedictus, c. Raynutius, de teſta. verb. Dotem n.42. Ripa.l.1.n.57.ff.ſolut. matr. Campeg. tract.de dote 1.p. q.13. Henricus d. c. Gemma n.10.& 11. Angel. verb. Lex,n.6.Sylv.ibi,q.15 & Matrim. q.2. Montalvus l.10.tit.1.p.4.& ibi Greg. Lop. verb. Puedela,Covar.4.decr.2.p.c.3 §.8.n.5. Joan.Lup.c. Per veſtras donat inter. vir.& uxor.notabili 3.§.9.& multis ſeq. maximè §.13.n 1.Suarez l.2. legum fori, tit. De los caſamientos, l.2. n.20. Villalobos in commun.lit. M.n.60 Olanus in concordia juris,ubi de correctione legum partit.n.71.Navar.ſum.c.14 n.15. Molina l.2. de primog. c.16. n.9. Ant. Cucus l.5. inſtit.major.tit 12. n.182. Julius Clar pract.q 82.ſtatuto 3.verſ. Sed nunquid Gutier.2.pract.tota q.5.& q.1.n.28.& à num.2. Riminal.conſ 133. à n.1. uſque ad 32.vol.2. Azebed.lib.5.recop.t.1.l.2.n.5.& ibi Matienz. gl.4. n.2.Grat.reg.83.n.11. Fulvius Pacianus de prob.l.2.c.3.n.208.& ſequentib. Et ex Theologis Victoria ſum. de matr.n.269. Ledeſ.2.p.4.q.49. art.6. Veracruz p.1 ſpeculi,art 20.concl.3. Corduba ſumma, q.171.fine. Enriq.li.11.de matr. cap 6.n.2.fine. Lud.Lop.1.p. inſtr.in 2. editione, c.294.§. Sequitur & alia, & 2.p.de matrim.cap.39.f.161.col.1. Manuel.1.tom.ſum.cap 14.n.4. Filiarc.de officio ſacerd.to 1.p.2.lib.4.c.2.

3 Hanc ſent. temperant aliqui ex his DD. dummodo fœmina digno nubat. Sic gl.c.de raptorib.verb. Excuſat.1,36. q.1. Montalvus,Suar.n.28.Riminal.allegati n. præc.& omnium latiſſimè Pariſ.conſ.29.vol.3. Sed melius alii dicunt eſſe veram hanc ſent.licet indigno nupſerit. Quia eædem rationes id probant. Sic Jaſon.Joan. Lup.Campeg.Cov.Greg. Lop.Nav. Villalob. Decius,d.reg. Nuptias,n.8. Molina.n.8. Gutier.ea.q.1.n.5. Grat. Matienzo,n.3.Olanus Ful.Pacianus, n.115.Ant.Cucus,n.182. Enriq.n.3 Veracr.Lud.Lop.d.c 294. §. Sequitur & alia queſt. Philiar.alleg.n.preced.

4 1. Limitat Ful.Pacian.n.117. (malè referens Ruinum,& Covar. loquitur enim in legato) ſi cum conſilio alicui fœmina nubat, niſi ſit lex, ut poſſit exhæredari filia abſque conſilio patris nubens: talem enim legem dicit validam eſſe; idem Decius loquens in ſtatuto,c. Eccleſia n.129.

& 130.de conſtat. Quia non adverſatur libertati matrim. cum non obliget ad conſil.ſequendum,ſed petendũ.Et placet quamvis Felin. c.1 n.2. de ſponſ. non audeat affirmare.

Ad arg.1.ſent.propoſita n.1. reſp Ad 1.dic.id non poſſe efficere legem ſecularem, ſed Eccleſiaſtiam; ad quam de matrim. pertinet diſponere, quæ vult, non tantum ne abſolutè impediatur libertas matrim. contrahendi, ſed ne minuatur. Ad 2. dic. etiam quatenus eſt contractus, non poſſe legem civilem ſtatuere aliquid, per quod minuatur libertas matrimonii: repugnat enim ac reſiſtit jus canonicum, ad quod pertinet principaliter de matr.diſponere: cum dignius quod in ipſo eſt,ſit eſſe ſacramentum, & per conſequens rem ſpiritualem, ac ſic trahit ad ſe minus dignum,ſcilicet, eſſe contractum. Ad 3. dic. licet legitima non ſit perfectè,& uſquequaque debita,& ſic,non omninò agatur de damno vitando: at etiam non omninò agi tantum de lucro non acquirendo, ſed partim agi de damno vitando cum ſit jus acquiſitum filiis ad legitimam, qua abſque gravi delicto privari nequeunt: & ſic habere rationem graviſſimæ pœnæ.

DISPUTATIO XXVI.

An teneantur parentes dotem conſtituere filiæ ipſis invitis nubenti?

SUMMARIUM.

Quando poteſt pater filiam exhæredare, an poſſit alimenta, & dotem ei denegare? n 1.

Pater an teneatur dotem filiæ quam matrimonio collocat, conſtituere? 2.

Quid, ſi filia matrimonio collocata ſit ex patris conſenſu abſque dotis mentione? refertur opinio negans, teneri dotare, n.3. contraria verior n.4. Et ibi an teneatur pater augmentum dotis ſupplere, quando filia minus petenti dote nupſit.

An filiæ aliunde habenti dotem, teneatur pater dotem conſtituere? 5.

Et quibus bonis cenſeatur dotare, quando pater habet bona filiæ? & an extraneus dotans poſſit à patre dotem repetere? remiſſive 6.

An filiæ religionem profitenti teneatur pater dotem conſtituere? & bona quæ quis gravatus eſt non alienare, poſſit pro dote ad matrimonium carnale vel ſpirituale aſcendenti à gravante, alienare n.7. Et ibi, an filio volenti ad ordines promoveri teneatur pater patrimonium deſtinare?

Quotam dotis quantitatem teneatur pater filiæ aſſignare? 8.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, n.9.

Rejicitur opinio dicens ſi filia major 25. annis ſine conſenſu patris nubat dote promiſſa, teneri patrem dotare ſecus non. 10.

Verior ſententia, in utroque caſu teneri dotare, 11.

An quando filia minor 25. annis nupſit abſque patris conſenſu teneatur eam pater dotare? referuntur quatuor ſententiæ, n.12.13.14.15.

Si nubat ſine patris conſenſu digno, & dotem promiſit, tenetur pater dotare 16.

Idem ſi abſque dotis promiſſione, 17.

Quid ſi puella nubens digno abſque patris conſenſu, dives ſit an teneatur adhuc pater eam dotare, ſive dotem promiſerit, ſive non? 18.

Quando filia abſque patris conſenſu nupſit indigno, etiam promiſſa dote non tenetur pater dotare niſi pauper ea ſit, & maritus: & tunc uſque ad quantitatem alimentorum vitæ neceſſariam, 19.

Pater tenetur alimenta præſtare filio, abſque ſuo conſenſu ducenti uxorem, 20.

Tenetur etiam avus filii pauperis alimenta præſtare, licet filius indignam duxerit, num. 21. & ibi, an cum uxorem ſine dote tenetur eam alere

Quis dicatur indignus matrimonio fœminæ refertur quædam opinio 22.

Indignus dicitur cui fœmina abſque dedecore nequit nubere, n. 23. Ut ſi vir meretricetur vel leno ſit.

Indignus etiam judicatur ex bonis animi, ut ſi malis moribus, imbutus ſit, 24

Dicitur etiam indignus ex bonis fortunæ, 25.

Dicitur etiam talis cum quo non poteſt conſiſtere matrimonium ob aliquod impedimentum, 26.

Quo pacto intelligantur diſpenſationes in quibus cauſa traditur, quia non invenitur æqualis cui fœmina nubat, 27.

Solvuntur argumenta, n. 28.

PRimo ſupponendum eſt, quoties parentibus fas eſt filios exhæredare ob cauſas jure permiſſas, immunes eſſe ab obligatione dotandi filias. Quia alimenta, & dos in jure æquiparantur, valetque argumentum ab alimentis ad dotem ut docent optime Everardus in ſuis topicis, loco ab alimentis ad dotem, Ripa, Ant.Gabr.& Menochius ſtatim referendi, ſed dum parentes poſſunt exhæredare, non te- 1

Digitized by Google

nentur ad alimenta, l.6. tit. 19.p.4. & docent cum multis aliis, Covar.4 decr.2.p.c 8.§.6.n.17. Molina l.2. de primog. c.16.n.3. ergo nec ad dotem. Sic docent Francus c.un.§.Porro,n.2.de deſpons. impub.in 7. Iaſon auth. Sed ſi poſt, n.3.C.de inoff. teſt. Ripa l.1.n.79.ff ſolut. matr. Ioan. Lup. cap. Per veſtras, notabili 3.§.13.n.1.de donat inter vir. & uxor. Everardus de loco ab alimentis ad dotem, n. 3. Menchaca de ſucceſ. creat. p.1.l.1.§.10.c.613.625.630. Ant.Gab.to.4 com in mea editione in Enchiridio parium, aut ſimilium juris, verb. Alimenta,& Dos,f.166. Menoch. de præſumpt.l.4.præſump.189. n.30. Spino ſpec.teſtam. gloſ.20.n.66.P Molina, to 1.de juſt. tract.2. diſp.176.f.1050.§.Ex quibus. Et ſicut eſt probabile poſſe parentes in hoc caſu negare alimenta etiam neceſſaria ad vitam. Quod cum aliis defendit Molina l. 2. de primog. c.16. n.3. ita etiam eſt probabile, poſſe omnino negare. Quia tamen verius eſt teneri præſtare alimenta præcisè ad vitam neceſſaria. Quod cum aliis defendit Covar. d. n. 17. Ita verius eſt teneri dotare in quantitate neceſſaria ad talia alimenta, quando aliunde alimenta filiæ non ſuppeterent, ſed non fame periret.

2 2. Supponendum eſt, patrem teneri conſtituere dotem filiabus, quas matrimonio collocat. Habetur expreſſe l.Qui liberos ff.de ritu nupt.& l.fin. C.de dotis promiſ.& l.8. t.11. p.4. Et quamvis aliqui aſſerant non teneri ad hoc jure obligationis, ſed judicis officio compellendum eſſe. At omnino dicendum eſt teneri jure obligationis. Ut cum aliis probat Menoch.de præſumpt.l.4. præſumpt. 189. n.64.

3 Quando autem filia matrimon. collocata eſt ex patris conſenſu abſque dotis mentione, non conſtat, an pater teneatur dotem conſtituere. Nam Bartol. l. obligamur, n.1. ff. de act. videtur id negare. Et ſimiliter negant Bald. Salic. Fulgoſ. Mateſilan. quos omnes refert Baeza de non melior. filiab. c. 5. n. 2. Ducuntur, quia pater tenetur dotare filiam, ut virum inveniat: ergo dum jam invenit, ceſſante cauſa, ceſſabit obligationis effectus, c. Cum ceſſante, de appell. Item, quia dos ſuccedit loco alimentorum, quæ non tenetur pater præſtare filiæ habenti aliunde alimenta, at in hoc caſu jam habet alimenta: quia vir ducens fœminam abſque dote, tenetur eam alere. Ut dicam num. 23. ergo non tenetur.

4 Sed dicendum eſt teneri dotare. Quia dos non tantum conſtituitur filiæ, ut virum inveniat, & alimenta habeat, ſed etiam ad ſuſtinenda matrimonii onera, c. Salubriter, de uſuris, l.Pro onerib. C. de jure dotis, & ne à viro ſpernatur: mulier enim indotata facile ab ipſo deſpicitur Auth. de nupt.§. Si quis itaque, verſ.Si quis enim coll.4. & auth quib. modis natural.effician. leg,§.Quem autem collat 6. Item, quia pater tenetur ad duo, nempe, ad collocandum filias matrimonio, & ad dotandum, l.Qui liberos.19.ff.de ritu nupt. ibi, coguntur in matr. collocare,& dotare:& l.8.t.11.p.5. ibi tenudo es el padre de la caſar, e de la dotar. Ergo licet jam impleverit primum, tenebitur ad ſecundum. Sic gl.l. Obligamur, verb.Lege,ff.de act.& oblig. Abb.c. 1.n.6.de deſponſ. impub. ubi Alex.de Nevo,n.12.Propoſ.3.Bald. auth.Res quæ, n.10.C. com.de lega. ubi Paul.n.7. Iaſon n.14 Curtius junior n.125.Alex.conſ.139. n.7.vol.2.Pariſ. conſ.29.n. 62.vol.3. Petra tract.de fidei comm.q.5.n. 45a. Ioan.Lup.c.Per veſtras, de donat.inter vir.& uxor. notab. 3.§.20.n. 2.& §. 14. n.11. Ripa dicens eſſe omnium, l.1.n.56.ff. ſol matr.Cov. 4.decr. 2.p.c.3,§.8.n.7. Molina l.2.de primog.c.16.n.7. Anton. Gom. l.40.Tauri n.87.verſ.Sexto intellige Padilla d. auth.Res quæ n.75.Menoch. de præſump.l.4. præſumpt.189.n.56.Baëza de non meliorandis filiab.c. 5.n.6. Ant. Gabr.to 1. comm.in mea edit.l.4.q.15. verb.Dos. & multi alii quos hi referunt. Imo ſi filia nupſit ex patris conſenſu cum modica & minus competenti dote poteſt augmentum petere. Sic Bald. Pau. & Baëza ibid. Ad argum, propoſita n. præced. conſtat ex dictis: non enim ea ſola cauſa traditur dos: & aliquando tenetur pater dotem conſtituere, cum tamen non teneatur dotare: ut dicemus num. ſequenti.

5 3. Supponendum eſt, quamvis filiæ diviti non teneatur pater alimenta præſtare: teneri tamen dotem conſtituere. Unde in hoc caſu favorabilior eſt cauſa dotis: nec valet argumentum ab alimentis ad dotem. Hoc eſt contra Bartol. l.Mulier.§.Cum proponeretur, n.3. ff.ad ſenatuſconſul. Treb. Sed colligitur ex l.fin.C.de dotis promiſ.ad fin.verſ. Ubi autem,& l.8. tit. 12.p.4. idem definitur expreſſe. ibi, el padre quando caſa ſu fija que tiene en ſu poder, ca quier aya ella algo de lo ſuyo, o de otra parte, o non, tenudo es el padre de la caſar, e de la dotar. Sic docent Bald. Ang. Paul. Alexand. Hippol. quos refert & ſequitur Baëza de non meliorandis fil.c.5.n.5.& c.2.n.26.Iaſon.auth.Res quæ,n.17.C.commun.de lega. ubi Padilla. n.67.Ripa l.1.n. 55.ff.ſol.matr.& ibi Grotius n. 73.Guil.Benedict.c.Rainut verb.Dotem, n.22.de teſt. Ioan.Lup.c.per veſtras, de donat. inter vir. & uxor. notab.3. §. 14.n.1. Cov.4,4.decr.2.p.c.3.§.8.n.8. Bald. Novell. quem refert & ſequitur Greg. Lop. d. l.8. verb.El padre. Menoch. de præſumpt.189.n.68. Riminald.conſ. 514.n.24. vol.5.Lud. Lop.1. p. inſtruct. in nova edit c. 294. §. Sequitur & alia.

Ex quibus autem bonis cenſeatur pater dotare, dum filiæ bona poſſidet aut de ejus bonis ſe dotare proteſtatus eſt: conſulendi ſunt Ioan Lup.d.c.Per veſtras notab. 3.§. 14. Ant.Gom.l.53.Taur.n.21.22. Greg.Lop l.8. verb.El padre. tit.11.p.4.& molin.to.2.de inſt.tract.2.diſp.424. Si autem extraneus, vel mater dotet, an eximatur ab hoc onere pater, vel poſſit dos data ab ipſo repeti; videndi ſunt Ioan. Lup. eod.§.13.n.10. Greg.Lop.d.l.8.verb.El padre, Baeza de non meliorandis filiabus,c.5.n.6.& c.12.n.11.Riminal.conſ.514. n. 24. vol. 5. 6

Non ſolum autem filiæ nubenti tenetur pater dotem conſtituere: ſed etiam ipſi monaſterium ingredienti. Sic Bald.l.fin C.de dotis promiſ. & auth.Niſi rogati, in principio, C.ad S.C.Treb. Anchar.conſ.108.n.4.Felin.c.Eccleſia num.79. verſ.Cæterum de conſtit. Everardus loco à matrim.carnali ad ſpirituale, n. 4. Avendañ reſponſo17.n.4 Greg.Lop.l.8.verb. El padre t.11.p.4.Menoc.de præſumpt.l.4.præſumpt 189.n.91. Idem dicit Averdañ, ſi filius velit ad Ordines ſacros aſcendere. Et ratio eſt, quia favorabilior eſt ingreſſus monaſterii dote ad matrimonium temporale: argum. textus auth.de ſanctiſſimis Epiſc.§.Sed & hoc præſenti, collat.9.& d. auth. Niſi rogati. Et hac ratione poſſunt bona reſtitutioni ſubjecta diſtrahi pro dote deſcendentis à teſtatore volentis ingredi monaſterium, ſicut pro dote ad matrimonium temporale: ut multis relatis docent Loazes repet.l. Filius familias.§.Divi n.138.ff.de legat.1 Ant.Gom.l.40. Tauri,n.87. verſ.Septimo intellige Menoch.d.præſumpt.89.n.90.& ſeq. 7

4. Supponendum eſt, quantam dotem teneatur pater filiæ nubenti conſtituere. Multi enim docent teneri aſſignare dotem parem legitimæ. Hos refert Baeza de non melioran.filiab.c. 1.n.1. His accedere videtur Greg. Lop. l.8. verb.Dotar.tit 11.p.4 ubi dicit in dote taxanda, metam eſſe legitimam & idem tenet Molina to.2.de juſt.tr.2.diſp.424. init. Imo ſi legitima hæc non ſufficiat, dicunt multi poſſe cogi ultra legitimam dotare. Hos refert Baëza d. c.1.n.2.& 3. & tenet Menoc.de præſumpt.l.4.præſump.179. num. 104. Sed verius eſt non eſſe eam metam. Quia non debetur legitima uſque ad mortem. Quare dicendum eſt ad taxandam dotem conſiderandam eſſe dignitatem filiæ, & mariti, quantitatem facultatum, patris, numerum liberorum. Conſtat ex concilio Arelaten. & refertur c. Nullum,30.q.5.& ex l.Si filiæ pater,ff. de legat. 3.l.Quæro,ff.de jure dot.l.5.tit.7.p.6. Sic Ioan.Lup.c.Per veſtras de donat.inter vir,& ux.notabili.3.§.22.n.1.& 2.Ang verb.Dos,num.3. ubi Sylv.q.5.Greg.Lop.l.8.tit.4.p.5 verb.Aotro,& l.5.tit.7. p.6,verb.Segun.& multi alii quos refert & ſequitur Baëz. d.c.1.n.4.& 5. latè probans uſque ad n. 21. Quod in regno Caſtellæ intelligendum eſt, juxta l.1.tit.2.lib.5.nova recopil. prohibentem cauſa dotis meliorari filiam. Sic Olanus in correctione legum partit.n. 115. Unde hodie non poteſt pater ultra legitimam aſſignare dotem, imo nec legitimam, ſi excedat taxam ibi præfinitam. Sic Baeza de non melior.1. n. 19. 30. & 31. Cum tamen hæc lex minime præſcribat ſummam, quam pater tenetur dare, ſed quam non poteſt excedere: locum habet quod dictum eſt, nimirum, attendendas 8

Digitized by Google

dendas eſſe patris facultates, & contrahentium dignitatem, ad taxandam dotem, modo non excedatur taxa ibi præfinita. Sic *Baeza ibi,n.31.32.Barahona in addit.ad Ioan. Lup.d.c.Per veſtras notab.3.§ 22n.1.ſuper verb.Et arbitrium boni viri.*

9 His prœmiſſis difficultas in eo verſatur, an caſu quo pater nequit exhæredare filiam ipſo invito nubentem, teneatur eam dotare? Et claritatis gratia duplex eſt diſputanda quæſtio. Prior, quando filia eſt major viginti quinque annis. Poſterior, quando eſt minor.

10 Quæſtio I. An teneatur pater dotare filiam majorem 25. annis ipſo invito nubentem? Duplex eſt ſent. I. dicit teneri, ſi filia promiſit dotem, ſecus ſi non: ſed ſibi imputaturum virum, quod de dotis promiſſione minimè tractaverit. Sic docent *Bart.l.Obligamur,ſine ff.de act.& obl. Abb. c.1.de deſp.impub.n.6.& ibi Præpoſ.n.3. Montalvus l.10.t.1. p.4.Sylv.verb.Dos,q.4. & ibi Tabien.q.3.n.4.* Quam Bartoli ſent. approbat dicens ſingularem *Abb. repet. c. Eccleſia de conſtit.n.20*

11 II. Sent. multo verior, affirmat teneri, quamvis filia minimè dotem promiſerit indignoque nupſerit. Quia filiæ ex conſenſu patris nubenti abſque dotis promiſſione tenetur pater dotem conſtituere: (ut probavi n. 4.) ſed filiæ majori non eſt culpæ tribuendum, ſine patris conſenſu nupſiſſe cum pater fuerit in mora: *auth.Sed ſi poſt,C. de inofficio.teſtame.& l.5. tit.7.p 6.* ergo non eſt cur dote privari debeat. Sic de filia majori tenet indiſtinctè *Ripa l.1. n, 57. ff.ſolut.matr.* & clarè tenet *Menoch. de præſumpt. lib.4. præſumpt. 189. n. 58.* Et indiſtincte quando major nupſit indigno tenet *Franc.c.un. §. porro.n.1. & 2.de deſponſ. impub. in.6.Baeza de non melior.filiabus c.18 n 2.*Et videntur *Ripa, & Baeza*, clare loqui etiam quando nulla dotis promiſſio præceſſit. Quia ſtatim in minore viginti quinque annis, utuntur ea diſtinctione, an promiſſerit, necne.

12 Quæſtio II. An teneatur pater dotare filiam minorem vigenti quinque annis ipſo invito nubentem? Varii admodum ſunt DD. I. igitur ſenten. dicit indiſtincte teneri patrem dotare filiam abſque ejus conſenſu nubentem. Sic *gl.c.fin.verb.Parentem,el.1.32.q 2,Domin.c.unico, de deſponſ. impub.in 6.fine, Alex.de Nevo c.1. eod. tit. n. 12.* explicans, ſive præmiſerit dotem; ſive non: *Paulus auth.Res que.n.7. C.commun.de. legat.& ibi Iaſon, n.15.Decius regul. Nuptias 30.n.11.ff.de reg.jur.Paz.pract.3.tom.c.6.§.12.n.12.*

13 II. Sentent. docet, teneri dotare, quando nupſit digno; ſecus quando indigno: nec diſtinguit, an promiſerit dotem, necne. Sic *gloſſ.c.de raptor.fine 36 q.2.& ibi Archidiac. Ioan.Andr.c.Accedens fine, de procur. & ibi Ant, n.16.Practica forenſis,t. de dote,§.22.Francus.c.unic.§. Porro.n.1.& 2. de deſponſ. impub. in 6.*

14 III. Sent. abſolute docet, teneri dotare, licet nupſerit indigno Quia cum dos loco alimentorum ſuccedat, imo favorabilior ſit quam alimenta, (ut diximus n. 5. ſicut nequit pater hanc filiam alimentis privare, ita à fortiori nec dote. Hanc dicit forte eſſe veram *Imola, c. Accedens,n.8.de procurator.* & dicit poſſe teneri *Iaſon. auth. Sed ſi poſt fin. C. de inoffic. teſtam.* Et tenet expreſſe *Ioan. Lupus*, licet ſit minor & nupſerit indigno, abſque dotis promiſſione, *c. Per veſtras,de donat.inter vir,& ux. notab. 3.§.20.init& §.13.n. 1.& §.15.n.1.* & *toto §. 16.* Et inſpecto juris rigore dicit eſſe veram *Molina l.2.de primog.c.16.n.8.* explicans, licet dotem non promiſerit, nupſeritque indigno, fatetur tamen minorem dotem eſſe dandam attenta minori viri qualitate.

15 IV. Sent. ait, ſi filia nupſerit digno, dotemque promiſerit, teneri patrem dotare, ſecus ſi non promiſit, vel nupſit indigno. Sic *Montalvus l.10.t.1.p.4. Roſella, verb. Hæreditas,n.10.Angel.verb.Dos,n.4.*ubi *Sylv .q.4. Tabiena qu. 3. n.4. Armill.n.6.*

16 I. Concluſio ſit, ſi minor nupſit ſine conſenſu patris, digno, & promiſit dotem tenetur pater dotare. Ratio eſt, quia pater tenebatur eam maritare, & dotare (ut probavi, n.4.) & ſic cum ipſa ſe maritaverit digno, rem ad quam tenebatur pater, utiliter geſſit: ſicut ſi emeret aliquid ſibi neceſſarium, ad quod emendum tenebitur pater, licet ſine patris conſenſu emerit, tenebitur pater ſolvere. Quia rem patris geſſit. Hanc tenet *Ripa*, dicens in hac omnes convenire, *l.1.n.57.ff.ſol.matr. Abb.rep.c. Eccleſia, de conſt. n.20. Covar. referens Campegium. & deciſionem Tholoſanam,* dicenſque eſſe omnium, *4.decr.2.p.c.3.§.8.n.7. Ant. Cucus l.5.inſt. major.t.12.n.182. Molina l.2.de primog.c.16. n.2. Menoch.de præſumpt.l.4.præſumpt.189 n.60. Gutier.2.pract. q.1.n.4. Celſus conſ. 38.n.2. Baeza de non melior. filiab.c.18. n.2.* Et ex Theologis, *Veracruz 3.p.ſpec.a.20.Lud.Lop.1.p. inſtruct.in nova edit.c.294.§. Sequitur & alia quæſtio.* Et in hac concluſione conveniunt Doctores relati pro quatuor ſententiis propoſitis.

II. Concluſio, ſi minor abſque patris conſenſu & dotis 17
promiſſione nupſit digno, tenetur pater dotare. Hæc eſt contra DD.relatos,n,4.& 15. Prob. quia rem ad quam tenebatur pater, utiliter geſſit, licet in modo nubendi deliquerit: cum ergo pater alias teneretur dotare, non eximetur ab eo onere in hoc caſu. In hoc conveniunt nobiſcum DD. relati n.12. 13.& 14. pro 3. prioribus ſent. Et eam tenent *Ripa* dicens communem *n.57. 58. Covar. Ant. Cucus.Molina,Celſus, Gutier. Baeza, Menoch.* latiſſime probans, & reſpondens ad contraria, à *num.61.* & tenet hanc ſent.*n.72.& 75.*ubi hos omnes retuli, num. præcedenti, & *Veracruz,& Lud. Lop.ibi relati.*

Hanc concluſ. & præcedentem temperant aliqui, niſi 18
filia dives ſit: poſſitque dotem promiſſam: aut non promiſſam ſolvere, tunc enim licet digniſſimo nubat, non tenetur pater dotare: & *l. 8. tit. 11. p. 4.* decidentem teneri patrem dotare filiam divitem, explicant, quando patris conſenſu nupſit. Quod aperte ex ea colligitur, ibi, *tenudo 4.el padre de la caſar,e de la dotar.* Et ratio ipſa naturalis poſtulat, ut filiam divitem, ſpretoque patre nubentem non teneatur pater dotare. Sic. *Covar.n.8.& Lud.Lop. Alleg.n.16.* quod ſi objicias inde ſequi nullam eſſe differentiam, quando filia nubit digno, & quando indigno: nam in hoc caſu tenetur etiam dotare, quando ipſa eſt pauper Dic hoc diſtare quod quando nupſit digno, & eſt pauper. tenetur plene dotare: quando autem indigno, non tenetur plene, ſed tantum juxta quantitatem alimentorum quæ ad vitam tuendam neceſſaria ſunt: ut dicemus numero ſequenti.

III. Concluſio: quando vir, vel fœmina indignum ma- 19
trim. iniere, ſi ita divites eſſent, ut alimenta haberent, non tenetur pater dotare. Quia non videtur æquum compellere parentes ad dotandum filiam divitem, quæ turpi matrim. totum familiæ decus denigravit. Si autem alimentis carerent, tenetur pater dotare in modica quantitate convenienti ad alimenta vitæ neceſſaria. Et hoc propter æquitatem naturalem, ne fame pereant, Sic *Ripa n.59.Covar.n.7. Molina,n.6. Ant. Cucus,n.192. Baeza,n.3. Gutier. n.5.Veracruz,& Lud.Lop.ubi citati ſunt,n.16.Manuel.1.tom. ſummæ,c.14. n.4.*

IV. Concluſio: pater tenetur alimenta præſtare filio 20
abſque ejus conſenſu ducenti uxorem, ſi aliunde non habeat. Dixi, ſi aliunde non habeat, nam filium divitem nunquam tenetur pater alere. Sic *Decius reg. Nuptias 30. fin,ff.de reg.jur. Joan. Lup.c. Per veſtras de don.inter vir. & ux.notab.3.§.13.n.1. Molina l.2.de prim.c.16.n.6.Riminal.* multos referens, *conſ.132.n.42.vol.2.* Quando autem ducit uxorem indignam, quæ alimenta teneatur præſtare, dixi num. præcedenti.

V. concluſio: non tantum tenetur pater præſtare ali- 21
menta tali filio pauperi, ſed etiam uxori ejus. Quia ut habetur *l.Si quis à liberis,5.§. Si vel parens, verſ.Non tantum, ff.de liberis agnoſc.*non tantum alimenta, ſed cætera liberorum onera tenetur pater præbere. Ubi *gl.verb. cætera*, inquit, *ut veſtimenta, habitationem pro ſe,* & *pro ſuis liberis* & *uxore*:ubi *Barthol* & ſcribentes idem notant: onus enim filii, & obligatio eſt quando uxorem ſine dote duxit, ipſam alere: ut docet *Innocentius,c.Per veſtras,ad finem,de donat.inter vir.& uxor.Cynus, Alberic.Curtius, Alex.Socinus,Celſus,* quos

Digitized by Google

quos referunt, & ſequuntur *Riminal. conſ.* 133.*n.*4. *& ſequent. Bueza de non melior. fil. cap.*5.*n.*2. ergo tenetur pater tali uxori alimenta præſtare. Sic tenent multi, quos refert, & ſequitur *Riminald. ibid. Lud. Lop.* 1. *p. inſtruct. in* 2. *edit. c.* 10. 4 §. *Sequitur & alia quæſt fine.* Non tamen audiendus eſt idem *Lud. Lop.* quatenus limitat, ſi filius honeſtam, & dignam uxorem ducat. Idem enim dicendum eſt, quando indignam ducit: cum ex hac cauſa exhæredari nequeat: & conſequenter nec alimentis neceſſariis privari: ut dixi n. 19.

22 Tandem rogabis, quale matrim. dicatur indignum, ut filii illud ineuntes, dote, & alimentis non neceſſariis ad vitam privari poſſint juxta dicta num. 19. Aliqui cenſent eum conjugem indignum dici matrimonio alterius, qui indignitate turpi affectus eſt: ut ſi ſit infamis, non autem qui imparis eſt conditionis, Sic *Ang. verb. Dos, n.* 4. ubi *Sylv. q.*4. *Tabiena q.*3.*n.*4. *Armilla, n.* 6. *Speculum conſcientia, tract.*1.*c.*53. & referunt *Antonium, & Imolam, c. Accedens, de procurator.* Sed neuter id affirmat.

23 VI. Concluſio ſit: is conjux dicitur indignus, cui alter matrimonio copulari abſque dedecore, juxta civitatis mores nequit. Prob. ex *l.*2.*tit. De los caſamientos, l.*5 *fori,* ibi, *y ſi elia ceſare con alguno que noſea conveniabile para ella, y para ſulinage.* Et facit optime, *l. Si adulterium cum inceſtu,* §. *Stuprum,* ibi, *contumacia juris, & ſanguinis contumelia, ff. ad legem jul. de adult.* Sic docent *Bart. l. Cum ita l.* 1. *ff. de conditio & demonſt. & l. Si rogatus, ff. de manum. vind. Bald. l. Si pater, C. de ſponſ. & l. Nec filium, C. de nupt. Alex. conſ.* 209.*n.*2.*l.*6. *Periſ. conſ.*29.*n.*16. *&* 17, *lib.*3. *Suarez lib.*5 *fori.t. De los caſamientos, l.*2.*n.*7. *Acoſta l. Cum tale* §. *Si arbitratu ampliat.* 3.*n.*2. *ff. de cond. & demonſt. Tello, l.*30. *Tauri, n.*9. *Menoch. de præſumpt. l.*4. *præſumpt.* 189.*n.*85. *ſine Mantica de conject. ult. vol. l.*11.*t.*18.*n.*4. *Meres de majorat.* 1.*p.c.* 50.*n.*10. *&* 11. Favet *Covar.*4. *decr.*2.*p.c.*3. §.8.*n.*7. ubi dicens patrem non teneri dotare filiam nubentem indigno, reddit rationem, quia indignis nuptiis totum familiæ decus denigravit: ergo cenſet indignum matrim. eſſe, quod ſine familiæ dedecore iniri nequit.

24 VII. Concluſio: indignus etiam judicatur ex bonis animi: ut ſi conjux malis moribus imbutus ſit, *l. Sed et ff. de ſponſ.* ibi *indignum moribus, & turpem ſponſum:* & *l. Nuptiæ, C. de nuptiis,* ibi, *& ſi pares ſint genere, & moribus.* Sic *Menoc. d. præſu.*189.*n.*85. & favent *Angel. auth. quib. mod. naturales offic. leg. & Bald. l. Nec filium, C. de nuptiis,* ubi dicunt meretricem eſſe perſonam indignam. Et idem dicit *Menoch.* de viro qui meretricatur, vel leno eſt.

25 Indignus etiam dicitur conjux ex bonis fortunæ. Sic alios referens *Menoch. de præſumpt.* 189.*n.*85. Ut ſi pauperior notabiliter ſit. Quod intelligo, niſi aliunde exceſſus hic in divitiis compenſetur: ut ſi pauperior, nobilior ſit.

26 Ultima concluſio, indignus etiam dicitur is cum quo matrimonium conſiſtere non poteſt ob aliquod impedimentum, niſi in eo ſit diſpenſatum. Quia nuptiæ debent eſſe convenientes de jure, & de facto. Ut docet *gloſſ. l. Si rogatus,* §. *Matrimonii, verb. Matrimonii, ff. de manum. vindi.* Sic *Bard. l penult. C. de ſponſal. Francus c. unico* §. *Porro n.* 1. *&* 2. *de deſponſ. impub. in* 6. *Ioan. Lup. c. Per veſtras. de donat. inter vir. & uxor. notab.* 3. §.7.*n* 4. *Suarez allegatus, n.*23. *Menoch. d. præſumpt.* 189.*n.*89. *Capua lib.*2. *deciſionum, cap.* 55. *n.* 20.

27 Et hæc quidem maximè advertenda ſunt, ad verificandam cauſam allegari ſolitam in matrimonialibus diſpenſationibus. Quia non invenitur conjux æqualis. Quamvis enim genere, & divitiis æqualis, ſi peſſimis moribus imbutus ſit, dicetur indignus, & inæqualis: vel ſi divitiis, aut genere inæqualis ſit, ita ut prudentis arbitrio ignominioſum ſit cum illo matrimonium inire.

Tandem reſpondetur ad argumentum 5. ſententiæ, propoſitum n. 14. fateor enim dotem ſuccedere loco alimentorum, & ita ſicut filiæ diviti invito patre nubenti non debentur alimenta, nec dotem deberi: quando verò eſt pauper ſicut debentur alimenta, ita & in dotem quantitate neceſſaria ad ea: ut probavi n. 18. & 19. 21

DISPUTATIO. XXVII.

Qualiter probandus ſit metus?

SUMMARIUM.

Metus qualiter probetur, remiſſive, n. 1. *Et ibi magis creditur duobus de metu deponentibus, quam mille de ſpontanea voluntate.*

Quid ſi adſint præſumptiones ſpontaneæ voluntatis? & quales debeant eſſe, n. 2.

Quid ſi probatio ſpontaneæ voluntatis non ſit ſimpliciter negativa, ſed coarctata? nu. 5. *& ibi, quando ſit arbitrarium quibus potius credendum ſit.*

Circa metus probationem, conſulendi ſunt *Menoch. l.* 3. *præſumpto. tota præſumpt.* 4. *Maſcardus de prob. concluſ.* 1055. *& aliquibus ſequentibus.* Solum advertere volo axioma illud commune *Innocentii, c. Super hoc de renunciatione, n.* 2. ubi ait, magis credi duobus teſtibus de metu deponentibus, quam mille teſtantibus ſpontaneam voluntatem. Et ratio eſt, quia qui deponunt de metu id quod aſſerunt, potuerunt ſenſu corporeo percipere, qui autem teſtantur ſpontaneam voluntatem, cum res ſit in animo recondita, non potuerunt ſenſu percipere. Idem docuit *Abbas c.*1. *de his quæ vi, n.*10. *Boerius. deciſione* 100.*n.*11 *Sigiſmundus inter conſilia feudalia, conſ.* 17. *n.* 14. *& Gutier. conſ.*14.*n.*9. *& conſ.*16.*n.*14. *Gama* 1. *p. deciſionum deciſ.* 250. *n.* 4. ubi bene limitat, quando illi duo teſtes ſunt omni exceptione majores: & innumeri alii, DD. quos referunt DD. ſtatim citandi. 1

Hoc tamen primo intelligendum eſt, niſi pro deponentibus de ſpontanea voluntate adeſſent præſumptiones & conjecturæ. Sic *Decius c. fin. de appell. n.* 15. *&* 16. *& reg. In omnibus* 39.*n.*8. *&* 9. *ff. de reg. jur.* Et exemplificat, ut ſi actus fieret in præſentia judicis, quo caſu non præſumitur metus: juxta doctrinam *Bart. & Doctorum, l. Tranſactionem, C. de tranſact.* Idem *Iaſon. l. Interpoſitas. n.* 5. *C. de tranſact.* Et exemplificat, ſi actus fiat coram conſanguineis. Idem *Padilla ibi, n.* 33. Et addit exiſtenti tali præſumptione de libera voluntate, judicem arbitraturum quibus teſtibus major fides adhibenda ſit. Idem *Neviz. conſ.*69.*n.*28. *Flamin. de reſignat. benefic. li.*13.*q* 1.*n.*89. *Maſcardus de prob. concl.*1057.*n.*8. *&* 9. cum aliis, quos refert *Burſat conſ.* 72. *n.* 48. *vol.* 1. 2

2. Intellige, quando teſtificatio aſſerentium ſpontaneam voluntatem, ſeu non interveniſſe metum, eſt ſimpliciter negativa, ſecus ſi eſſet negativa, coarctata loco & tempore: tunc enim non præfertur probatio ſpontaneæ voluntatis probationi metus, ſed æquè creditur affirmantibus ſicut negantibus. Sic *Decius d. c. fin. n.*28. *Sigiſmundus inter conſilia feudalia, conſil.* 48. *numer.* 18. Unde data paritate terminorum æque credendum eſt deponentibus de metu, ac de libera voluntate: nam in utroque caſu teſtes de re interna teſtantur, & ſicut metus per media externa probatur, ut per minas, ita libertas: ut ſi ſit præſens judex, vel conſanguinei, &c. Ita *Decius eo c. fin. de appellat. n.*28. & *regul. In omnibus. num.*9. *&* 10. *ff. de regul. juri.* Quare optime *Covar.*4. *decret.*2.*p.c.*3.§.5.*n.*10. *& Ant. Cucus lib.*5. *inſtit. major. tit.*12. *n.*167 168. docent arbitrarium eſſe judici penſatis circumſtantiis, quibus magis credendum ſit. 3

Digitized by Google

LIBER QUINTUS DE CONSENSU CONDITIONATO

DIVISIO TOTIUS LIBRI.

Ut ultima imponatur manus tractatui de conſenſu ad matrimonium requiſito, ſolùm ſupereſt de conſenſu conditionato diſputare; de quo toto hoc lib. 5. ſermo habendus eſt. Et 1. quidem agam de conditionibus generalibus, quæ in omni contractu intelliguntur: & de neceſſariis, ac intrinſecis matrim. 2. de extrinſecis neceſſariis. 3. de impoſſibilibus. 4. de honeſtis. 5. de turpibus contrà matrimonii ſubſtantiam ejúſque bona 6. de turpibus non adverſis matrimonii ſubſtantiæ, & bonis. 7. de indifferentibus, ac impertinentibus. Ultimò; quando aliquid adjicitur matrimonio tanquàm dies, modus, cauſa, demonſtratio.

DISPUTATIO I.

Utrum matrimonium poſſit contrahi ſub conditione generali & ſub ſpeciali intrinſeca, illudque ſuſpendat? Ut, Si vixerimus, ſi tu conſenſeris, ſi non es conſanguinea, ſi Deo, vel Eccleſiæ placuerit?

SUMMARIUM.

Utilitas hujus diſputationis declaratur, n. 1. Et ibi conditiones quæ admittuntur in matrimonio, vel ab eo rejiciuntur, ſimiliter admittuntur in ſponſalibus, & ab eis rejiciuntur.

Quotupliciter poſſit matrimonio adjici, n. 2.

Quot ſunt genera conditionum, quæ apponi poſſunt in matrim. n. 3.

In foro conſcientiæ ubi conſtat de intentione apponentis conditionem illi ſtandum eſt: in dubio autem hujus intentionis, ſtatur præſumptioni fori externi, & quando eſt præſumptio juris transfertur onus probandi in adverſarium, n. 4.

Matrimonium conditionem non recipit, benè tamen ejus conſenſus n. 5. Et ibi explicatur regula. Actus legitimi, de regul. jur. in 6.

Admittit matrimonium conditiones generales, quæ tacitè inſunt omni contractui, nec illud ſuſpendunt: ut ſi vixerimus, ſi tu conſenſeris. num. 6.

Explicatur l. Si ita legatum, §. Illi ſi volet, ff. de legat. 1. n. 7.

An hæc conditio, Contraho tecum, ſi Deo & Eccleſiæ placuerit, reddat matrim. conditionale: referuntur variæ ſententiæ, n. 8. 9. & 10. Et ſententia authoris, n. 11. & 12.

Conditiones intrinſecæ quæ neceſſariò inſunt matrim. non reddunt illud conditionale, n. 13.

Explicatur Clem. unic. de conſanguinit. an incurrat excommunicationem illius contrahens cum conſanguinea ſub hac conditione, Si non eſt conſanguinea, n. 14.

1 Posset aliquis exiſtimare impertinentem eſſe tractatum hunc de conditionibus adjectis matrimonio, cum enim poſt Concilium Trident. debeat contrahi coram parocho, & teſtibus: in præſentia illorum nunquam adjicientur conditiones. Verùm dico utiliſſimum eſſe, tum ut natura matrimonii intelligatur, tum etiam, quia eædem conditiones, quæ admittuntur, & rejiciuntur in matrimonio, admittuntur ſimiliter & rejiciuntur in ſponſalibus. Et ita *D. Th. diſt. 27. q. 2. art. 1. corp.* eandem doctrinam tradit de conditionibus appoſitis in ſponſalibus, quam poſt *diſt. 29. q. unica. art. 3. quæſt.* 3. tradit de conditionibus appoſitis in matrimonio. Et eodem modo *Richard. 4. d. 27. a. 3. q. 3. D. Bonav. 4. diſt. 28. q. 3. n. 13. Turrecr. c. Ubi non eſt, 30. q. 2. a. 3. n. 4. Sylv. verb. Sponſalia q. 5. Angel. n. 18. Roſella fine. D. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 28. §. 2. Tabien. verb. Sponſalia, q. 2. n. 3. Philiar. de officio ſacerd. to. 1. p. 2. l. 2. c. 1. §. Tres conditionum.* Item quia ſi poſt Trident. celebraretur aliquod matrimonium coram parocho, & teſtibus ſub aliqua conditione, judicandum eſſe de eo, ſicut ante Tridentinum, ut bene ait *Barth. à Ledeſ. dub. 25. de matr. fine, & Petr. de Ledeſma de matrim. quæ. 47. art. 5. fine* cum præter ſolemnitatem parochi, & teſtium adhibendam, nil aliud immutarit Tridentinum.

1. Ergo ſupponendum eſt, matrimonio aliquid poſſe 2
adjici quintupliciter. 1. tanquam tempus, & diem qua matrimonium contrahi debet: ut Contraham tecum cras, 2. ut modum, qui eſt quaſi adjectio oneris ad quod volumus obligare contrahentem. Et communiter explicatum per conjunctionem, Ut, verbi gratia, Duco te, ut divitias aut honorem conſequar. 3. per modum cauſæ: quod evenit, quando denotatur causa ob quam contrahitur. Et communiter explicatur per dictionem *Quia*, ut Contraho tecum, quia dives aut pulchra es. 4. Per modum demonſtrationis: quod contingit, quoties ſignificatur aliqua qualitas in contrahentibus; & explicatur per relativum; aut dictionem importantem aliquam qualitatem: Ut Duco te, quæ libera es, aut virgo. 5. per modum conditionis, cum ſcilicet, aliquid adjicitur ſuſpendens contractum; ſub cujus exiſtentia, & non aliàs volumus contractum celebrari. Nam de natura conditionis eſt ſuſpendere, & facere; ut actus poſſit ſe habere ad eſſe, & ad non eſſe, *l. 1. tit. 4. & l. Si ita ſtipulatus fuero hanc ſummam ff. de verb. obligationibus.*

2. Supponendum eſt conditiones quaſdam eſſe genera- 3
les: quæ ita appellantur, quia tacite cuilibet contractui inſunt, quamvis non exprimantur: ut Si vixerimus: aliæ ſunt ſpeciales: & rurſus quædam harum, ſunt intrinſecæ quæ ſcilicet, matrimonio ex neceſſitate inſunt quia ſine eis matrim. conſtare nequit: ut Si non es conſanguinea, Si non es monialis, contraho tecum: aliæ autem ſunt extrinſecæ. & rurſus harum, quædam ſunt neceſſariò eventuræ, ut Contraho tecum, ſi ſol orietur. Aliæ omnino impoſſibiles, ut Si cœlum digito tetigeris. Aliæ contigentes, & poſſibiles: & rurſus harum, aliæ ſunt honeſtæ, aliæ turpes, aliæ indifferentes, ſeu omninò impertinentes. Et tandem, ex turpibus quædam ſunt contra ſubſtantiam, & bona matrimonii: ut Contraho tecum, ſi generationem prolis evites, vel donec pulchriorem inveniam: aliæ ſunt turpes, non contra ſubſtantiam, & bona matrimonii: ut Contraho tecum, ſi mecum concubueris.

3. Supponendum eſt, ſi de interno conſcientiæ foro 4
agatur, ſtandum eſſe intentioni contrahentis ſub conditione, qualiſcumque conditio ſit: hoc eſt, quamvis Eccleſia judicet matrim. quando conditio eſt neceſſaria, turpis, aut impoſſibilis: præſumit enim minimè defuiſſe conſenſum hujuſmodi conditionibus adjectis: cæterum in foro conſcientiæ ſi contrahens noluit inire matrimonium niſi eveniente conditione, non erit matrim. ante illius eventum: & ſi nunquam evenire poſſit, quia impoſſibilis eſt, nunquam erit matrimon. Quia matrim. abſque conſenſu nullatenus eſſe poteſt. Ita fatentur univerſi D.D. ut *Hoſtienſ. c. fin. in ſi. de cond. oppoſ. Joan. And. c. Per tuas, eo. t. n. 7.*

ubi *Ant.* 8. *Anch. n.* 7. *Alex.de Nevo n.* 10. *Sylv. Matri.* 3. *q.* 2. *Cov.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 3. §. 2. *n.* 4. Et ex Theologis, *Adrian.* 4. *quæſt.* 3. *de matr. dub.* 7. *Palud.* 4. *d.* 19. *q.* 2. *fine*, ubi *Sotus q.* 1. *a.* 3. *ad.* 2. Quando autem oppoſitum non conſtat, ſed dubius eſt animus apponentis conditionem, ſtandum eſt præſumptioni fori externi, & rejecta conditione judicandum erit matrimonium, quando Eccleſia ſic judicat. Quia quod judex non innitens falſæ præſumptioni, judicat in foro externo, eſt ſervandum in interno, quando in eo oppoſitum non conſtat (ut dixi lib. 1. diſp. 5. n. 20) Item quia in dubio in utroque foro judicandum eſt pro matr. (ut probavi eodem lib. 1. diſp. 18. n. 5. & 6.) Hoc eſt contra *Enriquez l.* 11. *de matrim. c.* 12. *n.* 5. *& in fine*, ubi ait in hoc dubio ſolum in foro externo judicari in favorem matrim. Sed hoc reprobavi eadem diſp. 18. n. 6. Quando autem eſt præſumptio juris, transfertur onus probandi in adverſarium, *l. Generaliter* §. *Si peritum, in fine, ff. de fide comm. libert. & l. ult in princ. ff. de his quæ vi.* Et docet cum multis, *Menoch. de præſumpt. l.* 1. *q.* 33. *n.* 2. *Simancas de catholic. inſtit. t.* 50. *n.* 6.

5 His præmiſſis, ſit I. concluſio: matr. ipſum conditionem non recipit, bene tamen ejus conſenſus. Hoc eſt, conſenſus præſtitus ad matrim. poteſt ex conditione pendere, at matrim. ipſum minimè. Quia quandiu conditio pendet, matrim. non eſt. Et hinc deducitur intellect. ad *reg. Act. legitim.* 77. *ff. de reg. jur. & reg. Act legitimi,* 50. *eod. tit. in* 6. decidentem actus legitimos non recipere conditionem, neque diem: ſunt enim à legibus inſtituti ut ſtatim ſuum effectum conſequantur: & proinde conditio ſuſpendens adverſatur ipſorum ſubſtantiæ. Sic *Sotus* 4. *d.* 29. *quæſt.* 2. *a. t.* 1 *ante* 2. *concl. verſ. Rurſus animadvertendum, Cova.* 4. *decret.* 2. *p. c.* 3. *init. n.* 4.

6 II. Concl. matrim. admittit conditiones generales, quæ in omni contractu intelliguntur taciteque inſunt. Ut Si vixerimus, ſi tu quoque conſenſeris. Quia hæ conditiones non magis ſuſpendunt contractum, quam ſi non exprimantur. *l. Conditiones extrinſecas, & l. Aliquando, ff. de cond. it. & demonſt. l. Per hæc verba teſtatoris ff. de leg.* 1. Sive enim exprimantur, ſive taceantur, prior conſenſus eſt inefficax donec alter vita fruens conjux acceptet verbis aut nutibus conſenſum proferens. Concluſio eſt certa, & ab omnibus admittitur.

7 Obſtat tamen huic concluſioni fortiter *l. Si ita legatum,* 48. §. *Illi ſi volet ff. de leg.* 1. ubi legatum relictum alicui ſi volet, eſt legatum conditionale cum tamen ea ſit conditio generalis, & tacite intellecta. Sed dic. cum communi *DD. ibi & Aub. c. Significaſti, n.* 6. *de elect. Præp. c. Ad audientiam de ſponſ. ad fin Covar.* 5. *decr.* 2. *p. c.* 6. §. 2. *n.* 4 conditiones quæ tacitè inſunt tunc nihil operari, quando exprimuntur eo modo quo inſunt: ſecus ſi aliter exprimantur. At ea conditio, Si volet, non exprimitur eo pacto quo tacite inerat, eſt enim ſenſus, ſi legatarius declaraverit ſe velle: quare ea conditio ſuſpendit legatum, nec legatarius ante voluntatis propriæ declarationem, legatum comparat, & ſi prius quam declaret, obeat, minime tranſmittit ad hæredem: ut dicitur *eo* §. *Illis ſi volet.* Quia tamen conditione minimè expreſſa, ſtatim acquireret legatarius quamvis ignorans, & ad hæredes tranſmittere, *l. Cum pater*, §. *Surdo. ff. de legat.* 2.

8 Non modica tamen difficultas eſt, an hæc conditio. Si Deus voluerit, ſi Deo placuerit, ſi generalis, ita ut non ſuſpendat, nec reddat contractum conditionalem: Nam *gl. c. un. fine, de ſponſ. in* 6. quam ibi ſequitur *Ioan. Monach. n.* 3. *Hoſtienſ. c. Ad audientiam, de ſponſ. l. in fine. Abb. c. Significaſti, de elect. fine Angel. Matrim.* 3. *imped.* 3. *n.* 1. Ait eſſe ſponſalia conditionalia, contracta ſub hac conditione, Si Deo, & Eccleſiæ placuerit, atque ita reperto impedimento ob quod ea ſponſalia ſunt nulla, non oriri publicæ honeſtatis juſtitiam: eo quòd non pure contracta ſint: juxta *d. c. de ſponſal. in* 6. Idem *Covar.* 4. *decret.* 2 *p. c.* 7. § 2.

9 Alii verò cenſent non eſſe conditionalia. Quia hæc conditio, ſi Deo placuerit, tacitè ineſt. Ut docet *gloſſ. per illam text. c. Beatus, verb. Divina,* 21. *q.* 2. Sic *Arch. c. un. de ſponſ. in* 6. *ad fi. Alex de Nevo c. Ad audientiam, & de ſponſ. n.* 15. *& ibi præpoſ. ad fi. Henric. c. fin n.* 1. *&* 2. *de cond. appoſ. Roſella matr.* 5. *n.* 1. *Tabiena, Matrim.* 2. *q.* 11. *n.* 12. *Brunel de ſponſal. concl.* 23. *n.* 1. *Alex Carrerius l.* 4. *de ſponſ. c.* 9. *Ant. Cucus l.* 5. *inſtit. major. t.* 11. *n.* 48. Et ex Theologis, *Sotus* 4. *d.* 29. *q.* 2. *a.* 1. *verſ. Ante ſecundam vero. D. Ant.* 3. *p. t.* 1. *c.* 19. §. 5. *verſ. Primo enim quædam ſunt. Pet. de Soto lect.* 3. *de matr.* §. *Quarto denique infertur. Viguerius l. inſtit. c.* 16. §. 7. *verſ.* 6. *ad fin. Barth. à Ledeſ. dub.* 25. *de matr. paulo poſt princip. Enriquez l* 11. *de matr. c.* 12. *n.* 2.

Alii vero cenſent, quando ſubeſt impedimentum, eſſe 10
conditionalia, ſecus, quando impedimentum non ſubeſt. Sic *Ioan. And. d. c. un. fine, & ibi Domin. ad fin. Francus ad fin.*

Cæterum diſtinguendum eſt, ſi contrahentes ſub hac conditione. Si Deus voluerit, aut Deo placuerit intelligant de voluntate beneplaciti, qua Deus omnia quæ fiunt, aut vult, aut permittit; tunc eſt conditio generalis, & in omni contractu intelligitur, quare non ſuſpendit conſenſum: ſi vero intelligant de voluntate divina approbante, quaſi ſentiant. Si hic contractus Deo non diſpliceat, ſed ſit juxta ejus beneplacitum: tunc non eſt conditio generalis, & ita ſuſpendet. Quia multa fiunt contra Dei beneplacitum, unde ſuſpendet conſenſum, donec conſtiterit placere Deo. Unde *gloſſa & DD.* dum dicunt eſſe ſponſalia conditionalia contracta ſub ea conditione. Si Deo placuerit, intelliguntur, quando contrahentes intelligunt de voluntate poſteriori: alii autem dicentes non eſſe conditionalia, loquuntur, quando intelligunt de voluntate priori. Sic *Adrian.* 4. *materia de matr. q.* 3. *dub* 4. *Sylv. matrim.* 3. *qu.* 3. & addit in dubio intelligi de poſteriori voluntate, *quia id* eſt animæ tutius.

Hinc infero eam conditionem, de qua *gloſſ. & alii DD* 11
relati n. 8. meminere, ſcilicet, Si Eccleſiæ placuerit, eſſe vere conditionem, & ſubſiſtente impedimento ſuſpendere conſenſum. Quia ſemper intelligitur de voluntate approbativa: cum in Eccleſia non reperiatur illa duplex voluntas, quæ in Deo: unde ſuſpendit conſenſum donec conſtet Eccleſiam approbare facta indagine. Sic *Ant. Cucus l.* 5. *inſtit major t.* 10. *n.* 49.

III. Concluſio, conditiones, intrinſecæ, quæ *neceſſario,* 12
inſunt. matrim. & abſque quibus matrim. *conſiſtere non* poteſt, non reddunt matrim. conditionale. Ut, Si non fueris conſanguinea, vel affinis, &c. Prob quia tacite, & intrinſecè includuntur in ipſo contractu, & in ipſa eſſentia imbibitæ ſunt, cum iis ſecluſis contractus corruat: & ita docent omnes. Sed fortiter urget contra hoc: nam (ut dixi n. 12.) ſunt conditionalia ſponſalia, Si Eccleſiæ placuerit, & reperto impedimento minime oritur publicæ honeſtatis juſtitia; ergo ſimiliter ſi addatur conditio, Si non es conſanguinea, &c. quia perinde eſt, Si Eccleſia approbaverit, ac ſi non interceſſerit impedimentum. Sed reſp. eandem eſſe conditionem, ſed diverſimode adjici: nam dum abſolute dicitur, Si non es conſaguinea, Si non ſubeſt impedimentum, adjicitur conditio, eo prorſus modo quo inerat. Verum quando dicitur, Si Eccleſia approbaverit, alio modo apponitur: intelligitur enim ſi ſolerti indagine præmiſſa, repertum fuerit Eccleſiam hujuſmodi matrim. approbare: ſicut ſupra diximus, l. 3. diſp. 33. n. 4. hanc conditionem, Si es idoneus, confero tibi beneficium, tacite ineſſe, ac proinde non ſuſpendere collationem: ſecus autem ſi addatur, Si inventus fueris idoneus.

Quamvis tamen hæc conditio, Si non es conſangui- 13
nea, non reddat matrim. conditionale, operabitur tamen ut ſcienter contrahens cum conſanguinea, ſub ea conditione, minime incurrat excommunicationem, *Clem. un. de conſang.* Quia ea non ponit effectum, cum is ſequi nequeat, non enim poteſt eſſe validum matr. inter conſanguineos; ſed ponit effectum contrahentium, quem minime oſtendunt conſanguinei ineuntes matrim. ſub ea conditione, ſi conſanguinei non ſint.

Digitized by Google

DISPUTATIO II

An conditio extrinſeca neceſſario eventura, adjecta matrimonio, reddat illud conditionale, ſuſpendatque conſenſum? ut contraho tecum, ſi cras ſol orietur.

SUMMARIUM.

Refertur ſent. aſſerens ſuſpendere, n. 1. Et contraria verior, n. 2.

Si contrahentes credebant eſſe contingentem ſuſpendet, n. 3. Idem quando conditio in ſe neceſſaria eſt reſpectu noſtri incerta, n. 4. Et ibi, explicatur § Conditiones inſt. de verb. obligat.

Quid, ſi conditio neceſſaria habet diem incertam? ut ſi Titius morietur, n. 5.

Quid, ſi conditio neceſſaria non apponatur tanquam conditio, ſed tanquam temporis præfinitio? & quando id contingat; n. 6 Et ibi, quid de hac conditione Contraham tecum, ſi pater meus morietur.

Quid, ſi conditio ſecundùm ordinem naturæ non ſit neceſſaria, ſed ex ſuppoſitione? ut ſi Antichriſtus naſcetur, n. 7.

Solvitur argum, & explicatur l. Hæres meus in principio ff. de condition. & demonſtrat. n. 8.

1 ALiqui cenſent hujuſmodi conditionem ſuſpendere conſenſum ac proinde non eſſe matrimonium, donec conditio impleatur. Prob. quia quamvis ſtipulatio ſub conditione omnino extitura, non ſit conditionalis, at non eſt perfecta, uſque ad adventum diei, *l. Hæres meus, 78. in princ. ff. de cond. & dem.* ibi, *heres meus cum morietur Titius, centum ei dato: purum legatum eſt. Quia non conditione, ſed mora ſuſpenditur, non poteſt enim conditio non exiſtere.* Ita docent *gloſſ. c. Per tuas, de conditio. appoſ. verb. Præſumendum,* ubi *Ioan. Andr. n. 7. Ant. fine. Anch. fine, Speculator t. de cond. appoſ. in princ. n. 8. Angel. Matrim. 3. imped 3. initio.* Et rem hanc eſſe dubiam fatetur. *Roſella matrimonium 5. n. 1. fine*

2 Sit concluſio, matr. initum ſub neceſſaria conditione, eſt abſolutum & validum, nec conditio illa ſuſpendit, ſed perinde eſt, ac ſi appoſita non eſſet. Prob. ex *l. Si pupillus 9. §. Qui ſub conditione ff. de novat.* ibi, *qui ſub condition. ſtipulatur quæ omnino extitura eſt, pure videtur ſtipulari, & l. Impoſſibliis 7. ff. de verb. obl.* ibi, *ſi talis conditio inſertur ſtipulationi. Si in cælum non aſcendero hæc utilis, & præſens eſt.* Idem habetur *§. Si impoſſibilis, inſt. de inutil. ſtip.* Et ratio eſt quia cum jam conditio illa futura, ſit præſens, & determinata in cauſa naturali, ita ut impoſſibile ſit oppoſitum eſſe, cenſetur jam impleta. Sic docent ex Theologis, *D. Th. 4. d. 28. q. unic. a. 3. q. D. Bonav. 4. diſt. 28. q. 3. … 1. Durand. d. 28. q. 2. n. 5. Palud. 4. diſt. 29 q. 2. a. 5. con… 8. n. 30. … n. 4. materia de matr. q 3. dub. 16. Victor. … de matri. n. 260. Sotus 4. de 29. q. 2. a. 1. poſt. 2. concluſionem verſ. Hinc. colligitur Viguer. lib. inſtit. c. 16. § 7. verſ. 6. ad fin. Pet. de Soto lect. 3. de matrim. B. Quarto denique infertur. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 19. § 5. verſ. Tertio eſt aliqua conditio. Tabiena, matr. 2. q. 11. n. 12. Angles floribus p. materia de matr. q. 2. de conſenſu conditiona. un. init, concl 2. Barth. à Ledeſ. dub. 25. de matrim. Concl. 1. Lud. Lop. 2. inſtructorii novi materia de matr. c. 43. ad fin. Petr. de Ledeſ. de matr. q 47. a. 5. dub. 2. f. 228. concl. 3. Enriq l. 11. de matr. c. 12. n 4.* Et ex Juriſperitis, eam tenent *Hoſtienſ. ſum. t. de condit. appoſ. n. 12. ad fin. verſ. Quid ſi contrahe ſub conditione quæ omnino extitura eſt: Cardin. c. Per tuas eod. t. fine, & ibi Abb. fine, Alex. de Nevo n. 15; Præpoſ. ibi, fine. Henricus c. fin. eod. t. n. 2. Sylv. Matrimonium 3. q. 1. & 2. Navar. ſum c. 22. Hiſpanæ n. 66. Lat. 67. Covar. 4. decret 2. p. c. 3. §. 2 n. 10. Brunel. de ſponſalibus, concl. 32. n. 3. Alex. Carrerius l. 4. de ſponſ. c. 6.*

3 Hæc tamen concluſio, 1. intelligenda eſt, quando contrahentes reputabant conditionem eſſe neceſſariam, ſi enim credidiſſent eſſe contingentem, ſuſpenderet utique uſque in conditionis eventum. Quia in contrahentium intentione conditio contingens erat, ac proinde effectum conditionis contingentis ſortire debet: cum matrim conditionale ex contrahentium conſenſu pendeat. Sic *Enriquez. lib. 11. de matrim. c. 12. n. 4. Petr. de Ledeſ. de matrim. q. 43. a. 5. dub. 2. concl. 3.*

4 Imo ſi conditio neceſſaria, ſit reſpectu noſtri incerta, ſuſpendit utique. Ut deſpoſabo te, ſi luna eclipſetur tali die, non erunt ſtatim ſponſalia, ſed advenienti conditione, Nec obſtat *§. Conditiones, inſt. de verb. oblig.* ibi, *quando enim per rerum naturam certa ſint, non morantur obligationem, quamvis nobis incerta ſint.* Quia loquitur textus in conditione de præterito, vel præſenti. Sic *Palud. 4. diſt. 20. q. 2. a. 5. concl. 3. n. 31. ad finem.*

2. Eſt intelligenda concluſio quando conditio neceſſaria habet diem certum: ut contraho tecum, ſi cras ſol oriatur: tunc enim conditio non ſuſpendit, ſed ſtatim eſt matrim. ſecus ſi habet diem incertum: ut contraho tecum, ſi Titius morietur, ſuſpenditur enim matrim. uſque ad Titii mortem. Sic *Iaſon l. Impoſſibilis, n. 8. ff de verb. oblig.* Verum hic intellectus minimè placet, ſed in utroque eventu conditio non ſuſpendit, ſed ſtatim eſt matrimoniũ: cum in utraque conditione eadem ratio procedat, utraque enim certa eſt, & in ſua cauſa eſt præſens. Sic *Sotus 4. d. 29. q. 2. a. 1. poſt 2. concl. verſ. Hinc colligitur, Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. n 11. Lud Lop. 2. p. inſt. novi, materia de matr. c. 4. 3 ad fin. Angles floribus 1. p. materia de matr. q. 2. de conſenſu condit. a. un. init.* 5

Monuerim tamen, ſæpe apponi prædictam conditionem, non tanquam conditionem, ſed tanquam temporis præfinitionem: & tunc non ſtatim eſſe matrim. donec tempus præfinitum accedat. Ut ſi quis diceret, Contraham tecum ſi, & quando, vel cum ſol cras orietur. Sic *Sotus Lud. Lop. & Angles proxime cit. Henric. c. fin. n. 2. de condit. appoſ. And. 4. materia de matr. q. 3. dub. 16. §. Reſpondeo ad 1. Con. eo §. 2. proxime citato n. 10. Enriq. l. 11. de matr. c. 12 n. 4.* Unde infert *ibi Sotus*, quem ſequitur *Carth. à Ledeſ. dub. 25. de matrim. concl. 1. fine*, ſi quis dicat, Contraham tecum ſi pater meus moriatur, videri eam conditionem non adjectam eſſe, tanquam conditionem, ſed tanquam temporis præfinitionem: ſenſum eſſe, quando pater meus obierit: ſecus (inquit *Sotus*) ſi dicat ſi pater meus eſt moriturus. Quia tunc non ponitur ad deſignandum tempus, ſed tanquam conditio neceſſaria: quare cum conditio hæc neceſſaria, ſit jam in ſua cauſa præſens, minimè ſuſpendit. Sed in his omnibus eventibus non tam verbis, quam contrahentium menti inhærendum eſt: quæ ſi conſtare nequit, placet hæc conjectura Soti: dum enim homines adjiciunt hanc conditionem ſi pater meus morietur, non adjiciunt tanquam neceſſariam, ſed volunt utique ſe obligare poſt patris obitum: quem tamen ſenſum nullatenus patitur ea verborum forma. Si pater meus eſt moriturus. 6

Intelligenda eſt concluſio, quando conditio eſt neceſſaria ſecundum ordinem naturæ, ſecus quando ſecundum naturam eſt contingens, ac per accidens ex ſuppoſitione eſt neceſſaria, ut Contraho tecum, ſi Antichriſtus naſcetur, aut condemnabitur, non ſtatim erit matrim. aut ſponſalia conditionata, expectantia conditionis adventum, ut pure obligent. Et ratio eſt: quia talis conditio non poteſt dici præſens in ſuis cauſis, cum effectus non contineatur in cauſa proxima determinata. Sic *Adrian. 4. q. 3. de matr. dub. 16 ante §. Ad rationes, & toto dub. 17. Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 2. n. 11. Enriq. lib. 11. de matr. c. 12. n. 4.* Cæterum magis placet non ſuſpendere hujuſmodi conditionem, ſed ſtatim & matrimonium: quia contrahentes tam neceſſariam eſſe ſuppoſita Scriptura id teſtante, hanc conditionem, Si Antichriſtus naſcetur, credunt, ac ſolem cras oriturum: & ſicut hæc eſt jam præſens in ſua cauſa proxima; ita illa in præſentia divina, nota cotrahentibus ex Scripturæ teſtimonio: ergo in neutro eventu videntur conſenſum ſuſpendere. Quare *gl. l. Si pupillus 9. §. Qui ſub conditione, verb. Qui ſub conditione, & l. Quod ſi ea conditione 18. ſtatim in princ. ff. de condict. indeb.* exemplificat de conditionibus neceſſariis, ut ſi Antichriſtus naſcetur Sic tenent aliqui Theologi, quos refert ac ſequitur. *Lud Lop. 2. p. inſt. novi, materia de matrim. a. 43. ad finem* 7

8 Ad arg. n. 1. propoſitum, deſumptum ex *l. Hæres meus*; reſpondetur aliud eſſe, cum conditio exprimitur per, Si, & alind quando exprimitur per, Cum, priori enim caſu eſt vere conditio, & ſi eſt neceſſaria, cum ſit præſens in ſua cauſa, cenſetur ſtatim impleta: poſteriori autem caſu non eſt conditio, ſed temporis præfinitio: & ita ſuſpendet legatum: & in hoc caſu loquitur *d. l. Hæres meus.*

Digitized by Google

DISPUTATIO III.

Utrùm conditio impoſſibilis adjecta matrimonio, ut contraho tecum, ſi digito cœlum tetigeris ipſum vitiet: vel ea rejecta, legitimum & abſolutum ſit matrimonium?

SUMMARIUM.

Proponitur c. finale, de condit. appoſi in cujus intellectu verſatur difficultas: proponunturque argumenta probantia non eſſe matrimonium, n. 1.

Traduntur 6. intellectus ad cap. fin. de condit. appoſ. & reprobantur, à n. 2. uſque ad 8.

An conditiones naturâ impoſſibiles rejiciantur à matrim vel ſolum impoſſibiles de facto, n. 7.

Conditio impoſſibilis reputata poſſibilis à contrahentibus, non habetur pro non adjecta.

An vitiet ſtatim matrimonium, vel ſuſpendat? n. 9.

Quid ſi imprudenter exiſtima a eſt poſſibilis? n. 10.

Ut conditio impoſſibilis habeatur pro non adjecta requiritur ſcientia c. fin. decernentis haberi pro non adjecta, n. 11. & in utroque conjuge, num. 12.

Explicatur reg Ignorantia facti non juris excuſat de reg. jur. in 6. n. 13.

Moraliter loquendo numquam eveniet caſus, in quo etiam in foro externo judicetur validum matrimonium, contractum ſub conditione impoſſibili, n. 14.

Habetur pro non adjecta, quando dubia eſt contrahentis intentio, an joco, aut animo non aliter contrahendi appoſuerit, n. 15. Et ſi ex aliis conjecturis conſtet joco appoſitam eſſe, non judicabitur in matrimonium, n. 16. Et quæ ſint illa, n. 17.

Traditur intellectus ad d. c. finale, n. 18.

Explicatur in quo conſiſtat favor matrimonii, eo quòd ab illo rejiciatur conditio impoſſibilis n. 19. Et an deciſio d. c. finalis, habeat locum in foro conſcientiæ, n. 2.

Explicatur Clem. unica. de conſang. an incurrant illius excommunicationem, contrahentes matrimonium cum conſanguinea, ſub conditione impoſſibili, vel turpi, n. 21.

Enodatur cap. finale, de bigamis. an ſit irregularis ſacerdos ducens viduam, ſub conditione impoſſibili, vel turpi, n. 22.

An rejiciatur conditio impoſſibilis à ſponſalibus? remiſſive, num. 23.

Et ſolvuntur argum. n. 24.

1 HÆc quæſtio graviſſima ac difficillima eſt: & conſiſtit in intelligentia textus celeberrimi apud juris Pontificii authores, *c. fin. de cond. appoſ.* ibi, *aliæ conditiones appoſitæ in matrimonio, ſi turpes, aut impoſſibiles fuerint, debent propter favorem ejus, pro non adjectis haberi.* Ex quo textu conſtat matrim. contractum ſub conditione impoſſibili, eſſe ſtatim validum, rejecta ea conditione. Contra quod decretum 1. arguitur. Eccleſia nunquam præſumit aliquid ſine juſta cauſa, aliàs eſſet temeraria, & iniqua præſumptio, quod conſtat, quia idem eſt præſumptio juris, apud Juriſconſultos, quod apud Rhetores, probatio veriſimilis artificialis. Ut teſtatur *Menoch. l. 1. de præſum. q. 4. n. 1.* hæc autem definitur à *Quintiliano l. 5. inſt. orat. c. 9.* cum aliquibus poſitis, probabiliter & veriſimiliter ſequitur quod intendimus: ſed quando conditio eſt impoſſibilis, nulla eſt conjectura conſenſus, ſed potius diſſenſus, ut conſtat ex communi loquendi uſu, dum enim petita negare volumus, dicere ſolemus, Dabo tibi, ſi cælum digito tetigeris. Ergo nulla eſt ratio, ob quam Eccleſia præſumat conſenſum, ſed potius diſſenſum, & ſic nullum eſſe matr. 2. prob. cæteri contractus initi ſub conditione impoſſibili, non valent, *l. Impoſſibilis 7. ff. de verb. obl. & §. Si impoſſibilis, inſt. de inutil. ſtip. & l. Non ſolum 30. ff. de act. & obl. & l. 3. t. 4. p. 6.* Sed matr. majorem libertatem conſenſus deſiderat, quàm cæteri contractus ut conſtat, cum cæteros metus non irritet, nec ab iis excludatur pœna quod omninò diverſum eſt in matrimonio, juxta ſuperius dicta: ergò à fortiori non valebit matrimonium, adjecta ſimili conditione. Et confirmatur fortiſſime, ex ratione quæ redditur ea *l. Non ſolum*, cum omnes contractus ſub conditione impoſſibili geſti minimè valeant, ibi *quia in ea re quæ ex duorum, pluriumve conſenſu agitur, omnium voluntas ſpectatur quorum proculdubio in hujuſmodi actu, talis cogitatio eſt, ut nihil agi exiſtiment, appoſita ea conditione quam ſciant eſſe impoſſibilem.* Ergo ſi adjectio conditionis impoſſibilis eſt indubitatum diſſenſus ſignum, vitiabit matrim. in quo maximè conſenſus duorum requiritur. Et 2. confirmatur, quia in cæteris contractibus poteſt jus ſupplere conſenſum, vel in favorem alterius contrahentis, qui conditionem impoſſibilem non adjecit, vel in adjicientes pœnam: cum ergo non ſuppleat, ſed defectu conſenſus declaret eos invalidos, à fortiori ſic debet in matrimonio ſententiam ferre: cùm in eo conſenſu defectum ſupplere minimè poſſit. 3. principaliter probatur quia quando conditio eſt facto ipſo, & non à natura impoſſibilis, ut ſi montem aureum mihi dederis, jus præſumit diſſenſum. Ut teſtatur *gl. § Impoſſibilis, verb. Impoſſibilis, inſt. de hæred. inſtit.* Et conſtat ex *l. Cum hæres 4. §. 1. ff. de ſtatu liberis*, ibi, *aut ſi tam difficilem aut pene impoſſibilem conditionem adjecit, &c. nec animus dandæ libertatis eſt*, ubi *gl. verb. Dandæ*, ait. *quod præſumitur ex eo quod tam logum tempus, aut conditionem impoſſibilem adjecit.* Si ergo difficultas, & impoſſibilitas non abſoluta, ſed ſecundum quid, judex eſt & præſumptio ſufficiens diſſenſus à fortiori id erit tribuendum impoſſibilitati abſolutæ. 4. prob. quia vel Eccleſiæ conſtitutio efficit, ut matrim, ſub conditione impoſſibili celebratum, legitimum ſit, & hoc non: quia id quod matr. non eſt, Eccleſia efficere nequit matrim. eſſe, cùm ſolo contrahentium conſenſu perficiatur: aut ſolum declarat illud eſſe verum matrim. & hoc non, quia aliàs ante illud decretum, eſſet etiam legitimum: quod abſurdum videtur. Et confirmatur, ante id decretum non erat matr. ergo nec modo. Quia Eccleſia nequit facere de non matrim. matrimonium. 5. prob quia dum rejiciuntur dictæ conditiones impoſſibiles, aut id fit favore matrimonii, aut ob dictarum conditionum qualitatem: ſed neutrum poteſt dici, aliès rejiciendæ eſſent, quamvis aliunde conſtaret de contraria contrahentium voluntate. Et confirm. quia *textus d. c. finalis* profitetur favore matrimonii rejici conditiones impoſſibiles: at non apparet, in quo favor hic verſetur; cum potius matrimonii favor ſit, ut ſit valde ſpontaneum: id enim vinculo perpetuò, & fini matrimonii valde expediens eſt. Et 2. confirmatur, quia matrimonii favor poſtular, ut conſervetur, ubi legitimè contractum eſt: at ut introducatur matrim. ubi conſenſus deeſſe videtur, potiùs odium quàm matrim. favorem reſpicit, *c. Tua nos de ſponſ.* Ultimò prob. quia cum ad matr. non ſufficiat conſenſus internus, niſi ſigno externo conſenſus expreſſivo manifeſtetur, quamvis contrahentes ſub conditione impoſſibili, interius abſolutè conſentirent. non videtur matrim. legitimum eſſe, quia illa conditio impoſſibilis potiùs exprimit, ac denotat diſſenſum, quàm aſſenſum. Hæc ſunt, quæ vehementiſſimè urgent contra deciſionem *d. cap. finalis*, & ex quibus valde dubia redditur ea deciſio, adeò ut ſubtiliſſimus *Durand. 3. d. 39. q. 4. n. 9.* fateatur ſe minimè percipere, unde Eccleſia in eo matrim. præſumat conſenſum: & ideò hoc doctoribus judicandum relinquit. Alii verò diverſos intellectus excogitarunt, quos referemus, & poſtmodum qui magis placet maniſeſtabimus.

2 Primus ergo intellectus *d. cap. finalis* eſt in foro conſcientiæ non eſſe legitimum matrimonium, ſi conſenſus defuerit in apponente conditionē impoſſibilem, ſed teneri verè contrahere, ob præceptum impoſitum *d. cap. fin.* Sic *Palud. 4. d. 29. q. 2 art. 5. concl 5. n. 34.* Sed jure optimo hunc intellectum impugnant. *Adrian. 4. materia de matrim. q. 3. dub. 7. Metina c. de reſtitut. q. 23. §. Verùm adhuc remanent tria dubia. verſ. Si dicant: Sotus 4. d. 29. q. 2. art. 2. paulò poſt princ. verſ. Quæſtio eſt perfectè, Cov. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 3. n. 9. Ledeſ. 2. p. 4. q. 45. a. 2. f. 441. col. 1. init. Alex. Carrerius l. 4. de ſponſal. c. 5.* habetur *to. 9. tractatuum. Lud. Lop. 2. p. inſtructorii novi, materia de matr. c. 43. f. 10. 92. Petr. de Ledeſ. de matrim. q. 57. art. 6. dub. 1.* Quia nullum ibi contrahendi præceptum imponit Pontifex ſed ſupponit matrimonium eſſe legitime contractum: ut conſtat ex tenore textus, ubi ait conditiones contra ſubſtantiam matrimonii illud vitiare, quantumcunque favorabile ſit, at impoſſibles & turpes haberi pro non adjectis: at iis non adjectis eſſet matrim. legitimum, & purum, ergo Eccleſia non imponit contrahendi præceptum, ſed definit, rejecta impoſſibili conditione eſſe validum.

3 II. Intellectus eſt, ut *id c. fin.* non intelligatur, quando con-

contrahentes norunt conditionem eſſe impoſſibilem, tunc enim manifeſte videntur diſſentire; & refutare matrimonium: unde non habenda eſt pro non adjecta: quare intelligi debet, dum contrahentes reputabant eſſe poſſibilem. Sic *Adrian.4. materia de matrim. q. 3. dub. 7.* Verum hic intellectus merito rejicitur. Quia (ut ſtatim n. 8. dicemus, & probabimus) nullo pacto locum habere poteſt id decretum: quando contrahentes credebant eam conditionem eſſe poſſibilem. Quia tunc ſuſpendet contractum, ad modum conditionum contingentium. Item, quia eodem tenore dicitur ibi, rejici conditionem turpem, ac impoſſibilem, ſed turpis cognita ut turpis, habetur pro non adjecta: ergo etiam conditio impoſſibilis, cognita impoſſibilis.

3 III. Intellectus eſt, matr. adjecta conditione impoſſibili vitiari: & ita nec haberi pro non adjecta. Unde pro intellectu *d. cap. fin.* ſupponendum eſt longe diverſum eſſe contractum ſub conditione celebrare, vel eundem ſub conditione reſolvere, *lib. 2. ff. de in diem adject.* contrahitur enim ſub conditione, quando diſpoſitio non habet effectum uſque ad futurum conditionis eventum: reſolvitur autem, quando à principio habet effectum diſpoſitio, ſed in conditionis eventum reſolvenda eſt. Unde in priori parte *d. c. fin.* non agit Pontifex de conditione ſuſpendente matr. ſed de reſolvente, quæ jam matrim ſemel contractum & perfectum in eventum conditionis reſolvit. Ut conſtat ex exemplis ibi adductis, ſi te adulterandam proſtituas, & donec inveniam aliam pulchriorem, &c. impleri enim non poſſunt, niſi matrim. jam perfecto: non enim alias erit adulterium, nec ſoboles: quare de eiſdem conditionibus reſolutivis, & non ſuſpenſivis intelligit Pontifex, in 2. p. dum agit de conditionibus impoſſibilibus: ut conſtat ex iis verbis, *licet aliæ conditiones, ſi turpes, aut impoſſibiles*: dictio enim: *alius*, ſimile refert. Item, quia exceptio debet eſſe de regula, *l. Nam, quod liquidè, §. finali ff. de penu legato*: unde ſenſus textus eſt, quando conditio impoſſibilis eſt reſolutiva, quæ impleri debet matr. jam contracto, habetur pro non adjecta, & manet matr. legitimum, & pure contractum. Ut contraho tecum, ſi cœlum aſcendas. Quod ſi roges, in quo favor hic matrimonii conſiſtat, ob quem Pontifex definit conditiones has haberi pro non adjectis? Dico cæteros contractus ſub conditione impoſſibili, ſive ſuſpenſiva, ſive reſolutiva celebratos, regulariter vitiari. Ut eleganter *Sarmiento l. 2 ſelect. c. 3, n. 13. & 14.* At matrimonium non vitiatur. Quia ubi ſemel contractum eſt, & valere incipit ob conſenſum de præſenti, poſtmodum diſſolvi non poteſt. Hunc intellectum docuit Salmanticæ quidam vir doctiſſimus dum publicè jus canon. explicaret. Verum quamvis hic intellectus acutus ſatis ſit: diſplicet tamen, 1. quia eſt contra vniverſum DD. torrentem, qui illum textum de conditione impoſſibili ſuſpendente, intelligunt. 2. quia nullo modo conſtat pontificem in priori parte textus, dum definit conditiones contrarias ſubſtantiæ matrimonio illud vitiare, intelligere de ſolis reſolutivis, quamvis enim exempla ſint de conditionibus reſolutivis, at non arctant regulam: quæ indiſtinctè de conditionibus contrariis matrimon. traditur. 3. quia aliàs conditiones contra ſubſtantiam matrimonii, quando ſuſpenſivæ ſunt, non vitiarent matrim. ut Contraho tecum, ſi prius venena ſterilitatis ſumpſeris: quod tamen minus verum eſt: ut conſtabit ex dicendis hoc 5. l. diſp. 9. 4 Quia conditio impoſſibilis reſolutiva, quæ ſcilicet. ſupponit matrim. contractum, non habetur pro non adjecta, ſed vitiat matrim. eo quòd eſt contra ejus ſubſtantiam, & individuitatem: apponitur enim conditio, qua eveniente matr. legitime contractum, eſt diſſolvendum; atque ita opponitur conſenſui requiſito ad matr. ergo falſa eſſet deciſio *d. c. fin.* dum definit conditiones impoſſibiles haberi pro non adjectis. 5. qnia cum dicit Pontifex, *aliæ conditiones, &c.* ea particula, *aliæ conditiones*, non refertur ad exempla ibi tradita, ſed ad regulam, conditiones contra ſubſtantiam matrimon. illud vitiant: & ſimilitudo quam importat dictio, *alius*, in hoc conſiſtit, quod utræque conditiones ſint licet contra ſubſtantiam, & impoſſibiles conditiones, ſunt: ut ſi diceremus, animal, aliud homo, aliud equus, propriiſſime loqueremur: ſatis enim eſt ad proprietatem ſermonis ſervari ſimilitudinem genericam in animali, quod eſt membrum diviſum: neque eſt ibi aliqua exceptio, ſed diviſit Pontifex conditiones, in impoſſipiles, turpes, & eas quæ ſubſtantiæ matrimonii adverſantur: & quid de ſingulis dicendum ſit, ſtatuit 6. quia ſi Pontifex nil ſtatueret de conditionibus impoſſibilibus ſuſpendentibus, diminutus eſſet: cum de hujuſmodi conditionibus, in toto eo titulo non agat. Ultimo, quia nihil ſtatueret Pontifex in matrimonii favorem: eſſe enim individuum, non eſt favor à Pontificibus matrimonio conceſſus, ſed ipſamet natura matrimonii: ut conſtat ex ejus definitione: at Pontifex, *d. c. fin.* ſtatutum illud favori matr. tribuit.

IV. Intellectus eſt, non fuiſſe Pontificis mentem, dum dixit impoſſibilem conditionẽ habendam pro non adjecta: quod eo ipſo judicetur matr. ſub tali conditione contractum, validum eſſe: ſed ejus ſenſum eſſe: impoſſibilis conditio habetur pro non adjecta, id eſt, non magis nocet contractui matrimonii, quam ſi non fuiſſet appoſita: hoc enim ſonat ea particula, *habeatur pro non adjecta*. Unde dumtaxat voluit, quando per alias conjecturas præſumitur adfuiſſe conſenſum, reputandum eſſe matr. Sic *Sotus 4. diſt. 29. q. 2. a. 2 verſ. Mens ergo Pontificis; & verſ. Et in ſumma nos nihil. aliud: & in ſolut ad primum, Barth. a Ledeſm. dub. 25. de matr. concl. 7. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 47. a. 5. dub. 1. & idem Sotus in fine d. in ſolut. ad 2. ac Led. 2. p. q. 45. a. 1. f 441. col.* 1. dicunt in foro externo ſi non eſſet alia conjectura ad preſumendum conſenſum, illam conditionem potius eſſe indicium diſſenſus, & animi decipiendi: quare ſecluſa illa conditione, ac ſi adjecta non eſſet aliunde quærendam eſſe præſumptionem conſenſus, & tali præſumptione conſenſus ſtante rejici conditionem impoſſibilem aut turpem, quaſi appoſita non eſſet, & judicari matrimonium, ante eventum conditionis. Quia cum altera ſit impoſſibilis: impleri non poteſt: & cum altera ſit turpis, minime obligat Sed hic intellectus in quantum aſſerit mentem Pontificis fuiſſe, nudare contractum ea conditione impoſſibili, ac perinde ac ſi adjecta non eſſet, judicandum eſſe de ſponſalibus, aut matrim. ita ut ex vi conditionis nec præſumatur conſenſus, nec diſſenſus: veriſſimus eſt, & à nemine negari poteſt, id enim importat ea particula, *habeatur pro non adjecta*; hoc eſt, nihil prorſus de ea donditione curetur, ſed judicetur ac ſi prorſus appoſita non eſſet. Verum in quantum, addit, adjectionem illius conditionis eſſe indicium diſſenſus, & neceſſarias eſſe alias conjecturas ad præſumendum conſenſum, omnino à veritate alienus eſt. Quod manifeſte prob: 1. quia Pontifex expreſsè dicit matr. contractum ſub conditione impoſſibili, judicandum eſſe, ac ſi conditio non eſſet adjecta: ſed ea non adjecta judicaretur manifeſte matrimonium, quia eſt conſenſus legitimus de præſenti: ergo ad judicandum illud eſſe matrim. non opus eſt aliis conjecturis conſenſus, ſed ſatis eſt ut non ſint aliæ conjecturæ diſſenſus. 2. probatur ex *c. 1. de condit. appoſ.* ibi, *quicumque ſub conditionis nomine aliquam deſponſaverit, & eam relinquere voluerit, dicemus quod frangatur conditio. & deſponſatio irrefragabiliter teneatur*. Qui textus licet intelligatur ibi à *gl. verb. Frangatur*, & à communi ſent. de conditione turpi, quæ non eſt contra ſubſtantiam matr. at eadem eſt ratio de impoſſibili, & de turpi conditione quoad hoc: cum *d. c. fin.* eodem tenore utramque pro non adjecta, habendam eſſe, decernatur. Si ergo rejecta conditione matr. irrefragabiliter judicandum eſt validum, male aſſeruit *Sotus*, potius eſſe conditionem illam indicium diſſenſus, quam conſenſus: & aliis indigere Eccleſiam conjecturis, ut conſenſum præſumat. Tandem, quia ſibi ipſi, & textui contradicit *Sotus*: ex alia enim parte dicit conditionem impoſſibilem habendam eſſe pro non adjecta, & judicandum de matrimonio, ac ſi adjecta non eſſet: quod idem docet textus: & ex altera parte ait, ex adjectione illius conditionis præſumi 4

diſſen

Digitized by Google

diſſenſum, & ut judicetur validum matrimonium alias conſenſus conjecturas quærendas eſſe in quo manifeſtè ſibi, & textui contradixit: nam ea conditione impoſſibili non poſita, manifeſtè preſumeretur conſenſus, & validum matr. abſque aliqua alia conſenſus conjectura: ergo ſi adjecta conditiones obligat ad quærendum alias conſenſus conjecturas, & efficit conjecturam diſſenſus, non habetur pro non adjecta, ſed multum operatur. Præterea, quia eſto intellectus hic undequaque eſſet verus, adhuc non exhaurit difficultatem. Quia minimè reddit rationem cur potius à matrimonio, quàm ab aliis contractibus conditio impoſſibilis tanquam non adjecta rejiciatur.

6 V. Intellectus eſt cum matrimonium ſit res appetibilis; propenſionique naturæ conforme, quamvis adjiciatur conditio impoſſibilis, præſumit Eccleſia joco appoſitam eſſe, & ſic validum eſſe matrim. Sic *Lud. Lop. 2. inſtr. nov. materia de matr. c. 43. f.* 1091. ubi alium etiam intellectum aſſignat: nam ſecundum *Ariſt.* voluntas non eſt impoſſibilium: ergo qui novit conditionem impoſſibilem, non vult ut alter illam impleat. Sed uterque intellectus minimè ſatisfacit. Non prius quia quamvis matrim. appetibile ſit, tamen cum hac, vel cum illa contrahere, non ſemper eſt appetibile. Diſplicet etiam ſecundus intellectus; quia quamvis voluntas non feratur ad impoſſibile, & ſic manifeſtum ſit, nolle eam conditionem impleri: at eadem difficultas adhuc extat, videtur enim adjectionem conditionis quam contrahens impleri non poſſe novit, judicium eſſe diſſenſus, atque ita matrimonium eſſe nullum.

7 VI. Intellectus eſt: ut deciſio *d. c. fin.* non intelligatur de conditionibus à natura impoſſibilibus, ut ſi cœlum digito tetigeris: eæ enim vitiant matrimonium: quia cùm non apponatur ut adimplendæ, irriſorius eſt contractus judicandus: non enim creditur dignum eſſe velle aliquem ſeriò matr. contrahere, qui conditionem à natura impoſſibilem ſciens implendam non eſſe, adjecit: ſed intelligitur de conditione in ſe poſſibili, & ſic adjecta ut adimplenda quia natura poſſibilis erat: at eſt penſata contrahentium qualitate impoſſibilis, ut ſi fœminæ pauperi aliquis paupertatis conſcius dicat. Contraho tecum ſi des in dotem regnum, aut 100000. aureos. Hæ enim conditiones quæ obſervandæ proponuntur; repelli debent à matrimonio, & pro non adjectis haberi: cum enim qui conditionem poſuit ſciat alteri eſſe impoſſibilem, cenſetur purè contraxiſſe. Item, quia eodem tenore deciditur *d. c. fin.* conditionem turpem, & impoſſibilem habendam pro non adjecta: ſed turpis eſt talis, ut poſſit ab altera parte acceptari, & impleri: ergo impoſſibilis debet eſſe etiam talis, ut naturaliter acceptari; & impleri poſſit. Sic docent viri doctiſſimi, ut teſtatur *Cov. 4. decr. 2. p. c. 3. §. 2. n. 9.* Idem *Ledeſ. 2. p. 4. q. 45. a. 1. f. 441. col. 2.* Nec abhorret *Sotus 4 d. 29. q. 2. art. 2. verſ. Profecto res ſic in cortice aſpecta.* ubi ait Pontificem non ſubjeciſſe exemplum de illa conditione impoſſibili. Si cœlum digito attigeris, aut de aliis hujus generis: ſed DD. ex legibus juris civilis ea exempla adhibuere. Nec *Cov* omnino hunc intellectum reprobat: ait enim eſſe diligentiſſimum, & interiorem ſenſum illius *c. fin.* exactè perpendere: & diſputationis gratia aliqua dicit ſe objicere contra illum. Additque *Ledeſ. ibi* quando conditiones ſunt natura poſſipiles, Eccleſiam re vera non præſumere conſenſum eſſe abſolutum, ſed conditionem, ut ſonat, efficere tamen ut valeat matrimonium cum eo conſenſu imperfecto & conditionato, rejecta conditione: ſicut jus civile favore matrimonii rejecit conditionem matrim. impedientem, à legato: ut, Si non nupſeris, lego tibi centum: & faciat rejecta conditione, valere legatum. Sed hic ſenſus diſplicet mihi. 1. quia communiter DD. intelligunt *d. c fin. de conditionibus natura impoſſib.* Ita *gl. verb Contra ſubſtantiam. & ibi Henr. n 4. & 6. & Lex 6. t. 4. p. 4. & ibi Greg. Lop. verb. Monte de oro, Adrian. 4. q. 3 de matr. dub. 7. Roſella Matrim. 4. n. 1. Sylv. Matrim. 3. q. 1. Angel. Matrim. 3. impedimento 3. n. 12 Tab. Matrim. 2. q. 11. n. 12. Palud. 4. d. 29. q. 2. a. 5. concl. 4. n. 34. Sotus ibi, q. 2. a. 2. verſ. Ad propoſitum ergo. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 19. §. 5. paulò poſt princ. Brun. de ſponſ. conſ. concl. 32. n. 5.* habetur *9 tract. Metina C. de teſt. q. 23. Verſ. Unde merito Durandus, Viguerius lib. inſt. c. 19. §. 7 verſ. 6. ad finem, Victoria ſum materia de matrim. n. 259. Petr. de Soto lect. 3. de matr. §. Quartò denique infertur: Nav ſum. Lat. & Hiſp. c. 22. n. 62. Angles floribus 1. p. materia de matr. q. 2. de conſenſu cond. a unico. diffic. 4. Barth. à Led. dub. 25. de matr. concl. 7. Vivald. Candelab. 1. p. materia de matr. n. 53. Philiarc. de offic. ſacerd. to. 1. p. 2 l. 2. c. 1. §. Tres conditionum, Palacios l. 6. de contract. c. 6. concl. 1. & l. L. c. ult. dub. 7. Lud. Lop. 2. p. inſtr. novi, materia de matr. q. 47. a. 5. dub. 1.* Idemque aſſerunt DD. quos hoc 5. l. diſp. 7. n. 15. referam aſſerentes conditionem hanc. Si pater tuus conſenſerit, contraho tecum: haberi pro non adjecta, quando contrahens ſciebat obiiſſe patrem eo quod conditio eſt impoſſibilis: cùm tamen ſit impoſſibile per naturam, ut mortuus conſentiat. Imo de impoſſibilibus non per naturam, ſed ſecundum quid, & de facto, de quibus hic intellectus ait intelligi *d. c. fin.* non modica difficultas eſt, an habendæ ſint pro non adjectis, vel potius vitient matrimonium: ut conſtabit diſp. ſeq. n. 12. & ſeq. Secundo probatur, quia adjiciens conditionem natura impoſſibilem, ut ſi cœlum tetigeris, vel etiam facto ipſo impoſſibilem, ut ſi dicat pauperi, Si regnum, aut 100000. aureos in dotem dederis, in utroque caſu videtur eodem pacto diſſentire. Ut probat *l. Cum hæres, 4. §. 1. ff. de ſtatu li.* ibi *non eſt ſtatu liber, cui libertas in tam longum tempus collata, eſt, ut eo tempore is qui manumiſſus eſt, vivere non poſſit aut ſi tam difficilem, imò pene impoſſibilem conditionẽ adjecerit ut aliunde libertas ei obtingere non poſſit: veluti ſi hæredi mille dediſſet:* ergo utraque pariter conditio rejicienda eſt, vel ſi illa vitiat matrimonium: quia eſt indicium diſſenſus: cum hæc pariter diſſenſum indicet, vitia. Tertio, quia conditio impoſſibilis de facto, non appellatur in jure impoſſibilis, ſed difficilis, *l. continuus, 137. §. Illud, ff. de verb. oblig.* ergo dum *c. fin.* dicitur, conditiones impoſſibiles rejiciendas eſſe, intelligitur præcipuè de conditionibus verè impoſſibilibus, quales ſunt natura impoſſibiles. Quartò, quia jus canonicum in hac deciſione voluit favere matrimonio, ſicut jus civile ultimæ voluntati, à qua excludit conditiones impoſſibiles: ut teſtatur gl. *d. c. fin. verb. Impoſſibiles & ibi Ioa. Andr. n. 7. Card. n. 2. Alex. de Nevo, n. 6. Acoſta l. 1. Selectarum, c. 8. n. 11.* at à legatis rejiciuntur etiam conditiones natura impoſſibiles: imò aliæ impoſſibiles de facto, non rejiciuntur: ut teſtatur *Cov.* cum aliis *decret. 2. p. c. 3. §. 2. n. 9.* ergo ſimiliter conditiones natura impoſſibiles rejiciuntur à matrimonio, & habentur tanquam non adjectæ. Quintò quia indefinita juris tradens regulam, æquipollet univerſali: (ut dixi l. 3. diſp 44. n. 2.) ergo dum Pontifex *d. c. fin.* ſtatuens regulam de conditionibus impoſſibilibus; dixit indefinitè, tanquam non adjectas, habendas eſſe: intelligit de omnibus conditionibus impoſſibilibus: & malè trahitur illa deciſio ad ſolas conditiones de facto impoſſibiles, quæ cùm verè impoſſibiles dici non poſſint, non modica eſt difficultas (ut dicemus diſp. ſeq.) an ſub ea deciſione comprehendantur. Tandem, contra id quod addit *Ledeſma* in eo intellectu, quando conditiones ſunt impoſſibiles de facto, non præſumere Eccleſiam conſenſum abſolutum, ſed efficere matrim. cum eo conſenſu imperfecto, ut contingit in legatis: ſic inſurgo: nam longè diverſa eſt ratio: jus enim humanum poteſt ſupplere conſenſum in legatis, ac teſtatore invito ob favorem publicum aliquarum cauſarum, poteſt efficere ut legatum valeat: quod ſecus eſt in matrimonio, in quo nihil circa conſenſum ſupplere poteſt: ut ſupra dixi, l. 2. diſp. 27. n. 2.

His ergo intellectibus rejectis: ut intelligentiam quam 8
veriorem reputo, proponam, oportet ſupponere aliquot fundamenta. I. fundamentum eſt, conditio impoſſibilis reputata poſſibilis, non rejicitur à contractu matrimonii, vel ſponſalium, ſed ſuum ſortitur effectum in utroque foro: unde *d. cap. fin.* intelligitur, quando ſciebant contrahentes conditionem eſſe impoſſibilem. Probatur, quia in teſtamentis ubi conditio ſimilis rejicitur, actus

teſtandi

Digitized by Google

teſtandi ſub conditione impoſſibili, quam teſtator poſſibilem exiſtimabat, eſt nullus, *l.Servo manumiſſo, ff. de con. indeb.* & docet ibi, *gloſſ.verb.Ex teſtamento, Barth.l.1.n.5.ff. eo.tit.Ioan.de Imola l.3.n.11.ff.de condit.inſt.*& *Covar.ſtatim citandus*: ergo ſimiliter in matrimonio 2. quia licet conditio ſit impoſſibilis in ſe, ſi tamen à contrahentibus reputetur poſſibilis,& contingens, eandem vim habet in eorum animis, & apprehenſione, ac ſi verè eſſet poſſibilis, & contingens: ſed ſi eſſet poſſibilis,non rejiceretur: ergo nec rejicitur, dum poſſibilis exiſtimatur. 3. quia eodem modo loquitur pontif. *d.c.fin.* de conditione turpi, & impoſſibili, ſed turpis reputata honeſta non rejicitur, (ut dicemus hoc l.5. diſp. 15.n.5.) ergo nec impoſſibilis reputata poſſibilis.4.quia, (ut ſtatim dicemus) matrim. contractum ſub conditione impoſſibili, reputatur nullum etiam in foro Eccleſiæ, quando conſtat ex aliquibus conjecturis conſenſum conjugalem defeciſſe, ita ut contrahentes nullatenus velint conſentire, niſi impleta conditione: ſed potiſſima conjectura eſt, ſi illic credebant conditionem eſſe poſſibilem: ergo in hoc eventu non rejicietur conditio, ſed vitiabit matrimon. Ita docent *Adrian. 4. q.3. de matr. dub.11.fin.Sotus 4.d.29.q.2. a.2. verſ. Per hac judicandum*, *Covar.4. decret.2.p.c.3. §.2.n.1. Medina q.23. de reſt.§. Verum adhuc remanent tria dubia : Petr.de Soto lect.3.de matr. §. Quartò denique infertur ,Lud.Lop.2.p.inſtruct.novi materià de matr.c.43.f.*1093 *Petr. de Ledeſ. de matr.q.47.art.5. dub.1.concl.3.Enriq.l.11.de matrim. c.12. n.5.in comm.lit.C.* quamvis ſibi contradicat *eo n.5.*aſſerens hanc conditionem impoſſibilem reputatam poſſibilem haberi pro non adjecta, & de ea intelligi *d.c.fin.* ſed verius eſt quod dicit in commento, nempe non haberi pro non adjecta, nec de ea intelligi *d.c.fin.* Item tenet *Barth. à Ledeſ.dub.25. de matr. concl.* 8. Hoc tamen fundamentum eſt contra *Adrian.* 4. *q.3.de matr.dub.*7. ubi ait *d. c. fin.*intelligi tantum quando contrahentes, conditionem reputabant eſſe poſſibilem, & *Greg.Lop.l.6.fine, tit.4.p.4.* aliquantulum trepidat dicens, tunc tantum conditionem impoſſibilem reputatam poſſibilem vitiare matrimonium, quando ex tali credulitate manifeſtè apparet non aliter voluiſſe contrahentes, matrimonio conſentire, niſi eveniente tali conditione: & ſic manifeſtè apparet de diſſenſu Sed dico id non opus eſſet ſed eo ipſo quod contrahentes exiſtimant eam conditionem eſſe poſſibilem, eſt manifeſtum ſignum diſſenſus, & talis conditio non habetur pro non adjecta. Pro
9 eadem ſent. ſunt DD. quos infra hoc l.5.diſp.7. num. 17. referam, aſſerentes ſi aliqui contrahant ſub conditione, Si pater conſenſerit,exiſtimantes eum vivere, cum tamen mortuus eſſet: non rejici talem conditionem impoſſibilem, ſed ſtatim vitiari matrimonium : eo quòd cum contrahentes exiſtimarent patrem vivere, reputabant conditionem eſſe poſſibilem.

Hinc infertur, minus bene *Sotum*, *Lud. Lop. & Enriq. in illo comment.lit.C.n.præc.citatos*.aſſerere hujuſmodi conditionem impoſſibilem reputatam poſſibilem, ſuſpendere contractum uſque ad conditionis eventum: ſicut ſi verè poſſibilis, & contingens eſſet: dicendum enim eſt cum reliquis DD. in hoc fundamento citatis, minimè ſuſpendere, ſed ſtatim annullare matrim. Nam repugnat ut conditio natura ſua impoſſibilis, ponatur in eſſe, ergo ex tunc contrahentes manent liberi ab obligatione: cum eventum impoſſibilem nullus expectare teneatur.

10 Nec placet moderatio *Soti*, & *Lud. Lop.fol.* 1094 *quos retuli n.* 9. ubi aſſerunt hoc intelligendum eſſe, quando prudenter contrahentes exiſtimabant conditionem eſſe poſſibilem, ſecus quando abſque omni prudentia id crederent: quibus aſſentiri videtur *Greg. Lop. ibi cit.* aſſerens quando ex aliquibus cauſis exiſtimarent eſſe poſſibilem, hoc procedere. Cæterum hoc verum eſt quando præſumptionem in foro externo, non enim præſumet Eccleſia contrahentes reputaſſe conditionem eſſe poſſibilem, quando in omni prudentia abſque eſſet. Cæterum in foro conſcientiæ, quantumvis imprudenter reputent conditionem poſſibilem, vitiabitur matrimonium: quia deficit conſenſus: cum enim crederent poſſe evenire conditionem, non videntur conſentire niſi in illius eventum: ut contingit in aliis conditionibus verè poſſibilibus. Et ita in ſimili docet *Adrian.4.q.3.de matr. dub.* 11. *fine*, ubi ait, licet conditionem eſſe jure impoſſibilem, ſit clarum, nec liceat ignorare: adhuc non rejici, quando ignoratur, niſi quoad præſumptionem in foro externo, & nec quoad hoc nocebit, ſi poſſit ignorantia probari.

II. Fundamentum eſt, ut conditio impoſſibilis habeatur pro non adjecta, ultra cognitionem impoſſibilitatis conditionis, exigitur etiam ut contrahentes conſcii ſint conſtitutionis *d. c. fin.* ſtatuentis eam conditionem haberi pro non adjecta, & cenſeri purum matrimonium. Prob. quia conditio impoſſibilis, ex natura ſua, & attento frequenti loquendi modo, importat diſſenſum: ut manifeſtè probant argum.n.1.propoſita: & favore matrim. diſpoſuit Pontifex *d.c.fin.* ut in hoc contractu habeatur pro non adjecta, & cenſeatur purus contractus: ergo ut contrahentes matrim. ſub ea, cenſeantur etiam in foro externo habere pro non adjecta,& purè contraxiſſe, neceſſarium eſt ut hujus conſtitutionis conſcii ſint: conſtitutio enim minimè obligat ignorantes,*c.2. de conſtit.* Sic *Metina C.de reſt.q.23.duplici col.antaſin.§.Ad cognoſcendum autem.*, *Cov.4. decr.2. p.c.3. §.2.n.1. Alex.Carrer.l.3.de ſponſal.c.5. habetur tom.9.tract. Palacios l.6 de contractibus,c.6.concl.1.& 2.* 11

Imò non ſufficiet, ſi alter ex contrahentibus norit conditionem eſſe impoſſibilem, & jus ſtatuens haberi pro non adjecta: ſed oportet ut utrumque notum ſit ambobus contrahentibus. Quia cum matrim. conſtet ex utriuſque conſenſu, & conditio impoſſibilis ex ſe diſſenſum explicet, ſi alter contrahens ignoret jus ſtatuens haberi pro non adjecta, ex parte illius non erit conſenſus, ſed diſſenſus: & ita non poterit conſtare matrim. Similiter ſi alter ex illis reputet, conditionem eſſe poſſibilem, cum natura conditionis poſſibilis, ea ſit, ut ſuſpendat conſenſum in conditionis eventum, ex parte hujus conſenſus non erit perfectus, & aptus matrim. contrahendo: ergo ut reputetur matrim. neceſſarium eſt, ut uterque contrahens norit conditionem eſſe impoſſibilem, & jus ſtatuens eam conditionem haberi pro non adjecta. Quare cautè *Cov. Metina,n.præced.citati*, dixerunt requiri ſcientiam hujus conſtitutionis in contrahentibus, ad ſignificandum in utroque requiri: & *Adrian.4.q.3.de matr. dub.11.ad finem*, expreſſè ait ſat eſſe, ſi uterque vel alter ignoret. 12

Sed objicies: cum ignorantia facti, non juris excuſet: *reg.ignorantia,13.de reg. jur.in 6.* & ignorantia hujus conſtitutionis, ſit ignorantia juris,ea non obſtante cenſebuntur contrahentes ſub conditione impoſſibili ſibi cognita, purè contrahere: quod videtur ſignificare *Greg. Lop. l.6. 1.4.p.4.verb.Monte de oro,ad fin.* aſſerens, cum hoc jus notorium ſit,contrahentes videri conſentire purè, cum ſcire debeant à jure rejici tales conditiones. Sed quicquid ſit in foro externo, manifeſtum eſt in foro conſcientiæ utramque ignorantiam,quamvis craſſiſſima ſit, excuſare in hoc caſu: (ut dixi n. o. de eo qui craſſiſſimè & imprudentiſſimè reputavit conditionem,quæ natura impoſſibilis erat, eſſe poſſibilem.) Quia quævis ignorantia conſenſum tollit, qui neceſſarius eſt ad matrimonium, quamvis à culpa minimè excuſat, niſi juſta & probabilis ſit. Ut ſi craſſiſſimè erraret contrahens in perſona, putans eſſe aliam: ſic ignorantia quantumvis craſſa tollet conſenſum abſolutum. Imo & in foro externo excuſabit ignorantia juris clari,ſi probari poſſit:ut de ignorantia impoſſibilitatis de jure conditionis,docet *Adrian.4.q.3.de matr.dub.11.ad fin.* Imo & ignorantia hujus juris excuſat in foro externo. Quia ignorantia juris non excuſat, quando eſt jus clarum, & omnibus notum. Ut teſtatur *Dynus ea reg. Ignorantia, n.4.*& cum aliis *Cov.4.d. decr.2.p c.8.§.1.n.9.*ſecus quando jus eſt obſcurum, & in quo ipſi DD. varias profeſſi ſunt opiniones, quale eſt *d.c.fin.* cujus vera intelligentia & doctiſſimos latet,& tam varia eſt, ut vidimus. 13

Hinc

Digitized by Google

14 Hinc infertur, moraliter loquendo nunquam eventurum caſum, in quo judicandum ſit etiam in foro externo matr. contractum ſub conditione impoſſibili. Quia nunquam hoc jus notum erit ſaltem fœminæ contrahenti. Et (ut probavimus n. 12.) requiritur utrique cognitum eſſe.

15 III. Fundamentum ſit: conditio impoſſibilis habetur pro non adjecta, quando dubia eſt contrahentium intentio, an animo conſentiendi, vel potius irridendi, eam conditionem appoſuerint: tunc enim favore matrimonii præfertur pars illius conſervatrix, & præſumit Eccleſia ea verba accipi in ſenſu abſoluto, perinde ac ſi conditio appoſita non eſſet: ita ut conditio nil penitus operetur: in dubio enim pro matrim. judicandum eſt, *c. fin. de ſentent. & re jud.* cum enim vertatur periculum animæ ſi fortè ſeparentur qui legitimè ſunt conjuncti, & aliis conjungantur matrimonio, eligit Eccleſia in dubio quod animæ tutius eſt: ſatius enim eſt contra ſtatuta hominum dimittere legitimè conjugatos, quàm contra legem Dei eos ſeparare. Ut habetur *c. Licet ex quadam, de teſtib.* ita *Molin. C. de reſt. q. 23. §. Reſpondeo ſalvo meliori judicio. Carbon. q. de reſt. ante. 1. concl. Palacios l. 6. de contract. c. 6. ad fin. in ſolut. ad 4. & in 4. concl. Spino ſpec. teſt. gloſſ. 4. princip. n. 138. DD. n. ſeq. referendi.*

16 Hinc infertur, ſi ex illis conjecturis conſtet conditionem impoſſibilem joco appoſitam eſſe, ac abſque animo contrahendi, tunc etiam in foro externo non habendam pro non appoſita, ſed vitiare matrim. Quia jam intentio contrahentium non eſt dubia. Sic *Adrian. 4. q. 3. de matr. dub. 7. Sotus 4. d. 29. q. 2. a. 2. verſ. ad propoſitum ergo. Steph. Cajet. in ſacram Neap. lit q. 46. de matr. concl. 8. Cov. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 2. n. 5. Enriq. l. 11. de matr. c. 12. n. 5. & in fin. Barth à Ledeſm. dub. 25. de matr. concl. 7. Palacios l 6. de contract. c. 6. concl. 4. Lup. Lop. 2. p. inſt. ut. novi materia de matr. c. 43 f. 1093.* Imo credo in hoc eventu adjectionem conditionis impoſſibilis coadjuvare præſumptionem diſſenſus in foro externo. Quia tantum habetur pro non adjecta, ubi dubia fuerit mens contrahentis: ut diximus num. præced.

17 I. Autem conjectura erit, quando ſic contrahens expreſſit, nolle ſe aliter conſentire, niſi ea conditione eveniente. Quia jam clarè expreſſit ſuam intentionem. Ita *Steph. Cajet. Adrian. d. dub. 6. Covar. Lud. Lop. citati n. præced.* Secunda conjectura erit, ſi magna ſit diſparitas inter contrahentes. Quia hæc ſatis indicat diſſenſum & facit præſumere joco contractum eſſe matrim. (ut l. 3. diſp. 15. n. 7. diximus.) Sic *Lud. Lop. ibi.*

18 His ergo ſuppoſitis, verus intellectus *d. c. fin.* eſt. Omnes fideles dum Sacramenta recipiunt, cenſentur ea recipere juxta Eccleſiæ intentionem, & dum contractus ineunt matrimonii, & norunt conditionem eſſe impoſſibilem, eámque rejici ab Eccleſia, & pro non adjecta haberi, ſed præſumere conſenſum eſſe purum, & abſolutum: videntur velle purè contrahere, juxta intentionem Eccleſiæ, & ut ipſa Eccleſia præſumit, & judicat tale matrim. niſi aliter explicent ſuam intentionem. Sic *Palud. 4. d. 29. q. 2. in fin. Cov. 4. decr. 2. p. c. 3. § 2. n. 1 Greg. Lop. l. 6. t. 4. p. 4. verb. Mon. e de oro, a ſir. Molina C. de reſtit. 9 23 duplici col. ante fin. §. Ad cognoſcendum autem. Palacios l. 6. de contract. c. 6. concl. 1. & 2. Alex. Carrerius l. 3. de ſponſal. c. 5.*

19 Sed rogabis, in quo conſiſtat favor hic matr. ob quem *d. c. fin.* ait Pontifex rejici ab eo conditiones impoſſibiles? Dico in hoc conſiſtere: potuit jus in cæteris contractibus diſponere, ut conditio impoſſibilis haberetur pro non adjecta, & ſi id diſponeret, valeret contractus initus ſub tali conditione, à ſcientibus talem conditionem eſſe impoſſibilem, & rejici à jure: propter rationem proximè dictam: cum autem id non ſtatuerit, cæteri contractus corruunt, ſi ſub conditione impoſſibili celebrentur, matrim. autem eo quòd contractus favorabilis eſt, hoc ſpeciale habet, ut ab eo ex ſtatuto Eccleſiæ, impoſſibilis conditio rejiciatur: ac proinde matrim. ea adjecta contractum, quod alias naturæ impoſſibilis conditionis relictum, irritum eſſet, manet firmum ac validum. Ratio autem quæ induxit Eccleſiam ad hunc favorem, explicata eſt n. 15.

Ex his infertur deciſionem *d. c. fin.* non ſolum locum habere in foro externo ſed etiam in foro conſcientiæ, dum contrahentes incerti ſunt ac dubii an oppoſitam habuerint intentionem. Sicut de Baptiſmo, & cæteris Sacramentis, dum ea recipiens non eſt certus de contraria intentione, judicandum eſt in utroque foro. juxta intentionem Eccleſiæ recepiſſe, ac proinde valida eſſe: ſic de matr. judicium ferendum eſt in utroque foro. Præterea, quia in eo dubio Eccleſia judicaret in foro externo eſſe matrim. ergo idem judicandum eſt in foro interno: nam ubi non proceditur ex falſa præſumptione, ſed veritas cognita eſt, idem dicendum eſt in utroque foro: (ut probav. 1. diſp. 5, n. 20.) Sed contra hunc intellectum eſt objectio. Jus canonicum non fundatur ad rejiciendas de matrim. hujuſmodi conditiones impoſſibiles, eo quòd contrahentes ſciant rejici: ſed hoc potius ſubſequitur hanc conſtitutionem, quàm ſit ratio ad ſtatuendum ipſum. Ob hanc rationem rejicit hunc intellectum *Petr. a Ledeſ. de matr. q. 47. a. 5. dub. 1.* Sed nullius eſt momenti objectio: libenter enim fateor, ſcientiam hujus conſtitutionis non eſſe rationem, cui innititur Eccleſia ad rejiciendas has conditiones: ſed ratio fuit, favor matrim. ut Pontifex *d. c. fin.* teſtatur. Verum ſcientia ejus conſtitutionis exigitur, ut in ea diſpoſitum locum habeat: nulla enim conſtitutio ignorantes ligat: *c. 2. de conſt.* 20

2 Infertur intellectus ad *Clem. unic. de conſang. & affin.* ubi excommunicantur conſanguinei contrahentes matr. 21 incurrent enim prædictam excommunicationem, ſi contrahant adjecta conditione impoſſibili. Ut ſi duo conſanguinei ſic inter ſe contrahant, Accipio te in uxorem & virum, ſi cœlum digito tetigeris. Quia cum ea conditio habeatur pro non adjecta, perinde eſt, ac ſi purè & abſolutè contraherent. Id tamen intelligendum eſt, quando ſecundum juris diſpoſitionem vellent contrahere, ſi enim *mens* eorum eſſet ſolum in eventum ejus conditionis, & non aliàs contrahere, non incurrerent eam excommun. Quia Clementina illa punit voluntatem contrahendi de facto, ubi jus reſiſtit ob impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis; at ſi in eventum conditionis quam ſciunt impoſſibilem, & non aliàs vellent contrahere, non eſt verum ipſos habere voluntatem contrahendi de facto: ergo non incurrent excommunicationem. Sic *Adrian. 4. de matr. q. 3. dub. 10. ad fin. & dub. 11. in ſolut. ad 1. Cov. 4. decr. 2. p. c. 3 § 2. n. 8. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 47 a. 5. triplici col. ante fin. §. In hujus rei expoſitionem, & ſeq.* Similiter ab eadem excommun. excuſabuntur, ſi jus habens has conditiones pro non adjectis, ignorent. Quia eo caſu non eſt hoc matrim. ut probavi n. 11. Sic *Adrian. ibi.* Idem dicendum eſt, ſi ſub conditione turpi contrahatur matr. Quia ſimiliter habetur pro non adjecta (ut dicemus latè diſp. 15.) Sic *Petr. de Ledeſ. ibi. §. In hujus rei expoſit.* Et bene addit, §. *Dico tertio,* in caſu in quo animus eſſet non contrahendi uſque ad conditionis turpis eventum, ea eveniente, retenta opinione aſſerenti purificari illud matr. abſque novo conſenſu, (quam referam diſp. 8. n. 5.) incurri excommunicationem: cùm tunc de facto contrahatur matr. abſolutum inter conſanguineos. Retenta autem contraria opinione, diecenti non purificari matr. poſt adventum conditionis, abſque novo conſenſu, (quam eadem diſp. 8. n. 3. referam) non incurri, donec adveniente conditione accedat novus conſenſus. Quia uſque tunc non eſt matrim. Quid autem dicendum ſit, ſi conditio ſit impoſſibilis de jure? Ut ſi conſanguinei contrahant ſub hac conditione, Contraho tecum, ſi licet inter conſanguineos, dicam diſp. ſeq. n. 10.

Tertio infertur, intellectus ad *c. fin. de bigamis*, ubi decernitur ſacerdotem ducentem viduam, eſſe irregularem, 22 propter affectum contrahendi opere ſubſequuto: infertur (inquam) ſimiliter eſſe irregularem, ſi ſub conditione impoſſibili, conſcius eam rejici, & conformiter conſtitutioni Eccleſiæ, id matrim. celebret: ſecus quando fuit ignarus, vel non conformiter illi conſtitutioni contraxit. Sic *Adrian. de matr. q. 3. dub 11. in ſolut. ad 2.* Et idem dicendum eſt de conditione turpi: prout explicuimus num. præced.

Utrùm

Digitized by Google

23 Utrùm autem rejiciantur à ſponſalibus conditiones impoſſibiles, ſicut rejiciuntur à matrimonio? dicemus hoc 5. l. diſp. 17.

24 Tandem ad argum. n. 1. propoſiti, reſp. Ad primum dic. diſtinguendam eſſe minorem: nam conditio impoſſibilis relicta ſuæ naturæ diſſenſum potius indicat: at ſuppoſita Eccleſiæ eam rejicientis, & indicantis conſenſum eſſe purum, conſtitutione, & ejus notitia in contrahente manifeſtè indicat conſenſum. Nam ſtante ea ſcientia ubi alter ſuum animum minimè explicat videtur juxta Eccleſiæ intentionem contrahere. Ad 2. nego conſeq. quia cætera non ſunt paria: cum enim jus non excludat eam conditionem à cæteris contractibus, ea indicat diſſenſum: tollitque ſpontaneam ac liberam voluntatem: quod ſecus eſt in matrimonio: ut explicui in ſolut. præced. Ad 1. confirm. nego conſeq. quia ea conditio cùm in cæteris contractib. non habeatur ac non adjecta, ſed relinquatur ſuæ naturæ, index eſt diſſenſus: ſecus in matrimonio: ut dixi. Ad 2. confirm. nego conſeq. quia cæteri contractus non ita favorabiles ſunt, ac matr. nec in matrimonio ſub conditione impoſſibili contracto, ſupplet conſenſum Eccleſia, ſed declarat eum conſenſum rejecta conditione purum eſſe. Ad 3. arg. concedo totum in cæteris contractibus: at ſecus in matr. ubi adjectis iis conditionibus, præſumit Eccleſia purum conſenſum ob rationem dictam. Ad 4. dico Eccleſiæ conſtitutionem efficere ut matrim. ſub ea conditione celebratum, ſit deinceps poſt eam conſtitutionem legitimum, quod ante eam invalidum eſſet. Et dum dicis, Eccleſiam non poſſe facere ut id quod matr. minimè erat, modo ſit matrim. diſtinguo, ſi intelligas de matr. ante ſuam conſtitutionem contracto, id fateor: ſi autem intelligas de in poſterum contrahendo: id bene poteſt efficere, non ſupplendo conſenſum ſed variando decreta. Ut dum Eccleſia, *c. Non debet de conſang.* reſtrinxit gradus conſanguinitatis ad quartum, non effecit ut matrim. contractum in quinto gradu ante eam conſtitutionem, quod invalidum fuit, validum eſſet: at fecit ut matr. deinceps in 5. gradu contracta, quæ ſecluſa ea conſtitutione invalida eſſent, deinceps valerent, tollendo antiquam prohibitionem. Sic in noſtro caſu ante conſtitutionem *d. c. final.* matr. ſub conditione impoſſibili celebratum, nullum erat: quia ea conditio indicabat diſſenſum, & ita Eccleſia nequit efficere ut id matrim. ſit validum: ut ibi ſtatuit eam conditionem rejiciendam eſſe cum variata ſit natura contractus, eo quod jam indicat conſenſum, efficit, ut deinceps matrimonia ſub ea conditione celebrata ſint firma. Ad confir. patet ex ſolutione præced. Ad 5. dico propter utramque rationem rejici: nec inde ſequi rejiciendas eſſe, quamvis aliunde conſtaret de contraria voluntate: quia Eccleſia nequit conſenſum in matrim. ſupplere. Ad confirm. jam n. 19. explicui in quo favor matrimonii præ cæteris contractib. conſiſtat: nec hic favor adverſatur libertati, ac ſpontaneo conſenſui ad matrim. requiſito: ut explicui in ſolutione. Ad 2. confir. dico odium eſſe ut introducatur matr. ubi conſenſus deeſt: at in dubio an ſit conſenſus, necne, favor eſt matrimonii, ut valeat, ſtatuendo non indicare diſſenſum, id quod ſecluſa ea conſtitutione eum indicaret. Ad ultimum, conſtat ex dictis: quia ſuppoſita conſtitutione *d. c. fin.* ejuſque notitia, eſt ſufficiens expreſſio conſenſus abſoluti, dum ſub conditione impoſſibili contrahitur.

DISPUTATIO IV.

An omnes conditiones impoſſibiles rejiciantur de matrim. juxta c. fin. de condit. appoſ. vel tantum impoſſibiles per naturam: & hoc ſive apponantur de præſenti, aut præterito, ſive de futuro.

SUMMARIUM.

Quotuplex eſt conditio impoſſibilis? n. 1. Et an rejiciatur, quando eſt de præſenti, aut præterito? refertur opinio negans, 2.

Contraria Authoris, n. 3. Et ſolvuntur argum. n. 4.

An rejiciatur conditio impoſſibilis per naturam? remiſſivè, 5. Et ibi, quid ſi partim eſt poſſibil. partim verò impoſſibilis.

Quid ſi conditio ſit jure impoſſibilis: refertur opinio negans rejici n. 6. Et contraria, 7.

Quid ſi talis conditio referatur in tempus futurum? ut ſi aliquando licebit matrimonium inte conſanguineos. 8.

Quid ſi dubium ſit, an conditio ſit natura vel jure impoſſibilis, 9.

Explicatur Clem. unde conſang. an incurrat excommun. contrahens cum conſanguinea, ſub conditione, ſi eſt licitum, n. 10. & ſolvitur argum n. 11.

Quid ſi conditio ſit de facto impoſſibilis, referuntur duæ ſententiæ, numer 12. & 13.

Et ſent. Authoris n. 14. & ibi ſolvuntur argum.

Quid. ſi conditio ſit per accidens, ex lapſu tempore impoſſibilis, ut ſi corrupta dicatur, Contraho tecum ſi es virgo? refertur opinio affirmans rejici, numer 15. Et ibi, an præteritum non eſt potentia. Et verior opinio. 16.

Valet hæc conditio, ſi es virgo, contraho tecum 17.

Solvuntur argum & explicatur l. Si Mævia ff de hæred. inſtit. n 18. & ibi an rejiciatur hæc conditio, Si filia tua vivit, contraho, tecum caſu quò ille numquam habuerit filiam?

An conditio impoſſibilis, contra ſubſtantiam matrimonii rejiciatur: ut Contraho tecum ſi fueris angelus, vel ſi veneris ad exequias meas vel ſi non aſcenderis capitolium? 19.

1 Cum multiplex ſit conditio impoſſibilis, quædam enim eſt per naturam impoſſibilis, ut ſi cœlum digito tetigeris, quædam jure impoſſibilis, quando ſcilicet jus oppoſitum jubet: ut Contraho tecum, ſi licet inter conſanguineos contrahere, quædam eſt facto ipſo impoſſibilis: ut ſi quis pauperi dicat, contraho tecum: ſi centum mille aureos in dotem dederis, quædam, eſt natura ſua poſſibilis, at ex accidenti, ut ex lapſu temporis, eſt impoſſibilis: ut Contraho tecum, ſi es virgo, vel ſi pater tuus adhuc vivit. Quædam ſunt conditiones impoſſibiles contra ſubſtantiam matrimonii. De his ergo omnibus, hoc eodem ordine quo propoſitæ ſunt in hac diſp. eſt agendum.

2 I. Tamen generaliter circa has omnes conditiones impoſſibiles, dubitatur: an cum apponuntur, de præſenti, aut præterito, habeantur pro non adjectis: vel tantum quando apponuntur per verba de futuro? Duplex eſt ſent. 1. ait *d. fin.* dum decidit conditiones impoſſibiles habendas eſſe pro non adjectis intelligi quando apponuntur de futuro: ut contraho tecum, ſi cœlum digito tetigeris, ſecus quando de præterito, aut præſenti: ut Contraho tecum, ſi cœlum digito tangis, aut tetigiſti, tunc enim non habentur pro non adjectis, ſed vitiant matrimonium, & irritum illud reddunt. Prob. quia verba juris ſunt propriè intelligenda, ſed conditiones de præterito, aut præſenti non ſunt propriè conditiones. Ut conſtat, quia non ſuſpendunt quod proprium eſt conditionis, ergo cum *d. c. fin.* loquatur de conditionibus, quando, ſcilicet, ſunt per verba de futuro 2. quia eodem tenore definit ibi pontifex rejiciendas eſſe matrim. conditiones impoſſibiles, & turpes, ſed hæ non rejiciuntur, quando ſunt de præterito, aut præſenti: ut dicemus hoc 5. l. diſp. 15. n. 5. ergo nec illæ. Et confirmatur, quia in *eo. c.* aſſerit Pontifex conditionem contrariam ſubſtantiæ matrimonii annullare, ſed non annullat quando eſt de præſenti, aut præterito, ſed tantum quando eſt de futuro, ergo ſimiliter dum decidit conditiones impoſſibiles eſſe rejiciendas, intelligit de conditionibus de futuro. Sic videtur tenere *Sylveſt. Matr m. 3. q. 1. fine* nam ubi dixerat conditiones impoſſibiles, & turpes haberi pro non adjectis, ſubdit hæc dicta eſſe de conditionibus propriis de futuro, nam de præſenti, vel præterito ſtatim de matrim. ſi ſint veræ, vel non, ſi ſunt falſæ; niſi ſint contra matrimonii ſubſtantiam. Eandem tenent aliqui viri docti neoterici, & fertur fuiſſe Magiſtri Cano & tenet *Petr. de Ledeſma de matrim. qu. 47. art. 5. dub. 1. §. Hoc poſito fundamento.*

3 II. Tamen ſent. (cui adhæreo) ait rejiciendas eſſe quamvis ſint de præterito, vel præſenti. Prob quia eodem modo rejiciuntur à matrim. quo ab ultima voluntate, probavi, diſp. præc. n. 7. ſed ab ultima voluntate rejicitur impoſſibilis de præſenti, ut patet ex *l. Si Mævia 45. ff. de hæred*

Digitized by Google

inſtit. ubi conditio, Si filia teſtatoris vivet, caſu quo numquam habuit filiam, rejicitur à teſtamento, tanquam impoſſibilis Et dicit *gloſſ. verb. Vivent. id eſt vivunt in præſenti tempore.* 2. quia Pontifex dum *d.c.fin.* decernit conditiones impoſſibiles eſſe rejiciendas, non ideo id decernit, quia obligant ad aliquid impoſſibile, ſed quia omnino impoſſibiles ſunt, at tam impoſſibiles ſunt, ſive apponantur de præterito, præſenti, aut de futuro, ergo ſimiliter ſunt rejiciendæ: ſicut etiam hoc lib. 5. diſp. 2. n. 1. de conditionibus neceſſariis diximus, non eſſe differentiam, an apponantur de præſenti, præterito, aut futuro: quia ſemper ſunt neceſſariæ, & præſentes in ſuis cauſis. Et ita hanc ſent. tenent *Durand* 4 *d.* 28. *q.* 2. *n.* 5. *Palud.* dicens forte hoc eſſe verum, 4. *d.* 20 *q.* 2. *art.* 5. *n.* 28. *Covar.* 4. *decret.* 2. *p. c.* 3. §. 2. *n.* 2. *Greg. Lop. l. l.* 6. *verb. Monte de oro, ad fin tit.* 4. *p* 4. *Lud. Lop.* 2. *p. inſtr. novi materia de matr. c.* 24. *f.* 1083, Idem tenet *Adrian.* 4. *q.* 3. *de matr. dub.* 11. ubi exemplificat in conditione impoſſibili de jure, quam dicit habendam pro non adjecta: in conditione de præſenti, ut ſi inter conſanguineos poteſt conſiſtere matrim. Idem expreſsè *Alex Carrer, de ſponſal. l.* 4. *c.* 5. habetur tom 9. tract. *Barth. à Ledeſma de matr. dub.* 25. *concl.* 7. ubi aſſerens conditiones impoſſibiles haberi pro non adjectis, exemplificat, ut ſi Deus non eſt: quæ eſt conditio de præſenti.

4 Ad 1. argum. ex propoſitis num. 2. dico conditiones de præſenti, aut præterito, non eſſe proprie conditiones, at dum textus rejicit conditiones impoſsibiles, non attendit ad proprietatem conditionis, quæ eſt ſuſpendere: ſed ad impoſſibilitatem, quæ æque proprie reperitur in conditione impoſſibili de præterito, & præſenti. Ad 2. nego conſeq. quia turpes non rejiciuntur ex eo quod turpes ſint; ſed quia incitant, & obligant ad peccandum, ut dicemus hoc l. 5. diſp. 15. n. 4. quare cum hoc ſolum inveniatur in turpibus de futuro: ſolum turpes de futuro rejiciuntur. At impoſsibiles rejiciuntur ex eo quod impoſsibiles ſunt; quæ impoſsibilitas conditione de præſenti & præterito reperitur ad confirm. pariter negatur conſequentia, quia conditio contra ſubſtantiam annullat, quia eſt obligatoria ad implendum aliquid contra ſubſtantiam, aut bona matrimonii: quæ ratio ſolum habet locum in conditione de futuro: at impoſsibilitas in utraque reperitur,

5 2. Dubitatur, an oporteat eſſe notam contrahenti impoſsibilitatem conditionis, ut ea rejiciatur? & habeat hæc deciſio locum in conditionibus etiam natura impoſsibilibus? ſatis de his dixi diſp. præced. num. 7. & ſeq. ſi tamen conditio ſit pro parte poſsibilis, & pro parte impoſsibilis rejicitur quatenus eſt impoſsibilis, & implenda eſt quatenus eſt poſsibilis: per *l. Qui dotem. ff. de dote præleg. & l. penult. ff. de condit. & demonſt.* Sic *Bart. l.* 1. *n.* 10. *ff. de condit. inſtit. Anchar. c. fin. n.* 9. *de condition. appoſitis.*

6 3. dubitatur de conditionibus jure impoſsibilibus, an rejiciatur à matrim. juxta *d. c. fin.* Ut contraho tecum, ſi inter conſanguineos poteſt matrim. contrahi, vel filius poteſt ſine cauſa à patre exhæredari. *Sylv. Matrimonium,* 3. *q.* 9 *fine,* dicit non eſſe rejiciendas conditiones. Quia non ſunt abſoluté de jure impoſsibiles: cum jus facile variari poſſit. Ut conſanguinitatis gradus variati ſunt, *c. Non debet de conſanguin.*

7 Verum dicendum eſt, hujuſmodi conditiones rejiciendas eſſe, ſicut rejiciuntur impoſſibiles per naturam: juxta *d. c. fin.* Probatur 1. quia cum id poſſimus quod jure poſſumus, *l. Nepos Proculo, ff. de verb. ſign.* dicetur impoſſibile, quod de jure fieri non poteſt. 2. prob. nam teſtamentum, à quo ſimiliter rejicitur conditio impoſſibilis, valet rejecta conditione non tantum per naturam, ſed jure impoſſibili, *l.* 1. *ff. de condit. inſtit. l. Continuus, §. Cum quis, ff. de verb. obl. & §. impoſſibilis, inſtit de hered. inſtit.* Et docet *Bart. ea l.* 1. *n.* 5. *Molina* cum aliis. *lib.* 1. *de primog. c.* 12. *n.* 36. *P. Molina to* 1. *de juſt. tr.* 2. *diſp.* 206. *concl.* 2. ergo ſimiliter rejiciuntur á matr. Et ita docent *Ioan ab Imola l.* 1. *n.* 11. *ff. de cond. inſt. Adrian.* 3. *q.* 3. *de matrim. dub* 11. *Covar.* 4. *decret.* 2. *p. c.* 3. §. 2. *num.* 7. *Greg. Lop. l.* 6. *tit* 4 *p.* 4. *verb. Monte. Ludovic. Lop.* 2. *p. inſtruct. novi materia matrim. cap.* 43. *fol.* 1039.

Intellige tamen 1. hanc ſent. ſi conditio referatur ad jus præſens, ſecus ſi ad jus futurum, Ut contraho tecum, ſi aliquando licebit inter conſanguineos inire matrimonium, vel ſi hoc anno liceat: id quod modo eſt jure prohibitum. Sic *Adrian. & Covar. & Lud. Lop. ibidem.* Hoc tamen intelligo, quando id eſt jure humano prohibitum. Quia poteſt variari, & ſi conditio eſt poſſibilis. Secus ſi eſſet jure naturali interdictum: cum enim invariabile ſit, rejicietur conditio, etiam relata in futurum. Ut contraho tecum, ſi aliquando licebit homicidium, furtum. Quia ſemper eſt impoſſibilis.

2. Intellige, quando eſt certum, & manifeſtum conditionem eſſe contra jus, vel natura impoſſibilem, ſecus ſi id ſub judice ſit. Tunc enim non debet haberi pro non adjecta. Quia non eſt cur præſumatur tunc conſenſus abſolutus Sic *Adrian. eodem dub* 11. *ad finem.* 9

Hinc infertur, contrahentem cum conſanguinea matrim. ea conditione, Si licet cum conſanguinea contrahere, 10 ſi novit eſſe impoſſibilem de jure, & vult contrahere conformiter juris diſpoſitioni, quod habet pro non adjecta, incurrere excommunicationem, de qua habetur in *Clemen.* 1. *de conſang. & affinit.* Quia cum rejicitur conditio, habetur pro matrim. abſoluté, & puré contracto: ſicut diſp. præced. n. 21. diximus, quando adjicitur conditio impoſſibilis per naturam: ſecus ſi nolint hi conſanguinei contrahere, niſi in eventum conditionis. Sic *Adrian. eod. dub.* 11. *in ſolut. ad* 2. *Covar. n.* 8. *Ludov. Lop. n.* 7. *citati. Petrus de Ledeſ. de matrim. q.* 47. *ar.* 5. *triplici colum. ante finem, §. in hac difficultate. fol.* 263.

Ad argum. contrariæ ſent. propoſitum, nu. 6. reſp. ſatis 11 eſſe, ut conditio dicatur de jure impoſſibilis, ut ſecundum præſentem juris definitionem ſit prohibita, quamvis id jus variari poſſit: ſicut conditio hæc, Si ſol quieſcet, dicitur natura impoſſibilis: quia talis eſt attento præſenti naturæ curſu, quamvis illum Deus immutare poſſit.

4. Dubitatur, circa conditiones quæ ſolo facto impoſ- 12 ſibiles ſunt, an ea ex contractu matrimon. rejiciendæ ſint juxta deciſionem *d. c. finalis,* an potius ſuum operentur effectum, ſuſpendendo valorem matrimonii, uſque in illarum eventum? Quidam aiunt has conditiones vitiare matrim. Prob. quia vitiant ult. voluntatem ut probant *gloſſ. inſt. de hæred. inſtit. §. Impoſſibilis, verb. impoſſibilis Bart. & Imola,* quos refert, & ſequitur *Cov.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 3. § 2. *n.* 9. *Molina lib.* 2. *de primog c.* 12. *n.* 37. at jus canon. dum rejicit conditiones impoſſibiles à matrim. voluit illi favere, ſicut jus civile ultimæ voluntati, à qua rejicit conditiones impoſſibiles: (ut dixi diſp. præced. n. 7.) ſi ergo jus civile non rejicit conditiones de facto impoſſibiles ab ultima voluntate, ſed illam vitiant, ſimiliter jus canonicum non rejiciet eas à matrim. ſed illud vitiabunt. 2. quia *d. c. fin.* ſolum rejiciuntur conditiones impoſſibiles à matrimonio, at impoſſibiles de facto non dicuntur impoſſibiles, ſed difficiles, *l. continuus,* 137. §. *Illud ff. de verb. oblig.* ergo non rejiciuntur: & ita videtur tenere *Covar. eod. n.* 9.

Alii verò cenſent rejiciendas eſſe. Prob. quia ſimiliter 13 rejiciuntur ab ultimis voluntatibus: ut probant cum aliis *Greg. Lop. l.* 3. *verb. Por tal. tit.* 4. *p.* 6. *Acoſta. lib.* 1. *ſelectar. c.* 8. *n.* 9. *P. Molina. to. de juſt. tract.* 2. *diſp.* 206. *f.* 1250. 2. quia tam impoſſibile videtur pauperi, dare centum mille aureos, ac cœlum digito tangere: & tam irriſorium videtur illud, ac hoc petere. Hanc ſent. videtur ampleċti *Lex.* 6. *t.* 4. *p.* 4. ubi inter conditiones quæ rejiciuntur à matrim. ponit. Si dederis montem aureum. Nam eandem conditionem appellat *l.* 5. *t.* 4. *p.* 6. impoſſibilem de facto: & ita intelligitur prior lex, (ut *Gregor. Lop ſuper eam,* notat *verb. Monte,*) de monte aureo artificiali: qui eſt impoſſibilis, de facto: nam naturalis eſt natura impoſſibilis, Idem dicunt *gloſſ. cap. fin. verb. contra de condit. appoſ. & ibi Henric. num.* 6. *Hoſt. ſum. tit. de condit. appoſ. n.* 12. *verſ. Aut. eſt honeſta, Vigner. l. inſtit.* 16. §. 7. *verſ. Sexto, ad fin. Victoria ſumm. materia. de matrim. numero* 259. ubi inter conditiones impoſſibiles, quæ à

matri

Digitized by Google

matrimonio rejiciantur, exemplificant,ut ſi dederis mihi imperium: quàm conſtat eſſe tantum facto impoſſibilem: idem tenet *Palacios lib.5. de contractib. cap.fin. dub.7.* ubi ait hanc conditionem: Si feceris montem aureum, rejici à matrimonio: quia eſt ſummæ difficultatis: idem *Lud. Lop.2.p.instruct.novi materia de matr.c.43.f.1094.* ubi ait rejici hanc conditionem, ſi petatur à paupere cognita, ut det centum mille aureos in dotem. Idem tenet expreſſè *Lud ſ.2.p.4.q.45.a.1.fol.441. col. 2.* cum aliis viris doctiſſimis,prout refert *Covar.4.decret.2.p.c.3.§.2.nu 9.* Idem *Bartholomeus à Ledeſma de matrim.dub.25 concl.* 8.Neſcio tamen, cur inter forum conſcientiæ, & externum, hac in re diſtinguat aſſerens rejici in foro externo: at in foro conſcientiæ ſuſpendere, donec impleantur. Sed immeritò diſtinguit; quia ubi non conſtat de contraria intentione idem ſervandum eſt in hac re in utroque foro:ut dixi diſput precedenti, num. 20.

Placet tamen in hac controverſia, diſtinctio *Gregorii*
14 *Lop.l.6.verb. Monte,t.4.p.4.* ubi ſic diſtinguit aut conditio eſt impoſſibilis de facto ſolum reſpectu illius perſonæ, cui proponitur implenda & non ſimpliciter etiam reſpectu aliorum, poteſt enim alieno auxilio impleri. Ut ſi à paupere petatur hæc conditio, Si dederis centum mille in dotem: & tunc talis impoſſibilitas eſt potius difficultas ut probat I. ſent. n. 4. relata: quare hæc conditio, non rejiciatur,ſed ſuſpendendi effectum habebit,& ſi non impleatur,annullabit matrim. Aut eſt impoſſibilis etiam reſpectu aliorum,ut ſi dederis montem aureum artificialem, quamvis enim multis aureis congregatis poſſet conſtrui, at quia id non facile fieret,nec eſſet poſſibile alicui perſonæ, de facto rejicitur tanquam impoſſibile, favore matrim. Et eodem modo intelligo conditionem illam, Si dederis mihi regnum, aut imperium, rejici tanquam impoſſibilem de facto. Ut ex multis authoribus retuli, n.13.Quia eſt plus quàm moraliter impoſſibile. Et per hoc, facilè reſpondetur ad contraria argumenta propoſita, n. 12.

15 5. dubitatur, an ſimiliter rejiciatur à matrimonio juxta deciſionem *d. c. fin.* conditio quæ ex natura ſua poſſibilis eſt,at ex accidenti eſt impoſſibilis, aut ex lapſu temporis? præteritum enim redire non poteſt.*Hoſtienſ.d.c.fin.de condit.appoſ.ad fin.& in ſum.t.de cond,appoſ.n.12.verſ.Quid ſi contraho ſub conditione hac. Si es virgo?* dicit hanc conditionem, Contraho tecum ſi es virgo, rejici:& eſſe matr. purum. Quia ſi jam defloráta eſt; virgo eſſe non poteſt *c. S. Paulus 32.q.5.*ad præteritum enim non eſt potentia:*regula Verum. 31.ff. de reg. jur.* 2. poteſt argui in favorem hujus opinionis. Quia multi DD aſſerunt rejici hanc conditionem ſi pater conſenſerit, tanquam impoſſibilem, quando contrahentes ſciebant patrem deceſſiſſe: ut dicam hoc 5. diſp. 7. n. 17. ſed hæc non eſt impoſſibilis ex natura ſua, ſed ex accidenti quia ſcilicet pater obierat. Tertio, & fortiſſimè,ex *l.Si Mævia 45.de hered.instit.*ubi aſſeritur hanc conditionem, Si filia mea vivit, hæres eſto, quando teſtator nunquam habuit filiam, rejici & ſic valere inſtitutionem. Et redditur ratio ibi. *quia id quod impoſſibile in teſtamento ſcriptum eſſet,nullam vim haberet:*ubi *gloſſ.verb.Impoſſibile,*dicit,*de natura.* Unde duplex argum.colligitur, alterum, quia hæc conditio,ex natura ſua eſt poſſibilis, & ſolum per accidens ex tranſcurſu temporis præteriti,quia non habuit filiam, dicitur impoſſibilis: alterum, quia eodem modo rejicitur conditio impoſſibilis à legato; & à matr. ſi ergo hæc impoſſibilis per accidens, rejicitur à legato,rejicietur etiam à matrim.

16 Nihilominus abſque dubio dicendum eſt, deciſionem *d.c.fin.* intelligi de conditione quæ ex ſe eſt impoſſibilis, ſecus de quæ ſuapte natura poſſibilis eſt, quamvis ex tranſcurſu temporis,eo quod ad præteritum, ut non tranſierit,minimè eſt potentia,ſit impoſſibilis; talis enim conditio non rejicitur, ſed ſi vera eſt, valebit matrim. ſi verò falſa, vitiabitur. Et hæc diſtinctio eſt ſatis conformis juri. in aliis enim caſibus, multum operatur conditionem non eſſe natura impoſſibilem, ſed ex ſolo temporis tranſcurſu:Ut lex nil poteſt fingere circa impoſſibile,*l.Quia certum tum.ff.locati l.certè in princ.ff. de precar.* & tamen quando res ex tranſcurſu temporis tantum eſt impoſſibilis, habet locum fictio legis.Ut cum *Bart.* docet *Decius l.Verum 31. ff.de reg.jur.n.3.*& ſic *l.Non dubium,C.de legib.*pacta contra leges inita pro infectis habentur fictiones juris.Ita docent *Abb.et.conſ.82.col.pen.Covar.4. decr.2.p.c.3.§.2 n 3.Palud.4. d.29.q.2.a.533 Adrian.4.materia de matr.q 3.dub.6.Sot.4. d.19.q.2.a.3.poſt.3.concluſionem,verſ.Dubium autem, Greg. Lop.l.6.ad fin.t.4.p.4.Veracruz 1.p.ſpec.ar.29.§.Quid de iſto contractu.Lud.Lop.2.p.inſtruct. novi materia de matr. c.43. f.1092. Petr de Ledeſ. de mat.q.47.n.5.dub. 3 f. 229.*

Hinc infertur, hanc conditionem,Contraho tecum, ſi 17
es virgo, non rejici, ſed ſi talis eſt,valere ſtatim matrimonium: ſecus, ſi talis non ſit. Quia eſt honeſta conditio, & natura ſua poſſibilis, quamvis per accidens ſuppoſita defloratione,impoſſibilis ſit.Dixi, Si es virgo,& non dixi, Si talis inveniaris:quia hæc poteſt intelligi honeſtè,vel inhoneſtè: & de illa an valeat, agendum eſt infra hoc lib. 5. diſp.16.n. 1. Hoc corollarium eſt contra *Hoſtienſem pro 1. ſent.allegatum nu.15.*ſed illud docent *D.Bonav.4.d.29.q.3. n.13.Ricard.4.d.28.a.2.q.2.Sylveſt. Matrimonium, 3. q.8. Palud. Adrian.Sotus,Covar.Veracru, Lud. Lop. Petr.de Ledeſm,citati,nu.præced. Barth.à Ledeſ.dub.25.de matrim.poſt. 10.concl.§ Sed quid dicendum eſt.*

Ad 1. argum. propoſitum num. 15.conſtat ex dictis,id, 18
enim eſt per accidens ex tranſcurſu præteriti temporis impoſſibile. Ad 2.& 3.dico cum *Joanne Imola l. 2.n.8.ff.de cond. inſtit.* appellari conditionem ex accidenti impoſſibilem,quæ non rejicitur à matrimonio,& legato quando immediatè & abſque ullo circuitu potuit eſſe vera: ut Si pater tuus vivit, ſi es virgo: ſecus quando non immediatè, ſed longus diſcurſus exigitur, ut ſit vera: ut in *d. l.Mævia*,exigitur enim ad veritatem illius conditionis,ut fuiſſet nata filia,& adhuc viveret. Et eodem modo, Si pater tuus conſenſerit, quando jam obiit: exigitur namque ut pater modo extaret, & amplius ut conſentiret: quod idem licet obſcurius,ſenſit *Covar.4.decret.2.p.3.§.2.n.3.*ubi ſic explicat illam conditionem *d.l. Si Mævia*, Si filia mea vivit: quia quamvis poſſibile ſit aliquem habuiſſe filiam, tamen impoſſibile eſt, & fuit eam vivere, ſi eam non habuit: ubi nota duplicem impoſſibilitatem, & conſequenter circuitum. Hinc fit ſimiliter rejici à matrim. hanc conditionem tanquam impoſſibilem, Si filia tua vivit, caſu quo nunquam habuerit filiam; ſicut rejicitur à legato, juxta *d.l.Si Mævia.*Ita *Covar.eod.n.3.& Lud. Lop.4. p. inſtruct.novi materia de matrim.c.43. f.1092.*

Tandem dubitatur de conditione impoſſibili contraria 19
ſubſtantiæ matrim.an rejicienda ſit juxta id quod deciditur *d c.fin.de conditionibus impoſſibilibus*:vel potius annullat matrim ut *eod. c.* definitur de conditionib. contrariis matrimonio? Breviter dicendum eſt, non rejici, ſed annullare matr.ut Contraho tecum, ſi veneris ad exequias meas:quod eſt idem ac poſt obitum meum.Similiter Contraho tecum, ſi non aſcenderis Capitolium.cùm enim ſit conditio negativa, cujus contrarium toto vitæ curriculo fieri poteſt, perinde eſt ac dicere, Contraho tecum poſt mortem tuam. Ut habetur, §. *Si quis ſtipuletur, inſtit. de verb. oblig.* Et ratio eſt, quia talis conditio cum tollat matrimonii ſubſtantiam, excludit conſenſum neceſſarium, abſque quo matrimonium conſiſtere nequit.Ita videntur expreſsè tenere. *Abb. Præpoſ. Alex.de Nevo,c.fin.de condit. appoſ.ſtatim in princ.& Lancelotus inſtit.juris can.l.2.tit.de ſponſal.§.Sponſalia contracta ſub condit. verb. Honeſtæ ſunt,* ubi ita ſummant *illud c. finale*, conditiones turpes & impoſſibiles quæ non ſunt contra ſubſtantiam matrimonii rejiciuntur: idem tenent expreſsè *Adrian. 4. materia de matr. q.3.dub.5. & 9.fin.Angel.Matrim.3.imped.3.nu.ult. Sylveſt. Matrim. 3.qu. 11. verſ. tertio Lud. Lop.3.inſtruct. novi,materia de matrim.c.42 fol* 1089.Idem tenet *Sotus 4. d.29. quæſt.2.a.2.ad fin. verſ. Ad propoſitum ergo:* ubi dicit hanc conditionem, Si angelus fueris, contraho tecum,

Digitized by Google

quamvis ſit impoſſibilis, vitiare matrim. quia eſt ejus ſubſtantiæ contraria.

DISPUTATIO V.

An hæc conditio reputanda ſit impoſſibilis, Si Pontifex diſpenſaverit, ac proinde adjecta ſponſalibus inter duos conſanguineos, ſit rejicienda, & ita talia ſponſalia minimè obligent, ac ſi abſolutè, & ſecluſa conditione contracta eſſent?

SUMMARIUM.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, n. 1.

Si impedimentum ſit tale, in quo non eſt ſolitus Pontifex diſpenſare, non obligat promiſſio. 2

Nec ſi ſolitus ſit Pontifex diſpenſare ex cauſa juſta, & contrahentes illa careant. 3.

Obligat promiſſio, ſi obtenta jam diſpenſatione ratificetur. Et quandò cenſebitur ratificari? 4.

An promiſſio inter impeditos, ſub conditione, Si Pontifex diſpenſarit, obliget? Referuntur tres ſent. n. 5. 11 & 12. Et ſententia Authoris, n. 13. Ubi etiam ſolvuntur argum. contraria.

Conditio pendens à Principis voluntate, quando reputetur impoſſibilis, n. 5. junct. n. 12. Et an nomine hujus Principis intelligatur non tantum princeps ſupremus, 13.

Quid ſi juramento firmetur talis promiſſio. n. 6. & quid, ſi magnæ expenſæ pro diſpenſatione impetranda factæ ſint: & ſub ea ſpe virgo deflorata ſit, 7.

An peccent contrahentes ſub tali conditione, n. 8. juncto n. 16.

Quid, ſi aliqui obligent in contractibus, pœnamque apponant conferentes eventum in Pontificis beneplacitum, & diſpenſationem, an valeat pœna n. 9. junct. n. 15.

An legatum relictum fratribus, cum onere exequendi aliquid ad quod Pontificia licentia deſideratur, valeat conditione rejecta, num. 10. juncto num. 16.

Quid, ſi matrim. initum ſit inter impeditos per verba de præſenti, ſub ea conditione, Si Pontifex diſpenſarit, 14.

Quid, ſi dante ſibi fidem de matrim. contrahendo, ſint in ſecundo conſanguinitatis gradu, n. 15.

Explicatur Clem. unica, de conſang. an conſanguinei contrahentes matrim. ſub conditione, Si Pontifex diſpenſaverit, incurrant illius excommunicationem? n. 17. 18.

Valet conditio appoſita in legato, vel majoratu, ſi aliquis ducat conſanguineam præcedenti Pontificia diſpenſatione, n. 19. Et quid, ſi ſecundo conſanguinitatis gradu conjuncti ſint? 20.

Tunc incumbit legatario impetrare diſpenſationem, n. 21. Poſt quem invenies alia ſummaria.

1 HÆc quæſtio graviſſima eſt, & in ea 7. quæſtiones diſputandæ latent. I. eſt, an impediti ad contrahendum impedimento Pontifici reſervato, ſi contrahendi fidem ſibi dent, ſub conditione, Si Pontifex diſpenſaverit: talis contractus obliget? II. an ſint vera ſponſalia. III. an ſit idem dicendum ſi tales non exprimant conditionem, Si Pontifex diſpenſaverit? IV. an idem dicendum ſit, ſi impedimentum ſit tantum impediens, per ſolum Pontificem, aut etiam Epiſc. diſpenſabile? V. an caſu quo talis contractus non obliget qui reſilit teneatur alteri ſolvere expenſas in diſpenſatione, vel alias occaſione talis contractus facta? VI. quando talis contractus obligat, quis teneatur expenſas diſpenſationis facere eamque procurare? VII. an liceant inter hos impeditos, ſub conditione, Si Papa diſpenſarit, contrahentes, amplexus, & oſcula, licita inter ſponſos de futuro?

2 Quæſtio I. An dantes ſibi fidem de matrim. contrahendo, ſub conditione, ſi Papa diſpenſaverit in conſanguinitate vel alio impedimento dirimenti, quo affecti ſunt, obligentur, ita ut Pontifice diſpenſante, teneantur contrahere matrim. Certum eſt, ſi impedimentum ejus generis ſit, ut nunquam ſolitus ſit Pontifex diſpenſare: ut in 1. gradu tranſverſali, vel ſi contrahens ſit ſacris initiatus, nec urgeat cauſa graviſſima, ut cum ipſo diſpenſetur: talem contractum eſſe nullum, & eam conditionem reputandam impoſſibilem: ut conſtabit ex dicendis n. 12.

3 2. Eſt certum, contractum eſſe omnino nullum, quando Pontifex ſolitus eſt ex legitima cauſa diſpenſare in impedimento, & contrahentes ea carent. Quia non poſſunt abſque gravi culpa diſpenſationem petere, nec ea uti. Et id verum eſt, licet tali promiſſioni juramentum accedat. Quia juramentum non eſt vinculum iniquitatis *c. Quarto de jurejurando:* & tale juramentum eſt contra bonos mores.

3. Similiter eſt certum, eſſe vera ſponſalia, & obligare 4
quando obtenta diſpenſatio ratificatur prior conſenſus. Tunc autem ratificari tacitè credo, quando jam conceſſa diſpenſatione per ordinarium, proceditur ex contrahentium conſenſu, ad denunciationes in Eccleſia faciendas. Quia id eſt contractum promiſſionis continere, & niti ut ad effectum perducatur.

Difficultas ergo in eo verſatur, an quando princeps ſo- 5
litus eſt diſpenſare in impedimento ex cauſa juſta, adeſtque talis cauſa, obliget matrim. promiſſio inter ſic impeditos, ea expreſſa conditione, Si Pontifex diſpenſaverit? Triplex eſt ſent. I. docet, eam promiſſionem eſſe omnino nullam & proinde licitum eſſe utrique contrahenti ante impetratam à Pontifice diſpenſationem, altero invito reſilire. Ducitur 1. quia conditio impoſſibilis rejicitur à contractu matrimon. vel ſponſalium, iſque purus manet, ac ſi adjecta non fuiſſet: ut latè dicimus tota diſp. 3. ſed hæc conditio, Si pontifex diſpenſaverit, eſt impoſſibilis: ergo ea rejecta, manet ea promiſſio pura, & abſoluta: & proinde minimè obligabit: quia eſt inter perſonas inhabiles, & contra bonos mores. Quod autem talis conditio ſit impoſſibilis, prob. ſic. Quia conditio à voluntate Principis dependens, qualis eſt hæc. reputatur impoſſibilis. Ut conſtat ex *l. Continuus, l. 137. §. Cum quis, ff. de verb. oblig.* ibi. *ubi omnino conditio jure impleri non poteſt, & ſi velit facere, ei non liceat nullius momenti fore ſtipulationem: perinde ac ſi ea conditio, quæ natura impoſſibilis eſt incerta eſſet. Nec ad rem pertinet, quod jus mutari poteſt, & id quod nunc impoſſibile eſt, poſtea ſit poſſibile fieri: non enim ſecundum futuri temporis jus ſed ſecundum præſentis, æſtimari debet ſtipulatio.* Et *l. Inter ſtipulantem, 28. §. Sacr. ff. de verb. oblig.* reprobatur hæc ſtipulatio, *eum locum cum ex ſacro profanus eſſe cœperit, dare ſpondes.* Et ſubdit ut ratio, quæ communis eſt etiam caſui noſtro, ibi. *quia nec præſentis obligationem temporis recipere poteſt, & ea duntaxat quæ natura ſui poſſibilia ſunt deducuntur in obligationem.* Et *l. apud Iulian. 40. §. fi. qui incipit, Conſtat* (in aliis hæc lex incipit, *Aphricanus,* in aliis *Idem Iulianus;* in aliis ponitur hic §. poſt *l. 41. ff. de legat.*) ubi dicitur valere legatum rei alienæ, & deberi æſtimationem, quando eſt poſſibile, licet difficile, rem illam comparari, niſi res principis ſint, tunc enim ſi legentur, non debetur etiam æſtimatio. Et redditur ratio, ibi *quoniam commercium earum, niſi juſſu Principis non eſt, Cum diſtrahi non ſoleat.* Ubi clarè appellatur impoſſibile, quod à voluntate principis pendet. Et ita hoc eſſe impoſſibile, docent *gloſ. d. l. Continuus, verb. Relicta, Dynus reg. Semel Deo 51. n. 2. de reg. jur. in 6. Bart. d. l. Apud Iulian. §. Conſtat n. 2. Abbas c. Cum eſſes, n. 19. de teſtam. Rebuff. de verb. ſignific. l. 143. §. Imitatur etiam Zephalus conſil. 407, n. 4. vol. 3. Joan. Bat. de Plotis inter conſilia matrimonalia Zileti conſil. 87. n. 10. vol. 1.* aſſerens id eſſe verum, licet Princeps ſolitus ſit diſpenſare: *Mandoſius, reg. 32. Cancellariæ, q. 31. n. 11. & 12.* Et confirm. quia quod tantum poteſt fieri per remedium extraordinarium, ut diſpenſationem, dicitur impoſſibile. Ut teſtantur *Inn. c. Paſtoralis, n. 1. de cauſa poſſeſſ. & propr. Tiraq.* multos referens, *de retract. lignag. §. 32. gloſſ. unic. n. 59. Mandoſ. referens Romanum, d. q. 31. n. 12. An. Gabr.* referens *Barbatium*, *in mea edit. tom. 1. comm. l. 7. ad fin. verb. Gratia f. 166.* Huic rationi innituntur omnes authores hujus ſententiæ, dempto *Enriq. l. 13. de matrim. c. 10. n. 4.* qui tenens hanc ſent. fatetur hanc conditionem non eſſe impoſſibilem: & ita alia ratione ducitur ad hanc ſent. amplectendam: nimirum, quia melius eſt conformari legi communi prohibenti nuptias inter impeditos, quàm ſequi legem ſpecialem diſpenſationis: & ita ea promiſſio obligans ad recedendum à jure communi, nullius eſt momenti. Hanc. ſent. tenent *Ioan. Andr. c. Super eo, de condit. appoſi. n. 2. Innoc. & Hoſt. ibi, initio, Anchar. n. 7. Cardin. n. 2. penult. Abba. n. 8. Alex. de Nevo à num. 13. uſque ad 18. & Prapoſ. n. 5:* re latè diſput.

Digitized by Google

diſputata, anceps manet, utra pars verior ſit. Eandem tenent *Henric.c.fin.n.2. fine de cond.appoſ. Phil. Probus additionib.ad Monach.c. unico,de ſponſal.in 6.n.11. Franc.Aret.* dicens communem *d.l. Apud Iulianum* §. *Conſtat, num.* 11. *verſ.& ad materiam noſtræ legis*, quam interpretatur ſimul cum *Cum ſervus ff.de legat.1. Additionator Decit.l.Ea quæ raro,n.4.ff.de regul.jur. Idem Franc. Aret.conſil.142.n.12.& 3.Lonzes de matr.dup.12. initio, Roſella Matrim.5. n.13.& 14.Sylv.ſt. Matrim.3.q.9. Aſtenſis, lib.8.ſumm.tit.de modo contrahendi ſponſalia.a.2.q. Sed enid ſi aliquæ.perſonæ:Villalobos in comm.opin.littera M.n.67. Ant.Cuc.l.5. inſtit.maj. t.11.n.56. Tello,l.22. Tauri,n.18. Matienzo l.5.recop.tit.6.l.6.gloſſ.5.n.2.* & ex Theolog. *Victoria ſumm.de matr.n 258. Sot.4.d.29.q.2.a.1. Ledeſ.2.p.4. q.45.a.1.fol.440.col.3. Veracruz 1.p.ſpec.a.19. verſ. Quod ſi quæras,Enriq l.11.de matr.c.10.a.4.Capua.lib.2. deciſion.c.80. n.9.& triplici ſeq. Vivald.Candel.ſacram.de matrim.1.p.n.55.*Et cenſent eſſe probabilem *Petr.de Ledeſm.de matr.q.47.a.5.dub.2. concluſ.& Vega l.4.ſum.caſu 335.* Et vere eſt probabilis.

6 Immo idem dicendum eſt, ea promiſſione juramento confirmata. Cùm enim jure prohibita ſit, illique jus reſiſtat, juramentum nullas vires habet. Sic *Victoria, Sotus, Ledeſma, Capua num. præced. Alleg.*

7 Præterea idem eſt verum, licet magnæ expenſæ factæ ſint cauſa talis promiſſionis, & ſub ea ſpe virgo deflorata ſit Quia cùm hæc damna ſint per accidens, poſſunt alia via reparari. Sic *Sotus, Enriquez.& Capua,n.5.citati.*

8 Ex præmiſſa ſent. inferunt 1.*Victoria & Sotus alleg.n.5.* peccare hos impeditos contrahendo ſub ea conditione, Si Papa diſpenſaverit, & jurando. Quia promittunt,& jurant rem licitam. Quod temperat *Sotus*,quando hi intéderent ſponſalia celebrare, ſecus ſi ſolum ſe ex honeſtate obligare, ne expenſæ diſpenſationis fruſtra fiant.

9 2. Infert *Alex.de Nevo c,Super,num.17.de condit.appoſ.* obligantes ſe appoſita pœna,conferentes eventum contractus in Principis diſpenſationem, minimè teneri contractu, nec pœna Quia conditio eſt impoſſibilis, & ita vitiat contractum: & ſicut contractus non valet, ita nec pœna illi acceſſoria.

10 3. Infertur *Bart.l. Apud Julianum,§ Couſtat:ff.de legat.1. n. 2. & Joan. Bapt. de Plotis inter conſilia matrim. Zileti, conſ.87.n.9.*relictum fratribus minoribus,cum onere, cujus implementum exigit Pontificis licentiam, eſſe purum rejecta ea conditione, tanquam impoſſibili.

11 II. Sententia docet talem contractum, & promiſſionem obligare: at eſſe revocabilem, poſſeque alterutrum contrahentem altero invito reſilire, ante & poſt diſpenſationem impetratam, niſi ea impetrata ratificetur conſenſus. Sicut ſponſalia impuberum, valida ſunt, & obligatoria, revocabiliter tamen: cum poſſit uterque pubes factus, reſilire, ut diximus lib.1. diſp.51. n.6. Ducitur, quia non eſt dicendum ita firmum, & irrevocabilem eſſe hunc conſenſum præſtitum à perſonis inhabibilus, ſub conditione, Si princeps diſpenſaverit,ac quando perſonæ ſunt habiles. Sic tenent *Gutier.q. canon. lib.1. c.22. n.17.& ſequentibus. Manuel 1. tom.ſum.2. edit.c.244. n.9.*

12 III. Sent. docet talem promiſſionem obligare,& neutri altero invito fas eſſe reſilire, ſive ante, ſive poſt obtentam diſpenſationem. Prob. quia pendens à voluntate principis reputatur impoſſibile, quando princeps id concedere non ſolet, ſecus quando ſolet. Ut patet ex *l. Apud Julianum*, §. *Conſtat ff.de leg.* 1. quam retuli nu. 5. pro 1.ſententia, ibi, *quoniam commercium eorum niſi juſſu principis non eſt, cum diſt.trahi non ſoleant.* ſic item advertunt *ibi Cuma.& Alex. n.5.& ibi Jaſon.*dicens communem,*n.3.Roma l.1.initio ff.de verbor.oblig.Paulus l.Continuus,§.Cum quis,n.5.ff eodem tit. Prapoſ.c. Super eod.n.5.de condit. appoſ. Socinus junior.conſ. 51.n.ult.vol.1. Decius reg. Ea quæ raro 64.fine,& ibi Cagnol. n.4.de regul.jur.Rolan.conſ.11.n.15.l.2. Cov.4.decret.2.p.c.3. initio, n.8. & l. variar. c.19. n.6.fine. Addition. Abbatis, c.Cum eſſet.n.29.de teſtam.ſuper verb. Explicari, Greg.Lop. l.2.verb.ſin.mandado.tit.9.p.6. Acoſta, lib.1. ſelect.c.8.n.14. Pinell.l.1.p.3.n.52.verſ. Et inde inferendo,C.de bonis mater. Tello,l.26. Tauri.n.14. Zeph.con.304.n.124 l.3. Ant.Gom. l.9.Tauri.n.18.fine, Ant. Gabr.* alios referens,*in mea editione to.2. commun.l.9.verb. Impoſſibile,f.509. Molina.lib.2 de primog. c.13. n.8.9.& 10. Meres de major.1.p. q.50. n.2.fin. Matienzo dialog. relator.4.p. c.11. n.7.& lib.5.recop. tit.9. l.5.gloſſ.4.n.7. Gutier.conſ.18. n.10. Baeza de non melior.filiab.c.26. n.14. Caldas de nominat.emphyt. q.20. n.31. Spino ſpeculo teſtam. gloſſ. 2. principali n.9.* Immo nec quando princeps difficillimè concedit, reputatur hoc impoſſibile. Quia hoc potius ad difficultatem, quàm ad impoſſibilitatem pertinet:ut docent *Covar.4.decret.2.p.cap.3. initio,n.9. Acoſta; & Meres proximè citati.* quare talis conditio non dicitur impoſſibilis, rejicienda, juxta *c. finale, de condit.appoſ.* ubi ſumitur impoſſibile pro eo quod natura,vel jure impoſſibile eſt: ut diximus diſput. præced. Et confirm. quia inſtitutio ſpurii facta ſub conditione, ſi Princeps eum legitimaverit, eſt valida, juxta communiſſimam & veriſſimam ſentent. ut poteſt videri *in Covarr.4. decret.2.par. cap.8.§.5.num. 12. Duegnas reg.366. limitatione 1. Molina, l. 2. de primog. c.7. num. 40. & 41. Matienzo lib.5.recop. tit.8.l.6.gl.8. n.19.* ubi multos alios referunt: cum tamen ea conditio pendeat à voluntate Principis Similiter venditio rei feudalis, ſeu majoratus, ſimpliciter facta, invalida eſt: valet tamen, ſi fiat ſub conditione, ſi dominus feudi, aut Princeps voluerit. Ut probat *Molina lib. 4. de primog.cap.3. num.48.* Similiter votum Epiſcopi tranſeundi ad religionem, ſi Pontifex diſpenſaverit, validum eſt, ſecundum omnes: cum tamen hæ conditiones pendeant à Principis voluntate. Et amplius confirm. quia quando eſt controverſia de aliquo beneficio: licitum contendentibus, paciſci de penſione concedenda ſub conditione, ſi Pontifex diſpenſaverit qua ſecluſa pactum eſſe ſimoniacum, & verè obligat. ergo ſimiliter in noſtro caſu. Præterea, in hac promiſſione duo involvuntur, alterum, promiſſio petendi diſpenſationem, alterum,ea obtenta contrahendi: & utrumque eſt licitum, & poſſibile, ergo promiſſio obligat 2. principaliter probatur; quia licet conditio pendens à Principis voluntate reputaretur impoſſibilis, at quoties eſt præambula, & neceſſaria ad diſpenſationis & actus valorem non eſt rejicienda, etſi ſummè difficilis ſit,ſed ejus eventus expectatur. Ut tradunt *Bald. 1. quæſt. 6. num.17. C.de inſtitutionibus,& ſua. Alex.l. apud Julianum,§ Conſtat, n.5 ff.de legat.1.& ibi Jaſon, n.16.Socinus l.Quidam relegatus ff.de rebus dubiis, Ant. Gom l.9. Tauri, num.18 fine:* ſed hæc conditio. Si Pontifex diſpenſaverit, eſt neceſſaria ad valorem promiſſionis matrimonii, inter impeditos: ergo non eſt rejicienda. 3. quia licet factum pendens à Principis voluntate, reputetur impoſſibile, non tamen excuſatur promittens; niſi à Principe poſtulaverit, licet facilè non ſoleat concedere. Ut tradunt *Bald. conſ.355.n.3.l.2.Paul. conſ.433. n.2. verſ. Sed his non obſtantibus, l.1. Aimon,conſ. 121.n.10.lib.1. Zephal.conſ.304.n.123.l.3. Meres de majorat.4. p.40. n.20.* ergo eſto ea conditio eſſet impoſſibilis, non eſſet irrita promiſſio; ſed tenebitur promittens niti diſpenſationem impetrare. Et ideo hanc ſententiam tenent *Ant.c.Super eo n.8. de condit.appoſ. & ibi Carderinus*: Et in hanc quamvis dubius, magis inclinat *Præpoſ.ibi. n 5.* Et in hac inclinare videtur *Jaſon l. Apud Julian.* §. *Conſtat. n.11.ff.de.legat.1.* & ſervatur de conſuetudine, ſecundum *Boerium deciſ. 264.n.27.* Eandem tenent *Angel.matrim.3. imped.3.n.4. Decius l.Ea quæ raro, n.14.ff. de reg. jur. Navar.lib.4.conſ.1. editione.tit.de ſponſ.conſ.25. n.2.in 2.tit.de conſang.conſ.5.n.2. Covar.4.decret.2.p.c.3. init.n.9.fin.Ant. Gab.in mea edit.to.2. comm.verb. Matrimon. l.11.fol.92. Julius Clarus lib.5. receptarum, verb.Inceſtus verſ. Sed quid* Et ſupponere videtur *Greg.Lop.l.3.verb. Caſar. tit.4.p.4.* dicit enim, adveniente diſpenſatione non eſſe neceſſarium novum conſenſum, & ſic clarè ſupponit priorem promiſſionem valuiſſe. Et quando intervenit juramentum, tenent idem, *Tabiena verb. Sponſalia,q.8.n.9.& ibi Armilla n.11.*

Digitized by Google

Et ex Theologis ſequuntur hanc ſententiam *Adrian.* 4. *materia de matrim.q.*3. *dub.*10. *Philiarc.ſum.parva de offic. ſacerdo.de ſponſ.Veracruz.append.a l ſpeculum ſuper artic.*19. *de condit a f.*114.*Petr.de Ledeſ.de matr.q.*47.*a.*5.*dub.*2.*concluſ.*2.*Lud.Lop.*2. *inſtructorii, c.*42.*de matr.fol.*186.*Angles floribus* 1.*p.q.*2.*de matrim. conditionato,art.un.dub.*3.*f.*542. *Barth.à Ledeſ.de matrim.dub.*25.*fol.*3372.

13 Sit concluſio, I. ſent. probabilis eſt: ſed III. opinio eſt multo probabilior. Secundam autem minimè pericipio. Non enim video qualiter ſtare poſſit,aliquem eſſe obligatum, & ſemper poſſe reſilire: ſi enim poteſt reſilire, ergo non eſt obligatus. Nec confert ſimile de ſponſalibus impuberum. Quia impuberes non ſemper reſilire poſſunt, ſed ſtatim ac pubertatem nacti fuerint;(ut dixi l.1.diſp.51. n.6.& 14.) at juxta hanc ſent. poſſunt ſemper contrahentes reſilire, niſi obtenta diſpenſatione novam obligationem ineant. Ad argum. 1. ſententiæ propoſita, n.5. conſtat ex dictis num. præced. non enim eſt impoſſibile quod pendet à voluntate principis, & per medium diſpenſationis extraodinarium fit, quando princeps ſolet diſpenſare, ſed quando nullo modo ſolet: nec tunc verè dicitur impoſſibile, ſed difficile. Ad argum. quo uſus eſt *Enriq.* eod. num.5. propoſitum, dic. melius eſſe conformari legi communi, quando non eſt aliqua obligatio licitè contracta, ab ea recedendi: qualis eſt promiſſio matrimonii inter impeditos, præmiſſa conditione. Si Pontifex diſpenſaverit. Sicut jure communi contendentibus circa beneficium minimè licet de penſione danda pactum, inire quod tamen pactum ſemel initum, ſub conditione, Si Papa conſenſerit, obligat quidem, & neutri contrahenti altero invito reſiliri licet.

14 Idem dicendum eſt, quando tales conſanguinei vel alio impedimento affecti, contraxerunt per verba de præſenti, ſub conditione, ſi Papa diſpenſaverit, tenetur enim Quia reſolvitur is contractus in promiſſionem de futuro, juxta *c. Super eo in fine de condit. appoſ.* Sic *Ant Calderin. Covar.n.*9.*fine,Petr.de Ledeſma,all ſi.n.*11. *Gutier.q can.l.*1. *c.* 22. *num.*22.

15 Similiter idem aſſerendum eſt, licet conſanguinei dantes ſibi fidem prædictam de matrim. contrahendo, ſint ſecundo conſanguinitatis graddu conjuncti. Quamvis enim difficile ſoleat Pontifex diſpenſare in hoc gradu,at ſæpe ex cauſa juſta diſpenſat. Sic *Navar lib.*4.*conſil.*2.*edit. tit.de conſang.conſ.*5.*Petr.de Ledeſma de matrim.q.*47.*ar* 5. *dub.*2.*in ſolut. ad* 1. Et conſtabit ex iis quæ dicemus n.20. nimirum, non rejici à legato, vel majoratu conditionem contrahendi cum conſanguinea in ſecundo conſanguinitatis gradu, præmiſſa diſpenſatione.

16 Hinc infertur,contra DD. relatos num. 8. hos impeditos contrahentes ſub conditione, Si Pontifex diſpenſaverit, minimè peccare. Quia illa conditio ſuſpendit in tempus habile, tollitque rationem culpæ, ab eo contractu. Sic *Adrian.* 4. *de matr.q.*3.*dub.*10.*in ſolut ad* 2.*Covar.decret.*2. *p.c.*3.*init.n.*7.*fine Gutier.q.can.l.*1 *c.*22.*n.*5.& 17. Similiter neganda ſunt corollaria, quæ intulit 1.ſent.n.9 & 10. innituntur enim illi fundamento, quod pendet à voluntate Principis eſſe impoſſibile.

17 2. Infertur, quid dicendum ſit, ad eam quæſtionem.An ſi duo conſanguinei contrahant matr. per verba de præſenti ſub conditione, Si Pontifex diſpenſaverit, incurrant excommunicationem latam, *Clem. unica,de conſag.* contra conſanguineos contrahentes? *Gut. q. canon.l.*1.*c.*32.*n.*17. affirmat incurrere. Quia ea conditio tanquam impoſſibilis rejicitur, manetque purum matrimonium.

18 Sed dicendum eſt,nullo modo incurrere, quia ea conditio non reputatur impoſſibilis: (ut probavi num.12.) Sic *Adrian.*4.*q.*3. *de matr.dub* 10.*ad fin. Covar.*4.*decr.*1.*p.c.*3. *init.n.*7. *Greg.Lop.l.*6.*verb.Impoſſib. tit.*4.*p.*4. *Anton.Cucus l.*5.*inſt major.t.*11.*n.*56.*fine,Lud.Lop.*2.*p.inſtruct.de matrim. c.*42.*f.*1082.*col.*2. *Petr.de Ledeſ de matr.q.*47.*art.*5.*f.*257. *§,Sed circa confirmationem ultimi argumenti.*

19 3. Infertur valere conditionem legato, vel majoratui adjectam, ut legatarius, vel in majoratu ſuccedens ducat conſanguineam, præmiſſa Pontificis diſpenſatione. Quia ea conditio non reputatur impoſſibilis. Nec obſtant *l. Si ſtipuler,ff.de verb.apl.& l.*14 *fine,t.*4.*p.*6. quarum verba referam n.36.Quia loquuntur,dum nõ exprimitur conditio, Si pontifex diſpenſaverit: vel ſi exprimatur, eſt tale impedimentum, in quo non eſt ſolitus diſpenſare. Sic docent *Acoſta l.*1. *Select.c.*8.*n.*24. *Molin.l.*2.*de primog. c.*13.*à n.*8. *uſq.ad* 13. *Mores de major.*1.*p.q.*50 *n.*2. *Gutier.conſ.*18.*n.*9.

Controverſia autem eſt inter hos DD. quando conſanguinitas eſt in 2.gradu,an valeat talis conditio?Nam *Molina eo c.*13.*n.*12.& 13. *Enriq.l.*12.*de matr.c.*10.*n.*4.dicunt rejici eam conditionem, tanquam impoſſibilem, illaque rejecta valere legatum: Quia *Trid.ſeſſ.*24. *de matr.c.*5. decernit in hoc gradu diſpenſandum non eſſe, niſi inter magnos Principes. Sed verius eſt valere conditionem. Quia licet difficile diſpenſet Pontifex, ſæpe tamen ſolet diſpenſare. Sic docent *Acoſta.l.*1. *Select.c.*8. *n.*14. *Molina* mutans ſent. *in annot.quas proponit in fine totius lib.de primog.n.*12. *Gutier. conſ.*18 *n.* 9. Immo addit *Acoſta*, valere conditionem ut contrahat cum conſobrino, ſi Pontifex diſpenſaverit,mulier ſuccedens in majoratu.Quia quamvis difficillima ſit diſpenſatio, hoc potius ad difficultatem, quàm ad impoſſibilitatem pertinet. 20

Incumbet autem legatario, vel majoratus ſucceſſori gravato ad contrahendum cum conſanguinea, ſi Pontifex diſpenſaverit, impetrare diſpenſationem. Cum ipſe teneatur niti implere conditionem, ſi vult legatum, vel majoratum.Sicut ipſi incumberet quodcumque aliud onus legato adjectum ſubire. Sic *Meres* alios referens, *de major.*1.*p q.*50. *n.*3.& 4.*p.q.*40.*n.*10. 21

SUMMARIUM.

An promiſſio matr.inter impeditos, ſub conditione, ſi pontifex diſpenſaverit, vel ſub alia, qua poſita ſunt habiles, ut ſi quis promittat infideli, ſi convertatur, obligat tanquàm vera ſponſalia, explicatur in quo conſiſtat difficultas, n. 22. *Et ibi, ante impletam conditionem non ſunt ſponſalia.*

Proponitur opinio aſſerens impleta conditione, non obligare ut ſponſalia, n. 23.

Opinio Authoris n. 24. *Et ibi, ſolvitur argumentum. Reprobanturque dicentes, eſſe hanc conditionem generalem, ſi convertis, Poſt quem ...nes a l a ſummaria.*

QUÆSTIO III. An promiſſio matrimonii inter impeditos ſub conditione, Si Pontifex diſpenſaverit, obligat, ut ſimplex promiſſio, vel ut vera ſponſalia? Et generaliter an ſint vera ſponſalia, quoties inhabiles promittunt ſibi matrim. ſub conditione, qua poſita ſunt habiles:ut ſi promittat fidelis infideli matrim. ſi convertatur? propono autem hoc dubium generaliter,quia in priori exemplo, cum conditio illa, Si Papa diſpenſaverit, pendeat ex Principis voluntate, omnes DD.relati n.5.negant in ratione promiſſionis valere:nedum in ratione ſponſalium. Quia reputant eam conditionem impoſſibilem. Quare non conſiſtit vis hujus difficultatis in hoc;ſed eſto ea conditio ſit poſſibilis, & ex hanc parte non ſit rejicicienda,ut contingit in poſteriori exemplo, quando promittit fidelis infideli ſi convertatur, an obliget talis contractus in ratione ſponſalium, non obſtanti inhabilitate ad contrahendum, tempore promiſſionis factæ: & quidem ante impletam conditionem, nemo dubitat non eſſe ſponſalia, quia deficit conſenſus perfectus conditione nondum impleta.Et conſtat ex *c.*1.*de ſponſ.in* 6. ubi ex ſponſalib. conditionalib. deciditur ante impletam conditionem non oriri publicæ honeſtatis impedimentum: eo quod nondum valida ſint defectu cõſenſus. 22

Difficultas autem eſt, an poſt conditionem impletam? Aliqui negant obligare ut ſponſalia, ſed ratione ſolius promiſſionis, niſi tunc ratificentur. Quia tempore quo hi contraxerunt, erant inhabiles,& ubi impleta eſt conditio, & jam ſunt habiles, non ratificarunt priores conſenſus, ſed illi permanent immutati. Ergo talis promiſſio non habet rationem ſponſalium. Sic in utroque exemplo docet *Enriquez l.*12. *de matrim.cap.*13.*fine*, & *c.* 10. *num.*4. *Angles florib.*1.*p.q.*2. *de conſenſu conditionato,a.unic.dub.* 3.& 23

& quæſt.de 12.*de impedimento diſparitatis cultus,dabit.*2.

24 Sed dicendum eſt, impleta conditione eſſe vera ſponſalia. Quia licet illi inhabiles ſint ad contrahendum pro tunc,non tamen ad contrahendum tempore impletæ conditionis, at quando contrahunt ſub conditione, non contrahunt pro tunc, ſed pro tempore conditionis impletæ, Quoniam ea eſt conditionis natura, ut ſuſpendat actum & ejus abſolutam obligationem, in tempus impletæ conditionis. Ut dicitur *l.Cedere diem.*113.*ff.de verborum ſign.* ibi,*ubi ſub.conditione,neque ceſſit,neq;venit dies pendente adhuc conditione.* Et per hoc ſolvitur arg.contrariæ ſent. propoſitum n: præced. Nec eſt verum, priores conſenſus permanere immutatos. Quia pendente conditione ſunt inefficaces, imperfecti.nec patiunt publicam honeſtatem: quæ ſecus ſe habent conditione impleta, *c.*1.*de ſponſal,in* 6. Et confirm. nam inſtitutio ut valida ſit, debet eſſe hominis capacis, & tamen valet inſtitutio ſpurii facta ſub conditione, Si Princeps eum legitimaverit, (ut probavi n. 12.) Quia licet ſpurius ſit incapax tempore inſtitutionis, at conditio illam ſupendit, ut non cenſeatur ex tunc facta, ſed à tempore impletæ conditionis,quo jam eſt capax: ergo ſimiliter in noſtro caſu. Sic docent in priori illo exemplo, quando conſanguinei promittunt ſibi matrim. ſub conditione, Si Papa diſpenſaverit: *Adrian.*4.*q* 3.*de matr. dub.*10. *in ſolut.ad.*2.*& ad ult. & poſt ſolut.ad ult.verſ. Reſtat reſpondere,Covar.*4.*decret.*2.*p.c.*3.*init.n.*9.*fine Guttier.q.can.l.*1.*c.*22.*n.*17.*Veracr.append.ad ſpec.ſuper ar.*19.*de cōdit. appoſ.f.*118.*verſ.Hanc opinionē,Manuel.*1.*to.ſū.*3.*edit.c.*244.*n.*9.*Lud.Lop.*2.*p.inſtruct.c.*42.*de matr. fol.*1086. *Petrus de Ledeſm.de matr.q.*47.*a.*5.*dub.*2.*concl* 1.*&* 3.Et in poſteriori exemplo,quando aliquis fidelis promittit matrim infideli,ſi convertatur, eſſe vera ſponſalia impleta conditione, docent *D. Bonau.*4.*d.*28.*q.*3.*n.*15.*D.Ant.*3.*p.t.*1.*c.*6.*in princ. Roſella,verb. Impedimentum. imped.*9.*init. Angel.Matrim.* 3.*imped.*10.*init.Sylu.* dicens,eſſe omnium. *Matrim.*8.*q.*10.*dict.*3.*Lex* 15.*t.*2.*p.*4.*Sot.*4.*d.*39.*q.un a.*2.*verſ.Unde verbum & in ſolut.ad* 2.*Petr.de Ledeſ.eod.a.*5. *dub.*2.*ante ſolut.ad.*1. Et ejus ſent.apertè videntur, *Ant.c. de infidelib. de conſang. n.*7. ubi *Alex de Nevo, n.*12. *Card.c.fin. n.*3.*de condit.appoſ.* ubi *Henric.n.*2.*fine,Præpoſ.n.*6.*verſ.In ea gloſſa,*dicunt enim valere matrimonium initum inter fidelem, & infidelem, ea conditione, ſi infidelis convertatur,& ſuſpendi in tempus evenientis conditionis. Hinc fit minus bene *Sotum* 4.*d.*29.*q.*2.*a.*1.*verſ. Ante ſecundum vero,*quem ſequitur *Barth. à Ledeſ.dub.* 25 *de matr. paulo poſt principium,* aſſerere, eſſe conditionem generalem, quæ nihil facit, & tacitè ineſt, ſi infidelis ad fidem convertatur. Duciturque,quia hæc conditio,ſi non es conſanguinea, eſt generalis, & tacitè ineſt, ob idque non ſuſpendit: (ut diximus hoc 5.lib.diſp.1.n.13.) Eo quod cum conſanguinea non poteſt conſiſtere matrimonium: ſed ſimiliter cum infideli niſi convertatur, iniri nequit à fideli validè matrimonium: ergo ea conditio, ſi convertatur infidelis, eſt generalis, & nil operatur. Sed ex dictis conſtat eam conditionem ſuſpendere conſenſum: cum ea non appoſita, promiſſio ſit prorſus invalida,& peccatum, eâ tamen adjecta ſit valida, & ante conditionis eventum obliget, ut ſimplex promiſſio,poſt eventum tamen, ut ſponſalia.Nec ſimile eſt,de illa conditione, Si non es conſanguinea: cum enim ſit de præſenti, non poteſt conſenſum ſuſpendere, nec aliquid operari: ſicut ea conditio, Si non es infidelis, contraho tecum: ſecus autem eſt de illa, Si converteris, cùm enim pendeat ex futuro eventu, ſuſpendet utique, & operabitur.

SUMMARIUM.

Refertur opinio aſſerens impeditos promittentes ſibi matrimonium non expreſſa conditione, Si Pontifex diſpenſaverit, perinde teneri, ac ſi ea expreſſa eſſet: & ſimiliter valere conditionem legato adjectam, ut legatarius ducat conſanguineam, licet ea conditio. Si Pontifex diſpenſaverit non exprimatur, n 25. *Et ibi, verba quantumcunque generalia reſtringenda ſunt de habilitate.*

Contraria opinio verior utroque caſu, n 26. *Et quid, ſi tractatur poſtea de diſpenſatione, n* 27.

*Solvuntur argum n.*28. *poſt quem ſunt alia ſummaria.*

25 Quæſtio III. An valeat promiſſio matrimonii inter impeditos, non expreſſa ea conditione, Si Pontifex diſpenſaverit, perinde ac ſi expreſſa eſſet? Affirmant quidam. Quia promittens matrim. conſanguineæ neceſſario ſupponit diſpenſationem præmittendam eſſe,cum ea conditio à jure inſit, eo quod aliter matr.conſtare nequeat Ut conditio hæc, Si alter voluerit. Et confirm. quia verba quantumcumque generalia,reſtringenda ſunt, ut intelligâtur de extremis habilib.*l.Ut gradatim.§.*1.*ff. de mune.& honor.* Sic tenent aliqui in alio ſimili,nimirū, quādo teſtator apponit conditionem in majoratu,vel legato;ut ſucceſſor ducat cōſanguineam:dicunt enim non eſſe differentiā, ſive explicet præcedēti diſpenſatione,ſive id taceat.Quia ſemper hoc intelligitur:verba enim teſtatoris in dubio,ſecundū jus commune intelligenda ſunt. Ut notant DD. *l. Heredes mei, §. Cum ita,ff.ad S.C.Treb.* Sic *Molina l.*1.*de primog. c.*13.*n.*7. *Gut.q. can.l.c.*22.*n.*24. *& conſ.*18.*n.*5. 6.7. 8. malè tamen fert Socinum jun. Et nihil referre, ſive ea conditio exprimatur,ſive taceatur, ait *Sot.*4.*d.*29.*q.*2. *art.*1. *verſ. Re verâ fateor.* Et quando interceſſit juramentum, docent idem *Tab.verb. Sponſalia,q.*8. *n.*9.*& ibi Armilla, n.*11. limitans, niſi ignoraſſent impedimentum, quo cognito non ſibi promitterent. Et hæc ſent. eſt ſatis probabilis.

Sed probabilius eſt, minimè obligare promiſſionem, ea conditione non expreſſa, tanqua bonis moribus adverſam. 26
Quia conditio ſecundū præſentis temporis jus æſtimari debet,*l.Continuus,*137.*§.Cum quis.ff.de verb.obl.*ibi,*non enim ſecundū futuri tēporis jus ſed ſecūdum præſentis æſtimari debet ſtipulatio.*Præterea prob.ex *l.Si ſtipuler.*35.*in fine princ.ff.de verb.obl.*ubi dicitur,ſi ſtipuler ſororē adoptivā me ducturū, non valere: quia ſtatim fit contra bonos mores,& *l.*14.*ſi.t.*4.*p.*6. ibi *etſi la mujer nō querī ēdo cumplir la cōdition,nō caſare con aquel con quiē le mandava el teſtador,no aura el heredamiento,nin la māda:fueras ende ſi aquel cō quien le mādava que caſaſſe fueſſe parienta de elle,o tal home cō quien no devia, nin podia caſar ſegum derecho* 3. quia inſtitutio ſpurii purè facta, & præceptum de alienandis bonis majoratus,nil valent: quæ tamen adjecta conditione, Si Princeps legitimaverit, vel diſpenſaverit, valida ſunt: ergo in actibus qui aliàs ſine hac conditione, Si Princeps diſpenſaverit, ſunt nulli,minimè ſubintelligitur hæc conditio nec validi ſunt; ea tacita. Nec confert aliquid,ſi conſanguinei ſibi promittentes matrim.intēderint præmiſſā Pōtificia diſpenſatione. Quia cum ſit contractus inter homines initus, oportet externè neceſſaria ad illius valorem exprimi. Sicut in ſimili; dicit *Nau.l.*4.*conſ.in* 1.*edit.t.de ſponſ.conſ.*25 promittentem conſanguineæ matr.non teneri procurare diſpenſationē,licet intenderit procurare, niſi externè ſe homini obligarit; vel internè Deo per votū. Hanc ſent.tenent aliqui,in alio ſimili nimirum conditionē adjectā majoratui,vel legato,ducendi conſanguineam,tacita cōditione.Si Pontifex diſpenſaverit, dicentes eſſe invalidam, & ea rejecta,inſtitutionem manere puram Hi ſunt *gl.l.Uter ex fratr.verb.Conſobrinā ff. de condit. inſt.l.*2. *verb. Voluerit, C. de inſt. & ſubſtit.* ubi & *Bald.n.*1.*Cynus, Alber Salic. Bellabert.ibi:Sigiſm.conſ.*16.*n.*1.*&* 2 *Acoſta l.*1.*ſelect.c.*8. *n.*14. *Matica de conject.ult.vol.*11.*t.*118.*n.*6. Et in propriis terminis promiſſionis matr.docent idem *Andr.*4.*q.*3.*de matr.dub.*10.*ad* 2.*& ad confirm.*1.*arg.Covar.*4.*decr.*2.*p.c.*3.*init n.*7.*Gut.q.can.l.*1.*c.*22.*n.*17.Et quidā Doctor cujus ſent.refert *in conſiliis Navar.*2.*edit.l.*4.*tit.de cōſāg.cōſ.*5.*n.*1.*Petr.de Ledeſ.de matr.q.*47.*a.*5.*dub.*2.*ad* 4.*Lud.Lop.*2.*p.inſtruct.c.*42.*de matr.fol.*1096.*col* 2.*in ſolut.ad* 3.*Philiarc.in sūm.parva de offic.ſacerd.cap.de ſponſalib.*

Quando autem inita promiſſione abſoluta inter conſanguineos, tractant de impetranda diſpenſatione, jam tacitè ineſt ea conditio,& obligabit promiſſio: cum in ea promiſſione adhuc perſeverent. 27

At argum.prioris ſententiæ:propoſita n.23.Reſp. Ad 1. dic eam conditionem non ineſſe jure ſicut de ſimili conditione, probavi n.24. fine: neceſſe ſimile de illa, Si alter voluerit:quia non poſſet aliter matr.conſtare, niſi Pontifice diſpenſante, non eſt ab intrinſeco,& ex natura matr. ſicut eſt ſi alter voluerit: ſed eſt ab extrinſeco,ratione prohibitionis, Eccleſiæ. Ad confirm. & ad aliud argum.de diſpo- 28

ſitione teſtatoris, dic. ea eſſe vera quandò verba ſunt dubia: at in præſenti caſu ſunt clara.

SUMMARIUM.

An quando impedimentum non eſt dirimens, ſed impediens à ſolo, tamen Pontifice diſpenſabile, ſit probabile, non valere promiſſionem matrimonii, ſub conditione, Si Pontifex diſpenſaverit. Refertur opinio negans n.29. Et contria verior, n.30.

Quid ſi impedimentum ſit per Epiſcopum diſpenſabile, n.31. poſt quem invenies alia ſummaria.

29 Quæſtio IV. An ſi impediti impedimentò non dirimenti, ſed ſolum impedienti, dent ſibi fidem de matrim. contrahendo præmiſſa diſpenſatione, ſit probabile promiſſionem eſſe nullam, ſicut quando impedimentum eſt dirimens, diximus n.13. eſſe probabilem primam ſent. id aſſerentem? *Petr. de Ledeſ. de matrim. q.47. a.5. dub.2. f.257. § Sed adhuc eſt dubium*, dicit eſſe probabilius etiam ſtando in illa prima opinione, hanc promiſſionem obligare. Advertit tamen (& bene) cum licitum ſit poſt ſponſalia vovere caſtitatem, juxta opinionem probabilem, & religionem: juxta omnes, & per tale votum diſſolvantur ſponſalia: (ut latè diximus lib.1. diſp.46. licere huic promittenti, velle in ſuo voto perſeverare, nec teneri petere diſpenſationem ad contrahendum: (quod intelligo, niſi ſecuta eſſet virginis defloratio, aut notabilis honeſtæ fœminæ infamia:) obtenta autem diſpenſatione, teneri contrahere; niſi denuo ſe

30 voto aſtringat. Quia prior obligatio voti extincta eſt.

Sed verius eſt retenta illa prima opinione, non obligare promiſſionem, quando impedimentum eſt impediens, per ſolum Pontificem diſpenſabile. Quia omnes rationes illius primæ ſent. allatæ, n.5. æquè militant in hoc caſu: cùm hæc conditio pendeat à voluntate Principis. Pro qua ſent. faciunt *Innoc. Hoſt. Joan. And. Ancha Card. Abb. Alex. de Nevo, Sylu. cit. eo n.5. pro illa ſent.* generaliter enim loquuntur, quando inter contrahentes ſubeſt canonicum impedimentum, nec diſtinguunt, an ſit dirimens vel impediens.

31 Immo licet non ita probabile ſit, quando impedimentum impediens eſt diſpenſabile per epiſcopum, non tamen caret probabilitate. Quia procedunt eædem rationes, n.5. allatæ. Nam hoc non poteſt fieri, niſi per remedium extraordinarium diſpenſationis. Item procedit ea ratio, melius eſt ſtare juri communi prohibenti, quàm particulari diſpẽſationi. Item procedit illa, pendens à voluntate principis reputatur impoſſibile. Quia hoc non ſolum habet verum in principe ſupremo, ſed etiam in inferiori: ut domino alicujus loci. Ut tradunt *Socinus junior, conſ.74. n.23. vol.1. Jaſon l. Apud Julianum, § Conſtat, n.17. ff. de legat.1.* ubi dicunt, fortè hoc eſſe verum, *Imola, n.13. & Alex. n.6.* Idem tenet *Zephalus conſil.407. n.41. vol.3.*

SUMMARIUM.

An dato, poſſint conſanguinei reſilire à ſponſalibus, teneatur reſiliens alteri expenſas diſpenſationis, & ſi quas alias fecit, reſarcire? Et generaliter quoties aliquis juſtè abſque culpa alterius reſilit à ſponſalibus, ut ſi ingrediatur religionem, &c. Refertur opinio affirmans, nu.32. Et contraria verior, n.31. Enodatur l. Si pecuniam ff. de condictione cauſa data, nu 33. Quid, ſi doloſè contraxit animo poſtea reſiliendi, vel culpa ſua, ut ob fornicationem vel quia aliam duxit, diſſolvantur ſponſalia, an teneatur hic alteri reſarcire expenſas? n.34. Poſt quem invenies alia ſummaria.

32 Quæſtio V. An promittens matrim. ſub conditione, Si Pontifex diſpenſaverit in impedimento, ſi reſiliat ſequens opinionem probabilem aſſerentem id eſſe licitum, teneatur alteri contrahenti ſolvere expenſas occaſione illius contractus, vel diſpenſationis impetrandæ gratia factas. Et generaliter, ad id teneatur, licitè reſiliens à ſponſalibus abſque alterius contrahentis culpa? Ut ſi alter ingrediatur religionem, vel fiat notabiliter deformis. Duplex eſt ſententia, I. affirmat teneri. Quia licet non teneatur ratione rei acceptæ, cùm in nihilo factus ſit ditior, nec ratione injuſtæ acceptionis, nullam enim injuſtitiam admiſit utens jure ſuo, at tenetur ratione contractus, ea enim eſt natura talis contractus, ut poſſit reſilire, ſervando tamen alterum indemnem, non enim eſt juſtum ut alter qui commodum non reportat, ſentiat damnum, ſed ut reſiliens qui commodum reportat, ſentiat damnum. Et hanc eſſe naturam contractus, probatur ex *l. Si pecuniam 5. in princ. ff. de conditione cauſa data*, ubi dicit textus dantem pecunias alicui, ut iret Capuam, altero nondum profecto poſſe penitere, & reſilire, ſubdit tamen textus: *ita tamen ut indemnitas tibi præſtetur ejus quod expendiſti*: ut ſi fecit ſumptus neceſſarios ad profectionem. Ergo ſimiliter in noſtro caſu licet alter juſtè reſiliat à promiſſione, tenetur alterum ſervare indemnem, ſolvendo expenſas. Et poſſe aliquem ratione contractus teneri, licet non ratione rei acceptæ, nec injuſtæ acceptionis, patet: nam ſi quis accipiat commodatum in ſui utilitatem tantum, tenetur de culpa leviſſima, ſecundum omnes, cum ſæpe non adſit culpa venialis, nec injuſtitia aliqua. Cujus ratio eſt, (ut bene ait *Navarra l.3. de reſtituti. c.3. in nova edit dub.1. nu.7.* quia qui ex maleficio tenetur, ſolum tenetur ratione injuriæ, itaque obligationem, ſolum crimen, & injuria parit: quando vero tenetur ex contractu, non injuſtitia, ſed natura contractus efficit, ut teneatur. Hanc tenet *Gutier. q. canon. l.1. c.21. n.19. fine* & ſupponit *Enriq. l.12. de matrim. c.10. fine.* Et eſt probabilis hæc ſententia.

II. ſent. probabilior, ait, non teneri reficere alter. expen- 33
ſas, ſed quemlibet ſuam partem ſoluturum, cum ſit onus commune. Immo ſi diſpẽſatio petatur ad inſtantiam unius tantum, ipſi incumbere integras expenſas ſolvere. Quia nullus videtur dolo facere, qui jure ſuo utitur. *Reg. Nullus 55. ff. de reg. jur.* cum ergo hic reſiliens utatur jure ſuo, non tenebitur refundere expenſas, quaſi dolo fecerit. 2. quia ſi ea expreſſa eſſet conditio, ut quilibet liberè reſilire poſſit, ab hac obligatione immunis eſſet, ſed ea conditio *in hoc* caſu tacitè ineſt, ſcil. ut quando contrahunt *impediti*, poſſit quilibet reſilire, & quicumque contrahant, poſſit alter ad religionem convolare: ergo minimè tenetur hic ad expenſas. Nec poteſt alter conqueri, cum ſimiliter poſſet ipſe reſilire abſque expenſarum ſolutione. Quare contractus utrinque eſt æqualis. 3: quia hic non tenetur ratione *rei acceptæ*, nec injuſtæ acceptionis: ut conſtat. Nec ratione contractus, qui nullibi cautum eſt in jure, reſilientem à ſponſalib. teneri expenſas refundere. Nec eſt ſimilis caſus *d. l. Si pecuniam*, cui contraria ſent. innititur. Quia id eſt ſpeciale in illo caſu, lex enim quæ poſſe pœnitere conceſſit, *id onus* pœnitenti impoſuit, ut alterum ſervet indemnem: *& merito* quidem: quia in eo caſu non eſt æqua contrahentium conditio. Qui enim pecunias dedit poteſt reſilire, accipiens verò minimè, ſed poteſt cogi. Ut notant *gloſſ. ea l. Si pecuniam Sed cum. & ibi Bart. n.4.* & ita cum diſparem utriuſq; contrahentis conditionem fecerit, gravavit potentem reſilire, ſervare indemnem alterum, qui à contractu recedere minimè poteſt. In noſtro autẽ caſu æqua eſt utriuſque cõditio. Hanc tenet *Petr. de Ledeſm. de matr. q.47. art.5. dub.2.* 34

Si autem doloſè contraxit, animo poſtea reſiliendi, vel injuſtè à ſponſalium fide receſſit, tenebitur utique expenſas ſolvere. Unde fœmina quæ fornicando conditionem ſuam fecit deteriorem, nec eam abſque dedecore poteſt alter ducere, tenebitur ad has expenſas: quia culpa ſua diſſolvuntur ſponſalia. nec libere alter reſilit, ſed coactus ne honoris jacturam ſubeat. Secus autem credo, quando vir fornicaretur: non enim teneretur refundere expenſas ſponſæ reſilienti. Quia libere reſilit, nullum enim damnum illi nubens patitur.

SUMMARIUM.

An promittens conſanguineæ matrimonium, ſi Pontifex diſpenſaverit, teneatur procurare diſpenſationem; Refertur opinio negans, n.35. Contraria verior, n.36. Et cujuſnam expenſis, n.37. Poſt quem ſunt alia ſummaria.

Quæſtio VI. An promittens fœminæ conſangui- 35
neæ matrimonium, ſi Papa diſpenſaverit, teneatur procurare diſpenſationem, ejuſque expenſas facere? Hæc quæſtio locum habet retenta opinione probabiliori, aſſerenti hanc promiſſionem obligare *Navar. l.4. conſil.1. edit. de ſponſal. conſ.25* [illegible] minimè ad hoc teneri, quamvis ſpe matrimonii ea[illegible]tum teneri diſpenſatione

eo

obtenta contrahere, quamvis animum habuerit diſpenſationem procurandi, niſi is animus tacitè, vel expreſsè, eſſet fœminæ intimatus. Ducitur: quia non ſe obligavit ad procurandam diſpenſationem, ſed tantum ad ea obtenta contrahendum: nec intentio impetrandi minimè alteri intimata confert: cum ſit contractus humanus.

36 Dico 1. teneri procurare diſpenſationem. Quia licet expreſſe id non promiſerit, eo ipſo quod promiſit diſpenſatione conceſſa matrim. videtur promittere ſe diſpenſationem procuraturum. Quia hoc eſt acceſſorium. Et quia obligatus ad aliquid ſciendum, ſubinde tenetur efficere, ut actus valeat: juxta doctrinam *Jaſon. l. Hujus modi in princ. 1. n. 27. ff. de leg. 1.* Sic docent *Tabien. verb. Sponſalia, q. 8. n. 9. Armillia ibi, n. 41. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 47. art. dub. 2.* Et quando deflorata eſt virgo, ſub ea ſpe, docent idem, *Navarro l. 4. conſ. 2. edit. cit. de conſang. conſ. 5. fine*, & quidam Doctor cujus ſent. refertur *eod. conſ. 5. n. 7.*

37 Dico 2. quamvis ut doctor *eod. conſ. 5.* dicat teneri promittentem ſuis expenſis impetrare diſpenſantionem: verius eſſe, ſive à viro ſive à fœmina impetretur, ſumptus eſſe utriuſque communes. Quia negotium commune eſt.

SUMMARIUM.

Non licent tactus, & oſcula inter impeditos, promittentes ſibi matrim. præmiſſa diſpenſatione, dum ea impetrata non eſt, n. 38.
Quid ea impetrata: n. 39. Et quid in aliis ſponſalibus conditionalib. 40.

38 Quæſtio VII. An impeditis contrahentibus ſponſalia, ſub conditione, Si Papa diſpenſaverit, liceant tactus & oſcula, quæ ſponſis de futuro permiſſa ſunt? Breviter dic. ante impetratam diſpenſationem, minimè licere. Quia hæc tantum licent inter ſponſos de futuro, ea ratione qua ſponſalia ſunt quoddam matrimonii initium. ſed hæc promiſſio tunc non habet vim ſponſalium, (ut diximus, n. 22. ergo tunc non licent. Sic docent *Sotus 4. diſt. 29. q. 2. a. 1. ad finem, verſ. Hoc tamen addiderim. Veracruz append. ad ſpeculum, ſuper a. 19. de condit. matrim. fol. 118. Hanc opinionem, Gutier. q. canon. l. 1. c. 22. n. 17. fine. Barth. à Ledeſm. de matr. dub. 35. concl. 6. fine.*

39 Idem dicendum eſt impetrata diſpenſatione, dum non eſt ratificatus prior ille conſenſus: juxta opinionem relatam, n. 23. ſentientem, non eſſe hæc vera ſponſalia. At retenta opinione, quam amplexi ſumus, n. 24. hæc eſſe vera ſponſalia, dicendum eſt licere illis amplexus, & oſcula eo modo quo licent ſponſis de futuro.

40 Hinc infertur, idem dicendum eſſe in quibuscumque ſponſalibus conditionalibus: nimirum, ante impletam conditionem, non licere hos tactus, & oſcula: bene autem impleta conditione: ratione dicta.

DISPUTATIO VI.

Utrùm conditio honeſta & poſſibilis, adjecta, de præſenti præterito vel futuro, ſuſpendat matrimonium.

SUMMARIUM.

Si eſt de præterito, vel præſenti, non ſuſpendit, ſed ſi eſt vera valet matr. ſecus, non, n. 1. Et ibi remiſſive, an oporteat ut parocho, & teſtibus notū ſit conditionem impletam eſſe. Et ſi eſt de futuro ſuſpendit, n. 2.
Adjecta ex intervallo minimè ſuſpendit, num. 3. Nec ſi mutuo conſenſus apponatur ſicut in ſponſalibus vel in aliis contractibus, n. 4.
Quid ſi conditio non refertur ad arbitrium alterius? ut ſi tantum dederis ſummam, n. 5.
An ſemper hæc conditio, Si tantum mihi donaveris, ſuſpendat? n. 6. Et ibi remiſſivè an per copulam videatur receſſum ab ea conditione, ita ut jam non debeatur dos & à quacumque alia conditione honeſta?
An ſuſpendat conditione relata in cujuscumque arbitrium, ut ſi extraneus quidam conſenſerit? n. 7.
An ſub conditione inie[n]s matrim. vel ſponſalia, poſſit ante conditioni eventum, reſilire? n. 8.

1 PRima concluſio ſit, conditio honeſta, & poſſibilis de præſenti, vel præterito, adjecta matrimonio, illud non vitiat nec ſuſpendit, ſed ſi conditio tunc eſt vera, ut ſi pater tuus vult, vel voluit, eſt ſtatim validum matrimonium: ſi verò eſt falſa, eſt ſtatim irritum. Hæc concluſio eſt *D. Thom. 4. d. 29. q. un. art. 3. quæſtiunc. 3.* quem omnes ſequuntur. Et quamvis *D. Thom.* ſolum loquatur de conditione de præſenti: at omnes idem dicunt de conditione de præterito. Prob. quia nil deeſt tunc ad matrimonii ſubſtantiam ſi conditio tunc eſt vera: cum adſit conſenſus mutuus de præſenti, nullatenus ex futuro eventu dependens. Item, quia in aliis contractibus conditio de præſenti, aut præterito non ſuſpendit, ſed ſi ea eſt vera, valet contractus, ſi verò non eſt vera, non valet. Ut habetur expreſſè, *l. Inſtitutio talis, 10. ff. de condit. inſtit. l. Cum ad præſens, 37. ff. Si cert. pet. & §. Conditiones, inſtit. de verb. oblig.* Utrum autem oporteat non tantum ut parocho, & teſtibus conſtet de matrimonio, ſed etiam de conditionis implemento, dicam diſp. 8. n. 23. & 24.

II. Concluſio: conditio poſſibilis, & honeſta de futuro, ſuſpendit contractum matrimonii, ut nullo modo valeat, dum conditio non impletur. Sic habetur expreſsè, *c. ſuper eo, & c. De illis, de condit. apposi. & l. 3. tit. 4. p. 4.* Et ratio eſt manifeſta, quia eſt natura conditionis, ut ſuſpendat valorem contractus ſub ea initi, in eventum conditionis, *l. Si ita ſtipulatus fuero hanc ſummam, ff. de verb. obl. & l. 1. t. 4. p. 4.* ſed nullo jure rejiciuntur à matrim. conditiones honeſtæ, & poſſibiles, ſed tantum turpes, & impoſſibiles: ut conſtat ex *cap. fin. de condit. appoſit.* ergo conditio honeſta, & poſſibilis ſuſpendet matrim. & efficiet ut minimé validum ſit donec impleatur conditio. Et in hanc concluſionem omnes conveniunt. 2

Intelligenda tamen eſt prima concluſio, ſi conditio adjiciatur in ipſo actu contrahendi matr. ſecus ſi ex intervallo: ubi enim matr. ſemel contractum eſt cum jam ſuum effectum ſortitum ſit, nec ex communi conſenſu liceat ab eo recedere, nullam admittit conditionem, *l. Perfecta, C. de donat. quæ ſub mo.* ibi, *perfecta donatio conditiones poſtea non capit.* Ita *gloſſ. cap. de illis, verb. Hujuſmodi verbis, de condi. appoſ. & ibi Hoſtien. paulo poſt principium, Anton. n. 6. Alex. de Nevo, n. 17. Præpoſ. n. 4. Palud. 4. d. 29. q. 4. art. 3. concl. 2. n. 17. D. Anton. 3. p. 1. n. c. 19. §. 5. in princ. Ang. Matrimonium, 2. impedimento 3. n. 13. Sylv. Matrim. 3. q. 11. verſ. 1. Tabiena, Matrim. 2 fine, Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 1. n. 8. Nav. ſum. c. 22. n. 62. Lud. Lop. 2. p. inſt. victorii novi, materia de matrim. c. 42. fol. 1088.* 3

Hoc tamen diſtat inter matrim. & alios contractus ut ſponſalia: quod cum matrim. non poſſit etiam mutuo conſenſu diſſolvi, non poteſt poſtquam ſemel contractum eſt, pati conditionem, etiam ex utriuſque conſenſu: at cæteri contractus cum mutuo conſenſu diſſolvi valeant, poſſunt etiam mutuo conſenſu admittere conditionem. ut ſponſalia, ſecus ex alterius conſenſu. Sic *Ant. eo. c. De illis, n. 6. Alex. de Nevo n. 17. Præpoſit. n. 4. Palud. ibid. concl. 3. n. 18.* 4

2. Intelligenda eſt concluſio, ut conditio de futuro tunc ſuſpendat, quando refertur ad arbitrium alterius, ut Contraho tecum, ſi pater conſenſerit: quia eſt circa ſubſtantialia matrimonii, nempe, circa conſenſum: ſecus de alia conditione, ut contraho tecum, ſi tantam dotem dederis: cum enim ſit circa qualitatem, non ſuſpendit, ſed ſtatim tale matrim. Sic *Specul. tit. de conditio appoſit. in principio, n. 2. Vincentius, Petrus, & Abbas antiquus c. de illis, de condit. & appoſit.* ut ibi eos refert *Abb. num. 5.* Cæterorum contrarium tenendum eſt, nempe utramque conditionem ſuſpendere. Probatur ex *d. cap. De illis, & l. 3. tit. 4. part. 4.* ubi utraque conditio tanquam matrimonii ſuſpenſiva ponitur. Et ratio eſt, quia qualiſcumque ſit conditio, ſive relata in arbitrium tertii, ſive non, ſemper ſuſpendit, ac reſpicit conſenſum ſubſtantialiter requiſitum ad matrim. nempè, ipſorum contrahentium: ſubſtantia enim matrimonii non regulatur à tertii conſenſu vel diſſenſu. Sic docent *Hoſtienſ. ſum. tit. de conditio. appoſ. n. 11. verſ. Si conditio honeſta. Joan. Andreas in illum locum. Specul. verb. Super eo, & cap. Super eo, de condit. appoſ. n. 3. & ibi Anton. n. 6. Car. n. 1. & d. c. De illis, fine*, ubi & *Ancħ. n. 7. Abb. num 5. Alex. de Nevo num. 16. Præpoſ. fine, Henricus, c. fin. n. 4. de conditio. appoſ. D. Ant. 3. p. tit. 1. c. 19. §. 5. verſ. Quarta eſt conditio. Sotus 4. d. c. 19.* 5

Digitized by Google

d. 29. q. a. 3. Petr. de Soto l.ct. 3. de matr. §. ult. Bruzelius de ſpon. concl. 33 n... (habetur *to.9. tract. Alex.Carrerius lib.4.de ſponſ. c.6.* (habetur *eod. tom. 9. Nau. ſum.c. 22.n 62.Cov.4.decr.p.c.3. initio, n 2. Greg. Lop. l. 3. verb. Caſtr,tit.4.p 4. Ant Cuc.l.5.inſt.major.tit.11.n. 53.Barth.à Ledeſm dub.25.de matrim.concl 3.Lud.Lop.2 part.inſtruct. novi materia de matrim.cap. 43. in fine.*

6 Monuerim tamen, dum diximus ſuſpendere matrimonium, ac eſſe validam conditionem Si tantum mihi donaveris, intelligi quando eſt cauſa juſta dandi, ut in dotem, vel quia eſt diſparitas inter contrahentes: aliàs enim eſt conditio turpis: juxta *l.Si ita ſti ulatus. la 3 Si tibi nuſſero,ff.de verb. oblig.* & dixi l.1. diſp.23.n.4. quare tanquam conditio turpis non ſuſpendet, ſed rejicietur: (ut hoc 5. lib.diſp 15.n.1. de conditionibus turpibus dicemus.) Sic *Abb.c.illis de conditio.appoſ. n.3.& ibi Alex de Nevo nu.3. Præpoſ. n. 1. Roſella Matrimon. 5. n.6. Angel Matrim.3. impedimento 5 n.5.Sylv.Matrimon. 3.q. 5. Tabiena matrimonium 2.q. 11. n. 12.* An autem per copulam videatur receſſum à conditione honeſta, tam dandi dotem, quàm à quacumque alia, nec tunc dos debeatur: dixi l. 1.diſp.26. n. 12. & 13.

7 Hinc infertur, minus bene aliquos DD. antiquos, quos tacito nomine referunt, ac reprobant *Goffred. ſumm.tit. de condit.appoſ n.3.& ibi Hoſt.in ſum.n.12 verſ.Si conditio honeſta,* dixiſſe, non valere conditionem relatam in quorumcumque arbitrium, ſed tantum eorum qui contrahentes matrim. habent ſub ſua poteſtate, aut parentum, Sed (ut probavimus) omnis conditio modo honeſta & poſſibilis ſit, valet ac ſuſpendit.

8 3. Intelligenda eſt concluſio, ut quamvis conditio honeſta ſuſpendat tam matrim. quàm ſponſalia, uſque ad conditionis eventum, nec ſit uſque tunc perfecta obligatio, at non poteſt alter antequam conditio deficiat, recedere à ſponſione, ſed tenetur expectare uſque ad conditionis eventum. Id enim eſt proprium contractus conditionalis, ut ante conditionis eventum neutri liceat reſilire, invito altero: ut per *l.Qui balneum 9.l.Potior.11.in principio verſ.videamus.ff.qui potiores in pign. hab.* docent *Sylv. Donatio. 1. q. 15. n.19. Molin to. 2.juſt. tract. 2. diſp.285. concl.4.* Et ratio eſt quia ex contractu conditionali non minus oritur obligatio in ſpe, hoc eſt, in eventum conditionis, quam ex contractu abſoluto, & puro, obligatio abſoluta, & in re: cum uterque contractus ſit, & in ſuo ordine, & gradu perfectus: ergo neuter altero invito reſilire poteſt, aliàs nulla obligatio ex eo contractu orta eſſet. Et in propriis terminis, docent *gloſſ. c. Super eo, de condit. appoſ. verb. Alieno; & ibi Hoſt. ſuper verb. Qui in alieno, Ant.n.6. Abb.n.7.Præpoſ.n.3 Sylv. Matr. 3.q.4.dict.1.Tab.Matrim.1. q.11.n.12 notab. 4. Victoria relectione de matr. p.1. punct.1. n.9.Nau.ſum.Hiſp.c. 22.n.67.Cov.4. decr.2.p.c.3 init.n.6. Ledeſm, 2.p.4.q 45.a.1.f.441 col.4.fin. Ant. Cuc. l.5.inſtit. major. t.11.n.54.& 55.fine Matienzo lib.5.recop. tit.1.rubr. gl.1.n.63.Guti.l.1.q.can.c 12.n.22.fin. Petr.de Ledeſ.de matr.q.47.art.5.dub.7.principali §.Colligitur 3. fol. 245.*

DISPUTATIO III.

Quando conditio hæc adjecta ſponſalibus, aut matrimonio, Contraham tecum, aut contraho, ſi patri placuerit, cenſeatur impleta, ut ex tunc obligent ſponſalia, aut matrimonium?

SUMMARIUM.

Quot modis opponatur hæc conditio, & poſſit ſe pater habere? Et in dubio an ſit de præterito, vel futuro? n. 1

Si eſt de præſenti, vel præterito, vel matrimonium ea impleta, licet contrahentes ignorent. n. 2

Idem quamvis crederent patri diſplicere, n.3. Et ſatis eſt virtute placuiſſe patri vel modo dicat placere, n. 4.

Si tunc non placet, non ſufficit poſtea placere, n. 5. Et quid, ſi conditio ſit de præterito & aliquando placuit, aliquando non? n. 6. Et quid, ſi pater taceat, vel obierat? n. 7.

Quid, ſi de futuro, & pater primo diſſentiat, & poſtea conſentiat? Refertur opinio affirmans verificari conditionem n.8 Et opinio authoris n. 9.

Solvuntur argum & Explicatur c. Licet de procur. in 6. n. 10

Quid ſi conditio ſit de futuro, & pater nil explicet, ſed taceat: refertur opinio dicens non cenſeri conditionem impletam, n. 11. Et contraria authoris, n. 12

Quid ſi conditio ſit Si pater dicat ſe conſentire. n. 13. Et ſolvuntur argumenta, n. 14

Quid ſi quando contractus celebratus eſt ſub conditione, Si pater conſenſerit, pater jam obierat. Referuntur variæ ſent. n.15.16. 17. 18. Et ſententia authoris, n. 19.

An oporteat conditionem verificari coram parocho, & teſtibus: Remiſſive. num. 20.

SUpponendum eſt, hanc conditionem aut poſſe apponi 1
de præſenti, ut Si patri placeat, aut de præterito, ut Si patri placuit, aut placuerit, de præterito ſubjunctivi modi: aut de futuro, ut Si patri placebit, aut placuerit, de futuro ſubjunctivi. Et in dubio, Si pater conſenſerit. ſemper refertur ad futurum: ut bene advertit *Lud. Lop. 2.p.inſtr.de matr. c.42.f.1081.* Nam communis hominum utentium his verbis uſus eſt, de futuro parentum conſenſu intelligere. Item pater poteſt diverſimode ſe habere, aut enim poteſt primò aſſentiri, poſtmodum contradicere, aut poteſt tacere, nec conſentiendo, nec diſſentiendo, aut poteſt jam obiiſſe, ipſis contrahentibus ſcientibus, aut ignorantibus obitum: vel poſſunt ipſi contrahentes ante conſenſum patris revocaſſe conſenſum.

1. Ergo dubitatur, quando hæc conditio apponitur de 2
præterito, aut præſenti.

I. Concl. quando hæc conditio eſt de præſenti, aut præ- 3
terito validum eſt matrimonium, ſi pater tunc conſenſum præſtet, quamvis contrahentes ignorent aſſenſum patris. Quia vere tunc verificatur conditio. Sic *Sot.4. diſt 29. q.2. a.1. verſ.Sit ergo 2.concl.Cord.ſum.q.46.Lud.Lop. 2.p.inſtru. novi, materia de matrim.c.41.f.1081.*

II. Concluſio, idem dicendum eſt, quamvis contrahen- 4
tes crederent parentibus diſplicere, ſi verum habeant animum contrahendi; caſu quo parentibus placeat. Quia nil deficit ad conſenſum; & cætera requiſita ad matrimonii valorem. Sic *Sotus, & Lud.Lop. citati n. præced.*

III. Concl. ſatis eſt virtute placuiſſe: Ut ſi tunc eſſent 5
dormientes, aut cogitarant de eo matrimonio, placuerat eis. Immo, & ſi de hoc nunquam cogitaſſent, ſi poſtea interrogati, matrimonium approbarent; approbatio illa eſſet interpres virtualis conſenſus præteriti, aut ſaltem minimè diſplicuiſſe. Quia cum dicitur, Si patri non diſplicuerit, de præterito, ſenſus eſt Si non fuerit diſſentitus, & ſciens gratum habuerit: & ſimiliter idem ſenſus eſt, dum de præſenti dicunt, Si patri placeat, id eſt, Si non diſplicet, & ſciens gratum haberet. Sic *Sotus*; quamvis hoc ſecundum cum timore dicat dicens forte ita eſſe: at intrepide utrumque tenet *Lud. Lop. n.2.citatus.*

IV. Concluſio, quando tunc non placet id matr. licet 6
poſtea placeat, eſt nullum. Sic *Sotus, & Lud.Lop. ibi Barth.à Ledeſm.de matr, dub 15 poſt 2.concl.§, Et annotatio.* Et credo abſque dubio hoc eſſe verum. Quamvis enim dubium, ſit dum adjicitur conditio de futuro, an Si prius pater diſſentiat, & tandem aſſentiat, id ſufficiat, ut cenſeatur impleta ea conditio: at quando conditio eſt de præſenti, tunc debet verificari, & ſimiliter quando eſt de præterito: debet tunc verificari, nec ſat eſt, ut tempore futuro verificetur, cum vel tunc debuit eſſe validum, aut non eſſe validum matrimon.

Sed dices, quid ſi conditio ſit de præterito, Si patri placuit, & in tempore præterito, aliquando placuit, & aliquando diſplicuit? credo ſtandum eſſe abſque dubio, poſteriori voluntati, & ſi illa fuit complacentiæ, valere: ſecus, ſi fuit diſplicentiæ. Quia poſterior voluntas derogat priori: item quia animus contrahentium eſt patrem minime offerendere contrahendo matrimonium ipſo invito: ad hoc tamen, voluntas poſterior, quæ tunc temporis eſt, attenditur.

Quid autem, Si pater taceat, nec explicans conſenſum, 7
nec diſſenſum, vel ſi tunc temporis erat defunctus? dicam ſtatim, n. 11 & 12. ubi de conditione, Si pater conſenſerit.

Quia

Quia in hoc caſu idem dicendum eſt, ſive apponatur de præſenti, præterito, vel futuro.

8 2. Dubitatur quando apponatur de futuro conditio? Ut, Si patri placebit, vel placuerit, de futuro: Si pater certior factus, primò diſſentiat, & poſtmodum conſentiat, ſufficiat, ut cenſeatur impleta conditio? In quo duplex eſt ſent. I. ait ſufficere. Prob. quia ea conditio tractum habet ſucceſſivum ut ſcilicet, verificari debeat, dum contrahentes perſiſtunt in eadem volunt te, ergo ſufficit ut verificetur, dum non revocarunt priorem aſſenſum contrahentes quamvis pater primò diſſenſerit. 2. probatur ex *c. Licet, de procurat. in 6.* ubi expreſſe habetur, ſi procurator conſtitutus renuit acceptare mandatum, poſſe adhuc acceptare, quandiu conſtituens in eadem perſeveraverit voluntate. Et *cap. Si tibi abſenti, de præben. in 6.* ubi textus dicit Si conferatur beneficium abſenti non acquiri jus donec acceptet, poſſe tamen Epiſcopum, terminum præfigere intra quem acceptet, & eo lapſo poſſe Epiſcopum alii providere: ubi *gloſſ. verb. Eo lapſo* ait, quamvis primo diſſentiat, poſſe poſtmodum acceptare, modo conferens in eadem voluntate permaneat: ergo ſimiliter ſi contrahentes ſub conditione, Si pater conſenſerit, permaneant in eadem voluntate, quamvis pater primo diſſentiat, poterit poſtea conſentire, & erunt vera ſponſalia, vel matrimonium. Hanc ſententiam tenent. *Alex. de Nevo, cap. Super eo, fine. de condit. à poſ. Sylveſt. Matrimonium, 3. quæſt. 4. dict. 3. Tabiena, Matrimonium, 2. quæſt. 11. num. 12. notab. 6. Navar. ſumma Lat. & Hiſpan. cap. 22. num. 63. Ant. Cucus lib 5. inſtit. major. tit. 11. num. 54. Petrus de Ledeſma de matrim. q. 47. art. 5. dub. 7. principali, § Sed quid dicendum eſt ſi pater, fol. 250. Lud. Lopez 2. p. inſtruct. novi, materia, de matrim. cap. 42. fol. 1084 §. Præterea ex prædictis*, Idem cum hac limitatione, modo maneant in eodem propoſito, animo ſe obligandi, ſecus ſi ſolum ſunt in propoſito perficiendi ad quod obligantur ex primo conſenſu, *Adrian 4. q. 3. de matrim. dub. 2. Veracruz 1. p. ſpec. art. 17. §. Sed poſtquam*, Et eſt probabilis hæc ſententia.

9 II Sent. quæ multo probabilior eſt, docet verificandam eſſe conditionem, de primo conſenſu patris. Quare ſi primo diſſentiat, non erunt ſponſalia, nec matrim. quamvis poſtea aſſenſum præſtet, niſi contrahentes iterum ſe obligent? Prob. 1. quia eo ipſo quod pater conſcius diſſenſit defecit conditio, ut conſtat, potuit enim tunc alteruter contrahens altero invito reſilire, quod utique non poſſet, niſi conditio defeciſſet, (ut dixi diſp. præc, nu. 8.) ergo obligatio illa extincta eſt, at obligatio ſemel extincta non reviviſcit, *l. Cum ex cauſa. C. de remiſſ. pign.* ergo cum obligatio illa ſponſalium, aut matrimonii, ſemel ceſſarit, nec nova obligatio poſtea contracta ſit, manere enim in eodem propoſito, non eſt nova obligatio, non reſtauratur ea obligatio. Et confirmatur? quia eſto manerent in eodem animo ſe obligandi cum ad matrimonium, vel ſponſalia requiratur, ut is animus explicetur verbis, aut ſigno externo, non ſufficiet ille animus. Quia nullum eſt novum ſignum externum exprimens eum animum, & priora verba conditionalia jam evanuerunt, per defectum conditionis. Item, quia ſermo ſimpliciter prolatus, de prima vice intelligendus eſt, *l. Boves, §. Hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.* ergo conditio illa, Si pater conſenſerit, de prima voluntate patris eſt accipienda. Et confirm. ex *l. Hæc conditio. 29. ff. de condit. & demonſtr.* ibi, *hæc conditio, Si in Capitolium aſcenderit, ſic recipienda eſt ſi cum primum potuerit, aſcenderit.* ergo hæc conditio, Si pater conſenſerit, de primo conſenſu accipienda eſt. Item, quia *cap. Is qui, de ſponſal.* habetur copulam poſt ſponſalia efficere, ut tranſeant in matrimonium & *c. Per tuas, de condit appoſ.* habetur idem eſſe, quamvis eſſent conditionalia, eo quod per copulam videntur à conditione receſſiſſe: ſed hoc non efficit copula, quando ante eam conditio defecerat, (ut dixi l. 1. diſp. 26. n. 12.) ergo à fortiori id non efficiet permanere in eodem propoſito, quando jam defecerat conditio per primum patris diſſenſum. Tandem quia *c. Si pro te, de reſcript. in 6.* providente Pontifice alicui de beneficio, ſi Epiſcopi, & Capituli conſenſus accedat: quærunt *Ioan. Andr. n. 2. Anchar. n. 2. Dominic. n. 6. Francus n. 4.* quid, ſi Epiſcopus, & Capitulum prius diſſentiant, & poſt conſentiant. Et reſpondent nil prodeſſe: ſecus ſi non diſſenſerint, ſed conſentire noluerint: ergo ſimiliter in noſtro caſu dicendum eſt, Si pater expreſsè diſſentiat, jam ſubſequentem conſenſum nil prodeſſe, ſecus quando pater non diſſenſit expreſſe, ſed tantum diſtulit aſſenſum præbere. Et ita hanc ſent. tenet *Roſella. Matrimonium 5. n. 4. Sotus 4. diſt. 29. q. 2. art. 3. verſ. Rogas autem.* Idem tenet dicendum eſſe, poſtquam hic tranſivit ad aliud matrimonium, *Angel Matrimonium. 3. impedimento 3. n. 2.*

Ad argumenta oppoſitæ ſent. propoſita n. 8. reſpondetur. Ad 1. concedo eam conditionem habere tractum ſucceſſivum, ad hunc ſenſum, ut poſſit pater non ſtatim conſentire, ſed terminum ad deliberandum petere; non tamen ad hunc ſenſum, quod ſi ſemel diſſenſerit, proſit, ſi poſtmodum reſiliat. Ad 2. dico neutrum caput loqui in actu vere conditionali, qui ſtatim deficiente conditione corruit, nec ſine nova obligatione reviviſcere poteſt. 2. dico ad priorem textum, cum *gloſſ. ibi verb. Placebit.* non deſinere eſſe procuratorem, ex quadam æquitate, vel ſi deſinit, jure reaſſumere, ne ob procuratoris defectum negotia differentur at in noſtro caſu id non diſponit jus, nec diſponere potuit, cum deficiente conditione, conſenſus defecerit. Alia autem doctrina *gloſſ. c. Si tibi abſenti*, eſt ſatis dubia: & à multis DD. ibi rejicitur. 10

3. Dubitatur, an contracto matrimonio, vel ſponſalibus ſub hac conditione, Si pater conſenſerit de futuro, ſi pater conſcius nec conſenſum, nec diſſenſum exprimat, cenſeatur extare conditio; vel potius deficere? Conſtat, ſi ſint conjecturæ, ideo tacere, quia diſſentit, habendam eſſe taciturnitatem pro diſſenſu: & ſi ſint conjecturæ ideo tacere quia placet ſibi, habendum eſſe pro aſſenſu. Quare tota difficultas eſt in dubio, an judicandum ſit pro aſſenſu, & ibi cenſeatur tunc conditio impleta? Quidam aſſerunt id minimè ſatis eſſe, ut conditio cenſeatur impleta. 1. quia conditio debet impleri in ſpecifica forma, *l. Qui hæredi. §. 1. & l. Mævius ff. de condit. & demonſtr.* ergo ea conditio. Si pater conſenſerit, debet verificari in ſpecifico, & vero conſenſu: 2. Quia qui tacet, nec fatetur, nec negare videtur: *reg. Is qui tacet de regul. jur. in 6.* ergo tacendo non impletur conditio, Si pater conſenſerit, quæ poſitivum conſenſum deſiderat. 3. Quia facta non præſumuntur. niſi probentur, *c. Cum jure, de offic. deleg.* cum ergo conſenſus ad factum pertineat, non præſumetur ex taciturnitate, niſi probetur. Sic tenent *Angel. Matrimonium. 3. imped. 3 n. 3. Navar.* mutans ſententiam quam Hiſpanè defenderat, *ſum. Lat. c. 22. n. 63. Petr. de Led. ſ. de matri. q. 47. art. 4. dub. 7. principali, §. Sed quid dicendum eſt ſi pater, verſ. ſed adhuc eſt major difficultas.* 11

Verius tamen eſt, ſat eſſe eam taciturnitatem, ut cenſeatur impleta conditio. ſatis enim in ſpecifica forma ad impletur. Quia huc tendit ea conditio, ne pater contradiceret, ac ægrè ferret, id enim intendunt filii ſub ea conditione contrahentes; at quamvis taciturnitas non indicet expreſſum conſenſum, at indicat ſaltem patrem non negare, nec contradicere juxta *d. regulam, Is qui tacet*, & conſequenter nec ægre ferret: tunc enim id exprimeret: ergo impletur conditio. Et ita tenent *Anchar. c. Per tuas, n. 2 de conditio. appoſ. Adrian. 4. q. 3. de matr. dub. 3. Sylveſt. Matrim. 3. q. 4. dict. 4. Alex. de Nevo, c. Super eo, de condit. appoſ. n. 26. Præpoſ. n. 4. Roſella. Matrim. 5. n. 5. Navar. ſumm. Hiſp. c. 22. n. 63. Ant. Cucus lib 5. inſtit. Major. tit. 11. n. 54. Veracruz 1. p. ſpec. art. 19. §. Quicquid dicat: Lud. Lop. 2 p. inſtruct. novi. materia de matrim. c 32. fol 1082. §. At vero non minus.* 12

Addit tamen, & bene *Adrian.* ſecus eſſe, ſi conditio eſſet. Si pater dicat ſe conſentire: tunc enim non ſatis eſſet taciturnitas, ſed oporteret, ut pater exprimeret conſenſum. 13

Ad argum. propoſita num. 11. reſp. Ad 1. dico ſatis verificat 14

ficari in ſpecifica forma. Quia ſenſus eſt, niſi pater contradixerit, & dum tacet, ſatis non contradicit. Ad 2. fateor non eſſe ſignum expreſſi conſenſus, at eſſe ſignum, patrem non negare nec contradicere: ut affirmat *ex regul. Quod ſatis eſt*. Ad 3. dico, nullum factum nec conſenſum in hoc caſu præſumi: ſed taciturnitas eſt in jure ſignum non contradictionis, quod ſatis eſt ut ea conditio vera ſit.

15 4. Dubitatur, quid dicendum quando tempore quo contractum eſt matrim. ſeu ſponſalia ſub ea conditione, ſi pater conſenſerit, pater jam obierat? In hoc dubio varii ſunt dicendi modi. Primus ait, abſolutè non valere matr. Quia deficit conditio, cum mortui nulla ſit voluntas, *c. Si gratioſe, de reſcript. in 6.* Sic *Speculator t. de condit. appoſ. in princ. n. 5. & Vincent.* quem ibi refert. Idem *Alex. de Nevo, c. Super eod. n. 11. & 12. de condit. appoſ.* explicans ſive adjiciens conditionem, ſi ſciret, ſive ignoraret patris obitum? magna enim præſumptio eſt dolo adjeciſſe, quando ſciebat.

16 II. Dicendi modus eſt, ſive ſcirent, ſive ignorarent contrahentes patris obitum, valere matrimonium: quia utroque modo conditio eſt impoſſibilis. Sic *Calderinus c. Super eo, de condit. appoſ.*

17 III. Dicendi modus eſt, ſi ignorabant patris obitum, non valere matrim. Quia conditio non poteſt impleri, & ea impoſſibilitas ignorabatur; quo caſu impoſſibilem conditionem non haberi pro non adjecta, ſed vitiare, diximus hoc 5. l. diſp. 3. n. 11. ſecus ſi ſciebant, & conditionem tanquam impoſſibilem haberi pro non adjecta, & ſic validum eſſe matrim. *Ioan. Andr. addit. ad ſpec. tit. de condit. appoſ. in princ. n. 7. Cardin. n. 2. q. 1. Anchar. n. 6. Præpoſ. num 4. Roſella Matrim. 5. n. 3. Sylveſt. Matrimonium 3. q. 2. dict. 2. Tabiena Matrim. 2. q. 21. n. 12 not. 6 Navar. ſum. Lat. & Hiſp. cap. 22. n. 64. Ant. Cucus, lib. 5. inſt. major. t. 11. n. 54. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. novi materia de matrim. c. 42. fol. 1081. col. 2. & c. 43. f. 1092. fine, Petr. de Ledeſma, de matrim. q. 47. art. 5. dub. 7. principali, §. Circa ea quæ dicta ſunt, dub. præcedenti.*

18 IV. Dicendi modus eſt, ſi ignorabant patris mortem, validum eſſe matrimonium: ſi autem noverant, in neutro foro judicandum eſſe matrimonium. Sic *Enriquez lib. 11. de matrim. c. 12. n. 5. junct. comment. lit. D.*

19 Dico tamen probabilius mihi videri ſi ſciebant mortem, haberi eam conditionem tanquam non adjectam, eo quòd impoſſibilis, & ita manere purum matrimonium, & ſponſalia. Ut tenent authores citati, n. 17. pro 3. ſententia, ſi autem ignorabant, validum etiam eſſe. Ut tenet *Enriq. citat. in 4. opinio. num. 18.* Quia (ut dicebam num. 11.) hi intendunt abſolutè contrahere, niſi ſtet per patris diſplicentiam: volunt enim filii ne parentes ægrè ferant, quod bene verificatur, quando pater obierat.

20 An verò quando matrimonium contrahitur per verba de præſenti, ſit neceſſarium, ut conditio verificetur coram parocho & teſtibus, dicam diſp. ſeq. n. 24.

DISPUTATIO VII.

An matrimonium per verba de præſenti, ſub conditione honeſta contractum, ut Contraho tecum, ſi pater tuus voluerit, impleta ea conditione, abſque novo aliquo conſenſu efficiatur validum?

SUMMARIUM.

Certum eſt ſponſalia conditionalia, eveniente conditione, abſque conſenſu pura manere: & matrimonium non manere purum, quando prior conſenſus revocatus eſt, etiam altero ignorante. 1.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, num. 2.

An quando contrahentes poſſunt abſque diſpenſatione inire matrimonium; & contrahunt de præſenti, ſub conditione honeſta permanentque in eodem conſenſu tempore evenientis conditionis efficiatur verum ac purum matrimonium abſque novo conſenſu? Refertur opinio negans, 3.

An ſit validum aliud matrimonium initum per hos, poſt eventum conditionis, ante novum conſenſum præſtitum? n. 4. junct. n. 7.

Verior opinio effici verum matrimonium abſque, novo conſenſu, n. 5. Et ibi, reſponſum juxta interrogata, eſt intelligendum,

Non eſt opus ut contrahentes ſciant conditionem jam extitiſſe. n. 6. ſolvuntur argum. n. 8. Poſt in 6. invenies alia ſummaria.

IN hac diſp. duo ſunt certa. Prius eſt, quando verba fuerunt de futuro, ut Contraham tecum ſi, pater conſenſerit, impleta conditione ſunt ſponſalia pura, abſque novo alio conſenſu, niſi prior ille conſenſus ſit revocatus. Ut colligitur à contrario ſenſu, ex *c. unico, fine de ſponſal. in 6.* ubi deciditur ex ſponſalibus conditionalibus ante conditionis eventum non oriri publicæ honeſtatis juſtitiam, defectu conſenſus: ergo oritur à contrario ſenſu poſt conditionis eventum, quaſi plenus jam ſit conſenſus. Poſterius eſt, ſi contrahens matrim. de præſenti, ſub conditione honeſta, ante conditionis eventum revocet conſenſum, nullo modo eveniente conditione purificatur matrim. ſed cogendus eſt purificare. Quia jam prior conſenſus non perſtitit. Sic *gloſſ. c. Super eo verb. Alieno, de condition. appoſ. Hoſ. ibi ſuper verb. Qui in alieno, An. n. 6. Alex. de Nevo, n. 3. Præp. n. 3. Roſella, Matr. 5. n. 2. Sylv. Matr. 2. q. 4. dict. 1. D. Ant. 3. p. t. 2. c. 19. §. verſ. Sexta eſt conditio, Tabiena Matrimonium, 2. q. 11. n. 12. notab. 3. Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. init. n. 6. Anton. Cucus l. 5. inſtit. maior. t. 11. n. 54. Petr. de Ledeſm. de matrim. q. 47. art. 5. dub. 7. principali, §. Circa ea quæ dicta ſunt dub. præcedenti.* Nec refert ad hoc, ut hæc conſenſus revocatio effectum habeat, altero ignorante, vel ſciente fiat, *c. 6. de procur. in 6.* Et donent *Covar. & ant. Cucus n. 55 proximè citati.* Quare minus bene *Abbas d. c. Super eo n. 7.* de hoc dubitat? 1

His præmiſſis quadruplex eſt agitanda quæſtio I. eſt, An quando uterque contrahens eſt habilis abſque diſpenſatione ad contrahendum, & contrahit per verba de præſenti ſua conditione honeſta, ac permanet in eodem conſenſu uſque ad tempus eventus conditionis, fiat purum matrim. eveniente conditione, abſque novo aliquo conſenſu, ſed virtute prioris? II. An idem dicendum ſit, quando erant inhabiles ad contrahendum abſque diſpenſatione? Ut ſi duo conſanguinei contrahant per verba de præſenti, hac conditione, Si Pontifex diſpenſaverit: an adveniente diſpenſatione abſque novo conſenſu efficiatur matrimonium? III. Et quid dicendum ſit, quando aliquis per verba de præſenti contraxit cum duabus, ſub conditione honeſta, & ſimul utraque conditio impletur quodnam matrimonium ex his prævaleat? IV. An idem dicendum ſit ſtante concilio Tridentino? 2

Quæſtio I. Utrùm quando uterque contrahens eſt habilis & contrahit per verba de præſenti, ſub conditione honeſta, ut Si pater voluerit; vel dotem dederit, adveniente conditione conſurgat verum matrimonium, abſque novo conſenſu? Duplex eſt ſententia. I. ait non effici matrim. adveniente conditione, ſed tantum ſponſalia, niſi novus conſenſus accedat. Probatur, conſenſus à principio præſtitus non eſt ſufficiens ad matrimonium, ergo ſi adveniente conditione non ſit alius novus conſenſus minimè etiam ſufficiens erit. Prob. antecedens, nam ille conſenſus eſt conditionalis, qui cùm ſit imperfectus, non ſufficit ad ſponſalia, nec matri. *c. unico fine de ſponſal. in 6.* Nec etiam adveniente conditione eſt ſufficiens, ſi enim interim alter diſſentiret, non eſſet ſufficiens ergo nec à principio fuit ſufficiens, ſi enim ſufficiens eſſet, nil referret ſi medio tempore ille conſentiens diſſentiret, conditione poſt modum impleta. ut conſtat in cæteris contractibus ſub conditione geſtis. Et confirm. Quia ſi ille conſenſus ab initio ſufficiens non eſt, cum eventus conditionis non efficiat novum conſenſum, adhuc inſufficiens erit. 2. Prob. ſacramenta novæ legis non poſſunt pendere á futuro eventu, ſed ſtatim aut valida, aut irrita ſunt, ut Abſolvo, vel Baptizo te ſi cras reſtitueris, nil valet, juxta omnium ſententiam: ſed matrim. eſt ſacramentum novæ legis: ergo contractum ſub conditione de futuro, non poteſt pendere ut ſtatim validum ſit, á futura conditione, ſed exigitur novus conſenſus. 3. Prob. contractus matrimonii celebratus ſub prædicta conditione, ſtatim habet vim obligandi ſub conditione, & non in 3

ratio

Digitized by Google

ratione matrimonii. ut conſtat: quia ſi interim ante conditionis eventum aliud celebret matrim. eſt validum: ergo ſolum obligat in ratione ſponſalium: ergo impleta conditione non efficitur matrim. ſponſalia enim ſub conditione non tranſeunt in matrim. per implementum conditionis, ut diximus n.1.4. Probatur, ad matrim. requiritur conſenſus de præſenti. ſed hic conſenſus, Accipio te in meam, ſi pater tuus conſenſerit, non eſt de præſenti, ſed futuro. Ut habetur *c. Super eo, fin. de cond. appoſ.* ibi, *cum hujuſmodi conſenſus non ſit de præſenti habendus, licet per verba de præſenti evidentius exprimatur, quia in alieno arbitrio non habito, ſed habendo conſiſtit* ergo. Et confir. ex *eod. Super eo verſ. Reſpondemus.* ubi habetur eum qui in mulierem conſentit, ſi pater volet, non eſſe cogendum contrahere matr. niſi voluntas patris poſtmodum intercedat: ergo hac intercedenti cogendus eſt: ſi ergo impleta conditione cogendus eſt contrahere, non erit ſtatim matrimon. 5. Probatur, omne matrim. celebratum inter Chriſtianos, eſt ſacramentum ſed hoc non eſt ſacramentum, etiam impleta conditione abſque novo conſenſu, non enim apparet ſignum ſenſibile tunc adeſſe, quod enim prius adfuerat, ſcilicet, illa verba conditionalia, minimè eſt ſufficiens: ergo id non eſt matrimonium. Hæc ſunt potiſſima argumenta quibus hæc ſententia fulcitur, & eſt communis Theologorum, & probabiliſſima: Hanc tenent *D. Th. 4 d. 26. q. un. a. 2. quæſtiun. 3. D. Bon. v. 4. d. 28 q. a. r. 13. & ibi Durand. q. 2 n. 5. & in ſalut. ad 1. Richard. ibi, a. 2. q. 2. Major. 4. d. 57. q. 4. Victoria relect. de matr. p. 1. punct. 2. n. 9. & ſum. materia de matr. n. 358. Adria. 4. q. 3. de matr. ante dub. 1. Sotus 4 d. 29. q. 2. art. 1. concl. a Ledeſ. 2. p. 4. q. 45. ar. 1 §. Præterea eſt dubium, f. 440. column. 4. & poſt. 4. propoſitionem. f. 441. colum. 4. Angles florib. 1. p. materia de matrim. q. 2. de conſenſu conditi. n. [illegible] art. un. diff. 2. Candelabrum ſacramentorum, 2. p. materia de matr. n. 54. Enriq. lib. 11 de matrim. c. 12. n. 3. Barth. a Ledeſ. dub. 25 de matrim. concl. 5. Lud. Lop. 2. p. inſt. novi materia de matr. c. 42. fol. 1083. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 47 [illegible] dub. 7. princ. concl. 12. fol. 246.* Et ex Juriſperitis, hanc tenent *Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. init. n. 5. Navar.* ſibi contrarius. *l. 2. conſilior. in 2. edit. tit. de ſponſal. conſil. 14. [illegible] lib. 5. recop. tit. 1. rubr. gloſſ. 1. n. 63. Gutier. l. 1. quæſt. can. cap. 22. n. 21.*

4 Ex hanc ſententia infertur, ſi poſt eventum conditionis ante novum conſenſum præſtitum, alter aliud contrahat matrimonium, peccare quidem contra fidem præſtitam ut validum eſſe matrimonium: quia prius tantum habebat vim ſponſalium. Sic *Sotus eod. art. 1. poſt. 3. concl. verſ. Sed arguitur ad id, Barth. a Ledeſ. dub. 25 de matrim. poſt. 5. concl. ante verſ. Et annotare hic oportet.*

5 II. Sententia, (quam multo probabiliorem exiſtimo) docet adveniente conditione ſtatim abſque novo conſenſu effici matrim. Prob. 1. ex *c. Super eo, de condit. appoſ.* ubi pontifex rogatus an qui per verba de præſenti contraxit ſub conditione, Si pater voluerit, ſit impleta conditione cogendus conſummare matrimonium? Reſpondet non eſſe cogendum ad contrahendum, niſi voluntas patris intercedat: ergo à contrario ſenſu hac intercedente cogendus eſt contrahere: quod verbum videtur intelligendum de contractus perfectione, id eſt, matrimonii conſummatione: quia interrogatio de conſummatione eſt propoſita cui reſponſio congruere debet, & juxta illam eſt intelligenda *c. Qualiter, & quando, de accuſ. ad finem, ante verſ. Hunc tamen ordinem, ibi: ut juxta formam judicii ſententiæ quoque forma dictetur*, ergo ſupponit Pontifex advenienti conditione jam eſſe contractum matrimonium. 2. Probatur, ſicut ad matrim. requiritur purus conſenſus de præſenti, ita ad ſponſalia purus conſenſus de futuro, ſed conſenſus conditionatus de futuro adveniente conditione abſque novo conſenſu perficitur, & manent ſponſalia perfecta ac pura, ac ſi ab initio eſſent purè inita, & ex tunc incipit oriri publica honeſtas, quæ antea minimè oriebatur: ut omnia hæc conſtant à contrario ſenſu ex *c. unic. fin. de ſponſal. in 6.* ergo ſimiliter conſenſus de præſenti imperfectus ante implementum conditionis, eâ impleta perficitur, & conſtituit abſolutum, & purum matrimonium. 3. Probatur, quia diſpoſitio conditionalis eveniente conditione purificatur, & ab eo tempore cenſetur perfecta, ac ſi principio pura fuiſſet contracta *[illegible] princ. [illegible] qui pater [illegible] eventu conditionis [illegible] in qua diſpoſitio in ipſa eſt. ſine conditione [illegible]* & ſi à principio non eſſet adjecta conditio, eſſet matrimonium validum; & perfectum: ergo ſimiliter impleta conditione. 4. Probatur quia cæteri contractus conditionales impleta conditione abſque novo conſenſu purificantur, *l. [illegible] conditio. 7. ſ. de contrah. empt.* ibi, *conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio*: ergo idem dicendum eſt de matrimonio. Sed aſſignatur ratio differentiæ: quia cæteri contractus non ſunt ſacramenta ut eſt matrimonium, & ſacramenta non poſſunt pendere ex futuro eventu. At hæc differentia eſt omnino frivola. Quia quando Deus inſtituit matrimonii ſacramentum, in nihilo alteravit contractus naturam, ſed eam illæſam, ac immutatam elevavit ad eſſe ſacramenti: ſi ergo matrimonii natura quatenus eſt contractus, petit ut dum ſub conditione celebratur impleta conditione firmum maneat; eſſe ſacramentum nihil obſtabit. Præterea, quia ea ratione, qua matrimonium eſt quidam contractus; habet alia quæ cætera ſacramenta minime patiuntur, ut non habere miniſtrum diſtinctum ab ipſis contrahentibus, poſſe fieri per procuratorem, non requirit ut uterque conjux ſimul tempore conſentiat, ut conſtat: cur ergo non habebit, ut poſſit pendere à futuro eventu? & confirmatur quia ſi alter conjux dicat, conſentio in te, ſi tu in me conſenſeris pendet hoc matrimonium ex futuro eventu conſenſus alterius & quando celebratur matrimonium per litteras, eodem modo pendet. Alia aſſignatur ratio differentiæ, quia in aliis contractibus, poteſt lex diſponere circa conſenſum, illumque supplere, ſecus in matrimonio. Sed nec hæc differentia eſt ſufficiens: quia lex non ſupplet conſenſum in aliis contractibus conditionalibus, dum impletur conditio, ſed explicat id quod ex natura rei habet contractus. Alia differentia aſſignatur; quod in aliis contractibus, jure præſumitur ſemper in virtute durare priorem conſenſum, donec impleatur conditio: ſecus in matrimonio. Sed hoc eſt gratis dictum. Quia in matrimonio etiam præſumitur idem. Ut quando contrahitur matrim. per procuratorem, præſumitur conſenſus durare inſtituentis procuratorem, juxta *c. fin. de procurat. in 6.* Alia differentia aſſignatur: cum alii contractus reſcindi poſſint, & transferre dominium ad tempus & ideo impleta conditione cenſentur ſtatim abſque novo conſenſu purificari; ſecus in matrimonio, quod ſemel contractum) eſt perpetuum. Sed hæc ratio minus placet quia non obeſt perpetuitati matrimonii, poſſe contrahi ſub conditione, & ea impleta manere firmum: tunc enim manet perpetuum & irrevocabile. Tandem prob. hæc ſent. quia cæterarum rerum poteſt transferri dominium ſub conditione, ita ut ea impleta, & non ante, ea dominii tranſlatio effectum habeat: ergo ſimiliter in matrim. Hanc. ſent. tenet communiter DD. juris Pontificii, *Innoc. c. 1. n. 4. & c. Super eo fi. de cond. appoſi. Hoſtienſ. c. d. c 1 paulo poſt. princip. & ibi Joannes Andreas, n. 1. & c. de illis eod. tit. n. 1. Anch. eod. c. 1. n. 1. & in d. c. Super eo. n. 8. & d. c. De illis n. 4. Card. d. c. 1. n. 1. & d. c. Super eo. fin. Abb. d. c. De illis fine, Henr. c. fin. eod. tit. n. 4. Alex. de Nevo. d. c. 1. n. 4. & d. c. De illis, n. 16. & d. c. Super eo. num. 25. Præp. d. c. 1. n. 1. Anton. de Butrio. d. c. Super. eo num. 9. Nav. ſum. Lat. & Hiſp. c. 22. n. 63. init. & n. 64. fin. & l. 4. conſ. 1. de cond. appoſi. in utraque edit. conſ. 1. per totum: Montalvus l. 2. fine, & l. 6. init. t. 4 p. 4. Brunel. de ſponſ. concl. 33. n. 3. (habetur to. 9. tract.) Villalobos in communib. opin. lit. M. num. 66. Ant. Cucus, lib. 5. inſtit. majorum, tit. 11. num. 55.* Et ex Theologis eam tenent *Palud. 4. d. 29. q. 2. a. 4. ad fin. n. 37. Petr. de Soto lect. 3. de matrim. §. Quarto denique infertur. Manuel 1. tom. ſumm. in 2. edit. c. 219. concluſ. 19. num. 19.* Et videtur

Digitized by Google

tenere *Viguerius lib inſtit. c.16.§.7.verſ.Sexto,ad finem.* Et dicit valde probabilem. *Petr.de Ledeſm. de matrim. q. 47. art. 5. dub. 7. principalis, concluſ. 1. fol.* 243.

6 Neque eſt opus ut contrahentes ſciant conditionem jam extitiſſe, ut matrimonium impleta conditione purificetur, ſed eo ipſo quod conditio evenit purum manet, ſicut qui contrahit per procuratorem, ex ipſo quod procurator conſentit, firmum manet matrim. quamvis contrahens id ignoret. Sic *Anchar.c.Super eo de condit. appoſ. n.* 8. licet tandem id cogitandum relinquat: ſed immerito, quia eſt veriſſimum. Ut tamen licite poſſint uti matr.neceſſarium eſt ut ſciant conditionem eſſe jam impletam, atque ita matrimonium eſſe perfectum.

7 Ex hac ſent. infertur contra priorem matrim. aliàs contractum poſt prius conditionale, & impletam jam conditionem, eſſe invalidum. Quia per implementum conditionis, prius matrim. omnino firmum fuit.

8 Ad argum. oppoſitæ ſent. propoſita n.3.reſp. Ad 1. conceſſo antecedenti, negatur conſeq. quamvis enim ante adventum conditionis, inſufficiens ſit, ea tamen adveniente manet purus & perfectus. Et ad probationem dico, quamvis ſi interim ante conditionem impletam diſſentiret, non eſſe ſufficiens, ſi tamen non diſſentit, ſufficiens eſſe: neque eſſe ſimile de aliis contractibus conditionalibus, in quibus, diſſenſus medii temporis nihil obeſt valori contractus, quia cum ille ſit contra juſtitiam, ſupplet lex conſenſum, prout ſupplere poteſt: in matrim. autem ſupplere minimè poteſt, & ſi arg. aliquid probaret, convinceret matr. per procuratorem eſſe invalidum, & ſponſalia contracta ſub conditione, ipſa impleta non valere: utroque enim caſu diſſenſus medii temporis efficeret, ut non valerent ſponſalia, nec matrimonium. Ad confirmationem, dico, quamvis impleta conditione non efficiatur novus conſenſus, ſatis eſſe ut valeat matrimonium, ut prior ille qui imperfectus erat, & cujus perfectio pendebat à conditionis implemento, ea impleta perficiatur. Ad 2. conſtat ex dictis differentia: quia ratio ſacramenti non immutavit naturam contractus, quare ſequitur naturam aliorum contractuum, qui poſſunt pendere ex futuro eventu. Ad 3. dico matrimonium conditionale eſſe contractum medium inter purum matrim. & ſponſalia antequam impleatur conditio: & convenire cum matrimonio, quia fit per verba de præſenti, in quo differt à ſponſalibus, quæ fiunt per verba de futuro: unde non obligat tanquam matrimonium purum, neque etiam ut ſola ſponſalia, ſed ut matrimonium conditionatum, cujus perfectio, & valor pendet ab implemento conditionis. Ad 4. dico eſſe conſenſum de præſenti, pendentem tamen à futuro eventu: unde dum *c.Super eo.* dicitur non eſſe conſenſum de præſenti, intelligitur de perfecto, & abſoluto, ſecus de conditionali. Ad confirmationem dico ibi contrahere, accipi pro conſummare matrimonium ut probavi n. 5. Ad 5. nego minorem, ſed eſt verum ſacramentum: nam cum Chriſtus elevans matrimonium ad eſſe ſacramenti, non immutarit naturam contractus, id quod ſufficiens erat ad rationem contractus, ſufficit etiam ad rationem ſacramenti: nec requiritur aliud ſignum: quare ſufficiunt illa verba ſub conditione, ubi conditio impleta eſt.

SUMMARIUM.

Quando contrahentes de præſenti ſunt inhabiles, & contrahunt ſub conditione, Si Pontifex diſpenſarit, an diſpenſatione obtenta conſurgat verum matrimonium abſque novo conſenſu? refertur opinio aſſerens exigi novum conſenſum, n. 9.

Contraria verior, n. 10. Et ſolvuntur argumenta, n. 11. Poſt quem invenies alia ſummaria.

9 Quæſtio II. An non tantum quando matrimonium contrahitur inter perſonas habiles ſub conditione efficiatur validum abſque novo conſenſu, conditione impleta, (ut diximus n. 5.) ſed etiam, quando inter inhabiles, ut ſi conſanguinei contrahant per verba de præſenti ſub conditione ſi Pontifex diſpenſaverit? Duplex eſt ſententia. Prima ait, non effici matrimonium abſque novo conſenſu. Probatur 1. quia ſicut conſtitutio nova non reſpicit præterita, *c. 2. & c. fin. de conſtitutio.* ita nec diſpenſatio: ergo dum Pontifex diſpenſat, non efficit ut præteritum matrimonium quod invalidum erat, ut pote inter perſonas illegitimas efficiatur validum. Et confirmatur, quia Pontificem diſpenſare, non eſt præteritum matrimonium confirmare, ſed eſt impedimentum tollere, & contrahentibus facultatem concedere ut poſſint matrimonialiter conjungi. 2. Probatur, quia conſenſus non poteſt retrotrahi, quando ab initio non potuit legitimè præſtari, cum utrumque extremum ei convenire debeat ut notatur *l. Si is qui pro emptore,* 15, *ff. de uſucap.* ſed hic conſenſus non potuit ab initio legitime præſtari, eo quod extrema erant inhabilia: ergo eveniente conditione non poteſt conſenſus retrotrahi, ut perficiat prius matrimonium. Tandem quia ad matrimonium requiritur conſenſus de præſenti inter perſonas legitimas, & habiles: ſolum enim hæ ſunt ſubjectum capax recipiendi hoc ſacramentum, ſed tempore contractus fuit conſenſus inter perſonas illegitimas & inhabiles, & tempore impletæ conditionis non ratificatus eſt prior conſenſus ſed immutatus permanet. ergo non perficitur matrimonium. Hanc tenent ex juriſperitis *Innoc. & Hoſtienſ. c.Super eo paulo poſt princ. de conditio appoſ. & ibi Ioan.Andreas n. 2. Card.n.2.q.pen. Abb. n.8. Alex.de Nevo n.16. Roſella Matrimonium,* 5.*n.*14.*Silv. Matrim.*3.*q.*9.*Tabien. Matrimonium,* 2. *q.* 12. *n.* 13. *Franciſc. Aret. Apud. Iulianum. §.Conſtat,n.*11.*verſ.Et ad materiam noſtræ legis,* quam legem interpretatur, ſimul cum *l.Cum ſervus, ff.de leg.*1. *Villalobos in commun.opin.lit.* M. *n.*67.*Navar. lib* 4.*conſiliorum,in* 2. *edit.de ſponſ. conſ.*14.*n.*7.*Ant.Cucus l.*5.*inſtit. major.tit.*12. *n.*59.*Tello l.*22.*Tauri n.*18. Et ex Theolog. eandem tenent *Victoria ſumma, materia de matrim. n.* 258. dicens oppoſitum eſſe errorem intollerabilem: *Sotus* dicens omnino certum 4.*diſt* 19.*q.*2.*ant.*1.*poſt.*3.*concluſionem, verſ.Novum autem Veracr.*1.*p.ſpec.a.*19.*§. Reſpondetur quod non, Ledeſ.*2.*p.*4.*p.*45.*a.*1.*§.Præterea eſt dubium: Enriq.lib.*11.*de matri.c.*12. *n.*3.*Barth.a.Ledeſ.dub.*25.*de matrim.§.Et annotare hic oportet, Palacios l.*5.*de contract.c.ult.dub.* 9.*f.* 497 *verſ. Cæterum horum placitum. Petr.de Ledeſ.de matrim.q.*47.*a.*6.*d.*2.*quod movet poſt.* 7. *principale, f.*248.*col.*2.*§.Nihilominus ſit tertia concl.Candelabrum ſacram.*1.*p.materia de matrim.n.*55 *Lud. Lop.* dicens oppoſitum eſſe improbabile 2. *p. inſtruct de matr. c.* 42.*f.* 1085. *col.* 1.

His tamen non obſtantibus, ſecunda ſententia (quam probabiliorem exiſtimo,) ait adveniente diſpenſatione, ſtatim abſque alio novo conſenſu matrimonium perfici. 10
Probatur, ſicut matrimonium requirit conſenſum de præſenti inter perſonas legitimas, ita ſponſalia conſenſum de futuro inter perſonas legitimas, ſed ſponſalia inter inhabiles, ſub conditione reddent eos habiles, ut ſi duo conſanguinei dent ſibi fidem de futuro matrimonio contrahendo, Si Papa diſpenſaverit, vel fidelis promittat infideli matrimonium, ſi ad fidem convertatur, manent firma & valida impleta conditione, (ut ex multis probavimus hoc l.5.diſp.5.n.24.) ergo ſimiliter dicendum eſt de matrimon. Quare non mirum eſt, ſi tot Doctores contrariam ſequantur ſententiam, loquuntur enim conſequenter ad opinionem quam defendunt nempe, eam conditionem. Si Papa diſpenſaverit, eſſe impoſſibilem, & haberi pro non adjecta: quæ ſent. ſi vera eſſet, cum contractus omnino eſſet nullus, & reprobatus, nec conditio illa ſuſpenderet, veriſſimum eſſet adveniente conditione non perfici matrim. quia prior conſenſus omnino erat nullus. Verum tenendo id, quod tanquam longè probabilius hoc 5. lib. diſp. 5. num. 13. defendimus, eam conditionem eſſe poſſibilem, & honeſtam ſponſalia eſſe conditionalia, & impleta conditione perfici, conſequenter loquendo, idem dicendum eſt de matrimonio ſub eadem conditione contracto 2. Probatur, quia contrahentes per verba de præſenti ſub ea conditione, ſi Pontifex diſpenſaverit: non contrahunt pro tunc, ſed pro tempore impletæ conditionis: hæc enim eſt conditionis natura, ut ſuſpendat actum: & ejus

Digitized by Google

ejus abſolutam obligationem, in tempus impletæ conditionis: ut dicitur *l.Cedere diem.*213.*ff.de verb.ſignif.*at tempore impletæ conditionis ſunt habiles, & nihil obſtat quominus perficiatur matrimonium: ergo perficitur. Et ideo hanc ſententiam tenent *Anton.c. Super eo, de condit. appoſ.n.*8. *Calderinus ibi.* Et in hanc magis inclinat *Prepoſit.ibi,n.*5. Et tenent *Angel. Matrimonium,*3.*Impedimento* 3.*n.*4. *Greg. Lop.l.*3.*verb.Caſar me,tit.*4. *p.*4.*& Cou.*4.*decr.* 2.*p.c.*3.*initio,n.*9 ait retenta opinione Doctorum juris Canonici, matrimonium conditionale perfici impleta conditione, ſe non videre cur non idem dicendum ſit in hoc caſu. Et *Petr de Led ſ.cit. n. præc.* dicit hanc eſſe probabilem.

Ad argumenta prioris ſent. propoſita n.9. reſpondetur.
11 Ad 1.concedo diſpenſationem non efficere, ut prius matrimonium invalidum, perficiatur: ſed tollit impedimentum, & ponit in eſſe conditionem, ex qua pendebat conſenſus contrahentium, quare cum tunc peficiatur conſenſus, perficitur virtute illius matrimonium. Ad confirmationem dico, Pontificem diſpenſare, licet non ſit perficere matrimonium, eſſe tamen tollere impedimentum, & ponere in eſſe conditionem, quando ſub illa contraxerant de præſenti: quando autem ſolum per verba de futuro, tollere impedimentum, ut poſſint celebrare matrim. Ad 2.nego minorem, nam ille conſenſus ab initio fertur in perſonam legitimam, & habilem: cum natura conditionis ſit, ſuſpendere conſenſum uſque ad illius eventum, & poſt eventum conditionis, nempe, ubi Pontifex diſpenſavit, eſt habilis. Ad 3. nego minorem: non enim fuit conſenſus inter perſonas illegitimas, & inhabiles, cum non fuerit præſtitus pro eo tempore, quo tales erant, ſed pro tempore, quo Pontifex jam diſpenſaſſet, & tunc jam erant legitimæ, & habiles.

SUMMARIUM.

Quando quis duas fœminas duxit de præſenti, ſub conditione honeſtâ, ea ſimul impleta, quod matrimonium illarum prævaleat? Referuntur variæ ſententiæ, n 12 13 & 14

Sententia authoris neutrum matrimonium valere, n.15.

Si conditio non ſimul impleatur, prævalebit matrimonium, cujus conditio prius impletur n 16.

Quid quando ſunt ſponſalia ſub conditione honeſta cum duabus contracta & utraque conditio ſimul, vel ſucceſſive impletur? Refertur quædam ſententia, n. 17. Et ſententia authoris, n. 18.

Solvuntur argumenta, n.19. Poſt quem invenies alia ſummaria.

12 Quæſtio III. Quando quis contrahit cum duabus ſub conditione honeſta, Si tantam dotem dederis, impleta ſimul conditione, quod matrim. prævaleat? Ut clare procedamus, poteſt quæſtio hæc locum habere. vel quando contracta ſunt ſponſalia cum duabus, ſub ea conditione, & ſimul, aut prius impletur conditio: vel quando contractum eſt matrimonium per verba de præſenti. Quidam ergo dicunt, quando contractum eſt matrimonium cum illis duabus, ſub ea conditione, & ſimul impletur conditio, prævalere prius matrimonium. Quia potior eſt conditio prioris, nec poſterius potuit priori præjudiciar: *reg. Qui prior.*54.*de regul.jur. in* 6.*& cap. Mandato, de preben. in* 6. Item, quia primum vinculum excludit ſecundum ſibi contrarium *c.Intellecto,& c.Ea te de jurejur.* Sic *Tabiena Matrimonium,* 2.*q.*11.*n.*12.

13 Alii dicunt prævalere ſecundum matrimonium, ſive ſimul, ſive poſterius impleatur conditio ſecundi matrimonii: & hoc ſuppoſita opinione communi Doctorum juris Pontificii, eſſe matr. impleta conditione: nam ſi dicamus cum communi Theologorum eſſe ſponſalia tantum, judicandū erit, ſicut ſtatim n 18. dicemus de ſponſalibus. Prob. hæc ſent. quia ad hoc ut primum matrim. perficiatur adveniente conditione, requiritur ut contrahens maneat in eadem voluntate, at per poſterius matrim. recedit à priori voluntate; ut conſtat ex *l.fin.ff.de divortiis fine,* ibi, *proinde ſi patronus ſibi deſponderit alia, vel deſtinaverit, vel matr.alterius acceptaverit, credendum eſt nolle hanc nuptam,* Ergo omnino manet prius matrimon. diſſolutum, & ſic valebit poſterius. 2. Quia nunquam fictio retrotrahitur in præjudicium actus medio tempore geſti, *l.Si indebitum* §.1.*& ibi Bart ff.rem ratam haberi,* ergo fictio qua conſenſus trahitur ad tempus eventus conditionis, non debet retrotrahi ad tempus primi matrimonii, in præjudicium ſecundi medio tempore geſti: ergo valebit hoc ſecundum matrimonium. 3. Quia in his quæ pendent à mera voluntate, ſtamus ultimo actui ut in procuratore, *c.Si quem,de procur in* 6.*& in teſt.*5. *Poſteriore inſtit. Quibus mod.teſtam. infirm.* Sed contracto priori matrimonio conditionali, liberum eſt ab eo recedere, ſaltem ut valeat ſecundum, quamvis recedens peccet: ergo. Ita tenent quidam DD. ut refert *Præpoſ. c.*1. *de condit appoſ. n.*2. *in ſecunda opinione: Et Petr.de Ledeſ.de matrim.q.*47.*ar.*5.*dub,*1. *concluſ.*4. *quod movet poſt.*7.*dub. princip.fol.*252

14 Alii vero cenſent eſſe locum optioni alterius matrimonii. Probant per *l. Viduæ* 18. *C. de nupt.* Sic tenent aliqui quos refert *ibid Præpoſ.n.*2.*in* 3.*opinione.*

15 Sed verius eſt, neutrum matrimonium valere. Quia incertitudo vitiat matrimonium, *c. Ex litteris,el* 2.*de ſponſal.* ubi hoc communiter notant Doctores. Et patet etiam ex *regul. Ubi repugnantia* 148.*ff. de regul.* ibi, *ubi repugnantia inter ſe in teſtamento invenirētur, neutrum ratum eſt.* Sed hoc matrimonium incertum eſt, quia cum conditio trahat conſenſum ad tempus impletæ conditionis, quæ ſimul impletur, perinde eſt, ac ſi in eodem tempore ſimul cum duabus contraheretur matrimonium. ſic docent *Calderinus, & Jacobus de Zochis,* quos refert & ſequitur relate diſputata *Præpoſ. c.*1. *de condit appoſ. fine, & ibi Alex. de Nevo,n.*5.*Roſella Matrim.*5.*n.*6. *Angel. Matr.*3. *imped.*3. *n.*6.*Sylv. Matrimonium,*3.*q.*6 *Adrian.*4.*q.*3. *de matr.dub.* 1.*Greg.Lop.l.*3.*verb. Si me dieres, tit.*4 *p.*4.

16 Hinc fit: aliqua illarum citius, impleſſet conditionem, illud eſſe matr. Quia utrumque pendebat ab eventu conditionis: ergo illud prævalebit, & perficietur, cujus prius conditio impleta fuerit. Ita *Silv. & Angel. ibi.*

17 Quando autem ſunt ſponſalia cum duobus ſub prædicta conditione, vel tenendo communem ſentent Theologorum, id matrimonium conditionale tantum habere vim ſponſalium, dicit *Petr.de Ledeſm.matrim. q.*47. *art.*5. *dub.*1.*quod movet poſt.* 7.*principale concl.*1.*&* 2.*fol.*251. ſive ſimul, ſive prius impleatur conditio ſecundi contractus ſponſalium, primum contractum ſponſalium manere validum, & obligare in ratione ſponſalium. Et probat, quia ſponſalia priora diſſolvuntur per poſteriora, ſed non obſtantibus poſterioribus firmamanent.

18 Sed dicendum eſt in neutro caſu manere validum primum contractum ſponſalium: quare ex illo minimè orietur publicæ honeſtatis juſtitia. Ratio eſt, quia primus contractus ſponſalium cùm fuerit conditionalis, fuit imperfectus, donec impleretur conditio, per cujus implementum perficiendus erat, ſi contrahens non mutaſſet voluntatem: at mutavit in utroque eventu. Nam ſi ſimul impletur conditio, voluntas eſt incerta, cùm æquè ſit cum duabus, & ſic ratione incertitudinis vitiatur: ſi autem prius impletur conditio ſecundi contractus, perinde eſt, ac ſi ſecundus purè fuiſſet initus: & ſic manifeſta eſſet revocatio prioris voluntatis. Fateor tamen in eventu quo prius impletur conditio ſecundi, teneri ad expectandum eventum conditionis primi contractus, & ea eveniente teneri ad illum: & ſimiliter quando ſimul utraque conditione evenerit, teneri ad priorem contractum, non in ratione ſponſalium, Quia quando erant perficienda, erat mutata voluntas, ſed ratione promiſſionis, cui non potuit derogare per ſecundam promiſſionem.

19 Ad duo argum. prioris ſent. propoſita n.12.reſp. utrumque procedere, quando non eſſet in poteſtate gerentis poſteriorem actum, tollere priorem: nam ſi eſſet in poteſtate, per poſteriorem actum revocare priorem, revocaret utique. At dum matrim. prius eſt conditionale, neque impleta eſt conditio, poteſt contrahens validè revocare, quamvis peccet; cenſetur autem revocare, quando vel prius impleta eſt conditio ſecundi matrimonii; quia

quia tunc manet ſecundum, purum,& incompatible cum priori. Vel quando utraque conditio ſimul impletur; ratione incertitudinis, cum deberet eſſe matrim.cum utraque. Ad argumenta ſecundæ ſententiæ, propoſita nu. 23. reſpondetur. Ad 1 dico. diſtinguendam eſſe minorem, quando poſterius matrim. eſſet abſolutum, vel promiſſio abſoluta contrahendi, recederetur à priori voluntate. Quia eſt incompatibile abſolutè contrahere matrim. vel promittere contrahere, cum matrimonio conditionali cum alia inito. At quando utrumque matrimonium eſt conditionale cum utrumque ſit imperfectum & pendeat ex futuro conditionis eventu, non eſt imcompatibilis hæc voluntas. ſed perficietur id matrimonium. cujus conditio primo evenerit:quare *l.illa finalis*, manifeſtè loquitur de matrimonio vel ſponſalibus abſolutis. Ad 2. dico antecedens eſſe verum. quando licitum eſſet partibus ſola voluntate recedere ab actu priori, ut contingit in teſtamentis, & oonſtitutione procuratoris.Item quando actus ſunt in ſe incompatibiles,at à priori matrimonio conditionali, non licet ex mera voluntate recedere, & utrumque matrimonium conditionale, & compatibile: ut probavimus. Et per hoc patet ſolutio ad tertium. Ad argumentum tertiæ ſententiæ propoſitum numero 14. dico. textum illum procedere, quando nullum eſt vinculum contractum, ſed voluntas habet liberam electionem, & quando nulla eſt repugnantia in voluntate: at in noſtro caſu non eſt voluntas libera ,ſed tenetur ſervare priorem contractum conditionalem, antequam eveniat conditio poſterioris: ſi autem ſimul utraque conditio concurrat, eſt repugnantia in voluntate, ratione incertitudinis. Ad argum.propoſitum, num. 17. probans quando duo ſponſalia conditionalia contracta ſunt, manere obligationem priorum, in ratione ſponſalium, &c. dico quando priora ſponſalia purè contracta ſunt, cum jam ſint perfecta, nullo modo poſſe derogari per poſteriora, illis: ſecus quando imperfectè ſub conditione, contracta ſunt: tunc enim poteſt illis derogari per poſteriora, ad hunc ſenſum, ut non obligent in ratione ſponſalium. Quia quando erant perficienda per adventum conditionis, mutata erat voluntas: non tamen poteſt derogari, ut non obligent in ratione promiſſionis, ac ſponſalium imperfectorum, ac conditionalium: quia iniquè, & contra juſtitiam mutata eſt voluntas.

SUMMARIUM.

Contracto matrim coram parocho, & teſtibus ſub conditione de futuro, ſuſtinendo, adveniente conditione non conſurgere matrim. abſque novo conſenſu certum eſt hunc novum conſenſum præſtandum eſſe coram parocho,& teſtibus licet prior coram illis habitus fuerit, n. 10.

Suſtinendo eſſe matrim. abſque novo conſenſu, vel quando conditio eſt de præſenti, refertur opinio dicens poſt Tridentinum jam non eſſe locum illi opinioni, n. 21. & reprobatur, n. 22.

An ſit neceſſarium, ut conditio impleatur coram parocho, & teſtibus? Refertur opinio affirmans, n. 23.

Contraria authoris n. 24 Et ibi, quando contrahitur per procuratorem, non eſt opus ut parochus & teſtes videant mandatum. Et quando conſanguinei diſpenſatio e Pontifice non eſt opus,ut diſpenſationē videant.

Quid,ſi veniente conditione ſe cognoſcant affectu uxorio, an ſit matrim. etiam poſt Trident. n. 2.

An ſi duo conſanguinei contrahant de præſenti coram parocho, & teſtibus obtenta diſpenſatione ſit matrim.etiam poſt Trident. n. 26.

Et ſolvuntur agum. n.27.

20 Quæſtio IV. An hodie poſt Tridentinum ſit aliquid immutatum circa dicta in tribus præmiſſis quæſtionibus [illegible] in hac diſputatione: an ſcilicet neceſſarium ſit [illegible] conſenſum conditionalem de præſenti, ſed [illegible] verificationem conditionis, coram parocho, & teſtibus, vel ſuſtinendo opinionem Theologorum dicentium conſenſum de præſenti ſub conditione de futuro, [illegible] vim impleta conditione, ſolius contractus ſponſalitii: manifeſtum, eſt, neceſſarium eſſe advenienti conditione novum conſenſum de præſenti coram parocho, & teſtibus præſtari: nec ſatis eſſe, conſenſum novum occultum,vel conditionem purificari coram parocho, & teſtibus. Quia purificata conditione adhuc ſunt ſponſalia, [illegible]que ita parochus & teſtes ſolis ſponſalibus aſſiſterent.

Et ita docent *Enriq.lib. 11.de matr.c.12.n.3. Bartholom. à Ledeſ.dub.25.de matrim.poſt.5.conc.§.Et annotare hic oportet, [illegible]nd. Lop.4.p.inſtrum. de matrim.c.42.fol.* 1081. *c.l.2.§. Verum in hoc caſu, & fol.*1083.

Tota autem difficultas eſt, an ſententia Juriſperitorum dicentium matrimonium contractum de præſenti ſub conditione, ea impleta abſque novo conſenſu eſſe legitimum poſſit ſuſtineri,poſt *Trident.ſeſſ.24.c.2 de matr.* Qua in re aliqui Theologi, (ut refert *Petr.de Ledeſ.de matrim. q.47.a.5. dub.7. princ.§. In hac diffic.f.247. col.2.*) cenſent omnino eſſe improbabilem eam ſententiam:& ceſſaſſe jam per tridentinum. Idem tenet *Perez.lib.3. ordin.tit.1.l.1. ad fin.§. Octavo etiam ceſſat*: unde dicitur neceſſarium eſſe, ut denuo coram parocho & teſtibus conſentiant, *impleta* ea conditione. 21

Sed hæc ſententia minus vera eſt, quia ſi parochus & teſtes aſſiſtant contractui de præſenti, quod ex ſe erat matrimonium impleta conditione abſque novo conſenſu,juxta illam opinionem: & deinde coram ipſiſmet impleatur conditio: jam parochus & teſtes aſſiſtunt omnibus requiſitis ad matrimonii perfectionem, ac ſubinde ſervaretur forma Tridentini, quare nihil obſtaret quominus eſſet verum matrim. impleta conditione. Sic tenent *Navar.lib.4. conſ.in utraque edit.tit.de condit.appoſ.conſ.1.n.6.Manuel 1. to.ſum 2.edit.c.219. concl.18.n.19.*dicentes impleta conditione non eſſe neceſſarium, ut iterum coram parocho & teſtibus contrahant:,& *Petr.de Ledeſ.d.dub.7.conc.4.* dicit hoc eſſe improbabile. 22

Potiſſima autem difficultas eſt an ſi matrimonium celebretur de præſenti,ſub conditione de futuro, coram parocho & teſtibus,efficiatur purum, ſtatim impleta conditione vel ſit neceſſarium, ut parochus, & teſtes ſimul aſſiſtant impletioni conditionis. Et ſimiliter quando matrimonium eſt de præſenti, ſub conditione de præſenti, aut præterito: ut ſi coram parocho & teſtibus aliquis dicat, Contraho tecum ſi pater tuus conſenſit, vel modo conſentit, an ſi vera eſt conditio, ſit ſtatim matrimonium vel ſit neceſſarium, conſtare eidem parocho & teſtibus purificationem conditionis de futuro, & verificationem conditionis de præſenti aut præterito? Quidam enim cenſent eſſe certum, hoc deſiderari. Prob. quia Trident. exigit ut parochus & teſtes aſſiſtant vero matri.quod tale eſt ſimpliciter & inducit viculum indiſſolubile, ut de illo teſtificari poſſint,ſed illud matrim. conditionale, non eſt ſimpliciter matrim. nec indiſſolubile, nec poſſunt verè parochus, & teſtes teſtificari de matrimonio contracto: cum illud pendeat à conditionis verificatione, nec hujus verificationis teſtes ſint: ergo nullo modo eſt matrimonium. Et confirmatur, quia finis Concilii eſt, ut poſſint ſponſi ad alias tranſire nuptias, cùm de prioribus minimè conſtet Eccleſiæ,ſed hoc inconveniens minimè ceſſat, ſi parochus & teſtes non interſint verificationi conditionis, nam ea verificata in occulto, cùm non conſtet Eccleſiæ ejus veritas,non conſtabit de matrim. atque ita eos permittet aliud inire matrim. Sic dicit eſſe certum *Petr. de Ledeſma ibid. concl. 3.* Et quamvis tantum loquatur de conditione de futuro, at ejus rationes idem omnino probant non eſſe matrimonium, quando conditio eſt de præſenti, non tamen conſtat parocho & teſtibus de conditionis veritate. Poteſt 2. in favorem hujus ſententiæ adduci, quod matrimonium de præſenti inter impuberes coram parocho & teſtibus non ſit verum matrimonium, ſi advenienti pubertate inter ſe conſentiant: ut dixi lib.3. diſp.40.n.9. 23

Negare quidem minimè poſſum rationes has urgentiſſimas eſſe, & quæ convincere videntur. Verùm pro contraria parte ut ſufficiat parochum & teſtes intereſſe illi matrimonio de præſenti, ſive conditio ſit de præſenti, ſive de futuro, nec ſit neceſſarium ut præſentes ſint conditionis verificationi, quæ mihi valdè probabilis eſt, vehementiſſimè urget nam quando aliqui contrahunt per procuratorem, non eſt opus ut parochus & teſtes videant literas in quibus continetur poteſtas procuratoris, ut praxis totius Eccleſiæ 24

Eccleſiæ recipit, aliàs deberent eſſe viri Docti, ut ſcirent an ea poteſtas ſit ſuficiens, necne: non poſſunt plenè teſtificari matrim. de niſi ſuppoſita veritate illius poteſtatis procuratoris. Similiter quando conſanguinei contrahunt ex Pontificis diſpenſatione, non eſt opus ut parochus & teſtes videant diſpenſationem: cum tamen aliter nequeant plene teſtari de matrimonio, niſi ſuppoſita veritate diſpenſationis obtentæ. Ergo ſi hoc matrimonium valet, valebit etiam contractum per verba de præſenti, ſub conditione, coram parocho, & teſtibus: quamvis eiſdem minimè conſtet de verificatione conditionis. Præterea, quia non videtur mens Concilii, ut plenè, & integrè poſſint parochus & teſtes de matrim. teſtificari, ſed ut ſint teſtes conſenſus de præſenti, quamvis valor matrimonii pendeat ex alicujus veritatis ſuppoſitione, ut conſtat ex matrimonio contracto per procuratorem, in quo ut parochus & teſtes plene teſtentur de matrimonio, oportet ut videant poteſtatem procuratoris, & ſciant eſſe ſufficientem, nec revocatam. Similiter quando contrahunt duo pueri qui dicunt ſe eſſe pubetes, ſi verò ſunt puberes, validum eſt matrim. quamvis parochus & teſtes dubitarent eſſe impuberes, & ita non plenè poſſunt teſtificari de matrim. cujus valor pendet ex veritate ætatis: ergo cum in noſtro caſu verè teſtificentur parochus & teſtes de conſenſu de præſenti, quamvis valor pendeat ex eventu conditionis: de quo non poſſunt teſtificari, valebit matrimonium Et confirmatur, quia ſic ſervatur finis concilii in eo decreto, qui eſt, ne contrahantur ſecundæ nuptiæ ſpretis primis: nam cum conſtet Eccleſiæ de illo matrimonio de præſenti, quamvis valor pendeat ex verificatione conditionis, nullo modo permittet eos ad ſecundas tranſire nuptias donec plene Eccleſia diſcutiat, an impleta fuerit conditio, necne: & an receſſerint à conditione, & ſic voluerunt ut abſolutè contractus valeat. Hanc ſent. videntur clarè tenere *Navar. l. 4. conſi t. De conditio. appoſ. in utraque edit. conſ. 1. n. 6. Manuel 1. ſum. in 2. edit. c. 219. concl.* 18. *n.* 19. ubi dicunt matrimonium ſemel coram parocho, & teſtibus contractum ſub conditione licita, non eſſe opus ut poſt adventum conditionis iterum fiat coram parocho & teſtibus: quia adveniente conditione retrotrahitur, ac manet perfectum ac ſi in principio factum fuiſſet.

25 Hinc infertur, ſi pendente conditione illius matrimon. initi coram parocho, & teſtibus, contrahentes habent copulam, præſumere Eccleſiam receſſiſſe à conditione, & perfici matrimonium: per *c. Per tuas, de condit. appoſ.* Quod idem erit in foro interno etiam poſt Tridentnum, ſi affectu conjugali commixti ſunt. Quia jam ſervata eſt forma Tridentini in priori contractu, & judicandum erit, ac ſi impleta eſſet conditio occultè.

26 2. Infertur, ſi duo conſanguinei contrahant coram parocho, & teſtibus per verba de præſenti ſub hac conditione. Si Papa diſpenſaverit, ſuppoſita opinione, quam tenuimus n. 10. eſſe matrim abſque novo conſenſu, idem dicendum eſſe modo poſt Trid. ſi vero ſolum contraxiſſent ſponſalia, quamvis antiquitus advenienti diſpenſatione per copulam tranſibant in matri juxta *c. Is, qui de ſponſ.* & docent *Sotus 4. d. 29. q. 2. a. 1. ad fin. verſ. Poſtremum, Loazes de mat. dub. 12. n. 24. Cov.* multis, quos refert 4. *decret. 2. p. c. 4. init. n. 5. Veracruz. append ad dub. 19. 1. p. ſpec. §. At ſi poſt diſpenſationem f. 118. Villalobos in commun. opin. lit. M. n. 68. Lud. Lop. 2. inſtr. novi, mater. de matrim. c. 42. f. 1087. col. 1. Candelab. ſacram. 1. p. materia de matrim. n. 14.* At per Trid. eſt jam correctum: cùm ceſſarint matri. præſumpta. Ut bene *Veracr. Lud. Lop. & Cand ibi*, Haberet tamen locum poſt Trid. ſi ſponſalia illa, & copula fierent coram parocho, & teſtibus. Quia jam ſervatur forma. In quantum autem videtur repugnantia inter hos DD. nam *Sotus, Veracruz. Lud. Lop.* dicunt hoc ita eſſe, ſive quando commixti ſunt affectu uxorio, ſcirent diſpenſationem eſſe obtentam, ſive ignorarent. At Covar. & cæteri dicunt, quando ſcientes diſpenſationem eſſe obtentam ſic conciliandi ſunt: ſi nomine eorum obtenta eſt diſpenſatio, ſat eſt ut is qui impetravit, ſciat eſſe obtentam, quia ex tunc prodeſt ipſis ignorantibus, neceſſarium eſt ſciant diſpenſationem eſſe obtentam. Quia aliàs nil eis prodeſt diſpenſatio, nec privilegium (ut dixi li. 3 diſp 36. n. 1. & 6) quare perinde eſſet, ac ſi ſine diſpenſatione commixti eſſent: cùm illa à tempore ſcientiæ impetrantium, vel procuratoris tantum proſit.

Ad arg. oppoſitæ ſent. oppoſita n. 25. reſpon. Ad 1. dico, 17
non eſſe neceſſarium, ut aſſiſtant matrimon. omnino perfecto, de quo plenè poſſint teſtificari: ut probavi n. 24. ſed ſat eſſe, aſſiſtant matrimonio de præſenti, quod ex ſuppoſitione alicujus conditionis præteritæ, aut præſentis, eſt omnino perfectum, vel erit impleta conditione futura: tuncque inducet vinculum indiſſolubile. Ad confir. conſtat ex dictis, vitabitur enim id inconveniens. Quia cum jam conſtet Eccleſiæ de aliquali matrimonio, non pertinet ſecundum, ante plenam primi diſcuſſionem. Ad 2. non eſt ſimile: quia ille contractus de præſenti inter impuberes, ſolum habet rationem ſponſalium: juxta *c. unicum de deſp. impub. in 6.* at matrim, ſub conitione de futuro, eſt verè contractus de præſenti, & non ſponſalia: ut diximus.

DISPUTATIO IX.

An conditio contraria ſubſtantiæ matrimonii, aut bonis ejus, ipſum annullet, ſive adjiciatur de præſenti, præterito, vel futuro, vel potiùs tanquam turpis rejiciatur; validúmque ſit matrim.

SUMMARIUM.

Proponuntur argumenta ad probandum non vitiare ſed rejici tanquam turpem, n 1.

Tria bona matrimonii quo pacto ſint de ejus ſubſtantia? 2.

Conditio contraria ſubſtantiæ matrimonii, aut ejus bonis, illud irritum reddit? 3.

Hoc eſt verum, etiam ſtando in jure naturali. 4.

Non vitiat, quando conditio illa non adverſatur præſenti matr. ſed alii ſed tunc tanquam turpis rejicietur, 5.

Quid, ſi conditio contraria ſubſtantiæ matrim. non ſit de futuro, ſed de præſenti? 6.

Quid, ſi conditio illa de præſenti, aliquo modo tangat matrim, de futuro vel reſolvatur in conditionem de futuro? 7.

Quid ſi adjiciens conditionem contrariam ſubſtantiæ, non principaliter intendat aliquid contra matr. ſubſtantiam? ut Contraho tecum & ſi dotem non dederis, vel adulterium admiſeris, volo ut deinceps matrim non valeat? 8.

Quid ſi conditio contraria non adjiciatur in modum obligationis, ſed ſuſpenſivè, 9.

Quid, ſi conditio contraria ſit impoſſibilis? 10.

An valeat matr. ſub hac conditione ſi te adulterandam tradideris? 11.

Quid de hac conditione: Si prolem neces, aut mutiles, aut mancam reddas aut oculos erúas: 12.

Quid, de hac conditione, Si prolem à nobis ſemper adjiciamus, & alendam exponamus? 13.

Solvuntur argum. n. 14 Et ibi explicatur c. fin. Qui clerici vel voven. & an conditio retinendi proprium, adverſetur ſubſtantiæ profeſſionis, & eam irritet?

ET videtur nullo modo vitiare 1. nam ſtante intentione non ſervandi fidem & vitandi generationem, ſtat 1
ſubſtantia matrimonii: ergo conditio, & pactum contrarium non eſt contra ſubſtantiam matrim. nec tollit debitum conſenſum. Et confirm. quia cum matrimon. ſtat ſteri litatis venena ſumere, proliſque generationem vitare: ergo hæc conditio proli contraria, Si vites generationem, non vitiat matrim. 2. prob. cum eſſentia conſiſtat in indiviſibili, ſemperque eadem maneat, ac invariabilis ſit, quod contradicit eſſentiæ in rei conſtitutione & impedit conſtitui, ſi adveniat rei conſtitutæ deſtruet ipſam. Ut ſi homini jam conſtituto adveniret aliquid contrarium ſuæ eſſentiæ, ipſe peribit: ſed ſi poſt initum matr. adjiciantur iſtæ conditiones; contrariæ ejus ſubſtantiæ, non annullant ipſum: ergo nec ſi adjiciantur ante contractum. 3. Prob quia conditio contra ſubſtantiam actus, non vitiat actum, ſed ſuſtinetur actus rejecta conditione. *l. Cum precario aliquid. 12. ff. de precar.* ubi pactum ne poſſit precarium quandocumqu revocari, quod eſt contra ſubſtantiam precarii, ut conſtat

ſtat ex c. fi. de precariis, dicitur non vitiare precarium, ergo conditiones contrariæ ſubſtantiæ matrimonii non ipſum vitiant. 4. prob. quia conditio retinendi proprietatem eſt contra ſubſtantiam profeſſionis, c. *Cum ad monaſterium, fine, de ſtatu monach.* & tamen non vitiat profeſſionem, ut conſtat ex c fi. *Qui clerici vel voventes*, ubi approbatur profeſſio cum conditione manendi in domo, cum omni ſubſtantia propria: ergo conditio contraria ſubſtantiæ matrimonii, non annullabit ipſum. 5. probat. ex c. *Diaconi*, 28 d. ubi valet ſacer ordo collatus alicui, ea lege ut poſſit uxorem ducere rejiciturque conditio. Et c. 1. q. 1. valet conſecratio Eccleſiæ rejecta conditione, ut non ſubſit Epiſcopi curæ: ergo ſimiliter in matrimonio dicendum eſt.

Præmittendum eſt, quamvis tria bona matrimonii non ſint de ejus eſſentia, quoad executionem: eſſe tamen de eſſentia quoad obligationem: eſt enim de eſſentia, ut conjuges obligentur ad vitam perpetuam & individuam, & ad fidem ſibi ſervandam: reddendo debitum, negandoque corpus alii: prolemque non impediendam, ſed educandam, ſi Deus eam dederit. (Quod latè explicui l. 2. diſp. 29. n. 12.) Unde conditiones, & pacta per quæ conjuges ad aliquid his contrarium obligantur, tollunt matrimonii ſubſtantiam, & debitum conſenſum.

3 Hoc ſuppoſito, ſit concluſio 1 conditio contraria ſubſtantiæ matrimonii, aut bonis ejus, illud irritum reddit, habetur expreſsè, c. fin. de condit. appoſ. ibi. *ſi conditiones contra ſubſtantiam conjugii inſerantur, puta, ſi alter dicat alteri, Contraho tecum ſi generationem prolis evites, vel donec inveniam digniorem, aut ſi pro quæſta adulterandam te tradas: matrimonalis contractus quantumcunque ſit favorabilis, caret effectu.* Idem habetur c. *Solet*, 32. q. 2. & concordat l. 4. t. 4. p. 5. Et ratio, eſt quia ſine ſubſtantia nihil poteſt ſubſiſtere c. *Tuanos, de ſponſal.* & c. *Detraho* 1. q. 1. ſed ſubſtantia matr. conſiſtit in conſenſu ad ſocietatem conjugalem, ſub quo tacitatè includitur ad perpetuam ſocietatem, ad fidem mutuò ſibi ſervandam prolemque ſuſcipiendam, quæ ſunt tria bona matrimonii, c. *Omne*, 27. q. 2. ergo conditiones quæ his adverſantur, deſtruunt ſubſtantiam matrimonii, & conſequenter ipſum annullabunt. Præterea, quia alii contractus annullantur ob conditionem eorum ſubſtantiæ adverſam, ut ſi ſocietatis contractus ineatur ea lege ut lucrum & damnum, commune non ſit: vel venditionis, ea conditione, ut emptor rei venditæ dominium non comparet; ergo ſimiliter conditio repugnans ſubſtantiæ matrimonii, illud vitiabit.

Hinc fit, concluſionem eſſe veram etiam ſtando in jure
4 naturali ut probent rationes prædictæ: & docent bene *Petr. à Ledeſ. de matr.* q. 47. a. 5. dub. 4. concl. 2. & 3. quare Pontifex dum *d. c. fin.* definivit conditiones has vitiare matrim. nil novum ſtatuit, ſed quod jus naturæ dictabat, declaravit.

Intellige tamen 1. concluſionem, quando conditio ad-
5 jecta adverſatur præſenti matr. non enim vitiabit ſi alii matrim. adverſatur: ut Contraho tecum ſi feceris, ut conjux Petri adulteretur, vel ſumat venena ſterilitatis. Et ratio eſt manifeſta, quia ideò hæ conditiones vitiant, quia illis ſtantibus non ſalvatur ſubſtantia hujus matrim. ſed quando conditio non adverſatur ſubſtantiæ hujus matr. ea manet ſalva, ac illæſa: ergo non vitiat matr. Sic *Palud.* 4. d. 29. q. 2. a. 5. n. 27. *Lud. Lop.* 2. p. *inſtr. novi, matr.* c. 42. f. 1097. *col.* 1. Unde talis conditio tanquam turpis rejicietur: juxta dicenda de conditione turpi, hoc l. 5. diſp. 13. n. 1.

2. Intellige concluſionem, ut conditio repugnans ſub-
6 ſtantiæ matrimonii illud vitiet, ſive ſit de futuro, ſive de præſenti, ut Contraho tecum, ſi uteris modo venenis ſterilitatis, Quia *d. c. fin.* indiſtinctè loquitur de his conditionibus Sic *D. Th.* 4. *d.* 29. *q. unica, a.* 3 *quæſtiun.* 3. *Sylv. Matr.* 3. *q. fine, Victoria ſum. materia de matr. n* 260 *Sotus* 4. *d.* 29. *q.* 3. *a.* 1. *concl.* 2. *Barth. à Led. Lud.* 25. *de matr. conc.* 2 §. *Et annotat., Lud. Lop.* 2. *p. inſt. novi, c.* 42. *fine, fol.* 189. *col.* 1. & 2. *de matr. Petr. de Ledeſ. matri. q.* 47. *a.* 5. *dub.* 4. *ante ſolut. ad* 1. §. *Advertendum tamen eſt, f.* 233. ſecus (inquit *Petr. de Ledeſma*) eſt quando conditio eſſet de præterito, talis enim non vitiaret. Sed contrarium eſt verius, nempe ſolam conditionem contrariam matrimonio illud vitiare, quando eſt de futuro, ſecus quando eſt de præſenti, vel præterito: tunc enim valida eſt conditio, & ea exiſtente matrim. erit: non autem exiſtente minimè valebit matr. Prob. quia *d. c. fin.* loquitur de conditionibus, at propria conditio non eſt, niſi quando eſt de futuro. Item quia fœminam aut virum intendere adulterari, aut venena ſterilitatis ſumere, non adverſatur ſubſtantiæ matrimonii, ſed ſe obligare ad ſic faciendum: nam hæc bona matrimonii tantum pertinent ad ejus eſſentiam, quoad obligationem, non verò quoad executionem: at quando eſt conditio de præſenti, aut præterito, tantum continet executionem contrariam non verò obligationem. Ita docent *Palud.* 4. *d.* 19. *q.* 2. *a.* 5. *n.* 29. 27. *Adrian.* 4. *q.* 3. *de matrim. dub.* 9. §. *Reſpondeo ad* 1. *quod major. verſ. Ex hoc patet reſpondeo ad* 2. & *verſ. Ad tertium dico, Covar.* 4. *decret.* 2. *p. c.* 3. §. 1. *n.* 9. *Enriquez. t.* 11. *de matr. c.* 12. *n.* 7. & *c.* 4. *n.* 1. *commento, lit. F. Barth. à Led. de matr. dub.* 25. *concl.* 10. ubi malè contra reliquos dicit haberi pro non adjecta talem conditionem, tanquam turpem: nam ſola turpis de futuro, rejicitur. (ut dicemus hoc 5. l. diſp. 15. n. 5.) Quare (ut dicemus) valida eſt conditio, & ea impleta valebit matrim. & non aliter.

In uno tamen caſu habebit verum prior ſent. ſcilicet, 7
quando ſic adjiceretur conditio contraria de preſenti, aut præterito, ut efficeret, ac tangeret matrim. in futurum. Ut Contraho tecum, ſi inveniſti, vel habes venena ſterilitatis ad utendum in matrimonio, vitiabit enim conditio hæc matrimonium. Quia perinde eſt ac obligare ſe in futurum ad ea venena ſumenda. Sic *Palud.* 4. *diſt.* 29. *q.* 2. *art.* 5. *n.* 27. Similiter contraho tecum, ſi modo per biennium contrahimus. Quia æquivalet propoſitioni de futuro, nempe, ſi poſt biennium ſolvatur matrimonium.

3. Intellige concluſionem, ut intelligatur, quando adji- 8
ciens conditionem contrariam matrimonio, principaliter id intenderet, ut ſequeretur aliquid contra matrimonii ſubſtantiam. Ut Donec aliam ditiorem inveniam, contraho tecum: ſecus quando non principaliter id intenditur, ſed aliquid aliud, & ſi id deficiat, velit matrim. diſſolvi. Ut Contraho tecum: & ſi dotem non dederis, aut adulterium admiſeris, volo te poſſe relinquere: talis enim conditio non vitiat matrim. ſed tanquam turpis rejicitur, & manet purum ac validum. Quia talis conditio non tendit ad diſſolvendum matrim. Sic *Alex. de Nevo, c.* 1. *n.* 2. & *c. fi. n.* 4. *de cond. appoſ. Ioan. And. eo. c.* 1. *n.* 2. & *ibi Vincentius, & Ant. n.* 2. *Anch. n.* 2. & 3. *Abb. n.* 3. Cæterum omnino tenendum eſt contrarium, & hujuſmodi conditionem vitiare matrim. 1. quia licet hæc conditio ſit reſolvens & non ſuſpendens at etiam reſolvens vitiat matrim. ut conſtat ex exemplo *textus d. c. fin.* Donec aliam ditiorem inveniam. 2. quia hujuſmodi conditio tollit ſubſtantiam, ac principale bonum matrimonii, ſcilicet, eſſe perpetuum, ac inſeparabile vinculum: ergo implicat habere legitimum conſenſum ad matrim. requiſitum cum iſta conditione ſeparabilitatis Et ita tenet *Abb.* ſibi contrarius *d. c. fin. n.* 2. *Card. c.* 1. *de conſ. appoſ. n.* 2. ubi *Præpoſ. n.* 1. & *d. c. fi. n.* 4. *Cov.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 3 §. 1. *n.* 10. *Lancell. inſt. juris can. l.* 2. *t. de ſponſal.* §. *Sponſalia contracta ſub conditione, verb. Puta, Lud. Lop.* 2. *p. inſtruct. novi, materia de matrim. c.* 42. *fol.* 1088.

4. Intellige conclu. matrim. irritum fiat adjecta con- 9
ditione ejus ſubſtantiæ contraria, quando non adjicitur ſuſpenſivè, ſed in vim obligationis: quia ſtatim ſponſi contrahunt, & perficiunt matr. at volunt manere obligati ad eas conditiones, ſecus quando eæ conditiones adjiciuntur ſuſpenſivè: quia ſcilicet, ſuſpendunt matri. donec eæ eveniant. Tunc enim non annullant matrim. ſed tanquam turpes rejiciuntur, manétque validum. Et ratio differentiæ eſt, quia in priori caſu matrim. concurrit cum illis conditionibus, & ſic non mirum eſt ſi illud annullent, at in poſteriori non concurrunt cum matrimonio, ſed prius impleri debent, quàm matrim. ſit. Hanc ſententiam tribuit *Covar.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 3. §. 1. *n.* 6. *Adria.* 4. *q.* 3. *de matrim.*

Digitized by Google

matrim.dub. 9. Sed eam minimè tenet, ſed ſolum dicit non vitiare has conditiones, quando adjiciuntur per modum aſſertionis, ſed ſolum quando per modum obligationis, quod eſt dicere, (ut ipſemet ſe explicat *ibi, in ſolut. ad* 3.) non vitiare quando ſunt de præſenti, vel præterito, ſed tantum quando ſunt de futuro. Sed hanc ſent. tenet *Lud. Lop* 2. *inſtruct. novi, materia de matrim.c.* 42. *fol.* 1088. Sed meritò *Covar ibi,* dicit eſſe dubiam: & jure optimo contra eam tenet, dicens in utroque caſu vitiare matr. *Ant Cucus lib.* 5. *inſtit. major cit.* 11. *n.* 113. quia textus cap. fin. generaliter loquitur de conditionibus contrariis matrimonio, & propriè eſt conditio, quando ſuſpendit. 2. quia quandò ponitur ea conditio ſuſpenſivè, adhuc inducit obligationem repugnantem matrimonio, quod ſub ea conditione contractum eſt: ergo adhuc vitiat.

10 5. Intellige concluſionem, ut etſi ea conditio ſit impoſſibilis, adhuc vitiet matrim. quamvis alias conditio impoſſibilis rejiciatur: (ut dixi hoc 5. lib. diſp. 4. n. 19.)

11 Ex hac concluſione ſic intellecta, infertur 1, minus bene *Angelum Matrim.* 3. *imped.* 3. *n.* 11. aſſeruiſſe hanc conditionem. Si te adulterandam tradideris, non eſſe contrariam matrim. niſi addatur, & mihi debitum non ſolveris: atque ita non vitiare illud, ſed tanquam turpem rejici Sed minus bene dixit. Quia fides matrimonii utrumque complectitur, juxta illud D. Pauli, *vir non habet poteſtatem corporis ſui, ſed uxor, neque uxor ſui, ſed vir:* & quamvis non ſit de eſſentia matrim. ut conjux non adulteretur, eſt tamen de eſſentia & pertinet ad ejus fidem, ut ſe obliget ad ſervandum debitè fidem matrimonii, & ad non adulterandum. Item, quia hoc exemplum expreſsè ponitur *d. c. fin.* Et ita *Angel.* reprobant *Adrian.* 4. *q.* 3. *de matr. dub.* 9. *Tabiena Matrimon.* 2. *q.* 11. *n.* 12. *Covar* 4. *decret.* 2. *p. c.* 3. §. 1. *n.* 2. *Roſella Matrimonium* 5. *n.* 1. & omnes DD. juris Pontificii *d. c fin. Sotus* 4. *diſt.* 29. *q.* 3. *a.* 3. *in ſolutione ad* 1. *Ant. Cucus lib.* 5. *inſtit. major. tit.* 11. *n.* 116. *Alex. Carer. lib.* 4 *de ſponſal. c.* 5. (habetur *n.* 9. *tract.*) *Lud. Lop.* 2. *p. inſtruct. novi, materia de matrim. c.* 42. *fol.* 1080. *col.* 1. *Petr. de Ledeſ. de matr. q.* 47. *a.* 5. *dub.* 4. *in ſolut. ad* 7. *fol.* 238

12 2. Infertur, hanc conditionem, Si prolem neces; aut mutiles, aut eam mancam reddas, aut oculos eruas, eſſe contrariam bono prolis, atque ita vitiare matrimonium: Sic *Ludovic, Lop.* 2 *p. inſtructorii navis materia de matr. c.* 42. *fol.* 1088. *col.* 2.

13 De iſta autem conditione, Si prolem à nobis ſemper abjiciamus, & alendam exponamus non conſtat inter DD. Aliqui enim cenſent vitiare matrimonium, tanquam contrariam ejus ſecundario fini, qui eſt commora prolis educatio. Sic *Bart. à Ledeſ. dub.* 25. *de matr. concl.* 4 Secus (inquit) de hac conditione; Ne filios proprio lacte nutrias. Cæterum probabilius eſt, neutram conditionem eſſe contra ſubſtantiam matrimonii. Quia non eſt omnino contra prolis bonum, non enim omnem curam prolis parentes deponunt, cum intentant eam exponere ab aliis alendam. Sic *Lud. Lop.* 2. *p. inſtruct. novi, mater. de matrim. c.* 42. *fol* 1083. *col.* 2. *Petr. de Ledeſ. de matrim. q.* 47. *art.* 5. *dub.* 4. *ad.* 5. *argum. ſolut.* 2.

14 Supereſt reſpondere ad argum. n. 1. propoſita Ad primum, & confirmationem negatur conſequentia. Nam (ut diximus) quamvis intentio non ſervandi fidem, & vitandi generationem, & ſumendi venena ſterilitatis, non repugnet ſubſtantiæ matrimonii: repugnat tamen ad hoc ſe obligare, pacto inter contrahentes inito. Ad 2. diſtinguenda eſt major, ſi id quod repugnat eſſentiæ, adveniat poſt eſſentiam conſtitutam, eo modo quo repugnat eſſentiæ, deſtruet ipſam: ſecus ſi alio modo. Verbi gratia, ſi poſt initum contractum ſocietatis abſolutè communi conſenſu partium, nec ineundo alium contractum aſſecurationis adjiciatur conditio, ut nec lucrum, nec damnum ſit commune ſociis, deſtruetur ſocietas: quia ea conditio apponitur eo modo, quo repugnabat eſſentiæ contractus, nempe tanquam pars illius. Cùm enim hi contractus poſſint mutuo conſenſu diſſolvi, poſſit etiam mutuo conſenſu adjici conditio. At in matrimonio conditio contraria quandò apponitur in ipſo contractu, repugnat ejus ſententiæ, quia apponitur tanquam pars contractus, quo ſolo modo repugnat ſubſtantiæ matrimonii, ſed quando apponitur matrim. jam contracto, cùm jam diſſolvi, nequeat non eſt pars ipſius contractus, & non adverſatur ei, neque ipſum vitiat. Ad 3. Reſpondetur, cùm *Covar.* 4. *decr.* 2. *p. c.* 2. §. 1. *n.* 17. conditionem contrariam ſubſtantiæ actus tunc actum annullare, quando reſiſtit initio ipſius actus. Quia repugnat illi qualitati ſine qua actus initium capere non poteſt, ut contingit in conditionibus contrariis ſubſtantiæ, ac bonis matrimonii: at conditio, ne poſſit precarium quandocumque revocari, non repugnat initio contractus: nam conſenſus neceſſarius ad contractum peccarii gerendum, non tollitur ex ejus conditionis adjectione, ſed eſt contra quandam illius actus qualitatem, & ita rejecta conditione ſuſtinetur actus: ut contingit in teſtamento facto cum pacto non revocandi: quia enim id pactum non contrariatur conſenſui, qui ad teſtamenti valorem deſideratur, ſed cuidam ejus qualitati, ſuſtinetur teſtamentum rejecto pacto: at conditiones contrariæ matrimonio adverſantur conſenſui ad ipſum requiſito; (ut explicuimus) & ideo vitiant Ad 4. longa, & gravis ſe offerebat diſputatio an pactum retinendi proprium ita adverſetur profeſſioni religionis, ut ipſam vitiet? ſed ne longius divagemur, conſultò, quia ea non eſt noſtri inſtituti, omittimus. Poſſunt tamen circa eam conſuli DD. *c. fin. de cond. appoſ. & auth. Ingreſſi C. de ſacroſ. Eccleſ. & Covar.* 4. *decr.* 2. *p. c* 3. §. 1. *n.* 19, Admiſſo tamen eſſe contra ſubſtantiam religionis, & eam vitiare (quod probabilius exiſtimo:) reſpondeo ad *c. fin. qui clerici, vel vovent. cum gloſſ. ibi, verb. Ut in modo, & Imola l. Ubi ita donatur, n.* 4. *ff. de donat. cauſa mortis,* intelligi eum textum, cum conditione manendi in domo, cum omni ſubſtantia, non quoad proprietatem, ſed quoad uſum: quod non contrariatur ſubſtantiæ profeſſionis. Ad ultimum dico conditionem ducendi uxorem, non eſſe contra ſubſtantiam ordinis, ſed contra præceptum Eccleſiæ: nec conditionem ut Eccleſia conſecrata non ſubſit Epiſcopo, eſſe contra ſubſtantiam conſecrationis, & ita neutram vitiare.

DISPUTATIO. X.

Utrùm conditio contraria bonis matrimonii, ſi honeſta ſit, illud vitiet, vel tantum quando eſt turpis?

SUMMARIUM.

Proponitur 1. *opinio dicens non irritare, ut contraho tecum, hac lege ut ſervemus caſtitatem n.* 1. *Et contraria verior, n.* 2.
Quid de hac conditione, Contraho tecum ſi prius voveas, nec te petiturum, nec redditurum, debitum? 3.
Quid de hac, Contraho tecum, hac lege, ut numquam petas? 4.
Quid de pacto non cohabitandi, vel certis diebus abſtinendi à copula? 5.
Quid de pacto ut liceat ante, vel poſt conſummationem ingredi religionem? Vel ſi adducatur in pactum condition qua de jure communi & conſuetudine inſt. Vel ut teneantur ambo vel alter religionem, ingredi, n. 6. *Et ſolvuntur argum. n.* 7.

1 DUplex eſt ſent. Prima ait conditionem honeſtam, licet contrariam bonis matrimonii non irritare illud: ut ſi duo contrahant hac lege, ut in perpetua caſtitate vivant: aut conſummato matr. religionem profiteantur: unde dum *c. de condit. appoſit.* deciditur conditiones contrarias matrimonio, illud annullare, intelligitur quando eæ conditiones ſunt turpes: ut conſtat ex exemplis ibidem ſubjunctis: quæ omnia conditiones turpes continent. Prob. 1. quia copula carnalis non eſt de eſſentia matrimonii, ergo conditio de illa non habenda, non illi adverſatur, licet ſit contra bonum prolis; atque ideò nec illud irritat. Et confirm. quia hac conditione videtur contraxiſſe B. Virgo, & S. Joſeph. 2. Prob. quia ſi ambo ante matrimonii contractum, voto ſe religionis aut caſtitatis aſtrinxiſſent, eſſet verum matrimon. non obſtante ea obligatione, qua alteruter tenetur ab altero minimè petere debitum, ergo idem erit quamvis ea conditio apponatur in ipſo con-

Digitized by Google

tractu. 3. prob. quia ea conditio tacitè videtur ineſſe, cùm contracto matrimonio poſſint communi conſenſu vovere caſtitatem, ac ingredi religionem. Ut conſtat ex *tot tit. de converſ. conjug.* Ergo ejus expreſſio nil operabiur, nec vitiabit matrim. 4. Prob. quia ſi quis ſic contraheret. Contraho tecum non tradendo poteſtatem, nec Dominium mei corporis, manifeſtè eſt contra matrimonii ſubſtantiam quod conſiſtit in dominio corporis tradendo, at cùm dominium diſtinguatur ab uſu, conferri illi poterit ſub conditione numquam utendi tali re, nec hæc conditio erit contraria conditioni dominii, nec ſubſtantiæ matrimonii: ergo illud non irritabit. Et confirm. quia dici nequit impertinens eſſe tale dominium abſque uſu: plures enim habet effectus, contrahens enim ſub tali conditione manet inhabilis ad aliud matrim. & ſi accedat ad aliam, eſt adulter: & ſi mutato propoſito accedat ad uxorem, non fornicatur. Ultimò prob. quia ſalva eſſentia matrimonii, eòque manente illæſo poteſt tolli jus petendi, & reddendi: ut ſi ambo communi conſenſu voveant caſtitatem, vel profiteantur religionem. Et ſi alter adulteretur, aut cognoſcat conſanguineam uxoris, privatur utique jure petendi: ergo conditio auferens jus petendi, & reddendi, non eſt contraria eſſentiæ matrimonii, nec illud vitiabit. Et ita defendunt *Palud. 4. diſt 30 q. 2. a. 1. concl. 2. n. 6. Abul. c. 30. Num. q. 32. ad fin. Barbat. c. fin. col. 1. de precariis.* Et videtur tenere *Gerſon. 3. p. ſerm. de Nativ. Virg. conſiderat. alphab. 59 lit. V. fine*; hoc enim dicit, *Vovit Maria Virginitatem, vovit & ipſe Ioſeph, cui voto non repugnavit vera matrimonialis conjunctio.* Et dicit non eſſe improbabilem hanc ſent. *Sotus 4. d. 29. q 2. a. verſ. In prima autem concluſ.* Et verè probabilis eſt.

3 Secunda tamen ſententia multo probabilior, affirmat ejuſmodi conditionem vitiare matrim. Prob. cujus probatione ſuppono, quamvis non ſit de eſſentia matrimonii, ut proles & copula intendantur expreſsè, requiri tamen ne potentiæ ſeu poſſibilitati ad hæc adjiciatur diſſenſus contrarius: cùm jus & potentia ad carnalem copulam ſit ſubſtantialis. Matrim. enim (ut Dixi l. 2. diſp. 1. n. 5. 6.) eſſentialiter conſiſtit in mutua corporum traditione, qua uterque conſtituitur dominus alterius corporis, ad quod dominium intrinſecè conſequitur jus & poteſtas utendi illo corpore. 2. ſuppono, quando in ipſo contractu matrimoniali apponitur conditio, ut uterque conjux maneat in perpetua caſtitate, non ſolum tolli copulam carnalem, ſed etiam jus & poteſtatem ad talem copulam, nam obligantur ad non petendum, nec reddendum, quæ obligatio efficaciter impedit, ne ſequatur tale jus, & poteſtas quantum eſt ex parte ſua. probatur ergo hæc ſententia, illa conditio quamvis honeſta ſit, repugnat intrinſecis & neceſſariis ad matrimonium: ergo illud deſtruit. 2. illa conditio eſt contra bonum prolis. ergo irritat, Quia pontifex *cap. fin. de condit. appoſit.* expreſsè aſſerit conditionem contra bonum prolis illud annullare: nec diſtinguit, an conditio honeſta ſit, an turpis, neo vim facit in conditionis turpitudine, ſed in repugnantia bonis matrimonii: æqué autem illis repugnat, ſive turpis, ſive honeſta ſit. Et ideo hanc ſententiam tenent *D. Th. 4. d. 28. q. unic. a. 4. ad 3. D. Bonav. ead. d. q. ult. n. 33. Ricard. ead. d. a. 2. q. 4. ad. 3. Henric. quod l. 9. q. 11. Adrian. 4. q. 3. de matrim. dub. 9. Sotus 4. d. 29. q. 2. a. 3. verſ. in prima autem Enriquez l. 11. de matr. c. 4. n. 1. & lib. 12 c. 2. fine, Barth. à Ledeſ. dub. 15. de matr concl. 4. Vivaldà. Candelabro 1. p. de matr. n. 56. Petr. de Ledeſ de matr. q 47. a. 5. dub. 4. ad 2. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matrim. c. 41. fol. 1080. col. 2. d. 2.* Et ex Juniſperiti, *Abb. c. commiſſum, c. 2. de ſponſ. & ibi Alex. de Nevo, n. 5. Silv matrimonium 4. 7. 7. Covar. 4. decret. 2. p. c. 3, §. 1. n. 3. An. Cucus l. 5. inſt. major. t. 11. n. 110. Navar. l. 4. conſ. in 1. edit. t. 1. de ſponſal. conſ. 18. n. 2. & 3. in 2. edit. l. 3. tit. de voto/conſ. 11. n. 2. & 3. Alex. Correr l. 4. de ſponſal. c. 5.* habetur *tom. 9. tractatum.*

3 Ex hac ſent infertur primò, quid dicendum ſit de ea conditione, Contraho tecum ſi prius te voto caſtitatis ſic obſtrinxeris, ut nunquam à me petas, nec reddas debitum. Aliqui cenſent non vitiare matr. Quia talis conditio non impedit tranſlationem dominii & poteſtatis corporis: ſi enim poſtea conjux qui ſic vovit, petat, aut reddat, non peccat contra juſtitiam, ſed contra religionem voti. Sic aliqui neoterici, ut eos refert ac ſequitur *Petr. de Ledeſm. de matr. q. 47. a. dub. 4. in ſolutione od 2. §. Quod vero attinet, fol. 135.* Sed dicendum eſt vitiare matrimonium, Quia eſt contra bonum prolis, & quantum eſt in ſe, impedit tranſlationem dominii corporis: quia cùm in pactum deducatur ut alter voto ſe aſtringat nec petendi, nec reddendi, non tantum tenetur ex religione voti ad id, ſed etiam ex juſtitia ratione pacti acceptati, & ſub eo initi matrimonii. Idem, quia fruſtra eſſet ea potentia ad copulam, quæ numquam poſſet abſque mortali culpa in actum reduci. Et hinc patet ſolutio ad rationem contrariam, & ita docent *Sotus 4. d. 29. q. 2. a. 3. verſ. In 1. autem concluſ. Covar. decret 2. p. c. 3. §. 1. n. 1. Barth. à Led. dub. 25. de matr. concl. 4. Enriq. l. 11. de marc, c. 4. n. 1. & lib. 12. c. 2. fine.*

2. Infertur quid dicendum ſit de pacto non exigendi, appoſito in matrimonio? de quo *Sylv. matrimon. 4. q. 7.* ait non vitiare matrimonium. Quia non exigere, non eſt contra bonum prolis, quæ reddendo generari poteſt: nec contra bonum fidei: ſecus ſi eſſet pactum non reddendi. Quia eſt contra utrumque bonum. Idem *Adrian. 4. materia de matrim. q. 3. dub. 9. in 1. ſolut. ad 3.* Dicendum tamen eſt, ejuſmodi pactum vitiare matrimonium. Quia de ratione matrimonii eſt totalis corporum traditio, ex qua dimanet mutuum, & æquale jus ad corpus alterius, at hic non eſt totalis traditio: cum non tradatur jus petendi, nec eſt æquale jus in utroque ad corpus: cum alter jus petendi & reddendi acquirat, alter verò ſolum jus reddendi. *Sic Adrià. cod. dub. 9. in 2. ſolut. ad 3. Viguerius lib. inſtit c. 16. §. 7. verſ. Sextò, ad finem*, ibi, *ſed cum in conditionibus, Barth. à Ledeſ. dub. 25. de matr. poſt. 4. concl. notab 2. Petr. de Ledeſm. de matr. q. 47. a. 5. dub. 4. in ſolutione ad 3. dub. 1. quod. circa eam diſcutit.* Idem videtur tenere *Enriq. l. 11. de matr. c. 4. n. 1.* Ait enim vitiare matrimonium, quando alter ſe obligat ad non petendum, aut non reddendum. 4

3. Infertur, quid dicendum ſit de pacto non cohabitandi ſimul; de quo *Petr. de Ledeſ. de matr q. 47. a. 5 5. dub. 4. in ſolut confirm. ad. 6.* ait ſi ſit pactum de non cohabitando ad tempus, non vitiare matrim. ſecus ſi ſit pactum, nunquam cohabitandi: Quia ad eſſentiam matrimonii non pertinet ut omni tempore cohabitent conjuges bene tamen mutua habitatio. Ut conſtat ex ea particula, Individuam vitæ conſuetudinem retinens, ut explicui l. 2. diſp. 1. n. 8. Et placet mihi. Si tamen eſſet pactum ut certis diebus abſtinerent à copula, ut ſextis feriis, vel alio tempore ultra bimeſtre præfinitum à jure poſt initum matr. tunc eſſet irritum matr. Quia eſt contra ſubſtantiam ejus, nempe contra totalem corporum traditionem. Ut bene *Lud. Lop. 2. p. inſtr. novi, matr. de mater. c. 42. fol. 1080. col. 2.* 5

4. Infertur, quid dicendum ſit de pacto appoſito in matrim. contractu, ut liceat ingredi religionem ante conſummationem matrimonii? De quo certum eſt non vitiare matrim, quia jure ineſt ea conditio, (ut latè diximus l. 2. tota diſp. 18.) Sic docent *Card. de infidelib. de conſang. n. 2. & ibi Joan. And. n. 5. Anch. n. 5. Alex de Nevo, n. 10. Goffredus, Vincentius, & Philipus*, quos refert, & ſequitur *Prapoſ. ibi n. 5. verſ. Item nota.* Et ſimiliter idem dicendum eſt, ſi apponatur quælibet alia conditio quæ jure communi ineſt. Ut docent. *Ioan. And. Anch. Præp. ibid. Alex. de Nevo c. fin. de con. appoſ. n. 9.* Idem dicunt *Joan. And. Anchar. Prapoſ.* quando eſt conditio, quæ ineſt de conſuetudine: & idem *Jacob. de Zochis*, quem refert *Alex. de Nevo, d. c. fin. c. 9.* quamvis ipſe dicat ſe de hoc dubitare. Et ratio horum omnium eſt quia ea conditio verè non eſt contra matrimonii ſubſtantiam, nec apponitur alio modo quàm ineſt: Quare ſimiliter non vitiabit matrim. ſi ſit conditio, ut liceat utrique ex communi conſenſu poſt conſummatum matrim religionem profiteri. Quia ea etiam conditio jure ineſt. Ut conſtat ex *toto t. de converſ. conjug.* Si autem 6

eſſet

eſſet conditio, ut tenerentur vel ambo, vel alter ingredi religionem, ante, vel poſt matrimonii conſummationem, non valeret matrim. Quia ea conditio eſt contra matrimonii ſubſtantiam, nempe contra mutuam corporum ad copulam traditionem: nec jure ineſt: licitum enim eſt ſic profiteri: at verò ut ad id teneantur, non jure ineſt.

7 Ad arg. 1. ſententiæ propoſita. n. 1. reſpondetur. Ad 1. dico licet copula non ſit de eſſentia matrim. eſſe tamen obligationem, poteſtatèmque ad copulam, quæ per id pactum tollitur. Ad confir. (ut latè dixi l. 2. diſ. 28. n. 1.) Virgo & Joſeph non contraxerunt cum ea conditione, ſed abſolutè, & verè conſentientes in jus & poteſtatem ſuorum corporum: quamvis uterque haberet propoſitum ſervandi caſtitatem. Ad 2. negatur conſeq. Et ratio differentiæ eſt duplex. 1. quia votum ſimplex non eſt traditio, ſed ſolum promiſſio, unde ſicut quod uni promiſi, poſſum alteri tradere & efficietur ſuum, quamvis ego peccem: ita homo corpus per votum Deo promiſſum poteſt per matrim fœminæ tradere, ita ut verum dominium acquirat. At vero quando in ipſo contractu ponitur conditio, efficaciter impedit corporis traſlationem, & conſequenter matrimonium irritat. II. quia obligatio ex voto cum ſit in ordine ad Deum, non tribuit alteri jus ad negandum debitum, & conſequenter nec aufert à vovente facultatem ad tradendum ſuum corpus, & recipiendum alienum jus ex juſtitia: cùm per votum non abdicet de facto à ſe dominium quod habet in corpus conjugis nec ſe reddiderit incapacem ad illud de novo acquirendum: at verò obligatio orta ex conditione appoſita eſt obligatio in ordine ad ſe ipſos, & ideo dat unicuique jus ad negandum debitum, & aufert ad petendum. Ad 3. dico tacitè ineſſe eam conditionem, ut liceat ingredi, nec per hoc impediri tranſlationem corporum, & jus petendi, ac obligationem reddendi, ſi ante conſummationem nolit ingredi religionem conjux, At ut teneatur ingredi non tacitè ineſt, & per id pactum, impeditur poteſtas utendi corpore. Ad 4. nego, poſſe in matrimonio conferri dominium abſque facultate utendi, eſſet enim contra bonum prolis, ac principalem matrim. finem, quamvis poſſit aliis uſibus deſervire. Et per hoc patet ad confir. Ad ultimum, concedo antecedens, & nego conſequentiam. Quia quando à principio deducitur in pactum, impeditur plenè tranſlatio poteſtatis corporum, ſecus quando jam eſt initum matr. tunc enim poteſtas, & dominium traſlatum revocari minimè poteſt.

DISPUTATIO. XI.

An annullet matr. conditio hæc, ut alter conjux minimè teneatur debitum reddere quoties alteri non licet exigere?

SUMMARIUM.

Refertur opinio negans vitiare, n. 1.
Et contraria verior, n. 2.
Valet conditio ut conjux poſſit debitum negare, quando alter non habet jujus ad petendum. n. 3.
Solvuntur argumenta n. 4.

1 ALiqui dicunt hanc conditionem non annullare matrim. Prob. quia ea conditio jure ineſt. cum alter cooperetur peccato tunc reddendo, conſentit enim peccato alterius: ergo jure ineſt, ut tunc non teneatur reddere. 2. prob. quia eſt conditio peccati mortalis anſam removens 3. quia bonum prolis non pertinet ad matrimonii ſubſtantiam, cùm non niſi gravi alterius peccato ſuſcipi poteſt. Sic tenent *Ant. Cucus lib. 5. inſt. major. t. 11. n. 111.*

2 Verius tamen eſt, eam conditionem eſſe contra matrimonii ſubſtantiam atque ita illud vitiare. Prob. 1. quia ea conditio jure non eſt, multis enim eventibus vir peccat mortaliter exigendo, at uxor negare non poteſt debitum. Ut ſi vir emiſerit votum caſtitatis, vel petat affectu fornicario, vel credat matrim. non tenere, uxore ſciente eſſe validum: ergo ſi ex conditione poſita liceat tunc negare debitum, ſignum eſt non plenè tranſlatum eſſe corporis dominium: ac ſubinde de matrim. non valebit. 2. prob. quia per matrim. acquiritur jus juſtitiæ ad corpus alterius, quamvis exigens aliquando peccet contra religionem, vel temperantiam, ergo conditio auferens hoc jus juſtitiæ, eſt contra matrimonii ſubſtantiam, atque ita illud vitiabit: talis autem eſt conditio non reddendi in iis caſibus, tollit enim jus juſtitiæ, quod alter conjux per matrimonium acquirere debeat, ut ſibi debitum petenti ſolvatur. Ita tenent *Adrian. 4. q. 3. de matr. dub. 4. Cov. 4. decr. 2. p. c. 3. §. 1. n. 6. Lud. Lop. 2 p. inſtruct. novi, materia de matr. c. 42. fol. 108. col. 2. Petr. de Ledeſ. de matr. q 47. art. 5. dub. 4. circa ſolut ad 3. dub. 2. fol. 236.*

Si tamen apponitur conditio: ut poſſit conjux debitum negare, quoties id ſibi licet, quia alter non habet jus juſtitiæ ad petendum, ut ſi alter adulteretur, vel petat in loco ſacro, valet conditio, nec vitiat matrimonium, quia jure ineſt. Sic *Adrian. & Petr. de Ledeſ. n. præced. citati.* 3

Ad argum. propoſita n. 1. reſp. ad 1. nego jure ineſſe, non enim cooperaretur peccato. Quia non omnis conſenſus in peccatum alterius eſt cooperatio: ſed quando aliquis ſponte conſentit: ſecus quando conſentit, quia ex debito juſtitiæ, vel alterius virtutis cogitur. Ut dum quis juravit ſolvere uſuras, quamvis eas accipiens peccet, minimè tamen peccat ſolvens. Quia conſtringitur ex juramenti religione ſolvere, *c. Debitores, de jurejur.* Ad 2. fateor, anſam peccati mort. removere: adhuc tamen vitiat matr. Quia adverſatur ejus ſubſtantiæ, non quatenus amovet eam peccandi anſam, ſed quatenus tollit jus juſtitiæ, quod acquiritur per matrimon. ut alter conjux teneatur debitum reddere. Ad 3. diſtiguendum eſt anteced. quando ſine gravi peccato injuſtitiæ, quia alter ex aliqua cauſa privatur jure juſtitiæ exigendi; concedo: ſi autem peccatum exigendi non ſit contra juſtitiam, nego. Quia matr cum ſit contractus quidam juſtitiæ, quo conjuges obligantur ad ſibi invicem reddendum debitum, tantum reſpicit hoc jus juſtitiæ, & quoad ipſum impertinens eſt, ſi aliunde contra votum peccetur. 4

DISPUTATIO XII.

An ſi Pagani, aut Judæi contrahant matrimon. ea lege ut poſſint dare libellum repudii, juxta ritum eorum, valeat matrimonium?

SUMMARIUM.

Quamvis olim eſſet libellus licitus repudii Judæis jam non licet, n. 1.
Refertur opinio aſſerens valere matrimonium Judæi ea lege, ut liceat libellum repudii dare, quando in lege ſua id permittitur, n. 2. Et contraria verior, n. 3.
Quid de conditione habendi plures uxores, ut in ſua lege permittitur? 4.
An valeat matr ſi infideles contrahant animo dandi libellum repudii non deducendo id in pactum? n. 5. Et ſolvuntur argum n. 6.

SUpponendum eſt. Judæis permiſſum eſſe repudii libellum, ut teſtatur Chriſtus *Matth. 19.* Et quamvis fuerit ſub judice, an Moyſes permiſerit tanquam licitum Deo diſpenſante, vel tanquam minus malum: at hodie nullo modo eſt licitus. Tum quia lex eorum ceſſavit: tum etiam, quia Chriſtus *Matth. 19.* eorum diſpenſationem abſtulit. Ut benè *Sotus 4 d. 33. q. 2. a. 2. concl. 2.* De quo latè dicendum erit ſuo loco. At inter gentiles nunquam fuit licitus. nec Deus diſpenſavit: ut conſtat ex *c. Gaudemus, de divort. verſ. Qui autem* Et docet bene *Sotus ea concl. 2.* 1

Hoc ſuppoſito, quidam dicunt matrim. inter Judæos initum pacto expreſſo, ut liceat dare libellum repudii ſecundum ritum eorum, validum eſſe. Quia cum lex eorũ hoc permittat, licitè deducitur in pactum, & jure ineſt: atque ita ejus expreſſio non nocebit, *c. Significaſti, de electione.* Sic *Jo. And. c. De infidelib. n. 5. de conſang. Card. ibi n. 2. Anch. n. 4. Ant. n. 9. Abb. n. 6. Alex. de Nevo, n. 10. Prep. n. 5 ver. Itẽ nota.* 2

At dicendum eſt, modo nullum eſſe matrim. Quia ea conditio eſt contra matrimonii ſubſtantiam, cùm contineat, poſſe diſſolvi matrim. vinculum, nec jure ineſt: cum jam abſque controverſia ſit eam legem non excuſare à culpa, nec dare jus aliud ineundi matrim, Sic *gloſſ. eodem. c.* 3

Di

Digitized by Google

De infidelibus, verb. Eſſe matr. & ibi Hoſtienſ. fine, Cov. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 1. n. 5. Et à fortiori idem dicendum eſt de aliis infidelibus quibus numquam licuit libellum repudii dare.

4 Hinc refertur, ſi infidelis contrahat ſecundum ritum ſuum, qui eſt ut habeat tot uxores, quod poſſit alere ſi id deducat in pactum, eſſe nullum matrim. ſecus ſi id non deducat. Quia eſt contra fidem matrimonii. Sic *Card. 4. c. De infidelib. fine, Anchar. n. 5. Alex. de Nevo, n. 1. Propoſ. fine*

5 Si tamen infidelis contrahat animo dandi libellum repudii quoties id ſibi licet ſecundum ritum ſuum, quamvis id non deducat in pactum, eſt nullum matrim. Quia intentio non ſervandi perpetuitatem matrimonii illud annullat. ſecus de intentione non ſervandi alia bona: ut dixi l. 2. diſp. 29. n. 11.

6 Ad argum propoſitum, n. 2. conſtat ex dictis: ea enim conditio non jure ineſt.

DISPUTATIO XIII.

An quando conditio contraria matrimonio apponitur ab altero tantum ex contrahentibus, vitiet matrim.

SUMMARIUM.

Referantur quatuor ſententiæ, n. 1. 2. 3. & 4. Et ſent. autoris, n. 5.
Mutatio animi non præſumitur n. 4
Solvuntur argum. & explicantur, cap. aliquando, 32. q. 5. n. 6.

1 HAc in re 4. invenio ſententias I. ait, requiri, ut vitiet matrim. ut apponatur ab utroque contrahente: quare ſi alter contrahens apponat, & alter contradicat, aut taceat (cenſetur enim tunc favore matrimonii contradicere.) valebit matrim. Probatur ex *c. Aliquando, 32. q. 5.* ubi *D. Aug.* de iis qui venena ſterilitatis procurant, quando ab initio ſic convenerunt, dicit non per connubium ſed per ſtuprum conveniſſe: ubi clarè dicit non eſſe matrim. & ſtatim ſubdit, *ſi autem ambo non ſint tales, audeo dicere, aut illa eſt quodammodo mariti meretrix, aut ille adulter uxoris.* Ubi clarè ſupponit quando alter tantum conſentit, eſſe verum matrimonium: cum eos viri, & uxoris nomine appellet. 2. prob. quia quamvis alter conſenſus ſit purus, & alter conditionalis, at ille conditionalis non vitiat actum: ergo valebit matrim. Probatur antecedens, quia per eaſdem cauſas contractus naſcitur & diſſolvitur *c. 1. de regul. jur.* ſed ad matrim conſtituendum eſt neceſſarius mutuus conſenſus, ergo & ad diſſolvendum. Cùm ergo hic non concurrat alterius conſenſus in conditionem, ea conditio non vitiat. Si ergo non vitiat: & ex alia parte eſt turpis: habetur pro non adjecta, juxta *c. fin. de cond. appoſ.* & remanebit conſenſus purus in matrim. Et confirm. quia conditio nec confert ad contractum matrimonii confirmandum, vel infirmandum, niſi ab utraque parte acceptetur, teſte *Soto 4. d. 29. q. 2. a. 1. ante 2. concl. verſ. In calce demum*, ergo cum conditio non acceptetur ab utroque, non infirmabit matrimonium: & cum ex alia parte ſit turpis, habebitur quaſi adjecta non eſſet. Ita hanc tenent *Innoc. eo c. fin. n. unico, & ibi Hoſtienſ. paulo poſt princ. Jo. And. n. 2. Ant. n. 7. Card. n. 1. & in fin. Henric. n. 4. Alex. de Nevo, n. 8. Præpoſ. n. 1. Signorolus in repet. l. Ubi ita donatur, ad fin. ff. de donat. cauſa mort. Angel. Matrimonium, 3. imped. 3. n. 13. Sylv. Matrim. 3. q. 11. verſ. 2. Tab. Matrimonium, 2. q. 11. n. 12. Brunell. de ſponſ. concl. 33. n. 5.* habetur *to. 9. tractat.* Dicitque eſſe valde probabilem, *Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 1. n. 11.* & eam tenet quando alter contradicit, non explicans quando tacet, *Ant. Cucus l. 5. inſtit. major. t. 11. n. 52.* Et ex theologis, *D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 19. verſ. Sexta eſt. Barth. à Ledeſm. dub. 23. de matr. concl. 10.*

2 II. Sent. ait, tunc non eſſe matrim, ſed ſponſalia. Neſcio cui fundamento innitatur. Ita tenent aliqui Juriſperiti, quos refert *Covar. n. præced. cit.* Idem tenent *Enriquez l. 11. de matrim. c. 12. n. 7. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. novi materia de matrim. c. 41 fol. 1089.*

3 III. Sent docet nec eſſe ſponſalia nec matrim. Prob. quia diverſitas in conſenſu vitiat contractum. Ut quando alter purè conſentit: alter verò ſub conditione. Ut habetur expreſsè *l. 1. §. Si quis ſimpliciter. ff. de verb. oblig.* Et ratio eſt manifeſta quia non uniuntur inter ſe conſenſus, ex qua unione contractus oritur: ergo cum in hoc matrimonio inveniatur hæc diverſitas, erit nullum 2. quia ad matrim. requiritur mutua corporum traditio, at in hoc caſu non invenitur: cum alter non abſolutè tradat corpus. ſed ſub conditione contraria matrimonii ſubſtantiæ, ac conſequenter excludenti verum conſenſum: ergo nullo modo eſt matri. Hanc tenet *Ioan. ab Imola l. Ubi ita donatur, n. 2. ff. de donat cauſ. mort. Aret l. 1. §. Sed ſi mihi, n. 3. ff. de verb. oblig. Covar 4. decr. 2. p. c. 3. §. 1. n. 11. Ant. Cucus l. 5. inſtit. major. t. 11. n. 113.* Et ex Theologis, *Adrian. 4. q. 3. de matr. dub. 9. fi. Petr. de Led. de matr. q. 47. a. 5. dub. 5. principali quod movet circa ſolut. ad 8. dub. quarti fol. 239.* ubi ita mordicus hanc defendit, ut dicat 1. ſent. eſſe omnino improbabilem. Et idem aſſerit, licèt copula ſtatim ſequatur.

IV. Sent. docet, ſi copula ſequatur, eſſe matrimonium, 4
unde videtur ſentire ea non ſequuta non eſſe matrimon. Prob. quia ex eo quod alter taceat, vel contradicat, non videtur a conditione receſſum, cum mutatio animi præſumi non ſoleat niſi facto: vel verbo declaretur, *l. Non ad ea, ff. de condit. & demonſtr. l. Cum hic ſtatus ff. de don.* ergo cum non ad eſt culpa, non videtur recedi à conditione, at cum adeſt eo ipſo videtur à conditione recedi, & matrim. erit purum juxta *c. Per tuas de condit. appoſ.* ita docent *Abb. c. fin. de condit. appoſ. n. 6. Roſella matrimon. 5. n. 1. & matr. 3. n. 11. 12. Sylveſt. Matrimon. 4. q. 5. Greg. Lop. lib. 5. tit. 4. p. 4. verſ. Ni el caſamiento, Lancellot. inſtit. juris can. l. 2. t. de ſponſ. §. Sponſalia contracta ſub. conditione, verſ. Puta.*

Sic concluſio I. & IV. ſent. ſunt valdè probabiles, unde 5
immerito *Petr. de Ledeſ. n. 3. cit.* dixit primam eſſe *omnino* improbabilem; at tertia eſt ex cæteris probabilior.

Ad arg. 1. ſent. propoſita n. 1. reſpondetur. ad *I.* dico *cum* 6
Adria. cit. n. 3. nil deductum eſſe in pactum, ſed tantum interveniſſe animum ſumendi? & ipſam ſumptionem: quare ſive ambo, ſive alter habuerint eam intentionem, eſt verum matrimonium, & ita in priori parte, dum dicit, non eſſe conjuges, quando ambo eam intentionem habuerunt intelligitur, id eſt, non ſervat jura conjugii: ut explicat *ibi gloſſ. verb. Conjuges*, non autem quod non ſit matrimonium. ad 2. & confir. dico contractum, ubi ſemel perfectus eſt, per eaſdem cauſas debere diſſolvi, & ſic per mutuum conſenſum: at antequam perficiatur, ſatis eſt ut alter diſſentiat, at matrim. per appoſitionem talis conditionis, eſt omnino nullum, & dum ais, conditionem non vitiare quando eſt contraria matr. quia eſt index diſſenſus, & diſſenſus alterius ſat eſt ad annullandum matrim. Ad arg. ſent. 4. propoſitum n. 4. dico, tunc recedi à conditione per copulam, quando contracta ſunt ſponſalia valida: vel ſi non fuerunt valida, ſaltem contrahentes oſtenderunt verum contrahendi animum. Ut bene *Sotus 4. d. 2. q. 2. a. 1. ad fi.* at quando alter adjecit conditionem contrariam ſubſtantiæ matrimonii potius indicavit diſſenſum, unde copula non indicat receſſiſſe à conditione. Sicut eadem ratione quando ex communi conſenſu adjecta eſt conditio contraria, non cenſetur per copulam receſſum à conditione. Ut bene docent *Aur. 4. q. 3. de matrim. dub. 9. Covar 4. decret. 2. p. c. 3. §. 1. n. 12. Ant. Cucus lib. 5. inſtit. major. tit. 11. n. 114.*

DISPUTATIO XIV.

An ſponſalia vitientur etiam, ac reddantur nulla per conditionem contrariam ſubſtantiæ matrimonii, & bonis ejus, ſicut vitiatur matrimonium.

SUMMARIUM.

Referuntur duæ ſententiæ, n. 1.
Sententia autoris, n. 3.

D*Iv. Thom. 4. d. 27. q. 2. a. 1. corp. & D. Bonav. 4. d. 28. q. 3. n. 13. Durand. 4. d. 28. q. 2. n. 5. Ricard. 4. d. 27. art. 3. q. 2*
Paludan

Digitized by Google

Paludan.d.29 q 2.a.3.concl.1.n.16. D.Ant.3.p.t.1.c.28.§.2. Sylv. verb.Sponſalia,q.5.& ibi Roſ.lla ſine, Tabiena ibi,q.2. n.3.Turrecr.c.Ubi non eſt,30.q.2.a.3.n.4. Aiunt vitiari ſponſalia per conditionem ſubſtantiæ contrariam, ſicut & ipſum matrimonium. Idem *Angel. verb. Sponſalia, n.* 18. ubi ait idem judicandum eſſe de conditionibus appoſitis in ſponſalibus: ac de appoſitis in matrimonio.

2 At *Petr.de Ledeſ. matr q. 47.a.5. dub.6.quod movet circa ſolut. ad 9. fol.* 240. ſic diſtinguit. Si illæ conditiones adjiciantur implendæ antequam contrahitur matrim. valent ſponſalia. Quia eæ conditiones tanquam turpes rejiciuntur nec contrariantur matrimonio, cùm non referantur ad matrimonii tempus. Et poteſt confirmari: quia ideò conditiones contrariæ de præterito, vel preſenti, non vitiant matrim. quia non contrariantur matrim. contrahendo: ſi verò apponantur tanquam inplendæ poſt matrim. contractum, vitiant ſponſalia: Quia contrariantur matrimonio ad quod ea ſponſalia ordinantur.

3 Cæterum nec omnis conditio contraria matrimonio, ſi antea implenda ſit, eſt turpis, ut rejiciatur, nec omnis ea etiam antea implenda, deſinit eſſe contraria. Et ideo ſic diſtinguendum eſt: quando conditio contraria ponitur tanquam implenda poſt matrimonium, ſemper illud annullat, & ſic intelliguntur omnes DD. citati, n. 1. quando autem debet impleri ante, tunc ſi eſt contra inſeparabilitatem, ut Contraham tecum, niſi ante initum matrimonium, aliam ditiorem aut pulchriorem invenero: non vitiat matrim. Quia ipſi non opponitur, cùm non tollat matrimonii inſeparabilitatem: nec etiam opponitur ſponſalium naturæ, ut pote quæ ſalubria ſunt. Nec etiam rejicitur tanquam turpis, Quia non eſt talis, cùm ad peccandum minimè incitet: quare valida erunt ſponſalia, impleta ea conditione, & ea deficienti, erunt nulla. Si verò ſit conditio contra matrimonii fidem, ut Si ante matrim. fornicêris: tunc valebunt ſponſalia, rejecta ea conditione tanquam turpi. Quia ea non contrariantur matrimonio: cùm ad fidem matrimonii ſolum pertineat, ne poſtquam tranſlatum eſt dominium corporis in conjugem, alteri tradatur, ut ante matrim. non eſt tranſlatum dominium: ſi verò adverſetur bono prolis, ut ſi ante matrim. venena quibus ſterilis efficiaris, ſumas vitiat ſponſalia. Quia per eam conditionem obligatur ſponſus ad aliquid contrarium bono prolis, quod per illud matrim. promiſſum intenditur: unde adverſatur futuro matrimonio promiſſo. Quare non eſt ſimile de conditione contraria de præterito, vel præſenti. Quia per illam minimè obligatur ad aliquid matrimonio repugnans: ut explicui hoc 5. l. diſp. 9. n. 6.

DISPUTATIO XV.

An conditio turpis quæ non eſt contraria ſubſtantiæ matrimonii, nec bonis ejus, ſuſpendat: aut habeatur pro non adjecta? ut Contraho tecum, ſi furtum admiſeris.

SUMMARIUM.

Talis conditio rejicitur, & manet purum matrimonium, n. 1.
Proponitur objectio contra hoc, n. 2. Et refutatur quadam ratio ejus deciſionis, n. 3.
Traditur vera ratio, n. 4. Et non rejicitur, quando eſt de præterito, vel præſenti, n. 5.
Proponuntur & ſolvuntur objectiones contra eam deciſionem, n. 6. Et ibi quando ex aliis conjecturis colligitur contraria voluntas, non rejicitur.
Ut rejiciatur, oportet utrique contrahenti conſtare conditionem eſſe turpem, & jure rejici, n. 7. Et ſolvitur argum. n. 8.

1 IN memoriam revocandum eſt quod diximus hoc l. 5. diſp 1. n. 4. in foro conſcientiæ ſtandum eſſe intentioni contrahentis: at in dubio de intentione ſtandum eſſe præſumptioni fori externi, & definitioni Eccleſiæ: communiter autem adjiciuntur eo animo conditiones turpes ut impleantur: quare iis non impletis, nec ſponſalia, nec matrim. communiter obligabunt. Ut benè *Enriquez l. 11. de matrim. c. 12 n. 6.* Certum igitur eſt conditionem turpem ſicut & impoſſibilem adjectam matrimonio haberi pro non appoſita, matrimoniúmque manere purum. Sic enim definitur *c. fin. de condit. appoſ.* concordat *l. 6. t. 4. p. 4.*

2 Tota autem difficultas eſt, unde Eccleſia præſumat conditionem illam haberi pro non adjecta, & eſſe purum conſenſum. Nam Eccleſia numquam præſumit eſſe verum matrim. ubi ex ipſa forma contractus non apparet conſenſus, aliàs temerariè præſumeret, & abſque cauſa: at ex forma contractus ſub conditione turpi non apparet conſenſus abſolutus, ſed ſub illa conditione, & ſæpè appetunt homines eam conditionem, ut ſi ſit carnalis copulæ, ut Contraham tecum, ſi mihi tui corporis copiam facias: ergo non eſt cur præſumat matrimonium.

3 Quidam enim aſſignat rationem: nam ſicut *c. Is qui fidem, de ſponſal.* præſumebat Eccleſia matrim. ex copula ſubſequuta poſt ſponſalia, ne fornicationis delictum præſumeret: ſic in hoc caſu ne peccatum inductionis ad malum præſumat, præſumit joco adjectam eſſe eam conditionem. Sed hæc ratio corruit: eo quod vitandam eſſe delicti præſumptionem eſt præſumptio generalis quæ in omnibus rebus ac contractibus locum habet, *l. Merito ff. pro ſocio*: quare ſicut ea conditio rejicitur à matr. rejicienda eſſet à cæteris contractibus, ne oriretur delicti præſumptio: cujus tamen contrarium eſt verum: ut conſtat ex *toto t. ff. de condit ob turp. cauſ.* & aliàs nil ſpeciale eſſet in matrim. cùm tamen Pontifex *d. c. finali*: aſſerat rejici à matrimon. ob favorem ipſius. Item quia adhuc non ceſſat delicti preſumptio: inducere enim etiam abſque intentione alliciendi ad malum, eſt peccatum ſcandali, præbens alteri occaſionem ruinæ: cùm ignarus ſit an joco, vel vero animo adjicias conditionem

4 Quare vera ratio eſt, cur Eccleſia excludat eam conditionem: quia ad peccandum incitat: quare cenſetur impoſſibilis, id enim poſſumus quod juſtè poſſumus, *l. Nepos Proculo* 125. *ff. de verbor.* Sic *Soto* 4. *d. 29. q. 2. art. 3. paulo poſt princ. concl. 2. Greg. Lop. l. 6. verb Si furta res, tit. 4. p. 4. Palacios l. 5. de contract. cap. ult. fol. 498. verſ. Quam ob rem dixerim. Enriquez l. 11. de matrim. c. 12. n. 6. Barth. à Led. dub. 25. de matrim concluſ. 9. Lud. Lop. 2. p. inſtr. novi, materia de matrim. c. 43. ad fin.*

5 Hinc infertur, non rejici conditionem turpem, quando eſt de præſenti, aut præterito? ut Contraho tecum ſi es inimica Petri: vel ſi hominem occidiſti, illáque verificata valere matrimonium, ſecus autem non, & ratio eſt: quia non inducit ad aliquid turpe faciendum, ſed factum eſſe ſupponit. Ita docent *D. Thom. 4. d. 29. q. unic. a. 3. quæſtiunc. 3. & ibi Palud. q. 2. a. 5. n. 28. Adrian. 4 q. 3. de matrim. dub. 9. §. Reſpondeo ad 1. quod major. verſ. Ad tertium dico. Palacios l. 5. de contract. c. ult. fol. 498. verſ. Quamobrem dixerim, Enriq. lib. 11. de matrim. c. 12. n. 7. Lud. Lop. 2. p. inſtructorii novi, materia de matrim. c. 42. fin* Quamvis *Victoria ſum. materia de matrim. n.* 260. cenſeat juxta deciſionem *d. c. fin.* haberi pro non appoſita in foro externo conditionem turpem de præſenti, aut præterito, Sed omnino tenendum eſt quod dixi. Et ex Juriſperitis, eandem ſententiam tenent *Sylveſt. Matrimonium. 3. q. 1. fine, Alex. de Nevo c. De illis, n. 16 de condit. appoſ. Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 2. n. 2. Greg. Lop. l 6. verb. Si furta res, t. 4. p. Alex. Carrerius l. 4. de ſponſal, c, 5.* habetur *tom. 9. tractatuum.*

6 Cæterùm hæc ratio deciſionis *d. c. fin.* patitur aliquot difficultates. I. eſt: quia cùm ſimiliter incitet ad peccandum appoſita conditio turpis de futuro in aliis contractibus, ſimiliter eſſet rejicienda: cùm tamen text. *d. c. fin.* aſſerat rejici favore matrimonii: ſicut ſimiliter rejicitur favore ult. voluntatis, *l. Reprehendenda, C. de inſt. & ſubſt. & l. 9. tit. 4. p. 6.* Item, quia ſimiliter conditio contraria ſubſtantiæ matrimonii: ut, Si te adulterandam proſtitueris, incitat ad peccandum, & tamen non rejicitur ſed vitiat matrim. ut dicitur *eo. c. final.* ergo non ideo rejicitur conditio turpis, quod ad peccatum incitet. Verum his non obſtantibus, ſuſtinenda eſt ratio propoſita: & ad primam objectionem

ctionem dico, eum eſſe favorem matrimonii: quia ſacra-
mentum quoddam eſt, & res tanti momenti, ut ſicut ab
eo jus excludit conditiones verè impoſſibiles, ita etiam
quæ moraliter ſunt impoſſibiles, eò quod ſine peccato ad
quod incitant, impleri non poſſunt. Item, quia eò quod
matrim, eſt contractus favorabilis, in dubio oportet con-
ſervari, ut valeat *c. final. de ſent. & re judic.* Quare cùm du-
bium ſit, an eæ conditiones ſerio & animo non aliter con-
trahendi adjectæ fuerint, an ſolum joco, præſumit Eccleſia
in hoc dubio, joco adjectas, & non animo ſuſpendendi, &
ita judicat matrim eſſe invalidum, ac purè contractum eſſe.
Unde fit, ut ſi ex aliis conjecturis deprehenderetur non
aliter contraxiſſe, quàm ſub ea conditione, & non aliter
voluiſſe, in utroque foro judicabitur non eſſe matrimon.
purum. Ut docet optimè *Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 2. n. 5.*
Quod idem docuimus hoc l. 5. diſp. 3. n. 17. de conditioni-
bus impoſſibilibus, & ibi explicuimus conjecturas, quia
deciſio *d. c. fin.* locum obtinet, ubi dubium eſt de contra-
hentis intentione. Et quamvis eadem ratio militet in cæ-
teris contractibus: quia tamen tantæ ſanctitatis non ſunt
nec ita favorabiles, non excluſit eas conditiones ab aliis
contractibus. Ad 2. objectionem dico diſparem eſſe ratio-
nem: quia ubi adjicitur conditio contraria ſubſtantiæ ma-
trimonii, jam non eſt dubia contrahentibus intentionem
eo ipſo quod eam conditionem adjicit, eſt manifeſtum
diſſenſus ſignum.

Sed adhuc animus non quieſcit, nec videtur exhauſta
difficultas. Quia eſto legitima ratio ſit, cur Eccleſia ex-
cludat conditiones turpes, & habeat pro non adjectis:
quia incitant ad peccandum, non tamen apparet unde præ-
ſumat animum contrahentis fuiſſe, abſolutè & purè con-
trahere ſecluſa ea conditione: cùm ſæpè conditio illa ſit
de re appetibili, ut de concubitu carnali, & ut plurimum
adjicientes eam conditionem, velint omnino eam imple-
ri: & ex altera parte Eccleſia minimè poſſit conſenſum ad
matrim. requiſitum ſupplere. Sed dico id decretum intel-
ligendum eſſe, modo contrahentes norint conditionem
eſſe turpem, ſi enim honeſtam eſſe crederent, non rejice-
retur, ſed ſortiretur naturam aliarum conditionum hone-
ſtarum, ut impleta conditione, & non aliter obligatio aut
matrimonii, aut ſponſalium conſurgeret: ſicut hoc l. 5. d. 3.
n. 8. diximus de conditione impoſſibili oportere ut con-
trahentes norint eſſe impoſſibilem, & ibi probavimus. Ita
Adrian. 4. q. 3. de matr. dub. 7. Covar. decret. 2. p. c. 3. §. 2. n. 6.
Lud. Lop. 2. p. inſtructorii novi, materia de matr. c. 43. f. 1093.
Oportet etiam ut eædem conditiones habeantur pro non
adjectis, ut uterque contrahens norit jus eas rejicere, &
habere pro non adjectis: ut probavimus ead. diſp. 3. n. 11.
& 12. de conditionibus impoſſibilibus: eodem enim te-
nore rejiciuntur ac impoſſibiles *d. c. fin.* Et præterea, quia
(ut dixi hoc l. 5. diſp. 4. n. 6.) habet locum id decretum non
tantum in conditionibus impoſſibilibus à natura, ſed
etiam in impoſſibilibus de jure: & hæ turpes ſunt de jure
impoſſibiles: quare eodem modo philoſophandum eſt
de illis, ac de impoſſibilibus. quo ſuppoſito, jure optimo
Eccleſia, dum ipſi non conſtat de oppoſita intentione, ſed
contrahentium intentio dubia eſt, cum ipſi norint ab Ec-
cleſia rejici, præſumit voluiſſe contrahere purè, juxta Ec-
cleſiæ mentem, & joco, ac non animo ſuſpendendi contra-
ctum adjeciſſe prædictas conditiones: ut dixi d. diſp. n. 18.
Et ita tenet *Alex. Carrerius de ſponſal. lib. 4. c. 5.* (habetur *to.*
9. tract.) dicens requiri ut ſciat ab Eccleſia haberi pro non
adjectis, & tunc præſumi conſenſum.

Ad argum, num. 2. propoſitum, fateor ex forma con-
tractus præcisè ſumpti apparere non aliter eſſe conſen-
ſum, niſi eveniente ea conditione, ut ſuppoſita in contra-
hentibus, dum aliter de oppoſita intentione non conſtat
ſed dubia eſt, merito præſumit Eccleſia matrim. contra-
ctum eſſe ſecundum intentionem Eccleſiæ eas conditiones
rejicientis.

DISPUTATIO XXVI.

Quid dicendum ſit de his conditionibus. Si mecum con-
cubueris, contraham tecum, vel. Si te virginem inve-
nero, vel, ſi in primo concubitu mihi placueris, an, ſci-
licet tanquam turpes rejiciantur?

SUMMARIUM.

De hac conditione Si mecum concubueris referuntur duæ ſent. n. 1. & 2. Et ſent. authoris n. 3. Et quid, de hac conditione, Si permiſeris coitum, n. 4.

De hac conditione, Si te virginem invenero, ſi in primo coitu mihi placueris, referuntur duæ ſent n. 5. & 6.

Sent. authoris circa conditionem, Si te virginem invenero n. 7. Et circa conditionem, Si in primo coitu mihi placueris, n. 8.

Quid, ſi aliquis dicat, Contraham tecum, vel dabo tibi centum, ſi mecum concubueris & an per copulam videatur receſſum à conditione; n. 9.

PRimo de hac conditione, Si mecum concubueris, con- 1
traham tecum: aliqui cenſent eam conditionem non
eſſe turpem, ac proinde ſuſpendere contractum. Quia ini-
tio copulæ hæc ſponſalia purè contingunt, & conſequen-
ter ante perfectam copulam efficiuntur matrim. per *c. Is
qui fidem de ſponſal.* Sic *Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. n. 13. Ant.
Cucus l. 5. inſtit. majo. tit. 11. n. 51.* Sed hoc ſi verum eſt, lo-
cum habere poterat ante Conc. Trid ſecus poſt. cum jam
ſponſalia non tranſeant in matrim. per copulam: & ſic
conditio illa turpis eſt.

Alii verò cenſent eam conditionem non ſuſpendere 2
ſponſalia. Quia aut de concubitu illicito & fornicario in-
telligitur, & tunc non ſuſpendit, ſed tanquam turpis reji-
citur: aut de concubitu licito, & matrimoniali, & tunc non
ſuſpendit: quia jure ipſo ineſt: cum conjuges mutuò *ſibi*
debitum reddere teneantur. Sic *gloſſ. c. 1. de ſponſa duorum,
verb. Permiſerit, Anton. n 6. Anchar. fine, Abb. n. 6 Præpoſ. n.
4 D. Anton. 3. p. t. 1. c. 19. §. 5. ad fin. Roſell. Matrimon. 5, n. 7.
Angel Matrimon. 3. imped 3. n. 9. Sylv. Matrim. 3. q. 7. Tabie-
na Matrimonium 2. q. ult, Brunal de ſponſal. c. 33. n. 6.* habe-
tur *tom. 9. tract.*

Melius tamen alii opinantur, dicentes, ſi intelligatur 3
de concubitu turpi, rejici tanquam turpem: & manere
ſponſalia abſolutè: ſi verò de concubitu licito & matri-
moniali, ſuſpendere uſque ad eventum. Quia cenſetur alio
modo appoſita quàm jure inſit: jure enim poſt contractum
matrimonium datur bimeſtre. at ea conditio intelligitur
ſi ſtatim initio matrimonio feceris tui corporis copiam.
Sic *Card. c. 1. de ſponſa duorum, n. 3. & ibi Alex. de Nevo n. 9.
& 10.* Quamvis hi non reddant rationem dictam: ſed
quia ea conditio non intelligitur in ſponſalibus, ſicut in
matrim. Sed præſtat noſtra ratio, ob quam hanc ſent. am-
plectuntur, *Adrian. 4. q. 3. de matrim. dub. 8. Sotus 4. d. 29. q.
2. art. 3. poſt 3. concl. verſ. Cenſent enim, Navar.* nulla aſſigna-
ta ratione, *ſumma Late. & Hiſp. c. 22. n. 65.*

Hinc fit, ſi contractus celebratur per verba de præſen- 4
ti ſub prædicta conditione, ut Contraho tecum, ſi permi-
ſeris coitum, & intelligatur de coitu turpi, ſtatim eſſe ma-
trim. cum rejiciatur conditio: ſi verò de matrimoniali, per-
ficit impleta conditione. Sic *Sylv, Matrimonium 3. q. 7.
Navar. n. præced. cit.*

Rurſus de illa conditione, Si te virginem invenero con- 5
traham tecum. vel, Si in primo coitu mihi placueris: aliqui
dicunt rejici tanquam turpem, & ſic manere ſponſalia pura.
Sic *gloſſ. c. Per tuas. verb. præſumendum, de cond. appoſ. & ibi
Ioan. And. n. 7. Ant. n. 8. Anch. n. 7. Abb. n. 7. Specul. t. de cond.
apoſ in princ. n. 10. Innoc. c. De illis. n. unic. de cond. appoſ.* ubi
*Alex. de Nevo n. 2. & c. 1. de ſponſa duorum, n. 12. Montalvus
l. 6. fin. tit. 4. p. 4. Spino ſpeculo teſtam. gloſſ. 15. princ. p. n. 64.*

Alii vero cenſent non eſſe conditionem turpem, atque 6
ita non rejici, ſeu ſuſpendere contractum, quamvis intel-
ligatur ſi per coitum invenero te virginem. Quia ea con-
ditio non fertur ſuper actum turpem, ſed ſuper honeſtam
virginitatis conditionem. Sic *Sotus 4. d. 29. q. 2. a. 3. poſt. 3.
concl. verſ. His nihilominus non obſtantibus.*

Verius tamen eſt, ſic diſtinguendum eſſe, de ea conditione

Si

Digitized by Google

Si te virginem invenero, ſi intelligatur per aſpectum matronarum, vel aliam juſtam indaginem, non rejici, ſed ſuſpendere. Quia eſt conditio honeſta. Si verò intelligatur per concubitum, eſſe turpem. Quia incitat ad peccandum: & quamvis conditio virginitatis honeſta ſit, at quando apponitur ea turpiter exploranda, eſt turpis & inhoneſta: unde meritò ea rejecta remanet contractus purus: Sic *Card. c. Per tuas, n. 4 de condit. appoſ.* ubi *Alex. de Nevo n. 9. & 11. Prapoſ. n. 6. Aretin. conſ. 82. col. penult. Roſella Matrim. 5. n. 8. Angel. Matrim. 3. impedim. 3. n. 7. Sylveſt. Matrim. 3. q. 8. Navar. ſum. Lat. & Hiſp. c. 22. n. 66. Covar. 4. decret. 2. p. 3. §. 1. n. 12. Tabien. Matrim. 2. q. 11. n. 12. Ant. Cucus lib. 5. inſt. major. t. 11. n. 51.* Et ex Theologis, *Petr. de Soto. lect. 3. de matr. ad fi. Enriq. lib. 11. de matrim. c. 12. n. 6. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matrim. c. 43. ad fin. & c. 42. fol. 108. & ſ. q. Barth. à Ledeſ. dub. 25. de matr. poſt. 10. concl. Philiarc. de offic. ſacerd. to. 1. p. 2. lib. 2. c. 1. Petr. de Ledeſma de matr. q. 47. ar. 5. dub. 3. Manuel. 1. tom. ſum. 2. edit. c. 244. concl. 8. n. 8.*

8 Hinc fit eam conditionem. Si mihi in primo concubitu placueris, rejici tanquam turpem. Quia ſemper eſt talis, concubitus ſub ea conditione experiendi, an placeat fœmina, nunquam potuit eſſe matrimonialis: cum animus eſſet anceps, ſecus de illa conditione. Si mecum concubueris. Quia poteſt concubitus eſſe illicitus, ut ſi ante matrim. vel licitus, ut ſi intelligatur ſtatim matrimonio contracto.

9 Tandem ſi quis dicat: Contraham tecum, vel dabo tibi centum, ſi mecum coieris non erunt ſponſalia, nec matrim. ſecuta copula, nec per eam videtur receſſum à conditione. Quia habet electionem vel ducendi eam in uxorem, vel dandi centum juxta *reg. In alternativis, de regul. jur. 6.* nec hæc facultas eligendi tollitur per carnalem copulam ſubſecuturam, quia hoc nullo jure cautum reperitur. Sic *Silveſt. Matr. 37. Angel. Matr. 3. imped. 3. n. 8. Ever. in ſuis topicis, loco à natura alternativorum, n. 1.* ubi alios refert. Et ex Theologis *D. Anton. 3. p. t. 1. c. 19. §. 5. ad fin.*

DISPUTATIO XVII.

An ſicut conditiones turpes, & impoſſibiles rejiciuntur à matrim. ita etiam rejiciantur à ſponſalibus?

SUMMARIUM.

Refertur opinio quadam dicens non rejici, n. 1. Et vera opinio contraria, num. 2.

Solvuntur argumenta n. 3.

HAnc quæſtionem movet *Petr. de Ledeſm. de matrim. q. 47. a. 5. ad fin.* & refert aliquos Theologos doctiſſimos ex ſalmantina ſchola ſenſiſſe non rejici à ſponſalibus: & ipſe dicit hanc ſententiam eſſe probabilem: at contrariam longe probabiliorem. Ducuntur 1 quia ſecluſo jure Eccleſiaſt. habenti eas conditiones pro non appoſitis, non rejicerentur conditiones impoſſibiles, ſed annullarent, & turpes ſuſpenderent matrimonium: ergo jus Eccleſiaſt. id ſtatuens tanquam correctorium juris naturalis & divini, eſt reſtringendum. Quæ enim à jure communi exorbitant, reſtringenda ſunt, *reg. Quæ jure communi, de reg. jur. in 6.* Cùm ergo *c. fin. de condit. appoſ.* ſolum in matrim. ſtatuat eas conditiones rejici extendendum minimè eſt ad ſponſalia. Secundò, quia *d. cap. fin.* aſſerit Pontifex rejici favore matrimonii, at ſponſalia non ſunt in jure favorabilia, ſicut & matrim. ut conſtat, nam *in c. Serius, & c. Cum in tua de teſtib. & atteſt.* deciditur poſſe poſt publicatas atteſtationes recipi teſtes ad improbandum impedimentum objectum contra matrim. contractum. Quod eſt in matrimonii favorem, ut notat *gloſ. c. Iuravit, verb. Patrib. de prob. & ibi Abb. n. 2.* & tamen in ſponſalib. non admittuntur teſtes publicatis atteſtationibus: ut habetur *d. c. Iuravit*, docentque ibi *gloſſ. verb. Patribus, Abb. ibi, n. 2.* omnes. Cùm ergo ſponſalia non ſint favorabilia, ac matrimonium, favor conceſſus *d. c. fin.* matrimonio non eſt extendendus ad ſponſalia.

2 Fateor rationes has urgentes eſſe, ni ex alia parte inirem concordem omnium DD. ſent. tanquam qui dindubitatum ſupponentium rejici conditiones turpes ac impoſſibiles, tam à matrim. quam à Sponſalibus; à qua receptiſſima ſent. nullo pacto recedendum eſt. Cujus ratio eſt, quia ſponſalia ſunt initium quoddam matrimonii, atque ita diſpoſitum in matrim. cenſetur diſpoſitum in ſponſalibus, *l. Oratio. ff. de ſponſal.* & quamvis fatear hanc rationem non multum urgere, & facile dilui poſſe: at ea adjuncta communi omnium DD. intelligentia illius *c. fin.* & ita ab initio receptum eſſe, fortiſſimè urget. Et ita conditiones turpes pariter rejici à ſponſalibus, ut Contraham tecum ſi mecum coieris, intelligendò de coitu turpi, vel ſi te invenero virginem, intelligendò turpiter: attuli diſp. præced. num. 5. 6. & 7. multos auctores concorditer id tanquam notiſſimum ſupponentes, & ſolum inter illos eſt diſcordia quando illa conditio turpis ſit. Et præter illos id docent. *D. Th. 4. d. 27. q. 2. a. 2. corp. D. Bonav. 4. d. 28. q. 3. n. 13. Ricard. 4. d. 27. a. 3. q. 2. D. Anto. 3. p. t. 1. c. 18. §. 2. Tu rec. c. Ubi non eſt, 30. q. 2. ar. 3. n. 4. Palud. 4. d. 29. q. 2. art. 5. concl. 7. n. 36. Sylveſt. verb. Sponſal. 4. q. 5. Roſella ibi fine, Tabie. ibi. q. 2. n. 3. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. novi materia de matrim. c. 41. fine.* Et *Roſella, Sylveſt. Tabiena ibi, cum Angelo verb. Sponſal. n. 18.* dicunt circa conditiones, eodem omnino modo judicandum eſſe de ſponſalibus, ac de matrimonio. Et præterea rejiciendas eſſe tam à matrimonio, quam à ſponſalibus conditiones, impoſſibiles, & turpes docent *Lex fin. tit. 4. p. 4. Adrian. 4. materia de matrim. q. 3. dub. 7. verſ. Reſpondeo in foro judicii, Paludanus 4. d. 29. q. 2. art. 3. concl. 7. n. 22. D. Anton. 3. p. t. 1. c. 19. §. 5. paulo poſt princip. Sot. 3. d. 29. q. 2. a. 2. verſ. Mens ergo Pontificis, Vigerius lib. inſt. c. 16. §. 7. verſ. 6. ad finem, Philiarc. de offic. ſacerd. to. 1. p. 2. l. 2. c. 15. Tres conditionum, Barth. à Ledeſ. dub. 25. de matr. conc. 7.*

3 Ad argum. propoſita, n. 1. reſp. Ad 1 dico, quando decretum correctorium non eſt in pœnam, nec in alicujus odium, ſed declaratorium voluntatis, ob bonum commune & favorem contractus extendi debere ad caſum ſimilem, & in quo ſimilis ratio militat: at *c. fi.* non ſtatuit rejici conditiones impoſſibiles, ac turpes à matrimonio in odium & pœnam adjicientium: nam ſimiliter rejiceret à cæteris contractibus: ſed id definit favore matrimonii, ut potius conſervetur, quàm pereat: ut ibi dicitur: cum ergo ſponſalia diſpoſitio ad matrim. & via ſint, idem favor ad ea extendi debet: expedit enim ad matrimonii bonum conſervari ſponſalia. Ad 2. dico non probari ex iis textibus, ſponſalia non eſſe contractum favorabilem, ſicut eſt matri. nam etiam in matrim. non ſemper publicatis atteſtationibus admittuntur alii teſtes: quare *d. c. Cum in tua*, non abſolutè id definitur, ſed cum limitatione, ſcilicet, in hoc caſu, & notat *ibi gloſſ. verb. In hoc caſu*, id eſt, cum probata eſt conſanguinitas, vel aliud impedimentum contra matrim. jam celebratum poteſt altera pars publicatis atteſtationibus id impedimentum improbare: ſecus in aliis caſibus. Et ratio eſt, ut docet *gloſſ. c. Iuravit. verb. Patribus, de prob. & ibi Abb. n. 2.* quia in diſſolvendis ſponſalibus non ſubeſt animæ periculum, cum poſſint etiam mutuo conſenſu diſſolvi, ſicut ſubeſt in diſſolvendo matrim. contracto. Quare ut bene ait *Abb.* quando in ſponſalibus ſubeſt ſimile periculum animæ, admittuntur etiam teſtes poſt publicatas atteſtationes: ut ſi impedimentum contra ſponſalia nondum probatum eſſet, & publicatis atteſtationibus producerentur teſtes ad id probandum, admitterentur utique, ne ſequatur animæ periculum, ſi impediti perficerent ſponſalia per matrimonium.

DISPUTATIO XVIII.

An conditiones impertinentes habeantur pro non adjectis in matrim. vel potius illud ſuſpendant.

SUMMARIUM.

Refertur opinio dicens rejici, n. 1. Et ita rejici hanc conditionem, Si es

Digitized by Google

pulchra bene morigerata: ſecus Si non es cæca, cocles, aut alia inſigni fœditate notata, n.2.
Opinio contraria Authoris, n.3. Et ſolvitur argum. n.4.

1 ALiqui cenſent rejici. Idque nullo jure, aut ratione probant. Sed in gratiam eorum poteſt adduci, tales conditiones turpes videri: turpe enim apparet contractui tam ſancto, & qui ſacramentum eſt, impertinentem conditionem adjicere. Sic tenent *Sotus 4.d.29.q.2.a.3 paulo poſt.princ.concl.2. Barth à Ledeſm.dub.25.de matri.concl.9.* Et videntur tenere *Roſella verb. Sponſalia. fine,&, ibi Sylv. q.5.D.Anto.3.p.t.1.18.§.2.* ubi aſſerunt, ſi conditio ſit honeſta, vel utilis, valere conditionem: unde oppoſitum videntur ſentire, quando eſſet inutilis atque impertinens.

2 Hinc inferunt *Sotus eo ar.3. poſt.3. concl. verſ. Tandem quod de virginitatis, & Barth.à Ledeſm. eo dub.25. concl.3. Lud.Lop.2.p.inſtruct.novi, materia de matr.c.43.fine,* ſi quis contrahat cum aliqua, hac conditione. Si non es cæca, mutua, cocles, leproſa, aut alia inſigni turpitudine deformata, vel hanc edocta artem ad alendam vitam: validas eſſe hujuſmodi conditiones. Quia ſunt honeſtæ, multùmque ad perpetuam cohabitationem & generationem conducunt: ſecus ſi minus ad matrimonii finem conducerent: ut ſi es pulchra, aut bene morigera. Quia non ſunt admittendæ in foro Eccleſiæ hujuſmodi conditiones tanquam matrim. annullantes, ſi non verificentur.

3 Cæterùm nullo modo placet hæc ſent. ſed cenſeo hujuſmodi conditiones ſuſpendere contractum matrimonii, neque aliter eſſe validum, niſi illis ſtantibus. Prob. quia omnis conditio jure non improbata poteſt apponi matrimonio: ut colligitur à contrario ſenſu, ex *c. Super, eo de cond.appoſ.* ibi, *ac conditionem ipſam canonica non improbent ſtatuta.* Et ita per eum text. docet *ibi Abb.n.4. Alex.de Nevo,n.6.Lancelot. inſtit.juris cano.l.2.t.de ſponſal.§.Sponſalia contracta ſub conditione, verſ. Sub conditione:* ſed hæ conditiones impertinentes nullo jure reprobantur: ergo poſſunt validè apponi. Prob. minor, quia *c.fin.de cond. appoſ.* rejicit conditiones turpes, quia incitant ad peccandum, (ut diximus hoc 5.l.diſp.13.num.4.& 5.) ſed conditio impertinens ad nullum peccatum inducit. ergo nullo modo eſt rejicienda. Pro hac ſent. eſt *Henric. c.fin.n.4.de appoſ.* ubi ait hanc conditionem, ſi navis ex Aſia venerit, ſuſpendere matrim. Pro eadem ſunt DD. quos hoc 5.l.diſp.2.n.7. retuli aſſerentes conditiones quæ non ſunt neceſſariæ à natura, ut ſi Antichriſtus naſcetur, ſuſpendere matrim. quæ tamen impertinentiſſimæ ſunt ad matrimonium.

4 Ad argum. propoſitum nu.1. dico, quamvis conditionem impertinentem adjicere matrimonio, culpa aliqualis ſit, non tamen eſt ex turpibus quæ rejiciuntur à matrim. quia non obligat, neque incitat alterum contrahentem ad aliquod peccatum in futurum admittendum qualis eſt illa, ſi furtum feceris. Ut docet *Covar.c. Cum tibi,n.13. verſ. Hac tamen, de teſtam.* in alio ſimili: dicit enim hanc inſtitutionem. Inſtituo te hæredem, ſi me hæredem inſtituas, eſſe turpem, & captatoriam: at eam conditionem minimè eſſe turpem, quia nullibi prohibetur hæres hic inſtitutus teſtatorem hæredem inſtituere.

DISPUTATIO XIX.

An idem quod de conditionibus eſt dictum, cenſendum quoque ſit de modo, & demonſtratione, & cauſa, ita ut hæc contrarientur matrimonio, illud vitient: ſi ſint honeſta, illud ſuſpendant: ſi turpia, aut impoſſibilia, rejiciatur?

SUMMARIUM.

Refertur opinio aſſerens demonſtrationem & cauſam vitiare matrimonium, quando adverſatur ejus ſubſtantia n.1.
Opinio auctoris, nunquam vitiare qualiſcumque conditionis ſint, nec ſuſpendere, ſed ſtatim valere matrim. niſi adſit error conditionis ſervilis, aut perſona, n.2.
Quid ſi apponatur per modum conditionis? n.3. Et ibi, explicatur quando demonſtratio, & cauſa cenſeantur conditiones.
Circa modum refertur opinio, dicens: non vitiare matrim. quamvis ejus ſubſtantia adverſetur, n.4.
Modus contrarius ſubſtantia matrimonii, ipſum annullat, n.5.
Reprobatur quædam concordia, qua hæc opinio, & contraria conciliantur, n.6.
Modus ſi impoſſibilis, vel turpis, omnino rejicitur, ſicut conditio, n.7.
Modus ſi ſit neceſſarius habetur ſtatim pro impleto, n.8
Modus honeſtus, & poſſibilis non ſuſpendit matrimonium, ſed ſtatim eſt validum, n.9 Et ibi an alter teneatur modum ſervare.
Refutatur quædam opinio circa modum honeſtum n.10.
Si ſponſalia contrahantur in diem ſunt ſtatim abſoluta, quamvis ante adventum diei non obligent, n.11.
Solvitur argumentum, n.12.

QUid ſint modus, demonſtratio, & cauſa qualitérque differant: dixi hoc 5.l.diſp.1.n.2. Circa demonſtrationem *Navar. ſum c.22. n.61.* ait, quamvis demonſtratio, & cauſa numquam ſuſpendant matrim. annihilare tamen quando ſunt contra ſubſtantiam, & matrimonii bona: & videntur favere *D.Th.& reliqui DD.* citati hoc 5. l.diſp.9. n.6. aſſerentes annullare matrim. ipſi repugnantem conditionem, quamvis ſit de præſenti, cum tamen illa non ſit propriè conditio, ſed demonſtratio. Fundamentum ſuæ ſent. nullum affert *Navar.* ſed poteſt eſſe: quia eo ipſo quod non abſolutè, ſed ſub ea cauſa, & demonſtratione conſentit, quæ ſubſtantiæ matrimonii adverſatur, non videtur abſolutè conſentire in matrim. 1

Cæterùm omnino tenendum eſt, demonſtrationem, vel cauſam per ſe ſumptam nunquam ſuſpendere, nec vitiare matr. cujuſcumque ſit qualitatis, ſive ſit turpis, ſive contraria ſubſtantiæ matrimonii, ſive vera ſit, ſive falſa: ſed ſemper habetur pro non adjecta, ac firmum manere matrim. Ut accipio te, quæ vel quia es ſterilis, vel quia procuras venena ſterilitatis,&c. Prob. 1. quia falſa *demonſtratio* non vitiat legatum, *l. Falſa, 33.ff.de cond.& demonſt.* ergo nec matrimon. quod eſt favorabilius. 2. Quia quæ matrimonium variant, vel vitiant, debent ad ſubſtantiam ſeu vim contractus ſpectare, ſed demonſtratio & cauſa non ſpectant ad ſubſtantiam conſenſus contractus matrimonii, ſicut ſpectat conditio, ſed tantum pertinet ad opiniones rerum quas contrahentes conceperunt, vel ad cauſas quæ ad contrahendum ipſos movent. ergo nullo modo variant matrim. Et confirm. quia error demonſtrationis, aut cauſæ, qualiſcumque ſit. non vitiat matr. niſi ſit error perſonæ, aut conditionis: ut ſuo loco dicemus: non enim tollit conſenſum abſolutum. Tandem, quia demonſtratio, aut cauſa non ſe habet ut objectum vel pars objecti contractus, ſed antecedenter, & quaſi motivum: ergo non irritat, Sic *Palud.4.d.29. q.2.a.1. concl.1.n.5. & a. 2. concl.1.n.11.D. Ant.3.p.t.1. 19.§.5 paulo poſt princ.Sylveſt. Matrim 3.q 12.Sot.4.d.29.q.2.a.1. Lud.Lop.2.p inſtr.novi, materia de matr.c.42. paulo poſt princ.* Idem colligitur ex *Angelo, Matrim.3.imped.3.fin. Roſella, Matrimonium 3.n.9. Tabien. Matrimonium 2.q.ult.Petr.de Ledeſm.de Matrimonio q.47 a.5. dub.3 fin.* ubi generaliter dicunt matr. non vitiari ex falſa demonſtratione, aut cauſa. Dixi per ſe, quia ſi reducatur ad perſonæ, aut conditionis errorem, annullabit matrimonium. Ut contraho tecum, quia, vel quæ es libera, vel primogenita Petri, ſi non eſſet libera, aut filia primogenita, eſſet nullum matrim. non ratione falſitatis cauſæ, aut demonſtrationis, ſed ratione erroris perſonæ, aut conditionis. Quia, quamvis ea cauſa aut demonſtratio non adjiceretur, adhuc ex tali errore contractum matrim. invalidum eſſet: unde deſervit demonſtrationis aut cauſæ appoſitio ad transferendum probationis onus in alterum. Ut contraho tecum, quia, vel quæ ex libera, tenetur fœmina probare eum ſciviſſe eſſe ancillam. Sic *Sotus ea concl.1. Palud. eo art. 1. concl.5. num. 9.* 2

Intellige tamen, quando apponuntur per modum cauſæ, aut demonſtrationis, nam ſi apponantur per modum conditionis, judicandum eſt de illis, ſicut de conditionibus. Ut, Contraho tecum, quæ dabis tantam dotem: tunc licet videatur demonſtratio, at eſt ſenſus conditionalis. 3

Sic

Digitized by Google

Sic *Palud. eo a. conc.* 2. *n.* 6. & ſubdit, *a.2.concl.* 2.*n.*12. ſi cauſa adjiciatur in futurum, ut Contraho tecum, quia dabis tantam dotem: eſſe quaſi modum. At *Silv.& D.Anton. cit. in præced* aiunt, Contraho tecum, quia dabis, non ſuſpendere: & ita ſentiunt non eſſe conditionem: aliàs ſuſpenderet. Sed melius, *Sotus & Lud. Lop. ibid citati.* dicunt quando demonſtratio, aut cauſa adjiciuntur per verbum futuri, eſſe dubium ſenſum, aut enim referunt conditionem, & tunc faciunt ſenſum. Si dederis, & tunc judicandum eſſe ſicut de conditionibus: ſi enim honeſtæ ſunt, ſuſpendent: ſi turpes, aut impoſſibiles, rejicientur: ſi contrariæ ſubſtantiæ matrimonii,illud annullabunt aut tantum important credulitatem contrahentis, & tunc manere intra limites demonſtrationis aut cauſæ: quare nullo modo ſuſpendent; nec vitiabunt matri. ſicut dictum eſt.

4 De modo autem major eſt difficultas. Quidam enim aſſerunt modum contrarium ſubſtantiæ, aut bonis matrimonii, ipſum non annullare: ut contraho tecum, ut venena ſterilitatis procures, vel ut te adulterandam tradas. Prob. quia modus in hoc diſtat à conditione, quod conditio ſuſpendit actus perfectionem, ita ut ante ipſius implementum validus minimè ſit: at modus non ſuſpendit, ſed advenit actui perfecto: ſtatimque valet actus, & alter obligatus manet ad modi implementum. Ut Dono tibi equum ut facias hoc, valet ſtatim donatio, & tenetur donatarius implere modum, *l.* 1.2.*& fin. C.de donat. quæ ſub modo.* Et docent ſpecialiter *Bartol. l.Quibus diebus,* §.*Termilius,ff.de condit.& demonſt.*Item quia modus non ad naturam contractus ſpectat, ſed ad finem intentum per contrahentem. Sic docent *Barth. auth. Ingreſſi, C.de ſacroſanct. Eccl. n.* 19. *Iacob.Butrigarius ibi, Paulus a Caſtro ibi,n.*14.*Alberic.n.*15. *Salicet.n.*5.*verſ.Tertio caſu,Iaſon n.*39.*Anton.c.fi.n.*8.*de condit.appoſ.*ubi *Præp.n.*8 *&* 9. *Roma. l.*1 §. *Si ſtipulati,n.* 21. *ff. de verb.obl.Ion.imol.l.Ubi ita donatur, n.*4.*ff. de donat. cauſa mort.Sotus* 4.*d.*29.*q.*2.*a.*1.*concl.*1 Ejuſdem ſententiæ videntur alii indiſtinctè aſſerentes matrim. contractum ſub modo, ſtatim valere, ac ſi modus adjectus non eſſet. Hi ſunt, *Vervetius* quem refert, & ſequitur, *Roſella Matrim.*5.*n.*9. *Tabiena Matrimonium* 2.*q. ult. Petrus de Ledeſ. de matrim. q.* 47. *a.* 5. *dub. fin.*

5 I. Concluſio ſit. Modus contrarius ſubſtantiæ aut bonis matrimonii, ipſum annullat ſicut & conditio contraria.Prob. ex *c.fin.de condit.appoſ.* ubi habetur, hanc conditionem contractui matrimonii adjectam, Contraho tecum, donec pulchriorem inveniam,ipſum vitiare tanquam ejus ſubſtantiæ contrariam: & tamen eſt eadem ratio de hac conditione, & de modo, nam ſicut modus non ſuſpendit diſpoſitionem, ſed advenit diſpoſitioni perfectæ, ita hæc conditio: ergo ſimiliter modus contrarius ſubſtantiæ vitiabit.2. Prob.ex *l.Per ſervum* 14. §. 1 junct. *l. ſeq. ff. de uſu & habita.* ubi ſi uſuſfructus legetur abſque uſu, diſtinguitur, an in eadem oratione eodémque contextu legatum fiat, ut tunc legatum ſit inutile: eò quòd inutilis ſit uſus fructus abſque uſu: vel in diverſa oratione fiat,tunc enim valet legatum uſus fructus, rejecta uſus ademptione: ergo ſimiliter quando eodem verborum contextu contrahitur matrimonium ſub modo repugnanti & incompatibili, vitiabitur matrim.ſecus quando matrim.jam contracto advenit modus contrarius. Item, quia modus ineſt contractui: nec pactum à contractu ſeparatum inducit: ut ſi vendo tibi domum ut facias hoc, non ſunt duo contractus diverſi, & ſeparati, ſed unus: ergo quando modus eſt contrarius matrimonio, habet in ipſo ſui initio, contractus matrimonii vitium. Tandem: quia obligari ad aliquid contra ſubſtantiam, & bona matrimonii, tollit eſſentiam matrimonii:(ut dixi l.2.diſp.29.n.12.) ſed contrahens ſub modo obligatur ad illum modum ſervandum: ergo obligatur ad aliquid repugnans eſſentiæ matrimonii, quando is modus eſſentiæ contrarius, & conſequenter annullabitur matrim. Et ita hanc ſent.tenent *Franciſcus Aretin.l.*1. §. *Sed ſi mihi n.* 4.*ff. de verb.obl. Decius auth.Ingreſſi, n.*23. *C.de ſacroſ.Eccl Palud.*4.*d.*29.*q.*2.*a.*3.*concl.*1.*n.*16.*& concl.* 4.*n.*19.*D. Ant.*2.*p.tit.* 1.*c.*19.§. *paulo poſt principium, Ang. Matrimonium* 3. *imped.* 3.*fine Sylv.Matrimon.*3. *q.*12.*Nav. ſum.c.*22.*n.*6.*Covar.* cum aliis quos refert 4.*decret.*2.*p.c.*2. §.1.*n* 8.*&* 10.*Greg.Lop.l.*5.*verb. Aquilas,t.*4.*p.*4.

6 Nec placet diſtinctio *Lud Lop.* 2.*p. inſtruct. novi mater. de matr.c.* 42.*paulo poſt princ.* ubi hac diſtinctione nititur utramque ſent. ad concordiam redigere; ut ſcilicet modus contrarius ſubſtantiæ matrimonii non vitiet, quando apponitur ut cauſa impulſiva; ſecus ſi apponitur, ut per illum inducatur obligatio ad ejus obſervantiam. Diſplicet (inquam) quia ſemper ea eſt modi natura ut contractum minimè ſuſpendat, verum alter recipiens ſub modo, teneatur illum obſervare: ut dixi n. 4.

7 II. Concluſio. Si modus ſit impoſſibilis, verbi gratia; Contraho tecum, ut digito cœlum tangas, valet omninò matrimonium rejecto modo; ut ſimiliter ſi ſit turpis. Probatur quia ſimilis conditio tanquam impoſſibilis, & incitans ad peccandum rejicitur à matrimonio per *c. fin. de conditio.appoſ.* ergo à fortiori rejicietur modus impoſſibilis,& turpis, quia incitat ad peccandum: cum hic non ſuſpendat contractum, ſed adveniat contractui jam perfecto; Et confirmatur, quia in aliis contractibus, ubi conditio impoſſibilis vitiat, modus impoſſibilis non vitiat, ſed rejicitur,ac ſi oppoſitus non eſſet. Ut cum multis per eum citatis docet *Molina l.*1.*de primogeniis, c.*12.*n.*42.dicens,ab omnibus eſſe receptum: & *Padilla.l.Cum donationis, n.* 8. *C.de tranſaction.P.Molin.to.*1.*de juſt.tract.*2.*diſp.*208.§.*Modus impoſſibilis,* quamvis contrarium velit probare *Sarmiento lib.*2.*ſelect.c.* 3.*n.*8.*& ſeq.* ergo à fortiori in matrim ubi conditio impoſſibilis, rejicitur, rejicietur & modus, Sic *Palud.*4.*d.*29.*q.*2.*a.*2.*concl.*7.*n.*22.*D.Anton.*3. *p. tit,*1.*c* 19. §.5.*in princ. Angel. Matrimon.* 3.*impedim.* 3.*fin.Sylv. Matrimonium* 3. *q.* 12.

8 III. Concluſio, Si modus eſt neceſſarius, ut Contraho tecum, ut moriaris, habetur ſtatim pro impleto, ut de conditione neceſſaria ſupra docuimus. Sic *Palud.& D. Anton. Angel.& Silv.* ubi concl.præced. eos retuli.

9 IV. Concluſio, Si modus ſit honeſtus & impoſſibilis; non ſuſpendit matr. ſed ſtatim eſt validum. Ratio eſt,quia natura modi eſt ut non ſuſpendat: *l.Cum ab eo,*41.*ff.de contrahent.*Sic *Palud. D. Ant. Angel. Sylveſt. in concluſione* 2. *citati Sotus* 4.*d.*29.*q* 2.*a.*1. *concl.*1.*Lud. Lop.* 2.*p.inſtr. novi materia de matr.c.*42 *paulo poſt princ.* Quare dicendum eſt, ſi modus ille honeſtus, & poſſibilis cedat in apponentis favorem, ut contraho tecum, ut des mihi centum: valeret ſtatim matr. at alter tenebitur modum adimplere: ſi verò modus ſit gratia tantum alterius contrahentis; ut Contraho tecum cum decem libris, ut habeas unde emas tibi fundum, ad nihil teneri. Ut habetur expreſſè, *l.Titio centum,*70.*in princ.ff.de condit.& demonſt.*Sic.*Palud D. Ant. Sylv. Angel concl. .cit.*

10 Hinc fit, minus bene *Hoſtien. d.De illis; ad fin. de cond. appoſ.& ib. Ioa. Andr.n.*3.*init.* ſic diſtinguere ſi modus non pendeat ex arbitrio & voluntate tertii, non ſuſpendit, ut Contraho tecum, ut des centum: ſi autem pendeat; ſuſpendit ut Contraho tecum, ut patri placeat: Quare meritò hanc dictionem rejiciunt, dicentes in neutro caſu ſuſpendere, *Calderinus eod.c.De illis,* ubi *Anchar.n.*1.*Alex.de Nevo, n.* 10. *&* 11. *Præpoſ.n.* 4.

11 Ultima Concl. Si ſponſalia contrahantur in diem, ut Contraham tecum, ab hinc uno anno, quamvis non obligent ad contrahendum ante anni lapſum, at non ſuſpenduntur, ſed ſtatim ſunt pura, & obligant. Quia quamvis dies habens annexam tacitam conditionem voluntariam, quæ poteſt adjici, & non adjici, ſuſpendat obligationem, ut in legato annuo, in quo virtute plura legata continentur, *l.Senatus.*§.*fin.ff.de donat.cau.mortis*, primi anni legatum eſt purum; ſequentium autem conditionale. Ut notat *ibi.gl.verb.Multa per l.Si in ſingulos, ff.de annuis legatis:*perinde. n. eſt ac legare quolibet anno, ſi legatarius vixerit: unde obligatio 2. anni non cedit ante primam diem.2. anni, Quia conditio tacita, Si vixerit legatarius, ſuſpendit.

Digitized by Google

Unde non tranſmittit legatum illud ad legatarii hæredes poterat enim legare teſtator illi, & hæredibus: & proinde; conditio, Si vixerit legatarius, fuit voluntaria. At ſecus eſt ubi ea conditio eſt omnino neceſſaria, ut contingit in matrimonio, & ſponſalibus, ubi conditio, Si vixerit, eſt omnino neceſſaria, & tacitè neceſſariò intelligitur, & ideo non reddit actum conditionalem Præterea, quia id quod in diem ſtipulamur, ſtatim quidem debetur quamvis ante diem illam exigi nequeat. Et ita docet *Paludanus 4. diſtinct. 29. quæſt. 2. articul. 4. numero 24.*

Ad argum. propoſitum num. 4. ad probandum modum contrarium ſubſtantiæ matrimonii, non vitiare: reſpondetur, quando modus non contrariatur, repugnatque ipſi actui, tunc non vitiare, nec ſuſpendere, ſed accidere actui perfecto: at quando repugnat, cùm implicet repugnantia ipſius actus valori, & perfectioni, vitiare. Ad confirm. dic. non pertinere ad naturam contractus, quando ipſi non repugnat.

LIBER SEXTUS DE DONATIONIBUS INTER CONJUGES SPONSALITIA LARGITATE, ET ARRIS.

DIVISIO TOTIUS LIBRI.

Quia diſſolutis ſponſalibus, quandoque acquiritur ſponſalitia largitas alteri ſponſo, & conſummato matrim. ſemper acquiritur: arra quæ ſimiliter matrim. conſummatione comparantur; non abs re erit de ſponſalitia largitate, & arris tractatum hunc edere. Et quoniam in eo tractatu, paſſim in id principium incidendum eſt an donatio inter conjuges valeat; agendum eſt pariter de donationibus inter virum, & uxorem. Priùs igitur de donationibus inter virum & uxorem, quando ſint valida, & quando invalida, agendum eſt: & quo pacto donationes tales invalida confirmentur. Deinde de ſponſalitia largitate. Tandem de arris.

DISPUTATIO I.

Utrùm valida ſit donatio inter virum, & uxorem?

SUMMARIUM.

Donatio inter conjuges quotuplex ſit? & quid ſit ſponſalitia largitas, donatio ante nuptias, vel propter nuptias, & arra? n. 1. Et ibi donatio propter nuptias non eſt in uſu & ejus loci ſucceſſere arra.

Donatio inter conjuges eſt invalida, poteſtque ad libitum revocari, n. 2. & ibi, an ex ea oriatur obligatio naturalis, & in foro conſcientia.

Non tamen eſt omnino nulla, nec tenetur conjux donatarius ſtatim reſtituere, n. 3.

An ſit invalida, ſi filia ante conſummatum matrim. receptaſque Eccleſiæ benedictiones: n. 4 Et quid, ſi fiat poſt annum à contractu matr. vel facta ante eum annum confirmetur illius anni lapſu, n. 5. & ibi leges fori vicarent, niſi probetur earum uſus.

Non valet donatio ante contractum matr. ſi ejus effectus differatur in matrimonii tempus, n. 6 Et ibi idem eſt aliquid fieri, tempore inhabili, vel non permiſſo, & referri in tempus inhabile, vel non permiſſum.

Explicatur l. Inter eos. ff. de donat. inter vir. & uxor. n. 7.

Non valet donatio inter conjuges, per interpoſitas perſonas, n. 8.

Idem eſt, licet diu conjuges ſeparati habitaverint, n. 9.

Quid ſi donetur conjugi per eos, qui aliquo modo conjuges contingunt per patriam poteſtatem, ut ſi ſocer det nurui, n. 10.

Principale propoſitum ſemper inſpiciendum eſt, n. 11.

Cæteri contractus inter conjuges valent, n. 11. & legatum, n. 12.

1 PRÆMITTENDUM eſt, donationem inter conjuges, vel ſponſos, quandam eſſe ſimplicem, quandam verò ob cauſam. Illa eſt, quæ ex mera donantis liberalitate proficiſcitur, *l. in princ. ff. de donation. leg. 1. titul 4. part. 5.* Hæc verò quæ non merè liberaliter, ſed ob aliquam cauſam fit. Et eſt triplex. Quædam eſt, ſponſalitia. Et alia, arra. Sponſalitia largitas eſt, quia fit inter ſponſos de futuro ob matrimonii incundi ſpem, ejùſque cauſam quam Hiſpanè vocamus, *las donas, y joiis que ſe embian los deſponſados.* vocatur etiam mundus muliebris, teſte *Matienzo l. 5. recopil. t. 2. rubr. n. 1.* Appellatur etiam donatio ante nuptias vel dotalitium quod tradit ſponſus ſponſæ: teſte *Ioan. Lup. rubr. de donat. inter virum & uxorem, §. 3. n. 2.* Licet alii pro eodem uſurpent donationem propter nuptias & ante nuptias: ut *Anton. Gom. l. 5. Tauri n. 9.* Donatio autem propter nuptias, ſeu ante nuptias, eſt id quod confertur à viro. vel ab alio ipſius loco & pro matrimonii oneribus ad ſimilitudinem dotis quæ confertur viro per uxorem: & ſic appellatur dos, *§. Eſt aliud, inſtit. & de donat l. Cum multa, C. de don. ante nupt.* & diſſoluto matrimonio etiam poſt conſummationem, redit ad virum; *c. fin de dona. inter. vir. & uxor.* ut dos data per uxorem viro redit ad ipſam ſoluto matrimonio. Unde licet antiquitus donatio propter nuptias appellaretur arra apud Hiſpanos *l. t. 11. p. 4* valde tamen differunt. Quia ſoluto matrim. arræ fiunt uxori, nec redeunt ad virum donantem: ſicut redibat donatio propter nuptias. De qua differentia, & aliis conſulendus eſt *Anton. Gom. l. 52. Tauri num. 12.* Et de hac donatione nihil amplius dicendum eſt: abiit enim in deſuetudinem. Ut teſtantur *gloſſ. auth. Æqualitas; ſine C. de pact. convent. Bald. auth. Dos data, C. de don. propter nup. Pariſ. conſ. 95. n. 35. lib. 2.* & alii quos refert, & ſequitur *Ant. Gom l. 52. Tauri n 11. fine. Iul. Clarus lib. 4. receptarum, §. Donatio, q. 11. init. Tello l. 16. Tauri, n. 8. Valaſcus conſ. 2. n. 11. to. 1. Matienzo l. 5. recop. t. 6. l. 1. gl. n. 8. Azebed. eod t. 6. l. 12. n. 4. Ioan. Garcia de donat. remuneratoria n. 50. Bart. l. Si cum dotem. 23. §. Si pater, n. 11. ff. ſolut. matrim. Spino ſpeculo teſt. gl. 18. n. 95. Angulo de melior. l. 9. gloſſ. 3. n. 19. Aiora. de parti. 2. p. q. 44. fine, Avendaño l. 29. Tauri. gl. 2. n. 1. Moli. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 290. ad fin.* Arræ autem non ſumuntur apud Hiſpanos, pro eo quod traditur in ſignum matrimonii contrahendi: in qua ſignificatione latè egimus lib. 1. de ipſis: ſed ſunt donatio facta ſponſæ, per ſponſum, in remunerationem pudicitiæ, vel nobilitatis, vel dotis ſponſæ, quas ſoluto matrim. ſponſa lucratur. Hæ autem arræ, quamvis valde diſtent à donatione propter nuptias, quæ olim erat in uſu, ſucceſſerunt tamen loco illius. Ut conſtat ex *l. 1. fine tit. 11 p. 4.* ubi dicitur donationem propter nuptias appellati in Hiſpania arras. Et docent *Caſtil. l. 50. Tauri n. 6. Gomez Arias. l. 49. Tauri, n. 6. Ioa. Lop. rub. de donat. §. 24. init. Suar. l. 3. fori. t. 2. de las arras, l. 1. n. 2. Greg. Lop. l. 87. verb. Segufuero, t. 18. p. 3. Burg. de Paz conſ. 14. n. 1. Valaſc. d. conſ. 2. n. 13. Olan. concordia cit. D. verb. Donatio n. 71. Tello d. n. 8. Azebedo, d. l. 12. n. 4. Baëza de non melior. filiab.*

c. 11.

Digitized by Google

c.11.n.31. & c.5.n.18. P. di l. auth. Res quæ n.95. C. communia de legat. Barboſa d.§.Si pater n.11. Gut.2.part q.43.n.6. Spino d.gl.18.n.95. Aiora.d.q.44. P. Molin. proxime citat.

2 Hoc præmiſſo, I. concluſio ſit: donatio ſimplex inter virum, & uxorem, non eſt valida: & ſubinde poteſt per donatorem ad libitum revocari. Habetur expreſſè c. fin. de donat. inter vir & uxor. & l.1.2. & 3. ff. eod. tit. & l.4.t.11.p.4. Quibus in locis ea prohibitionis hujus redditur ratio: ne mutuo ſe amore ſpolient. quare cum tali donationi jus reſiſtat, nulla prorſus obligatio civilis, vel naturalis, ſeu in foro conſcientiæ, ex ea orietur. Ut conſtat ex l.3.§. Sciendum autem ff. de donat. inter vir. & uxor. ibi, ipſo jure quæ inter virum & uxorem donationis cauſa geruntur, nullius momenti ſunt. Sic Bart. l. Quod meo init. & ibi Alex. ff. de acquir. poſſeſſ. Greg. Lop. l.4. verb. Nodeve, tit.11.p.4. Anton. Gom. l. 52. Tauri, n.64. fin. & to.2. var. c. 4.n.23. initio.

3 Monuerim tamen, hanc donationem dici nullam, & invalidam, non quod omnino nulla ſit, ſed quia poteſt ad libitum à conjuge donante revocari. Non eſt autem omnino nulla: quia (ut dicemus hoc 6. lib. diſp. 14.) confirmatur morte, trahiturque retro. Sic Abb. c. fin. n.3. de donat. inter vir. & uxor. ubi Alex. de Nevo n.3. Ioan. Lup. rubr. de donat. inter vir & uxor. §.69.n.1. Tabien. verb. Dos, q 9.n.10. Molin. l.1. de primog. c.12. Sicut etiam donatio cauſa mortis appellatur imperfecta, & invalida: eo quòd uſque ad mortem revocari poteſt, licet à principio valida fuerit, dominiumque tranſtulerit. Ut bene docet Molin. ibi n. 15. Unde infero, conjugem cui alter aliquid tradit cauſa donationis, non teneri illud reſtituere, ſed poſſe tuta conſcientia retinere expectaréque donec morte confirmetur, ſi donator præmoriatur. Et conſtat, quia jura conſedunt ut ea donatio invalida, morte confirmetur, traditione rei donatæ ſecuta, vivo ipſo donante, & non aliter: (ut dicemus ead. diſp. 14. n 6.) ergo permittunt illi conjugi donatario retentionem rei donatæ, & ſibi traditæ, ut expectet confirmationem morte donantis præmortui. Quod ſi conjux ipſe donatarius præmoriatur, donatio illa tanquam nulla, nec morte confirmata, (ut dicemus ead diſput. 14. n.20.) cedit ad ipſum donantem, eique reſtituenda eſt.

4 Quidam temperant prædictam concluſionem, ut donatio inter conjuges minimè valeat: quando fit matrimonio conſummato, & Eccleſiæ benedictionib. ſecutis, uxoréque ad viri domum traducta. Ducuntur quia ratio prohibitionis, ante hoc tempus, non ita militat: cum non tanto eo tempore conjuges amore ardeant, ac poſtea. Item quia jura pro ea concluſione allegata, n. 2. docent non valere donationem inter virum & uxorem: nomine autem viri, & uxoris in materia, exorbitanti, correctoria, & odioſa qualis eſt hæc, quia ſtando in jure naturæ valebat donatio inter eos, ſolum comprehenduntur conjuges poſt matrim. conſummatum (ut probavi l. 1. diſp. 1. n. 3.(Sic docent Azo, Imola, Alex. Pirrus, campegius, quos refert Ant. Gom. l. 52. Tauri n.66. verſ Octavus eſt: & alii quos refert Joan. Lup. rubr. de don. §.55. n.1. Sed dicendum eſt non valere etiam inter ſponſum & ſponſam de præſenti, ante matrim. conſummatum. Probatur ex l. Non ſine, ver. Quamvis C. de bonis matr. ibi, idem jus tam de uxore, quam de ſponſa arbitratus eſt: ubi eſt rationis identitate docetur, diſpoſitum de viro, & uxore, ad ſponſos de præſenti protrahi: at in præſentiatum ſic contingit, major enim affectio eſt inter ſponſos de præſenti, cum omnia nova placeant, & quotidie tepeſcat amor. Quare tunc faciliores ſunt ſponſi, ac liberaliores ad petita ſibi invicem concedenda, quare mutuo ſe amore ſpoliarent. Indéque ortum habuit, ut lex fori ut dicemus, n ſeq.) decreverit, anno elapſo à contracto matrimonio, valere donationem inter conjuges, quaſi tunc amore jam tepido, periculum ſe ſpoliandi ceſſarit. Præterea conſtat ex l. penult. ff. de donat. inter vir. & uxor. ibi, itaque niſi ante matrimonium contractum (quod de conſenſu intelligitur) donatio facta eſſet, non valeret. Sic docent gloſſ. l.3. verb. Concubinæ ff. de donat. inter vir. & uxor. Bald. Cynus & alii, quos refert dicens nullibi oppoſitam ſententiam poſſe practicari, Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 55. n.2. & ſeq. Pariſ. conſ.86. n. 40. & ſeqq. lib.3. Socin. Salic. Imola, Alex. quos refert & ſequitur Ant. Gom. l.52. Tauri n. 66. verſ. Octavus eſt, Segura l.1.§. Si vir. n.12. 13. & 14. ff. de acqu. poſſeſſ. Navar. ſum. c.17. n.149. Villalobos in antinomia juris. lit. D. verb. donatio, n. 24. Greg. Lop. l.3. verb. Por palabras t.11.p.4. Dueñas reg.221. ampliat.1. Olanus in concord. lit. D. verb. donatio. n.69. Itémque docent multi DD. aſſerentes leg. 51. Tauri, permittentem donari ſponſæ de præſenti ſponſalitiam, largitatem, corrigere jus commune, quod eam prohibebat: quos referam hoc 6. lib. diſp. 23. n. 1. Et ex Theologis P. Molina tom. 2. de juſtitia, tract. 2. diſp. 289. §. Quamvis autem, Lud. Lop. lib. 2. de contract. c.47. fol. 522. col. 2. verſ. Porrò quoniam Manuel. 1. tom. ſumm. cap. 92 num. 1.

Alii intelligunt, ut donatio non valeat inter virum, & uxorem. niſi fiat poſt annum elapſum à contracto matrimonio: tunc enim dicunt valere ducunturque per l. 3. tit. 12. l.3. fori, id diſponentem pro regno Hiſpaniæ. Et ratio eſt quia tranſacto anno ceſſat amoris fervor, qui initio ipſius matrimonii cauſa eſſe poſſet, ut conjuges ipſis permiſſa donatione, ſe ſpoliarent. Sic tenent Ioan. Lup. rubr. de don. §.54. n.2. Bernar. Diaz reg.213. verſ. Quinto fallit, Montalu. lib.3. fori, t.12. l.3. Ant. Gom. l.52. Tauri n.66. fine, Duennas reg.221. fine. Addit Anton. Gom. donationem inter conjuges intra annum primum matrimonii factam, confirmari lapſu anni, in Hiſpania: ſicut jure communi confirmatur morte. Sed uſus hujus legis probandus eſt ob eam alleganti: ut bene docent Oleanus concor. juris, litt. D. verb. don. n.70. Gutier de jura. 1. p.c. 3. n.25. Molina. tom. 2. de juſt. tr. 1. diſp.289. §. Guterrius de juram. dicens eam legem non eſſe uſu receptam. Nam leges fori non ſunt propriè leges, ſed potius quædam ſcriptæ conſuetudines, tantum obligantes ubi uſu approbatæ ſunt. Ut conſtat ex l. Tauri, ibi, mandamos que ſe guerden las leyes de los fueros, en los que ſon uſadas, y guardadas en los dichos lugares. Quæ lex habetur in nova recopil, legum Caſtellæ in pragmatica initio illius poſita. Unde allegati leges fori incubit onus probandi eſſe uſu approbatas. Ut contra Villalobos in commun. opin. lit. A. verb. Arra. n.251. & Montalvum in ſuo reperto. verb. Leges, & l.10. t.11. p.3. fin. t. 6. lib 1. fori, dicentes præſumi eſſe in uſu: & ita alleganti non incumbere hoc probare, ſed adverſario neganti uſum, incumbere non uſum oſtendere; docent Caſtillo l.1. Tauri, verb. En que fueren uſadas: & ibi Burgos de Paz à n. 107. & n.119. dicit ſic practicari in regio conſilio: Suar. proœmio legum dari, n.2. & ibi Baldeſius ejus additionator: Gregor. Lop. l.7. verb. Paladino, tit. 2. p.1. & l.28. verb. Fruto, tit.15. p.7. & l.42. gl.3. t. 13. d.5. Gut. & Olanus proximo cit. Idem Gutier. auth. ſacramenta puberum, n.66. C. ſi adverſ. vend. & lib.2. pract. q. 93. n.3. Oroſius l. De quibus n.4. ff. de legib. Rjoas epitome ſucceſſionum c.18. n.5. Maſcard. de prob. conclu.78. n.22. Matienzo lib.5. recop. tit. 9. l.2. gloſſ. 2. n.16. Azebedo lib.4. recop. tit.14. l.3. n.1.

II Concluſio: non tantum donatio inter conjuges invalida eſt, ſed etiam donatio ante contractum matrimonium facta, ſi enim effectus differatur in matrim. contracti tempus. Conſtat ex l. Quod ſponſa, 4. C. de donat. ante nupt. ibi, quod ſponſa ea l. donatur, ut tunc dominium ejus adipiſcatur cum nuptiæ fuerint ſecutæ, ſine effectu eſt. Et ratio eſt, quia idem eſt rem fieri tempore inhabili, vel prohibito, & conferri ad tempus inhabile, vel prohibitum, l. in tempus, ff. de hæred. inſtitut. l. Eum qui ff. de juriſdict. omn. judic. cum multis ſimilibus congeſtis per Tiraq. tract. de conſtit. limit. 2. n.3. Hanc concluſionem docent omnes. 6

Sed objicies l. Inter eos, 28. ff. donat. inter vir. & uxor. ibi, inter eos qui matrimonio coituri ſunt, ante nuptias donatio facta jure conſiſtit etiam ſi eodem die nuptiæ fuerint conſecutæ. Unde gloſſ. c. fin. verb. Conſtante, de donat. inter vir. & uxor. Angel. Donatio. 3. n. 6. Sylveſt. Donatio. 2. q 1. dicunt valere donationem inter ſponſos de futuro. 2. Quia, (ut dicemus hoc 6. lib. diſp. 18 n.2.) ſponſalitia largitas valet inter ſponſos de futuro jure communi, & ejus eventus refertur in tempus contracti matrimonii: cum ea tota non acquiratur donec conſummetur matrimonium: ut dicam eadem 7

diſp. 18. n. 2. Et cùm jure communi nulla eſſet taxa huic ſponſalitiæ largitati impoſita quidquid ſponſus donaret ante matrim. contractum, valeret: cum poſſet pertinere ad ſponſalitiam largitatem. Nemo enim viam eligere videtur qua ſua diſpoſitio ſubvertatur, *l. 5. ff. de milit. teſtam.* Ad 1. dic intelligi eam legem, quando donatio non refertur in tempus contracti matrimonii ſed abſolutè fit, transferendo ſtatim dominium: licet enim poſtea eadem die ſequatur matrim. firma manebit Et ita *gl. l. Quod ſponſæ, C. de donat. ante nupt. verb. Sine effectu*, reddens rationem, quare donatio facta ante matrim. à ſponſo, collata in matrimonii tempus, non valeat: ait *quia ante matrim. non tranſit dominium, quia noluit: nec poſt, quia non potuit.* Ad 2. dic. ſponſalitiam largitatem, non referri ad tempus contracti matrimonii ut dicemus infra, d. diſ. n. 8.

8 III. Concluſ. non valet donatio inter conjuges, etiam facta per interpoſitas perſonas. Ut ſi vir det aliquid cuidam, ut donet uxori, Sic habetur expreſsè *l. Si ſponſus ſtatim. in princ. & verſ. Generaliter tenendum eſt, & l. 3. §. Videamus, fin. ff. de donat. inter virum & uxorem* Quia paria ſunt per ſe, vel per alium facere: qui enim per alium facit, per ſeipſum cenſetur facere, *l 1. in princ. ff. de eo per quem factum erit.* & dicent omnes.

9 IV. Concluſio: licet vir & uxor diu ſeorſum habitaverint, adhuc inter eos donatio non valet. Verè enim ſunt vir & uxor. Sic *Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 34. init. Duennas, regul. 221. ampliatione 6.*

10 V. Concluſ. non tantum donatio inter conjuges non valet ſed etiam inter eos, qui aliquo modo conjuges contingunt per patriam poteſtatem. Ut ſi ſocer det nurui. Quem caſum bene explicat *Ioan. Lup. rub. de donat. §. 43. n. 1.* & expreſsè habetur *l. 3. videamus verſ. Qui in ejuſdem ff. de donat. inter vir & uxor.* Sed advertit *Ioan. Lup. ead. rubr. §. 43. n. 1.* in Hiſpania ſublatum eſſe hoc, & ſi valere: cum eſſet patria poteſtas in filios per contractum matrimonii: per *l. 47. Tauri*, quæ hodie eſt *l. 8. t. 1. lib. 5. recop.* per quam ceſſat iſte caſus.

11 VI. Concluſio: licet donatio inter conjuges non valeat, at cæteri contractus inter ipſos initi, valent. Ut venditio, permutatio, &c. Habetur expreſſe *l. Si ſponſus, 1. verſ. Circa vendit ff. de donat. inter vir. & uxor.* & hoc dummodo pretium æquivaleat rei venditæ: ſi enim pretium minus juſto ſit, remiſſio illa pretii, erit donatio invalida. Ut ibi expreſſè dicitur. Quod intellige, quando animo vendendi facta eſt venditio, tunc enim venditio valet, non autem remiſſio pretii: ſi verò animo donandi principaliter eſt facta, venditio nullius eſt momenti. Sic habetur expreſſè ea *l. Si ſponſus, verſ. Circa venditionem.* Quia principale propoſitum ſemper inſpiciendum eſt, *Rogaſti in princ. l. ſi quis nec cauſam ff. ſi cert. pet. & l. Si quid donationis cauſa, ff. de contrah. empt.* Unde infert *Tiraq. alios referens, l. Si tanquam, verb. Donatione largitus. n. 4. C. de revoc. donat.* vendita re minori pretio animo vendendi, licet remiſſio illa pretii ſit donatio, excedat 500. aureos, non indigere inſinuatione, Quia principale propoſitum fuit vendendi: qua tamen indigeret, ſi principale propoſitum eſſet donandi. Et hæc conſideratio magni eſt momenti: ut advertit *Alex. de Nevo c. fin. n. 8. de donat. inter vir. & uxor.* quia quando venditio non valet, ea reſcindetur pretio reſtituto: quando autem valet, ſupplebitur, conſervata venditione.

12 Ultima Concluſio, legatum inter virum & uxorem, valet. Sic ſupponit *c. Si pater de teſtam. in 6.* & ex eo textu id notant *Anchar. ibi n. 3. Franc. notab. 6. Acoſta ibi p. 1. ſuper verb. legavit. n. 1.* & omnes Quia quamvis legatum quædam donatio ſit, *l. Legatum l. 1. ff. de legat. 2.* confertur tamen in tempus ſoluti matrimonii: ad quod tempus collata donatio inter conjuges, valida eſt, ut dicam diſp. 3. n. 8.

DISPUTATIO II.

Utrùm inter conjuges qui veri non ſunt, ſed putativi, valeat donatio?

SUMMARIUM.

Quot caſus diſputandi ſint? n. 1.

Quando uterq; conjux novit matrimonii nullitatem valet donatio in foro conſcientiæ, donec petenti fiſco, ſibi per judicem applicetur, & an hæc actio competat fiſco ſolum quando matr. eſt conſummatum, n. 2.

Quando ſolus conjux legans erat conſcius impedimenti, valet legatum n. 3.

An idem ſit in donatione & dote? referuntur duæ ſententiæ, n. 4.

Sententia authoris, n. 5. Et ibi ſolvens ex falſa cauſa, conſcius falſitatis cenſetur dotare Et dos tradita viro ignoranti nullitatem per mulierem ejus conſciam, non eſt reſtituenda etiam ſoluto matrimonio.

Quid ſi conjux donatarius non laborabat ignorantia facti, ſed juris? n. 6.

Quid ſi donans ignorabat nullitatem quam donatarius norat. n. 7.

Quid, quando uterque nullitatem ignorabat: refertur opinio affirmans valere donationem & legatum, n. 8. Et contraria auctis, n. 9.

An talis donatio morte donantis confirmetur? eodem n. 10.

UT clarè, & diſtinctè in re ſatis obſcura procedamus. 4. caſus oportet diſtinguere I. eſt, Quando uterque conjux conſcius fuit impedimenti dirimentis matrimonium, II. Quando ſolus conjux donans civit. III. Quando ſolus conjux donatarius ſcivit. IV. Quando uterque ignoravit, & ſic uterque putabat matrimonium tenere. 1

In I. caſu, quando utrique conjugi nota fuit matrimonii nullitas: conſtat apud omnes, non poſſe donatorem repetere, ſed fiſcum vendicaturum rem donatam. Sic enim habetur expreſſe *l. Cum hic ſtatus 33. §. final. fine ff. de donat. inter vir. & uxor.* ibi. *ſed ſi ſenator libertinam deſponſaverit, vel tutor pupillam, vel quis alius ex iis qui matrimonium copulare prohibentur, & duxerit: an donatio quaſi in ſponſalib. facta valeat? Et putem etiam ſponſalia improbanda & quaſi ab indignis ea quæ donata ſunt, ablata fiſco vindicari.* Idem habetur *l. 5. t. 14. p. 5.* Et quamvis difficultas non modica ſit an fiſcus auferat etiam quando matrim. non eſt conſummatum? ut voluit *Ioan. Lup. rubr. de don. §. 36. n. 7.* vel ſolum quando matrim. eſt conſummatum; ut cum aliis quos refert, dicit ſatis probabile *Greg. Lop. d. l. 5 1. verb. Caſando.* Quia leges puniunt inceſtum, qui copula perficitur. Sed quidquid ſit de hoc, quod ad forum pertinet externum: at in foro conſcientiæ dum fiſcus non repetit, ipſique per ſentent. judicis applicatur, poteſt conjux donatarius tuta conſcientia retinere: nam tradens ex falſa cauſa, falſitatis conſcius cenſetur donare, abdicàtque à ſe dominium, transferens in donatarium, niſi hic illius dominii incapax aliquo jure effectus ſit: (ut n. 5. probabo.) At in hoc caſu, donatarius non eſt factus incapax, ſed tantum in delicti matrimonii irriti pœnam, datur actio fiſco ad vindicandum, & auferendum ab eo: quæ pœna non obligat, niſi judicis ſententia ſubſecuta. Sic docent *Ang. donat. 3. n. 5. Sylv. donat 2. q. 1. Tabienna, Donat 3. q. 3 n. 4. fine.* 2

In II. caſu, quando ſolus conjux donans fuit conſcius nullitatis ſi ignoranti conjugi aliquid legavit conſtat valere legatum. Id enim expreſſe habetur *l. fin. ff. de legat. 1. l. Præfectus ff. de rit. nupt. l. 2 §. Per contrarium ff. de his quibus ut indign.* Et tenent *gloſſ. l. Qui contra, verb. Fiſco, C. de inceſt. nupt.* & ibi omnes ſcribentes: ut teſtatur eos ſequens *Acoſta c Si pater, de teſtam. in 6. p. 1. ſuper verb. Uxorem, n. 5. Molina tom. 1. de juſt. tract. 200. fol. 1222.* 3

Difficultas autem eſt: an idem procedat in acquiſitis à conjuge ignaro, per alium contractum inter vivos? Ut ſi conjux ſciens donavit aliquid ignoranti, vel ipſum donavit, *gloſſ. l. qui contra, verb. Fiſco, C. de inceſ. nupt.* duas refert ſententias Alteram aſſerentem non eſſe idem: ſed dotatione acquiſita applicari fiſco: per *l. Cum hic ſtatus, 33. §. fin. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Et hanc videtur ibi amplecti & tenet *gl. ea l. Cum hic ſtatus, § fin. verb. Fiſco, & l. 3. verb. Concubina, ff. de donat. inter vir. & uxor. Abb. c. fin. de donat. inter vir & uxor. n. 14.* ubi *Alexand. de Nevo, n. 14. Præpoſit. 9. Ioan. Lup. rubr. de don. § 36. n. 7. Ravennas, Raphaël, Fulgoſ. Salic. Chaſſanæus,* quos refert & ſequitur, *Covar. 4. decret. 2. p. c. 7. § 1. n. 8. in 1. edit.* Et quamvis *Greg. Lop. l. 50. verb. Tenudo. c. 14. p. 5.* referens hanc ſententiam dicat eam diſtinguere inter contractum donationis, & dotis, & velle legatum, vel donationem acquiri conjugi ignoranti: non tamen dotem. Vere tamen DD. citati non diſtinguunt ultimam voluntatem à ſolo dotis contractu, ſed etiam à donatione, & quocumq; contractu inter vivos. Alteram autem ſententiam refert *d. gloſſ.* ſentientem, idem eſſe in legato & quocunque contractu inter vivos: & ita donationem 4

illam

Digitized by Google

illam aut dotem acquiri conjugi ignoranti, nec fiſco com-
petere repetitionem. Quæ ſententia verior eſt. Nec obſtat
d.l.Cum hic ſtatus, §. *in fin.* applicans hanc donationem fiſ-
co, intelligitur enim quando uterque conjux in mala fide
conſtitutus fuit. Quia nullus eſt textus, qui refragetur: nec
ratio legitima reddi poteſt, cur donatum conjugi illi in
bona fide conſtituto, auferendum ſit ab eo, fiſcòque appli-
candum: nec eſt aliqua diferentiæ ratio congrua in hac re
inter ultimam voluntatem, & donationem. Quoties autem
non traditur legitima differentiæ ratio, valet argumentum
de contractibus, ad ultimas voluntates, & è contra: ut late
*Everard.in ſuis topicis, loco 36. à contractib. ad ultimas volun-
tates.* Et ita hanc partem tuetur cum illis *Acoſta c Si pater,
de teſt.in 6.p.1.verb.Uxorem, n.6.* Et *Covar.4. decret. 2.p.7.
§.1.n.8.in 2.edit.* ait poſſe defendi hanc ſentent. Et eandem
tenet *Molina tom.1.de juſt.tract.2.diſp.200.fol.1223.fine.*

At quidquid ſit de jure communi, eſt de jure regio Ca-
5 ſtellæ *l 50.t.24.p.5.* quæ clare videtur applicare conjugi ig-
noranti: ibi, *ſapiendo alguna muger que non podria caſar con
algun ome, con que oviesse pleito de caſamiento, por que fueſſe
ſu pariento, o por que illa oviesse otro marido, &c. e non ſen-
tendo el ſabidor que avia entre illos algun embargo, caſaſſe con
ella, ſi le dieſſe ella alguna coſa por dote: maguer el caſamiento
ſe partieſſe pro eſta razon, non podria ella demandar aquello,
que le ovieſſe dado pordato, non ſeria tenudo lo tornar.* Ubi
Greg. Lop.verb. Tenudo dicit licet, hæc lex non ſatis expli-
cet an ea dos cedat viri lucro: at juncta lege ſeq. applican-
ti fiſco quando uterque conjux impedimentum novit, cla-
rè ſignificare: ſecus eſſet in hoc caſu quando donans tan-
tum conſcius fuit: & ita concludit non poſſe mulierem re-
petere dotem, & ſi tantum promiſiſſet, teneri ſolvere. Idem
Suar.l.3.fori tit, De las ganancias, l.n.19.verſ Sed reperio, &
ſic concludit, virum inſcium ejus impedimenti non teneri
ſoluto matrimonio ad dotem reddendam. Idem docet
Ioan. Lup. rubr. de don. §. 6.n.7.fin. loquens de donationib.
Idem loquens de quocunque contractu inter vivos, *Acoſta
de verb.Uxorem, n.6.& 7. Molin.d.diſp.209.fol.1223.* Idem
*Covar 4.decret. 2.p.c.7.§. 1.n. 7. & Matienzo lib.5. recop.9.
l.2. gloſſ. 1.n. 5.* ubi uterque dicit, per hanc legem ea quæ
conjux ſciens alteri ignoranti dedit in dotem, aliumve ti-
tulum, amitti, & penes ignorantem manere. Idem loquens
in donatione, *Navar.l.3.de reſtit.c.1.in nova edit.dub. 8.n.
104.& 106.* Et probatur, quia ſolvens ex falſa cauſa, quem
novit eſſe falſam, cenſetur donare: & ideo non repetit,
*l.Cujus per errorem ff.de regul jur.& l. 1.ff.de condict. indeb.
& l.30.t.14 p.5.* unde orta eſt doctrina *Bartoli, auth.Ingreſſ.
C.de ſacroſ.Eccleſ. Antonii, & Abbatis:* & communiter ſcri-
bentium, *c. in præſentia, de probat.* dicens offerentem ſe, &
ſua monaſtaria, ſcientem ingreſſum non valere, ea mini-
mè recuperare vitiato ingreſſu. Et ita ex his hominibus
concludo conjugem ignorantem, recipientem à ſcienti,
titulo dotis, aut donationis, aut cujuſcunque contractus in-
ter vivos, aut ultimæ voluntatis, in neutro foro teneri
etiam diſſoluto matr. reſtituere: quia donans ex ea falſa
cauſa & matrimonii falſitatis non ignarus, cenſetur dona-
re: & lex talem donationem applicat conjugi ignoranti.

Hoc tamen temperat *Acoſta d.verb. uxorem, n.7.* quando
6 conjux laborabat ignorantia facti: nam ſi ignorantia erat
juris quia ſcilicet, impedimentum novit ignorabat tamen
non poſſe eo ſtante matrim. conſiſtere: licet poſſit mulier
ſæpe ea ignorantia juvari, ne propria bona amittat: non
tamen juvatur ut lucrum comparet, *l. Si adulterium, §. 1.
ff.ad leg. Iul.de adult. & ibi gl.verb.illicitum, Bart.& commu-
nis*, ut refert, ac ſequitur *Covar.4. decret. 2.p.c.6.§. 8.n.22.*
unde dicit *Acoſta*, merito quaſi ab indigno auferri donatio-
nem per fiſcum. Sed hoc procedit in foro externo, ſecuta
judicis ſententia (ut dixi num. 2.) Quare ante ſententiam
poteſt donatarius tuta conſcientia retinere.

In III. caſu, quando conjux donatarius impedimentum
7 novit, at donator erat in bona fide conſtitutus: tunc ſi le-
gatum ſit; non pertinere ad hæredes legantis, ſed ad
fiſcum, tenent multi quos refert *Acoſta c. Si pater, de te-
ſtam.in 6.p.1 verb.Uxorem.n.11.* Sed merito ab eis, recedit,
14. 15. & 16. diſſolutis contrariis fundamentis, docétque
legatum, & donationem eſſe nullius momenti: atque ita
legatum hæredibus donantis, donationem verò ipſi donan-
ti, & ipſo mortuo, hæredibus ejus reſtitui debere. Et
idem ſequitur *Molin.to.1.de juſt.tract. 2.diſp. 200.fol. 215.*
Probatur, quia in donatione ſic diſponitur, *l.Cum hic ſta-
tus, 33.§. fin. verſ Si quis ſponſam ff.de donat. inter vir. &
uxor.* at legatum, quædam donatio eſt *l. Legatum lo 2.ff.de
legat.* Item quia tam legatum, quam donatio ex errore
procedunt, quia legans vel donans exiſtimat legitimum
eſſe matrim. nihil autem magis contrarium conſenſui eſt,
quam error *l. Si quis per errorem ff. de juriſd. omn. judic.*
Tandem, quia conjux ignarus, delicti expers fuit, ergo
non eſt æquum ob delictum, & dolum alterius, ut ſuis
bonis privetur, fiſcòque applicentur.

In IV. caſu quando uterque conjux inſcius impedimen-
ti putabat matrim. valere videtur dicendum, donationem 8
eſſe validam: per *l.Si ex voluntate, 7. C.de donat.inter vir.
& uxor.* ibi, *ſed ſi matrim. jure non voluit: licet ipſo jure do-
natio tenuerit quia tamen indigna perſona ejus fuit; qui nec
maritus poteſt dici, utiles actiones ſuper revocandis his tibi
competunt.* Et textum intelligi quando uterque conjux ig-
norat inde conſtat. Quia concedit danti repetitionem, di-
citque mero jure valere. Quod cum conjuges norunt im-
pedimentum, non evenit, ſed vindicat fiſcus: (ut dixi n.2.)
Et ita explicat eum textum, *gloſſ.1.Cum hic ſtatuit. §.ſi verb.
Fiſco, ff.de don. inter vir. & uxor.* Quare *Angel. Donatio.3.
n. 5. Roſella Donatio 1.n.39. Sylveſt. Donatio.2.q.1. Tabienna
Donatio 3.q.3.n. 4. fin.* dicunt inter conjuges putativos va-
lere eam conditionem, poſſe tamen donantem revocare,
ſi uterque impedimentum ignorabat. *Et Bald. Novell. de
dote, p.11.privil.13.* tenet ſine dubio valiturum legatum in
hoc caſu: & *Molina to.1.de juſt. tract.2.diſp.200.fol.1226.*
dicit ex conjecturis deprehenſum eſſe, an valeat legatum:
& in dubio inclinandum eſſe, ut valeat.

Sed dicendum eſt, donationem nihil prorſus valere. Et
id ſignificat *l. Si ex voluntate, cit. n. præced.* pro contraria 9
ſententia: quaſi dicat, licet videatur valere in rigore ju-
ris: at quia re vera non erant conjuges, non valet, & poteſt
donator repetere. Idem probatur ex ratione textus, *cum
hic ſtatus, §.fin.verſic.Si quis ſponſam ff.de donat. inter virum
& uxor.* ubi dicitur donationem factam uxori putativæ
non valere, ſed redire ad donantem. Redditùrque ratio
his verbis, *quia non quaſi ad extraneam, ſed quaſi ad uxo-
rem fecit.* Præterea, quia hæc donatio procedit ex errore,
qui conſenſum excludit. Item, quia donatio inter veros
conjuges appellatur invalida (ut dixi diſp.præc.num. 2.)
cum tamen morte confirmetur, qua ratione dixi ibid.n.13.
poſſe conjugem donatarium retinere, expectantem morte
donantis confirmari: ergo à fortiori hæc donatio inter
conjuges putativos erit invalida, nullùmque retinendi jus
detecta matrimonii nullitate confert: cum nec morte do-
nantis confirmetur: ut ex *d.l.Cum hic ſtatus, §.fin.* colligunt
*Bald.d.eam quam n.22.C.de fideicom. Ioan.Lup rubr.de donat.
§.36.n.7.init. Suar.lib.3.fori. tit.de las ganancias l.1.n.4. Co-
var.4.decret.2.p.c.7.§.n.8. Ant.Gom, l.52.Tauri, n.77.fine, &
n.65.fin.* explicans licet ignorantes contraxerint: *Matien-
zo.lib.5. recop.tit.9. l 2.gloſſ.1.in 6.* Sic docent *Abb. c fin.
n.14.de donat. inter vir.& uxor.* ubi *Præpoſit. n.9. Suar.n.4.
proxime citato: An. Gom.l 52.Tauri, n.77.fin.* & melius cæte-
ris *Acoſta, c. Si pater de teſtam in 6.p.1.verb. Uxorem. n.18.*
ubi etiam legatum irritum eſſe docet, ob defectum volun-
tatis, & ad teſtatoris hæredes pertinere.

DISPUTATIO III.

Utrùm in aliquibus caſibus valida ſit donatio inter virum & uxorem.

SUMMARIUM.

Valet inter Imperatorem & Imperatricem, & Principes non recogno-

ſcentes ſuperiorem, n. 1. Item quando donatione non ſit recipiens ditior: ut ſi doneiur ei cauſa ſepulturæ, n. 2. Et ibi idem quando donantur ei reditus ad Capellaniam vel ad oleum, & ceram ad templum illuminandum, vel ad alia ad Dei cultum. Et donationes inter conjuges non ſunt amarè tractandæ.

An ſi conjux donatarius inutiliter rem expendat aut partem illius, teneatur revocata donatione, integrè reſtituere? Et quod tempus inſpiciendum ſit ad diſcernendum, an conjux donatarius factus ſit re donata locupletior? n. 3.

Valet donatio ſi conjux pecunia ſibi ab altero donata, ſolvat ſportulas: id eſt, vectigalia, vel expenſas pro ſtudio, aut nuptiis conſanguinei, n. 4. Et ibi, quid ſi in his caſibus rem donatam conſervaſſet, tantumdemque de ſuis bonis in ea re conſumpſiſſet. Item valet donatio inter conjuges ad refectionem ædium alterius incenſarum, n. 5.

Valet donatio, quando conjux donat conjugi, non ut apud illum res maneat, ſed ut donet alteri n. 6. Et quid quando donans non ſit pauperior? vel renunciat in favorem alterius, lucra conſtante matrimonio acquiſita, vel acquirenda, remiſſivè, n. 7.

Quid, quando donatur, ut donatio acquiratur alteri conjugi tempore ſoluti matrimonium? n. 8.

Valet ſi uxor donet viro gratia honoris, vel dignitatis adipiſcendæ, vel ludorum præparandorum auctoritate publica, vel cauſa ſtudii, licentiæ, aut doctoratus obtinendi n. 9. Et ibi idem pro militia, aut nobilitate acquirenda.

Valet ſi vir remittat uxori promiſſam dotem vel illius partem: non autem ſi aliud debitum remittat, n. 10. Et ibi quid ſi ad certum terminum debet aliud uxori, & ante illum ſolvat? vel conſtante matrimonio ei dotem reſtituat?

Quid ſi vir remittat uxori uſuras dotis non ſolutæ, n. 11.

Quid, ſi vir donet uxori quid annuum ad alimenta? n. 12. Et ibi, an valeat ſi tantum promiſſum ſit, vel morte confirmetur, quamvis traditio ſubſecuta non ſit?

Quid ſi donet uxor viro, exilii cauſa? n. 13. Et quid ſi alter ex conjugibus utatur ſervis vel animalibus alterius, vel in domo alterius habitarit gratis cauſa donationis? n. 14. Et quid ſi donatio ſit remuneratoria? remiſſivè, n. 15.

1 AFfimativè reſp. ut conſtabit ex caſibus ſeq. I. Caſus eſt, in quo valet donatio inter vir. & uxo. ſi fiat inter Imperatorem, & Imperatricem. Habetur expreſsè *l. pen. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Quia contractus imperiales obtinent vim legum. Idem eadem ratione dicendum eſt, de donatione facta inter Regem, & Reginam, Ut docent *Navar. ſum. c. 17. n. 146. Anton. Gom. l. 52. Tauri n. 66. verſ. Octavus eſt, Molina tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 289. §. In eventibus, Lud. Lop. lib. 1. de contractib. c. 57. §. Porrò quoniam.* Idemque eſt ſi fiat at inter alios principes minimè ſuperiorem recognoſcentes, Ut bene *Molina ibid.*

2 II. Eſt, quando ex donatione conjux donatarius non fit ditior, licet donans reddatur pauperior quia jam videtur cauſa prohibitionis ceſſare, cùm enim recipiens non fiat ditior, non propriè ſpoliat alterum. Habetur expreſsè *l. Si ſponſus, 5. verſ. Conceſſa donatio*, ibi, *conceſſa donatio eſt ſepulturæ cauſa. Nam ſepulturæ cauſa locum marito ab uxore, vel contra donari poſſe conſtat. Hoc autem eo evenit, quod definiri ſolet, eam demum donationẽ impediri ſolere, quæ & donantem pauperiorem, & accipientem faceret locupletiorem, porrò hic non videtur fieri locupletior, in ea re quam religioni dicavit. Nec moveat quemquam quod emeret, niſi à marito accepiſſet. Nam & ſi pauperior ea fieret, niſi maritus dediſſet, non tamen idcirco fit locupletior, quod non expendit. ff. de don. inter vir. & uxor.* ubi *gloſſ. verb. Nec moveat*, opponit movere debere, tantum de ſuo patrimonio conſumpturum conjugem, niſi alius donaſſet. Quia re vera locupletior efficitur: ut *l. In pupillo, ff. de de ſolut.* Et reſpondet, aliud eſſe in pupillo, qui certat de lucro injuria alterius non acquiſito: & aliud de conjugibus, inter quos donationes hæ non ſunt amarè tractandæ: ut dicit text. *l. Si id quod. verſ. Si quas, ff. de donat. inter vir. & uxor.* Hic etiam caſus expreſsè eſt definitus *l. 6. tit. 11. p. 4.* & redditur ibi ratio, in fin. ibi *por que aquel aquien las dan non ſe approvecha de ellas, en ſu vida. Otroſi, por que ſon dadas en manera que ſe torna en ſervicio de Dios.* Unde infert *Jo. Lud rub. de donat. §. 38. n. 2.* valere ſimiliter, ſi conjux conjugi donet redditus ad capellaniam dotandam, vel ad oleum, & ceram ad illuminandum templum.

3 Hinc infertur, ſi vir donet aliquid uxori, & ipſa inutiliter expendat, valere donationem, nec teneri uxorem reſtituere id quod inutiliter expendit: ut ſi donata ſunt 100. & prodigè expendit 50. tantum tenere reſtituere, donatione revocata illa 50. quia in illis tantum locupletior facta eſt. Pro, ex *l. Quod autem 8. §. Si maritus ff. de do. inter vi. & ux.* ibi *qui non ſit locupletior, quæ tantumdem in re mortua impenderit* ubi *gl. verb. Mortua*, inquit, *id eſt de qua non eſt locupletior.* Et *l. Si ſponſus. 5. fin. eod. tit.* ibi, *ubicumque igitur non diminuit de facultatib. ſuais qui donavit, vel etiam ſi diminuat, locupletior tamen non ſit qui accepit, donatio valet.* Sic docet *gl. c. fi. de don. inter vi. & uxor. verb. Locupletior. fine*, ubi *Abb. n. 8. Alex. de Nevo 19. Prepoſ. n. 4. Joan. Lup. rub. de donat. §. 48. n. 1. Angel. Donatio 3. n. 2. Sylv. Donatio. 2. q. 1. Tabienna Donatic. 3. q. 2. n. 2. Greg. Lop. l. 4. verb. Mas ric c. tit. 11. p. 4. Ant. Gom. l. 52. Tau. n. 67. init.* Addunt ferè omnes hi DD. ſecus eſſe ſi hæres conjugis donatarii inutiliter expendiſſet: quia ſatis eſt, ut uxor recipiens, ditior facta ſit. Ait autem *Greg. Lop.* dijudicandum eſſe, an conjux donatarius factus ſit *locupletior*, inſpectu tempore mortis donantis. Sed hoc non percipio. Quia ſi prius moritur donans, nec revocavit donationem confir. morte: & ita nihil eſt reſtituendum. Si revocavit, jam ex tunc donatio non valet, & venit reſtituenda. Si verò donatarius prius decedat, jam ex tunc revocata manet donatio. Quare credo inſpiciendum eſſe tempus, quo revocatur donatio: ut colligitur ex *Anton. Gom. eo. n. 67. init.* Quia ex tunc tenetur conjux donatarius reſtituere, & caret jure expendendi. Hoc corollarium temperat *Molina to. 2. de juſt. tra. 2. diſp. 289. §. Obſervat.* ut tantũ ſit verum, ſi res vel abſque culpa conjugis donatarii periit, vel utiliter conſumpta fuit in expenſis, quæ alioquin facere tenebatur maritus, aut cenſebatur contentus ut eas faceret uxor: ſecus autem, ſi donatarius ejuſmodi rẽ donavit, aut inutiliter conſumpſit. Interim namque dum donatio non erat morte *donantis* confirmata, fas illi non erat inutiliter expendere, atque prodigere, Sed hæc limitatio diſplicet: quia textus, & DD. allegati innituntur illi rationi, quod conjux donatarius, ditior effectus non ſit in quantitate inutiliter conſumpta: quæ ratio militat, ſive abſque culpa perierit, ſive culpa ſua prodegerit, & donatio illa quamvis non confirmetur uſque ad donantis mortem: eam tamen tacitam conditionem habet, ut dum revocatur ſolum reſtituenda ſit, quatenus donatarius conjux loci pretior tempore revocationis factus eſt.

2. Infertur, valere donationem, ſi uxor pecunia ſibi ab 4
altero conjuge donata, ſolvat ſportulas, id eſt vectigalia pro cognata quamvis eam pecuniam mutuo eſſet accepturа, pro cognato expenſura. Habetur expreſsè *l. Si mulier, 6. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Cujus rationem reddit *Joan. Lup. rub. de donat. §. 48. n. 1.* quia non ex neceſſitate, ſed ex voluntate eſſet expenſura: per *l. Marcell. ff. eod. t.* Unde infert, eadem ratione valere donationem, ſi ea pecunia faceret expenſas pro conſanguineo ſtudenti, vel pro nuptiis. Idem dicit cum *Alex. de Nevo, c. fin. n. 8. de donat. inter. vir. & uxor.* ſi in his caſibus uxor rem donatam conſervaſſet, tantumdèmque de ſuo matrimonio conſumpſiſſet. Quia non eſt facta locupletior.

3. Infertur, valere donationem factam inter conjuges, 5
ad refectionem ædium alterius incenſarum, in tantum, in quantum ædificii extructio poſtulat, habetur expreſsè *l. Quod ſi vir. 15. ff. de donat. inter vir. & uxor.* ubi *gl. unic.* rationem reddit: quia recipiens non efficitur locupletior: cum tantum de ſuo patrimonio amiſerit.

4. Infertur valere donationem inter conjuges, quando 6
alter alteri donat, non ut apud donatarium res donata permaneat, ſed ut alteri donet. Quia recipiens non efficitur locupletior, ut eſt caſus, *l. Profectitia, §. ante p. ff. de jure dot.* Sic *Bart. l. Si cum filius. ff. de donat. Tiraq. l. Si unquam, verb. Suſceperit liberos n. 172. C. de revoc. donat. Croto l. Frater à fratre, n. 75. ff. de condict. indeb. Joan. Lup. rubr. de don. §. 48. n. 1. fin. & §. 49. n. 1 Baëza de non melio. filiab. c. 19. n. 6.*

III. Caſus eſt: quando donans non efficitur pauperior, 7
licet donatarius efficiatur ditior. de quo caſu diſp. ſeq. eſt habendus ſermo. At an poſſint conjux lucra conſtante matrimonio acquirenda, vel acquiſita, renunciare in favorem alterius? dicemus diſp. 5.

IV. Ca-

Digitized by Google

8 IV. Caſus eſt quando donatur in tempus ſoluti matrimonii, mirum, ut res fiat conjugis donatarii, quando alterutter conjux obierit. Habetur expreſſè *l. ſed, Sed interim, l. 12. Sed quod dicit. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Quia paria ſunt facere tempore permiſſo, & in idem tempus referre: *l. in tempus. ff. de hæred. inſtit.* at ſoluto matrimonio licita eſt donatio, ergo & cum donatio ad id tempus refertur. Et ita docent omnes, ſpecialiter *Tiraquel poſt leges connub. glo. ſ. 8. de ſon mari, n. 291.*

9 V. Eſt: quando uxor donat viro gratia honoris, vel dignitatis adipiſcendæ. Idem ſi cauſa honoris vel dignitatis fiat, vel gratia ludorum authoritate publica præparandorum. Habetur expreſſe. *l. quod adipiſcendæ, 41. cum dupliciſ. ſeq. ff. de donat. inter vir. & uxor* Et docet *Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 54. n. 1.* ubi addit idem eſſe, ſi cauſa ſtudiorum vel licentiæ, aut doctoratus obtinendi: vel quando pro militia: vel nobilitate acquirenda donatio fit.

10 VI. Eſt ſi vir conſtante matrimonio remittat uxori promiſſam dotem, vel partem ejus. Ut colligitur ex *l. Si conſtante: 19. C. de donat. ante nup. verſ. Firma.* Et tradunt *ibi Cynus. & Bald. Lud. de Roma,* quem refert, & ſequitur *Prepoſ. c. fi. 17. de donat. inter vi. & uxor. Angel. donatio, n. 2. Sylv. Donatio, 2. q. 3. Armil. verb. Donatio, n. 26. Nav ſu e 17. Hiſp. n. 150. Lat. n 149.* Remiſſio verò alterius debiti non valet inter eos: ut bene docent *Sylv. & Nav. ibi* per text. expreſſum, *l. Si ſponſus, 5. verſ. Si debito viri, ff. de donat. inter vir. & uxor.* Si tamen conjux debeat alteri conjugi ad certum terminum poteſt ante illius termini adventum ſolvere. Quamvis enim eo medio tempore videatur donare, at originalis cauſa eſt debitum Habetur expreſſe *l. Sed ſi vir ex lana, 31 §. Si vir uxori, verſ. Quod vir uxori, ff. de donat. inter vir. & uxor.* Et docent *Suar. l. Quoniam in prioribus, in evidentia'ibus, n. 7. C. de inoffic. teſta. Aut, Go. l. 52. Tauri, n. 66. verſ. Septimus eſt, Dueñas reg. 221. fallentia. 16. Bar. l. 2. p. 2. in princ. n. 1. ff. ſolut. matrim.* Quod ſi opponas, reſtitutionem dotis factam uxori conſtante matrimonio, continere in ſe quandam donationem prohibitam inter conjuges: ut cum multis authoribus colligit *Barb. eodem n. 1. ex l. unic. C. ſi dos conſtante matr. & auth. de nuptiis, §. Dices, collat. 4.* cum tamen dos debita ſit, ac ſolvenda ſoluto matrimonio; ergo donatio reſultans ex ſolutione ante diem, prohibita eſt inter conjuges. Reſpondens bene *Barboſ. ibid. n. 2.* diſparem eſſe rationem. Quia quod debetur in diem, verè debitum eſt attento præſenti ſtatu, *l. In diem. ff. de condit. indeb.* Quare ex ſolutione illius anticipata, nulla reſultat donatio prohibita: cum hæc donatio ſolam reſpiciat executionem anticipatam. Ut explicat *Peralta l. 3. §. fin. n. 71. ff. de hæred. inſt.* Dos autem non debetur ſimpliciter, ſed ſub conditione, ſi ſolvatur matrimonium: juxta nota *l. Si conſtante, §. 1. ff. de ſolut. matr.* Quare attento præſenti ſtatu reſtituitur dos, quæ erat omnino indebita, nondum impleta conditione ſoluti matr. *l. Sub conditione, ff. de condict. indeb.* & hac ratione videtur reſultare prohibita donatio inter conjuges.

11 VII. Eſt: ſi vir uſuras dotis non ſolutæ, & quorum ſolutione conventum erat, remittat, valet donatio. Habetur *l. vir uſuras 55. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Et Docet *Dueñas reg. 221. limit.*

12 VIII. Eſt: ſi vir donet uxori quid annuum ad alimenta, valet enim: modo donatio minime excedat fructus dotis. Habetur, *l. ex annuo 16. ff. de donat. inter vir. & uxor.* & docent *Sylv. Armil. Nav. alleg. in* 10 *Tabiena. donatio, 3. q. 2. n. 3. Lud. Lop. l. 2. de contract. c. 47. caſu 8. Barb.* multos referens *l. Quæ dotis 34. n. 66. & 6. ff. ſolut. matr.* Et addit, *n. 66.* non revocari quod ſupereſt ad alimenta, niſi nimis immodicum & exceſſivum ſit attentis fructibus dotis: ut exponit *Fulgoſ. d. l. Ex annuo. Et idem Barb. n. 67.* dicit hoc intelligendum eſſe, quando illud annuum eſt traditum; ſi enim tantum promiſſum ſit, non ſtatim valet, ſed morte viri confirmatur inſtar cæterarum donationum: & licet illæ minimé confirmentur morte, quando tantum promiſſæ ſunt, nec traditio ſecuta eſt: (ut dicemus hoc 6. lib. diſp. 14. num. 6. At ſpeciale eſt in hoc caſu. Quia non eſt mera donatio, ſed alimentorum loco ſuccedit.

IX. eſt: ſi conjuges exilii cauſa ſibi donent: valet enim donatio. Habetur expreſſè, *l. inter virum, 44. ff. de donat, inter vir. & uxor. ubi gloſ. initio,* ſic explicat quando vir expectaret ſe in exilium mittendum, valeret donatio, ut exilio confirmaretur. 13

X. Eſt: ſi alterutter conjux uſus fuerit ſervis, animalibus, vel veſtibus alterutrius, vel in ædibus ejus gratis habitaverit: valet donatio. Habetur expreſſè *l. Si vir. uxor, 19. ff. de donat. inter vir. & uxor* Et docet *Dueñas reg. 221. limitat. 13.* 14

XI. ultimus eſt, quando eſt donatio remuneratoria, Dei quo caſu latè agendum eſt diſp. 6. 15

DISPUTATIO IV.

An valeat donatio inter conjuges, ex qua donans non efficitur pauperior, licet donatarius efficiatur ditior.

SUMMARIUM.

Valet talis donatio, n. 1. Et quid, ſi legatum aut donatum cauſa mortis conjugi, roget illè ut non ſibi, ſed ſuo conjugi leget, aut donet, n. 2. Et ibi enodantur. Hæc ratio, ſi te & l. Idemque, ff. de donat. inter vir. & uxor, & jubere an importet neceſſitatem & habere actionem ad rem. Et an in donatione cauſa mortis transferatur ſtatim dominium. Et quid, ſi mortuo teſtatore renuntietur talis hæreditas, aut legatum, ut acquiratur conjugi alteri.

Valet, quando conjux donat conjugi rem alienam, n. 13.

Valet ſi conjux donet conjugi quæ erat prodige conſumpturus, n. 4.

An ſit idem ſi conjux donet rem alterius conjugis, eam donationem permittentis, n. 5.

Valet ſi conjux donet conjugi fructus ex prædio percipiendos, n. 6.

Enodatur motus proprius Clementis. 8. prohibens religioſis munera dare an illa adverſantur aut voto paupertatis, ſi voluntatem donare religioſo, roget ille, ut det cuidam: vel decet talis religioſas, n. 7. Et ibi, quid ſi conventus repudiet legitimam monachi.

Enodatur, l. Qui autem. ff. quæ in fraudem credit. & regul. Non fraudantur, ff. de regul. jur. qualiter poſſit debitor repudiare hæreditatem vel legatum in fraudem creditorum, n. 8. Et ibi quid ſi bona debitoris ſint hypothecata, vel ſecuta ſit condemnatio, etiam in fiſci favorem & quid, in filio familias qui eſt hæres ſuus.

An hæc repudiatio, poſſit fieri in foro conſcientiæ, vel hic debitor repudians teneatur ad lucrum ceſſans, & damnum emergens: & cauſidici ipſi conſulentes, n. 9. Et ibi, an ſuccedens in ea hæreditate tutus ſit in foro conſcientiæ?

Solvuntur argumenta, n. 10. Et ibi an uxor, poſſit tuta conſcientia renuntiare lucris conſtante matrimonio acquiſitis? ne cogatur partem debitorum ſolvere.

Explicatur c. Cum exceptione 12. q. 2. & c. cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à prælato, an poſſit prælatus hæreditatem Eccleſiæ, vel monaſterio delatam, repudiare, abſque ſolemnitate requiſita in alienatione rerum Eccleſiæ, n. 11. Et an idem ſit in legato, n. 12. & explicatur l. Magis puto § Si pupillus, ff. de reb. eo.

Solus prælatus non implens conditionem ſub, qua aliquid legatur Eccleſiæ, an ipſi præjudicet, ut illud amittat? Et recipiens penſionem ab eo quem privare poterit ob eam non ſolutam, an præjudicet Eccleſiæ? ut amplius privare nequeat, n. 13.

Prælatus abſque juſta cauſa ſic repudians, peccat, non tamen incurrit excommunicationem, contra alienantes res Eccleſiæ abſque debita ſolemnitate, n. 14.

Teneatur talis prælatus damnum reſarcire, & an Eccleſia poſſit reſtitui, num. 15.

An omnia dicta vera ſint non tantum quando eſt renuntiatio hæreditatis, vel legati, ſed etiam ceſſio in alterius favorem? refertur opinio affirmans, n. 16. contraria verior n. 17. Et explicantur l. fin. §. C. de bonis quæ liber. quando momenta ea ſint inconſideratione.

Enodatur l. 26. Tauri, an remiſſio uſque ad fructus facta per patrem filio cenſeatur melioratio, vel poſſit revocari tanquam in officioſa, n. 18. Valet licentia teſtandi conceſſa per patrem filio, in præjudicium legitimæ ad patrem pertinentis & aliorum filiorum. Et an deſideretur juramentum? Et qualiter poſſit filius tali licentia obtenta diſponere de illis bonis, vel maioratum inſtituere, n. 19.

An mater dum nupta eſt poſſit hanc facultatem filio concedere, abſque viri licentia, n. 20.

An licentia hæc teſtandi ſemel conceſſa poſſit revocari? n. 21.

SIt concluſio. valida eſt donatio inter conjuges, ex qua donans non redditur pauperior, licet recipiens fiat ditior. Quia tunc ceſſat prohibitionis ratio, ne mutuo amore ſe conjuges ſpolient, conjux enim donans nulla re ſpoliatur cum pauperior non fiat. Hæc prob. à contrario ſenſu; ex *c. fi. de donat. inter vir. & uxor.* ibi *donatio quæ cum* 1

ſtante

ſtante matrimonio inter conjuges dicitur eſſe facta(ex qu alter locupletior, & pauperior alter efficitur)firmitatem non habet. Et habetur expreſſè *l.Si ſponſus,5.ff. de donat. inter vir & uxor. in fine*, ubi exempla cum ſuis rationibus ſubduntur. Ut ſi maritus hæres inſtitutus repudiet hæreditatem, vel legatum ut ſuccedat uxori:quæ ſuccedit,vel quia ſubſtituta eſt, vel quia futura erat hæres ab inteſtato. Quia pauperior non fit, qui non acquirit, ſed qui de patrimonio ſuo aliquid deponit. Similiter ſi rogatus hæreditatem uxori reſtituere: ſine deductione quartæ Trebellianicæ reſtituat. Quia magis videtur functus maritus pleniori officio præſtandæ fidei quàm donaſſe. Magis enim fidem exſolvit in hoc caſu, quam donat: nec de ſuo putat proficiſci, quod de alieno plenius reſtituit, voluntatem defuncti ſecutus. Idem diſponitur *l.5.tit.11.p.* 4. Limitationem hujus deciſionis vide num. ſequenti fine.

2 Hinc infertur 1. valere, ſi legantem aut hæreditatem relinquentem merito, roget ipſe ut uxori legat aut relinquat. Habetur, *l.Sed ſi vir 32.§.ſi vir,ff.de donat.inter virum & uxor.verſ.quod legatus*, ibi, *quod legaturus mihi aut hæreditatis nomine relicturus es potes rogatus à me, uxori meæ relinquere: & non videbitur ea eſſe donatio.Quia nihil ex bonis meis diminuitur.* Sed fortiter urget contra hoc *l.Hæc ratio 31. fin.ff.de donat.inter vir.& uxor* ibi, *ſi donaturum mihi juſſero uxori meæ dare, nullius eſſe momenti Iulianus ſcribit. Perinde enim habendum atque ſi ego acceptam rem meam factam uxori meæ dediſſem.* Et *l.Idemque 4.ff.eod. tit.*ibi, *Idemque eſt & ſi mortis cauſa traditum mihi, juſſerim uxori meæ tradere gl.ea l.4.verb.Habere, Ioan. Lup.rubr.de donat. §.47.n.22. Angel. Donatio.3.n.1.Sylv.Donaito 2.q.2.Tabiena Donatio 3.q.1.n.2.* Sic conciliant. Valet legatum quod vir rogat dari uxori, quia legatarius non fit legati dominus, uſque ad mortem legantis: non autem donatio cauſa mortis.Quia ſtatim tráſfertur dominium talis donationis in donatarium, licet revocabiliter,traditione ſtatim ſecuta,*l.Senatus.in princ.& l.Si mortis cauſa res donata.ff.de donat.cauſ.mort* Ut docent *Cov. rubr.de teſtam.3.p.n.16. Acoſta c. Si pater.1.p.verb. Legavit, n.6.de teſt.in 6. Angulo* multos referens, *de melior.l.1.gl.1. n.6.* Quamvis *Sylv. proximè cit.* minus bene dicat abſque traditione transferri dominium. Sed hæc ſolutio quamvis in ſe vera ſit, non exhaurit difficultatem. Quia idem diſponitur illa *l.3.fin.de donat.inter vivos*, nec videtur textus loqui de donatione jam facta, ſed de facienda:ait enim *ſi donaturum mihi juſſero.* Quare dicendum eſt in utroque textu eſſe unum actum occultatum, quo donatarius tacite acceptat donationem, & iterum donat alteri conjugi. Et ita *Odofred l.1.fine,ff.eod tit.*ubi illam l. 3.explicuit,& *Bald.ea l.3.fine*, explicantes ea verba, dicunt illa procedere, quando eſt unus actus occultatus.Et *Cov.4.decret.2.p.cap.7.§.1.n.11. Matienzo lib 5.recop.tit.9.l.9.gl. 1 n.4.Connanus,lib.8 comment juris c.11.n.7.fine Caldas l.Si curatorem, verb. Læſis, n.117.verb.2.C.de in integ.reſt.* ſic explicant eas leges,aliud (inquiunt) eſt repudiare legatum,vel rem delatam ſibi,aliud jubere donationem ei paratam, & oblatam uxori fieri.Hoc enim caſu ipſam donationem non repudiat vir, ſed recipit ac demum uxori fieri jubet. Eodem modo explicat *Ant. Gom.3.var.c.4.n.24.* ubi ait, uxorem in eo caſu fuiſſe vocatam, & amiſſam ex mariti diſpoſitione. Quia expreſſè renunciavit donationi, onerans donantem ut daret uxori. Idque clare colligitur ex verbis illarum legum *l. 3. fin.* ibi *ſi donaturum mihi juſſero uxori meæ dare*: & *l.4.*ibi, *idemque eſt, & ſi mortis cauſa traditurum mihi juſſerim uxori meæ tradere.* Nam verbum, Jubere, importat neceſſitatem, ut optime *Alberic. in ſuo dicti.verb. Iubere*, & poteſt videri in *Rebuf.*l.164 *verb.jubere, de verb.ſign.* ubi omnes acceptiones quas hujus verbi refert, important jubentem habere actionem, neceſſitatem imponere. Et conſtat ex *l.1.ff.quod juſſu*, ibi, *nam quodammodo cum eo contrahitur, qui jubet.*Et ita textus, *d.l Sed ſi vir.verſ.Quod legaturus*, ubi legatarius non habet actionem aliquam ante mortem teſtatoris, utitur verb, Rogo & dicit valere, ibi *quod legaturus mihi aut hæreditatis nomine relicturus es, potes rogatus à me uxori meæ relinquere.* Quare in omnibus his caſibus dicendum eſt, poſſe conjugem, hæreditatem,vel legatum,vel donationem ſibi fieri parata, ante acceptationem, juriſque alicujus acquiſitionem rogare ut alteri conjugi fiant, ſecus poſt acceptationem & jus acquiſitum. Quia priori caſu nihil ex propriis bonis deperdit, ſed ſolum non acquirit: in poſteriori autem, rem acquiſitam amittit. Nec audiendus eſt *Silv. Donatio. 2. q. 2.* ubi limitat ut poſſit uxor repudiare hæreditatem vel legatum ut ſuccedat vir vel è contra quando teſtator adhuc ſuperſtes eſt, & ita jus non eſt acquiſitum. Dicendum enim eſt poſſe etiam poſt teſtatoris obitum ante acceptationem, quia ante illam non acquiritur hæreditatis dominium & nec legati, niſi revocabiliter & imperfecte, ut conſtabit ex iis quæ dicemus, n. 8.

3 2. Infertur, valere donationem, ſi conjux conjugi rem alienam donet, ad hunc effectum ut recipiens poſſit uſucapere. Quia donans non efficitur pauperior. Habetur expreſſe, *l. Sed & ſi conſtante, ff.de donat.inter vir. & uxor. & l.5.t.11.p.4.* Sed hic caſus non caret ſcrupulo.Quia videtur conjugem donantem effici pauperiorem, cum teneatur reſtituere Reſpondet bene *gl.ea l. Sed & ſi conſtante, verb. Rebus juncto initio, & fine*, licet ſubobſcure, intelligi hunc caſum,quando conjux donans, bona fide poſſidebat, putans rem eſſe ſuam: tunc enim ſi det, alteri conjugi, qui rem præſcribat, nil tenetur donans reſtituere: cum bona fide poſſiderit, nec factus ſit locupletior. Quod ſi replices, conjugem donantem poſſe præſcribere, & ita hac ſpe fruſtrari. Licet aliter reſpondeat *gl.* melius ſatisfit dicendo, id non eſſe ex proprio patrimonio deperdere; ſed non acquirere. Poteſt etiam intelligi hic caſus, quando *conjux* donavit rem alienam alteri conjugi, de licentia *domini* concedentis liberam donandi facultatem. Sic *Angel. donatio.3.n.2.Sylv.Donatio 2.q.1.Tabiena.Donatio 3.q.2.n.3.*

4 3. Infertur, ſi vir erat prodigus, & prodige conſumenda donet uxori, vel è contra valere donationem. Quia licet conjux recipiens fiat ditior, at donans non efficitur pauperior: cum inutiliter eſſet expenſurus. Sic *cum Baldo* docet *Ioan. Lup.rubr.de donat.§.47.fin.*quamvis dubitet *Greg.Lop. l.4.verb.Son defendidas, tit.1.p.4.*

5 4. Infertur ſi vir donet rem uxoris, vel è contra, ea permittente, non tenere donationem. Quia uxor fit pauperior, & vir donans locupletior. Cum ex ea donatione acquirat ſibi naturalem obligationem, quia donatarius tenetur ad antidota. Sic *Bart.l 2.§.1.ff.de donat. Ioan.Lup rubr.de donat.§.47.n.1..* ubi limitat cum *Bart.l.1.in ſin.ff.rerum amot.* & ſequitur *Sylveſt.Donat.2.q.1.*niſi donaret cauſæ piæ.Quia tunc ceſſat ratio obligationis ad antidota.

6 5. Infertur ſi conjux conjugi donet fructus ex prædio percipiendos valere Quia donans non fit pauperior, nam potius ex induſtria, quam ex re ipſa fructus ſui percipiuntur: juxta *l.fructus percipiendo,ff.de uſuris.*Si cum aliis quos refert *Pinel.l.2.p.2.c.4 n.5.C de reſc ind.vendit.Ioan.Garcias de expenſis,c.23.n.21.*Quamvis *gl.l.de fructibus,18.fine,ff.de donat inter vir.& uxor.* oppoſitum ſentiat.

7 6. Infertur,intellectus ad modum proprium Clement.8. quo prohibuit religioſis, ne largirentur munera. An illi conſtitutioni, vel voto paupertatis adverſetur, ſi religioſus abſque ſui ſuperioris licentia, volentem ſibi aliud donare roget ut donet conſanguineo: quibus precibus ductus donec illi conſanguineo? Videtur enim adverſari I. quia eo motu proprio, *Id autem ſi.* dicitur ſic, *prohibemus Religioſis miſſiones munerum, non ſolum per ſe, verum etiam per alios, tam directe, quam indirecte*: at hoc videtur indirecte donare: perinde enim eſt, ac ſi religioſus acceptaret, ac mitteret conſanguineo,quod enim mei cauſa fit,meum quòdammodo fit *l.Prætor ait,ff.de edendo*:& conſequenter adverſabitur etiam voto paupertatis:cum religioſus diſponat abſque ſuperioris ſui licentia. Et confir. quia ſi hoc non ſit dare indirecte, minimè apparet quid per indirectam donationem intelligatur.2.quia *l.2.ff.de calumniat.* ſic dicitur, *nec refert an ipſe pecuniam acceperit an alii juſſerit dari.* Ultimo quia juxta communem doctrinam,(ut dicemus hoc l.6.diſp. 26. n.11.)

Digitized by Google

1. 11.) donata viro à conſaguineis uxoris cenſetur in dubio donata uxori, & ita ad ipſam ſoluto matrim pertinent & hoc non alia ratione, niſi quia non contemplatione viri, ſed ipſius uxoris donata ſunt. Cum ergo in hoc caſu non donaretur conſanguineo religioſi: niſi ipſius religioſi contemplatione, videretur ipſi religioſo donatum & acquiſitum: & per ipſum, datum conſanguineo: & ita erit contra motum proprium, & votum paupertatis His tamen non obſtantibus, dicendum eſt, nec adverſari motui proprio, nec voto paupertatis, quando religioſus profitetur ſe nolle acceptare, ut ſi dicat ſic: Ea re non indigeo, ſi tibi placuerit, gratum mihi facies, ſi dederis meo conſanguineo. Secus quando religioſus expreſsè, vel tacitè acceptaret, & peteret dari conſanguineo. Ut ſi offerenti donum gratias agat, petatque ab eo ut tradat conſanguineo quia in priori caſu nulla eſt acceptatio religioſi, & ita nihil ipſe donat ſed tantùm intercedit ut alius donet. In poſteriori autem, religioſus acceptat, mittitque per manum donantis, conſanguineo. Præterea quia motus proprius, & votum paupertatis tantùm obligant religioſum, ne ſibi acquiſita alienet abſque debita licentia. non verò ut acquirat: at in hoc caſu nihil ſibi acquiſitum alienat: acquirere enim non poteſt abſque acceptatione, & tantum abeſt ut acceptet ut potius proteſtetur contrarium, & hoc non fictè, ſed vero animo nihil acquirendi: ergo. Deinde, quia ſimiliter eſt prohibita donatio inter virum & uxorem, & tamen (ut diximus, n. 2.) non eſt donatio quando vir volentem ſibi donare rogat, ut det uxori, niſi ſit aliquis actus occultatus, quo tacite acceptans jubeat uxori tradi: ergo ſimiliter non erit donatio adverſus illum motum proprium, aut votum, quando religioſus nullo modo accaptare vult, rogans ut donatio fiat conſanguineo: ſic tenet *Soſa in libell.* quo expoſuit d. motum proprium Clem. VIII. *n.* 73. ubi tamen addit adverſari motui proprio, ſi conventus abſque alia juſta cauſa repudiet legitimam monachi jam delatam. At hoc tantum eſt verum, quando hæreditatem illam acceptaret monaſterii, vel illi cederet in alicujus favorem: includitur enim ibi tacita acceptatio. (ut dicemus n. 17.) Quia ante acceptationem tacitam, vel expreſſam non acquiritur hæreditas illa monaſterio, & ita eam repudiare nō eſt alienare nec donare, (ut probavimus n. 11. & 12.) quare nec erit contra motum proprium, nec contra votum paupertatis. Peccabit tamen contra charitatem, ſi abſque cauſa juſta religioſus privatus rem ſibi donatam nollet acceptare ſed rogaret alii dari. Quia impedit bonum monaſterii in cujus utilitatem donatio illa cedit. Sicut precibus abſque juſta cauſa impedire bonum proximi, cui aliquis legare volebat aiunt communiter DD. peccatum eſſe charitati adverſum: ſecus ſi illa res nullo modo in bonum monaſterii cedere debebat. Nec obſtant argum. contraria Non primum, quia id non eſt donare, cum religioſus nihil re vera acquirat. Et illa *l. Prætor ait*, non dicit abſolutè, quod in gratiam mei datur meum eſſe: ſed quodammodo eſſe meum *ubi gloſſ. verb. Meum*, inquit, non quod ſit meum, vel commune, ſed quia utilitas mea ibi conſiſtit. Ad confirm. dic eſſe donationem indirectam, quando eſt tacita acceptatio & juſſus ut donans tradat alteri: vel quando eſt tacita donatio ſub mutui ſpecie, & nomine: ut ſi religioſus mutuet nummos animo non recuperandi: ut bene ait *Soſa d. nu.* 37. Vel dic ea verba, directè, nec indirectè apponi, ut religioſi intelligant quam exacte ſibi munerum largitio interdicatur. Ut cum Hiſpanè dicimus, *ni os paſe por penſamiento hazar eſo.* Ad 2. dic includit ibi tacitam acceptationem; cum juſſio ut alteri detur, importet rem prius jubenti eſſe acquiſitam. Ut explicuimus n. 2. Ad ultimum, dic eam doctrinam eſſe veram in dubio, ubi non conſtat de intentione donantis & donatarii. At in noſtro caſu manifeſta eſt intentio donantis, ut non acquiratur religioſo: cum ipſe repudiet, & acceptare nolit.

8 VII. Infertur intellectus ad *l. Qui autem, 6. ff. quæ in fraud. credit. verſ. Proinde*, ibi, *proinde & qui repudiavit hæreditatem, vel legitimam, vel honorariam, teſtamentariam, non eſt in ea cauſa, ut huic edictio locum faciat. Noluit enim acquirere, non ſuum proprium patrimonium diminuere.* Et *paulo inferius, verſ. Sed & illud*, ibi, *ſed & illud probandum eſt ſi legatum repudiavit: ceſſare hoc edictum. Quod Julianus quoque ſcribit.* Et *reg. Non fraudantur, 177. ff. de reg. jur.* ibi, *non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur a debitore, ſed cum quid de bonis diminuitur* Hujus enim deciſionis ea eſt ratio. Quia talis debitor nil alienat, cum nil acquiſierit: jus enim hæreditatem adeundi, antequam ea acceptetur, non eſt in bonis noſtris. *l. Pretia rerum. ff. ad legem Falc.* ſed tantum deſinit acquirere. Et quamvis legatum conſiſtens in ſpecie tranſeat à morte teſtatoris in legatarii dominium, nec ad id ſpectetur aditio hæreditatis. *l. A Tertio, ff. de furtis. l. 1. §. Sed utrū. ff. Si quid in fraudem patroni, & l. 35. t. 9. p. 6.* merito idem diſponitur *ea l. Qui autem, verſ. Sed & illud*, in legato repudiato per debitorem. Quod verum habet etiam poſtquam ceſſit dies legati. Ut bene docent *Molinæus in conſuet. Pariſ. tit. 1. § 1. gl. 3. q. 1. n. 13. Covar. 4. decret. 2. p. c. 7. § 1. n. 12.* Cujus deciſionis ea eſt ratio, quia quāvis legatarius factus ſit jam dominus illius legati, & ita videatur ea repudiatio, diminutio proprii matrimonii, & alienatio; revera tamen talis non eſt, quia acquiritur dominium legati imperfectè; & revocabiliter ante acceptationem, & ſub tacita conditione, niſi repudietur, unde cum poſtea repudiatur, fingitur non eſſe quæſitum dominium: ut bene docent *gl. d. l. Qui autem. verb. legatum, & ibi Bart. paulo poſt princ. Jaſon inſtit. de actio. §. Item. ſi quid. n.* 121. Et fuit ante reſponſio *Juriſconſulti, l. 1. Verſ. Virum autem, ff. ſi quid. in fraud. p.* ibi, *quamvis enim legatum retro noſtrum ſit niſi repudiet: attamen cum repudiatur. retro noſtrum non fuiſſe, palam eſt.* Aliqui temperant hanc deciſionem, ut poſſit debitor repudiare hæreditatē, vel legatum, quando mere perſonalis debitor eſt, ſecus quando bona ejus ſunt hypothecata. Sic *Anchar. & Socius* quos refert *Tello, 4. Tauri, n.* 55. *Ripa* vero dubius manet, ut refert ibi *n.* 56. Sed merito hanc limitationem rejicit *Tello ibi à n.* 57. & maximè *n.* 60. & *Bald.* quem refert & ſequitur *Joan. Lup. rubr. de donat. § 4. n. 9. Vincent. de Franchis in ſua deciſ.* 101. lateque probat *Tello ibi.* 2. alii limitant, niſi repudiatio fiat ſecuta condēnatione ob delictum ad ſummā aliquā pecuniariā: non enim poteſt fieri in fraudem hujus condēnationis repudiatio hæreditatis aut legati. Sic videtur ſentire *Greg. Lop. l. 12. ver. Enganſauerte, t. 10. p. 5.* & in quadam lite pronunciatum fuiſſe in ſupremo Regis Conſilio affirmat. Sed contrarium tenendum eſt. Quia potiori privilegio gaudent creditores habentes hypothecas, in quorū præjudiciū poteſt debitor repudiare. Nam ex delicto ſola obligatio perſonalis abſque hypotheca aliqua conſurgit. Sic *Tello ea l. 4. n. 66. & ſeq.* Nec obſtat ſent. illa ſupremi Senatus. Quia ea minime legem efficit. Immo nec ſemper ſent. Principis teſte *Covar. 4. decr. 2. p. c. 7. § 4. n.* 15. Quia magiſtratus electi per Principem ad jus reddendum, non poſſunt inducere ſtylum contra jus: ut bene advertit *Greg. Lop. l. 6. verb. Como à los ricos, t. 28. p. 3.* 3. alii temperant, niſi facta ſit condemnatio fiſco applicanda per *l. In fraudem. ff. de jure fiſci.* Sed oppoſitum eſt verius. Nam ſi hæreditas poteſt repudiari in fraudem creditorum: ergo à fortiori in fraudem fiſci. Nam cauſa creditorum potior eſt: tractant enim de damno vitando, quam fiſci, qui quoad pœnam, tractat de lucro captando: & creditor privatus potioris eſt conditionis, quam fiſcus pœnam exigens, *l. 1. C. de pœnis fiſc. cred. præſc. l.* 10. Et ita nullo in hac re privilegio gaudet fiſcus: nam ante ſent. nulla illi hypotheca conceditur. Quia tunc non eſt creditor, *l. Si qua pœna, & l. Aliud, §. Inter multa, ff. de verb. ſign.* Poſt condēnationem vero reſpectu aliorum creditorum ex contractu, nullam habet hipothecam, *l. Quod placuit. ff. de jure fiſc.* eam tamen habet, reſpectu aliorum creditorum ex delicto, ipſiſque præfertur: ut bene docet *Covar. variar. c. 16. n.* 8. Præterea probatur ex *l. Cum quidam, ff. de jure fiſci*, ibi, *reſcriptū eſt non videri in fraudem fiſci factū quod acquiſitum non eſt.* Sic tenent *Alberic. tract. ſtatutor. l. 3. q. 24. Decius conſ. 445. an. 65. Nelus tractat. bannitorum, 1. p. ſecundi tēporis, p. 20. Barbarius conſ. 12. à n. 9. l. 3. Ruinus conſ. 23. l. 5.*

Præ-

Digitized by Google

Vincentius de Franchis deciſ. Neapol. 101. *n.* 5. *Canchus repet. l. hæredes mei,* §. *Cum ita.* 4. *p. n.* 88. *ff. ad Treb. Tello l.* 4. *Tauri. à n.* 63. precipuè *n.* 64. ubi bene ſatisfacit, *l. in fraudem. ff. de jure fiſ. i.* contrarium probanti: *Mères de major* 4. *p. q.* 13. *n.* 45. *Azebedo l.* 4. *recop.* 1. 10. *l.* 3. *n.* 140. *Avendano. l.* 4. *Tauri gloſſ.* 7. *n.* 6. Tandem alii limitant, niſi in filio familias qui eſt hæres ſuus, hic enim non poterit repudiare hæreditatem in fraudem creditorum. Quia hæc repudiatio non eſt circa bona quærenda, ſed jam quæſita cum hæredibus ſuis adhuc ignorantibus ſtatim mortuo patre, ipſo jure acquiratur hæreditas, *l. Nollentib. & l. Si fratris, ibi ſtatim. C. de jure delib. l.* 1. §. *Qui ſunt in poteſtate, ff. ſi quis omiſſa cau. & l. In ſuis, ff. de ſuis. & legit. hæred.* Sic *Anch. conſ.* 101. Sed oppoſitum eſt dicendum: quia illa acquiſitio eſt revocabilis, & quaſi ſub conditione, niſi hæres repudiare velit: quæ repudiatio retrahitur ficut proximè de legato diximus. Sic docent *Alb. ric. l.* 3. *ſtatutorum, q.* 24. *Alex. Paul.* quos referunt & ſequuntur *Ant. Gom.* 1. *var. c.* 9. *n.* 22. *& l.* 50. *Tauri, n.* 76. *Tello l.* 4. *Tauri, n.* 64. *Matienzo l.* 5. *recop. tit.* 9. *l.* 5. *gloſſ.* 9. *fin. Gutier. de pactis. in princ. n.* 24. *Cervantes l.* 6. *Tauri, n.* 80. *Molina to.* 1. *de juſt. tract* 2. *diſp.* 180. *fol.* 1078.

9

Hucuſque diximus quod ſervatur in foro externo circa repudiationem hæreditatis, vel legati in fraudem creditorum. Dubium autem eſt, an idem procedat in foro conſcientiæ, ita ut liceat debitori, id efficere, quando aliàs non eſt creditoribus ſolvendo, & hæreditas eſt lucroſa, eique utilis, & proinde illam acceptaret, niſi debitis aſtrictus eſſet? Quæ quæſtio ſatis utilis eſt, & neceſſaria: contingit enim debitis aſtrictum, vel ob delicta, vel ob contractus vel quia fidejuſſit, ne creditores capiant hæreditatem, uti hoc repudiationis remedio, ut ita in ea ſuccedant filii, qui aliàs ſucceſſuri erant, fraudenturque creditores. Conſtat talem repudiationem in utroque foro validam eſſe, & proinde ſucceſſorem tuta conſcientia poſſidere. Quia hæc non eſt alienatio, vel donatio, ut poſſit revocari tanquam facta in creditorum fraudem, ſed tantum eſt non acquiſitio. Et hoc eſt, quod proprie definit *l. qui autem ff. quæ in frau. credit. & reg. Non fraudantur ff. de reg. jur.* & quamvis hic repudians, contra juſtitiam delinqueret, at ſucceſſor in hæreditate, minimè particeps fuit illius injuſtitiæ: cum nihil conſulerit Et (ut optime tradit *Covar.* 4. *decret.* 2. *p. c.* 7. §. 1. *n.* 15.) ſuccedens in ea hæreditate, nihil à repudiante capit: ſolum enim teſte *Molin. in conſuet. Pariſ. t.* 1. §. 1. *gl.* 3. *q.* 1. *n.* 15. obſtaculum tollit, quo alter à ſucceſſione impediebatur, quo ablato ſuccedit ille qui aliàs ſucceſſurus erat. Difficultas igitur eſt, an hic repudians, eo legum beneficio utens peccet? Et videtur non peccare. 1. quia idem in utroque foro ſentiendum eſt, quando ſententia judicis non innititur falſæ præſumptioni: nec eſt in delicti pœnā: [ut diximus, l. 1. diſp. 5. n. 20.] ſed in foro externo hic debitor repudians hæreditatem abſolvetur, nec ſent. illa innititur falſæ præſumptioni, aut eſt in delicti pœnam: ergo idem dicendum eſt in foro conſcientiæ. Et confirm. quia ſi ante repudiationem conveniatur, à creditoribus, ut eum cogat judex non repudiare, abſolvetur, nec ad id coget judex: ergo ſimilter in foro externo. 2. quia *l.* 60. *Tauri hodie l.* 9. *t.* 9 *l.* 5. *novæ. recop.* decernitur poſſe mulierem medietati lucrorum conſtante matrim. acquiſitorum renunciare, ne partem æris alieni per maritum contracti, ſolvere aſtringatur, quæ tamen renuncians ſolvere tenebatur: ergo ſimiliter debitori fas erit renunciare hæreditati, ut à debitis ſolvendis eximatur. 3. quia multi DD. graviſſimique abſolvere docent poſſe debitorem renunciare hæreditati, ne ſolvat debita: *ut Ioan. Lup. rubr. de donat.* §. 47. *n.* 9. Omnes ſcribentes, *d. l. Qui autem, Iaſon inſtit de act.* §. *Item ſi quis, n.* 21. *Molin. in conſuet. Pariſ. t.* 1. §. *gloſſ.* 3. *q.* 1. *n.* 13. *Socin. junior conſ.* 124. *à n.* 3. *Vinc. de Franchis dec. Neapol.* 101. *Covar.* 4. *decret.* 2. *p c.* 7. § 1. *n.* 12. *Ant. Go.* 2. *var. c.* 14. *n.* 14. *Tello l.* 4. *Tauri, à n.* 57 *Gut. de pact. in princ. n.* 20. *&* 24. *Azebedo l.* 5. *recop. t.* 3. *l.* 1. *n.* 5. *Cervantes l.* 6. *Tauri, n.* 75. At ſi eſſet peccatum, non ita abſolvere dicerent, cum id poſſimus, quod jure poſſumus. Immo *Anton. Gom.* explicans leges hoc permittentes *l.* 52. *Tauri. n.* 66. *Quintus eſt, &* 2. *var. c.* 4. *n.* 24. *verſ. Quinto infero*, ait licitè debitorem repudiare hæreditatem vel legatum in fraudem creditorum. Et videtur facere pro hac ſent. quod docent *Palud. diſt.* 38. *q.* 3. *ar.* 2. *n.* 15. *& Angel. verb. Religioſ. n* 7. ubi dicunt religioſum profitentem minimé teneri in religione artem exercere, ut debita ſolvat, eo quod per profeſſionem bonis ceſſerit: nec cedentem bonis in ſæculo, teneri eam artem exercere. Et innituntur fundamento, quod aſſumit *D. Th.* 2. 2. *q. ult. a.* 6. *ad* 3. nimirum perſonam liberam non eſſe alligatam pro ære alieno ſolvendo, ſed ejus bona, ergo hic debitor modo non abſcondat bona quæ poſſidet, immunis erit à culpa, licet minimè operam det ad acquirendum, acceptando hæreditatem. His tamen non obſtantibus, credo hunc repudiantem peccare mortaliter contra juſtitiam. Probatur: nam eadem lege qua aliquis tenetur ad finem, tenetur adhibere media neceſſaria ad illum finem comparandum, quando media ſunt facilia v.g. eadem lege qua teneor audire ſacrum, teneor confluere in templum, quando non excuſor legitimè, ubi ſacrum celebratur. Et eadem lege qua teneor ad votum religionis implendum, teneor adhibere media, ut petere, & adire ea loca in quibus eſt ſpes probabilis me admittendum: ergo eadem lege juſtitiæ qua debitor tenetur ſolvere debita, tenetur adhibere media, ut ſolvat, quando media non ſunt valde difficilia: at in hoc non potente aliàs ſolvere, eſt medium neceſſarium, & facillimum acceptare eam hæreditatem, quando eſt lucroſa, & expediens: ergo contra juſtitiæ legem delinquit non acceptans. Et confirmatur, ſi quis in die feſto careret pallio, & ſic excuſaretur à ſacro audiendo, ſi illi accommodaretur pallium, quis dubitat quin teneretur acceptare, ut audiret ſacrum & ejus præcepti factorem eſſe, ſi abſque legitima cauſa ſolum ne audiret ſacrum, nollet acceptare? Ergò ſimiliter in noſtro caſu. 2. quia filius habens maxima egeſtate preſſos parentes, nec potentes alimenta quærere, ſi noſſet artem qua poſſet lucrari ad eis alimenta exhibenda, peccaret utique contra legem pietatis, qua tenetur parentes alere carentes alimentis, nec potentes quærere: peccaretque mortaliter ſi poſſet alimenta acquirere, acceptando hæreditatem ſibi relictam, ſi abſque cauſa ſufficienter excuſante repudiaret: eadem enim lex quæ obligat alere parentes, vel filios, obligat ad curandum acquirere alimenta mediis convenientibus: ergo à fortiori peccabit debitor contra legem juſtitiæ, qua tenetur ſolvere debita, ſi non adhibeat media convenientia; & nolit potens facile ut acceptando hæreditatem, acquirere ut ſolvat. Et confirmatur, quia ſtrictiori jure tenetur debitor ſolvere, quàm filius alere patrem, in illa enim eſt juſtitiæ & abſoluta obligatio: hæc autem pietatis, & non abſoluta ſed in ſubſidium, nempe quando pater eſt inops, nec habet unde ſe alat. Dices, argumenta nil probare: quia quando debitor non habet unde ſolvat, non tenetur lege juſtitiæ ſolvere, cum nemo obligatur ad impoſſibile, & ſic non tenebitur adhibere id medium acceptandi hæreditatem. Solutio eſt frivola: quia is non eſt abſoluté deobligatus à ſolutione debitorum, aliàs pinguiorem nactus fortunam non teneretur ſolvere, ſed tantum pro tunc excuſatur à ſolutione, quia non habet unde ſolvat. Cum ergo adhuc maneat lege juſtitiæ aſtrictus ad ſolvendum, quam legem facile implere poteſt acceptando hæreditatem, tenebitur ad id: aliàs ſimiliter diceremus habentem filios preſſos egeſtate non peccare repudiando hæreditatem; quia dum pater eſt pauper, nec habet unde alat filios, excuſatur: ſicut ergo dicimus hunc patrem peccare mortaliter, quia potuit acquirere quo ſuam obligationem impleret, & non implevit, ſimiliter in noſtro caſu dicemus. 3. quia ſi quis videret proximum fame perire, & extremum jam agentem ſpiritum, vel graviter indigentem, & aliquis offerret illi bona quibus poſſet illi indigentiæ ſubvenire, quis negaret hunc mortaliter delinquere contra legem charitatis,

hunc

Digitized by Google

hanc non acceptando, cum tam facilè illi extremè indigenti poſſet ſuccurrere; ergo à fortiori peccabit non acceptando, acquirendo, cum facilè poſſit ut ſolvat creditoribus, quib. fortiori vinculo, ſcilicet juſtitiæ aſtrictus eſt. 4. quia DD. graviſſimi tanquam manifeſtum ſupponunt aſtrictum debitis, qui novit aliquam artem: nec ei eſt dedecus illam exercere, teneri exercere ut ſolvat creditoribus: ſicut teneretur ut filios aleret, quibus minori vinculo, quam juſtitiæ obligatus eſt. Hi ſunt, *Metino C. de reſtitut. q. 3. cauſa* 8. §. *His non obſtantibus, &* §. *Ad rationes*, *Gerſon. 2. p. tr. q. An liceat gravato debitis intrare religionem, alphab. 39. lit. T.* Et ſic forte debet intelligi illud Sapientis, *qui fœneratur mutuus ſervus eſt fœnerantis.* Et *Navarrus cap. Non dicatis, 12 quæſtione prima, numero tertio. verſiculo quinto ſexto, & ad quartum: in operibus novis eſt, c. 2. Cui portio duodecima, quæſtione prima, numero octavo, verſiculo quinto, ſexto, & ad quartum: Angles floribus ſecunda parte, quæſtione de reſtitutione, quæſtione: Quis à reſtitutione ſit liber, articulo ſecundo, dubio ſexto, diffic. 12, fol.* 185. *& Navarr. libro quarto de reſtitutione capite quarto, num. nonageſimo tertio*: diſputans eam quæſtionem: An debitor carens ſolvendi facultate, poſſit ingredi religionem, dicit certum eſſe, ſi brevi, & ſine magno labore poſſit prius creditoribus ſatisfacere, teneri: & *nu.* 94. *&* 95. tantum excuſat eum cui dedecus eſt ſervire, vel artem aliquam exercere, vel ſi dedecus non ſit, difficili labore poterit ſolvere. Imo *Metino ibi, in ſolut. ad* 4. *Angles ibi*, docent debitis aſtrictum teneri in religione artem aliquam exercere, ut ſolvat: ergo debitor qui ſolvendo non eſt, reus eſt injuſtitiæ, ſi non acquirat repudians hæreditatem: cum facilius hoc ſit, quam acquirere artem aliquam exercendo. 5. quia leges concedentes debitori talem repudiationem, non ſolum intendunt eam eſſe validam, & ſuſtineri; nec ad petitionem creditorum revocari: ut conſtat ex *dict. l. Qui autem, verſ. Proinde*, ibi, *proinde & qui repudiant & c. Non eſt in ea cauſa, ut huic edicto locum faciat*: & regul. *Non fraudantur*, ibi, *non fraudantur creditores, cum quis non acquiritur à debitore*: quibus verbis ſolum decernitur eam repudiationem non eſſe alienationem in fraudem creditorum, quæ illo edicto revocatur: non autem decidunt hunc debitorem licite facere nec ipſi privilegium aliquod concedunt: ergo nulla ratione id licitè efficere poteſt. Ultimo, quia ſaltem videtur dare delictum eſſe contra charitatem. Quia quilibet lege charitatis tenere damno proximi obviare, ſi facile poteſt, maximè ſi ejus cauſa damnum illud patiatur: at creditor cauſa debitoris patitur ſui debiti jacturam, ergo debitor potens facile hoc damnum creditoris vitare, tenetur ſaltem charitatis lege. Et ita hanc ſententiam tenet *Molina tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp.* 435. *ad finem*: & peccare ſaltem contra charitatem, magiſque inclinat eſſe etiam delictum contra juſtitiam, docet *Navar. lib. 3 de reſt. c. 1. in nova edit. n.* 112. Et delinquere contra juſtitiam clare colligitur ex DD. 4. ratione allegatis, cum ipſi ſentiant teneri debitorem lege juſtitiæ acquirere artem aliquam exercendo. Faciunt etiam pro hac parte *Sotus l. 4 de juſt. q. 7. art. 4. ad 2. verſ. Attamen quia hæc. Cor lub. ſum. q. 68. punct. 3. §. La tercera opinion. Manuel 2. tom ſum. c.* 45. *n.* 5. ubi tanquam quid ſpeciale docent virum nobilem minimè teneri artem exercere, qua facultates comparet, ut ſolvendo ſit. Hinc fit ut debitorem licet alias ratione impotentiæ excuſaretur à reſtitutione damni emergentis, & lucri ceſſantis, ob dilatam ſolutionem: at caſu quo repudiat hæreditatem, ne ſolvat; teneri deinceps ad lucrum ceſſans, & damnum emergens. Cum jam culpa ſua minimè reſtituat: & quamvis ſemel repudiata hæreditate maneat vere impotens ad reſtituendum, nec ei deinceps imputetur culpa: at provenit ex culpa, quam repudiando contraxit. Sicut injuſtus poſſeſſor ratione impotentiæ reſtituendi non excuſatur à lucro ceſſante & damno emergenti. Quia in culpa fuit: ut bene docet *Sanlon* 2. 2. *q.* 62. *a.* 9. *f.* 966. *& ſeq.* Similiter cauſidici, & alii conſulentes debitoribus ut repudient, & ſic efficiantur impotentes ad ſolvendum, tenebuntur reſtituere creditoribus ea debita. Quia injuſto conſilio fuerunt cauſa illius damni. Sæpe tamen tam debitores, quam conſulentes excuſantur: quia bona fide, & juſta ignorantia procedunt, ducti pravo legum intellectu, juſte tamen ignorato: non enim res facilis eſt. Bona autem fides excuſat non habentem, rem, nec ex ea factum locupletiorem. Ut paſſim tradunt DD. in materia de reſtitutione. 10

Ad argum propoſita nu. præced. ad probandum poſſe debitorem tuta conſcientia repudiare reſpondetur. Ad 1. dic majorem eſſe veram, quando ſententia judicis innititur legi approbanti aliquid, tanquam juſtum: ſecus quando legi deneganti actionem: tunc enim ſententia illa non approbat contractum, ſed actionem denegat. Et ita contingit in præſenti judex enim ſua ſententia tantum declarat repudiationem illam fuiſſe validam, nec dari actionem creditoribus ad eam revocandum. Sicut in ſimili, dixi l. 4. diſp. 9. n. 19. in ſol. ad 1. Ad confirm. eodem pacto reſpondetur: Judex enim non abſolvit, approbans tanquam licite factam eam repudiationem, ſed denegans actionem, ut ea reſcindatur. Ad 2. dic mulierem in eo caſu nihil agere in creditorum præjudicium, tantum enim ex iis lucris conſtante matrimonio acquiſitis tenetur ad debita, quatenus eſt ſocia, & ea ſibi acquirit: & iis non ſufficientibus, minime tenetur ex propriis bonis, cum non ipſa, ſed vir debita contraxerit. Unde cum lucris cedit, eadem bona manent ut creditoribus ſatisfiat, quare licite facit. Sicut hæres licite repudiat hæreditatem, ne teſtatoris debita ſolvere conſtringatur. Ad 3. dic eos DD. nil de foro conſcientiæ, ut de peccato diſputare, ſed tantum an ea ſit alienatio, ſuſtineaturque tanquam valida, quamvis in fraudem creditorum fiat. Nec doctrina Paludani, & Angeli, ut cedens bonis non teneatur artem exercere, eſt vera. Quia ea ceſſio ſi ſolemnis ſit, tantum tribuit jus ne debitor in carcerem conjiciatur, & ut ei relinquantur neceſſaria ut victum, *l. 1. Cod. qui bonis ced. & l. 1. titul. 15. p. 5.* & ultra alios docet optimè *Covar. 2. variarum, c. 1. nu. 4. &* 5. unde (ut optime dicit *Navar. c. Non dicatis 12. q. 1. n. 3. in operibus vero novi eſt c. Cui portio 12. q. 1. n. 8. verſ. 6.*) ceſſio bonorum tantum excuſat vere impotentem ſolvere; non autem eum qui artem exercens ſolvendo eſſet: niſi creditores urgerent, ut ſtatim ſolveret, conjicerentque eum in carcerem. Et tunc (ut dicit *Metina Cod. de reſtitutione, q. 3. cauſa 8. verſ. Ad rationes*) excuſabit, ne in carcerem detrudatur, vel alii ſervituti ſubjiciatur, non autem ut non quærat modum quo ſolvat Et dum ait D. Thom. perſonam debitoris eſſe liberam: intelligit, ut poſſit ingredi religionem, quando non eſt ſolvendo. 11

VIII. Infertur intellectus ad *c. Sine exceptione 12. q. 2. & c. Cum Apoſtolica, ad finem, verſ. In alienatione de his quæ fiunt à prælato*, infertur, (inquam) licet res Eccleſiæ alienari minimè poſſint à prælato abſque ſolemnitate in illis textibus contenta: poſſe tamen ſolum prælatum nulla ſolemnitate adhibita, repudiare hæreditatem Eccleſiæ delatam. Ex ratione *l. Qui autem, ff. quæ in frau. credit. & l. Si ſponſus, ad fin ff. de donat. in vir. & uxor.* Quia hæc non eſt alienatio, ſed non acquiſitio: jus autem eam ſolemnitatem in alienatione rerum Eccleſiæ petit. Sic *Corneus conſil. 11. n. 3. l. 3. Phanuc. de lucro dotis gloſſ. 8. n. 17. &* 18. ubi multos alios refert: *Ioan Lup. rubr. de donat. §. 47. n. 5. Seraphi. de privil juram. privil. 71. n. 32. Cervantes lib. 6. Tauri num. 79.* & multi alii, num. ſeq. allegandi, idem etiam in legato admittentes. Quamvis *Lambertinus de jure patron. l. 3. q. 9. a. 1. n. 21. concl. 5. verſ. Eodem modo*, id neget in hæreditate & in legato.

In legato autem, an valide repudietur per prælatum abſque ea ſolemnitate; non levis eſt difficultas: propter textum, cum ſua ratione, *l. Magis puto 5. §. ſi pupillus, verſ. Fundum; ff. de reb. eorum* ibi *fundum autem legatum repudiare pupillus ſine prætoris authoritate non poteſt. Eſſe enim & hanc alienationem, cum res ſit pupilli, nemo dubitat.* Ubi *gloſſ. Pupilli*, recognoſcens hanc difficultatem, opponit *l. Si ſponſus, ad fin. ff. de donat. inter vir. & uxor.* ubi permittitur repudiatio 12

Digitized by Google

diatio legati per maritum facta, ut in eo ſuccedat uxor, nec reputatur alienatio, & donatio inter conjuges: & reſpondet aliud eſſe in eo caſu, quia donationes inter conjuges non ita amarè tractandæ ſunt: & ita ſentire videtur in omnibus aliis caſibus repudiationem legati, eſſe alienationem. Quare in hac repudiatione requiri ſolemnitatem jure petitam in alienatione rerum Eccleſiæ, docent *Bald. Paul. Alexand. Aretin. Roman. Socin.* & alii quos refert & ſequitur *Minchaca de ſucceſſ. progr. l. 3. §. 27. n. 23. Lambertinus relatus n. præc. Ang. verb. Alienatio, n. 16. Pinellus de bonis mater. lib. 1. p. 3. n. 103. verſic. alta ampliatio erit.* Sed contrarium eſt verius, nempe ſolum prælatum validè repudiare poſſe legatum Eccleſiæ relictum, nec ſolemnitatem aliquam deſiderari. Et conſtat ex dictis n. 8. in principio, ubi per *l. Qui autem ff. Quæ in frau. credit.* diximus repudiationem legati, cujus jam ceſſit dies, permitti, validámque eſſe in fraudem creditorum: cùm tamen *l. 1.* & meliùs *l. 3. fin. ff. eod. t. Omnis prorſus alienatio in fraudem creditorum facta revocetur.* ibi, *& omnino qui aliquid fecit, ut deſinat habere quod habet, ad hoc edictum pertinet*: ergo repudiatio legati non eſt alienatio, & ſubinde poterit repudiari abſque ſolemnitate jure petita in alienatione rerum Eccleſiæ. Sic tenent *Bart. Bald.* ſibi contrarius, *Lupus, Anton. Ferin. Ripa* & alii quos refert *Minch. de ſucceſſ. progr. l. 3. §. 27 n. 23. Federic. conſ. 9. Abb. c. Tua, n. 9. de his quæ fiunt à prælat & c. 1. n. 22. de dolo & contumacia, Jaſon l. Legatum ſervo, n. 20 ff. de legat. 1. Roſell. verb. Alienatio, n. 10* ubi *Sylveſt. q. 19. Tabiena q. 10. Corneus, Ioan. Lup. & Cervantes allegati nu. præced. Bernard. Diaz. reg. 219. verſ. Tertia, & ſingularis. Navar. c. Si quando de reſcrip. except. 6. n. 2. Spino. ſpeculo teſt. gloſſ. 8. principali n. 63. fin.* Et idem dicendum eſt de prælato religionis, reſpectu legati religioni relicti. Quia eadem eſt ratio. Ita docent *Iaſon, & Cervantes ibid.* Ad *l. Magis puto,* cui innititur contraria ſent. reſpondet *Abb. proxime cit.* loqui in pupillo adminiſtratione carenti: ſecus in prælato qui adminiſtrationem habet: vocarique eam repudiationem impropriè alienationem: cùm dominium legati non omnino transferatur, ſed revocabiliter, ante acceptationem. Sic melius reſpondet *Ant. Gom.* cum aliis quos refert *tom. 2. varia. c. 14. n. 14.* in minori non ſolum prohiberi alienationem, & bonorum dilapidationem, ſed etiam omiſſionem lucri, quare cum per eam repudiationem omittat lucrari, appellatur quodammodo alienatio: quia perinde ab ipſo prohibetur, ac ſi alienatio eſſet. In bonis autem Eccleſiæ ſolum deſideratur ea ſolemnitas, quando verè & propriè alienantur. Unde infertur ſolum prælatum abſque conſenſu Capituli, & ſolemnitate, poſſe in acquirendis nocere Eccleſiæ, & conditionem ejus facere deteriorem. Sic *gloſſ. c. fin fine, 16. q. 6. & c. 2. verb. Non debet de donatio.* ubi *Innoc. n. un. & Antonius num. 10. Bart. l. Iubemus nullam. n. 4. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Abb. Corneus. Roſella, Sylveſt. Tabien. hoc n. cit. Ioan. Lup. rub. de donat. § 47. n. 6. Arm. verb. Donatio num 16. Seraph. de privil. juram. priv. 71. n. 32.* ubi alios refert.

13 Unde legato relicto Eccleſiæ, aut monaſterio, ſub certa conditione, ſi ſolus prælatus conditionem minimè impleat, privabitur Eccleſia, aut monaſterium. Sic *Abb. c. 1. n. 23. de dolo, & contum. Ioan. Lup. rub. de donat. § 47. nu. 8. Bernard. Diaz. reg. 219. verſ. Tertia & ſingularis. Beia* alios referens *in ſua ſumm. caſu. 14. fin.* Similiter ſolus prælatus recipiens penſionem ab eo quem privare poterat, ob eam non ſolutam præjudicat Eccleſiæ, ut amplius privare non poſſit. Quia emphyteuta non cadit ipſo facto à jure ſuo ſed poteſt repelli, quare prælatus recipiens penſionem, & ſubinde hoc jus amittens, non dicitur vere alienare, ſed non acquirere. Sic contra *Gloſſ. cap. Potuit, verſ. Expelli, de locato,* tenent *Abb. ibi, n. 15. Iaſon l. legatum ſerva, n. 22. ff. de legat. 1. Ioan. Lup. d. 47. n. 7.*

14 Quamvis autem prælatus ſic repudians hæreditatem, aut legatum abſque cauſa juſta peccat ut conſtabit ex dicendis n. ſeq. minimè tamen incurret excommunicationem latam in alienantes bona Eccleſiæ abſque ſolemnitate. Quia ea alienatio non eſt. Sic *Tabiena verb. alienatio, quæſt. 10.*

Tenetur autem prælatus ſine cauſa repudians hæreditatem, vel legatum Eccleſiæ relictum, propriis bonis damnum illud reſarcire. Quia ex officio, & conſequenter ex juſtitiæ legè tenetur bene adminiſtrare, bonæ autem adminiſtrationi adverſatur ea repudiatio. Item probatur ex *c. Quicumque 12. q. 4.* ibi, *ſi neglectum laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit, reſtituat.* Ubi *gloſſ. verb. aut neglectum,* hoc tenet, dicens teneri ad inſtar tutoris qui ſi negligentia ſua pupillo non acquirit, tenetur reſtituere, *l. quidquid, C. de arbit. tute.* idem docent *Abb. c. Tua n. 9. de his quæ fiunt à præla. Iaſon* alios referens *l. Legatum ſervo. a. 19. ff. de legat. 1. Spino ſpeculo teſtam. gloſſ. 8. princip. n. 63.* Competit etiam Eccleſiæ beneficium reſtitutionis in integrum. 16
Id enim conceditur ſibi etiam quando agit de lucro captando, quod facilitate, vel negligentia prælati amittit. Sic *gloſſ. c. Auditis, verb. Reſtituimus, ſine de in integr. reſtit.* ubi *Abb. n. 15. Iaſon d. l. Legatum ſervo, n. 21. Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 47. n. 12. Bernard. Diaz reg. 219. Spino d. n. 63.* & dicit *gloſſa eo verbo Reſtituimus*, favore Eccleſiæ eſſe in ipſius optione convenire prælatum, vel petere beneficium reſtitutionis. Si autem vellet Eccleſia beneficium reſtitutionis implorare ob hanc repudiationem, contra aliam Eccleſiam, cui hæreditas illa eſſet jam acquiſita non audiretur. Quia potior eſſet conditio Eccleſiæ poſſidentis, certantis de jure ſibi acquiſito perdendo, quàm alterius Eccleſiæ certantis de lucro. Sic cum aliis quos refert, *Bernard. Diaz ibid.*

Gravior tamen difficultas eſt, an ſicut vir poteſt repudiare hæreditatem, vel legatum, ut ſuccedat uxor, & debitor in creditorum præjudicium, & prælatus ſine ſolemnitate ad alienationem requiſita & religioſus repudiare donationem abſque motus proprii, aut voti paupertatis violatione: (ut diximus corollariis præcedentibus,) ita poſſint hi omnes cedere, ſeu renuntiare in favorem alicujus, qui alias non ſuccedebat, niſi ex hac renuntiatione, ſucceſſione in favorem ſuum facta? Nam *Phanucius de lucro dotis, gloſſ. 8. n. 18.* dicit idem de ceſſione hæreditatis, quod de ſimplici repudiatione, & ita ait factam à prælato ſine debita ſolemnitate ad alienationem requiſita, valere, & conſequenter idem diceret in cæteris caſibus poſitis, omnes enim ex hoc pendent, an hæc ſit alienatio, vel potius non acquiſitio. Et affert quamdam deciſionem Rotæ id reſolventem. Probatque, quia licet cedendo videatur prius acquirere: at cùm ceſſio non ad acquirendum principaliter tendat, ſed potius ad renuntiandum, illa additio, & acquiſitio momentanea conſideranda non eſt. Quia momentanea non ſunt in conſideratione, *l. fin. §. fin. C. de bonis quæ libe* Idem tenet *Socin. ſenior conſ. 53. n. 27. & 28. vol. 4. Rolan. conſ. 15. n. 35. & 36. vol. 1.*

At contrarium tenendum eſt. Quia ea ceſſio, eſt vera 17
donatio, & alienatio: cum eo ipſo quod cedit, tacitè & prius natura adeat. Ut expreſsè colligitur ex *l. Si avia, C. de jur. delib.* ubi qui de hæreditate ſibi relicta teſtatur, eo ipſo adire videtur, ut ceſſio ſit efficax. Qui enim vult aliquid, cenſetur velle omne id quod ad ejus efficaciam neceſſarium eſt, argum, *l. 1. ff. de juriſd. omn. jud. & c. Sane, de offic. deleg.* Et quamvis illa aditio ſit tacita, idem operatur ac ſi eſſet expreſſa: ut verè ſit donatio, & alienatio. Ut conſtat ex *l. Singularia, ff. ſi cert. pet.* ubi quando duo actus concurrunt in unum, alter tacitus, & alter expreſſus, idem operatur tacitus, ac ſi eſſet expreſſus. Et *l. 1. §. ſi minor, ff. de reb. eorum* ibi, *ſi minor emerit prædia, ut quoad pretium ſolveretur eſſent pignori obligata, non puto pignus valere. Nam ubi dominium quæſitum eſt minori, cœpit non poſſe obligari.* Ecce qualiter unico actu acquiſitum dominium & datum pignori, & non valet traditio in pignus. Et melius id probat *l. 3. fin. & l. 4. init. ff. de donat. inter vir. & uxor.* ubi non valet tanquam donatio inter virum, & uxorem, ſi vir donare ſibi jubeat ut donet uxori: quia jubendo donare eſt tacita & occulta acceptatio: (ut late probavi n. 2.) Idem probatur ex *l. Si ſponſus 5. ff. de donat. inter vir. & uxor.* ubi dicens tex-

tus

Digitized by Google

jus non eſſe donationem inter conjuges ; quando vir repudiat hæreditatem , ut ſuccedat uxor . ſubdit hæc verba; *repudiatio autem mariti,mulieri prodeſt, ſi vel ſubſtituta mulier ſit vel etiam ab inteſtato hæres futura.* Quaſi ſentiat aliud eſſe quando ex renunciatione viri acquireret uxor jus in illam hæreditatem. Quod etiam clarè docet *Bart. d l.Qui autem , paulo poſt princ.* ubi reddens rationem cur ea repudiatio non ſit alienatio , valeatque in creditorum fraudem , dicit id provenire , quia debitor nil facit , ex ejuſque repudiatione nihil alter conſequitur. Eandem rationem ſequutus eſt *Covar. 3. decret.p.cap.7.num.1 . 3.§.1.* & ita uterque videtur expreſſe ſentire , aliud eſſe quando virtute ceſſionis debitoris , ſuccedens conſequetur hæreditatem. Et clarius id tenet *Carolus Molineus in conſuet. Pariſ.tit.1.§.9. gloſſ.4. n. 4.* ubi dicit aliud eſſe abſolutè abſtinere,aliud vero cedere jus ſuum alii. Quia tacitè ſe gereret hic cedens pro hærede , ſic cedendo ; ſive illa ceſſio fiat tacitè , ſive expreſſè : & *n.7.*dicit perinde haberi , ac ſi expreſſé adiret,& crederet.Quia prior natura eſt aditio. Et §.1.*gloſſ.3.n.15. l.* dicit *l. Qui autem ff. quæ in fraud. credit.* procedere , quando quis renunciat hæreditati ; ut alii cedat.Et addit hæc, *intellige ut loco cederet , ſive ut non impediat,ſed eum cujus favore renunciat , relinqueret in jure quod habebat, ut ipſo repudiante ſuccederet. Secus ſi renunciat in favorem ejus , quia alias non vocatur , niſi renuncians acceptet ; & transferat in illum. Quia hæc non eſt renunciatio , ſed aditio , & alienatio.* Expreſſe etiam pro hac ſententia eſt *Ripa l.Si unquam,q..1.n. 51. Cod. de revocat.donat.* ubi dicit renunciationem factam in favorem alicujus , cui per jus accreſcendi non acquitebatur , eſſe proprie donationem. Cum renuncians , in neceſſarium antecedens cenſeatur acceptaſſe , & poſtea alteri donaſſe. Ad argumentum oppoſitæ ſententiæ propoſitum n. præcedenti , dic.momentanea, eſſe in conſideratione quando ex illis producitur aliquis juris effectus,ſecus quando non producitur *l. 2. C. de poſthum.hæred.inſtit.*& declarat bene cum aliis *Barboſa l.Dotalem 61.n.13.ff.ſolut.matri.*Et valde confert doctrina *Bartoli l.fin. n.4.ff. de conditio inſtit.*

18 Nonò infertur intellectus ad *l. 28. Tauri hodie l.10.t.6. lib.5.recop.* quia diſponitur donationem quamcumque per parentes factam filio , computari in tertia & quinta bonorum parte : infertur , (inquam , remiſſionem uſufructus quem habet pater in bonis adventitiis filii, non computari in 3. & 5. bonorum parte : nec conferendam eſſe , aut revocari poſſe tanquam inofficioſam , ſi excedat : ſed ultra eam, poſſe patrem meliorare illum filium , vel alium in 3. & 5. bonorum parte. Quia ea remiſſio non eſt alienatio proprii patrimonii , ſed tantum renunciatio lucri legalis, & acquiſitio.Sic *Ant.Gom l.48.Tauri, nu.10.Gutier.de pact. initio. n. 31. Molina to. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 8.*

19 Decimò infertur , poſſe parentes dare facultatem filio, teſtandi de legitima ipſis debita, ex bonis filii, ut poſſit liberè de illis diſponere in præjudicium aliorum filiorum. Prob. quia ſi licet hæreditatem jam delatam , & legatam repudiare in fraudem creditorum nec hæc eſt alienatio per creditores revocabilis : (ut diximus num.8.) à fortiori poterunt parentes in filiorum præjudicium hanc repudiationem facere. Cum hic hæreditas non ſit delata,ſed deferenda , & viventis nulla eſt hæreditas. *l. Qui ſuperſtitis ff.de acquirenda hæred* , nec debitum legitimæ dum vivit is cui ſuccedendum eſt , eſt verum & proprium debitum,ſed improprium : ut probavi lib. 4. diſp. 15 num. 11. Et confirm. quia hæc non eſt alienatio , ſed tantum non acquiſitio.Sic *Tello l.6.Tauri , n.64. 65. Molina lib.2.de primog.cap.3.n. 49. Gutier.* latius probant , *de pactis initio* , à *n.19.& lib.3.pract.tota quæſt. 75. Azebedo l. 1.recop.tit.8. l.1.n.76.Cervantes l. 6. Tauri,à n.74* Hinc fit poſſe filium hanc teſtandi licentiam nactum , inſtituere majoratum cum gravaminibus , & conditionibus quas voluerit , & vocare ad illum ipſos parentes , vel extraneos. Quia poteſt liberè de iſtis bonis diſponere. Sic *Molina eodem n.40.Gutier de pactis,initio n.39,Cervantes l.6.Tauri,nu.78.*

Exigitur tamen juramentum parentis , ut licentia teſtandi valeat , aliàs non valebit ; & ea non obſtanti erit parens hæres neceſſarius. Quia ille conſenſus , vel licentia continet pactum de non ſuccedendo ; ut declarant *Odofredus, Petrus , & Cynus. l. fina l. C. de bonis libert.* pactum autem de non ſuccedendo , invalidum eſt *l. Pactum dotali,C.de collat. & l.Pactum quod dotali, C.de pactis,* niſi firmetur juramento,*cap. Quamvis pactum , de pactis in 6* Et licet *Bald. l. Quamvis , q. ultim. C. de fideicommiſſis,* dicat intelligi quando filius repudiat , ſeu paciſcitur cum aſcendenti , de non ſuccedendo , non autem quando aſcendens id pactum de non ſuccedendo init cum deſcendenti. Ejus tamen opinionem ex multis improbat , alios referens & dicens eſſe falſam *Anton. Gomez. l. 22. Tauri n. 3.* ergo ut ea licentia valida ſit opus eſt juramento. Sic *Tellò* dicens ſic per ſententiam pronunciatum fuiſſe , *l. 6. Tauri,n. 64. & 65.* ubi *Cervantes num. 86. Molina l. 2. de primog. cap. 3. num. 50. Gutier.de pactis,init. in 2. editione, num.36.Azebedo l.5.recop.t.8. l. 1.num. 79.* Quamvis ipſe *Gutierrez 3. pract.quæſt. 75.num. 6.* teneat valere licentiam juramento , licet abſque juramento non accedente revocabilis ſit. Sed verius eſt quod dicit. Intellige tamen niſi fieret in actu ipſo teſtandi in vita , vel in morte. Quia renunciatio parentis , vel conſenſus ne inſtituatur in eo actu, valet ſine juramento : non enim reputatur renunciatio hæreditatis futuræ , ſed inſtitutionis præſentis : quæ eo tempore ſit , & ſibi debeatur : & licet in conſequentiam veniat privatio hæreditatis non attenditur : cum fundetur in jure de præſenti. Sic *Ant. Gom.* multos referens ,*l. 2. Tauri,n.3. ad fin.ante verſ.Item infero* & melius *tom.1.var.r.11.n.14.& 31. Gutier. de pactis initio n. 39.* & dicit *Anton. Gom. ejuſdem locis,*idem eſſe,ſi in ipſo teſtandi actu conſentiat filius , ut exhæredetur à patre ,ſecus ſi ante , vel poſt teſtamentum : tunc enim non valeret. quia eſt pactum de non ſuccedendo. Item docent *gloſſ. l.Si quando,§ Et generaliter , verb. Indic.C.de inofficioſo teſtam. & Bart. Cynus Salic.Paulus , Cuma,Fulgoſ,* & alii quos omnes refert *Suarez l.Quoniam in prioribus,ampliatione 10.n.32.* ipſoſque ſequitur *nu.37. & 38.* non tamen ita generaliter loquuntur , ut reliqui , ſed cum hac modificatione : nimirum , quando pater volebat filium inſtituere , vel è contra, & inſtituendus renuit in ipſo teſtandi actu ; ſecus quando tunc utriuſque voluntas concurrit , tunc enim dicunt non valere ſine juramento Quia effectu eſt pactum de non ſuccedendo. Quamvis *Bald. eadem l. Si quando* , in utroque caſu juramentum deſiderari affirmet. Et ideo propter opinionum varietatem , tutius & firmius erit,ſi juramentum accedat,ut fatetur *Gutier. eo n. 39.*

Rogabis autem , an mater dum nupta eſt,poſſit abſque viri licentia concedere hanc facultatem teſtandi filio , in præjudicium legitimæ ſibi obvenientis. Videtur enim poſſe:quia quamvis *l. 54. Tauri,hodie l.2.tit.3.lib.5.recop.* prohibeatur mulierem conjugatam abſque licentia viri repudiare hæreditatem , ſibi ex teſtamento , vel ab inteſtato obvenientem : hæc non eſt vera hæreditatis repudiatio:cum hæreditas non ſit viventis.*l.Qui ſuperſtitis,ff.de acquiren.hæred.* & ita *Matienzo eadem l.1 gloſſ.2.n.5.*interpretans illam legem,ſemper loquitur de hæreditate delata. Item , quia cum ſit lex correctoria , jure enim communi poterat uxor , & quicumque repudiare , cum id minime ſit perdere,ſed non acquirere, non videtur extendenda ad eam , quæ non eſt propriè hæreditatis renunciatio. At credo non poſſe tunc , quia hic eſt incluſum pactum de non ſuccedendo , (ut diximus numer. præcedenti) nullum autem pactum inire poteſt conjugata abſque viri conſenſu,*l.55.Tauri,hodie. & l. 1. & t.3.lib.5.recop.*2.quia ut docent omnes ſcribentes,*illa 54.& 55.Tauri,& l.1.& 2. tit.3. lib. 5. recop.* ratio illius prohibitionis fuit,ut conſulatur imbecillitati mulierum , & ne damnificent virum: at in hoc caſu eadem militat ratio, nam damnificatur vir cum ex iis bonis in quibus ſuccedebat uxor , debeat habere dimidiam partem lucrorum inde provenientium 20

Item, ſicut ad hæreditatem extranei delatam habet uxor jus ad rem, quo jure noluit lex poſſe uxorem privare virum, ſine ejus licentia, ita habet jus ad ſuccedendum in bonis filii præmorientis, deſcendentia carentis: & non mirum eſt, ſi extendatur hæc lex contractoria ex rationis identitate: cum generale ſit legem contrectoriam ex identitate rationis extendi poſſe, *l. Scire oportet. §. Aliud etiam verſ. Sed & ſi maximè, ff. de excuſat. tuto.* & latè per Tiraquellum cum aliis quos refert, *l. Si unquam, verb. donatione largitus, n. 179. c. de revocan. donat. & Covar. 1. var. c. 11. n. 5. ad finem* Et in propriis terminis quod hæc lex extendenda ſit ex rationis identitate, docet *Ioan Lupus, rubr. de donat. §. 68. n. 14.* dicens ob identitatem rationis extendendam ad donationes, & quaſi contractus, licet proprie contractus non ſint.

20 Utrum autem hæc teſtandi licentia legitime ſemel conceſſa interveniente juramento, poſſit per parentes revocari, *Gutier. l. 3 pract. q. 75. n. 6. & ſeqq.* aſſerit, quando firmatur juramento, minimè poſſe revocari, quando autem juramentum deficit ſi res ſit integra, quia nondum filius teſtatus eſt, poſſe revocari: ſecus ſi res non ſit integra. Sed dicendum eſt, juramento non intercedenti minimè eſſe validam: (ut diximus n. 19.) Si autem juramentum intercedat, minimè poſſe revocari abſque conſenſu filii cui conceſſa eſt. Quia jus eſt acquiſitum illi filio, & quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt, *regul. Quod ſemel, de regul. jur. in 6.* Sic dicens fuiſſe ſententia pronunciatum, *Tello l. 6. Tauri, n. 65. Gutierr.* latius probans *de pactis, in principio, 2. editione, n. 45. 50.*

DISPUTATIO V.

An poſſit uxor conſtante matrimonio, in favorem viri renunciare lucrorum medietati ſibi competenti: vel potius ſit hæc donatio prohibita inter conjuges?

SUMMARIUM.

Poteſt ante matrim. initum conveniri inter conjuges, ne lucra dividantur? n. 1

An valida ſit ea renunciatio conſtante matrimonio facta: referuntur duæ ſententiæ, n. 2. & 4.

Poteſt uxor in favorem viri renunciare lucris acquirendis, n. 5. Et è contra, num. 6.

Non poteſt vir lucris acquiſitis renunciare in uxoris favorem, n. 7. Poteſt tamen uxor n. 8.

Tutius eſt, ut ea renunciatio fiat juramento, n. 9. Et an poſſit fieri in præjudicium legitimæ aſcendentium, vel deſcendentium, n. 10. Et ſolvuntur argumenta, n. 11. Et ibi, an uxor poſſit renunciare in favorem viri lucris acquiſitis, aut acquirendis ex contractu cum quodam tertio.

1 Conſtat inter omnes DD. ante initum matrim. poſſe inter conjuges conveniri de lucris non dividendis. Quia eſt tantum renunciatio futuræ, ac incertæ ſpei, nihilque de patrimonio minuitur. Item, quia tempore celebrationis talis contractus, nondum ſunt vir & uxor. Præterea, quia illa non eſt donatio, ſed contractus onéroſus cum ſit integrum cuique eorum matrimonium contrahere volenti, non aliter velle, quàm ſervatis certis conditionibus.

2 Tota autem difficultas eſt, an ea renunciatio facta, conſtante matrimonio, ſit valida Duplex eſt ſententia, I. negat, poſſe alterum conjugem lucris, ſive acquiſitis, ſive acquirendis renunciare in alterius favorem, ſed dicit eam eſſe donationem prohibitam inter ipſos, quæ aliter valida non erit, niſi morte confirmetur, inſtar cæterarum donationum inter ipſos factarum. Ducitur 1. quoniam poſito jure Caſtellæ, quo lucra conſtante matrimonio acquiſita, communia ſunt, eo ipſo quod matrimonium initur, debetur alterutri conjugi dimidium lucrorum, ex vi ſolius contractus matrimonii, & independenter ab acceptatione: & juxta veriorem ſententiam comparatur dominium illius medietatis lucrorum, cuilibet ex conjugibus, qua ratione uterque conjux tranſmittit hoc jus ad hæredes, ſed donatio conſurgens ex remiſſione debiti facta inter conjuges, non valet, (ut dixi hoc 6. libr. diſput. 3. num. 10.) ergo nec ea renunciatio. 2. quia ſi uxor celebraſſet ſocietatis contractum cum quodam tertio, non poſſet lucris vel acquiſitis, vel acquirendis renunciare conſtante matrimonio, in favorem viri: ergo ſimiliter nequit renunciare lucris provenientibus ex ſocietate cum viro inita, cum uterque ſit verus ſocietatis contractus. 3 quia ſi alter conjux renunciaret hæreditati ſibi delatæ in favorem alterius conjugis, aliàs non habentis jus in alia ſuccedendi, eſſet vera alienatio, & donatio prohibita inter conjuges (ut probavi diſput. præcedenti, numer. 17.) Ergo ſimiliter erit talis renunciatio lucrorum, qua alter conjux in alterius favorem renunciat, cùm alter ex ea renunciatione jus acquirat 4 quia ſi hæc renunciatio non eſſet alienatio, poſſet fieri in præjudicium legitimæ aſcendentibus, vel deſcendentibus debitæ, quod abſurdum videtur ſicut poteſt repudiari legatum, vel hæreditas in præjudicium legitimæ aſcendentium, vel deſcendentium. Ultimò, quia uxor nequit contrahere ſine viri licentia, *l. 55. Tauri. hodie l. 2. titul. 3. lib. 5. recop.* quod non tantum eſt in viri favorem, ſed ut conſulatur imbecillitati mulierum, ne decipiantur: durumque videtur, & à multis negatur poſſe virum præſtare authoritatem huic renunciationis pacto cum ipſo inito. Ergo non valebit Sic tenent *Greg. Lopez l. 5. tit. 11. p. 13. verb. Otra manera, Minchaca* referens *Chaſſanæum, l. 1. contr. uſufrequen. cap. 13. n. 6. Burgos de Paz q. 9. civil. n. 10. Molina tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 289. §. Ex hac doctrina, & diſp. 435. §. Contrariam ſent.* favet *Caſtillo l. 60. Tauri. nu. 3.* ubi ait difficilem ſibi videri ſententiam, ut cum vir domum emit, poſſit mulier conſtante matrim. lucris quærendis renunciare: at poſſe ſuſtineri, quando de pretio, & emptione certior facta, nollet lucra participare. Et addit *Molina utroque loco cit.* hanc renunciationem lucrorum, ſi excedat ſummam quingentorum aureorum, inſinuatione indigere quoad illum exceſſum, ut morte confirmetur. Sicut de cæteris donationibus inter conjuges factis, eam ſummam excedentibus, dicemus hoc 6. lib. diſp. 14. num. 25. Et hæc ſent. eſt probabiliſſima.

II Sententia cenſet, validam eſſe renunciationem medietatis lucrorum acquiſitorum, & acquirendorum, factam, conſtante matrim. per uxorem in favorem viri. 3
Ducitur primò, quod lucra acquirenda, quia cum ea nondum in uxoris dominio ſint, nec acquiſita, non cenſetur uxor aliquid ex proprio patrimonio alienare, ſed tantum non acquirere. Et confirm. quia pater poteſt remittere uſumfructum, quem habet in bonis filii, in præjudicium legitimæ aliorum filiorum, quia id non eſt donare, ſed lucris legalibus cedere: ut dicimus diſp. præced. num. 18. ergo ſimiliter non erit donatio, cum uxor lucris legalibus acquirendis cedit ut vir ſuccedat. 2. probatur de lucris jam acquiſitis, quia propter hanc renunciationem uxor donans non efficitur pauperior. Quia non verè & propriè acquirit dominium illius medietatis lucrorum, nec eſt realis incorporatio in patrimonium ſuum per actum verum, & naturalem, ſed fictè, & revocabiliter per legem. Sicut quando hæreditas, vel legatum ipſo jure alicui acquiritur per legem ſine additione: ergo ſicut poteſt hæreditas, vel legatum repudiari ab uxore, ut ſuccedat vir: (ut diximus diſp. præced. num. 1.) ſimiliter poterunt renunciari lucra hæc jam acquiſita. Tandem, quia *l. 60. Tauri,* hodie *l. 9. lib. 5. recop.* indiſtinctè decernitur, poſſe uxorem renunciare lucris conſtante matrimonio acquiſitis. Sic tenent *Joan. Lup. rubr. de donat. §. 47. n. 19. & l. 60. Tauri. n. 3. Cov. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 1. n. 11. Anton. Gom. l. 51. Tauri n. 66. verſ. Quintus eſt ad fin. & l. 60. ad fin. Perez. lib. 5 ordin. t. 4. l. 4. f. 169. col. 2. verſ. Dubitatur ulterius, an alter ex conjugibus, Matienzo l. 5. recop. t. 9. l. 9. gloſ. 1. nu. 5. Azebedo l. 9. l. 8. Gutier. 2. pract. q. 126. n. 5 Ioan. Garcia de conjugali ac quæſtu, n. 147.*

Immo, & virum poſſe renunciare lucris quæſitis con- 4
ſtante

ſtante matrimonio, in favorem uxoris, ſentiunt *Covarr. Perez, Matienzo nu. præced. allegati*: dicunt enim poſſe alterum ex conjugibus in favorem alterius lucris jam acquiſitis renunciare. Et pro hac parte eſt *Phanucius de lucro dotis, gloſ.* 8. *n.* 16. ubi dicit poſſe virum remittere uxori lucrum dotis, quod per pactum ſibi competebat.

5 Sit I. Concluſio, uxor poteſt conſtante matrimonio renunciare lucris acquirendis, in favorem viri. Prob. rationibus adductis, num. 3. & docent DD. ibi allegati. Et ultra illos idem *Ioan. Lud. rubr. de donat.* §. 63. *n.* 2. *Suarez l.* 3. *fori, tit. de las ganancias, l.* 9. *n.* 24. §. *quæritur, & ſecundo, Mieres de major* 4. *p. q.* 26. *Naver. l.* 3. *de reſtit. c.* 1. *dub.* 9. *n.* 111. *in nova editione.*

6 II. Concluſio, poteſt ſimiliter vir ſuæ medietati lucrorum acquirendorum renunciare, in favorem uxoris, Probatur iiſdem rationibus, & docent authores allegati num. 4.

7 III. Concluſio, vir nullo modo poteſt conſtante matrim. cedere lucris acquiſitis, in favorem uxoris. Quia eſt perfectè dominus, & irrevocabiliter illius medietatis lucrorum, per realem incorporationem in patrimonium ſuum. Hæc eſt contra DD. allg. n. 4. quorum ſententiam meritò *Greg. Lop. & Molina relati, n.* 2. dicunt in hoc, alienam à veritate eſſe.

8 IV. Concluſio, probabilius mihi eſt, poſſe uxorem conſtante matrim. renunciare lucris acquiſitis, in favorem mariti. Ducor rationibus adductis, num. 3. Et ſic tenent Doctores ibi relati.

9 V. Concluſio, ut evitetur opinionum varietas, tutum eſt eam renunciationem, ſive à viro, ſive à muliere fiat ſive lucrorum acquirendorum, ſive acquiſitorum, juramento ſtabiliri. Quia juxta communiſſimam ferè omnium ſent. veriſſimamque, donatio prohibita inter conjuges, firmatur, & irrevocabilis efficitur juramento. Ut dicemus hoc 6. lib. diſp. 11. n. 2.

Ultima Concluſio: ea lucrorum renunciatio in favo-
10 rem alterius conjugis, antequam acquirantur, poteſt fieri in præjudicium legitimæ aſcendentibus, & deſcendentibus debitæ, at ubi ſemel acquiſita ſunt non poteſt fieri in talis legitimæ præjudicium. Quia jam dominium eſt tranſlatum. Et licet idem videatur probare non poſſe renunciare in favorem, viri: jam reſpondeo donationes has inter virum & uxorem, non ita amarè, & exactè tractandas eſſe, ut docet textus *l. Si id quod. verſ. Si quas, ff. de donation. inter virum, & uxorem*, ad quam ſolutionem oppreſſa alia ſimili argum. confugit *gloſſ. l. Si ſponſus, verſic. Nec te moveat, ff. eodem tit.* Sic docent *Ioan. Lupus rubr. de donatio* §. 63. *fin. Gutierrez* 2. *pract. quæſt.* 127. *n.* 45. *Mieres de major.* 4. *p. q.* 26. *n.* 60.

11 Ad argum. nu. 2 pro priori ſententia propoſita Reſp. Ad 1. dic, non acquiri dominium omnino perfectè, & irrevocabiliter, per veram & realem incorporationem in patrimonium ſuum: (ut explicui num. 3.) & ita poteſt renunciare uxor lucris illi acquiſitis: reſpectu autem lucrorum acquirendorum: manifeſtum eſt neutrum conjugem habere dominium, nec ea in ſuo patrimonio eſſe, cum nondum comparata ſint. Nec obſtat nullam requiri acceptationem, ut uxor comparet dominium lucrorum acquiſitorum, & abſque acceptatione obeuntem tranſmittere ad hæredes. Quia idem contingit in hærede ſuo, & in legatario ſpeciei, quia tamen repudiare poſſunt, nec ea erit alienatio in fraudem creditorum (ut dixi diſputat. præcedenti num. 8.) ſatis enim eſt, ut illa non ſit omnino perfecta, & irrevocabilis acquiſitio dominii Ad 2. dic, eſſe valde diſparem rationem. Quia reſpectu lucrorum acquiſitorum ex illa ſocietate, uxor habet dominium perfectum, & irrevocabile, & quamvis hoc non habeat reſpectu acquirendorum, at non eſt illa mera repudiatio non enim lucra illa compararentur viro ex mera repudiatione uxoris: ſed eſt acceptatio lucrorum illorum, & ceſſio in favorem viri. (ut dixi diſput. præcedenti numero 17. de ceſſione hæreditatis in favorem conjugis, aliàs non ſucceſſuri.) At in ſocietate inter conjuges, uxor non acquirit dominium perfectum & irrevocabile, & ex mera repudiatione alterius conjugis, lucra illa cedunt alteri, Ad 3. neg. conſeq. quia quamvis conjux renunciet lucris in favorem alterius conjugis, non acquirit conjux ea lucra ex alterius renuntiatione in ipſius favorem, ſed tantum renuncians aufert impedimentum, quo alter conjux impediebatur, ne ea acquireret. Nam eo ipſo quod alter renuntiat, ſuccedit alter. Sicut quando vir repudiat hæredis futuræ ab inteſtato, valet juxta *l. Si ſponſus, ad fin. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Nec uxor recipit aliquid tunc à viro ſed ſolum vir removet impedimentum, ut ſuccedat uxor. Ad 4. conſtat ex dictis nu. præced. Ad 5. reſpondet bene *Matienzo lib.* 5. *recop. t.* 3. *l.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 12. cum multis, quos refert, non requiri licentiam viri dum uxor cum ipſo contractum celebrat, nec eam eſſe auctoritatem: ſed meram licentiam, & ſolum deſiderari in viri favorem. Quod inde conſtat: quia eadem imbecillitas manet ſoluto matrimonio, cum tamen tunc nulla requiratur licentia.

DISPUTATIO VI.

Utrùm valeat donatio remuneratoria, inter conjuges?

SUMMARIUM.

Refertur opinio negans valere, n. 1. *Negatque donationem remuneratoriam eſſe, niſi merita pariant juſtitiæ obligationem. Et contraria opinio dicens id non exigi, n.* 2.

An exigatur exprimi in ea ob bene merita fieri? n. 3. *Et ibi in conſcientia non eſt neceſſaria probatio meritorum. Exigitur ut ea merita non ſint aliàs ſempta, n.* 4. *Et ſint inſignia, n.* 6.

Deſideratur ut donatio ſit meritis æquipollens n. 6.

Qualis debeat eſſe hæc æquipollentia? Referuntur variæ ſent. n. 7. 8. 9. *Et ſententia Authoris, n.* 10. *Valet donatio remuneratoria inter conjuges n.* 11.

Si mulier abſque matrimonii ſpe donet viro, poteſt vir matrimonio ſequuto, ipſi donationem remuneratoriam prioris facere n. 12.

An uxor omnia obſequia debeat viro? refertur quædam opinio, n. 13. *Et opinio Authoris, n.* 14.

Pinellus de bonis matr. l.* 1. *p.* 3. *n.* 61. *& 62. negat valere donationem remuneratoriam inter conjuges, Quia in ea eſt ſent. ut donatio remuneratoria, cui multos effectus paſſim jura, & DD. tribuunt, ſit tantum ea qua obſequia parientia jus agendi & petendi remunerationem, exibentur: non autem quando ſolum, obligant lege gratitudinis ad antidota: quod idem ſequitur *Matienzo lib.* 5. *recop. tit.* 9. *l.* 3. *gloſſ.* 6. *n.* 3. & alii DD. quos refert *Pinellus ibid. n.* 60. probatque fortiſſimis argum. Ex quo fundamento ſic probat invalidam eſſe donationem remuneratoriam viri erga uxorem, quia nulla obſequia poteſt uxor viro præſtare, ob quæ juſtitiæ conſequatur jus, ut ſibi remunerentur: omnia enim ratione ſocietatis conjugalis debet viro. Et ad *l. Quod autem* §. *Si vir, ff. de donat. inter vir. & ux.* cui contrarii DD. innituntur, ad probandum valere donationem remuneratoriam inter conjuges dicit, non ſubſtineri ex textu donationem mutuam inter conjuges, eo quod remuneratoria ſit: ſed quia cùm utrimque compenſatio fiat, neuter redditur pauperior. 1

I. Concluſio ſit: donatio remuneratoria quæ verè & 2
propriè talis eſt, nec dicitur donatio ſimplex, minimè exigit merita ex juſtitiæ lege mercedem poſcentia, ſed ſatis eſt, ſi ea ſint merita, quæ virum honeſtum, & probum deceat remunerare, obligentque lege gratitudinis ad antidota, Prob. ex *l. Aquilius Regul. ff. de donat.* ibi, *defendi non meram donationem eſſe verum officium magiſtri mercede remuneratum.* Et *l. Si pater,* §. *fin. de donatio, & l. Metum,* §. *Sed licet ff. de eo quod met. cau. & l. Sed & ſi lege* §. *Conſulit. ff. de petit. hæred.* ibi *plane ſi antidota acceperunt, dicendum eſt locupletiores factos, quatenus acceperunt*, & *velut genus hoc eſſe permutationis.* Ecce qualiter donationem remuneratoriam ad antidota obligantem, appellat Jurisconſultus permutationem tandem prob. ex *l.* 1. *ff. de donat.* ubi dicitur eam eſſe propriè donationem, ad quam donator nulla alia præce-

Digitized by Google

denti cauſa, niſi ut magnificentiam, & liberalitatem exerceat ducitur: at obligatus ad antidota non donat gratia ſolius liberalitatis exercendæ, ſed potius ut naturæ debitum ſolvat: ergo ea minimè erit donatio ſimplex, ſed vere,& proprie remuneratoria. Sic tenent Abbas rubr.de donat.n.3.Tiraquel.multos referens l. Si unquam verb. Donatione largitus,n.16.C.de revoc. donat. Cova. multa eleganter afferens,c.Cum in officiis,n.9.de teſtam.Riminal.inſt.de donat. in princ.n.92.& ſeq.Menoch.de præſump. l. 4. præſump. 167. n.31.32.& 33.Julius Clarus l.4.receptarum. §. donatio, q.3. initio.Joan.Garcia latè reprobans Pinellus, ejuſque fundamenta ſolvens,tract.de donatione remun.n. 1. & multis ſeq. Molina to.1.de juſt.tr.2.diſp. 244.f. 1054. Et hanc ſententiam fatetur communem ac receptiſſimam Matienzo l. 5. recop. t. 9. l. 3. gl. 6. n. 3.

3 II. Concl.aliqua ſunt requiſita,ut hæc donatio remuneratoria, talis ſit. I. Requiſitum eſt, in donatione exprimi ob bene merita fieri.Si enim id non exprimatur;quamvis ea præceſſiſſe probetur, non erit donatio remuneratoria, ſed ſimplex. Quia aliàs omnis donatio eſſet remuneratoria, cùm ſoli merenti præſumatur donationem fieri. Sic Bald. l.Illud,n.8.C.de ſacroſanct.Eccl.Ant. de Canario, tract.de inſinnat.2.p.n.15.Barb.l.Qua dotis 34.n.56.& 57.ff ſolut.matrim. refertque alios pro hac ſententia: & eam ſic explicat, Cùm in donatione exprimuntur benemerita, cenſentur cauſa finalis, & ita donatio erit remuneratoria: ea verò tacita quamvis præceſſerint, cenſentur cauſa impulſiva,liberalitas autem cauſa finalis: & ita donatio erit merè liberalis. Sed dicendum eſt, hoc non requiri, ſed ſatis eſſe probari merita præceſſiſſe Prob. ex l. Si verb. §. Idem Papinianus ff. mandati. ubi præſumitur libertum videntem fundum ſuum vendi à patrono, & capere pretium, donare quando poſt libertatem ſibi conceſſam id permittit, ubi gl. verb. Patrono, ait ratione primæ liberalitatis præſumi hanc donationem. Et tenent optimè id explicans; cum multis quos refert Tiraquel. l. Si unquam,verb.Donatione largitus, C.de revocandis donat. n. 71. & ſequent.& præcipuè, n. 78. ubi id ſic declarat. Licet quælibet donatio præſumatur facta ob merita, vix enim quis donat non benemerito, ſed ſi de illis non appareat,habetur pro ſimplici, Donatio enim non cenſetur remuneratoria, niſi merita æquivaleant donationi, quæ ſi ignota ſint, judicari nequit an æquivaleant. Si autem de meritis præcedentibus appareat licet de iis mentio in donatione minimè fiat, præſumitur eorum contemplatione facta, & de ea tanquam de donatione remuneratoria judicandum eſt. Idem docet Menoch.de arbit lib. 2. caſu 88.n.53.Gutier. 2. pract. q.120.fin.Maſcar t. de probat.concl. 160. n.10.Ioan.Garc.de donat. remuneratoria, n. 49. Et pro hac ſententia ſunt Gl. l.Si donatione verb. Poſtulas. C. de collatio. communiter ibi à ſcribentibus recepta. Roſella Donatio 1.d. 47. Sylv. Donat.2.q.7.dicto.13.Nav.ſum. c. 17. Hiſp. n 145.Lat.n.146. ubi dicunt donationem factam à patre filio,cenſeri remunerationem, quando probatur merita donatione digna præceſſiſſe.In foro autem conſcientiæ non eſt neceſſarium ea merita probari, ſed ſatis eſt ſi donatario conſtet. Quia probatio tantum deſideratur, ut judici in foro externo veritas conſtet.Sic Nav.ſum.c.17.n.145. Gutier. de juram. 1. p.c.5.n.18.Molina to.1.de juſt. tract.2.diſp.244. §. Quando conſtat.

4 Secundum requiſitum eſt, ut obſequia, & merita non ſint aliàs debita, ſi enim debita eſſent, non eſſent remuneratione digna, quia in neceſſitatibus nemo unquam liberalis exiſtit,l.Rom.legatar. ff.de adimen.leg.Si ſerva.ff.de hæred. inſtit.l.Proxime.ff.de ritu nupt. ibi,magis debitam libertatem præſtitit quàm ullum beneficium in mulierem contulit.quo nomine nec libertus obſequia præſtando,nec vaſallus fidelis pro domino moriendo,nec filius pro patre elaborando,nec uxor virum colendo,quicquam faciunt,niſi aliud majus & gravius intercedat, quod ad meritum pertinere videatur. Sic nocent Biba l.Si unquam.q.14.n. 30. verſ. Secundo C.de revocandis donat. ibi Tiraq.multos referens. verb. Donatione largitus. n. 106. & 107.Iaſ.l.Ex hoc jure,n.55.fine.ff de juſt. & jure, & Ioan. Lup. rubr. de don.§.50. n. 32 & 33.Caſtillo prooemio legum Tauri,ſuper gl.Gratia verſ. Sed non quælibet,Ant.Gom.l.29. Tauri,n.23.Gutier.de juram.1.p.c.5.n.2 & 3.Mieres de major.1.p.q.22.n 21.Ioan.Garc.de donat.renunerat.n.54.Angulo de meliorationibus, l. 12. gloſſ. 1. n. 18.

5 III. Requiſitum eſt,ut obſequia, & benemerita ſint inſignia: non enim quæcumque ſatis ſunt ut donatio dicatur remuneratoria. Ut de donatione remuneratoria Eccleſiæ, docet gloſ.c.Si quos.57. verb. Benemeritos, 12.qu.2. Et de donatione inter conjuges, docet Ioan. Lup.n.32.& Caſtillo. n. præced. allegati.

6 IV. Requiſitum eſt, ut donatio meritis æquipolleat: ſi enim ea excedat,in eo exceſſu eſt donatio ſimplex, c. Relatum,el 2.de teſt.ibi,juxta ſervitii meritum. Sic Alex.de Nevo,c.fi.n.7.de donat.inter vir.& ux.Tiraq.multos referens.d. l.Si unquam,verb. Donatione largitus,n.79. & 80.Ioan.Lup. rub.de donat.§.32.n.9.& §.10.à n.16.l.17.Tauri.à 52.Caſtillo prooemio legum Tauri,ſuper gl.Grat.verſ.Primo ut valeat. Greg.Lop.l. .gl.6.n.5.Azebed.lib.5.tit 1.l.4.n.1 & t.6.l.12. n.20.Ioan.Garcia de donat. remuneratoria, n. 51. Angulo de meliorationl.12. gl. 1. n. 19. Graita. reg 150. n.28.

7 Gravis autem eſt difficultas, qualiter hæc merita debeant æquipollere. Quidam enim cenſent oportere, ut omnino merita æqualia ſint donationi. Sic videntur tenere omnes DD. n. præced. allegati: quia ferè omnes illi abſolutè docent debere eſſe æqualia merita donationi, ſed hæc ſent. rejicitur. Quia gratitudinis lex poſtulat ſemper plus reddi quàm ſit acceptum. Ut teſtantur Ariſt.5.Ethic. & D.Th.2.2.q.106.a.6. Fort.l.2.§.Ius naturale 65.ff.de juſt. & jure.Purpuratus l.Cum quid. n.131.ff. ſi cert.peta. Quare Seneca l.2.de benefi.c.18.inquit,diligentius quærendus eſt beneficii quam pecuniæ creditor,huic enim reddendum eſt,quantum accepi,illi vero plus ſolvendum eſt.Unde Decius & Lancelot.l.Quæ dotis,ff.ſolut.matr. aiunt benificii acceptationem inſtar agri fertilis futurum plus reddentis,quam accipiat.

8 Alii fuerunt in alio extremo, cenſentes benemerita tunc dici æquivalentia donationi, quando hæc non excedit dimidium remunerationis illis debitæ: juſta l. 2. C. de reſcin.vend.Sic Bald.auth.Ex teſtamento, n.1.fin.C.de collat. Salicet.& alii quos refert Tiraq. d.l.Si.unquam.verb.Donatione largitus,n. 81. Sed hanc ſent. bene rejiciunt Tiraq. ibi n.82.Ioan.Lup.rub.de donat.§.50.n.29.Nec alicui ſolido innititur fundamento.

9 Alii opinantur, dici æquivalentia, quando in modico excedit donatio meritorum valorem: nempè in quarta parte ut ſi merita valeant 12. & donentur 16. tunc enim tota donatio cenſetur remuneratoria. Secus ſi exceſſus ſit nimius, in illo enim erit liberalis donatio: Ducuntur per l.Si verò,§. Idem Papin. ff. manda. quia ibi patronus donarat fundum liberto, & beſſem pretii quod ſolverat pro eo fundo, & libertus poſtea conſentiens fundum vendi per patronum, cenſetur animo remunerandi conſenſiſſe, ita ut valeat venditio facta per patronum, & ipſe integrum pretium recipiat. In quo non tantum continetur beſſis pretii, quod patronus ei donaret. ſed etiam triens pretii quod ex propriis bonis libertus ſolverat. Sic tenet Nav. de reditibus,q.1. n. 91. & apolog. ad eum lib.in 1. edit. q. 1. mon.82.n.6.Bart.l.Quæ dotis, 34. n. 60.ff. ſolut.matrim. Et hæc opinio ſatis probabilis eſt.

10 Magis tamen placet hoc arbitrio prudentis relinquendum eſſe: attenta donantis qualitate, an dives ſit vel nobilis. Cum ſoleant nobiles multo majorem referre gratiam,c.1.Donatio.Sic Tiraq.d. l. Si unquam,verb.Donatione largitus,n.84.& 86.Menoch. cum aliis quos refert. de arbitrariis,lib. 2. caſu 132.n. 7. & ſequent. Iulius Clarus l.4.receptarum,§.Donatio, q 2.fine, & c.8.§.Sed pone Ioan. Garcia de donat.& remun.n.53 Quare optimè Tiraq ibi n.84.alios referens. & Menoc. ibi. n. 9. Aiunt totam donationem dici remuneratoriam, quamvis merita excedat, ſi non excedat id quod divites ac nobiles in eo eventu remunerare ſolent.

III. Con

III. Concluſio, donatio remuneratoria inter coniuges, valida eſt. Hæc eſt contra Pinellum, n.1.alleg.1.prob.nam Jura ſolùm donationem inter conjuges prohibent, (ut conſtat ex dictis hoc 6. lib. tota diſp. 1.) ſed donatio remuneratoria, quamvis merita non pariant actionem ex juſtitiæ lege, non eſt abſoluta donatio, ſed potius debiti ſolutio: (ut probavi num. 2.) ergo non cenſetur inter eos prohibita. 2. probatur ex *l. Quod autem, R. Si vir, ff. de donat. inter vir. & uxor.* ubi dicitur valere donationem, ſi vir, & uxor ad invicem ſibi donent. Quem textum licet aliter intelligat Pinellus, ut retuli n. 1. at multi Juriſperiti graviſſimi, quos ſtatim referam, intelligunt donationem illam ſuſtineri: quia eſt remuneratoria. Sic *Abb. c. fin. num. 7. de donat inter vir. & uxor. Alexand. de Nevo ibi n. 7. Prepoſ. n. 3 Tiraquell.* multos referens, *de nobilit. cap.* 18. *num.* 19. *& l. Si unquam, verb. Donatione largitus, num.* 19. *C. de revocand. donat. & in conſuet. Galliæ, tit.* 14. §. 10. *gloſſ.* 1. *in principio, fallent.* 2. *Joan. Lup. rubr. de donat.* §. 32. *num.* 8. *Roſella Donatio, num.* 32. *Angel. Donatio.* 3. *init. Sylveſt. Donatio.* 2 *quæſt.* 1. *Tabien. Donatio* 3. *init. Armilla verb. Donatio n.* 24. *Rolandus conſ.* 5. *vol.* 1. *Ant. Gomez. l.* 52. *Tauri n.* 66. *caſu* 4. *Menoch. de arbitrar. l.* 2. *caſu.* 132. *n.* 4. *Joan. Garcia de donat. remuner. n.* 21. *Gratian. reg.* 150. *n.* 28. Et ex Theologis, *Molina tom.* 2 *de juſt. tract.* 2. *diſp.* 289. §. *Tertius ſi fiat.* Ejuſdem ſent. ſunt DD. diſp. ſeq. num. 3. allegandi: nam ideo concedunt, virum ignobilem poſſe conſtante matrim. uxori nobili dotem conſtituere, quia eſt donatio remuneratoria. Ejuſdem ſent. ſunt DD. aſſerentes poſſe arrhas dari uxori per maritum poſt initum matrim. quos referam hoc 6. l. diſp. 18. n. 2. Ducuntur enim, quia ea eſt donatio remuneratoria.

12 Hinc refertur mulier abſque matrimonii ſpe donanti viro qui poſtea nupſit poſſe conſtante matrim virum donationem remuneratoriam illius prioris efficere. Sic *Joan. Lup. rubr. de donat.* §. 32. *n.* 8. *fine.*

13 Dubitabis autem, quæ obſequia uxoris minimè ſint viro debita, ut ob ea liceat viro uxorem remunerare; *Pinell. de bonis matr. l.* 1. *p.* 3. *num.* 91. *verſ. Sed prædicti viri,* docet uxorem omnia obſequia viro debere, ac proinde nulla eſſe remuneratione dignam. Idem *Barbatius ad dit. ad Bald. l. Si uxorem. C. de condit. inſer.* aſſerens uxorem nobilem teneri ad obſequia, licet vilia ſint & videntur tenere *Joan. Andr. c. Literas, n.* 9. *de reſtit. ſpol. & Angel. verb. Uxor, n.* 2. dicunt enim indiſtinctè teneri uxorem ad obſequia viri etiam vilia. Et hoc dicit fortè verius eſſe. *Tiraq. de nobil. c.* 20. *n.* 95. *& ſeqq.* ad quem locum ſe remiſerat. *l.* 1. *connub. gloſſ.* 2. *p.* 1. *n.* 27. Et probat, quia non debet eſſe conditio creditoris deterior, ob debitoris nobilitatem, niſi aliter eſſet jure cautum: at ex juris diſpoſitione tenetur uxor operas præſtare viro, cum ſit ipſi ſubdita, *l. Sed ſi vir ex lana ff. de donat. inter vir. & uxor.* bonus textus. *c. Hæc imago, & c. Eſt ordo* 33. *q.* 5. ubi dicitur mulierem eſſe viro ſubditam, & penè ejus famulam, ergo licet uxor ſit nobilis, ad hæc tenetur: cum in jure non excipiatur. 2. quia ab initio contracti matrim. inerat ea dignitas uxori, ergo ea non excuſat ab his obſequiis: eo enim quod ſe à matrim. obligavit conſequenter ſe ad hæc obſequia aſtrinxit.

14 Sed verius eſt non teneri uxorem nobilem ad ea obſequia vilia, ſed ad ea ſola quæ juxta ſuam dignitatem, ac conditionem non dedecent: quare ſi ea vilia præſtet, erunt digna remuneratione. Unde non tenetur lavare pedes & caput viri, cibos condire, & alia ſervilia miniſteria exercere. Facit optimè in alio ſimili *l. Interdum, la* 1. *ff. de operis libert.* ibi, *ſed ſi liberta quæ operas promiſit, ad eam dignitatem perveniat, ut inconveniens ſit præſtare patrono operas ipſo jure hæc intercident.* Sic docent *Bald. l. Si uxorem, n.* 6. *C. de conditionibus inſer. Abb. c. Literas. n.* 27. *de reſt. ſpoliato. Felicus c. illud, n.* 11. *de præſumpt. verſ. Adde iſtis, Decius conſ.* 202. *verſ. Nec obſtat quod alia, Corſetus tract. de poteſt. reg. q.* 30. *fine. Joan. Lup. rubr. de donat.* §. 31. *n.* 2. *&* §. 50. *n.* 33. *&* §. 62. *n.* 6. *Roſella verb. Uxor. n.* 6. *& ibi Sylv. q.* 2. *Suarez. lib.* 9. *tit. De los pleitos, n.* 13. *fin. l.* 1. *Fori Ioan. Garcia. de donat. remuner. n.* 28. Et conferunt ad hoc quæ docent *Cynus*, & *Salicet d. l. Si uxorem, & Guliel. Bened. c. Rayn. de teſt. verb. Dotem quæ ei dederat. n.* 47. ubi docent, uxorem nobilem non teneri operari viro. Quæ tamen intelligerem niſi conjuges ita pauperes eſſent, ut famulam conducere nequirent, hæc obſequia præſtituram: Tunc enim uxor ratione neceſſitatis ad ea teneretur. Similiter erunt obſequia remuneratione digna licet alias debita: ſi eſſent impenſa diutiſſimè, & magna cura in gravi & longa ægritudine patris, vel viri: ut cum *Decio & Pariſio,* docent *Tiraq. l. Si unquam, verb. Donatione largitus, n.* 108. *C. de revoc. don. Mieres de major.* 1. *q.* 22. *n.* 22. Ad argum. propoſita n. præced. fine, facilè reſpondetur, nunquam uxorem debuiſſe obſequia viro quæ ſuam dedecent dignitatem: nec ad ea per matrim. ſe obligaſſe.

DISPUTATIO VII.

Utrùm valeat donatio, qua alteruter conjux alteri dotem conſtituit?

SUMMARIUM.

Valet ſi uxor etiam conſtante matrim, dotem conſtituat marito, n. 1.
Vir conſtante matrim. vel ante, an poſſit dotare uxorem? n. 2.
An valeat quando eſt diſparitas inter conjuges, ætate, nobilitate aut divitiis, n. 3.
Quid, ſi ea nobilitas fœminæ compenſetur viri divitiis, n. 4.
An hæc dos per virum conſtituta fœminæ, habeat dotis privilegia, n. 5.
An valeat hæc dos, quando vir fœminam deflorat: & eam ducit, & dotat, n. 6.
Valet quando Pontifex diſpenſat in impedimento, a lege ut vir dotet uxorem n. 7. *Et quando eſt conſuetudo dotandi, n.* 8. *Et quando eſt pro pacis bono inter conſanguineos viri, & uxoris, n.* 9.

PRima Concluſio ſit: uxor, non tantum ante matrimonium, ſed etiam eo conſtante poteſt dotem conſtituere viro. Prob. quia mulier dotata à principio poteſt conſtante matrimonio augere dotem. *l. Si conſtante, & l. fin. verſ. Quare enim, paulo poſt princ. C. de donat. ante nupt.* Et expreſſius, *inſt. de donat.* § *Eſt & aliud, verſ. Et primis quidem,* ergo à fortiori dotem conſtituere poterit, quando dotata non eſt. Præterea, quia eſt ſatis probabile mulierem divitem nullo de dote pacto inito, cenſeri bona in dotem promittere (ut dixi l. 1. diſp 59. n. 4.) Si tamen poſt matrimonium initum, bona aliquot comparavit, remunerat beneficium à viro acceptum, qui indotatam eam recepit; tandem, quia dos ſoluto matrimonio redit ad uxorem, non fit autem quando vir dotat uxorem, ſed ea dos eſt uxore ſoluto matrimonio quare mirum non eſt, ſi uxor poſſit conſtante matrimonio virum dotare, non tamen id liceat viro reſpectu uxoris: ut dicemus num. ſequenti. Sic docent *Bald. Novellus de dote* 7. *p. privil.* 8. *Joan. Lup rub. de donat.* §. 53. *n.* 2. *&* 2 *Mantic. de conject. ult. vol. lib.* 11. *tit.* 22. *n.* 2 *Baeza de non melior. filiab. c.* 5. *n.* 16. addit *Novellus*, ſi dos excedat congruentiam, juxta viri qualitatem, non valere exceſſum. Quia eſt donatio ſimplex. Sed de hoc dubitat *Ioan. Lup. ibi. fine, & Baëza n.* 17. & meritò magis in eam partem inclinat, ut valeat, cum ea dos reditura ſit ad ipſam uxorem ſoluto matrimonio. 1

II. Concluſio: non valet, ſi vir conſtante matrimonio dotet uxorem. Prob. ex *l. Si quis uxori. ff. de donat. inter vir. & uxor* ubi habetur, ſi vir donaſſet rem uxori. eo pacto, ut poſtea uxor eam ſibi in dotem daret, non valere. Et ratio eſt, quia conſtituere dotem eſt donare *l. fin.* §. *Si à ſocero, ff Quæ in fraud. credit.* Sic docent *Abbas c. Et ſi neceſſe, n.* 2. *de donat. inter vir & uxor.* ubi *Alex. de Nevo, n.* 2. *Præpoſ. n.* 1. *Bart. Soc. l.* 1. *n.* 70. *ff. ſolut. matr. Ioan. Lup rub. de donat.* §. 30. *n.* 1. *Sylv. verb. Dos q.* 6. ubi *Angel n.* 6. *Armill n.* 8. *Tabiena q.* 5. *n.* 6. *Baëza de non melior. filiab. c.* 16. *n.* 40. Idem dicendum eſt, ſi fiat hæc dotis conſtitutio ante contractum matrim. referendò ſe ad tempus quo contractum eſt: id eſt, quando datur hac lege, ut inito matrimonio, & non aliàs acquiratur. Nam donatio inter ſponſos relata in tempus matrimónii nulla eſt (ut dixi hoc l. 6. diſp. 1. n. 6. Sic docent) *Abb. Præpoſ. Alex. de Nevo, Bart. Soc. Joan. Lup. n* 2. *Angel. Sylv. Tabien. proximè cit.* Quare de his donationibus judicandum eſt, ſicut de cæteris factis inter virum & uxorem, quæ invali- 2

dæ ſunt, niſi morte confirmentur: ut bene tradit *Bart. Socinus ibid.* Si tamen vir ante initum matrim. abſolutè dotaret uxorem non referendo ſe ad tempus contracti matrim. ſed ita ut ſtatim acquireret illius dominium, valet, ut expreſsè probatur ex *l. 1. C. de donat. ante nupt.* Sic docent *Abb. Alex. de Nevo, Præpoſ. Angel. Sylveſt. Tabiena ibidem, ita Lup. eo §. 30 n. 2.*

3 III. Concluſio: aliqui ſunt caſus, in quibus valet hæc dotis conſtitutio. I. eſt, quando vir exceditur ab uxore, nobilitate, vel ætate, ut ſi ignobilis, aut ſenex ducat nobilem, aut juvenculam. Quamvis enim aliqui negent licere huic viro dotare uxorem, Sic *Crott. rubr. ff. ſolut. matrim. n. 62. Aymonſ. conſ. 51.* & utrimque diſputat *Novellus de priv. dotis, 10. p. a num. 8.* Et alii diſtinguant, dicentes, validam eſſe dotem, ſi ante initum matrimonium aſſignetur, ſecus eo inito. Quia priori caſu eſt donatio remuneratoria ex cauſa neceſſaria, poſteriori verò, ex cauſa voluntaria. Sic tenent *Bartol. Socin l. 1 nu. 73. ff. ſolut. matrim. Mainarius, l. In ambiguis pro dote, n. 91. ff. de reg. jur. Pariſ. conſ. 86. num. 43. lib. 3.* Et refertur, *Salicetus l. 2. num. 2. ad finem. C. de dote cauta:* ſed eam non tenet. immo expreſsè dicit velere dotem conſtitutam poſt matrimonium, ſi exprimatur animo remunerandi conſtitui: at in dubio hunc animum non præſumi; qui tamen præſumeretur, ſi ante matrimonium fieret talis donatio. Eandem ſententiam tenet *Iulius Clarus lib. 4. recept. verb. Donatio, quæſt. 9 verſ. Sed pone quod maritus, Lud. Lopez, lib. de contractib. c. 47. verſ. Adde octavo.* Sed dicendum eſt, valere eam dotis conſtitutionem etiam conſtante matrimonio factam. Quia eſt donatio remuneratoria beneficii in virum collati per uxorem, quæ cum nobilis, vel juvencula eſſet, non dedignata eſt ignobili, aut ſeni nubere. Sic docent *Gloſſ. l. Si voluntate, verſ. Petendis, C. de dotis promiſſ. Bart. l. Si divortio, n. 4 ff. de verbor. obligatio,* ubi *Angel. Paul. & Alexand. Bal. d. l. 1. fi. C. de donat. ante nupt. Imola l. ff. ſoluto matrim. Iaſon l. Ex hoc jure, num. 55. ff. de juſt. & jur. & d. l. Si divortio, num. 9. Abb. cap. 1. num. 8. de adulter. & cap. fin. nu. 7. de donat. inter. vir. & uxor. & cap. Et ſi neceſſe, eodem tit. n. 2. Præpoſit. d. cap. fin. n. 3. & d. cap. Etſi neceſſe, n. 2. Alexand. de Nevo, d. cap. fi. n. 7. & d. cap. Etſi neceſſe, n. 2. Tiraquell* innumeros referens. *de nobilit. cap. 18. n. 19. Ioan. Lup rubr. de donat. §. 31. n. 1. & §. 32. n. 7. Segura l. Cohæredi §. Cum filiæ, n. 162. ff. de vulg.* ubi *Perez in additionibus, Angel. verb. Dos, n. 6.* ubi *Sylveſt. q. 6. Tabiena q. 5. n. 9. Armilla n. 8. Caſtillo proœmio legum Tauri, ſuper gloſſ. Gratias. Sed quia ſupra dixi: Covar. 4. decret. 2. p. cap. 2. §. 3. n. 2. Grego. Lop. l. 2. verb. Con la vieza, tit. 20. p. 2. Anton. Gom. l. 52. Tauri, n. 66. caſu 4. & tomo 2. variar. c. 4. n. 23. Villalobos in communib. opin. litera D. n. 229. Perez lib. 5. ordinam. tit. 2. lib. 1. fol 73. §. Præterea relictum, verſ. Unde infertur, Dueñas reg. 121. limit. 11. Baëza de non melior. fi. c. 16. fine. Ioan. Garcia de donatione remun. n. 26. Azebed. li. 5. recop. tit. 2. l. 3. n. 11. Aiora de partition. 1. p. c. 7. n. 30. & 31. Barb. l. Quæ dotis, 34. n. 56. ff. ſolut. matrim, Valaſcus conſ. 4. n. 7. & conſ. 5. n. 18. to. 1.* Et ex Theolog. *Molin. to 2. de juſt. tract. 2. diſp. 289. §. Tertius ſi fiat. & diſp. 439. §. Secundum. ſi eodem confeſſio Lud. Lopez 2. p. inſtr. de matr. c. 41. fol. 1067.*

4 Sed dubitabis, an hoc procedat; quando nobilitas fœminæ compenſatur divitiis viri: Ut ſi ignobilis ditiſſimus ducat nobilem pauperrimam. Videtur enim tunc nullam eſſe diſparitatem, ut ratione illius liceat dotem remuneratoriam conſtituere. Sed dicendum eſt valere: quia poſt viri obitum manet uxor deterioris conditionis, eo quod ignobili nupſerit: atque ita non datur conpenſatio. Sic *Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 32. n. 9.*

5 Hæc autem donatio per virum facta uxori, cauſa hujus exceſſus, quamvis communiter dos appellari ſoleat, non gaudet dotis privilegiis. Quia non eſt verè, & propriè dos ſed ſola illa quam uxor tradit marito, ad onera matrim. ſubeunda. Sic cum Romano, docent *Covar. 4. decret. 2. p. c. 4. §. 3. n. 4. Lud, Lop. 2. p. inſtruct. de matri. c. 41. f. 1076.*

6 II. Caſus eſt, ſi quis virginem ſeductam violarit, & ob hoc ducat eam, & dotet, valebit enim dotis conſtitutio. Quia non eſt donatio: cum ad hoc teneatur, juxta *c. 1. de adulter.* Sic *Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 30. n. 3.*

III eſt quando Pontifex diſpenſaret cum duobus conſanguineis ea lege, ut vir uxorem pauperem dotaret: valebit enim dotis conſtitutio. Quia non eſt donatio, ſed ex cauſa oneroſa datur ut Pontifex diſpenſet. 7

IV. Eſt, ſi eſſet conſuetudo, ut vir dotaret uxorem. 8 Quia conſuetudo vincit legem & eſt altera lex, *cap. final. de conſuetud.* Sic *Vincentius c. Et ſi neceſſe, de donat. inter vir. & uxor.* ubi *Ioan. Andr. n. 2. Anton. nu. 2. Cardin. n. 1. Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 30. n. 4.*

V. Eſt, quando vir conſtitueret dotem uxori, ut animi 9 diſcordes conclientur conſanguineorum utriuſque conjugis, Sic *Ioannes Lupus, rubr. de donatio. §. 32. n. 9.* quamvis ſub aliquali dubio. Quia tunc non eſt propriè donatio, cum non ſola liberalitas moveat ſed bonum pacis conciliandæ. Probat etiam per *l. Creditor §. 1. ff. mandati*, ubi promiſſum pro pace obtinenda, occaſione matrimonii, nequit à muliere repeti, & ad hoc commendat *ibi Baldus.*

DISPUTATIO VIII.

An dos conſtituta per virum uxori, minuat legitimam debitam aſcendentibus, vel deſcendentibus viri: atque ita extrahenda ſit de toto hæreditatis corpore, vel potius de ea parte, de qua poteſt maritus liberè diſponere, ut in Caſtella de 5. bonorum parte, ſi habeat decendentes vel de tertia, ſi habeat ſolos aſcendentes.

SUMMARIUM.

Refertur opinio dicens non minuere legitimam, n. 1.

Si vir diſtar conſtituat fœmina excedenti ipſum nobilitate, aut juventute dotem ante matrimonium, extrahitur de toto acervo hæreditatis, ſecus ſi conſtante matr. conſtituatur, n. 2. Et quid. quando Pontifex diſpenſat in conſanguinitate, ſi vir dotet uxorem? n. 3.

Quid, quando eſt conſuetudo, ut vir dotet uxorem? n. 4. Et quid Cum fit ut paces concilientur, n. 5.

Quid, quando conſtituis dotem fœmina quam deflorarit, & duxit, n. 5.

JOan. Garcia, de donatione remun. num. 42. affirmat dotem quam vir ſenex, vel ignobilis conſtituit, uxori nobili, aut juniori, non minuere legitimam aſcendentibus, vel deſcendentibus debitam, ſed extrahendam eſſe ex ea parte, de qua poteſt maritus in horum præjudicium diſponere, Quia donatio remuneratoria, quando ex juſtitia non eſt debita, non minuit legitimam: qua ratione arrharum donatio, licet in remunerationem fiat, extrahitur de ea parte, cujus diſpoſitio libera eſt viro abſque præjudicio legitimæ. Ut dicemus hoc 6. l. diſp. 36. Cum ergo hæc dos nou ſit ex juſtitiæ lege debita, ſed gratis conſtituatur à viro, non minuet. legitimam. 1

1. Tamen dico, dos quam conſtituit vir ignobilis nobili, vel ſenex juvenculæ, ante contractum matrimoninm, ut effectum habeat, deducenda eſt ex toto hæreditatis cumulo, tanquam æs alienum, & ita minuet legitimam. Si verò conſtante matrimonio conſtituatur, non minuit legitimam, ſed extrahitur de ea parte de qua poteſt vir liberè diſponere, in præjudicium aſcendentium, vel deſcendentium. Probatur, quia ante contractum matrimonium datur ex cauſa oneroſa, & neceſſaria, & ita non eſt donatio, ſed contractus oneroſus, Do, ut facias: vir enim largitur dotem nobili, vel juvenculæ, ut ſibi ignobili, vel ſeni nubat, & illa dote promiſſa compenſat diſparitatem. Quando autem nulla dotis promiſſio matrimonium præceſſit, eſt donatio remuneratoria ex cauſa lucrativa, & voluntaria, ut optimè docet *Bartol. Socin. l. 1. num. 73. ff. ſolut. matrim.* Quare bene dicit *Angulo de meliorat. l. 6. gloſſ. 4. num. 5.* promiſſionem dotis poſt initum matrimonium factam, non poſſe dici ex cauſa oneroſa, cum non fiat præjudicium fœminæ, quæ ea lege minimè contraxit. At donatio remuneratoria quando 2

do non eſt debita ex juſtitiæ lege non minuit legitimam, ergo. 2. quia filiis prioris matrimonii tenetur vir reſervare quæ habuit ab uxore, titulo lucrativo donationis, non autem quæ titulo oneroſo, *l. Fœmina C. de ſecundis nupt. auth. Hoc lucrum. C. eodem titul.* & bene docent *Joan. Lup. rubr. de donat. §. 59. n. 35. Covar. 2. decret. 2. p. cap. 3. §. 9 n. 7. Valaſcus conſ. 16. n. 6. & 7. tom. 1.* nec ſatis eſt, ut ſit donatio remuneratoria. Quia juxta communiorem, & veriorem ſententiam, donatio arrharum à priori viro facta, reſervanda eſt ab uxore filii prioris matrimonii, quæ tamen donatio remuneratoria eſt. Sed hanc dotem conſtitutam à viro ſene vel ignobili, ut ſibi nubat juvencula, vel nobilis, non tenetur hæc uxor reſervare filiis prioris matrimonii. Ut docet *Ripa de l. fœmina, num. 35. Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 50. num. 35. Caſtillo proœmio legum Tauri, ſuper gloſſ. Gratia. verſ. Sed quia ſupradixi, Covar. 4. decret. 2. p. cap. 3. §. 3. n. 3. Perez lib. 4. ordin. t. 2. l. 1. f. 73. §. Preterea relictum, verſ. Unde infertur. Azebedo lib. 5. recop. t. 1. l. 4. num. 1.* ergo hæc dos non cenſetur donatio, ſed contractus oneroſus. Et ita *Ioan. Lup. eod n. 35.* dicit hanc non eſſe donationem, ſed contractum permutationis: ergo deducenda eſt tanquam debitum, ex toto hæreditatis corpore minuetque legitimam. Sic tenet *Avendaño de exequen. mand. 2. p. c. 29. n. 14. verſ. Quarto infero.*

2. Dico quando vir dotat uxorem conſanguineam, eo
3 quod Pontifex ea lege in conſanguinitate, vel alio impedimento diſpenſavit, extrahitur ea dos ex toto hæreditatis cumulo. Quia non eſt donatio gratioſa, ſed contractus cum Pontifice initus, ut ea diſpenſatio concedatur.

3. Dico quando vir dotat uxorem ratione conſuetudi-
4 nis id permittentis, non tamen cogentis dotare, extrahitur dos de ea parte, de qua poteſt vir diſponere in præjudicium aſcendentium, vel deſcendentium. Sicut hoc 6. l. diſp. 39. num. 15. dicemus, arrhas ex ea parte deducendas eſſe Quia tunc ea dos non eſt debita, ſed ex cauſa voluntaria procedit.

4. Dico, quando vir dotat uxorem propter bonum pacis
5 inter utriuſque conſanguineos, nullo inito concordiæ pacto, extrahitur dos de ea parte cujus libera diſpoſitio conceditur viro, ſervata illæſa legitima. Quia ex cauſa voluntaria procedit. Si verò pactum juſtum iniretur, ut gratia cedendi lite juſta, tunc eſſet tranſactio, extraheretur que de toto hæreditatis corpore.

Ultimò dico, dos conſtituta per virum uxori, eo quòd
6 illam defloravit, caſu quo tenetur eam dotare, deducitur ſimiliter ex toto hæreditatis corpore. Quia tunc eſt debiti ſolutio. Atque ita *Ioan. Lup & Caſtillo n. 2. allegati.* dicunt non teneri uxorem reſervare dotem hanc, filiis prioris matrimonii.

DISPUTATIO VIII.

An confeſſio viri de dote recepta, quam recepiſſe minimè conſtat, vel de majori ſumma, cenſeatur donatio illius dotis, aut augmentum, validáque ſit talis donatio.

SUMMARIUM.

Referuntur quatuor ſententiæ, num. 1.
Quando conſtat ſimulatam eſſe cauſa honoris, & c. non eſt donatio n. 2.
Ante matrimonium facta licet conſtet de animo donandi, eſt invalida, nec morte confirmatur, n. 3.
Si fiat ante matrim. nec conſtet de animo donandi, is non præſumitur n. 4. Et ibi, actus qui uno caſu eſt promiſſus, alio verò prohibitus, cenſetur in dubio factus in caſu permiſſo. Et quid, quando in ipſomet matrimonii contractu.
Si fiat conſtante matrim. cenſetur facta animo donandi, n. 5.
Ea donatio confirmabitur morte viri præmorientis, niſi revocata ſit tacitè, vel expreſſè n. 6. Et ibi, quando cenſeatur hæc confeſſio revocata.
In caſibus in quibus valet donatio inter conjuges, ſtatim eſt valida donatio conſurgens ex ea confeſſione, & fit irrevocabilis, n. 7.
Quid ſi vir ignobilis, vel ſenex fateatur, ſe dotem recepiſſe ab uxore nobili, vel juniori n. 8.
Quando hæc confeſſio habet vim donationis, nil refert ſint elapſa tempora exceptionis, non numeratæ pecuniæ, num. 9. Et ibi remiſſivè an donatio conſurgens ex tali confeſſione firmetur juramento, & tradi liceat creditoribus: & ſi cenſeatur donatio, quando vir fatetur ab extraneis ſe dotem recepiſſe?
Quando dos antè matrim. fuit promiſſa, & eo conſtante fatetur vir receptionem, non præſumitur animus donandi, ſed verè receptam fuiſſe n. 10.
Solvuntur argumenta, & explanantur l. Si voluntate, C. de dotis promiſſione, & l. finalis, C. de dote cauta, n. 11.

QUæſtio hæc valde confuſa eſt apud aliquos ſcriben- 1
tes: & ideo quà brevitate, & claritate potuero, illam diſputabo latius videre eam apud authores quos referam. Igitur ſunt ſententiæ, tres priores refert *Valaſcus co. ſ. 5. n. tom. 1.* Prima dicit, confeſſionem factam ante matrimonium minimè cenſeri animo donandi, ſed ſpe numerationis futuræ effectam: factam verò conſtante matrim. cenſeri animo donandi. & ita judicandum eſſe de illa, ac de cæteris donationibus inter conjuges, quæ invalidæ ſunt, niſi morte donantis confirmentur. Sic *Joan. Andr. addit. ad Specul. rubr. de donat. inter vir. & uxor. & in fine, & Albericus.* quem refert ibi *Valaſcus*. II. Sententia dicit, ſemper eam confeſſionem reputari factam animo donandi. Pro hac ſententia refert *Valaſcus Bartolum, l. Si divor. num. 3. ff. de verb. oblig. & alios authores.* III. Sententia ait, nunquam cenſeri eam confeſſionem animo donandi factam, ſed ſpe futuræ numerationis. Sic *Dynus Romans. Alex.* quos refert *ibi Valaſcus*: & multi alii, quos refert & ſequitur *Covar. 1. var. c. 7. n. 4. verſ. Sed quod etiam, & n. 5. initio*: additque hanc ſententiam eſſe veram, licet fiat hæc confeſſio, adhibita renunciatione exceptionis non numeratæ dotis. Prob. quia ubi alia ratio, aut conjectura poteſt aſſumi, nunquam præſumitur donatio, *l. Si id quod aurum, ff. de ſolut. & l. Cum indebit. ff. de probat.* ſed ſpes futuræ numerationis poteſt hic eſſe cauſa illius confeſſionis: ergo non præſumitur donandi animus. 2. quia ſi donatio præſumeretur, ea confirmaretur morte viri. Quod verum non videtur, cùm *l. fin. & auth. ibi incerta. C. de dote cauta*, poſt mariti obitum competat ejus hæredibus exceptio non numeratæ dotis. Et *l. Si voluntate 4. C. de dotis promiſſ.* ſtatuatur, poſſe maritum petere eam dotem, quam recepiſſe faſſus eſt. Quæ vera minimè eſſent, ſi ex confeſſione dotis receptæ conſurgeret donatio. 3. quia aliàs ex eodem actu duæ donationes præſumerentur, contra *l. 1. C. de dotis promiſſ.* negantem, duo ſpecialia præſumi. Altera eſt, vir ſe aſtringeret ad uxorem indotatam, ſuis ſumptibus alendam. Altera verò, ad reſtituendam dotem non habitam. IV. Sententia eſt media, ut tunc donatio præſumatur, quando confeſſio facta eſt matr. conſtante, & adjecta renunciatione exceptionis non numeratæ dotis, ſecus ea renunciatione omiſſa. Quia renuncians illi exceptioni, privatur ſpe futuræ numerationis: atque ita non eſt alia conjectura, quæ aſſumi poſſit illius confeſſionis. Sic tenent *Imola, Crotus, Socinus, Alexand. Aret. Gozadinus,* quos refert *Covar. eod. c. 7. n. 4. verſ. Sed quod etiam.* Eamdem tenet *Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 12. n. 51. & 52. junct. n. 60.*

I. Concluſio ſit: quando vir ſimulatè dotis receptio- 2
nem confitetur, aut majoris ſummæ ut honori conſulat, ne non dotatam uxorem duxiſſe videatur, vel ut ſatisfaceret parentibus, aut conſanguineis, quibus renitentibus matrimonium iniit: non eſt dubium hujuſmodi confeſſionem eſſe nullam, nec donationem inducere, quia conſtat de animo ſimulato: Sic *Valaſcus conſ. 5. num. 21. verſ. Quintus caſus, tom. 1. Molina. tom. 2. de juſtit. tract. 2. diſp. 439. §. Ut quid tenendum ſit.*

II Concluſio quando matrimonio nondum inito, facta 3
eſt confeſſio dotis receptæ, aut majoris ſummæ de cujus receptione non conſtat: ſi certum ſit animo donandi factam eſſe, donatio illa eſt prorſus invalida, & confeſſio, quare morte non confirmabitur. Probatur ex *l. 1. C. de donat. ante nupt.* ibi, *multum intereſt, ſi ea quæ donat vir futurus, tradiderit uxori, & poſtea in dotem acceperit: an verò donandi animo dotem auxerit; ut videatur accepiſſe, quod non accepit.*

pit. Priore enim caſu donatio non impeditur, & res quæ in ea tanſa ſunt dotis effectæ, judicio de dote peti poſſunt: poſteriori autem caſu nihil actum eſt donatione: & quod in dotem datum non eſt, repeti non poteſt. Sic docent *Jaſon l. Si divortio. n. 8. ff. de verb. oblig. Valaſcus* alios referens, *conſ. 5. n. 4. tom. 1. Molina d. diſp. 439. §. Quando autem, & ſeq.* nec audiendus eſt *Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 12. n. 3.* dicens morte viri præmorientis confirmari eam donationem. Quod ſi objicias donationes factas inter virum & uxorem, ante matrimonii contractum, relatas in matrimonii tempus, quamvis invalidæ ſint confirmari morte prævia conjugis donantis, inſtar donationum quæ conſtante matrimonio inter ipſos fiunt: (ut dicemus hoc 6. lib. diſp. 14. num 2.) ergo ea donatio conſurgens ex illa confeſſione dotis receptæ, ante matrimonium facta, confirmabitur morte. Nec obſtat ſi dicas, traditionem rei donatæ ad eam confirmationem deſiderari: quæ in hoc caſu deficit: cum nulla tranſitio dotis illius præceſſerit. Non (inquam) obſtat, quia quando conſtante matrim. confeſſio illa dotis receptæ facta eſt, præſumitur donatio, & morte confirmatur: cum ſimiliter traditio deficiat: (ut dicemus num. 6.) Sed bene reſpondet *Molina proxime cit.* diſparem eſſe rationem, quia quando confeſſio dotis fit conſtante matrimonio, eſt ibi ficta traditio, & virtualis: reputatur enim quaſi tradita à viro uxori, & mox ab ipſa uxore viro ut ſoluto matrim. ipſi uxori reſtituatur. Dos enim apud maritum eſſe debet conſtante matrim. ut ejus onera ſuſtineat. Quando autem ante matrim. fit confeſſio dotis receptæ, nec conſtante matrim. repetitur, non habet rationem dotis, quia nondum ſequutum eſt matrim. & ita ceſſat illa ficta & virtualis traditio & proinde donatio eſt prorſus invalida, nec morte confirmatur.

4 III. Concluſio: ſi dubium ſit de animo viri ante initum matrimonium confitentis dotem receptam, aut augmentum; non præſumitur animus donandi, ſed ſpes futuræ numerationis. Quia quando actus uno caſu eſt permiſſus, alio verò prohibitus, in dubio cenſetur factus in caſu permiſſo; ne eligatur interpretatio, per quam actus reddatur nullus. Ut tradunt *Bart. l. De pupillo, §. Sed ut reprobari, n. 7. ff. de operis novi nunciat. & ibi Alexand. & Jaſon:* ſed hæc confeſſio poteſt intelligi facta in caſu permiſſo nimirum, ſpe futuræ numerationis: ergo non eſt cenſenda facta in caſu prohibito donationis inter conjuges. Deinde, quia cum poſſit ſumi conjectura ſpei futuræ numerationis dotis, quam facilè tunc tempore concipit maritus, minimè eſt præſumenda donatio contra *l. Cum indebit. ff. de probat.* Sic tenent *Doctores relati n. 1. pro 1. & 3. ſentent. Alciatus, l. Si divortio 21. n. 3. ff. de verb. oblig. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 13. n. 8. & 65.* & multi alii, quos refert & ſequitur *Valaſcus d. conſ. 5. n. 5. Molina d. diſp. 439. §. Et quidem.* Idem dicendum eſt, quando in ipſomet matrimonii contractu facta eſt confeſſio: ut bene credunt *Alciatus, & Valaſcus ibidem.*

5 IV. Concluſio: viro confitente inito jam matrim. dotem receptam, aut majorem ſummam præſumitur in dubio animus donandi. Quia cum jam ſecutum ſit matrimonium, nulla dote promiſſa, aut recepta, non eſt veriſimilis præſumptio, ut vir ſperet fore ut ſibi ſolvatur; ſed præſumitur virum uxoris blanditiis, & amore ductum talem confeſſionem feciſſe, animo ipſi donandi. Præterea, quia quoties teſtator fatetur ſe debere alicui ſummam, quam re vera non debet, cenſetur in dubio velle eam quantitatem illi legare. Ut habetur expreſsè *l. Qui uxori, ff. de auro & argent. leg. & l. Lucius §. Sempronia. ff. de leg. 3. l. Aurelius §. fin. ff. de liber. legat. l. 2. & 3. C. de falſa cauſa adjecta leg. l. 19. tit. 9. p. 6.* quod ſi dicas non eſſe ſimile, quia quando confeſſio fit in ultima voluntate, nulla ſubeſt numerationis futuræ ſpes: ſecus quando extra ultimam voluntatem: quia tunc præſumi poteſt numerationis futuræ ſpes. Nulla eſt diſparitas, ut bene dicit *Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 12. n. 50.* quia hæc ratio tantum concludere videtur, quando teſtator laboraret in extremis: ſecus ſi eſſet ſanus: tunc enim ſpem numerationis futuræ habere poteſt: at textus, ſive teſtator ſit in extremis, ſive ſanus, decidunt confeſſionem falſam debiti, cenſeri in dubio donationem. Et ita hanc tenent *DD. prioris ſent. allegat. n. 1. Alciat d. l. Si divortio n. 8. Claudius,* & alii quos refert & ſequitur *Valaſc. d. conſ. 5. n. 15. Molina d. diſp. 439. §. Quando confeſſio, & §. Ego ſane.* Et ab hac ſententia dicit *Menoch. de præſumpt. 12. n. 66.* difficilè in foro recidi poſſe: Quia eſt magis recepta.

V. Concluſio: donatio conſurgens ex prædicta confeſſione, eſt invalida, in his omnibus caſibus in quibus donationes inter conjuges invalidæ ſunt: & more illarum, confirmatur prævia viri morte. Nec obſtat traditionem minimè eſſe ſequutam: ut explicui n. 3. & latius dicam infra multis auctoribus relatis hoc lib. 6. Unde fit, poſſe virum dum vita fungitur, hanc confeſſionem, & donationem ex ea conſurgentem revocare, ſive expreſsè ſive tacitè, ut alienando rem quam faſſus eſt ſe in dotem recepiſſe, nec tunc morte confirmari. Quia aliæ donationes vivo donante revocatæ, minimè confirmantur morte. Sic *Covar. 1. var. cap. 7. n. 4. verſ. Tertio inde apparet. Menoch. d. præſumpt. 12. n. 69. Valaſc. d. conſ. 5. n. 16. Molina d. diſp. 439. §. Secundum ſi eadem confeſſio.* Quando autem cenſeatur hæc donatio ex confeſſione conſurgens revocata? dicam diſp. 15. n. 3. & 4. 6

VI. Concluſio: in omnibus caſibus in quibus valida eſt donatio inter conjuges, valebit, firmáque erit & irrevocabilis donatio conſurgens ex tali confeſſione. Sicut in iis caſibus donationes factæ inter conjuges ſunt ſtatim firmæ & irrevocabiles. Sic *Valaſcus d. conſ. 5. n. 17. Molina d. diſp. 439. §. Secundum ſi eadem.* 7

Hinc infertur, quid dicendum ſit in ea quæſtione, ſi vir ignobilis, aut ſenex fateatur ſe dotem recepiſſe ab uxore nobili, aut juvencula? Quidam enim ſentiunt in dubio non præſumi animum donandi. Sic videtur ſentire *gloſſ. l. Si voluntate. 4. C. de dotis promiſſ. verb. petenda,* dicit enim valere hanc confeſſionem, niſi animo ſimulandi fiat, ut faciunt ignobiles; cum ducunt nobiles. Et tenet *ibi bald.* dicens præſumi ſimulatè fieri, & cauſa honoris, niſi de animo remunerandi conſtet: & videtur tenere, *Bart. l. Si divortio, num. 4. ff. de verb. oblig.* dicit enim valere quando animo dotandi fecit vir eam confeſſionem. Et tenent *ibi Alciat. num. 4. Gulielm. & Salicet.* quos refert, & ſequitur *Covar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 3. num. 12. Barboſa* multos alios referens, *l. Qua dotis 34. n. 56. ff. ſolut. matr.* Alii verò diſtinguunt, dicentes ante contractum matrimonium factam confeſſionem, non cenſeri donationem, nec eſſe validam, ſecus contracto matrimonio. Sic *Bart. Socin. l. 1. num. 102. ff. ſolut. matrim.* Quam diſtinctionem reprobavi diſp. 7. num. 3. Et ideo dicendum eſt, valere eam confeſſionem, & in dubio cenſeri factam animo donandi, ac remunerandi, & ſtatim eam donationem eſſe firmam & irrevocabilem, (hic enim eſt unus ex caſibus in quibus valet donatio inter conjuges, ut dixi diſp. 7. n. 3.) Et ratio eſt, quia cum æquum ſit ut hanc diſparitatem vir remuneret, ac compenſet, præſumitur in dubio animo, huic obligationi antidotali ſatisfaciendi confeſſionem fieri, cùm merita ſint nota. Sic docent, *Bart. l. Si voluntate, n. 2. C. de dotis promiſſ. Bald. l. 1. ad fin. C. de donat. ante nupt. Alex. d. l. Si divortio, & ibi Jaſ. n. 11. & 13. Ruinus rub. ff. ſolut. matr. n. 226. Segura, l. Cohæredi. §. Cum filia, n. 162. ff. de vul. & ibi Perez in addit. Villalobes in comm. opin. lit. D. 229. Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 12. n. 77. Valaſcus conſ. 4. n. 7. & conſ. 5. n. 18. tom. 1. Molina d. diſp. 439. §. Secundum, ſi eadem confeſſio,* & multi alii, quos refert *Suarez* dicens eſſe communem, *lib. 3. fori tit. de las arras. l. 1. n. 35. verſ. Ex quo infert.* & tenet *ibi Baldeſius in addit. ad numerum* 34. Quare in hoc caſu nulla conſtituenda eſt differentia, ſive ea confeſſio conſtante matrimonio, ſive ante illud fiat: ut bene docet *Menoch. d. num. 77. fine.* Qua donatio hæc in utroque caſu eſt valida, ſubeſtque maxima conjectura non ſpei futuræ numerationis, ſed donationis remuneratoriæ, 8

riæ. Quare ceſſant rationes, quibus ducti diximus, num. 3. hanc donationem eſſe invalidam, licet de animo donandi conſtaret, & num. 4. non præſumi in dubio animum donandi.

9 Quando autem hæc confeſſio habet vim donationis nil refert, ſi elapſa exceptionis non numeratæ dotis, tempora ſint. Ut bene docent *Covar. 1. var. c. 7. num. 4. verſ. Sed quod, Molina d. diſp. 439. ad fin.* Utrum autem confeſſio hæc juramento firmetur dicam hoc 6. l. diſp. 12. Et an noceat creditoribus conſulendi ſunt *Covarr. eod. c. 7. n. 4. Anton. Gom. l. 52. Tauri, n. 52. Menoch. de præſumpt. lib. 3 præſumpt. 12. n. 68. & tota præſumpt. 13. Valaſcus conſ. 6. tom. 1 Molin. d. diſp. 439. fine.* Quid autem, ſi vir fateatur, ſe recepiſſe dotem ab alio, quàm ab uxore? videndus eſt *Menoch. ea præſumpt. 12. n. 78. & ſequentibus.*

10 Ultima concluſio: quando dos ante contractum matrimonium fuit promiſſa, & eo conſtante vir fatetur, ſe recepiſſe dotem, communis eſt DD. ſent. virum non animo donandi, nec ſpe futuræ numerationis fateri, ſed verè ipſam dotem recepiſſe. Sic tenent *Covar. 1. variar. c. 7. n. 6. Villalobos in commun. lit. D. n. 222. Menoch.* multos referens. *de præſumpt. l. 3. præſumpt. 12. num. 53.* dicens eſſe receptam ſententiam: *Gutier. alleg. 11. num. 17. Molin. tom. 2. de juſti tract. 2. diſp. 439. Item quando præceſſit.* Licet alii, quos refert *Menoch. d. præſumpt. 12. n. 55.* teneant oppoſitum.

11 Ad argum. 3. ſent. propoſita, num. 1. reſpondetur. Ad 1. majorem eſſe veram, quando attentis circumſtantiis, & juris diſpoſitione, alia congruens poteſt reddi ratio, quod in hoc caſu non contingit: ut probavimus n. 5. Ad 2. dic. eos textus intelligi, quando nondum inito matrim. confeſſio facta eſt: vel ſi poſt illum initum apertè conſtat ſpe futuræ numerationis, factam eſſe. Ad 3. dic., non eſſe duas donationes, ſed unam tantum, videlicet dotis, in cujus conſequentiam venit obligatio præſtandi alimenta uxori, ſic à viro dotatæ.

DISPUTATIO X.

Utrùm donatio causâ mortis valeat inter conjuges.

SUMMARIUM.

Valet, nec per eam transfertur dominium, etiam traditione ſequuta, & explicatur l. Mort. ſ ff. de donat. inter vir. & uxor. num. 1.

Quid, ſi adjiciatur pactum de non revocando, n. 2.

Quid, ſi mutuo ſibi conjuges donant, ea lege ut ſuperſtes dum vixerit, fruatur alterius bonis? Et an ea donatio poſſit fieri in præjudicium legitimæ aſcendentium, n. 3. Et ibi explicatur l. 6. Tauri. An traditio requiratur ut hæc donatio causâ mortis valeat, n. 4.

An deportatione viri confirmetur hæc donatio quoad dominium, nec poſſit ab illo revocari. Ejuſque bonis publicatis minimè publicetur n. 5. Et ibi, quid ſi facta confiſcatione vir revocet donationem. Et an ſimiliter morte civili uxoris, confirmatur donatio ab ipſa viro facta. An trahatur retro morte donantis ſequuta ad tempus donationis facta n. 6. Et ibi explicantur l. Si mortis causâ inter virum ff. de don. cauſa mort. & l. Sed interim, in princ. ff. de donat. inter vir. & uxor.

1 Donatio causâ mortis valida eſt inter conjuges. Habetur expreſſè, *l. Si eum ſervum 10. fine, & l. ſequenti, ff. de donat. inter vir. & uxor. & l. Sed interim 12. §. Sed quod dicit, ff. eod. tit.* ubi dicitur valere omnem donationem inter conjuges causâ mortis factam. Ubi *gloſſ. verb. Sed omnia.* explicat, id eſt, qualitercumque facta ſit. Tribus enim modis fit: ut habetur, *l. 2. ff. de donat. cauſa mort.* Et ita fatentur univerſi DD. Nec decipiatur quiſquam, ſi inveniat *Covar. rubr. de teſtam. 3. p. n. 2. & Julium Clarum lib. 4. recept. §. Donatio. q. 9. verſ. Et hæc quidem concluſio. cum gloſſ. l. 2. in princip. verb. Legatum ff. de dote prælega. ab omnibus recepta,* dicentes non valere hanc donationem inter conjuges. Quia vel intelligunt non valere irrevocabiliter: poteſt enim conjux donans, dum ſuperſtes eſt revocare: vel non valere, ita ut per illam ſtatim transferatur dominium in conjugem donatarium. Quamvis enim donatione cauſa mortis traditione ſequuta transferatur ſtatim dominium: (ut diximus hoc 6. lib. diſp. 4. n. 2.) ſpeciale tamen eſt illud non transferri per donationem cauſ. mortis inter conjuges factam, donec mors donantis ſequatur, ut habetur expreſſè *d. l. Sed interim, initio*, quod quidem verum eſt, licet conjux causâ mortis donans tradat alteri conjugi rem ſic donatam. Sic *Covar. rubr. de teſt. 3. p. n. 4 fine. Acoſta c. Si pater, 1. p. verb. Legavit, n. 5. de teſtam. n. 6. Molina tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 288. §. Dubium eſt utrum donatio.* Quod ſi quis objiciat *l. Mortis 54. in princ. ff. de donat. inter vir. & uxor.* ubi deciditur irritam eſſe donationem causâ mortis ſoceri, genero, aut nurui, quia ſocero mortuo adhuc perſiſtit matrim. inter conjugem donatarium, & filium aut filiam donantis. Dic ipſum textum rationem ſubdidiſſe, cur ea donatio irrita ſit. Quia ſocer tanquam filius, aut filia conjux reputatur, cujus intuitu alteri conjugi donatur, & ita reputatur quaſi donatio inter ipſos conjuges, quæ cum morte ſoceri, etiam vivente utroque conjuge, confirmanda eſſet, jam valeret donatio inter conjuges facta, & conſtante matrim. omnino confirmata eſſet, ſecus autem eſt, cum alter conjux causâ mortis alteri donat: non enim confirmatur ea donatio donec morte donantis ſolvatur matrimonium.

Si tamen ea conditione fieret donatio causâ mortis inter conjuges, ut irrevocabilis eſſet, non valeret. Quia tranſit in donationem inter vivos. Sic habetur *l. Ubi ita donatur, ff. de donat. cauſa mort.* ubi *gloſſ. verb. Non valet*, dicit minimè valere tunc, ut donationem causâ mortis, at confirmari morte donantis, eo pacto quo aliæ donationes inter vivos confirmantur morte donantis, ſi tamen ineatur pactum, ut non revocari poſſit, niſi donatarius præmoriatur, valebit. Quia eſt donatio causâ mortis. Sic *Joan. Lup. rubr. de donat. §. 77. fine.* 2

Hinc infertur, ſi conjuges mutuo ſibi donent ea lege, ut Alterius obitu ſuperſtes ipſius bona habeat, dum vita fruetur, valere donationem. Quia eſt cauſa mortis. Sic *Joan. Lup. rubr. de donat. §. 50. n. 12. & 17. Anton. Gom. l. 52. Tauri. n. 66. verſ. Secundus eſt, Gutier. de jur. 1. p. c. 3. n. 26. & 27.* Imò ea donatio reciproca præjudicabit legitimæ aſcendentium. Quare *l. 6. Tauri, hodie l. 1. t. 8. lib. 5. recopil. Caſtellæ*, diſponens ne poſſit deſcendens in præjudicium aſcendentium diſponere, niſi de tertia bonorum parte: limitanda eſt in hoc caſu: intelligitur enim quando ex mera libertate donatio fit: ſecus ſi per pactum reciprocum, ut ſuperſtes conjux fruatur bonis conjugis præmorientis. Sic *Joan. Lup. eod. n. 17.* dicens ſic ſententia Regii conſilii deciſum eſſe. *Gutier. eod. n. 27. Additio marginalis ad Suarez, l. Quoniam in prioribus, ampl. 6. n. 6. C. de inoff. teſtam.* 3

Inquires autem, an traditio requiratur ad valorem hujus donationis causâ mortis inter conjuges? Affirmant aliqui, licet in legato nulla traditio requiratur. Sic *Sylveſt. Donatio. 2. q. 4. Armilla verb. Donatio, n. 27. Covar.* dicens communem & referens *Baldum, Paulum, & Loazes rubr. de teſtam. 3. p. n. 2. & 3. Manuel. 1. tom. ſum. c. 92. n. 1.* Sed verius eſt traditionem rei donatæ minimè deſiderari. Quia nullo jure probatur. Item quia hæc donatio habetur inſtar legati, & ita ex ea, ſicut ex legato detrahitur Falcidia, quod valet inter conjuges abſque traditione. Sic docent *Bald. l. Et ſi mortis. C. ad leg. Falc. Ripa l. 2. ff. de leg. 1. Rom. Paul. Aret.* quos refert, & ſequitur *Joan. Lup. rubr. de donat. §. 77. n. 2. Ant. Gom. 2. var. c. 4. n. 18. verſ. 9. Acoſta c. Si pater de teſtam. in 6. 1. p. verb. Legavit, n. 2. & ſeq. Matienzo. lib. 5. recop. t. 10. l. 7. gloſſ. 1. n. 6. Angulo de melior. l. 1. gloſſ. 1. n. 91 Molina to. 2. de juſtit. tract. 2 diſp. 288. §. Dubium eſt utrum donatio cauſa mortis.* 4

Hæc autem donatio cauſa mortis inter conjuges facta, confirmabitur quoad dominium, deportatione viri donantis, licet vir revocare poſſit dum vixerit. Ut habetur, *l. Sed ſi mors, in principio, cum gloſſ. ibi verb. Rota ff. de donat. inter vir. & uxor.* Et docent *Bald. l. Exequutorem, n. 3. C. de exequut. re. judic. Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 71. num. 1. Covar. rubr. de teſt. 3. p. n. 4 Greg. Lop. l. 4. verb. En ſu vida, t. 11. p. 4. Acoſt. c. Si pater, de teſt. in 6 1. verb. Legavit. n. 6. Molina tom. 2. de juſtit. tract. 2. diſput. 288. §. Dubium eſt, utrum donatio cauſa mortis.* Dicit tamen *Acoſta*, exigi ad hoc traditionem, 5

quare

Digitized by Google

quare traditione ſequuta publicatis bonis viri excludi fiſcum, ſecus traditione non præcedente: cum enim dominium ſit apud virum, inter alia ejus bona publicabitur. Sed merito contradicit *ibid Molina*, dicens non requiri ad id traditionem, quia *d. l. Sed ſi mors* generaliter de donatione cauſa mortis facta uxori, loquitur: & cæteri auctores allegati indiſtinctè loquuntur. Quid autem, ſi facta confiſcatione, vir revocat donationem? dicam hoc 6. l. diſp 17. n. 5. Donatio autem hæc cauſa mortis viro facta per uxorem morte civili uxoris expirat: ſicut morte donantis expirant cæteræ donationes cauſa mortis factæ aliis, morte (inquam) donantis civili: eſt enim ſolius uxoris privilegium, ut morte civili viri non expiret. Sic *Molina d. diſp.* 288. §. *Donatio cauſa mortis*, & *diſp.* 289. §. *Diſp. præced. dictum eſt.*

6 Rurſus inquires, an donatio cauſa mortis inter conjuges effecta, morte donantis ſequuta trahitur retro? Id enim videtur probare, *l. Si mortis, cauſa inter virum* 40. *ff. de donat. cauſa mort.* ibi, *mortis cauſa ſi inter virum & uxorem donatio facta ſit, morte ſequuta reducitur ad hoc tempus donatio, quo interpoſita fuit.* Quidam negant retrotrahi: & explicant eam *l. ſi mortis*, quando in ea donatione initum eſt pactum, ut revocari nequeat: tranſit enim tunc in donationem inter vivos. Sic *gloſſ. ca l. Si mortis, verb. Donatio, & ibi Paul.* Et probatur per *l. Sed interim* 12. *in princ. ff. de donat. inter vir. & uxor.* ibi, *ſed interim non ſtatim fiunt res ejus cui donatæ ſunt, ſed tunc demum, cum mors inſequuta eſt: medio igitur tempore dominium apud ſeum remanet, qui donavit.* Sed *Covar. rub. de teſtam.* 3. *p num.* 5. quem ſequitur *Molina to. 2. de juſt. tract.* 2. *diſp.* 288. §. *Donatio cauſa mortis*, merito hoc reprobat, dicens retrotrahi, quoad fructus perceptos, ad tempus donationis factæ, & traditionis ſequutæ: & ſic intelligi *d. l. Si mortis*, non verò quoad dominium: & ita intelligi *d. l. Si interim.*

DISPUTATIO XI.

Utrùm donatio invalida inter conjuges, confirmetur juramento?

SUMMARIUM.

Refertur ſent. dicens non firmari, n. 1. Et contraria verior, n. 2. Et ſolvitur argumentum.

An ut firmetur juramento, exigatur conjugem donantem præmori, num. 3

Et ibi explicatur, qualiter juramentum ſequatur naturam, & conditiones contractus cui adjicitur.

An idem exigitur traditio rei donatæ? n. 4 & ut juramentum ſit de futuro? n. 5.

Quid ſi juramentum ſit de non contraveniendo donationi, n. 6. Et quid ſi ſit de ea obſervanda, n 7.

An ſimiliter confirmetur hac donatio homagio, y compleituo omenaie? Refertur opinio affirmans in alio ſimili, n. 8. Et contraria n. 9. Et ibi, illud non eſt juramentum.

Solvuntur argumenta, & explicatur l 15 tit. 11 p 3. n. 10. Et ibi juncto, n. 8. an melioratio tertii in Caſtella ſit irrevocabilis homagio præſtito. ſicut juramento

1 HActenus actum eſt, quando donatio inter conjuges, invalida ſit. Jam agendum eſt de modis, quibus ea donatio confirmari poſſit: qui ad tres reducuntur, nempe, juramentum, mortem naturalem donantis, mortemq; ejuſdem civilem. Tribus igitur ſeq. diſp. de confirmatione per juramentum, agendum eſt: deinceps de confirmatione per mortem naturalem: & tandem de confirmatione per mortem civilem. In propoſita ergo quæſtione duplex eſt ſentent. I. negat, firmari juramento. Ducitur: quia juramentum contra bonos mores minime obligat, *reg. Non eſt obligatorium, de reg. jur. in* 6. donatio autem inter conjuges propter bonos mores interdicitur, ne mutuo ſe amore ſpolient. Hanc ſent. ſuſtinent *Bald. l.* 1. *ff. de donat. inter vir. & uxor. & ibi Bart. Sal. Fulg. Card. Clem.* 1. §. *Porro, n.* 10. *de jurejur. Præpoſ. c. fin. de donat inter vir. & uxor. n.* 6. *& ibi Henric. n.* 6. *& ibi Abb. n.* 9. dicit eſſe multum probabilem. Et eam tenet *Alciat. c. Cum contingat, n.* 189. *de jurejur.* & multi alii, quos refert *Dueñas reg.* 219. *ampl.* 2. *verſ. Contrariam opinionem.*

2 II. Sentent, multo probabilior & communior, aſſerit confirmari juramento. 1 quia donatio hæc non interdicitur primo, aut principaliter favore publicæ utilitatis, ſed privatæ ipſorum conjugum, ne mutuo amore ſe ſpolient, & alter ditior cum alterius jactura efficiatur, ex quo nullum peccatum conſurgit, nihilque contra bonos mores naturales; ergo confirmatur juramento: quoties enim contractus prohibetur ob privatam utilitatem, nec turpitudo aliqua eſt in creditore, juramentum confirmat contractum, (ut diximus l. 1. diſp. 32. nu. 8.) Et confirmatur, quia jus non omnino has donationes improbat, nec omnino invalidæ ſunt, ſed mors donantis expectatur, qua confirmentur, (ut dicemus diſp. 14.) ergo à fortiori, juramento confirmabuntur. 2. quia donatio inter conjuges favore religionis, & piæ cauſæ eſt valida, (ut diximus hoc *l.* 6. diſp. 3. n. 2.) ergo etiam valere debet propter juramentum, cujus religio magna eſt, *l. 1. ff. de jurejur. & l.* 2. *C. de rebus hæred.* Nec obſtat argum. contrarium: quia illud juramentum eſt contra bonos mores civiles, non autem naturales, in quo caſu confirmat contractum, ut dixi & explicui lib. 1. diſp. 12. n. 1.) Hanc ſentent. ſuſtinent *Bar l. Si quis pro eo, n.* 17. *ff. de fidejuſſor. & l. Sejus, & Augerius nu.* 7. *ff. ad leg. Falc. Abb. conſ.* 96. *n.* 1. *volum.* 2. & *c. fin. de don. inter vir. & uxor. n* 9. & *c. Cum contingat, num.* 10. *de jurejur.* ubi *Imola n.* 89. *Alex. de Nevo d. c. fin. n.* 14. *Gullielm. Alber. Decius, Bald. Alex. Roman. Paul. Angel. Franc. Aret. Barbarius Corneus, Cepola, Corſet. Fulgoſ. Socin.* quos cum multis aliis refert & ſequitur *Dueñas reg.* 219. *ampliat.* 2. *a. verſ. Secus tamen eſſet. Ioan. Lup. rubr. de donat.* §. 51. *n.* 1. *Fortun. de ultimo fine, illat.* 20. *n.* 324. *Gomez Arias l.* 48. *Tauri, n.* 13 & *l.* 67. *n.* 13. *Roſella Donatio* 1. *n.* 49. *Ang. Donatio* 3. *n.* 8. *Sylveſt. Donatio* 2. *q.* 4. *Tabien. Donatio* 3 *q.* 3. *n.* 4. *& verb. Dos, q.* 9 *n.* 10. *Armilla verb. Donatio. nu.* 27. *Segurà l.* 1. §. *Si vir, n.* 57. *ff. de acquir. poſſeſſ. & ibi Perez in addit. Roland. conſ.* 8. *n.* 16. *& conſ.* 77. *n.* 1. *&* 2. & *conſ.* 21. *n.* 24. *l.* 1. & *conſ.* 70. *num.* 19. & *conſ.* 25 *n.* 15. *l.* 2. *Everard. loco à vi, n.* 15. *Cov.* 1. *var. c.* 7. *n* 4. *rubr. de teſtam.* 2. *p. n.* 10. *Ant. Gom.* 2. *var. c.* 14. *num.* 26. *verſ. Quintò infertur*, & *l.* 51. *Tauri, n.* 66. *caſu* 6. *Iul. Clarus l.* 4. *recept. verb. Donatio, q.* 9. *verſ. Sed quid ſi in ipſa donat. Villalob. in comm. opin. lit. D. verb. Donatio. n.* 147. *Minchaca de ſucceſſ. creat. lib.* 3. §. 29. *n.* 11. *Tello l.* 17. *Tauri, n.* 92. *Rimin. l. inſtit. de donat.* §. 1. *n.* 272. *Anton. Gab. tom.* 3. *comm. lib.* 3. *tit. de donatio. concluſ.* 3. *n.* 1. *Gutier. de jurament.* 1. *p. c.* 3. *n.* 7. *Hier. Gabriel. conſ.* 82. *n.* 13. *vol.* 1. *Seraphin de privileg. jurament. privileg.* 71. *n.* 3. *Valaſcus conſ.* 5. *n.* 19. *fin.* & 20. *to.* 1. *Angulo de melior. l.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 36. *& gloſſ.* 8. *n.* 2. Et eam dicunt eſſe communem, & receptiorem, *Greg. Lop. l.* 4. *verb. Son defendidas t.* 11. *p. Suar. l.* 3 *fori, t. de las arras, l.* 1. *n.* 23. *Matienzo lib.* 6 *recop. t.* 2. *gloſſ.* 3. *nu.* 19. Et ex Theologis, eam tenent *Molina tom.* 2. *de juſt. tract.* 3. *diſp* 286. *ad fin. Lud. l.* 2. *de contract c.* 47. *Nunc verò agendum*, *Manuel.* 1. *to. ſum. c.* 92. *n.* 2.

Hanc ſent. quidam temperant, ut intelligatur, ſi conjux donans præmoriatur, in eadem voluntate perſiſtens. Quia juramentum ſortitur naturam, & conditiones contractus cui adjicitur, *l. fin. C. de non num. pecun.* Sed donatio inter conjuges eam habet tacitam conditionem, ſi donator prius decedat, in eadem voluntate perſeverans: (ut dicemus diſp. 14.) Ergo licet addatur juramentum, eandem ſortietur naturam, & conditionem. Sic *Salb. conſ.* 29. *l.* 1. *Decius conſ.* 240. ubi alios allegat. Sed hæc limitatio omnino rejicienda eſt, nihil enim operaretur juramentum. Quoniam eo ſecluſo donatio invalida inter conjuges, confirmatur obitu donatoris præmorientis, nec revocantis: (ut dicemus ead. diſp. 15.) Sic docent *Alciat. c. Cum contingat, n.* 204. *de jur. jurand. Roland. conſ.* 77. *n.* 5. *ſeqq. volum.* 1. *Covar. rubr. de teſtam.* 2. *p. n.* 10. *fin. Mincha. de ſucceſſ. creat. lib.* 3. §. 29. *num.* 13. *Ant. Gabr. tom.* 3. *comm. l.* 3. *l. de donation. concl.* 4. *à n.* 19. *Seraphin. de privileg. juram privileg.* 71. *n.* 47. Et de euſdem limitationis veritate, ait multum ſe dubitare *Greg. Lop.* 4. *fin. tit.* 11. *p.* 4. Nec obſtat argum. contrarium quia reſpondetur cum *Seraphino d. privileg.* 71. *n.* 52. juramentum ſortiri naturam contractus, quando ea cum ipſo juramento compatibilis eſt: quod hic non contingit 3

cum

Digitized by Google

cum ea donatio de ſe invalida, & revocabilis eſſet. Vel melius dic, juramentum ſequi naturam primordialem contractus, non verò accidentalem, ut multis adductis probant *Roland. conſ. 6. n. 37. lib. 1. Covar. cap. Quamvis pactum, 1. p. §. 4. n. 1.* ubi latè id proſequitur, & optimè declarat *Gutier. de juram. 1. c. 37. num. 2. & 9.* At donatio inter conjuges ex ſui natura primordiali erat valida, & irrevocabilis, niſi accidentariè juris prohibitio adveniſſet: quare juramento adjecto, ad priſtinum ſtatum reſtituitur irrevocabilis effecta.

4 2. Alii temperant, ut tunc donatio hæc firmetur juramento, quando intervenit traditio vera, vel ficta. Sic alios referens *Ant. Gabr. to. 3. commun. lib. 3. tit. de donat. concl. 3. n. 27.* Sed hæc limitatio pariter rejicitur. Nulli enim fundamento innititur, & rationes adductæ num. 1. pariter probant traditione non ſequuta firmari donationem hanc juramento. Sic *Seraphin. de privil. juram. privileg. 71. n. 61. P. Molina tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 289. ad fin.*

5 3. Limitatur, ut tunc donatio hæc firmetur juramento quando eſt de futuro, ſecus ſi juramentum ſit de præſenti, aut præterito, verbi gratia, ſi vir juret ſe donare aut donaſſe uxori, talis donatio non firmabitur eo juramento. Quia ſolum cenſetur jurare eam eſſe veram & liberam voluntatem, nec fictè donare; quando autem jurat per verba de futuro, ut ſi juret ſe non contraventurum donationi, firmatur juramento. Ratio diſcriminis eſt; Quia quando apponitur juramentum de futuro, incurretur perjurium eo non ſervato, cùm poſſit abſque peccato ſervari & ideò ut juramentum ſervetur perjuriumque evitetur, efficitur valida, & irrevocabilis donatio. At quando juramentum eſt de præſenti vel præterito, ſi ficta fuit donatio, jam perjurium admiſſum eſt, nec ſi revocetur donatio, ſive verè, ſive falsè facta ſit, perjurium incurritur: quare cum ea ſola ratione donatio juramento firmetur, ut perjurium evitetur, quando juramentum eſt de præſenti vel præterito, non confirmabit donationem. Sic docent *Covar. rubr. de teſt. 3. p. n. 14. concl. 5. Tello lib. 17. Tauri num. 93. Dueñas reg. 219. ampl. 2. verſ. Eſt tamen veram, quod multi, Riminal. inſt. de don. §. 1. n. 268. Gutier. de juram. p. 1. c. 3. n. 2. & 11. & 12. Meres de major. 1. p. q. 22. n. 8. Angulo de melior. l. 1. gl. 8. n. 2.*

6 Hinc infertur, minus bene aliquos aſſeverare, non firmari donationem hanc juramento non contraveniendi ipſi, ſed quando propriè & ſimpliciter juratur, donationem confirmando. Quia quando donans jurat, ſe non contraventurum, intelligitur ſecundum naturam actus, id eſt, quatenus jus non permittit contravenire. Sic *Calderin. conſ. 2. de jurejur. Curt. conſ. 66.* Sed contrarium eſt verum. Quia tale juramentum eſt vere de futuro, perjuriumque admitteretur eo non ſervato. Et ita hos authores reprobant *Riminald inſt. de donat. §. 1. n. 270. Seraphin. de privileg. juram. privil. 71. n. 39.*

7 2. Infertur, minus bene *Tello l. 17. Tauri num. 63* aſſerere juramento de obſervanda donatione, minimè eam confirmari, ſed tantum quando fit adjecto pacto de non revocando. Quia juramentum de obſervanda donatione intelligitur juxta ejus naturam, quæ eſt, ut per pœnitentiam revocari poſſit. Sed hoc minus verum eſt. Quia tale juramentum eſt de futuro, & poteſt ſervari abſque interitu ſalutis æternæ, ergo ſervandum eſt. Præterea quia idem eſt jurare aliquid me obſervaturum, ac non contraventurum, qui enim contravenit non obſervat & qui obſervat, non contravenit: ex obligatione enim obſervandi, conſurgit obligatio non contraveniendi: ſi ergo juramentum non contraveniendi confirmat donationem, ſimiliter confirmabit juramentum obſervandi. Præterea, ſi fundamentum cui *Tello* innititur, aliquid probaret, ſimiliter, quando donator jurat ſe non revocaturum, intelligeretur ſecundùm naturam contractus, niſi pœnituerit illum. Quare illi fundamento ſatisfecimus n. 3.

8 Inquires autem, an ſicut donatio inter conjuges firmatur juramento, ſimiliter firmetur homagio, *pleito omenaje*? affirmat *Bald. conſ. 291. vol. 2.* Et in alio ſimiliter docent idem *Peralta l. Unum ex familia, init. n. 23. ff. de legat. 2. Padilla l. Si quis major, n. 36. C. de tranſact.* dicunt enim meliorationem tertii in Caſtella effici irrevocabilem homagio ſicut juramento. Et probari videtur *l. 26. tit. 11. p. 3.* ibi *e aun dezimos que ſi alguno jurare a otro, o le fiziere pleito omenaje, para cumplirle alguna coſa, ſi lo faileciere, es por ende perjuro.* Si ergo homagium juramentum eſt firmabit donationem.

Sed dicendum eſt, minimè confirmari homagio. Quia 9 non eſt juramentum: jurare enim eſt, Deum in teſtem invocare, *c. Et ſi Chriſtus, verſ. Alioquin de jurejur, l. 1. tit. 11. p. 3.* in homagio vero non interponitur fides divina, ac teſtis, ſed tantum fides viri nobilis. Præterea, quia hoc colligitur ex *d. l. 26. t. 11. p. 3.* ubi hæc tanquam diverſa ponuntur, ibi, *ſi le jurare, o le fiziere pleito omenaje.* Et ex *l. 5. t. 15. p. 1.* ubi prius dicitur omnes debere jurare, & ſtatim nobiles facturos eſſe homagium: quare proponuntur, ut diverſa, ut bene advertit *ibi*, *Greg. Lop. verb. Omenaje.* Et ex *l. 4. tit. 26. p. 4.* ibi: *jurandole, è faziendole pleito omenaje*: ubi *Greg. Lop. verb. Prometiendole*, notat hæc poni ut diverſa. Tandem quia clerici præſtant juramentum obedientiæ, *c. Nullus, de jurejur.* non vero homagium, *c. fin. de reg. jur. c. Ex diligenti de ſimonia:* ergo non eſt juramentum. Et ita non eſſe juramentū docent *Greg. Lop. locis proxime citatis & 26. t. 11. p. 3. verb. O le fizierem, Avendano de exequend. mand. 2. p. 27. n. 6. & 7. Padilla l. Si quis major. n. 36. C. de tranſ. Gut. auth. Sacramenta puberum, n. 149. ſi adverſ. vend. Meres de major. 1. p. q. 21. n. 11. Azebedo l. 5. recop. t. 10. l. 3. n. 40. Angulo de melior. l. 1. gloſſ. 8. n. 3.* & videtur tenere *Cov. c. Quamvis pact. 1. p. §. 2. n. 2.* dicit enim non eſſe juramentum, quando quis promittit fide, quæ nobilitatis jure, ac titulo paſſim contractib. accedit.

Nec obſtat *l. 26.* in contrarium adducta num. 8 nam re- 10 ſpondet *ibi Greg. Lop. verb. O le fizieren, & Gutier. d. auth. Sacramenta puberum, n. 148.* referri ſingula ſingulis, & ita illa verba, *es porende perjuro* ad illa, *ſi alguna jurare a otro.* Et illa *aya por pena no ſer creido*, ad illa, *o le fiziere pleito omenaie.* Quia illa lex refert ſe ad dicenda infra, nimirum *in l. 2. t. 5. p. 7.* ubi hæc pœna tantum imponitur fractori homagii. Nec eſt vera doctrina, eo n. 8. tradita ſcilicet meliroationem Tertii fieri irrevocabilem homagio, ſicut juramento, & ita eam reprobant *Meres*, *& Angulo, n. præced. allegati.*

DISPUTATIO XII.

An donatio præſumpta conſurgens ex confeſſione facta per virum dotis receptæ ab uxore confirmetur juramento.

SUMMARIUM.

Si confeſſio ſpe, numerationis futuræ & non animo donandi, juramentum de illa in futurum ſolvenda, non obligat, n. 1.

Quando confeſſio fit animo donandi: referuntur duæ ſententiæ, n. 1 & 2.

Sententia Authoris, n. 4. Et ſolvuntur argum. explicatúrque l. 1. C. de dotis promiſ. quando duo ſpecialia poſſunt concurrere, n. 5.

QUando non animo donandi, ſed ſpe futuræ numera- 1 tionis confeſſio facta eſt: conſtat juramentum de illa dote in futurum ſolvenda, minimè obligare. Quia in ea promiſſione includitur tacita conditio, ſi dos numeretur, & ſolvatur. Sic *P. Mol. to. 2. de juſt. tr. 2. diſp. 439. §. Cum autem.*

Difficultas autem eſt quando confeſſio facta eſt animo 2 donandi: (quo caſu diximus diſp. 9. n. 6, non valere donationem, niſi morte confirmetur) utrum donatio præſumpta ex ea confeſſione conſurgens reddatur firma, & irrevocabilis adjecto juramento? In qua re duplex eſt extrema ſent. & tertia media. 1, negat eam donationem juramento firmari, licet juramentum ſit de futuro: ut ſi vir confitens ſe dotem recepiſſe, juret fore, ut ſoluto matrim. eam reſtituat. Ducitur: quia duo ſpecialia juramentum illud induceret, contra *l. 1. C. de dotis promiſ.* alterum, ut ea confeſſio præſumatur facta animo donandi, quia ſecluſo juramento minimè præſumeretur: alterum, ut ea donatio invalida, & revocabilis, efficiatur valida & irrevocabilis ratione juramenti. Hanc tenent *Rom. & Socin.* quos referr *Cov. 1. var. c. 7. n. 4. & 5.* dicit, hanc ſent. veriorem eſſe. Ejuſdem ſent. videntur *Iul. Clarus* alios referens *lib. 4. recept. verb.*

Digitized by Google

Donatio quaſt.9. verſ. Hac tamen concluſ. Lud. Lop. l. 2. de contract.c. 47. §. Nunc vero agendum, nam indiſtinctè dicunt eam donationem præſumptam minimè confirmari juramento. Et *Iul. Clarus* refert pro ſe *Covarr. d. n. 5.* unde manifeſtè videtur loqui, ſicut *Covarr.* etiam quando juramentum eſt de futuro.

3 II. Sent. in alio extremo aſſerit hanc donationem confirmari juramento, ſive de futuro, ſive de præſenti, aut præterito adjiciatur: ut ſi vir conſtante matrimon. Juret ſe recepiſſe, aut recipere tantam dotis ſummam. Ducitur, quoniam ea verba hunc ſenſum efficiunt, Juro me recipere, aut recepiſſe, &c. juro me donare tantum dotis uxori, quam proinde confiteor, me eo ipſo virtute ab illa recepiſſe, ne præſumatur perjurium, quod ea verba, ut ſonant, intellecta continerent: juramentum autem aſſertorium quo quis ſe donare affirmat, continet virtute promiſſorium non revocandi eam donationem: ergo illam confirmandi. Sic tenent *Valaſcus conſ. 3. n. 19. Molina d. diſp. 439 §. Major autem controverſia eſt.*

4 Placet autem mediam ſentent. eligere, ut hæc donatio confirmetur juramento de futuro: non autem juramento de præterito, aut præſenti. Quia priori caſu, cum juramentum illud ſervari poſſit abſque culpa, perjurii reus erit vir non ſervans, ac proinde ut id crimen evitetur confirmabitur donatio, & irrevocabilis efficietur. Poſteriori autem, nullum incurretur perjurium, donatione revocata: cum juramentum aſſertorium nullam in futurum obligationem producat, ſed ejus veritas pendeat ex eventu præſenti, aut præterito Et gratis dicitur in juramento aſſertorio, quo quis ſe donare affirmat, claudi virtute promiſſionem non revocandi: cum id ſit contra naturam juramenti aſſertorii. Jurans enim ſe dotem recepiſſe, ſolum ſignificat ſe ex tunc verè, & non fictè donare, ac proinde virtute recipere ab uxore eam dotem illi donatam: ut ſic perjurium evitetur. Cum autem juramenti virtus minimè afficiat donationem in futurum, nullam vim illi confert, ſed relinquit eam in ſua natura, quæ eſt, ut invalida & revocabilis ſit, niſi morte confirmetur. Hanc tenere videtur *Bart. l. Cum quis decedens, §. Titia n. 2. ff. de legat. 3.* ubi cautè dicit hanc donationem non confirmari juramento, quo vir fatetur ſe dotem recepiſſe: quaſi aliud ſentiens, ubi juramentum eſſet de futuro. Et tenent *Imola c. Cum contingat. n. 89. de jurejur. Bald. Novell.* quem refert & ſequitur *Ioan. Lup. rubr. de donat §. 51. n. 4. 5. & 6. Ant. Gabr. tom. 3. comm. l. 3. t. De donat. concl. 3. n. 4. & 5. Menoch. de præſumpt l. 3. præſumpt. 12. n. 45. junct. n. 48. Dueñas reg. 219. ampliat. verſ. Eſt tamen verum quod multi, Gut. de juram. 1. p. c. 3. nu. 11. 12. & 13. Seraphin.* multos alios referens *de privil. juram. privil. 71. n. 55. & 56.* Et hanc fatetur eſſe communem, *Covar. 1. var. c. 7 n. 4.*

5 Ad argum. 1. ſententiæ propoſitum, n. 2. dic. cum *Bart. l. Si is qui pro empt. in princ. n. 71. ff. de uſucap.* ubi latè probat poſſe concurrere duo ſpecialia, quando unum pendet ab altero. Quod hîc contingit: nam ſuppoſita donatione, conſequitur juramento de futuro firmari, ne perjurium incurratur. Vel dic minimè concurrere hic duo ſpecialia. Nam confeſſio illa ſecluſo juramento eſſet donatio præſumpta (ut diximus hoc 6. l. diſp. 9. n. 5.) Ad argum. 2. ſent. propoſitum, n. 3. neganda eſt minor, ut probavi n. 4.

DISPUTATIO XIII.

An donatio inter conjuges contra prius non donandi juramentum facta, confirmetur juramento?

SUMMARIUM.

Proponuntur duæ gloſſæ contrariæ, an contractus geſtus contra prius juramentum firmetur juramento & refertur duplex ſententia n. 1.

Donatio inter conjuges, & alienatio rei dotalis facta contra prius non donandi, vel non alienandi juramentum, non firmantur juramento, num. 2.

Traduntur variæ gloſſarum concordiæ, & quando actus geſtus contra prius juramentum non firmetur juramento, n. 3. & 4.

Duplex impedimentum difficilius tollitur, quam unum, n. 3.

Traditur vera gloſſarum conciliatio, & quando contractus contra prius juramentum firmetur juramento, num. 5.

Quid ſi per prius juramentum, nullum eſt jus tertio acquiſitum: cujus intererat ſervari; n. 6.

Quid ſi is cum quo contrahitur, ignorabat, n. 7.

FAceſſit nobis negotium in hac diſp. duplex gloſſa ſibi contraria. Altera eſt *c. Licet mulieres, fin. de jurejur. in 6.* ubi dicit juramentum minimè confirmare alienationem dotis, contra prius juramentum eam non alienandi. Altera verò eſt, *c. fin. de procur. in 6.* ubi *verb. Revocatus*, aſſerit conſtituentem procuratorem juramento præſtito de non revocando, perjurum eſſe, ſi revocet: at valide revocare. Adverſatur etiam priori doctrinæ gloſſ. nam ſi quis juret ſe teſtamentum minime revocaturum, & poſtea revocet, licet perjurus ſit, tenebit revocatio. Præterea obſtare videtur *c. Sicut, de ſponſal.* ubi habetur matrim. contractum contra ſponſalia juramento ſtabilita, validum eſſe. Ideò authores in hac re, varii ſunt: quidam enim improbant priorem gloſſ. doctrinam, dicentes alienationem rei dotalis contra prius non alienandi juramentum confirmari juramento. Sic cum aliis *Ant. Gom. l. 52. Tauri num. 58.* & eam gloſſæ doctrinam aſſerit communiter reprobari, *Iaſon §. Si quis poſtulante, n. 11. inſt. de act.* Alii autem amplectentes prioris gloſſæ doctrinam, aſſerunt donationem inter conjuges contra prius ab illa abſtinendi juramentum, minime confirmari juramento. Sic *Menchaca de ſucceſſ. creat. l. 2. §. 18. n. 160. Gutier. de juram. 1. p. c. 3. n. 14.*

Dicendum eſt cum poſteriori ſent. donationem inter conjuges in hoc caſu non firmari juramento. Juxta doctrinam illam gloſſæ, *l. Licet mulieres. de jurejur, in 6. fine*, tradentis alienationem dotis contra prius non alienandi juramentum non firmari juramento. Quam ſequuntur *Speculator t. de empt. §. Tertio loco, n. 13. verſ. Et nota generale, Archid. d. c. Licet mulieres, fi. Domin. ibi, fin. Anchar. ad fin. Francus n. 7. Bart. l. Si quis pro eo. n. 9. ff de fidejuſſ. Abb. c. Intellecto n. 8. de jurejur.* ubi *Alex. de Nevo n. 17. Imol. c Cum contingat, col. n. 81. & ibi Alciat. n. 14. & 15. Ioan. Lup. rub. de donat. §. 54. n. 6. Angel. Juramentum 5. n. 15. Sylv. Juramentum 4. q. 12. Bernar. Diaz, reg. 477. & ibi ejus additionator, Salzedo, Covar. de pactis 2. p. §. 2. n. 4. Villalobos in comm. opin. lit. 1. n. 212. Minchaca de ſucceſſ. creat. lib. . §. 18. à n. 148. Gutier. de juram. 1. p c. 1. num. 79. Matienzo lib. 5. recop. tit. 10. l. 3. glo . 15. num. 1. Seraphin.* cum multis aliis *de priv. l. juram. privil. 75. n. 44.* 2

De ratione tamen hujus doctrinæ, diſſident valde DD. 3
Quidam dicunt eam eſſe, cur in hoc eventu ſecundus contractus contra primum juramentum non valet Quia duplici de cauſa ad ſecundum contractum procedi non potuit. I. eſt propter juramentum prius præſtitum. II. quia is contractus lege prohibitus erat: conſtat autem duplex impedimentum difficilius tolli, quàm unum, *l. penult. §. Si verò pater, C. de adopt. & l. 1. ff. de raptu virg.* & conſequenter ſecundus contractus juratus non tenet, nec potuit firmari juramento. Quia concurrit duplex prohibitio, hominis ſcilicet, & legis, quæ efficacius operatur, quàm ſimplex: ut bene docet *Ruin. conſ. 41. n. 27. vol. 1.* Hanc rationem reddunt *Alexand. Crottus, Loazes Selva* quos refert *Covar. de actis, 2. p. §. 2. nu. 4.* Idem *Iaſon auth. Sacramenta puberum n. 60. C. Si adver. vendit. Imol. c. cum contingat, num. 81. de jurejur. & ib. Alciat. nu. 43. Minchaca de ſucceſſ. creat. l. 1. §. 18. n. 151. & 152. Gutier. de juramen. 1. p. cap. 1. n. 81. Seraphinus de privil. juram. privileg. 76. num. 46.* Unde ſic conciliant gloſſas hi DD. ut *gloſſ. cap. Licet mulieres, de jurejuram. in 6.* aſſerens ſecundam dotis alienationem juratam, non valere contra prius juramentum de non alienando: & ita generaliter juramentum poſterius non confirmare contractum, contra prius juramentum de non contrahendo, habeat locum, quoties quis juravit ſe non acturum id quod jure efficere prohibitus erat: ut quando mulier juravit ſe non alienaturam bona dotalia, quæ de jure alienare non poterat: *gloſſ.* autem *c. final. verb. Revocatus. de procurat. in 6.* aſſerens quando quis promiſit juramento ſe non revocaturum procuratorem, & poſtea revocat, valere revocationem, & ita actum contra prius juramentum

rum, validum eſſe: procedat, quando quis promiſit ſe non facturum quod aliàs de jure licebat facere: ut revocare procuratorem. Sed hæc conciliatio & ratio non exhaurit difficultatem. Fortiter enim urget, *c. Sicut de ſponſal.* ſi quis enim ſponſalia juramento firmata contraxit cum Titia, valet matrimonium cum alia contractum: cùm tamen juramento priori juraſſet ſe cum alia non contracturum, quod idem prohibitum erat fieri propter priora ſponſalia: ergo non eſt verum dicere, actum contra prius juramentum non agendi id quod de jure prohibitum erat, non valere. Quod argumentum valde contorſit *Salzedum in addit. ad regul.* 477. *Bernardi Diaz circa* 1. *limit. fine*, ita ut maturius excogitandam ſolutionem dixerit, niſi velit quis illum textum procedere, ob matrimonii privilegium, quod ſemel legitimè contractum, reſcindi nequit. Sed hæc evaſio nullius eſt momenti. Tum, quia petit principium, dum reddit rationem privilegii matrimonii in hac re quod legitimè contractum, reſcindi nequeat. Nam in hoc verſatur difficultas, an legitimum & validum ſit matr. contra prius juramentum? Tunc etiam, quia in cæteris contractib. id contingit, ſi quis enim promiſit alicui ſe illi venditurum talem rem juramento adjecto non vendendi alii, ſi contra juramentum alii vendat, & tradat, venditio hæc valida erit: cum tamen contraria ſit priori juramento non vendendi alii: quod jure communi prohibitus erat facere, propter priorem promiſſionem *l. Quoties, C. de rei vendit.* Et ita hanc rationem improbat *Cov. de pactis, 2. p. §. 2. n. 4. verſ. Eſt igitur.*

4 Alii eam rationem tradunt. Quia juramentum interpretationem recipit ſecundùm naturam primordialem actus cui rejicitur, *l. fin. C. de non num. pec.* Quare revocatio procuratoris contra prius non revocandi juramentum, valida eſt: quia hæc eſt propria hujus actus natura, ut revocari poſſit procurator, quoties conſtituens voluerit. Ita *Matienzo l. 5. recop. t.* 10. *l.* 3. *gloſſ.* 13. *n.* 3. Sed hæc ſolutio diſplicet. Quoniam contractis ſponſalib. cum Titia juramento adjecto abſtinendi ab alio matrimonio, ea promiſſio irrevocabilis eſt abſque Titiæ conſenſu, vel cauſa diſſolutionis ſponſalium juſta: & tamen valet ſecundum matrim. Titia renitente, nec cauſa juſta concurrente: ex *c. Sicut de ſponſal.* ergo quamvis prior actus jure naturæ irrevocabilis ſit, valet poſterior geſtus contra juramentum.

Unde vera ſolutio & conciliatio gloſſarum, ea eſt: ut
5 quoties actus jure validus erat, ac licitè fieri poterat, ſicque ejus valor ab agentis voluntate pendebat, adhuc valeat, licet ſit contra prius juramentum. Ut revocatio procuratoris, de ſe licita erat, & contractus matrimonii, poteràtque validè fieri, ex ſola contrahentium, vel revocantis voluntate, nullo deſiderato juramento vim & valorem illi actui tribuente: & ita valent, licet fiant contra prius juramentum. Quia id juramentum ſolum efficiet, ut illud frangens ſit perjurii reus, non autem vim habet reddendi nullum poſteriorem contractum. At verò quando actus eſt jure invalidus, nec pendens ab agentis voluntate, obſtante prohibitione juris illum irritantis: ſoloque juramento confirmandus erat, ac validus efficiendus: ut contingit in donatione inter conjuges, *l. 4. ff. de don. inter vir. & uxor.* & in contractu minoris abſque curatoris authoritate, *auth. Sacramenta puberum C. ſi adver. vendit. & in alienat. rei dotalis, l. Julianus, ff. de fundo dot. auth. Sive à me, C. ad Velleian. c. Cum contingat, de jurej.* tunc ſi juret quis ſe non facturum id, ſi poſtea faciat, juramentoque confirmet: hic poſterior actus contra prius juramentum invalidus eſt. Itaque ut ſummatim complectar, quando actus contra prius juramentum geſtus, non indiget juramenti vinculo, ad ſui confirmationem & valorem, non obſtat prius juramentum ejus valori, ſed validus poteſt eſſe, ſive juramentum accedat, ſive non, nihil impedienti priori juramento. At vero quando actus contra prius juramentum eſt jure invalidus, & ſolo juramenti vinculo confirmandus, ac robur & valorem accepturus, tunc juramento valorem non accipit, ſed perinde remanet invalidus, ac ſi juramentum non adeſſet. Et ratio eſt manifeſta, quia actus ille geſtus contra prius juramentum, eſt illicitus, & perjurium: ergo juramentum, quod iniquitatis vinculum non eſt, *c. Inter cætera. 22. q. 4. & c. Quando, de jurej.* non poteſt ei robur & valorem tribuere. Et confir. quia actus ille eſt illicitus, & perjurium: ergo juramentum illi adhibitum, eſt nullum, & penitus non obſervandum: cum abſque peccato obſervari nequeat. *c. Cùm contingat, de jurej.* Et ita conciliant duas illas doctrinas, *Abb. c. Intellecto n. 8. de jurej.* per illum textum, ibi, *illicit. fuit ſecundum juramentum, & propterea penitus non ſervandum. Alex. de Nevo ibi. n. 17. Angel. Juramentum, 5. n. 15. Sylv Juramentum 4. q. 12. Franc c. Licet, n. 7. de jurej. in 6. Cov. de pactis, 2 p. §. 2. n. 4. verſ. Cæterum, & ſequenti.* Pro eadem ſent. ſunt *gl. c. Licet, de jurejur. in 6. fin.* ubi *Archid. fin. Domin. fine. Anch. ad fin. Speculat. t. de empt. §. Tertio loco. n. 13. Ripa c. Cum M. n. 83. verſ. Secundo limitatur de conſt. t. Minchaca de ſucceſſ. creat. l. 2. §. 18. n. 147. Gutier. de juram. 1. p. c. 3. n. 14. Salzedo addit. ad Bernardum Diaz. reg. 477. ante 1. limitat.* ubi omnes hi reddentes rationem, quare juramentum confirmet alienationem rei dotalis contra prius juramentum non alienandi: dicunt eam eſſe, quia illa alienatio eſt illicita, & perjurium.

Nec admittenda eſt limitatio aliquorum dicentium, 6
contractum jure invalidum, non firmari juramento contra prius juramentum, intelligi, quando illud prius juramentum præſtitum eſt alicui, cujus intererat ab eo contractu abſtineri. Quia tunc poſterius juramentum in damnum Tertii, cui jus ex priori juramento acquiſitum fuerat minime obligat, *c. Quamvis pactum, de pactis, in 6. & c. Cum contingat de jurejur.* Et poteſt probari, quia quando juramentum non ſit alicui Tertio, cujus intereſt, cum ſit in ſolius jurantis utilitatem, ut juramentum de non alienando res dotales, vel de non donando conjugi, poterit jurans cedens jure ſuo propria authoritate illi contravenire, nec perjurii reus erit, & ſubinde is contractus poſteriori juramento confirmabitur. Sic limitant *Bald. c. Veniens, de jure jur, r. 4. & l. Duobus, §. fi. ff. de jurej. Alex. conſ. 16. n. 6. lib. 3. Decius conſ. 536. n. 13. Alciat. d. c. Cum contingat, n. 46. Ioan. Lupus rubr. de donat. §. 54. n. 6. Bernard. Diaz, reg. 477. limit. 3. Ant. Gom. l. 52. Tauri n. 58. Gut. de juramento 1. p. c. 1. n. 87. Matienzo lib. 5. recop. tit. 10 l. 3. gl. 13. n.* 8. Ei videtur tenere *Franc. c. Licet. n. 7. de jurej. in 6.* ponderat enim juramentum factum eſſe Deo, & parti. Sed hæc limitatio non admittenda, & idem eſt dicendum, licet prius juramentum ſoli Deo factum ſit. Quia eadem militat ratio: cum enim actus contra illud geſtus, ſit peccatum, ac perjurium, non poteſt ei obligandi vim conferre juramentum poſterius. Quare eam limitationem rejiciunt *Covar. de pactis, 2. p. §. 2. num. 4. verſ. Secundum eandem. Seraphinus de privileg. jura privilegio 75. n. 51. Salzedo ſuper regulam 477. Bernardi Diaz, limit. 3.* Et dubitat *Alex. l. Duobus. §. fi. ff. de jurejur.* Et ſatis favent *Abb. c. intellecto, n. 8. de jurej. & ibi Alex. de Nevo n. 17. Angel. juramentum 5. n. 15. Sylveſt. Iuramentum 4. q. 12.* dicunt enim poſterius juramentum non valere, quia priori juramento obligaverant ſe alienantes, Deo. Nec obſtat argumentum contrarium: quia reſpondent bene *Cov. Salzedo, & Seraphin. proximè citati,* id juramentum principaliter factum fuiſſe Deo, & ita neceſſariam eſſe relaxationem, ut poſſit illi contraveniri: ſecùs ubi nullius habetur reſpectus ad Deum, nec inde conſurgit etiam minus principaliter aliorum utilitas: ut reſultat, hæredum, ex non alienando, nec donando.

Alii autem limitant, ut contractus jure invalidus, non 7
firmetur juramento contra prius juramentum: quando is cum quo contrahitur, erat conſcius prioris juramenti. Quia æquum non eſt, quando is ignorabat, ut contractus invalidus ſit, juſta ignorantia obſtanti. Sic *Bald. Imol. Alex.* quos refert *Covar. de pactis, 2. p. §. 2. n. 4. verſ. Satis etiam,* dicens eſſe communem ſententiam: *Villalobos in commun. opin. litera 1. n. 213. Bernar. Diaz. reg. 477. limit. 2. Ant. Gom. l. 52. Tauri, n. 58.* Et ab hac ſent. dicit non eſſe recedendum in judicando, & conſulendo, licet contraria in rigore verior ſit. *Gutier. de juram. 1. p. c. 1. n. 88.* Sed merito cum *Imola, &*

Alciato rejiciunt hanc limitationem *Cov ibi Salzedo ſuper d.reg. n.477.Bernardi Diaz, Seraph.de privil.juram.privil. 75.n.51.Matienzo l.5.recep. t.10.l.3.gloſ.13.n. 9.* & dicunt nil referre, ſive is cum quo contrahitur, ſciverit, ſive ignoraverit prius juramentum. Quia utroque caſu contractus ille geſtus, contra juramentum, eſt invalidus ipſo jure, & ſolo juramento firmandus, quod fieri non poteſt, cum abſque perjurii peccato ſervari non poſſit. At in hoc caſu admittunt hi Doctores eam limitationem: quando mulier, vel alius contrahens dolo sè priori juramento ſe aſtrinxit, vel dolosè tacuit tempore alienationis, & contractus, quo alterum contrahentem circumveniret. Quia deceptis, & non decipientib. jura ſubveniunt *l.3.C.ſi minor ſe majorem duxit & l.6.t.19.par.6.* ſecus quando ex ſimplicitate, oblivione tacuit. Quod in dubio, dicit *Imol. ibid.* præſumendum eſſe.

DISPUTATIO XIV.

An donatio invalida inter conjuges, confirmetur morte naturali donatoris?

SUMMARIUM.

Confirmatur morte naturali, n. 1. Et ibi, quid quando mors eſt accidentalis vel damnatur memoria donantis poſt ejus obitum? Et quid, de donatione inter conjuges putativos? remiſſive, & quid quando precibus importunis extorta eſt? remiſſive

Donatio ante matrimonium facta, collata in matrimonii tempus, confirmatur morte donantis, n. 2. Et an hoc ſit in præjudicium legitimæ aſcendentium, vel deſcendentium? n. 3. Et an ex ea detrahatur falcidia? n. 4.

An hæc donatio morte confirmata, ſit proprie legatum, & deſideretur aditio hæreditatis ut morte confirmetur? n. 5. Et an traditio rei donatæ exigatur? n. 6. Et ibi, an ſat ſit poſſeſſio, ſeu detentio rei donatæ, abſque traditione?

An requiratur hæc traditio, ut annui redditus ad alimenta uxori promiſſi à viro, confirmentur morte, remiſſive eodem n. 6.

Satis eſt quocumque tempore vitæ donantis, traditio fiat n. 7.

Quid, ſi conjux donans traderet, rem conjugi donatario, pacto inito, ut ſi donans convaleſcat, ſibi reſtituatur, vel revocaret traditionem, n. 8.

An ſi conjux promittat aliquid conjugi, & tradat, confirmetur morte? num. 9.

Quid, ſi vir donet uxori domum in qua ambo habitant, vel res domi exiſtentes, nec interveniat alia traditio? n. 10. Et an in donatione reciproca, deſideretur traditio? n. 11.

An requiratur traditio vera, vel ſat ſit ficta? n. 12.

Quando confitetur vir conſtante matrim. ſe dotem recepiſſe, an cenſeatur traditio, ut morte confirmetur? Et quid ſi ante matrimonia confeſſio ſit, n. 13.

An ſatis ſit ficta traditio? n. 14. Et quid ſi donans retineat uſumfructum n. 15.

Quid, ſi uxor ſit debitrix mariti, & hic animo donandi remittat debitum? n. 16.

Quid, ſi conjux donans tradat donatario inſtrumenta rei donatæ? n. 17. Vel faciat inſtrumentum donationis? n. 18. Vel faciat rem ſibi arbitram in alterum transferri? n. 19.

An deſideretur, ut donatio morte confirmetur, donantem prius decedere? num. 20.

Quid, ſi ſimul periere conjuges incendio, aut naufragio, & conſtet donantem ſupervixiſſe, vel id dubium eſt? Et explicatur l. Si inter virum ff.de reb.dub. Et ſignificatio dictionis implicativa, Maxime, n. 21.

Quid, quando non ſimul eodem caſu perierunt, ſed diverſis in locis, nec conſtat quis prior deceſſerit? Et quid ſi in hoc caſu, mutuo ſibi donaſſent, vel ea lege ut qui prius decederet, bona donata obtineret, n. 22.

An hæc correcta ſint attento jure regio Caſtellæ, & præſumatur in dubio uxorem prius deceſſiſſe, n. 23.

An deſideretur, ut donatio hæc morte confirmetur, eam non excedere quingentos aureos abſque inſinuatione, n. 24.

An ſi excedat, tota donatio corruat nec morte confirmetur, n. 25. Et an exigatur ut donans in eadem voluntate perſeveret, remiſſivè n. 26.

1 DOnatio irrita inter conjuges, confirmatur morte donantis naturali. Habetur expreſſe, *cap. fin. de don.inter vir.& uxor.l.Papinianus, & l.Cum hic ſtatus ff.eod. tit. l.1.& 3.& l.Donationes quas parentes C. de don.inter.vir.& uxor. & l.4.t.11.p.4.* Et ratio eſt, quia eo tempore ceſſat ratio prohibitionis, ne ſcilicet, mutuo ſe amore ſpolient, & poteſt alter alterum libere inſtituere, ipſique legare: & proinde ex tacita & præſumpta voluntate, cum donationem in vita donator minimè revocaverit, cenſetur tunc relinquere, ac legare. Quoniam in eadem voluntate præſumitur aliquem mori, niſi appareat contrarium voluiſſe, *c. Majores de baptiſmo, l.Sancimus, C.de teſtam.* & ita perinde eſt, ac ſi in teſtamento ea donatio relicta eſſet. Nomine autem mortis naturalis, qua donatio hæc confirmatur, comprehenditur etiam mors accidentalis gladii *l.Si tibi,* ubi *Bald.C.de don.ant.nupt* Item *Bald.l.Res uxoris,n.2.C. de don.inter vir. & uxor.Joan.Lup.rubr.de don.§.70.n.1.Greg.Lop. l. 4. verb. En ſu vida,t.11.p.4.* Addit benè *Joan.Lup.n. 2.* ſecus eſſe, ſi donator mortem ſibi ob ſceleris conſcientiam conſciverit, vel etiam poſt mortem memoria ejus damnata ſit: tunc enim revocatur donatio: habetur *l.Cum hic ſtatus, 33.§.Si donator, verſ.Si maritus, ff.de donat.inter vir.& uxor.* Utrum autem donatio inter conjuges putativos, confirmetur donantis morte: dixi hoc 6.l.diſp.2.n.9.& quid, Quando precibus importunis extorta eſt? dixi l. 4.diſp 10.n.7.

Similiter donatio facta ante matrimonium, collata in matrimonii tempus, quæ invalida eſt, *l. Quod ſponſæ, C.de don.ante nup.* confirmatur donantis morte: non quidem ex verbis legum, cùm verè non fiat inter conjuges, ſed ex ipſarum mente. Quia donatio collata in matrimonii tempus, ficte videtur facta in ipſo matrimonio, & inter conjuges: habetur, *d.l.Cum hic ſtatus, §.Oratio, verſ.Si ſponſus* & docent omnes ſpecialiter *Joan.Lup.rub. de don. §.69.n.2.* 2

Ex his infertur, hanc donationem confirmari morte, quatenus non eſt in præjudicium legitimæ aſcendentium vel deſcendentium. Quare in regno Caſtellæ, ſi donator deſcendentes habeat, extrahetur de quinto, de quo ſolo diſponere poteſt in deſcendentium præjudicium, *l. 30. Tauri hodie l.13.t.6 lib.5.recop.* ſi autem ſolos aſcendentes, extrahetur de tertia bonorum parte, de qua libere teſtari poteſt, *l.6.Tauri, hodie l.1.t.8.lib. 5.recop.* Ratio eſt manifeſta, quia donatio hæc morte confirmata, eſt inſtar legati gratuiti in teſtamento relicti: (ut diximus n.1.) *Hujuſmodi* autem legata minime nocent legitimæ. *Sic. P. Molina to.2.de juſt.tract.2.diſp.289. §. Ut ad Luſitanum.* 3

2. Infertur, ex hujuſmodi donatione morte confirmata detrahendam eſſe falcidiam. Quia in vim legati potius quàm in vim contractus ſuſtinetur. Habetur *l.Cum hic ſtatus 33.init.ff.de donat.inter vir.& uxo.* ibi *ſed de falcidia ubi poſſit habere locum tractandum eſt, cui locū ita fore opinor, quaſi ſi teſtamento confirmatum, quod donatum eſt.* Et *l.In donationib: C.ad leg.falcid.* ibi, *in donationib.inter virum & uxorem factis, legem falcidiam, quando fideicommiſſi partib.funguntur &c.* ubi *gloſſ.verb. Factis,* inquit, *id eſt, quando fiunt cauſa mortis vel morte confirmantur, nam ſi fiunt inter vivos, & ſtatim valent, non detrahitur falcidia,* Sic *Bar.d.l.Cum hic ſtatus, init.n. 2.Tiraquel l ſi unquam, verb.Libertis, n.121.C.de revoc.donat. Ioan.Lup rub.de don.§ 69 n. 2. Greg. Lop.l.1.verb.Donationes, tit.11.p.6.Iulius Clar. l. 4. recept.§.Donat.q.9.verſ.Sciat autem, Molina* multos referens, *l.2.de primog.c.12.n.10.Angulo de melior.l.gl.1.n. 21.* Et ex Theologis *P. Molina to.2. de juſt.tr.2.diſp.289.§. Ex donatione, Lud.Lop. l. 2. de contract. c. 47. ad finem, §. Notandum eſt.* Quare minus bene *Iaſon.l.Si is qui pro emptore, n.116.ff.de uſucap.* cenſent non detrahi falcidiam, niſi quando donatio fuerit confirmata in teſtamento, quæ aliàs minimè poſſet morte confirmari: ut ſi excedat 500. ſolidos: (ut dicemus n.24.) Tunc enim rationem fideicommiſſi habet, & proinde ex ea detrahitur falcidia. Quare caute *d. l. In donationibus,* dicitur: *quando fideicommiſſi partibus funguntur.* Sed verius eſt quod dixi: illud enim, *quando,* accipitur cauſativé, pro, quia, ut tradit *ibi gloſſ.verb.Quando:* & ita textus univerſaliter definivit ex donationibus morte confirmatis, detrahi falcidiam. Quia vim legati, ac fideicommiſſi habent. Et *d. l. Cum hic ſtatus,* abſolute dicitur ex tali donatione falcidiam detrahi. 4

Quamvis autem donatio hæc morte confirmata vim relicti habeat: non tamen eſt propriè legatū, nec contractus, ſed tertia quædam ſpecies media: ut optime probat *Mol. l.1.de primog.c.12.n.11.* Unde ut hæc donatio morte confirmetur, non deſideratur hæreditatis aditio. Sic multis citatis docent. *Tiraq.l.Si unquam, verb.Libertis, n.122.C.de revoc. don.Io.Lup.rub.de don.§ 69.n.3.Gre.Lop.l.4.verb.en ſu vida. t,11.p.4.Ant.Go.2.var.c.4.n.23. ver. Advertendum, Ang.de mel.l.1.gl.1.n.15.* Et ratio eſt, quia eſt veluti donatio cauſa, 5

mortis

Digitized by Google

mortis, cum morte confirmetur: hæc autem non indiget ad ſui valorem, hæreditatis aditione: ut late probat *Joan. Lup. proxime citatus.*

6 Quatuor tamen oportet adeſſe conditiones, ut donatio hæc morte confirmetur. Prima eſt ut præceſſerit in vita donantis, traditio rei donatæ. Prob. ex *l. Papin. 24. ff. de don. inter vir & uxor.* ibi *ſi ſtipulanti uxori ſua ſpopondiſſet, non putabat conveniri poſſe hæredem mariti, licet durante voluntate maritus deceſſerit.* Et *l. Res uxoris 24. C. de don. inter vir. & uxor.* ubi, *vel etiam largitione viri inter, ante reatum, jure pervenerant.* Et infra, *donatio maritalis ante tempus criminis, ac reatus collata in uxorem.* Quæ ſane verba traditionem important. Et arg. *l. 2. C. Si quis alteri, vel ſibi,* ubi in donatione facta filiofamilias confirmanda ejus emancipatione traditio deſideratur. Et ratio eſt quia cum talis donatio ſit invalida, non eſſet quid confirmaretur, deficienti traditione: ea autem accedente, jam eſt actus, res, & voluntas quæ poſſit confirmari. Sic docent *gl. d. l. Papinianus verb. Mariti. Salice, l. 2. n. 2. C. de dote cauta Iaſon l. Si divortio, n. 8. ff. de verb. oblig. Henric. c. fin. n. 4. de donat. inter. vir & uxor. & ibi Alex. de Nevo n. 4. Bald. Paul.* & *Loazes*, quos refert & ſequitur *Covar. rubr. de teſt. 3. pa. n. 3. Tiraquel. l. Si unquam, verb. Libertis, n. 112. C. de revoc. don. Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 76. n. 1. Roſella Donatio 1. n. 34. Angel. Donatio 3. n. 3. Sylv. Donatio 2. q. 4. Tabiena donatio 3. q. 3. n. 4. Armilla, verb donatio n. 27. Ant. Gom. 2. var. c. 4. n. 23. verſ. Advertendum,* & *l. 52. Tauri, n. 65. Minch. de ſucc. progreſſu l. 1. §. 1. n. 136. 138. 139. & de ſucc. creat. §. 29. n. 11. 12. &* 18. *Greg. Lop. l. 4. verb. En ſu vida. t. 11. p. 4. Villal. in com. opin. lit. D. verb. Donat. n. 147. Iul. Clar.* multos referens *l. 4. recep. §. Donatio. q. 9. verſ. Scias autem. Molin. l. 1. de primog. c. 12. n. 12. fin. Ant. Gabr. to. 1. com. in mea edit. l. 4. verb. Donatio, f. 208. col. 1. Acoſta, c. Si pater, 1. p. verb. Legav. n. 1. de teſtam. in 6. Matienz. lib. 5. recop. to. 10. l. 7. gl. 2. n. Gutier. 2. pract. q. 12. n. 120. Valaſc. conſ. 5. n. 16. to. 1. Angulo de melior. l. 4. gl. 4. n. 13. Barb. l. Qua dotis 34. n. 62. ff. ſolut. matrim.* Et ex Theol. *P. Molin. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 289. §. Illud obſerv. Lud. Lop. l. 2. de contract. c. 47. §. Tertio confirmatur.* Addit. *Matienço eod. n. 5.* cum Paulo de Caſtro, non ſatis eſſe, ſi conjux donatarius ſit in poſſeſſione, ſeu detentione rei donatæ, niſi traditio interveniat. Quamvis autem requiri traditionem hanc communi ſent. habeat: non eſt hoc omnino certum: quia *d. l. Papin.* videtur loqui non de vera donatione, ſed de promiſſione donandi. Quod non obſcure ſignificant ea verba, *ſi ſtipulanti uxori ſua ſpopondiſſet*, Quare *gl. l. 1. verb. Facta, C. de don. inter vi. & ux & l. 2. fin. C. de dote cauta. ibi Cyn. & Bart. d. l. Papin.* ubi & *Salice.* explicant eum textum, de donatione facta per promiſſionem donandi. Et ita hanc differentiam conſtituunt *Bald. conſ. 397. l. 1. Paul. conſ. 138. l. 1. Anch. conſ 76.* Et hanc ſent. dixit *Tiraq. de jure conſt. 1. p. n. 53.* non eſſe ratione deſtitutam. Immo *Azo. ſum. t. de don. inter. vi. & ux. fin.* & *Hoſt. ſum. eod. t. fin.* dicunt forte non requiri traditionem: & *d. l. Papin.* correctam eſſe per *l. Cum hic ſtatus, ff de don. inter vi.* & *ux.* ubi abſolute traditur donationem hanc morte confirmari, nulla traditionis mentione facta. Sed non eſt recedendum à frequentiſſima fere omnium ſent ita intelligenti *l. illam Papin.* nec verum eſt corrigi per *d. l. Cum hic ſtatus* (Ut bene probat *Ant. Gom. l. 52. Tauri n. 65.*) Quia leges legibus ſuppleri debent, ut earum correctio vitetur. Item quia cum *l. Papin.* mentionem faciat orationis D. Severi poſterior eſt deciſione, *l. Cum hic ſtatus.* Utrum autem hæc traditio requiratur, ut annui redditus promiſſi uxori, ad alimenta, per virum confirmentur morte? dixi hoc 6. lib. diſp. 3. n. 12.

7 Non deſideratur autem traditionem fieri donationis tempore, ſed ſatis eſt quocumque tempore vitæ donantis. Quia textus ſolam traditionem petunt, non reſtringentes ſi tempore ipſius donationis fiat. Item, quia cum donatio hæc toto donatoris vitæ curriculo, invalida ſit & ſola ejus morte confirmanda, ſatis eſt ante mortem traditionem fieri, ut tempore mortis adſit aliquid traditum, quod morte confirmari valeat. Sic referens Bald. docet *Ioan. Lup. rub. de don. §. 76. n. 1. Greg. Lop. l. 4. verb. En ſu vida, t. 11. p. 4.*

8 Nec hujus donationis confirmationi obſtaret, ſi vir donans traderet donatariæ uxori rem, eo pacto inito, ut ſi donans convaleſceret, ea res ad ipſum rediret. Quare re vera jam interceſſit traditio. Sic *Minch. de ſucceſſ. progreſſu. l. 1. §. 1. n. 136.* Obſtaret tamen meo judicio, ſi vir convaleſcens rem traditam reaſſumeret, ex vi illius pacti. Quia jam perinde eſt, ac ſi non eſſet traditio, cum ea revocata ſit, nec tempore mortis inveniatur aliquid traditum, quod confirmari poſſit.

9 Ex dictis fit, tripliciter poſſe fieri donationem inter conjuges. Vel ſi conjux dicat conjugi. Dono tibi talem fundum: vel promitto me tibi talem fundum donaturum: vel Promitto tibi talem fundum: & in omnibus his eventibus, traditione ſequuta donationem confirmari donantis morte. Sic *Minchaca l. 1. de ſucceſſ. progreſſ. §. 1. n. 140.*

10 2. Infertur, viro donante uxori domum communis habitationis utriuſque, vel rem domi exiſtentem, minime donationem hanc confirmari morte viri, alia traditione non interveniente. Quia viro ſuperſtite, nec domum, nec res in illa exiſtentes uxor poſſidet ſed detinetur à viro, in *ea l. Habebat, cum ibi notatis, ff. de precar. l. 1. §. penul. ff. de iis qui dejecerunt, vel effuder.* Sic *Paulus*, quem refert & ſequitur *Ioan. Lup. rubr. de don. §. 77. n. 1.*

11 Limitatur autem conditio hæc, ut requiratur traditio, niſi ſit reciproca donatio inter conjuges. Sic *Villalobos in comm. opin. lit. D. verb. Donatio, n. 148.* & refert pro ſe *Paul. l. Si pater ff. de donat. inter vir. & uxor. & Ioan. Lup. rub. de donat. §. 50. n. 17.* Sed lapſus eſt *Villalobos*, hæc enim non eſt limitatio: donatio enim invalida traditionem petit, ut morte confirmetur: quando autem valida eſt nulla indiget traditione: nec confirmatione. At donatio hæc reciproca inter conjuges, cum remuneratoria ſit, valida eſt (ut dixi hoc 6. l. diſp. 6.) n. 11. Et hanc rationem expreſsè aſſignant *Paulus l. Si pater filiæ in fin. C. de inoffic. teſtam.* (quem falſò allegavit *Villalobos, l. Si pater., ff. de don. inter vir. & uxor.* nam in toto illo tit. non invenitur talis lex) & *Ioan. Lup. d. §. 50. n. 17.* Si autem hæc donatio reciproca excederet juſtam remunerationem, juxta tradita d. diſp. 6. n. 6. & ſeq. cum eo in exceſſu ſit donatio ſimplex & ſubinde confirmanda, indigeret utique traditione: ſicut cæteræ donationes ſimplices inter conjuges factæ.

12 Dubitabis autem circa hanc conditionem, an requiratur traditio vera aut ſat ſit ficta? Quidam cenſent requiri veram, nec ſufficere fictam, ut per clauſulam, conſt tuti. Quia hæc clauſula inducens poſſeſſionem fictam, eſt nulla, ubi principalis actus eſt nullus: ut voluit *Bald. l. Ex teſtam. C de fid. icomm.* Hoc refert *Tiraq. tract. de jure conſt. 1. p. n. 52.* Cæterum tenendum eſt ſufficere fictam traditionem: per *l. Cum hic ſtatus, 33. §. Si maritus, ff. de donat. inter vir. & uxor.* ibi, *finge in poſſeſſione precaria mulierem remanſiſſe, aratamque eſſe, ſatisfacere creditori: dicendum eſt donationem valere:* quamvis *gl. ibi verb. Precaria*, aliter explicet eum textum. Et ratio eſt, quia quando actus eſt omnino nullus, non ſufficit ficta traditio: at quando actus non eſt omnino invalidus, ſed poteſt morte vires accipere; ſicut actus ipſe principalis morte convaleſcit: ſic & traditio ficta. Sic docent *Bart. Bald. Alb. Ang. Salic.* quos cum aliis refert *Tir. tract. de jure conſt. 1. p. n. 51. & 2. p. limit. 7. n. 21. &* 22. & ipſos ſequitur: & fere omnes ubique idem tenent teſte *eod. Tiraq. de retract. conven. ad fin. tit. n. 48. Alexan. de Nevo cap. fin. n. 6. de donat. inter vir. & uxor. Ioan. Lup. rubr de donat. §. 76. n. 2. & 7. Greg. Lop. l. 4. verſ. En ſu vida, t. 11. p. 4. Acoſta c. Si pater 1. p. verb. Legavit, n. 1. de teſt. in 6. Ant. Gom. l. 52. Tauri n 65. Villalob. in commo. pin. lit. D. verb. Donatio, n. 148. Minchaca de ſucceſſ. progreſſ. l. 1. §. 1 n. 137. Ant. Gabr. in mea edit. to. 1. comm. l. 4. verb. Donatio fol. 208. col. 1. P. Mol. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 289. §. Idcirco autem.*

13 Hinc infertur 1. confeſſionem dotis receptæ factam conſtante matrim. à viro, quando cenſetur animo donandi facta (de qua re hoc l. 6. tota diſp. 9. egimus) haberi loco conditionis, & ita eam præſumptam donationem abſque alia traditione confirmari morte. Et ratio eſt, quia hoc eſt

Digitized by Google

ſpeciale in dotis donatione, vel augmento, quam conſtante matrimonio vir facit uxori: cum enim dos tunc, tam quoad poſſeſſionem, quèm quoad proprietatem penes virum eſſe debeat, *l. Doce ancillam C. de rei vendic.* fruſtra traderetur uxori, cum ſtatim ad maritum poſſeſſio redire debeat, *l. qui ſic, ff. de ſolut.* ſicque ejus retentio, brevi manu pro traditione habetur, quaſi brevi manu mulieri tradita, ad virum redierit: ut in ſimili habetur *l. Singular. ff. ſi cert. petat.* Sic docent *gl. l. Papinian. fin. ff. de donat. inter vir. & uxo. & ibi Bart. fin. Felin. c. Si cautio n. 77. de fide inſtrum. Bart. Socin. l. 2. n 71. ff. ſolut. matr. Jaſon. l. Si divortio n. 8. ff. de verb. obl. Salic. l. 2. n. 2. C. de dote cauta. Roſell. Donatio 1. n. 34. Ang. Donatio. 3. n. 3. Sylv. Donatio 2. q. 4. Tabiena Donatio 3. q. 3. n 4. Ioan. Lup. rub. de donat. §. 76. n. 3. Cov. 1. var. c. 7. n. 4. verſ. Sed quod etiam Iul. Clar. l. 4. receptarum §. Donatio qu. 9. verſ. Scias autem Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 12. n. 38. Minch. l. 3. contr. uſu frequ c. 49. n. 10.* ubi multos refert: *Valaſcus conſ. 5. n. 16. to. 1.* Et ex Theolog. *P. Molin. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 289. §. Idcirco autem. & diſp. 439. §. Cæterum objicitur. & §. Sunt verò nonnulla, Lud. Lop. l. 2. de contract. c. 47. §. Tertio confirmatur.* Quare audiendus non eſt *Avendaño de exequend. mand. 2. p. c. 29. n. 14.* aſſerens donationem ex hac confeſſione conſurgentem, minimè confirmari morte traditione non ſequuta. Utrum autem ea confeſſio ante matr. facta animo donandi, confirmetur morte? Dixi hoc 6. l. diſp. 9. n. 3.

14 2 Infertur, contra authores n. 12. relatos, ſatis eſſe clauſulam conſtituti, ut ea donatio morte confirmetur. Ut ſi conjux donans nomine conjugis donatarii ſe poſſidere conſtituat. Quia clauſula conſtituti habetur pro traditione: per eam enim traditur ficta poſſeſſio *l. Quod meo, ff. de acquir. poſſeſſ.* Sic *Alex. de Nevo, c. fin. n. 6. de donat. inter. vir. & uxor. Tiraq.* multos referens *de jure conſt. 1. p. n. 49. Joan. Lup. rubr. de donat. § 76. n. 2. Greg. Lop. Iul. Clar. Molin. relati, n. præced. Minch. de ſucceſſ. progreſſ. l. 1. §. 1. n.* 148. Quod cum aliis bene intelligit *Joan. Lup. eo. n.* . quando conſtituens tempore illius clauſulæ conſtituti, poſſidebat. Idem dicendum eſt, ſi donans ſe inquilinum nomine donatarii conſtituat. Sic alios referens *Minchacha eod. n.* 138.

15 3. Infertur, confirmari, ſi donans retineat uſumfructum. Quia talis reſervatio habet vim traditionis, *l. Quiſquis & leg. Si quis argentum. C. de donat.* Sic *Tiraq.* alios referens, *Joan. Lup. n. 4. Minchaca relati num. præced.*

16 4. Infertur, ſi uxor erat debitrix mariti, & hic animo donandi remittat, confirmari hanc donationem morte: Quia ea liberatio vim habet traditionis, *l. Cum hic ſtatus 33. §. Oratio. verſ Sive autem ff. de don. inter vir. & uxor* Videtur enim ſolutionem debiti factam eſſe, & ſtatim traditam. Sic *Alex. de Nevo, c. fin. n. 6. de donat. inter vir. & uxor.*

17 5. Infertur, ſimiliter confirmari, ſi donans tradat donatario rei donatæ iſtrumento, per quæ eam habuit. Quia hæc tradendo, videtur rem ipſam tradere, *l. 1. C. de don. & l. 8. t. 30 p. 3.* Sic *Minchaca de ſucceſſ. progr. l. 1. §. n. 138.*

18 6. Infertur, firmari etiam, ſi conjux donans alteri inſtrumentum donationis conficiat. Et hoc enim videtur poſſeſſio tradita, *l. 8. t. 30. p. 3.* Sic *Ioan Lup. rubr. de donat. §. 76. num. 6.*

19 Ultimò infertur, firmari etiam donationem morte, ſi vir rem ſibi debitam faciat transferri per ſe, vel per alium in uxorem, & illi deſcribit in libro rationum, ubi debita deſcribuntur. Quia per talem deſcriptionem videtur donare & tradere uxori. Sic *Anchar.* quem refert & ſequitur *Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 76. n. 6.*

20 II. Conditio requiſita, ut donatio invalida inter conjuges morte confirmetur, eſt, ut conjux donans prius decedat, ſi enim donatarius prius obeat, evaneſcit penitus donatio. Habetur expreſsè *c. fin. de don. inter vir. & uxo. & l. Cum his ſtatus 53. §. Si divortio. fin ff. eod. t. & l. 4. t. 11. p. 4.*

21 Inquires autem, quid dicendum ſit, quando minimè conſtat uter priùs obierit? Et ut clarè procedam, præmittam quid attento jure regio Caſtellæ, & attento jure communi videtur dicendum, quando conjuges ſimul perierunt, licet donator ſupervivat, valere donationem: per *l. Si inter vir. 6. ff. de reb. dub.* ibi, *ſi ſimul tum is cui donatum eſt, quam is qui donaverit, decedant magis placuit valere donationem: eo maximè quod donator non ſupervivat*: ergo idem dicendum eſt ſi donator ſupervivat. Nam dictio implicativa, *Maximè* ex propria vi & natura implicat idem eſſe, quamvis ratio expreſſa deficiat, *l. 1. §. Si ex donante, ad fin. verſ. Cæterum ibi, vel maximè, ff. de colla. honor. l. Scire oportet, §. Et ſi maximo, ff. de excuſ. tit.* Primo tamen dico, attento jure communi, ſi ambo ſimul moriuntur naufragio, incendio, &c. & conſtat donatarium prius obiiſſe, minimè firmari donationem, ſed evaneſcere: ubi autem non conſtat uter prius obierit; firmari Quoniam præſumitur donatorem in eadem voluntate præmortuum eſſe. *Habetur* expreſsè *l. Cum hic ſtatus, 33 §. Si ambo, ff. de donat. inter vir & uxor* Ubi etiam dicitur, ſi ambo conjuges ab hoſtibus capti ſint, (*gloſſ. verb. Capti*, ſcilicet, ſimul) nec revertantur, tempus captivitatis ſpectandum eſſe, quaſi tunc deceſſerint; ſi verò alter redierit, eum ſupervixiſſe cenſendum eſſe. Et inter alios optime hoc docent *Cou. 2. varia. 7. n 5. Menoch. de præſump. l. 6. præſump. 50. n. 6. & ſ q* Nec obſtat argumentum contrarium, deſumptump ex *l. Si inter virum, ff. de reb. dub.* Quia reſpondet bene *Covar. d. n. 5.* illam dictionem *Maxime*, propriam vim obtinere, implicat enim caſum magis dubium; ibi enim deciditur, quando non conſtat quis prius obierit valere donationem: & poſtea dicitur, *eo maximè quod donator non ſupervivat*: qui caſus omnino certus eſt & ita implicat caſum magis dubium, nimirum ſimiliter confirmari, ſi ambo ſimul moriantur. Secundo reſpondetur dictionem, *Maxime* adjectam cauſæ finali, ſtare taxativà, non *implicativè*, *c. ad abolendam de filiis preſbyt.* ubi *gloſſ. verb. In ſæcularibus.* & multi alii quos refert & ſequitur *Covar. d. num. 5. & Menoch. d. præſumpt. 50. n. 12.* & ita in eo textu ſtat taxativa: ut tradunt *Menoch. & Covar. ibid.*

21 2. Dico, quando conjuges non ſimul eodem caſu perierunt, ſed diverſis in locis, nec uter prius obierit conſtat: varii ſunt DD. aliqui cenſent hæredi donatarii incumbere onus probandi donantem prius deceſſiſſe, vel ſaltem utrumque ſimul ſive hæres poſſideat ſive non. Sic *Alex. l. Ex facto, §. Si quis autem, ff. ad Trebel.* Alii autem ſentiunt hæredem donatoris teneri id probare, atque ita dum hæres minime probaverit, morte firmari donationem. Quia licet donatio inter conjuges ſit nulla, confirmatur ſilentio donatoris uſque ad mortem: ergo morte donantis probatur confirmatio: & proinde ejus hæredi incumbet probare, minime eſſe confirmatam: quia donator ſupervixerit. Sic *Bart. Socin. l. Si inter, 9. fin. ff. de reb. dub. Ioa. Lup rub. de don §. 75. fin.* Facit optimè *glo l. Cum hic ſtatus, §. Si ambo. verb. Simul deceſſerint. ff de donat. inter vir. & uxor.* ubi dicit *non dico ſimul, id eſt, eodem tempore, ſed ſimul, id eſt, unus & alter: noſcitur tamen quis prius deceſſerit.* Et hic modus dicendi, ſatis probabilis eſt. Alii verò, & verius dicunt præſumptionem eſſe pro ipſo rei donatæ poſſeſſore, & ita incumbere onus probandi donatorem ſupervixiſſe ei, qui minimè poſſidet. Quia in dubio melior eſt poſſidentis conditio: *reg. in pari ff, de reg. jur, & eod. t. in 6.* Sic docent *Bart. l. Si inter, ff. de reb. dub. & ibi Imol. Raph. & cum.* quos refert, & ſequitur *Cov 2. var c. 7. n. 3. Maſc. de prob. concl. 1200. n. 15. P. Molin. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 289. §. Donatio cauſa mortis, Barahona in addit ad Ioan. Lup. rubr. de don. §. 75. lit. P. Menoch.* multos referens *de præſumpt. l. 6. præſumpt. 50. n. 16.* Et ita inquit *Barahona*, cum traditio rei donatæ neceſſaria ſit ad confirmandum donationem, obtinere ſemper preſumptionem pro conjuge donatario: additque cum Molinæo, quem ibi refert, ſi forte ceciderit à poſſeſſione, expedire ei illam poſſeſſorio judicio recuperare, antequam petitorio agat Et hoc verum eſt, licet diſtinctis in locis vir, & uxor moriantur, dum enim non conſtat quis prior deceſſerit, valida eſt donatio. Sic *Cova. & Mol. ibi* Quod ſi mutuo ambo conjuges ſibi donaſſent, utriuſque donatio maneret confirmata: per *l. cum hic ſtatus, §. Si ambo,*

Digitized by Google

ambo,verſ.Proinde,de donat.inter vir. & uxor. Sic Covar. & Molin.ibi. Et ratio eſt, quia cum jam donatio eſſet facto & res donatario tradita, ab illoque poſſeſſa,in hoc dubio prævalet favor donatarii poſſidentis, ut donatio cenſeatur valida, & confirmata. Addit bene P. Molina cum Acoſta per ipſum relato, caſſari omnino donationem,ſi conjuges ſibi mutuo donaſſent, ſub ea conditione, ut qui poſterior è vita diſcederet, bona donata obtineret: & uterque ſimul objiſſet, nec conſtaret uter prius. Quia ſub poſitiva conditione, ſi alter ſuper vixerit, donatio facta eſt, quæ conditio in eo eventu defecit.

23 Major autem difficultas eſt, attento jure regni Caſtellæ.Nam obſtat fortiſſimè,l.12.t.33.p.7. ibi muriendo el marido,y la muger en nave,fuego,&c.entendemos que la mujer, por que es flaca, morira primero que el varon.E tiene por ſaber eſto,por razon de las donaciones que el marido e la mujer hazen el uno al otro en ſu vida. Ubi expreſsè deciditur,conjugibus ſimul morientibus,præſumi mulierem prius deceſſiſſe,& ita in hoc caſu, ſi vir donaverat uxori,videtur dicendum donationem evaneſcere,tanquam uxore donataria præmortua:ſecus tamen,ſi uxor donaverat viro:cum præſumatur uxorem donatricem prius deceſſiſſe. Quare videtur correctum jus commune,diſponens valere utramque donationem,præſumique ſemper donatorem præmortuum eſſe. Et ita correctum eſſe docet Ioan.Lup. rubr.de donat. §. 74. fin.Quamvis Cov.2 var.c 7 fin. dicat non corrigi jus commune per hanc legem. Sed ab eo recedendum eſt, quia fatetur, expreſſe hanc legem diſponere contra jus commune,nec oſtendit qualiter ipſum non corrigat:& falſo diceret lex, hoc deſervire ad donationes factas inter conjuges. Hoc tamen fatendum eſt, cum prædicta lex ſolum diſponat,quando ſimul naufragio, incendio,aut alio caſu uterque conjux periit: nihilq;diſponat quando diverſis in locis,nec conſtet quis prius obierit, manere in hac parte,jus commune incorrectum, & id quod ex eo diximus, n. 22.

24 III. Conditio requiſita, ut donatio inter conjuges morte confirmetur, eſt:ut non excedat 500. aureos ab que inſinuatione. Si enim hanc ſummam excedat, nec adhibeatur inſinuatio requiſita. l.Sancimus,C. de don.& l.9.t.4.p.5. non confirmabitur morte.Habetur expreſſe, l. Donationes quas parentes,25. C.de don. inter vir. & uxor. ubi ſubditur, ſi tempore mortis donator confirmarit dictam donationem excedentem 500.aureos, abſque inſinuatione facta, valere tunc ut legatum, quod non indiget inſinuatione. Quare audiendus non eſt Lud.Lop.l.2.de contract.c.47. ad fin. §. Notandum eſt. aſſerens hanc donationem ultra 500. aureos non inſinuatam, confirmari morte. Quod idem in alio ſimili,docuit Bald.l.Si mortis,n. 5. C. ad leg.falcid. dicit enim donationem factam à patre, filio familias, excedentem hanc ſummam, & non inſinuatam, morte confirmari:quia habet vim relicti:quod idem procedit in noſtro caſu,cum hæc donatio inter conjuges ſimilis ſit donationi factæ per patrem ſuo filio familias, & habet vim relicti. Sed hæc doctrina falſa eſt, & contra deciſionem, d. l. Donationes quas parentes,ut bene advertit Ant.Gom.2.var.c.4. n.17.verſ.Quarto infero,Angulo de melior.l 1 gl.1. n. 13

25 Gravis autem difficultas eſt, circa hanc conditionem. An donatio hæc excedens ſummam dictam in nihilo confirmetur morte, ſed penitus evaneſcat: an vero ſolus exceſſus corruat, confirmetur autem in ſumma quingentorum aureorum, quæ inſinuatione non indigebat? aliqui volunt penitus evaneſcere. Ducuntur, quia l. Donationes quas parentes,C. de don.inter vir.& uxor.indiſtincte ait hanc donationem morte non confirmari. Deinde, quia eſt defectus in re, cum non fuerit inſinuata, contra l. Sancimus. C.de donat. & in perſona, cum inter conjuges donatio non valeat.Sic tenent Salicet, d. l. Donationes,n. 3.& ibi Socin. dicens ita fuiſſe approbatum per Collegium Piſanum:idem Pariſ.Caſſan. Ruin. Alciat. quos refert Angu.de melior. l.1. gloſſ.n.14.Idem Menoch de præſumpt.l.3. præſumpt.12.n.67. Sed contrarium eſt verius, nimirum, ſolum exceſſum annullari,reliquam autem ſummam morte confirmari. Quia d.l.Donationes quas parentes, non aſſerit in univerſum donationem illam minimè firmari morte, ſed ſolum debitæ ſummæ exceſſum: ut conſtat ex illis verbis, nam amplioris quantitatis donationem minimè inſinuatam, nec per ſilentium ejus qui donavit,confirmari concedimus.Ubi ſolùm negat exceſſum illum firmari.Deinde, quia utile per inutile non vitiatur,reg Utile, de reg.jur. in 6. quando utile ab inutili ſeparari poteſt. (Ut explicat ibi Dynus n. 4.) Ergo cùm in hac donatione poſſit debita ſumma, quæ eſt pars utilis, ſeparari ab exceſſu, qui inutilis eſt, non debet vitiari.Nec obſtat donationem tunc carere duobus adminiculis. Nam defectus perſonæ ſuppletur per durationem in eadem voluntate uſque ad mortem, & morte ſequuta confirmationem. Defectum autem rei, ſcilicet,inſinuationis, non debet magis in his donationibus nocere, quàm in aliis:quæ in ſolo exceſſu annullantur, validæque ſunt quoad ſummam permiſſam,l.Sancimus, verſ. Quid autem, C.de donat. Et ita hanc partem tuentur gloſſ.cap.fin. verb. Conſtante,de donat.inter vir. & uxor.Odofred. Ioan. Andr. Albric.Crottus, Aret.Bello.Rub.quos refert, & ſequitur Angulo de melior.l.1 gloſſ.1.n.4. Ioan. Lup.rubr. de donat. §. 82.n. 2 fine, Anton.Gom.variar,c.4.n. 17 verſ.Quartò infero, Iul.Clarus dicens communem,l. 4.recep. verb. Donatio,q. 17. verſ.Sed hic incidenter, Ant. Gabr. alios referens, in mea edit.tom.1. commun.l.4. verb. Donatio,f. 211. P. Molina tom. 2.de juſt. tract. 2. diſp. 89. §. Quando non præceſſit.

Ultima conditio eſt,ut donans in eadem voluntate permaneat uſque ad mortem.nec tacitè,nec expreſsè revocans. 26
De qua conditione dicam tota diſput. ſequenti.

DISPUTATIO XV.

An ut donatio inter conjuges morte confirmetur, deſideretur ut donans in eadem voluntate perſeveret uſque ad mortem, nec tacitè, nec expreſsè revocans, & quando cenſeatur tacitè revocare.

SUMMARIUM.

Neceſſarium eſt, ut donans in eadem voluntate perſiſtat, nec tacitè, nec expreſsè revocans, num. 1.

Deſideratur evidenter conſtare de revocatione. Et quid ſi priùs revocet poſteà approbet? num. 1.

An revocetur etiam quoad inutiliter expenſa per conjugem donatarium remiſſivè, eodem num 1.

An deſideretur ſimul cum donatione traditionem revocari? n. 2.

An donatio conſurgens ex confeſſione dotis recepta revocetur confeſſione revocata? num. 3.

An hæc donatio ex ea confeſſione conſurgens revocetur alienatione rei, quam vir fatetur ſe in dotem recepiſſe, & aliis modis, quibus donatio expreſſa inter conjuges revocatur, n. 4.

An donatio inter conjuges cenſeatur revocata, alienatione vel impignoratione, vel hypothecatione rei donata, n. 5. Et quid generali inſtitutione facta omnium bonorum, vel ea re alii legata, n 6

An ſi conjux leget conjugi quæ priùs ei donaverat, videatur à donatione recedere? Et quid referat habere virtute donationis morte confirmata, vel legati, n 7.

An teſtator non utens verbo legati, aut fideicommiſſi ſed verbis dubiis recedat à donatione? n. 8.

Quid, ſi teſtator utatur verbis, aut fideicommiſſi? n. 9.

An revocetur ex donatio divortio facta inter conjuges? n. 10.

Quid ſi conjux donatarius mores mutet in donantis detrimentum, ut ſi uxor donataria adulterium admittat, vel alia inhoneſta permittat, vel extra domum pernoctet, vel cauſas ingratitudinis committat donatore ſciente, aut ignorante, & requiratur ut ipſe revocet. n. 12. Et revocatur hæc donatio eo modo, quo legatum. n 12.

Revocatur ſicut & legatum, per inimicitias Et quando hoc contingat? Et quid, ſi conjuges ad pacem redierint n 12

Quid ſi donans aut legans potuerit revocare, & fecit codicilium non revocandi, vel partem revocavit, n 14

Quid ſi culpa teſtatoris,vel donantis, ſunt inimicitiæ? n. 15.

UT donatio invalida inter conjuges, morte confirmetur, deſideratur donantem in eadem voluntate perſiſtere uſque ad mortem. Quare ſi expreſsè, aut tacitè revocet, minimè confirmabitur morte. Habetur expreſsè c. ſi ac donat inter vir.& l.Cum hic ſtatus 33.ff. eo. t. init.verſ. Ait oratio,& verſ.Pœnitentiam. Et l. 4.t. 11 p. 4. Et oportet evidenter conſtare de revocatione: ut expreſsè dicitur 1

eo verſ. Pœnitentiam, ad fin. ibi, ubi ſemel donatorem pœnituit, heredi revocandi poteſtatem tribuimus. ſi appareat defunctum evidenter revocaſſe voluntatem. Quod ſi in obſcuro ſit, proclivi r eſſe debet judex ad comprobandam donationem. Si autem donationem priùs revocatam, poſtea approbaret, confirmaretur morte: ut expreſſe habetur d. verſ. Pœnitentiam, ibi, pœnitentiam accipere debemus ſupremam, proinde ſi uxori donavit, deinde cum pœnituit, mox deſiit pœnitere, dicendum eſt donationem valere: ut ſupremum ejus ſpectemus judicium. Utrum autem revocetur omnino etiam quoad inutiliter expenſa per conjugem donatarium? dixi hoc 6. lib. diſp. 5. n. 3.

2 Hinc infertur contra Bart. d. l. Cum his ſtatus, §. Si maritus n. 2. ſufficere donationis revocationem, quamvis traditio ipſa, vel poſſeſſio minime revocetur. Quia textus relati per ſolam pœnitentiam dicunt revocari. Præterea quia ſufficit tacita, & præſumpta revocatio, ut dicemus n. 10. & ſeq. cum tamen traditio non revocetur. Sic Ant. Gom. l. 52. Tauri, n. 65. fin. P. Molina tom. 2 de juſt. tract. 2. diſp. 289. §. Secundus eventus.

2. Infertur, donationem conſurgentem ex confeſſione dotis receptæ factam per virum conſtante matrim. non cenſeri revocatam, eo quòd poſtea recantet palinodiam, aſſerens falſam fuiſſe confeſſionem. Quia illa confeſſionis revocatio non eſt clara, & aperta retractatio donationis: cùm poſſit in id tendere, ne ea dos ſolvatur uxori tanquam debita, & ita de toto hæreditatis acervo: ne legitimam aſcendentium, vel deſcendentium minuat: quod ſi his careat, ne creditoribus præjudicet: quod ſi ære alieno minime gravetur, ne putaretur debita ſed donata. Sic docent Ioan. Andr. Alberic. Roma. quos refert, & ſequitur Ioan. Lup. rub. de don. §. 69. n. 11. Quamvis Covar. 1. var. c. 7. n. 5. verſ. Aliud præterea, de hac doctrina dubitet.

4 3. Infertur, hanc donationem invalidam conſurgentem ex prædicta confeſſione, mortéque confirmandam, poſſe expreſſe, vel tacite revocari, cenſerique tacite revocatam par alienationem rei quam vir faſſus eſt ſe in dotem recepiſſe. Quia vero donatio per hoc revocatur, ut dicam num. ſequenti: ergo à fortiori præſumpta. Sic Covar. eodem c. n. 4. verſ. Sed quod etiam, ibi. quarto itidem conſtat. P. Molina tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 439. §. Secundum, ſi eadem confeſſio. Idem dicendum erit eadem ratione de aliis, modis quibus tacite cenſetur donatio expreſſa revocata: de quibus dicam numeris ſequentibus.

5 4. Infertur non confirmari donationem ſed tacite cenſeri revocatam, ſi conjux donans rem donatam poſtea alienaverit: vel pignori dederit, vel ſpeciali hypothecæ ſubjecerit. Habetur expreſſe l. Cum hic ſtatus. §. Si maritus: & §. Qui quaſdam res. ff. de don. inter vir. & uxor. & l. Si maritus, l. 2. C. eod. tit. ubi gl. opponit §. Si rem, & §. Idem reſcripſerunt, inſtit. de leg. ubi legatum non revocatur per ſequentem obligationem, & l. 3. C. de leg. ubi minime legatum extinguitur, ſi alteri hipothecæ ſubjiciatur: & reſpondet aliud eſſe in hac donatione, quæ cum à jure communi exhorbitet, eſt odioſa, & non valet à principio: & aliud in legato, quod eſt favorabile, & à principio valuit. Vel dic cum Ioan. Lup. rub. de donat. §. 69. n. 4. donationem inter conjuges attento jure communi non valere, jure autem ſingulari confirmari morte: id autem quod jure ſingulari valet, facilius tollitur, quàm quod valet jure communi, ut legatum, l. Ejus militis, §. Militia miſſus, ff. de teſtam. milit. Et prædictam donationem cenſeri revocatã alienatione poſtea ſequuta, habetur etiam, l. 4. t. 11. p. 4. Non ſufficeret autem generalis hypotheca omnium bonorum: ut conſtat ex d. l. Si maritus. ibi, ſi maritus poſt factam donationem ſpecialiter obligavit. Quia generalis hypotheca non afficit ita rem ſicut ſpecialis, l. Ex differentia, ff. ex quib. cau. pignus vel hipothec. Sic Bart. Bald. Iaſon, quos refert & ſequitur Ioan. Lup. rub. de donat. §. 69. n. 4. Fano de pignorib. 2. p. memb. 1. n. 4. Covar. rubr. de teſtam. 3. p. n. 19. verſ. Quarto ex his ibi, quibus illud ſuffragatur: P. Molina tom. 2 de juſt. tract. 2. diſp. 289. Tacite cenſetur. Cenſebitur etiam revocata donatio per pignorationem generalem omnium bonorum, quando toto pretio pignorantur, ac valent una cum re donata. Quia tunc veriſimile eſt nolle pignorantem ſolvere, & ita revocare donationem. Sic late probans Ioan. Lup. d. §. 69. n. 10. ubi bene intelligit tunc revocari tacite donationem per pignorationem hanc generalem, vel ſpecialem rei donatæ, niſi ea res donata fuiſſet majorum pignorantis. Tunc enim ob affectionem ad rem, eſt veriſimile fore ut eam redimat, l. In emptione ff. de minor. & refert pro hac parte Paulum, Alexand. & Jaſonem.

6 Quinto infertur, non revocari donationem, per generalem omnium bonorum inſtitutionem, ſecus per ſpecialem illius rei donatæ. Ut ſi alteri eam legarit donans. Prob. ex l. Cum hic ſtatus, §. Si ambo fin. ff. de don. inter vir. & uxor. ibi, qui quaſdam res ex iis quas donaverat, legaſſet, Quaſdam non videbitur cæteras res ad uxorem voluiſſe pertinere, ubi gl. verb. Pertinere, inquit, & alias quas negavit, videtur ademiſſe, l. Si ex toto, in princip. ff. de lega. 1.

7 Eſt autem non modica difficultas, an ſi conjux leget conjugi quæ in vita donaverat, videatur, à priori donatione recedere, & proinde morte minimè confirmetur, ſed habeat donatarius titulo legati. Multum intereſt utro ex his modis confirmetur. Nam ſi ut donatio, retrotrahetur quoad fructus: (ut dicemus diſp. ſeq.) ſecus ſi ut legatum. Quia ſub legato minimè includuntur fructus vivo teſtatore percepti, l. Quaſitum, §. pen. ff. de leg. 1. Sic Paulus, l. Si quando, initio n. 5. ff. de leg. 1. Deinde ſi ut donatio confirmetur, debebitur ſequuta morte, ante hæreditatis aditionem: (ut diximus diſp. præc. n. 5.) Si tamen ut legatum, non debebitur niſi adita hæreditate, vel repetita ab inteſtato. l. Eam quam. C. de fidei comm. Sic Paul. à l. Si quando n. 5. Ioan. Lup. rubr. de don. §. 72. n. 2. Quæ differentia procedit attento jure communi: nam jure hujus regni Caſtellæ, per l. 3. Tauri, hodie l. 1. tit. 4. lib. 5. recop. quæ ad valorem teſtamenti non requirit hæredis inſtitutionẽ legatá debentur hæreditate non adita. Ut multis citatis docet Matienzo ea l. 1. gloſ. 14. a. n. 5.

Primò dico, quando teſtator non uteretur verbo importante legatum aut fideicommiſſum: ut ſi diceret, Confirmo donationem factam uxori meæ, vel uxor mea habeat quod illi donavi, aut ſimilia verba dubia: tunc ſi prior donatio poterat morte confirmari, manere confirmatam eam, ut donationem: ut expreſſe habetur l. Ex verbis C. de don. inter vir. & uxor. Si vero non poterat morte confirmari, ut quoad exceſſum legitimæ ſummæ quando deficit inſinuatio in ipſa donatione, juxta dicta diſp. præced. n. 25. tunc confirmari ut legatum. Habetur expreſſe, l. Donationes quas parentes, 25. C eo t. Sic Bart. l. Si quando, init. n. ff. de leg. 1. & ibi Paul. n. 5. Ioan. Lup. rub. de don. §. 72. n. 2.

8 2. Dico, ſi teſtator utatur verbis legati, aut fideicommiſſi, ut ſi dicat, Lego, vel fideicommitto uxori meæ, quod illi donavi, videri recedere, à priori donatione, & confirmari ut legatum. Conſtat ex l. Si quando, ff. de leg. 1. & ex l. Illud. ff. de acquir. hæred. Sic Bart. Paul. & Joan. Lup. n. præced. allegati. Intellige tamen videri receſſum à priori donatione, & confirmari ut legatum, non quoad fructus perceptos in vita donantis. Quia id eſſet in damnum mulieris, cum eos tunc non acquireret (ut dixi num. 7.) Quia non debet eſſe deterioris conditionis, quàm ſi res illa donata legata non eſſet. Cum enim utilius ſit uxori habere ex donatione, quàm ex legato, id legatum potius dicitur confirmatio donationis, quàm ejus revocatio. Prob. ex l. Cum pater, §. Pater filiæ ff. de leg. 2. ubi quando vir donaverat uxori ancillas, & poſtea eas legavit eidem, deciditur partus vivo teſtatore habitos eſſe uxoris. Sic Paul. eo §. Pater filiæ, Ioan. Lup. rub. de donat. § 72. n. 2. verſ. Idem eſt in eo. Et ita intelligitur. Greg. Lop. l. 4. verb. E la dieſſe, t. 11. p. 4. ubi dicit virum legantem rem donatam, non videri revocare donationem. Id enim probat per d. l. Cum pater, §. Pater filiæ, & doctrinam Pauli proximè allegatam.

9 Similiter revocatur tacitè donatio, divortio poſtea ſequuto ex diſplicentia, niſi donans voluerit expreſsè tunc valerè, l. Cum hic ſtatus, §. Si divort. ff. de don. inter vir. & uxor. & l. Sed interim fin. & l. Et ideo. ſi. eod. t. Secus ſi bona gratia

Digitized by Google

tia divortium, ut cauſa religionis. Si autem poſt divortium inſtauretur matrimon. convaleſcit donatio, ad hunc effectum, ut morte confirmetur. Habetur d. l. Cum hic ſtatus §. Si divortium, Sic docent Roſella Donation. 1. num. 31. Angel. Donatio. 7. n. 9. Sylveſt. Donatio. 2 q. 6. Tabiena Donatio 3. fine, Armilla verb. Donatio, n. 29.

Similiter tacitè revocatur, quando conjux donatarius
11 mores mutat in præjudicium donantis. Ut ſi uxor donataria committat adulterium. Sic Ioan. Lup. latè probans rubr. de don. § 78. n. 2. Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 73. nu. 30. & in legato docet idem Mantica de conject. ult. vol. l. 12. t. 5. n. 6. Idem docet Ioan. Lup. eo. n. 10. ſi uxor pudicitiam luxurioſo oſculo violaſſet, vel palpari mamillas permiſiſſet: & n. 11. dicit, idem forſan eſſe, ſi probaretur fuiſſe in balneo cum alio viro: & n. 12. dicit, idem eſſe, ſi pernoctarit extra domum abſque cauſa. Et concludit ibi in his caſibus marito ſcienti induci tacitam revocationem, adeo, ut morte non confirmetur donatio Et n. 13. dicit idem & fortius videri, ſi maritus ignoraſſet: quod idem in legato docet Mantica, d. t. 5. n. 6. Quia quando vir conſcius fuit, nec revocavit, poterat facilè præſumptio apparens capi voluntatis non revocandi, cum autem ignoravit, nulla eſt præſumptio voluntatis perſiſtendi in eadem donatione, Similiter videtur tacite revocata donatio hæc, ſi donatarius ingratus fuiſſet donanti aliquo ex modis traditis, l. ſi C. de revoc. don. & l. fin. C. de don. Quia ſi ex illis cauſis poteſt revocari donatio perfecta inter viros, à fortiori cenſebitur revocata hæc donatio imperfecta, & quæ habetur inſtar legati. Sic Ioan. Lup. d. §. 78. n. 17. Et quamvis ut donatio perfecta revocetur ob ingratitudinem, deſideretur actus donatoris revocantis: is tamen minimè deſideratur, quando hæc donatio inter conjuges morte confirmanda, revocatur ob ingratitudinis cauſas, ſed ipſo jure tacitè revocata manet. Ut bene docet Greg. Lop l. 10. verb. Sus hereditos. t. 4. p. 5. per l. 3. §. finaliter, ff. de adimend. leg. ex qua conſtat legatum ob ſimiles cauſas ipſo jure revocari. Et ratio diſcriminis eſt, quia donatio perfecta revocatur ob ingratitudinem, in pœnam ingrati, quare opus eſt ut donator eam pœnam inferat. Donatio autem imperfecta revocatur ex tacita & præſumpta donantis mente, inſtar legati, & donationis, quæ nativitate filiorum revocatur, juxta l. Si unquam, C. de revoc. don. quare ſicut hæc ipſo jure revocantur, ita donatio hæc imperfecta.

Tandem donatio hæc tacite revocatur eodem prorſus mo-
12 do, quo & legatum. Quia naturam ultimæ voluntatis, non autem contractus obſervat. Sic Mol. lib. 1. de prim. t. 9. n. 42.

Hinc infertur revocari ipſo jure per graves inimicitias
13 supervenientes, ſecus per leves: ut colligitur ex d. l. Cum hic ſtatus, §. Si divortium, ff. de don. inter vir. & ux. & docent Ioan. Lup. rubr. de don. §. 78. n. 19. & ſeq. Menoch. de præſum. l. 3. præſu. 37. n. 17. & conſtat, quia legatum ob ſimiles inimicitias revocatur ipſo jure: ut expreſſe habetur l. 3. §. Non ſolum, ff. de Adim. leg. tradunt omnes authores. De qualitate autem harum inimicitiarum, conſulendi ſunt Ioan. Lup. eo. §. 78. n. 19. & ſeq. Mant. de conject. ul. vol. l. 12. toto t. 5. Menoch. de præſum 37. & l. 4. tota præſum. 170. Et hoc verum eſt. niſi poſt ortas inimicitias ſe reconciliaverint donans, vel legans, & donatarius, aut legatarius. Tunc enim cenſetur remiſſa inimicitia, & inſtauratur donatio, vel legatum: ut de donatione habetur expreſſe, l. Cum hic ſtatus, §. Si divortio. ff. de don. inter vir. & ux. & de leg. l. 4 ff. de adim. leg. Et docent Ripa, l. fi. q. 61. n. 204. C. de revoc. don. Bart. Alex. Cuma. Aret. Imola, Jaſon, Curtius, quos refert, & ſequitur Molina l. 1. de primog. c. 9. n. 42. Ant. Gom. 1. var. c. 12. n. 56. Acoſta, l. Gallus, §. Et quid ſi tantum, 3. p. n. 80. & ſeq. ff. de lib. & poſth. Menchac. de ſucceſſ. creat. l. 1. §. 10. n. 621. Manti. de conject. ul. vol. l. 12. t. 5. n. 18. Menoch. de præſumpt. l. 3 præſumpt. 37. n. 38. & l. 4. præſumpt. 170. n. 13. ubi exemplificat, ſi teſtator poſt inimicitias feciſſet codicillum, & aliquid legaſſet inimico, tunc enim ait cenſeri remiſſam inimicitiam. Salzedo ad. ad reg. 410. Bernardi Diaz. limit. 4. P. Molina tom. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 212. §. Tacite vero.

Et verum quidem eſt, cenſeri tacite revocatam dona-
tionem per inimicitias ſupervenientes, quamvis donans 14
inimicitiæ conſcius tempus habuerit revocandi, feceritque codicillum, nec in eo revocaverit. Sic enim de legati revocatione aperte habetur l. Filio, §. Seja, ff. de adim. leg. Et tenent ibi Bart. n. 1. Alex. l. 1. n. 33. ff. de vulga. Ripa d. l. fi. n. 151. Aret. conſ 93. n. 5. Peralta l. Cum quidam, n. 8. de leg. 2. Mantica d. t. 5 n. 2. Menoch. l. 3. de præſump. præſumpt. 37. n. 18. & l. 4. præſumpt. 170. nu. 4. Salzedo de reg. 410. ampl. 12. Molina l. 1. de prim. c. 9. n. 41 alter Molina d. diſp. 212 §. Tacite vero. Et in terminis donationis inter vir. & ux. videtur tenere Menoc. d. præſ. 37. n. 18. ubi hoc dicit in donatione cauſa mortis, cui n. 17. dicit in hoc æquiparari donationem inter virum & uxorem Quod temperandum eſt, niſi teſtator in ipſo codicillo revocaſſet aliqua ex legatis jam tacite revocatis, tunc enim quæ expreſſe non revocavit. videtur tacite confirmaſſe. Sic cum Petraſancta docet Meno. agens de legatis, de præſum, l. 4. præſum. 170. n. 5. Quare conſequenter idem dicendum eſt de don. inter vir. & uxor. cum ſimiliter ac legatum revocetur: ut diximus n. 12.

Demum inquires, quid ſi culpa donantis, inimicitiæ 15
ortæ ſint? Bartol. l. Cum in tabulis, n. 1. ff. de his, quib. ut indig. & Rimin. inſtit. de don. in princ. n. 1083. & multi alii quos refert Menoch. de præſumpt. l. 3 præſumpt. 37. n. 22. cenſent legatum in hoc eventu non revocari: quare idem cenſerent de hac donatione. Sed dicendum eſt revocari: quia in legato ita videtur expreſſe probari, l. 3. ff. de adim leg. verſ. Et pœnituit. Et ratio eſt, quia hoc caſu revocatur legatum, vel donatio ex præſumpta donantis, vel legantis voluntate, quæ ita præſumitur mutata, ſive culpa donantis, aut legantis, ſive donatarii, aut legatarii inimicitiæ ortum habuerint. Sic agentes de legato, docent Ripa l. fin. C. de revoc. donat. 151. Jaſon, l. Si filiam, n. 2. C. de inoffic. teſtam. Ioan. Lup. rubr. de don §. 78. n. 27. Gerard. ſingul. 5. Ioan. ab Amicis, conſ. 4. Peralta l. Legatum. n 3. ff. de leg. 2: Bernard. Diaz. reg. 410. limit. 1. & ibi Salzedo in add. verſ Et unicam limitationem. Menoch. de ſucceſſ. creat l. 1. §. 10. n. 621. & de ſucceſſ. progreſſu. l. 3. §. 27. 2. 9. Covar. rub. de teſtam. p. 2. n. 2. verſ. Quinto ex promiſſa, Padilla l. Si ſuper poſſeſſione, n. 20. C. de tranſact. Molina l. 1. de primog. c. 9. n. 38. Mantica de conject. ult. vol. lib. 12. t. 5. n. 9. Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 37. n. 23. & l. 4. præſumpt. 170 n. 6. & 7. Meres de major. 1. p. 43. num. 17. Quare idem dicendum eſt in donatione inter vir. & uxor. & ita expreſsè tenet Ioan. Lup. d. §. 78. n. 17.

DISPUTATIO XVI.

Utrùm donatio invalida inter conjuges, morte confirmata, retrotrahatur uſque ad tempus donationis factæ, tam quoad dominium, quàm quoad fructus? & ſemel revocata, vel caſſata revocetur, aut caſſetur etiam quoad fructus perceptos?

SUMMARIUM.

Donatio hæc retrotrahitur non quoad dominium ſed quoad fructus perceptos, num. 1.

Non retrotrahitur quoad omnes fructus, ſed quoad perceptos à tempore traditionis, num. 2.

An ſi ea donatio excedat quingentos aureos abſque inſinuatione, & donans in teſtamento confirmet exceſſum, retrotrahatur exceſſus ille quoad fructus, n. 3.

An poſſit ea donatio morte confirmata ante confirmationem uſucapi, n. 4.

Transfertur dominium talis donationis à tempore mortis nulla expectata heredis aditione, n. 5. Et ibi, quid ſi excedat ſummam debitam ſine inſinuatione, & donans confirmet exceſſum in teſtamento

An revocata donatione, aut morte non confirmata, teneatur conjux donatarius reſtituere omnes fructus perceptos? Et ea morte confirmata comparat donatarius ſolos fructus induſtriales perceptos, & hoc tantùm quando credidit bona fide valere donationem? Refertur opinio affirmans, n. 6.

Licet donatio non confirmetur morte, acquirit conjux donatarius fructus induſtriales, nec ad hoc requiritur bona fides, n. 7.

Revocata donatio, aut morte non confirmata, non retrotrahitur quoad omnes fructus, ſed tantum quoad naturales, & cæteros acquirit conjux donatarius, nec omnes tenetur reſtituere, ſed in quantum factus eſt locupletior, n. 8.

No

Non requiritur bona fides in conjuge donatario, ut donatione morte confirmata fructus acquirat, n. 9. *Et hæc donatio retrotrahitur quoad fructus naturales & induſtriales*, n. 10

Explicatur l. Fructus percipiendo, ff. de uſuris: eodem n. 19.

1 SIt concluſio. Donatio invalida inter conjuges, dum morte confirmatur, non trahitur retro ad tempus donationis factæ, quoad dominium rei donatæ, ſed tantum quoad fructus ex ea perceptos. Quod trahatur retro, habetur expreſſe *l. Donationes quas parentes*, 25. *de donat. inter virum & uxorem, verſ. Si verò vel non amplior.* ibi, *ad illud tempus referatur, quoad donatio conſcripta fuit. l. Si is ſervus*, 21. *ff. eo t.* Quod autem non retrotrahatur quoad dominium, probatur, quia expreſſa conjugis voluntas nequit rei donatæ dominium transferre in conjugem, dum ambo ſuperſtites erant, cum inter eos ſit prohibita, & invalida donatio: ergo multò minus id poterit tacita, & præſumpta voluntas, ex qua ea donatio morte confirmatur. Fictio enim non plus operari poteſt, quàm veritas, *l. Filio quem pater, ff. de liber. & poſth.* & *l. Bonorum ff. rem ratam hab.* Quod autem retrotrahatur quoad fructus, probatur, quia conſtat retrotrahi, & non quoad dominium: ergo quoad fructus. Deinde quia id habetur expreſſe *l. Cum pater. §. Pater filiæ, ff. de legat.* 2 ibi, *nec illud in uxore, junct. gloſſ. verb. Nec aliud.* Et ratio eſt, quia conjux donatarius poſſidet rem donatam alio conjuge ſuperſtite, (ſi enim non ſibi tradatur, & poſſideat, non confirmabitur morte ea donatio, ut dixi hoc *l. 6.* diſp. 14. n. 6.) fructus autem poſſeſſionem ſequuntur §. *Si quis à non domino inſtit. de rerum diviſ. l. Bonæ fidei, ff. de acquir. rerum domin.* ibi *poſſeſſor, quoad fructus attinet, loco domini pene eſt.* Et *l. Qui ſcit, ff. de uſuris*, ibi, *porro bonæ fidei poſſeſſor in percipiendis fructib. id juris habet, quod dominis prædiorum tributum eſt.* Hanc concluſionem, docent *gloſſa, l. Donationes quas parentes, verb. Referatur. & ibi Bald. fin. C. de donat. inter virum & uxorem, idem gloſſ. l. Talis ſcriptura fin., ff. de leg.* ubi *Paul.* dicens communem. *n. 4. & 5 & Alex. n. 8 Hoſtienſ. ſum. t. de donat. inter vir.* & *ux n. 9. ver. Et quod dicit Bart. l. Sequens quæſt. ff. de lega. 2. Crottus. l. Si is qui pro emptore, n. 15. ff. de uſucap. Ioan. Lup. rub. de donat. §. 72 n. 1. Covar. rubr. de teſt. 3 p. n 5. Gregor. Lop l. 4. verb. En ſu vida. t. 11. p. 4. Ant. Gom. 2. var. c. 4. n. 23. verſ. Advertendum, & l. 52. Tauri, n. 65. Villalobos in comm. opin. lit. D. verb. Donatio. n. 250. Iul. Clarus l. 4. recept. §. Donatio. q. 9. verſ. penult. Padilla l. Cum virum, n. 18. C. de fideicomm. Angulo de meliorat. l. 1. gl. 1. n. 8.* Et ex Theologis, *P. Molina to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 289. §. Ut diſp. præced. Lud. Lop. 2. de contractib. c. 47. ad fin. §. Notandum eſt.* Quare non eſt audienda *gl. d. l. Sequens q. fine, & l. Sub conditione, verb. olim, fine, ff. de ſolut.* quam ſequuntur alii quos refert *Pincl. de reſcind. l. 2. p. 2. c. 4. n. 51.* docens hanc donationem retrotrahi etiam quoad dominium. Quam bene reprobat *Bart. d. l. Sequens quæſtio.*

2 Hinc infertur donationem hanc retrotrahi quoad fructus perceptos à tempore donationis traditione ſequuta, ſi enim prius donatio facta eſt, quamvis traditione ante mortem donantis ſequuta, confirmetur donatio, at non retrotrahetur quoad fructus ante traditionem perceptos. Quia ratio acquirendi fructus eſt poſſeſſio, (ut dixi n. præced.) ergo fructus ante poſſeſſionem percepti non acquirentur. Sic *Cov. rub. de teſt. 3. p. 5. n. Molina n. præced. alleg.*

3 2. Infertur quando donatio exceſſit legitimam ſummam, nec inſinuata fuit, ſi in teſtamento donantis confirmaretur, non retrotrahi quoad fructus ex illo exceſſu perceptos, ſed ſoli fructus illius incrementi, percepti à morte donantis pertinebunt ad conjugem donatarium. Quia quoad illum exceſſum habet vim legati, (ut diximus hoc l. 6. diſp. 14 n. 24.) quando autem debetur ut legatum, non retrotrahitur quoad fructus, [ut dixi diſp. præc. n. 7.] Cum autem quoad legitimam ſummam, quæ poterat abſque inſinuatione donari confirmetur morte, (ut dixi d. diſp. 14. n. 25.) quoad illam retrotrahetur quoad fructus à tempore traditionis perceptos, ſicut aliæ donationes morte confirmatæ. Sic *P. Molin. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 289. §. vi diſp. præc.*

4 3. Infertur hanc donationem, quæ morte confirmatur, non antea uſucapi incipere, quàm donantis morte confirmata ſit. Sic alios referens *Gregorius Lopez l. 4. En ſu vida, titul. 11. part. 4. Molina num. præcedenti relatus.*

4. Infertur, ſtatim à tempore mortis conjugis donantis 5 transferri dominium in conjugem donatarium, nulla hæreditatis aditione expectata, in quo diſtat à legatis. Ita docent per *l. 1. C. de donat. inter virum, & uxorem*, cum Bartol. Paulo & communi, *Ant. Gom. 2. variar. c. 4. n. 14. verſ. Advertendum tamen, Greg. Lop. l. 4. verb. En ſu vida. fine tit. 11. p. 4. Molina, tom. 2 de juſt. tr. 2. diſp. 289. §. Illud etiam obſervandum eſt.* ubi addit ſi donatio inſinuata non ſit, ſummamque excedat, exceſſuſque confirmatus ſit in teſtamento, cum vim legati habeat, (ut diximus n. 3. judicandum eſſe circa tranſlationem dominii, ſicut de aliis legatis, niſi exceſſus eſſet modicus: tunc enim per concomitantiam, ait dominium exceſſus tranſire in donatarium, una cum reliqua rei donatæ ſumma. Quia permixta ſunt, nec deſignari licet, quid in re donata rationem habeat exceſſus. Contra autem, ſi valor quingentorum aureorum, qui abſque inſinuatione donari poteſt, modicum quid eſſet comparatione exceſſus, dicit ante hæreditatem aditam minime comparare donatarium illius ſummæ dominium.

Dubium autem non leve eſt, an hæc retrotractio ſit 6 quoad omnes fructus, requiraturque in donatario bona fides? Et revocata donatione, aut morte non confirmata, teneatur conjux donatarius omnes fructus perceptos reſtituere? Nam *Joan. Lup. rubr. de donat. §. 72. nu. 1. & in fine*, tria dicit. Primum eſt, requiri bonam fidem in conjuge donatario, nimirum, ut credat donationem valere, quo fructus ſibi comparet, qua deficiente minime comparare, nec retrotrahi donationem morte confirmatam quoad illos. Ducitur, quia ſi novit donationem non valere, non poſſidet bona fide: ergo fructus non acquiret: juxta *l. De fructibus*, 18. *ff. de donat. inter vir. & ux. junct. gl. verb. Habere*, ubi hæc ait, *ideoque cum mulier donationem prædiorum valere putavit, fructus facit.* Idem *gl. l. Fructus percipiendo*, 45. *ver. Maritus, & verb. Donat. ff. de uſuris: Ioan. And. c. fin. n. 4. de donat inter vir. & ux. & ibi Cardin. n. 4.* Idem *gloſſa, Quod uxor. verb. Pro poſſeſſore, ff. de acquir. rerum dom. Ioan. Garcia de expenſis, c. 23. n. 21. 22. & 23. Salic. Imola. Are.* & communis, ut refert *Pinel. l. de reſcind. vendit. l. 2. p. 2. c. 4. n 49.* Secundò dicit *Ioa Lup.* donationem hanc morte confirmatam non retrotrahi quoad omnes fructus ſed quoad ſolos induſtriales. Ducitur per *d. l. Fructus percipiendo*, ibi, *fructus percipiendo ux. vel vir ex re ſibi donata ſuos facit illos tantum quos ſuis operis acquiſierit [veluti ſerendo] nam ſi pomū decerpſerit, vel ex ſylva cæciderit, non ſit ejus, ſicut nec cujuſlibet bonæ fidei poſſeſſoris; quia non ex facto ejus is fructus naſcitur.* 3. dicit *Ioan. Lupus*, ſi donatio revocetur, aut morte non confirmetur, eam retrotrahi quoad omnes fructus: & proinde conjugem donatariam teneri reſtituere omnes fructus perceptos.

Dicendum tamen eſt 1. donationem revocatam, aut 7 morte non confirmatam, retrotrahi quoad ſolos fructus naturales, illoſque tantum teneri conjugem donatarium reſtituere: fructus autem induſtriales ſibi comparare: nec ut illos comparet, exigi bonam fidem, qua putet donationem valere. Prob. prior pars, quia fructus illi induſtriales non tam ex re ipſa, quàm ex induſtria donatarii poſſidentis percepti ſunt, quare conjux donans quoad illos non efficitur pauperior: in quo caſu valet donatio inter conjuges: [ut dixi hoc 6. lib. diſp. 4. n. 1. & 6.] Deinde probatur ſimul utraque pars, quia *l. fructus percipiendo, ff. de uſuris, & l. De fructibus, ff. d. 2. donat. inter virum, & uxorem*, non conſiderant bonam fidem ut conjux donatarius acquirat fructus induſtriales, ſed conjugem donantem non effici pauperiorem quoad hos fructus, cum non tam ex re ipſa, quàm ex conjugis donatarii induſtria percipiantur. Item, quia *dict. l. De fructibus* quaſi reddens rationem, cur conjux fructus rei donatæ acquirat, ait, *licitam habere donationem*: Et ita ſentit fructus acquiri ex ipſa donatione immediatè, & non ex vi poſſeſſionis bonæ fidei. Et confirm. quia quamvis conjux norit donationem non valere, bona fide & tu-

ta

Digitized by Google

ea conſcientia poſſidet, expectans confirmationem morte: (ut dixi hoc lib.6.diſp.1.n.3.) & ita jure permittente poſſidet, ut donatio ea morte confirmari poſſit. Quare cum fructus juſtam poſſeſſionem ſequantur, (ut probavi n.1.) non mirum eſt, ſi ratione hujus poſſeſſionis jus ſibi concedat eorum fructuum induſtrialium acquiſitionem. Sic docent *Fulg.Ex annuo. ff. de don.inter vir.& uxor. Pinellus de reſcind.vend.l.2.p.2.c.4.n. 50. Connanus l.8.comment.juris,c.11.*& videtur tenere *Spino ſpeculo teſtam.gloſſ.13.n.43. & 44* reddit enim rationem,ad *d.l. Fructus , & ad d. l. De fructibus*,applicantem conjugi donatario fructus induſtriales: quia alter non fit pauperior.

8 Immo nec revocata donatione, aut morte non confirmata,tenetur conjux donatarius omnes fructus naturales reſtituere: ſed induſtriales ſtatim irrevocabiliter acquirit, (ut probavi num. præc.) Et videtur expreſſe tenere *gl.l. Generaliter,§.Proinde,verb. Ex aliqua ff.de fideicomm.libert.* ubi dicit,fructus non augere rem donatam,ut cum ea revocentur: ut docet *Pinell.d. c. 4. n. 51.Ioan.Garcia de expenſis,c.23.n.34.verſ.In revocatione,* Fructus autem naturales tenetur reſtituere, in quantum factus eſt locupletior, unde ſi inutiliter eos conſumpſerit, non tenetur reſtituere: ſicut ſi rem donatam inutiliter conſumpſiſſet, nec ex ea factus eſſet locupletior, nec teneretur eam reſtituere, revocata aut non confirmata donatione: ut dixi hoc 6.l. diſp. 3. num. 3.

9 Hinc infertur, minime requiri,quando donatio morte confirmatur, quod retrotrahatur quoad fructus bonam fidem in conjuge donatario,qua exiſtimet donationem valere. Quia bona fide & juſte poſſidet, quamvis ſciat non valere: (ut probavi n. 7.) Deinde quia *l.Donationes quas parentes. C.de don. inter vir.& uxor.*abſolute decidit donationem hanc morte confirmatam, retrotrahi, nec conſiderat bonam fidem. Sic *Pinell. eo. cap. 4. n. 51.*

10 Secundò dico: donationem morte confirmatam retrotrahi quoad omnes fructus naturales, & induſtriales. Probatur, quia ſi tantum quoad induſtriales, inutilis & vana eſſet hæc retrotractio: eos enim fructus donatione non confirmata acquirit conjux donatarius,(ut probavi n.7.& 8.) Deinde quia textus, & Doctores alleg. n.1.indiſtinctè docent eam donationem retrotrahi quoad fructus: nec *d. l. Fructus percipiendi*, qua *Ioan.Lup.* probat ſuam ſententiam, loquitur de donatione morte confirmata, ſed quando morte nondum confirmata eſt, decidit ſtatim acquiri conjugi donatario fructus induſtriales, non tamen naturales: ut probavi num. 7.

DISPUTATIO XVII.

Utrùm donatio inter conjuges invalida, ſicut confirmatur morte naturali, ita & confirmetur morte civili? Ut ſi donans exulet, ita ut perdat civitatem,vel efficiatur ſervus pœnæ,aut hominis, vel profiteatur religionem.

SUMMARIUM.

Quotuplex ſit mors civilis, & quot quæſtiones diſputandæ ſint? n. 1.
Refertur opinio negans confirmari hanc donationem morte civili, qua donans exulat, ac civitatem amittit, n. 2.
Confirmatur tali morte civili, at poteſt vir revocare, n. 3.
Si vir efficiatur ſervus hominis, non confirmatur ea donatio, ſecus ſi fiat ſervus pœnæ, n. 4.
Confirmatur tunc reſpectu fiſci. Quia publicatis bonis viri ea donatio non publicabitur: at vero vir poterit revocare, & tunc res illa donata erit ſua, & non fiſci, n. 5.
Si uxor donaverat viro, non confirmabitur ea donatio dicta morte civili uxoris, n. 6.
An confirmetur hæc donatio profeſſione religionis conjugis donantis? Referuntur duæ ſententiæ, n. 7.
Ut donatio confirmetur profeſſione religionis conjugis donantis, nil refert ſive ante matrimonii conſummationem facta ſit, ſive conſummato, de licentia alterius conjugis, n. 8.
Si religio poſſideat bona ſaltem in communi, non confirmatur donatio, ſed expectabitur mors naturalis donantis, ſi vero non poſſideat, confirmatur profeſſione, n. 9.
An exigitur ad hanc confirmationem, ut conjux donans ſponte ingrediatur religionem? n. 10.
An poſſit talis profeſſus in religione poſſidente bona in communi, revocare talem donationem factam uxori? n. 11.

TRiplex eſt mors civilis. Quædam, qua conjux exulat, ita ut civitatem perdat. Alia, qua efficitur ſervus hominis, aut pœnæ Tertia, qua religionem profitetur. Triplex igitur eſt quæſtio in hac diſp.tractanda, I. de morte civili primi generis. II. de ſecundo mortis civilis genere. III. de ultima morte civili. 1

Quæſtio I. An donatio invalida inter conjuges confirmetur morte civili, qua vir donans in exilium mittitur, civitatemque perdit? Negant multi. Per *l.Res uxoris. C.de donat.inter vir & uxor.* Pro hac ſententia eſt *gloſſ. c. Licet undique, in fine, de offic.deleg.* ubi aſſerit morte civili non confirmari hanc donationem. Et videntur tenere *Ioan. Rodr c.fin.n.3.de donat.inter vir. & uxor.& ibi Præpoſ.n.5.* dicunt enim confirmari, ſi conjux donans perdat civitatem, & libertatem.Et tenent *Alexand. de Nevo, eod. c.fin. n.11.Roſella Donatio 1.n. 34.Angel. Donatio 3. n. 4.Sylveſt. Donatio 2.q.4. Tabiena Donatio 3.q.3. n. 4. Lud.Lop.l.2.de contract. c. 47. §. Tertio confirmatur.* 2

Contrarium tamen expreſsè habetur de donatione cauſa mortis,*l.Sed ſi mors,ff.de don.inter vir. & uxor.*atque idem dicendum eſt de hac donatione: cum ſimilis ſit illi, & utraque morte confirmetur. Sic docet *Ioan. Lup. rub. de don.§.71.init.P.Molina to 2.de juſt. tr.2.diſp 288.§.Donatio cauſa mortis.* Pro qua ſent. ſunt aliqui doctores generaliter docentes morte civili hanc donationem firmari, Sic multi quos refert,& ſequitur *Tiraq. l. Si unquam,verb.Libertis,n.112.C.de revoc.don. Greg. Lop.l.4.verb.En ſu vida, t.11.p.4.*Unde forte priores DD.intelligunt non confirmari reſpectu viri, eo quòd revocare poſſit, dum vivit: vel ſi uxor donaverat viro: juxta ea quæ dicemus, n.5.& 6. 3

Quæſtio II. Utrum donatio hæc confirmetur morte civili, qua vir donans efficitur ſervus pœnæ, aut hominis? Breviter dicendum eſt confirmari, ſi ſervus pœnæ efficiatur, non autem ſi ſervus hominis, ſed tunc evaneſcere donationem. Hæc poſterior pars expreſsè habetur, *l. Cum hic ſtatus, 339.Si datur ſervus, ff. de don.inter vir. & uxor.* Utraque autem pars probatur ex *l. Res uxoris, C.eodem, t. junct.gloſſ.verb. Deducto*, ubi dicit confirmari quando donans efficitur ſervus pœnæ, ut ſi damnetur in metallum, ſecus ſi ſervus hominis. Et rationem differentiæ aſſignat: quia donans ſervus pœnæ effectus in nullius poteſtatem tranſit, qui revocare donationem valet: quando autem ſit ſervus hominis, adeſt dominus qui revocare poſſit. Idem tenent *Suarez allegat.20.n.22.& 23.Roſel.Ang.Sylveſt. Tabiena Lud. Lop. n. 2. allegati.* 4

Intellige tamen confirmari ea morte civili reſpectu fiſci, ne ea bona donata capiat bonis viri publicatis: non autem reſpectu viri donantis, poteſt enim ipſe dum ſuperſtes eſt, revocare. Sic de donatione cauſa mortis expreſsè deciditur.*l.Sed ſi mors,ff. de don.inter vir.& uxor.*Et dixi hoc 6.l.diſp.10.n.5. Et ita videtur idem dicendum de donatione facta uxori inter vivos: cum æquiparetur donationi cauſa mortis, in eo quòd utraque morte confirmetur.Et licet *Covar.rub. de teſta.3.p.n. 4.* vocet hanc nimiam extenſionem,at *Bald.l.Res uxoris,C.de don.inter vir.& uxor.* generaliter docet donationem factam uxori non publicari viro miſſo in exilium: idem *Greg. Lop.l. 4.verb.En ſu vida,tit.11.p.4.* & loquitur de donatione facta inter vivos, inter conjuges,& *P.Molina tom.2.de juſt.tra.2 diſp.288.§. Donatio cauſa mortis, & diſp.289.§.Diſput.præcedent.*Si autem vir revocarit prædictam donationem poſt bonorum publicationem,res donatæ erunt ſuæ,& non fiſci: eo quod in publicatione bonorum incluſæ non fuerint, *l.Si deportati ſervo,ff.de lega.3.*Sic *Bald. Exequutorem, n.3.C.de exequut.rei judic.*& reputat ſingulare *Iaſon. l. Si ſtipulatus fuerim.§.Cum ſtipulamur. ff.de verb. oblig.* Idem docent *Greg. Lop.& Molina d.diſput. 289. proxime allegati.* 5

Si autem uxor donaverat viro, donatio hæc non confirma- 6

firmaretur ſimili morte civili uxoris. Quoniam id ſolum in favorem uxorum videtur introductum, de quibus ſolis agit *l. Res uxoris: C. de don. inter vir. & ux.* Neque ratio ejus conſtitutionis quam textus ille reddit, locum habet in viris ut cõſtat ibi, *& donatio maritalis ante tempus criminis ac reatus collata in uxorem, quia pudicitia præmio ceſſit, obſervãda ſit, tanquam ſi maritum ejus natura, non pœna ſubduxerit.* Sic docet *P. Molin. tom. 2. de juſt. tr. 2. diſp. 289. §. Diſp. præcedẽti.*

7 Quæſtio III. Utrum donatio hæc confirmetur profeſſione religionis conjugis donantis? Quidam aſſerunt ea morte non confirmari donationem, ſed ſpectandam eſſe naturalem donantis mortem. Sic *Vinc. c. fin. de don. inter vir. & u. Anaſt. Germon. de ſacr. immu. l. 2. c. 3. n. 16. & l. 2. animad. c. 13.* Alii conſtituunt differentiam inter ingreſſum religionis ante matrim. conſummatum, vel poſt illud conſummatum, de licentia legitima alterius conjugis: & priori caſu cenſent confirmari donationem profeſſione: ſecus autem poſteriori. Ducuntur, quia *l. Res uxoris, C. de don. inter vir. & uxor.* eam mortem civilem petit, per quam diſſolvitur matrimon, ut confirmet donationem: in priori autem caſu ea profeſſione diſſolvitur matr. non autem in poſteriori. Sic docent *Ioan. And. c. fin. n. 3. de don. inter vir & uxor. Ang. Donatio 3 n. 4. Sylv. Donatio 2. q. 4. Tabiera Donatio 3. q. 3. n. 4. Lud. Lop. l. 2. de contr. c. 47. §. Tertio confirmatur.*

8 1. Tamen dico, parum referre ſive matr. conſummatum ſit, ſive non, ut confirmetur donatio per profeſſionem donantis, & ſic in caſibus in quibus confirmatur donatio profeſſione conjugis donantis ante matrim. conſummatum facta, confirmari etiam profeſſione ejuſdem legitime facta, nempe, de licentia alterius conjugis poſt conſummatum matrim. Et ratio eſt, quia licet matr. conſummatum non diſſolvatur quoad vinculum per profeſſionem, at quoad effectum diſſolvitur: cum non liceat jam matr. uti, *c. Accedens. & c. Significavit, de conv. conjug.* Sic docet *Alex. de Nevo c. fin. de don. inter vir. & uxor. n. 12. Præp.* ibi *init. n. 5.* & colligitur plane ex *Joan. Lup. de don. §. 71. num. 4.* probat enim confirmari eam donationem profeſſione, eo quod profeſſio eſt mors ſpiritualis, *l. fin. C. de Epiſc. & cler. c. Placuit, el. 2. 15. q. 1.* Et quia matrim. diſſolvitur ſaltem in effectu, cum non poſſint conjuges ſe invicem repoſcere, & ſic manifeſte loquitur de profeſſione poſt matrim. conſummatum. Pro ead. ſent. ſunt *gloſſ. d. cap. Placuit. verb. Mortuus, Roſell. Donatio 1. n. 45 Manuel. 1. t ſum. c. 92. n. 2.* ubi abſque ea diſtinctione an matrim. ſit conſummatum, necne, docent confirmari donationem profeſſione donantis.

9 2. Dic, ſi religio in qua donans profeſſus eſt, capax ſit poſſidendi in communi bona, donationem minime confirmari, ſed expectandam eſſe naturalem donantis mortem, & ut prius moriatur, quam donatarius: ſi autem religio incapax fuerit ſic poſſidendi, ut eſt religio Minorum, confirmari donationem ea profeſſione, ſicut confirmaretur morte naturalis donantis. Prob. ex ſimili doctrina Bartoli, & multorum aliorum, quos refert & ſequitur dicens eſſe comm. *Covar. c. 2. de teſt. n 6.* docentis, teſtamentum factum ante ingreſſum religionis non confirmari profeſſione teſtatoris in religione poſſidenti bona in communi, ſed monaſterium habiturum ea bona dum vivit naturaliter teſtator, confirmari vero teſtatore profitente religionem, nec in communi poſſidentem bona, & ſtatim ea bona pertinere ad hæredem. Cujus rationem aſſignant, eo quod mors civilis, & naturalis æquiparantur, quando utraque eundem habet effectum quoad bona: ex doctrina gloſſæ, *Clem. 2. de elect. verb. Moriente*, quem ad hoc commendat *Abb. c. Niſi eſſent, n. 11 de præb. & Bald. l. fin. C. de Epiſc. & cler. init. num. 8. Joan. Lup.* ubi alios refert, *rubr. de don. §. 71. n. 2.* At quando religio non habet bona in communi, eundem effectum ſortitur mors naturalis, & civilis per profeſſionem: cum jam ea bona nullo pacto poſſideri valeant ab ipſo religioſo, nec à religione repræſentante ipſum: ſicut nec à naturaliter mortuo. Verum quando religio poſſidet bona in communi, non habet eundem effectum mors civilis per profeſſionem, quoad bona, quem mors naturalis: quamvis enim religioſus ipſe poſſidere nequeat, atque bonis frui, poteſt tamen ipſa religio quæ religioſum repræſentat, ejuſque loco habetur, *c. In præſentia, de prob. & auth. Niſi rogati, C. ad Trebell.* ergo ſimiliter in noſtro caſu. Sic videtur tenere *Joan. Lup. de don. §. 71. n. 1. & 2.* juncto eo quod dicit, *num. 3. init.* Et docent *Roſell. Donatio 1. n. 55. Sylv. Donatio, 2. q. 4. Manuel. 1. tom. ſum. 2. edit. c. 92. n. 2. Lud. Lop. l. 2. de contract. c. 47. §. Tertiò confirmatur.* Et ita tenendum eſt: quamvis fatear non eſſe uſque adeo certum, donationem hanc confirmari profeſſione in monaſterio non poſſidente bona in communi. Nam fundamentum cui innititur teſtamentum, ſcilicet, confirmari eadem profeſſione, quamvis communiſſimum ſit, non eſt abſque controverſia: multi enim illud negant: docentes donec profeſſus ille naturaliter moriatur, bona ad Eccleſiam Rom. vel venientes ab inteſtato pertinere: quos refert *Suarez alleg. 20. n. 18.*

Cavendum autem eſt à *Joan. Lup. rub. de don. §. 71. n. 4.* 10
ubi limitans doctrinam traditam, docet profeſſione donantis confirmari donationem hanc quando donans ſponte religionem ingreditur, ſecus quando ob delictum in monaſterium detruditur. Per text. cum *gl. auth. Sed hodie, verb. Habitu, C. ad legem Iul. de adult.* Sed hæc limitatio prorſus diſplicet. Quia ſi vere, & valide profitetur in monaſterio non poſſidente bona in communi, ſive ſponte ingreſſus ſit, ſive coactus, eadem prorſus militat ratio. Nam cum tam ipſe, quam religio incapax bonorum ſit, ea profeſſio eundem effectum operabitur, quem mors naturalis; quare confirmabitur donatio. Nec *Auth. illa, & gloſſ.* loquuntur de profeſſione, ſed de uxore in monaſterium detruſa in delicti pœnam. Quod ſi in hoc caſu loquatur Joan. Lup. doctrina ejus non eſt limitatio ſententiæ traditæ, aſſerentis profeſſione confirmari donationem.

Verum obſervandum eſt, poſſe monachum profeſſum 11
in religione poſſidente in communi bona, dum vita fruitur revocare donationem hanc uxori factam. Quæ juxta tradita n. 9 minimè confirmatur uſque ad ejus naturalem mortem. Prob. quia eſt ſatis probabile, poſſe hunc revocare teſtamentum ante profeſſionem conditum: quod ſuſtinet communis opinio, ut referunt & ſequuntur Burgos *de Paz, l. 3, Tauri, n. 688. Matienzo l. 5. recop. t. 6. l. 1. gloſſ. 3. n. 4.* Et quamvis in teſtamento oppoſitum credam verius cum multis aliis: at diverſa eſt ratio in donatione hac. Quia teſtamentum antea factum revocari nequit ſola contraria voluntate, immo nec expreſſa revocatione, ſed alio æquè perfecto teſtamento, *l. Si jure, ff. de leg 2. & §. Poſteriore, inſt. quib. mod. teſtam. infirm.* unde cum profeſſus teſtandi incapax ſit, minimè poteſt prius teſtamentum revocare. At donatio caſu mortis, cui eſt ſimilis donatio facta inter conjuges morte confirmanda, poteſt ad libitum revocari, ad idque ſufficit ſola tacita voluntas: [ut diximus tota diſp. 15.] Quare poterit profeſſus eam donationem revocare. Et ita loquens de donatione cauſa mortis, cui hæc ſimilis eſt, affirmat *Suarez alleg. 20. n. 37.* aſſerens cum aliis quos refert, etiam tenendo non poſſe profeſſum revocare teſtamentum, ſentiendum eſſe poſſe revocare hujuſmodi donationem.

DISPUTATIO XVIII.

Utrùm donatio ſponſalitiæ largitatis inter ſponſos de futuro valida ſit? & quando acquiratur ei cui donatur?

SUMMARIUM.

Sponſalitia largitas quid ſit? & quando convenit inter ſponſos ut ad donantem in nullo caſu revertatur, ſtatim acquiritur in quocumque eventu donatario, n. 1.

Ubi nullum initur pactum, olim reputabatur donatio ſimplex, & irrevocabilis hodie habet tacitam conditionem ſi matr. ſequatur: eoque conſummato perficitur, n. 2.

Quando matr. non ſequitur culpa donantis, an teneatur ſolvere quod promiſit, & reſtituere ſponſalitiam largitatem, quam accepit? Et quod, ſi caſu, ut alterius morte, & interveniat oſculum, vel copula aut non interveniant, vel copula donatarii non ſequatur, vel abſque utriuſque culpa ingreſſu religionis? n. 3.

Qmid

Digitized by Google

Quid, ſi ſponſus donaverat jocalia ſponſæ, & è contrà, & alterius morte minimè ſequatur matrim, oſculùmque ſolum ad fuit, an teneatur ſponſus integrè reſtituere jocalia accepta, ſponſa autem ſolam dimidiam acceptorum partem, n. 4.

An ſponſa lucretur hanc dimidiam partem per oſculum, ſive præcedat, ſive ſequatur jocalium donationem? n. 5. Et ibi, quid ſi ſponſa non ſit virgo cùm ſponſus talem eſſe eam exiſtimat? rem ſſivè

Quid, ſi oſculum vel copula ſint antequam contrahantur ſponſalia? n. 6.

Quid, ſi ſponſalia ſint conditionalia, & ante conditionis adventum accedat oſculum, aut copula? n. 7.

An per ſolum amplexum lucretur ſponſa aliquid ſponſalitiæ largitatis num 8.

Sponſo repetenti jocalia an incumbat probare ſe dediſſe ob matrimonii cauſam; & ſponſa intereſſiſſe oſculum aut copulam, aut copula ſpo ſi diſſoluta eſſe ſponſalia? 9.

An hæc ſint correcta per jus novum Caſtellæ, n. 10.

An ut acquiratur hæc ſponſalitia largitas per oſculum, aut copulam requiratur animus donandi: & valeat oppoſitum pactum? n. 11 Et an inſinuatio deſideretur? n. 12.

An in foro conſcientiæ procedat hæc legum diſpoſitio? n. 13.

An acquiratur, ubi uxor nullam dotem attulit? Et qualiter tunc ſit taxanda? & valeat, quando donatur poſt matrim. de præſenti conſummatum, aut non conſummatum, ſive ſequutis benedictionibus Eccleſiæ ſive eis non ſequutis? remiſſive, n. 14.

1 HActenus de donationibus inter conjuges in genere diſputavimus: jam de quadam donatione, nimirum, ſponſalitiæ largitatis, diſputandum eſt. Qua in re primò agendum eſt, quo pacto acquiratur, aut deperdatur ſponſalitia largitas? Deinde, quo tempore, & in qua quantitate donanda ſit, ne cenſeatur donatio prohibita inter virum & uxorem? Tandem, quæ dona tradita ſibimet, ab ipſis ſponſis, vel ab eorum conſanguineis, aut extraneis, cenſeantur ſponſalitia largitas? In præſenti ergo diſputatione quæritur, quid deſideretur, ut ſponſalitia largitas efficiatur ſponſi, aut ſponſæ, cui donatur?

2 I. Concluſio. Sponſalitia largitas eſt donatio facta inter ſponſos de futuro matrimonii ineundi ſpe, ejuſque cauſa, (ut dixi hoc lib. 6. diſput. 1. num. 1. ubi quibus nominibus appellari ſoleat explicui.) Hujus autem donationis ea eſt natura, ut pacto inito inter ſponſos, ne ad donantem uno caſu redeat, ſtatim acquiritur irrevocabiliter donatario, quamvis nec copula, nec oſculum intercedat, & ejus culpa matr. non ſequatur *l. 1. verſ. Igitur, ff. de donat. l. Si mater, C. de donat. ante nupt.* Cujus ea eſt ratio, nam tunc eſt donatio ſimplex & pura nec jure ullo prohibita: cùm non fiat inter conjuges, nec referatur in tempus matr. contracti: quæ ſola donatio prohibita eſt: juxta dicta hoc lib. 6. diſp. 1. n. 2. & 6. Sic *gloſſ. inſtit. de donat. §. Eſt & aliud, verb. Exequentur, ſi. Gom. Arias l. 50. Tauri, n. 2. Ant. Gom. l. 52. Tauri, n. 2. Matienzo l. 5. recop. t. 2. rubr. gloſſ. 3. n. 3.*

3 II. Concluſio. Nullo pacto inter ſponſos inito, olim reputabatur donatio abſoluta, ſtatimque irrevocabilis, & ut cenſeretur facta ſub conditione matrim. ineundi, oportebat eam conditionem exprimi, *l. 1. verſ. Igitur, ff. de donat. & l. 2. & l. Si filia, & l. Si tibi, C. de don. ante nupt.* Jure autem noviori ea conditionis expreſſio minimè deſideratur, ſed ex legis diſpoſitione, præſumptàque contrahentium voluntate tacitè ineſt. Habetur expreſsè *l. Cum veterum, C. de donat. ante nupt. & l. 3. t. 11. p. 4.* quare ſequuto matrim. firma & pura remanebit, tanquam ſequuta conditione: (ut dicemus diſp. ſeq.) Sic *gloſſ. Gom. Arias n. 3. Ant. Gom. n. 2. Matienz. n. 2. alleg. n. præced. Molin. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 290. init.* Quod ſi objicias, qualiter poſſit valere hæc donatio, cùm referatur ad tempus contracti matrimonii? Dic minimè omnino referri, cùm matrimon. non ſequuto culpa alterius, lucretur donatarius totam donationem, & non ſequuto abſque culpa, lucretur ſponſa per oſculum dimidiam partem: ut ſtatim dicemus.

4 III. Concluſio. Si matrim. minimè ſequatur: diſtinguendum eſt ſic. Aut non contrahitur ob ſolius donantis culpam: & tunc donans ſive ſit ſponſus, ſive ſponſa, perdit quam ſponſalitiam largitatem dederat, fiétque accipientis, & ſi aliquid acceperat, reſtituet integrè: & ſi quid promiſit, tenetur ſolvere. Si verò ob donatarii culpam, reſtituet donanti quod ab ipſo recepit. Hæc habentur expreſsè *l. Cum veterum, C. de donat. ante nupt.* Quod autem dicimus de amittenda ſponſalitia largitate, intelligendum eſt in hoc regno Caſtellæ, modò ea non excedat quantitatem, quæ titulo ſponſalitiæ largitatis donari poteſt: de qua quantitate dicemus diſp. 24. Quia jura tantùm diſponunt amitti ſponſalitiam largitatem: hic autem exceſſus in hoc regno minimè valuit, nec fuit ſponſalitia largitas. Si autem caſu minimè conſummetur matrimon. ut alterius morte, ſi ſponſa receperit à ſponſo largitatem ſponſalitiam, oſculúmque interceſſerit, acquiret dimidiam ejus partem, alteràmque donanti reſtituet: (quando autem interceſſit copula, vel matrimonium de præſenti, nondum tamen conſummatum, quid acquirat, dicam diſp. ſeq.) Si verò ſponſa donaverat ſponſo, nil ſponſalitiæ largitatatis acquiret ſponſus per oſculum, ſed integrè reſtituet. Habetur expreſsè *l. Si à ſponſo, C. de don. ante nupt. & l. 1. t. 11. p. 4.* Et ratio differentiæ eſt, nam ſponſus ob oſculum nihil amittit, in nullóque gravatur: at ſponſa ruborem, ac verecundiam patitur, & non ita facilè nubeter, hoc matrim. non ſequuto. Deinde, quia ſponſa potiùs videtur oſculum dare, quàm accipere: ut habetur *l. 3. tit. 11. p. 4.* id eſt, videtur dare ſpe remunerationis accipiendæ à ſponſo, eo quod muliebris ſexus avariſſimus ſit. Quando autem abſque culpa, ut ingreſſu religionis, voto, amiſſione oculi, vel culpa alterius, data occaſione juſta diſſolvendi ſponſalitia? dicam diſp. 21.

5 Hinc infertur, ſponſo donante jocalia ſponſæ, & ſimiliter ſponſa ſponſo, caſúque, ut morte, non ſequuto matrim. vel eo diſſoluto ante conſummationem, ſi oſculum interceſſit, reſtituenda eſſe ſponſæ integra jocalia, quæ dedit: ipſam autem ſolam dimidiam partem acceptorum teneri reſtituere. Quia ſponſus oſculo nihil comparat, & proinde integra jocalia reſtituit, ſponſa autem oſculo dimidiam partem acquirit, quare ſolam reliquam reſtituere tenetur. Sic *Cynus l. Si à ſponſo, C. de donat. ante nupt. fine, Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 3. fine.*

6 IV. Concluſio. Sive oſculum præcedat, ſive ſequatur jocalium donationem, modò poſt inita ſponſalia accedat oſculum, comparat ſponſa medietatem jocalium. Prob. ex verbis expreſſis, *l. 52. Tauri, hodie l. 4. t. 2. lib. 5. recop. Caſtellæ* ibi, *gane, ſi el eſpoſo la uviere beſado, la mitad de todo lo que el eſpoſo la uviere dado, antes de conſumido el matrimonio.* Ubi ſolum conſiderat lex, ut jocalia ante matrimonii conſummationem donentur: ergo nihil refert, data ſint, an non, ante oſculum. Et quamvis jure communi non videatur hoc ita clare deciſum: nam *l. Si à ſponſo, C. de donat. ant. nupt.* ſic dicitur, *rebus à ſponſo donatis interveniente oſculo, &c.* unde poſſet aliquis exiſtimare res donatas debere præcedere oſculum. Verùm id non conſiderat lex illa, ſed parùm refert, cùm militet eadem prorſùs ratio, ob quam applicat medietatem jocalium per oſculum, ſivè præcedat donatio, ſive ſequatur: utroque enim caſu ſponſa ruborem, ac damnum inveniendi difficiliùs alium virum patitur. Sic docet *Ant. Gom. l. 52. Tauri, num. 6. Matienzo lib. 5. recop. t. 2. l. 4. gloſſ. 3. n. 1. Azebedo ead. l. 4. num. 13. Barboſa rubr. ff. ſolut. matrim. 2. p. num. 112.* Utrum autem ſi ſponſa non ſit virgo, cum ſponſus talem eſſe exiſtimet, lucretur hanc ſponſalitiam largitatem? dicam hoc 6. lib. diſp. 27. n. 3. & ſeq.

7 V. Concluſ. Oſculo, vel copula intercedente ante ſponſalia, nihil per ea lucratur ſponſa. Quia qualitas adjuncta verbo, debet intelligi juxta verbi tempus, *l. In delictis, §. Extraneus, ff. de noxal.* cum ergo *l. Si à ſponſo, C. de donat. ante nupt. & l. 3. t. 11. p. 4. & l. 54. Tauri,* loquatur de rebus donatis a ſponſis, debent intelligi, quando intervenit oſculum, poſtquam ſponſi ſunt. Præterea, quia actus culpabilis, ac pœna dignus, non eſt aliquo legali præmio afficiendus, *l. Sive hæreditas, ff. de negot. geſt.* cum ſimilibus adductis per *Corneum, conſ. 76. vol. 1.* ſed illud oſculum ante ſponſalia eſt peccatum, & pœna dignum, ergo per illud non lucratur ſponſa præmium legale medietatis jocalium. Sic docent *Ioan. Lup. l. 52. Tauri, n. 7. & 9.* ubi *Caſtello, n. 6. & 7. Ant. Gom. num. 6. Cov. 4. decret. 1. p. c. 4. §. 14. Gom. Arias l. 50. Tauri,*

Tauri, n. 9. & 10. Matienz. d. l. 4. gloſſ. 3. n. 3. Azebedo ea l. 4. n. 13. Gutier. 3. pract. q. 44. n. 7. Barboſ. rub. ff. ſolut. matrimon. 2. p. n. 108. Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matrim. c. 26. fol. 1032.

7 Hinc infertur, ſi ſponſalia ſint conditionalia per oſculum datum ante conditionis eventum, nihil lucrari ſponſam: quia adhuc præcedit ſponſalia, actûſque culpabilis eſt. Quando autem tunc adeſt copula, dicam diſp. ſeq. n. 6.

8 VI. Concluſio. Si poſt ſponſalitia ſolus amplexus abſque oſculo, & copula intercedat, nihil comparabit ſponſa, Quia textus num. 3. relati expreſſè lucrum medietatis jocalium ſoli oſculo concedunt: nec eadem de amplexu militat ratio, majorem enim ruborem patitur ſponſa propter oſculum. Sic tenent *Ioan. Lup. l. 52. Tauri nu. 19. Caſtillo ibi n. 23. Azebedo l. 5. recop. tit. 2. l. 4. n. 31.*

9 Hinc infertur, ſponſum repetentem jocalia, quæ ſponſæ donavit, quando per ipſum non ſtetit, quominus impleretur matrim. minimè teneri probare ſe dediſſe ob cauſam, & eam non eſſe ſequutam: ſed ſatis eſſe probare tempore donationis contracta fuiſſe ſponſalia. Quia (ut dixi n. 2.) intelligitur eum dediſſe cauſa matrim. Sponſæ autem incumbere onus probandi oſculum, vel copulam interveniſſe, vel ſponſi culpa, diſſoluta eſſe ſponſalia vel aliter inter ipſos conveniſſe. Quia ut ipſa lucretur, aliquid horum deſideratur, quare cùm hoc ſit ſuæ intentionis fundamentum, ipſius eſt illud probare. Sic *Ioan. Lup. l. 42. Tauri n. 12. & ibi Caſtillo n. 9. Matienzo l. 5. recop. 2. l. 4. gl. 4. n. 1.* Unde dum *Bald. l. Si præſidi, C. de donat. ante nupt.* aſſeruit teneri ſponſam probare ſe dediſſe ob cauſam, & eam non eſſe ſequutam, intelligitur ſecundùm jus antiqūm, quo attento reputabatur donatio abſoluta: ut dixi n. 2.

10 Unde non eſt audiendus *Caſtillo l. 52. Tauri, n. 21. verſ. Adde ſed iſta lex,* aſſerens *l. 12. Tauri, hodie l. 4. tit. 2. lib. 5. recop.* correctam eſſe per *l. 101.* in curiis Madriti, hodie *l. 1. tit. 2. ejuſdem lib. 5. recop.* ubi diſponitur non poſſe ſponſalitiam largitatem excedere octavam dotis ſponſæ partem. Sed bene eum reprobat *Azebedo lib. 5. recop. tit. 2. l. 4. n. 32.* quia cùm ſub *eod. tit. 2.* utraque lex collocetur, credendum minimè eſt ſub eodem titulo eſſe legum correctionem. Deinde quia hæ leges nullo pacto ſibi adverſantur, ſed tantùm illa lex prima limitat legem quartam, ne ſponſalitia largitas, quæ per oſculum, vel copulam conjugalem acquiritur poſſit in quacumque quantitate donari, ſed in octava dotis ſponſæ parte.

11 VII. Concluſio. Ut ſponſa lucretur hanc jocalium medietatem per oſculum, vel integra per copulam, non deſideratur animus donandi in ſponſo, ſed ſatis eſt, ſi de animo contrario non conſtet per expreſſam inter eos conventionem. Quoniam ubi non initur oppoſitum pactum, leges relatæ num. 3. applicant per oſculum medietatem jocalium, & per copulam ea integra. Sic colligitur ex *Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 5. fin.* ubi poſtquam latè dubitaverat, an animus donandi deſideretur: ait ad ſedanda hæc dubia editam fuiſſe *d. l. 52. Tauri,* Et tenet *Azebedo lib. 5. recop. t. 1. l. 4. n. 4. & 20.* Valeret autem oppoſitum pactum. Quia donatio ſponſalitiæ largitatis eſt voluntaria.

12 VIII. Concluſio. Quamvis donatio hæc ſponſalitiæ largitatis excedat ſummam, quæ abſque inſinuatione donari nequit, juxta *l. Sancimus, C. de donat.* valida eſt abſque inſinuatione. Quia *l. 52. Tauri,* indiſtinctè decidit valere hanc donationem, acquirique per matrimonii conſummationem, & *l. 1. t. 2. lib. 5. recop.* ſolùm reſtrinxit hanc donationem, ne in ea quantitate ſit, ut octavam dotis ſponſæ partem excedat. Sic *Molin. to. 2. de juſt. tr. 2. diſp. 290. § Quintum eſt.*

Ultima Concluſio. Harum legum diſpoſitio procedit
13 in foro conſcientiæ. & ita ſponſa acquirens jocalia ob cauſas prædictis legibus definitas, tuta conſcientia ea retinet. Quia hæ leges juſtæ ſunt, & optimæ rationi innituntur, per oſculum enim ſponſa ruborem patitur, & aliquam honeſtatis diminutionem, difficiliùſque nubet: ergo æquitas poſcit, ut in præmium dimidiam jocalium partem conſequatur, non autem integra, ſed per copulam, qua matrimonium conſummatur, impleturque conditio, ſub qua donatio hæc fit. Sic docent *Minchaca de ſucceſſ. creat. l. 1. §. 1. n. 26. ad fin. Azebedo lib. 5. recop. t. 2. l. 4. n. 18.*

Utrùm autem valeat ſponſalitia largitas promiſſa ſponſæ nullam dotem afferenti, qualitérque ſit tunc taxanda, dicam hoc 6. lib. diſp. 34. n. 6. Et an valeat quando donatur matrimonio conſummato, aut nondum conſummato, ſive ſequutis, ſive non benedictionibus Eccleſiæ: dicam tota diſp. 23.

DISPUTATIO XIX.

An acquiratur ſponſalia largitas per ſolum matrimon. de præſenti non conſummatum, etiam traductione ad ſponſi domum ſequuta, aut per copulam præcedentem matrimonium?

SUMMARIUM.

Quando conſummatur matrim. acquirit ſponſa integra jocalia, n. 1. Non requiritur traductio ad ſponſi domum, nec benedictiones Eccleſiæ deſiderantur, n. 2.

Per ſolum matrimonium abſque conſummatione, & oſculo, nil lucratur ſponſa, n. 2.

Quid, ſi ſequuta ſit traductio ad ſponſi domum, vel benedictiones Eccleſiæ receptæ ſint? n. 4.

An ſi poſt ſponſalia accedat copula, lucretur ſponſa aliquid jocalium? n. 5.

Quid, ſi ante ſponſalia ſit copula, vel poſt ſponſalia conditionalia, non purificata conditione? n. 6.

An ſponſus lucretur hanc ſponſalitiam largitatem ſibi donatam à ſponſa, per matrim. conſummationem? Refertur opinio negans, n. 7.

Si donata ſit à ſponſa de futuro, lucratur totam ſponſus conſummato matrimonio, n. 8.

Quid ſi à ſponſa de præſenti ante conſummationem matrimon. donata ſit? Proponitur ratio dubitandi, 9. Et deciditur valere, n. 10.

Verba gratia frequentioris uſus poſita in lege, nec eam limitant, nec mutant in aliis juris diſpoſitionem, n. 11.

UT diſtinctè procedamus, priùs de ſponſa, *qualiter* 1
conſummato motrimonio lucretur totam ſponſalitiam largitatem, erit ſermo. Deinde autem à num. 7. de ipſo ſponſo agemus. Et quidem conſtat, ſponſam comparare integram ſponſalitiam largitatem, matrimonii conſummatione. Prob. ex *l. Si à ſponſo. C. de donat. ante nupt.* ibi, *ſi ante nuptias hunc, vel illum mori contigerit.* Et *l. 3. tit. 11. p. 4.* ibi *ſi murieſſe ella ante que el matrimonio fueſſe acabado.* Et clariùs *l. 52. Tauri hodie l. 4. tit. 2. lib. 5. recop.* ibi, *pero ſi qualquier dellos muriere deſpues de conſumido el matrimonio.* Et ratio eſt, quia tunc omnino perficitur conditio ineundi matrimonii, conſummatione autem nondum accedente, non eſt perfectè impleta conditio, adhuc enim poteſt diſſolvi per alterius in religionem ingreſſum. Sic *Io. Lup. l. 52. Tauri, n. 16. & rubr. de donat. §. 4. n. 1. in fine & init. Gom. Arias, l. 51. Tauri, n. 5. Greg. Lop. l. 3. verb. Boſado, tit. 11. n. 4.*

Nec deſideratur traductio ſponſæ ad ſponſi domum. Quia textus n. præced. allegati, ſolùm conſiderant matrimonii conſummationem, ad integra jocalia comparanda. Sic *Villalobos in concordia juris civilis, & regii, lit. D. verb. Donatio, n. 24. Olanus in concordia, litera, D. verb. Donatio, n. 69. Azebedo l. 5. recop. t. 2. l. 4. n. 2. & 3.* Et eadem ratione non deſiderantur Eccleſiæ benedictiones.

Hinc infertur, per matrimonium ratum non ſequuto 2
oſculo nihil lucrari ſponſam, ſi tunc diſſolveretur morte, vel alio modo, abſque culpa, ut profeſſione religionis. Quia nondum eſt verificata perfecta conditio ineundi matrimonii, cùm conſummatum non ſit, nec medietatis ſponſalitiæ largitatis acquiratur oſculo deficiente: ut diximus diſp. præced. n. 3. Sic *Ioan. Lup. rub. de donat. §. 4. init.*

Limitat autem *Greg. Lop. l. 3. verb. Bezado, t. 11. p. 4.* niſi 3
traductio ſponſæ ad domum ſponſi ſequuta ſit, tunc enim ait acquirere ſponſam totam ſponſalitiam largitatem. Quia præſumitur copula per talem traductionem, & ita cenſetur quoad hunc effectum jam matrim. conſummatum. Sed hæc limitatio diſplicet: quia *l. 52. Tauri,* ponderat matrim. verè conſummatum eſſe, ibi, *pero ſi conſumido el matrimonio.* At verè non conſummatur matrimonium, niſi per copulam: ergo ante eam, quantumvis ſponſa traducta ſit ad ſponſi domum, non acquiret integram ſponſalitiam

tiam

Digitized by Google

tiam largitatem. Sic *Joan. Lup. rubr. de donat.* §. 4. *n.* 1. *fi.* & *l.* 52. *Tauri, n.* 16. & *Caſt. l. ibi, n.* 17. *fine.* & melius *n.* 18. *ad fi. Azebedo lib.* 5. *recop. t.* 2. *l.* 4. *n.* 2. Qui *n.* 32. hoc limitat, niſi benedictiones Eccleſiæ ſequutæ ſint, tunc enim ait per traductionem ad domum acquiri totam ſponſalitiam largitatem. Sed hoc caret fundamento. Quia cùm copula non acceſſerit, matrim. nondum conſummatum eſt.

Quando autem poſt ſponſalitia de futuro intercedit co-
5 pula, acquiret ſponſa integram ſponſalitiam largitatem. Quia jam matrimonium conſummatum eſt: per *c. Is qui fid. m. de ſponſal.* Sic *Ioan. Lup. rubr. de donat* §. 4. *initio*: *Ant. Gom. l.* 52. *Tauri n.* .. *Matienzo lib.* 5 *recop. t.* 2. *rub gl.* 3. *n.* 3. Quod tamen jure antiquo veriſſimum erat. Hodie autem cum per *Trid. ſeſſ.* 24. *de matrim. c.* 2. ceſſarint matrimonia præſumpta & copula illa minimè conſummentur, non acquiretur per eam ſponſalitia largitas. Sic *Matienzo ibi, n.* 4 *Molina to.* 2. *de juſt. tr.* 2 *diſp.* 290. §. *Quomodo autem*: ubi addit tunc non plus conſequi ſponſum per copulam quàm per ſolum oſculum: unde videtur ſupponere conſequi medietatem jocalium, ſicut per oſculum. Sed hoc non caret difficultate: quia cùm copula illa illicita ſit, pœnâque digna non eſt efficienda præmio legali medietatis lucrorum quali leges afficiunt oſculum, quod inter ſponſos de futuro licitum eſt. Qua ratione diſp. præc. nu. 6. diximus per oſculum præcedens ſponſalia, nihil ſponſalitiæ largitatis acquiri. Verùm placet per eam copulam acquiri medietatem ſponſalitiæ largitatis. Quia leges minimè conſiderarunt, an oſculum vel copula, licita ſint, ſed ruborem, & detrimentum ſponſæ, quæ graviora ſunt copula ſequuta, quàm ſolo oſculo intercedente. Nec obſtat objectio contraria, quia oſculum præcedens ſponſalia prorſus culpabile eſt nullamque excuſationem habet: at copula poſt ſponſalia quamvis coram Deo culpa lethalis ſit, at in foro externo, hominùmque exiſtimatione non tribuitur culpæ nec infamia fœminæ: cum fiat ſpe proximi matrim.

Inquires autem quid dicendum ſit de copula habita poſt
6 ſponſalia conditionalia, nondum impleta conditione? (Quando enim ante ſponſalia habita eſt, dixi diſp. præc. n. 6.) Et quidem, ſi liberum non ſit contrahentibus à conditione, recedere, ut ſi impediti contrahant ſponſalia ſub conditione, ſi Pontifex diſpenſaverit: manifeſtum eſt per copulam ante diſpenſationem habitam nihil acquiri. Quia cùm conditio nondum impleta ſit, copula illa omnino præcedit ſponſalia. Si autem liberum erat contrahentibus à conditione recedere, erat enim pendens ex eorum voluntate, ut ſi duo contrahant ſponſalia, ſi ſponſa tantam dotem attulerit, tunc videtur per copulam acquiri medietatem jocalium: quia per eam videtur receſſum à conditione: juxta *cap. Per tuas de conditione appoſ.* & ita copula illa habetur poſt ſponſalia abſoluta. Sed dicendum eſt nihil acquiri: quia attento *Trid. ſeſſ.* 4. *c.* 1. *de matrim.* per eam copulam non receditur à conditione: (ut probavi l. 1. diſp. 26. n. 12.) & proinde copula illa omnino præcedit ſponſalia perfecta, & vera: quo caſu nihil per eam acquiritur: ut dixi diſp. præced. n. 6.

Hucuſque de ſponſa ſermo habitus eſt, quid acquirat
7 per copulam. De ipſo autem ſponſo difficultas eſt, an conſummato matrimonio acquirat totam ſponſalitiam largitatem, ſeu jocalia donata ſibi à ſponſa: ſicut diximus n. 1. lucrari tunc ſponſam integra jocalia, quæ ſibi ſponſus donaverat. Aliqui negant acquirere, dicentes teneri ea integrè ſponſæ reſtituere, niſi apertè conſtet de animo donandi. Quia *l. Si à ſponſo, C. de don. ante nupt.* & *l.* 3. *t.* 11. *p.* 4. & *l.* 51. *Tauri, hodie l.* 4. *t.* 2. *lib.* 5. *novæ recop.* in hoc caſu nihil diſponunt, ſed tantum quando ſponſus donaverat ſponſæ & licet ſint correlativa, non eſt eadem ratio. Præterea, quia ſexus fœmineus avariſſimus eſt, raròque eum donare præſumitur ut expreſsè habetur *ea l. Si à ſponſo* & *l. Si ſtipulata.* §. *Si uxor, ff. de donat. inter vir.* & *uxor.* & *l. Si ego, ff. ad S. C. Velleian.* & *l.* 3. *t.* 11. *p.* 4. quare in viro præſumitur animus ea jocalia donandi, ſecus autem in fœmina. Et ita in hanc partem magis propendet *Gomez Arias l.* 50. *Tauri,* *num.* 19. Et tenet *Azebedo lib.* 5. *recop. tit.* 2. *l.* 4. *n.*

Quamvis autem DD. non ita diſtinguant duplex in hoc caſus eſt diſtinguendus. Prior, cùm ſponſa de futuro donat jocalia ſponſo. Poſterior cùm ſponſa de præſenti. Et in priori caſu, contra priorem ſent. dicendum eſt, matrimonii conſummatione lucrari ſponſum integra jocalia ſibi à ſponſa de futuro donata. Prob. ex *l. Si à ſponſo. C. de donat. ante nupt.* ibi, *quod ſi ſponſa donationis titulo fuerit aliquid ſponſo largita & ante nuptias hanc, vel illum mori contigerit, ad donatricem ſponſam ſive ejus ſucceſſores donatarum rerum dominium transferatur.* Quod idem clariùs explicuit *l.* 3. *t.* 11. *p* 4. ibi, *E ſi muriere ella ante que el matrimonio fueſſe acabado, eſt once en tal caſo como eſte, quier ſe han beſado, o non, deve tornar la coſa dada à los herederos de la eſpoſa*; ergo à contrario ſenſu nuptiis ſequutis ſeu matr. conſummato non tenebitur ſponſus jocalia ſibi donata reſtituere, ſed ea integrè acquiret. Argumentum enim à contrario ſenſu eſt fortiſſimum in jure, *l.* 1. §. *Hujus rei, ff. de offi. ejus cui mandata eſt juriſd.* cum aliis, quæ congerit *Everard. loco à contrario ſenſu n.* 1. Præterea quia *l. Cum veterum, C. de don. ante nupt.* deciditur id quod datur à ſponſo ſponſæ, veram donationis rationem habere factæ ſub ſpe, ac tacita conditione futuri matr. & *ibi fine*, ſic concluditur, *quæ ſimiliter obſervari oportet, etſi ex parte ſponſæ in ſponſum donatio facta ſit*: ergo ſicut donatio ſponſi ſponſæ integrè acquiritur à ſponſa, conſummato matr. eo quòd tunc purificetur conditio, & proinde maneat donatio abſoluta, & pura: ſimiliter eadem ratione donatio ſponſæ ſponſo, quæ eandem tacitam conditionem habet, manebit, tunc pura, & abſoluta, & integrè ſponſi erit. Sic docent *Io. Lup. rubr. de don.* §. 4. *init.* & *l.* 52. *Tauri n.* 13. ubi, *Caſtillo n.* 11. & 12. *Ant. Gom. n.* 3. *Avendaño de exequend. mand.* 1. *p. c.* 15. *n.* 3. *fin. Matienzo. lib.* 5 *recop. t.* 2. *l.* 4. *n.* 2. *Gutier.* 3. *practic q.* 44. *fine.*

In poſteriori autem caſu, quando ſponſa de præſenti 9
donat ſponſo, urgentior eſt difficultas, an conſummato matrimonio ſponſus donata lucretur? videtur enim minimè eum lucrari. Quia jure communi, & paritatum hujuſmodi donatio, inter ſponſos de præſenti facta non valebat, & ſolùm valet jure noviori hujus regni Caſtellæ, per *l.* 52. *Tauri, hodie l.* 4. *t.* 2. *lib.* 5. *recop.* ut dicemus hoc 7. lib diſp. 23. num. 1. at ea lex tantum agit quando ſponſus donat ſponſæ de præſenti, decernitque ſponſam integra jocalia acquirere: ergo cùm omittat, quando ſponſa de præſenti donat ſponſo, hic caſus omiſſus remanebit in juris communi diſpoſitione, *l. Commodiſſimè ff. de libert.* & *poſthu.* atque ita ea donatio non acquiretur matrimonio conſummato. Et confirm. quia ea lex eſt juris communis correctoria & conſequenter non extendenda ultra caſum in quo diſponit: eo vel maximè, quia non eſt eadem ratio in utroque caſu.

Cæterum dicendum eſt, etiam in hoc caſu acquirere 10
ſponſum integra jocalia, matrimonii conſummatione. Prob. quia quamvis *d. l.* 52. *Tauri,* nihil diſponat in donatis per ſponſam de præſenti ſponſo at cum ſponſus, & ſponſa ſint correlativa diſpoſitum in uno, cenſetur in alio diſponi. Lex enim nova corrigens in uno correlativorum, cenſetur in altero corrigere. *l.* 6. *C. de indicta viduit.* ubi notant *Bart. Angel. Iaſon,* cum multis aliis, quos refert, & ſequitur *Everard. loco à correlativis, n.* 7. nec in hoc caſu eſt diverſa oratio, ſicut diximus diſp. præced. n. 3. eſſe diverſam, quando eſt donatio inter ſponſos de futuro. Quia quando inter ſponſos de futuro, ex natura contractus conditionem implicitam futuri matrim. conſummati habentis, nil debebatur jocalium ſponſæ aut ſponſo, quando caſu ſolvitur matrim. non conſummatum: at leges decreverunt per oſculum acquirere ſponſam, medietatem propter ruborem, quam patitur. qui cum ſponſo ceſſat, non habet in eo locum eadem diſpoſitio, At conſummato matr. ratio acquirendi integra jocalia eſt natura ipſa contractus, tunc enim purificatur conditio, ſub qua jocalia donata ſunt: quod cùm æquè militet in donatis per ſponſam, ac in donatis per ſponſum: lex nova extendens jus anti-

Digitized by Google

quum, ut intelligatur in donatis per ſponſum de præſenti, idem cenſetur diſponere in donatis per ſponſam ſponſo de præſenti: eo quòd ſint correlativa, militetque eadem ratio Prætereà quia verba poſita in lege gratia frequentioris uſus, nec eam limitant, nec in aliis juris diſpoſitionem mutant: ſed quia aliud rarum, poſitum verò in lege eſt frequens, ideò hoc explicatur, illo tacito. Ut docent optimè *gloſſ. Clem. 1. verb. Præſidentes, de reſcript. Rebuff. de nominationib. q. 5. n. 3. Peralta l. Lucius la 1. n. 22. ff. de legat. 2. Acoſta cap. Si pater verb. Si abſque liberis, n. 16. de teſt. in 6. Pelaez de Meres de majo. 1. q. 31. n. 4. Valaſcus conſ. 8. n. 2. to. 1.* At *lex 52. Tauri*, explicat donata à ſponſo ſponſæ, ſubticens donata à ſponſa ſponſo: quia illud eſt frequens. hoc autem rariſſimum: ut habetur *l. Si à ſponſo, C. de don. ante nupt. & l. 3. tit.* 11 *p.* 4. ergo illa verba poſita gratia frequentioris uſus non reſtringunt legem, nec mutant in aliis juris diſpoſitionem tradentis diſpoſitum in uno correlativorum, cenſeri in altero diſpoſitum, Tandem, quia *l. 52. Tauri*, intendit id quod jure communi ſtabilitum erat circa donata per ſponſos de futuro, extendere ad ſponſos de præſenti. Cùm ergo (ut probavi n. 8.) jure communi donata per ſponſos de futuro, acquirerentur tam ſponſo quàm ſponſæ conſummato matrimonio: idem dicendum eſt eſt attenta *d. l. 52 Tauri inter ſponſos de præſenti.* Sic docent *Avendaño de exequend. mand. lt. 1. p. c. 15. n.* 3. Idem clarè docet *Ant. Go. l. 52. Tauri n.* 4. ubi poſtquam *n* 3. dixerat, donata per ſponſum ſponſæ, & è contrà acquiri alteri per copulam: dicit *n. 4 init.* per eam legem omnia, quæ dicta ſunt in ſponſis de futuro, habere etiam locum in ſponſis de præſenti. Videtur etiam tenere *Matienzo l. 5. recop. t. 2. rubr. gl. 3. n 3. fine*, ubi dicit idem quod *Anton. Gom. eo n. 4.* Videtur etiam tenere *Gut. 3. pract. q. 44. fine.* ubi inquit diſtinctionem *l. 52. Tauri.* non procedere in donatis à ſponſa ſponſo, niſi copula intercedat. Ad argum. contrarium, & confirmationem, propoſita n. præc. conſtat ex dictis: jam enim oſtendimus inter ſponſos de præſenti militare eandem rationem.

DISPUTATIO XI.

An quando ſponſalia fuere nulla ob aliquod impedimentum ut conſanguinitatis, &c. & ſic diſſolvuntur, lucretur ſponſa medietatem ſponſalitiæ largitatis per oſculum, & per copulam matrimonialem, integrè?

SUMMARIUM.

Proponuntur caſus quatuor diſcutiendi, n. 1.

Quando uterque ignarus fuit impedimenti, proponitur opinio negans num. 2.

Contraria verior, num. 3. Et ibi, non lucratur uxor arrhas Hiſpanas in hoc caſu.

Solvuntur argumenta, n 4.

Quando uterque conjux conſcius impedimenti fuit, refertur opinio aſſerens, nec dantem poſſe repetere, nec recipientem retinere, ſed fiſcum vendicare, n. 5. Et alia opinio, dicens eſſe reſtituenda jocalia danti, n. 6. Et opinio auctoris, n 7. Ubi, an reſtituendum ſit acceptum ob injuſtitia crimen admittendum, ut ob hominem interficiendum,

Solvuntur argumenta n. 8.

Quando ſponſus ignoravit, ſponſa ſciente impedimentum, nihil lucratur ſponſa, ſed tenetur reſtituere ſponſo, n. 9.

Quando ſponſa ignoravit, ſponſo ſcienti, lucratur per oſculum medietatem & per copulam integrè, n. 10.

1 QUadruplex poteſt eſſe caſus. I. quando uterque ſponſus ignarus impedimenti fuit. II. quando uterque fuit conſcius. III. quando ſponſus ignoravit, ſponſa ſciente.
2 IV. è contrà, quando ſponſa ignoravit, ſponſo ſciente.

In I caſu, quando uterque ignarus impedimenti fuit Quidam cenſent nihil ſponſalitiæ largitatis comparare ſponſam per oſculum, vel copulam. Ducuntur, quia ſponſalitia largitas habet tacitam conditionem. Si matrimonium ſequatur, *l. Cum veterum, C. de donat. ante nupt.* at in hoc eventu matrimonium minimè poteſt ſubſequi, impedimento juris obſtanti, & hoc abſque culpa ſponſi illius ignari: ergo nil lucratur ſponſa. 2. quia ſponſalitia largitas acquiritur per oſculum datum inter veros ſponſos de futuro, aut de præſenti, quoad medietatem: & per veram copulam conjugalem, integrè: at hic nec vera ſponſalia, nec vera copula matrimonialis adſunt. Sic docent *Salic. l. Si à ſponſo, nu. 1. C. de donat. nec nupt. & ibi Fulgoſ. Ant. Gom. l. 52. Tauri, n 7.* & non diſtinguentes an ſponſi ignorarint, nec ne docent idem *gloſſ. d. l. Si à ſponſo, verb. Non interveniente, Ciſuentos l. 52. Tauri ad finem.*

Verius tamen eſt lucrari ſponſam medietatem per oſculum, & per copulam integrè. Prob. ex *l. 3. t. 11. p. 4.* ibi, *pero ſiempre ſe entiende que el deve tornar aquello que recibe, ſi por ſu culpa finca, que el matrimonio no ſe ſiga.* Ergo à contrario ſenſu, ſi abſque culpa ſua matrim. non ſequatur: ut contingit in præſenti caſu, acquiret ſponſa largitatem *ſponſalitiam*. 2. quia id lucrum pertinet ad ſponſam in præmium amiſſi pudoris: ergo cùm in hoc caſu inculpabiliter amiſerit, comparabit id lucrum. Sic docent *Joan. Lup. l. 52.* Tauri, *n. 4. & rubr. de donat. § 36. num. 7. Matienzo lib. 5. recop. t. 2. l. 4. gloſſ. 2. n. 2. Azebedo ea l. 4. n.* 10. Intellige tamen, quando bona fides intercesſit. Quia ignorantia fuit juſta, & probabilis: ſecus ſi fuerit craſſa, vel ſupina, quæ bonam fidem excludit, nec coram Deo excuſat. *Joan. Lup. l. 52. Tauri n.* 4. Arrhas tamen credo non lucrari uxorem in hoc caſu. Quia non conſideravit in arris abſque culpa uxoris diſſolvi matrimonium, ſed acquiruntur conſummato verè matrimonio: quo hîc non contingit. Sic *Barboſa l. 2. p. 1. in princ. n. 158. ff. ſolut. matrim.* (malè) tamen pro ſe Antonium Gomez, & contra ſe Joannem Lupum refert: cùm uterque loquatur in ſponſalitia largitate.

Ad arg. propoſita n. 2. reſpond. 1. Ad 1. dic, non poſſe 4
ſequi efficaciter matrim. poſſe tamen ſequi quoad *exiſtimationem*, impedimento ignorato: atque *ita poſſe inveniri* veram futuri matrimonii ſpem, ob quam *fit hæc* donatio. Ad 2. dic, ſatis eſſe copulam exiſtimatam bona fide conjugalem, & ſponſalia ſimilia, pudorémque amiſſum eſſe per oſculum, ſpe futuri matrimonii bona fide ineundi.

In II. caſu, quando uterque impedimenti fuit conſcius. 5
Quidam credunt nec dantem poſſe repetere, nec recipientem retinere, ſed fiſcum vendicare. Ducuntur per *l.* Cùm *hic ſtatus, 33. fin. ff. de donat, inter vir. & uxor. & l. Qui contra, C. de inceſt. nupt.* Sic *Joan. Lup. rubr. de donat. §. 36. num. 7. verſ. Si igitur donatio. Anton. Gom. l. 52. Tauri, n. 7. Matienzo lib. 5. recop. tit. 2. l. 4 gloſſ. 2. n.* 2. Et in hoc caſu ſponſam nihil lucrari, docent etiam *Caſtillo l. 52. Tauri, n. 3. Azebedo lib. 5. recop tit. 2. l. 4. n.* 10.

Alii opinari poſſent nequire ſponſam retinere, nec te- 6
neri fiſco reſtituere ante judicis ſententiam, ſed ſponſo danti. Non poſſe retinere probatur, quia culpa ſua pudoris jacturam fecit, abſque ſpe veri, aut exiſtimati bona fide matrimonii: ergo non eſt præmio legali afficienda, ratione illius actus culpabilis, pœnáque digni. 2. quia hæc non eſt donatio abſoluta: cùm ſit ſponſalitia largitas, in cujus natura imbibitum eſt, ut fiat ſub ſpe futuri matrimonii veri, vel bona fide exiſtimati. Prob. autem, non fiſco, ſed danti reſtitui debere. Quia fiſcus vendicat in pœnam: ergo judicis ſententia deſideratur.

Quamvis autem hæ duæ ſent. probabiles ſint verius 7
mihi videtur poſſe ſponſam retinere, donec fiſcus per ſententiam auferat. Ducor, nam donans ex ſe falſa cauſa, nec falſitatis ignarus, cenſetur donare, abdicatque à ſe dominium, transferens illud in donatarium ſi hic non reddatur aliqua lege illius incapax: (ut probavi hoc lib. 6. diſp. 2. n. 2.) qua ratione dixi ibi, donationem factam inter conjuges putativos valere, quando neutrum latuit impedimentum, nec teneri donatarium reſtituere, donec condemnetur. Sed in hoc caſu ſponſum donantem minimè latuit impedimentum, falſaque matrimonii ſpes: non ſponſa lege aliqua incapax dominii comparandi redditur, ſed ſolùm in pœnam jus auferendi fiſco conceditur, quæ condemnatione indiget: ergo non tenetur reſtituere. 2. quia quando turpitudo verſatur ex parte utriuſque, melior eſt poſſidentis conditio: ut conſtat ex *toto t. ff. de cond. ob. turp.*

cum

cas. Qua ratione probabiliſſimum eſt in datis ob turpem cauſam etiam contra juſtitiam, cùm ex parte utriuſque adeſt turpitudo, ut in pecunia data ob homicidium perpetrandum, &c. non teneri accipientem reſtituere, donec ſententia ſubſequuta fiſcus auferat. Quod defendunt *Menald. in ſum. verb. Reſtitutio 2. Angel. Reſtitutio, n. 1. §. Turpe & verb. concuſſio, Nav. ſum c 17. Hiſpanè, n. 32. & 95. Lat. n. 30. & 96. & c. 25. Lat. & Hiſpane, n. 34. Alcocer ſumma, c. 26. inter peccata judicum*, & §. *El teſtigo, Palacios lib. 5. de contract. lib. c. 11. f. 482. verſ. At verò cum dictum ſit*, & *ſeq.* (quamvis non ſibi conſtet, nam contrariam tenet 4. *a. 15. diſp 7 f. 108. verſ. Verum ſi judex:*) *Molin. to. 1. de juſt. tr. 2. diſp. 94 fol. 562. Bañes 2. 2. quæſt. 62. a 5. dub. 3. Navarr. l. 4. de reſtit. c. 2. in nova edit. dub. 12. n. 101. & ſeqq. Enriq. l. 7. de indulgen c. 35. n. 4. Philiarc. de offic. ſacerd. tom. 2. p. 2. l. 6. c. 25. §. Pro quorum ſolut. ad finem Lud. Lop. 2. instructorii de eleemoſyna, c. 106. fol. 374. col. 2. Manuel 2. tom ſummæ. c. 40. n. 2.* ergo cùm in noſtro caſu turpitudo verſetur ex parte utriuſque, melior erit conditio ſponſæ poſſidentis, ne teneatur accepta reſtituere. Atque ita in propriis terminis docet *Ioan. Lup l. 52. Tauri, n. 5.* licet aliquantulùm dubius.

8 Ad arg. ſent 1. propoſita n. 5. dic, eas leges eſſe pœnales, atque ita judicis ſententiam deſiderari. Ad 1. ſecundæ ſent. propoſitum n. 6. dic. ſponſam non conſequi ſponſalitiam largitatem in eo caſu, virtute legum eam applicantium per oſculum aut copulam: ſed vi donationis, quæ præſumitur facta à ſponſo conſcio impedimenti: probavi n. ... A ... negatur eſſe veram ſponſalitiam largitatem: ſed eſt ... io facta per hunc ſponſum impedimenti conſcium inſtar veræ ſponſalitiæ largitatis. & proinde non requiritur veritas ſponſalium, aut vera matrimonii ſpes.

9 In III. caſu quando ſponſum ſolum latuit impedimentum: dicendum eſt teneri ſponſam illius conſciam impedimenti reſtituere integrè donanti. Quia culpa ipſius non perficitur matrim. ſponſaliàque falſ. fuerunt, & cauſa donandi falſa fuit, donante ignaro, & ſponſa donataria conſcia. Sic *Ioan. Lup. l. 52 Tauri. n 5. & rubr. de donat. §. 3. fine, Caſtillo l. 52. Tauri n. 3.* ubi *Ant. Gom n. 7. Matienzo lib. 5. recop. t. 2. l. 4. gloſſ. 2. n. 2. Azebedo ea l. 4. n. 10*

10 In IV. caſu, quando ſponſa ignoravit ſponſo ſciente, dic lucrari ſponſam per oſculum medietatem jocalium, integràque per copulam, conſtat rationibus adductis n. 3. Sic *Ioan. Lup. l. 52. Tauri, n. 5.* ubi *Ant. Gom. n. 7. Matienzo lib. 5. recopit. 2. l. 4. gloſſ. 2. n. 2.*

DISPUTATIO XXI.

Utrùm quando ſponſalia diſſolvuntur abſque utriuſque culpa, non tamen caſu ut morte, ſed data opera; aut ingreſſu religionis, voto caſtitatis, amiſſione oculorum, mutuo conſenſu, lucretur ſponſa per oſculum, dimidium ſponſalitiæ largitatis? Vel ſi alter ſponſus culpa ſua cauſam diſſolvendi juſtam præbeat, ut quia in longinquum profectus, debito tempore expectatus non rediit, vel fornicatus eſt, lucretur ſponſus innocens, aut ſponſa reſiliens à ſponſalibus, integram ſponſalitiam largitatem?

SUMMARIUM.

Proponuntur argum. ad probandum nil lucrari ſponſam quando abſque utrinſque culpa, non tamen caſu diſſolvuntur ſponſalia, n. 1.

Tunc ſponſus nihil lucratur ex ſibi à ſponſa donatis, n. 2.

Lucratur ſponſa in hoc caſu per oſculum medietatem jocalium, abſque illo nihil, n. 3.

Si ſponſa ingrediatur religionem, & ſi facto ſuo diſſolvuntur ſponſalia, comparat oſculo medietatem jocalium: & idem, ſi facto ſponſi religionem ingredientis, n. 4.

Idem, ſi voto caſtitatis alterutrius, vel aliis modis licitis, diſſolvantur ſponſalia, n. 5.

Quid, ſi mutuo conſenſu diſſolvantur? nu. 6. Et quid, ſi non ſimul uterque ſponſus concurrat in eadem voluntate? n. 7. Et ibi explicatur, quando ultima mora non recedit.

Quando alter præbet juſtam diſſolvendi cauſam, ut quia fornicatus eſt, &c. is quia præbet cauſam ſive ſit ſponſus, ſive ſponſa, perdit totum, quod donarat, & reſtituet quod accepit, n. 8.

Solvuntur argum num. 9. Et ibi, argum. à contrario ſenſu non habet vim, quando contrarium deciditur in jure.

Et quando non caſu, ſed data opera, abſque utriuſque ſponſi culpa, diſſolvuntur ſponſalia, nihil ſponſam lucrari: videtur probari ex ſeq. 1. quia tunc nulla eſt culpa donantis ſponſi, ergo quidquid dederat, recuperat: quoties enim abſque donantis culpa matrimonium non perficitur, reddendum eſt illi quidquid dederat: (ut dixi hoc 6. l. diſp. 18. n. 3.) Et confirmatur, quia ſi ſponſa dederat jocalia ſponſo, & abſque culpa diſſolvantur ſponſalia, reſtituet integrè ſponſus: ergo idem eſt quando ſponſus dederat. Cum enim ſint correlativa, diſpoſitum in uno, cenſetur in alio diſponi, *l. ſi. C. de indicta vidu. 2.* quia *l. Si à ſponſo, C. de donat. ante nupt. & l. 3. tit. 11. p. 4.* ſolum decidunt quando caſu ut morte dirimuntur ſponſalia comparare ſponſam per oſculum medietatem jocalium: ergo non ſunt extendendæ in ſponſi præjudicium, ad alios caſus, quibus inculpabiliter ſponſalia diſſolvuntur. Tertiò probatur ex *l. Cum veterum C. de donat. ante nupt.* ibi, *ſi ſponſus, vel parentes ejus ſortiri noluerint filium uxorem, ſi quid ab eo donatum fuerit nec repetatur traditum.* Ubi *gloſſ. verb. Noluerint*, inquit, *ſine cauſa*: ergo à contrario ſenſu ex juxta cauſa reſiliens ſponſus, quamvis ſine culpa ſponſæ, repetet quidquid dederat. 1

I. Concluſio ſit. Quando abſque culpa utriuſque ſponſi diſſolvuntur ſponſalia, licet non caſu, ut morte, ſi ſponſus jocalia receperat a ſponſa, tenetur integrè reſtituere, quamvis oſculum interceſſerit. Quia per oſculum ſolum nihil lucratur ſponſus (ut dixi hoc lib. 6. diſp. 18. n. 4. & ex alia parte, culpa ſponſæ non intervenit in ea diſſolutione. Præterea, quia expresſè hoc colligitur ex *l. Si à ſponſo, C. de donat. ante nupt. & l. 3. tit. 11. p. 4.* ubi diſponitur ſponſalibus diſſolutis morte alterius, & ita abſque utriuſque culpa, ſponſum nihil lucrari per oſculum. 2

II. Concluſio. Sponſa tamen in hoc caſu lucratur per oſculum medietatem jocalium, & illo non intercedente, nil. Probatur ex *l. Cum veterum, C. de donat. ante nupt.* ibi *quòd ſi ſponſa cauſam non contrahendi matrimon. præbuerit, tunc ſponſo, vel ejus hæredis ſine aliqua diminutione redhibeatur.* Et clariùs *l. 3. tit. 11. p. 4.* ibi, *deue tornar aquel que recibe, ſi por ſu culpe finca que el matrimonio no ſe compla:* ergo quoties à contrario ſenſu abſque ſponſæ culpa diſſolvuntur ſponſalia, jus acquiſitum per oſculum ad dimidiam jocalium partem non amittet. Non enim æquum eſt, ut abſque culpa puniatur, *l. Aliud eſt fraus, 131. in princ. ff. de verb. ſignif.* ibi, *pœna ſine fraude eſſe non poteſt: & reg. Sine culpa de reg. jur. in 6.* Sic *Ioan. Lup. p. 52. Tauri a. 3. Molin. to. 2. de juſt. tr. 2. diſp. 290. §. Quando autem.* Pro eadem ſent. ſunt Doctores allegati diſp. præc. n. 3. dicentes, ſponſalibus diſſolutis ob impedimentum, cujus uterque conjux ignarus erat lucrari ſponſam per oſculum medietatem jocalium: cùm tamen tunc uterque culpa vacaverit. 3

Hinc infertur, ſi ſponſalia dirimantur per ingreſſum ſponſæ in religionem, & ita facto ſuo inculpabili tamen, lucrari ſponſam per oſculum medietatem jocalium. Quia abſque culpa diſſoluta ſunt. Conſtat etiam ex *c. Decreta legalia, 27. q. 2.* ibi, *decreta legalia deſponſatam, ſi converti voluerit nullo modo cenſuerunt damno mulctare.* Et ex *l. Deo nobis, C. de epiſc. & cler.* ubi decernitur, ſponſam ingredientem religionem non teneri duplicatas arrhas reſtituere, quas tamen reſtituere tenetur, facto ſuo culpabili à ſponſalibus reſiliens. Sic docent *gloſſ d. c. Decreta legalia fine, Corneus conſ. 228. vol. 1. Ioan. Lup. l. 52. Tauri, n. 3. & ibi Cifuentes, verſ. In eadem l. Caſtillo, n. 3. Ant. Gom. n. 8. Covar. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 4. n. 12. Greg. Lop. l. 3. verb. La mitad, tit. 11. p. 4. Matien. lib. 5. recop. tit. 2 l. 4. gloſſ. 2. n. 1. Azebed. ea l. 4. n. 8. & 17. Molin. tom. 2. de juſt. tr. 2 diſp. 290. §. Habent verò locum.* Similiter lucrabitur ſponſa eam medietatem per oſculum, ſi inculpabili ſponſi facto, ut ingreſſu ejus in religionem, dirimantur ſponſalia. Quia ſponſa vacat culpa, & proinde non debet amittere medietatem illam per oſculum acquiſitam. Sic *Ioan. Lup. Azebedo, Molina ibidem.* 4

2. Infertur,

5 2. Infertur, quoties caſtitatis voto ſponſi, vel ſponſæ dirimuntur ſponſalia, (retenta opinione probabili per illud dirimi,) ſimiliter lucrari ſponſam, etiam medietatem, per oſculum: idemque in aliis caſibus in quibus licitè abſque alterius culpa ſponſalia diſſolvuntur. Ut conſtat ex dictis, n. 3.

6 Excipiendus tamen eſt unicus caſus, nimirum, quando mutuo conſenſu utriuſque ſponſi, dirimuntur ſponſalia: quamvis enim neuter culpæ particeps ſit, nil lucratur ſponſa per oſculum, ſed integram reſtituet ſponſalitiam largitatem. Quia eo ipſo quod communi conſenſu reſiliunt ſponſi, videntur tacitè pactum inire, ut quilibet eorum alteri accepta reſtituat. Argumento *l. Si diverſa, C. de tranſactio*, ibi, *ſi diverſa pars contra placitum agere nititur, æquitatis ratio ſuadet. refuſa pecunia, (cum & tu hoc deſideres) cauſam ex integro agi*: ubi *gloſſ. verb. Refuſa, & verb. Pecunia*, ait, *id eſt, reſtituta pecunia tranſactionis nomine data* Sic docent *Cynus. Iac. de Aretin. Salic. num. 2. l. Cum veterum, C. de donat. ante nupt. Angel. §. Eſt & aliud, el. 2. num. 2. inſtitut. de donat. Ioan. Lup. rubric. de donat. §. 3. num. 5. Caſtillo l. 52. Tauri, num. 4. Gom. Arias l. 50. Tauri, num. 4.*

7 Diſſidet autem inter hos DD. quid dicendum ſit, ubi ſponſi non ſimul diſſentiunt, ſed ſucceſſivè: quia nunc, verbi gratia, ſponſus invita ſponſa reſilit: & poſtea tandem ſponſa conſentit, vel è contra. *Cynus; Iac. de Aret. & Gom. Arias, n. præced allegati*, dicunt hanc ultimam moram nocere reſilienti: argumento *l. Illud 17. ff. de peric. & commodo rei vend. & l, Si mora, 10. ff. ſolut. matrim.* Unde ſponſa nil ſponſalitiæ largitatis conſequetur in hoc eventu, ſed perinde erit, ac ſi ſimul reſiliant. Verius tamen eſt, hanc ultimam moram minimè nocere reſilienti, atque ita ſponſum, vel ſponſam ultimo conſentientem diſſolutioni ſponſalium, comparare integram ſponſalitiam largitatem. Quia eo ipſo quod alter injuſte reſilierat, acquiſivit conſentiens, jus ad retinendam ſponſalitiam largitatem ſibi donatam, vendicandamque quam donarat, *l. Cum veterum, C. de donat. ante nupt.* Quare cum executio facta ſit à lege ſtatim, & ipſo facto mora illa purgari nequit. Juxta doctrinam *Bartoli l. Si inſulam, n. 19. & ibi Alexandri, & Angel. ff. de verborum oblig.* ubi docent minimè purgationi moræ locum tribui, quando executio facta eſt à lege: & argumento *l. Si is cui, 19 ff. de legat 2.* Sic docent *Angel. Ioan. Lup. Caſtillo, n. præced. alleg. & Salicet. d. l. Cum veterum, n. 2.* in hanc partem, quamvis dubius magis inclinat, Quare leges quas contrarii pro ſe allegant, intelligendæ ſunt, quando executio non eſt facta à lege, nec jus eſt perfectè acquiſitum,

8 III. Concluſio. Sponſus, aut ſponſa licitè à ſponſalibus recedens alterius culpa ut fornicatione, vel profectione in partes longinquas, nec tempore debito redeuntis, lucratur integrè ſponſalitiam largitatem ſibi donatam, recuperatque quam donarat. Prob ex *l. Cum veterum, fine, C. de donat. ante nupt.* ubi ſponſum, & ſponſam in hoc parificat. Sic *Caſtillo l. 52. Tauri n. 5.* Et conſtat ex dictis hoc lib. 6 diſp. 18. num. 3. ubi probavimus partes in hoc eventu eſſe ſponſum & ſponſam, quando alterius culpa matrimonium non perficitur.

9 Ad argumént, propoſita num. 1. reſpondetur. Ad 1. dic. quando ſine culpa donantis ſponſæ diſſolvuntur ſponſalia, eam recuperare totum quod dedit, ſi verò ſponſus donauerat, perdere medietatem, ſi ſponſa culpa vacet, oſculùmque receperit. Ad confirm. dic. diſpoſitum in uno correlativorum, habere locum in altero, ubi eadem ratio militat: ſecus ubi diverſa *l. Curatorem*, cum ibi notatis per Scribentes, *C. de interdicto matrim.* Docetqué *Everard, loco à correlativis, num* 8. At in hoc caſu diverſa militat ratio (ut probavi hoc 6. lib. diſp. 18. n. 3.) Ad 2. dic. cum *Ioan. Lup. l. 52. Tauri, n. 4 & 5.* explicaſſe eas leges caſum mortis, quia frequentius morte diſſolvuntur ſponſalia, non autem eo quòd nolint extendi ad alios caſus, in quibus eadem ratio ſubeſt, nempe, quando abſque ſponſæ culpa diſſolvuntur. Cùm enim ſubſit eadem ratio, idem eſt jus, *l. Cum pater, §. Dulciſſimis, ff. de legat. 2*, Ad 3 dic. argumentum à contrario ſenſu non procedere, ubi oppoſitum eſt aliquo jure ſtatutum, & ita jurium correctio induceretur: ut colligitur ex *c. A nobis, el. 2. de ſentent. excom.* docentque *Abb. ibi, num. 4. & Felin. num. 2. verſ. Nota quod argumentum, gloſſ. c. Significaſti, verb. Clerici, de foro compet.* & ibi latè *Felin. gloſſ. cap. unico, verb. Permittimus, de ætate, & qualit. in 6. & ibi Francus, num. 3. Navar. apolog. ad lib. de redditib. quæſt. 1. monito 44. nu. 2. Everard. loco à contrario ſenſu, nu. 8. Greg. Lop. l. 17. verb. Deſcendiſſem, tit. 1. p. 6. Mantica de conject. ult. vol. lib. 3. tit. 15. n. 13. Gtieur. 1. practic. q. 3. n. 14.* At hic eſt contrarium deciſum in jure, *l. Si à ſponſo, C. de donat. ante nupt. & l. 3. tit. 11. par. 4.*

DISPUTATIO XXII.

An ſi arrhæ in matrimonio interveniant, lucretur ſponſa matrim. conſummato, integrè ſponſalitiam largitatem, & arrhas, vel detur optio? & ſi matrimonium caſu non ſequatur, & adſit oſculum, poſſit ſponſa eligere medietatem jocalium, vel arrharum?

SUMMARIUM.

Quando arrhæ interveniunt in matrimonio & jocalia, an poſſit uxor vel ejus hæredes eligere, & intra quantum tempus? n. 1. Et ibi, ſi donatio jocalium fuit invalida, & morte confirmatur, uxor eam ſimul cum arrhis habebit. Ubi autem ſemel elegit, nequit variari, num. 2.

Si electio non habuit effectum, poteſt variare, n. 3. Et ibi, actus inutiliter geſtus cenſetur ac ſi factus non fuiſſet

Tranſactis 20. diebus ad electionem conceſſis, purgatio moræ non admittitur, n. 4.

An uxore, vel ejus hæredibus eligentibus arrhas, reſtituenda ſit ſponſalitia largitas ejuſdem æſtimationis, cujus erat quando donata eſt? num. 5.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ? n. 6.

Verbum Volo, abſque infinitivo adjuncto, facit diſpoſitionem, & electionem, n. 7.

Idem, ſi adjungatur infinitivo importanti executionem, n 8.

Idem, ſi infinitivum importet actum expediendum ab alio, at volens tantum debet explicare voluntatem ſuam, n. 9.

Si infinitivum non importet executionem, ſed actum deſiderantem factum aliquod non facit verbum Volo, electionem & diſpoſitionem, num. 10. Idem, ſi contineat actum pendentem ex duorum voluntate num. 11.

Idem, quando infinitivum importat ſuſpenſionem, ſeu actum in futurum gerendum: ut Volo eligere, n 12.

Quid, ſi tunc adjungatur dictio, omnino? n. 13.

Quid ſi aliquis poſt terminum conceſſum ad deliberandum, diceret, Volo eligere, vel puto hoc mihi expedire? n. 14.

Quid, ſi ad interrogationem ejus cujus intereſt, diceret, Volo eligere, num. 15.

Quibus verbis cenſeatur uxor eligere arrhas? n. 16.

An ſicut per oſculum lucratur ſponſa medietatem jocalium, ita ſi ſolæ arrhæ interveniant, lucretur medietatem arrharum? Vel ſi utrumque interveniat, poſſit eligere? Refertur opinio affirmans, n. 17.

Contraria auctoris, n. 18 Et ibi. explicatur natura dictionis adverſativa, Sed at, verò Et verba debent intelligi juxta ſubjectam materiam, & naturam contractus. Et ibi arrhæ acquiruntur per conſummationem matrimonii.

Una & eadem res diverſo jure cenſeri non debet. Et quando lex unum diſponit, & alterum præſupponit, ut habeat locum, diſpoſitum, debet verificari præſuppoſitum, n. 18.

Solvuntur argum. n. 19. Et ibi juncto, n 17. quod juris eſt de toto quoad totum, eſt de parte, quoad partem. Et quando clauſula poſita in una parte diſpoſitionis, refertur ad omnia in ea contenta?

Conſtat ſi conſummato matrim. decedat ſponſa, vel ſponſus, dari electionem ſponſæ, vel ejus hæredibus, ut eligere poſſint arrhas, vel ſponſalitiam largitatem, ſi utraque in eo matrimonio interveniant. Hæc autem electio neceſſariò facienda eſt intra viginti dies, poſtquam vir, vel ejus hæredes requiſierint uxorem, aut ejus hæredes: & ſi eo termino non elegerint, viro, vel ejus hæredibus conceditur electio, an malint ſponſalitiam largitatem, vel arrhas dare. Habetur expreſſe *l. 52. Tauri. hodie l. 4. tit. 2. lib. 4. nova recop.* Quod intellige, quando donatio ſponſalitiæ largitatis fuit valida, ut ſi facta ſit ante conſum- 1

matum

Digitized by Google

matum matrimonium: ſi enim eſſet invalida, quia conſummato matrimonio effecta eſt morteque confirmaretur, compararet ſponſa arrhas, & in eam donationem. Quia *l.52.Tauri*, loquitur de donatione ſponſalitiæ largitatis valida: unde quando invalida eſt, ſequitur naturam aliarum donationum inter conjuges, quæ morte confirmantur. Nec lex aliqua prohibet harum donationum una cum arrhis acquiſitionem. Sic *Barboſa, ff. ſoluto matrim rubr.3. part.n.112.*

2 Hinc infertur, uxori, aut ejus hæredibus ſemel eligentibus arrhas, aut jocalia, non licere variare Prob. ex *l.Servi electione,in princ.ff.de legat.*1. ibi, *ſervi electione legata,ſemel tantum optare poſſumus.* Et *l. Apud Aufidium, 20.ff.de optione legat.*ibi, *ſi dixiſſet quæ vellet:mutare voluntatem non poſſe.* Et *l.25.t.9.p.6.* Deinde, quia quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt: *regul.Quod ſemel,de reg. jur.in 6.*Sic *Ioan.Lup.l.52.Tauri,n.10.& ibi Caſtillo, n.26 Matienz.l.6. recop.tit.2.l.4.gloſ.7.n.2.Meres de major.*1.*p.q.* 52.*n,*10.

3 Intellige tamen, ſi electio ea effectum habuerit, ea enim ſuo effectu deſtituta, licebit uxori, vel ejus hæredibus variare: per *l.Qui per ſalutem, ff.de jurejur.* Quia eligens inutiliter, & invalidè, cenſetur quaſi non elegerit: actus enim inutiliter geſtus perinde eſt ac ſi non eſſet, *l. Si aut nullam, C. de legit.hæred.l.4.§ Condemnatum, de ſent.& re judic.* Non enim præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum: *reg. Non præſtat, de reg. jur. in 6.* Atque in genere eum, cui conceſſa eſt electio, poſſe iterum eligere, priori electione exiſtenti nulla, docent *gl. l. Apud Aufidium, verb.Non poſſe,ff.de opt.legat.& l.Servi,de elect.in princ.verb.Poſſumus,ff.de legat.*1.ubi,*Iaſon,n.3.Bart. l.2.ff.de opt.legat.Felinus* multa cumulans ad hoc comprobandum,*c.Ex tenere,n.2.& ſ.q.de reſcript.Tiraquel.l Boves, §.Hoc ſermone, tota limitat.1.ff. de verb.ſignif. Gregor. Lop. l.25.verb.Arrepentir, t.9.p.6 Peralta l. Unum ex familia.§. Sed ſi uno,n.3.ff.de legat.2.*Et in noſtris terminis docent *Matienzo, & Meres,in.præced.allegati.*

4 2 Infertur, tranſactis iis diebus ad electionem faciendam, purgationem moræ non admitti. Quia eſt terminus lege præſtitutus. Sic *Meres de major.1.p. 47.n.7. Azebedo, l.5.recop.tit.2.l 4.n.32.*

5 3 Infertur, uxorem, vel ejus hæredes eligentes ſoluto matrimonio arrhas, teneri viro, vel ejus heredibus reſtituere ſponſalitiam largitatem ejuſdem valoris, cujus erat receptionis tempore: quòd ſi uſu deterior facta ſit, teneri æſtimationem deteriorationis reſtituere. Quia reddita non videtur res reſtitutioni obnoxia, ſi deterior reſtituatur: ut expreſsè habetur. *l.3.§. Si reddita, ff. commodati.* ubi notant ſcribentes. Deinde, quia cùm donatio ſponſalitiæ largitatis tacitam habeat conditionem, niſi ſponſa arrhas elegerit eàſque eligente, tacitè pactum de illa reddenda initum ſit,per *l.52.Tauri,* res trahitur ad ſui initum & ita reddenda eſt ſecundum æſtimationem, quam tempore traditionis habuit: aliàs evenire poſſet uſu conſumptam eſſe, & ita uxorem niſ te⸗ e ī reddere, ſed lucrari, arrhas, & ſponſalitiam largitatem.Sic *Ajora de partitionibus,1.p.c.7.n.35.* Hoc tamen cautè accipiendum eſt: nam cùm veſtes tam quotidianæ, quàm pretioſæ datæ per virum ante conſummatum matrimonium ſponſæ, ſint ſponſalitia largitas(ut dicam diſp. 25: num. 30.)& has teneretur ſponſus dare ſponſæ,ſaltem ad uſum, conſtante matrimonio, quando juxta perſonæ facultates, & dignitatem neceſſariæ ſunt, nec ſoluto matrimonio teneretur uxor eas reddere, niſi in eo ſtatu, in quo tunc inveniebantur: deducendum eſt ex hac reſtitutione ſponſalitiæ largitatis juxta æſtimationem, quam tempore traditionis habuit: quod vir aliàs conſumpturus cum uxore, durante matrim. in iis veſtibus, & jocalibus, niſi ſponſalitiam largitatem dediſſet: & ſi eædem veſtes eſſent conficiendæ, & conſumendæ, ſeu deteriorandæ, non reſtitueretur id pretium conſumptionis,vel deteriorationis,ſi quidem expendendum erat à viro.

6 His præmiſſis, duplex eſt quæſtio diſputanda. Prior, quando per verbum; Volo, cenſentur uxor eligere? Poſterior, an liceat ſponſæ per oſculum ſibi acquirere medietatem jocalium, aut arrharum, & ſi ſolæ interſint arrhæ,medietatem arrharum?

7 Quæſtio I. quando uxor utens verbo Volo, cenſeatur eligere? Hujus deciſio pendet ex cognitione, quando verbum Volo, faciat electionem, ac diſpoſitionem in actibus inter vivos. (Nam quando in ultimis voluntatibus, non eſt præſentis diſputare? conſulendi tamen ſunt *Bart. l. 1, n.3.& ibi Iaſon in 2. lectura, à n.17.C.de ſum. Trinit. idem Bart. l.Servi elect. in princip.n.4.& ibi Iaſon à n.33.ff.de legat.*1 *Gom. Arias l.50.Tauri n.46.Menoch.de arbit.l. 2.centuria 5. toto caſu* 496.*& de præſump.l.4.præſumpt.*100.) Ut autem ſciatur, quando faciat electionem, & diſpoſitionem in actibus inter vivos, ſtatuam aliquot regulas-

8 I. Regula ſit. Verbum *Volo* poſitum abſque infinitivo adjuncto importat diſpoſitionem, & electionem, ut Volo hanc rem. Ita apertè colligitur ex *l. Apud Aufidium, ff. de optione leg.* ibi, *ſi is dixiſſet quæ vellet, mutare voluntatem non poſſe.* Et ratio eſt, quia tunc nullus alius actus propriæ, aut alienæ voluntatis expectatur ad illius complementum, & perfectionem: ergo inducit diſpoſitionem. Item quia in rebus certis non eſt locus conjecturis *l. Continuus, §. Cùm ita a fine, ff.de verb.oblig.* ergo cùm in eo eventu certa videatur eligendi voluntas; non eſt quærenda alia conjectura. Sic docent *Bart.l.Servi electione, in princ.n.4. & ibi Iaſon, n.32.ff.de leg.1.idem Bart.l.1.num.3.& ibi Iaſon in 2.lectura n.14.C.de ſum.Trinit.Gom.Arias l. 50.Tauri, n. 48.Menoch.* alios referens,*de arbit.l.2.cent.5.caſu 496.n.6.& 8.* Pro eadem ſent.ſunt DD. qui dicunt matrim.iniri his verbis,Volo te in uxorem, quos retuli l.1. diſp. 18.n. 10

9 II. Regula. Si adjungatur infinitivo importanti executionem, & complementum,importat electionem, & diſpoſitionem: ut Volo habere, vel accipere. Quia ſatis apertè declaratur voluntas eligendi, cùm non apponatur verbum quod ſuſpenſionem aliquam denotet. Sic *Iaſon d. l. Servi electione,in princ.n.24.Menoch.d,caſu 496 num 28.29.*Ejuſdem ſent. ſunt Doctores aſſerentes, hujuſmodi verba, Volo te habere, vel accipere in uxorem, efficere matrimonium: quos retuli lib.1. diſp.8 n.24.

10 III. Regula. Si jungatur infinitivo importanti actum expediendum ab alio, volenſque tantùm habeat ſuam voluntatem explicare,importat mandatum, & diſpoſitionem. Ut, volo te gerere negotia mea *l. 1. fine. ff. mandati.* Quia cum actus per alium expediendus ſit, ſatis eſt volentem ſuum exprimere conſenſum, tantùmque alterius executio expectatur. Sic *Bart.d.l.1.n.3.& ibi Iaſon in 2.lectura n.15.& 16.* dicens eſſe rem indubitatam idem *Bart.d.l.Servi electione,in princ.n.4.& ibi Iaſon,n.31.Bald.auth.Et qui jurat,n. 17.C.de bonis auctor.judic.poſſid.Menoch.* alios referens, *de arbitr.l.2.centur.5.caſu 496.n.12.*& 13.

11 IV Regula. Si jungatur infinitivo importanti actum non expedibilem ſola voluntate, ſed requirentem factum aliquod, non importat diſpoſitionem. Ut Volo aſcendere, arborem, vel comedere: non enim importat me aſcendere, vel comedere, ſed deſiderium.Regula eſt manifeſta, & eam tradunt *gloſſ.l.In venditis, verb.In venditis, C. de contrahend. empt.Bart.l.1.n.3,& ibi Iaſon in 2.lectura,num.17.C.de ſum. Trinit.*

12 V. Regula. Si jungatur infinitivo importanti actum, qui fieri nequit ex voluntate unius, ſed deſiderantem mutuum duorum conſenſum, tunc non importat diſpoſitionem, niſi utriuſque conſenſus accedat, ut Volo vendere. Cujus rationem aſſignat *Bart.l.1.n.3.C.de ſum.Trinit.* quia ea verba intelligi debent ſecundùm naturam contractus *l.Si uno,ff locati,l.Si ſtipulatus, ff.de uſuris*: cum ergo natura emptionis, & venditionis ſit, ut ex duorum voluntate pendeat, prædicta verba non diſponunt niſi utriuſque voluntate ſequuta. Sic *gloſſ.& Bart.n.præcedenti citati,Iaſon ea l.1.in 2.lectur,n.* 24.

13 Ultima regula. Si jungatur infinitivo importanti ſuſpenſionem in futurum, ſeu actum alium tempore futuro

gerendum non importat diſpoſitionem. Ut Volo eligere, Quia tantùm importatur animus, & voluntas faciendi actum electionis. Sicut l. 1. diſp. 18. n. 24. diximus, hæc verba, Volo tecum contrahere matrim. non eſſe verba matrim. conſtituentia, ſed tantùm explicantia contrahendi voluntatem. Sic *gloſſ. l. Servi elect. in princ. verb. Poſſumus, ff. de leg. 1. & ibi Bart. n. 3. Iaſon. n. 24. Ripa, n. 16. Go. Arias l. 50. Tauri, n. 46. Menoch.* alios referens *d. Caſu* 496. *n.* 18. 19. & 26. hoc extendit cum *Ruino*, licet juret ſe velle eligere. Quia ſenſus eſt, jurare ſe habere animum eligendi.

13 Hæc tamen ultima regula intelligitur 1. niſi adlatet dictio, *Omnino*: ſi enim quis ſic diceret, Omnino volo eligere, tunc erit electio. Sic *Ripa d. l. Servi electione, in princ. fine, Socin. ſenior. conſ.* 249. *n.* 17. & 19. *lib.* 2. *Ruinus conſ.* 204. *n* 6. *lib.* 2. Sed meritò *Menoch. eo caſu* 496. *n.* 27. dicit eſſe dubiam hanc ſent. Et *n.* 53. dicit fortè non eſſe veram, niſi aliæ conjecturæ concurrant. Quia tantùm eſt ſenſus, In omni eventu habeo voluntatem, & deſiderium eligendi: quod verè non eſt eligere. Et ita credo.

14 2. Intelligitur niſi termino ad deliberandum, & reſpondendum conceſſo jam elapſo, diceret aliquis. Volo eligere, tunc enim eſt electio: per *l. Sed & ſi alio, in* 2. *reſpon. & l. Omnes qui ff. ad S. C. Trebel.* Sic *Iaſon, ea l. Servi elect. in princ. n.* 27. 29. & *ibi Bart. n. Ripa, n.* 21. *Alciat. n.* 7. *Corn. Romanus Gozadin.* quos refert & ſequitur *Menoch. de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 100. *n.* 12. *Greg. Lop. l.* 11. *verb. Deve, fine, t.* 6 *p.* 6. ubi idem dicit cum Bart. per eum relatos, ſi tunc dicat, Puto hoc mihi expedire.

3. Intelligenda eſt, niſi ad interrogationem ejus, cujus intereſt, diceret, Volo eligere. Tunc enim eſſet electio, Quia reſponſio facta parti, cujus intereſt, debet intelligi, ita ut alter certus maneat. Ut notatur *l. In vendentis, C. de contrahen. empt.* Sic *Bart. d. l. Servi elect. in princ n.* 3. & *ibi Iaſon, n.* 30. *Cornæus, conſ.* 91. *lib.* 3. *Riminald. junior. l. Qui, n.* 211. *C. Unde liberi, Menoch. de arbitr. lib.* 2. *centuria* 5. *caſu* 496. *n.* 52. & *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 100. *n.* 13.

Ex dictis infertur deciſio noſtræ quæſtionis, ſi enim uxor diceret, Volo arrhas, vel volo habere, vel accipere arrhas, eſſet electio: juxta dicta num. 7. & 8. Quare tunc variare minimè liceret. Idem dicendum eſt, ſi tranſactis diebus ad deliberandum & reſpondendum conceſſis vel ad interrogationem eorum, quorum intereſt, diceret uxor, Volo eligere arrhas: juxta dicta c. 14. & 15. Secus ſi deficientibus his circonſtantiis diceret, Volo eligere, vel omnino volo eligere, vel juro me velle eligere: non enim eſſet electio, juxta tradita n. 12. & 13.

15 Quæſtio II. An ſicut ſponſa per oſculum lucratur medietatem ſponſalitiæ largitatis: ita ſi in matrim. illo non interveniat ſponſalitia largitas, ſed ſolæ arrhæ, lucretur medietatem arrharum: & ſi utrumque interveniat, poſſit diſſolutis ſponſalibus, vel matrim. illo rato, ſponſa eligere medietatem arrharum, vel ſponſalitiæ largitatis? *Gom. Arias l.* 50. *Tauri, n.* 29. defendit partem affirmantem, nempe, lucrari medietatem arrharum, quando eæ ſolæ interveniunt, & dari electionem ſponſæ quando utrumque intervenit. Prob. 1. quia quod juris eſt de toto quoad totum, debet eſſe de parte quoad partem, *l. Quæ de tota, in princ. & ibi gl. & Bart. ff. de rei vendic.* & per alia jura quæ affert *Everar. in ſuis topicis loco à toto ad partem, n.* 2. ergo ſicut ſponſa conſummato matrim. poteſt eligere integras arrhas, & ſi ſolæ hæ interveniant, eas lucratur, ita ante conſummatum matrimon. poteſt eligere arrharum medietatem, illàmque lucratur, ſi ſolæ ſint in matrim. arrhæ Secundò probat. quia leges juris communis, & regni in hoc caſu diſponunt in ſponſæ favorem, quæ ob oſculum ruborem paſſa eſt: ergo ſunt extendendæ, ut concedant medietatis arrharum electionem, & acquiſitionem per ſolum oſculum Nam odia reſtringi, favores convenit ampliari: *regula Odia* 15. *de reg. jur. in* 6. Tertiò probat. quia una determinatio reſpiciens plura determinabilia pariformiter ea determinat, prout unicuique convenit, *l. jam hoc jure ff. de vulg. & pupil. l. ſi ſecund ſenten. & interloq.* At *l.* 52. *Tauri*, eſt una determinatio, in illis verbis, *pero ſi uviere arras, puede eſcoger, &c.* ergo pariformiter determinat duos caſus in ea lege contentos, prout unicuique convenit, nempe, ut detur electio medietatis arrharum, ſi ſolum ſit oſculum, & integrarum, ſi copula. Et confirmat. quia clauſula in fine poſita refertur ad omnia præcedentia, *l.* 1. *C. de liber. præterit. l. Talis ſcriptura* §. *fin ff. de legat. c. Secundò requiris, de appellat.* ubi id communiter obſervant Doctores & alios referens docet *Gutier. conſ.* 12. *n.* 27. ergo illa clauſula, *in fine, l.* 52. *Tauri* poſita, *pero ſi uviere arras, pueda eſcoger. &c.* refertur ad duos caſus præcedentes contentos eâ lege, ſcilicet, ad caſum oſculi, & copulæ 4. probat. quia ſi in hoc caſu in quo deficit ſponſalitia largitas, non lucraretur *ſponſa* medietatem arrharum, pateretur ruborem per oſculum, & defraudata maneret. 5. probat, quia aperitur via ſponſis, ut conſtitutis arrhis nullam darent ſponſalitiam largitatem ſponſæ, ne illa per oſculum aliquid lucraretur.

His tamen non obſtantibus, contrarium teneo: licèt 16
nullum Auctorem, præter *Gom. Arias* hanc quæſtionem diſputantem invenerim, & ita cenſeo diſſolutis ſponſalibus, vel matrimonio ante conſummationem, non dari electionem medietatis arrharum ſponſæ per oſculum: & ſi ſolæ interveniant arrhæ, nil prorſus lucrari. Prob. 1. ex ipſo contextu *l.* 52. *Tauri*, nam poſtquam decrevit, ſponſam per oſculum lucrari medietatem ſponſalitiæ largitatis, ſubdit hæc verba, *pero ſi qualquier dellos muriere deſpues de conſumido el matrimonio, que gane todo lo que ſiendo deſpoſados le uvo el eſpoſo dado, no aviendo arras, en el tal matrimonio, pero ſi uviere arras, que ſea en eſcogentia de la mujer, &c.* ubi pondero id verbum, *Pero*, cui Latinè correſpondet, Sed, quæ eſt dictio adverſativa, de cujus natura eſt, ut quando ponitur abſque copula, & adverſetur in jure, & in facto, ita ut diverſum caſum, & diverſum jus importet. Ut notat *Bart. l. Patris, & filii* 20. *ff. de vulga n.* 1. & *l.* 1. *fine, ff. Ne quis eum, Iaſon ea l. Patris, & filii, n.* 6. dicens ita tenere omnes & *l. Qui uſumfructum* 58. *n.* 8. *ff. de verb. oblig.* dicens eſſe communem: *Greg. Lop. l.* 1. *verb. Su. parte, t.* 11. *p.* 6. & *l.* 15. *t.* 3. *verb Et dia, p.* 6. *Burgos de Paz l.* 3. *Tauri, n.* 85. *Mat. lib.* 5. *recop. tit.* 4. *l.* 2. *gloſſ.* 1. *n.* 5. At quando ponitur cum copula &, ut ſi dicat, ſed & tunc, denotat diverſum factum, idem tamen jus. Sic *gloſſ. d. l. Patris, & filii verb. Per ſcripturam, verſ. Per copulam, & l.* 2. *verb. Sed & fortius, ff. Ne quis eum, qui in jus vocatus eſt: Bart. & Iaſon proximè citati idem Bart. l. Sed & ſi lege, initio. ff. de petit. hæred.* Cùm ergo in præſenti lege ponatur abſque copula, importat diverſum factum, & diverſum jus: non ergo loquitur in caſu ſolius oſculi, de quo in priori parte illa lex diſpoſuerat, pondero etiam in *ea*, 52. *Tauri*, dum de ſponſalitia largitate lucranda loquitur, eos vocare ſponſos ibi, *qualquiera eſpoſa* & ibi, *ſi el eſpoſo*, quaſi ſentiens, dum ſponſi ſunt, lucrari poſſe per oſculum dimidiam partem ſponſalitiæ largitatis: in ſecunda verò parte, dum de arrhis meminit, maritum & uxorem eos appellat, ibi *que la mujer*, & ibi, *lo que el marido*: quaſi apertè ſignificans arrhas non acquiri, niſi poſtquam copula carnali effecti ſunt una caro, & ſic vir & ux. 2. probatur, quia *l.* 52. *Tauri*, (ut fatentur omnes, & dicam diſp. ſeq. num, 1.) nil aliud in prima parte diſpoſuit, niſi quod jure communi ſtaturum erat *l. Si à ſponſo, C. de donat. ante nupt.* & *l.* 3. *t.* 11. *p.* 4. ſolùm extendit dicta jura lopuentia de ſponſis de futuro, ut intelligantur etiam de ſponſis de præſenti: cùm ergo præfata jura non loquantur de arrhis nec per oſculum earum medietatem concedant, non eſt dicendum noſtram *l.* 52. *Tauri*, id concedere 3. prob. quia verba debent intelligi juxta ſubjectam materiam, & naturam contractus, *l. Damni infecti, in principio, ff. de damno infecto, l. Si uno ff. Locati, & ibi Bart. & DD. Gutier. conſ.* 12. *n.* 6. at ea eſt natura arrharum, ut dentur in præmium pudicitiæ amiſſæ ob copulam matrimonialem: ut dicam hoc lib. 6. diſp. 27. n. 1. & ſic ut tunc acquirantur. Ut optimè dicit *Covar,* 4. *decret* 2. *p. c.* 3. §. 7. *num.* 12. & *c. Officii de teſtam. n.* 4. quibus in locis ſic inquit: Arrhæ ſunt donatione, factæ uxoribus in præmium pudicitiæ, ut eo

con-

Digitized by Google

conſummatio ſtatim ei acquirantur. Idem *Gomes Arias l. 49. Tauri ad fin.* & idem ſupponit *Caſtillo l. 51. n. 1.* & habetur *l. 5. t. 2. de las ganancias, l. 3. fori*, ibi *ſi arras le diò y no uzo que ver con ella, tornelas.* Quam legem uſu receptam eſſe ſupponit *Gom. Arias l. 50. Tauri, n. 29.* ſi quidem variis modis nititur ei reſpondere, ut contrariam tueatur ſententiam & *Covar. & Caſtillo, & Molin. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 431. §. Quæ autem*, ſupponunt apertè ita eſſe in uſu, ſi quidem dicunt acquiri conſummato matrimonio. Sed dices hoc procedere quoad integras arrhas lucrandum; non verò quoad medietatem, hæc enim per ſolum oſculum acquiritur. Hoc tamen non obſtat, quia eſt contra diſpoſitionem *l. Eum qui ædes, 23.* & quæ ibi notant ſcribentes, *ff. de uſuca.* quæ habet unam & eandem rem diverſo jure cenſeri non debere ibi, *abſurdum eſt, ut una res diverſis temporibus uſucapiatur.* Eadem namque ratio eſt de dotis arrhis, & de parte arrharum: argumento *l. Quæ de tota, ff. de rei vendic.* quam adverſus noſtram ſent. induxit *Gom. Arias:* ſi ergo natura arrharum eſt, ut totæ non acquirantur niſi conſummato matrim. idem erit de natura partis arrharum. Tandem prob. quia quando lex unum diſponit, & alterum præſupponit, ut habeat locum diſpoſitum, debet priùs verificari præſuppoſitum. Ut ex *gloſſ. l. Mancipia, verb. Avocandum, C. de ſervis fugit.* colligunt omnes, teſte *Menochio de recup. poſſeſſ. remedio 9. n. 161.* & refert multos DD. *Gutierr. conſ. 21. n. 6. & 3. pract. q. 22. n. 3.* ſed *l. 52. Tauri* præſupponit, quando acquirantur ab uxore arrhæ: de hoc enim non agit, ſed tantùm diſponit, ut detur electio arrharum, vel ſponſalitiæ largitatis: ergo ut hæc electio, & diſpoſitio hujus legis locum habeat, debet priùs verificari in ea præſuppoſitum, nempe jure acquiſitas eſſe arrhas: quod (ut probavi) non verificatur, niſi poſt conſummatum matrimonium.

16 Ad argum. contrariæ ſent. reſp. Ad 1. illud principium quod juris eſt de toto quoad totum, eſt de parte quoad partem, dico locum habere, ubi totius & partis non eſt diverſa ratio. Ut ex multis probat *Everardus in ſuis topicis juris, loco à toto ad partem, n. 7.* At hic eſt diverſa ratio: nam natura arrharùm eſt, ut non acquirantur niſi conſummetur, & ceſſat ratio eadem illas acquirendi, non acquiretur etiam pars illarum. Ad 2. dico, loqui eas leges in favorem mulierum, præſuppoſita aptitudine, & requiſitis ad lucrandum arrhas: eſt autem requiſitum ut matrim. ſit conſummatum. Ad 3. nego eſſe unam determinationem *l. 52. Tauri*, ſed ſunt duæ longè diverſæ, cum prior pars tantum loquatur in acquiſitione medietatis ſponſalitiæ largitatis: poſterior vero in omnimoda & totali acquiſitione ſponſalitiæ largitatis & electione illius, vel arrharum. Ad confirmationem dico, clauſulam poſitam in una parte diſpoſitionis, ſive ponatur in principio, ſive in medio, ſive in fine, cenſeri referri ad omnia contenta in illa, quando omnium præcedentium eſt eadem ratio. Ut docet *Decius*, quem refert & ſequitur *Navar. l. 5. conſiliorum, tit. de ſimon. in 1. edit. conſ. 35. n. 4. in 2. conſ. 92. n. 4. Bart. Iaſon. Roma. Alexand. Socin. Capucius, Alciat. Bolognetus*, quos refert & ſequitur *Menoch. de præſumpt. l. 4. præſumpt. 181. n. 2.* quod hic non contingit: quia cum de natura arrharum ſit, ut ſolum conſummato matrim. acquirantur, & in priori parte illius legis tantum agatur de oſculo, & ſic ratio acquiſitionis deſideretur, poſterior pars quæ arrharùm acquiſitionem ſupponit, & tantum diſponit de electione, non poteſt extendi ad contenta in ea priori parte. Ad 4. dico, non eſſe inconveniens, ut defraudata maneat, ſibi enim imputare debet permittenti oſculum, nulla data, vel promiſſa ſponſalitia largitate, cujus medietatem per id oſculum lucretur. Ad 5. dico non eſſe inconveniens, eam viam aperiri, cum promiſſio & donatio arrharum, & ſponſalitiæ largitatis nulla lege cogente fiat, ſed ex mera voluntate: ut dicemus in tractatu de arrhis.

DISPUTATIO XXIII.

Quo tempore donari debeat ſponſalitia largitas, nec cenſeatur invalida, & donatio prohibita inter conjuges, an, ſcilicet, non tantum ante initum matrimonium, ſed etiam inito poſſit validè donari?

SUMMARIUM.

An poſſit donari ſponſalitia largitas inter ſponſos de præſenti? n. 1.

Quid, ſi donatur poſt traductionem ſponſæ ad domum ſponſi, nondum tamen conſummato matrimonio? n. 2.

Quid, ſi conſummatum ſit matr. nondum tamen Eccleſiæ benedictiones receptæ ſint? Refertur opinio aſſerens valere, n. 3. Et ibi, verba in lege poſita intelligenda ſunt juxta communem uſum & ille eſt proprietati præferendus. Et contraria opinio verior, n. 4.

Caſu quo non valet, quia matrim. conſummato facta eſt, confirmatur donantis morte, n. 5. Et ſolvuntur argumenta, n. 6.

An ſi ſponſus ante conſummatum matr. mittat nuncio jocalia ſponſæ, & ante nuncii acceſſum conſummet matrim. valeat hæc donatio? n. 7.

An ſi donata ſit ſponſalitia largitas tempore nuptialium benedictionum, matrimonio nondum conſummato valeat? Refertur opinio negans n. 8. Et ibi proximè accingendus pro accincto habetur.

Contraria verior, n. 9. Et quid de annullo dato ſponſæ in Eccleſia, quæ tunc benedicitur? n. 10. Et ſolvuntur argumenta, n. 11.

Conſtat inter DD. attento jure communi, & regio antiquo Caſtellæ, invalidam eſſe ſponſalitiæ largitatis donationem, inter ſponſos de præſenti matrim. etiam nondum conſummato factam, more cæterarum donationum, quæ inter conjuges fiunt, quas invalidas eſſe diximus hoc 6. l. tota diſp. 1. Nam *l. Si à ſponſo, C. de donat. ante nupt.* à qua ortum habuit, *l. 3. t. 11. p. 4.* idem diſponens intelligebatur communiter à DD. ut ſolis ſponſis de futuro permittat hujuſmodi donationem: per textum *l. 1. ff. de ſponſ. & l. inter eos, ff. de don. inter vir. & uxor.* At jure novo Caſtellæ conſtat, valere hujuſmodi donationem inter ſponſos de præſenti, ante matrimonii conſummationem factam per *l. 52. Tauri, hodie l. 4. t. 2. l. 5. recop.* Et ita corrigi jus commune, & antiquum Caſtellæ, per hanc legem, docent *Joan. Lup. l. 52. Tauri n. 1.* ubi *Caſtillo initio, Ant. Gom. n. 2. Gom. Arias l. 50. Tauri, num. 5. Montalvus l. 5. t. 2. De las arras, l. 3. fori, Covar. 4. decret. 1. p. c. 4. 1. num. 14. Greg. Lop. l. 3. verb. Por palabra, t. 11. p. 4. Matienzo lib. 5. recop. t. 2. rubr. gl. 3. n. 3. & l. 4. gl. 1. n. 1. Azebedo ea l. 4. n. 1. Barboſa l. Quæ dotis 34. n. 83. ff. ſolut. matrim.* Et ex Theologis, *Molina tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 290. §. Nonnulla circa hactenus dicta, Lud. Lop. 2. p. inſtruct. de matrim. c. 36. fol. 1032.* 1

Nec audiendus eſt *Greg. Lop. d. l. 3. verb. Beſado*, ubi hoc temperat, niſi ſponſa ad ſponſi domum traducta ſit: tunc enim ait invalidam eſſe donationem ſponſalitiæ largitatis factam. Quia præſumitur copula, cenſeturque matrim. conſummatum quoad hunc effectum. Sed in ſimili reprobavi illum hoc 6. lib. diſp. 19. n. 4. quia *l. 41. Tauri*, non ponderat conſummationis præſumptionem, ſed verè matrimonium conſummatum eſſe. 2

In triplici autem caſu verſatur difficultas. I. eſt, quando conſummato matrim. fit hæc donatio ſponſalitiæ largitatis. 2. Quando nondum conſummato matrim. mittitur nuncio, & ante ejus acceſſum conſummatur matrim. 3. de donatis, tempore nuptialium benedictionum ante matrim. conſummatum, an acquirantur ſponſæ? 3

In I. caſu, affirmant aliqui validam eſſe ſponſalitiæ largitatis donationem factam matrim. conſummato, nondum tamen Eccleſiæ benedictionibus ſubſequutis, ac proinde ſponſam comparare eam integram donationem per illam copulam. Ducuntur, quia ſponſa lucratur eam donationem in amiſſi pudoris præmium: quæ ratio æquè militat quando donationem jocalium præcedit matrimonii conſummatio. 2 quia ex communi uſu, & modo loquendi noſtri regni, ſemper ante benedictiones nuptiales vocantur ſponſus & ſponſa, quamvis matrim. conſummatum ſit: ergo donatio facta, ſponſæ ante nuptiales benedictiones, judicanda erit ſecundùm regulas donationis ſponſalitiæ, & non ſecundùm regulas donationis inter virum & uxorem. Quare dum *l. 52. Tauri, l. 4. tit. 22. lib. 5. recopil.* 4

dicit,

Digitized by Google

dicit,qualq ier eſpeſt agora ſea de preſente,gane, &c.nomine ſponſæ de præſenti claudetur etiam carnaliter cognita, modo benedictiones nuptiales minimè receperit. Quia verba in lege poſita, juxta communem uſum loquendi accipienda ſunt, & ille verborum proprietati præferendus eſt. Ut probat gl.c. *Nonnulli,verb.Ultra de reſcr. Bart.l.Non dubium, n. 11. de legibus ex l. Libr. §. Quod tamen Caſſius & ibi notatis, ff. de leg.2.& l.In vulgari,l.Ut Alphenus,ff.de verb.ſign.& Felin proœmio decret. ſuper gl.n.3. Alb.ibi ſuper verb.Greg. epiſc.n.8.& ibi Ant.1 p proœmii,n.39.40.Innoc.c. Olim de verb.ſign.n.2.Sylu. Angel.Tabiena verb.Vidua. init.* Tertiò prob. quia *d.l.52. Tauri*,æquiparat caſum oſculi,caſui copulæ, quoad rationem lucrandi jocalia, licet diverſificet utrumque caſum, quoad lucri quantitatem,ſed ſponſa lucratur medietatem jocaliū per oſculū, ſive donatio præceſſerit oſculum, ſive ſubſecuta ſit, ergo ſimiliter lucrabitur totum per copulam, ſive donatio illam præceſſerit, ſive ſequatur. Unde dum *l.52.Tauri*, inquit, *gane ſi el eſpoſo la vuiere beſado, la mitad de todo lo que el eſpoſo le vuiere dado antes de conſumido el matrimonio*, non ponit ea verba, *antes de conſumido el matrimonio*, quaſi velit è contrario ſenſu,ut ſi jocalia matrim.coſummato donata fuerint, nil lucretur ſponſa,ſed ad diverſificandum caſum oſculi,à caſu copulæ, quoad lucri quantitatem,ut per oſculum pars dimidia,per copulam vero integra jocalia comparentur. Et hæc ſent.eſt valde probabilis:quam tenent *Anton.Gom.l.52.Tauri n. 6. Avendaño de exqu.mandat.1.1.c.15.n.4.& 5.Gutier.3.pract. q.44.n.2.& ſeq. Azebedo l.53.recop.t.2.l.4.n.14.& 20. Barboſa,ff.ſol matrim.rub.3.n.112.Ajora de partit.1.p.c.7.n.37.*

4 Verius tamen eſt,eam donationem ſponſalitiæ largitatis eſſe invalidam,tanquam factā inter veros conjuges.Prob.ex 53.*Tauri*,ibi,*y gane ſi el eſpoſo la vuiere beſado, la mitad de todo lo que el eſpoſo la vuiere dado, antes de conſumido el matrimonio*:ergo à contrario ſenſu ſponſa non lucratur donata poſt conſummatum matr. quamvis benedictiones ſecutæ non ſint. Nec eſt conveniens expoſitio quam adverſarii tradūt,ut illa verba,*antes de conſumido el matrimonio* jungātur cum illis *gane la mitad*,& non cū illis *lo que le vuiere dado*. Quia gratis & abſque Fundamento, valdèque impropriè verba traſponuntur Sic tenent *Ioa. Lup.l.52.Tauri,n.2.fin.& n.14 fi.Caſtillo ibi,n.17.ver.Ex quo habes.Gon. Arias l.50.Tauri,n.20.Greg.lop.l.3.verb.Beſado c.11.p.4.Matienzo l.5.recop. t.2.l.4.gl.3.n.2. Azeb.ſibi contrarius,eadem l n 25 fine & 26.*

5 Quando autem hæc donatio ſponſalitiæ largitatis non valet, eo quòd facta ſit poſt conſummatum matrim. confirmabitur donantis morte, ſicut de aliis donationibus invalidis inter conjuges, diximus hoc 6. l. tota diſp.14. Sic *Matienzo alleg.n.præced.& Barboſa allegatus n.3. fine.*

6 Ad argum. contrariæ ſent. propoſita n.3.reſp.Ad 1.dic. licet ſubſit eadem ratio amiſſi pudoris, ex alia parte eſſe differentem rationem. Quia omni jure prohibetur donatio inter conjuges, & *l. Tauri*, tantum corrigit jus antiquum, quando ſponſalitia largitas donatur inter ſponſos de præſenti, ante copulam. Aliàs ſimili ratione probaretur valere poſt Eccleſiæ benedictiones, & copulam. Ad 2. dic,bene probare intentum,ſi *lex 52 Tauri*, tantum diceret valere eam donationem inter ſponſos: at expreſsè dicit, *de lo que la dado antes de conſumido el matrimonio*. Ad 3. neganda conſequentia, quia alia ratione prohibita eſt ea donatio poſt conſummatum matrim.

7 In II. caſu, quando nondum conſummato matrimonio mittit ſponſus nuncio jocalia ſponſæ, & ante nuncii acceſſum, & donationi acceptationem, conſummatur matrim. breviter dicendum eſt,ſi erat nuntius ipſius ſponſi, minimè valere. Quia donatio perficitur ſponſa acceptante: (ut dixi l.1.diſp 6.n.2.& 3.) tunc autem eſt tempus inhabile, cùm jam ſit conſummatum matrim. Si verò ſit nuntius ſponſæ, dicendum eſt valere. Quia ex eo tempore quo nuncius nomine ſponſæ acceptavit, acquiſita fuit donatio ſponſæ: tunc autem tempus habile erat. Sic habetur expreſsè *l.Si ſponſus, in princ. ff. de donat.inter vir. & uxor.* Docéntque *Ioan.Lup.l.52.Tauri,n. 14.& ibi Caſtillo n. 13.* & 14. Intellige autem, quando fuit nuncius deſtinatus ab ipſa ad accipiendum jocalia. Quod optimè dicit *gloſſ.d.l. ſi ſponſus, verb. Eum*, dicens *eum ſcilicet procuratorem adrecipiendum donum.* Quia aliter non abſenti ſponſæ ſtipulari poteſt, (ut dixi l.1.diſp.7. n.29.) niſi ſit perſona cui ea donatio traditur, quæ abſenti ſtipulari poſſit: juxta tradita ea diſp.7. n,4.& ſeq. Nec audiendi ſunt *Matienzo lib. 5. recop.t.2.l.4.gloſſ. 4.n.4.Gutier. 3.pract.q. 44.n.8.*aſſerentes etiam,quando fuit ſponſi nuncius, valuiſſe ſtatim donationem per *l.2 tit.16.lib.5.recop.Caſtellæ*, per quam ut donatio valeat, & irrevocabilis fiat, non requiritur acceptatio donatarii. Sed hoc reprobavi lib.1.diſp.6.n.19.

In III. caſu, an donata tempore nuptialium benedictionum,nondum tamen conſummato matrim. lucretur ſponſa per copulam ſubſecutam & medietatem per oſculum? Negant aliqui, dicentes, ea reſtituenda eſſe ſponſo, vel ejus hæredibus. 1. quia de proximo benedicenda, vel copulanda, pro benedicta, vel copulata habetur. Ut latè tradit *Iaſon auth.Si quæ mulier,à n.23 C.de ſacroſanct. Eccleſ.* ubi explicat quomodo proximè accingendus pro accincto habeatur 2. Quia certum eſt, ea dona minimè tradenda eſſe, ſi benedictiones non ſtatim eſſent recipiendæ: atque ita non animo donandi tradita videntur, ſed ut ſponſa ornatior appareat. Sic tenet, licet aliquantulum dubitans, *Greg. Lop.l.23.ad fin t.11.p.4.* & docent *Azebedo l.4.recop. tit.2.l.4.n.27 & 30.Gutier.2.tract quæſt.19.n.1.* 8

Sed dicendum eſt acquiri ſponſæ per oſculum, quoad medietatem, & per copulam, integrè. Quia *l.25.Tauri* nulla fit diſtinctio temporis quo ſponſalitia largitas donatur, ſi ſponſi ſint benedicti, vel proximè benedicendi, ſed tantum an donetur ante, vel poſt conſummatum matrim. prætereà, quia adhuc ſunt ſponſi: & lex *illa de donatis per ſponſos* loquitur: qualitas autem adjuncta verbo, debet regulari ſecundum tempus verbi, *l. in delictis, §. Si extraneus, ff. de noxal.* ergo cum illa veré ſint donata per ſponſos, in illis ſervandum erit, quod ea lex diſponit. Sic docent *Anton. Gom.l.25. Tauri,n.5. Avendaño de exequent, mandat.lib.1 c.15.n.5. Matienzo lib.5. recop.t.2.l.4. gloſ.6.n.4.Gutier.allegat.11.n.7.* 9

Dubitab. autem, quid dicendum ſit de annullo dato ſponſæ in Eccleſia,qui tunc benedicitur, an fiat ſponſæ, ſi matrimonium nondum eſt conſummatum? *Bald. auth.Ex teſt.n.8 C de coll.*ait fieri ſponſæ.Sed credo, niſi antea donatus eſſet, minimè fieri ſponſæ. Quia minimè cenſetur donatus, ſed ad ſervandum ritum Eccleſiæ, qui habet ut tunc tradatur annulus benedicendus. Sic *Caſtil.l.53.Tauri fine.* 10

Ad argumenta contraria propoſita n.8.reſpondetur. Ad 1. dic. quamvis moraliter videantur facta poſt benedictiones,quæ proximè fiunt:at habeamus jam aliundè jure communi explicatum, ut intelligatur in toto rigore Metaphyſico:ut conſtat ex *l.Inter eos, ff. de donat. inter vir. & uxor.* ibi decernitur, valere donationem inter eos qui matrimonio juncti ſunt, factam ante nuptias,licet eodem die nuptiæ ſequantur.Ad 1.dic. minimè præſumi dari,ut ornatior appareat, ſed nomine ſponſalitiæ largitatis: cum enim animus contrarius minimé manifeſtetur ſtandum eſt legum interpretationi. 11

DISPUTATIO XXIV.

Utrùm donatio ſponſalitiæ largitatis poſſit in quacumque quantitate fieri?

SUMMARIUM.

Non poteſt in regno Caſtellæ excedere octavam dotis partem ſponſæ, licet jure communi taxa præfinita no eſſet, n. 1. Et ibi, remiſſivè an poſſit dari ultra decimam bonorum ſponſi partem Et quid, ſi fieret ante ſponſalia ea lege, ut numquam rediret ad donantem, n. 2.

Quid, ſi dos magna promittatur, ficte tam n, vel prom ſſ. non integre tra tatur vel ſolvatur matrimonium ante dotē prom ſſam olutā n. 3.

An ſi dos poſteà evincatur, diminuenda ſit ſponſali ia largitas? Et quando excedit octavam partem dot s, an in totum vitietur? Et an exceſſus ille firmetur juramento: Et an ſit nullus in foro conſcientiæ? Et an valeat exceſſus, quando datur ab alio, quàm à ſponſo

Digitized by Google

ſponſo? Et qualiter computandus ſit valor dotis, quando ſponſa affert majoratum in dotem? Et an extrahenda ſit de quinta bonorum parte in Caſtella, ſi ſponſus habeat deſcendentes, vel de tertia, ſi habeat aſcendentes? Et an filius familias, vel minor poſſint donare hanc ſponſalitiam largitatem? remiſſivè, n. 4.

An hæc lex liget forenſes, vel regnicolas, ſi habeant bona extra regnum, vel ſi regnicola ſit extra regnum, vel ſi puella noſtri regni nubat extero, n. 5.

An donatio ſponſalitiæ largitatis invalida ſit, quando ſponſa nullam affert dotem? Et qualiter ſit tunc taxanda? n. 6.

1 PRima concluſio. Quamvis jure communi nulla ſit præfinita taxa ſponſalitiæ largitatatis donationi: at in regno Caſtellæ excedere nequit octavam dotis ſponſæ partem. Habetur expreſsè *l.1.fin.tit.2. lib. 5. recop. Caſtella.* Utrum autem in eodem regno nequeat excedere decimam bonorum ſponſi partem? dicam diſp. ſeq. n. 31.

2 Intellige 1. concluſionem, niſi talis donatio fieret ante ſponſalia hac lege, ut nullo caſu reverteretur ad donantem; tunc enim poſſet excedere, cùm non ſit ſponſalitia largitas de qua ea lex loquitur: nec eſt prohibita, cùm non ſit donatio inter conjuges, nec referatur in tempus contracti matrimonii. Sic *Avendaño de exequen. mandat. 1. p.c.15.n.1.*

3 2. Intellige, ut ſit octava pars dotis verè receptæ, ſecus ſi fictè magna dos promittatur, vel promiſſa non integrè tradatur. Conſtat ex illis verbis *d. l.1.t.2.l.5.recop. mas de lo que montare la ottava parte de la dote que con ella recibiere.* Sic *Avendaño d.c.15.n.2. Matienz. l.5.re.t.2.l.gl.6.n.3.& 4.* Addit autem *Avendaño eo. n. 2.* neceſſarium eſſe verè receptam eſſe dotem, quare ſi dote promiſſa ad certum diem, diſſolvatur antea matrim. non lucrari ſponſam largitatem ſponſalitiam. Quia ut valeat non debet fieri computatio de dote promiſſa, ſed de verè recepta: ſecus ſi adveniente ſolutionis die noluerit ſponſus dotem petere, cùm poſſit: tunc enim cenſetur ac ſi ſoluta eſſet. Sed hoc additum amplectendum non eſt, & dicendum eſt valere ſponſalitiam largitatem, quamvis dos ſoluta non ſit, quia dies ſolutioni deſtinata nondum acceſſit. Quia quamvis dies nondum venit, ceſſit tamen *l. Cedere diem, ff. de verb. ſignif.* Sic *Matienzo lib.5. recop.t. 2.l.1 gloſſ. 6.n.4.* Et in alio omnino ſimili tenet *Valaſc. conſ. 3. fine, tom. 1.* in regno enim Portugalliæ non poſſunt arrhæ excedere tertiam partem dotis uxoris: & tamen ait, dotem promiſſam, quando nondum advenit ſolutionis dies, ſufficere ut fiat dicta computatio.

4 Utrùm autem dote poſtea evicta diminuatur ſponſalitia largitas? Et quando octavam dotis partem excedit, in totum vitietur, vel ſolus exceſſus: ſitque nullus in foro conſcientiæ, ſive à ſponſo, ſive ab alio donetur. Et an exceſſus ille firmetur juramento? Et qualiter computandus ſit valor dotis ad hoc quando ſponſa affert majoratum in dotem? Et an in regno Caſtellæ extrahenda ſit ſponſalitia largitas de quinta bonorum parte, ſi ſponſus habeat deſcendentes, vel de tertia, ſi aſcendentes habeat? Et an filius familias, vel minor poſſint largitatem ſponſalitiam promittere? De his omnibus ſtatim in tractatu de arrhis diſputandum eſt: de illis enim ſimiles quæſtiones agitandæ ſunt.

5 II. Concluſio. Hæc lex minimè ligat forenſes. Conſtat ex illis verbis, *ninguno de nueſtros reinos.* Sic *Matienzo ea l.1.gl.5.* At regnicola de bonis extra regnum ſitis non poteſt metas hujus legis excedere. Quia lex obligat perſonam legiſlatori ſubditam. Sic *Palaez de major. 1.p.q 58.n.38. Azebed. l.5.recop.t.l.1.n.28.* Idem dicunt *Pelaez ibi, num. 25. & Azebed. n. 28.* ſi regnicola ſit extra regnum. Ducuntur, quia ſtatutum eſt prohibitivum in perſona, & favorabile, ne ſponſi mutuo ſe amore ſpolient, & ita extenditur ad ſubditos ubicumque exiſtentes, & bona ubicumque ſita. Sed hoc non credo: nam (ut dixi l.3.diſp.18.n.18.) abſentes à loco, ubi leges obligant, minimè illis tenentur. Si autem puella noſtri regni nubat extero in hoc regno, non poterit excedi dicta taxa ſponſalitiæ largitatis. Ut contra Minchacam per eos citatum defendunt *ibi Palaez, n.64. & Azebed. n.32.*

Unicum tamen dubium eſt hic, an donatio ſponſalitiæ largitatis invalida ſit, quando ſponſa nullam dotem affert: atque ita nil illius lucretur per oſculum, aut copulam? Affirmat *Matienzo l.5. recop.t.2. l.1.gl.6 ſi.* Ducitur, quia lex illa definit, non poſſe donare ſponſalitiam largitatem ultra octavam dotis ſponſæ partem: quare ut hæc donatio valeat, habuit reſpectum ad ſponſæ dotem: ergo ubi nulla eſt dos, ea donatio non valebit. Sed verius eſt valere, & lucrari ſponſam per oſculum medietatem, & per copulam integrè. Quia dicta lex prima non intendit, ut ſponſalitia largitas nulla donetur, quando dos nulla data eſt, ſed ut modus, & taxa apponatur ſponſalitiæ largitati. & exceſſui, quando dos data vel promiſſa eſt, ut conſtat ex illis verbis, *y porque los que ſe deſpoſan, ſuelen dar à ſus eſpoſas joyas y veſtidos exceſſivos:* ergo etiamſi nulla dos promiſſa ſit, non intelligitur prohibita ſponſalitia largitas. Sic *Avendaño de exequen. mandat. 1. p.c.15.n.2.verſ. Tertia concluſio, & n.3. verſ. Quarta concl. Azebedo lib. 5. recop. tit. 2.l.4.n.15.* Quòd ſi roges, quæ taxa ſit tunc accipienda? *Matienzo ea gloſſ 6. fine,* optimè dicit juxta hanc ſententiam taxandam eſſe ſponſalitiam largitatem arbitrio boni viri.

DISPUTATIO XXV.

An veſtes, & reliqua, quæ mittit ſponſus ſponſæ, cenſeantur ſponſalitia largitas, & acquirantur integra conſummato matrimonio, & nondum conſummato, per oſculum dimidia pars?

SUMMARIUM.

Quot quæſtiones ſint diſputandæ n. 1.

Quando conſummato matrimonio conſtat de animo donandi, non eſt facienda diſtinctio, an ſint veſtes pretioſæ an quotidianæ, ſed acquirentur uxori: ſi verò conſtat de ſolo animo accommodandi ad uſum, ſunt ſoluto matrim. reſtituendæ viro n. 2.

An quando conſtat de animo donandi, valeat hæc donatio? n. 3.

Quid, ſi uxor donet viro veſtes, an valeat donatio n. 4.

An quando animus donandi eſt dubius, cenſeantur hæ veſtes donatæ uxori? Referuntur variæ ſententiæ à n. 5 uſque ad 9.

Veſtes quotidianæ cenſentur donatæ, & ita ſtatim ſunt uxoris: pretioſæ autem animo accommodatæ ad uſum, atque ita ſoluto matrimonio ſunt viro reddendæ n. 10

Donatio in dubio, & quoties alia conjectura capi poteſt, non præſumitur, eodem, n. 10.

Idem dicendum eſt de annulis, & aliis jocalibus traditis per virum uxori, n. 11.

Veſtes quotidianæ ex bonis viri tradendæ ſunt uxori, ſecus de pretioſis, n. 12. Quid ſi veſtes quotidianæ excedant dotis fructus? n. 13.

Quid, ſi vir mittens veſtes pretioſas uxori, expreſſe mat... ſe donare? n. 14.

Vel fateatur eas eſſe uxoris? n. 15.

Vel ſit conſuetudo, ut animo donandi mittantur? n. 16.

Vel ſi non ſit conſuetudo ut mittat veſtes pretioſas uxori? n. 17.

Quid, ſi uxor aliqua viro donaret, utrque veſtes pretioſas mittat? n. 18.

Quid, ſi vir mittens veſtes pretioſas ſit valde nobilis, aut dives, vel uxorr nobilis, ipſe autem plebeius? n. 19.

Quæ dicantur veſtes quotidianæ & quæ pretioſæ, relinquitur arbitrio prudentis, n. 20.

Veſtes ſericæ apud nobiles, & divites cenſentur quotidianæ, ſecus apud alios num 21.

Veſtes æſtivæ, & hyemales an cenſeantur quotidianæ? n. 22.

Veſtes, ſine quibus uxor abſque decore non poteſt in publicum exire cenſentur quotidianæ, n. 23.

An hoc intelligatur de diebus feſtivis, vel de quibuſcumque? Refertur quædam opinio, n. 24.

Sententia authoris, n. 25. Et ſolvuntur argumenta n. 26. Et ibi duabus conjecturis occurrentibus vincit potentior Explicenturque l. Cùm, hic ſtatus, in principio, ff. de donat. inter vir & uxor. l. Uxori. ff. de legat. 3. l. C. Si quis alteri. Poſt quem ſunt alia ſummaria.

HÆc quæſtio graviſſima eſt, ejùſque intelligentia petit præmitti aliam de veſtibus donatis inter virum & 1
uxorem. Quatuor igitur quæſtiones diſputandæ ſunt I de veſtibus traditis per virum uxori. II. de veſtibus, & aliis traditis per ſponſam ſponſæ attento jure communi, & regio antiquo Caſtellæ. III. quid attento jure regni Caſtellæ noviori. IV. quid dicendum ſit, quando ſocer, aut ſocrus donat has veſtes nurui, aut genero.

Quæſtio I. An veſtes, quas conſummato matrimonio vir tradit uxori, cenſeantur ipſi donatæ. Conſtat, ubi eſt 2
certus animus mariti tradentis, diſtinguendum non eſſe inter veſtes quotidianas, & pretioſas: ſed utraſque eſſe reſtituendas, quando accommodatæ ſunt ad uſum, finito uſu per matrimonii diſſolutionem, viro, vel ejus hæredibus Sic *Ioan. Lup. rubr. de donat. toto §.5.* Si autem animus

donandi

Digitized by Google

donandi fuerit, conſtat donationem eſſe, ſive veſtes pretioſæ, ſive quotidianæ ſint. Ut docent *Bart. l. penult. §. Servis uxoris, n. 3. verſ. Non obſtat ff. ſolut. matri. & ibi Ioan. de Imola, n. 10. Alex de Nevo, c. fi. n. 22. de don. inter. vir. & uxor. Paul. conſ. 428. n. 2. lib. 2. Roman. conſ. 146. Matth. de afflict. deciſ. 15 n. 9. Ioan. Lup. eod. §. 5. per totum, Iul. Clarus l. 4. recept. §. Donatio. q. 10. fine Ant. Gabr. in mea edit. to. 2. Commun. l. 19. fol. 457. col 2. verſ. Veſtes, Gama, deciſ. 71 n. 4. Maſcard. de probat. concl. 564. n. 3. Gutier. 2. pract. q. 19. c. 5. Barb. l. Quæ dotis, 34. n 68. ff. ſolut. matrimon.*

3 Eſt tamen latum diſcrimen quoad valorem donationis harum veſtium: nam ſi pretioſæ ſint non valet donatio, niſi morte confirmetur, inſtar aliorum donationum, quæ fiunt inter conjuges Ut bene docent *Ioan. de imola, Math. de Afflictis, Iulius Clar. Ant. Gabr. Gut. cum. Alex. & Socino per ipſum allegatis*, quos retuli n. præced. Donatio autem veſtium quotidianarum ſtatim valet. Quia hæ veſtes pertinent ad alimenta, virque tenetur uxorem alere. Sic docent *Bart. l. penul. §. Servis uxoris, n. 3. ff. ſolut. matr. Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 11. n. 3. Barb l. Quæ dotis. 34. n. 64. ff. ſolut. matr.* Unde fit, hanc donationem veſtium quotidianarum, cum ſtatim valuerit, non poſſe per virum revocari. Ut bene docet *gl. fi. l. Si uſusfruct ad leg. Falc. Bar. n 65. fine.*

4 Si tamen uxor donet viro quotidianas veſtes animo donandi, non valet ſtatim donatio. Habetur expreſsè *l. Sed ſi vir. 32 in fine principii ff. de donat. inter vir. & uxor.* Quia eſt donatio inter conjuges, nec militat eadem ratio in uxore: nam vir tenetur uxorem alere, non autem uxor virum. Quare ſi uxor teneretur virum alere ob ejus inopiam, valeret ſtatim ea donatio veſtium quotidianarum: cùm militet eadem ratio. Sic *Barb. d. l. Quæ dotis, num. 72* ita intelligens, *Salicet. d. l. Sed ſi vir.* Quando autem non valet donatio, confirmabitur morte, ſicut aliæ donationes inter conjuges factæ.

5 Tota autem difficultas, quando minimè conſtat de donandi animo, conſiſtit: an in hoc dubio cenſeantur veſtes traditæ uxori per virum ipſi donatæ, vel ſolùm accommodatæ ad uſum; *Bart l. penult. §. Servis uxoris, n. 2. ff. ſolut. matr.* duas refert ſent. Prima eſt, virum cenſeri omnes veſtes donare uxori, eámque donationem morte confirmari. Ducitur quia traditione rerum dominium acquiritur, *l. Traditionib. C. de pactis*: ergo cùm vir tradat has veſtes uxori, cenſetur eas donare.

6 II. Sent ait minimè cenſeri donare, ſed ad uſum accommodare, & ita reddendas eſſe viro ſoluto matrim. Prob. quia vir tenetur veſtes donare uxori, at in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit, *l. Rem legatam, ff. de adim. legat. l. Donari, de reg. jur.* ergo non cenſetur donare. 2. quia vir tantùm tenetur alere uxorem conſtante matrimonio, & proinde pro eo tempore tenetur veſtes dare: ergo eo ſoluto reſtituendæ ſunt viro, ſi adhuc extent. Hanc ſent. ſequitur *Dynus*, quem *Bart. ibi* refert, eandem tenent *Bald. l. Cùm te, n. 4. C. de donat. ante nupt. Alex. l. Si is qui § Dos, n. 4 ff. ad legem Falc. Campeg de dote, 2. p. q. 55. nu. 3.* Temperat autem hanc ſent. Bald. ut veſtes ſint reſtituendæ viro ſoluto matrimonio, quando uxor priùs obiit. Viro enim præmortuo veſtes quibus viduæ uti licet, uxoris erunt cæteris viri hæredibus reſtitutis. Sed hanc ſent. bene impugnat *Bart. n præced. allegatus*: quia ex ea infertur virum cenſeri donare uxori veſtes pretioſas, non autem quotidianas: has enim tenetur dare, & ita non cenſebitur donare: cùm autem illas minimè teneatur dare, cenſebitur liberaliter donare: quod tamen valde abſurdum eſt.

7 III. Sent. ultra eas, quas *Bart.* refert, aſſerit cenſeri virum donare veſtes tam quotidianas, quàm pretioſas, quando fructuum dotis quantitas id patitur, aut parum ſupereſſet, nec hinc donationem eſſe prohibitam inter conjuges: ſecus, ſi matrim. brevi tempore duraſſet. Sic *Cuman. l penult. §. Servis, n. 5 ff. ſolu. matrim.*

8 IV. Sent. ait veſtes neceſſarias, nullo modo cenſeri donare: ſi verò neceſſariæ non ſint, ſic diſtinguendum eſſe: aut proportionantur dotis quantitati, & tunc dicit non cenſeri etiam donare: ſecus ſi excedant dotis quantitatem: tunc enim dicit cenſeri donationem, mortéque confirmari. Sic *Alberi. d. l. penult. §. Servis, n. 5.* & addit *n. 6.* æſtimandas eſſe, prout valent tempore ſoluti matrimonii.

V. Sent. fatetur, veſtes quotidianas cenſeri donatas per virum uxori, ſi vero ſint pretioſæ, & feſtivæ, ſic diſtinguit, ſi 9
uxoris cauſa paratæ ſint, (ut communiter accidit) eique traditæ ſint, cenſentur ei donatæ, eáque donatio morte viri confirmabitur. Si verò non cauſa uxoris paratæ ſint, non cenſentur donatæ, ut ſi vir mittat uxori gemmas, monialia & alia ornamenta, quæ domi habebat ipſe vir. Probatur, cenſeri donatas, quando paratæ ſunt cauſa uxoris: ex *l. cum hic ſtatus, 33. in princ. ff. de donat. inter vir. & uxor.* ibi, *Oratio autem Imperat. noſtri de confirmandis donatio non ſolùm ad ea pertinet, quæ nomine uxoris comparata ſunt.* 2. prob. ex *l. Uxori, 32. §. fi. ff. de legat. 3.* ubi vir legavit uxori quidquid pro ea conceſſit & quærit *Iuriſconſultus*, an in relegato hoc comprehendantur centum aurei, quos vir creditori uxoris ſolverat, & reſpondet comprehendi, ſi donationis cauſa pro uxore ſolvit: idque præſumptum eſſe debere, niſi contrarium ab hæredibus viri probetur: ergo eo ipſo quòd aliquid uxoris cauſa paratur, præſumitur ipſi donari 3. prob. ex *l. 2. C. Si quis alteri, vel ſibi.* ibi *ſi emancipatis vobis fundos, quos nomine veſtra pater emit, vobis tradidit, vel in poſſeſſione eorum voluntate patris fuiſtis, dominium acquiſiſtis*: ergo ſimiliter uxor traditione rerum ſibi comparatarum acquirit dominium Hanc tenet *Barb. l. Quæ dotis, 34. n. 75. & dupl. ſequenti ff. ſoluto matrim.*

Sit tamen concluſio. Verior, ac frequentiſſima ſent. eſt, 11
in hoc dubio cenſeri donatas uxoris veſtes quotidianas, ſolutoque matrim. eſſe uxoris, & ejus hæredum: veſtes autem pretioſas, ſeu feſtivas non cenſeri donatas, ſed tantùm ad uſum accommodatas, & proinde ſoluto matrim. viro, & ejus hæredibus eſſe reſtituendas: & cùm non ſit donatio harum veſtium, minimè confirmari morte. Prob. prima pars, nempe, veſtes quotidianas cenſeri donatas. Quia expenſas neceſſarias, quas vir expendit, ut ſuæ obligationi ſatisfaciat, nequit repetere: ut patet ex *l. penult. ff. de impenſis* ubi dicitur impenſas factas gratia colligendorum fructuum ex re dotali, non eſſe extrahendas de dote, ut eam minuant. Et redditur ibi ratio his verbis, *nam tueri res dotales vir ſuo ſumptu debet*: ſed vir tenetur ſuis ſumptibus uxorem alere, *l. Si cum dotem, §. Sin autem ff. ſol. matr.* & nomine alimentorum claudentur veſtes quotidianæ, & neceſſariæ, *l. Legatis, ff. de alimentis, & cibar. leg. l. Verbo victus, ff. de verb. ſignifi.* ergo eas veſtes quotidianas nequit vir repetere, ſed cenſentur donatæ 2. probatur ex *l. Ex annuo, 16. ff. de don. inter vir. & uxor.* ubi aſſeritur, ſi quid annuum præſtat vir uxori, ſcilicet ad alimenta (ut exponit *ibi gloſſ. initio*) ſtatim uxoris effici, nec reſiduum poſſe à viro repeti, niſi fructus dotis valde excedat: ergo cum veſtes quotidianæ ad alimenta ſpectent, ſtatim cenſentur donatæ uxori. Prob. ſecunda pars, nempe, veſtes pretioſas non cenſeri donatas: ex *l. Hoc legatum, 45. de legat. 3.* ubi veſtes paratæ cauſa uxoris ei legantur per virum: ergo ſupponitur à principio non fuiſſe donatas, aliàs legatum non ſubſiſteret, *l. Propria C. de legat.* Secundò prob. ex *Mortis ſuæ, 54. ff. de donat inter vir. & uxor.* ubi habetur, ſi res in dote æſtimatas mulier viro conſentiente in uſu habeat, non ob id cenſeri ipſi donatas: ergo ex eo quòd vir tradat uxori ad uſum veſtes pretioſas, non cenſetur ipſi eas donare. Tertiò prob. ex *l. 23. tit. 11. p 4.* ubi ſic dicitur, *mas ſi la muger tuviere paños eſcuſados, que ſu marido le uviere dado, ſi el muere, luego deve de tornar ella los tales paños con ſus apparejos à los herederos del marido:* ubi expreſsè videtur hoc definiri. Quartò, quia in dubio non præſumitur donatio, *l. Cum dubito. verſ. Qui enim ſolvit. ff. de prob.* & latè tradunt *Menoch. lib. 2. de arbitrariis, centur. 1. toto caſu 88. Maſcard. de prob. tota concl. 555.* unde oportet expreſsè agi de donatione, ut talis ſit: ut bene docet *Bald. l. Cùm te, n. 2. C. de donat. ante nupt.* Inde etiam fit, donationem nunquam præſumi, quoties alia conjectura, quàm donationis, capi poteſt: ut docent *Bald. & Alex.*

Alex. quos refert ac ſequitur .*Greg.Lop. l.* 36. *verb.Biene. t.*12.*part.*5.*Tiraquel.*cum multis aliis quosrefert & ſequitur *Maſcard.d.concl.*555.*n.* 12. *&* 15.addens etiam ſi conjectura eſſet levis, At dum vir tradit uxori veſtes pretioſas, non expreſſe agitur, ut ſint donatæ, & ſaltem negari nequit eſſe dubium an ſit donatio, poteſtque, ſumi alia conjectura,quam donationis, nempe traditionis ut ornatior incedat: ergo non cenſentur donatæ. Quinto quia in traditis gratia tradentis, non præſumitur donatio, *l. Si ut certo*, §. *Interdum ff. commodati:* ſed vir gratia ſui tradit has veſtes uxori, ut ornatior accedat ad ipſum: ergo non præſumitur donatio.Sexto, quia hæ veſtes prætioſæ ſolent per virum mitti,& dari uxori, & ſic pudor eſſet viris non concedere: quod autem ſit ex pudore,dicitur fieri neceſſario,*l.Pecunia ff. de aliment.& cibar. leg.* cum ergo hæc donatio fiat ex quadam neceſſitate, non eſt præſumenda donatio ex qua in neceſſitate nemo liberalis exiſtit,*l.Rom.legatum.ff. de adim. legat l.Donari*, *ff. de regul. jur.* Tandem probatur utraque pars ex *l.Id veſtimentum*, 26.*ff. de peculio*, ubi habetur id veſtimentum eſſe peculi ſervi, quod ei dominus tradidit ad uſum quotidianum:ſecus de eo quod dedit,non ut ſemper eo uteretur: ſed certis temporibus,& ad certum uſum Hanc ſententiam ſuſtinent *Bart.l.Si uſuſfructus,ff.ad leg.falcid.num.unic.* ita intelligens gloſſ. final. ibi:*idem Bartol.l.penult.*§. *Servis uxoris,n.*3.*ff.ſolut.matrim. & ibi Bald. num.* 3. *&* 4. *Ioan. de Imola ibi num.*11. *Paulus num.*4.*Alex.num.*3.*&* 4.*Idem Bald.authent. Ex teſtamento, num.*8.*C. de collatio. Alexand.de Nevo cap. final. num.* 22. *de donation.inter vir. & uxor. Roma conſil.* 145. *Barbatius conſ.*60.*lib.*3. *Capella Tholoſana quaſt.* 336.*Vitalis tr. clauſularum, t. An juri alimentorum poſſit renunciari: Angel.inſtitut.de actio.*§.*Fuerat,num.*26.*Mattheus de Afflictis, decis.* 315.*num.*2.*&* 3. *Alexand.conſ.* 42. *num.* 4. *vol.* 5.*Ioan.Lup. rubr.de donat.*§.6.*à num.* 5. *uſque ad* 13.& melius §.11.*n.*1. 2.3.4.*&* 9.*Montalvus lib.* 3. *fori lib.*6.*gloſſ.Lecho.quotidiano.Roland.conſil.*10.*n.*12.*l.*1. *Roſella donatio.* 1. *num.* 37.*Sylveſt.Donatio,*1.*q.*5. *Caſtillo l.* 52. *Tauri*, *verb.* Sea *pretioſo, n.*21.*Greg. Lop l.*23.*verb.Paños.t.*11.*p.*4.*Gomez.Arias l.*50. *Tauri,num.*11.*Ant.Gom.l.*52.*Tauri,num.*4.*Villalobos in communib.opin. litera* V, *verb. Veſtes*, *n.*47.*&* 48. *& littera* D, *verb.Donatio,n.*198. *Rojas epitome ſucceſſionum c.* 33.*n.*47. *Petrus Gregor.Syntagmate juris l.*28.*c.*10.*num.*19.*Menoch.* multos referens,*de arbitrar.lib.* 3. *centuria* 3.*caſu* 218.*n.*2. *&* 3.*Julius Clarus l.*4.*recept.*§.*Donatio,q* 10.*verſ. Succeſſive quaro,Maſcard.de probat.concl.* 564. *n.* 2. *Avendaño de exequen.mandat.*1.*p.c.*15.*fin.Ant. Gabr.in mea edit.tom.*2.*commun.l.*19.*f.*453.*col.*2.*verſ. Veſtes*, *& tom.*1.*l.* 4.*f.*206.*col.*2. *verb.Donatio,Gamma* 1.*p.deciſione* 71.*n.*4 *& deciſio.*123.*n.*1. *&* 2.*Queſada diverſis quaſtionibus juris,c.*28.*Gutier.*2.*pract. p.*19.*n.*2.*Matienzo lib.* 5.*recop.t.*3.*l.*4.*gloſſ.*5.*nu.*1.*Azebedo ea l.*4.*n.*29. *Angulo de meliorationibus,l.*3.*gloſſ.*2.*n.*77.*Brunorus in compendio reſolutorio*, *lit.*V,*verb. Veſtes feſtiva,& verb. Veſtes pretioſæ.*

11 Eadem diſtinctio adhibenda eſt de jocalibus, ut annulis &c.traditis per virum uxori:quotidiana enim ipſius efficiuntur: pretioſa autem commodantur ad uſum. Conſtat eiſdem rationibus. Sic docent *Mattheus de afflict. deciſ.* 315.*n.* 14. *Alexand. Montalvus*, *Menoch.n.*3. *Queſada*, *Gutier.*quos retuli num. præced. *Ioan.Lup. rubr.de donat.*§.11. *n.*9. *Anton.Gabr.tom.*1.*commun. in mea edition.lib.*4.*f.* 296. *col.*2.*ver.Donation.verſ. Veſtes,& verſ. Iocalia.*

12 Hinc fit,veſtes quotidianas de bonis viri tradendas eſſe uxori, ſecus de veſtibus pretioſis. Sic *Montalvus allegatus n.*10.*Perez lib.*1.*ordinam.l.*1.*l.*7.*verſ.veſtir por luto.*

13 Hæc autem concluſio eſt primo intelligenda, ut veſtes quotidianæ cenſeantur donatæ, niſi fructus dotis excedant: in exceſſu enim erit liberalis donatio, invalidaque, niſi morte confirmetur. Sic *gla. finali,l.Si uſusfructus, ff.ad legem falcid.Salicet.l.Sicut.in fine C.de donatio inter vir.& uxor. Ioan.Lup rubr.de donat.*§.11.*num.* 9. *principio,verſ.Et intelligo hoc.* At verius exiſtimo, adhuc cenſeri donatas,& valere, licet dotis fructus excedant. Quia etiam in hoc caſu tenetur vir hasveſtes ſuis expenſis uxori præſtare. Sic videtur ſentire *Bald. d.l penult.*§.*Servis num.*3.*ff. ſoluto matrimonio*, ait enim cenſeri donatas veſtes quotidianas, præſertim ſi fructus dotis eam donationem patiantur:& ita videtur idem ſentire, licet fructus dotis excedat ea donatio.Et docet *Barboſ.l.Qua dotis.* 34.*n.*47 *ff.ſolut matrim.*

2. Intellige, ut veſtes prætioſæ non cenſeantur donatæ, 14
niſi vir eas mittens exprimeret ſe donare:tunc enim ſtandum eſſet verbis.Quia clarius de voluntate mittentis conſtare nequit, quam ſi ſe donare exprimat, Sic *Angel. conſ.* 339.*in princ.Cagnolus l.contractus*, *n.*36.*ff.de regul.jur.Iul. Clarus l.*4.*recept.*§.*Donatio,q.*10.*in princip.Roma. Barbatius. Petr.Gregor.*quos refert & ſequitur *Barboſa l.Qua dotis* 34. *n.*78. *ff. de ſolut. matrim.* At licet hoc probabile ſit? verius tamen eſt,non cenſeri donationem. Nam verbum, Dono, impropriatur ſecundum ſubjectam materiam, *l. Si uno*,17. *ff. locati,* ibi *ſed & ſi verba donationis dominus ob ſterilitatem anni,remiſerit, idem erit dicendum,quaſi non ſit donatio, ſed tranſactio.*2. probatur, quia cum uſus ſit eas veſtes mittendi uxori, non animo liberali, ſed ex verecundia ac pudore, ex neceſſitate cenſetur mittere: ut probavi n.10.ratione 6. atque ita non erit donatio. 3.quia illis verbis non viſus eſt maritus donare, ſed ſunt urbanitatis, & officii gratia dicta: quæ obligationem non pariunt, vulgò *palabras de complimiento non obligant.* Unde ceſſat fundamentum contrariæ ſent. quia ex ſubjecta materia aperte colligitur non uſurpari tunc verbum, Dono, in ſua propria ſignificatione. Ita tenent *Bart. l.* 1. *Nec caſtrenſe n.*10. *ff.de collat bono.Bald.auth. Ex teſtamento,nu.* 8. *C. de collat. Paulus conſ.*428.*n.*2.*l.*2.*Anchar.conſ.* 181.*à n.*1. *Alex.conſi.* 155.*n.ult.l.*7.*Corneus conſ.* 81. *à n.*14.*l.* 1. *Joan. Lup.rubr. de donat* §.7.*per totum Joan,de Imol. l.penult.* §. *Servis, n.*11.*ff. ſolut.matrim.Roland.conſ.*10.*n.*15. *&* 16.*l.*11. *Campegius de dote,*2.*p.q.*55.*n.*4.*Roſella Donatio* 1.*n.*37. *Angel.verb.Peculium.n.*21.*Sylveſt.Donatio* 2.*p.* 5. *Ant. Gom.l.*52.*Tauri n.*4. *Matienzo l.*5.*recop.t.*2.*l.*2.*gl.*5.*n.* 1.*ad fin. Gutier.* 2. *pract. q.*19.*n.*3.Et ex Theologis,*Lud. Lop. l.* 2. *de contract. c.* 47. §. *Sed de his donationibus.*

Unde minus credo quod ait *Barboſa ea l.qua dotis.n.*80. 15
referens Aimonem, nimirum ſi vir fateatur veſtes eſſe uxoris, cenſeri animo donandi tradidiſſe. Nam ea verba ſunt urbanitatis, & licet communiter dentur accommodatæ ad uſum, numquam vir rogatus cujus eæ veſtes ſint, ſolet dicere ſuas, ſed uxoris: ergo non videtur per ea verba donare.

3. Intellige, ut veſtes prætioſæ non cenſeantur donatæ, 16
niſi conſuetudo eſſet in ea regione ut animo donandi mitterentur: tunc enim miſſio ſimplex contineret in ſe donationem. Quia donatio videtur facta juxta loci conſuetudinem:ex doctrina *Bald. l.*2. *n.*2.*C.de jure donat.*& quia conſuetudo eſt optima legum interpres,*l.Se interpretatione ff.de legib.& c.Cum dilectus de conſuetud.* Sic *Bartol.l. Si ut certo,*§.*Interdum,n.*1.*ff.commodati*,ubi *Bald. Pau.& Fulgoſ.* Idem *Dec.Iaſon. Lancelotus*, quos refert & ſequitur *Barboſa l.Qua dotis* 34.*n.*79.*ff.ſolut.matrim.Ioan. Lup. rub de donat* §.6.*init.Gomez Arias l.*50. *Tauri*, *n.*11. *Queſada in diverſis quaſtionibus juris c.*28.*Gutier.* 2. *pract.q.*19.*n.*2.

4. Intellige, ut veſtes pretioſæ non cenſeantur donatæ, 17
quando ratione conſuetudinis eas vir mittit: ſi enim ea conſuetudo non eſſet,cenſeretur donare *l.Donari,ff.de reg. jur.* Quia tunc ſponte mitteret. Unde eadem ratione cenſetur donare,ſi quid ultra conſuetudinem mittat. Quia in eo exceſſu verſatur liberalitas. Sic docent *Rom. & Corn.* Quos refert & ſequitur *Barboſa d. l. Qua dotis,n.*81.

5. Intellige, niſi ſponſa donarit aliqua viro: tunc enim 18
cenſetur vir in remunerationem donare veſtes pretioſas. Argumento *l.Si vero non remunerandi.* §. *Inde Papinianus ff.mandati.* Sic *Roman.* quem refert & ſequitur *Barboſa ea l.Qua dotis,n.* 80 *fin. Ioan. Lup.rubr. de donat.* §. 10. *initio, Queſada de diverſis quaſtion,juris*, *cap.*28.

Ultimo intellige niſi vir tradens veſtes pretioſas: val- 19
de dives & nobilis ſit: tunc enim videtur eas donare: &

verba ambigua in vim donationis accipientur: argumento *cap. de donat.* ibi, *nobilitas legem imponit, ut debere ſe quod ſponte tribuit, exiſtimet & niſi in beneficiis ſuis creverit, nihil ſe præſtitiſſe putes*. Et *l. Uxori, 32. §. fin. junct. gl. fin. ff. de leg. 3.* ubi textus ait præſumi donationem, cum vir ſolvit pro uxore Et reddit rationem *gloſ.* quia erat vir nobilis. Sic *Bald. c. Juravit, n. 10. verſ. Item ſi diſtant, de prob. Matth. de Afflict. deciſ. 315. n. 4. Berojus conſ. 62. n. 24. l. Tiraq. de nob. c. ult. n. 47. Boër. & Aimon.* quos refert & ſequitur *Barboſa l. Quæ dotis, 34. n. 80. ff. ſolut. matr. Io. Lup. rub. de don. §. 8 init. & §. 9. n. 18. Sylv. Peculium. 2. q. 12. Tabiena verb. Peculium. q. 19. n. 20.* ubi *Armil. n. 17. Go. Arias l. 50. Tauri, n. 16. Nav. ſum. c. 17. n. 166. Queſada diverſis qq. jur. c. 28. Gut. 2. pract. q. 20. n. Salazar de uſu curiæ. c. 7. n. 12.* Et ex Theologis *Lud. Lop. lib. 2. de contract. c. 41. fin. Manuel. 1. tom. ſum. 193. num. 4.* Imo ſolæ divitiæ faciunt hanc conjecturam, *gl. l. Sed ſi ego fin. ff. ad SC. Vellei. Bald. 1. n. 6. C. eod. tit. Io. Lup. d. § 9. n. 18. Menoch. de præſumpt. l. 3 præſumpt. 24. n. 3. 4. & 5.* ubi idem dicit cum *Ioan. Lup. 19.* præſumi, quando ſponſa eſſet nobilis & ſponſus plebeius Addit *Barboſ. eod. n. 80.* præſumi divitem & nobilem donare, licet res eſſent magni valoris niſi immenſi eſſent pretii. Quia aliàs nulla eſſet ſpecialitas in viro nobili, & divite: cum quemcumque maritum præſumatur parva donare: argument. *l. Utrum, ff. de don. inter vir. & uxor.* ibi, *ex genere impenſæ*: ubi *gl*, in caſus poſitione, dicit in parvis præſumi donum. Cæterum hæc limitatio valde dubia eſt: ut rectè expendunt *Menoch. de arbitr. l. 2. centur. 1. caſu 88. n. 50. Maſcard. de prob. concl. 555. n. 62.* & ſic dicunt intelligendam hanc limitationem, quando actus à nobili geſtus conveniret donationi. Item intelligitur in rebus non magnis. Sic *Bart. l. Uxori §. n. 1. ff. de legat. 3. Socin. jun. conſ. 79. n. 99. vol. 8. Menoch. d. caſu 88. nu. 50. & de præſumpt. l. 3. præſumpt. 24. fin. & conſ. 1. n. 225. vol. 1. Maſcard. d. conſ. 555. n. 63.* & tenet *Joan. Lup. rub. de don. §. 11. init.* ubi poſtquam *duplici §. præcedenti* aſſeruerat ratione nobilitatis, vel divitiarum præſumi donationem: dicit *§. 11. init.* prædicta intelligenda eſt, quando dona ſunt vilia & parvi valoris, nec in pretioſis donationem præſumi Et videtur clarè tenere *Gut. 2. pract. q. 19. n. 4.* ubi relata ſent. aſſerenti præſumi virum nobilem donare, ait in his perſonis juxta rerum traditarum rationem, & qualitatem, judicandum eſſe an ſit donatio. Atque ita plus mihi placet hæc ſententia Et ad fundamentum Barboſæ dic cum *Gutier. eod. n. 4.* plus deferendum eſſe viro nobili & diviti: quod enim reſpectu pauperis erit magnæ quantitatis, & pretioſum, reſpectu nobilis erit parvum.

20 Tandem reſtat videndum, quæ dicantur veſtes pretioſæ, quæ autem quotidianæ; quod communis ſententia ait arbitrio prudentis relinqui, attenta viri & uxoris dignitate, & patriæ conſuetudine inter ſimiles perſonas. Sic docent, *Imola l. penult. §. Servis, ff. ſolut. matrim. Ioan. Lup. rubr. de donat. 9. 11 à n. 11. Roland conſ. 10 n. 17. l. 1. Greg. Lop. l. 23. gl. fin. t. 11. p. 4. Gem. Arias l. 50. Tauri, n. 17. Villalobos in commun. opin. lit. V, verb. Veſt. n. 48. Menoch. de arbitrar. l. 2. centur. 3. caſu 218. n. 5. Gutier. 2. pract. q. 19. num. 6, Matienz. l. 5. recop. t. 2. l. 4. gl. 5. fine Azebedo ea l. 4. n. 29 Spino ſpec. teſtam. gl. 18. n. 115. Queſada diverſis qu. jur. c. 28.* Adde conſiderandam etiam eſſe in hoc arbitrio quantitatem dotis uxoris: quo enim dos amplior eſt eo honorabilius tractanda uxor eſt. Argumento eorum quæ notantur *l. 2. C. de imponenda lucrati, deſcript. l. 10.* & *l. Id veſtimentum, ff. de peculio.* Sic *Ioan. Lup. eod. §. 11. num. 15.*

Hinc infertur, veſtes ſericas annumerari inter quoti-
21 dianas, apud nobiles & divites, quando attentis nobilitate, & divitiis hæ decent ipſos: apud inferioris autem notæ perſonas minúſque divites, inter pretioſas computari. Non enim omnes æqualibus veſtibus uti debent, *l. 1. C. quæ res vendi non poſſunt.* Sic *Alex. conſ. 42. vol. 5. n. 4. Afflict. deciſ 315. n. 14. Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 11. n. 9. & 20. Menoch. de arbitrar l. 2. centur. 3. caſu 318. n. 5. Gut. 2. pract. qu. 19. n. 9. Barboſa l. Quæ dotis; 34. n. 73. ff. ſolut. matrim.*

2. Infertur, ſi veſtes diſtinctæ ſint pro anni tempore, aliæ

22

ſcilicet hyemales & aliæ æſtivæ, ſi pro dignitate neceſſariæ eſſent, omnes cenſeri quotidianas. Sic *Salicet. l. ſicut fin. C. de donat: inter vir: & uxor: Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 11. n. 9. init. Barboſa n. 73. proxime citato.*

3. Infertur veſtes honorificas ſine quibus attenta digni- 23
tate conjugum mulier commodè, & pro dignitate ſine dedecore non poſſet exire in publicum, reputari quotidianas, quamvis ex ſe pretioſæ ſint. Sic *Bald. l. penul. §. Servis, n. 3. ff. ſolut. matr. Ioan. Lup. eo. §. 11. n. 9. Greg. Lop. l. 23. t. 11. p. 4. Avendaño de exequend. mand. l. 1. c. 15. fin. Azebedo l. 5. recop. t. 2. l. 4. n. 29. Gutier. 2. pract. q. 19. n. 8. Barboſa d. n. 73.*

Diſſidet tamen inter hos DD. an intelligatur hoc de 24
veſtibus, ſine quibus non poteſt uxor abſque dedecore in publicum exire ſolis diebus feſtivis? Quidam enim cenſent quotidianas etiam dici eas veſtes quibus utuntur mulieres diebus feſtivis communibus, & non ſolemnibus & ſine quibus tunc in publicum abſque dedecore egredi nequeunt. Sic *Greg. Lop. Avend. Azebedo, Gut. n. 8. relati n. præced* Nituntur que authoritati *Bald. eo. §. Servis, num. 3.* ubi indiſtinctè docuit cenſeri veſtes quotidianas, ſine quibus non poteſt mulier publicè comparere. Et hic modus dicendi probabilis eſt.

Verius autem eſt, intelligi de diebus non feſtivis. Argu. 25
deſumpto ex *l. Id veſtimentum, 26. de pecul.* ubi habetur id veſtimentum eſſe peculii ſervi, quod ei dominus tradidit ad quotidianum uſum: ſecus de eo quod dedit, non ut ſemper ſervus illo uteretur, ſed certis temporib. & ad certum uſum Item, quia veſtes quotidianæ, ſi vocem & ſonum attendamus, eas quæ in uſu quotidiano ſunt, ſignificant. Sic *Ioan. Lup & Barboſa relati n. 23.* & videtur tenere *Menoc. de arbitr. l. 2. cent. 3. caſu 218. n. 3.* ubi veſtes quotidianas explicat, quibus quotidie mulieres domi *utuntur*: & *n. 5.* ait feſtivas eſſe, quibus ſolis diebus feſtivis *induuntur*.

Ad argum. primæ ſententiæ propoſitum num. 5. reſp. traditione acquiri dominium, niſi conjectura probabilis ſit contrariæ voluntatis: qualis eſt dum traduntur veſtes pretioſæ. Ad argum. ſecundæ ſent. propoſita num. 6. dic ad 1. cum *Paulo l. penult §. Servis, n. 4. & ibi Ioan. de Imola num. 11. ff. ſolut. matrim.* cenſeri virum ſolvere debitum, dando veſtes quotidianas uxori, pro tempore, quo matri. conſtat: donare autem pro eo tempore quo diſſolvendum eſt: quando jam non ex neceſſitate id facit. Quæ donatio valet irrevocabiliter à principio, ut dixi n. 3. Secundo poteſt dici concurrentibus duabus conjecturis vincere potentiorem: ut multis relatis tradunt *Mantica de conjecturis ult. volunt. l. 12. t. 17. num. 7. Menoch. de præſumpt. l. 1. q. 30. n.* & clarè probat *l. Divus, ff. de in integ. reſtit. juncta gloſſa, verb. Exiſtimari.* Fortior autem eſt præſumptio, & conjectura quæ deſumitur ex *l. Ex annuo, ff. de donat. inter vir. & uxor.* decidenti, annuum datum pro alimentis, licet aliquid ſuperſit, cenſeri donatum, & valide inter conjuges: & ex *l. Utrum ff. eod. tit. quæ habet modica cenſeri inter conjuges donata*: qualia ſunt quæ ſuperſunt ſoluto matrim. ex veſtib. quotidianis: quam conjectura quod nemo in neceſſitatib. liberalis cenſetur. Quod vel ex eo colligitur, nam hæ donationes inter conjuges, non amarè ac inter infeſtos, ſed benigne tractandæ ſunt, ut inter conjunctos maximo affectu *l. Si id quod. 29. verſ. Si quas, ff. de donat. inter vir. & uxor.* Ad 2. dic tantum teneri dare pro tempore quo durat matrim. cenſeri autem illum abſolute dare, quando id non explicat. Ad argum. quintæ ſententiæ propoſita nu. 9. reſp. Ad 1. dico *cum Bart. l. penult. §. Servis, c. 3. ff. ſolut. matrim.* intelligi eum textum, quando conſtat animo donandi comparaſſe uxori: non vero quando ſumus in dubio. Ad 2. reſp. cum *gloſſ. fin. ea l. Uxori* ideo præſumi donationem, quia vir dicit in legato: Quicquid conceſſi pro uxore, ubi videtur ſignificare ſe donaſſe, & animo donandi ſolviſſe, aliàs non diceret, quicquid conceſſi pro ea. Ad 3. dico cum *gl. ea l. 2. verſ. emancipatis*, id provenire, quia filius jam eſt emancipatus & ſic præſumitur ea donatio: cum jam ſit extra patris poteſtatem & regimen: ſecus ſi non eſſet emancipatus. Cùm ergo uxor ſit ſub viri poteſtate, &

& regimine, viroque incumbat ipſam veſtibus quotidianis & pretioſis ornare, non eo quod pretioſas uxori paret, cenſebitur donare.

SUMMARIUM.

An attento jure communi, & regio antiquo Caſtellæ, veſtes quas mittit ſponſus ſponſæ cenſeantur donatæ, ipſaſque acquirat, ſive ſponſa ſit de præſenti, ſive de futuro? Refertur opinio affirmans, n. 27. & ibi, refertur alia opinio.

Sententia Authoris n. 28. Poſt quem invenies alia ſummaria.

Quæſtio II. An attento jure communi, & regio antiquo Caſtellæ, veſtes ſive pretioſæ ſint, ſive quotidianæ, quas mittit ſponſus de futuro, aut de præſenti, ſponſæ, ante matrimonium conſummatum, cenſeantur donari? affirmant aliqui, dicuntque ſponſam, dimidiam illarum partem lucrari per oſculum, integras autem per copulam: & ita cenſeri ſponſalitiam largitatem. Quia tunc adeſt probabilis conjectura donationis, in præmium, ſcilicet, virginitatis & dotis. Sic *Anton. Gom. l. 52. Tauri, num. 4. Matienz. l. 5. recop. t. 2. l. 4. gloſſ. num. 2. Molin* autem *tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 290. §. Quartum eſt dubium* dicit quæ mittit ſponſus ſponſæ, ſive de præſenti, ſive de futuro, minime cenſeri ſponſalitiam largitatem, atque ita nil illorum lucrari ſponſam per oſculum, aut copulam: ſed cenſeri commodata, ut ornatior ad ſe ſponſa accedat. Quia cum poſſit alia conjectura, quam donationis, ſumi, ea præſumenda non eſt: juxta tradita n. 10.

28 Sed verius, eſt eandem adhibendam eſſe diſtinctionem, ſive veſtes mittantur uxori ſive ſponſæ, ut pretioſæ non cenſeantur donatæ, ſed commodatæ ad uſum, quotidianæ autem cenſeantur donatæ: quia utroque caſu rationes propoſitæ n. 10. militant. Deinde probatur ex *l. Si ut vero, §. Interdum, ff. commodati*, ibi, *ſi ſua duntaxat cauſa commodavit ſponſæ ſuæ, vel uxori, quo honeſtius culta ad ſe duceretur.* Ubi ſponſa & uxor, quoad hoc æquiparantur: & *l. Hoc legatum, 45. fin. ff. de legat. 3.* ubi expreſſe dicitur paria eſſe ſive tradantur veſtes ſponſæ, ante matrimon. conſummatum, ſive uxori, eo conſummato. Quia utroque caſu videntur veſtes ad uſum traditæ, & *l. Si quid, 45. initio, ff. de legat. 3.* ibi, *ſi quid earum rerum comparavit, antequam uxorem duxit, ſi id ei ut uteretur tradidit, perinde eſt quaſi poſtea comparaviſſet.* Nec obſtat fundamentum primæ ſententiæ, propoſitum num. præcedenti: quia non hæ veſtes, ſed arrhæ ſolent aſſignari in præmium pudicitiæ, & dotis. Nec etiam obſtat fundamentum ſecundæ, quia vehementiores ſunt conjecturæ, quæ probant veſtes quotidianas cenſeri eſſe donatas: ut dixi num. 26. Sic tenent *Imola l. penult. §. 1. ff. ſolut. matrim. Angel. conſ. 339. num. 3. Anchar. conſ. 181. n. 3. Corneus conſ. 18. n. 13. l. 1. & conſil. 114. ad fin. l. 4. Alexand. conſ. 155. lib. 7. Cagnolus l. Contractus, num. 36. ff. de reg. jur. Joan. Lup. rubr. de donat. §. 6. à num. 5. uſque in fin. Villalobos in communi opin. lit. V, verb. Veſtes, num 47. & 48. Greg. Lop. 23. verb. Paños, t. 11. part. 4. Iul. Clar. lib. 4. recep. §. Donatio, q. 10. init. Queſada diverſis quæſt. juris, cap. 28 Olanus concord. juris, lit. D, verb. Donatio, num. 72. Gama 1. p. deciſ. 71. n. 1. & 4. & deciſ. 123. n. 1. & 2.*

SUMMARIUM.

An attento jure noviori Caſtellæ, veſtes & quæcumque alia miſſa per ſponſum ſponſæ de futuro, aut de præſenti, ante conſummatum matrimonium, cenſeantur ſponſalitia largitas, & morte illius acquirantur? Refertur opinio negans, n. 29.

Contraria Authoris, n. 30. Et ibi, remiſſive quid de annulo, & cæteris donatis tempore nuptialium benedictionum.

Quid, ſi hæc donatio excedat decimam bonorum ſponſi partem, n. 31.

Poſt n. 31. invenies alia ſummaria.

29 Quæſtio III. An veſtes, & quæcunque alia miſſa per ſponſum ſponſæ de futuro aut de præſenti, vel è contra per ſponſam ſponſo, cenſeantur attento jure noviori regni Caſtellæ ſponſalitia largitas, & morte illius acquirantur, quando de contraria donantis voluntate minime conſtat? *Greg. Lop. l. 23. verb. Paños t. 11. p. 4.* dubius eſt, an *l. 2. Tauri, hodie l. 4. t. 4. l. 5. recopil. Caſtellæ*, loquatur de his veſtibus. Quia veſtes nuptiales non dantur ut ſponſalitia largitas, nec ut ſponſæ, ſed tanquam uxori. Quare magis in eam partem declinat, ut in his veſtibus incorrectum maneat jus commune: quod quid contineat, n. præced. explicuimus. Imo *Molin. tom. 2. de juſt. tract. 2 diſput. 290. §. Quartum eſt dubium*, aſſerit etiam attento hoc jure, donata inter ſponſos de futuro, vel de præſenti ante conſummatum matr. ubi de animo donantis minime conſtat, non pertinere ad ſponſalitiam largitatem, & ita nec per oſculum, medietatem, nec per copulam, integre acquiri. Ejus fundamentum retuli n. 27. & illi ſatisfeci n. 28.

Verùm tenendum eſt, corrigi jus commune per illam *l. 52. Tauri*, & ita veſtes, ſive pretioſas, ſive quotidianas, & quæcumque alia jocalia data per ſponſum ſponſæ de futuro, vel de præſenti, vel è contra per ſponſam ſponſo ante matrimonium conſummatum, pertinere ad ſponſalitiam largitatem, acquirique ſponſæ medietatem per oſculum: & utrique integre, per copulam, quando de contraria donantis voluntate non conſtat. Probatur ex illis verbis *d. l. 52. todo lo que el eſpoſo le uviere dado antes de conſumido el matrimonio agora ſea precioſo, ave ra no.* Et ita tenent *Joan. Lup. rubr. de don. §. 6. n. 13. Caſtill. l. 52. Tauri, verb. Agora ſea precioſo, n. 21. & ibi Ant. Gom. n. 4 fin. Gom. Arias l. 50. Tauri, n. 16. Villalobos antinom. juris civilis, & regii, lit. D, verb. Donat n. 25. Olanus concordia juris civilis, & regii, lit. D, verb. Donatio, 62. & in correctione legum partitarum, n. 75. Matienzo l. 5. recop. t. 2. l. 4. gloſſ. 5. n. 2. Azebedo eadem l. 4. n. 29. Spino ſpec. teſtam. gloſſ. 18 n. 155. Barboſa l. Quæ dotis, 34. n. 82. & 83. ff. ſolut. matr.* Quid autem dicendum ſit de annulo, & aliis donatis tempore nuptialium benedictionum, dixi hoc 6. lib. diſp 23. n. 8 9. & 10. 30

Cavendum autem eſt à *Villalobos, n. præced. relato*, ubi hanc ſent. temperat, dummodo hæc donatio non excedat decimam bonorum ſponſi partem, quam arrharum nomine poteſt uxori deſignare: juxta *l. 50. Tauri, hodie l. 2. tit. 2. l. 5. recopil. Caſtellæ.* Sed bene *Olanus concord. juris civilis & regii. lit. D, verb Donatio, n. 72* eum reprobat: quia *l. 52. Tauri*, hanc donationem computat inter ſponſalitiam largitatem, & non inter arrhas: dicit enim medietatem acquiri per oſculum, & integram per copulam: quod ſponſalitiæ largitatis proprium eſt. Hæc autem non menſuratur juxta bona ſponſi, ſed juxta dotem ſponſæ: ut dixi diſp. præc. n. 1. 31

SUMMARIUM.

An ſi ſocer donet veſtes nurui, nurus eas ſibi comparet, vel cenſeantur donata filio, teneaturque in ſua legitima computare? Refertur opinio affirmans, n. 32.

Ubi dubium eſt an animus fuerit donandi, ſi pretioſæ ſint; cenſentur accommodata ad uſum, ſi autem quotidianæ cenſentur donatæ, & priores tantum tenetur filius conferre: & ſi conſtaret de animo non donandi, quotidianæ eſſent etiam conferendæ, n. 33. Et ibi, an ſit ſponſalitia largitas hæc donatio veſtium quotidianarum?

Idem dicendum ſit de veſtibus datis filiæ per patrem nuptiarum tempore, n. 34.

Quid, ſi non tradet pater has veſtes ultra dotem? 35.

Quid ſi pater, aut ſocer ſit valde dives, aut nobilis? n. 36.

An ſint conferendæ hæ veſtes tales, quales tempore collationis fuerint num. 37.

Quid, ſi animus ſoceri ſit donare nurui, & non filio? n. 38 Et ſemper inſpicitur quod principaliter intenditur.

Quæſtio IV. An quando ſocer donat veſtes nurui, eas ſibi acquirat, cenſeanturque ſponſalitia largitas, & filius teneatur eas conferre? Affirmant aliqui eas veſtes indifferenter acquiri nurui, ſive ante conſummatum matrim, ſive poſt dentur: & idem de jocalibus per ſocerum nurui datis: filiúmque cujus contemplatione dantur, & cui in dubio videntur acquiri, juxta dicenda diſp. ſeq. n. 11. teneri conferre, ac in ſua legitima computare: quod ſi veſtes conſumptæ aut deteriores factæ ſint earum æſtimationem eſſe in legitima filii computandam. Sic *Ant. Gom. l. 29. Tauri, n. 15. & l. 52. n. 67. fin. Molin. tom. 1. de juſt. tract. 2. diſput. 238. f. 1483. fine*, & *ſequenti*. & *tom. 2. diſp. 430. fine.* 32

Cæterum verius eſt, ubi non conſtat de mente ſoceri donantis veſtes, diſtinguendum eſſe inter quotidianas & pretioſas: ut illæ cenſeantur donatæ, & ſubinde confe- 33

rendæ non ſint, pertinent enim ad alimenta: hæ autem cenſeantur ſolum commodatæ ad uſum, maneantque in dominio ipſius ſoceri, ac proinde eo mortuo ſint computandæ in legitima filii. Prob. iiſdem rationibus, quibus n. 10. probavimus virum cenſeri donare veſtes quotidianas uxori, non autem pretioſas. Item probari videtur ex *l. Si quid darem ff. de legat.* 3. ubi ſi vir leget uxori ſui cauſa comparata, veniunt in hoc legato quæ ſocer nurus nomine comparavit: ergo non erant uxoris. Sic docent *Bart. l.* 1. §. *Nec caſtrenſe. n.* 9. *ff. de collat. bonor. Bald. l. Omnimodo*, 30. §. *Imputari, n.* 4. *C. de inoff. teſtam. & l. Filiæ cujus.* 18. *nu.* 14. *C. familiæ herciſcun.* ubi *Salic n.* 19. *Angel inſt. de ſociet. §. fin. n.* 9. *Nic. de Ubaldis, de ſucceſ. ab inteſt. q.* 5. *n.* 27. (*habetur tom.* 7. *tr*) *Paul. conſ.* 184. *fine, &* 427. *vol.* 2. *Alex. & Petr. de Ubald.* quos refert, & ſequitur *Joan. Lup. rubr. de donat.* §. 11. *num.* 3. *Montal. l.* 3. *fori, t.* 6. *de las herencias, l.* 6. *verb. Lecho quotidiano, Roland. conſ.* 10. 12. *l.* 1. *Roſell. Donatio* 1. *n.* 37. *Angel. verb. Peculium n.* 21. *Sylveſt. Donatio* 2. *q.* 5. *& Peculium* 2. *q.* 12. *Gutier* 2. *pract. q.* 20. *n.* 1. *Spino ſpeculo teſtam. gloſ.* 18. *n.* 91. Similiter etiam quotidianæ, conferendæ eſſent, ubi conſtaret animum ſoceri non eſſe donare. Sic *Salic. hoc n. citat.* Utrum autem eæ veſtes quotidianæ donatæ nurui, cenſeantur ſponſalitia largitas dicam diſp. ſeq n. 21. & 22.

34 Idem dicendum eſt de veſtibus datis per patrem filiæ nuptiarum tempore: nam quotidianas non tenetur filia conferre: pertinent enim ad alimenta: pretioſas autem tenetur conferre, quia cenſentur tantum commodatæ ad uſum niſi de animo donandi conſter. Prob. eiſdem rationibus Sic *Angel verb. Peculium, n.* 21. *Sylv. Peculium* 2. *qu.* 12. *Nav. ſum. c.* 17. *n.* 166. *Spino ſpeculo teſtam. gloſ.* 18. *n* 19. *Lup. Lop. l.* 2. *de contr. c.* 41. *fin. Manuel.* 1. *to. ſum. c.* 93. *n* 4.

35 Intellige tamen ut veſtes pretioſæ cenſeantur accommodatæ filiæ. quando ultra dotem tradit eas pater. Nam alia omnia ſunt computanda in dote ei promiſſa, præter veſtes quotidianas quibus uti conſueverat: hæ enim cum alimentis ipſi à parentibus collatis uſque ad matrimonium initum, computari debent. Sic *Molina tom.* 1. *de juſt. tract.* 2. *diſp.* 238. *f.* 1484.

36 2. Intelligunt aliqui, cenſeri accommodatas veſtes pretioſas filiæ, aut nurui, niſi nobilitas, aut divitiarum patris, vel ſoceri copia, donationis præſumptionem efficiat. Sic *Sylv. Navar. Lud. Lop. Manuel*, relati, n. 34. *Tabiena verb. Peculium q.* 19. *n.* 20. ubi *Armilla n.* 17. *Gut.* 2. *pract. q* 20. *n.* 1. De qua limitatione quando vera ſit, ſatis dixi n. 19.

37 3. Intellige veſtes pretioſas datas filiæ, vel nurui conferendas eſſe tales, quales fuerint collationis tempore, & non ſecundum æſtimationem temporis quo traditæ fuerunt. Quia cum manſerint in patris, aut ſoceri dominio, tantumque uſum conceſſerint, augmentum vel decrementum æſtimationis earum cedit dominio. Sic *Bartol. l.* 1. §. *Nec caſtrenſe n.* 9. *ff. de coll. bon. Bald. Filiæ cujus n.* 14. *C. familiæ herciſc. & ibi Salicet, n.* 19. *Ioan. Lup. rubr. de don.* §. 11. *n.* 3. *& ibi ejus addit. Barahona lit.* B. *Roſella, Donatio* 1. *n.* 37. *Sylveſt. Donatio* 2 *q.* 5. *& Peculium* 2. *h.* 12. *Angel. verb Peculium, n.* 21. ubi *Tabien q.* 19. *n.* 20. *Armill. n.* 17. *Nav ſum. c.* 17. *n.* 166. *Gom. Arias, l.* 17. *Tauri n.* 124. Quod ego intelligerem, niſi darentur æſtimatæ ea æſtimatione quæ facit emptionem: tunc enim conſerentur venditæ, & ita pretium quo æſtimatæ ſunt eſſet conferendum.

38 Tandem monuerim, ſi veſtes pretioſas dederit ſocer nurui animo donandi, & ut ipſi acquirantur, & non filio, non teneri filium eas conferre. Quia nihil ſibi donatum eſt & licet inde ditior efficiatur, parcit enim ſumptibus quos in iis veſtib. facturus erat: at ſolum attenditur quod principaliter agitur, & non quod venit in conſequentiam argum. *l.* 2. §. *pen. ff. de aqua pluvia arcenda*, ubi permittitur alicui torrentem avertere, ne aqua ad eum perveniat, licet inde vicino damnum inferatur: tantum enim inſpicitur quod principaliter agitur, ſcilicet, avertere ſuum damnum. Sic ergo in præſentiarum cum principaliter nurui donetur, ipſique acquiratur, conſiderandum minime eſt inde filium commodum percipere, ut conferre teneatur.

DISPUTATIO XXVI.

Utrùm donata à conſanguineis ſponſi, ſponſæ vel è contra à conſanguineis ſponſæ, ſponſo cenſeantur ſponſalitia largitas, atque ita acquirantur ſponſæ per oſculum quoad medietatem: & utrique per copulam, integrè inſtar ſponſalitiæ largitatis?

SUMMARIUM.

Quotuplex ſit quæſtio diſputanda? n. 1.

Idem quod de donatis à conſanguineis alterius conjugis alteri dicitur dicendum eſt de donatis ab amicis alterius, num. 2.

Quando utrique conjugi donatur aliquid ab extraneis, nec alterius contemplatione, eſt dividendum inter illos, n. 3. *Idem ſi donetur utrique ab amicis, vel æque conſanguineis utriuſque con. n.* 3.

Quando donans eſt conſanguineus conjugis cui donat, illi ſoli acquiritur, n. 4. *Et ib. explicatur l. tit.* 9. *lib.* 5. *recopil.*

Quando donans alteri conjugi eſt æque utriuſque conſanguineus, acquiritur conjugi cui donatur n. 5. *Idem eſt, quando alter conjux non eſt cauſa proxima illius donationis, n.* 6.

Quando conjugis donatarii extant benemerita erga conſanguineum alterius conjugis donantem, acquiritur conjugi, cui donatur. n. 7. *Et ibi quid ſi obſequia aut beneficia collata eſſent de communibus bonis.*

Quando ſolius mariti merita extant erga donantem uxori, acquiritur ex donatio ipſi marito, n. 8. *& ſtandum eſt volunt. ati donantis, quando de illa conſtat. n.* 9.

Quando conſanguineus, alterius conjugis conſummato matr. donat alteri, an acquiratur conjugi cui donat, vel conjugi conſanguineo cujus contemplatione donat? Refertur opinio, n. 10. *Et contraria Authoris, num.* 11.

Quid, ſi à conſanguineis alterius donetur utrique conjugi, n. 12.

Quid ſi conſuetum ſit ut conſanguinei alterius conjugis alteri donent? n. 13.

Et quid, ſi princeps, vel auguſta donaret aliquid uxori ſui conſanguinei. An exigatur in donatione fieri mentionem affinitatis? n. 14.

Quid ſi res donata conjugi ipſi ſint apta, & non conſanguineo cujus contemplatione donantur, aut ſunt indifferentes? n. 15.

Quid, ſi donatio fiat mortuo conſanguineo conjuge? n. 16.

Quid, de donatis a ſocero nurui, remiſſivè, n. 17.

An eſto donata uxori à viri conſanguineis cenſeantur viro donari, ſi vir ſciens ea uxori donata non revocet, an cenſeatur illa donare uxori, & morte confirmetur ea donatio? Refertur opinio affirmans, n. 18. *Et contraria Authoris, n.* 19.

Solvuntur argumenta & expodantur l. Si ſervus communis, ff. de don. inter vir. & ux. & l. finalis in fine, C. de uſu & uſufructu n. 20.

An donata ſponſa à conſanguineis ſponſi, vel è contra, cenſeantur, ſponſalitia largitas, & inſtar ejus acquirantur? Refertur opinio affirmans, n. 21. *Et contraria Authoris. n.* 22.

Ea donatio habet tacitam conditionem, ſi matrimonium ſequatur, n. 23.

QUæſtionis hujus deciſio pendet ex alia, quare ea 1
præmittenda eſt. Duplex igitur eſt pertractanda quæſtio. Prior de donatis viro à conſanguineis uxoris, & è contra. Poſterior de donatis à conſanguineis unius ſponſi alteri ante conſummatum matrim.

Quæſtio I. An donata à conſanguineis viri, uxori, & è contra à conſanguineis uxoris, viro, acquirantur conjugi conſanguineo cujus contemplatione donantur, vel potius ipſimet conjugi, cui donantur? Præmittendum eſt, idem 2
prorſus dicendum eſſe de donatis ab amicis unius conjugis alteri, quod dicemus de donatis à conſanguineis. Sicut enim in hoc caſu ratione conſanguinitatis oritur præſumptio, factam eſſe donationem ratione ac contemplatione conſanguinei ita in illo, ratione amicitiæ. Colligitur ex *l. Sed ſi plures*, §. *In arrogato, ff. de vulga.* ibi *ſi arrogatoris amicus vel cognatus*: ubi data per amicos vel cognatos æquiparavit. Item quia diſpoſitum in conſanguineis ratione præſumpta amoris & dilectionis, cenſetur diſpoſitum in amicis non levi amicitia conjunctis, *l. Cum allegas, C. de caſtrenſi peculio l.* 12. *l.* 3. *t.* 9. *l.* 5. *recop. Caſtella*, ibi *donadio de pariente, o amigo*: ubi *Matienzo gl.* 4. *n.* 1. *& dialogo relatorum* 3. *p. c.* 15. *& ſeq. Azebedo alios referens ea l.* 3. *n.* 6. *& l.* 34. *num.* 3. *t.* 6. *l.* 3. *recop.* hoc docent. Et colligitur etiam ex *l.* 9. *t.* 5. *p.* 6. ibi, *lo que uvieſſe dado alguno ſu amigo de aquel que lo prohiio.* Et in propriis terminis indifferenter de amicis, vel conſanguineis in præſenti caſu loquuntur *Bart. conſ.* 11. *n.* 3. *l.* 2. *Franc. Arct. in l. Si pater*, §. *In arrogato*, (ibi enim hunc §. explicuit) *n.* 9. *vulga. Io. Lup. l.* 52. *Tauri, n.* 11. *& rubr. de donat.* §. 45. *n.* 7. *&* 12. *fin. Sylveſt. Donatio* 2. *q.* 5. *Gut.* 2. *pract. q.* 120. *n.* 8. *&* 9. *Lud. Lop. l.* 2. *de contr. c.* 47. §. *Sed de his donation.*

Hoc præmiſſo, quæ apud authores certiora ſunt proponam: deinde quæ dubia ſunt, diſputabo 1. Igitur cer- 3
tum

Digitized by Google

tum eſt, quando utrique conjugi donatur aliquid ab extraneis, ita ut nulla ſit conjectura alterius contemplatione dari acquiri ſocietati, & proinde dividendum eſſe inter utrumque conjugem, ſicut alia bona conſtante matrim. acquiſita. Quia utrique datur, & cum non ſit conjectura contrariæ voluntatis, utrique debet acquiri. Sic *Anton.Gom.l.52.Tauri n. 67. Gutierrez 2.pract. q.120.n.9. Ioan.Garcia de conjugali quæſtu.num. 114. Molina tom.2.de juſt.tract. 2.diſp.430. concluſ.* 1. Idem dicendum eſt, de donatis utrique, ab amicis utriuſque. Sic *Ioan. Garcia, & Molina. ibid.* Idem ſi ſit donans utriquè æque conſanguineus utriuſque. Sic *Molina ibid.* Quia in his eventibus non eſt in oppoſitum conjectura, & ex altera parte utrique fit donatio.

4 2. Certum eſt, quando donans eſt conſanguineus illius conjugis cui donat, illi acquiri, nec eſſe cum alio dividendum. Habetur expreſſe *l. 3. tit. 9.lib.5. recopil.Caſtella:* quam minus bene expendit *Azebedo ibi num. 8.& l.2. num. 25.* ut faciat contra opinionem Bartoli, & communem quam amplectemur, num. 11. aſſerentem donata à conſanguineis viri, uxori, acquiri viro: quaſi hæc lex generaliter ſtatuat acquiri donata à quibuſcunque conſanguineis, ipſi conjugi donatario. Nam vere hæc lex intelligitur quando donator eſt conſanguineus ipſius donatarii. Et ita eam intelligunt *Ioan. Garcia de conjugali, acqueſtu n.115.Gutierrez 2. practicar. q. 120.num.9 fin.* Vel ut intelligit *Ioan.Lup.rubr. de donat.§.44.nu.2.* quando donaret conſanguineus unius conjugis, alteri conjugi, & conſtaret de ejus mente eſſe, ut omnino acquireretur conjugi donatario.

5 3. Eſt certum, quando donans alteri conjugi eſt æque utriuſque conſanguineus, illi tantum cui donat, acquiri, niſi aliunde diverſa ſit conjectura. Quia tunc illi tantum fit donatio, nec eſt conjectura præſumendi potius alterius conjugis, quàm ſui contemplatione fieri. In hoc enim caſu loquimur. Sic *Gutier.2. pract.q.120.n.22.*

6 4. Videtur certum, quando conſanguinitas, vel amicitia cum altero conjuge, eſt tantum cauſa remota, vel occaſio ut alteri donetur, non autem cauſa proxima, ſoli conjugi donatario acquiri. Ut ſi conſanguineus uxoris donat viro, ita ut non donaſſet niſi propter uxorem, tunc uxor erit cauſa immediata & proxima ejus donationis: & locum habebit quæſtio, an id donum acquiratur uxori, cujus cauſa ac contemplatione donatur, vel potius viro cui donatur. Si autem propter uxorem, & ob ejus conſanguinitatem, donans notitiam viri habuit, verum non propter uxorem proximè donat, ſed quia ex amicitia cum eo contracta æque aut plus illum diligit, quam uxorem: tunc conſanguinitatis uxoris erit cauſa remota, ſeu occaſio: vera autem & proxima cauſa erit amicitia cum viro inita, & ita in hoc caſu procul dubio donum acquiretur viro, non autem uxori donatoris conſanguineæ. Sic colligitur ex *l. Socium qui in eo, §. finali. ff.pro ſocio.* Et ratio eſt, quia cum de voluntate donantis non conſtet, & ex conjecturis deprehendenda ſit, major eſt conjectura pro donatario: urget enim in ipſius favorem, tum ipſi factam eſſe donationem: tum etiam, æqualem aut majorem amicitiam cum ipſo initam eſſe. Sic *Bartol.l. Sed ſi plures.§.In arrogato,num.3.ff.de vulga.& ibi Alexan.n.6.Cuman.num.3. Paulus ibi,§. Ad ſubſtitutos,n. 6. Ioan. Lupus rubr.de donat. §.65.n.66.Montalvus l.9.fin.t.5.p.6.& l.3 fori,t.4.l.7.verb. Otro,Caſtillo l.52.Tauri,n.16. Sylv. Peculium,1.q.15.Angel. verb.Peculium n.13.*ibi *Tabiena n. 14. Nav. ſum.Hiſp.c.17. n.164.Greg.Lop.l.5.verb. Igualmente,num.10.p.5.Suarez l.3. fori,t.de las ganancias,l.1.n.32.verſ.Videtur hoc facere, Azebedo l.5.recop.t.9.l.1.n. 9.* Quamvis enim multi ex his Doctoribus non loquantur in caſu noſtro, ſed quando filius contemplatione patris aliquod donum acquirit, dicantque acquiri patri, quando pater eſt cauſa proxima, ſecus quando eſt remota: at caſus eſt omnino ſimilis.

7 Hinc infertur, quando uxoris extant benemerita erga conſanguineum viri donantem, in dubio ipſi uxori acquiri. Ut ſi ægrè valenti donatori magna cura miniſtravit, vel alia obſequia exhibuit. Quia tunc præſumitur viri conſanguinitatem eſſe cauſam remotam, proximam verò illa uxoris benemerita. Item, quia quando præceſſerunt donatarii merita, præſumitur donationem animo remunerandi factam fuiſſe. Et ex *l.Si vero non remunerandi, §. Idem Papinian.ff.mandati,* & ex aliis multis probavi hoc libro 6. diſput. 6 num.3 Sic docent *Ioan.Lup.rubr.de donat.§ 45.num.13.Menoch.de præſumpt.lib.3 præſumpt.26. num.1.& conſ.81.num.51.volum.1.Gutierrez 2.practic.q. 120. fine,Molina to.2.de juſt tract.2.diſp.430.poſt 4.concluſionem,* ubi bene addit, ſi obſequia de communibus bonis eſſent præſtita, aut beneficium collatum, cenſeri commune utrique conjugi, ſic donatum, nil impediente ſi urbanitatis, aut honoris cauſa ad uxorem mittatur.

5. Videtur certum, quando mariti benemerita præcedunt erga donantem uxori, donum factum uxori acquiri 8
marito. Verbi gratia, vir eſt medicus, magnamque curam adhibuit medens viro morbo laboranti: vel eſt cauſidicus, ac procurator negotii alicujus viri, tunc ſi hic mittat donum uxori, abſque dubio id acquiretur marito. Quia manifeſta eſt conjectura voluntatis donandi marito, in remunerationem obſequii exhibiti, vel ſaltem ad ejus benevolentiam captandam, ut ſedula cûra illud negotium exequatur. Sic in ſimili caſu probat textus *l. Profectitia,ff.de jure dot.& ibi gloſſa in principio,& Bald.* dum dicunt eſſe dotem profectitiam, quam aliquis filiæ conſtituit ob patris benemerita, quaſi ex bonis patris provenientem. Sic *Menoch.ea præſumpt.26.proxime citata. nu. 3.* Et in ſimili caſu, docent idem *Ioan.Lup.rubr.de donation. §. 45. num. 19.*

6. Certum eſt quando conſtat de donantis voluntate, 9
cui voluerit acquiri donum, illius effici. Cum enim acquiſitio ex donantis voluntate pendeat, dum de illa conſtat, illi ſtandum eſt, nec ad conjecturas recurrendum. Et ita fatentur omnes.

Tota ergo difficultas verſatur in hoc: an quando verſamus in dubio cujus contemplatione conſanguinei viri 10
donent uxori vel conſanguinei uxoris donent viro, & utrique illorum voluerint donum acquiri, ſit ſufficiens conjectura, conſanguinitas alterius, ut cenſeatur illius contemplatione donatum, & ipſi voluiſſe donantem acquiri, quod alteri ejus conjugi donavit: & proinde ſoluto matrim. donum illud eſſet conjugi conſanguineo, ac ejus hæredibus reſtituendum? Duplex eſt ſententia.

I. Ait, licet in hoc dubio præſumatur donationem 11
fieri contemplatione conjugis conſanguinei, vere tamen ipſi non acquiri, ſed conjugi donatario, quare ſoluto matrimonio minime reſtituendum eſſe. Probatur ex *l. Si ſervus commun.39 de donat.inter virum,& uxorem,* ubi expreſſe habetur, ſi vir donet uxori rem ſuam, & duorum fratrum ejus ſimul, videntibus ac conſentientibus fratribus, non valere pro tertia parte quæ eſt viri, validam tamen eſſe donationem pro duplici parte fratrum viri: & concludit textus ex duabus partibus reliquis nihil debere mulierem reddere. Ex quo textu ſic arguo, hæ duæ partes donatæ ſunt uxori, à fratribus viri, & acquiruntur uxori, & non viro, cum textus dicat fuiſſe validam donationem uxori factam, ergo donata à conſanguineis viri, uxori, non viro, ſed uxori acquiruntur. 2 quia ſi ſocrus donet nurui, valet ſtatim irrevocabiliter donatio. Ut expreſſe habetur *l. Si te in vacuam.2 §.de donat. inter virum, & uxorem,* & ſimilis caſus habetur *l.Si mater,& l. Si conſtante, C.de donat. ante nupt.* ergo donata à conſanguineis viri, uxori, acquiruntur uxori. 3. probatur, ex doctrina *Bartoli l.Si vero,§.1 ff.ſolut. matr.* & communi, ubi docent; quia de more eſt ut detur ambaſciatoribus, & donum contemplatione mittentis traditum, ipſis & non mittenti acquiri. Sed ſimiliter conſuetudo habet, ut viri conſanguinei dona mittant uxori: ergo licet viri contemplatione mittantur, acquirentur ipſi uxori. 4. quia *l. Sed ſi plures§. In arrogato, ff.de vulgari,* cui potiſſimum contraria

ria ſententia innititur, ejus intentum minime probat: quia diſpoſitum in ea, ut quidquid arrogatur filius contemplatione arrogatoris, donatione acquirit, videatur arrogatori acquiſitum, provenit ratione patriæ poteſtatis, ob quam filius patri acquirit: unde nemo diceret donum datum filio ſui juris effecto, patris contemplatione, acquiri patri. Similiter ſi ego eſſem amicus Petri & alter ejuſdem Petri amicus, ejus contemplatione mihi vas argenteum donaret, mihi prorſus acquireretur: ergo ſimiliter cum uxor poſſit ſibi acquirere, nec ſub viri poteſtate ſit quoad lucrorum acquiſitionem, ſi quid ſibi à viri conſanguineis, ejus contemplatione donetur, ſuum efficietur. Ultimo probatur ex *l. finali. C. de uſu & uſufruct. fine*, ibi *cum plerumque veriſimile ſit teſtatorem contemplatione magis filii, quam patris uſumfructum filio reliquiſſe.* Ubi *gloſſa finalis*, inquit, in dubio potius filii contemplatione relictum præſumi. Idem *Bart. ibi*, ponderatque illud verbum, Veriſimile, quod enim veriſimile eſt non eſt certum, ſed dubium: ergo ſimiliter in noſtro caſu, in hoc dubio donata uxori à viri conſanguineis, non præſumentur ita viri contemplatione donari ut ipſi acquirantur. Et hæc ſententia eſt valde probabilis, & eam tenent *Bald. conſ. 316. n. 2. volum. 4. Salicet. l. Nec inter, C. de donat. inter vir. & uxor. & l. Si ſponſus, §. Si de donat. ff. de eodem tit. Cumanus l. Sed ſi plures, §. In arrogato, n. 4. fine, ff. de vulga. Angel. & Roma.* quos refert *Jaſon ibi, §. Ad ſubſtitutos n. 8.* & cenſere videtur *n. 9.* eſſe probabilem; tantum enim oppoſitam dicit eſſe tutiorem. Eandem tenent *Franc. Aretin. l. Si pater, §. In arrogato, num. 9. ff. de vulga. Alciatus de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 18. per totam, & ibi Nicol. ejus additionator: Zaſius l. 2. intellect ſingul. c. 9. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 29. n. 17. Manuel Mendez l. Cum oportet, 1. p. verb. Ex ejus ſubſtantia n. 9. C. de bonis quæ libet. Avendaño l. 29. Tauri, gloſſ. 4. num. 10. & 14. Caldas l. Si curatorem verb. Læſis. n. 117. C. de integr. reſtit.* & favet huic ſentent. *gloſſ. c. l. Ut liberis, verb. In ipſos. C. de collatio.*

11 II. Sent. quam veriorem reputo, docet in dubio donata à conſanguineis viri uxori, cenſeri donata viro, & ſic ſoluto matrimonio eſſe viro, vel ejus hæredibus reſtituenda: & è contra, donata viro à conſanguineis uxoris, cenſeri donata uxori ipſique eſſe ſoluto matrim. vel ejus hæredibus reddenda. Probatur ex *l. Sed ſi plures, §. In arrogato fine, ff. de vulga.* ibi, *& ſi quid beneficio arrogatoris acquiſivit & hoc ſubſtitutum poſſe habere: ut puta ſi arrogatoris amicus, vel cognatus ei aliquid reliquit:* ubi patre inſtituente arrogatum, & ei ſubſtituente pupillariter alium, mortuo arrogato, habebit ſubſtitutus bona quæ arrogatus habuit ab arrogatore, ejuſque cognatis, & amicis. Quia arrogatoris contemplatione ſunt acquiſita: & per conſequens ſunt ipſius: ergo ſimiliter in noſtro caſu, cum ratione conjugis conſanguinei videantur alteri acquiſita cum nulla alia conjectura ſit aliud præſumendi, cenſebuntur donata ipſi conjugi conſanguineo, licet alteri ejus conjugi donentur. 2. probatur. ex *l. Si quid earum, in principio, verſ. Ex quibus ff. de legat. 3.* ubi ſi vir legavit uxori quæ ſui cauſa comparata ſunt, in hoc legato comprehenduntur quæ ſocer nurus nomine comparavit: ergo non erant ipſius uxoris, ſed viri. 3. probatur ex *l. Additio ff. de acquir. hæred.* ubi acquiſita alicujus contemplatione, dicuntur acquiri ex re ejus. Tandem quia cum nulla ſit ratio donandi illi uxori, non eſt cur præſumatur illi datum à conſanguineis viri, ſed taliter datum, ut acquiratur ipſi viro: & è contra: cum tota donandi ratio ſit illa conſanguinitas. Hanc tenent *Bart. d. l. Sed plures. §. In arrogato, num. 4.* ubi *Alex. n. 13. Paul. ibi, §. Ad ſubſtitutos. n. 4. Jaſon. eod. §. Ad ſubſtitutos, n. 9.* dicens eſſe tutiorem, durum, in practica ab ea recedere: & eam tenet *idem Jaſon. l. Ut liberis, n. 17. C. de col.* dicens eſſe communem: *Abb. c. Quia plerique. n. 26. de immunit. Eccl. Ioan. de Imola l. Si pater. § Ad ſubſtitutos* (ibi enim hunc §. legit) *n. 7. ff. de vulg. Angel. inſt. de action. §. Fuerat. n. 26. Ant. Decius, Corneus. Barbat. Ruinus. Deciſio Rotæ,* quos refert *Menoch. de præſumpt. l. 3. præſumpt. 26. n. 13. Cagnol. l. Contractus, n. 38. ff. de reg. jur. Io. Lup. rub. de don. toto §. 45. Roland. conſ. 10. n. 10. & 11. vol. 1. Montalu l. 9. ti. t. 5. p. 6. Roſella Donatio 1. n. 39. Sylv. Donatio 2. q. 5. Navar. ſumma c. 17. n. 166. Anton. Gom. l. 52. Tauri n. 67. Julius Clar* dicens communem, *l. 4. recept. verb. Donatio. q. 10. verſ. Sed nunquid ea Ant. Gabr. in mea edit. to. 2. comm. lib. 17. f. 311. col. 2. verb. Sponſa. Maſcardus de prob. concl. 564. n. 5. 6. 7. Ioan Gutier. 2. pract. q. 120. n. 9. Ioan. Garcia. de conjugali acquæſtu, v. 116. Aliora de partitio. 1. p. c. 8. n. 19.* Et ex Theologis, *Molin. tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 430. concluſ. 2. Lud. Lop. lib. 2. de contract. c. 47. §. Sed de his donationibus.*

Intellige hanc ſententiam, licet a conſanguineis alterius fiat utrique conjugi ſimul donatio: adhuc enim facta cenſetur conſanguinei intuitu, & ut illa acquiratur. Sic *Ant. Gom. l. 52. Tauri, num. 67. Gutier. 2. practic. quæſt. 120. num. 9.* 12

Hæc tamen ſententia aliquibus modis eſt temperanda. 1. niſi princeps, vel auguſta, vel eos repræſentans donaret aliqui uxori ſui conſanguinei, tunc enim acquireretur ei cui donatio fit: per *l. Cum multa. C. de bon. quæ libe.* Non enim cenſetur hi alterius contemplatione donare. Sic *Bart. conſ. 11. num. 1. lib. 2. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 26. num. 11.* Cæterum quando ob viri obſequia princeps donaret aliquid uxori, credo viro acquiri in dubio. Cenſetur enim donare in remunerationem. Ut in ſimili docet *Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 45 c. 19.* ubi dicit acquiri patri, donatum filiæ per principem, ob patris ſervitia. 2. limita, niſi aliud habeat conſuetudo: ſi enim conſuetum ſit ut conſanguinei viri dent uxori, & è contra, acquiritur res donata ei conjugi cui donatio fit. Sic *Bald. l. Cum te, n. 3. C. de donat. ante nupt. Paulus, l. Sed ſi plures, §. ad ſuaditos, n. 4. ff. de vulga* favet *Caſtillo l. 52. Tauri, nu. 15.* ubi conſuetudinem ſervandam eſſe docet. Sed hæc limitatio ſano modo intelligenda eſt, nimirum quando conſuetudo non tantum eſt ſic donandi: ſed ut ſic donata acquirantur ei conjugi cui donantur. Nam in dubio ſemper donatio videtur eſſe facta ſecundum loci conſuetudinem: juxta *Baldum l. 2. C. de jure dot.* Sic *Alexand. l. Sed ſi plures, §. In arrogato, n. 13. ff. de vulga. Io Lup. rubr. de donat. §. 45. n. 12. & 13. Roland. conſ. 10. n. 11. init. vol. 1. Menoch.* alios referens *de præſumpt. 29. n. 10. Ioan. Garcia de conjugali acquæſtu. n. 122. Gutier. 2. pract. q. 120. n. 13. Azebedo lib. 5. recop. t. 9. l. 3. 10.* 13

3. Limita, dummodo in donatione mentio fiat affinitatis. Verbi gratia, Do Matiæ uxori conſanguinei mei, vel quia nupta eſt Titio: tunc enim viri contemplatione cenſetur facta, ipſique acquiritur: ſecus mentione viri minime facta: ut Do. Mariæ, vel Mariæ nuptæ Probatur doctrina *Bartoli l. finali ad finem, C. de uſufruct. & l. Cum aliquis, n. 3. C. de jure deliber. & ibi Alexandri. & Iaſonis n. 2.* & aliorum quos refert & ſequitur *Caldas l. Si curatorem, verb. Læſionem. 115. C. de in integ. reſtit.* ubi docent relicta filio, non cenſeri patris contemplatione relinqui, niſi mentione facta patris, & patriæ poteſtatis: ergo idem dicendum eſt in noſtro caſu Sic docet *Angel. de Peruſio l. Sed ſi plures, §. Ad ſubſtitutos, ff. de vulga, Ioan. Garcia de conjugi acquæſtu. num. 108. 117. 118* Sed hæc limitatio rejicienda eſt: parum enim refert, ſive mentio affinitatis fiat, ſive non: cum enim non ſit alia ratio donandi niſi conſanguinitas alterius conjugis, ſemper illius contemplatione in dubio præſumitur donari: Nec obſtat doctrina Bartoli, & aliorum, quia ea intelligitur cum non eſt aliqua conjectura præſumendi donationem fieri contemplatione patris: Ut ſi donet filio aliquis extraneus, tunc enim ut conjectura acciperetur præſumendi donationem fieri patris contemplatione, oporteret non tantum facere mentionem patris, tunc enim cenſeretur poni cauſa demonſtrationis, *l. His verbis, fine, ff. de hæred. inſtit.* ſed etiam patriæ poteſtatis, ut tibi filio Titii quia es ſub patris poteſtate. Et ſic *Bartol. l. fin. C. de uſufruct.* ſe explicat dicens, quando non eſt alia conjectura ut, *l. Sed ſi plures. §. In arrogato, ff. de vulgar.* Quare ea doctrina non habet locum 14

ubi

Digitized by Google

ubi eſt alia conjectura, ut qui amicus, vel conſanguineus patris, vel mariti donat. Et ſic eam limitationem rejiciunt *Alex. de Imola, d. §. In arrogato, n.* 13. *Franc. Aretin. l. Si pater §. In arrogato.* (*ubi illum §. explicui*) *n.* 9. *verſ. Quarto nota, & Ioan. de Imola ea l. Si pater, §. Ad ſubſtitutos, num.* 11. *ff. de vulgari. Ioan. Lup. rubr. de donat. §.* 45. *n.* 7. *Gutier.* 2. *pract. q.* 120. *n.* 9. Addit bene *Ioan. Lup.* ſi fiat mentio uxoris parum referre, præcedat nomen proprium ipſius uxoris, ut Mariæ uxoris, vel nomen uxor. præcedat, ut uxoris Mariæ: ipſumque ſequitur *Ioan. Lupum Menochius de præſumpt. l.* 3. *præſumpt.* 26. *n.* 5.

15 4. Limita, niſi res donatæ conjugi à conſanguineis alterius, ſint aptæ ſoli conjugi cui donantur: tunc enim illi acquiruntur. Verbi gratia, ſi conſanguinei mariti, dent uxori ornamenta ſolis fœminis convenientia: vel conſanguinei uxoris, viro, res ſolis viris convenientes, ut arma, equum, veſtes viriles. Probatur; nam propria & vera regula interpretandi in dubio teſtantium & aliorum contrahentium diſpoſitiones, eſt ut intelligatur juxta rei & ſubjectæ materiæ naturam & conditionem. Ut bene tradunt *Covar. pract. c.* 38 *num.* 12. *verſ. Quod ſi dixeris, Mantica de conject. ult vol. lib.* 6. *tit* 12. *n.* 3. & 4. idque confirmat, nam licet legatum Epiſcopo ab ejus conſanguineis, cenſeatur intuitu perſonæ relictum, *c. Requiſiſti, de teſtam.* at ſi eſſet res Eccleſiæ conveniens, ex qualitate rei donatæ præſumeretur contemplatione Eccleſiæ relictum: & è contra relictum Epiſcopo ab extraneo cenſetur contemplatione Eccleſiæ, at ſi res non eſſet apta Eccleſiæ, ut falco, vel canis, cenſeretur reſpectu perſonæ: ut docet communis ſententia, *d. cap. Reliquiſti.* ergo idem in noſtro caſu dicendum eſt. Secundo, nam in donatis, Ambaſciatoribus, ſeu legatis, communis eſt Bartoli, & aliorum diſtinctio, quos refert & ſequitur *Menoch. de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 27. *n.* 2. & 3. ut ſi talia ſint, ut potius conveniant ipſis, quam Principi mittenti, cenſeantur ipſis acquiri, ipſorumque contemplatione donata: ſecus ſi potius conveniant Principi mittenti: ergo. Sic tenent *Bartol. conſil.* 11. *lib.* 2. *num.* 3. *Angel. de Peruſio, l. Sed ſi plures, §. Ad ſubſtitutos ff. de vulgari. Maſcard. de probat. concluſ.* 564. *num.* 7. *Gutier.* 2. *practic. quæſt.* 120. *n.* 14. *Azebedo l.* 5. *recop. t.* 9 *l.* 3. *n* 10 Non tamen convenit inter hos doctores quid dicendum ſit quando res donata eſt indifferens utrique ſexui: ut vas argenteum. tela ſerica, ex qua veſtes utrique ſexui confici poſſunt Nam *Angel.* ibi cenſet eſſe conjugis conſanguinei, cujus contemplatione alteri donatur, dummodo maneat res in eodem ſtatu, id eſt, tela illa inciſa non ſit, & fiat in donatione mentio affinitatis. Idem *Azebedo eo n.* 10. abſque hac 2. limitatione, *Bart.* verò *eod. n.* 4. cenſet eſſe communem utrique conjugi: quia datur ratione matrimon. quod eſt quædam ſocietas, *l.* 1. *ff. de ritu nupt.* & ita ratione ſocietatis, & ut illi acquiratur: per *l. Si ſocium. in fine, & l. Verum. §. Si ſervo, in fine, ff. pro ſocio.* At *Gutier. eodem n.* 14. dicit acquiri conjugi conſanguineo donatoris, cujus contemplatione donatur: & intelligit priorem limitationem, niſi conſanguinei vel amici mariti res uxori convenientes donaſſent ad ſublevandam ipſius mariti inopiam. Et hæc limitatio ſic intellecta, eſt valde probabilis. Probabilius autem credo, non eſſe admittendam hanc limitationem: ſed ſive res conveniant ſoli viro, ſive ſoli uxori, ſive utrique communes ſint, acquiri conjugi conſanguineo: cujus contemplatione alteri donantur. Ducor, quia adhuc intuitu conjugis conſanguinei donantur, & nulla eſt conjectura ſufficiens ut credatur voluiſſe donatorem acquiri ſexui, cui ea dona conveniunt. Nam ſi conveniat ſoli uxori, videntur viri conſanguinei donantes voluiſſe conſulere mariti utilitati, qui de iis rebus uxori providere tenebatur: ſi vero ſint uxoris conſanguinei, qui viro donarunt res ei ſoli convenientes, licet uxor non teneretur de his providere, ac expenſis communibus providendum erat, atque ita negari nequit, quin donatio in uxoris utilitatem cedat, & ſit ipſius contemplatione, & ut ipſa acquiratur, facta. Et ideo prædictam limitationem rejiciunt *Ioan. de Imola. l. Si pater, §. Ad ſubſtitutos, n.* 12. *ff. de vulga. Alexand. l. Sed ſi plures, §. In arrogato, num.* 13. *ff eodem titul. Ioan. Lup. rubr. de donat. §.* 45. *num.* 8. & *P. Roland. conſil.* 10. *n.* 11. *lib.* 1. *Ioan. Garcia de conjug. acquæſtu. num.* 119. Nec obſtant rationes oppoſitæ. Non prima, quia Epiſcopus non tenetur Eccleſiæ de ſuis bonis providere, nec quod Eccleſiæ donatur, cedit in Epiſcopi utilitatem, cum bona ſint omnino diſtincta, quare non mirum eſt, ſi in iis donis conjectura accipiatur ex rei donatæ qualitate, an conveniat Epiſcopo, vel Eccleſiæ. Quare ea regula, quam tradunt *Cov. & Mant.* intelligitur ubi non eſt alia oppoſita conjectura. Nec obſtat ſecunda ratio de Ambaſciatoribus. Quia Ambaſciatores conſueverunt remunerari, & ita niſi ex qualitate rei donatæ accipiatur conjectura contrariæ voluntatis donantis, præſumitur illis donari.

5. Limita, ſi donent conſanguinei ſuperſtite conſanguineo conjuge, nam ſi illo defuncto donent alteri conjugi, donatio efficietur illius conjugis, cui fit. Quia quoties aliquid fit contemplatione & favore alicujus, ceſſat contemplatio & favor illo defuncto. Ut late *Tiraquell. tract. de ceſſante cauſa, n.* 107. *Sic Azebedo l.* 5. *recopil. tit.* 9. *l.* 3. *n.* 12. 16

Quid autem dicendum ſit de donatis à ſocero nurui? dixi diſp. præcedenti. n. 32. & ſequentibus. 19

Tandem dubitatur, an retenta hac opinione, ut donata uxori à conſanguineis viri, cenſeantur viro donata, ſi vir conſcius minime revocet, cenſeatur illum eas res donare uxori, taliſque donatio morte viri confirmetur, & inſtar cæterarum donationum, quæ inter conjuges fiunt? Aliqui cenſent partem affirmantem. Cui autem fundamento innitantur, ignoro. Sic docent *Paul. l. Sed ſi plures. §. Ad ſubſtitutos, num* 4. *ff. de vulga. Ioan. de Imola, l. Si pater, §. Ad ſubſtitutos, n.* 11. *ff. eodem tit. Anton. Gomez l.* 52. *Tauri,* 167. *Manuel Mendez l. Cum oportet,* 1. *p. verb. Ex ejus ſubſtantia, n.* 9. *C. de bon. quæ liber. Ioan. Garcia de conjugali acquæſtu, n.* 106. 18

Sed verius eſt, non cenſeri virum donare uxori, licet ratam haberet eam conſanguinei donationem, & ita morte viri minime eam confirmari. Prob. quia in dubio non præſumitur donatio, *l. Cum de indebito, ff. de probat.* ut dixi diſp. præced. num. 10. ubi probavi, non præſumi donationem ex traditione per virum facta uxori, veſtium pretioſarum: ergo cum hic nulla adſit conjectura ſufficiens ad præſumendam donationem, ea in dubio præſumenda non eſt: nec ſufficiens erit, permittere, & ratum habere ut uxori tradatur, cum minus id ſit, quàm ſi vir ipſe traderet, per quod non præſumitur donatio. Deinde, nam quoties ex actu aliquo conjectura alia quàm donationis accipi poteſt, non præſumitur donatio (ut probavi diſp. præced. num. 10.) ſed ex ea ratihabitione poteſt ſumi conjectura voluntatis viri, ut res ea tradatur uxori ad uſum: ergo non præſumitur donatio. Tandem quia ſæpe vir ignorabit ea dona ad ſe pertinere, quare voluntatis donandi præſumptio minime capi poterit. Sic tenent *Ioan. Lupus referens deciſionem Rotæ rubr. de donat. §.* 44 *fine Gutier.* 2. *pract. q.* 120. *n.* 2. 11. & 12. *Molina tom.* 2. *de juſt. tract.* 2. *diſp.* 340. *concl.* 4. 19

Ad argum. prioris ſent. propoſita, num. 10. reſp. Ad 1. dic. eſſe diverſum caſum: quia in eo caſu intentio viri fuit ut ſervus ille communis omnino daretur, uxori, ſi quidem ipſe dedit conſentientibus fratribus: quare videtur etiam ea intentio donantis eſſe dubia. Ad 2. dic illas leges non tendere ad deciſionem caſus noſtri, nempe, in caſu dubio cujus contemplatione cenſeantur donata, & cui acquiratur: ſed an ſicut erat prohibita donatio inter conjuges, ſic inter conjunctos eorum: & definiunt non eſſe, ſed valere ſtatim. Vel ſecundo dico, intelligi quando conſtat de intentione donantis eſſe, ut remaneant illa dona uxori. Ad 3. reſpondetur, Ambaſciatoribus eſſe conſuetum donari, ut ipſis acquiratur, in remunerationem legationis: conjugibus autem licet conſuetum ſit ut à con- 20

Digitized by Google

ſanguineis alterius conjugis donetur, id non eſſe, ut donatario conjugi acquiratur, ſed conjugi conſanguineo donantis, cujus contemplatione donatio fit. Ad. 4. fateor filium emancipatum non acquirere patri donata ipſius patris contemplatione, nec ſimiliter in alio caſu propoſito in 4. argum. at ibi id evenit, quia is filius eſt jam omnino à patre ſejunctus, & quaſi perſona extranea: & idem dico in alio caſu propoſito, & ut vulgo dicitur *hazen ranco por ſi*, & ſic donans illis videtur ea mente affectus, ut ipſis acquiratur: cum norit nihil commune habere cum patre, vel cum alio amico. Conjuges autem ſunt una caro eiſdemque expenſis vivunt, bonorumque ſocietatem habent, & quod alteri donatur, cedit in utriuſque commodum, & ita in illis merito conſideratur cujus contemplatione donum acquiſitum ſit ad diſcernendum donantis animum qui voluerit acquiri: non autem in caſibus propoſitis. Ad ultimum reſpondetur, illam legem procedere, quando non eſt alia con ectura præſumendi contemplatione patris donari: ut dixi num. 14.

21 Quæſtio II. An donata à conſanguineis ſponſi, ſponſæ, vel è contra, ante conſummatum matrim. cenſeantur ſponſalitia largitas, & more illius acquirantur? Quæſtio hæc locum habet, retenta 2. ſent. quam amplexi ſumus, num. 11. ut donata à conſanguineis ſponſi, ſponſæ, cenſeantur donata ſponſo, & ipſi acquirantur: & è contra. Nam ſi teneamus 1. ſent. relatam, n. 10. aſſerentem ipſi donatario acquiri, non erit ſponſalitia largitas, Cum hæc tantum ſit quæ ab ipſo ſponſo procedit. Duplex eſt ſent. I. ait eſſe ſponſalitiam largitatem, & more illius acquiri. Ducitur, quia conſanguinei ſponſi donantes ſponſæ, cenſentur donare ſponſo, & ſponſus ſponſæ, & è contra, quando conſanguinei ſponſæ donant ſponſo, cenſentur donare ipſi ſponſæ, & ſponſa ſponſo: ergo erunt ea dona ſponſalitia largitas. Quia quæcumque donata inter ſponſos ante conſummatum matr. cenſentur ſponſalitia largitas, (ut dixi diſp. præc. n. 30.) Hanc tenet *Ioan. Lup.* aliquantum dubius, *rubr. de don. §. 45. n. 19.* & abſque ea dubitatione affirmat *idem Ioan. Lup.* addens idem eſſe de donatis ab amicis ſponſi, ſponſæ, vel è contra, *l. 52. Tauri, n 11. Caſtill. ibi n. 8. Azebedo l. 5. recop. t. 2. l. 4. n. 17. Ioan Garcia de conjug. ac quæſtu num.* 107.

22 II. Sent. [cui adhæreo] ait non eſſe ſponſalitiam largitatem, & ita minime acquiri per oſculum, aut copulam, ſed ſemper eſſe illius cui præſumitur donatio facta. Ratio eſt, quia in dubio non præſumitur ſponſum ea ſic donata velle ſponſæ donare, nec è contra: ut ſatis probavi n. 16. unde non ſibi conſtat *Io. Lup.* quem ibi retuli, nam eo loco dicit hanc non eſſe donationem: cujus contrarium aſſerit loco quem n. præced. retuli. Ita tenent *Gutier. 2. pract. q. 120. nu.* 10. *Molina tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp.* 430. *concluſ.* 3.

23 Tandem monuerim, id quod datur à conſanguineis, vel aliis pro ipſis ſponſis haberet tacitam conditionem, ſi matrimonium ſequatur: ſicut ſponſalitiæ largitati ea ineſt tacita conditio, per *l. Cum veterum, C. de donat. ante nupt.* Ita docent *ibi Cynnus*, ſic extendens illum textum: *Ioan. Lup. rub. de dona. §. 3. n. 5. Caſtillo l. 52. Tauri, n.* 8. *Go. Arias l. 59. Tauri, n.* 3.

DISPUTATIO XXVII.

Quæ ſit arrharum natura, quo pacto acquirantur, & an dentur in præmium virginitatis, ita ut quæ virgo non eſt, ſi talis credebatur à viro, teneatur arrhas reſtituere?

SUMMARIUM.

Arrhæ quid ſint? n. 1. Et ibi remiſſivè, quando acquirantur? & an diſtent à donatione propter nuptias? & an uxor ſimul cum ſponſalitia largitate eas acquirat? & quid, ſi eſt putativa?

Quot ſint quæſtiones diſputandæ? n. 2.

An arrhæ dentur in præmium virginitatis, reſtituendaque ſint ab ea quæ virgo non eſt? Refertur opinio affirmans in ſponſalitia largitate, & in aliis donatis per ſponſum ſponſæ, n. 3.

Contraria autheris, tam in arrhis, quàm in ſponſalitia largitate n. 4.

An ſi viduus conſtituat dotem fœminæ, credens eam eſſe virginem, teneatur eas, ſi virgo non ſit, reſtituere, n. 5 juncto n. 3.

Verba poſita in contractu, quando aliud non exprimitur, intelliguntur ſecundum juris diſpoſitionem n. 5.

Solvuntur argumenta, n. 6. Et ibi, verba appoſita in contractu ex tabellionum uſu an aliquid operentur Et enodatur l. Res uxoris, C. de donat. inter vir. & uxor.

An peccet fœmina virginitatem ſimulans, remediiſque utens, ut virgo appareat ut ſic nubat, & qui tale matrimonium, defectus virginitatis conſcii procurant. Proponuntur argumenta ad probandum peccare: & refertur quædam opinio, n 7.

Non peccat hæc puella contra juſtitiam, n. 8.

Nullo modo peccat quando certum eſt virum non percepturum id vitium, vel, ſi percipiat, fore ut non valde ægre ferat, n. 9.

Si eſt probabile fore ut vir ſciat, & valde ægre ferat, peccat lethaliter contra charitatem, n. 10. Et ſolvuntur argumenta n. 11.

Ut ultimam hunc libro manum imponamus: ſupereſt agere de donatione inter conjuges, quam Hiſpani *arras* appellant. In quo tractatu hic ordo ſervandus eſt. 1. de natura ipſa arrharum, & quam ob cauſam dentur qualiterque acquirantur, & quo tempore conſtitui poſſint, diſputandum eſt. 2. de quantitate in qua conſtitui poſſunt, & an extrahendæ ſint de toto bonorum corpore, vel de ea parte de qua poteſt vir in præjudicium aſcendentium, vel deſcendentium liberè diſponere. Et an maritus cui integra dos non ſolvitur, teneatur integras arrhas ſolvere. 3. quis poſſit arrhas promittere. Tandem, qualiter poſſit uxor ſoluto matrim. de arrhis diſponere. 1

Supponendum eſt, jure communi accipi arrhas pro ea re quæ traditur inter ſponſos, in ſignum & pignus matrimonii futuri. De quib. arrhis late diſputavi, lib. 1. diſp. 35. & ſequentibus. In Hiſpania autem accipiuntur arrhæ, pro donatione quam facit ſponſus ſponſæ, vel maritus uxori, in præmium dotis receptæ, vel nobilitatis, vel pudicitiæ ſponſæ, quam ipſa ſoluto matrimonio lucratur: *ut dixi* hoc lib. 6. diſp. 1. num. 1. ubi etiam explicui, *qualiter differant* à donatione ante nuptias. Acquiruntur autem per matrimonii conſummationem, tuncque uxoris efficiuntur: ut dixi hoc 6. libr. diſput. 22. numero 18. Utrùm, autem uxor putativa eas lucretur? dixi hoc 6. libr. diſp. 20. num. 3. Si autem arrhæ & ſponſalitia largitas adſint in matrimonio, an uxor utraque acquirat? dixi hoc 6. lib. diſp. 22. n. 1. & ſequentibus. 2

Duo autem potiſſimum hîc vertuntur in dubium. Alterum eſt, an dentur in virginitatis ſponſæ præmium, aliterque reſtituendæ ſint. Alterum, an peccet mulier virginitatem ſimulans, ut nubat. 3

Quæſtio I. An arrhæ dentur in virginitatis ſponſæ præmium, & proinde ſponſa credita virgo à ſponſo cum tamen virgo non ſit, teneatur eas reſtituere? Affirmant aliqui. Ducunturque, quia in contractu arrharum ſtylus tabellionum habet dicere *os ſeñalo eſtas arras por razon de vueſtra virginidad.* cum ergo virginitas ſit cauſa finalis hujus donationis, evaneſcet ea exiſtente falſa. Nam cauſæ finalis falſitas annullat donationem, *l. 2. §. fin. ff. de don.* ubi per *Bartolum. num.* 1. & alios ſcribentes confirm. quia talis donatio procedit errore: quo ſponſus eam eſſe virginem putabat, & ſi noſſet virginem non eſſe, minime daret, nec eam duceret: error autem tollit conſenſum. *l. Nihil, ff. de reg. jur.* ergo talis donatio tanquam involuntaria eſt nulla. Secundò probatur, dari in virginitatis præmium, ex *l. Res uxoris, C. de don. int vi. & ux.* ibi *quia pudicitiæ præmio ceſſit:* ubi *Bald. in fine*, ait donationem factam per virum uxori, præſumi fieri in pudicitiæ præmium. Unde *Joan. Lup. rub. de don. §. 12. num. 1 Gomez Arias l. 49. Tauri, num.* 8. *Padilla auth. res quæ, num.* 31. *Communia, de legat.* dicunt arrhas præſumi dari in præmium detrimenti virginitatis, quod per matrimonium ſponſa patitur. Quod idem ſignificant *Covar. 4. decret. 2. part. c. 3. §. 7. num.* 12. *Villalobos in communibus opin. lit. A, verb. Arrha, n.* 251. *Anton. Gab. in mea edit. tom. 1. commun. l. 1. verb. Arrha, fol.* 57. *Lud. Lopez 2. p. inſtruct. de matrim. cap.* 36. *fin.* dicunt enim arrhas dari in pudicitiæ præmium: ergo ceſſante pudicitia, & virginitate, irrita erit donatio. Sed dices, arrhas poſſe dari viduæ, 3

Digitized by Google

viduæ,& ita corruptæ: ut expreſſe probat *l.* 1.*t.*2.*l.* 3.*fori*, fatentúrque omnes. Hoc tamen non obſtat: licet enim poſſint viduæ, & corruptæ dari, at dum donans ignoravit ſe corruptæ dare, præſumitur donatio facta in virginitatis præmium: ut fatentur *Ioannes Lup. & Gom. Arias proximè citati.* Et in terminis hanc ſent. tenet *Caſtillo.* loquens de ſponſalitia largitate,atque aliis donatis per ſponſum ſponſæ:*l.*52. *Tauri ſuper gloſſ. Antes de conſumido. nu.* 20.*verſ.Ex qua ratione*, ubi hæc ait,*teneo indubitanter quod ſi ſponſa fuit prius ab alio cognita,quod ſponſus ignorabat,non lucratur jocalia data à ſponſo:nam datum ſponſæ intelligitur datum in premium pudicitiæ.* Faciunt pro eadem ſententia aliqui Doctores aſſerentes, ſi viduus fœminæ quam ducit, dotem conſtituat, credens eſſe virginem, aliter nullatenus conſtituturus, nec cum ad ipſam acceſſit, novit virginitatis defectum, teneri eam fœminam quæ vere virgo non eſt, dotem reſtituere: & ſimiliter ſi cognito defectu dotaſſet,non tamen ita amplè, teneri exceſſum illum reſtituere, Sic *Corduba ſumm. quæſt.* 135. *Ludov. Lopez* 1. *part. inſtruct.cap.*76.§. *Præterea conſequenter*, *Vega* l. 1.*ſum.caſu* 387.*Manuel* 1. *tom. ſummæ.*2.*edition. cap.*208. *num.* 12.ubi addit caute dixiſſe hos Doctores, ſi vir non novit defectum,dum ad ſponſam acceſſit. Quia ſi tunc novit, & vitam maritalem agat, cenſetur injuriam remittere, & denuo dotare.

4 Cæterum hæc ſent. mihi diſplicet:& credo arrhas minime dari in virginitatis præmium: nec reſtituendas eſſe ab ea quæ vere virgo non eſt,licet à marito virgo crederetur. Ducor,quia nullo jure probatur arrhas dari in virginitatis præmium: imo ita poſſunt dari viduæ, ſicut virgini, & aliter corruptæ:ut probat *l.* 1.*t.*2.*l.* 3 *fori*, & docent *Greg. Lop.l.*87.*verb.Segun fuero t.*18.*p* 3. *& l.*1.*verb. En Eſpaña. ad fin.t.*11.*p.*4. *Ant.Gom.l.*52.*Tauri,n.*13.Unde *Covar.c. Officii,n.*4.*de teſtam.& 2.var.c.*6.*n.*7.*& Gutierr.*1.*pract.q.* 124. *n.* 2. dicunt dari in præmium pudicitiæ virginalis,vel vidualis 2.quia *l.*87.*t.*18.*p.* 3. ubi deſcribitur forma inſtrumenti donationis arrharum,non continentur ea verba quæ communiter tabelliones apponere ſolent,in honorem virginitatis:ſed tantum *por razon del caſamiento.* Quam contra uſum hunc tabellionum expendit *ibi Greg.Lop.verb.Seguit fuero,&l.*1.*verb.En Eſpaña,ad fin.t.*11.*p.*4.Unde *Suar. l.*3 *fori,t.*2.*de las arras l.*1.*n.*1.optimè dixit,arrhas promitti uxori in honorem virginitatis, vel propter ipſius viri honorem:eſſeque imperitorum tabellionum errorem in contractu apponere promitti in honorem virginitatis: cum id neceſſe non ſit, ſufficiatque ſimplex promiſſio, & datio arrharum: ergo,quæ non eſt virgo, minime tenetur arrhas reſtituere. 3. quia ut ceſſante cauſa ceſſet effectus, oportet omnes cauſas ceſſare: ut optime *Bart.l.*2. §. *fin. in fine, ff.de donat.*& latiſſime *Tiraquel.tract.Ceſſan e cauſa,tota limitatione* 16. Quamvis autem virginitas eſſet cauſa hujus donationis: at non ea ſola eſt. Unde *Caſtillo l.* 51. *Tauri, num.*2.ait dari ratione dotis, vel matrimonii contracti. Et *Ant.Gom.l.*52.*Tauri,num.*12.*& Matienzo lib.* 5.*recop.tit.*2. *rubr.gloſſ.*3.*n.*6. dicunt arrhas dari in remunerationem dotis, vel virginitatis, vel nobilitatis ſponſæ. Et *Azebedo lib.*5.*recop.tit.*2.*l.*1.*num.*26.*& l* 2.*n.*9.ait dari in præmium virginitatis, vel nobilitatis, vel alterius cauſæ. Et *Baëza de non melior.fil.c.* 5. *n.* 19. dari in præmium pudicitiæ quam viro proſtituit uxor, & in præmium dotis, & ut aliquid accipiat ipſa à viro.Et *Gutier.* 2.*pract. q.* 18.*num.* 4. ait dari in recompenſam nobilitatis, vel virginitatis. Et *Vaſcus conſ.*17.*n.* 6. *tom.* 1. ait cenſeri datas arrhas in compenſationem dotis,& honoris mulieris, *& conſ.* 2. *num.*4. dicit eſſe imperitiam notariorum apponere, ob virginitatis honorem: & ſecundum hodiernos mores eam ſolum donationis arrharum cauſam attendi, ut uxor ditior ſit ad ſuſtinendam vidualem vitam, in qua præſumitur fore ut permaneat. Et tandem *Molin. tom.* 2. *de juſtit. trctat.* 2. *diſput.* 431. §. *Dubium eſt quam ob cauſam*, fatetur ad nullam cauſam reſtringi arrharum donationem: ergo quamvis ceſſet virginitas, non evaneſcet ea donatio.4.quia arrhæ ſuccedunt in Hiſpania loco donationis propter nuptias,ut dixi hoc l.6.*diſp.*1.num. 1.ubi etiam dixi donationem propter nuptias dari in præmium dotis uxoris, & eſſe quaſi dotem viri: ergo ſimiliter arrhæ ſunt propriè donatio in præmium dotis. 5. quia ubi non eſt error in principali cauſa donationis, ſed in aliquibus circumſtantiis, licet eæ tales ſint, ut ſi cognitæ eſſent, à tali donatione retraherent donantem, velletque donationem non valere:adhuc non vitiatur donatio. Ut optime alios referens explicat ac probat *Molin.tom.* 2. *de juſtit. tractat.*2.*diſput.* 209.*fol.* 1281. *& ſequent.* Verbi gratia, ſi quis paupertate motus donet alicui eleemoſynam, ignorans eum eſſe infidelem, quod ſi noſſet, non daret, imo vellet donationem eſſe nullam, ſi vere pauper eſt, valet donatio eleemoſynæ. At in noſtro caſu cauſa principalis & finalis donationis arrharum, non eſt virginitas ſponſæ, immo ea eſt impertinens: ergo error in circumſtantia virginitatis, non vitiat donationem, licet ſi cognitus eſſet defectus, retraheret a donatione. Eadem ratione non tenetur ſponſa quæ virgo non eſt, ſponſaliciam largitatem reſtituere. Quia nullo jure probatur dari ob ſponſæ virginitatem.

Hinc infertur, minus bene dixiſſe DD. cit. n. 3. fin. viduum conſtituentem dotem fœminæ, eo quòd putabat 5
eam virginem eſſe, aliàs non conſtituturum, invalidè donare,ſi ipſa virgo non ſit: & ipſam teneri reſtituere.Prob. quia (ut dixi hoc l.6.tota diſput.7.) vir non poteſt dotare uxorem,ſed erit donatio prohibita inter conjuges, niſi ob inter ipſos diſparitatem,at quod vir ſit viduus, & ipſa virgo nullam diſparitatem. conſtituit,& ita hæc non eſt ſufficiens cauſa dandi dotem, & proinde error hujus cauſæ, cum non ſit legitima, nec ſubſtantialis, non vitiabit donationem: ut præced. fine probavi: ſed legitima cauſa eſt, ſi ipſe ſit ſenex, & ipſa juvencula, vel ipſe ignobilis, ipſa vero nobilis: (ut d.diſp. 7.probavi) exiſtentibus ergo his cauſis veris error in virginitate non vitiat donationem, & ſic credo idem eſſe, licet in inſtrumento dotationis diceretur, *por ſer yo viejo, y vos donçella:*nam verba appoſita in contractu, quando aliud non exprimitur, intelliguntur ſecundum juris diſpoſitionem, *l. Quaro,*56 §.*Inter locatorem:ff.locati,*ibi, *quamvis nil expreſſum ſit in ſtipulatione,tamen veriſimile eſt ita conveniſſe.*Et latè *Alciatus de præſump. regul.*3.*præſumpt.*32.& ſic illa verba, *por ſer vos donçella.*in dubio intelliguntur, id eſt, juvencula, vulgo *moça*: nam ſecundum jus non eſt cauſa dotandi ſponſam, eſſe virginem, ſed eſſe diſparem ætate: quare ſi ipſa quoque vetula eſſet & virgo, dotari minime poſſet à viro.Et confir.quia nemo cenſetur viam eligere, qua ſua diſpoſitio ſubvertatur,ubi de expreſſa ejus intentione & verbis non conſtat, *l.*3 *ff. de milit. teſtam.* at ſi apponeretur cauſa,eam eſſe virginem, non valeret dotis conſtitutio: ergo in dubio non debent accipi in eo ſenſu verba. Minus etiam approbo id quod dicit *Manuel num.*3. *fine allegatus*,nimirum, cenſeri, virum hanc dotem remittere ſponſæ obligatæ ad reſtituendum, ſi conſcius defectus virginitatis vitam conjugalem cum ea agat. Nam coactus neceſſitate eam vitam agit,fornicatio enim præcedens jus divortii minime concedit, in neceſſitatibus autem nemo liberalis exiſtit, *l. Donari, ff.de reg. jur.* ergo vita illa conjugalis non eſt conjectura novæ donationis.

Ad argum. propoſita num. 3. reſpondetur. Ad 1. dic, 6
eam clauſulam ex errore, & imperitia tabellionum apponi: ut probavi num. 4. Præterea, verba communiter apponi ſolita ex tabellionum uſu, nihil operantur: cum magis ex ſtylo ipſorum, quam ex voluntate partium cenſeantur appoſita. Ut optime *Tiraquell.* multis citatis, *l. Si unquam,in præfat.n.*126. *C. de revoc.donat. Ant.Gom.*2.*var. c.*4.*n.*22.*verſ.Unum tamen eſt Gutier.auth. Sacramenta puberum, n.* 101. *C. Si adverſ.vendit.* & multos alios refert *Cov. rubr.de teſtam.*2.*p.num.*14. quamvis multos in contrarium referat:& *ipſe Covar.* fatetur nil operari hujuſmodi verba, in eo eventu in quo actum geſtum immutarent. Quo l hic

Digitized by Google

hic contingit, jure enim attento arrhæ non dantur in præmium virginitatis. Ad confirmationem conſtat ex dictis num. 4. non enim eſt error circa cauſam finalem donationis, & ita minime voluntate privat. Ad 2. dic, *l. Res uxoris, C. de donat. inter vir. & uxor.* & DD. aſſerentes arrhas & cætera uxori donata cenſeri in præmium pudicitiæ donari non intelligi, eo quòd illa virgo, ſeu pudica eſſet: ſed quia pudicitiam ſuam viro proſtituit, pudoremque patitur tradens corpus viro. Et ita explicat *Baeza de non melior. fil. c. 5. n. 19.* ubi dicit arrhas dari in præmium pudicitiæ, quam viro uxor proſtituit.

7 Quæſtio II. An culpam admittat fœmina mediis aliquibus aliàs licitis utens, ut virginitatis defectum tegat, & tanquam virgo nubat. Et idem de parentibus, aliiſque interceſſoribus conſciis ejus defectus, & copulantibus eam tanquam virginem matrimonio. Videtur enim culpa lethalis. Quia matrimonium eſt quædam inſtar venditionis ſpecies, ubi vir eſt quaſi emptor, & mulier venditrix, teſte *Tiraq. de retract. convent. ad fin. tituli, n. 70. & l. 4. connub. nu. 5.* at venditor lege juſtitiæ tenetur vitia rei venditæ ſaltem latentia indicare emptori. Ut cum *D. Tho. 2. 2. q. 77. a. 3.* docent omnes. Immo & vitia manifeſta, quando emptor ignorantia inculpabili laborat. Ut bene docet *Navar. lib. 3. de reſtit. c. 2. d. 7. in nova edit.* 46. quod in hoc caſu frequenter contingit: ergo peccat lethaliter contra juſtitiam ſponſa quæ ut virgo nubit, celans illud vitium, & interceſſores in tali matrim. 2. quia non tantum mendacium eſt in verbis, dum aliquis verbis aliud quam ſentiat, ſignificat, ſed etiam in factis, cum per ſigna factorum vel rerum aliquid contrarium veritati ſignificat. Ut optime explicat *D. Thom. 2. 2. c. 111. art. 1. corp.* ſed hæc mulier utens mediis ne vir percipiat defectum, ſignificat factis & ſignis ſe eſſe virginem, cum tamen non ſit: ergo mentitur, & cum ſit deceptio in re notabili, merito ac jure optimo ſic exiſtimata, erit mendacium graviter pernicioſum, & proinde culpa lethalis. Nec obſtat, ſi dicas neminem teneri ſe prodere. Id enim verum eſt, quando coactus & citra ſuam voluntatem conſtituit ſe in aliquo ſtatu: at in hoc caſu voluntate ſua eligit femina illa nubere. Quare tenetur vel ab eo matrimonio abſtinere, vel vitium ſuum patefacere, quo vitetur alterius deceptio. Hanc quæſtionem à nemine vidi tactam, niſi à ſolo *Navarr. c. Inter verba in 2. edit concluſ. 1. corollar. 16. n. 60.* ubi breviter dicit, ſi credatur fore ut vir non valde ægre ferat, nec ſit initiatus minoribus ordinibus qui velit privilegio clericali gaudere, puellam hanc defectum celantem non peccare ſaltem lethaliter Quia nulli ſequitur damnum notabile. Si autem vir initiatus ſit ordinibus minoribus, volens privilegio clericali frui, vel probabiliter credatur ubi defectum perceperit vir fore ut ægerrime ferat, ipſamque interficiat, aut ea intellecta ad Indos proficiſcatur, aut aſperrimè tractet vitamque diſcordiis plenam agat: tutius ait eſſe, ut ipſi non nubat niſi patefacto defectu, nec ſe audere oppoſitum conſulere: propter ea quæ dixi *corollario* 14. in quo nihil ad hanc rem conferens dicit. Et videtur favere huic ſententiæ *Sotus 4. d. 39. q. 3. art. 3. poſt. 5. concluſ. ver. His nihilominus*, ubi ait maximam injuriam irrogare fœminam corruptam decipientem virum in hoc. Sed non facit ad rem: quia loquitur caſu quo expreſſa fuit conditio, Si es virgo.

8 I. Concluſio ſit: Puella hunc defectum & alios celans non peccat contra juſtitiam, licet aliquibus mediis utatur ut is defectus minimè percipiatur. Probatur à ſimili, ex doctrina *Covar. reg. Peccatum, 2. p. §. 4. n. 6.* communiter recepta, ubi quamvis juxta veriorem ſententiam certus de lucro non poſſit ſpondere, quia eſſet fraus, ac inæqualitas ſpondentium, fatetur in ludo certum de victoria poſſe augere ſponſionem, ob naturales ludi leges quæ conſenſu utriuſque ludentis has conditiones admiſerunt. Sed ſimiliter in noſtro caſu uſus communi contrahentium aſſenſu receptus eſt, ne contrahentes vel mediatores detegant propria vitia, vel eorum quorum mediatores ſunt. Quod vulgare proverbium teſtatur, *no ayca ſamiento pobre, ni novia fea:* ſed altero contrahenti incumbit ut aliunde certior fiat: jam enim novit, vel noſſe debet, fœminam minimè detecturam: & æqua eſt utriuſque conditio. Quia nec vir ſolitus eſt vitia quæ patitur, manifeſtare: ergo nulla eſt injuſtitia. Præterea, quia durum eſſet, ac onus intolerabile hujuſmodi fœminas cogere, ut innuptæ maneant. Vix enim audebit aliqua proprium vitium detegere, & eo detecto nulli niſi infimæ ſortis viro nubet. Hanc concluſ. ſentire videtur *Navar. relatus num. 7. fin.* totam enim rationem culpæ in eo conſtituit, quod vir defectus conſcius ægrè ferret, vel non poterit citra culpam privilegium clericale, quod per bigamiam amiſit, allegare: at ſi ea celatio eſſet contra juſtitiam, minimè excuſaretur fœmina, quando non eſſet ſpes ut vir defectum virginitatis perciperet.

II. Concluſio. Si veriſimile ſit, fore ut nunquam vir id 9
vitium percipiat, vel eo percepto non valde ægrè ferat, nulla eſt culpa tegere, vel modis aliàs licitis ad tegendum uti. Probatur quia nullum damnum incurrit vir, & uti illis mediis non tendit ad virum decipiendum, ut ipſam ducat, cum ante matrim, non ſit ad eam acceſſurus, & acceſſu experturus an ſit virgo: ſed ne poſt matrim, initum, quando neutri reſilire jam licet, vir defectum virginitatis percipiat, maleque uxorem tractet. Hæc concluſ. ſimiliter colligitur ex *Navar. num. 7. fin. allegato*, qui rationem culpæ in damno proventuro marito, ex defectus cognitione collocat.

III. Concluſio, Si veriſimile ſit, maritum habiturum 10
illius defectus notitiam, & ægerrimè laturum, vitamque diſcordiis plenam acturum, ac malè tractaturum uxorem, eſt peccatum lethale contra charitatem, illi nubere *eo tacito* defectu. Quia datur gravis anſa ſcandali, *multorúmque* criminum, quæ ſaltem lex charitatis vitare obligat. Quare meritò *Navar.* dixit ſe in hoc caſu non audere oppoſitum alicui conſulere.

Ad 1. arg. propoſitum, n. 7. reſpondeo, diſparem eſſe ra- 11
tionem in cæteris contractibus: cùm in illis non ſit communi receptum conſenſu, ut liceat vitia occulta tegere, imò adverſus tegentem datur actio etiam in foro externo. In contractu autem matrimonii illud eſt communi uſu & conſenſu receptum: ut probavi n. 8. Ad 2. dic, ſi ipſa uteretur illis mediis animo ſe fingendi virginem, eſſe mendacium, ſed non lethale, *niſi in caſu expreſſo, n. 10. ſi verò* non animo fingendi ſe virginem, ſed tantum ſuum vitium tacendi, & celandi, & ita utendi jure ſuo, non eſſe mendacium. Quia tacere & bonis mediis occultare vitium, non eſt mentiri: ut docet *D. Thom. 2. 2. q. 111. art.... ad. 4.*

DISPUTATIO XXVIII.

Utrum arrhæ poſſint inito matrimonio conſtitui, vel ea ſit donatio prohibita inter conjuges, & invalida?

SUMMARIUM.

Refertur opinio negans, poſſe tunc conſtitui, n. 1.
Contraria opinio verior, num. 2.

GRegor. *Lop. l. 1. verb. En. Eſpaña, t. 11. p. 4.* dicit hoc eſſe 1
valde dubium. Quia *l. 1. & 2. t. 2. l. 2. fori.* videntur velle ut datio arrharum, vel ſaltem promiſſio matrim præcedat: quæ donatio inter conjuges omni jure prohibita eſt: ſubditque fortè poſſe inito jam matrm. arrhas dari, quando nobilitas, vel ingens uxoris dos, vel alia cauſa induceret ad tunc donandum arrhas, ſecus quando meram donationem ſaperent. Idem tenet *Molina to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 431. §. Dubium eſt num. arrha, & §. ſimili modo.*

Probabilius autem eſt, poſſe conſtitui ante, vel poſt initum, & conſummatum matr. Prob. ex *l. 1. fin. t. 11. p. 4.* ubi poſtquam lex dicit donationem propter nuptias apud Hiſpanos appellari arrhas, ſubdit ad finem, *las dotes e l as donaciones que faze el marido a la mujere la mujer al marido aſi*

como

Digitized by Google

como de ſuſo diximos,ſe pueden fazer antes que el matrimonio ſea acabado,e deſpues. Et *l.* 87.*t*.18.*p*.3.ibi,*arras y donaciones fazen los maridos a ſu mujeres,&c. la carta deue ſer fecha en eſta manera, Iuan Garcia dio en donacion por caſamiento a ſu mujer.* At juxta communem uſum loquendi maritus & uxor dicuntur poſt conſummatum matr. 2. Quia donatio arrharum in Hiſpania ſucceſſit loco donationis propter nuptias,quæ jure communi erat in uſu:(ut probavi hoc l. 6. diſp. 1. n. 1.) ſed donatio propter nuptias poterat jure communi fieri conſtante matrimonio, *l. Cum multæ, C.de don.ante nupt.*ergo & arrhæ. 3. Quia donatio remuneratoria non eſt prohibita inter conjuges, (ut probavi hoc 5.l. diſp.6.n.11.ſed donatio arrharum eſt remuneratoria in præmium pudicitiæ,vel dotis, vel nobilitatis uxoris, (ut dixi diſp.præced.n.1.) ergo valida eſt facta conſtante matrimonio.Sic docent *Ioan.Lup.rub.de don.* §.24.*n*.2.& *l*.50.*Tauri n*.4. ubi *Caſtil.n*.6.*Ant.Gom.n*.12. *Montalvus l.1.t.2. De las arrhas,l.3.fori*,ubi *Suar.n.30.Covar.4.decr.2.p.c.3.§.7.n.12. Baez.de non melior.filiab.c.5.n.12.18.19.20.& 21.Matien.lib.5.recop.t.2.l.2.gl.2.n. & rubr.gl.2.num.6. Azeb. ea l.2.n.8. Val.conſ.4.n.4.to.1.Gut.2.pr.q.43.n.5.Aior.de par.2.p.q.44.*

DISPUTATIO XXIX.

In qua quantitate poſſint arrhæ promitti?

SUMMARIUM.

Non poſſunt arrhæ decimam bonorum mariti partem excedere in Caſtella, nec valet renunciatio, n. 1.

Impugnatur opinio aſſerens non debere excedere octavam dotis ſponſæ partem, num. 2

Non requirunt inſinuationem,licet excedant ſummam ea indigente, n. 3.

Uxor poteſt conſtituere arrhas viro, nec poſſunt excedere decimam bonorum uxoris, num. 4.

Poſſunt de bonis præſentibus, & futuris promitti & uxor poterit eligere tempus quo malit ſibi aſſignari, modo non excedant decimam bonorum quæ vir tunc poſſidet, n. 5.

*Quando abſolutè promittuntur, an intelligatur promiſſio de ſolis bonis præſentibus, ſolaque ea attendantur ad taxandum decimam? n.*6.

Declarantur l. fin. C. quæ res pignori, C. l. 5. *t.* 13. *p.* 5. *n.*7.

*Quid, ſi tempore promiſſionis arrharum vir careat bonis, an intelligatur promiſſio de bonis futuris? n.*8. *Et quid ſi pro ſecuritate arrharum obliget bona præſentia, & futura? n.* 9. *& ibi clauſula poſita ad exequutionem contractus, non immutat ejus naturam.*

*An ſi promittens arrhas careat hæredibus neceſſariis, poſſit decimam dictam excedere? n.*10.

Ad computandum hanc decimam, attendenda ſunt quæ marito debentur & deducendum eſt æs alienum, num. 11. *Et onera & tributa quæ ex bonis ſolvuntur, deducenda ſunt, n.* 12.

Attendendus eſt valor officiorum vendibilium mariti, n. 13.

Si arrhæ excedant decimam, ſolus exceſſus vitiatur, n. 14. *Idem ſi ſponſalitia largitas excedat octavam dotis ſponſæ partem, n.* 15.

Quid, ſi detur fundus arrharum, vel ſponſalitiæ largitatis nomine excedatque decimam, vel octavam partem? n. 16 *Et ibi explicatur l. Si ſponſus verſ. Generaliter tenendum eſt, ff. de donat. inter vir & uxor. quando utile faciat valere inutile, quod ab ipſo ſeparari nequit.*

An tertius promittens arrhas poſſit excedere decimam: refertur opinio negans, n. 17.

Contraria authoris, n. 18. *Et ibi,idem in ſponſalitia largitate.*

An cum quidam tertius promittit dotem ultra taxam lege præſcriptam,vel arrhas, vel ſponſalitiam largitatem, vel ſi fidejubeat, vel pro religioſo obligetur, valeat promiſſio, vel fidejuſſio? n 19.

1 PRima Concluſio ſit. In regno Caſtellæ vir tantum poteſt decimam bonorum ſuorum partem pro arrhis promittere uxori.Habetur expreſſe *lit*.1.*t*.2. *De las arrhas l.3. fori*,quæ approbatur *l.50.Tauri,hodie l.2.t.2.l.5.nova recop. Caſtellæ*,ubi ſubditur non poſſe huic legi renunciari.Et ratio prohibitionis eſt,ne mutuo ſe conjuges amore ſpolient. Et idem eſſe deciſum de jure partitarum, affirmat *Gre.Lop. l.1.verb. Arrha,t.* 11.*p*.4.*p.l.9.t.* 4.*p*.5. Id tamen non dicit: unde *ipſemet Greg.Lop.l.* 87. *verſ. Segun fuero,t*.18.*p*.3.ſibi contrarius, dicit hoc non eſſe de jure partitarum.

2 Nec audiendus eſt *Perez additio,ad Seguram,l.1.§ ſi vir, n.139.ff.de acquir.poſſeſſ.*dicens, non poſſe arrhas excedere octavam dotis ſponſæ partem: per *l 52.Tauri*, Sed longè à veritate diſtat. Quia ibi tantum ſit ſermo de ſponſalitia largitate, ſeu de jocalibus, quæ multum diſtant ab arrhis. Ut conſtat ex *l.rub.2.lib.5.recop. Caſtella*,quæ eſt *de las arras y joias*. Nam copula, & inter diverſa ponitur. Nec obſtant ea verba *l. 52 Tauri,no pueda dara ſu mujer in veſtidos,joias,ni otra coſa alguna.*Quia dictio,aliàs ſimilia repetit,& cum mentio facta ſit de veſtibus,& jocalibus, de iis debet intelligi. Sic *Villalobos in commun. opin. lit. A. verb. Arrha* 251.*Ant.Gabr. in mea edit. tom.* 1. *commun.l.1.verb. Arrha f.57.colum.* 2. *Azebedo lib. 5. r.cop. tit. 1. l.1.n.26. Gutier. de jur. 1. p. cap. 14. num.* 13.

Non requiritur autem inſinuatio in hac arrharum donatione, licet ſummam inſinuatione ad ſui valorem indigentem, excedant, dummodo non excedant decimam bonorum,quæ vir tunc poſſidet. Quia *l.* 50. *Tauri*, omnino permittit arrhas, dummodo eam decimam non excedant, Sic *Molina to. 2.de juſt.tract.2.diſp.* 290.§ *Quintum eſt.* 3

II. Concluſio. Non tantum vir poteſt arrhas uxori conſtituere, ſed etiam uxor viro, in nobilitatis,vel divitiarum præmium: nec poſſunt excedere decimam bonorum uxoris partem: juxta *d. l.50.Tauri*, quæ indiſtinctè de arrhis loquitur, Præterea, quia cum vir, & uxor ſint correlativa, & militet eadem ratio, ne mutuo amore ſe ſpolient diſpoſitum in arrhis datis per virum, cenſetur diſpoſitum in datis per uxorem. Sic *Azebedo lib. 5. recop.tit. 2. l. 2. n.* 1. 4

III. Concluſio. Arrhæ poſſunt promitti de bonis præſentibus:& futuris,uxorq;eligere poterit tempus,quo bonorum viri valor computandus ſit: & tunc decimam illorum non debent excedere. Sic diſponitur *l. 2.De las arras, l.3.fori*, ibi *ſi prometiere a ſu mujer que ſi las dara,de aquello que deſpues ganare mandamos que quando quier que demandare a ſu marido,que le entriegue las arras,que ſe las de,de guiſa que no le de mas de el diezmo de quanto ouere al tiempo,que ſe las demandara.* Et ita aſſerunt hanc legem tanquam uſu receptam, *Ioan.Lup.rubr.de don.§.34.n.1.verſ Si autem vir,Caſtill.l.50. Tauri,nu.5* ubi *Ant.Gom.n.* 13. *Suarez l.1.n.10. verſ. No a ulterius,l.b.3.fori. & ibi Baldeſius ejus additionator:Gutier. 3.pract q.42.n.2. Matienzo lib. 5.recop.t.2.l.2.gl.2.num.5. Azebedo ea l.2.n.23.Aiora de partit.1.c.7.n.18.* 5

IV. Concluſio.Promiſſio arrharum, de ſolis bonis præſentibus intelligitur, niſi futura exprimantur: unde ſola bona,quæ tempore promiſſo maritus poſſidebat, ad taxandam arrharum quantitatem inſpicienda ſunt, ſive poſtea bona augeantur,ſive diminuantur. Prob.ex *l.Quicquid* 99. *inju.ff.de verb.oblig.*ibi,*quicquid aſtringendæ obligationis cauſa dictum eſt,id niſi palam verbis exprimatur,omiſſum eſſe intelligendum eſt.* ergo cum promittens arrhas non explicuerit ſe etiam de bonis futuris promittere,id non intelligitur. 2.Quia nomine bonorum intelliguntur ſola præſentia,ubi aliud non explicatur,*l.Si ita legat.*8 *ff.de aur.& arg.leg.*ibi *quia præſens tempus ſemper intelligitur ſi aliud comprehenſum non ſit: nam cum dicit,veſtem meam,argentum meum,hac demonſtratione,meum,præſens,non futurum tempus oſtendit* Et *l. Si ſtipulatus,76.§ 1.ff.de verb.oblig.*ibi,*cum ſtipulamur,quicquid te facere oportet,id quod in præſenti die debetur,duntaxat in ſtipulationem deducitur, & ideo additur verbum,oportebit vel Et ſi mandavero,22.§.Is cujus ff.mandati*, ibi,*publicatis bonis quicquid poſtea acquiritur, non ſequitur fiſcum.* 3. Quia qualitas adjuncta verbo,debet regulari ſecundum tempus verbi,*l.In delictis,4.§.Si damnum extraneus,ſeu & ſi extraneus*(ut alii legunt) *ff.de nox.*Quod axioma optimè explicat *Bart.l.Ex facto,n.1.ff. de vulg.* ergo dum vir promittit, vel donat arrhas de bonis ſuis, qualitas illa, de bonis ſuis, adjuncta verbo,Promitto,vel dono,quæ ſunt præſentis temporis debet intelligi de bonis in præſenti poſſeſſis. Sic docent *Padill.auth.Res quæ.n.26.C.comm.de legat.Baeza de non melior.fin.c.31.n.10.fin.Gutier.l.3.pract.q.42.n.2* & ſic ſe explicat 2. *pract.q.* 17. *n.* 4. ubi oppoſitum videbatur ſentire *Azebedo l.5.recop.t.2.l.2.n.22. Moli.t.2.de juſt.tra. 2. diſp. 431. §. Circa hæc quæritur.in fin. Aiora de part.1.p.c.7.n.18.* 6

Sed objicies *l.fin.C.quæ res pignori, & l.5.tit.13.p.* ubi definitur ſub hypotheca bonorum comprehendi etiam bona futura: ergo ſimiliter dum vir de bonis ſuis promittit arrhas, nomine bonorum præſentia & futura claudentur.Reſpondetur cum *gloſ.d.l.fin. verb. pertinentium,& ibi* 7

ibi Saliceto, num. 2. aliud eſſe in obligatione aliquid dandi de bonis: quia ſi omnino bonorum comprehenderentur futura, ageretur de magno promittentis damno, cum obligatio extenderetur, & ad plus teneretur promittens: aliud verò in bonorum hypotheca, nam licet extendatur, ut bona futura ſub illa comprehendantur, agitur de modico præjudicio, cum ex hoc non in plus teneatur obligatus, ſed tantum ad principalis debiti ſecuritatem conſtituatur hypotheca.

8 Hanc concluſionem temperant *Baëza*, *& Azebedo relati, num. 6. fin.* ut intelligatur, quando maritus tempore promiſſionis arrharum bona aliquot habebat, ſi enim iis careret, tempus præſtationis, & non promiſſionis dicunt eſſe inſpiciendum. Duçuntur per *l. 2. t. 2. De las arras, l. 3. fori:* referuntque in ſuum favorem, *Ioan. Lup. rubr. de donat. §. 24 n. 1. verſ. Si autem vir, Suarez l. 1. n. 10. verſ. Nota ulterius t. 2. De las arras, l. 3. fori.* Et fortiùs poſſet probari: quia ſi non valet actus ut agitur, valet eo modo quo valere poteſt, *c. unic. §. Idem quoque, de deſponſ. impub. in 6.* nemo enim videtur eligere viam per quam ſua diſpoſitio ſubvertatur, *l. 3. ff. de milit. teſtam.* Cùm ergo talis promiſſio poſſit valere, & effectum ſortiri, ſi fiat de bonis præſentibus, & futuris, tacitè videtur maritus arrhas ſpondens, id velle. Sed admittenda non eſt hæc limitatio: nullo enim jure probatur, & *lex fori*, *Ioan. Lup. & Suar.* expreſſe loquuntur, quando vir pauper promiſit arrhas de bonis futuris: ergo non eſt idem dicendum, quando abſolutè de bonis ſuis promiſit: cum bonorum nomine ſola præſentia claudantur in promiſſione: ut probavi numero 6. Nec obſtat ratio in ipſorum favorem à me adducta. Quia illud axioma intelligitur, quando utroque modo actus valere poteſt: at conſtitutio arrharum non valet, niſi quoad decimam partem bonorum tempore promiſſionis poſſeſſorum, niſi expreſſe fiat de bonis etiam futuris: alias promiſſio arrharum ultra decimam bonorum tunc poſſeſſorum, valeret ſi poſtea creſcerent bona: cum eo modo, quo facta eſt non valuerit quoad exceſſum, & potuerit valere, ſi de bonis etiam futuris fieret.

9 Imo licet vir obliget bona præſentia & futura pro arrharum ſecuritate, niſi in promiſſione arrharum explicet ſe promittere de bonis futuris, promiſſio intelligitur facta de ſolis præſentibus. Primo, quia acceſſorium naturam ſequi congruit ſui principalis: *reg. Acceſſorium, 42. de regul. jur. in 6.* & proinde non trahit ad ſe principale; cum ergo hypotheca illa de bonis præſentibus & futuris, ſit acceſſoria obligationi principali arrharum, ex natura ſua comprehendenti ſola bona præſentia, non trahet illam ut extendatur ad futura. Secundo, quia clauſulæ ad exequutionem contractuum appoſitæ non immutant, nec augent eorum naturam: *Clem. 1. de prabend.* & docent multis relatis *Covar. rubr. de teſtam. 2. p. numer. 13. verſ. Tertia concluſio. Molin. lib. 4. de primog. cap. 2. num. 42.* Cum ergo clauſula hypothecam continens adjiciatur tantum ad exequutionem & ſecuritatem promiſſionis arrharum, non debet ipſam alterare, aut augere ut præter naturam ſuam extendatur ad bona futura Tandem, quia taciti & expreſſi idem eſt judicium *l. Cum quid, ff. ſi cert. petat.* ſed hypotheca tacita quæ ex natura ſua ineſt tacitè contractui arrharum, extenditur ad bona præſentia & futura. Ut docent *gl. l. fin. vers. Ad futura, C. qua res pignori,* ubi *Salic. n. 3. Fanus de pignor. membr. 4 p. 2. n. 165. Cov.* multos referens, *q. pract. c. 29. n. 4. Gutier. 1. pract. q. 17. n. 6.* ergo ſi non obſtante hac extenſione hypothecæ tacitæ ad bona præſentia & futura, obligatio principalis arrharum ſola præſentia comprehendit: idem dicendum erit, ſi hypotheca illa quæ tacitè inerat, exprimatur.

10 V. Concluſio. Quamvis promittens arrhas hæredibus neceſſariis deſtitutus ſit, non poteſt ultra decimam bonorum partem promittere. Colligitur ex *l. 1. t. 2. De las arras, lib. 3. fori,* exceſſum applicanti proximioribus conſanguineis. Sic *Baëza de non melior. fil. c. 9. n. 73. Azebedo lib. 5. recop. tit. 2. lib. 2. n. 29.*

VI. Concluſio. Cum de bonorum computatione facienda tractatur, ut liqueat quantitas decimæ arrharum nomine uxori promiſſæ, deducendum eſt omne æs alienum. Quia quod ſuper eſt eo deducto, dicitur eſſe in bonis, *l. Subſignatum, §. Bona, ff. de verb ſignif. l. Ea demum, C. de coll. l. Mulier bona, ff. de jure dot.* Sic *Joan. Lup. rubr. de donat. §. 25 num. 8. Montalvus l. 1. t. 2. De las arrhas, verb. De quanto oviere l. 3. fori, & ibi Suar. n. 5. verſ. Nota tamen, & ejus additionator Bard. Caſtillo l. 50. Tauri, n. 6. fin.* ubi *Anton. Gom. n. 13. Baëza de non melioran. filiab. cap. 28. n. 2. Cavalcanens de uſufruct. mulieri relicto, n. 107. Matienzo lib. 5. recop. t. 2. l. 2. gloſſ. 2. n. 11. Azebedo eadem l. 2. num. 13. Gutier. 3. pract. quæſt. 42. n. 32. Aiora de partit. 1. part. cap. 2 num. 41. & cap 7. n. 20, Molin. tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 431. §. Illud eſt obſervandum*, ubi bene addit, attendenda eſſe omnia quæ viro debentur: quia hæc ſunt in bonis ejus, ut dicemus num. 13.

12 Hinc infertur ad computandam hanc bonorum decimam, deducenda eſſe onera, & tributa quæ ex eis ſolvuntur, *l. Non amplius, ff. de leg. 1. initio.* Sic *Joan. Lup. rubr. de don. §. 25. n. 6. Suar. l. 1. n. 5. tit. De las arras, lib. 5. fori, & ibi Bald. ejus additionator.*

13 VII. Concluſio. Ad computandam hanc bonorum decimam, æſtimandus eſt valor officiorum quæ vendibilia ſunt, ut tabellionatus, rectoris urbis vulgo *regidor, o veintiquatro*, &c. ſecus eorum quæ vendibilia ſunt. Quia ſecundum communem opinionem illa officia conferuntur, tanquam bonorum pars, hæc autem non Sic *Azebedo lib. 5. recop. t. 2. l. 2. n. 3. & 14.* Compuranda ſunt etiam illa, ad quæ vir habet actionem: illa enim dicuntur eſſe in bonis, *l. bonorum, ff. de verb. ſign.* Qui enim actionem habet ad rem recuperandam, ipſam habere videtur, *l. Qui actionem, 15. ff. de regul. jur.* Sic *Suarez lib. 3. fori, tit. 2. De las arras, l. 1. n. 4. & ibi ejus additionator Bald. Anton. Gom. l. 50. Tauri, n. 19.*

14 VIII. Concluſio. Si arrhæ excedant decimam bonorum partem, non omnino ſunt invalidæ, ſed tantum quoad exceſſum. Probatur primò ex *l. 1. t. 2. De la arras, lib. 3. fori,* ubi tantum dat actionem conſanguineis ad exceſſum decimæ: ergo ſupponit, validas eſſe arrhas in decima. Secundò, quia utile non debet per inutile vitiari: *regul. Utile, 37. de regul. jur. in 6.* ergo cum conſtitutio arrharum intra decimam, utilis ac valida ſit per exceſſum illum *inutilem* additum, non debet vitiari. 3. probatur ex *l. Sancimus 34. initio. C. de don.* ibi, *ſi quid autem ſupra legitimam definitionem fuerit donatum, hoc quod ſuperfluum, eſt, tantummodo non valere.* Cui conſonat *l. 9. t. 4. p. 5. fin.* ibi, *mas ſi quiſieſſe fazer major donacion, lo que fueſſe donado de mas non valdria:* ergo idem in exceſſu arrharum dicendum eſt. Sic *Io. Lup. l. 50. Tauri, n. 11.* ubi *Caſtillo n. 8. Ant. Gom. 13. Suar. l. 1. n. 10. verſ. Nota ulterius. t. 2. l. 3. fori, & ibi, Baldeſius ejus additionator. Padilla auth. Res qua, n. 19. C. communia de legat. Matienzo lib. 5. recop. t. 8. l. 3. gloſſ. 7. n. 3. Azebedo eo l. 5. t. 2. l. 2. n. 20. Molina to. 2. de juſt. tr. 2. diſp. 431. §. Illud eſt obſervandum.*

15 Hinc fit, idem dicendum eſſe de ſponſalitia largitate, ſi enim octavam dotis ſponſæ partem excedat, contra *l. 1. fine, t. 2. lib. 5. recop. Caſtella,* ſolus exceſſus erit irritus, Probatur iiſdem rationibus.

16 Inquires autem, quid dicendum ſit, ſi fundus excedens valorem decimæ, nomine arrharum conſtituatur? Videtur enim in totum validas eſſe arrhas: per *l. Si ſponſus, 5. paulò poſt princ. verſ. Generaliter tenendum eſt, ff. de donat. inter vir. & uxor.* ubi habetur utile trahere ad ſe inutile. quod ab ipſo ſeparari nequit, & utrumque valere. Sed dicendum eſt tantum valere quoad decimam. Quamvis enim inutile non poſſit ſeparari in corpore, poteſt ſeparari in æſtimatione, & hoc ſatis eſt. Sic *Ioan. Lup l. 50. Tauri, n. 12.* ubi *Caſtillo n. 8. Azebedo lib. 5. recop. t. 2. l. 2. num. 20.* Idem dicendum eſt eadem ratione, ſi fundus tradatur per ſponſum ſponſæ nomine ſponſalitiæ largitatis, excedatque octavam dotis partem, quæ eo titulo aſſignari poteſt, exceſſus enim irritus erit.

Rurſus

Digitized by Google

17 Rurſus inquires utrum quidam tertius poſſit ultra decimam bonorum viri partem, nomine arrharum uxori promittere? Quidam negant. Quia qui per ſe aliquid facere nequit, nec per alium poterit *l.Pupillus*, 5.§.*Item ipſe*, *verſ. Sed & ſi interpoſitam*, *ff. de auth. tutor*. Nam qui facit per alium, perinde eſt ac ſi faceret per ſe ipſum: *regul.Qui facit*, (aliàs, *Qui per alium*) 72.*de reg.jur.nu.* 2.Sic *Ioan. Lup. l.*50.*Tauri*,*n.* 5.*& ibi Caſtillo.n.*4.*verſ. Sed pone*, *Matienzo*, *lib.*5.*recop.t.*2.*l.*2.*gloſſ.*2.*n.* 8.

18 Sed verius credo, poſſe certum quemdam, ſive extraneus, ſive viri conſanguineus ſit, excedere hanc decimam in arrhis conſignandis. Quia *l.*1.*t. De las arras*, *l.* 3.*fori*, *approbata*, *l.*50. *Tauri*, expreſsè dicit, *todo homo que caſare no pueda dar mas arras à ſu major de diez mo.* Cùm ergo ſit correctoria, exorbitans, & pænalis, ut pote annullationem actus aliter facti inducens, ac conſanguineis viri applicans exceſſum. non eſt extendenda ad aliam perſonam, quàm prohibitam, & cùm loquatur de viro ad aliàs perſonas trahenda non eſt, *l.Si viro.*§.*De viro*,*ff.ſolut.matrim.* Et ſic in alio ſimili, nempe, quod poſſit ſocer, vel extraneus dare ſponſæ ſponſalitiam largitatem ultra metam præfinitam, *l.*52.*Tauri*,*hodie l.*1.*fine*, *t.*2.*lib.*5.*recop.* tenent *Avendaño de exequend. mand.*1.*p. c.* 15.*n.*1. *Gut. de juram.* 1.*p.c.*14.*n.*12.*Matienzo*, *lib.*5. *recop t.*1 *l.* 1.*gl.*6.*n.*2. qui ſimili fundamento ducuntur, eò quòd illa lex prima ſolum prohibeat ſponſo donare ultrà illam quantitatem. Quod tamen intelligendum eſt cum *Matienzo ea l.* 1.*gloſſ.*7.*n.*1. niſi à conſanguineis vel aliis extraneis donetur, non verè de propriis bonis, ſed de ſponſi bonis: & in hoc ſenſu procedit regula in oppoſitum, num. præcedenti, adducta. Quia tunc veré maritus vel ſponſus donaret. Hinc venit intelligenda doctrina *Ioan.Lup.rubr.de donat* §. 24.*num.*1. quem ſequitur *Baëza de non meliorand. filiab.* 11.*n.* 13. dicentis parentes ſponſi nequire promittere arrhas pro filio ſi excedant decimam partem eorum, quæ de eorum bonis filius habiturus eſt. Quoniam tunc perinde eſt ac ſi filius daret. Similiter dicendum eſt, non valere donationem arrharum ultrà decimam, quando conſanguineus mariti donans arrhas uxori, ita donaret ut vellet donationem illam acquiri marito. juxta dicta hoc 6,lib.diſp.26.n. 11. & per maritum donaretur uxori. Quia verò donatio illa facta eſſet à viro.

19 Tandem infertur, quàm ineptè ſponſi, dum aſſignatur per parentes dos ſponſæ, timentes ne excedat metam ſignatam in curiis Matriti, *petitione* 101.*hodie l.*1.*t.* 2. *lib.* 5.*nova recop. Caſtellæ*, petant tertium conſtituere dotem ſponſæ: & ſimiliter ipſæ ſponſæ timentes ne arrhæ promiſſæ à viro excedant decimam bonorum, poſtulent tertium quendam eas promittere: ſi enim tertius ille ex propriis bonis dotem, aut arrhas conſtitueret, licitum eſſet (ut dixi num. præced.) Cùm tamen ex propriis bonis nunquam id faciat, manifeſta eſt fraus, & injuſtitia. Quia perinde eſt, ac ſi pater dotem conſtitueret, aut maritus arrhas promitteret. Si verò ſe obliget tanquam fidejuſſor: cum principalis obligatio non teneat, corruet acceſſoria fidejuſſoris *l.*1.*ff. de fidejuſſ.* Poteſt autem peti, ut tertius ſe obliget non acceſſoriæ obligationi paternæ, aut mariti, ut fidejuſſor, ſed tanquam principalis, ut maneat, ſcilicet, obligatus, caſu quo fratres non ratam habuerint eam ſummam exceſſivam dotis, vel exceſſus arrharum petatur. Sicut in alio ſimili docet *Nav.c.Non dicatis*, 12.*q.*1.*in aliqua edit.n.*74 *verſ.Sexto in nova*,*n.*44.*verſ.Sexto*, dicens fidejuſſorem accedentem obligationi religioſi minimè teneri, eo quod religioſus nec civiliter, nec naturaliter obligetur: poſſe tamen obligari non acceſſoriè tanquàm fidejuſſorem, ſed tanquam principalem, caſu quo ſuperior religioſi obligationem ratam minimè habeat.

DISPUTATIO XXX.

An decima pro arrhis promiſſa conmputanda ſit juxta bona, quæ vir tempore promiſſionis bona fide poſſidet tanquam ſua, ita ut illis poſtea evictus, vel ubi conſtiterit ſua non eſſe, arrhæ minuendæ non ſint?

SUMMARIUM.

Refertur opinio aſſirmans, *n.* 1. *Et contraria authoris*, *n.* 2.
Idem dicendum eſt de ſponſalitia largitate, *ſi dos uxoris poſtea evincatur vel minor appareat*, *n.* 3
Solvuntur argumen. & explicatur l. Bonorum appellatio, *ff. de verbor. ſignif. num* 4

1 Affirmant aliqui, decimam hanc computandam eſſe juxta bona, quæ maritus promiſſionis tempore bona fide poſſidet, illiſque poſtea evictis, vel ſi aliter conſtet non fuiſſe propria, minuendam non eſſe. Ducunturque, quia bona noſtra appellantur, quæ bona fide poſſidemus, quamvis aliena ſint, *l. Bonorum appellatio*, 49.*ff. de verb. ſignif.*ibi, *in bonis autem noſtris computari ſecundum eſt, non ſolum quæ dominii noſtri ſunt, ſed & ſi bona fide à nobis poſſideantur.* Sic docent *Suarez lib.*3.*fori*, *t.* 2 *De las arras*, *l.*1. *n.*5.*verſ.Tene etiam menti*, *Ant.Gom.l.*50 *Tauri*,*n.*13.*Baëza de non melior. filiab. c.* 28.*n.* 4.*& c.*31.*n.*12.*Matienzo lib.* 5. *recop.t.*2 *l.*2.*gloſſ.*2.*n.*4.*Azebedo eadem l.*2. *n.*23. *P.Molina to.*2.*de juſt.tract.*2.*diſp.*431.§.*Illud eſt obſervandum.*

2 Cæterum levi fundamento ducuntur viri doctiſſimi: & ideo multò verius eſt oppoſitum, nimirum computandam eſſe decimam eorum bonorum tantum, quæ re vera promittuntur. Prob. ex 1. *l.*2. *De las arras*, *l.* 3.*fori*, *approbata l.*50.*Tauri*.ibi, *no pueda dar mas de la decima parte de ſus bienes:* quæ verba denotant proprietatem, & verum dominium. Quia verba in priori ſignificatu accipienda ſunt, *t.*1. *ff.ſi ager vectig. verſ. Qui in perpetuum*: nec bona vere aliena, licet bona fide poſſideantur, dicuntur propriè ſua: verba autem proprie accipienda ſunt, *l.* 3. §. *Hæc verba ff.de negot. geſt.* 2. quia bona alicujus dicuntur deducto ære alieno (ut probavi hoc lib.6 diſp.29.n.11.) ſed ea bona verè debita, quamtumvis bona fide poſſideantur, ſunt vere æs alienum: ergo iis deductis computanda ſunt bona ad eorum decimam aſſignandam. 3. quia militat eadem prohibitionis ratio in his bonis, ne ſcilicet ſe mutuo ſpolient amore: nam ſi promittat vir decimam etiam reſpectu horum bonorum, cùm poſtea evicta fuerint, ſpoliatus veris bonis, & pauper manebit, cum decima reſpectu omnium bonorum exhauſerit, evictis bona fide poſſeſſis, ea quæ vere erant mariti. Sic tenet latius probans, *Gut.*3.*pract.* *q.*42.*n.*12.*& ſeq. Aiora de partit.*1 *p.c.*7.*n.*22.23.*&* 24.

3 Hinc infertur, ſponſalitiam largitatem quæ excedere nequit octavam dotis ſponſæ partem, *lib.* 5.*recop. t.*2.*l.* 1. minuendam eſſe juxta dotis poſtea evictæ quantitatem. At ſi integra dos evincatur, tunc ſub judice manebit, an omnino ſponſalitia largitas evaneſcat: quia dubium eſt an nulla aſſignata dote, valeat ſponſalitia largitas, (ut dixi hoc l.6.diſp.24.num.6.) An retenta opinione quam ibi amplexus ſum, dicenti valere, bonique viri arbitrio taxandam eſſe idem dicemus in hoc caſu.

4 Ad *l.Bonorum appellatio ff.de verb ſign.*cui oppoſiti innituntur, reſpondetur cum *Rebuffo ibi*, *verſ. In bonis autem & Gutier.*3.*pract.q.*42.*n.*35. dici bona noſtra, quæ bona fide poſſidemus, quoad aliquos effectus civiles, ut ad habendum actionem & exceptionem pro eis, & ad præſcribendum. Unde non infertur proprie dici bona noſtra ad computandam decimam bonorum quæ noſtra verè ſunt.

DISPUTATIO XXXI.

An ſi arrhas promittens majoratum poſſideat, bona majoratus æſtimanda ſint, & qualiter, ut intelligatur an arrhæ promiſſæ excedant decimam bonorum partem?

SUMMARIUM.

Non æſtimandus eſt valor bonorum majoratus, ſed redditnum quem poſſeſſor toto vitæ curriculo percipiet, *n.* 1.

Proponuntur variæ opiniones, n. 2. & 3. Et ſententia Authoris, n. 4. Item, in ſponſalitia largitate, quando uxoris dos eſt majoratus, n. 5.

1 CONveniunt omnes, habendum non eſſe reſpectum ad valorem majoratus, ſed ad valorem uſusfructus', ſeu redditum, quos promittens arrhas percepturus eſt toto vitæ ſuæ curriculo. Verbi gratia, ſi vir ex bonis majoratus deductis expenſis percipiat quotannis duo mille aureos, æſtimandum eſt, quantum valeant duo mille aurei ſingulis annis percepti pro vitæ poſſeſſoris majoratus tempore, & decima hujus valoris poteſt pro arrhis conſtitui. Probatur, non æſtimandum eſſe valorem bonorum majoratus. quia licet verior ſententia habeat, poſſeſſorem habere verum illorum dominium, ut poteſt videri in *Molin. l b. 1. de primog. c. 19. à n. 4.* at cùm ea bona alienare nequeat, potius uſusfructuaria, quàm verò domino comparatur: ac proinde non valor bonorum attendendus eſt, Probatur, autem valorem fructuum eſſe computandum, quia jus eos fructus percipiendi, appellatione bonorum comprehenditur, *l. bonorum appellatio, 49. ff. de verb. ſign* Sic docent *Jo Lup. rubr. de don. §. 2. §. 5. 15. n. 1. & 6. Greg. l. op. l. 4. verb. Sus deudas, ad fin. t. 15. p. 9. Padilla auth. Res quæ n. 30. C. de commun. de legat, Molin. lib. 1. primog. c. 19. n. 41. Meres de majora. 3. p. q. 9. n. 1. Ajora de partit. 1. p. c. 7. n. 26. Azeb. lib. 5. recop. tit. 2. l. 2. n. 3. Valaſcus to. 1. conſ. 16. n. 11. & 12. Gutier. 2. pract. q. 17. n 12. & ſeqq. P. Molin. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 431. §. Circa hæc quæritur.*

2 Controverſia autem eſt circa modum computandi valorem horum redditum. Quidam enim dicunt, computationem faciendam eſſe attenta ætate, ac valetudine ipſius majoratus poſſeſſoris: nam quo robuſtior fuerit, juniorq; cùm ejus vitam amplius duraturam præſumatur, eò majoris æſtimationis illi redditus erunt. Quam computationem ſequutus eſt *Juriſconſ. l. Hæreditatum, 68. ff. ad leg. falci.* in legis falcidiæ ratione habenda, ut detrahatur ex uſufructu legato: quam non tantùm in eo caſu obtinere, ſed in quibuſcumque etiam aliis caſibus, in quibus de æſtimatione redditum ad vitam tractatur, docent multi, quos refert *Cov. 3. var. c. 9. n. 8.* & latè probat *Suar. l. Quoniam in priorib. ampliat. 3. n. 9. & ſeqq. C. de inoffic. teſt.* Et ita in noſtro caſu docent *Jo. Lup. n. 1. Greg. Lop. Padilla, Meres, Valaſc.* quos n. præc retuli. Hanc autem computationem, legis hæreditatem dicunt *gloſſ. ibi, verb. Triginta,* & *ibi Bart. n. 2. verſ. Quæro quid.* & *ibi Alber,* & alii, quos refert *Cov. 5. var. c. 9. n. 8. verſ. Hinc deducitur.* ipſos que ſequitur *Gut. 2. pract. q. 17. n. 8.* ita eſſe intelligendam, ut pendeat à futuro eventu vitæ illius redditus percepturi, quare ſi ſemel facta computatione, pauciores annos poſtea vixiſſe comperiatur, quàm computati ſunt, reddendum ſit plus illud, quo redditus æſtimati ſunt: ſi verò comperiatur plus vixiſſe, addatur incrementum hoc computationi illi prius factæ. Atque ita in noſtro caſu vult. *Gut.* ſi in hoc regno Caſtellæ uxor ante virum moriatur, ſeu vir ipſe ante uxorem, computandum eſſe valorem redituum illorum annorum ab inito matrimonio perceptorum, uſque ad illius diſſolutionem, quo tempore arrhæ ſolvendæ ſunt, non obſtanti quacunque computatione prius facta. Meritò tamen *Aymon* & *Capola,* quos refert, & ſequitur *Cov. eo. n. 8. verſ. Hinc deducitur,* & *P. Molin. to. 2. de juſt. tr 2. diſp. 431. §. Circa hæc quæritur,* recedunt ab hac ſent. cenſentque æſtimationem *d. l. Hæreditatum* minimè pendere à futuro eventu, ſed ſemel legitimè effectam, ſervandam eſſe, quicquid rei probet eventus. Quia quod ſemel legitimè factum eſt, retractari, non debet ex iis, quæ poſt modum acciderint, *l. Sancim, C. de adm. tut.* & *l. Nec enim, ff. de itinere actuq. priva.*

3 Alii verò docent, æſtimandos eſſe hos redditus ad rationem unius pro octo: ſicut frequentiſſimè annui redditus ad vitam conſtituuntur ad rationem unius pro octo: teſte *Covar. d. cap. 9. n. 7.* unde ſi redditus majoratus ſint duo mille aurei quotannis deductis expenſis, poteſt majoratus poſſeſſor 1700. aureos pro arrhis promittere uxori. Nam ad rationem unius pro octo, valent illi duo mille aurei, decem & ſex mille, quorum decima pars ſunt 1600. Sic *Molin. lib. 1. de primog. c. 19. n 41.* aſſerens ita quotidie practicari: *Azebedo lib. 5. rec. t. 2. l. 2. n. 18. Gut. 2. pract. q. 17. ad fin.* ubi ſubdit hodie per novam pragmaticam Philippi II. Hiſp. Regis, promulgatam 3. die Julii, anno 1583. (habetur *hæc pragmatica in quaternione addito novæ recop. l. 5. t. 15. l. 8.*) decretum eſſe pretium cenſus vitalitii, eſſe ad rationem unius pro 7. & ita redditus majoratus, qui deductis expenſis ſuperſunt, æſtimandos eſſe ad rationem unius pro 7. Unde in propoſito exemplo valor redditum duorum mille aureorum, erunt quatuor decim mille aurei: & decima, quæ poteſt à tali majoratus poſſeſſore pro arrhis aſſignari, erit 1400. aurei. Ratio eſt, nam æſtimatio redditum illorum pro vitæ poſſeſſoris majoratus tempore, eſt quaſi emptio cenſus vitalitii eorum duorum mille aureorum. Cenſus autem vitalitius æſtimatur regia pragmatica ad rationem unius pro ſeptem.

Aliter verò P. Molin. to. 2. de inſt. tract. 2. diſp. 431. §. Circa hæc quæritur, dicit, injuſtum eſſe, & irrationabile, æquale pretium ſtatuere utilitatis omnibus cenſibus æqualium redituum, ſed pro ætate & valetudine ejus, in cujus vitam conceditur cenſus, & pro aliis circumſtantiis concurrentibus taxandum eſſe: idemque cenſet in taxando valore redditum majoratus ad vitam poſſidentis, ut intelligatur, quanta ſit decima pro arrhis promiſſa. Quia nemo prudens æquo pretio taxaret cenſum ad vitam juvenis robuſti emptum, ac ad vitam ſenis debilis nonagenarii. Sed retinenda eſt computatio ad rationem unius pro ſeptem, ſicut regia pragmatica taxat cenſus vitalitios: ut diximus n. præc. Nec obſtat objectio Molinæ contra illam, jus enim habuit Princeps conſtituendi certum pretium omnibus cenſibus vitalitiis, non enim certum & determinatum cuilibet ſigillatim deſtinari poterat, idque relictum prudentis arbitrio *pro ætate,* & valetudine, innumeris litibus, & *injuſtitiis pateret:* & qui emit cenſum ad vitam nonagenarii ſibi imputet, Princeps enim minimè cogit ad ſic emendum, ſed emat à nonagenario ad vitam juvenis alicujus robuſti. Nec in arrhis computandis injuriam Princeps infert, ſi eodem pretio computentur anni redditus, ſive vir ſenex, debiliſque, ſive juvenis & fortis ſit, (non enim in hoc caſu poſſunt computari ad vitam alterius.) Quoniam Princeps, qui arrharum quantitatem. (quarum donatio voluntaria eſt) taxare potuit, ſimili modo valori redditum majoratus ad vitam mariti potuit pretium ſtatuere: quod *licet ſpecificè* non fecerit, at conſequenter facit, dum *cenſuum vitalitiorum* pretium taxavit. Quia (ut probavi n. præc.) taxa hæc redditum majoratus, more cenſus vitalitii accipienda eſt. 4

Ex his fit, ſi fœmina viro nubat, bonaq; majoratus tradat illi in dotem, prout poteſt facere, ut probat *Meres de major. 3. p. q. 9. n. 15.* tunc non ipſa bona majoratus, ſed ipſorum redditus æſtimandos eſſe ad vitam uxoris poſſidentis, modo declarato, ut octava pars valoris ipſorum poſſit dari per ſponſum ſponſæ, nomine largitatis ſponſalitiæ; juxta *l. 1. fin. tit. 2. lib. 5. recop. Caſtel. Sic Gut.* & *pract. q. 17. n. 7. Valaſcus conſil. 16. n. 10. to. 1.* 5

DISPUTATIO XXXII.

An antapochæ (vulgò *contraeſcrituras*) quas aliqui faciunt de non petenda aliqua quantitate ſibi promiſſa cauſa matrimonii contrahendi, noceant uxori quoad arrhas, ita ut ea quantitas fictè promiſſa, computanda non ſit inter bona ſponſi, ad æſtimandum decimam bonorum, arrharum nomine promiſſam?

SUMMARIUM.

Melioratio facta filio abſque aliqua cauſa, vel cauſa matrimonii incerti poteſt revocari, ſecus ſi facta ſit cum tertio ex ea commodum reportanti, n. 1.

Si filius melioratus cauſa matrimonii incerti ineat pactum de matrimonio celebrando, & pater aſſerat filium eſſe melioratum ab eo, ut fœmina ei nubat, vel ampliorem dotem conſtituat, ſit irrevocabilis, licet filius remittat, n. 2.

Nec

Digitized by Google

Nec poteſt filius conſentire ut nova conditio apponatur, num. 3.

Nec poteſt remittere promiſſionem de non meliorando factam ut certum matrimonium ineat, n 3.

Non proſunt antapocha (vulgo contrae ſcripturas) *quibus pollicentur ſe melioratione non uſuros, n. 5. Et ibi, idem ſi promiſſio alicujus quantitatis danda ratione hujus matrimonii fiat ab alio conſanguineo, aut extraneo.*

An valeant in ipſius remittentis præjudicium, teneatúrque eam quantitatem reſtituere, ſi ſobole careat? n. 6. Et ibi, an noceat uxori quoad arrhas, vel quoad alia?

An recipiens fictè patrimonium ad ordines, antapocha facta illud reddendi ſuſceptis ordinibus teneatur, vel poſſit reddere? Refertur quædam opinio, 7. Et ibi, de ſignificatione dictionis nullatenus.

Contraria Authoris, n. 8. Et enodatur Trident. ſeſſ. 21. c. 3. de reformatione: renunciatio patrimonii ad cujus titulum aliquis ad ordines promovetur, an valeat? n. 7.

An epiſc. teneatur alere clericum, quem bona fide abſque vero patrimonio ad ordines promovit, n. 7. juncto n. 8. & quid ſi patrimonium caſu pereat, n. 8.

1 SUpponendum eſt, meliorationem factam filio abſque aliqua cauſa, vel cauſa matrimonii incerti, & in genere contrahendi, eſſe ſuapte natura revocabilem in regno Caſtellæ, niſi alia concurrant quæ irrevocabilem efficiunt, de quibus agunt ſcribentes, *l. 17. Tauri.* Unde non ſatis eſt majoratum vel meliorationem ex cauſa oneroſa dotis, vel matrimonii fieri, ut irrevocabilis ſit, ſed oportet ut facta ſit cum tertio ex ea commodum reportanti. Conſtat ex *l. 17. Tauri hodie l. 1. t. 6. l. 5. nova recop. Caſtella*, ubi *pro cauſa oneroſa con otro tercero.* Sic *Ant. Gom. 22. Tauri, n. 17.* ubi *Tello, n. 17. idem Tello d. l. 17. n. 69. Baëza de non melioram. filia. c. 21. n. 36. & 37. Molin. l. 4. de primog. c. 3. n. 16. & 17. Azebedo l. 5. recop. t. 6. l. 1. n. 40. & ibi Matienzo gl. 7. n. 1. Gut. 2. pract. q. 50. n. 3. Avend l. 44. Tauri, gl. 15. nu. 1.* & melius *gloſſ. 16. n. 7. & 8.* Et ratio eſt, quia quando non initur pactum cum tertio cujus intereſt, pactum illud non eſt pars contractus dotalis, nec illo ratione & cauſa matrim. fuit celebratum. At quando fit cum tertio, eſt contra pars ctus dotis, cum ipſoque confunditur, & eſt quaſi unus contractus, *l. Petens, C. de pact.* & ita dicit *Tello ea l. 17. nu. 71.* tunc donationem cauſæ matrimonii eſſe partem contractus dotis, quando ad dotem conſtituendam, vel ipſa ſponſa ob donationem illam ſponſo factam: & hoc caſu dicit irrevocabilem fieri, licet abſenti filio facta ſit,

2 2. Hinc infertur 1. quamvis donatio ſeu melioratio facta filio ob cauſam matrim. incerti ſit revocabilis, at ſi ea facta, filióque matrim. ineunti, aſſerat pater eum eſſe melioratum, ut vel ſic fœmina ei nubat, vel ampliorem dotem conſtituat; & hac de cauſa matrim. celebretur, reddi irrevocabilem, licet filius remittat, vel parentem liberum ab obligatione reddat, quia illa patris aſſertio vim promiſſionis habuit, & viget eadem cauſa, ne nurus decepta maneat. Probatur ex doctrina *Baldi, l. Si præſes, 8. C. de don. verſ. Tamen bene dico,* ubi hæc ait *ſi mater æſtimari bona faciat, ut inſpicientes credant filios ditiores, & ſic honorabilius ducant uxores, quamvis ea bona non intelligantur donata filiis, at pro dotis reſtitutione obligata manerent. Quia dolus matris conſenſui æquiparatur.* Quem ſequitur *Alex. conſ. 10. n. 4.* Et colligitur ex *l. In bona fidei. 37. ff de peculio,* ibi. *Ego autem arbitror. non ſolum de peculio conveniri: ſed & ſi quid præterea dolo malo patris capta fraudataque eſt mulier.* Sic *Tello l. 17. Tauri n. 72.* & *73. Molin. 4. de primog. c. 2. n. 17. fine* & *18. Meres de major. 1. p. q. 22. n. 31. Matienzo lib. 5. recop. tit. 6. l. 1. gloſſ. 8. n. 4. Angulo de melior. l. 6. gloſſ. 4. n. 9.*

3 Immo nec licet filio conſentire, ut aliqua nova conditio adjiciatur illi meliorationi aut donationi. Sicut enim revocatio eſt prohibita, ita conditio nova minimè permittitur, *l. Perfecta, C. de donat. quæ ſub modo l. Filius, C. de pact.* Sic *Meres de major. 1. p. q. 22. n. 32.* & refert Paulum huic parti faventem.

4 2. Infertur, non poſſe filium, in cujus gratiam facta eſt promiſſio de non meliorando, ut aliquam determinatam duceret in uxorem, quæ eo pacto inito ipſi nupſit, remittere id pactum in uxoris præjudicium cui jus erat acquiſitum. Quia jus alteri acquiſitum nequit eo invito auferri: *reg. Id quod noſtrum, 11 ff. de reg. jur.* Sic *Matienzo lib. 5. recop. t. 6. gloſſ. 1. n. 5.*

3. Infertur, eſſe inutilem cautelam qua parentes meliorantes filios ex cauſa oneroſa, accipiunt antapochas ab illis, (vulgo *contraeſcrituras*,) hoc enim nomine ipſas appellat text *l. Plures. 18. C. de fid. inſtrum.* Quia quantumcumque donatarius id polliceatur, infringi non poterit melioratio in uxoris, & filiorum præjudicium, uxori enim jus quæſitum eſt quia contemplatione illius donationis nupſit vel ampliorem dotem promiſit. Favet quod hoc l. 6. diſp. 13. n. 7. cum multis DD. aſſeruimus, nempe, juramentum de dote non alienanda, minimè nocere emptori illius juramenti ignaro, quando vendens doloſè juramentum tacuit. Item, quia cum cauſa ob quam aliquid ſtatuitur, eſt ad alicujus tertii commodum, præſumitur finalis: ut bene docet *Tiraquell.* multos referens, *tr. Ceſſante cauſa, limit. 1. n. 52.* unde cum illa donatio ſeu melioratio ſit in favorem mulieris nubentis, præſumitur ipſa mulier cauſa finalis: ergo illa non conſentiente non poteſt annullare. Confer etiam ad hoc quod docet *Alvaradus de conject. ment. defuncti, l. 2. c. 3. n. 48. & Padilla*, licet non ita definitivè ſed dicens eſſe tutius, *l. Poſt mortem, n. 22. C. de fidei comm.* nempe minimè poſſe virum renunciare majoratui in ſucceſſoris favorem, ob præjudicium quod in dimidia lucrorum parte ſequitur uxori. Sic docent *Tello l. 17. Tauri, n 73. Meres de major. 1. q. 22. num. 32. Angulo de melior. l. 6. gl. 4. n. 9.* Addit *Tello eo n. 73.* etiamſi filius ante matrim. contractum, liberum reddidiſſet patrem ab ea obligatione vel poſtea remiſerit, eſſe inutilem remiſſionem, aut liberationem, quatenus mulieris intereſt. Conſtat etiam ex dictis tribus n. præc. Idem dicendum eſt ſi ea promiſſio fiat ab alio conſanguineo, vel extraneo. Quia eadem eſt ratio. 5

Valeret autem prædicta remiſſio ſeu liberatio in remittentis præjudicium: cum in re ſua quilibet ſit moderator & arbiter *l. in re mandata, C. mandati:* nec uxor aut filii poterunt conqueri, quando non læduntur, ſed jus ſuum illæſum manet. Hinc fit uxorem non pati poſſe diminutionem in arrhis ſibi promiſſis, propter prædictam remiſſionem. Quia tunc eſſet in ejus præjudicium. Sic *Angulo de melior. l. 6. gl 4. n. 10.* ubi addit ſi hanc diminutionem in arrhis minimè patiatur propter remiſſionem, non poſſe illi contradicere: nec etiam filios, ſi remiſſa donatio claudatur in quinta bonorum parte, de qua poteſt pater in hoc regno Caſtellæ in ipſorum præjudicium diſponere. Non approbo tamen, quatenus dicit non poſſe uxorem contradicere, quando remiſſio non ledit ipſam in arrharum quantitate promiſſa. Quia ultra hoc, alia damna incurrit uxor, ſcilicet, in medietate lucrorum quæ aquiſitura erat: patitur etiam damnum, quia diminutis facultatibus non ita opulentam & tranquillam vitam matrimonialem ducet. Soluto autem matrim. abſque ſobole: cum jam ceſſet uxoris & filiorum præjudicium, tenebitur qui antapocham remiſſionis fecit illi ſtare. 6

Ex his infert *Angul. de mel. l. 6. gl. 4. n. 9.* idem dicendum eſſe de donatione facta cauſa patrimonii ad ordines ſuſcipiendos, quantumcunque enim donatarius promittat non ſe uſurum ea donatione, & quamvis ab extraneo fiat, dicit infringi non poſſe, ob jus quæſitum Epiſcopo, qui tenetur alere eum quem ſine legitimo patrimonio ad ordines promovit, *c. 2. e. Epiſcop. &c. Cum ſecundum Apoſtolum, &c. Tutis de prebend.* Idem docent alii quoad hoc, ut recipiens patrimonium à quocumque cum ſecreta conditione & antapocha reſtituendi ſtatim ordinib. ſuſceptis, nec teneatur nec poſſit reſtituere, donec beneficium ſufficiens vel aliunde neceſſaria alimenta habeat. Ducitur per decretum *Trid. ſeſſ. 21. c. 2. de refor.* ibi *patrimonium vel penſionem obtinentes, &c. illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſint, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant unde vivere poſſint.* Ubi ponderanda eſt dictio, Nullatenus, quæ nullitatem actus ipſo jure inducit. Ut docent *gl. auth. Si qua mulier, vel* 7

Digitized by Google

Nullatenus, *C.ad S. C. Velleja.& Clem unic.verb. Nullaten. de ſe queſt.* ubi *Zinzelinus & Imola,n.20.Bart tr. minoritatum, l.1.de hæredit.ex teſtam.c.2. Alberic.in dictionario.verb. Nullatenus, Corſet.in ſingul. verb. Nullatenus Card.c. Super litteris,n.6.de reſcript. Alex.de Nevo c.Qua fronte, n.32.de appell. Decius. conſ.302. n.2.Felin. c.Rodulphus, de reſcript. ante n.27.verſ.Nullatenus, & c. pen. nu.7. de conſtit. Tiraq.* alios referens, *l.Si unquam, verb.Revertatur, n.95.C.de revoc.donat. Rolan.conſ. 75.n. 51. l.2.Menoc. conſ. 383. n. 14. vol.3. Mandoſius regul.15. Cancellaria q.5. n.8.Brunorus in ſuo compen.l. litera D. verb. Dictio Nullatenus.* Quamvis *Angel.Excommunicatio 7.fin.Silveſt. Excommunicatio, ultimo, fine. Armilla verb.Excommunicatio, caſu 35.*& alii quos refert *Tiraq. de verb. Revertatur, in. 96.* negent inducere nullitatem, quando actus aliàs poſſet fieri ab illo cui facere interdicitur. Deinde pondero verbum,Non poſſit, quod reddit omnino actum nullum. Ob quas rationes bene docent renunciationem patrimonii ad cujus titulum aliquis initiatus eſt, eſſe nullam, donec renuncians adeptus ſit beneficium, vel patrimonium aliud ſufficiens. *Nav.l. 1.conſ. t.11.de tempor.ordin.in 1.edit conſ.14.16.& 41. in 2.* autem *conſ.21.Flamin de reſign.benef.l.2.q. 6.nu.17.P. Molin.to.1. de juſt.tract.2.diſp.238.ad fin.Manuel 2.to.ſum c. 15.n. 2.& 3.* ergo remiſſio & illa & antapocha promoti ad ordines, nullius eſt momenti, donec beneficium aut patrimonium ſufficiens habeat. Sic tenent *Enriquez l. 23. de excommun. c.37.n.2. Manuel.2.to.ſum.c.15.n.5.*

8 Cæterum verius credo, recipientem fictè patrimonium ut ad ordines promoveatur, data antopacha aut fide id reddendi, cum promotus fuerit, teneri ad patrimonium reſtituere. 1. quia falsò dixit *Angulo* cedere in Epiſcopi præjudicium. Quoniam cum bona fide illum ad ordines promoverit, & ita culpæ expers ſit, non tenetur eum alere: ut bene docet *Decius c. Epiſcop. n. 13. de præbend. Navar.l.1.conſ.t.11.de tempor.ordin.in 1. edit. conſ.14.& 46. in 2.conſil. ult.* per totum: obligatio enim illa alendi,eſt punitio delicti Epiſcopi promoventis ad ordines carentem patrimonio? ut bene docet *gl. c. Cum ſecundum Apoſtolum. verb. Succeſſores, de præbend.* Quare ſi Epiſcopus promoveat habentem patrimonium, illudque poſtea caſu pereat, non tenetur illum alere: quia promovens nullam culpam contraxit, ut docent *Ioan.And.c.Tuis, n.5 de præbend.* ibi *Ant.n.7. Card.n.1.q 4. Abb .n.5.Imol.n.6.* Unde *gl.ibi verb. Patrimonialibus, & Henr.n.1. Anch.n.4.& Hoſtien.ibi*, dicentes quando patrimonium caſu periit, teneri Epiſcopum illum alere, intelligendi ſunt de generali obligatione qua Epiſcopus tenetur pauperibus ſubvenire, & non de ſpeciali conſurgente ex virtute promotionis ad ordines: & ita explicat *gl.c.Cum ſecundum verb. donec de præben.* Nec obſtat decretum *Trid ſeſſ.21.c.2.de reformat.* quia loquitur de obtinentibus patrimonium, vel penſionem, ut poſſint ad ordines promoveri: ibi, *patrimonium verò, vel penſionem obtinentes*: at in noſtro caſu hic nunquam obtinuit patrimonium: cum ea non fuerit vera donatio, ſed donationis fictio, nec acquiſivit alter dominium rei ſic donatæ, & licet iniquè egerit donans fictè, mereaturque re donata privari: cum tamen hæc ſit pœna, judicis ſententiam deſiderat. Sic docent *Corduba ſum. q.32. §. Reſpondeo que no es la miſma razon. Lud. Lop.1 p. inſtructorii, in 2.edit.240.fin.& lib.2.de contract. c. 45.fol.515.* Et pro eadem ſent.ſunt alii DD.dicentes ordinatum hoc patrimonio fictè donato eſſe ſuſpenſum: quia ſine patrimonio ordinatur, (ſi enim donatio illa valeret, nec ſtatim reſtituenda eſſet, vero patrimonio ordinaretur, nec eſſet ſuſpenſus: ut docet *Nav.l.1.conſil.t.11.de temporib. ordin.in 1. edit.conſ.16.& 41. in 2.conſ.21.Manuel.2.tom. ſumm.c. 15. n.2.& 5.*(Hi ſunt *Nav.ſum.c.27,n.158. & lib.1.conſil. t. 11. de tempor ord.in 1.edit conſ.14. & 17 in 2.conſ.ult. Ledeſ.2. p.4.q.16.a.2.fo.361.Majol.lib.4.de irreg.c.15.init. Pedraza. 2.p.ſum.c.2 Metin.l.1.ſum.c.11.§.8.Borgaſius de irreg.1.p.q. 5. n.24.Spino ſpec. teſtam.gl. 18.n.75. Salzedo practic. cap. 19. n.11.& 12.Manuel.1.tom.ſumm.c.15. n.1.*

DISPUTATIO XXXIII.

An in foro conſcientiæ valida ſit promiſſio arrharum ultra decimam bonorum partem, ita ut uxorem minimè teneatur exceſſum illum reſtituere?

SUMMARIUM.

Porponuntur rationes pro utraque parte, n. 1.
Arrha ultra decimam bonorum; vel ſponſalitia largitas ultra octavam dotis ſponſæ partem, non ſunt valida in foro conſcientiæ, ſed reſtituenda ſunt, n. 2.
Solvitur argum. & melioratio cauſa dotis eſt valida in foro conſcientiæ nec reſtituenda, n. 3.

Videtur non valere: quia melioratio cauſa dotis facta per parentes erga filiam, contra *l.1.t.2.l.5.nova recop.* 1
Caſtell. eſt irrita in foro conſcientiæ, peccatque lethaliter pater, & filia meliorata tenetur reſtituere: ut docet *Baeza de non melior. fil.c.29.n.1.& 2.*& ultra ullum ſentiunt peccare lethaliter patrem ſic meliorantem, *Tello l. 26. Tauri, fine Roias epit. ſucceſſ.c. 3.n.41. Angulo de melior. l.19. gl.9. n. 3.* Ducunturque, quia hoc juſtiſſimè illa lege prohibetur, annullaturque, quicquid contra geſtum fuerit. Sed *eadem leg.1.in fine* prohibetur ne ſponſalitia largitas octavam dotis ſponſæ partem excedat, & *l. ſequenti*, ne arrhæ ultra decimam bonorum partem ſponſi donentur, annullanturque contra geſta: ergo exceſſus ille non eſt validus in foro conſcientiæ, ex altera parte videtur eſſe validum quia verius videtur meliorationem cauſa dotis factam non eſſe irritam in foro conſcientiæ, nec reſtituendam, donec judicis ſententia accedat, nec patrem meliorantem peccare. Quia ea lex id prohibens non eſt ita recepta ut obliget in conſcientia, ſed tantum ut detur actio *in foro* externo ad repetendum Quod inde probatur, *quia paſſim* ſic videmus fieri dictas meliorationes, nec confeſſores injicere ſcrupulum, quare ita videtur lex hæc uſu interpretata. Et ita tenent *Corduba ſum q. 124. fine*, licet poſtea aliquantulum trepidet: *Mexia taxa panis, conc.6.n. 42.Enriq. 11.de matrim.c.20. n.4.Lud. Lop.l.1. inſtruct.c.175. in 2.edit.*& firmius id tenet *l.2.de contract. c 42.init. Manuel 1.tom.ſum.2. edit.c 97. n. 3.* Ad idem eſt *Padilla auth. Res quæ,n.23.C.commun.de legat.*ubi dicit ſibi renunciatum eſſe apud utriuſque prætorii æquiſſimos judices, hanc legem diſſimulatione quadam exoleviſſe.

Breviter dicendum eſt, exceſſum arrharum *ultra decimam* & ſponſalitiæ largitatis ultra octavam partem do- 2
tis non eſſe valida in foro conſcientiæ quoad exceſſum, ſed illum reſtituendum eſſe nulla judicis ſententia expectata. Quia leges hæc prohibentes, & quicquid contra geſtum fuerit annullantes, in utroque foro receptæ ſunt; ut ſonant, & ita uſus ipſe teſtatur.

Ad argum. oppoſitum fateor, mihi verius eſſe, patrem meliorantem filiam cauſa dotis,minimè peccare, nec filiam 3
melioratam teneri reſtituere: quia lex illa non eſt in hoc ſenſu recepta: ut probavi n. 1. at verò leges de ſponſalitia largitate & arrhis diſponentes, receptæ ſunt in foro conſcientiæ ut ſonant.

DISPUTATIO XXXIV.

An donatio arrharum ultra decimam confirmetur juramento, vel illud obſervandum ſit?

SUMMARIUM.

Proponitur ſententia affirmans, n. 1. Et contraria verior, n. 2. Ubi an juramentum indigeat relaxatione; & donatio ſponſalitia largitatis ultra octavam dotis partem firmetur juramento. n. 2.
Solvuntur argum & explicatur, l.12. tit. .l.4.nova recop Caſtellæ n 4.

Duplex eſt ſent. I. docet confirmari juramento. Prob. 1
1. ex *l.12.t.1.l.4.nova recop.* ubi permittitur juramentum apponi in arrharum contractu, ergo id juramentum aliquid operatur: aliàs fruſtra apponeretur 2.quia hoc juramentum poteſt ſervari abſque interitu ſalutis ſpiritualis, ergo eſt ſervandum, juxta *cap.Cum contingat, de jurejur.* 3. quia contractus lege civili interdictus, non ob publicam

Digitized by Google

eam utilitatem ſed ob privatam principaliter, licet minus principaliter ob publicam, firmatur juramento: juxta doctrinam *Barto'i* communiter receptam *l. Si quis pro eo, n.* 8. *ff. de fidejuſſ.* quam pluribus adductis approbat *Covar. de pact.* 2 *p.* §. 1. *n.* 5. *& 6.* At promiſſio arrharum ultra decimam, principaliter interdicitur ob privatam utilitatem, non enim intereſt boni publici, ut hic potius quàm ille ex civibus pecunias habeat, ergo firmatur juramento. 4 quia eadem eſt ratio prohibitionis, ne ar hæ decimam excedant & ne fiat donatio inter conjuges, ſcilicet, ne mutuo ſe amore ſpolient: at donatio inter conjuges, firmatur juramento (ut diximus hoc l. 6. diſp. 11. n. 2.) ergo & donatio arrharum excedens decimam. Et hæc ſent. ſatis probabilis eſt: & eam tenent *Caſtill. l.* 50. *Tauri, n.* 4. *Segura l.* 1. §. *Si vir n.* 139. *ff. de acquir. poſſeſ. & ibi Perez in addit. idem Perez l.* 3. *ordin. t.* 1. *l.* 6. §. *Item juramentum, Go. Arias l.* 48. *Tauri, n.* 13. *Anton. Go. l.* 52. *Tauri, n.* 13. *& l.* 69. *n.* 4. *& l.* 2. *var c.* 14. *n.* 26. *ad fin. Minchaca de ſucceſſ. creat. l.* §. 28. *n.* 33. *&* §. 26. *n.* 43. *Ant. Gabr. tom.* 1. *commun. in mea edit. lib.* 1. *verb. Arra, fol.* 57. *Aiora de partit.* 1. *p. c.* 7. *n.* 19. Et in hac dicit *P. Molin. tom.* 2. *de juſt. tract.* 2. *diſp.* 431. *fin.* ſe magis inclinare.

2 II. Tamen ſent. probabilior, ait, non confirmari juramento. Hæc ſent. ſolet probari, quia contractus non firmatur juramento, quoties lex non tantum prohibet contractum, ſed etiam prohibet eidem apponi juramentum, decernitque contractum appoſito juramento eſſe nullum: ut latè *Covar. de pact.* 2. *p.* §. 1. *n.* 8. cum aliis quos refert: idem *Matienz. l.* 3. *recop. t.* 2. *l.* 2. *gl.* 3. *n.* 7. ubi amplius defendit contra *Covar.* non tantum non confirmari juramento, ſed etiam non eſſe neceſſariam ipſius abſolutionem, ſeu relaxationem: licet enim lex civilis nil poſſit diſponere circa juramentum ſemel præſtitum: hoc namque eſt fori Eccleſiaſtici, at poteſt impedire ejus obligationem, antequam præſtetur: ut latè *Covar. de pact.* 1. *p.* §. 3. *n.* 7. *& ſeqq. Gutier. auth. Sacramenta puberum, n.* 46. *C. ſi adverſ. vendit.* at *lex.* 1. *tit.* 2. *de las arras, l.* 3. *fori,* decernit, promiſſionem arrharum ultra decimam, non valere, licet irritetur, ibi, *e ſi mas le diere o pleito ſobre ello fiziere, no vale*: ergo promiſſio arrharum ultra decimam, non firmatur juramento. Sed hæc ratio, mea ſententia, parum urget. 1. quia valde incertum eſt poſſe legem civilem vim juramenti, etiam antequam præſtetur enervare. Nam contrarium cum multis tenet *Minchaca de ſucceſſ. creat. l.* 3. §. 28. *n.* 30. dicit tamen eam prohibitionem id præſtare, quod is contractus carebit effectibus datis à lege civili contractib. & *Barboſa l.* 1. *p.* 1. *n.* 72. 73. *ff. ſolut. matrim.* defendit cum aliis non poſſe tollere vim, ac juramenti effectus in foro Eccleſiaſtico, ſed tantum id operari in foro civili, in quo non dabitur actio, at poſſe eum cui juramentum præſtitum eſt, recurrere ad forum Eccleſiaſticum: juxta *c. fin. de foro comp. in* 6. ut cogat judicem ſæcularem obſervare juramentum. 2. quia in ea lege fori nulla fit mentio juramenti, illa enim verba *o pleito ſobre ello fiziere,* non intelliguntur de juramento, ſed tantum de pacto ſeu promiſſione. Et ideo hac omiſſa ratione, & aliis quæ parum urgent, potiſſima ratio, qua hæc ſent. probari ſolet, eſt, quia non poſſe promitti arrhas ultra bonorum decimam, eſt non tantum in favorem ipſius promittentis arrhas, ſed ejus conſanguineorum, quib. defertur jus repetendi hunc exceſſum, *l.* 1 *t.* 2. *De las arras, l.* 7. *fori,* ibi *ſi por ventura mas diere, los parientes mas propinquos de el marido lo puedan demandar*: at in præjudicium tertii non firmatur contractus juramento. *c. Quamvis pactus, de pact. in* 6. *fin.* ibi, *nec redundet in alterius detrimentum*: *& c. Cum contingat ad fin. de jurej.* ergo talis promiſſio arrharum ultra decimam non firmatur juramento. Sic tenent *Montalvus* referens *Vincentium epiſc. l.* 1. *verb. Todo home. t. De las arras, l.* 3. *fori. & ibi Suar, n.* 23. *Cov. de pactis,* 2. *p.* §. 2. *n.* 8. *Padill. auth. Res qua, n.* 29. *C. com. de legat. Baeza do non mel. filia c.* 29. *n.* 6. *&* 12. *Mexia l. Toleti de los terminos,* 7. *fundamento* 2. *partis, n.* 34. *Villalob. in com. opin. lit.* A, *verb. Arra, n.* 251. *Matienzo l.* 5. *recop. t.* 2 *l.* 2 *gl.* 3. *n.* 6. *Azebedo ea l.* 2. *n.* 17. *& l.* 12. *verb. arras, t.* 1. *l.* 4. *recop. Valaſc. conſ.* 16. *n.* 14 *tom.* 1. *Gut.* 2. *pract. tota q* 16. *& de juram.* 1. *p. c.* 14. *n.* 2. *& auth. Sacramenta puberum, n.* 44. *C. ſi adverſ. vend. Manuel.* 1. *tom. ſ m.* 2. *edit. c.* 192. *concl.* 6. *n.* 6. Nec id juramentum indiget relaxatione: non enim poteſt ſervari abſque peccato, & ita non obligat quia lex juſta prohibet, exceſſumque penitus annullat, & eſt in præjudicium tertii. Sic *Matienz. ib. n.* 7.

De ſponſalitia autem largitate dicendum eſt, ſi donetur aut promittatur ultra octavam dotis ſponſæ partem, 3
contra *l.* 1. *fin. tit.* 2. *lib.* 5. *recop. Caſtellæ,* eam firmari juramento, quia deficit potiſſima ratio, ob quam donatio arrharum ultra decimam non confirmatur jurejurando, nimirum, eam eſſe in conſanguineorum præjudicium, quibus lex actionem ad repetendum exceſſum concedit: in ſponſalitia enim largitate talis actio ad repetendum exceſſum nulli conceditur, ſed ſolum eſt in præjudicium ſponſi donantis, aut promittentis: ut conſtat ex *d. l.* 1. Nec obſtat, ſi arguas hanc promiſſionem eſſe contra legem annullantem actum, ſicuti eſt promiſſio arrharum ultra decimam: & ita videri eſſe contra bonos mores. Reſp. eſſe contra bonos mores civiles, non autem naturales: cum non ſit in præjudicium tertii, qualis eſt promiſſio arrharum ultra decimam: hæc autem eſt vis juramenti, ut faciat valere actum prohibitum lege civili, etiam cum decreto irritanti, ſi non ſit in præjudicium tertii: ut conſtat ex *c. Quamvis pactum de pactis, in* 6. ibi, *quamvis lex civilis improbet* Sic docent *Gutier. de juram.* 1. *p. c.* 14. *n.* 5. *Spino ſpeculo teſtam. gloſ.* 19. *n.* 117. An valeat, ſi excedat hæc donatio eam partem de qua licitum eſt ſponſis diſponere in præjudicium aſcendentium, vel deſcendentium? dicam diſp. 26. n. 18 ubi an juramento tunc confirmetur?

Ad argum. oppoſitæ ſent. propoſita n. 1. reſp. Ad 1. intelligi eam legem in quantitate à jure permiſſa, ne inducatur juris correctio: & quia lex illa minimè quæſtionem hanc decidebat, ſed in quibus contractib. permittatur tabellionibus juramentum apponere: & permittitur in hoc, quia bona arrharum nomine promiſſa perpetuo alienantur. Sic explicant *Gut. de juram.* 1. *p. c.* 14. *n.* 3. *Azebedo l.* 4. *recop. t.* 1. *l.* 12. *ad fin.* Ad 2. reſpondetur *Matienz. lib.* 5. *recop. t.* 2. *l.* 2. *Gloſſ.* 3 *n.* 7. juramentum hoc minimè obligare: quia jurando peccatum admittitur. Sed hoc bene impugnat *Barboſ. l.* 1. *p.* 1. *n.* 72. *&* 73. *ff. ſolut. matr.* obligat enim juramentum cum peccato præſtitum, ſi in ejus obſervantia culpa abſit. Ut bene docet *Abb. c.* 2. *nu.* 8. *de arbit. per c. Et ſi Chriſtus, de jurejur.* Unde negandum eſt poſſe ſervari id juramentum abſque peccato, ut explicui n. 2. fin. Ad 3. dic etiam quando principaliter ob bonum privatum prohibetur contractus, minime cum juramento firmari, ſi ſit in præjudicium tertii, qualis eſt hic. Ad ultimum nego, eandem eſſe omnino rationem. Quoniam donatio inter conjuges multis in caſibus eſt permiſſa, & in ſolum donantis præjudicium cedit: arrhæ autem ultra decimam in nullo caſu permittuntur, & ſi exceſſus juramento firmaretur, caderet in tertii præjudicium, nempe, conſanguineorum, quibus datur jus ad exceſſum repetendum. 4

DISPUTATIO XXXV.

An ſoluto matrim. incumbat uxori, & ejus hæredibus probare arrhas promiſſas non excedere decimam bonorum mariti partem, vel potius viro, & ejus hæredibus incumbat probare excedere?

SUMMARIUM.

Hac quæſtio deſervit etiam pro foro conſcientiæ, n. 1.
Refertur duplex opinio, n. 2. *&* 3. *Et ſententia Authoris n.* 4.
Proponitur duplex caſus in quibus eſt certum uxorem nil teneri probare, num 5.

1 HÆc quæſtio non tantum deſervit pro foro externo, ſed etiã pro foro conſcientiæ: ſi enim ipſa mulier non tenetur probare, nec ad illam attinet diſcutere, an arrhæ excedant decimam, vel non excedant: poterit tuta conſcientia eas retinere, dum ſibi non conſtiterit, vel hæredes viri non probaverint excedere. Si verò ad illam attinet hoc probare, tenebitur hoc diſcutere, ne dubia ſaltem fide non adhibens debitam diligentiam ad aſſequendum veritatem poſſideat.

2 Hac ergo in re quidam aiunt uxori incumbere onus hæc probandi. Quia cum certam arrharum quantitatem exigat, quæ ſibi competere nequit, nec ad eam actionem habeat, niſi ſit intra bonorum mariti decimam, fundamentum uxoris & ejus hæredum eſt, ut decimam non excedant id ergo tenetur probare uxor, juxta doctrinam *gl. l. Si vero, §. Qui pro rei qualitate, ff. qui ſatiſdare cogantur, & l. Cum de lege, ff. de prob.* Sic ſentiunt *Suar. l. 1. n. 15. t. 2. De las arras, l. 3. fori. Ant. Gom. 50. Tauri, n. 13. Matienzo l. 5. recop. t. 2. l. 2. gl. 1. n. 9.* Et dicit receptam *Covar. 2. variar. c. 6. n. 7.*

3 Alii verò dicunt, dum uxor aut ejus hæredes petunt arrhas promiſſas, teneri eos probare non excedere decimam: ſecus quando poſſident arrhas, & conveniuntur à viro, vel hæredibus viri, quod ſint ultra decimam: tunc enim his incumbit id probare. Sic *Azebed. lib. 5. recop. t. 2. l. 2. n. 19. Meres de major. 1. p. q. 52. n. 13. & 17.*

4 Verùm probabilius credo, nec uxorem, nec ejus hæredes teneri probare eſſe arrhas intra decimam bonorum, ut eas obtineant, ſed marito, vel ejus hæredibus incumbere onus probandi excedere decimam. Quia cum uxor arrhas ſimpliciter promiſſas petat, & adverſarius objiciat ſibi non integrè ob decimæ exceſſum debitas eſſe, fundamentum intentionis adverſarii eſt hoc, & ſic illud tenetur probare: uxor autem petens arrhas non fundatur in divitiis viri ſufficientibus, ſed in ſola arrharum promiſſione, & inſtrumento: adverſarii verò eſt excipere, non ſat eſſe divitias viri, ut ea arrharum quantitas promittatur ex *l. Cum de lege. ff. de probatio.* ubi habetur, ſi hæres legatorum ſolutionem deneget, eo quod totum teſtatoris patrimonium exhauriant, ob idque contendat falcidiam detrahendam eſſe, ei incumbere hoc probare: cum tamen legatarii actores ſint, quia fundantur in legato ipſis relicto: ergo ſimiliter cum uxor fundetur in arrharum ſibi facta promiſſione, ſi agat, ut ſibi tradantur, nil tenebitur probare, ſed hæredibus viri opponentibus excedere decimam, incumbet hanc exceptionem comprobare. In hanc ſent. magis inclinat *Covar. 2. var. c. 6. n. 7.* Et eam tenent *Baëza de non melior. fil. c. 36. n. 19. Gut. 3. pract. q. 40. num. 45. & 46. & de juram. 1. p. c. 1. num. 23. Matienzo l. 5. recop. t. 2. l. 1. gl. 7. fin. Aiora de partit. 1. p. c. 7. n. 27. & duplici ſeq.*

5 Duplex tamen eſt caſus, in quo videtur citra controverſiam, uxorem aut ejus hæredes nil teneri probare. I. eſt quando uxor vel ejus hæredes arrhas jam poſſident. Quem caſum admittunt DD. ſent. allegati n. 3. & dicit indubitatum *Gutier. 7. pract. q. 40. num. 3.* II. eſt, ubi adſunt aliquæ conjecturæ, & præſumptiones, quibus judices ſibi quodammodo ſuadent, arrhas minimè excedere decimam. Sic *Covar. var. c. 6. n. 7. Matienzo lib. 5. recop. t. 2. l. 2. gloſſ. 2. n. 7.*

DISPUTATIO XXXVI.

An arrhæ minuant legitimam aſcendentibus vel deſcendentibus debitam, vel ſolum extrahendæ ſint de ea parte, de qua poteſt maritus in præjudicium filiorum prioris matrim diſponere, aut ſi illis careat, de qua poteſt in præjudicium aſcendentium donare.

SUMMARIUM.

Quot quæſtiones diſputandæ ſint? n. 1.

Refertur opinio aſſerens donationem remuneratoriam extrahendam eſſe de toto hæreditatis corpore, n. 2. Et ibi, ſi voluiſſet legiſlator, expreſſiſſet. Et expreſſa nocent, non expreſſa autem minimè

An poſſint parentes tempore vitæ, aut mortis eleemoſynas quaſcumque largiri, & opera pia inſtituere in præjudicium legitimæ aſcendentium, vel deſcendentium, vel extrahenda ſint de parte, de qua poſſunt liberè diſponere? n. 3. juncto n. 6.

Donatio remuneratoria quoties non debetur ex juſtitia, extrahenda eſt de parte, de qua donans poteſt libere diſponere, n. 4.

Donatio remuneratoria facta filio, an computetur in Caſtella, in tertia & quinta bonorum parte, in qua parentes cenſentur, dum donant, filios meliorare? Et explicatur l. 26. Tauri, hodie l. 10. t. 6. lib. 5. recop. Caſtellæ, n. 5. Et ſolvuntur argum. n. 7.

An eleemoſynæ & donationes minutæ à parentibus vitæ tempore factæ extrahendæ ſint de ea parte, de qua poſſunt liberè diſponere? Referuntur variæ ſent. n. 8. 9. & 10. Et ſent. Authoris, n. 11. Et quid ſi factæ ſint alicui ex filiis & tempore mortis, ille vel alius, melioretur, numer. 12. Et ſolvuntur argument. numer. 13.

An arrhæ extrahendæ ſint de ea parte, de qua poteſt vir liberè diſponere in præjudicium aſcendentium vel deſcendentium: Refertur opinio negans, n. 14. Et contraria verior, n. 15. Et ibi, donatio arrharum eſt voluntaria.

Quid ſi maritus tempore promiſſionis carebat deſcendentibus, an eorum nativitate revocetur hæc donatio. n. 16. Et ibi donatio remuneratoria non revocatur nativitate filiorum, nec quando donans de liberis cogitabat.

An idem dicendum ſit de ſponſalitia largitate, n. 17. Et an, ſi excedat quantitatem de qua ſponſus poteſt diſponere in præjudicium aſcendentium, vel deſcendentium, confirmetur juramento, n. 18. Et donatio hæc eſt voluntaria, n. 19.

QUæſtio hæc deciſione illius pendet, an donatio remuneratoria extrahatur de toto hæreditatis acervo, minuatque legitimas aſcendentibus vel deſcendentibus debitas? Et ideo triplex eſt diſputanda quæſtio. I. de donatione remuneratoria. II. de donationibus minutis. III. de arrhis. 1

Quæſtio I. An donatio remuneratoria extrahenda ſit de toto hæreditatis acervo, more æris alieni, vel de ea ſola parte, de qua poteſt quis in præjudicium legitimæ aſcendentibus vel deſcendentibus debitæ diſponere? Ut in regno Caſtellæ, de 5. bonorum parte in præjudicium deſcendentium: juxta *l. 30. Tauri, hodie l. 13. t. 6. lib. 5. recop. Caſtel.* & de 3. in præjudicium aſcendentium, *l. 6. Tauri, hodie l. 1. t. 8. l. 5. ejuſd. recop.* Duplex eſt ſent. I. affirmat extrahendam eſſe tanquam æs alienum, ex hæreditatis corpore, & ita minuere legitimam aſcendentium, vel deſcendentium Prob. ex *l. Vivus 9. ff. ſi quid in fraudem patroni*, ubi habetur libertum benemeritis donare poſſe, non vero legare, quo patroni legitimam portionem minuat; cum ergo portio patroni, & filiorum ſint ſimiles, *l. fin. C. de inoffic. teſtam.* & illa poſſit donatione remuneratoria minui, noteris ſimiliter hæc. 2. quia *l. 30. Tauri hodie l. 13. t. 6. l. 5. recop. Caſtel.* numerat quæ ex 3. extrahenda ſunt non obſtante filiorum legitima, & ſolum refert donationes gratioſas, & funeris impenſas, ſed nomine donationis gratioſæ non comprehenditur remuneratoria, ſed eſt veluti ſolutio debiti: (ut probavi hoc 6. l. diſp. 6. n. 2.) ergo donatio remuneratoria non eſt in quinto computanda. Si enim voluiſſet lex de quinto extrahi, id expreſſiſſet, *l. Item apud Labeonem 15. §. Ait prætor, verſ. Hoc edictum, ff. de injur.* ibi, *ea enim quæ notabiliter fiunt, niſi ſpecialiter notentur, videntur quaſi neglecta* Et melius *c. Inter corporalia poſt medium de tranſlat. epiſc.* ibi, *ſi circa tranſlationem idem fieri voluiſſet, poterat expreſſiſſe.* Quod multis exornat *Tiraq. l. Si unquam, verb. Libertis, à n. 3. C. de revoc. don.* Expreſſa enim nocent, non expreſſa autem minimè, *l. Nonnunquam. 51. in fin. ff. de cona. & demonſt.* 3. quia tutor poteſt ſolemnia munera parentib. ac pupilli cognatis de ipſius pupilli bonis mittere, quando attenta ejus pupilli conſuetudine, ac dignitate mittere debuit *l. Cum plures. 13. § fin. ff. de adminiſt. tut.* & docent *Bart. ibi initio. Abb. c. 4. n. 2. de don. Cuma. conſ. 101. Ioan. Garcia de donat. remuner. n. 22.* ergo ſi tutor poteſt de bonis alienis donationes remuneratorias facere, à fortiori poterit pater de propriis bonis, licet filiorum legitimam tangat. Et ideò hanc ſent. tenet *Io. Lup. rubr. de don. §. 50. n. 12. Caſtillo in proœmio legum Tauri, verb. Gratia, verſ. Ex quo tria ſingulariter infero, & l. 29. Tauri, verb. Las otras donationes, n. 20. Go. Arias l. 26. Tauri, n. 9. Nav. ſum. Hiſp. c. 28. addit. ad num. 36. c. 26. ad 3. dub. & ſum. Lat. c. 26. n. 39. Azebedo l. 5. recop. t. 2 l. 2. n. 30.* Et videtur tenere *Ant. Go. l. 29. Tauri, n. 23.* dicit enim donatum filio ob benemerita cenſeri debiti ſolutionem, & velut extraneo datum, & proinde ultra legitimam illi competere. Et ex Theologis, idem tenent *P. Molin. to. 1. de juſt. tr. 2. diſp. 44. ad fin.* addens, ſive donatio hæc fiat inter vivos, ſive in ultima voluntate. *Lud. Lop. 1. p. inſtr. 2. edit. c. 170. concl. 5. Manuel. 1. to. ſum. c. 13. n. 2. Vega. lib. 5 ſum. caſu. 292.* Et hæc ſententia eſt probabilis.

Ex hac ſent. inferunt aliqui, poſſe parentes dum vita fruuntur, in eleemoſynas & opera pia quicquid voluerint expendere, licet quintum bonorum excedat, de quo ſolo in regno Caſtellæ poſſunt diſponere in præjudicium filiorum, 3

Quia

Digitized by Google

Quia l.30.*Tauri* ſolæ donationes gratioſæ prohibentur ultra quintum bonorum, in deſcendentium præjudicium, eleemoſyna autem non eſt donatio gratioſa, ſed fit in remunerationem beneficiorum à Deo acceptorum, & pro animæ bono, quod filiis præferendum eſt. Sic *Navar. ſum. Lat.c.26.n.39.*& clarius *Hiſp.c.28.addit.ad n.36 in fi.c.26. Lud Lop.1.p.inſtr.2.edit c.170.concl.7.& l.2.de contr.c.42. §.Prætcrea, Manuel 1.to.ſum.2.edit.c.93.n.2.Vega l.5.ſum.c.ſu 294.*allegatur *Cord.ſum.q.125.dict.5.* at ibi agit de minutis eleemoſynis: de quibus ſtatim dicemus. Immo *Lud. Lop.eo c.170.concl.10.& 11.*quem ſequitur *Vega l.5.ſum.caſu 295. 296.&297* aſſerit etiam tempore mortis poſſe parẽtes ultra quintum bonorum legare ad quæcumque opera pia, ſaltẽ in foro conſcientiæ, modo alimenta neceſſaria filiis ſuperſint.

4 II. Sent. multò probabilior, docet donationem remuneratoriam quando non eſt debita lege juſtitiæ, non minuere legitimas aſcendentium, vel deſcendentium, ſed extrahi de ea parte de qua liberè poteſt donans diſponere, Prob. qnia *l.30.Tauri,* expreſsè conſtituit filios ac deſcendentes hæredes neceſſarios, præter quintam bonorum partem: ergo cùm hæc ſit cauſa præciſa, ac neceſſaria non eſt prætergredienda propter donationes remuneratorias, quæ vere & propriè non continent juſtitiæ debitum, ſed voluntariæ ſunt. Quare dum lex illa loquitur de legatis & donationibus gratioſis, ideò ea ſic appellat, quia voluntaria ſunt, nec ex juſtitia debentur. Et confirm. quia *ea l. 30. Tauri* cavetur funeris impenſas ex quinto bonorum deducendas eſſe, cùm tamen valde neceſſariæ ſint: ergo à fortiori donationes remuneratoriæ quæ voluntariæ ſunt 2.prob. ex *l.8.t.4.p.5.*ibi, *ſi el padre quiſiere fazer donation, pueda la fazer aſſi en vida como en muerte, con tal que finque alos fijos ſu legitima*: Ergo. Et ideò hanc ſent. tenent. *gloſſ.auth. Unde & ſi parens, verb.Falcidia, C.de inoffic.teſtam.*ut bene ponderat eam ſequens ibi *Fulg.& Iaſon n. 15 fin. Paulus ibi, n. 7. Aymon.conſ.265.Segrra l.Cohæredi §.Cum filia n. 181. ff. de vulg.Covar.c Cum in officiis n.11.de teſtam.Greg.Lop.l.8. fi.t.4.p.5 Tello l.28 Tauri, n.3. Meres de major.1 p.q.12.nu. 19.Perez l.5.ord.t. 2 l.1.f.73.§. Præterea relictum, Baëza de non melior.fil.c.17.n.3.Matienzo l.5.recop.t.6.l 12.gl. 2.n.4. Azebedo ea l.12.n.5.& 20.& l.6.n.22.Gutier.de juram. 1.p. c.5.n.24.& 25.& 3 pract.q.43.n.16.Ioan.Garcia de dom.remuner n.41.Angulo de melior.l.12.gl. 1.n.17.& 18.Salzedo addit.ad. regul.214. Bernardi.Diaz.verſ. Amplià tamen.*

5 Hinc infertur intellectus ad *l.26.Tauri, hodie l 10 t.6.l. 6.recop.Caſtel.* quæ diſponit donationes factas filiis per parentes, computandas eſſe in tertia & quinta bonorum parentum portione, in qua ab ipſis meliorari poſſunt: ſimiliter enim dicendum eſt de donationibus remuneratoriis factis per parentes filiis, quando obſequia remunerata non ſunt talia, ob quæ poſſet pater in judicio conveniri. Quia re vera ſpontaneæ, & liberales ſunt. Sic *Covar. Gutier. & Salzedo n.praced.a'leg.*

6 2. Infertur, minus bene authores, n.3. relatos aſſeruiſſe, poſſe parenres in præjudicium legitimæ deſcendentium, ultra 5. bonorum partem in opera pia expendere. 1. quia donatio remuneratoria ex ſola gratitudine debita, majorem debiti rationem habet, quam vera eleemoſyna, & tamen non minuit legitimam filiorum: ergo à fortiori nec eleemoſyna. 2. quia eleemoſyna non eſt verè donatio remuneratoria: nec eſt verè cauſa pia, Deoque grata, quando in præjudicium rei alteri debitæ fit qualis eſt legitima. Unde meritò *D.Aug.*& habetur *c fin.17.q.4.*ait: *quicunque vult exhæredato filio hæredem facere Eccleſiam, quærat alterum qui ſuſcipiat, non Auguſtinum, immo Deo propitio neminẽ inveniet.*4.quia *d.l.30.Tauri*, expreſsè diſponitur legatum pro ſacris faciendis extrahendum eſſe ex quinta bonorum parte, cum tamen ſit legatum pium pro animo. Tandem, quia praxis receptiſſima regni Caſtellæ habet ſolùm parentibus licere diſponere de quinta bonorum parte, ſive in vita, ſive in morte, in præjudicium filiorum, quando diſpoſitio non eſt neceſſaria, ſed liberalis. Et ita hanc partem tenet latè probans *Gutier.de juram.1.p. 5.n. 28.& l.3. pract.q.61.n.2.& ſeq.* Pro eadem ſent. eſt *Suar.l. Quoniam in prioribus, in declaratione legis regni, limit.1.initio C.de inoffic. teſta.* ubi aliis citatis aſſerit, ſi hæreditas patris eſſet adeo opulenta, ut legatum pium parum excedens quintum bonorum, modicum præjudicium filiis inferret, poſſe ſuſtineri tale legatum: quod idem ſequitur *Baëza de non melior.filiab.c.27.n.9.Azebedo l.recop.tit.9.l. 1.n.67.&* 68. addens, idem dicendum eſſe de tertio, ſi filius patri opulentiſſimam hæreditatem relinqueret: & dicit eſſe probabile *Gutier.3.practic. q.61. fine,* licet probabilius dicat non valere exceſſum illum, ultra tertium vel quintum.

Ad argum. prioris ſententiæ, propoſita n. 2. reſponde- 7
tur, Ad 1.dic cum *Covar.c.Cum in officiis, n.11.de teſtam.*eſſe minori privilegio præditam patroni portionem, quam filiorum legitimam: ut notat *Iaſon.l.Eum qui, C.de inoffic.teſt.* Ad 2. dico, nomine donationis gratioſæ intelligi donationes omnes quæ non ex juſtitiæ debito fiunt. Ad 3. dico, argumentum procedere, ſi pater non haberet unde poſſet obſequia ſibi præſtita remunerare. At cum habeat quintum bonorum, de quo poteſt diſponere, æquum non eſt ut filiorum legitimas minuens ſe gratum exhibeat.

Quæſtio II. An donationes & eleemoſynæ minutatim 8
à parentibus factæ, dum ſuperſtites ſunt computandæ ſint in ea parte de qua liberè poſſunt diſponere, & ita in regno Caſtellæ de quinto bonorum defalcandæ ſint: ita ut ſi ex iis minutis donationibus ac eleemoſynis coaleſcat acervus qui vel quintum excedat, non poſſit amplius parens de quinto bonorum diſponere: vel ſi non excedat. tantum poſſit parens de reſiduo diſponere? Varii ſunt dicendi modi. Primus ait, donationes etiam minimas & minutatim factas eſſe de quinto defalcandas. Prob. ex *l.28.Tauri, hodie l.12.t.6. lib.3.recop.Caſtellæ,* præcipiente ne parentes in vita vel in morte niſi de quinta bonorum parte diſponant: juncta *l.30.Tauri, hodie l.3.eodem tit.*6.decidenti omnes donationes gratioſas de quinto extrahendas eſſe: quæ leges licet duræ videantur, ſervandæ ſunt, *l.Proſpexit, ff.qui & à quibus.* Et confirm. quia parum intereſt filiorum, ſive parentes per viam quotæ ſivæ minutatim diſponant, cum æquè lædantur, & minus habeant in bonis. 2. quia in concernentibus juſtitiam ètiam parva attenduntur. Ut probat *Pinel.rub.C.d.reſcind. vendit. n.8. &* 24. Et ubi agitur de jure alterius auferendo, de minimis etiam habenda eſt ratio: ut latè probat *Brunus tract.de ſtatuto exclud. fœminas, a.9 q.12.3.* ex doctrina *Innoc.c.3.n.unic.de don.Abbatis, c.2. eod.t.n.*4. ubi dicunt, ſi prælatus poteſt donare modica: totque minutatim donet, ut Eccleſiam lædat, revocari ultimas donationes: ergo ſimiliter donata à parentibus etiam modica: ſi quintum bonorum excedant, revocabuntur quoad exceſſum. Sic docet *Tello l. 28. Tauri, n.* 4.

Secundus dicendi modus eſt, ſi exceſſus ſit modicus, ita
ut filii parum graventur in legitima ex donationibus mi- 9
nutis toto vitæ curriculo factis, non defalcari de quinta bonorum parte, ſecus ſi eſſet notabilis exceſſus & gravamen. Sic *Greg.Lop.lib.8.verb.En vida, t.4.p.5.Gutier.2.pract.q.68. n.2.* licet dicat juris rigore attento veriorem eſſe primam ſent. at æquitate & conſuetudine attenta eſſe tenendam hanc ſent. Eandem tenet *Man.1.to.ſum.2.edit.c. 92.n.6.*
Tertius dicendi modus eſt, quando pater non donavit
tempore vitæ quintum per modum quotæ, id eſt, certam 10
bonorum partem, ſed fecit aliquas ſpeciales donationes modicas, & minutas eleemoſynas, ut quotidie fit, non attendi ut tempore mortis diminuant quintum de quo pater diſponere poteſt. Prob. ex conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, *c.Cum dilectus, de conſuetudine*, quæ ita interpretatur leges decidentes, ne liceat patri in filiorum præjudicium diſponere, niſi de quinta bonorum parte, nullus enim dum teſtatur de hac parte, ſolet reſpicere ad modicas donationes, vel eleemoſynas toto vitæ curriculo factas: quod ſi hæ minuerent quintum, rariſſimè parentes poſſent de quinto teſtari. Sic docent *Suarez l. Quoniam in prioribus fine C. de inoffic.teſtam. Baëza de non melioran. filiab.c.27.n.6. Matienzo l.5.recop.t.6.l.12.gloſ. 3.n.3.Corru-*

ba ſum. quæſtiunc. 125.*punct.* 5. Et hæc ſent. eſt probabilis.

11 Ultimus dicendi modus eſt, qui præ cæteris mihi arridet, donationes non immodicas factas prudenter, pro modo ſubſtantiæ & qualitate perſonæ, & quas his attentis poſtular recta ratio, atque bonorum adminiſtratio fieri, non teneri parentes computare in quinta bonorum parte, ſed pertinere ad ſumptus ordinarios, & ad bonorum adminiſtrationem: ſecus ſi limites prudentiæ & hujus rectæ adminiſtrationis excedant. Quia ita interpretatur praxis: & cum pater legitimus bonorum adminiſtrator ſit, arcendus non eſt ab iis quæ recta & prudens adminiſtratio poſtulat. Sic docent *Angelo de melior.t.*11.*gl.*1.*n.*26. *Aiora de partit.* 2.*p.q.* 35. *per totam*, *P. Molin.to.*2.*de juſt. tract.* 2. *diſp.* 282. §. *Dubium eſt*, ubi bene addit, plus poſſe hoc modo donare parentes diverſis, atque diſcurſu temporis, quàm ſimul: & hanc ſententiam dicit probabilem, *Gut.*2. *pract.q.*68.*fine*. Sed objicies hinc ſequi donationes remuneratorias extrahendas eſſe de toto corpore hæreditatis, nec minuere quintum: quia recta adminiſtratio poſtulat parentes has donationes remuneratorias facere, ne ingrati ſint erga benefactores. Reſpondetur verum eſſe, quando eæ donationes modicæ ſunt; quando enim magnæ ſunt, non petit recta adminiſtratio in præjudicium filiorum fieri, nec conſuetudo permittit: ſed ſolum de ea parte de qua poſſunt libere diſponere.

Aliqui temperant, niſi donationes modicæ fierent alicui
12 ex filiis, & ultra eas aliquis poſtea in tertio & quinto melioraretur, tunc enim dicunt, impedendas eſſe in quinto ne contra legis prohibitionem ultra tertium & quintum melioratio fiat. Sic *Matienz.lib.*5 *recop.t* 6.*l.* 12.*gl.*2.*n.*3.*Gutier.*2.*pract.q.*68.*fin. Angelo de melior.l.* 12. *gl.* 1.*n.* 26. Sed non video hujus limitationis ſolidum fundamentum: ſi enim de illis minutis ac modicis donationibus factis extraneo, curandum non eſt, nec minuunt tertium & quintum in quo filius meliorari poteſt: cur pejoris conditionis debet eſſe filius, cui hæ modicæ donationes fiunt?

Ad argum. pro prima opinione propoſita n. 8. reſp. Ad
13 1.dic. leges illas ſic rigidè loquentes, uſu interpretatas eſſe, modo à nobis expoſito, num.11.ne, ſcilicet, curetur de modicis donationibus prudenti adminiſtratione factis: Ad confir. dic. non ſentiri ita damnum, nec re vera tantum inferri, minutatim dando. Ad 2.& 3.dic. omnia illa locum habere, ubi quis non eſt verus bonorum dominus, ſed merus adminiſtrator, ut eſt prælatus, ſecus in vero dominio, qualis eſt pater

Quæſtio III. Utrum arrhæ promiſſæ per virum ha-
14 bentem filios prioris matrimonii, ſint extrahendæ ex toto hæreditatis corpore, vel ex ſola ea parte de qua poteſt liberè diſponere? Ut in Caſtella, de quinto bonorum, vel ſi aſcendentes habeat, de tertio. Quidam affirmant, extrahendas eſſe de toto hæreditatis corpore, inſtar æris alieni. Ducuntur, quia donatio arrharum non eſt ſimplex, ſed remuneratoria. Sic *Azebedo l.*5.*recop.t.*2. *l.*2.*n.*30. *Aiora. de partit.* 2.*p.q.* 44. temperans, quando vir abſque dedecore non potuit omittere dari arrhas: & idem dicit uterque de ſponſalitia largitate.

Cæterum dicendum eſt arrhas extrahendas eſſe ex ea
15 parte de qua poteſt vir in præjudicium aſcendentium, vel deſcendentium diſponere: ut in Caſtella, de quinto bonorum, ſi filii ex priori matrimonio ſuperſint: vel ex tertio, ſi ſolos aſcendentes habeat. Et ratio eſt, quia donatio arrharum quamvis remuneratoria, at non debetur ex juſtitia, ſed ex liberali ac ſpontanea mariti promiſſione, qui nullo jure conſtringitur ad arrhas uxori aſſignandas. Ut bene docent *Suarez l.*3 *fori,t.*2.*de las arras,l.* 1.*n* 3. *Covar. c.Officii,n.*4.*de teſtam.Tello l.*15.*Tauri,n.*8.*Spino ſpeculo teſt. gloſſ.*18.*n.*95.*Matienzo,l.*5.*recop.t.*9.*l.*7.*gloſſ.*1.*n.* 8.*Azebed. eod.lib.*5.*t.*6.*l.*12.*n.*4.*Aiora de partit.*1.*p.c.*7.*n.*32.*Gutier.*2.*pract.q.*124.*n.*2.*Barb.l.Si cum dotem*,23.*Si pater. n.*11.*ff.ſolut.matr.Cervantes l.*4.*Tauri,n.*20. *Valaſc.conſ.*2.*n.* 12. *to.*1. *Angulo de melior. l.*12.*gl.*1.*n.* 21. *P.Molin. tom.* 1. *de juſt. tract.* 2.*diſp.* 100.*f.* 123.*fin.* Donatio autem remuneratoria non debita ex juſtitia non extrahitur ex toto hæreditatis corpore, ut probavi n. 4. ergo & arrhæ. Et ideo hanc ſent. ſequuntur *Spino ea gl.* 18.*n.*94.*&* 95. *Azebedo* ſibi contrarius, *lib.*5.*recop.tit* 6.*l.*12.*n.*4.*Gutier.*3.*pract.q.*42.*n.*12.*&*13. *Angelo de melior.l.*12.*gloſſ.*1.*n.*22.

Inquires autem, quid dicendum ſit, ſi tempore quo vir 16
promiſit arrhas, carebat liberis, an poſtea iis natis extrahendæ ſint de quinto bonorum? Affirmat *Azeb. lib.*5.*recop.tit.*6.*l.*12.*n.*6. Ducitur, quia initium inſpiciendum eſt in quo arrharum promiſſio ſpontanea & liberalis fuit: hujuſmodi autem donatio revocatur natis poſtea liberis in quantum eorum legitimas tangit, *l. Si quam, C. de revoc. donat.& l.*8.*t.*4.*p.*5. Sed melius *Spino ſpec.teſtam.gl.*18.*n.*49. *Angel.de melior.l.* 12.*gloſſ.* 1.*n.*22. *&* 23. *Gutier.* 3. *pract. q.*4. *n.*18.*&* 23 *fin.* dicens, ſic ſententia regii conſilii Pinciani pronunciatum eſſe, docent, arrhas in toto hæreditatis acervo tunc extrahi, & eis non obſtantibus poſſe patrem in vita vel in morte de integro quinto diſponere. Primo, quia tempore promiſſionis nulla ratione aſtringebatur ad eas de ſolo quinto promittendas, cum filiis careret: nec nativitas filiorum ſuperveniens, id impedit. Quia donatio remuneratoria qualis eſt hæc, minimè filiorum nativitate revocatur: ut teſtantur *Tiraq.* multos allegans, *l.Si unquam, verb.Donatione largitus*, *n.* 12. *C.de revoc. donat. Bern.Diaz.reg.*213.*fallacia* 6.*Greg.Lop.l.*8.*verb.Dieſſe, t.*3. *p.* 5. *Villalobos in commun. opin. lit. D. verb. Donat. n.*189. 160.*Molinl.*2.*d: primog.c.*3.*n.*39.*Mores de major.*1.*p.q.*21. *n.*15.*Gutier.*3 *pract.p.*43.*n.*21.*Grat reg.*150.*n.*16. Præterea, quia donatio non revocatur nativitate filiorum, quoties veriſimile eſt donantem tempore donationis cogitaſſe de liberis habendis. Ut clarè colligitur ex *c. fin.* 17. *q.*4. *ibi, cum non haberet filios, nec ſperaret habere*, & *l.*8.*t.*4.*p.*4.*ibi, ni han fijos,ni eſperanza de los aver.* Et docent *Tiraq.* dicens eſſe omnium, *d.l.Si unquam,in præfat.n.*75.*Bern.Diaz.d.regul.*213.*fallentia* 8.& *Salzed ſuper eam fallentiam, Iul.Clar. lib.*4 *recop.§.Donatio,q.*43 *.verſ.Sed quid ſi filius,Gr.Lop.d.l.* 8.*verb. Ni han, Baëza de non melior. filiab. c.* 9. *n.* 47. *regul.*150.*n.*30. At in noſtro caſu, cum vir promiſit arrhas uxori, cogitavit de liberis habendis: ad id enim matrimonium contraxit: ergo non revocantur natis liberis.

Hinc infertur, quid dicendum ſit de ſponſalitia largita- 17
te: de qua *Azebedo & Aiora* (ut retuli n. 14. fine,) dicunt extrahendam eſſe de toto hæreditatis corpore. Sed dicendum eſt extrahendam eſſe de ea parte, de qua poteſt vir libere diſponere: ut in Caſtella, de quinta bonorum parte ſi filios ex priori matrim. habeat, vel ſi ſolos aſcendentes, de tertia: ſi autem filiis careret tempore promiſſionis dicendum eſt extrahi de toto hæreditatis corpore: ut n. præced. de arrhis diximus. Quia hæc donatio ſponſalitiæ largitatis ſimiliter eſt voluntaria, & tempore promiſſionis donans de liberis habendis cogitavit. Et ita priorem partem, nempe, cum adſunt filii ex priori matrimonio, vel aſcendentes, extrahi ex ea parte de qua poteſt vir liberè diſponere, docent *Spino ſpec.teſtam.gl.* 18.*n.*117. *Gutier.* 3. *pract.q.*43.*n.*23.*fin.& de juram.*1.*p.c.*14.*n.*8.*verſ.quæ profecto. Azebedo lib.* 5.*recop.t* 2.*l.*1.*n.*28.

2. Infertur, licet promiſſio ſponſalitiæ largitatis ultra 18
octavam dotis ſponſæ partem, firmetur juramento, (ut dixi hoc 6 lib.diſp.34.n.3.) ſi tamen excedat quintum tertiùmve bonorum, in præjudicium legitimæ aſcendentium vel deſcendentium, minimè confirmari juramento, in hoc exceſſu tertii vel quinti, ſive excedat, ſive non excedat octavam dotis partem. Quia eſt in præjudicium tertii, cui legitima eſt debita. Sic *Spino & Gut. n. præced.allegati.*

DISPUTATIO XXXVII.

An vir cui dos non ſolvitur, vel non integrè, teneatur ad integras arrhas ſolvendas?

SUMMARIUM.

Refertur quædam opinio, n. 1 *Et opinio authoris, n.* 2. *Ubi quid ſi dos tradatur æſtimata pluris quàm valeat?*

Frangen.io

Digitized by Google

Frangenti fidem, fides ſervanda non eſt, n. 2.
Quid ſi vir partem dotis remittat? n. 3. Et ſolvitur argum. n. 4.

1 ET videtur teneri virum in hoc caſu ad integras arrhas ſolvendas Quia arrhæ dantur in præmium pudicitiæ quam uxor viro proſtituit, & ob matrimonii honorem: ergo cum non ſoluta dote promiſſa, extent hæ cauſæ, debebuntur arrhæ tanquam cauſa ſubſequuta: argumento ſumpto ex *toto tit. ff. de condict. cauſ. dat.* Aliqui aſſerunt virum magnas arrhas promittentem, ea ductum ratione, quod ampla ſibi dos promiſſa ſit, aliter minores arrhas promiſſurum, minimè teneri dote non ſoluta arrhas perſolvere: & ſi minor dos quàm promiſſa eſt, ſolvatur, vel in rerum totalium æſtimatione decipiatur vir, poſſe pro rata minuere arrharum quantitatem. Probant ex *l. Pollicitatione, 3. C. de donat. ante nupt.* ubi deciditur mulierem in dote fallentem non poſſe petere donationem ea cauſa ſibi factam. Ubi *gloſſa, initio*, dicit dupliciter hanc fraudem contingere, aut non ſolvendo dotem, aut eam æſtimando plus quàm valet. Sic docent *Suarez lib. 3. fori t. 2. De las arrhas, l. 1. n. 12. verſ. Unum caſum, Baeza de non melior. filiab. c. 32. n. 18. Azebedo lib. 5 recop tit. 2 l. 3. n. 3. & 4. Aiora de partit. 1. p. c. 71. n. 34.* Quamvis hic videatur loqui, quando mulier mala fide ſe habuit fallendo virum.

2 Cæterum quamvis id quod docent hi DD. veriſſimum ſit: id tamen non probat *ea lex, Pollicitatione*: loquitur enim in muliere quæ fallaciter ſe habuit, & ſic mala fide: ut probatur ex illis verbis, *quoniam maritum in dote fefellit*: verbum enim, Fallere, dolum & malitiam importat, *l. Fallaciter, C. de abolitionib. l. 1. §. 2. de aditit. edicto.* Præterea limitatè admodum loquuntur, cùm in caſu tantum loquantur, quo vir ex magnitudine dotis promiſſæ ductus eſt ad tam amplas arrhas promittendum. Et ideò amplius ſentio, quamvis maritus tempore promiſſionis arrharum non meminerit dotis promiſſæ, aut fortè tunc nondum promiſſa fuerit ſibi, ſed poſtea promiſſa ſit, poſſe non ſoluta dote non ſolvere arrhas: & ſi non ſolvatur integra dos, vel plus æquo æſtimetur, minuere pro rata dotis non ſolutæ, vel plus æſtimatæ, quantitatem arrharum. Prob. quia non implenti implendum non eſt, *l. Quæro, 65. §. Inter locatorem ff. locati.* Et frangenti fidem, fides ſervanda non eſt: *reg. Fruſtra, 75. de regul. jur. in 6. c. Pervenit el 2. de jurejur. l. in fin. ff. de loco publico fruendo, l. 28. tit. 11. p. 3.* ubi *Greg. Lop. verb. Lo q. ebrantare* refert alia jura concordantia: ergo ſi frangitur, viro fides dotis promiſſæ non tenetur ipſe ſervare fidem arrharum promiſſarum: poteſt enim compenſatione uti. Et pro hac ſent. ſunt. *Valaſcus conſ. 3. n. 5. tom. 1. Gama deciſ. 370. n. 2. Roland. à Valle, conſ. 10. n. 1 2. & 3. tom. 1.* alios referens, *P. Molin t. 2 de juſt. tract. 2. diſp. 431. §. Dubium eſt utrum ſi dos.* Ubi abſolutè docent non teneri virum ſolvere integras arrhas, ſi dos integré non ſolvatur. Limitandum tamen eſt hoc niſi matrimonium initum fuerit habita fide de dote certo tempore ſolvenda, & ante id tempus matrim. diſſolutum fuerit, tunc enim licet dos ſoluta non ſit, tenetur vir vel ejus hæres ad integras arrhas ſolvendas. Primò, quia habita fides de pretio pro numeratione habetur, *l. Quod vendendi 19. ff. de contrah. empt.* ubi id notant ſcribentes, & ibi noviſſimè *Gabriel Mudæus*: & conſtat etiam ex *§. Vendita, verſ. Sed ſi is qui vendidit, inſtit. de rerum diviſ.* Secundò, quia in nulla culpa eſt mulier, quæ ante diem ſolutioni deſtinatam, dotem minimè tradidit. Sic docent *Afflictus* dicens ita deciſum eſſe in ſacro concilio Neapolit. *Guido, Neviza. Solin. Bertrand. Bœrius*, quos refert & ſequitur *Roland. conſ. 10. n. 4. Valaſcus d. conſ. 3. ad fin. Baeza d. 32. n. 19. Molina proximè citatus.*

3 Si autem vir partem dotis remiſerit, tenetur integras arrhas ſolvere. Quia quod remittitur, quaſi ſolutum habetur. Sic *Gama & Molina, n. præced. al. eg.*

4 Ad argum. propoſitum n. 1. reſp. negando conſequentiam. Quia ſubſiſtente cauſa donationis tenetur donans implere, niſi aliud poſſit excipere: ut contingit hic, cum enim ſibi dotis promiſſæ non impleatur fides, poteſt compenſatione utens non implere.

DISPUTATIO XXXVII.

An pupillus vel minor poſſit abſque tutoris aut curatoris authoritate, judiciſque decreto arrhas conſtituere?

SUMMARIUM.

Quot ſint quæſtiones diſputandæ, n. 1.
Quando puer vel puella pubeſcat: & quando ſit in ætate pupillari? quando dicatur minor, & quando pubertati, aut infantiæ approximare? n. 2.
Quando ex contractu oriatur obligatio civilis aut naturalis, aut neutra & quotuplex ſit obligatio naturalis? remiſſivè, n. 3.
Minor habens curatorem, & ejus licentia contrahens obligatur naturaliter & civiliter abſque ejus tamen licentia non obligatur civiliter. Si autem careat tutore, obligatur naturaliter & civiliter, 4.
Pupillus, authoritate tutoris obligatur naturaliter & civiliter, modo ſit proximus pubertati. & quia, quando non eſt proximus? 5.
Minor vel pupillus non obligatur etiam authoritate tutoris civiliter, in alienatione rerum immobilium vel mobilium, quæ ſervando ſervari poſſunt, niſi adſit judicis decretum. Et quid ſi curatorem non habet? 6.
An minor vel pupillus habens tutorem vel curatorem, contrahens, ſine illius authoritate obligetur civiliter & naturaliter, ſi factus ſit locupletior? 7.
Pupillus ſeu impubes carens tutore an obligetur civiliter ex contractu? 8.
An valeat contractus minoris aut pupilli ſine authoritate tutoris aut curatoris geſtus, in ejus utilitatem ſitque in ejus optione ſtare contractui? 9.
An poſſit minor ſine authoritate curatoris majoratum inſtituere? 10.
An poſſit petere reſtitutionem, licet auctoritate curatoris vel judicis decreto contraxerit? 11.
Quando minor dicatur læſus, ut beneficio reſtitutionis uti poſſit, 12.
Contractus minoris firmatur juramento, nec poteſt petere reſtitutionem, licet ſine auctoritate curatoris & judicis decreto alienet immobilia, & licet juret per procuratorem, ſive in ipſo contractu, ſive ante, ſive poſt, 13.
Quando ratione enormiſſimæ, læſionis poſſit minor non obſtanti juramento petere reſtitutionem? Remiſſivè, n. 14.
Quid, ſi juramentum illud præſtetur ab impubere pubertati proximo? Refertur opinio affirmans confirmare contractum, n. 15. Et contraria verior, 16.
An indigeat relaxatione hoc juramentum, poſſitque irritari à parentibus ſive fiat ab impubere, ſive à minoribus, etiam ſi fiat de peculio caſtrenſi, vel quaſi? 17.
Solvuntur argum. n. 18. Poſt quem invenies alia ſummaria.

QUæſtionis hujus cognitio petit alterius cognitionem, nempe, quando minor vel pupillus naturaliter, aut civiliter obligetur, Et ideo claritatis gratia, triplex eſt diſputanda quæſt. I. quando pupillus vel minor habens curatorem, vel eo carens obligetur naturaliter & civiliter ex contractu, vel promiſſione? II. quando contrahit abſque tutoris vel curatoris authoritate, an obligetur naturaliter? III. quando valeat conſtitutio arrharum facta per minorem. 1

Quæſtio I. Utrum pupillus vel minor contrahens auctoritate tutoris aut curatoris aut illo carens obligetur naturaliter & civiliter? Præmittendum eſt puberem dici maſculum poſt 14. annos completos; fœminam verò poſt 12. ſimiliter completos. Cur autem citius fœmina pubeſcat: eruditè ſatis tractat *Tiraq. l. 6. connub. n. 38. & Gutier. auth. Sacramenta puberum, n. 1. & 2. C. ſi adverſ. vendit.* Ante hanc autem ætatem puer dicitur impubes, ſeu pupillus, fœmina autem pupilla: conſtat ex *l. fin. C. quando tutor. & cap. Puella, 20. q. 2. & l. 1. t. 5. p. 6 & l. 12. t. 16 p. 6.* minor verò dicitur tam maſculus quàm fœmina poſt pubertatem, uſque ad XXV. annum completum, *l. 2. C. ſi minor ſe major dixer.* Approximare autem pubertati in hac materia dicitur puer, X. annum cum dimidio excedens, & fœmina cum excedit IX. & dimidium: (ut dixi l. 1. diſp. 51. n. 24.) Ante hanc autem ætatem dicitur puer infantiæ proximus, & puella infantiæ proxima. Sic *gloſſ. §. Pupillus verb. Infantiæ, inſt. de inutil. ſtipul.* Doli autem capax dicitur qui eſt pubertati proximus Sic *Dueñas reg. 259. limit. 3.*

2. Supponendum eſt duplicem eſſe obligationem, alteram naturalem, & alteram civilem: & rurſus naturalem eſſe duplicem, alteram quæ vere obligat in foro conſcientiæ, alteram verò ex ſolo honeſtatis debito (ut laté explicui l. 1. diſp. 7. n. 14. 15. & 16. ubi etiam dixi, quando oriatur obligatio naturalis, & quando civilis) 2

I. Concluſio ſit. Minor curatorem habens ejuſque licentia contrahens obligatur naturaliter & civiliter: ſi tamen 3

men abſque ejus licentia, non obligatur civiliter. (Nam de obligatione naturali dicturi ſumus à n. 19.) Quando verò minor curatore caret, obligatur ex contractu naturaliter & civiliter: licet ſi lædatur, poſſit beneficium reſtitutionis implorare. Prob. ex l.Si curatorem, 3.C.de in integ.reſtit.ibi ſi curatorem habens minor poſt pupillarem ætatem vendidiſti, hunc contractum ſervari non oportet. ſi vero ſine curatore conſtitutus contractum feciſti, implorare in integrum reſtitutionem non prohiberis, Ubi gloſſ.verb. Non oportet, dicit contractum geſtum ab habente curatorem non valere ipſo jure ſine curatoris licentia: & verb.Feciſti, ait carentem curatore eſſe quaſi patrem familias, & valere contractum ab ipſo geſtum ob idque neceſſariam eſſe reſtitutionem, ſi læſus ſit Prob. etiam ex l.5.t.11.p 5.ibi, otroſi dezimos que ſi alguno que fueſſe major de catorze años, e menor de veinticinco, que no auieſſe guardador, fizieſſe prometimiento para obligarſe a otro en alguna manera que vale: mas ſi ſe ſintiere engañado o quelo fizo a ſu daño, puede pedir a juez en manera de reſtitution que lo deſobligue, yel juez lo deve desfazer mandando que el tal prometimient o no valga. Et l.25.tit.4.p.3.ibi, è porendo dezimos que ſi algun menor de veinticinco años metieſſe ſu pleito en mano de avenidores, ſin otorgamiento de ſu guardador, e no quiſieſſe deſpues aver por firme la ſentencia, puede lo fazer, e no caera en pena alguna. Mas ſi fueſſe major de catorze años e no ovieſſe entonces guardador, decimos que conviene que eſte por lo que los avenidores mandaren, e ſino caere en la pena a que ſe obligo. Hanc concluſ. ultra gloſſam citatam docent gl.reg.Pupillus, 150.ad fin ff.de reg.jur.& l.1.verb.Promiſeris ff.de novat.& ibi Bart.n.9. Alberic.ibi.§.Illud non intereſt, n.4. Cyn.Petr. Odofred. Bart. Bald.Paul. Salic. & omnes d. l.Si curatorem, Angel.§.Pupillus, n.3.inſt.de inut.ſtip.Greg. Lop. l.4.t.11.p.5.verb.Qua ha, Ant.Gom.tom.2.var.c.14.n.1. Matienzo l.5.recop.tit.11.l.22.gloſſ.2.n.8.Gutier.de juram. 1.p. c.5.n.6.P.Molin.tom.1.de juſt.tract.2.diſp. 224.fol.1397.

5 Imo pupillus authoritate tutoris contrahens obligatur naturaliter & civiliter Conſtat ex l.Impuberes, 13. ff.de authoritate tut.ibi, impuberes tutore authore obligantur: ubi gloſſ. verb.obligantur, inquit, civiliter.& naturaliter Idem definitur l.1.§.pen.& ibi gloſſ.ff.de act.& oblig. Idem habetur reg. In negotiis, 5 ff.de reg.jur.& §.Pupillus, verſ.Sed quod diximus, inſt.de inupt.ſtip.& docent gloſ.l.1. verb.Promiſerit ff.de novat.& ibi Bart.n.7 idem gl.l.Marcellus, n.26.verb.Oblig. ff.de fidejuſſ.& reg.Pupill. 51.ff.de reg. jur. paulo poſt princ. & l. 1 verb. Non es obligatus. C. de inutil.ſtip. & ibi Salic. initio. Alber. Ang.& Ant.Gom.relati n. præc. Decius de reg. in negot.n 8.P.Molin.tom.1.de juſt.tract.2.diſp.224.f.1393. Intellige tamen, modo pupillus ſit pubertati proximus, aliàs non obligatur defectu conſenſus, ſed à ſolo tutore contractus celebrandi ſunt. Sic Salic.Alber. Angel.Decius, Ant.Gom.Molin. proximè cit. Imò licet infans ditior effectus ſit, non obligatur etiã authoritate tutoris, ita ut teneatur actione ex contractu, ſed ſolũ tenetur ex æquitate naturali, quæ minimè patitur aliquem cũ aliena jactura locupletari, l.Nam hoc.14.ff.de condict.indeb.Et docent Bart.l.1.n. 7.ff.de novat.& ibi Paul.n.6. Ang. Alberic. proxime citati, Greg.Lop.4.verb.Infante, tit.11.p.5.Molin.d.diſp.124.f.1394

6 Intellige tamen concluſ. quatenus habet minorem authoritate curatoris obligari naturaliter & civiliter: præterquam in alienatione bonorũ immobilium, vel mobiliũ quæ conſervando conſervari poſſunt, in hac enim ultra curatoris authoritatem, deſideratur judicis decretum. l. Lex quæ tutores, 22 C.de adminiſt. tut. l. 18.t. 16.p. 6.Imò licet minor curatore careat, non poteſt hujuſmodi bona alienare abſque judicis decreto, quamvis ex aliis contractibus obligetur. Prob. ex l.Non ſolum, 4. C.de prædiis min. ubi generaliter adoleſcentibus interdicitur alienatio prædiorum abſque judicis decreto: & l.fin. C.ſi major. factus alienationem, ubi textus decidit venditionem prædii eſſe nullam, factam à minori poteſtate curatoris exempto, eo quod veniam ætatis impetrarit. Sic docent gloſſ. §. Nunc admonendi, verb.Nullam, inſt.quibus alien. licet, quam ſequuntur ibi Faber, & Angel. Alberic.l.1.§. Illud non intereſt, n.4. ff. de nova, Minchaca latiſſimè diſputans de ſucceſſ. creat.l. 1.§.1. n 73.Caldas alios referens, l.Si curatorem, verb. Res, n.2.C. de in integr.reſt.P.Mol.to.1.de juſt.tract.2.diſp.224.f.1393.

2. Intellige alteram concluſionis partem, ut minor curatorem habens abſque illo contrahens non obligetur 7
civiliter: niſi quatenus factus eſt locupletior: tunc enim tenetur civiliter & naturaliter. Ut de pupillo probetur, ex l.fin.C. pro empt. Et docent etiam de pupillo gloſſa l. Marcellus, verb.Obligatio, ff.de fidejuſſ.& reg.Pupillus, 150.ff.de reg jur.& l.ſi pupill.21.in princ. verb.Si pupillus, ff.ad leg. falcid & l.1.verb.Promiſerit, ff.de novat. & ibi Alberic.§.Illud non intereſt, n.2.gl l.1.verb.Non es obligatus, & ibi Salic. n.1.C. de inut ſtipul. Duarenus l.Si pupillus, 227. fine, ff. de verb.oblig. Quamvis Paulus l. 1 fine, ff.de novat. aſſerat, minimè obligari civiliter, ſed ſolum naturaliter.

3. Intellige tertiam concluſionis partem, nempe mino- 8
rem carentem curatore obligari civiliter ex contractu ut intelligatur de minori pubere: impubes enim ſeu pupillus tutore carens non obligatur civiliter ex contractu. Quia illi adminiſtratio eſt interdicta, l. Jusjurandum, 17. §.1.ff.de jurejurand. & colligitur clarè à contrario ſenſu ex l. Si curatorem, C. de in integr. reſtit. ibi, ſi poſt pupillarem ætatem, & l.5.t. 11.p.5. ibi, que fueſſe major de catorze años. Et docet Paul.d.l.Si curatorem, n.2.

4. Intellige concluſionem, quatenus habet contractum pupilli vel minoris abſque curatoris authoritate celebra- 9
tum non valere: niſi in ejus favorem, & in quantum eſt illi proficuus. Sic expreſsè definitur inſtit. de auth. tut. in princ.& tenet ibi gloſſ. verb. Non obligatur. Idem habetur l.Contra juris, & ibi gloſſ.verb.Conceſſum, ff.de pact.& §. Pupillis, inſtit.de inut.ſtipul.& l 17.& ibi Gregor.Lop.verb. A pro, tit.16.p.6.& l.4.tit.11.p 5. Et ratio eſt, ne quod minorum favore introductum eſt, in eorum detrimentum redundet: minoribus enim ætas in damnis ſubvenit, nec in proſpere geſtis obeſſe in aliquo conſuevit l. Non eo minus. C.de procurat. ubi, Bart.Bald.Paul.Salic.Iaſon, & alii multi quos refert & ſequitur Seraphin.de privil. juram. privileg. 93.n 50.& 51. Ant.Gom.tom.2.var.c.14.n.1.P.Molin. tom.1. de juſt.tract.2.diſp.224.f.1393.& omnes. Unde in optione minoris eſt cum authoritate curatoris, & judicis decreto ubi id neceſſarium eſt, ſtare contractui, vel ab eo deſiſtere: reſtituet tamen pretium, in quantum locupletior factus eſt. Sic Sarmient.de redditib.p.1.c.2.n.16.& 17.P.Molin.d. diſp.224.fol.1394. ubi bene addit, teneri etiam reſtituere pupillum pubertati proximum, quamvis ditior effectus non ſit, ſi dolo ejus res perit: ut habetur l. Pupillus 5. ff. de auth tutor.& l.1.§.in pupillum, ff.de poſiti.

Hinc infert Greg.Lop l.4.verb.Alguna, pro t.11.p.5.poſſe 10
pupillum majoratum per viam contractus vel donationis facere in ſibi ſucceſſurum. Quia inde utilitatem tam ipſe, quàm ejus proſapia conſequitur. Sed optimè cum multis Molin.lib.2.de primog.c.9.n.8.& 9. probat non poſſe minorem abſque curatoris authoritate quando illum habet, id efficere, niſi eam juramentum ſuppleat.

II. Concluſio. Quamvis minor authoritate curatoris
contrahat, ſi læſus ſit, poteſt petere reſtitutionem. Sic ha- 11
betur l.1.& 2.& toto t. C.ſi tutor intervenerit, & l.1.tit.25. p.3.Et docent gl.l.Pupill.150.paulo poſt princ. ff.de reg. jur. Paulus l.Si curatorem, n.3.C.de in integr.reſtit.Gutier.de juram.1.p.c.5.n.6.p.Mol. tom.1.de juſt.tr.2.diſp. 224.f.1397. Idem dicendum eſt, quando intervenienti judicis decreto. contraheret. Nam authoritas curatoris ac judicis decretum efficiunt actum mero jure valere, non autem beneficium reſtitutionis excludunt. Sic Paulus eod. n. 3.

Quando autem minor dicatur læſus, ut ſic beneficio
reſtitutionis poſſit uti, conſulendi ſunt Ant. Gom.to.2.var. 12
toto c.14.Caldas l.Si curatorem, verb.Læſis, C.de in integr.reſtit. & ibi omnes ſcribentes. Unum tamen hoc notandum eſt, ubicumque minor facit actum ex quo nulla ſibi utilitas ſequi poteſt, at damnum poteſt ſequi, dicitur læſus, & reſtitutionis beneficio uti poteſt. Ut latè probat Sarmient.l.3.ſelect.c.13.n.2.

III. Conclu

Digitized by Google

III. Concluſio, ſi minor puber factus juret contractum onerosum, vel lucrativum, firmatur juramento, teneturq; illi in utroq; foro ſtare, nec competit ei reſtitutio, quamvis
13 lædatur. Quia efficitur major ratione juramenti ſupplentis defectum minoris ætatis. Prob. ex *auth. Sacramenta puberum, C. ſi adverſ. vendit. ibi, Sacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis, inviolabiliter cuſtodiantur. Et l.6.t.19 p.6. ibi, eſo miſmo ſeria quando el moco fueſſe major de catorze annos, e juraſſe ea deſpues que oviesſe jurado, deue le guardar ſu jura.* Item habetur *l.6.t.11.p.3.* docentq; omnes. Et præcipuè conſulendi ſunt *Ant. Gom. to. 2. var. c.14.n.18. Seraphin. de privil. juramenti privil.*83. ubi latiſſimè rem hanc diſputat. Quod verum eſt ſive juramentum in ipſo contractu, ſive ante ſive poſt apponatur Sic multos referens *Ant. Gom. eo. n.* 18. Item, eſt verum, ſive minor per ſe, ſive per procuratorem cum ſpeciali mandato ad jurandum conſtitutum, juret. Sic *Ant. Gom. ibi Greg. Lop.* alios referens contra quoſdam quos ibi allegat. *l.6. verb. Major. t.9.p.6.* Item eſt verum, licet minor curatorem habens abſque ejus authoritate contrahat. Supplet enim juramentum curatoris authoritatem. Ut ſtatim alios referens probabo. Sic docent *Ant. Gom. eo. n.*18. *Greg. Lop. ea l,6. verb. Major. Molina, l. 2. de primog c.9. n.9. Gut. de auth. Sacram. puberum, n.*103. *&* 106. ubi alius refert, contra quoſdam oppoſitum dicentes. Imò firmat juramentum ac validam reddit alienationem immobilium factam per minorem abſque curatoris authoritate, ac judicis decreto. Quia *l. 1. C. ſi adverſ. vendit.* expreſsè dicitur venditionem prædii factam à minori firmari juramento: & *d. auth. Sacramenta puberum*, generaliter traditur minorum contractus firmari juramento: ubi autem jus non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, *l. De pretio ff. de publ. in rem actio.* Sic docent *gl.1. verb. Emptori, C. ſi adverſ. venditio Bart. Iaſ.* & multi alii, quos referunt & ſequuntur *Ant. Gom. to. 2. var. c.* 14. *n.*18. *Riminal. inſt. quib. alien. licet. §. n.*24. *Gutier. d. auth. Sacramenta puberum, n.*24. *Seraph. de privil. jurament. privil.*83. *n.*32. *Azebedo, lib.5. recop. tit.2. l* 2. *n.*12.

14 Utrùm verò non obſtanti juramento, petita ejus relaxatione, poſſit minor ratione enormis, aut enormiſſimæ læſionis reſtitutionem petere? conſulendi ſunt *Cov. de pactis, 3. p. §.4. n.6. Mol. l.2. de prim. c.3. à n.*18. *Gut. de juram.*1. *p. c.*26. *n.*8. *Mat. l.5. recop. t.11. l.1. gl.8. à n* 50. *Caldas l. Si curat. verb. Læſis à n.* 1. *C. de in integr. reſtit.* & ibi ſcribentes.

15 Gravis autem difficultas eſt, an deſideretur pubertas in minori jurante, ut ejus juramentum contractum firmet, vel ſatis ſit jurantem eſſe pubertati proximum? Multi, & valdè probabiliter affirmant ſatis eſſe, ſi jurans proximus pubertati ſit. Ducuntur 1, quia ſi juret ſponſalia, tenetur juramento, *c. Ex literis, el.2. de ſponſ.*2. quia peccando & pejerando poteſt ſe obligare diabolo, *c.*1. *de delictis puerorum*: ergo poteſt Deo juramenti vinculo aſtringi. Sic tenent *Bart. Auth. Sacramenta puberum, n.9. C. ſi adverſ. vendit. ubi Paul. n.6. Salic. n.8. Iaſ. n.*24. *& ibi Corneus,* & communis *Ab. conſ.*108. *l.2. & d. c. Ex literis, n.*6. ubi *Alex. de Nev. n.*15. *Decius l. pupillum, n.4. ff. de reg. jur. Hoſt. Io. And. Paul. de Eleaz. Dominicus, Imola,* & alii multi, quos refert, & ſequitur *Seraph. de priv. juram. priv.*83. *n.*24. *Greg. Lop. l.6. verb. Maj. tit.*19. *part. 6. Ant. Gab. in mea edit. to. 2. comm. l. 19. q. 34. f.* 428. *& l.11. f.*110. *Gut. de auth. Sacramenta puber. n.*117. *Caldas l. Si curatorem, verb. Minoribus, n.9. C. de in integr. reſtitut.*

16 Verius tamen eſt, deſiderari pubertatem. Prob. quia *d. auth. Sacramenta puberum, & l.56.t.5.p.5. & l.6.t.19.p.6.* ad confirmandum contractum, exigunt juramentum puberis. Præterea, quia licet in cauſa matrimoniali, quippe quæ integrum intellectum potius quàm certam ætatem exigit, juramentum impuberis pubertati proximi obliget: verum ad confirmandos cœteros contractus aliàs invalidos non ſatis eſt, niſi pubertas adſit. Quia ante pubertatem facillimè ea ætas decipitur in contractibus, ac ſubinde in juramentis eos confirmantibus. Sic docent *gl. l. finali, verb. Potuerit, ff. de liberali cauſa, & d. auth. Sacramenta puberum, verb. Puberum,* ubi *Odofred. verb. Quæro quid in impubere, & Cyn. q.7. Bald. n.9. &* 10. *Alb. n.7. Corn. in repet. n.8. Alex.* dicens communem. *l. Qui juraſſe, in princ. ff. de jur. Aleiat c. Cum contingat, n.*141. *de jur. & l. Pact. n.26. C de pact. Cov. de pact.*3. *p. §.1. n.3. &* 4. *decr* 1. *p. c.5 §.1. n* 4 *Ant. Gom. 2. var. c.14. n.18. Menos.* alios referens, *conſ.*19. *n.* 37. *vol.*1. *Gratian. reg.*1. *n.* 4. *Lud. Lop. l.2. de contract. c.39. fol.*485.

Obligabit autem tale juramentum, donec relaxetur. Quia 17
eſt de re licita, poteſtq; que abſq; culpa ſervari. Sic *Corneus, Cov. Gratian. n. præc. allegati, & ibi Lud. Lop* Erit autem ſufficiens relaxationis cauſa, impubertas, ſicut & metus. Ut benè docent *Cov. & Gratia. ibi.* Imò poteſt pater vel tutor juramentum hoc impuberis irritare. Quia cum contractum minimè confirmet, non acquiritur jus irrevocabile tertio, ſed ſolùm ex vinculo religionis tenetur impubes. Sic *Lud. Lop. ibi.* Quod tamen verum credo, ſi ſuſtineamus probabilem ſententiam quam referemus n.20. docentem impuberem non obligari naturaliter. Si enim ſuſtineamus oppoſitam, cum acquiratur jus naturale tertio, non poterit pater vel tutor irritare. Similiter retenta opinione aſſerenti impuberem non obligari naturaliter, dicendum eſt etiam ſi contrahat circa peculium caſtrenſe, vel quaſi, juretq; contractum, poſſe patrem vel tutorem irritare. Quia impubes invalidè contrahit etiam circa hujuſmodi peculium: ut benè probat. *P. Molin. to.1. de juſt. tr.2. diſp.*130. *ad fin. § Licet filius familias & 2. to. diſp.*261. *paulò poſt princ. § Filius familias*: atque ita juramẽtum illud minimè confirmat contractum, ſolumque manet religionis vinculum. Recedendum tamen eſt *à Lud. Lop.* dicenti, poſſe patrem vel tutorem irritare juramentum quo pubes contractum firmat. Quia cum omninò confirmet contractum acquiritur jus irrevocabile tertio, ætatiſq; defectus ſuppletur juramento, & efficitur major, jure ſic ſtatuente: ut dixi n.14. & pater non poteſt irritare obligationem homini factam, ut dicemus diſp, ſequenti, n.1.

Ad argumenta propoſita n.15. ad probandum juramento 18
impuberis confirmari contractum, reſp. Ad 1. conſtat ex dictis, n. 16. ubi inter ſponſalia & alios contractus diſcrimen conſtituimus. Ad 2. dic. probare juramentum impuberis illum obligare? quod n. præc. faſſi ſumus, non tamen eò contractum confirmari.

SUMMARIUM.

Idem dicendum eſt quoad obligationem naturalem, de minori habente curatorem abſque ejus licentia contrahente, & de pupillo, n. 19.

An minor curatorem habens, & abſque illius authoritate contrahens obligetur naturaliter. Refertur opinio negans, n. 20. *Et contraria verior, n.* 20.

*Verbum non poteſt, an reddat actum nullum, & diſtet à non poſſit? n.*21.

*Quid, ſi pupillus non ſit factus ditior? n.*22. *Et quid, ſi tutore careat? n.*23.

Quid ſi non ſit pubertati proximus? n. 24. *Et quid, ſi cum ipſo tutore contrahat? n.* 25.

*Quid, ſi promiſſio fiat de alienandis immobilibus, vel mobilibus, quæ conſervanda conſervari poſſunt: & hoc abſque judicis decreto? n.*26.

Quid, ſi pupillo vel puberi ex aliqua cauſa interdicta ſit bonorum adminiſtratio? n. 27.

Quid de prodigo? eodem n. 27. *Et an pupillus obligetur naturaliter ex mutuo, n.* 28.

An filius familias ſine patris licentia, aut minor ſine authoritate curatoris obligetur naturaliter ex contractu inito pecunia credita? Et an talis confirmetur juramento, n 29.

Lucrans in ludo à minoribus abſque juramento, vel cum illo, an teneatur tractus lucrum reſtituere, n. 30.

An habens aliquid à minore ſine curatoris authoritate, teneatur illud reſtituere? n. 32.

An poſſit minor, cui beneficium reſtitutionis conceditur, uti compenſatione occulta, quando magnus expenſis indigeret ad recuperandum? n. 32. *Et ibi quid de perdente in ludo prohibito, cui conceditur actio ad repetendum?*

An poſſit is minor, vel qui perdit ludo prohibito, caſu quo poteſt beneficium reſtitutionis implorare, vel lucrum repetere, non ſolvere? Refertur opinio negans, n. 33. *& contraria verior, n.* 34. *Et ibi, cui datur actio, eidem conceditur exceptio, & retentio, licet actio ad repetendum ſit temporalis, & tranſactum ſit tempus quo repetitio conceditur. Et annalia ſeu temporalia ad agendum, ſunt perpetua ad excipiendum.*

Quid, ſi minor petat coram judice beneficium reſtitutionis, & defectu probationum ſuccumbat, an teneatur hic negans reſtituere, peccetque negando? n. 35. *Ubi & de negante lucrum comparatum ludo prohibito.*

Solvuntur arg. n. 36. *& ibi, an pupillus obligatus naturaliter, tradens rem, transferat dominium? Et enodantur, l. Obligari, in princ.*

f.

ff. de author. tutoris, l. 1 C. de inutil. ſtipul. l. Si curatorem C. de in integ. reſtit. l. Pupillus, ff. de action. & oblig. l. Quod pupillus ff. de condict. indebiti & l. Contra juris, ff. de pactis, & l. 25. t. 4. p. 3. & t. 17. t. 16 p. 6. Poſt n. 36. invenies alia ſummaria.

19 Quæſtio II. An minor abſque curatoris authoritate contrahens vel pupillus obligetur naturaliter, id eſt, in foro conſcientiæ. Advertendum eſt quoad obligationem naturalem ex contractu conſurgentem, idem omnino dicendum eſſe de minori pubere habente curatorem, & abſque ejus autoritate contrahenti, ac de pupillo. Quia in hoc æquiparantur. Conſtat ex l. Si curatorem, C. de in integrum reſtit. & l. 4. t. 11. p. 5. ibi, non vale la promeſa de el menor que tiene Curador, como ni la del pupillo. Sic docent gl. d. l. Si curatorem, verb. Non abſimilis, & l. Contra juris, 29. verb. Conceſſum ff. de pactis, Ripa, l. 1 §. Fuit quæſitum, n. 33. ff. ad Trebel. Salic. d. l. Si curatorem, n. 5. & ibi Caldas, verb. Cum non abſimilis, n. 1. Ant. Gom. l. 3. Tauri, n. 5. Riminal. inſtit. quibus alien licet. §. 2. n. 4. Gutier auth. Sacramenta puberũ, n. 104. C. ſi adverſ. vendit. Quare in præſenti difficultate multi DD. explicantes in quibus caſibus pupillus obligetur naturaliter necne: concludunt idem omnino dicendum eſſe de minore ſine ſui curatoris authoritate contrahente. Sic gloſſ. l. 1. verb. Non et oblig. C. de inut. ſtipul. & l. pupillus, 150. ad ſin. ff. de reg. jur. & l. 1. verb. Promiſerit, ff. de novat. ubi Bart. nu 9. Angel. n. 4. Alberic. §. illud non intereſt, n. 2. idem Angel. inſtit. de inut. ſtipul. §. Pupillus, n. 3. Cynus l. 1. ad fin. C. de inut. ſtipul. Azo. ſum. tit. de arbitriis, n. 8. Alciat. l. Pacta n. 22. C. de pactis, P. Molin. to. 1. de juſt tract. 2. diſp. 224. f. 1394.

20 Hoc ſuppoſito, omiſſis variis ſententiis quas refert gl. l. 1. verb. Promiſerit, & ibi Bart. n. 6. ff. de novat. quas pro limit. 2. ſent. referam: duplex eſt celebris ſent. I. docet pupillum ſine tutoris authoritate contrahentem non obligari naturaliter debito vere naturali, quod in foro conſcientiæ obliget. Prob. 1. quia ſi pupillus obligatur naturaliter, & ſic in foro conſcientiæ, injuſtitiam foverent leges civiles, & ſic eſſent iniquæ quæ tuentur pupillum ne ſolvat id debitum. Dices non eſſe iniquas, ſicut licet defraudans intra dimidium juſti pretii peccet, non ſubinde ſequitur iniquas eſſe leges denegantes actionem adverſus eam fraudem. Sed hæc ſolutio non ſatisfacit, quia in eo caſu non fovent eum dolum leges, ſed ſolum vitandi lites gratia denegant actionem in foro externo: at in noſtro nulla eſt cauſa vitandi lites, ſed fovent ipſum pupillum non ſolventem, & ſi forte ſolvit cogunt alterum ad reſtitutionem. 2. quia minor dum ſine curatoris authoritate mutuo dat, aut ſolvit, non transfert dominium, inſt. quibus alien. licet. §. Nunc admonendi. ibi, ſi pupillus mutuam pecuniam ſine tutoris authoritate alicui dederit, non contrahit obligationem quia pecuniam non facit accipientis Et §. fin. ibi, pupilli vel pupilla ſolvere ſine tutoris, authoritate non poſſunt, quia id quod ſolvunt non fit accipientis, cum nullius rei alienatio eis ſine tutoris authoritate conceſſa ſit. Ergo ex contractu non obligatur naturaliter, & in foro conſcientiæ: transferret quippe dominium, ſi obligaretur, & alterum retinendo redderet tutum in foro conſcientiæ 3. quia dum lex reſiſtit contractui, nulla oritur obligatio, (ut dixi lib. 1. diſp. 7. n. 16.) At leges reſiſtunt contractui pupilli ſine tutoris authoritate inito: ut patet ex l. Obligari, 9. ff. de author. tutor in princ. ibi, Obligari ex omni contractu pupillus ſine tutoris author. non poteſt. Et l. 1. C. de inut. ſtip. ibi, ex ſtipulatione in qua impubes ſine tutore authore ſpopõdiſti non es obligatus. Et idẽ habetur inſtit. de author. tut. in princ. & l. 17. t. 16. p. 6. ibi, el moço no puede fazer pleito, ni poſtura a menos de otorgamiento de ſu curador. In quibus textibus pondero verbum, non poteſt. quod præciſam neceſſitatem importat & actũ contra geſtũ omnino reddit nullum, privatque potentia: ut teſtantur gloſſ. reg. 1. verb. Non poteſt, de reg. jur. in 6. Bart. l. Galius in princ. n. 4. ff. de liber. & poſthu. & l. finali, n. 7. ff. de feriis, & l. de his, n. 4. ff. de tranſact. & l. Mevius, §. Duobus. ff. de legat. 2. n. 20. Corraſius, l. Frater à fratre, §. 1. n. 7. ff. de condict. indeb. Tiraq. multos referens poſt leges cõnubiales. gloſſ. 4. n. 1. Angel. excommunicatio 7. n. 1. ult. Sylv. Excommunicatio 10. n. fin. Metin. C. de pœnit. tract. 2. de confeſſione, q. de alieno ſine licentia proprii abſolvente, verſ. poſtrema facit Covar. de Tua. de teſt. n. 2. fine Azeb. alios referens l. 5. recop. t. 3. l. 1. n. 1. Non obſtat, ſi dicas cum Bartol. l. Cum lex. n. 6. & 7. ff. de fidejuſſor. hoc diſtare, inter non poteſt & non poſſit: quod non poſſit, inducit neceſſitatem, ac poteſtatem aufert, redditque actum nullum, & ſic obligationem naturalem impedit: ſecus non poteſt: at prædictæ, leges minimé utuntur verbo non poſſit, ſed dicunt pupillum non poſſe obligari. Quam diſtinctionem approbant Iaſon. l. Frater à fratre, n. 44. verſic. Tertia difficultas, ff. de condict. indeb. Socinus, l. 1. de liber. & poſthu. Enriq. l. 13. de excommun, c. 18. n. 3. Non obſtat, (inquam) quia hanc Bartoli diſtinctionem reprobant Iaſon l. ſtipulatio iſta §. alteri, n. 18. ff. de verb. oblig. & d. l. Gallus in principio, n. 22. & l. Pacta, n. 7. C. de pactis ubi Decius nu. 10. Tiraquel. alios referens poſt leges connubial. Gl. 4. n. 9. Cov. de pactis, 2. p. §. 4. n. 4. verſ. Sed adverſus: Gut. l. Nemo poteſt. n. 147. ff. de legat. 2. Caldas l. Si curatorem, verb. Cum non abſimilis. n. 27. fine, C. de in integr. reſtit. Grati. reg. 484. n. 7. Et confirm. quia l. Is cui bonis, 6. ff de verb. obl. eodem tenore dicitur prodigum cui datus eſt curator non poſſe obligari, ibi, is cui bonis interdictum eſt, tradere non poteſt, vel promittendo obligare: & ideò nec fidejuſſor intervenire poteſt pro eo. Et tamen omnes fatentur non obligari naturaliter. Ut optime tanquam certum ſtatuit Caldas d. l. Si curatorem verb. Cum non abſimilis, n. 22. Quare n. 24. dicit ejus obligationem non firmari juramento. 1. confirmatur, quia minor habens curatorem æquiparatur prodigo cui bonis interdictum eſt: ut habetur d. l. ſi curatorem, & l. Certi condictio, 9. §. Quoniam ff. ſi cert. peta, ibi, puto pupillo eum comparandum: ergo cum hic non obligetur naturaliter, ita nec ille. 3. confirm. quia ideò hic prodigus non obligatur naturaliter quia adminiſtratio ſemel ei conceſſa interdicitur: ut fatetur Bart. l. 1. n. 8. ff. de novat. at adulto ſtatim conceditur adminiſtratio cum obligetur civiliter & naturaliter, (ut diximus n. 4.) quod non fieret, niſi adminiſtratio eſſet conceſſa l. jusjurandum, quod ex conventione, §. 1. de jurejurand. ergo per dationem curatoris videtur ſibi adminiſtratio interdicta, ſicut prodigo, & ita non obligabitur naturaliter. 4. principaliter prob. quia l. Si curatorem. C. de in integr. reſtitut. definitur contractum geſtum à minori ſine curatoris authoritate eſſe nullum: ergo non obligatur naturaliter, aliàs valeret ſaltem per viam exceptionis, aut compenſationis, qui ſunt effectus naturalis obligationis, teſte Corraſio, l. Frater à fratre, in princ. n. 36. ff. de condit. indeb. 5. probatur ex l. Pupillus, 58. ff. de actio & oblig. ubi ſic dicitur, pupillus mutuam pecuniam accipiendo nec jure naturali obligatur: & l. Quod pupillus, 41. ff. de cond. indeb. ubi ſic dicitur, quod pupillus ſine auth. tutoris promiſerit, & ſolverit, ejus repetitio eſt. Quia nec neutra debet: ubi clare dicitur, non obligari naturaliter: & inſuper poſſe repetere: at ſi naturaliter deberet non poſſet repetere, l. Naturaliter, 13. ff. de condict. indeb. ibi, Naturaliter ſervus obligatur, & ideo ſi manumiſſus ſolvat, repeti non poteſt. 6. quia pupillus ſine tutoris authoritate contrahens comparatur furioſo, l. Interdum, 39. ff. de condict. indeb. ubi ſic dicitur, interdum perſona locum facit reſtitutioni, ut puta ſi pupillus ſine tutoris authoritate. vel furioſus ſolverit. Idem l. 4. t. 11. p. 5. ibi, prometer puede a otro todo home a quien no es defendido, e aquien es defendido ſon eſtos; el loco, o deſmemoriado, o el menor de ſiete años, o el pupil major de ſiete, y menor de catorze, ſed furioſus non obligatur naturaliter: ergo. 7. Prob. ex l. Contra juris, 29. ff. de pact. ibi, contra juris civilis reg. pacta conventa, rata non habentur veluti ſi pupillus ſine authoritate tutoris pactus ſit. Ultim. prob. ex l. 25. n. 4. p. 3. ubi poſtquam lex dixit minorem abſque curatoris authoritate cõpromittentem ſub certa pœna, ea minime affici, ſi ſententiæ non acquieſcat: ſubdit hæc, empero los fiadores que diò ſon tenudos de pechar la pœna que ſe obligaron, ſi el huerfano no quiſieſſe eſtar por el juicio ſiendo major de catorze años: ergo à contrario ſenſu fidejuſſor pupilli minoris 15. annis nõ obligatur, & proinde talis pupillus non obligabitur naturaliter

turaliter

tutaliter,Hanc ſent.docent *Iac Raveñas*, quem refert, & ſequitur *Cynus l.1.ad finem, C.de inut.ſtip.Alciatus l.Pacta, n.14.C.de pactis,Duaren. l.Si pupillus.* 127.*ad fin.ff.de verb. obligat.Ant.Covean.l.* 1.§. *Id quod, ff. ad leg. Falcid. Con de pactis.*1.*p.*§.4.*n.* 10. Et in hanc partem motus illa lege declinat *Greg.Lop.l.*25.*verb.Sciendo, tit.*4.*p.* 3. licet tandem cogitandum relinquat. Pro hac ſent. citatur *Coraſius l. Filium quem n.*138.*C.famil. herciſcundæ*: ſed mendoſe, nam ibi nihil dicit:*ibi,*§ *falcidia,n.*38. ubi de hoc agit,nihil definit, ſed tantum dicit oppoſitam ſent. eſſe communem,& ſe latè de hoc agere in quodam miſcellaneo: quod tamen invenire non potui. Et hæc ſent.eſt valde probabilis.

21 II.ſent.cui tanquam communiori,ac probabiliori adhæreo,docet pupillum aut minorem contrahentem ſine tutoris, aut curatoris authoritate obligari naturaliter, & in foro conſcientiæ ex contractu.Prob.1.quia principali nullo modo obligato,non tenetur fidejuſſor, unde ut fidejuſſor obligetur, opus eſt principalem ſaltem naturaliter obligati *l.Cum lex* 47.*ff. de fidejuſſor. & l. Naturaliter,* 13. *ff.de cond.indeb.*ibi,*naturaliter ſervus obligatur,& ob id fidejuſſor pro ſervo acceptus tenetur:& l.Fidejuſſor obligari,*17.*in princ.ff.de fidejuſſ.*ubi *gl.verb. Non es* reddit rationem,quia deficienti principali obligatione non valet acceſſoria, *reg. Cum principalis.*138 *ff de reg.jur* ſed fidejuſſor pupilli contrahentis ſine authoritate tutoris obligatur: ergo & ipſe pupillus ſaltem naturaliter obligabitur. Prob minor ex *l. fin.ff.de jurejur.in princ.* ibi.*pupillus autem hoc ſolo defendebatur quod tutor ejus non interveniſſet, & hoc caſu fidejuſſorem prætor non tuebitur.* Et *l.Si pupillus,*48. *de recep.arbitr.* ibi *ſi pupill.ſine authoritate tutoris compromiſerit, non eſt arbiter cogendus pronunciare: quia ſi contra eum pronuncietur, pœna non tenetur,præterquam fidejuſſorem dederit, à quo pœna peti poſſit.* Et idem habetur expreſſe *l.* 25.*tit.*4.*p.* 3. hac moderatione quando puer eſt major 14. annis: ergo clare conſtat pupillum obligari naturaliter, ut huic obligationi accedat validè fidejuſſor.2.probatur ex *l.Si pupillus,* 21. *in prin. ff. ad l. falcid.*ubi habetur pupillum ſine authoritate tutoris mutuam pecuniam accipientem, cui poſtea legatum fit ſub ea conditione,ſi mutuum reddat, implere conditionem reddendo mutuum liberarique ab obligatione naturali reddendi.Et *l.*1.*ff.de novat.*ibi,*dummodo ſequens obligatio aut civiliter aut naturaliter teneat, ut puta ſi pupillus ſine authoritate tutoris promiſerit.* Et *l.Si ejus* 64. *in princ.ff.ad Trebel.* ibi,*non repetam, quia ab eo in me naturalis obgatio tranſlata eſt.* Et *l. Cum illud* 25. §. 1. *ff. quando dies leg.*ubi teſtator legavit, quod pupillus ei debebat: & reſpondet *Iuriſc.* naturalem obligationem legatam videri, ſi debitum fuit contractum ſine licentia tutoris:Et *l.Marcellus,*26.*ff.de fidejuſſ.* ibi, *ſi quis pro pupillo ſine authoritate ſui tutoris obligato:*ubi,*Iuriſc.* ſupponit pupillum poſſe ſine tutore obligari. 3. quia obligatio naturalis oritur ex conſenſu,*l. Stichum,*§ *Naturalis ff.de ſolut.* hoc autem conſenſu pupillus non caret,§. *Pupillus,inſtit. de inutil. ſtipul.*Et confirmatur ex *l.*5.*tit.*12.*p.*5.ibi, *ſi algun ſiervo prometieſſe a otro, &c. tenudo es naturalmente de complir por ſilo que promete,por quanto es homo*: ecce qualiter ponderat textus obligationem naturalem conſurgere ex conſenſu, eo quod ſervus homo ſit: cum ergo idem militer in minori.& pupillo, tenebitur naturaliter. 4. contractus geſtus à minori ſine licentia curatoris,firmatur juramento: (ut diximus n. 13,) ergo ex eo oriebatur obligatio naturalis, ſecluſo juramento. Hoc enim argumento probat *Bart. l. Si quis pro eo.n.*11.*ff.de fidejuſſor.*ex ſtipulatione alteri per alterum facta oriri obligationem naturalem:quia talis ſtipulatio firmatur juramento Hanc ſententiam docent *gl l.finali, verb. Non tuebatur.ff.de jurejurando, & l.Quod pupillus,*41.*verb. Natura,ff.de condict.indeb.& l. Pupill.*58.*verb. Nec quidem, ff.de actio,& oblig.& l.Marcell* 26.*verb.Obligato,ff.de fidejuſſ.& l. Impuberib.*13. *verb. Obligantur ff.de author. tutor. & l.Pupill.*150.*ad fin.ff.de reg. jur. & l.Si pupill.*127.*verb. Promittat,ff.de verb.oblig.*& *l.*1.*verb.Promiſerit, ff.de novat.* ubi,*Bart.n.*-. *Paul.n.*6 *Ang.n.*4.*idem Bart.l.*2.*n.* 1.& *l.Cum lex, n.*7.*ff.de fidejuſſor,Ang.inſt.de inutil.ſtip.* §. *Pupill.n.*3.*Salic.l.* 1. *n.*1. *C.de inutil.ſtip.Fulg. l. Quod pupill. n.* ..& 3. *ff. de condict. indeb. Azo ſumma,tit de arbitris,n.* 8. *Alex.l Si pupillus,*21. *in princ.n.*2.*ff.ad leg.falcid.Dec.l.Pupillus,fine,ff.de reg.jur. Cornelius repetit. auth. Sacramenta puberum,n.*8.*C.ſi adverſ. vendit:Jaſ.l.Interdum,*29 *n.*5.*ff.de condict.indeb.* & *l. Impuberibus,n.ff de acquir.hæred.Roma l.Stipulatio iſta* §. *Alteri, ff.de verb.oblig.Felin.c.Quanto n.* 1. *de præſumpt. Fortun.de ult.fine illatione* 20.*n.*324.*Berth. in repertorio, verb.Pupil. ſub n.*50. *Aldobrandin.inſtit, de author.tutor.* §. *Authoritas autem,n.*22.*Nau.l.*4. *conſiliorum in* 1. *edit,tit. de ſponſ.conſ.* 39 *n.*21.*in* 2.*t.de deſponſat.impub. conſ.* 4. *n.* 11. *Ant.Go.to.* 2.*var.c.* 14. *n.* 1. *Coſtanus de ſponſal.t. Qui poſſint ſponſalia contrahere n* 4.(*habetur to.tr.noviorum*) *Lambertengus, tr. de contractib.gl.*16.*verb. Non valeat n.*12. *Ant. Gabr.in mea editione,to.*2.*commun.l.*14.*verb. Pupillus,fol.* 251.*Gut.l.Nemo poteſt,n.*149.*ff.de lega.* 1.*Cavalcanus* 1.*p.deciſ.* 31.*n.* 13. *Caldas,l.Si curatorem, verb. Non abſimilis,n.*27.*C. de in integrum reſtit.* Et hanc ſententiam dicit eſſe communem *Corraſius l.Filium quem* §.*Falcidia, n.* 38. *C. familia herciſcundæ* Et ex Theologis,eam tenent *Cordub ſumma, q.*255. *P.Molina, t.*1.*de juſt.tract.* 2. *diſp.* 224. §. *Quamvis autem, Lud Lop,*1.*p. inſtruct.*2.*edit. c.*124.§. *Igitur.*

Hæc tamen ſent. ſolet aliquibus modis limitari. 1. limitatur, ut pupillus teneatur naturaliter, quando factus eſt locupletior.Sic limitant aliqui,teſte *gloſſ. l.* 1. *verb. Promiſerit, ff. de novatio.* Sed hæc limitatio rejicienda eſt. Tum, quia *illa l.*1. pupillus novandi animo alienam in ſe ſuſcepit obligationem, & ita ditior non eſt effectus, & tamen ibi dicitur teneri naturaliter. Tum etiam,quia quando ditior efficitur,tenetur naturaliter, & civiliter:[ut dixi n.7.] & ita colligitur ex *l.Pupillus,*127.*ff.de verb. oblig.* Et nota, ibi *gloſſ.verb.Promittat:& d.l.* 1. *verb. Promiſerit* ubi *Bart. n.*6. *Angel.inſt.de inut.ſtipul.*§.*Pupillus,n.*3.*Caldas l.Si curatorem verb.Non abſimilis, n.* 30. *C. de in integr.reſtitut.* 22

2. Limitatur, ut procedat quando pupillus habet tutorem, & ipſo non authore contrahit, unde ſi tutore careat,non obligabitur naturaliter. Sic *gloſſ. l.* 1. *verb. Non es obligatus,C.de inutil.ſtip. Ang. l. Si pupillus,* 21. *paulo poſt princ.verſ.In textus,* ibi, *ſine tutore, ff.ad legem falcid.* Sed hæc limitatio rejicienda eſt. 1. quia per tutoris donationem magis coarctatur pupilli poteſtas, pluſque illi adminiſtratio interdicitur, ergo ſi habens tutorem & ſine illo contrahens tenetur naturaliter, à fortiori quando illo caret.2.prob.ex *l.Si curatorem, C.de in entegr.reſtit.& l.*5.*tit.* 11.*p.*5. ubi minor carens curatore obligatur naturaliter & civiliter,& illum habens, eoque non authore contrahens, minime obligatur civiliter, & ita in hoc caſu minus obligatur: ergo pari ratione minus obligari debet pupillus ſpreto tutore ſibi dato contrahens, quam ubi tutore caret. Et ita rejecta hac limitatione docent pupillum tutore carentem obligari naturaliter. *Bart.l.*1.*n.* 6. *&* 7.*de novat.* ubi *Paul.n.*7. *Alberic. ibi.*§. *Illud non intereſt,n.* 2.*Salic.l.*1. *n.*1.*C.de inutil ſtipul. Alex. l. Si pupillus.*21.*in princ. n.*2.*ff. ad legem falcid. Ang.inſt.de inutil. ſtipul.*§.*Pupillus,n.*3.*Jaſon.l.Interdum,n.*4.*ff.de condict. indeb. Gutiér.l.Nemo poteſt, n.* 151. *ff. de legat.* 1. 23

3. Limitatur, niſi pupillus ſit infans,aut infantiæ proximus: unde ut obligetur naturaliter, debet eſſe pubertati proximus. Deficit enim ante illam ætatem plena intelligentia,ut ſic perfectum conſenſum habeat. Sic *gl. l. Pupill. in princ.verb.Si pupillus, ff. ad l.falcid. & l.*1.*verb. Non es obligatus,C.de inutil ſtip.* ubi *Salic.n.* 1. *Bart.l.*1.*nu.*7.*& ibi Paul.n.*6.*ff.de novatio.Iacobus de Arena.l.Si pupillus inu.ff. de verb.obligat. Decius,l.Pupillus,* 149. *in fin ff.de reg. jur. Angel.inſtit.de inut.ſtip* §.*Pupillus,n.* 2. *Iaſon l.Juſiurandum quod ex conventione.*§.*Pupillus n.*10. *ff, de jurejur.& l.Interdum n.*5.*ff.de condict.indeb.Felinus.cap.Quanto.n,*1.*de præſumpt. Aldobrandin. inſt.de auth. tutor. C. Authoritas autem, n.*22.*Navar.lib.*4.*Conſil. in* 1.*edit. t.de ſponſal. conſ.* 39.*n.*11. *in* 2.*tit.de deſponſ.impub,conſ.c.n.* 11. *Ant. Gom. to.*2.*var.c.* 14.*num.*1. *Anton. Gabr.in mea edit. tom.* 2. *commun.lib.*14. *verb.Pupillus,fol.*251. *Cavalcan.* 1. *p. deciſ.* 31. *num.* 13. *P. Molina* 24

Digitized by Google

Molina to.1.de juſt. tr.2. diſp. 224. *fol.* 1394. Quod intelligit *Angel. eo* §. *Pupill. n.* 2. niſi malitia ſuppleret ætatem: tunc enim etiam nondum pubertati proximus diceretur doli capax & obligaretur. Sed verius credo non obligari. Quia deficit prohibitionis ratio in caſu quodam particulari.

25 3. Limitatur, niſi pupillus cum ipſo tutore contrahit: tunc enim nec naturaliter obligatur. Quia prohibitus eſt tutor eam promiſſionem recipere, immo punitur, *l. Non licet, C. de contrah. empt.* & ita lex huic contractui reſiſtit Sic *gl. l. Naturaliter* 13.*fine, ff. de condict.indeb.& l.*1. *verb. Non eſt obligat.C. de inut. ſtip. & l.* 1. *verb. Promiſerit ff. de novat.* ubi *Bart.n.7.Paul.n.6.& ibi Alber.*§.*Illud non intereſt, n.*3. *Ang. inſtit de inutilib.ſtipul.*§. *Pupill.n.*3. *Salic. l.* 1.*n.*1. *C.de inutil.ſtipul Bertach. in repertorio,verb. Pupill.ſua n.*50. *Gut,l. Nemo poteſt, n.* 149. *ff. de legat.*1.*P.Mol. to.*1.*de juſt. tr.*2.*diſp.*223. *f.* 1395. & dicit communem *Corraſ.l. Filium quem,*§. *Falcidia, n.* 38. *C. familiæ herciſcundæ.* Et conſtat etiam ex *l.Pupilli.* 5.*ff.de auth.tut.*ibi,*pupillus obligari tutori eo authore non poteſt.* Quod tamen intellige primo, niſi altero tutore authore ei obligetur Ut habetur *ead. l. Pupillus:*& docent *gl.reg Pupillus* 150.*ff.de reg.jur.Salic.Bertach. & mol. proxime cit.* 2. Intellige, niſi pupillus factus ſit locupletior: tunc enim tenetur ipſi tutori. Sic habetur *ead. l. Pupillus:* & docent *gl. ibi verb. Naturaliter, & d. reg. Pupillus, Barc.Salic. Angel.Bertach.Mol.hic alleg.*Immo in hoc caſu tenebitur pupillus tutori naturaliter & civiliter. Ut bene *gl.ea l.Pupillus,verb. Naturaliter,& Molin.proximè cit.* Intellige tertio, niſi pupillus dolum committeret. Sic *gl. ea l.Pupillus,verb.Naturaliter,Molin.hic allegatus,*explicans, ut ſi dolo eam rem deſtruxiſſet, vel alienaſſet.

26 5. Limitatur, niſi promiſſio facta ſit de rebus, quarum alienatio interdicta minori abſque judicis decreto: ut ſunt immobilia, & mobilia quæ ſervando ſervari poſſunt: tunc enim non obligatur etiam naturaliter, licet authoritate tutoris, abſque judicis decreto promiſerit, vel alienaverit. Quia lex tali alienationi reſiſtit, *l. Si ad reſolvendam,*7. *& l. Si quidem,* 11. *& l. Si minor,* 15. *C. de prædiis minor.* Sic *Bart.l.*1.*n.*7.*&* 8.*& ibi Paulus,n.*6.*ff.de novat. Angel.inſtitut.de inutil. ſtip.* §. *Pupillus, n.* 3.

27 6. Limitatur, niſi pupillo vel adulto ex aliqua cauſa judex interdixerit adminiſtrationem: tunc enim nec naturaliter obligabitur: eadem ratione qua de prodigo cui datus eſt curator, diximus n. 20. in 1. confirm. ad tertium argum. Sic *Bart. l.* 1. *fine,ff. de novationibus.*

28 7. Limitatur, niſi in mutuo,ex quo pupillus nec naturaliter obligatur. Ut expreſſe videtur decidi *l. Pupil.* 58. *ff.de actio.& oblig.& l. Quod pupill.* 31. *ff. de condict. indeb.* Et tenet *Bolognin. rubr.ff.ſi cert. pet. n.* 23.Sed diſplicet hæc limitatio, nec illæ leges eam probant,(ut n.36. ubi illis ſatisfiet,videbimus.) Et probatur ex *l. fin.ff. de jurejur. & l.Si pupillus.* 21. *in princ ff.ad leg. falcid.*ubi de mutuo dato pupillo fit ſermo, & docetur pupillum ex eo naturaliter obligari. Sic *Caldas l. Si curatorem,verb.Non abſimilis,n.*28. *C.de in integr.reſtit. Gut.l.Nemo poteſt. n.*150. *ff. de legat.* 1.

29 8. Limitatur in regno Caſtellæ, ut minor ſub tutore conſtitutus, ſine licentia curatoris non obligetur civiliter, aut naturaliter ex contractu pecunia credita inito: ut ſi pecunia credita aliquid emat: & idem dicendum eſt de filio familias, ſive major ſit, ſive minor,ſimilem contractum abſque patris licentia ineunte. Quia *l.* 22. *t.* 11.*lib.*5.*recop. Caſtellæ* reſiſtit huic contractui penitus annullans, & fidejuſſorem dicit minimè obligari. At ſi minor aliquo pacto obligaretur,fidejuſſor maneret obligatus(ut diximus n.21.) potuitque ea lex propter bonum commune id ſtatuere, ea pœna venditores puniens. Sic *Perez lib.*3.*ord.*1.8.*l.* 1. *f.*703.*verſ.His etiam ad ſtipulatur*: *Matienz. ea l.*22.*gl.*8.*n.* 10. *Azebedo ead.l.n.*2.*P.mol. t.* 2. *de juſt.tr.* 2. *diſp.* 261. §. *In regno Caſtellæ.* Nec talis contractus firmatur juramento. Quia ea lex expreſſe reſiſtit contractui; & juramento. Sic *Matienzo,Perez, Azebedo,n.* 6.*proxime citati, Gut.auth.Sacramenta puberum, n.* 47. *C. ſi advers. vendit.* Hæc tamen ut filius familias & minor non teneantur ex tali contractu pecunia credita facto,intelligenda ſunt eiſdem limitationib. quibus tradunt DD. filium familias non teneri ex mutuo. Ut probat *Gut.d.auth. Sacramenta puberum, à n.*50.*uſque ad* 19 & præcipuè *n.* 54. Quas limitationes referunt *Gr. Lop. l.*4 *verb. Praſtado & verb. Cavallero.ti.* 1.*p.*5. *Ant.Gom.t.* 2. *var.c.*6.*n.*2.*Dueñas reg.*370. *Perez d.l.*1.*f.* 603. *à verſ. Fallit.ſecundo,Matienz d.l.*22.*g.l.* 3. *&* 4.*Azebedo ead. l. n.* 5. *Gut.d.auth.Sacramenta puberum,n.*48.51.57. 76.77. 78.86.

Ex dictis infertur pro materia de ludo, ita quod communiter docent DD. lucrantem à minoribus teneri lucrum 30 reſtituere: non ita indiſtinctè verum eſſe. DD. hi ſunt. *D.Tho.*2.2.*q.*32.*a* 7.*ad* 2.*Metina C.de reſtit.q.* 22.§ *ut igitur in ſumma dicam,D. Ant.*2 *p.t.*1.*c.*23.§.3. *init. Sotus l.* 4. *de juſt.q.*5.*a.*2.*verſ.Hac demum, Caſtro l.* 2.*de lege pœn. c.* 2.*coroll.*3.*init.Bañez* 2.2.*q* 32.*a.*7.*circa ſolut.D.Tho. ad* 2.& *ubi Aragon.circa eandem ſolut. Alcocer li. de ludo c* 14. §. *el primero caſo.Lud. Lop.l.*2. *de contr. c.* 21. *paulo poſt princ. Manuel* 1.*to.ſum.*2.*edit c.*189.*n.*1. *&* 3. Et ex juriſperitis, *Sylv. verb.Ludus,q.*11.*dict.* 1. *Covar. reg. Peccatum,* 2.*p.*§.4.*n.*5. *verſ.Deinde illud. Petr. de Cov.de remedio luſorum.* 3.*p.c* 1. *Sarmiento de redditib.*1.*p.c.*2.*n.*5.*Azeb.li.*8.*recop.t.* 7.*l.* 2. *l.* 88. Sed hoc pacto diſtinguendum eſt, ſi minor ſit pubes & curatore careat, non tenetur lucrans reſtituere: donec minore reſtitutionem petente judex lucrantem ad eam cogat. Ratio eſt, quia hic minor naturaliter & civiliter obligatur ex contractu, cum beneficio reſtitutionis, (ut diximus n. 4.) Quare caute *Angelo florib.*2.*p.q.de ludi reſt.a.*2.*n.dub.* 1.*f.*289.*Alcoz.l.de ludo c.* 16.*f.*101.*Manuel* 1.*to.ſum* 2.*edit. c.*191.*n.*3. & in *bulla compoſitionis,caſu.* 19.*n.*35. limitarunt, quando minor curatorem habet. Si autem minor curatorem habeat,vel ſit impubes pubertati tamen proximus *ſuſtinendo* priorem ſent.valde probabilem,quam retuli *n.*20.aſſerentem hunc ſine curatoris authoritate contrahentem non obligari naturaliter: conſequenter dicendum eſt, lucrantem teneri reſtituere: & in hoc caſu vera eſt ſent. prædictorum authorum: & cum ſit valde probabilis, poterit minor illi innitens non ſolvere pecuniam in ludo amiſſam. Cæterum retenta ſent. probabiliori relata n.21. ut impubes pubertati proximus & minor ſine tutoris aut curatoris auhoritate contrahentes obligentur naturaliter: dicendum eſt lucrantem à minori, vel pubertati proximo, vel aliter cum illis contrahentem abſque curatoris authoritate, non teneri reſtituere, interim dum minor vel tutor loco illius id non repetit coram jure, utens beneficio reſtitutionis. Quia licet minor vel impubes ille eo contractu dominium non tranſtulerit, (ut dicemus num.36.) at tenebatur naturaliter & in foro conſcientiæ ſtare contractui, dum non eliditur beneficio reſtitutionis: ergo lucrans non tenebitur reſtituere: ad hoc enim non deſideratur tranſlatio dominii in accipientem, ſed ſatis eſt habeat jus accipiendi ac retinendi. Sic P. *Molina, to.* 1. *de juſt.tract.*2.*diſp.*224. *ad finem* §. *Ex dictis infero, & tom.*2. *diſp.*519.§. *Quod dictum eſt.* Hoc autem neceſſario intelligendum in iis caſibus in quibus diximus pupillum, & minorem obligari naturaliter. Præterea ſi minor juret contractum ludi,ut ſi juret ſe ſoluturum, vel non repetiturum, tenebitur ſolvere, nec poterit uti beneficio reſtitutionis, niſi in caſibus in quibus majori conceditur repetitio: & hoc verum eſt ſive minor ille curatorem habeat, ſive illo deſtitutus ſit: quia juramentum ſupplet defectum minoris ætatis firmatque contractum, excluditque reſtitutionem ratione minoris ætatis conceſſam: (ut probavi n. 13.) Si autem ludens & jurans ſit impubes pubertati proximus, & ſine authoritate tutoris ludat, ſuſtinendo ſententiam relatam n. 15. dicentem ejus juramento firmari contractum, idem ducendum eſt: ſuſtinendo autem oppoſitam veriorem relatam n 16.poteſt impubes petere relaxationem ratione imperfectæ ætatis, & ea obtenta uti beneficio reſtitutionis, ante obtentam vero relaxationem aſtringitur juramento: ut probavi num. 17.

2. Infertur: temperandum eſſe quod tradunt aliqui Doctores nempe habentem rem à minori ſine tutoris autho- 31
ritate,

ritate, quovis titulo habeat, teneri reſtituere. Hi ſunt *Innoc.c.Quia plerique n.3.verſ.Sed quid dices, de immun.Eccl. Sotus l.4.de juſt.q.5.a.3.verſ.At quo rei punctum, Ledeſm.2.p.4.q.18.a.1.dub.12.fol. 227.col.2.fin. Ant. Gom l.3,Tauri, n.124.Sarmiento de redditib. 1.p.c. 2.n.4.& 5.Mercado l.3. de contract.c.2.§. Y publiceda la poſtura.* Et pro eadem parte eſt *Sylveſt.Reſtitutio 2.dict.5.* ubi ait ſolvent em debitum pupillo ſine tutoris authoritate, non liberari niſi pupillus habeat apud ſe, vel factus ſit locupletior, & proinde teneri iterum ſolvere: addit *Sarmiento, n. 6.* poſſe alterum rem detinere donec pupillus ſolvat ſibi pretium, quatenus factus eſt locupletior, quod ſi locupletior non ſit effectus, ſed pecunias perdiderit, teneri emptorem rem gratis reſtituere. Sed hoc temperandum eſt, ſi enim teneamus pupillum & minorem obligari naturaliter dicendum eſt non teneri alterum reſtituere, donec minor læſus utatur beneficio reſtitutionis. Quia valet is contractus in foro conſcientiæ, donec reſcindatur. Sic docent *Ant.d.c. Quia plerique,n. 12.& ibi Abb.n.31.P. Molin. to 1.de juſt.tr. 2.diſp. 224. ad finem. §. Ex dictis infero.* In hoc tamen caſu erit veriſſima prior doctrina, cum minor ſive curatorem habens: ſive illo deſtitutus, alienat rem immobilem ſine judicis decreto. Quia ex tali contractu nec civiliter, nec naturaliter obligatur, ut probavi n. 26.

32 Inquires autem, an ſi minor nequeat abſque magnis expenſis petere coram judice reſtitutionem, poſſit occulta compenſatione uti? Affirmant *Corduba ſum. q. 255. & Lud.Lop.1.p.inſtr. 2.edit.c. 124.§ Si autem talis minor.* Sed hoc minimè credo, niſi quando talis eſſet læſio, ut alter circa omne dubium teneretur in foro conſcientiæ reſtituere ante omnem judicis ſententiam. Quoniam beneficium reſtitutionis minorib.læſis conceſſum non eſt, ut alter teneatur ipſis ante judicis ſententiam reſarcire læſionem, ſed ut minores ipſi gaudeant hoc privilegio, ut judex audita parte poſſit concedere ipſis reſtitutionem. Ut conſtat ex *l.Si curatorem, C.de in integr.reſt.*ibi,*implorare in integrum reſtitutionem non prohiberis, ſi nec dum tempora præfinita exceſſerint, cauſa cognita.* Et *l.5.t.11.p.5.*ibi, *mas ſi ſe ſentiere engañado, o que lo fizo aſu daño puede pedir al juez en manera de reſtitucion que le deſobligue.* Præterea,quia minor carens curatore cum obligetur naturaliter & civiliter, cogetur à judice ſtare contractui, dum reſtitutionem non petit: ergo eo beneficio non gaudet dum reſtitutionem minimè petit, & proinde idem dicendum eſt de minore curatorem habente. Quia (ut diximus n. 4.) uterque minor læſus æquè gaudet hoc beneficio. Tandem, quia perdens ludis lege interdictis actionem habet ad repetendum lucrum coram judice, *auth.Alearum,C.de relig.* at non poteſt inconſulto judice compenſatione uti, & ſi ſolvat, petatque poſtea authoritate privata lucrum ſibi reſtitui, non tenetur alter donec condemnetur. Ut docent ferè omnes DD. in materia de ludo, & poteſt videri in *Cov.reg.Peccatum, 2.p.§.4.ad fi.verſ.Hic tolluntur.*

33 Rurſus inquires, eſto minor qui vere ſolvit, non poſſit propria authoritate recuperare, nec compenſatione uti tantumdem retinendo, an poſſit non ſolvere pecuniam, vel aliàm rem promiſſam, ſicut poteſt ſolutione facta petere coram judice reſtitutionem? In ſimili quæſtione,nempe,in caſibus, in quibus datur repetitio pecuniæ amiſſæ in ludo ipſi perdenti, negant aliqui poſſe tuta conſcientia non ſolvere. Ducuntur, quia aliàs non eſſet verum, minorem habentem curatorem, ejuſque authoritate contrahentem, vel ſi eo careat, obligari naturaliter & civiliter, cum beneficio petendi reſtitutionem, quando læſus eſt. Cujus contrarium ut certum ſtatuimus n. 4. ſi enim poteſt retinere, & non ſolvere, minimè tenebitur ſtare contractui. 2. quia is contractus non redditur irritus, & ita alter non tenebitur reſtituere, antequam minor petat: ut docet *Abb.c.Quia plerique, n.28 de immun.Eccl. Ant.Gom. l.3.Tauri,n.124.ad fi.* ſed tantum datur actio minori, ut petat coram judice reſciſſionem, ergo dum non petit, tenebitur ſolvere. Et ita in hoc caſu docet *Alcocer libro de ludo c.33.fin.* Et in ſimili caſu, quando datur repetitio in ludo ut non obſtante actione quam habet perdens ad repetendum, teneatur ſolvere, docent *Alcocer ibi, concl 3. Medina C.de reſtit.q. 22. §.Correlariè, ſequitur, Caſtro l.2. de lege pœn c.2.corol.3.Salon.2.2.ante q 62.q. 5.de domin.a. 6 f.561.Fr.Garcia l.2.de contr.c.19.f.586.& ſeq.Azebed.l.8. recop t.7.l.8 n.5.Bañez 2.2.q.32.a.7.f.1182.Valent.2.2.diſp. 5 q.6 punct.5.dub 8.§.Hæ duæ ſent.*& dicit eſſe valde probabile *Aragon referendus,n.ſeq.*

34 Quamvis autem hoc ſit valde probabile, verius tamen eſt, poſſe tuta conſcientia non ſolvere, nec ſtare contractui. Quia quoties lex humana juſta negat actionem ad aliquam rem petendam, & ſimul concedit ejuſdem rei poſſeſſori & debitori repetitionem, ſi ſolverit, tunc licet poſſidenti in utroque foro retinere: ea enim lex præſtat authoritatem ad retinendum. Cui enim datur actio, eidem competit exceptio, & retentio: *reg. Qui ad agendum 61.de reg.jur.in 6.& reg.invitus,179.§.Cui damus, ff.de reg. jur.l.1.§.Qui ſuperficiem,verſ. Nam cui damus, ff. de ſuperficieb.l.Creditori, 5.de pactis* Præterea, quia fruſtra petitur, & eſſet circulus inutilis, quando aliquid ſtatim reſtituendum eſt, *l.Dolo 8.ff.de doli mali excep. & reg. Dolo 59. de reg. jur. in 6.* Cum ergo ſtatim repetita ea pecunia debeat authoritate judicis reſtitui, fruſtra eſſet eam ſolvendi obligatio, Sic expreſſe colligitur ex *Bart. Extrav. Ad reprimenda, n.13.Ant.c.Novit. n.62.& 63. de judiciis,*ubi dicunt ſi pupillus non ſolvat id ad quod obligatione naturali tenetur, non poſſe denunciari Evangelicè: quia ſi ſolvat repetit, & concedetur ſibi reſtitutio. Si tamen peccaret clarum eſt poſſe denunciari Evangelicè. Et ita in alio ſimili, nempe, cum datur repetitio pecuniæ amiſſæ in ludo poſſe perdentem cui repetitio datur, minime ſolvere, eo quod actionem habet ad repetendum: docent *Adr.4.mat. de reſt.q.de reſt.ludi,quæ incipit, Qui in ſuperiorib. Sot.* licet ita non clarè, *l.4.de juſt.q.5.a. 2. ad fin.verſ. Unum autem, Cov reg. Peccatum,2.p.§. 4.n.8.verſ. Sed & ſemota, P. Mol. to.2.de juſt.tr.2.diſp.5.5.concl.4. Angles florib.2.p.q.de reſt. ludi fin. Philiarc.de offi.ſacerd. to.2.p. 2.l. 5.c.2.n.11. Arag. 2.2.q.32.a.7.ad fin.Carb.q. 42.de reſt.concl.5.Lud. Lop.l.2. de contr.c. 22.concl. 1.* & dicit eſſe probabile *Alcocer. l. de ludo,c.33.concl.3.*Quod non tantum eſt verũ,quando actio ad repetendum eſt perpetua, ſed etiam ſi temporalis ſit, id eſt, tempore limitato conceſſa, ſi enim nondum ſolutio facta ſit, quamvis tranſactum ſit tempus quod jus concedit repetendi actionem,durat jus excipiendi,& retinendi,quod perpetuum eſt. Quoniam annalia ſeu temporalia ad agendum, ſunt perpetua ad excipiendum, *l.Licet,5.C.de except.* ubi, & *gl.fine,* & *ibi ſcribentes. Specul. tit. de exceptionib.§. Viſo quando exceptiones n.49.Bertach.in reper.verb. Exceptio ſub n.190.* Nec obſtant argumenta contrariæ ſent. propoſita n.præc.Ad 1 reſp.rem illam eſſe naturaliter, & in foro conſcientiæ debitam,dependenter tamen,niſi perdens in ludo, aut minor velit uti eo beneficio, ac legis privilegio ſibi concedenti jus excipiendi, & retinendi. Nec obligatio hæc eſt fruſtranea,multum enim deſervit,nam ſi minor, aut perdens ſolvat, non poterit uti compenſatione, nec recipiens tenebitur reſtituere ante judicis ſententiam, fidejuſſorque obligabitur: quæ omnia ſecus ſe haberent, ſi minor minimè obligaretur naturaliter. Ad 2. dic. contractum non eſſe irritum, at cum minori competat actio ad repetendum,ſubinde jus excipiendi,& retinendi comparat.

35 Utrum autem, ſi contrahens cum minori læſo petenti beneficium reſtitutionis, neget contractum coram judice, minorque legitima probatione deſtitutus, ſuccumbat: peccet id negans, teneaturque reſtituere? conſulendi ſunt *P. Mol.tom.2.de juſt.tract.2.diſp.514.§.Dubiũ eſt utrum,quando juridice, Azebedo l.8.recop.tit.7.l.2.n.97.Salon.2.2.q.61. fin.q.5.de dominio,ar.6.poſt.ult.concl.§.Quæres hic duo* qui id diſputant in negante coram judice lucrum comparatum in ludo prohibito, dum perdens illud repetit.

Ad argumenta prioris ſent. propoſita num. 20 probantia pupillum minimè obligari naturaliter, reſpondetur. Ad 1. dico non inde ſequi, leges civiles eſſe iniquas, & fovere peccatum licet enim minor obligetur naturaliter ex

contractu, at ea lege, ut fas ſit illi hoc debitum naturale elidere utendo adverſus illud privilegio reſtitutionis. Ad 2. dic. quamvis naturaliter obligetur, minime eum transferre dominium: quia cum jure civili introductum ſit ut non ſolis pactis, ſed accedente ſimul traditione transferatur dominium, *l. Traditionib. 20. C. de pactis*, id verum eſt de traditione habili eodem jure civili, qualis non eſt facta à majori ſine tutoris authoritate: Ut probant textus eod. argumento 2. allegati: at adhuc ea poſſeſſio reddit tutum in foro conſcientiæ poſſidentem, non enim ſolum dominium obligat à reſtitutione, ſed & jus accipiendi, ac retinendi, quod jure quis obtinet ſolutione facta per minorem ad ſatisfaciendum obligationi naturali. Ad 5. textus alios adductos in ſeqq. arg. ait *Fulgoſius l. Quod pupillus. init. ff. de condict. indebiti*, adeo repugnare ſibi Iuriſconſultos, ut vaticinari ad eos conciliandos opus ſit: gloſſæ autem ſemper eos textus reſpondent, dum dicunt pupillum non poſſe obligari, vel natura non obligari, intelligi de pupillo infantiæ proximo. At melius dic cum *Fulgoſio ibi*, dum textus aiunt non poſſe obligari, intelligi efficaciter & debito utroque jure exigibili. Quæ expoſitio colligitur primo, nam verba ſimpliciter prolata ſunt in potiori ſignificato accipienda, *l. 1. Si ager vectigal. verſ. Qui in perpetuum*: & eſt bonus textus *l. Si is cui, 49. §. Flavius. ff. de ſolut.* ubi ſolutio debiti ſimpliciter facta, intelligitur de debito efficaci, & utroque jure exigibili. Colligitur ſecundo ex *l. Quod pupillus, ff. de condict. indebit.* ubi cautè *Iuriſconſultus* non dixit pupillum minime obligari naturaliter, ſed natura non debere: id enim deberi dicitur quod efficaciter debetur, & ad quod ſolvendum cogi debitor poteſt: *reg. Cum amplius 85. ff. de reg. jur.* ibi, *is natura debet quem jure gentium dare oportet*. Ubi pondero verbum, Jure, quòd coactionem denotat, teſte *Rodulpho Agric. l. 1. de invent. c. 5.* at hæc obligatio pupilli naturalis non eſt efficax, licet enim ſolvat, poteſt uti beneficio reſtitutionis, nec datur vis coactiva contra illam, adeo ut *Bart. Extravag. Ad reprimendum, verſ. Denunciationes, n. 13.* merito dixerit pupillum non poſſe conveniri via denunciationis Evangelicæ ad hoc debitum naturale perſolvendum. Ad confirm. reſp. ex illa lege evidenter colligi mentem Juriſconſulti eſſe ut non obligetur naturaliter prodigus, non eo quod dicat non poſſe obligari, ſed quia ſubdit, *& ideo fidejuſſor. ei accedere non poteſt.* Nam (ut diximus n. 21.) obligationi naturali bene accedit fidejuſ. Ad 2. confir. dic æquiparari non quoad omnia, ſed quoad obligationem civilem, & efficacem. Ad 3. confirm. dic ex doctrina *Bartol. l. 1. n. 8. & ibi Pauli, n. 6. ff. de novat.* quam valde commendat *Gregor. Lop. l. 5. verb. Defendido t. 11. p. 5.* cum prodigo eſſet adminiſtratio perfecte conceſſa, nec concederetur ei reſtitutio, per aſſignationem curatoris omnino ſibi interdici adminiſtrationem: & proinde fidejuſſorem ejus non obligari, (ut dixi in ſolutione ad 1. confirmat.) At minori ante donationem curatoris non erat perfectè conceſſa adminiſtratio, poterat enim beneficio reſtitutionis juvari: & ita reputatur quaſi non eſſet conceſſa, quare dato ei curatore non videtur interdicta adminiſtratio, ſed quod principaliter agitur, eſt ſupplere ætatis defectum, & tollere fomentum juris civilis, non vero interdicere adminiſtrationem jure naturali conceſſam. Ad 4. reſp. dici contractum nullum quoad obligationem civilem, & efficacem, de qua textus ille agebat, conſtituens diſcrimen inter minorem curatore carentem, & illum habentem, ut ille obligetur civiliter: & efficaciter, hic verò minime. Ad 5. patet ex ſolutione ad 3. non enim dicit *Iuriſconſult.* non obligari naturaliter, ſed jure naturali, & natura non debere: quæ verba, jure & debere, important coactionem, & obligationem efficacem. Quantum autem ad id quod dicit *Iuriſconſult. ea l. Quod pupillus*, nempe, repetitionem dari, ſi pupillus ſolvat dic. dupliciter: primò, cum *gl. l. Interdum, 29. verb. Locum ff. de condict. indeb. & l. Si pupillus, verb. Repetere ff. ad leg. falc.* repetitionem competere pupillo, & minori, per viam reſtitutionis: denegandam verò eſſe minori jure ordinario petere volenti propter obſtaculum naturalis obligationis: eodem modo reſpondet aliis ſolutionibus exploſis, *Caldas l. Si curatorem, verb. Non abſimilis, n. 30. verſ. Vel aliter, C. de in integr. reſt. 2. reſp.* cum *Sarmiento de redditib. 1. p. c. 2. n. 3.* obligationem naturalem pupilli imperfectam eſſe, cum hæc oriatur ex conſenſu, qui naturali jure imperfectus eſt, & debilis ratione minoris ætatis, *l. 1. ff. de minor.* & ita non mirum, ſi omnes effectus naturalis obligationis non ſortiatur &, detur repetitio: quare *Iuriſconſ. ea l Quod pupillus*, reddens rationem præmiſſæ repetitionis, ait, *quia natura non debet*: intellige perfecta obligatione naturali. Ad 6. dic. comparari quoad obligationem civilem. Ad 7. dic. ea pacta rata non haberi, quoad fomentum juris civilis, & obligationem ex eo conſurgentem. Ad ultimum dic. argum. à contrario ſenſu nil probare, ubi oppoſitum eſt alio jure definitum: (ut dixi hoc l. 6. diſp. 21. n. 9.) Quare cùm ex multis textibus conſtet pupillum obligari naturaliter, argum. inductum ex illa lege, à contrario ſenſu, ad probandum oppoſitum, eſt inefficax.

SUMMARIUM.

Non poteſt minor abſque judicis decreto donare arrharum nomine immobilia, aut mobilia, quæ ſervando ſervari poſſunt: nec oritur inde obligatio naturalis, n. 37.

Ratificatur tranſacto quinquennio poſtquam fuerit major effectus, n. 38.

Poteſt minori in bonis mobilibus, quæ conſervando conſervari nequeunt arrhas donare abſque judicis decreto, n. 39.

Deſideratur tamen curatoris authoritas, abſque illa tamen obligaretur minor naturaliter, n. 40.

Si dederit moderatè arrhas, non poteſt petere reſtitutionem. Et qualiter ſit accipienda hæc moderatio, n. 41.

Quid de ſponſalitia largitate, num. 42. Et quid, ſi interveniat juramentum, n. 43.

QUæſtio III. An poſſit minor arrhas promittere? 37
Concluſio, ſi bona ſint immobilia, vel mobilia quæ ſervando ſervari poſſunt, deſideratur judicis decretum. Quia per donationem arrharum transfertur dominium in uxorem, bonaque illa alienantur: at horum bonorum alienatio abſque judicis decreto facta, eſt prorſus irrita, nullamque obligationem etiam naturalem parit (ut diximus n. 6. & 26.) Sic *Caldas l. Si curatorem, verb. Contractum feciſti, n. 40. C. de in integr. reſt. Suar. l. 3. fori. t. 2. De las arras, l. 1. 65. Greg. Lop. l. 1. verb. En eſpaña, t. 11. p. 4. Ant. Gom. l. 52. Tauri n. 14.* dicens eam donationem eſſe omnino irritam. *Azebedo lib. 5. recop. t. 2. l. 2. n. 12.* Ubi *Matienz. gloſſ. 2. n. 3. Barboſa l. Si ante 6. ff. ſolut. matrim. n. 23.*

II. Concluſio, quando ſine decreto donaſſet hujuſmodi bona arrarum nomine, ratificaretur donatio hæc tranſacto quinquennio, poſtquam minor impleverit 25. annos *l. Si quando, C. Si major factus.* Sic *Ant. Gom. Matienzo, Azebedo, n. præced. Allegati.* 38

III. Concluſio, ſi bona ſint mobilia, & quæ ſervando ſervari nequeunt, ut pecunia, &c. non requiritur decretum judicis. Quia ab horum bonorum alienationem id non exigitur. Sic *Suarez, Ant. Gom. Matienzo, Azebedo, Barboſa n. 24.* quos omnes retuli n. 37. 39

IV. Concluſio, deſideratur tamen curatoris authoritas ſi minor curatorem habeat. Quia de omnibus minoribus curatorem habentibus dum contrahunt, id definitur; *l. Si curatorem, C. de in integr. reſt.* & in ſpecie probatur ex *l. 2. & l. Mulier, C. de jure dotium.* Sic *Suarez n. 66. Matienzo, & Azebedo, Barboſa, num. 24.* quos retuli n. 37. Adde tamen ſi abſque curatoris authoritate promittat, aut donet arrhas, obligari eum naturaliter, juxta tradita num. 21. 40

V. Concluſio, ſi minor dederit moderatè arrhas, non poteſt implorare reſtitutionis beneficium. Quia fecit quod quilibet major & prudens geſſiſſet, *l. Non videtur, C. de in integr. reſtit. l. Cum plures, §. fin. ff. de adminiſt. tutor.* Sic *Suar. Ant. Gom. Matienzo Barboſ. n. præc. alleg.* Hanc autem moderatam quantitatem explicant *Ant. Go. & Matienzo ibi*, ſi minor arrharum nomine decimã ſuorum bonorum partem donaverit. Cum hæc quantitas lege præſcripta ſit. Sed melius *Suar. eo. n. 66.* dicit, licet ultra decimam ſint arrhæ immoderatæ in majori, & in minori, exceditur enim decima lege taxata, at in minori etiam decimam poſſe eſſe 41

immò

immoderatam, ut minori reſtitutio competat, nimirum quando attenta uxoris & viri qualitate reputaretur arbitrio prudentis immoderata.

42 VI. Concluſio, idem dicendum eſt de ſponſalitii largitate per minorem promiſſa, quod quinque concluſionibus præcedentibus de arrhis per ipſum promiſſis diximus. Quia eadem eſt ratio.

43 Tandem monuerim omnia tradita concluſionibus præcedentibus, accipienda eſſe niſi minor arrharum aut ſponſalitiæ largitatis contractum juret: valebit quippe accedente juramento licet immobilia donet arrharum nomine, abſque curatoris authoritate judiciſque decreto; ut bene tradit *Azebedo l.5.recop.t.2.l.2.n.* 12. Nec poterit uti beneficio reſtitutionis, niſi caſu quo majori competeret. Quia juramentum efficit majorem, firmatque hujuſmodi contractus: ut latè probavimus n. 13.

DISPUTATIO XXXIX.

Utrùm filius familias poſſit arrhas promittere inconſulto patre?

SUMMARIUM.

Filius familias poteſt inconſulto patre contrahere, & ex omni contractu obligatur civiliter & naturaliter, nec poteſt pater hujuſmodi obligationem irritare, n. 1.

Si eſt impubes, non poteſt contrahere etiam circa caſtrenſia, vel quaſi. 2.

An obligetur ex mutuo, & voto? 3.

Non poteſt pater amovere filium puberem, quando ad certo tempore miniſtrandum ſe obligavit, 4.

An poſſit cogere filium, ut ſibi miniſtret? n. 5. Et an teneatur filius cum patre habitare, poſſitque pater eum recedere volentem impedire, n. 6.

Et filius ſe vendere poſſit?

An poſſit filius familias contrahere circa adventitia quorum pater habet uſumfructum, vel eorum proprietatem alienare, vel hypothecæ ſubjicere, ſaltem ex patris licentia? 7.

An in regno Caſtellæ poſſit filius familias alienare proprietatem tertiæ partis adventitiorũ abſque patris licentia? Refertur opinio affirmãs, 8.

Opinio authoris, n. 9. Et explicatur l.6 Tauri hodie l.1.tit.8.lib.5.recop.

An poſſit pater irritare vota realia filiifamilias excedentis 25. annos? & an traditione ætatis eximatur filius à patris poteſtate? 10.

Qualiter poſſit arrhas promittere filius familias? 11.

Qualiter poſſit promittere ſponſalitiam largitatem? n. 12.

1 PRæmittendum eſt filium familias poſſe inconſulto patre contrahere, & ex omni contractu abſque licentia patris inito, obligari naturaliter & civiliter, ac ſi eſſet pater familias. Habetur expreſſe *l.Tam ex contract.57.ff.de judiciis*, ibi, *tam ex contractib. quàm ex delictis in filiũ familias competit actio, &* §.*Inutilis, inſt.de inut. ſtip.* ibi, *ſervus non ſolum domino ſuo, ſed nec ulli alii, obligari poteſt: filii vero familias aliis obligari poſſunt.* Et melius *l.Filius familias ex omnibus, 38.ff.de act.& obl.* ibi, *filius familias ex omnibus cauſis tãquam pater familias obligatur, & ob id agi cum eo taquam cũ patre familias poteſt.* Et *l.fin.§.pupillus, ff.de verb.oblig.* Ratio autem cur ſine curatore non obligetur illum habens ſaltem civiliter, (ut dixi d. præc.n.4.) & tamen filius familias obligetur ſine patre: ea poteſt eſſe, quam ad aliud propoſitum reddit *gl.§.Pupillus verb. Patre, inſt.de inut.ſtip.* quia curator datur ad ſupplendam imbecillitatem intellectus, ac ætatis minoris imperfectionem circa contractus ineundos. Unde fit ut deficiente curatoris authoritate quando minor illum habet, jus civile contractui non aſſiſtat, & ſubinde non oriatur obligatio civilis: at patria poteſtas eſt ad corrigendum. Sed cur poteſt pater irritare vota filii familias realia? ſaltem ante xxv. annum emiſſa: & tamen non poteſt irritare, ac impedire obligationem homini factam? Dic cum *gloſſ.l.2.verb. Non obligantur, ff.de pollicitationibus*, rationem eſſe: quia mitius agitur cum Deo, quàm cum hominibus, *l. Celſus, ff.de recept. arbit.* Sed cur jure communi non poterat filius familias teſtari, permittebatur tamen ipſi contrahere? Reſp.cum *Ant.Gom.to.2. var.c.1.n.2.* eam eſſe rationem, quia licet actu bonis careat, at poteſt habere, cum contractu inito vivus maneat, & acquirere poſſit efficique ſui juris: at teſtari nequit: quia nec bona habet, nec poteſt habere, eo quod ſtatim obiturus ſit.

Intelligit tamen, quando filius familias eſt pubes, Habetur expreſſe §.*Pupillus, inſt. de inut. ſtip.* ibi, *ſed qui in poteſtate parentis eſt impubes, ne authore quidem patre obligatur:* ubi *gl.verb.Patre*, quærit cur impubes authore tutore obligetur civiliter, & naturaliter, non autem tutore patre. Et reſpondet rationē eſſe: Quia impubes habet tutorem obligatum, ſi malè authoritatem præſtet: patrem autem minime, *l.Cum oportet.§.Sub hac tamen, verſ. Non autem hypothecam.C.de bonis quæ liberis.* Idem habetur expreſſe, *l.fi.§.Pupillus, ff.de verb.obl.& ibi gloſſ.verb Pupillus*, reddit eandem rationem. Quod etiam verum eſt circa bona caſtrenſia, vel quaſi. Ut optime probat *P.Mali.t.1.de juſt.diſp.* 230.§.*Licet filius fam.& t.2.diſp.*261.§.*Filius fam.* Intelligi tamẽ impuberem filium familias non obligari civiliter: nam obligari naturaliter, ſi pubertati proximus ſit, omnem impuberem, dixi diſp.præced.n.21.

2. Intellige, niſi in mutuo & in uxore: ex his enim non obligatur filius familias etiam pubes abſque patris conſenſu. Sic *gl.inſt.de inut.ſtip.§.Item inutilis, verb.Obligari, Cov. rubr.de teſtam.3 p.n.6.Molin.1.de primog.c.9.n.14. Padilla l.Fratris, n.10.C.de tranſact.Matienzo l.5.recop.t.10.l.7.gl. 2.n.25.* Et de mutuo conſtat ex toto *tit.ff ad S.C.Macedon.* De qua re dixi remiſſivè diſp præc.n.29 His adde contractum pecunia credita factum: ut eod.n.29.explicui. De voto autem conſtat ex *d.l.2.verb. Voto, ff.de pollicit.* ibi, *filius familias, & ſervus voto ſine domini, patriſve auctoritate; non obligantur.* Quod ſano modo accipiendum eſt, ut intelligatur irrevocaliter: poteſt enim pater votum filii familias ante pubertatem emiſſum, ſi perſonale ſit, irritare, ſi autem reale, poteſt uſque ad vigeſimumquintum annum: & an poſſit poſt eam ætatem, dicemus n. 10. 3

Hinc infertur minime poſſe patrem amovere filium familias puberem qui ſe obligavit ad certo tempore miniſtrandum alicui. Quia obligatur ex contractu inſtar patris familias, ut diximus, n.1. Sic docent *Alber.l.Veluti, n.26. ff.de juſt.& jur.& ibi Zaſius, n.3. Claud.n. 8. Iaſon.l.3 §.Hujus ſtudii, n.16 ff.de juſt.& jur. Padilla l.Fratris, n.11. C. de tranſact.Gut.de jur.1.p. c.5. n.5.*& 6. Quamvis contrarium minus bene doceant *Odofred.& Martin.de Fano*, quos refert *Padilla ibidem.* 4

2. Infertur, minus bene ſenſiſſe *Ang.conſ.85.n.3.* quem ſequuntur *Boer.deciſ.185.n.5.Padilla l.Fratris.n. 11.C. de tranſact.* dicentem poſſe patrem compellere filium familias puberem, ut ſibi miniſtret. Quod probari poteſt ex *l.Sicut, 48.ff.de oper.liber* ibi, *patronæ, filiæ, nepti, & pronepti patronæ operarum exactio non denegatur.* Sed dicendum eſt non poſſe. Quia filius tenetur ad operas obſequiales patri, & de his intelligitur *ea lex, Sicut;* id eſt tenetur ad obſequendum patri in gubernatione domeſtica: non autem tenetur ad operas induſtriales, *l.pen.ff.de obſequiis*, ibi *pietatem liberi parentibus, non operas debent.* Ut docent *Bald.auth.Ex teſtamento, n.6.verſ.Quid enim ſi lucratus, C.de coll.Paul.auth. Unde & ſi parens, n.6.ad fin.C.de inoffic.teſt.Iaſ.l.Illud, n.7.verſ. Ultima eſt opinio, C.de collat.Corraſius l.Frater à fratre, n. 47.ff. de condict.indeb.Gut.de juram 1.p.c.5.n.3.Padil.d.n.11.* Et in propriis terminis, non poſſe filium compelli à patre ut ſibi miniſtret, docet multos referens *Gut.eo.c.5. n.4.* Tenebitur tamen filius patri miniſtrare lege pietatis, quando pater adeo inops eſſet, ut vitam traducere commodè non poſſet. Ut bene docent *Ang.verb.Filius, n.30. Nav.ſuc.c. 14.n.13. Manuel 1.to ſum.c.14.n.6.* Addunt bene *Nav. & Mann.* hoc eſſe verũ, licet pater artem norit quam exercens poſſet vitã tueri, quando abſque dedecore eam exercere minimè poſſet. Cujus ſententiæ eſt etiam communis opinio, docens non poſſe filium relictis parentibus in magna neceſſitate conſtitutis, ſi in ſæculo ſua opera ac induſtria ſubvenire poſſit, ingredi religionem: ſi enim minimè teneretur ad operas induſtriales parentibus egenis, poſſet utique ingredi. 5

3. Infertur, minus bene dixiſſe *Ang.conſ.85.n.3.& Boer. deciſ.195.n.5.Bald.Novell. de dote, p.7.privil.34.n. 5. verſ. Et ſicut*, ubi aiunt ita teneri filium familias habitare cum patre, ac uxorem cum viro. Sed dicendum eſt, ſi filius nolit alimenta à patre recipere, & velit honeſtum vitæ genus 6

Digitized by Google

quærere, non poſſe impediri à patre non indigente filii opera quominus aliò proficiſcatur. 1. quia contrarium eſſet hominem liberum, ſervilis conditionis efficere, contra *l. 1. ff. ſi quis à parent. fuer. manum.* Item quia filiis in hoc conceditur libertas & voluntas, *l. ſi. ff. de liberis exhiben.* ibi, *cum liberam facultatem abeundi vel remanendi haberet.* Præterea quia peculiare eſt contractionis gratia, ut poſſit pater filium modico tempore incluſum habere, ut docent *Bald. l. Ex facto ſive ff de hæred. inſtit. Fel.* alios referens, *c. Cum contingat, n. 8 de foro compet. Alciat. reg. 1. præſumpt. 3. Pinel. l. 1. p. 2. n. 55. C. de bonis matern. Sot. l. 5. de juſt. q. 2. a. 3. fi. Sal. 2. 2. q. 65. a. 3 fin.* Unde bene infert *Pinel.* non poſſe patrem abſque cauſa juſta impedire filium ad Indos proficiſci volentem. Pro eadem ſentẽtia eſt *Padilla, l. Fratris, n. 10. C. de tranſact.* ubi multis DD. citatis contra alios ſentit poſſe filium familias invito patre ſe venundare ad pretium participandũ.

7 2. Supponendum eſt circa quæ bona poſſit filius familias licentia patris minime requiſita contrahere: quamvis enim proprietarius extraneus vendere proprietatem invito uſufructuario poſſit, *l. 2. C. de uſufr.* at filius familias proprietarius nullomodo poteſt vendere, vel alienare, aut obligare proprietatem adventitiorum in quibus pater habet uſumfructum, invito patre propter paternam reverentiam: & ita nequit de his contractum facere. Habetur expreſſe *l. fin. §. filius autem, C. de bonis quæ lib.* ibi, *filius autem familias in iis duntaxat caſibus in quibus uſusfructus apud parentes conſtitutus eſt, donec parentes vivunt, nec de eiſdem rebus teſtari permittimus, neque circa voluntatem eorum in quorum poteſtate ſunt, ulla licentia eis concedenda dominium rei ad eos pertinentis alienare, vel hypotecæ titulo dare, vel pignori aſſignare.* Et ita docent *Ant. Gom. l. 6. Tauri, n. 14. Caldas, l. Si curatorem verb. Læſis n. 152. C. de in integr. reſtit. Molina* multos referens *lib. 2. de primog. c. 6. n. 2. Cervantes l. 5. Tauri n. 26. P. Molin. t. 1. de juſt. tract. 2. diſp. 228. f. 1419.* & melius *2. to. diſp. 251. f. 41.* ubi probat filium familias puberem minorem 25. annis poſſe circa adventitia contrahere de patris licentia, contra alios id ſolum concedentes quando filius eſt major 25. annis.

8 Gravis autem eſt difficultas, an jus aut commune correctum ſit in Caſtella, quoad tertium bonorum adventitiorum, poſſitque filius familias abſque patris licentia contractum facere, alienareque illud quoad proprietatem, ſervato patri uſufructu, dum jure ſibi competit? *Caldas, l. Si curatorem, verb. Læſis, n. 152. C. de in integr. reſt.* affirmat eſſe correctum, & ſic poſſe per *l. 6. Tauri hodie, l. 1. tit. 8. l. 5. recop. caſtel.* ibi, *los aſcendientes ſuccedan a los deſcendientes en todos ſus bienes: pero bien permitimos que no embarganſe que tengan los dichos aſcendientes, que en la tercera parte de ſus bienes puedan los dichos deſcendientes diſponer en ſu vida, o hazer qualquier ultima voluntad.* Ubi ponderanda ſunt ea verba, *puedan diſponer en ſu vida.* Item quia cum eiſdem verbis loquatur de diſpoſitione in vita, & in ultima voluntate, ſi per illam legem non eſſet permiſſum filio familias per viam contractus, & diſpoſitionis inter vivos diſponere de tertia bonorum parte, id utique non liceret etiam per viam teſtamenti: quod falſum eſt, ut conſtat ex *l. 5. Tauri, hodie l. 4. 1. lib. 5. recopil. Caſtellæ.*

9 Cæterum verius eſt, per l. 6. Tauri non eſſe correctum jus commune quoad diſpoſitionem filii familias inter vivos, & ita non poſſe per viam contractus diſponere de tertia bonorum parte, etiam quoad proprietatem abſque licentia patris habentis in illis uſumfructum. Prob. quia à jure communi recedendum non eſt niſi expreſſe ejus correctio ſit in jure noviori, & verba, improprianda ſunt, ut hæc evitetur (ut dixi li. 1. diſp. 7. n. 6.) ſed in l. 6. Tauri, non fit mentio de filio familias, ſed tantum dicitur, *los deſcendientes puedan en per juizio de los aſcendientes, diſponer in vida, &c.* ergo ut vitetur juris communis correctio, debet intelligi ſecundum jus commune, de filiis qui ſunt ſui juris. Et confir. quia l. 5. Tauri, expreſſè agens de filiis familias ſolum conceſſit via teſtamenti diſponere, ibi, *el hyo, o hya que eſtà en poder de ſu padre pueda hazer teſtamento como ſi eſtuvieſſe fuera de ſu poder.* At quoad poteſtatem contrahendi nihil dicit, cum ergo ſit caſus omiſſus manet in diſpoſitione juris communis, *l. Commodiſſime, ff. de lib. & poſthum.* Nec obſtat quod in contrarium adduximus, nempe, non probari ex *ea l. 6.* Filium familias poſſe teſtari de tertio bonorum. Quia id fateor: deciditur tamen l. 5. Tauri, poſſe teſtari ac ſi eſſet ſui juris, & cum l. 6. Tauri, decidatur filium effectum ſui juris poſſe de ſolo bonorum tertio diſponere, conſequenter idem dicendum eſt de filio familias. At circa contractus nil diſponitur de filio familias, & ita manet incorrectum jus commune Sic tenet *Cervantes, l. 5. Tauri, n. 55. & ſeqq.* & ejuſdem ſent. eſt clarè *Moli. l. 2. de primog. c. 9. n. 20.* juncto *n. 12.* nam dicit *n. 12.* poſſe filium familias & *n. 20.* non poſſe per viam contractus: ubi neceſſe eſt ut intelligat etiam de tertio bonorum: nam ſi intelligeret ultra tertium bonorum, nulla eſſet differentia inter contractum & teſtamentum, cum neutro caſu ultra tertium diſponere poſſit: juxta *d. l. 6. Tauri.*

Hinc infertur pro materia de voto, non eſſe certum id 10
quod communiter tradunt DD. nimirum ſolum poſſe patrem irritare vota realia filii familias emiſſa ante xxv. annum. Quia uſque ad eam ætatem denegatur illis bonorum adminiſtratio. Sic *Ang. Votum 2. n. 6. Sylv. Votum 4. q. 2 dict. 2. Navar. ſum lat. & hiſp c. 12. n. 70. D. Ant. 2 p. tit. 11. c. 2. n. 6. Sot. l. 7. de juſt. q. 3. a. 2 verſ. Ex his ſic diſpoſui. Angles floribus, 2. p. q. de voto, a. 7. diffic. 12. dub. 8. f. 119. Metina l. 1. ſummæ, c. 14. §. 7. f. 90. fine. & ſeq. Margarita confeſſorum de irrit. voti, f. 138. Alcocer ſum. c. 16. concil. 4. f. 56. Arag. 2. 2. q. 88. a. 9. paulo poſt princ. & §. Circa 4. concl. Lud. Lop. 1. p. inſtruct. c. 48. §. Vota perſonalia, Vega. l. 4. ſum. caſu 414. Manuel. 2. to. ſum. c. 91. n. 3. Philiar. de offic. ſacerd. to. 1. p. 2. l. 3. c. 18. §. Quoad vota.* Cæterum probabilius cenſeo, poſſe in quacumque ætate filius familias vota realia emiſerit, ea patrem irritare. Prob. quia ratione ætatis, non eximitur filius à patria poteſtate, licet ſenex ſit: cum nullo jure id cautum ſit, Ut docent *gl. l. ſi. §. Pupillus, verb. Pupillus, ff. de verb. obl.* & ibi omnes ſcribentes *Suar. l. 1. legum fori, tit. 11. l. 9. verſ. Unum nota, Ant. Gom. l. 47. Tauri, n. 1. Perez l. 3. ordin. t. 8. l. 1. f. 128. Matien. l. 5. recop. t. 1. l. 8. gl. 1. n. 2.* Et ex altera parte nullam habet bonorum adminiſtrationem adventitiorum, dum eſt ſub patris poteſtate conſtitutus, nec ea poteſt ullo modo inconſulto patre alienare, vel de eis diſponere: (ut probavi n. 7.) ergo votum emiſſum à tali filio familias cujuſque ætatis ſit, circa ea adventitia in quibus pater habet uſumfructum, poteſt ab ipſo patre irritari. Et confir. quia *l. 2. ff. de pollicitat.* univerſaliter dicitur filium familias non obligari ex voto: & ſolum DD. excipiunt quando talis filius habet peculium caſtrenſe, vel quaſi: ergo cum filius hoc peculio caret: poteſt pater ejus vota realia irritare in quacumque ætate filius familias ſit: ſi quidem durat patria poteſtas in patre, & defectus adminiſtrationis in filio. Præterea, quia (ut bene tradit *Sylv. Votum 4. q. 2. dict. 5.*) ratio poteſtatis irritandi vota realia filii familias minoris, non eſt defectus voluntatis, ſed præjudicium patris, quo inconſulto nequit filius familias ullo modo circa adventitia obligari, cujuſcumque ſit ætatis. Et hanc ſent. clarè videtur tenere *Tabiena Votum 2. q. 5. n. 6.* ut dicit alia vota filiorum puberum, præter votum religionis non eſſe rata, dum ſunt in patria poteſtate. Et expreſſè tenet tanquam valde probabile dicens ſic tenere aliquos neotericos, *Vivald. Candel. ſacramentor. 3. p. c. 14. n. 92.*

His præmiſſis ſit. I. Concluſio. Poteſt filius familias ar- 11
rhas inconſulto patre promittere. Prob. ex dictis, n. 1. poteſt enim quemcumque inire contractum: & ſi quidem eas promittat de bonis præſentibus & futuris, decima bonorum quam poteſt promittere, computabitur attenta bonorum quantitate quæ poſſederit tempore quod elegerit uxorem, ut ſibi aſſignentur arrhæ: juxta tradita hoc 6. li. diſp. 29. num. 5. Si autem vel de ſolis bonis præſentibus, vel abſolutè de bonis ſuis promittat, (tunc enim de ſolis præſentibus intelligitur, ut dixi ead. diſput. 29. num. 6. compu-

tanda

Digitized by Google

tanda eſt decima, juxta bona quæ tunc poſſidet filius famil[i]as, ad quam computationem faciendam attendenda ſunt a[d]ventitia quæ tunc habet, non integrè, ſi arrhas promittat ante benedictiones Eccleſiæ ſubſequutas: ſed computandus eſt valor illorum bonorum adventitiorum, ſeu juris quod ad ea habet, cum eo onere ut pater ſit uſufructuarius, nec filius poſſit ea alienare. Deducenda enim ſunt onera & gravamina bonorum ad computationem decimæ: (ut dixi ead. diſp, 29.n.12.) Dixi, ſi arrhas promittat ante benedictiones Eccleſiæ: quia cùm per matrimonium ſubſequutis iis benedictionibus efficiatur filius ſui juris in hoc Caſtellæ regno, nec deinceps pater uſum fructum habeat: ut conſtat ex *l. 47. & 48. Tauri, hodie l. 8. & t. 1. lib. 5. recop. Caſtel.* ſi tunc promitteret filius arrhas, integrè computandus eſſet valor bonorum adventitiorum ipſius: quia jam plenè ſunt ſua quoad proprietatem, & uſumfructum. Unde fit ut etiam ſi arrhas promittat ante initum matrim. modicæ conſiderationis ſit ad valorem adventitiorum minuendum uſusfructus, quem pater in illis habet: cùm citò extinguendus ſit in hoc regno, nimirum ſuſequuto matrim receptiſque Eccleſiæ benedictionibus.

12 II. Concluſio. Similiter poteſt filius familias promittere ſponſalitiam largitatem, tum quia ex omni contractu obligatur, tum, etiam, quia hæc non menſuratur juxta bona quæ poſſidet ſed juxta quantitatem dotis uxoris. Ut dixi hoc lib. 6. diſp. 24.

DISPUTATIO XI.

An mulier quæ ad ſecundas nuptias minimè tranſit, poſſit ſuperſtitibus filiis, vel aſcendentibus, ad libitum ſoluto matrimonio diſponere de arrhis?

SUMMARIUM.

Proponitur lex 1. tit. 2. de arrhis, lib. 3. for, in cujus intelligentia verſatur difficultas, n. 1.

Quot ſint diſputandi caſus, n. 2.

Quando mulier non ſecundò nupſit & habet deſcendentes, an poſſit diſponere de arrhis, ſicut de cæteris bonis & in illarum tertia & quinta parte meliorare in regno Caſtellæ aliquem ex deſcendentibus. Refertur opinio negans, n. 3. Et contraria verior, n. 4.

Solvuntur argumenta, n. 5.

An ſi mulier habeat ſolos aſcendentes, poſſit ad libitum diſponere de arrhis? proponuntur argum. probantia partem affirmantem, n. 6.

Opinio authoris, n. 7

Solvuntur argum. n. 8. Et explicatur l. 51. Tauri, hodie l. 3. tit. 2. li. 5. recop. & quando exceptio firmet regulam.

1 QUæſt. hæc in duplici poteſt eventu diſputari. Alter eſt, dum mulier non tranſit ad ſecundas nuptias. Et de hoc eſt diſp. præſens. Alter verò, dum ad eas tranſit. Et de hoc habebitur ſermo diſp. ſeq. Pendet igitur præſens difficultas ex intelligentia *l. 1. t. 2. de arrhis, l. 3. fori*, ubi 4. deciduntur. I. eſt, ut arrhæ non excedant decimam. Et hoc eſt confirmatum l. 50. Tauri, & diximus in ſuperioribus diſp. II. ut uxore defuncta abſque deſcendentibus, nec diſponente de arrhis, ſuccedant in illis maritus ac ejus hæredes. Et hoc eſt correctum per *l. 51. Tauri, hodie l. 1. tit. 2. lib. 5. recop. Caſtellæ*; Ubi ſic dicitur, *ſi la muger no uviere hijos, ſino diſpone expreſamente de las arras que las aya el heredero, o herederos de ella y no el marido, ora la muger haga teſtamento, o no.* III. ſi mulier filios habeat, ut poſſit diſponere de quarta arrharum parte reſervatis aliis tribus portionibus filiis: his verbis, *e ſi la muger aviendo fijos deſte marido finare, pueda dar por ſu larma la quarta parte de las arras a quien quiſiere, e las tres partes fin quen a los fijos del marido de quien las uno.* IV. ſi uxor liberis careat, ut poſſit tempore vitæ vel mortis ad libitum de arrhis diſponere.

2 Circa hæc ergo duo ultima quæ diſponit lex prædicta fori, duo ſint caſus dubii. I. an ſi mulier deſcendentes habeat, quæ ſecundò non nupſit, poſſit de arrhis diſponere, ſicut de reliquis bonis, & meliorare in 3. & 5. illarum parte quemlibet deſcendentem, & quintam partem cuicumque extraneo legare? II. quando deſcendentibus caret, an poſſit in aſcendentium præjudicium diſponere ad libitum de arrhis?

3 In I. caſu, quidam aſſerunt de ſola quarta arrharum parte mulierem poſſe ad libitum diſponere, reſervatis tribus reliquis portionibus filiis, in illiſque filios æqualiter ſuccedere, nec concedi matri poſſe aliquem deſcendentium in illis portionibus meliorare. Ducuntur, quia ubicumque lex defert aliquid filiis, æqualiter fit diviſio inter illos, *auth. De nuptiis, coll. 4. §. Venient autem, & auth. Lucrum, C. de ſecund. nupt. ac. d. leg. 1 fori*, diſponit tres arrharum portiones ad filios pertinere: ergo æqua lance fiet inter eos diſtributio. Quod ſi dicas, leges fori non habere vim legum niſi probetur uſus: id minimè prodeſt. Quia eſt approbata *in lege 50 Tauri, hodie l. 2. t. 2. l. 5. recop. Caſtellæ.* Secundo, quia *l. 53. Tauri* diſponit, ut ſi mater filios non habuerit, poſſit diſponere de arrhis; ergo à contrario ſenſu eis habitis nequibit diſponere. Sic tenent *Suar. lib. 3. fori, t. 2. De las arras, l. 1. n 70.* licet dicat ſe non omnino id definire: & *l. Quoniam in prioribus, limit. 10. n. 1. C. de inoffic. teſtam. Joan. Lupus tub. de donat. §. 27. n. 1. Azebed. l. recop. tit. l. 3. n. 2.*

Verum omnino tenendum eſt, poſſe matrem quæ ſecundò non nupſit, quemcumque ex deſcendentibus meliorare in tertia & quinta arrharum parte, & meliorationem generalem bonorum factam comprehendere arrhas, poſſeque quintam partem cuilibet extraneo legare, atque ita nullum eſſe diſcrimen in hoc regno Caſtellæ inter arrhas, & cætera bona uxoris. Prob. quia lex illa fori, quoad eam partem non eſt uſu recepta, immo contrarium uſu ſervatur, nec L. 50. Tauri illam in ea parte confirmat, ſed ſolùm in quantum diſponit arrhas non debere excedere decimam bonorum. 2. quia expreſſè *l. 17. & 18. Tauri, hodie l. 1. & 2. to. 6. l. 5. recop. Caſtellæ*, abſolutè conceditur parentibus, poſſe meliorare quemcumque ex deſcendentibus in tertio & quinto bonorum: & *l. 30. Tauri hodie l. 13. t. 6. l. 5. recop.* deciditur poſſe parentes cuicunque legare quintum bonorum, ſed arrhæ ſunt patrimonium uxoris, ipſiq; acquiruntur: ergo poteſt de illis diſponere meliorando deſcendentes in 3. & 5. parte. & legando cuicunque quintam partem, 3. quia *l. 52. Tauri hodie l. 4. t. 2. lib. 5. recop.* conceditur mulieri poſſe eligere arrhas, vel ſponſalitiam largitatem, ſed de hac poteſt diſponere, ſicut de reliquis ſuis bonis: ergo & de illis. Sic docent *Tello l. 19. Tauri, n. 12. Molina l. 1. de primog. c. 10. n. 64. Spino ſpeculo teſt. gl. 18. n. 25. Meres de major. 1. p. q. 54. n. 4. Matienzo lib. 5. recop. tit. 2. l. 3. gloſſ 1. Valaſ. conſ. 16. n. 6. to. 1. Angulo de melior. l. 2. gl. 1. n. 5. Gut. 2. pract. q. 18. 5. & l. 3. q. 43. à n. 24.* licet *in fine illius quæſtionis* aliquantulum vacillet: *P. Molina to. 2. de juſt. tractat. 2. diſp. 431. §. De arrhis quas mulier.* 4

Ad argum. propoſita n. 3. reſp. Ad 1. conſtat ex dictis n. præc. Ad 2. dic ſolum probare non poſſe mulierem habita prole diſponere ad libitum de arrhis. Quia proles ſuccedit in omnibus bonis præter quintum. 5

In II. caſu, quando mulier ſolos habet aſcendentes, videtur poſſe illam de integris arrhis diſponere: ex *l. 51. Tauri, hodie l. 3. tit. 2. l. 5. rec.* ibi, *ſi no diſpone expreſamente de las arras, que las ayan ſus herederos:* ergo à contrario ſenſu quando expreſſè diſponit, poteſt excludere hæredem: & ſic parentes Nam verbum, Hæres, poſitum in contractibus, vel in legibus, ſignificat directè ſuccedentes in univerſo patrimonio, *l. fin. C. de hered. inſt.* & reſolvit poſt *Speculatorem, Guido Pap. deciſ. 457. n. 2. & 591. n. 2.* parentes autem ſunt legitimi filiorum hæredes: ut in *toto t. C. de ſuis. & legitimis hæredib. 2.* faciunt ea verba *d. legis 51. Tauri, ſi la muger no vuiere hijos:* quia ne mulier poſſet de arrhis liberè diſponere, ſolum lex conſideravit filios, exceptio autem firmat regulam in contrarium, in caſibus non exceptis, *l. Nam cùm liquidè, ff. de penu legata, & l. Quæſitum, 12. paulò ant. §. Si quis fundum, verſ. Idem reſpondit, ff. de fundo inſtructo.* 6

His tamen non obſtantibus certiſſimum eſt, mulierem habentem aſcendentes, de ſola tertia arrharum parte poſſe in eorum præjudicium diſponere in regno Caſtellæ. Prob. ex *l. 6. Tauri, hodie l. 1. t. 8. li. 5. recop.* ibi, *los aſcendientes ſuccedan a los deſcendientes, y los ſean legitimos herederos como ſon los deſcẽdientes a ellos en todos ſus bienes de qualquier qualidad que ſean, &c. pero en la tercera parte de ſus bienes pueda diſponer.* 7

ner. Ubi pondera ea verba, *en todos ſus bienes de qualquier qualidad.* at arrhæ ſunt bona propria mulieris, & ipſius patrimonium: ergo deficienti prole ſunt parentes hæredes neceſſarii dempta ſola tertia parte. Deinde pondero ea verba, *ſean los aſcendientes herederos legitimos, como ſon los deſcendientes aellos:* aſcendentium namque, & deſcendentium ſucceſſio in omnibus ibi adæquatur: ergo ſicut mulier non poteſt deſcendentibus præjudicare in totis arrhis, ſed in ſolo quinto: ita nec aſcendentibus niſi in ſolo tertio.

8 Ad arg. propoſita n.6.reſp. Ad 1. dic, argum, à contrario ſenſu non habere locum, quando contrarium eſt deciſum alio jure (ut probavi hoc l.6.diſp.21.n.9) ut contingit hic, nam *l. 6. Tauri* deciſum eſt, parentes eſſe hæredes neceſſarios dempto tertio bonorum. Ad 2. ſimiliter dic, exceptionem firmare regulam in caſibus non exceptis, niſi alius ſit caſus alio jure exceptus Quia quoad illum exceptio non firmat regulam. Conſtat ex *Clem. Exivi, de verb. ſig. §. Deinde*, & ibi docet *gl. verb. Deinde.* & *ibi Cardi. eo. §. Everard. loco ab excep. ad regul. r. 5. Gutier. l. 5. pract. q 111. n. 1. verſ. Nihilominus*, & *l. 3. q. 15. n. 42.* At hic caſus quando mulier habet aſcendentes, ut non poſſit niſi de tertia bonorum parte diſponere, eſt exceptus *l. 6. Tauri.*

DISPUTATIO XLI.

An mulier ſecundò nubens ſuperſtitibus filiis ex priori matrim. poſſit diſponere de arrhis à priori viro acceptis, ſicut de aliis propriis bonis: vel teneatur integras ſervare iis filiis, illique ſuccedant æqualiter, ita ut nullum meliorare poſſit?

SUMMARIUM.

Filiis prioris matrim. tenetur mulier ſecundò nubens reſervare quæ à priori marito titulo lucrativo habuit, non autem quæ oneroſo: illique æqualiter ſuccedunt: nec poteſt aliquem ex illis meliorare: nec hoc eſt correctum jure canonico, n. 1.

Refertur opinio affirmans, teneri reſervare arrhas filiis prioris matr. n. 2.

Contraria ſent. authoris; n. 3. Et quid de ſponſalitia largitate? n. 4. & quid ſi alius dedit arrhas nomine viri? n. 1.

Solvuntur argum. n. 5. Ubi junct. n. 2. an donatio remuneratoria reſervetur filiis prioris, matrimonii.

1 PRæmittendum eſt, uxorem aliquid à marito accipientem ſive donatione inter vivos, ſive ultima voluntate, teneri ad ſecundas nuptias tranſeuntem, integrè reſervare filiis prioris matrim. Habetur expreſſè *l. Fœmina, 3. de ſecund. nupt.* concordat, *l. 26. t. 13. p. 5* Et ſtatim mulier tranſiens ad ſecundas nuptias amittit dominium prædictorum bonorum, transferturque in filios, retento ſibi ſolo uſufructu.

2 Conſtat ex *d. l. Fœminæ*, ibi. *poſſidendi tantum, atque fruendi in diem vitæ: & auth. Ex teſtamento, C. eod. tit.* ibi, *eorum ſolum uſumfructum percipiet: & auth. In donatione, C. eod. t.* ibi, *deſerit eam proprietas*: & alia bona æqualiter inter filios dividuntur: nec poterit mater in eis aliquem meliorare, *auth. Lucrum, C. eo. tit.* ibi, *lucrum hoc æqualiter inter liberos lege diſtribuitur, non arbitrio parentis permittitur.* Idem habetur §. *Venient, auth. de nuptiis*, quæ omnia optimè docet *Ant. Go. l. 15. Tauri, n. 3.* Hæc autem intelliguntur de iis quæ habet mulier ex bonis prioris mariti titulo lucrativo, nam quæ habet titulo oneroſo, efficiuntur omnino ſua, nec tenetur reſervare filiis prioris matr. ſed de eis poteſt diſponere ſicut de cæteris ſuis bonis, ut conſtat ex illis verbis *d. l. Fœminæ donat factis, vel cujuſlibet munificæ liberalitatis præmio. Et auth. Hoc lucrum, C. eo. tit.* appellatur hoc lucrum. Sic cum *Baldo, Boërio*, & multis aliis docet *Ant. Gab. to. 3. comm. l. 3. t. de ſecundis nuptiis, concl. 1. n. 40. Joan. Lup. rubr. de don. §. 67. n. 17. verſ. Sed re vera Vallaſc. conſ. 16. n. 7. to. 1. P. Mol. to. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 431. §. Contrarium.* Nec deciſio hæc corrigitur jure canonico: ſolas enim leges ſuſtulit quæ in ſecundarum nuptiarum odium ſunt principaliter editæ: hæc autem principaliter in filiorum prioris matr. favorem lata eſt. Sic docent *Ripa, Dec. Guido*, quos refert & ſequitur *Valaſc. d. conſ. 16. n. 3. Cov. 4. decr. 3. p. c. 3. §. ult. n. 7. Ant. Gab. d. concl. 1. n. 18. Ant. Cucus l. 5. inſtit. majorum, t. 12. n. 189. Matienzo l. 5. recop. ti. 1. l. 3. gloſſ. 2. n. 2. Molina d. diſp 431. §. Dubium eſt, utrum.*

Hoc ſuppoſito duplex eſt ſent. I. ait, non teneri reſervare arrhas filiis prioris matr. ſed de illis poſſe ut de reliquis bonis diſponere. Ducitur 1. quia hæc non eſt donatio ſimplex, ſed remuneratoria, hujuſmodi autem donatio non reſervatur filiis prioris matr. Ut cum *Ripa, Bertrand.* & *Jo. Nicolao* docet, *Ant. Gabr. d. concl. 1. n. 39. 2.* quia arrhæ non dantur titulo lucrativo, ſed oneroſo in compenſam pudicitiæ quam uxor viro proſtituit, & dotis ab ea receptæ, (ut diximus hoc 6. l. diſp. 27. n. 3. & 4.) & confirm. quia communiter arrhæ deducuntur in pactum inſtar contractus oneroſi, nec aliter convenire vult uxor, vel ejus partes agens, niſi tanta arrharum quantitas promittatur. Nec obſtat, ſi dicas principium eſſe voluntarium. Quia vir nullo jure compellebatur arrhas promittere. Non etiam dotem datam ſponſæ juniori, aut nobiliori non tenebatur ſponſus promittere, & tamen non tenetur uxor eam reſervare filiis prioris matrim. (ut diximus hoc l. 6. diſp. 8 n. 2) Et ideo hanc ſent. quæ ſatis probabilis eſt, tenent *Valaſc. d. conſ. 16. n. 6. Molin. d. diſp. 431. §. Contrarium:* ubi addit, quando ſponſa relictis arrhis eligeret ſponſalitiam largitatem, ut ſibi conceditur *l. 52. Tauri, hodie l. 4. t. 2. lib. 5. recop.* tunc non teneretur uxor reſervare filiis prioris matr. ſponſalitiam largitatem quoad quantitatē valoris præciſe qui arrhis reſponderet: quia quoad eum valorem vim arrharū haberet in materia propoſita.

II. Sent. communior & probablior, ait teneri reſervare arrhas filiis prioris matrimonii, quas ab eorum patre mulier accepit, inter illoſque eſſe æqualiter dividendas, ex teſtamento, aut ab inteſtato, nec poſſe ex illis inſtituere majoratum, aut meliorare quemquam eorum filiorum, Quia donatio arrharum eſt voluntaria, & ita non habetur ex titulo oneroſo, ſed lucrativo à priori viro. Quare hanc ſuſtinent ſent. *Jo. Lup. rub. de don. § 67. n. 17. verſ. Sed revera Suar. l. Quoniam in prioribus in declar. ad legem regni, limit. 10. n. 2. C. de inoffi. teſt. & l. 1. t. de las arrhas, l. 3 fori. n. 73.* ubi ampliat, ſive vir dederit arrhas, ſive alius nomine viri: *Villalobos in commun. opin. lit. A. verb. Arrha, n. 251. fi. Moli. l. 2. de primog. c. 10. n. 62. Aiora de partit. 3. p. q. 15. Gutier. 2. pract. q. 18. fine, & li. 3. q. 43. n. 25. Azebedo l. 5. recop. t. 1. l. 4. n. 6. Angulo de melior. l 2. gl. 1. n. 5.* Favent *Ant. Gom. l. 15. Tauri, n. 3. & Matien. lib. 5. recop. t. 1. l. 3. gl. 2. n. 4.* dicunt enim teneri uxorem reſervare filiis prioris matrim. quidquid habuit à viro cauſa nuptiarum. Videtur etiam deciſum *l. 26. t. 13. p. 5.* ibi, *las arrhas e las donationes que el marido finado le oviesse dado, en ſalvo fincan a ſus fijos del primer marido.* 3

Sponſalitiam autem largitatem à priori viro acceptam abſque dubio tenetur uxor tranſiens ad ſecundas nuptias reſervare filiis prioris matrim. Quia eſt vera donatio profecta à viro in uxorem. Sic docent *Ant. Gom. Matien. Aiora relati nu. præced.* & fatetur *Molina relatus pro contraria ſent. num. 2 fin,* 4

Ad arg. prioris ſent. propoſita n. 2. reſp. Ad 1. dic eam doctrinam eſſe veram de donatione remuneratoria debita ex lege juſtitiæ: qualis non eſt hæc. Ad 2. negatur dari arrhas ex contractu oneroſo. Quia licet dentur in præmium pudicitiæ, non ſunt debitæ, ſed ex ſpontanea mariti voluntate proficiſcuntur. Ad confir. dic, quamvis arrhæ deducantur in pactum, at principium promittendi eſt voluntarium, promiſſioque fuit liberalis, nulla cauſa ad eam cogente. Nec eſt ſimile de dote promiſſa ſponſæ nobiliori, aut juniori. Quia ibi intercedit cauſa urgentiſſima, pretioque æſtimabilis, atque ita redditur contractus oneroſus. Secus in arrharum promiſſione; Quia doti datæ ab uxore, proprie, & per modum contractus oneroſi correſpondet obligatio, qua vir altringitur ad onera matrimonii ſuſtinenda, & ad reddendam integram dotem ſoluto matrim. Pudicitia autem quam uxor viro proſtituit, non eſt conſideratione digna ut remuneretur: fruſtraneum enim eſſet matrim. niſi uxor pudicitiam viro proſtitutura eſſet. Quare arrharum promiſſio potiùs ex munifica ac liberali mariti ſponſione proficiſcitur, quam ex titulo & contractu oneroſo. Atque hæc ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei. & intemeratæ Virg. Mariæ dicta ſint: quibus finitur tomus hic prior. 5

FINIS TOMI PRIMI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google